13
11 C
6

C·28.b

13-11.c 6

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
11 I
6

ANDREAE

TIRAQVELLI

REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS

TRACTATVS VARII.

Quorum Elenchum pagina ſequens indicabit.

Conuentus S. Mariæ de scala

Tertia hac eademq; poſtrema editione, ab autore ipſo diligentiſſimè recogniti & locupletati.

Cum Indicibus rerum ac verborum copioſiſſimis.

*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

LVGDVNI,

APVD GVLIEL. ROVILLIVM.

Cum priuilegio Regis.

1567.

TRACTATVVM, QVI HOC VOLVMINE CONTINENTVR, ELENCHVS.

Ceſſante cauſa ceſſat effectus.
Le mort ſaiſit le vif.
De Iure conſtituti poſſeſſorij.
L. Boues. §. Hoc ſermone, De verborum ſignificatione.
De Priuilegiis piæ cauſæ.
De Præſcriptionibus.
In Tit. De iudicio in rebus exiguis ferendo.

EIVSDEM,

In Tit. Res inter alios actas aliis non præiudicare, Commentarij.

Extraict du priuilege du Roy.

P*AR grace & priuilege du Roy eſt permis à Guillaume Rouille Libraire de Lyon d'imprimer, ou faire imprimer vne fois ou pluſieurs, ce preſent liure intitulé* Andreæ Tiraquelli, Regij Cõſiliarij Tractatus, Ceſſante cauſa ceſſat effectus, Le mort ſaiſit le vif, De Iure conſtituti poſſeſſorij, L. Boues. §. Hoc ſermone, de verbo. ſignific. *reueu corrigé & augmenté par ledict Tiraqueau: Et eſt faict defenſes de par ledict Seigneur, à tous autres Libraires, Imprimeurs, & perſonnes quelconques, de non imprimer, vendre, ne diſtribuer, en ſes pays, terres & ſeigneuries, ledict liure ainſi reueu, corrigé & augmenté, ſi ce n'eſt par le conſentement dudict Rouille: & ce iuſques au temps & terme de douze ans, à compter du iour & datte que ſera paracheué d'imprimer ledict liure, ſur peine d'amende arbitraire & de confiſcation des liures qu'ils auroyent imprimez. Et à fin qu'aucun ne puiſſe pretendre ignorance du preſent priuilege, ledict Seigneur veut & entent, que l'extraict d'iceluy eſtant mis au commencement deſdicts liures, ſerue pour toute notification, ſauf en demander copie audict Rouille (ſi bon leur ſemble) & ce à leurs deſpens. Car tel eſt ſon plaiſir, nonobſtant oppoſitions & appellations quelconques, comme plus à plein eſt contenu & declaré par leſdictes lettres de priuilege, ſur ce données à Paris, le treſiéme iour de Septembre, mil cinq cens cinquante huict.*

Par le Roy à la relation du conſeil,
Signé, Guillaudet.

MICHAEL TIRAQVELLVS FONTENAII APVD

Pictones præfectus, Franciſco, Ioanni, Andreæ, Maturino, Renato, & Ludouico Tiraquellis, fratribus amantiſsimis, S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

VT nō minus verè, quàm grauiter apud diuinum illum Platonē dicebat Socrates, aut potiùs Plato ipſe, non eſſe diuinius quippiā, quo de quis conſilium capere poſſet, ac de liberorum educatione inſtitutioneq;. Et non videre ſe, vbi maiore diligentia, ac ſolertia opus eſſet, quàm vt filios optimos quis redderet. Ita ſummæ ac incredibilis cuiuſdam de nobis curę & ſolicitudinis laudem piiſsimo humaniſsimoque patri noſtro deberi plurimam, nemo eſt noſtrûm qui neſciat, fratres iucundiſsimi. Faxit Deus Opt. Max. vt iſtam diligentiā operamque, non malè à ſe collocatam aliquando gloriari poſsit. Cùm enim intelligeret prudentiſsimus ac cordatiſsimus vir, quod & apud eūdem Platonem affirmat magna cum ratione idem Socrates, vniuerſam domus gubernationē ſtatumque, ac ſummam fortunarum parētis in liberorum educatione poſitam & conſtitutam eſſe, (*υἱέων γὰρ πέρι*, inquit, *ἢ χρηστῶν, ἢ τ' ἀναντία γενομένων, πᾶς ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς οἰκίσεται, ὁποῖοι ἂν οἱ παῖδες γίνωνται*) nullam officij partem prætermiſit docendo, admonendo, hortando, ac præcipiendo: nullum non mouit lapidem: nullis ad extremam vſque ætatis ſenectutem pepercit laboribus, nullis ſumptibus: vt nos tales redderet, quales liberos ſuos euadere optimus quiſque parens exoptare poteſt. Quoties illum, & quo animo vidimus, fratres, cùm nos ſuo & aliorum doctorū exemplo ſuauiſsimè iuxta ac grauiſsimè ad bonarum artium ſtudia, nunc glorię, dignitatū, ac opum expectatione, nunc propoſitis pręmiis, quibus vniuſcuiuſque noſtrûm ętas capi, & allici maximè videbatur, excitare & accendere conaretur. Quem ipſius in nos animū, voluntatem, & ſtudiū, ne per locorū interſtitia, quibus ab ipſius nunc oculis magna noſtrûm pars diſiungitur, mutatum aut imminutū putaremus, vtque nos magis ac magis officij admoneret, libellū hunc nuper à ſe ſcriptum, vt alios iam multos in hominum manus venire voluit, atque ita veluti nouis ſtimulis nouoq; cōmento noſtrā omnium

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

alacritatem excitari,nóſque admoneri,quos τῆς πατρῴας ἀρετῆς καὶ εὐδοξίας κληρονόμοις habiturum ſe ſperat, μὴ τὴν τοῦ φρονήματος τάξιν ἣν ἡμῖν αὐτὸς παρέδωκε, λιπεῖν. Sed meminerimus Socratici illius in epitaphio Platonis elogij.gloriam parentũ natis præclarũ magnificúmque theſaurũ exiſtere:exhaurire verò hunc pecuniariũ,honorúmque theſaurũ, & illum ad poſteros non tranſmittere, proprię virtutis gloriæque inopia turpe, & à viri generoſitate penitus alienum.Noſtrum eſt igitur,fratres parẽtis iſtum ſingularem in nos affectum exoſculari,colere,amplecti, omníque,ope & ſtudio niti,vt ipſius deſiderio reſpõdeamus, cui nihil charius,nihil antiquius liberis vnquam fuit: vtque eius quam ſimillimi euadere ſtudeamus,id eſt,omnium virtutum ac diſciplinarum genere ornatiſsimi:qualem eſſe non noſtrates tãtùm,qui de ingeniis iudicare norunt,ac in artium ſtudiis liberalibus,doctriníſque cùm Græcis tum Latinis rectè & fœliciter ſunt verſati:ſed & exteræ nationes,ad quas monumentorum ipſius aliquid peruenit,tam libenter prædicãt, quàm ingenuè agnoſcunt.Liceat enim mihi tãtiſper,fratres,paternam imo noſtram potius gloriam οὕτω γὰρ ἂν ἴσως ἀνεπίφθονον εἰπεῖν, hoc loco attingere,cuius memoriam inter nos refricare,ad quos glorię ipſius hæreditas,& factorum imitatio pertinet,nihil aliud eſſe iudico, quàm nos inuicem,& ad literarum ſtudia,& virtutũ exhortari, ne quid à paternis ornamentis degeneremus. Nam cùm nihil ſit rerum omnium quibus ad virtutẽ & ſtudia inuitamur,quod nos perinde excitet, ac ſi ad imitandum hi nobis proponantur,quibus propter ſingularẽ probitatis & eruditionis hominem ab omnibus plurimum tribuitur,pręcipuè tamen ad id domeſticum & familiare exemplum habet. Paterno autem nihil efficacius, aut potentius eſſe poteſt.Pręclarè ſiquidem Demoſthenes, πολλὰ καὶ καλὰ καὶ πεζῇ καὶ ναυμαχοῦντες οἱ πρόγονοι ἔστησαν τρόπαια ἐφ' οἷς καὶ νῦν φιλοτιμούμεθα καί τοι ταῦτα νομίζομεν αὐτοὺς στῆσαι, οὐχ ἵνα θαυμάζωμεν μόνον ἡμεῖς αὐτὰ θεωροῦντες, ἀλλ' ἵνα καὶ μιμώμεθα τὰς τῶν ἀναθέντων ἀρετάς. Quod hac de cauſa adiectum volui, ne quis me putet arrogantius paterna encomia paſsim iactare aut effundere,cùm id neque parentis modeſtiæ conueniat, neque tali præcone laudes ipſius indigeant. Quod ſupereſt, fratres chariſsimi, vos obnixè oro atque obteſtor, ne patris cogitationum ac conſiliorum ſpem fallamus,ſed ipſius gloriam, cui dedecori eſſe nefas & vitium iudicandum eſt,pro viribus capeſſamus ac ſectemur,meminerimúſque ſemper nos magni illius Andreæ Tiraquelli, & ſanctiſsimæ ipſius coniugis Mariæ Calleriæ eſſe filios. Valete, & nos ſolita beneuolentia amoréque mutuò complectamur.

CHRISTOPHORI THVANI CELII PARISIEN. OLIM A' SECRETIS REGIS, ET IN ILLO AMPLISS. ord. Cauſ. Patr. nunc autem in eo ordine Præſidis, de Libello cui Tiraq. fecit titulum, Ceſſante cauſa ceſſat effectus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FOElix qui potuit rerum cognoſcere cauſas,
Vera cothurnato ſententia dicta Maroni.
Fœlicem te igitur meritò Tiraquelle vocemus,
Cui rerum cauſas non ſolùm contigit omnes
Noſſe, ſed effectus, cauſa ceſſante, remotos,
Ceſſantes etiam: nec tantum noſſe, ſed iſtæc
Cognoſcenda aliis, tenui præſtare libello,
In quo nec tenuis labor eſt, ſed gloria maior,
Dum tam diffuſa, & varia, in compendia flectis.

ANTONIVS A' LEONE SENATOR, Andreæ Tiraquello Senatori.

MAgnorum, noſtri ſpecimen Tiraquelle virorum,
Temporis, & nullo ceſſator tempore, iuſtos
Si cauſæ effectus producunt, iure tenebis
Inter conſultos ſubſellia prima togatos.
Nam numero ex noſtro qui ſic incumberet ardens
Iudiciis, ſtudiis, Leges praxímque doceret
Tam facilè & doctè, cui nulla labore vacaret
Hora, à te ſolo nullus mihi contigit alter.
Quis melius calamo, ingenio quis doctius vnquam,
Ius, quo viui oculos defunctus reddit apertos,
Quo vel in hæredem tranſit poſſeſsio rerum,
Et vera emptori ſine traditione paretur,
Fœmineas laudes, fraudes, & iura mariti,
Ius agnatitium, noſtrúmque & inane crepantes
Nugas nobilium, mentito ex ſtemmate auorum
Ortos qui ſeſe fingunt, expreſſerit, & qui
Ordine natorum primi ſe in lumina produnt
Ex vtero matris, Cauſarum effecta recenſes.
Poſt hæc vir ſapiens ſtudio confectus, & annis
Maturus, prudens iudex, æquúsque Senator,
Quique foro in medio fractus ſtrepitúque ſepultus,
Helluo librorum dulces comitéſque fideles
Conteris aſsiduè, nulla ratione ſalutis.
Quandoquidem humanæ fallunt faſtidia vitæ,
Queis animum fruſtra ratio vexare docebit,
Mens tranquilla virum reddit ſi ſola beatum.

Eiuſdem ad eundem Tetraſtichon.

Doctorum es quòd cura & amor Tiraquelle virorum,
Doctrina ac pietas Relligióque facit.
Hæc immortalis tibi cum Deus omnia curet,
Immortale etiam num tibi ſurget opus?

CESSANTE CAVSA CESSAT EFFECTVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EM. II · CARDINALI SCALZI DI S. MARIA DELLA SCALA

1 NVLLA omnino eſt iuris regula, nulla legum ſentẽtia, nullum axioma, quod latiùs pateat, nec ex quo plus vtilitatis & emolumenti capi poſsit in explicandis, diffiniendíſque, ac iudicandis forenſibus negotiis. Vix enim ex cunctis milibus vnum reperias, quod hac regula, aut iis quæ ad eam pertinent, non magnopere indigeat præſertim quòd ea generalis ſit in legibus, contractibus, & cæteris diſpoſitionibus, vt atteſtatur Pet. Ancha. conſi. xlvij. pro clariori deciſione, col. j. ver. hæc eſt enim regula generalis. Quò magis miror noſtros regularum conſarcinatores hanc prætermiſiſſe, cùm alias multas non adeo vtiles & neceſſarias poſuerint.

Vtilitas huius tractatus.

2 ¶ Illud autem tibi in primis præfandum duximus, cauſam à ratione in hoc differre, vt pleriſque placet: quòd cauſa eſt id ex quo, vel per quod, vel à quo, vel propter quod aliquid fit: ex quo illud frequens apud bonos autores, Quid cauſæ eſt? Et vt ſcribit Cicero in lib. de fato, ex Carneade: Cauſa ea eſt, quæ id efficit, cuius eſt cauſa: vt vulnus, mortis: cruditas, morbi: ignis, ardoris. Itaque non ſic cauſa intelligi debet, vt quod cuique antecedat, id & cauſa ſit: ſed quòd cuique efficienter antecedat. Et paulò pòſt, Intereſſe autem, vtrum eiuſmodi quid ſit, ſine quo aliud effici non poſsit: aut eiuſmodi, cum quo aliquid effici neceſſe ſit. Nulla igitur earum cauſa eſt, quoniam nullam rem ſua vi efficit, cuius dicitur cauſa: nec id ſine quo quippiam non fit, cauſa eſt: ſed id quod, cùm acceſsit, id cuius cauſa eſt, efficit neceſſariò. Hæc ille. Donatus autem enarrans illud Virgilij lib. 2. Aeneid.

Tum verò ardemus ſcitari, & quærere cauſas.

Cauſa eſt (inquit) propter quam fit aliquid. nihil enim fit niſi præcedat cauſa faciendi.

Cauſa quid ſit.

3 ¶ Ex noſtris autem Io. Mona. in c. vlt. de iura. calum. lib. vj. dicit cauſam multipliciter accipi: & cauſam eſſe animi impulſum ad aliquid agendum, vt accipitur in l. j. §. ſexum. ff. de poſtul. Rationem autem eſſe gerendorum ordinem ex cauſa venientium. Vnde (inquit) cauſa poteſt eſſe ſine ratione: at ratio non poteſt eſſe ſine cauſa. Cui adde id quod ſcribit Cicero in lib. 2. ad Herennium, ſi is ſit, Rationem eſſe cauſam, quę demonſtrat verum eſſe id quod intendimus, breui ſubiectione. Ex quo id certè apparet, nullam rationem eſſe ſine cauſa. Sed & Pau. Eleaz. in cle. dudum §. nos autem. ver. in ſtudiis. & ibi poſt eum Card. Flor. in ver. ab olim. col. j. in iij. oppoſ. Imo. col. eiuſdem c. xij. ver. tertiò Pau. hic. de ſepult. hinc occaſione ſumpta. quòd ille text. vtitur his verbis, ex aliqua ratione vel cauſa, idem dicũt quod Io. Mona. vbi ſuprà. vti etiam facit Io. And. in c. cùm dilecti. col. ij. ver. in gl. cauſa. ibi, de accuſat.

Ratio quid ſit.

Cauſa ſine ratione poteſt eſſe, non è diuerſo tamẽ infrà nu. 10.

4 ¶ Et ſubdunt ipſi Io. Mona. Io. And. & Card. Flor. quibus aliis modis cauſa dicatur. quæ nos prætermittimus, veluti ad hunc noſtrum tractatum nihil pertinentia. Si quis tamen id ſcire cupiat, præter ipſum Monach. videat Hoſt. in d. c. cum dilecti. in verbo, ex cauſa. & ibi quoque Io. And. col. vlt. ver. in gl. cauſa. extrà de accu. Bar. in l. demonſtratio. §. quod autem. col. j. per totum. ff. de cond. & demon. & Luc. Pen. in l. j. col. ij. ver. item no. quòd cauſa. C. de his qui non imple. ſtipen. lib. x. & Henric. Boh. in c. forus. §. cauſa. de verb. oblig.

Cauſa quib. modis dicatur.

5 ¶ Ratio igitur, vt illis, & aliis plurimis placuit, eſt ordo gerendorum ex cauſa venientium. vel, vt ſcribit Bal in l. omnes populi. col. vij ver. tertiò quæro. ff. de legib. eſt vrgens diſputatio vel euidens demonſtratio, vt dicit notari in l. j. §. veteres. ff. de acquir. poſſ. & in l. non omnium. ff. de legi. vel, vt ſubdit ipſe Bald. ratio eſt quidam motus animi, viſum acuens, veráque à falſis diſtinguens. vel eſt mentis motus, in his quæ dicuntur, decernere vel cõuertere valens, per l. vlt. C. de indic. vidui. tollen. & l. his ſolis. C. de reuoc. donat.

Iterum quid ſit ratio.

6 ¶ Ex quibus vides cauſam de præterito eſſe aut præſenti: Rationem, de futuro. vt etiam ſcribit Bar. in d. l. demonſtrat. §. quod autem. col. vlt. ver. in viij. q. ff. de cond. & demonſt. & in l. ij. §. vlt. col. ij. verſi. tertiò ſumitur. ff. de dona. & Salv. in l. generaliter. in fi. C. de epiſ. & cler. Aegid. Bellame. in c. poſt tranſlationem, col. iiij. verſi. de ratione verò. de renunc.

Cauſa de præterito aut præſenti: Ratio de futuro.

Cauſa & ratio ſæpe confunduntur.

7 ¶ Verùtamen hæc ſæpius confunduntur, alterúmque pro altero ponitur, vel optimis autoribus. Cicero lib. epiſt. famil. 15. ad Catonem. Cùm autem ad Cybiſtra propter rationem belli quinque dies eſſem moratus. Cæſar lib. 8. belli Gallici, quantum hibernorum opportunitas belliſque ratio poſtulabat. Et apud nos in l. eas obligationes. ff. de cap. dimin. quam in hoc expendit Alber. in ſuo lexico, in verbo, ratio aliquando. & Paul. Pariſ. conſil. xij. tranſactio, nu. 186. lib. 2. Nonnunquam autem ſimul hæc coniunguntur, vt apud Terentium in Eunucho. Num parua cauſa, aut parua ratio eſt. Ciceronem lib. 1. Offic. Cauſa autem & ratio efficiens magnos viros in priore eſt. Arnobium in lib. aduerſus gentes, vbi in infinitis propè locis hęc verbà comperies, Quæ cauſa? quæ ratio eſt?

De eadem re.

8 ¶ Et hanc quoque confuſionem videbis apud noſtros iuris interpretes, vt apud Barto. in l. ij. §. vlt. ante fi. ff. de dona. & in extrauag. ad reprimendum. in verbo, abſentia. Bal. in l. j. col. j. verſi. in ea gloſ. ibi, ſed impulſiua. ff. de fer. & in l. data. col. ix. ver. item not. quòd non dicitur. C. qui accuſ. non poſſ. & in c. & ſi Christus. col. vlt. ver. adde quòd ceſſante vna. de iureiur. Card. Flor. in c. ſi quando. ad fi. de reſcrip. & alios plurimos quos infrà in hoc tractatu citabimus, nunc cauſam, nunc rationem, rem vnam appellantes.

De eadem re.

9 ¶ Cæterùm Philip. Dec. in c. cùm ceſſante. col. j. ſtatim poſt prin. de appel. dicit cauſam pro ratione tunc accipi, cùm dicimus ceſſante cauſa ceſſare effectũ. Ante eum Imo. in c. poſt tranſlationem. col. 6. nu. 40. de renun. dicit quòd cauſa finalis legis propriè dicenda eſt ratio. & alleg. Bart. in l. ij. §. vlt. ff. de donat. vbi id non adeo expreſsè dicit.

Cauſa finalis legis ꝓpriè dicitur ratio.
Cauſa cui ratio ineſt.

10 ¶ Et facit ad ſuperiora quod ſcribit Bal. in c. monaſterium. de vita & boneſt. cler. quòd illa dicitur cauſa, cui ratio ineſt. Nam ſi ratio non ineſt, non dicitur propriè cauſa, ſed abuſiuè. l. ſi ita ſtipulatus fuero te ſiſti. §. poſſum. in fi. ibi, nec rarò probabilis cauſa eſt. ff. de verb. obli. & ſequitur Philip. Dec. in d. c. cum ceſſante. haud multò poſt prin. de appel. & Paul. Pariſ. conſil. xxxij. potiſsima dubitatio, col. v. nume. 53. lib. j. Quod nos ideo dicere voluimus, quòd in hoc ipſo tractatu, qui de cauſa ceſſante eſt, aliquando etiam confuſim & promiſcuè poſt alios tractabimus de ceſſante ratione.

Ceſſante cauſa ceſſat effectus.

11 ¶ Ceſſante igitur cauſa ſeu ratione (vt vtrumque copulemus, & ad noſtrum principale inſtitutum redeamus) ceſſat effectus, vulgatiſsima apud noſtros ſententia, & vice prouerbij celebrata, quam neſcio quis in verſum redegit non admodum elegantem:

Cauſatum perimit cauſa perempta ſuum.

vt videre licet ex gl. in c. ita quorundam. in verbo, ferrum. de Iudæ. Ego autem maluiſſem ita dicere:

Effectum perimit cauſa perempta ſuum.

Eſtque ex lib. 2. Phyſic. Ariſtotelis (ni fallor) deprompta, tandémque etiam pontificiis ſanctionibus ſæpe, veluti cõceptis quibuſdam verbis vſurpata, vt videre licet ex c. & ſi Chriſtus. paulò ante fi. de iureiur. & c. cùm ceſſante. in prin. de app. & in c. cùm infirmitas. de pœnit. & remiſ.

De eadem re.

12 ¶ In idque allegantur l. in omni. vbi Bar. ff. de adopt. & l. licet. §. ea obligatio. ff. de procur. & l. actione. §. item ſi alicuius. ff. pro ſoc. & l. vlt. & ibi gl. & Bar. ff. de teſta. tut. & l. ſi duas. §. pen. ff. de excu. tut. & l. ex facto. in prin. & ibi Doct. id trahentes ad quaſdam quæſtiones, & inter alios Alex. col. ij. ver. item nota quòd ceſſante. ff. de vulg. & pupil. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patron. & l. qui cum hærede. ff. de actio. & oblig. & l. adulter. §. vlt. & ibi glo. & doct. ff. de adul. & l. planè. ff. de oper. liber. & l. nec magiſtratibus. ff. de iniur. & l. generaliter. vbi glo. & omnes. C. de epiſco. & cler. ex quibus Paul. Caſt. eam l. ſemper ad hoc dicit allegari. & auth. ſed neque curialem. & auth. ſi ſeruus. C. eo. tit. & l. j. C. de hæret. & l. vlt. C. de reſtit. milit. & l. j. in princ. & ibi gl. in verbo, imaginem. C. de latina liber. tol. & l. vlt. C. de teſta. milit. & §. illos autem. & ibi gl. Inſti. eo. tit. & §. vlt. Inſtit. de autor. tuto. & §. hi qui reipublicæ. Inſtit. de excuſ. tutor.

De eadem re.

13 ¶ Et alij tex. iuris canonici, præter eos, quos ſuprà citauimus, videlicet cap. poſt tranſlationem. verſi. cæterum. extrà de renunc. & ibi omnes doct. ex quibus Card. Flor. in iij. notab. dicit eum quoque tex. ſemper ad hoc ſolere allegari. & c. magna. in fi. de voto. & c. non debet, & ibi Anto. in vj. not. de conſang. & affini. & c. ij. de tornea. ex quo not. Anto. in j. not. quòd ceſſante fine facti, ceſſat facti effectus. & c. ſuggeſtum. de decim. & c. vlt. de vita & honeſt. cler. & c. cùm ex iniuncto. de oper. noui nunc. & clem. j. de regul. ex qua not. Imo. in iij. not. ad remotionem cauſæ ſequi remiſsionem effectus. & cap. quia ſtatuimus. §. his omnibus. lxj. diſtinct. & c. quia ſancta. §. verùm. lxiij. diſtinct.

Paria ſunt non eſſe cauſam, & eam eſſe finitã.

14 ¶ Et ex hoc fit, vt dicamus paria eſſe, nullam ab initio fuiſſe cauſam, vel fuiſſe aliquã, ſed eam finitam, per text. in l. j. ff. de condi. ſine cau. & l. nihil intereſt. ff. de naut. fœno. Et ita voluit per eos text. gloſ. in conſtit. Siciliæ, incip. ſi quem noſtrum fidelium. & ibi quoque Matth. Afflict. col. ij. verſi. tertiò not. ex tex.

Quicquid eſt cauſa cauſæ, & eſt cauſati.

15 ¶ Sed & ex eo illud procedit quod noſtrates ſæpe ſolẽt dicere, quicquid eſt cauſa cauſæ, id quoque eſſe cauſam cauſati, id eſt, effectus, per l. dotem dedit. ff. de collat. bon. & l. manumiſsiones. & ibi Iaco. Butr. & Raph. Fulgo. col. j. ver. no. quòd quicquid. ff. de iuſt. & iure. Bal. in l. ex placito. col. ij. ver. decimotertiò, quia actiones. C. de rer. permut. Raph. Fulg. in l. cum hic ſtatus. §. ſi inter virum. in fi. ff. de don. inter vir. & vxo. Corn. conſi. cxliiij. viſo themate. col. vlti. in litera

p.vbi & ad hoc citat Proclum philoſophum in lib.de cauſis.Sociu.conſil.clvj.pro fundamento.col.vj.ver.præterea reſpondetur alio modo.lib.2.& omnes vbique.

16 ¶ Et illud quoque,quòd falſa cauſa (intelligo de finali,propter ea quę dicemus infrà in j.limitatione) erranter emiſſa vitiat & legatum.l.4.& ibi not.C.de fal.cau.adiec.leg. Et contractum l.ſi diuortio.cum gloſ.& ibi Raph.Com.Pau.Caſt.& Alex.ff.de verb.oblig.& l.ij.§.circa.ff.de doli excep.Alex.conſi.lxxxix.viſo puncto,& inſtrumentis.verſi.& bene facit.lib.ij.Caro.Ruin.conſi.cxxxvij.verbis vtriuſque teſtamenti.col.pen.nu.11.lib.iij.

Falſa cauſa.

17 ¶ Et illud item quòd eſt veluti noſtræ regulæ oppoſitum,vt durante cauſa durare & perſeuerare debeat effectus,vt dicit Signor.conſi.cxxxv.paterfamiliâs,col.j.nu.6.per l.ſemper.§.negociatores.ff.de iure immun.& l.ſi eui.§.j.ff.ex quib.cau.maio.& l.ij.§.omnes.ff.de indic.& l.Titia.§.vſuras.ff.de leg ij.& l.qui nominibus.ff.de admin.tut.Nam vt hoc ei addas quod operatur propoſitum in propoſito,idem oppoſitum in oppoſito,vt tradit Ariſtoteles in lib.1.Ethicorum.& probatur in l.ſi vt proponis.C.de nupt.cum ſimil.à me collectis in noſtro tractatu Retractuum tit.j.§.xij.in gloſ.j.nu.16.incip.poſſet item.

Durante cauſa,&c.

18 ¶ Et hæc procedunt,vt ſcilicet ceſſante cauſa vel ratione ceſſet diſpoſitio,etiam in foro quod conſcientiæ appellatur. Ita enim expreſsè voluit Franc. Curt.iunior conſi.xij.videtur prima conſideratione,col.iij.ver.ſed quòd fortius.per tex.bonum (vt ipſe dicit) tex.in c.quoniam contra falſam.de probat.& ibi Panor.col.iiij.ver.vltimò hîc nota qui ex eo tex.not.quòd quando conſtitutio continet aliquid non propter ſe principaliter,ſed ad aliquem finem,non illaquear transgreſſores ad pœnam:ſi finis ad quem principaliter tendit conſtitutio,non violatur,etiam reſpectu peccati mortalis:dummodo id non fiat in contemptum conſtitutionis,& alios allegat,quos ibi videre poteris.

Hæc regula etiam in foro conſcientiæ procedit.

19 ¶ Sed vt ad ſpecies rerum deſcendamus,& quidem ordine alphabeti,vt facilius & promptius quod quiſque volet,reperiat.

A

20 ¶ Ablationis cauſa ceſſante,ceſſare debet & ipſa ablatio.verbi gratia,princeps poteſt ex cauſa auferre rem alterius.l.item ſi verberatum.§.j.ff.de rei vend.& l.Lucius.ff.de euict.gloſ.& doct.in l.vlt.C.ſi contra ius vel vtilit.pub.cum aliis multis concordan.à me traditis in repet.l.ſi vnquam.in verbo,donatione largitus.nu.44.incip.22.ex l.item.C.de reuoc.donat.Certè ſi ea cauſa aliquando ceſſet,debet ea res reſtitui,vt nuncupatim valuit Innoc.in c.quia plerique.ad fi.de immun.eccleſ.Anto.& Imo.in c.quæ in eccleſiarum.ille col.iij.ver.venio ad ſecundum:hic.col.v.ver.quid autem ſi ſtatutum.& ibi latè Felyn.col.xj.verſi.ſecunda declaratio.de conſtit.& Iaſon in l.j.col.xiiij.verſi.quartò adde tex.ff.de offic.eius cui mand.eſt iuriſd.& conſi.xcij.illuſtriſsimus,col.antepen.ver.dictum inſtrumentum,lib.iij.

Ablationis cauſa ceſſante ceſſat ipſa ablatio.

21 ¶ Abſolutionis cauſa ceſſante,ceſſat abſolutio.l.ſi à te.& ibi Socin.qui id not.in j.notab.ff.de except.rei iudic.Et id quoque ſatis apertè probatur ex l.ij.& l.ſi maiet.§.eandem.eo.titu.& eſt etiam optimus tex.in c.eos.in princ.de ſent.excom.in vj.Et facit quod ex Pau.Pari.dicemus infrà in ceſſante ratione legis,nume.17.incip.hócque illud eſt,& quod item dicemus in ſententiæ cauſa ceſſante.

Abſolutionis cauſa ceſſante,ceſſat abſolutio.

22 ¶ Actionis cauſa ceſſante,ceſſat ipſa actio,aut certè illius perſecutio ſiue exercitium.verbi gratia,Fideiuſſori ante ſolutionem competit actio contra eum dilapidantem bona ſua.l.ſi pro ea.C.mand.Si igitur reus ad frugalitatem redierit,deſieritque bona ſua dilapidare,ceſſabit ea actio,vt dicit Bal.ibi in 8.quæſt.

Fideiuſſori ante ſolutionē,an & quomodo cōpetat actio.

23 ¶ Nam & aliàs ceſſante eo quod intereſt,ob quod competebat actio,deſinit eadem actio competere,l.ſi procuratorem.§.mandati.ff.manda.& voluit glo.in l.ad comparandas.C.eo.tit.Sed quoniam id recipit multas ac varias diſtinctiones,limitationes,reſtrictiones,vide amplius ſuper hoc gl.in l.qui autem.§.illud tenendum.& ibi Bart.Bal.Saly.Raph.Fulg.Rom.& Iaſon.ff.ſi quis cautio.Cyn.latè poſt alios antiquiores,Bal.Salyc.& Pau.Caſt.in d.l.ad comparandas.Iaſon in d.l.non ſolùm.§.morte.col.ij.ff.de oper.noui nunc.Et vide etiam quòd dicemus infrà in redhibitionis cauſa ceſſante.

Actio an ceſſet,ceſſante intereſſe.

24 ¶ Ademptionis cauſa ceſſante,ceſſat ademptio,vt voluit Bal.in l.cùm ſeruus.ff.de adim.legat.per tex.in l.quòd ſi redierunt,quæ eſt 4.eo.tit.vbi ademptio legati quæ interuenit ob inimicitias quæ interuenerunt inter teſtatorem & legatarium,ceſſat.ſi iterum in amicitiam redierint:reſpondètque Bar.ad d.l.cùm ſeruus.quæ videbatur probare contrariũ,ſcilicet quòd ſi ſeruus alienatus à teſtatore ita vt legatum ademptum ſit,poſtea ſit redemptus,manet tamen adēptio,nec debetur legatario,niſi ſi noua voluntas teſtatoris acceſſerit.Nam vt dicit ipſe Bar.inimicitiæ,de quibus in d.l.iiij.fuerunt cauſa ademptionis,vnde illis ceſſantibus præſumitur ceſſare voluntas adimendi.At in d.l.cùm ſeruus.ea alienatio non eſt cauſa volũtatis ademptionis,ſed præceſsit voluntas adimendi,quæ oſtenditur per actum ipſius alienationis:vnde ſecuta redemptione non ſequitur quòd remaneat voluntas legandi,quia non erat eius cauſa.

Adēptionis cauſa ceſſante,ceſſat adēptio.

Amicitia redintegrata reſtituit quod inimicitia ademerant.

25 ¶ Aetate ceſſante ceſſat effectus illius.verbi gratia,filius minor qui non redemit patrem excuſatur,ne priuetur illius hæreditate,auth.ſi captiui.C.de epiſco.& cler.Quid ergo? ſi factus

Aetate ceſſante ceſſat effectus illius.

eſt maior patre ſemper captiuo, nec poſtea eum redemit: certè priuatur, ceſſante ſcilicet ætate minore, quæ illum excuſabat, vt voluit Bal. in d. auth. ſi captiui. poſt medium. in verſic. ſecunda quæſtio eſt. Nam priuilegium datum ætati, non durat poſt eam ætatem, per l. Titia. §. vſuras. ff. de legat. ij. & l. doli. §. diuerſum. ff. de nouatio. & quia obſequium filij erga patrem, habet in ſe actum ſucceſſiuum, & non inſtantaneũ. licet ſecus ſit in matre minore, quæ non petiit tutorem filio impuberi: nam cùm ſit minor, lex ſtatim prouidet de alio tutore: ideo mater liberatur ab onere petendi, quia prouidentia legis ſufficit: mater enim à iure præuenta eſt, argu. l. cauſam. §. puella. ff. de manumiſſ. de quo & nos dicemus in 4. limitat. nume. 6. incip. nec hinc longè diſtat.

De eadem re.

26 ¶ Et facit etiam ad hoc noſtrum propoſitum, quod ſcribit Cyn. poſt Petr. in l. j. C. in quib. cau. in integ. reſtit. non eſt neceſ. & in l. minoribus. & ibi quoque Ange. C. de his quib. vt indign. & Ange. in §. illud. in authen. conſtit. quæ dignitat. Alex. in l. ſi cùm dotem. §. ſi maritus. colum. ij. verſicu. & iſtud in terminis. ff. ſoluto matri. Et vide quæ dicam infrà in illa 4. limitat. nume. 7. incip. & quod in ſimili, & ſeq.

Affinitatis cauſa ceſſante ceſſat affinitas.
Amor ex affinitate ea ſoluta ſoluitur.
Affinitatis priuilegium ceſſat finita affinitate.

27 ¶ Affinitatis cauſa ceſſante, ceſſat & ipſa affinitas, & proinde effectus, qui inde ſequebatur, vt bene probat tex. in l. cui eorum. §. affinitates. ff. de poſtulan. & §. affinitatis. iij. quæſt. vij. quibus accedit Cicero in oratione pro P. Seſtio: Ademit, inquit, altum ſoceri nomen mors filiæ. & gl. notab. in l. ſed hoc. in princ. in verbo, ſuccurrendum. ff. de re indic. quæ dicit (vt omnes ſentiũt) quòd ſoluto affinitatis vinculo, ſicut amor qui ex affinitate proceſſerat, ſoluitur: ita & priuilegij, quod inde oriebatur, beneficium, quod ſcilicet ibi datur ratione affinitatis, quam gloſ. dicit valde not. Alex. qui eam l. legit, cum l. non tãtùm. col. vlt. ver. capio gl. & eam quoque expendit ſequitur Bal. in l. affinitatis. C. commu. de ſucceſ. & in d. l. cui eorum. §. affinitates. ff. de poſtul. vbi & eam dicit not. & in l. vlt. & ibi quoque Pau. Caſt. & Iaſ. qui eam dicit ſolennem. C. de verbo. ſignifi. & ipſe Bald. in c. accedens. vt lite non conteſt. vbi eam dicit ſingul. & rurſum in c. in literis. in fi. de teſtib. Alex. qui eam quoque dicit not. conſi. ccvij. põderatis verbis ſtatuti. col. iij. verſicu. quartò per id, lib. vj.

Frater mariti an poſſit teſtificari pro vxore ipſius fratris.

28 ¶ Ex quo ipſe Bal. & Ang. poſt Guil. Cun. in d. l. cui eorum. §. affinitates. dicũt quòd licet quis pro vxore fratris viuentis nõ poſsit ferre teſtimonium, ſaltem quod faciat fidem integram: intelligitur tamen quãdiu durat affinitas: nam ſi frater eſt mortuus, & ita ea affinitas ſit ſoluta, poterit pro ea teſtificari. quod & ſequitur Alex. dicto conſi. ccvij. ponderatis verbis ſtatuti, col. iij. ver. tertio, quia hoc expreſsè, lib. vj. Lanfran. Oria. in repet. c. quoniam contra falſam. in materia teſtamenti. de prob. vbi & ipſe id trahit generaliter ad omnes affinitates. Hipp. Marſil. qui & illam gl. in d. l. ſed hoc. ad hoc dicit ſing. in l. j. §.. idem Nummio. col. j. ff. de quæſtionib.

Amoris vinculũ nõ omnino ſoluitur ſoluta affinitate.
Præſertim ſi remanſerint liberi ex ea affinitate.

29 ¶ Sed hîc pauliſper aduerte lector amantiſsime, quoniam ea gl. in d. l. ſed hoc, non dicit omnino diſſolui amoris vinculum ſoluta affinitate, ſed decreſcere: quaſi diceret non tantũ eſſe amorem affinitate ſic ſoluta, quãtus erat ea durante, ſed diminui per ſolutionem affinitatis, non quòd omnino perierit: tanquam ſcilicet adhuc maneant quædam veſtigia & reliquiæ ipſius, quod facit vt non omnino ceſſet cauſa, ſecundùm ea quæ dicemus infrà in xvij. limit. Præſertim ſi ex ea affinitate ſiue matrimonio, ex quo contracta ea erat, manſerint liberi, vt in ſimili conſuluit Pau. Caſt. con. incip. vertitur quæſtio, an ſtatutum de cõpromiſsis. quem refert Alex. in dicto conſi. ccvij. ponderatis verbis. col. ij. ver. quartò per tex. lib. vj. quod tamen cõſilium reperire non potui. Ideo relinquendum eſſe arbitrio boni viri cenſeo, quanta fides ſit his adhibenda. Nam vt id quoque addas, amicitia ex affinitate contracta plerunque ea durat etiã ſoluta affinitate. Nam Cicero ad id quod ſuprà ex eo diximus in oratione pro P. Seſtio ſubdit confeſtim, ſed charitatem illius, neceſsitudinem & beneuolentiam non ademit.

Affinis accuſare poteſt.
Durante tamẽ affinitate non ea finita.

30 ¶ Et hinc quoque (vt redeamus) fit quod ſcribit idem Bal. in l. j. col. x. verſi. ſuper tertio articulo de affinibus. C. de his qui accu. non poſſ. quòd licet affinis poſsit accuſare propter ſui affinis iniuriam, per l. j. §. j. ff. de poſtulan. hoc tamen procedit durante affinitate, ea enim ſoluta non poteſt, per dictam gloſ. in d. l. ſed hoc. de re iudi. & dicta l. cui eorum. §. affinitates. & l. quod ait. ibi, finita eſt. ff. de diuort. Et id ſequitur Alexan. dicto conſi. ccvij. col. iiij. verſi. & quòd non ſit omnino, eadem ratio. lib. vj.

Statutum de compromiſſo affiniũ nõ obtinet finita affinitate.
Niſi ſuperſtes ex coniugibus maneret in viduitate.

31 ¶ Sed & hinc quoque illud fit, vt ſtatutum iubens quæſtiones affinium inter ſe compromitti, cuiuſmodi eſt Bononię, & in aliis multis locis, iure ligatur durante affinitate, non etiã ea ſoluta, vt voluerunt Bar. Bal. & Ang. in d. l. cui eorũ. §. affinitates. per eum tex. ff. de poſtu. Bal. in d. l. vlt. col. j. in j. not. C. de ver. ſign. vbi dicit hoc quoque tenuiſſe antiquos aduocatos Peruſinos, & in d. l. affinitatis. col. j. ver. itẽ nota quòd aduocati. C. cõmu. de ſucceſ. & in d. c. accedẽs. vt lite nõ conteſt. & in ſua margarita, in verbo, affinitas. Pet. Anch. in repe. c. j in xiiij q. princ. verſ. quarto vlterius. de verbo, conſanguinei. de conſtit. Pau. Caſt. in l. ex diuerſo. quam legit cum l. rei iudicatæ. §. vlt. & ibi etiam Fran. Are. & Alex. ff. de re iudic. idem Pau. conſi. lxxx. ſuper primo dubio ſeu quæſito reſpondetur, in iij. dubio, lib. ij. & Ioan. Ana. in c. ſalubriter. col. j. ver. nunquid autem dicatur. de vſur. Alex. in d. l. ſed hoc. col. vlt. ff. de re iudic. vbi dicit ita cõmuniter teneri. & latè dicto conſi. ccvij. per totum, lib. vj. vbi multa allegat ad hanc rem pertinentia.

¶ Verum

33 ¶ Verum Salyc.ſubdubius tamen in d.l.vlt.C.de verbo.ſiguifi.hoc intelligit, niſi maritus aut vxor ſuperſtites, manerent in viduitate: nam tunc tantiſper cenſeretur manere in eodẽ matrimonio, quod affinitatem produxit, per l.vlt.C.de bon.mater.& gl.in l.j.§.exactio.C.de rei vxo. actio.cum aliis multis concor.à me adductis in tractatu Nobilitatis, cap.18.num.9.incip.nam interim dum eſt vidua. Et hoc dictum Salyc.ſequitur & extollit Barb.in repet.l. cùm acutiſſimi.col.lix.verſi.Do.Saly.in d.l.fi.C.de fideicom.

Viduus aut vidua cenſetur manere in eodem matrimonio, ſed impropriè, nu me.ſeq.

34 ¶ Sed id non recipit Alex.in d.l.ſed hoc.vbi ſuprà, dicens ſe contrarium conſuluiſſe, vti latiſſimè conſuluit dicto conſi.ccvij.lib.vj.verba enim ſtatuti debere intelligi propriè, nec extendi debere ad caſum fictum.c.ſuſceptum.de reſcrip.lib.vj.& l.iij.§.hæc verba.& ibi Bar.ff.de neg. geſt.Idem Bart pleuè in l.omnes populi.in vj.quæſt.ff.de iuſt.& iure.& in l.apud Iulianum.§. vlt.ff quib.ex cau.in poſſ.eat.Sed quòd videatur eſſe in eodem matrimonio, quæ durat in viduitate, id ex fictione eſt, cùm non ſit verè matrimonium, vnde ea non vocatur vxor.l.j. cum gloſ.j.C.vnde vir & vxor.& not.Barto.in l.Titia Seio.§.vſuras.ff.de lega.ij.& eam quoque Salyc.ſententiam, nulla Alexan.mentione facta, reprobat Iaſon in dicta l.vlti.col.iij.in iij. notab. C.de verbo. ſignific.

Qui contrarium tenent.

Statuta non extenduntur ad caſum fictum.

35 ¶ Tamen vt verum fatear, iſtud non eſt ſine ſcrupulo: nam huiuſmodi ſtatutũ eſt fauorabile, vt per ſe ſatis patet, & voluit Bal.in d.l.affinitatis.circa medium.ibi, pone ſtatutum dictat.C. commu.de ſucceſ.& in l.qui ſe patris.col.vlt.C.vnde lib.vbi ex hoc infert, quòd extenditur ad caſum improprium: quem ſequitur Pau.Caſt.& ipſe Roma.ibi, ex quibus idem Pau.dicit, tale ſtatutum comprehendere etiam eos qui ſunt in ea affinitate, quam ius non conſiderat, quod ſequitur & extollit Iaſon ibi, col.xxij.verſi.ſecundò infert, & multis ſeq.& in l.quique litigãdi cauſa, quæ eſt l.iiij.quam legit cum l.ij.§.prætor ait.col.ij.in iiij not.ff.de in ius vocan.

Vidua impropriè cenſetur eſſe in matrimonio.

Statutum id de cõpromiſſis affiniũ fauorabile.

36 ¶ Sed & tale ſtatutum eſſe fauorabile præter illos voluerunt Hoſtien. & Ioan.Andr. in c.j.de tranſact.Bart.in §.conſtit.C.Anto.in c.j.de mut.petit.Pet.Ancha.conſi.clxxxvij.apud me quæſtio iſta.ad fi.vbi & hoc dicit, in hoc ſtatuto comprehendi affines & conſanguineos naturales. Raph.Fulg.conſi.cix.item ſi qua quæſtio.col.pen.verſi.& in propoſita quæſtione.Alex.in l.j.§. lex Falcidia.col.j.ff.ad leg.Falcid.& in rub.ff.ſolu.matr.col.vj.verſic.ſed mihi plus placet.Maria.Sociu.Senior, conſi.iiij.incip.viſis actis & actitatis.in fi.& conſi.xxvij.pro deciſione præſentis conſultationis.in fi.Philip.Dec.conſil.xiij.cuius ſuperſcriptio incipit, an appellatione agnatorum.poſt prin.verſic.ſecundò ad iſtud.Sed de hoc vide omnino Alex.in d.l.qui ſe patris.col. pen.verſi.& ideo dicunt.C.vnde liberi.

Extrahitur ad caſum improprium.

De eadem re.

Id ſtatutum comprehẽdit affines naturales.

37 ¶ Quid? quòd & leges noſtræ etiam ſoluto matrimonio vxorem vocant, l.diuortio.iuncta gloſ. in verbo, vxoris.ff.de nego.geſt.& l.ſi quis reum.§.idem Iulianus.le j.cum glo.parua.ff.de lib. lega.quam ad hoc expendit ipſe Alex.conſi.xx.viſo proceſſu cauſæ inter Katharinam, colum.j. lib.ij.Quibus concinens Ouidius lib.j.Faſtorum:

Per totidem menſes à funere coniugis vxor
Suſtinet in vidua triſtia ſigna domo.

Vxores etiã vocantur ſoluto matrimonio.

38 ¶ Et alibi leges vocant generum & ſocerum etiam ſoluto matrimonio, d.l. vlti.C. de verbo. ſignifi.quibus concinens Lucanus libro iij.Pharſalicæ, paulò poſt princ.vmbra Iuliæ defunctæ Pompeio viro in ſomnis apparens, renunciat illum Iulij Cæſaris patris ſui generum vel inuitum eſſe, tametſi illa defuncta ſit.

— Nunquam tibi Magne per vmbras,
Perq; meos manes generum non eſſe licebit.

Et Cæſar ipſe apud eundem Lucanum, tum in multis locis, tum lib.9. eiuſdem operis Pompeium poſt mortem eiuſdem Iuliæ, generum vocat.

Exilium, generiq; minas Romamq; timebam.

Et paulò pòſt ſe illius ſocerum appellat.

Sentiat aduentum ſoceri.

Gener & ſocer ſoluto matrimonio.

39 ¶ Porrò Oldrad.quem refert & ſequi videtur Bald.in dicta l.vlti.C.de verbo.ſignifi.pro horum concordia dicit, quòd in illa l.volebat quis ad actum fauorabilem ſine alterius iniuria in ſubſidium admitti, tanquam gener ſiue ſocer, quod ei permittitur, quia latiſſimè in fauorabilibus fit interpretatio. At in dicta l.cui eorum.§.affinitates.ff.de poſtul.volebat ſub affinitatis velamine contra ius commune admitti. Cui concinens Paul.Caſtr.dicto conſi.lxxx.lib.ij. Aut quis, ait, tanquam affinis vult admitti ad aliquid quod ſit de iure communi, & admittitur etiam ſoluta affinitate, per dictam l.vlti.Aut ad aliquid de iure ſpeciali.& contra ius commune, & non admittitur. Certum eſt autem quòd de iure communi quis ad compromittendum non cogitur.l.ſi dictum.§.ſi compromiſerit.ff.de euict.Bartol.in l.furti.§.qui iuſſu.ff.de his qui not.infa.Bal.in l.ex ſtipulatione.C.de ſent. Et eandem fermè diſtinctionem tradidit idem Pau.in d.l.ex diuerſo.ff.ſolu.matri.

Concordia præcedẽtium opin.

40 ¶ Amoris cauſa ceſſante, ceſſat amor, vt videre licet ex iis quæ diximus ſuprà nume.37.incip. affinitates.& 2.ſeq.vt oſtendit Plutarchus in lib. cui titulum fecit γαμικὰ παραγγέλματα, id eſt, cõnubialia præcepta, quòd quemadmodũ ignis in paleis leporinìſque pilis accenditur, ociuſq;

Amoris cauſa ceſſante ceſſat amor.

reſtinguitur:ita breuem amorem nouorum coniugum corporis forma iuflammatũ, nec du-
rare poſſe, nec firmum eſſe exiſtimandum. tanquam id dicat: vt forma, cuius gratia amor con
ciliatus eſt, cito abit, ita amor ipſe: nam cùm propter formã ames, idem amoris & formæ finis
eſt. vnde etiam eſt illud Terentij in Heautontimoru.

Quippe forma impulſi noſtra nos amatores colunt.
Hac vbi immutata eſt, illi ſuum animum aliò conferunt.

Et illud quoque Iuuenalis Satyra 6.

Cur deſiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies non vxor amatur.
Tres rugæ ſubeant, & ſe cutis arida laxet,
Fiant obſcuri dentes, oculiq; minores,
Collige ſarcinulas dicet libertus, & exi,
Iam grauis es nobis.

Quod & plurimis declarat Ariſtoteles lib. Ethic. 8. amicitiam quæ ex forma & pulchritudine
proficiſcitur, deficiente ipſa pulchritudine, eam quoque deſinere. De quo & nos quoque di-
ximus in noſtris legibus connubialibus in l. ij. nu. 21. nec ſoli ſunt.

Appellationis cauſa ceſſante, ceſſat appellatio.

41 ¶ Appellationis cauſa ceſſante, id eſt grauamine propter quod appellatio eſt emiſſa, ceſſat ipſa
appellatio, cuius rei eſt tex. expreſſus in c. cùm ceſſante. & ibi Panor. in j. not. de appel. Eſt enim
(vt dicit ipſe Panor.) grauamen appellationis cauſa, c. vt debitus. eo. tit. Igitur eodem graua-
mine ceſſante, ceſſat appellatio, vt in d. c. ceſſante.

Arbitriorũ cauſa ceſſante, ceſſant arbitria.

42 ¶ Arbitriorum extraordinariorum conceſſorum ob cauſam timoris aut periculi, ea cauſa ceſ-
ſante, ceſſant & eadem, vt nuncupatim voluit Bald. & poſt eum Salycet. qui dicit not. in l. j. per
eum tex. C. de nauti. fœno. Ideo, inquit, arbitrium conceſſum, quod illi bailiam vocant, tem-
pore diſcordiæ, exerceri non poterit tempore pacis. & ſequitur Iaſon in l. j. col. xiij. verſi. & circa
hoc. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſdict.

B

Banni cauſa ceſſante ceſſat bãnũ.

43 ¶ Banni cauſa ceſſante, ceſſat bannum ipſum, Bart. & Bal. in l. j. §. vlt. ff. de requir. reis. Bal. in l. j.
ad medium, ver. extra opponitur. C. de poſtulan. de quo vide quæ dicam infrà nume. 58. incip.
alibi autem, & iterum in xij. limitat. nu. 3. incip. propterea dicit gloſ.

Bello ceſſante, ceſſat illius effectus. Statuta facta tempore belli, bello ceſſante ceſſant.

44 ¶ Bello ceſſante ceſſat omnis effectus ex ipſo bello ſecutus, vt poſt Odoffr. voluit Bald. in §. hoc
quod nos. in verbo, caſſentur. titu. de pace Conſtan. per tex. ibi, & in §. ſententiæ. vbi & hoc not.
idem Bal. Et facit etiam tex. in l. j. in princ. C. de cadu. tollen. ex quo & ipſe Bal. col. j. in ij. not.
dicit, quòd tempore pacis debent tolli ſtatuta facta tempore belli ad locupletandum fiſcum.
& ſequitur Barba. conſi. j. magnus ſcripſit Pſalmiſta. col. iij. ver. & ideo colligit, & iterum col.
pe. ver. xxvj. adduco quòd tempore pacis, lib. iij. vbi plus videtur tenere, huiuſmodi ſtatuta hoc
caſu ipſo iure eſſe reuocata, arg. eius quod habetur in l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. & c. pen. de
cler. non reſiden. Quamuis Bal. in d. l. j. de caduc. tollen. ſentiat contrarium, per text. ibi, ex quo
not. legem etiam ratione eius abolita manere illæſam, donec tollatur noua conſtitutione.
Ideoq́ue fuiſſe neceſſarium legem Papiam illic corrigi.

De eadem re. Priuilegium Anglis cõceſſum ob bella, bellis ceſſantibus ceſſat.

45 ¶ Sed vtcunque ſit, de quo tamen poſteà dicemus in ceſſante ratione legis, ad hoc certè caput
pertinet, quod tradit Hoſtien. in c. dilecti. col. ij. in verbo, & ſi. de foro compe. quòd priuilegium
à ſede apoſtolica conceſſum Anglis, ne citra mare conueniri poſsint, de quo in eo tex. Quia
ſcilicet non poterant citra mare ſecurè morari vel venire propter inimicitias capitales & bella,
quæ illis cum Gallis erant: ea enim cauſa poſita erat in priuilegio, vt ipſe Hoſt. vidiſſe ſe dicit,
quia tamen ea cauſa ceſſabat, cum pax eſſet inter reges, ceſſabat quoque effectus illius priuile-
gij ob bella conceſsi. & ſequitur AEgid. Belle. in c. poſt tranſlationem. col. ij. ver. ſecus de priui
legio, de renunc. vbi plus dicit, quòd ſi etiam hodie eadem cauſa reuiuiſceret, non haberet lo-
cum illud priuilegium ſemel extinctum ob cauſæ ceſſationem, quod & dicit voluiſſe Hoſtien.
vbi ſuprà, qui tamen id poſtremum non dicit, ſed vide quod dicam in ſimili, infrà in priuilegij
cauſa ceſſante, verſic. incip. nam gloſ. in c.

De eadem re.

46 ¶ Sed & huc quoque ſpectat quod apud Liuium lib. belli Macedonici 4. elegantiſsimè diſſe-
ruit aduerſus Catonem Cenſorium L. Valerius Trib. Pleb. ad legis Oppiæ derogationem, quę
lata fuerat in medio ardore belli Punici: qua cautum erat, ne qua mulier plus ſemiuncia auri
haberet, nec veſtimento verſicolori vteretur. Nam inter non parum multa quæ in eam legis
abrogationem propoſuit, hoc quoque carptim pronunciauit, legem latam per bellum tempo-
ribus duris, in pace, & florente ac beata republica abrogandam eſſe. Eam enim ſcripſiſſe lato-
res tamdiu manſuram, quandiu cauſa ſcribendæ legis mãſiſſet. Nam vt quæ in pace latę ſunt,
plerunque bellum abrogat: ita quæ in bello, pax.

Beneficij cauſa ceſſante ceſſat beneficium.

47 ¶ Beneficij à iure conceſsi ceſſante cauſa, ceſſat beneficium. verbi gratia, parentes & patroni
etiam adoptiui in ius ſiue venia vacari non poſſunt, ſed tandiu tamen quandiu durat adoptio,
l. ſed ſi hac lege. §. liberos. ver. parentes. ff. de in ius vocan. Ex qua Ange. & Iac. à Sancto Geor.
illud notant quod diximus, videlicet beneficium conceſſum ob certam cauſam finiri cauſa
finita.

finita. & ſequitur Maria. Soci. iunior dum eos allegat conſi. clx. circa præſentem conſultationẽ, col. pen. nu. 78 lib. 2. & bene facit. l. filio. §. mater. ff. de adimen. leg. ex qua not. Alex. conſil. xix. circa primum dubium, col. j. ver. ſecundò probatur: nam quando vnum, lib. vj. quòd quando vnum beneficium datur contemplatione alterius, hoc ſublato tollitur & illud. Et vide infrà in Priuilegij cauſa ceſſante, neque enim longè diſtat priuilegium à beneficio, vt videre licet ex not. in l. vlt. ff. de conſtit. princip.

48 ¶ Beneficij alterius, id eſt ſacerdotij (quod & ipſum vulgus beneficium appellat) ceſſante cauſa, ſcilicet officio, propter quod datur, ceſſare debet & ipſum beneficium, ſi credimus Pet. Ancha. id ipſum dicenti in d. c. & ſi Chriſtus. in xiij. not. de iureiur. hinc occaſione ſumpta, quòd ibi dicitur, ceſſante cauſa ceſſare effectum. Nam hinc aſſumit quod diximus, ſcilicet quòd clericus qui non dicit officium, non debet habere beneficium, quod propter illud datur, per cap. vlt. de reſcrip. lib. vj. Et ad hoc quoque bene facit quod ſcribit gl. in §. illis. in verbo, adiuuãtur. Inſtit. de milit. teſtamen. quòd ceſſante clerico ab eccleſia, ceſſat præbenda, de quo & tu vide Docto. ibi.

Sacerdotij cauſa ceſſante ceſſat ſacerdotium.

Clericus qui nõ dicit officium, non debet habere beneficium.

49 ¶ Sed & ſuper eo, an ſcilicet ceſſante officio ceſſet beneficium, ita vt qui priuatur vel ſuſpenditur ab officio, conſequenter priuetur vel ſuſpendatur à beneficio, vide tex. in c. ſi quis ſacerdotum. & ibi gloſ. j. & iterum in c. eos. lxxxj. diſt. & gl. in c. latores. in verbo, ab officio & ibi Hoſt. Io. And. Card. Flo. Pet. Anch. Aut. & Pan. de cleri. exco. mini. gl. in d. c. vlt. in verbo, datur, & ibi quoq; alios, de reſcri. lib. 6. & glo. in c. 1. in verbo, officij, & ibi Io. Mona. & Archi. in eodem verbo. de re iudi. lib. 6. & glo in clem. cupientes, in verbo, ſuſpenſi, col. 2. ver. & quia ſuprà poſui, & ibi Car. Flo. in ver. quod ſi, in 3. quæſt. de pœnis. gl. in c. præter hoc, in verbo, ab eccleſia, & ibi Archid. ſuper glo. 1. & Domi latè, in princ. col. 3. verſic. ad ſecundum, 32. diſtinct. Bal. in c. 1. col. penult. verſic. & ſi remouetur officium, tit. an mut. vel imperfect. Anto. in c. inter ſolicitudines. col. j. in iij. notab. de purg. canon. Cardin. Flor. poſt Lauren. in clemen. j. §. ſi quis, in ix. quæſt. de rebus eccleſ. non alien. Et vide etiam quod ſcribit Panorm. in cap. j. col. penult. verſi. ſed hîc cadit. de celebrat. miſſar.

Suſpenſus vel priuatus officio, an ſit ſuſpenſus vel priuatus beneficio.

C

50 ¶ Commiſsionis cauſa ceſſante, ceſſat commiſsio, Bal. in l. j. §. conſules. paulò ante fi. ibi, item nota ex prædictis ff. de offic. Conſul. & ſic inquit eſt argum. quòd ſi iudex propter abſentiam notarij deputati in cauſa à lege vel à ſe committat alteri ſcripturam actorum, eo reuertente ceſſat commiſsio: & primus ipſo iure reaſſumit officium, ad quod dicit facere l. quæſitum. ff. de tutel. Vide quæ dicam infra de officij cauſa ceſſante.

Cõmiſsionis cauſa ceſſante, ceſſat commiſsio.

Cõmiſsio ob alterius abſentiam ceſſat per præſentiam.

51 ¶ Commodi cauſa ceſſante, ceſſat & commodum, vt probat text. in l. eum qui iurauit. in princ. & ibi Bart. Alex. vterque in ſummar. & Iaſ. in j. not. & plerique omnes ff. de iureiur. ibi enim grauamen, ſcilicet onus probandi quod actori incumbebat, erat cauſa eius commodi, vt duplum pro ſimplo deberetur, ratione inficiationis. Ideo ſi reus defert iuramentum actori qui iurat ſibi deberi, condemnabitur tantùm in ſimplo, cùm liberauerit actorem eo onere probandi. Ceſſante igitur grauamine quod erat cauſa illius commodi, ceſſabit & ipſum commodum.

Cõmodi cauſa ceſſante, ceſſat commodum.

Iuramẽti delatio facit, vt ſimplum tantũ debeatur.

52 ¶ Conceſsionis cauſa ceſſante, ceſſat & ipſa conceſsio, c. reliqui. & ibi Panorm. qui id expreſsè not. in iij. not. extrà de cuſto. euchariſt. Matth. Afflict. in c. j. §. motibus. col. j. n u. 3. tit. ſi de feudo fuer. controuer. inter domi. & agnat.

Conceſsionis cauſa ceſſante, ceſſat conceſsio.

53 ¶ Confeſsionis cauſa ceſſante, ceſſat eiuſdem effectus, verbi gratia, ſtatuto ſtante quòd accuſatus de crimine, ſi paſſus ſit ſe poni in banno, habeatur pro confeſſo: quiſpiam accuſatus de crimine famoſo, paſſus eſt ſe poni in banno, deinde ex nouo ſtatuto cancellatus eſt de banno, quæſitum fuit an hic tanquam infamis repellatur à teſtimonio. quæ quæſtio diſputata fuit à Iac. Butr. & relata à Bal. in l. cùm mulier. col. ij. ver. quæro igitur circa præmiſſa. ff. ſolu. matri. Et ex ea tres quæſtiones collegerunt: primam, an bannum ex cauſa famoſa tranſiens in vim ſententiæ infamet. Secundam, an ficta confeſsio infamet. Tertiam, an per cancellationem banni tollatur infamia. Et de hac tertia tantum loquor, vt quæ ſola ad hunc noſtrum tractatum pertineat.

Confeſsionis cauſa ceſſante, ceſſat & effectus.

Infamia ob bannũ inuſta an ceſsãte bãna tollatur.

54 ¶ Et quod huiuſmodi infamia ſit ſublata, his rationibus probauerunt. ſicut ſe habet cauſa ad effectum in productione, ſic & deſtructio cauſæ, ad deſtructionem effectus, quia eſt par potentia contrariorum, l. ab emptione. ff. de pact. & l. vlt. ff. de legat. iij. ſed bannum ſe habet ad infamiam in producendo, ergo abolitio banni ſe habet ad infamiam in tollendo eam. nam origine ſublata non debent ſequentia remanere. l. j. in princ. ff. de latina libert. tollen. Item bannum eſt cauſa finalis confeſsionis & infamiæ, ergo eo ſublato, & ſic ſublata cauſa finali tollitur effectus. Hæc illi.

Contrariorũ par potẽtia.

Origine ſublata tollũtur ſequentia.

55 ¶ Conſtitutionis ceſſante cauſa vel ratione, nam vtrãque hic noſtri copulant, ſiue verius cõfundunt, ceſſat & ipſa conſtitutio c. neophytus. & ibi gloſ. in verbo, cauſa. lxj. diſt. & c. quod pro remedio. & ibi gloſ. in verbo, ceſſante. j. q. vij. Sed tamen contrarium videtur, vt ſcilicet ea non ceſſet, niſi aliter reuocetur, per c. licet ex quadam. de teſtib. & c. deteſtanda. & ibi Domin. in ij. not. de conceſſ. præb. lib. vj. & not. in l. j. in prin. C. de cadu. tollen. Philip. autem Franc. in dicto

Cõſtitutionis cauſa ceſſante, ceſſat conſtitutio.

c.deteſtanda.in j.not.dicit,quòd ſi cauſa omnino ceſſet,non ceſſat conſtitutio, niſi vt diximus reuocetur.Si partim ceſſet,certè pro ea parte ceſſabit & conſtitutio, per l.adigere.ſ. quãuis.ff. de iure patron.& not.in c.cum ceſſante.de appel.Sed tu hic omnino vide quę dicam infrà, de ceſſante ratione legis, nam id eodem recidit.

Cõſtituti cauſa ceſſante ceſſat conſtitutum.

56 ¶ Conſtituti cauſa ceſſante (de eo loquor, quo quis ſe conſtituit poſsidere nomine alterius) ceſſat ipſum conſtitutum, vt probatur ex l.ſi debitore.& ibi Barto.& alij.ff.de precar. & latiſſimè diximus in noſtro tractatu de iure Conſtitut. par.3. limitat.29. vbi videre poteris, an & quomodo id verum ſit,neque enim hîc repetere aliter ducimus.

Conſuetudinis cauſa ceſſante.ceſſat conſuetudo.

57 ¶ Conſuetudinis cauſa ceſſante,ceſſat & ipſa conſuetudo,vt expreſsè voluit Bald.in rub. extrà de conſue.col.vlt.per iura loquentia de conſtitutione,vt intelligas id dependere ex eo, an ceſſante cauſa conſtitutionis vel legis,ceſſet conſtitutio vel lex, de quo diximus in pen. articu. & dicemus latiùs infrà in ceſſatione cauſæ legis. Quamuis ſit quædam ratio, vt faciliùs ceſſet conſuetudo,quæ tacita eſt conſtitutio vel lex:quàm lex ipſa aut conſtitutio expreſſa, cùm tacitum faciliùs reuocetur quàm expreſſum.

Contractus cauſa ceſſante,ceſſat contractus.

58 ¶ Contractus cauſa ceſſante,ceſſat idem contractus,l.j.& ibi gl.vlt.Cyn.in j.not.Bal.in prin. C.de condict.ob cau.Idque etiam in contractu nominato per tex.not.in l.cùm te.C.de pactis inter empt.& vendit.quem ad id expendit,& dicit ſingul.Alex. id intelligens de cauſa finali, in l.dedi,quæſt.vlt.col.7. verſi.aliam etiam aſsignat,ff.de condictio.ob cauſ. vide tamen infrà in 36. limitatione.

Contumacia ceſſante ceſſat effectus illius.

59 ¶ Contumacia ceſſante,ceſſat effectus illius,ſcilicet pœna quæ ob eam irrogatur l.j.§. ſi frater.ver.& ſi quidem per contumaciam,ff. de collatio.bono.in fi.& c.ex literis.de conſtitutio. vbi eſt text.expreſſus, quòd is qui propter contumaciam communione priuatur,eiuſdem reſtitutionem obtinet, congrua ſatisfactione exhibita.quem tex.valde notab.dicit Bald.in cap. vlti. colum.j.titu. per quos fiat inueſtitu. vbi & illud dicit, Quod contumacia abſtulit, reſtituit obedientia.

Contumacia ceſſante ceſſat eius pœna.

60 ¶ Et autoritate illorum duorum tex.ſcribit idem Bal.in l.puto.§.ſi quis aduocationem. & iterum in l.quos prohibet.ff.de poſtulan.rurſúmque in j in addit.paulò ante fi.ff.de offi.eius cui mand.eſt iuriſd.quòd ceſſante contumacia ceſſat eius pœna,quod & ipſum per tex.in dicto c. ex literis.tradit Bart.in l.ſi quis adulterium.§.j.ff.de adulter.

Sententia ob cõtumaciam lata tamdiu durat quandiu contumacia durat.

61 ¶ Alibi autem ipſe Bal.per duos illos tex.in l.j.circa medium.ſbi,extrà opponitur.C.de poſtul. quòd ſententia lata ex contumacia eſt eius naturæ,vt tamdiu ſolùm duret, quãdiu durat contumacia.Et ideo,inquit,bannum,quod fertur ex contumacia, bannito comparente legitimo tempore,reducitur ad ſimplicem citationem.nec hic ampliùs dicitur eſſe bannitus, quod eſt, vt ipſe dicit notabile.Et idem fermè voluit ipſe Bal.& ante eum Barto.in l.j.§.vlt.ff.de requir. reis.& Pau.Caſt.conſi.xxxj.ſuper primo quæſito.vt eum allegant Felin.& Philip.Dec. qui id ſequuntur in d.c ex literis.ille col.ix.verſi.ſecunda declaratio:hic col.iiij.verſi.quarta declaratio.ſed illud conſilium reperire non potui.

Clericus ſuſpenſus ob cõtumaciam cõparendo recuperat primũ ſtatum.

62 ¶ Sed & per illum tex.in d.c.ex literis.ſcribit Inno.in c.ſicut.in verbo,ſatisfactionem congruã. ibi,& idem ſi pro contumacia.de cohabit.cleric.& mulier.quòd clericus ſuſpenſus pro contumacia, cùm primum obediuerit, primum ſtatutum recuperat.Et Dominic.in c.contumaces. col.ij. ver. conclude quòd aut clericus.50.diſtinct. quòd clerici depoſitio pro contumacia, videtur eſſe impoſita,vt duret ad limitationem ipſius cauſæ, propter quam imponitur: ceſſante ergo contumacia debet ceſſare,per d.c.ex literis.Quod & ipſum bene probat c.j.extrà de ſuppl. neglig.prælat.ex quo not.Anton.& Panorm.vterique in vlti.notab. quòd ceſſante contumacia ceſſat diſpoſitum ob contumaciam,& ſic,inquiunt,ad limites contumaciæ menſuratur pœna illius, & allegant etiam d.c.ex literis.Et idem propemodum dicit ipſe Anto.in c.excommunicato.col.v.verſi.venio ad ſecundum membrum.de reſcrip.per d.cap.ex literis. & Iaſon in l.j. colum.xiij.verſic.vltimò not.ff.de officio eius cui manda.eſt iuriſdict. per illos duos tex. ſuprà in princip.allegatos.

Contumacia pœna menſuratur ad limites illius.

Hacq́; etiã ſi in impoſitione pœna poneretur dictio perpetuè.

63 ¶ Et hæc quidem procedunt etiam ſi in impoſitione pœnæ ob contumaciam poneretur dictio perpetuò,quia id intelligeretur quamdiu contumax maneret in contumacia,per glo.in c.clericos.in verbo,perpetuam.de cohabit.cleric.& mulier.quæ interpretatur, perpetuam, id eſt, donec reſipiſcant.& glo.in c.actus legitimi.poſt prin.de reg.iur.lib.vj.per d.c.ex literis.& alia gloſ.in c.reperiuntur.in gl.vlt.j.q.j.quæ & ipſa exponit id verbum,perpetuò,ſcilicet quouſque emendet,per d.c.ex literis.& in c.de viduis & puellis.in gl.quoque vlt.quę ſimilem expoſitionem dat dictæ dictioni,per illum eundem tex.& Archid.in c.quia ſacerdotes.in fi.x.q.j.vbi ſimiliter interpretatur ea verba in excommunicationem perpetuam.Dominic.poſt Ioan.Fan.in c.quamuis.in fi.de pœn.lib.vj.Felyn.& Philip.Dec.in d.c.ex literis.ille col.x.verſi. amplia primò:hic col.iiij.vbi ſuprà.

Quid ſi pœna ſimpliciter ĩponatur.

64 ¶ Procedunt item quæ diximus, etiam ſi pœna fuerit ſimpliciter appoſita ſine declaratione,an eſſet propter contumaciam quæ interuenit, an propter delictum ſuper quo contumacia facta eſt. tamen in dubio cenſetur fuiſſe irrogata ob contumaciam,& non ob delictum, ita vt

ea ceſſante

ea ceſſante ceſſet & pœna, vt voluiſſe videtur Imo. poſt Gofre. in d.c. ex literis. col. pen. verſi. vbi autem ſit dubium, per not. in c. in pœnis. de reg. iur. lib. vj. & in l. ſi præſes. ff. de pœnis. & idem voluit Panorm. in eo ipſo c. ex literis. col. vlt.

Abſens magis cenſetur eſſe condēnatus ob contumaciam, quā ob malā cauſam.

65 ¶ Quæ ſententia ex eo confirmatur, quod in ſimili dicitur, abſentem condemnatum magis videri condemnatum ob contumaciam, quàm propter malam cauſam, per l. ſi ideo. ff. de euictio. ex qua Bart. not. quod bannitus & condemnatus de falſo, videtur condemnatus magis ob contumaciam, quàm quòd falſum commiſerit: ideo poteſt inſtrumenta conficere. & idem Bart. in l. Papinianus. §. meminiſſe. in iij. not. per eum tex. ff. de inoffic. teſtam. & in l. ſi ſuperatus. circa medium. ff. de pign. Bal. in l. ij. col. ij. verſi. quæro ſecundum. ibi, ſecundum eſt neceſſarium. & ibi etiam Saly. in xj. oppoſ. C. quib. res iudic. non noc. Panor. in c. in cauſis. col. vlti. verſi. ſed ego vltra alios. de ſent. & re iudi. Roma. conſi. cccxxix. præſens conſultatio. col. iij. verſi. eſt enim iuris regula, per multa ibi allegata. Felin. qui & alios quoque allegat, in d.c. ex literis. col. x. verſi. pro quo facit optimè, & ibi quoque Dec. col. v. verſi. ſaluando dicta.

Remotus à tutela in dubio cenſetur potius ob culpā quā ob dolū.

66 ¶ Et bene facit quod traditur in l. hæc enim. ff. de ſuſpect. tuto. quòd ſi quis remotus ſit tutela, nec apparet an ſit ob dolum, & ſic ex cauſa famoſa: an ob culpam, & ſic non famoſa, cenſetur ob hanc potiùs eſſe remotus, vt ſit integræ famæ, & ſic intelligunt eum tex. glo. ibi in verbo, & verum eſt. in fi. & Bart. & cæteri. & voluit etiam Franc. Cremen. ſingul. 37. pone quod ſententia, vbi in hoc dicit ſingularem illam gloſ.

Condēnatus in dubio quis cenſetur ex cauſa quæ minus lædit.

67 ¶ Nam & ſemper aliàs ſi non apparet ex qua cauſa iudicatum ſit, in dubio præſumitur ex ea quæ minus lædit condemnatum, vt voluit Imo. in l. ſi is ad quem. in fi. ff. de acquir. hæred. per tex. & gloſ. in d. l. hæc etiam ff. de ſuſpect. tuto. & l. ſi quis ad exhibendum. ff. de excep. rei iudi. & cap. ſi fortè. de electio. lib. vj. quòd & id iſum voluit Roma. in eadem l. ſi is ad quem. col. 3. verſicu. ex qua cauſa.

Limitatio precedentiū. Niſi aliter conſtaret ex actis.

68 ¶ Sed hoc tamen intellige, quod dictum eſt de contumacia. Niſi vt ſubdit ipſe Felin. de delicto conſtaret ex actis cauſæ, quia tunc non procederet, d. l. ſi ideo. de euictio. Ita enim voluit gloſ. notab. in l. ij. in verbo, abſens. & ibi Bald. qui eam glo. admodum commendat. C. de contrar. iudic. tutel. & ipſe Bal. in d. l. ij. C. quibus res iudic. non noc. & in l. ingenuum. col. j. verſic. ſed quæro quis dicatur. ff. de ſtatu homi. cum aliis concord. citatis à Feli. in dicto c. ex literis. vbi ſuprà, vbi & de hoc dicit eſſe caſum in c. cùm olim. ibi, ei licet abſenti cùm de ſubreptione liquidò conſtet, de re iudic.

Quid ſi cōtumacia trāſit in ſpeciale aliquod delictum.

69 ¶ Quod autem diximus in princ. ceſſante cōtumacia ceſſare & pœnam illius, tempera vt procedat, niſi contumacia tranſiret in ſpecificum & peculiare delictum: quia tunc pœna pro eo ſemel impoſita non ceſſaret, etiam ſi poſtea contumax ille vellet obedire, vt voluerunt Anton. Imo. Panorm. & Felyn. in d.c. ex literis, ille col. ij. verſi. quandoque pœna imponitur: alter col. vlti. verſic. item aduerte, quia contra, Panor. col. pen. verſi. ſecundò caſu principali. Felin. d. col. x. verſi. fallit tamen iſta declaratio. ita intelligentes nonnulli ex illis, c. ex his. de cler. non reſid. vbi ſi clericus eſt contumax in reſidendo in ſuo beneficio, pœna priuationis eſt perpetua, quia illa contumacia tranſit in delictum non reſidentiæ, quamuis ipſe Imo. dicat, poſſe etiam dici, quod ibi conſtabat de mente proferētis, quod ſcilicet intelligebat de priuatione perpetua, dum mandat prouideri alteri de beneficio.

Quid ſi pœna ſit momentanea.

70 ¶ Secundò tempera vt procedat, niſi pœna irrogata propter contumaciam fuiſſet momentanea, vt etiam voluit Panor. in d.c. ex literis. col. pen. verſi. & intelligo quando pœna. & ibi quoque Fely. vbi ſuprà, verſi. fallit ſecundò vbi pœna, per c. ad audientiam. extrà de cri. falſ. & not. per Archid. & Domin. in c. j. 50. diſt. & facit quod dicemus infrà in 23. limitat. qua tractamus de effectu momentaneo, & quod ſcribit Archid. in c. cupientes. col. iiij. verſi. rurſus ſi clericus. ibi, & eſt ratio, quia cùm lex certum, de elect. lib. vj.

Quod autē pro tempore præterito.

71 ¶ Tertiò intellige, vt ceſſante contumacia ceſſet pœna pro tempore futuro, vt dicit Bal. in d. l. j. in addit. paulò ante fi. & ibi quoque Iaſon col. iiij. verſi. vltimò not. ff. de officio eius cui man. eſt iuriſdict. tanquam ſcilicet ſentiant non ceſſare pro tempore preterito. Quod intelligo reſpectu impenſarum iam factarum per aduerſarium ob illius contumaciam: neque enim purgare poterit contumaciam quin refundat eas impenſas, per l. ſancimus. C. de iudic. at reſpectu pœnæ ob eam contumaciam irrogatæ, non video quin ceſſare debeat, per ea quę dicta ſunt.

Curationis cauſa ceſſante, ceſſat curatio.

72 ¶ Curationis cauſa ceſſante, ceſſat curatio. quod hinc videmus, quòd curatio data impuberi, ob ſuſpicionem tutoris finitur tutela ceſſante, l. potuit. C. in quib. caſib. tuto. hab. Et idem ſi ob abſentiam alterius, l. j. eo. tit. vel ob aliam cauſam, l. curatorem. ff. de tutor. & curato. dat. ab his. Et data ob minorem ætatem, ceſſat ea minori ætate ceſſante iuribus vulgaribus, vt etiam tutela ob impubertatem, ea ceſſante. l. niſi. in prin. ff. de tutel. & ration. diſtrah. & §. j. Inſtit. quib. modis tute. finit. Et quod poſtea dicemus infrà in furore ceſſante, quòd curatio ob furorem data ceſſat furore ceſſante. Et quòd item dicemus in prodigalitate ceſſante, vt ſcilicet curatio ob eam data, ea ceſſante.

D

Delegationis cauſa ceſſante, ceſſat delegatio.

73 ¶ Delegationis cauſa ceſſante, ceſſat & delegatio. verbi cauſa, ſi delegatio facta fuerit ob ab-

ſentiam delegantis,eo reuerſo ceſſat delegatio.l.j.verſi.non aliter itaque. & ibi Barto. col.vlti. verſi.quarto, præſes vel ordinarius.Bal.in addit.eius l.Alex.col.xix.verſi.quærit etiam hîc, Iaſ. col.xiij.verſi.vlt.not.in verbo,non aliter.& Phil.Dec.hoc tamen intelligens re integra.colum. antepen.verſi.ſucceſsiuè. Bart.concludit,& Franc.Curt.iunior col.quoque antepen.verſi.circa ſeptimam quæſtionem.ff.de offic.eius cui mand.eſt iuriſd.

Re tamen integra.

74 ¶ Et hoc verum eſt,licet Roma.ibi,col.ij.verſi.dubitatur etiam præſes,per c. cùm plures. iuncta gloſ.in verbo,nequibunt.& in verbo,recuſarit.de officio delega.lib.vj.vbi ſi fuerint delegati duo iudices cum clauſula de qua ibi, & vnus incœpit & occupauit cognitionem alterius, poterit alius proſequi.At ſi vnus ægrotet,eo ſanato non expirat cognitio illius alterius,per tex. loquentem de duobus procuratoribus in c.ſi duo.ver.cæterùm.de procura.lib.vj.Et ſic ex illis patet quòd ceſſante impedimento vnius,non extinguitur officium tranſlatum in alium ratione illius impedimenti.Sed huic obiectioni reſpondet Alex.vbi ſuprà , vti apud eum videre poteris.

De eadem re.

75 ¶ Depoſitionis cauſa ceſſante,ceſſat depoſitio, verbi gratia , quis depoſitus ob contumaciam ceſſante ea contumacia ceſſat depoſitio,vt expreſsè voluit Domin.à S.Geminiano in c. contumaces.col.ij.verſi.conclude quòd aut clericus.50.diſt.& diximus etiam ſuprà nume. 59. incip.ſed & per illum.

Depoſitionis cauſa ceſſante ceſſat depoſitio.

76 ¶ Dilationis cauſa ceſſante ceſſat dilatio.l.liberto.§.vlti.vbi Dyn.ita eum text.ſummat, & ibi quoque Alber.in prin. Bart.in fi.& alij,ff.de annu.lega.& l.iij.§.Stichus.ff.de ſtatulib.& l.ſi quis hæres ita ſcriptus.& ibi Barto.Ange.Imo.Pau.Caſt.Roman.& Franc.Aret.ff. de acquir. hæred.& l.j.§.ſi intra.ff.de ſucceſſo.edict.& l.continuus.§.cùm ita.in fi.ff.de verb.oblig.& l.à filia.§.alumno.ff.ad SC.Trebel.& l.vlt.ff.ad leg.Falcid.Et facit & l.hoc iure.ff.de verb.oblig. & l.ſi maritus.§.ſi negauerit.ff.de adult.& l.vlt.ſecundum vnum intellectum, & ibi Bald.C. qui admit.& c.ab eo.& ibi not.de appel.lib.vj.& §.pen.Inſtit.de bono.poſſeſ.& quod not. glo. & docto. in l.in illa ſtipulatione ſi calendis. & gloſ.in cap.vlti.in verbo,duntaxat.in fi.& ibi docto.de conſuetud.libro vj.& Ioan.Andr.in addit.Specul.in rub.de conceſ. præben. Bald.in l.j.§.j.in vtraque lectu.ff.de officio eius cui manda.eſt iuriſdict. & conſi.cclxxix.thema ſuper quo petitur conſilium,col.vlti.verſic.item reſpondeo,libro iiij.& Alexan.conſi.xxxiiij.viſo inſtrumento.in fi.lib.ij.

Dilationis cauſa ceſſante ceſſat dilatio.

77 ¶ Ex quo inferunt Dyn.& Bar.in dicto §.alumno.non impediri iudicem procedere in cauſa, durante tempore dilationis,ſi cauſa ipſius ceſſat.puta ſi iudex præſcripſit tibi tempus ad comparendum vel reſpondendum poſitionibus in tres dies,& in continenti compareas,& reſpondeas,iudex non expectato illo tempore trium dierum,non impeditur quo minus poſsit procedere ad vlteriora, cùm ſit finita cauſa dilationis.

Iudex poteſt procedere durante dilatione, cauſa eius ceſſante.

78 ¶ Et idem voluerunt ipſe Bart.Bal.Imo.Roma.Pan.Caſt.& Franc.Aret.in d.l.ſi quis hæres ita ſcriptus.Barto.in l.ij.in fi.ff.de re iudic.& in l.ſiue pars.ad fi.C.de dilat.& conſi.clxiiij. proceſſus & ſententia.Bal in auth.ſi omnes.col.ij.verſic.item licet citatur.C.ſi vt ſe ab hæred.abſtin. & in l.vlti.in iiij.q.ff.de fer.& in ſua margar.in verbo, dilatio.& conſi.ccxij. eundo ad veritatem.lib.iiij.vbi ex hoc decidit pulchrum caſum.& conſi.cclxxix.thema ſuper quo petitur conſilium,col.penult.verſi.item reſpondeo,eo.lib.iiij.Ang.conſi.clvj.ſuper primo dico,poſt prin. Pet.Anch.in c.ſignificante.col.ij.verſic.item intellige regulam quòd procedit,& ibi quoque Anto.col.iiij.verſic.fallit ſextò,de appel.Dominic.in c.cupientes.§.hac generali.col.vlti. poſt gloſ.vlti.ibi.in verſi.& ſcias quòd ſi electus.& conſi.cxxj.attenta forma,col.ij.verſi.Pau. Caſtr. conſi.ccciij.ſuper primo dubio videtur dicendum quòd iuſtificatio,col.ij.verſicu.& quòd iſta fuerit intentio,lib.j.Roma.in l.quamdiu inſtitutus,col.ij.verſi.ſed firma remanet.& ibi Fran. Aret.col.iiij.verſi.& hæc dicta.ff.de acquir.hæred.& idem Roma.conſi.cccccij.diligenter inſpectis.col.iij.verſi.tertiò moueor quia teſtator.Ange.Areti.§.ſi minus.col.vij.verſi.quarto,data eſt dilatio.Inſtit.de actio.Alex.conſi.xxxiiij.viſo inſtrumento.col.ij.verſi.non obſtat ſi diceretur.lib.ij.& Georg.Na.in repet.cle.ſæpe.in prin.colum.51.verſi.aut terminus probatorius.de verb.ſignifi.Iaſ.in d.l.j.col.xiij.verſi.vltimò nota.ff.de offic.eius cui mand.eſt iuriſd.& in l.vlt. col.v.verſi.item aduertendum eſt.C.de iure emph.

De eadem re.

79 ¶ Ex illis autem vides id procedere,vt ſcilicet ceſſante cauſa dilationis,ceſſet dilatio,ſiue ea dilatio data ſit à teſtatore:nam de ea loquitur d.l.ſi quis hæres ita ſcriptus.ff.de acquir. hæred. ſiue à lege,de ea enim loquitur d.l.pen.§.ſi intra.ff.de ſucceſſo.edict.& gloſ.& docto.in dicto cap.vlt.de conſuetud.lib.vj.ſiue à iudice, de ea enim loquuntur omnes docto.allegati in ſuperiore verſicu.

Siue dilatio data ſit à teſtatore,ſiue à lege,ſiue à iudice.

80 ¶ Ex hoc quoque illud fit quod ſcriptum eſt à Canoniſtis,præſertim Imo. & Panor. in c. potuit:illo col.j.verſi.item quòd vbi tempus:hoc col.ij.verſic.nota quòd ſi datur alicui.de loca. quòd licet dominus ab emphyteuta certior factus de futura rei emphyteuticariæ venditione, debeat expectari per duos menſes,l.vlt.C.de iure emphyt.tamen ſi ipſe dominus ante id tempus ſuum animũ declarauerit,nõ debet vlterius expectari:quoniam vbicũque alicui ſtatuitur tempus ad declarandam voluntatem ſuam,ſi antè declarauerit,ceſſat præfixio temporis. quod

Dominus qui ſuum animũ declarauerat non amplius eſt expectandus.

& in

& in eadem ſpecie firmauit Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua.in 100.quæſt.& Iaſ.in d.l.vlt.col.v.verſi.item aduertendum eſt,& iterum col.7.verſi.& nota bene hæc verba.C.de iure emph.

81 ¶ Et huc quoque ſpectat,quod ſcripſit Ioan.And.in addit.Spec.in rub.de ſecun.nupt.quòd ſi maritus reliquerit vxori ſuæ vſumfructum bonorum toto tempore vitæ ſuæ,donec tamen vidua remanſerit:& poſt eius vxoris mortem eadem bona alteri reliquerit: mulier aliquo poſt tempore ſeſe maritauit,& ita vſumfructum perdidit:quæſtio erat inter hæredem mariti, & illum alium legatarium:hæres enim dicebat debere illum expectare mortem vxoris,ille contrarium,cùm ceſſaret cauſa dilationis legati. Et pro iſto legatario tenuit ipſe Ioan.And.poſt alios à ſe relatos. Et ſequitur Pau.Caſt.in d.l.ſi quis hæres ita ſcriptus.de acquir.hæred.de quo tamen vide omnino Roma.contrarium tenentem quibuſdam rationibus,& Franc.Aret.illi reſpondentem in ea ipſa l.

Legatũ relictum vxori dũ vidua erit & poſt eius mortem alteri, an ſtatim vidua maritata, poſſit peti à legatario.

82 ¶ Sed & ipſe Pau.Caſt.in d.l.ſi quis hæres.ad fin.dicit ſe conſuluiſſe Florentiæ, quòd ſi ex ſtatuto quis intra decem dies debeat appellare, & poſt eos decem dies teneatur proſequi ſuam appellationem intra ſexaginta dies,ſi appellauerit prima die,ſtatim currit altera dilatio ſexaginta dierum,ceſſante ſcilicet cauſa primæ dilationis. Verùm Franc.Aret.in d.ca l.etiam,ad fin. tradit,id determinatum eſſe per tex.& gloſ.in clem.ſicut.in verbo, à die.de appel.vbi decem dies dati ad appellandum,non conſumuntur cum tempore dato ad proſequendum:nec id poſtremum tempus currit,niſi priore elapſo. Et eam gl.ſequitur Bal.in l.ij.in prin.C.de tempor. appellat.Et tamen ſi appellatio fuerit interpoſita intra decẽ dies à die interpoſitæ appellationis,currit terminus proſequendi,per tex.ibi,quod & ipſum diſputabatur in c.ex ratione.extrà de appel.vnde inquit d.clem.vera eſt.

De eadem re: Appellanti prima die an ſtatim currat tempus proſequendi.

83 ¶ Et illud item quod ſcribit Andr.Iſer.in c.j.col.iij.verſic.quid ergo ſi data dilatione.titu. de controuer.inter vaſal.& alium de benef.quòd cùm ex conſtitutione regni Siciliæ,ſi quiſpiam ex regno citetur,detur ei terminus triginta dierum:ſi extra regnum,60.& quis extra regnum degens citetur,& detur ei terminus 60.illorum dierum,& intra paucos dies rediit in regnum, & citatio ad eius notitiam peruenit,nec tamen comparuit intra 30.dies, ſed vult expectare finem 60.dierum illi datorum, an ſit contumax. Et concludit Andr.& poſt eum Matth.Afflict. ibi,col.pen.verſi.ſubſequenter.Andr.tangit,quòd non debet expectare, cùm cauſa dilationis ceſſet,ſitque reducta ea dilatio ad non cauſam,vt in l.j ff.de condict.ſine cau.& ſic debuit comparere cùm potuit.Et idem in ſimili propè caſu voluit Archid.in c.cupientes.col.iiij.in verbo, commodè.verſic.ſed quid ſi facta.poſt gloſ.ibi,in dicto verbo,commodè.verſic.& ſcias quòd ſi electus.de electio.lib.vj.

De eadem re.

84 ¶ Quod tamen intelligunt dicta glo.in ver.item ſcias.Archid.Andr.Iſer.& Matth.Afflict. locis ſuprà citatis, in dilatione ſtatuta à iudice:ſecus ſi à lege.Neque enim beneficium legis eſt alicui auferendum,cap.de his.xxviij diſtinct.& c.indultum.de reg.iur.lib.vj.nec ei debet ſua diligentia obeſſe.Sed quia id videtur aduerſari ei quod diximus in præceden.verſi.id declarãt Archid.& Matth.Afflict.vbi ſuprà,quos ſuper hoc videre poteris.Atque etiam Petr.Ancha.in dicto c.cupientes.in princ.col.ij.verſic.quæro in hoc.

Quid in dilatione data à lege.

85 ¶ Denique & illud manat ex eo quod diximus, ceſſante cauſa dilationis ceſſare dilationem. quod à Bal.reſponſum eſt conſi.ccxij.eundo ad veritatem.lib.iiij.quòd ſi quis ſtipulatus fuerit ab alio certam ſummam ſoluendam hinc ad decennium,& interim ſtipuletur aliquid annuum,ſi opponitur quòd ea annua ſtipulatio eſt vſuraria,poterit creditor petere,vt debitor ſoluat totam ſortem,vt ſic ceſſante cauſa dilationis ceſſet dilatio. Cuius ſententiæ mentionem fecit Franc.Curt.iunior,in l.ij.§.omnes.col.ij.ver.poſtremò vltra prædictos.ff.de iud.& dicit in contrarium obſtare fortem tex.in l.pecuniæ fœnebris.ff.de vſur.iuncto arg.de toto ad partẽ, l.quæ de tota.ff.de rei vendi.

De eadem re.

86 ¶ Niſi dixeris creditorem ibi ſaltem legitimas vſuras conſequi,& ſic non videri eandem rationem totius & partis. Et præterea ob illam promiſsionem annuam deficientem,non videri in totum ceſſare cauſam dilationis,quæ non ſolùm conceditur propter illud annuum,ſed plerunque contemplatione debitoris,qui aliàs non erat promiſſurus,vt per glo.Bar.Pau.Caſt.& Alex.in l.qui Romæ.in princ.ff.de verb.oblig.Aduertendumque eſſe quod in hoc caſu dilatio continet fauorem vtriuſque,cui non poteſt eodem tempore ſatisfieri.Et ad hoc optimè facit quod voluit Barto.in d.l.ſi quis hæres ita ſcriptus.in fin.de acquir.hæred.dum dicit quòd in quibuſdam legibus contrariis non erat omnino finita cauſa dilationis,& ibi etiam Franc. Aret.col.2.verſic.& ad illas.

De eadem re.

87 ¶ Intellige tamen vt ceſſante cauſa dilationis ceſſet dilatio, niſi tempus ſit aſsignatum per dictionem ſignificantem extremitatem temporis,vt ſi dicatur, tunc decem Seio dato:nam & tũc non ceſſat dilatio ceſſante cauſa dilationis, per text.in l.iiij.§.j.ff.de condit.& demonſt.& voluit gloſ.in dicta l.ſi quis hæres ita ſcriptus.ff.de acquiren.hæred.& ibi Franc. Aret.col.j.in ij. notab.& iterum colum.ij.verſi.tu aduerte quòd, vbi dicit & de hoc eſſe gloſ.notab.in dicto cap.cupientes.in verbo,commodè.relata ad tex.de elect.lib.vj. Et idem voluit Barto.in l.vxori vſumfructum.ff.de vſufru.lega.

Quid ſi tempus aſsignetur per dictionem ſignificantem tẽporis extremitatem.

Quid ſi dies dilationis eſt incerta.

88 ¶ Intellige ſecundò vt ſcilicet ceſſante cauſa dilationis ceſſet dilatio, cùm dies dilationis certa eſt, ſecus ſi incerta: quia huiuſmodi dies incerta facit conditionem, l. quibus diebus. §. quidam Titio. & l. hæres meus. in fi. ff. de condit. & demon. & voluit Franc. Aret. in d. l. ſi quis hæres ita ſcriptus. col. ij. verſi. extra glo. & iterum col. ſeq. verſi. vel potes dicere. ff. de acquir. hære. vbi ita intelligit d. l. vxori. ff. de vſufru. lega.

An ipſo iure ceſſet dilatio ceſſante cauſa illius.

89 ¶ Intellige tertiò, vt ceſſet dilatio data à iudice ceſſante cauſa dilationis, quia certum eſt fieri non poſſe quòd iudex ipſe iuſsit fieri intra certum terminum, non quidem ipſo iure, ſed poteſt iudex eam reuocare deficiente cauſa, ob quam dilatio data eſt. vt voluit Ioan. Andr. in additio. Spec. tit. de dilatio. §. j. verſi. probatoria quod ſing. dicit Franc. Aret. in d. l. ſi quis hæres ita ſcriptus. verſic. in materia autem noſtra. vbi tamen id non probat, cum ſit eadem ratio ad hoc, vt iudex poſsit procedere ad vlteriora.

Pœna an poſſit peti ante tẽpus præſtitutũ cũ certum eſt intra illud rem perfici non poſſe.

90 ¶ Nec etiam in hac tractatione omittendum eſt quod pulchrè voluit ipſe Franciſ. Are. in d. l. ſi hæres ita ſcriptus. col. iiij. verſic. & aduerte diligenter multùm referre, verùm quæramus, an dilatio impediat procedere ad vlteriora, quando ceſſat cauſa dilationis: an verò, vtrum ille qui debet aliquid facere intra aliquod certum tempus ſub pœna, poſsit conueniri ad pœnam ante elapſum illud tempus, cùm certum eſt illum non poſſe id præſtare ante illud tempus, de quo per Bart. Imo. & ipſum Aret. latè in l. cùm ſtipulatus ſim mihi à Proculo. ff. de verbo. oblig. & quod in ſimili tradit Ioan. Andr. in c. irrefragabili, col. j. in verbo, extunc. de offic. ord. & Bald. in c. j. col. penul. verſic. quarto quando par citat parem, titu. de milit. vaſal. qui contu. eſt. Franciſ. Aret. in l. an illa ſtipulatione ſi calendis, colum. 3. verſicu. ſed extra diſtinctionem. ff. de verbor. obligat.

D

Diſpenſationis cauſa ceſſante ceſſat diſpenſatio.

91 ¶ Diſpenſationis cauſa ceſſante, ceſſat diſpenſatio. c. priſcis. quod eſt j. & ibi Archid. poſt princ. & Domin. col. j. verſi, quarto an iſta conſtitutio. lv. diſt. & c. cenomanenſem. lvj. diſtinct. & cap. monachus. lxvij. diſtinct. & c. vlt. in fi. lxxvij. diſt. & c. quod pro neceſsitate. & ibi gl. & alij, j. q. j. & c. eos. j. q. v. & c. quod pro remedio. & ibi Card. Alex. & c. exigunt. j. q. vij. & c. ordinationes. verſi. quamuis autem. ix. q. j. glo. in c. poſt tranſlationem. in verbo, ceſſante. de renũc. & in c. quod pro remedio. j. q. vij. & c. quia circa. & ibi Cardi. Alexan. in iiij. not. de conſang. & affinit. Archid. in c. neophytus. in fi. lxj. diſt. Bal. in rub. de conſuetu. col. vlt. ver. ceſſante cauſa. & in c. ſi alicuius. quod eſt pen. ad fi. de elect. & in c. at ſi clerici. col. iiij. verſi. quarto nũquid epiſcopus. de iudi. Henric. Bohic in c. & ſi Chriſtus. col. vlt. de iureiur.

Sed an reuocatur diſpenſatio ſemel cõceſſa.

91 ¶ Quod tamen ita nonnulli intelligunt, vt ceſſante cauſa diſpenſationis non fiat poſthac ſimilis diſpenſatio: nam quæ ſemel facta fuerit ex piam ob cauſam, non reuocatur ob eius ceſſationem, per cap. ex tua nobis parte. & ibi gloſ. in verbo, irritari. de filiis presbyter. Et quod in ſimili dicitur de remiſsione iniuriæ, in cap. ſi illic. xxiij. q. iiij. Et ita expreſsè voluit gloſ. in cap. in armentum. ad fin. de regn. iur. lib. vj. Archid. & Cardin. Alex. in d. cap. quod pro remedio. j. quæſt. vij. & Henric. Bohic in dicto cap. & ſi Chriſtus. Et facit ſecundum eam gloſ. cap. factum legitimè. de regu. iur. lib. vj.

Quid quãtũ ad eũ cui diſpẽſatio conceſſa eſt.

93 ¶ Secundò intellige, (& id propemodum idem eſt,) vt ſcilicet ceſſante cauſa diſpenſationis, ceſſet diſpenſatio quò ad alios, ſecus autem quantum ad ipſum, cum quo eſt diſpenſatum. & ita nuncupatim voluit Imo. in c. poſt tranſlationem. col. v. verſi. in glo. in verbo, ceſſante. de renunc. per id quod habetur in l. vlti. ff. vnde lib.

Quid ſi ius ſit perfectè quæſitum.

94 ¶ Tertiò intellige (quod & fermè in idem recidit) vt ceſſet diſpenſatio cauſa illius ceſſante, cum adhuc diſpenſatio eſt in fieri, vt noſtri loquuntur, ita ſcilicet, vt ex ea nondum ius ſit in perfecto eſſe, vt & ipſi loquuntur. Si autem ius eſt perfectè quæſitum, & eſt cauſa generalis, tunc ceſſante ea cauſa generali, non ceſſat lex, ſed reuocari debet. cap. ſuggeſtum. de decim. Ita voluerunt Anto. & Panor. in d. c. poſt tranſlationem. vterque col. iiij. verſic. tu dic latiùs, de renunc. de quo etiam dicemus inferiùs in ceſſatione rationis legis, nu. 165. incip. Anto. in d. cap. Sed interim vide quæ dicam in xij limitat. nu. 27. incip. intellige quintò.

Quid ſi loco neceſsitatis ſuccedat vtilitas.

95 ¶ Quartò intellige, niſi loco neceſsitatis ob quam diſpenſatio conceſſa eſt, ſuccedat vtilitas, verbi gratia cogente penuria clericorum diſpenſatum eſt cum monachis, vt ad clericatũ promouerentur, ceſſante ea neceſsitate non ceſſat promotio, quia loco illius neceſsitatis ſucceſsit vtilitas eccleſiæ. Ita voluit Card. Alex. in dicto c. quod pro remedio. in fi. j. q. vij. & dicemus etiã inferiùs in neceſsitatis cauſa ceſſante, nu. 177. incip. ſed hoc primo.

E

Excluſionis cauſa ceſſante ceſſat excluſio.

96 ¶ Exceptionis cauſa ceſſante ceſſat eiuſdem exceptionis effectus, vt eſt tex. in l. pupilli. §. ſi pupil. qui eſt j. & ibi Bart. in epitome. ff. de ſolutio. Et excluſionis cauſa ceſſante ceſſat excluſio. l. ſi inſtituta. & l. pater filium. & l. ſi is qui. ff. de inoff. teſt. & l. Gallus. §. in omnibus. & l. inter cætera. ff. de liber. & poſth. & l. ij. §. ſi mater. ibi, cùm enim prælatio. ff. ad S. C. Treb. & l. ſi poſt mortem. §. liberi. ff. de bon. poſſeſ. contra tab. Et voluit Bal. conſi. xxj. punctus quæſtionis. verſicu. & ideo videtur. lib. 3. quod repetitur mutato initio, conſil. clxxviij. anno domini, lib. v. vbi loquitur de filia excluſa à ſucceſsione ob dotem. & conſil. cclxxj. ſubſtitutio fideicommiſſaria. vbi

dicit,

dicit, ceſſante cauſa finali excluſionis ſubſtituti, debere ceſſare excluſionem. & conſil. ccclxxix. thema ſuper quo petitur conſilium, col. vlt. verſi. item quando excluſio. Ange. in §. ſi quis autem. col. vlt in auth. de hæred. & Falcid. Roma. in l. vlt. col. xviij. verſi. ſubiungitur in bonis. C. de pact. & Philip. Dec. loquens etiam de excluſione filiæ dotatæ, conſi. ccclxxix. requiſitus. col. iij. nu. 5. & ſeq. vbi & alios multos citat.

97 ¶ Hincque etiam plurimi dicunt filiam excluſam à ſucceſsione patris ob maſculos, his deficientibus admitti tanquam ceſſet excluſionis cauſa, Ange. in dicto §. ſi quis autem. ſuper verbo, auferri. de hæred. & Falcid. Raph. Comen. conſi. viij. dominus Petrus. col. iij. verſic. & ſanè hæc ſententia. Paul. Caſtren. conſi. excj. viſis & diligenter examinatis, col. ij. verſic. ex his videtur. libro ij. Angel. Aretin. in §. admonendi. verſic. & hoc facit. Inſtit. de hæred. quæ ab inteſta. deferun. Matth. Afflict. in cap. j. §. quinetiam. colum. j. ver. & propterea iſte tex. titu. epiſco. vel abba. cum ſimilib.

Filia ob filios excluſa illis deficientibus admittitur.

98 ¶ Quod tamen intellige, cùm nulli ſunt maſculi tempore delatæ hæreditatis, qui poſsint aut velint ſuccedere: nam ſi qui ſunt qui ſuccedant & ita excludant filias, ex perpetuò erunt excluſæ, etiam ſi maſculi poſtea deficiant, niſi ſtatutum excludens vteretur his verbis, quouſque, donec, quamdiu erunt maſculi, Barto. in l. vlti. in j. quæſt. ff. ad SC. Tertul. Bal. in auth. ſed & ſi quis. verſic. & per hoc infertur. C. de ſecun. nupt. & in l. Gallus. §. & quid ſi tantùm. in fin. & ibi quoque Ange. & Franc. Are. ff. de liber. & poſthu. cum aliis multis concordan. à me collectis in repet. l. ſi vnquam. in verbo, ſuſceperit liberos. nume. 193. incip. ſed & huc ſpectar. & duobus nume. ſequentib. Quod ideo fit quia effectus excluſionis per maſculorum ſucceſsionem eſt omnino conſummatus. ideóque ceſſante ratione non ceſſat is effectus, vt dicam poſtea in x. limitatio. & ita ſemper. Quamuis aliud voluiſſe videntur Rapha. Com. & Pau. in dd. conſil. in præced. verſic. allegatis.

Si tamẽ nulli ſunt maſculi cũ hæreditas defertur.

Niſi ſtatutũ vtatur verbis temporalibus.

99 ¶ Excommunicatione ceſſante, ceſſat eius effectus, vt videre licet ex eo quod dicit gloſ. in cap. quia diligentia. in fi. extra de electio. per eum text. quòd excommunicati poſtea abſoluti omnia iura recuperant. & ad id multa alia allegat. atque ex eo quod tradit Cardin. Floren. huc proximè pertinens, in c. ab excommunicato. col. ij. verſi. quartò deficiente cauſa, de reſcript. ceſſante cauſa excommunicationis ceſſare excommunicationem. Sed is in ij. not. & in j. oppo. eiuſdem c. declarat, quomodo id intelligatur.

Excõmunicatione ceſſante ceſſat eius effectus.

Excõmunicati abſoluti omnia iura recuperant.

101 ¶ Et hoc quoque non mediocriter fulcitur ex eo quod tradit alia gl. not. in c. vlti. in fi. titu. per quos fiat inueſtit. quòd quemadmodum fidelitas pariter cum fama domini finitur, cùm ipſe dominus excommunicatur, ſic & pariter cum fama eadem fidelitas eo abſoluto reſtituitur, per c. domino guerram. tit. hîc finit lex, & c. alius. & c. vlt. xv. q. vj. Et eam gl. ſequitur Bald. ibi. & in l. j. in xxxj. quæſt. verſi. & nota iuramentum fidelitatis, ff. de rer. diuiſio. Et facit etiam quod dicemus infrà in ſuſpenſionis cauſa ceſſante.

Excõmunicationis cauſa ceſſante ceſſat excõmunicatio.

Vaſallo excõmunicato abſoluto reſtituitur fidelitas ei adempta ob excõmunicationem.

102 ¶ Excuſationis cauſa ceſſante, ceſſat excuſatio, verbi gratia, excuſatus à tutela ob abſentiam reipublicæ cauſa, ſi deſinit abeſſe, amplius non excuſatur, ſed onus tutelæ ſuſcipit, §. item qui reipub. Inſtit. de excuſat. tutor. Bald. in l. generaliter. colum. ij. verſicu. quædam eſt cauſa ſucceſsiua. C. de epiſco. & cler. Et optimè faciunt quæ dicam infrà in paupertatis cauſa ceſſante. Vide tamen quæ ſcribam inferius in iiij. limitat. verſic. & ad hoc facit, in fi. & verſic. ſeq. & iterum in xxj. limitat.

Excuſationis cauſa ceſſante ceſſat excuſatio.

103 ¶ Expulſionis cauſa ceſſante, ceſſat expulſio. verbi gratia, dominus poteſt expellere inquilinũ ob neceſſariam domus refectionem. l. æde. & ibi glo. & docto. C. de loca. Quid igitur ſi domus refectio facta fuerit, durante adhuc tempore conductionis, an inquilinus poſsit petere ſe redintegrari & reponi in priorem ſtatum, vt ſcilicet vtatur ſua conductione, quandiu durabit tempus illius. Et certè poteſt, cùm ceſſet cauſa ob quam expulſus fuerat. Ita voluit gloſ. not. in l. j. §. cum inquilinus. in verbo, dominum. in fi. & ibi Bart. etiam in fi. & Franc. Cremen. ſingu. 71. tu ſcis, quòd poſſum.

Expulſionis cauſa ceſſante ceſſat expulſio.

Inquilinus expulſus ob refectionẽ domus, ea facta reſtituitur.

F

104 ¶ Famulitio aut (vt vulgò loquimur) ſeruitio ſiue domeſticitate aut familiaritate ceſſante, ceſſat effectus qui inde ſequebatur. puta, famulus domeſticus repellitur à teſtimonio in cauſa domini, ob id quòd talis eſt, l. 2. C. de teſtib. & l. penul. ff. eod. & c. conſanguinei, quod j. eſt, iij. q. v. Ideo ea cauſa ceſſante, quia ſcilicet amplius non eſt famulus, ceſſat ille effectus, poteritque pro eo cuius olim dominus fuit, teſtificari, vt voluerunt Iaco. Rau. Cyn. Bal. Bart. Salyc. Paul. Caſt. & alij in d. l. ij. Io. Fan. in d. c. conſanguinei. Spec. titu. de teſte. §. j. verſicu. quid ſi olim fuit eius clericus. & ibi Ioan. Andr. in addit. Barto. in l. j. §. idem Nummio. per eum text. & rurſum in l. vnius. §. penul. ff. de quæſtion. & in l. deferre. §. item decreuerunt. in fi. ff. de iure fiſci. Bald. in l. j. circa medium. C. de epiſco. & cleric. & in l. nihil. in princ. ff. de inoffic. teſtam. & in cap. in literis. in fin. & ibi quoque recentiores, præſertim Felin. qui id declarat poſt alios, de teſtib. & ipſe Bald. in c. inſuper. col. j. verſi. & eſt argumentum pro famulo. eo. titu. Salyce. in l. ſeruos. C. de quæſtionib. Imo. in c. inſinuante. de offic. deleg. Alex. conſi. v. in caſu inquiſitionis formatæ. col. penult. verſicu. poteſt etiam reſponderi. lib. ij. & conſi. cxlix. viſo proceſſu inter Michaelem.

Famulitio ceſſante ceſſat eius effectus.

Famulus qui olim fuit, & nunc non eſt. poteſt eſſe teſtis pro domino antiquo.

col ij.verſi.non obſtat ſi dicatur.lib.v.Franc.Arc.in l.ad teſtium.in princ.col.iij.verſi. de primo ponit.ff.de teſtam.Hippol.Marſil.in d.l.idem Nummio.col.j.& iterum in l.etiam ſi redhibitus.col.ij.verſi.vlterius hæc lex poteſt.ff.eo.tit.de quæſtion.

Niſi in fraudem receſſerit.

Quomodo autẽ ea fraus probetur.

105 ¶Sed hoc tamen primò intelligas niſi in fraudem receſſerit,vt expreſsim voluit Specul.vbi ſupra.& Bal.in d.l.ij.col.ij.verſic.ſed quid e contra.& in d.c.inſuper.de teſtib.Iaco.Butr.Angel.& Salyc.in d.l.ſeruos.C.de quæſtion. Ad quod Salyc.allegat l.j.§.ſi ſeruus ad hoc,& §.ſequen.ff.eo.titu.& l.penulti.C.de adulter.Et fortè,inquit,iſta fraus poſſet probari ex eo quòd poſtea ad famulitium reuertitur cauſa finita,arg.l.ſi quis adulterium.§.j.ff.de adulter.& arg.l.ſicut.§.ſuperuacuum.ff.quib.mod.pign.vel hypo.ſol.& l.ſitis qui.ff.de acqui.hæred.& l.ſi quis ſeu liber.§.& quod de ſubeunda.C.de natur. liber. Quod & ipſum voluit Ioan.Andr.in addit. Specul.vbi ſuprà.Nam tunc ait,præſumitur familiaris manſiſſe,& inter eos ſic actum fuiſſe, cum ſtatim reuertitur. ſecus ſi ex interuallo,l,ſi ventri.§.vlt.col.5.ſeq.ff.de priuil.credito.& l.petens.C.de pactis.

An autẽ hic antiquus famulus ſit omni exceptione maior.

106 ¶Intelligas ſecundò,ſecundum ea quæ diximus ſuprà in affinitatis cauſa ceſſante,nume.28. incipien.ex quo ipſe Bald.vt ſcilicet non hic ſit omnino teſtis omni exceptione maior,cùm maneant quædam reliquiæ & veſtigia amicitiæ,honoris,& reuerentiæ dominicæ,argu.eius quod ſcribitur in l.ſi vnus.§.ſeruus.vbi in honorem priſtini domini,ff.de quæſtion.cum concord.quas afferemus infrà,in 15.& in 16.limitat.præſertim ſi hic famulus diutiſsimè manſit in famulitio eius,qui nunc in teſtem producit,& cum bona gratia ex eodem famulitio diſceſsit, arg.not.alicubi de vxore,quæ bona gratia diſceſsit à marito,& id quidem totum arbitrio iudicis relinquimus. Et facit ad ſupradicta quod ſcribunt Specul.& Ioan.Andr.in additio.illius,vbi ſuprà.

Fauoris cauſa ceſſante ceſſat fauor.

Filiorũ priuilegiũ ob parẽtes ceſſat mortuis parẽtib.

Et vxorũ priuilegia ob maritos,vide nume.105.

Et famulorũ ob dominos.

107 ¶Fauoris cauſa ceſſante,ceſſat & illius effectus,quod ex eo ſatis videmus,quòd priuilegium conceſſum filiis,fauore parentum,vel vxoribus fauore maritorum ceſſat illis mortuis,& ſic ceſſante fauore,vt probat tex.in l.vlt.& ibi Cyn.qui dicit menti tenendum,in iij not.& Bald. poſt princ.C.de iniur.& voluit etiam gloſ.in l.medicos.in verbo,& filiis.C.de profeſſo.& medic.libro x.quæ eum text.non allegat,ſed alium in l.archiatros.C.de metat.& epid.libro xij. & in l.illud.C.de epiſcop.& cler.quæ quidem poſterior nihil facere videtur.ſed illud idem voluiſſe videtur gloſ.ibi,in verbo,filij.quam ſequuntur Cyn.Iaco.Barto.Bald.Alber.& Salyc. ibi,ex quibus Cyn.id tribuit noſtræ regulæ,qua ceſſante cauſa,ceſſat effectus,dicitque & poſt eum Alberic.colum.vlti.id generale eſſe,vt priuilegium alicui conceſſum ratione perſonæ alterius,tamdiu tantùm durat,quamdiu ille alter viuit,per l.ſi tibi.§.pactum.& l.hæredi.ff.de pact.& dicta l.vlti.ff.de iniur.Sed & Iaco.& Bald.in d.l.ij dicunt quòd priuilegia conceſſa famulis fauore dominorum intelliguntur durare quandiu ſunt in ſeruitio,cùm ceſſante cauſa fauoris ceſſet fauor.

De eadem re.

¶Id quod etiam generaliter voluit ipſe Bal.in l.j.col.j.verſi.nota quòd ceſſante.C.ſi rector pro-
108 uinc.per tex.in l.ſenator.ff.de ritu nuptiar.& l.Titia Seia.§.vſuras.ff.de legat.ij.& idem quoque Bal.in l.ij.per text.ibi.C.qui ad libert.peruenire non poſſ.Ange.conſil.xcvij.Viuianus de monte,paulò ante fi.vbi ex hoc in pulchro caſu conſuluit.& Philip.Dec.conſi.ccclvj.cóſului aliàs.col.pe.nu.12.Sed vltra prædicta iurà in id optimè facit tex.probans id generale eſſe in l. in omnibus.ff.de reg.iur.cuius hæc verba ſunt,In omnibus cauſis id obſeruatur,vt vbi perſonæ conditio locum facit beneficio,ibi deficiente ea beneficium quoque deficiat.

An verũ ſit quod de priuilegiis filiorũ dictum eſt,nu.102.

109 ¶Verùm quantùm ad id quod diximus de filiis,contrarium tenuerunt Ioan.And.Pet.Anch. Dominic.& Philip.Franc.in c.ne aliqui.videlicet vt priuilegium conceſſum filiis ob parentes, duret etiam mortuis parentibus,per regulam c.debet.de regu.iur.lib.vj. Sed ad hoc videntur eſſe tex.expreſsi in l.ij.§.in filiis.& §.ſi ad tempus.ff.de decurionib.& in l.emancipatum.§.j. ff.de Senatoribus.

Quid itẽ in fœminis viduis.

Quid in priuilegiis exorbitantibus.

110 ¶Nam & vxores quoque poſt mortem maritorum quamdiu manent in viduitate,vtuntur priuilegiis maritorum,l.fœminæ.in fi.& ibi Alber.haud multò poſt princ.ff.de Senatorib. & l.filij.§.vidua.ff.ad municip.& l.cùm te.& ibi Bald.C.de nupt.& c.is qui.§.mulier.de ſepultur.lib.vj.gloſ.in clemen.ne Romani.§.ſanè.in verbo,vacare.& ibi Imo.& Barba.de elect. Angel.Paul.Caſtr.& recentiores in l.cùm quædam puella.ff.de iuriſdict.omnium iudi.cum aliis concordan.à me adductis in tractatu Nobilitatis,cap.17.nume.5.incip.& hoc procedit. & multis ſequen.Idque etiam in priuilegiis exorbitantibus,per l.vlti.in princ.& ibi Bartol. aut quiſquis is fuit,& Ioan.Plat.C.de priuil.ſchol.lib.xij.Franciſ.Are.qui eum text.ad hoc dicit notab.in cap.ſuper eo.le 2.col.j.de teſtib.Alex.qui id declarat conſil.ccvij.ponderatis verbis ſtatuti,col.ij.ver.quintò quia dato.& col.v.verſi.non ob.5.lib.6.& diximus in d.c.xviij.noſtræ Nobilitatis,nu.8.incip.ſed & hæc omnia.

Redit ad priuilegia filiorum.

111 ¶Qua in re quantum ad priuilegium conceſſum filiis fauore parentum,ſunt qui hanc controuerſiam quibuſdam diſtinctionibus ſedant,& inter cæteros Cyn.Alber.& Salyc.in d.l.ij. C.de epiſc.& cler.& ibi quoque Pau.Caſtr.qui eam l.legit cum l.j.Nam aut,inquiunt,priuilegium conceditur ratione dignitatis innatæ:& tunc priuilegium competit liberis,etiam mortuis

mortuis parentibus, per l.fœminæ.ff.de Senatorib. quæ loquitur de vxoribus reſpectu maritorum: tanquam ſennat, & id procedere in priuilegiis vxorum, & l.eam legem, C.de excuſ.mun. lib x. Et facit, vt id illis addar, qnod in ſimili ſcribit gloſ.in l.ſemper.§.negociatores. in verbo, in huiuſmodi.ff.de iure immunit.

Et vxorum.

112 ¶ Aut (vt ad illos redeamur) competit priuilegium ratione officij publici, & tunc non competit liberis poſt mortem parentum, & ita intelliguntur leges contrariæ: aut denique conceditur priuilegium ratione neceſsitatis, & tunc ad filios non competit, mortuis parentibus, cùm nec illis viuis competat.l. in filus. C.de decurionib.libro x.& l.vlti.C.qui morbo ſe excuſant, eod.lib.

113 ¶ Verùm aliter diſtingnit vir recentioris quidem ætatis, ſed quem non immeritò multis antiquioribus æqnare poſſumus, is eſt Franciſ. Ripa in l.ex facto, col.iij.nu.12.ff.de vulg.& pupil. ſubſtit. nam aut, inquit, priuilcginm parentum conceditur filiis, ea ratione, ne dehoneſtetur dignitas ipſorum parentum, & tunc ceſſat mortuis parentibns. Aut ea tantùm ratione, quòd ſunt filij, & tunc non ceſſat, & ita dicit eſſe intelligenda iura vtrinque allegata.

De eadem re.

114 ¶ Fictionis cauſa ceſſante, ceſſat & fictio. ideo ceſſante æquitate, quæ ſemper cauſa eſt fictionis l.poſtliminium.in prin.ff.de capt.& poſtlim.reuer. ceſſat & ipſa fictio. l.qui in vtero.ff.de ſtatu homi.& l.Vranius.verſi.ſed cùm duo.& l.ſi debitori.ff.de fideiuſſo.& l.Stichnm.§. aditio.ff.de ſolutio. Et ita per ea iura voluit Barto. qui ea ſcienter declarat, in l.ſi is qui pro emptore. col.iij. verſi.ad ſolutionem igitur, & pleniùs col.23.quæ eſt in vlt.char.verſi.ſextò principaliter. & ibi quoque Imo.col.pen.verſi.circa quartum.& Iaſ.char.pen.nu.384.quartò principaliter quæritur.ff.de vſucap. Quibus adde l.denique.& l.nec vtilem.ff.ex quib.cau.maio. quibus probatur, nunquam fictionem habere locum, niſi ſubſit æquitas.

Fictionis cauſa ceſſante, ceſſat fictio.

Furore ceſſante, ceſſat quod ob eum factum eſt.

115 ¶ Furore ceſſante, ceſſat quod ob eum factum eſt, verbi gratia, ſi ceſſet furor ob quem facta eſt ſubſtitutio exemplaris, ceſſat ipſa ſubſtitutio, l.humanitatis.C.de impube.& aliis ſubſtit. & §.qna ratione.Inſtit.de pupil.ſnbſtit. An autem ita ceſſet, vt non reuiuiſcat redeunte furore, videbis apud Bart.in l.ex facto.col.penul.verſi.quæro quid ſi furioſus.& ibi Imo.& Alexan.ff.de vulg.& pupil.& Dec.in d.l.humanitatis.col.penult.verſi.ſeptimo noto, quòd ſi mente captus. Similiter quoque videmur ceſſare curationem ob furorem datam ceſſante furore.l.j.ff.de curat.furioſ.& l.pen.C.eod.

Furore ceſſante, ceſſat effectus illius.

Subſtitutio exẽplaris facta ob furorẽ ceſſat ceſſante furore.

An reuiuiſcat redeũte furore.

Curatio data ob furorẽ ceſſat ceſſante furore.

G

116 ¶ Gratiæ cauſa ceſſante, ceſſat gratia. Panor.in c.ſuper literis.col.vj.verſi.quò ad tertiam regulam, ad fi.illius verſi.& ibi quoque Auguſt.Bero.ad fi.de reſcrip.per text.in d.c. generaliter.C. de epiſc.& cler. Quin addit de hoc Bero. meliorem vt ipſe dicit tex.in c.ſuggeſtum. de decim. Hincqne illud aſſumit, quòd mnltomagis debet ceſſare gratia, ſi cauſa eius expreſſa fuit falſa, etiam per ignorantiam: qnia vt ſubdit Bero. fortius eſt impedimentum ab initio conſiſtens, quàm ex poſt facto ſuperueniens, l.patre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iur.& §.furioſum. Inſtit.quib.non eſt permiſ.facere teſta.

Gratia cauſa ceſſante ceſſat gratia.

I

117 ¶ Immunitatis cauſa ceſſante ceſſat immnnitas. l.ſemper.§.negotiatores.ff.de iure immnnita. cum aliis multis concord.addnctis per Io.And.qui id voluit in c.decet.col.j.verſi.aliqui ex ſupradictis.de reg.iur.lib.vj.in Mercuria. Et ad hoc facit, quod ſuprà dixi de excuſationis cauſa ceſſante, & quod dicam infrà in prinilegij cauſa ceſſante.

Immunitatis cauſa ceſſante, ceſſat immunitas.

118 ¶ Impedimenti cauſa ceſſante, ceſſat quod ob ipſnm impedimentum conſtitutum eſt, id enim probat tex.in l.& ſi contra.& ibi Bal.& Salyc.C.de nupt. quem tex.ad hoc expendit Cyn.in l.non dubinm.col.iij.in viij.oppoſi.C.de legi. Et tex.in c.poſt tranſlationem.ibi, ægritudinis impedimento ceſſante, de renunc. ex quo omnes doct.ibi, & vbiqne illud aſſumunt, quòd ceſſante cauſa ceſſat effectus. Et voluit etiam expreſsè Bal.in l.ſi ob turpem.in ij.lectu.per eum text. ff.de condict.ob turp.cauſ.& ex recentioribus Marens Mantua.conſil.clxj.viſo proceſſu præſentis cauſæ.paulò ante fi.& ante hos Ioan.And.poſt alios antiquiores in c.ſi poſtquam, col.ij. verſi.in contrarium cùm à principio.de elect.lib.vj.

Impedimenti cauſa ceſſante ceſſat impedimentum.

Infamiæ cauſa ceſſante ceſſat effectus illius.

119 ¶ Infamiæ cauſa ceſſante ceſſat & effectus illius, vt liquidò patet ex illo exemplo, quod ex Iac. But.& Bal. adduximur ſuprà, in banni ceſſante cauſa, vbi videre poteris, ne hîc iterum repetamus. vide tamen infrà in xij.limit.nu.11.

Inſtitutionis cauſa ceſſante, ceſſat inſtitutio.

120 ¶ Inſtitutionis cauſa ceſſante ceſſat inſtitutio. puta, ſi ceſſet adoptio, ob qnam inſtitutio facta eſt, ceſſat & ipſa inſtitutio, vt multis probat Hier.Grat. conſi cxxiiij. cuins hoc exordium, cùm hæc cauſa, col.ij.verſi.nec poteſt etiam vt extraneus, lib.j. vbi loquitur de eo, qui cùm putaretur fuiſſe legitimè adoptatus, ideo fuerat hæres inſtitutus, & nihil aliud allegat, qnàm illud generale noſtræ regulæ, quòd ceſſante cauſa ceſſat effectus. Sed de illa Hieronymi eſt caſus expreſſus in l.ſi ea quam.C.de fideicom. id quoque latè tenuit Ange.

Adoptionẽ ceſſante, ceſſat inſtitutio ob eam facta.

121 ¶ Nam nec valet inſtitutio facta de filio, aut fratre putatiuo, cùm verè non eſſet: ſiue inſtituens errauerit in facto, l.ſi pater.C.de hæred.inſtit. ſiue in iure.l.nec apud.eod.titu.& vtrobique docto. vtpote cùm ceſſet cauſa eius inſtitutionis. Et id quoque procedere etiam in donatione

Inſtitutio filij aut fratris putatiui non valet.

inter

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

inter viuos illis facta vt talibus,cum non eſſent,voluerunt Bal.Alex.Corne.& Iaco.à S.Geor. in d.l.nec apud.per ℞cùm hic ſtatus.§.ſi quis ſponſam.ff.de donation.inter vir.& vxo.Quãuis Per.Cyn.& Ange.contrarium tenuerunt in d.l.nec apud.

Filij naturalis non legitimè legitimati, inſtitutio non valet.

122 ¶Sed & per eam l.cum apud.reſpondit Raph.Fulg.conſi.xxiij.Engelbertus col.vlt.verſi.ad ſecundum apparet,non valere inſtitutionem filij naturalis,qui putabatur legitimè legitimatus, cùm eius legitimatio non valeret.quod & idem voluit Pau.Caſt.in l.eam quàm.col.ij.ver.& per iſtam l.C.de fideicom.per eum tex.ſecuudum lectu.Azo.& ita dicit ſe aliàs conſuluiſſe,& ſequuntur cæteri recentiores,ibi;& Dec.qui tamen nonnihil nutat,conſi.clxvj.viſo themate, col.ij.verſi.ſed prędictis.& iterum col.iiij.verſi.ſecundò principaliter,& col.ſeq.verſi.& ita requiſitus.& aſſeuerantius conſi.cclxxxviij.quæritur in effectu.col.ij.verſ.ſecundò alia ratione. & conſi.cccclij.conſultum fuit.in fi.& ad hoc quoque eſt tex.in l.neque profeſsio.& ibi not. C.de teſtam.Et vide infrà in ſubſtitutionis cauſa ceſſante.

Interdictionis cauſa ceſſante, ceſſat interdictio.

123 ¶Interdictionis cauſa ceſſante,ceſſat interdictio:nam ſi interdictum bonis fuerit prodigo ob prodigalitatem,ſi is ad frugalitatem redierit,ceſſat interdictio,l.j.ff.de cur.furio. Ita vt non ſit opus ſententia,quæ id aliter declaret,vt ſatis oſtendunt verba illius l.quæ ſunt eiuſmodi,ipſo iure deſinunt eſſe.Et ita voluit Pet.à Bel.Pert.in l.is cui bonis.& ibi Franc.Rip.col.vlt.verſic. iuxta prædicta dubitatur.ff.de verb.oblig.Cyn.in l.ij.poſt medium.C.quando prouo.non eſt neceſſe.Bal.in dicta l.j.ad fi.ff.de cura.furio.qui & antè,videlicet col.j.verſicu.ſed hoc quæro vnum,reddit rationem diuerſitatis quare id fiat,vt ceſſet interdictio ſine declaratione iudicis, cùm interdictio non fiat ipſo iure etiam verè prodigo.& Guid.Pap.non obſcurè conſil.clxix. prouiſio de curatore.

124 ¶Sed hoc velim intelligas,cùm pater,aut frater errabat in iure,vel facto.putans illos inſtitutos eſſe veros filios,aut legitimè legitimatos,ſiue adoptatos. Nam ſi non erret,ſed ſciat illos nec eſſe veros filios,valet inſtitutio de illis facta,licet eos ita ſimpliciter appellet,vt voluit Pau. Caſt.in d.l.neque profeſsio.& ibi Iaſ.col.ij.verſi.limita tamen iſtum tex.C.de teſtam.ita intelligentes tex.l.j.§.Pomponius.ff.de carbo.edict.& l.nemo.§.j.ff.de hæred.inſtit.In dubio autem ſi eos quis vocet filios aut fratres præſumitur errare propter eiuſmodi appellationem,vt voluit gloſ.in l.nemo.§.j.& ibi Bart.ff.de hæred.inſtit.

An tamen neceſſe ſit id notoriũ eſſe.

125 ¶Quod tamen plerique intelligunt (id enim volui obiter dicere,ne tu lector amãtiſsime decipiaris) cùm notorium eſt prodigalitatem illam,ob quam interdictio facta fuit,ceſſare:alioquin enim neceſſariam eſſe ſententiam,quæ id declaret.Ita enim voluerunt Iaco.Are.Barto. Pau.Caſt.Alex.& propè omnes in d.l.is cui bonis.ff.de verb.oblig.idem Bart.in l.de ætate.in vlti.quæſt.j.partis.ff.de minor.Sed hoc non admittit Bal.in d.l.j.ad fi.de curat.furio.nam ceſſat,ait,cauſa impediens,nec requiro pluſquam lex ibi requirit,quæ ſolùm exigit quòd ſanos mores recuperauerit,nec aliter requirit quòd ſit notorium,vel declaratum.

L

Legati cauſa ceſſante, ceſſat legatũ.

126 ¶Legati cauſa ceſſante,ceſſat & ipſum legatum,l.qui tutelam.in princ.ff.de teſtam.tut.& l.tutor petitus.§.j.ff.de excuſ.tutor.& l.etiam ſi partis.ff.de lega.j.vbi qui à tutela à teſtatore mandata ſe excuſat,perdit legatum quod ei teſtator ob cauſam tuitionis reliquerat,vtpote ceſſante cauſa huius legati:quod ſecus eſt ſi non contemplatione tuitionis legatum relictum fuiſſet, vt ibi not.in eiſdem locis.Vide tamen Bart.in l.demonſtratio.§quod autem.col.vlti.in viij.q. ff.de condit.& demonſt.facientem diſcrimen inter cauſam legati & rationem eiuſdem,vt ibi videre poteris.

Legatum ob non leues inimicitias reuocatur.

127 ¶Et huc quoque pertinet quòd cùm legatum non niſi ob amicitiam vel meritum fieri ſoleat. l.nec adiecit.ff.pro ſocio.Certè ſi poſt legatum factum interuenerint non leues inimicitiæ,legatum reuocatum eſſe cenſetur,quòd ſi iterum in amicitiam redierint,legatum redintegratur.l.iij.§.vlti.cum l.ſeq.& l.ex parte.ff.de adim.legat.& l.ſi inimicitiæ.ff.de his quib.vt indig. Quid autem ſi inimicitiæ culpa teſtatoris interuenerint,an & id procedat,vt id obiter dicam, vide Roma.ſingu.cxcvj.tu habes quod propter.

Legitimationis cauſa ceſſante an ceſſet legitimatio.

128 ¶Legitimationis cauſa ceſſante ceſſat legitimatio,verbi gratia,quiſpiam nullos habens filios legitimos fecit legitimari filios ſuos naturales,deinde ei nati ſunt legitimi,certè ceſſante cauſa,ob quam ea legitimatio facta fuerat,ſcilicet ob defectum legitimorum,ceſſat & ipſa legitimatio,ſaltem quantum ad effectum ſuccedendi,vt hac ipſa ratione voluit Dyn.in l.ex facto. in prin.per eum tex.ff.de vulg.& pupil.ſubſtit.Guil.Cuu.Alber.& Pau.Caſt.in l.tale pactum. §.vlt.ff.de pact.idem Guil.in l.j.C.de natur.liber.Guid.Suza.in l.humilem.C.de inceſt.nup. Ioan.And.in addit.Specu.tit.de ſucceſſ.ab inteſt.§.j.verſi.ſed ex facto.Oldra.conſil.ccxlvij.factum tale eſt,in j.dubio.Bal.in l.ij.ad fi.C.ſi in frau.patr.& in c.innotuit.col.iij.verſi.ſed nunquid legitimatio.de elect.Ange.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.col.pen.verſic.ſed adde hoc eſſe verum.ff.de liber.& poſth.Pau.Caſt.& Philip.Corne.in l.ſi te parens.C.de ſuis & legit.& idem Pau.conſi.xxij.viſis omnibus.col.j.lib.ij.Barb.in repet.l.cùm acutiſsimi.col.iiij.verſi.facit quod pulchrè.C.de fideicom.& Bened.in repet.c.Raynutius.in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,nu.186.de teſtam.

De eadem re.

329 ¶ Sed hæc res non admodum certa eſt, quando ſunt multi, & maiori quidem numero, qui contrarium tenent, multis ſubnixi rationibus, vt videre poteris in mea repe. l. ſi vnquam. in verbo, donatione largitus, in xvj. q. C. de reuoc. don. vbi eam quæſtionem latiſſimè tracto. illincque poteris depromere quæ tibi neceſſaria videbuntur, ne hoc iterum inculcem.

Legis ratione ceſſante, an ceſſet lex.

330 ¶ Legis cauſa ſiue ratione (vtrũque enim noſtri in hac re vt alibi diximus cõfundunt, quamuis alij eas diſſeparant) ceſſante, ceſſat & ipſa lex, l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patrona. & l. quod dictum. ff. de pact. & ibi Bart. & Ange. qui eam l. ita ſummant, vt diximus in prin. huius verſi. & eum tex. ad hoc dicit not. Nicol. Eueral. in locis legalibus in loco à ceſſatione rationis. Et ad hoc quoque allegatur l. ita autem. ff. de admin. tut. & l. illud. ff. ad leg. Aquil. & l. j. §. hoc interdictum. ff. de fonte. & l. vlt. vbi Raph. Fulg. id not. in j. not. C. de edicto diui Adria. tollen. & l. j. C. de liber. præter. & clemen. j. & ibi Card. Flor. col. j. in x. notab. de iudic. Et voluit glo. in l. cum tale. §. falſam cauſam legato. in verbo, non cohæret. ff. de conditio. & demonſt. Bar. in l. demonſtratio. §. quod autem. in viij. quæſt. ff. eo. titu. & in l. ij. §. vlti. col. vlt. ver. tertiò ſumitur. ff. de donation. & in extrauagan. ad reprimendum, in verbo, ne ex eorum abſentia. in fi. Bal. in c. j. §. & quia vidimus. col. pen. verſic. modò quæritur quæ eſt ratio, titu. qui feu. dare poſſunt. Ange. in repet. l. ſi certis annis. col. v. verſi. alij autem dixerunt. C. de pactis. vbi loquitur in caſu l. j. C. de fideicom. Imo. in l. ſi filius qui. col. v. verſic. ſecundus eſt effectus. ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. & docto. vbique.

Ceſſante lege, ceſſat eius ratio.

331 ¶ Vt è diuerſo ceſſante lege ceſſat & eius ratio, l. ſi verò. §. de viro. ff. ſolu. matr. & l. j. in princ. C. de Lat. liber. tollen. & voluit Bal. in c. etſi Chriſtus. paulò ante fi. ibi, adde contrà quòd ceſſante, de iureiur. De quo tamen vide gl. not. in c. nouit. in verbo, quicunque. de iudic.

Correcta ratione legis, ipſa lex correcta eſſe cenſetur.

332 ¶ Ex quo & illud conſequens fit, vt correcta ratione legis, lex ipſa correcta eſſe cenſeatur, vt voluit gl. in l. j. in prin. in verbo, prouidentia. & ibi Alex. in addit. Bart. in princ. ff. de legit. tutor. & in l. j. C. eo. titu. ex quibus locis patet quòd licet olim agnati præferebantur cognatis in tutela, quãuis eſſent remotiores gradu, tamen hodie ſecus eſt: quia id olim fiebat ea ratione, quòd agnati præferebantur cognatis in ſucceſsione. & eadem ratione in tutela, l. quod tutela. ff. de reg. iur. Sed hodie quò ad ſucceſsionem ſublata eſt differentia agnationis & cognationis, auth. in ſucceſsione. C. de ſuis & legit. & auth. defuncto. C. ad SC. Tertul. & auth. poſt fratres. C. de legit. hæred. & ſic correcta eſt ratio legis circa tutelas, id eo etiam correcta eſt diſpoſitio. Et ad eam rationem bene facit tex. in authen. ſicut. C. eo. tit. de leg. tut.

De eadem re.

333 ¶ Sed & id quod diximus, vt lex correcta ſit, ratione eius correcta, probat alia gl. in l. j. §. filiuſfam. qui eſt j. in gl. vlt. verſi. item nunquid poterit. ff. de donat. cau. mort. quam ad hoc expendit Iaco. Butrig. in l. ij. C. de condi. ob cau. licet Imo. & Roma. in eo ipſo §. j. dicant eam gl. id non probare, ſed aliud de quo dicemus in alio loco. Et id quoque probat alia item gl. in l. j. in prin. in gl. j. ad fi. ff. de coniung. cum emancip. liber. Et alia denique gl. in l. ij. in prin. in verbo, filio præcedente. ibi, item quod de adoptione. ff. de vulg. & pupil. ſubſtit.

De eadem re.

334 ¶ Et voluerunt etiam Bal. conſi. clxxix. quædam domina Catharina paulò poſt medium, ibi non obſtat l. Titia. lib. j. dum dicit, quòd correcta ratione legis, correcta eſt ipſius legis ſubſtantia. Saly. in auth. ingreſsi. col. ij. verſi. item not. quòd lege correcta. C. de ſacroſan. eccl. & in l. vt liberis. in fi. C. de collat. & in l. vlt. in fi. C. de legit. hæred. Imo. in c. dotalem. col. ij. verſi. ſed certè hæc ratio. ff. ſolu. matri. & in l. ſi verò. §. de viro. col. iij. verſi. aut erat vnica ratio. ff. eo. titu. vbi illam primam glo. facit ſingul. & in d. l. ij. col. iij. ver. ſed tu potes tenere. ff. de vulga. & pupil. & idem Imo. & Rom. qui id latè tractant poſt alios in l. ij. §. vlt. ille col. iij. verſi. vltimò adde: hic col. j. verſ. quintò in quantum. ff. de donat. Idem Imo. in c. poſt tranſlationem. col. ix. verſ. poteſt dubitari an correcta, de renunc. Alex. qui illam quoque gloſ. dicit reputari ſingularem, in l. ſi conuenerit. col. 4. verſi. nec obſtat ratio. ff. de re indic. & in d. l. quod dicitur. col. viij. verſic. vnde videtur recidere. ff. de verb. oblig. & in l. j. col. iij. verſi. vnum tamen not. ff. ſol. matr. vbi & illam gl. dicit ſing. Paris à Puteo in tractatu Syndicatus, in verbo, contra officiales. & in verbo, qui ſemel oſtenſa. Fely. in c. j. col. vj. verſi. non ſic è contrario. & ibi Dec. in priori lectura, id intelligens in ratione ſine cauſa finali, in iiij. col. verſic. tertia concluſio, & ibi Auguſt. Bero. col. xviij. nu. 86. de conſtit. & ipſe Fely. in c. vlt. col. vlt. de reſcrip. & in c. quanto. col. vlt. verſi. limita tamen vt non fiat, de iudic. & in c. tua nos. col. ij. verſi. ſimiliter videmus, de iureiur. & Iaſon in d. l. quod dictum. col. j. ff. de pact. & in l. ſi quis filium. col. pen. verſi. cogita tamen: C. de inofficio. teſta. & in l. poſthumæ. col. v. verſi. & pro iſta ſententia. C. de bon. poſſ. contra tabu. Fran. Curt. iunior conſi. xij. videtur prima conſideratione. col. iij. num. 10. Io. Crota in l. ſi conſtante. col. xl. verſic. ſecunda concluſio. ff. ſolu. matri. Auguſt. Bero. in c. quæ in eccleſiarum. chat. vlti. nu. 89. de conſtitutionib. Syluester Aldobrandinus in §. ſerui autem, verſicu. ſed tunc quæro. inſtit. de iure perſonar.

De eadem re.

335 ¶ Et hæc eſt communis opin. & verior, licet contrarium tenere videatur Ioan. And. in d. c. poſt tranſlationem. & Iaco. Butrig. in d. l. ij. C. de condict. ob cauſ. per gloſ. in l. qui in poteſtate. ff. de teſt. & in l. tam is. §. j. ff. de dona. cau. mor. & in l. meminimus. C. de legit. hæredi. & Bald. in l. j. col. 4. verſic. not. quòd lex remanet per eum tex. C. de caduc. tollen. & in tracta. ſubſtitutionis pupillaris,

pupillaris,col.iij.ver.quæro vltra alios,vbi & ad hoc allegat gloſ.in l.ſi ſuſpecta.§.quoniã fœmina.ff.de inoffic.teſtam.Et voluit quoque Franc.Aret.in d.l.2.col.v.verſi.tu autem aduerte.ff.de vulg.& pupil.ſubſtit.& Philip.Dec.in d.l.poſthumo.col.v.verſi.rationes iſtæ efficaces.C.de bon poſſeſ.contra tab.vt nihil omnino ſit in iure noſtro non controuerſum,vt aliàs ſæpius à nobis dictum eſt.Sed illis gloſ.ſatis reſpondent ij qui ſunt prioris ſententiæ,præſertim Rom.in d.l.ij.§.vlt.ff.de donatio.

136 ¶ Nec nobis deeſt in priorem illam ſententiam legum autoritas:nam ad hoc citatur tex.in l.generali.iuncta auth.ingreſsi.quæ illam confeſtim ſequitur,C.de ſacroſanct.eccleſ.nam per d.l.generali.permittebatur monachis teſtari.quia bona per ingreſſum non trãſferebantur in monaſterium:ſed cùm poſtea ea ratio correcta fuerit,nempe cum bona ingreſſi transferantur in monaſterium,correcta quoque fuit lex dans facultatem teſtandi,per d.auth.ingreſſi.vbi id no.Saly.vt iam ſuprà diximus.Et citatur quoque l.placet.C.eo.titu.iuncta l.j.C.de indictio.lib.x.nam per eam l.priorem,qui excuſabantur ab extraordinariis muneribus,excuſabantur ab indicto,quia id erat extraordinarium,ſed cùm poſtea factum ſuit ordinariũ, per d.l.j.& ſic correcta fuit illa prioris legis ratio,& ea quoque in hoc correcta fuit, per d.l.j. Et l.j.in princ.ff.de collat.bonor.& l.cadem um,& l.ſi emancipati.C.de collat.iuncta l.vlt.C.eo.tit.nam primis illis legibus,emancipati omnia ſuis conferebant, propter iniuriam ,quam eis faciebant: ſed cùm poſtea emancipati fuerunt à iure ciuili cogniti,ſolùm profectitia ſuis conferunt,quia iniuriari ſuis non dicuntur.per d.l.vlt.Itaenim ea iura declarat Salyc.in d.auth. ingreſsi. Et citatur item c.miramur.cum gl.de ſeruis non ordinan.iuncto c.à multis.de ætate & qualita. Ex quibus patent quòd conſtitutio loquens de ſubdiaconatu tanquam de ordine non ſacro,quia tunc etiam non ſacer ordo erat,correcta cenſetur ea etiam ratione correcta , quia is ordo nouis conſtitutionibus ſacer factus fuit.

De eadem re.

137 ¶ De quo tamen vide Franc.Aret.in d.l.ij.col.v.vbi ſuprà,ff.de vulg.& pupil.ſubſtitut.vbi docet,hæc poſtrema iura nihil ad id facere ad quod citantur.Niſi intelligas,quando lex ſpecialiter diſponeret ſuper vno,ita vt certum eſſet verba complecti perſonam vel caſum, in quo ratio legis corrigitur,& tunc poteſt habere locum tex.in d.c.à multis.qui videtur velle quòd requiratur contraria conſtitutio reuocans priorem.& hoc inquit,fortaſſe verius eſt & videtur probari in d.l j.in prin.vbi id not.Bal.C.de caduc.tollen.& facit optimè quòd not.gloſ.in l.liberos,in §.j ff.de capit.dimin.Sed & id (vt ille ſubdit) intelligendum,vt ſcilicet correcta ratione legis intelligatur lex correcta,quando legis ratio corrigeretur generaliter : ſecus ſi in vno caſu tantum ex multis quos lex complectitur,deficeret ſiue corrigeretur ratio, per not.à Barto.in l.cùm hi.§.eam autem.ff.de tranſact.& optimum tex.in l.j.in fi.ff.de minor.

De eadem re.

138 ¶ Horum autem omnium quæ in prin.huius c.diximus,in promptu ratio eſt : nam legis ratio eſt mens legis,vt voluit Dyn.in c.vlt.ad fi.de regu.iur.lib.vj.& Cyn.in l.non dubium.col.vlt.verſi.primò quæro.& ibi clarius Bart.col.ij.verſi.ſecundum dubium eſt,& Bal.col.iij.verſi.ſequitur videre de tertio,ibi,ſecundò quando ratio,C.de legib.Bart.in l.cùm mulier.in princ.& ibi quoque Bal.Imo:Raph.Co.Pau.Caſt.ad fi.Alex.col.j.in v.not.omnes per eum text.ff.ſolu.matri.Bal.in l.j.col.pen.verſi.item an ceſſatio.ff.eo.tit.vbi de hoc dicit eſſe meliorem tex.totius iuris in l.ſcire oportet.§.aliud autem.verſi.ſed & ſi maximè.ibi, mens legiſlatoris.ff.de excuſ.tut.vbi & hoc ex eo tex.not.ipſe Bal.& rurſum idem Bal.in l.j.col.vlt.in princ.ff.ſi cert.pet. vbi dicit,quòd ratio eſt mens & medulla ipſius ſtatuti,& in l.ij.in fi.& ibi Imo.col.ij.verſi.nec obſtat,quòd remanet,ff.de donat.& in l.maximum vitium,col.3.verſic. præterea iſtud ſtatutum, C.de liber.præter.& in l.j.col.ij.verſi.pone alium caſum.C.de interdict.& in l.j.col.2.verſicu.ex quibus concludo.C.quæ ſit longa conſuetu.& in c.poſt tranſlationem.col.ij.verſicu.quęro verùm ceſſante.de renunc.& conſi.ij.verba ſtatuti,lib.j.vbi dicit tria hæc vnum & idem operari,ſcilicet verbum,rationem,& mentem.& conſil.cxcix.in cauſa iſta,circa medium lib.iij.& conſi.cccexxxiij.domina Ioanna,col.ij.verſi.eſt vltimò conſiderandum,eo.lib.iij.& inter conſi.Auge.conſi.cclxxxj.Martinus Io de Florentia,col.j.& ipſe Ange.conſi.ccxj.in volumine ſtatutorum,col.ij.verſi.nec obſtat huic deciſioni.& Feder.Senen.conſi.iiij.teſtator in vltima voluntate,circa medium.Petr.Anch.in repet.cap.j.char.xiiij.in paruis.verſi.circa tertium caſum.de conſuetud.Card.Floren.in hoc confundens cauſam,& rationem,in cap.ſi quando. ad fin.de reſcrip vbi dicit mentem legis & rationem idem eſſe,ideóque rationem ſeu cauſam legis eſſe ipſam legem.& Raph.Fulg.conſi.lxxviij.ſuppoſito ſtatuto tenoris.col.ij.verſic.igitur & in nepote.Corn.conſi cxciij.placet.in prin.lib.j.& conſi.xxix.in pręſenti conſultatione. col.ij.verſ.& pro certo videtur.lib.iij.& conſi.xc.ſcrupuloſa videtur.poſt princ.eo.lib.iij.

Ratio legis eſt mẽs ipſius.

Et medulla ipſius.

139 ¶ Et ratio ſeu mens legis eſt ſicut anima , & verbum ſicut corpus ſiue ſuperficies , vt ſcribit Bal.in l.ſi quis ſeruo.col.vlt.verſi.ex his apparet.C.de furt.& vt tradit idem Bal.in l.vlti.in xv.quæſt.C.de hæred.inſtit.ratio eſt anima ipſius ſcripturæ.& in auth.poſt fratres.la ij.verſi.item frater.C.de legit.hæred.quòd ratio legis debet attendi,tãquam virtus intrinſeca legis,& tanquam genus prædicans de ſingulis ſpeciebus,vt not.in §.j.Inſtit.de legit.patron.tut.& in c.j.§.& quia vidimus.col.antepe.verſi.extrà quæritur.tit.qui feu.dare poſſ.dicit quòd eſſentia legis vel ſtatuti

Ratio eſt anima legis.

Eſſentia legis in mente.

vel ſtatuti conſiſtit in mente ſtatuentium.& in c.dilectus,le.j.col.j.verſic.item nota quòd appellatione,de reſcrip.quòd ſicut ſententia vel ſtatutum inducit diſpoſitionem, ita ratio ſtatuti,l.emptor,§.vlt.ff.de rei vend.quia ratio(inquit)ius facit.& conſ.cclxxv.quod pro regula, col.iij.verſ.ſi autem ratio,lib.ij.quod ratio legis ſiue conſuetudinis ſeruari debet tanquã anima & ſpiritus eius.Pan.in c.nihil,col.v.nec obſt.ſi dicatur, de ele. quòd ſic ſe habet ratio legis ad verba legis, ſicut anima ad corpus:vnde ſicut anima dominatur corpori,ita ratio verbis.quod & idem ipſe dicit,conſ.j.facti cótingentia talis eſt,quidam A.contraxit,col.iij.verſ. vltimò adduco pulchrum,lib.j.& conſi.lxxv.quidam deceſsit,col.iiij.verſ.& ex his coniecturis.eod.lib.r.Rom.in l.ij.§.vlt.& verſ.non obſtat quod dicit,ff.de donat. & Maria.Socin.Senior conſil.xxx.quamuis ex his,col.iij.verſic.quare cum præfatum,lib.j.& conſil.xxxv. circa prædictam conſultationem,col.ij.verſic.& quamuis hæc ratio,eod.lib.j. & Bartho.Soci.eius conſil.ccxlj.circa primam difficultatem,col.xij.verſic.præterea & tertiò, lib.ij.vbi dicit quòd ſpiritus & anima ſtatuti,eſt ratio illius,Alex.conſ.lij.circa hanc dubitationem,col.iij. verſic. præterea faciat,lib iij.& Franc.Curt.Senior,conſil.ix. Ticinenſi ſtatuto,col.ix.verſicu.quia verba ſtatutorum.vbi dicit,quòd ratio ſtatuti eſt anima ipſius.& conſil.xlv.ſtatuto & cóſuetudine,col.vj.verſic.quia mens,vbi & illud quoque dicit quod mens & ratio eſt ſicut anima, & verba ſicut corpus & ſuperficies.& Fely.in c.tua nos,col.ij.

Ratio inducit diſpoſitionẽ. *Ratio ius facit.* *Ratio verbis dominatur.*

140 ¶Suntque multi qui dicunt mentem & rationem legis eſſe legem ipſam,vt non obſcurè voluit glo.in l.ij.in verbo rationem vel legem, paulò poſt princip. C. quæ ſit longa conſuetud. Bald.conſil.cccclxvij.de iure communi,in fi.lib.ij.per not.in l.cùm tale.§.pen.ff.de condi.& demonſtr.Ang.in l.prætor ait,§.j.verſic. conclude ergo , vbi dicit mentem & rationem legis ab ipſa lege non differre,per l.credendum,in princ.ff.qui pet.tut.Panor.in c.vlt.col.iij.verſi. nec ex hoc dicas,de reſcript.& in c.ij.col.pen.verſic.item mens,de prębend.& in c.j.col.iiij. verſic.quid autem ſi lata,de re iudic.& in c.quia plerique,col.penul.verſic.ego latiùs,de immuniat.eccleſiar.& conſil.lxxv.quidam deceſsit,col.iiij.verſic.ex his coniecturis,lib.j.Cor. conſil.xv.ex quo dictus Franciſcus,col.iij.verſi.& ratio legis,lib.j.& conſil.cviij.placet mihi, col.ij.verſic.& ſic ex prædictis.Philip.Dec.conſil.lxiiij.cuius ſupraſcriptio incipit,præſupponitur tempore,col.pen.verſic.confirmatur prædicta concluſio , vbi etiam multa ex ſuperioribus tradit.& Docto.vbique.vt tamen non omittamus quod dicit glo.in §.gibboſus, in verbo,faciem,xlix.diſtinct.rationem eſſe cordis faciem.

Ratio legis eſt ipſa lex. *Ratio cordis facies.* *Quod ex mẽte & ratione eſt, nõ ex extenſione eſt.*

141 ¶Hincque plerique illud aſſumunt,id quòd venit ex mente & ratione legis,ex ipſa lege & non ex extenſione venire,ita vt ex ea competat directa actio,per l.hominis & rei,§.verbum ex legibus,ff.de verb.ſig.& l.j.ff.vti poſsidet.& ibi Cyn.de quo per Bar. in l.iij.in prin.ff.de legit. tut.& in l.curator,col.j.verſic.alio modo,& ibi quoque alios , maximè Ale.qui multos alios citat,C.de neg.geſt.Raph.Fulg.Corn.& Phil.Dec.in l.bono.C.de bono.poſſeſſ.ſecun.tab.

Ex mente cõpetit directa. *Extenſio non eſt, vbi eſt omnimoda ratio.* *Etiam in pœnalibus.*

142 ¶Nam vbi eſt omnimoda ratio:ibi non dicitur nec eſt extenſio aut ampliatio, vt voluit gloſ. not.in c.j.in verbo,Italiæ,de tempor.ordi.Etiamque,vt ea dicit, in pœnalibus, per c.ſi poſtquam,de elect.eod.lib.vj.vbi conſtitutio,cupientes , eiuſdem tit.licèt ſit pœnalis,declaratur habere locum in prouiſionibus,appellationibus,& confirmationibus, de quibus ibi cautum non erat.& allegat etiam l.ſi poſtulauerit,§.idem,ff.ad leg.Iul.de adult.& l.quædam, §.nummularios.ff.de eden.Et idem propemodum voluerunt Petr. & Cyn.in l.iura nõ in ſingulas, ff.de legib.dum dicũt quòd cùm in pluribus caſibus eſt eadem ratio , ea decidit omnes iſtos caſus,non quidem per extenſionem , ſed ſicut genus compræhendit omnes ſuas ſpecies, ſic & generalis ratio diuerſas ſpecies caſuum. Cùm autem rationes ſunt ſpecie differentes , tamen ſimiles,tunc eſt extenſio,id eſt progreſsio de termino ad terminum per adęquationem. & iidem Petr.& Cyn.in l.quòd verò contra rationem, & ibi quoque Bald.in priore lectura, col.j.verſic.item veriſimile eſt,eo.tit.idem Bald.in auth.poſt fratres,la ij.verſicu.item frater. C.de legit.hæred.Pet.Anch.conſ.cxij ſuperſtite domina,col.j.Panor.in d.c.nulli,vbi ſuprà, de elect.Paul.Caſtr.conſil.lxxxiij.præſens caſus, col.ij.verſicu. conſtat autem quòd quando, lib.ij.vbi id pulchrè declarat , cum aliis multis à me collectis in repet. l.ſi vnquam, in verbo, libertis,num.xlv.quorum ſententia,C.de reuocan.donat.

Ratio vt genus cõprahendit diuerſas ſpecies.

143 ¶Quæ cùm ita ſe habeant,ideo ratio ſiue cauſa in legibus, ſtatutis, conſuetudinibus, & aliis quibuſuis diſpoſitionibus maximè & in primis attendenda eſt & ſeruanda, vt dicit Barto.in l.contra legem,poſt medium.ff.de legib.autoritate Iacob.Aret.& Cyn.in l.quicunque, C.de ſeruis fugit.& ſequitur Iaſon in l.de quibus,col.j.verſic.alij intelligunt,ff.eod.tit. de legib.& ante illos ſcripſerat glo.in d.l.ij.in verbo,rationem aut legem,C.quæ ſit longua conſuetudo. non minùs attendi mentem ſiue rationem legis quàm legem ipſam,per eum text. & l.præcedentem,& omnes vbique.ſed quod præ cæteris tibi annotãdum eſt hoc in loco, id eſt quod diximus de ratione ſtatuti & conſuetudinis.

Ratio in primis inſpicienda eſt.

144 ¶Proptereaque diſpoſitio quantuncunque generalis per rationem reſtringitur,& è diuerſo ſpecialis per rationem generalem ampliatur.Primũ probatur ex text.in l.cùm pater, §.dulciſsimis,& ibi Bart.Bald.Alber.& Pau.Caſt.ff.de leg.ij.& l.pater,§.fundum,& ibi Bartol.ff.

Ratio diſtinguit diſpoſitionem

Etiam in priuilegiis. *Ratio limitata legem limitat.*

de leg.iij.& l.adigere,§.quamuis,ff.de iure patr.& l.ex facto,in j.reſp.ff.de vulg. & pup.ſubſtit.vbi & id in priuilegiis procedere probatur,& l.quod dictum,ff.de pact.ex qua Ange.ibi poſt princ.not.limitatam legis rationem limitare ipſam legem,& l.ſi is qui animo,& ibi glo. in verbo,amittere,Dyn.Alb.Ang.Paul.Caſt.& Claud.Seiſel.ff.de acquir.poſſ.& l.cancellauerat,& ibi Bar.ff.de his quæ in teſt.delen. & l.ita autem,in prin.& ibi etiam Bar.ff.de admi.tut.& l.hæc actio,ſecundum vnam lecturam,ff.de calumnia.& l.nó omnium, C.de ſuſpect.tuto.& c.ſuggeſtum,& ibi Pan.in ij.not.Philip.Franc.& Philip. Dec.in j. & ij.not. de appel.

De eadem re.

145 ¶ Et id item voluerunt gl.in l.j.§. hoc interdictum eandem,ff.de fonte,Bartol.in l.adigere,§. quamuis,ff.de iure patr.Bal.in l.de quibus,col.x.verſi.ad ſecundum,ff.de legib.& in l.ſi quis ſeruo,col.vlt.verſ.ex his apparet,C.de fur.& in l.data,col.ix.verſ.item not.quòd ratio,C.qui accuſ.non poſſ.& inter conſ.Ang.conſ.cclxxxj.Mart.Io.de Florentia,col.j.& ipſe Ang.conſi. ccxxj.in volu.verſi.nec obſt.huic deciſioni.& conſ.cccxlvj.Titius,vt hæres,vbi id dicit procedere in diſpoſitione legali,teſtamentaria,& inter viuos, per multa ex iuribus ſuprà allegatis,Salyc.in l.ij.col.ij.verſ.ideo & meritò,C.de noxal.act.Petr.Anch.qui & hoc dicit procedere non ſolùm in legibus,ſed & in cõtractibus,vltimis voluntatibus,& iudiciis,conſ.ccliiij. ſuper primo quæſito.Raph.Fulgoſ.conſil.xcix.magiſter,col.vlt. vbi dicit quòd ratio regit,id eſt,reſtringit & ampliat diſpoſitionem.& conſil.clxxxvj.pro determinatione,col.iij.verſi.ſecundò quoniam ipſa domina.Raph.Co.conſ.ij.proponitur quòd Ser.Blancus, col.j.in fi. & conſil.cxliij. Titius & Seius,Ro.conſil.xvj.viſo themate conſultationis, col.ij.verſic. item & quia ex dicta ratione.Paul.Caſt.conſi.ccccxxxviij.quantùm ad primum,col.ij.verſ. non obſtat quòd ſtatutum,lib.ij.Pan.in d.c.vlt.col.iij.vbi ſuprà,de reſcrip.& in c.ſecundò requiris, col.j.in j.not.de appel.& in d.c.j.col.iij.verſicu.& quia plerique à lege,ibi,ego latiùs, de immunit.eccleſ.& in c.de vxore,col.ij.verſic.ſed quæro quid in abbate,de ſepult.& conſi.xciij. ſtatuto ciuitatis Groſſetanæ,col.iij.verſ.nam ad rationem legis,lib.j.& conſi.iij.nitar in præſenti cauſa,in xxiij.quæſt.lib.ij.& conſil.lviij.quidam Nicolaus,col.iij. verſi.ſecundò hoc videtur,eod.lib.ij.Alexand.conſil.lxxv.videtur in præſenti conſultatione,col.iij. verſi.ſed hæc diſpoſitio,lib.v.Franc.Aret.conſil.clx.verum eſt quòd Comicus, col.iij. verſic. moueor primò.Socin.conſil.clxv.viſis inueſtituris,col.ij.verſicu.ſecundò probatur,lib.ij. Felin.in c.tua nos,col.ij.verſic.in text.ibi,res.de iureiuran.Fran.Curt. Senior,qui hanc dicit eſſe regulam infallibilem,conſil.ix.Ticinenſi ſtatuto,col.penult.verſic. concludo igitur fratrem. & latiùs conſil.lxxxj.rectè præfatus,col.ij.verſic.ſed præmiſsis,& multis ſequent. Alter Franc. Curt. Iunior,conſil.xij.videtur prima conſideratione,col.iij.num.10.

Generalis liberatio facta ob ſatiſfactionem non comprehẽdit obligationem conditionalem.

146 ¶ Et ideo ex facto reſpondit Ang.conſi.clxxxix.viſa quictatione,reuocatur in dubium, quòd quantumcunque verba liberationis ſint generalia,prægnantia & pleniſsima, ſi tamen cauſa ipſius non poteſt ex proprietate ſermonis adaptari ad aliquam ſpeciem debiti, illam non comprehendit. Vnde illud infert, quòd ſi creditor generali ſermone dicit ſe ideo liberare debitorem,quia eſt ſibi ſatisfactum vel ſolutum, cum iſta cauſa non poſsit conuenire obligationi conditionali,non illam comprehendit:quod dictum pro no.refert & ſequitur Fran. Aret.d.conſil.clx.vbi ſuprà.& Philip.Dec.conſi.ccclxxix.requiſitus,col.ij.verſic. & vlteriùs iſta concluſ.& Paul.Pariſ.conſi.xlix.Galaſsino,num. 43.lib.iij.Et idem in hoc caſu conſuluit Maria.Soci.Senior,conſi.xxiiij.viſis ac diligenter,col.iiij.verſicu.primò quia poſito,& dicemus poſtea in liberationis cauſa ceſſante,num.171.incip.liberationis.

Limitata cauſa limitatum producit effectum

147 ¶ Hocq; illud eſt propemodum,quod vulgò dicimus, limitatam cauſam limitatum producere effectum:ad quod etiam allegari ſolet d.l.cancellauerat, ff.de his quæ in teſta.delent.& l.cùm ſeruo,in prin.& ibi Bald.ff.de contrah.empt.& l.ij.& ibi etiam Bald. ff.de ſer.export. & l.in ratione,§.vlt.ff.ad leg.Falc.& l.ita autem,in prin.ff.de adminiſt.tut. & l.filius à patre. §.ſi quis ex certa,ff.de lib.& poſthu.ex quo not.Ro.limitatam inſtitutionem ſiue exhæredationem limitatum producere effectum.& l.in agris,& ibi Alb.ff.de acquir.rer.domin.& d.l. cùm pater,§.dulciſsimis,ff.de leg.ij.& l.gratuità,§.j.ff.de præſer.verb. & l.ſed ſi plures,aliàs eſt in l.qui liberis,§.ad ſubſtitutos,verſ.in arrogato,& ibi Bal.Imo.Raph.Corn.Alex,& Iaſ. ff.de valg.& pup.ſubſtit.& l.milites agrum,ff.de re mil.& l.age,& ibi Bald.Salyc.Roma. &

Limitata cauſa renũciationis. *Et æſtimationis.* *Et nouationis.* *Et defenſionis.* *Et negligentia.*

Iaſon,C.de tranſact.vbi de limitata cauſa tranſactionis.& l.j.in fin.ff.de æſtimat.act.& c.de cætero,& c.ea noſcitur,de ſenten.excom.& c.licet,de deci.& c.quod ſuper his,de voto.& c. ij.& ibi Anto.poſt princ.de cuſto.euchariſt.& c.ſuſceptum, de reſcrip.lib.vj. gl.in clem.j.in verbo,reſtituat,de ſequeſtr.poſſ.& fruct.Franc.Aret.in l.qui ſuperſtitis,colum.iij.verſi.circa tertiam limitationem.ff.de acquir.hæred.vbi loquitur de limitata cauſa renunciationis, poſt alios antiquiores ab eo citatos,& conſil.lxxxiij.diligenter ponderatis,col.iij.verſicu.ex hoc primo fundamento,vbi loquitur de limitata cauſa æſtimationis.Barb.inter conſi.Alex.conſ. xciiij.viſo puncto,col.j.lib.iij.vbi loquitur de limitata cauſa nouationis.Maria.Socin.conſil. xxvj.ex his quæ in facto.colum.iij.verſi.poſtremò poſito,lib.j. vbi loquitur de limitata cauſa defenſionis.& conſi,xxxj.proſequendo ordinem,col.pen.verſic.ſecundò probatur,eod.lib.j. vbi loquitur de limitata cauſa negligentiæ.& Barptol.eius filius,conſil.xlviij.elegãter,col.ij. verſic.

verſic.ex quibus infero,lib.iij.vbi loquitur de promiſsione. Corn.conſil. ccxcix. præmittendum eſt quòd fratres,col.j.lib.iiij.vbi loquitur de limitata cauſa ſocietatis.Cepola cauſarum criminalium cóſi.lxviij.circa j.dub.col.j.verſi.& licèt dicatur, vbi loquitur de limitata cauſa ſententiæ.Franc.Curt.ſenior.conſil.50.memoriæ recolendæ dux Mediolani,col.xiiij.nu.66. vbi loquitur de conceſsione feudi,& conſil.lxx.Chriſti,&c.circa primum,col.ij.nu.13.vbi de inueſtituræ limitata cauſa,quod idem propemodum eſt.Iaſ.in l.ſi fundum per fideicommiſſum,col.iij.verſic.ſecundò ratio.& ſeq.ff.de leg.j.vbi etiam loquitur in cauſa limitata venditionis.Philip.Dec.conſil.ccclxxis.requiſitus pro conſilio,col.iij.num.7. vbi loquitur de limitata cauſa excluſionis,& conſil.cccxciiij.pro vera reſolutione,col.ij.verſicu.quantum autem ad aliam:vbi loquitur de limitata cauſa ſubſtitutionis,Matth.Afflict.in c.Titius,col.ij.num. 7.tit.ſi de feu.fue.controu.inter dom.& agna. vbi loquitur de limitata cauſa renunciationis, Stepha.Bertr.loquens de limitata cauſa ceſsionis, conſil.j. viſo conſultationis themate, col. cviij.num.105.lib.ij.Hieron.Grat.reſpon.vij.& ſi ſatis,col.vlti.ad fin.lib.j. vbi loquitur de limitata cauſa reuocationis.& reſpon.lxv.& ſi agatur,col.iij.nu.31.eod.lib.j.vbi loquitur de limitata cauſa legitimationis,Paul.Pariſ.loquens in limitata cauſa abſolutionis,conſi.cij.& ſi regulariter,col.ij.nu.17.lib.j.& conſi.cxvj.circa reſolutionem,col.ij.nume.8.eod.lib.j.vbi loquitur de limitata cauſa conceſsionis.& conſil.lxv.viſo teſtaméto,col.vlt.nu.28.lib.ij.vbi itẽ loquitur de renunciatione.& conſil.j.redemptoris,col.pen.num 124.lib.iij. vbi etiam loquitur de renunciationis cauſa.& conſil.xlj.Ioannes teſtator,col.penul.nume.77.eod.lib.iij.vbi loquitur de cauſa ſubſtitutionis,& conſil.xlix. Galaſsino,colum.vij.nume.41. & ſeq.eod.lib. iij.vbi etiam loquitur de renunciatione,& conſil.xcvj.quamuis prima facie,col.ij.num.12.eo. lib.iij.vbi de cauſa commiſsionis.

Et promiſsionis. Et ſocietatis. Et ſententiæ. Et conceſsionis feudi. Et inueſtituræ. Et venditionis. Et excluſionis. Et ſubſtitutionis. Et renunciationis. Et ceſsionis. Et reuocationis. Et legitimationis. Et abſolutionis. Et conceſsionis. Item renunciationis. Et iterũ ſubſtitutionis. Et commiſsionis.

148 ¶ Quibus adde alia multa in eãdem ſententiam collecta à Fel.in cap.cùm ordinem, col.iiij. verſic.limitata cauſa,& ſeq.per iij.col.de reſcript.& in c.poſt ceſsionem,col.ij.verſi. amplia primo,de probat.& in c.Petrus,col.uj.verſic.ſecundò declara,de homic.& Iaſon qui multa accipit ab eo,nec tamen eum nominat,in d.l.age,in ij.not.C.de tranſact.

De iiſdem rebus collectũ.

149 ¶ Hincque etiam illud fit,quod tradit Bald.in rub.ff.ſi cert.pet.col.j. verſi. & dicto de cauſa, quòd per cauſam agnoſcimus effectum,& è diuerſo effectum per cauſam. Cui conſimile eſt quod ſcribit Card.Flor.in c.cùm dilecti,col.j.verſic.& nota arg.de accuſat.quòd talis cenſetur effectus qualis eſt cauſa,& quòd valet argu.à deſtructione cauſæ ad deſtructionem effectus,& è diuerſo.Matth.Afflict.qui alios citat in conſtitu.Sicil.incip. ſi quis aliquem,col.iij. in v.quæſtio.in fi.

Per cauſam effectũ agnoſcimus, & è diuerſo. Effectus talis cenſetur qualis cauſa. Ar.à deſtructione cauſa,ad deſtructionem effectus,& cõtrà.

150 ¶ Igitur(vt repetamus)generalis diſpoſitio reſtringitur per limites rationis.Quod tamen no. intellige,vt non procedat in ratione,quæ ſola præſumptione innititur, quia per eam rationẽ non reſtringeretur generelis diſpoſitio legis vel ſtatuti,vt ſcienter voluit, & ex facto reſpondit Bal.conſi.ccl.cuius exordium eſt,in quæſtione domini Milani,col.vlt.paulò ante fi.lib.j. per not.à Iac.& Oldr.in lib.i.ff.ſolut.matr.quod & nos dicemus infr in xxix.limitatione.

Ratio quæ ex ſola præſumptione eſt, nõ reſtringit.

151 ¶ Intellige ſecundò ſecundum diſtinctionem Bart.in l.non dubium,col.ij.verſi.ſecũdò quæro,ibi,& ideo aduerte.C.de legib.Si quis,inquit,vult. reſtringere legem ob defectum rationis,aut propter aliam ſuccedentem æquitatem, & tunc ſi vult reſtringere,non licet, & ita loquitur l.proſpexit,ff.qui & à quibus.Si verò vult reſtringere,ne aliquis indebitè lucretur, & id quidem licet,l.vt gradatim,ff.de muner.& honor.& l.j.C.de ſacroſan.eccleſ.Si verò vult reſtringere,ne aliquis patiatur damnum,& poteſt,& ita loquitur l.adigere, §.quamuis, ff.de iure patr.Et eam diſtinctionem ſequitur Corn.conſil.193.placet mihi,col.j.verſi.& ideo vbi, lib.j.ſecundum id intelligens quod dicitur, ceſſante ratione legis ceſſare legem. & conſilio ccxxxix.pro deciſione,col.iiij.in literis o,& p,eod.lib. Et idem propemodũ voluit ipſe Bart. in d.l.proſpexit.& in d.l.adigere,§.quamuis, & in l.omnes populi, col.xviij.verſicu.ſecundò quæro an ſtatuta,ff.de legib.& Bald.in d.l.non dubium,col.ij.verſi. ſequitur videre de interpretatione,& Imol.in l.ſi verò,§.de viro,col.ij.verſic.circa primum conclude,ff.ſolut.matri. vbi id dicit procedere,etiam ſi ratio eſſet expreſſa in lege,per text.in clement.j.iuncta glo.de elect.& idem Imo.in l.vbi purè,§.j.in fi.ff.ad S.C.Trebel. Maria.Soci. conſil.j.in caſu ſuprà narrato,col.vlt.lib.j.& Fely.in c.ſi quando,col.viij.verſi.ſed videtur mirabilis,de reſcriptis.

Declaratio eius quod dictũ eſt rationem legis eã reſtringere.

152 ¶ At hoc minimè placet Salyc.in l.ij.col.j.verſic.alij vt Bart.de noxal.actionib. vbi dicit hæc Bart.verba non ſibi videri eſſe perfecta, tum quia non videtur debere fieri reſtrictio aliquo caſu,quo reſtringendo, ſtatutum ad iniquitatem, vel abſurditatem deducatur,l.non abſurdum,ff.de bon.libertor. tùm quia in d.l.proſpexit, non reſtringitur diſpoſitio ea ratione, ne lucro libertatis indebitè priuetur, ſed ſolùm ea ratione, quia lex ſic ſcripta eſt: tùm quia ſi fallit in l.penult.§.j.ff.de rit.nupt.quæ ad idem allegatur,vt d.l.proſpexit, à ratione fallentiæ debet ſumi diſcretio rei,& non à dicto.

De eadem re.

153 ¶ Ideoq; ipſe Salyc.hanc rem latiùs tractat,nam aut,inquit, ſtatutum generaliter vel indefinitè loquens habet rationem ſcriptam ſecum annexam, & tunc ſecundum illam rationem debet reſtringi,per d.l.adigere.§.quamuis. Ratio enim primùm eſt in intentione ſtatuentis,

De eadem re.

ex eaque diſpoſitio facta ac illata, auth. ingreſsi, C. de ſacroſan. eccle. illarum autem non debet ſeparari à dicto, quod ſe habet per modum rationis ad illud, l. generaliter, §. nihil, ff. de aequir. poſſeſ. ideo meritò ſecundum rationem limitatur & reſtringitur, l. ſi is, ff. eod. tit. & l. hæc actio, & ibi gl. ff. de calumn. Aut verò ſtatutum non habet rationem ſcriptam ſecum annexam, & tunc licèt ratio non ſit in alio, eſt tamen in illo ſcripta vel declarata, & idem dicendum eſt. Aut nec in illo, nec in alio ſcripta vel declarata eſt, & tunc aut diſpoſitio ſtatuti eſt de eo quod non eſt de iure communi cautum vel diſpoſitum, & tunc fruſtra tractamus de limitanda diſpoſitione ſtatuti ſecundum ius commune, quod nihil de ea diſponit. Ideoq; tũc ſtatutum in ſuis generalibus verbis debet ſeruari, dummodo comprehenſa in verbis generalibus ſub illa diſpoſitione poſsint includi, quantumcunq; ſit durum & aſperum, & ita loquitur d. l. proſpexit: etiamq; ſi hæc aſperitas ceſſet, l. j. §. nunciatio, iuncta gl. ff. de ope. noui nunciatio. Aut diſpoſitio ſtatuti eſt de eo quod diſpoſitum eſt à iure communi, & tunc aut reſtrictio quam facere volumus de ſtatuto, non poteſt fieri ſalua ratione recti ſermonis & intellectus, & tunc non reſtringitur ſecundum ius commune, quia ex verbis eius apparet quòd ſtatuentes voluerunt ampliare ius commune, & non poteſt ſe ad illos reſtringere, & eius rei quædam exempla addunt, quæ ibi videre poteris. Aut reſtrictio quam facere volumus, poteſt fieri ſalua ratione recti ſermonis, & tunc aut quæritur in pœnalibus & odioſis, & tũc ſtatutum debet reſtringi ſecundum ius cõmune, per d. l. & alia iura, quæ allegat. Aut in fauorabilibus, &c. vt ibi videre poteris. Neque enim pertinent ad hoc noſtrum inſtitutum, quo quærimus de reſtringenda diſpoſitione ex ceſſatione, ſiue defectu rationis.

Ratio ampliat & extẽdit diſpoſitionem.

154 ¶Secundum autem, quo dicimus diſpoſitionem ſpecialem extendi & ampliari ex ratione generali (ſi hæc extentio aut ampliatio dicenda ſit, de quo ſuprà diximus) ita quòd vbi habet locum ratio illa generalis, habeat & diſpoſitio, probatur ex l. nomen debitoris, §. vlt. ff. de legat. iij. & l. cùm mulier, ff. ſolut. matr. & l. regula, §. ſi quis, & ibi Bartol. & Bald. & iterum §. & licèt, ff. de iur. & fact. ignor. & l. j. §. hoc interdictum eandem, ff. de fonte. & l. prima. §. mater, verſic. quid ſi curatores, & verſicu. quid ſi deceſſerunt, ff. ad Senatuſconſul. Tertul. & l. pater filium, §. fundum, ff. de legat. iij. vti à nonnullis citatur, licèt aliis nihil facere videatur. & d. l. cùm pater, §. dulciſsimis, ff. de legat. ij. & c. ſecundò requiris, & ibi Bald. de appellat. & c. conſtitutionem, de regula. lib. 6.

De eadem re.

155 ¶Et voluit quoq; gl. in clem. j. in verbo, eligatur, & ibi Card. Flor. qui eam dicit ſing. de elect. Bald. in l. quod dicitur, per eum text. ff. de pact. dum dicit eatenus extendi dictum, quatenus ratio illius extenditur. & conſil. cccix. opinio communis ante medium, lib iiij. Ang. conſi. ccxxj. in volumine, col. ij. verſi. nec ob. huic deciſioni. & conſ. ccxlvj. Titius tanquam hæres, vbi & id dicit procedere in omni diſpoſitione. Imo. conſil. j. in caſu præmiſſo, col. iij. verſi. & primò non videtur, vbi ex hoc dicit quod c. quamuis, de pact. lib. vj loquens de pacto de nõ ſuccedendo, quod ei fit cui debet ſuccedi, habet locum in eo quod fit alteri, ex generali ratione illius c. & conſil. clxxiiij. ſpectabilis domine, poſt prin. Panor. in d. c. j. de iuramen. calum. vbi & id dicit procedere in odioſis, & in d. cap. j. vbi ſuprà, de re iud. vbi & id dicit procedere in pœnalibus, cum ratio eſt expreſſa, vt in c. ſecundo requiris, in j. not. de appel. & in d. c. quia in inſulis, de regular. & d. conſ. xciij. lib. j, & d. conſi. lviij. eod. lib. ij. Domi. in c. ſtatutum, §. cùm verò, col. vlt. de reſcript. lib. vj. Paul. Caſtr. in l. ſi verò, §. de viro, poſt prin. ff. ſoluto matrimo. & d conſi. ccccxxx. quantum ad primum, vbi ſuprà. lib. j. Alexand. conſi. cxj. ponderatis verbis inquiſitionis, col. ij. verſi. & cum ibi, lib. j. & conſil. lij. circa hanc dubitationem, colum. iij. verſic. prætereà faciat vbicunque, lib, iiij. & d. conſil. lxxv. vbi ſuprà, lib. v. & conſil. lj. in caſu præſenti, col. ij. verſic. tamen iſtis non obſtantibus, lib. vij. & Soci. conſil. ccxlj. circa primam difficultatem, colum. iiij. verſic. nec obſtat ſi dicatur, lib. ij. & Iaſon in l. licèt inter priuatos, colum. ij. verſi. primò quia quando ratio. C. de pactis, & alij multi ex his quos ſuprà, numero 140. incip. & id item.

In omni diſpoſitione. c. quãuis. de pactis, habet locum, etiam ſi renunciatio alteri fit. Itaque etiam in odioſis. Et in pœnalibus. Vbi eadem eſt ratio, ibi idẽ ius

156 ¶Idque eſt, quod vulgò dicimus, vbi eſt eadem ratio, idem ius ſtatui debere, l. illud, ff. ad leg. Aquil. & l. à Titio, in prin. ff. de verbor. obligationibus, & ibi concordant. in gloſſ. Vltra quas adde text. not. in l. his ſolis, in illis verbis, ſatis tacitè cautum, C. de reuoc. do. quem ad hoc dicit ſingul. Bald. in cap. quia V. in fin. de iudi. & meliorem totius iuris, idem Bald. in rubri. C. de nauti. fœnor. Adde inquam text. in cap. tranſlato, de conſtitutio. & cap. inter corporalia, de tranſlatio. prælat.

Diſsidẽtia nõ ſunt quæ in ratione conueniunt. Extenſio non eſt, vbi eſt eadem ratio.

157 ¶Et quod dicit Bald. in l. omnes populi, col. vij. verſi. tertiò quæro, ff. de iuſti. & iur. quòd non videntur diſsidentia quæ in ratione conueniunt. quia ratio eſt coniunctio diuerſorũ caſuum ad eundem finem tendentium, per l. non poſſunt, & l. nam vt ait. & l. ideo quia, ff. de legib. & rurſum ipſe Bald. in eadem l. omnes populi, col. vlt. verſi. ſecundò not. quòd vbi eſt eadem ratio, non propriè dicimus ſtatutum extendi, quia ineſt tacitè, per gl. in c. ſæpe, in verbo, Italiæ, de temporib. ordinat. lib. vj. & quod ipſe Bald. ſcribit in repet. l. de quibus, colum. xij. verſic. item not. quòd nõ videtur, ff. de legib. quòd vbi plura habent eandem rationem, cùm de vno tãtùm fiat mentio, videtur id fieri exemplariter, non reſtrictiuè, cùm aliis multis aggregatis

Exemplariter videtur fieri mẽtio de vno, cùm plura habent eãdem rationẽ.

ab Alexand.conſil.lxxv.incip.videtur in præſenti conſultatione, col.j.lib.v. & Iaſon in d.l. à Titio,in princip.col.vlt.ff.de verb.oblig.& conſi.lxiij.per reformationem,col.iiij.verſic ſecundò principaliter,§.iij.& à me in repet.l.ſi vnquam,in verbo,libertis,nu. 45.quorum ſententia,C.de reuocan.donat.

158 ¶ Et hæc vſque adeo obtinent,vt etiam in correctoriis & exorbitantibus extendatur diſpoſitio ex ratione expreſſa in lege vel alia conſtitutione corrigente & exorbitante, licèt aliàs ſecus.Ita enim voluit glo.reputata ſing.in elemen.j.in verbo, eligatur,& ibi Genz.Pau.Eleaz. Card.Florent.in xxij.q.& latè Imol.col.vj.verſic.tertiò quærit gl.de elect Bald.in auth.quas actiones,col.ij.verſi.ſed ego dico,& ibi etiam Paul.Caſtr.col.ij. verſi.item verum eſt, & Iaſ. qui id latiſsimè & optimè diſputat & declarat,col.iiij.verſic.pro clara intelligentia,& ij.ſeq. col.C.de ſacroſanct.eccleſ.per text.in d.l.his ſolis. idem Bal.non obſcurè in l.maximum vitium,col.iij.C.de liber.præterit.Imo.Raph.Co.& Paul.Caſt.in d.l.ſi verò,§.de viro:ille col. ij.verſi.circà primum:alter poſt medium:poſtremus ſtatim poſt princip. ff.ſolu.matri. Idem Imol.in l.vlt.col.iij.verſic.& nota diligenter,ff.de hæred.inſtit. & conſil. cxxiij. in cauſa quæ vertitur,col.ij.verſic.& pro iſta parte,vbi dicit ſing.illam glo.in d.cle.j. Rapha.Fulgoſ.conſi. ciiij.Titius condidit teſtamentum,col.ij.verſi.& illa etiam ratione.Rapha.Com.in d.l.cum mulier,per illum text.& ibi etiam Alexand.in v.not.ff.ſol.matrim.& in l.quamuis, ibi etiam Paul.Caſtr.in fi.C.de fideicommiſ.Panor.in c.vlt.col.iij.verſi.& licet Bart.dixerit,de reſcri. & in c.nihil,col.v.verſicu.nec obſtat.ſi dicatur,de elect.Alex.in l.iiij.§.Cato, col.vj. verſi.& vltra prædicta,ff.de verbor.obligar.& conſil.50.viſis actis cauſæ,col.iij.verſicu.& ſaltem vbi ſcripta,lib.ij.& conſil.xvij.ponderatis his,quæ in themate,col.penult. verſi.nec obſtat quòd text.lib.iij.& conſil.lxxxix.circa primum dubium,col.ij.verſic.vnde ſicut, lib.vj. Franc.Aret. conſil.xxvij.proponitur ex facto,col.j.verſi.præterea etiam iunctis his quæ dicit,col.ij.verſic. non obſtat quòd melior,& verſic.ſeq.Cepol.qui id dicit ſingu.cau.criminal.conſi.lxxiiij.viſo ſtatuto Taruiſij,col.vlt.verſi.quia reſpondetur quòd illud.Iaſon in l.de quibus,col.iij.verſi. puto quòd vtrunque,ff.de legi.Franc.Curt.Senior conſi.lxxxj.rectè præfatus,col.ij.num.7.

Supriora procedunt etiam in correctoriis,& exorbitantibus.

159 ¶ Et ad hoc bene facit text.in l.emptor,in fi.ibi ea ratione reddita,ff.de rei vend. & in l.& fideicommiſsi,§.cùm Pollidius, ibi, idque ſibi mater ideo placuiſſe teſtamento comprehendiſſe,ff.de vſuris,glo.in §.primo.in verbo,ad curationem,in authent. vt hi qui ſe hab.perhib. & quod tradit glo.in cap.ſi poſtquam,in verbo,mente,de electio.eodem lib.vj. & in clem.j. in verbo,eligere,eodem tit.

De eadem re.

160 ¶ Nam & in pœnalibus hoc idem procedere tradit Bal.in l.data opera,col.iiij.verſi. & adde quòd vbi eſt,C.de accuſ.per d.l.his ſolis,quæ propriè loquitur in materia pœnali.& l.vlt.C. de indic.viduit.tollen.& idem Bald.in c.j.§.porrò,col.ij.per illum text.quem dicit meliorem de iure,tit.quæ fuit pri.cau.benefi.amit.& Saly.in l.ſi ſerui,col.penult.verſic.prima eſt quòd etiam,iunctis,præced.C.de noxa.Petr.Anch.conſil.cccuij.iſta allegata in contrarium : ante fi.vbi etiam dicit talem caſum potiùs venire ex mente legis,quàm ex extenſione.Nam ratio, inquit,extendit verba legis,per d.l.nominis & rei,§.verbum ex legibus, ff.de verbo.ſignifi.& dicit eſſe text.expreſſum,ad caſum,qui venit ex mente legis,extendi conſtitutionem pœnalem in d.c.ſi poſtquam,de elect.lib.vj.& idem quoque Panor.in c.vlt.col.ij.verſicu.ſed mihi placet,de reſcript.per text.vt inquit,apertiſsimum,in l.ij.§.quid ſi curatores, & §.quid ſi deceſſerint,ff.ad S.C.Tert.& per bonum(vt & ipſe dicit)tex in l.liber,§.ſenatus, ff.de rit.nup. dicit id non eſſe interpretationem extenſiuam,ſed intenſiuã & intellectiuam.& idem Pan. in c.j.col. iij.verſic.not.ibi, intentione,de iura.cal.dum dicit procedere etiam in odioſis.& in d.c.j.col.iiij.verſi.diſpoſitio etiam pœnalis,de re iudic.& in d.c.quia plerique, col.pen.verſi. ego latiùs,de immunit.eccleſ.Domin.in c.ſi ciuitas,§.j.in princ.de ſentent.excommu.lib.vj. Alex.in d.l.cùm mulier,col.j.in v.not.per illum text.ff.ſolut.matr. & d.conſil.lxxv.videretur in præſenti,col.j.lib.v.Iaſ.in l.j.ſi is qui,in prin.col.vlt.verſic.tertiò moueor,ff.ad S.C.Treb. Philip.Dec.in l.non videtur,col.vlt.verſic.ſeptimò fallit,ff.de regul.iur. De quo tamen vide Imo.in l.ſi verò,§.de viro,col.vij.verſ.tertiò caſu principali,ff.ſolu.matr.& Philip.Dec.in l.ſi quis id quod,col pen.verſi.& ex iſta glo. ff.de iuriſdict.omn.iudi.

Et in pœnalibus.

Ex interpretatione intenſiua non extẽſiua.

161 ¶ Sed quicquid ſit in ſimplici pœnali,tamen vbi eſſet conſtitutio , & correctoria & pœnalis ſimul,tunc non extenderetur ex eadem ratione etiam expreſſa, vt expreſsè voluit Anton.in repet.c.vlt.col.xxvij.verſic.hæc vera in quantum,de conſuetud.Rom.in d.l.ſi quis,id quod, col.ij.verſ.nota etiam ratione,ff.de iuriſd.omn.iudic. & conſil.cxxix. licèt magna apud me, verſic.ſecunda ratio,Domi.in c.j.col.iij.verſic.hæc vera niſi ius,de temp.ordin.lib.vj. Alex. in d.l.ſi conſtante,in prin.col.iij.verſi.hoc tamen intelligi debet,ff.ſolut.matr. & Iaſ. in authent.quas actiones,col.vj.verſic.intellige tamen iſtam,& omnes ferè.

Quid in pœnali ſimul & correctoria.

162 ¶ Et in id allegant multi ex ſupradictis glo.quam dicũt ſing.in ele.vt hi qui,quæ eſt ſecunda, in verbo,in eiſdem,de ætate & qualitate ord.dum tex.ibi ponit rationem expreſſam,& gl.ibi dicit non eſſe extendendam.Cui adde & aliam gl.not.non abſimilem, in c.fidei,in princ.de hære.lib.vj.Et faciunt quæ ſcribunt Bart.& alij in l.Marcellus,in prin.in vlt.q. ff.ad Trebel.

De eadem re.

De eadem re.

163 ¶Sed huius,tamen contrarium ſentit Panor.in d.c.vlt.de reſcript.licèt iura quę ipſe allegat, non loquantur in materia correctoria. Tamen pro illius opinione adducit Clau.Seyſel.in d. l.ſi conſtante,col.iij.verſi. primò, vt non procedat dictum Bartol.in l.quemadmodum,circa medium,C.de agricol.& cenſit.lib.xj.cum aliis concord.dicentibus conſtitutionem pœnalem eſſe fauorabilem,ex quo ſequitur pœnæ appoſitionem non debere impedire extenſionem,ſiue ampliationem. Sed vt ſubdit Seyſel. reſponſio patet ex nota. per ipſum Bart.in l.ij. §.exercitium,ff.de his qui not.infam.ex quibus declaratur hæc limitatio procedere tantum, vbi pœna eſſet odioſa.Et ita illam gloſ.in d.c.ij.de æta.& qualitat.limitat Felin. in c.tranſlato,col.penult.verſic.primò quòd licet in materia,de conſtitut.

Ratio teſtis reſtringit & ampliat dictũ illius. Quod & procedit in omnibus diſpoſitionibus. Ratio actus fundamentum.

164 ¶Sed & hæc quoq; procedunt etiam in teſtimoniis & diſpoſitionibns teſtium, vt ſcilicet ratio teſtis declaret,reſtringat,& ampliet dictum ipſius,vt videre licet ex Bal.in l.conuenticulam,col.iiij.verſi.de hoc do regulam.C.de epiſc.& cle.& in l.data,col.ix.verſi.item no.quòd ratio reſtringit.C.de his qui accuſ.nõ poſ.per d.l.j.§.hoc interdictum,ff.de fonte.Alex.conſ. xx.viſo proceſſu cauſæ inter Catherinã,col.pen.verſ.modò ſic ratio,lib.ij. & conſ.xxiiij.animaduerſis his,col.vij.verſ.præterea ipſe,eod.lib.ij.Feli.in c.tua nos,col.ij.verſi. & ad iſta,de iureiur.Hippol.Marſil.in repet.rubr.C.de prob.col.xxx.verſicu.propter hoc.Imò verò & in omnibus hominum diſpoſitionibus rationem conſiderari tanquam fundamentum actus, pronuntiauit Bald.loquens in hac materia,in c.& ſi Chriſtus, ad fin.de iureiur.per.l.vlt.ff. de hæred.inſtituen.& l.cùm pater,§.dulciſsimis,ff.de leg.ij.

Contrarium eius quod dictũ eſt ceſſante ratione legis,legem ceſſare.

165 ¶Sed vt redeamus ad noſtrum principale inſtitutum,quo diximus, ceſſante cauſa aut ratione legis,ceſſare legem aut conſtitutionem:iſtud quidem multi non admittunt, ſed è diametro contrarium dicunt,vt ſcilicet nõ ceſſet lex, ceſſante eius cauſa,niſi id dictum ſit expreſſe ea lege,vel niſi poſtea reuocetur:licèt enim ceſſet cauſa, remanet tamen eius autoritas, quæ eam facit durare.arg.l.de quibus,ff.de legib.& c.vlt.de offic.deleg. Ita enim voluit glo.in d. c.poſt tranſlationem,in verbo,ceſſante,in fi.& Ioan.And.col.pen. ſuper ea glo.& Bal.col.ij. verſi.quæro vtrum ceſſante.Card.Flor.col.j.Imol.col.v.num.36.de renuncia.Io.Mona.in c. cupientes,col.ij.nu.5.de electio.lib.vj.Zenzel.& Paul.Eleaz.in cle.j.de appellat. allegantq; ij.omnes propemodum in id c.dixit.xxxij.q.j.vbi id etiam not.Archid.poſt Lauren. & idem voluit Iac.Aret.in l.j.vti eum allegat Imo.ibi,col.vlt.ff.ſol.matr. Alter Iacob. Burrig.in l.vlt. ff.de condict.ob cau.& in l.ij.C.eod,tit.prout & illum citat Imo.in l.ij.§.vlt.col.iij.ff.de dona.Corn. conſil.ccxxxix. pro deciſione,col.iiij.in litera c.lib.j. & conſil.liij. in hac conſultatione,col.v.in litera I.lib.iiij.

Niſi interueniat neceſſitas. Vel vtilitas.

166 ¶At id nonnulli intelligunt,& inter cæteros Ioan.And.poſt Hug.in d.c.poſt tranſlationem, col.vlt.Henri.Boh.in c.& ſi Chriſtus,col.vlt.de iureiu.& multi ex his quos citauimus in ver. ah hinc ij.niſi interueniat neceſsitas,c.priſcis,lv.diſtinct.vel vtilitas,c.neophytus,lxj. diſtin. aut pietas,cap.Lugdunenſis,ix.q.ij.aut contraria conſtitutio,capit.vtinam, lxxvj. diſtinctio. ſiue conſuetudo,§.leges,qui eſt ſub c.in iſtis,iiij.diſtinct.

Vel pietas. Vel cõtraria conſtitutio. Siue conſuetudo.

167 ¶Verùm Card.Flor.in d.c.poſt tranſlationem,in §.cæterùm,col.ij.verſi.item in eo quod dicit Hoſt.poſt eadem opin. quam tribuit Hoſt.dicit cauſas neceſsitatis, vtilitatis, & pietatis magis inducere diſpenſationem, quàm vt faciant ceſſare diſpoſitionem. In eo antem quod de contraria conſtitutione vel conſuetudine dictũ eſt, id quidem non eſſe quòd ceſſet cauſa, ſed quia diſpoſitio reuocatur & extinguitur.Anto.Verò iu eo ipſo c.poſt tranſlationem,col. iiij.verſic.tu dic latiùs,dicit quod ex primis duabus potiùs reuocatur,quàm ceſſet.

Quid ſi ratio ſit expreſſa. Quid ſi adiecta fuerit poſt legis promulgationẽ.

168 ¶Alij hac in re diſtingunnt ſecundum ea quæ diximus ſuprà nu.cxlvj.incip. intellige ſecundò,an ſcilicet quis indebitè damnum pateretur,niſi ceſſaret lex ceſſante eius ratione,& tunc ceſſat.per l.adigere,§.quamuis,ff.de iure patro.Aut tunc indebitè lucrum amitteret,& tunc non ceſſat,per l.proſpexit, ff.qui & à quib. Qua in ſententia omnium primus fuit Bartol. in multis locis quæ tibi deſignauimus illo eod.nume. 146.vbi etiam videbis qui illum ſequuti ſunt,& num.quoque ſeq.incip.at boc minimè,vbi videbis quid de hac re dicendum ſit.

Quid ſi ſequatur abſurditas. Quid ſi æquitas ſuperſit licet ratio ceſſet. Quid ſi remanet ſtatutum contra rationem naturalem.

169 ¶Bald.autem in c.& ſi Chriſtus.col.vlt.verſiç.ampliùs not.de iureiur. Cauſa inquit,dicitur duobus modis. Primò,vt eſt aliquid in eſſe producens,& ipſi cohærens. Alio modo,prout eſt ratio faciens ratum,vti accipitur in l.j.ff.ſolu.matr.& tunc aut ratio eſt expreſſa in verbis, & tunc nunquam diſceditur à ratione l.vlt.ff.de diuor.& l.in eo iure,§.deinde,ff.de rit.nupt.& l.j.§.non autem omne,ff.de flumi.& l.ita autem,in prin.ff.de admi.tut. Aut ratio non eſt expreſſa in ipſis verbis promulgationis legis,ſed adiicitur poſt legis promulgationẽ. verbi gratia,lex noua ponit rationẽ legis veteris,vel interpretatio prudentum rationem addit: & tũc refert,aut enim ceſſante ratione ſequitur abſurditas.& tunc ceſſat lex,c.quemadmodum,de iureiur.aut æquitas poteſt ſtare cum ſtatuto,licèt ceſſet ratio interpretatiua prudentum, & tunc non ceſſat lex,quia ſufficit ratio generalis in omnibus,quæ ſunt de iuſtitia poſitiua,ſcilicet quia placuit legiſlatori,l.j.§.j.ff.de poſtul.vnde eſt pro ratione voluntas,vt not.in l.j.C. de ſecund.nupt.& ſuppoſita poteſtate non eſt quærendum de ratione,l. non omnium, ff.de legib. Aut ceſſante ratione remanet ſtatutum contra rationem naturalem, & tunc ceſſat ſtatutum,l.milites agrorum,ff.de re mili.

De eadem re. Item de tacita ratione.

170 ¶ Idem Bald.in l.j.col.ij.verſi.nota hîc in ſecunda gl.C.quæ ſit long.conſuet.dicit quòd ratio legis licèt tacita ſit,tamen eſt ratio,& ea quidem ſeruanda, ſi eſt finalis,per d.l.ita autem, in prin.ff.de adminiſtrat.tutor.& d.l.milites, ff.de re milit.non obſtat,inquit,l.proſpexit, ff.qui & à quib.quia ratio legis inſpicit ad extendendum,non ad perimendum iam diſpoſitum, vt ibi,nam ex illa tacita ratione non poſſumus perimere formam ipſius legis,in caſu formaliter occurrenti,& formaliter diſpoſito.

De eadem re. Quid ſi ſequatur temporalis tantũ abſurditas.

171 ¶ Alibi quoque idem Bald.in l.j.col.v.verſic.item an ceſſatio,ff.ſol.matr.dicit quòd ceſſante ratione legis ceſſat lex.quando aliàs ſequeretur perpetua & inemendabilis abſurditas ſiue incommoditas , ſecus ſi temporalis tantùm , per d.l.proſpexit, ff.qui & à quib.vnde, inquit. Iacob.Are.& Cyn.qui dicunt eam l.carere ſpiritu,non bene loquuntur.

Quid ſi ſtatutum diſponit de ratione vel econuerſo.

172 ¶ Rurſus idem Bald.in c.j.§.& quia vidimus,col.antepe.verſi. modò quæritur quæ eſt ratio, in additio.tit.qui feud.dar.poſſ. dicit quòd ſi ſtatutum diſponit de ratione , ſeruamus ſtatutum,non rationem , per d. l. proſpexit. Si autem è diuerſo ratio diſponit de ſtatuto , ſeruamus rationem, non ſtatutum, quia ea prior eſt in potentia,argu.l.Labeo, in ratione ſui,ff.de ſuppellect.lega.& eum refert & ſequitur Corn.conſil.liij.in hac conſultatione, col.v.verſic. poteſt etiam ad hoc applicari.lib.iiij.

De eadem re.

173 ¶ Anto.in d.c.poſt tranſlationem,col.iiij.verſi.tu dic latiùs,de renunc. dicit quòd cum quæritur,an ceſſante cauſa legis ceſſet lex,hoc dupliciter poſſe intelligi. Primò, an ad caſum in quo cauſa legis non ſe extendit,lex vel eius diſpoſitio ſe extendat,& tunc ceſſante cauſa ceſſat lex:quia vbi ſeparata eſt ratio, ſeparatum debet eſſe ius,l.hæc actio,ff.de calum.cum ſim. Secundò poteſt intelligi,an ceſſante cauſa,ceſſat lex in eo quod principaliter diſponit:& tũc ſi eſt ius diſpenſatiuum,& in fieri,vt ipſe loquitur , ita vt ex diſpenſatione nondum ius ſit in perfecto eſſe,tunc ceſſante cauſa ceſſat diſpenſatio,& hoc eſt verum, quando ceſſat ſpecifica cauſa.Si autem ius eſt in perfecto eſſe,& cauſa eſt generalis , tunc ceſſante ea cauſa generali non ceſſat lex,ſed reuocari debet,c.ſuggeſtum,de decim.Si verò eſt ius cõmune,& tunc aut cauſa eſt perpetua,& non eſt quæſtio,ſcilicet quòd iuris obſeruantia eſt perpetua, vt iugis continentia clericorum,& dilapidationis ſuſpicio,c.ſacerdotibus,xxxj.diſtinct.& c.quia ea,iij.q.ij.& l.ſi tutor,C.de interd.matr.Aut eſt cauſa temporalis, & tunc ſi exprimitur in ea quòd ceſſet lex ceſſante cauſa,ea ceſſabit,c.vt conſtitueretur,v.diſtin. & c.cum M.Ferra. de conſtit.ſi non exprimitur,non ceſſat.cap.dixit dominus,xxxij.q.j. niſi interueniat neceſsitas, vtilitas,pietas,contraria lex vel conſuetudo,ſecundum ea quæ diximus ſuprà nu.161.incip.at id nonnulli.Et idem ad verbum voluit Pan.in d.c.poſt tranſlationem,in ij.lect.eius titu.quæ omnino ſimilis eſt lectu.Anto.vt ipſe Panor.ab illo accepiſſe videatur.

De eadem re.

174 ¶ Ante hos autem Innoc.in d.c.quia plerique,col.vlt.de immunit.eccleſ.ſcribit , quòd valet conſtitutio contra ius naturale , ex iuſta tamen cauſa facta : ſed ſi ea cauſa ceſſet, ceſſabit & conſtitutio.verbi gratia,iuſta eſt conſtitutio quæ dat exceptionem Senatuſconſulti Macedoniani propter iuſtam cauſam:ſed ſi ea cauſa non ſubeſſet in certo aliquo caſu, vt quia quis in neceſsitate mutuauerit pecuniam filiofamiliàs,non haberet locum ea conſtitutio : & peccaret qui ſe ea exceptione tueretur.Subdit tamen poſtea alios dicere , quòd cùm facta ſit conſtitutio ex iuſta cauſa,licèt poſtea eueniat caſus,vbi ceſſet cauſa illa, tamen ſeruanda eſt conſtitutio,quæ generaliter fuit facta:non potuit enim nec expediuit omnes articulos ſigillatim comprehendere.l.non poſſunt,ff.de legib.niſi talis ſit caſus , qui à iure excipiatur. Hæc ille, qui non aliter declarat,vtra opinio ei magis placeat,& cum refert Pet.Ancha.ibi paulò ante fi.qui dicit hæc Inno.verba eſſe valde bona.

De eadem re.

175 ¶ At Card.Flor.ibi,in xviij.quæſt.dicit primam opinionem ſibi magis placere,quia propriũ conſtitutionis eſt,vt ſit iuſta:cùm ergo deſinit eſſe iuſta,non eſt ſeruanda.vel vt ſubdit,poſſet dici,melius eſſe hoc caſu principem conſulere,c.ſi quando,de reſcript.qui prouidebit reuocando conſtitutionem iniuſtam,& faciendo aliam iuſtam ex varietate temporum.c.non debet,de conſanguinit.& affinit.

176 ¶ Sed Anto.ibi,col.penult.verſic.plus dicitur,concordando illas duas opiniones,ſcribit,vt à multis citatur,licèt non ita expreſsè in meo codice, ſe putare vltimam opinionem procedere,ſi lex ſtatuit ex cauſa legitima.& indiſcretè loquitur, & in omnibus caſibus præſumit cauſam:Si autem non præſumit cauſam in omnibus caſibus, vel ſaltem de defectu cauſæ poteſt conſtare per modum probandi à lege non reprobatum,procedit prima opinio.

De eadem re.

177 ¶ Panor.autem in illo ipſo c.quia plerique, col.antepen.in xij.quæſt.verſic.ego latiùs, relatis huiuſmodi opinionibus hanc rem(vt ipſe dicit)latiùs & clariùs tractat.Nam aut lex,ait, ſiue ſtatutum præſumit cauſam & ſuper ea inducit præſumptionem iuris & de iure, & tunc non admittitur probatio ſuper ceſſatione cauſæ,per cap.qui fidem,de ſponſali.niſi ius induceret illam præſumptionem in fauorem alicuius:tunc enim admittitur probatio in contrariũ, per confeſsioné partis.per no.in auth.ſed iam neceſſe,C.de do.ante nup.& per Inn.in d.c.quia plerique. Tamen in foro animæ non eſſet ea conſtitutio ſeruanda, ſi conſtaret de defectu cauſæ,vt idem ipſe Panor.tradit in d.cap.is qui fidem,& in c.j.de conſtitut. Aut lex ſiue alia

conſuetudo non inducit præſumptionem iuris & de iure, ſed ſimpliciter ſtatuit: & tunc ſi cauſa eſt expreſſa in lege, & probatur cauſam illam deficere in caſu occurrente, & nõ debet ſeruari conſtitutio, nec in foro animæ, nec in iudiciali: quia ratio legis eſt lex, & non è contrario: ideo vbi ceſſat ratio, ceſſat lex, l. nõ dubium, C. de legib. & c. vlt. de reg. iur. lib. vj. & l. cùm pater, §. dulciſsimis, ff. de leg. ij. & l. ex facto, in j. reſp. ff. de vulg. & pup. vbi hoc idem probatur habere locum in priuilegiis, & aliis iuribus ab eo allegatis, & quod, vt ſubdit, not. Bart. in l. item quæro, §. qui impleto, ff. loca. Aut ratio legis non eſt expreſſa, & tunc ſi poteſt naturaliter & indubitáter vnica præſumi, debet lex reſtringi ad limites illius rationis, vt dicit Cyn. in d. l. non dubium eſt. & Bald. in l. maximum vitium, C. de lib. præterit. Quod procedit etiã in pœnalibus, vt voluerunt doct. in dd. locis, & optimè facit, l. ij. §. quid ſi curatoris. verſ. quid ergo, ff. ad Tertul. Hæc Panot. Cui, quantum ad poſtremum caſum pertinet, adde quæ dicam infrà in xxj. limit. præſertim num. 7. incip. intelligendum eſt tertiò, & ſeq.

De eadem re.

178 ¶ Omnium autem latiſsimè Aegid. Bellamera in c. poſt tranſlationem, col. v. recenſitis aliorum opi. ſic diſtinguit. Aut ceſſatio rationis tanta eſt, vt per eam remaneat conſtitutio irrationabilis, & tunc, vel eſt ob id, quia remanet alia ratio ſufficiens, & tunc non ceſſat lex, niſi hoc diceretur ea lege, vel alia, §. affinitatis, Inſtit. de nupt. cum ſimilib. Aut non remanet alia ratio ſufficiens, ſed lex non manet propter hoc irrationabilis, quod qualiter procedat, declarauit idem autor in c. quantò, in iiij. q. de conſuetu. Et tunc aut ratio ceſſans eſt impulſiua ſolùm, & tunc non facit ceſſare legem, l. j. §. ſexum, ff. de poſtul. Aut eſt finalis, & tunc aut non eſt lex merè poſitiua, ſed facta ex certo & ſufficienti iudicio rationis, ſicut ſunt reſponſa prudentum, & quaſi omnia alia iura ff. & tunc præſumitur ratio cohærere legi, & conſequenter ceſſatio, eius facit ceſſare legem, & ita procedit quod not. in d. l. cùm tale, §. legato. ff. de condit. & demonſtr. Aut eſt lex poſitiua nullam certam & ſufficientem rationem habens, ſed ſolùm autoritatem ſtatuentis, licèt quadam perſuaſione rationis minimè ſufficientis adiutam: & tunc aut apparet de mente ſtatuentis volentis ceſſare legem ex ceſſatione rationis, & ceſſabit lex: quia in conſtitutionum interpretatione principaliter recurritur ad mentem conditoris, c. in his, de verb. ſignif. cum ſimil. Aut non apparet, & tunc ſtandum eſt eorum opinioni, qui negant ceſſare legem ex ceſſatione rationis: quia hoc caſu ſola autoritas ſtatuentis eſt cauſa principalis: conſtat autem (inquit) de mente, ſi id exprimatur vel etiam tacitè ex præfationibus, l. vlt. ff. de hær. inſt. vel aliis ſeq. l. ſi ſeruus plurium, §. vlt. ff. de leg. j. & quia hoc non eſt lege certa conſtitutum, locus eſt arbitrio iudicis, c. de cauſis, de offic. deleg.

Liberationis cauſa ceſſante ceſſat liberatio.

179 ¶ Liberationis cauſa ceſſante, ceſſat liberatio, quod ex eo patet, quod ex facto reſpondit Angel. conſil. clxxxix. viſa quictatione reuocatur in dubium, quòd quantumcunq; verba liberationis ſint plena & prægnantia, ſi tamen cauſa ipſius liberationis non poteſt ex proprietate ſermonis adaptari ad aliquam ſpeciem debiti, illam non comprehendit. Et id ſequitur & dicit no. Franc. Aret. conſil. clx. verum eſt quod Comicus, col. iij. verſic. moueor primò, vbi ex hoc dicit quòd oratio quantumlibet vniuerſalis reſtringitur, vt non comprehendat ius, cui cauſa liberationis non eſt adaptabilis, de quo dicit eſſe caſum clariſsimum, & ibi hoc not. Bar. in l. cùm pater. §. dulciſsimus, de leg. ij. & bene facere text. in l. ſi is qui animo, ff. de acqui. poſſeſ. & in l. cãcellauerat, & ibi Bar. ff. de his quæ in teſt. delen. Quod & ex eo reaſſumit. Chaſſe. conſ. lxix. quæro ad primum, col. ij. num. 9. & ſeq. Et bene etiam facit quod proditum eſt à Soci. conſ. clix. in præſenti conſultatione præmittens aliqua, col. v. verſ. iiii. & vltimo lib. ij. & Paul. Pariſ. dum allegat Angel. & Franc. Aret. vbi ſuprà, conſil. xlviij. Calaſsino, col. vij. num. 43. lib. iij. Et diximus etiam ſuprà, num. 141. incip. & ideo ex facto.

M

Mãdati cauſa ceſſante ceſſat mandatũ.

180 ¶ Mandati cauſa ceſſante, ceſſat mandatũ, in id enim eſt text. expreſſus in c. ſi pauper, in fi. in illis verbis, cùm ceſſet cauſa mandati, & ibi glo. in verbo, ceſſet, & Domin. qui id not. in iij. not. de præbend. lib. vj.

Metu ceſſante ceſſat quod ob eum eſt factum.

181 ¶ Metu ceſſante ceſſat quod ob eundem factum eſt, vt ex eo ſatis liquet, quod ſcribitur in l. j. C. de naut. fœnor. tandiu venire vſuras centeſimas pro pecunia traiectitia, quandiu durat metus maris apud creditorem: ceſſante autem metu, communes tantum deberi. quod Bald. & Salyc. ibi trahunt ad bailiam ſiue arbitrium extra ordinem conceſſum metu bellorum, vt ceſſet ceſſante metu, de quo nos diximus ſuprà in arbitriorum cauſſa ceſſante. Et bene etiam facit quod ſcribit glo. in l. iij. ff. de donat. cau. mort. arg. l. ſi mortis cauſa.

Morbi cauſa ceſſante ceſſat morbus.

182 ¶ Morbi cauſa ceſſante ceſſat morbus, quod hinc videre licet, quòd medici imprimis obſeruandum eſſe dicunt, vt medicus obſeruet morbi cauſam, an frigus, fames, an ſatietas, & quæ ſimilia ſunt: occurſurũ enim vitio eum qui originem nõ ignoraret, vt ſcribit Cornel. Celſus in proœmio rei medicæ: proindeq; etiam medici ipſi circa id præcipuè laborãt, vt declarent morborum cauſas, inter quos is qui facilè primas obtinet, Galen. librũ vnum de morborum cauſis priuatim ſcripſit, vt ſcilicet illis cognitis, ac deinde ſublatis, morbi quoq; vitia tollantur. Ex quo ille ipſe lib. j. de arte curandi ad Glauconẽ, Cauſæ (inquit) infeſtanti perpetuò cõtraria opponẽda ſunt remedia: labori quidẽ quies: vigiliis ſomnus: iræ, triſtitiæ, excãdeſcẽtiæ,

ſermones

ſermones,actiones ſpectandæ,& rerum narrationes, quæ animo voluptatem afferunt. Sic & qui cogitatione laborant,ab hac omnino ceſſent. Sed & hinc eſt illud ipſius Celſi, in illo eodem procemio,quòd ſi morbos eæ cauſæ facerent,quæ vbique eædem eſſent, remedia quoq; vbique eadem eſſe debuiſſent.idque præcipuè,vt dicit Galenus lib.viij. Terapeuticæ,proſpicit morbis,qui in generatione ſunt,tollendis, ſcilicet iis quæ illas excitant cauſas.

183 ¶ Nullusq; eſt propemodum medicorum, in quo non inuenias ſexcentas huiuſmodi ſententias.ſed quod ad noſtrates pertinet, huc reſpicit quod ab illis diſſeritur de medico qui certa mercede promiſit curare ægrotum,qui curatus (vt ſtatim prima fronte videbatur) in eãdem ægritudinem recidit,vt ſi ſtatim reciderit,cenſeatur eadem morbi cauſa permanſiſſe: ideoq; ab eo morbo curatus cenſeri non debeat,vt per Barpt.Brix. quæſtio. lxxiij. medicus quidam omnes propè in l.Martius,ff.loca. Alberic. in l.contractus,num.7.ff.de reg.iur. Bald.conſil, cclv. quidam fœnerator,col.ij.lib.iij. & alios quos tibi congeſsi in l.ſi vnquam,in verbo, ſuſceperit liberos,num.180.incip.& quoad à noſtris, C.de reuocand.donat.

De eadem re ex noſtratibus.

N

184 ¶ Neceſsitatis cauſa ceſſante, ceſſat quod ob neceſsitatem ſtatutum eſt, aut introductum, capitulo ij.& ibi Cardina.Floren.in iij.not.Petr.Anchara.in j.not. Anto. in j.not.de cuſtod. euchariſt.& c.de Siracuſanæ vrbis xxviij.diſtinct.& capit. quoniam multa, xlviij.diſtinct.& §.verum,.lxiij.diſt. & c. quod pro remedio,& ibi Cardin.Alex.in prin.j.q.vij.& c.ordinationes.§.quamuis autem,ix.q.j.glo.in l.ſolet,in verbo,quam curator, & ibi quoq; Bart.ff. de tutel.& in capit. in argumentum,de reg.iur.lib.vj.Hoſt.in c.cùm in cunctis. verſic.ea propter, in verbo,neceſsitate,de elect.Bart. in l.j.§.nunciatio,col.iij.verſic.quandoq; fit iuris noſtri.ff. de oper.noui nunciat.vbi dicit quòd quando aliquid ſtatuitur pro neceſsitate contra regulas iuris communis,intelligitur habere locum,quatenus durat neceſsitas,per l.ſenatus,ff.de offic.Præſid.& l.j.in fi.ff.de feri.& Petr.Anch.in c.j.col.ij.in vj.not.de ſtat.monacho. Et ex externis ſcriptoribus Dionyſius Haliſcarnaſ. lib.viij. Quicquid,ait, neceſsitate pro tempore, vel priuatis vel ciuitatibus adfert,tantiſper duret, donec ceſſet ea neceſsitas.

Neceſsitatis cauſa ceſſante ceſſat quod ob eam ſtatutum eſt.

185 ¶ Sed hoc primò intellige,niſi vtilitas ſuccederet in locũ illius neceſsitatis ceſſantis,vt eſt de monachis ordinandis, in c.ſunt nonnulli,in fi.& c.cum pro vtilitate,xvj.q.j. & arg.c. priſcis, lv.diſtinctio. Et voluit gl.in d.c.in argumentum,in fin.de reg.iur.lib.vj. Arch.poſt Hug.in c. ſtatuimus,circa medium,& iterum in c.neophytus.in fi.lxj.diſtinct.Henri. Bohic in ca. & ſi Chriſtus,col.vlt.de iureiur. Cardin.Alexand.in c.quod pro remedio,j.q.vij.

Niſi vtilitas ſuccederet in locum ceſſantis neceſsitatis.

186 ¶ Secundò intellige,niſi ex neceſsitate ius commune introductum fuerit, tunc enim id non ceſſat ceſſante neceſsitate,ſed perpetuum manet, c.duo.xij.q.ij. & c. dixit dominus xxxij. q. vij. Niſi in conſtitutione exprimatur quòd id ceſſare debeat ceſſante neceſsitate, c.quod ſcripſi.xxxv.q.iij.& ita voluit ipſe Archid. poſt Laur.in d.c.ſtatuimus.lxj.diſtinct.

Aut niſi ex neceſsitate ius commune introductum fuerit.

187 ¶ Cui adde quantum ad primum, quòd id,per quod redimus ad ius commune, multò firmius eſt,& potentius, vt videre licet ex glo.illa ſingu.in c.ſtatutum.in verbo, numerandum, ibi item per hanc,de præb.lib.vj.Anto.& Panor.in c.olim tibi,per illum text.illum quidem, in fi.alterum in iij.not.de verb.ſignif.cum aliis multis ſimilib.à me collectis,in tract. Primigeniorum,q.xxiiij.nume.6.incip.quam rationem. Quantum autem ad exceptionem, adde etiam quæ diximus ſuprà in ceſſatione cauſæ legis,nu.clx.incip.ſed vt redeamus.

Firmius eſt id per quod redimus ad ius commune.

188 ¶ Tertiò intellige vt ceſſet effectus in eo caſu circa facienda, nõ etiam iam facta, vt etiam dicit glo.in d.c.in argumentum,per not.in d.c.quod pro remedio,& in c.& ſi chriſtus, in fi.de iureiu.& facit(inquit)c.factum legitimè, eod.tit. de reg.iur.lib.vj. ad quod etiam optimè facit quod diximus ſuprà in ceſſatione cauſæ diſpenſationis,num.90.incip.quod tamen ita, & ſeq.& quod etiam dicemus inferius in xij.limit. & iterum in 40.

Quid autem in faciendis.

O

189 ¶ Obligationis cauſa ceſſante ceſſat obligatio, vt ex facto interrogatus reſpondit Soci.conſi. xxxj.proſequendo ordinem,col.penul.verſic.quartò etiam probatur, lib.j.motus hac noſtra generali regula,quòd ceſſante cauſa ceſſat effectus.

Obligationis cauſa ceſſante ceſſat obligatio.

190 ¶ Odij cauſa ceſſante ceſſat & effectus illius,l.ij.& ibi Bald.C.qui ad libert. non poſſ.peruenire.& idem Bald.in l.j.col.ij.verſic.nota quòd ceſſante,C.ſi rector prouinciæ. Aegid.Bellame.in c.cùm eccleſia ſutrina,col.iij.nu.8.de cauſ.poſſ.& propriet. Caro.Rui.conſil.cxxij.de duobus principaliter,col.v.nume.7.lib.v. & Philip.Dec.conſil. ccccl vj. conſului aliàs quòd Iacobus,col.pen.num.12.& omnes propemodum,quos citabimus,in ſeq.verſic.

Odij cauſa ceſſante ceſſat odium.

191 ¶ Ex quo ipſe Bal.in illo primo loco illud aſſumit,vt ſi filius vel vxor priuatur patria,in odiũ patris vel mariti bãniti:illis mortuis, & ſic odio illo ceſſante, poterit liberè & impune in patriam reuerti. Quod etiam voluerũt Iac. Are. Iac. Ra. Bart. ipſe Bal. Alb. Imo. in l. Titia Seio, §.vſuras,ff.de leg.ij.idem Bal.poſt Dy.in l.j.§.qui in perpetuum,ff.ſi ager vectiga. & in l.omnes populi,col.vij.verſ.ſed nunquid ſtatutum,ff.de iuſt.& iur.& in l.ſi ſeruus, ff. de public.in rem act.& in l.in omni,ff.de adopt. & in l.cùm acutiſsimi,col.ij. verſi. & nota illud ſtatutũ, C.de fideic.& in l.voluntas,circa prin.eo.tit.& in l.vlt.per illum tex.C.de iniu.Alb.in tract. ſtatut.

Filius odio patris patria priuatus, eã recuperat patre mortuo. Et vxor marito mortuo.

Etiam ſi ſtatutum dicat vt perpetuò ſint banniti.

ſtatut.parte iiij.quæſt.lxij.quæro ſi ſtatuto,vbi plus dicit id procedere, etiam ſi ſtatutum dicat,vt vxor banniti ſit perpetuò bannita,Ang.vt à nonnullis citatur,in repeti.l.incola,col.x. ff.ad municip.Floria.in l.pen.§.ſi quis pro ſeruo,ff.de noxa.Alex.conſil.xx.viſo proceſſu cauſæ inter Catharinam,col.ij.verſic.iſtud etiam fuit de mente, lib.ij.& conſil.ccvij.ponderatis verbis ſtatuti,col.iij.verſic.ad idem allego,lib.vj.Franciſc.Aret.in l.Pannonius,§.vlt.ff.de acquirend.hæred.Corn.conſil.50.in hac conſultatione placet, in fi.lib.iiij. & conſil.xcvij. licet in hac,col.iij.verſicu.ſic & aliàs,lib.iiij.Socin.in tracta.fallen.regu.ccxxix.incip. lex generaliter loquens,verſi.fallit ſi finiatur cauſa.& conſi.cclxij.in cauſa magnifici,col.iij.verſic.nam finita cauſa odij,lib.ij.quod repetitur conſil.xc.lib.iij.Felin.poſt modernos,vt ipſe dicit.in c. ex parte B.colum.j.verſic.limita tertiò,& iterum col.ij.verſic.iſta limitantur,de foro compe. & in c.quæ in eccleſiarum,col.x.in ij.declaratione,de conſtitut.Iaſon in l.j.colum.xiij.verſic. tertiò adde text. ff.de offic.eius cui manda.eſt iuriſdict.Caro.Ruin.d.conſil.cxxij. vbi ſuprà, lib.v.Hippol.Marſil.in l.vlt.col.vj.verſ.item adde quòd ſtante ſtatuto, ff.de quæſtionibus.

Odioſæ conſtitutiones edita in vſurarios, ceſſant vſuris ceſſantibus.

Dũmodo vſuras præteritas ſoluant.

192 ¶ Et huc pertinet tex.in c.cùm tu, iuncta glo.in verbo, donec.de vſur. vbi odioſæ conſtitutiones editæ cõtra vſurarios odio vſurarum ceſſant, poſteaquam vſuras exercere deſierunt. & ita per eum tex.voluit Bal.in rub.C.de vſu.col.ij.verſ.ſecũdò quęro.& Lauten.Rodulph. in repet.c.conſuluit,c.iiij.verſicu.eſt etiam quæſtio,extrà eod.tit.Ioan.Ana. in c.qnia in omnibus,quod eſt tertium,col.xvj.verſic.adde etiam prædictis,eod.quoque titu.Roma. conſil. ccccüij.in caſu propoſitæ conſultationis,col.ij.verſic.ſimiliter ceſſat odioſa. Alexand. id intelligens,dummodo vſuras præteritas reſtituerit,in l.j.col.j.C.de eden.& in l.Prætor ait,§.is etiam,colum.j.in primo not.ff.eod.Iaſon in l.j.colum.xiij.verſic. ſecundo adde text. ff.de offic.eius cui mand.eſt iuriſd.

Officij cauſa ceſſante ceſſat officium.

193 ¶ Officij cauſa ceſſante,id eſt,qualitate,quæ eſt cauſa officij,ceſſat officium, per textum in l. Lucius,ff.de fideicommiſ.liberta.quem in id expendit Bald.id tamen intelligens, quando ea qualitas officij certa eſt,in l.generaliter,col.iiij.verſicu. & adde circa primum C.de epiſcop. & cleric.& alium text.in l.tutelas. ff.de capit. diminutio. quem & ad hoc quoq; allegat Bal. in c.j.in vtraque lect.& ibi poſt eum Iaſ.col.xiij.verſicu.vltimò not.in verbo,non aliter, ff.de offic.eius cui mand.eſt iuriſdict.

Coadiutoris officium ceſſat impedimẽto ceſſante.

194 ¶ Ex quo illud fit,vt officium coadiutoris dati ob malam officialis vel magiſtratus vel beneficiarij,ſiue prælati ſiue tutoris aut curatoris valetudinem, aut aliud impedimentum ceſſet ceſſante valetudine,aut alio impedimento,glo.in l.ſolet,in verbo quàm curator, & ibi Albe. & Bartol.qui diſtinguit,ff.de tut.idem Alb.qui & in hoc diſtinguit,in l.ſi quos,col.j.verſicu. ſed nunquid remoti,& ſeq. C.de offic.Præfect.Præto.Ori.cum hi quæ diximus ſuprà in curationis cauſa ceſſante.

Et mortuo eo cui coadiutor datus erat.

195 ¶ Et idem quoq; mortuo prelato,cui coadiutor datus erat,nam etiam finitur officium coadiutoris ceſſante ſcilicet cauſa,vt probatur,ex c.gradi,de ſupplen.neglig.prælato.lib.vj.& voluit Bald.in l.ex facto,in princip.paulò poſt medium,& ibi quoque Alex.col.ij. verſic. item not.quòd ceſſante,& Franc.Ripa.col.item ij.num.11.ff.de vulg. & pupil.

Quid ſi ſufficiat qualitatem adeſſe certo tempore.

196 ¶ Sed hoc intellige vt non procedat, quando ſufficit qualitatem adeſſe certo & determinato tempore:nam ſi ea qualitas adfuerit illo tempore,& poſtea ceſſet,nõ propterea ceſſat officium,vt latè per Ioan.Andr.in c.ſtatutum,col.v.ſuper verbo,habentibus, de reſcrip.lib.vj. & dicemus infrà in iiij.limit.per totum,maximè verò nu.4.incip.& ex hoc quoque fit.

P

Pace ceſſante ceſſat quod ob eam factũ eſt.

197 ¶ Pace ceſſante ceſſat quod ob eam cõceſſum eſt, vt in pulchra facti ſpecie conſuluit Rom. conſ.cccclix. in propoſita cõſultatione,in j.dub. ibi enim loquitur de priuilegio ciuilitatis à Senenſibus conceſſo Piſanis propter pacem, & cõcordiam inter eos coitam. quod quidem priuilegium dicit ceſſare,ceſſante ac rupta ea pace & concordia, per multa iura & rationes illic adductas.& ſequitur Fely.in c.quæ in eccleſiarum,col.x.in ij.declaratione,de reſcrip.& Iaſon in l.j.col.xiij.verſi.vltimò not.in verbo,non aliter,ff.de offic.eius cui manda.eſt iuriſd. & in l.ſciendum,§.vlt.col.ij.verſi.ſed vt articulus,ff. qui ſatiſda.cog. Et facit quod è diuerſo ſuprà diximus,num.42.bello ceſſante,ceſſare omnem ipſius effectum.

198 ¶ Onere ceſſante ceſſat & quod illius cauſa inductum eſt,l.alumnæ ſuæ.§.bera liberta. ff. de adimen.leg.& arg.l.Caio,in princ.ff.de ali.leg. Atque ita nuncupatim voluit, ex hocque in pulchro caſu conſuluit Oldra.conſil.ccj.caſus talis eſt,quidam clericus.colum.vj. verſiculo primò clauſula.

Paupertate ceſſante ceſſant quæ ob eam ſtatuta ſunt.

199 ¶ Paupertate ceſſante,ceſſant & quæ propter eam ſtatuta,aut introducta ſunt, aut conceſſa, vt probatur ex l.non tantum,§.eos qui,ibi, niſi ſi facultates eorũ adauctæ fuerint,ff.de excuſ. tut.vbi immunitas cõceſſa ob paupertatẽ,ceſſat adauctis facultatibus,& ibi Iac.Are.Nicol. Matth.in lect.Bar.ipſe Bar.& Albe.no.ex eo tex.quòd priuilegium conceſſum ratione paupertatis perditur auctis facultatibus.Et probatur itẽ ex l.cura,§.deficientiũ, ff.de mun.& honor.vbi deficientiũ,facultatibus,ad munera quæ indicuntur, excuſatio non perpetua eſt,ſed temporalis.nam ſi ex voto patrimonium auctum fuerit,ceſſabit excuſatio, & l.his omnibus,

§.auctis,

§.auctis,ff.de vacat.nume. cuius hæc verba ſunt, auctis poſt appellationem medio tempore facultatibus,paupertatis obtentu non excuſantur.& l.ſemper,§.hæc idcirco, verſicu. ſed ne eos quidem,qui augeant facultates,ff.de iure immunit.

200 ¶ Et ea quidem ſunt iura,quæ à noſtris in id quod diximus allegari ſolent.ſed quibus addere potes l.nec maritus,C.ſolut.matr.vbi exceptio,ne quis vltra quàm facere poteſt,nó ampliùs ei prodeſt,qui locupletior factus eſt.& §.vlt.Inſti.de actio. vbi bonorum ceſsio facta ob paupertatem,ei non prodeſt, qui fortunis auctus eſt.& c ſi pauperes, de præb.lib.vj. vbi ſi papa mandauerit epiſcopo,vt clerico pauperi nullum habenti beneficium, prouideat de beneficio,& interim ille clericus adeptus fuerit beneficium,ceſſat illa prouiſio. *De eadem re.*

201 ¶ Sed & huc ſpectat quod plerique voluerunt,quòd ſi dos fuerit reſtituta vxori, ob viri inopiam,& vir ipſe poſtea diues factus fuerit,ceſſabit illa reſtitutio, ita vt dos ipſi viro reddenda ſit,vt voluerunt Dyn.Bald.Ange.& Rom.in l.ſi conſtante,ff.ſolut.matri.ea ratione moti, quòd ceſſante cauſa ceſſet effectus, & alij nonnulli quos tibi citabo infrà in xiiij.limitat.vbi hanc rem latè tractamus,& ibi videbis quid hîc dicendum ſit,nam ſunt alij,qui ſunt contrariæ opinionis,vt etiam ibi videbis. *De eadem re.*

202 ¶ Vt tamen interim non omittam & alios doctores,qui hoc voluerunt,quod in principio diximus,paupertate ceſſante ceſſare & priuilegium propter illam datum,videlicet gl.in §.vlt. in verbo ceſſauerint,xxv.q.ij.& Roma qui ex hoc in pulchro caſu ex facto conſuluit, conſil. ccccciiij.in caſu propoſitæ conſultationis,vbi loquitur de ſtatuto quodam Peruſino, vt ibi videre poteris. *De eadem re.*

203 ¶ Permiſsionis cauſa ceſſante ceſſat permiſsio. ita enim expreſsè voluit Bald. in l.j. per eum text.in verſic.non aliter.ff.de offic.eius, cui mand.eſt iuriſdict.& Signor.conſi.xxxix.quæritur nunquid ex conſuetudine,col.ij.verſic.ſecundò probat,per text.in l.ſi verò non remunerandi,§.ſi mandauero,ff.manda.& l.ij.& l.cum precario,ff.de precar. & l.iudicium ſoluitur, ff.de iudic.& l.peto.§.prædium,ff.de lega.ij.& l.in omnibus,ff.de reg.iur.& Card. Alex.in c. quod pro remedio,in princ.per eum text.j.q.vij. *Permiſsionis cauſa ceſſante ceſſat permiſsio.*

204 ¶ Periculi cauſa ceſſante,ceſſat quod eius cauſa ſtatutum eſt aut permiſſum,vt nuncupatim voluerunt Bald.& Salyc.in l.j.per eum text.C.de nauti.fœno.Ro.conſi.ccccciiij.in caſu propoſitæ conſultationis,col.ij.Phil.Dec.in c.cùm ceſſante,poſt prin.de appel. Ad quod etiam facit quod ſuprà diximus in metu ceſſante,nam & hoc illuc quoque pertinere videtur. *Periculi cauſa ceſſante ceſſat quod ob id ſtatutum eſt.*

205 ¶ Pignoris cauſa ceſſante ceſſat & ipſum pignus.l.ij.& ibi Salyc.in ſummario quod vocant, C.de pactis pign.vide ibi glo.& doct.

206 ¶ Præſcriptionis,cauſa ceſſante(id eſt poſſeſsione quæ cauſa eſt præſcriptionis) ceſſat & ipſa præſcriptio,vt probatur ex l.denique,& l.nec vtilem, ff.ex quibus cauſ.maior.& l j.§.j. C.de vſucap.transforman.& tradidit Bald.in l.generaliter,col.iij.verſicu. item exemplum, C. de epiſcop.& cleric.vbi tamen intelligit de præſcriptione nondum completa:ſi enim eſſet completa,& conſequenter ius iam quæſitum, non ceſſaret id ius ceſſante cauſa, vt dicemus latè poſteà in xj.& iterum xij.limitatio. *Præſcriptionis cauſa ceſſante ceſſat præſcriptio.*

207 ¶ Præſumptionis cauſa ceſſante,ceſſat præſumptio,vt teſtis eſt Bal.in l.ſi certis annis, col.iij. verſic.concludo igitur.C.de pact.per l.ſi qui adulterij. C.de adult.& l.diuus,ff.de reſtitu.in integ.& l.omnes,§.Lucius,ff.quæ in fraud.credit.& l.non ſolùm. §.de viro, ff.de rit.nupt. & l.non omnes,§.à Barbaris,ff.de re milit.Et idem voluit Corne.conſil.cccviij. licèt dicta allegata,col.penult.verſic.& non recedendo à præmiſsis,lib.j. *Præſumptionis cauſa ceſſante ceſſat præſumptio.*

208 ¶ Ex illis autem textibus primus ille d.l.ſi qui adulterij, eſt admodum notãdus,quo cauetur, quòd ſi accuſati adulterij accuſationem refellant, ex eo quòd proximè coniuncti ſint ſanguine,ob quod non præſumitur eos ſe inuicem concubitu polluiſſe:ſi poſtea nuptias contraxerint:ob idq; ceſſauerit ea cauſa præſumptionis,ceſſat & ea præſumptio,adeo vt tãquam confeſsi prius illud adulterium,puniri poſsint.& illum text.facit ſing.Bart.ibi & Rom.in repet. l.admonendi,col.iij.verſic.ſecunda ratio eſt,& ibi quoque Iaſon. in repet. col.lxxxvj.nume. 265.verſic.& ex hoc potes colligere rationem,ff.de iureiuran. & Felin.in c.inſinuatum, poſt medium,de ſimo.Sed non eſt diſsimilis text.generalis loquens de accuſatione adulterij qui quocunque pœnæ modo ſe ſubduxerit,& poſtea cum muliere propter quam accuſatus fuerit matrimonium contraxit,in §.ſi quis verò accuſat.in anth.vt nulli Iudic. *De eadem re. De ſuſpectis adulterij qui poſtea in matrimonium coeunt.*

509 ¶ Cui admodũ adſtipulatur lepidum illud epigramma à Martiali lib.vj. in Proculinam ſcriptum,epigram.22. *Eius rei poetarum teſtimonia.*

Quod nubis Proculina concubino,
Et Mœchum modò nunc facis maritum,
Ne lex Iulia te notare poſſit:
Non nubis Proculina,ſed fateris.

Et aliud quoque eiuſdem lib.j.in Paulam, epigram.42.

Mœchus erat,poteras tamen hoc tu Paula negare.
Ecce vir eſt,nunquid Paula negare potes?

¶ Priui

Priuilegij cauſa ceſſante ceſſat priuilegium.

210 ¶ Priuilegij cauſa ceſſante ceſſat priuilegium, l.athletæ, §.j.ibi, quoad in præſidatu ſunt, & l. geometræ, ibi, donec curam gerunt. & l.idem Vlpianus, ff.de excuſat.tutor. & l. Titia Seio, §. vſuras, & ibi gl. & Bart. ff. de leg.ij. & l.filius à patre. §.j.ibi, cùm militare deſiiſſet, & ibi Imo. Alex. Franciſc. Aret. & Iaſon ff. de liber. & poſth. & l.ex facto, in princip. ibi, quia iam poſſet ſibi teſtamentum facere, & ibi Dyn. dum tractat an legitimatio reuocetur per filiorum legitimorum natiuitatem. Franc. Aret. in vij. not. qui dicit id fieri ipſo iure, & Iaſon in vj.no. ff. de vulg. & pupil. & l.ij.§.omnes, & ibi Franc. Curt. iunior col.j. verſicu. tertiò ex text. habes, ff. de iudic. & l.doli, §.diuerſum, ff. de nouatio. & l.in omnibus cauſis, la ij. ff. de regul. iur. & l.generaliter, & ibi Bald. & omnes, C. de epiſcop. & cleric. & §.j. & ibi gl. & doct. Inſtitut. de milit. teſta. & c.ſuggeſtum, de decim. & c.magnæ, in fi. & ibi gloſ.vlt. Hoſt. in fi. & alij, de voto, & c. cum d. in lxiij. diſtinct. & c.quiſquis. lxxxiiij. diſtinct. & c.vlt. xxiiij. quæſtio.ij.

De eadem re.

211 ¶ Et voluerunt vltra iam citatos gl. in l.ſi ventri, §.in bonis, in verbo credete. ff. de priuileg. credit. & c.in ſynodo, in gl.vlt. lxiij. diſtinct. & in c.generaliter, in verbo, non diuagantes, la ij. xvj.q.j. Dyn. & Philip. Franc. in c.decet, de reg. iur. lib.vj. Spec. tit. de inſtr. edit. §. nũc autem, qui eſt xj. verſic. item quod fiat. Bald. in l.j.§.& ideo, verſicu. item ceſſante cauſa priuilegij, ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſdict. Ang. in l.minoribus, C. de his quibus, vt indig. Pan. in c. cùm acceſſiſſent, col. pen. verſ. aut quæritur de priuilegio, de conſtitut. & in c.quia plerique, col. pe. verſicu. ego Ianùs, de immunit. eccleſ. & conſ.lxj. videtur quid dictus Peruſinus, col.j. verſic. moueor in hanc ſententiam, lib.ij. Rom. in repet. l.ſi verò, §.de viro, in xxvij. fallentia, verſic. ſeptimò, ff. ſolut. matr. & conſ.clxxx. ſi admittimus totum, col.ij. verſi. hac igitur pro finali ſuppeſita. & conſ.cccciiij. in caſu propoſitę conſultationis, col.j. verſ. quod vltra vulgare. Fran Aret. in l.diuortio, §.vlt. col.vlt. ff. ſolut. matri. & conſ.lxxxiij. quia multa fuerunt, col.ij. verſic. nec obſtat præmiſsis, in fi. eius verſicu. & Maria. Socin. iunior conſi.clx. circa præſentem, col. pen. & vlt. lib.ij. & alij, quos poſtea citabimus.

Monaſterio deſtructo ceſſat priuilegiũ illi datum.

Si tamen reædificetur idipſum recuperat.

Niſi fuerit deſtructum autoritate ſuperioris.

212 ¶ Nam gl. in c.abbate, in glo.vlt. de ver. ſig. dicit quod priuilegium datum monaſterio, ceſſat deſtructo ipſo monaſterio, vtpote quod erat cauſa priuilegij, argu. illius tex. &c. & hoc diximus, xvj.q.7. vbi idem dicit gl. in verbo, deſtructa, & §.vlt. in fi. xxiij.q.ij. Et illam primã gl. referunt, & ſequuntur omnes ibi, cum eo tamen temperamento ab Inno. Io. And. Card. Flo. & Pan. tradito, vt ſi monaſterium reædificetur, recuperet ſuum priuilegium, per c.quia diligentia, de elect. Sed hoc rurſum intelligit Panor. niſi monaſterium fuiſſet deſtructum autoritate ſuperioris, neque enim tunc etiam reædificatum recuperat priuilegium, per c.ij. & ibi. not. de oper. noui nunt. & c.quæris, de conſecrat. diſtinct. iiij. quod & ante ipſum dixerat gloſſ. in d.c. & hoc diximus, xlvij. Anto. autem in d.illo c.abbate, ita de hoc loquitur, vt nolit priuilegium reuiuiſcere loco ſemel extincto.

Scholares nõ ſtudentes non gaudent priuilegiis ſcholarium.

213 ¶ Et huc quoq; ſpectat quod ſcriptum reliquerunt Cy. Bart. Sal. Raph. Fulg. & Paul. Caſtr. in l.qui ſub prætextu, per illum text. C. de ſacroſan. eccle. loquentes de ſcholaribus (ita enim vocant ſcolaſticos) non ſtudentibus, vt non debeant gaudere priuilegiis conceſsis ipſis ſcholaribus, vt quæ dantur cauſa ſtudij, ideo ea cauſa ceſſante ceſſare debet & priuilegia: & idem tradidit ipſe Bart. in l.j. etiam per illum tex. C. de collegia. lib.xj. Bald. in auth. habita, col.iiij. verſic. ſequitur in text. ſcholaribus. C. ne fil. pro patre, Anto. in procemio decreta. col.iij. verſ. quid de ſcholaribus, vbi tamen declarat. Ioan. Ligna. in proœm. clement. Panor. in c.j. ad fin. de iud. & clanculum ante hos Io. Monach. in proœ. lib.vj. col.ij. verſ. ex quibus colligo, & ibi quoque eius autoritate Ioan. And. & clariùs Petr. Anch. col. quoq; ij. verſic. quartò not. quod dicit. & Imo. in clem.ij. col.iij. verſi. ſi verò conſtat qualitatem, de reſcri. Et facit tex. in c.cùm ex eo, ibi, literarum ſtudio inſiſtentes, de elect. lib.vj. & quod ſcribit gloſ.vlt. in l.j. C. de ſtud. liberal. vrb. Roma. lib.xj. loquens de iis qui malè intenti caſtra ædificant, & tegulas domus numerant, nam & ea glo. ſolet à noſtris in hunc caſum allegari.

De eadem re.

214 ¶ Et id credo veriſsimum, quamuis contrarium ſubobſcurè tenere videatur gloſ. loquens de ſcholaribus parum ſtudentibus, in d.procem. lib.vj. in verbo commorantibus, & ibi apertiſsimè Domi. qui ita dicit communiter teneri, & Philip. Franc. vterque col.vlt. & per ea gloſſ. & Hoſt. etiam ſubobſcurè in d.procemio decreta. in verbo commorantibus, & ibi clariùs Cardin. Flor. & Imol. vterque col.iij. in viij. oppoſ. ibi dicit autem hîc, nam vtriuſque eſt eadem omnino lectu. & iiſdem verbis, vt Imo. à Cardinale eo vetuſtiore aſſumpſiſſe videatur. Idem Card. non tamen adeo apertè, in d. procem. Clement. col.ij. ſalutationis ſummi pontificis, verſ. quæro in eo quod dicit, ibi, item quia dicit hîc. & Alb. in l.generaliter, col.vlt. C. de epiſcop. & cler. & nouiſsimè Iaſ. in l.j. col.vlt. verſic. confirmo iſtam limitationem, ff. ſolut. matr.

De eadem re.

215 ¶ Verùm hæc poſterior opi. (quod iam dixi) mihi non placet, quando & id generale ſit in omnibus actibus ſiue artificiis & operis vel negotiis, aut muneribus, & officiis, vt priuilegia illis conceſſa tamdiu ſolùm durent, quaudiu quis in illis ſe exercet, per text. in d.l.ſemper, §. negociatores, in illis verbis, quandiu in huiuſmodi actu ſunt, & rurſum in §.vlt. eius l. & ibi Bart. in ij. not. ff. de iure immu. & in l.athletæ, in princ, ibi, quoad in præſidatu ſunt, & ibi glo. in verbo, gentium, ff. de excuſat. tuto. & l.geometræ, & l.exactores, C. eo. tit. & l.milites, & ibi gl. & doct. & iterum l.ne quidã, quæ eſt pen. ibi, iis ſolis, qui in expeditionibus occupati ſunt, C.de

C.de teſta.milita. & l.vl.ibi,ſi in hoſtili loco,ff.eo.tit.& d.§.1.& ibi glo. in verbo, introduxit, & iterũ in §.illis autem,& ibi Ange.Are.in 1.no.Inſtit.eod.tit.& l.qui ſub prætextu,ibi, cùm id minus non impleant,& iterum ibi,muneris quod minimè exequitur, rursúmque ibi, ſub nudæ appellationis velamine,& ibi Bar.& omnes,C.de ſacroſan.eccle.& l.ſi quis,iuncta gl. in verbo,ſpoliandus,C.de domeſt.& protector.li.12.Et voluerũt præterea ipſe Bar.Bal.Pau. Caſt & alij recentiores in l.ſcriniarios,C.de teſta.milit.Bal.in l.in teſtamento, eo tit.& in l. j.C.de iur.& fac.ignorant.& in l.militem,C.de procurato.Saly.in l.non prohibetur. C.qui accuſ.non poſſ.Panor.qui id dicit no.in d.c.1.de iudi.Rom.latè in repe.l.ſi verò,§.de viro,in 34.fallent.ff.ſolu.matrim.Bar.con.57.præclarè ſcribitur,col.ij.verſ.& ſi quiſpiam opponat,li. j.Fel.in c.clerici,col.j.de iud.Io.Frã.Ozer.in §.ſupra dicta,col.ij.nu.5.Inſti.de milit.teſta.

216 ¶ Et hanc quoque opi.confirmat quod poſt Gul.Cu.ſcripſit Bal.in l.ſeruis,arg.illius tex.C. de epiſcop.& cler.quòd priuilegium conceſſum ſtudentibus vel habitantibus in certo loco puta in Cluſio Peruſino non durat,niſi perſeuerante ſtudio,vel habitatione.nã cauſa,inquit, commenſurata tempori,commenſurat ſibi effectum ſecundum tempus. Ex eo no. ipſe Bal. quòd conſenſus per aliquem præſtitus contemplatione certæ cauſæ finalis,tandiu intelligitur durare,quamdiu durat cauſa in eſſe,vt ipſe loquitur.

Priuilegium datum habitãtibus certi loci,durat habitatione durante.

217 ¶ Ad hæc mutatione perſonæ quæ eſt immediata cauſa priuilegij, mutatur & proinde extinguitur priuilegium,l.Paulũ,& ibi Bar.ff.de acq.hæred.& l.licitatio.§. vl.ff.de publica & vectig.& l.1.C.de impo.lucra.deſcriptio.li.10.Et ita per illos tex.voluit Bal.in rub. C.de.vſur. in 4.quæſt.vbi ex hoc dicit,quòd ſi res eccleſiæ perueniat ad priuatum, ceſſat priuilegium. quod & dixerat Bar.in d.l.Paulus.& ſequitur Io.Ana.in c.ſalubriter,col.antep.ver.quęritur etiam iuxta prædicta,ibi,pro quo etiam facit,eo. tit.de vſur. Et hoc quoq; alibi voluit idem Bal.in repe.l.x.col.5.in 7.q.C.de ſeruit.& aqua,vbi & ad hoc allegat tex.in l.ſed & ſi reſtituatur,ff.de iudic.& ex hoc dicit,quòd licèt papa mihi conceſſerit caſtrum de plenitudine poteſtatis,poterit nihilominus contra me præſcribi, quia mea poſſeſsio non eſt papalis:& mutata perſona,mutatur priuilegiũ,quod dictũ pro ſingul.ſequitur,& cõmendat Bar.in tracta. de præſtan.Car.in x.parte 1.partis,col.j.vbi dicit ſe ſuper hoc cõſuluiſſe contra dominos de Corrigio.Et id quoque voluit Soci.con.93.circa primum,col.6.ver.ad quintã rationem, vbi & ad hoc allegat.l.ſi fundũ per fideicõmiſſum,§.vlt.cũ ibi no.ff.de lega.1.& l.cùm patronus, ff.de lega.2.latè Phili.Dec.qui alios allegat,& id declarat,in l.in omnibus cauſis.ff.de regul. iuris.& conſi.48.cuius ſuperſcriptio incipit, priuilegium immunitatis.

Cauſa commenſurata tempori, commenſurat effectum.

Mutatione perſona mutatur priuilegium.

Eccleſiæ priuilegium non tranſit ad priuatũ,ad quẽ res peruenit.

218 ¶ Et ad hoc quoque faciũt quæ tractata ſunt ab Archidiaco.& Io.And.in c.1. de immunita. eccleſ.lib.6.& cod.Io.And.in c.priuilegium,de regul.iur.eod.lib.6.& in additio.Spec.tit.de cenſi.§.nunc dicendum,in addit.magna incip.per hanc l.ibi tractauit Vber.& ipſo Spec.tit. de cleri.coniuga.§.1.ver.ad huius autem articuli euidentiã.& poſt eos Alex.con.35.viſo proceſſu inter communitatem,col.4.verſ.quantùm verò ad illud, lib.4.

De eadem re.

219 ¶ Sed & ad hoc quod hîc principaliter tractamus, videlicet ceſſante cauſa priuilegij ceſſare priuilegiũ,pertinent quæ ſuprà diximus de fauore ceſsãte,& quæ de pace ceſsante,quę item de paupertate ceſsante,& quæ præterea dicemus de ceſsãte cauſa religionis, & quæ deniq; de ceſſante cauſa reuocandi domum, quæ hîc aliter ſcribenda non duximus.

De eadem re.

220 ¶ Illud autem non prætermittendũ in hac tractatione duximus,quòd tũc cum ceſsat priuilegium ceſsante cauſa priuilegij,requiritur ſententia reſciſſoria,vt ſentire videtur Bald.in d. c.decet,in addit.Io.An.& ibi expreſsè Phili.Frã.qui & ad id dicit facere gl.ibi,in illis verbis propria authoritate, & quòd not.in l.quæro.§.inter locatorem.ff.loca.& in c.cũ ſecundum, de hæret.lib.6.Id quod ex eo pendet quod latè tractauimus in rep.l.ſi vnquam,in verbo, reuertatur,nu.398.inci.quinquageſimum cùm pena,& multis ſequentibus.

Cùm ceſſat priuilegium cauſſa illius ceſſante requiritur ſententia reſciſſoria.

221 ¶ Prodigalitate ceſſante ceſſat & id quod ob eã decretum eſt,verbi gratia prodigo datus eſt curator,ſi is deſinat eſſe prodigus,ceſſat ipſa curatio,de quo nos latè diximus ſuprà in interdictionis cauſa ceſſante,vt videre ibi poteris,nam id tantùm hîc apponere volui,quò te eius loci admonerem.

Prodigalitate ceſſante ceſſat quod ob eã decretum eſt.

222 ¶ Prohibitionis cauſa ceſſante ceſſat prohibitio.l.j.& ibi Bal.col.ij.ver.nota quòd ceſſat.C.ſi rector prouin.& c.& ſi Chriſtus,& ibi Bal.col.ij.ver.dicit gloſ.quòd ceſſante,& Ant.in j.no. de iureiur.& c.non debet,verſ.cùm ergo prohibitiones,de conſanguinita.& affinita.& §.his omnibus,& c.neophytus,quod confeſtim ſequitur,& ibi gl.in verbo, cauſa.Archid. Domi. & Card.Alex.61.diſt.& c.in literis,7.q.ij.And.Iſer.in rub.quæ ſunt regal.col.iij.verſ.hęc pedagia,& ibi poſt eum Math.Afflict.col.vlt.paulò ante fi.vbi dicunt quòd ceſſante cauſa prohibitionis,finitur authoritas ſtatuti,per l.quod ait,§.ait lex,ff.de repud.& l.vbi lex,§.interdũ ff.de vſucap.& l.x.C.qui ad liber.perue.non poſſ.& alia iura,& per noſtram regulam quòd ceſſante cauſa ceſſat effectus.& quia etiam,vt ſubdit And.cùm cauſa reducitur ad non cauſam,perinde eſt ac ſi à principio cauſa non fuiſſet,l.j.in fi.ff.de cond.ſine cau.

Prohibitionis cauſſa ceſſante, ceſſat prohibitio.

223 ¶ Et illud idẽ de ceſſante cauſa prohibitionis voluit Archi.in c.nõ poteſt col.ij.in verſ.prius, de preb.& dig.per tex.in l.ſi donatæ.§.j.& l.ſi predia.ff.de don.inter vir.& vxo.Bal.conſ.54.

De eadem re.

ſtatuto cauetur,in fi.li.ij.vbi dicir id vſqueadeo procedere,vt propter ceſſationē cauſæ prohibitionis,videatur induci diſpēſatio,per tex.quem dicit no.in d.§.his omnibus,& c.ſeq. Er bene etiam facit quod ſcribit gl.in c.quia ſancta,§.verùm,in verbo,deſtruxit,lxiij.diſt.

Promiſsionis cauſſa ceſsante ceſſat promiſsio.

224 ¶ Promiſsionis cauſa ceſſante,ceſſare debet promiſsio,c.ij.& ibi Anr.in 2.no.per eum tex.de cuſto.euchariſt.& Ro.con.ccccxvij.in propoſito caſu, col.j.poſt princ. & rurſus col.ij. verſ. quartò conſiderandū,per l.j.§.vlt.cum l.ſeq.ff.de excuſa.tutor & l.qui tutelam, in prin.ff.de teſta.tute.& l.etiam ſi partis,ff.de l.j.& l.ſi legatarius,C.de lega.& l.forma.§.illam,ff.de cēſi. & l.ij.C.de alluuio.& ex hoc dicit quòd deficiente caſtro propter qnod cenſus crat promiſſus, deficiat & promiſsio.

Caſtro deficiente deficit cenſus ob id debitus.

Obligationes intelligi,rebus ſic ſtantibus.

Et iuramenta.

Et cætera omnia.

225 ¶ Ad quod proximè accedir quod diximus ſuprà in priuilegij cauſa deficiente,nu.205.incip. nam glo.in c.Et quòd etiam ſolemus dicere promiſsiones, obligationes, iuramenta, & reliquos actus noſtros intelligi rebus ſic ſtantibus atque in eodem ſtatn manentibus , vr latè diximus & probauimus tam noſtrorum authoritate quàm philoſophorum, aliàs ſuorum promiſſorum, vel ad ſuperſtitionem tenaciſsimorum,in rep.l.ſi vnquam,in præfa.nu.166.incip. præterea iuramentum, & tribus ſeq. C.de reuocan. donatio.

226 ¶ Receſsionis ſiue malis receſſus cauſa finali ceſſante,ceſſat & effectus ipſius,ita vt receſsiſſe minime noceat,vr voluit Bal.in l.Aemilius.col.vj.ver.iſta eſt falſa expoſirio.ff.de min.& l. quæro,§.inter locatorem.ff.lo.& l.ſi inſtituta.& l. ſi ſub hac. ff.de inof.teſt.

Recuſationis cauſa ceſſante ceſſat recuſatio.

227 ¶ Recuſationis cauſa ceſſante,ceſſar recuſatio, vt ex eo pater quòd ſcribit Specu.tir. de iud. deleg.§.ſupereſt videre, ver.quid ſi ſit ſocius , quòd licèr ſocius durante ſocietate non poſsit dari iudex ſocio:& ſi detur,poſsit recuſari:tamē ea ſocietate finita pōt eſſe iudex, nec vt ſuſpectus recuſari,ceſsante ſcilicer recuſationis cauſa.Er ſequitur Albe.in l.cui eorum.§.affinitates,in fi.ff.de poſtulan.& in l.affinitatis,C.com.de ſucceſsio.& Hippol.Marſi.in l.etiam ſi redhibitus,col.ij.ver.vlteriùs hæc lex poteſt induci,ff.de quæſtio.

Recuſatio eius qui in dignitate eſt, expirat eo mortuo, & ſucceſſor cognoſcit.

Niſi ille fuiſſet recuſatus nomine dignitatis.

228 ¶ Atque etiam ex eo quod ab Alex. traditum eſt in l.ex facto,in prin.col.ij. verſ. item poteſt induci,ff.de vulg.& pupil.quòd ſi iudex delegatus nomine dignitatis , recuſatus moriatur, ceſſar cauſa recuſationis,ita vt non ſit neceſſe amplius eligere arbitros qui de recuſatione cognoſcant,iuxta c.cùm ſpeciali , de appellatio. ſed ſucceſſor cognoſcet de cauſa. Niſi tamen ille prior fuiſſet recuſatus nomine dignitatis,nam tunc cauſa recuſationis etiam in ſucceſſore duraret,Io.And.& Do.in c.ſi iudex ab apoſtolica,de offi.dele.li.vj. Et facit ad hoc capur quòd dicam infrà de ſuſpicionis cauſa ceſſante.

229 ¶ Redhibitionis cauſa ceſſante,ceſsat redhibitio, verbi gratia , qniſpiam emit rem vitioſam, ob idq; egit redhibitoria, ſed pendente iudicio vitium illud omnino ceſsauit , certè ceſsare debet ea actio redhibitoria, vr probatur ex l.vlt.§.quoties,ſecundum primum intellectū, gl. in verbo,finiatur,& ibi Cepol.nu.2.ff.de ædilit.edic.& idem Cepola latè in l.actioni , nu.5. & ſeq.ff,eod.tir.vbi inter cætera hac ratione innititur,quòd ceſſante cauſa ceſſat effectus.

An autem venditor debeat condemnari in expēſis.

230 ¶ Verùm idem poſtea nu.11.credit quòd venditor debet in expenſis eius condemnari,donec ceſſauerit vitium. Ar ſi emptor poſtea perſtiterit ſciens vitium ceſſaſſe , debet in aliis expenſis condemnari,quod probat ex continuatione duarum ll.ſcilicet,l.properandum,§.ſin autē ex geſtis,C.de iudi.& l.ſi quis inficiatus , & ibi Bart. ff.depoſi. Quod & ipſum in ſimili caſu voluit Bar.iiſdem ll.in l.ſi rem,§.vlt.ff.de pignora. actio. Sed tu interim vide quæ dixi ſuprà in actionis cauſa ceſſanre.

Religionis cauſſa ceſſante ceſſat quod ob eam cōceſſum eſt.

231 ¶ Religionis cauſa ceſſante,ceſſar quod ob eam conceſſum eſt,per tex.in l.qui ſub prætextu, & ibi omnes docto. C.de ſacroſ.eccle.& c.abbate,in fi.de verb.ſigni.& §.vlt.& ibi gl.in verbo,ceſſauerit,25.q.ij.& voluit etiam gl.in c.generaliter,in verbo,non denegantes,in fi.xvj. q. j.Et vide quod diximus ſuprà in priuilegij cauſa ceſſante,nu.205.incip.nam gl.in c.

Renuntiationis cauſſa ceſſante ceſſat renunciatio.

232 ¶ Renuntiationis cauſa ceſſante ceſſat renunciatio.vt nūcupatim voluit Bal.con.ccccxxxvij quædam puella,col.ij.ver.in contrarium videtur veritas,lib.j.ar.l.his honoribus,§.auctis, ff. de vacat.mu.& Phil.Deci. qui ex hoc in pulchra ſpecie conſuluit,con.lxxxvj. viſo puncto & diligenter,col.iiij.verſi. quantum verò ad portionem hæreditatis. & Paul. Pari. conſil. xlix. calaſsino,col.vij.nu.41.& duobus ſeq. li. iij.Er huc qnoque ſpectat, quod nos alibi diximus de filia renuncianre hæreditati patris propter maſculos,vr ſi illi moriantur,& ita ceſſet cauſa renunciationis,non impedietur ſuccedere patri,peræquè ac ſi non renuntiaſſet.de quo & tu vide quæ ſcripſimus ſuprà in excluſionis cauſa ceſſante.

Repetitionis cauſſa ceſſante ceſſat repetitio.

233 ¶ Repetitionis cauſa ceſſante ceſſat repetitio,vr liquidò conſtar ex l.ſi ob turpē,vbi id verbis conceptis expendir ex eo tex.Bal.in priore lectu.paulò ante fi.ff.de condict.ob tur. cau.

Reſcripti cauſa ceſſante ceſſat reſcriptum.

234 ¶ Reſcripti cauſa ceſſante,ceſſar & reſcriptum,vr ex facto interrogatus reſpondit Paul. Pati. conſil. clxix.& ſi conſiderata diſpoſitione,col.iij.ver.poſtremò non obſtabit , lib. iiij.innixus hac noſtra generali regula , ceſſante cauſa ceſſare effectum . ibi autem loquitur de reſcripto quopiā Iulij ſecūdi,quo iubebat inquiri in quoſdā delinquentes nō obſtāte curſu quinquēnij ob cauſam illic declaratam,quæ nō ſuberat in caſu de quo loquitur.Et ante eū voluit idē Alex.poſt alios in l.ex facto,in prin.col.iij.ver.extra gl.oppo.ff.de vulg.& pupil.ſubſti.

¶ Reſtir

235 ¶ Reſtitutionis cauſa ceſſante, ceſſare debet reſtitutio, vt videre licet ex Dy. Bal. Ang. & Ro. in leg. ſi conſtante, ff. ſol. matri. loquentibus de reſtitutione dotis ob inopiam mariti, de quo tamen videas quæ latè de hoc ſcribam, inf. in xiiij. limitatio.

Reſtitutionis cauſa ceſſante ceſſat reſtitutio.

236 ¶ Reuocandi domum ius ceſſat, ceſſante illius cauſa, legatione finita. l. ſi cui, §. j. ff. ex quib. cauſ. maior. & l. ij. §. planè ſi perfecta, ff. de iudici. & voluit Imol. in c. licet, quod eſt vltimum in verbo, per alia, de for. compet. & Soci. in tract. Fallent. in regula clxij. incip. domum reuocandi priuilegium, in iiij. fallen. Et facit quod in ſimili ſcribitur in l. miles, & l. qui mittuntur §. vlt. ff. ex quib. cauſ. maior.

Reuocãdi domũ ius ceſſat, ceſſante illius cauſa.

237 ¶ Reuocationis cauſa ceſſante, ceſſat reuocatio, Bal. loquens de reuocatione donationis in officioſæ, vt ea ſcilicet ceſſet, ſi pater poſt donationes tantũ quæſiuit, quantum ſufficit ad legitimã, in l. j. col. ij. verſ. tertio ſic, poſt gl. ibi in 8. quæſ. C. de inof. donat. atq. l. j. §. ſi quis in fraudẽ, ff. ſi quid in frau. patro. Et idem quoq; voluit Ang. in auth. de immenſ. donatio. col. vlt. & Alber. loquens de reuocatione, quæ fit ex l. ſi vnquam, col. ij. vbi ad hoc allegat, l. poſt diuortiũ, ff. de iure doti. vbi dos diuortio reuocata redintegratur redintegrato matrimonio. Et facit l. iij. §. vlt. iuncta l. ſeq. ff. de adi. lega. vbi legatum reuocatum ob inimicitias redintegratur ſolutis inimicitiis, de quo & nos diximus ſuprà in legati cauſa ceſſante.

Reuocationis cauſa ceſſante ceſſat reuocatio.

S

238 ¶ Saluiconductus cauſa ceſſante, ceſſat ſaluuſconductus, vt ex facto cõſuluit Imo. con. xxxiij in caſu præmiſſo videretur prima facie, ſtatim poſt prin. motus hac noſtra regula, ceſſante cauſa, &c. quod poſtea declarat procedere in cauſa fi. ſed nõ impulſiua, de quo nos dicemus in j. limi. Et huc pertinet quod ſtatim dicemus in ſeq. verſ.

Saluicõductus cauſa ceſſante ceſſat ipſe ſaluuſ conductus.

239 ¶ Securitatis conceſſę cauſa ceſſante, ceſſat ipſa ſecuritatis conceſsio, vt in pulchro caſu etiã reſpondit Corne. conſi. cxxij. cuius exordium eſt, viſo dicto puncto & præſuppoſito, haud multò ante fi. libr. iiij. hac tantùm noſtra regula fretus, quòd ceſſante cauſa ceſſat effectus. Quod & ſpectat ad caſum præcedentem.

Securitatis cauſa ceſſante ceſſat illius conceſsio.

240 ¶ Sententiæ cauſa ceſſante, ceſſat & ipſius ſententiæ effectus. l. ſi à te. ff. de exceptio. vbi & id no. Soci. in j. no. nam vt dicit, videmus ex eo tex. quòd ceſſante cauſa abſolutionis ceſſat abſolutio, vt etiam probatur ex l. ij. & l. ſi mater, §. eandem, eo tit. de quo & nos diximus ſuprà in abſolutionis cauſa ceſſante.

Sententia cã ceſſãte, ceſſat eius effectus.

241 ¶ Societate ceſſante, ceſſat & omnis effectus ſocietatis, vt ex eo patet quod ſuprà diximus in recuſationis cauſa ceſſante, in prin. quòd recuſatio quæ poterat proponi contra ſocium aduerſarij, ceſſat deſinente ea ſocietate, vt ibi videre poteris.

Societate ceſſante ceſſat eius effectus.

242 ¶ Specialitatis cauſa ceſſante, ceſſat ſpecialitas, & ad ius commune redeundum eſt, ita nuncupatim voluerunt Ioan. Mona. in c. j. in verbo, è veſtigio, & ibi Archidia. col. ij. in verbo, reuerſura, Io. Andr. col. j. in eodem verbo, & Pet. Ancha. col. ij. in vj. no. de ſtatu monachor. lib. vj. per l. ex facto, ff. de vul. & pupil. & l. generaliter, C. de epiſcop. & cleri. Et dicit præterea Pet. Ancha. ad hoc optimè facere gl. in c. cupiẽtes, §. inſuper, verſ. & nihilominus, de electio.

Specialitatis cã ceſſante ceſſat ſpecialitas.

243 ¶ Statuti ceſſante cauſa vel ratione ceſſat ſtatutũ, vt expreſsim voluit Pau. Pari. conſil. xcviij. circa præſentem conſultationem, col. vj. ver. & etiam quia inter, ſub nu. 30. lib. j. in qua re nõ opus eſt hîc diutius immorari, cùm eam latiſsimè tractauerimus ſuprà in legis ratione ceſſante: & aliquid etiam diximus in conſtitutionis atque conſuetudinis cauſa ceſſante, in quibus locis videre poteris.

Statuti cauſa vel ratione ceſſante ceſſat ſtatutum.

244 ¶ Subſtitutionis cauſa ceſſante, ceſſat & ipſa ſubſtitutio, vt probat tex. in l. ſi ita quis, ff. de vul. & pupil. ſubſtit. & l. vlt. C. de inſtit. & ſubſtitutio. & l. penul. C. de impu. & aliis ſubſtitutio. Atque ita voluit illis iuribus inixus Signo. conſ. ccliiij. ex viſione ſcripturarum, col. j. Et bene facit quòd ſuprà diximus in inſtitutionis cauſa ceſſante.

Subſtitutionis cauſa ceſſante, ceſſat ſubſtitutio.

245 ¶ Suſpenſionis cauſa ceſſante, & ea quoque, & effectus illius ceſſare debet, ex ſententia gl. in c. quia diligentia, in fi. de electio. quæ ex eo tex. no. quòd ſuſpenſi ſuſpenſione ceſſante omnia priſtina iura recuperant, per eum tex. & in c. beatus, iij. q. iiij. & c. j. iiij. q. j. & c. illi qui, vj. q. j. & c. nos ſanctorum, xv. q. vj. & c. præceptum, in fi. xxxij. q. v. Et ſcribit famam quoque reſtitui, ſi infamia tãtùm canonica fuerit irrogata, arg. c. illi qui, vj. q. j. Et facit quod diximus ſuprà nu. 60. incip. ſed & per illum, & rurſum nu. 97. inci. excommunicatione ceſſante.

Suſpenſionis cauſa ceſſante ceſſat ſuſpẽſio.

246 ¶ Suſpicionis cauſa ceſſante ceſſat ſuſpicio, tex. eſt in vulgari illo c. cùm ceſſante, & ibi Bal. in j. no. de appellatio. Ex quo illud fit vt cùm caueatur in l. j. C. de ſal. hoſpit. non præbend. lib. xij. ne milites ſalgami nomine culcitras, lignum, oleum à ſuis hoſpitibus extorqueant, ſed nec à volentibus quidem accipiant: ſemper enim, vt ibi dicit glo. quæ & alia ſimilia iura allegat, præſumitur quædam concuſsio, ſiue occaſio concutiendi ſub velamine donationis. Quid igitur ſi miles hoſpitatur in domo proximi cuiuſdam conſanguinei aut amici non vulgaris, an ei prohibeatur aliquid accipere ab huiuſmodi hoſpite ſponte ei offerente, quod videri poſſet, cùm lex generaliter loquatur. Tamen Ioan. Platea ibi contrarium definiuit, quia ceſſat ratio illius ſuſpicionis, & præſumptæ concuſsionis, ideo debet ceſſare eius effectus, & diſpoſitio illius l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patrona. Et de hoc dicit eſſe tex. in l. j. in fi. ff.

Suſpicionis cauſa ceſſante ceſſat ſuſpicio.

ad l.Iul.repetund.vbi ſcribitur,eam leg.repetundarum non pertinere ad ea quę à ſobrinis & cognatis dantur:nam vt dicit gl.ibi,ratio ſanguinis tollit eam ſuſpicionem.& illum tex.dicit pulchrum Maria.Socin.Iunior,conſ.38.in caſu præmiſſo, col.ij.num.9.lib.ij. Et facit etiam quod diximus ſuprà in recuſationis cauſa ceſſante.

T

Refutare teſtes.

Teſtimonij refutandi cauſa ceſſante ceſſat refutatio.

247 ¶ Teſtimonij refutandi(ita enim Cicero pro Fonteio vocat, quod nos vulgò dicimus *reproche*)huius igitur refutationis teſtium ceſſante cauſa, ceſſat & hæc refutatio , vt ſatis patet ex his quæ diximus ſuprà in affinitatis cauſa ceſſante,nu.28.incipi.ex quo ipſe Bal.& iterũ in ſamulitio ceſſante,& quæ in ſimili diximus de recuſatione iudicũ,ſuprà in recuſationis cauſa ceſſante,hæc enim à pari procedũt,niſi quòd facilius recuſamus iudices,quàm teſtes,vt no. in c.inſinuante,de offi.& poteſt.iud.dele. cum ſimilib.

Iudex teſtis eſſe non poteſt in cauſa in qua iudex eſt. Niſi depoſito officio.

248 ¶ Sed his quæ in illis locis diximus , poteris addere quod huc quoque pertinet , quòd licet iudex non poſsit eſſe teſtis in cauſa in qua iudex eſt,vt no.in c.ſtatutum,ij.q.vj.& in c.cùm à nobis,de teſtib.depoſito tamen officio iudicis teſtificari poſſunt,c.cùm dilectus, de electio. & c.ij.de arbitr.& c.dilecto,de teſti.& c.cùm dilecti,& ibi Hoſt.col.iij.in verbo , reſponſionem,Io.And.col.ij.in gloſ.ſimile , Card.Flo.col.quoque ij.in 2.oppoſitio. Pet.Ancha. in vij. nor.Panor.col.ij.verſ.nota quòd inquiſitores,de accuſat.& omnes in d.cap. cùm à nobis, de teſtib.

V

Voluntatis teſtatoris ceſſante cauſa, ceſſet voluntas.

249 ¶ Voluntatis teſtatoris cauſa ceſſante,ceſſat & volũtas & eius diſpoſitio,vt voluit Car. Rui. con.clx.circa primum quæſitum,col.iuj.verſ.quantum autem ad legatum,li.iiij. & ante eum Bal.in l.j.in addi.ff.de offi.eius cui manda.eſt iuriſdi.per l.quod ait lex.ff.de diuor. Quod & optimè ex eo probatur quod diximus ſuprà in inſtitutionis cauſa ceſſante,item in legati cauſa ceſſante. Atque item ex tex.in l.j.§.vlt.ff.de adim.legat. vbi legata & fideicommiſſa cẽſentur adempta ob graues inimicitias quę inter teſtatorem & legatarium interceſſerunt,ob ſcilicet præſumptam ipſius teſtatoris mutatam voluntatem,vt dicit ibi glo. & doctor. & eſt ſimilis tex.in l.inimicitiæ.ff.de his quib.vt indig.vbi etiam ſcribitur idem eſſe, ſi legatarius vel fideicommiſſarius teſtatori palam maledixerit , & infauſtas voces aduerſus eum iactauerit. Nam & ſic(vt ibi dicit gl.) veriſimile eſt teſtatorem nolle ei legatum vel fideicõmiſſum præſtari.Ceſſante igitur(vt id quoque addam) cauſa voluntatis teſtatoris , qui veriſimiliter non ſine cauſa,ſed ob meritum & beneuolentiam legauit,l.nec adiecit.ff.pro ſocio , conſequens eſt vt legatum quoque ex ceſſante illa cauſa ceſſet,de quo & nos alibi ſuprà diximus.

Voti cauſa ceſſante ceſſat votum.

250 ¶ Voti,cauſa ceſſante ceſſat votum,vt ſatis apertè colligitur ex ſcriptis à Pan.in cap. magnæ, col.ij.in vl.no.extrà de voto,dum poſtquam ex eo.tex.notauit ceſſante cauſa voti,non ceſſare votum,ſubiunxit id ideo ibi eſſe,quoniam illa eſſet cauſa impulſiua,qua ceſſante,non ceſſat effectus,vt latè ſtatim dicemus in j.limitatio.citatq; etiam tex.quem dicit menti tenendũ, in c.ex parte tua,ibi,quamuis falſa ſit cauſa,de conuer.coniugat.vbi etiam gl. Car.Flo.in 20. oppoſit.Ant.& ipſe Panor.intelligunt de cauſa impulſiua. Et ex illis intelligis quomodo & quando procedat. Vide tamen quæ dicam infrà in xxxix.limitati.

LIMITATIONES QVAS VOCANT.

MVlta igitur diximus,vt probaremus cõfirmaremuſq; noſtram hãc regulam,ceſſante cauſa ceſſat effectus. Verum ea non eſt ſemper perpetua,ſed recipit multas limitationes,quas noſtri interpretes appellant.

LIMITATIO PRIMA.

Regula noſtra procedit in cauſa finali, non etiam in impulſiua.

1 ¶ Limita igitur primò hanc regulã procedere in cauſa finali ſiue ratiocinatiua, quam Græci λογικὴν αἰτίαν appellant,non etiam in impulſiua,quam & ipſi Græci vocant ἐφελκτικὴν αἰτίαν,per tex.in l.ij.§.vlt.& ibi not.glo.Bar.& alij,ff.de donatio.& l.j.§.ſexum,& ibi etiam glo. Bar. & cæteri,ff.de poſtulan.& l.ſed & ſi mors, §.vlt.ff.de donationib. inter virum & vxorem , & l. generali,§.diuus,ff.de vſu & vſufruct.lega.& l.cùm tale,ff.de condit.& demonſtra.& §.1. in authen.de non eligen.ſecũd.nubent.& c.ex parte,le ij. & ibi gl.in verbo cauſa,& Panor.col. vlt.de conuer.coniugat.& c.magnæ,& ibi Panor.col.ij.ver.vltimò not.de voto,&c.neophytus,& ibi glo.in verbo,cauſa,ad fi.& Car.Flo. lxj. diſt.& c.ſi propter , & ibi idem Cardina. vij.q.j.& c.duæ ſunt,& ibi glo.& Archid.xix.q.ij.& c.tantum , xxxij.q. vij.

De eadem re.

2 ¶ Et voluerunt prætetea gloſ.in l.j.in verbo,occupati,& ibi Bald.in vtraque lectura,ff.de fer. & gloſ.in l.ſi pecuniam,in prin.in glo.magna,ff.de condi.ob cauſ.& in l.ſi repetendi , C.eo. tit.& in l.ſi mulier,& ibi Cyn.Bal.& alij.C.de iure dot.& in l.generaliter, in gloſ. vlt. & ibi omnes,C.de epiſ.& cler.& in l.j.in verbo,abſentium,ff.de negot.geſt.& in l.j.in gl. magna, in v.oppo.C.de pact.& in §.illis autem,in verbo,adiuuantur,Inſti.de milit.teſta. & in c.& ſi Chriſtus,in verbo,ceſſat effectus,& ibi omnes,de iureiur.& in c.poſt tranſlationẽ,in verbo, ceſſante,& ibi Hoſtiẽ.in verbo,impedimento.Io.An.col.iiij.ſuper ea gl.Collec.Bal.Ca.Flo.

Ant.

Ant.Panor.& quotquot ſuper eo c.ſcripſernnt,de renũciat.& gl.in c.ex parte tua, in verbo, falſa ſit cauſa,& ibi Hoſtien.Car.Flor.Petr.Anch.& Panorm. de conuerſ. coniugat. & in c. cupientes,in prin.in verbo,periculoſis,& ibi Io.Mona.col.ij.nu. 4.Archid.in d.verbo, periculoſis,Io.And.& Domi.de electio.lib.6.& glo.in c.decet conceſſum,in gl.j.& ibi Dyn.col. j.verſ.& in propoſito,& Philip.Fran.col.item j.de regu.iur.lib.6.& gl.in c. quod pro neceſſitate,j.q.j.& in c.duæ ſunt,in verbo,propter criminoſos, xix.q.ij.

3 ¶Et vltra eas glo.& qui eas ſecuti ſunt Ioan.Monac.in c.vlt.col.vlt.in verbo,ceſſante,& ibi quoque Io.And.in eod.verbo,de hæretic.li.vj.Specul.tit.de diſputatione & allegatione aduoca.§.poſt hoc autem,verſ.vel illud ſtatutum fuit ex cauſa, & tit.de inſtru. editio.§. nunc autem videndum,verſ.item fuit ob cauſam. Collecta.in d.cap.cùm ceſſante, in prin. & ibi Panor.etiam in prin.de appellat.Guil.de monte Laud.in clem.j.in verbo,quia fortè, de appellatio.Feder.Senen.conſ.iij.incip.teſtator in vltima volũtate.Bart.in l.in omni,ff.de adoptio.& in l.demonſtratio.§.quod autem,col.vlt.in viij.quæſtio.ff.de condi.& demonſtratio. & idem Bart.in extrauagant.ad reprimendum,in verbo,abſentia,in princ.Bald.in l.j.col.iij ver.item an ceſſatio,ff.ſolu.matrimo.& in l.vlt.in j.oppoſitio.ff.de hæred.inſtit. & in repetit. l.ij.col.xxvij.verſ.de tertio igitur,ibi,ſi conſideretur tertio modo,ff.de iureiuran. Nam cauſa(ait)impulſiua non eſt ſubſtantialis, ideo non dependet ab ea effectus, nec aliquid operatur,niſi ad bene eſſe,& in c.quemadmodum,col.ij.ver.nota tacitas conditiones. extrà eo. tit. Albet.in l.ſi vnquam,col.ij.verſ.in contrarium,C.de reuocand.donatio.Angel. in l.ſciendũ, la ij.ff.de ædilit.edic.& conſ.cxxiiij.viſis prædictis, col.ij.verſic.& pro hac parte.Imo.in l.ſi verò,§.de viro,col.ij.verſ.circa ſecundum articulum,ff.ſolu.matrimo.& in l.vlt. col.ij. verſi. & nota diligenter,ff.de hæred.inſtituen. & in cle.ij.col.iij. verſ. nam ſtante declaratione, de reſcrip.& in clem.j.col.iij.ſuper gl.in verbo,fortè, de appellatio. & conſ.xxxiij. in caſu præmiſſo,col.ij.verſ.nec habet obſtare. Panor.in ſuperſcriptione procemij decretal.col. penult. verſ.deinde primò quæritur & in c.ex parte tua,col.vlt.de conuer.coniugat.& in c.cùm infirmitas,col.j.de pœn.& remi. Pau.Ca.conſ.cccxiiij.ſuper eo quod quæritur, facit dubium, col.ij.ver.nec obſtat,lib.j.Alex.& Iac.à S. Geor. vterque col.j.C. de edic.diui Adria. tollen. Feli.in c.cùm nũcius,col.j.de teſti.Iaſ.con.lxiij.circa primum,col.v.ver.tertiò principaliter, in fi.lib.iij.Matt.Afflic.in conſtitutione Sicil.incipien.in locis demanij,col.iiij.ver. ſed ſuper d.l & Phil.Dec.in c.quoniã abbas,col.vj.verſ.ſed reſponderi poteſt,de offic.dele.Fran.Rip. in l.ex facto,col.iij.ſub nu.14.ff.de vulg.& pupilla.& noſtri doc. ſæpe.

De eadem re.

4 ¶Nec noſtri tantùm in hac fuere ſententia,ſed & theologi,ex quibus eſt Adrianus Florentinus theologus certè præſtantiſsimus, & qui noſtra memoria, virtute & doctrina aſcitus eſt in ſummum pontificem,in iis queſtionibus,quas doctè & ſanctè ſcripſit in iiij.lib.ſententiarum,in materia reſtitutionis,in ea quæſtio.cuius initium eſt, conſequenter quæro,vtrum indiſtinctè,in ſolutione eius quæſtionis,ex quo intelligis,& hoc procedere in foro, quod conſcientiæ vocamus.

De eadẽ re ex Theologis.

5 ¶Huius autem limitationis cauſam afferunt noſtri, quoniam cauſa ea propriè dicitur, quæ finalis eſt:impulſiua aũt cauſa,abuſiua & impropria eſt,Cy.in l.generaliter, in j. oppoſitio. C.de epiſcop.& cleri. & ibi quoq; Bal. col.ij. in ij. oppoſi. vbi & præterea dicit authoritate Ariſtotelis,quòd cauſa finalis eſt cauſa aliarum cauſarum,cuius locũ non deſignat,ſed eſt ex li.ij.Phyſicorum,& idem Bal.in rub.C.de inſti.& ſubſtit.col.j.ver.cauſa verò eſt,per l.Titio centum,in prin.ff.de condit.& demonſ.& l.demonſtratio,eod.tit.& l.ij.§.vlt.ff.de donat. & rurſus ipſe Bal.in d.c.poſt tranſlationem,col.ij.ver.quæro,vtrùm ceſſante,ibi, dicit Io. And. in nouella,de renuncia.& Soci.in d.l.demonſtratio.§.quod autem,col.j.in ij.not. vbi tamen dicit authoritate illius tex.appellatione cauſæ vtramque venire,& finalem,& impulſiuam.

Cauſa ea propriè eſt quæ finalis eſt.

Cauſa finalis eſt cauſa aliarum cauſarũ

Cauſa finalis eſt fons cauſarum.

6 ¶Alibi idem Bal.in l.eam quam,col.j.ver.venio ad no.C.de fideicom.dicit quòd cauſa finalis eſt fons cauſarum,quod ex eo reaſſumit Barb.con.xxx.ſacro ſcriptum eſt,col.penul. ver. præterea facit ad prædicta,li.ij.& idem Bal.& poſt eum Matth.Afflict.in c.j.ad fi.tit.an mu. vel alias imperfect.dicit,quòd cauſa finalis ſubſtantia appellatur,per gloſſam in l.iuris gentium,§.quod ferè,ff.de pact.Et alibi forma,vt dicit not.in §.item ſi quis poſtulante, Inſtit.de actio.Sed & idem Bald.in l.auia,col.vl.C.de iure doti.dicit, quòd cauſa finalis eſt primum principium intentionis,licèt ſit vltimum executionis.& conſi.cccxl. & præmitto quòd iſtud ius,col.j.lib.iij.dicit quod ſuprà diximus,cauſam impulſiuam non propriè cauſam eſſe, ſed quoddam motiuum ad diſponendum vel contrahendum.

Cauſa finalis ſubſtantia dicitur.

Et forma.

Cauſa finalis eſt primum principiũ intentionis.

7 ¶Ex aliis autem philoſophis, Timæus Locrenſis Pythagoricus cauſam finalem apud ſaptẽtes optimam arbitratur habendam. Proclus quoque in commẽtariis in Alcibiadem Platonis,hanc primam præcipuámque cauſarum atque potentiſsimam eſſe dicit:huius enim gratia & efficientes faciunt,& quę fiunt efficiuntur.Ideoq; ignorantiam cauſę finalis circa rem quamlibet efficere,vt cæteræ cauſæ ad eandem pertinentes ſimiliter ignorentur.

Cauſa finalis optima.

Præcipua ac potentiſsima.

Cauſa finalis ignorata facit & cæteras ignorari.

8 ¶Quæ cùm ita ſint,ideo ſubtilis ille doctor(ita enim plerique appellant,)Matth.Matheſilla. in ſuo tractatu Extenſionum,col.ij.dicit quòd ex ratione finali tantùm poteſt argumentum

Argu. ex cauſa finali ſumitur, non etiam ex impulſiua.

elici,vel extenſio, non etiam ex impulſiua,per tex.in auth.hæc conſtit.inno. circa medium, & per no.per Io.Aud.in nouella,& alios poſt gl. in c.j.in verbo, Italiæ, de tempo.ordinatio. lib.vj.Et id ex eo reaſſumit & ſequitur Iaſ.in auth.quas actiones,col.iiij.verſ.puto tamen diſputationis gratia,& iterum col.vij.verſ.tertiò limita.C.de ſacroſanct.eccleſ.

De eadem re.

9 ¶Et id nuncupatim de argumento à contrario ſenſu,vt ſcilicet ſumi non poſsit ex cauſa impulſiua,ſed finali tantùm,voluerunt Petr.Cy.Iac.Butrig.Bal.& Sali.in l.conuenticulam.C. de epiſc.& cleri.& Auto.in c.publicato, col.vlt.de electio.& in c.cùm apoſtolica, col. vlt. verſ.item nec à verbis modalibus,de his quæ fiunt à præla.ſiue conſen.capit.Domi.in c. imperatores,verſ.quicunque,ix.diſtinctio.Pau.Caſt.in l.qui teſtamento. §. mulier. ff.de teſta. Alex.& Iaſon in l.j.ille col.xj.verſ.tertiò fallit,& iterum verſ.quintò fallit:hic col.x.in vj.fallen.ff.de offic.eius cui mand.eſt iuriſdict.Felin.in c.ſignificaſti,col.pe.ver.item fallit,in verbis cauſæ impulſiuæ,de for.compe.Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco à contrario ſenſu,col.ij.& rurſus col.x.ver.dicta regula.

Quod dicitur correcta ratione legis, legem eſſe correctam, intelligitur de ratione finali.

10 ¶Et huc quoque proximè accedit,quòd id quod ſuprà diximus in ceſſante ratione legis,nu. 127.incip.ex quo & illud conſequens,correcta ratione legis,legem quoque ipſam correctam cenſeri,procedit in ratione ſiue cauſa finali,non etiam in impulſiua,vt videre poteris ex Eueraldo in illo eodem operæ.in loco à ratione legis ampla ſiue generali , ad extenſionem ipſius legis,col.eiuſdem loci ij. verſ.primo caſu.

Cauſa impulſiua ceſſatio in reſcriptis ad beneficia, vitiat.

11 ¶Hæc tamen prima limitatio intelligenda eſt & declaranda,non procedere in reſcriptis ad beneficia,in quibus ſubreptio vitiat,non ſolùm quando fuit cauſa inductiua & finalis reſcripti,ſed etiam ſi fuit tantùm cauſa impulſiua:vt quia papa aliàs & ſine cauſa conceſsiſſet,ſed non tam faciliter ſiue leuiter,tex.habes egregium in c.poſtulaſti, in illis verbis , de leui non ſcribimus, de reſcrip.vbi & hoc no.Imol.qui dicit diligenter notãdum,in iiij.no.& Pan.col. iiij.in vlt.no.vbi item illum dicit ſingularem,& ſemper menti tenendum,& Fely.col.iij.verſ. per iſtum tex.& Philip.Dec.in c.cùm ceſſante,col.j.de appellatio.vbi & in hanc ſententiam allegat Oldr.con. cclvj.Clemens epiſcopus,in j.dubio,qui tamen non admodum huc pertinere videtur.& nouiſsimè Nicol.Eueraldus,vbi ſuprà,col.x.verſ.hoc tamen limito , vbi & eum tex.dicit ſingul.Qui quidem omnes propemodum id eſſe dicunt in odium materiæ beneficialis,ad reſtrenandam ſcilicet ambitionem,arg.c.quamuis,de præbend.lib.vj.

Et in cæteris omnibus gratioſis & priuilegiis. Vt in legitimatione.

12 ¶Sunt tamen qui eum tex.generaliter intelligunt,non ſolùm in beneficialibus, ſed & in cæteris omnibus gratioſis & priuilegiis.Et ita eum tex.intelligit Pan.in c.cõſtitutus,col.2.verſ. item nota quòd non omnia , de religioſ. domibus. Barb. loquens in materia legitimationis, conſ.xlix.clementiſsimum deum & patrem,col.iij.verſ.rurſus opportunè , lib. iiij. vbi & ad hoc illum tex. dicit ſingularem & meliorem de iure. & rurſum conſ. lv. clementiſsimum & omnipotentem,col.j.eod.lib.iiij.vbi & illum dicit ſingul.& expreſsiorem quàm qui ſit alibi. & Corne.qui item loquitur in legitimatione,con.ccxlv.licèt aliàs conſuluerim,col.j.in fi.li.j vbi etiam dicit ſingul.& conſ.ccxxvij.videtur prima facie, col.iij. verſ. non enim attenditur, lib.ij.vbi etiam dicit illum tex.procedere in gratioſis reſcriptis ad lites,& ita allegari per doctor.in c.ſuper literis,de reſcr. & idem quoque Corne.conſi.xcviij.quanquam videatur,col. ij.verſ.ſolũ autem videndum,li.iij.vbi item dicit ſingul. & Alex. loquens in remiſsione bãni cõſ.cxiiij.ponderatis his quæ narrantur,col.ij.verſ.plus probat tex.li.j.vbi & illum tex. dicit reputari ſingul.& Fran.Ripa in l.ex facto,col.iij.nu.xv.ff.de vulg.& pupil. ſubſtitutio.

Etiam in gratioſis reſcriptis ad lites. Et in remiſſione banni.

Subreptio æquè vitiat literas beneficiales,& gratioſas,& priuilegia.

13 ¶Nec id quidem abs re , quando aliàs in materia ſubreptionis æquiparantur literæ beneficiales & priuilegia & aliæ literę gratioſæ,Imol.vt à multis citatur,in c.cùm dilecta,de reſcri. Pan.qui id dicit notandum,in c.ad audientiam,le ij.col.pen.verſ.mihi tamen non placet. & ibi latè Feli qui multos alios concordan.adducit,col.penul.verſ.amplia ſecundò hanc regulam,eo titu.de reſcrip.& idem Feli.in c.ſuper literis,col.iij.verſ.i.ſed caue quia intentio , eo. quoque titul.

Cauſa quælibet præſumitur impulſiua in gratiis & priuilegiis.

14 ¶Et ſi id verum eſt(vt certè verum eſt)neſcio quid nobis emolumenti afferet id quod ſcripſit Bal.in additio.Io.And.in c.decet,de reg.iur.lib.6.& ibi etiam Phil.Fran.qui id dicit no. col. j.verſ.& dicit hîc,quòd in gratiis & priuilegiis in dubio omnis cauſa præſumitur impulſiua, vt dicunt noſtri in l.ij.§.vlt.ff de donatio.Nam ſi in hiſce gratiis & priuilegiis ceſſante cauſa impulſiua ceſſat effectus æquè,ac ceſſante cauſa finali,nihil eſt quod inquirendũ ſit an cauſa ſit,ſiue præſumatur finalis an impulſiua.

Cauſæ impulſiuæ ceſſatio vitiat in omnibus reſcriptis. Id tamẽ arbitrarium eſt.

15 ¶Sunt & denique,qui eum tex.in d.c.poſtulaſti,trahũt ſimpliciter ad reſcripta , & inter cæteros Cardin. Flor.in d.ipſo c.col.j.in viij.not.ad hoc dicit eum tex.ſing.& mirabilem, & ibi quoq; Barb.col.iij.verſ.nota ibi,de leui.& ipſe Pan.in c.cæterùm,col.j.verſ.ex quo infertur, de reſcri.Alex.aut quiſquis is eſt,in additio.Bar.in l.demonſtratio,§.quod autem , in verbo, longa differentia,ff.de cõdi.& demõ.& Iaſ.in l.j.col.j.ver.ſed pro limitatione.C.ſi cõtra ius, vel vtilit.public.vbi & ad hoc allegat Panor.in c.ex quæſt.col.j.verſ.ego puto,quod de qualibet,de reſtit.ſpolia.vbi ipſe hoc idẽ tenet,non tamen per tex.in d.c.propoſuiſti,ſed per c.ex literis,de dol.& cõtumac.& c.in noſtra,de reſcrip.& tamẽ poſtea dicit hoc relinqui arbitrio iudicis.

iudicis. vt dicitur de qualibet ſubreptione in c.ſuper literis,cum ibi nota.eo.tit.de reſcript. Subdit etiam Iaſon vbi ſuprà, ad id facere text.in c.ſi motu proprio, in verbo,modicum,de præben.lib. vj. & in c.ſi proponente, extrà de reſcript.

Subreptio an vitiet, eſt arbitrarium.

16 ¶ Sed Phil.Dec.ſubtilis atq; acuti vir ingenij,in d.c. poſtulaſti,in iiij.no.dicit illud conſiderandum, quod ſi ſublata cauſa impulſiua trahatur gratia ad alium caſum non expreſſum,id certè verum eſt,quòd ceſſante ea cauſa impulſiua,quæ limitat gratiam in vno caſu, non haberet locum in alio,per cap.ſuſceptum,de reſcriptis li.vj. ſed ſi ceſſante cauſa impulſiua remaneret gratia in eodem ſtatu,non videretur(inquit)quòd gratia vitietur propter defectum cauſæ impulſiuæ, quia ſufficit quòd papa quouiſmodo fuiſſet conceſſurus, vt dicit probari in c.dudum,ibi. nihilominus gratioſè donaremus, eo tit. de præbend. lib. vj. Ideo ſatis eſt, quòd gratia non retraxiſſet papam à conceſsione.Hæc ille,quem ſequitur Paul.Pariſ. conſi. iiij.deduxi aliàs optimum ius,col.pen.nu.35.& quamuis,lib. iiij.

Declaratio præcedentiũ.

17 ¶ Nec obſtat,ait Dec.(vt ad eũ redeamus)tex.in d.c.poſtulaſti,quia ibi erat defectus in cauſa finali, nec ibi papa vllo modo veriſimiliter conceſsiſſet literas pro ſecundo beneficio, cũ primum erat ſufficiens,vt patet ex illis verbis ibi poſitis, pro habente beneficij competentis ſubſidium,de leui nõ ſcribimus, id eſt, non ſolemus ſcribere,quin faciamus mentionem de primo.& ſic infert. Dec.illud ibi,non id probari,ad quod ſolet à noſtris Doctor. allegari.

De eadem re.

18 ¶ Tamẽ ſi hæc prima declaratio vera ſit,vt verã eſſe exiſtimo, cũ eo temperamento,vt ſemper ſit locus arbitrio iudicis,vt ſuprà diximus. Tamẽ eam intellige,vt procedat,ſi cauſa impulſiua iam à principio non fuit reperta eſſe vera,ita enim loquitur tex.in d.c.poſtulaſti: ſecus autem ſi à principio ſuberat, ſed poſtea ceſſauit:tunc enim non vitiabitur gratia, vt expreſsim voluit Fra.Rip.in d.l.ex facto,col.iij.nu.15.ff. de vulg.& pupil. vbi tamen nihil allegat.Sed vide quæ dicam inferiùs in quarta limitat. atq; etiam in xij. limitatione.

Quid ſi cauſa impulſiua in gratiis vera erat à principio, ſed poſtea ceſſauit.

19 ¶ Secundò declara hanc primam limitationẽ, quæ dicit noſtram regulam non habere locũ in cauſa impulſiua,vt non procedat,quando ſtatuens aut aliter diſponens non aliàs ſtatuiſſet,aut diſpoſuiſſet, quàm ſi cauſa illa impulſiua locum habuiſſet,vt voluit Bal.in l.& ſi poſt tres,ff.ſi quis cautio. vti illum refert & ſequitur Alex.aut quiſquis is fuit,in additio. Bar.in l. ij.§.vlt.ſuper verbo,cauſa legis,ff.de donatio.& Io. Fran. Ozer.in §.ſupradicta,col.pen.nu. 19.Inſtitutio. de excuſat. tutor. qui hoc caſu dicit eam cauſam cenſeri non impulſiuam, ſed finalem. Quomodo autem id cognoſcatur, an aliàs ſcilicet fuiſſet, nec ne facturus, non video: niſi ex verbis legis ſtatuti & conceſsionis id depræhendi poſsit.

Quid ſi ſtatuens aliter nõ ſtatuiſſet, quàm ſi cauſa impulſiua locum haberet.

20 ¶ Tertiò declara hanc limitationem,vt licèt ceſſatio cauſæ impulſiuæ non faciat ceſſare effectum,facit tamen vt faciliùs concedatur diſpenſatio, vt ſingulariter no. Pan.in c. magnæ, col.ij.in vlt.not.de voto,per illum tex.vbi papa inductus fuit ad concedendam diſpenſationem,& vt tex.ille loquitur,indulgentiam,propter ceſſationem cauſæ impulſiuæ ipſius voti, & id dicit Pan. eſſe no.& menti tenendum. Et hoc idem voluit ipſe Pan.per illum tex.in c. ex parte tua,col.vlti. de conuerſ.coniugator. & hoc certè à paucis annotatum eſt.

Cauſa impulſiua facit vt faciliùs concedatur diſpenſatio.

21 ¶ Cæterùm in hac prima limitatione,hæc nobis ſunt præcipuè obſeruanda,quæ ſcilicet dicatur cauſa finalis,quæ impulſiua : & ſi id non appareat,qualis in eo dubio iudicanda ſit, finalis ne,an impulſiua. De quibus ſunt multæ de hac re ſententiæ , quas hîc ſigillatim ſubiiciemus. Accurſ.in l.cùm tale,§.falſam cauſam,ff.de condi.& demonſt. non obſcurè voluit omnem cauſam appoſitam in lege præſumi finalem, veluti ipſi legi cohærentem. & ita illã intelligit, & ſequitur Bald. ibi, aliud dicens eſſe ex eadem gl.cùm apponitur ab homine.& Cy.in l.j.ff.ſolu.matrimo.& ibi quoq; Bal.col.v.verſi.item an ceſſatio.Ang.qui eam gl.dicit ſingul. in l.ſciendum, la ij.& ibi Cepola,col.j.ff.de ædilit.edict.& Cardi.Flor.& Imol.in c. ex parte,quod eſt pen.vterq; ad fi.de cleri.coniug.Alex. & Iacob.à S. Georg.qui dicunt illã gl.ſingul.in l.vlt.vterq;,col.j.C.de edic. diui Adria.tollen. Phil.Fran.qui & illam dicit ſing. in cap.quoniam, verſi.in gl.in verbo,eccleſiaſticum, de immunita.eccleſiar. Cardi.Alex. in c.verum,col.ij. verſi. item vbicunq; lex exprimit cauſam,de condi.apposi.vbi illam gl.dicit notab.Sed tu ſuper intellectu illius glo.vide quod dicit Bar. in loco à nobis citato, infrà nu. 41.incipien. ſed audiamus quid de ea re.

Cauſa an finalis, an impulſiua in dubio ſit cenſenda.

Qui dicunt præſumi finalem cum lege poſita eſt, vide infra num.29.

22 ¶ At Specul.tit.de diſputat.& allegatio. §. poſt hoc autẽ, verſi. vel illud ſtatutum fuit, dicit quòd cauſa finalis eſt,cùm conſtitutio ob fauorem inducta eſt, vt in fauorẽ cõdemnati ſtatutum eſt, vt poſsit à grauamine appellare,& hac ceſſante cauſa grauaminis ceſſat lex,c.cũ ceſſante,de appellatio.& c.magnæ,de voto. Cauſa vero impulſiua eſt cùm in odiũ alicuius aliquid ſtatuitur, vt propter garrulitatem Calphurniæ ſtatutũ eſt,ne mulieres poſtulent, l. j.§.ſexum,ff.de poſtul.& propter fugitiuos & criminoſos ſtatutũ eſt,ne clerici ſine literis dimiſſoriis recipiantur.§.j.& c.Affros.98.diſtinctio. qua cauſa ceſſante,nõ tamẽ ceſſat diſpoſitio.Hæc ille,quem ſequitur Feli.in c. poſtulaſti,col.iij. verſ.per iſtũ tex.de reſcript.Sed hęc mihi videntur eſſe ſatis obſcura, nec mihi ſatiſfaciunt ad plenam huius materiæ notitiam.

Aliorũ opin.

23 ¶ Bald.autem in multis locis de ea re diuerſimodè loquitur , ita tamen vt in pleriſq; conueniat. nam in l.j. §.ſi parendi,ff.de condict.cauſ. dat.refert (inquit)an cauſa ponatur cõditio-

Et aliorum.

naliter,an cauſaliter.Si primum,habetur pro cauſa finali,l.à Titio,ff.de verb. oblig.& l.demonſtratio.§.quòd autem.ff.de conditio. & demon.Si ſecundum,& refert, an per modum cauſæ de pręterito,an de futuro:ſi primum,iterum refert,an apponatur cauſa à ſciente eam non eſſe veram,& præſumitur impulſiua,l.diuortio,ff.de verb.oblig.& l.cãpanus,de oper. libet.An ab errante,& tunc aut eſt error cauſæ obligationis,& præſumitur finalis: Aut cauſæ non obligationis, quia & ſi cauſa eſſet vera,non reſultaret verum debitum, & tunc præſumitur impulſiua,vt no.in l. damus,ff.de condict.indeb. Et id quidem verum eſt in contractibus. At ſi in vltima voluntate cauſa apponitur,non præſumitur finalis,etiam ſi exiſtẽs vera induceret verum debitum, quia vltima voluntas tendit ad lucrum,l.Aurelius,§.vlt.ff. de liber.lega.& arg.l.hæredem,ff.manda. Et iſtud quoq; poſtremum voluit idem Bal. in d. l.iuriſgentium,§.ſed cum nulla,poſt medium,ff.de pact.

Einſd.Bal.

24 ¶ Sed vt ad eundem reuertamur,in d.§. ſi parendi,poſt ea quæ ſupra ex eo diximus,cõtinuò hæc ſubiungit. Vel dic quòd in d.l.Aurelius,§.vlt.non cõſtabat de errore teſtatoris.Si enim conſtaret,non valeret legatum,l.ſi pater, C.de hæred. inſtit.& l.eam quã.C.de fideicõmiſ. Et ſubdit confeſtim,ſed in illis ll.error remouebat affectionem legantis,arg.l. tale pactum, §.vlt.ff.de pact.Sed quòd error obſtet,probatur in l.non idcirco,C.de iur.& fact.ignora. & l.ex his verbis,C.de teſta. milit. & quod not.in l.ſi domus,ff.de leg.j. Et iſta eſt ratio, quare non valet legatum cum effectu, ſi teſtator legat ius ſuũ,quod morte ipſius teſtatoris finitur: quia videtur errãter putaſſe ſe poſſe legare,l.Sticho, ff.de vſufr. legat.& l.vxor patrui,C.de legat.Et poteſt ibi eſſe alia ratio,quia finito iure datoris,finitur ius acceptoris,l.peto,§.prædiũ,ff.de leg.ij.& l.minor,§.vlt.ff.de peric. & com.rei vẽd. & l.ſi quis domũ,ff.loca.& c.vlt. extrà ne prælat.vices ſuas. Si autẽ cauſa apponatur per modũ cauſæ de futuro:refert,an inſit vni partiũ tantũ,& præſumitur impulſiua,l.repetẽdi,C.de cõd.ob cauſ.An vtriq;:& rurſum refert,an tradẽs ſciat cauſam impoſsibilẽ:& præſumitur impulſiua,l.ij.ff.eo.tit.de cõd. ob cau.& arg.l.ab adminiſtratione,C.de leg.An verò credat poſsibilẽ,& tũc aut cauſa cõtinet incertũ re & genere,puta ſpecies remunerationis,&pręſumitur impulſiua,nec ex ea veſtitur obligatio,l.quanquã,ff.de cõdi.ob cauſ. & arg.l.ſalariũ.C.mand. & eſt tunc quædam informis obligatio ad antidora,nec eſt propriè obligatio: quia naſcitur ex cauſa impulſiua, l.ſed & ſi lege,§.cõſuluit, ff.de peti.hæred. Nec obſtat l.ſi nõ ſortẽ,§. libertus,ff.de cõdi.indeb.quia ibi obligatio ad antidora eſt firmata ex diſpoſitione legali ad operas reuerẽtiales. Ideo ſecus in aliis operis, videlicet fabrilibus , in quib. nõ eſt formata obligatio. Aut cauſa continet quippiã certum, & tunc aut concernit vtilitatẽ tradentis, & præſumitur finalis,vt in d.§. ſi parendi, aut ipſius pietatẽ, & idem quia ipſa pietas habetur pro cauſa immediata & finali,l.ſi ego,ff.de iure dot.& l. cùm is,§.in ea,ff.de condi.indeb. Aut ſolius recipiẽtis,& præſumitur impulſiua,l.Titio,ff.de condi.& demon. nã tunc videtur potiùs conſiliũ quàm mandatũ,arg.l.j.ff. manda.& l.generali,in prin.ff.de vſufr.lega. Aut tertij cõmodũ,& præſumitur finalis,l. Neſennius, ff. de excuſ. tut. & l. ſi tibi homo,ff.de leg.j. & l.ſi hæres,ff.de condi.ob cauſ.Sed & vbicunq; modus vel forma traditur nudo executori,præſumitur finalis. In conditionib.verò etiam ſi nullus commodum ſentiat,tamẽ habet vim cauſæ finalis,l. Mæuius,ff.de cõdit.& demõ.Et paulò infrà,ſubiũgit,hæc eſſe vera,quãdo cauſa apponitur ab homine. Si verò cauſa à lege apponitur, præſumitur cauſa & ratio, & ipſa mens legis iudicatur,vt no.in l.cùm tale,§.pen.ff.de cond.& demonſt. Niſi appareat quòd ſit impulſiua, vt quia cauſa ſit ſpecialis & conſtitutio generalis , vt in SC. Macedonia.& ſimilibus.

Einſd.Bal.
Cauſa ſentẽtia ſemper præſumitur finalis.

25 ¶ Hæc ille latiùs quidem & copioſius quàm in vllo alio loco,nec tamen cætera eius loca de ea re relinquemus. Nam & in l.ſenatorem, ff. de ſenator.illud ſimpliciter dicit,quòd cauſa ſententiæ ſemper intelligitur eſſe diffinitiua, ſiue finalis , licèt in contractibus & vltimis voluntatibus præſumatur impulſiua,per l.cùm enim,ff.de ſuſpec. tutor.& l. qui cũ vno,§.j.ff. de re milit. & d.l.Aurelius.§.vlt. ff.de liber. leg.& nihil præterea dicit.

Einſd. Bal.
Cauſa de præterito eſt impulſiua.
Quid ſi non erat aliàs facturus.

26 ¶ Idẽ in l.damus,ff.de condi.indeb. ſcribit cauſam conceptã de præterito eſſe impulſiuam: de futuro,finalẽ. verbi gratia, do tibi quia geſsiſti negotia mea,impulſiua eſt,& ceſſat repetitio.Si autẽ do tibi quia hæres,finalis eſt,& repetitur cauſa non ſecuta.Fallit primũ,quãdo quis non erat aliàs daturus, quia tũc dicitur cauſa finalis,l.vlti.ff.de hæred.inſtit.Itẽ fallit,ſi quãdo cauſa eſſet vera,importaret verũ debitũ,tunc enim eſt finalis,vt in toto illo tit.de cõdict.indeb.ſecundũ Plac.& Iaco. Aret.ſubiungitq; id quod dixerat de futuro, intelligendũ eſſe quando eius impletio reſpicit commodũ tradentis vel tertij : ſecus ſi ſolius recipientis, nam tunc præſumitur impulſiua,l.Titio centum,ff.de condi.& demonſt.ſecundum Pet.

Quid ſi cauſa importat verũ debitũ.
Einſd. Bal.

¶ Idem Bal.in l.& ſi poſt tres,in j.lectura,col.ij.verſi.cauſa antem,ff.ſi quis cautio.tradit la
27 Rauen. fuiſſe in ea opinione , vt vera cauſa ſit ea , quæ eſt fundamentum & principium ſui effectus,l.ij.§.circa,ff.de exceptio.dol.& d.l.damus,ff.de condict.indebi.in qua quidẽ cauſa datur talis regula,quòd aut ſi vera eſſet,importaret verũ debitum,& tunc præſumitur finalis,aliàs impulſiua. Subdit tamẽ ipſe Bal. hanc eſſe ſuam opi. quòd aut cauſa profertur à ſciẽte,& nõ pręſumitur finalis,l.ſed & ſi quis,§.vl.eo illo tit.ſi quis cautio.& d.l.ſi diuortio,

de verb.

de verbo.oblig. Aut ab errante,& tunc aut eſt de ſubſtantia obligationis, & præſumitur finalis,vt not.in d.§.circa.Aut non eſt de ſubſtantia obligatinnis,ſed facit ad bene eſſe,vt ipſe loquitur,& tunc regulariter præſumitur impulſiua,l.ij.§. vlt.ff. de donatio.

28 ¶ Idem in l.j. col. pen.verſ. adde quod illa cauſa,ff.ſol.matrimo.dicit eam cauſam præſumi eſſe finalem, quæ per ſe infert in quemlibet effectum incluſum ſub diſpoſitione illius: alias autem ſi id non faciat præſumi impulſiuam,per no.in c. ſtatutum,de hæret. lib. vj. & illum refert & ſequitur Corn. conſi.xxxv.ſemper mihi fuit dubia,col.ij.ſub litera A.lib.iij.& iterum conſi.cclvij.ardua eſt,col.iij.ſub litera B.lib.iiij.Sed id quidem obſcurum eſt,niſi intelligas ſecundum ea qua dicam poſtea nu.62.incip.tertium quòd cùm lex.

Einſd. Bald. Cauſa eſt finalis quæ per ſe infert in quemlibet effectum.

29 ¶ Idem in l.cùm tale,§.falſam cauſam,ff.de cond.& demonſt.ſumens occaſionem ex gl.ibi, & rurſum in l.generaliter,col.ij. verſi. ſed in dubio,C.de epiſ.& cler. dicit quòd cauſa quæ inſeritur in lege,præſumitur eſſe finalis,per tex.ibi: quæ autem ab homine,impulſiua,per l. j.§.ſexum,ff.de poſtulan.Quod & idem dicit ipſe Bal.in d.l.ij.§.vlt.ff.de donar.in id allegãs gl.quam dicit ſingular.in d.§.falſam. & ipſe Bal.in addit. Specul.tit. de diſputat.& allegat. aduocat.§.poſt hoc autem,verſi.vel illud ſtatutum.vbi præterea allegat d.l.ij.§.vlt.ff.de donatio.& l.ſi is qui animo,ff.de acq. poſſeſ.ſed in illo priore loco, ſcilicet in d.§. falſam,ſubdit eam ſolam cauſam cohærere diſpoſitioni, quæ eſt finalis,per l. Titio centum,§.ante nuptias,eod.tit.de cond.& demon.& d.l.vlt.ff. de hæred.inſtit.dicit autem cohærere, quandó non poſſunt ab inuicem ſeparari , nec vnum ſine altero.

Einſd. Bal. Cauſa à lege inſerta finalis eſſe præſumitur. Quæ ab homine, impulſiua. Cauſa finalis ſola cohæret diſpoſitioni.

30 ¶ Ab hac autem Baldi ſententia non longe abeſt quod tradit Oldra.conſi.ccxxiiij. iſtæ ſunt allegationes.col.v. verſi. præterea quando cauſa, quod cauſa appoſita à contrahentibus vel à teſtatore cenſetur impulſiua, per d.§.falſam cauſam,& d.l.ij.§.vlt.de donatio. Sed à lege vel principe poſitam,cenſeri finalem,per tex.quantum ad primum,in l.adigere,§.quamuis, ff.de iure patro.& quantum ad ſecundum,in l.pen.C.de don.inter vir.& vxor.quod & poſt eum reaſſumit Albe.in d.l.generaliter,col. ij. C.de epiſ.& cleri.

Cauſa à contrahẽtib. vel teſtatore appoſita cẽſetur impulſiua. A lege vel principe, finalis.

31 ¶ Idem Bal.in l.ſi repetendi,verſi. quæro nunquid cauſa,C.de condi.ob cauſ.Aut loqueris, inquit, in cauſa de præterito, & tunc ſi ea ſit huiuſmodi, quæ ſi vera eſſet, induceret verum debitum,& præſumitur finalis. Aut non id faceret, & præſumitur impulſiua, per l.damus, de condi.indebit. Aut verò loqueris in cauſa de futuro, & tunc aut in contractibus qui habent in ſe cauſæ relationem , vt in quatuor contractibus innominatis poſitis in l. naturalis, ff.de præſcrip.verb.& tunc cauſa præſumitur finalis,l.j.in fi.ff.de rer.diuiſio.Aut in contractibus,qui non habent in ſe relationem,vt in contractu donationis,legato,libertate,& tunc in dubio cauſa præſumitur impulſiua, niſi contineat intereſſe illius, qui cauſam apponit, l. ij. §.vlt.ff.de donatio. vel niſi ſit de eſſentia actus,id eſt,vt ea circumſcripta,actus non ſubſiſteret,l.ſed ſi maritus,§. vlt. ff. de don.inter vir. & vxor.vel niſi ex ea augeretur effectus, l. ſi quis pro redemptione,C. de donat.

Ad Bal.red. Cauſa de præterito an ſit finalis, an impulſiua. Cauſa item de futuro.

32 ¶ Idem in l. j. col. j. verſi. item poni poſſunt in vim, C.quando non petent. part. ſcribit breuiter cauſam finalem illam intelligendum eſſe, qua poſita in eſſe, ponitur quoq; in eſſe voluntas diſponentis,& ea ceſſante ceſſat conſenſus, per l. vlt.ff. de hære.inſt.ſubditq; confeſtim cauſam ſiue rationem eſſe duplicem, nam quandã influere effectum,quandam remouere ipſum effectum,id eſt,obicem ſiue obſtaculum,& alia quædam ſubiungit quæ huc nõ admodum pertinent.Sed & quæ priùs dixerat, multùm obſcura ſunt.

Einſd. Bal.

33 ¶ Idem in l.eam quam,col.ij.verſi.venio ad no.C. de fideic. dicit, quòd cauſa finalis ea præſumitur,quæ ſecũdum iuris rationem debet eſſe finalis,per tex.ibi,& in l.ſi pater,C.de hæred.inſtit. vel vt ipſe ibi ſubdit, quæ aſsignatur à diſponente loco finalis cauſæ, per l. cũ pater,§.dulciſsimis,ff.de leg.ij. & no. in d.l.ſi is qui animo, ff. de acq. poſſeſ. Et ita eum ſequitur Barb.conſi.xix.ſacro ſcriptum eſt euangelio, col. pen.verſi. præterea facit ad prædicta, lib.ij.Sed id non minùs obſcurum:neq; enim declarat quæ cauſa debet eſſe finalis ſecundũ iuris rationem nec quæ pro tali aſsignari cenſeatur, niſi id expreſsè diceretur.

Einſd. Bal.

34 ¶ Idem in l.j.verſi.quæro quomodo cognoſcimus, C.de ſal.cau.adiect.lega.ſcribit eam cauſam finalem exiſtimari in contractibus, ex cuius radice oritur obligatio,per d.l.damus, ff. condict.indeb. in legato autem eam dici finalem, quádo ceſſante cauſa ceſſat titulus legati, vt in legato pro dote vel ſepultura,l. filio, §. matri ſuæ, ff.de adimend. lega. & §.hoc ſi præſenti,in auth.de ſanctiſſ.epiſc. Et hoc quidem eſt multò obſcurius.

Einſdem. Cauſa finalis eſt ex cuius radice oritur obligatio.

35 ¶ Idem in l.j.col.j.verſi.& ſi tu quæris, C.de confeſ. dicit, quòd ſi ſit aliquid quod implet vel veſtit contractum, tunc ratio præſumitur finalis, per l. cum enim,ff.de nouat. At ſi nihil ſit quod illum impleat aut veſtiat,præſumitur impulſiua. Et hoc quidem,inquit, vbi eſt error, ſed quando fit ex certa ſcientia.ſemper præſumitur impulſiua,per d.l.ſi diuortio,ff. de verb. obliga. Niſi tamen in mutuo, & cætera quæ ſequuntur, quæ de induſtria omittimus veluti nihil ad hunc locum pertinentia.

Einſdem.

36 ¶ Idem in c.quemadmodũ,col.ij.verſi. porrò cauſa finalis, extra de iureiu. dicit eam cauſam eſſe finalem,quæ cùm vera eſt,imponit ex neceſsitate impulſiuam liberalitatem,per l.Titio centum,

Einſdem.

centum,in prin.ff.de cond.& demonſt.Sed & idem con.ccccl x.& præmitto quod iſtus ius, col.ij.verſi.pone omnis cauſa,lib.iij.dicit omnem cauſam eſſe finalem,& è diuerſo impulſiuam,etiam ſi aliàs finalis eſſet, ſi id diſponentes voluerint,vt ſemper aliàs pactum regit cõtractus,l.j.§.ſi conuenit,ff.depoſ. Quod & idem propemodum dicit in l.falſam,ſtatim poſt prin.ibi,no.quòd etiam,C.ſi ex falſ.inſtrumen.

37 ¶ In qua etiam opinione ſunt, qui dicunt ſimpliciter cauſam dici finalem, cùm diſponens *De eadem re.* non erat aliàs facturus: impulſiuam,cùm erat alias facturus. inter quos eſt Io. Monac. in c. cupientes, col.ij.nu.4. de electi.lib.vj. Collect.in c.poſt tranſlationem,col.j.verſ. ſed quam cauſam,de renuncia.Imo.in c.poſt tranſlationem,col.vj.nu.42.de renuncia.&alij plurimi. Sed id nobis inutile eſt, niſi & illud ſciamus, quando diſponens non erat vel erat aliàs facturus. Et certè minimè id dubium, cùm diſponens id expreſsè declarat, vt dicit Alberi. in d.l.generaliter, col.ij. verſi.eſt etiam quarta,C.de epiſ. & cler. Alias autem ſi id ſcite velis, adi Bar.in l.demonſtratio §. quod autem, col.iij.ff.de condi.& demonſtr.

38 ¶ Sed vt redeamus,Cy.& Sali.in d. l. generaliter,C.de epiſ. & cle.aliter de hac re loquuntur. *Ex aliis.* Ille enim poſt Petr.in ij.quæſt. dicit breuiter cauſam finalem eſſe propter quam immediatè aliquid conceditur : impulſiuam, quæ occaſionem remotam præſtat.quod admodum obſcurum eſt, niſi referas ad id quod dicemus inferius in xiij.limita.nu.8.ſunt & qui dicut, & in xx.limitat.poſt prin.Sali.autem ibi,ante fin. dicit, quod ſi ad actus validitatem eſt neceſſaria cauſæ expreſsio,præſumitur cauſa finalis, per d.l.ſed & ſi mors.§.vlt.cum l.ſeq.ff. de donat.inter vir. & vxor. & l.quod adipiſcendæ,eod.tit. Aliàs impulſiua per d.l. Titio,in prin.ff.de cond.& demonſt. Sed & id Oedipo indiget.

39 ¶ Idem Cy.in l.ſi quis pro redemptione.C.de dona.aut cauſa,inquit, continet aliquid fauo- *De eadem re.* rabile vel pium,& præſumitur finalis.l.ſi ego,in prin. ff.de iure dot. aut nihil tale,& tũc aut intereſt alterius quàm donatarij, & præſumitur finalis.l.ſi tibi legatum.ff.de lega.iij.Aut nõ intereſt niſi eiuſdem donatarij, & præſumitur impulſiua.l. ij. §.vlt. & l.ſeq.ff.de donat.Ipſe quoq; Saly.in l.conuenticulam,col.j.verſi.ſed tunc quæro. C. de epiſ.& cleri.dicit quòd ea cauſa cenſetur finalis,cuius ſenſus non eſt contrarius iuri communi.Aliàs impulſiua,& dubitationis cauſa tantùm adiecta.l. ſi quis patrem. C.de cond.inſert.

40 ¶ Verùm idem Saly.latiùs proſecutus eſt in l.ſi pecuniam, in prin.col.vlt.verſi.nunc ad de- *De eadem re.* clarationem,ff.de condictio.ob.cauſ.Si inquit,cauſa appoſita concernit præteritum, & tũc dicendum eſt,vt no.doct.in l.ſi damus.ff.de condict.indeb.Si futurum,tunc aut exprimitur per modum conditionis,& dicitur finalis,l.ij.§. vlt. ff. de donat.& no.gl.vlt. in l.ſi militem, C.de condi.ob cau. niſi in certis quibuſdam caſibus no. in l.j.C. de inſtit.& ſubſti. Aut exprimitur in vim modi,& tunc aut cauſa reſpicit commodum dantis, & dicitur finalis,l. Titio,in prin.& l.quibus diebus,§.vlt.ff. de cond. & demon. Et ideo in quatuor contractibus innominatis mutuam correlationem habentibus, cauſa finalis iudicatur, l. j. ad fi.ff.de rer. permu.& l.naturalis,§.j. ff. de præſcri. verb. Et idem ſi commodum tertij concernit,l.proximè allegata.& l.liberto,§. Lucius,ff.de annuis lega & l.ſi tibi purè,ff.de leg.iij. Aut commodum recipientis tantùm,& tunc aut expreſsio illius cauſæ requiritur neceſſariò ad ſubſtantiam actus qui geritur, & iudicatur finalis,l.ſed ſi mors,in fi.& l. ſeq.& l.quod adipiſcẽdæ,ff. de dona. inter vir.& vxor. Aut non eſt neceſſaria, & tunc iudicatur impulſiua, l.iij.§. ſi quis quaſi,verſi.quanquam,ff. de condict. ob cauſ.& d.l.Titio,j.reſpon.ff.de condi.& demonſtra.niſi ſi cauſa ob quam datur, eſt fauorabilis & pia,tunc enim præſumitur finalis,l.ſi quis pro redemptione.C.de don.& l.ſi ego,ff.de iure dotium.Hæc ille.

41 ¶ Sed audiamus quid de ea re dicunt,Bart. Imo.& Rom.in d.l. ij. §.vlt. ff.de donat.Ille pri- *De eadem re.* mùm dicit, quòd vbicunq; datur ob cauſam fauorabilẽ vel piam,cauſa finalis præſumitur, vt ſi quis tibi donat vt nubas, vel vt redimas captiuos,per l.ſi ego, in prin.ff.de iure dot. & l.ſi quis pro redemptione, C. de donat. Poſtea autem dicit, quòd eſt conditio, modus, & cauſa, & quòd hæc tria aſſumuntur vt cauſa in hac materia. Aut igitur cauſa apponitur per modum conditionis,& tunc haud dubiè illa conditio eſt cauſa finalis,& illa ceſſante ceſſat diſpoſitio,l.cedere diem,de verbor.ſignifica. & l.qui hæredi in fi.ff.de condit. & demonſtr. fallit in caſibus no.in l. j. C.de inſtit.& ſubſtit.& per glo.& Cyn. atque etiam Dy. in c.imputari,de reg.iur.lib. vj. & l. in teſtamento,ff. de cond.& demonſtr. Quandoque cauſa ſumitur pro modo, vt in toto titul. de condict. ob cauſ. & in omnibus contractibus innominatis, do vt facias,& cæteris. Et aut modus iſte ſiue cauſa reſpicit vtilitatem alterius quàm eius cui datur, vt do tibi centum, vt emas fundum Titio, tunc præſumitur finalis, dicta lege Titio, in fine de condit. & demonſtrat. & l. quibus diebus, in fine eodem titul. & l. ſi tibi purè,ff.de leg.iij. Quandoque reſpicit commodum eius cui datur, & tunc aut ad ſubſtantiam actus requiritur cauſa de neceſsitate,& tunc præſumitur finalis,d. l.ſed ſi mors,§. vlt.cum l.ſeq.ff.de donat.inter vir.& vxo. Quandoq; neceſſariò non requiritur,& tunc impulſiua præſumitur,per l.Titio centũ,in ij.reſpon.de cond.& demon.niſi ille modus reſpiciat cauſam fauorabilẽ,per iura ſupra in prin.allegata.Et ſubiũgit,ꝙ cũ quæritur,an ceſſante illa

te illa cauſa finali ceſſet effectus. Et in vltimis voluntatibus, inquit, ſi illa cauſa per modum
modi adiecta ceſſat caſu fortuito, repeti nõ poteſt l. ſi fundũ, per fideicõmiſſũ, §. j. ff. de lega.
j. In contractib. autẽ ceſſante cauſa datur repetitio, per d. §. vlt. & in toto tit. de cond. ob cau.
Tertiò, inquit, ſumitur cauſa propriè de præterito, vt d. l. damus, de condict. indeb. & l. ſi ita
legatũ, in fi. ff. de condi. & demon. & tunc eſt quædã cauſa legis, & præſumitur finalis. l. cũ
tale, §. falſam, ff. eo. tit. niſi aliud expreſſè reperiatur, vt in l. j. §. ſexum, ff. de poſtulan. Et ita
inquit, dicitur, communiter, ſed verum eſt quòd gl. in d. §. falſam, non loquitur de cauſa ſed
de ratione legis, quæ ſi habet locum, habet etiam locum obſeruantia ipſius legis, & de fu-
turo eſt. l. cùm mulier. ff. ſolu. matrim. Cauſa autem propriè eſt de præterito, quæ etiam ſi
vera non ſit, non vitiatur diſpoſitio. per d. §. ſexum, quia illa impulſiua eſt. Hæc ille.

42 ¶ Imo. autem & Ro. in d. l. ij. §. vl. ſe omnino referunt ad Bar. ſed illud addunt ad id quod di- *De eadem re.*
xerat, cauſam præſumi finalem in his quæ conditionaliter proferuntur, vt procedat ſiue lo-
quamur in contractu, l. j. ff. de donat. Siue in legato, §. longè magis, Inſt. de leg. & l. qui hæ-
redi. ff. de cond. & demon. Siue in legibus & ſtatutis, per no. à Cyn. in l. conuenticula. C. de
epiſ. & cler. & ab omnibus in l. generaliter, eo. tit. Niſi vt ſubdit Imo. aliud, appareat expreſ-
ſè vel ex coniecturis, quia ſic intelligendo reſultaret prauus, vel obſcurus vel rei contrarius
intellectus. l. ij. cum ibi no. C. de cond. inſert.

43 ¶ Idem Bar. in extrauag. ad reprimendum, in verbo, ne ex eorũ abſentia, ad fi. dicit, quòd cũ *De eadem re.*
lex eſt declaratiua, eius finalis ratio colligi poteſt ex lege antiqua, quam hæc declarat, vt pa-
tet ex omnib. ferè legibus Iuriſconſultorum, & maximè ex l. ſed & ſi lẽge, §. item ſi rem, ff. de
petit. hæred. & l. ſtipulatio iſta, §. alteri, ff. de verbor. obligat. & illa, inquit, propriè dicitur ra-
tio. Si verò eſt lex noui iuris inductiua, tunc ratio illius ex eadem colligitur, ſi ſit expreſſa, vel
ex præfatione eiuſdem. vt in d. extrauag. & in l. vlt. ff. de hære. inſt. & l. j. ff. ad S C. Macedo-
nia. Et iſta magis propriè appellatur cauſa finalis, quàm ratio, l. cùm pater, §. dulciſſimis, ff.
de leg. j. & l. illis libertis, ff. de condit. & demonſtrat. & l. adigere, §. quamuis, ff. de iure pa-
trona. Et hac ceſſante ceſſat lex, vt dd. ll. vbi verò ratio non apparet, debemus ſtare propriæ
ſignificationi verborum, l. j. §. ſi is qui nauem, ff. de exercit. actio.

44 ¶ Hæc Bart. cui Imo. in d. l. ij. §. vlt. col. j. verſi. item adde circa id, & ibi quoq; poſt eum Ro. *De eadem re.*
col. j. verſic. & poteſt dubitari. ff. de donat. addunt, quòd hoc vltimo caſu, cùm ſcilicet non
apparet de ratione, recurrendum eſt ad rationem naturalem, arg. c. quia ratio, de præben. &
c. conſuetudo, diſtinct. j. & §. ſed naturalia, Inſtit. de iure natu. gent. & ciuil. Et idem voluit
ipſe Imo. in c. poſt tranſlationem, col. viij. num. 50, de renunciat. Panor. in c. ſuggeſtum, col.
j. in ij. not. de appellat. Iac. à S. Georg. in l. vlt. col. j. C. de edict. diui Adria. tollen. vbi expreſſè
dicit quòd hæc ratio naturalis præſumitur eſſe finalis, & vide quæ dicam infrà, in hac ead. li
mitatione. nu. 67. incip. quintum quòd ratio.

45 ¶ Nec omittemus quid de ea re ſcripſit Paul. Caſtr. conſil. cccxiiij. ſuper eo quod quæritur *De eadem re.*
facit dubium, in j. dubio, ibi nec obſtat, lib. j. quòd cauſa quæ mouet legiſlatorem ex parte
ante, id eſt, quæ illum impulit ad ſic ſtatuendum, vt fuit improbitas illius Calphurniæ, aut
vt alij legunt, Afraniæ: & illa quidem, niſi ſit in lege expreſſa, non dicitur finalis, ſed impul-
ſiua, l. prima, §. ſexum, ff. de poſtul. Cauſa autẽ propter quã mouetur legiſlator ex parte pòſt,
id eſt, propter cuius finem & effectum fit, vt fuit in illo caſu verecundia ſexus muliebris in
edicto Prætoris: & illa cenſetur finalis, qualitercunq; poſſit apparere de ea, etiam ſi non
fuerit expreſſa. Sed hæc manca ſunt & mutila, nec omnino ſatisfaciunt.

46 ¶ Alij autem dicunt eam cauſam eſſe finalem, quæ cohæret diſpoſitioni, aliàs impulſiuam,
per gl. in l. demonſtratio, §. quod autem, & Bart. in iij. quæſt. & alibi ſæpe in eo. §. ff. de condi.
& demon. Et id quoq; expreſſè voluit Saly. in l. j. ad fi. C. de fal. cau. adiec. leg. & Soci. conſ. *Quando cau-*
elix. hoc exordio, in præſenti conſultationis, col. vj. verſi. confirmantur etiam prædicta, lib. *ſa dicitur co-*
ij. Quando autem cauſa dicatur cohærere diſpoſitioni, vel non, declarat Saly. in d. l. j. & ibi *hærere diſpo-*
quoq, ante eum Bar. & idem Bar. in d. §. quod autem, col. iij. verſi. tertio modo. & Imol. in l. *ſitioni.*
vlt. col. ij. verſi. aduerte tamen, ff. de hæred. inſtit. Ang. Aret. in §. ſi quis, Inſti. quib. mo. teſta.
infir. vti apud illos videre poteris.

47 ¶ Io. Monach. ante illos in c. vlt. col. vlt. in verbo, ceſſante, & ibi poſt eum Io. And. in eodem *De eadem re.*
verbo, de hæret. lib. vj. dicunt quod in dubio præſumitur cauſa impulſiua, per l. ſed ſi mors. *Qui in dubio*
ff. de don. inter vir. & vxo. niſi factum eſſet indifferens ad impreſſionem huius vel illius cau- *dicunt cau-*
ſæ, vt tunc in dubio donans videatur potiùs dirigere in quem vſum conuertat donatarius *ſam præſumi*
rem donatam, quàm vt neceſſitatem ei imponat, aliàs non daturus, vt in l. ij. §. vlt. ff. de do- *impulſiuam*
nat. Sed vbi factum non eſt indifferens, ſed limitatum ad vnum extremum per ius ſcriptũ, *niſi factũ eſt*
vt in d. c. vlt. de hæret. cauſa ceſſante quæ fuit cauſa iuris communis mutandi, ceſſat ius ſpe- *indifferens.*
ciale, & reditur ad ius commune, cùm ſpeciale tollens ius commune, ſit ſublatum. Et idem
voluit Collecta. in c. cùm ceſſante, in princ. de appellatio.

48 ¶ Sunt & qui ſimpliciter dicunt cauſam impulſiuã præſumi, & non finalem, in quib. Accur-
ſius noſter in d. l. ij. §. vlt. in gl. vlt. per d. l. ſed ſi mors, §. vlt. ff. de dona. inter vir. & vxo. & l. Ti-

Qui ſimpliciter dicunt in dubio præſumi impulſiuam.

tio,in j.reſpó.& §.ſed cũ ante nuptias,circa fi.ff.de cond.& demóſt.& d.l.ſi mulier, C.de iu. dot. Niſi aliter fuerit expreſſum, per d.l. ſi quis ex redemptione,§.vlti.ibi, nulla eis licentia danda,C.de don.& gl.Dy. & Phil.Fran.in c. decet, de reg.iur.li.6.vbi ad hoc præterea allegant d.l.cum tale,§.falſam cauſam,ff. de condi.& demonſt.l aco.Aret. prout illum refert Cy.in l.j.col.j.in iij. oppoſi.C.quæ ſit lon.conſuetu. & Collect.in c.poſt tranſlationem,col. j.verſi.ſed quid ſi dubitatur,& ibi Card.Flo.in §.cæterùm,col.iij.verſ.quæro in eo quod ſuprà,de renuncia.vbi hanc dicit eſſe communem opinionem. Pau. Caſtr.in l.vlt.ff.de cond. ob cauſ.Ang.Aret. in §. illis autem,Inſt.de teſta.milit.vbi dicit illam gloſſ. ſuprà allegatam ad hoc eſſe ſing.infertq; ex ea,quòd in dubio ceſſante cauſa non ceſſat effectus,& quòd qui vult dicere eam ceſſare ceſſatione cauſæ, debet probare eam fuiſſe finalem. & ibi quoque Io.Fran.Ozerius,col.ij.& Soc.qui idem dicit,conſi.lxxxiij.pro certo, ad fi.lib. j.

Qui contrà dicunt in dubio præſumi finalem.

49 ¶ Sunt qui contrà conſtanter affirmant, in dubio cauſam eſſe, & dici finalem, & inter eos Io.And.in c.poſt renunciationem,col. vlt.de renunciat.hac ratione motus,quia propria ſignificatio huius verbi,cauſam,denotat cauſam finalem.Impulſiua autem cauſa non eſt,ſed occaſio,per no.in c.ſolitæ, de maiori. & obedien. & ita dicit vidiſſe ſe id in iudiciis defendi. Sed hæc ratio non placuit Imo.& Ro.in d.l.ij. §.vlt. illi quidem col. ij. verſic.item adde ei, quia dicit: huic,col.j.verſi.quoad ſecundum,ff.de donatio. vti apud eos videre poteris.

Maximè ſi ſit expreſſa.

50 ¶ Sunt item qui in ea ſententia ſunt, vt ſi cauſa ſit expreſſa in diſpoſitione,ea ſemper præſumitur eſſe finalis, ita enim voluit Soc. doctor quidem celeberrimus, d.conſil. lxxxvij.cuius initium eſt,pro certo tex.eſt,col.ij.verſi.ſed alia fit difficultas,lib. iij. per l. iij. & ibi no.ff.de hæred.inſt.Sed tũ hîc omnino vide quæ dicam inferius in 21.limitatio.

Perſonarum qualitas facit præſumi cauſam finalem aut impulſiuam.

51 ¶ Nec deſunt qui in hoc dicunt inſpiciendam eſſe qualitatem perſonarum, vt ſecundum eam iudicemus cauſam eſſe finalem, aut impulſiuam, id eſt, vt præſumatur quis fuiſſe aut non fuiſſe facturus,ſecundum Bal. qui id dicit menti tenendum,in l. cùm veterani,in j.no. per eum tex. C.de dona.ante nupt. & deinde in vlt. no.ex eo quoq; no.ex qualitate perſonarũ aliquid præſumi.& ſequitur Matth. Afflict.in c.j.col.iiij. nu.103.tit.ex quib.cauſ.feud. amit. Id quod certè propè perpetuum eſt in omni materia.vt ſcilicet ex qualitate perſonarũ diſpoſitiones quaſlibet metiamur, vt videre licet ex l. plenum,§.equitij,ff. de vſu & habita. & ibi concor.

Cauſa impulſiua præſumitur, quæ tendit ad commodum ſolius accipientis. Finalis autẽ ſi ad concedentis, vel alterius commodũ tendit.

52 ¶ Ex illis autem, quæ ſuprà diximus, multa colligi poſſunt. Primum, quod cum cauſa tendit ad commodum ſolius accipientis, ea cauſa præſumitur impulſiua. Si ad commodum concedentis vel alterius tertij finalis, quod & præter eos quos in id ſparſim citauimus, voluerunt gl.Bar.Bal.qui eam glo. dicit no.Ang.& Saly.in d.l.ſi mulier, per eum tex. C.de iu. dot.& gl.in l.iij.§. ſi quis quaſi,ff.de cond.ob cau.Cy. poſt Pet.in d.l. generaliter,in fi.& ibi quoq; Alber.col.ij.verſi.in contrarium videtur, & Saly.C.de epi.& cle.Collect.in d.c.poſt tranſlationem, col.j. verſi. ſed quid ſi dubitatur,& ibi Ant.col.j.verſi.an autem in dubio,de renunc.Bar.in l.ſi fundum per fideicommiſſum,§.Iulianus,ff.de lega.ij. Alber.in l.vlt.C.de rer.permu.& in d.l.ſi quis pro redemptione.C.de don. Bald.in l.ij. §.vlt.ff. eod.titu.Angel. Raph.Co.& Paul.Caſtr.in l.ij.§. vlt.ff.de dona. Idem Angel.in l.ſciendum,la ij.& ibi Cæpola,ff.de ædil.edict.& ipſe Ang. conſil.cxxiiij.ſolus, col.iij.verſic.& pro hac parte,& iterũ col.ſeq.verſi. an ergo defectus.Imo.conſi,xxxiij.in caſu præmiſſo,col.j.verſic.in contrarium videtur.Pau.Caſt.conſi.ccxiiij.ego Paulus,poſt medium,lib.j. Alex.in l.vlt.col.ij.verſic.allã etiam aſsignat,ff.de condict.ob cau.Soci.conſil.lj. quoniam in præſenti,col.vij. verſic.comprobatur nam principalis intentio,lib. ij.& conſi.lxxxiij.pro certo,col.iij.nu.vij.lib.iij. Car. Alex.in c.verum, col.ij. verſi. cauſa autem duplex eſt,de conditio.appoſ. Iaſon in l.ſi pecuniam,col.vj.verſic.regula eſt,ff.de condict.ob cauſ. & Hiero.Grat. conſil.lxxvij.in præſenti cauſa,col.j.lib.j.

Qui contra quantum ad commodũ alicuius tertij. Niſi is tertius talis eſſet. cui ſtipulari poſſemus.

53 ¶ Et neminem vnum hactenus reperi, qui contrarium diceret præter Bald. quantum ad id quod de commodo alterius tertij pertinet,diximus. Namq; is conſi.cccclx.præmitto quòd iſtud ius,poſt princ.lib.iij. concordat cum aliis, in cauſis quæ pertinent ad commodum accipientis & concedentis.Sed in iis quæ pertinent ad commodum tertij, dicit eas ſibi videri impulſiuas,niſi is tertius eſſet huiuſmodi, cui ſtipulari poſſemus,aut paciſci,cùm ex iis non ſurgat obligatio, ac ne exceptio quidem. Et ſic non ſurgit ius neque neceſsitas implendi,l.donationes in concubinam,§.ſpecies,ff.de donatio. Et ego vt facilè abirem in ſententiã Bal.ita ſcilicet vt illi tertio non competeret actio aduerſus illum, qui accepit, vt ei traderet. Sic etiam fateri oportet competere actionem concedenti in eam cauſam, vt illi alteri traderet ad repetitionem eius rei, cauſa non completa, vt optimè probatur legibus in id à cæteris doctor. ſuprà allegatis.

Quid ſi cauſa ad nullius commodum reſpicit.

54 ¶ Sed quæri poteſt,quid ſi cauſa ad nullius vtilitatem reſpicit,veluti ſi nauis venerit ex Aſia. an tunc præſumatur finalis,an impulſiua: & id quidem à nemine tactum comperi. præterquam à Bal. in d.l.ij.§.vlt.in fi. ff. de donat.vbi dicit præſumi impulſiuam,autoritate gl. quã dicit not.in l.j.in prin.in verbo ſecutum, eo tit.& ſubiungit facere l.ſi ego,ff. de iure dot.Ex

illa

illa autem glo.Imo.ibi not.quòd conditio adiecta donationi quæ non reſpicit commodum, vel affectionem donantis,ſed quandam facti contingentiam,non facit, quo minus donatio dicatur eſſe propria.

55 ¶Quod autem dictum eſt de cauſa reſpiciente commodum accipientis, vt pro impulſiua habeatur,quibuſdam modis intelligendum eſt, vt etiam ex ſupradictis videre licet. Primo niſi ea cauſa reſpiciens commodum ipſius accipientis neceſſariò requiratur,tunc enim ſemper cauſa finalis præſumitur,ad cuiuſcunque commodum reſpiciat,per d.l.ſed ſi mors,§.vlt. cum l.ſeq.ff.de donat.inter vir.& vxor.& nemo in hoc contradicit.

Quid ſi cauſa reſpiciens ad commodũ accipiẽtis neceſſariò requiratur.

56 ¶Secũdo modo intellige etiam ex iam dictis,niſi ſit fauor dotis aut alterius piæ cauſæ & fauorabilis,tunc enim ſemper pro finali erit accipiẽda,vt etiam omnes,qui de hac locuti ſunt, voluerunt ex quibus multos ſuprà retulimus,& præter illos Cy.in d.l.generaliter,& ibi Alberi.col.ij.& Saly.paulò ante fi.& omnes qui de ea locuti ſunt.C.de epiſcop.& cleric. Collecta.in d.c.poſt renunciationem,col.j.verſic.ſed quid ſi dubitatur,& ibi Anto.col.4. verſic. an autem in dubio, de renuncia. Rapha. Co. in d.l.ij.§.vltim.& ibi quoque Pau. Caſt.in 4. caſu, ff.de donat.

Quid ſi inſit fauor dotis aut alterius piæ cauſæ.

57 ¶Nam & aliàs ſemper in omni materia,fauore piæ cauſæ,præſumitur finalis cauſa,l.cùm is, §.mulier,ff.de condict.indeb.& voluit Bal.in l.dictam legem,col.ij.verſ.ego dixi, C.de condict.ob cauſ.Alexã.in additio.Bar.in d.l.ij.§.vlt.de donat.& Carol.Rui.con.cxxxvij. verbis vtriuſque teſtamenti,col.pe.nu.10. lib.ij.

Finalis cauſa ſemper præſumitur fauore piæ cauſæ.

58 ¶Hæc autem intelligo, vt ſcilicet præſumamus cauſam finalem, ſi ſit fauor & commodum piæ cauſæ, vt talis præſumatur. Quòd ſi è diuerſo id tenderet ad odium & incommodum ipſius piæ cauſæ,tunc contrà præſumeremus non eſſe finalem.vt ſi agatur de reuocatione donationis factæ eccleſiæ,ob defectum cauſæ:nã tunc non præſumeremus eam cauſam fuiſſe finalem,cùm id tenderet ad præiudicium piæ cauſæ,per text.in c.verùm, & ibi Panor. qui illum in id ſing.dicit, col.j. verſi.ſi autem modus,de condi.appoſ.Ad quod facit illa regula, quod fauore alicuius introductum eſt, non debet in eius odium retorqueri, l.quod fauore, C.de legib.cum ſimilib.& alia,quòd introducta ad vnum effectum,non debent contrarium operari.

Quid ſi eſſet in commodũ piæ cauſæ ſi præſumeretur finalis.

59 ¶Tertiò intellige vt procedat,niſi commodum reipublicę ſit coniunctum cum cõmodo accipientis,vt ſi donem mulieri vt nubat, intereſt enim reipubli.ne ea indotata ſit,leg.j.ff.ſolu. matri.vel ſi alicui donẽ,vt reficiat domum ſuam, nam reipubl. intereſt domos reparari, ne vrbs ruinis deformetur,l.ſingulari,C.de ædifi.priua. tunc enim cauſa præſumitur finalis, & repeti poteſt,quod in eam cauſam datum eſt,niſi cauſa impleatur,Alberi.in d.l.generaliter, col.ij.ver.circa hoc tantum,C.de epiſc.& cle. ad hoc referens d. l.ſi quis pro redemptione, circa fi.C.de donationi.& d.l.ſi ego,de iure dot.quamuis alij vbique,& ipſemet, vt alibi diximus,id tribuant fauori piæ cauſæ.Sed vtrunque,ſcilicet cauſam piæ cauſæ, & reipublicæ, in hoc æquiparat Aegid.Bellam.in d.c.& ſi Chriſtus, col.iij. verſ.ſi dubitatur, de iureiuran. & Imol.in d.l.ij.§.vlt.ſtatim poſt princ.ff.de donatio.& alij multi.Quanquam & hoc ſpectat ad id quod ſuprà diximus de cauſa reſpiciente commodum alterius, quàm accipientis.

Quid ſi commodũ reip.ſit coniunctum cũ commodo accipientis.

60 ¶Secundum quod ex ſupradictis colligi poteſt,quod cauſa finalis præſumitur ex diſpoſitione conditionali,quod & vltrà alios multos,quos ſuprà etiam ſpatim citauimus, voluerunt Bar.in l.demonſtratio,§.quod autem,col.iij.ver.tertio modo,per eum tex.ff.de condi.& demonſtra.Aegid.Bella.in c.poſt tranſlationem,col.iiij. ver.de conditione, de renun. Saly. & Ludo.Bologni.in d.l.damus,ff.de condic.indeb. Raph.Co.in d.l.ij.§.vlt.circa mediũ, & ibi Pau.Caſt.verſ.ſecundus caſus,ff.de donat.Iac.à S.Georg.in l.vlt.col.j.C.de edic. diui Adriani tol.& Io.Fran.Ozet.in §.ſupradicta,col.ij.nu.vij.Inſtit.de milit. teſta.

Cauſa finalis præſumitur ex diſpoſitione cõditionali.

61 ¶Et nemo repugnat,idq; optima ratione,etiam ſi deeſſent tex.id expreſſim probantes,quos ſuprà ex aliis adduximus.Nam conditio formam inducit & ſolennitatem non leuem,Bal.in auth.matri & auiæ,col.j.ver.quidam tamen dicunt,C.quando mul.tute.offic.Alex.in l.ij.§. vlt.col.ij.ver.paſſus non eſt,& ibi quoque Fran. Are.col. vlti. verſ.ſecundò principaliter, & Iaſon col.ij.ver.limita iſtam regulam,ff.de vulg.&pupil.ſubſtit.vbi ex eo dicunt,nõ leue eſſe quod per conditionem profertur,cum aliis concord. ibi ab illis adductis, & à me numeroſius in tractat.Retract.tit.ij.§.ij.glo.j.nu.3.inci.& eò quidem magis.Idcirco ea eſt de ſubſtãtia probationis,vt dicit ipſe Bal.conſ.cxxij.vtrùm dictus proceſſus,col.j.verſ.allegatur tertiò lib.iij.& debet ſeruari in forma ſpecifica,l.Meuius,& ibi Bar.in prin. & l. qui hæredi, ff. de condi.& demonſtra. & Doctor. vbique.

Conditio formã inducit. Et ſolennitatem non leuẽ. Conditio eſt de ſubſtantia probationis. Et ſeruanda eſt in forma ſpecifica.

62 ¶Tertium,quòd cùm lex vel diſpoſitio eſt generalior ratione ſiue cauſa, ea cauſa cenſetur eſſe impulſiua,& nõ finalis,quod & præter eos,quos etiam ſuprà citauimus,voluit Io. And. in c.quoniam,in verbo,dominorum,& ibi Domi.ver.quòd ſi aliquis,& iterum ver.ſecundò nota vnum modum,& Phili.Fran.paulò poſt medium,de immunit.eccle.li.vj.Bal.in d.l.generaliter,col.ij.verſ.ſed in dubio,& ibi quoque Alberi.col.ij.verſ.ſi autem ceſſat,C.de epiſ.& cle.& idem Bal.in d.l.de quibus,col.x.ver.quo ad ſextum,ff.de legib.Ant.in clem.j.de elect.

Cauſa impulſiua eſt,cùm lex eſt illa generalior.

Corne.con.xxxv.ſemper mihi viſa fuit,col.ij.verſ.& illæ ſubdoctiones,li.iij.& con.lxxxviij. licèt in primo,col.iij.ver.& quando ratio,li.j.& conſ.clxxvij. circa quod eſt primò videndū, col.iiij.verſ.nec obſtat qood in contrarium,lib.iiij.Feli.in c.cum nuncius,col.j.de teſtib.Iaſ. in auth.quas actiones,col.iiij.verſ.puto tamen gratia.C.de ſacroſ.eccle.Nicol.Eueral.in locis legalibus in loco à ceſſatione rationis,in fi.Chaſſe.conſ.lv.ſtante conſuetudine, colū. ix. nu.3.& ſeq.& ad hoc ipſe Corne.vbiqoe allegat glo.in l.vlt.ff.de offic.procur.Cæſar.& in l. j.ff.de except.quæ mihi non admodum huc pertinere videntur.

Contra id quod dictum.

63 ¶ Sed aduerte lector amantiſsime,nam id ex diametro pugoare videtur aduerſus id,quod diximus ſuprà in ceſſante ratione legis,no.139.incipiente,propreteaq; diſpoſitio,& ſeq.videlicet quòd diſpoſitio quantumlibet generalis reſtringitur per rationem ſpecialem. Niſi dicas ad tollendam huiuſmodi contrarietatem, quòd illud intelligitur de ratione legis vel diſpoſitionis propriè ſumpta,quæ reſtingit ac limitat diſpoſitionem generalē. Hîc autē loquimur de cauſa differente à ratione propriè ſumpta,vt etiam diximus ſuprà,poſt prio.huius operis, & ſecuodū ea quæ ſcribit Bar.loquens de hac materia io l.ij.§.vlt.col.ij.ver.tertiò ſumitur,ff. de dona.& in l.demōſtratio,§.quod autem,col.vlt.in 8.q.ff.de cond.& demonſtrat.

Cauſa quæ ex procemio ſumitur,finalis præſumitur.

64 ¶ Quartum quòd cauſa quæ ex procemio ſiue præfatione ſumitur, præſumitur finalis. & id præter eos,quos ſuprà in id adduximus,voluerūt Bar.Bal.Ang.& Imo.oon ſemel,in l.vl.per rex.ibi iuncta gl.in verbo,modus,in fi.ff.de hær.inſti. & id dicit ipſe Bal. in ij. no. notatu dignum,nec aliam eſſe legem,quæ id ita bene probat,& iterum ipſe Bal.ibi,in j.oppoſ.& idem Bal.in procemio C.§.quibos,qoi eſt vlt.in j.no.& in l. vt liberis, in j.no. per illum tex. C. de colla.& in l.noſtram,col.j.ver.tu dic,C.de teſta.& in l.j.ff.de ori.iu. & con. ccl.in q. domini Milani,col.vl.ver.itē procemiū,li.j.Car.Flo.& Imo.in c.ex parte,quod eſt pe.vterq; ad fi. de cle.coniug.Ro.con.clxxx.ſi admittimus,col.ij.ver.præmiſsis tamen oō refragantibus. Alex. con.cxix.viſo proceſſu cauſæ,col.vl.ver.circa ſecundū,li.v.Ang.Are.in §.ſed & ſi quis,col.ij. ver.in glo.expreſſum,Inſtit.quib.mod.teſta.infir.Philip.Fran.in c.quoniam, poſt medium, de immunit.eccleſ.lib.vj.Socin.conſ.lxvij.incip.cooſ.& c.viſis inueſtituris,col.iij.ver.ſecundò probatur,& iterum ver.tertiò ſi dicta cooclusio,lib.j.quod con.repetitur con.clxv.li.ij.& idem Soci.coo.clix.in præſenti conſultatione præmittens aliqua,colum.v.ver.quartò & vlti. lib.ij.& coo.cclxxiij.in præſenti cōſultatione conſiderata,col.vlt.ver. præterea dico quòd ex quo,d.lib.ij.Iac.à S.Georg.in l.vlt.col.j.C.de edict.diui Adria.tollen.Fran.Curt.Senior,cō. xxxix.viſis & diligenter,col j.Philip.Deci.conſ.ccclxxix.requiſitus pro conſilio,col.iij. verſ. & vlterius iſta concluſio.Io.Fran.Ozer.in §.præterea,col.iij.nu.x.Inſti.de milit.teſta.Maria. Socin.Iunior conſ.xxj.circa propoſitam quæſtionem, col.j. lib.j.

Procemium oſtendit mentem & volūtatem diſponentium.

65 ¶ Et huc quoq; ſpectant alij tex.probantes mentem & voluntatem diſponentiū ex procemio maximè colligi,ſcilicet l.itē,quia,§.vl.ff.pac.& l.cum hi,in prin.& ibi Bar.col.j.ver.itē no.ex iſto verbo,& iterum in §.eam tranſactionem.& ibi quoque Ray.ff.de tranſact.& l.regula,§. ſi quis,& ibi quoque Bar.& Bal.ff.de reg.iu.& l.Titia,§.idem reſpondit,ff.de ver.obli. & l.j. & ibi Bar.ff.ad S C.Mace.& l.cū pater.§.dulciſsimis,ff.de lega.ij.& in c.ex multa,§.ſecundò quæſiuiſti,ibi,verū ſi ad ſuperiora,& ibi Pan.col.ij.in 4.no.de voto.& c.vbi periculum,& ibi Io.Aod.ne cle.vel monach.li.vj.Bar.in l.eum qui certarum,ff.de ver.obl. & in procemio C. col.vl.ver.oppono & videtur,& ibi Bal.in §.vl.in j.no.& idem Bar.in l.ambitioſa,col.antep. ver.viſis & examinatis,ff.de decret.ab ord.faciē.Imo.in d.l.vl.col.j.ff.de hære.inſti.Ro. con. xvj.viſo themate,col.j.vbi ex hoc dicit & probat ſigillatim ex ſtatuti præfatione,diſpoſitiooē conſtringi,extendi,& declarari.& conſil.xc.viſo themate quæſtionis,col.j.ver. his tamen nō refragaotibus.Pan.con.xciij.ſtatuto ciuitatis Groſſeranę,colum.ij.ver.ſecuodò videtur,lib.j Alex.conſ.vij.viſis & diligeoter animaduerſis,col.ij.ver.verba enim appoſita,li.ij.& con.lv. quoniam cauſa,poſt.prin.li.v.

Declaratio eius quod dictum eſt cauſam procemy præſumi finalem.

66 ¶ Sed illud tamen quod diximus,ex præfatione præſumi cauſam finalem,intelligit Barb.aut quiſquis is fuit,qui eam additionem fecit ad Pan.in c.poſt tranſlatiooem,de renunciat.vt id quidem non ſit ex natura præfationis,vt eā vim obtineat,ſed ex natura cauſæ expreſſę in ipſa præfatione.Si enim in ea exprimeretur cauſa,quæ haud dubiè ſua ipſius natura eſſet impulſiua,nō fieret nec præſumeretur eſſe finalis,vti dicit voluiſſe Bar.in extrauag.ad reprimedū, in verbo, ne ex eorum ableoua vbi tamen id non dicit, ſed ſimpliciter cauſam ſumptam ex præfatione præſumi finalem,quòd certè verum eſt,niſi natura ipſius cauſæ repognaret.

Ratio naturalis etiā non expreſſa præſumitur finalis.

67 ¶ Quintum,quòd ratio naturalis etiam non expreſſa io lege vel alia diſpoſitione, facit præſumi eam eſſe finalem,vt ex Bar.& aliis diximus ſuprà ou.44.Quibus adde tex.io l.cū ratio, in prin.ff.de bon.damnat.qui dicit naturalem rationem eſſe legem quandam tacitam, & in l.j.§.in primō,ibi,naturali ratione ſubnixū,C.de cad.toll.Ex quo Bal.ibi,in prin.not. ea quæ ſunt naturali ratione ſubnixa,debent iotrocta & illibata perpetuò cuſtodiri:& ideo, inquit, ad naturalem rationem eſt recurreodum,quæ optimus eſt legis clypeus, quod dicit tenendum meoti.& ſequitur Felyn.io c.tua oos,col.ij.verſ.& ad iſta,de iureiur. & Matth. Afflict. in c.j.col.v.nu xxv.tit.qui ſucceſ. teneant,

Etvide

68 ¶ Et videmus etiam aliàs iuriſconſultos ſuis legibus inniti ratione naturali, l.j.§.ſi id quod, ff. de actio.& obliga. ibi palam eſt naturali ratione inutilem eſſe, & in l.itaque, in princ. ff. ad l. Aquil, & in l.ſi à patre, §.vlti. ff. de perit. hæred.& in leg.ij.§.j.ff. de vſufruct. earum rer. quæ vſu conſumun.& l.j.§.patens, ff. de lib.agnoſcen.& §.j.Inſtit.de nupt. & §. conſtituitur, Inſtitut.de vſofruct.

Ratione naturali inniti tur iuriſconſulti.

69 ¶ Vti & naturali quoq; æquitate, vt paret ex l.j.in prin.ff.de pact. vbi gl. declarat, & l.j.in prin. ff.de mino.& l.j.in prin.ff.de l.præſtan. quod & ſæpe faciunt noſtri Doct. præſertim Bal. vt videre poteris apud eum, in l.reſcripta, paulo ante fi.C.de preci.impe.offeren.& in l.j.quam vnã legit.C.ſi aduerſ.delic.& in authen.niſi rogati, col.iij.ver. hac ratione determinatur, C. ad S C.Trebel.& in c.j.§.hoc quod nos, col.j.in verbo, pro bono pacis, tit.de pace Cõſtant. Quod non longè diſtat à ratione ipſa naturali, vt dicemus poſtea. nam & rationẽ ſimpliciter pro æquitate naturali intelligit gl.in c.j.§.denique, tit. quæ fuit prima cauſ.benefi. amittend.

Et naturali æquitate.

70 ¶ Suntq; & aliæ multæ leges quæ naturã pro vnico ac ſolido teſtimonio & ratione adferunt, vt l.ſi nõ ſortem, §.libertus, poſt prin.& iterum in fi.& vtrobiq; gl.in verbo natura, ff.de cõd. inde.& l.nã & hoc natura, eo ti.& l.naturalis, in prin.ibi naturalis eſt, eo quoq; ti. neq; enim ibi naturalis dicitur condictio ea ratione, quam dicit gl. ibi, ſed quia natura id æquum erat, vt dicitur in d.l.nam & hoc natura.& præterea adduci poteſt, l.adoptio, ff.de adop. vbi adoptio in his tantum perſonis locum habet, in quibus etiam natura poteſt habere. Cuius legis autoritate atque etiam §.minorem, Inſti.eo. Docto.ſæpe illud aſſumunt, legem atque artem imitari naturam.& inter cæteros Bar.in l.ſi is, qui pro emptore, col.xij.verſ.eius quod eſt impoſsibile, ff.de vſucap. Sed & eius quoque l.teſtimonio Ange.conſ.x.ſanctiſsima, col.v. verſ. fatetur fiſcus, dicit naturam legis eſſe pædagogam.

Natura teſtimonium.
Lex imitatur naturã.
Et ars.
Natura legis pædagoga.

71 ¶ Et per eum quoque §.minorem, tradit Bal.in l.quoties, quæ eſt vlt.poſt princ. C. de ſuis & legit. virtutem legis in naturali ratione conſiſtere. Legem enim ſeſe ſpeculari in natura. & illum refert & ſequitur Fely.in c.tua vos, vbi ſuprà, de iureiur. Cicero autem lib.iij. Officiorum ſcribit naturam eſſe legis fontem. Et cùm nos ederemus commentarios in l.ſi vnquam, C.de reuocand.donatio. quæ, vt illic docuimus, ex meris naturæ præcordiis & viſceribus eſt deprompta, hoc diſticho luſimus,

Eſt legis natura parens, eadémque magiſtra:
Si noſcis, legito hac, continuoque ſcies.

Legis virtus in naturali ratione conſiſtit.
Lex ſe ſpeculatur in natura.

72 ¶ Sed & in eandem ſententiam faciunt aliæ leges, videlicet l.iij.§.ex contrario, ibi contra naturam, ff.de acq.poſſ. vbi Franc.Areti.in j.no. illud quoque ex ea no. quod lex imitator naturam quantum poteſt.& l.j.§.furioſum, ibi, natura manifeſtum eſt, & iterum in §.mutũ, vtẽte iiſdem verbis, ff.de actio.& obli.& l.vbi autem, §.illud, ibi, ipſa natura manifeſtiſsimũ eſt, ff. de verbo.oblig. Cuius etiã autoritate tradit Bal.in c.j.col.v.verſ.itẽ quæritur, ibi, dicit Io. de Broneſco, ti.an agnat.vel fil. quod id quod apparet per rerum naturã nõ indiget probatione.

De eadem re.
Quod apparet per rerum naturam non indiget probatione.

73 ¶ Nec omittendus eſt tex. loquens de naturali iuſtitia, ſed quem omnes vbiq; trahunt ad rationem naturalem, in l.ſcire etiam oportet, ff.de excuſ.tut. Ex quo Ia. Ray. Cy.& ab eis Bal. circa medium no.ſufficere naturalem rationem ſine lege, quod ipſe Bal. dicit no.dignum.& ſequitur Iaſ.in l.illam, col.iij.verſ.limita tamen. C.de collat. vbi ex hoc limitat id quod per eum tex.dici ſolet, quòd erubeſcimus ſine lege loqui. Ex eo quoque tex. idem Cy. in l. non dubium, col.vlt.verſ.primò quæro, C.de legib. dicit quòd propter rationem naturalem etiã non ſcriptam poſſumus recedere à verbis legis, & ſequitur Bald.ibi, col.iij.verſ. ſed hîc vnũ quæro.& Panor.in c.j.col.iij.verſ.nota.ibi, intentione, de iura.calum.

Naturalis iuſtitia.
Naturalis ratio ſufficit ſine lege.
Ratio naturalis facit diſcedere à verbis legis.

74 ¶ A quibus non longè diſtat, quod ſcribit And.Iſer. vti à nonnullis allegatur, in proœm.Feu. col.vl.ver.nam rationabile, quòd naturale & rationabile aliquod dictum ſine lege, ita debet mouere iudicem vt ipſa lex.& ita illum citat & ſequitur Maria.Soc.iunior, con.lxj.inſpectis, col.xij.nu.43.hinc dixit egregiè, li.ij.licèt Aod.ipſe (niſi ſit mendum in meo codice) non loquatur de dicto naturali, ſed tãtùm de rationali. ſed & in id allegat ipſe Maria.Ang.con. cclxxv.thema ſuper quo, col.vlt.dicentem, vt ipſe refert autoritate Ariſtotelis, quærere legẽ vel rationem, vbi naturaliter ſentimus, nihil aliud eſſe quàm infirmitatem intellectus, quamuis. Ang.ſimpliciter loquatur, de his quæ ſenſui patent. At illud primùm, ſcilicet de his quæ naturaliter in nobis ſentimus, dicit idem Ang.in alio loco, videlicet, con.ccclxvij.in quæſt.vertente, col.ij.verſ.primò quia capta. quem in hoc ſequitur Iaſon, qui & ipſe priorem locum in id citat, in authen.ſi qua mulier.col.ij.ver.contrariam opinionem, C.de ſacroſanct.eccle. & in d.l.illam, vbi ſuprà, de collatio.

Naturale dictum ſine lege ita mouere debet iudicem, vt lex ipſa.
Legẽ vel rationem quærere vbi naturaliter ſentimus, eſt infirmitas intellectus.

75 ¶ Quid quòd lex nunquã inducit fictionem aut præſumptionem contra naturæ potentiam, ſiue impotentiam, Id eſt, lex non fingit id quod natura impoſsibile, gl.in l.Gallus, §.ſi eius, in gl.magna, & ibi Bar.& alij, ff. de lib.& poſth. glo.in l.iij.ff.pro ſoc. & ibi Bal. qui ex hoc dicit, quòd fictio imitatur naturam, Bar.in l.ſi is qui pro emptore, vbi ſuprà, & ibi Iaſ.col.xlij.verſ. ex prædictis habes, qui eſt in num.109.ff.de vſuca. idem Bar.in l.eandem, col.j.& ibi quoque Ang.Imo.& Fran.Are.ff.de duob.reis. Pet.Anch.con.xxxij.ſubtiliter & copioſè, col.ij.verſ.i.

Lex non fingit quod natura impoſsibile eſt.
Fictio imitatur naturã.

Naturalis ratio authoritate legis nō poteſt immutari.

ſecundò probo,& doct.vbiq;.Ad quod citari ſolet l.ſi paterfamil.§.vlt.cū l.ſeq. quæ eſt d.l. adoptio,ff.de adopt.& d.§.minorem,Inſti.eo.tit.& l.qui ad certum,ad fi.ff.loca.& l.certè, in princ.ff.de preca.& l.ſi tibi electio,§.vnius,ff.de optio.lega.& d.l.iij.§.ex contrario, in prin. & iterum in fi.de acqui.poſſeſsio.& l.ſi pupilli,§.quid ergo,in verbo nec poſsit, ff.de negot. geſt.& d.l.ij.ff.de vſufruct.earum rerum quæ vſu conſum.vbi ſcribitur naturalem rationem autoritate legis immutari non poſſe.

Ratio naturalis potētiſſima in interpretatione ſtatutorum.

76 ¶ Adde ſuperioribus quod ſcribit Bal.in c.j.col.xiiij.in verbo,aliquid, tit.de pace Conſtantiæ compoſita.prout illum citat Iaſon in d.l.ſi is qui pro emptore,col.lxix.nu.62. quòd ratio naturalis eſt potentiſsima in ſtatutorum interpretatione.Et quod tradit Ang. conſi. cccxlv. primo matris,col.ij.ver.ego in hac diſputatione,quod ratio naturalis certa eſt ratio,& in dubio habetur pro lege ſcripta,per d.§.ſufficit,loquentem(vt iam ſuprà diximus)de iuſtitia naturali.Nam vt Ang.ſubdit,naturalis ratio idem eſt quod iuſtitia naturalis, præualens rationibus coniecturalibus.

Ratio naturalis pro lege ſcripta.

Ratio naturalis præualet rationibus coniecturalibus.

77 ¶ Finem huic rei fecero,modò recenſuerim nōnulla in hanc ſententiam dicta Pan.Nā in repe.c.per tuas,col.xj.ver.nec obſtat ſi dicatur,de arbit.quòd papa nō poteſt diſpenſare cōtra legem canonicam fundatam in dictamine rationis merè naturalis,vti nec contra legem fundatā in ratione iuris diuini.& ſequitur Fely.in c.ad audientiam le ij. colū.v.verſ. bene fateor quòd vbi lex,de reſcrip.& Auguſti.Bero.in rub.de reſcrip.nu.134.& iterum nu.151. idē Pan. in c.vlt.col.iiij.verſ.& licèt ratio,de re iudica.quòd licèt ratio,non exprimatur in lege, tamē illa debet coniecturari,quæ potuit naturaliter mouere legiſlatorem.quod & idē voluit ipſe Pan.in c.ſecundò requiris,col.j.in j.not.de appellat.& rurſum ibi,col.ij. verſ. vltimò no. ibi, ipſe nanque,quòd licitè in deciſionibus cauſarum allegatur ratio naturalis.

Papa ſine cauſa non diſpenſat contra rationem naturalem.

78 ¶ Sed & ipſe Pan.in c.cū ſint,col.j.in vl.no.de deci.quòd cùm ius ſcriptū deficit, debemus recurrere ad rationē naturalem, per d.§.ſufficit.& ſequitur Fran.Curr.ſenior.con.lvij.ſuper eo quod ab ordine,col.ij.nu.17.Denique idem Pan.in c.nulla,in j.no.de præben. quòd poſſumus argumentari à ratione naturali abſque allegatione iurium, per eum text. qui tamen ſimpliciter de ratione loquitur.Et eum tamen ſequitur Fely.in d.c.tua nos,col.ij. verſ.in tex. ibi res,de iureiu.Id quod proximè accedit ad id quod ex Bal.diximus,ſuprà,nu.ab hinc 5.Et huc quoque ſpectat quod dicemus infrà in iij.limitatio.

Ea ratio cōiecturari debet quæ naturaliter mouet

Ad rationē naturalē recurrēdū deficiente iure ſcripto.

79 ¶ Sextū,quod ſuperioribus annectendum duximus, quòd gerundinum facit ſemper præſumi cauſam finalem.Bar.in d.extrauag.ad reprimendū,in verbo,ne ex eorum abſentia, col. j.dicens id probari in l.j.§.j.ff.de dolo,in diffinitione doli,& in l.j.ff.de tute.in diffinitio.tutelæ.Bal.in l.id quod pauperibus,col.j.ver.iuxta hoc eſt ſciendum,vbi id declarat,C.de epiſc. & cleri. Alex.in addit.Bar.in l.ij.§.vlt.ff.de donat.Ioan.Plat.in §.j.verſ.& ſic habes, Inſtit.de actio.Ang.Are.in rub.eiuſdem ti.col.ij.verſ.ex qua etiam no.& ibi quoq; Iaſ.col.xiiij.in paruis,ver.aduertendum tamen eſt.& Hiero.Grat.con.cxxiiij.cùm hæc cauſa,col.ij.nu. 18.lib.j.

Argumentū à ratione naturali valet abſque allegatione iurium.

80 ¶ Et hoc confirmatur,quòd gerundiuū importat neceſsitatem,glo.& Bal.in rub. ff.de eden. Odofre.in rub.C.eo.tit.Bal.in rub.ff.de lib.& poſthu.vbi Bal.dicit quòd importat formam. & Aug.in l.j.in prin.eo.tit.vbi dicit quòd importat neceſsitatem cauſatiuam,Maria.Soci.Senior,in c.j.in fi.de muru.petitio.de quo tamen,quia id perpetuum non eſt, vide Alex. & Iaſ. poſt alios antiquiores,quos citant,in d.rub.C.de eden.& Salyc.in l.j.ver.quæro ab extra, C. de his qui latrou.occul.vbi & alia multa dicit de vi & natura gerundiui.

Gerundiū importat neceſſitatem.

Et formam.

Et neceſſitatē cauſatiuā.

Et conditionem.

81 ¶ Sed vtcunq; ſit de ea re,tamen eam ſententiam principalē fulcit,quod gerundiuum cōditionem facit ex multorū ſententia:quæ ſi vera eſt,huc admodum pertinet,quia conditio denotat cauſam finalem,vt diximus ſuprà nu.60.ſecundum quòd ex ſupradictis.ſed nec hoc quoque perpetuum eſt,vt ſcilicet gerundiuum faciat conditionē:ſed tum demū,cùm iungitur verbo futuri temporis,vt videre licet ex Bar.in l.ſi tu ex parte,ante fi.& ibi Fran.Are.in ij no.ff.de acq.hære.& eodem Bar.in l.j.col.vlt.ver.octauò quæro,ff.de cond.& demonſt. Bal. in l.falſus,col.iij.ver.& nota hic in dictione,C.de fur.Corne.con.xc.in cauſa vertente,col.ij verſ.quia gerundiuum,lib.iiij.& con.cxliij.licèt in hac conſultatione, col.iij. ver. illud enim gerundiuum,eo.li.iiij.& Fely.in c.exceptionem,col.iij.ver.noto quòd illud,de exceptio.Io. Plat.& Ang.Are.vbi ſuprà,Phili.Deci.con.ccccxxxiij.viſa copia,col.ij.ver.non obſtat quod ſecundo.

Dictio, quia, an denotat cauſam finalem.

82 ¶ Septimum,dictio,quia,denotat cauſam finalem,Bal.in l.j.col.j.per glo.ibi,in verbo, occupati.ff.de feri.in j.lec.& in l.j.col.ij.ver.& nota quòd cauſa, C.de fal. cau.adie. Verū Imo.in l.ij.§.vlt.col.j.ver.item adde ei,ff.de dona.nulla Bal.mentione facta,contrarium,tenuit, videlicet quòd cauſa expraſſa per hanc dictionem, quia, tam in contractibus quàm in legatis non præſumitur finalis,niſi fuerit obligatoria, vel acceſſoria cauſæ obligationis, vel niſi ex illa ſperetur lucrum,vel euitatio damni,per ea quæ not.Bar.in l.damus,ff.de cond.indeb.& in l.cùm tale,§.falſam cauſam,ff.de cond.& demonſt.& in l.j. C.de falſ.cauſ. adiec. Sed tu hic omnino vide ipſum Bart.in l.demonſtratio,§.quod autem,col.ij.in ij.quæſt.penè per totam eam quæſt.ff.de condit. & demonſtrat.

83 ¶ Ego verò cum Bal. ſum huius opinionis, vt hęc dictio propriè ſignificet cauſam propriam, & ſic finalem, cùm nulla dictio ſit magis finalis quàm hæc, vt etiam patet ex no. à Car. Flo. in c. quia propter, in j. no. de elect. & in c. verum, poſt prin. de cond. appoſit. Niſi tamen aut natura ſiue ſubiecta materia, aut aliud quippiam ex his quæ diximus, aliud ſuaderẽt, vt bene intelligit ipſe Car. Flor. in c. quia circa, in fin. de conſang. & affinit. nam ſemper & vbique naturam negocij ſiue ſubiectam naturam inſpicere debemus, vt latè diximus & probauimus, in repet. l. ſi vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 37. & aliàs etiam videmus, & ſeq. & alibi ſæpe in ead. glo.

De eadem re.

84 ¶ Nec tamen omiſerim quod ipſe Bal. ſcriptum reliquit in c. quia propter, col. iiij. ver. in tex. ibi quia, de elec. quòd huiuſmodi dictio, quia, eſt redditio cauſæ, vt no. in l. ſi is qui animo, ff. de acqi. poſ. Et quando, ait, ponitur à lege, præſumitur finalis, vt no. in d. l. cum tale, §. vlt. ff. de condi. & demon. ſi verò profertur ab homine, & tunc aut eſt neceſſaria, vt ratio quæ redditur à teſte, & tunc præſumitur finalis, c. cum cauſam de teſtib. aut eſt voluntaria, & pręſumitur impulſiua, vt in l. ij. §. vlti. ff. de donationibus.

De eadem re.

85 ¶ Octauum, quòd in gratiis & priuilegiis in dubio omnis cauſa præſumitur impulſiua, potiùs quàm finalis id enim voluit Bal. in c. decet, & ibi eius autoritate Philip. Franc. ante medium, ver. & dicit hîc Bal. de reg. iur. lib. vj. per no. in l. ij. §. vlt. ff. de donat. Circa quod & tu vide quæ nos latè ſcripſimus ſuprà in hac eadem limitat. nu. 11. incip. hæc tamen prima. cum mult. ſequentib.

Cauſa præſumitur impulſiua in gratiis & priuilegiis.

86 ¶ Nonum, quod & ex præcedentibus depromitur, quòd cauſæ quæ cohærent diſpoſitioni, & quæ inſpecta iuris diſpoſitione inducunt & arctant ad ita diſponendum, dicuntur finales, hanc enim veluti regulam ponit Soci. conſi. clix. in præſenti conſultatione, col. vj. ver. confirmantur etiam prædicta, li. ij. & allegat d. l. j. & ibi Bar. C. de fal. cau. adiec. lega. & ipſum Bar. in l. demonſtratio falſa, §. j. ver. tertiò quæro de effectu cauſæ, ff. de condit. & demõſtrat. & in l. damus, ff. de condi. indeb. & expreſſiùs Imo. in l. ij. §. vlt. ff. de donat. & in c. poſt tranſlationem, de renunc. Suprà autem diximus, quando cauſa dicatur cohærere diſpoſitioni.

Cauſa cohærens dicitur finalis.

87 ¶ Illud denique dixerim in hac tractatione cauſæ impulſiuæ, eam non omnino eſſe ſuperuacuam, inutilem & inefficacem, vt quæ ſufficiat ad id, vt promiſſio non dicatur eſſe nuda & ſine cauſa, ſi ſit cauſa quædam impulſiua, vt voluit Bal. in leg. generaliter, col. iij. verſi. quartò quæro, C. de non numera. pecu. per l. creditor, §. j. ff. manda. & l. à Titio, ff. de verb. obli. quod dicit notandum. & Alex. con. lxxvj. viſo libello producto, col. j. verſ. ex his patet, lib. vj. & facit quòd ſcribit ipſe in l. pactum quod dotali, col. iij. in xvij. quæſtio. C. de collat.

Cauſa impulſiua facit, vt promiſſio nõ dicatur eſſe nuda & ſine cauſa.

88 ¶ Sed & aliud quoque non contemnendum operatur, vt ſcilicet præſtet faciliorem cauſam diſpenſandi, vt videre licet ex c. magnæ, & ibi Panor. qui id ex eo expendit, & aduertendum dicit, col. ij. ver. vltimò no. quòd ceſſante, ibi, aduerte tamen quòd licèt, extrà de voto. Et idẽ voluerunt Anto. & Pan. in c. ex parte tua, col. vlt. ex. de conuerſio. coniuga. per illum eundem tex. in d. c. magnę. Et id certè maximè tibi notandum ducimus, quia multi ſtatim prima fronte, ei ſententiæ minimè aſſentirentur, propter ea quæ no. in c. quia circa, de conſangui. & affinit.

Cauſa impulſiua facit vt facilius diſpẽſetur.

SECVNDA LIMITATIO.

1 ¶ Secundo limita hanc noſtram regulam qua ceſſante cauſa ceſſat effectus, vt non procedat, quando is qui ex ceſſatione ſiue defectu cauſæ contendit effectum ceſſare ſiue deficere, eo ipſo verſaretur in turpitudine, text. eſt no. à paucis tamen in id priuatim annotatus, in l. cùm profitearis. C. de reuoc. donat. vbi allegans defectum finalis cauſæ non auditur, ſi id allegãdo propriam quoq; turpitudinem allegat, & ad hoc illum tex. expreſſim expendit Bal. ibi.

Hæc regula non habet locum, cum ea innixus verſatur in turpitudine.

2 ¶ Et id quidem generale eſt, vt non audiatur turpitudinem ſuam allegans, l. tranſactione finita. C. de reuocan. his quæ in fraud. cred. & l. ſi creditoribus, C. de ſeruo pigno. dat. manumiſ. & l. ſi ſeruus plurium, §. j. ff. de lega. j. & l. ij. ff. de condict. ob turp. cau. & c. ſicut, de teſtib. & c. cùm ſuper quæſtione, de conceſſio. præbend. & c. inter dilectos, de donat. & c. nemini, xv. q. iij. & c. non ſanè, xv. q. v. Super quo tamen, quia recipit multas diſtinctiones, & limitationes, vide glo. in c. inter dilectos, in verbo turpitudinem allegabat, & ibi doctor. de reuocã. donat. & Bal. in repe. l. ij. col. xxix. verſ. ad ſolutionem iſtius quæſtionis. ff. de iureiurã. Panor. in d. c. cùm ſuper, de conceſ. præben. Soci. con. cliiij. viſis in inſtrumento donationis, col. iij. ver. circa primum, & multis ſeq. per iij. vel iiij. col. li. ij. & quæ nos diximus in tractatu Retractuũ, ti. j. §. j. gl. ij. in verbo, *a vendu*, nu. 15. at vnũ eſt, & gl. 18. in verbo, *Le pris que la choſe*, & c. nu. 20. quantum autem, & nu. 24. ſed & aliud eſt, & ſeq. & iterum nu. 72. aut etiam niſi dicas.

Turpitudinẽ ſuam allegãs non auditur.

TERTIA LIMITATIO.

¶ Tertiò limita, vt non procedat noſtra regula quando ratio naturalis repugnaret, vt ceſſaret effectus ob ceſſationem cauſæ: neque enim tunc poſſet aſſumi argumentum à ceſſante cauſa, vti nec à contrario ſenſu, nec quoduis aliud, vt pulchrè dicitur voluiſſe Anto. in c. ad monaſterium, col. ij. verſ. venio ad verb. in refectorio, extra de ſtat. monach. vti refert & ſing. dicit Vincen. Pallio nominatim loquens in caſu noſtræ regulæ, inter con. Fran. Cur. ſenioris,

Hæc regula non obtinet, ſi ratio naturalis repugnat.

Ratio naturalis facit ceſſare omnia argumenta.

conſi.xvij.in ſanctæ nomine & indiuiduæ trinitatis,col.iiij.ver.præterea in quantum:quáuis in meo codice Anto.id non ita ſcriptum ſit. Tamen id admodum iuſtum eſt & rationabile, & id expreſsè tenuit ipſe Ant.ab illis non citatus in c.cùm apoſtolica, col.vlt.& ibi quoque Imol.col.v.verſ.ſi autem cauſa ſit finalis,de his quæ fi.à præla.ſine conſen.capi.Et id confirmatur ex his quæ ſcripſimus ſuprà in j.limita.nu.44.incip. hæc Bar. & iterum nu. 67.incip. quintum quòd ratio,& multis ſeq.vſque ad nu.77.

QVARTA LIMITATIO.

Cauſſam adeſſe certo aliquo tempore ſufficit.

1 ¶ Quarto limita,vt non procedat,quando ſufficit,vt cauſa adſit certo aliquo tempore : nam ſi eo tempore adfuerit,non ceſſabit effectus ſi poſtea ea cauſa ceſſet,l.ſi quis hæredem, C.de inſtit.& ſubſtitut.vbi ſufficit conditionem momento temporis quo adeſſe debuit,adfuiſſe,l. quæcunq;,§.vlt.ff.de publicia.in rem actio.vbi ſufficit poſſeſsio momenti,quo adeſſe debuit, quas ll.ad hoc allegat & inducit Bal.declarando dicta Petri & Cyni,in l.generaliter,col.iij. ver.ſed ego dico,C.de epiſc.& cleri.Imo.in cle.ij.col.ij.verſ.cóclusionem autem, de reſcrip. & Fely.in c.cùm ceſſante,poſt prin.& ibi Phili.Deci.col.j.ver.tertiò fallit,de appellat. idem Deci.in authen.præterea,in fi.C.vnde vir,& vxor.& conſ.xxiiij.cuius factum incipit,mulier cui propter inopiam,col.j.Iaſon in l.ſciendum,§.vlt.verſ.ad idem facit,ff.qui ſatiſd. cogant. & Franc.Ripa in l.ex facto,col.iiij.nu.17.ff.de vulg.& pupil.Et ad hoc quoque allegat Imo. vbi ſuprà,l.iij.ff.de aur.& arg. leg.

Vxor diues facta non amittit quartam ſibi delatã ob paupertatem.

2 ¶ Et ex eo dicit ipſe Philip. Dec. in d.auth.præterea , & d.conſ.xxiiij. quòd ſi mulier,cui ob paupertaté delata erat quarta pars,de qua loquitur,d.auth.præterea,efficiatur poſtea diues, non propterea eam quartam amittit , quia qualitas paupertatis ipſius mulieris requirebatur tempore mortis mariti : quæ cum eo tempore ſemel adfuerit , ſufficit vt perpetuò id beneficium duret.

Qualitatem adfuiſſe tempore requiſito ſufficit.

3 ¶ Sed & huc quoque pertinet,quòd ſi qualitas quæpiam certo tempore requiratur , ſatisfactum erit,ſi eo tempore adfuiſſe reperiatur.l.in delictis,§.ſi extraneus,ff.de nox.& l.ex facto. & ibi Bar.in prin.ff.de vul.& pup.& l.Titius,& ibi Bar.ff.de teſta.mili.& d. l.ſciendum , §. vlt.ff.qui ſatiſd.cog.vbi ille qui quòd tempore iudicij poſsidet immobilia,releuatur à ſatiſdatione,& ſi poſtea deſinat poſsidere ea bona,non tamen tenetur præſtare ſatiſdationem,quaſi cauſa ceſſauerit,quoniam tempus iudicij inſpicitur.Ex quo no.Pau.Caſt.ibi, quòd excuſatio ſemel conceſſa propter aliquam cauſam,quæ aderat congruo tempore , durat , quamuis cauſa non duret. Et quod fortius eſt , etiam ſi ceſſet facto ipſiuſmet excuſati , vt probat ille text.vti ponderat Iaſon ibi,col.ij.verſ.not.ex iſto text.

Reſcriptum directum canonico,aut alteri huiuſcemodi an ceſſet ceſſante illa qualitate.

4 ¶ Et ex hoc quoque fit ,quòd cùm reſcriptũ Papæ non niſi canonico eccleſię cathedralis vel ſimilibus perſonis enumeratis in c.ſtatutum,de reſcri.li.vj.& aliis iuribus, dirigi non poſsit, ſi cauſa per reſcriptum fuit commiſſa canonico , qui poſtea deſinit eſſe canonicus : nam ob id ceſſat commiſsio,etiam ceſſante ẽa qualitate,ſecũdum Per.in l.generaliter,& ibi Bal. qui id tamen declarat,col.iiij.verſ.ex prædictis determinatur , C.de epiſco. & cle. nam vt dicit ipſe Bal.decretalis non requirit iſtam qualitatem adeſſe,niſi tempore impetrationis , vt d.c. ſtatutum,poſt prin.& ibi Ioan.And.in nouella,col.v.ſuper glo. habentibus , vbi id latè tractat poſt alios multos antiquiores ab eo citatos.& certè idem ibi ante eũ tenuere Io. Mona. col.ij.ver.ſed quæro aliquis tempore,& Archi.col.iij.ver.quid ſi cauſa fuit commiſſa , & ibi item ipſemet Io.And.in glo.ordina.in verbo,canonicis,ante fi.ibi,& ſi tempore datæ, & ibi quoque Pet.Anch.col.ij.ver.quartò quæro,dicitur,Domi.col.iij. ſuper ea gl. & Phili. Fran. col.ij.ſuper eadem gl.& præterea gl.in cle.ij.in verbo,principalis,ibi,ſed quid ſi deſiit,& ibi Pau.Eleaz.Car.Flo.col.ij.in vj.quæſt.& Imo.qui latè tractat, ver.concluſionem auté , Pan. in prin.& Barb.col.vij.in paruis,ver.quærit vlterius gl.eo.tit.Spec.qui diſtinguit, ti.de iudice delega.§.vl.quid ſi cauſa.Domin.à rota,deci.cxxij.not.quòd vbi aliquis,in antiq.& Fede. Senen.conſ.xxxij.quæſtio talis eſt,quidam de populo,col.ij.verſ.facit etiam quod no.Bal.in l.prædia,poſt medium,ver.extra quæro quid ſi erat,C.de fideicom.Paul.Caſt.cõſ.cclxxxviij ad primum reſpondetur quòd à dicta,col.iij.ver.ſuper tertio dico li.j.Domi.in c. licèt canõ, in prin.col.ij.ver.primò caſu,de electio.lib.vj.Fely.latè in c.quoniam abbas,col. iij. verſ. ſed nunquid deſinens,& ibi quoque Phili.Deci. qui hanc dicit eſſe communem opi.& id tamẽ duobus modis declarat. Tu tamen vide hic Panor. qui contrarium tenere videtur in d. c. quoniam abbas,col.iiij.ver.ex prædictis videtur mihi difficile,de offic.deleg. & ante illum, licèt non alleget,Cyn.in l.tutelas,ff.de capit. diminut.

Agnatũ eſſe tempore delatæ hæreditatis ſatis eſt.

5 ¶ Quin & huc quoque nonnulli referunt quod alibi diximus , ſufficere vt tempore delatæ hæreditatis quis ſit agnatus,vt hæreditatem ipſam nanciſcatur , etiam ſi poſtea deſinat eſſe, quia id ampliùs non dependet ex ea cauſa.l.vlti.de ſucceſ.edic.& l.vlt.ff.vnde lib.& l.cognatis,ff.de reb.dub.neq; enim agnatio in acquirenda hæreditate reſpicit ſucceſsiuum effectum, quia vno momento acquiritur,l.placet,de acqui.hæred.Hæc enim propemodum Bald. in d. l.generaliter,column.ij.verſicu.in contrarium quia text.dicit,& iterum,column.iij.verſicul. quandoque autem cauſa finalis , C.de epiſcop. & cleric.& ibi quoque ante eum Cyn. poſt Petr.

Petr.col.j.verſi.vnde quæro nunquid. & Imo.in d.clem.ij.col.iij.verſi. hæc ratio concludit, de reſcrip.& omnes vbiq;. Et hoc quoq; poteſt pertinere ad id quod dicemus de actu coonſummato in xij. limitatio.

6 ¶ Nec hinc longè diſtat quod voluit glo.not.in l.j.in verbo,non vlciſcantur,& ibi poſt eum Alberi.Bal.Ang.Saly.Pau.Ca.& omnes præter Pet. & Oldra.qui cõtrarium dicunt,& Cy. qui dubitat,C.in quibus cauſis reſtit.non eſt neceſſ.quòd cùm is qui minor eſt tempore delatæ & aditæ hæreditatis nõ priuetur hæreditate,ob id quòd mortẽ patris non vltus eſt,quia ſcilicet minor eſt,per tex.ibi, Certè ſi paulò poſt,& vt verbis eius gl.vtar,poſt triduũ maior efficiatur,nec mortem patris vlciſcatur,non priuatur hæreditate. Sufficit enim vt ſit minor eo tempore. Quod & ipſum voluit alia gl. in l.minoribus,in verbo reſpondere,& ibi quoq; Alberi.Bal.qui dicit no.col.vlt.verſi.quærit gl.hîc,Ang.Saly.latè Flor.qui ita dicit ſe conſuluiſſe,Corn.etiam latè,Alex.Iaſon,& omnes etiam præter Pet.Cyn. & Pau. Caſt. C.de his quib.vt indig.& Raph.Fulg.conſi.lij.quidam Antonius,col.ij. in ij.dubio.

Minor non vlciſcẽs mortem patris nõ priuatur hæreditate. Etiam ſi maior ſtatim efficiatur.

7 ¶ Et quod in ſimili dicitur de matre, quæ tenetur intra annũ petere tutorem ſuo filio impuberi,aliàs priuatur eius hæreditate, l. ſciant, C.de legit.hæred. & l.omnes,C.ad S C. Tertullia.excuſatur tamen,ſi ea minor ſit,cùm eius maritus moritur,l.ij.C.ſi aduerſus delict. & hæc quidẽ excuſatio durat etiam ſi mater poſtea maior facta fuerit: ſufficit enim eam fuiſſe minorẽ in illo priori tempore,vt voluit Spec.tit.de in integ.reſtit.in prima parte(eſt enim & idem titulus in iij.parte).§.quis autem,verſ.ſed quid ſi ipſa mulier, & ibi Bal.in addit.illius, per gl.in d.l.j.C.in quib.cau.reſti.in integ.non eſt neceſſa.& idem Bal.in d.illa l.ij. C.ſi aduerſ.delict.etiam per not. in d.l.ij.& in d. l. minoribus dicitq; ſe pluries hanc opinio. fuiſſe ſecutũ ex naturali æquitate,& ibi quoq; Saly.Ang.Pau. Caſt. Raph. Fulg.& alij ſuprà allegati.& ipſe Bal.in auth.ſi captiui,poſt medium,verſi.ſecunda quæſtio eſt,C.de epiſc. & cle. dicens aliud eſſe in filio minore,qui nõ redemit patrẽ captiuum,& interim factus eſt maior, nec tamẽ eũ redemit, de quo nos diximus ſuprà in ætate ceſſante,vbi videbis rationem differẽtiæ.& idem Bal.in l.qui contra,col.j.verſi.ibi,quos omnes,C.de inceſt. nupt.& in l.precibus,col.iij.v.quid ergo ſi tẽpore primo,C.de impub.& aliis ſubſtitu.vbi hãc dicit eſſe cõmunem,& ſecundum eam ſe conſuluiſſe. Ang. in d.l.j.C.in quib. cau.reſtit.in integ.non eſt neceſſ. Raph.Fulg.d.conſi.lij.in ij.dubio.Pau.Caſt.Alex.& Iaſ.in l.ſciendum,§.vlt. ille in j. no.alter col.j.poſt prin.tertius,col.iij.nu.11.ff.qui ſatiſd.cog.& Rom.ſing.ccxxj.tu habes,vbi & in id allegat l.qui cùm maior,poſt prin.ff.de bonis lib.& l.iij.§.ſcio,ff.de minorib.

Idem de matre minore, quæ nõ petiit tutorẽ filio.

Quid in filio minore,qui etiam factus maior nõ redemit patrẽ captiuum.

8 ¶ Ex quibus tamen ipſe Pau.in d.l.ſciendum,§. vlti. id declarat, niſi efficeretur maior intra illum annum,reſtaretq; tantum temporis ex eo anno,vt poſſet ipſa tutelam aſſumere,vel alium tutorem petere, quia non fuit omnino excuſata, cùm toto tempore anni minor non fuerit.quod & ipſum voluit Alex. in l.ſi cũ dotẽ,§. ſi maritus,col.ij.ver.& iſtud in terminis, ff.ſolu.matri.& ita intelligendus eſt Ang. qui contrarium prima facie videbatur tenere eius quod ſuprà diximus,vt ſcilicet mater non excuſatur,& ita illum intelligit Alex.in d.§.ſi maritus.De quo tamen vide ipſum Alex. in d.l. minoribus.

Declaratio ſpeciei præcedentis.

9 ¶ Eiuſdẽ monetæ eſt quod Bar.tradidit in l.ſi cũ dotẽ,§.ſi maritus, per eum tex.verſi.ſi autẽ tantus,ibi,vt ſanitatis nulla ſpes ſuperſit,& ibi etiã Pau.Caſt.circa mediũ,ibi,& per hoc determinat,& Alex.col. ij. verſ.in tex.ibi,nulla ſpes, ff.ſolu. matri. quòd ſi quis eſt excuſatus à munerib.propter morbũ,de cuius ſanitate nulla ſpes erat,illi ſemper proderit ea excuſatio, licèt poſtea præter ſpẽ conualeſcat,& allegat etiã Bar.ad hoc l.pe.in prin.ff.de vacat.mune: & Pau.etiã allegat quod not.per gl. in d.l.j. C.in quib.cauſ. in integ.reſtit.non eſt neceſ.

Excuſatio ob morbũ deſperatũ durat poſt morbum.

10 ¶ Et id quoq; quod à pleriſq; ſcriptũ eſt , quòd ſi quiſpiam ob numerum liberorum à tutela fuerit excuſatus,& poſtea is numerus decreſcat morte liberorum, non propterea extinguitur ea excuſatio & immunitas,quã habuit, per tex.in d.l.ſciendum,§.vlt.ff.qui ſatiſd.cog.& in §.illud,in auth. conſt. quæ de dignitat.Ita enim voluit Io. And.qui dicit ita fuiſſe in publica diſputatione determinatum,& per præſtantiſsimos doctores conſultum, in c.decet, de reg.iur.lib.vj. & ibi quoq; Bal. in quibuſdam additio.quas fecit ad ipſum Io.And.& Alber. qui id c.legit.ſub tit.ff.eo.tit.de reg.iu. Bar. nutans tamẽ in l.ij. §. non ſolùm,& ibi ipſe Alberi.qui eum §.legit.cum prin.l.ff.de excuſ.tuto. per tex. in d.§.non ſolùm. ipſe Alberi.in l. ſi vnquam,col.ij.verſi.itẽ in excuſatione,C.de rei vendi.per tex.in d.l.ij.§.oportet,ff.de excuſa.tuto.Fulg.d.conſ.lij.quidam Antonius,col.ij.ante fi.Imo.con.lxxvij.viſis ac põderatis. in iij.dub.Mart.Laud.in tractatu de fiſco,cõclu.cxcviij.habẽs priuilegiũ,vbi ita dicit ſe conſuluiſſe,.Io.Ana.conſi.cv. eodemq; vlt.circa dubiũ oblatũ.Soci.& Iaſ.latè in d.l.ſciẽdum,§. vlt. ille col.j.ver.ſecundò inducitur:hic col.ij.verſi.no.ex iſto text.ff. qui ſatiſd.cog.ex quib. Soci.dicit hanc eſſe communẽ opinio. nec ab ea in iudicandó & conſulendo eſſe diſcedendum.Phil.Dec.in d.auth.præterea.ad fi.C.vnde vir & vxor.& in l.vlt.in prin.ff.ſi cert.peta. & in l.in omnibus,col.vlt.ff.de regul.iur.& in c.cum ceſſante, col. j. de appella. vbi id dicit not.& d.conſil.xxiiij.col. ij. verſi.quintò accedat. Hippo.Marſi. in l.ſi redhibitus,col.j. ff. de quæſtio.Fran. Ripa. in l. ex facto,col.iij.verſi.præmiſſa faciunt,ff.de vulg.& pupil.

Nec excuſatio ob numerum liberorũ illis deficientibus.

Contra illud.

11 ¶ Verùm ipſe Alex. in addit. Nic. Neap. in d.l.ij.§.non ſolùm,ff. de excu.tut.dicit quòd licèt id ſequeretur & conſulendo & iudicando,tamen contrariá opinio. eſſe veriorem,& in eam ſententiam factum fuiſſe ſtatutum Bononiæ,vt ſcilicet decreſcente numero liberorú, ceſſet priuilegium immunitatis, niſi vnus tantùm fuerit mortuus. Sed & in additio. Bart. in d.§. non ſolùm,& etiam in d.l. ſi quis cùm dotem,§.ſi maritus,col.ij. verſi. ſecundò adde,& aliis multis ſeq.ff.ſolu. matrim. palàm illam opinio. reprobat, & vbiq; multas rationes adducit, quas tu videre poteris.Sed quibus reſpondet Iaſon in d.l.ſciendum,§. vlt. vti etiam illic videre in promptu eſt,ne hic ea omnia repetendo, diutius te detineam.

Pro priori opinione.

12 ¶ Vt tamen non omiſerim pro priori illa opinione vltra ea quæ allegari ſolent, bene facere text.in l.ij.§.qui ad munera,ff.de vacat. muner. vbi qui vocantur ad munera,viuorum ſe liberorum numerum habere, tempore quo propter eos excuſari deſiderant,probare debent: numerus enim liberorú poſtea impletus,ſuſceptis antea munerib.non liberat,& ibi gl.allegat alios tex. cócordá.Ex quo ſequitur, vt nec numerus poſtea deficiens, tollat immunitaté iam acquiſitá ex eo tempore quo requirebatur hunc numerú adeſſe: vt idem operetur propoſitum in propoſito,quod oppoſitú in oppoſito,l.vlt.§.ſi filius,ff.de leg.iij.& c.vlt.de conſuet.& ad hoc illum tex.expendit Fra. Ripa,in d.l.ex facto, vbi ſuprà,de vulg.& pup.

Quid in muneribus nondum conſummatis.

13 ¶ Sed eam tamé prioré opi. & alia ſimilia intellige procedere in tutela, aut aliis muneribus iam ordinatis,& conſummatis.verbi gratia,ſi quis habens xij.liberos ex ſtatuto ſit exemptus à datiis, certè ſi cùm datiæ erant ordinatæ, cumq; dies partim ceſſerit, partim non ceſſerit, & ita nondum erant prorſus conſummatæ, ex duodecim liberis vnus aut duo moriantur, nihilominus pater erit prorſus ab illis exemptus:inſpecto initio,quo immunitas incipit habere vim ſuam,l.incola.ff.ad municip.non autem à futuris nondum ordinatis, ſi res peruenerit ad caſum à quo non poteſt incipere, l. Titia Seio,§. vſuras, ff.de leg. ij. Et ita in ſpecie conſuluit Bald.conſ. cxvij. verba domini.ita dicunt, lib.j. & eum nuncupatim refert,& ſequitur Fra.Ripa.in d.l.ex facto, col.iij. nu.17.in fi.ff.de vulg.& pupi.ſubſtit.

De eadem re.

14 ¶ Quinetiá in illa ipſa ſpecie excuſationis à tutela ob numerum liberorum, vt ſcilicet ſemel excuſatus à certa tutela, quæ iam ceſſerat, ob eum numerum liberorum, perpetuò maneat excuſatus(etiam mortuis poſtea liberis)ab eadem tutela: non etiam ab aliis quæ poſt morté liberorum ſuperuenerunt, vti voluerunt nonnulli, quos citat Io.And.in d.c.decet, quos tamen ipſe non ſequitur.ſicuti nec facit Soci.in d.l.ſi cum doté,§.ſi maritus,ff.ſolu. matrimo. Sed id tamen placuit Phil.Fra. in d.c.decet,& non obſcurè Bar.in d. l.ij. §.non ſolùm,ff.de excuſat.tutor. & pleriſq; omnibus,qui hanc rem tractarunt. Et hoc mihi verius videtur,ad quod & tu vide quæ dicam infrà in xij. limit.nu.24. incip.intellige ſecundò.

QVINTA LIMITATIO.

Cauſa ceſſante non ceſſat effectus ad lucrum.

1 ¶ Quintò limita noſtram regulam, vt non procedat, quando tractatur de lucro captando, ſiue quærendo: quia tunc per ceſſationem cauſæ,ſiue rationis non diſceditur à verbis legis, aut alterius diſpoſitionis,ex ſententia Bart.in l.omnes populi,col.xviij.verſi.ſecundò quæro an ſtatuta,ff. de iuſti.& iure,per tex.in l.proſpexit, ff.qui & à quibus,vbi & idem ſentit ipſe Bart.& ſimiliter in l.adigere,§. quamuis, ff. de iure pat.& eum ex primo loco refert,& ſequitur Maria.Soc. Senior conſi. omnium j.in caſu ſuprà narrato,col.vlt.

De eadem re.

2 ¶ Sed tu hîc omnino vide Feli.in c.ſi quando,col.viij.verſi.ſed videtur mirabilis,extrà de reſcrip.& quæ nos latè ſcripſimus ſuprà in ceſſante ratione legis,num.146.incip. intellige ſecundò, & multis ſeq.ex quibus facilè intelliges,quid hîc dicendum ſit,neq; enim repetenda viſa ſunt, quæ alibi diximus præſertim in hoc ipſo opere.

SEXTA LIMITATIO.

Ceſſante cauſa tantũ probabili,& non neceſſaria, nõ ceſſat effectus.

1 ¶ Sextò limita, vt etiam non procedat noſtra regula, quando cauſa eſt duntaxat probabilis non neceſſaria, tunc enim ea cauſa ceſſante, licèt etiam ſit finalis, non ceſſat effectus ſiue diſpoſitio,vt eleganter ſcribit Bald. in l.j.col.v. verſi. item an ceſſatio,ff.ſoluto matrimo.per d.l.proſpexit,ff.qui & à quibus.loquitur tamen ipſe Bal.cùm ratio,vel cauſa non eſt expreſſa, ſed venit interpretatiuè ex alia diſpoſitione. licèt eum ſimpliciter, ſine ea declaratione ſequatur Marian. Socin. Senior d. conſi.j. vbi ſuprà in præceden.limitatio. Et ad hoc bene facit quod ex Iaco. Bel. in l.ſecunda,§.vlt.ff.de donation. affert Alberi.in l.generaliter, col. ij. ibi,ſi autem ceſſat culpa, C. de epiſc.& cleric.

Probabile tãtum & non neceſſariũ nõ concludit neceſſario.

2 ¶ Et quòd aliàs in vniuerſum cauſa ſiue ratio, aut etiam argumentum probabile,& non neceſſarium non concludit neceſſariò, vt videre licet ex no. à glo. & aliis,in l.ſi de interpretatione,ff.de legib. & in l.j.C.eo. tit. Bart.& aliis in l.j.ff.ſi cer. pet.Bal.in auth.conuenticula, col.ij. verſi. item eſt argumentum,C.de epiſ. & cleri.

Ratio debet eſſe neceſſaria nedum probabilis.

3 ¶ Gloſa auté in l.non omniũ,ff. de legib. dicit quòd ratio debet eſſe talis, quæ ſit neceſſaria. Sed & alia gl. in l. ſi cũ exceptione,§.poſt annũ, in verbo,& rei habet,ff.quod met.cau. ſpecialiùs dicit, quòd ratio debet eſſe neceſſaria,nedum probabilis. Et deinde dicit,tum demũ neceſſariam rationem, cùm lex deficit ipſa deficiente, & cùm eadem locum habet,tum ipſa ratio locum quoq; habet, quæ res proximè ſpectat ad hanc noſtram limitationem.

SEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶ Septimo limita, vt non procedat quando ratio, ſiue cauſa ceſſat in ſingulis quibuſdã perſonis tantùm: veruntamen verificatur, vt in pluribus, nam eo caſu non ceſſat effectus ex ceſſatione cauſæ ſiue rationis in illis ſingularibus, vt pulchrè voluit Bal. qui quoquò te vertas, illum vbiq; reperies, in l.j.col.j.verſi.in ea gl.ibi, ſed impulſiua.ff.de fer. in j.lect.per tex. in l. iura, ff. de legibus.

Regula noſtra nõ habet locũ, quando cauſa ceſſat in ſingulis perſonis.

OCTAVA LIMITATIO.

1 ¶ Quin generaliter, & hæc erit pro octaua limitatione, ceſſante cauſa in vna perſona, non ceſſat effectus in aliis perſonis, per text. in l.Lucius, §. quiſquis, ff.de lega. ij. & in l.vnum ex fratribus, ff.de condi.inſtitu.& no. gl.in c.& ſi Chriſtus, in verbo ceſſante, & ibi quoq; Bal. col.vlt.verſi.dicit gl.quod ceſſante, de iureiuran. & idem Bal. in d. l. generaliter, col.ij.verſi. ſed in dubio.C.de epiſ. & cleri.

Cauſa ceſſante in vna perſona non ceſſat effectus in aliis.

2 ¶ Et huc pertinet quòd generaliter diſpoſitiones loquentes de quibuſdam perſonis ad alias non trahuntur, l.ſi verò, §. de viro, ff.ſolu.matrim. Et ita quidem, vt ſi aliàs extenſio fieri poſſit ad alium caſum ex certa quadam ratione, videlicet ex præſumpta mente diſponentis, ſecundum not.in l.tale pactũ, §. vltimo, ff.de pactis, & in l. Titius, §.Lucius, ff.de libe.& poſth. Id tamen non fit de vna perſona ad aliam etiam in fauorabilibus, per l. ſi quis ita, §. ſi quis cùm ignoraret, ff.de teſt.tut.& id voluit Raph. Co. in l.commodiſsimè. ff.de lib. & poſthu. Fran. Aret.& Iaſon in l.Gallus, §. & quid ſi tantum, ff. de lib. & poſt. cum aliis multis concord.adductis à me in rep.l.ſi vnquam, in verbo, libertis, nu.28.incip.idq; maximè, & duob. ſeq.C.de reuocan.donatio.

Leges loquẽtes de quibuſdam perſonis ad alias non trahuntur.

Extenſio nõ fit de vna perſona ad aliã, etiam vbi aliàs fit extenſio.

NONA LIMITATIO.

1 ¶ Nonò limita, & idem propemodum eſt cum duabus præcedentibus limitationibus, vt hęc noſtra regula procedat in ratione generali, quæ ſcilicet conſideratur in ſua generalitate, id eſt, in generibus ſingulorum, non in ſingulis generum. licèt enim in aliquo ſingulariſsimo ceſſet ratio legis, non tamen ceſſabit lex. Bal.in l.non dubium, col.ij.verſi. ſequitur videre de interpretatione, C. de legibus, ita intelligens d.l. proſpexit, ff. qui & à quibus. & ſequitur Pet.Ancha.in c.j.char.ix.verſi.circa ſecundum articulum, de conſtitu.& Alex.conſil. xxxij. clariſsime domine, col.ij.verſi. ad idem bene facit, lib. vij.

Regula noſtra procedit in ratione generali.

2 ¶ Sed id non placet Feli. doct.certè celeberrimo, in d.c.ſi quando, col. viij. verſi. conſidera ſecundò verba, extrà de reſcrip. neq; enim inquit, iuſtum eſt, vt in illo caſu quamuis ſingulari ceſſante ratione legis, lex ipſa affligat, ita enim loquitur. Sed tu tamen hîc vide, quæ diximus ſuprà in j.limitatio. nu.62. incip.tertium, quod cùm lex, & ſeq.

Cõtrarium.

DECIMA LIMITATIO.

1 ¶ Decimo limita, vt hæc noſtra regula non procedat, quando in cauſa, ſiue ratione ponitur dictio fortè, aut ſimilis, ex ſententia glo.in clem.j.in verbo, fortè, aut vt alij collocant eam gl. in verbo, appellandum, de appella. quæ quoniam tex. dixerat, quia fortè de facili eorũ præſentia ſimul haberi non poſsit, dato ergo, inquit, quod haberi poſſet eorum copia, locus eſſet ei quod hîc dicitur: Et eam gl.ſequuntur doct. ibi, magna ex parte, ex hoc dicentes eam dictionem, fortè, denotare cauſam impulſiuam, non finalem, vti videre poteris apud Card. Flor. poſt antiquiores, ibi, col.ij.in xij.q.& Imo.col.iij. verſi.gl.fortè quærat. atq; etiam Ant. in c.quoniam, §.niſi fortè, col.vlt.verſi.quæro qualiter probabitur, & ibi Pan. col. vj. qui eũ §.niſi fortè, legit cum prin.verſi.quæro quid ſi non facta, extrà vt lite non conteſt.per eũ tex. in verbo, ne fortè hoc procuret. Imo.in l.gerit, col.ij.verſ.nec obſtat prædictis, ff.de acq.hæred. Alex.qui illam gl.dicit no.in l.in ratione la j.§.quod vulgo, col.viij. verſ.in ea ibi, §.ſi verò non fecerit, ff.ad leg.Falc.vbi ex hoc reprobat deciſi. Bal.in l.filium quem, col.pen.verſi. & quia de inuentario, C.famil.herciſ. & eundem Alex. in l.j. §. ſi is qui me, colum.j.verſic. ratio autem qua mouetur, & ibi Iaſon, qui tamen id declarat, & eam gl.dicit ſing.col.ij.verſ. & ſi tu ſubtiliter diceres, ff.ad SC.Trebel.Barb.in rep.c.Raynaldus, col.cccciiij. verſi.ponderandum eſt, rurſumq; col.liij. verſi.vnde pondero illum tex.de teſta.vbi per eam gl.dicit, quòd cauſa, in qua apponitur hæc dictio, fortè, reſpicit factum, ſiue facti accidentia, & non iuris diſpoſitionem. Feli.in c.ij.col.vlt.verſi. primò quòd vbi lex, vt lite non conteſt. Iaſon in l.ſi pecuniam, col.vj.verſi.item nota quod vbicunque, ff. de cond.ob cau.& in l. in ſubſtitutione, col.ij.verſi.vli mò circa dictionem, ff.de vulg.& pupil.& in l.ſi ex falſis, col.ij.in v.no. C.de tranſac.& in §.æquè, ſi agat, col.vij. in paruis, nu.xxvij.Inſti. de actio. Et hæc certè limitatio pertinet ad primam illam limitationem, qua tractauimus de cauſa impulſiua.

Cauſa in qua dictio fortè ponitur, ceſſantè, non ceſſat effectus.

Dictio fortè denotat cauſam impulſiuam.

Dictio fortè reſpicit facti accidentia, non iuris diſpoſitionem.

2 ¶ Quòd ſi alia quædam ſcire cupis de vi & natura huius dictionis, fortè, forſitan, forſan, fortaſſe, fortaſsis, quæ ſunt eiuſdem ſignificationis, vt id obiter dicam, vide gloſſ.in l.mutus, in verbo, forſitan, ff.de procuratoribus, & in l. ſi duo, in verbo, fortaſſe, ff. de recept. arbit. & in l.j.§.j.in verbo, niſi fortè, & in glo.ſequen.ff. de rei vendi.& in l.in commodato, §. ſicut in verbo, peritura, ff. de commod.& in d. l. in ſubſtitutione, in verbo, niſi fortè, & ibi Bald. in fi. Angel.cuam in fi.Raph.Co. Imo.col.j.Alex. latè col. item j.& Iaco.latiùs, col. quoq; j.ff. de vulg.

Alia de hac dictione fortè & ſimilibus.

de vulg.& pupil. ſubſtit. & gl.in c.ſuper literis,in verbo,niſi forſan,& ibi Barb. char.antep. verſi.venio ad glo.in verbo,forſan,& Aug.Beroi.nu.74.de reſcri. & glo.in c.tuæ,in verbo,ſi forſan,de procura.& in c.niſi cùm pridem,in prin.in verbo,forſan,de renuncia.& in c.ij. in verbo,propter contumaciam,& ibi Hoſt.& Io.And.vtrunq; in verbo,fortè, Card. Flor.in iij.no.Anto.paulò ante fi.& Pan.in fi. & Feli. col. pen.verſi.vltimò dum dicitur,vſque ad fi. illius c.vt lite non conteſta. & glo.in c.ij. in verbo,fortè,& ibi Hoſti. in eodem verbo,Ioan. And.ad fi.Card.Flor.in iiij.no.Imo.col.j.in vlt. no.& Barb. col. v. verſi. & no.etiam ex iſta, extrà de teſtam.& gl.in c.ex parte,in verbo,ne ſi fortè, poſt prin. & ibi Anto. verſi.oppono quòd omnino,& Panor.circa medium,de celebra.miſſar. & gl.in c.tua nos,in verbo, fortè, & ibi Inno.in prin. de ſponſali.& glo.in clem.ij.verſi.denique, in verbo,forſan,& ibi Card. Flor.in prin.de ſenten.& re iudi.& in c.admonere,in verbo,ſi fortè,xxxiij.q.ij.& in c.quamobrem,in verbo,ſi fortè, de pœniten. diſtinctio. j.& Specul. tit. de allega.& diſputat.aduocat. §. poſt hoc autem, verſi. vel in principio,ibi,item dictio fortè. Alber. in ſuo Lexico,in verbo,forſan,forſitan, fortaſsis & fortaſſe. Card. Flor.in c.j.col.j.in v.no.de poſtulan. Barb. in repe.c.Raynaldus,col.ij. verſi.& ſi quiſpiam dixerit, de teſta. Steph. Maleret. in tract.de electio.char.xiij. col.ij.verſi.& quia de verbo,fortè.

De eadem re ex Theologis.

3 ¶ Vt interim non omittas illud D. Io. c. viij.ſi me ſciretis, forſitan & patrem meum ſciretis. quam eandem ſententiā c.xiiij.ſine dictione dubitatiua poſuit. Si cognouiſſetis me, & patrē meum vtiq; cognouiſſetis. in quo illud notandum , interpretem in priore loco coniunctionem,at,vertiſſe in forſitan:in poſteriore,in vtiq;. Auguſtinus autem in priore loco monet illud forſitan , non eſſe dubitantis, ſed increpantis, quod nos lectores admonere volumus, quia omnes ferè noſtrates ſuprà citati hunc locum adduxerunt,nec tamen id dixerunt.

VNDECIMA LIMITATIO.

Cauſa ceſſante non ceſſat effectus in iure quæſito.

1 ¶ Vndecimò limita noſtram regulam , vt non procedat vbi ius iam eſſet alicui quæſitum ex cauſæ exiſtentia.vt ita loquar,nam licèt cauſa ipſa poſtea deficiat ſiue deſinat,ius tamen illud quæſitum retinetur.vt per l.ſi poſt mortem, §.j.& l.non putauit,§.ſed ſi poſt mortem,ff. de bon.poſſeſ.contra tab.& l.cùm vxori,C.quando dies leg.ced.& c.ab eo,de electio.lib.vj. & clem.conſtitutionem,col. pen.in fi.eo.tit. voluit Io.And.in c.decet, col. iij. verſi.& idem in ſimilib.de reg.iur.lib.vj.& Bal.in l.filiam,ff. de Senat.in j.lectur.

Reſtitutio quæſita non ceſſat ceſſante cauſa.

2 ¶ Ad quod etiam facit,quod ſcribit Bal.in l.generaliter,col.iij. verſi. ecce aliud exemplum, C.de epiſ.& cler.quòd cùm reſtitutio in integrum acquiratur in primo inſtanti & momēto læſionis conſummatæ ob abſentiam , licèt poſtea ceſſat ea abſentia , ob quam competebat eadem reſtitutio , non tamen ceſſat ea reſtitutio iam quæſita per l. quod tempore, C. de reſtit.mili.& l.vlt.§.ſed quod ſimpliciter, ff. eo.tit. & idem propemodum dicit Cy.poſt Petr. in d.l.generaliter,faciuntq; alia multa quæ dicam in ſeq.limita.

Quid ſi ius ſit quæſitum ex iure ſpeciali.

3 ¶ Sed hoc tamen intelligendum eſt , quando illud quæſitum fuit de iure communi , ſecus ſi quodam iure irregulari ſiue extraordinario & ſpeciali fuerit quæſitum, nam tunc illud ius ceſſat ceſſante cauſa ipſius,vt pulchrè voluit Bal.in l.ſi pro ea,col.iij.in viij. quęſtio.C. mād. quod dictum pro not.refert & ſequitur Phil.Fra.in c.cùm ceſſante, col.j. verſi.ſecundò concluſio limitatur , extrà de appella.

Ius ſpeciale facilius tollitur quàm commune.

4 ¶ Nam vt dicit Bal. vbi ſuprà, faciliùs tollitur priuilegium ſiue ius extraordinarium & ſpeciale,quàm ius commune,l.eius militis,§.j.& ibi gl.quæ id no.in verbo, quocunq; modo,& l. antiquæ.C.ad ſenatuſ.Vell.& l.ſi quando.in prin.C.de inoffi.teſta.& ibi Bar.Bal.& Ang. ff.de milit.teſta.& §.quia verò veriſimile,in fi.in auth. de non alien.reb.eccleſ.& id quoque voluit gl.in l.ij.in verbo,interpretari,& ibi Bart.col.j.ff.de conſti.prin.& glo.vlt.in l.j.ad fi. C.ſi aduerſ. vendit.& in l.j.in gl.vlt.verſi.item quartò,quia faciliùs.C. ſi de momen.poſſeſſ. & in l.aſsiduis,in verbo,licèt anterioris ſint,paulò ante medium,C.qui pot. in pign.hab.& in l.ſi quis extraneus.in prin.& ibi Roma.in fi.ff. de acq. hæred.Alber. in l.qui per ſalutem. in fin.ff.de iureiur.Bal.in c.poſt tranſlationem,col.ij.verſi.quæro vtrùm ceſſante, de renuncia.Rom.in l.ſciendum col.ij. verſi.reſtat reſpondere.ff. qui ſatiſd.cog. Et addit ipſe Bal.in d.l.ſi pro ea,facere no.in l.ad comparandas,in fi.C. eo.tit. mandat.

DVODECIMA LIMITATIO.

Cauſa ceſſante non ceſſat effectus iam cōſummatus.

1 ¶ Duodecimò limita & generaliùs , vt non procedat hæc regula , cùm effectus cauſæ eſſet iam conſummatus & perfectus , & vt noſtri loquuntur in eſſe productus,per l. vlt. in prin. ff.vnde lib.& l.inter ſtipulantem,§.ſacram,in illis verbis. nec reuocantur in obligatione,& ibi Iaſon in iiij.no.ff.de verb.obli.& l.patre furioſo,ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.& l.quires,§.aream.ff.de ſolut.& l.tutelas,in prin. ff.de cap. diminut.& c. quæris.& ibi glo.in verbo,contrahatur,de conſecra.diſtinct.iiij. vbi obligatio ſemel extincta propter aliquam cauſam extinguentem , non conualeſcit ceſſante ea cauſa,& c. de bigamis , extra de bigam. ex ex quo no. Ant.in ij.locis quòd ceſſante cauſa efficiente nō ceſſat effectus iā impreſſus.& c. ſane,de renū.ex quo etiā no.idē Ant.poſt prin. perēpta cauſa non perimi effectū iam in eſſe productū.& c.vl.de offi.leg.ex quo no. Imo.in ij.no.q; extincta cauſa nō perit iuris effectus in eſſe

In eſſe deductus,ſecus ſi ſit in fieri,vt ipſe loquitur, & res ſit integra.

2 ¶ Et ita quoq; , vt ſcilicet non ceſſet effectus conſummatus per ceſſatioñe cauſæ, voluit Cy. in l.generaliter,col.ij.verſi.in contrarium quia lex dicit,& ibi Bal.col.uj.verſi.item exemplū de cauſa, & iterum verſi. quandoq; autem cauſa finalis, C.de epiſ.& cle.Bar. in l.ij.§.vlt.ad fi.ff.de don.& in l.pluribus,§.& ſi placeat, ad fi.ff. de verb.oblig. bona pars Canoniſtarū,in c.poſt tranſlationem,de renunc. Bal.& in l. vbi,col.pen.verſi.formatur etiā alia quæſtio, C. de iure dot.& in l.j.col.ij.verſi.priuilegia autem,ff.ſolu.matrim. vbi & alia iura allegat,& in c.& ſi Chriſtus,col.vlt.de iureiur. Alex.in addit. Nicol. Neapol.in l.ij.non ſolùm, ff.de excuſ.tut. Corne.conſi.xxiiij.omiſſo primo dubio, col.v. verſi.nec obſtat quòd in ſecunda,lib. iij.Soci.conſi.lxxxj.non eſt dubiū, col. iiij.verſi.nec obſtat nunc,lib.iij.Phili. Dec.in l.j.col. antepe.nu.79.ff.de offi.eius cui mand.eſt iuriſdi.& in c.quæ in eccleſiarum,col.vij.ver.ſed aduertendum eſt,de conſti.& in c.cum ceſſante,col.j.verſi.ſecundò concluſio limitatur,de appellatio.& conſil.xxiiij. cuius factū incipit, mulier cui propter innpiam,col.j.verſ. tertiò ſuadetur ex eo.& conſi.xxxj.cuius ſuperſcriptio eſt,quando valeat renunciatio,col.vlt.verſ. tertiò nō obſtat,vbi ex hoc cōſuluit in pulchro caſu,Fr.Balb.in tract.preſcr.in iij.parte prin. in 9.q.in fi.Fr.Ozer.in §.j.nu.v. per eū tex.Inſt.de exhæred.libero.Fr.Cur.Iunior,in l.ij.col. 9.nu.78.C.de eden.& Hiero.Grat.conſi.lxiij.viſis elegantiſsimis,col.pen.nu.xxxvij.lib.ij.

De eadem re.

Regula noſtra procedit circa facta nō facienda.

3 ¶ Propterea dicit gl.no.in c. in argumentum, de reg.iu.lib.vj. quod iſta regula procedit circa facta,non facienda. Bal.autem in d.l.j.§.j.in fine,ff.de offi. eius cui mand.eſt iuriſ. ſcribit ceſſante cauſa priuilegij nnn ceſſare priuilegium , quod retro ſortitum eſt effectum. & ſequitur Iaſon in d.l.filius à patre,§.j.col.ij.verſi. limita iſtam regulam,ff.de liber.& poſthum. quo etiam loco ipſe Bald. Ang. & alij tradiderunt, quòd ſi aliqua terra exiuit de obedientia domini,& ob id fuerit bannita , licèt poſtea ad obedientiam redierit , non tamen per hoc remittitūtur banna,niſi id expreſſum fuerit,quod tamen pugnare videtur cū eo quod diximus ſuprà in banni cauſa ceſſante.

Banni cauſa ceſſante, an ceſſet bannū.

Vxor quæ per impudicitiam amiſit legatum, non id recuperat per pudicitiam.

4 ¶ Et huc quoq; ſpectat quod ab ipſo Bald.proditum eſt(nam is vbiq; in omnib. quæſtionib. & dubiis reperitur,adeo fecūdus eſt)in l.Titius,quæ eſt pen.per illū tex.ff.de excuſat.tutor. quòd ſi teſtator reliquit vxorē ſuam vſufructuariā bonorū ſuorū, donec caſtè vixerit,ea autem primo annn pudicè vixerit, ſecundo autem impudicè, ob quod legatum illud ſuum amiſerit:deinde verò ad caſtitatē redierit , non per hoc recuperat legatum,qun iā per impudicitiam decidit, quod non ob aliud eſt, quàm quòd effectus impudicitiæ cōſummatus eſt.

Nouale quod deſiit eſſe nouale non reaſſumit eam qualitatem per reditum ad priores.

5 ¶ Ante hunc & cæteros illos Specul.ille quem omnes vbiq; miris laudibus extollunt,in tit. de proba.§. j. verſi. circa nouale,illud tradit,quòd nouale tamdiu durat, quamdiu à primis religioſis detinetur:quòd ſi ad alios peruenerit,definit eſſe nouale,per c.vlt.de priuileg.nec ſi ad primos illos redierit,recuperat illam nouālitatis, vt ita dixerim,qualitatem, per tex.in d.§.inter ſtipulantem,§.ſacram,ff. de verb.oblig. ſuprà in prin.huius limitat. allegatum.

Inſtātia perempta nō perimuntur effectus conſummati.

6 ¶ Ex hoc quoque albo illud eſt,quòd id quod dicitur, perempta inſtantia perimi omnes effectus eiuſdem , intelligitur in effectibus iam conſummatis per litis conteſtationem. verbi gratia , quis ſit malæ fidei poſſeſſor ob litem conteſtatam, l. certum, C. de rei vendic. & l. nemo,C.de acq.poſſeſ.item perpetuatur actio , leg.vlti.in.C.de præſcript.xxx.vel. xl. anno. item res efficitur litigioſa , auth. litigioſa , C.de litigioſ. Certè hi effectus , & ſi qui alij ſint ſimiles, non perimuntur perempta inſtantia,cùm ſint (vt diximus) conſummati,ita voluit Pan.in c.cauſam quæ,col. vlt. verſi. ſed circa hæc ſecundum recentium,extra de teſtib. ſed tu de hoc vide gl.& docto.in l.ij. C.de fruct.& lit.expenſ. & in c.ſignificauerunt, de teſtib.& in l.properandum,§.j.C.de iudi.

Vt malæ fides.

Actionis perpetuatio.

Vitium litigioſi.

Reuocatio donationis per liberorū natiuitatem, non tollitur morte illorum.

7 ¶ Sed & eo ſpectat,quòd cùm per ſuperuenientiā liberorū ipſo iure reuocetur donatio,per l.ſi vnquam,C.de reuo.dona.certè ſi liberi nati ob quos ea reuocatio facta fuerit,poſtea moriantur , non tamen ceſſat reuocatio, cum per eorum natiuitatem continuò ipſius effectus, id eſt,ea reuocatio fuerit conſummata. Ita enim voluit, illam ipſam rationem ad hoc adferens Albe.in d.l.ſi vnquam.& Bar.in l.Titia,§.imperator, col.vlt.verſi.pone quòd filij,ff.de leg.ij. & alij multi , quos tibi longo ordine enumerauimus in repet. l. ſi vnquam,in verbo, ſuſceperit liberos.nu.203.inci.& ne poſt tot tantasq́;.

Mater priuata tutela per ſecundas nuptias non eā recuperat morte ſecundi mariti.

8 ¶ Et illud quoque,quòd ſi mater, quæ tutrix erat filiorum,tranſiuit ad ſecundas nuptias, ob quod priuata fuerit ea tutela,& poſtea ſoluatur ſecundum illud matrimoniū morte mariti, non reaſſumit eadem mater tutelam,ſed manet perpetuò priuata: cùm effectus priuationis fuerit ſtatim conſummatus,quàm ad ſecundas nuptias conuolauit,vt ſatis declarat tex.in §. quia verò,in illis verbis, mox vt ſecundas nuptias contraxerit. in authen. vt ſine prohibitio. matr.& aui.Ea enim dictio,mox,oſtendit priuationem eſſe factam ipſo iure,ex ſententia gl. in §.j.in verbo,imminere, & ibi Bart.& Angel.in auth. de inceſt.nup.cum aliis multis ſimilib.à me collectis in illa repet.l.ſi vnquam,in verbo reuertatur, nu.109.incip. 27.

Mox ſignificat priuationem ipſo iure.

9 ¶ Et ita vt ſcilicet mater illo caſu non recuperet tutelam filiorum, voluerunt Cy. qui tamē id declarat,in auth.matri & auiæ,col.vlt.verſi.octauò quero,& ibi etiam Alberi.col.iij.verſ.

Iterum de illa matre.

item

item quæro,& Ang. qui & ipſe declarat, col. vlt. verſi. vltimò ſcias, C. quando mul. tutel. offi.& Hippol.Marſil.qui id dicit no.in l.etiam ſi redhibitus,col.ij. verſi.patet etiam hoc,ff. de quæſtio.

Idē ſi mater ſe velle nubere declar.ſrit etiamſi id nō fecerit.

10 ¶Nam & quod plus eſt, ſi mater declarauerit,ſe velle nubere, ideoq; priuetur tutela, & alius tutor ſit datus: non eam reaſſumit, etiam ſi poſtea nolit nubere, Bal.in d.l.cum ancillis, col.ij.verſi. item collige argumentum,arg.illius tex. C.de inceſt. nupt.& in l. imperiales,in fi.prin.etiam per eum tex.C.de nup.& in l.omnem,col.j.C.ad SC. Tert.& conſ.ccccxxiij. datalis Abrami, in fi. lib.ij. & alibi diximus plenius in noſtris conſuetudinibus Pictonum, nam & hoc quoq; caſu ipſo iure amittit tutelam, vt etiam probatur in d.§. ſi verò.

Infamia remanet etiam extincta infamia cauſa.

Iudæus nouiter fact' Chriſtianus non admittitur ad publica officia.

11 ¶Adde & illud,quod huc proximè accedit, quod nonnulli aſſumunt ex tex.in c.conſtituit, iuncta glo.in verbo, qui ex Iudæis, xvij. q. iiij.quòd infamia remanet apud infamem,etiam extincta infamiæ cauſa.inter quos eſt Hippol.Marſil.ſing.cvij.verſi.& quia vt noſtri.Quanquam nec ille tex. nec gl. illius illud adeo ſpecialiter dicunt, ſed id tantùm, vt ſicut Iudæus non poteſt ad publica officia admitti, ita nec qui ex Iudæo Chriſtianus nouiter factus eſt. & ita eam gl. intellexit Archidia. ibi.& Roma. qui ſingul.dicit ſingu. lxxij. nunc veniamus ad lucrum,verſi.ſed quid de eo.Io.Ana.in c.cùm ſit, col.vlt.verſi.vltimò quia tex.& ibi Fely.col.j.de Iudæis.& idem Fely.in c.etiam te, col.viij. verſi.limita ſecundò,de reſcri.& ipſe Hippol.ſing.clxxix.viget communiter ſtatutum,col.ij. verſi. item & facit glo.

De eadem re.

¶Verùm facilè crediderim infamiam iam contractam non aboleri ſublata cauſa ob quam contracta eſt, cùm iam effectus conſummatus ſit, nec quod factum eſt infectum fieri non
12 poteſt.vt non ſine ratione Claudius Cæſar apud Suetonium, cùm orantibus familiaribus cuipiam dempſiſſet notam,litura tamen (inquit) maneat, de quo & nos diximus in tractatu Conſtituti. parte iij.limi.vij. num.10.& illius quoque.& vide etiam ſuprà num.115. infamiæ cauſa.

Iterū de illo Iudæo.

13 ¶Sed quod dictum eſt de Iudæis de nouo factis Chriſtianis, id fit, quoniam verendum eſt, ne adhuc reſtent quædam reliquiæ Iudaiſmi,donec diutiſsimè probati fuerint: qua ratione bi promoueri in epiſcopos non poſſunt, vt ſcribitur in prin.xlviij. diſtinct. quanquã & aliæ eius rei cauſæ ponuntur.Et hoc quidem pertinet ad xvj.limitationem,num.7. incip. ſed ita tamen, vbi etiam loquemur de inimico recens conciliato.

Quædam ſimilia.

14 ¶Et huc item referri poteſt, quod diximus ſuprà in ceſſatione cauſæ excluſionis,nu.96.incip.quod tamen intellige,fœminam ſemel excluſam ob maſculos,perpetuò manere excluſam, etiam ſi maſculi poſtea deficiant, cùm iam effectus excluſionis ſit conſummatus. Et quod præterea diximus in iiij.limit.nu.5.incip.quin & huc quoq;,de eo cui acquiſita eſt hereditas, quoniam eſſet agnatus tempore delatæ hæreditatis, licèt poſtea deſinat eſſe agnatus. Quodq; etiam ibi diximus,nu. 10. incip.& id quoq;, & multis ſeq.de eo qui excuſatus eſt à tutela ob numerum liberorũ, qui poſtea deficit. Et quod deniq; dicemus infrà,in xiiij. limit.de dote reſtituta ob viri inopiam,qui poſtea diues efficitur,nam & id tribuit conſummationi effectus,Bal.in l.vbi adhuc,col.vj.verſ.formatur etiam,C.de iure dot.vide omnino in d. iiij. limitatio.

Actu cōſummato, caſus ſuperueniens non vitiat.

15 ¶Nec huc longiùs abeſt, quod generaliùs dicimus, quòd vbi actus eſt iam conſummatus, caſus ſuperueniens non vitiat,ſed tunc habet locum ea regula,vt quæ ſemel vtiliter conſtituta ſunt, durent: licet caſus extiterit, à quo initium habere non potuerint, de qua in l. non eſt nouum,ff.de reg. iur. & in c.factum legitimè,eo tit. lib.vj. id enim apertè colligitur ex l. pluribus,quæ eſt pen.§.& ſi placeat,vbi Bart.& alij,ff.de verbor.obligat.& præterea voluerunt.Pet.à Bel.Per.& Bald.in ij.lect.in l.patre furioſo,per eum tex.ff. de his qui ſunt ſui vel alie.iur.Bar.in l.ex facto,in prin.col.ij.verſi.vltimò hæc lex,ff.de vulga.& pupill. de quo latè per Dyn.in d.c. factum legitimè, & Deci. in d.l.non eſt nouum.

Etiã in foro conſcientiæ. Præſcribens bona fide non tenetur reſtituere,ſi mala fides ſuperuenit, præſcriptione completa.

16 ¶Id quod procedit etiam in foro conſcientiæ, verbi gratia, quis præſcripſit rem alienam cũ bona fide, præſcriptione autem completa ſuperuenit ſcientia rei alienæ,certè cùm effectus præſcriptionis ſit iam perfectus & conſummatus, poteſt hic qui ita præſcripſit,iuſtè rem retinere.gl.in c.vlt.& ibi.Inn.in verbo,temporis,& Hoſti. col. ij. in verbo,in nulla temporis parte,& latè Imo. qui hanc dicit eſſe communem opi. legiſtarum & canoniſtarum, col.xv. verſi.venio ad gl. vltimam, & Pan.col.vij. verſi. idem ſentit,de præſcriptionib. glo.in c.j.in verbo,pellendi,de conceſsio.præben. Inno.in c.cura,in fi. & ibi Hoſti.in verbo,legitimam, de iure patrona.& idem Inno.in c.quia plerique,col.j.verſi. quia tutius eſt,& ibi etiam Panor.col.viij.verſi.ſeptima quæſtio,de immunit.eccl.Hoſti.in ſumma tit.de præſcrip.rei immobil.§.verùm, verſi. ſed quid ſi iam completa,vbi id probat autoritate veteris teſtamenti. Io.Ligna.in c.vigilanti,& ibi Bal.col.j.Card.Flo.Imo.Pan.& Fel.col.vlt.de præſcriptio.Io. And.in c. poſſeſsio,in vlt.articulo, & ibi etiam Pet.Anch. col.v. verſi. quæro cùm debitum naturale, & Phil.Fran.col.pen.verſi.in ea gl.ibi,qui completa,de reg. iur.lib.vj.Bar.non obſcurè in extrauagan. ad reprimendum, in verbo,videbitur,in fi. Bald.in l.cùm quis,col.vij. verſi.poſt hoc ſcias, C.de iur.& fact.ignoran. & in c.de cauſis,colum. iij.verſi.vtrùm poſsit

renuntiari,

renunciari,de offic.deleg.& in c.j.col.vlt.verſi.& an ius naturale, tit.de contro.inter dom.& fidel.de inueſti.feud.& in c.j.ante fin.tit.de controu.inter dom.& vaſal.& in c.j.§. ſi quis per xxx.col.j.verſi.dicit Inno.quòd,& ibi Iac. Aluar.col.vj.verſ.quæro an quando quis,& Card. Alex.in fi.tit.ſi de feud.fuer.contro.inter do.& agna. & conſi.ccxcv. fama viciniæ eſt, in fin. lib. j.& conſil.cccxv.ponitur quòd antiquitus,col.ij.verſi.& facit ad prædicta.Rayner.in ſuperſcript.conſ.Feder.Senen.cxxx.caſus talis eſt,quidam teſtator.Ioan.Fab.in §.j.col.ij.verſi. quid ſi ea completa,Inſtit.de vſucap.Angel.qui id latè tractat per v.colum.poſtremas,in repet.l.j.C.de iudi.Petr.Ancha.conſ.clxx.principale contra iſtos,col.ij. præterea contra Bart. eſt Imol.in repet.c.vlt.col.xvij.verſi.venio ad gl.vlt.& mult.ſeq.de præſcri.Pan.conſi.lxxxix. in quæſtione quæ ad preſens,col.iij.verſi.ad idem quod no.Rom.in repe.rub. de arbit.col.j. & in l.filiusfamilias,ff.de donat.& conſi.cxlix.concluſionem primam,col.ij. verſi. quintum autem,Corn.conſi.clxxvij.in hac re aliàs conſului,col.ij.verſi.cùm & videamus,lib.ij.Franc. Aret.conſi.xcij.viſo legato,col.ij.verſic.nec potes intelligere. Iaſ.in l.poſt diuiſionem, col.ij. verſi.hinc videmus,C. de iur. & fac.ignoran.Philip.Dec in auth.præterea, col.vj.verſic.vel illud dictum,C.vnde vir.& vxo.& in c.j.col.vij.verſi.ſecunda eſt,de conſtitut.in j.lectu.& in c.iurauit,paulo ante fi.de proba.& nouiſsimè Fran.Balb.in tract.præſcript. in ix.q.iij.partis principalis,vbi in hoc vtitur ea quam diximus ratione,quòd actus iam conſummatus eſt.

17 ¶ Et è Theologis diuus Thomas quotlibet.xij.arg.xxv.& quotlibet.ſeq.cor.vj.Scot.in iiij.ſenten.diſtin.xv.Anto.Florent.in ij.parte prin.ſuæ ſummæ , lib.j.c.vij. verſi.qui autem ex beneuolentia.Ang. Claua.in ſumma,in verbo,præſcriptio,§.xlvj.incip.verùm tutus præſcriptione.Diuus Bernar.in ſuis ſententiis alioqui ſeuerior, in lib.de euangelio æterno,ſermo.xxxij. arg.ij.c.j.& iterum,c.iij.quæſt.j.vbi & alios aduocat idem tenentes , vt ibi videre poteris , & Adria.Floren.qui noſtra ætate Romanus pontifex fuit,in ſuis quæſt.in iiij.ſentent.

Ad idem ex Theologis.

18 ¶ Quanquam ſcio nonnullos ſimpliciter contrarium renuiſſe , alios diuerſimodè id diſtinxiſſe,vt videre licet ex gl.in c.j.& ibi Archid.xiiij.q.vj.& gl.in c.ſi virgo,xxxiiij.q.ij.& gl.in c. vigilanti, in verbo,nouerit,de præſc.Bal.in auth.ad hæc,col.iij.verſi.reuertor igitur ad quæſtionem.C.de vſur.& aliis multis quos tu citatos videbis ab Angelo in repe.d.l.j. C.de iudi. & nouiſsimè And.Alc.in multis locis,nam is ſemper conſtantiſsimè hanc opin.tenuit.

Qui contrarium tenuerunt.

19 ¶ Amplia autem hanc noſtram limitationem,vt non ſolùm habeat locum in effectu omnino conſummato,ſed & in inchoato,qui habetur pro perfecto,ſecundum l.& ſi non ſint, §.infecti,ff.de auro & arg.leg.nam nec is effectus ita inchoatus ceſſat , etiam ceſſante illius cauſa, vt expreſsè per eum text.voluit Fran.Curt.iunior,in l.more,col.ij.num.12. ff.de iuriſd.omn. indic.Cui adde quod per illum text.in d.§.infecti,voluit Barto.in l.cætera,§.ſed ſi ſeparauit, ff.de leg.j.illud haberi pro completo,quod cœptum eſt,vt etiam voluit in l. quo minus,in v. quæſt.princip.non multo poſt prin.ff.de fluminibus.

Quid in effectu nondum conſummato, ſed inchoato. Cœptum habetur pro cõpleto.

20 ¶ Adde inquam alium text. in l.veſtimentum,ff.eod.titu.de auro & arg. leg. cuius hæc verba ſunt:veſtimentum id eſt,quod detextum eſt,& ſi deſectum non eſt,ſi ſit cõſummatum quod in tela eſt,nondum tamen prætextum,vel detextum,contextum appellatur.Quem text.Nicol.Neapol.referens Iacob.Aret.ibi dicit notandum ad ſtatutum loquens de veſtimento , vt habeat locum in eo quod in tela eſt.& illum text.dicit ſingul.Barb.in clemen.cauſam,char. xiij.in paruis,verſi.ſed dubium eſſet,de electio.& in tract.de præſtan.Card.in v.quæſt.j.partis,col.iij.verſi.& ſi dicatur,ad hoc vt ea ſunt in fieri (ita enim loquitur) cenſentur eſſe in facto,& valde ſing.idem Barb.conſil.lvij. præclarè ſcribitur, col.v.verſic.item faciat quod dictum,lib.j. & conſi.xiiij.clementiſsimi,col.ij.verſi.& ſi quiſpiam diceret,lib.ij.de quo & nos diximus in noſtris ll.Connubialibus,glo.ij.num.7.incip.ad idem etiam.

De eadem re.

21 ¶ Ergo certè vt dicam quod ſentio,ſi aliquis ſit caſus,in quo id quod cœptum eſt,habeatur pro completo,crederem tunc ſufficere eſſe cœptum , vt effectus non ceſſet ceſſante cauſa, poſtquam cœptum eſſet, vt fortè in [illegible] caſibus. Aliàs verò huic ſententiæ non accederem, præſertim cùm initium pro fine & conſummatione non habeatur, niſi certis caſibus aut reſpectibus,vt videri poteſt ex his quæ ſcripſimus in dd.noſtris legibus connubialibus in glo. ij.in verbo, *en pouuoir de ſon mary,* vbi latè tractauimus an, & quando , & quomodo ſponſa habeatur pro vxore.

Reſolutio huius ampliationis.

22 ¶ Amplia ſecundò vt procedat hæc noſtra limitatio etiam in effectu nondum conſummato: ſed qui tamen conſequentiam habet ab ipſo actu perfecto. quod patet ex l. patre furioſo.ff. de his qui ſunt ſui vel alie.iur.dum loquitur de iis qui naſcuntur poſt furorem ex matrimonio contracto tempore ſanæ mentis. & ad hoc illum text. expendit Imo.in l. pluribus , quæ eſt pe.§.& ſi placeat,verſi.circa tertium membrum, ff.de verb.oblig.

Quid item in effectu nõdum conſummato: ſed qui ſequitur ex actu perfecto.

23 ¶ Sed hãc principalem noſtrã limitationẽ intellige tribus modis nõ contemnendis,primo vt procedat in cauſa fiẽdi,(ſic enim mihi permitto loqui poſt noſtrates)hac enim ceſſante ceſſat illud fiendũ,nõ tamẽ idẽ factũ tollitur:ſecus autẽ in cauſa eſſendi,qua quidẽ ceſſante nõ ſolũ impeditur fiendũ,ſed & factũ quoq; tollitur, vt voluit Bald.in c.& ſi Chriſtus, col.vlt. verſi.adde quòd ceſſante,ibi,ceſſante cauſa,de iureiur.autoritate Io.Monac.in proœm.li.vj.

Hæc limitatio procedit in cauſa fiendi. Non in cauſa eſſendi.

An limitatio procedat pro futuro tẽpore.

24 ¶Intellige ſecundò ita procedere, vt non ceſſet effectus iam conſummatus pro tẽpore præterito, ſed bene pro tempore futuro, ſi effectus eſt ſucceſsiuus, per l.tutelas, ff. de capit. diminutio. aut etiam ſi momentaneus, niſi ſuperueniat cauſa infirmans, quo caſu etiam ceſſaret effectus, per l.ſi quis hæredem. C.de inſtit.& ſubſtit. per quos text. ita voluit Bald.in c.quemadmodum, col.ij.verſi.circa tacitas conditiones, de iureiuran. & Franc.Ozer. in §.ſupradicta, col.iiij.num.18. Inſtit.de milit.teſta. Et hic vide quæ dixi ſupra in iiij.limitatio, num.13.& 14.& quæ dicam infrà, in xxiij.limitatio.

Et quid ſi ſuperueniat cauſa retro contraria.

25 ¶Intellige tertiò, vt procedat hæc noſtra limitatio, niſi ſuperueniat cauſa retro contraria, remouens illud iam conſummatum, & in eſſe productum: tunc enim ceſſat effectus etiam perfectus & conſummatus: verbi gratia, grauamen eſt cauſa appellationis, & ea quidem in eſſe producta confeſtim, quàm interpoſita eſt, & tamen reuocato, & ita ceſſante grauamine ceſſat appellatio, per tex. in c.cùm ceſſante, de appella. vbi id expreſsè not. Bald. in iiij. notab.

Quid ſi in mora fuerit is, cuius commodo effectus fuerit conſummatus.

26 ¶Intellige quartò, niſi is ad cuius commodum effectus fuit conſummatus, fuerit in mora: nam tunc poterit effectus ipſe ceſſare, ceſſante cauſa, vt patet ex l.quod tempore, C.de reſti. milit. vbi ſi intra annum vtilem reſtitutio intentata fuerit, ea amittitur & ceſſat, & ita cum text. ad hoc expendit Franc.Ozer. in d.§.ſupradicta, col.iiij.num.17. Inſti. de militar.teſta.

Quid ſi ceſſaret cauſa ſpecifica.

27 ¶Intellige quintò, vt non ceſſet effectus conſummatus ceſſante cauſa generali, per c.ſuggeſtum, de decim. ſecus ſi ceſſaret cauſa ſpecifica, nam tunc ceſſaret effectus etiam conſummatus, vt voluiſſe videtur Anto. in c.poſt tranſlationem, col iiij. verſi.tu dic latiùs, de renunt. vti eum refert Imol. ibi, col.vj.nu.41. vbi tamen in hoc ſecundo membro non ei accedit, per text. in l.vlt. ff.vnde liber.

Quando dicatur actus cõſummatus.

28 ¶Denique quantum ad hanc limitationem pertinet, ſi quis ſcire cupiat, quando actus, vel effectus ſit conſummatus vel perfectus, vt ſit vel non ſit locus huic limitationi, legat Franc. Aret. poſt alios in d.l.pluribus, §. & ſi placeat.& col.ij.verſi.attende quia quoad ſolam mentem, ff.de verbor.obligat.

DECIMA TERTIA LIMITATIO.

Regula noſtra non procedit in occaſione ceſſante.

1 ¶Decimotertiò limita principaliter hanc noſtram regulam, vt procedat in cauſa ceſſante, prout ea ipſa regula loquitur, non etiam in occaſione, qua quidem ceſſante minimè ceſſat effectus, per text in l.vlt. ff. de reſcind.vend. quam ad hoc prono. allegat Bald. in c.ſolitæ, in fin. de maiorit.& obedien.

Occaſio eſt cauſa iniuſta & inſufficiẽs.

2 ¶Neque id quidem mirum eſt, quoniam occaſio eſt cauſa iniuſta, inſufficiens, minimè vera ac propria, vt videre licet ex Hoſtien. Io. And. Petr. Anch. Anto. Imo.& cæteris, in d.c.ſolitæ, per eum text, & id quod ſcribitur Prouerb.18. in princ. occaſionem quærit, qui vult diſcedere ab amico. Collect. in c.cùm ceſſante, de appellat. Archid. in c.ſtatutum, col.pen. in verbo, occaſionem, de reſcript.lib.vj.& in c.j.§.porrò, in princ. de ſta.regul. eod.lib.vj. & in c.conſequens, poſt princ. & ibi quoque Domin. xj.diſtinct. Andr.Iſern. in cap.j.§. conuenticulas, col.j. per eum text. tit. de pace iuramen. firman. Lucas Pen. in l.quicunque, per eum text. C. de fund. patrimonial.lib.xj.& in l.j. in verbo, occaſio. C.de frum. Alex. eo.lib.xj. & in l.j. col. iiij. in verbo, occaſionem, C.de Caſtr. pecul.lib.xij. Card.Flor. in clem.cauſam, col.j. in j.oppoſit. de elect.& in clem.dudum, in verſi.ob olim, col.j. in iij.oppoſit. in fi. de ſepult. Panor. in c.ij. colum.j.verſi. in gl.j. in fi. de conſtit. Corne.conſi.cliij. in præſenti conſultatione, col.j. in litera E, lib.ij.& conſi.cclxvj. conſtat dicta credita, col.j.lib.iiij.

De eadem re.

3 ¶Ad quod optimè facit text. à nullo illorum allegatus in l. Labeo, ibi, magis occaſione, quam tunc contigerit, ff. de riuis.& text. in l.famoſi, §.j. ff. ad leg. Iul. læſæ maieſtatis, cùm dicitur non in occaſione, ſed in veritate rei. & in l.omnimodo, in princ. ibi, occaſionem ſubuertendi, &c. C.de inof.teſt.& in l.vlt. ibi, incolatus occaſione. C.de municip. & originar.lib.x.& l. vlt. ibi, occaſionis huiuſmodi calumniam. C.de conuenien.fiſ.debit.lib.x.& in c.j. poſt prin. ibi, ſumentes occaſionem, de confirma.vtil.vel inutil. vbi Dec. in princ. eum text. ad hoc annotauit, vt occaſio in malam partem accipiatur.& in c.qualiter & quando, le j. poſt princ. ibi qualiter occaſione, de accuſat.& text. in d.c.ſtatutum, §.inſuper.verſic.prouiſurus, ibi, occaſionem non aſſumit, de reſcript.lib.vj. vbi Domi.col.j. nota, inquit, text. declarantem, quid ſit occaſio, nempe quæ in veritate facti eſt falſa, ſed exteriùs apparet coloratè iuſta.& tex. in c.j. verſ.quia verò, ibi, peccãdi occaſio.& ibi, Arch. in verb. quia verò occaſio prębetur. de iureiu. eod lib. vj.& in c.ij.verſi.ſi autẽ cauſa, ibi, occaſionem ceſsioni dederat, de offi.ord.eo.lib.vj.

Cauſa impulſiua cenſetur eſſe occaſio.

Cauſa pro ratione finali.

Occaſio pro cauſa captata.

¶Ideoq; Ioan.And. in c.poſt tranſlationem, col, vlt. de renunciat. quòd in dubio cauſa impulſiua videtur eſſe occaſio, & ibi quoq; Card.Flor. qui id ſing. dicit, col.iij. verſi.quæro in eo
4 quod ſuprà. Domi. in d.c.cõſequens, xj.diſt. dum dicit cauſam ſumi pro ratione finali, & occaſionem pro cauſa captata, & Pan. in c.j. col.j. in ix.not. vt eccleſiaſt. Benef.& Imol. in l.ij. §. vlt. col.ij. verſi.item adde.& quia dixit, ff.de don.& Corn.d.conſil.cliij. col.j. in litera d.lib.ij. Feli. in d.c.ſolitæ, col.j. verſic.inquantum dicunt hîc, de maio.& obed.& Barb. in capit.ſuper quæſtionum, col.j.verſi.nota ibi occaſione, de offic.& poteſt.iud.deleg. Et ſecundum hoc id pertinet ad primam limitationem, in qua pleniſsimè locuti ſumus de cauſa impulſiua.

¶Scio

5 ¶Scio autem aliud cauſam,eſſe & occaſionem, vt videri poteſt ex d.c.ſolitæ, p oſt princ.ibi non cauſam, ſed occaſionem præbuit, vbi omnes, præter id quod ex illis ſuprà diximus, dicunt cauſam in iure conſiſtere, occaſionem in facto. & d.c.j.§.porrò, verſi. & ideo nos, ibi, cauſam & occaſionem præſtant,vt eccleſiaſt.benefi.vbi id not.Card.Flor.in viij.eodemque vlt.not.& Pan.in vlt.not.& d.c.j.§.porrò,ibi,cauſam ſeu occaſionem,& ibi Domi.de ſta.regul.lib.vj.& cle.dudum,§.in ſtudiis autem liberalibus,ibi,ex aliqua ratione, vel cauſa,de ſepultur.& gl.in l.ſi ego,§.interdum,iu verbo, partum me vſucapere, in fi.ff.de public.in rem actio.& Bald.in l.certum, ad fi.C.famil.herciſcun. & ex Cicerone in oratione pro Milone, Quæ tum non modo occaſio,ſed etiam cauſa illius opprimendi fuit.

Cauſam & occaſionem differre.
Cauſa in iure, occaſio in facto cõſiſtit,

6 ¶Quid autem inter eas interſit, iam vides ex his quæ iam diximus, vt tamen non omittam quod in eam rem à Bald.ſcriptum eſt conſi.cxix.ſtatuto cauetur quòd turbans, col.vlt.verſi. quæſtio denique expenſarum,lib.ij.inter eas id differre,quòd occaſio dicitur, omne id quod ordinatur ad aliud per ſe vel per accidens.Cauſa verò propriè dicitur id, quod ad aliquid per ſe ordinatur,per l.verum eſt,ff.de furt.& l.ſi mulier,ff.rer.amot.

Alia differẽtia inter cauſam & occaſionem.

¶Alij dicunt occaſionem illam dici quæ non eſt ordinata ad effectum de quo agitur, ſed accidentaliter,& fortuitò contingit.ita enim voluit Philip. Dec.in rub. C.qui admitti, col.iij. verſic.ſed conſideranda,& iterum in d.c.vlt.poſt princ.de confir.vtil.vel inutil.per text.in l. vlt.§.ſed cùm in ſecũdam,ibi.ex rei ſuæ occaſione ortam,C.de furt. & l.reſcriptũ, §.j.ibi, ex occaſione eius redactum,ff.de diſtract.pignor.& l.generaliter,§.proinde,verſic.planè ſi minus,ibi,per teſtamenti occaſionem, ff.de fideic.lib.& l.fori, ibi, ex huiuſmodi profeſsione, vel ipſius occaſione quæſierit,C.de aduoca.diuerſor.iudicio.Ex quo Bart.not.aliud eſſe, aliquid eſſe ex aliquo, aliud eius occaſioue.

Occaſio quæ non eſt ordinata ad effectum de quo agitur, ſed accidentaliter contingit.

8 ¶Sunt & qui dicunt occaſionem denotare cauſam remotam,& inter hos Io.And.poſt Roffred.in additio.Spec.tit.de iniuriis,§.ſequitur,verſi. ſed pone inimicus tuus. Bart.in l. vxori, ff.de aur.& arg.leg.vbi id dicit probari,in l.cùm de lanionis, §.aſinam,ff.de fund.inſtruct.& Bald.conſil.cxxxvj.proponitur quòd Titius,ad fi.lib.ij.Saly.in l.omnimodo, §.imputari,col. ij.verſi.ſecundo modo probat,C.de inof.teſt.& in l.fori,per eum text.C.de aduoc.diuerſ.iudi.Angel.conſi.lxiij.nobilis miles,col.ij.verſicu.nec obſtat ſi dicatur.& conſ. cclxxxviij.viſo themate ſupradicto,col.ij.verſ.illud enim verbum,& vtrobiq; per d.l.vlt.§. ſed cũ in ſecundum,C.de furt.Imol.in l.ij.§.vlt.col.iij.verſi.item adde ei quia dixit,ff.de donat. Barb.& Iaſ. in rub.C.qui admit.ad bon.poſſeſ.ille,col.v.Iaſ.col.iij.verſi.in prima parte,per not.in d.c.ſolitæ.de maior.& obed.& in d.c.poſt tranſlationem,de renunt.& in d.c.cùm ceſſante, de appellat.& idem voluit Franc.Aret.conſ.clxj,verum eſt quod Comicus, col.iiij.verſ.patet igitur ex præmiſsis, ibi, nam cauſa mediata, dum dicit cauſam mediatam & remotam potiùs dici occaſionem,quàm cauſam,& Corn.d.conſ.cclxiij.poſt prin.lib.iiij.Alex. in l.ſi patroni, col.ij.verſi.ſecundo modo probatur.ff.ad S.C.Trebel.vbi in id citat.gl.in d.l.ſi ego. §.interdum,ff.de publ.in rem actio.& in l.prætor.§.quod de fructibus.ff.de bon.autho.iud.poſsid. & Socin.conſil.clvj.pro fundamento,col.vlt.verſi.confirmatur, nam licèt. & Iaſ.conſil.lxiij. circa primum,col.v.verſi.tertiò principaliter,lib.vj.

Occaſio cauſa remota.

9 ¶Et eò reſpicit,quod poſt Per.tradit Cyn.in d.l.generaliter,in ij.q.& ibi quoque Saly.C.de epiſcop.& cleric.quòd cauſa finalis eſt, propter quam aliquid immediatè conceditur. cauſa impulſiua,quæ occaſionem remotam præſtat.quod & nos alibi ex illis diximus. Id quod ſatis probat,etiam ſi nihil aliud eſſet,ceſſante occaſione nõ ceſſare effectum:quoniam ceſſante cauſa remota,non ceſſat effectus,vt latè dicemus infrà in viceſima limitatione.

De eadem re

10 ¶Nec tamen illud interim prætermittendum, quòd aliquando cauſa pro occaſione ponitur etiam à probatiſsimis ſcriptoribus.è quibus Terentius qui inter primos in Eunucho ita ſcribit:nam iamdiu aliquam cauſam quærebat ſenex,quamobrem aliquid faceret.is nunc reperit.quo in loco Donatus interpres doctiſsimus,nota,inquit,cauſam pro occaſione.

DECIMA QVARTA LIMITATIO.

1 ¶Decimoquartò limita hanc regulam non procedere vbicunq; ceſſatio cauſæ ſuperueniẽs, & effectus eiuſdem ſecutus tendunt ad eundem finem, tunc enim non ceſſat ipſe effectus. Exempli cauſa,vxor dotem exegit à marito propter ipſius mariti inopiam,ſecundum text.in l.ſi cõſtante,in prin.ff.ſol.mat.& in l.vbi adhuc, C.de iure dot.poſtea vir è paupertate emerſit,& diues factus eſt, & ita ceſſat cauſa illa reſtitutionis dotis, non tamen ceſſat effectus illius,id eſt,reſtitutio ſemel facta,vt voluit gl.in d.l.vbi,in verbo,abutatur,& ibi Cyn. col.vlt. in xvij.quæſt.Odof.Iac.Butrig.vti illum allegat & ſequitur Bal.col.vj.verſic.formatur etiam alia quæſtio,& Io.Fab.col.ij.verſic.item quid ſi venit,& Saly.in §.j.eius l.verſi. quæro ſeptimò,de iur.dot.Io.And.in c.per veſtras,col.ij.verſi.in gl.& bona,& ibi quoq; Card.Flor.col. pe.verſi.ſed quæro poſt hanc gl.& Anto.col.ij.in ij.oppoſ.paulò ante fi.illius, de donat.inter vir.& vxo.& idem Io.And.in addit.Spec.tit.de dote poſt diuor.reſt.§.vlt.verſ.quid ſi vir vocatus.Bart.in d.l.ſi conſtante,in ix.q.vlt.partis,quæ eſt in col.vlt.& ibi quoque Alberic.circa medium,verſi.item quærit ſi dote exacta,Imo.col.vlt.verſi.item adde ei quod tangat, in ix.q.

Hæc regula non habet locum, quando cauſa ceſſatio & effectus illius in eundẽ finem tendũt.
Reſtitutio dotis ob paupertatem viri facta, non reuocatur ob illius diuitias ſuperuenientes.

& Alex.col.vlt.idem Bart.in l.pluribus,quæ eſt pe.§.& ſi placeat,col,ij.verſ.induco ad quæſtionem,& ibi Imol.col.ij.verſi.in eadem glo.in fi.& iterum verſi.tu autem dictis, rurſumq; col.vlt.paulò ante fi.& ibi quoque Paul.col.j.verſic. ſed oppo.contra regulam, ff.de verbor. oblig.Ang.in §.illud,in auth.de æqual.dot.Imol.dum allegat Bart.in d.§.& ſi placeat,in l.ij. §.vlt.col.ij.verſi.ſed in caſu.ff.de donat.Paul.Caſt.in l.ſciendum,§.vlt.in fi. ff.qui ſatiſd.cog. Campez.in tract dot.in iij.parte,quæſtio.xlvij.Socin.conſi.lx.in præſenti conſultatione omnibus,col.iij.verſi.præterea ad quid,lib.j.Hippo.Marſil.in l.ſi.redhibitus,col.ij.verſi. & facit no.verbum, ff.de quæſtionib.

Ratio illius opinionis.

2 ¶ Mouentur q; præterea Bart.& Paul.Caſtr.aliis rationibus, & ea potiſsimùm, quòd quandocunq; caſus ſuperueniens,qui ab initio impediuiſſet actum geri,tendit ad eundem effectum cum actu geſto,tunc non tollitur quod geſtum eſt ex ſuperuenienti illo caſu, l. verbis legati,in fi.ff.ad leg.Falcid.& §.ex contrario,verſi.quod ſi vno, Iuſtit.de leg. vti etiam voluit Dyn.in c.factum legitimè,de reg.iur.lib.vj.& idem Bart.in l.ſi in metallū,ff.de his, quæ pro non ſcrip.Imo.in d.l.pluribus.col.ij.verſi.in eadem gl.in fi.& iterum verſi.tu autem dictis,ff. de verb.oblig.& Philip.Dec.in l.non eſt nouum,col.j.ſub nu.2.in fi.ff.de reg.iur.Igitur cùm hæc reſtitutio facta mulieri,propter inopiam viri, tendat ad ſecuritatem mulieris, vt etiam tendit ceſſatio illius cauſæ, ſcilicet diuitiæ ſuperuenientes, certè tolli non debet effectus, id eſt,ipſa reſtitutio.Super hac tamen ratione,vide quod dicam infrà num.9.

De eadem re.

3 ¶ Et dicit etiam Barto.ad id videri caſum in d.l.ſciendum,§.vlt.qui ſatiſd.cog. vbi cautio interpoſita pro ſecuritate à paupere non tollitur per ſuperuenientes diuitias,quia id quod ſuperuenit tendit ad eūdem effectum ſecuritatis.Et ibi Paul.Caſt.qui hanc opinionē tenet,vt ſuprà diximus,dicit eum text.eſſe ad hoc meliorem, quàm nullum alium. & ita inquit Bart. poteſt reſponderi ad quædam iura,quæ dicūt paupertatis cauſa ceſſante,ceſſare & illius effectum,vt in l.cura,§.deficientium,ff.de mune.& honor.& aliis, quæ nos adduximus ſuprà in paupertate ceſſante:ea enim procedunt,quando diuitiæ tendunt ad contrarium effectum.

Qui contrarium tenuerunt.

4 ¶ Nec tamen hæc opinio in caſu,de quo loquimur,caruit contradictoribus,nempe Oldra.& Richar.Malun.vt citantur à Bald.in d.l.vbi adhuc.& ibi quoq; Albe.col.v.verſi.item quæritur idem,C.de iure do.& Dy.in d.l.ſi conſtante,& ibi quoq; Bal.& Ang.ſibi contrarij, & vterq; in fi.prin.& Rom.col.pe.verſi.item inquantum,in ix.q.ff.ſol.matr. idem Dy.in l. poſt finitā, ff.de ſuſpect.tut.Collecta.in d.c.per veſtras,col.ij.verſi.ſed quid ſi in caſu, de dona.inter vir. & vxor.Bald.in l.ad comparandas,in fi.C.manda.Ange.in l.ſi cum dotem.§.ſi verò,ff.ſolut. matr.Petr.Ferra.titu.de for.libelli, quo vxor agit ad dotem,in verbo, vxor quódam domini, col.v.in paruis.verſic.ſed quid dices. Et omnes quidem hac noſtra regula innixi, quòd ceſſante cauſa ceſſat effectus,cui tamen reſponſum eſt ex eo quod diximus.

Pro poſteriori opin.

5 ¶ Verùm & ad tutandam hanc poſteriorem opinionem afferunt d.c.per veſtras, de don.inter vir.& vxo.vbi probatur,quòd marito exigenti dotem à tertio,qui ea promiſerat, non obſtat exceptio,quòd vergat ad inopiam,ſi offerat cautionem de reſtituendo,vel petit eam deponi apud mercatorem, ita vt per depoſitum res ſit ſecura. Sed Imol.in d.l. ſi conſtante, in prin.col.vlt.verſi.item adde ei,dicit eum tex.ſi bene inſpiciatur, id non probare, vt patet ex his,quæ antè dixerat circa intellectum illius. Sed & dici poteſt quòd inopia nō allegabatur à muliere, ſed à tertio, qui promiſerat dotem, cui tantus fauor non debebatur.imò qui non videbatur poſſe allegare hanc exceptionem.& ideo in d.cap.diſponitur,vt ſuprà diximus,& hoc patet manifeſtè,quia ibi dicitur,quòd ſtatur ſoli iuratoriæ cautioni mariti, ſi aliam reperire non poteſt,& tamen certum eſt, quòd ſi maritus eſt inops, non per hoc conſulitur mulieri,nec euitatur reſtitutio ex capite inopiæ.imo tenent communiter doctores in d. l.ſi conſtante,quòd reſtitutio dotis illo caſu non euitatur per præſtationem cautionis.

Præcedentiū opi.cōcordia.

6 ¶ In qua re Henric.Bohic.in d.c.per veſtras,in fi.de dona.inter vir.& vxor.hanc controuerſiam concordans tradit,quòd ſi maritus non ſolùm factus eſt diues, ſed & ſapiens & diſcretus,procedat poſterior opinio. Si autem diues tantùm factus eſt fortè ex ſucceſsione parentum,vel aliàs citra induſtriam,tanquam ſcilicet dormientis illius rete ceperit, vt eſt in veteri prouerbio,& tunc procedat prior opinio. Et pro hoc(inquit)facit l.ſi creditores, ff.de priuileg.cred.& §.ſuſpectus,& §.vlt.Inſt.de ſuſpect.tutor. Et id nuncupatim ſequitur Ioan. Lup. in repe.d.c.per veſtras,§.xxv.incip.ampliabis quartò : in fi.dicens hanc concordiam menti eſſe tenendam,quia de iure & æquitate procedit,nec alibi eam reperit.

Altera concordia.

7 ¶ Alij autem in hac re aliter diſtinxerūt.nam aut dos ita fuit vxori reſtituta, vt dominium ad eam transiret,vt contingit cùm actum eſt actione perſonali ad reſtitutionem dotis,vel declaratum eſt à iudice dominium eſſe apud eam:quod item contingit,quando actum eſt reiuendicatione:& tūc vera ſit prior opinio,cùm ſit perfectiſsima executio,ſecuta traditione,iuxta ea quæ ſcribuntur in l.j.C.de pericul. & commod. rei vendi.licèt res deueniat ad caſum, à quo non potuiſſet incipere,vt in dicto §.& ſi placeat,& in l.vt pomum,ff.de ſeruitut. Aut mulier egit hypothecaria,& res illi adiudicata eſt iure pignoris, vel prætorij, vel conuentionalis:& tunc ceſſante cauſa ob quam datum eſt id pignus, ipſo iure pignus reſoluitur, per l.ſi

pecun

pecuniæ,§.j.ff.vt in poſſeſ.lega.& ex regula tradita à Bart.in l.ſi finita,§. Iulianus,ff.de damn. infect.& ita nuncupatim voluit Franc.Aret.in d.l.pluribus,§.& ſi placeat, col.j.verſic.& ex hac concluſione,ff.de verb.oblig.vbi id dicit eſſe de mente Bald.in d.l.vbi adhuc.

8 ¶ Alij deniq; ita hanc controuerſiam componunt,vt ſi pendente iudicio, quo vxor maritum conuenit,vt illi fiat dotis reſtitutio ſecundum d.l. vbi adhuc, ipſe maritus deſinat eſſe pauper,debeat ceſſare id iudicium,ceſſante ſcilicet cauſa illius:ſed ſi iudicium finitum fuerit,ita vt iam facta ſit executio, & dos mulicri aſsignata, non debeat ceſſare ea reſtitutio, ſiue aſsignatio:& ita voluit Cepola,in l.actioni,num.9.ff.de ædilit.edict.

Alia item cõcordia.

9 ¶ Sed quicquid ſit de illo caſu,illud tamen ſcire debes, non ſemper obtinere quod diximus, caſum ſuperuenientem, qui tendit ad eundem effectum cum actu geſto, non tollere quod geſtum eſt:ſed tum demum tantùm, cùm nihil intereſt debitoris, vt per ſecundam cauſam ſuperuenientem irritetur prima,vt in iuribus ſuprà in id allegatis. At ſi illius intereſt, ſecus dicendum eſt,per text.in l.ſi fideiuſſor.§.j.ff.qui ſatiſda.cog.& l.j.§.ij.ff.de curat. furioſ. quas in id expendit Fran.Aret.in d.§.& ſi placeat,col.ij.verſi.vel ſi vis dicere.

De eo quod dictum eſt ſuprà nu.2.

DECIMAQVINTA LIMITATIO.

1 ¶ Decimoquintò limita noſtram regulam, vt non procedat in priuilegiis dignitatum, quæ durant etiam finita dignitate,vt videre licet ex l.eos qui,& ibi Io.Plate. C.de excuſat.mune. lib.x.& l.maximarum,ad fi.& ibi gl.vlt.Bart.Ang. & Ioan.Plat. eod.tit.& l.eam legem,eod. quoque tit.ex qua not.glo.quòd immunitas non cum dignitate, ſed cum perſona extinguitur,& ibi etiam Ioan.Plat.& l.eos qui,& ibi item Ioan.Plat.C.de fabricenſ. lib.xj. & l.vlt.in fi.& ibi quoque Plat.in fi. C.de Silentiar. lib.xij.& l.iubemus, & ibi idem Plat. C. de Prox. ſacror.ſcrinior.eod.lib.xij.& l.j.& ibi gloſ. & Plate. C.de magiſtrat.ſcrinior. eod.lib.xij.& l. j.& ij.& vtrobique gl. & Plat.de Præfect.prætor.eod.lib.xij. & l.j.& ibi Plat.de Præpo.ſacr. cubi.eod.lib.xij.& l.j.de Primice.vbi etiam notat idem Plat.quòd dignitate depoſita retinentur veſtigia dignitatis.& l.j.C.de Comi.qui prouinc.regunt,eod.lib.cuius arg.ſcribit Specu. tit.de legato,§.finitur,qui eſt vlt.verſi.item not.quòd ei,quòd qui ſemel fuit legatus, ſemper ei debetur reuerentia in memoriam priſtinæ dignitatis.& ſequitur Fely.in c.quæ in eccleſiarum,col.xxxij.in v.fallent.verſi.& hinc eſt quòd ei,de conſtitur.

Hæc regula non procedit in priuilegiis dignitatum.

2 ¶ Atq; ita, vt ſcilicet priuilegia dignitatum nõ ceſſent ceſſante dignitate, voluerunt (præter eos quos ſuprà citauimus,) Dyn.Io.And.Alberic. & Philip.Franc.in c.decet conceſſum, de reg.iu.lib.vj.Nam Alb.vti alibi,niſi fallor,diximus,id c.legit ſub tit.eiuſdem tit.ff. & voluerunt item Iun.Bal.& Barb.in c.ſedes apoſtolica, extrà de reſcr. Hippo.Marſil. latè ſing cvij. priuilegiũ dignitatis.& ſing.clxxix.viget cõmuniter ſtatutum, col.ij.verſi. & vltra prædicta.

De eadem re.

3 ¶ Et facit præter text.ſuprà allegatos alius tex.in l.nihil.C.de quæſt.& in l.vlt. ff.de decurio. vbi qui fuit olim decurio,torqueri non poteſt,in memoriam priſtinæ dignitatis. Ex quo dicit ibi Fran.Tig.quod Mart.Fanen. liberauit quendam à morte, qui cùm à iudice fuiſſet morti adiudicatus,appellauit,& inter cætera allegauit, quòd & ſi olim fuiſſet decurio ſuæ ciuitatis,tamen poteſtas illum quæſtioni ſuppoſuerat, & in quæſtione cõfeſſus fuerat:ideoq; cùm quæſtio non valuiſſet,neque etiam confeſsio facta in ea,quod dicit notandum Barb.in c. ſedes apoſtolica,col.iiij.verſ.& etiam allego,& Hipp.Marſil.d.ſingula.cvij.& d.ſing.clxxix.

De eadem re.

4 ¶ Sed per illum text.ſcribit gl.in c.ad abolendam,in verbo,prærogatiua, de hæret.quòd percutiens clericum degradatum incidit in canonem,ſi quis ſuadente,propter memoriam priſtinæ dignitatis.quod & ipſum voluit gl.id tamen declarãs in c.degradatio,in fi.& ibi quoq; Doct.eo.tit.lib.vj. & gloſ.in c.accedens,50.diſt.& in c.ij.in gl.vlt.luij.diſt.& in c.dictũ,lxxxj. diſt.& in c.eos,in verbo,clerico,xx.q.iij.Fely.in c.contingit, le j.in fi.de ſent.excom.Hippol. Marſi.d.ſing.clxxix.col.ij.& è thologis Anto.Flor.in ij.parte iij.partis ſummæ, tit.xxv.c.j.

Clericũ degradatũ percutiens, incidit in canonem.

5 ¶ Quinetiam eiuſdem illius tex.autoritate, ſcribit alia gl.in c.ſi qui epiſcopi,in gloſſ.magna, paulò pod med.xcij.diſtinct. quod ſi quiſpiam clericus fuerit electus ad epiſcopatum, nec tamen eum potuerit aſſequi ob plebis ſeditionem,eiq; renunciauerit,manet clericus ſui epiſcopi,vt priùs erat,& ab eo iudicabitur vt ſimplex clericus,ſecundum c.ad ſupplicationem, extra de renun.nõ tamen poterit eum deponere,ob memoriam priſtinæ dignitatis,& ſequitur Fely.qui eam gl.dicit no.in c.quæ in eccleſiarum,col.xxxij.in v.fallen.verſicu.vnde dicit, de conſtitutionibus.

Clericus electus epiſcopus, & renunciauit epiſcopatui,non poterit deponi à ſuo epiſcopo.

6 ¶ Deniq; per illum text.in d.l.vlt.ff.de decurio.dicit Pau.Put. in tract.ſyndicatus in euidentiali,nu.vj.non minorem honorẽ deberi magiſtratui poſt depoſitum officium, quàm in ipſo officio:ideo, inquit,in ſignum honoris & cõmendationis præteriti magiſtratus ei ſolent dari à principibus & ciuitatibus vexilla cum inſignibus & armis.arg.l.j. C.de ſtatu.& imag.

7 ¶ Hucq; etiam vergit,quod dicit gl.no.in §.generaliter,in verbo,præſtet,in auth.conſtit.quæ de dignitat.quòd filius qui propter dignitatem liberatus eſt à patria poteſtate, non redit in eam dignitate finita.& ſequitur Alber.in authen.ſed epiſcopalis,verſ.ſed an liberatus, C.de epiſco.& cle.& Io.Plat.in l.vlt.C.de Conſulib.lib.xij.& idem voluit Dyn.in d.c.decet conceſſum,de reg.iur.lib.vj.& nos quoque diximus in noſtris legibus connubialibus,in gl.iij.in

Filius ob dignitatem patria poteſtate liberatus, in eam non redit finita dignitate.

8 verbo,& *n'eſt plus en pouuoir de ſon pere*. in principio.

Aduocatus officio depoſito manet clariſſimus, Nec torqueri poteſt.

Et ad eū mittitur vt ad egregiam perſonam.

¶ Et quod egregiè ſcribit Bart.in l.j.per illum text.C.de aduocat.diuerſ.iudic. quòd qui depoſuit officium aduocationis, eſt tamen vt prius erat, & appellatur clariſsimus, nec debet torqueri:& ad eum mitti debet, vt ad egregiam perſonam. & ſequitur Felyn.in d.cap.quæ in eccleſiarum,vbi ſuprà,verſic.& hinc eſt quòd qui depoſuit, de conſtitutio.& Iaſon, dum illum ſimpliciter allegat,in l.ſi ita ſtipulatus ſit, col.vj. num.7.ff.de verbor.obligat.& d.conſi. clxxix.col.ij. verſi.& faciunt dicta.

Abbas depoſitus ſine culpa primum locū poſt abbatem tenet.

9 ¶ Et quod idem tradit Io. Ligna.in cle.ne in agro,de ſta.monacho.quòd qui ſemel fuit abbas depoſito officio ſine culpa obtinet primum locū in choro & conuentu poſt abbatem,in memoriam priſtinæ dignitatis,& ſequitur Imo.ibi,col.xiiij.verſi.in vlt.quæſt. dicit, & Fely.vbi ſuprà,verſic.& hinc eſt quòd qui ſemel.& Iaſ.in d.§.Chryſogonus,col.vj.verſ.hinc eſt quòd qui ſemel,ff.de verb.oblig.A quo non longè abeſt quod tradit Guid.Pap.deciſ.Delphi.ccclxxvij.quid ergo ſi quis ex dominis, quòd domini parlamenti iiſdem gaudent priuilegiis dignitate priuati,ſola voluntate principis,& ſine crimine, quibus & in ea conſtituti.

Conſiliarius ſola voluntate principis depoſitus iiſdem gaudet priuilegiis.

Poteſtatē offendens tempore ſyndicatus, eadem pœna punitur ac ante ſyndicatum.

10 ¶ Adde quod pulchrè ſcribit Bal.id tamen declarans in l.obſeruate,§.proficiſci,col.iiij. verſ. ſeptimò quæritur,ff,de offic.Proconſ.quòd offendens eius poteſtatē, vel eius familiam tempore ſyndicatus ita debet puniri,ac ſi eum offendiſſet tempore officij. propter reliquias priſtinæ dignitatis arg.l.j.C.vt cauſ.poſt puber.adſit tut.& ſequitur Pan.Putea. in tract.ſyndic. tit.de offi.ſyndicatorum,col.j.nu.3.& in §.an ſi poteſtas.verſ.eiuſdem initij,qui eſt ſub nu 8. & iterum verſi.an offendi poteſtatem,qui eſt ſub num.16.& §.officialis finito officio, verſi.j. & §.dicitur autem.col.j.Auguſt.Ari.in addit.Ang.Aret.in tract.malefi.in verbo,Caiū Sempronij,chart.vlt.verſi.& diligenter pondera.& Iaſ.in l.ſciendum,§. vlt.verſi.facit quod ſing. ff.qui ſatiſda.cogan.vbi id dicit ſing.& in d.l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus, vbi ſuprà,ff.de verb.oblig.& in l.principalibus,col.vlt.verſic.ſecundò quæro,ff.ſi cert.peta. vbi ex eo infert quòd ſicut dans alapam poteſtati debet capite puniri ex ſententia Bald. in c.j. §.iniuria, in princ.tit.de pace iuramen. firman.ita & is qui dat alapam ei in ſindicatu exiſtenti.

Dās alapam poteſtati capite punitur.

11 ¶ Cui & illud germanum eſt, quod nota.traditum eſt ab Alberico in ij.parte ſtatutor.quæſt. xx.incip.quòd ſi ſtatuto, quòd percutiens eum qui fuit Prior vel Antianus, punitur eadem pœna,qua percutiens Priorem vel Antianum,per l.ordo,ff.de public.iudic.& l.ordine,ff.ad municip.quam deciſionem longè lateque approbat & confirmat reprobatis aliis, qui contrarium tenuerant,Hippol.Marſil.ſingul.clxxix.viget communiter ſtatutum. & faciunt alia quæ dicam in ſeq.limitatio.

Priorem antiquū percutiens eadem pœna punitur, quaſi eū qui nunc eſt percuteret.

12 ¶ Sed hæc intelligenda ſunt in dignitate tantùm, de qua etiam tantùm locuti ſumus, non etiam in mero officio,cui nulla eſt annexa dignitas:quia eo officio finito finitur & omne priuilegium, quod ex eo proficiſcitur, per text.iuncta gloſ.vt à multis citatur in l.j.& ibi etiam doctor.C.de excuſat.munet.libro decimo,& voluit etiam Bartol.in l.j.colum.tertia, verſic. ſed quæro an talis dignitas,C.de mulie.& in quo loco,eo libro decimo,& in l.vniuerſi,& ibi etiam Ioan.Plat.C.de legatio.eodem libro,& in d.l.maximarum,ad fin. & ibi quoque Ang. & Ioan. Plat.in vj.not.eod.tit.vbi ipſe Plate.allegat alia iura. & idem Plate.in l.eam legem, eo quoque titulo.

An ſuperiora habent locum in mero officio vt in dignitate.

Notarius olim qui conficit inſtrumētū an mitius ſit puniēdus.

13 ¶ Ex quo egreditur dubium quod not.voluit Bald.in l.data, col.xj.verſic.de eo qui ſe aſſerebat,C.de his qui accuſ. non poſſ.quòd mitius punitur is qui aliquando fuit notarius, ſed poſtea priuatus officio conficit inſtrumentum. propter primordium veritatis, ſiue (vt nonnulli qui eum citant,dicunt)in memoriam priſtini officij,arg.§.quia verò veriſimile,in anth. de non alienan. reb.eccleſ. quod & ipſum voluit idem Bald.in l.ſi quis. C. de aquæduct.lib. xj.Et illum tamen ſequitur Ioan.Ana.in c.accedens,ad fi.de crimine falſ.Alex.conſil.50.ponderatis verbis ſtatutorum,col.ij.verſic.& idem dicit.lib.iij.& Felyn.in cap.quæ in eccleſiarum,col.xxxij.in v.fallent.verſi.& hinc eſt quòd mitiùs, de conſtitut. qui & hoc tribuit memoriæ priſtini officij.& in c.ſuper literis,col.xx.verſi.pro quo facit, de reſcript. Iaſon qui id ſingn.dicit in l.ſciendum.§.vlt.nu.10.ff.qui ſatiſd.cogan.& in d.§. Chryſogonus, col vj. verſi. ad idem vltimò facit.Hippo.Marſil.ſingu.xxxv.ille qui nunquam fuit.& d.ſingu.clxxix.col. ij.verſi.& faciunt etiam quæ dixi.

Contra illam opin.

14 ¶ Et ego certè vix illorum opinioni accederem quamuis neminem reperi qui ei contradixerit,hic enim plus delinquere videtur qui depoſitus ab officio ob crimen, illud nihilominus exercet,cùm præterquam quòd crimen falſi committit, vt alius qui nunquam fuit notarius, cōtemnit iuſtitiam,eſtq; magis incapax huius muneris, quàm qui nunquā illud eſt adeptus: & eſt illud primordiū,quo Bal.nititur omnino,ſublatū per priuationem factum ob crimen: nec quicquam operari poteſt ad commodum illius qui ita priuatus eſt,arg.l.nec infames,C. de decur.lib.x.& l.j.& ibi Bart.C.de infamib.lib.xij.cum aliis multis ſimil. à me adductis in tracta.Nobilita.c.xxiiij.nume.7.incip.intellige tertiò,& multis ſeq. Et bene facit quod diximus ſuprà num.8.de abbate depoſito ſine culpa qui potitur prærogatiua loci,vt priùs: ſed ſi ob crimen depoſitus eſſet,minimè, vt voluere Ioan. Ligna.& alij ibi allegati.

DECIMASEXTA LIMITATIO.

1 ¶ Decimoſextò limita generaliùs quàm in præceden.limita.vt noſtra regula non procedat, quoties remanent reliquiæ priſtinæ cauſæ, nam licet ea maxima ex parte ceſſauerit, non tamen omnino extinguitur effectus, propter illas reliquias. vt præter alios tex. quos citauimus in d.præcede.limit. ſatis etiam probat text.in l.ij.& iij.& ibi Dyn.qui id not. ff.rer.amota.vbi contra illam quæ deſiit eſſe vxor, non inſtituitur turpis actio, in honorem præteriti matrimonij.& text.in l.ex duobus.ff.de vulga.& pupil.& l.ſed ſi vnus, §.ſeruus, ibi, in memoriam priſtini dominij.ff.de quæſtio.& l.ſeruos non ſolùm, C.eod.tit.vbi glo.allegat concordan.

Hæc regula non habet locum vbi remanet quædam reliquia cauſæ.

2 ¶ Et ita nuncupatim noſtram regulam limitant glo.Dyn.Io.Andr.Alb.& Philip.Franc.in c. decet conceſſum, de reg.iu.lib.vj.Io.And.in c.poſt tranſlationem, col.vlt.& ibi Anto.col.iij. verſic.tu dic latiùs, Imo.col.v.nu.36.& col.ſeq.num.40.& iterum col.viij.num.51.de renunc. Bart.in l.ij.§.vlt.in fi.ff.de donat.Bald.in l.patre furioſo, in pri.lect. poſt princip.& in ij.ad fi. ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.& in l.vlt.colum.iiij.verſi.quartò quæro, ff.de feri.& in cap. cùm ceſſante, in iiij.not.de appel.Ang.in l.minoribus, C.de his quib.vt indig. Henri.Bohic. in c.& ſi Chriſtus, col.j.de iureiur.Alex.in l.ſi cum dotẽ, §.ſi maritus, col.iij.verſic.vel poteſt reſponderi, ff.ſolu.matr.& in additio. Nico.Neapo.in l.ij.§.non ſolùm, ff.de excuſa.tutor.Iaſ. in l.ſciendum, §.vlt.col.iij.verſi.quartò pro iſta parte, ff.qui ſatiſd.cogan.Franciſ.Rip.in l.ex facto, col.iij.num.16.ff.de vulga.& pupil.ſubſtit.

De eadem re.

3 ¶ Et per text.in d.l.ſi vnus, §.ſeruus, ff.de quæſtio.voluerunt Hoſt.Cardi.Flor.Anto.Imo.& Fely.in d.c.quæ in eccleſiarum: ille col.j.in verbo, alienandi, verſi.ſed nunquid vaſallus, alter in fi.Anto.col.ij.verſi.an vaſallus poſſit, Imo.col.iij.verſi.& intelligit etiam, Fely.col.xxxij.in v.fallent.in prin.de conſtit.quòd licèt vaſallus poſſit renunciare feudo, inuito domino, per text.in c.j.tit.de vaſal.qui contra conſtit.Lotha. nõ tamen poſt eam renunciationem poteſt, nec debet offendere dominum ob memoriam priſtini dominij. quod & ipſum voluit ipſe Card.Flor.in cle.paſtoralis, verſi.deniq; in vij.q.de iud.vbi & ad hoc allegat tex.in d.illo c.j.

Vaſallus poteſt renunciare feudo inuito domino.

Non tamen poteſt eũ poſtea offendere.

4 ¶ Quibus adde duo dicta Bal.Primũ, in l.genero, col.j.verſi.vlteriùs oppo.C.de iu.dot.quòd ex patris ſtipulatione de reddenda dote quæritur filio emancipato actio vtilis, propter reliquias præcedentis poteſtatis, arg.l.cùm talem, §.vlt.ff.de hæred.inſtit. Alterum eſt in l.in rebus, col.iij.verſic.tertiò noto, ibi, tu dic quòd aut conſideramus, C.eod.titu.de iur.dot. quòd vxor conſtante matrimonio cenſetur quodammodo domina rerum dotalium, propter veſtigia & reliquias præcedentis dominij, & in his vir imaginem vxoris repræſentat, argu.l.cùm notiſſimi, §.j.de præſcript.xxx. annor.

Filio emancipato quæritur actio ex ſtipul. patris de dote reddenda.

Vxor cõſtante matrimonio cenſetur domina dotis.

Vir in dote imaginẽ vxoris repræſentat.

5 ¶ Adde & tu alia ſimilia, in quibus ob reliquias, veſtigia, & memoriã priſtinæ cauſæ effectus non ceſſat, etiam ſi cauſa ipſa ceſſet, quæ & tu videre poteris apud Io.And.in c.conſulti, col. ij.verſi.in gl.j.diſſolutæ, & ibi Anto.col.ij.verſi.glo.ſuper verbo, ſeculariter, & Pan.col.item ij.verſi.ex quo inferunt, extrà de reg.qui omnes loquuntur de memoria priſtinæ religionis.& eundem Io.And.in c.vlt.ad fi.eo.tit.Fely.late in c.quæ in eccleſiarum, col.xxxij.in v.fallent. de conſtit.& Hippo.Marſil.ſingu.clxxix.viget communiter ſtatutum, & quæ etiam nos diximus in præced.limit.in qua ſpecialiter locuti ſumus de reliquiis & veſtigiis dignitatis.

6 ¶ Adde inquam & alia in quibus reliquiæ ſunt tanti roboris, vt perinde excludant ſequentes ordine, ac ſi totũ ipſum remaneret. quod ex eo videre licet, quòd reliquiæ prioris tutelæ excludunt ſequentem tutelam, vt plenè not.in l.j. C.de teſta.tute.& d.l.ſi quis ſub conditione, & ibi Bart.ff.eod.& voluit etiam Bald.in l.cùm antiquioribus, col.vj.verſi.quintò ſic ſicut reliquiæ, C.de iure delibe.& Cardin.Alex.in c.j.verſic. quartodecimò ſicut reliquiæ, de feud. March.& diximus in tract.primogenior. quæſt.xl.nu.71.incip.31. vbi rei quæ deficit.

Alia ſimilia.

Reliquiæ prioris tutelæ excludunt ſequentem.

7 ¶ Sed ita tamen vt non illud ſpecialiter omittamus, quòd inimicus recõciliatus non ſtatim eſt iudex vel teſtis idoneus, cum adhuc dubium ſit, an remanſerint quædam reliquię odij, ſed expectandum eſt, vt amicitia ſit longo tempore confirmata, & ſint obliterata omnia inimicitiarum veſtigia, per tex.no.in c.accuſatores & teſtes, quod eſt ij.& ibi gl.iij.q.v. Et ita voluit gl.in c.per tuas, le j.in verbo, inimicitias capitales, in fi.& ibi Io.Ana.col.iij.verſ.in gl.in verbo, capitales, & Felyn.col.vlt.verſic.in eadem gloſ.in fi.de ſimo. Inno.non obſcurè in c.cùm oporteat, col.vlt.in verbo, inimicos, & ibi clariùs Panor. col.ij. verſic.item aduerte, Io.Ana. col.iij.verſic. nunquid autem reconciliatio, & Felyn.col.v.verſic.nunquid autem reconciliatio, de accuſat. Idem Innoc.in c.cùm I.& A.paulò ante fin.& ibi etiam Imol.col.pen. verſic. tertia fuit quæ colligitur, de re iud.vt à nonnullis citantur, licèt aliud dicere videatur, quamuis allegent d.c.accuſatores.Spec.tit.de iud.deleg.§.ſupereſt videre, ver.itẽ quòd quondã, & ibi Io.And.in addit.Ro.ſing.cccxv.incip.Inno.in c.cũ I.Alex.cõſ.xcix.in cauſa inquiſitionis formatæ contra Iac.col.j.verſ.& quãuis tempore, lib j.Firm.in tract.de epiſc.in iiij.parte lib. iiij.ver.decimatertia.Fely.in c.ſi pro debilitate, col.iij.verſ.cõfirmo hæc per tria, de of.deleg. & in c.j.col.j.poſt prin.de iud.& in c.quoties, col.j.de teſtib.& conſ.iij.habẽt legiſtæ, col.vlt. verſi.quartò adduco, vbi dicit ſing.tex.in d.c.accuſatores.Hippo.Marſi.in l.j.§.præterea.col. ij.verſi.amplia etiam hunc tex.& hãc regulam, verſi.intellige tamen, de quæſt.& in rep.l.vlt.

Inimicus recõciliatus an ſit teſtis aut iudex idoneus.

char.xvj.C.de probat.& ſing.cvij.priuilegium dignitatis. verſi.item adde quod inimicus, & d.ſing.clxxix.col.ij.verſi.item facit etiam,nam inimicus. Ludo.Carc.in rep.l.obſeruate, quæ eſt ij.in prin.nu.118.verſi.amplia etiam in inimicitia, C.quor.appellat.non recip.Ioan.Crot. in tract.de teſtib.char.vj.col.iij.verſic.decimò extenditur.Maria.Soci.iunior conſil.lxxix.licèt in præſenti,col.x.num.42.lib.j.& Syluester Aldobrandinus in §.inimicitiæ,col.v.verſicu. ſed dubium,Inſtit.de excuſatio. Et facit quod in ſimili diximus,ſuprà in xij.limitat.nu.11.incip.adde & illud,de Iudæo recens facto Chriſtiano.

De eadem re, ex externis autoribus.

8 ¶Et has certè inimicitias recôciliatas eſſe ſuſpectiſsimas docet Cicero in oratione pro Milone,In communi omnium lætitia,ſi etiam ipſe gauderet, timeret ne videretur infirmior fides reconciliatæ gratiæ. Et alibi, Ego cum omnes amicitias tuendas ſemper putaui ſumma religione & fide,tamẽ eas maximè quæ eſſent ex inimicitiis reuocatæ in gratiam, propterea quòd integris amicitiis officium prætermiſſum imprudentiæ,vel vt grauiùs interpretemur, negligentiæ excuſatione defenditur:poſt reditum in gratiam,ſi quid eſt commiſſum,id non neglectum, ſed violatum putatur: nec imprudentiæ, ſed perfidiæ aſsignari ſolet. Idem pro Deiotaro rege ſcribit Cæſarem fuiſſe huiuſmodi, vt nemo illum placauerit inimicitiis, qui vllas reſediſſe in eo ſimultatis reliquias ſenſerit. Et huc reſpiciens Horat.ad Iulium Florum, lib.Epiſto.j. Epiſto.iij.

Debes hoc etiam reſcribere:ſit tibi curæ
Quantum conueniat Numatius.an malè ſarta
Gratia nec quicquam coit? & reſcinditur?

Diuus autem Hieronymus ad Rufinum,profitetur ſe reconciliatas inimicitias purè colere, & non iuxta Plautinam ſententiam, altera manu lapidem tenere, panem offerre altera. Et idem alibi in ipſum Rufinum lib.j.monet amicos poſt reconſiliatam ſimultatem, etiam leues vt ſuſpitiones fugiant: ne quod fortuitò fecerint,conſultò facere putentur. Vide tamen interim text.in §.inimicitiæ,Inſtit.de excuſat.tutor.

Contra hanc limitationẽ.

9 ¶Tamen contra hanc limitationem videtur eſſe text.in l.vlt. ff.vnde lib. vbi ſi filius dedit ſe arrogandum,non poterit amplius dicere contra tabulas, licèt etiam poſt arrogationem remaneant quædam reliquiæ filiationis naturalis,l.tutelas,ff.de capi.dimin. cum ſimilib. Ideo Imo.& Rom.in l ij.§.vlt.ille col.ij.verſic.item adde inquantum:hic col.vlt.verſi. vlteriùs inquantum,ff.de donat.id præſentientes dicunt illud in hac re dici poſſe, quod ceſſante cauſa ceſſat diſpoſitio, licèt maneant aliquæ reliquiæ. Niſi tamen in caſibus, in quibus lex aliquid ſtatuit propter memoriam priſtini ſtatus,vt in d.l.vnus,§.ſeruus,ff.de quæſtio.& d.l.vlt.ff.de Decurioni & c.j.ad fi.tit.conſti.feu.domi.Lothar. Tanquam ſcilicet intelligant reliquias priſtinæ cauſæ non eſſe conſiderandas in hac noſtra regula, niſi in caſibus expreſsis.Et id fortè verius eſt, niſi in reliquiis eſſet eadem ratio.

Reſolutio huius limitationis.

DECIMASEPTIMA LIMITATIO.

Hæc regula non habet locum,cùm ſuſpenſa tantũ eſt cauſa.

1 ¶Decimoſeptimò limita hanc noſtram regulam, vt procedat cùm omnino ceſſat cauſa: ſecus ſi ſit ſuſpenſa tantùm,& non obrupta:nam tunc non etiam obrumpitur effectus. l. ſi extraneus;& l.quod ſeruus,de condict.ob cauſam. Et ita per illos tex.dicit Bald.in c.quemadmodum,col.ij.verſi.non tacitas conditiones, de iureiur.

Differẽtia an aliquid ſuſpẽdatur an abrumpatur.

2 ¶Cui adde quod tradit ipſe Bald.in c.j.col.ij.verſic.& ad idem facit,tit.hic finit lex,eſſe longam differentiam an aliquid ſuſpendatur, an verò omnino abrumpatur,per not.in l.ij. §.ex his,& l.inter ſtipulantem,§.ſacram,ff.de verbor.obligat.& hæc verba dicit eſſe l. illa inſtitutio,§.j.ibi,in ſuſpenſo retinentur.non abrumpuntur,ff.de hæredib.inſtit. Et ex his Bald.vbi ſuprà,decidit pulchram quæſtionem,poſt gl.ibi,vt apud eum videre poteris. & benefaciunt quæ dicam inferiùs in xxxj.limitat.

DECIMAOCTAVA LIMITATIO.

Hæc regula non habet locum cauſa adimpleta.

1 ¶Decimooctauò limita, vt procedat ceſſante, id eſt, extincta cauſa, ſecus ſi interpretemur ceſſante adimpleta:nam tunc cùm ſcilicet adimpleta eſt, licèt ceſſare videatur, non tamen propterea ceſſat effectus,per id quod habetur in l.ſi iam facta,& l.conditionem quæ in futurum,ff.de cond.& demonſtr.vbi implementum cauſæ legati non reſoluit,ſiue non facit ceſſare legatum,imò ipſum corroborat & confirmat,per quos quidem text.Bald.in l.filia legatorum,col.j.in ij.q.& ibi quoq; Saly.col.j.verſi.ſed an pro reſiduo, Ang.in prin. Paul.Caſtr. verſic.ſed pone quòd minùs,vbi id dicit conſulendo tenuiſſe,Corn.col.j.verſi.ſed dubitatur an poſsit,& Iaſ.col.ij.verſi.prædicta.& iſti tex.& Iac.à S.Georg. qui hanc dicit eſſe communem opinionẽ.C.de leg.ſequuntur Old.qui fuit eius opinionis,vt teſtator,qui plus legauit pro dote, poſtea minùs dedit in dotem, non videtur minuiſſe legatum: quaſi videlicet per illam vltimam dationem in dotem, & ſequens matrimonium non ceſſauerit, id eſt, non extincta fuerit cauſa finalis legati:ſed ſolum ceſſauerit,id eſt, adimpleta fuerit.

Teſtator, qui plus legauit pro dote, & poſtea minus dedit,non videtur minuiſſe legatum.

2 ¶Quod nota,quia admodum ſubtile eſt,& id etiam ſequitur Pau.Caſt.conſi.cxlvij.proponitur in facto,quòd quędã teſtatrix,lib.ij.vbi per hoc conſuluit,quòd ſi ea cui quis teſtamento dotem reliquit,nubat interim antequam teſtator moriatur, ſitque ab alio dotata:ei tamen debe

Dotata in teſtamẽto, poſt-

debetur legatum veluti cauſa legati non extincta,ſed adimpleta. Id quod etiam antè tenue-
rat Guid.Cu.in l.cùm is,§.ſi mulier,ff.de cond.indeb.per tex.in l.publius,in prin.ff.de con-
dit.& demonſt.atq; etiam Ray.Forliu.per l.hæc conditio,la j.cod.tit.quos ipſe Pau.citat.

ta ab alio de mta,legatum dotis nō perdit.

3 ¶Sed & id quoque tenuerunt Oldr.Bart.qui tameo declarat,& alij in l.Lucius,la j.ff.de leg.
ij.Bald.in l.huiuſmodi.§.cùm pater,& ibi recentiores,ff.de leg.j.& idem Bald.in l.vlt.ad fin.
C.de ſentent.quæ ſine cert.quantit.& conſil.cccxxx.caſus talis eſt,auus reliquit nepti,lib.v.
& iterum conſil.ccccxciij. cooſiderato , quòd teſtator , eod.lib.v.vbi & ipſe diſtinguit. Pett.
Anch.io c.filius,col.vlt.verſi.vltiioò circa proximè dicta,de teſta.Alex.conſi.vij.viſis & dili-
genter animaduerſis,col.iiij.verſ.hoc in terminis,lib.ij.quod repetitur conſil.lxxxviij. lib. vj.
vbi illum omnimodo vide.& ipſum quoque Alex.conſil.xcv.repetitus, col.vlt. verſicu.circa
ſecundum,lib.vij.& Bald.cooſil ccclx.quia dictum legatum,lib.iiij.

De eadem re.

4 ¶Et huc quoq; pertinet,quòd per d.l.ſi iam facta,de cond.& demonſt.atque eoam per l.an-
tepeul.de ioſtit.& ſubſtit. voluit ipſe Bald.in d.l.vlt.col.ij.verſic.pone teſtator,C.de ſentent.
quæ ſine cert.quantit.proferuntur,quòd ſi teſtator reliquit decem Berthæ, pro ea maritāda,
quæ ipſa tempore teſtamenti erat iam maritata , debetur illi legatum. quem refert & ſequi-
tur Alexan.conſil.cxlvj.in cauſa,& lite ioter oobilem Raphaelem,col.ij.verſ. & ſimiliter di-
cit,lib.v.& Hippo.Marſi.in repet.rub.de fideiuſſorib.num.85.& Ioan.Lupus in repet. c. per
veſtras,§.xx.verſi ex hoc dicebat,de donat.inter vir.& vxor.Tu autem vide Paul.Caſt.conſ.
cccviij.in iſto facto,col.j.verſi ſecundò facit dubium,lib.j.

Dos teſtamento relicta debetur ei quæ iam maritata erat.

DECIMANONA LIMITATIO.

1 ¶Decimononò limita noſtrā regulam,non procedere,quādo actus quiſpiam eſt nullus,pro-
pter aliquam cauſam:quia ſi etiam poſtea ceſſet ea cauſa,non tamen ceſſat effectus nullita-
tis,id eſt,non reconualeſcit actus,propter ceſſationem cauſæ,vt probatur ex §.j.Inſtit.de ex-
hib.lib.iuncta l.Papinianus,io prin.ff.de inof.teſta.& ex l.eius qui , ff.de teſta.& §.prætetea,
Inſtit.quib.non eſt permiſ.fac.teſta.& §.j.Inſtit.de inutilib.ſtipu.& c.j.de ſponſa.impub.

Cauſa nullitatis ceſſante non ceſſat nullitas.

2 ¶Et ad hoc quoque facere videtur l.filiam,ff.de Senātor.quæ repetitur ad verbum,in l.geoe
rali,§.vlt.ff.de ritu nupt.vbi ſi filia Senatoris cōtraxerit matrimooium cum libertino, id qui-
dem matrimonium nullum eſt : nec vires reaſſumit,etiam ſi cauſa ob quam illud matrimo-
nium non valebat,ceſſat,quia ſcilicet pater deſiit eſſe Senator. Verùm Bald.ibi, in priori le-
ctura,dicit illud ibi ideo procedere, quòd ius iam filiæ erat quæſitum, quod pertinet ad vn-
decimam limitationem,vbi diximus. In poſteriore autem lectura idem Bald.dicit eam cau-
ſam fuiſſe remotam,qua ceſſante oon ceſſat effectus,& id pertinet ad ſeq.limitatio.vbi dice-
mus. Vel dici quoque poteſt, vt dicemus ex Alberico,infrà in xxxiij.limitatio. Vel etiam dici
poſſet vltra eos,quòd ibi qualitas impediens non ceſſat, quia filia per caſum patris, non de-
ſinit eſſe filia Senatoris,per l.emancipatum, §. ſi quis conceptus, ff.eo titu.de Senator. quod
bene animaduerterunt Rayn.& Alb.d.l.filiam.

De eadem re. Declaratio l. filiam, ff. de Senato.

3 ¶Sed ſi hæc qualitas deſineret,ita vt res veniſſet ad eum caſum à quo incipere potuiſſet,vtrū
actus vires aſſumeret,ingens eſt labyrinthus.Ideo lectores relego ad glo.Bar. Floria.à S.Pe-
tro,in l.per fundum,ff.de ſeru.ruſt. præd.gl.& Bar.col.ij.in l.cum viro,ff.de vſuc.gl.& alios,
in c.quod initio,& io l.quæ ab initio,quæ eſt pen.ff.de reg.iur.Dyn.& Bart.in l.filius,ff.de ſo
lut.eundem Dyn.& alios in c.non firmatur,& in c.factum legitimè,de reg.iur.lib.vj.Bart.in
l.pluribus,quæ eſt pen.§.& ſi placeat,ante medium,verſi.circa primum,& ibi cæteros recen
tiores,ff.de verb.oblig.& eundem Bart.in l.cætera,in prin.ff.de leg.j. Bald.in l.patre furioſo,
ff.de his,qui ſunt ſui,vel alie.iur.Rom.conſil.cccccix.circa propoſitam conſultationem,in v.
dub.Barb.qui alios multos citat,conſil.lxx.illud in medium referam,col.j.& ij.lib.iij.

Vtrū res inualidaque ad eum caſum venit à quo incipere potuit, reconualeſcat.

VICESIMA LIMITATIO.

1 ¶Viceſimo limita,vt noſtra regula procedat in cauſa propinqua & immediata,non etiam in
remota,ſiue mediata,vt voluit gl.io l.ſi mulier,per eum text.ff.rer.amotar.& alia gloſ.à pau-
cis in id anootata,in l.j.in verbo,te filio,io v.oppoſitio.C.de pact.Dyn.non obſcurè in c.pri
uilegium,io ſolut.j.oppoſit.de reg.iur.lib.vj.Bald.in filiam,per eum text. ff. de Seoator.in ij.
lectu.& in l.ſi cùm dotem,in princ.col.vlt.verſic.ſecundò inducuntur,ff.ſolut.matrim.quòd
poſita cauſa immediata,& proxima, ponitur effectus:remota, remouetur effectus.Panorm.
in c.ex parte tua.col.ij.verſi. ſecunda ſolutio,de coouerſ.coniug.Cepo.cauſ.criminal.conſi.
ij.ſuper caſu homicidij,col.ij.verſi.& quòd hoc ſit verum,cum multis ſeq. vt col.iij.verſic. &
ideo cùm ſumus,vbi dicit , quòd cauſa proxima eſt vera , & propria cauſa:remota autem fi-
cta,& impropria.Ideo non habet locum in ſtatutis.

Hæc regula procedit in cauſa immediata , non in mediata.

2 ¶Nec id à noſtratibus taotum fuit annotatum , vt ſcilicet deficiente cauſa remota non defi-
ciat effectus,quando & Theologi ſcholaſtici, non pauci fuerint eiuſdem ſententiæ , & inter
cæteros Alex.Hales illorū anteſignanos,& è cuius ſchola,veluti ex equo Troiano prodierūt
cæteri eiuſdem notæ proceres,in iiij.parte ſuæ ſummæ, quæſtio. xx. memb.ij.artic.ij.§.j.col.
ij.in ſolu.ij.arg.& diuus Bonauentura lib.iiij.ſententiar.diſtinct.xxij.argu.j.quæ j.& Gabriel.
Biel.lib.j.eiuſdem operis,diſt.xlv.quæſt.vnica,& iterum lib.ij.diſt.j.quæſt.ij.in ij.not.

Ad idem ex Theologis.

¶Nam

Cauſam immediatam at tendi debere.

3 ¶ Nam & aliàs cauſa finalis immediata attendi debet, vt ſcribit Signor. Homod. doctor laudatiſsimus, conſil. lxxix. cuius exordium eſt, factum ſic ſe habet, in quæſtione vertente inter dominum, col. ij. verſi. præterea cauſa finalis, per l. cùm quis, cum ibi nota. ff. de dol. mal. & l. ſi ob turpem, ff. de condict ob turp. cauſ. & l. nec tamen, ff. quod met. cau. Et bene facit, quod diximus in xiij. limitatio. nume. 8. incip. ſunt & qui dicunt, ſcilicet cauſam remotam, & mediatam dici potiùs occaſionem, quàm cauſam.

Cauſam propinquam magis operari, quã remotã.
Cauſa remota æquiparatur impulſiuæ.

4 ¶ Sed quòd ſemper aliàs magis operatur cauſa proxima, quàm remota, l. ſocium, qui in eo, §. j. ff. pro Soc. vbi Bald. dicit cauſam remotam æquiparari cauſæ impulſiuæ, & non finali, & l. qui domum habebat, in fin. ff. loca. & l. huic ſcripturæ, ff. ad leg. Aquil. & l. idem & ſi, §. ſed & quod meretrici, ff. de cond. ob turp. cauſ. & l. ſed & ſi plures, §. in arrogato, & ibi Bart. & iterum, l. qui libertis, §. hæc verba, ff. de vulg. & pup. & l. ij. §. ſicuti, ff. de hæred. vel actio. vendi. & l. ſed ſi ſic, §. vlt. ff. de legat. iij. & l. rogaſti, ff. ſi cert. petat. & l. metus autem, §. ſed licèt, ff. quod met. cauſ. vbi not. Bart. quòd in dubio tex. loquens de cauſa, intelligitur de proxima, non de remota, & l. carbonum. ff. de verb. ſignif. & l. cùm de hoc, ff. de except. rei iudic. & l. ij. C. eod. tit. & c. non poteſt, de præbend. lib. vj.

Cauſa in dubio intelligitur de propinqua.

5 ¶ Et voluit præterea Old. conſil. xxv. thema tale eſt, aliqui propter defectum, col. j. verſi. præterea quantò cauſa eſt, vbi dicit quòd iuriſtæ proximam cuiuſq; rei cauſam attendunt, Ioan. And. in addit. Spec. tit. de iniur. §. ſequitur, verſi. ſed pone inimicus. Bar. in l. vlt. col. ij. verſic. præterea in condictione, ff. de cond. ſine can. Bal. in l. ex placito, col. j. & ij. C. de rer. perm. vbi id probat multis rationibus, & in l. j. §. ſimili modo, C. de Lat. li. tollen. & in l. cùm antiquioribus, col. pe. verſ. ſextò quia filius, C. de iure deli. & in l. ſub prætextu, la j. col. ij. verſ. præterea ſi dolus, C. de tranſact. & in l. vxor tua, C. famil. erciſ. & in l. j. paulò ante fi. C. ſi cert. peta. vbi dicit, quòd cauſæ multùm remotæ nõ conſiderantur, quia actus non ſunt conſecuturi ab iis niſi in virtute maioris acceptionis cauſæ, per l. ſocium, qui in eo. §. vlt. ff. pro ſoc. & ipſe Bal. in l. cede, col. ij. verſi. quarto, de quibus vſibus, C. loca. vbi dicit, quòd non tenetur quis conſiderare remota, ſed propinqua, & allegat Senecam, vt ibi videre poteris. & idem Bal. in auth. ex teſtamento, col. iij. verſ. xij. capitulum, in fi. illius ver. C. de collar. Pet. Anchar. in proœm. vj. col. iij. verſi & alibi dubitatur, vbi & illud dicit, quòd iuriſtæ attribuunt rem cauſæ proximæ non remotæ, per d. l. ſi mulier, & idem Petr. in c. non poteſt, de præb. lib. vj. & conſil. xxvj. in quæſtione ſupradicta, col. vlt. & conſi. cccxv. dominus Bar. circa med. & conſil. cccxxix. dubitationem facit, vbi & illud quoq; dicit, quòd ſecundum iuriſtas debet ſemper actus attribui cauſæ proximæ, & ab ea denominari, & nõ à remota. & conſi. ccccliij. tria dubia, col. iiij. verſi. & iſtam opin. Imo. conſi. cxxxix. præfatus Symus debitor, col. pen. verſ. præterea poſito. Panor. conſi. xlv. quædam D. G. coniugata, col. iij. verſi. reſtat nunc reſpondere, lib. ij. Franc. Aret. conſi. clxj. verum eſt, quòd Comicus, col. iiij. nu. 5. vbi dicit cauſam mediatam & remotam dici potiùs occaſionẽ, quàm cauſam, & conſi. cxlviij. in quæſtione propoſita, col. vlt. Philip. Corn. conſ. cclxvj. circa primã cõſultationem, col. vlt. lib. iiij. Barb. conſi. xliij. illud in medium referam, col. xiij. verſi. reſtat modò videre, lib. ij. vbi dicit, quòd vbi cõſtat de cauſa propinqua, non curatur de remota. Iac. à S. Georg. in l. cùm hi, in prin. in j. lect. col. ij. nu. xij. ff. de tranſ. Fran. Curt. iun. conſ. j. primùm cõplector, col. iij nu. 9. & iterum, conſ. ij. circa præmiſſam, col. ij. verſ. quarta præmittitur cõcluſio. Philip. Dec. cõſ. cxxxvij. cuius præſcriptio incip. de abſolutione facta, col. iij. verſ. ſecũdò principaliter. Matth. Affl. in c. j. col. iiij. nu. 6. tit. Impe. Lotha. & Deciſ. Neap. cxxvij. mater habet duas. Hier. Grat. cõſ. clxxvij. in præſenti cauſa, col. ij. n. 8. lib. j. Pau. Pari. cõſ. cxxvij. lucrũ dotis, col. j. & conſi. xlj. Io. teſtator, col. ij. n. 7. lib iij.

Remota quis non tenetur conſiderare.
Actus ſemper attribuitur cauſa proxima.
Actus à cauſa proxima denominatur.
Cauſa remota potius dicitur occaſio, quàm cauſa.
Cauſa immediata in omnibus actionibus inſpicitur.

Cauſa ſecũda nihil operatur, niſi inquantum ſibi à prima influitur.
Prima cauſa magis influit in cauſatum, quã ſecũda.

6 ¶ Quibus adde quod in vniuerſum voluit Compoſtel. in ca. cùm in cunctis, col. iiij. de elect. quòd in quibuſcunq; hominum actionibus cauſa immediata inſpicitur, quem ſic refert, & ſequitur Ludo. Gommez. ſuper regula cancellariæ, de iure quæſito non tollendo, q. iij. col. ij. verſi. & tenendo iſtam partem. Sed & Ang. conſ. cx ſanctiſsima, & illuſtriſsima, col. verſic. & ideo concludo, dicit generaliter, quòd ſemper prima cauſa eſt intuenda: neq; enim ſecunda cauſa quicquam operatur, niſi quantum ſibi à prima influitur, per l. Prætor, §. prædium, ff. de leg. ij. & l. ſi quis domum, §. hîc ſubiũgi poteſt, ff. loca. & l. neceſſariò, §. vlt. ff. de peric. & com. rei vend. & l. ſi ex duobus, & ibi gl. ordina. ff. de aſsigna. liber. nam vt ait philoſophus, vt ipſe Ang. ait cauſa prima magis influit in cauſatum, quam ſecunda. Et ideo cauſæ ſecundæ tanquam ſubalternæ, pluſquam cauſæ primæ concedi non debet, l. Publius, §. j. ff. de condict. & demon. & l. ſi viua, verſi. nam licèt. C. de bon. mater. & l. ij. in prin. de inted. & re lega.

Cauſa remota nõ imputatur ad homicidium.
Cauſa appellatione venit tantùm proxima.

7 ¶ Ante hos omnes gl. in c. de cæterò, in verbo, vnica, de homic. dicit, quòd cauſa remota non imputatur ad homicidium, aut aliud delictum, arg. d. l. qui domum habebat, ff. loca. & c. exhibita, eo. tit. de homic. Quam gl. ſequũtur Hoſt. Io. Andr. Henri. Bohic. Io. Ana. Pan. Fely. & cæteri, ex quibus ipſe Pan. not. quòd appellatione cauſæ venit tantùm proxima. & idem voluit ipſe Pan. in c. quia diuerſitatem. col. iij. verſi. in gl. in verbo, non tamen, de conceſ. præb. & in c. diſcretionem, col. ij. verſ. ſed ego adderem, de eo qui cogno. conſang. vxor. ſuę. & Fely. qui alios citat in d. c. ſolitæ, col. j. verſi. pro qua differentia, de maiorit. & obed.

¶ Illa

8 ¶ Illa autem glo. interpretatur tex. ibi, cuius hæc verba ſunt: Qui homicidij cauſam dat ad ſacerdotium promouendus non eſt, tanquam qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videatur. Ex quo illud Ciceronis Philipic. 9. Is enim profectò mortem attulit, qui cauſa mortis fuit. In quibus illud annotandum, quòd cauſam dixerũt, non occaſionem. Occaſio enim cauſam remotam ſignificat, vt latè diximus in xiij limit. nu. 8. qua quidem occaſione ceſſante, nõ ceſſat effectus, vt & in eadẽ illa limit. oſtendimus. Igitur vt redeamus, cauſa propriè ſumpta quæ ſcilicet immediata eſt, imputatur ad homicidium, non etiam cauſa impropria, & mediata, quæ occaſio dicitur, vt impropriè locutus fuiſſe videatur iuriſconſultus noſter in l. qui occidit. §. vlt. ff. ad leg. Aquil. cùm dicit, Nam & qui occaſionem damni prę̃ſtat, damnum feciſſe videtur. Debuit enim potius dicere cauſam, vt Cicero.

Euentus cauſa proxima attribuitur non remota.

9 ¶ Vt non immeritò ſcripſerit Bald. ille omnium noſtrorum ſcriptorum (pace illorum dixerim) vberrimus, ne quid ampliùs dicam, vix enim ſine præfatione honoris citare poſſumus, conſi. cxxxvj. cuius initium eſt, proponitur, quòd Titius percuſsit, paulò ante fin. lib. ij. quòd euentus, qui procedit à cauſis proximis, & immediatis, attenditur reſpectu illarũ cauſarum: ſi autem non ſunt cauſæ immediatæ, tunc euentus non attribuitur illi principio remoto, ſed cauſis propinquioribus, per d. l. ſi mulier, ff. rer. amotar. & d. l. huic ſcripturæ, ff. ad leg. Aquil. Ideo (vt ſubdit) non ab euentu, ſed à cauſis immediatis argumentum concludit.

De eadem re.

10 ¶ Nec tamen interim omittam quod tradit idem Bal. in l. j. col. ij. in iiij. oppoſi. C. ſi ſer. ext. ſe emi manda. dum loquens de proxima cauſa, & remota dicit, quòd poteſt conſiderari cauſa proxima, quando non eſt inſtrumentum, ſed fit per accidens, vt ſi pulſo aliquem, vnde in lapidem impegit, quo vulneratus eſt: & tunc propriè non dicor vulneraſſe: nec ſi ille moriatur, dicetur mortuus ex meo vulnere: quia non vtebar eo lapide vt inſtrumento, quo eũ vulnerarẽ. Ideoq; ſtatuta loquentia de percuſsione, & ſimilia non habent locum in hoc caſu. & idem propemodum dicit idem Bald. in l. de pecoribus, ff. ad leg. Aquil. & ibi quoq; Sal. qui tamen nutat, & Flo. à S. Pet. in l. qua actione, §. Celſus, ff. eo. Paul. Caſt. in d. l. qui domum, verſ. & no. hîc arg. ff. loc. Io. Ana. & Fely. in d. c. de cætero, de homic. & Cepol. qui id dicit ſingu. d. conſi. ij. ſuper caſu homicidij, col. iij. verſ. ſecundo modo poteſt. Ang. Are. in tract. malefic. in verbo, & ipſum Titium percuſsit. Fran. Are. conſ. cxlvj. viſa conſultatione, col. iiij. verſic. hoc præmiſſo. Fely. qui ſolum Ang. allegat, in tract. quando conatus puniatur, col. iiij. verſi. ex his intulit, vbi id dicit nouum & elegans. Hippo. Marſi. in l. nihil intereſt, col. iiij. verſ. adde etiam aliud ſing. ff. de ſica. & conſ. cxxxvj. conſului proximis diebus, col. iiij. verſ. itẽ contra doctrinã Mart. Attl. in conſt. Sicil. inci. ſi quis aliquẽ, col. iij. in vij. q. & ante hos Bar. in l. ſi gemina, col. ij. ver. quæro quòd ſi te, ff. arb. furt. cæſ. Et optimè ad id facit tex. in c. ſtudebat, & ibi gl. l. diſt.

Vulneraſſe propriè nõ dicitur, qui alium pulſat, qui ob id in lapidẽ impegit, vnde is vulneratus eſt.

10 ¶ Poſtea autem ſubdit ipſe Bald. (neque enim id omittere volui) in d. l. j. C. ſi ſer. exter. quòd inſpecta veritate, cauſa cauſæ, non dicitur cauſa cauſati, per l. j. §. deiecisſe, ff. de vi & vi arma. & l. quoniam multa facinora, C. ad leg. Iul. de vi public. & ſequitur idem Cepol. d. conſil. ij. col. iij. verſi. ſed in quæſtione noſtra, vbi dicit, quòd id non procederet in ſtatutis, in quibus verba debent propriè & ſtrictè intelligi.

Cauſa cauſa non dicitur verè cauſa cauſati.

Ideo non procederet in ſtatutis.

11 ¶ Ex hac autem ratione quam diximus de cauſa remota, multi fuerunt in ea ſententia, vt legati principis, aut ciuitatis non teneantur reſtituere, id quod eis donatum eſt ab his, ad quos miſsi ſunt, nam licèt ſitcis collatum in honorem principis, vel ciuitatis, tamen id ad propriã eorum vtilitatem datum fuiſſe cenſetur: nam hæc eſt cauſa proxima, altera remota, vt dicit Bald. in d. l. ſocium, qui in eo. §. j. ff. pro ſoc. De quo tu vide glo. in l. qui proprio, §. procurator, vt in cæteris, & ibi latè Alb. col. j. verſ. vlt. dicit glo. & ſic fuit, Gui. Cn. Bar. Bal. Ang. & Paul. Caſt. ff. de procu. gl. in l. ſi verò, §. item quicquid, & ibi Bart. Bald. qui eum §. legit cum l. dotalem ſeruum, Alb. qui eundem §. legit, cum prin. l. ſi verò, col. ij. verſ. aliæ gl. ſatis parent, Ange. qui & d. §. legit cum d. l. dotalem, Imol. qui & ipſe illum §. legit cum d. l. dotalem, in fi. Rom. qui idem facit, col. pen. verſ. in gl. eiuſdem l. Paul. Caſt. qui idem fecit in fi. & Alexan. ff. ſolu. matr. & gl. in l. ſed ſi plures, aut vt alij ll. ſeparant in l. qui liberis, §. in arrogato, in verbo, beneficio, & ibi Ang. Imo. Pau. Caſt. Fran. Aret. & Alex. ff. de vulg. & pup. ſubſti. Cyn. in l. j. col. ij. in vij. q. & ibi Alb. col. ij. verſi. & ex prædictis, C. de ſacroſ. eccle. & eundem Cyn. in l. vlt. col. vlt. verſi. quintò colligit ſic. & ibi Bal. in §. ſed cùm in ſecũdam, C. de furt. Io. And. Pet. Anch. Domi. & Philip. Fran. in c. à collatione, quod eſt pen. de appel. lib. vj. Alber. in l. cum aliquis, circa medium, verſi. item allegatur hæc lex, & ibi quoq; Salye. poſt medium, verſi. item præſtat arg. C. de iure delib. Io. Cald. Cardi. Flor. Anto. Imo. & Panor. in c. poſtulaſtis, quod eſt pe. de conceſ. præb. Bal. in l. extraneo, C. de don. & conſi. cxciiij. præmiſsis verbis, poſt princ. lib. ij. & conſil. ccclxxviij. ſaluo ſemper, col. ij. verſi. ad tertiam rationem, lib. v. vt tamen interim non omittam quod à Valerio Maximo ſcriptum eſt lib. iiij. ca. iij. quòd Quintus Fabius Gurges, C. Numerius, Fabius pictor, Quintus Vgolinus legati ad Ptolomæum Regẽ miſsi, munera quæ ab eo priuatim acceperant, in ærarium quidem priùs, quàm Senatum legationem referrent, detulerunt, ſcilicet de publico miniſterio nihil cuiquam præter laudem bene adminiſtrati officij accedere debere iudicantes. Verùm Senatus decreto, & populi permiſſu quæſtores in id dati, legatis promptè vnicuique diſtribuerunt.

Legatis principis donatũ, an illorũ debeat eſſe proprium.

Cauſa remota & propinqua non impares indicantur, cum eſt quæſtio de damno dato cauſa alicuius.

12 ¶Hæc tamen quæ cauſam remotam non conſiderant, ſed tantum propinquam, declarabis primò vt procedant, niſi eſſet quæſtio de damno dato cauſa alicuius: tunc enim ad imparia non indicantur cauſa remota & proxima, vt not. conſuluit Cald. conſi. iiij. abbas locauit, ſub tit. de locat. quod pro ſing. ſequitur Chaſſe. conſi. j. Burgundiones, in iiij. parte, col. iij. verſic. miror tamen de iſto dicto, vbi tamen declarat, vt apud eum videre poteris. Et id certè reuocandum eſt ad ea quæ latè ſcripta ſunt in d. c. de cætero, de homicid.

Cauſa remota deſcendens à propinqua cenſetur eſſe propinqua.

13 ¶Secundò declarabis, vt procedat, niſi illa remota cauſa deſcenderet ex cauſa proxima, vt voluit Paul. Caſt. conſil. cxix. cuius prin. eſt, hæreditas prędicta videtur pertinere, col. ij. verſ. item dico quòd ſtatutum. lib. j. in id allegans Bald. in l. illam, col. ij. verſic. quintò, quia ſufficit, C. de collationi. Cui adde, quòd prima cauſa ſemper repræſentatur in ſecunda, in quam influit, l. licèt, §. ea obligatio. ff. de procurat.

Prima cauſa repræſentatur in ſecunda, in quam influit.

14 ¶Tertiò declarabis, vt procedat niſi ſecúda cauſa talis eſſet, vt effectus ſequi ſine ea non poſſit: tunc enim magis reſpiceremus ſecundâ eam cauſam, quàm proximâ. verbi gratia, in vſucapione cauſa proxima eſt dominium: ſecunda, poſſeſſio: ſed quia ſine poſſeſſione vſucapio nó procedit, l. ſine poſſeſſione, & l. nó videtur, ff. de vſuca. magis inſpicimus poſſeſſioné, licèt ſit remota cauſa, quàm dominium, quę eſt proxima, vt ſcribit Bat. in l. j. col. j. in vlt. oppoſ. ff. de conſtit. princ. Et vide quę dicam in ſeq. declara. & iterum in nu. 18. incip. ego in meo codice.

Cauſa ſecunda, ſine qua effectus ſequi nō poteſt, inſpicienda eſt.

Quid ſi prima cauſa inducit ſecundam, ſed non effectum eius.

15 ¶Quartò declarabis (& hæc quidem declaratio proximè ad præcedentem accedit) ſecundũ ea quæ ſcribit Bald. in c. imperialem, §. illud, col. j. tit. de prohi. feu. alie. per Fede. dum tractat in cauſis ſubordinatis, à qua eorum denominetur effectus. nam aut prima, inquit, cauſa inducit ſecundam, ſed non effectum eius, & tunc ex ſecunda tantùm inſurgit effectus: vt patet in mandante & mandatario, nam mandans eſt cauſa anterior, mandatarius autem, qui contractum explicuit, cauſa poſterior: & quia effectus contractus in hac poſteriore includitur, & non in priore, ideo actio incipit à poſteriore, & ei attribuitur actio directa: & nó à priori, cui vtilis attribuitur, l. quæcunq; gerimus, ff. de act. & obligat. & l. Iulianus, §. ſi procurator. ff. de act. empt. & l. idemque, §. ſi quis Titio, ff. mand. Sed quando prima cauſa ſecúdam includit, & effectum eius, tunc primam eam cauſam inſpicimus, l. ſi ita ſtipulatus fuero, §. vlt. cum l. ſeq. ff. de verb. oblig. & l. ſi quis pro eo. §. ſi nummos, ff. mád. Hæc ille, qui ex hoc decidit quæſtionem, an vaſallus vaſalli offendens dominum domini amittat feudum, vt ibi videre poteris, & eum quoq; ibi ſequitur Card. Alex. col. ij. verſi. non obſtat, & Matth. Afflic. col. ij. verſi. ſecundò nota ad idem. Et vide etiam quæ dicam infrà nu. 17. & ſeq.

Mandãs cauſa anterior.

Mandatarius poſterior.

Mandatario datur actio directa.

Mãdati vtilis.

Vaſallus vaſalli offendens dominum domini an feudum amittat.

16 ¶Quintò declarabis hanc limitationem, vt procedat in cauſa multum remota: ſecus ſi nó ſit adeò remota, ſed proximè coniuncta, tunc enim æquè attenditur, ac cauſa proxima immediata, per d. l. cùm de lanionis, §. aſinam, ff. de fund. inſtruct. & l. in lege Cenſoria. ff. de verb. ſign. & l. vxori quis, ff. de aur. & arg. leg. vbi Bart. not. quòd cauſa intelligitur etiá de cauſa remota non multú, non item de multùm remota, quæ magis dicenda eſt occaſio quàm cauſa. idem Bart. in l. vt iuriſiurandi, in prin. circa med. ff. de oper. liber. & in l. ambitioſa, col. v. in ij. regula, verſi. ſed quæro pone habentes, ff. de decre. ab. ord. facien. & in d. l. ſed plures, §. in arrogato, verſ. ego limito hoc dictum. ff. de vulg. & pup. ſubſtit. vbi eius rei exemplum ponit, & ibi quoq; Alex. col. j. verſ. item not. ex eo text. & Iaſon. col. ij. verſ. nota diligenter. Io. Ana. in d. c. de cætero, in fi. de homic. vbi etiam allegat l. quæ religioſis, ff. de rei ven. Franc. Areti. in l. ſi ante nuptias, col. vlt. ff. ſolut. matr. & conſ. vj. viſo inſtrumento diuiſionis, col. iij. verſ. nam iſta eſt regula. & iterum conſi. cxiiij. viſo & diligenter examinato, col. iiij. verſi. cùm igitur prima vice. & conſi. xxix. diligenter. maturè conſideratis, col. v. verſicu. verùm igitur ad quintum. & Socin. dum allegat d. l. vxori, & ibi Bart. in l. certi condictio, in ij. not. ff. ſi cert. pet. & bene facit quod ſuprà diximus, ex Bal. in d. l. j. C. ſi ſeruus extero ſe emi mandauerit.

Quid in cauſa nō multum remota.

Cauſa multũ remota dicitur occaſio.

17 ¶Qua in re tamen illud annotandum eſt, quòd Fran. Aret. ſibi in hoc contrarius, in d. §. in arrogato, quem legit ſub l. ſi pater, col. ij. verſic. tractat etiam Bart. hîc, tradit cauſam mediatam ita cohærentem proximæ, vt nulla inter eas ſit media, non accipi pro proxima, vt dicit colligi ſatis euidenter ex l. Proculus, ff. de negot. geſt. & l. metum, §. ſed licèt, ff. quod met. cauſ. & vtrobique Bart. idq; dicit eſſe de mente d. l. lege Cenſoria, quam tamen Bart. in d. l. ambitioſa, adducit pro ſua illa ſententia. Nec obſtat (inquit) d. l. vxori, quia ibi veſtes emptæ pro ancillis, non veniunt tanquam paratæ mediatæ in vſum vxoris, & vt legatum per ſe factum: ſed veniunt acceſſoriè ad ipſas ancillas, quæ erant paratæ vxoris cauſa. legauerat enim teſtator quicquid vxoris cauſa paratum erat. ad legatum autem principaliter factum veniunt acceſſoria, tanquam pars legati principalis, l. creditor, §. vlt. ff. de liber. legat. & bene facit l. j. §. quæ depoſiti. ff. depoſ. Non ſolùm autem non attenditur cauſa mediata, quæ non intenditur à diſponente, tunc cùm fit diſpoſitio: ſed nec etiam cauſa illa mediata, quę intenderetur à diſponente tanquam cauſa cauſæ immediatæ. vnde licèt procurator emat, quia ſibi fuit mandatú, tamen cauſa acquiſitionis mediata eſt emptio: & quia illa cauſa venit à procuratore, ipſi acquiritur ius directum, l. Iulianus, §. ſi procurator, ff. de actio. empt. & ita dicit voluiſſe Bald. in c. imperialem, §. inſuper, tit. de prohib. feud. alienat. per Federic.

18 ¶ Ego in meo codice Baldi nihil tale reperi in eo loco, credóque Franc. Areti. voluiſſe illum allegare, non in illo §. inſuper, ſed in §. illud, qui illum confeſtim ſequitur, cuius in eo loco dictum citauimus ſuprà nu. xv. Sed quicquid ſit, ego in hac re magis aſſeono Barto. ſententię, vti etiam faciunt Alex. & Iaſon, qui dicit Bart. ſatis reſpondere rationi Areti. Præſertim verò quando huiuſcemodi cauſa mediata ſiue remota talis eſt, vt ſine ea nullo modo cauſæ propinqua & immediata, produceretur, tunc enim haud dubiè conſideratur ac ipſa cauſa immediata, vt not. Bald. in c. cùm omnes, col. vj. verſ. item quia quãdo, de conſtit. vbi dicit quòd quando cauſa proxima agit vi alicuius cauſæ, inſpicimus eam cauſam, quæ vim & efficaciã tribuit, per tex. in l. verùm, §. cùm quidam, ff. de reb. dub. & idem Bald. in c. literis, in iij. not. de reſcript. dum no. ex eo tex. quòd cauſa remota inſpicitur, cùm ea eſt fundamentum proximæ. Et id eſt propemodum quod ſuprà diximus nume. 14. & 15. qui ſunt 3. & 4. declaratio huius limitationis.

Reſponſio.

Actus denominatur à prima cauſa cùm non trãſit per mediũ.

19 ¶ In qua re non poſſum prætermittere quæ idem Bal. ſcribit in duobus locis. primùm in l. tutores, per eum tex. ff. de teſta. tute. quòd quando res procedit à prima cauſa per medium, nec tamen tranſit per ipſum medium, tunc denominatur à prima cauſa, vt ibi. Cùm verò tranſit per medium, & requiritur virtus & influentia medij, tunc non ſimpliciter fit denominatio à prima cauſa, ſed ab vtraque, ſcilicet à prima cauſa & medio influente. verbi gratia, in tutore teſtamentario confirmato per iudicem, qui non eſt merus teſtamentarius, nec merus datiuus, ſed habet quandam mixtam qualitatem. Ideo dubium eſt an præferatur legitimo, de quo per Dy. & Iac. Are. in l. ij. ff. de confirm. tutorum.

20 ¶ Alterum ipſius Bal. dictum eſt, in l. non ideo minùs, col. ij. verſ. & ideo oportet, C. de accuſat. quærentis, quando concurrunt duæ cauſæ, ſcilicet cauſa proxima & remota, & quid agat cauſa remota in effectu. Quædam, inquit, ſunt cauſæ primæ, quæ aliquid de ſe ipſis & eorum ſubſtantia tranſmittunt, & transfunduntur in cauſas ſecundas. verbi gratia, prima cauſa calefaciens eſt ignis, ſol ſecunda cauſa: prima autem & proxima illa cauſa aliquid tranſmittit de ſua eſſentia effectiua. Diceturne igitur, quòd ſol calefacit, ſiue quòd à ſole calefio? Et certum eſt, inquit, quòd ab vtroque, ſcilicet à prima & ſecũda cauſa: quia à prima cauſa ſemper aliquid tranſfunditur in ſecundã: ſequitur igitur quòd ei inhæret, ita vt cauſa ſecunda nihil agat, quin & prima etiam agat inhærens ſecundæ. Quædam autem ſunt primæ cauſæ, quæ de ipſorum eſſentia nihil transferunt in ſecundas: & tunc aut ſecunda cauſa talis eſt, quæ nihil agit abſente prima. verbi gratia, ego percutio te baculo, ego ſum prima cauſa, baculus ſecunda, ſed hæc nihil agit abſente ſiue non agente prima. Ergo prima. hæc cauſa illa eſt quę principaliter actum agit. Aut ſecunda cauſa agit abſente prima, vt ſi faciam te percuti per aliam interpoſitam perſonam, ea perſona ſic interpoſita eſt ſecunda cauſa, quę liberè abſente prima potuit agere. Ideo prima cauſa non aſsiſtit actui, quia non eſt concreta ſecũdæ cauſæ, ſed diſcreta, diſtincta & ſeparata. Et ita eſt in mandante & mandatario. Hæc ille, qui ex iis quaſdam quæſtiones decidit vt ibi videre poteris.

21 ¶ Sed vt redeamus ad id quod diximus cauſam mediatam, non multùm remotam, æquè cõſiderari ac ipſam proximam, intelliges primò procedere, quando vtraque cauſa, ſcilicet mediata & immediata, non multùm remota, eſt iam deducta in eſſe, vt noſtri loquuntur, ſicuti in d. l. vxori, ff. de aur. & arg. leg. vbi vxor habebat ancillas, quæ ei ſeruiebant, quibus parata erant veſtimenta. Igitur cùm ancillæ quæ erant cauſa proxima veſtimentorum, iam erant in ſeruitio vxoris, conſtat quòd cauſa immediata erat producta in eſſe, ſcilicet ancillæ ſeruiẽtes: vnde non mirum ſi veſtes dicuntur paratæ cauſa vxoris: quia quicquid eſt cauſa cauſæ, dicitur cauſa cauſati: influit enim cauſa immediatè exiſtens in actu, vim & robur in cauſam mediatam, propter connexitatem quam habet ad eam, & dependentiam quam habet ab ea. Ita ſubtiliter, vt ſemper aliàs tradit Franc. Aret. d. con. vj. col. pen. verſic. confirmatur iſta concluſio.

Cauſa non multùm remota tunc cõſideratur, cùm iam deducta eſt in eſſe.

22 ¶ Intellige ſecundo modo, quando ambæ cauſæ, proxima ſcilicet & remota, non tamẽ multùm remota, aut quæ etiam eſt fundamentum proximæ, tendunt ad eundem effectum ſiue finem. Nam ſi eſſent alterius naturæ & qualitatis, ita vt ad diuerſos effectus ſiue fines tenderent, magis inſpiceretur cauſa propinqua quàm remota, vt voluit Bal. in d. c. literis, in iij. no. de reſcrip. per no. in d. l. ſi mulier, ff. rer. amot. dicitq́; hanc rem nos naturam docere, nam ſi quis in pruno inſerit pirum, facit pira, non pruna.

Et cùm tẽdit ad eundem finem ac propinqua.

23 ¶ Quæ autem dicatur cauſa proxima, quæ remota, intelliges ex glo. & aliis in l. penult. ff. de condict. ob turp. cauſ. & ex aliis multis, quos ſuprà citauimus, præſertim Fran. Aretin. d. con. xiiij. col. iiij. verſi. cùm igitur prima vice. & è Theologis Gabr. Biel. libro ij. ſententiar. diſt. j. quæſtio ij. in ij. notat. & ex philoſophis, Iacob. Fab. in introductione quam fecit in Phyſicam Ariſtotelis, ſtatim poſt prin. ex ſententia ipſiuſmet Ariſtotelis, libro ij. Phyſico. & iterum in dialogis introductionis ipſius Phyſices.

Qua cauſa proxima dicatur, quæue remota.

24 ¶ Vt tamẽ non omittamus dictionem, propter, ſignificare cauſam remotam, vt videtur probare tex. in l. j. & ibi Bar. in j. no. Bal. col. ij. verſi. quintò not. differentiam, & iterũ in iiij. oppo.

Dictio propter, ſignificat cauſam remotam.

ruſumq; col.vlti. verſi.vltimò quæritur extra, & Saly.verſi.quinto not.differentiam, Paul. Caſt.poſt medium,verſi.quintò not. ex eo,C.ſi ſer.ext.ſe manda.emend.& tex. in l.eo tempore,§.vlt.in fi.& ibi Bar.Bal.Alber.Saly.& Pau.Ca.ff.de pecu.& in l.j.§.nunc videamus,& ibi Bar.qui cum §.legit cum §.emancipatus,ff.de coniũgen.cũ emanci. li.& in l.j.§. ex incẽdio,& ibi Bar.ff.de incẽd.ruin.naufrag.& in l.ſocium,§.ſocius,& ibi Bal.poſt Richar.ff.pro ſoc.Et voluit Collect. in c.quod dilecto,col.j.nu.3.de conſan.& affinit.Bar.in l. non dubiũ, col.pe.ver.nota quòd dictio,& ibi Iaſ.col.v.verſ.adde idem eſſe,C.de legi.& idem Bar. in l. j.col.vij.verſ.circa hoc eſt videndum,ibi,cuius gratia debes ſcire , C.de ſentent. quæ pro eo quod intereſt,Bal.in d.l.qui proprio,§.procurator vt in cæteris , ff. de procurat. & in l. ſi ex arrali,paulò ante fi.C.de actio.empt.Imo.in c.qualiter,in vlt.no.de electi.Luc.Pen.in l.qui per potentiam,C.de omni agro deſer.li.xj.& Fran.Are.d.con.xiiij.viſo & diligenter conſiderato,col.iiij.ver.ſicut enim vaſallus.Corne.con.ccxc.ardua plurimùm,col.antepe.in litera r li.iij.Alex.in l.diuortio,§.ſi vir,col.ij.ver.aut quæritur vtrum ff.ſol.matr. & conſ. cxliiij. viſo themate,col.iij.nu.13.lib.vj.& Fely.in c.ſolitæ,col.j.ver.& dixit. de maio. & obed.

25 ¶ Quamuis aliquando cauſam proximam denotet,l.ſi propter,ff.rer. amota.prout nonnulli eam allegant,& l.aditio,ff.de acqui.hære.Ideo Cald.con.iiij.abbas locauit,tit.de loca.quod eſt omnium con.lxxxiij.dicit eam dictionem,vtramque cauſam ſimul ſignificare.Ange.cõſ. cccxij.prout patet ex themate.Sed cùm ſignificat propinquam,eſt ex improprio ſignificatu, vt dicit Saly.in d.l.j.C.ſi ſeru.exter.& Fran. Are. in d.l.additio , in iij.not.& alij multi ex iis quos ſuprà citauimus.

Licèt aliquã do proximã denotet.

26 ¶ Sed & dictio propterea,quæ ex illa conficitur, denotat cauſam remotam , vt tradit Socin. conſ.clvj.incip.pro fundamento deciſionis,col.v.verſ.ſecundum fundamentum, li.ij. vbi in id allegat loca quæ loquuntur de illa dictione propter.Sed col.ſeq.verſ.præterea reſpondetur,nam poſito,dicit quòd etiam denotat aliquando cauſam proximam,prout,inquit,habetur in l.cancellauerat,& ibi Bald.poſt princ.ff.de his quæ in teſta.delen.& per Bal.in d. cap. quia propter,de electio.cuius dictum in eo loco ſuprà citauimus.

Dictio propterea,cauſam remotã denotat. Et aliquãdo proximã.

27 ¶ Similiterq; dictio ob,propriè cauſam remotam ſignificat,d.l.non dubium, & ibi Bar. col. vlti.verſ.no.quod dictum,& Bal col.j.in v.not.& Iaſon col.v.in ix.not.C.de legib.ipſe Bar.in d.l.eo tempore,§.vlt.& ibi Bald.ff.de pecu.& idem Bart.in d.l.j.vbi ſuprà,C.de ſenten. quæ pro eo quod intereſt.Bal.in d.l.qui proprio,§.procurator.vt in cæteris, ff.de procurat. Imo. & Panorm.in c.qualiter,vterque in vlt.no.per eum text.de electio.idem Pan.in ca. auditis, col.j.in vlt.no.etiam per eum tex.de procurat. & in c. inter dilectos , col.iiij.ver. nota ibi ex eo,de fid.inſtrumen.& in c.exhibita,col.ij.in vlt.not.de rer.permutat. Domi. in c. deliberatione,§.prohibemus,in vlt.notat.per eum text.de offic. lega. lib.vj. Felynus in c.ſolitæ , col. j.vbi ſuprà,de maior.& obedien.

Dictio ob,cauſam remotã denotat.

28 ¶ Verùm dictio pro,ſignificat cauſam propinquam & immediatam,vt proditum eſt à Bal.in d.c.quia propter,quo loco ſuprà citauimus,vt dicit notari in l.dominus Sticho, ff.de pecul. lega.Ex quo & illud quoque fit,vt eadem denotet cauſam finalem,vt ſi alicui legetur pro alimentis,vt dicit idem Bald.in l.pro arrali,C.de actio.empt.per l.cùm ij,§.ſi cui, ff.de tranſactio.quæ tamen nihil huc facit.Nam ea dictio non afficit rem cui adiicitur , vt cùm dicitur pro fundo,vt ſcribit Luc.Pen.in l.ij.col.ij.verſ.item not.differentiam,C.de his qui ex publi. ratio.lib.x.per l.ij.§.vlt. C.ſine cenſ.vel reliq.Et dicit Archid.in c.Agatho,lxiij.diſtin.quòd hæc dictio aliquando denotat cauſam finalem,aliquando efficientem,aliquando aliter.& in c.iudices.paulò poſt medium , j.q.j.quòd nonnunquam denotat cauſam remotam & occaſionalem.& in c.ordinationes,col.ij.verſi.propter hoc.j.quoque queſt.j.quòd interdum non notat cauſam finalem , ſed excitatiuam. vt etiam Corne.conſ. lxxxij. imminet, col.ij. circa medium,lib.iij.

Dictio pro, cauſam propinquã dicit.

29 ¶ Sed & dictio ex,cauſam quoque propinquam ſignificat vt videre licèt ex omnibus propè locis ſuprà citatis in dictione propter,& præterea ex tex.in l.qui liberis, §. hæc verba , & ibi Fran.Are.ff.de lega.j.& voluit Collecta.in d.c.quod dilecto, num.3. de conſang. & affinita. Bart.in l.j.§.ſi plures,in reper.col.iiij.verſ.expeditus de oppoſitione ff.de exercit.& in d.l.eo tempore,§.vlt.& ibi quoque Bald.Alberic.Salyc.& Paul.Ca.ff.de pecu.& idem Bar.in l.liberorum,col.v.ver.præterea probatur quòd propria,ff.de ver.ſignifi.Bal.in l.iij.§.quacunq; poſt medium,ver.circa ſecundum punctum,ff.de iureiu.& in l.maximum vitium,col.iij.ver. præterea cui non competit,C.de libe.præteri.& in l.j.col.j.ver.quæro quid ſi dicatur , & ibi Pau.Ca.circa medium,C.de condi.inſert.& idẽ Bal.in l.vl.circa mediũ,ver.quæritur nunquid ex dicta,C.de teſta.manum.vbi ex hoc dicit,quòd vbi lex dicit ex ſtipulatione alterius agi poſſe,intelligitur ſine ceſsione,& in c.iniuria,col.vlt.verſ.ſi ſtatutum dicit,tit.de pac.iur. firmanda.Ang.in l.Lucius,la ij.poſt principium,ff.de hæred.inſtit.niſi (inquit) aliud ſuaderet naturalis æquitas vel ratio,vt ibi per eum.Luc.Pen.in l.ij.col.ij.verſ.item quod præpoſitio,C.de iis qui ex public.rationib.lib.x.vbi & ad hoc allegat l.ex libero.ff.de quæſt.& §.impuberes,Inſtitut.de ſuſpect.tuto.Aut.in c.pactum,in ij.no.per eum tex.de verb.ſignifi.Imo.

Dictio ex, cauſam proximam ſignificat.

Si lex dicit ex ſtipulatione alterius agi poſſe, intelligitur ſine ceſsione.

in d.l.

in d.l.ſi finita,§.j.col.j.verſ.not.quòd dictio,ff.de dam.infect.& in c.qualiter, in vlt. nota. de electio. Paul.Caſtr.conſi.clxiiij.in præſenti cauſa,col.iij.verſ.conſtar autẽ quòd illa dictio, lib.ij.Domin.in d.c.deliberatione,§.prohibemus,in vlt.not.per eum tex.de offic.lega.lib.vj. Panor.in c.auditis,col.j. in vl.no.per eum tex.de procurat.& in c.inter dilectos,col.iij.verſi. no.ibi ex eo,de fid.inſtrumen.Fran.Aret.in l.cauſa cognita,circa mediũ, ff.de vulg.& pupil. vbi ſequitur & dicit ſing. id quod ſuprà diximus de ſtipulatione alterius. & in l. Prætor ait, col.ij.verſ.ſi autẽ teneas,ff.de acqu.hæredit.& in l.quoniam,la j.in fin.C.de inoffi.teſta. Alc. in l.diuortio,§.ſi vir,col.ij.vbi ſuprà.ff.ſolu.matrimo.& in l.petens,col.ij.verſ.ſed hoc eſt violare,C.de pact.& cõſ.xlix.viſo proceſſu,col.j.ver.& licèt dicta bona,li.iij.& cõ.cxxiiij.ſuper primo quæſito,col.vlt.verſ.non ob.quòd dictio ex.li.iiij.& conſ.lvj.Aldronandus, col.ij.nu. j.lib.v.& conſ.lxj.viſo proceſſu,col.ij.nu.vj.eod.lib.v.& conſ.cxliiij.viſo themate, col.uj.nu. 12.lib.vj.& conſ.cxcviij.perſpectis his,col.pen.nu.11.eod. lib.vj.Corne. conſ.xxv.in præſenti conſoltatione,col.iij.verſ.& ſic eſt indifferens,lib.j.& conſ.cxxij.circa pręſentem conſultationem,col.antepen.in litera c,lib.ij.& con.cxcix.in præſenti conſultatione,col.xij. verſ. & pro hac concluſione,lib.ij.& conſ.cc.conſuluerunt,in additio.col.vlt.li.iij.& conſ.ccxc.tota vis, col.j.in litera b,lib.iij.Maria.Soci.Senior,conſ.xiiij.ſequendo ordinem,col.ij.ver.tertiò probatur,lib.j.& con.lj.viſa facti narratione,col.ij.nu.7.lib.iiij.Fely.in c.ſolitæ , col.j. vbi ſuprà, de maior.& obed.Iaſon in l.j.in j.not.ff.de iuſtit.& iur.& in l.certi condictio , in prin. col. v. verſ.primò quòd dictio,ff.ſi cert.petat.& in l.ſi mihi & tibi,col.ij.verſ.ſecundò & fortiùs , ff. de lega.j.& in l.non dubium,col.v.in ix.no. C.de legib. Fran.Rip.in l.ex facto , §. ſi quis ita, col.j.verſ.pro iſta parte,ff.ad SC.Trebel.& omnes vbique.

30 ¶Licèt nonnunquam hæc dictio cauſam quoque remotam ſignificat,vt patet ex l.j. §. ex incendio,vbi Bario.& Ange.not.ff.de incend.ruin.& naufra.& d.l.additio,ff.de acquirẽ.hęre. & l.ſi pupillus,& ibi Franc.Aretin.in j.not.eo tit.& d.l.ſi plures,§.in arrogato, ff.de vulga.& pupi.ſubſtit.& l.cùm filius,& ibi Bart.poſt prin.ff.de legat.iij.& d.l.ſi finita,§.j in prin.& ibi Bart.& alij,ff.de dam.infect.& d.l.Prætor ait,§.j.ad fin.& ibi quoque Bart. ff.de bon. autor. iudic.poſsid.& l.apud Trebatium,in prin.eum glo.j.ff.de aqua plu.arcen. & l.j. & l.cùm ex cauſa,C.de inofficio.teſtam.& authen.ex cauſa,& ibi Corne.col.ij.verſ.not. quòd præpoſitio ex,C.de libe.præte.& l.ex falſis,C.de tranſactionib.& c.j.& ibi Anton.in vlt.not. de cleric.pugnant.in duel.& gl in l.cùm oportet,in verbo,ex eius ſubſtantia,& ibi expreſsiùs Bar. col.j.verſ.quæro ergo qualiter,C.de bon.quæ lib.Rapha.Fulgo.conſ.xiij.circa primum,col. iij.verſ.illud porrò,Corne.conſ.cxliiij.viſo dicto themate,col.ij.in litera o,lib.j. Sed id certè eſt ob ſubiectam materiam,vt dicit Corne.in dicta auth.ex cauſa.& conſil. j. circa primum, col.vij.in litera q.lib.iiij.regulariter autẽ contrà,vt patet ex ſupradictis in præceden.& dicit Bartol.in omnibus propè locis in hoc verſ.ejtatis.

Sed & tanõnunquã cauſam remotam deſignat. Sed id eſt ob ſubiectã materiam. Regulariter autem cõtrà. Dictio de.eſt einſdem ſignificationis, vt dictio ex. Eáque cauſam propinquã denotat.

31 ¶Nam & dictio de,quæ eiuſdem ſignificationis eſt,(vt ſcribit Bart.in d.l.Prætor , §.j.in fin. ff.de bon.autor.iudi.poſsidend.)ſignificat etiam cauſam propinquam,vt probat tex. in d.l.j. §.nunc videamus,& ibi Bart.in §.emancipatus,ff.de coniungen.cum emancipa.liber.& voluit etiam Bart.in d.l.j.§.ex incendio,ff.de incend.ruin.naufrag.Bel.poſt Iac.in d.l. non dubium,col.j.in v.no.& ibi Iaſ.col.v.in no.not.verſ.adde idem eſſe,C.de legib.& ipſe Bal. in l. de pecoribus,ver.item dictio de,C.ad leg.Aquil.& in d.l.eo tempore,§.vlt.in fi. ff. de pecul. Imo.in l.ſi finita,col.j.ff.de damn.infecto,& ibi quoque Alex.in j.not. niſi (inquit) conſtet, aliud eſſe de mente loquentis,per eum tex.Pau.d.con.clxiiij.vbi ſuprà,li.ij.Fran. Aret.in d. l.Prætor,col.ij.ff.de acqui.hæred. Cor.con.ccxc.ardua plurimùm,col.pen.in litera c,li.iij.

Niſi aliud conſtet de mẽte loquentis. Dictio de notat ſubſtantiam. Legati de latere ſunt de ſubſtantia ſedis apoſtolicæ.

32 ¶Hæc enim dictio de,notat ſubſtantiam,vt dicit Bald.in c.ex communicatis,ver.quæro quę eſt ratio,de offi.lega. per d.l.j.§. videamus , ff.de coniungend. cum emancipat. liber. Ideo, inquit, legati de latere dicuntur quaſi ſint de ſubſtantia ſedis apoſtolicæ. & idem dicit in c. cùm in veteri,col.j.verſ.nota conſilium requirendum,vbi in id allegat magiſtrum ſententiarum,lib.j.di.xxvj.in fi.& ſequitur Cor.conſ.xlviij.de pluribus,col.iij. in litere g,lib.ij.& cõ. xxvj.in hac conſultatione,col.vj.verſ.vrget & fortiùs,lib.iij. idem autẽ Bald.poſteriori loco, col.quoque j.verſ.ſed nunquid eſt neceſſe, dicit quòd ſi ſententia ferri debet de conſilio iuriſperiti,neceſſe habet iudex ſequi conſilium illius,cùm ille dictio de,det ei poteſtatẽ , argu. d.§.videamus: licèt ſecus eſſet, ſi diceretur cum conſilio. & illum quoque in hoc ſequitur ipſe Corne.conſ.liij.pro deciſione,col.ij.in literis e,& d.lib.j.& d.conſ.ccxc.vbi ſuprà,li.iij. Sed & quòd ſubſtantiam ſignificat tradit Corne.con.j.circa primum,col.vij.in litera q, lib. iiij.licèt,vt ibi dicit,impropriatur ſecundum ſubiectam materiam,vt etiam apparet ex d.l. ſi finita,§.j.ibi,de cooperc,iuncta glo.& ibi Bar.& alij,ff.de dam.infect. quod & ipſum intellexit ipſe Bar.in d.l.j.§.ex incendio,ff.de incend.rui.naufrag.& ipſe item Corne.con.clxvij. in hac conſultatione,col.pen. in litera e, lib.ij.

Iudex qui de conſilio alterius iudicare iubetur,debet ſequi illius conſilium. Secus ſi cũ cõſilio. Hac tamẽ dictio impropriatur ſecũdũ ſubiectam materiam.

33 ¶Sunt autem qui dicunt hanc dictionem de,minùs afficere rem,cui adiicitur,quàm dictionem ex, vt ſi dicimus ex fundo,ipſum afficit,l.defuncta,§.j.ff. de vſufruct. & l.Ceius , ff. de annuis lega.At cùm de fundo dicimus,ipſum non afficit , l.vlt.§.j. ff.de contrahen. emptio.

Hæc dictio minùs afficit rem,quàm dictio ex.

Ita enim voluit Luc.Pen.in d.l.ij.col.ij.ver.nec differentiam, C.de his qui ex publ.rationib. lib.x. At idem contrarium tenuit in l.qui potentiã, C.de om.ag.deſer.li.xj. vt enim, inquit, D. Auguſtinus ſuper illud ad Roman.xj. quoniã eſt ipſo eſt, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. Attendendum eſt, quòd non ait de ipſo, ſed ex ipſo: ex ipſo enim cœlum ſunt & terra, quia fecit ea: non autem de ipſo, quia non de ſubſtantia ſua. Frequenter tamen, vt ſubdit, vnum pro altero ponitur. Et ita dicit Lucas ſe dixiſſe in dicta l.ij.de his qui ex public.rationib. vbi tamen contrarium dixerat.

Omnes dictiones improprìantur ob ſubiectã materiam.

34 ¶ Ex his autem quæ diximus in dictionibus propter, pro, propterea, ob, ex, & de, ſatis intelligis eas propriam naturam exuere: & impropriam induere ex ſubiecta materia. quod generale eſt, & perpetuum in omnibus dictionibus, vt videre licet ex l.ſi vno, in prin.& ibi glo.Bar. & Bald.ff.loca.& l.ſi lege, ff.eodem tit.& l.ſi ſtipulatus, ff.de vſuris, cum multis concordant. adductis à Felyno & Decio, in c.nam concupiſcentiam, de conſtitut.& in c.quoniam abbas, de officio delegat.& Iaſ.in l.iij.in ſecundo not. C.de tranſactio. & à me in repet. l.ſi vnquã, in verbo, reuertatur, nu.36.incipi.fallit ſecundò & generaliùs, & ij.ſequen.& alibi ſæpe in ea glo.C.de reuocan.donatio.

Alia de dictionibus ſuprà memoratis.

35 ¶ Si autem alia ſcire vis de huiuſmodi dictionibus, vide de primis illis, propter, & pro, glo. in l.dominus Sticho, in princ.in verbo, pro quibus, & ibi Alberi.ff.de pecu.Io.And.in c.vlt. in princ.de donatio.& in c.petiſti post prin.de priuilegi. De dictione, ex, Bal.in l. hoc iure, col.iiij.in vij.oppo.ff.de iuſtitia & iur. De dictione de, Io.And.in c.nullus ex conſilio, in multis locis, de regulis iuris, lib.vj. Bald.in l.j.§.ius naturale, col.ij.ver. quintò circa alimenta, ff. de iuſtitia & iure, & in d.l.ex hoc iure, vbi ſuprà, eod.tit.

VICESIMAPRIMA LIMITATIO.

Hæc regula habet locum in cauſſa expreſſa, non in tacita.

1 ¶ Viceſimoprimo limita noſtram regulam, vt procedat in cauſa expreſſa, ſecus in cauſa tacita, & in mente tantùm retenta, per text.in l.ſi maiores, C.de tranſactionib. vbi tranſactio nõ reſcinditur ob defectum cauſæ non expreſſæ, & ibi id not.omnes doctor.& in l.ſi repetendi, & ibi quoque glo.& docto.ff.de condictio.ob cauſ.& l.iij.§.ſi quis quaſi, & ibi item doctor. eod.tit.& l.quod quis, ff.de cond.indeb.& l.cùm in plures, §.locator, & ibi doctor.ff.loca. & no.Bart.in l.ſi ego, in ij.oppoſit.ff.ſi cert.peta.& Pan.in c.ex parte tua, col.ij.verſ.ſecunda cõcluſio, de conuerſ.coniuga.& diximus in repet.l.ſi vnquam, in verbo, libertis, nu.24. & hæc quidem, C.de reuoc.donat.vbi & alios citamus.

De eadem re.

2 ¶ Et huc quoque reſpicit quod à Baldo ſcriptum eſt in l. vlt.in ij.oppoſit. ff.de hæred. inſtit. quòd ſi ratio ſtatuti eſt expreſſa in ſtatuto, ea attendi debet, l.milites agrum, ff.de re milit.ſecus eſt ſi non ſit expreſſa, nec in lege ſcripta, tũc enim magis attendi verba, quàm rationem, per l.proſpexit, ff.qui & à quibus.quod & propemodum voluit Paulus Caſtren.cõſ.cccxiiij ſuper eo quod quæritur, in j.dubio, lib.j. Sed quod propiùs accedit ad id noſtrum propoſitum, idẽ Bal.in l.j.col.v.verſ.an ceſſatio, ff.ſol. mat.dicit, quòd ceſſante ratione legis in eadẽ lege ſcripta, ceſſat lex. Si autem non ſit ſcripta, id non perpetuum eſt, vt ibi videbis, de quo & nos alibi diximus in ceſſatione cauſæ, ſiue rationis legis, & rurſum, in j.limitatione.

Quid ſi cauſa tacita fuit cogitata ab vtroque contrahente.

3 ¶ Sed hoc multis modis intelligendum eſt. Primò, quantum ad contractus pertinet, vt procedat, quando cauſa fuit tantùm conſiderata in mente promittentis aut donantis, prout illa iura in prin.allegata loquuntur. At ſi cauſa fuit ab vtroque cogitata tanquam finalis, & propter quam facta fuit promiſſio, aut donatio, tunc ea ceſſante ceſſat promiſſio, vel donatio, licèt expreſsè non fuerit adiecta, l.j.§.vlt.cum l.ſeq.ff.de excuſatio.tutor.& l.quæ tutelam, ff. de teſta.tut.& l.etiam ſi patris, ff.de lega.j.& l.ſi legatarius, ad fi. C.de legat.

De eadem re. Quomodo probetur fuiſſe ab vtroque cogitata.

4 ¶ Et ita per illa iura dicit Rom.con.cccxvij.in propoſito caſu aduertendum, poſt prin. Et id quoque ante illum voluit Bar.in l.cùm quid, per illum tex.col.ij.verſ. vlteriùs dubito hîc, ff.ſi cert.pet.vbi poſtea docet qualiter probetur, quòd ab vtroque cauſa fuit conſiderata. Et tandem in fi.ex hoc infert poſt Guil.Cune.ad hanc ſpeciem, cùm ſcholaſticus recens veniret è ſtudio, abbas illi dedit fundum fruendum, dum viueret: poſtea cùm iret ad Palatium pro abbate, detecta eſt eius imperitia: poteſt abbas illi fundũ auferre, cum ceſſet cauſa inter ipſos veriſimiliter, ac præſumptiuè conſiderata, vt ſcilicet abbatem in ſuis litibus iuuaret, niſi tamen de alia cauſa appareret. & illum ſequitur Ro.d.con.cccxvij.repræbendens Io And.aliter ſentientem, in addi.Specula.in rubr.de præben.& alia multa ſimilia adſert ipſe Rom.ex quibus, & in alio pulchro caſu conſuluit, vt ibi videre poteris. Sed cui adde Bal.in c.peruenit, quod eſt tertium, in j.no.de iureiuran.

Quid in foro conſcientiæ.

5 ¶ Intelligendum eſt & ſecundo, quantum ad contractus, procedere in iure fori, vt noſtri appellant: non etiã in iure poli, id eſt, conſcientiæ, ex eo quod ſcribit Adria.Flor. inſignis Theologus, qui ſummum pontificatum tandem adeptus eſt, in ſuis q.lib.iiij.ſententiarum, in materia reſtitutionis, in quæſtien.incipien.conſequenter quæro verùm indiſtinctè, in ſolutione illius quæſtionis, vbi dicit, quòd ſi quicquam datum fuit propter aliquam cauſam, quæ tamẽ expreſſa non fuerit, is tamen cui datum eſt, in foro animæ tenetur reſtituere, ſi cauſa non ſubſit, quamuis lex repetitionem non concederet, per d.l.ſi repetendi, quam allegat. Nihil enim,

enim,ait,refert,quò ad ius diuinum & naturale,an cauſa tacita fuerit,an expreſſa , modò de ea vtrique conſtiterit.

De eadem re.

6 ¶ Sed hic aduerte, quia ſi Florentius intelligit de cauſa ab vtroq; conſiderata,non ſolùm id procederet in foro conſcientiæ,ſed & in foro iudiciali,mndò de ea re conſtaret , vt diximus in præcedcn.declar.At ſi intelligit de cauſa conſiderata à donante tantùm,vt in caſu d.l.repetendi,quam allegat,eſt magna,& no.limitatio. vt videlicet is , cui donatum eſt , teneatur reddere , quando ſibi conſtiterit fuiſſe donatum ob cauſam conſideratam à donante , quæ non ſuberat,vel poſtea ceſſauit.Scio autem Deum Opt.Maxim.noo tam verba couſiderare quàm animum,vt ſi verba donantis,& cauſam exprimentis faciant locum repetitioni,faciat quoque animus.

Vnica cauſa vel ratio habetur pro expreſſa.

7 ¶ Intelligendum eſt tertiò,& id pertinet ad leges,& conſtitutiones,non procedere,quando illa tacita,ſiue coniecturata cauſa,& non expreſſa,eſſet vnica, nec alia reddi poſſet:quia huiuſmodi cauſa habetur pro expreſſa,arg.tex.io l.nominatim,quæ eſt ij.ibi,ſi modò vnicus ſit, ff.de lib.& poſth.& l.fundus,qui locatus eſt,in fi.ff.de fund.inſtruct.& l.milites agrum,ff.de re milit.& l.ſi domino,& ibi Bar.& alij,ff.de lega.j.& l.patronus,§.j.ff.de l.iij.& l.ſi tibi , §.j. & ibi Bar.& rurſum,l.ſi hæres,& l.ſi optio.in j.reſpon.ff.de optio.lega.& §. oominatim,Inſt. de exhæred.lib.& c.ex parte,le j.& ibi gl.vlt.& Pan.col.ij. verſ.in gl.fi.ibi, & Fely. in fi. qui cum tex.dicit ad hoc ſingularem,de offi.& poteſta.iudic.deleg.

A ratione vnica tacita argumentari poteſt, ac expreſſa.

8 ¶ Et id quidem vt ſcilicet,cùm vna tantùm ratio reddi poteſt , pro expreſſa habeatur. Et ita quidem,vt ab ea,vel à ſimili,vel eadem, vel à ceſſante ipſa, vel aliàs argumentari poſsimus, tenet gl.in l.quamuis,& ibi Bal.in princ.Paul.Ca.Raph.Fulgo.Philip.Corne. & alij recentiores,C.de fideicom.ex quibus ipſe Bal.docet,tunc non eſſe interpretationem extenſiuam, ſed intellectiuam,& id procedere tam in teſtamentis, quàm in ſtatutis , Dy.in c.vlt. de reg. iur.lib.vj.Bal.in l.maximum vitium,col.iij.verſ.ſed Bar.dicit,C.de libe.præter. vbi expreſsè dicit,quòd ex ea poteſt ſumi argumentum,vt ex cauſa finali.& in l.quoties,col.j.verſ.nota ex qualitate,& in l.vlt.C.de natura.libr. & io authen.quas actiones , col.ij.in iij. quæſtio.& ibi Iaſon.col.vj.verſ.adde idem eſſe. C.de ſacrnſanc.eccleſ.

Nec tunc eſt interpretatio extenſiua,ſed intellectiua.

Ea ratio vnica cenſetur finalis.

De eadem re.

9 ¶ Sed & alij plures vltra Bal.& alios ſuprà adductos,idem voluêre Imo. in l.vlt.col.iij. verſ. item etiam aduerte,ff.de hæred.inſtit.Pan.in c.vlt.col.iij.verſ. & plus ego puto , de reſcri. & in c.nihil,col.v.verſ.nec obſtat ſi dicatur,de electio.& in c.cùm inter vniuerſas,col.ij.verſ.& quanquam iſta iura,eo tit.& con.lxxv.quidam deceſsit,col.iiij.verſ.& ſic in quacunque materia,lib.j.Raph.Fulgoſ.con.xv.proponitur,col.ij.verſ.quæ nanque alia ratio.& coaſ.lxxviij ſuppoſito ſtatuto tenoris qui ſequitur,ſtatuimus,col.ij. verſ.& licèt hæc ratio. & coo. cix. ſi qua quæſtio,col.pen.ver.quæ nanque poteſt alia.& con. clij. ſuppoſito ſtatuto tenoris , qui ſequitur videlicet,col.vlt.verſ.quæ nanque poteſt , nam idem fermè conſilium eſt cum illo lxxviij.Alter Raph.Co.in l.ſi verò,§.de viro,ver.item niſi ratio eſſet,& ibi Paul.Caſt.paulò ante medium,verſ.idẽ,ſi ratio non eſſet, ff.ſol. matrim. idem Raph. Co.con. ij.proponitur, quòd Ser.Blancus,col.j.in fi.& con.cxlvj.Simon Helius , col.pe.in fi. Rom. con. xxxij. viſa municipali conſtitutione,col.ij.tertiò hoc ſtatutũ,& con.c.in præſenti cauſa,col.j. verſ.ratio autem,cum ſequen.vbi loquitur in caſu noſtræ regulæ , vt ſcilicet ceſſante ratione conſtitutionis,quæ ſola reddi poteſt,licèt non ſit expreſſa,ceſſet conſtitutio.& con.cxx.circa primũ, in fi.& conſ.ccccilij.in cauſa propoſitæ conſultationis,col.j.ver.his tamẽ non refragantibus, vbi etiam loquitur in caſu noſtræ regulæ.& conſ.ccccxj.quatuor ſunt,col.j.verſ.à qua quidẽ Paul.Ca.con.cclj.viſa quadam ſecuritate,ante mediũ, lib.j.& con.cclvj. videtur dicendum, quòd dictum conſilium,poſt medium,eo.li.j.& con.xl.præſens caſus,poſt medium,lib.ij. & con.viij.quod eſt ſimili initio,col.j.eo libr.ij.Alex.in l.ſi conſtante,in prin.col.iij.ver.fortiùs videtur,quia etiam,& ibi quoque Claud.Seiſel.col.iij.verſ.tertiò falli,ff.ſolu. matrimo. vbi & hoc dicunt procedere in correctoriis.idem Alex.con.xlviij.ſuper extractione,col.ij.ver.& cũ nulla alia,lib.j.& con.xxiiij.animaduerſis his , ante fi.li.ij.& con.l.viſis actis cauſæ,col.iij. ver.& ſaltem vbi ſcripta,eo li.ij.& coo.xxii.conſideratis verbis ſtatuti,col.j.lib.iiij.& con.lij. circa hãc dubitationem,col.iiij.verſ.quinimo plus dico,en lib.iiij.& con.lxxv. animaduerſis optimè his,col.j.verſ.ſecundò pro hoc facit,eo lib.iiij.& con.c.viſa parte teſtamẽti, col.ij verſ.quòd autem teſtator,eo li.iiij.vbi & id dicit procedere in contractibus,& vltimis volũtatibus.& coo.lxxxix.circa primum dubium,col.ij.verſ.vnde ſicut quando,lib.vj.& con.vij. attentis & ponderatis.col.iij.ver.aduertendũ eſt,li.vij.& con.cxxix.ſuper primo dubio, col. ij.ver.præſuppono & ſecuodò,eo.li.vij.Cepol.io l.ſciendum,la ij.col.ij.ou 7.ff.de ædil.edic. & cauſarũ criminal.cõ.lxxiiij.viſo ſtatuto Taruiſij,col.vi.ver quia reſpõdetur.Baptiſt.Cacia in repe.l.omnes populi,in materia interpretationis extẽſiuæ,char.16.ff.de iuſtitia,& iu.Corne.conſ.ccxvij.Quirianus,col.vlt.lib.iij.Bar.in repe.rub.de fide inſtrum.col.ix.& con.xxxij. ſapiẽter ſcripſit,col.j.li.ij.Phili.Fran. in c.ſuggeſtũ,& ibi alter Phil.Dec.latè in ij.no.de appell.Fran.Cur.ſenior con.ix.Ticinẽſi ſtatuto,col.ix.ver.ego reſpõdeo.& con.xlv.ſtatuto,ſeu cõſuetudine,col.vj.ver.prępooẽdę ſunt.& latè con.lxxxj.rectè pręfatus,col.iij.ou.12.& Soc.

Idque etiam in correctoriis.

inter conſilia illius,conſ.xl.cùm in præſentiarum,col.iij.verſ.igitur illa eſt. & ipſe Soci. con. xxviij.quidam Petrus,col.ij.ver.quintò confirmatur,li.iiij.Lud.Bolo. in repe. l.inj.§. Caro, char.vlt.col.j.ff.de verb.oblig.& con.lx.cor mundum,&c.viſo igitur puncto, col.j. Feli.in c. tranſlato,ad fi.de conſtit.& in c.cùm omnes,col.xiij.verſ.ſecunda opinio fuit, eo tit. & in c. ſi quando,col.ix.verſ.ſed certè licet,de reſcriptis,Card.Alex.in c.verùm, col.ij.verſ.itē vbicunque non poteſt,de condi.appoſ.vbi tūc dicit præſumi rationem,ſiue cauſam finalē, cùm non niſi vna eſſe poteſt.Iaſon in l.de quibus,col.iiij.verſ.puto,quòd vtrunque,ff.de legib.vbi & poſt alios dicit procedere etiā in correctoriis.& in l.certi condictio.§.quoniā,col.pe.verſ. ego pono pro conſtanti.ff.ſi cer.pet.& in l.ſiue apud acta,col.ij.verſ.tertiò moueor,C.de trāſactio.vbi & id dicit procedere etiam in correctoriis.& in §.omnium,col.viij.nu.38.Inſti. de acti.Matthe.Afflic.loquens in caſu noſtræ regulæ,in conſti.Siciliæ,inci.intētionis,col.vij.in iij.no.Phili.Dec.con.ccclxxiij.in caſu propoſito,col.ij.verſ.& ideo iſta ratio.Paul. Pariſ. loquens etiam in caſu noſtræ regulæ,con.v.vnio iſtius monaſterii,col.viij.nu.57.lib.iiij.Maria. Soc.iunior,con.j.præſentis conſultationis,col.xv.nu.53.lib.j.& Lauren.Sylua.qui id quoque dicit,procedere in correctoriis,con.xxj.noua offertur dubitatio,col.vi.ver. ſexto & vltimo.

Ratio finalis præſumatur cum non niſi vna reddi poteſt.

Etiam in correctoriis.

Expreſſa cenſentur, quæ in vno tātum verificantur.

10 ¶ Et hanc ſententiam admodum cōfirmant alia multa ſimilia,quæ tibi collegi in noſtris legi. cōnubialibus,in gl.vij.in verbo,expres, nu.128.in ci.ſed & illud ſciendū,& multis ſeq.quibus vſque ad cxlvj.oſtendi ea expreſſa dici,& exiſtimari,quæ in vno tantum verificātur,licèt aliter non ſint expreſſa. Et ibi quoq; videbis,id procedere , etiam ſi quid expreſſum pro forma requiratur,ex Frā.Cur.Seniore,con.l.memoriæ recoēldæ,col.xxj.nu.126.& Iaſ.in l. Gallus, §.quidā rectè,col.ij.ver.nota ex iſto tex.in ij.lect.ff.de libe.& poſth.per tex.ibi,& in d.l.ij.eo. tit.Sed & id itē procedere etiam ſi diſpoſitio loquatur numero multitudinis,per l.Titius, in prin.ſecundum vnam lect.ff.de libe.& poſth.& ita ibi voluit Saly.Imo.Franc. Are. & Alex. cum aliis concor. ibi à me adductis.

Etiam ſi expreſſum pro forma requiratur.

Etiā, ſi diſpoſitio loquatur numero plurali.

An autē in dubio præſumatur vnica ratio,necne.

11 ¶ Super eo tamen quod dictum eſt de cauſa,vel ratione,quæ vnica eſt,illud annotandū eſt, non præſumendum vnicam eſſe in dubio,niſi id probetur, præſertim ad extenſionem cōſtitutionis correctoriæ, vt voluiſſe dicitur Saly.in l.ſi ſerui veſtri , colū.v.verſ. quaproprer ego reaſſumo,C.de noxal.actio.per l.præcipimus,in fi.C.de appell.& ita (licèt non adeo planè id dicat) illum citat,& ſequitur Alex.qui id dicit no.& menti tenendum,in d.l. ſi conſtante, in prin.col.iij.verſ.ſed quid ſi petam,ff.ſolu.matrim.& in l.iij.§.prætor ait , col.ij.ff. de in ius vocan.Iaſ.in d.auth.quas actiones,col.vj.verſ.& quid erit tunc,C.de ſacroſ.eccl.vbi id dicit ſingu.& in l.j.col.iij.verſ.ſed dictum Bar.ego confirmo,C.de ſucceſ.edic. vbi tamen ſubdubitat.& in d.l.quamuis,col.vlt. C.de fideicom.vbi id dicit ſingul. & Thom. Parpal. in repe. rub.ff.ſolu.matrim.col.iij.verſ.cauete,quia hoc fundamentum.& Franc.Curt.Senior, conſi. lxxxj.rectè præfatus,col.ij.verſ.vltimò fortiùs vrget.

Qui contrà dicunt in correctoriis.

12 ¶ Imò verò ſunt,qui ſimpliciter negant ex tacita ratione etiam vnica debere fieri extenſionē in correctoriis.& inter hos Alex.ſubobſcurè,con.cxv.circa dubitationem, col.vlti. verſ. nec poteſt dici,lib ij.quòd magna ex parte tranſplantatum eſt,conſi.lxxvj.Franciſcus,li.vj.quod tamen in vltima impreſsione reſecuit Caro.Moli.vt ſuperfluum.& con.lxxx.viſo,& opportunè animaduerſo,col.iiij.verſ.ruſus dixit Bar.lib.j.& conſ.xcvij.viſo themate ſuprāſcripto, col.vlt.verſ.nec obſtat vltimum argu.lib.ij.atq; etiam clanculum Fran.Are.in l.cùm quidā, §.quod dicitur,col.j.ff.de acqui.hæred.& paulò apertiùs,in l.mutum,col.pe.verſ.confirmatur iſta concluſio,eo.tit.& con.xxvij.proponitur ex facto,col.vij.verſ.non obſtant iura.atque etiam ſubobſcurè Philip.Dec.con.cccix.viſo puncto,in quo effectu, colum.iiij. verſ. præterea non videtur.& conſ.cccxv.ſuperioribus diebus,col.iij. verſ.præterea à tali ratione. & clariſſimè,conſ.dclxxix.viſo eleganti conſilio, circa medium.

De iiſdē rebus.

De ratione ſtatuti excludentis fœminas.

De eadem re

13 ¶ Sed aduerte,quòd horum maxima pars innititur autoritate Bar.in l.liberorum,col.v.verſ. his præmiſsis reducamus,& col.ſeq.verſ.pone retento.ff. de verb.ſigni. dum ibi dubitat , an ratio ſtatuti excludentis fœminas , propter maſculos , ſit illa quæ reddi à pleriſque ſolet , vt ſalua ſit agnatorum familia,& dignitas:& an ea ſola ſit,cùm ſcripta non ſit:ideoq; contendit non poſſe,nec debere id ſtatutum extendi ex illa ratione,quem ſequi videtur Bal. in l. ſi defunctus,poſt medium,ver.quæro ergo vtrùm ſtatutum,C.de ſuis & legit.& Imo.in l.ſi verò, §.de viro,col.vlt.ff.ſolu.matri.& Franc.Aret.con.xxvij.proponitur ex facto , col.ij.verſ. non obſtant iura.& Alex.con.lxxx.viſo & opportunè animaduerſo,col.iiij.verſ.ruſus dixit, li.j. Et Iaſ.in d.l.j.col.iij.verſ.vnde reſpondeo.C.de ſucceſſ.edict.

Cùm certum eſt vnicā rationē reddi poſſe, ex ea poteſt argu. ſumi.

Contrà autē ſi ſit dubium.

14 ¶ Et ego certè huius ſum opinionis,quòd ſi ſit dubium,an ratio quę redditur,ſit ſola,propterea quòd & aliæ reddi poſſunt,vt contendit Bar.in illo ſtatuto, haud dubiè non ſit ab ea argumentandum. Quòd ſi is qui contendit aliam eſſe rationem,tamē nullā probabilē adferre poſsit,vt minimè ſit dubium illam quæ redditur,eſſe omnino veriſimilem & probabilē,nec aliam adduci poſſe:ita vt ſit certum illam eſſe ſtatuti rationem , & eam quidem vnicā , tunc crederem ex ea poſſe ſumi argumenta,vel ab extenſione,vel aliàs,æquè ac ſi expreſſa eſſet,ex priori illorū opi. Id quod bene & ſciēter declarat Fran.Cur.Senior d. cōſ.lxxxj.col.ij.nu.viii.

¶ An

15 ¶ An autem illius ſtatuti excludentis fœminas ob maſculos ſit ea ratio conſeruandæ familiæ,& an ea ſola ſit(vt id obiter dicam)intelliges ex Io. Andr.in addit.Specul.in rub.de ſucceſſ.ab inteſt. Pet.& Cy.in l.j.C.ad leg.Iul.de adulter.Alex.in auth.itaq;, col.vlt. verſi.item inſpicienda eſt,C.com.de ſucceſſio. Bal. in l.maximum vitium,col.iij.verſi. præterea iſtud ſtatutum,C.de liber.præter.& in l.Titia,§.Lucius, per eum tex.ff.de leg.ij. & conſi. ccxviij. ſtatuto ciuitatis Florẽtiæ,cnl.j.verſi,nunc igitur teſtar,lib.ij.& inter conſ.Ang.cõſi cccxliij. Martinus Ioannis de Florẽtia,col.ij.verſi. ſi dicerem excludi.& iterũ verſi. ſecundo,ratinne cuiuſdam.Pan.conſ.vij.quidam deceſsit,col.iiij.verſi.& hic idẽ,lib.j & Pa.Ca.in l.ſi verò,§. de viro,circa medium,ff.ſolur.matrimo & conſ.xl.pręſens caſus modicam, poſt medium,li. ij.& con.lxxxiiij.quod eſt eiuſdem exordij,col.j.eo.lib.ij.Raph.Fulg con.liiij.itẽ quod quælibet,col.j.& conſi lxxxv.in propoſita quæſtione,in fi Ro.con.xvj. viſo themate conſultationis,col.ij.verſ.ſecundũ autẽ quod principaliter. & conſ.xxxij. viſa municipali cõſuetudine, col.ij.verſi quintò illud.& con.ccccxj.quatuor ſunt quę refragantur, ferè per totũ.Cor.con. lxxxij.licèt in hac conſultatione,col.ij.& iij.lib.iiij.& conſ. cccv.in hac conſultatione, col.ij. verſi.& ſtatutum generaliter loquẽs.eo.lib iiij.Alex.in l. Gallus,§.quod ſi is,col.ij verſi.facit etiã iſte tex.ad aliã quæſtionẽ,ff.de libe.& poſth.Laur.à Palatiis,in tract. ſtatutorũ excludẽtiũ fœminas,col.j.verſi.quæro pro intelligẽtia.Maria.Socin. Seniore con.xxx.quãuis ex his, col.iij.verſi.primò ad hoc reſpondetur.& conſi.xxxj.proſequẽdo ordinẽ,col.j. verſi.cũ ergo ratio.& eius filio.Barpto.Soc.con.xxviij.fuit quidã Petrus,col.iij.verſ.quintò confirmatur, li.iiij.& inter.con.Fr.Cur.ſenioris,con.xl.cũ in præſentiarũ,col.v.verſ.ſed ſic eſt quòd quãdo,& eo.Cur.iun.cõ.xliij.ſæpenumero in hoc paſſu,col.j.& cõſ.lxxxj.rectè pręfatus egregius,col.j.& Barb.cõſi.xliij.præclarè ſcribitur,col.iij.ver.ꝙ iſte,li.iiij.Maria.Soc. iuniore d. con.j. col.xj.verſ.ſecũdò principaliter,lib.j.& con.iiij.circa præſentẽ,col.j.eo.lib.j.& con.x. ſi in præſenti,nu.10.& iterũ xxj.eo.lib.j. & con.xx.in propoſito caſu,col. ij. nu.v.eod.lib.j.& con.xxiij.caſus iſte,col.viij.nu.22.cod.li.j.& con.xxxvj.præſens cõſultatio,col.vi.nu.j.eo.li.j.

Iterum de ratione ſtatutorum excludentium fœminas.

VICESIMA SECVNDA LIMITATIO.

1 ¶ Viceſimoſecundò limita noſtram regulam non procedere, quando eſſent duæ aut plures cauſæ:tũc enim vna tantùm illarũ ceſſante nõ ceſſat effectus ſiue diſpoſitio,per tex.in l.ſi nõ lex Ælia Sentia.ff.de hæred.inſti.ex qua no. Oldra.Bar.Bal.Imo.quòd quando plures leges concurrunt ad vnum effectum, vna ceſſante remanet virtus alterius,& dicit Bald. eam l.ad hoc ſolere allegari, quod diximus in prin. & tex.in l.tutor petitus,§. quæ tutoribus,ff.de excuſ.tutot.& l.j.in prin.ff.ſi quis à paren.manumiſ.fuer.& l.ij. §. corporis debilitas,ff. de vacat.mune.& l.quod ait Prætor,§.exercitum,ff. de his qui no.infa.& l.aſsiduis,C. qui por.in pign.habe.& §.affinitatis,verſi.nã ſi adhuc,Inſt.de nup.& §.vlt.in auth.vt deter.ſit nu.cleri. & §.ſi verò altera,& ibi gl.in auth.de nupt.& §.ſed & ſi quis, & §.ſi verò nullus,& §.vlt.ver. ex vtroq;,in auth.de inſtr.cau.& fid.& §.vnũ,in auth. de reſti. & ea quæ par.vndec. men.& c.j.§.maximè,de renunciat.iuncto c.niſi cum pridem,§.pro delectu, eo tit.& c. quæris,verſ. & niſi fortè,de æta.& qualit.& c.tantũ,xxxij. q.vij. quod loquitur de matrimonio quod non ceſſat ſiue diſſoluitur ob ſterilitatem : neq; enim ſola cauſa prolis eſt in matrimonio, ſed & euitatio libidinis,fides. &c.hæc enim omnia iura ſolẽt à noſtris in eam ſententiam allegari, quanquam ſunt,qui illius c.tantũ,aliam rationem,reddunt,vt dicemus in xxv.limitat.

Cauſa vna ex pluribus ceſſante,non ceſſat effectus.

2 ¶ Et id quoq; voluit gl.in l.liberorum,§.j.in verbo,collocare,& ibi etiã Iac. Butrig.Bar.Bal. Alb.& Pau.Caſt.qui eũ §.legit.cũ prin.l.j.ff.de his qui no.infa.& gl.in l.liberos,§.j.in verbo, deductus,ff.de capit.diminut.& gl.in l.ſi ventri,§.in bonis,in verbo, credere,& ibi etiã Dy. Bar.Albe.& Ang.ff.de priuileg. cred.& gl. vt à multis citatur in l. ſi quis ad exhibendum.ff. de excep.rei iudi.Dy.in l. j.§.hnc interdictum.ff.quor.legator.Cy.in l.ij.C. de ſecund.nup. Bar.in extrauagan.ad reprimendum,in verbo, ne ex eorum abſentia.Io. Fab.in l.j. C.quor. legat.Bal. in l.generaliter, col.ij.verſi. ſecundò opponn dicitur,ibi, vbi tamen eſſent. C. de epiſ.& cleri.& in c.j. col.vlti.tit.an mut.vel imperfect.& in c.& ſi Chriſtus, col.vlt.verſ.ad-de quòd ceſſante vna, & ibi quoq; Henri. Bohi.col.j.de iureiuran. idem Bal. in ſua marga. in verbo,generalis. Ang.in §. maiores, in fi.in auth.de nupt. & in tractatu ſubſtitutionũ,in materia ſubſtitutionis pupillaris,col.iij.ver.quæro vltra alios.& con.cxviij.ſuper pũcto prędicto,factũ verò incipit,auia pro nepte,poſt mediũ,verſi. ſecũdò ratione ſucceſsionis. Lap. Caſtel.allegat.100.in ciuitate Florẽtiæ, col.pen.ver. circa ſecundũ ſtatutũ,ibi,nec ob.quod no.Saly.in auth.ingreſsi,col.ij.verſi.nõ obſtat quod no.gl.C.de ſacroſ. eccle. Card.Flor. & Imo.in c.ex parte,quod eſt pe.vterq; ad fi.de cleri.cõiug.Ant.& Imo.in c.cũ apoſtolica: ille col.vlt.hic col.v.ver.& ſecundũ prædicta,de his quæ fiũt à præla. ſine cõſ. ca. Ægi.Bell.in c. poſt tranſlationẽ,col.v.verſi. aut nõ tãta,de renunci.Imo.in l.iij.§. ex contrario,col.ij.verſi. ſed certè ex quo,& ibi Alex.col.vj.ver.tamen aduertendũ eſt,ff.de acq.poſſeſ. Idẽ Imo.in l. ſi verò,§.de viro,col.ij.verſi.circa ſecundũ articulũ,ff.ſolu.matr. & Rom.in l.ij. col.ij. verſi. non obſtat gloſ.ff.de donat.& in l.tam is, §.j. quem legit cum prin.legis,columna ij.verſi.in

De eadem re.

eadem ibi nunquid,ff.de donat.cau.mort.& conſ.clxxix.amplißime doctor,col.v.verſi.clarum eſt autem.Pan.in c.cùm nuncius,col.j.de teſtib.& in c.quoniam,col.iij.verſi.ego intelligo hoc procedere,de iure patro.& in c.vlt. verſi.item quia fruſtra, de immunit.eccle.& in c.iuuenis,col.vlt.de ſponſal.Alex.in l.j.col.iij.verſi.ſed Imo. dicit non debere,ff.de acq.poſſeſsio.& in l.ſi conuenerit,col.iiij.verſi.paſſum habui pro ſatis dubio,de re iud.& in l.j. col. iij.verſi.& aduerte quia,C.de eden.Fran.Aret.in c.j.de proba.& conſ.xlj. diligenter & maturè penſata,col.ij.verſi.ex his apparet,& con.50. copioſè & eleganter,col.ij.verſ.nō obſtat id quod dicebatur,Barb.in l.ij.col.xj.verſi.ego pro Archid.ff.de verb.obl & in repe.c. Raynal.col.ix.verſi.ex iſto tex.no.& iterū col.clxiij.verſ.decimoquartò de reſt.& cōſ.xj.ſcripſit belliſsimè,col.xv.verſ.& ſic ponderet dominus,lib.j.& con.xlj. immortalem & omnipotentem deū,col.ij.verſi.quinimo dico quòd poſito,lib.iiij.& cōſ.lxxiij. magnanimus,col.ij.ver. tertiò ſi quiſpiam dixerit,eo lib.iiij.Maria Soc.ſenior con.j. in caſu ſupra narrato,col.vlt.li.j. Corn.in repet.l.ſi paſcenda,col.ix. verſ. ideo non licèt arguere,C.de pact. & conſ.cccxij.in hac conſultatione,col.vj.verſ.& vbi duæ rationes,lib.j.& con.cxxij.circa præſentem,col.vl. paulò ante fi.lib.ij.& conſi.lxxxiij.pro certo,col.vlt.lib.iij.& conſi.ccliij.ardua eſt,col.iij.ver. facit etiā, li.iiij.& con.ccxcj,videtur prima facie,col.iij.verſi. profectò iſtæ etiam cauſæ,eod. lib.iiij.Fr.Curt.ſenior con.j.col.v.verſi.ſed etiam ſubeſt.Iaſ.in l. quod dictum,col.j. verſi. limita prædictam regulam,ff.de pact.in in l.licèt inter priuatos, in fi. C.eo.tit.& in l.exigēdi. col.vlt.verſ.huic fundamento.C.de procur.& in l.vt liberis,col.vj. ver.ſed nunquid ſit correcta,C.de collat.& in l. in teſtamento quidem, col. xij.verſi.tertiò facit quia quando.C.de teſt. mili.& in l.j.col.ij.ff.de cond.ob cauſ.& in l.cùm filiofa.col.xxv.verſ. confirmo vltra eū, ff.de leg.j.Phil.Dec. in c.ex literis,col.v. verſ.non obſtat tex. hic,de conſti.& in c.quoniam abbas,col.vj.verſ.ſed reſponderi poteſt,de offi.deleg. & in c.cū ceſſante, col.j.verſi.quartò concluſio fallit,de appel.Fr.Rip.in l.ex facto,col.iij.verſi.crederem igitur,de vulg.& pupil. ſubſti.Marc.Mant.conſ.xxv.in facto præſupponitur,col. iij.nu.32. Fran.Ozer.in §.ſupradicta,col.iiij.nu.18.Inſt.de excuſa.tutor.Maria.Soc. iunior conſi.xxx. inſpectis his,col. xj. nu. 40.lib.j.Io.Lupus,in rep.c.per veſtras,§.xx.col.ij.verſi.& ita quamuis,de dona. inter vir.& vxor.Lauren.Silua.conſ.xxv.adiutorium noſtrum; nu. 29.

Cauſa ea dicitur quæ ſola eſt, nō quæ cum aliis eſt.

3 ¶Et id quidem confirmat text.in l.legatis,ff.de leg.ij. ex qua no.Raph. Comen.in priori lectu. quòd illa dicitur eſſe cauſa alicuius rei, quæ ſola eſt cauſa: non autem ſi ſit cauſa ſimul cum alia, & in id quoq; allegat l.ita vulneratus, ff. ad leg. Aqui. vbi id trahit ad quandam Baldi in eo loco quæſtionem. Sed & in ſecunda lect.no. ex eodem text.non dici cauſam finalem, quæ ſola non eſt.

Cauſa finalis nō eſt quæ ſola non eſt. Correcta ratione legis vna ex plurib. non cenſetur lex correcta.

4 ¶Et huc quoq; ſpectat quod ſuprà diximus in legis ratione ceſſante, nu. 127. in c.ex quo & illud,ratione legis correcta, legem quoq; ipſam correctam cenſeri, procedere,niſi duæ ſint eius legis rationes,vna enim earum correcta, tamen manet lex illæſa, vt eſt gl.no.in d.l.tam is,§.j.in verbo patris,ibi,item nunquid poterit. ff.de dona.cau.mort.& ibi Imo. qui eam ad hoc expendit,col.j.verſi.in ea gl.ibi reſpondeo, & ad id quoq; allegat no.in l.liberorum,§.j. ff.de his qui no.infa.& voluit quoq; alia gl.in §. minima, in verbo,vel cōtra,in fi.& ibi Ang. Are.etiam in fi.ff.de capi.dimin.vbi & ipſe Ang.dicit facere l.iij.§. planè,ff.de itin.actuq; priua.& §.quamobrem,in auth.de reſt.& ea quæ parit,& voluit etiam Alex. in d.l.ſi conuenerit,col.iiij. vbi ſuprà,ff.de re iudi. & Iaſ. in d.l.vt liberis, vbi ſuprà,C.de collat.

Arg.non ſumitur à contrario ſenſu vnius cauſa ex plurib.

5 ¶Et illud quòd vbi duæ ſunt cauſæ cuiuſpiam conſtitutionis, non ſumitur argumentum à contrario ſenſu ab vna tantùm cauſa,cùm plures ſunt.vt expreſsè voluerunt Iac. Butrig.in in l.conuenticula,C. de epiſ. & cleri. Ant.& Imo.in d.c.cum apoſtolica,quibus locis ſuprà citauimus,extrà de his quæ fiunt à præl.ſine conſen. cap.Fely.in d.c.ſignificaſti, col. penul. verſ.item fallit in verbis cauſæ finalis,de for. comp.

Sententia ſuſtinetur ex vna cauſa vera,licèt altera ſit falſa, vide infrà nu. 13.

6 ¶Sed & illud quoque, quòd ſi in ſententia expreſſæ ſint duæ cauſæ, quarum altera eſt vera, altera falſa vel erronea,ſuſtentatur ſententia ex ea cauſa quę vera eſt,per l. Titianus,ff.quod cum en.& §.ſi igitur omnes, & §.ſi tales,in authen. vt cùm de appella.cognoſci.& c. cùm I. & A.de re iud.& c.per tuas,le j.& ibi Hoſt. col.ij. in verbo, iudicaſti,Io. And.col.j.in eod. verbo,Card.Flor.in ij.not.Pet.Anch.in vj.no.Ant.in v.not.Pan. qui eum tex. dicit no. col. ij.ver.quoad tertiū,& Card.Alex.in xj.no.qui fil.ſint legit.& voluit Inno.in caſu non admodū abſimili,in c.in præſentia,in verbo,præter iſta,in fi.& ibi Ant.col.ij.ver.quandoq; ſentētia eſt lata,& Pan.col.item ij.in eod.verſ.nam eſt eadem vtriuſq; lect.de renuncia.Hoſti. in c.ex parte,col.iij. in verbo,occaſionem concilij, per illum text.& ibi Ant.col. j. verſi.& no. per hanc decretal.de conceſsio. præbend.Io. And.in c.cùm inter,col.ij.in verbo, expreſsè, & ibi Anto.col.ij,verſi.oppo.quòd valeat,& Pan.qui dicit ſingu.col. iij. ver.& ob hoc dicit, de re iudica.Petr.Anc.conſi.cclxxxix.de vitibus ſententiæ,col.ij.verſ. item falſa cauſa.Imo. in l.ſi plagij,circa medium,ff.de verb.obli.vbi id dicit ſing. & in l.quod dicitur patrem, col. v.verſi.ſecundo caſu,eo tit. & in l.ſi is ad quem, col.ij.verſi.aduerte tamen, ff.de acq.hæred. Domi.in c.in tantum,quod eſt vlt.col.iij.verſ.dic,aut cauſa eſt falſa,xxj.diſtinct.Ant.in c.ab

excommu

excommunicato,col.iij. verſi. ſexta patet ex ſequentibus,de reſcri. & Panor. qui dicit ſing. in c.j.col.iij.verſ.nunc autem quarto,ibi,aut ceſſat,& ibi Felyn.qui alios adducit,col.v.verſ. limita ſecundò niſi cauſa, de re iud. & idem Pan. in c.ſicut, col.iij.verſi.ſed ſi iudex in ſententia,eo tit. Alex.in l.impoſsibilis,col. j. verſi. iuxta prædicta, ff.de verbo.oblig.vbi id dicit communiter approbari.& latiùs in l. qui Romæ,§.duo fratres,col.xxvij. verſi.& quia dictũ eſt,ff.eo tit. vbi id dicit ſing.& in addit.Bart.in l.ſi is ad quem,ff.de acq.hæred. Barb.qui cũ text.in d.c.per tuas, ad hoc dicit not.conſil.vj. illud in medium adducam, col.xj. verſi.ſatit quod ſingul.voluit,lib.iiij.Ang.Aret.in §.ſed quia,col.j. verſi.ſi autem expreſsit plures cauſas,Inſti.de fideic.hæred. & vide infrà nu.20.verſi.& ad id ſpectat.

7 ¶ Et ſimiliter ſi in appellatione fuerunt expreſſæ,& id quidẽ copulatiuè,plures cauſæ ipſius appellationis,ſufficit vnam illarum probare, vt apertè probat text. in c.exhibita, extrà de iudi.& in c.iamdudum, de præb.& voluit Pan.in c.cùm cauſam,in fi.extrà de appel.

Vnã ex multis cauſam appellationis probare ſufficit.

8 ¶ Quò etiã pertinet illud,quòd ſi cui ſint duo impedimenta quẽpiã repellentia,ſi alterũ tantùm ſublatũ fuerit,alterũ autẽ ſuperſit, æquè repelletur, ac ſi ambo ſubſiſterent,per text.in l.ſi domus,ff.de ſeruitu.vrba.præd. & d.c.cùm nuncius,& ibi Ant.Imo.Pan. & Fely.omnes poſt prin.de teſtib.& c.ex tuarum,de author.& vſu pall.& c.ſi gratioſè,in fi.de reſcr.li.vj.& c.nõ poteſt,de præb eo.lib.vj.no.gl.in c.ſtatutũ,in prin.in verbo,canonicus,de reſcr.eo.lib. vj.Oldr.Bal.Ang.& Imo.in d.l.ſi non lex,ff de hæred.inſtit. vbi id trahunt ad legitimationẽ ſiue diſpenſationem factam de vno impedimento vel inhabilitate ſiue macula.

Impedimentum vnũ ex multis ſufficit ad repellendum.

9 ¶ Ex hac autem limitatione illud fit, quòd filia maritata poteſt petere dotem à patre, neq; enim dos ob eã tantùm cauſam datur filiæ,vt maritetur,ſed etiam,vt ea alatur, cũ dos ſit loco alimẽtorũ,Bal.con. cccclvj.recolo,col.ij.verſi.præterea dos,li.v. cũ ſimilib.à me collectis in tract.Primigeniorũ,quæſt.lxij.nu.5.Et vt maritus onera matrimonij faciliùs ſuſtinere poſſit,l.pro onerib. C.de iure dot. cũ ſimilib. Et vt deniq; vxor velut indotata, à marito nõ cõtẽnatur,vt fieri ſolet,§.ſic itaq; matrimonia,verſi.ſi quis enim duxerit,in auth.de nupt. & §. quẽ autem,in auth.quib.mod.natur.effi.legit. & Bal.in auth.res quæ,col.j.verſ.quæro pater viuens,C.com.de lega.vbi & ad hoc allegat l.ſi ita ſtipulatus,§.ſi tibi,& l.vtrum turpem.ff. de verb.obli. Et in hac ſentẽtia, vt ſcilicet ea filia iam maritata poſsit tamen petere dotem à patre,fuit gl.in l.obligamur §.lege.ff.de actio.& oblig.quã ſequitur & dicit ſingularẽ Bal.in c.iurauit,col.ij.verſ. itẽ ſi eſſet hoc, extrà de proba.& in l.vl.col.ij.verſ.pone vir cepit.C.de ſent.quæ ſine certa quãtit. profer.& in l.j.col.iij.verſ.ſed ſi nupſit filia,& ibi Imo.col.quoq; iij.ver.in ea gl.ibi,qui liberos,& Ro.col.j.verſi.ſed an ſi eſt iuxta.ff.ſol.matr.idẽ Bal.in c.iurauit,col.ij.verſi.itẽ ſi eſſet hoc,de probat.vbi cã gl.dicit ſing. Ang.& Pan.Ca.in d.auth.res quæ,& ibi Iaſ.col.v.verſ.iiij.quæritur.C.com.de leg.Io.Cãpez.in tracta.de dot.par.j. q.xiij. Io.Lup.in repe.c.per veſtras.§.ij.col.ij.verſ.ſic ergo videtur.Et hæc eſt cõmunis opi.etiamſi Guil.& Bart.aliter ſentiant,ille in l.cum his.§.ſi mulier.ff. de cond. indeb.hic in d.l. obligamur. Et ea quidem confirmatur ex iis quæ diximus ſuprà in xviij. limit. nu.2.3. & 4.

Legitimatio vitiatur ſi vnum tantum impedimentũ ex multis tollitur.

Filia maritata poteſt petere dotem à patre.

Vxor indotata contemnitur à viro.

10 ¶ Quæ etiam eò vſque procedit,etiam ſi filia inuito patre nupſerit, ſi credamus gl. in c. hoc ſanctum,quod eſt vlti. in gl.j.xxxij.quæſtio. ij.quam dicit ſingul.Imo.in d.l.j.ſolu. matri. ſed eſt & alia clarior & melior,vt dicit,Rom.ibi, in c.de raptoribus,in verbo, excuſata,xxxvj.q. j.Quod tamen ſemper intellige,modò non nupſerit indigno,ex ſententia Bal.in d.l.vlti.vbi ſuprà,C.de ſenten. quæ ſine cer. quan.

Quid autem ſi filia inuito patre nupſerit.

11 ¶ Sed & ex hoc quoq; procedit,quòd cùm priuilegia doti dentur,non ſolùm propter ſobolẽ procreandam,ſed & propter fragilitatem ſexus,& propter onera matrimonij,& obſequia, quæ præſtat vxor marito, l.aſsiduis, C. qui potior.in pignor. habean. ceſſante cauſa illa ſobolis,quia mulier ſterilis eſt:tamen cùm ſubſint aliæ cauſę,non ceſſant priuilegia dotis,Bar. poſt Iac.Are.& Cy.in l.j.col. pe.verſi. quartò quæro quid in muliere,ff ſolu.matrim.tum illa ratione,quam diximus in noſtra limitatione,tum per tex.in l.ſi quis poſthumus.in prin.ff. de liber.& poſth.& ſequuntur Bal.in d.l.j.col.iiij.ver.itẽ an ceſſatio,& ibi quoq; Imo.& Ro. vterq; col.vlt. Alex.col.ij.verſi.ſecundò infertur quòd mulier. Iaſon col.iiij. verſi.ſextò no.ff. ſolu.matrim.idem Bal.in rub. C.de priuileg. dot.col.j. verſi.ſed hic quæro,&c.in l. aſsiduis, ibi,ſiue liberos habeat mulier,&c.C.qui pot.in pigno.habean.& in d. auth.res quæ,col.vlt. verſi.quæro nunquid iſta auth.C.com.de lega.& Lapus alleg.tto.in ciuitate Florentiæ, col. peo.verſi.circa ſecundum ſtatutum,ibi, nec ob. quod no.

Qui ſi nupſerit indigno.

Mulier ſterilis gaudet priuilegiis dotis.

12 ¶ Sed hæc noſtra limitatio primò intelligenda eſt procedere, quando ſunt duæ aut plures cauſæ diſtributiuæ, id eſt, quarum quælibet ſola ſatis eſt ad producendum illum effectum: ſecus ſi omnes ſimul conſiderentur. nam hoc caſu ceſſatio vnius facit ceſſare effectum. tex. eſt no.in c.quoniam frequenter,§.porrò,iuncto §.ſi autem, & in priori loco,Panor.in fi.qui eum tex.reputat ſingul. vt lite non conteſt. Bar.tin d.extrauaganti ad reprimendum,in verbo,ne ex eorum abſentia. Bald.in d.l.generaliter, colum.ij.in ij.oppoſit. C.de epiſ.& cleri. dum loquitur de pluribus cauſis, quarum quælibet per ſe influit, & in d.ſua marga.Ang.in d.§.mitiores,in auth.de nupt.Pan.in d.c.cùm nuncius, poſt prin. & ibi Fely.col.j.de teſtib.

Quid ſi omnes cauſæ ſimul & collectim conſiderentur.

idem Pan. in d. c.cùm ceſſante,in j.not.& ibi Dec.col.j.in iiij.fallen.de appella.&ipſe quoq; Pan. in d.c. quoniam,de iure patrona.& conſ.lxx.id de inre quæritur,col.ij.verſ.tertiò probatur alia ratione,lib.ij.Iaſ.in l. dedi,col.j.verſi. confirmatur,quia vbicunq;, ff.de condi.ob cauſ.vbi id latè probat,& Rom.in d.l.in teſtamento quidem,col. xij. verſi.iij.& notabiliùs, C.de teſta.milit.Hippol. Marſi.in l.ſi quis viduam,col.j. verſi.ſed tu ad ſaluandum, per illũ text.ff. de quæſtio. Nicol. Euerald. in locis legalibus, in loco à contrario ſenſu, col. xj.verſi. primò vt procedat.Fran.Rip. in d.l.ex facto, col.iij.nu.14.ff. de vulga.& pupilla. vbi tamen id declarat, vt ibi videre poteris.

Sententia ſuſtinetur ex vna, ex multis cauſa vera, ſi ea per ſe & ſola ſufficiat.

13 ¶ Nam quod ſuprà diximus nu.vj.ſententiam latam ex duabus cauſis,quarũ altera vera eſt, altera falſa vel erronea, ſuſtineri ex vera cauſa,intelligi debet, ſi illa vera cauſa per ſe & ſola ſufficiat ad validitatem ſententiæ:aliàs enim non valeret.verbi gratia,ſi iudex pronuntiet teſtamentũ impuberis valere,quia impubes poteſt teſtari.& quia in eo ſit ſufficiens numerus teſtium:tunc enim licèt hæc poſterior cauſa ſit vera,tamen ea non ſufficit vt valeat teſtamẽtum. quia non ſufficit ſolennitaté fuiſſe adhibitam,niſi teſtator ſit babilis, l. ſi quæramus,ff. de teſtam. ideo ea ſententia non ſuſtinetur ex illa cauſa vera non ſufficienti. Et ita nuncupatim voluit Pano.qui id dicit eſſe bene notandum,quia alius nemo tetigit in d. c.j.col.iiij. verſi.hoc tamen dictũ,& ibi quoq, Fely.vbi ſuprà, ibi, & intellige dummodo, de re iudi.

Alterum ex copulatis ſufficit, cum alterum non eſt neceſſarium.

14 ¶Et ad hæc facit, quod in ſimili dicitur,qnòd ſi ex duobus etiam copulatiuè poſitis,alterũ tantùm ſufficiat ad id obtinendum, de quo quæritur,ſufficit alterum eſſe verum: non etiã, ſi vtrunq; ſit neceſſarium, per l.ſcire oportet,§. ſcire, & l.propter litem,ff. de excuſat.tutor. & c.accepta,de reſtit.ſpoliat.& c.quædam,de iureiur.& c.peruenit,in fi.de fideiuſſor.& c.j. 48.diſtinct.& c.qui periculoſum,vij.quæſt.j.gl.in c.ij.in verbo,& perpetuo,& ibi Bal. col.ij. ver.& iuxta notabile, Card.Flor.col.iij.verſ.quæro,in eo quod hic,Pet.Anc.col. ij.verſ.ſunt duæ qualitates,Anto.col.j.in iiij.no.& iterum col. ij.verſi.hic deſcendo ad factum, Imo.col. j. in vlt. not. ruſumq; ſuper gl.j.Pano.ſuper eadem gl.j.Felyn.qui alios multos citat, col.xj. verſi.fallit tertiò vbi plura copulantur, de reſcri.& gl.in clem. vt circa,in verbo,probare,de electio.lib.vj.Bar.& recentiores in l.diuus,ff.de re iudi.idem Bar.in d.extrauagan.ad reprimendum,in verbo,ne ex eorum abſentia,verſ.ſed cùm in lege. Bal.in l.j.in prin.col.iiij.verſ. & extra quæritur,ff.de eden.& in l.j.col.pen. verſi.item do aliam,C.de condict.indeb.dum allegat gl.in d.clem.vt circa,& in c.j.de exceptio.& in d.c. licèt cauſam,de probat.& idem Bal.in l. minoribus, col. ij. verſi. vnum ſcias quod pluribus,C.de his quib. vt indig. & in l. conuenticula,col.iij. verſi. item eſt argumentum ab effectu. C. de epiſ.& cleri.atque etiam Alex.conſil.lxj.viſo proceſſu cauſæ,col. j. verſi. ſed in caſu noſtro, lib.ij. & Fran.Aret. in l.ſi quis ita ſtipulatus,verſi. ex præmiſsis ſequuntur,ff.de verb.oblig.

Vno ex plurib. coniunctim requiſitis deficiente, totũ corruit. Ratio, & ipſius ratio, neceſſariò requiritur.

15 ¶Nam quando duo vel plura coniunctim reqniruntur ad actum , vno deficiente, totũ corruit,l.vlt.§.ait lex,ff.de diuor.& d.l.ſi quis ita ſtipulatus,& ibi Bar.& alij,ff.de verb.obligat. & l.Lucius, & ibi gl. ff.de his qui no.infa. & l.ſi is qui ducenta,§.vtrùm,ff.de reb.dub. Et l. Titia.& ibi Rom.in ij. notab.& rurſum col.vij.verſ.niſi probet.ff.ſolu.matri.gl.in l.iij.§.hoc autem interdicto,in verbo cõpetere,ff.de itiner.actuq; priua.Ioan.And.in c.ſine culpa,col. ij.verſ.ſecundò matrimonium,de regul.iur.lib.vj.Cyn. poſt Iac. Are.in l.ſancimus,§.ſi quis autem,le j.in fi.C.de donatio.Bal.in l. Titia,in prin.ff. ſolu.matri. Cepo.cauſ.crimin.conſi. ij. ſuper caſu homicidij, col.ij. verſi. tertiò, quod illud auxilium, vbi huius rei reddit rationem, quia tunc de forma videtur aliquid fuiſſe omiſſum,vt dicit ſing. Bal.in addit. Specul. tit.de arbitr.§.poteſt,col.j.verſi. ſed quid ſi compromittatur.

Si altera ratio ponatur vt maior, altera vt minor, vtraque requiritur.

16 ¶Et ex hoc fit , vt ſi ex duabus cauſis vna ponatur vt ratio , altera vt ratio ipſius rationis, vtraq; requiratur,per l.ſed & ſi lege,§.idem ſi rem,ff.ſoln.matrim. Et ſimiliter ſi vna ratio ponatur vt maior propoſitio,altera vt minor,altera earum falſa,corruit argumẽtum, vt videre licet ex Bar.in d.extrauaganti ad reprimendum, in verbo, ne ex eorum abſentia. Et vtrunq; voluit ad comprobationem eorum quæ ſuprà diximus,Fra. Ripa in d.l.ſi ventri,§.in bonis, col. iij.verſi.ideo ſi vna cauſa, ff. de priuil.credit.

Quid ſi ex duab. rationibus vna tantũ conſideratur ad effectũ producendum.

17 ¶Secundò hæc noſtra principalis limitatio intelligenda eſt , quando vtraq; ratio conſideratur ad effectum producendum. Secus ſi vna ratio non habetur in conſideratione, tunc enim hac ceſſante non ceſſat effectus,vt dicit Ripa in d.§.in bonis,col.vlt.verſ. item intellige quando vtraq; ratio conſideratur, per id quod voluit Bald.in c.j. §. his verò,poſt prin.tit.de ſucceſsio. frat. ſiue de gradibus ſucceſ. in feud. quòd in feudis frater vtrinq; conionctus nõ præfertur fratri ex parte patris tantùm , licèt enim duæ partes concurrant, tamen cùm altera earum,ſcilicet matris, ſit impertinens,ex ea non augetur effectus.

In feud. vtrinq; cõiunctus non præfertur fratri ex parte patris tantum.

18 ¶Quem,vt id Ripæ addas,ſequuntur Marti.Lauden.& Card.Alex.ibi:ille,col.ij.verſ.quæro circa iſtam:hic col.iij. verſi. eiuſdem initij.& voluit etiam Iacob. Ardiſo. in ſumma rubr. de ſucceſsio. feud. ſub rubr. an frater ex vtroque parente excludat fratrem ex patre tantùm.Andr.Iſer.in c.j.col. ij.& iij.titu. de natu. ſucceſsio. feud.Bald.in l.j.poſt prin. verſi. & per hoc determinatur,& ibi quoq; Pau.Ca.& Cor.C.de legit.hæred.Ipſe Bal.conſ.clxx.ad

euiden-

euidentiam, col.ij.verſi.item ſciendū,lib.ij.& conſ.ccciiij.donatio,in fi.eo lib.ij.& conſ.liiij. proponitur,quod quidā nobilis,lib.iij.& conſ.caſus talis eſt,primo dominus,eo lib.iij.Marti.Laud. in c.j.§. & quia,col.vj. verſi. quarto an vtrinq; coniunctus, & ibi etiam Card. Alex. col.vlt.verſ.eiuſdem exordij,tit.qui feud.dare poſſunt. Alex.conſi. ix. ponderatis,in fi.lib.v. Pet.Ferra.tit. for. libel. quo agit. ad reuocationem feud. in verbo,nec ſuperſtitibus,col.iiij. verſi.ſed quid ſi vnus.Soc.conſi. ccciiij. eodemq́, vlt.viſo ſtatuto,ad fi.lib.ij. Fra.Cur.iunior in iij.parte. tij. part.principalis tractatus feudi,quæſtio.vj. Phil.Dec.con.ccccxlvij.concurrit patruus,col.j.Io.Cro. in repet.l. filiusfam.§.diui,col. ij. poſt prin. & iterum char. antep. verſi.quartò quæritur,ff.de leg.j.& ipſe Fra. Rip.in l. ex facto,col.xxiiij.nu.98. ff.de vulg.& pupil.& diximus etiam in tracta.Retractuum tit.j.§.xiiij.gl.ij.nu.10.incip.illud autem inter omnes.Et faciunt quæ etiam ibi diximus in nu. ſeq.incip.quo in loco.

19 ¶ Tertiò intelligenda eſt noſtra limitatio,quando vtraq; ratio exprimitur in lege, aut alia cōſtitutione.Secus ſi vna tantū,licèt altera poſſit etiā conſiderari, tunc enim ceſſante expreſſa,ceſſat diſpoſitio, licèt altera militare quoq; videatur,vti pulchrè declarat Lancelo. Dec. in l.ſingularia,col.iij.ff. ſi cer.pet.& ab eo Fra.Ripa, in d.§.in bonis,col.vlt. nu.16.

Quid ſi ex duab. rationibus, altera expreſſa ceſſat,altera citata non ceſſat.

20 ¶ Et ad id ſpectat, quòd ſi in ſententia, expreſſa eſt vna tantùm cauſa ſed ea quidem falſa, ſententia corruit, licèt ſit alia cauſa tacita,& ea quidem vera, qua ſuſtentari potuiſſet, ſi expreſſa fuiſſet,vt voluerunt Ant. & Pan. in d.c.in præſentia,vterq; col.ij. verſi. ſi vna tantùm eſt expreſſa,de renuntia.Hoſt.Io.And.& alij in d.c.per tuas,qui fil.ſint legi.& maxima pars eorum,quos citauimus ſuprà nu.vj. huius limitatio.incip.ſed & illud quoque, ex quibus intelliges illud intereſſe , inter id quod ibi diximus, & id quod nunc dicimus, vt ſcilicet illud procedat, quando ſunt expreſſæ duæ cauſæ,quarum altera vera eſt,altera falſa : hoc autem, quando expreſſa eſt vna tantùm cauſa falſa, tacita,altera vera.

Cauſa falſa expreſſa in ſentētia,eam vitiat , licèt ſit altera tacita vera.

21 ¶ Quartò item intelligenda eſt hæc limitatio,quando illæ duæ rationes ſunt vniuerſales,ſiue etiam generales:ſi enim vna eſt generalis,altera ſpecialis,tunc ſola illa generalis cōſideratur. quod ex eo ſatis patet,quòd ab ea tantū,non etiam à ſpeciali ſumitur argumentū à contrario ſenſu,per tex.in l.regula,§.vlt.& ibi Bart.& Bald.ff.de iur.& fac.ignor.quē ad hoc dicit no & menti tenendū Nic.Eueral. in locis legalibus,in loco à contrario ſenſu,col.xj.verſ.ſecundò iſtud limito. Cui adde in ſimili text.in l. ij. §. ſi mater,verſi. quid ſi curatoris,& verſi. quid ſi deceſſerit,ff. ad SC. Treb.& l.nomen debitoris,§.vlt. ff.de leg.iij. Et tu interim vide quæ ſuprà diximus in ceſſante legis ratione,nu. 149. incip.ſecundum autē, & iterum in j. limit.nu.62.incip.tertium quod cùm lex,& quæ etiam dicemus infrà in xxxij.limitat.

Ex duab.rationib. altera generali,altera ſpeciali, hac tantùm cōſideratur.

22 ¶ Quintò intelligenda eſt hæc noſtra limitatio,niſi ex duabus cauſis altera principalis ſit,ſeu primaria,altera acceſſoria,ſiue ſecundaria.Nam tunc ſola principalis cauſa eſt conſideranda,vt ceſſet, vel non ceſſet effectus, non etiam acceſſoria,vt expreſsè, & in hac ſpecie voluit Fr.Rip.in d.l.ex facto, col.iij.nu.14.ff.de vulg.& pupil.ſubſti.& idē propemodū voluit Pan. in c.ex parte tua,col.vlt. per eum tex.extrà de conuerſ. coniugat.

Cauſa principali ceſſante ceſſat effectus, non etiā acceſſoria.

23 ¶ Nam illud perpetuum eſt,vt eius quod principale eſt ratio habetur, non etiam eius quod acceſſoriè venit & ſecundariò, ſiue in conſequentiam, vt patet ex l.j.ff.de autorit.tutor.& l. ſi ſponſus,§.donationis,& §.generaliter,ff.de donatio. inter vir. & vx.& l.non ſolum,§. vlti. ff.de procur.iuncta l.j.§.pen.& vlt.de ſuſpect.tutor.& l.ſi vnus,§.illud,ff. de pact.& l.arbor. §.aquarum,ff.com.diuidun.& l.cùm probatio,& ibi gl.ff.de probati.& c.ad audientiam,& ibi gl. in verbo, principaliter , de præſcripno. cum aliis infinitis concordan. tex.& doctor.à me collectis in commentariis conſuetudinū Pictonum tit.ix. *qui eſt de tenir neblement en fief*, §.xx.in gl. j.in j.limitatione.

Principale tantum conſideratur, nō etiam acceſſorium.

VICESIMATERTIA LIMITATIO.

1 ¶ Vicesimotertiò limita hanc noſtram regulam procedere in his, quæ habent tractum ſucceſsiuum in futurum.verbi gratia, in excuſatione à muneribus , quæ ſucceſsiuè,& diuerſis temporibus imponuntur: quæ quidē excuſatio ceſſat,ceſſante cauſa ipſius,per l.cura.§.deficientium,ff.de muner.& honor.At in his quæ ſunt momētanea,ceſſante nō ceſſat effectus, vt per Bal.in l.generaliter,col.ij.verſi.ſed ego dico,C.de ſacroſ.eccleſ. quē ita ſimpliciter citat,& ſequitur Alex.in l.ſi cùm dotem,§.ſi maritus,col.ij.verſ.ſed certè hoc nō puto,ff.ſolu. matri.in addi.Nico.Ma.in l.ij.§. non ſolùm, ff.de excuſat.tutor.& Soci.in l.ſciendū, §. vlti. circa mediū.ff.qui ſatiſd.cog.& con.lxxxj.non eſt dubium,col.iiij.verſ. non obſtant nunc in contrarium,lib.iij.& conſi. lxxxiiij.accuratiſsime,col.iij.verſi.præterea ibi conceduntur,eo. lib.iij.& Phil. Dec.conſil.xxiiij.mulier,cui propter inopiam,col.vlt. verſi.non obſtat tertiò. Io Fr.Oze.in §.ſupradicta, col.iiij. nu.16. Inſt.de excuſat.tutor.Et idem quoq; apertè voluiſſe videtur Panor.in c ſuggeſtum, col.j.verſi. vltimò ſcias,de deci.dum dicit, quòd priuilegiū,quod habuit perfectionem ſuam,nec continet actū ſucceſsiuum,nō reuocatur,licèt poſtea ceſſet cauſa priuilegij : ſecus in priuilegio habente cauſam ſucceſsiuam , per eum tex.

Cauſa ceſſante ceſſat effectus in ſucceſsiuis,non etiam in momentaneis.

Priuilegij perfecti & non ſucceſsiui. cauſa ceſſante non ceſſat priuilegium.

2 ¶ Sed in hoc vide quod ſcripſerit Bart. in l. ex facto,in prin.col.ij. verſ.ſecundò oppono, dicuntur hîc,ff. de vulg. & pupil.ſubſtit. quòd cū diſpoſitio eſt momentanea, ſi iungitur qua-

De eadem re.

lias

Qualitatem iunctā verbo diſpoſitionis momentanea ſufficit adeſſe tempore diſpoſitionis.

litas verbo diſpoſitino, tunc ſufficit eam qnalitatem adeſſe ſecundũ tempus diſpoſitionis, licèt poſtea deſinat, per l.Mela, in prin.ff.de alim.& cib. lega. vbi ſi legatur puero, vel puellæ, ſufficit, quòd ſit puer vel puella, ſecundũ tẽpus legati facti. Si verò iungitur verbo notanti effectum, aut executionem diſpoſitionis, ſufficit ſecundũ illud qualitatem adeſſe, l.iij.ff. de aur.& arg. leg. vbi ſi lego vxori ea quæ parata ſunt tempore mortis, illa cedunt legato, quæ tunc parata reperiuntur: & ſufficit illa eſſe parata, licèt ex poſtfacto, vel antè parata nõ ſint. Et ita illam ſequitur Imo. in cle.ij. col.iij. verſi. ſi verò conſtat qualitatem, de reſcript.

Cauſas hoc reſpectu eſſe in quadruplici differẽtia.

3 ¶ Verùm & de ea re multò pleniùs & latiùs, Cy.& ipſe Bal.poſt.Pet.& alios antiquiores, in d.l.generaliter.& Henricus Bohic.& Ægid.Bellamer.in c. etſi Chriſtus, de iureiur. Cauſas enim eſſe in quadruplici differentia, quaſdam enim eſſe momentaneas, quæ & momentaneum habent effectum. Alias quidem & ipſas momentaneas, ſed quæ effectum habent ſucceſsiuum. Alias item ſucceſsiuas, quæ & ſucceſsiuum effectum habẽt. Alias deniq; & ipſas ſucceſsiuas, ſed quæ habent effectum momentaneum.

Momẽtaneũ quid dicatur. Hæreditas dicitur momentanea. Sacerdotiũ. Succeſsiuum, quid dicatur. Tutela ſucceſsiua.

4 ¶ Et intelligunt momentaneum, cuius eſt eſſe tempore momentaneo, vt quod momẽto acquiritur, veluti hæreditas, per l.placet, ff. de acquir.hæred.& agnatio, quæ ſcilicet quæritur eo momento temporis, quo quis naſcitur, §.ſui Inſt.de hęred.quali.& differẽt.item momẽto quis conſequitur beneficium, ſiue ſacerdotium, vt legitur in cap.ſi tibi abſenti, de præbend. Succeſsiuum autem dicitur, quod ad ſuum eſſe, vt ipſi loquuntur, requirit ſucceſsionem tẽporis, vt eſt tutela, quæ eſt ius in ſucceſsione temporis conſiſtens, & ad ſui eſſe requirit totum tempus impubertatis.

Quid igitur in cauſa momentanea habente effectũ momẽtaneũ, cũ cauſa ceſſat poſt effectum completum.

¶ In primo igitur caſu, quando ſcilicet cauſa eſt momentanea, habens etiam momentaneũ
5 effectum. Refert an cauſa ceſſet poſt cõpletum effectum, & tunc nõ ceſſat ipſe effectus. exempli cauſa, agnato defertur hæreditas, ideo & agnato ſufficit momentanea agnatio, eo tẽpore, quo quæritur hæreditas, & ſi poſtea deſinat cauſa, id eſt. ipſa agnatio, non deſinit effectus iam quæſitus, ſcilicet hæreditas, l.vltim.in j.reſpon. ff. vnde lib. & arg. d.l.ſciendum, §. vlti.ff.qui ſatiſdare cogantur.& l.cognatis, in j.reſpon.ff.de reb.dub.& dicit præterea Henric. de hoc eſſe caſum in l. j. C. de pactis, vbi pactum, ſiue contractus innominatus, ſcilicet dationis ſextantis, ex parte filij teſtatoris ab ipſo teſtatore rogati reſtituere hæreditatem Licinio Frontoni, ſi ſine liberis decederet, & remiſsionis eius fideicommiſsi ex parte einſdem Frontonis, fuit completus. Et ideò licèt cauſa propter qnam contractus, ſiue pactum interuenerat, ſcilicet metus filij, ne decederet ſine liberis, ceſſet, quia deceſsit relictis liberis, non tamen ceſſat effectus, quia non reuocatur contractus completus. Et ad id quoq; facit, vt ille ſubdit, l.naturalis, §. j.ff.de præſcript. verbis.

Quid ſi ea cauſa ceſſet ante completũ effectum.

¶ An verò cauſa ceſſet ante completum effectum (id enim eſt ſecundum mẽbrum primi ca-
6 ſus) & tunc ceſſante cauſa ceſſat effectus. verbi gratia: Agnatis defertur hærediras & tutela, fac igitur, quòd quis deſinat eſſe cognatus, nónne, hic habebit hæreditates, vel tutelas, quæ poſtea deferuntur? & certè non habebit, per d.l.vl.in ij.reſpon. ff.vnde liber. & l.j. in fi.ff. vnde legit.& non ſolùm, §. ſi emancipatus filius præteritus. ff.de bono. poſſeſſ. contra tab.

Quid in cauſa quoq; momentanea habente effectum ſucceſsiuum.

¶ In ſecundo caſu, quando ſcilicet cauſa eſt quoq; momentanea, ſed quæ habet effectũ ſuc-
7 ceſsiuũ, vt eſt in tutela legitima, quæ defertur agnatis, & quæ quidẽ tutela eſt quidã effectus ſucceſsionis, vt dictũ eſt, & tũc dicendũ eſt vt prius. Nã aut ante cõpletũ effectũ ceſſat cauſa, & ceſſabit quoq; effectus. Ideo ſi ante finitã tutelã delatam agnato ipſe capite minuatur, finitur tutela, l.tutelas, ibi, ſed legitimæ tutelæ, ff.de ca.dimin.& §.vlt.Inſt.de legi.agna.ſucceſ.& §.ſed & capitis, Inſt.quib. modis tut.fini. Quod intelligendũ dicit Bal.vbi ſuprà, pro tẽpore futuro, quia adminiſtratio præteriti tẽporis manet firma, vti & ipſe quoq; declarat in c.quẽadmodum, col. ij.verſi.nota tacitas conditiones, de iureiur.per d.l.tutelas, & alibi quoq; diximus. Aut ceſſat cauſa poſt effectum completum, & tunc non ceſſat effectus.

Quid in cauſa ſucceſsiua habente effectum ſucceſsiuum.

8 ¶ In tertio caſu, quãdo ſcilicet cauſa eſt ſucceſsiua, quæ etiã ſucceſsiuũ effectũ haber, ceſſante cauſa ceſſat effectus. exẽpli gratia. Abſentia reipublicæ cauſa, eſt quid ſucceſsiuũ, & ſimiliter excuſatio à tutela eſt effectus ſucceſsiuus. ideo ſi tutor abeſt reipubl. cauſa, is excuſatur quãdiu abeſt: ceſſante autẽ abſentia, ceſſat & excuſatio, §.itẽ qui reipublicæ. Inſt.de excuſat. tut. Itẽ clerici, vel monachi excuſantur à tutela & curatione, quamdiu inſiſtunt diuinis officiis, nõ aliàs, d.l.generaliter, C. de epiſ.& cleri. Et hoc quoq; idẽ patet ex d.c.& ſi Chriſtus, in fi.& in c.poſt tranſlationẽ, §.cæterùm, de renunc. vbi cauſa & effectus ſunt ſucceſsiui.

Quid in cauſa ſucceſsiua habente effectum momentaneum.

9 ¶ In quarto caſu, quando cauſa eſt ſucceſsiua quidẽ illa, ſed quæ habet effectum momentaneũ, ceſſante cauſa ceſſat effectus, vt patet in illa ipſa abſentia reipublicæ cauſa, quæ cauſa eſt dandi reſtitutionem in integrũ, ſi abſens læſus fuerit. Ideo ea abſentia ceſſante, ſi interim ille lædatur, ceſſat reſtitutio, l.ab hoſtib. §.ſed quod ſimpliciter, ff. ex quib. cauſis maior.& l. quod tempore, C.de reſtitur. milit. Quod intelligit Bald. vbi ſuprà, vt in eo, quo fuit læſus tempore abſentiæ, non ceſſet effectus, cùm ipſe iam quæſitus ſit, ita intelligens iura ſuprà allegata.

10 ¶ Sed & id quoq; patet in officio, propter quod datur beneficium, c. præter hoc. xxxij. diſtinct.

ſtinct.& c.eos.& c.ſi quis ſacerdotũ.lxxxj.di.& per c.quia nõnulli.& c.relatũ. de cler.nõ reſi.& c.paſtoralis.de app.& c.latores.de cler.exc.mini. & c.vlt.de reſcr.li.vj.Et ideo,ſi beneficiatus in eum caſum incidat,ſaltem culpa ſua,vt officiũ facere nõ poſsit,amittit beneficiũ,vt not.in c.j. de æta.& qual.& c.tua nos.de cler.ægr.& nos alibi diximus ſuprà,in beneficij cauſa ceſſante.

Beneficiatus ſua culpa in id incidens vt officiũ facere nõ poſsit,priuatur beneficio.

11 ¶Bald.autem vbi ſuprà,relata illa opin.quam diximus,eam ita declarat, vt ſi requiratur cauſam adeſſe certo,& determinato tempore,ſufficit eam adeſſe eo tempore:nec ea poſtea ceſſante ceſſat effectus,ſiue cauſa ſit momentanea,ſiue ſucceſsiua. quod & nos latè tractauimus ſuprà,in quarta limit.Et aliter quoque hæc declarat,quæ hîc de induſtria prætermittimus, quia ea adſcripſimus in aliis locis magis peculiariter ad ea pertinentibus.

Declaratio præcedentiũ.

VICESIMA QVARTA LIMITATIO.

1 ¶Viceſimoquartò limita regulã noſtrã nõ procedere in vltimis volũtatibus,in quibus ſi fortè fortuna ceſſat cauſa vice modi adiecta,nõ ꝓpterea ceſſat effectus,vt & nos ſuprà alicubi trãſeũter diximus. & ꝓbatur in l.ſi fundũ per fideicõmiſſum.§.Iulianus ſi Titio,aliàs.ſi Titio,qui eſt §.j.& ibi Bar.& alij,ff.de leg.j.& idẽ Bar.in l.ij.§.vlt.col.ij.ver.vbicũq; dixi.ff.de don.& in l.Titio cẽtũ.§.Titio genero.ff.de cõd.& dem.& Imo.in d.c.poſt trãſlationẽ,col.6.n.39.de renũ.

Hæc regula non habet locum in teſtamentis cum cauſa vice modi eſt adiecta.

2 ¶Cæterùm comperies apud Barto.in illo §.Titio genero.iſtud non procedere, quando modus de neceſsitate ineſſet legato,vt in caſu d.§.Titio genero.ſecundum Rayn.quãquam Barto.ibi dicit deficere legatum,quia non erat modus,ſed conditio.

Niſi modus de neceſſitate ineſſet legato.

3 ¶Sed quia hæc res eſt admodum ſcrupuloſa ſuper intellectu vtriuſque illius loci, ideo antequam hic tuum iudicium firmes,vide omnino Bal.Imo.Pau.Caſt.Raph.Com.Ange.Peru.& Iaſ.in d.l.ſi fundum per fideicommiſſum,§.j.& omnes ſcribentes in d.§.Titio genero.& latè Bal.ipſum in l.generaliter.col.v.verſi.quintò quærit.C.de epiſc.& cler.

VICESIMA QVINTA LIMITATIO.

1 ¶Viceſimoquintò limita procedere in cauſa pro qua excludenda aliquid conſtituitur, ſecus in cauſa propter quam habendam aliquid fit:nam licet ceſſaret illa cauſa, non propterea ceſſaret id quod factum eſt propter illam.Verbi gratia,contrahitur matrimonium propter prolem,ſi tamen vxor ſit ſterilis,ita vt prolem non habeat,non propterea diſſoluitur matrimoniũ, c.dixit dominus.xxxij.q.j.& c.tantum,xxxij.q.vij.vbi id expreſsè no.gloſ.quod diximus. atque etiam gloſ.in c.& ſi Chriſtus.ad fi.in verbo,ceſſante cauſa.de iureiur.& ibi quoque Anton.in §.vlt.poſt medium.verſ.oppo.quòd ceſſante,vbi dicit per eam gl.quòd ceſſante cauſa facti non ceſſat factum,quanquam alij aliò hæc referunt, nempe quòd proles non ſit ſola cauſa matrimonij,vt diximus ſuprà in xxij.limit.nu.t.

Hæc regula non habet locum in cauſa ob quam habendam aliquid fit.

Ceſſante cauſa facti non ceſſat factũ.

VICESIMA SEXTA LIMITATIO.

1 ¶Viceſimoſextò limita & hanc noſtram regulam,vt procedat,quando cauſa ceſſat non ſolùm actu,ſed & exemplo:ita vt videlicet non poſsit trahi in perniciem exempli, aliàs non ceſſaret effectus,ita enim expreſsè magna autoritate affirmant glo.in c.neophytus.in verbo,cauſa.ibi, vno modo ſic,61.diſt.per tex.in §.verùm.63.diſt.& ſequuntur Archid.& Domin.in d.c.neophytus.Et ad hoc præbet aliquod argu.tex.in l.ſi quis aliquid.§.qui abortiuum.ff.de pœnis.& cap.principatus.j.q.j.cum aliis concord.ibi traditis à gloſ.

Hæc regula procedit quãdo cauſa ceſſat actu & exemplo.

VICESIMA SEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶Viceſimoſeptimò limita non procedere in cauſa eſſentiali,aut,vt alij vocant,efficienti,quando cauſa ipſa & effectus ſunt in diuerſis ſubiectis,vt pater & filius:tunc enim ceſſante cauſa non ceſſat effectus,licet enim ceſſet,ſiue deſinat eſſe pater,non tamen deſinit filius:ſiue ſit iam natus,ſiue poſthumus,l.Gallus.ff.de liber.& poſthu.per quam ita in ſpecie voluit Bal.in cap.cùm ceſſante.col.j.in iiij.not.de appel.

Hæc regula non procedit in cauſa efficiente, quãdo ea & effectus ſunt in diuerſis ſubiectis.

2 ¶Aliter autem,licet in eundem finem,loquitur idem Bal.in l.generaliter.col.iij.verſ.ſed quandoque requiritur.C.de epiſc.& cler.vt ſcilicet noſtra regula non habeat locum in cauſa efficiente,cùm effectus per ſe poteſt ſtare,per l.patre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iuris. ſicut inquit,quotidie videmus,quòd mortuo pictore manet pictura, mortuo patre manet filius,mortuo igne,manet calor homini ab igne datus.& ſic de ſimilibus,ſubditque facere l.qui libertinos.§.j.ff.de oper.lib.& l.ij.in prin.ff.de excuſ.tut.

Nec eñ effectus poteſt per ſe ſtare.

3 ¶Idem in d.l.patre furioſo.in j.lect.col.j.non multò poſt princ.ff.de his, qui ſunt ſui vel alieni iur.poſtquam retulit Dyn.dicentem quòd ceſſante cauſa ex toto,ceſſat effectus:ſecus ſi remanent reliquiæ,vbi ſuprà alibi diximus,ſubiungit duas eſſe cauſas fiendi,ſcilicet efficientem & finalem:& duas eſſe cauſas eſſendi,ſcilicet materialem & formalem. De duobus autem primis intelligi ipſum Dyn. De tertia & quarta,ſi in totum deſtruantur,deſtruitur quod fundatur in ipſis,l.ſi ex legati cauſa.ff.de verb.oblig.& l.in naue Saufei.ff.loca.& l.qui vſumfructum areæ.ff.de contrah.emp.& l.quæſitum.§.illud.ff.de leg.iij. Et idem propemodum repetit ipſe Bal.in 2.lectu.eiuſdem l.patre furioſo.paulò ante fi.niſi quòd clarius dicit,ceſſante cauſa materiali,& formali,effectum ceſſare:quia is effectus eſt inſeparabilis à cauſa,& ea quidem cauſa dat eſſe rei,& rem in eſſe conſeruat.l.Iulianus.ff.ad exhiben.Tandem dicit in eadem l.patre furioſo.cauſas eſſe velatas,non abſorptas,poſtea verò in verſic.tertiò not.quòd multa, ex eo

Cauſa duæ fiendi.

Cauſa etiam duæ eſſendi.

tex.not.multa impedire contrahenda,vt furorem:quæ non vitiant iam contracta:eiuſque rei rationem eſſe,quia ea quæ ſunt perfecta,ſunt in ſuo eſſe præcedente conſenſu.vt not.in l.ſi is qui animo ſuo.ff.de acquir.poſſeſ. At ſuper illo,inquit, brochardo, dic quòd aut eſt impedimentum ex parte cauſæ materialis,& tunc vitiat.l.inter ſtipulantem.§.ſacram.ff.de verborum obligationib.aut ex parte cauſæ finalis,& idem.aut ex parte cauſæ efficientis,& tunc aut effectus dependet à cauſa,quia eſt in fieri,& vitiat.Aut non dependet à cauſa, quia eſt in facto eſſe,& non vitiat,vt in d.l.patre furioſo.Aut eſt impedimentum alterius accidentis,& tunc ſi potens eſt ad reſoluendum,reſoluit:aut non eſt potens, & non reſoluit.l.non diſtinguemus.§.ſacerdotio.ff.de recep.arbit.ſecundum Iaco.Butrig.Aut impedimentum eſt circa ipſum principale,& tunc aut non compatitur ſe cum principali,& vitiat.l pro parte.ff.de ſeruit. & l.extiſſimo.ff.de verb.oblig.Sed Pet.vt ſubiungit,ita diſtinguit:aut actus peruenit ad confirmationem,& tunc caſus ſuperueniens non vitiat:aut non,& tunc aut ſequitur abſurdum, & tunc vitiat,l.vlti.& ibi Pet.& Cyn.in addit.ff.rer.amot.aut non ſequitur abſurdum,& non vitiat.§.ex contrario.Inſtit.de legat.Hæc Bal.vbi ſuprà.quorum magna pars pertinet ad ea quæ diximus ſuprà in xij.limitatione.

Iterũ de cauſa efficiente.

4 ¶Sed & aliter Salyc.poſt Iaco.Butrig.in eadem l.generaliter,circa medium, nam ceſſante, inquit,cauſa efficiente,ceſſat effectus, quamdiu res eſt in fieri, ita enim loquitur, non etiam quando eſt in facto eſſe, per l.furioſum.C.qui teſtam.face.poſſ. & d.l.patre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iur.Licet ait Salyc.vbi ſuprà,ſecus ſit in cauſa materiali, quia ea ceſſante ſemper ceſſat effectus,ſiue ſit in fieri,ſiue in perfecto eſſe,l.non moriturum.C.de cõmit.ſtipul.& in l.inter ſtipulantem.§.ſacram.ff.de verb.oblig.& l.qui res.§.aream.ff.de ſolutio.Et idem de formali in l.Iulianus.§.ſed & ſi quis.ff.ad exhib.& l.Seio.§.Caio.ff.de auro & argen.leg.& l.is qui quadraginta.§.quædam.ff.ad leg.Falcid.quæ iura, vt id addas,ſolent in id allegari,quòd forma dat eſſe rei,de quo & nos alibi latè diximus.

Quid in cauſa materiali.

Quid de formali.

Ad cauſam materialem redit.

5 ¶Et idem propemodum voluit Imo.nullam Salyc.mentionem faciens,in d.c.poſt tranſlationem.col.v.ou.37.& ſeq.de renunc.vbi tamen intelligit quod dictum eſt de cauſa materiali, vt ſcilicet ea ceſſante ceſſet materiatum, tamen ſi mora interueniat,remanebit quis obligatus ad ęſtimationẽ ipſius materiati,per l.ſi ex legati cauſa.ff.de verb.obli.& l.quod te.ff.ſi cer.per.

Et ad cauſam efficientem.

6 ¶Denique & aliter,licet in eandem propemodum ſententiam Aegid.Bella.in c.poſt trãſlationem.col.iiij.ver.recipiendo ergo cauſam.de renunc.In cauſa (inquit) efficiẽte quo ad effectus conſumptos & iam in eſſe productos,& quorum conſeruatio ab exiſtentia cauſæ non dependet,non habet locum regula,ceſſante cauſa.l.vlti.in j.reſpon.ff.vnde libe.& l.j.C.de pact.& l.naturalis.§.j.de præſcrip.verb.& c.vlt.de offic.leg.& c.licet.de ſenten. excom.lib.vj. & argu.l.ſciendum.§.j.ff.qui ſatiſda.cogan.& l.ſi cognatis.in j.reſp.ff.de reb.dub. Et ideo (inquit) mortuo patre non ſequitur quòd mortuus ſit filius. Quoad effectus verò nondum productos aut pendentes in fieri, ſed quorum conſeruatio in eſſe dependet ab exiſtentia cauſæ,habet locũ ea regula,d.l vlt.in ij.reſpon.vnde lib.& l.j.in fi.ff.vnde legit.& l.non tantum.quæ eſt 3.§.ſi emancipatus filius,l.e 2.ff.de bono.poſſeſ.contra tab.& l.tutelas.ff.de capit.diminut.& §.vlti.Inſtit.de legit.agna.ſucceſ.Et id certè totum pertinet ad xij.noſtram limitationem.

VICESIMA OCTAVA LIMITATIO.

Hæc regula non habet locũ in his quæ non dependent ex intentione.

1 ¶Viceſimooctauò limita procedere in his quæ dependent ex animo & intentione,ita vt aliter ſtare non poſſunt.Secus in his quæ non dependent ex intentione,poſſuntque ſtare ſine animi diſpoſitione,quia ceſſante in illis cauſa etiam finali,non ceſſat effectus, vt dicit Bal.in d.l.generaliter.col.iiij.ver.ſequitur videre.C.de epiſcop.& cler.vbi ponit huiuſmodi ſpeciem. Ego ædificaui domum ad eum finem,vt illam habitarem:ſi ceſſat poſtea ea cauſa finalis, quia ego non habito,nõ propterea ceſſat domus,quia habet eſſe ex materia & forma,quę adhuc ſuperſunt,& non ex intentione mea,velim enim aut nolim, domus eſt.

VICESIMANONA LIMITATIO.

Hæc regula non habet locum in ratione, vel cauſa fundata in ſola præſumptione.

1 ¶Viceſimononò limita hanc noſtram regulam. vt non procedat in cauſa ſiue ratione,quę fundatur in ſola præſumptione,per id quod not.voluit Bal.conſil.ccl.cuius exordium eſt, in quæſtione Domini Milani,col vlt.non multò ante fin.lib.j.quòd ſcilicet huiuſmodi ratio non reſtringit diſpoſitionem generalem legis vel ſtatuti,per nota.à Iaco.& Oldra.in l.j.ff.ſolu. matr. quod & nos diximus ſuprà in ceſſante ratione legis,nu.142.incip.igitur vt repetamus, ſed hîc repetere volumus:quoniam ex illo ſequitur non ceſſare effectum ceſſante huiuſmodi ratione,vt quæ legem vel ſtatutum non reſtringit. Et faciunt quæ diximus ſuprà in xxj. limit. vbi locuti ſumus de cauſa tacita.

TRICESIMA LIMITATIO.

Hæc regula non procedit cùm ſpes eſt reditus cauſæ ceſſantis.

1 ¶Triceſimò limita vt procedat, cùm omnino ceſſat cauſa, non tantùm pro præſenti tempore,ſed & pro futuro,ita vt nulla ſit ſpes reditus ſiue reuerſionis cauſæ. Secus ſi ſit quædam ſpes vt redeat: nam tunc ea redeunte,non ceſſat effectus illius.verbi gratia, in priuilegio conceſſo cœnobio cuipiam, vt aliud monaſterium occurrente vacatione teneatur eligere vnum ex monachis illius cœnobij.contigit autem vt nullus illic tempore electionis eſſet idoneus, ita

vt cauſa

vt cauſa tunc ceſſet: ideo fuit alius electus qui non erat huius cœnobij. quæſitū eſt an ſi poſtea tempore alterius ſequentis electionis, ſit aliquis idoneus, an eligentes teneantur illum eligere vi [illegible]bus priuilegij. Et hanc quæſtionem tractat gl. in c. abbate. in fi. de verb. ſigni. dicitque primùm videri id priuilegium fuiſſe prorſus ac perpetuò extinctum, quia vnico actu perditur priuilegium, c. cùm veniſſent. de conſtit. & c. conſtiturus. de reſcrip.

2 ¶ Tamen decidit contrarium, vt ſcilicet teneantur eligere idoneum ex illo cœnobio, ſi quis reperitur tempore electionis, licet anteà nullus fuiſſet, arg. l. & Attilicinus, ff. de ſeruit. ruſtico. [illegible]æd. & c. quia diligentia. de electio. Et illam glo ſequuntur omnes ibi, ex quibus Panor. qui illam dici[t] not. expreſſè illud aſſumit, quod in princ. huius limitationis diximus, quod dicit bene not. & ſequitur Philip. Dec. in c. cùm ceſſante. col. j. verſi. quintò limita, dum ſimpliciter allegat Panor. vbi ſuprà. Et faciunt quæ diximus ſuprà in 17. limitat. *De eadem re.*

TRICESIMAPRIMA LIMITATIO.

1 ¶ Triceſimoprimò limita (& hoc proximè accedit ad ſuperiorem limitationem, atque etiam ad 16.) vt procedat hæc regula quando cauſa omnino ceſſat. ſecus ſi pro parte tantum, vt voluit gloſ. in c. cùm acceſſiſſent. in verbo, contrauenerint. & ibi Roch. Curtius de conſtitut. & Philip. Dec. in d. c. cùm ceſſante. de appel. vti eos allegat Nicol. Bellon. conſi. viij. reſpondendo diuerſis dubiis, nu. 5. licet mihi id dicere non videantur. Sed tamen hoc verum eſſe puto per ea quæ diximus in dd. duabus limitationibus. *Hæc regula non habet locum cū cauſa pro parte tantū ceſſat.*

TRICESIMASECVNDA LIMITATIO.

1 ¶ Triceſimoſecundò limita, vt procedat, quando cauſa ſiue ratio legis vel conſtitutionis generaliter ceſſat: ſecus ſi in vno tantùm caſu inter multos, quos conſtitutio complectitur, ceſſaret ſiue deficeret: tunc enim non ceſſat conſtitutio, vt expreſſè voluit Franc. Areti. in l. ij. col. v. verſ. tu autem aduerte. ff. de vulg & pupil. ſubſtit. per not. per Barto. in l. cùm ij. §. eam autem. ff. de tranſact. & per optimum (vt dicit) text. in l. j. in fi. ff. de minor. quod & nos alibi diximus ſuprà in legis ceſſante ratione, ſed hîc inter limitationes item ponere optimum putauimus, vt facilius lector inueniat. *Hæc regula non habet locum cum in vno tantum caſu cauſa ceſſat.*

TRICESIMATERTIA LIMITATIO.

1 ¶ Triceſimotertiò limita noſtram hanc regulam, vt non procedat quando culpa illius, qui aliquid dedit aut conceſſit, ceſſat cauſa, nam tunc non ceſſat effectus, ſi credimus, vt credendum exiſtimamus. Iaco. Beluiſ. qui id ipſum voluit in l. ij. §. vlti. ff. de donat. per l. filiam. ff. de Senator. vti illum refert & ſequitur Alber. in l. generaliter. col. ij. verſi. ſed pro prima parte. C. de epiſc. & cler. Quanquam ſunt qui aliò referunt d. l. filiam. vt diximus ſuprà in 19. limitat. numero 2. incip. & ad hoc quoque.

TRICESIMAQVARTA LIMITATIO.

1 ¶ Triceſimoquartò limita, vt procedat quando effectus finalis cauſæ ſiue finis, eſt ordinatus ad impediendum effectum ex tunc & retro: nam tunc ceſſante ea cauſa, haud dubiè ceſſat effectus. Secus ſi ex tunc & non retro, tunc enim retro non ceſſaret, vt poſt Iaco. Butr. ſcripſit Salyc. in d. l. generaliter. in iij. oppoſ. C. de epiſco. & cleric. vbi dicit primum probari ex l. pro parte. ff. de ſeruit. lega. & l. iij. §. adeò ff. de liber. agnoſc. & l. Vranius. §. quemadmodum. ff. de fideiuſſor. Secundum ex l. tutelas. in prin. ff. de capit. dimin. & l. vlt. ff. vnde lib. & § item qui reipublicæ. Inſtit. de excuſ. tuto. Sed id multùm obſcurum eſſe videtur, niſi intelligas ſecundum ea quæ diximus ſuprà in 12. limitat. nume. 24. incip. intellige ſecundò, in 23. limit. præſertim nu. incip. in ſecundo caſu, & ſeq. vt certè intelligi debet, vt ſatis conſtat ex illis iuribus, & eis quæ ibi diximus. *Hæc regula non habet locum, ſi ex tūc & non retro defectus cauſa impediat effectum.*

TRICESIMAQVINTA LIMITATIO.

5 ¶ Triceſimoquintò limita procedere ſecundum Theologos in cauſa introducente ſiue producente, atque etiam conſeruante, vt videlicet huiuſmodi cauſa ceſſante ceſſet effectus, ſecus in cauſa inducente ſolùm, non etiam conſeruante. Ita enim voluit D. Bonauentura lib. 2. Sentent. diſt. 7. artic. j. q. ij. & iterum eo. lib. ij. diſt. 32. quæſt. ij. eodem lib. iiij. diſt. iiij. artic. 1. diſt. ij. & rurſum eod. lib. iiij. diſt. xxij. artic. j. quæſt. j. vbi & vtriuſque ponit exemplum, de primo videlicet cauſa producente & conſeruante: Sol eſt cauſa inducens & conſeruans lumen, ideóque ſemper ſole ceſſante, ceſſat ipſum lumen ab eo procedens. de ſecundo ſcilicet cauſa producente ſolùm & non conſeruante, gladius eſt cauſa producens vulnus, non tamen conſeruans, & ideo ceſſante gladio, non propterea ceſſat vulnus. *Hæc regula fallit in cauſa tātùm producente & non etiā conſeruante.*

2 ¶ Et hanc quoque limitationem ſenſit etiam è noſtris Bal. qui nihil rerū omnium (quod alibi diximus) intactum reliquit, in l. j. §. j. in prima lectu. in fi. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſdic. vbi poſtquam dixit, quòd ceſſante cauſa officij ceſſat officium, per tex. in d. l. tutelas. ff. de cap. diminut. & diximus etiam ſuprà in officij cauſa ceſſante, ſubiungit hoc eſſe verum, quando eſt cauſa talis, quę requiratur ad conſeruationem rei, per illum ipſum tex. in d. l. tutelas. & expreſſius idem Bal. in repet. l. ij. col. vij. verſi. viſo vnde naſcatur. & iterum col. xxvij. verſi. de tertia igitur, ibi, ſi conſideretur tertio modo. ff. de iureiur. & Franc. Rip. qui illum non citat, in l. ex facto. col 3. nu. 17. ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. *Ad idem.*

3 ¶ Quibus adſtipulatur quod voluit Ioan. Calder. conſil. clxxix. omiſsis pluribus, prout eum refert & ſequitur Soc. conſi. ccxlj. circa primam difficultatem. col. ix. verſi. nonò comprobatur, libro ij. quòd vbi non ſubeſt cauſa, propter quam aliquis effectus producitur & conſeruatur, nunquam illius effectus induci poteſt productione vel exiſtentia, & ita dicit argumentari Gratianum, in §. hoc idem. de pœnit. diſt. j. & facere tex. in c. debitum. de bigam. & c. ſi pauper. de præben. lib. vj. & in l. in omnibus cauſis. ff. de reg. iur.

Ad idem.

TRICESIMA SEXTA LIMITATIO.

1 ¶ Triceſimoſextò limita noſtram regulam, vt procedat in cõtractu innominato: nam ceſſante in eo cauſa finali, ceſſat & ipſe contractus: ſecus in contractu nominato abſolutè & per ſe ſtante abſque aliqua dependentia contractus innominati, neque ſi in eum cadit cauſa finalis quæ deficit, non reſoluitur nec ceſſat contractus. Ita voluit Bald. in l. cùm te. ita intelligens eum tex. C. de pact. inter empr. & vendit. fact. vide ſuprà in contractus cauſa ceſſante.

Hac regula non procedit in contractu nominato nõ dependente à cõtractu innominato.

TRICESIMA SEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶ Triceſimoſeptimò limita hanc noſtram regulam, vt non procedat in ceſſatione cauſæ, propter quam forma eſt introducta, neque enim ea ceſſante ceſſat formæ obſeruatio, vt ſcribitur à Barto. & aliis in l. cum hi. §. ea autem. ff. de tranſactionib. prout allegat (neque enim reperi) & ſequitur Franciſ. Aretin. in l. ij. col. 5. verſic. tu autem aduerte. ff. de vulg. & pupil. vbi id dicit probari in l. ſi fundus. ff. de rebus eorum. & clariùs in c. j. §. præſertim. de rebus eccleſ. non alienan. libro 6.

Ceſſante cauſa ob quã introducta eſt forma, nõ ceſſat formæ obſeruatio.

TRICESIMA OCTAVA LIMITATIO.

1 ¶ Triceſimooctauò limita eandem regulam, vt etiam non procedat, quando talis eſt caſus, qui non vitiaretur partibus volentibus: nam etiam tunc deficiente cauſa, non vitiaretur ipſe actus, per l. ſciendum. §. vlt. ff. qui ſatiſda. cogant. quam ſic intelligit Bart. in l. pluribus. §. & ſi placeat. col. ij. ibi, aut non tradit. ff. de verb. oblig.

Ceſſante cauſa non ceſſat effectus in caſu, qui non vitiatur volũtate partium.

TRICESIMA NONA LIMITATIO.

1 ¶ Triceſimononò limita, vt hæc noſtra regula non procedat in ſpiritualibus, vt videre licet in c. ex parte tua. & ibi gloſ. in verbo, falſa fit cauſa. & Hoſtien. col. ij. in verbo, cauſa. Pet. Anch. in v. not. Anto. col. ij. verſi. opp. quòd falſa cauſa. de conuer. coniug. & in c. magnæ. & ibi propè omnes, de voto. Et huius rei dicit Hoſtien. rationem ſumi ex c. pen. de his quæ met. cau. fiunt. & in c. dudum. de conuer. coniug. vide quæ dixi ſuprà in voti cauſa ceſſante.

Hac regula non pcedit in ſpiritualibus.

QVADRAGESIMA LIMITATIO.

1 ¶ Quadrageſimò limita, vt procedat hæc regula in cauſa fiendi, vt noſtri loquuntur, ea enim ceſſante ceſſat fiendum, ſed iam factum & perfectum non tollitur. Sed ceſſante cauſa eſſendi impeditur fiendum, & tollitur iam factum. Ita expreſsè voluit Bald. in cap. & ſi Chriſtus. col. vlti. verſicu. adde quòd ceſſante vna. de iureiuran. vbi dicit id voluiſſe Ioan. Mona. in procemio 6. lib. quem vide in princ. ipſius prooemij, atque etiam ipſum Bal. in procemio Decretalium, in verbo, rex pacificus. col. penul. & vlti. Hæc autem limitatio nonnihil pertinet ad ea quæ diximus in 12. limitatione. Et vide hîc quæ dixi ſuprà ex eodem Bal. in eadem 12. limitatione, nume. 13. incip. ſed hanc principalem, & iterum in 27. limitatione, numero 3. poſt princip.

Quid in cauſa fiendi. Et quid in cauſa eſſẽdi.

ANDREAE

ANDREÆ
TIRAQVELLI
REGII IN SENATV PARISIENSI CONSILIARII,
TRACTATVS
LE MORT SAISIT LE VIF.

ANDRAEAS TIRAQVELLVS REGIVS IN SENATV PARISIENSI CONSILIARIVS,

diſertiſsimis humaniſsimiſque eiuſdem Senatus aduocatis.

QVOD libellos meos auidè libentérque ac ſtudioſè lectitatis, vt à vobis ſæpe audio, eloquentiſsimi cauſarum patroni, non poſſum non magnopere lætari, ſi modò quicquam in eis deprehenditis, quod vobis & voluptati, & vtilitati eſſe queat. Ita enim me nec in aqua (quod dicitur) ſcribere, nec ad fractam canere experior. Id, cùm aliquando ſcribendi finem facere, alieníſque legendis potiùs quàm meis edendis operam dare conſtituiſſem, conſilium vt mutarem effecit, ac tandiu mihi ſcribendum eſſe perſuaderem, quamdiu labores meos vobis ac cæteris legum ac rerum humanarũ ſtudioſis non ingratos, iniucundóſque eſſe perſpexero. Nihil enim antiquius apud me ſemper fuit, nihil præſtantius vnquam exiſtimaui, quàm, ſi quid labore vel induſtria poſſem, id totum ad ſtudioſorum commodum ac vtilitatem conferre, quibus iampridem ſtudium omne meum operámque ſine vlla temporis, laboris, aut occupationis exceptione deuoui. Ac dum alia quępiam grauioris, operoſioríſque molimenti commentor, viſum eſt interim libellum hunc vobis offerre: cuius argumentum, vt in forenſibus negociis frequentiſsimum eſſe ſcitis, ita cognitu longè difficillimum, nec minus vtile futurum ſpero. Quò magis mirari ſoleo, nullum (quod ſciam) neque veterum, neque recentiorum iuris noſtri interpretum alioqui accuratiſsimorum, diligentiſsimorúmque, rem ipſo vſu nuſquam non obuiam, nedum non pertractandam ſuſcepiſſe, ſed vix ſupremis (quod aiunt) digitis attigiſſe. Quod ipſum qua ratione ſit factum, ſi non rei difficultas in cauſa eſt, cõiicere non poſſum: maximè cùm tam longè latéque pateat, vt quamuis eam pomœrio quàm potuimus anguſtiſsimo concluſerimus, magis tamen mihi me-

tuendum putem, ne lector copiam pertæſus clamet, Ohe iam ſatis eſt, quàm vllam deſideret acceſsionem. Hunc autem libellum ideo vobis deuotum, ac nuncupatum volui, quia materiam, vt diximus, continet vobis ante oculos poſitam, collocatam in vſu quotidiano, in conſuetudine hominum, atque foro. Soleo enim opera mea iis dicare, ad quos ipſorum argumenta, materiamque propriè, ac peculiariter pertinere cognoſco: ac qui de prôpoſito argumento, natura, vel arte ſcitè, appoſitéque iudicare queant, vti latius in epiſtola, quàm operi de Nobilitate anno ſuperiore præpoſuimus ad ſereniſsimum regem noſtrum Henricum, ſumus præfati. Cùm autem nihil omnino vobis proponi poſſe certò ſciam, quod non vel doctiſsimè explicare, vel grauiſsimè poſsit, orationis ille ſplendor, exuberánſque rerum omnium, quæ in vobis eſt, cognitio copiaque, quis porrò eſt, qui de re de qua nobis inſtitutus eſt ſermo, rectius ac verius quàm vos iudicare queat? quos ego noui, præter ſingularem iuris prudentiam, plurimis optimíſque artibus ornatos, iudicio non vulgari, mihi cùm publicè, tum priuatim ſæpiſsimè probato: ac, vt de vno Scæuola dicebat Cicero, Iuriſperitorum eloquentiſsimos, eloquentiũ Iuriſperitiſsimos, quíque res non populari trutina, ſed artificis ſtatera examinare probè didiciſtis. Quod obiter de vobis dictum volui, ne quis me, qui & quales eſſetis ignorare, aut ἀετὸν ἵπτασθαι καὶ δελφῖνα νήχεσθαι docere velle exiſtimaret. Accipite igitur, oratores diſertiſsimi, libellum hunc à Tiraquello veſtro veſtrique ſtudioſiſſimo, ea humanitate, eoque animi candore, quo & vobis offertur, & priores ipſius libros excepiſtis.

DE SCRIPTIS IMMORTALIBVS ANdreæ Tiraquelli Senatoris Pariſienſis Salmonius Macrinus,

AD LECTOREM.

Conqueritur natura, perit quòd gratia florum,
Quos ſpecie varios atque colore parit.
Conquerimur libros authorum & ſcripta priorum
Victa veternoſo deperiiſſe ſitu.
Non tamen in genere hoc ſemper natura nouerca eſt:
Interdum multis ſueuit at eſſe parens.
Vtpote quæ amiſsis autoribus, atque libellis,
Inſtaurat per quos priſtina damna leuet.
Pro priſcis viden' vt ſcriptis meliora reponat,
Compenſetq́; nouis ingenia ingenuis?
Vos Serui, Domitiq́;, & Scæuola nemo requiret,
In manibus noſtris dum Tiraquellus erit.
Naturam effætam non eſſe hic arguit vnus,
Cùm tales fructus fertilis illa parit.

AD EVNDEM TIRAQVELLVM IO. AVRATVS.

Certamen fuerat tibi tuaq́;
Vxori Tiraquelle grande, plures
Libros tu pareres, an illa plures
Formoſos tibi liberos crearet.
Huic Lucina, tibi ſecunda Pallas,
Totas ante preces & ante vota
Hæc libros dare, liberos at illa.
Augebat mulier domum quotannis,
Augebas quoque tu libros quotannis.
Parti vtrique ſuus Deus fauebat,
Creſcebátque ſuo fauore rixa:
Hinc Lucina tuo, tuo inde Pallas:
Diuiſum fuerátque vtrinque cœlum:
Iuno, Iuppiter hinc: at inde Phœbus
Cum Muſis ſteterant, ſimul ſecuti
Quos gentûm fuerant Dei minorum
Parti quiſque ſuæ magis ſtudentes.
Expectatio & exitus tenebat
Suſpenſos animos Deûm ac Dearum.
Cùm tandem ſeniórque tardiórque
Vxor fit dare liberos quotannis:
Tu contrà ſeniórque promptiórque
Libros edere fis nouos quotannis:
Ceſsit palma tibi, tuæ que parti,
Applausúque fremit fauente cœlum,
Viciſti Tiraquelle, túque Pallas:
Libris agmina victa liberorum.

PRAEFATIO, QVAE ET PRIMA PARS HVIVS OPERIS, ET OCTO DECLARATIONIBVS CONSTAT.

1 *An & quomodo noſtrum id ſtatutum vel conſuetudo Latinè enunciari poßit.*

2 *Quibus in locis locum habeat.*

3 *An ſit ſecundum, an verò contra ius commune.*

4 *Quid in rebus feudalibus, an ſcilicet in illis, ceſſante hoc ſtatuto poſſeßio vaſalli tranſeat in filium.*

5 *Quid in ſucceſſore dignitatis.*

6 *An id ſtatutum vel conſuetudo ſit valida.*

7 *Quibus modis appelletur hæc poſſeßio, quæ tranſit in hæredem per huiuſmodi ſtatutum.*

8 *An ſaltem hæres de iure communi, ceſſante hac conſuetudine, poßit propria autoritate poſſeßionem rerum hæreditariarum capere.*

LE MORT SAISIT LE VIF.

PRIMA DECLARATIO.

1 ID vtique eſt, quod decretum Mediolanenſe, de quo dicam poſtea, dicit, poſſeſsionem defuncti ipſo iure tranſire & continuari in hæredem, ſine alia vlla apprehēſione. Nec id quomodo Latinè vno verbo & ſine multorum ambage & circuitu dici queat, video: niſi fortè mancipandi verbum huc trahas, atque ita dicas, mortuus mancipat viuū. Eſt enim mancipare, vt nonnullis placet, vendere, & rei venditæ poſſeſsionem dare. Sed ſi id verum eſt, non tamen huc trahi poteſt: nam tunc ad rem cuius alterum facimus poſſeſſorem, refertur: non ad illum, quem poſſeſſorem facimus. Alciat. in l. in lege Cenſoria, in verbo, ſedes. in fi. ff. de verb. ſign. & eius autoritate Ioh. Coraſius Miſcellaneo. iuris ciuilis lib. 6. cap. 13. & Nicol. Bello. Supputationum lib. iiij. cap. 15. putarunt dicendum eſſe, non Seſire, ſed ſeſsire à ſeſsitando verbo, quo quidem verbo, vt id illis addas, vſus eſt Cic. in lib. de Orat. cùm dicit Eupolis autoritate, πειθὼ deam, quam Suadam vocat Ennius, in Periclis labris ſeſsitauiſſe. Idque etiam verbum à ſedibus ductum, vti & poſſeſsionem, Iuriſconſul. in l. j. in prin. ff. de acquir. poſſ. quanquam ibi vulgò pedibus legitur, ſed corruptè. ſi credimus (vt credendum cenſeo) ipſi Alciato lib. Diſpunctio. 1. cap. item 1. & in l. tabernæ. ff. de verb. ſignifi.

Mancipare. *Seſsire.* *Seſsitare.* *Poſſeſsio vnde dicitur.* *Iuriſconſulti locus.*

2 ¶ Pau. autem Caſt. in l. qui vniuerſas. §. j. in fi. ff. de acq. hæred. dicit, quòd ex conſuetudine Gallicana, viuus ſciſsinat mortuo, vel è conuerſo. & quod inquit, eſt vocabulum Gallicanum, & ſignificat quòd hæres ſuccedit in poſſeſsione defuncti, quæ in eum transfertur, ſicut dominium. Verùm Cyn. aliis verbis hanc Gallicanam conſuetudinem expreſsit, in l. ea lege. col. j. verſi. & iſtud eſt in arg. C. de condict. ob cau. vbi ita inquit, Conſuetudo eſt in regno Franciæ, quòd mortuus ſaginat viuum: quod ſignificat, vt ſubiungit, quòd mortuus videtur dare poſſeſsionem viuo hæredi, quia poſſeſsio dicitur ſagina, quem, ad verbum refert ipſe Paul. in l. hæres in omne ius. ff. de acquit. hære. Nec alibi tamen legi ſaginam pro poſſeſsione accipi, nec è diuerſo. Nam quid ſagina & ſaginandi verbum ſignificent, omnibus clarū eſt, ex optimis autoribus, præſertim Plauto, Varrone, Cicerone, Columella, Liuio, Quintiliano, Plinio ideóque etiam ipſe Pau. Caſt. in d. l. hæres. dicit apud Gallos ſaginam habere eam ſignificationem.

Sciſsinare. *Saginare.* *Sagina.*

3 ¶ Scio quoque nos, eo verbo ſaiſiendi vulgò vti, non in hac ſignificatione, qua hic capitur, ſed pro manum iniiciendi, quod verbum eſt Iuriſconſultorum. l. ſed ſi hac. §. j. ff. de in ius voc. & l. Titius. in princ. ff. de ſer. export. & l. cauſam. §. puellam. ff. de manumiſ. & illo ſaiſiendi verbo in ea ſignificatione vſus eſt Pontifex, in c. clericis. §. nos igitur non ſemel. de immu. eccleſia. libro 6. ſed hic non manum inÿcere ſignificat, ſed veluti poſſeſsionem tradere, quod longè diuerſum eſt.

Saiſire. *Manū iniicere.*

4 ¶ Nec fortè ineptum eſt huic noſtræ ſignificationi verbum inueſtiendi, quo vſus eſt Plinius, ſed in alia tamen ſignificatione, lib. 35. cap. 7. Publius Portius inueſtiuit pictura, tanquam dicas ornauit. & veluti veſte decorauit, veſtiuit. Nam & hoc verbo ſimplici in eadem ſignificatione, qua illo inueſtiendi compoſito, vſus eſt Cicero in 6. in Verrem actione: His autem tabulis interiores templi partes veſtiebantur. Verùm hoc inueſtiendi verbo, pro poſſeſsionem tradendi ſiue transferendi. paſsim vtitur ius canonicum, & feudorum, vt in c. ex ore. de his quæ fiunt à præla. ſine conſenſu cap. vbi glo. interpretatur, inueſtitus, id eſt, miſſus in poſſeſsionem. & in cap. accedens. de præben. & in c. ſi quis inueſtiuit. tit. de feu. dat. in vicem leg. commiſſ. Et hinc inueſtitura ipſe actus tradendi ſiue transferendi poſſeſsionem. c. j. in prin. tit. quid ſit inueſtit. vbi ita ſcribitur, Inueſtitura quidem propriè dicitur poſſeſsio, & c. quoniā inueſtituras. xvj. q. vij. & in c. olim cauſam. de reſtit. ſpol. & alibi ſæpe.

Inueſtire. *Veſtire.* *Inueſtitura.*

5 ¶ Quāquam ſcio dubitatū, an per inueſtituram cenſeatur eſſe tranſlata poſſeſsio, propter text. in c. per tuas. de donat. qui & verbo inueſtiēdi vtitur, & tamen declarat ex hoc tranſlatam non fuiſſe poſſeſsionem, vt & ex eo not. gloſ. ibi, in verbo, in poſſeſsionem. Sed tu de hac re vide gl.

Inueſtitura an trāſferat poſſeſsionem.

in cap.

in c.ij.in verbo,ſignum.in prin.& ibi Inn.& latè Panorm.col.antepen.ver.exemplum primû. de conſuetud.& gl.in c.autoritati.in verbo,inſtituantur.in duobus locis,& ibi Hoſtien.in verbo,inſtituere.Ioan.And.ſuper gl.ij.Card.Flor.verſi.quæro quid eſt.Pet.Anch.ver.quæritur glo. quum eſt,Anto.verſi.venio ad glo.Imo.col.j.ver.in gl.ij.ibi,non adipiſcitur. Panor.col.j.verſic. in glo.ij.fi.not.ex gl.de inſtit.& glo.in c.ex orc.in verbo,annulo.& ibi Petr.Anchar.in j.oppo. Anto.col.ij.verſi.veniamus ad gloſ.& Imo.col.iij.verſi.in gl.j.in fi.extrà de his quæ fiunt à maiori parte cap.& glo.in c.ſi quis deinceps.§.item ſi quis.in glo.vlt.xvj.q.vij.Io.And.poſt Cõpo. in c.tranſmiſſam.de elect.Iac.Aluar.in dicto cap.j.in prine.tit.quid ſit inueſt.Raph.Co.conſil. cxxxvij.conſultus.in j.dubio.cum aliis multis concord.traditis ab Alex.in l.iij.in princ. col. iiij.verſi.iuxta prędicta.ff.de acquir.poſſ.& Matth.Afflict.deciſ.Neapol.299.rex Ferdinandus. col.j.& à me latiùs in commentariis conſuet.Pictauienſium,tit.2.qui eſt, *des droitz de ventes & honneurs.* §.8.qui eſt omnium conſuetudinum 21.in verbo, *& ne deſaiſit la facon de l'hommage.* Verùm vt redeamus, nos poſthac,in hoc tractatu vtimur illo noſtro vulgari verbo ſeſiendi,ſiue ſaiſiendi,pro poſſeſsionem transferendi,vt omnes intelligãt, præſertim cùm aliud nullum nobis occurrat,quo illius ſenſum & ſignificationé illam noſtram vulgarem ad viuum repræſentare poſsimus.

SECVNDA DECLARATIO PRAEFATIONIS.

Conſuetudines Galliæ.

1 ¶Et certè hæc eſt generalis Franciæ conſuetudo,vt mortuus ſaiſiat viuum , vt videre licet in Pariſienſium conſuet.art.132.Meldunenſium c.40.Melodunenſium c.95. Senonenſium c.57. & iterum c.105.Trecenſium,c.90.Caluimontenſium,in Baſsignaco, c.77. Victriacenſium, c. 7.Ambianenſium,c.35.Carnutenſium,c.94.Aurelianenſium,c.230.quod ita in Latinum vertit Pyrrhus Anglebrm.Ex mortuo in viuum poſſeſsio tranſit,& in caſus poſitione, ita, mortuus ſaiſinat viuum. Tutonenſium,tit. *Des ſucceſſions*,c. 2.vbi dicitur hanc eſſe generalem huius regni.Cenomanenſium.c.237,le 2.ſunt enim duo eiuſdem nu.& c.289.Andegauenſium,c. 234.& c.272.Pictauienſium c.213.vbi & illud dicit,hanc eſſe generalem in hoc regno. Aruernenſium,ti.*Des ſucceſſions*,c.1.Borbonienſium,c.299.Bleſenſium,c.136.vbi & hanc dicit generalem huius regni.Engoliſmenſium,c.84.Rochellenſium,c.56.Burgundienſium,tit. *Des ſucceſſions*,c.1.Marchienſium,c.211.Lorrienſium,ſiue Montargienſium,tit. *Des donations teſtamentaires*,c.6.Niuernenſium,tit. *Des ſucceſſions*.c.1.Altiſidiorenſium ſiue (vt vulgò vocant) Auxerrenſium,tit. *Des ſucceſſions*.c.1.Senlitum,c.142.Claromontenſium,c.141.quam & dicit generalem,Valeſienſium,c.77.Britonenſium, tit. *Des ſucceſſions* qui eſt 22.c.1.vbi tamen loquitur in ſucceſsione directa.Nam in collaterali hæres accipit poſſeſsionem per manus domini.vt ſcribitur in 61.eadémque vlt.eiuſdem tit.Bituricenſiũ,tit. *Des ſucceſsions*,c.28. Lodunenſiũ,ſiue vt amicus noſter Sal.Macrinus poëta noſtri temporis celeberrimus, vocat Iuliodunenſiũ, tit. *De ſucceſsion de fief*, c.2.vbi & hanc dicit generalem huius regni.Burdigalenſiũ,c.74.vbi Arnol. Ferro.id ita vertit,Ex mortuo in ſuperſtité hæredem tranſit poſſeſsio.Sanctonenſium,c.105. & Comitatus Burgundiæ, qui eſt ex antiquis Galliæ finibus,vt atteſtatur Nico.Bello.conſi.xlij. communiter,in princ.lib. iiij. Sup. c.18. in princ. vbi & eam dicit eſſe per totam Galliam.

2 ¶Et huius quoque conſuetudinis Franciæ,vt generalis,mentionem fecit præter Cyn.& Pau. Caſt.in locis ſuprà citatis Collecta.in c.cum ſit Romana.paulò ante fi.vbi dicit,quòd ex conſuetudine Franciæ mortuus ſaiſit viuum.His enim verbis vtutur. & Io. Fab.in §, ſumma , qui eſt 2.ante fi.Inſtit.de interdict.& iterum in §.retinendæ.col.iij.verſicu.ſed quæritur nunquid ſucceſſor.eo.titu.Floria.in l.ſeruitutes prædiorum ruſticorum,col.iij.verſicu. & idem videtur voluiſſe.ff.de ſeruitut.Maſuer.in titu.de poſſeſſo.§.item hæres qui ſuccedit ab inteſtato.& §. ſeq.& Guil.Brolzhius in ſtilo curiæ parlamenti.tit.de feud.§,item de conſuetudine.& §.item conſuetudo.per quam Guid.Pap.deciſio.Delphin.cccclij.in materia poſſeſſorij, col.ij.verſi. & in hac materia.Steph.Bertr.conſi.xcvj.ex themate.col.ij.nu.4.lib.iiij Bened.in repet.c.Raynutius.in verbo,mortuo itaque teſtatore.le ij.nu.71.& alibi ſæpe in ea repet.Do.Io. Igneus olim præſes Rothomagenſis doctiſſ.in repet.auth.ex cauſa.col.vij.verſi.ex his ſequitur. C.de liber. præter.& nouiſsimè Viglius Zuichem.in §.j.in prin.Inſtit.de hæred.inſtit.& noſtri conſuetudinum interpretes vbique.

Mediolani ſimile ſtatutum.

3 ¶Eſtque huic ſimile ſtatutum in pluribus locis Italiæ, videlicet Mediolani , quod iam diximus,vt etiam atteſtatur Bal.in rub.extrà de cauſa poſſeſ.& propriet.col.iij.verſi.quæro ſtatuto communi Mediolani cauetur.& conſi.cxlj.præmiſsis verbis cuiuſdam ſtatuti in princ. & iterum col.iij.verſi.tertiò eſt præmittendum,lib.j.& Ant.Graſſus inter con.Laur.Calca. con. lxv. præſuppoſita veritate,col.pen.verſi.competit etiam quintum remedium. Alex.conſi.xxxvij. in cauſa mota inter Angelum,col.ij.verſi.ſed alia inſuper ratio,lib.j.& conſi.lxxxij.perſpectis his quæ in themate,col.ij.verſicu.nec ad hoc obſtat, lib.ij.repetito con.40.lib.3.& conſil.51.lib.vj. Barb.in c.in præſentia.char.antepen.nu.133.de probat.Iaſon in l.ſi ſorori.col.j.ver limita tamé quod dixi.C.de iure delibet.& conſi.cxcviij.conſului ſuperioribus diebus, col.j.lib.ij. & con. lxxxv.quando habemus,col.j.lib.iij.Phil.Dec.con.ccclxvij.bene & conſultè,col.j.vbi dicit id decretum Mediolanenſe fuiſſe confirmatum à Clemente ſeptimo. Car.Rui.conſil.xxvij.viſo decreto.

decreto,in prin.li.v.vbi diſputat an dux Mediolanenſis id ſtatutum vel decretum (ita enim appellant)facere potuerit. Carel.Cot.in memorial.incip.decreto Mediolanẽſi,in prin. Ant. Rub.in rep.l.non ſolùm.§.morte,col.viij.nu.57.ff.de no.oper.nunciat.Paul.Pariſ.con.j.viſa facti narratione,col.xxiiij.nu.157.lib.j.

4 ¶ Similiter & Papiæ(ea Ticinum olim dicebatur) quod ſatis potuiſſet videri,etiam ſi ſpecialiter id ſtatutum ibi factum non fuiſſet,cùm ſit ditionis Ducatus Mediolanenſis, ſed tamen peculiari illius ciuitatis decreto idem ſtatutum eſt,vt atteſtatur Bal.in c.contingit,col.ij.ver. & prædicta faciunt ad quæſtionem ſtatuti Papienſis.extrà.de dol.& contumac. & Alex. cõ. lxxxij.vbi nuper citauimus,lib.ij.& Barb.con.viij.hoc exordio,ſapiẽter doctiſsimus,col.xvij. verſ.& adduco,qui eſt ſub nu.37.li.ij.& con.lviij.ſapienter dixit Pſalmiſta,col.xij.ver.& adduco quod voluit nu.12.eod. lib.ij.

Papiæ.

5 ¶ Præterea Bononiæ,teſte eodem Paulo,in d.l.hæres in omne ius.ff.de acq.hæred.Et Imolę, vt memoriæ prodidit Imo.con.xvj.viſo caſu tranſmiſſo,col.j.in prin.Et Senis,vt ſcriptum reliquit Fran.Aret.conſ.clix.viſo puncto ad me tranſmiſſo.col.vlt.ver.quinimo etiam ſi filius. Et Cremonæ,ſi verũ dicit quiſquis is fuit,qui caſum poſuit ad Bal.con.cccxxv. præſuppoſitis ſtatutis,ad fi.ipſius caſus,li.j.& ſatis conſtat ex eo quod ſcribit Alex.con.lxxxiij. viſa facti narratione,in facto illius con.& rurſum col.j.li.ij.Et Cremæ,vt refert Laurent.Calca.conſ. lxxvj.priùs eſt videndum,col.iij.verſ.quattò principaliter.Et Florentiæ,vt ſcribit D.Boërius in ſuis commentariis in conſuetudines Biturig.tit. *Des couſtumes concernans teſtamens.* §. vj. col.ij.autoritate Angel.con.lxxxj.domina Maria,& conſ. ſeq.incip. huic parti inhæreo, vbi tamen nihil dicit de huiuſmodi ſtatuto,ſed alio quopiam, quod nõ admodum huc pertinet. Et Mutinæ,apud Barb.in d.c.in præſentia,vbi ſuprà,de probar.& Lud. Gozad. con. xciij.in cauſa Mutinenſi,col.ij. verſ. quartò cùm in ciuitate.

Bononiæ. *Imola.* *Senis.* *Cremona.* *Crema.* *Florentiæ.* *Mutina.*

6 ¶ Atque etiam Placentiæ,vt patet ex con. Signo. clxxxviij.caſus continens.& Iaſ.con.cxlvij. præſens conſultatio,in caſu illius con.& iterum col.vj.verſ.condeſcendo ad ſecundam,li. ij. Et Vincentiæ,vt ſcriptum reliquit Alouiſius Lucius inter con.Bald.con.ccccxxxvj. quidam creditor,lib.iij.& Reph.Fulgo.con.cxciiij.proponitur quòd domina Antonia,col.ij.ver.igitur & domina Sophia,& ſæpe alias in eo.con.& Raph.Co.cõ.clxxiij.Galuanus,col.j. Et Veronæ,ex ſcriptis Caroli Ruini con.xviij.primò & principaliter,col.pe.ver.& prædicta.li.j.Et Paduæ,apud Phil.Dec.con.lxxxiij.excellentiſsimi doctores col.ij.verſ.& vlterius circa hoc. Et Camerini,vt patet ex.Corneo in poſitione caſus,conſ.clxvj.circa primum lib.j. Et Felerini,ex Raph.Co.conſ.lxxxv.quamuis de iure, poſt prin. Et in tota penè Italia, vt atteſtatur Nicol.Bellonus conſ.xlij.communiter in Italia.in prin.

Placentiæ. *Vincentiæ.* *Verona.* *Padua.*

TERTIA DECLARATIO.

1 ¶ Vt non ſine magna quadam ratione id ſtatutum à populis fuiſſe videri debeat, arg.c. prudentiam,in prin.extrà de offi.deleg.& ibi concorda.veluti id prouerbium ſecutis, mortuus aperit oculos viuentis,quod à Baldo relatum eſt in l.vlt.in fi.C. communia de manumiſsio. Imò verò & ius ipſum commune, ſi credimus D. Boërio præſidi Burdegalenſi celeberrimo in ſuis in conſuetudines Biturigum commentariis , tit. *des couſtumes concernans teſtamens & dernieres voluntez.* §.vj.& Leonardo Aleſmio.in tract.ſubſtitutionum,in tit. de vulg. ſubſtit. col.ij.innitentibus vtrinq; autoritate l.cùm miles.ff.ex quib.cauſ.maior.vbi poſſeſsio defuncti quaſi coniunctim deſcendit ad hæredem , & plerunque nondum adita hæreditate completur,& aliis quibuſdam ſimilibus legibus.

Mortuus aperit oculos viuentis. *An hæc conſuetudo ſit iuris commnnis.*

2 ¶ Ego verò conſtanter affirmare auſim,huiuſmodi ſtatutum vel conſuetudinem eſſe iuri cõmuni aduerſam, quo poſſeſsio defuncti non tranſit in hæredem , priuſquam fuerit per eum naturaliter adprehenſa.id enim videre licet ex l.Pomponius.§.quæſitum.& l.cùm hæredes, & ibi Bar.& l.qui vniuerſas.§.quod per colonum,& ibi Bar.ff.de acq.poſſeſ.& l. ſi homo. ff. de vſucap.& l.ij.§.apparet.ff. de crimine expil. hæred. vbi & id probatur procedere , etiam poſtquam hęres adierit hæreditatem,vt propter ea nec tum poſsideat. & l.j.§. Scæuola. ff. ſi quis teſta.liber eſſe iuſſus fuer.& l.ſi ſorori,& ibi Bal.& alij,C.de iure delibet.& §.j.in auth. de iureiu.à morien.præſtito,vt hinc intelligas id procedere de iure.ff.& C.& auth.

De eadem re. *Poſſeſſio defũcti nõ tranſit ad hæredẽ ante adprehenſionem.* *Etiam adita hæreditate.*

3 ¶ Et apertiſsimè volunt doctores vtriuſque cenſuræ,vltra eos quos iam ſuprà citauimus,ſcilicet Collecta.in c.cum ſit Romana,paulò ante fi.de appella.vbi dicit quòd licèt hæres ipſo iure habeat proprietatem,eſt tamen mittendus in poſſeſsionẽ,per l.ij.C.de edic.diui Adriani toll.quod eſt,inquit,contra conſuetudinem Franciæ,de quo nos ſuprà ex eodem diximus.& Cy.in l.ea lege,col.j.C.de condict.ob cauſ.vbi & id dicit eſſe contra conſuetudinem Gallię Bar.Bal.& alij in d.l.cùm miles.ff.ex quib.cau.maior.Bal.in l.vlt. col.ij. verſ. iuxta prædicta quæro C.de ſacroſ.eccl.vbi etiam id dicit procedere in eccleſia hærede inſtituta. & in rub. ff.de rei vend.in priori lect.vbi dicit quòd poſſeſsio hæredis eſt noua poſſeſsio, quia poſſeſſio defuncti morte finitur,per d.§.Scæuola.& expreſsim ipſe Bal.in l.de eo. §.hæres , qui eſt vlt.ff.ad exhib.& con.cxlj.præmiſsis verbis,col.iij.verſ.tertiò eſt præmittendum, lib.j.vbi ex hoc dicit ſing.de apicibus iuris diſputari debere,cùm quis hoc ſtatuto nititur,& cõ.cccxxx.

De eadem re. *Hæres mittẽdus in poſſeſſionem.* *Idque etiam in eccleſia hærede.* *Hæredis poſſeſſio, noua eſt poſſeſſio.*

Apices iuris ſunt, de hac conſuetudine diſputare. Id ſtatutum debet intelligi ſtrictè & propriè.

ſtatuto cauetur quòd conductor,col.j.in iij.dubio,verſ.in contrarium videtur, eod. lib.j.vbi item ex hoc dicit id ſtatutum debere intelligi ſtrictè ac propriè,& conſ.cccxxxvij. in primis videndum eſt,col.iij.verſ.in contrarium eſt veritas,eo.li.j.& con. ccclv. præmittendum eſt ad euidentiam,col.j.eo.li.j.& con.ccccxxxvj.quidam creditur,col.iij.verſ.allegationes ſuprà factæ,li.iij.& con.xx.ſuper primo puncto,col.ij.ver.ex illa autem poſſeſsione,lib.v.Io.Fa. in §.ſui autem,Inſtit.de hære.qualit.& differ.Pau.Caſt.in l.ſeruũ.C.de rei vendi.& con.lxxviij. videtur dicendum dictum actorem,lib.ij.& conſ.clij.viſo puncto & dubio,col.ij.verſ.ad ſecundum quæſitum,eod.lib.ij.& conſ.ccxxiiij.in cauſa appellationis,col.ij.verſ.item poſito, eo.li.ij.& conſ.cclxj.viſis & ponderatis,col.ij.ver.non obſtat quod dicitur,eo.li.ij.Imo.conſ. xvj.viſo caſu tranſmiſſo,vbi etiam ex hoc dicit,hoc ſtatutum eſſe reſtringendum.Alex.in d.l. cùm hæredes,in prin.col.j.& ibi quoq; Claudius Aquen.in prin.vbi etiam notant ex eo tex. hæc ſtatuta eſſe correctoria iuris communis,& propterea ſtrictè interpretanda eſſe.& idem Alex.conſ.xxxvij.in cauſa mota per Angelum,col.iij.verſ.item præterea & fortiùs,& iterum verſ.ſaltem in caſu noſtro,lib.j.& conſ.lxxxij.perſpectis his,col.iij.verſ.& hoc ſaltem procedit,lib.ij.vbi ex hoc negat ſtatutum eſſe extendendum.& con. ſequen. viſa facti narratione, col.ij.verſ.ergo ſtatutum contra ius commune,iunctis præcedentibus. Corn. con.xviij. viſa petitione,col.iij.ver.nec illam ex iniuſta cauſa,lib.j.Iaſ.con.cxlvij.præſens conſult.col.j.ver. item vltra prædicta,li.ij.& con.clij.vera & iuridica,col.j.& ij li.iiij. vbi etiam dicit id ſtatutũ eſſe iuris correctoriũ,ideoq; non eſſe extendendum.& Phil.Dec.in l.vlt.col.ij.ver.præmittẽdum eſt,& ibi etiã Fran.Cur.iunior col.v.verſ.ij.notate.C.de edic.diui Adria.tol. & Steph. Bertrand.con.lxxxj.nu.iij.& iiij.lib.ij.vbi item dicit eſſe contra ius commune.

Nec eſt extẽdendum.

4 ¶ Nec huic ſententiæ obſtat d.l.cùm miles.ff.ex quib.cauſ.maior.qua potiſsimum innitũtur, qui aliam opinionem ſecuti ſunt.Ea enim intelligitur,imò verò expreſsè loquitur vt quo ad vſucapionem implendam continuetur poſſeſsio hæredis,cum poſſeſsione defuncti, l. nunquam in poſſeſsionibus.§.vacuum,& iterum l.ceptam. ff.de vſucap. licet hæreditas iacens non poſsideat.l.j.§.Scæuola.ff.ſi quis teſta.li.eſſe iuſſus fuer. ſed eo reſpectu fingitur habere qualemqualem poſſeſsionem,l.gerit,& ibi Ro.qui eam dicit ſingularem.ff.de acquir.hæred. Iaſon in l.eius qui,col.j.in ii.no.ff.ſi cert.pet.Et ita illam l.cùm miles,intelligunt gl.Bar. Bal. & Albe ibi.Bart.& cæteri in d.l.cùm hæredes.ff.de acq.poſſeſ.& maxima pars eorum, quos in præcedenti verſ.citauimus.

De eadem re. Poſſeſsio hæredis continuatur cũ poſſeſſione defuncti quò ad vſucapionem.

5 ¶ Scioque nonnullos eſſe,qui dicunt aliud eſſe in ſuis hæredibus. aliud in cæteris:vt ſcilicet in illis tranſeat poſſeſsio ipſo iure,iuxta d.l.cùm miles,per text.in l.in ſuis. ff. de libe.& poſt. vbi glo.in verbo,quodammodo,videtur eſſe huius opininnis. atque etiam glo. in d. §. ſui , in verbo,exiſtimantur,Inſtit.de hæred.qualita.& differen. & in d.leg.cùm hæredes,in prin. in verbo,non pertinet,in j.ſolutio.quam dat ad d.l.cùm miles:nec tamen in ea perſtat omnino, ſed addit,vel ſoluo,vt ibi,ſcilicet in d l.cùm miles:quo in loco,in verbo,quaſi cõiunctim,dicit primùm,nonnullos diſtinguere inter ſuos hæredes & extraneos,arg.d.§.ſui autem , & §. extranei,Inſtit.de hæred.qualit.& different.Mox ſubiungit, alios dicere , eam l. cùm miles, intelligi,vt continuetur poſſeſsio,cum fuerit apprehenſa,ideo ibi dici,quaſi coniunctim. tãdem ſubdit dicendum,quòd d.l.cùm miles,loquitur quò ad vſucapionem complendam, vt ſuprà ex ea diximus.

Quid in ſuis hæredibus.

6 ¶ Nam & vbique cæteri omnes nullam, quantum ad id de quo tractamus, differentiam faciunt inter ſuos & extraneos,cùm dicũt,& in illos quoq; poſſeſsionem ipſo iure minimè trãſire,videlicet gl.Bar.Bal.Alber.& quotquot ſcripſerunt in d.l.cùm miles,& in d.l.cùm hæredes,& in d.l.in ſuis,contra gl.ibi.ff.de libe.& poſth. Alberic.in l.vlt.col.vj. verſi quæritur an beneficium huius legis.C.de edic.di. Adr.tol.& ibi quoq; Bald.col.j.verſ.item ex hoc quòd hæreditas,vbi dicit,quòd ſuitas,ſiue exiſtentia hæredis,facit ſuum hæredem,ſed non poſſeſſorem,per d.l.ſi homo,de vſucap.atque etiam Sali.ibi,col.j.verſ.item ex hoc,& ipſe Alb.in l. ſepulchra,ad fi.ff.de ſepul.viola.Io.Fab.in.d.§.ſui autem,inſti.de hære.qual. & diſ. ipſe Bal. in auth.ingreſsi,col.ij.ver.quæro quare aliud.C.de ſacroſan.eccl.& in l.j. ad fi. C. de appell. & in auth.defuncto.C.ad ſenatuſc.Tertu.& in l.vl.col.ij. verſ.item ex hoc quòd hæreditas, C.de edictn diui Adria.tollen.& in c.j.tit.de controuer.inter maſcul.& fœmin. & con. xiij. ſuper eo quæritur,ante fi.li.j.& con.cccxlv.ille qui iuſta ratione,li.iiij.& con.xx.ſuper primo puncto,col.ij.ver.ex illa autem,li.v.Pet.Anch.con.xcij.tria in fauorem,col.ij. verſ. ſed præſuppoſito.Imo.con.xvj.viſo caſu tranſmiſſo,col.j.Rom.in l. hæres in omne , poſt prin. ff. de acqui.poſſ.Marti.Laudẽ.in c.j.col.j.ad fin.tit.quib.mod.feud.conſti.poteſt.Alex.con.xxxvij in cauſa mota inter Angelum,col.iij.ver.ſaltem in caſu noſtro,lib.j.Franc. Are.in l. ſi ſorori, poſt prin.& ibi etiam Iac.à S.Geor.in j.no.C.de iure delibe.Latè Barb. in d.c. in præſentia, char.antepe.nu.122.de probatio,& con.xvij.clementiſsimum deum,col.pe.verſ.& ſi quiſpiã dixerit,li.iiij.Firmian.in tractat.de epiſcopo , li.iij.parte j. quæſt.lvj. Guid.Pap.in ſtatuto, ſi quis per literas,in verbo,clandeſtine,quæ eſt gl.vlt.char. pe.verſ. ſed an filius hæres. Steph. Bertrand.con.ccxlvij.duobus paulò ante fi.lib.j.& con.lxxxj.non nego,num.3.& iiij.lib.ij.&

De eadem re. Suitas non facit poſſeſſorẽ.

conſi

conſ.clxij.igitur,nu.ij.eo.lib.ij.& conſ.üj.inſpecto,in iij.dubio,lib.iij. Bened.in rep.c. Raynucius,in verbo,mortuo itaque teſtatore,l.ij.nu.66.& ſequen.de teſta.Matth.Affli.in c.ſciẽdum,col.v.verſ.ſed aduerte quia in quantum,tit.de feud.cognitio.& deciſio.Neapol.clxvij. Gabriel,col.j.D.Igneus in rep.auth.ex cauſa,col.vij.ver.ex his ſequitur,& iterum col.xxxvj. ver.unum tamen ego dico.C.de lib.præterit.& Pyrrh.Angle.in conſuetud.Aurel.tit.*Des teſtamens*,ca.vj. & Paul.Pariſ. conſ.j.viſa facti narratione,col.xxv.nu.160.lib.j.Ioan.de Amic. conſ.lxj.in cauſa & lite agitata,col.j.

7 ¶Et hæc ſententia his quoq; rationibus fulcitur à Barb.in d.con.xvij.li.iiij.maxima ex parte adducti.Primum enim,beneficiũ d.l.vlt.C.de edict.diui Adria. tollend. competit tam ſuis, quàm extraneis hęredibus,vtpote quòd loquatur ſimpliciter de hęredibus,nec ad extraneos ſe reſtringit.dictum autem remedium eſt adipiſcendæ quo opus non eſt ei qui iam in poſſeſſione eſt.Sed quantum ad hanc rationem,vide quid dicemus in alio loco.

De eadem re. l.vltim. C.de edic.di. Adri. tol. compette & ſuis & extraneis hæredibus.

8 ¶Item tex.eſt in l.de eo,§.vlt. ff.ad exhiben. ſimpliciter etiam loquens de hærede, & ex eo Bal.vt ſuprà diximus no.poſſeſsionẽ defuncti non continuari in hæredem,niſi fuerit apprehenſa.Præterea beneficium Prætoris à iure ciuili approbatum,requirit immixtionem in ſuo hærede,§.ſed his permittit,Inſti.de hæred.qualit.& diff.& l.nã nec emancipatus. ff. de l.j.& quod no.in l.neceſſarius,ff.de acqui.hære.& in l.j. C.ſi vt ab hære.ſe abſtineat. quæ quidem immixtio non eſſet neceſſaria, ſi eſſet continuatio poſſeſsionis ipſo iure.

De eadem re.

9 ¶Denique ad acquirendam poſſeſsionem requiritur animus & corpus l.iij.ff.de acq. poſſeſ. & l.licèt,C.eod.ſed ipſius defuncti animus & voluntas ad hęredem non tranſmittitur,l.iiij. ff.de loca.& l.ſed ſi ita legatum.§.illi ſi volet.ff.de legat.j.& quod habetur in c.ſi gratioſè, de reſcrip.lib.vj. Ergo nec poſſeſsio.

Animus & corpus requiruntur ad acquirendũ poſſeſsionem.

10 ¶Illud autem quod diximus nec in filium quoque trãſire poſſeſsionem hæreditatis paternę, ita procedit, vt nec ipſe poſsit propria autoritate accipere poſſeſsionem ſuæ legitimæ, alio hærede inſtituto, nec ei competat remedium quoduis poſſeſſorium, ſed eam debet capere ex manu hæredis,vt expreſſe voluit Bar.in l.ij.col.j.ver.ex his puto quòd filius. C.quãdo & quib.quarta pars,li.x.& ſequitur Alex.con.cxxxiiij.attentis narratis in themate,poſt prin. li. iiij.& Bened.in repe.c.Raynucius,in verbo,mortuo itaq; teſtatore,le ij.nu.74.paulò ante fi. de teſta.quo loco tamen dicit aliud eſſe in regno Franciæ ob hanc noſtram conſuetudinem.

Filius nõ poteſt propria authoritate accipere poſſeſsionem legitimæ.

QVARTA DECLARATIO.

1 ¶Sed & illud ſcio,id quod diximus,poſſeſsionem defuncti non tranſire ipſo iure in hæredẽ, pleroſq; intelligere, in cæteris rebus,quàm in feudalibus: in his enim tranſire, per id quod ſing.voluit Bal.in l.cum antiquioribus,col.v.verſ.decimò ſic,licèt poſſeſsio ad ſuum hęredẽ non tranſmittatur per d.l.cùm miles,tamen in feudis ſecus,quia filius viuo patre intelligitur inueſtitus,ac etiam poſsidere,& continuatur in eum poſſeſsio ſine alia inueſtitura, vt no.in c.j.tit.de feud.cognitio.vbi gl.in §.vl.dicit quòd filij poſt mortem patris non acquirũt feudũ ſuccedendo patri,ſed iam in vita acquiſitum capere cum libera adminiſtratione. Quam gl. ad id quoque expendit,& commendat ipſe Bald.ibi,qui dicit tenendum menti pulchrũ illũ ac ſapidum loquendi modum,& ibi quoque Iac.Belui.Marti.Laud.Iac.Aluar.Cardi. Alex. & Bapti.Cacia.qui eam gl.dicit no.in repe.d.c.j.in vj.parte princ.in vl.diffe.tit.de feud.cognit.Barb.qui illam dicit valde ſingularẽ in repe.rub.C.qui admitti ad bono. poſſ. col.xiiij. verſ.ſecundò mihi videtur.& con.x.ſapienter ſcribitur primo regum,col.iij.ver.& ideo dicit gl.li.ij.& con.lxxüj.magnanimus ſcripſit Apoſtolus,col.iij.verſ.eiùſdem initij,li.iiij. & Iaſon in l.in ſuis,col.ij.verſ.quartò ſequitur illud.ff.de libe.& poſth. vbi id dicit no.

Quid autem in rebus feudalibus.

Filius viuo patre cenſetur inueſtitus

Filij poſt mortem patris feudum nõ acquirunt ſed capiunt.

2 ¶ Porrò illud dictum Bal.in d.l.cum antiquioribus,ad hoc ſcilicet, vt in feudis ipſo iure, & ſine alia inueſtitura,aut apprehenſione poſſeſsionis transferatur ipſa poſſeſsio,retulerunt & ſequuti ſunt Firmian.in trac.de epiſcopo,in prima parte lib.iij. quæſt.lvj. verſic. item niſi in feudis.Iaſon in l.quoties,col.viij.verſ.nota etiam perpetuò.C.de rei vendica.vbi dicit ſingu. & nondum fuiſſe ab alio ponderatum,& con.lxxxvij. conſultus in iure, col. ij. verſ. & circa iſtud,li.j.vbi etiã dicit ſingul.& con.clxxxij.in præſenti cõſultatione,col.vj.ver.ſeptimò notabiliter,lib.ij.& con.x.videretur prima conſideratione,col.iij.verſ.prædicta ſortius, lib. üj. vbi item dicit ſingul.Et idem ipſo Bal.non citato,voluerunt Mart.Laud.in trac. primogenituræ,col.x.verſ.difficilis articulus,ibi,quartò quia licet,& Card.Alex.in c.j.col.x. verſ.decimooctauo,tit.de feud.March. Sed & idem voluit dicitq; conſuetudine & ſtilo Franciæ obſeruari Guil.Brolhius qui ſtilum curiæ parlamenti tranſcripſit,tit.de feud.§.item de conſuetudine,cum §. ſeq.

De eadem re.

3 ¶ Sed attende lector amãtiſsime,ne forte decipiaris.nam ea gl.in d.c.j.de feud.cognitio.quã Bal.& cæteri pro huius opinionis autore citãt,nihil omnino loquitur de poſſeſsione,ſed ſimpliciter de feudi acquiſitione,tanquam ſcilicet id haud dubiè intelligat,dominiũ feudi ipſo iure quæri filio vaſſalli,quod quidem non concludit, & poſſeſsionem quoque eidem queri ipſo iure:neque enim ſi dominiũ quæritur ipſo iure,ac rectà tranſit in hęredem,vel etiam legatarium vt certè tranſit,continuò ſequitur poſſeſsionem in eos rectà tranſire, vt patet ex l.

De eadem re. Poſſeſsio non tranſit etiam ſi dominium tranſeat.

omnium C.de teſt.& l.vl.C.de edic.diui Adri.tollend.& l.cum hæredes, in prin. ff.de acq. poſſ.& latè ſuprà diximus.Nam & id generale eſt, in cæteris omnibus in quibus dominium tranſit ipſo iure,vt propterea non tranſeat poſſeſsio,gl.in l. cum duobus, §. idem reſpondit, ſocius ſi ceſſante,in verbo,dominium.ff.pro ſocio,& in l.vlt. in verbo,in rem,verſ.item nunquid poſſeſsio,& ibi Ioan.Fab.& alij.C.de ſacroſanct.eccle.Bar.& Ang.& Ro.in l.commiſſa.ff.de public.& vectigal.cum aliis multis concord. à me congeſtis in repe.l. ſi vnquam. in verbo,reuertatur,nu.388.incip.48.licèt aliàs dominium,& ſequen.C.de reuoc.donat.

De eadem re. *Qui tenet poſſeſsionem feudi non trã ſire in filium.*

4 ¶ Ideoque vt nec in feudis quoque tranſeat poſſeſsio in filium aut alium hæredem, ſed opus eſſe apprehenſione poſſeſsionis,non obſcurè tenuit Maſuet.tit.de feud.§.item ſucceſſor ſingularis,& §.ſeq.niſi,inquit,eſſet conſuetudo,qua mortuus ſaiſit viuum.& Ioan.Ray.in c.imperialem.§.præterea ſi quis infeudatus,tit.de prohib.feud.alienat.per Feder.Iaco.à S.Geor. nuncupatim Baldum in d.l.cum antiquioribus,reprehendens,in tractatu feudorũ,in verbo, ita quòd ipſi inueſtiti,col.vl.verſ.Item quæro,nunquid mortuo. & Iaſon ſibi contrarius in d. l.ſi forni,col ij.verſ.tertiò limita.C.de iure delib. vbi etiam Baldum vbi ſuprà reprehendit, dicitq; eum aliter dixiſſe,& fortè melius,in c.j.col. vlt. tit.an mutus vel imperfectus, cuius illic dictum recenſebo,verſi.ſeq.& D.Benedict.qui tamen diſtinguit,vt etiam dicam poſtea in repet.cap.Raynucius,in verbo,mortuo itaque teſtatore.le ij.nu.69.& ſeq.& Zaſius conſ. x.cùm quondam F.col.iiij.ver.nunc ad tertium dubium,cum multis ſeq.nam id latè tractat. & Fran.Curt.iunior,con.cviij.ſacratiſsimæ,& c.circa Controuerſiam,col.vj.num. 23. Matt. Afflic.in d.c.j.§.ſciendum,col.v.verſ.ſed quod dictum eſt, & multis ſequent.& iterum col. vlt.verſi.ſed an in filium,titu. de feud.cognitio.& Paul.Pariſ. conſ.j.viſa facti narratio.col. xxv.nu.160.& ſeq. lib.j.

De eadem re.

5 ¶ Et ſanè Bald.in d.c.j.col.vlt.tit.an mut.vel imperfect. de hac re ita loquitur, nempe quòd filius viuo patre poteſt dici feudatarius,quia eſt eadem perſona cũ patre, arg.l.ſi is qui duos ff.de liberat.leg. Igitur(inquit)filius per mortem patris nõ dicitur ſuccedere ſiue acquirere, ſed potiùs retinere,per d.§.ſui, Inſtit.de hære. quæ ab inte.def. & in d.l. in ſuis. ff. de lib. & poſthum. ex quibus apertè intelligis eum loqui ſecundum ius commune Romanorum, ex quo(vt ſuprà latè diximus,& probauimus)dominium defuncti rectà tranſire in hæredem,nõ etiam poſſeſsionem,nec in ſuum quoque.

De eadem re.

6 ¶ Idem autem Bal.de eadem re loquens in c.j.col.j.verſ.quæro ſi poſſeſsio,tit. de controuerſ. inter maſc.& fœmin. de benefic. ſcribit filium magis venire ad poſſeſsionem continuatiuè, quàm ad nouam poſſeſsionis adeptionem vel petitionem,vt no.in d.§.ſui, Inſti. de hær. quæ ab inteſt.deferun.cuius quidem.§.hæc verba ſunt,& ſtatim morte parentis quaſi continuatur dominium.& in d.l.cùm hæredes.ff.de acq.poſſeſ. vbi etiam ita ſcribitur, adita hæreditate omnia quidem iura ad hæredes tranſeunt.Et ſubdit Bal. non tamen quòd in ſubſtantia poſſeſsionis ſit noua poſſeſsio,ſed quia eſt eiuſdem qualitatis cum poſſeſsione paterna, non fingitur noua,vt in d.l.nihil.C.de vſuc.pro hære.Et tandem de hoc dicit eſſe tex. in d.l. cùm miles.ff.ex quib.cauſ.maior.Ex quibus etiam intelligis hæc omnia eum intelligere, ſecundũ ea quæ diximus ſuprà in prin.& ea iura quæ ipſe allegat,ex doctrina Bar.in l.non ſolùm, §.ſi liberationis verba,ff.de liberat.leg.cum ſimilib.

De eadem re. *Diſtinctio in hac re.*

7 ¶ Diximus autem ſuprà dominum Benedict.in d.repet.c.Raynucius,in verbo,mortuo itaq; teſtatore,le ij.nu.69.& ſequen.in hac re diſtinxiſſe, vt certè diſtinxit. neque enim id ſilentio præterire voluimus, vt ſcilicet in feudalibus non cenſeatur hæres ſaiſitus contra dominum feudi, nec in eius præiudicium,donec per eum fuerit inueſtitus.Et idem,inquit, in emphyteuta,ſecundum Bal.in c. ſi facta, tit.ſi de feudo fuerit controuerſia. Sed contra quemlibet alium extraneum,vt ipſe Benedict.ſubdit,filius & hæres vaſſalli,ex morte ipſius cẽſetur eſſe ſaiſitus,adeo vt ſi ante inueſtituram turbetur ab extraneo,aut ſpolietur,competit ei remediũ poſſeſſorium.Poſtea verò aliter diſtinguit,vt ſcilicet ſucceſſor particularis,vti eſt legatarius, vel etiam vniuerſalis ex teſtamento non ſit ſaiſitus.At ſi ſit vniuerſalis ab inteſtato,ſit ſaiſitus, etiam aduerſus dominum ex generali hac noſtra conſuetudine,quod nihil pertinet ad hũc locum,quo de iure communi loquimur.Et de hoc aliquid quoque dicemus infrà, in quinta declaratione iiij.partis,in fi.An autem ex hac conſuetudine ſucceſſor ex teſtamento ſit ſaiſitus,dicam poſtea in vij. declaratione ij.partis.

Alia diſtinctio.

QVINTA DECLARATIO.

Quid in eo qui ſuccedit nomine dignitatis.

1 ¶ Sed & ſecundo intelliges,quòd dictum eſt de iure communi,poſſeſsionem non tranſire in ſucceſſorem,vt procedat in eo qui ſuccedit nomine & iure hæreditario:non autem in eo qui ſuccedit nomine dignitatis.Nam poſſeſsio,quæ erat apud epiſcopum nomine eccleſię continuatur in eius ſucceſſorem ſine alia corporali apprehenſione,quia ea erat penes eccleſiam, quæ non mutatur nec variatur,licèt prælati mutentur.Ita enim voluit Inn.in c.cum ſuper,de cauſ.poſſeſsio.& proprietat.& in c.cùm in officiis,de teſt.Bart.in l.j.§.vlt. ad fi. & iterum in l.cùm hæredes,in prin.& ibi Alex.§.vlt.ff.de acqui.poſſeſsio.Pau.Ca.in l.ſi ſorori, poſt medium,ibi,& hoc in eoque. C.de iu.deliberan.Firmia.qui & alios quoque allegat,in trac. de epiſcopo,

epiſcopo,lib.iij.par.j.in lvj.q.Guid.Pap.deciſi.ccclv.verùm prælatus,vbi id dicit ſemper vidiſſe ſe obſeruari.& iterum deciſ.dcxxix.ſuprà alleg.& con.clxxxviij.in materia,in prin.Sed tu hîc vide Franc.Aret.in d.l.cùm hæredes,col.ij.verſ.extra gl.de acq.poſſeſ.& quæ diximus in tract.Conſtituti poſſeſſorij,parte iij.limitat. xvj.

SEXTA DECLARATIO.

1 ¶ Sed vt redeamus ad noſtram conſuetudinem,qua mortuus ſaiſit viuum,poſſet videri ea nõ eſſe valida,per id quod ſcribit Bal.in l.j.in prin.C.communia de leg.non poſſe legem vel ſtatutum transferre poſſeſsionem ſine aliquo actu corporeo, per no.in l. cum duobus. §.idem reſpondit.ff.pro ſocio,niſi(inquit)ſaltem interueniat quędam ficta traditio,vt in caſu.l.quod meo.ff.de acq.poſſeſ.quæ loquitur(vt omnes intelligunt)in conſtituto,& l.quiſquis.C.de donationib.loquentis in retentione vſufructus,& alus ſimilibus.Poteſt tamen,vt ſubdit,lex vel conſtitutio fingere traditam poſſeſsionem per quamcunque inueſtituram, & ſic per actum fictæ traditionis,vt in caſu.ca.ij.de conſuetud.

An valeat noſtra conſuetudo. *Conſuetudo an poſsit trãſferre poſſeſsionem ſine actu corporeo.*

2 ¶ Et id quoque videtur eſſe ex mente ipſius Baldi,in c.eccleſia veſtra,ad fi.de elec.& ante eũ Bar.in l.ſi is qui pro emptore,col.v.verſ.modo ad propoſitum,& ibi.Imo.col. v. ver.& ſic ex prædictis patet,ff.de vſucapio.vbi ipſe Bart.& alij poſt eum reddentes rationem cur poſſeſſio non recuperatur iure poſtliminij,ex l.deniq;.ff.ex quib.cauſ.maior.dicunt hoc ideo procedere,quòd poſſeſsio non quæritur,niſi per aliquem actum naturalem : quem quidem naturæ actum legis diſpoſitio inducere non poteſt, arg.l.ij. ff.de vſuc. ear. rer. quæ vſu conſumũt.Et ita à quibuſdam dicitur voluiſſe Petr. Anch.in d.c. de conſuetud. vbi tamen id non dicit,ſed aliud, quod nos alibi referemus.

Qui tenẽt nõ poſſe. *De eadem re.* *Poſſeſsio non recuperatur iure poſtliminij.* *Lex non poteſt inducere actũ naturæ.*

3 ¶ At ipſum voluit expreſſe.Io.Baptiſta Caſtel. in ſua diſputa. incipiente, magnificus & excellens, col.iij.verſ.tertiò etiam notabiliter. & Matthæus Afflic. deciſio. Neap.ccxxxix.alia conſuetudo,col.vlt.Et in hanc ſententiam inclinare videtur Alex.con.lxxxiij.viſa facti narratione,ſtatim poſt prin.lib.ſecundo. & Barb.in additio. Bald. in l.vlt.col.ij. C.de ſacroſan. eccleſ.& Fran.Are.in d.l.j.in prin.ff.de acqui. poſſeſsio.

Qui ſunt eiuſdem opinionis.

4 ¶ Et eam ſententiam adiuuat tex.quem nullus illorum in hoc citat,in l.qui vniuerſas, §.quod per colonum.ff.de acqui.poſſeſsio.vbi licèt animo poſsimus retinere poſſeſsionem, adipiſci tamen non poſſumus.Nam ſi id impoſsibilè eſt,id eſt,quod fieri non poteſt, ita enim noſtri vocant quod Græci ἀδύνατον appellant,quomodo id lex vel ſtatutum facere poteſt ? cùm non fingere quidem impoſsibilia poſsit.vt no.in l.Gallus,§.ſi eius.ff.de liber.& poſt. & in l.iij. ff. pro ſocio. & patet in l.qui ad certum,ff.loc.& in l.certè, in prin. ff.de precar.& no.Bar. qui & alia allegat in l.ſi is qui pro emptore,col.xij.verſ.ſequitur eius quod eſt,& ibi Imo.col.vij. verſ.item attende quia dicit hîc,Ro.col.vj.ver.quintò inquantũ circa examinationem,& latiſsimè Iaſ.col.xliij.ver.circa fictionem inductiuam,& multis ſeq.ff.de vſuc. cum concordãtib.ibi adductis.Quod autem huic opinioni obiicitur.c.ij.de conſuetud.quo pleriq; omnes nituntur, certè nihil obſtat, quoniam illic interuenit actus quiſpiam, per quem transfertur poſſeſsio,ſcilicet accipiendo modicum terræ,aut aliud quidpiam ibi deſcriptum.

Animo ſolo poſſeſſionem adipiſci non poſſumus. *Impoſsibile ἀδύνατον.* *Lex non fingit Impoſsibilia.*

5 ¶ Contrarium tamen,vt ſcilicet conſuetudo vel ſtatutum poſsit trãſferre poſſeſsionem ipſo iure,nullo actu,nec verbo quidem interueniente,voluit Imo.in d.c.ij.de cõſuet.Bart.loquẽs in caſu noſtræ conſuetudinis,in l.cùm vnus.§.vl.verſ.ex quo no.ff.de bo.autho.iudic.poſsiden.& præſupponit ipſe Bal.con.ccccliiij.quidam Ioannes,lib.j. & omnes quotquot de hoc ſtatuto locuti ſunt,à nobis in hoc opere citati. Et expreſsè & verbis velut conceptis, voluit idem Bal.loquens etiam in caſu noſtræ cõſuetudinis,& cum eo Alouiſius de Lucis,cõ.cccexxxvj.quidam creditor,col.ij.& ſeq.vbi ipſe Aloui.dicit ita conſuluiſſe Ray.Forliu.& Argẽtinum ipſius filium,atque etiam Richard.Saly.& rurſum idẽ Bal.in l.licèt, col.j. & ibi Ang. etiam col.j.C.de acq.poſſ.& ipſe Bal.in l.de quibus, col.x. verſ. viſo de cauſis, videamus de aliquibus.ff.de legib.vbi dicit,quòd conſuetudo habet vim precarij,vt transferat poſſeſsionem ipſo iure.& in l.vl.col.ij.verſ.vnum tamen non eſt omittendũ,C.de ſacroſanct.eccle.& in l.ea lege,col.iiij.ver.modò venio ad quæſtiones,poſt Cy.ibi,col.j.ver.& iſtud eſt in argumentum.C.de condictio.ob cau.& ipſe quoque Bal.in l.traditionibus,ante fi. C.de pact. & in l.j.col.ij.verſ.ſed alij dicunt,C.ſi plures vna ſententia,& in l.ſancimus.§.cùm autem,in fi. C.ad SC.Trebellia.vbi dicit,quòd autoritate conſuetudinis transfertur poſſeſsio ipſo iure, & in rub.extrà de conſuetud.col.iij.verſ.conſuetudo poteſt transferre,& in c.contingit, col. ij.verſ.& prædicta faciunt ad quæſtionem,de dolo & contumac.vbi dicit id ſtatutum de quo loquimur,eſſe æquum & validum,& in c.cum veniſſet,col.ij.verſ.item adde,poſſeſsio quædam eſt,de reſti.ſpolia.& in ſua margar.in verbo,conſuetudo,verſ.v.

De eadem re. *Qui dicunt hanc conſuetudinem valere.* *Conſuetudo habet vim precarii.*

6 ¶ Et prӕter ipſum,& eos quos cum eo ſuprà citauimus,voluerunt etiam Ange.in d.l.ſi is qui pro emptore,col.iij.verſ.ſed hoc non videtur verum,& ibi etiã Raph.Cum.col.v.verſ.aliud habens ſecundum eum,& Iaſon col.xxiij.ver.tertiò inquantũ ſubdo,& mult.ſeq.ff. de vſuca. Idem Ang.in d.l.qui vniuer.§.j.verſ.item quod à mari,& ibi Imo.ad fi.ibi,& adde ſecund.& Alex.qui eum.§.legit cum prin.l.col.ij.ver.ex hoc dicto colligit.ff.de acq.poſſ.ipſe Ang.in l.

Item alij.

j.ff.de diſtract.pign.& vt à nonnullis citatur,in l.ſi vacantia.C.de bo. vacant. lib. x. ſed non reperi in meo codice.Floria.in l.ſeruitutes prædiorum ruſticorum, col.iij.verſ. adde tamen quòd per ſolam.ff.de ſeruitut.Pet.Anc.in c.j.in ij.not.per illum tex.quem dicit ſingul.extrà de dol.& contuma.Ro.in d.l.j.in prin.col.vj.verſ.idem etiam intelligit, & ibi Alex. col. xvj. verſ.de iſta materia,Franciſ.Arc.col.iiij.verſ.& adde Bal.& Claud.Aquen.col.v. verſ.adduût etiam moderni,& Fran.Rip.col.x.verſ.vltra Bar.& ſeq.ff.de acqui. poſſeſ. Pau. Ca. loquens etiam in terminis noſtræ conſuetudinis,in d.l.hęres in omnibus.ff.de acqui. hære.& in l.ſi ſo rori,poſt mediû,& ibi quoq; Alex.Corne.Iac.à S.Georg.& Iaſ.C.de iure delibe.& ipſe Pau. in l.ſeruum.C.de rei vendicat.& con.lxxviij.videtur dicendum dictû actorem, col.j. ver.præterea potiro quod ex forma,li.ij.& con.clij.viſo puncto & dubio,col.pe.ver.ad ſecundû quęſitû,co.li.ij. Alex.in l.j.col.xv.ver.de iſta materia.& iterum in l.iij.in prin.col.iiij.ver.alius eſt caſus quãdo ex diſpoſitione.ff.de acq.poſſ.& in d.l.cùm hæredes,in prin.col.j.& ibi quoque Claud.Aquen.col.iię j.ver.itẽ non video.ff.eo.tit.& ipſe Ale.cõ.xxiiij.attentis his quæ in themate narrãtur,col.j.lib.iij.vbi loquitur de hoc noſtro ſtatuto,& dicit hanc eſſe cõmunẽ opinionem,& con.j.ponderatis his,col.ij.verſ.& ideo licèt lex,li.v.Phil.Fran.in c.vbi periculû.§ præterea.in iij.no.per illum tex.de elect.li.vj.Bai b.late in d.c.ij.col.vj.nu.33.& multis ſeq.de conſ.& in c.in præſentia,char.antepe.nu.133.de probati.& in c.per tuas,col.de donatio.& in repetitio.rub.de cau.poſſeſsio.& proprieta.char.xxij.ver. opportunè ſe offert modo quæſtio & cõ.lj.ſcripſit ſapiẽtiæ fons,col.xix.verſ.& ſi quiſpiã opponat,li.j.& con.lviij.ſapiẽter dixit Pſalmiſta,col.xij.ver.& adduco quod voluit,li.ij.Firmia.in trac.de epiſcop.li.iij.parte ij.col. vlt.verſ.itẽ etiam ex vi conſuetudinis.Corne.conſ.ccxvj.in cauſa vertẽte,col.j.lib.iij. Guid. Pap.deciſio.Delph.xxij.fuit inter nos,col.ij.& iterû deciſio.cccclij.in materia,col.ij.& ſing. cclxxxv.de confeſsione,ver.vlt.& iterum ſing.cccciiij.vtrùm vicini,verſ. conſuetudo. Soci. conſ.lxvij.eadem die,col.vlti. lib.iij.& conſ.lxxxvij.viſis inueſtitura, col. vlt.eo. lib.iij. Fran. Cur.ſenior.con.lxxj.ſuper controuerſia.col.iij.ver.ſeptimò probantur. Calcag.conſi.lxxvj. primò eſt videndum,col.iij.ver.nec obſtat quod dicitur.Iaſon in d.l.j.col.iij.ver.ſecũdò not. ex iſta.C.cõmunia de lega.& con.cxlvij.præſens cõſultatio,col.vj.ver.condeſcendo ad ſecũdã principalẽ quæſtionẽ,li.ij.vbi dicit huiuſmodi ſtatutum eſſe æquû & validû.& con.lxxxv quando habemus,col.j.li.iij.vbi idem dicit.Philip.Dec.con.cccclxvij.bene & cõſultè, col.j. & ij.in prin.Guilel.Bened.in reper.c.Raynucius,in verbo,mortuo itaq; teſtatore le ij.nu.72. & ſequen.verſ.non obſtat quòd continuatio,de teſt.Ant.Corſe.in tract.de poteſta. regia, q. xxv.Catel.Cot.in memor.incipien.decreto Mediolanenſi cautum eſt.Franc.Ripa, loquens de conſuetudine Franciæ,li.j.Reſponſor.c.j.defuncto nouiſsime Carolo,nu.80.Ant. Rube. in rep.l.non ſolùm.§.morte.nu.57.ff.de oper.no.nũcia.Matth.Afflı.in c.j.in prin.col.iiij.ver. ſed an ſicut princeps,tit.de controuer.inueſtit.& latè in deciſ.Neapo.ccxcix. rex Ferdinandus,& Arnol.Ferro.in comment.conſue.Burdegal.tit.de teſta.§. xxj. col.vl.Paul.Par. con.j. viſa facti narratione,col.xx.ver.ſi verò conſideramus,li.j.& con.xlj.optimum ius.col.ij. verſ. ſecundum deducitur,eodem lib.j.

Probatio huius opi.

Lex tranſfert poſſeſsionem pleniſsimam.

7 ¶ Et hæc poſterior ſentẽtia veriſsima eſt,& multis probatur.Nam primùm vt omittam d.c. ij.de conſuetud.cui ſuprà reſponſum eſt,lex id ipſum facere poteſt,vt poſſeſsio etiã pleniſsima,ipſo iure ſine actu naturali aut artificiali vel ficto transferatur & tranſeat in alium,vt vid́emus in caſu l.raptores,in verbo,pleniſsima poſſeſsio. C.de epiſc.& cler.vbi Bar. ita intelligit,& negat alibi reperiri,præterquam in eo caſu:vti etiam facit Ang.in d.l.j. circa mediû. ff.de diſtrac.pign.& Barb.in d.c.ij.col.vij.nu.xl.de conſuet.& in d.c.in præſentia,de probat. Licèt Raph.Fulgoſ.in d.l.raptores.in vij. nu.eam aliter intelligat.

De eadem re.

8 ¶ Sed & de ea re eſt alius caſus,& is quidem non obſcurus, in l. ſi adoptauero. ff. de precar. vbi qui precariò poſsidet,ſi ſe arrogandû præbuerit,bonorû poſſeſsio ipſius tranſit ipſo iure & ſine appræhenſione in arrogantem.Et ita illum tex.expendit Bal.in l.ſi paterfamilias, in prin.ff.de adop.in iij.lect.& Ang.in d.l.qui vniuerſas,§.item quòd à mari.ff.de acq. poſſ.

Poſſeſsio ingredientis monaſterium in ipſum trãſit.

9 ¶ Et illius quidem rex.arg.tradunt noſtrates poſſeſsionem bonorum ingredictis in monaſterium,ipſo iure tranſire in monaſteriû.Id enim voluerunt gl.in c.ſi qua mulier,in gl.j.ver.ſed nûquid monaſteriû,& ibi quoq; Archidiaco.xix.q.iij.Inn.in c.in præſentia,in verbo, minor annis,verſ.in hoc autem,& ibi quoq; Bal.col.ij.verſ.dicit Innoc.quòd bona,Anto.col.ix.ver. ſed dicit quòd eſt differẽtia,& Pan.col.antep.ver.ſed quæro quia ſuprà,& Barba.col.lxxviij verſ.quærit etiam Inno.qui eſt in nu.125.extra de probat.Spec.tit.de ſtatu monachorum. §.j. in lxj.quæſtio.Iacob.Are.alter Iacob.Rauen.Dy.Bar.Albet.Ang.& Franc. Are.in d.leg. qui vniuerſas.ff de acqui.poſſeſ.Cy.in auth.ſi qua mulier,in fi.& ibi Bar.col.pen.verſ.ex hoc ſequitur.C.de ſacroſanct.eccleſ.idem Bar.in l.cùm hæredes.§.vlti. & ibi etiam Ro.ff. de acquirend poſſeſsio.& ipſe Bartol.in d.l.ſi adoptauero.ff. de precar. Bald.in auth.ingreſsi, col. ij.in iij.oppoſitio.& ibi etiam Salic.in tertia & quarta oppoſitio. C. de ſacroſanct. eccleſ. & ipſe Bal.in authen.niſi rogati,in fi.C.ad Se. Trebellia. Salicet. in l.vlt.col. vlti. verſic.quæro an poſſeſsio.C.eodem tit.Petr.Anchar.in cap.ij. col. verſi. ſed hic incidenter, de teſt. Pan.

conſi.

conſi.iiij.quidam Andreas,col.j.lib.j. Alex.in l.iij.in prin. col.iiij.verſi.vltra caſus enumeratos.ff.de acqu.poſſ.& conſi. lxxxviij. eximie domine,col. ij.verſi.non inſiſto an priuilegia,li. ij.& Matth. Afflict.deciſ. Neapo.ccxc.rex Ferdinandus, col.iiij.verſi.in contrariá partem.

Alij caſus.

10 ¶ Et eſt alius caſus in l.j.ff.pro ſocio,& alius item in c. vbi periculum.§.præterea,de electio. lib.vj.quem ad hoc no. Phil.Fran.ibi in iij.no. qui & ex eo no.ſtatutú,id poſſe facere,& alius quoq; annotatus ab ipſo Bar.in tractatu Tiberiadis,col.v.in verbo,acquiritur nobis,in prin. videlicèt cùm res accreſcit alluuione,quem ſequitur Bal.in rub.ff.de rer.diuiſio.col.vj.verſ. ſed an iſtæ acceſsiones. & Fran. Are.in l.iij. col.v. verſi.reperitur tamen caſus. ff.de acquir. poſſeſ. Vt hinc poſsis intelligere deceptum fuiſſe Alberi. cùm ſcripſit in l. quarundam. ff. de acquir. poſſeſ. nullum caſum reperiri in quo poſſeſsio quæratur ſine actu corporeo, aut aliquo quod pro actu corporeo reputetur.

Alluuione tranſit poſſeſsio ipſo iure.

De eadem re.

11 ¶ Sed quicquid ſit de iſtis caſibus, certum eſt poſſe legem id in vniuerſum facere, vt poſſeſsio ipſo iure & ſine actu nullo tranſeat, & conſequenter dominiú, ſi credimus ipſi Baldo, in l.traditionibus,col.vlt. C. de pact.& in rub.extrà de cauſa poſſeſ. & proprietat.col.iij.verſi. quarto,ſtatuto communis,& ſeq.& Ang.in l.licèt,col.j.C.de acqu.poſſ.& Carol. Rui.qui & alios citat,conſ. 50. ſuper eo de quo quæritur,col.ij.verſi. nec etiam potuit executor, lib.iiij. Ex quo & illud confeſtim ſequitur, & idem poſſe facere ſtatutum, & conſuetudinem,quæ ſunt portio iuris ciuilis.l.omnes populi.ff. de iuſtit.& iur.& l.de quibus.ff.de legib. Nam & quod poteſt ius ſcriptum, poteſt & non ſcriptum, l. ſed ea quæſtione,ff.eo. tit.

Qui tenent legem transferre poſſe poſſeſsionem ipſo iure.

Confirmatio huius opinionis.

12 ¶ Deniq; in hanc ſententiam trahitur c. primum de dolo & contuma. ex quo colligit Petr. Anchar.ibi,in ij.no. quòd iuris diſpoſitione is qui eſt in poſſeſsione, eam perdit per lapſum temporis:& ei acquiritur cui debet fieri traditio corporalis. Et iſte caſus,inquit,eſt ſatis ſingularis contra communes regulas, quæ nolunt quòd poſſeſsio ſine actu corporeo non quæratur. Atq; etiam c.contingit,eo. tit.vbi Bal.dicit per eum tex.in verbo,verus poſſeſsor,mirabile eſſe,quòd vera poſſeſsio quæritur ſine corpore, quod ideo eſt, vt dicit, quia canon fingit actum corporeum continuatú: aliàs eſſet impoſsibile,quòd ſubſtantia poſſeſsionis tráſferatur, per l. deniq;. ff. ex quibus cau. maior. trahitq; id ad noſtrum hoc ſtatutum. Sed & Card.Flor.ibi in ij. no.ad id expendit eum tex.quem & ipſe mirabilem dicit.

Reſponſio ad contraria.

13 ¶ Nec huic ſententiæ obſtat dicta l. qui vniuerſas. §. quod per colonum.ff.de acqu.poſſ.quá nos ſuprà citauimus pro opinione eorum,qui tenent hoc ſtatutum non valere: fateor enim quempiá priuatú non poſſe facere,vt poſſeſsio transferatur ipſo iure ſolo animo,& ſine actu vero aut ficto à iure introducto,ſecundum eam legem,ſed ea lex non dicit id non poſſe fieri per legem vel ſtatutum,cùm contrariú in multis caſibus reperiatur, vt diximus ſuprà,in vj. præcedentibus nu.& ita eum nodum diſſoluit Fr.Aret.in d.§. quod per colonum.

Concordia vtriuſq; opinionis.

14 ¶ Non prætermittendum tamen,quod idem Fr.Aret. vtramq; illam opinionem concordare volens,in d.l.j.in prin.col.ix. verſi. ſed remanet dubium. ff. de acquir.poſ.ita diſtinguit. An ſtatutum ſimpliciter dicat,quòd poſſeſsio intelligatur tráſlata in hæredem ipſo iure, & certè huiuſmodi ſtatutum poſſet tolerari, & valet, quia per hæc verba non excluditur,quin videatur transferri poſſeſsio per actum fictum, id eſt per fictá apprehenſionem ſiue traditioné,quam ſtatutú ita,vt diximus,diſponendo videtur inducere. Si auté ſtatutum expreſsè diſponeret quòd transferatur vel acquiratur poſſeſsio, nullo actu vèro aut ficto interueniéte, tunc non valet iſtud ſtatutú,quia acquiſitio poſſeſsionis eſt de iure gentium:ex quo inductú eſt, vt ipſa acquiſitio fiat per actum naturalem, per d.l.j.& l.iij.in prin.ff. de acq.poſſeſ.& l. ea quæ ciuiliter.ff.de acq.rer.dom.vbi eſt optimus tex. Sed contra ius gentiú nó poteſt princeps ſine cauſa diſponere,vt plenè per Bart.in l.j.in prin.ff.de conſti.prin. & in l.omnes populi,in iij.q.ff.de iuſti.& iure.Ergo id minùs poteſt ſtatutum facere atq; etiá minùs conſuetudo:quæ dicitur irrationabilis & non valet, ſi diſponit aliquid cótrà ſubſtantiam actus,per c.ij.de conſuetudi.lib.vj.Nec video,inquit Are. quòd poſsit ſubeſſe cauſa hoc diſponendo, cùm lex fingendo apprehenſionem eſſe factam, hoc idem poſsit inducere. Tandemq; reſpondet ad dictá l.raptores. C.de epiſ. & cleri.& alia iura,quæ in contrarium adducuntur, vt ibi per eum. Et idem videtur voluiſſe,dum ſe illuc remittit,in d.l.qui vniuerſas.§.j.in fin. & iterum in §.quod per colonum,in ij.not.ff.de acqui.poſſ.& eum ſequitur Chaſſen. in cóment.conſuet.Burg.tit. *Des ſucceſsions.* §.j.glo.j. col.ij.

Princeps cótra ius gentiú ſine cauſa non poteſt diſponere.

Contra eam concordiam.

15 ¶ Sed (quod pace tanti viri dixerim) videtur per hanc diſtinctioné, non tam rebus legem imponere,quàm verbis:ideoq; & eam nuncupatim reprobat Claud. Aquen.in d.l.j.col.v. ver. & notanda ſunt.ff.de acq. poſſeſ.nam licèt,inquit,poſſeſsio ſit iuris gentium, tamen non eſt inconueniens,quod modus acquirendæ & retinédæ poſſeſsionis ſit de iure ciuili. quod hinc patet,quod etiam de iure gentium eſt,vt dominia nó quęrantur ſine poſſeſsione,vt no. in ea l.j.& tamen multi ſunt caſus de iure ciuili in quibus quæritur dominiú ſine poſſeſsione vel traditione,vt in l.vlt.C.de ſacroſa.eccl.& aliis congeſtis à gl.& doctoribus,in l. traditionib. C.de pact. vt ſi lex non poſſet hoc modo fingere, nec etiam id poſſet verè diſponere, arg.c. cùm quid vna via,de re.iu.lib.vj. Ideo teneas intrepidè hoc ſtatutum valere.

SEPTIMA DECLARATIO.

Poſſeſsio huiuſmodi conſuetudinis dicitur artificialis.

Et datiua.

1 ¶Vocatur autem à noſtris huiuſmodi poſſeſsio ipſo iure, vi legis aut ſtatuti, aut conſuetudinis quæſita hæredi, aut etiam alteri ſine apprehenſione, aut alio actu ficto multis modis. Primò quidẽ artificialis, nõ naturalis, vt dicit Bal. in d. ru. de cau. poſſeſsio. & proprieta. col. iij. ver. quæro ſtatuto communis, quia, vt ſubiungit, nõ conſiſtit in ſenſu corporeo, nec in organis corporeis: ſed ea (vt illi addere potes) inducitur mero legis, ſtatuti, vel conſuetudinis artificio. Ideoq́; (vt ille quoq; ibi dicit) eſt datiua poſſeſsio, creata à lege abſq; præſentia corporali. Nam & hanc datiuam alibi quoq; appellat idem Bal. ſcilicet in c. cùm veniſſet, col. ij. verſi. item adde. poſſeſsio quædam, extrà de reſti. ſpol. dum dicit quod eſt quædam poſſeſsio datiua, vt quando ſtatutum id diſponit, vt fiat quis poſſeſſor habitu, ſine aliquo actu corporeo, vel quaſi: alia natiua, quæ ab actu corporeo proficiſcitur: alia media inter hæc, vt præcaria. Et ipſum Baldum in illis duabus appellationibus artificialis & datiuæ, expreſsè ſequuntur multi ex his, quos tibi in ſequentib. verſi. adducemus.

Et ciuilis.

2 ¶Sed & hæc poſſeſsio ciuilis dicitur, ſecundum Bar. in l. j. ff. de acqu. poſſeſsio. & Ang. in l. licèt. C. eo. tit. & Petr. Anc. in cap. ij. col. j. verſi. & aduerte quia iſta poſſeſsio. de conſuetud. & ibi etiam Barb. col. viij. verſi. capio nunc aliud, vbi de hoc dicit eſſe gl. ſing. in d. c. raptores, in verbo, plenam poſſeſsionem, C. de epiſ. & cleri. & omnes vbique: nemo enim vnus huic appellationi repugnat.

Et ciuiliſsima.

3 ¶Imo & ciuiliſsima vocatur. Bal. in l. vlt. col. ij. verſ. vnum tamen non omittendum. C. de ſacroſan. eccleſ. & in rub. tit. de content. inter me & dom. de portio. feud. in prin. dum ſcribit, quòd eſt quædam poſſeſsio ciuiliſsima, vt dicit ſe dixiſſe in d. l. vlt. de ſacroſ. eccl. Ang. qui & ipſum Bal. ad hoc nuncupatim citat, & ſequitur, in l. j. poſt medium. ff. de diſtractio. pigno. Ro. in d. l. j. in prin. col. vj. verſi. & quod ſit dare, & ibi etiam Alex. col. xv. verſi. de iſta materia. & iterum paulo pòſt, verſi. cum deciſione, & Fran. Aret. col. ix. verſi. ſed quæritur contra ipſum, & Iaſ. in j. lect. col. antep. & iterum in ij. lectur. col. xvj. verſi. adde etiam quòd eſt dare, Claud. Aquen. col. v. verſi. & notanda ſunt. & Fran. Ripa col. x. verſi. vltra Bart. ff. de acq. poſſeſ. qui dicunt præſertim Rom. Fra. Aret. & recentiores, quòd hoc nomen non reperitur in iure expreſſum, ſed eſt nomen magiſtrale, nec conſtituit nouam ſpeciem poſſeſsionis ciuilis, nec facit differentiam eſſentialem inter hanc poſſeſsionem, & aliam ciuilem, ſed ſignificat ſolùm differentiam in modo acquirendi, quia iſta poſſeſsio acquiritur ſine actu apprehenſionis vero aut ficto. & idem Alex. conſi. xxiiij. attentis his quæ in themate, col. j. verſi. & appellant, lib. iij. Calca. conſi. lxvij. viſis omnibus, col. vij. verſi. ſed omiſsis aliis. Nicho. Pedrochus, in ſubſcriptione illius conſi. Marti. Laud. in c. j. col. j. tit. quid ſit inueſtitura. Barba. in c. ij. col. vj. nu. xxxvj. & iterum col. viij. nu. xliiij. de conſuetud. & in c. per tuas, col. vlt. de donat. Firmia. in tract. de epiſcopo, parte j. lib. iij. quæſtio. lvj. eademq́; penul. in fi. Phil. Fra. in d. c. vbi periculum. §. vlt. in iij. no. de electio. lib. vj. Guid. Pap. deciſio. Delphina. xxj. fuit inter nos, col. ij. verſi. & vocatur ciuiliſsima. & ſing. cccciiij. vtrum vicini, verſi. conſuetudo. Iac. à S. Georg. in l. ſi ſorori, ver. addo etiam vobis, C. de iure deliber. Iaſ. conſi. xxj. quatuor principales, col. vlt. verſi. motiuando, lib. iij. Matth. Affli. deciſio. Neapolit. ccxxxix. alia conſuetudo col. ij. verſi. item iſta conſuetudo eſt realis. Fra. Ripa. in d. rubri. de cauſa poſſeſs. & proprieta. col. vj. verſi. ciuiliſsima poſſeſsio & Viglius in §. j. Inſtit. de hæred. inſtit. & Fran. Cur. iunior in l. vlt. col. pen. verſi. quintò quæritur, C. de edict. diui Adria. tollen. Pau. Pariſi. conſil. j. viſa facti narratione, col. xxiiij. nu. 157. lib. j. & conſil. xlj. optimum ius. col. ij. verſi. ſecundum deducitur, eod. lib. j.

An autem rectè.

Quod fit ex conſuetudine fit ex iure ciuili.

4 ¶Verùm quantum ad hanc ciuiliſsimæ poſſeſsionis appellationem, idem Guid. pap. ſecum pugnans, in ſtatuto Delphinali incipiente, ſi quis per literas, in verbo, poſſeſsio, col. antepe. eam Baldi appellationem improbat quia (vt ipſe dicit) non ciuiliſsima dici debet ſed ciuilis. Illud enim quod fit per conſuetudinem, dicitur fieri de iure ciuili, vt dicit ipſe Bal. in c. imperialis, col. vj. verſi. porrò etiam locales, tit. de pace Conſtant. & ante eum Inno. in c. cùm veniſſent. in prin. de eo qui mitti. in poſſeſ. & probatur aperte in l. ius ciuile. ff. de iuſtit. & iure, vbi ius ciuile conſtat aut ex ſcripto, aut ex non ſcripto.

De iure dicitur fieri quod fit per conſuetudinem.

Imo & de iure communi.

5 ¶Imo vt id illi addas, id de iure ſimpliciter dicitur fieri, quod per conſuetudinem fit, gl. in procemio Clementinar. in verbo, iuris. & ibi Pano. & gl. quoq;, & idem Pan. in c. j. per text. ibi, in fi. extrà, vt lite penden. gl. in c. cùm in tua, in verbo, de iure, de conſue. lib. vj. Inno. in d. c. cum veniſſet. de eo qui mitti. in poſſeſs. & in ca. certificari, de ſepultur. Bar. in l. de quibus, col. iiij. verſi. quæro tamen nunquid conſuetudo, per tex. ibi, ff. de legib. Et quod plus eſt, dicitur fieri de iure communi, Bald. in l. j. §. quod obſeruari. C. de iuramen. calum. & in auth. ſed cùm teſtator, verſi. pone quòd hæres fecit inuentarium. C. ad le. falcid. & in l. conſtitutionis, ad fi. C. de bo. quæ liber. cum multis aliis concor.

Concluſio.

Guid. Papa.

6 ¶Ergo concludit Guid. Pap. vt ad illum redeamus, illam fictam poſſeſsionem, quæ transfertur per hanc conſuetudinem, debere dici tranſlatam de iure ciuili, ita vt ciuilis dici debeat, non ciuiliſsima, quicquid dixerit Bal. vbi ſuprà. Et idem propemodum voluit Barbæ. in d.

in d.c.in præſentia,col.lxxviij.nu. cxxv. ea quoq; ratione motus, quòd huiuſmodi poſſeſsio eſt ciuilis,vt voluit gl. quam dicit ſingu.& à nemine tamen vnquam allegatam in d.l.raptores.C.de epiſ.& cleci. quam & ex eo ſuprà citauimus.

7 ¶Ego verò dico Bald. iniuria reprehenſum qui cùm vocat eam poſſeſsionem ciuiliſsimam propterea non negat eſſe & dici ciuilem,imò magis eſſe huiuſmodi declarat. Nam quod ciuilius comparatiuè,& ciuiliſsimum ſuperlatiuè eſt,idem quoq; ciuile eſſe neceſſe eſt: vt eũ qui melior eſt,& optimus.bonum: peior & peſsimus,malum,& cætera id genus. Nam cõparatiuum & ſuperlatiuum in ſe haud dubiè comprehendit poſitiuum, vt Grammatici omnes vbiq; dicunt, & probatur apud nos in l.vbi autem,in prin. ff.de verbo. obligatio. per quam dicit Bald.in l.quæ ſortuitis,col.iij. verſi.& primo quæritur. C. de pignor.actio.quod omne comparatiuum importat exceſſum reſpectu poſitiui,vti etiam probat tex.in l.cùm filius.§.parer,& ibi Bart.ff.de lega.& l.vlt.ff.de cap.dimin.& §.j. Inſti.eo.& voluit idem Bart. in l.legat.inutiliter,in prin. ff.de leg.j. Phil.Dec conſi.DCXCV. viſa donatione, col.v. uu.iij.& Matt.Afflict.qui concord.adducit in proœmio conſtit.Siciliæ in xj. quæſtio.ex quibus intelligis id quod diximus,poſitiuum ineſſe in comparatiuo & ſuperlatiuo,vt non abſimiliter res quæ pluris eſt,ea vtiq; eſt. l. cùm furti. ff.de in litem iuran. & conſequenter in maiori ſumma minor ineſt.l.j.§.ſi ſtipulanti,ff.de verbor. oblig. cum ſimilib.

Contra eũ. Poſitiuum comprehenduntur in comparatiuo & ſuperlatiuo. Comparatiuũ importat exceſſum reſpectu poſitiui. Quod pluris eſt id vtiq; eſt. In maiori ſumma minor ineſt.

8 ¶A quib. nihil omnino abeſt quod ſcribit Cice.lib.epiſt.fam.ix ad Varronem. Ea ſunt miſera,quæ miſerrima. Nã vt ſcribit Hippocrates lib. περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς,id eſt,de antiqua medicina,dulci dulciſsimũ,amaro amariſsimũ, acido acidiſsimũ valentius. ἰσχυρότερον γὰρ τῷ μὲν γλυκέος τὸ γλυκύτατον, τῷ δὲ πικροῦ τὸ πικρότατον, τῷ δ' ὀξέος τὸ ὀξύτατον. Et hinc Vlpianus alibi nobilis dicitur,alibi nobiliſsimus,in l.ij.§. vlt.& l.diximus. ff.de excuſatio.tutor.ex quo not. Nicol.in d.§.vlt.quòd ſuperlatiuum, & poſitiuum in eodem ſubiecto concurrunt.

Miſera ſunt, quæ miſerrima. Dulci dulciſſimum valentius. Et amaro amariſsimum. Et acido acidiſsimum. Nobiliſsimus nobilis eſt.

9 ¶Et aliàs videmus quòd pleno plenius reperitur, & quòd ſuper hæc,pleniſsimũ, apud Accurſium in l. ait prætor.§.permittitur in verbo,imputandum.ff.de min.& Alex.conſil.50.in cauſa & lite,col.vlt.li.vij.Atq; etiã æquo æquius,vt ſcribit Bal. in rub.extrà de conſt.in prin. & cõſ.cccLxxij.cõtrariũ fuit cõſultũ,col.ij.li.v. per no.in l.j.in prin. ff.de iuſt.& iure. Et ſimiliter inquit fauorabili fauorabilius, & tamẽ vtrunq; æquũ eſt & fauorabile, vt omnes intelligũt.Et illud quoq;, vt æquo æquius ſit tradit Alber.in d. l.j.in prin.col.ij.verſi.ſed certè,de iuſtit.& iure,vbi ad hoc citat l.ſi ſeruus cõmunis.§.quod verò.ff.de furt.Et ſubdit bono eſſe melius,per l.obſeruare.§.proficiſci,& l.ne quicquã.ff.de offi.procõſ.& eſt tex. apertiſsimus in d.l.vbi autẽ,in prin.ff. de verb.obli. Et iuſto iuſtius, per l.exigendi.C.de procur.

10 ¶Quibus adde,certo eſſe certius in l.teſtamento. Bar.in prin.ff. de reſt.tut.& l.ait prætor §. ſi cum mulier.ff.quæ in frau.credito.& l.ſtipulatio iſta habere licere.§.ſicut. ff. de verb.obli. & apud Apuleium lib.ix. Aſini aurei.Et vero verius,apud Bald.in d.rub.de conſtit. in prin. & Martialis lib. vj. epi.xxx.

Vis dicam tibi veriora veris?

Et iterum lib.viij.epig.lxxv. in Gallicum quendam.

Dic verum mihi, Marce,dic, amabo,
Nihil eſt quod magis audiam libenter:
Sic & cùm recitas tuos libellos,
Et cauſam quoties agis clientis,
Oras Gallice,me rogasq; ſemper.
Durum eſt,me tibi. quod petis, negare.
Vero verius ergo quid ſit audi.
Verum Gallice non libenter audis.

Tullius autem lib.de partitione oratoria, Non enim,ait,ſimpliciter,quæritur quid honeſtũ ſit,quid vtile, quid equum, ſed etiam ex comparatione quid honeſtius,quid vtilius, quid æquius: atq; etiam quid honeſtiſsimum,quid vtiliſsimum.

Pleno plenius. Aequo æquius. Fauorabili fauorabilius. Bono melius. Iuſto iuſtius. Certo certius. Vero verius.

11 ¶Igitur Bal.vt ad principale noſtrum propoſitum redeamus,hanc poſſeſsionem ciuiliſsimã in gradu ſupremo,vocat,ea quam diximus ratione,quòd aliàs ciuilem poſſeſsionem alij vocant,& rectè quidem,quæ iuris ciuilis miniſterio ſiue artificio transfertur,ſiue alia ciuili apprehenſione,interueniente tamen aliquo actu ficto,aut alio,quod ipſum ius ciuile reali apprehenſioni quadam fictione comparat, videlicet conſtituto, de quo nos tractatum peculiarem fecimus, precario, retentione vſufructus, clauium traditione, & cæteris de quibus per noſtrates in l.iij.in prin. ff.de acquir. poſſeſ.& in cap.ij.de conſuet. Propterea hæc non immeritò ciuiliſsima vocanda eſt, quæ nullo etiam interueniente actu,vel alio æquipollente,ſed ſola legis vel ſtatuti aut cõſuetudinis diſpoſitione trãsfertur, vt in qua plus ius ipſum ciuile operetur quàm in cæteris. Et tantum iuris habet,vt de ea dici non debeat, quod plurimum iuris habet: ſed quòd omnino ius eſt,vt dicit ipſe Bald. de eadem loquens in l. j.col. ij.verſi. ſed alij dicunt, C. ſi plures vna ſententia condem. ſue.

Quare hæc noſtra ſuper cæteras ſit ciuiliſsima.

12 ¶Atq; ita in præcipuo principalique gradu ciuilitatis reſidet, vt in ſimili dicitur in d. l. vbi autem.

De eadem re.

Hæc poſſeſsio pluſquã ciuilis.

autem. de verbo. oblig. vbi ita ad verbum propemodum ſcribitur: Boni appellatio non eſt certæ rei ſignificatiua, cùm id quod bono melius eſt, & ipſum quoq; bonum eſt. At cũ optimum quis ſtipulatur, id ſtipulari intelligitur, cuius bonitas principalem gradum bonitatis habet, quæ res efficit vt ea appellatio certæ rei ſignificatiua ſit. Hæc ibi. Ideoq; idem Bald. alibi hanc poſſeſsionem pluſquam ciuilem appellat, ſcilicet conſi. cccxxv. dubitatur primò, col. ij. verſ. & per hunc modum, lib. j. vti & aliam idem Bald. in cap. cùm venerabilis, paulò ante fin. de conſuetud.

Poſſeſsio naturalis.
Et naturaliſsima.
Poſſeſsio pleniſsima.

13 ¶ Nã & aliàs in ſimili ipſe Bal. conſ. cccxxxviij. præmittendũ eſt ad euidẽtiã: in prin. li. v. ſcribit quòd eſt quædam poſſeſsio naturalis ſimpliciter, quædã naturaliſsima: naturalis, quæ fit cooperante legis diſpoſitione, vt illa quam habet vſufructuarius, etiam extra fundum & fundi conſpectum, vt not. in l. j. in princip. ff. de acquir. poſſeſsio. Naturaliſsima autem, quæ mero corpori & naturæ innititur ſine adiumento iuris. Nam & alibi quoque hæc poſſeſsio quæ mero iure & ſine aliquo actu corporeo transfertur, vocatur pleniſsima, in l. raptores, & ibi Bart. no. C. de epiſ. & cleri. ſed id alio ſpectat, vt alibi dicemus.

Stoicorũ ſententia nimium rigida.
Stoici ab aliorum opinionibus abhorrent.

14 ¶ Et hæc omnino veriſsima ſunt, niſi fortè quis ex Stoicorum ſchola, vellet pertinaciſsimè more eorum contendere, nec bono viro meliorem, nec temperante temperantiorem, nec forti fortiorem, nec ſapiente ſapientiorem poſſe fieri, vt ſcribitur apud Ciceronem in Parado. & Senecam epiſtola ad Lucilium. lxvij. quæ eſt j. lib. ix. quod nec cæteri philoſophi, nec nos admittimus. Satis autem conſtat ipſos Stoicos longè à cæterorum opinionib. adeoq; à cõmuni hominum ſenſu abhorruiſſe. Nã & hi omnia peccata (quod non longè ab illa ſententia diſtat) æqualia dicebant, vt videre licet apud eundẽ Tullium in eodem opere, & in oratione pro Lucio Murena, & Diogenem Laërtium in vita Zenonis Cittici.

OCTAVA DECLARATIO.

Hæredes poſſunt propria authoritate poſſeſsionem rerum hæreditariarum accipere.
Modò nõ ſit ab alio occupata.

1 ¶ Et per hæc finem fecerim huic noſtræ præfationi modò id vnum dixerim, quòd licet poſſeſsio defunctorum non continuetur ipſo iure in hæredes etiam ſuos, vt latè ſuprà diximus, tamen poſſunt propria authoritate eam accipere, modò non ſit ab alio priùs occupata. ad quod omnes vbique allegant, l. cùm hæredes. in prin. ff. de acqu. poſſeſſ. & voluit Inno. in c. cùm in officiis, col. ij. verſi. ſed reſponde nobis, & ibi Pet. Anch. col. iij. verſi. ſecundò principaliter quæro, Ant. col. ij. verſi. vltimò quæro quid ſi mortuo, & Imo. col. v. verſi. circa ſecundũ articulũ, de teſt. Cyn. in l. vlt. col. pen. ver. tertio loco principaliter, & ibi Bart. col. antep. verſi. item extra gl. quæro, Io. Fab. col. ij. verſi. ſed ſi vult, Bal. col. j. verſ. ſecundò præmitte, Iaſ. col. vj. verſi. an autem requiratur, Phil. Dec. col. ij. verſi. poteſt tamen hæres. C. de edict. di. Adr. tollen. Idem Bart. in l. ij. col. j. verſi. ſed contra hoc oppono. C. quando & quibus quarta pars, lib. x. & in l. ex facto, la ij. col. ij. verſi. quid ergo dicemus, & ibi quoq; Bal. col. etiam ij. verſi. iſta opinio non placet. ff. de hæred. inſtit. ipſe Bal. in l. ſi quis in ſun, col. j. verſ. iuxta hoc quæro pone. C. de inoffi. teſt. & conſi. cccclij. quia domina Catharina, in prin. lib. iiij. Ang. in l. ij. in prin. C. quo. bon. Imo. in c. Raynutius, col. xvj. verſi. item eſt aliud commodum, de teſt. Petr. Ferra. in tit. forma libelli quo petitur hæreditas ex teſtamento, in verbo, iniuſtè occupauit, in prin. Ang. Aret. in §. quadrupli, col. xiij. verſi. quæro an aliquis ſit citandus, Inſt. de actio. Pau. Pariſienſ. qui alios multos in id citat, conſi. liiij. in iſto iudicio, in prin. lib. iij. Matia. Soci. conſi. lxxij. quæritur in præſenti, col. ij. verſi. ſecundò præſuppono, lib. ij. De eo tamen quòd diximus, modò non ſit ab alio occupata, intellige ſecundum ea quæ dicemus infrà, in v. parte decla. iij. vbi id latè tractabimus.

SECVNDA PARS EORVM, QVAE concernunt perſonas hæredum, quæ conſtat xvij. declarationibus.

1 *Vt procedat hæc conſuetudo in hærede capaci, iuſto, & habili.*
2 *Vt procedat in vero & proprio hærede, non in ficto.*
3 *In hærede perpetuo temporali.*
4 *An procedat in hærede vniuerſali tantùm, an & in hærede certæ rei.*
5 *An in primo hærede tantùm, an & in hærede hæredis, aut alio ſecundo hærede.*
6 *An in hærede legitimato.*
7 *An in hærede teſtamentario.*
8 *An in filia quæ cùm eſſet excluſa vel ex ſtatuto vel per ſuam renunciationem, fuit à patre ad ſucceſsionem vocata.*
9 *An in ſubſtituto directo.*
10 *An in fideicommiſſario.*
11 *An in hærede cum beneficio inuentarij.*
12 *An in hærede ſimplici, qui illum ſummonet.*

13. *An*

13 *An in filio adoptino.*
14 *An in his qui non ſuccedunt iure ſanguinis aut teſtamenti, videlicet in viro & vxore, collegio, eccleſia, fiſco, monaſterio, & his ſimilibus, vbi etiam videbis quid in monacho harede.*
15 *An in eo harede, qui rupto teſtamento ſucceſsionem aſſequitur.*
16 *An in infante, furioſo harede, aut aliis, qui verè poſſeſſionem non poſſunt acquirere.*
17 *An in ignorante harede.*

Prima declaratio ſecundæ partis.

HIS igitur præfatis, iam deſcendendum eſt ad huius noſtræ conſuetudinis generalis declarationes concernentes perſonas hæredum. Et primò vt procedat in iuſto, capaci, & habili hærede, ſecundum Bald. in rub. de cau. poſſeſ. & proprietar. in fi. & ibi quoq; Barb. in repeti. ipſius Rub. char. xxij. ver. opportunè ſe offert nuoc quæſtio, Alex. conſi. lxxxij. perſpectis his quæ in thamate, col. ij. verſi. præterea dictum ſtatutum, lib. ij. quod conſ. repetitur. conſi. xl. lib. iij. & conſi. lj. lib. vj. & Barb. conſi. lxxxv. ſapienter dixit Pſalmiſta, col. antep. verſi. item iſta continuatio, lib. ij. Ioan Bapt. Caſtel. in ſua diſputatio. incipien. magnificus, col. uij. verſi. item iſta continuatio. Beoed. in repetit. c. Raynutius, in verbo mortuo itaque teſtatore, le ij. nu. 73. de teſta. à S. Georgio in l. ſi ſorori, poſt medium. C. de hæred. inſtitu. *Hæc conſuetudo obtinet in iuſto & capace harede.*

¶Et huius rei apertiſsima eſt ratio, quia legum & Statutorum beneficia capacibus ſcripta ſunt, non etiam odioſis & incapacibus. l. Lucius Titius Damam. ff. de leg. ij. Et omnis diſpoſitio quantumcunq; generalis recipit limitationem, vt noſtri loquuntur, de habili & idoneo. l. vt gradatim. ff. de muneri. & honorib. gl. in l. emancipati, & ibi Bar. ff. de adopt. & in l. j. C. de ſacroſ. eccle. & in l. j. C. vbi de ratio. agi oport. & in l. j. C. de fid. inſtrumentor. cum aliis multis concordant. adductis à Iaſone & aliis recentibus, in d. l. j. C. de ſacroſ. eccle. Alexan. Soci. & ipſe Iaſon, in l. ij. §. prætor ait. ff. qui ſatiſdare cogan. eodem, Alex. conſi. cxl. ſtatutũ loquens, col. ij. verſi. ergo ſequitur, lib. j. Barb. conſil. j. præclarè, col. v. verſi. & licet ſtatutum, lib. ij. & aliis à me relatis in tract. Retract. tit. j. §. j. glo. vij. in verbo, *ou autres choſes*, num. 26. incip. ſed hæc dicta. *Legum beneficia capacib. ſcripta ſunt. Generalis diſpoſitio de capaci intelligitur.*

¶Hincque bona pars noſtrarum conſuetudinum Franciæ, de hac re loquens, his propemodum verbis vtitur, *Le mort ſaiſit le vif ſon plus proche parẽt & heritier habile à luy ſucceder.* & inter alias Meldunenſis. c. xl. Senonenſis, ca. cv. Treceoſis, c. xc. Caluimontenſis. c. lxxvij. Victriacenſis, c. lxxj. Ambianenſis, cap. xxxv. Carnutenſis, ca. xciij. Aurelianenſis, c. ccxxx. Turonenſis, tit. *de ſucceſsions*, cap. ij. Cenomanenſis, cap. ccxxxvij. le ij. & cap. ccxcix. Andegauenſis, cap. cclxxij. Aruerninenſis, tit. *Des ſucceſsions*, cap. j. Borboniẽſis, c. ccxcix. Bleſenſis, ca. cxxxvj. Engoliſmenſis, cap. lxxxiiij. Rochellenſis, c. lvj. Burgundienſis, tit. *Des ſucceſsions* cap. j. Marchienſis, cap. ccxj. Muntargienſis, tit. *De donations teſtamentaires*, c. vj. Niuernenſis, tit. *De ſucceſsions*, cap. j. Auxerrenſis, eodem tit. cap. j. Heulitenſis, ca. cxlij. Claromontẽſis, ca. cxlj. Valeſienſis, cap. lxxvij. Bituricenſis, tit. *De ſucceſsions*, c. xxviij. Laodunenſis tit. *De ſucceſsions de fief*, cap. ij. Sanctouenſis, ca. cv. *Conſuetudinet in eam rẽ*

¶Hæc autem capacitas, ne id omittam, inſpicitur tẽpore mortis defuncti, de cuius ſucceſſione agitur. l. ſi alienum ſeruum. §. in extraneis, & ibi gl. & docto. ff. de hære. inſtit. & §. in extraneis, inſt. eo. tit. & l. j. verſ. vt autem hæc ff. vnde vir & vxor, & §. fin. inſt. de hæred. quali. & diff. cum ſimi. Et bene facit quod ſcripſit Bar. conſi. xxxj. quidam deceſſit inteſtatus, & Bal. in l. ſi plures, col. vj. verſi. iuxta prædicta formatur. C. de coodict. inſer. & in l. ſi mater. C. de iuis & legi. & Rom. conſi. cccclxij. vt deciſioné, in j. dubio. Et ita nuncupatim voluit in hoc noſtro caſu, Baptiſta Caſ. vbi ſuprà citauimus nu. huius declarat. j. & in alio pulchro caſu, cùm ex facto interrogaretur, reſpondit Fran. Cur. iunior conſ. vij. criſti, & c. videretur prima conſideratione, col. ij. verſi. quartò in fauorem, lib. j. quod tu. no. ad id quod dicemus infrà in ſexta declaratione huius ſecundæ partis, nu. viij. incip. & certè vt tandem. *Capacitas quo tempore inſpicitur. De eadem re.*

SECVNDA DECLARATIO.

¶Secundo declara, in vero & proprio hærede, non etiam in ficto ſecundum Bal. conſil. cxlj. præmiſsis verbis, col. iij. verſi. tertiò eſt præmittendum: lib. j. vbi dicit quòd iſtud ſtatutum loquens de hærede intelligitur de vero hærede exiſtente, & non abuſino, & prima tantùm facie, per l. ij. ff. quemadmodum teſtam. aperian. & l. Paulus. ff. de verb. ſigni. Et ſi dicatur, inquit, quòd dictum ſtatutum venit ad interpretationem iuris communis, ideoq; in iiſdem caſibus habet locum, in quibus & ius commune, per text. in §. vlt. in authent. de filiis ante iora. inſtrum. nat. Reſpondetur, quòd imò eſt contra ius commune, & eſt fictio contraria veritati, quæ de nulla poſſeſsione aliquam facit fictè: ideoq; non poteſt regulari ſecundum ipſum ius commune. *Hæc conſuetudo in vero & proprio harede, non in ficto.*

¶Hæc ille, cui adde, quantum ad hanc rationé, quòd aliàs ſtatuta iuris cõmunis derogatoria non recipiunt interpretationem ab ipſo iure communi, vt voluit idem Bald. in l. maximum vitium, colum. iiij. verſi. vlteriùs quæritur de tali. C. de lib. præteri. per l. j. §. hunc igitur. C. *Statuta aduerſantia in-*

de iuſt

ri communi, ab eo non recipiũt interpretationẽ.

de iuſtinia. Cod. conſit. & l. j. §. repetita. C. de emendan. Iuſtinia. Co. & alia quædam iura. & idem Bal. in c. cùm non liceat, col. ij. verſ. pone quod ſtatutu, de præſcriptio. argu. l. qui cum vno. §. qui poſt deſertionem. ff. de re milit. Pau. Caſt. in l. vlt. §. in computatione, & ibi etiam Phil. Cor. paulò ante fi. C. de iure delibe. üdem Pau. & Corn. in anth. quod ſine. C. de teſta. Soc. qui id dicit ſingulare in l. filiusfamilias, col. iiij. verſi. ij. in quantum, ff. de verb. oblig. licèt contrarium tenuerit Ro. vt id obiter dicam, in l. ſi quis priore. ff. ad SC. Trebe. & Alex. in d. §. in computatione, col. vlt. & Phil. conſ. ccccxlv. in caſu ad me tranſmiſſo, col. viij. verſ. non obſtat quòd illa conſtitutio.

De eadem re.

3 ¶ Sed quicquid ſit de ea ratione, idem tamen quod ſuprà, vt ſcilicet dictum ſtatutum intelligatur de vero hærede, non de ficto, voluit ipſe Bal. in d. rub. de cauſa poſſeſ. & proprietat. in fi. & conſi. clxxxj. caſus talis eſt, cauetur ſtatuto, col. ij. eod. lib. j. & conſ. cccxxx. ſtatuto cauetur quòd conductor, in tertio dubio, lib. j. & Alex. conſi. lxxxij. perſpectis his quæ in themate, col. ij. ver. præterea dictum ſtatutum, li. ij. repetito conſ. xl lib. iij. & con. lj. lib. vj. & Iac. à S. Georgio in l. ſi ſorori, nu. v. C. de iu. delib. & Carol. Cota, qui hoc commendat, in memoriali incipiente, decreto Mediolanenſi, col. ij. verſi. tertiò pro limitatione. & iterum memor. incipiente, ſtatuta quòd bannitus, paulò antè fi. & Claud. Aquen. in l. cùm hæredes, in prin. ante medium, verſi. prædictum tamen ſtatutum, ff. de acquirenda poſſeſsione.

Statutorum verba propriè & verè intelligenda.

4 ¶ Et id generale eſt, vt verba ſtatuti ſint propriè & verè interpretanda, non fictè aut impropriè. l. j. §. hæc verba, & ibi Doctores. ff. de nego. geſt. & l. prætor ait. ff. de ſuis & legit. & ca. in noſtra, de iniur. Bar. in l. ſi is qui pro emptore, in tertia quęſtione prin. vbi loquitur de fictione inductiua, paulò antè fi. ff. de vſucapionib. & in l. j. §. hoc interdictum. ff. de ciſterna, per tex. ibi cum glo. ff. de fonte, cum infinitis concord. Neq; enim frequentius quicquam reperies apud noſtros doctores. Præſertim verò, cum ſtatuta ſunt contra ius commune, cuiuſmodi eſt hoc noſtrum, vt latè diximus ſuprà in præfat. declar. iij. nu. ij.

Fictiones duæ non concurrunt.

5 ¶ Idq; maximè hoc in caſu: quia ſi aliter diceremus, hîc concurrerent duæ fictiones, ſcilicet quod ficta poſſeſsio tranſiret in fictum hæredem, contra l. j. & ibi glo. & doctor. C. de dotis promiſsio. & in l. cùm poſt. §. gener, ff. de iu. do. & l. ſi quis rem. §. j. ff. de pollicit. iuncta l. vlt. C. de ſacroſ. eccl. Bar. in l. ſi is qui pro emptore, col. pen. ff. de vſucapio. vbi tamen videbis, an id ſemper ſit verum, atq; etiam per Iaſ. ibi latè col. penul. verſi. circa principalem quæſtionẽ. Sed quicquid ſit de ea re, tamen illud adhuc dubiũ manet, an hæc poſſeſsio quæ transfertur per huiuſmodi ſtatutum ſit vera, an ficta, de quo poſtea dicemus, in prima declaratione quintæ partis.

Hæres fictus conſequitur omnia priuilegia veri.

6 ¶ Sed & alius eſt hic ſcrupulus ex l. ſi filius. ff. ſi quis omi. cau. teſta. qua probatur hæredẽ fictũ conſequi omnia priuilegia veri hæredis, quẽ tex. ad id dicit optimum Soc. conſi. omniũ. j. in caſu ſuprà narrato, col. ij. verſ. nec obſtat ſupradictæ concluſioni, lib. j. vbi & ad hoc dicit optimè facere, quod ſcribit Bar. in l. j. §. bonorũ. ff. ad S C. Trebel. quòd ſtatutũ loquens in hærede, habet locum & in bonorum poſſeſſore, quia licèt propriè non ſit hæres, tamen per omnia habet effectũ hæredis, de quo & mox remiſsiuè dicemus in ſeq. verſi.

Statutum loquens de hærede habet locum in bonorum poſſeſſore. Bonorũ poſſeſſor an propriè hæres dicatur.

7 ¶ Quid enim de bonorum poſſeſſore, an propriè hæres dicatur, vide text. in l. in conditionibus. §. ſi patronus. ff. de cond. & demon. & in l ſi quis mihi bona. §. ſed ſi mandauit. ff. de acqu. hære. & in l. j. & ibi Bar. Bal. Alex. & Fran. Aret. C. vnde liberi, & in l. hæreditatis appellatione. ff. de verb. ſignifi. & in l. ij. ff. de bono. poſſeſsio. glo. in l. vltima. in verbo, legitimo, & ibi Bar. col. antepen. verſi. quæro quid de teſtamento, Raph. Fulgoſ. col. vj. verſi. & propterea ſecundum rubrum, ſub nu. 17. Iaſon col. vij. verſ. ſucceſsiuè iuxta hanc gloſſ. & Phil. Dec. col. xj. verſi. circa iſtam gl. C. de edict. diui Adria. Tollen. Bar. & alios, in l. j. & inter cæteros latè Fran. Aret. tum col. j. in j. not. tum col. penult. verſi. adde etiam dictis, Socin. tum col. ij. verſi. ij. notum char. penul. verſi circa ſextam quæſtionem, & Iaſ. ff. de vulga. & pupil. eundem Bart. in d. l. j. §. bonorum, & ibi etiam Rom. & alios. ff. ad S C. Trebellia. Bal. in repet. ca. ſi patet. col. xj. de teſta. lib. vj. Angel. conſi. cxxxvj. in quæſtione vertente inter Ser. Benedictum in j. dubio. Barba. in rubr. C. qui admit. char. penult. col. vlt. Carol. Ruin. conſil. cxliij. delictum de quo quæritur, col. iij. verſi. ſed non obſtantibus, lib. v. Iaſon in l. nec is. §. hæres inſtitutus, col. vlt. verſi. ſed aduerte licèt iſta. ff. de acq. hæred. Phil. Dec. in l. prætor. ff. de regul. iur. & latiſsimè, vt nouiſsimè Lancelotum non magis nomine Politum, quàm ipſa re, in tract. ſubſtition. in materia vulgaris ſubſtit. col. xxij. verſi. tertiò & illud in diſceptationem cadit.

TERTIA DECLARATIO.

Hæc conſuetudo procedit in hærede perpetuo, nõ in tẽporali.

1 ¶ Tertio declara, vt procedat in hærede perpetuo & non temporali, vt non obſcurè voluiſſe videtur Alex. conſil. d. lxxxij. perſpectis his, colum. ij. verſi. præterea dictum ſtatutum, lib. ij. dum loquens de hoc ſtatuto & qualitate hæredis, qui ſub eo comprehenditur, allegat l. j. §. hoc interdictum de ciſterna. ff. de fonte, & l. j. in fi. cum l. ſequ. ff. ſi ager vectig. vel empbyteut. pet. quibus legibus cauetur, appellatione cuiuſpiam rei aut perſonę, propriè venire eas res & perſonas, quæ perpetuæ ſunt, quæ ſcilicet cauſam & ius perpetuum habent, & ad hoc

ſolent

ſolent vbique allegari, præſertim in materia ſtatutorum, & nos quoque aliquid diximus in noſtro tractatu Retractuum, titulo primo, glo.j. in verbo, *en equipollent à vente*, nu. 88. incip. niſi hic quoque diceres.

1 ¶Et de hac re poteſt poni exemplū in hærede inſtituto ea lege, vt confeſtim aut poſt aliquod tempus alteri reſtituat hæreditatem. Quamuis & hic dici poſsit, hunc non deſinere eſſe hæredem. §. reſtituta, Inſtit. de fideicom. liberta. & ibi concordant. Sed certè hæres non eſt, poſt reſtitutam hæreditatem cum effectu, verba autem ſtatutorum cum effectu ſunt intelligenda l.j. hæc autem verba. ff. quod quiſque iuris, & c. relatum, de clerie. non reſident. & ca. hæc autem verba, de pœnitent. diſtinct. j. cum ſimilib. Et quod appellatione hæredis intelligatur de eo qui hæres eſt cum effectu, nuncupatum voluit, & multis probauit Philip. Dec. in l. hæredem, col. vltima, verſic. & hæres datus, ff. de regul. iur. & Carolus Ruy. conſil. xxix. quia teſtator, col. iij. verſic. nec obſtat, l.j. lib. xij.

Perpetue res aut perſona veniunt appellatione rei aut perſona ſimpliciter.

Hæres nō deſinit eſſe hæres.

Verba cū effectu intelligenda.

QVARTA DECLARATIO.

1 ¶Quartò declara, vt procedat in hærede vniuerſali omnium bonorum, ſiue totius hæreditatis. Nam in particulari, vel rei certæ, vel etiam certi generis bonorum, ſcilicet mobilium vel immobilium ſiue acquæſtuum, vel propriorum tantùm, eſt aliquid quòd dubium reddere poſsit, an in eo habeat locum hæc conſuetudo: in qua re tamen non mihi dubium eſt, quin ſi ſint plures hæredes totius hæreditatis, ſed pro portionibus hæreditariis, vt quia ſunt plures liberi aut nepotes, hęredes quiſq; pro ſua portione, quin omnes ſint ſaiſiti, in ſua etiam quiſq; portione. Nam & hæres in quota hæreditatis habet beneficium l. vlt. C. de edi. diui Adriani toll. vt patet ex text. ipſius, cùm dicit, hæres ſcriptus ex aſſe, vel ex parte inſtitutus, & ibi gl. in verbo, ex parte, & Bald. col. ix. verſi. omnis ergo hæres, & ibi quoq; Ioan. Fab. col. j. verſi. item dic hæres ſcriptus & cæteri. Et nemo eſt ex his qui de hac re ſcripſerunt, qui dubitet hunc eſſe verum hæredem: præſertim quòd quota eſt ius vniuerſale, vt not. in l. quoties, per gloſſ. ibi in verbo, diuidit, vbi & ipſe Bald. & alij. C. famil. herciſc. & idem Bald. in l. cùm à matre, col. ij. in iij. quæſtio. C. de rei vendicat.

Hæres cū effectu intelligendus.

Hæc cōſuetudo intelligitur in hærede vniuerſali nō in particulari.

Hæres in quota habet beneficiū l. vlt. C. de edict. diui Adria. toll.

Quota eſt ius vniuerſale.

2 ¶Sed hîc aliud quærimus, videlicet ſi quis ſit hæres in rebus feudalibus tantùm, vel in allaudialibus, quas vocamus, tantum, vel in mobilibus, vel immobilibus tantùm, vt iam diximus, vel ſi quis fortè inſtitutus eſt hæres in certo quopiam fundo (ſi tamen concedamus quòd hęres ex teſtamento ſit ſaiſitus, de quo poſtea dicam in vij. declaratione huius ſecundæ partis) an hic particularis hæres ſit ſaiſitus vi huius noſtræ cōſuetudinis loquentis ſimpliciter de hęrede. Nam id maximè controuerſum eſt apud noſtros, an hic hæres ex certa re ſit hæres, an legatarius: & ſi hæres ſit, an propriè, & in quibus rebus. De qua re adeundus eſt text. in l. ex facto, la ij. & ibi gl. in verbo, æquis partibus, Iac. Bal. Iac. Are. Iac. But. Bar. Bal. Ang. Imo. Rapha. Co. ff. de hæred. inſtit. & text. glo. & in l. quoties, & ibi Odof. Cy. Guil. Cu. Franc. Tigr. Ray. Fran. Rampo. Iac. But. Nico. Matter. Bart. Alb. Bal. Ang. Saly. Pau. Caſt. Rapha. Fulgo. Fran. Aret. & latè. Alex. Corne. & Iaſ. C. eo. tit. & text. in l. ſi quis priore. & ibi gl. in verbo, ex certis, & Bart. Alb. Ang. Ro. Pau. Ca. & latè. Alex. ff. ad S.C. Treb. & gl. in d. l. cùm à matre, in gl. vlt. ibi, item quid ſi indebito, & ibi Cy. Bal. col. ij. in iij. q. Ange. col. j. verſi. ſequitur in glo. ſi verò, & Pau. Ca. col. ij. verſi. item quærit, gl. quid ſi filius. C. de rei vend. & gl. in d. l. quoties, in verbo, contentos. C. famil. herciſc. & in c. Raynutius, in verbo, relinquēs, ante fi. & ibi Anto. latè, col. vj. verſi. oppo. reſtat hic examinare, Imo. etiam latè col. xviij. verſi. redeo ad glo. Pan. col. vij. verſi. in glo. in verbo, relinquens, & iterum col. vlt. verſi. vnum tamen notabis, & latè Bened. in verbo, in eodem teſtamento relinquens, le j. nu. 255. & multis ſeq. de teſta. & glo. in c. ſi pater, in verbo, in re certa, & ibi Bald. in repet. multis in locis, Domi. col. iij. verſi. ſuper eo quod gl. tenet eo. tit. lib. vj. Spe. & Io. And. in addi. ipſius, in tit. de teſtament. §. in primis, verſ. pone. A. inſtituit hæredes, eo. tit. de teſtam. Bar. & Bal. in auth. ex cauſa. C. de lib. præter. & in l. quoties. §. ſi duo, & ibi quoq; Imo. ff. de hæred. inſtit. Bald. Ang. & Imo. in l. j. §. ſi ex fundo. ff. de hære. inſtit. eundem Bal. in l. quidam elogio, col. vlt. verſi. ſed nunquid, C. de iure delib. & in repet. l. in ſuis, char. vlt. ff. de lib. & poſthu. & l. j. ff. de petit. hęred. & in l. ſi non ſpeciali, col. ij. verſi. originarius ergo. C. de teſta. & in l. Gallus. §. etiam ſi parente, & ibi Ang. & Imo. ff. de lib. & poſt. & ipſum Bald. in l. id quod pauperibus, col. vj. verſic. decimoquinto quæro. C. de epiſ. & cler. & in l. cohæredi. §. vlt. & ibi Alex. in j. not. ff. de vulg. & pup. ſubſtit. & eund. Bald. in l. filium, quem, col. viij. verſ. ſed hîc quæro. C. famil. herc. & conſi. xlix. factum tale eſt, fortis guerra, in fi. lib. ij. & conſil. ccclxxix. Thema. ſuper quo petitur per to. lib. iiij. & conſil. ccclxxxviij. quæro an dominus fecit teſt. in fi. lib. v. Fede. Senen. conſi. ccxxv. ſi opinio Ang. Pau. Ca. & Alex. in l. quidam. §. nihil intereſt. ff. de eden. ipſum Ang. & Imo. in l. filius qui patri. ff. de vulg. & pup. ſubſti. & in l. qui patri. ff. de acq. hære. eund. Ang. conſi. cxlviij. dominus Quiricius, col. ij. verſ. contrarium enim videtur. D. à Rota deciſio. dccclxiij. teſtator inſtituit fratrem, in anti. Pet. Anch. in c. j. col. iij. verſ. quid ergo dicemus, de teſta. Imo. in l. cohæredi. §. cū filiæ, col. ij. verſi. item nota quòd ille demum, & ibi Alex. col. iiij. verſi. item nota quòd legatarius, ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. & ipſum Imo. in c. potuit, char. pen. verſi. ſeptimò tangit, quid

Hæres in certa re, an hæres ſit & propriè.

ſi aliquis de loca.Pau.Ca.in auth.nouiſsima,col.j.verſi.ſecundum confirmat.C.de inof.teſt. Pan.in c.ij.poſt med.in gl.j.de teſta.& in c.j.col.j.verſi.ex hoc infert,de iure patro.Raphael. Co.conſi.cviij.teſtator inſtituit.A.in j.dub.Raph.Fulg.conſ.cij.præſuppoſito ſtatuto Veronæ,propè per totum.Roma.conſ.clxxix.ampliſsime doctor,col.j.verſic.quod ad primum,& multis ſeq.Io.Ana.conſi.lvij.viſis & conſideratis,poſt prin.Alex.conſi.lviij.habita ſuper narratis,col.ij.verſi.tamen in caſu noſtro,lib.iij.Ang.Aret.in §.ſed & ſi quis priore,col.vlt.Inſti. quib.mod.teſta.infirm.Petr.Ferra.tit.forma libelli quo petitur hære.ex teſtaméto, in verbo, in omnibus eius bonis,col.j.verſ.vlterius,pro meliori.Corn.con.ciij.in cauſa vertente,col.ij. verſ.facto autem hîc præſuppoſito lib.ij.& conſi.ccxxxvj.conſtat quòd pauperes in iiij.dub. lib.iij.& conſi.xxxj.circa primum,propè per totum, lib.iiij.Goi.Pa.deciſ.Delph.ccccl viij.in diſpoſitione paterna,& deciſ.ſeq.hæres vniuerſalis.Soc.in l.cũ filio,col.ix.verſic.ſexta & vlti. concluſio.ff.de leg.j.& conſ.ccxliij.in præſenti cõſultatione,in prin. & rurſum col.ij.& verſi. non obſtant in contrarium, lib.ij.& conſil.lxiij.viſis, teſtamento, col.vj.verſic. ſecundo loco teſtator,lib.iij.Iaſon in l.ſi quis filium,poſt med.ff.de acq.hæred.& in l.extraneum,la j.ad fin. C.de hære.inſtit.& in l.vlt.§.in computatione,col.pe.verſi. ſecundus caſus, C.de iure delib. & Stepha.Bertran.conſil.j.viſo conſultationis themate,col.xij.num.73.lib.j.D.Boer.deciſio. xxxiij.an actor dicens,col.iij.nu.6.& Carol.Ruy.conſil.clviij. viſo eleganti conſilio , col.vlt. verſic.& ſi dicatur,quòd imò poſſet,lib.iij.Maria.Soc.iunior.conſi.xlv.in præſenti conſultatione,in j.dubio,lib.j.& conſil.cxxij.perſpectis his,propè per totum conſil.lib.j.& conſil.clv. abundè,col.v.verſic.& vltra eos,lib.ij.

3 ¶ Ex quorum plurimis intelliges hunc hæredem ex certa re , eſſe mixtum quodpiam genus, vt ſcilicet participet partim naturam vniuerſalium hæredum,partim legatariorum : eſſeque veluti tertiam ſpeciem.Nam & hoc nuncupatim voluerunt Bart.Bald.& Imol.in l.ex facto, la ij.ff.de hæred.inſtit.Idem Bart.Ang.Salic.Pau.Caſt.Raph.Fulg.Franc.Aret.Corn.& Iaſ. in d.l.quoties:eodem tit.Bald.in repet.d.c.ſi pater,col.ix.verſic.& plenius, & ibi Domin.vbi ſuprà,de teſta.lib.vj.Anto.in d.c.Raynutius , vbi ſuprà citauimus,extrà eod.tit.Imo.in d.l.j. §.ſi ex feudo.ff.de hæred.inſtituen.

Hæres in re certa eſt mixtum genus.

4 ¶ Et hinc poſſet videri id mixtum ex vtriſque hæredibus,& legatariis, non contineri ſub ſimplici in ſtatutis,Bart.in l.certi condictio.§.quoniam.Bald. in l.omnes populi,col.vij.verſicu. item ſi ſtatutum dicat.ff.de iuſt.& iu.cum concordant. à me adductis in legibus connubialibus,in .gl.iij.nu.64.incip.& hæc maximè.Quod potiſsimùm procedit in ſtatutis exorbitantibus(cuiuſmodi id eſt,vt diximus ſuprà,in præfat.declar.iij.nume.2.incip.ego verò,& ſeq.) vt voluere.Bart.Ang.& plerique omnes in l.ij.in prin.ff.de verb.obligat.Bald.in d.§.quoniã, ad fin.verſic.ſecundò quæro.ff.ſi cert.pet.cum aliis quoque multis concord.in illis legi.connub.à me collectis,vbi ſuprà,num.63.ſed & hoc potiſsimum.

Mixtum nõ cõtinetur ſub ſimplici in ſtatutis. Præſertim in ſtatutis exorbitantibus.

5 ¶ Vnde & illud conſequens videri poteſt,vt talis hæres ex re certa nõ comprehendatur ſub hoc ſtatuto.Quod & ex eo confirmari poteſt,quòd id quod dicitur,monaſterium quod quis ingreditur,haberi loco hæredis,de quo in §.ſed & hoc præſertim,in auth.de ſanctiſ.epiſcop. & in auth.niſi rogati,C.ad Senatuſconſ.Trebel.& in c.in præſentia, de probat..Intelligitur quando eccleſia ſuccedit in vniuerſam hæreditatem , ſecus ſi in rebus quibuſdam certis. vt not.voluit Bald.in ea ipſa auth.niſi rogati,col.iiij.verſi. & nota quòd leges quæ dicunt,per l. ſi peculium,ff. de pecul.lega.

Monaſteriũ habetur loco hæredis. Cùm ſuccedit in vniuerſũ.

6 ¶ Ego tamen in ea ſum ſententia,vt ſi hæres inſtitutus in teſtamento ſit ſaiſitus ex noſtra conſuetudine,de quo dicemus infrà in vij.declaratione huius ſecundæ partis, & hic quoque inſtitutus in re certa ſit ſaiſitus,quod & voluit Chaſſe.conſi.lxij.ex verbis in quadam ſubſtitutione appoſitis.col.pen.verſi.ſed quia ibi conſuetudo, & verſicu.item & cùm ita , dicens ita voluiſſe Iaſo.in d.l.quoties, in fine.C. de hæred.inſtituen.vbi tamen id non dicit. ſed aliud, quod & nos referemus infrà,num.11.huius declara.incip.quid quòd hic.

Deciſio huius declarationis.

7 ¶ Me autem,vt hanc ſequar ſententiam,mouet, quòd ſi verè hic conſtituat tertiam ſpeciem, vt diximus,tamen ſatis conſtat ex illis quos ſuprà diximus,præſertim Barto.& Bald.& in d.l. ex facto,de hæred.inſtitu.& Philip.Franc.in d.c.ſi pater, magis & in pluribus accedere hos hæredes,hæredibus vniuerſalibus,quàm legatariis. Ex quo confeſtim ſequitur , eos illorum naturam ſequi in dubio,magis quàm horum.per text.in l.quæritur,ff.de ſtatu.homin.& l.legatis ſeruis.§.ſi vnus.ff.de leg.iij.quibus ſuffultus Ang.& ab eo cæteri recentiores, in d.l.ij.in prin.ff.de verborum obligat.voluerunt diſpoſitionem factam de aliquo ſimplici comprehendere mixtum,quod illi ſimplici adhæret de quo diſpoſitum fuit.

Mixtum ſequitur naturam eius cui magis & in pluribus accedit.

8 ¶ Et præſertim ſi eadem ratio eſt vtriuſque,nam & tunc haud dubiè mixtum ſub ſimplici cõtinetur,etiam in materia odioſa, ſi non ex verbis, ſaltem ex ſententia & mente diſponentis.l. ſi ita facta ſit,& ibi Ia.Ra.Bal.& Imo.ff.de iniuſt.teſta.& l.interdum.§.quod ait. ff.de his qui no.infam.iuncta l.j.in fi.eod.tit.& Alex.conſi.clxj.viſo ſtatuto ciuitatis Bononienſis, col.iiij. verſi.quinimo plus videtur,lib.vij.& Fran.Aret.in l.ſi ita ſcriptum,in prin.ff.de lib.& poſth. Hîc autem quid cauſæ eſt, vt potiùs hæres vniuerſalis aut certæ cuiuſpiam quotæ ſaiſietur, quàm

Præſertim ſi ſit eadem ratio. Etiã in odioſis.

quàm hæres de ea certa re,ex qua inſtitutus eſt, præſertim cum hæres vniuerſalis aut quotæ non poſsit dicere ſe ſaiſitum de ea certa re,cuius hæres non eſt. Limitata enim cauſa limitatum producit effectum. l.in agris, ff.de acquir.rer.domin.& l.age,& ibi Bald. & Salic.C.de tranſact.cum ſimil.à me latè collectis in tractatu, ceſſante cauſa ceſſat effectus.

9 ¶Igitur cùm nullus alius ſit de ea re certa in qua hæres eſt ſaiſitus, nullius intereſt, ne ipſe de ea re ſit ſaiſitus.Nullus autem auditur ſine intereſſe ad aliquid impediendum, c.veniens, le ij.verſi.cùm igitur,de teſti.Innoc. & Ioan.Andr.in c.ſuper his,in verbo, excluditur,de accuſ.Pau.Caſt.loquens de caſu non admodum diſtanti à noſtro,in l.vlt.col.ij.verſicu.alij verò caſus.C.de edi.diui Adria.tol. nec ad aliud quoque quippiam faciendum audiendus eſt, vt plenè docuimus in noſtro tractatu Retractuum.tit.j.§.j.glo.in verbo,*a vendu*,nume.51.præterea quid ſi diis placet.

Sine intereſſe nemo auditur.

10 ¶Nam & hinc quoque videmus, quod & huc quoque proximè ſpectat, quòd etiam legatarius,cui non licet propria authoritate legatum accipere, vt patet per totum tit.ff. & C.quo. legato.poteſt tamen id facere ſi nullus ſit,à quo poſsit capere,arg.notat.in l.non dubium.C. de legat.& l.Titia cùm teſtamento.§.j.ff.de lega.ij.ita enim not.voluit Bald.in l.extraneum, la j.col.ij.verſ.dubitatur de tali caſu,& ibi poſt eum Salic. col.ij.ad fi.verſi.ſed tunc dubitari poteſt,& Iaſon col.iij.verſic.in iſta difficultate.C.de hæred.inſtit. & idem Bald. ſubobſcurè. Raph.Co.in l.hæreditas ex die.ff.de hæred.inſtituen.Angel.vt à nonnullis citatur in l. Gallus.§.j.ff.de liberis & poſthumis.

Legatarius legatum non capit propria authoritate. Niſi ſi nullus ſit à quo poſſit capere.

11 ¶Quid quòd hic hæres ex certa re propius accedit ad hæredem vniuerſalem vel ex quota, quàm ad legatarium,non in cæteris rebus tantùm,ſed in his quoque quæ magis accedunt ad noſtram conſuetudinem,& in illis eodem iure vtitur,videlicet, quòd vt his hæres vniuerſalis vel ex quota poteſt propria authoritate hæreditaté vniuerſalem, vel pro modo ſuæ quotæ accipere,vt latè diximus ſuprà in præfatione.declara.viij.nu.1. incip.& per hæc. Ita quoque hæres ex certa re,eiuſdem rei poteſt poſſeſsionem capere propria authoritate, Bart. & Imo. non ſemel in d.l.ex facto,la ij.ff.de hære.inſt.Bar.in repe. c.ſi pater.col.ij.verſi.& pleniùs,de teſta.lib.vj.& conſil.cclxxij.in cauſa egregiæ,col.ij.verſi.primo quia domina,lib.v. Imo.in d. c.Raynutius,ſuper ij.gl.col.xvj.verſ.tertiò habetur loco hæredis,& iterum col.xxj verſ.circa tertium,an valet,& ibi Anto.col.vj.verſ.oppo.reſtat hic.Bened.in rep.in verbo,in eodem teſtamento relinquens,le j.nu.258.de teſta.Pau.Caſt.in d.l.quoties,circa medium,& ibi quoq; Alex.qui id dicit no.col.ij.verſ.aut habuit cohæredem, & Iaſon col.vlt.C.de hæred.inſtitu. Idem Alex.in l.filius à patre,col.v.verſ.item quia hoc verbum.ff.de liber.& poſthu. Domi. in d.c.ſi pater,col.iij.verſ.ex his infert, & ibi quoque Philip.Franc. col.viij. verſic. ſextò quia ſicut hæres,de teſta.lib.vj.Iaſon qui id dicit not.& ſingul.in l.non eſt dubium, col.ij.verſicu. tertiò not.limita.C.de lega.& omnes vbique præter Baldum ſibi contrarium in d.l.ex facto, & in d.ſi quis in ſuo,vbi ſuprà. C.de inoffic.teſtam. & Alex.conſil.cxxxiiij. attentis narratis, col.j.verſic.ex prædicta tanto magis.lib.iiij.

Hæres ex certa re eius rei poteſt poſſeſsioné capere.

12 ¶Item quòd hic hęres ex certa re poteſt petere ſe mitti in poſſeſsioné eius rei,beneficiò l.vlt. C.de edi.diui Adr.tol.vti hæres vniuerſalis,vel ex quota ex ſententia Cy. qui & Iac.Bald.& Iac.Ra.huius ſenté tiæ laudat autores,col.iij.verſi.primò quæro quid ſi ſit hęres,& ibi quoq; Bart.qui id declarat col.iij.verſi.ſecundo quæro,Alb.col.vj.veſi.ſed circa primum, Bald.qui & declarat,col.vij.verſi.idem dico in inſtituto,Io.Fab.col.j.verſi.item hæres ſcriptus,Raph. Fulg.col.ij.verſ.in gl.ex parte,Paul.Caſt.col.iij.verſ.in gl.quæ incipit ſcilicet quota,& Fran. Curtius iunior col.vj.verſ.ij.quærit,in d.l.vlt.& eiuſdem Cyn.in d.l.ſi quis priore.ff.ad S.C. Trebel.& ipſius Bart.& Bald.in l.ex facto,la ij.de hæred.inſtitu.Spec.& Io.And.in additio. ipſius,in tit.de teſtament.§.ſequitur.verſi.ſed nunquid is qui ſcriptus, Bald.in l.j.in ij.addit. quam poſuit ſuper l.veluti,col.ij.verſi.quid de inſtituto ex re certa ff.de petit.hæred. Guido. Pap.deciſ.Delphin.ccclxij.vtrum officium. Benedict.in d.c. Raynutius, vbi ſuprà, nu.259. verſi.tertiò quia poteſt.Carol.Rui.conſil.50.ex his quæ proponuntur,col.j.lib.iiij.

Hæres ex certa re poteſt petere ſe mitti in poſſeſsioné.

13 ¶Quibus magis accedo, quàm aliis, qui tenent contrarium,vel ſimpliciter, vel cum diſtinctione,ſcilicet glo.in d.l.vlt.in verbo,ex parte,& ibi Ange.col.j.verſ.in glo.iiij.ibi ac ſi in totum,Salic.col.ij.verſi.quæro cum gl.an hoc beneficiú, Corn.col.ij. verſi.in gl.ſcilicet quota, Iaco.à S.Georg.col.ij.verſi.in gl.in verbo,ex parte,Iaſon col.iij.verſi.in gl.in verbo, ex parte, Dec.col.vj.verſi.in glo.in verbo,ex parte,C.de edict.diui Adr.toll. Ang.Salic.& Alex in d.l. quoties. C.de hæred.inſtit.Imo.in d.l.j.§.ſi ex fundo.ff.eod.tit. & in d.l. ex facto. in duob.locis,& in d.c.Raynutius,& Petr.Ferra.in tit.forma libelli, quo petit.hæred.ex teſtam.in verbo,in omnibus aliis bonis,in princip. Corne.conſ.ciij.in cauſa vertente, col.ij.verſicu.facto autem,lib.ij.Ange.Aret.in §.quadrupli,col.xiij.verſ.quid in hærede inſtituto,Inſt.de action. & Ludo.Gozad.conſ.xxj.videtur dicendum col.Antepe.num.30.Nam ſi poſſeſsionem poſſit propria authoritate accipere, nemine reclamante,vt diximus,quanto magis eam à iudice petere, arg.eorum quę in ſimili habentur,in l.iij. C.de pignoribus. Poſtea autem dum hanc ſecundam editionem adornarem, comperi Nicol. Bello. è diametro tenuiſſe contrarium

Qui contrarium tenent.

lib.Supputationum iiij.c.xviij.multis rationibus quas deprompſit ex his quos tibl latè citauimus num.2.vt ibi per eum videre poteris. Tuum autem erit iudicium, lector iudicare quis iuſtiùs induit atma.

Hic hæres ſi nullus alius eſt, pro hærede vniuerſali habetur.

14 ¶ Illud autem minimè dubium quòd ſi nullus alius eſt inſtitutus hæres, hic perinde habendus eſt ac ſi ſimpliciter hæres eſſet inſtitutus, & per omnia, ius obtinet hæredis per d.l.j.§.ſi ex fundo, & d.l.quoties.§.ſi duo.ff.de hæredib.inſtitu.& l.cùm quidam.ff.de lib. & poſthu. & voluerunt maxima pars eorum quos tibi citauimus ſuprà num.2. Ideo nihil in hoc dubitandum.

Hæres in certa re an comprehendatur in emphyteuſi pro ſe & hæredibus.

15 ¶ Si tamen ſcire velis an hic hæres compræhendatur in emphyteuſi vel feudo accepto pro ſe & ſuis hæredibus, vide Spec.tit.de teſta.§.j.verſi.pone A.inſtituit Iacob.Bel.Bald.& Alua. in c.j.tit.an agnatus vel filius, Bart.vt à pleriſque citatur, quanquam aliis de ea re loqui non videatur, in l.iuriſiurandi. §.ſi liberi.ff.de oper.libert. & conſi.lv.dominus Amatus. & conſil. clxxxiij.quæſtio iſta habet duo dubia, in ſecũdo dubio, vt etiam in hoc à quibuſdam citatur. Bald.in l.liberti libertæque, col.vj.verſi.ſed an quando non requiritur.C.de oper.libert.& in l.j.in xlix.quæſt.de rer.diuiſ.& in c.j.col.vlt.verſic. quæro vtrum filius, & ibi quoque Matth. Afflict.col.pen.verſi.item aduerte ad id, tit.de ſucceſ.feud. & eundem Bald. in auth. ſi quas ruinas, col.iiij.verſic.ſextò probatur, ibi, ex hoc ſequitur quòd filia. C.de ſacroſ.eccleſ.Ange. Paul.Caſt.Alex.Iacob.à S.Georg.& Iaſo.in l.quædam. §.nihil intereſt, ff.de edend.eundem Ang.in l.ſi tibi decem, §.ſi pactus ſim, poſt medium, ff.de pact. Salic.in l.ij.col.viij. verſic.ſed iuxta hoc moueo.C.de iure emphyt.Imo.in d.l.ex facto, col.vj.verſic.item attende ſecundò. ff.de hæred.inſtituen.& in c.potuit.char.pen.verſic.ſeptimo tangit, de loca.Paul.Caſt.in d.l. quoties, col.ij.verſi.ſed quæro aliquis recipit.C.de hæred.inſtituen. & in d.l.Gallus. §.etiam ſi parente.ff.de lib.& poſth.Alex.conſil.cxxviij.conſideratis verbis teſtamenti, col.vlt. verſic. nec prædictis obſtat l.j.& ibi omnino Carol.Molin. in addit. & eundem Alex.conſil.ix.viſis themate.col.j.verſi.ad idem etiam, lib.ij.& conſil.viij.viſis ſubtiliſsimis dubitationibus, col.j. verſiculo, & hoc operatur, lib.iij. & conſil.xxij. viſo titulo quæſtionis, columna ij.verſiculo, tertia ratione, lib.v.& Stepha.Bertran.conſil.cclxxvj.viſo caſu mihi exhibito, col.iiij.num.8. lib.j.& Franc.Curt.iunior, in tractatu feud.parte iij.quæſt.v. Carol.Rui.conſil.ix. proponitur in themate, col.v.verſic.non obſtat poſtremo.lib.j.& conſil.cij.ſuper fideicommiſſo, col. vlt.lib.iij.& conſ.cix.circa caſum, col.pen.verſi.nec obſtat quòd debeat, eod.lib.iij.

Hæredi ex certa re an ius accreſcendi competat.

16 ¶ An autem huic hæredi ex re certa accreſcat hæreditas, repudiante aut mortuo hærede vniuerſali, vide per Iac.But.Raym.Forli.Nico.Matth.Bart.& Bald.in d.l.quoties.C.de hæredi. inſtit.Bart.in d.l.ex facto.ff.eod.tit.Bald.conſ.ccxlij.ſi ſubſtitutio, lib.iiij. & d.conſ.ccclxxix. col.ij.verſi.ſecundò quia hoc, eo.lib.iiij.Ang.conſ.lxxxiij.ſubtiliter & elegãter, col.j. Anto.in d.c.Raynutius, vbi ſuprà ſæpius citauimus, de teſt.Imo.in l.j.§.ſi ex fundo.ff.de hæred.inſtit. Corn.conſil.lxxxviij.licet in primo conſultationis articulo, col.iij. verſi.licèt hæres vniuerſalis, lib.j.

QVINTA DECLARATIO.

Hæc conſuetudo intelligitur in primo hærede tãtum.

1 ¶ Quintò declara, vt procedat in primo hærede, non etiam in hærede hæredis, aut alio ſecundo hærede, quid enim in caſu de quo loquitur Bart. & cæteri poſt eum in l. hæreditas ex die, in pen.quæſt.ff.de hæredi.inſtit.ſcilicet cùm quis inſtitutus fuit ex ſemiſſe vſque ad paſcha, alter in eodem ſemiſſe poſt paſcha, alius in alio ſemiſſe ſimpliciter, de quo etiam per doctor. in l.extraneum.C.eod.tit.& Bald.conſil.cxxj.proponitur quidam Laurentius, col.ij.nume.2. lib.v.& Paul.Caſt.in l.certi iuris, per totum.C.de teſta.mili.& Imo.in l.filius qui patre, col. vlt.in prin.in iij.caſu princ.& ibi Alex.& Iaſ.ff.de lib.& poſthu.An igitur in hoc caſu hic hęres inſtitutus poſt paſcha, aut alius quiuis hæres ſecundus erit ſaiſitus?

Qui huius ſunt opin.

2 ¶ Et certè ſecundum hæredem ſaiſitum eſſe, not.negat Alex.conſil.xxvij.in cauſa mota per Ang.col.ij.verſi.item præterea & fortiùs, & ſeq.lib.j.quod repetitum eſt conſil.lxxxiij.lib.iij. per l.boues.§.hoc ſermone, ff.de ver.oblig.& l.hæc conditio filiæ meæ. ff.de cond.& demon. & l.dotis promiſsio, ff.de iure dot.quibus probatur appellatione nuptiarum primas tantùm intelligi. Ex quibus Bart.vbiq; illud aſſumit, ſermonem ſimpliciter prolatum, de primo tantùm intelligi, de quo & nos latè tractabimus in eo tractatu, quem mox de ea re priuatim edemus. Subdit autem Alexand.vt ad eum redeamus, bene facere quod ſcribit Bart. in l.liberorum, col.pen.verſi.quæro quid ſit in aliqua diſpoſitione.ff.de verbo.ſign. dum tractat, an appellatione filiorum ex ſe vel alio natorum compræhendantur nepotes.

De eadem re.

3 ¶ Et hanc ſanè Alex.ſententiam ſequitur, & admodum extollit Catel. Cota. in multis locis, videlicet in memo.incip.decreto Mediolanenſi, vbi dicit eſſe veram & notabilem limitationem pro excluſione huius ſtatuti, & in memor.incip.executores teſtamenti dati col.j. verſic. item facit quod notabiliter, vbi & id dicit not.itemque in memo. incip.hæredis appellatione compræhenditur, in tertia limitatio.& Anton.Rub.Alex.conſil.cxxj. Dominus Ioan. col. ij.verſi.ſed in caſu de quo agitur.

Cõſuetudines in eadem re.

4 ¶ Et id non obſcurè declarant multæ ex noſtris conſutudinibus Franciæ, quæ in hac noſtra

gene

generali conſuetudine Franciæ, his propemodùm verbis vtuntur, *Le mort ſaiſit le vif ſon proche, vel ſon plus proche heritier*, & inter cæteras Meldunenſis, c.xl. Senonenſis. cap.lvij. Trecenſis.c.xc. Caluimontẽſis, c.lxxvij. Victriacenſis, c.lxxj. Ambianenſis, c.xxxv. Carnutenſis, c.xciiij. Aurelianenſis, c.ccxxx. Turonenſis, tit. *des ſucceſsions*, c.ij. Cenomanenſis, c. ccxxxvij. le ij. Andegauenſis, c.cclxxij. Pictauienſis, c.ccxiij. Aruerniẽſis, tit. *des ſucceſsions*, c.j. Borbonienſis, c.ccxcix. Bleſenſis, c.cxxxvj. Engoliſmenſis, c.lxxxiiij. Marchienſis, c.ccxj. Burgund. tit. *des ſucceſsions*, c.j. Montargienſis, tit. *des donations teſtamentaires*, c.vj. Niuernenſis, tit. *des ſucceſsiõs*. §.j. Altiſiodorenſis, eod. tit. §.j. Senlitenſis, c.cxliij. Claromontenſis, c.cxlj. Valeſienſis, c.lxxvij. Lodunenſis, tit. *des ſucceſsions de fiefz*, c.ij. Bituricenſis eodem quoque tit. c.xxviij.

5 ¶ Et in hanc ſententiam facit quod pulchrè reſpondit Paul. Caſt. conſil.cxcvij. viſis duabus, in ij. dubio, l.ij. quòd licèt hæres cenſeatur eſſe eadẽ perſona cum defuncto. §.j. in auth. de iureiur. à morien. præſti. non tamen hæres hæredis, propter mediam perſonam, quę tollit habilitatem extremorum: nam aliàs eſſet copulare & coniũgere plures fictiones, quod fieri nõ poteſt, per l.j. C. de dot. promiſ. & alia quædam ab ipſo Paulo allegata, quæ tu videre poteris. Et id ipſius Pauli dictum nuncupatim ſequitur & commendat Philip. Dec. in l. hæredem, col. vlt. verſi. & adde quòd licèt. ff. de reg. iur.

Hæres cenſetur eadẽ perſona cum defuncto.

Non hæres hæredis.

6 ¶ Et quod etiam ſcribit ille iurium interpretum facilè princeps, Bart. in l.j. col.ij. verſi. ſi verò quæritur. ff. de conſti. princip. quòd priuilegium cuipiam & hæredi ſuo conceſſum intelligitur de primo hærede tantùm, non etiam de cæteris, per text. quem dicit ad hoc not. in l. antiquitas, C. de vſufruct. & idem quoque voluit Alb. ipſius contemporaneus, poſt Petr. à Bella pertica, in l.ij. col.iiij. verſic. ſi autem in priuilegio, eod. tit. & ſequitur Fely. tantùm citans Alberic. in c.ij. col.ij. verſi. ſi princeps dat, extrà de treuga & pace. Et Io. Lupus in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxo. char.xliij. verſ. potuiſſent allegare. Quod ad hunc locum maximè pertinet, quia id priuilegium eſt contra ius cõmune conceſſum, vt in hæredem ipſo iure tranſeat poſſeſsio, vt ſuprà latè in princ. diximus.

Priuilegium hæredi conceſſum de primo hærede intelligitur.

7 ¶ Quódq; item nonnullis voluiſſe dicitur ipſe Bart. in l. mulcta, verſic. item per hoc dicitur. ff. de cond. & demonſt. quòd ſi teſtator mandauerit hæredi vt aliquid faciat intra certũ tempus, alioqui eum priuet hęreditate, aut eum aliter puniat, ſi is primus moriatur ante id tẽpus, eius hæres non parens mandato teſtatoris, nõn priuatur hæreditate, vt quod de primo hærede tantùm intelligitur, per eum text. ſed Bart. ibi in meo codice id non dicit. At idem propemodum reſpondit ipſe Bart. conſi.vij. Andreas quidam reperito conſi.xxiiij. & iterum conſi. ccxiiij. & expreſsiùs Bal. in l. vlt. in xxij. q. C. de hæredi. inſtit. per d.l. mulcta, in princ. & Alex. conſi.cxlvij. viſo dicto teſtamento, col.j. verſi. hoc quaſi in terminis, & col. ſeq. verſi. Bal. etiam in l. lib.vj. & Philip. Dec. dum Bart. vbi ſuprà allegat. in l. qui per ſucceſsionem, col.ij. in iij. fallent. ff. de reg. iur. & iterum, in l. in pœnalibus, col.ij. verſi. licèt appellatione hæredis, eod. tit. Super quo tamen vide, ne id omittam, ipſum Alex. conſ.cxl. lib.vj. Rom. & Franc. Aret. in d.l. ſi quis filiusfa. §. vlt. col. vlt. verſi. & facit iſte text. ff. de acquir. hæred. & ipſum Aretin. poſt ipſum Ro. in l. pater familiâs, col.iij. verſic. hæc etiam iura. ff. de vulg. & pup. ſubſtit.

Hæres hæredis non parẽs mandato teſtatoris non incurrit pœnam hæredi ſtatutam.

8 ¶ Quibus conſimile videtur, quod idem Bart. ſcripſit, in l. Lucius, §. Semproniæ, qui eſt j. ff. de leg.iij. quod Prohibitio facta à teſtatore hæredi nominato, ne alienaret, non intelligitur facta hæredi hæredis, per §. manifeſtum, in authen. de reſtitut. fideicommiſsi. Et eiuſdem ſententiæ fuit Alb. in l. vlt. paulò ante medium. C. de reb. alien. non alienand. & Bald. qui vbique eſt, vt alibi ſæpe diximus, conſi.cclxxij. in cauſa egregiæ & magnificæ, in fi. lib.v. per l. qui liberis, §. hæc verba, ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. & in d. §. manifeſtum, in auth. de reſtit. fideicommiſ. & Franc. Curt. ſenior conſil.xlvj ſæpe reuoluta, col. [illegible] verſicu. nec mirum eſt. De quo tamen & tu vide ipſum Bart. in l. filius familias. §. diui, col. vlt. verſic. quæro vtrùm prohibitione facta, & ibi recentiores, & eundem Bart. in d. §. Semproniæ. Rom. poſt alios à ſe citatos conſ.cccclvij. circa propoſitam conſultationem. in j. dub. & Alex. conſi.xxxvj. viſo themate, col. penult. verſic. ad confirmationem lib.iij.

Prohibitio alienandi facta hæredi nõ intelligitur facta hæredi hæredis.

9 ¶ Adde quod ſcriptum reliquit ipſe Bart. in d.l. vlt. col.ij. in vj. oppoſ. C. de hæred. inſtit. quòd ſi quis acquiſiuit feudum vel emphyteuſim pro ſe & hæredibus, intelligitur de primis tãtùm hæredibus. per quædam iura per eum allegata. Ita enim eum refert, & dicit ſingu. & not. Iaſ. qui tamen ei non accedit, in l. in annalibus, ad fin. C. de legat. Imo verò generalius dicit idem Bald. in l.j. col.j. verſi. quæro an ſi dicatur. C. de condit. inſert. quòd cùm fit. mentio hæredis, intelligitur de primo & immediato hærede, non etiam de cæteris, per d.l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg. & pup. ſubſtit. & l. ex facto. §. vlt. ff. ad S.C. Trebel.

Feudũ acquiſitum pro ſe & hæredibus intelligitur de primis.

10 ¶ Sed attende lector optime, neque enim illud regulariter procedit, vt appellatione hæredis primus tãtum veniat, vt patet ex l. hæredis appellatio, & l. hæredis appellatione. & l. ſciendũ. ff. de verb. ſign. & l. qui per ſucceſsionem. ff. de reg. in. & vbiq; concord. in glo. & Philip. Dec. in poſtremo loco. Suntq; etiam qui id dicant procedere in his quæ ſunt ſtricti iuris, per l. ſtipulatio iſta habere licere. §.j. ff. de verb. obl. nam & ibi id eam expendit Bart. in l. ſi ſtipulatus fuerim per te non licere. ff. eod. tit. & Franc. Aret. in d.l. paterfamilias, ad fi. ff. de vulg. & pup.

Hæredis appellatione an hæres hæredis veniat.

Quid in his quæ ſunt ſtricti iuris.

An in conditionibus.

11 ¶ Nam & id in conditionibus, quæ & ipſæ ſtricti iuris ſunt, & in forma ſpecifica debent impleri. l. Mæuius, & l. qui hæredi. ff. de condit. & demonſt. obtinet, vt ſcilicet hæres hæredis veniat appellatione hæredis ſimpliciter, vt probatur ex l. ſub diuerſis. §. j. & ibi Bart. & l. cùm ita datur. §. ex his verbis. ff. eo. tit. & l. ſi peculiũ. §. hæredi, & l. ſi ſtatulibera. §. nõ ſolùm, in fi. & §. ſi filiusfa. & l. ſeruus hæredi, in princ. ff. de ſtatulib. Bart. in d. l. paterfamilias, in prin. per eum text. & ibi quoq; Fran. Are. col. ij. verſic. tu autem aduerte, & Iaſon poſt medium, verſic. ad de etiam pro confirmando. ff. de vulg. & pup. Salyc. in l. ſi plures, in vlt. q. C. de condit. inſert. & Corn. conſil. cclxxix. videtur prima facie, col. iij. verſicu. pro hoc etiam facit, lib. iij. & Philip. Dec. in d. l. qui per ſucceſsionem, in princ. de reg. iur. & conſil. lxxxj. in caſu propoſito agam, col. j. in ij. dubio. Et ex his ſatis conſtat ipſum Philip. Dec. (dabunt veniam tanti viri manes) lapſum fuiſſe, cùm eius rei contrarium ſibi contrarius dixerit, in l. quæ legata, in fi. ff. eod. tit. de reg. iur. quod & nos diximus in tractatu Retractuum. tit. ij. §. j. in glo. vj. in verbo, *ou ſes heritiers*, num. 20. verùm in noſtro caſu.

Philip. Dec. lapſus.

An propriè.

12 ¶ Nam vt & ibi dixi, in ſeq. nu. & hîc quoq; dicendum eſt, quoniam ad hunc locum proximè pertinet, id procedit de vera & propria ſignificatione hæredis, vt hæres hæredis cõnneatur, vt ſatis videtur voluiſſe glo. in d. l. hæredis appellatione, cùm dicit aliud eſſe in hæredibus ex iure Prætorio. & Bald. in d. l. vlt. in xxj. q. C. de hæred. inſtitu. Paul. Caſt. conſi. xlv. videtur dicendum quòd dicti hæredes, in fi. lib. ij. Iaſon qui hoc latè tractat, in d. l. ſi quis filium. §. vlt. col. j. verſi. ſecundò ad iſtam. ff. de acq. hæred. & in d. l. filius familias. §. diui, col. pe. verſic. vndecimò quæro, prioris lecturæ. & col. pe. verſi. eiuſdem initij, poſterioris lect. ff. de leg. j. & in l. paterfamilias, in ij. & iij. not. ff. de vulg. & pup. & Socin. conſi. cclvij. viſis inueſtituris col. iij. verſi. ex quibus in propoſito, lib. ij. Alciat. in d. l. hæredis appellatio. ff. de verb. ſignific.

De eadem re.

13 ¶ At rurſum ſunt qui contrarium tenent, vt ſcilicet impropriè hæres hæredis veniat appellatione hæredis, in hanc ſententiam trahentes d. gl. in d. l. hæredis appellatione, & text. in d. l. ſi quis filium. §. vlt. in verbo, videtur, quod quidem verbum improprietatem ſignificat. vt not. per doctor. in l. j. §. deieciſſe. ff. de vi & vi armata, Bartol. & alios in l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucapio. & probat. text. in l. ſi quis fundum. ff. de contrahen. empt. & ſæpe alibi diximus in noſtris tractatibus.

De eadem re.

14 ¶ Et ad hanc quoq; ſẽtẽtiam citatur. l. j. §. hoc interdictum. ff. quor. leg. in illis verbis propter vtilitatem huius edicti, quem text. in hoc allegat. Franc. Aret. in l. in vlt. not. ff. de vulg. & pup. vbi expreſsè dicit non eſſe de proprietate verbi vt hæres hæredis, dicatur hæres teſtatoris, & ſequitur Philip. Dec. in d. l. qui per ſucceſsionem, col. j. verſ. & prædicta largo modo. ff. de regul. iur. vbi etiam dicit id facere, quòd is non eſt, nec dicitur ſimpliciter hæres, ſed hæres hæredis, & ſic cum adiectione, & ſecundum quid *κατά τι*, vt patet ex d. l. vlt. C. de hæred. inſti. ex quo, inquit, ſequitur quod non eſt propriè hæres, quia verba accipiuntur ſimpliciter, & non ſecundum quid. l. hoc legatum, & ibi Bart. ff. de leg. iij. & dicemus latius infrà, in nona declaratione huius. ij. partis, nu. 11. incip. ſed & hæc quoq; ratio, & ſeq. Et idem quoque nouiſsimè tenet Maria. Soc. Iunior, conſil. clviij. abunde, col. v. verſi. alij autem ſunt hæredes, lib. ij.

Diſpoſitio facta de primo ſucceſſore an trahatur, ad immediatum in correctoriis.

15 ¶ Nec tamen illud interim prætermittendum ducimus, quod ad hãc rem, de qua tractamus, proximè pertinet, quod à Franc. Aret. ſcriptum eſt, in l. Pomponius. §. j. col. ij. verſi. ex vltima autem debes notare. ff. de acq. poſſ. ex ſcriptis per Bart. ibi quod in materia correctoria diſpoſitio quæ fit de primo ſucceſſore immediato non trahitur ad mediatum quod dicit not. ad no. in d. l. ſciendum. ff. de verb. ſign. & in l. Gallus. §. etiam ſi parente. ff. de lib. & poſthu. Et ſequitur Iaſon in d. §. j. col. iiij. verſ. tertia declaratio, licet dicat eam ipſius. §. materiam non eſſe correctoriam. At noſtrum ſtatutum haud dubiè correctorium eſt iuris communis, vt latè diximus ſuprà in præfatione, declarat. iij. nu. 2. incip. ego verò conſtanter, & multis ſeq. Sed & quòd aliàs appellatione hæredis intelligatur de primo & immediato hærede ſatis videtur probari, ex l. cum filio, & ibi Alex. in j. not. ff. de vulg. & pupil.

Redit ad principale dubiũ.

16 ¶ Cæterùm hanc noſtram principalem dubitationem, an ſcilicet hæres hæredis ſit ſaiſitus vi huius noſtri ſtatuti, attigit Bart. Chaſſ. conſil. lxvii. nobilis & potens. col. xxiij. verſi. quintum & vltimum dubium, vbi dicit aliàs ſibi viſum fuiſſe ſolum primum hęredem eſſe ſaiſitum, & non ſecundum, & alios, ex dictis Alexan. conſi. xvij. col. j. lib. j. & conſi. lvij. perſpectis, lib. ij. in quibus locis nihil de ea re loquitur, & fortè eum voluit allegare in conſi. ſuprà à me citatis in prin. huius declarationis. Tamen ipſe Chaſſ. in eo conſil. tenet ipſe contrarium, loquens tamen de ſubſtituto & fideicommiſſario, de quo & nos latè dicemus infrà in ix. atq; iterum x. declara. huius ſecundæ partis, vbi & tu videbis multa ad hunc locum pertinentia, ex quibus intelliges quid hîc dicendum ſit.

Hæres hæredis an mittatur in poſſeſſionem.

17 ¶ Tamen illam Chaſſen. ſententiam, mirum in modum fulcit, quod à Specu. ſcriptum eſt tit. de teſta. §. ſequitur, col. pe. verſi. ſed pone P. deceſsit, ſi Petrus deceſsit inſtituto hærede Paulo, qui quidem Paulus antequam mitteretur in poſſeſsionem hæreditatis, ex l. vlt. C. de edic. diui Adr. tollen. deceſsit, inſtituto hærede Martino, qui petit mitti in poſſeſsionem rerũ quas ille Petrus tempore mortis ſuæ poſsidebat. Et dicit quoſdã dicere illum admittendum, cùm

iſtud

Iſtud ins peruenerit ad Paulum, & ab eo tranſierit ad Martinum, per l.cùm hæredes. ff.de acquir.poſſeſ. Et hoc, inquit, ſi agit vt hæres Pauli, qui habebat ius ex ſucceſsione Petri, quaſi hæres eius per mediam perſonã. & nihil aliud dicit, veluti in ea opinione hæreat. Et vidétur ſequi Io.And.& Bald.dum non improbant, ſed taciti rem intactam relinquunt, vt probatur, in l.item quod Sabinus, in fi.ff.de hæred.inſtit.& ex glo.ab omnibus approbata, in l.inter omnes conuenit.ff.qui ſatiſda.cog.dum declarat ea verba, inter omnes conuenit, id eſt nullus diſsidij.

18 ¶ At illum nuncupatim ſequitur Alberic.in d.l.vlt.col.penult. verſi. quid ſi ſcriptus in teſtamento, & ibi quoque Io.Fab.col.ij.verſic.ſed hæres hæredis. Et idem quoque voluit Bartol. nulla mentione facta Specul.in eadem l.vlt.col.iiij.verſicu.quæritur vtrum ſubſtitutio, & ibi etiam Bald.col.vij.verſicu.idem in hærede hæredis, & nouiſsimè Franc. Curt. iunior, col.xj. verſi.aduerte etiam in quantum, C.de edict.diui Adria.Tollen. & ipſe Bald.in l.j. poſt med. ff.de petit.hæred.vbi & id dicit procedere etiam in eo, qui eſt ex teſtamento hæres eius, qui ſucceſſerat ab inteſtato.

De eadem re.

Quid in eo qui ex teſtamento eſt hæres hæredis ab inteſtato.

19 ¶ Tu tamen interim aduerte, pro priore illa opinione non modicũ facere quod à quibuſdam traditum eſt, vim conſtituti non tranſire ad ſecundum donatarium, ſed reſidere in primo: verbi gratia, dono Titio fundum, & poſt eius mortem, aut aliquod certum tempus, Sempronio. & me conſtituo poſsidere nomine eorum, tranſit poſſeſsio in Titium primum donatarium, non etiam in Sempronium ſecundum donatarium. Ita enim voluerunt Corne.conſil. clxxiij.in præſenti ſtipulatione, col.v.verſic.ſed nihilominus hoc non obſtante, lib.ij. Guido. Pap.Deciſio.Delphin.cccccxij. Titius Bona ſua donauit, Steph.Bertran.conſil.cclxxvj. viſo caſu mihi tranſmiſſo, & diximus in tracta.Conſtituti poſſeſtorij, in ij.parte, ampliat. xx. vbi videre poteris.

Conſtitutum an tranſeat in ſecundum donatarium.

20 ¶ Adde inquam ad eandem opinionem quod ſcripſit Bal.in l.j.col.vlt.verſic.quæro ſi à legatario.C.communia de leg.quòd ſi à legatario legatur eadem res, non tranſit immediatè dominium in ſecundum legatarium, quia teſtator fecit primum legatarium dominum, vt faceret alium dominum: non autem fecit eum executorem, vt ei traderet, vt dicit not. Spec.tit.de inſtru.editio.§.nunc autem aliqua, verſicu.ſed nunquid debet iurare, vide tamen quæ illic ſubdit ipſe Bald.& quod etiam ſcribit ipſe idem Bald.in l.ij.col.ij.verſic.quæro nunquid iſtæ tres, eod.tit.commun.de lega. Et faciunt etiam quæ dicam infrà in ix.declara.huius ij.partis. num.5.incip.& quod eam quoque, & multis ſeq.

Dominiũ rei legatæ recta an trãſeat in ſecundum legatarium.

21 ¶ Nec tamen illud omiſerim, id quod de hærede hæredis diximus, fortè non procedere in hærede filij hæredis, ob id quòd ſui hæredes, cuiuſmodi eſt filiusfamilias, tranſmittunt hæreditatem etiam non aditam in ſuos ipſorum filios, & alios deſcendentes & poſteros. l.cùm antiquioribus.C.de iure delib.& l.ij.§.ſi quis ex liberis.ff.ad S.C.Tertu.& l.j.C.de his qui ante aper.tab.& voluerunt omnes vbique, nemo enim vnus contradicit.

An ſupradicta procedant in hærede filij hæredis.

22 ¶ Nam & quod plus eſt, is filius etiã ad extraneos hæredes trãſmittit vi illius ſuitatis, ante hæreditatem aditam, ex cõmuni noſtrorum calculo, per l.ſi fratris, & ibi Bart.Bal.& latè Corn. & cæteri omnes præter nõnullos ibi relatos.C.de iure delib.& l.ventre, & ibi plenè doct.ff. de acq.hær.& l.ex militari, cũ l.ſeq.ff.de mili.teſt.Bart & latè Alex.& Iaſ.qui alios afferũt, in l.ſi infanti.C.de iu.deli.Bal.in d.l.cũ antiquioribus, col.vlt.verſ.in tex.ibi, intra annale tẽpus, eo.tit.Ang.conſ.lxxxiij.ſubtiliter, col.j.Per.Anc.latè in c.Raynutius, col.ante p.verſ.duodecimò ergo quæro, de teſta.& ipſe idẽ Alex.con.xx.viſo proceſſu cauſæ vertẽtis inter Raymund. per tot.illud conſ.lib.j.vbi multis oſtendit etiã id procedere in portione, quæ iure ſpeciali ex ſtatuto defertur, vt ibi latiſsimè videre poteris.& Ferra.tit.forma libelli quo petitur hæreditas ex teſtamẽto, in verbo, purè, inſtituit, col.iij.verſ.amplius ſcias. Idq; etiam ſi filius ille infans ſit, vt poſtea dicemus in xvj.declaratione huius partis.nu.1.incip.& hanc quoq; partem.

Sui hæredes tranſmittunt hæreditatem non aditam in ſuos filios.

Sed & ad extraneos.

Etiam in portione iure ſpeciali delata.

Etiamq; ſi filius ille infans ſit.

23 ¶ Sed hîc attẽde lector, quia ſi hæc tranſmiſsio cõſideranda eſſet in hoc caſu, ſemper is in quẽ hereditas eſſet tranſmiſſa, ſiue ex poſteris eſſet, ſiue ex extraneis, cenſeretur eſſe ſaiſitus, vt ille ex quo fit tranſmiſsio, vt quæ fit cum omni ſua cauſa & qualitate, argu.eius quod dicimus de prorogatione & continuatione, ex ij.§.ſi iudex.ff.de iud.& l.Aemilius cum gl.ff.de min.cum aliis multis concordant.à me adductis in noſtro tractatu Retractuum, tit.ij.glo.vij.in verbo, *ſeront preſerez*, nume.27, ex quo fit vt id tempus. Et facit præterea quod ſcribit Barto. in l.qui duos, in prin.verſi.quæro hæres primus, ff.de rebus dub.& Carol.Rui.conſil.xxij.viſis ſtatutis, col.pen.verſic.& ad rationem, lib.iij.

An is ad quẽ tranſmiſſa eſt hæreditas ſit ſaiſitus ex noſtra conſuetudine.

24 ¶ Et expreſsè voluit in caſu.de quo loquimur, Barto.in l.j.§.ibidem.ff.de collat.bono.arg.l. ſed ſi pro dote.§.penult.ff.de legat.præſtan.Anton.conſil.xx.nulla mulier poſsit, Socin.conſ. lxvij.in præſenti conſideratione, col.vlt.in princ.lib.iij. Præſertim quòd beneficium, l.vlt.C. de edict.diui Adri.tollen.quod ad hoc noſtrum ſtatutum proximè accedit tranſmittatur ad hæredem hæredis, vt nuncupatim voluit.Bald.conſil.clxxxvj. quia allegationes, colum.ij. in quinto dubio, lib.j.

De eadem re.

Beneficium edicti d. Ad. trãſmittitur ad hæredem hæredis.

25 ¶ Sed huic rationi obuiat, quòd ſi eam hîc ſequeremur, continuò etiam ſequeretur hîc con-

De eadem re.

curſuras duas fictiones:has ſcilicet,vt fictè tranſiret poſſeſsio in filium,& fictè eadem poſſeſſio tranſmitteretur:quod fieri non poteſt,vt not in l.j.C.de dot.promiſ.& quę diximus ſuprà in ſecunda declaratione,num.5.incip.idq; maximè, & in tracta. Conſtituti poſſeſſorij, in iij. parte,limita.iiij.& iterum limita.v.Praeterea ſi hæres hæredis, ex iure tranſmiſſo adit, dicitur adire vt hæres hæredis,non vt hæres primi,licèt per mediam illius perſonam hæres ſit.l.vlt. C.de hæred.inſtituen.Socin.d.conſil.lxvij.lib.iiij.Verùm id vix apud nos obtineret.

Quid ſi is qui eſt primus & proximior hæres eſt incapax.

26 ¶ Nec illud quoque prætermittendum ducimus circa id quod diximus de ſecundo hærede, ad quod adduximus multas conſuet.loquentes de proximo ſiue proximiori hærede.Quod ſi is qui eſt proximior conſanguineus,ſit inhabilis ad ſuccedendum, quia fortè eſt deportatus, vel Franciſcanus, aut aliàs : is non impedit ſequentem , qui ſcilicet poſt eum proximior eſt, ſuccedere,& ita ſaiſitũ eſſe,hic enim altero ſublato dicitur eſſe proximior, & ſic primus hæres, ac ſi neminem ante ſe haberet. Ita voluit D.Benedict. in repet. c. Raynutius, in verbo, mortuo itaque teſtatore,le ij.nume.72.de teſta. & Chaſſe. in commentariis conſuetudinum Burgundiæ,tit.*des ſucceſsions*,§.j.in verbo, *heritier habile,* col.j.verſic.aduerte ad text.in quibus locis allegant vterque Bald.in c.item cùm quis,de reſtit.ſpoliato.vbi loquitur de hoc noſtro ſtatuto,ſed nihil de hac rè dicit.

De eadem re.

27 ¶ Ego tamen hanc ſententiam eſſe veriſsimam arbitror , quia vt iam dixi,is proximior inhabilis alij ſequenti non obſtat,quin dicatur,& ſit primus & proximior habilis, per l.ſi qua pœna,ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iuris,quam ipſe Bened.citat, & l.ſi poſt mortem,§.liberi.ff. de bonor.poſſeſ.contra tabul.per quam dicit Bald.in l.ſi quis prioris. §.talem. C. de ſecund. nupt.non nocere alij,qui inhabilis eſt.ex hocq; infert,quòd ſi conſuetudo ſit,vt primogenitus ex primo matrimonio ſuccedat in baronia,ſintque ex multis matrimoniis filij , ſed is qui ſolus erat ex primo matrimonio, ſit inhabilis ad ſuccedendum , quia eſt frater minor : is qui illum ſequitur,quia eſt primogenitus ex ſecundo matrimonio,ſuccedet in baronia tanquam primogenitus,veluti nullus ſit filius ex primo matrimonio, de quo & nos latè diximus in tractatu Primigeniorum,quæſt.iij.ibi videbis & alia multa hanc ſententiam adiuuantia.

Hæredi hæredis an competat remediũ l.vl.de edi.D.Adr.tol.

28 ¶ An autem hæredi hæredis competat remedium l.vlt.C.de edi.diui Adr.tollen. vide omnino Bart.ibi,col.iiij.verſi.quæritur vtrùm ſubſtituto,& Bal.col.vij.verſic.idem in hærede hæredis,& Franciſc.Curtium iuniorem , colum.x. verſic.aduerte etiam inquantum , & ipſum Bald.in l.j.nume.2.in additio.quam poſuit ſuper l.veluti,colum.j.verſic.ſed an mihi qui ſum hæres.ff.de petit.hæred.

In vniuerſum an appellatione hæredis veniat hæres hæredis.

29 ¶ Sed & an aliàs appellatione hæredis ſimpliciter veniat hæres hæredis,vide præter eos quos ſuprà ſparſim citauimus,Oldr.conſi.xxj.thema tale eſt,teſtator habebat fratrem. Cy. & Bal. in l.in annalibus, C.de hæred.inſti.Bar. Franc.Aret.& Iaſ.in l.paterfamilias,in princip.ff.de vulg.& pupil.ſubſti.ipſum Bart.in.l.ſi quis filium,§.vlt.& ibi Imol.ff.de acquir.hære.Bal.& Salyc.in l.in annalibus.C.de leg. Salyc.in l.voluntas.C.de fideic.Petr.Anch.conſil.cxxx.pro & contrà ſubtiliter allegatum,per totum.Alex.in l.ſi patroni,in princ.col.ff.ad S.C.Trebel. & in l.Gallus.§.etiam,col.vlt.ff.de libe.& poſthu.& conſi.xxxvj.viſo themate ſuper quo dubitare contigit,propè per totum,lib.iij.& conſi.clxxiij.viſa facti narratione,item ferè per totum,lib.v.Corne.conſi.cclxxix. videtur prima facie reſpondendum , ferè per totum, lib.iij. Franc.Aret.in l.cum filio,in j.not.ff.de leg.j.& Socin.conſi.cxvj in cauſa filiorum, colum.iij. verſi.licèt iſta videantur,lib.iij.& conſil.cclxxix.videtur prima facie, propè per totum , eod. lib.iij.Iaſ.in §.actionum,nu.210.& multis ſeq.Inſtitutio.de action.

SEXTA DECLARATIO.

An hæc conſuetudo procedat in legitimato.

Qui teneant legitimatum eſſe verè legitimum, vide infrà nu.6.

1 ¶ Sextò igitur declara,vt procedat in hærede naturali & legitimo,non item in legitimato : ea ratione,quòd legitimatus non ſit verè legitimus,ſed pro legitimo habeatur,vt videre licet ex Iacob.Bel.in §.tribus,in auth.quib.mod.natu.effic.legit.Iacob.Buttig.in proœm.C.Signor. conſi.ccxviij.quidam dominus Ioannellus.col.pen.verſi.præterea legitimatus.Bald.in l.ſi ita quis.§.is cui.ff.de leg.ij.& in l.vlt.C.de his qui veniam ætat.impetr.& in l.quoties,col.ij.verſ. & hoc faciunt.C.de rei vend.& in l.eam quam,col.pen.verſic.quæro vtrùm legitimatus. C. de fideicommiſ.& in addit.Spec.tit.de ſucceſ.ab inteſtato.§.j.ad fi. cum aliis multis concordantibus à me collectis in l.ſi vnquam,in verbo, ſuſceperit liberos, nu.96. attende tamen lector.Et ita quidem,vt nec filius legitimatus compræhendatur ſub ſtatuto loquente ſimpliciter de filio,ſi credimus Bald.conſ.cij.eſt conſiderandum,ante fi.lib.iiij. Nam & in ſimili dicitur in l.j.C.ad leg.Viſcelliam , eum qui ius annulorum aureorum obtinuit à principe, & imaginem tantùm,non etiam ſtatum ingenuitatis obtinere.

Legitimatus non cõprehenditur in ſtatuto loquente de filio.

De eadem re.

2 ¶ Ex quo illud continuò conſequens fit , vt nec talis legitimatus compræhendatur ſub hoc ſtatuto,tum quia verba propriè intelligenda ſunt præſertim in ſtatutis , vt not.in l.iij. §. hæc autem verba, ff.de negotiis geſtis , cum ſimilibus, præſertim verò in correctoriis iuris communis (cuiuſmodi hæc eſt vt ſuprà in præfatione diximus) l.Gallus.§.& quid ſi tãtùm,& ibi Bartol.Imol.& alij.ff.de liberis & poſth.cum ſimilib.Tum quia ſi aliter diceremus, concurreret hic duplex fictio,vt ſcilicet ficta poſſeſsio tranſiret in fictum hæredem , quod fieri non debet

debet. vt iam ſuprà ſæpius diximus. Et licèt dubitetur, an ſit hæc ficta poſſeſsio, vt poſtea dicemus in quinta parte declaratione j. non tamen ambigitur, quin ſit facta tranſlatio, vt & in ſimili diximus de conſtituto, in tractatu Conſtituti poſſeſſorij, in tertia parte, in j. ampliatio.

3 ¶ Et ne autoritate in hac parte careamus, ita nuncupatim & conſtanter tenuit Bart. Chaſſe. in commentar. conſuetud. Burgundiæ, titu. *des ſucceſſions*, §. j. in gloſſ. j. in fi. atque etiam in tit. *des baſtards*, §. j. eodemq; ✝lt. in glo. vlt. colum. xvj. verſic. ex ſuperiùs dictis, & multis ſequen. vbi etiam dicit hîc aliter tres fictiones concurſuras: primam, quòd legitimatus repræſentaret perſonam legitimi: alteram, quòd defunctus repræſentaret etiam perſonam legitimi: tertiam, quòd ex poſſeſsione ficta haberet item ius, ac ſi eſſet verè legitimus filius. & alia quædam allegat, quæ ibi videre poteris, præſertim quòd id ſtatutum eſt correctorium iuris communis, ideo minimè extendendũ. Et in eadem quoq; opinione non obſcurè fuit Io. Sainxon in commentariis conſuetudinum Turonenſium, tit. *de ſucceſsions*, §. ij. & in gloſſ. ij. in verbo, *habille à luy ſucceder*.

Qui tenẽt legitimatũ hic non comprehendi.

4 ¶ Quibus adde quod à Pau. Caſt. reſponſum eſt conſil. clxxviij. ſuper eo verò quod quęritur, col. ij. verſ. item confirmantur prædicta, lib. j. ſtatutum compellens conſanguineos ad compromiſſum, intelligi de legitimis & naturalibus, non etiam de legitimatis, idque perpetuum eſſe in ſtatutis: Ex quo etiam Philip. Dec. conſil. cclxxv. le ij. (ſunt duo enim eius numeri) incip. in cauſa quæ Lucæ agitatur, in iij. eodemque vlt. dubio, reſpondit beneficium quod à ſtatuto datur conſanguineis, retrahendi rem extra familiam venditam, non competere legitimatis. de quo etiam nos diximus in noſtro tractatu Retractuum, lib. j. §. j. gloſſ. viij. in verbo, *le parent*, num. 10. verùm quæſtionis eſt, & ſeq.

Legitimatos non cõprehendi in ſtatuto compellente cõſanguineos ad cõpromiſſum.

Nec in ſtatuto permittente retractum cõſanguineis.

5 ¶ Aduerte hîc lector amantiſsime, quòd contrarium eius quod dixerunt Chaſſe. & Sainxon in hac noſtra ſpecie non obſcurè ſenſerunt Alex. & Barb. qui in eadem ſpecie conſuluerunt: ille, conſil. xxxvij. in cauſa mota per Angelum, lib. j. hic conſil. lviij. ſapienter dixit Pſalmiſta, lib. ij. loquentes de huiuſmodi ſtatuto, & legitimato quopiam, qui huic ſtatuto innitebatur, aduerſus eum conſuluerunt non ob id quidem quòd legitimus non eſſet, ſed legitimatus: ſed quia legitimatio eius non valeret, & aliis quibuſdam rationibus, quas ibi videre poteris. Nec illi certè viri oculatiſsimi atque doctiſsimi, id de quo tractamus, prætermiſiſſent, ſi eius opinionis fuiſſent, vt legitimatus non gauderet huius ſtatuti beneficio. Et ſecundum hanc ſententiam Ioan. Gallus in areſtis curię parlamenti, ſub queſt. cxliij. dicit fuiſſe iudicatum, vt ſcilicet legitimatus ſit ſaiſitus vi huius noſtrę conſuetudinis.

Qui tenent legitimatum non cõprehendi in hoc ſtatuto.

6 ¶ Nec etiam ſine dubio eſt, quod ſuprà adductum eſt pro potiſsima ratione, & ex qua cæteræ prodeunt, ſcilicet quod legitimatus non ſit verè legitimus. Nam ſunt multi contrariæ ſententiæ, vt ſcilicet ſit verè legitimus, & inter cæteros Bartol. in l. ſi is qui pro emptore, colum. xiiij. in iij. quæſtio. princip. verſic. item quæritur circa prædicta, & rurſus verſic. & ſi tu opponis mihi. ff. de vſucapio. & in l. ſi maritus, la ſecunda. §. legis. ff. ad legem Iul. de adulter. Bald. in l. cùm acutiſsimi, col. ij. verſic. quæro nunquid naturales C. de fideicommiſ. Rapha. Com. conſil. clxviij. reuerendus pater, col. pen. verſi. non obſtat quod dicebatur. Paul. Caſt. in l. vlt. C. de his qui veniam ætat. impetrauerunt, vbi dicit omnes in hoc conuenire: & certè alios multos comperies hanc partem ſequentes, in d. noſtra repet. l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos, num. 75. hæc poſterior ſententia.

Qui tenent legitimatum eſſe legitimũ.

7 ¶ Et huius eſt ratio ſatis euidens, ex iure enim pendere, non ex natura, quis ſit legitimus, vt tradit Bart. in d. l. ſi is qui pro emptore, vbi ſuprà, & in l. iij. ff. de inſtitor. actio. Nam, vt tradit Pet. Anch. conſil. ccxxv. videtur prima facie, col. ij. verſi. non obſtat quòd iſte dicatur, id verbum, legitimũ, ſemper ſonat in ciuilem intellectum. Et id probatur in l. legitima. ff. de pact. & l. teſtamenti, & l. ſi quæramus. ff. de teſta. & §. liceat autem patri, in auth. quib. mod. natur. effician. ſui, quæ iura in id annotat Iaſon in d. l. ſi is qui pro emptore, num. 229.

Legitimum eſſe ex natura pendere.

Legitimi vocabulum ſonat in ciuilẽ intellectum.

8 ¶ Cùm autem aliquid depẽdet ex lege ſiue poteſtate ipſius, lex ipſa etiã fingendo, vel verbis fictionem denotantibus vtendo, id verè facit, non fictè, vt voluerunt Bart. & cæteri in d. l. ſi is qui pro emptore, & idem Bart. conſil. lxij. punctus talis eſt, quidam effectus ciuis. Anto. conſ. xx. nulla mulier, ad medium. Ea enim quæ iuris ſunt, verè ab ipſo iure inducuntur, quibuſcunque verbis vtatur, l. in rebus, in fi. & ibi Bald. C. de iure dot. Corn. conſil. ccxliiij. memini ſuperioribus dictis, col. ij. verſ. ad idem litis conteſtatio, lib. iij. De qua re & nos multa diximus, in d. l. ſi vnquam, vbi ſuprà, vbi tu plurima videbis, quæ in vtranque partem huius dubij adduci poſſunt, dum tractamus, an ea lex habeat locum in filiis legitimatis, atque etiam in noſtro tractatu Nobilitatis, c. xv. nu. 17. hoc amplia, & ij. ſeq. & multò latiùs in tractatu Primogeniorum, in xxxiiij. quæſt. qua tracto, an legitimatus ſuccedat in iure primogenituræ.

Lex fingendo verè facit in his quæ à lege pendent.

Authoris ſententia in principali dubio.

9 ¶ Et certè vt tandem meum iudicium interponam, in ea ſum ſententia, vt legitimatus ante mortem eius de cuius ſucceſsione quæritur, & qui illi ſuccedit, ſit ſaiſitus: vt qui tempore mortis illius ſit eiuſdem verus hæres: non ſi poſtea legitimetur, per ea quæ dixi ſuprà in prima declaratione huius partis, nume. 5. & quæ in ſimili tradunt. Salic. inter conſil. Bald. conſi. xvij. ſuper legitimatione, lib. iiij. Io. Ligna. & Io. Rampo. conſ. ſeq. in poſita quæſt. col. iij. verſ.

Diſtinctio an hic ſit legitimatus ante, an poſt mortem defuncti.

ſurgit

ſurgit tertius punctus.& Philip.Dec.conſil.ccclxvj.pro declaratione,col.iij.verſ.permitten dum,& conſi.ſeq.verſ.vltimo non obſtat.Nam cùm hic tempore mortis ſit inhabilis,dici nó poteſt eum eſſe ſaiſitum per mortem defuncti,iuxta ea quæ ſuprà diximus d.j.declarat.huius ſecundæ partis. Imò is ſaiſitus fuit qui eo ipſo tempore mortis erat proximior habilis: ergo alter poſſeſſor eſſe non poteſt,quia duo inſolidum eandem rem eodem modo poſsidere non poſſunt.l.iij.§.ex contrario.ff.de acqnir.poſ.& l.ſi vt certo.§.ſi duobus vehiculum.ff.commo. & l.ſi duo.ff.vti poſsid.& c.cùm eccleſia Sutrina,de cauſa poſſ.& proprie.& c.licèt cauſam, verſi.ex præmiſsis,de prob.quo argumento vtitur in ſpecie huius ſtatuti. de alio tamen caſu loquens Bald.conſ.ccccliiij.quidam Ioannes deceſsit,ad fi.lib.j.& Rapha.Fulg.conſ.ccxxx in quæſtione vertente inter ſpectabilem dominam,verſi.præterea cùm per ſtatutum. & poſt eum Philip.Dec.conſil.lxxxiiij.excellentiſsimi,col.ij.verſic.& vlterius.

Mediũ nullũ inter mortem defuncti qui poſsidebat,& poſſeſsionem hæredis.

10 ¶ Tum etiam quia nullum eſt omnino medium inter mortem defuncti qui poſsidebat, & poſſeſsionem ſiue acquiſitionem hæredis,per mortem illius,l.quæſitum.§.præſenti.ff.de legat.j.& l.ſi fratris,in verbo,ſtatim, & ibi Bald.col.ij.verſicu. ſed contra iſtam ſolutionem,& Corn.col.j.in iij.not.C.de iure delib.ipſe Bald.in l.j.col.vlt. in fi.C.de appel.& in l. filio aut fi.ff.de legat.j.& conſ.cccxxx.ſtatuto cauetur quòd conductor,col.j.verſic.tertiò quæritur,ſi ſtatuto,lib.j.vbi núcupatim de hoc noſtro ſtatuto loquitur. Et facit quod ſcribitur in l.ſi poſt mortem,in princ.ff.de legat.præſtan.& in l.j.§.qui ſunt in poteſtate, ff.ſi quis omiſ.cauſ.teſt. & quod in ſimili ſcribit Bald.conſil.ccccíiij,quia dictus conſultor,in j.dub.lib.j.& Imo.poſt Angel.in l.ventre,colum.& ex hoc not.ff.de acquir.hæred.

Quid in legitimato per matrimoniũ.

11 ¶ Quòd ſi quis fortè dubitet,in cæteris legitimatis ante morté defuncti,tamen nihil eſt quod dubitare debeat in legitimatis per matrimonium,cùm hi in nullo vel minimo differant à legitimis,vt patet ex his quæ & nos ſcripſimus in d.l.ſi vnquam, in d.verbo, ſuſceperit liberos, numero 71.ſi hanc opinionem, ſed latiùs multò in dicto tractatu Primogeniorum, in eadem quæſtio.xxiiij. per totam eam quæſtionem, maximè verò, nu.52.incip.& ex eo ſatis, & quinque ſeq.quæ hîc conſultò omiſimus,ne iam actum(vt eſt in veteri prouerbio)agamus.

SEPTIMA DECLARATIO.

An noſtra cõſuetudo habeat locum in hærede teſtamentario. Et quid ſi is ab inteſtato quoque hæres fuiſſet.

1 ¶ Septimo declara,vt procedat in filio, aut alio proximo hærede ab inteſtato, non etiam ex teſtamento,niſi & ipſe hæres eſſet ab inteſtato. Nam ſi is qui ſucceſſurus fuiſſet ab inteſtato, inſtitutus ſit hæres teſtamento,non deſinit eſſe hæres legitimus:imò & talis eſt peræque ac ſi non fuiſſet inſtitutus,vt voluit Bart.in l.iij. col.vlt.verſ.ſecundò facit ad aliam quæſtionem, ff.de leg.j.Alex.in l.ex facto,§.vlt.circa fi.ff.ad S.C.Treb.Guil.Brolhius loquens expreſsè in noſtro caſu,in ſtilo perlamenti curiæ,tit.de feud.§.nam conſuetudo per quam, & Bened.in repet.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,nu.75.extra de teſt.& D.Boer.in comment.conſuet.Biturig.tit.*des couſtumes concernans teſtamens*,§.vj.col.v.verſ.item intellige hanc conſuetudinem.Et facit quod in ſimili poſt Pet.Anch.ſcribit Philip.Dec.in c.in præſentia, col.j.in ij.not. verſ.vel tertiò reſponderi poteſt,de proba.Igitur de hoc minimè dubitandum eſt,quin ſit ſaiſitus,etiam ſi ſit hæres teſtamentarius.

Qui tenent hũc hæredem nõ iuuari hac conſuetudine.

2 ¶ Sed de eo loquimur,qui cùm non eſſet hæres ab inteſtato,fuit inſtitutus hæres à defuncto, qui quidem non poteſt ſe dicere ſaiſitum, vt qui nec autoritate quidem iudicis, immittere ſe poteſt in corporalem poſſeſsionem hæreditatis, niſi citato filio aut alio qui ab inteſtato erat ſucceſſurus.Ita enim in hoc noſtro ſtatuto expreſsè conſuluit Bal.conſi.clxxxj.caſus talis eſt,cauetur ſtatuto,lib.j.idq; multis rationibus, ſed his potiſsimum, quoniam huiuſmodi ſtatutum debet intelligi de vero hærede, vt etiam ſuprà diximus in ſecunda declarat. huius ſecundæ partis. Sed nondum conſtat hunc ad quem ſine inſtitutione hæredis, de iure non ſpectat hæreditas,eſſe verum hæredem,antequam in productione inſtrumenti citatus fuerit filius,aut alius qui ab inteſtato erat ſucceſſurus.c.quoniam contra falſam,de probatio.Nam filius ſiue proximior eſt certus & legitimus,ergo citandus.l.j.§.denunciari. ff.de ventre inſpicien.Item miſsio in corporalem poſſeſsionem eſt actus fori contentioſi,& ſine citatione etiá peremptoria expediri non poteſt l.præſenti.§.j.C.de his qui ad eccleſiam confug.& l.meminerint.C.vnde vi.Hæc.Bald.

De eadem re.

3 ¶ Et idem quoque,illo tamen citato,voluit Maſuer.vir in interpretandis noſtris conſuetudinibus Gallicis maximus,& id quidem in pluribus locis,videlicet in tit.de poſſeſſorio,§.item hæres qui ſuccedit,& iterum,§.item dato quòd ille,vbi & illud præterea dicit, quòd ſi hæres inſtitutus in teſtamento appræhenderit poſſeſsionem rerum hæreditariarum, poterit hæres ab inteſtato aduerſus eum manuteneri. ita enim loquitur, quo verbo vulgari ſignificatur ipſum hæredem ab inteſtato aduerſus illum obtinere in interdicto retinendæ poſſeſsionis. Rurſumque in tit.de feud.§.item ſucceſſo.& Guil.Brolhius in ſtilo curiæ parlamenti,titu.de feud.§.item de conſuetudine,& ſequen.cuius initium eſt, item ſucceſsio talis,rurſumq́ue.§. item conſuetudo per quam.& Bapt.Chaſſe. qui tamen nutat, in commentariis conſuetud. Burgund.tit.*de ſucceſsions*,§.primo.in gloſſ.j.col.iiij.verſi.tertiò limita. & D.Boer. vbi ſuprà, num.1.huius declarationis.& præterea deciſio.clvj.an fideicommiſſarij,col.iij.num.9.& non

obſcurè

obſcurè quoq; voluit Barb.conſil.lviij.ſapienter dixit pſalmiſta, col.xj. verſi.circa aliam dubitationem,& multis ſeq.lib.ij. dum ex huiuſmodi ſtatuto dicit ſaiſiri hæredem ab inteſtato etiam aduerſus hæredem teſtamentarium, niſi ipſe hæres teſtamentarius poſſeſsionem occupauerit.

4 ¶ Et hoc apertè & verbis expreſsis declarãt multæ ex noſtris conſuetudinibus Franciæ,dum dicunt proximiorem eſſe ſaiſitum, quas tibi ad aliud propoſitum deſignauimus ſuprà in v. decla.nu.3.incip.& hanc ſanè.Neq; enim id verbum,proximiorem, referri poſſet ad hæredẽ teſtamentarium, niſi ille quoq; eſſet ab inteſtato. Sed & ſunt quæ loquuntur de proximiori cõſanguineo,vt Aruernenſis,tit.*de ſucceſſions*.c.j.Engoliſmenſis,c.lxxxiiij.Rochellenſis,c.lvj. Sanctonenſis,c.cv.Et hanc eſſe generalem conſuetudinem,ſcilicet loquentem de cõſanguineo,tradit Bened.in repet.c.Raynutius,in verbo,mortuo itaq; teſtatore, le.ij.nu.71.de teſta. vbi conſanguineum vocat,linagerium,ego verò linearium potius vocarem,ſecũdum ea quæ dixi in tractatu Retractuum,tit.j.§.j.in gl.ix.in verbo,*lignagier*,in prin.

Conſuetudines in eam ſententiam.

5 ¶ Imò ſunt,vt redeamus, quædam conſuetudines quæ expreſsiùs & quaſi verbis conceptis loquuntur de hærede ab inteſtato,videlicet Meldunenſis,c.xcv.ipſa Aruernienſis,vbi ſuprà, Borbonienſis,c.ccxcix.Marchienſis,c.ccxj.Niuernenſis,tit.quoque, *des ſucceſsions*, §.j. Bituricenſis,eodem etiam tit.c. xxviij. & apud Italos eſt ſimile decretum loquens de hærede ab inteſtato Camerini,vt videre licet ex Corne.conſil.clxvj. circa primum conſultationis articulum,in caſu poſitionis,lib.j.

Aliæ conſuetudines quæ verbis diſertis id dicunt.

6 ¶ Sed & huc pertinet,quòd mãgna pars noſtrarum cõſuetudinum his verbis vtitur, *Le mort ſaiſit le vif ſon prochain en plus prochain heritier, habile à luy ſucceder.* Et ferè ſemper ponuntur huiuſmodi conſuetudines ſub tit.*des ſucceſsions*,verbum autem ſuccedere & ſucceſsionis propriè pertinet ad cauſam inteſtati,vt ſcribit Soci.conſil.xxx. quamuis ex his, col.ix.verſic. item patet ex verbis,lib.j.vbi id dicit probari ex rub. innẽto nigro. C. communia de ſucceſſio.præſertim cùm præfertur à ſtatuto,per id quod legitur,& not.in l.iij.§.de illo.ff.pro ſocio, vbi dicit probari quòd cum ſit mentio ſucceſsionis,intelligitur hæreditatis ab inteſtato,non ex teſtamento.

Succedendi verbum propriè pertinet ad cauſam inteſtati.

7 ¶ Verùm ille textus nullam omnino facit mẽtionem ſucceſsionis,ſed hæreditatis.Nec etiam hæc poſtrema ratio ſatis tuta eſt,quoniam verbum ſuccedendi & ſucceſſoris, latiſsimè patet,& comprehendit omnem ſuccedendi modum,vt probatur in l.flumina.§.adiicitur. ff.de dam.infect.& in l.j.§.illud tenendum.ff.quotum legat.& in l.vlt.& ibi gloſſ.& Dec. C.vnde legit.& l.j.& ij.C.de ſucceſſor.edic.& voluit ipſe Soci.conſi.cij.viſis ſcriptura,col.iij.num.6. & 7.lib.iij.& Dec.vbique.Et videmus etiam quod ſub d.tit.communia de ſucceſsio.ſunt leges loquentes de ſucceſsione ex teſtamento,videlicet l.antequam : ſed tamen illud fuit incidenter,vt dicit Corn.in d.Rub.

Nec tamẽ id ſatis tutum.

8 ¶ Illud autem haud dubiè verum eſt,legitimos hæredes propriè dici ab inteſtato, & legitimam ſucceſsionem etiam ab inteſtato:illam autem quæ ex teſtamento eſt, non propriè dici legitimam ſucceſsionem, ſed largè, eo quòd confirmata eſt à lege xij.tabular. l.lege obuenire.ff.de verb.ſignif.& l.iij.§.de illo,& ibi gl.in verbo,ad legitimam,& Rapha.Fulg.ff.pro ſocio,& l.illud,ff.de acquir.hæred.& probatur etiam ex rub. & tit. C.de legit.hæredib.per totum,& voluit etiam glo.in l.legitimam,ff.de pet.hæred.Panorm.conſil.iij. nitar in præſenti, col.iiij.verſi.ſed in alia materia,lib.ij. Alex.loquens de conceſsione emphyteuſis pro alio & ſuis legitimis hæredibus,conſil.lvj.viſo proceſſu cauſæ inter Antonium, col.ij.verſi.apparet ergo,lib.ij.Benedict.in repet.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,nu.74.& latè per Iaſonem,qui alia multa allegat,in l.j.col.j.verſi.tamen diligenter aduerte, & ibi etiã Philip.Dec.poſt princ.C.quando non petent.partes,vbi omnino videas, ſed ita vt non prætermittas Andream Alciat.in d.l.lege,de verbo.ſignific. & in lib.iiij.Paradox.c.vij.& Nicol. Bello.Supputatio.lib.iij.

Legitimos hæredes propriè dici ab inteſtato.

9 ¶ Ideoque ſi quis recipit emphyteuſim pro ſe & ſuis legitimis hæredibus, intelligitur de venientibus ab inteſtato,Alex.conſil.lvj.viſo proceſſu,col.ij.verſic. apparet ergo quòd illa, lib. ij.& Philip Dec.qui id ſing.dicit,in d.l.j.col.j.verſic. & per iſta ſingul. C.quand.non petent, part.& no.idem Dec.conſil.xxxij. cuius ſuperſcriptio incipit, an fœmina dicatur, & conſil. cccix.viſo puncto in quo in effectu,col.ij.verſ.ſecundo principaliter,& Paul.Pariſ.conſil.xx. conceſsio in perſonam,col.ij.verſic.& legitimi,& ſeq.lib.j.

Emphyteuſis receptio pro ſe & ſuis hæredibus legitimis non admittit venientes ab inteſtato.

10 ¶ Sunt tamen aliæ quædam conſuetudines quæ contra expreſsim dicunt, hęredes etiam ex teſtamento eſſe ſaiſitos,& inter alias conſuetudo Ducatus Burgundię,tit.*de ſucceſsions*.§.iiij. & Comitatus Burgund.quem nos vulgo appellamus,*la franche conté*.quæ eſt ex antiquis noſtrę Gallię prouinciis:& conſuetudo Burdegalenſis, tit.*de teſtamens*,§.j. qui eſt omnium conſuetudinum eius gentis lxxiiij.vbi Arnoldus Fertonius earum conſuetudinũ interpres certè elegantiſsimus, pauca admodum de ea re locutus eſt. Et idem quoque cautum eſt ſtatuto Placentiæ,vt videre licet ex Signor.conſil.clxxxviij.caſus continens inter cætera, & Mediolani ex Paulo Pariſ.conſil.xlj.optimum ius,poſt prin.lib.j.

Conſuetudines quæ contrarium aſtruunt.

Nec

Qui huic ſententiæ contrariè adſtipulantur.

11 ¶Nec deſunt etiam qui videntur eſſe in hac ſententia, vt generalis hæc conſuetudo ſit trahenda ad hæredes teſtamentarios, dum in materia huius conſuetudinis loquuntur de ipſis hæredibus teſtamentariis, veluti præſupponant eam in his locum habere: videlicet Bald. ipſe in hoc (vt ſæpe aliàs) ſibi contrarius, conſi. cxlj. præmiſsis verbis, lib. j. & conſ. ccccliiij. quidam Ioannes deceſsit, eod. lib. j. Alex. conſil. xxiiij. attentis his quæ in themate, in prin. lib. iij. D. Bene. in repet. c. Raynutius, in verbo, mortuo itaque teſtatore, le ij. nume. 78. vbi loquitur de eccleſia hærede inſtituta, & iterum, num. 83. & alibi ſæpe, in ea. glo. de teſta. Iaſon in l. vlt. col. iiij. verſi. ſic in ſimili ſtante ſtatuto, D. de edicto diui Adriani tollen. & Philip. Dec. conſi. lxxxiiij. excellentiſs. doctores. col. j. & conſil. cccclxvij. bene & conſultè, col. j. & ij. Sed quod iam diximus, non id ex profeſſo tractant, ſed veluti aliud agentes, id tantũ præſuppnuunt, vti etiam faciunt qui diſputant, an ſubſtituti vel fideicommiſſarij ſint ex hoc ſtatuto ſaiſiti, de quo diſſeremus in ix. item x. declaratio. huius ij. partis.

Ad idem.

12 ¶Sed id expreſsius videtur voluiſſe ipſe Alex. conſil. xxxvij. in cauſa mota per Angel. col. iij. verſi. item præterea, lib. j. quanquam nec hoc ibi de induſtria tractat. & ſimiliter Iaſon conſil. cxlvij. præſens conſultatio, col. vj. verſi. condeſcendo ad ſecundum, lib. ij. vbi loquitur de hærede quodam teſtamentario, qui eidem ſtatuto innitebatur, nec tamen eum abigit quòd eſſet teſtamentarius, ſed aliis rationibus. & idem Iaſ. conſ. cxlvj. præſuppoſito ſine veri præiudicio, col. j. lib. iiij. & conſi. lxxxv. quando habemus, col. j. & ſeq. lib. iij. Imò verò Bal. ipſe in rub. de cauſ. poſſeſ. & proprieta. paulò ante fin. dicit, quòd nomen hæredis ſimpliciter prolatum, in hoc noſtro ſtatuto comprehendit & hæredem ex teſtamento, & ab inteſtato.

Qui tenẽt l. vlti. de edict. diui Adria. tol. hæredi teſtamentario tantùm competere.

13 ¶Sed & huius opinionis eſſe tacitè videtur ij qui dicunt, quòd hæres in quem ex ſtatuto ipſo iure eſt continuata poſſeſsio, poteſt intentare remedium, l. vlt. C. de edic. diui Adria. tollend. quos tibi longo ordine recenſebo infrà, in ij. declarat. vj. partis nu. 1. & 2. Nam id remedium competit hæredi teſtamentario tantùm, non etiam hæredi ab inteſtato, vtpote quæ loquatur tantùm de huiuſmodi hærede ex teſtamento, vti etiam facit. l. vlt. quæ loquitur in eodem caſu. ff. de appellat. recip. Et ſatis oſtendit ea rub. de edi. diui Adria. toll. nam & in illa ſubditur, & quemadmodum ſcriptus hæres in poſſeſ. mitta. Et ita tenetur cõmuni noſtrorum calculo, vt per Spec. tit. de teſta. §. ſequitur, ver. quid de ſuccedente ab inteſtato, & ibi Io. Andr. & Bald. in addit. illius. Cyn. in d. l. vlt. col. iiij. in iij. & iiij. q. Ray. For. li. & Alberi. col. vij. verſi. ſed nunquid locum habeat, Io. Fab. col. j. verſi. ſed hæres ab inteſtato, Raph. Fulg. col. antep. verſi. in eadem ibi per hanc, Paul. Caſt. col. v. verſi. in iij. quæſtio. Corn. col. iiij. verſ. nota itaq; hanc gl. & Alex. col. vij. verſi. iuxta hoc dubitat, & Iaſ. col. vij. verſicu. an autem venientes, vbi dicit hanc eſſe communem ſententiam. Iac à S. Georg. qui id multis probat, col. vij. verſicu. iuxta prædicta quæro, Philip. Dec. col. xiiij. verſi. alia quæſtio, vbi & hanc dicit communem, & Franc. Curt. iunior, col. pen. verſi. octauo quæro. & Bald. in l. j. circa medium. ff. de pet. hæredi. & in c. j. col. j. verſi. quæro ſi poſſeſsio vacat, tit. de contro. inter ma. & fœm. de benef. vbi tamen limitat. Cald. conſ. xxxvj. in edictũ, ſub tit. de teſt. Ang. Aret. §. quadrupli, col. xij. verſi. ad vnum tamen aduertas, Inſtit. de actio. Pet. Ferra. in titu. forma libelli, quo petitur hæreditas ex teſtamento, in verbo, in omnibus eius bonis, col. j. verſi. quæritur inſuper an hæredi. & Stepha. Bertr. conſil. xcix. multa ſunt propter quæ, col. j. lib. iiij. ibi & hanc dicit eſſe communem opinionem, Ludouic. Gozad. conſil. vij. in hac cauſa poſſeſſoria, col. j. verſ. quartò diſpoſitio, & conſi. xxj. videtur dicendum quòd præfatus Hieronymus, col. iij. verſi. nono ex ſupradictis, & conſil. 50. prima facie videtur dicendum, col. pen. verſ. ad tertium dico, vbi hanc dicit eſſe communem opinionem. Aymo Crauetta, conſil. lxxiij. in contractu ſocietatis, col. ij. verſic. ſextò facit, Nicol. Bello. conſil. xxxv. conſultus de modo, col. j.

Qui contrarium tenent.

14 ¶Licèt, vt id dicam obiter, idem Bald. dubitans tamen, contrarium teneat, in d. l. vlt. col. viij. verſi. tertiò quærit, an ex teſtimoniis, vbi id dicit eſſe æquiſsimum, & apertè contrarium videtur voluiſſe, in l. iij. ff. de inof. teſta. dum dicit quòd filius præteritus à matre, qui ideo intelligitur inſtitutus ex diſpoſitione illius legis, habet remediũ, d. l. vltimæ. & apertiſsimè Raph. Com. conſil. xliij. in quæſtione Franciſci, in fin. & Rapha. Fulg. in l. ſi docueris, in j. notab. C. ad leg. Cornel. de falſis.

Authoris opin. in principali dubio.

15 ¶Aduerte lector, nam vt hîc meã opinionem tibi aperiam, ſi ſtatutum vel conſuetudo exprimat hæredem ex teſtamento ſaiſiri, vt in eis locis quæ declarauimus ſuprà, nu. huius declarationis 10. incip. ſunt tamen aliæ, tunc certè nihil eſt quod dubitandum ſit, quin hi ſint ſaiſiti. Si autem loquatur tãtùm de hærede ab inteſtato, vt ſunt aliæ nonnullæ quas tibi ſuprà deſignaui, tunc de illis tantùm eſt intelligenda, neq; enim cùm ſit cõtra ius, trahi debet ad alios, quàm qui expreſsè nominati ſint. Quòd ſi his verbis loquatur, *le plus proche*, vel *le proche heritier*, cuiuſmodi ſunt plurimæ, quas etiam tibi deſignaui, & tunc de hæredibus tantùm ab inteſtato intelligo: ea enim verba ad eos tantùm referri poſſunt, cùm in hæredibus ex teſtamento nihil tale requiratur: poſsinq; omnes ſiue filij ſiue cõſanguinei, ſiue omnino extranei, modò alias ſint capaces, hæredes inſtitui. Quod intelligo niſi aliter ea cõſuetudine eſſet declaratũ, vt in cõſuetudine Ducatus Burgũdiæ, cùm enim primum dixiſſet in tit. *de ſucceſsiõs*,

c.j.*Le mort ſaiſit le vif.ſon plus prochehéritier*,poſtea.c.iiij.dicit quòd ſi teſtator poteſt diſponere de duabus partibus ſuorum bonorum ad commodum aliorum quàm hæredum ab inteſtato,hi quorum fauore ita diſpoſuit,erunt ſaiſiti in his duabus partibus.

Ad idem.

16 ¶ Si autem ſimpliciter conſuetudo loqueretur de hærede, qualis eſt Pariſienſis.c.cxxxij.*Le mort ſaiſit le vif ſon hoir*,aut ſimpliciter dicat,*le mort ſaiſit le vif*,vti eſt Melodunenſis, c.xcv. quod peræquè eſt, ac ſi diceret, *le mort ſaiſit le vif ſon heritier*, neque enim de alio quàm de hærede intelligi poteſt.Et tunc aut ſumus in patria (vt vocant)conſuetudinaria,in qua inſtitutio hæredis locum non habet in præiudicium eorum qui ab inteſtato ſuccedunt,cuiuſmodi eſt Pariſienſis.c.cxx.Meldunenſis,c.xxviij.Trecenſis,c.xcvj.Caluimontenſis,c.lxxxiij.Vitriacenſis,c.cj.Carnutenſis,c.xcv.Aurelianenſis,c.ccxv.Turonenſis,tit. *De ſucceſſions*, c.j. Cenomanenſis,c.ccxxxvij.le ij.Andegauenſis,c.cclxxj.Pictauienſis,c.cviij.Aruernenſis, tit. *de ſucceſſions*,c.xl.Bleſenſis,c.cxxxvij.Engoliſmen.c.cxiiij.Marchienſis,c.ccl. Montargiẽſis, tit.*de donations teſtamentaires*,cap.j.Niuernenſis,ti.*de teſtamens*,c.x.Auxerrenſis, eo. tit.c.iij. Senlienſis,c.cv.Valeſienſis,licèt non expreſsè,ſed æquipolenter (vt ſic loquar) c.lxxxiiij. & xciij.Laudunenſis,tit.*De ſucceſsions de fief.* §.j. Et huiuſmodi conſuetudinis veluti generalis in Gallia meminit Pet.à Bella pertica,in l.j.col.j.C.de ſacroſ.eccle.Et tũc putarem non eſſe locum huic noſtræ conſuetudini.

Ad idem.

17 ¶ Aut verò ſumus in patria(vt etiam appellant iuris ſcripti)in qua ſcilicet permittitur teſtari & inſtituere hæredem quem volumus,capacem tamen:& hoc opus,hic labor eſt,an ſcilicet inſtitutus hæres ſit ſaiſitus aduerſus eum qui ab inteſtato hæres fuiſſet, ſi non eſſet teſtamẽtum.Tamen vix crederem hanc generalem conſuetudinẽ intellexiſſe de alio hærede quàm naturali & gentilitio hærede,non etiam inſtituto,per l.vl.& ibi,Bald.Sali.Paul.Caſtr.& alij. C.de his qui veniam ætat.impet.cum aliis multis concordant. à me collectis in tractat. Primigeniorum.j.quæſtio.nu.x.incip.ſed nec illud,& ſeq.& in repet.l.ſi vnquam,in verbo,ſuſceperit liberos,nu.17.incipien. quin ſit ea.

Verba naturaliter intelligenda.

Ad idem.

18 ¶ Præſertim quòd multæ ex noſtris conſuetudinibus talem dicunt eſſe generalem conſuetudinem Franciæ, *Le mort ſaiſit le vif ſon plus prochain heritier*, quas quidem conſuetudines nuncupatim deſignauimus ſuprà in prin.nu.iij.inci.& certè hæc eſt,quæ verba(vt diximus) intelligi non poſſunt niſi de hærede ſanguinis. Imò verò Bened. in c. Raynucius, in verbo, mortuo itaque teſtatore,le ij.nu.71.vt ſuprà diximus, hanc conſuetudinem his verbis refert, mortuus ſaiſit viuum proximum linagerium, quæ vltima dictio ſignificat conſanguineum, veluti lineatum à linea conſanguinitatis.

De eadem re.

19 ¶ Quanquam illud ſcio D.Montholonium olim celeberrimum atque ſanctiſsimum aduocatum regium,in noſtra Pariſienſi curia, deinde Præſidem & cuſtodem ſigillorum regiorum, antequam ad hos ſummos magiſtratus aſſumptus fuiſſet, dum poſtularet pro Carolo Borbonio contra dominam regis Franciſci matrem,allegaſſe id non ſemel fuiſſe decifum in eadem curia Pariſienſi,vt hæres teſtamentarius eſſet ſaiſitus vi huius generalis conſuetudinis, præſertim in patria iuris ſcripti,primùm quidem inter dominos *du Montet, & du Fonſſet* patriæ Lugdunenſis,deinde in ſucceſſione de Polignac.Ea tamen areſta non vidi.

OCTAVA DECLARATIO.

An conſuetudo hæc habeat locum in filia quæ renunciauit & poſtea ad ſucceſſionẽ vocata fuit.

1 ¶ Nec hinc tamen diſcedam(& hoc erit vice OCTAVAE DECLARATIONIS) priuſquã illud quæſierimus,quia ſuprà in prin.præcedentis declarationis diximus,quòd ſi is qui ſuccedebat ab inteſtato fuerit inſtitutus hæres à defuncto,is erit ſaiſitus,tanquam ſi eſſet merus hæres ab inteſtato.Quid ſi filia dum maritaretur,vel aliàs,renunciauit ſucceſsioni patris fauore filiorũ,vel ſimpliciter:ſed eam pater teſtamento ad ſucceſsionem vocauit,non obſtante ea renunciatione,quod vtiq; fieri poteſt,vt voluerunt & bonis rex.& rationibus probauerunt,Bart.in l.ſtipulatio hoc modo concepta,col.j.ad fi.& ibi quoque Ange. col.j. & Rom. col.vij.verſ.ſexta quòd extra prædictos caſus,& iterum col.ſeq.ver.vnde aduerte quia videtur,Alex.col.iij.verſ.& iuxta hoc tractauit, & Iaſon qui hoc duobus modis ampliat, col. vj. verſ.vltimò pro complemẽto.ff.de verbo.oblig.Bal.in l.vlt.per eum tex.col.iij.ver. venio ad ſecundã partem,ibi,tu dic hoc verum eſſe,& ibi Iaſon,col.vj.ver.tene indiſtinctè,& col.ſeq. verſ.vltimò in quantum.C.de pact.vbi ipſe Bald. dicit procedere etiam ſi filia renunciaſſet. ſucceſsioni ab inteſtato.idem Bal.in l.pactum quod dotali,col.ij.in iij.q. & ibi Rom. col. iij. ver.primò ergo illis adde. C.de collatio.Bal.in c.ad noſtram, le ij. (ſunt enim tria eius initij) col.ij.verſ.pone filia renunciauit,extrà de iureiuran.vterque Sali.in l.pactum, C. de pactis, Pe.Anch.con cccciij.viſo diligenter tenore.Pau.Ca.con.ccccxlviij.non eſt dubium quòd ſi iuramentum,propè per totum,lib.j.Domi.poſt Zenzel.in c.quamuis,col.vlt. verſ. ſed pone quòd in terminis,& ibi latè Geor.Nat.in rep.col.iiij.ver.quod ſingul.limita,de pactis,lib.vj. Franc.Are.in l.qui ſuperſtitis,col.iij.ver. circa ſecundam fallentiam, ff. de acqui. hæred. & conſi.xciij.viſo legato,col.pen.verſ.tertiò quia ſecundum.Feli.in c.ſi diligenti,col.pen. verſ. vnde filia renuncians,de foro compe.& in c.j.col.ij. verſ.vnum etiam relatione dignum, de iureiuran.cum ſimilib.

Filia quæ renunciauit poteſt tamen ad ſucceſsionem vocari.

Et ea quoque quæ ex ſtatuto excluſa eſt.

2 ¶ Vti etiam ſi ex ſtatuto, filia dotata aut ſimpliciter excluditnr à ſucceſsione, poteſt tamen ex teſtamento patris, quod minimè dubium eſt, aut etiam ex pacto ipſius, vti multis placet, ad ſucceſsionem vocari, Bar. in d. l. vlt. col. ij. verſ. pro hoc induco quæſtiones, & ibi Ang. col. ij. verſ. & ideo ſi ex forma ſtatuti, & latè Iaſ. col. v. verſi. aduerte inquantum tenor, C. de pact. Bal. in l. quicunque, col. iij. ver. ſed pone ſtatuto cauetur, C. de ſeruis fugitiuis, Paul. Ca. con. cclxxxviij. notandum eſt ad euidentiam, li. ij. Geor. Nat. in d. c. quanuis, vbi ſuprà, & iterum in iiij. eadémque vlt. parte, in ij. quæſt. cum ſimilibus infinitis.

Accedit ad principalem quæſtionem.

3 ¶ Vtrùm igitur hæc filia ita vocata ex pacto vel ex teſtamento patris, non obſtante excluſione pacti vel ſtatuti, erit ſaiſita in ſua portione. Quod certè non videtur, vt quæ ab inteſtato non erat ſucceſſura, obſtante pacto vel ſtatuto: Ideoq; habenda eſt tanquam hæres ex teſtamento, & non ab inteſtato: Verùm D. Boër. in commentar. conſuetudin. Bituricenſi. tit. *des conſtumes concernans teſtamens.* §. vj. col. pe. tenet contrarium, nulla alia ratione aut autoritate fretus, quàm quòd illa ſuccedit, non obſtante eo pacto aut ſtatuto.

Filia huiuſmodi nō tam ex teſtamēto quā ab inteſtato ſuccedit

4 ¶ Sed ego hanc rationem addo, minimè, ni fallor, contemnendam, quòd ea non tam ſuccedit ex teſtamento, quàm ab inteſtato, remoto ſcilicet per id teſtamentum atque ſublato impedimento, quod ei ad ſucceſsionem oberat, ſcilicet pacto vel ſtatuto, ar. eius quod in ſimili dicitur in l. ſi pater. §. vl. ff. de manumiſsis vindic. vbi gl. allegat pro ſimili d. l. vlt. C. de pact. & alia iura, vt ibi videre poteris.

NONA DECLARATIO.

Subſtitutus an ſit ſaiſitus ex noſtra conſuetudine.

1 ¶ Nonò declara, vt id locum non habeat in ſubſtituto, etiam pupillari, vel vulgari, vel aliàs directo: vt ſcilicet cùm locus eſt ſubſtitutioni, hic ſubſtitutus non ſit ſaiſitus ex conſuetudine vel ſtatuto quod ſaiſit hæredem. In qua re illud primùm annotandum eſt, quòd ſi noſtrum ſtatutum aut conſuetudo intelligitur tantùm de hærede ab inteſtato, non etiam hærede teſtamentario, conſequens illud eſt, vt nec in ſubſtituto vel fideicommiſſario locum habeat. Nam ſi primus hæres ex teſtamento id priuilegium non habeat, multò minus ſecundus hæres, cuiuſmodi eſt ſubſtitutus: tùm quia primi ordine, priuilegio, dignitate, & cæteris omnibus præcedunt poſteriores, vt latè docuimus in noſtro tractatu Primigeniorum. Tum quia ipſi ſubſtituti cenſentur eſſe hæredes ex teſtamento ipſiuſmet teſtatoris, non primùm inſtituti, l. cohæredi. §. cùm filiæ, ff. de vulg. & pupil. ſubſtitut. & l. vnum ex familia. ff. de leg. ij. & doctor. vbique.

De eadem re.

2 ¶ Sed dubium eſt cùm hæredes ex teſtamento ſaiſiuntur, an etiam ſubſtituti eueniente caſu ſubſtitutionis ſint ſaiſiti, an verò hæredes ipſius inſtituti, ita vt ab eorum manu debeant ſubſtituti capere. Et quòd non ſint ſaiſiti ex hac conſuetudine & ſtatuto, faciūt multa quę ſuprà diximus in aliis declarationibus. Et primùm quòd id ſtatutum habet locum in primis hæredibus tantùm, non etiam in ſecundis hæredibus, vt dictum eſt ſuprà, in quinta declaratione huius ſecundæ partis, & dicemus, & confirmabimus infrà, nu. ab hinc ij. Conſtat autem ſubſtitutos, dici ſecundos hæredes, tam noſtris legibus. l. ab omnibus §. cum quidam. ff. de l. j. & ibi glo. & l. precibus, C. de impub. & aliis ſubſtit. in quibus idem Accurſius rectè interpretatur ſecundum hæredem, id eſt ſubſtitutum, quod & ſatis patet ex contextu illius legis:

Subſtituti dicuntur ſecundi hæredes.

quàm aliorum probatiſsimorum autorum autoritate. Cicero in Topicis, A repugnantib. Si paterfamilias vxori ancillam legauerit à filio, neque à ſecūdo hęrede legauit, &c. quo in loco Boëtius commentariorum libro ſecundo, ſecundus, ait, hæres dicitur, qui hæredi inſtituto ſubſtituitur, veluti ſi quis filium inſtituat hæredem, ſcribatque, ſi is filius intra pubertatem deceſſerit, nepotem vel quemlibet alium hæredem eſſe oportere. Nepos igitur vel quilibet alius, ſecundus hæres dicitur. Hæc ille. Idem Cicero libro primo, de Inuentio. Poſſeſsio hæredum ſecundorum eſt. Et rurſus, qui patris pupilli hęredes ſecundi ſunt. Et in oratione pro Aulo Cluentio Habito, Memoria teneo Mileſiam quandam mulierem, cùm eſſem in Aſia, quòd ab hæredibus ſecundis accepta pecunia partum ſibi ipſa medicamentis abegiſſet, rei capitalis eſſe damnatam. Cuius ipſa propemodum verba retulit Iuriſconſultus noſter, in l. Cicero. C. de pœnis, quo in loco ipſe Accurſius, ſecundis hæredibus, ſcilicet (inquit) ſubſtitutis. Sed & idem Cicero paulò poſt. Itaque ei teſtamento legat grandem pecuniam à filio, ſi quis natus eſſet: ab ſecundo hærede nihil legat. Idem lib. epiſtol. ad Atticum, xv. epiſt. omnium ij. in fin. Quos tamen ſecundos hæredes reliquit, ſcire vellem. Et epiſto. famil. lib. xiij. ad Silium epiſtola, cuius initium eſt, Tito Pinnio, Quod quidem ille teſtamento declarauit, qui me tum tutorem, tum ſecundum hæredé inſtituerit, Saluſtius in Bello Iugurthino, Erat præterea in exercitu noſtro Numida quidam nomine Ganda, Manaſtabalis filius, Maſiniſſæ nepos quem Micipſa teſtamento ſecundum hæredem ſcripſerat. Plinius lib. vij. c. v. Maſſurius author eſt L. Papyrium prætorem ſecundo hærede lege agente, bonorum poſſeſsionem contra eum dediſſe, cùm mater partum ſe tredecim menſibus diceret tuliſſe, quoniam nullū certum tempus pariendi ſtatutum videretur. Quam & eandem ſententiam ex ipſo Plinio ad verbum retulit Gellius lib. iij. c. xxj. ad fin. Suetonius in Iulio Cæſare, c. lxxxiij. Tres inſtituit hæredes Seiorum nepotes, Decium Brutum etiam in ſecundis hæredibus nominauit.

Et in

Et in Auguſto,c.omnium poſtremo.Hæredes inſtituit Tiberium & Liuiam:Secūdos,Druſum & Germanicum.Appianus Alexandrinus,bellorum ciuilium lib.ij.Græcè quidem,ſed in hunc ſenſum,de teſtamento ipſius Iulij Cæſaris.Miſerādum porrò vel in primis id viſum eſt,cum Decium Brutum ex eius percuſſoribus inter ſecundos hęredes ſcriptum cognouiſſet.Et ex Poëtis Horatius ſermo,lib.ij. ſat.v.

Sicui præterea validus malè filius in re
Præclara ſublatus aletur, ne manifeſtum
Cælibis obſequium nudet te,leuiter in ſpem
Arripe vt officioſus,& vt ſcribare ſecundus
Hæres.vt ſi quis caſus puerum egerit orcho, In vacuum venias.

Conſuetudo nempe Romanorum in teſtamentis fuit primis hæredibus ſecūdos addere, vt ſi primi hæreditatem non adiiſſent,nanciſcerentur vltimi.Ex quo etiam noſtri dicunt ſubſtitutionem eſſe ſecundam inſtitutionem , vt per gl.& doct.in rub.ff.de vulg.& pup.ſubſtit.

3 ¶ Ideoque Signor.con.ccl.ſuper dubiis ſeu quæſtionibus,col.iij.verſ. ſed dicendo nullum & ſeq.ſcribit appellatione inſtitutionis intelligi de prima,per d.l.qui liberis.§.hæc verba,ff. de vulg.& pupil.& d.l.boues.§.j.ff.de verb.ſigni.& alia quædam.Propterea non intelligitur de ſubſtitutione,quæ ſecunda inſtitutio dicitur,de quo tamen vide gl.in l.j.§.vlt.& ibi Iac.Are. contradicentem gloſæ & Ray.& Guil.illi aſſentientem. ff.de vul.& pupil.ſubſtit.

Inſtitutionis appellatio intelligitur de prima.

4 ¶ Et ex his veluti ſubinſurgit alia ratio,quam nos obiter tetigimus ſuprà ver.ab hinc ſecūdo. Nam cùm hic ſubſtitutus non ſit hæres primus,ſed ſecundus , conſequens illud ſit , vt in eo non habeat locum noſtra conſuetudo loquens ſimpliciter de hærede , & quæ ideo intelligi debet de primo hærede non etiam de ſecundo,ex ſententia Alex.con. xxxvij. in cauſa mora per Angelum,col.iij.ver.item præterea & fortiùs,& ſeq.lib.j.quod quidem conſi. repetitur con.lxxxij.lib.iij.& aliorum qui illum ſecuti ſunt,quos tibi citauimus ſuprà , in v.decla. vbi & nos hanc rem priuatim tractauimus,& multas illius ſententiæ rationes attulimus,quas tu ibi videre poteris, ne hîc iterum repetam.

5 ¶ Et quod eam quoq; ſententiā cōfirmat,verba in dubio debent intelligi & accipi per prius, & nō per poſterius,vt noſtri loquuntur,in id allegantes philoſophum,& l.hoc legatum, vbi & id no.Bar.poſt Petrum,ff.de leg.iij.& l.qui hæredi,in prin.& ibi Bal.& iterum in §.j.& ibi quoq; Imo.in prin.& Soci.col.ij.in iiij.no.ff.de condi.& demon.& l.Gallus,§.quidam rectè. ff.de libe.& poſth.& d.l.qui liberis,§.hæc verba,& ibi latè Iaſon in j.no.ff.de vul.& pup.ſubſtitutio.& voluit etiam ipſe Bal.in l.j.verſ.eſt ergo ratio,& ibi etiam Pau.Caſt. C.de ſucceſſ. edict.& in l.vt vim,col.iij.verſ.& nota quòd iſtud ſtatutum , ff.de iuſtit.& iure , & conſi. xij. caſus talis eſt,ſtatuto ciuitatis caſtelli,col.j.verſ.& audio quòd quidam, lib.iij.& Signo. qui alios quoque tex.allegat,conſ.lxviij.quædam mulier,col.ij.verſ.ſi verò filius , & ipſe quoque Soci.in l.j.col.j.ver.item adoptio.ff.de vul.& pupil.vbi loquitur in hac materia,& con.ccvij. in cauſa dominæ Annæ,col.v.ver.ſecundo quia verba,lib.ij.& conſ.cclxxxv.reuerēdiſſimus dominus,col.iij.ver.tertiò reſpondeo,eo.lib.ij.& con.lvij.in cauſa filiorum,col.vj.ver.præterea ſtante declaratione,lib.iij.& conſ.xcij.eleganter & ſubtiliter,col.ij.verſ.facit quia verba, eo.li.iij.Iaſ.in l.non ſolùm,in prin.poſt medium, ff.de noui ope. nunc.

Verba per prius & non per poſterius accipienda.

6 ¶ Et priuatim de verbo ſuccedat,vt intelligatur per prius & nō per poſterius,voluit expreſſe Bal.con.ccxcvj.præmittendum eſt ad euidentiam, quòd ſicut , verſ. item verbum ſuccedat, lib.iiij.per d.§.hæc verba,& Ludo.Gozad.qui alios allegat,vti videre poteris, conſi. xlviij. in cauſa Florentina,col.iiij.verſ. ſuadetur & ſecundò quia verba,vbi ad hoc citat d.§.hæc verba, ex hócque conſuluit in pulchro caſu.

Succedendi verbum per prius accipiēdum.

7 ¶ Nam prima quæq; ſunt omnium cæterorū fauorabiliſſima potentiſſimaq; atque etiam dilectiſſima.Primùm enim ex hoc ſatis videmus,quod primæ nuptiæ multò ſunt fauorabiliores,quàm cæteræ ſequentes,tam reſpectu viri,quàm fœminæ,vt patet ex toto ti.C.de ſecun. nup.& præcipuè ex l.fœminæ,& l.generaliter,& l.hac edictali, & authen. ibi poſitis : atque etiā videre licet ex D.Hieronymo,lib.j.aduerſus Iouinianum & aliis multis quæ tibi latè cōgeſſimus in noſtris commentariis in l.boues.§.hoc ſermone,in j.parte num.incip. poſtremò illud addiderim,cum multis ſeq.Secundum abunde probauimus in noſtro tractatu de iure Primigeniorum,in præfatio.nu.xlix.quid quòd in medicamentis,& multis ſeq.& alibi ſæpe in ea præfatione,ex quibus etiam diſces id à natura ipſa procedere.

Prima quaque fauorabiliſſima.
Primæ nuptiæ.

8 ¶ Tertium quoque & nos in eadem præfatione docuimus,nu.34.incip.qui mos latè patens, & iiij.ſeq.ſed quibus illud vnum addere potes, quod huc priuatim pertinet:nempe teſtatorem magis diligere primum hæredem à ſe inſtitutum quàm ſubſtitutum,qui ſecundus hęres dicitur,vt diximus.ad enim apertè voluit.l.quiſquis.§.j.& ibi Bart.& alij , & præſertim Soci. ff.de condit.& demonſtra.quam ad hoc no. dicit Iaſon in l.licèt imperator , col.v.in ix.eodemq; vltimo not.ff.de lega.j.& ex ea pulchram quæſtionē decidit Bar.in l.Gallus.§.etiam ſi parente,col.ij.verſi.iuxta prædicta,& ibi latè ipſe Soci.col.ante pe.verſic. & prædicta inducuntur,ff.de libe.& poſth.Et ad hoc quoque bene facit l.quoties,in prine.ff.de vſufruct.& l.

Primus hæres magis dilectus.

quiſoluendo,la ij.& ibi Angel.& Imo.& recentiores,ff.de hæred.inſtituend.cum aliis multis concordantibus à me etiam collectis in tractatu Primigeniorum,in xix.quæſtio.num. iij. nempe cùm ex huiuſmodi.

Statutū conformandum ad iudicium teſtatoris.

9 ¶ Ex quo etiam illud aſſumitur, quòd ſimiliter ſtatutum magis dilexit, & in maiore fauore habuit inſtitutum quàm ſubſtitutum, vt ſe conformet ad iudicium & voluntatem teſtatoris, vti è diuerſo teſtator cenſetur ſe conformare ad ſtatuti diſpoſitionem,vt voluerunt Bar.Ang. Imo.Raph.C.Pau.Ca.in lect.Padu.Rn.Alex.& alij recentiores in l.hæredes mei,§.cùm ita ff.ad S C. Trebel.cum aliis multis concord.etiam à me congeſtis in repet.l.ſi vnquã,in verbo,ſuſceperit liberos,nu.84.incip.ſed illud hîc quæro,C.de reuoc.don.

Et è contrario teſtatoris diſputatio ad ſtatutum.

Legis & ſtatuti diſpoſitio à pari procedūt.

Legis & ſtatuti diſpoſitio metregulãtur è iuris his loquentibus de diſpoſitionibus teſtatoris.

10 ¶ Nam & diſpoſitio legis & ſtatuti à pari procedũt.l.ſeruus hac lege.ff.de manumiſ.& l.ſi ita fuerit ſeruus,in fi.& ibi Bar.ff.de manumiſ.teſta.& l.cùm quidã,verſ.quemadmodum enim. C.de ver.ſignifi.Et diſpoſitio legis vel ſtatuti regulatur(vt noſtri loquuntur) ſecundum iura quæ loquuntur de diſpoſitione teſtatoris,glo.in l.j.in glo.ij.& ibi Bar.C.de his quib.vt indignis,& idem Bar.in l.in cognitione,col.ij.ff.de S C.Sylla.Ro.qui alios citat,cõſ.cxxiij. circa primum dubium,col.ij.ver. præmiſsis tamen non refragantibus, Alex. qui & alios adducit in l.eandem.post medium,verſ.adde quòd contra eos,C.de collatio. Phil.Deci.con.xcvj. cuius ſuperſcriptio incipit,ſi ſtatutum,col.ij.verſ.pœna priuationis.Igitur vt hanc rationem concludam,ſequitur,ſi ſtatutum voluit concedere id priuilegium inſtituto,vt per ipſum ſaiſiatur,vt idem quoque velit ſubſtituto concedere.

Propriè dicitur quod ſimpliciter & abſolutè dicitur nõ quod ſecundũ quid.

11 ¶ Sed & hæc quoq; ratio ex ſuperioribus depromitur,quòd cum ſubſtitutus nõ dicatur ſimpliciter & abſolutè hæres,ſed cum alia adiectione,ſecũdus,vt ſuprà probauimus.Illud quoq; conſequens eſt,vt propriè nõ ſit hæres,ſed ſecundũ quid(vt noſtri loquũtur)& vt dicit Ariſt. lib.j.Politicorũ,c.iiij.κατά τι,id enim propriè dicitur,quod ſimpliciter & abſolutè dicitur,nõ quod ſecundum quid.l.cùm ex oratione.ff.de excuſ.tut.& l.patris & filij,& ibi Fran.Are. & Iaſon vterque in j.no.ff.de vul.& pupil.ſubſtitu.Bar.in l. Lucius.§.quæſitum,ff.de leg.iij.Bal. d.con.xij.vbi ſuprà,li.iij.Petrus Ancha.in repet.c.j.char.lxx.in paruis, ver. quid dices de patrono.Soci.in d.l.j.col.j.ff.de vulg.& pup.

Simpliciter dictũ ſimpliciter intelligendum.

12 ¶ Ideóque quod ſimpliciter dicitur,ſimpliciter etiam & abſolutè intelligendum eſt, non ſecundum quid.l.j.§.j.ff.de donat.& l.ſi ita quis.§.vl.ff.de leg.ij.& in id quoq; à pleriſque allegatur d.l.hoc legatum.ff.de leg.iij.& l.vlt.C.de his qui veniam ætat.impet.cum ſimil.adductis à Card.Alex.in c.ad id quod,col.ij.verſ.ſed do vobis.de ſponſa. & matri.

Maximè in ſtatutis.

13 ¶ Id quod maximè procedit in ſtatutis,Bal.in l.quod verò,circa medium,ver.ſed pone quòd ſtatutum.ff.de legib. & in l.ſi non ſpeciali,etiam circa medium,verſ.quæro hîc dicitur patriç tuæ,C.de teſta.Maria.conſ.j.in caſu ſuprà narrato,col.j.verſ. præterea illud dicitur. & Soci. illius filius,in l.ſerui electione,§.j.poſt princip.ff.de l.j.& conſ.xlvij.in primo præſentis conſultationis articulo,col.iij.ver.præterea dato.lib.j.vbi & alios citat,& con.lxvij.viſis inueſtituris,col.iij.ver.primo aſpectu,eo.lib.j.repetito con.clxv.lib.ij.& idem Soci.d.con.ccvij.vbi ſuprà,eodem lib.ij.& conſ.j.viſis & diſcuſsis,col.j.verſ.iſta concluſio probatur , lib.iij. vbi & id dicit procedere in materia quantumcũque fauorabili,& alios quoque citat. & d.con. lvij. lib.iij.& con.cxxj.præmittenda eſt diſputatio,col.viij.verſ.confirmo hoc idem,lib.iiij. vbi & illud item dicit procedere in materia fauorabili,Caro.Rui.qui id multis probat , conſ.xviij. quæritur an Laurentius,col.vl.nu.17.li.ij.& con.xxiiij.viſa facultate,col.xxiiij.nu.13.eo.lib.ij. vbi etiam dicit procedere in materia fauorabili & Paul.Pariſ.conſ.lxj.aduerſus teſtamentũ, col.iij.nu.23.lib.iij.& Doctor. vbique.

Idq; etiam in fauorabilibus.

Alia ratio ex præcedentibus.

14 ¶ Hanc quoque opinionem hæc ratio adiuuat , quã & nos ſuprà nu. huius declarationis j.in fi.adduximus,ſed ad aliud propoſitum,quòd ſcilicet ſubſtitutus non cenſetur hęres inſtituti,ſed teſtatoris,& ex ipſius teſtamento. At hæres primo loco inſtitutus continuò poſt mortẽ teſtatoris fuit ſaiſitus ex hoc ſtatuto,ita vt nullum fuerit medium inter mortẽ ipſius teſtatoris,& acquiſitionẽ poſſeſsionis ipſius hæredis.l.quæſitum.§.præſenti.ff. de l.j. & diximus ſuprà in vj.declaratio.nu.ix.inci.rum etiam quia.Ergo ſubſtitutus ſaiſitus non fuit,cùm duo in ſolidum poſsidere non poſsint,l.iij.§.ex contrario,ff.de acq.poſſeſsio.& in caſu noſtri ſtatuti voluit Bal.con.ccccliij.quidam Ioannes ad fin.lib.j.& alij quos in d.vj.declar.adduxi nu. viij.incip.& certè vt tãdem.Nec fuit item ſaiſitus per mortem inſtituti ex hoç ſtatuto, vt qui ipſius hæres non eſt , vt dictum eſt.

Confirmatio. Subſtitutus directo nõ poteſt poſſeſsionem propria authoritate capere, hærede poſsidente.

15 ¶ Et hanc rationem ita confirma,quòd licèt aliàs directò ſubſtitutus poſſet propria autoritate poſſeſsionem accipere,hoc tamen nõ poſſet hîc procedere, vbi hæres eſt ſaiſitus vi huius ſtatuti.Ideo nec ſubſtitutus quidem directò,poteſt tunc capere propria autoritate,ſed debet capere per manum hæredis,vt aliàs ſemper cùm ipſe hęres poſsidet,vt probat tex.in l.precibus,in fi.ſecundum intellectũ Chriſtoph.Caſte.& Raph.Fulgn.C.de impuber.& aliis ſubſtitutio.quem etiam ſequitur Iaſon ibi,col.vij.ver.ſeptima fuit opinio veriſsima,& omnium apertiſsimè,Pau.Pariſ.qui & alios citat,conſi.liiij.in iſto iudicio poſſeſſorio,col.v.verſi. quæ & vlterius ſuadentur,lib.vij.

¶ Vnum

16 ¶ Vnum tamen eſt, quod in contrariam ſententiam non modicùm vrget, vt ſcilicet ſubſtitutus directò, vi huius conſuetudinis ſit ſaiſitus. id ſcilicet, quòd ſubſtitutus dicitur hæres, vti etiam inſtitutus, l. j. in princ. ff. de vulga. & pupil. ſubſtit. & propriè quidē inſtitutus, vt clarè probat teſt. loquens in conditione, in l. mulier, §. vlti. & ibi Bar. ff. de condit. inſtit. Carol. Rui. conſ. lxij. prima facie videtur, col. iiij. verſ. nec obſtat quod dicit, lib. iij.

Rationes pro cōtraria opi.

Subſtitutus dicitur hæres

17 ¶ Ideoq; ei competit beneficium, quod ad hoc beneficium huius ſtatuti proximè accedit, ſcilicet l. vlt. C. de edi. diui Adri. tol. quæ ſimpliciter loquitur de hærede, vt non obſcurè voluit gl. ibi, in verbo, ex parte, in fi. dum allegat l. j. eo. ti. & hoc ibi ſequuntur potiſsima pars ſcribētium, videlicet Cy. col. pe. verſ. quid in fideicommiſſario, Bart. col. iiij. verſ. quæritur vtrùm ſubſtituto, Ioan. Fab. col. j. verſ. fideicommiſſarius autem, Sali. col. ij. ver. quæro tertiò quid ſi ſubſtitutus, Pan. Ca. col. iij. ver. in fi. glo. ibi reſponde vt colligitur, Raph. Fulg. col. iij. ver. in eadem, ad fi. Alex. col. iiij. ver. quærit etiam glo. de ſubſtituto, Iaſon col. iij. ver. breuiter puto, & iterum col. iiij. ver. ex tertia parte glo. Fran. Curt. iunior col. ix. verſ. quartò quærit. & ipſe Bar. con. v. viſa quadam petitione, in j. dubio, & con. xcj. in nomine domini, amē, in quæſtione vertente in curia capitaneę ciuitatis, col. j. & Bal. con. clxxxvj. quia allegationes, col. ij. ver. concludo quòd dominus, li. j. & con. ciiij. comparuerunt in iudicio, li. v. Ange. Are. in §. quadrupli, col. xij. verſ. veniamus ad ſecūdum, Inſti. de actio. Iaſon in l. precibus, col. xiij. verſ. alia eſt vtilitas, quia directò, C. de impub. & aliis ſubſti. Maria. Soci. iunior con. xcij. quoniam coram doctiſsimo, col. ij. nu. viij. lib. j. Hoc tamen à multis eorum addito, ne id prætermittam, ſi modò conſtet inſtitutum repudiaſſe, aut aliter excluſum eſſe.

Subſtituto cō petit remediū l. vlt. C. de edic. D. Adri. tol.

18 ¶ Præterea ſubſtitutus ſimpliciter cenſetur in omnibus & per omnia eſſe ſubſtitutus, l. cohęredi, in prin. ff. de vulg. & pupi. ſubſti. & l. Iulianus, ff. de hære. inſtit. Nam ipſe ſubſtitutus eſt ex ipſo nomine in locum inſtituti ſubrogatus. Ideoq; eius naturam ſequitur, aſſumitq; ipſius omnes qualitates, conditiones & vires, l. ſi eum. §. qui iniuriarū. ff. ſi quis caut. & c. eccleſia. le j. vt lite penden. & cap. j. vt eccleſ. benefi. cum ſimilib. Etiam ſi in aliquo diſcrepent. Pau. Ca. con. lxxiij. repetito. con. cclxv. licet iſta domina Liſa ante fi. li. j. & Iaſon. qui id dicit no. in d. §. qui iniuriarū, col. j. in ij. no. Philip. Dec. con. l. quia verba teſtamenti, col. j. & con. liij. placet mihi, circa medium, & con. xc. cuius ſupraſcriptio incipit, ſi ſtatutum, col. j. & con. clxxxiij. in controuerſia, col. ij. verſ. confirmatur iſta concluſio. & con. cxc. circa primum dubium, col. iij verſ. quartò hoc idem, & con. cccccxliij. in caſu propoſito, col. iij. ver. tertiò hoc confirmatur & diximus in noſtro tractatu Retractuū, tit. j. gl. x. in verbo, *dedans l'an*. nu. 80. ſed hîc aduerte. Ideoq; vtitur iiſdem priuilegiis, quibus is in cuius locum ſubrogatur. l. decernimus, & ibi Bar. C. de aquæ ductu, lib. xj. & diximus etiam in tracta. de iure Primigeniorum, quæſtio. xl. nu. xlj. incipien. hincq; etiam fit. Et eodē iure Pau. Pariſ. qui alios citat, con. xlvij. videtur prima facie, col. ij. nu. xiiij. lib. iiij. nam & vi ſubrogationis, dictum de vna perſona trahitur ad aliam, etiam in materia exorbitanti, l. libertum. §. ſenatus. ff. de ritu nupt. & l. item veniunt. §. vlt. ff. de petit. hæred. Franc. Aret. in l. j. col. ij. in prin. ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. vbi & ad hoc allegat modernos in l. ſi verò. §. de viro. ff. ſolu. matri.

Subſtitutus in omnibus cēſetur eſſe ſubſtitutus.

Subrogatum eius naturam in omnibus ſequitur, in cuius locum eſt ſubrogatum, vide infrà nume. 22.

Etiam ſi in aliquo diſcrepant.

Iiſdémq; priuilegiis vtitur.

Etiam in materia exorbitanti.

19 ¶ Ex quo fit vt ius inſtitutionis, quod erat in inſtituto, tranſeat ad eius ſubſtitutum vulgarem. l. cùm ex filio. §. vlt. & ibi gl. & doctores, inter quos Bal. dicit notatu dignum, & Raphael Co. valde ſingulare. ff. de vul. & pup. Et vt legata ſimpliciter relicta ab inſtituto, intelligantur in dubio repetita à ſubſtituto, l. ſi ſeruus plurium. §. j. verſ. ſi tamen ſecūdum ſubſtitutum, & ibi Iaſon qui id ſcitè colligit, in ij. not. ff. de legat. j. & clariùs probatur in l. licèt imperator, & ibi ipſe Iaſon col. v. verſicul. nota nonò & vltimò, ff. de lega. j. vbi & hanc ſubrogationis naturam adducit.

Ius inſtituti trāſit ad eius ſubſtitutum vulgarem.

Legata ſimpliciter relicta ab inſtituto cenſentur repetita à ſubſtituto.

20 ¶ Quid igitur hic dicemus? Et certe Nic. Bello. li. iiij. Supputationū, c. xvj. tenuit hunc ſubſtitutum directū eſſe ſaiſitum vi huius conſuetudinis, ea potiſsimū ratione, motus, quòd hæres hæredis propriè venit appellatione hæredis, etiam in materia & cauſis ſtricti iuris, de quo nos abundè diximus ſupra, in v. declaratione, vbi ſpecialiter tractauimus an hæres hæredis, ſit ſaiſitus, quæ res ad hunc locum minimè pertinet, quia ſubſtitutus non eſt hæres hæredis, ſed ſolius teſtatoris, l. cohæredi. §. cùm filio. ff. de vulga. & pupil. ſubſtit. & l. vnum ex familia, ff. de lega. ij. cum ſim. & alibi diximus.

Redit ad principale dubium.

21 ¶ Chaſſe. autem hac in re fuit ſibi contrarius, in duobus conſ. foro vtrobiq; ſeruiens. Nā con. xix. nobilis dominus Antonius, in xij. dubio negauit ſubſtitutū eſſe ſaiſitum vi huius conſuetudinis: ea potiſsimum ratione, quam ſuprà tetigimus, quoniam ſcilicet inſtitutus fuit ſaiſitus per mortem teſtatoris. Igitur ſubſtitutus non fuit ſaiſitus, cùm duo inſolidum eandem rem nō poſsint poſsidere. At idem con. lxij. ex verbis in quadam ſubſtitutione appoſitis, col. pen. verſi. item & cùm ita ſit, memor tamen illius ſuæ opinionis, dicit illum ſaiſitum ea ratione, quam nuper diximus, de viribus ſubrogationis. Et ita dicit fuiſſe iudicatum in parlamento Tholoſano.

Ad idem.

22 ¶ Sed ea ratio non omnino tuta eſt, nam primùm quod dictum eſt, ſubrogatum aſſumere naturam eius in cuius locum ſubrogatum eſt, intelligitur de natura primordiali & originali, nō

Subrogatum naturam pri

mordialem principalis aſſumit non accidētalem.

etiam accidentali,vt per tex.in l.item veniunt.§.cùm prædiximus,ff.de petit.hære.voluit gl. in l.certi condictio,in princ.in verbo,in omni cauſa,ad fi.ibi, item nunquid hæc creſcat, & ibi Bar.qui eam multùm extollit,& dicit ſing.col.iij.verſi. quærit glo. vtrùm hæc actio, Bal. qui & illam dicit no.col.iiij.verſ.quærit gl.ſi certi condictio,Alex.col.iij.verſ.in ea,in fi. tenementi,Iaſon col.viij.verſ.in ea gl.ad fi.& Phili.Dec.col.v.ver.in eadem gl.ibi non ex caſu,ff. ſi cer.pet.Bal.qui & illam dicit valde ſing.in l.j.§.ſed & ſi.C.de rei vxo.act. Ang.qui eius rationem reddit in d.l.item veniunt,§.cum prædiximus,de petit.Hære. At hîc certum eſt, huiuſmodi ſaiſinam quæ fit ex ſtatuto, non eſſe naturalem ſeu originalem aut primordialem, nempe cùm ex noſtro iure communi introducta non ſit,ſed potiùs contrarium, vt latè diximus ſuprà,in princip. huius tractatus.

Actio ſubrogata in locū famoſæ non eſt famoſa.

23 ¶ Deinde etiam videmus,quòd nō per omnia ſubrogatū ſequatur naturam etiam primęuam eius cui ſubrogatur,vt videre licet ex eo quòd actio ſubrogata in locum alterius, quæ ex ſui natura primæua erat famoſa,non tamen eſt famoſa,vt etiam voluit gl.in d.l.certi cōdictio,in illo eodem verbo,verſ.item & ſi detur ſpecialis,& ibi quoq; Cy.Albe.col.viij.ver.quęro aliā quæſtionem ſimilem,Alex.col.iij.ver.item adde circa proximè dicta,& Iaſon col.ix.ver.etiā quia illud Io.Fab.poſt.Pet.in §.fuerat,col.vlt.verſ.viam tamen brochardicā,Inſt.de actio.Et videre etiam licet ex l.mulcta,& ibi Bar.& alij.ff.de cond.& demonſt.& l.epiſcopale, C.de epiſc.audien.& quod no.Bar.in l.j.§.hæc actio,ff.ſi quis teſta. lib. Et priuatim vt ſubſtitutus non ſemper ſequatur naturam inſtituti,habes tex.in l.j.§.ſi quis autem, ff. de ſucceſſo.edic. quem tex.ad hoc expendit Bal.in l.certum,col.v.ver.item dubitatur,C. vnde legit. & Alex. conſ.cvj.viſo themate antepoſito,col.iij.verſ.pro hoc etiam benefacit, lib.iij.

Subſtitutus non ſemper ſequitur naturam inſtituti

DECIMA DECLARATIO.

An ſubſtitutus tacitè iuuatur beneficio huius conſuetudinis.

1 ¶ Sed ſi quis velit ſequi eam opi.quæ dicit ſubſtitutum comprehendi in hoc ſtatuto, Dubiū eſt(& hæc erit DECIMA DECLARATIO)an procedat in ſubſtituto tacito. Cuius dubij me monuit Nic.Bello.qui id tractat lib.ſupputationum iiij.c.xvij.quod opus nōdum viderā cū hūc tractatū primùm edidi.Ideoq;& id quoq; in hac noſtra ſecūda editione diſputādū cēſuimus:Qua in re multa ab ipſo Bello.iā adducta,& alia nō pauciora in vtrāq; partē adferā.

His ſubſtitutus iuuatur beneficio l.vl. de edict. Di. Adr.tol.

2 ¶ Et primùm quidē videtur hunc tacitum ſubſtitutū comprehēdi in hoc ſtatuto, ſi directus comprehenditur.Nam vti expreſsè ſubſtitutus iuuatur diſpoſitione l.vl. C.de edic.Di. Adr. tol.ex ſententia gl.ibi,in verbo,ex parte,in fi.& ibi Cy.Bar,Io.Fab.Saly.Pau.Ca.& plerique omnes,cum aliis multis quos citauimus in præcedenti declaratione nu.17.inci.ideoque. Ita & tacitè ſubſtitutus ex l.iā hoc iure,in prin.ff.de vul.& pup.& voluit Bal. in d.l.vlt. col. vij. verſ.quæro an tacitè ſubſtitutus,& ibi quoque Phili.Dec.col.viij.ver.& iſta cōcluſio.& ipſe Bal.in l.j.col.ij.verſ.ego dico,& ibi quoque Imo.col.ij.verſ.extra glo.tangit.ff. de his quæ in teſt.del.& Franc.Aret.in l.ſi in teſtamento poſt medium.ff.de vulg.& pupil.ſubſtit.& Iaſon. in §.fuerat,nu.60.Inſti.de actio.

Tacitum neceſſariò procedens ex expreſſo habetur pro expreſſo.

Inſtrumentū habens executionem paratam habet & in eo quod tacitè intelligitur, vide infr. nu.11. & 12.

3 ¶ Nam & cū tacitū neceſſariò infertur ex expreſſo(vti tacita ſubſtitutio ex expreſſa) id tacitū habetur pro expreſſo & ſcripto,vt ſcribit Bal.in l.vbi adhuc,col.v.ver.aduerte vbi ex aliquo. C.de iu.dot.in noua lec.vbi ex hoc dicit, quòd ſi inſtrumentum habet executionem paratā ex ſtatuto,intelligitur etiam in eo quod tacitè in eo inſtumento intelligitur, vt in hypotheca tacita quæ intelligitur in inſtrumēto dotis. Et idē ipſe Bal. loquens in ſtipulatione tacitè intellecta in inſtrumento dotis ex l.j.C.de rei vxo.act.atque etiam in cæteris tacitis voluit in ea l.j.§.j.ver.& nota fictam ſtipulationem & in l.ad probationem,la j.circa medium.C.de probat.vbi ita dicit ſe conſuluiſſe.& in d.l.j.col.ij.verſ.item facit ad iſtam quęſtionē,& ibi quoq; Ang.col.j.verſ & facit ad quæſtionem,& Imo.vbi ſuprà,& Raph.Co.col.j. ff. de his quæ in teſta.delen.Rom.con.cxlvij.licèt hæc pars,per totum.Ant.in c.cùm olim,col.ij.ver.item no. quod id dicitur,& ibi quoq; Pan.col.ij.verſ.item aliud no.de cēſibus.Ange.Aret.in §.fuerat, & ibi latè Iaſ.nu.58.& multis ſeq.Inſt.de acti.Alex.qui hanc dicit eſſe communem opi. in l. iuriſgentium.§.quod ferè,in fi.& ibi Iaco.à S.Geor.in vtraq; lec.etiam in fin.ff.de pact. Frā. Are.in d.l.ſi in teſtamento,in ij.no.ff.de vul.& pup.ſubſt.Barb.in l.cùm acutiſsimi, colū.vj. ver.& ideo videtur dicendū.C.de fideicom.latè Feli.qui alios citat,in c.tranſlato, col.ij.ver. ſed contra prædicta,de cōſtit.& Philip.Dec.in l.vlt.col.vj.nu.24.C.de edic.Diui Adria.tol. & Fran.Curtius iunior in l.quannis,col.ij.verſ.ad fundamentum,C.de impub.& ali.ſubſtit. & in l.cùm quid.col.ij.verſ.ſecundo collige,ff.ſi cer. pet.

Statutū loquēs de lucro dotis habet locū in dote tacita, vide inf. nu.20.

4 ¶ Et hinc quoque fit vt ſtatutum diſponens maritum ſuperſtitem lucrari dotem, aut certam partem illius, tametſi ſit cōtra ius commune,quod iubet dotem ſoluto matrimonio reſtitui, per l.dos à patre.C.de iure dot.cum ſi.tamen habet locum in dote tacita ſiue præſumpta, ex l.dotem quæ,& l.Diuus.ff.eo.tit.Ita enim ſubobſcentè ſentit Bart.in diſput.incip.mulier habens magnum patrimonium,fere per totum,& expreſsè voluit Bal. in l.cùm citra, per glo. ibi.C.de iur.dot.& in l.nulla,col. j.verſic.ſed pone.C.eo. & latiùs conſi.cij.mulierem maritus duxit,lib.iiij.& Pan.conſi.xlvj.tria mihi oſtenſa dubia,in ij.dubio,lib.j. Pau. Caſt. conſil. lx. viſis ſtatutis communis Vincentiæ, in ij. dubio libr.ij. & Raph. Co.conſil. cix. domina

Ioanna,

Ioanna, in j. dubio, Soc. conſi. lxxx. præſens conſultatio, col. vlt. lib. iiij. & Fran. Curt. iunior, conſi. iiij. ſuper controuerſia, col. vj. verſ. hæc veriſsima. Et hanc partem ſecutus ſum in repe. l. ſi vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 170. & hæc quoq;. C. de reuo. don.

5 ¶ His concinit, quòd l. ſi quis argentum. C. de don. quæ contra communis iuris regulas dat actionem ex nudo pacto donationis, habet locum & in donatione tacita & præſumpta, ex ſententia gl. in l. ſi tibi, in princ. ff. de pact. & in l. hactenus. §. j. in verbo, tenetur, & ibi Bart. & Bal. ff. de conſti. pecu. Raph. Fulg. in l. iuriſgentium. §. quinimo col. iiij. verſi. ſed & quarto, & ibi Fortu. Gartia. colum. xxxiiij. tertium dictum, & Marti. Laud. in ead. l. ſed cùm nulla. ff. de pact. Ang. Are. in §. in perſonam, col. antep. verſi. quarto principaliter, Inſti. de actio. & Fra. Are. in l. ij. col. ij. verſi. ad tertium. ff. de lega. j. *l. ſi quis argentum de dona. habet locũ in dote tacita, vide infrà nu. 21.*

6 ¶ Et quòd non abſimiliter l. vlt. C. de ſacro. eccleſ. quæ & cõtra ius commune transfert dominium ex donatione ſine traditione, contra l. traditionib. C. de pact. habet etiam locum in donatione tacita, vt voluit Bar. in l. ſi aliquã rem, col. ij. verſi. ex quo infert. & Fra. Rip. col. xij. nu. 56. ff. de acqui. poſſeſ. & idem Bart. in l. cum falſa, circa medium ibi, Fallit in eccleſia. C. de iur. & fact. ignor. Bald. in l. ad probationem, col. vlt. verſi. quæro quid ſi animo. C. loca. & in l. ſi conſtante. §. ſi vxor. ff. ſol. matrimo. Ang. in §. emphyteuſim, in fi. in auth. de non alien. reb. eccleſ. Pau. Caſt. conſi. xj. ſuper primo quæſito in quantum, col. j. lib. ij. *l. vlt. de ſacr. eccl. habet locum in donatione tacita, vide infrà nu. 21.*

7 ¶ Sed contrarium quoq; videtur ex aliis multis. Nam primùm tacita ſubſtitutio cõprehenſa ſub expreſſa propriè non eſt comprehenſa, vt probat l. iam hoc iure, quæ eſt iiij. in prin. ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. cùm dicitur, in vtrumq; caſum ſubſtituiſſe intelligatur. Nam id verbũ intelligatur ſolet denotare fictionem & impropriatatem l. qui in vtero. ff. de ſta. ho. & l. quoniam, & ibi Bal. in vj. no. ff. de his qui not. infa. & l. nec emptio. de contrab. empti. & l. hæres quandoque. ff. de acqui. hæred. & l. pater. & l. poſtliminij. §. j. ff. de capti. & poſtlimi. reuer. & l. vlt. C. de dot. promiſſ. & l. j. in princ. C. de rei vxor. acti. & §. ei verò, Inſtit. de inutil. ſtipul. & c. ex ſtudiis, iuncta gl. de præſumpti. & cler. quamuis, de appel. & voluit Bart. in l. ſi is qui pro emptore, col. viij. verſi. ſed illa opi. ff. de vſuc. Roma. conſi. cccccv. præſuppoſitis, colum. j. Pan. conſil. xx. caſus in effectu, col. j. C. de impub. & aliis ſubſti. hoc conſil. cxxij. in caſu dominæ Iacobæ, col. ij. verſi. ſecundò dici poteſt, lib. iiij. Carol. Rui. in rub. ff. ſol. matrim. nu. 16. & ſeq. & Phil. D. in l. cùm quid col. j. in iij. no. ff. ſi cer. pet. *Tacita ſubſtitutio non eſt propriè ſubſtitutio.* *Verbũ intelligitur denotat improprietatem.*

8 ¶ Sed & hoc quoq; vt ſcilicet impropriè & fictè ſubſtitutio tacita compræhendatur ſub expreſſa, adſtruit tex. in d. l. quamuis, vbi ſcribitur, porrigi ad eum caſum, quo poſteaquã hæres extitit. C. de impu. & aliis ſubſtit. vbi & id expreſsè expendit Corne. & quod non longè abeſt Bal. ibi, circa medium, dicit quòd continetur ex extenſiua interpretatione, & vt dicũt Ang. Pau. Caſt. non ſemel, Fran. Are. & Iaſon. ex extenſione. Nam & id quoq; verbum porrigendi, quo vtitur ea l. impropriatatem & fictionem importat, vt illi ipſi ſcribunt, & præterea idem Iaſon loquens in caſu d. l. quamuis, in l. precibus, col. ij. verſic. ſecundo not. eod. tit. quod & bene probat tex. in l. j. §. licèt. ff. de tribu. actio. *De eadem re.* *Verbum porrigendi denotat improprietatem.*

9 ¶ Id enim verbum idem ſignificat quod verbum extendendi, vt ſi dicas ea. l. porrigitur, id eſt, extenditur, vt videre licet ex l. ſi fratres. §. idem reſpondit, ff. pro ſoc. Et ex eo Plauti loco in Caſſina, compreſſa palma, an porrecta ferio? Sæpeq; ad extraneam & iniurioſam interpretationem refertur, vt & probat tex. in l. ij. ff. de libe. cau. vbi ita ſcribitur, ad iniuriam noſtram porrigitur, & in l. impuberi, ff. de admi. tut. vbi idem propè tex. eſt, cum aliis ſimilibus à me in id citatis in tracta. Retractuum tit. j. §. j. in gloſ. ix. in verbo, *en lignagier*, nu. 178. incip. nos verò quoniam. *Ad idem.*

10 ¶ Ideoque in ſtatutis & aliis diſpoſitionibus exorbitantibus & correctoriis, huiuſmodi ſubſtitutio non continetur ſub appellatione ſubſtitutionis ſimpliciter: nec ſubſtitutus tacitus ſubſtituti etiam ſimpliciter, vt expreſsè voluit Fran. Are. in d. l. quamuis. Vti nec aliàs in ſtatutis, quæ propriè intelligi debent, tacitum non continetur ſub expreſſo, vt dicunt Soc. in l. cum quid, col. j in v. no. & ibi quoq; Phil. Dec. col. iij. in ij. no. ff. ſi cer. pet. moti autoritate illius text. ex quo probatur tacitum impropriè compræhendi ſub expreſſo, cùm dicitur pro cauto habendum eſt, & iterum actum intelligitur, quæ verba important fictionem, vt de prioribus tradit Bar. in l. mercis la ij. ff. de verbo. ſigni. & omnes vbique, de verbo autem intelligitur ſuprà diximus nu. ab hinc iij. *Subſtitutio tacita non comprehenditur in ſtatutis.* *Vt nec alia tacita.*

11 ¶ Ex hocque infert ipſe Soc. quòd ſtatutum tribuens executionem paratam quibuſdam inſtrumentis, non trahitur ad id quod tacitè intelligitur in illis inſtrumentis. quod & ante illum, licèt non alleget, magna autoritate affirmat Bald. ſibi contrarius in l. iuriſgentium. §. quod ferè, col. ij. verſi. & facit iſta glo. ff. de pact. per glo. ibi de qua poſtea dicemus & idem Bal. in l. legẽ, poſt prin. C. locat. vbi loquitur de tacita reductione quæ fit ex l. itẽ quæritur. §. qui impleto, ff. eo. tit. & Aut. & Imo. in c. tranſlato ille, col. ij. verſi. ſimiliter ſi ſtatutum & ſeq. hic autem col. j. verſi. & no. quòd licèt ſtatutum, extra de conſtit. vbi ipſe Imo. dicit menti tenendum. *De eo quod dictum eſt inſtrumentum habere executionem in tacitis.*

12 ¶ Ex quo ſatis patet id admodum dubium eſſe, quod ſuprà contrarium ex aliis diximus in *De eadem re.*

priori parte, & ita quidem dubium, vt nonnulli magnæ autoritatis id in medio reliquerint, non auſi pro certo decidere: & inter cæteros Bar. in d. l. j. ff. de his quæ in teſta. delen. vbi tamen in hanc partem potiùs inclinare videtur, vti & pro ea à multis citatur & Iaſon in l. certi condictio, in prin. col. vj. verſi. pro opi. ff. ſi cer. pet. & Fra. Cur. iunior qui alibi in alia fuit opi. in l. vlt. col. ix. verſi. quarto, quærit. C. de edi. D. Adri. tol.

Probatio que non admittitur cõtra inſtrumentum admittitur contra præſumptionem illius.

13 ¶ Et huc proxime accedit quod voluit ea glo. in d. l. iuriſgentiũ. §. quod ferè. ff. de pact. quòd cum contra tenorem inſtrumenti non poteſt probari per teſtes ſed per inſtrumentum tantum, vt in caſu. l. generaliter. C. de non nu. pec. poteſt tamen fieri contra id quod tacitè ex eo præſumitur ſiue contra præſumptam ſolennitatem illius. & ſequuntur Bar. qui eam glo. dicit not. & menti tenendam, & Ang. circa medium, vbi & id dicit perpetuò menti tenendum, & quotidianum propter ſtatuta Italiæ diſponentia, vt contra inſtrumenta garentigionata non admittatur probatio niſi per inſtrumenta, quia bene admitteretur contra præſumptionem reſultantem ex inſtrumento, & ibi item Raph. Fulg. in fi. qui id dicit ſing. Pa. Caſt. Alex. & Iaſon. Et eſt quoq; alia eiuſdem ſententiæ gloſſ. in l. reos, §. cùm in tabulis, in verbo, videatur, & ibi Ang. & Imo. ff. de duo. re. & alia item in l. j. in verbo, inter præſentes, C. de contrah. & commit. ſtipul. dum allegat d. §. quod ferè. & voluit etiam Bar. in l. quicunq;. per eum tex. C. de apo. publ. lib. x. Bal. in d. l. generaliter, col. j. in ij. oppo. & ibi quoq; Ange. col. ij. verſi. attende tamen. & ipſe Bal. in c. tertio loco, col. vlt. de proba. cùm allegat priorem illam gl. & in c. cùm à nobis, col. ij. verſ. & adde, de teſti. vbi dicit eam glo. ſolennem. & Ang. in repet. l. ſciendum, col. iij. verſi. ſed tunc quæro, ff. de verb. obli. Fely. qui eam gl. dicit not. in c. tranſlato, col. j. verſi. adde etiam glo. de conſtit.

Præſumptũ non adeò priuilegiatũ vt expreſſum.

14 ¶ Huiuſq; rei rationem adfert Bal. in d. l. generaliter, quæ ad totum huius declarationis tractatum pertinet, quòd præſumptum & tacitum quod intellectu tantũ percipitur, non adeo eſt priuilegiatum, vt expreſſum, quod oculis conſpicitur, quod ex eo conſtat (vt id illi addas) quãtum ad eam rationem pertinet, quòd id quod pro expreſſo ſiue expreſsè facto habetur, non debet gaudere eo priuilegio quod vero expreſſo tribuitur, per l. ſi maritus §. legis Iuliæ. ff. de adul. & l. j. §. hoc interdictum ff. de fonte, & vtrobiq; Bart. & id etiam per ea iura voluit Roma. conſi. cxlvij. licèt hæc pars.

Subſtitutio expreſſa fortior tacita.
Subſtitutio expreſſa facit ceſſare tacitam.

15 ¶ Sed vt accedamus propiùs ad noſtram ſpeciem, in priore proxima declaratione tenuimus ſubſtitutum etiam expreſſum, non habere priuilegium huius ſtatuti. Sed concedamus habere, non propterea ſequitur tacitum ſubſtitutum habere idem priuilegium: cùm illa expreſſa ſubſtitutio ſit multo fortior, quàm tacita, quod ex multis patet, primùm quòd illa hãc ceſſare faciat l. cùm ex filio. §. j. & ibi Bar. & cæteri. ff. de vulg. & pupil. & l. qui plures. §. itaq; & l. ex facto. §. item quæro, eo. tit. Bart. in l. j. eod. tit. Bald. in l. in teſtamento, in ij. oppo. C. de impub. & al. ſub. & in l. cùm proponas, col. iij. verſi. confirmatur. C. de hæred. inſtit. Raph. Co. conſi. cxviij. teſtator inſtituit, & omnes vbique, nullus enim in hoc reclamat.

Expreſſa ſubſtitutio tollit ſuitatem & tranſmiſſionem.

16 ¶ Item expreſſa ſubſtitutio vulgaris tollit eam quam noſtri vocant ſuitatem, adeoq; conſequenter impedit tranſmiſſionem. l. ſi filius hæres, & ibi Bart. & alij. ff. de lib. & poſthu. idem Bar. in l. filius qui patri, ff. de vul. & pupi. ſubſt. cum multis ſimi. Tacita verò contenta ſub expreſſa pupillari id minimè facit, l. filius, & l. Iulianus. ff. de acquir. hæred. & voluit etiam Bar. in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, ff. de libe. & poſthu. & Bald. in d. l. cùm proponas, col. ij. verſi. tertia eſt tranſmiſſio, C. de hæred. inſtit.

Tacita minimè.
Expreſſa ſubſtitutio excludit matrem.
Tacita minimè.

17 ¶ Præterea expreſſa ſubſtitutio pupillaris excludit matrem à ſucceſſione filij, l. Papinianus, §. ſed nec impuberis. ff. de inoffi. teſta. & c. ſi pater, de teſta. lib. vj. Tacita autem non excludit, l. precibus, C. de vul. & pupi. ſubſti. ſecundum communem intellectum, & l. vlt. C. de inſti. & ſubſti. glo. Bar. & alij in l. Lucius. ff. de vul. & pupi. ſubſt. idem Bar. in l. Centurio, col. j. verſi. iſta glo. præſupponit, & ibi quoq; Bal. diſtinguens, col. vlt. & Alex. col. xiiij. verſi. in ea gl. ibi licèt, & alij, eo. tit. ipſe Bald. in d. c. ſi pater, in materia pupillaris ſubſtitutionis. & Iac. à S. Geor. in d. l. vlt. col. vij. verſi. ſecundò probo. C. de edict. diui Adria. tol. & omnes propemodum in c. Raynutius, de teſta.

Expreſſum plus habet roboris quã tacitum.

18 ¶ Et id propè perpetuum & in omnibus, vt expreſſum plus habeat virium quàm tacitum, vt videre eſt ex l. ſi ex pluribus. ff. de ſuis & legit. hæred. & l. pen. ff. de ininſt. teſt. quibus probatur expreſſam voluntatem plus habere priuilegij & ponderis, quàm tacitam, quod & ex illis no. Soc. conſi. lj. viſa facti narratione, col. j. verſi. non obſtat ratio, lib. iiij. Et ex l. ij. §. vlt. ff. de bon. poſſeſ. ſecund. tab. ex qua etiam dicit Fra. Aret. in l. ſi quis ita. §. ea lege, col. iiij. verſi. dicit etiam notandum, ff. de verb. oblig. vbi etiam ad hoc citat d. l. ſi ex pluribus, cum aliis multis ſimilibus, à me copioſiſsimè adductis in noſtris ll. connubialibus, in glo. vij. in verbo, *expres*, nu. 49. incip. nunc reſtat, & multis ſequent.

Statutũ ex quo donatio inter virũ & vxor. non

19 ¶ Vt non mirum ſit, quòd in ſtatutis, præſertim exorbitantibus & correctoriis tacitum non comprehendatur ſub appellatione cuiuſpiam rei ſimpliciter, vt videmus in ſtatuto diſponente donationem inter virum & vxorem morte non confirmari, contra l. j. & l. donatione. l. j. C. de donat. inter vir. & vxor. quod ideo non habet locum in donatione tacita, ex ſententia

tentia Socin.conſi.cxxij.circa primnm,col.v.verſi.nec obſtat ſtatutum,lib.iij. per no.in l.iuriſgentium.§.quinimo.ff.de pact.de quibus mox dicemus,& in l.ſi aliquam rem.ff. de acqui. poſſeſs.de quibus etiam non multò poſt loquemur. Subditq́; etiam de hoc eſſe caſum in l. ſeruum filij,in fi.ff. de legat.j.ſecundum intellectum Bart.in l.j.eo.tit.

confirmatur morte, nō habet locum in donatione tacita.

20 ¶ Et idem quoq; in ſtatuto, quod defert lucrum dotis aut certæ partis illius marito ſoluto matrimonio, vt non habeat locum in dote tacita ſiue præſumpta. contra quàm ſuprà diximus ex aliorum opinione,conſtantiſsimè tenuit & reſpondit Bal. conſ.xxxiij. cuius exordiū eſt,quia iſta dos non fuit vera,lib.iiij. & ex recentioribus clanculum Iaſ.conſi. 50.pro nobilibus de Aufuſio,col.ij.verſi. quintò ad idem,lib.j.vbi tamen id dicit haud dubiè procedere ſi eſſet ſtatutum, vt ſtatuta intelligantur ad literam per text.in l. j. ff.ſi tab.teſta. exta. vbi ita ſcribitur, quia ex coniectura & non propriè ſcriptus videtur, qui text. eſt optimus ad probandum,ea quæ ex coniecturis ſumuntur,vt tacita & præſumpta, propriè non intelligi. Et ſic non debent aſſumi ex ſtatutis præſertim exorbitantibus & correctoriis. Et ita quoq; clāculum voluiſſe videtur Alex.conſi.cxxij. viſo proceſſu cauſæ inter Hippolitum,col.ij.verſi. & clarè no.& col.iij.verſi.ex præmiſsis apparet, lib. vij.

De eo quod dictum eſt virum lucrari dotē tacitā.

21 ¶ Quid quod non ſolùm ſtatuta, ſed nec aliæ diſpoſitiones etiam iuris ciuilis,exorbitantes à communibus regulis ipſius iuris communis,loquentes de donatione aut alio titulo,non habent locum in donatione aut alio titulo præſumpto & tacito,vt in caſu d.l.ſi quis argentum, C.de dona.tenuerunt multò plures quàm qui ſuprà contrarium tenuerunt, & ex illis nonnulli ſibi contrarij, videlicet Ray.Forl.Bald.Ang.Pau. Caſt.Alex.& Iaſ.in l.iuriſgentium.§. ſed cùm nulla.ff.de pact. Bart. poſt Guil.Cu.in ead.l. §.quinimo, col.vlt. & ibi quoq; Alex. col,pen.verſ.iuxta prædicta,Iac. à S.Georg.in priore le.ſub nu.16.& latè Iaſon col.viij.verſi. videndum eſt,idem Bar.Ang.& Pau.Caſt.in l.ſi tibi decem,in prin. eo.tit.Bald.in l.ij. §. appellata.ff.ſi cer. pet. & in l.vlt.in v. oppo, C.eo.tit.& alij propè infiniti, quos tibi congeſsi in commentatiis l.ſi vnquam, in verbo donatione largitus, num. poſtremæ editionis clij. incipien.ſicut etiam videmus,C.de reuoc.donat.ſed quibus adde Salyect. in l.quod ſi maritus, §.j.paulò ante fin.ff.de conſtit.pecu.& Claud.Seiſſel.in d.l.ſi aliquam rem,col.vlt.verſi.ſed tamen ſuſtinendo.ff. de acqu. poſſeſ.

De eo quod dictum eſt l. ſi quis argentū, habere locum in donatione tacita.

22 ¶ Sed & in caſu d.l.vlt.C.de ſacroſ.eccl.de quo etiam diximus ſuprà in priori parte,contrarium eius,quod ibi retulimus ex aliorum ſententia, tenuerunt Spec.in tit. de loca.§.nunc aliqua,verſi.lij.& Bal.in add. illius in verſi.ſeq. & iterum in addi.eiuſdem tit.de confeſsio. §. nunc videndum,col.ij.verſi.confeſsio facta in iudicio,& Iaſon in d. l.vlt.in iij.nota.C.de ſacroſ.eccleſ.qui & alios in id citat, qui id tamen mihi dicere non videntur:Et ſi altera opinio eſſet in hoc caſu fauorabiliſsimo ob eccleſiam tuenda,tamen ſequeretur,id obtinere in aliis caſibus.

De eo quod dictū eſt l. vlt. de ſacro.eccl. habere locum in donatione tacita.

23 ¶ Quod autem diximus ſuprà poſt principium huius decla. ſcilicet nu.ij.l. vlt. C. de edict. D.Adr.tol.habere locum in ſubſtituto tacito, non vndequaq; certum eſt,quandoquidē huius contrarium ex profeſſo tenuit Iaſon ibi,col.iiij.verſi. ex tertia parte,licèt Bald.inquit,tenuerit contrarium,nec inuenerit contradicentem, verùm Bal. ipſe non obſcurè hanc partē ſecutus eſt, in c.j. col. iiij. verſi. & ideo ſtatuta, de conſtit.dum dicit quòd ſtatuta loquentia de executionibus teſtamentorum præter ordinem iuris communis,non habent locum in ficta ſiue præſumpta ſubſtitutione tacita,vulgari,vel pupillari: quia illa non eſt propriè teſtamentum, ſed suppletio teſtamenti.

De eo quod dictū eſt l. vlt. de edict. Di. Adr.tol. procedere in ſubſtituto tacito

24 ¶ Et ego certè haud grauatè in hanc poſteriorē ſententiam inclinarem, niſi vnum eſſet quod me ambiguum redderet,nempe quòd cùm ex legis poteſtate pendet,an quid ſit dicatúrne tale,tunc licèt lex vtatur verbis improprius,videlicèt habetur pro tali,porrigitur ad talem,talis eſſe intelligitur,& ſimilibus,nihilominus tamen id verè ac propriè dicitur factum, nō fictè & impropriè,vt no.Bart.& alij in l.ſi is qui pro emptore in iij.quæſtio.prin.quæ eſt de fictione inductiua in fi.& ibi latè Iaſon nu.ccxxij.ff.de vſucap.& diximus ſuprà in vj.declar. huius ſecundæ partis,nu. vij.incip. cùm autem aliquid.At lex eſt quæ ſubſtitutionem tacitā facit, ergo non eam quidem fictam & impropriam, ſed propriam & veram.

Lex id verè facit quod introducit,etiā ſi vtatur verbis impropriis.

25 ¶ Sed etiamnum manet vnus aut alter ſcrupulus, qui me veluti tranſuerſum agunt, ac propemodum in diuerſum trahunt,primus quē nos ſuprà attigimus,videlicet quòd ſubſtitutio expreſſa eſt multò potentior quàm tacita, & ideo non licet argumentari ab illa expreſſa ad hanc tacitam,id eſt,de maiori ad minus affirmatiuè, vt omnes & Dialectici & Iuriſconſulti vbiq; volunt, & per ſe ſatis patet: Id enim peræquè eſſet, ac ſi diceres, rex expugnare vrbē poteſt,ergo & miles: id enim non admittitur,licèt è diuerſo valeret, vt per gloſſ.& omnes in cap.cum in cunctis,extra.de cleri. Alber.in l.j.C. de nego.geſt.cum ſimil.

Argumentū de maiori ad minus affirmatiuè non valet.

26 ¶ Alter,quòd ſi hîc dicamus ſubſtitutū tacitum iuuari hac conſuetudine,continuò ſequetur duas hîc ſpecialitates,aut præſumptiones,concurrere,prior quòd ſubſtitutus qui ſecundus eſt hæres vt diximus ſuprà in ix.declaratio.huius partis nu.ij.admittitur ad id quod de primo tantum intelligi debet,ſecundum ea quæ diximus ſupra.in ij.declar.huius ij.partis per totū,

Duæ ſpecialitates non concurrunt.

& iterum

Nec vna præſumptio & vna ſpecialitas.

& iterum in iiij. declara. nu. 4. & multis ſeq. Secunda, quòd ſubſtitutus tacitus ſiue præſumptus intelligitur ſub expreſſo, id eſt, debilior ſub fortiore. Duarum autem ſpecialitatum cõcurſus non admittitur, vt no. in l. j. C. de do. promiſſ. vti nec vnius præſumptionem & vnius ſpecialitatem ſimul, vt & nos latè diximus in noſtro tractatu Conſtituti, in iij. parte limita. v. num. 4. & 5. Ideo tu ampliùs cogita.

Diſtinctio.

27 ¶ Sed interim tamen conſidera, an id poſsit ea diſtinctione componi, quã ſcienter fecit Bal. in l. Titius. ff. de hære. inſtit. ſcilicet ſubſtitutionem tacitam dupliciter fieri: quandã enim fieri ſubſtitutionem tacitã & veram ex mẽte teſtatoris, ſimulq́, ex aptitudine verborum prolatorũ, & hanc quidem idẽ operari quod expreſſam ſubſtitutionem, vt ibi, & no. in d. l. precibus, in gl. parua, C. de impub. & ali. ſub. Quandam autẽ interpretatiuam, id eſt, fictã ſubſtitutionem, quæ & tacita appellatur, quæ procedit ſolùm de mente iuris & per interpretationem extẽſiuam. & hæc tacita ſubſtitutio non ſemper operatur idem quod expreſſa, l. vlt. C. de inſtit. & ſubſtit. & d. l. precibus. Et hanc dicit fuiſſe mentem Dy. in d. l. Titius.

VNDECIMA DECLARATIO.

An hæc conſuetudo habeat locum in fideicommiſſo vniuerſali.

1 ¶ Vndecimò declara, vt ſi etiam hoc noſtrum ſtatutum haberet locum in ſubſtituto directè, non tamen in fideicommiſſario etiam vniuerſali, illis ipſis rationibus quas in præcedenti declaratione adduximus, contra ſubſtitutum directò, quæ multò magis locum habent contra fideicommiſſarium, præſertim quòd ipſe fideicommiſſarius ante reſtitutionem ſibi factam ab hærede non poteſt propria authoritate poſſeſsionem bonorum accipere, nec ſibi aliter ius dicere. l. j. in prin. ff. quo. lega. & l. reſtituta, in prin. & l. facta. ff. ad S C. Trebellia. & §. reſtituta, Inſt. de fideicom. hæred.

Fideicommiſſarius ante reſtitutionẽ non poteſt bon. poſſ. propria authoritate accipere.

2 ¶ Idq́, etiam ſi reſtitutio eſſet facta ipſo iure, vt fit in quibuſdam caſibus: neq; enim propterea in eum transfertur poſſeſsio, glo. in l. j. §. ſed & quoties, in verbo, actiones, ff. ad Treb. & in l. ſancimus, §. cùm autem, in gl. vlt. & ibi Bart. & Bald. ad fi. C. eo. tit. & in l. vlt. in verbo, in rem, C. de ſacroſ. eccl. & in c. ij. in gl. vlt. ad fi. de conſuetud. Alex. conſi. lxxxij. perſpectis his, col. ij. verſi. hoc præſuppoſito, lib. ij. & Phil. Dec. conſi. cccclxvij. bene & conſultè, col. ij. verſ. non obſtat quòd aduerſarij

Etiã ſi reſtitutio eſſet facta ipſo iure.

Etiamq́, ſi fideicommiſſarius proteſtetur ſe id non facere animo inuadendi.

3 ¶ Atq; etiam ſi fideicommiſſarius proteſtetur ſe non id facere animo inuadendi, Oldra. cõſ. cvij. circa ius municipale, in vj. quæſt. Bal. conſi. ccxxxiiij. veritas eſt iſta, lib. iij. Maria. conſil. xxxiij. proſequendo ordinem in vlt. dubio. Iaſ. conſ. cxlvj. præſuppoſito ſine veri præiudicio, in prin. lib. iiij. Ludo. Gozad. conſ. xliij. in cauſa Murinẽſi, col. ij. verſi. octauò adduco, ex quibus & tu illud intelliges quòd fideicommiſſarius id faciens ante aditam hæreditatem, tenetur interdicto quorum bonorum. poſt aditam verò, incidit in pœnam. l. non eſt dubium, C. de leg. vt etiam voluit Paulus Pariſ. conſi. liiij. in iſto iudicio, col. j. lib. iij.

Fideicommiſſarius cui facta eſt poteſtas capiendi propria authoritate, id facere debet authore prætore.

4 ¶ Quinetiam ſi teſtator dederit facultatem fideicommiſſario accipiendi poſſeſsionem propria autoritate, quod haud dubiè facere poteſt, tamen ad id debet interuenire autoritas prætoris. Bal. con. ccxxxiiij. veritas eſt iſta, verſ. ſed vnum eſt aduertendum, lib. iij. & Iaſ. d. conſi. cxlvj. lib. iiij. Et ſi nihilominus fuerit hîc fideicommiſſarius adeò temerarius & præceps, vt ſpreta hæredis reſtitutione, poſſeſsionẽ propria autoritate accipiat, ea poſſeſsio erit vitioſa, nec impediet hæredem mitti in poſſeſsionem, ex beneficio. l. vlt. C. de edi. diui Adria. tol. vt voluit Bar. in l. filiam fratribus, ff. ad SC. Treb. Paul. Caſt. in d. l. vlt. col. v. verſi. in glo. ſeq. an fideicommiſſarius, C. de edict. diui Adria. tollen. De quo tamen vide ibi glo. in verbo, legitimo, verſi. item an fideicommiſſarius, Cyn. col. vlt. verſi. nunquid fideicommiſſarius, Bart. col. vlt. verſi. quæro vtrùm fideicommiſſarius, Io. Fab. poſt medium, Alb. col. viij. verſi. ſed nunquid fideicommiſſarius, Ang. paulò ante finem, Sali. col. vj. verſi. reuertor ad gl. Cor. col. pen. verſi. in ea, ibi. l. filiam, Alex. col. xj. verſi. in eo, ibi, item, Iaſ. col. antep. verſi. in ſecunda quæſtione, Iac. à S. Georgio, col. antep. verſ. in ea gl. ibi, filiam fratribus, Phil. Dec. col. quoq; antep. verſi. in ea gl. l. filiam, Fran. Cur. iunior, col. antep. verſi. circa prædictam & Pet. Ferr. in tit. for. libel. quo perit. hæredi. ex teſta. in verbo, iniuſtè occupauit, in fi. & Phil. Dec. conſ. ccccxxiiij. proponitur quod magnifica, ferè per totum.

Et ſi aliter faciat nõ impeditur hæres mitti in poſſeſſ.

Ipſe autem nondum reſtitutione facta non poteſt petere ſe mitti in poſſeſsionẽ.

5 ¶ Nec ipſe (nondum reſtitutione illa facta) poteſt petere ſe mitti in poſſeſsionem, ex d. l. vlt. vt ibi voluit glo. in verbo, ex parte, Cy. col. pen. verſi. quid in fideicommiſſario. Bart. col. iij. verſi. item quærit gl. Bal. col. vij. verſi. item in hærede hæredis, & col. ſeq. verſi. ſecundò quærit an ſubſtituto, iterumq; col. ſeq. verſi. tertiò ſe præferendo. Alb. col. vj. verſi. item quærit gl. an huius beneficium, Io. Fab. col. j. ver. fideicommiſſarius, Ang. col. j. verſi. in ea gl. ibi reſpondeo, Sali. col. ij. verſi. quæro ſecundò, quid de fideicommiſſario, Pa. Caſt. col. iij. verſi. in gloſa, ibi reſpõdeo, Raph. Ful. col. iij. ver. in ead. ibi huius legis, Alex. col. ij. verſ. in ea, ibi quid dices, Cor. col. iij. ver. in ea in huius legis, Iac. à S. Geor. col. iij. ver. in eadem, ibi non habere, Iaſon col. iij. verſi. ex ſecunda parte gl. Phil. Dec. col. vij. verſi. in ea gl. ibi, quid dices, Fran. Curt. iunior, col. vij. nu. 43. & ſeq. & ipſe Bar. in l. vlt. col. ij. verſi. vlteriùs oppono, dicitur, & ibi Bald. col. ij. verſi. venio ad verſi. ita vt, & Raph. Fulg. col. ij. verſi. nota & tertiò, per eum text. quo nullum meliorẽ dicit, C. de codici. & idem Bar. conſi. xcj. in nomine domini amẽ, in quæſt.

in quæſtione vertente in curia, poſt prin. Bal. in additio. Specu. in tit. de teſta. §. ſequitur, col. vlt. verſi. ſed an ex fideicommiſſaria, Aug. conſi. cxxxv. Paucius Maſsiuoli, in j. dubio. Paul. Caſt. in l. reſtituta, in prin. verſi. & collige ex hac lege, ff. ad S C. Treb. & Alex. in l. centurio, col. ix. verſi. contrarium tamen puto, ff. de vulg. & pup. ſubſti. & conſi. iiij. videtur inſpectis his, col. viij. verſi. retenta ergo cōmuni, lib. ij. Fra. Aret. conſi. xxxvij. ſequendo ordinem, in vj. eodemq; vlt dubio, Aug. Are. in §. quadrupli, col. xij. verſi. veniamus ad ſecundum, Inſt. de actio. Iaſ. in l. precibus, col. xiij. verſ. alia eſt vtilitas, quia directo, C. de impub. & aliis ſubſtitutio. Maria. Soc. iunior conſi. xcij. quoniam coram doctiſsimo, col. ij. nu. 8. lib. j.

6 ¶ Ad hæc quod dicitur nepotem ſuccedere in locum filij ſui patris, in ſucceſsione aui vel patrui, l. vt inteſtato, C. de ſuis & legiti. & l. poſthumorum, in princ. ff. de iniuſto teſtam. & auth. ceſſante, & auth. poſt fratres, C. de legit. hæred. cum ſimilibus intelligitur, quando ſuccedit iure & titulo hæreditario, non etiam quando iure fideicommiſsi, Bald. Rapha. Cor. & Flor. in l. cùm ita. §. in fideicommiſſo. ff. de legatis ij. Rapha. Cor. conſi. cvj. mulier conſtituit maritum. Benedict. Capra. conſil. v. punctus, quædam domina, ante fin. Ang. Aret. in §. cùm filius, col. j. Inſt. de hæred. quæ ab inteſta. deferunt. cum aliis multis à me congeſt. in tractatu de iure Primigeniorum. in xl. quæſtione nu. 184. incip. trigeſimoquartò cùm plures, & ſequ. de quo tamen videbis, quatuor num. illum ſeq.

Nepos ſuccedit in locum ſui patris. Si tamen venit iure hæreditario, non ſi iure fideicommiſsi.

7 ¶ Quid quòd fideicommiſſario non prodeſt inuentarium ab hærede confectum, etiam reſtitutione illi facta, vt per Specular. poſt alios antiquiores in tit. de inſtrumentor. editio. §. dicto de impugnatione, qui eſt vlt. verſi. quid ſi hæres rogatus, & Iac. Bel. in §. hinc nobis, in xij. quæſt. in auth. de hæred. & Fal. vbi & ita dicit tenuiſſe Lam. Ramp. & Io. Fab. in l. j. ſtatim poſt prin. C. de iure delib. & in §. ſi extraneis, col. j. verſi. ſed quæritur nunquid, Inſt. de hæredi. quæ ab inteſt. deferunt. vbi & ipſe col. ij. verſi. in ſecundo videtur, tradit, quòd nec ipſe poteſt facere inuentariũ, vt ſe eximat debitis hæreditariis, quæ ſupra vires hæreditatis ſunt, vt hæres facere poteſt. id enim tantum concedi hæredi, nec alibi cautum reperiri, id eſſe fideicommiſſario conceſſum.

Inuentariũ ab hærede factũ an proſit fideicommiſſario.

8 ¶ De quibus tamen ne erres, vide omnino Specul. dicto tit. de inſtru. edi. loco ſuprà citato, & iterum verſi. quid ſi hæres, & ibi Ioan. Andr. in addit. Cyn. & Bal. in l. ij. C. ad Trebell. Iaco. Bello. in §. ſi verò expreſſum, in auth. de hæred. & falcid. Bart. in l. j. § j ff. de iure deliber. & in l. in ratione la j. §. quod vulgò col. vlti. verſi. quæro hæres fecit, & ibi Imo. col. vlt. ad fin. & Alex. col. ix. verſi. ſeptimo quærit, & col. ſeq. verſi. octauo quærit. ff. ad leg. Falcid. Bal. in l. filium quem, col. penul. verſi. adhuc quæritur, C. fami. erciſ. & in d. l. vlt. §. cùm igitur, col. iiij. verſi. item quæritur an fideicommiſſarius, C. de iure delib. & in auth. ſed cum teſtator col. iij. verſi. quæro vtrùm inuentarium, C. ad leg. falci. & in l. j C. com. de leg. & in l. j. poſt prin. C. de bonis autor. iud. poſſ. Io. Fab. in §. in extraneis, Inſti. de hære. quali. & diffe. Ang. Imo. Raph. Pau. Caſt. & Ro. in l. j. §. ſi is qui quadringẽta, ff. ad S C. Treb. eundẽ Ang. in l. j. §. hæc ſtipulatio, col. ij. verſi. & ſi dictus hæres, & ibi Imo. col. iij. verſi. item adde, inquantum Ang. dicit quòd ſi hæres, ff. ſi cui pluſquã per leg. falci. Ro. in repet. §. ſimiliter, char. pen verſi. ſed dubitatur nunquid, C. ad leg. falci. Per. Ferra. tit. for. libel. quo petit. hære. ex teſta. in verbo, purè inſtituit, Alex. in l. Centurio, col. vij. verſi. & ex hoc infert. ff. de vulg. & pupi. An autem hæres petente fideicommiſſario teneatur pro illius vtilitate facere inuentarium, vt id obiter dixerim, videbis apud Soc. conſi. lj. viſo teſtamento ſpectabilis viri, lib. iij.

De eadem re.

An hæres requirente fideicommiſſario teneatur facere inuentarium.

9 ¶ Sed & illud quoque huc facit, quòd quæ ſpeciali quodam iure ac fauore & priuilegio cõpetunt hæredibus, vt id beneficium continuationis poſſeſsionis, non tranſeunt in fideicommiſſarios vel vniuerſales, ſed remanẽt apud ipſos directos hæredes, vt videre licet in iure patronatus, quod competit dominis in liberos, atq; etiam in iure patronatus eccleſiæ. Nã primum probatur, ex l. ſi patronus, la j. in prin. & ibi gl. ff. de bon. libertor. & gl. in l. ſciendum. ff. de ver. ſigni vti ex illis refert & ſequitur Iaſon in l. precib. col. xij. verſi. ſecunda vtilitas, C. de impub. & aliis ſubſtitutio. Secundum voluit Bart. in l. quia perinde, ff. ad S C. Treb. per illum tex. qui probat iura ſepulchrorum non tranſire in fideicommiſſariũ, quod & huc non modicum pertinet. & ſequitur Bal. in l. vlt. col. pen. verſi. ſi autem hæreditatem, C. de edict. diui Adria. tollend. & in l. cùm virum, col. vlt. verſi. nota quòd non cadit, C. de fideicomiſ. & Imo. qui dicit ſingula. & no. digniſsimũ, in l. ſi patroni, in prin. & ibi Alex. col. j. ff. ad S C. Treb. & idem Alex. in l. centurio, col. ix. verſi. primo, quia in ſubſtitutum, ff. de vulga. & pupil. ſubſt. & Iaſon in d. l. precibus, vbi ſuprà.

Fideicommiſſarij non habent ea quæ hæredi iure ſpeciali competunt. Fideicommiſſariis ius patronatus non competit.

10 ¶ Deinde fideicommiſſarius etiam vniuerſalis, non eſt propriè hæres, vt probant ll. de ea re loquẽtes, videlicet l. ſi filius familias, §. j. ff. quod cũ eo, cũ dicitur, effectu enim quodãmodo hæres eſt, & l. poſtulante, §. ſed & in huiuſmodi, ff. ad S C. Trebel. cum dicitur, nam & quodammodo in partem hæreditatis ſenatus recipi voluit fideicommiſſarium, & haberi hæredis loco, pro qua parte reſtituta eſſet ei hæreditas. & iterum, l. ſi hæres ab eo, in fine. prin. eo tit. ibi, hæredis vice fungi eum, cui fideicommiſſum relictum eſt. Nam hæ dictiones quodãmodo, & haberi loco, & vice, ſunt improprietatis & fictionis ſignificatiuæ, l. ſi me in vacuã,

Fideicommiſſarius non eſt propriè hæres.

& ibi gl.in verbo,nec amittat.ff. de acq.poſſ.& l.in ſuis, ff.de lib. & poſth.& §.ſed ſui quidē hæredes,& ibi gl.in verbo, exiſtimantur, Inſtit.de hære.quali. & diffe.Bart. in l.ſi is qui emptore,col.iiij.verſ.ad hoc reſpondeo, & ibi recentiores,ff.de vſuc.& in l.ij.ff.ad S C. Macedonia.& in l.ſi maritus.§. legis Iuliæ,qui eſt primus, poſt prin.ff.de adulter. Bald. Ang.Imo. & recentiores in l.patris & filij,ff.de vulg. & pupil.cum ſimil.

Fideicommiſſarius non propriè dicitur hæres.

11 ¶ Et ita ſcilicet quòd fideicommiſſarius non dicitur propriè hæres, tenuit expreſsè Bal.in l. j.col.iij.in viij. oppo.C.qui admit. dum dicit quòd fideicommiſſarius vniuerſalis eſt ſimilis hæredi,per d.l. ſi filiusfamilias, §.j. ſed id quidem ſecundum quid, & non ſimpliciter,vt ibi bene declarat,& planius conſil. lxx.conceſsio fuit facta, col.ii.verſi.propterea iſtud nomen hæredis,lib.ij. vbi ex hoc conſuluit in pulchro caſu. & Ang.d.conſi.cxxxv. & Anto.conſilio lxxvj.viſo puncto & quæſtione, in fi. Imo. in l.qui liberis, §. hæc verba, ff. de vulg. & pupil. Raph.Fulg.in l.qui cum tutoribus,col.j. ff. de tranſactio. Paul.Caſt.conſil.xij.præſens conſultatio,col.ij.verſi.præterea item,lib.ij.Alexan. qui alios multos citat,in l. j. §.de illo, & ibi quoq; Soc. poſt prin.ff.ad SC.Trebel ipſe item Alex.in l.in ratione.§.id vulgo.col.pe.verſi. & appel.hæredis,eod.tit.idem Alex.& Iac.à S.Geor.in rub.C.de impub.& aliis ſubſtitutio. Barb.in repe.l.cùm acutiſsimi, col.lvj. verſi. ſed an appellatione hæredis,C. de fideicōmiſ. Soci.in rub.ff.de vulga.& pupil.ſubſtitu. col.ij. verſi. prima concluſio ſit,& conſil. xvij.poſt conſilium ſupra ſcriptum,col.ij. verſi. reſtat nunc reſpondere, lib.iij.Iaſon in rub ff.de lega. j.col.vlt.verſi.extra glo.poſſet,& ibi Aymo Crauetta,num.57. Phil. Dec. conſi. lv.cuius ſuperſcriptio incipit,legitimatio infantis, col. vlt.& Chaſſe. conſi. lxvij.nobilis & potens,col. xviij.nu.60.& 63.& ſeq.

Propterea nō venit in materia pœnali.
Nec in conditione dandi hæredi.
Nec in alia materia ſtricta.

12 ¶ Ideoq; in materia pœnali fideicommiſsarius non venit appellatione hæredis,vt ſatis probat:ex.in l.ſi antequam,cum l.ſeq.ff.de S C.Silla.& voluit Fran.Are.in l.j. col.ii.in fi.j.notabilis.& ibi etiam Soc.col.iij.verſi.confirmo hoc ratione, ff.de vul.& pup.& ipſe Soci. in d.l. j.§.de illo,in iij.cōcluſio.& rurſum.in §.ſi is qui quadraginta, col.ij.verſ.quia licet,ff.ad S C. Treb.& conſi.cxvj.in cauſa filiorum col iij.verſi.confirmatur iſta reſponſio,lib.iij. Nec etiā in conditione dandi hæredi,l qui hæredi.§. cum hæreditas. ff. de condi.& demonſt.Ang.& Paul.Caſt.in l.precibus,& ibi Iaſon col.xiij. verſi. ſeptima vtilitas eſt,C.de impub.& aliis ſubſtitutio.Nec in alia materia ſtrictè interpretāda,idem Soc.in d.l.j.vbi ſuprà.ff.de vulg.& pupi.ſubſti.Iaſon in l.Centurio,col. xj. vltra ſcribentes,ff.eo. tit. niſi inquit,aliàs actus redderetur inualidus.& Aymo Crauetta in rep. rub.ff.de leg.j. num. 38.

Nec in ſtatuto ſimpliciter loquēte de hærede.

13 ¶ Nec in ſtatuto ſimpliciter loquente de hærede, vt voluit Phil.Dec. d. conſi.lv.& Chaſſen. d.conſi.lxvij.& alij plurimi,vt videre licet ex Bart.& aliis in d.l.de illo,ff.ad S C.Treb.licèt nonnulli etiam diuerſæ ſint ſententiæ , ſuntq; in illam rem quædam diſtinctiones , vt etiam ex iiſdem in eo loco videbis.

Fideicommiſſum propriè non dicitur ſubſtitutio.

14 ¶ Imo verò non venit fideicommiſſarius appellatione inſtituti hęredis,ac nec ſubſtituti quidem propriè,cùm nec fideicōmiſſum propriè dicatur ſubſtitutio,ſi credimus Nic.Mar.Baſ. Sali.Pau.Ca Corne.& Phil.Dec.in rub.de impu.& aliis ſubſti. ex quibus ipſe Pau.Caſt.id dicit eſſe notandum ad ſtatuta ſimpliciter loquentia de ſubſtitutione, vt in eis fideicommiſſum non comprehendatur. licèt Alex.in d. rub. & in rub. ff. de vulg.& pup. ſub. teneat contrarium quibuſdam rationibus,quibus reſpondet Phil. Dec.in priore illa rub.quanquā rurſus Fran.Cur.iunior ibi adhærens opinioni Alex. conatur Decij reſponſionibus & rationibus reſpondere,vt per eos videre poteris.Super quo etiam vide Nicol. Bell.Supputationum lib.iij.c.xix.

Nec in ſtatutis correctoriis & exorbitantib.

15 ¶ Illud tamen haud dubiè certum eſt quòd in ſtatutis correctoriis & exorbitantibus, cuiuſmodi id noſtrum eſt , vt diximus ſuprà , in præfatione , nunquam venit fideicommiſſarius appellatione hæredis,vt ſcribunt Alex.Soc. & alij recentiores in d.§.de illo.& Fra.Cur. Senior,conſi.xxix.in regno Siciliæ,col.pen.verſi.venio ad ſecundum.

Qui tenent hanc conſuetudinem non habere locum in fideicommiſſariis.

16 ¶ Et vt priuatim ad id noſtrum ſtatutum accedamus,non deſunt qui nuncupatim dicunt nō habere locum in fideicommiſſariis,videlicet Alex.conſi.lxxxij perſpectis his quæ ſupra ſcripto themate,per totum,præſertim col.ij.verſi.ſecundo reſpondeo,& multis ſeq.lib. ij. quod repetitum eſt conſi. xl.lib.iij. & iterum conſi. lj.lib.vj. Franc.Curt.ſenior in addition. ipſius Alex.in d.l.j.§.de illo,ff.ad S C.Treb.Iaſon latè,qui tamen eorum non meminit,conſi.cxlvi. redemptores,& cap.præſuppoſito ſine veri præiudicio, col.j.& ij. lib. iiij. vbi ita dicit fuiſſe iudicatum in Senatu Mediolanenſi.Philip.Dec.in l. vlt.col.vij.verſi.ſed iſta concluſio,C.de edict.diui Adr.tollend. vbi dicit ſemper aliàs procedere in ſtatutis,& conſil. lxxxiiii. excellentiſsimi doctores, col. ij. verſi. ſecundò quia non obſtat , & verſi. & vlteriùs circa hoc, & conſi. ccccxvij. bene & conſultè,col.ij.verſi.in contrarium tamen iudico, verſi. non obſtat quòd aduerſarij.Iaco.à S.Georgio in l. ſi ſorori, verſi.ex hoc infero, C. de iure delib. Catel. Cot.in memor. inci.decreto Mediolanenſi, col.ij.verſi. ex quibus omnibus. Claud. Aquen. in l.cum hæredes, in prin.ante medium,verſi. prædictum tamen ſtatutum,ff.de acq.poſſeſ. Steph.Bertr. conſ.xcvj.ex themate mihi exhibitæ conſultationis, colum.ij. verſic. quò verò

ad id

ad id, lib.iiij. Anton.Corſe.in tracta.de poteſta.& excellentia reg.in xxv.quæſt. col.ij. intelligens tamen, niſi ſtatutum aliter diſponeret, vt Patauij, D.Boër. latè, deciſ.clvj. an fideicommiſſarij, vbi dicit ita ter fuiſſe iudicarũ in curia parlamenti Burdelagenſis. Anto.Rube.conſi. cxxj.dominus Ioannes, col.ij.verſic.ſed in caſu de quo agitur, Barptol.Chaſſe.in commentar. conſuetud.Burgund.tit. *Des ſucceſſions*, §.j.col.iij.verſicu.item etiam fideicommiſarij.& conſi. xix iuxta prædicta.in xij.dubio.per totum illud dubium. Ludo. Gõzad. conſi. xciij. in cauſa Mutiuenſi.col.ij.verſic. quartò cum in ciuitate.& nouiſsimè Carol.Molineus in additio.Alex. Alexao.dicto conſi.lxxxij.lib.ij.& Nico.Bello.Supputationum lib.iiij.cap.xix.multis rationibus innixus, ſed ea præſertim quòd id ſtatutum non ſolùm eſt exorbitans à iure communi, ſed & illius correctorium.& ante hos omnes, ſi non oſcitanter legatur, Rapha.Fulgoſ.conſi. cexxx.in quæſtione veniente inter ſpectabilem, poſt medium, verſicu.præterea cùm per ſtatutum, iunctis præcedentibus.

17 ¶Scio tamen alios eſſe qui è diametro contrarium teneut, videlicet fideicõmiſſarium eſſe ſaiſitum ex huiuſmodi noſtro ſtatuto,& inter hos Pau.Caſtr.conſi.clij.viſo puncto,& dubio.col. ij.ver.ad ſecundum quæſitum, lib.ij.D.Bened.in repet.c.Raynucius.in verbo, mortuo itaque teſtatore, le ij. nume.74.de teſta.vbi ita dicit fuiſſe iudicatum in curia parlamenti Tholoſani. Picus in l.vlt.ſuper gl.in verbo, ex parte.C.de edict.diui Adria.tollen.Chaſſen.ſibi contrarius conſi.lxij.ex verbis in quadam ſubſtitutione appoſitis, col.pe.verſi.item & cùm ita. *Qui contrarium tenent.*

18 ¶Sed aduerte, quòd Pau.Caſt.dicto conſi.clij.loquitur in eo caſu quo reſtitutio verbalis facta eſt fideicõmiſſario vniuerſali. Nam ea, inquit, tantum operatur in illo quoad iura vtilia, quantum aditio hæreditatis in hærede, quoad iura directa.l.facta.in princ.& l.reſtituta.ff. ad SC. Trebel.& l.j.cum ibi not.poſt gloſ.ff.de fideicom.hæred.petit. Igitur cùm in hæredem directum poſt aditam hæreditatem, continuetur, & transferatur poſſeſsio quæ erat apud defunctũ ex forma huius ſtatuti, conſequens eſt, vt & in fideicommiſſarium vniuerſalem, reſtitutione verbali facta, transferatur & ipſa poſſeſsio: præſertim cùm nihil videatur eſſe quod quæri debeat hæres, qui reſtitutionem eam fecit. *Quid ſi reſtitutio verbalis illi facta fuerit.*

19 ¶Verùm nec hoc caſu putarim transferri poſſeſsionem in fideicommiſſarium: nec iure quidem ciuili, cum verbalis reſtitutio poſſeſsionem non transferat, niſi tradita & apprehenſa poſſeſsione, cùm ſolis verbis poſſeſsio non transferatur, vt plenè not.in l.prædia.ff.de acqui. poſſ. niſi interueniat conſtitutum ſiue precarium, vel retentio vſusfructus, aut alius ex his modis qui tradontur in l.iij.in prin.ff.eo.tit.& in cap.2.de conſuet. Nec ex hoc quoque ſtatuto transferatur, cùm per mortem defuncti, vi illius trãſlata fuerit in hęredem, non in ipſum fideicommiſſarium (vt diximus) neque enim in vtrumque inſolidum transferri poteſt, vt diximus ſuprà in vj.declarat.nu.8.incip. & certè vt tandem. *De eadem re.*

20 ¶Nec ſtatutum hoc noſtrum loquitur de tranſlatione ſiue continuatione poſſeſsionis ab hærede in fideicommiſſarium, ſed tantùm à defuncto in hæredem: igitur nec hoc caſu poteſt habere locum.l.iiij.§.toties.& ibi Bart.& alij, ff.de damno infect. cum aliis multis concord. à me collectis in repet. l.ſi vnquam.in verbo, libertis.nume.2.& ſequen.C.de reuoc. donatio. Et ita nuncupatim ex facto reſpondit Nicolaus Bellonus, conſil.xlij. communiter in Italia, per totum, per multa illic allegata, quæ tu videre poteris.& idem quoque tenuit, libro iiij. Supputationum, cap.19. *De eadem re.*

DVODECIMA DECLARATIO.

1 ¶Duodecimò declara.vt procedat in hærede ſimplici: aliud enim videri in hęrede cum beneficio inuentarij, qui ſcilicet vt videtur, non ſimpliciter nec abſolutè hæres dicitur, ſed cum ea qualitate vel adiectione, cum beneficio inuentarij. Ex quo illud continuò ſequitur, eum non eſſe proprium hæredem, nec de eo debere nec poſſe intelligi id noſtrum ſtatutum loquẽs ſimpliciter de hærede, l.j.§.j.ff.de dona.& diximus plenè ſuprà in nona declaratione huius ſecundæ partis, nu.11.ſed & hæc quoque ratio,& ſeq.vbi etiam videbis id quoque procedere in materia fauorabili, ne hîc iterum repetamus. *An hæc conſuetudo habeat locũ in hærede cũ beneficio inuentarij.*

2 ¶Hincque videmus hæredem ſimplicem,& hæredem cum inuentario non ſimiliter iudicari, ſed in multis differre. Nam vt id tibi ſummatim dicam, Iaſon poſt alios in l.vlt.§.j.& ſi præfatam, qui eſt col.j.& ij.C.de iure delib.tibi ſigillatim ſeptem horum diſcrimina & differentias poſuit. Et aliud quoque poſuit idem Iaſon in eadem l.§.in cõputatione.col.iij.ver. pone ergo quòd iſte filius.& Steph.Bertr.conſi.cccciiij.viſis duobus publicis inſtrumentis.col.ij.ver.cęterum quoad quæſita, lib.j.& alia quoque diſces ex gl.Bal.& Pau.Caſtr.in l.ij.C.de repu.hæred. & Pau.Caſtr.in d.l.vlt.§.donec.C.de iure delib.& ex aliis vbique. *Hæres ſimplex & hæres cum inuentario in multũ differunt.*

3 ¶Et quòd hic hæres cum beneficio inuentarij non ſit propriè & omnino hæres, videtur probare tex.in d.l.vlt §.ſi verò poſtquam.vbi ſi hic hæres diſtulerit facere inuentarium ſecundum formam ibi traditam, hæres eſſe omnimodo intelligitur. Ideòque gl.in d.l.vlt.§.in computatione.in verbo, confundantur, circa medium, in verſi.ſed ſi vltra quartũ, illum vocat quaſi hæredem, veluti improprium. Et dicit etiam ibi Bal.col.iij.verſi.ſecundò quæro, quid ſi eſt inſtitutus, quòd hic hæres non habet merum nomen hæredis. *Hæres cũ beneficio inuentarij non eſt propriè hæres vide nu.8.*

Hæres huiuſmodi an comprehendatur in ſtatuto, vide infrà nu. 8. & 9.

4 ¶ Ex quo etiam poſsit videri hinc manare, quod dicitur, ſtatutum vetans hæredem venire aduerſus inſtrumentum defuncti non compræhendere hunc hæredem, cuius fundum ipſe defunctus alienauit, ſed eum poſſe non obſtante huiuſmodi ſtatuto, eum fundum ab emptore vendicare. Ita enim voluit gloſ. in d. §. in computatione. in illo verbo, confundantur. in fi. & ibi quoque Iaco. Bel. Fran. Tigr. Iaco. Butr. Bart. col. vlt. ver. venio ad vltimam quæſtionem. Bald. col. pen. verſi. vlteriùs quærit gloſ. Alber. col. item pen. verſi. vltima quæſtio. Ange. col. ij. verſic. in gloſ. fi. dic hæc vera, Sali. col. ij. verſi. quæro, omiſsis quæ ſequuntur, Raph. Fulgo. col. vlt. ver. in ea ad fi. ibi, vt damnum, Pau. Caſt. col. vlt. verſi. vltimò not. Alex. col. iiij. verſi. in ea gloſ. ibi, ſed quid ſi ſtatutum. Corne. col. vlt. verſi. in ea. in fi. Pileus, Iac. à S. Geor. col. iij. verſic. in eadem gloſ. in fi. Iaſon col. vlti. verſic. in vltima parte gloſ. C. de iure deliber. Bartol. dum ſe remittit ad eum locum in l. cùm à matre. & ibi Bald. col. vlti. verſic. vltimò quæritur. C. de rei vendic. Petr. Anch. & Imo. in c. j. ille, col. iij. verſi. ſed hic incidenter. in fi. col. iij. verſic. iuxta prædicta quæri poteſt, de teſtam. Idem Pet. Anch. conſi. vj. viſo themate quæſtionis. col. ij. verſicu. & aduertendum quod dictum.

Confirmatio opin. quæ non admittit hũc hæredem.

5 ¶ Et hæc opinio confirmari poteſt ex eo quod in noſtra Gallia, in qua eſt iſtud ſtatutum continuandæ poſſeſsionis defuncti in hæredem, nemini conceditur ſe hæredem dicere cum beneficio inuentarij, niſi priùs impetrata à principe huius rei gratia, vt & expreſsè cauetur conſuetudine Burgundiorum, titu. *Des ſucceſsions*, §. xiij. & non niſi etiam inuentario confecto. Quomodo ergo in eum poteſt cõtinuari ea poſſeſsio? qui nõdum eſt hæres mortuo defuncto: præſertim cùm nullum ſit hoc caſu noſtri ſtatuti medium inter morté defuncti & acquiſitionem huius poſſeſsionis, vt docuit Bald. loquens in caſu huius ſtatuti, conſil. cccxxx. ſtatuto, colum. j. in ij. quæſtio. lib. j. & diximus ſuprà in vj. declaratio. nume. 9. tum etiam quia, vbi & alios citauimus.

Hæres ſimplex fauorabilior hærede cũ inuẽtario, vide nu. ſeq.

Hæres ſimplex repellit hunc hæredẽ etiam proximiorem.

6 ¶ Adde quòd hæres ſimplex noſtris moribus Gallicanis, eſt multò fauorabilior hærede cum beneficio inuentarij, ille enim etiam ſi ſit vlterioris gradus, hunc repellit, vt voluit Maſuer. conſuetudinum Gallicarum ſcientiſsimus, in tit. de ſucceſ. & vlt. voluntat. §. item ſi ille qui eſt proximior: & hoc vt dicit fauore defuncti, creditorũmque & legatariorum. Eſtque eius rei expreſſa conſuetudo apud Melodunenſes, c. 107. Aurelianenſes, cap. 259. Aruernienſes, titu. *Des ſucceſsions*, c. 38. & ſeq. Borbonienſes, c. 329. & ſeq. Marchienſes, c. 248. Niuernienſes, titu. *Des ſucceſsions*, §. 28 & ſeq. Ideòque in his reſcriptis principum quæ in eam rem impetrantur, ſolet apponi ea clauſula, *pourueu qu'il n'y ait autre qui ſe porte heritier ſimple*. de qua clauſula videbis nonnulla apud Chaſſ. in d. §. iij. *Des ſucceſsions*, in glo. j.

Conſuetudines expreſſæ in eam rem.

Authoris in hoc dubio ſententia.

7 ¶ Ego tamen aliter cenſeo, nempe hunc hæredem cum beneficio inuentarij eſſe ſaiſitum beneficio huius conſuetudinis: neque enim negari poteſt quin ipſe hæres ſit, nec illi eam appellationem tollere beneficium inuentarij, nec cætera in fauorem hæredum introducta. Imò verò illi ampliores fauores tribuere, ne ſcilicet teneatur vltra vires hæreditarias. & alia quæ inde ſequuntur deſcripta ab his quos ſuprà citauimus, nu. huius declarationis 2. incip. hincque videmus. Quomodo igitur quod introductum eſt fauore illius, poſsit aut debeat in eius odium retorqueri? l. quod fauore. C. de legib. cum ſimil. ibi adductis. Aut quod ad augmentum à lege ſtatutum eſt operetur diminutionem? l. legata inutiliter. ff. de leg. j. & l. cùm vinum. & ibi Alb. ff. de triti. vino & oleo lega. cum infinitis ſimil.

Hic hæres propriè hæres eſt.

8 ¶ Et quicquid ſuprà dictum eſt, hic hæres qui fecit inuentarium, tam propriè hæres eſt quàm qui non fecit, & talem illum lex appellat vbique, vt patet ex d. l. vlt. in princ. & in omnibus §. vbique. C. de iure delib. Nec contrarium dixerunt, nec ſenſerunt ij quos ſuprà citauimus, loquentes in ſtatuto vetante hæredem venire contra inſtrumentum defuncti, ſed potius contrarium dum dicunt hæredem qui fecit inuẽtarium, non impediri, quominus ſuum fundum vendicet: non ea quidem ratione innixi, quòd hic hæres impropriè ſit hæres (quod non prætermiſiſſent ſi ita intellexiſſent) ſed quia ſtatutum debet intelligi ſecundum ius commune, ne hæres ipſe damnum indebitè patiatur. Ea enim eſt eorum ratio.

Contra id quod dictũ eſt ſuprà nu. 4.

9 ¶ Quanquam ſunt qui & in eo caſu dicunt etiam hunc hæredem, ſtante eo ſtatuto, non poſſe ſuam rem alienatam à patre vendicare ob id ſtatutum, quod aliàs eſſet ſuperfluum, videlicet Pileus quæſt. xxiij. incip. pater fundum. & Iaco. Ra. & Cyn. qui dicit omnes modernos cum eo conſentire. in d. l. vlt. §. in computatione. in v. queſt. & ibi quoque Raymun. & Oldrad. & Ioan. Fab. col. penul. totius l. verſi. ſed quid ſi eſt ſtatutum. & præterea Petr. Anch. in d. c. j. col. iij. verſ. ſed hic incidenter. ad fi. verſi. de teſtam. De qua re & nos latius dicemus in noſtro tractatu, cui titulus eſt, Nihil fruſtra.

Hæres hic an cõprehendatur in ſtatuto loquẽte de hærede.

10 ¶ Sed vtcunque ſit, intelliges vtroſque eſſe in ea opinione, vt hęres cum beneficio inuentarij compręhendatur ſub ſtatuto, niſi aliud pręter proprietatem vocabuli, vt non abs re ſcripſerit. Firmianus in ſuo vberrimo lexico, in verbo, hæres propriiſsimè. numero 76. hæredis appellatione in ſtatuto, venire hęredem cum beneficio inuentarij, per notata à Barto. Bal. & cæteris in dicta l. vlti.

11 ¶ Quod & hinc quoque facilè colligitur, quòd licet verba contractuum ſint ſtrictè interpre-

tanda

tanda,ac propriè.l.quicquid aſtringendę.ff.de verb.oblig.Tameu ſi feudum vel emphyteuſis ſit conceſſa cuipiam pro ſe & hæredibus,admittitur hæres cum beneficio inuentarij, perçquè ac alius qui inuentarium non fecit,vt nou obſcurè voluit Alex.conſi.xix.ſuper eo de quo quęritur,lib.5.nam vt ibi dicit in fi.illius couſi.inueutarium ab hærede factum,illud tantùm operatur,vt nou teneatur vltra vires hæreditarias. & ſequitur Franc.Curt.ſenior,qui à nullo alio dicit fuiſſe tactum,conſi.lxxxiij.deus pius Ieſus.col.v.verſi.ſed quid opus eſt tot ſuffragiis?

Hæres hic & prahenditur in cõfeſsione facta alicui pro ſe & hæredibus.

12 ¶Nec verum eſt,quod ſuprà in princ.diximus,hunc nou dici ſimpliciter hęredem, ſed ſecundum quid.ſcilicet cum ea adiectione vel qualitate cum beneficio inuẽtarij. Nam & hic hæres ſimpliciter dicitur & appellatur,vt patet ex d.l.vlt.in locis infinitis,de iure delib.vt iam ſuprà diximus.Et licet nouuunquàm à noſtris interpretibus ita vocetur,non tamen fit, vt ea qualitas ſiue adiectio tollat ſimplicem hæredis appellatiouem, ſed vt oſtendat hæredum alios eſſe cum inuentario,alios ſine inueutario:illos que ſibi cautius quàm hos prouidere, vt qui nou tenentur vltra vires hęreditarias.quippe qui faciendo inuẽtarium vocatis creditoribus palàm exhibent ac exponunt vires ac facultates hęreditatis, omnemq́ue fraudandorum creditorum ſuſpicionem tollunt:quod nou faciunt ij qui inuentarium nou faciunt, vt non immeritò non audiantur,uec eis credatur,ſi dicant credita eſſe ſuprà vires hęreditarias,cùm facultatem probandi coutrarij ſuſtulerint,boua occupando,nullo facto inuentario.

Hic hæres ſimpliciter hæres eſt.

13 ¶Et ſi admittamus vt dicatur hęres ſecundum quid, tamen non obſtat, quominus comprædendatur ſub hac conſtitutione,cùm ſit eadem vtriuſque ratio, quo caſu idem iudicamus de eo quod nominatur cum adiuncto,ac de eo quod ſimpliciter profertur,ex ſententia Pau.Ca. in l.ſerui electione.§.Labeo ait.ff.de leg.j.& Philip.Dec.in l.j.col.j.ver.ſed poteſt reſponderi.C. de ſucceſſ.edict.vbi id dicit not.Et bene facit quod tradit Roma.in ea ipſa l.j.col.ij. verſicu. & ex his fit.Et quia etiam huiuſmodi adiectio non ponitur ad differentiam ſubſtantialem,ſed ad differeutiam terminorum, id eſt, ad deſignandum & diſtinguendum vnum ab altero, quo caſu non habet locum quod diximus de differentia eius quod ſimpliciter dicitur, & eius quod ſecundum quid, vt voluit Socin.conſi.xxv.viſo ſtatuto.col.ij.verſicu.iſta concluſio probatur,libro 3.

Idem iuris eſt ſimplicis & eius quod habet adiunctũ cùm eſt eadẽ ratio.

14 ¶Sed nec quicquam in contrarium facit text.iu d.l.vlt.§.ſi verò poſtquam,cùm dicitur, hęredem nou confecto inuentario intelligi omnimodo hæredem.Nec glo.in d.§.iu computatione. iu verbo,confundantur.loquens de quaſi hærede. Nec quod Bald.ibi videtur voluiſſe, hunc non habere merum nomeu hęredis.Nam quantum ad primum, non eò ſpectat, vt hęredes, qui non fecerunt inuentarium ſint magis hæredes,quàm qui fecerunt,vt ſatis declarat gl.ibi, in verbo,omnimodo.& ibi quoque docto.Nec ea gl.in verbo,confundantur.illud dicit quod ex ea diximus,ſed aliò reſpicit,vt ex ea videre eſt.Sed nec Bal.hunc negat habere merum nomen hęredis, ſed illud tantùm dicit,vbi fit inuentarium , conſiderari effectum & vtilitatem, & non merum nomen hęredis: quod ſcilicet habes hęres qui fecit inuentarium. ita enim neceſſe eſt eum intelligere,& conſequeuter illum tribuere merum nomen hæredi ei qui fecit inuentarium.

Reſpondet ad contraria.

15 ¶Quod autem poſtea dictum eſt huuc non eſſe hęredem cum hoc beneficio, niſi prius impetrata à principe eius rei venia,& coufecto inuentario,ita ſcilicet vt antè non poſsit dicere ſe ſaiſitum,nec tamen vllum eſſe medium iuter poſſeſsionem defuncti & hęredis,facilè diluitur. Nam hęres continuò poſt mortem defuncti,ipſo iure hęres eſt,& cõſequenter poſſeſſor vi huius ſtatuti,etiam nou impetrata principis venia,nec inuentario confecto,ſed non gaudet priuilegio inuentarij,niſi illis primùm completis.Ideo interim non impeditur conuenire debitores hæreditarios, vt prodit Bart.in d.l.vlti.§.donec.in fi.& ibi quoque Ange.in fi.Paul. Caſtr. col.ij.verſi.quęrit hic Barto.& Iaco.à S.Georg.verſi.quęro verùm hęres.C. de iure deliber.& ipſe Barto.in l.vlti.col.ij.verſic.conceſſum priuilegium.& ibi item Ange.ad fi.verſicu.ex prædictis apparet.C.de fruct.& lit.expen.Guid.Pap.deciſio.Delphiu.ccccclxxj.aliqui doctores in iure ſcribentes,col.ij.verſi.ſed nunquid hæredes.D.Boër.deciſio.liij.inſuper in audientia,paulò ante medium. Vide tameu Angel.& Imo.in l.j.§.ſi ſtipulatio.ff.ſi cui plus quàm per legem Falcidiam.

Ad idem.

Hæres cũ inuentario poteſt conuenire debitores hæreditarios.

16 ¶Quod poſtremò dictum eſt noſtris moribus hęredem ſimplicem veluti abigere hæredem cum beneficio inuentarij, uihil huc pertinet, pręſertim cùm huius rei ſit alia peculiaris ratio vt diximus. Scio autem à nonnullis dubitatum fuiſſe, an ſi huiuſmodi hęres cum beneficio vendiderit rem quampiam hæreditariam,ſit locus retractui, de quo tu vide Chaſſe.in commentariis conſuetudinis Burgund.tit. *Des retraicts*,§.j.in verbo, *Son heritage*, & conſil.xxij. conſuetudine cauetur, & Claud.Marlet.conſi.ſeq.deceſsit Cathariua,col.penul.verſi.item & per quæ, & ſeq. vſque ad fin. conſi.

Ad idem.

DECIMATERTIA DECLARATIO.

1 ¶Sed maius dubium eſt(& id erit vice Decimætertię declarationis) an poſteaquam proximior ſe geſsit pro hęrede cum beneficio inuentarij, alius remotior dicit ſe velle gerere pro hęrede ſimpliciter,& ideo repellit proximiorem ex multis conſuetudinibus (vt diximus ſuprà

An hæres ſimplex remotior, qui proximiorem cum in-

[inue]ntario abi-git, inuetur hac cõſuetu-dine.

in præcedenti declaratione, nu. 6. incip. adde quòd hæres) Vtrum hic remotior erit ſaiſitus vi noſtri ſtatuti? quod videtur, quia cum ille proximior ſuperueniente hoc ſimplici repellatur, & è medio tollatur, pro mortuo habendus eſt, & perinde ac ſi non eſſet in rerum natura, l. pater filium. & ibi gl. ff. de inoff. teſta. & l. j. §. ſed & ſi patruus. ff. de coniung. cum emancip. lib. & l. ij. §. ſed ſunt ſui. & ibi Bart. ff. ad SC. Tertul. cum aliis multis concor. à me collectis in tract. Primigeniorum, quæſt. lij. nu. 16. incip. quarta ratio.

Inhabilis aliis nõ obſtat.

2 ¶ Imò verò hic ſimplex hæres, quamuis is ſit vlterior gradu, habetur tamen pro propinquiore, remoto illo propinquiore, veluti inhabili exiſtente ſimplici hærede. Neque enim aliis obſtat, qui inhabilis eſt. l. ſi poſt mortem. §. liberi. ff. de bon. poſſ. contra tab. Bald. in l. ſi quis prioris. §. talem. C. de ſecun. nupt. vbi ex hoc decidit pulchrum caſum, & poſt eum Alex. in addit. Barto. in l. j. §. qui habebat. ff. de bono. poſſeſ. contra tabul. & in ſua diſputat. incip. Sigiſmundus. in iij. dubio. col. j. cum aliis multis concordan. à me congeſtis in illo ipſo tractatu Primigeniorum, in iij. quæſt. per totum, præſertim nume. 5. incip. ego verò, & aliis multis ſequen. vſque ad fin. illius quæſtio.

Rationes in contrarium.

Medium nil eſt inter mortem defuncti & poſſeſsionẽ hæredis.

3 ¶ Sed vnum eſt, quod admodum obſtare videtur. Nam confeſtim mortuo defuncto, poſſeſsio quæ apud illum erat tempore mortis ipſius, trãſit in illum proximiorẽ tunc habilem ad ſuccedendum, & ſimpliciter & cum beneficio inuentarij, niſi alius ſuperueniret qui ſe ſimpliciter hæredem gereret. Quomodo igitur illa poſſeſsio defuncti poterit in hunc poſteriorem, qui poſtea ſe gerit hæredem ſimplicem, tranſire? cùm nullum ſit medium inter mortem defuncti, & poſſeſsionem hæredis, vt expreſsè dicit Bal. in caſu huius noſtri ſtatuti loquens, cõſi. cccxxx. ſtatuto cauetur quòd conductor, col. j. in iij. q. lib. j. & latiùs diximus ſuprà in 6. declar. huius 2. partis, nu. 9. incip. tum etiam quia nullum, & alibi ſæpe in hoc tractatu.

Duo inſolidũ rem eandem poſsidere non poſſunt.

4 ¶ Præſertim cùm ille proximior qui ſe geſsit pro hærede cum beneficio inuentarij, fuit ſtatim ſaiſitus à morte defuncti, vt diximus in præcedenti declaratione, ideo hic qui ſuperuenit, non poteſt ſe dicere fuiſſe retro ſaiſitum, cùm duo in ſolidum eandem rem eodem modo poſsidere non poſsint, l. iij. §. ex contrario. ff. de acqui. poſſ. & voluit Bald. in hoc eodem ſtatuto loquens, conſi. ccccliij. quidam Ioannes deceſsit, ad fin. lib. j. & alij quos tibi collegi in illa eadem ſexta declaratione, nu. 8. incip. & certè vt tandem.

Verba ſi diſpoſitioni non conueniunt, nec eius diſpoſitio locum habet.

5 ¶ Nec poteſt hic hæres dicere ſe ſaiſitum per expulſionem alterius proximioris, qui idem fuerat ſaiſitus, vt cuius non ſit hæres, ideo ab eodem repulſo non poteſt continuari poſſeſsio in hunc repellentem, qui illius repulſi hæres non eſt: ex quo fit, vt in eo non poſsit habere locum noſtra conſuetudo, quæ loquitur de mortuo & hærede illius. Ideo cùm verba conſuetudinis non huic conueniant, nec eius quoque diſpoſitio. l. iiij. §. toties. & ibi Bar. & cæteri, ff. de damno infect. & c. indemnitatibus. §. ſed cùm eas. de elect. lib. vj. gl. in c. quoniam. in verbo, qui ſimul. extrà, de vita & honeſt. cler. cum infinitis concor. à me adunatis in repet. l. ſi vnquam. in verbo, libertis. nu. 2. incip. nam & vbi. C. de reuoc. donat.

Ratio itẽ in contrarium.

Reſponſio.

6 ¶ Niſi dicas, adueniente hoc hærede ſimplici, in eum confeſtim omnia iura hæredis, ab illo qui vt proximior ſe hæredem cum beneficio inuentarij geſſerat, in hunc qui ſimplicem ſe gerit transfundi, vt in ſimili dicitur in l. j. in princ. ff. ad Trebel. & in alio caſu diximus in noſtro tractatu Retractuum, tit. j. §. j. in verbo, *le pris que la choſe aura couſté*, nume. 39. incip. nec dici poteſt. Sed tamen id vix ſummo iure obtinere poſſet, cùm nec poſſeſsio in caſu illius l. j. in fideicommiſſarium tranſeat, vt etiam latè diximus ſuprà in decima declaratione huius ſecundæ partis.

Ad idem.

Authoris opinio.

7 ¶ Sed nec vnquam aliàs ipſo iure tranſeat poſſeſsio in alium, niſi in caſibus ſpecialibus à iure aut conſuetudine introductis, inter quos hic non eſt cùm non comprehendatur ſub hac noſtra conſuetudine. Credo tamen quòd ſi res veniret in controuerſiam, admitteretur hic hæres aduerſus alios extraneos occupantes res hæreditarias, ſed non aduerſus primum illum hæredem, præſertim ſi poſſeſsionem realem appræhendiſſet: ſuper quo vide quod in ſimilibus dicemus infrà, in tertia parte, declarat. 4. num. 5. incip. in quo illud, & in 4. parte, declarat. 5. nu. 23. incip. illud tamen fateor, & ſeq.

DECIMAQVARTA DECLARATIO.

An hæc conſuetudo habeat locũ in adoptiuo hærede.

Adoptiui ſuccedũt de iure communi.

1 ¶ Decimoquartò declara, an hoc ſtatutum habeat locum in filio adoptiuo hærede. Nam illud ſcire debes, filios adoptiuos ſuccedere de iure communi: vel ſolos, ſi nulli alij ſint legitimi & naturales: vel cum illis, ſi qui ſunt. l. ſi te parens. C. de ſuis & legit. & l. pen. §. & ſi quidem. C. de adop. Etiamque de iure auth. vt per Cyn. in auth. in ſucceſsione. C. de ſuis & legit. quam legit ſub tit. ad SC. Tertul. Idque etiam in regnis, atque ita vt & aſcendentes & vxorem excludant. Eiſque debentur alimenta, legitima, & quarta, vt latè ſigillatim deſcripſimus in repet. l. ſi vnquam. In verbo, ſuſceperit liberos. nu. 18. aduerte tamen, & multis ſeq. & in tracta. Primigeniorum, in lxxxiiij. q. vbi & alia multa huc pertinentia poſuimus.

Sed in Gallia nõ ſuccedũt.

2 ¶ Verùm in Gallia ij non ſuccedunt, vt & priori loco diximus, nu. 22. & poſteriori, nume. 10. ex ſententia Maſuerij, in tit. de probat. verſic. item & ſi defunctus. & D. Benedict. in repetitio. cap. Raynucius. in verbo, & vxorem nomine Adelaſiam, nu. 758. & nu. 760. Sed quia non noſtris

tantùm

tantùm Gallis canere voluimus,ſed & aliis apud quos ius commune in ea re obſeruatur, vt ſcilicet adoptiui filij ſuccedant,qui & ipſi hoc noſtro ſtatuto vtuntur,vt hæres ſit ſaiſitus.ſunt enim præter Gallos & alij plurimi, qui hoc iure vtuntur,vt diximus ſuprà in præfat.declarat. 2.nume.3.incip.eſt que ſimile.Ideo & apud illos putarim filium adoptiuum heredem eſſe ſaiſitum:eſt enim verè hæres,licet ſit fictus filius,vt plenè probauimus in d.l.ſi vnquam. vbi ſupra,nu.7.incip.ſed & Bal.

Quid in patria iuris cõmunis.

3 ¶ Quod tamen ſemper intelligo,cùm id noſtrum ſtatutum vel conſuetudo ſimpliciter loquitur de hærede.videlicet vt hæres ſit ſaiſitus. Nam ſi aliquam adiectionem,aut qualitatem naturæ addat,videlicet proximior conſanguineus hæres,aut aliud quidpiam ſimile,nõ putarem adoptiuum intelligendum,cùm ſit nomen iuris,non naturæ. Et hîc etiam vide quæ ſcripſimus in tractatu Nobilitatis,c.15.nu.5.extende ſecundò, & ſeq.

Quid ſi cõſuetudo vtatur verbo naturæ

An hac conſuetudo obtineat in iis qui non iure ſanguinis aut teſtamenti ſuccedunt.

DECIMAQVINTA DECLARATIO.

1 ¶ Decimaquinta declaratio igitur hæc erit,an noſtrum ſtatutum habeat locum in his qui nõ iure ſanguinis aut teſtamenti ſuccedunt,verbi gratia (nam horum nonnullos huc afferre nobis operæ precium viſum eſt) vir & vxor deficientibus legitimis & teſtamentariis hæredibus, ſibi inuicem ſuccedunt,l.j.ff.vnde vir & vxor.& l.j.C.eo.titu. idque etiam expreſsè ex multis conſuetudinibus Franciæ,vt apud Pictauos,c.230. Etiámque vir clericus & vxor ipſius, vt voluit Odoffre.in ſumma,tit.de ſucceſſ.ab inteſt.quem refert & ſequitur Albe.in d.l.j.& ibi quoque poſt eum Iaſon col.j.C.vnde vir & vxor.& de hoc eſt bonus tex. in c.ſi quis presbyter. C. de epiſ.& cler. Atque etiam ipſe vulgò conceptus,& vxor, Bald.in l.ſi qua illuſtris. circa medium.verſi.quæro quis ſuccedit.C.ad SC.Orphi.

Vir & vxor ſibi ſuccedũt ſi deſint legitimi aut teſtamentarij heredes.

2 ¶ Imò verò & ſocer nurui,ſi vir non extat,& è diuerſo,ſi verum dicit Bal.in d.l.j.poſt medium, verſi.item quæro ſi non extat vir.C.vnde vir & vxor.motus quòd nomen ſoceri à matrimonio deriuatur,l cui etiam.§.affinitatis.ff.de poſtul.& ita dicit intelligi gloſ.in §.mariti.in verbo, poſtea.in fi.Inſtit.de nupt.quæ videtur voluiſſe agnatos viri & vxoris ſibi inuicem ſuccedere excluſo fiſco.quam quidem gl.ad hoc ſummè extollit Nicol. Neapo.ibi, & Ioan.Plat. qui eam ſequitur,vti etiam Guid.Pap.in ſuis ſingul.ſing.78.incip.conſanguineus.

An etiam ſocer nurui & è diuerſo.

3 ¶ At eam gl.reprobant Io.Fab.& Ang.Aret.qui eam tamen dicit ſing.in dicto §.mariti. Verùm id illam non dixiſſe ad quod allegatur,ſed aliud quippiam tradit Iaſ.in d.l.j.col.ij.verſic.nunquid autẽ in hac l.C.vnde vir & vxor.vt ibi videre poteris.Sed quicquid ſit, illam Bal.ſententiam reprobarunt Raph.Fulg.Pau.Caſt.Ro.Alex.Franc.Aret. Philip.Corne.Iaſon & Philip. Dec.in d.l.j.Sed & ipſemet Bal.in contraria ſententia fuit,in l.vlt. col.iiij. ver. item quæritur an ſit inuenire.C.vnde legit.& Nicol.Peruſ.in tract.de ſucceſſ.ab inteſt.col.j.idque optimis rationibus,vt & ibi videre poteris,& hanc ſequimur in Gallia.

De eadem re.

4 ¶ Item tutor ſuccedit pupillo,excluſo fiſco,ſecundum gl.in l.quò tutela.ff.de reg.iur.quam dicit ſingul.Dyn.& ibi Alber.& Corne.qui illam ſequuntur in d.l.j.C.vnde vir & vxor. Sed & eam ſequitur Bal.ibi,& in l.ſi quis filio exhæredato.§.eius qui,paulò ante fi.ff.de iniuſto teſta. & in d.l.ſi qua illuſtris.circa medium.C.ad SC.Orphic. Matth.Afflict.in c.j.in verbo,bona vacantia.col.j.verſ.item tutor deficientibus.tit.quæ ſunt Regal.

Tutor ſuccedit pupillo.

5 ¶ Sed contrarium tenuit Bar.in d.l.quo tutela.per l.nutritoribus.C.commu.de ſucceſ. quo in loco & idem tenuit ipſe Bar.& præterea Ang.Ro.& Pau.Ca.& iidem Ang.Rom.& Iaſon in l.j. C.vnde vir & vxor.& Bald.ſibi contrarius in l.j.col.iiij. ver.item quæritur cum tutor.C.vnde legit.& in l.cùm in eo.in fi.ff.de pact.Sed qui priorem illam opinionem ſequuntur,reſpõdent ad dictam l.nutritoribus.quòd loquitur in nutritore,qui non ſubiacet periculo, neque obligatur ratione malæ adminiſtrationis.Sed huic rationi contrà reſpondet Rom.in d.l.j.cui item ibi reſpondet Corne.qui tamen reliquit cogitandum,vti apud eos videre poteris.In Gallia autem ſcio obſeruari vt tutor non ſuccedat.

Qui contrarium tenent.

6 ¶ Præthereà ſi qui eſt in aliquo collegio,moriatur ſine aliis hæredibus, ei ſuccedit illud collegium ante fiſcum,per d.l.ſi quis filio exhæredato.§.eius qui.ff.de iniuſto rup. & irri.teſta. vbi Bar.& Ang.not.quòd artifici morienti ſine hæredibus,ſuccedit collegium illius artis,& l.recuſare.§.item ſi municipes.ff.ad SC.Trebel.& l.j C.de hære.decur.ex qua not.Bart. quòd ſi aliquis ex conſiliariis cuiuſdam oppidi decedat ſine hærede, ſuccedit eorum ordo, excluſo fiſco. Sed & Bal.ibi not.quòd doctori ſuccedit vniuerſitas.& l.formularij.C.de tract.& ſtatiuis.lib. xij.per quam dicit Nico.Neapol.quòd ſcholaſtico morienti ſine hærede, ſuccedit vniuerſitas ante fiſcum. Et voluit etiam in vniuerſum de omni collegio, Bald.qui tamen limitat in l.j.§. vlt.C.de conſtit.pec. Ange.in d.l.nutritoribus.C.commu.de ſucceſ. Mart. Lauden. in tracta. de principe.verſ.505.incip.collegium ſuccedit collegiato.& in tracta.de fiſco.verſ.ccxxxix. regulariter ab inteſtato. Iaſon in d.l.j.col.vlt.C.vnde vir & vxor.& Matth.Afflic.in conſtit.Siciliæ.incip.ſi quando contingit.in fi.

Collegiũ ſuccedit ſodalibus eius collegij.

Vniuerſitas ſuccedit doctori.

7 ¶ Ad hæc eccleſia ſuccedit clerico,excluſo fiſco,& hoſpitale ipſum expoſito, Prefectus pretorio ſuo prefectoriano,monaſterium ſuo monacho. Vt de primo eſt tex.in d.l.ſi quis presbyter. & ibi Bal.de epiſcop.& cler.& in §.interdicimus.in authen. de eccleſiaſt. titu.& in §.ſi verò

Eccleſia ſuccedit clerico.

filij.in auth.vt cùm de appel.cognoſ.& in c.pen.& vlt.xij.q.v.& voluit etiam Inn.in c.cùm in officiis.col.ij.verſi.ſi autem plures.& ibi Anto.col.ij.verſi.quid ſi in bonis propriis.& Imo.col.iiij.verſi.tangit etiam.de teſta.Bal.in d.l.ſi quis filio.§.eius qui.in fi.ff.de iniuſto teſt.Iacob.Are.in l.ſi quis filio exhæredato.de iniuſto teſt.& Bal.in d.l.j.C.de hære.decur. Mart. Laud. in dicto tracta.de princ.ver.ccccxx.nobiles ſuccedunt,in fi.

Hoſpitale ſuccedit expoſito

8 ¶ De ſecundo,ſcilicet de hoſpitali,Bal.in d.l.ſi qua illuſtris.col.ij.verſi.quæro quis ſuccedat.C.ad SC.Orphit.Sed hoc non admittit Pau.Caſtr.in d.l.nutritoribus.C.commu.de leg. De tertio,id eſt,Præfecto prætorio,eſt tex.ſing.in l.vlti.C.de appatit.præfect.prætor.li.xij.

Monaſteriũ ſuccedit monacho.

Aliud ex generali conſuetudine Galliæ.

Conſuetudines Galliæ in id.

9 ¶ De quartò,id eſt monaſterio,eſt tex.in §.ſed & hoc præſenti.in auth.de ſanctiſſ.epiſc.& auth.niſi rogati.C.ad SC. Trebel.& in c.in præſentia.de probat.Quanquam id obſeruatur in Gallia ex generali conſuetudine,vt monaſterium non ſuccedat monacho,nec monachus conſanguineis,teſte Maſuer.noſtrarum conſuetudinum peritiſsimo,tit.de ſucceſ.§.item per conſuetudinem regni,eo.tit.de locato.§.item per ingreſſum monaſterij.& D.Benedi.in repet.c.Raynucius.in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,nu.224.& iterum,nu.295.de teſtam. Et id expreſsè cautum eſt conſuetudine Meldunenſium,c.47.Senonenſium,c.63.Trecenſium,c.105.Caluimontenſium,c.88.Ambianenſium,c.42.Carnutenſinm,c.102.Aurelianenſium,c.267.Turonenſium,tit. *Des ſucceſſions*,c.1.Cenomanenſium,c.266.& ſeq.Andegauenſium,cap.248.& ſeq.Pictauienſium,c.219.Aruernenſium,tit.*des ſucceſſions*,c.xij.& ij.ſeq.Borbonienſium,c.317.& ij.ſeq.Blæſenſiũ,c.147.Engoliſmẽſium,c.95.Burgundienſium,tit.*des ſucceſſions*,c.vlt.Valeſienſium,c.102.Marchienſium,c.229.Montargienſium,tit.*droictz de ſucceſſions*,c.18.Niuernenſium,tit.*de ſucceſſions*,c.18.& ſeq.Senlitenſium,ca.171.Claromontenſium,c.154.Valeſienſium,c.91. Nam & id obſeruari apud Gallos in patria conſuetudinaria ſcribit Io.Gallus,quæſt.122.Sed non tantùm vt iam diximus,Gallis noſtris ſcribere voluimus,ſed & aliis quoque apud quos monaſterium ſuccedit,ſi fortè & apud illos hæredes ſunt ſaiſiti.

Quid in patria cõſuetudinaria.

Quinam alij ſuccedunt.

50 ¶ Sunt & alij quoque qui ſuccedunt,cum nulli alij ſunt relicti ſucceſſores,quos,vt id tibi obiter dicam,diſces ex gloſ.& docto.in d.l.j.C.de bonis vacan.lib.x.docto.in dicta l.j.C.vnde vir & vxor.Mart.Lauden.in dictis tractatibus ſuprà citatis,& Alexan. conſil.xxxj.viſo titulo quęſtionis præmiſſæ,col.ij.verſicu.ſed prædictis non obſtantibus,& multis ſeq. libro j.quod iterum repetitur paucis immutatis,conſi.cxj.viſo themate quæſtionis præmiſſæ,libro iiij.vti apud eos videre poteris.

Bona vacantia.

Fiſcus tãtum principis & nõ alij ſuccedunt de iure cõmuni.

51 ¶ Sed non omittendum tamen duximus fiſcum,de quo iam ſæpe ſuprà diximus,qui ſaltem cæteris deficientibus ei ſuccedit,qui mortuus eſt in territorio vel iuriſdictione ipſius,quæ nos bona vacantia nuncupamus,c j.tit.quæ ſunt regal.& l.j.& l.ſi vacantia.C.de bon.vacan.libro x.& l.j.§.diuus.ff.de iure fiſci.& Bar.in l.ij.eo.tit.& in l.j.in fi.C.de ſumma trinit.Pan.conſi.vj.in quæſtione quæ vertitur inter reuerendum,col.ij.verſi.ex his infero,lib.ij.Alex.qui alios adfert dicto conſi.xxxj.col.j.& ij.lib.j.non omne intelligi,qui habet territorium vel iuriſdictionem,ſed tantùm fiſcum principis,vt ex illis intelliges.

Licet aliud ex multis cõſuetudinib.

Manus mortua.

Et valẽt huiuſmodi cõſuetudines.

12 ¶ Quanquam,vt id obiter dicam,ex multis conſuetudinibus huius regni id ad alios quoque pertinet,vt videre licet ex Io.Fabro,in §.j.quib.mod.ius pat.pot.ſol.vbi id ius appellat manum mortuam.& Guid.Pap.deciſ.Delphin.xxxiiij.incip.de manu mortua.vbi & eam conſuetudinem dicit valere & eſſe obſeruandam,poſt Hoſt.in ſumma,tit.de nat.ex lib.vent.§.vlti.ſed id eſt in tit.de agricol.qui illum confeſtim ſequitur,§.j.col.ij.verſ.quid autem de conſuetudine. Et ea quidem conſuetudo eſt apud Pictauos,c.229.& ſeq.Caluimontanos,c.92. Victriacos,c.omnium.1.& c.3.Monſtrolios,cap.47.Aurelianos,c.255. Cenomanos,c.48. Andegauos,c.41.Borbonios,cap.187.Marchios,c.327.& ſeq.Laudanos,2.partis,c.26.

Redit ad prĩcipale dubiũ.

Hi omnes de quibus ſuprà hereditatem agnoſcunt & fideicõmiſſariis reſtituũt.

13 ¶ Eſt igitur quæſtionis,an ſint ſaiſiti ex hoc noſtro ſtatuto,vt hæredes legitimi vel teſtamẽtarij ſi hi ſint ſaiſiti,de quo ſatis ſuprà diximus in 7.declaratione huius 2.partis.Et certè ſi conſuetudo ſimpliciter dicat hæredem eſſe ſaiſitum,ſine alia adiectione alterius qualitatis,non videtur quin iſti ſint ſaiſiti,vt qui ſunt hæredes.Nam omnia iura de his loquentia dicunt illos ſuccedere,vt cæteros hæredes.Ideóque & illos dici hæreditatem agnoſcere,& eam fideicommiſſariis reſtituere,vt de fiſco,& collegio patet ex d.l.recuſare.§.ſi fiſco.& d.§.item ſi municipes.ff.ad Treb.per quem dicit Bal.in l.eam quam.col.ij.ver.ſecundò quæritur.C.de fideicom.legem eos facere hæredes.De viro autem & vxore dicit text.in d.l.j.C.vnde vir & vxor.eos ſibi inuicem ab inteſtato ſuccedere.

Ad fiſcum redit.

Fiſcus aliis deficientibus hæres eſt.

54 ¶ Sed vt iterum redeamus ad fiſcum,gl.in l.ex facto.§.vlt.ff.ad SC.Trebel.dicit raro accidere,vt quis decedat ſine hærede,cum ſaltem fiſcus,ſi nullus alius ſit,hæres ſit.& illam gloſ.dicit ſing.Raph.ibi referente Alex.col.ij.neque enim habemus lecturas illius in eo loco.Et facit (vt illi dicunt) quòd ſi teſtator ita iuſſerit,quiſquis mihi hæres erit,det decem Titio,fiſcus qui bona vacantia occupauit,tenebitur ea decem dare Titio,& allegant l.filiusfamilias.§.ij.ff.de leg.ij.& quæ not.in d.l.recuſare.§.ſi fiſco.eo.tit.ſed & Pau.Caſt.in d.l.ex facto.§.vlt.in vna lectura not.ex ea gl.fiſcum venire appellatione hęredis.Nam & ipſe vocatur ex edicto prętoris,in vltimo capite:& ſic videtur vocari eodem iure,quo alij ſuccedunt ex pręcedentibus capitibus.

bus.Hincque fiſcus habet petitionem hęreditatis,l.item veniunt.§.cùm autem.verſi.ſed ſi vacantia.ff.de petit.hęred.& dicemus poſtea plenius,nu.20.& ex his.Addit Alex.text.in l.habere licere.ff.de euict.vbi appellatione etiam vniuerſalis ſucceſſoris compręhenditur fiſcus. & ita, vt dicit,tenet Bal.in repetit.c.ſi pater.col.xviij.de teſtam.lib.vj. vbi & ipſe allegat dict.gloſ.in dicta l.ex facto.§.vlti.& tex.cum gloſ.in l.non intelligitur ex cauſa.ff.de iure fiſci. Et tu prætereà adde quòd eam gloſ.in dicto §.vlt.dicit ſingul. Iaſon in l.qui Romę.§.Flauius Hermes. ff.de verb.obligat.

Fiſcus habet petitionē hæreditatis.

Fiſcus appellatione vniuerſalis ſucceſſoris venit.

15 ¶ Erego quidem in ea ſum ſententia vt fiſcus, qui ita vt diximus.ſuccedit bonis vacantibus, vtpote nullis aliis hæredibus exiſtentibus, & vir & vxor qui ſibi inuicem ſuccedunt,& eccleſia,& collegium,& cæteri qui iure ſucceſſorio ex lege vel conſuetudine ſuccedunt, ſint ſaiſiti ex noſtro ſtatuto,quo mortuus ſaiſit viuum ſimpliciter,aut viuum hęredem ſine alia adiectione,ſuntque in id quędam expreſſę conſuetudines in fiſco,videlicet Trecenſis, c.91.& Caluimontenſis,c.78.& Burgundienſis,tit.*de main morte*,cap.14.Nam & Maſuerius, tit.de ſucceſſ. §.item ſi nulli ſuperſint,dicit dominum hoc caſu gaudere eodem iure,ac beneficio conſuetudinis,quo alij hęredes ab inteſtato,vbi tamen loquitur de alia conſuetudine.

Authoris ſententia in principali dubio.

Conſuetudines.

16 ¶ At cùm fiſcus bona accipit ex delicto cuiuſpiam,quoniam ei bona illius fuerunt confiſcata ſiue publicata,licet ille teneatur ad debita illius ante contracta,l.tutoris, quæ eſt 2.C.ad leg. Iuliam de vi pub.& l.ſi marito.in princ.& ibi docto.ff.ſoluto matri.Nam in illum tranſeunt omnes actiones actiuæ & paſsiuæ,Bal.in l.vlti.col.vlt.in xiij. queſt. ibi, veritas huius puncti. C.de contrah.empt.& in l.tam mandatori,col.j verſi.ſed hic occurrit dubium.C.de non numer.pecu.& in d.l.ſi marito.in prin.vbi etiam Alber.& Roma.conſi.lxxiij.circa primum nulla videtur dubitatio,in primo dubio.& conſi.xciij.viſis quę ſuperius conſulta ſunt.col.ij.verſi.primò quia clarum eſt.& Martinus Lauden.in tract.de fiſco.§.227.per confiſcationem. Et primum quidem ſcilicet actiones actiuas in eum tranſire,probatur in l.vlti.in fi.ff.de acquiren. hęred.& in l.reo criminis.ff.de ſolutio.& l.inter ſocerum.§.vlt.ff.de pact.dotal.Secundum in l. cum fiſco.ff.de SC.Syllan.& l.ij.ff.de alim.& cibar.leg.& l.ſi debitori deportato.ff.de fideiuſſ. & docto.vbique.Hic tamen non eſt propriè hęres,nec per omnia,vt probat text.in l.inter eos. §.vlti.ibi,vt hęredis,& ibi gloſ.Bart.& alij.ff.de fideiuſſor.Bart.in l. quoties.col.j.verſic. venio ad ſecundum,per eum tex.& ibi quoque Angel.Imo.& Pau.Caſt. ff.de nouat.Alex. qui alios adducit,dicto conſi.xxxj.col.j.lib.j.

Quid ſi fiſcus bona accipit ex delicto.

In fiſcū tranſeunt omnes actiones actiuæ & paſſiuæ.

Nec tamen ppriè eſt hæres, vide infrà,nu.19.

17 ¶ Propterea etiam dicit gloſ.in d.l.non intelligitur.§.cùm ex cauſa.quòd fiſcus in caſu publicationis,quaſi perſonam hæredis aſſumit,& ſequitur Bart.ibi, dum dicit, quod habetur loco hæredis. & omnes propè vbique ita loquuntur, & inter cæteros Rapha. Fulgoſ.in l.ſi quis poſthac.col.j.C.de bonis damnat.dum dicit quò vicem hæredis obtinet.& expreſsius Bald.in l.ſcimus.in princ.in iiij.queſt.C.de iure deliber.dicit quòd huiuſmodi fiſcus non eſt propriè hæres,ſed vindictæ cauſa ſuccedit.& idem Bal.conſi.cclxxxiiij.premiſsis verbis cuiuſdam ſtatuti.lib.j.& con.cccclviij.quæritur in primis,col.j.verſi.porrò nullum eſſet dubium,libro j.& conſi.cciiij.longum thema.col.ij.verſi.ex hoc ſequitur.lib.iij.vbi non obſcurè aliud ſentit in eo qui ſuccedit ex defectu aliorū hæredum,& conſi.ccclix.quemadmodum imperator.col.ij.verſ. ſolutio videtur dicendum,eo.lib.iij.vbi dicit,quòd hic fiſcus eſt tanquam hęres anormalus. & dicto conſi.xciij.col.ij.verſi.ſecundo quia & ipſe fiſcus.& Roma.qui illam gl.dicit ſing. dicto conſi.lxxiij.in j.dubio.& Panor.conſi.xxix.in quęſtione pręſenti.col.ij.verſi.nec obſtat ſi dicatur,lib.ij.vbi & illud dicit,fiſcum publicatione facta,non eſſe hęredem, ſed ſucceſſorem vindictæ,non per repręſentationem, ſed per annichilationem perſonæ, poſſeque illum dici tertium poſſeſſorem, & omnes vbique.

De eadem re.

18 ¶ Imò verò dicit Bart.ſimpliciter in l.ſi conſtante.§.vlt.poſt princ.ff.ſolu.matr.quòd hoc caſu fiſcus non eſt hęres,per illum tex.& alios quos ibi allegat.& idem dicunt Bal.& Roman.poſt Iacob.Aret.ibi,quòd ſcilicet non eſt hęres re,nec nomine,quia non tranſit in eum inſtantia,vt ibi probatur,quod dicit Bal.alibi non repetiri.Nec longè ab his diſtat quod ibi poſt ipſum Iaco.& Dyn.ſcribit Alb.col.j.verſi.item nota quòd fiſcus.

Imò verò nō eſt hæres.

Hæres nō deſinit eſſe is cui indigno fiſcus aufert.

19 ¶ Nam & eo caſu, quo ſcilicet fiſcus aufert ab hærede indigno, ille cui aufertur non deſinit eſſe hęres, vt probatur ex l.ex facto.§.Iulianus.ff.de vulga.& pupilla.vbi & hoc not. Bald.& Imo.& poſt eos Franciſ.Aret.& Iaſon in ij.notab.ex quo (inquiunt ipſi Franc. Are. & Iaſon) apparet fiſcum non eſſe proprium hæredem,licet teneat locum hæredis, quoad debita & onera legatorum. Hincque fit, vt illi ſubdunt, quòd iuſſus implere conditionem in perſona hæredis, puta, ſi dederit decem hæredi, non poteſt implere in perſona fiſci,vt not.voluit Bar. in l.qui hæredi.§.cùm hæreditas.per illum tex.ff.de conditio.& demonſtr.Ex quo magis miror Bal.qui in l.vlti.col.vij.verſicu.quæro an tacitè ſubſtitutus,ibi, idem in fiſco.C.de edicto diui Adriani tollen.dixit,fiſco,qui aufert ab indigno, competere remedium illius l.vlti. quod eſt ſingulare,ſi verum ſit.Eum tamen ſequitur Iacob.à S.Georg.ibi,colum.4.verſicu.addit hic Bald.quod idem.

Conditio implendi in perſona hæredis, non impletur in fiſci.

Fiſco qui ab indigno aufert an cōpetat remediū l.vlt.de edic. D.Adr.tol.

20 ¶ Et ex his vides differentiam,quæ eſt inter fiſcum,qui ſuccedit bonis vacantibus,ex ſucceſſo-

Declaratio præcedentiũ.

rio edicto:& eum qui bona accepit ex delicto alterius, & ſic ex cõfiſcatione ſiue publicatione, vt ſcilicet hæres ſit,& dicatur,& quidem propriè,alter impropriè.quam differentiam expreſsè poſuit Bal.in l.ſancimus.§.cùm autem.col.ij.verſi.quæro quomodo poteſt eſſe. & ibi Rapha. Fulgo.col.j.verſic.in eadem,ibi,etiam fiſcus.C.ad Senatuſcon.Trebel.& non obſcurè,vt iam ſuprà diximus,dicto conſi.204.lib.iij.Alex.in d.l.ex facto.col.ij.verſi.in ea,ibi,cùm ſalrè fiſcus. ff.eo.tit.Idque optimè confirmatur ex eo quod ſcribit Bart.in l.facultas.col.ij.verſi.quæro qua actione.C.de iure fiſci.lib.x.quòd fiſcus ille qui ſuccedit in bonis vacantibus, agit petitione hæreditatis,l.j.& ibi gloſ.C.de his quib.vt indig.& l.in cognitione.ff.de Senatuſcon.Sillan. & d.l.item veniunt.§.pridie.ff.de petit. hæred.& not.in l.prædonis.eod.titu.& ſuprà quoque diximus.At is qui bona accipit ex delicto,rei vendicatione tantùm agere poteſt,vt ibi,& l.Imperator.ff.eo.de iure fiſci.vel conditione,ex ea l.facultas,ac l.j.de condict.ex lege.Et ad id bene ſacit quod ſcribit gl.dum ponit differentiam inter hos,in l.nouatio.in verbo, ad hæredem.ff. de nouat.quam ſequitur Bart.conſi.clvij.ſuper his quæ ſuprà dicta ſunt,col.j.ad fi.

Qui dicunt fiſcum nullo caſu eſſe hæredem ſed bonorum poſſeſſorem.

21 ¶ Quanquam ſcio,ne & illud omittam, pleriſque videri, nec tunc fiſcum dici hæredem,cùm bona vacantia accipit, ſed bonorum ſucceſſorem, eſſèque differentiam inter hæreditatem & bona vacantia. de quo ne te hic detineam, vide Barto.in rub.ff.de acquir. hæredit. colum.ij. verſic.& ex hoc apparet.Pau.Caſt.in d.l.ex facto.§.vlt.col.j.ff.ad Senatuſconſ.Trebel. in alia lectura, quàm ex qua illum ſuprà citauimus, & in l.ſi ſeruus plurium.§.ſi quis ante quæſtionem.circa medium.ff.de legat.j.& Corne. in l.j. col.iij.verſicu. ceſſantibus tamen omnibus. C.vnde vir & vxor.conſi.cclxxviij.in cauſa vertente inter liberatam. colum.iiij.verſicu. quin inſuper ſi fuiſſet,libro iiij.& conſi.cccxxiiij.eodémque vlti.cum in puncto, propè per totum, maximè col.iiij.verſi.& puto.eodem lib.iiij.quem tu omnino videas. Sed & tu ſuper eo quod diximus de petitione hæreditatis,vide eundem,conſi.clxxviij.in cauſa vertente, col.iiij. verſic. tamen dicunt, cod.lib.iiij.

Qui dicunt fiſcũ ſemper bona cõſequi, vt hominem extraneum.

22 ¶ Sunt autem nonnulli eius ſententiæ,vt etiam fiſcus qui aufert ab indigno vel cui ex delicto bona fuerunt publicata,eodem modo ea bona aſſequi,quo hæres extraneus,videlicet gl.vlt.ad fi.in l.j.C.de bon.lib.Ideóque illum teneri cõficere inuentarium,& niſi fecerit,teneri vltra vires hæreditarias,de quo tamen tu vide Bar.in l.j.§.in bona.ff.de iure fiſci.& in auth.ſed cùm teſtator.col.vlt.C.ad leg.Falcid. Bald.in l.vlt.C.de iure delib.Imo.in rub.ff.de acquir. hæred. poſt prin.verſi.& adde inquantum nulli.Rom. col.iij.verſi.nonum dicunt.& latiſsimè Franc. Aret.col.iiij.verſi.& quia Bart. hic.

Quid ſi conſuetudo vtatur verbis naturæ nõ iuris. Proximus naturæ nomen.

23 ¶ Quòd ſi,vt redeamus,conſuetudo vel ſtatutum vtatur his verbis, *Le mort ſaiſit le vif ſon prochain, ou plus prochain lignagier, ou plus prochain heritier:* Non videtur quo modo hi omnes poſsint ſtatuto comprehendi.hæc enim nomina,proximus,vel proximior,ſunt naturę,non iuris,& ſignificant eos qui nobis iuncti ſunt ſanguine,l.dudum.& ibi gloſ.in verbo, proximus. quæ exponit id verbum proximis, id eſt,conſanguineis,& hinc Bal.ibi in fi.ſcribit proximum intelligi per lineam ſanguinis,cum aliis multis concord.à me adductis in tracta.Retractuum, titu.j.gloſ.j.in verbo, *ou lignagier*, quæ eſt,gloſ.9.nu.15.incip.proximi etiam hi.Et hinc proximitas pro conſanguinitate, l.capitis.& l.ſi ſpurius.ff.vnde cogn. & diximus etiam vbi ſuprà nume.16.incip.à proximo.

Poſſeſsio ipſo iure nõ trãſit ad fiſcum.

24 ¶ Illud autem non omittendum,quod peculiariter facit ad fiſcum,cui bona cuiuſpiam publicantur,etiam ſi fiat ipſo iure,licet tunc etiam ipſo iure dominium tranſeat in fiſcum, non tamẽ poſſeſsio,gl.vt à multis citatur,Bart.Ange.& Ro.in l.commiſſa.ff.de public.& vectig.alia glo. expreſsior in l.cùm duobus.aliàs l.ſi fratres.§.idem ſocius.in verbo,dominium.ibi, item in rebus commiſsis.ff.pro ſocio. Bal.in l.ſi quis in tantam.col.pen. verſic. nota quòd delictum.C. vnde vi.& in addit.Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua.in xlvj.q.& conſil.ccclvj.pręmittenda ſunt quædam.poſt prin.lib.iiij.Pet.Ancb.in c.cùm ſecũdum.col.j.de hęret.lib.vj.& diximus etiam in repet.l.ſi vnquam.in verbo,reuertatur.nu.336.non poterit tamen, & ſeq.& iterum nu.388. incip.quadrageſimum octauum,licet dominium,& ſeq.

Monaſteriũ an reuocet donationem factam ante ingreſſum illius. Monaſteriũ an ſit loco liberorum vel hæredum & quomodo.

25 ¶ Sed quod etiam ad monaſterium priuatim pertinet,vide quæ latè tractauimus in repet.d.l.ſi vnquam.in verbo. ſuſceperit liberos.nu.42.incip.ſimiliter nec aliàs.C.de reuoc. donat.an ſcilicet monaſterium reuocet donationẽ factam ab ingreſſo ante ingreſſum monaſterij, ex quibus intelliges an & quomodo & quando monaſterium habeatur loco liberorũ vel hęredum, & an propriè,an fictè.Sed quantum ad bona ipſius ingreſsi,videtur de hac re non eſſe diſputandum:quoniam ingreſſus cenſeatur ſe & ſua bona monaſterio dedicaſſe,auth.ingreſsi.C.de ſacroſan.eccl.ita vt non tanquam hæres ea bona capiat,ſed veluti ex dedicatione ſiue donatione tacita quæ res nihil huc pertinet.Et tamen hoc caſu non ſolùm dominium ſed & poſſeſsio tranſit in monaſterium,vt latè oſtendimus ſuprà,in præfat.quæ eſt j.pars,in vj. declar.num.9. incip.& illius quidem tex.argumento.

Monachus vt ſuus hæres ſuccedit.

26 ¶ Sed quod ad hunc tractatum familiariter ſpectat, ſi quæ ſucceſsio ſiue hæreditas obueniat monacho, an hic monachus vel monaſterium loco monachi ſit ſaiſitum vi huius ſtatuti. Monachus enim de iure communi ſuccedit æquè ac ſi monachus non eſſet, atque etiam vt ſuus

hęres

hæres ſi filius ſit,neque enim perdit iura ſanguinis,ſecundum Lapum allegat.cix.in quæſtione propoſita,& ſeq.& Panor.in c.quia nos.de teſtam.Et iure ſanguinis ſuccedit.l.deo nobis.C.de epiſc.& cler.& c.118.q.j.Et iure ſuitatis potitur,Bar.in auth.ſi qua mulier.col.j.verſi.an autem minuatur.C.de ſacroſ.ecc.Bal.Ang.Pau.Caſt.& Alex.in l.ſub conditione.ff.de liber.& poſth.cum aliis multis concor.à me traditis in tractatu Nobilitatis,c.26.nu.8.inci.& ſanè monachus.& ſeq.Ex quibus & illud ſequitur eum eſſe ſaiſitum,ſi cõſuetudo ei hæreditatem non tollat,vt verè apud nos tollit,vt diximus ſuprà nu.9.

Nec perdit iura ſanguinis.

Et iure ſuitatis potitur.

27 ¶ Nec tamen omittendum eſt quod ſpecialiter ad virum & vxorem pertinet,quòd hi inter ſe non ſunt propriè hęredes,quia de iure prætorio tantùm vocantur per bonorum poſſeſsionem vnde vir & vxor,ergo hæredes non ſunt.§.quos autem licet.Iuſtit.de bon.poſſ.& voluit Sal.in l.j.col.j.verſ.ſed caue quia vxor.C.vnde vir & vxor.Sed de hoc,an verborum poſſeſſor ſit propriè hæres necne,diximus remiſsiuè ſuprà,hac eadem declar.nu.6.ſed & alius eſt.

Vir & vxor an inter ſe ſint propriè hæredes an bonorũ poſſeſſores.

DECIMASEXTA DECLARATIO.

1 ¶ Decimoſextò declara,vt noſtrum id ſtatutum non procedat in eo hęrede,qui rupto teſtamento conſequitur hæreditatem.Nam ita expreſsè voluit Claud.Aquen.in l.cùm hæredes.in prin.paulò ante medium,ver.prædictum tamen ſtatum,ff.de acq.poſſ.hac ratione motus,quòd hic non eſt verus hæres,ideo non habet locum id ſtatutum in eo,iuxta ea quæ diximus ſuprà in 2.declar.huius ſecundæ partis,vbi & nos hunc allegauimus.

An hæc conſuetudo obtineat in eo qui rupto teſtamente conſequitur hæreditatem.

2 ¶ Sed id non facilè reciperem,niſi ſi ſtatutum hanc poſſeſsionem continuans loqueretur de hærede ex teſtamento tantùm.Nam ſi de hærede ſimpliciter loquatur,non video cur iſte non ſit & dicatur verus hæres ab inteſtato,rupto ipſo teſtamento:neque enim aliter teſtamentum poſſet rumpere.Cæterùm nemo dubitat hæredem ab inteſtato compræhendi in hoc ſtatuto.An autem hæres ex teſtamento compræhendatur,non parum dubium eſt,vt patet ex his quæ diximus ſuprà in 7.declaratione huius ſecundæ partis.

De eadẽ re.

DECIMASEPTIMA DECLARATIO.

1 ¶ Decimoſeptimò declara,procedere in hærede,qui aliàs poteſt verè poſſeſsionem acquirere,ſecus in alio qui non poteſt,verbi gratia,infans & furioſus non poſſunt verè poſſeſsionẽ acquirere,quia affectum tenendi non habent,licet maximè ſuo corpore cõtingant,l.j.§.j.de acq.poſſ.Ideo cùm expreſsè & verè non poſſunt poſſeſsionem acquirere,nec etiam tacitè & fictè id poſſunt,ne plus operetur tacitum quàm expreſſum,& fictio quàm veritas:néve fictio trahatur ad caſum,ad quem veritas trahi non poteſt,contra l.qui ad certum.ff.loca.& l.Gallus.§.ſi eius.ff.de liber.& poſth.cum ſimil.in eam rem allegatis per Bar.in l.ſi is qui pro emptore.col.xij.verſ.ſequitur eius quod eſt impoſsibile.ff.de vſucap.& in l.eandem.ff.de duob.reis.Ang.& Imo.in l.ſub conditione.ff.de ſolut.cum ſimil.

An hæc conſuetudo obtineat in infante & aliis qui verè poſſidere non poſſunt.

Fictio nõ trahitur ad caſum ad quem veritas trahi non poteſt.

2 ¶ Propterẽáque in non longè abſimili caſu ex facto reſpondit Io.Paglia.quem excellentiſsimũ doctorem appellat Soci.illum referens,ſequénſque conſi.cxvj.ſpiritus ſanctus,& c.non poteſt negari.col.iiij.verſi.ad quartum & vltimum,lib.j.quòd ſtatutum quo cautum eſt,vt hęreditas ipſo iure cenſeatur adita,non procedit in infante,qui verè hæreditatem adire non poteſt,l.pupillus.ff.de acq.hære.nam ſine animo non ſit aditio,l.gerit.& l.aditio.ff.eo.tit.Ergo,inquiũt,nec fictè,ea ratione quam ſuprà diximus.Tu autem adde quod & ad hũc noſtrum caſum propiùs pertinet quòd etiam poſſeſsio ſine animo nõ quæritur.l.j.§.adipiſcimur.& ibi omnes ſcribentes.& l.iij.in prin.ff.de acqui.poſſ.& latè diximus in noſtro tractatu Cõſtituti,in iij.parte,limitat.30.nu.53.ego verò vt iudicium,& 2.ſeq.

Statutũ quo hæreditas cenſetur adita nõ habet locũ in infante.

3 ¶ Et hanc quoque partem ea ratio tueri poteſt,quòd infans non tranſmittit hæreditatem patris non aditam,præſertim ad alios extraneos hæredes,ſi credimus Bal.in l.ſi infanti.col.iiij.verſi.quapropter ibi videtur.C.de iure delib.idque per tex.ibi,verſi.ſiu autem vel non ſit tutor,dum loquens de omnibus hæreditatibus vniuerſim,dicit eas ad infantes deuolutas & non agnitas,perinde haberi ac ſi ab initio ad eum delatæ non eſſent.Verùm ne nimium huic rationi confidas,idem Bal.ſibi contrarius,contrarium tenuit in l.apud hoſtes.C.de ſuis & legit.vt eum referũt & ſequũtur Raph.Fulg.Alex.& Iaſ.in d.l.ſi infanti.& Steph.Bert.conſi.xxxviij.ponitur in facto quòd magiſter Huguetus,ad ſi.lib.ij.ſuper quo nonnihil vide quæ diximus ſuprà,in 5.declarat.nu.21.nec tamen illud omiſerim,& ſeq.

Infans an tranſmittat hæreditatem non aditã ad extraneos.

4 ¶ Sed quicquid ſit de ea re,tamen vſus antiquiſsimus & practica obtinuit,vt ſcilicet infantes,furioſi & omnes denique qui ex lege vel conſuetudine ab inteſtato ſuccedunt,intelligantur eſſe ſaiſiti.Ideo & hoc tenendum,& obſeruandum eſſe arbitramur.Nam ab antiqua practica non eſt recedendum,vt dicit Bal.in l.illud.per illum text.ff.de excuſ.tuto.& conſi.cxxxvj præmiſsis duobus ſtatutis,verſi.præterea quando cauſa,lib.j.& Pet.Anch.conſi.clxxviij.viſis & diligenter inſpectis,col.j.verſi.quintò allegatur conſuetudo.Et vera interpretatio à practica ſumitur,vt dicit ipſe Bal.in c.j.in prin.verſi.& ideo quando capiuntur.tit.de feudo ſine cul.non amit.Et practica maximè attendi debet,vt ſcribit idem Bal.conſi.cccclxxij.ſtatuto communis Papiæ cauetur,col.2.verſi.ſecundò non videtur.lib.j.ex quibus multa colligit Philip.Dec.cõſi.xj.quoniam iudicantium reſponſa,colum.vj.verſi.ad hoc fundamentum.Maria.Socin.iunior conſi.

Practica antiqua non relinquenda.

Interpretatio à practica ſumitur.

Practica attendi debet.

Modo ne ſit erronea.

conſi.xxv.viſo themate.col.iij.nu.12.lib.ij.Sed ita tamen vt memineris alterius dicti Bald.in l. quicunque.§.j.per eum tit.ff.de offic.eius cui mand.eſt iuriſd. Erroneam practicam non eſſe ſeruandam.Et facit ad hanc declarationem:quod & nos dicemus in ſeq.

DECIMAOCTAVA DECLARATIO.

An hæc conſuetudo habeat locũ in hærede ignorante.

1 ¶Decimooctauò declara,veluti in conſequentiam præcedentis,vt hæc poſſeſsio trãſeat etiam in ignorantem hęredem,vt quia neſcit eum defunctum,cuius hæres eſſe debet,vel fortè ignorat ſe eſſe illius hæredem, putans alium proximiorem viuere,cùm mortuus eſſet, licet aliàs regulariter poſſeſsio non quæratur ignorãti,cùm ſine animo quæri non poſsit.l.j.§.adipiſcimur. & l.iij.in prin.ff.dę acquir.poſſ.& latè diximus in tractatu Conſtituti poſſeſſorij,in tertia parte,limitat.30.nu.53.incip.ego verò,vt iudicium,& multis ſeq.

Lex & ſtatutum poſſunt trãsferre poſſeſsionẽ ipſo iure.

Et poſſeſsionem.

Homo ipſo iure poſſeſsionem nõ poteſt transferre.

2 ¶Nam illud haud dubiè procedit, cùm tractatur de quærenda nobis poſſeſsione,alterius hominis opera & miniſterio:non cùm ſtatuti aut legis,quæ in ea re vt in cæteris omnibus plus habet virium & potentiæ quàm homo:vel eo argumento,quod & huc proximè accedit, quòd lex & ſtatutum poſſunt transferre dominium & poſſeſsionem ipſo iure,vt de primo eſt text.in l.vlt.C.de ſacroſanct.eccl.cum ſimi.Et de poſſeſsione,in l.raptores.C.de ſacroſan.eccl.& diximus latè ſuprà in præfat.declar.vj nu.7.incip.& hæc poſterior.cum multis ſeq. Homo autem id facere non poteſt,Cyn.& Bal.in l.ea lege.C.de condict.ob cauſ.Bal.in l.traditionibus.in fi. C.de pact.Carol.Rui.conſi.50.ſuper eo de quo quæritur.nu.2.lib.iiij.cum aliis multis concor. à me adductis in repe.l.ſi vnquam.in verbo,reuertatur,nu.371.incip.33.licet lex.ſed quibus adde quòd ipſe Bal.de hoc noſtro ſtatuto loquens,conſi ccccliiij.quidam Ioannes deceſsit,in fi. lib.j.dicit quòd factum legis eſt potentius facto hominis,& magis immediatè operatur, vt dicit not. Inn.in c.præterea requiſiſti.extrà,de appel.

3 ¶Cùm igitur lex ipſo iure cõtinuet poſſeſsionẽ defuncti in hæredem,ideóque nullum ſit tempus medium inter poſſeſsionem defuncti & hęredis,vt tradit Bal.cõſi.cccxxx.ſtatuto cauetur, lib.j.& diximus ſuprà in 6.declar.huius ſecundę partis,nu. 9.incip.tum etiam quia.vbi & alios citauimus,conſequens eſt vt noſtrum ſtatutum illico à morte defuncti transferat poſſeſsionẽ in hæredem etiã ignorantem:aliàs eſſet aliquod medium tempus inter vtriuſque poſſeſsionẽ, ſcilicet à morte defuncti ad ſcientiam hæredis,quo quidem tempore vacaret ea poſſeſsio.

Lex in eo quod ipſo iure facit non deſiderat ſciẽtiam hominis.

4 ¶Nam & quod aliàs ipſo iure fit per legem,non deſiderat ſcientiam hominis,vt magna autoritate affirmat Bal.loquens in non abſimili caſu,con.cccciiij.cùm dictus conſultor,in j.dubio. lib.iij.per l.apud hoſtes.C.de ſuis & legit.& l.liber homo.§.vlt.ff.de ſtipu.ſeruo.& l.ex militari.§.vlt.& l.ſeq.ff.de milit.teſt.& l.multum intereſt.ff.de cond.& demonſt.& l.ſi pecuniam.§.ſi ſeruum.ff.de cond.ob cau.& l.eius qui in prouincia.in fi.ff.ſi cer.pet.

Poſſeſsio aliquãdo trãſfertur in ignorantem.

Præſertim quæ plurimũ iuris habet.

5 ¶Et aliàs quoque videmus in nonnullis caſibus transferri poſſeſsionem in ignorantem, vt in d.l.iij.§.item acquirimus.ff.de acquir.poſſ.& l.j.C.eo.tit.quod ſemper procedit in ea poſſeſsione,quæ plurimum iuris habet, & facti minimum, aut quæ etiam habet multum iuris & facti: eæ enim haud dubiè ignorantibus quæruntur,vt tradit gl.in c.cum noſtris.in verbo,habet.de conceſ.præben.per l.ij.ff.pro ſolu.& d.l.j de acquir.poſſ.& alia iura,& ibi docto.inter quos Panorm.col.iij.ſuper ea gloſ.declarat eam poſſeſsionem plurimum habere iuris, cùm ipſius iuris artificio procedit,cuiuſmodi hæc noſtra eſt. Et alia quoque plurima videmus quæri ignorantibus,ſicuti videre poteris in noſtro tractatu Nobilitatis,c.6.nume.31.ex his clarè liquet, & duobus ſequentibus.

TERTIA PARS EORVM QVAE RESPICIVNT PERSONAS DEFVNCTOrum,quæ conſtat octo declarationibus.

1 *An procedat id noſtrum ſtatutum in hærede vſufructuarij.*
2 *An procedat generaliter in hærede eius,qui tantùm naturaliter poſſidebat.*
3 *An è contrario in hærede eius,qui ciuiliter tantùm poſsidebat.*
4 *An in hærede commodatarij vel depoſitarij.*
5 *An in hærede eius qui ſe conſtituerat poſsidere,vel ſimpliciter,vel precario nomine alterius.*
6 *An in hærede eius,qui iure facultatis poſsidebat vel detinebat.*
7 *An in hærede impuberis, furioſi,aut alterius,qui teſtari non poterat.*
8 *An in hæredibus epiſcopi vel prælati.*

PRIMA DECLARATIO.

An hæc conſuetudo habeat locũ in hærede vſufructuarij.

1 PRimò declara,non procedere in hærede vſufructuarij reſpectu ipſius vſusfructus. Nam cùm ipſe vſusfructus non tranſeat ad hæredem, ſed finiatur morte vſufructuarij, ita vt conſolidetur cum proprietate,§.finitur. & §.item finitur. inſtitu. de vſufruct.incipiátque proprietarius habere plenam in re poteſtatem , vt ſcribitur in §.

in §.vlti.eo.titu. Conſequens eſt, vt hæres eius non conſequatur poſſeſsionem, ſed proprietarius qui ciuilem habebat, adipiſcatur & naturalem, alioqui non haberet plenã rei poteſtatem.

2 ¶ Præterea is qui retinuit rei vſumfructum videtur ſe conſtituere poſsidere nomine proprietarij, vt apertè voluit gloſ. in l. quiſquis. C. de donat. dum dicit, & alij poſt eum, quòd continuò quàm quis voluit eſſe fructuarius, voluit alium poſsidere ciuiliter, & ſic eum poſſeſſorem fecit ſuo miniſterio, & allegat l. quod meo. ff. de acquir. poſſ. & l. quædam. ff. de rei vendi. quæ ſolent etiam allegari ad id quod per conſtitutum transfertur poſſeſsio, vt diximus in noſtro tractatu Conſtituti, in princ. nu. 2. incip. igitur per huiuſmodi. Et id quoque expreſsè voluit Rapha. Co. in d. l. quod meo. col. ij verſi. eſt & alius. & in l. naturaliter. in prin. col. j. verſic. preterea hoc poteſt probari. ff. eo. tit. de acquir. poſſ. & diximus etiam in dicto tracta. parte 3. limitatio. 9. nume. 12. incip. imò verò non ob aliud.

Vſufructuarius cenſetur ſe conſtituere poſſeſſorẽ nomine proprietarij.

3 ¶ Ex quo illud quoque confeſtim ſequitur, vt morte ipſius vſufructuarij finiatur illud conſtitutum ſiue precarium, & ſic detentio ſiue naturalis poſſeſsio, quę erat apud eum expiret morte ipſius, nec tranſeat ad hæredem, vt de precario dicimus, quod finitur morte conſtituẽtis, nec tranſit ad hæredem, niſi volente cõſtitutario, l. cum precariò aliquid datur. §. j. ff. de preca. & c. vlt. extrà eo. tit. gl. in l. ſi hominem. §. j. in verbo, cõtractu. in fi. ff. depo. cum aliis multis à me in hoc collectis in illo eodem tractatu Conſtituti, parte 2. amplia. 13. nu. 1. & 2.

Precariũ finitur morte cõſtituentis. Nec tranſit ad hæredem.

4 ¶ Et ita ſcilicet vt ſtatutum non habeat locum in hęrede vſufructuarij reſpectu rei vſufructuariæ, voluit Raph. Co. con. clxxiij. Galuanus, col. vlt. ver. nec obſtat quòd poſſeſsio. vbi præterea dicit, quòd ſi fateremur hoc caſu & ſimilibus poſſeſsionem naturalem, quam habet vſufructuarius, tranſire in hæredem ipſius, tamẽ ei adhuc eſſet præferendus proprietarius poſsidens ciuiliter in poſſeſſorio, cùm naturalis poſſeſsio finita cauſa ipſius, ſit iniuſta, per ea quæ not. in l. clam poſsidere. §. vlt. ff. de acq. poſſ. præſertim cùm vſufructuarius naturaliter quidem poſsidet, ſed non ſibi, ſed proprietario, vt video placuiſſe Iac. Rauen. in l. j. ff. eo. tit. & Guil. Cun. in l. licet. C. eo. tit. Bal. in addit. l. naturaliter. in prin. & ibi Raph. Co. Ludo. Ro. & Franc. Are. ff. de acq. poſſ. Et quanuis communis opinio ſit in contrarium, vt ſcilicet naturaliter ſibi poſsideat, non domino, vt per omnes cæteros in d. l. naturaliter. tamen ſatis eſt ad rationem quam diximus, vt naturaliter tantùm poſsideat, & proprietarius ciuiliter.

Qui tenent hanc vſufructuarij poſſeſsionem non transferri in hæredẽ ipſius. Vſufructuarius an ſibi poſſideat naturaliter.

5 ¶ Sed & idem quoque, & ſpecialius voluit Imo. conſi. xvj. viſo caſu tranſmiſſo. vbi etiam dicit, quòd non obſtante huiuſmodi noſtro ſtatuto, poteſt proprietarius propria autoritate accipere poſſeſsionẽ illam naturalem, vt eam iungat ſuæ ciuili, per not. in d. §. vlti. & in c. olim cauſam, extrà de reſtit. ſpol. & not. per Bar. in l. iij. col. iij. verſi. item quæro quid ſi in inſtrumento. & iterum, col. vj. verſi. & prædicta vera quando. & iterum, col. viij. ver. ſed pone quòd debitor. C. de pignor. Nec per hoc incidit in pœnam l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. & illum ſequitur Barb. conſi. lviij. ſapienter ſcripſit Pſalmiſta, col. xj. verſ. & plus dicit quòd ſi penes. lib. ij. & Iaſon conſi. cxlvij. præſens conſultatio. col. x. verſi. item vltra prædicta. lib. ij. & conſi. clij. vera & iuridica. col. j. lib. iiij. & Catel. Cot. in memor. incip. decreto Mediolanenſi, col. ij. verſic. quartò pro declaratione. & D. Boër. in cõment. conſuet. Bitur. tit. *des couſtumes concernans teſtamens.* §. vj. col. v. verſi. præterea videtur quod etiam. & deciſ. clxxiij. dominus vita functus. col. iij. num. 29. & ſeq. & Franc. Ripa, lib. j. Reſpon. cap. j. defuncto nouiſsimè Carolo, col. antepen. nume. 84. & Chaſſe. in comment. conſuetu. Burgund. tit. *Des ſucceſſions.* §. j. gl. j. col iiij. verſi. limita quartò. & nouiſsimè Carol. Molinæus vir certè optimus & doctiſsimus, in comment. conſuetu. Pariſ. tit. j. §. xxx. nume. 174.

Qui itẽ ſunt huius opin.

6 ¶ Vide tamen interim, quid reſpondeas ad l. vti frui. in prin. ibi, quanquam enim, ff. ſi vſufruc. pet. & l. 4. §. habet autem. ff. vſufruct. quemad. caue. ex quibus non obſcurè colligitur vſufructuarium finito vſufructu non poſſe expelli per proprietarium à quaſi poſſeſsione, ſed contra eum agi debere negatoria, vel ex cautione de reſtituenda re præſtita. Et ita per eos tex. expreſſè voluit glo. in c. licet epiſcopus. in verbo, te vocato. de pręben. lib. vj. & ibi quoque Archidiac. ſuper eo. verbo. Ex quo planè liquet illam quaſi poſſeſsionem quam habet vſufructuarius, quam naturalem vocamus, non tranſire ipſo iure in proprietarium finito vſufructu, ſed opus eſſe actione ad vindicandam, euincendam, reuocandam eam naturalem poſſeſsionẽ, in idque vocandum eſſe vſufructuarium, aut eius hæredem, vt ei tradatur poſſeſsio, per l. vlti. C. ſi per vim vel alio modo. neque enim licet rem etiam ſuam propria authoritate è manu alterius auellere. l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. & c. placuit is, quæſt. 6. & cap. cum qui. in ij. reſpon. de præben. lib. vj. Hæc propemodum ea gloſ. quæ ſubdit idem eſſe in omnibus caſibus, quibus quis priuatur ipſo iure ne tamen poſsit propria authoritate deturbari poſſeſsione, cum qua tranſeunt omnes ibi.

Quæ in contrarium faciunt. Vſufructuarius finito vſufructu, an poſsit expelli à proprietario ꝑpria authoritate.

7 ¶ Et ego certè id eſſe verum opinor in caſu de quo loquuntur ille tex. & ea gloſ. & Archidiac. videlicet cùm finitur vſusfructus viuente ipſo vſufructuario. At ſi finiatur morte ipſius, ita vt cum eo pereat naturalis illa poſſeſsio quam habet, vt ſcribit Bal. conſi. cccl vij. inci. dicta tenuta reuocanda eſt: & ipſo iure redeat ad proprietarium etiam ignorantem, vt dicit Barto. in l. ſi arrogator. col. iiij. verſi. ſed hodie videtur. ff. de adoptio. intelligatúrque noſtrum ſtatutum de

De eadem re.

rebus

rebus ad hæredem tranſitoriis,vt dicemus in quarta declaratione quartæ partis. Conſequens eſt,vt nec habeat locum in hoc caſu. At ipſe Carol.Moli.vbi ſuprà,nu.ab hinc 2.in fi.reprobat illam gloſ.in d c.licet epiſcopus.per illa Bart.& Bal.dicta,tu omnino illum vide ibi,& nume. 172.& 173.& quæ etiam latè diximus in repet.l.ſi vnquam.in verbo,reuertatur.nume.335.decimum octauum cum quis, & octo ſequent.C.de reuoc. donat.

Quid ſi vſufructuarius alteri vendidit, qui rem diutius tenuerit.

8 ¶ Hanc autem declarationem amplia,vt licet vſufructuarius alteri tertio rem vſufructuariam vendiderit,qui eam poſtea tenuerit etiam per triginta annos,mortuo tamen eo vſufructuario qui vendiderat,poteſt proprietarius aut eius hæres facere ſe manutenere in ea re vendita, vt expreſsè tenet Chaſſen.in d.comment.conſuetud.Burgund,tit. *Des ſucceſſions*, §.j.col.5.verſi. dico plus quòd etiam,ea ratione innixus,quòd ad quemcunque tranſeat illa naturalis poſſeſſio,ſemper remanſit ciuilis apud proprietarium,nec potuit vſufructuarius plus iuris in alium transferre quam haberet:& mortuo vſufructuario,& ita ipſius iure reſoluto, reſolutũ quoque ius eſt huius ceſsionarij,l.lex vectigali.ff.de pignorib.Nec potuit ipſe vſufructuarius interuertere poſſeſsionem proprietarij ſine facto aut conſenſu illius Et quod non eſt tranſmiſsibile ad hæredem vti vſusfructus,nec ceſsibile quoque eſt, vt voluit Iaſon in l.j.§. vſufructuarius. ff. de oper.noui nunc.& in l.cùm ſecundum.C.de fideicom.Et cùm vſufructuarius dicatur procurator proprietarij,vt dicit Iaſon dicto §.vſufructuarius.ideo in eo habet locum.l.vlti.C.de acquiren.poſſeſ.

De eadem re.

9 ¶ Et ego certè facilè in eius ſententiam deſcenderem,ſi vſufructuarius per conſtitutũ vel precarium,vel retentionem vſusfructus tantùm non etiam realiter rem tradidiſſet,per ea quę ſcripſimus in noſtro tractatu Conſtituti poſſeſſorij,parte 2.amplia.22.& 23.& iterum in 3.parte, limita.14.At ſi realiter rem tradidiſſet alteri,qui per multos annos etiam realiter poſſedit, vereor ne proprietarius poſſeſsionem amiſiſſet per l.iij.§.in amittenda.verſi.quòd ſi ſeruus.& l. peregrè.§.quibus.ff.de acquir.poſſeſ.& l.colonus.ff.de vi & vi arma. Tu tamen vide quæ in ſimili ſcripſimus in illo tractatu Conſtituti,in j.parte,nume.14.ex ſupradictis,& iterum nu.28. ſed & ſecundo modo.& in ij.parte d.ampliat.20.& in tertia parte, dicta limitat. 14.ex quibus intelliges quid hîc dicendum ſit.

SECVNDA DECLARATIO.

An hæc conſuetudo procedat in hærede naturaliter tãtum poſſidentis.

1 ¶ Secundò declara generaliter,vt id ſtatutum non habeat locum in hærede eius qui naturaliter tantum poſsidebat,neque enim ea naturalis poſſeſsio,vi huius ſtatuti tranſit in hæredem illius,quin is qui ciuilem habet,poſsit propria autoritate & naturalem accipere,per not.in d. l.clam poſsidere.§.vlt.& in aliis locis ſuprà in præcedenti declarat.nume.5.allegatis. Nam & id generaliter voluit Imo.conſi.xvj.viſo caſu,nu.3.vbi & ad hoc hanc rationem adducit, quia hoc ſtatutum eſt exorbitans à iure communi:ideo debet reſtringi & limitari, ne quis damnum indebitè patiatur,per id quod legitur & not.in l.ij.C.de noxal.& per Barto.in l.omnes populi. in vj.q.princ.ff.de iuſtit.& iure. Cui adde quantùm ad eam rationem ampliſsimè ſcripta à recentioribus,in l.vlt.§.in computatione.C.de iure delib.

De eadem re.

2 ¶ Hanc autem Imo in illo conſi.xvj decisionem.etiam in genere,vt & ille loquitur, ſequitur Barb dicto conſi.lviij ſapienter ſcripſit Pſalmiſta,col.xj.verſi & adduco in terminis, libro ij. Iaſon d conſi.cxlvij.præſens conſultatio.col.x.in fi.lib.ij & rurſum conſi.lxxxv.quando habemus determinationem,col.vlt.lib.iij.& d.conſi.clij.vera & iuridica.col.j.poſt priu.lib.iiij.& Io. Baptiſta in ſua diſput.incip magnificus & excellens,col.iij.

De eadem re.

Statutum loquens de poſſeſsione defuncti intelligitur de ciuili.

3 ¶ Et idem propemodum,ipſo Imo.non citato,voluit Franc.Curt.Iunior conſi.cviij.ſacratiſsimæ & c. circa controuerſiam,col.viij.verſi.confirmantur præmiſſa.& iterum conſil.cx. pro habenda clara reſolutione,col.viij.ver.nec obſtat quædam ſubtilis conſideratio. Nam ſtatutum, inquit loquens de poſſeſsione,in qua erat defunctus.intelligitur de vera & ciuili poſſeſsione, vt ſignanter decidit Bal.in l.j.poſt priu.C.commu.de vſucap.vbi dicit quòd verbum poſsidere ſimpliciter prolatum à lege,intelligitur de ciuili poſſeſsione, quia verba legis ciuiliter ſunt intelligenda,& quia ciuilis trahit ad ſe naturalem conſecutiuè:& quamuis etiam intelligatur de naturali id tamen non eſt principaliter,l clam poſsidere.§.vlt.ff.de acquir.poſſ.& iſtud eſt ſing.vt dicit ipſe Curt.qui ad hoc allegat quod ſcribit Bar.in l.naturaliter.§.quod nihil commune.col.v.verſi.quarto pro declaratione.ff.de acquir.poſſ.& Franc.Aret. in rub.eo.tit.col.ij. verſ.pro declaratione totius tit.& Feli.in c.cauſam.col.pen.de præſcript.

TERTIA DECLARATIO.

Quid in hærede habentis tantùm ciuilem poſſeſsionem.

1 ¶ Tertiò declara,vt è contrario ſi defunctus habeat tantùm ciuilem poſſeſsionem,vt proprietarius in re vſufructuaria aut aliter,ea per huiuſmodi ſtatutum transferatur in hæredem, ita enim ſatis apertè voluiſſe videtur Bal.conſi.cccxxx.ſtatuto cauetur quòd cõductor,col.ij.verſ. conſidera aut colonus.lib.j.& apertius Alouiſius de Lucis,inter cõ.illius conſi cccxxxvj quidam creditor habens plures,in multis locis eius conſi.lib.iij.vbi dicit ita conſuluiſſe Vincẽtiæ, Rav.Forli.& Argentinum ipſius filium,& Richar Sali.& ei con.ſubſcripſit ipſe Bal vt ibi videre poteris & nihil omnino video quod id dubium poſsit facere. Et faciunt quæ ſcripſimus in tractatu Conſtituti poſſeſſorij,in ij.parte,ampliat.21.

QVARTA

QVARTA DECLARATIO.

Quid in hærede commodatarij & depoſitarij.

1 ¶ Quartò declara, vt id ſtatutum non procedat in hęrede commodatarij vel depoſitarij, neq; enim is hæres erit ſaiſitus earũ rerum quas defunctus habebat nomine commodati vel depoſiti. Quando nec etiam ceſſante hoc ſtatuto, huiuſmodi hęres poſſit petere ſe mitti in poſſeſsionem earum rerum, ex l. vlt. C. de edi. diui. Adria. tol. vt expreſsè voluit Bal. in l. j. col. ij. verſ. quæro an ſit vera, in fi. illius verſ. C. ſi de momẽta. poſſeſsio. per l. bona fides, ff. depo. quæ quantum ad id faciat, cæteri videant.

Hic hæres an poteſt petere ſe mitti in poſſeſsionem vide numero. 3.

2 ¶ Ego tamẽ id veriſsimum eſſe puto. Quo modo enim hæres, ex d. l. vlt. poteſt ſe petere mitti in poſſeſsionem, quam defunctus non habuit? aut ex huiuſmodi ſtatuto dicere continuatam in ſe poſſeſsionem defuncti, quam (vt diximus) non habebat, ſed ſolam detentionem? poſſeſſio enim harum rerum commodatarum & depoſitarum apud dominum remanſerat, leg. in commodato. ff. commoda. & l. licèt, §. rei depoſitæ, ff. depoſi. & §. poſsidere, Inſti. de interdi. Ex quo generaliter poteris dicere, non habere locum id ſtatutum in hærede ſimplicis detẽtionis, videlicet coloni, & ſimilium.

Poſſeſsio rei cõmodatæ & depoſitæ manet apud dominum.

3 ¶ Sed aduerte tamen quòd Pau. Ca. in d. l. vltima, col. ij. ver. quarto requiritur, C. de edi. diui Adri. tol. & Pet. Ferrari. in tit. forma libel quo petit. hæreditas ex teſtamento, ver. quid igitur dices, tenent contra illud quod ſuprà diximus ex Bal. ſcilicet eam l. vltimam, habere locum in rebus quæ erant apud defunctum, non ſolùm iure poſſeſsionis, ſed detentionis, vt ſunt, inquit, res depoſitæ & commodatæ: quia ſicut pro illis datur petitio hæreditatis, l. & non tantùm. in rub. ff. de petit. hæredit. ita & eadem ratione beneficium illius legis. Idem autem ante ipſum Paulus voluerat de omni detentione generaliter loquens, gloſa, ibi, in verbo, fuerunt, quam etiam ſimpliciter ſecuti ſunt ibi Bart. col. ij. verſ. item oppono, dicitur hic, earum., Alberi. col. ij. ver. in verbo, mittatur in poſſeſsionem. & rurſum col. iij. ver. item oppono. quia in tex. Io. Fab. col. vlt. verſ. item dic quòd nedum veniunt, & Sali. col. iiij. ver. nunc videamus de quinto, & Alex. col. viij. ver. in gl. in verbo, fuerunt, & Iac. à S. Georgio. col. viij. verſi. in fi. glo. quia gl. & Corne. col. xv. ver. in gl. non ergo, Iaſon col. viij. verſ. gl. in verbo, fuerunt. Et idem voluit Ang. in §. quadrupli, col. xij. ver. ex quo nota, Inſti. de actio. & videtur voluiſſe Alex. dũ citat eam gloſ. & dictam l. & non tantùm, conſ. xxiiij. attentis his quæ in themate narrantur, col. j. lib. iij. & Carol. Rui. con. cvij. ſuperfluum eſt, in prin. lib. iiij.

De eo quod dictum eſt, ſuprà nu. 1.

4 ¶ Et bene facit quòd ſcribit Innoc. in c. cùm in officiis, col. vl. de teſt. quòd hæres non ſolùm poteſt occupare quæ poſsidet teſtator, ſed etiam ea quæ inuenit in hæreditate etiam commodata & depoſita, per l. non ſolùm, ff. de acqui. poſſeſs. quę id non dicit, ſed puto eſſe mendum, & voluiſſe allegare d. l. & non tãtùm, ſuprà allegatam. Et quod etiam poſt alios tradit Carol. Rui. conſ. lj. ex his quæ proponuntur, col. j. li. iiij.

De eadem re.

5 ¶ In quo illud mihi videtur dicendũ quòd ſi res ab alio occupata fuerit quàm ab eo qui cõmodauit & depoſuit, poſterior opinio locum habeat, vt ſcilicet hæres vti poſſit aduerſus illũ beneficio l. vl. aut etiam beneficio noſtræ conſuetudinis. Aduerſus autem ipſum qui commodauit vel depoſuit, minimè poſsit, non magis quidem quàm defunctus ipſe ſi viueret, cùm ipſe ab illis veluti precariò detineret, vt in ſimili dicitur de interdicto, vti poſsidetis, in l. j. in priu. ff. vti poſsid. vti eas ædes de quibus agitur nec vi, nec clam, nec precariò alter ab altero poſsidetis, &c. Et iterum in §. vl. quod ait prætor, nec vi, nec clã, nec precariò alter ab altero poſsidetis. hoc eò pertinet vt ſi quis poſsideat vi, aut clam, aut precariò, ſi quidẽ ab alio, proſit ei poſſeſsio: ſi verò ab aduerſario, non debeat eum propter hoc quod ab eo poſsidet, vincere, &c. & quæ ſcribuntur in l. ſeq. & idem propemodum in l. j. C. eo. titul. & in l. j. ff. de itine. actuq; priua. & in l. vlt. ff. de acqui. poſſeſsio.

Autoris opinio.

Depoſitario & cõmodatario competit actio furti.

6 ¶ Et etiam videmus his competere actionem furti, pro rebus depoſitis aut commodatis, l. vl. in princip. C. de furt. Atq; etiam remediũ redintegrandæ, vt voluit Spec. ti. de petit. & poſſeſſo. §. j. verſ. ſed nunquid depoſitarius, per tex. loquentem in pignore, in l. vlt. C. de prætio. pig. & ſequitur Alex. qui & alios citat, in l. j. in priu. col. xviij. verſi. ſubdit. Imo. ff. de acqui. poſſeſ. Cui & tu adde Cy. in l. j. in iij. qu. C. quor. bono. per text. qui in id eſt expreſſus, in l. j. §. quod autem, ff. de vi & vi arma.

Et remedium redintegranda.

Prædo agit redintegranda.

Et colonus.

7 ¶ Et de prædone quoq; vt ſcilicet pro his rebus poſſit agere redintegrandæ, eſt tex. in eadem l. j. §. qui à me vi. Et de colono, in l. vl. eo. ti. legendo ibi, aget, non aget, vt legiſſe videtur Alex. qui eum tex. ad id allegat, in d. l. j. col. xviij. verſ. ad prædicta facit, ff. de acquir. poſſeſ. Sed & quod pro huiuſcemodi rebus agi poſſit quorum bonorum, voluit Petrus à Bel. pertica in d. l. & ibi Cy. in d. q. iij. Bar. col. vlt. ver. item differunt ſecundum quoſdam, & Sali. col. quoque vlt. verſ. item differunt ſecundum aliquos, C. quorum bonorum.

Quorum bonorum interdictũ cõpetit cõmodatariis & depoſitariis.

QVINTA DECLARATIO.

An hæc conſuetudo procedat in hærede eius qui ſe cõſtituit poſsidere pro alio.

1 ¶ Quintò declara in conſequentiam præcedentium, vt idem ſtatutum non procedat in hærede eius qui ſe conſtituerat poſsidere, vel ſimpliciter vel precariò nomine alterius. ſi enim ſimpliciter, certum eſt omnem poſſeſsionem & naturalem & ciuilem tranſire in conſtitutarium: ſi precario, ciuilem tantum: naturalem autẽ manere apud conſtituentẽ, vt latè diximus

in tractatu Conſtituti poſſeſſorij,parte j.nu.4 illud autem primo loco. Igitur ex primo nulla manet poſſeſsio apud defunctũ,ideo nulla trãſire poteſt in eius hæredem. Ex ſecundo naturalis tantùm manſit apud ipſum defunctũ,quæ quidem non tranſit in eius hęredem vi huius ſtatuti, ſecundum ea quæ diximus ſuprà in ſecunda declaratione huius tertiæ partis. Et ita expreſsè in hoc caſu conſtituti voluit Fran.Cur.iunior,conſ.cx.pro habenda clara reſolutione,col.viij.icteuto igitur præmiſſo & ſeq.Sed tu tamen intellige ſecundum ea quæ latè diximus in d.tractatu Conſtituti,in ij.parte,in xiij.ampliatio.

SEXTA DECLARATIO.

An in hærede eius qui iure familiaritatis poſsidebat.

1 ¶Sextò declara etiam ex conſequentia præcedentium,vt id ſtatutum noſtrum nõ habeat locũ in hærede eius qui iure familiaritatis poſsidebat,aut vt verius loquar,detinebat, vt in hac ipſa ſpecie,ex facto conſultus reſpondit Franc.Curt.iunior d.conſ.cx.col.viij. verſ. nec obſtat quædam ſubtilis conſideratio, per ea quæ ex eodem diximus ſuprà in iij. declarat. huius ij.partis,num.ij.incip.& idem propemodum.

De eadem re.

2 ¶Cui adde tex.in l.qui iure familiaritatis,& ibi Iac.Are.Bar.Ange.Imo.Pau. Caſt. & alios, ff.de acqui.poſſeſ.& l.& haber,§.hoſpites,qui primus eſt,ff.de preca.&l.mulieri,ff.quib.mo. vſufru.amitta.Bart. conſ. cxxj.in quæſtione domini Cioli,in ij.dubio. & Ang. in l. aſsiduis, col.vij.ver.in tex. ibi,mulier,C.qui potio.in pignor.habean.& Alex.con.lxxxviij. eximie domine,col.vlt.verſ.nec etiam his,lib.ij.& con.cxxiiij.attentis narratis in themate,col.ij.verſ. & poſito quòd domina,li.iiij.Maſuer.tit.de poſſeſſo.§.itẽ ſoror ſimul habitans.Corne. conſ. xcj.in cauſa vertente,nu.v.verſ.& huiuſmodi actus,li.iiij.& conſ. cccxv. videtur in hac conſultatione,col.iij.ver. præterea dato quòd fuiſſet,eo.lib.iiij.Soci.con. cxxxj. in præſenti conſultatione,poſt.prin.li.j.Caro.Rui.conſ.lj.ex his quæ proponuntur,col.iij.ver. eſt ergo præmittendum.lib.iiij.Fran.Cur.iunior hoc declarans,con.clxviij.ſacratiſsimę trinitatis,col.pe. & Ludo.Goza.conſ.xcix.in hac cauſa poſſeſſoria,col.ij.verſ.tertiò quoties,& rurſum colum. vlt.verſ.quartò quotieſcunque,Aymo Crauet.conſ.lxj.dominus Antonius,col.j.verſ.ſecundò reſpondeo.

SEPTIMA DECLARATIO.

An hæc conſuetudo procedat in hærede impuberis. Inteſtatus an is dicatur qui teſtari non poterat.

1 ¶Septimò declara,vt id ſtatutum non habeat locum in hærede impuberis,ſiue ſtatutum loquatur de hærede ab inteſtato,ſiue ex teſtamento,vt expreſsè reſpõdit Signo.loquens de ſtatuto Placentiæ,huic noſtro ſimili,conſ.clxxxviij.caſus continens inter cætera,col.ij.verſ.prę terea ad hoc vt habeat locũ.Nam,vt inquit,is hæres,dici nõ poteſt hęres ex teſtamento,cùm impubes teſtari nõ poſsit,nec ab inteſtato, cùm is propriè non dicatur deceſsiſſe inteſtatus, qui inteſtabilis erat,l.j.in prin.ff de ſuis & legit. Nec ſtatuta propriè intelligendo, vt debent intelligi habent locum in hæreditate impuberis,Ray.For.in d.l.j.& Guil.Cu.in l.j.C.quando imper.inter pupil.& vidu.& in l.ij.C.qui teſta.face. poſſ. Hæc ille.

De eadem re.

2 ¶Ex illo autem text.in d.l.j.de ſuis,& legiti.plurimi præter Signo.vbi ſuprà, & eos quos allegat,fuerunt in ea ſententia, vt ſtatutum loquens de inteſtato, non habeat locum in impubere & aliis qui teſtari nõ poſſunt,quos inteſtabiles vocamus,& inter cæteros Petrus à Bel. per.& ipſe Guil.Cu.in ea ipſa l.j.ff.de ſuis & legit.Idem Pet.Iac.Ray.Cy.Bal.& Nico.Neapol.in l.inteſtato,per eum text.ff.de legiti.tute.Cy.in l.ij.in vltima quæſtio.& ibi Alber.in fi. & ſubobſcurè Bal.col.j.verſ.ſecundò quæro nunquid iſte,C.qui teſta.facere poſſ. ipſe Sign. latè conſ.vj. Titius in infantili ætate.& latiùs conſ.cj.infans deceſsit.Bal.in l. cùm antiquioribus,col.iij.verſ.ſeptimò quæritur,& ibi Salice. in §. vlt. col.j. & ſequent. & latiùs Flori. & Raph.Fulg.col.ij.verſ.in ea,ibi l.j.C.de iur.delib.idem Bald.in l.ſi is qui, in fi. C. ſi penden. appel.mors interuenerit.& in l.ſi arrogator,col.pen.verſ.& adde tres concluſiones,ff.de adoptio.& in c.j.col.iij.verſ.modò quæro quantùm,tit.de ſucceſsio.feud.& conſ. xij. caſus talis, ſtatuto ciuitatis Caſtelli,col.ij.verſ.ſed poſito quòd hoc, lib.iij. & conſ. ccccxxv. ſequendo communem,eo.lib.iij. vbi hanc dicit eſſe communem opinionem. & conſ. xlvij. ſi tenemus opinionem illam, lib.iiij. vbi & hanc dicit eſſe communem opinionem doctor. Bononiæ. & conſ.lxj.de iure communi,col.j.in fi. eod.lib.iiij.& conſ.ccxxij.impuberi filio, eodem li.iiij. & conſ.lxxxiij.præmittendum eſt,col.ij.verſ.item quia infans non propriè,lib.v.Io.Fab.in §. j.in prin.& ibi etiam Angel.Aret.col.j.& ſequent.& Chriſtopho.Porc.inſtit.de hæredit.quę ab inteſta.defer.Nicola.Neapo.in l.impuberem,ff.ad S C.Tertullia.Alberic.in prima parte ſtatutorum,quæſt.xliiij.item quæro ſtatutum,vbi refert Ray.Forl.dixiſſe ita fuiſſe determinatum,& iterum in iij.parte ſtatutorum,quæſtio.xxj.item quæro conſuetudo. Angel. in l. in teſtamento,la j.col.j.in iiij.notab.& ibi Raph.Fulgo.C.de teſtamento milit.vbi ipſe Angel. dicit ita fuiſſe conſultum per collegium Peruſinum.& iterum ipſe Ange.in l.ij.C.de impub. & aliis ſubſtitutio.& con.ccxj.ex facto propoſito quinque eliciuntur,in v.eodémque vltimo dubio.Imo.in l.Centurio,col.ix.verſ.circa paganum, ibi, & per hoc decidi poteſt quæſt. ff. de vulga.& pupil.ſubſtitutio.& in cap.cùm tibi, ad fin.de teſta.Petr.Ancha.in repet. cap. j. char.lxx.in paruis,verſ.quid dices de patruo,ibi,in quo conſilio,de conſtitut. vbi dicit idem ſe conſuluiſſe,& plures alios Bononiæ.Rapha.Fulgoſ.conſil.xl.Dominicus teſtator,colum.

Qui tenent ſtatutum loquẽs de inteſtato non habere locum in impubere.

vlt.

vlt.paulò ante finem.& iterum conſil.xlviij.quidam Petr.coodidit teſtamentum,in ij.dubio & iterum conſ.clxv.in quæſtione propoſita ſecundum ordinem,col.ij.verſic. rurſus ſi huiuſmodi.Ro.conſ.cxcix.præſens ſtatuti particula,colum.ij.verſi.ſecundò quòd vbi.Alexan.latè in l.generaliter,in princip.col.ij.verſ.io glo.j.vlt.glo.cum multis ſeq.C.de inſtitutio. & ſubſti.& conſ.cxv.circa dubitationem,lib.ij.& conſ.lxxix.Franciſcus,col.iij.nu.v. & multis ſeq. lib.vj.& conſi.clviij.abundè quidem,col.j.verſ.quòd autem noo potuerit, eo. lib.vj. & conſ. cliij.viſo themate ſupraſcripto,col.ij.verſi.rurſus dictum ſtatutum,&ſeq.vſque ad finem lib. vij.& conſi.ccxj.viſo themate de quo,col.ij.verſ.ſecundò reſpondetur,eo.lib.vij.Ludo.Bolo. in j.addi.Matthæ.Mars.io tracta.de ſucceſſ.ab inteſta.Philip.Deci.conſ.cccclxvj.ſtaote ſtatuto Rauennenſi,col.j.ij.& iij.& conſi.ccccclxiij.duo dubia,in j.dubio.& conſ. dcxvij. adeo plenè.Ludouic.Gozad.latè conſ.xxxv.breuiter agendo certum eſt.Albert.Brunus in tractatu ſtatutorum fœminas excludentium,in viij.artic.prin.q.xij.char.xxxv.col. verſ.& ſecundũ prædicta.& Maria.Soci.con.cciij.caſus iſte,col.j.ij.& iij.

Qui tenent contrarium.

Aut ſaltem priorem opi. intelligũt niſi cõmunis vſus loquendi aliter intelligeret.

3 ¶Suot tamen multi,qui contrarium tenuerunt,aut ſaltem illam opinionem intelligunt, niſi communis vſus loquendi intelligeret inteſtatum etiam pro eo qui teſtari non poteſt,præſertim quod ſcribitur in l.j.ff.de ſuis & legi.quòd licèt propriè inteſtati noo dicantur qui teſtari non poſſunt,hos tamen pro inteſtatis accipere debemus.Et ita voluit Bar.in eo loco,vbi & huoc vſum loquendi talem eſſe confirmat ex ea ipſa l.j.quem quidem modum dicit præualere omni proprię ſignificationi,l.librorum,§.quod tamẽ Caſsius,ff.de leg.iij.& idem quoq; ipſe Bar.in l.Centurio,col.iiij.ver.quid ſi teſtator ſic conſtituit,ff.de vulg.& pupil.ſubſtit.& conſi.cxxxviij.hæc eſt copia.& conſ.cxlj. ſtatuto vrbis veteris.

Alij eiuſdem ſententia.

4 ¶Et præter Barto.ipſum,Signo.ſibi(vt videtur)contrarius,conſi. ccxxv. in quæſtione, comprebenſa,verſ.ſecundò prætermitto,dum dicit de rigore verborum priorem opinionem eſſe veram,ſed hanc ex mente ſtatutorum eſſe ſequeodam.& Bal.io auth.præterea, col.j. verſic. modò quæro.C.vode vir & vxor.& con.cclxiiij. ſtatuto cauetur quòd ſi qua perſona, lib.j. vbi honorificam in hac re mentiooem Sigoo.facit.& idem Bald.con.cviij.in ſucceſsione pupillorum,lib.ij.& conſ.xxxvj.de iure communi,lib.iiij.& con.lvj.reperito coo.cccxxxix.opinio communis eſt,eodem lib.iiij.& Ang.conſ.xxvj.ſtatutum excludens,& conſ. xcix. Petrus de vrbe veteri,per totum,& conſ.ciiij.ſtatuto communis Burgi,etiam per totum.Cardi.Floren.con.cxj.factum ſic ſe habet,Iacobus quondam,in quarto eodemq; vltimo dubio.Petrus Ancha.ſibi contrarius in d.c.cùm tibi,col.vlt.in vij.quæſtio.de teſtam. & ibi quoque Barba. qui iſtud diſputat per xiiij.aut xv.col. & tandem dicit hanc opinionem amplectendam tanquam veriſsimum Apollinis oraculum.Idem Petrus Ancha.conſil.clxxvij.reuocatur in dubium.Paulus Caſt.in l.in ambigua,qoam legit cum l.ſcite leges,col.ij.verſ. tertiò colligitur, ff.de legib.& in d.leg.in teſtamento,la j.col.iij.verſ.ex ſecunda parte,& ibi Romanus, qui ſe dicit ita conſuluiſſe & Senis & Florentiæ, col.j.in vlt. not. C. de teſta.mili. & ipſe Paulus in d.l.generaliter io ſi. princ. & ibi Corne.conſi.ij.verſic.vnde adducuntur. & Iacob. à ſaocto Geor.col.j.ver.in gl.j.inducitur,& Philip.Dec.col.ij.verſ.not.ex iſto, C.de inſtit. & ſubſtit. & idem Paulus in l.ij.io prin.C.de impube.& aliis ſubſtit.& in d.l. cùm antiquioribus, in ſi. & ibi Floria.& Ioan.Petrucius,& latè Corne.C.de iore delib.& idem Pau.conſi.xlviij.præſuppoſito quodam ſtatuto.lib.j.Rom.conſi.iiij.ſententiam præfati conſultoris,& con.xxxij. viſa municipali conſtitutione.Panor.latè conſ.lxxv.quidam deceſsit, lib.j.Ang.Are.in d.§.j. Inſtit.de hæred.quæ ab inteſta.defer.& in tracta. de teſta.in verbo, volens inteſtatus decedere,col.xiij.& io ſuo tracta.de ſucceſſ.ab inteſta.in glo.in verbo, pro perfectione materiæ, char.x.Barb.conſ.lxvij.illud in medium afferam,in j.dubio,lib.iij.Corn.conſi.lxxv.quanquã videatur,col.v.in literis X.& Y,lib.j.& conſ.cccxxxvi.conſtat quòd de iure communi, propè per totum illud conſi.eo.lib.j.Alex.d.conſi.ccxj.lib.vij.Soci.latè con.lxxxj.ſi in cauſa,col. iij.verſ.ſolum reſtat,cum multis ſeq.lib.iij.Fely.iñ proœmio decretalium col.iiij.verſ.ad idẽ notabile Geor.Nata.in tractatu de ſtatutis excludentibus fœminas,char.ix.verſ.circa quartum & vltimum.Math.Affli.in d.cap.j.in prin.col.pen.verſ.deiode incontinenti, de ſucceſ. feudi.Carol.Rui.latè conſi.l.circa primum dubium,io j.dubio,lib.iij.& Georg.Nata.io repe.cap.quanuis,col.lvi.verſicu.circa quartam, & ſeq.de pact.lib.vj.Ioan.Bapuſta Caſtel.in additio.reperto.Alberic.in verbo ioreſtatus.Alcia in l.inteſtatus,ff.de verb.ſigni.Paul.Pariſ. qui hanc dicit io poncto iuris veriorem & communiorem & amplectendam,conſi.xxij.licèt circa præſentem,lib.ij.vbi & illud latiſsimè omnium diſputat.& rurſum conſi.lxxxiiij.Serm. Martious.col.iij.verſi.ad reſolutionem dubij,eodem lib.ij.Maria.Soci.conſi.vj.viſis themate & ſtatuto,con.v.nu.xxv. lib.j.

An communis ille loquẽdi vſus probari debeat.

5 ¶Ex quibus multi negant oon neceſſe eſſe probari huuc communem vſum loquendi, ſatis eoim probari ex d.l.j.cùm ſcribitur(vt iam diximus)hos tamen pro inteſtatis accipere debemus,veluti is text.ſe referat ad eum loqueodi modum:cùm (vt alij etiam dicunt) id non ſit ex communi vſu loqoendi teſtificatum, per d.l.ſed potiùs ex eiuſdem leg.declaratione:nam & aliàs videmus plurimas leges & ff. & C. vſas eo verbo inteſtati, cum loquerentur de im-

pubere,videlicet in l.diuus,& iterum in l.credendum eſt,quæ eſt vltima in ij.locis.ff.qui petant.tuto.& in l.pater filium,§.vlt.ff.ad l.Falci.& in l.ij.§.impuberem,& iterùm , §.ſi mater, ff.ad S C.Tertul.& d.l.in teſtamento,la j. & ibi Ang.in iiij.not.Saly.in vltim.not.Philippus Dec.in v.not.C.de teſta.milit.& d.l.ij. in princ. C.de impu.& aliis ſubſtit.& l.poteſt , & ibi Alexan.& Franc. Arc.ff.de vulg.& pupil.

Ad idem.

6 ¶ Sed ex his legibus maximè tibi annotanda eſt d.l.credendum , qui petant. tutor. vt ex qua probatur,id etiam procedere,cùm inteſtatus poſitus eſt in conditione,licèt conditio ſemper ſit implenda in forma ſpecifica,per l.qui hæredi , & l.Mæuius , ff.de condit. & demonſt. ob idque etiam ille tex.fuit admodum in id quod diximus expenſus & commendatus ab Alex. qui eum dicit not.in d.l.generaliter,col.ij.ver.quintò pro hoc videtur,C.de inſtit. & ſubſtit. & Fran.Are.qui item multum extollit,& dicit valde no.in l.j.col.ix.ver.ſecundò quia ex quo hæres,ff.de vulg.& pupi.ſubſtit.& in d.l.Centurio,col.ij.verſ.adde etiam in quantum Bart. dicit,eod.tit. & Iaſon qui illum dicit no.licèt,inquit,non allegetur ad id propoſitum, in d.l. poteſt,col.ij.verſ.adde etiam quòd conditio,eo.tit.& conſ.cxcvj.in prænotato themate,col. vj.verſ.non obſtat ſecundò,lib.ij.

Ad idem.

An intereſt dicas inteſtatı,an ab inteſtato.

7 ¶ Similiterq́; ſunt leges vtentes his verbis,ab inteſtato,in ſucceſsione pupillorum,vt in l.qui duos,in prin.vbi Soc.in j.not.ff.de reb.dub.& in l.Lucius,ff.de vul.& pupil.& in l.ſciant,C. de legit.hæred.& in l.omnem, C.ad S C. Tertu. Quanquam ſunt qui faciunt differentiam inter mentionem inteſtati,& hæc verba,ab inteſtato:vt ſcilicet illud non comprehendat pupillum,hoc comprehendat,& inter alios Sali.Fulg.& Corn.in d.l.cùm antiquioribus,C. de iure delib.idem Fulg.in d.l.generaliter,in prin.& ibi etiam Alex.col.penul.verſ.nunc venio ad ſecundum,& Corne.col.vlt. C.de inſtit. & ſubſtitut. & iterum ipſe Fulgo.d. conſ.xlviij. in ij.dubio.Corne.d.conſ.cccxxxvj.col.vlt.lib.j.Socin.latè conſ.xxxv.punctus ſuper quo,per totum illud conſ. lib.iij. vbi in fin.dicit eſſe hæreticum diſcedere ab hac opinione. & dicto conſ.lxxxj.lib.iiij.& Iaſon conſi.cxxx.prima conſideratione,col.j.verſ.nec obſtat ſi contra li. j.Carol.Ruin.conſ.xx.circa caſum de quo quæritur,col.vlt.verſ.nec etiam obſtat ſi dicatur, libro ij.Ludo.Gozad.d.conſ.xxxv.col.ij.verſ.ſeptimò conſiderandum.Paul.Pariſ. d. conſil. xxij.in multis locis.Et Maria.Socin.iunior d.conſi.iij.col. vj. verſ.aliquando verò ſtatutum, lib.j.& conſi.x.ſi in præſenti conſultatione,col.j.verſicu.aliquando verò ſtatutum,eod. lib.j. Et facit quod conſuluit Calderin.conſilio ſexto,an ſtatutum quod ſimpliciter , ſub titul. de conſtitutionib.

De eadem re.

8 ¶ Sed quòd nihil inter hæc interſit,videtur voluiſſe gloſ.in d.l. cum antiquioribus,in verbo, fuiſſe,iuncto tex.& ibi Corne.col.pe.& Cy.in d.l.ij.C.qui teſta.fac.poſſunt.Bart.in d.l.j.ff. de ſuis & legi.Alberi.nõ obſcurè in tractatu ſtatutorum , in iij.par. quæſt.cxxj. ſuprà citata. Ang.& Rom.in d.l.in teſtamento,C.de teſt.mili.Nico.Neap.& Bal.in d.l.inteſtato,ff.de le. tut.idem Bal.in d.l.ſi is qui,C.ſi penden.appel.Ang.d.conſ.xcix.& d.con.ciiij. Io. Fab.in d. §.j.Inſtit.de hære.quæ ab inteſta.defer.& omnium clariſsimè Car.Flor.d. conſ.xi. in vltim. dubio.Alex.ſibi contrarius,d.conſ.cxv.lib.j.& Phi.Dec.d.conſ.ccclxvj.col ij.nu.5.& ſeq.& Caro.Rui.d.con.l.col.ij.verſ.ſed præmiſsis,& iterum col.iij.verſ.& adhuc opinio , lib.iij.& Maria.Soci.d.con.xxiii.col.vij.nu.19.lib.iij.& alij.multi ex his quos ſuprà citauimus. Hanc enim,inquiunt,eſſe magis verborum,quàm rerum differentiam.

De eadem re.

9 ¶ Sed & in hoc ſunt qui diſtinguunt,an hæc verba,ab inteſtato,iungantur defuncto, ita videlicet,deceſsit vel mortuus eſt ab inteſtato : an verò hæredi ſcilicet ſucceſsit ab inteſtato : vt primo caſu,idem fit ac ſi diceretur,deceſsit inteſtatus , vtpote quòd ea verba referantur ad ipſum defunctum:in ſecundo autem caſu,qui refertur ad hæredem,ſumus extra illud dubium,an pupillus dicatur inteſtatus,de quo per Bal.d.con.xxxvj.de iure communi,ibi, aliud eſt ergo,lib.iiij.& Soci.in d.l.qui duos,in princ.per illum text.de reb.dubi. & Lud. Gozad. d.con.xxxv.col.iiij.verſi.præterea aliter reſpondeo.& Paul.Pariſ.d.conſ.xxij.col.xiiij. verſic. ex quibus infero,& mult.ſeq.lib.ii.

An interſit inter inteſtatus,& ſine teſtamento.

10 ¶ Alij item diſcrimen faciunt inter inteſtatus,& ſine teſtamento.& inter hos,Imol.in d.l. Cẽturio,vbi ſuprà citauimus,ff.de vul.& pup.& Raph.Fulg.in d.l.generaliter,in prin.col.j.ver. nota primò quòd non eſt.& Rom.in d.l.in teſtamento,le j.col.iij.verſi.aduertendum tamen C.de teſta.milit.Sed contra hos eſt tex. in ea ipſa l.generaliter,& ibi glo.in verbo,ſine teſtamento , quæ eſt j. vbi omnes propè de hac re diſputant,vt ibi per eos videre poteris.& Paul. Pariſ.d.conſ.xxij.vbi ſuprà,nu.lxxxij.lib ij.

An inter pupillum,& alium inteſtabilem.

11 ¶ Alij quoque dicunt intereſſe inter pupillum , & alium inteſtabilem , vt videre licet apud Alexan.qui id ſibi adſcribit,in d.l.generaliter,col.penul.& d.conſ.cxv.& Socin.d.conſ.xxxv lib.iij.& Philip.Deci.d.conſ.ccclxvj.num.5.& 6.& con.cccclxiij.duo dubia,col.ij. verſi.his relatis,& ſeq.Item alij,vt hoc iungam, dicunt intereſſe inter eum pupillum , cui pater teſtamentum fecit,vel ſecundas tabulas:& eum cui non fecit , de quo latè Paul. Pariſ. poſt alios multos,d. conſi.xxij. lib.ij.

An inter pupillũ, cui pater fecit teſtamẽtũ & cũ cui non fecit.

12 ¶ Sunt & poſtremò qui dicũt referre vtrum ſtatutum de quo quæritur,ſit odioſum,an fauorabile,

An referat ſtatutúmne ſit odioſum, an fauorabile.

rabile,ſiue ratione naturali ſubnixũ.vt Bal.in d.l.ſi is qui,in fi.C.ſi pend.appel.mors inter.& in d.l.inteſtato,ff.de legi.tut.vbi etiam declarat quomodo intelligitur, an ſtatutum ſit odioſum,an fauorabile.& in d.c.j.tit.de ſucceſsio.feud.& con.cxlj.quæritur an pupillus, li.iij. & conſ.lxxxiij.præmittendum eſt ad euidentiam, in fin. lib.v. & alibi in omnibus propè locis ſuprà allegatis,licèt alij plerique id indiſtinctè teneant.

De eadem re.

13 ¶ Vides igitur maximum inter eos omnes,qui de hac re locuti ſunt certamen eſſe: & ſi tibi lubet,videbis omnes multis magniſq; rationibus ſubnixos,quas tamẽ referre ſuperſedimus, contenti loca quibus id tractant tibi deſignaſſe,præſertim quòd earum bona pars nihil, aut parum ad noſtras de hac re conſuetudines pertineat.Nam & aliæ,& quidẽ maior pars earũ loquuntur de hærede quem dicunt eſſe ſaiſitum,& ſic haud dubiè pertinent ad hæredes pupillorum & aliorum inteſtabilium:aliæ loquuntur de hæredibus ab inteſtato,quo certè caſu eſſemus in illa diſputatione,an inter inteſtatus, & ab inteſtato aliquid interſit, quantùm ad id de quo agimus pertinet,ſi tamen inteſtatus,non niſi de inteſtabili,id eſt,eo qui teſtari non poſsit intelligatur.

Autheris opi.

14 ¶ Scio autem in noſtra Gallia ex communi vſu loquendi,& doctorum & aliorum nihil inter hos intereſſe.Ideo vt concludam hoc caput,in caſu noſtræ conſuetudinis,putarim,& hæredem ab inteſtato,& pupilli,& alterius inteſtabilis eſſe ſaiſitum,& ita vtimur.Nec interim ſilentio præteribo Carol.Molineum,qui huius eſt noſtræ opinionis,in additio.Alex.in d.con. cxv.lib.ij.poſt relatas copioſiſsimè omnium opiniones.

OCTAVA DECLARATIO.

An hac conſuetudo habeat locũ in bonis defuncti epiſcopi. An conſanguinei epiſcopi ſuccedant in bonis illius

1 ¶ Octauò declara,vt id ſtatutum procedat etiam in bonis defuncti epiſcopi,aut alterius, in quibus hæredes ſuccedunt ex conſuetudine,ſemota illa controuerſia iuris cõmunis, de qua latè per Imo.& alios in c.cum in officiis,de teſta.Bal.con.cccxiij.præmittendũ eſt ad euidẽtiam,li.ij.Pan.poſt antiquiores,in c.cùm eſſes,extrà, eo. tit. & latiùs in c. vt vnuſquiſque, de pecul.cleric.& Io.Ananiam con.lxxxvij.circa dubium de quo agitur,per totũ,& ibi Ludoui. Bologni.in additio.& Firmia.in tract.de epiſcopo,parte iiij.libri iiij.in multis locis.& Corn. con.cccxiiij.videtur in præſenti conſultatione,per totum,lib.iij.& Soci.con.xcj. caſus ſuper quo,in j.dubio,li.j.& Nicol.Bello.qui alios multos citat,con.iij. curatus eccleſiæ, propè per totum.Cuiuſmodi conſuetudo eſt apud Trecenſes,c.cvj.Calumontenſes,c.lxxxvj.Victriacenſes,c.lxxxv.Pictauienſes,c.ccxx.Aruernienſes, tit.*des ſucceſsions*,§.lv.eodémque vltimo. Borbonienſes,c.cccxx.Bleſenſes,c.cxxviij.Engoliſmenſes,c.xcvij.Marchienſes,c.cclviij.Niuernienſes,tit.*des ſucceſsions*,c.xxj.Senlitenſes,c.clxx.Valeſienſes,c.xcij.Britonẽſes,ti.*des ſucceſsions*,qui eſt xxij.c.ij.Et hanc dicit generalem Franciæ conſuetudinem D. Cos. Guy.in §. item quòd ſi eccleſia,in verbo,acquiſitos,tit.de Annat.in pragmat. ſanctio.

An valeat cõſuetudo vt ſuccedat.

2 ¶ Quæ quidem conſuetudo an valeat(vt id obiter dicam) diſces ex Inno. in d. c.cùm in officiis,col.j.in verbo,remanere,& ibi Panor.col.ij.verſ.ſecundò fallitur,& aliis.de teſta.Bal.in c.vlt.col.iiij.verſ.quæro nunquid valeat generalis, de conſuetud. Panor.in c.cùm tibi, in j. no.de verb.ſigni.& Roch.Curti.in repe.c.vlt.col.xvij.verſ.quarto infertur,de conſuet.Et ex eo quod in ſimili tractat Io.And.in c.nemo poteſt plus iuris,de reg.iur.lib.vj.in Mercuria.& Calder.conſ.ij.quis ſuccedere debet,col.j.ſub tit.de pecul.cleri.& Domi.in c.vlt.col.iij.ver. ad tertiam de quibus,de offi.ordi.lib.vj.& Barb.in c.vlt.col.v.verſ.quando autem dicatur,de pecul.cleri.& Cor.d.conſ.ccxiiij.col.ij.ſub litera B.lib.iij.

Redit ad principalem quæſtionem.

3 ¶ His igitur locis(vt redeamus)& aliis eadem conſuetudine vtentibus,imò & aliis quoque in quibus hæredes ſuccedunt ſecundum diſtinctionem iuris communis,ipſi hæredes ſunt ſaiſiti ex hac noſtra conſuetudine,vt expreſsè dicit D.Boër.in commentar.conſuet.Biturig.tit. *des couſtemens concernans teſtamens*,§.vj.col.vlt.& ante eum,licèt non alleget,D.Bene.in rep. c.Raynutius,in verbo,mortuo itaq; teſtatore, le ij. nu.72. de teſtamen. quod & dicit ſentire Ioan.Fab.in §.ſi viuo,Inſtit.de rer.diuiſio.Sed ne erres,lector amantiſsimè, nullus eſt §.huiuſmodi in eo tit.& credo.quòd voluit allegare §.is verò,eo.tit.vbi ipſe Fab.col.j. quærit, an rectores & prælati eccleſiarum faciant ſuos fructus beneficiorũ, quos iam perceperunt adinſtar fructuarij.quod videtur,inquit, ſed hoc iure non eſt verum, cùm non tranſmittant ad hæredes,c.ad hæc,de teſta.& c.vlt.de offic.ordina.lib.vj.Si tamen eſſet alia conſuetudo, videtur,inquit,idem quod in alio vſufructua.& nihil amplius dicit,quod ad hanc rem,de qua tractamus,propius accedat.

Autheris ſententia. Conſuetudo communis clericorũ & laicorum ligat clericos.

4 ¶ Et ego ſanè cenſeo hæredes epiſcopi vel ſacerdotis hoc iure conſuetudinario vti, vt hæredes ſeculariũ.iũ quia hæc generalis conſuetudo vbiq; eſt introducta & approbata à clericis ſimul & laicis,vt videre licet ex proceſſu verbali,quem vocant,earũ conſuetudinum.Ideo & ea clericos ligat,vt voluit Bal.in c.cùm veniſſent,in ij.not. de eo qui mittit. in poſſeſsionem. & ibi quoque Ioan.Lig.& Panor.etiam in ij.no.ita intelligentes eum textũ,in quo Papa mãdat decidi cauſas clericorum ſecundum conſuetudinem patriæ, & illum tex. dicit ipſe Bal. ad hoc multùm no.& idem etiam voluit idem Bal.in c.imperialem,col.iij.verſi. quæro nunquid ſi ex conſuetudine,& ibi etiam Martin.Laud.col.vlt.verſ. & nota valere conſuetudinẽ,

tit.de prohiben.feu.alie.per Fede.Ioan.Ligna.in c.quod clericis,& ibi Franc.Are.col.vlt.de
foro compe.Antoni.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ,col.pe.verſ.ſi quæritur an ſtatuto, & ibi etiã
Imo.col.iiij.ver.extra glo.tangunt hic doc.& Feli.col.xxxiiij.ver. ſecundus caſus, & Philip.
Dec.col.xx.verſ.non obſtant iura allegata,extrà de conſtitutio.Imo.in c.ad noſtram in j. no.
per illum text.& ibi Felin.col.ij.de probat.Panor.in c.cũ cauſa,in iij.no.per eum tex. à con-
trario ſenſu,de re iudic.& conſ.lxxij.circa primũ breuiter,col.ij.ver.præterea papa,li.j.Alex.
conſi.ccxj.ponderatis his omnibus,col.j.lib.ij.Franci.Are.conſ.xlv.viſis articulis,poſt princ.
Car.Alex.in c.j.in fi.x.di.& in c.qui clericus,col.j.tit.ſi de feud.fuer. controuer. inter do. &
agnat.Roch.Curt.in repet.c.vlt.in j.limitat.xj.quæſtionis. de conſuetud. & neminem reperi
(ſi non fallor memoria)qui contrarium dixerit,preter Barbat.conſ.lxv.referam in medium,
col.antepe.verſ.nec eſt vera reſponſio aliquorum,lib.iiij.vti etiam diximus in noſtro tracta-
tu Retractuum,tit.j.§.j.glo.xiij.in verbo,*l'acheteur*,nu.2.

Clerici ligantur ſtatutis & conſuetudinibus diſponentibus de ſucceſſionibus.

5 ¶ Tum quia etiam alias clerici ligantur ſtatutis & conſuetudinibus diſponentibus de ſuc-
ceſsionibus,ſiue reſpiciamus hæredes clericos ad eorum admiſsionem,vel etiam excluſioné
ſiue etiam defunctos clericos: vt ſcilicet in ſucceſsionibus eorum ſeruentur ſtatuta & con-
ſuetudines locorum,vt plenè diſſeruimus in noſtro tracta.de iure Primigeniorũ quæſt.xliij.
qua plenè tractauimus an conſuetudo primogenitos præferens, liget ſecundogenitum cle-
ricum.& quæſtio.ſequen.qua etiam tractauimus an econtrario primogenitus clericus gau-
deat ea conſuetudine.& iterum quæſt.ſequen.qua item quæſiuimus, an ea locum habeat in
ſucceſsionibus clericorum defunctorum,vt ibi videre poteris.

QVARTA PARS EORVM QVAE RESPICIVNT RES, QVÆ SEPTEM DECLARATIONIBUS CONSTAT.

1 *Prima declaratio,vt id ſtatutum procedat in his rebus,quarum defunctus tempore mortis erat poſſeſſor tantùm,non etiam in cæteris.*
2 *An procedat in re, cuius poſſeſsio cohæret perſonæ.*
3 *An in re,cuius poſſeſſio erat apud defunctum vi precarij.*
4 *An in re,cuius poſſeſsio erat apud defunctum ex cauſa ad hæredes non tranſitoria.*
5 *An in rebus feudalibus. Vbi etiam videbis an impediatur dominus manum iniycere in feudum ob hanc poſſeſsionem hæredis. Et an ipſe hæres ſit ſaiſitus aduerſus dominum.*
6 *An in emphyteuticis.*
7 *An in rebus incorporalibus.*

PRIMA DECLARATIO.

Hæc cõſuetu. nõ procedit in rebus quas defunctus non poſsidebat.

Fictè tradere non poteſt qui verè nõ poteſt.

Hæres nõ niſi verũ quæ erãt defuncti tẽpore mortis in poſſeſsionẽ mittitur.

Poſſeſsio nulla cõtinuari non poteſt.

Idẽ in interdicto quorum bonorum.

Et in petitione hæreditatis.

1 PRimò declara,vt procedat in his rebus,quarum defunctus poſſeſſor erat tem-
pore mortis ipſius. Nam ſi eo tempore non poſsidebat, nec in eius hæredem
tranſit poſſeſsio.neque enim is ſuum hæredem ſaiſire poteſt per ſuam mortem
de ea re,cuius ipſe ſaiſitus nõ eſt,dum moritur.l.traditio,ff.de acqui.rer. domi.
& l.nemo plus iuris,ff.de reg.iur.& ibi concordant.per gl.& Philip. Dec.Et ſi
verè eam rem tradere non poteſt,nec fictè quoque poteſt.l.ſi filiusfamilias,& l.ſi ſeruus, ff.ſi
cer.pet.& l.ij.& iij.ff.pro ſocio.Bal.conſ.clxvj.à libello,verſ.ſed hic eſt aduertendum, lib.iiij.
& diximus in tractat.Conſti.poſſeſ.in iij.parte,limit.j.nu.iij.incip.cuius ſententiæ,vt confir
maremus eam,multorum in ea limitat.à nobis citatorum opinionem, quæ negat per conſti-
tutum eius qui non poſsidet, transferri poſſeſsionem.
¶ Et id omnino perpetuum eſt,vt poſſeſsio quæ nulla eſt continuari non poſsit,vt voluit Bar.
2 in l.Celſus,col.pe.verſ. vel quando dicitur continuata, ff. de vſuc. prout illum citat Maria.
Soci.iunior.conſi.xviij.viſo themate ſupraſcripto,col.iiij.verſ.ad primum itaque fundamẽ-
tum,lib.ij.Et id quidem perſpicuum eſt,vel ſi nullam eius rei autoritatem haberemus,quo-
modo enim res quæ non eſt, continuari poteſt?
¶ Nam & in ſimili videmus,quòd hæres non iuuatur beneficio l.vl.C.de edi. diui Adria.tol.
3 niſi in iis rebus quæ defuncti tempore mortis fuerunt,vt patet ex textu in d.l.vlt. ibi, earum
rerum quæ teſtatoris tempore mortis fuerunt,vbi Bar.col.pe.ver.ſecundus caſus, Albe.col.
iij.ver.item oppo.quia in tex.Sali.col.iiij.ver.nunc videamus de quinto, & Paul. Ca. col.ij.
ver.quartò requiritur,& recentiores,& Roffred.in ſumma eiuſdem ti.verſ.ſed illud queritur
de eo quod dicit. Et idem in interdicto quorum bonorum, vt ſcribitur in l.ij.ibi, quæ cum
moreretur,eius fuerunt,C.quor.bonorum.Cy.in l.j.in ij.q.& ibi Bar.col.vlt.ver.ſed hoc in-
terdictum,& Sali.etiã col.vl.eo.ti.Et in petitione hæreditatis,l.item veniunt,§.itẽ nõ ſolùm,
de peti.hęre.& latè Alex.cõ.clxxiij.viſo pũcto queſtionis pręmiſſę,poſt prin.li.v.Pet.Fer.ti.
ſor.

ſot.libel. quo petitur hæred. ex teſta.in verbo, iniuſtè occupauit, poſt prin.& Maria. Socin. iunior conſi.lxxvij.licet in præſenti col.vlt.num.160. libro primo.

4 ¶ Et ita in caſu noſtræ conſuetudinis voluerunt non obſcurè Alouiſius de Lucis,inter conſ. Bal.conſ cccccxxxvj.quidam creditor,col.ij.lib.iij.Rap. Fulg.ſi non oſcitanter legatur, conſ. cxciuj proponitur quòd domina Antonia,col.ij.verſ.etſi dicatur,iuncto verſ.quinimo illud fortiùs. Alex.conſ.lxxxiij.viſa facti narratione,col.j.verſ.quia reſpōdeo,lib.ij.iuncto eo quod ſcribit,col.ij.ver.& cum iam ante,Iac.à S.Geor.in l.ſi ſorori,verſ. aliam pulchram limitationem,C.de iu.delib.vbi id dicit pulchrum,mirabile,& perpetuò menti tenendum. Iaſ.conſ. cxlvij.præſens conſultatio,col.vij.verſi.ſed præmiſsis non obſtantibus,lib.ij. Gui.Bene.omnium expreſsiſsimè in repe.c.Raynucius,in verbo,mortuo itaq; teſtatore,le ij.nu.72. & 77. & Fran.Cur.iunior conſi.cviij. ſacratiſsimæ trinitatis, &c. circa controuerſiam, col.v.verſi. nec obſtat etiam præmiſſæ concluſioni. & conſ. cx. pro habenda clara reſolutione, col. viij. verſ.retento igitur præmiſſo.& conſ. clxviij. ſacratiſsimæ,&c.habita diligenti conſideratione,col.vlt.in prin.& D.Boer.deciſio.172.dominus vita nunc functus,col.iij. nu. 14. Et ante hos videtur voluiſſe Oldra. conſ. cxxxix. ad habendam aliqualem notitiam, in vij.dubio,& in ſimili ſtatuto huic noſtræ conſuetudini, voluit Signo.conſ. ccl. ſuper dubiis ſeu quæſtionibus,col.j.in fi. verſi. ſecundo ex tenuta.

Qui ita tenuerũt in caſu huius conſuetudinis.

5 ¶ Quod tamen intelligendum eſt,ſi defunctus omnem poſſeſsionem amiſiſſet,ita vt nec naturalem, nec ciuilem tempore mortis ſuæ habuiſſet, vt quia rem vendidiſſet, aut aliàs alienaſſet,& poſſeſsionem omnem tradidiſſet, vel quia etiam animo ciuilem non retinuiſſet, cũ ab alio ſpoliatus naturali fuiſſet. Quod ſi hanc ciuilem retinuiſſet,fuiſſetq́; intra tempus intentandi remedij poſſeſſorij retinendæ, hæres ipſius in quem tranſlata eſſet ea ciuilis poſſeſsio, vi huius ſtatuti ſecundum ea quæ diximus ſuprà in iij. declaratione iij. partis, poſſet intentare id remedium aduerſus eum qui eam poſſeſsionem etiam ante mortem illius occupârat, vt ipſe defunctus potuiſſet, modò is ſit intra annum turbatæ poſſeſsionis, vt dicemus in ſimili,in v. parte, declar.iij. nu.14.incip.& ita certè.

Declaratio.

SECVNDA DECLARATIO.

1 ¶ Secundò declara, vt id ſtatutum generaliter non procedat in re,cuius poſſeſsio cohæret perſonæ.nam cum huiuſmodi res non veniat in portionem hæreditatis, vt not. in l.rem videndum,ff.de peti. hæred.eadem ratione non debet intelligi tranſire poſſeſsio. Nam ea iuris eſt regula, vt licèt hæres aliàs ſuccedat in omne ius defuncti, non tamen ſuccedat in ius perſonale,l.hæres in commune,ff. de acq.poſſeſ.vnde & ſtatutum transferens ipſo iure poſſeſsionem defuncti in hæredem, ita quoq; debet intelligi, cùm recipiat interpretationem à iure communi,per no.in d.l.vlt.§.in computatione, C. de iure delib.& in l.ij.C.de noxal.& in c.cum dilectus,de conſuetu. Et ita nuncupatim voluit Raph.Commen.conſ.clxxiij.Galuanus,col.vlt.& ſequitur Iaſon d.conſ.cxlvij.præſens conſultatio,col.x.verſ.item vltra prædicta,lib.ij.Fra.Cur.iunior in l.vlt.col.pen.verſ.ſecundò reſtringitur,C.de edict.diui.Adri. tollen.& Anto.Rube.conſi. cxxj.dominus Ioannes,col. j.

Hæc conſuetudo non procedit in re, cuius poſſeſſio coharet perſona.

2 ¶ Et certè id minimè dubium eſt, cum aliàs ſemper iura perſonalia perſonam non egrediantur,ſed cùm ea extinguantur,nec tranſeant ad hæredes, l. quia tale, ff. ſolu. matri. & l. in omnib.cauſis,& l.priuilegia,ff.de reg.iur.& c.priuilegium.eo tit.lib.vj.cum concord.adductis per glo.& doct.in illis locis,quibus adde c.hinc eſt,circa medium,xvj.quæſt.j.

Iura perſonalia non egrediuntur perſonam.

TERTIA DECLARATIO.

1 ¶ Tertiò(& hæc quidem proximè accedit ad præcedentem declarationem) hanc conſuetudinem generalem declara, vt non procedat in re cuius poſſeſsio erat apud defunctum vi precarij. Nam cum precarij virtus non tranſeat ad hæredes,l. cũ precariò aliquid,§.j. ff.de precar.& id ſtatutũ ſiue decretum ſiue etiã conſuetudo debeat ita interpretari,vt minus lędat ius commune quàm fieri poteſt,d.l.ij. C. de noxal.& d.c.cùm dilectus,de conſuet.ideo debet intelligi quando poſſeſsio erat apud defunctum, ex cauſa de ſui natura tranſitoria ad hæredes, quia ſicut ad eos tranſit virtus ipſius cauſæ, ita videtur ſtatutũ voluiſſe quod tranſiret ipſa poſſeſsio, ſed virtus precarij non eſt huiuſmodi. Ita expreſsè voluit Alex.conſ.cliij. circa litem vertentem inter filios,col.j.ver.& poſito quòd virtute,lib.vj. quē ſequitur Chaſſen.conſ.lix.ex viſione proceſſuum,col.pen.ver. item etiam vt conſtat.

Hæc conſuetudo non procedit in re cuius poſſeſſio erat apud defunctum vi precarij.

2 ¶ Attende lector, quia ſi intelligas de hæredibus concedentis id eſt, conſtitutarij (ita enim cum voco ad cuius commodum fit conſtitutum,de quo & Alex.in d.conſ. loquitur) non eſt verum id conſtitutum non tranſire ad hæredes, cum tex. ſit expreſſus in contrarium in d.l. cũ precario,§.j.& in l.quæſitum eſt,§.j.& in l. cùm precariò quis rogat,eo tit. & in c.vlt. extrà, eo quoque titulo & latè diximus in noſtro tractatu Conſtituti poſſeſſorij, in ſecunda parte,in xij. ampliat. Et ratio Alexander eum deficit in caſu de quo loquitur. Ideo contrarium eius quod dicunt ipſe Alexan. & Chaſſen. in precario expreſsè tenuit Alouiſius de Lucis, valentiſsimus doctor & aduocatus Vincentinus, vt eum Appellat Baldus inter conſilia ipſius Baldi conſil. cccccxxxvj. quidam creditor habens plures, col. j. & ij.lib. iij. & ibi

Declaratio.

quoq; Baldus in addit. eiuſdem conſi. & dicit ipſe Alouiſius ita conſuluiſſe in ciuitate Vincentiæ Raynucium, Forli. Richar. Sali. & Argenti.

QVARTA DECLARATIO.

Nec in re ad hæredes non tranſitoria. Hæres hæredis venit appellatione hæredis. Si tamen res ſit tráſitoria ad hæredes. Feudum acquiſitum pro ſe & hæredib. nõ tranſit ad hæredes hæredum.

1 ¶ Fateor tamen (& hæc erit pro quarta declaratione) quòd ſi poſſeſsio erat apud defunctum ex cauſa ad hæredes non tranſitoria, huiuſmodi poſſeſsio ad eos non tráſiret, per illam Alex. rationem, quæ optima eſt, ſed malè ad caſum precarij aptata. Et ipſius rationem generaliter ſine mentione precarij refert, & ſequitur Catel. Co. in memor. incip. decreto Mediolanenſi, col. ij. in prin.

2 ¶ Et ad hoc optimè facit quod in ſimili dicitur, quòd licèt appellatione hæredis, veniat hæres hæredis. l. hæredis appellatio, & l. ſciendum, ff. de verb. ſignifi. & latè diximus ſuprà, in v. declara. ij. partis, id tamen nunquam obtinet in re, quæ de ſui natura non eſt tranſitoria ad hæredes, de quo habes text. & exemplum in l. antiquitas, C. de vſufruct. & voluit ipſe Alex. in l. Gallus, §. etiam ſi parente, col. iij. verſi. vnum tamen non omitto, ff. de libe. & poſth. & l. in annalibus, C. de legat. & Catel. Cota in memoria. incipien. hæredis appellatione comprehenditur, in ij. limitatio. vbi dicit hinc fieri, quod ſingu. dicit Bald. in l. vlt. col. ij. in vj. oppoſitio. C. de hære. inſtit. quod ſi quis acquiſiuit feudum vel emphyteuſim pro ſe & hęredibus, intelligitur tantum de proximis hæredibus, non de hæredum hæredibus. quod & ſequitur & dicit etiam ſing. Iaſon in d. l. in annalibus, in fi. vbi tamen id reprobat, vt & nos diximus in d. v. declaratio. ij. partis.

QVINTA DECLARATIO.

An hac cõſuetudo habeat locum in feudalib. Qui negant habere locũ.

1 ¶ Quintò declara, vt id ſtatutũ nó habeat locũ in rebus feudalibus, vt expreſsè voluit Raph. Comen. conſ. clxxiij. Galuanus, col. vlt. verſ. nec obſtat quòd poſſeſsio, ea ratione adductus, quam & nos ſuprà ex eodé adduximus in prima declaratione tertiæ partis, quia vaſallus naturaliter tantũ poſsidet, vt dicit gl. in l. iij. §. ex contrario, in gl. j. poſt prin. ibi, item de re data, & in l. ſi vt certo, §. ſi duob. vehiculum, in verbo dominũ, verſ. ſed qui ſunt qui ciuilé habét, ff. commod. & Iaſ. d. conſ. cxlvij. vbi nuper citauimus, lib. ij. & latè conſ. clij. vera & iuridica, per totum illud conſ. lib. iiij. Fran. Cur. iunior conſ. cviij. ſacratiſsimæ, &c. circa controuerſiam, col. vij. verſi. ſed quod fortius. & conſil. cx. pro habenda clara reſolutione, col. ix. verſi. præterea militat, vbi id dicit ſing. & in d. l. vlt. col. peu. vbi ſuprà, de edict. diui Adria. tollen. vbi tamen dicit id non procedere in dubio, quia etiam in dubio feudum cenſetur eſſe hæreditarium, vt declarat Bal. in c. j. tit. an agnati vel fil. cũ allegatis per Alex. conſil. x. ponderatis his quæ in themate, col. iij. lib. iij. & alibi ſæpe.

Feudum in dubio hæreditarium.

Alij qui idé tenent.

2 ¶ Sed & illud, videlicet, quòd hoc ſtatutum non habeat locum in huiuſmodi bonis feudalibus, pręter ſupradictos voluit Catel. Cot. vbi tamé videtur eſſe ſubdubius, in memor. incip. decreto Mediolanenſi, col. ij. verſi. nunquid autem hoc decretum, & Anto. Rub. conſ. cxxj. dominus Io. col. j. & iterum col. iij. verſi. ex premiſsis igitur, rurſumq; col. vlt. verſ. & ſi dicatur. & Paul. Pariſ. conſi. omnium j. viſa facti narratione, col. xxv. verſi. & quia decretum iſtud, qui eſt ſub nu. 159. l. j.

Rationes huius opin. Statutum de dote lucrãda non habet locũ in feudis.

3 ¶ Ad hanc auté opinionem fulciendam adducit Iaſ. in d. conſ. clij. lib. iiij. has rationes, nam id ſtatutum eſt correctorium iuris communis, quod & nos ſuprà diximus in præfatione, declaratio. iij. nu. ij. inci. ego verò conſtanter, & ſeq. iura autem correctoria vel exorbitantia, quæ generaliter aliquid ſtatuunt, non obtinent in feudis, niſi de eis expreſſam mentionem faciant, quod ex eo videre licet, quòd ſtatutum loquens de dote lucranda, non habet locum in feudis, c. j. §. quamuis, & ibi Bal. tit. de inueſti. de re alie. fac. Bal. in ca. j. tit. an maritus ſuccedat vxor. in benefi. Alex. & alij in l. j. C. vnde vir & vxor.

Ad idem.

4 ¶ Cui quantum ad id, adde alios id ipſum quoq; ſcribentes, ſcilicet ipſum Bal. in auth. res quæ, col. ij. verſi. quæro ex forma ſtatuti, C. communia, de legat. & in c. j. in prin. col. iij. verſ. quæro an conſuetudo, & ibi Car. Alex. col. vj. verſi. eiuſdem initij, tit. de prohib. feud. aliena. per Fede. Iaco. Aluarot. in eo ipſo c. j. §. callidis, & in d. c. j. & ibi quoq; Marti. Laud. & Car. Alex. tit. an marit. ſucced. vxor. in benefic. & ipſum Aluarot. in c. j. in prin. & ibi etiam Mart. Laud. tit. de inueſti. quam Titius accepit à Sempronio, eundem Mar. Laud. qui dicit ita publicè ſe diſputaſſe, in d. c. j. §. quamuis, & ibi Car. Alex. tit. de inueſt. de re alie. fac. Barb. in rub. de rebus eccle. non alienan. char. peu. verſ. decimoquintò facit. Fran. Are. in l. ij. col. ij. verſi. debes etiam ſcire, & ibi quoq; Fran. Ripam, col. iiij. nu. 19. ff. ſolut. matri. ipſum Iaſon in l. j. col. vj. verſiculo, nota etiam quòd iſtud, C. de ſumma trinitate, vbi ad hoc dicit eſſe ſing. tex. in dicto §. quamuis, & Albertus Bru. in dicto tractat. ſtatutorum fœminas repellentium, in xxiij. quæſtio. viij. artic.

l. j. & auth. præterea, C. vnde vir & vxor. non habent locũ in feudis.

5 ¶ Subiungit autem Iaſon, vt ad eum redeamus, d. conſ. clij. quòd diſpoſitio l. j. & auth. præterea, C. vnde vir & vxor, non habent locum in feudalibus, ſecundum Rom. & Alex. in vtroque loco. Cui item hoc adde de priori eſſe bonum text. in cap. j. tit. an maritus ſucced. vxor. & ibi Bald. qui eum no. ad limitationem dicti tit. vnde vir & vxor, & alij, & idem etiam voluiſſe ipſum Iaſ. in eadem illa l. j. col. ij. in vj. fallen. & ibi quoq; Philip. Dec. col. iij. verſiculo

ſexto

ſexto & vltimo. Bened. in reper. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelaſiam, nu. 81. verſi. quartò fallit de teſta. & Steph. Bertr. conſi. lix. voluiſſem pro ſecuriori reſponſione, in xiij. eodemq; vltimo dubio, lib. ij.

6 ¶ De poſteriori verò, ſcilicet de d. auth. præterea, eſt etiam tex. in dicto §. quamuis, ſuprà ſæpius citato, & voluit item ipſe Iaſon in eadem auth. præterea, col. iij. verſi. limita tamé, & ibi Fran. Pep. in repetitio. in fi. & Mart. Lauden. & Cardi. Alex. in c. j. §. donare, vterq; in fi. titu. qnaliter olim feud. alienar. poter.

De eadem re.

7 ¶ Quibus proximum eſt quod voluerunt Bald. Aluar. & Card. Alex. in d. c. j. an mari. ſucce. vxor. per eum tex. quòd huiuſmodi feuda non compræhenduntur in ſtatutis, ex quibus ſuperſtes coniugum lucratur certam partem bonorum alterius primi mortui, quod & ipſum voluit ipſe Bald. in c. j. col. iij. verſi. quæro an conſuetudo quæ diſponit, tit. de prohi. feud. ali. per Fed.

Feuda non cõprahendũtur in ſtatutis de ferentib. lucrum ſuperſtiti coniugũ.

8 ¶ Et quod etiam tradidit Bened. in repe. d. c. Raynutius in d. verb. & vxorem nomine Adelaſiam, num. 787. quòd conſuetudo vel ſtatutum faciens, virum & vxorem communes in acquiſitis factis conſtante matrimnnio, non habet locnm in feudis acquiſitis, per d. c. j. an mari. Imo illud perpetuum eſt in omni ſocietate, vt ſcilicet, ſocius qui durante ſocietate acquiſiuit fendum non teneatur illud communicare alteri ſocio, vt pulchrè conſuluit Alex. conſi. xlviij. diligenter proſpectis, col. ij. verſi. ſed his non obſtantibus, lib. ij. Sed id in Gallia non ſeruamus. in qua feuda ſunt patrimonialia, vt dicemus infrà num. 25. Et id etiam tenet Chaſſeneus in commentariis conſuetudinum Burgundiæ. tit. *Des droicts appartenans à gens mariez*, §. ij. gl. vlt. col. iij. verſi. limita iſtam conſuetudinem.

Nec in ſtatutis facientib. virũ & vxo. communes in acquiſitis.

Nec in alia quauis ſocietate.

9 ¶ Subdit item ipſe Iaſon dicto conſil. clij. in reſcriptis ſimpliciter impetratis non compræhendi res feudales, niſi de illis facta ſit ſpecialis mentio: idenim ſignanter, vt ipſe loquitur, voluiſſe Bald. in c. cùm ordinem, col. ij. verſ. iſtud capi. eſt argumentum, quòd non valet, de reſcrip. arg. illius text. ſed melius faceret tex. in c. ex parte B. circa medium, de for. comper. Cui item adde, idem ſcripſiſſe Philippum Dec. in d. c. cùm ordinem, col. j. & ipſum Iaſoné qui id dicit ſingul. con. ccxxiiij. principale dubium, lib. ij. & conſi. lxx. ſuper vtraque, col. pen. verſi. confirmo & ſecundò, lib. iij.

Nec in reſcriptis.

10 ¶ Præterea, vt inquit idem Iaſon d. conſ. clij. in generali poteſtate legitimandi, non venit facultas legitimandi ad feuda, vt no. voluit Signor. conſ. ccxxiij. quidam dominus Ioannellus, quem refert & ſequitur Card. Alex. in c. per venerabilem, §. quod autem, char. xj. ver. quæro ſextò principaliter, qui filij ſint legit. & idem ſimpliciter tenet Alex. conſ. clx. viſa legitimatione facta de domina Marmorina, col. j. lib. ij. Sicuti etiam ſimpliciter legitimati, non intelliguntur legitimati ad feuda, niſi nominatim dictum ſit de feudis, c. naturales, cum glo. approbata per doctor. tit ſi de feud. fuer. controuer. inter dom. & agnat.

Nec in generali poteſtate legitimandi.

Legitimati ſimpliciter non intelligũtur legitimati ad feuda.

11 ¶ Hæc Iaſon, ſed cui adde quantum ad facultatem legitimandi, Soc. con. iij. in cauſa domini, col. iij. verſ. ſecundò quod dicta, lib. iij. niſi tamen, vt dicit, ex verbis colligeretur de volũtate principis. & Guid. Pap. deciſio. 857. in generali. eundem Iaſ. d. conſ. lxx. col. iiij. verſ. hoc tamen non obſtat, lib. iij. Phil. Dec. in l. j. col. ij. verſ. ad prædicta, ff. ſi cert. peta. in lectur. Piſa. & conſ. lxxvj. licèt in caſu, col. j. & iterum vlt. & conſ. ccclxxxix. viſa longa ſerie, col. ij. verſ. eodem modo videtur. Fran. Ripam in l. j. col. viij. nu. 53. ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. Licèt non placeat Lancel. Gali. in lib. ij. col. iij. verſi. ex hac couclusione, ff de verb. obligat. innixo autoritate. Soci. dicto conſi. iij. lib. iij. qui tamen (vt diximus) contrarinm tenuit.

De eadem re.

12 ¶ Quantum autem ad legitimationem ipſam, addes illud ipſum quod dictum eſt, voluiſſe Hoſtien. Ioan. Calder. Ant. & Card. Floren. in c. lator, extrà, qui filij ſint legit. Oldra. conſi. ccxlvij. factnm tale eſt: quidam rex, in vltimo dubio. Bal. conſi. cxxix. ad euidentiam, in prin. lib. iij. Cald. conſi. v. an naturalis, tit. de feud. Petr. Ferra. tit. for. libel. quo agit. ad reuo. feud. in verbo, nec ſuperſtitibus, col. ij. verſ. vide, quæritur, Steph. Bertr. con. cxij. viſis quibuſdam, nu. 25. lib. ij. ipſum Lancel. Gali. in d. l. ij. col. iij. verſi. limita modo, de verbo. obligat. Anto. Rub. qui alios citat, conſ. xxxiij. circa dubium, col. j.

De eadem re.

13 ¶ Addit & ipſe Iaſ. vbi ſuprà, feuda non contineri in generali renunciatione, niſi de illis ſpecialis mentio facta ſit, ſecundũ Bald. in auth. in ſucceſsione, ad fi. C. de ſuis & legi. arg. l. de creationibus, C. de Sileu. lib. xij. Nec item in generali alienatione bonorum, niſi item ea ſint expreſsè nominata, per tex. no. in d. c. in generali, tit. ſi de feu. ſuer. contro. inter domi. & agn. & in c. j. ad fi. tit. de ca. qui curiam vendidit, & tandem cõcludit ex illis omnibus, huiuſmodi ſtatutum ſiue decretum continuans ſimpliciter poſſeſsionem defuncti in hæredem, non habere locum in feudis, cùm de illis mentio ſpecialis facta non fuerit.

Feuda non cõprahendũtur in generali renunciatione.

Nec in generali alienatione.

14 ¶ Tu autem ad illud primùm de generali renunciatione, adde ipſum Bald. in c. j. col. iij. verſ. ſed quid ſi filius viuo patre. & ibi Iacob. Aluaro. col. pen. verſ. item addit, tit. an agn. vel fil. eundem Bal. conſ. ccccxxxvij. quædam puella fuit dotata, col. vlt. lib. j. Mart. Lauden. in d. c. in generali, tit. ſi de feu. fue. contro. Franciſ. Aret. qui id dicit no. in l. qui ſuperſtitis, col. v. verſic. iterum in renunciatione, ff. de acq. hæred. Soci. conſ. lxxiiij. ſuper controuerſia, col. ij. verſic.

Idem de generali renunciatione.

verſi.quarta concluſio,lib.iiij. Card. Alex.in c.j.tit.de eo qui ſi.fec.agna. Carol. Rui. conſil. xxiiij.ſuper his,col.j.nu.iiij.lib.j.Iaſon in l. Gallus, §. quidam rectè,col.pen.in prima lectur. ff.de libe.& poſth.vbi id dicit ſing. & conſi.xcvj. dominus Bonioannes, in fi.lib.j.& conſil. ccvij.in præſenti, in prin.lib.ij. quibus locis dicit de hoc eſſe bonum textum in dicto cap.j. tit.de eo qui fi.fec.agna.& conſil.vij.pro reuerendiſſimo, col. v. verſic.ſecundò facit, lib.iij. Phil.Dec.in d. l.j.ff.ſi cert.pet.& d.conſi.ccclxxxix.vbi ſuprà,& Catellia. Cotam in memo. incip.feudum debet.& Matth.Afflic.in conſtitu. Sicil.incipien.hac edictali, col. pen.verſi. in eadem,ibi,voluit quidam.

Idem de generali alienatione.

15 ¶ Ad alterum de generali alienatione,adde glo.in dicto c.j.& ibi Card.Alex. col.ij. in j. no. de cap.qui cur.vend.Mart.Laud.& eundem Card.in cap.j.vtrunq; in fi.tit.de inueſti.de re. alie.fact. Alex. latè conſi.xvj. viſo dicto themate,col.ij. verſi. quod autem ad bona, lib. ij. & conſi.clxviij. requiſitus,col.ij.verſ.fortificantur prædicta,lib.ij.quod iterum repetitur conſi. xx.lib.v.& Ludo.Goz.conſil.xxvj.in cauſa illuſtriſsimorum,col.ix.num.lj.

Feudum non comprahenditur in generali donatione.

Nec in generali hypotheca.

16 ¶ Proindeq; nec in generali donatione bonorum feudum cõtinetur,Guid.Pap.conſ.ccxiiij. circa materiam.col.iiij.verſi.ſed in caſu,& rurſum col. vj. verſi.ſed reſtat aliud,& conſil.ſeq. vertitur quæſtio. col. j.& conſi.ccxviij.indubitanter,col.pen.verſi.ad octauum. Vti nec conſequenter in generali hypotheca,ſiue obligatione bonorum. Spec. in titu.de pignor.in prin. verſi.vlti.Bald.in c.j.in prin. col.j.verſi.ſed nunquid ſi contrahat, & ibi Mart. Laud.& Card. Alex.vtrunq; col.ij.verſi.nota ſecundum, tit. de prohib. feud. alien.per Fed.Paul.Caſt.in l. tutor,§.vlt.ff.de pign.act.Rom.in l.ſi conſtãte,in prin.ff.ſolu.matri.Alex.d.conſ.xvj.col.vlt. lib.j.& conſi.clxviij.requiſitus,col.ij.verſi.fortificantur prædicta,lib.ij.quod repetitur conſ. xx.lib.v.& idem Alex.conſi.ij.ex narratis,in prin.lib.iiij.& conſi.cxxiiij.ſuper primo,col.iij. eod.lib.iiij.& conſi.xlj.viſo themate,col.j.lib.vj.quod & repetitum eſt conſi. xcv. eod.lib.vj. & Guid.Pap.in omnibus ferè conſi.ſuprà citatis, Iaſ. conſi.vj. exibentur, col.viij.verſi. nec obſtat ſi diceretur,& col.vlti. verſi. non obſtat tertium,lib.iij. & Matth. Afflict.in d.conſti. Sicil.incip. hac edictali,vbi ſuprà, col. pen.

Nec ſub diſpoſitione authen.res quæ.

Nec in generali fideicommiſſo.

Nec in generali mãdato

17 ¶ Nec ſimiliter compræhenduntur ſub diſpoſitione auth.res quæ, C.com. de leg. per d.c.j. §.donare,& ibi Bald.& cæteri,tit.qualiter etiam feud.alie.pot. cum concor.adductis à Iaſo. in d.auth.res quæ,col.viij.verſi.an autem res prohibita,& col.xj.verſ.vj.limita.& con.lxxxix. aggredior,col.iiij.verſi.ſecundò quia dicta,lib.j.de quo etiam vltra eũ per Guid. Pap.d.con. ccxiiij.col. v.verſi.& pro hoc facit,& col.ſeq.verſi.& alibi dicit.& d.conſi.ccxviij.vbi ſuprà. Nec etiam in fideicommiſſo generali, Dy.& Bart. in l.ſi patroni,in prin. ff. ad S C. Trebel. Bal.in l.cùm virum,col. vlti.verſi.extra quarto,C. de fideic.niſi inquit eſſet hæreditarium & Marti.Laud.in c.j.in fi.tit.de lege Corra.Latè Alex. id declarans,conſi. xcj. ponderatis his, col.viij.quo ad ſecundum,lib.j.Iaſ.in præludiis feudo.col. xiiij.num. 46. an autem feuda,& Laur.Sylua.conſi.xxx.facti quæſtio, col.iiij.verſi. quinto pro eadem opin. Nec in mandato quoq; generali.Matth.Affli.in conſtitutio.Sicil.incip.ſi quando fortè,col.ij.in ij.no.

Nec in alia quauis generali diſpoſitione.

18 ¶ Deniq; id generale eſt, vt nec in quauis diſpoſitione generali feuda comprænhendantur,ſine ſpeciali & expreſſa earum mentione,ſatis videtur voluiſſe Signor.dicto.con.ccxviij.quidam dominus,& clariùs Bal.autoritate Iac.Ardizo.conſi.ccvij.quæſtio eſt ſpurius,col.j.lib. ij.& Card.Alex.in d.c.j.tit.de inueſti.de re.alie.fac.& in d.c.generali,tit.ſi de feu.fuer.controuerſ.inter dominum & agna.Philip.Dec.conſil.cxxxix. cuius ſuperſcriptio incipit, an & quando fœmina,veluti ſcilicet feudorum natura ſit omnino à cæteris bonis aliena,vt & nos quoq; diximus in noſtro tractatu Retractuum,tit.j.§.j.in gl.iij.in verbo, *aucuns biens*,ſed hic repetenda duximus,ob id quod Iaſ.d.conſi. clij. lib.iiij.hanc noſtram deciſionem tractans, omnes neruos intenderat,vt ipſum probaret.

Nec in petitione hæreditatis.

19 ¶ Et in hanc quoq; partem facit,quod ſcribit Bart.in l.item videndum,§.vlt.ff.de peti.hære. quòd feuda,non veniunt in petitione hæreditatis.neq; enim feuda deferuntur iure hæreditario,niſi ex forma inſtituræ aliter appareat,vt tradit.Alex.con.xix.ſuper eo de quo quæritur ferè per totum,lib. v.& vtrunq; ſequitur Maria. Soc.iunior, conſi.lxv.cùm in præſenti caſu,
20 col.vij.nu.17.lib.j.& iij. Sed nos de hoc latiùs alibi tractauimus.

Qui tenent hoc ſtatutum habere locum in feudalib.

Filia in dubio debet poni in poſſeſſionem rerũ quæ feudales dicuntur vide infrà nu.24.

¶ Contrarium tamẽ, vt ſcilicet id ſtatutum habeat locum etiam in feudalibus, expreſſè tenuit Maſuer.tit. de feud. §.item ſucceſſor ſingularis,& expreſsius,§.ſequ. incip.item ſuccedens,& Guil.Brolhius in ſtilo curiæ parlam.tit.de feud.§.item de conſuetudine,& ſeq. Bened.in repe.c. Raynu.in verbo, & vxorem nomine Adelaſiam, nu.180. & iterum in verbo, mortuo itaq; teſtatore,lo ij.nu.70.& 71.de teſtam.& præſupponit Phil.Dec.conſi.ccclxvij. bene & conſultè,col. ij. verſi. & iſta etiam videtur procedere, iunctis præcedentibus , dum loquens de decreto Mediolanenſi,huic noſtro ſtatuto ſimili, dicit etiam filiam debere conſeruari in poſſeſsione bonorum feudaliũ patris,donec agnati qui prætendunt filiam nõ debere,ſuccedere de iure ſuo potiori doceant,quando & ipſa,ceſſante dicto ſtatuto, poſsit petere ſe mitti in poſſeſsionem omniũ bonorum patris, etiã ſi quædam dicantur eſſe feudalia, donec id cognitũ fuerit, per c.j.§.inter filiam,& ibi Andr. Iſer. Bal. Marti.Laud.Iaco.Alua.

& Card.

& Card. Alex. & iterũ. §. defuncto milite, tit. ſi de feud. fuer. controuer. inter domi. & agn. & ita quoq; not. gl. in c. j. in gl. j. in fi. & ibi Bal. de contrỏuer. inter maſcul. & fœmin. de benefic.

21 ¶ Quod & ipſum tenet In. And. poſt Guid. Suſ. in addit. Spec. tit. de teſt. §. ſequitur, col. pen. verſ. ſed pone. P. deceſsit, in addition. incipien. dubitatur etiam, per dictum §. inter filiam. & idem quoq; Ioa. Andr. in additin. ipſius Specul. tit. de feud. §. quoniam, verſi. xxj. in addit. incip. ceſſante, dum ſe remittit ad Spec. vbi ſuprà. & id pro no. refert & ſequitur Alex. in l. vlt. col. vlt. verſi. aliud no. dictum, & ibi etiam Iaſ. qui id dicit mirabile, col. antep. verſi. nota, & vltra Bal. & Fra. Curt. iunior, col. pen. verſi. quæro quid ſi aliquis. C. de edict. diui. Adri. tollen. & ipſe Dec. conſi. cccccxxiiij. proponitur quòd magnifica domina, col. ij. verſ. & iſta conclſio, vbi & id dicit procedere non ſolùm in dubio, ſed etiam cùm conſtat bona eſſe feudalia, donec aduerſarius probauerit de ſuo iure potiori. & idem quoq; Dec. d. conſil. ccccclxvij. col. ij. verſi. & iſta concluſio. & conſi. cccccxcviij. viſo caſu propoſito, col. j. & conſi. Dlxxxviij. viſo puncto, & dubiis, col. ij. verſi. & prædicta concluſio. Fra. Cur. iunior in tracta. feudor. in tertia parte, quæſti. xxj. char. xxv. col. j. & conſil. xxx. habita diligenti conſideratione, col. iij. nu. 10. & conſi. xlj. præſupponitur in facto, col. iij. verſi. præmiſsis tamen minimè obſtantib. & conſi. cviij. circa controuerſiam vertentem, col. iiij. verſi. minùs etiam obſtat. Matth. Affli. deci. Neapolit. cxvj. vtrùm diſpoſitio, col. j. Albet. Bru. conſi. j. circa primum articulum, col. j. & ij. verſi. ſed maior reſidet. & col. iij. ad idem facit, & Ioan. Camp. conſi. ſequent. viſo themate tranſmiſſo, col. ij. verſic. quo verò ad aliam, & verſic. tertiò, in hoc patrimonio. & idem Brun. conſi. xviij. in cauſa vertente, col. iij. verſic. eſt bene verum. & Ludouicus Gozad. conſ. vj. prima facie videtur, colum. penul. verſi. ex iſtis ſequitur, & iterum conſi. ſequent. in hac cauſa poſſeſſoria, col. ij. num. 10. & 11. vbi & hoc dicunt non ſolùm procedere in filia, ſed & in alia quacunque fœmina hærede. & conſilio x. in hac cauſa illuſtrium, vbi id duobus modis declarat. Paulus Pariſien. conſilio xxij. illuſtriſsimam dominam, columna x. numero 65. lib. j. & conſil. xlj. optimum ius, colum. j. eodem lib. j. & nouiſsimè Nicol. Bello. conſil. x. in cauſa caſtri, colum. vlt. & Maria. Soci. conſi. lxxv. quanquam vt audio, col. vij. nu. 28. lib. j. & conſi. lxxvj. cùm diebus elapſis, colum. xxij. num. 95. eod. lib. j. & conſ. lxxvij. licèt in præſenti, poſt princ. eod. lib. j.

De eadem re.

Etiam ſi conſtat eſſe feudales donec probatum ſit de iure potiori.

22 ¶ Cui & tu adde Albe. in l. cùm miles, in fi. ff. ex quibus cauſis maior. & tex. in d. c. j. ſi de feu. fuer. controuer. inter dom. & agn. vbi ſi de feudo fuerit controuerſia inter dominũ & agnatos vaſalli, qui deceſsit ſine filiis: domino contendente eſſe feudum nouum, agnato antiquũ: agnatus ipſe debet manere in poſſeſsione rei, pendente huiuſmodi controuerſia, & donec dominus oſtenderit id feudum eſſe antiquum. Quod bene facit contra eos qui vulgò dicunt hæredem vaſalli nunquam eſſe ſaiſitum aduerſus dominum, nec virtute quidem huius ſtatuti, de quo poſtea dicemus, nu. vlt. huius declarationis.

Confirmatio huius opin.

Agnatus manet in poſſeſſione feudi pẽdẽte quæſtione ſit ne nouum an antiquum.

23 ¶ Quid quòd poſſeſsio rerum feudalium à vaſallo defuncto ipſo iure & continuò tranſit in hæredem, etiam ceſſante hoc noſtro ſtatuto, ſi vera eſt multorum ſententia, quos tibi adduximus ſuprà in præfat. in iiij. declar. num. 1. ſed & illud ſcio, & ſequen. atque etiam in noſtro tractatu Primigeniorum in xl. quæſt. num. 96. incip. & cum hæc ſemper. Et licèt etiam ſint nonnulli, qui id non admittunt, vt & nos diximus ſuprà, etiam in præfatio. declar. iiij. num. 4. incip. ideoque vt nec in feudis, & ſeq. tamen illi loquuntur de mero iure communi feudorum. & nonnulli eorum aliud eſſe dicunt, ſi ſit ſtatutum de quo hic tractamus. Et tamen hæc diſputatio ſatis oſtendit poſſeſsionem rerum feudalium faciliùs tranſire in hæredes, quàm aliarum rerum.

Poſſeſsio rerũ feudalium an tranſeat in hæredem.

24 ¶ Scio autem Iaſonem in d. conſil. clij. col. ij. verſi. ergo ex prædictis, lib. iiij. dubitaſſe de illo dicto Spec. in d. tit. de teſt. ſuprà allegato, propter ea quæ ſuprà ex ipſo diximus. Quanquam poſtea ſubiungit illud dictum poſſe procedere, quando filia vult mitti in poſſeſsionem bonorum feudalium, quæ fuerunt patris, ex diſpoſitione iuris communis, & ſic ex diſpoſitione l. vlt. C. de edict. diui Adria. tollen. Aliud, inquit, ſi prætenderet ius ex diſpoſitione huius ſtatuti continentis ius ſpeciale derogatorium iuris communis. Et aliter quoque illi dicto reſpondet, vt ibi videre poteris: neq; enim admodum huc pertinet. Sed quod ad caſum d. l. vlt. de edict. diui. Adria. tollen. priuatim ſpectat. vide Alber. ibi, col. iiij. verſi. ſed nunquid mittetur in poſſeſsionem.

De eo quod dictũ eſt ſuprà nu. 20. & 21.

25 ¶ Sed vtcunque ſit certè apud nos minimè dubium eſſe debet, quibus feuda ſunt patrimonialia & hæreditaria, & poſſunt liberè vendi & obligari, teſte Io. Fab. in §. j. poſt prin. Inſtit. de rer. diuiſio. & in §. j. poſt prin. de empt. & vendi. & in §. item Seruiana, col. xiij. verſi. quid de ipſo feudo, & ibi poſt eum Iaſ. nu. 16. Inſt. de actio. & eodem Fab. in §. vlt. Inſt. de aſsign. liber. vbi ex hoc dicit, quòd feuda in hoc regno compræhenduntur ſub generali obligatione bonorum, & rurſum in auth. ingreſſi, col. vlti. C. de ſacroſ. eccleſ. & Iacob. Beluiſ. in c. j. titulo ex quibus cauſ. feud. amitta. Petrus Iacobus in titu. de condict. ex leg. imperialem. §. callidis, col. iij. verſi. item fallit, quia hodie de conſuetudine. & iterum tit. de cauſ. ex quibus feud. amitt. col. v. ver. hodie verò ſic obſeruatur. In. Ray. in d. c. imperialẽ, §. habito, col. xlvij.

Feuda apud nos patrimonialia.

Et poſſunt liberè vẽdi & obligari.

Et comprahendũtur in generali obligatione bonorum.

in patuis,

in paruis,ver.quæro nũquid per hoc quod dicitur,ti. de prohib.feud. alie.per Feder.Io.Berber.in ſuo viatorio iuris,tit.de feu.Guid.Pa.deciſi.Delph.lix.ſecundũ vſus.& deciſi.cxxxiij. ſed Depoſito.& deciſio.ccxcvij.conſtitutiones.& conſi.clxxvij.pro diffinitione, col.iiij.verſ. vel aliter,& iterum col.vj.verſi.& ſi dicatur, & rurſum col. antep. verſi.nec obſtat in hoc.& conſi.xviij.ſuper caſu,col.iij.verſi.ſed cùm hodie.& conſi.cxiiij.circa materiam, col.penult. verſi.& ſi dicatur,vbi id declarat,& conſi. ſequ. vertitur quæſtio,col.ij.verſi. & ſi dicatur.& conſi.ccxviij.indubitanter.col.pen.verſi. & licèt aliqui, quibus locis dicit id non obtineri in Delphinatu.& Iaſon qui & hoc in vniuerſum dicit obſeruari, citra montes, in l. de quibus, col.xix.ver.tamen vltra montes,ff.de legibus. Et in regno quoq; Neapolitano, vt videre licet in conſuetudine Neapolitana incip. & ſi teſtator,in verbo, diſponat. & Matth.Afflict.in deciſio. Neapolita. cxl. tene menti. Nam & illic vtuntur plurimis moribus & conſuetudinibus Galliæ, vt videre licet ex eorum conſtitut.

Vti etiam in regno Neapolitano.

26 ¶ Conſtat autem feuda patrimonialia & quæ nos hæreditaria vocamus, ſortiri naturam aliorum bonorum hæreditariorum,& eodẽ iure cenſeri,vt videre eſt ex Bald. in l.j.in xxxiiij. quæſtio.ff.de rer.diui.& in l. cùm virum,col.vlt.C.de fideicommiſſ. Alex. poſt alios multos in l.ſi patroni,in prin.col.iij.verſi.ex gl.inducitur,ff.ad S C. Treb.& Phil.Dec. in l.j. col.iij. verſi.ſextò & vltimò,C.vnde vir & vxor.de quo tamen vide gloſam,& Bar.in l.item videndum,§.vlt.ff.de pet.hæred.& ipſum Bar.in l.ſi patròni,in prin. Et vide ad horum confirmationem quæ dicemus inferiùs in ſeq.declarat.nu. v. eodemq; vlt.

Feuda patrimonialia ſortiuntur naturam bonorũ hæreditariorum.

27 ¶ Illud tamen fateor, quod ſi per mortem defuncti vaſalli ſint debita quædam iura clientelaria domino,cuiuſmodi ſunt multa ex noſtris conſuetudinibus: aut etiam debita ante mortem ipſius, nondum tamen exſoluta, & tempus exſoluendi aut aliter ſatisfaciendi fuerit tranſactum, poterit dominus ſuam manum inijcere in feudum aut fructus illius, ſi ius iniectionis ex conſuetudine ei permittitur, donec ei ſatisfactum fuerit: non obſtante hac poſſeſsione conſuetudinaria,aut alia quauis etiam corporali & actuali: ſed per hoc non priuatur hæres vaſallus poſſeſsione feudi,ſed etiam retinet, inſtar eius quod de ſequeſtro no.in l. intereſſe puto,& ibi plenè doctor.ff.de acq. poſſ. & per Cy.Bart.& alios in l.j.C.de prohib. ſequeſtra.pecu.Bar.& Bal.in l.licèt.ff.depo.& no.in clemen.j.de ſequeſtra.poſſeſ.& fructu: nam ea manus domini iniectio,eſt veluti quædam ſequeſtratio.

Hæc conſuetudo non impedit manus iniectionẽ domini pro debitis clientelaribus.

Nec tamen hæres priuatur ſua hac poſſeſſione.

28 ¶ Et id fortaſſe anſam præbuit, vt plærique dicerent hæredem vaſalli non eſſe vi huius conſuetudinis ſaiſitum aduerſus dominum,donec fuerit per eum inueſtitus,licèt ſit contra aliũ vt per Bened.in repet.d.c.Raynutius, in verbo, mortuo itaq; teſtatore, le ij.nu. lxx. & iterũ nu.lxxvij.& Chaſſen.in conſuetudines Burgund.tit. *des ſucceſſions*. §.j.col.iiij.verſ.primò,vt non habeat locum,& D.Io.Sainxon,in cõmentariis conſuet.Turonenſi.ti. *commẽt hommage ſe doibt offrir à ſon ſeigneur*, §.j.col.j.& de hoc eſt expreſſa conſuetudo apud Claromontẽſes, art.cxlj.Id enim ſecundum præcedentia intelligi debet. vt ſcilicet hæres ſit ſaiſitus aduerſũs omnes,etiam dominum, niſi aliter diſponeret conſuetudo. Id tamen non impedire,quominus ipſe dominus manum in feudum iniiciat, ob res ſibi debitas ante vel poſt mortem defuncti.Cæterùm ſuper hac tota declaratione vide & quæ dicam in ſeq.declaratione,& quæ diximus in noſtro tractatu Conſtituti poſſeſſorij, parte iij. limit. item iij.

Hæres vaſalli an ſit ſaiſitus aduerſus dominum.

SEXTA DECLARATIO.

1 ¶ Sextò declara, vt id quoq; ſtatutum locum non habeat in rebus emphyteuticis in quibus hæres emphyteutæ non ſaiſitur ex huiuſmodi ſtatuto,vt placere video Raph.Com.conſilio cxxxiij.Galuanus,col.vlt.verſi. nec obſtat quòd poſſeſsio, qui & ea ratione mouetur, quam ſuprà ex eo diximus in præcedenti declaratione,atq; etiam in j.declar.iij.partis,in quibus locuti ſumus de vſufructuario & feudario, quoniam ſcilicet emphyteuta naturaliter tantùm poſsidet,ex ſententia gl.in l.iij.§. ex contrario,in glo.magna,poſt prin.ibi. item de re data in emphyteuſin,& ibi quoq; Bart.col.j.verſi.ſecundò contra Dy.& alibi ſæpe in d.§.& ibi etiã Ang.ad fi.Paul.Caſt.col.j.verſi.prima eſt quòd habeat,Alex.col.iiij.verſi.ſed adhuc contra, & cæteri omnes,ff.de acq.poſſeſ.& eiuſdem gl.in l.ſi vt certo,§.ſi duobus vehiculum,in verbo,dominium,poſt prin.verſ.ſed qui ſunt,ff.commod.

An hæc conſuetudo habeat locum in rebus emphyteuticis.

Emphyteuta naturaliter tantum poſſidet.

2 ¶ Et hanc ſententiam confirmant multa ex his quæ diximus in præcedenti declarat.præſertim quia feudum de quo ibi locuti ſumus, & emphyteuſis in multis æquiparantur, ita vt ab vno ad alterum paſsim à noſtris argumentum ſumatur, vt videre licet ex infinitis noſtrorũ dictorum locis citatis à Nic. Eueral. in locis legalibus, in loco à feudo ad emphyteuſin,& è contrario. Et quòd etiam ex nonnullorum ſententia non transfertur poſſeſsio rei emphyteuticariæ per conſtitutum. Nam huius opinionis inter cæteros fuit Chaſſ. conſil. vij. viſis themate, col.vij. verſic.ad hoc eſt clara reſponſio, vbi idem dicit de re feudali. Ergo multò minus transfertur ex huiuſmodi ſtatuto, cùm in conſtituto interueniat aliquid quod vicẽ traditionis habet,hic nihil præter nudam ſtatuti diſpoſitionem.

Emphyteuſis & feudum in multis æquiparantur.

Et valet arg. de vno ad alterum.

3 ¶ Verùm & rei quoq; emphyteuticariæ transferri poſſeſsionem in hæredem, vi huius ſtatuti,expreſsè tenuit D. Bened. in rep. c. Raynutius,in verbo,mortuo itaque teſtatore, le ij.

Qui tenent hanc conſuetudinem

nu.71.de teſt.& non obſcurè Corn.con.clxvj.circa primum conſultationis articulum, col. vlt.ver.ſed deſcendo ad id quod à me quæritur,lib.j.dum loquens de ſimili ſtatuto huic noſtro,reſpondit quempiam hæredem non vti beneficio huius ſtatuti in re quapiam emphiteuticaria(nam de ea nominatim loquitur)non quidem quòd res eſſet huiuſmodi,ſed quoniam altus iam appræhenderat poſſeſsionem, ſecũdum ea quæ dicemus infrà in tertia declaratione v.pattis,& aliis quibuſdam rationibus illic ab eo deſcriptis.

habere locum in rebus emphyteuticis. Autoris ſententia.

4 ¶Et nos idem dicendum cenſemus quod ſuprà de feudo diximus, præſertim quòd etiam in hoc regno res emphyteuticariæ ſunt patrimoniales & hæreditariæ,& de his peræquè diſponimus ac de cæteris rebus noſtris,vt etiam ſcribit Ioan.Fab.in §.adeo,col.j. Inſti.de loca. Et quicquid dixerit Chaſſe.d.conſi.vij.in his transfertur poſſeſsio per conſtitutum,vt in cæteris rebus,vt videre licet ex Oldrado con.cxxxix.ad habendam aliqualem notitiam,in ix.dubio. & Petrus Ancharanus conſ.lxiij.mutiua iudicis,in tertio dubio.& ipſemet Raph.Co.in leg. quannis,§.j.ff.de acq.poſ.& in illo ipſo con.clxxiij.vbi ſuprà,& aliis multis,quos tibi collegi in tractatu Conſtituti,in iij.par.in iij.item limitatio.

Emphyteuticariæ res in hoc regno patrimoniales & hæreditariæ. Et in his poſſeſſionẽ transfert conſtitutum.

5 ¶Et videmus, quòd ius retractatus à conſuetudine,vel ſtatuto introductũ,aut vt Itali vocát, ius congrui,habet locum etiam in hiſce rebus, atque etiam in feudalibus, vt vtráſque nunc coniungamus. Vt de primis voluit Alex.conſ.xxvij.viſo themate,col.ij.verſ. quantum autem ad ſecundum,lib.vj.cum aliis multis concordant.à me adductis in tractatu Retractuum,tit. j.§.j.gl.iij.in verbo,*aucuns biens*,nu.1.& 2.De ſecundis Ioan.Fab.in §.j.poſt princ. Inſtitutioni.de emptio. & venditione, cum aliis quoque concordant. à me citatis in illa eadem gloſa nuper citata,nu.10.verùm Ioannis.

Retractus habet locum in rebus emphyteuticis. Et in feudalibus.

SEPTIMA DECLARATIO.

1 ¶Septimò declara,vt id ſtatutum ſiue conſuetudo habeat locum etiam in rebus incorporalibus,ita ſcilicet vt eorum poſſeſsio ſiue quaſi poſſeſsio tranſeat in hęredem,de qua re loquẽs Franciſ.Areti.in l.iij.in prin.col.iiij.verſ.& quia hic gl. enumerat. ff.de acqui. poſſeſ. dicit ſe tractauiſſe in l.j.in prin. ff. eo.an in rebus incorporalibus ſit dare poſſeſsionem ciuiliſsimam (ea eſt quæ transfertur per huiuſmodi conſuetudinem,vt diximus ſuprà in præfa.declar. vij. nu.3.incip.imò & ciuiliſsima)quæ transfertur ipſo iure ſine aliquo actu vero vel ficto,in qua quidem l.j.is loquitur de huiuſmodi poſſeſsione ciuiliſsima,in col.ix.verſ. ſed quæritur circa iſtam,ſed nihil ibi dicit,an ea habeat locũ in rebus incorporalibus. Verùm col.xij.ver.quęrit etiam hic,tractat poſt Bar.ibi, an ſit dare poſſeſsionem ciuilem in rebus incorporalibus: & decidit poſſe,per multa quæ is ibi allegat, quæ tu per te videre poteris. de quo etiam tractat idem Aret.in l.iij.in prin.col.iiij.ver.ſed dubitatur,eo.tit.in quibus locis diſtinguit inter iura incorporalia,perſonalia,& realia,vt & tu apud eum videre poteris.

An hæc conſuetudo habeat locũ in rebus incorporalibus.

2 ¶At in noſtro tractatu Conſtituti poſſeſſorij,in ij.parte, ampliation. xxxij. latè docuimus in huiuſmodi rebus incorporalibus tranſire poſſeſsionem per conſtitutum & præcarium, quæ ſunt fictæ & ciuiles traditiones.ibi vide,atque etiam in xxx.ampliatio.num.21.incip. intelliges tertiò, & ſeq. vbi etiam videbis horum incorporalium quaſi poſſeſsionem faciliùs dari per fictiones,quàm corporalium.& iterum in iij.parte eiuſdem operis, limita. j.nu.9. incip. ex quibus Philip. & ſeq.

Conſtitutum transfert poſſeſſionem in his rebus.

3 ¶Sed vltra ea quæ ſcripta ſunt in dictis locis,ſcio fuiſſe quæſitum,an leg.vlti.C. de edic.diui Adria.tollen. quæ inducit priuatum ac peculiare remedium pro hæredibus ad adipiſcendã poſſeſsionem rerum hæreditariarum,habeat locum in rebus incorporalibus, de quo vide gl. ibi,in verbo,legitimu,paulò ante fi.Pet.à Bella pert.Cy.in vl.qu.Albe.col.antepe. verſ.item quærit gloſa nunquid beneficium.Io.Fab.col.vl.ver.ſed non datur,Bar.col.ij.verſic. oppono eodem modo,Bal.col.pe.ver.nonò quæritur,per totam eam quæſtionem, Sali. in fi. Raph. Fulg.col.antep.verſ.in eadem,ibi §.fi.niſi corporalia,Pau. Caſt.col.pen.verſ.in quæſtio. vlt. Alex.col.x.verſ.in ea,ibi quia in hac re,& Corne.col.pen.ver.in ea,ibi incorporalia.Rofred. in ſumma.tit.de edicto.Di.Adria.tollen.verſ.vltimò quæritur quid differant.& Ioan. Andr, in addit.Spec.tit.de teſta.§.ſequitur,col.pen.verſ.ſed pone ſi deceſsit, in addit. quæ incipit, dubitatur etiam:Bal.aut quiſquis is eſt,inter conſi.illius,dum loquitur de quaſi poſſeſsione, con.cxliiij.multa ſunt conſideranda,in prin.lib.iij.Sed quicquid ſit in aliis caſibus,id tamen ſcio obſeruari apud nos,vt etiam incorporalium poſſeſsio aut quaſi poſſeſsio tranſeat in hęredes ipſo iure,vt corporalium, vi huius noſtræ conſuetudinis.

L.vl.C.de edict.D.Adria.tol. an habeat locum in his rebus.

QVINTA PARS EORVM QVAE SPECTANT AD POSSESSIONEM,

quæ conſtat ſex declarationibus.

1 *An hæc poſſeſsio,quæ transfertur.ex noſtra conſuetudine,ſit vera. & propria: an ficta.ſiue impropria.*

o

2 *An ea poſſeſsio transferatur vi precarij vel conſtituti.*
3 *An ea poſſeſsio tranſeat in heredem, ſi ab alio fuerit occupata.*
4 *An item tranſeat, nullo prorſus actu interueniente.*
5 *An poſſeſsio heredis que illi queritur ex huiuſmodi conſuetudine, ſit eadem que erat apud defunctum, non ſolum quo ad habitum, ſed etiam quoad actum vel actualem effectum.*
6 *An hec poſſeſsio ſit etiam naturalis, an tantùm artificialis & ciuilis.*

PRIMA DECLARATIO.

Qui fictam & impropriã dicunt.

1 PRimò declara, vt hæc poſſeſsio quæ transfertur in hæredem, ſiue in eum continuatur ipſo iure, ſine alia appræhenſione, ſit ficta & impropria, non vera ac propria vt conſtat ex multis quæ iam ſuprà diximus: & ita eam expreſsè vocauit Guil. Cu. in l. ab emptione, ff. de pact. & Bal. in auth. defuncto, col. ij. verſic. tertia quæſtio de inueſtitura, C. ad SC. Tertullia. & in rub. C. de cauſa poſſeſſio. & proprieta. col. ij. ver. quæro ſtatuto, & iterum ver. ſed pone quòd iſte, & ibi quoq; Barb. in rep. char. xxij. ver. opportunè ſe offert. & idem Bal. in rub. de conſuet. colum. ij. verſic. conſuetudo poteſt transferre, & in c. item cùm quis, col. j. de reſtitut. ſpoliato. dum dicit hanc eſſe fictionem, præſertim ante aditam hæreditatem. & con. ccexxx. ſtatuto cauetur quòd cõductor, col. ij. verſ. & ideo videtur. Alex. conſ. xxxvij. in cauſa mota per Angelum, col. ij. verſi. ſed alia inſuper, lib. j. & con. lxxxij. perſpectis his quæ in themate, col. ij. verſi. nec ad hoc obſtat, li. ij. quod iterum repetitur conſ. xl. lib. iij. atque iterum conſ. lj. lib. vj. & Barba. conſ. lviij. ſapienter dixit Pſalmiſta, col. antep. verſi. item quòd continuetur, & iterum col. ſeq. ver. & ex iſtis ſublatum eſt, & ver. etſi quiſpiam, li. ij. Baptiſta Caſtel. in ſua diſpu. incip. magnificus & excellens, col. ij. verſi. primò quia pars, col. v. Guid. Pap. in ſtatuto Delphi. incip. ſi quis per literas, in verbo, poſſeſsio, col. pen. verſi. item quòd illa ficta. Iacob. à S. Georg. in l. ſi ſorori, nu. iiij. C. de iure delib. Matth. Afflic. in c. j. col. ij. verſ. an autem talis ficta, tit. de controuerſi. inueſti. inter maſcul. & fœminam, Philip. Decius conſ. lxxxiiij. excellentiſsimi doctores, col. j. & conſ. cccclxvij. bene & conſultè, etiam col. j. And. Alcia. in tractatu præſumptio. in j. parte, præſumptio. iij. col. pen. verſ. & facit quod not.

Alij quoque.

2 ¶ Sed & huius quoque ſententiæ non obſcurè videtur fuiſſe Maſuer. tit. de poſſeſſorio, §. itẽ aduertendum quòd dominus, dum ibi in hæc verba ſcribit, Aduertendum inquit quòd dominus directus non cadit à poſſeſsione quam habet percipiendi certos annuos cenſus ſeu reditus, propter ſolam ceſſationem, niſi præceſſerit contradictio: & iſta propriè non eſt vera, ſed quaſi poſſeſsio, quæ etiam dicitur ſaiſina, quæ habet plurimum iuris. Et ideo per conſuetudinem hæres dicitur poſſeſſor, & poſſeſſor per appræhenſionem de facto. Vides enim Maſuer. facere differentiam inter veram poſſeſsionem & quaſi poſſeſsionem, quam ſaiſinam vocat, quæ plurimum habet iuris: & hanc tribuit hæredi ſaiſito ex huiuſmodi ſtatuto, vel cõſuetudine. Simplicem autem id eſt veram poſſeſsionem non tribuit, niſi & ipſe eam de facto appræhendat.

Quid inde ſequitur.

3 ¶ Et ex hoc illud conſequens facit Baptiſta Caſtel. vbi ſuprà, in priore loco, quòd ſi quis veluti hæres agat poſſeſſorio, ratione iſtius poſſeſsionis fictæ illi ab hoc ſtatuto tributæ, poterit contra eum opponi exceptio dominij ſiue proprietatis, ſicuti & aliàs in fictis poſſeſsionibus, l. inuaſor, & ibi doctor. C. vnde vi, & l. vlt. C. eod. tit. & per Bar. in l. ſi de vi. ff. de iudi. Hactenus Caſtel. Et id quidem ſi verum ſit, eſt admodum & ſing. notandũ, vtpote quod ſæpe vſu euenire poſsit in practica. Sed tu hîc tamen vide quę dicam infrà in v. declara. vj. partis, prin. vbi id priuatim tracto.

Qui tenent hanc poſſeſsionem eſſe verã.

4 ¶ Nec tamen id omnino indubitatum eſt, vt hæc poſſeſsio ſit ficta: quando Socin. doctor vtique admirandus, in repe. l. rem quæ nobis, col. viij. in v. quæſtion. prin. verſ. quarto & vltimo conclude. ff. de acquir. poſſeſ. contrarium teneat, ſcilicet hanc poſſeſsionem ita quæſitam vi huius conſuetudinis, eſſe veram: licèt fictè per eam conſuetudinem transferatur, vt in ſimili, de conſtituto, not. Bart. vti eum Soci. allegat, in l. quod meo, in prin. ff. de acq. poſſeſsio. vbi tamen id non dicit, ſed in aliis multis locis, vti & alij plurimi, quos tibi congeſsi in noſtro tractatu de iure Conſtituti, in ij. parte ampliatio. j.

Alij quoque.

Vera poſſeſsio quæritur ſine actu corporeo.

5 ¶ Nec ſolus Soci. in ea opinione fuit: nam & ante eum idem voluit Barb. in c. ij. col. antepen. verſi. ſed dubito vtrùm, de conſuetudine. & præterea Benedict. in repe. c. Raynucius, in verbo, mortuo itaque teſtatore, le ij. nu. 72. de teſt. Carol. Rui. conſ. xviij. primò & principaliter, col. vlt. li. j. Philip. Dec. conſ. cccclxvij. bene & conſultè, col. iij. verſ. & circa prædicta verba. & nouiſsimè Franc. Ripa Reſponſor. c. j. inci. defuncto nouiſsimè Carolo, num. 87. & ſeq. Et idem ante hos omnes expreſsè tenuit Anto. conſ. xx. nulla mulier, paulo ante fi. vbi & illam quoque rationem adfert. & videtur quoque tenuiſſe Bald. ſibi in hoc contrarius in c. contingit, col. j. per eum tex. ibi, verus conſtituatur elapſo anno poſſeſſor, extrà de dol. & contuma. dum dicit, quòd vera poſſeſsio quæritur ſine actu corporeo, & id dicit mirabile.

Vera poſſeſsio ex lege ipſo iure transfertur.

6 ¶ Et certè ibi eſt optimus tex. quòd vera poſſeſsio à lege ipſo iure transfertur, vt ex eodem quoque expendit Card. Flor. ibi, poſt medium, verſic. ex hoc videtur. Barb. conſ. lj. ſcripſit

ſapientiæ

ſapientię fons,col.xxiij.verſ.& ſi quiſpiã opponat,li.j.Sed & in id item eſt alius tex.nõ minùs clarus & apertus in l.raptores.C.de epiſ.& cler.quæ iterũ collocatur ſub ti.de raptori. virgi. qui quidem hanc poſſeſsionem,quæ ſcilicet quæritur mero iure,& nullo actu corporeo,aut alio adminiculo interueniente,appellat pleniſsimã,vt & in j.loco annotat Bar. Ex quo illud confeſtim,ſequitur veram eſſe & omnino perfectam,cùm plenũ id dicatur, & multò magis pleniſsimum, cui nihil omnino deeſt ad perfectionem, vt per illum text. expendit ipſe Bal. in c.licèt de vitanda,in prin.extrà,de electio.& Rapha. Com. conſ.clxxxvij. dominus Conſignorus,verſ.pro parte affirmatiua,cum aliis multis concordant.à me congeſtis in repet.l.ſi vnquam,in fi.nu.10.quid autem.Ex quo intelligis an omnino accedendum ſit Alex.qui con. lxxxiij.viſa facti narratione,col.iiij.ver.fortificantur prædicta,lib.ij. dicit hanc poſſeſsionem non eſſe plenam.

Et pleniſsima. *Plenum id eſt cui nihil deeſt.*

7 ¶ Et huius quoque poſterioris ſententię eſt optima ratio,pręter eam quam ſuprà ex Anto.& Soci.diximus,quámq; adducit Philip.Dec.d.conſ.cccclxvij. vbi ſuprà. Nam cùm ſtatutum ſiue conſuetudo talis ſit,mortuus ſaiſit viuum,quod perinde eſt ac ſi diceret, quòd poſſeſsio defuncti tranſit & continuatur in hæredem, cuiuſmodi verbis in eam rem vtuntur ſtatuta Italiæ,de quibus diximus ſuprà in præfatione,quæ eſt j.pars declara.ij. nu.iij.inci.eſtq; huic ſimile.& ſequen.Certè ex hoc apertiſsimè intelligitur eandem eſſe defuncti & hæredis poſt mortem illius,poſſeſsionem:alioquin non tranſiret ſiue continuaretur ea poſſeſsio de vno ad alterum:& illa continuatio ſiue tranſitio præſupponit eaſdem qualitates in re continuata, vt præter Decium ſatis probatur in l. item quæritur,§.qui impleto,ff.de loca.& in l.in rebus,§. vlt.ff.de precar.cum ſimilibus.

Confirmatio præcedentium. *Continuatio præſupponit eaſdem qualitates.*

8 ¶ Qua in re Clau.Siſel.Aqnen.in l.j.in prin.col.v.verſic.bene fatendum eſt, ff. de acquiren. poſſeſ.in ea eſt ſententia,vt reſpectu poſſeſsionis naturalis,hæc poſſeſsio ita tranſlata per cõſuetudinem ſine aliquo actu naturali ſiue corporeo, non ſit vera:ſed reſpectu ciuilis vera ſit, cùm ſit introducta de iure ciuili ſiue ſtatutario,quod eſt ſpecies iuris ciuilis : ſitque in poteſtate legis vel ſtatuti,etiam ſi vtatur verbis impropriis, vt operetur verum effectum, ex ſententia Bar.in l.ſi maritus,§.legis Iuliæ,ff.de adulter.cum aliis concord. à me traditis in repe. l.ſi vnquam,in verbo,ſuſceperit liberos,nu. 92.incip. at verba inquies, & ſeq.& à me ſuprà, parte,ij.declar.vj.nu.vij.& ſequen.

Quorũdam in hac re diſtinctiones.

9 ¶ Aliter autem in hoc diſtinguit Barb.in d.c.ij.col. viij. nu.xlv. de conſuetud. Nam aut alius eſt in poſſeſsione, aut nemo:vt primo caſu poſſeſsio quæſita hæredi ſit ficta : ſecundo autem vera.& allegat ad hoc doctrinam(vt ipſe dicit)traditam à ſcribentibus in d.c.cùm veniſſent, de reſtit.ſpolia. quòd per ſolutionem penſionis factam autoritate concedentis, ſi præcedat titulus habilis ad tranſlationem dominij,transfertur poſſeſsio, quando alius non eſt in poſſeſsione,aliàs ſecus,de quo & nos diximus in tractatu Conſtituti poſſeſſorij,parte iij.limitatio.j.nu.21.incip.nam& videmus & ſeq. Verùm an alterius poſſeſsio impediat transferri poſſeſsionem in hæredem,dicemus latè infrà hac eadem parte,declaratio.tertia.& diximus etiã ſuprà in quarta parte,declarat.prima.

Alia diſtinctio.

SECVNDA DECLARATIO.

1 ¶ Secundò declara(& hoc dependet ex præcedenti declaratione)vt is hæres qui vi huius cõſuetudinis poſſeſsionem ipſius defuncti acquirit & retinet,non poſsit eam per conſtitutum, vel precarium,aut aliam fictam traditionem in alium transferre:nam aliàs concurrerent ficta poſſeſsio,& ficta traditio.quod fieri non poteſt,vt expreſsè tenuit Guil.Cu.in d.l.ab emptione,de pact.& in l.licèt,C.de acqui. poſſeſsio. nam nec aliàs poſſunt concurrere duæ fictiones, vt diximus ſuprà ſæpius.

An hæc poſſeſſio poſsit trãsferri per conſtitutum.

2 ¶ Et ita quoque expreſsè & in caſu noſtræ conſuetudinis voluit Bal.in d.rub.de cauſa poſſeſ. & propriet.col.ij.verſ.ſed pone quòd iſte hæres. & Barba. conſil.viij.ſapienter, col.xvij.ſub. nu.37.lib.ij.& Catellia.Cor.dum illos allegat,memor.incipi.decreto Mediolanenſi, col.vlt. verſ.item nunquid poſsit hæres.& Chaſſen.in comment.conſuetud.Burgundiæ,tit. *des ſucceſsions*,§.j.gloſ.ij.in verbo,*ſaiſit*, & diximus etiam in noſtro tractatu Conſtituti, parte iij. limitat.iiij.Sed hoc omnino dependet ex eo quod diximus in præcedẽt.declaratio. an ſcilicet hæc poſſeſsio ſit ficta,an vera.nam ſi ficta ſit,certè id procedit:ſi vera, minimè.

Qui tenens non poſſe.

3 ¶ Et ex iis potes intelligere non dubium eſſe apud illos quos citauimus : quin hæc poſſeſsio poſsit verè in alium transferri, quod & ipſum expreſsè voluit Alouiſius Luſius inter conſil. Bal.conſ.ccccxxxvj.quidam creditor,col.j. & iterum, ij.& etiam diximus in noſtro tractatu Retractuum,tit.j.gl.iij.nu.31.incip. xxxv.

Verè autem transferri poſſe.

TERTIA DECLARATIO.

1 ¶ Tertiò declara,vt id ſtatutum procedat,niſi poſſeſsio eſſet per alium occupata, antequam hæres adiret:nam tunc non poteſt illa poſſeſsio ad alium fictè tranſire,per huiuſmodi ſtatutum:nec alter quoque, niſi primùm interueniente conſenſu aut facto illius, penes quem ea poſſeſsio eſt,per tex.in l.quamuis,ff.de acq.poſſeſ.licèt ſecus ſit, quando actus verus traditæ poſſeſsionis interuenit,l.iij.§.quòd ſi ſeruus, ff.eodem tit.

An hæc conſuetudo procedat ſi poſſeſſio ſit per aliũ occupata.

Aſpectu non transfertur poſſeſſio rei ab alio occupata. Conſtitutum nil prodeſt in re ab alio occupata. Lex nõ fingit in præiudiciũ alterius cui ius eſt quæſitũ. Fictio non retrotrahitur in præiudicium alterius. Poſſeſſio cõtinuatur in hæredem quo ad vſucapionem. Niſi fuerit per aliũ occupata. Poſſeſsionis ab alio occupatæ nõ fit acceſsio. Medium impertinẽs extrema coniungi impedit. Medius actus impertinẽs impedit ratihabitionẽ retrotrahi. Et legitimationem. Et cætera alia. Et coniunctionẽ extremorum. Qui tenent hanc poſſeſsionẽ ab alio occupatam non continuari in hæredem.

2 ¶ Et ideo dicit Panor. in c. ij. col. pen. verſ. item intelligo, extrà, de conſuetud. quòd oculo ſiue aſpectu, & verbo, tum demum transfertur poſſeſsio, quando alius non eſt in poſſeſsione, qua per illam traditionem fictam nõ poteſt priuari tertius ſua poſſeſsione, quod dicit no. voluiſſe Compoſtel. & facit, inquit, tex. in l. quod meo, §. ſi venditionem, ff. de acquir. poſſeſ. Sed & facit, vt id addas, quòd à pluribus traditum eſt, conſtitutum nihil prodeſſe in re quæ ab alio poſsiderur, vt videbis apud Bart. in ea ipſa l. quod meo, in princ. colum. vlt. & ibi Albe. Alex. & Claud. Aquen. cum aliis propè infinitis concordan. à me collectis in tracta. Conſtitut. in iij. parte, in j. limit. nu. 2. incip. & hoc alij.

3 ¶ Nam & aliàs nunquam fingit lex in præiudicium alterius, cui ius iam eſt quæſitum, l. ſtipulatio de dote, ff de iure dot. & l. ſi inſulam. §. vlt. ff. ſolu. matr. & voluit gl. in c. quia circa, de priuileg. Docto. in l. hac edictali, §. his omnibus, C. de ſecun. nup. Bal. in c. contingit, col. j. verſ. ibi verus mirabile eſt, de dol. & contumac. Card. Floren. conſ. cv. conſilium redditum, col. iiij. verſ. item retrotrahitur. Pet. Anc. conſ. cvj. dubitatur, circa medium. Bar. & alij poſt eum in l. ſi is qui emptore. ff. de vſuc. Idq; propemodum eſt quod dicimus, fictionem ipſam non retrotrahi in præiudicium alterius, cui ſcilicet medio tempore ius eſt quæſitum, vt & nos diximus in tracta. Retrac. tit. j. §. j. in gl. x. in verbo, *dedans l'an*. nu. 68. incip. eſt autem generale, & in noſtro tractatu Primigeniorum, in xxxiiij. q. nu. 18. incip. 12. fictio omnino.

4 ¶ Et videmus in ſimili, quòd licèt aliàs poſſeſsio defuncti de iure communi continuetur in hæredem, etiam ſi eam non apprehenderit poſt mortem illius, quoad vſucapionem complẽdam, l. nunquam, §. vacuam, & l. ceptam, ff. de vſuca. tamen hoc nõ procedit, ſi poſſeſsio fuerit per alium medium tempore occupata, l. qui cùm pro hærede, §. vlt. ff. de vſucap. pro emp. & voluit gl. in l. cùm miles, in verbo, quaſi coniunctim, in fi. ff. ex quib. cauſ maio. & Cy. poſt Dy. in l. j. col. ij. in iij. oppo. C. de vſuc. transfor. Nam nõ poteſt fieri acceſsio poſſeſsionis, quę & ipſa medio tempore fuit per alium occupata, l. Pomponius, §. quæſitum, ff. de acqui. poſſ. & ibi concord. in gl. Medium enim impertinens impedit extrema coniungi, c. per tuas, de cond. appoſ. cum aliis multis concord. adductis à Ioan. And. in c. ſine culpa, col. iij. ver. de ſecundo ſcilicet, de reg. iur. lib. vj. in Mercur.

5 ¶ Vti etiam in ſimili, actus medius & ipſe impertinens impedit fictionem. quod hinc paret, quòd impedit ratihabitionem retrotrahi. glo. in l. ſi indebitum, §. j. & ibi Bar. qui eam admodum no. ff. rem rat. hab. idem Bar. in l. ſi vxor. §. ſi quis vxorem, ff. de adul. & Bal. in l. vlt. C. ad SC. Macedonia. Atque legitimationem, cùm bona fuerunt interim alij quæſita, vt per Barr. & alios in l. Gallus, §. & quid ſi tantùm, ff. de liber. & poſthum. & ibi concord. per recentior. Quibus adde quæ & nos in eam rem ſcripſimus in repe. l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos, num. 64. incip. ſed in dubium, & in noſtro tractatu de Iure Primigeniorum, in xxxiiij. quæſtio. num. vij. incip. legitimatio non trahitur.

6 ¶ Vti & cætera quæuis alia, ſiue ſit collatio, ſiue reſtitutio, ſiue confirmatio, vt & nos diximus & probauimus in d. noſtro tractatu Primigeniorum, in eadem quęſtione xxxiiij. nu. vij. incipien. & id quidem, & latiùs in tractatu Retractuum, tit. j. §. j. gl. x. in verbo, *dodans l'an*, num. lxviij. incipien. eſt autem generale. Nam & vti diximus generale eſt, vt ſemper actus medius impediat coniunctionem extremorum, l. Paulus, aliàs, bonorum, ff. rem rat. hab. & c. quàuis, de reſcrip. lib. vj.

7 ¶ Et ita nuncupatim in ſpecie noſtræ conſuetudinis, vt ſcilicet ſi poſſeſsio fuerit ab alio occupata, nihil operetur fictio ipſius noſtrę conſuetudinis, vt poſſeſsio cenſeatur continuata in hæredem, tenuit Signor. conſ. clxxxviij. caſus continens, col. j. Bal. in dicta rub. de cauſ. poſſeſſio. & propriet. columna vltima, verſ. ſed nunquid alius, vbi dicit quòd tũc corporaliter poſsidens eſt citandus, & expreſsiſsimè omnium Raph. Co. in d. l. Pomponius, §. quæſitum, & ibi Iaſon col. j. & Claudius Aquen. ff. de acquir. poſſeſsio. vbi dicunt, quòd actualis ſiue realis alterius appræhenſio impedit huiuſmodi continuationem fictam, à ſtatuto inductam. & idẽ Raph. Co. in l. cùm hæredes, in prin. & ibi quoq; Alex. qui id dicit no. ſi verum eſt, & ſic dubitat. col. j. verſi. vnum verbum non omitto, & Clau. Aquen. ff de acq. poſſeſsio. Barb. qui id dicit ſingul. in repe. rub. C. qui admitti. char. xj. col. iiij. verſ. vndecimò adduco. & in c. ij. col. viij. num. 45. & alibi ſæpe in eod. cap. de conſuetudin. & conſ. lviij. ſapienter dixit Pſalmiſta, columna vndecima, verſ. capio aliam dubitationem, & col. xij. verſ. modò aggrediendo, & iterum, col. xiiij. verſ. & ſi dicatur, lib. ij. & Alexan. conſ. lxxxij. perſpectis his quæ in themate, col. ij. verſi. nec ad hoc obſtat, libr. ij. quod repertum eſt con. xl. lib. iij. & iterum conſi. lj. libr. vj. & idem Alexand. conſil. lxxxiij. viſa facti narratione, colum. prima, verſ. quia reſpondeo, eodem illo lib. iij. & conſi. clij. circa litem vertentem columna ſecunda, verſ. item in propoſito noſtro, eod. lib. vj. Calca. conſ. lxxvj. imprimis eſt videndum, col. iij. verſ. nec obſtat quod dicitur, vbi multos ſuperiorum allegat. Soci. conſil. xlix. in cauſa epiſcopi, col. vltim. libr. iij. vbi ad hoc allegat d. gloſ. quam dicit not. in dicta l. cùm miles, ff. ex quib. cauſ. maior. quæ loquitur in alio caſu, vt diximus, ſed huic tamen proximo. Iaſon qui hoc reputat valde ſingul. in l. ſi ſorori, col. j. verſ. limita tamen valde ſingul. C. de iure deliber. vbi dicit ſe id habere de

facto,

facto,& eſſe notandum & vtile ad excluſionem dicti ſtatuti, & de hoc eſſe gloſ.ordinariam in d.l.cùm miles,quam miratur non fuiſſe ab aliis allegatam,quia fortè nõ viderat Soci. vbi ſuprà.idem Iaſon conſ.cxlvij.præſens conſultatio,col.vj.verſi.nec obſtat ſi diceretur,& iterũ col.vij.verſ.ſed præmiſsis non obſtantibus,libr.ij.& conſ.cxlviij.viſo proceſſu cauſæ,col.pe. verſicul.& primo quòd iſtud,lib.iiij. Carol.Rui.conſi.xxv.circa primum,col.iij.num.v. libr. iiij. Philippus Decius in l.vltim.columna ſecunda,verſ.& iterum ſi forenſis, & iterum col. x. verſi.ſecunda concluſio,& ibi quoque Franciſ.Curt.iunior,col.pen. verſi. quintò quæritur, C.de edict.diui Adri.tollend.& ipſe Dec.conſi.cccclxvij.bene & conſultè,col.ij.verſi.ſimiliter in directo.Matth.Afflic.in c.j.§.ſecundum,col.vj.nu.xl.tit.de feud.cognitio.Io.Baptiſta Caſtel.in d.ſua diſputa.inci.magnificus & excellens,col.iij.ver.primò quod non potuerunt. Ant.Corſe.in trac.de poteſta.regia,quæſtio.xxv.col.j.Fran.Cur.iunior,con. cviij. ſacratiſsimæ trinitatis,&c.circa contreuerſiam,col.v.verſ. non obſtant etiam præmiſſæ concluſioni, & con.cx.pro habenda clara reſolutione,col.viij.verſ.retento igitur præmiſſo.& conſ.clxviij ſacratiſsimæ,&c.habita diligenti conſideratione,col.vlt. verſ. ſecundò reſpondeo. Catellia. Cot.qui hoc quoque dicit ſingul.in memori.incip.decreto Mediolanenſi,col.j.ver.ſed inter aliam.Zazius conſ.x.cùm quondam,col.v.verſic. ſed ponamus, D.Sainxon in commentar. conſuetu. Turonenſium,tit. *des ſucceſſions*,§.ij.in gl.j.paulò ante fi.Paul.Pariſ.con.j. viſa facti narratione,col.xxv.nu.158.lib.j.& conſ.liiij.in iſto iudicio poſſeſſorio,col.vj.verſi. prout etiã dicimus lib.iij.Anto.Rub.conſ.cxxj.dominus Ioannes,col.ij. verſ. ſecundò id quòd dicitur. & aliis ſequentibus.

8 ¶ Quinetiam ex facto reſpondit Philip.Corne.conſ. clxvj.circa primum conſultationis articulum,col.penul.verſ.his tamen non obſtantibus,lib.j.quod decretum ſiue ſtatutum Camerini,quo cauetur proximiorem defuncti ab inteſtato poſſe propria autoritate res per eum poſſeſſas occupare,intelligendum eſſe de poſſeſsione vacante,non etiam poſtquam alius apprehenderit poſſeſsionem:neque enim veriſimile eſſe, decretum permiſiſſe quenquam priuari de facto poſſeſsione,etiam de facto apprehenſa.Nam nec prædo debet ſpoliari ſua poſſeſsione etiam à ſpoliato,ſed eſt tuendus in ſua poſſeſsione,l.colonus,& l.cùm fundũ,ff.de vi & vi arma.& c.in literis,de reſtit.ſpol.Et eũ nũcupatim refert & ſequitur Philip. Dec.in dicta l.vlt.col.ij.ver.& etiam ſi decretum,C.de edic.diui Adria.toll.Et idem ante eos cõſuluit Bal.cuius illi non meminerunt,conſi.cccclij.quia domina Catherina,lib.iiij. *De eadem re.*

9 ¶ Verùm contrarium eius quod ſuprà diximus,vt ſcilicet occupatio alterius, non impediat hanc poſſeſsionem ex huiuſmodi ſtatuto vel conſuetudine,non obſcurè tenuiſſe videtur Bal. ſibi contrarius,in rub.de cauſ.poſſeſ.& proprietat.col.iij.verſ.quæro ſtatuto communis, dũ dicit quòd ſi ſtante hac conſuetudine vel ſtatuto,quòd poſſeſsio defuncti continuetur in hæredem,ſi alius poſſeſsionem corporalem acceperit, non poterit ab ea deiici, quamuis hæres poſsideat fictè,per l.j.§.neceſſariò,ff.ſi mulier vẽt.nomine. Vides igitur Bal.ſentire,nihil impedire occupationem alterius,hanc noſtri ſtatuti fictam poſſeſsionem,ſed id tantùm facere vt citandus ſit qui occupauit. Qua in re illum nũcupatim ſequitur Alex.conſi.lxxxij.perſpectis his quæ in themate,col.ij.verſ.nec ad hoc obſtat,lib.ij.quod con.iterum repetitur, conſ. xl.lib.iij.& conſ.lj.li.vj.Et idem Bal.conſ.cccclinj.quidam Ioannes deceſsit,per totum, præſertim in fi.lib.iij.cùm dicit,quòd cùm ſtatutum faciat hæredem immediatè à morte defuncti poſſeſſorem,impoſsibile eſt quòd alius in poſſeſsione concurrat,quia factum legis eſt potentius facto hominis,& magis operatur,vt no.Inno.in c.præterea requiſiti, extrà de appellationib.& eſt impoſsibile quòd duo poſsideant inſolidum,l.ſi vt certo,§. ſi duobus vehiculum,ff.commo.Hæc ille,quem ſæpius in hoc opere citauimus. *Qui tenent contrarium.*

10 ¶ Et idem quoque etiam nõ obſcurè voluit Ioan.Fab.in §.ſui autem col.ij.verſ.& poteſt dici, Inſtit.de hæred.qual.& differ.& Petr.Anch.con.cxlvj.in prædicta quæſtione,in princ.quod tamen poſtea declarat.& Imo.ſi non negligenter legatur,conſ.xvj.viſo caſu tranſmiſſo, vbi & ex hoc dicit,hunc hæredem propria autoritate occupantem non cadere in pœnam,leg. ſi quis in tantam, C.vnde vi.& Raph. Fulgoſ.illa eadem poſtrema ratione, conſilio ccxxx.in quæſtione vertente inter ſpectabilem,poſt medium,ibi,præterea cùm per ſtatutum.& aperciſsimè Maſuer.tit.de poſſeſſ. §.item dato quòd ille, *Alij.*

11 ¶ Et præter hos,Iaſon ſibi contrarius,col.lxxxv.quando habemus,col.vlt.li.iij. vbi addit hãc rationem non efficacem,quia ſi aliter diceremus,redderetur huiuſmodi ſtatutum illuſoriũ, contra l.ſi prætor,in prin.ff.de re indi.& c.commiſſa,§.porrò,de electio.li.vj. ibi ne ſtatutum fiat ludibrio, debitóque fruſtretur effectu. Cui adde quòd ſtatutum etiam odioſum & pœnale,ita intelligi debet,ne ſit illuſorium, vt probatur ex gloſ. in c. quanquam, §.vlt.in verbo aliter factas,& ibi Archidiac.Io.And.& Domi.de vſur.lib.vj.& plenè diximus in noſtris legibus Connubialibus,in gl.iiij.in verbo, *contracter*, in x. quæſtio verſ. alioquin. *Alij.*

12 ¶ Idem præterea voluit ipſe Iaſon conſ.cxlvj.præſuppoſito ſine veri præiudicio, col.j.& ſeq. lib.iiij.vbi ita dicit fuiſſe iudicatum à ſenatu regio Mediolanenſi aduerſus quoſdam fideicõmiſſarios,qui propria autoritate occupauerãt poſſeſsionem rerum hæreditariarũ. & Philip. *Alij.*

Dec.con.lxxxiiij.excellentiſsimi doctores,col.ſi.ver.& vlterius circa hoc.& conſ. ccccIxvij. bene & conſultè,col.vlt.verſ.non obſtat quod continuatio,vſque ad fin.conſ.& D.Bened.in repet.c.Raynucius,in verbo,mortuo itaque teſtatore,le ij.num.xxvij.& iterum nume.lxxvij. & Chaſſen.in commentar.conſuet.Burgund.tit.*des ſucceſsions*,§.j.gloſ.item.j.colum.penul. verſ.quintò limita,in additio.illius limitationis.& Nicol.Bello.conſ.xxxv.cóſultus de modo num.viij.& lib.Supputationum iiij.c.xv.in fi.

Alij.

13 ¶ Et ſatis voluiſſe videntur ij qui dicunt hæredi in caſu huius ſtatuti competere interdictũ retinẽdæ poſſeſsionis aduerſus eum qui hæreditatem occupauit,quos videbis infrà in prima declaratio.ſextæ partis.Et bene facit quod in re non admodum diſsimili ſcribit Signor.con. cclxij.in themate præſuppoſito,col.ij.verſ.item ex quo,& verſ. præterea cùm lex municipalis,vt ibi videre poteris.

Poſterior opi. ſeruatur. Eius declaratio.

14 ¶ Et ita certè in noſtra Gallia vtimur,ſed id velim intelligas, vt hæres intra annum eius occupationis, poſſeſsionem interdicto aut alio legitimo modo ſibi reuocet. Nam ſi id tempus anni labi ſinat tacitus,hanc poſſeſsionem amittit,nec amplius admittetur ad remedium poſſeſſorium,ſed neceſſe ei eſt ad petitorium veluti ad extremũ auxilium confugere, vt videre licet ex Maſuer.in d.tit.de poſſ.§.item dato quòd ille, & ita vtimur. Et de hac re eſt expreſſa conſuetudo apud Cenomanos,c.cclxxxix.& Andegauos,c.cclxxij.Pictauos,c.ccxiij.

Limitatio prioris opi.

15 ¶ Quòd ſi ſequaris priorem illam opinionem,quæ dicit noſtrum ſtatutum non habere locũ, ſi poſſeſsio fuerit ab alio occupata,eam intelliges procedere,quando ille alius licitè & legitimè adeptus eam poſſeſsionem fuerit,non etiam ſi illicitè. Ita enim expreſsè voluit Carol. Cot.memor.incip.decreto Mediolanenſi,col.ij.ſed intelligi debet, vbi ad hoc allegat Iaſo. d.con.cxlvj.conſ.j.lib.iiij.& Philip.Dec.d.conſ.ccccIxvij.col.quoque ij.Cui adde ipſum Iaſ. conſ.lxxxv.quando habemus,col.ij.verſ.limitatio ergo,lib.iij.

Alia.

16 ¶ Intelliges ſecundò,vt licèt alius occupauerit,ea tamen occupatio non tollit poſſeſsionem hæredi à ſtatuto delatam,ſed id tantùm facit,ne ipſe hæres propria autoritate illum occupatorem deiiciat,ſed illum in ius ad hoc vocare debet.ita enim loquitur Bal.in d.rub. de cauſ. poſſ.& propriet.col.vlt.verſ.quarto ſtatuto communis Mediolani.& Alex.d.con.lxxxij.perſpectis his,col.ij.verſ.nec ad hoc obſtat,& multi ex iis quos ſuprà citauimus,ver.vij.incip.& ita nuncupatim.& ſatis voluiſſe videtur Paul.Ca.l.ſi forori,C.de iure delib.dum dicit,quòd licèt autoritas huius ſtatuti faciat hæredem poſſeſſorem iuris,non tamen facti.

Alia.

17 ¶ Intelliges tertio ſecundum Claud.Siſel.Aquen.in d.l.Pomponius,§.quæſitum,poſt princ. ff.de acqui.poſſeſsio.vt ſcilicet prior illa opinio procedat,quando poſſeſsio fuit appræhenſa per alium ante aditam hæreditatem, in quo etiam caſu conſuluit, vt ipſe dicit Alex.d.conſ. lxxxiij.lib.ij.ſecus (ait ipſe Claudius) ſi poſt aditam hæreditatem. & idem voluit ipſe Claud. in l.cùm hæredes,in princ.eodem tit.dum ſe remittit ad ea quæ ſcripſit in d.§.quæſitũ.& illũ ſequitur Ant.Rube.d.conſ.cxxj.col.ij.verſ.ſed quod facit difficultatem,& iterum col.vlt.ad fin.& ante omnes Signor.d.con.clxxxviij.caſus continens,col.j.& ij.Sed aduerte quod Alex. in d.con. loquitur de poſſeſsione appræhenſa ante mortem defuncti. vt diximus in iiij. par. decla.j.nu.iij.inci.& ita in caſu,quod certè in eo caſu minimè dubium eſt.At ſi poſt mortem, nihil refert antè ne,an poſt aditam hæreditatem fuerit occupata, neutro etiam modo poterit obeſſe hæredi.

18 ¶ Intellige quartò,vt ea prior opinio procedat,niſi ſtatutũ continuans poſſeſsionem in hæredem,procedat vlteriùs,diſponendo poſſeſsionem ab alio interim occupatã,nullius eſſe momenti,cuiuſmodi eſt ſtatutum Mediolanenſe.Nam tunc poſſeſsio ab alio occupata non impedit huiuſmodi continuationẽ, vt non obſcurè videtur voluiſſe Alex. con.lxxxiij. viſa facti narratione,col.ij.verſ.nec dicatur pro parte,lib.ij. dum diſtinguit inter eum qui poſſeſsionẽ occupauerat ante mortem defuncti,& eum qui poſt mortẽ.& apertiùs Iaſ.cóſ.lxxxv.quãdo habemus,col.ij.verſ.vnum refragari videtur & ſeq.lib.iij.& dicto conſ.cxlvj. col.j. lib. iiij.& Paul.Pariſ.conſ.xlj.optimum ius,col.ij.verſ.ceſſant enim iſta,iunctis præcedentibus,lib.j.Et idem propè eſt quod diximus ſuprà,verſ.xv.quod ſi ſequaris.

QVARTA DECLARATIO.

An ad huiuſmodi conſuetudinẽ requiratur qualiſqualis actus. Qui tenẽt requiri.

1 ¶ Quartò declara,vt per huiuſmodi ſtatutum tranſeat poſſeſsio defuncti in hæredẽ,ſi modò tamen interuenerit quiſpiam qualiſqualis actus vel appræhenſio,cuiuſmodi fuit in caſu c.ij. de conſuet.Ita enim expreſsè voluit Barb.con.lviij.ſapienter dixit Pſalmiſta,col.xij. verſi. & plus dicit,& col.ſeq.verſ.item ſtatutum illud reſtringitur,itẽmq; col.ſequent.ver.item illud dictum,lib.iij.ad hoc allegans inter cætera,quod non obſcurè voluit Petr.Anch.in d.ca. ij. ſtatim poſt princ.quòd niſi in caſu illius c.interueniſſet actus ille corporalis, de quo is text. loquitur,ſcilicet modicum terræ poſitum in altari, aut alius ſimilis, non potuiſſet transferri poſſeſsio,etiam ex lege,ſtatuto, vel conſuetudine.

2 ¶ Et hoc quoq; nũcupatim voluit Baptiſta Caſtel.in d.ſua diſputat.incip.magnificus & excellens,col.ij. verſ.tertiò etiam notabiliter,atque iterum col.iiij.verſicul.item ſtatutum illud, vbi tamen nullam Petrus Ancharus & Barba.mentionem facit, ſed alios allegat, qui tamen

id non

id non dicunt, vt apud eos videre poteris.

Anthoris ſententia.

3 ¶ Sed & ante illos idem videtur voluiſſe Bald. in l. j. in princ. C. com. de legat. dum dicit legem, aut ſtatutum non poſſe transferre poſſeſsionem nudo animo, niſi interueniat aliquis actus repræſentatiuus ipſius poſſeſsionis, iuxta dictum c. ij. de conſuetu. & per alia quæ ibi allegat, vti etiam ex eo diximus ſuprà in præfat. quæ eſt prima pars, declaratione ſexta. nu. j. incip. ſed vt redeamus. Et idem voluerunt alij quos & nos citauimus in num. ſeq. Verùm nos contrarium tenuimus poſt alios multos num. quoq; ſequent. cuius initium eſt, contrarium tamen, & multis ſequent. vbi & tu reperies Barb. ſecum hac in re pugnantem. Et facit quod & nos ſcripſimus in tractatu Conſtituti poſſeſsorij, in ſecunda parte, ampli. iiij.

QVINTA DECLARATIO.

An ſit eadē poſſeſsio quæ defuncti fuit.

1 ¶ Quintò declara, vt ea poſſeſsio quæ erat apud defunctum, ita tranſeat in hæredē, vt quoad habitum id eſt habitualem qualitatem habeatur pro poſſeſsore, ſed non eſt eadem poſſeſsio quoad actualem effectum ipſius poſſeſsionis, niſi apprehenſa fuerit. Nam cùm poſſeſsio facti ſit, & cum defuncto deſierit, quia mors omnia ſoluit, quomodo ea poſſeſsio quæ iam in rerum natura non eſt, in hæredem continuari poterit? Hæc Zazius in epit. feud. parte vj. char. v. Idq; eſt vt ſubdit, quod eleganter & ſubtiliter ſenſit Bald. in c. j. tit. de content. inter domi. & fœm. dum loquens de continuatione poſſeſsionis vaſalli in filium, de qua & nos locuti ſumus ſuprà in præfatio. declaratio. iiij. nu. j. incip. ſed & illud, & multis ſeq. dicit eam continuationem intelligi in qualitate, non in ſubſtantia poſſeſsionis: quaſi diceret poſſeſsionem in ſui ſubſtantia non continuari in filium, ſed qualitatem habitualem, quæ facit, vt pro poſſeſsione habeatur.

SEXTA DECLARATIO.

An hæres poſſit expellere poſsidentem corporaliter.

5 ¶ Sextò declara, vt noua hæc poſſeſsio non ſit naturalis, ſed artificialis & ciuilis, vt diximus ſuprà in præfatio. quæ eſt j. pars, declara. vij. nu. j. incip. vocatur autem, & ſeq. ideo non poſsit hæres vi huius ſtatuti expellere corporaliter poſsidentem ſine pœna, l. ſi quis in tantam, C. vnde vi, vt voluit Pet. Anc. in c. ij. in j. no. de conſuet. loquēs in caſu illius c. Et ita eum refert, vt ſequi videatur Barb. ibi, col. vj. nu. 36. & Bapt. Caſtel. loquens in caſu noſtræ conſuetudin. in ſua diſputat. incip. magnificus & excellens, col. iij. verſi. tertiò etiam notabiliter. Sed id dependet ex eo, an qui ciuiliter poſsidet, poſsit propria autoritate expellere eum, qui naturaliter poſsidet, ſine metu d. l. ſi quis in tantam, quod videtur, vt ſæpius diximus ſuprà hoc eodem tractatu, atq; etiam in alio noſtro tractatu Conſtituti poſſeſſorij.

SEXTA PARS EORVM QVAE PERTINENT AD IVDICIA, QVÆ

conſtat nouem declarationibus.

1 *An hæres ex noſtra conſuetudine ſaiſitus, ſi turbetur, poſsit intentare remediū retinendæ poſſeſsionis.*
2 *An & adipiſcendæ.*
3 *An vtrunq; ſimul & quomodo.*
4 *An etiam recuperandæ.*
5 *An hæredi agenti illis remediis poſsit obiici exceptio dominij.*
6 *An ſi hæres obtinuerit, poſsit ab aduerſario appellari.*
7 *An hæres petens ſe confirmari in hac poſſeſsione aduerſus illum, qui eum turbat, aut aliter impedit, ſuſtineat partes actoris, an rei.*
8 *An id ius agēdi pro continuata poſſeſsione, poſsit alteri cedi, ſine etiam ipſa cōtinuata poſſeſsio.*
9 *An hæc poſſeſsio, lite pendente ſuper ea, debeat ſequeſtrari.*

PRIMA DECLARATIO.

An hic hæres poſsit intentare remedium retinendæ poſſ.

1 PRIMO declara, vt ſi hæres qui vi huius conſuetudinis poſsidet, turbetur, poſsit ad tutandam ſuam poſſeſsionem intentare remedium retinendæ poſſeſsionis, Ioan. Fab. in §. ſumma, ad fi. Inſtit. de interd. & iterum in §. retinendæ, col. iij. verſi. ſed quæritur nunquid ſucceſſor, eo. tit. & in §. ſui autem, col. j. in fi. Inſti. de hæred. quali. & differ. vbi ita dicit ſeruare conſuetudinem. Gui. Pap. deciſ. Delph. ccccclij. in materia poſſeſſorij, col. ij. verſi. & in hac materia dicti ſtatuti, & iterum verſi. circa primum. & Bene. in repe. c. Raynucius, in verbo, mortuo itaque teſtatore, le ij. nu. 72. de teſta. Caro. Ruin. conſi. xviij. primò & principaliter, col. vlt. lib. j. & omnes vbique.

2 ¶ Nemò enim vnus omnium, qui de hac re ſcripſerunt, contradicit, idq; optima ratione. Nā & aliàs ſemper pro ciuili poſſeſsione, cuiuſmodi hæc eſt, vt ſuprà diximus in præfat. quæ eſt j. pars, declar. vij. nu. 2. incip. ſed & hæc poſſeſsio, datur id interdictum retinendæ poſſeſsionis, vt no. per gl. & alios in l. clam poſsidere, §. qui ad nundinas, ff. de acqu. poſſeſsio. & gl. in l. quemadmodum, eo. tit. & optimè facit tex. in §. poſsidere, Inſti. de interdict. & id (vt diximus) minimè dubium eſt, ideo nec hic diutius immorabimur.

SECVNDA DECLARATIO.

An adipiſcendæ. *Poſſeſsio naturalis dicitur corporalis.*

1 ¶ Secundò declara, vt licèt aliàs interdictum adipiſcendę poſſeſsionis non ei detur qui poſſidet, vt no. in l. j. in fi. ff. quo. bonor. tamen in hoc caſu hæres qui vi huius conſuetudinis poſſidet, poteſt intentare id interdictum ſiue aliud remedium adipiſcendæ poſſeſsionis, cuiuſmodi eſt interdictum quorum bonorum, & remedium l. vlt. C. de edict. diui Adria. tollend. vt ſcilicet petat ſe, qui eſt in ea poſſeſsione, mitti in realem ſiue naturalem, aut corporalem poſſeſsionem. Nam (vt id obiter dicam) poſſeſsio naturalis, corporalis quoq; dicitur in l. debitor, §. vlt. ff. de pignorat. actio. & l. quod ſeruus, & l. ſi id quod, §. vlt. ff. de acquir. poſſeſsio. & l. vlt. C. de fund. patri. lib. xj. & c. cùm aliquis, extrà de re iudic. & c. quod autem, de iure patro.

2 ¶ Et ita vt ſcilicet poſsit hic hæres intentare remedium adipiſcendę, voluit Petr. à Bella pertic. in l. ea lege, & ibi quoq; Cyn. Col. j. ver. & iſtud eſt argumentũ, & Bal. col. iiij. ver. modò venio ad quæſtiones, & Salic. col. vj. in iiij. oppoſit. verſi. & ex hoc dicit hic, C. de condict. ob cauſ. idem Per. in l. j. & ibi quoq; Sali. in fi. per illum tex. C. de donat. quæ ſub mod. Bald. in auth. defuncto, col. ij. in iij. quæſtio. ibi, & olim in quibuſdam dominiis, C. ad S C. Tertulli. & in rubri. de conſuetud. col. ij. verſi. conſuetudo poteſt transferre.

Alij.

3 ¶ Et idẽ quoq; voluit ipſe Bal. in rub. extrà de eau. poſſeſsio. & propriet. col. pe. ver. quęro ſtatuto communis Mediolani, & in c. cùm quis, col. j. extrà de reſtit. ſpoliator. Rapha. Comen. conſi. xliij. in quæſtione Franciſci, ad finem. Paul. Caſt. Alex. Iaco. à S. Georgio, & Iaſon in l. ſi ſorori, ille ad finẽ, alter poſt medium, Iac. nu. iiij. hic col. j. in j. Fallen. C. de iure delibe. Alex. in l. cùm hæredes, in princ. col. j. ff. de acquirend. poſſeſsio. & in l. in ſuis, col. iij. verſi. vbi autem ſtatutum, ff. de libe. & poſth. & conſi. lxxxij. perſpectis his, col. ij. verſi. nec ad hoc obſtat, & verſi. facit quod notat, lib. ij. quod conſil. vt ſæpe aliàs diximus repetitur conſi. xl. libr. iij. & conſi. lj. lib. vj. & item Alex. conſil. lxxxiij. viſa facti narratione, col. iiij. verſic. fortificantur prædicta, libro ſecundo. Firmia. in tracta. de epiſcop. libro iij. parte j. paulò ante fin. Barbat. in cap. ij. columna penult. in princip. de conſuetud. & conſi. lviij. ſapienter dixit Pſalmiſta, columna xj. verſic. capio aliam dubitationem, libro ij. Iaſon in dicta l. vlt. columna iiij. verſi. ſic in ſimili ſtante ſtatuto, & ibi Philip. Dec. col. viij. verſi. & eodem modo in hærede, C. de edict. diui Adria. tollen. ipſe Dec. cõſi. lxxxiiij. excellẽtiſsimi doctores, col. j. & cõſi. cccclxvij. bene & conſultè, col. j. Ioan. Baptiſt. Caſtel. in ſua diſputat. incip. magnificus & excellens, col. vj. verſi. ſed poſſet dici D. bened. in repet. capit. Raynucius, in verbo, mortuo itaq; teſtatore, le j. alicubi, & iterum, in eodem verbo, le ij. nu. lxxxj. de teſt. vbi id dicit ſing. Matt. Affli. deciſi. Neapol. ccxcix. rex Ferdinandus, nu. 19. Claud. Aquen. in l. j. in princ. col. v. verſi. bene fatendum eſt, ff. de acquir. poſſeſsio. Anton. Corſe. in tracta. de poteſtat. & excellen. reg. in xxv. quæſt. col. j. Catel. Cot. d. memor. incip. decreto Mediolanenſi, ſtatim poſt princi. Fran. Ripa, in l. j. §. hoc interdictum, columna iiij. verſic. alia ratione, ff. quor. bonor. & in repetitio. l. vlti. in xxxix. quæſtio. verſiculo, & hac ratione, C. de reuocand. donat. & libro primo reſponſor. cap. j. defuncto, num. 80. & multis ſeq. Nicol. Bello. conſi. xxxv. conſultus de modo, col. iij. num. 8.

Rationes illorum. *Conſtitutarius poteſt petere vt ſibi tradatur corporalis poſſeſsio.*

4 ¶ Mouentur hi primùm quòd veritas & fictio, bene concurrũt, & qui tutus eſt fictione, poteſt veritatem implorare, licèt non è contrario, per text. quem Bald. in d. rub. de conſuetud. dicit no. in l. apud Iulianum, §. j. ff. ad Treb. Item licèt ſtatutum faciat hæredem poſſeſſorẽ iuris, non tamen facti, nec effectu illo reali. Ideo poteſt hæres petere ſe in eam facti poſſeſsionem immitti, vt in ſimili poteſt emptor, cuius nomine venditor conſtituit ſe poſsidere, & ita poſſeſsionem iuris nactus, petere nihilominus, vt ſibi tradatur corporalis facti poſſeſsio, vt per Bal. Ang. & Pa. Caſt. in l. ab emptione, ff. de pact. cum aliis multis concord. à me collectis in d. tract. Conſtit. poſſeſſor. in j. parte nu. x. incip. at quicquid ſit.

Ad idem. *Dominium trãſit in legatarium ipſo iure.*

5 ¶ Nam & ſimiliter videmus quòd licèt dominus non poſsit rem propriam condicere, præterquam à fure, l. vlt. ff. vſufructua. quemadmo. caue. id intelligitur de vero domino, nam qui fingitur eſſe dominus, poteſt à quocunq; rem ſuam condicere, per d. l. j. C. de donatio. quæ ſub mod. & l. qui mortis cauſa, ff. de donatio. cauſa mort.

Is tamen poteſt agere actione perſonali

6 ¶ Et etiam in ſimili videmus quod in legatarium tranſit dominium ipſo iure ſine traditione, l. ſi tibi homo, §. cùm ſeruus, ff. de leg. j. & l. à Titio, ff. de furt. cum ſimil. & ideo poteſt agere rei vendicatione ad rem ſibi legatam l. j. C. commu. de lega. Et tamen poteſt etiam agere actione perſonali, per d. l. j. & §. ſed noſtra, Inſti. de lega. & hoc quia non habet verum dominium, ſed fictum, alioqui non poſſet agere perſonali, §. ſic itaque, Inſtit. de actio.

Inducta ad augmentũ non trahuntur ad diminutionem.

7 ¶ Præterea quòd per id ſtatutum introductum eſt in fauorem hæredis, vt in eũ transferatur poſſeſsio ipſo iure, non ei debet nocere, l. quod fauore. C. de legibus, & inducta ad augmentum non debent trahi ad diminutionem, l. legata inutiliter, ff. de leg. j. cum ſimilibus cũ his quæ dicam infrà in vij. parte, declaratio. j. Et per hoc diluitur quod in prin. diximus interdictum ſiue aliud remedium adipiſcendæ poſſeſsionis, non ei dari qui poſsidet: quia illud verum eſt in eo qui plene vereq; & realiter & de iure communi poſsidet.

¶ Quanquam

8 ¶ Quanquam & tu quoq; ad ea dicere poteris, competere remedium d.l. vlt. C.de edi.diui Adr.tol.quod ipſum eſt adipiſcendæ poſſeſsionis, hęredi poſſeſſori petenti ſuam poſſeſsionẽ confirmari ac defendi, vt per Cy.in d.l.vl.col.vlt.ver.item quæro, pone, Alber.col.antep.ver. item quæritur ſi hæres, Bar.col.iij.verſi.itẽ quærit gl.Bal.circa prin.Alex. col.xj.verſi.vltimò tene menti, Iaſ. col.iij.ſicut in ſimili, Phil. Dec.col.xiiij.verſi. & ad ſupradicta, C.de edi.diui Adr.tol.Cy.poſt Iaco.Butrigar.in l.j.ad fi.& ibi Ang. per eum tex.quo nullum dicit meliorẽ eſſe,& Iaſ.col.ij.verſi.ex ſecunda parte, C.de Carbonia.edict.Bartho. in l. iij. §. miſſum, per eum tex.ff.de Carbonia.edict.& in l.de pupillo,§.qui opus, poſt gl. ibi,& ibi quoq; Alex.ff. de ope.no.nunc.& in l.j.§.ſatiſdatum, per eum tex.ff.quo.legat. Bal.in l.j. in ij.additio.col.ij. verſi.ſi ſemel miſſus,ff.de petitio.hæredi.& in l.j.col.j.circa medium, C.com.de legat.Guid. Pap.deciſio. Delphin. cxxxij. ſed probato illo errore, col.ij. verſi.verùm autem beneficium, vbi ita dicit fuiſſe iudicatum. & iterum deciſ.ccxix. edictum diui Adria. in prinс. & Ludo. Gozad.con.xciij.in cauſa Mutinenſi,col.ij.verſi.nonò cùm iam fuerit.& Pau. Pariſien.con. xlj.optimum ius,col.iij.verſi.meritò igitur ipſa, lib.j.& Maria.Socin. iunior conſi. xcvij.viſo puncto,col.ix.verſi.& licèt per prius,lib.ij. Licèt contrarium ſentire videatur Guil.Cu.in l. licet,col.vlt.C.de acquir.poſſeſ.& Pet.Ferra.tit.for.libel.quo petit.hęredi.ex teſta.in verbo, & realiter,col.j.

l. vlt.de edit. Di. Adr.tol. competit hæredi etiam poſſeſſori.

9 ¶ Et facit quod in ſimili ſcribit Bar.in l.vti frui,§. verùm autem, in fi. ff. ſi vſufru. peta. quòd comes qui poſsidet caſtrum, poteſt petere ſe declarari comitem, ad confirmationem ſuæ poſſeſsionis. Et quòd item in ſimili ſcribitur in l. in libello, §. ſi quis ſeruum, ff. de capt. & poſtli.reuer. Et quod deniq; prodidit Nicol. Bello. ſupputationum iuris ciuilis lib.j.ca. xix. poſſeſſori competere actionem rei vendicationis vt declaretur dominus ad confirmationẽ ſuæ poſſeſsionis.

Comes poſsidens poteſt petere ſe declarari comitẽ.

Poſſeſſori cõpetit rei vendicatio, vt declaretur dominus.

TERTIA DECLARATIO.

¶ Tertiò declara, vt non ſolùm poſsit hæres intentare remedium retinendæ, aut adipiſcendę poſſeſsionis ſeparatim, ſed & vtrunq; ſimul, diuerſis tamen reſpectibus: ſcilicet retinendæ, reſpectu ciuilis poſſeſsionis, quæ eſt apud eum vi huius ſtatuti: & adipiſcendæ, reſpectu naturalis poſſeſsionis aut detentionis exiſtentis penes alium. Vt in ſimili dicitur de interdicto retinendæ poſſeſsionis, & rei vendicatione, per glo.& docto.in l. ſi de vi,& in l. naturaliter, §.nihil commune, ff.de acqui.poſſ. & in l.ordinarij, C.de rei vendi. cum ſimil.

An vtrunq; & retinendæ & adipiſcendæ.

2 ¶ Et ita expreſsè, & in hoc caſu, ne autoritate deficiamur, cum ex facto contigiſſet, reſpõdit Pau. Caſt.conſ.lxxvij. cuius initium eſt, videtur dicendum, dictum actorem.verſi.his tamen non obſtantibus,lib.ij. Sed & alibi quoq; idem Paul.Caſt.videlicet conſi. ccxxxiiij.incip.in cauſa appellationis.col.ij. verſi.ſed ſuſtinendo cauſam, lib.ij.conſuluit in alio caſu, quòd ratione eiuſdem rei poteſt ſimul intentari vtrunq; illud interdictum retinendæ & adipiſcẽdæ poſſeſsionis, reſpectu diuerſarum illatum poſſeſsionum.

De eadem re.

QVARTA DECLARATIO.

1 ¶ Quartò declara, vt hic hæres ſic ſaiſitus, antequam apprehenderet realem poſſeſsionem, non poſsit intentare remedium recuperandæ poſſeſsionis, cùm ei competat (vt diximus) adipiſcendæ, per l.j. C.quo.bo. Et quia id interdictum recuperandæ ei tantùm competit, qui vi poſſeſsione deiectus eſt l.j.in prin.ff.de vi & vi arma.& §.recuperandæ, Inſt.de interdict. cum ſimilibus. At hic non poteſt violenter deiici ex hac ficta ciuili poſſeſsione, vt manifeſtè patet ſenſui,& voluit glo.in l.j.in§.interdictũ autẽ hoc, ff.de vi & vi arma. quæ dicit duo eſſe neceſſaria, vt id interdictum competat, ſcilicet quòd is verè poſsideat qui deiicitur. & quòd verè poſſeſsionem amittat. id quod etiam voluit Alber.in d.l.j.§.deiicitur, eo tit.& Fra.Cur. ſenior conſi.lxxj.ſuper controuerſia, col. ij. verſi.quartum etiam addit.

An recuperanda.

2 ¶ Atq; ita expreſsè in caſu noſtræ conſuetudinis voluit Bald.in auth.defuncto, col. ij. verſi. tertia quæſtio, C.ad S C.Tertulli.Alex.in l.in ſinis, col.iij.verſ vbi autem ſtatutum dictauit, ff.de lib.& poſth.vbi hanc dicit eſſe communem opinionem antiquorum & modernorum, & conſ.xxxvij.in cauſa mota per Ang.col.ij.verſi.ſed alia inſuper ratione, lib.j.& cõſ.lxxxiij. viſa facti narratione col.v.verſ.confirmo per id, lib.ij.& conſ.clxiij.circa id de quo quæritur, col.vlt.verſi.nec obſtat ſtatutũ, lib.vj.Barb.con.lviij.ſapienter ſcripſit Pſalmiſta, col.xiij.ver. modò aggrediendo libellum, li.ij.Firmia.in tract.de epiſc.in j.parte prin. lib. iij. in lvj. quæſtio.ad fi.verſi.& ſcias quòd dicta, & Soc. conſi.xlix.in cauſa epiſcopi, col.vlt.verſi.nec prædictis obſtat, lib.iij.Iac.à S. Geor.& Iaſon qui dicit ſignandum.in l.ſi ſorori, ille paulò ante fin.hic col.ij.verſi.ſecundò limita & ſigna, C.de iure delib.& idem Iaſon conſi.xxj.quatuor principales, col.vlt.verſi.ſecundò motiuando, lib.iij.Carol.Ruin.conſi.xxv. circa illud, col. iij.nu.5.lib.iiij.Franciſ.Curt.Iunior in l. vlt.col. pen.verſi. quintò quæritur, C. de edict.diui Adri.tollen.Ioan.Baptiſta Catel.in ſua diſput. incip. magnificus & excellens, col. ix. verſi. imò dico. Matth. Afflict. in capit. j. in princip.col. iiij. verſiculo ſed pulcrum eſt dubium, titulo de controuer. inueſti.& in capitulo j. columna ij. verſi. & adde quòd ficta poſſeſsio, titu. de controuer. inter maſcul. & fœm. & in conſtitu. Siciliæ incip. circa violentiarum, col.ij.

De eadem re. Qui tenent non cõpetere.

col.ij. in iij.not.vbi alios in id citat,qui tamen id non dicunt, & in deciſ. Neapol.ccxcix. rex Ferdinandus,col.iiij. verſi. ex his ſequitur, vbi ita dicit fuiſſe iudicatum per ſacrum regium conſilium.Fran.Curtius iunior conſi.cviij.ſacratiſsimæ,& cætera circa controuerſiam,col. vj.verſ.& prædictam concluſionem.Zazius in epitn.Feud.parte vj.char.v. verſ.quibus conſecutus eſt.& conſ.x.cùm quondam,char.v.verſi. ſed ponamus.Alciat. in tracta.præſumpt. in tertia parte,nu.in.vbi hanc dicit eſſe communem ſententiam.Pau.Pariſ.conſi. cj.viſa facti narratione,col.xiij.nu.159.lib.j.& Hiero. Grat. conſil.lxx. ex multitudine allegationum, nu.7.iuncto. num.15.& 16.lib.ij.

Qui contrarium.

3 ¶ Contrarium tamen, vt ſcilicet huic hæredi vi huius ſtatuti poſsidenti, detur etiam remedium recuperatorium, non obſcurè ſenſiſſe videtur ipſe Bal. ſibi in hoc contrarius in l. j.ad fi.C.de appellat. dum ſcribit, quòd filio ſpoliato ea poſſeſsione, quæ erat apud patrem,non obſtat exceptio dominij, quæ aliàs non obſtat agenti interdicto recuperandæ poſſeſsionis, quia ipſe non videtur ſpoliatus,ſed tantùm adipiſci,per l. vlt. C. vnde vi. nam non eſt verũ quòd exiſtentia ſui hæredis transferat poſſeſsionem ipſo iure, niſi apprehendatur, per d. l. qui hæredes,ff. de acqui. poſſeſsio. Vides ergo Bald.id ſentire, quòd ſi ipſo iure transferretur poſſeſsio in hæredem ſine apprehenſione, vt fit per huiuſmodi ſtatutum, poſſet ipſe hæres agere interdicto recuperatorio, nec ei obſtaret exceptio dominij. Sed de hoc poſtremo poſtea dicemus.

Alij.

4 ¶ Verùm quantum ad principale noſtrum inſtitutum, vt ſcilicet competat hoc caſu interdictum,de quo tractamus, expreſsiùs voluiſſe videtur idem Bal.in rub.de cauſ. poſſeſsio.& propriet.col.vlti.& ibi etiam Fran.Ripa. col.vj.verſic.ciuiliſsima poſſeſsio. & rurſum idem Bal. in c.item cùm quis,col.j. de reſtit.ſpolia.vbi dicit in caſu noſtræ conſuetudinis cõpetere interdictũ quaſi recuperandæ.& rurſum conſ.cxlj.præmiſsis verbis,col.ij. verſic.nam dicta miſsio.lib.j.vbi idem dicit.& Ioan.Fab. quem tamen nonnulli allegant pro contraria parte, in §.ſui autem,col.j. verſi.in eadem glo.Inſtit.de hæred. qualit.& differ. vbi ita dicit ſeruarẽ conſuetudinem Franciæ.& Antonius Graſſus inter conſi.Calca.conſi.lxv.præſuppoſita veritate,col.iij.verſi.competit etiam quintum.& latè Socin. ita tamen dubitans, vt in hanc opinionem inclinet,in repet. l. rem quæ nobis, col. viij. in quinta quæſt. prin. verſi.quartò & vltimò conclude,ff. de acqui. poſſeſsio.Aufrer.in commentar.ſtili Curiæ parlam.tit.de prouiſione,modiſq; petendi & faciendi ipſam,in fin. Iaſon ſibi contrarius, conſi. lxxxv.quando habemus,col.j.lib.iij.& conſi.cxlvj. redemptoris,&c.præſuppoſito, col.j.lib.iiij. Phili. Dec. conſi.lxxxiiij.excellentiſsimi doctores, col. ij. verſi. præterea tale ſtatutum. Aut. Corſe.in tract.de poteſtat.& excellent.reg.quæſtio.xxv.col.j.D.Bened.in repet.c. Raynutius,in verbo mortuo itaq; teſtatore,le ij.num.72.Claud.Aquen. in l.cùm hæredes,in prin. col.j.verſi. item non video,ff.de acqu.poſſeſsio.Fran.Rip.in l.j.§.hoc interdictum,col.iiij.verſi.alia ratione iſtud,ff.quor.bonn.& repeti.d.l.vlt.in xxxix.quæſtio.in fin.C.de reuocan.donat.& lib, j.reſponſor.cap.j.defuncto,num. 48.& multis ſeq. & D. Boër.in conſuetudin. Biturig. titu. *des couſtumes concernans teſtaments.*§.vj.col.iij.& Chaſſen.conſi.xix. nobilis dominus Antonius,in xij.dubio,col.eiuſdem.j.& Paul.Pariſ.ſibi contrarius,conſi. xlj. optimum ius,col.iij. verſi.prout & tertiò ceſſant,lib.j.Nicol.Bello.conſi.xxxv. conſultus,col.iij.num.8.Et ita ſcio ſeruare conſuetudinem Franciæ, ſuntq; in id quædam particulares conſuetudines, vt apud noſtros Pictones,cap. ccxiij.

A ſimili.
Conſtitutario competit recuperandæ etiam ante realẽ poſſeſsionem.

5 ¶ Et ita in ſimili, vt ſcilicet remedium recuperatorium competat ei in quem fictè tranſlata eſt poſſeſsio per conſtitutum vel precarium, etiam ſi non fuerit adeptus realem & corporalem rei poſſeſsionem, voluit Bal. in rub.C.de contrah.emp.in x. q. & Matth. Affli. deciſio. Neapol.ccxcix.rex Ferdinandus,nu. xcj. & diximus in noſtro tracta. de iure Conſtituti poſſeſſorij,parte prima,nu.lxix. incip.à quo non longè,& parte ij. ampliar.xj. vbi etiam docuimus aliàs ſemper id remedium competere poſsidenti.

Reſponſio ad contraria.
Interdictum recuperandæ datur pro ciuili poſſeſsione.

6 ¶ Nec videtur obſtare huic opinioni quod dictum eſt,ei non competere interdictum recuperandæ,cui adipiſcendæ competit. Quia adipiſcendæ non ei competit, niſi ipſe velit, nec per hoc impeditur,quin recuperãdæ iuuetur: præſertim cùm hæc poſſeſsio vera ſit,vt ſuprà diximus in j.declar.v.partis. & propterea non obſtat quòd ſuprà dictum eſt de ficta poſſeſsione.Nec negari poteſt quin ſaltem hæc poſſeſsio ſit ciuilis & ciuiliſsima,vt latè ſupra diximus in præfa.quæ eſt j.pars,declar.vij.nu. ij.incip.ſed & hæc poſſeſsio,& ſeq.pro qua quidẽ ciuili poſſeſsione datur interdictum recuperandæ,l.j.§.deiicitur, & §.ſiue autẽ,ff. de vi & vi arma.Goid.Pap.deciſ.Delph. ccclvj.quos & quot effectus, col.j. verſi.quartus eſt.

Diſtinctio quorundam.

7 ¶ Nec tamen omiſerim quòd de hac re ſcribit Fran. Ripa.in l.j.in prin. col.x. & nu.37.ff. de acquir.poſſ.volens concordare illas diſcordes ſententias,quòd prior opinio procedit,quando ſtatutum transfert poſſeſsionem in hæredem ipſo iure abſque traditione vera vel ficta: poſterior, quando ipſum ſtatutum fingit interueniſſe traditionem vel apprehenſionem, nam vbi lex id fingit, debet talis ficta traditio ſiue apprehenſio idem operari quod vera, l.adoptio, ff. de adopt.& l.ſi filiusfamil. ff.ſi cert.peta. Ego verò hanc diſtinctionem magis verbalem

verbalem eſſe puto, quàm realem: nam cùm lex vel ſtatutum ſimpliciter transfert poſſeſſionem ipſo iure, ſine alio actu, ſatis videtur fictè transferre, vt apertè ſentiunt Cyn. & Bald. in l. ea lege, C. de condict. ob cauſ. & Franc. Areti. in l. j. in prin. col. x. verſi. tu verò pro intellectu, ff. de acq. poſſ. & aliàs ſæpe diximus in hoc tractatu.

Eius diſtinctionis reprobatio.

8 ¶ Si tamen ſequi malis priorem opinionem, quæ negat huic hæredi remedium recuperandæ poſſeſsionis, eam intellige cùm poſt mortem defuncti quis vi occupauit poſſeſsionẽ. Quòd ſi ante mortem ipſius vi occupauit poſſeſsionem quam defunctus habebat, poterit hæres & quilibet ſucceſſor vniuerſalis, ſi ſit intra annum ſpoliationis, agere vnde vi. vt voluit gl. in c. cùm ad ſedem, in verbo, interdictum, poſt prin. extrà de reſtit. ſpol. arg. l. j. §. hoc interdictũ, le ij. ff. de vi & vi arma. & c. ſignificauerunt, de teſtibus. vbi eſt bonus textus, ibi, illæ quibus ipſæ ſucceſſerant, inde fuerunt violenter eiectæ, & ibi quoq; gl. in verbo, ratione, & Imo. in iij. not. Anto. col. iij. verſi. glo. j. tangit, & Panor. in iij. not.

Declaratio prioris opi.

9 ¶ Nam ratio quare hæres non poteſt agere, vnde vi, contra eum qui occupauit poſt mortem, ex priori opinio. hæc eſt (vt diximus) quòd id interdictum ei tãtùm competit qui vi deiectus eſt: hæres autem, vt illi inquiunt, qui fictè tantùm poſsidet, non poteſt dici vi deiectus, quæ ratio ſi quid momenti habet, non habet locum, cùm defunctus qui verè poſsidebat vi deiectus eſt: Ideo vti illi competebat hoc interdictũ, ita hæredi illius, ad quem tranſeunt omnes actiones actiuæ & paſsiuæ. l. pactũ, ff. de pact. & l. ea lege, C. de condict. ob cauſ. & l. veteris, & ibi doct. C. de cont. & comm. ſtipula. cum ſimi. Tu tamen vide Matth. Afflict. hîc malè ſibi conſtantem in c. j. §. ſciendum, in fi. tit. de feud. cogni.

Ratio declarationis.

QVINTA DECLARATIO.

1 ¶ Quintò declara, vt huic hæredi agenti ad poſſeſsionem vel adipiſcendam, vel retinendã, vel recuperandam, non poſsit à reo conuento obiici exceptio dominij, vt ſi reus excipiat ſe dominum eſſe, nec defunctum dominum fuiſſe, nec conſequenter actorem nec eius hæredem. Nam primùm ſi hæres agat ad recuperandam poſſeſsionem, id minimè dubium eſt, per l. ſi maritus, ff. de donat. inter vir. & l. vxor. & l. ſi quis ad ſe fundum, C. ad leg. Iul. de vi publ. & ibi Ang. non ſemel, & l. ſi de vi, & ibi gl. in fi. & doctor. ff. de iudici. & c. j. & c. literas, de reſtitu. ſpoliat. & gl. in c. ſuper cauſa ij. q. v. & omnes propè in l. vlt. C. de edict. diui Adr. tollen. & Dy. in cap. qui ad agendum, col. j. de reg. iur. & omnes vbique.

An huic hæredi obiici poſsit exceptio dominij.

Quid ſi actũ ſi recuperanda.

2 ¶ Et id oſtendit eſſe veriſsimum Bal. tribus optimis rationibus, in l. j. col. vlt. verſ. extrà quæro vtrum exceptio, C. de appellatio. Primùm quia ſcilicet violentia elidit dominium opponentis, per tex. (licèt ad hoc nihil alleger) in l. ſi quis in tantam, C. vnde vi. Deinde quia ſpoliatus ante omnia reſtituendus eſt, d. l. ſi quis ad ſe fundum, C. ad leg. Iul. de vi pub. Etiam prædo (vt id illi addas) c. ex literis, de reſtit. ſpoliat. iuncto c. vlti. de ord. cognitio. Deniq; vt ad Bald. redeamus, quia ex dolo non debet ſpolians conſequi præmium poſsidendi, l. itaque fullo, ff. de furt. vnde niſi purgetur vitium, non debet audiri ſuper proprietate, l. cùm ſeruũ, ff. de ſer. fugit.

De eadem re.

Spoliatus ante omnia reſtituendus.

Etiã prædo.

3 ¶ Si autem hæres agat ad retinendam, multò minus audiri debet, cùm plus iuris, plus ponderis & momenti in retinendo eſt, quàm in recuperando, arg. l. patre furioſo, ff. de his qui ſunt ſui vel ali. iur. & c. quemadmodum, de iureiurand. cum ſimilib. Et id quidem, ne autoritate hac in re careamus, expreſsè voluit Bal. in d. c. j. ante medium, verſi. ſed quid ſi opponens; extra de reſtit. ſpoliat. per no. in c. audita, eo. tit.

Quid ſi retinenda.

4 ¶ Si verò ad adipiſcendam agat hæres, & tunc, vt nonnullis placet, non amittitur exceptio dominij. ſed debet reſeruari in petitorio, l. vlt. C. quo. bonor. & voluit etiam Bal. in d. c. j. vbi ſuprà, de reſtit. ſpoliar. & alij multi licèt id alias dubium ſit, vt per gl. Hoſt. & alios in d. c. j. de reſtit. ſpoliat. & gl. in d. c. literas, in verbo, primi, eo tit. & per Bal. & alios in d. l. vl. C. de edic. diui Adria. tollend. & in d. l. vlti. C. quor. bonor. & ipſum Bal. in l. j. col ij. verſi. quæro an de iure Canonico, C. ſi de momenta. poſſ.

Quid ſi adipiſcenda.

5 ¶ Tamen hoc caſu in quo loquimur, tale remedium ex hoc noſtro ſtatuto cõpetens ita participat effectũ recuperandæ, vt nec ea exceptione dominij repellatur, vt expreſsè dicit Bal. in d. rub. de cau. poſſeſ. & proprie. col. vlt. verſi. & nota quòd edictum. Et ita illum refert & ſequitur Phil. Dec. dicens id eſſe ſing. d. conſi. lxxxiiij. excellentiſsimi, col. ij. verſi. prætetea tale ſtatutum & D. Benedict. in d. ca. Raynutius, in verbo, mortuo itaque teſtatore, le ij. nu. 81. vbi id dicit elegans. & Matth Afflict. deciſio. Neapol. ccxc. rex Ferdinandus, col. vlti. & Anto. Corſe. in tractat. de poteſtat. & excellentia reg. in xxv. quæſtione, colum. j. & Ludo. Gozad. conſilio xciij. in cauſa Mutinenſi, colum. ij. verſi. quintò cum iam ipſo iure. & Paul. Pariſi. conſi. xlj. optimum ius, col. iij. verſi. prout & tertiò ceſſant, lib. j. & diximus in præcedenti declaratione.

Redit ad principale dubium.

6 ¶ Verùm aduerte quòd Bald. in d. rub. de cauſ. poſſeſ. & prop. non ſimpliciter manſit in illis verbis, ſed ſtatim ſubiunxit conſiderandum eſſe, an id ſtatutum veniat ad ampliandum ius commune, quod tribuit remedium adipiſcendæ, & tunc idem eſt in ampliãte vt in ampliato, arg. l. inter, §. cùm inter, ff. de pact. dotal. Cui quantum ad hanc rationem, adde quæ nos

De eadem re.

latè

latè ad hoc collegimus in noſtro tractatu Retractuum,ti.j.§.j.glo.xviij.in verbo,*le pris que la choſe aura coſté*,nu.ſ.incip.nam & hæc acceſsio. & multis ſeq. Aut vt ſubdit Bal. vt ad eum redeamus,venit de per ſe(vt ipſe loquitur) de nouo diſponendum, & tunc non aſſumit aliquam qualitatem à iure communi,cui non cohæret, quia ſeparatorum ſeparata eſt ratio, l. ſi maritus, C. de donat.inter vir. & vxor.

Diſtinctio.

7 ¶ Et ideo conſiderandum eſt in ſtatuto Mediolanenſi (de eo enim loquitur) an loquatur de ſcripto hærede: & tunc quia concernit ſcriptum, videtur factum ad imitationem, l.vlti. C. de edi.diui Adr.tol.& eodem modo debet procedi ſummariè ratione coniunctionis legis & ſtatuti,argum.l.Gallus,§.ille caſus,& §.ſi eius, ff. de libe.& poſth. & l.ſi ita ſcriptum,co tit. Aut verò ſtatutum ſimpliciter loquitur de hærede, & non de ſcripto hærede, & tunc quia non concernit ſcripturam ſed veritatem & realitatem,vt ſit verus hæres, ita etiam vt in cauſa inteſtati habeat locum: & tunc non mandabitur ſtatutum executioni ſuccinctè, nec velo leuato,ſed diſputabitur de proprietate iuris hæreditarij,& admittetur quæſtio contrarij dominij ſaltem ſimpliciter,& idem dicemus quod in interdicto quorum bonorum,in l.vltima, quor. bon. Hæc ibi.

De eadem re.

8 ¶ Idem autem Bal.in d.l.j.col.vlt.vbi ſuprà, C.de appel. poſteaquam dixit id quod ſuprà diximus,verſ.huius declar.ij.incip.& id oſtendit ſcilicet quòd agenti interdicto recuperandæ poſſeſsionis non obſtat exceptio proprietatis,poſtea in verſ. quid ergo dices,quærit an filio hæredi ſui patris poſsit ea exceptio obijci.Et dicit illum agere recuperandæ non poſſe,cùm in eum non tranſeat poſſeſsio ipſo iure,per l.j.§. Scæuola,ff.ſi quis teſta. liber eſſe iuſſus fue. & alia ſimilia iura,quæ & nos ſuprà citauimus,in præfati.quæ eſt j.pars decla.iij.nu.ij.incip. ego verò conſtanter. Ex quibus planè ſentire videtur,quòd ſi poſſeſsio ipſo iure in eũ tranſiret,& ſic poſſet agere recuperandæ,non ei poſſet obijci exceptio dominij.At Baptiſt.Caſt. in ſua diſput.incip.magnificus & excellens,col.ij.verſi.primò quia pars,tenet in caſu noſtræ conſuetudinis admitti exceptionem proprietaris, vti & nos alicubi ex eo diximus ſuprà in prima declarat.quintæ partis, nu.iij.incip. & ex hoc illud.

Quid ſi reus obiicit dominium nec eũ hæres repellit.

9 ¶ Sed quid ſi reus ab hærede conuentus exceptionẽ proprietatis obiecerit, nec hæres ei oppoſuit ad hoc illum non eſſe admittendum,atq; reus ipſe poſtea probauerit dominium. Et tunc certè valet proceſſus: & ſi conſtet de dominio rei,repelletur hæres, vt aliàs ſemper hoc caſu,per tex.in c.j.ibi,conſentiente illo,& ibi Bald. circa medium,ver.ibi, conſentiente illo, dicens id eſſe notatu dignum, & omnes propè ſcribentes,de reſtitu. ſpoliat.& voluit etiam Iac.Are.in l.incerti.C.de interd.Bar.in l.naturaliter, §.nihil commune,col.x.verſi.ſecundò quæro vtrùm in caſibus,ff.de acqui.poſſeſ.vbi alia multa allegat,& in l.ſi quis ad ſe fundum, & ibi Ang.col.pen.verſ.ſed hoc fallit in pluribus caſibus, C.ad leg.Iul.de vi pub.& Bal.loquens in caſu huius ſtatuti ſiue conſuetudinis,con.cxlj.præmiſsis verbis,col.iij.verſi.ſecũdo præmitto,li.j.vbi dicit ad hoc eſſe tex.no.& vnicum.in d.c.j.titu de reſtit.ſpol. & ſic debere intelligi quod not.in l.ſi de vi,in fi.magnæ gl. ff. de iudic.& Philip.Dec.etiam de hoc noſtri ſtatuti caſu loquens d.conſi.lxxxiiij.col.ij.verſi.tertiò & vltimò.Ludo.Gozad. conſi.xciij.in cauſa Mutinenſi,colum.ij.verſi.ſextò etiam ſi fuerint. & Paul.Pariſ.qui alios citat.conſi.liij. dominus Hieronymus,col.pen.verſi.tamen his non obſtantibus.lib.iij.

De eadem re.

10 ¶ Quanquam his videtur contradicere Bal.in l.ordinarij, col. vlt. verſi.quid de ea quæſtione,ibi ego credo quòd non ſit,C.de rei vend.dum dicit, quòd niſi appareat de conſenſu hæredis agentis recuperatorio, vt ei opponatur exceptio dominij ſiue proprietatis, nihil ei oberit,etiam ſi non expreſsè oppoſuerit,aut contradixerit. Hæc enim, inquit, eſt potiùs allegatio iuris, & eſt ex propria natura ipſius interdicti recuperandæ, & reſpondet ad quædam quæ in contrarium facere videbantur.Et ita quoq; in caſu noſtri ſtatuti expreſsè voluit Pau. Pariſ.conſi.xlj.optimum,col.iij.verſi. & in ſimili idem ipſe,lib.j.

Quid ſi hæres contradixerit & tamen reus admiſſus fuerit. Poſſeſsione vtriuſq; æqualiter probata præfertur probans dominium.

11 ¶ Sed quicquid ſit, illud certum eſt quòd ſi hæres agens contradixerit, & nihilominus reus admiſſus ſit ad probationem dominij, non illi obſtabit: quia id magis factum fuiſſe videtur ad iuſtificandum poſſeſsionem de qua agebatur, quàm vt ſuper dominio pronuncietur, vt etiam dicit Bal.in l.poſt ſententiam,col.ij.ver. venio ad ſecundum,C.ſentẽt. Nam illud ſciendũ eſt,quòd(vt & ipſe dicit)in æqualitate probationis poſſeſsionum vtriuſq; partis,is obtinere debet in poſſeſsione,qui probat dominium,vt etiam voluit Bart. in l. ſi duo,in princ. col.vlt.verſi.ſed ſi vterq; probat, ff.vti poſsid.& idem Bal.in d.l.ordinarij, col.pen.verſi. ſed iuxta prædicta,C.de rei vendi.& conſi.ccccxx.verba principis,col.vlt.lib.j.& conſ.clxj.proponitur quòd per commune,ad fi.lib.iij. & conſ. ccccIxviij. qualiter probentur, paulò ante fi.eo.lib.vj.& conſil.ccccIxxxix. in cauſa vertente inter capitulum, ad fi. eo. lib.iij. & in ſua diſputatione incip.accuſatus de vi turbatiua, col.vlti.verſi.tertio modo quia in pari. Raph. Fulg.in l.j.col.v.verſi. in ea ad fi.quando vterque, C.vti poſsid.vbi dicit hunc eſſe ſolum caſum,in quo interdicto vti poſsidetis probatur de dominio.& conſi.cxciiij.proponitur quòd domina Antonia,col.vlt.verſi.& poſtremò ſi qua foret.Corn.conſi.xcj.in cauſa vertente inter dominum,col.ij.in litera C, lib.iiij.& doctor. vbique.

¶ Sed

12 ¶Sed & probatio dominij ſiue tituli antiquioris(vt & id quoque addam)facit præſumi antiquiorem poſſeſsionem,vt voluit Iacob.Areti.in l.quoties, & ibi Cyn.in vlt.quæſt. colum.ix. verſic.ſeptimò quæro,C.de rei vendicatio.& Bald.qui id extollit in d.l.poſt ſententiam , vbi ſupra,& in l.ſiue autem.§.ſi duobus, & ibi quoque Angel. ff.de publicia. in rem actio. idem Bald.in cap.cæterum,colum.ij.verſi.ſed quid ſi vterque,de reſcript.& in d.cap.licèt cauſam, colum.vij.verſi.item ex antiquitate,de probatio.& in capit.ſi facta, colum.j.verſi.nec vnum omitto,tit.ſi de feud.fuer.controuer.inter domi.& agna.vbi id dicit not.dignum, & in dicta diſputatione incip. accuſatus de vi turbatiua , colum.vlt. verſi.tertio caſu quando vterque, vbi id dicit not.dignum.& Alexand.in l.j.poſt princip.verſi.item facit quòd primo emptori, C.de edict. diui Adria.tollen. Quæ res etiam facit vt cæteris paribus obtineat in poſſeſsione,per not.in d.locis.

Titulus antiquior facit præſumi antiquiorem poſſeſsionem.

13 ¶Proptereáque Iacob. Butrig.in d.l.incerti, dicit, quòd vbi contenditur de poſſeſsione , admittitur articulus proprietatis.nam iudex debet admittere omnes probationes , ſiue faciant plenam,ſiue ſemiplenam probationem:ſiue indicium , ſiue etiam adminiculum faciant. & ſequitur ipſe Bald.in d.l.ordinarij, vbi ſuprà,qui hæc dicit notabilia, & in d.c. licèt cauſam, col.pen.verſi.ex prædictis apparet , de probat. vbi & illud dicit petitionem dici pertinentem,non ſolùm quæ directè & principaliter facit ad cauſam , ſed & quæ qualitercunque adminiculatur etiam leui præſumptione, dicitq́ue id eſſe elegans.

Proprietatis articulus admittitur in cauſa poſſeſsionis.

14 ¶Cui & illud addendum putauimus,quòd aliàs admittitur articulus, quantumlibet vel modicum,pertinens ad cauſam,per text.in ca.quoniam,quod eſt iij.in verbo, aliquid, & ibi ipſe Bald.qui cum text.dicit ad id eſſe ſingula.& ibi quoque Philip.Dec.in j.not. extrà de teſtib. & ita etiam voluit Bald.qui dicit menti tenendum, in l.ad probationum , la j.in tertio notab. C.de probatio.& in l.cùm virum,col.j.C.de fideicommiſ.& in l.vlt. col.ij. verſi. quartò requiritur,ff.de feri.& in l.ſi duo patroni,§.idem Iulianus,col.ij.verſi.vltimò nota, & ibi etiam Iaſon,qui alios citat,col.ij.in ij.not.ff.de iureiur.vbi Bald.& ad hoc allegat quod ſuprà diximus de dominio probato in poſſeſſorio, & Ang.Aretin.in §.ſi quis agens, colum.iiij.verſi.ex his infertur etiam quòd articulus. præſertim ibi. tu addas quandoque, Inſtitut.de action. & Stephan.Bertran.conſil.cxcviij.quamuis articuli, circa medium,lib.iij.

Articulus quālibet pertinens ad cauſam admittitur.

15 ¶Nam & videmus,quòd aliàs rebus exiſtentibus paribus , minimum quodque vni additum alterum vincit,vt per Bartol.Bald.& alios in d.l.ſi duo patroni,in prin. per glo.ibi, in verbo, habiturum,ff.de iureiuran.& Ang.qui eam glo.dicit ſing.in repet.l.ſciendum,col.pen.verſi. deſcendo ad præſumptionem,ff.de verbor.obligatio.vbi per eam dicit, quòd probationibus paribus exiſtentibus,indicatur pro eo qui præſumptionem babet pro ſe , cum concord.latè adductis per Iaſo.in d.l.ſi duo patroni,in prin.col.j.in iij.not.

Minimum quodque vni additum vincit alterum.

16 ¶Attende lector,quia ſi reus conuentus ſimpliciter allegat ſe dominum pro omni exceptione,vt repellat hæredem actorem,non eſt admittendus, ſi actor contradicat. Quod ſi ſe proponat poſſeſſorem & dominum , ad tuendam poſſeſsionem , quam ſibi dicit competere , & tunc etiam ſi actor contradicat huic allegationi dominij ſibi non præiudicat, quin obtineat, ſi oſtendat defunctū fuiſſe poſſeſſorem rei controuerſæ tempore mortis ipſius,etiam ſi reus probaret dominium.Nam ea allegatio & probatio dominij facta fuiſſe videtur ad iuſtificandam poſſeſsionem,niſi & ipſe reus probaret etiam poſſeſsionem contrariam æqualibus cum actore probationibus.nam tunc ob probationem dominij reus obtineret, ſecundum ea quæ diximus in verſic.ab hinc ij.Vide tamen in hac declaratione omnes eos quos citaui in præceden.declarat.

Authoris ſententia.

SEXTA DECLARATIO.

1 ¶Sextò declara,vt ſi ſit lata ſententia pro hærede vi huius noſtri ſtatuti, appellari non poſsit, vt tandem poſt multa hinc inde allegata reſpondit Bald.conſil.cccxxx.ſtatuto cauetur quòd conductor,col.j.verſi.tertiò quæritur,& multis ſeq.vſque ad fi.lib.j. & conſil.ſeq. ſuper prædicto puncto.niſi tamen.inquit, verteretur in dubium, an hæres eſſet,licèt etiam poſt multa item adducta videatur in contrariam ſententiam inclinare ipſe Bald.in conſil.cxlj.præmiſsis verbis cuiuſdam ſtatuti Mediolani,co.lib.j.& idem tenuit ipſe in rub.de cauſ.poſſ.& propr. ante fi.Illum autem in duobus prioribus locis citat,& nihil diffinit Catel.Cot.memo.incip. decreto Mediolanenſi,col.ij.in fi.verſi.nunquid autem appellari poſsit.At idem voluit Ant. Corſe.in tract.de poteſta.& excellent.reg. in xxv.quæſt.col.ij.in prin.

An appellari poſsit à ſententia pro hærede lata.

2 ¶Eſt autem glo.in l.vlt.in verbo,miſſus eſt, poſt prin.C.de edict.diui Adria.tollend.quòd à ſententia lata in caſu illius legis appellari non poteſt,per l.quiſquis, C.quo.appella.non recip.vbi eſt bonus text.vt etiam eſt in l.vlt.ff.de appellat.recip. & §.ſunt & quorum,ſecunda quæſt.vj.& idem voluit.Cyn.in d.l.vlt.col.vlt.verſi.inde quæritur,& ibi quoque Bart. col.ij. verſi.venio ad tertiam particulam,& iterum verſ.quandoque tempore primi iuſſus. Alb.col. iiij.verſi.oppono ad literam,dum dicit,Io.Fab.col.vlt.verſi.ſed an poteſt appellari,Sali.in §. ſi autē,in fi.Paul.Ca.col.pe.verſ.itē oppo.quodin iſto,Lud.Bolog.qui eā gl.dicit ſing.& Iac. à S.Geor.col.pe.verſ.in ea gl.ibi,nec etiā appellare,& Iaſ.col.pe. verſ.in iij.par.oppponitur,

An à ſententia lata ex l. vlt. de edict. diui Adr.toll.appellatur.

& Philip.Dec.col.antepen.verſi.in gl.in verbo,miſſus.& præterea Bald.conſil.cciij.pronunciatum fuit.lib.iiij.vbi poſt multa hinc inde allegata, dicit de rigore iuris appellari nõ poſſe, ſed ex equitate iuris canonici poſſe ex euidenti & iuſta cauſa.& Pau.Caſt.conſil.xxxix.quòd à ſententia,lib.j.Petr.Ferra. in ritu.for.libel.quo petit.hære.ex teſtar.ſuper verbo, quare cum prædicta vera ſint,in fi.& iterum in verbo,per veſtram diffinitiuam ſentẽtiam.Guid.Pap. in comment.ſtatuti, ſi quis per literas,in verbo per literas,col.penul.verſic.ſed an à miſsione.& Paul.Pariſ. conſi.liiij.in iſto iudicio poſſeſſorio,col.antepen. verſi.circa verò dubia lib.iij.

Declaratio.

3 ¶ Id autem limitat Iac.à S.Georg.vbi ſuprà (neque enim id prætereundum mihi viſum fuit) niſi ſententia proferretur verbis negatiuis,puta ſi iudex pronunciaret actorem non eſſe mittendum in poſſeſsionem,tunc enim appellari poſſet,in id allegans ſtupendum (vt ipſe dicit) & elegans dictum Ang.in d.l.quiſquis,vbi dicit ita ſe practicaſſe,ſicuti etiam dicit ipſe Iaco. itidem practicaſſe in ſacris audientiis generalibus.

Limitatio.

4 ¶ Sed id quod dictum eſt non admitti hoc caſu appellationem , nonnulli intelligunt, niſi ex iuſta cauſa,& ea quidem expreſſa appellaretur, vt voluit Bart.in d.l.vlt.col.j. verſic.ſequitur ne teſtamentum aperiatur,ff.de appellar.recipien.in id citans Io.Andr.in c.j.extrà de offic. deleg.& idem quoque voluit Bald.in d.l.quiſquis,poſt princ.C.quo appella.non recip.& in l.j.col.ij.verſi.denuo quæro cum quid,& iterum verſic.quæro nos diximus , C.ſi de momen. poſſeſ.fue.appel.& conſil.ccxvij.verba libelli,col.vlt.verſic.aduertendum tamen eſt,lib.ij.& conſil. cxliij.quanquam pleniſsime ſit allegatum,in fi.lib.iij.ex quibus & iis quæ allegant,facilè intelliges id ſemper procedere in omnibus caſibus, in quibus appellari prohibetur.Bal. autem d.conſil.cciij.lib.iiij.in fi.ita demum dicit procedere, ſi de illa iuſta cauſa appareat ex actis cauſæ,per not.per Inno.in c.paſtoralis.de offic.deleg.

Appellare an & quando liceat in cauſis poſſeſſoriis.

5 ¶ Aliàs autem in vniuerſum an & quando liceat de iure communi appellare in cauſis poſſeſſoriis,vide text.in d.l.j.& ibi glo.Cyn.Bar.Bald.Alb.Ang.Salic.& omnes, C.ſi de momenta. poſſeſsio. fuerit appella.& in l.j.& ibi Alex.& late Philip.Dec. col.ij.in iij.not. C. de bonor. poſſeſ.ſecundum tab.& in c.ex conqueſtione.& ibi Bald.colum.ij. de reſtitut.ſpoliator. & c. ſignificauerunt,de reſtit.ſpol.& cap.ſuper eo,le ij.eod.tit. & §.de poſſeſsione. & ibi Archid. ij.quæſt.vj.gloſſ.in cap.cùm ad ſedem,in verbo,interdictum , verſi.& not per hanc decretalem,& ibi Ioan.And.& latè Panorm.col.pen.verſi.vlteriùs expediendo.& alij,de reſtit.ſpoliator.Innoc.in c.vlt.poſt medium,de ope.noui.nunt.Spec.tit.de appella. §.in quibus, verſi. ſextò non appellatur,& verſic.ſed nunquid condemnatus. Cyn.Bald.& Albe.in l.incerti,C. de interd.Bart.& Ang.Aret.in l.vlt.§.iuſſus,ff.de appellat.eundem Barto.in l.ij.col.ij.verſic. poſſumus etiam dicere,& ibi Ang.Aret.ff.de appellat.recip.Fede.Senen. conſi.lxxvj.domino auditori.Bald.in l.poſt ſententiam,col.ij.& iij.in multis locis,C.de ſenten.& in c. paſtoralis,§.præterea,colum.ij.verſic.item non appellatur,& ſeq.de offic.deleg. & d.conſi.cxlj.præmiſsis verbis cuiuſdam ſtatuti,col.ij.verſic.& ad euidentiam, lib.j.& conſil.cliij.nouum dubium eod.lib.j.& conſil.ccclxxix.ſequitur quod anno domini,col.vlt.verſicu.circa primum, eod.lib.j.& conſil.ccxvij.verba libelli,ad fi.lib.ij.& conſil. cccxxj. ad euidentiam prætermittendum eſt,col.j.verſic.modò in omnibus iſtis,lib.iij.& conſi.ccx. punctus infraſcripti conſilij,in iij.eodemq́; vlt.dubio, lib.v.Ang.conſil.xlvj.ſtatuto ciuitatis,col.ij.verſi. ſed à ſententia,& conſi.cvij.dicta conſtitutio,col.ij.verſil.non obſtat quod ita Salicet.in l.momentaneæ, verſi.ſed tunc quæro,C.vnd vi.Raph.Fulgo.conſil.cxlv.quoniam plurimæ,in ij.dubio.Imo. conſil.lv.in caſu præmiſſo,col.ij.verſic.circa primum.Pan.in c.vlt.col.iiij.verſi.vltimo colligitur,de iudic.conſ.lv.in cauſa quæ ad præſens vertitur,lib.ij.Alex.conſil.ij. conſideratis his de quibus in themate,col.vlt.verſic.quantum autem eſt,lib.iij. & conſil.xcix. viſis proceſsibus cauſæ,col.j.lib.v.& Corne. conſil.cxc.ad euidentiam , in literis, E.& F.lib.j. & conſil.x. præſuppoſito ſtatuto,col.j.& ij.lib.iiij.Calcag.conſil.lxxxij.quia in cauſa,per totum,& Iaſ.in l.patre furioſo,col.iij.verſi.primò facit,ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.& latè,conſi.clxxxvij. circa primum articulum,col.j.lib ij.& Philip.Dec. conſil.lxxxij. cuius ſuperſcriptio incipit, an & quando à ſententia per totum.

Quid in regno Franciæ.

6 ¶ Ego autem ſcio in hoc regno appellationem in omnibus cauſis poſſeſſoriis admitti.Sed ita tamen,vt ſi à ſententiis ſequeſtrationis vel recredentiæ, quam vocant (Budæus noſter vindicias appellat) vel redintegrationis appelletur hæ tamen executioni mãdabuntur,non obſtantibus huiuſmodi appellationibus,& ſine præiudicio earum, dando tamen cautionem quantum ad recredentiam & redintegrationem,ex noſtris ordinationibus regiis,quas appellant.

Appellatio an ſimpliciter tollatur , an vt ea non obſtante vlterius procedatur intereſt.

¶ Multum autem refert(vt id tibi obiter dicam)an ſimpliciter appellatio tollatur, ſiue prohibeatur,vel amoueatur,vt quãdoque,vt licèt videre ex l.j.ff.de offi. præfe.præto. & l.j.in prin. & §.ſeq.ff.à qui.appel.non licet,& c.ſuper eo.de offi.deleg. & aliis caſibus deſcriptis ab Azo. in ſumma,tit.de appel.recip.Specu.tit.de appellat.§.in quibus,poſt prin. verſi.primò igitur, & multis ſeq.& à Io.And.in d.cap.paſtoralis,col.ii.in verbo,reſpondemus,de offi.delega.vt quando apud nos cauſæ quædam à principe committuntur quibuſdam iudicibus , vt iudicentur in vltimo reſſortu(vt vocant)& ſemota omni appellatione.An verò dicatur ſententiã

eſſe

eſſe exequendam non obſtante appellatione, vt fit in multis caſibus, in noſtris ordinationibus regiis nuncupatim comprehenſis.

8 ¶ Nã quid inter hæc interſit, videri poteſt ex Inn. in c. vlt. de no. oper. nun. Bar. in d. l. ij. col. iij. verſi. præterea vides quòd ſi omittatur, ff. de appel. recip. Bal. in l. ij. col. vlt. C. de epiſc. aud. & in d. l. j. col. j. verſi. quarti dicunt, C. ſi de momen. poſſ. Panor. in d. c. cùm ad ſedem, col. pen. de reſtit. ſpol. & conſil. clxij. in cauſa quæ ad præſens vertitur. Ioſon in d. conſil. clxxxvij. col. iij. verſi. ſecundò quòd per appellationem, & verſi. tertiò pro eadem parte, lib. ij.

De eadem re.

9 ¶ Nec illud tamen omiſerim, in dubio, ſemper appellationem eſſe permiſſam, niſi expreſsè reperiatur prohibita, glo. in l. qui reſtituere, in gl. vlt. ad fin. & ibi Bald. & Ang. ff. de rei vend. & glo. in §. audient, in verbo, perimendis, per eum text. in auth. de iudicib. Bar. in d. l. ij. col. ij. verſi. quæro quæ eſt ratio, C. de appel. reci. Bald. qui priorem illam glo. dicit not. in d. l. j. col. iij. verſi. & nota quòd in materia. C. ſi de moment. poſſeſ. & valde no. Imo. conſil. cxlij. in caſu præmiſſo, col. j. verſi. nec obſtat ſi dicatur. Socin. conſil. xxxix. capio primum, in prin. lib. iuj. Iaſon. in d. conſil. clxxxvij. col. iij. verſi. confirmantur prædicta, lib. ij.

Appellatio in dubio eſt permiſſa, niſi expreſsè prohibeatur.

10 ¶ Nam & in dubio pronunciandum eſt, appellationem eſſe admittendam, gl. in c. vt debitus, in verbo, rationabili cauſa, de appellat. Inno. vt à multis citatur, in c. dilectus, le ij. de reſcrip. Bart. in l. j. col. ij. ff. nihil. no. pendent. appellat. Bal. in l. properandum, §. ſin autem reus, col. ij. verſi, vlteriùs no. quòd verus, C. de iudic. Ang. in l. quoniam iudices, C. de appellat. Cardin. Florent. in clem. j. in ij. quæſt. de dolo & contumac. Atque etiam in dubio appellationi deferendum eſt à iudice, per l. ſciendum, ff. de appel. reci. Spec. in tit. de appella. §. nunc dicamus, verſi. & iterum verſi. dicunt autem quidam. Archid. in c. cordi, & in c. ſi à iudice, de appella. lib. vj. Ioannes Andr. Anto. & alij in d. c. vt debitus, eod. tit. & ipſe Ioan. Andr. in d. c. paſtoralis, vbi ſuprà, & ibi quoque Bald. in §. præterea, col. j. verſi. in dubio enim, de offic. deleg. Idem Bald. in l. de ſtatu. de teſtam. Alexand. conſil. cxiij. viſo themate, col. j. lib. v. Socin. conſil. cxcv. circa primum conſultationis articulum, colum. iij. verſi. præterea in re dubia, lib. ij. Vt etiam in dubio appellationem non eſſe deſertam iudicandum, Pau. Caſt. in l. j. per illum text. & ibi quoque Rom. & Alexand. ff. ſi quis cautio. quod not. dicit Dec. d. conſi. xxviij. col. ij. verſi. iiij. & vlt. & conſil. ccclvj. in cauſa dominæ, poſt princ. & conſil. ccccccxxiiij. viſis his quæ plenè, in finem.

Appellationẽ eſſe admittendam in dubio pronunciandum eſt.

Appellationi in dubio deferitur.

SEPTIMA DECLARATIO.

1 ¶ Septimò declara, vt ſi etiam hæres petat ſe confirmari in hac poſſeſsione, virtute huius ſtatuti aduerſus eum qui forte eum turbat in ea poſſeſsione, aut aliter eum impedit, ne poſsideat, is tamen partes defenſoris ſuſtinere cenſeatur, cùm ipſe hoc ſtatuto poſſeſſor eſſe præſumatur, & alter partes actoris, vt expreſsè tenuit Bald. conſil. ccccliiij. quidam Ioannes deceſsit, circa med. lib. j. per text. in l. liberis, §. vlt. ff. de lib. cau. & nuncupatim ſequitur & dicit not. Iaſ. conſil. lxxxv. quãdo habemus determinationem, col. j. verſi. item ſicut ſcriptus, lib. iij.

An hæres petens ſe confirmari in hac poſſeſsione ſuſtineat partes rei.

2 ¶ Quibus adde quod idem quoq; Bal. ſcripſit in non longè diſsimili caſu, in l. poſt ſententiã, col. vlt. verſi quæro nunquid ille qui petit, C. de ſent. & interlo. om. iud. quòd qui petit confirmationẽ poſſeſsionis, dicitur reus non actor, vt dicit voluiſſe gl. in l. j. in prin. in verbo, fiat, ff. de Carbo. edict. de quo & nonnihil videre poteris per Bart. & Alb. in l. iij. §. miſſum, ff. eo. tit. Idem autem Bald. conſ. clxxvij. ad euidentiam eſt præmittendum, col. j. verſi. ſi verò obſcurũ: lib. iij. ſcribit quòd in poſſeſſorio, ſi vtraq; partium dicat ſe poſsidere, is pro reo habetur qui corporaliter poſsidet: & aduerſarius pro actore, d. l. liberis. §. vlt. ff. de liber. cauſã, niſi, inquit, reus qui ſe opponit, opponendo intelligatur ſpoliare agentem, vt quia eſt colonus finito tempore locationis, vel emphyteuta qui cecidit emphyteuſi, vt ibi per eum.

De eadem re.

3 ¶ Sed ita tamen, ne excidat quod aliàs tractari ſolet, an ſemper is qui ad iudicium prouocat, partes actoris ſuſtineat, præſertim ſi petat tolli quodpiam impedimentum ei factum, vel aliquid nullum eſſe cõtendat, vel aliàs: & quid etiam in poſſeſſoriis, vt proinde ſcias an ſit recipiẽdus, & an onere probãdi grauetur, & ad alios quoq; fines. Super quibus ne te diutius detineam (ſi hæc omnia ſigillatim tractarem) vide tex. in l. de pupillo, §. qui remiſsionẽ, & ibi Pau. Caſt. & rurſum in §. ſi procurator, & ibi gl. in verbo, defenſoris, Iacob. Aret. Oldr. Bart. Bald. Imo. Raph. Co. Rom. ipſum Paul. Alex. & Iaſ. ff. de no. oper. nun. glo. in l. duo iudices, in gl. j. & ibi Bart. Ang. Imo. Paul. Caſt. & latè Alex. de re iud. gl. in c. dilectus. l. in verbo, excommunicationis, & ibi Bald. col. ij. verſicu. opponit gloſ. de reſcript. & in ca. licèt cauſam, in verbo, poſsidere verſi. item ſi conſtat, & ibi Bald. colum. vij. verſi. gloſſ. dicit hîc quòd ille vincet, de probat. & glo. in c. j. in verbo, audientia, xxiij. diſtinct. Inno. Anto. & Panorm. in c. cùm inter, de except. Hoſtien. & Ioan. Andr. in c. dilecto, de verbor. ſignif. & in c. quod ad conſultationem, de ſenten. & re iudi. & in c. dilecti, & ibi quoque Anton. Imo. & Panorm. de exceptio. Spec. tit. de contuma. §. vlt. verſi. ſed pone quòd diceret, & ibi etiam Ioan. Andr. in additio. & ipſum Ioan. And. in c. j. & ibi Domi. de reſcript. lib. vj. Bart. & Ang. in l. non cogendum, §. j. ff. de procurat. Ang. Raph. Fulg. Paul. Caſt. in l. de die. §. tutor, ff. qui ſatiſd. cogant. & conſil. cx. nota quòd in duplicibus.

Quid in vniuerſum in rebus ſimilibus.

OCTAVA DECLARATIO.

Hæres an id ius huius cõſuetudinis alteri cedere poſsit.

Qui tenent non poſſe.

Poſſeſſorium iuris non ceditur.

1 ¶Octauò declara, vt hæres id ius continuatæ poſſeſsionis,& intentandi remedia,quę pro ea illi competebant, alteri cedere non poſsit, tanquam id ius ipſius perſonæ ita cohæreat, vt in alterum cedi non poſsit,per id quod ſcribit Bald.conſil.clxxxvj.cuius exordium eſt, quia allegationes,col.iij.verſi.dicet aliquis,bonor.poſ.lib.j.quòd poſſeſſorium iuris alteri cedi non poteſt,per tex.in l.iij.§. acquirere,ff.de bono.poſ. vbi probatur bonorum poſſeſsionem non tranſmitti: ex quo ſatis ſequitur, nec eam cedi poſſe, cùm quòd tranſmiſsibile non eſt, nec ceſsibile quoque eſt,l.ſi ex pluribus,& ibi Dy.Bart.& alij, ff.de adminiſtrat. tutor. cum aliis concordant.à me collectis in tracta.Retractuum,tit.j.§.xxvj.glo.1.num.44. incip. tertiò bonorum poſſeſsio.

Qui contrarium.

2 ¶Verùm contrarium: cùm id dubium ex facto contigiſſet,reſpondit Anto. de Lucis doctor & aduocatus Vincentinus,valentiſsimus inter conſil. Baldi,qui ita illum vocat,conſil.cccc-xxxvj.quidam creditor habens plures debitores,col.ij.verſicu.quanquam ſupradicti facti,& ſeq.lib.iij.cui conſ.ſubſcripſit ipſe Bald.ibi per multas rationes, quas inibi vterque adducit, vt ibi videre poteris,& diximus etiam in d.tract.Retractuum,d.§.xxvj.in gl.iij.num.31.incip. trigeſimoquinto ciuilis poſſeſsio. Nam & aliàs videmus ciuilem poſſeſsionem alteri poſſe cedi,& per actum etiam fictum & ciuilem transferri,vt & nos latè docuimus in tract.Conſtituti poſſeſſor.parte ij.ampla.xxj.

Ceſsionarius nõ eſt ſaiſitus niſi hæc poſſeſſio tranſlata fuerit.

3 ¶Illud tamen poſſet dici,quòd ſi hæres ſimpliciter transferat hæreditatem alteri, hic ceſsionarius non poſsit dicere ſe ſaiſitum,niſi hæres in illum hanc poſſeſsionem tranſtulerit,vt etiã expreſsè voluit Anto.Rube.conſi.cxxj. dominus Ioannes Bernard.colum.iij. verſic. ex præmiſsis igitur concludam.Et hoc quidem veriſsimum eſt.Nam nec is qui verè & realiter poſſidet,cedendo rem,trãsfert poſſeſsionem,vt patet ex l.ſi ager, ff.de rei vendic.& l.quoties,C. eod.tit.& l.traditionibus,C.de pact.cum ſimilib.

NONA DECLARATIO.

An pendente lite inter hæredem & aliũ debeat hæreditas ſequeſtrari.

1 ¶Nonò declara,vt hæc poſſeſsio ſit adeò fauorabilis & priuilegiata,vt pẽdente lite inter hæredem & alium ſuper poſſeſsione,ea non debeat ſequeſtrari, ſed manere apud ipſum hæredem,licet aliàs facilè in huiuſmodi cauſis poſſeſſoriis præſertim retinendę,quæ ſolent in hoc noſtro regno frequentiùs intentari, licet aliàs facilè & ex primo ac minimo quoque dubio accedatur ad ſequeſtrationem:ita enim multis ac magnis rationibus interrogatus reſpondit Paulus Pariſ.conſi.xlj.optimum ius,colum.iiij.verſic.nec.audiendi ſunt aduerſarij,& multis ſequent.lib.j.

De eadem re.

2 ¶Et id quidem veriſsimum eſſe credo, vt ſcilicet non temerè deturbetur hæres commodo poſſeſsionis ſibi ſtatuto delatæ pendente lite:niſi ſit alius qui ſe etiam prætendat eſſe hæredem,aut ſolum,aut pro portione,contra alterum. Nam tunc ſi res ſit dubia, an ſcilicet alter litigantium ſit hæres,& proinde poſſeſſor ex hoc ſtatuto, interim donec amplius liqueret de iure alterius,ad ſequeſtrationem hæreditatis veniendum eſt, vt in ceteris his cauſis poſſeſſoriis,neque enim hic alter altero fauorabilior eſt ob hoc ſtatutum, cùm dubium ſit vter eorũ hæres ſit,& ita ſolet iudicari. Sed cùm primùm ius alterius apparet eſſe potius, vindiciæ,id eſt (vt vulgo vocamus)recredentia ſolet ei adiudicari,ſecundum not.in l.vlt. C.de edict.diui Adriani tollendo.

SEPTIMA PARS MISCELLANEORVM QVÆ QVINQVE DECLARATIONIBUS conſtat.

1 *An alius poſsit ſe iuuare(vt ita loquar)hac conſuetudine aduerſus hæredem.*

2 *An hæres qui non vult vti beneficio huius conſuetudinis,teneatur id expreſsè declarare: an verò,ſi id non fecerit,habeatur pro hærede,& eo quidem ſaiſito.*

3 *An hæc conſuetudo habeat locum, ſi teſtator fecerit ius alteri apprehendendæ poſſeſsionis, pœna etiam adiecta.*

4 *Quid ſi hæres,qui ſemel fuit ſaiſitus ex hac conſuetudine, cadat ea poſſeſsione,an nihilominus poterit ſe dicere ſaiſitum,vi eiuſdem conſuetudinis.*

5 *An ſi teſtator dederit executores,hæres erit aduerſus eos ſaiſitus ex noſtra conſuetudine.*

PRIMA DECLARATIO.

An alius contra hæredem poſsit vti hac cõſuetudine.

1 PRIMO declara,vt id ſtatutum procedat in fauorem ipſius hæredis, vt ſcilicet poſsit ſe dicere ſaiſitum aduerſus alium.ſi velit. Quòd ſi alius id allegaret aduerſus ipſum hæredem, id certè non procederet, vt expreſsè voluit Laurent. Calcan.loquens de ſtatuto Cremenſi huic noſtro ſimili. conſil.lxxvj.primò eſt videndum quæ actio,col.iij.verſic.nec obſtat quod dicitur, ibi præterea illud ſtatutum:hac ratione motus,quòd id ſtatutum factum eſt in fauorem filiorum vel aliorum hæredum,l.quod fauore,C.de legib.cum ſimilibus. Igitur,inquit, quatenus tendit ad eorum

læſionem

læſionem,non debet continuari in eos poſſeſsio : quatenus autem tendit in fauorem, dicitur continuari,ne inducta ad vnum effectum,operentur contrarium, l.legato generaliter, ff. de legat.j.credo quòd voluit allegare,l.legata inutiliter,ff.de adimen.leg. neque enim prior illa quicquam facit.

2 ¶ Vnde, ait,dicit Nicol.Neapol.in l.item in poteſtate,ff.de bis qui ſunt ſui vel alie.iur. & ibi Bar.quòd licèt filius epiſcopus liberetur à patria poteſtate,auth.ſed dignitas epiſcopalis, C. de epiſcop.& cleric.tamen illud procedit, quando eſt vtile ipſi filio, ſecus autem ſi id cederet in incommodum ipſius.Et ideo ſi ſit conſtitutio regia, vt filiusfamiliâs conſtitutus in poteſtate patris gaudeat certo aliquo priuilegio,filiusfamiliâs epiſcopus eo gaudebit,ac ſi eſſet in poteſtate conſtitutus.Et facit,inquit,quòd not.Bart.in l.j.C.de dignit.lib.xij.quòd ſi ſtatuto nobilis deliquens perdit nobilitatem,intelligitur quoad ea quæ ſibi ſunt commoda & honorifica,ſecus ſi damnoſa.Et quod ſcribitur in l.actione,§.qui ſocietate,ff.pro ſocio, quòd ſocius qui deſinit eſſe ſocius ratione delicti,deſinit quidem quoad commoda, nnn quoad incommoda.

Epiſcopus liberatur patria poteſtate ad ſuum commodum.

Non etiã ad ſuum incommodum.

Nobilis ob crimẽ perdit nobilitatẽ in iis quæ ſibi ſunt commoda.

3 ¶ Hæc ille,cui adde primùm ad id quod dicit de filiofamiliâs epiſcopo, idem voluiſſe Guil. Curt.Cyn.& Bald.in d.l.item qui in poteſtate, & alia multa ſimilia quæ nos adduximus in noſtro tractatu Nobilitatis,c.vj.nume.47.ſi quem princeps, & quatuor ſeq. Et ad id etiam quod poſtea dicit de nobili delinquente,idem voluiſſe ipſum Bart.Ang.Io.à Plat.in l.j.C.de infamib.lib.x.& Rom.qui id dicit ſingu.in l.ſi ex hæredatus,§.ſub diuo,ff.de Senatuſc.Silla. cum aliis multis concord.huius rei.& ſimilib.à me quoque adductis in eo ipſo tract. Nobilitatis,c.xxiiij.num.7.intellige tertio,& multis ſeq. per totum illud cap.

Ad idem.

4 ¶ Eandem quoque illam ſententiam Calca. (nulla tamen illius facta mentione) expreſsè tenuit Franc.Rip.lib.j.reſponſ.c.omnium,j.defuncto nouiſsimè Carolo,col.antep. verſi.nnn obſtat itaque prima ratio,illa etiam ratione ſuffultus, quòd beneficia legis & conſuetudinis recipiunt eam conditionem,ſi is in cuius fauorem fuerunt conceſſa,eis vti velit, l.vlti.C.de execut.rei iudi.& l.debitoribus,& ibi Alex.& alij,ff.de re iud.& l.vniuerſa, & ibi latè Iaſ.C. de precib.impera.offerend.& l.ſcimus,in princ.iuncta glo.C.de inoffi.teſta.& facit l.inuito, ff.de regul.iur.Hincque vt ſubdit,eſt regula, quòd quilibet renunciare poteſt ſuo fauori, l. ſi quis in conſcribendo,C.de pact.cum ſimilib.

Redit ad inſtitutum.

Beneficia legis iis tantum proſunt qui vti volunt.

5 ¶ Hæc autem præter illos confirmari poſſunt ex eo quod pulchrè reſpondit.Paul.Caſt.conſ. xcj.in cauſa appellationis,col.iij.ver.ſecundò dicitur non fuiſſe facta,lib.j.quòd ſi ex ſtatuto, mulier non poſsit ſe obligare ſine quapiam ſolennitate, ea tamen ſine ea ſolennitate ſe obligauerit,poterit eadem id ſtatutum allegare contra alios,vt obligationem ſubuertat : alij autem contra eam non poſſunt,in cuius fauorem factum eſt,per not.in l.his conſequenter,ff.famil. herciſcun.& alia quædam quæ ibi allegat.Et idem quoque voluit ipſe Paul.conſi.cxix.videtur dicendum ſuper primo, in ij.dubio,lib.ij.per d.l. quod fauore, & l.non eò minùs, C.de procurat.vbi ſententia lata pro minore ſine curatore valet.

Mulieri quæ ſe obligauit ſine ſolennitate obijci id nõ poteſt ab eo qui cum ea cõtraxit.

6 ¶ Nam & aliâ,vt id illi addas, poteſt minor ſi velit approbare contractum venditionis à ſe factum ſine ſolennitate,& cogere emptorẽ ei ſtare,& pretium vẽditionis reſtituere, l.cùm interdictæ,C.arbit.tutel.ex qua not.Bald. quòd contractum nullum ob fauorem alicuius poteſt ille approbare,& allegat etiam ad hoc text.in l.Iulianus,§.ſi quis à colludente,& §.ſeq.ff. de act.empt.quem & ad hoc dicit ſing.Bal.in l.dolum,in fi. C.de peri.& commod.rei vend. & not.Petr. Anchar.in capit.quàm ſit,col.j.de elect.lib.vj.Et illud quoque de minore tradiderunt Raph.Fulg.& Alex.in l.cum hi,§.eam tranſactionem, ff.de tranſact.ipſe Alex.in addit.Bart.in l.cùm lex,in vlt.addit.ff.de fideiuſ.Matheſil.no.clvj.not.quòd ſi minor.& Socin. conſ.lxxx.præſens conſultatio,col.j.verſi.ad hanc obiectionem.lib.iiij.

Minor poteſt ſi velit ſeruare contractũ à ſe factũ ſine ſolennitate.

7 ¶ Et idem dicitur de eccleſia,quæ alienauit ſine cõſenſu epiſcopi,vt ipſe epiſcopus, ſi poſtea velit, poſsit cogere eum qui cum eccleſia contraxit, vt ſtet contractui, per c. ſi qua de rebus, xij.quæſt.ij.quem text.ſic intelligit glo.poſt Hugo.doctorem antiquum, in c.j.in verbo, ſede vacante,ante fi.extra,ne ſede vacante,& ibi quoque Hoſtien.Anto. & Panor.per illum text. dicit ad hoc eſſe menti tenendum,& eam glo.eſſe no.Imo.Hoſtien. Io.Andr.Cald.Flor.Panorm.qui id dicit notandum,& omnes cæteri in c.j.extrà de his quæ fiunt à prela.Anto.in c. ſi quis presbyterum,col.j.de reb.eccleſ.non alienan.& conſil.xxij. viſis punctis, col.j. ad fin. Raph.Fulg.& Iaſon in d.§.eam tranſactionem,Matheſ.d.no.clvj. Alex.in addit. Bart. in d.l. cùm lex.Guid.Pap.deciſio.Delphin.clix.duodecima concluſio,poſt princ.Philip. Dec. qui alios multos citat,in ca.quæ in eccleſiarum. col.iij.verſic.addatis tamen quòd ſi alienatio,de conſtit.Carol.Rui.conſi.xj.viſo compromiſſo,col.iij.num.vj.lib.iiij.

Et ſimiliter eccleſia.

8 ¶ Quòd ſi contractus bonæ fidei ſit dolo alterius initus, is qui dolum fecit, nullum dicere non poteſt aduerſus eum,cuius fauore nullus eſt,glo.in l.iuriſgentium, §.Prætor ait, in verbo,dolo malo,& ibi quoque Bald.Ang.& Iaſon,ff.de pact.gl. in l.in cauſæ,la ij.in prin.& ibi item Bald.in l.iij.lect.ff.de minorib.gl.in d.l.eleganter,in prin.in verbo,nullam,& in verbo, ipſam,verſic.item ad quid,& ibi Bart. & Bald.in prior.lect.colum.ij. verſi.in eadem glo. ibi,

Dolum qui paſſus eſt in cõtractu,ſi volit cogit aduerſarium vt ei ſtet.

§.ſeruum,ff.de dolo malo,& glo.in l.à diuo Pio,ff.de ritu nuptia.& in l.tranſactionem,& ibi Iaſon C.de tranſact.Fede.Senen.conſ.lxxxix. puto agenti exceptionem.Bald.in d.l.quòd fauore,col.ij.per eum text.C.de legib.& in l.j.col.ij.verſica.ſed hic quæro. C.plus valere quod agit.niſi inquit,lex preciſè reſiſteret actui per d.l.à diuo, & ibi gloſſ.ſingul. C.de ric.nupt.& idem in d.l.dolum,C.de commod.& perie.rei vend.& in l.ſi res,§.ſi mulier, per eum text.ff. de iure dot.Anto.d.conſil.xxij.Panor.in c.cùm dilecti,col.ij. verſi.item cape aliam,de empt. & vend.Paul.Caſt.conſi.ccxcv.ſi dicta pignora, col.j.lib.ij.Iaſon in d.§.eam tranſactionem. Feli.in c.dilectus,le ij.col.v.verſic.tertiò facit, de reſcript. & in c.tuis quæſtionibus, col.j.de teſtib.Caro.Rui.conſil.cxcviij.viſo ac prælect.col.vj.nu.12.lib.j. D.Io.Igne.in l.contractus, col.xxxiiij.verſi.nunc reſtat articulus.& multis ſeq.ff.de reg.iur.

Niſi lex reſiſteret actui.

Contrahens verè cũ ſimulãte poteſt eũ cogere ſtare contractui.

9 ¶Cuius rei argumento Bald.& Salic.in d.l.j.col.vterque ſecunda:ille verſi.ſed hîc quęro:hîc verſi.quæro vnus ex contrahentibus, C.plus val.quod agit.ſcribunt quòd ſi vnus tantùm ex duobus contrahentibus ſimulabat, ille qui non ſimulabat, ſed verè & ex animo contrahebat, poterit cogere illum ſimulatorem, vt ſtet contractui. velit nolit: niſi tamen aliàs lex ei contractui reſiſteret.Id enim generale eſt, vbicunq; contractus annullatur fauore alicuius, ſi is velit,ſtabitur contractui, nec contra eum poterit ab alio ea nullitas allegari. Ita enim ex facto reſpondit Bartol.conſil.clix.viſa quadam conſtitutione,col.iij. verſic. tertiò videndum eſt.Ad quod etiam faciunt quæ idem tradit in d.§.ſi quis à colludente, & ſubobſcurè in l. ſi ſpontaneos,C.de decurio.lib.x.

Decretum irritans non operatur contra eum cuius fauore poſitum eſt.

10 ¶Ex quibus & illud quoque fit,vt irritans clauſula decreti nullitatem non operetur, niſi is velit,ad cuius fauorem poſita eſt,vt voluerunt Ioan.Mona.Ioan.And.Lap.Domi.& Philip. Franc.in c.iij.de præben.lib.vj.Domi.poſt Imo.in c.ſtatutum,§.cùm vero,col.iiij. verſi.nota tamen ex gl.de reſcript.lib.vj.Domi.Bene.in repet.ca.Raynutius,in verbo, in eodem teſtamento relinquens,le j.nu.91.de quo tamen vide Feli.in c.cùm dilecta,colum.xiiij.verſic.ſed quicquid dicatur, de reſcript. & quæ ſcripſimus in repet.l.ſi vnquam, in verbo, reuertatur, num.321.incip.illud autem omnino,C.de reuoc.donat.

Contractus nullitas ob cõtrauẽtionem allegari nõ poteſt à contrauueniente.

11 ¶Ad hæc ſi in contractu conuentum expreſsè fuerit, quòd ſi vnus ex contrahentibus contrauenerit conuentis,contractus ſit nullus: & poſtea vnus eorum contrauenerit, poterit nihilominus alter ſi velit,ſtare contractui, & cogere aduerſarium vt adimpleat, vt ex facto reſpondit Petr.Ancha.conſil.cxlj.ſuper prædicto dubio,vbi idem dicit conſuluiſſe Dyn. conſi. incip.in quæſtione quæ vertitur.& ſequitur Feli.in d.c.dilectus,le ij.vbi ſuprà de reſcript. & in d.c.tuis quæſtionibus,de teſtib.Et per hęc tenuimus in noſtro tractatu Legum connubialium,in gl.vij.in verbo,*de ſon mary*,in x.quæſt. mulierem quæ ſine conſenſu viri, qui ex conſuetudine requiritur,contraxit, poſſe cogere eum qui ſecum contraxit,ſtare contractui: nec è contrario poſſe illum cogere eam mulierem ei ſtare.

Teſtamẽtum ob præteritionem tunc demum nullum eſt,ſi præteritus velit.

12 ¶Denique licèt teſtamentum in quo filius præteritus eſt, ſit nullum ipſo iure, ita vt filius eo non obſtante ſit hæres,per iura vulgata,hoc tamen intelligitur ſi filius ipſe velit,l.filio pręterito,& ibi glo.& omnes,ff.de iniuſto teſta.& l.maximum vitium,§.ſancimus,C.de libe.præterit.gl.in l.ſcimus,in prin.C.de inoffi.teſta.cum infinitis propè concordant. à me adductis in repet.l.ſi vnquam,in verbo,reuertatur,num.13. ſimile eſt autem, C.de reuocan.donat.vbi & id exemplo comprobaui ex antiquitate repetito.

Fiſcus ab indigno nolens non aufert.

13 ¶A quo non longiùs diſtat quod in ſimili dicitur,fiſcum qui poteſt ab indigno hæreditatem auferre,& ita faciens tenetur ſatisfacere creditoribus, l.ij.C.ad leg.Iul.de vi & l.ſi marito,in princ.ff.ſoluto matrim.cum ſimilib.id tamen intelligitur,ſi ipſe fiſcus velit auferre,aliàs non tenetur acceptare & ſoluere debita hæreditaria,ſed apud indignum ipſum manet hęreditas, vt voluit glo.in l.ea ſola,ff.de regul.iur.quam dicit ſingul.& mirabilem Bald.in l.eam quam, colum.v.verſicu.de prædictis autem bannitis, C.de fideicommiſſa. & Roma.in l.j.ad fin.ff. de acquirend.hæred.Martin.Laud.in tract.de fiſco, §.ccxxvj.ſi fiſcus autem velit. & Iaſon in l.re coniuncti,num.120.ff.de leg.iij.& in l.j.col.j.verſic. octauo & vltimo, vbi tamen pungit in contrarium,C.de hæred.inſtit.& in l.j.col.iiij.verſic.prædictam regulam limita,C.quando non peten.part.& eſt ad hoc bonus text.in l.ſi ſeruus plurium, §.ſi quis ante,col.j.in ij.notab.ff.de legat.j.vbi id ex eo not.Alex.in fi.& Iaſ.col.j.in ij.not.vti & fecerat Bald. in l.etiam, in vlt.oppoſit.C.ad leg.Falcid.Miror autem Dec.in d.l.ea ſola, hæc non niſi obiter, & ſummis(quod aiunt)labris attigiſſe.

Hæres præſumptus an habetur pro hærede niſi expreſsè aliud declaret.

SECVNDA DECLARATIO.

Filius iuris præſumptione ſuccedit patri.

Filij ipſo iure ſuccedunt patri.

1 ¶Sed hac in re, & id erit vice Secundæ declarationis, fuit aliquando dubitatum in noſtra curia Parlamenti,an hæres qui non vult vti de beneficio ſtatuti de cuius viribus tractamus, teneatur id expreſsè declarare, alias habeatur pro hærede,& eo quidẽ ſaiſito ex hoc ſtatuto: ita vt creditores defuncti aduerſus eum agere poſſint, & præſertim ſi ſit filius, nam de filio illic agebatur,quod nonnulli exiſtimabãt propter hanc conſuetudinem, quę ei ipſo iure continuo poſſeſſionem quærit,& quia etiam ex præſumptione iuris filius ſuccedit patri, gloſſ.in

§.j.

§.j.verſicu.vt autem,in verbo, parentes,in auth.vt qui oblig.habe.perhib.res minor. Bald.in l.apud hoſtes,col.vlt.C.de ſuis & legit.vbi eam gl.dicit ſing.& in c.j.col.j.tit.an agna.vel fil. Rom.& Alex.in l.neceſſarius,ff.de acquir.hæred.ipſe Alex.in l.ſi cùm dotem. §.tranſgrediamur,col.v.verſi.in hoc articulo,ff.ſolu.matrimo.Iaſon in l.non hoc,col.j.C.vnde legit.Franciſc.Rip.in l.quod te,col.xix.nu.58.ff.ſi cert.pet. Nam & filij ipſo iure parẽtibus ſuccedunt, l.ſi mater, & ibi Bald.in princ.& alij, C.de ſuis & legit. Cui ſuccinit illud diui Pauli ad Galath.iiij.ſi filius eſt,& hæres quoq; eſt,relatum à gl.in l.j. C.ſi minor ab hære.ſe abſti.& in d.l. neceſſariis,de acquir.hæred.

2 ¶ Verùm in ea ſum ſententia, vt niſi filius aut alius proximior ſe immiſcuerit hæreditati, vel aliter ſe hæredem declarauerit,nõ cogendum tanquam hæredem ſoluere creditoribus.Nullus enim noſtris moribus Gallicanis hæres eſt, niſi qui hæres eſſe vult, ita enim (veluti prouerbio) dicere ſolemus, *il n'eſt heritier qui ne veult*, Nec quis tenetur id expreſsè declarare, per text.expreſſum in d.l.j.C.ſi min.ab hæred.ſe abſti. vbi ita ſcribitur, Si vos paternæ hæreditati non immiſcuiſtis,ob eam rem teſtificatio neceſſaria non fuit, cùm fides veritatis verborum adminicula non deſideret,vbi gloſſ.in verbo,ob eam rem, in princ.no.ea.l.reprobari quorundam opinionem,qui dicebant ſuum hæredem præſumi adiiſſe, & teneri ſtatim creditoribus.& eſt etiam ferè ſimilis text.in l.ei qui,ff.de acquir.hæred.

Authoris ſententia.

Suus hæres an præſumatur adiiſſe ita vt creditoribus teneatur.

3 ¶ Et alibi ſcribitur repudiationem hæreditatis fieri ſola & nuda deſtinatione, §. item extraneus,qui eſt vlt.Inſtit.de hæred.qualit.& differen.vbi gloſſ.dicit non opus eſſe hoc actu extrinſeco declarari.Et propterea per text.in d.§.pen.dicit Bart.in l.gerit, ff.de acqui.hæredit. quòd repudiatio hæreditatis fit ſolo animo,& illum ſequuntur Ang.& Fran.Aret.ibi, qui id dicunt,repudiationem hæreditatis fieri ſola mẽtis deſtinatione aliter nõ declarata, quoniam obligationem non inducit.& Pan.in c.j.de ſolut.& Barb.conſi.v.bene etenim cuncta geruntur,in princ.lib.iij.& conſil.xlj.immortalem & omnipotentem Deum, colum.penult.verſic. quia ad hoc reſpondeo, lib.iiij. Et facit quod ſcribit Bald.conſil.cccvj. ſententia lata,libro iij. & conſil.clxxxij.citatio facta, in iij.dubio, lib.iiij. & conſil.ccxcviij.caſus ſic proponitur, ad finem lib.v.

Repudiati hæreditatis fit ſola & nuda deſtinatione.

Et ſolo animo.

4 ¶ Ex quo & plerique fuerunt in ea opinione, vt quia repudiatio & aditio à pari procedunt, l.is poteſt,ff.de acquir.hæred.& l.vlt.§.ſimili quoque,C.de iure delib.ideo & aditio fit etiam ſolo animo,vt dicit gl.in l.pro hærede,in prin.in verbo,animi,ff.de acquir.hæred.per text.in d.l.gerit,eod.tit.& in l.ſi auia,C.eod.quoque tit.& alia glo.in l.potuit,in verbo, & voluntas, C.de iure delib.& in l.cùm hæredes,in princ.in gl.j.ff.de acquir.poſſeſ. per text.in §. vlt.Inſtit.de hæred.qualit.& different.Signor.conſil.clv.quæſtio diſputanda, col.vj.verſi.quæro in his,per l.ij.ff.de offic.procùra.Cæſar.& l.recuſari.ff.de acquir.hæred. & idem Signo.loquens in caſu noſtri ſtatuti,conſi.clxxxviij.caſus continens,col.ij.verſic.cùm ex ſola, vbi & ad hoc allegat l.pro hærede:in princ.ff.de acquir.hæred.& voluit etiam Ioan.Fab.in §.vlt.poſt med. per text.ibi,Inſtit.de hæred.qualit.& differ.Angel.in l.gerit,& Barb.d.conſil.v.col.iij.verſic. prætera faciat,lib iij. Petr.Ferra.in tit.for.libel. quo petit.hære.ex teſta.in verbo, purè inſtituit,col.j.Corn.conſi.lxxv.diu poſt conſilium.col.ij.verſi.item pondero,lib.ij.per text.optimum,in l.ſi auia,C.de iure delib.

Aditio & repudiatio à pari procedunt.

Aditio fit ſolo animo.

5 ¶ Quanquam ſunt qui in hoc vltimo tenent contrarium, vt videlicet ad aditionem hæreditatis,non ſufficiat ſolus animus,niſi aut verbis aut facto declaretur.ita enim voluit glo.ſibi contraria,in d.l.gerit,& in l.multum,ff.de acquir.hæred.& in §.extraneus,in verbo,nuda,Inſtit. de hære.qual.& different.Bart.Alex.& Franc.Aret.in l.pro hærede, & in d.l.gerit,& ibi omnes poſt eum,præter Ang.& idem Bart.Bald.& Salic.in d.l.potuit,C.de iure delib.Bartol.in d.l.ſi auia.Bal.in l.ſi certis annis,col.vlt.C.de pact.& in l.j.col.xj.verſi.circa octauum, C.qui admit.& in l.cùm antiquioribus.col.j.verſic.& per hoc infero, C.de iure delibe.& in l.dos à patre,ad fin.C.ſolu.mat.& Raph.Fulg.in l.ij.ff.de interrog.actio.& Barba.ſibi contrarius,d. conſi.xlj.col.pen.vbi ſuprà citauimus,lib.iiij.& Franc. Aret.conſil.clx.in præſenti conſultatione,verſic. quod autem videatur.

Qui contrarium tenent.

6 ¶ Sed quicquid ſit de ea re,illud tamen minimè dubium eſt, cogendum eſſe eum, qui ob id nuncupatim conuenitur,vt declaret hęréſne ſit, an non,& pro qua parte idipſum facere:ſed ita tamen,vt ei ſi petat,detur tempus ad deliberandum, l.j.in fi.& l.ij. ff.de iure delibe.& expreſsius in l.ſi curatores,C.eod.tit.cum aliis ſimilibus adductis per gloſ.

Hæréſne ſit an non cogitur dicere is qui in id conuenitur.

7 ¶ Sed redeundo ad noſtrum principale inſtitutum, quod ſuprà diximus, filium ipſo iure & iuris præſumptione eſſe hæredem patris, id certè ipſum fateor, ſi velit, vt ſuprà diximus, id eſt,ſe talem declarauerit,vel ſe immiſcuerit:aliàs enim non tenetur creditoribus, vt ex eo patet quod ſcribunt Bartol.Salice.Paul.Caſtren. & Philip.Corne.in d.l.ſi mater. C. de ſuis & legitim.intelligentes illud quod ſuprà diximus, filios ipſo iure eſſe hæredes parentum, ſi velint,aliàs ſecus.

Filius hæres eſt ſi velit, aliàs minimè.

8 ¶ Hincque illud fit,vt creditori incumbat onus probandi filium eſſe hæredem,quòd ſcilicet ſe immiſcuerit:non filio,quòd abſtinuerit.d.l.j.& ibi glo. C.ſi minor ab hæredit.ſe abſtin. &

Creditori incumbit onus probãdi filiũ eſſe hæredem.

l.j.C.de iure delib.& expreſsè voluit gl.in l.ſi cùm dotem,§.tranſgrediamur.in verbo extiterit,& ibi Bartol.col.j.verſi.quæro cui incumbit,& Bald.colum.item j.verſi.quærit gl.vtrùm, Ang.col.ij.verſi.in glo.ſuper verbo,extitit,Imol.qui hanc dicit eſſe communem opinionem, col.j.verſi in fi.gl.Paul.Caſtr.col.j.verſi. in vlt.glo. Alex. qui & hanc dicit eſſe communem, columna penultima, verſi.in glo.in verbo,extiterit,ff.ſoluto matrimo. & alia glo.in l.neceſſariis,& ibi Dyn.Barto.Alber.& alij,ff.de acquiren.hæred.& alia item in l.ita tamen, §.ſi pater,ff.ad Senatuſconſ.Tertul.Dyn.& Bald.in l.filio,in fi.ff.de legat.j.& Cyn. & Paul.Caſtr. in l.ei qui ſe,ff.de acquiren.hæred.Bald.in l.ſi filius qui patri,colum.ij.verſic.in text.ibi,liberare, & ibi Imo.colum.j.verſ.nota tertiò quòd hic videtur,ff.de vulga.& pupil.ſubſtitut.ipſe Bald.in l.ij.ff.de condict.furti,in lectura antiqua, ibi, nota quòd ſuus & neceſſarius.& in l.ij. C.ne fil.pro pat.& in l.apud hoſtes,col.ij.verſi.item ſequeretur,C.de ſuis & legit.& in l.j.ad fi.C.com.de lega.& conſil.ccciiij.prima ratio, lib.iij.& conſil.cccvj. ſententia lata, eod.lib. Barba.in c.ex præſentium,col.j.verſi.& pondera, per eum text.quem dicit meliorem totius iuris,de pigno.vbi & ad hoc dicit ſing.illam glo.in d.§.tranſgrediamur. & idem Barb.in c.j. in j.not.de ſolut.vbi & illam glo.dicit ſing.& Iac.à S.Georg.in l.ſi fratris,in j.not. C. de iure delib.dicens,aliud eſſe,cum filius vt hæres agit. neque enim neceſſe eſt eum probare ſe immiſcuiſſe hæreditati,per eum text. & in l.j.§.qui ſunt in poteſtate,ff.ſi quis omiſ.cau.teſta. Et id credo veriſsimum,licèt nonnulli teneant contrariũ. Aliàs è diametro id pugnaret,aduerſus illos textus apertiſsimos,qui dicunt,nudam voluntatem ſufficere ad repudiationem.

Reſponſio ad hanc noſtram cõſuetudinẽ.

9 ¶ Nec ad id quicquam officit hæc noſtra conſuetudo, quæ ipſo iure ſaiſit hæredem. Neque enim quantum ad qualitatem hæredis, aliquid addit noſtra conſuetudo ad ius commune: nam non magis eſt hæres is qui debet ſuccedere propter hanc conſuetudinem,quàm ſi nulla talis eſſet conſuetudo:quia in hæredem vel ex teſtamento vel ab inteſtato tranſit dominium ipſo iure.etiam nondum apprehenſa poſſeſsione,ſi hæres eſſe velit. l.cùm hæredes. in princ. cum glo.ſ.j.ff.de acquir.poſ.cum ſim. poteſtque propria authoritate poſſeſsionem apprehendere,vt ibi etiam notatur, & diximus ſupra in præfatio. declaratione octaua, nume. 1. Illud autem addit noſtra hæc conſuetudo, vt etiam poſſeſsio tranſeat, etiam ſi velit: neque enim tranſit ſi nolit,vt ſuprà diximus & probauimus.

TERTIA DECLARATIO.

Teſtator poteſt legatario permittere vt propria authoritate poſſeſsionem capiat.

1 ¶ Tertiò declara,vt licèt aliàs de iure communi teſtator poſsit legatario, aut alteri facere poteſtatẽ appræhendendæ poſſeſsionis propria autoritate, per text.(ſecundum vnũ intellectũ) in l.Titia cùm teſtamento.§.j.& ibi glo.Bart.Bald.Imo.qui illum text.dicit ſing.ff.de lega.ij. Alb.qui eam gl.negat alibi eſſe,in l.j.§.j.in fi.& rurſum in §.quod ait, ff.quor.legat. Bart.in l. nemo poteſt,col.ij.verſi.quæro an teſtator facere poſsit quòd legatarius, & ibi cæteri recentiores,ff.de leg.j.& idem Bart.in repet.l.iij.in ſecunda quæſt.princ.C.de pigno.& in l.legitimus,in princ.col.j.verſ.quæro vtrùm in quolibet,ff.de legit.tut.Ioã.Fab.in §.vlt.circa fi.Inſti. de leg.vbi addit,quòd poteſt adiicere pœnam,ſi hæres impediat. Bald.in l j.col.iij. verſic.in glo.j.C.commo.de leg.cum aliis multis ac prope infinitis concord.à me collectis in conſue. Picta.tit.*de teſtamens*,§.iiij.qui omnium eſt,ccix. vbi & id multis rationibus confirmaui, & prætetea docui id in teſtamento minùs ſolenni fieri poſſe, non ſolùm expreſsè, ſed tacitè,& id quidem multis modis.

Tamen id moribus noſtris facere non poteſt.

2 ¶ Tamen ſtante huiuſmodi conſuetudine, moribus noſtris Gallicis, id non admitteretur, etiam ſi teſtator pœnam adiiceret, quod & multis noſtris conſuetudibus expreſsè cautum eſt,& inter cæteras Picta.d.c.ccix.& Saoctonenſi,c.ix. Cuius etiam conſuetudinis meminit Io.Fab.in §.alteri,col.j.in paruis,verſi.ſed ſi conſuetudo dicat,Inſtit.de inut.ſtip.& Bened.in c.Raynutius,in verbo,mortuo itaque teſtatore,le ij.nom.72.& D.Boer.in comment.conſue. Biturig.tit.*des couſtumes concernans teſtamens*,col.iij.& Chaſſen. conſil.xix.nobilis dominus Antonius,in xij.dubio,col.eiuſdem j.num.47.

QVARTA DECLARATIO.

Hæres ſi amittat poſſeſsionem,an poſſit dicere ſe ſaiſitum.

1 ¶ Quartò declara, vt ſi hic hæres qui ſemel ſaiſitus fuit vi huius conſuetudinis, cadat ab hac conſuetudinaria poſſeſsione,non poterit ampliùs poſtea ſe dicere ſaiſitum vi huius conſuetudinis, vt in ſimili diximus de hærede qui miſſus fuit in poſſeſsionem, beneficio l.vlti. C.de edict.diui Adria.toll.ſi ea poſſeſsione cadat, non ampliùs admittendus eſt ad beneficium eius legis,vt poſt alios antiquiores voluit Cyn.ibi,col.vlt.verſic.adhoc quæro, pone quòd miſſus eſt,per l.quòd ſi in diem,§.non ſolùm,in j.reſpon.ff.de petit.hæred.

Hæres an iterum poſsit impetrare beneficiũ l. vlt. de edict. diui Adr.toll.

Poſsidẽs realiter an ille iuuetur.

2 ¶ Vti etiam is qui in poſſeſsione reali eſt, non poteſt implorare illud beneficium vt tueatur ſe per iudicem,vt poſt Odofred.voluit idem Cy.vbi ſuprà,verſi. ſeq. & iterum in l.j.in ſexta eademque vltima quæſtione,C.de Carbo.edicto,vbi tamen dicit,quòd poteſt petere,vt defendantur in ſua illa corporali poſſeſsione,quam adeptus eſt,l.j.C.vti poſsidetis. & arg.ff.de vi & vi arma.per totum tit. Sed tu de hoc vltimo vide Bald.in d.l.j.in prin. C.de Carbo.edi. & Alex.in d.l.vlt.ad fi.& ea quæ diximus ſuprà,in ſexta parte,ſeconda declaratione,verſ.vlt. incip.quanquam & tu..

¶Quod

3 ¶ Quòd autẽ ad primum atinet, videlicet de hærede, qui cecidit à poſſeſsione ſemel adepta, idem etiam expreſsè voluit Alb. in ea ipſa l. vlt. col. antepen. verſi. item quæro ſi ſcriptus miſſus fuit, vbi & ad hoc dicit meliùs facere text. in §. adipiſcendæ, in fi. Inſtit. de interd. & Petr. Iacob. in tit. de fideicommiſ. hæred. petit. col. ij. verſic. item ſi fuiſſet realiter. & Ioan. Fab. in d. l. vlt. col. ij. verſi. item nec hæres, per l. quòd ſi in diem, in princ. ff. de petit. hæred. & Salicet. in ea ipſa l. vlt. col. ij. verſi. ſecundò quæro quid de fideicommiſſario, & Rapha. Fulgoſ. col. antepenult. verſi. & vltima differentia, ibi, & addit quòd ſi hæres. & Iacob, à S. Georg. col. iij. verſi. ſed iuxta hoc quærit ipſe Fulgoſ. in l. ſi ſorori, C. de iure deliberan. & Petr. Ferra. in tit. forma libelli quo petitur hæreditas ex teſtamento, in verbo, ac etiam realiter, in prin. & idem quoq; ante hos voluit Specular. quem ipſe Alber. citat, in tit, de teſta. §. ſequitur, verſi. quid ſi miſſus in poſſeſsionem.

De eo quod dictum eſt de hærede qui iterum petit ſe mitti in poſſeſſionem.

4 ¶ Et ſimile eſt, quod voluit gl. in c. j. in gl. j. ad fin. de confeſ. lib. vij. hæredem qui ſemel adeptus eſt poſſeſsionem hæreditatis, ſi ea ceciderit non poſſe tamen intentare petionem hereditatis, quam ſequitur Alex. conſi. lxxxix. viſo puncto & inſtrumẽtis, poſt prin. lib. ij. & conſi. clxxxiij. viſo puncto quæſtionis præmiſſæ, col. j. verſi. ſed præmiſsis nõ obſt. & verſ. ſimiliter videmus, lib. v. & conſil. clxxxv. in cauſa appellationis, col. ij. verſi. quia reſpondet, eod. lib. vj. quibus locis dicit eam no. & conſil. clij. in cauſa & lite, poſt prin. lib. vj. & Iaſ. qui eã ſolennem & multum notandam dicit, in d. l. vlt. col. iij. verſi. ſecundò intellige, C. de edict. diui Adr. tollen. & conſil. cxij. viſo longo, col. pen. verſi. circa concluſionem lib. iiij.

An autem poſſit iterum intentare petitionem hæreditatis.

5 ¶ Et idem voluit alia gl. loquens de fideicommiſ. in l. vlt. & ibi Bar. in prin. qui id dicit not. & Raph. Fulg. poſt prin. ff. de fideicom. hære. petit. quam & ipſam quoque ſequitur Paul. Caſt. conſi. clxix. viſo quodam proceſſu, circa medium, lib. j. & Corn. conſi. cliiij. principalis difficultas, col. vlt. ver. & petitio hæreditatis, lib. iiij. & Alex. d. conſi. clxxxv. lib. vj. & Socin. qui & id no. dicit, conſi. cxxij. in cauſa dominæ Iacobæ, col. ij. verſ. ſecundò reſpondeo, lib. iiij. & Iaſ. qui & eam not. dicit, in d. l. vlt. de edict. diui Adr. tol. & d. conſ. cxij. lib. iiij. & Maria. Soci. iunior conſ. xlvij. viſo prædicto puncto, col. pen. nu. 23. lib. ij. Et benè facit text. in §. adipiſcendæ, verſi. ideo autem, Inſtit. de interdict. & l. j. §. veteres, ff. de acquir poſ. vbi per adeptionem poſſeſsionis res deſinunt eſſe hæreditariæ, cum ſimilib.

Quid de fideicommiſſario.

6 ¶ Sed tu tamen ſuper eo quod diximus, hæredem ſemel miſſum in poſſeſsionem ex d. l. vlt. de edi. diui Adr. tollen. ſi cadant ea poſſeſsione, non poſſe ampliùs vti eo beneficio, vide alios contrarium tenentes, ſcilicet Bal. in additionib. Spec. vbi nuper citauimus, & conſil. xij. quidam D. Mathæus, col. ij. verſ. alius paſſus eſt, lib. vij. quod conſ. repetitur conſil. ccclxxxvj. lib. v. & ipſe Bald. conſil. xuj. ſuper eo quod quæritur, col. j. verſ. quintò quæritur, lib. j. & conſilio clxxxvj. quia allegationes, col. vlt. verſi. & hoc præſuppoſito, eo. lib. j. Nam & hoc, inquit, videmus in familiæ herciſcundæ iudicio, quod imitatur naturam petitio. hære. l. j. ff. famil. herciſc. & Alex. in d. l. vlt. col. iiij. verſi. ſed iuxta prædicta quærit, de edict. diui Adr. tollen.

De eo quod ſuprà dictũ eſt d. l. vl. de edi. diui Adr. tollend.

7 ¶ Sed quicquid ſit de ea re, tamen fieri non poteſt, vt qui ſemel amiſit poſſeſsionem hãc, quæ à ſtatuto illi data erat, eandem cenſeatur habere ex eodem ipſo ſtatuto. Non magis quàm qui amiſit poſſeſsionem, quam ex conſtituto habebat, eandem habere dicatur, etiam ſi res peruenerit ad conſtituentem, vt latè diximus in tractatu de iure Conſtituti poſſeſſorij, in ſecunda parte, amplia. v. Verùm ſi vterque ſit intra tempora recuperandæ poſſeſsionis amiſſæ, id eſt intra annum, poterit eandem interdicto recuperatorio repetere, vt & nos latè alibi diximus.

Redit ad principale dubiũ.

QVINTA DECLARATIO.

1 ¶ Quintò declara, vt etiam hæres vi huius ſtatuti vel conſuetudinis, ſit ſaiſitus aduerſus executores teſtamenti, vt ſcribit D. Boer. in conſuetudibus Biturig. tit. *des couſtumes concernans teſtamens*, §. vj. col. pen. verſi. ſed quid in teſtamento. & D. Chaſſen. in commentariis conſuetud. Burgund. tit. *des ſucceſſions*, §. j. col. iij. vbi id dicit ita fuiſſe iudicatum. Nam executor debet accipere per manum hæredis, l. nulli, verſi. j. iuncta gl. in verbo, exigendi, & ibi Ioan. Fab. col. ij. verſ. item quæritur an poſsit, C. de epiſcop. & cleric. Specul. tit. de inſtrumen. editio. §. nunc verò aliqua, verſ. item ſunt quædam. Ideoque Bald. in l. id quod pauperibus, col. vj. in xv. quæſtio. C. de epiſcop. & cleric. negat pertinere ad officium executoris introducere hæredem in poſſeſsionem, quia hæres non debet capere è manu executoris, arg. l. ſed ſi ſub conditione, circa finem in ratione ſui, ff. de hæred. inſtit.

Hæres an ſit ſaiſitus aduerſus executores teſtamẽti.

Executor teſtamẽti accipit per manum hæredis.

2 ¶ Et hæc vſque adeò vera ſunt, vt etiam executor habens poteſtatem vendendi à teſtatore ſibi datam, non poſsit transferre poſſeſsionem in emptorem inuito hærede poſsidente, vt dicit Bald. in d. l. id quod pauperibus, colum. penult. verſicu. decimooctauò quæro, quia niſi hæres diſcedat à poſſeſsione, non amittit dominium nec poſſeſsionem, argu. l. fiſtulas, §. fundum, ff. de contrahen. empt. Et ſi quis, inquit, dicat ſufficere emptorem mitti in poſſeſsionem, licèt non conſtituatur verus poſſeſſor. l. ſi fundum, & ibi gl. ff. de fund. dot. in promptu eſt reſponſum, quia ea l. loquitur, cùm dominus vendebat: hic autem, cùm eius miniſter, argum. l. ſi quis prohibuerit, ff. de publi. quam tamen non reperi. Agat igitur emptor contra

Executor habens poteſtatem vẽdendi nõ poteſt trãſferre poſſeſſionem.

hæred

hæredem,& conſequetur poſſeſsionem,l.qui vniuerſas,§.item cùm emptor, ff.de acqui.poſſeſsio.neque enim poteſt executor per vim expellere hæredem de poſſeſsione, l. non eſt ſingulis,ff.de reg.iur. Hæc ille.

Conſuetudines in eã rem.

3 ¶ Scio tamen ex multis conſuetudinibus huius regni, executores teſtamentorum eſſe ſaiſitos aduerſus hæredes,ſed diuerſimodè,vt videre licèt apud Pariſienſes,ca.xciij. Meldunenſes,c.xxxiij. Melodunenſes,c.xcv.Senonenſes,c.lxxxviij. Trecenſes,c.xcix. & ſeq. Caluimontenſes, c.xc. & ſeq. Victriacenſes,ca.cvj.& ſeq.Carnutenſes,c.xc. Aurelianenſes,c.ccxxviij. vbi Pyrrus nihil dicit. Cenomanenſes, ca.ccxcj.Andegauenſes,c.cclxxiiij.Pictauienſes,c.ccvij. Borbonienſes,cap.ccxcv.Bleſenſes,cap.clxxvij.Engoliſmenſes,c.cxiij.Rochellenſes,c.lxviij. Niuernenſes,titu.*de teſtamens*,c.ij.Altiſsiodorẽſes,tit. *de teſtamens*,§.viij.Senlitenſes,c.cxlviij. Claromõtenſes,c.cxxxiiij.Valcienſes,c.clxxj.Montargienſes,tit.*de donations teſtamentaires*, §.v. Niuernenſes,tit.*de teſtamens*,§.ij.& multis ſequent.

Executor vltra diſpoſita in teſtamẽto manum admouere non poteſt.

4 ¶ Omnes tamen hæ conſuetudines propemodum intelliguntur vſque ad concurrentiam relictorum.Nam nec aliàs iure communi, executor poteſt manum admouere bonis ipſius teſtatoris,vltra diſpoſita in teſtamento, vt non obſcurè probatur ex auth. hoc ius porrectum; ad finem, ibi inſpecta ipſius qualitate, & quantitate, & onere, & ibi gloſ.in verbo, onere, & Bart.col.ij.verſi.quæro quid eſt hoc dictum,C.de ſacroſanct.eccleſ.& idem Bartol.in l.alio, col.iiij.verſi.quæro an exhibitis, ff.de aliment.& cibar.lega. & expreſsius Bald. in l.vlt. §. ſin autem legata,C.de bon.quæ lib.per text.in l. Lucius, ff.de exercit.actio. Et bene facit quod ſcribunt Bart.& alij in l.à diuo Pio.§.in venditione,ff.de re iudic.& Panorm.in cap.quod ad conſultationem,de re iud.& Doctor.vbique.

Hæres nõ admittitur ad executionem teſtamẽti aduerſus executores.

Hæres tamen eos preuenire non poteſt.

5 ¶ Et licèt multa ex illis conſuetudinibus dicant nõ eſſe admittendum hæredem ad dandum cautionem de exequendo teſtamẽto,vt executores amoueat ab executione,id quod iuris eſſe videtur,cùm cenſeatur eſſe electa induſtria perſonæ,ideo nec tranſire poſsit ad hæredem, vt etiam dicit Bald.in l.id quod pauperibus,col.ij.verſi.octauò quæro an officium,C.de epiſc. & cler.per gl.in l.tutela,in verbo.ad alium,ff.de tutel.& l.cui bonis, ff de curat.furio. tamen poſſunt ipſos præuenire cõfeſtim exequendo,ita vt non poſsint ampliùs executores idipſum facere,vt not.Spec.qui tamen ſuper hoc diſtinguit,titu.de inſtru.editio. §. nunc verò aliqua, verſi.de primo quæritur.& Bart.in l.cùm quidam,C.de fideicommiſ.liberta. Bald. loquens de executore legali,in d.l.nulli,col.ij.verſi.deinde no.C.de epiſcop. & cleric. & in l.hæreditas,§.ſi defuncto,in fi.ff.de peti.hæred.in ij.lect.vbi omnino vide,& in l.ſi quis ſeruum,§.certam,in fi.ff.de leg.

Executoribus teſtamẽti competit beneficium l.vl. de edict. diui Adr.toll.pro relictis paupe ribus.

Et epiſcopis legitimis teſtamentorum executoribus.

6 ¶ Illud autem non mihi prætermittendum viſum eſt, quod huc nonnihil pertinere videtur, quod à Bartol.ſcriptum eſt poſt alios antiquiores,in l.vlt.colum.iiij.verſi.quæro quid in epiſcopo, C.de edict.diui Adria.tollen. quòd executoribus teſtamenti in quo inſtituti ſunt pauperes, competit beneficium illius l. vt ſe petant mitti in poſſeſsionem hæreditatis: vt etiam epiſcopus legitimis teſtamentorum executionibus deputatus, argum.l. ſi quis ad declinandam,C.de epiſcop.& cleric.& idem voluerunt in ea ipſa l.vltima.Alb.colum.vij. verſi.quæritur etiam ſi in teſtamento,Bald colum.quoque vij.verſi.idem in epiſcopo, Angel.col.vlti. verſi.item competit hoc beneficium,Salicet.colum.ij.verſi.quæro quartò ab extra quid ſi eſſent,Alexander colum.iiij.verſi.quid in epiſcopo legitimo, Iaſon colum.v. verſi.ſubdit Bart. quòd etiam,Philip.Dec.colum.viij.verſi.& ſubdit Barto.quòd beneficium,Iacob.à S.Geor. colum.iiij.verſi.nunc quæro quid in epiſcopo,Franc.Curt.iunior.colum.x.verſ.quintò quærit.Bartol.& ipſe Bald.poſt Iacob.Butrig.in d.l.ſi quis ad declinandam,colum.iij.verſi.iuxta hoc quæritur an epiſcopus,& ibi quoque Salic.colum.ij.verſi.nota quod epiſcopus, & idem Bald.in additio.Specul.tit.de teſta.§.ſequitur, in fi.Alexand,conſil.iiij. videtur inſpectis his, colum.viij.verſi.ſi autem dixerit,lib.ij.Angel.Aret.in §.quadrupli,col.xiij.verſi.veniamus ad ſecundum, Inſtit.de actionib.

Legata piis cauſis debentur hæreditate non adita.

7 ¶ At illę noſtrę conſuetudines vlterius progrediũtur,vt ſcilicet executores ſint ſaiſiti,etiam ſi pauperes nõ fuerint instituti hæredes,ſed quod plus eſt aduerſus ipſos hęredes.Nec tantũ in relictis ad pias cauſas,in quibus maior fuiſſet ratio fauore piæ cauſæ,cùm etiam ex multorũ ſententia legata piis cauſis debeantur hæreditate non adita,vt videre licet ex Specu. & Ioan. And.in addit.illius, tit.de inſtru.editio.§.nunc aliqua,verſicu ſed pone quòd eo teſtamento, Bart.& Bald.in lect.& repet.Salicet.Fulg.Franc.Aret.& Iaſon in vtraque lectura,in l.j.C.de ſacroſanct.eccleſ.cum aliis & prope infinitis concordant. à me collectis in priuilegiis piæ cauſæ.Sed & ſimpliciter & generaliter vſque ad concurſum omnium legatorum, vt videre potes in his conſuetudinibus,quas ſuprà tibi deſignaui.

Exequi teſtamenta ſemper eſt fauorabile.

8 ¶ Quod ob eam fortè cauſam conſtitutum eſt, quòd exequi teſtamenta etiam ad non pias cauſas ſemper eſt fauorabile,& pium.§.ſi verò expreſsim, ibi piè agendo,in authent. de hæred.& Falcid.quem ita expendit.Bartol.in l.nemo poteſt, colum.ij.verſi.eſt alia perſuadens, ff.de legat.j.& in auth.ſed cùm teſtator,col.j.C.ad leg.Falci Bald.in l.j.in ij.lect. col.v.in iij. quæſtio.verſicu.ſolum ſic diſtinguitur.ff.de leg.ij.Cardina.Florent. poſt alios antiquiores in

Clement.j.in iij.quæſt.de teſtam.Panorm.in c.pen.colum.ij.verſic.in glo.ſuper verbo mandatum,extrà eod.tit.per text.in l.j. C.de ſacroſanct.eccleſ. & cap.tua nobis, eod.tit.de teſta. Barb.in eo ipſo c.tua,col.xj. ſub num.20.& iterum col.ſeq.ſub eodem.nume. Corne.conſil. cciij.circa præſentem conſultationem,col.pen.verſic.nec obſtant adducta,lib.ij.per text.in l. cùm quidam,C.de neceſſ.ſer.hæred.inſtit.& Iaſon in l.qui liberis,§.hæc verba,col.pe.verſi. cogita ſi poſſes ſaluare,ff.de vulga.& pupil.

9 ¶ Et ante hos Hoſtienſis in dicto capit.tua nobis, col.ij.in verbo, per locorum epiſcopos, de teſtamen. vbi ex hoc dicit quòd epiſcopus poteſt ſe immiſcere executioni teſtamentorum non ſolùm reſpectu relictorum piis cauſis,ſed & quotuncunque non improbatorum,per c. Ioannes,eodem tit.dicuntur enim pię voluntates defunctorum,non ſolùm ratione locorum & relictorum ad pias cauſas,ſed ad quaſcunq; alias,& quoad omnia generaliter:pium enim eſt quicquid diffiniunt teſtatores, modo non ſit contra legem: & dicitur pia ea voluntas, qualiſcunque ſit:nam pium eſt vt ſeruetur,l.j.C.de ſacroſanct.eccleſ.& c.vltima voluntas,§. ſed alius,xiij.quæſt.ij.quæ latè reaſſumit & confirmat Barb.in d.c.tua nobis,col.xj.verſi.nota ibi piis voluntatibus.

Epiſcopus poteſt exequi teſtamenta quibuſcunq; relictis non improbatis.

Pia defunctorum voluntates.

10 ¶ Et de ea re etiam loquens Panorm.in cap.ſi hæredes, colum.ij.verſic.item intereſt iudicis, eod.tit.de teſt.illud præterea dicit,quòd teſtator ille defunctus eſt miſerabilis perſona,cùm ſit deſtitutus omni auxilio,& iam aliud velle non poſſit,l.j.C.de ſacroſanct.eccle. Sed quod priuatim pertinet ad relicta facta ad ſoluendum & ſatisfaciendum creditoribus,dicit Vital. Nemauſ.in repet.c.Ioannes,in iij.not.per eum text.ea cenſeri eſſe ad pias cauſas.Pro quo facit quod ſcribit Bald.in d.l.id quod pauperibus.in ix.quæſtio.C.de epiſcop.& cleric.executores ad id deputatos poſſe etiam exoluere debita naturalia tantùm. Cæterum è Theologis ſcholaſticis Richard.lib.iiij.ſentent. diſtin.xxxv.quæſt.iiij.art.v.tradit dilatione executionis teſtamenti non parum nocere animæ teſtatoris:& illi contrà prodeſſe celeritate,duabus potiſsimum rationibus,quas ibi videre poteris.

Teſtator defunctus miſerabilis perſona.

Relicta pro ſatisfaciẽdo creditoribus cenſentur eſſe ad pias cauſas.

11 ¶ Haud dubiè autem executores in relictis nuncupatim ad pias cauſas, vel alimenta, ſunt multò fauorabiliores,quam in cæteris,pluſque potentiæ & facultatis habent,quod vel ex eo inter cætera videre licet,quod hi executores pro cæteris rebus agere non poſſunt contra hæredem.per l.Lucius,§.j.ff.ad S.C.Trebellia.& l.filio, §.matri. ff.de adimen.lega. Pro legatis autem ad pias cauſas poſſunt,per l.nulli,& ibi Bald.in j.not.Ioan.Fab.col.ij. & Paul. Caſtr. C.de epiſcop.& cleric.glo.in l.ſi quis Titio,in princip. & ibi Bartol. col.ij.verſicu. quæro an executor,ff.de leg.ij.gloſ.in d.l.Lucius.§.j.in verbo,non poſſe, & ibi item Bart.ff.ad Trebel. Innocen.Hoſtienſ.Ioan.Andr.Panorm. & cæteri in d.cap.Ioannes, de teſta.Speculat.tit.de inſtrum.editio.§.nunc verò aliqua,verſic.& ſcias huiuſmodi executores,& ibi Ioan.Andr.in additio.Bald.in l.id quod pauperibus,col.iij.verſicu.quarto quæro an fideicommiſſarius, C. eod.tit.& in l.hæreditas,§.ſi defuncto,col.ij.verſic.ſeptimo,ff.de petit.hæred.in ij.lect.Card. Florent.in Clement.j.in xiij.quæſt.de teſtam.Alex.conſil.clxx. circa primum dubium, poſt princip.lib.ij.& conſi.lj.in caſu præſenti occurrit,col.v.verſic. circa ſecundum dubium, lib. vij.& Franciſc.Aret.in l.j.col.vlt.in xv.priuilegio piæ cauſæ.C.de ſacroſanct.eccleſ.

Executores poſſunt ſatis ſoluere debita naturalia.

Executionis teſtamenti dilatio nocet animæ teſtatoris.

Executeres poſſunt agere contra hæredes pro piis cauſis,nõ pro cæteris rebus.

12 ¶ Et ex eo quoque quod licèt alias mandatum tutoris aut prælati morte eorum re integra finiatur,l.ſi per epiſtolam,ff.de acquiren. hęreditate,& clement. vlt.de procurat.& aliàs ſemper finiatur mandatum morte mandantis.l.ij.§.ſed ſi quis,ff.de donationib.vbi Barto.id latè tractat.& l.mandatum,& ibi quoque Bald.C.manda.tamen mandatum executoris ad pias cauſas eius morte non finitur etiam re integra, per textum not.in Clement.exiit,§.in eo verò caſu,de verb.ſignifi.quem ad hoc expendit negatque alibi reperiri Bald.in auth. ſi qua mulier.col.vlt.verſic.quartò nota quòd illud,C.de ſacroſanct.eccleſ.& Roma.qui & illum text. dicit ſing.conſil.cxix.in prima concluſione,& idem voluit ipſe Bald. in d.l. mandatum, col. iij.verſic.ſed contra hoc opponitur,per text. in l.ſi ego.§.j.ff.de iure delib. & latius quoq; dicemus in priuilegiis piæ cauſæ.

Mandatum tutoris & prælati morte eorum finitur.

Vt & aliorũ mandãtium.

Non tamen mandatũ executoris ad pias cauſas.

13 ¶ Aliud quoque eſt quod etiam nonnihil facit pro illis conſuetudinibus,quæ ſaiſiunt executores.nam teſtator dando executores, videtur illis feciſſe ius accipiendi propria autoritate legatum aut fideicommiſſum ei eodem teſtamento relictum, vt voluit Ioannes Andr. poſt Iacob.Aret.in additio.Specul.de inſtrumen.editio. §.nunc vero aliqua,verſic.xxix.ſed pone, per l.nulli,ibi,habeat exigendi licentiam,C.de epiſcopis & clericis, & l.ſi quis ita, ff.de leg. ij.& l.Lucius,ff.ad Senatuſconſultum Trebel.& idem illis non memoratis voluerunt Bald. Angel.Salic.& Paul.Caſtr.in l.non eſt dubium, & ibi quoque Alexand.ad finem, qui illos memorat,& Iaſon in ij.limitatio,C.de leg.ex quibus Bald.allegat præterea no.in l.de his,C. de furt.& Ange.l.penult.coniuncta gloſſ.C.quan.decre.op.non eſt, & l.ſi quis ad declinandam.C.de epiſcopis & clericis.Et id quoq; ipſum voluit Alexand.in l.Paulus,la j.poſt prin. ff.ad Senatuſconſultum Trebellia.Iaſon in l.j.in princip.colum.antepenult.verſi.item adde bene facere, ff.de acquirenda poſſeſsione, Philip.Dec. conſil. ccccxxiiij. proponitur quòd magnifica domina,colum.iij.num.16.& conſil.cccclxxvj. concluſionem ſuperius firmatam,

Executeres poſſunt legatum eis relictum propria autoritate capere.

paulò

paulò ante ſi.& Paul.Pariſ.conſil.liiij.in iſto iudicio,col.v. verſic.& idem admittitur, lib.iij. Ex quibus intelligis executorem poſſe ſibi ſoluere,de quo tamen nos aliquando dubitari vidàmus in noſtra decuria.

Executores ad diſtribuendum pauperibus habentur loco hæredis.

14 ¶Eſt & aliud quoque,quod executores dati ad diſtribuẽdum inter pauperes, habentur loco hæredis,per c.cùm tibi,ſecundum vnum intellectum,& ibi Innoc. & alij poſt eum,de teſta. Roffred.in tit.de actio.ex teſta.verſi.item quid erit quod ſæpe contingit. Specul.tit. de inſtr. editio.§.nunc aliqua,verſi.item pone quòd aliquis non inſtituit, qui eſt ſub nu.27.Barto.in l. hæreditas la ij.ff.de hæred.inſtituend.& iterum in l.illa inſtitutio, col.vlt. verſi.quæro quid ſi dicat,eod.tit.& in l.Centurio,col.v.verſic.contrarium eſt verum, ff.de vulg.& pupil.ſubſtit. & in d.l.ſi quis ad declinandam,verſic.item nota quòd epiſcopus, & verſi.item dico de executore.C.de epiſcop.& cleric.& in l.ſi quis Titio,colum.ij.verſi.aduerte tamen quòd quandoque,ff.de legat.ij.& in l.alio,colum.iij.verſi.quæro igitur primo, ff.de ali.& ciba.lega. per d.l.ſi quis ad declinandam,& idem Bart.conſi.xxv.viſo teſtamento gentilis , in primo dubio, & conſil.clxxxij.Titius condidit teſtamentum,col.ij. verſic.præterea ſicut executor. & in ſua diſputatio. incip.filium adultum. Bald.in authent. licèt. in princip. C. de natural. lib. & in l.precibus,col.antep.verſic.præterea quando teſtator.C. de impuber. & ali. ſubſtitut. & Benedict. Cap. conſil.xxv. cùm de pluribus quæratur, colum.iij.verſi. circa tertium, & Alexan.d. conſilio lj. vbi ſuprà, libro ſeptimo. Sed id magna pars illorum intelligit , ne decipiaris , quando nullus alius eſt hæres inſtitutus.

ANDREÆ
TIRAQVELLI
REGII IN SENATV PARI-
SIENSI CONSILIARII
TRACTATVS,

DE IVRE CONSTITVTI
POSSESSORII.

AMPLISSIMO CAR-
DINALI GVISIANO REMEN-
SIVM ARCHIEPISCOPO,
ANDREAS TIRAQVELLVS S.

CVM anno ſuperiore dedicandis meis commentariis de Nobilitate & Iure primigeniorum Henrico Chriſtianiſſ. Regi noſtro, veluti totius nobilitatis principi atque autori, mecum cogitarem, ad eamque rem viri alicuius primarij gratiã mihi ineundam putarem, tu vnus occurriſti, Cardinalis ampliſsime, quem meritò patronum mihi aſciſcendum exiſtimaui. Ea enim eſt in te cùm doctrina & eruditio, tum vitæ ſanctitas atque humanitas, vt omnes boni literarúmque ſtudioſi, certiſsimũ ſibi in te præſidium conſtitutũ arbitrentur. Itaque cùm vt librum illũ meum Regi offerre ac exhibere non grauareris, literis rogaſſem, tanta abs te tamq; propenſa humanitate ſum exceptus, vt non librũ ſolùm ipſum, ſed & autorẽ quoque in tuam fidem ſuſceperis: idque ea modeſtia atq; animi candore feceris, vt dando beneficiũ accipere videri volueris: neque tibi ſatis fuerit, & me & librũ meum principi obtuliſſe, ni etiam & nos graui ac locupleti tuo teſtimonio ornares. Qua ex re etſi me tantum tibi debere arbitrabar, quãtum nec referre, nec verbis aſſequi, nedum prædicando illuſtrare poſſem, tacitus tamẽ tantam humanitatem ac beneuolentiam pręterire nõ potui: nihilque mihi antiquius eſſe putaui, quàm vt aliquo munuſculo ac quaſi pignore, meam in te voluntatem animúmq; tanti beneficij nec immemorẽ eſſe, nec vnquam fore teſtarer. Ex noſtris igitur lucubrationibus libellum hunc, qui De Iure cõſtituti poſſeſſorij inſcriptus eſt, in manus ſumpſi, quem aliquot antè diebus ex infinitis prope Iuris vtriuſque locis, quorundam noſtrorum forenſium hominũ non parui nominis hortatu collegeram, eumq; ſub tuo nomine in publicũ emittere, tuæque amplitudini ac dignitati nuncupare viſum eſt. Neque interim vereor, ne cui fortè mirũ ſit, me de iis rebus ad te ſcribere, quę ad Ius noſtrum Ciuile vſumq; forenſem comparata eſſe & potiſsimum pertinere videntur: neminẽ enim latere arbitror, quanto ſtudio ac labore in eo noſtro Iure ſis verſatus, adhibitis etiã ad eam rem doctiſſ. hominibus, & tanta pręterea quotidie huiuſce diſciplinæ documenta in auguſtiſsimo illo Regio conſeſſu præbes, vt

verè illud dicere poſsim,quod olim Traiano Neratius Priſcus: quod Antonino Pio,Marcellus: alteri Antonino Philoſopho, Sceuola Seruilius:Seuero,Vlpianus,Paulus,Pomponius, ampliſſ.viri ſummis Imperatoribus id te ac etiam multò maiora principi noſtro præſtare poſſe ac ſolere. Taceo raras illas & eximias animi ingeniiq; dotes cum ſumma nobilitate, quam parens vterque ex Regia ſtirpe duxit, coniunctas,vt nulla liberalis ſit diſciplina,nulla ingenuo aut certè ciuili homine digna,quam non modò non attigeris, ſed cuius ſolidam ac abſolutam cognitionem non ſis aſſecutus. Quis ignorat quo ſucceſſu te ab ipſa pueritia in vtriuſq; linguæ facultate exercueris? Quid de Theologia,ac rebus ſacris dicam?in quibus perſcrutandis quantum olei ac operæ impenderis,indiéſque magis ac magis elabores, & virorum doctiſsimorum conſuetudo, & præcipuè illa tua de his rebus diſſerendi vis atque copia declarat.Iam verò quis eſt,qui paulùm modò te audierit, qui non variam illam hiſtoriarũ cognitionem, omnium temporum atque ætatum non laudet, ſuſpiciat,admiretur? Taceo incredibilem morum integritatem,in eo præſertim flore ætatis,ſummam manſuetudinem,atque humanitatem in tanta rerum ac fortunarum amplitudine,vt aditu nemo facilior,in congreſſu nemo ſuauior,nemo denique ad bene de omnibus promerendum paratior aut propenſior eſſe poſsit,vt tu,quæ tua ſit dignitas, ſolus ignorare,imò potius in quo animi tui magnitudo poſita ſit intelligere videaris:vt quantò tu genere ac nobilitate excellis,tantò te omni virtutum genere velis eſſe pręſtantiorem. Mitto reliquas ſed infinitas quæ in te relucent,virtutes: neq; enim eo,vt te laudaremus,conſilio,hęc à nobis inſtituta eſt oratio,ſed me cepit vel incendit iſtarum virtutum admiratio,vt in eum ſermonem neſcio quo pacto prolapſus hucuſq; temperare mihi non potuerim. Habes igitur, Cardinalis illuſtriſſ. mei in te animi qualecunque teſtimonium,opuſculum videlicet tibi dicatũ:cuius ędítionem in aliquot adhuc dies proferre conſtitueram,vt ei veluti auctuarium adiungi poſſet alter quidam libellus, quem incudi propediem tradituri ſumus, quò munus hoc noſtrum in iuſtioris voluminis formam excreſceret: verùm id per quotidiana quorundam hunc efflagitantium cõuitia, qui nimio ipſius teneri deſiderio videbãtur, minimè licuit. Quare munuſculum hoc noſtrum quale quale eſt, quod tamen perinde erit vt acceperis, primùm offerentis animus apud te commendet: deinde tui candoris erit,è puſillo amplum,è mediocri eximium adſpirante lætiori tui fauoris aura reddere: & ſi affirmare non dubitem, permulta in hoc opuſculo tractari, quæ cum ampliſſimis quorundam voluminibus (abſit verbo inuidia) poſſint non immeritò conferri. Celſitudinem tuam,præſul ornatiſſime,patriæ ſtudiis diutiſſimè ſeruet incolumem Chriſtus Opt. Max.

DE IVRE CONSTITVTI POSSESSORII

PRIMA PARS.

1 HOC noſtrum cóſtitutum ideo poſſeſſorium vocamus: quoniam aliud eſt conſtitutum noſtris Iuriſconſultis notius, de quo in tit. ff. & C. de cóſtit. pec. & in §. in perſonam. Inſtit. de action. cùm videlicet quis conſtituit ſe id quod debetur daturum, facturúmve pro ſe, vel aliis, quod Græci κατατάξασθαι vocant, vt videre licet ex Demoſthene, ἐν τῷ κατὰ Στεφάνου. Et de hoc conſtituto Bal. tractatum peculiarem fecit. Sed hic aliud conſtitutum tractamus, cùm ſcilicet vendens, donás, aut aliter concedens, rem quam ipſe vendit, donat, aut aliter concedit, ſeſe conſtituit poſsidere vel ſimpliciter, vel precario eius nomine, cui ea conceditur, quem Conſtitutarium vocare poſſumus, & deinceps ſæpe vocabimus: ſicut & depoſitarium, mandatarium, legatarium, commodatarium, dicimus. Hic enim eſt inter alios modos fictos quos vocamus, quibus transfertur poſſeſſio, ſine alia rei traditione, ſigillatim deſcriptos à gloſ. & doct. in l. iij. in princ. ff. de acquir. poſſ. & in c. ij. de conſuetu. Qui quidem modus omnium cæterorum eſt frequentiſsimus, & in deciſionibus cauſarum forenſium vſitatiſsimus, tam apud noſtros Gallos, quàm Italos & cæteras gentes: vt videre licet ex ſcriptis à noſtris interpretibus, tam in lect. ordin. quàm conſi. & tractatib. Ideóque nobis priuatim tractandum inſtituimus: ſed ita, vt facilè ex his quæ hic leges, intelligere poſsis multa, & ad alios id genus modos pertinere. Hũc autem tractatũ in tres partes diuidimus. Prima pars conſiſtit in viribus ipſius cóſtituti. Secunda in ampliationibus, quas vocant. Tertia in limitationibus, quas item appellant.

Conſtitutum aliud quàm hoc noſtrum.

Conſtitutum de quo hic tractatur.

Conſtitutarius.

Conſtitutum fictus modus tradendæ poſſeſsionis.

2 ¶ Igitur per huiuſmodi conſtitutum transferri poſſeſsionem in conſtitutarium ab omnibus paſsim dicitur, & in id vbique citatur. l. quædam mulier. & ibi gloſ. Bart. Ange. & alij ff. de rei vendi. & l. quamuis. §. j. & ibi ipſe Ange. ff. de acquir. poſſ. & l. quod meo. in princ. & ibi Barto. & alij, eo. tit. & l. interdum etiam in priu. & ibi quoque Bar. & Alex. eo. titu. & l. certè. §. j ff. de precario. & c. cùm veniſſet. & ibi gl. fi. & omnes doct. de reſtit. ſpol. Et voluerunt etiam glo. & doct. in d. l. iij. in prin. ff. de acq. poſſ. gl. in §. interdum. Inſtit. de rer. diuiſ. & in d. c. ij. & ibi itẽ docto. de conſuetud. Hoſt. Io. And. Pan. & alij in c. vlt. de preca. Oldr. conſi. cclxxviij. licet quantũ, col. ij. ad primum, Spec. tit. de emp. & vend. §. j. verſi. & nota quòd expreſsè, & ver. ſed quid ſi in inſtrumento continetur. Archi. in c. ij. col. ij. in verbo, tenere. de reb. eccl. non alien. lib. vj. Bar. in l. ſi ager. ff. de rei vend. Bal. in l. licet. col. j. ſtatim poſt princ. C. de acquir. poſſ. & in l. nec ex vera. col. j. ver. item fallit ſi venditur, eo. tit. & conſi. cxcviij. ad intelligentiam. col. j. ver. quartò inſpiciendum eſt, lib. j. & conſi. ccccxxxviij. præmittendum, col. ij. eo. lib. j. & conſi. cccclxxviij. quidam Franciſcus eodem lib. j. & conſi. cccclxvj. ad intelligentiam, col. j. verſ. tertia inſpectio. lib. v. Ange. conſi. ccxviij. viſa narratione. col. vlt. Rap. Com. conſi. clxxiij. Galuanus. col. ij. alter Rapha. Fulg. conſi. cxcj. in cauſa Iacobi. ad fi. Pau. Ca. conſi. clxxj. in caſu præſenti, in prin. lib. ij. & conſi. cclxj. viſis & conſideratis. col. ij. eod. lib. ij. Alex. conſi. xcij. perſpectis his quæ in themate, col. ij. ver. quod autem in poſſeſſorio. lib. j. & conſi. xxviij. viſo & præhabito, col. j. verſi. nec prædictis, & iterum ver. & præterea fateor, lib. ij. & conſi. ij. ex narratis. col. ij. verſi. item quia licentia. lib. iiij. & conſi. cxxj. viſis & ponderatis. col. j. lib. v. & alibi ſæpe in locis propè Infinitis. Franciſ. Aret. conſi. xxj. ſi diligenter. col. ij. verſi. amplius. Corne. conſi. xv. ex quo dictus. col. iij. verſi. quia per precarium, lib. j. & conſi. cvj. licet in hac, col. ij. in litera G. eo. lib. j. & cóſi. xiij. circa primum. col. j. eodem lib. j. & conſi. cxxvij. primo aſpectu, col. j. lib. ij. & conſi. cclxxx. viſis quibuſdam. col. ij. lib. iij. Socin. conſi. cclij. in cauſa magnifici. col. v. verſic. ex quibus inferendo. lib. ij. & omnes propemodum, quos in hoc opere citabimus.

Conſtituto trãsferri poſſeſsionem.

3 ¶ Cuius rei rationẽ dicit gl. in d. l. quædam mulier. in verbo, poſſeſsionẽ. ff. de rei ven. hanc eſſe, quia ita cóſtituens ſe alterius nomine poſsidere, ſibi ipſe mutat cauſam poſſeſsionis. Quæ ratio

Ratio quare ex conſtituto

nō placet Ang.ibi,poſt prin.qui aliam aſsignat,qnia ſcilicet rei ſuę non conſiſtit precarium l. certè.§.vlt.ff.de precar.& l.neqne pignns.ff.de reg.iur. Ideo ita ſe cōſtituendo poſsidere precario nominē alterins,transfert dominiū.quod transferre non poſſet,niſi tradita poſſeſsione, per l.traditionibus.C.de pact.ex quo ſequitur eam cenſeri eſſe tranſlatam. Quæ & ipſa (inqnit) ratio eſt,quare per vſnsfructus retentionem vel conductionē etiam tráſfertur poſſeſsio:quia nec rei quoqne ſuæ vſusfructus aut conductio eſſe poteſt d.l.neqne pignus,cum ſimi. Quanquam priorem illam rationem ſequatur Imo.in l.iij.in prin.col j.ver.iſte caſus eſt valde exorbitás.ff. de acquir.poſſ.Sed illam rurſus impugnat Alex.ibi col.ij.verſic.& dicit Imo.quia inquit, tex.in d.l.quod meo.dicit quòd non mutat cauſam poſſeſsionis,ſed deſinit poſsidere.

Conſtituti ſimplicis, & cum precario differentia.

Conſtitutum ſimplex omnem poſſeſsionem & ciuilē & naturalē transfert.

Precariū ciuilem tātùm.

Emptor cum clauſula precarij nō tenetur ad vſuras.

Conſtituens ſimpliciter nō priuat dominū poſſeſſione, precariò conſtituēs priuat.

Ratio differētia cōmodatarij & eius qui precariò rogauit.

4 ¶ Illud autem primo loco dicendum eſt,non modicum intereſſe inter ſimplex conſtitutū ſine precario,& conſtitutum cum precario:quia per illud tráſfertur omnimoda poſſeſsio ciuilis & naturalis:ita vt penes conſtituentem nihil remaneat præter nudam & ſimplicem detentionem ſiue detentationem. Per hoc antem cinilis tantùm poſſeſsio transfertur,naturalis autem apud cōſtituentem remanet.l.& habet.§.eum qui precario.ff.de preca. Bar.in d.l.interdum.in princ. & ibi ferè omnes poſt eum,ff.de acquir.poſſ.& in l.creditores.col.iij.ver.item qnæro quid ſi in inſtrumenro,& rurſum col.vj.verſi.& prædicta vera,iterúmque col.viij.ver.ſed pone quòd debitor.C.de pign.Bal.in l.ij.in j.quæſt.C.de vſur.vbi ex hoc dicit emptorem, in quem tranſlata eſt poſſeſsio ex precario,nō teneri ad vſuras.& in l.quiſquis.ad ſi.C.de don.& conſi. cccclxxxij. magnifici.col.iij.verſi.quintus paſſus.lib.j.Ang.conſi.ccclxxiij.viſis inſtrumentis. col.j. Antonius,& Imo.in d.c.vlt.col.j.de preca.Idem Imo.in d.c.ij.col.iij.verſi.item aduerte qnòd & ſimpliciter.de conſuet.Manſuer.tit.de poſſeſſ.§.item eſt differenria.Raph.Com.in d.l.qnod meo. col.ij.ver.eſt etiam alius.ff.de acquir.poſſ.vbi ex hoc dicit,quòd conſtitnens ſimpliciter nō poteſt priuare dominum poſſeſsione:precario autem conſtituens poteſt.idem Raph.in d.l.interdum.§.vlt.eo.rit.Pau.Caſt.in l.ab emptione.in ſi.ff.de pact.& in l.j.col.j.C.qnando liceat ab empt.diſce.& conſi.x.ſi vera ſunt,col.j.& ij.lib.j Alex.in l.j.§.ſi vir vxori.col.iij.verſicu.per hoc decidi poteſt ff.de acquir.poſſ.& in d.l.quod meo.in prin.col.iij.verſic.in quæſtionibus poſitis. eo.tit.& conſi.xxvij.viſo libello.col.ij.verſi.nec prædictis.lib.j.Ange.Aret.in d.§.actionū.col.v. verſi.aduertas tamen.inſtit.de actio.Cepol.conſi.criminal.conſi.iiij.viſa querela.col.ij.verſic. prima eſt,vbi id dicit not.Corn.conſi.lv.viſis.col.ij.lib.iij.& Barb.in d.c.ij.col.antepen.verſic. not.ex ea,quòd & conſtitutio,de conſuet.& in d.c.vlt.col.pen.de precar.Per.Ferra.in titu.forma poſitionū actoris,in verbo,item quòd præſcriptus.col.ij.verſi.quid autem ſi in inſtrumento.& verſi.ſed quid ſi conſtituit.& in tit.forma libelli,in cauſa venditionis,in verbo, conſtituens.Soci in d.l.iij.§.ex contrario.col.ij.verſi.ij.not.ff.de acqni.poſſ.vbi rationē reddit, cur qui precario rogauit poſsidet naturaliter,licet commodatarius nullo modo poſsideat. Iaſon conſi. cxlvij.præſens.col.viij.verſi quòd autem poſſeſsio.lib.ij.Stephan.Bertran.conſi.ccxxxviij.contra donationem.nu.2.li.& conſi lxxiij.viſo caſu.lib.iij.& Thomas Fer.cautel.xlviij.& ſi quis vendit,col.iij.verſi.ſecundo verò caſu.

Quid ſi aliter ſit conuentum.

5 ¶ Sed hoc intelligendum,niſi aliter conuentum ſit inter contrahentes, vt ſcilicet ex precario vtraque poſſeſsio tranſeat in conſtitutarium, vel ex ſimplici conſtituro altera tātùm, vel quod etiam nulla ex vtroqne tranſeat.Id enim fieri poſſe probat, dicta l.& habet.§.eum qui.& ibi gloſ.in verbo,à poſſeſsione.Alber.& alij,ff.de preca.& dicta l.certè.§.j.eod.tiru.& l.in rebus. §.j.eod.quoque tit.& l.Pomponins.§.ſi is qni,& ibi Bart.ff.de acquir.poſſ.& gl.§.hodie.in verbo.nec clam.verſi.& diſtingue.Inſtit.de interdict.gloſ.in l.ſi quis ante.in verbo,noniſsimè.& ibi Ro.in ij.not.ff.de acquir.poſſ.Bart.in d.l.iij.vbi ſuprà.C.de pign.Corn.conſi.viij.circa primum,col.ij.verſi.ſecundò poteſt intelligi.& ſeq.lib.ij.Franc.Are.in l.interdum.in princ.col.j. ff.de acquir.poſſ.Philip.Dec.in l.contractus.col.v.verſic.& hoc videtur procedere.ff.de regul. iur.Nam & aliàs in ſimili dicitur nullam in creditorem tranſire poſſeſsionem, cùm id à partibus expreſsè conuentum eſt,glo.in l.ſi ſeruus.& ibi Bald.qui eam annotat.C.quod cum eo.& Franc.Aret.qui eam gl.dicit ſing.in l.qui pignoris.col.ij.ff.de acqnir.poſſ.

An differāt poſſidere ab alio, & pro alio.

6 ¶ Super quo illud non omittendum dncimus,quod à Barto.ſcriptum eſt in dicta l.interdum. in princ.ff.de acqnir.poſſeſſ.multum intereſſe,an quis ſe conſtituat precario poſsidere ab alio, àn verò pro alio.Nam primo caſu nullam illum poſſeſsionem ſibi retinere, ſecundo naturalem:& ſi vtrunque dicat,ſcilicet,ab illo & pro illo,nullam quoque poſſeſsionem ſibi retinere, ſed manere ſimplicem rei cuſtodem. Quod dictum refert, & elegans dicit Bald.in rub.extrà de præſcrip.col.ij.verſ.ſecundò quæro.vbi tamen idipſum reprobat:ea enim verba eſſe intelligenda ſecundum naturam precarij,cui adiicinntur:aliàs enim fruſtà diceret precario.Et hoc verius eſſe puto.

An liberetur traditione poſſeſsionis qui ſe cō-

7 ¶ Ex illa antem differentia ſimplicis conſtituti & precarij,illud ſit, vt cùm venditor teneatur tradere poſſeſsionem emptori,l.ij.& iij.& l.emptorem.§.j.ff.de actio.empti.& c.cùm Ioannes. de fide inſtrum.cnm ſimil.ſintqne multi in ea opinione, vt hac traditione liberetur, qui ſe conſtituit poſsidere nomine emproris, nec poſsit poſtea ipſe emptor agere ad huiuſmodi traditionem,ſed tantùm poſsit agere rei vendicatione, vel Publiciana in rem actione, aut interdicto

ſtituit poſsidere.

dicto, vti poſsidetis. quæ fuit ſententia gloſ. Bart. Bal. Ange. Salyc. Fulg. Iaco. à ſancto Georg. & Iaſ. qui dicit perpetuò notandum, in dicta l. ab emptione. ff. de pact. Bal. dum eam gloſſ. citat, quam dicit ſingul. dicto conſi. ccccclxxxij. vbi ſuprà, libro ij. Salic. qui & eam quoque dicit ſingul. in l. traditionibus. in princ. C. de pactis. Angel. Are. qui eam dicit notab. in dicto §. actionum. col. v. ver. quæro ſit inſtrumentum. & ibi quoque Iaſon col. xx. verſi. vnum circa prædicta. Inſtit. de action. Idem Ange. in §. j. in fi. Inſtit. de emptio. & vendit. vbi id dicit notandum in practica. Alexand. qui illam item dicit ſingul. in l. Pomponius. §. ſi is qui precario. colum. iij. verſic. quid econtra quando venditor. ff. de acquir. poſſeſsio. vbi dicit ſingul. gloſ. in dicta l. ab emptione. Matheſil. not. lxvij. nota quòd venditor. & iterum not. clxxj. nota vnam doctrinam, vbi id dicit mirabile. Corne. conſil. cclxvij. quanquam videatur, colum. vlti. libro iij. & conſil. ccxcvij. in conſiliis. col. ij. verſicu. & ante omnia. eodem lib. iij. & Ludo. Bolo. conſilio lxxij. A. Bononienſis. col. ij. verſi. per hanc enim. Guid. Pap. conſi. cxcij. ex facti narratione. in fi. Iaſon in l. apud Iulianum. §. ſi Titius. col. iij. in vij. notab. ff. de legat. j. vbi eam gloſ. dicit notab. & in l. cætera. in princ. col. pe. eodem tit. & Franc. Purpur. in l. certi condictio. in princ. colum. xij. verſi. limitat tertiò. ff. ſi cert. pet.

Quid ſi precario.

8 ¶ Hoc tamen intelligũt plerique eorum, qui etiam citati ſunt in præced. verſ. quando venditor conſtituit ſimpliciter nomine emptoris poſsidere: ſecus ſi precariò, neque enim tunc liberatur, quin poſsit conueniri ad tradendam naturalem poſſeſsionem ad hanc ſententiam referentes gloſ. in l. Iulianus. §. ex vendito. in verbo, poſſeſsionem. ff. de actio. emp. Et idipſum præterea voluit Bal. in l. j. col. j. C. quando liceat ab empt. diſced. & in l. j. C. de vſucap. pro dona. & in c. j. col. ij. verſi. inueſtitura autem. tit. quid ſit inueſt. Ioan. Barbe. in ſuo viatorio iuris, titu. de empt. & vend. col. ij. verſi. ſecundo autem caſu. Alexan. & Iaſon in d. l. Pomponius. §. ſi is qui precario. ille poſt princ. hic in fi. ff. de acquir. poſſeſ.

De eadem re.

9 ¶ Sed nec deſunt qui ſimpliciter affirment, venditorem liberari à traditione, conſtituendo ſe precariò poſsidere nomine emptoris: quaſi nihil interſit, conſtituat ſimpliciter, an precariò. Ita enim voluit Alexand. conſi. xxvij. viſo libello. col. ij. verſicu. nec prædictis obſtat, libro j. vbi aliud dicit eſſe, ſi è diuerſo poſtea quàm venditor tradidit rem emptori, ipſe emptor conſtituat ſe poſsidere à venditore, quouſque venditori precium ſolueretur: tunc enim non videtur perfectè tradita emptori, cùm venditor reuocare poſsit precarium, & ita rem auocare. atque ita dicit loqui gloſ. in dicta l. Iulianus. §. ex vendito. Et idem vt ſcilicet liberetur venditor per precarium, voluit Corne. dicto conſi. liij. in hac cauſa, col. j. verſi. & in contractu. libro ij. & conſil. xl. viſo proceſſu. colum. ij. verſicu. adeò quod per clauſulam. libro iiij. & Vital. Camb. in tractatu clauſularum, charta xxj. in paruis. in clauſula, & conſtituit ſe precario. col. vij. verſicu. item operatur dicta clauſula. & Matthe. Afflict. in dicto cap. j. col. iij. verſic. ſed aduerte, quia inquantum, titu. quid ſit inueſtit.

An autem liberetur à traditione facti.

10 ¶ At (quicquid ſit de hoc poſtremo dicto,) ſunt etiam qui dicunt, quòd licet per ſimplex conſtitutum, aut ſi ſequaris poſtremam ſententiam, per precarium liberetur venditor à traditione iuris, non tamen à traditione facti, ſcilicet ab actuali ſiue reali poſſeſsione, ſiue (ſi malis) detentatione, quam & ipſe tenetur tradere, non obſtante conſtituto vel precario. Ita enim voluerunt ipſi Bal. Ange. & Pau. Caſtr. in d. l. ab emptione. ad id quoque referentes glo. in d. §. ex vendito. vbi & id tenet Pau. Caſt. ante fi. & Alex. qui hanc dicit eſſe communem opin. conſil. xxviij. viſo & præhabito, col. ij. verſi. plus etiam dici poteſt. lib. ij. Corne. qui & hanc dicit cõmunem, conſi. cccxliij. in cauſa vertente, col. iij. verſi. nec huic deciſioni, & ſeq. lib. j. vbi & id dicit ſe tenere in d. l. ab emptione. ſed eius lect. in eo loco non vidi. Cepol. in l. j. C. de vſucap. pro dona. Pet. Ferra. in dicto titu. forma libel. in cau. vend. in verbo, ad tradendum. quæ eſt pen. Guid. pap. deciſ. Delphin. 101. ſi quis rem. circa medium. & iterum deciſ. ccccccix. venditor domus. Carol. Ruin. conſi. xciiij. diligenter. col. j. lib. j. Philip. Dec. conſi. cclxxxj. viſo puncto. col. ij. verſ. nec huic promiſsioni. Et ita quoque teneo, licet Bart. & Rapb. Fulg. in d. l. ab emptione. & nonnulli alij ex bis quos ſuprà citauimus, contrarium tenuerint.

Quid ſi promittatur traditio poſſeſsionis vacuæ & liberæ.

11 ¶ Illud autem minimè dubium eſt, quòd ſi is qui ſe conſtituit vel ſimpliciter, vel precario poſsidere nomine alterius, promittat præterea tradere poſſeſsionem vacuam & liberam, non liberatur per huiuſmodi conſtitutum, cùm teneatur poſſeſsionem ipſam realem liberam & vacuam tradere, ne illa verba promiſsionis ſint ſuperflua, vt tradit ipſe Corn. dicto conſi. cccxliij. col. iij. verſi. & hanc partem. lib. j. & iterum dicto conſi. liij. in hac cauſa, col. ij. verſi. tamẽ ad hoc reſpondetur, lib. ij. quod quidem con. datum eſt ſuper eadem ſpecie, qua & præcedens, & ad illud ſe refert, vt ibi videre poteris. & Carol. Rui. dicto conſi. xciiij. col. j.

Simplex conſtitutũ poſterius præfertur precario primo.

12 ¶ Sed & ex illa differentia ſimplicis conſtituti & precarij, illud quoque procedit, vt ſi quis primum ſe conſtituat poſsidere precario nomine creditoris, deinde ſe conſtituat ſimpliciter poſsidere nomine alterius, cui rem ipſam vendit, in hunc emptorem tranſit omnis poſſeſsio & dominium, vel vſucapiendi conditio: & creditorem poſſeſsione priuat, licet ſecus eſſet, ſi primùm conſtituiſſet ſe ſimpliciter poſsidere nomine illius creditoris: ita enim voluit Iacob. Butr. in §. ſed iſtæ. Inſtit. de actio. & Bart. in l. Celſus. col. iiij. verſ. ſed pone quòd debitor. & ibi quoque

Imo.col.ij.ver.item adde inquantum dicit,& Roma.col.quoque ij.verſi. ſecundò inquãtum. & Alex.in addit.ipſius Bart.Fran.Bal.in repet.col.28.verſi.ſucceſsiuè.Bar.ff.de vſucap.vbi tamen ipſe Bart.obſcutè nonnihil loquitur,Bal.qui id dicit not.dignum,in l.nullo.in fi.C.de rei vend.De qua re tamen loquens Pau.Caſt.non diſtinguens inter cõſtitutum & precarium, dicit ſemper creditorem priuari poſſeſsione,in l.quamuis.§.j.ad fi.ff.de acqui.poſſ.Sed tu vide quę de his dicam plenius infrà in hac j.parte,nu.34.at illud,& plenius in 14.limitat.nume.7. ſuper hoc tamen, & 3.ſeq.

Declaratio eius quod dictũ eſt ex ſimplici conſtituto transferri etiam naturalem poſſeſsionem.

13 ¶ Cæterùm quod ſuprà diximus,ex ſimplici conſtituto ſine precario transferri etiam naturalem poſſeſsionem,nedum ciuilem,intelligit mirabiliter Alex.in d.l.interdum.col.3.ver.hoc tamen ſanè.ff.de acqui.poſſ.vt ſit verum,quando venditur,tunç cùm facit conſtitutũ,eſt in fundo,quem ſe conſtituit poſsidere nomine emptoris,& ita illum poſsidet, & ciuiliter animo, & naturaliter corpore.At ſi in fundo non eſſet,ita vt ciuiliter tantùm illum poſsideat.l.clam poſſidere.§.qui ad nundinas.eo.tit.tunc per huiuſmodi conſtitutum transferetur tantùm ciuilis illa poſſeſsio,quam habebat,non etiam naturalis,quam non habebat, per l.quamuis.§.j.eo.tit. & per ea quæ latè dicemus infrà in j.limitat.tum demum conſtituentem transferre poſſeſsionem,ſi is tempore conſtituti poſsideat,vt ibi videre poteris.Si tamen ipſe conſtituens haberet colonum in fundo,tunc cùm per illum retineat naturalem poſſeſsionem,licet ipſe non ſit in fundo.l.ſi de eo.§.j.& l.ſi colonus.eo.tit.etiam eam poſſeſsionem naturalem transferret. Hæc Alex.ſolus omnium,quos nunc memoria ſuggerit. Sed tu hîc tamen vide quæ dicam infrà in 3.ampliatio.

Precariũ aliquando vtilius cõſtituto.

An conſtituẽs ſimpliciter vel precario poſſit interuertere poſſeſsionem.

14 ¶ Ex ſupradictis autem conſtat,vt plurimùm vtilius eſſe ſimplex conſtitutum, quàm precariũ: cùm ex illo vtraque poſſeſsio & ciuilis & naturalis tranſeat, ſaltem cùm conſtituens vel eius colonus eſt in fundo,ſecundum illam Alex.ſententiam:ex precario autem ſemper ciuilis tantùm transfertur,niſi aliter conuentum ſit,vt etiam ſuprà diximus. Tamen interdum è diuerſo vtilius eſt precarium quàm conſtitutum, vt primò apparet ex eo quod poſt Iacob. Butr. voluit Bart.in l.creditores.in lectu.ad fi.& iterum in repet.in iiij.quæſt.ad fi.C.de pign.quòd quando per precarium eſt tranſlata poſſeſsio,non poteſt conſtituens interuertere poſſeſsionem ciuilem illius,cuius nomine ſe conſtituit precario poſsidere, nec tradendo alteri illum ſua poſſeſſione priuare.per l.ſi de fundo.cum ibi not.ff.de vi & vi arma. Ad quod vltra illos bene facit gl.in l.iij.§.vnde vi.eo.tit.& in l.vlt.in fi.ff.vſufruc.quemadmo.cauea.& in l.vnica.C.vti poſſide. At quando per ſimplex conſtitutum fuit tranſlata poſſeſsio, tunc ſi conſtituens , qui rem detinet,eam alteri tradat,priuat illum cuius nomine ſe poſsidere conſtituerat,vtraque poſſeſſione ciuili & naturali,per l.iij.§.quòd ſi ſeruus.& l.peregrè.§.quibus.ff.de acqui.poſſ. Tamen quantum ad primum habemus glo.tenentem contrarium in d.l.interdum.§.vlti.eo.tit. quam communiter ſequuntur doct.ibi,& Bart.Imo.& alij,quos citauimus ſuprà verſi.abhinc 2.& dicemus plenius infrà in 14.limitat.

An per negligentiam perdatur ciuilis, vel naturalis poſſeſsio ex cõſtituto vel precario.

15 ¶ Item etiam alio caſu vtilius eſt precarium,quàm conſtitutum , ad ea ſcilicet , quæ not.in l.ſi de eo.§.ſi fortè.ff.de acquir.poſſ.vbi ſi confeſtim quàm ſciuerim meam naturalem poſſeſsionem vacare,quia mortuus eſt is qui ſimpliciter conſtituerat ſe meo nomine poſsidere, & per quem ideo naturaliter poſsidebam,negligo eam adipiſci,perdo & ciuilem quoque,per l.quãuis.eo.tit.& not Bart.in d.§.ſi fortè.vbi declarat. At in precario ſecus: nam etſi is qui precariò conſtituerat poſsidere,moriatur,& ita ſcio naturalem vacare,& ab alio etiam occupatam, non per id tamen videor illam negligere,vt quæ mea non erat: & ita ciuilem, quæ apud me erat non perdo,vt colligitur ex d.§.ſi fortè. vbi & ipſe Barto.& alij.Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infrà in 21.limitat.

Conſtitutum & precariũ faciunt,vt actio Pub. cõpetat.

16 ¶ Sed redeundo ad principale noſtrum inſtitutum , à quo tamen non longius diſceſsimus, ex eo,quod ſtatim in princ.huius operis diximus,poſſeſsionẽ transferri ex ſimplici conſtituto, vel precario:vel ciuilem,vel vtranque,ſecundum ea,quæ etiam ſuprà diximus.Illud fit, vt cùm ex multorum ſententia non competat actio Publiciana ex ſimplici contractu, niſi & traditio interueniat, vt not.in l.j.in fi.ff.de Publ.in rem actio.Certè ſi conſtitutum.vel ſimplex, vel cum precario interuenerit,ſatis eſt,vt ea actio competat,vt ex facto reſpondit Raph.Fulg. conſi.cv. quædam domina Lucia.col.ij.verſi.cæterùm & ſi quis.& iterum cõſi.cxlj.le 1.(nam duo ſunt einſdem nu.) incip.in cauſa,quæ vertitur,in ij.dubio.

Conſtitutum & precariũ ſufficiunt ad vſucapionẽ.

17 ¶ Et cum nemo ſine poſſeſsione vſucapere poſsit.l.j §.per ſeruum qui in fuga.ff.de acqui.poſſ. & l.ſine poſſeſsione.ff.de vſucap.& l.ſerui & filij.§.vlt.ff.de furt.& c.ſine poſſeſsione.de regul.iur.lib.vj.cum concor.ibi adductis.In id ſufficit conſtitutum vel precarium, quod & ipſum transfert præſcribendi conditionem,Iac.But.in §.ſed iſtæ.inſtit.de actio.Bar.in l.Celſus. col.ij. ver.quæro,verùm debeam.& ibi Fran.Balb.in repet.col.xxij.verſ.ſecunda concluſio.ff.de vſucap.Bal.in l.nullo.in fi.C.de rei vend.vbi dicit id not.dignum,& in l.j.circa medium, C.de vſucap.pro dona.Pet.Anch.con.ccccxix.in cauſa,col.ij.Alex.con.lxxxiij.viſo proceſſu.col.iij.ver. vlterius etiam videtur.lib.vj Guid.Pap.deciſ.ccclvj.quos & quot effectus, col.j.verſi.ſecundo, & in ſtatuto,ſi quis per literas.in verbo,poſſeſsio.col.iij.verſi.ſecundus effectus.

¶Sed

18 ¶Sed tu tamen lector optime,ne id putes vndequaque indubitatũ eſſe,hîc omnino vide Alex. Franc.Are.Iaſ.& Claud.Aquen.in l.Pomponius.§.ſi is qui precario.ff.de acquir.hær. & quod voluit gl.in d.c.ſine poſſeſsione.de reg.iur.lib.vj.quòd huiuſmodi ciuilis poſſeſsio non ſuffi-cit ad præſcriptionem.quam ſequitur & cõmendat Panor.in c contingit.de dolo & contu.vti eos allegat Barb.qui eam gl.dicit valde ſing.in c.ij.col.viij.verſi.capio nunc aliud,extrà de conſuet.Sed nec ea glo.nec Pan id dicunt,ad quod Barb. allegat. Et contrarium expreſsè voluit Dyn.in d.c.ſine poſſeſsione.col.pen.ver.dico igitur reaſſumendo,per l.ſerui & filij.§.vlti.ff. de furt.& l.in acceſsione.ff.de diuer.& temp.præſcrip.& l.j.§.per ſeruum qui in fuga ff.de acq.poſſ.licet (vt ipſe Dyn.ſubdit,) ſola naturalis non ſufficiat,per l.acquiritur.§.vlt.ff.de acquir.rer.dom.& l.Celſus.§.Iulianus.ff.ad exhi.& l.j.§.pen.ff.de acquit.poſſ.& alia quæ ibi allegat, quæ tu ipſe per te videre poteris.Sed & quòd ſola poſſeſsio ciuilis ſufficiat ad præſcriptionẽ, tenuit Bar.in l.j.in prin.col.iij.ver.item aptum producere.ff.de acquir.poſſ.per d.§.per ſeruum qui in fuga.& l.qui fundum.in prin.ff.de acqui.poſſ.vbi & illud idem eſt de naturali.ſed illud de ciuili declarat,vt ibi per eum videbis.Et idem voluit ipſe Barto.in l.iij.§.ex contrario.col.j. ver.venio ad glo.eo.titu.& ibi etiam Franc.Aret.col.iij.verſi.in ea gloſ.ibi,omnis, vbi hanc dicit communem opin.

De eadem re. Ciuilis poſſeſsio an ſufficiat ad præſcriptionem.

19 ¶Fit item,vt ſi venditor conſtituerit ſe poſsidere nomine emptoris , non poſsint contrahentes ſolo diſſenſu diſcedere à venditione ipſo iure,niſi res ipſa retradatur , cùm iam tradita fuerit per huiuſmodi conſtitutum,gl.in d.l.ab emptione.in gloſ.vlt.& ibi Bar.col.ij.verſi.not.& tenementi,Bal.col.ij.verſi.tertiò quærit,& Iaco.à ſancto Geor.col.2.verſi.concludit ergo iſta. ff. de pact.Idem Bal.in l.j.col.j.verſi.ſed quæro,quid ſi venditor.& ibi quoque Saly.col.ij.verſi.item quæro,quid ſi venditor.& Pau.Caſtr.C.quando liceat ab empt.diſce.idem Paul.conſi.clxxiij. præſuppoſitis his,de quibus poſt prin.lib.ij.Ange.Aret.in §.hoc amplius,qui eſt vlti.col.j.verſi. quid autem ſi venditor.Inſtit.quib.mod.tolli.oblig.vbi tamen dicit,in id ſufficere retraditionem etiam per conſtitutum vel precarium,vti in prima traditione facta fuerat.id quod etiam voluit Franc.Are.in l.qui pignoris.In fi.ff.de acquir.poſſ.& conſi.xxj.ſi diligenter. col.ij. verſic. amplius in caſu noſtro.& Barb. conſi.xlvij.præclarè ſcripſit,col.antepen.verſi.nec ob.cùm reſpondetur.lib.ij.& ſentiunt cæteri,præſertim Sali.vbi ſuprà.

Solo conſenſu non diſceditur à venditione cum conſtituto.

An autẽ ſufficiat retraditio per conſtitutum.

20 ¶ An tamen illud verum ſit,vt neceſſariò requiratur retraditio vel realis, vel certè conſtitutitia ſiue precaria,vide quæ de ea reſcribã inferius in 29.limitat.nu.5.ſed huic limitationi.Quid autem ſi primùm fuerit res tradita realiter,an pro retraditione ſufficiat conſtitutum vel precarium,an verò opus ſit vt retradatur realiter,videbis infrà in 20.limit.Quid item ſi non ipſe venditor conſtituit ſe poſsidere nomine emptoris,ſed econtrario emptor venditoris,vide Albe.poſt Guli.Cun.in d.l.j.in prin.C.quando lice.ab empt.diſce.

De eadem re. An ꝑ retraditione ſufficiat conſtitutum vel precarium.

21 ¶Sed & illud fit,vt cùm res duobus ſeparatim vendita eſt, is ſit præferendus , cui primùm eadem res tradita fuerit,etiam ſi ſit poſterior tit.l.ſiue autem.§.ſi duobus.ff.actio.empri.& l.quoties.C.de rei vind.& & l.qui tibi.C.de hæred.vel actio.vend.& l.qui tibi.C.de his qui à non domi.manu.Ideo ſi quis vni primum vendiderit,& eius nomine ſe poſsidere conſtituerit:deinde & alteri quoque vendiderit,& ei naturalem poſſeſsionem tradiderit,primus ille ob conſtitutum præferendus eſt,vt voluerunt Guid.Suz.Alber.Fran.Are.qui id dicit ſingu.& Iaſ.in d.l. quoties.idem Suz.in l.vlt.& ibi quoque Iaſ.col.pen.verſi.ex iſtis verificatur.C.de ſacroſan.ecc. Oldra.conſi.cxiiij.factum eſt tale,quædam mulier.& eius diſcipulus Ioan.Audr.qui magiſtrũ non memorat (vt illi ſolenne eſt) ſed Suz.tantùm,in addit.Spec.tit.de emp.& vend.§.j.verſic. & nota,quòd expreſsè,in addit.incip.hîc dubitatur.Bart non obſcurè conſi.lxxiiij.Petrus vendidit,& alio con.incip.Ioan.Antica,vt à multis citatur:ſed id conſi.reperire non potui. Bald.in rub.C.de contrah.empt.& vend.in xvj.quęſt.& conſi.cxcviij.ad intelligentiã.col.j.verſ.quartò inſpiciendum,lib.j.quod repetitur con.cccclxvj.lib.v.& idem Bal.conſi.ccccxxx. præmittendũ eſt,eo.lib.j.& conſi.ccccxiiij.factum tale eſt,quædam domina,lib.ij.ſi tamen id con.eius ſit.& con.ſeq.illa ſolennitas,quod haud dubiè ipſius eſt,& conſi.ccclxix.venditor cõſtituit.li.v.Alb. in rub.C.de donat.col.j.& ij.& in l.quod meo.in prin.ff.de acquir poſſ.Signo.ſubobſcurè cõſi. ccxvij.factum ſic ſe habet,quidam nomine Titius,col.v.ver.venio ad primum.Ang.conſi.cvj. ſuper dicto facto,in fi.& conſi.clxvij.viſo dicto libello,etiam in fi.& con.ccclxxxvij.cõſultatio prædicta,poſt prin.Aut.in c.cùm veniſſet.col.iij.ver.& nota,quòd ſi aliquis.de reſtit.ſpol.& in d.c.ij.col.iij.verſi.ideo eſt per hoc.& ibi quoque Pan.col.vlt.verſi.quintum exemplum.de conſuet.& idem Pan.conſi.xcj.quò ad primum.col.pen.verſi.ex his ſatis.lib.j.Pau. Caſt.conſi.xcv. viſis actis,lib.ij.Alex.conſi.xiiij.circa primum,ad fi.lib.j.& conſi.xxv.viſo teſtamento , col.vlti. lib.iij.quod repetitur conſi.clvj.lib.vij.idem Alex.conſi.xcij.viſo & opportunè.col.ij.verſic.fortifico.lib.v.& conſi.ccxxviij.ponderatis,col.j.lib.vj.& conſi.lxxviij.in cauſa,ad fi.lib.vij.& inter conſi.Franc.Curt.Senioris conſi.xxij.Titius,col.j.vbi ex hoc in pulchro caſu conſuluit Corn. conſi.viij.circa primum,col.ij.verſi.tamen his non ob.& iterum col.ſeq.verſi.ex quibus patet, lib.ij.& conſi.ccxv.videtur.col.ij.ver.inſuper & ſi d.Ioan.lib.iiij.Fran.Are.qui id extollit in d.l. quod meo.in prin.colum.ij.verſi.reperitur & ſextò.ff.de acquir.poſſeſ.Ioan.Barbe. in Viatorio iuris,

Quid ſi emptor cõſtituat nomine venditoris.

Prior poſſeſsione licet poſterior titulo præfertur.

An autem in id ſufficiat cõſtitutum.

iuris,tit.de empt.& vendit.col.ix.verſi.ſed pone quòd venditor. Vital.Camba.in tracta. Clauſularum,in clauſu.conſtituti.col.vlt.Barb.conſi.viij.ſapienter doctiſsimus,col xv.verſi.& adduco quod voluit,lib.ij.Maria.cõſi.xviij.proſequendo,col.x.ver.vlterius,& eius filius. Barthol. Soci.conſi.liij.in præſenti,in fi.lib.j.& conſi.ccxxxix.præſentis,col.pe.ver.nec refert,lib.ij.quod repetitur conſi.c.xxxj.lib.iiij.Guid.Pap.deciſ.Delphin.112.an dicta curia,vbi id dicit ita obſeruari.Iaſ.conſi.xcij.facti præſentis contingentia,col.iiij.ver.ſextò ad idem,lib.j. & conſi. vj. exhibentur,col.viij.verſi.videretur ergo,lib.iij.Fabia.in tract.de emp.& vend.in x.eadémque vlt.quęſt.prin.col.ij.Phil.Dec.in d.l.cottactus.col.vj.verſ.ex ſupradictis infertur. ff.de reg.iur. & conſi.ccxxvj.magiſter.col.j.& conſi.ccxxxix.primò,col.v.ver.hoc reſponſum,& cõſi.ccxlvij. in cauſa magnifici Baronis,col.j.& cõſi.cclj.in cauſa magnificę dominæ,col.iij.ver.tertiò principaliter.& conſi.ccciij.cuius ſuperſcriptio incipit,an & quando ceſsionarius,col.iij. num.9. & conſi.ccccxxxij.cum ſit.col.j.Caro.Rui.conſi.liij Ieſu Chriſti. poſt prin.lib.j.& conſi.lxxxj.prima donatio.col.ij.nu.6.eo.li.j.& conſi.clxxij.nõ eſt dubium.col.iiij.nu.18.eodem lib.j.& conſi. clxxvij.viſis & intellectis.col.ij.nu.3.eodem lib.j.& conſi.vij.primò eſt videndum.col.vj.nu.16. lib.iij.Steph. Bertran.conſi.cvij.etiam,col.j.lib.ij.& conſi.cclxxviij.bona,ante fi.lib.iij.& conſil. ccciiij.donatio,per totum,eo.lib.iij.& conſi.cccxix.ſi tempore.eo.lib.iij.Matth. Afflic.in c.j.§. ſi facta.col.ij.ver.item quæro princeps.tit.ſi de feudo fuer.contro.inter domi.& agna. & in c.j. col.j.nu.5.tit.quid iuris ſit ſi poſt ali.feu.vaſ.recu.Catel.Cotta.memo. inci.poſſeſsio ciuilis,ante fi.vbi ita dicit vidiſſe ſe obſeruari à collegio iudicum Mediolani. Hipp.Marſil.in l.qui duobus.in iij.limitat.ff.ad l.Corn.de falſ.vbi id dicit ſing.& ſingul.lxxxij.volo,in iij.limit.vbi & id ſing.dicit.Franc.Rip.lib.ij.reſpon.cap.viij.in cauſa Quintellæ, in princ. Thomas Ferra. caut. xlviij.ſi quis vendit,col.ij.verſi.primum.Ferdin.Loaz.in reper.l.filiusfamil.§.diui.col.iij.verſic. vnum tamẽ.ff.de leg.j.Lud.Gozad.conſi.xiiij.primò facit,col.j.nu.5.& conſ.xxiiij. quæritur, an Dauid Hebræus.col.vlt.& conſi.xxviij.videtur prima facie,col.pe.verſ.tertiò nec etiã.& conſi. lv.quæritur,cum facta fuerit,poſt prin.Maria.Soci.iunior conſi.xviij.viſo themate, poſt princ. lib.ij.& Marc.Mantua.conſi.cclvj.viſo proceſſu mihi tranſmiſſo,col.ij.nu.11.& ſeq.

Qui contrarium tenuerunt.

22 ¶ Et id quidem omnino verum eſt,nec aliquem reperi,qui contrarium diceret,præter Dyn.in d.l.quod meo.vti illum refert,nec tamen ſequitur Alber.ibi.& neſcioquem Iac. de Gandabia, vti etiam eum refert Guid.Pap.deciſ.xxij.fuit inter nos,vbi videtur eum ſequi.& dicta deciſio. cxij.vbi eſt prioris ſententiæ,vti ſuprà diximus.Sed quid hi facerent aduerſus tot proceres iuris prudentiæ? Niſi tamen & alia eſſent,quæ facerent præſumi fraudem vel ſimulationem in priori illa venditione facta cum conſtituto,iuxta ea quæ nos latè tractabimus infrà in x.limit. vbi intelliges magis præſumi fraudem vel ſimulationem aduerſus tertium ex huiuſmodi ficta traditione,quàm ſi vera interueniat.

Limitatio cõmunis opin.

Donatio inter viuos fieri poteſt in teſtamento.

Et præfertur donationi factæ inter viuos, ſi conſtitutum in illa interuenerit.

23 ¶ Ad illam priorem & communiorem ſententiam facit quod ſcribunt Alber.in dicta rub. C. de donat.col.j.verſi.quid ſi faciens.& Ange.conſil.ccxviij.viſa narratione, in 3.eodémque vltimo dubio.Ille enim dicit,quòd cùm donatio inter viuos poſsit fieri in teſtamento,l.aſsignare.§.vlti.ff.de aſsign.liber.gloſ.& doct.in l.hæredes palam.§.vlti.ff.de teſta.& latè diximus in noſtris legib.connub.in gl.v.in verbo,*contracter*,num.101.intelligẽ ſecundò,& ſeq. Si teſtator donat inter viuos rem quampiam, quam ſe conſtituit poſsidere nomine donatarij: & poſteà etiam inter viuos alteri eandem donet,& actualem poſſeſsionem tradat,erit ille potior,cui ita in teſtamento donauit cum conſtituto.quod admodum commendat & ſequitur Iaſon in d.l. quoties.col.iiij.verſi.imò fortius inuenio.C.de rei vendic.Hic autem ſcilicet Ange.dicit,quòd ſi venditor ſeſe conſtituerit poſsidere nomine emptoris,is nullum poſtea pactum,nullam conuentionem,nullam repudiationem poterit facere in præiudicium ipſius emptoris, per text. quem dicit expreſſum,in l.ſi per fundum.ff.quemadmo.ſeruit.amit.

Poſterior cõſtitutarius præfertur priori emptori cui res non eſt tradita.

24 ¶ Et quemadmodum præfertur ille prior,cui etiam priùs res fuit tradita per conſtitutum poſteriori,cui res actualiter tradita eſt:ita & poſterior,cui conſtitutũ factum eſt, præfertur priori,cui ſcilicet priùs vendita eſt,nec tamẽ poſſeſsio tradita eſt:æquè ac ſi ipſi poſteriori res fuiſſet realiter tradita,vt expreſsim & in hac ſpecie conſuluit Iaſon conſi.v.ſtrenui.col.ij. verſicu. quartò facit,quia poſito,iuncto eo,quod poſtea ſcripſit,col.vij.verſi. non obſtat dum quartò. lib.iij.& ſatis videtur voluiſſe omnes,quos ſuprà citauimus verſi.xxj.ſed & illud.

Prior emptor à quo retẽtus eſt vſusfructus, præfertur poſteriori cui res realiter tradita eſt

25 ¶ Et hæc quidem omnia confirmantur ex eo,quòd cùm per retentionem vſusfructus transferatur poſſeſsio ciuilis in proprietarium, vti per precarium, & ob id maximè, quòd retinens ipſum vſumfructum videtur ſe cõſtituere poſsidere nomine illius,vt dicemus infrà in 9. limit. nu.12.imò verò.Ideo ſi is,qui vendidit,vel donauit,& ſibi vſumfructum retinuit, poſtea alteri vendit,vel donat,& realiter tradit,prior ille præfertur huic ſecundo,cui realiter tradidit.Bald. conſi.cxcix.iſtud ſtatutum.lib.iiij.Ange.conſi.xliiij.ſi emancipatio.in princ. Paul. Caſtr. conſi. ccccclxxv.ne ſub æquiuoco.col.vlt.lib.j.Alex.conſi.xiiij.circa primum dubium, ad fi.lib.j. Iaſ. conſi.vj.primum dubium,col.ix.verſi.ſecundò dicta prima donatio,lib.3.

Qualiſcũq;

26 ¶ Adde & quod ſingul.ſcribit Bal.conſi.ccccIxxviij.quidam Franciſcus condidit.col.ij.ver.modò ſic eſt in propoſito,lib.j.poſteaquam locutus eſt de prædiis donatis & traditis per conſti-

tutionem

tationem precarij dicit qualemcunque traditionem ſufficere ad tranſlationem dominij, ſiue transferatur naturalis, & ciuilis poſſeſsio: ſiue ciuilis tantùm, ſiue naturalis tantùm etiam clandeſtina nedum iuſta, quando ea traditio fit à domino, per tex. quem dicit ſingularem in l. ſi fundum. ff. de fundo dota.

Traditio etiã clandeſtina & iniuſta à domino facta transfert dominium.

27 ¶ Sed hæc velim intelligas, quæ diximus de rednobus vendita, & alteri per conſtitutum vel retentionem vſusfructus tradita: vt ſcilicet is, cui ita fuit tradita, alteri præferatur etiam priori titulo, cui res tradita non fuit, aut poſtea tradita: ſi precium venditionis ſoluerit, aut de eo fidem fecerit. Aliàs enim ſecus, nam cum tali caſu, id eſt, precio non ſoluto, aut fide eius non habita, etiam ſi vera traditio interuenerit, non transferatur dominium. ſ. venditæ quoque res. Inſtit. de rer diuiſ. & ſatis innuit d. l. quoties. C. de rei vendic. in illis verbis, ac preciũ exoluiſſe. & l. apud Celſum. §. ſi à Titio. ff. de doli mali excep. Eadem ratione imò fortiori, nec iſta, quæ fit per fictam traditionem, transferet dominium, vt expreſsè voluit Ioan. And. in dicto tit. de emptio. & vendit. vbi ſuprà, & Bal. in dicta rub. de contrah. empt. in xvj. quæſt. & Guid. Pap. dicta deciſ. cxij. Fabia. à monte S. Sauini in tract. de empt. & vendit. in 9. eadémque vlti. quæſt. col. ij. ver. tertiò notat, ſub nu. 6. Iaſon in d. l. quoties. col. iiij. verſi. limitat tamen. de rei vendic. Phil. Dec. in l. contractus. col. iiij. verſ. ſecundò fallit. ff. de regul. iur. & Matth. Afflic. in d. §. ſi facta. col. ij. vbi ſuprà, tit. ſi de feu. fuer. contro. inter dom. & agna. & non obſcurè in c. j. col. vj. verſic. item precarium non habet. tit. de feu. dat. in vic. leg. cõmiſſ. & Marc. Mantua. dicto conſi. cclvj. viſo proceſſu. col. ij. verſic. item quòd eidem.

Superiora intelligenda, ſi praciũ venditionũ ſit ſolutum, aut fides eius habita.

28 ¶ Sed & ſecundo modo intelliges, vt ſcilicet is, cui priùs res eſt tradita per conſtitutum, præferatur alteri, cui poſtea realiter eſt tradita, quantum ad dominium rei, non autem quantum ad poſſeſsionem: nam confeſtim quàm is, qui ſe conſtituit poſsidere nomine Titij, rem alteri verè tradit, priuat Titium ea poſſeſsione, per l. colonus. ff. de vi & vi arma. & l. iij. §. in amittenda. verſi. quòd ſi ſeruus. & l. peregrè. §. quibus. ff. de acquir. poſſ. Et ita expreſsè voluit Alber. in d. l. quoties. C. de rei vendic. qui & idem ſubdit in colono, qui primùm ſe conſtituit poſsidere nomine vnius, & poſtea conſtituit nomine alterius, cui quantum ad id vix accederem, propter ea quæ dicam infrà in 14. limit.

Sed an cõſtitutarius præferatur in poſſeſsione ei cui poſt realiter eſt tradita.

29 ¶ Hinc item fit, vt dicamus, quòd cum maritus in reſtitutione dotis habeat priuilegiũ ne conueniatur, niſi inquantum facere poſsit. l. maritum. ff. ſolu. matri. & l. patronus. §. item maritus. ff. de re iudic. Etiam ſi res ipſa dotalis ſit apud eum, per tex. not. in l. filiofamil. la ij. & ibi Dyn. qui eum dicit not. & Barto. qui negat alibi ita bene reperiri. ff. ſolu. matr. Niſi ſi maritus ipſe eam rem ſemel vxori tradiderit: nam id faciens videtur renunciare illi priuilegio: ita vt ſi poſtea res ipſa dotalis ad eum perueniat, cogi poterit, vt integram reſtituat, nec vti poſsit illo priuilegio l. nam & maritus. ff. de condi. indeb. & quod in ſimili traditur in authen. ſed cùm teſtator. C. ad leg. Falcid. Certè ſi maritus ab initio dotem capiens & eam promittens reddere ſoluto matrimonio, ſeſe conſtituat in eum caſum poſsidere nomine vxoris, peræquè eſt, ac ſi eam verè tradidiſſet, ideo nec vti poterit eo priuilegio, vt not. voluit Bal. in d. l. filiofamil. la ij. ante medium, & ibi quoque Pau. Caſtr. col. ij.

Maritus in dote habet priuilegiũ ne cõueniatur, niſi inquantũ poteſt.

Niſi ſemel eã tradiderit.

In idq; ſufficit cõſtitutũ.

30 ¶ Et in ſimili cùm donans non conueniatur, etiam niſi inquantum facere poteſt, cùm aduerſus eum agitur actione perſonali ad tradendam rem donatam, l. cùm ex cauſa. ff. de re iudi. Sed ſi ſemel rem tradiderit, ita vt liberatus ſit ea actione, per not. per glo. & doct. in auth. ſacramenta puberum, C. ſi aduer. vendi. & in l. cùm fundum. in ſi. ff. de contrahen. empt. Poſteáque res ipſa ad donantem ſorte quadam reuerſa fuerit, eámque donatarius ab eo vendicet, non poſsit donans vti eo beneficio, ne conueniatur, niſi inquantum facere poteſt, per l. Neſennius. §. fundum. in ſi. ff. de re iudic. Si ab initio donans ſe conſtituerit poſſeſſurum nomine donatarij, qui poſtea rem ipſam ab eo petit, non poterit donans vti eo beneficio, non magis quàm ſi rem ſemel realiter tradidiſſet. Nam & id expreſsè voluerunt ipſi Bal. Ang. & Roma. d. l. filiofam. la ij. ff. ſolu. matr. & Alex. qui id dicit ſingul. in d. l. Neſennius. §. fundum. ff. de re iudi. & ibi quoque Iaſon in j. not. & iterum in ſi.

Idem in donante.

31 ¶ Ex his quoque proficiſcitur, quod magna autoritate affirmarunt Odoffr. Dyn. Barto. Pau. Caſt. Alex. & Claud. Aquen. in l. qui abſenti. ſ. j. ff. de acqui. poſſ. quòd & ſi per pactum de non alienando non impediatur dominij tranſlatio. l. ea lege. C. de condict. ob cauſ. etiam ſi dictum fuerit, quòd re alienata ea redeat ad priorem dominum, per iura ab illis allegata. Tamen ſi vltrà fuerit dictum, vt is in quem ea lege res transfertur, conſtituit ſe nomine cedentis poſsidere, ſi eam rem alienauerit, continuò ſecuta alienatione dominium redit ad illum priorem cedentem, nec valet alienatio. Et idem tenent ipſi Odoff. & Iac. Are. in l. vlt. & ibi Cyn. col. j. ver. circa l. iſtam, & Io. Fab. in verbo, permiſerit. C. de reb. ali. non alie. Bart. in l. filiusfam. §. Diui. col. iiij. ver. aliud remedium, & ibi Iaſon in j. lect. col. xiij. verſi. quartò & vltimò, & iterum in ij. lectu. col. xvij. verſi. tertiò fallit. ff. de leg. j. idem Bar. in d. l. qui abſenti. ſ. j. col. ij. ff. de acquir. poſſ. Pet. Iac. tit. de condict. ex lege, quæ pro re dona. compe. col. v. verſi. ſi quis autem velit. vbi poſteà limitat, vt & nos ſtatim dicemus. Ange. conſi. ccxliij. multi, poſt princ. Pau. Caſt. in l. nemo. C. de pact. Raph. Com. conſi. cxc. eodémque vlt. filiusfamil. col. ij. Ange. Are. in ſ. item ſi quis. colum. antepen.

Pactũ de non alienando nõ impedit dominij tranſlationem.

Niſi interuenerit conſtitutum.

antepen. Inſtit. de actio. Guid. Pap. deciſ. cccclxix. per pactum. poſt princ. Fabian. in tracta. de empt. & vendit. in quarta parte, princ. col. antepen. verſic. tertiò fallit.

Qui contrarium tenuerunt.

32 ¶ Et nemo, ni fallor, id negat, præter Raph. Co. ſibi contrarium in d. l. qui abſenti. §. j. de acqui. poſſeſ. hac tantùm ratione motum, quòd conſtitutum collatum in tempus futurum non operatur, niſi quatenus voluntas ipſius conſtituentis concurrit in futurum, per ea quæ in ſimili dicit Bal. in rub. C. de contrah. empt. in xxj. quæſt. Sed tu de dicto Bal. in eo loco, vide quę plenius dicam infrà in 32. amplia. ver. xij. porrò ſi priorem & ſeq. & ex ibi dictis intelliges quid ad hanc Raph. rationem reſponderi poſsit.

Prior opi. vera modò conſtituens poſſideat.

33 ¶ Sed id tamen, quod diximus in priori opin. intelligendum eſt, modò is, qui ita ſe conſtituit poſsidere, ſit poſſeſſor ipſius rei eo tempore, quo eam alienat in alterum. Aliàs enim non impedietur huiuſmodi alienatio per eum facta, vt nuncupatim voluit Pet. Iac. loco allegato ſuprà, ver. abhinc 2. Quaſi ſcilicet non ſufficit, vt tunc cùm conuenit de non alienando, & ſi alienet conſtituit ſe poſsidere &c. poſsideat rem de qua agitur, quod haud dubiè neceſſarium eſt, vt latè dicemus infrà in j. limitat. Niſi & ipſe quoque poſsideat tunc, cùm poſteà alienat.

Quid in eccleſia conſtituente.

34 ¶ An autem & illud procedat in eccleſia, quæ ſe conſtituit poſsidere pro alio, vt ſcilicet poſteà alienare non poſsit, & quomodo, (id enim nolui prætermittere) intelliges ex Cardin. Flor. in repet. c. perpendimus. col. xiiij. ver. in hoc tamen. extrà de ſent. excom. & Barb. in repet. rubri. de reb. eccl. non alien. in ij. dubio, col. eiuſdem dubij 15. verſi. pro parte ergo affirmatiua.

Quid ſi in obligatione interuenit cōſtitutum, & deinde etiam in venditione cuiuſpiam rei obligatæ.

35 ¶ At illud hîc quæri poteſt, ſi pro debito obligaui omnia bona mea, & ea cōſtitui poſsidere nomine creditoris, poſteà vendo rem quampiam ex ipſis bonis meis, & eam me quoque conſtituo poſsidere nomine emptoris, an per prius conſtitutum impediatur dominij tranſlatio in hunc emptorem. Et certè Bart. in l. qui pignoris. ff. de acquir. poſſeſ. poſt Iaco. But. in §. ſed iſtę. Inſtit. de actio. dicit, primùm videri eam tranſlationem impediri, per l. quamuis. §. j. eo. tit. Tandem ſe remittit ad eius ſcripta in l. Celſus. ff. de vſuc. quo in loco. col. iij. verſic. ſed pone, quod debitor, diſtinguit. vtrùm debitor ſe ſimpliciter conſtituerit poſsidere nomine creditoris, an cum adiectione precarij: vt primo caſu impediatur, per d. l. quamuis. §. j. de acquir. poſſ. ſecundo non impediatur per d. l. interdum. §. vlt. eo. tit. Bal. autem in l. nulla. ad fi. loquens de ſecundo illo caſu, concordat cum Bart. de quo & nos diximus ſuprà nu. 12. ſed & ex illa, & dicemus plenius infrà in 14. limitat. vt ibi videre poteris. *& Decis. [illegible] 137. n° 7.*

Venditor qui habet facultatē rei reſtituēdæ, an præciſè teneatur tradere. Et quid ſi interuenerit cōſtitutum.

36 ¶ Ex eodem fonte manat, quòd licet aliàs dubitetur, vtrum venditor qui habet facultatem rei reſtituendæ teneatur eam præciſè tradere. Nam gloſ. poſt But. Io. Azo. & Hug. in l. j. in verbo, agitur. ff. de actio. empti. negat illum teneri, ſed ſatis eſſe vt pręſtet intereſſe ſingulare, licet communis opin. ſit in contrarium, vt per Bart. in l. ſtipulationes non diuiduntur. in princ. col. xvj. verſi. ad tertium venio. & ibi quoque latè Ro. col. xix. verſi. & vlt. videndum. & alios. ff. de ver. oblig. Bal. in l. ſi traditio. in 1. quæſt. C. de act. empti. & in l. contractus. col. j. C. de fide inſtrum. cum ſimil. Tamen ſi is ſe conſtituerit poſsidere pro emptore, tunc haud dubiè tenebitur præciſè ad rem ipſam tradendam, quia res effecta eſt emptoris per tranſlationem poſſeſsionis ex huiuſmodi conſtituto, vt not. voluit Bal. in l. j. col. pen. verſ. ſed ad vnum aduerte. C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt. id quod ſequitur Rom. in d. l. ſtipulationes nō diuiduntur. col. 21. ver. ſecundò limitat. & Iaſ. qui dicit ſing. in §. actionum. nu. 147. Inſtit. de actio.

Creditor nō poteſt ꝓpria autoritate expellere debitorem facto reſiſtentem.

37 ¶ Hinc quoque eſt, quòd licet creditor qui ex conuentione poteſt propria autoritate ingredi rem ſibi obligatam ex l. iij. C. de pignor. tum demum ſolùm id facere poſsit, ſi debitor aut non reſiſtat, aut ſolo verbo reſiſtat, vt per multa dicit Barto. ibi in repet. in iiij. quæſtio. princ. quem omnes vbique ſequūtur: tamen ſi vltrà huiuſmodi conuentionem debitor ſe conſtituerit poſsidere pro creditore ſimpliciter, aut precario, tunc quia apud creditorem eſt vtraque poſſeſsio, cùm ſcilicet eſt ſimplex conſtitutum: aut certè ciuilis, cum eſt precarium: ſi debitor facto reſiſtat, vim facit creditori, qui ideo poteſt incontinenti per vim ingredi. Nam id faciens magis dicitur defendere ſuam poſſeſsionem, quàm occupare vel aggredi, vt in ſimili not. in l. cùm ſecundum, & in l. qui poſſeſsionem. ff. de vi & vi arma.

De eadem re.

38 ¶ Et ita expreſsè voluit ipſe Bart. poſt Iac. Butr. in d. l. iij. in ij. quæſt. princ. poſt prin. & ibi quoque Saly. col. iiij. ver. ſed quid ſi vltrà interueniſſet. C. de pignor. & Bal. in l. ij. col. 5. in x. quæſt. C. de ſeruit. & aqua. Pet. Anch. in c. potuit. col. iiij. ver. in alia materia. de loc. & cōſi. cclxiij. ſubtiliter. in fi. Roma. in l. ſi ex ſtipulatione. ff. de acqui. poſſ. Vital. Camb. in tract. Clauſularum. ebat. 21. in clauſ. conſtituit ſe precariò. col. vij. ver. & nota diligenter. Pau. Caſt. conſi. xliij. videtur dicendum, poſt prin. lib. j. Franc. Are. in l. ſi ex ſtipulatione. col. ij. ver. addit hic dominus. ff. de acquir. poſſ. Alex. conſi. lxxxij. perſpectis bis. col. iij. verſi. & per conſequens, lib. 2. quod repetitur conſi. xl. lib. 3. Corne. conſi. cclxxx. viſis quibuſdam, col. iij. verſi. ſed ſecundò reſpondetur iunctis præcedentibus, lib. iij. Guid. Pap. generaliter loquens, deciſ. Delph. ccclvj. quos & quor. effectus. col. j. ver. tertius, & iterum ver. ſeptimus. & in ſtatuto, ſi quis per literas, in verbo, poſſeſsio. col. v. ver. ſextus, quia habens. Iac. à S. Geor. in repe. auth. qui rem. col. xj. ver. do. Pe. C. de ſacroſ. ecc. Lud. Gozad. con. xlij. in caſu propoſito. col. ij. ver. ſecundò principaliter. & ante hos omnes gl. à nullo corū expenſa in l. cum creditor. & ibi Ang. ff. de fur. Et huic opin. accedo, licet

contrar

contrarium tenuerint Bal.& Pet.Anc.ſibi contrarij,ille in l.nec ex vera,col.j.verſi.item fallit ſi venditor.C.de acq.poſſ.hic.con.cclxxiiij.ad declarationem,col.ij.ver.item etiam.

Quid,ſi creditor prius iudicem adiiſſet.

39 ¶Sed id tamé intelliges,vt ſcilicet creditor hoc caſu poſsit propria auctoritate aduerſus debitorem reſiſtentem ſuam hanc poſſeſsinnem occupare. Niſi tamen ipſe creditor iudicem ptiùs adiſſet,& iudicium aduerſus debitorem intentaſſet:nã runc non poterit ampliùs propria auctoritate ſibi ius dicere vi illius conſtituti,vt expreſsè voluit Bal.in d.l.ij.in x.q.de ſeruit.& aqua.quia ex quo,inquit,elegit viam iudicij,videtur fuiſſe meticuloſus, & ad viã facti redire non poteſt.l.de pupillo.§.meminiſſe.ff.de ope.nou.nunti.& ar.l.ſi mulier.§.vl.ff.quod me.càu.ibi,quam viam ego elegero,hæc mihi pateat.& quod no.in l.ij. C.de iure emphy.& ne iudicium inchoarum ſit ludibrio,ſitq; in poteſtate vnius idipſum euertere,ar.l.ſi quis rem in ratione ſui.ff.de arbit.

De eadem re.

40 ¶Et quanquam illa prior ratio Bal.quòd ſcilicet hic tanquam meticuloſus amiſerit poſſeſsionem,multis non placear,vt videre licet ex modernis in l.clam poſsidere.§.qui ad nundinas. ff.de acqui.poſſ.& Fran.Are.in l.ſi de eo.§.ſi fortè,col.v.ver.ſed remanet dubium,eod.tit. & Alex.in l.j.§.operis,in j.no.ff.de ope.no.nunci.Tamé eam Bal.dec.propter alias rationes ſequutus eſt ipſe Fran.Are.in d.§.qui ad nundinas.col.antep.verſi.j.niſi ciuiliter, & ibi Clau. Aquen.col.iiij.verſ.hanc tamen concluſionem,& ipſe Clau.in d.l. de pupillo. §. meminiſſe, ante fi.ff.de op.no.nun.& Iaſ.in d.l.ij.col.xxxv.verſ.quid autem ſit.C.de iur.emphy. Philip. Deci.conſi.cxlvj.cuius ſuperſcri.incipit,dubia de quibus,in ij.dubio, vbi ſimiliter declarat. & con.cccc.viſo eleganti conſilio,col.pe.verſ.iiij.reſpondetur.& Carol.Rui.con.cxxvij.viſa facti narratione,col.iij.verſ.& idem reſpondendum,li.v.Et idé voluit Ang.Areti.in §. actionum,col.vij.verſ.nec obſtat,ſi dicatur,Inſti.de actio.Nam & idem in non lõgè diſsimili caſu voluit ipſe Bal.in l.ædem,col.iij.verſic.iij.quæro.C.loca.& in l.j.col.j. verſ.item no.quod ab executione.C.de exe.rei iudi.& Ang.in rep.l.nemo carcerem,poſt medium,verſ.itẽ an poſſit capi.C.de exa.trib.lib.x.Alex.conſ.cxxx.in cauſa Strazarolorum.col.v. verſ.& ſic ex iſto infertur,lib.iiij.& Hiero.Gratus con.lxxvj.in præſenti cauſa,col.j.verſ.quàrùm verò ad Laurentium,libro ij.& Franc.Ripa.in d.§.meminiſſe.col.ij. nu.vij.

De eadem re. Bal.ſibi malè conſtans.

41 ¶Hic mirari licer Bal.ingenium adeò ſibi malè conſtans, vt in omnibus propè iuris articulis contrarium & ex diametro ſibi reperias.id, quod præterquàm quòd in aliis multis iam tibi aperui,hîc quoque videre licer:nam huius contrarium idem conſtanter aſſeruit in d.l.ij.col. ij.ver.ſed an proprierarius.C.de iure emphy. cuius in eo loco ſententiam veriorem ſibi videri putat Alex.in l.quemadmodum,col.j.ff.de acquiren.poſſ.nam extra iudiciarium,inquit remedium minimè excludi per iudiciarium,vt ibi per eum videre poteris. & vide quæ dicã infrà nu.lxix.an autem poſsit.

Quid ſi proteſtatus fuerit ius ſibi ſaluum fore.

42 ¶Sed illud pro conſtanti dicunt nonnulli,quòd ſi is,qui viam iudiciariam ſecutus eſt,proteſtetur,ſaluam ſibi manere viam facti,manebit ei ſalua,vt expreſsè voluit Alex. d. conſ. cxxx. col.v.ver.quia reſpondeo,li.iiij.& con.ſeq.in cauſa,& lite vertente,col.vlt.ver. accedit, quia in prima.Iaſ.in d.l.ij.col.xxxv.ver.iſtud tamen limita.C.de iure emphy.per multa ab eis allegata de viribus proteſtationis,& Claud.Aquen.in d.leg.de pupillo.§.meminiſſe, ad fi.& ibi quoque Fran.Rip.col.iiij.ver.is autem qui poteſt.ff.de no.ope.nun.

Pactũ ingrediẽdi propria auctoritate non traſit in ſingularem ſucceſſorem. Niſi fiat cum conſtituto aut precario. Etiam cõtra eccleſiam.

43 ¶Ei autem qnnd diximus verſ. ab hinc iiij. conſimile eſt, quòd licèt id pactum ingrediendi propria auctoritate non tranſeat in ſingularem ſucceſſorem debitoris,præſertim ſi debitum non ſit liquidum,vt per gl.& doct.in d.l.iij.C.de pign.tamen ſi debitor, qui id pactum fecit, adiecit cnnſtitutum ſimplex aut cum precarin, poterit huiuſmodi pactum exerceri in ſingularem ſucceſſorem etiam reſiſtentem,etiámque ſi debitum non ſit liquidum,ſicuti eadem illa ratione, quam in d.verſicul.adduximus,voluit Bart.in d.l.iij.in iiij.quæſt.princ.in fin.ibi ſed pone,quòd debitor,& ibi quoque Salic.col.viij.verſi.quæro octauo.C.de pign.Bal.conſ. lviij.quidam accuſatus,li.v.Imo.in c.potuir,col.xiij.verſ.nota etiam quando emphyteuta,de loca.Paul.Caſt.con.x.ſi vera ſunt,col.ij.ver.ex his etiam dico,li.j.Fran.Aret. con.xxj. ſi diligenter,& maturiùs,col.pen.in iij.dubio,vbi etiam dicit id procedere contra eccleſiam.Ale. con.lxxxv.pondetatis his,col.ij.lib.vj.& con.clxxxv.in cauſa, & lite coram dominis, col. ij. ver.præterea etiam poſito,eo.li.vj.Soci.con.lxxxij.ſuper quæſtionibus,col.ij.ver. quinta cõcluſio,li.iij.Guid.Pap.d.deci.ccclvj.verſ.ſeptimus eſt.Alber.Bru. cnnſ.xciij. in cauſa & lite, col.ij verſ.inſuper conſtat.Ludo.Gozad.conſ.xxviij.videtur prima facie,col.iij.ver.præterea quannis,ſub nu.xv.& con.xlij.in caſu propoſito,col.j.& iterum col.ij.ver.ſecundò principaliter,rurſumq; col.pe.ver.non obſtat quartum.& con.xcv.prima facie,nu.8.& 9.

Imò in id ſufficit conſtitutum aut precarium ſine pacto.

44 ¶Imò verò ſunt qui in ea ſunt ſententia,quòd licèt dictum non ſit expreſsim,vt liceat ingredi propria auctoritate:Tamen ſi fuerit appoſitum ſimplex conſtitutum aut precarium,licebit creditori id facere, vt voluit Bald.in l.j.C.de ſeruo pignor.dat.manu. per l. ſi ſeruus. C. quod cum eo.& idem Bal.in l.pe.C.de pigno.acti.Saly.in d.l.iij.col.iiij.ver.ſed quid,ſi vltrà interueniſſet.C.de pigno.per gl.in l.cùm creditorem.ff.de furt.& Alex.qui id dicit no.conſ. lxxxiij.viſo ꝓceſſu,col.j.li.vj.vbi ita dicit ſe aliàs Bononię tenuiſſe in publica diſputat.&iterũ

con.clxxxv.in cauſa,& lite vertente coram dominis,col.ij.ver.prætereà etiam poſito,co.li.vj.

Sed an ex interuallo id liceat.

45 ¶ Sed hæc intelligenda ſunt,primùm ſecundũ Pa.Caſt.d.con.x.li.j.cũ creditor id facit continuò quàm tranſlata eſt poſſeſsio in ſingularẽ illum ſucceſſorẽ:nã tunc videtur poſſeſsionẽ ſibi interuerſam veluti recuperare,quod incontinenti licet,l.qui poſſeſsionẽ ff.de vi.& vi arma. ex interuallo autem non licet,præſertim aduerſus reſiſtentem.l.iij.§.cùm igitur,eo.tit.Et idẽ quoque reſpondit,nulla Pau.mẽtione facta,Caro.Rui.conſ.cxxvij.viſa facti narratione,col. ij.verſ.ſed præmiſsis non obſtantibus,li.v.vbi idem dicit voluiſſe Iac.Bu.in d.l.iij.C.de pign. & ſic intelligere Barr.ibi.Et addit hanc rationem,quòd ſi debitor ipſe ante conſtitutum à ſe factum fuiſſet expulſus,non potuiſſet ex interuallo ſuam poſſeſsionem auctoritate propria recuperare,ſiue expulſor reſtitiſſet,ſiue non,ſed ſolùm incontinenti,per d.§. cùm igitur, & not.per Barr.in l.j.C.vnde vi.& in l.clam poſsidere.§.qui ad nundinas. ff.de acqui.poſ.Ergo nec ipſe conſtitutarius cui ius ipſum debitor ceſsit,idipſum potuit,cùm plus iuris ab eo accipere non potuerit,quàm quod habebat.leg.traditio,in prin.ff.de acquir.rer. dom.& l.nemo plus iuris.ff.de reg.iur.

Qui dicunt contrarium in ſimplici precario.

¶ Porrò Matthe.Afflict.in conſtit.Siciliæ.incip.pacis cultum,col.vij.verſ.iiij.fallit,tenet non 46 licere,omnino id pactum exercere cõtra ſingularem ſucceſſorem,cùm creditori factum eſt ſimplex precarium.Neque enim id impedire, quin debitor eum priuet poſſeſsione, conſtituendo ſe poſsidere nomine illius tertij,ex ſententia Bar.in l.Celſus, col.iiij. verſi. ſed pone, quòd debitor.ff.de vſuc.de qua re diximus ſuprà nu.12.ſed & ex illa,& iterum nu 34.at illud hîc.& dicemus quoque infrà in xx.ampli.nu.2. & quamuis id ſit. Sed aduerte, quia ſi etiam vera ſit illa Bar.deci.vt priuetur creditor poſſeſsione illa,quã ex ſimplici precario obtinebat non tamen ex hoc ſequitur, eum non poſſe illam recuperare,præſertim incontinenti, etiam ſi in illum tertium fuiſſet tranſlata vera,& realis poſſeſsio,ex omnium ſententia,vide infrà in xxj.limita.

Quid, ſi tertius poſſeſſor habeat hypothecam.

Singularis ſucceſſor non tenetur ſtare colono.

Niſi colonus habeat hypothecam.

47 ¶ Intellige ſecundò,vt ſcilicet conſtitutarius poſsit id conſtitutum contra tertium poſſeſſorem exequi,niſi hic tertius habeat hypothecam ſpecialem, aut certè generalem ſecundum alteram opi.in re,de qua eſt controuerſia.tũc enim hic tertius expelli non poterit,vt expreſſè voluit Caro.Rui.conſ.cxxvij.viſa facti narratione,col.iiij.verſ.tertiò confirmatur,li.v.per id,quod in ſimili ſcribit Bar.in l.filioſa.l.ij.§.vlt.ff.ſolu.matr.& in l.j.§.quod autem.ff.de ſuperfic. quòd quamuis ſingularis ſucceſſor non teneatur ſtare colono.l.emptorem. C. loca. fallit tamen ſi colonus habeat hypothecam in re conducta. Et in id ſaltem omnes conueniunt,vt expelli non poſsit,donec ei plenè ſatisfactum ſit.Ita igitur in hoc caſu deiici non poterit hic tertius habens hypothecam, iiſdem rationibus, quibus illi mouentur, quæ & hîc locum habent.

Quid, ſi tertius habeat cauſam ab alio.

¶ Quid autem, ſi iſte tertius non habeat cauſam à conſtituente vel colono, ſed ab alio? An 48 tunc liceat domino vel conſtitutario eum propria auctoritate expellere? vide Bar. qui tenet poſſe,in l.j.§.neceſſariò,per eum text.ff.ſi vent.nomine,& in l.peregrè.§.quibus.ff.de acqui. poſſeſ.Et Bald.contrarium tenentem in l.certa eſt forma,in fin.C.vt in poſſeſ.lega. per gloſ. in l.j.interdictum.ff.vti poſsi.Et Roman.in d.§.quibus,colum.vlt.verſ.ſed circa quintum,dicentem eam.glo.non loqui de deiiciente,ſed turbante,& tandem concordantem eas contrarias opi.vt ibi videre poteris.

Donatio inter virũ,& vxorẽ non confirmatur morte ſine traditione.

Nec patris & filiifa.

In id autem ſufficit conſtitutum.

49 ¶ Hinc etiam fit,quòd cùm donationes inter virum, & vxorem, & inter patrem & filiumfa. non confirmentur morte donantis,niſi priùs rei poſſeſsione tradita,vt de primo dicitur eſſe tex.quem omnes vbique in id citant,in l.Papinianus.ff.de dona.inter vi.& vxo.De ſecundo in l.ij.vt etiam ibi intelligunt Bar.& alij.C.ſi quis alteri,vel ſibi.Sanè in eam rem ſatis erit, ſi donans ſe conſtituerit poſsidere pro donatario, vt de primo voluit Ang.in l.ij.in j.no. C. de inoffi.donat.Raph.Co.con.xl.quidam filio,col.vl.Berber.in viatorio,tit.de donati.inter vir. & vxo.ver.ſed quæritur,nunc donatio.Alex.conſ.vij.viſo inſtrumento donationis,col.j. lib. vj.vbi & idem dicit de retentione vſufructus,& conſ.clij.in cauſa,& lite coram dominis,col. ij.verſ.ſecundò reſpondetur,eo.li.vj.Cæpo.cauſa.ciuil.conſ.viij.caſus ſuper quo,col.iij.verſ. prætereà interuenit.Barb.aut quiſquis is fuit in addi.Bal.in c.ſi quis,in fi.tit. de feud. dat. in vic.legis commiſ.Soci.in l.j.§.ſi vir vxori,col.pen.ver.quarta,& vltima concluſio.ff.de dona. inter vir.& vxo.Philipp.Deci.conſ.ccij.vt præſens conſultatio,col.iiij.ver. tertiò etiam fundamento.& Steph.Bertr.con.ccxxxiij.ponitur in facto,nu.1.li.j.& con.ccxxxviij.circa donationem,in j.dubio,lib.iij.Ioan.Lup.in repe.rub.de donat.inter vir.& vxo.§.lxxvj.col.j.nu. ij. & Pau.Par.con.lx.pro reſolutione,col.pe.nu.17.lib.iij.

De eadem re.

50 ¶ De altero,ſcilicet,donatione inter patrem,& filiumfa.voluit Bal.con.ccccxxx.præmittendum eſt, paulò ante fi.lib.j.Ang.in d.l.ij.C.de inof.donat.& in auth.de immẽſis donar. col. ij.ver.ſed tunc quæro.& con.xliiij.ſi emancipatio,in prin.vbi & idem dicit de retẽtione vſufructus.Pau.Caſt.conſ.cccxl.circa bona,col.ij.verſ.ad quod dico,lib.j.Cæp.in l.vlt col.xviij ver.item hoc procedit.C.de vſuca.pro donat.Soci.con.cxv.videbatur,col.j.li.iiij. vbi & ipſe de vtroque loquitur,ſcilicet conſtituto,& retentione vſusfructus.Philip.Deci,con. ccxxxix.

primò

primò non videtur,col.j.ver.prætereà ex quo.Ferdin.Loaz.in repet.l.filiusfa.§.diui,nu.lxxxiiij ff.de legat.j. Barthol. Chaſſ. conſil. vij. viſis themate,column. vij. verſicul. ad hoc eſt clara reſponſio.

In huiuſmodi donationibus ſufficit aliquid quod pro traditione habetur.

Fictaq́ traditio ſatis eſt.

51 ¶Idque eſt,quod à multis traditur,in huiuſcemodi donationibus ſufficere aliquid quod pro traditione habeatur,vt morte confirmentur.Ita enim nũcupatim voluit gl.in l.ij.& ibi Cin. Bar.Bal.Alber.& Ang.C.de dot.cau.non nume.ex quibus ipſi Bart.& Bal.dicunt id eſſe mirabile.iidem Bart.& Bald. & præterea Salic.in d.l. Papinianus, vbi dicunt ſufficere fictam traditionem,Bal.in c.cùm contingat,col.pe.de iureiu.& con.cccxlj.maritus,col.j.li.j.& cõſ. lxvij.punctus talis eſt,ante fi.lib.v.Ang.conſ.v.Andreas,col.vlt.& d.con.xliiij.Raphael Co. d.conſ.xl Pau.Caſt.in d.con.cccxlv.li.j.& con.lxxv.notandum eſt quòd præfatum,in fi.lib. ij.& conſ.lxxxij.in iſta donatione,col.vlt.lib.ij.Florianus in l.quæ pater,col.iij.in fi.ver.vnum nota circa hoc.ff.fami.ercïſ.Ro.con.cclxxvij.non eſt dubium,poſt prin.Cornæ.conſ.cxxiiij. licet in hac,col.j.lib.iiij.Hiero.Zanet.inter con.Soci.con.vj.licet adiicere,col.ij.ver.non obſtant,lib.iiij.Iaſon,qui illam dicit reputari ſing.in d.l.j.§.ſi vir vxori,col.iiii.verſ. contra iſtud. ff.de acquir.poſſeſsio.

Qui contrarium tenent.

52 ¶Nec tamen hic omnes conueniunt,quando nonnulli teneant contrarium,videlicet,nõ ſufficere his caſibus fictã traditionem. In quibus eſt Maſue.tit.de donati.§. item donatio facta. Pau,Caſt.Alex.& Iaſon in ij.lect.in l.j.§.ſi vir vxori,& alij multi, quos ibi latè congeremus infrà in vij.limitati.nu.14.ex quibus illud,& ſeq. Sed nihil horum opinionem moror, cùm habeamus tex.expreſſum,in donatione viri,& vxoris ſufficere poſſeſsionem precariam, in l. cùm hic ſtatus §.ſi maritus.ff.de donat.inter vir.& vxo.Quanquam gl.ibi in verbo precariã, aliter videtur interpretari eum textum,de quo & nos latiùs dicemus in d.vij.limitati.ver.xxj. ſed quid hîc.

Intellectus l. Papinianus. ff.de dona.inter vir. & vxo.

53 ¶Nec interim tamen hinc diſcedendum putauimus prius,quam tibi illud obiter dixerimus, quod à paucis animaduerſum eſt,probatum nõ videri ex d.l.Papinianus,de donat.inter vir. & vxor.requiri traditionem in huiuſmodi donationibus,vt morte confirmentur:ſed tantùm promiſsionem donandi,ex qua agi non poteſt contra hæredem mariti,qui promiſerat:etiam ſi in ea promiſsione perſtiterit vſque ad mortem:tanquam,ſcilicet,ſimplex promiſsio donãdi non confirmetur morte,vti donatio cõfirmaretur:aliud enim eſt donatio,aliud promiſsio donandi, vt videre licet ex Ioan.Fab.in §.alij,columo.ij.verſic.quid ergo ſi quis, Inſtitu. de donat.cum aliis multis concord.à me congeſtis in tract.Retractuum,tit.ij.in fi.nu. 48. nunc ſe offert:vt aliud vendere,aliud promittere de vendendo,& alia ſimilia, quæ & tu ibi videre poteris nu.42.ſed quorſum hæc,& multis ſeq.Vt non ſine ratione nonnulli exiſtimarint.d.l. Papinianus,requirentem(vt omnes ex eo tex colligunt)traditionem ad mortis confirmationem,intelligi de promiſsione etiam munita ſtipulatione,& inter cæteros Bar.& Salic.ibi.gl. & Cin.in d.l.ij.C.de dot.caut.nõ nu.& expreſsiſsimè omnium Bal.conſ.cccxcvij. caſus talis eſt,lib.j.Pet.Anch.conſ.lxxvj.per modum conſilij,col.j.verſ.ex quibus verbis.Pau.Caſt. cõ. cxxxviij.dicta donatio,col.vlt.lib.j.de quo & nos diximus.d.nu.48.

Conſtitutum facit ne requiratur excuſſio.

¶Ex iis item fit,quòd licèt aliàs excuſsio bonorum debitoris requiratur ante,quam creditor
54 agere poſsit contra tertium poſſeſſorem,auth.hoc ſi debitor.C.de pignor. cùm ſi. Tamen ſi ipſe debitor conſtituerit ſe bona ſua poſsidere pro creditore, & quædam ex eis poſteà alteri vendiderit,& tradiderit:poterit creditor nulla bonorum debitoris diſcuſsione facta, tanquã ſua poſſeſsione priuatus,rectà agere contra hunc tertium,ad reuocandam ſuam illam poſſeſſionem,quam ipſe ex huiuſmodi conſtituto obtinebat,per condictioné ex l.vlt.C.de acquir. poſſeſſ.vt ibi per eum textum in verbo,vel quiſpiam alius,& gl.in verbo,cuiuſcunque rei, & iterum in verbo,generetur,voluerunt Iac.Bu.& Bald.in prin.qui id dicit perpetuò menti tenendum,& Angel.in lect.Padua.col.j.qui id dicit obſeruari Bononiæ.rurſúſque idem Iacobus But.in l.exitus,& ibi quoque Bald.Ang.Imol.Rapha.Co.Roma.& Alex.ff.eo.tit.& ipſe item Iacob.Bu.in d.authen.hoc ſi debitor,ad fi.& ibi quoque Flori.& idem Iac. Bu. in l.vlti. cum auth.ibi poſita,& etiam Petr.Anc.in ſuis reportatis,quæ vocant.C.de actio.& obligat. Bart.in l.nomen quoque.C.quæ res pig.obli.poſ.Bal.in l.j.col.ij.verſ.quæro, quid,ſi debitor conſtituit.C.de reuo.iis,quæ in fraud.credi.& in l.j.in fi.ff.pro ſoci.& in c.cùm veniſſet, in fi. de reſti.ſpoli.& in c.j.tit.de contro.inueſti.inter do.& empto.& inter conſ.illius, Alouiſius de Lucis conſ.cccccxxxvj.quidam creditor,lib.iij.& ibi quoq; ipſe Bal.in ſubſcriptione illius con.in fi.Ange.in l.ait prętor.§.j.ff.quę in fraud.credi.& in l.ij.§.hac actione,l.ij.ff.vi bonorũ rapto.vbi dici hoc inuentum fuiſſe ab Vberto Bobi.& in l.ſtipulatio hoc modo concepta.ff. de verb.oblig.Rapha.Co.in l.quod meo,in prin.col.vlt.ad fi.ff.de acquir.poſſeſ.alter Raph. Fulgo.conſi.ccxiiij.Titius,in fi.Roma.conſi.clxxxix.ſtante primo quæſito, ad fi. vbi id dicit procedere durante conſtituto.& iterum conſ.cccxcij.circa primum,col.ij. verſ. quintò præmittendum,vbi id dicit ſing.Pet. Ferra. in tit. forma reſponſ. in actio.hypo.in verbo, exceptione excuſsionis,col.iij.verſi.item ceſſat excuſsio ſi debitor vi fit. Franciſcus Aret. conſil. cxxvij.in cauſa dominæ Antoniæ,col.ij.verſ.item in inſtrumento.Cornæ.con.ccxxviij.exco-

gitabam,li.ij.& conſ.lv.viſis,col.ij.verſi.prætereà licèt remedium,li.iij.& con.lxxv. videtur prima facie,col.j.lib.iij.Alex.in l.ſæpe,quæ eſt pe.col.xvj.verſ.ſecundariò datur.ff.de re iud. & conſ.cxxxvij.in cauſa & lite vertente inter Lanzalotum,col.ij.verſ.tertiò etiam oſtẽditur, lib.ij.& conſ.lxxiij.punctus talis eſt,col.vlt.lib.v.& conſ.lxxxiij.viſo proceſſu agitato,col.j.li. vj.& conſ.lxxxv.ponderatis iis,in prin.eod.lib.vj.& conſ.cliij.circa litem,in prin.eo.lib.vj.& conſ.clxxxv.in cauſa & lite vertente coram dominis,col.ij.verſ.prætereà etiam poſito,eo.lib. vj.Angel.Are.inter conſ.ipſius Alex.conſ.cxxxviij.Lanzalotus,col.ij.verſ.tertiò in d. inſtrumento,lib.ij.idem Ange.Aret.qui id dicit ſingu.in §.item ſi quis in fraudem,col.v.verſ. adde prædictis,quòd vbi debitor,& ibi Iaſ.char.x.in paruis,ver.tertiò limitatur,Inſti.de acti. Cępol.caute.lvij.in præcedenti.Vital.Camba.in tractatu clauſularum,in clauſula,conſtituit ſe precariò,col.vlt.verſ.item precarij conſtitutio.Guid.Pap.deciſi.Delphi. ccccxxxij. ſuprà q. col.iij.verſ.item.d.authen.& conſ.cix.domini de parlamento,col.ij.Franc.Cre.ſing.lxj.volo tibi dare.Philipp.Deci.con.xxvij.exceptio cedendarum,ad fi.Matth.Afflict.in c.j.§. ſi facta, col.iij.nu.25.tit.ſi de feu.fuer.cont.inter do.& agn.& deciſ.Neapol.xl.caſus eſt iſte,col.v.ver. videamus an ſit.& iterum deci.cxxxix.magna fuit,col.ij.verſ.& ideo dicendũ.Hippo.Marſi. in repe.in rub. de fideiuſſor.nu.21.& ſingu.clviij.hodie communiter. Bene. Barz. in tractatu diſcuſsio.in xiij.quæſt.princ.Franc.Balb.qui & id dicit ſing.in repe.l.Celſus,col.xxix. verſ. circa huiuſmodi quæſtionem.ff.de vſucap.Carol.Rui.con.clxxij.circa primum,col.j.num.3. lib.ix.& con.lxxvij.ad ea quæ proponuntur,col.ij.ver.dubiũ igitur,lib.v.Matth.Afflict.in c. ſi facta,col.iij.nu.25.tit.ſi de feud.fuer.contr.inter domi.& agna.Steph.Bertrand.conſ. ccclxxix.non potuit,col.ij.lib.ij.& con.ccx.legitur in inſtrumento,li.iij.Boëri.qui dicit ita fuiſſe iudicatum in curia Burdigalẽſi,deci.clxxxij.& per ſupradicta,ad fi.Celſus Hugo in tractatu clauſularum,num.cclvij.omnia bona.Ludo.Gozad.cõ.xlij.in caſu propoſito, col.iij.verſ. iij. quotieſcunque. & Hiero. Grat.conſ.xlij.licèt primò rem dubiam, col.ij.verſ.ſecundò principaliter,& ſeq.lib.ij.& Fran.Ripa in rub.ff.de interdict.colum.iij. verſ.circa ſecundum , & iterum verſ.circa vltimum.

Si modò ſimplex ſit, & nõ cum precario.

55 ¶ At id nonnulli intelligunt procedere,cùm ſimplex conſtitutum ſine precario interuenerit ſecus,ſi cum precario,ob id quòd (vt ſuprà diximus) ſimplex conſtitutum transfert omnem poſſeſsionem & ciuilem,& naturalem:cum precario,ciuilem tantùm,ſecundum ea,quæ diximus ſuprà nu.4.illud autem.Ita enim voluiſſe videtur Raph.Co.in d.l.exitus, & apertiùs Barb.in c.vlt.col.pen.de precar.& Corne.d.con.lv.quo loco nuper citauimus,li.iij.per tex. in d.l.vlti.de acquit.poſſeſ.in qua exprimũtur illi,qui nullo modo poſsidẽt,& ſubditur clauſula generalis,vel alius quiſpiam,quæ debet intelligi de alio ſimili , qui ſcilicet nullo modo poſsidet,ex natura illius dictionis,alius,quæ implicatiua eſt ſimilitudinis,glo.in l.ſi fugitiui, & ibi doc.C.de ſeruis fugit.& in l.quidã relegatus,in verbo,amicis.ff.de reb.dub.de quibus poſteà dicemus. Tandem tamen ipſe Cornæ. de hoc dubitat , propter multos ex his, quos ſuprà citauimus , qui idem tenent in precario , vt in ſimplici conſtituto. De quo tu omnino vide Fran.Rip.vbi ſuprà, in fi.præced. verſ.

Qui & in ſimplici conſtituto tenent contrarium.

Intellectus l. vlti.C. de acquir.poſſeſ.

56 ¶ Quid quòd ſunt, qui ſimpliciter tenent , id nullo pacto procedere,nec in ſimplici quidem conſtituto,ſcilicet Fran.Aret.in d.l.exitus,col.ij.verſ.ſecundus caſus eſt:nam (vt ipſe dicit) d.l.vlt.non loquitur,nec habet locum,quãdo detinens noſtro nomine verè tradit alteri poſſeſsionem:quia tunc nobis haud dubiè præiudicat,vt dicunt glo.& Doct.ibi.& in leg.ſi colonus.ff.de acquirend.poſſeſ.Sed loquitur ea l.vlt.quando quis negligentia,vel dolo dimittit poſſeſsionem,vt alius eam occupet:quo caſu non perditur ciuilis poſſeſsio , ſed naturalis tantùm,pro qua agit condictione ex d.l.vlt.Cùm igitur leges veteres dicant, quòd detinens noſtro nomine poteſt nobis auferre poſſeſsionem tradendo alij,nec inducant aliud remediũ contra poſſeſſorem,ſed tantùm contra tradentẽ,per l.Pomponius.ff.quibus mod.vſusfruct. amit.non videtur ea lex.vlt.loqui in hoc caſu.

De eadem re.

57 ¶ Quòd ſi quis,inquit,dicat,nouum illud remedium condictionis ex d.l.vl.habere locum & in hoc caſu : quia non agatur de correctione iuris antiqui , ſed de extenſione noui remedij, quod de iure antiquo non erat productum,ſitq; eadem vtriuſque ratio l.à Titio. ff. de verb. obli.& l.non poſſunt,& ibi not. ff. de legibus. Huic reſpondendum dicit , quòd vbi ille, cui facta eſt traditio , certò ſciebat tradentem eſſe ſimplicem detentorem , & non poſſeſſorem, illa obiectio poſſet admitti.& idem fortè ſi ſcire debebat:eſt enim tunc capiens in dolo, vel in lata culpa,& ideo ſimiliter tenebitur ex d.l.vlt.

De eadem re. Dolus maior in committẽdo, quàm in omittendo.

58 ¶ Et id quidẽ(vt ille ſubdit,)confirmatur : quia ex parte illius detentoris alij rem tradentis maior eſt dolus,quando eſt adhibitus in committẽdo,ſcilicet tradendo rem:quàm in omittendo,ſcilicet negligendo,vel dimittendo.l.ſi ex cauſa.§.nunc videndum,& ibi no.ff.de dolo malo.Cui adde(quantum ad hanc rationẽ,)gl.in l.ſi mora.ff.ſol.mat.& ibi Bal. qui eam aureis literis ſcribendam dicit,Imo.Pau.Ca.& Fran.Rip.& aliam gl.in l.ij.ff.de S C.Sil.quam ſin.dicit ipſe Bal.in rub.de treug.& pace , in prin.& aliam quoque expreſsiorẽ in l.lege Cornelia,in verbo,cædem admiſiſſent.ff.eo.tit.de SC.Silla.& ẽ Theolo.Alex. Hales in ij. parte ſummæ.

ſummæ.q.cxxx.membro.vj.& iiij.ſeq.memb.& Diuum Tho.2.2.q.lxxix.art.iiij. & alterum Diuum Bonauen.lib.ij.ſenten.di.iiij.arti.j.q.j.& latiſsimè alicubi dicemus. Et hoc caſu, (vt redeamus ad Areti.) procedit communis illa opinio.

59 ¶ Sed vbi ille, qui recepit re ex traditione, poteſt probabiliter ignorare tradentem poſsidere nomine alterius, non eſt eadem ratio extendendi d.l.vl.ad caſum noſtrum:nam in ead.l.ille, qui occupat poſſeſsionem vacantem, nemine ſibi tradente, in culpa eſt l.vlt.C. vnde vi. quæ culpa ceſſat in hoc caſu, cùm quis tradit, vel realiter, vel per conſtitutum propter probabilẽ errorem l.vlt.& ibi not.ff.de adul. Hæc propemodum Fran.Are.quem ſequitur Io.Monteſe. in rep.l.ſi is qui pro emptore, char.pe.col.ij.ff.de vſucap.& Hiero. Gratus conſil. xxxvj. viſo proceſſu, ac diligenter, ad fi. lib.j. *De eadem re.*

60 ¶ Cui ſtatim occurrit Claudius Aquen.quem Seiſſellum ſæpe voco, in d.l.exitus. col.j. verſ. ſed Are.hîc expreſsè, dicens quòd licèt d.l.vlt.non habeat locum in noſtro caſu, quãtùm ad id, vt retineatur poſſeſsio ciuilis per dominum, tamen quantùm ad hoc, vt ſubueniatur domino, qui perdidit poſſeſsionem, vt eam recuperet, locum habere debet, ar.l. colonus, & l. cùm fundum.ff.de vi, & vi arma.de quo tamẽ pollicetur ſe dicturum in l.peregrè.§.quibus. ff.de acq.poſſeſ.quo in loco idem concludit poſt alios multos, vt ibi videre poteris. Et ita nõ obſcurè manet in communi opi. Pro qua etiam facit vltra illum, quòd ſi cõſtitutarius poteſt vi & propria auctoritate tertium, qui rem occupauit, rectà deiicere, & ſuam ſibi poſſeſsionẽ aſſerere, ac vindicare, vt poteſt, vt diximus ſuprà nu.42.ei autem quod diximus & ſeq. Quãtò magis id poteſt, intentato iudicio aduerſus hunc tertium? arg.d.l.iii.C.de pigno. *Reſponſio ad rationes Frã. Aret.*

61 ¶ Nec ſolus tamen fuit Are.in ea opi.aduerſus illam communem ſententiam. Nam & eiuſdem quoque opi.fuit Barb.conſ.xxviij.ſcripſit belliſsimè, col.j.& ſeq.lib.j.Eam enim inquit, eſſe regulam generalem, vt creditor agere non poſsit contra tertium, niſi prius excuſſo debitore.per d.authen.hoc ſi debitor.C.de pigno.nec ei regulæ obeſſe d.l.vlt.C.de acqui poſſ. Ea enim nuncupatim loquitur in ſeruo, procuratore, colono, & inquilino, qui non poſsidẽt, ſed tantùm detinent nomine, ac ad commodum & vtilitatem domini. Ideoq; ſi interuertunt poſſeſsionem domini, poteſt idem dominus rectà intendere condictionem ex ea. l. vlt. non excuſſo ſeruo, procuratore, colono, inquilino:quia in alium tranſtulerunt id, quod detinebãt ad vtilitatem domini.ideo non mirum, ſi non ſit neceſſe eoſdem transferentes diſcutere. At hic loquimur in debitore, qui licèt transferat poſſeſsionem per conſtitutum vel precarium: tamen creditor conſtitutarius ſibi non poſsidet ſimpliciter, ſed debitori, & ad eius vtilitatẽ.l. ſerui nomine.ff.de vſucap.& l.ſciendum.§.creditor.ff.qui ſatiſd.cog.& dicemus infrà in 29. limita.nu.8.ſcio autem. *Alij opi. illius contrariæ.*

62 ¶ Nec debet, vt ille ſubdit, ea.l.iuris cõmunis correctoria aut certè exorbitans trahi ad alios caſus ſiue perſonas, quàm de quibus locuta eſt, per iura vulgaria illic ab eo citata, quæ non neceſſe eſt huc aliter afferre. Præſertim cùm eadem lex.loquatur de domino, cùm dicit, nihil penitus domino præiudicij generetur. At certum eſt creditorem non eſſe dominum, ac nec poſſeſsorem quidem, vt diximus.ergo in eo non poteſt habere locum d.l.loquens in domino Nec enim lex aut quæuis alia diſpoſitio poteſt trahi ad caſus aut perſonas, quibus verba ipſius adaptari non poſſunt.l.iiij.§.toties.ff.de dam.infec.cum aliis multis concord. à me adductis in repe.l.ſi vnquam, in verb.libertis, nu.ij.nam & vbi.C. de reuo. don. Etiam ſi verba diſpoſitionis, (vt hoc quoque addas) pro maiori parte conuenirent, ex ſententia Hiero.Grati, conſ.lxiij.ex themate, col.ij.verſ.quintò confirmatur, lib.j.per not.à Iacob.But.Sal.& Fulgo. in l.mancipia.C.de ſer.fugi.cum ſi. *De eadem re.*

63 ¶ Nec obſtat, vt dicit idem Barb.quòd ea.l.poſt eos, quos ſuprà diximus, ſcilicet ſeruum, procuratorem, colonum, ſubiungit, vel quiſpiã alius, quibus verbis innituntur plurimi, quos pro contraria parte adduximus. Nam per huiuſmodi verba non poſſumus alias perſonas intelligere, quàm ſimiles præcedentibus expreſsis, per tex.quẽ dicit valde ſing.in d.l.ſi fugitiui, iũcta glo.vl.C.de ſer.fugit.vbi cùm tex.dixiſſet, aut metallo dentur, aut qualibet alia pœna afficiantur, addit gl.ſimili. Cui adde & aliam gloſſam in d.l.quidam relegatus, in verbo, amicis ff.de reb.dub.& in c.ſedes, de reſcri.& Bal.con.cccxcv.pro domino Dinaldo.col.ij.ver.certè conſiderentur.li.ij.vbi dicit hanc dictionem ſignificare ſimilitudinem qualitatis cum diuerſitate ſubſtantiæ. Et id quidem probè nouit Diuus Hieronymus in apologia contra Rufinũ. Miror, inquit, te hominem prudentiſsimum non intellexiſſe cõpoſitionis artẽ meæ. Quãdo enim dico, ita tamen vt non iuxta aliam hæreſim omnes in vna ætate poſiti ſint, id eſt omnes in angelos reformentur:oſtendo & ea, de quibus diſputo, eſſe hæretica. *De eadem re.* *Dictio, alius.*

64 ¶ Quòd ſi quis prætereà obiiciat eam l.vl.non ſolum loqui de domino, ſed & de eo quoque, circa quem negligenter, vel dolosè alius verſatus ſit, vt, ſcilicet, non tantùm in domino, ſed & in alio procedat. Sciat & huic obici reſponderi ex aliis verbis eiuſdem legis quæ ſunt huiuſmodi, per quem licentia eſt nobis poſsidere corporaliter.nam ex his verbis intelligis eam l.loqui in eo qui ſimpliciter poſsidet per alium. Creditor autem (quod iam diximus) non poſsidet ſimpliciter, nec ſibi, ſed ad vtilitatem debitoris. Cæterum ea.l.ad fi.ita loquitur do- *De eadem re.*

mino rei, vel ei, qui ad eam detinendam præfatas tranſmiſerit perſonas. Et ſic non poteſt intelligi in debitore alienante, qui non eſt tranſmiſſus ad detinendum: ſed in eo tantùm intelligitur, qui erat ſolùm detentor, & qui doloſè, vel negligenter tranſtulit poſſeſsionem in aliū. Debitor autem non eſt ſimplex detentor, ſed percipit, & fructus ſuos facit: & propriè, ac effectualiter, vt ipſe loquitur, poſsidet, cùm fructus ſequantur poſſeſſorem. l. litibus. C. de agri. & cenſit. lib. xj. cùm ſi. Hæc ferme Barb.

An ſuperior opi. procedat, mortuo conſtituente.

65 ¶ Verùm vtcumq; ſit, illud tamen non omittendū ducimus, Ro. d. con. clxxxix. ſuper primo quæſito, paulò ante fi. illud quod ſuprà diximus ex communiori noſtrorum calculo, ſcilicet creditorem conſtitutarium agere poſſe contra tertium, debitore non excuſſo, intelligere, vt procedat durante conſtituto, vel precario, non etiam eo finito, per mortem conſtituentis, per l. cùm precariò. §. precarij. ff. de preca. & c. vlt. extrà, eo. tit. Et idem voluit Corne. con. cxc. ad euidentiam præmitto, col. j. ver. item eſt præmittendum, lib. j. Iaſon qui id ſing. dicit in d. §. itē ſi quis in fraudem, char. x. in paruis, verſ. tertiò limitatur, ad fi. Inſti. de actio. & Hiero. Gratus conſ. lxiij. viſis elegantiſsimis dubiis, col. iiij. verſic. ad quintum reſpondetur, libro ij. Et bene facit quod ſcribit Ange. in d. l. vlt. col. item vlt. verſ. tu autem ſequendo, C. de acquiren. poſſ. per l. ſi de eo. §. j. ff. eo. tit.

De eadem re.

66 ¶ Tamen contrarium ex diametro tenuit Claudi. Aquen. in d. l. exitus. ff. eod. titul. quia licèt, inquit, finiatur precarium morte rogantis, non tamen extinguitur actio nata ex eo contractu vt dicit glo. in d. §. precarij. Nec ſimiliter finiri poteſt actio, quæ ſemel competit creditori ad recuperandam poſſeſsionem. Imò licèt accipiens precarium decederet, nulli tradita poſſeſſione, tamen concedens non amitteret poſſeſsionem, niſi in appræhendenda naturali poſſeſſione negligens fuerit, vt etiam no. in d. l. ſi de eo. §. j. Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infrà in xiij. amplia. vbi latè tracto an precarium finiatur morte conſtituentis, & rurſum in xxj. limita. ex quibus facilè intelliges, quid hîc dicendum ſit.

Quid, ſi ſtatutum ſit vt fiat excuſsio.

67 ¶ Sed & ſecundò modo intellige & ſing. vt ſcilicet, agi poſsit contra tertium poſſeſſorem nō excuſſo debitore, niſi tamen ſtatuto cautum eſſet, vt fieret excuſsio ante, quam agi poſsit cōtra tertium. nam licèt id ſtatutum non exprimat, etiamſi interuenerit clauſula cōſtituti, tamē ita debet intelligi, vt non obſtante ea clauſula debeat fieri excuſsio, vt ſcilicet in forma, & ad vnguem ſeruetur ſtatutum. Ita enim ſolus omnium, quorum nunc memini, voluit Alexand. d. con. lxxxiij. viſo proceſſu, ad fi. li. vj. allegans. l. cum hi. §. ſi prætor. ff. de tranſac. & l. qui Ro. §. Flauius. ff. de verbo. obli. & c. cum dilecta, de reſcri. & no. à Bald. & Imola. in l. j. ff. de lib. & poſth. Cui & aliam rationem addere potes, quòd ſtatutum ita debet intelligi, vt aliquid addat iuri communi, ex plurimorum ſententia, quos tibi latè cumulaui in noſtro tra. Retractuum, tit. j. §. ix. glo. ij. nu. 56. contrarium tamen, de quo & nos copioſiùs dicemus in noſtro tractatu, cui titulus erit, Nihil fruſtra.

Vendens rem alienam furtum non committit niſi tradat. Sed in id ſatis eſt conſtitutū.

68 ¶ Sed & ex iiſdem fontibus illud exit, quòd cùm furtum dicatur contrectatio rei alienæ, l. j. ff. de fur. ideoq; fieri non poſsit ſine contrectatione, l. poſsideri. §. ſi rem. ff. de acqui. poſ. propterea que quis ſimpliciter vendendo rem alienam furtum non committit, niſi eam tradiderit, vt voluit gl. not. in l. item ſi res, in prin. in glo. magna, ad medium. & ibi Bar. ff. de alie. iudici. mu. cauſ. fac. & gloſ. in l. ſi ſeruum veſtrum. C. de furt. Ideo ſi quis vendit ſcienter rem alienam, & ſe conſtituit poſsidere pro emptore, furtum committit, vt voluit Salic. in d. leg. ſi ſeruum veſtrum. & ſequitur, & dicit no. Iaſon in d. § ſi rem, col. ij. in ij. lect. Sed tu hîc omnino vide quæ dicam in xxvj. limitatione, num. iij. item cùm ſcienter, & iterum num. 7. quantùm verò ad ſecundam.

Spoliare cenſetur qui non reſtituit ei cui cōſtituit ſe alieno nomine poſsidere.

69 ¶ A quo non longè illud diſsidet, quòd ſi is qui ſe conſtituit vel ſimpliciter vel precariò poſſidere nomine alterius, nolit ei, cui ita conſtituit, rem reſtituere, cenſetur eum ſpoliare: poteritque contra eum agi remediis aduerſus ſpoliatores competentibus. leg. vltim. verſicul. & contra, vbi Bar. no. ff. de precar. & l. non ab re, & ibi etiam Bart. & Bald. C. vnde vi. gloſſ. in l. ſi pignore, in verbo, tenetur. ff. de pign. act. & latè Mathe. Afflic. qui alios citat, in deci. Neapol. xl. caſus eſt iſte referente domino, num. xiiij. & in c. j. §. ſi facta, col. ij. verſic. adde ad prædicta. titul. ſi de feud. fuer. contro. inter dom. & agnat. Ad quod etiam vide quæ dicam infrà in xj. ampliat.

An autem poſsit propria auctoritate expelli.

70 ¶ An autem poſsit illum propria auctoritate expellere dubitatum eſt, id enim negat Inno. in c. bonæ, l. ij. in verbo, requiſitis, de poſtul. prælat. quia negatione, inquit, fit res dubia. At Bal. in l. ij. col. v. in x. quæſt. C. de ſeruit. & aqua. id Inno. dictum tum demum eſſe verum dicit, ſi de eo penderet iudicium à ſpoliato intentatum: nam cùm actor elegit viam iudicij, videtur fuiſſe meticuloſus, & ad viam facti redire nō poteſt, vt ex eo etiā diximus ſuprà nu. 39. ſed id tamen. At ſi non erat controuerſia in iudicio mota, negatio verbi nihil operatur, quominus verus poſſeſſor ſibi ius dicere & poſsidere poſſet. l. ſi ſeruus. C. quod cum eo. Niſi poſſeſsio ſit interuerſa. l. colonus, & l. cùm fundum. ff. de vi, & vi arma. Hæc ille, quem & tu vide in l. ij. col. ij. verſ. quæro, an dominus, & in ij. ſeq. quæſtion. C. de iure emphyt. & quæ diximus d. verſiculo, ſed id tamen & ij. ſequen.

¶Illud

71 ¶Illud quoq; ex eo fit, quòd ſi venditor conſtituerit poſsidere rem venditam pro emptore, nunquam currit præſcriptio contra hunc emptorem, quamdiu is, qui ita conſtituit, eam rem tenet, iuxta.l.malè agitur.C.de præſc.xxx.vel xl.an. Et ita quidem reſpõdit Bal.con.ccclxix. venditor ſe conſtituit, ad fi.lib.v.& ſequitur Fabia. à monte. S.Sabini, qui tamen illud conſi. non deſignat, in tractatu de empti.& venditi.in vj.quæſt.prin.col.xiiij.eiuſdem quæſtio.verſ. ſecundò quia non currit. Cui adde, quod idem voluit ipſe Bald.in d.§. ſi facta, col.ij.verſic. pone vendo tibi, & ibi poſt eum Matth.Afflict.qui id dicit no.col.iij.nu.xxj.tit.ſi de feu.fuer. contro.inter do.& agna.& Barb.in c.vlt.col.penult.de preca. Sed tu hîc vide quæ dicam infrà in xxj.limitat.

Conſtitutum non præſcribit contra cõſtitutarium.

72 ¶Et illud item, quòd ſi quis miſſus fuerit in poſſeſsionem bonorum debitoris contumacis pro modo debiti, & expenſarum ſecũdum l.cum proponas.C.de bonis auctor.iud. poſsidẽ. & c.quoniam frequenter.§.ſin autem ſuper, extrà, vt lite non conteſ.is debeat recedere à poſſeſsione, oblata ſatiſdatione, quia ſic ſatisfactum eſt iuri. Hoc tamen minimè procedit, ſi debitor ſe conſtituerit poſsidere precariò pro creditore. Nam & ſi tunc propter obſeruandum iuris ordinem deberet extra poſſeſsionem mitti: tamen ſtatim deberet etiam in poſſeſsionẽ reponi, arg.l.cùm debitoris, C.de iudic.& c.cũ dilectus, de cauſ. poſſeſ.& proprie. Ita enim voluit Bald. in d.§.ſin autem ſuper, col.vlt.verſi.ſed hîc quæro ecce.

Miſſus in poſſeſsionem bonorum debitoris oblata ſatiſdatione cedit poſſeſſione.

Niſi debitor ſe cõſtituerit poſsidere pro creditore.

73 ¶Sed & illud, quod ab eodem Bal.ſcriptũ eſt in l. traditio, col.iij.in ix.quæſt.C.de act.empt. dum quærit, quia in ea lege dicitur, quod venditor poſt moram traditionis tenetur ad fructus, an venditor teneatur colere fundum venditum antè, quàm tradat? & ſi id non faciat, teneatur ad fructus, ac ſi coluiſſet? Et diſtinguit, nam aut venditor obtulit rem emptori, & poteſt negligere culturam ipſius. l. ſi mora. ff. ſolu. mat. & l. ſi venditor ex hæreditate.ff. de actio.empti. Aut non obtulit: & tũc refert, an ſit in facultate emptoris colere, quia venditor ſe conſtituit precariò poſsidere nomine illius, & idem dicendum eſt: aliàs ſecus, arg.l.venditor.ff.de acti.loquentis de cuſtodia. Et id dictum pro ſing. retulit Alex. in l.ſi ſeruum Stichum.col.ij.verſi.in gl.in verbo, non faciendo.ff. de verb.oblig.

An venditor moratus qui tenetur ad fructus teneatur fundum colere.

74 ¶Salic.quoq; de hac re loquens in l.poſt perfectam, verſ.ex his habes, C.eo tit.de act.empt. ſi venditor, inquit, ſimpliciter, id eſt, ſine precario conſtituerit ſe poſsidere pro emptore, & ita ſit liberatus actione ex empto, per not.in l.ab emptione.ff.de pactis, & diximus ſuprà nu. 7.ex illa autem, manetq; apud eum tantùm ſimplex rei detentatio & cuſtodia, nullamq; habet ipſius adminiſtrandæ poteſtatem. Ideo ad ipſius culturam non tenetur, cùm in nulla ſit mora, per iura ſuprà allegata, quæ & ipſe citat. Sunt tamen, ne id omittam, qui tenent ſemper eſſe periculum emptoris, qui non petit rem ſibi tradi, vt per Bart. Alex.& alios in d. l. ſi ſeruus Stichum.& doct.in d.l.ſi mora.

Quid ſi interuenit conſtitutum.

De eadem re.

75 ¶ Deniq; & illud, quod cum dubium ſit, an valeat donatio omnium bonorum præſentium & futurorum, quoniam ea, (vt nonnullis placet) aufert liberam teſtandi facultatem: & ſunt multi eius ſententiæ, vt non valeat ſi proceſſum ſit ad traditionem: quoniam dominiũ transtulerit, nec poſsit poſtea quicquam de illis teſtari. Ideoq; & ſi interuenerit conſtitutum vel precarium, non valebit: quoniam poſſeſsionem tranſtulerit, abs ſeq; abdicarit omnem diſponendi facultatem. Ita enim voluit Ang. in l. ſtipulatio hoc modo concepta, col. ij. verſi. quinimo & hîc do.& ibi quoq; Imol. col. iij. verſi. & propter hoc dicit, non ſemel, & Rom. col.vj.verſi. dicitur autem dominium. Alex.col.vij. verſi.Roma. hîc circa hoc.ff.de verborũ obligationi.& apertiùs idem Angelus, conſi.clxxix.viſis prædictis inſtrumentis, col.iiij.verſi. concludo igitur.& verſi. vbi autem interueniſſet.

Donatio omnium bonorũ præſentiũ & futurorũ non valet cũ interuenit conſtitutum.

76 ¶Vt tamen non prætermittam, quod à Paul. Caſtr.ſcriptum eſt in l.j.§. ſi rem depoſitam.ff. depoſit. quòd cùm is, qui rem depoſitam vẽdidit, & eam poſteà redemit in cauſam depoſiti, teneri eum depoſiti, etiam ſi ſine dolo malo res perierit, quia ſemel dolum commiſit, cùm vendidit, vt ibi ſcribitur. In quam rem tamen requiritur traditio, aliàs non incideret in eam pœnam, ſecundum gl. Bart.& alios ibi. Certè in hoc ſufficit traditio facta per conſtitutum, vel precarium, vt ibi dicit ipſe Paul.Caſt. Quod nota ad ea quæ dicam infrà in xxvj.limitat.

Depoſitũ vendẽs & tradẽs & poſtea redimẽs tenetur depoſiti.

Et in id ſufficit conſtitutum.

77 ¶Nec quod à Bald.traditum eſt conſil.ccccl xxviij. quidam Franciſcus, col.ij.verſi. & modò ſic eſt, lib. j. quòd licèt conditio in contractu appoſita impediat effectum ipſius contractus ante eius conditionis euentum.l. hæc venditio, in prin.ff.de contrah.emptio. & l.grege.§. ſi ſub conditione.ff.de pigno.cum ſi. Tamen nulla conditio impedit principium eſſentiæ cõtractus, ſi ventum eſt ad traditionem, per l.ſub conditione.ff. de ſoluti.& l. j.§.j. ff. pro dote. In quam rem, ait. ſufficit etiam ſimplex precarium, ſiue qualiſcunq; traditio, per tex. ſing.in l.ſi fundum.ff.de fund. dota. de quo & nos diximus in noſtris Retractibus titulo j.§.j.gloſſ.ij.in verbo, *a vendu* numero 30. quòd ſi prior.

Conditio impedit effectũ contractus.

Niſi ventum ſit ad traditionem.

SECVNDA PARS.

PRIMA AMPLIATIO.

Conſtitutum & Precariũ, fictus tradẽdi modus.

1 AMPLIA multis modis hanc noſtram principalem ſentẽtiam, qua dictum eſt transferri poſſeſsionem ex conſtituto ſimplici, vel cum precario. Primò quidem, vt licet conſtitutum, vel precarium ſit actus fictus, & ficta traditio, vt no. gl. in l. ab emptione, in verbo, conſtituantur. & ibi doct. ff. de pact. & Bart. in l. ſi is qui pro emptore, colum. pen. in vij. eademq; vlti. quæſt. verſiul. quid dicemus. ff. de vſucap. & in l. certè. ff. de preca. & Bal. in l. vnic. C. de ſuffrag. & in l. j. C. de vſuca. pro donato. & in c. cum veniſſet, col. j. verſi. ibi cùm is poſsidebat, de reſtit. ſpol. Corn. conſi. cccxliij. in cauſa vertente, col. iij. ver. verba autẽ prædicta. lib. j. & con. viij. circa primũ, col. ij. ver. ficta antẽ, li. ij. & notat. in l. quod meo, in prin. & in l. interdũ. ff. de acq. poſſeſsio. cum infinitis ſimilibus.

Ex eo tamen transfertur vera poſſeſſio. ex multorum opin.

2 ¶ Licèt igitur (vt repetam) conſtitutum, & precarium ſit ficta traditio: tamen ex eo transfertur vera, ac propria poſſeſsio, ac ſi vera traditio interueniſſet, per tex. nota. in d. l. certè. §. j. ibi, propriè poſsidere videor, & ibi Bar. & Raph. Co. qui expreſsè notat, & idem Bart. in d. l. ab emptione, in fi. & ibi quoq; Bald. ad fin. Ang. Raph. Fulg. ff. de pactis. & idem Bart. in d. l. ſi is, qui pro emptore, vbi ſuprà, & ibi etiam Imo. col. vlt. verſi. circa quintam & vltimam. & Iaſ. col. lxxij. verſi. ſecunda concluſio, vbi dicit ſing. in id tex. in d. l. certè, col. antep. ver. tertiò pro iſta opi. Bal. qui & eum tex. dicit ſing. in l. vnic. §. ne autem, verſi. item nota quòd in omnibus. C. de cadu. tol. & in l. j. col. ij. verſi. decimò quarto. C. quan. lice. ab empt. diſce. & in l. j. C. de acq. poſſ. vbi in addi. ex illo text. no. quòd licèt modus acquirendi ſit fictio. acquiſitum tamẽ eſt veritas, & ſubſtantia. & in c. j. §. item inueſtitura, tit. de not. feud. Io. And. in addi. Spec. tit. de empti. & vend. §. j. verſi. & not. quòd expreſsè, in addi. incip. hîc dubitatur. Salic. in l. j. ad fi. C. per quas perſo. nob. acqu. Ang. conſi. cccxxxix. Sempronius, in prin. Io. Bapt. Perus gener Bart. in tract. de arbitr. lib. j. c. xj. in fi. Antonius in d. c. cum veniſſet, col. iij. verſi. & nota, quòd ſi aliquis, & ibi Pan. col. iij. verſi. de quo multùm, de reſti. ſpol. Idem Ant. conſi. xxxiiij. caſus emphyteuta vendens. & ipſe Pan. in c. ij. col. vlt. verſ. ſextum exemplũ, in fi. de conſuet. vbi & illũ tex. in d. l. certè, dicit no. Pau. Ca. Rom. & Alex. in d. l. quod meo, in prin. ff. de acq. poſſ. Ang. Are. in d. §. per traditionẽ, col. j. verſi. ſed tu aduertas, Inſt. de rer. diui. & in §. actionum, col. v. verſi. quæro, ſit inſtrumentũ. vbi dicit ſin. & ibi quoq; Iaſ. ch. xiij. in paruis, verſi. item diligenter aduerte, Inſt. de actio. Alex. conſ. lxxxiij. viſo proceſſu, col. ij. in fi. l. vj. repetito inter conſi. Fran. Curtij Senioris, conſi. xxij. Corn. conſi. lxxxix. viſo ſuprà ſcripto, col. ij. verſ. cùm itaq;, lib. iij. & conſi. clxxxiij. licèt diſcuſſa, col. iij. verſi. nec ob. ſi dicatur lib. iij. & conſi. ccxvj. in cauſa vertẽte, col. j. eo. lib. iij. & con. ccxxxv. videtur in hac conſultatione, col. ij. verſ. videamus itaq;, ad fi. eius ver. eo. li. iij. & con. xl. viſo proceſſu, col. ij. verſ. his tamen non ob. in fi. eius verſi. lib. iiij. Barb. in c. ij. col. antep. verſi. ſed dubito vtrum, de conſuet. vbi id dicit generale in omni poſſeſsione, quæ per actus fictos quæritur. & conſ. viij. ſapienter, col. xv. verſi. & adduco. lib. ij. Guid. Papa deciſ. Delph. 356. quot & quos effectus, in primo effectu, in fi. & in ſtatuto, ſi quis per literas, in verbo, poſſeſsio, col. iiij. verſ. ſecundus effectus. & con. cxcij. ex facti narratione, in fi. Soc. & Iaſon in vtraq; lect. in l. j. §. ſi iuſſerim venditorem. ille quidẽ col. j. hic ij. ver. quid tenendum. ff. de acq. poſ. & idem Iaſ. in l. generaliter, in j. not. eo. tit. in ij. lect. & in l. ſi quis ante, poſt prin. eod. quoq; tit. etiam in ij. lect. & conſi. cxlvij præſens conſultatio, col. viij. verſi. item per conſtitutum, lib. ij. & conſ. cxlviij. viſo proceſſu. col. ij. ver. item non eſt probatum, lib. iiij. Card. Alex. in c. j. §. callidis, col. j. tit. de prohibit. feud. ali. per Fed. Iac. à S. Geor. in tracta. feu. in verbo, & cum pacto de non alienando, col. ij. verſ. ex hoc infertur, in fi. Carol. Rui. conſi. ccxxiiij. proſequendo, col. ij. num. iiij. lib. j. Phil. Deci. in l. contractus, col. v. verſ. & notandum eſt. ff. de reg. iur. & conſ. cliij. in effectu quæritur, col. ij. Fran. Balb. in repe.

Vt & ex cæteris fictis traditionibus.

l. Celſus, col. xxviij. verſi. ſucceſsiuè quæritur, ibi, & pro intellectu. ff. de vſuc. & in tract. præſcripti. in iij. parte. iij. partis. prio. in iij. q. verſi. & nota quòd poſſeſsio. Steph. Bert. con. clxxiiij. ex progreſſu, col. j. lib. ij. & Fran. Ripa lib. j. reſpon. c. j. num. lxxxviij. Alcia. in l. alienatum, in prin. ff. de verb. obli. Fran. Loaz. in repe. l. filiusf. §. Diui. char. xv. verſi. vnum tamen. ff. de leg. j. Et id eſſe generale in omnib. fictis traditionibus, vt, ſcilicet, ex illis vera poſſeſsio transferatur, tradit Ro. in l. traditionib. col. j. C. de pact. per l. prædia, & ibi not. per Bar. ff. de acq. poſſ.

Alij text. id probantes.

3 ¶ Et ad hoc quoq; præter d. l. certè. §. j. ff. de preca. quæ ſolet in id quotidie allegari, facit text. in d. l. quod meo, in prin. ff. de acq. poſſ. in illis verbis, is poſsidet. in quibus quidem verbis illud animaduertendũ, quod dicitur, poſsidet, quod eſt verbũ veritatis, nõ autem dicitur poſsidere videtur, vt etiam ibi adnotarunt Bar. in fi. Pau. Ca. Rom. & Alex. ſtatim poſt prio. Et alius tex. in d. c. cũ veniſſet, in fi. de reſti. ſpo. vbi ita ſcribitur, cùm is poſsideat, cuius nomine poſsidetur. Et in c. ſi diligenti, de præſcr. ibi, is poſsidere dicitur, cuius nomine poſsidetur. Quos etiam textus in id expendit Iaſ. in d. l. generaliter. ff. de acqu. poſſ. qui ob id dicit poſt Soc. ibi, quod verbum videtur, quo is tex. vtitur, non ſemper denotat fictionem. & idem Iaſ. in d. l. ſi is qui pro emptore, col. lxxij. verſi. adde in quantum. ff. de vſucap.

¶ Propter

4 ¶ Proptereaq; multi ex his, quos ſuprà verſi. ab hinc ij. citauimus, expreſsè, & veluti conceptis verbis voluerunt eam poſſeſsionem ita, vt diximus, tranſlatam, ſcilicet per conſtitutum ſimplex, vel precarium, compræhendi, intelligiq; ſub ſtatuto ſimpliciter loquente de poſſeſſione: veluti ſit vera, & propria poſſeſsio: aliàs enim in ſtatuto non compræhenderetur. Eius enim ſententiæ inter cæteros fuit Ang. Aret. in d. §. actionum, quibus locis ſuprà citauimus, Inſtit. de actio. & Gui. Pap. in d. ſtatuto, ſi quis per literas, vbi ſuprà, dum loquitur in materia ſtatutaria.

Et hæc poſſeſſio comprehẽditur ſub ſtatuto loquente de poſſeſſione.

5 ¶ Nec defuerunt tamen, qui contrarium dicerent, videlicet huiuſmodi poſſeſsionem conſtitutitiam, ſiue precariam, non eſſe veram ac propriam, ſed fictitiam, & impropriam. Nam & id voluit Alex. ſibi contrarius in addi. Bar. in d. l. ſi is qui pro emptore. & Barb. conſi. lviij. ſapienter dixit pſalmiſta, col. pen. verſi. & ex iſtis ſublatum eſt, lib. ij. & Iaſ. ſubobſcurè in d. l. ab emptione, in fi. ff. de pactis: quo in loco, atq; etiam in d. §. actionum, Inſtit. de actio. dicit hanc quoq; partem tenuiſſe Bald. in d. l. vnic. C. de ſuffrag. & in d. l. j. C. de vſuca. pro donat. idemq; videri voluiſſe Bart. in d. l. Titia, col. vlti. verſi. quid ſi do fundum meum pro arris. ff. de verb. oblig. Licèt tamen ipſe Bart. ibi, nec voluit, nec voluiſſe viſus eſt, vt qui nihil de hac re priuatim dicat, prætetquam quòd conſtitutum non ſufficit in eo caſu, de quo loquitur, & de quo poſtea dicemus in x. limitatione iterumque in xxvj. limitar. numero iiij. denique qui arras. Nec item Bal. in dictis locis id voluit, ſed illud tantùm, quòd conſtitutum eſt ficta traditio. quod & ex eo, & aliis multis diximus ſuprà num. ab hinc. v. & nemo negat. Sed an ex eo transferatur vera, an ficta poſſeſsio, non aperit in illis locis.

Qui contrà teneant hanc poſſeſsionem eſſe fictam.

6 ¶ Illud tamen dixerim, illum text. in d. l. certè. §. j. ff. de prec. quo omnes innituntur ad probandum hanc poſſeſsionem eſſe veram & propriam, vix ad id quicquam facere. Nam illud tantùm dicit, quòd ſi procurator meus, me mandante, vel ratum habente, precarium rogauerit, ego precariò propriè habere dicor. Hæc enim ſunt verba eius legis quæ nihil aliud ſignificant, quàm quòd ſicut is rogauit precariò, habet, vt dicitur in l. ij. in prin. & in l. in reb. §. meminiſſe, eo. tit. cum ſi. ita & is cuius nomine procurator precariò rogauit, quaſi dicat nihil intereſſe, an tu per te precariò roges, an alius te mandante, vel ratum habente. Et ita ſcienter intelligit eum tex. Bald. in d. c. j. §. item inueſtitura, tit. de notis feudo. vbi tamen loquitur de nuntio. & in c. bonæ, col. ij. verſi. Bert. colligit, de appella. vbi per eum text. dicit, quòd in iis, quæ ſunt facti, & per alium plenè acquiruntur, is qui per alium poſsidet, ipſe verè intelligitur poſsidere, non per fictionẽ, id eſt, (vt clariùs intelligas) ipſe peræquè verè poſſidet, ac ſi ipſemet in poſſeſsione eſſet, ac rem detineret. Et idem quoq; Bal. in tracta. de pactis, char. vij. col. ij. verſi. iuxta hoc quæro. & conſil. ccxxxiiij. decretum, col. ij. lib. j. & iterum conſi. ccxlij. quia veritas ſtat, col. ij. eod. lib. j. & Iaſ. in d. l. ſi is, qui pro emptore, in d. verſi. ſecunda concluſio. Et (quod plus eſt) ſatis ex his intelligis eum textum non loqui de eo, cui factum eſt precarium, ſed è diuerſo de eo qui facit: qui ſcilicet rogat precariò, & ita transfert poſſeſsionem in eum, cui facit, & tamen poſsidet. de quo & tu vide quæ dicam infrà in hac eadem parte. ij. in xxvj. amplia. num. ij. hanc autem ſententiam.

Intellectus l. certe. §. j. ff. de precar.

7 ¶ Porrò pro poſteriore illa opin. quæ dicit, hanc poſſeſsionem tranſlatam per conſtitutũ vel precarium eſſe fictam, videtur facere tex. in d. l. generaliter, ff. de acqui. poſſ. cuius hæc verba ſunt, generaliter quiſquis omnino noſtro nomine nobis volentibus ſit in poſſeſsione, velut procurator hoſpes, amicus, nos poſsidere videmur, nam verbum illud, videmur, ex ſua propria, & natiua natura fictionem denotat, l. j. §. deieciſſe, iuncta gl. in verbo, videor. ff. de vi, & vi arma. & l. ſingularia. ff. ſi cer. pet. & l. ſi quis fundum. ff. de cont. empti. Bar. in l. ſi is, qui pro emptore. ff. de vſuca. Fran. Aret. conſi. cxxxiiij. eximie domine, col. ij. & docto. vbiq;. Niſi diceres poſt Soci. & Iaſo. in d. l. ſingularia, vti etiam ſuprà diximus, quòd in eo loco id verbum eſt expreſsiuum veritatis, vt ſæpe aliàs eſt, vti etiam notat Bar. in d. l. is, qui pro emptore. ff. de vſuc. Vel etiam vt dicit idem Soc. quòd fictio ibi denotetur, reſpectu poſsidendi: quia quod fit ab hoſpite, conductore, conſtituente precariò, aut procuratore nomine domini, nõ dicitur dominus verè facere, licèt verè poſsideat: ſed fictè facere videtur, vt not. in d. §. deieciſſe. Mihi verò, (vt verum fatear) vix probabile eſt, vt ex ficto actu traditionis poſſeſsionis vera, ac propria poſſeſsio transferatur. Nam quomodo quod fictum eſt, operari & producere poteſt verum, & proprium effectum? quod item fictum eſt, dare rem non fictam? argu. l. traditio. ff. de acquir. rerum dominio. Tamen alia opinio communior eſt, & eam etiam ſequi ſolemus.

De eadem re principali.

SECVNDA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia ſecundò, vt hæc ſibi locum vendicent, non tantùm cùm quis ſe conſtituit poſsidere pro alio, ſed & cùm confitetur ſe id facere: etiam ſi id aliter non faciat: quia per huiuſmodi ſimplicem confeſsionem non ſecus atq; per ipſum verũ conſtitutum transfertur poſſeſsio. Id enim voluit gloſſ. no. in d. l. ab emptione, in verbo, conſtituantur, poſt princ. & ibi Bald. qui eam dicit ſing. in vtraq; lect. Ang. Raph. Fulg. Ludo. Bolo. in nouis interpre. Iaſon, & Iacob. à S. Geor. ff. de pactis. idem Bal. in l. j. circa medium, & Cepol. col. vlt. C. de vſuca. pro donat.

Confeſsio conſtituti transfert poſſeſsionẽ, vt & ipſum conſtitutum.

pro donat. ipſe Bal. in l. traditionibus, col. j. C. de pactis, & in l. cùm falſa. col. j. verſic. tertiò oppo. poſt Cin. ibi in iiij. quæſt. C. de iur. & fac. igno. & in l. ij. col. viij. verſi. ſed quid ſi quis. C. de ſeruit. & aqua. & in l. j. col. vlt. C. quan. lice. ab emptio. diſcede. & in l. vnic. colum. xv. verſi. quarto, ſi coram iudice. C. de confeſ. vbi & illã dicit ſing. & in l. licèt, col. j. & ibi quoq; Ang. col. item j. C. de acqui. poſſeſ. & idem Bal. in l. cùm nemo, col. ij. eod. tit. & in l. vlt. col. pen. in viij. quæſt. C. de edict. Diui Adri. toll. & in c. bonæ. l. ij. verſi. ille, qui precariò, de poſtul. prælat. vbi & illam dicit ſing. & conſi. cccxcvij. caſus talis eſt, lib. j. & conſilio. cclxvj. in cauſa Petri, verſi. prætereà gl. dicit, lib. iij. Alber. in l. error, col. ij. verſi. quando autem noceat. C. de iuris, & facti igno. Raph. Co. in d. l. quod meo, col. ij. verſi. & circa primum. ff. de acqu. poſſ. Alex. in d. l. interdum, in princ. col. vlti. ff. eod. tit. Ang. Aret. in §. per traditionem, col. j. verſi. ſed tu aduertas, Inſti. de ret. diui. Barb. in c. vlt. col. pen. de precar. Vitalis Camb. in tracta. clauſul. §. enunciatiua verba cõfeſsionis, col. ix. Lafran. Oria. in repe. c. quoniam contra falſam, in materia teſtium, quo loco de probatione poſſeſsionis diſſerit, de probari. vbi & illam glo. dicit ſing. Ludo. Bolo. qui & illam dicit ſing. in ſuo reperto. tex. & glo. ſing. in verbo, poſſeſsio. Steph. Bertr. conſi. iiij. parum refert. nu. 16. lib. ij. & conſi. ccxxij. olim fuit, num. 6. lib. iij. & bene facit quod ſcribit Spec. tit. de confeſſ. §. nũc videndũ, ver. ſed quid, ſi confiteor.

De eadem re.

2 ¶ Et quanquam ea gl. à multis pro ſing. citatur, vt patet ex iis, quæ diximus: tamen eſt alia ei omnino ſimilis, in l. ij. in verbo, tradita. C. de acqui. poſſ. vbi Bal. ipſe, qui inter cæteros illam priorem vbiq; dicit ſing. & Ang. eam adnotant, & eam quoq; Angel. dicit ſing. in eo, vt iſta confeſsio poſsidendi nomine alterius ſimpliciter operetur tranſlationem poſſeſsionis, etiã ſi dictio, precariò, adiecta non fuerit. Ex quo ſatis intelligis verum eſſe, quod à Catone Sacco, legum interprete celeberrimo dictum fuiſſe refert Barb. alicubi in tit. ff. de verbo. oblig. illum debere ſuperare memoriam Themiſtoclis ſiue Mithridaris, qui textum aut gloſſ. dicit ſingu.

Catonis Sacci dictum.

Quid, ſi quis confiteatur alium poſsidere.

Confeſsio falſa non immutat veritatem.

Ariſtotelis ſententia.

3 ¶ Sed (ne tu hic decipiaris lector amantiſsime) hæc velim intelligas procedere, quæ diximus de confeſsione conſtituti, cùm ſcilicet quis confitetur poſsidere nomine alterius: ita enim ſemper locuti ſumus. Secùs, ſi quis ſimpliciter fateatur alterum poſsidere, cùm ipſe qui fatetur, poſsidet: nec enim per huiuſmodi confeſsionem perdit poſſeſsionem, quam habet: nec in eum, quem fatetur poſsidere, eam transfert, ſecundum Bald. ipſum in d. l. vnica. quo loco ſuprà citauimus. C. de confeſ. & in l. cùm falſa, in fi. C. de iur. & fact. igno. Neq; enim aliàs falſa confeſsio immutat rei veritatem, d. l. cùm falſa. & l. aſſumptio. ff. ad municip. Ex qua noſtrates illud aſſumunt, propter noſtrum affirmare, vel negare nihil mutatur in re. Quod Ariſtotelis eſt ex libro περὶ ἑρμηνείας, vt alibi monuimus. Et facit l. prædia. & ibi not. ff. de acquir. poſſeſ. Secùs tamen, ſi quis diceret, ego pro te poſsideo, tũc enim transfertur poſſeſsio, vt voluit Bal. conſi. cccclxxxij. magnifici viri, col. vlti. verſi. quatuor paſſus, lib. j. vbi ad hoc dicit gl. ſingu. in l. ab emptione. ff. de pactis.

Quid ſi quis confiteatur pro alio poſsidere.

TERTIA AMPLIATIO.

Conſtitutum transfert poſſeſsionem etiam rei abſentis.

1 ¶ Amplia tertiò, vt procedat etiam ſi res quam quis conſtituit poſsidere nomine alterius, ſit abſens, cùm ſit conſtitutum, vt non obſcurè voluit Spec. tit. de emptio. & vendi. §. j. verſi. & nota, quod expreſsè, ibi, nota quòd ſi res. & Antonius in c. cùm veniſſet, col. ij. verſi. ex quibus patet, de reſtit. ſpoliato. dum dicit, quod per inſtrumentum non probatur poſſeſsio, niſi interueniat actus conſtituti, vel niſi fiat in re præſenti, apertè innuens alterum ſufficere. Raphaël Co. in d. l. quod meo, col. ij. verſi. ſecundò reſtat. ff. de acqui. poſſeſ. Imola in l. prædia, ad fi. ff. eodem tit. & conſi. lvij. viſo quodam inſtrumento, paulò ante medium. & expreſsiſsimè Pet. Ferra. in tit. for. poſiti. actor, in verbo, item quòd præſcriptus, col. ij. verſ. nec iſto caſu. & Iaſon qui nullum horum memorat, in l. ſtipulationum aliæ. §. ſtipulatio, col. vlti. ff. de verb. obli. Et Vitalis Camba. in tractatu clauſula. char. xxiij. in clauſula, conſtituit ſe precario, col. vij. in paruis, verſi. item ſecundum. & ſatis omnes videntur voluiſſe, dum ſimpliciter dicant, per conſtitutum transferri poſſeſsionem, nulla præſentiæ, aut conſpectus rei mentione facta.

De eadem re.

Sola rei præſentia in contractu operatur traditionem.

2 ¶ Et id quidem haud dubiè veriſsimum eſt: aliàs enim hæc clauſula conſtituti, ſiue precarij ſemper eſſet ſuperuacanea, & inutilis: nihilque omnino operaretur, niſi id operatur ſine rei conſpectu, vel præſentia. Nam ea ſola præſentia rei, dum contractus conficitur, id operatur, vt poſſeſsio tradita eſſe cenſeatur l. j. §. ſi iuſſerim. ff. de acqui. poſſ. & l. quod meo. §. per venditorem, eo. tit. glo. & doct. in l. iij. in princ. ff. eo. tit. & in c. ij. de conſuetu. in quibus duobus poſtremis locis enumerantes modos fictos transferendæ poſſeſsionis, hos veluti differentes ponunt: ſcilicet conſtitutum, ſiue precarium: & conſpectum, ſiue præſentiam rei. & Bart. Ang. & Salic. in l. ij. C. de acquiren. poſſeſsio. Quod tamen intelliges ſecundum ea, quæ diximus ſuprà in prin. nu. 13. cæterùm quod ſuprà, ſi modò Alex. ſententiam ibi adductam, veram eſſe putes.

Clauium tra

3 ¶ Ex quibus vix accederem ſententiæ glo. in l. j. in prin. in verbo, qui primi. ff. de acqui. poſſ. quæ non obſcurè vult, vt poſſeſsio tum demum transferatur clauium traditione (is eſt vnus ex fictis

ex fictis modis tradendæ poſſeſsionis, per l.clauibus.ff. de contrab.empti.)cùm contrahentes ſunt in conſpectu rei venditæ:quam quidem glo.ita intelligunt & ſequuntur Bar.Raph. Co.Rom.Soci.& Franc.Ripa ibi.& Alberi. in eadem l.j.§. ſi iuſſerim,col.j.verſi.hîc autem, vt prædixi,eod.tit.& iterum l.iij.in prin.col.j.verſi.nam,in §.ſi iuſſerim,eod.tit. Ioan.Platea. in §.interdum, quem legit cum §. venditæ,col.ij. verſi. quartò nor.Inſtit.de rerum diuiſione Anton.in d.c.ij.col.iij.verſic.ſecundum ſignum, & ibi Imol. col.ij. verſi. in eadem glo.ibi,vt per claues,Panormit.columna penult.verſi.ſecundum exemplum,& Barb.col. antep.verſi. in eadem glo. ibi,per claues,de conſuetu. Nam & contra illos apertè tenent Imol.ſibi contrarius,Pau.Caſtr.qui dicit priorem illam opinionem eſſe truffam.Alexan. Iaſon,& Claud. Aquen.in d.l.j.& Phil.Dec. conſi. lvj. in cauſa appellationis, colum.ij. verſi.alter etiam deponit.

ditio an trãſferat poſſeſſionem rei abſentis.

4 ¶ Sicuti & contra gl.in l.j.in verbo,& traditis.C.de donat.quæ videtur voluiſſe,traditionem inſtrumentorum tum demum transferre poſſeſsionem,ſecundùm tex. ibi:quando fit,re donata præſenti,per d.l.clauibus,& ibi apertiùs Bald.& And.Iſer.in c.j. in princip.tit.quid ſit inue.Contra(inquam)illam ſententiam tenēt Cin.Ang.& Salic.in d.l.j.Alex.in l.iij.in prin. col.ij.verſi.alia eſt limitatio.ff.de acquir.poſſeſsi.Socin.conſi.lv.viſo inſtrumento,col.ij. ver. quartò,libro iij. Tum quia(vt omnes inquiunt)eſſet violare text. in d.l. j. tum quia,(vt dicit Alex.) ſuperuacua eſſet traditio inſtrumētorum,quando fieret in re pręſenti:quia ſolus aſpectus ſufficit, vti & nos diximus ſuprà.

Inſtrumentorum traditio an operetur tranſlationē poſſeſsionis rei abſentis.

QVARTA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia quartò, vt non neceſſarium ſit ad transferendam poſſeſsionem per conſtitutum, vt conſtituens abiiciat à ſe poſſeſsionem,quam ipſe habet, cùm facit conſtitutum,& poſtea illam appræhendat nomine conſtitutarij, vt quidam antiquiores tenebant,& inter cæteros Franc.Aret. non ille,qui auorum noſtrorum memoria floruit, ſed alter multò vetuſtior,vt à nonnullis citatur:nam ſatis eſt præambulus, vt noſtri vocant, actus appræhenſæ anteà poſſeſsionis,iunctus cum conſtituto vel precario,abſque eo, quòd alius actus corporalis interueniat.Ita enim voluit Bar.in d.l.quod meo, in princ. col. ij. verſi.ſed contra hoc videtur,& ibi Raph.Co. qui tamen aliter declarat,col.ij.verſi.ſecundò reſtat videre.ff.de acquir. poſſ. Anto.in c.ij. col.iij.verſi.aduerte canoniſta,& verſi. vnum tamen aduerte,de conſuetu.& in c.cùm veniſſet,col.pen. verſi.ſi non poſsideret,& ibi Imola,qui id dicit communiter teneri, poſt medium,ibi,quid autem ſi in inſtrumento,& Panor.col. iij.verſi.& ad id quod dicitur, de reſtitut. ſpoli. Super quo etiam vide quæ dicam infrà in xxj.amplia.nume. ij.quanquam contra id.

An neceſſe ſit abiicere à ſe poſſeſsionē, vt conſtituiũ transferat poſſeſsionem.

QVINTA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia quintò,adeò per conſtitutum transferri poſſeſsionem, vt ſi conſtitutarius rei poſſeſsionem realem appræhenderit, deinde ea ceciderit,& poſteà ad conſtituentem poſſeſsio redierit,ſtatim ex eo cenſebitur ipſe conſtitutarius iterum poſsidere,vi illius conſtituti:etiã ſi ipſum conſtitutum ita factum fuerit,donec conſtitutarius realem poſſeſsionē appræhendiſſet.Ita enim ſing.voluit Bal.qui dicit Dy.ita determinaſſe,in c.j.§.ſi facta,col.j.verſ.pone, vendo tibi,tit.ſi de ſeud. fuer. cont.inter dom.& agn.neq; enim ea res iudicatur ex actu momentaneæ poſſeſsionis,ſed permanentis,arg.l.legarum.ff.de ann.leg.& l.Plotiana.ff.de iure Cod.Et illum ſecutus eſt Matth.Aſſli.in d.§.ſi facta,col.iij.verſi.& dicit hîc.& Barb.in c. vl. col.j. de preca. Et id confirmat quod ipſe Bald.dixit in d.§.c.ſi facta,verſi. præcedent.incip. extrà quæro pone,& alia plurima à me collecta in repet.l.ſi vnquam, in verbo,ſuſceperit liberos,num.181.huc quoq; vergit,& multis ſeq.C.de reuoc. donati.

Quid ſi conſtitutarius cecidit poſſeſsione & res ad conſtituentem peruenerit.

2 ¶ Illud autem dictum Bal.dicit ſing.de eius tamen veritate dubitans Fran. Areti.in d.l.quod meo,col.ij.verſi.& quia hîc dicitur,de acqu.poſſ. Et de eo quoq; multùm dubito,præſertim in terminis ipſius Bal. cùm ſcilicet conſtitutum ita factum eſt,vt diximus, donec & cætera: nam videtur id conſtitutum expiraſſe,cùm primùm is realem poſſeſsionem appræhenderit, ex natura illius dictionis, donec, quæ importat limitationem temporis ſiue diſpoſitionis ad tempus factæ,per l.ſi id quod.§.vlt.ff.eodem tit.vbi & id no.ipſe Fran.Are. & no.in l.vlt.C. ad Tertul.cũ ſi.& aliis quæ diximus in trac.Primigeniorũ,quæſt.liiij.nu.23.ſed hoc limitabis.

De eadem re.

Dictio, donec

3 ¶ Sed & ſi fuerit conſtitutum factum ſine ea clauſula,donec,& cætera, idem videtur dicendum: quia cùm conſtitutum ſit ficta traditio, ea debet expirare adueniente vera traditione. l. filio quem pater. ff. de lib. & poſthu. Et ita expreſsè, & in hoc caſu conſtantiſsimè tenuit Claud.Aquen.in d.l.quod meo,in fi. Et ad hanc opinio. faciunt not.per gloſſ. & docto.in l. inter caſtellianum.ff. de arbit. & per Bart. in l.ſi fideiuſſor.§ j. ff.de legat.j.cum concordan. ibi adductis à recentioribus, & à me latiſsimè, in repeti. d. l.ſi vnquam, vbi ſuprà num. 191. hanc quoque partem, cum multis ſequentib.

De eadem re.

SEXTA AMPLIATIO.

5 ¶ Amplia ſextò,vt non ſolum poſſeſsionem, quam per nos ipſos tenemus, ſed & quam per colonũ,ſeruũ,cũ qui precariò rogauit, procuratorē, & alios id genus retinemus, in aliũ per huiuſm

Conſtitutum transfert poſſesſionem etiam eius rei quam per aliũ tenemus. Etiam ſi animus eius per quẽ tenemus nõ concurrit. Etiamq́, ſi contradicat.

huiuſmodi conſtitutum transferamus, ex ſententia gl. in l. j. §. non autem, in verbo retineo. ff. de vi, & vi arma. quam ſic intelligit, ſequitur, & dicit ſingul. Bart. ibi, verſi. contra hoc oppo. vbi & hoc quoque dicit procedere, etiam ſi animus coloni ad id non concurrit, & ipſe Bart. in l. quod meo, in princi. col. ij. verſic. quædam eſt poſſeſsio, & ibi etiam Raph. Co. col. iij. verſi. ſed reſtat dubium, & Alex. ff. de acqu. poſſeſ. Hoſtien. & Io. And. in c. vlt. ille in verbo, inuito domino: hic in verbo, domino, iuncto text. & ibi apertiùs Petr. Ancha. paulò ante fin. Pano. col. ij. verſi. ſed oppo. contra text. & verſic. nota bene ex prima ſolutione, & Barb. col. quoque ij. qui id dicit menti tenendum, extrà de preca. Bald. qui eam glo. dicit ſing. & menti tenendam, in l. cùm teſtamentum. C. de iuris & facti igno. & in c. cùm veniſſet, col. j. verſic. quæro, an dominus, & ibi etiam Pet. Anc. in fi. Antonius col. iij. verſ. item ſi ciuilem, de reſti. ſpoli. vbi ipſe Antonius dicit & id procedere, etiam ſi colonus ignoret, imò & ſi contradicat ipſe Bald. in rub. de præſcripti. col. ij. verſic. ſed quid ſi res mea, vbi & id dicit no. & procedere etiam colono ignorante. Ang. in l. vlt. ad fin. C. de acquiren. poſſeſ. Alex. qui & eam glo. dicit ſing. in l. peregrè. §. quibus, columna ij. verſiculo eſt & nonus caſus. ff. eod. titulo. Corne. qui & illam dicit ſing. conſi. vj. in præſenti diſceptatione, colum. vltim. lib. iij. & Vital. Camba. in tracta. clauſul. chat. xxj. in clauſula, conſtituit ſe precariò, col. ij. verſic. item hæc clauſula.

SEPTIMA AMPLIATIO.

Promiſsio traditionis poſſesſionem nõ impedit vim conſtituti.

1 ¶ Amplia ſeptimò, vt per conſtitutum appoſitum in contractu transferatur poſſeſsio, etiam ſi in ipſo contractu dictum fuerit, quòd poſſeſsio realis & corporalis tradetur per conſtituentem vel ſimpliciter, vel intra aliquod tempus: neq; enim id impedit, quominus iam ſtatim per conſtitutum, non expectata illa reali traditione, ſit tranſlata poſſeſsio, quantum ad iuris effectum. id enim quòd dictum eſt de corporali traditione, dictum videri ad maiorem executionem, & perfectionem contractus. Et ſic debet inſtrumentum intelligi, & declarari, ne contradicat, c. inter dilectos. §. cæterùm, de fid. inſtru. & ne incontinenti videatur ſe corrigere. Hæc Phil. Dec. conſi. lvj. in cauſa appellationis, col. vlt. verſic. nec obſtat quòd non videtur. Cui adde pro vltima ratione text. in l. non ad ea. ff. de conditi. & demon. Adde, inquam, quod ſuprà diximus in j. par. num. 10. at quicquid ſit, venditorem qui ſe conſtituit ſimpliciter, vel precariò poſsidere pro emptore, nihilominùs teneri ad realem rei traditionem. ex quo facilè intelligis per promiſsionem eius rei non impediri vim conſtituti.

OCTAVA AMPLIATIO.

Conſtitutum transfert dominium etiã directum.

1 ¶ Amplia octauò, vt per huiuſmodi conſtitutum, vel precarium appoſitum in contractu transferatur poſſeſsio, & conſequenter dominium, quod non niſi traditione transfertur. l. traditionibus. C. de pact. Et dominium quidem directum, nedum vtile, peræquè ac ſi vera & realis traditio interueniſſet. Ita enim expreſsè voluit Anto. in c. ij. colum. iij. verſic. teneas quòd primus, de conſuet. & iterum in c. cùm veniſſet, columna penult. verſicul. & not. quòd ſi aliquis, de reſt. ſpoli. ea ratione motus, quòd & ſi hic actus traditionis ſit fictus, tamen ex eo transfertur vera poſſeſsio. l. certè. §. j. ff. de preca. de quo nos latè diximus ſuprà in j. ampliatione.

In dubio ex contractu transfertur dominium vtile tãtum.

2 ¶ Illud tamen ſciendum eſt, quòd vbicunq; transfertur dominium ipſo iure ex contractu, in dubio transfertur vtile, & non directum, caſus eſt ſing. ſecundum Salic. in auth. donationẽ. C. de iure dot. & voluit etiam Fran. Are. in l. ſi non, ad fi. C. de iure dot. qui & ad id dicit bene facere text. in l. vlt. iuncta gl. C. de ſacroſ. eccle. & in l. j. C. de donat. quæ ſub modo. Nam directum non ita facilè auellitur ſicut vtile. l. iij. & ibi no. ff. pro ſocio.

NONA AMPLIATIO.

Conſtituti vis non impeditur pacto vt conſtituẽs poſſit pro ſe retinere.

1 ¶ Amplia nonò, vt procedat etiam ſi conſtituens, vel ſimpliciter vel precariò expreſsè pactus ſit, vt fundum, quem ita ſe conſtituit poſsidere pro alio, poſsit pro ſe retinere, & poſsidere ad vitam, aut ad aliquod tempus: nam nihilominùs transfertur poſſeſsio per id conſtitutum: nec aliqua in ea re eſt repugnantia, quæ impediat vim ipſius conſtituti, vel precarij. vt per multa ex facto reſpondit Corn. conſ. viij. circa primum conſultationis articulum, col. j. & ij. lib. ij. Et vide tamen quæ dicam infrà in xxij. limitat. & ſeq.

DECIMA AMPLIATIO.

Conſtitutum prioris inſtrumẽti ad quod poſterius refertur cenſetur repetitũ. Etiã ſi à priori videatur eſſe receſſum.

1 ¶ Amplia decimò, vt etiam procedat, cum inſtrumentum ſe refert ad aliud, in quo erat appoſita clauſula conſtituti, vel precarij. Nam licèt in hoc poſtremo referente, ea clauſula nó fuerit expreſsè reperita, tamen transfertur poſſeſsio vi conſtituti in primo illo inſtrumento relato appoſiti, vt expreſsè voluit Paul. Pariſ. Cardinalis meritiſsimus conſil. clxxij. in cauſa illorum, col. j. lib. iiij. per l. ſi ita ſcripſero, & ibi Bart. ff. de cond. & demon. & l. ait prætor. §. ſi iudex, & ibi quoq; Bart ff. de re iudi. quibus probatur relatum eſſe in referente cum omnib. ſuis qualitatibus. de quo nos latiſsimè diximus in noſtris legibus connubialibus, in glo. v. in verbo, *expres*, num. 182. vndecimum genus, cum multis ſeq. Et idem ante illum voluit Fran. Aret. cuius ipſe non meminit, conſi. xxj. ſi diligenter & maturiùs, col. ij. verſic. præterea poſito, vbi & id quoque dicit procedere, etiam ſi à primo contractu diſceſſum eſſe videatur

per ſec

per ſecundum, per ea quæ ibi dicit, vt videre poteris quod multùm notandum eſt, vix enim alibi reperies.

VNDECIMA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia vndecimò, ita transferri poſſeſsionem in conſtitutarium, vt ſi is fuerit ſpoliatus, poſsit intentare remedium recuperandæ poſſeſsionis, non minùs quàm ſi plenam, & realem poſſeſsionem habuiſſet, vt per l. vlt. C. de acqui. poſſeſ. voluit Bald. in rub. C. de contrahen. empt. in 16. quæſtio. & Ioan. Fab. vt à nonnullis citatur, licèt in meo codice non reperi, & in §. ſui, Inſtit. de hære. quali. & diffe. & Matthe. Afflict. deciſio. Neap. ccxcix. tex Ferdinandus numero 19. *Cōſtitutarius poteſt intentare remedium recuperandæ poſſeſsionis.*

2 ¶ Nam & aliàs poſsidenti ciuiliter tantùm competit interdictum vnde vi. l. j. §. deiicitur. ff. de vi, & vi arma. & voluit Guido Papa in deciſio. Delphinali ccclvij. quos & quot effectus, col. j. ver. quartus eſt. Quod & eò voluit dicere, vt intelligas iſtud procedere etiam in precario, ex quo ciuilis tantùm poſſeſsio transfertur, vt diximus ſuprà in prin. nu. 4. illud autem, Et tu quoque ſuper hac ampliatione vide quæ dixi ſuprà in j. parte, nu. 68. à quo non longè. Et quæ item ſcripſimus in tractatu, *Le mort ſaiſit le vif*, in iiij. declara. vj. partis. *Poſsidenti ciuiliter competit interdictū recuperandæ.*

DVODECIMA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia duodecimò, vt etiam huius conſtituti, vel precarij vis maneat, mortuo conſtitutario; neque enim finitur morte illius, ſed trāſit ad hæredes ipſius. vt ſcilicet ab eis precariò habere quoq; videatur conſtituens, æquè ac à defuncto primo conſtitutario, per tex. expreſſum in l. quæſitum eſt. §. quod à Titio, qui eſt j. ff. de precari. & l. cùm precariò aliquid §. j. eo. ti. & l. cùm precariò quis rogat, eo quoque ti. & c. vlt. & ibi doc. extrà eo. ti. Et facit. l. Lucius, & ibi Paul. Caſtren. ff. de dona. & voluit idem Paul. in l. Atilius Regulus, circa medium, eo. tit. dū conciliat eam l. cum d. l. Lucius, poſt glo. in ea. l. Atilius. & Bar. in l. centeſimis, col. iij. verſ. & ideo hîc inſurgit, & ibi quoque Alex. col. vj. verſ. ſi autem dixiſſet. & Iaſon col. v. verſ. ſecundò quærit Bar. ff. de verbo. obliga. Imola. con. xxvj. in caſu præmiſſo, viſis, & conſideratis, Philip. Deci. in l. & quia, quam legit cum l. more maiorum, col. vlt. verſ. in quarta quæſtione. ff. de iuriſdi. om. iudi. & in l. contractus, col. v. ver. & licèt precarium. ff. de reg. iur. & doctores vbiq;. Quò etiam ſpectat illud Ciceronis in oratione pro Aulo Cecinna. Qui colonus habuit cōductum de Ceſennia fundum, cum idem ex eadem conductione fuerit in fundo, dubium eſt, quin ſi Ceſennia tum poſsidebat, cum erat colonus in fundo, poſt eius mortem hæres eodem iure poſſederit? *Conſtitutiuis an transeat ad hæredes cōſtitutarij.* *Ciceronis locus.*

2 ¶ Contrà tamen videtur conſtitutum ſiue precarium factum ad commodum conſtitutarij non tranſire ad hæredes ipſius, præſertim quantum ad poſſeſsionē, niſi de illis expreſſa mentio facta fuerit in conſtituto. Nam poſſeſsio ſuapte propria natura non tranſit ad hæredes l. cum hæredes, in princ. ff. de acquiren. poſſeſ. & l. j. §. Scæuola. ff. ſi quis teſta. liber eſſe iuſſus fuer. cum aliis multis concordantiis à me collectis in tractatu, *Le mort ſaiſit le vif*, poſt prin. Ideo niſi de hærede mentio facta fuerit, non comprehenditur. l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita. ff. de verborum obligation. Et ita in hac ſpecie nuncupatim, cum ex facto incidiſſet, reſpondit Alexand. conſi. clvij. circa litem, vertentem, colum. j. libro vj. quem ſequitur Bart. Chaſ. conſ. lix. ex viſione, col. pe. verſ. item etiam vt conſtat, & ante eos Paul. Caſtren. cuius neuter meminit. con. lix. viſo puncto, col. ij. verſi. item nec etiam obſtat, lib. j. per. l. qui vniuerſas. §. quod per colonum. ff. de acqui. poſ. vbi quod per colonum poſsideo, hæres meus, niſi nactus ſit poſseſsionem, non poterit poſsidere, quod quidem pugnare videtur cum eo, quod ſuprà diximus ex Cicerone. *De eadem re.*

3 ¶ Idq; obtinere videtur, etiam ſi ex ſtatuto poſseſsio defuncti ipſo iure continuatur in hæredem, cuiuſmodi eſt generalis Franciæ conſuetudo: quia nec tunc hæc poſseſsio conſtitutitia ſiue precaria tranſit in hæredem conſtitutarij, ſiue eius, qui precariò conceſsit, vt no. dicit Alex. d. conſ. clvij. col. j. ver. & quamuis referatur, li. vj. Nam tale, inquit, conſtitutum debet ita intelligi, vt minus lędat ius commune, quàm fieri poteſt. l. ij. C. de noxa. & c. cum dilectus, de conſuetudi. Et ideo, vt ſubdit Alexā. debet id ſtatutum intelligi, quando poſſeſsio erat apud defunctum, ex cauſa de ſui natura ad hæredem tranſitoria. De quo tamen vide quid dicam in d. tractat. *Le mort ſaiſit le vif*, in xij. declaratione, vbi non accedo huic opinioni Alexand. aliorum ſententiam ſecutus, quos ibi videbis. *Quid in caſu ſtatuti transferentis poſſeſsionem in hæredem.*

4 ¶ Sed quantum ad ius commune pertinet, ſemoto illo ſtatuto (vt tandem meum iudicium interponam) non video quid reſponderi poſsit illis tex. ſuprà citatis, qui expreſsè dicunt, precarium non ſolui morte concedētis, quē nos vbiq; conſtitutariū vocamus, etiamq; ſi de hæredibus ipſius nulla mētio facta fuerit, vt expreſsè dicit tex. in d. l. cum precariò quis rogat. Quod autē dictum eſt, poſſeſsionem non tranſire ad hæredes poſsidētis, niſi ea ab illis appræhēſa fuerit, in promptu reſponſum eſt: quod hæres ſatis accepiſſe videtur per colonum ipſum inhærentem poſſeſsioni nomine hæredis, vti etiam defuncti: quam quidem poſſeſsionem ipſe ſolo animo interuertere non poteſt, l. vlt. C. de acquir. poſſ. cum ſimi. *Sententia authoris.*

5 ¶ Et propterea ipſe Alex. in d. §. quod per colonum, ſtatim poſt princ. poſtquam ex eo tex. *De eadem re.*

s

notauit id quod ſuprà ex eo diximus, poſſeſsionẽ defuncti non trãſire in hæredẽ, niſi eam apprehẽderit: ſubdit illud eſſe clarum, vbi defunctus poſsidebat animo, & corpore ſuo: ſed ſi animo ſuo, & corpore alieno, puta per colonum, acquiritur hæredi, ſi colonus contineat poſſeſsionẽ nomine hæredis, vt ibi in ver. ſed quod pro emptore. Quod intelligit, gl. ibi etiam ſi defunctus poſsidebat animo & corpore alieno, putà per ſeruum ex cauſa peculiari, iuxta l. ij. §. ſaltus, in fi. ff. eo. tit. quia tunc acquiritur poſſeſsio exiſtens apud ſeruũ hæredi domini, ſine alia apprehẽſione, ex ſententia Angel. & Imol. in d. §. quod per colonum. & in l. ij. is, qui pro emptore. ff. de vſucap. vbi etiam gl. in verbo, non habere. Et bene, inquit, facit l. quia ſeruo, in fi. ff. de actio. & oblig. & l. pe. ff. de capti. & poſtli. reuerſ. Hæc ipſe Alex. quem refert & ſequitur Matthæus Affllic. deci. Neapo. clxiii. Gabriel, col. ij.

DECIMATERTIA AMPLIATIO.

Conſtitutiuis an extinguatur morte cõſtituentis.

1 ¶ Amplia decimotertiò, vt neque è diuerſo per mortem conſtituentis, id eſt, eius qui precariò rogauit, & ſic conſtituit poſsidere nomine emptoris, vel alterius domini, extinguatur, ſiue ſoluatur poſſeſsio ciuilis & naturalis, cum eſt ſimplex conſtitutum, aut ciuilis, cùm eſt cum adiectione precarij: Licèt precarium ipſum finiatur, quantum ad hæredem eius conſtituentis, cùm ipſi duntaxat, non etiam hæredi eius conceſſa ſit poſſeſsio, ſiue detẽtatio, vt ſcribitur in d. l. cum precariò aliquid datur. §. j. ff. de preca. & in c. vlt. & ibi omnes, eo. tit. & voluerunt multi è noſtris vbiq;. & inter cæteros gl. in l. ſi hominem. §. j. in verbo, contractu, in fi. ff. depoſi. Bar. in l. libertus. §. patris. ff. ad municip. Sign. con. cexvij. factum ſic ſe habet, quidã nomine Titius, col. v. verſi. præterea illud, ea ratione motus, quia cùm conſtitutarius poſsideat animo & corpore conſtituentis, iuxta l. quod meo, in prin. & l. iij. §. ſaltus, de acq. poſ. conſequens eſt vt deſinat poſsidere morte illius cuius animo & corpore poſsidebat, per l. ſi id quod, & l. ſi de eo. §. ſi fortè. ff. eod. tit. & l. in bello. §. factæ ff. de capt. & poſtl. reuer. in illis verbis, manentibus iiſdem perſonis in poſſeſsione.

De eadem re.

2 ¶ Et idem quoque voluit Ioan. Ray. in tracta. Sanitatis, colũ. ij. verſic. non obſtat vlterius. Paul. Caſtr. in l. Attilius Regulus, circa medium. ff. de don. Ro. conſi. clxxxix. ſtante primo quæſito ad fi. Cornæ. conſ. celxxx. viſis quibuſdam, col. vi. lib. iij. Philip. Decius con. cccc. viſo elegãti conſilio, col. pen. verſ. ij. reſpondetur, dum dicit, poſſeſsionem, quæ fit per conſtitutum, eſſe interruptam per mortem conſtituentis, ita vt nec in hæredem tranſeat. Ideoq; non poſſe cõſtitutarium rem propria auctoritate occupare: & Matthæ. Afflict. deciſ. Neapol. cccxxxv. pro deciſione, col. iij. num. 5. & Ant. Rube. in repe. l. non ſolùm. §. morte. colum. ix. verſic. ſed aduerte. ff. de no. ope. nuntia.

De eadem re.

3 ¶ Quod non ita ſanè accipiendum eſt, vt conſtitutarius priuetur ſua poſſeſsione per mortẽ conſtituentis, vt ſcienter declarat Claud. Aquen. in l. exitus. ff. de acq. poſ. per no. in d. l. ſi de eo. §. ſi fortè. & Lud. Gozad. con. xlij. in caſu propoſito, col. vlt. verſi. non obſtat conſilium. & Aymo Crauetta, con. cvij. Anto. Cofferi, ver. ſed præmiſsis, & dicemus latiùs inf. in xxj. limi. nu. 9. ſed hęc omnia, & ſeq. Sed illud eò ſpectat, vt hæres ipſius conſtituentis non poſsit ampliùs inhærere illi poſſeſsioni ſiue detentioni, niſi dominus ei permiſerit aut expreſsè aut tacitè, illum ſcilicèt relinquendo in illa poſſeſsione vel detentione: etenim tunc videtur illi redintegrare precarium defuncto factum, ſiue tunc id ſit nouum, ſiue antiquum, de quo diſputat gl. loquens in caſu præce. amplia. in l. quæſitum eſt. §. quod à Titio, in verbo, ab hærede, & ibi Ang. ff. de preca. & in l. certè, in prin. in gl. j. in fi. eo. ti. & Ant. Rube. in d. repe. d. §. morte, col. ix. n. 65. & ſe. Quod aliter hîc non ducimus diſcutiẽdum, quoniam nihil ad vim, & effectum poſſeſsionis, de qua tractamus, pertinere videtur.

Precariũ tacitè continuatur poſt tẽpus illi præſtitutum.

4 ¶ Sed hinc illud eſt, quòd licèt precarium finiatur tempore, quod illi præſcriptum fuerit, ſi tamen poſt illud tempus dans patiatur poſsidere eum, qui ad illud tempus precariò rogauerat, intelligitur rurſus precariò cõcedere: atq; ita ille rurſus precariò poſsidebit poſt illud tempus, ex tacito domini conſenſu, vt eſt tex. expreſſus in l. in rebus. §. item qui precarium, & ibi Bar. in j. no. ff. de preca. Ideoque Dyn. & Alber. ibi, id conſilium dant domino, ſi nolit ſuum conſtituentem poſt illud tempus poſsidere, vt id illi denunciet: aliàs enim illum videri conſentire. Et ſimile videmus in colono ſiue conductore ad tempus, quem ſi poſt id tẽpus patiatur dominus manere in re conducta, cenſetur reconductio facta. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. de locat.

Heres coloni domino poſſidet. *Heres precariò tenentis nõ præſcribit.* *Heres fructuarij non præſcribit.*

5 ¶ Huc q; propius pertinet, quod ſcribitur in l. cùm in plures, in fi. prin. ff. eo. tit. de loca. hæredẽ coloni, quamuis colonus non ſit, nihilominus domino poſsidere, & in l. cùm hæres. ff. de diuer. & tẽpor. præſcri. vbi ita ſcribitur, cum hæres in ius omne ſuccedat, ignorantia ſua defuncti vitia non excludit, veluti cum ſciens alienum, vel precariò poſſedit: quamuis enim precarium hæredẽ ignorantem non teneat, vſucapere non poterit, quod defunctus non potuit. Et in l. ij. C. de precario, ſcribitur, hæredẽ eius, cui precariò vti conceſſum eſt, teneri ad reſtituendam poſſeſsionẽ. Et in l. neq; fructuarium. C. de vſufruc. neq; fructuarium ad obtinẽdam proprietatem rerum quarum vſumfructum habet, neque ſucceſsores eius vlla temporis ex ea cauſa tenentes præſcriptio munit.

¶ Quo

De eadem re.

6 ¶ Quo in loco Pau. Ca. auctoritate eius l. & d. l. cuius hæres, dicit, quòd ſi is, qui poſsidebat precario nomine, mortuus eſt: & hæredes eius per xxx. annos & vltra etiam precarium ignorantes poſſederunt proprio nomine, non propterea rem ipſam præſcripſerunt: nam cum defunctus eo nomine tenuit, cenſentur hæredes eius eodem modo tenuiſſe, licèt tenuerint vt domini. quia, non ſuperueniente noua cauſa, non interuerterunt poſſeſsionem domino repoſcente: ſicut defunctus non potuiſſet ſibi mutare cauſam poſſeſsionis. leg. nemo. C. de acqui. poſſeſ. & ita dicit ſe conſuluiſſe. Et illum citat, & ſequitur Fran. Balb. in tract. præſcrip. in iiij. parte iiij. partis prin. q. xj. col. ij. verſ. ampliatur prædicta concluſio, & ſeq. vbi ex eo colligit hanc no. (vt ipſe dicit) concluſionem, quòd clauſula conſtituti vel precarij paſsiuè tranſit ad hæredes conſtituentis, quod dicit bene notandum ad materiam l. quod meo, in princ. ff. de acquj. poſſeſ. Et his concinit, quod ſcribit Paul. Iuriſconſultus, ſi is eſt, libro ſententiarum receptarum. v. titul. vj. Heres, inquit, eius qui precariam poſſeſsionem tenebat, ſi in ea manſerit, magis dicendum eſt clàm videri poſſediſſe: nullæ enim preces eius videtur adhibitæ, & ideo perſecutio eius rei ſemper manebit nec interdicto locus eſt.

Quid ſi conſtitutarius diu neglexerit.

7 ¶ Scio tamen nonnullos eſſe in ea ſententia, vt ſi poſt mortem conſtituentis hæres eius aut alius quiſpiam rem occupauerit, & conſtitutarius diutiùs ſteterit abſque eo, quòd apprehẽderit poſſeſsionem naturalem, perdit poſſeſsionem quam habebat: ſiue ſciuerit rem vacare, ſiue ignorauerit ab alio occupatam, per text. in l. ſi de eo. § ſi fortè, iunctis ibi not. per Bar. & alios. ff. de acqui. poſſ. Et ita voluit Per. Anch. in c. cùm veniſſet, in v. no. de reſt. ſpolia. Corn. con. cclxxx. viſis quibuſdam, col. vlt. ver. ſi autem probatum, li. iij. & Caro. Rui. expreſsè loquens de tempore. x. annorum, con. ccxxvij. viſa facti narratione, col. v. verſi. tertiò dicitur quòd etiam, lib. v. Sed tu tamen interim vide quæ ſcripſi ſuprà in j. parte. nu. 65. verùm vtcũque, & ſeque. & latiùs ſcribemus infrà in xxj. limitatione, ex quibus intelliges planius, quid de hac re dicendum ſit.

De eadem re principali.

8 ¶ Sed ex his tamen quæ iam diximus, intelligis non verum eſſe, quid Sign. & Deci. (pace tantorum virorum dixerim) ſcripſerunt in con. ſuprà nu. 1. & 2. huius amplia. citatis: præſertim cum ratio Sign. manca ſit & mutila. neque enim conſtitutarius poſsidet ſolo corpore conſtituentis, ſed & ſuo quoq́ʒ, vt etiam no. in locis ab eo & alibi ſuprà citatis. Ideo licèt animus cõſtituentis mortui deſinat eſſe, non tamen ipſius conſtitutarij, quo retinet ſuam poſſeſsionem ciuilem, quam habebat. Ideo nec vera eſt ratio ipſius Decij dicentis, interruptam eſſe poſſeſsionẽ conſtitutarij, cùm eam etiamnũ retineat animo, niſi poſtea eam neglexerit, vt diximus ver. præceden. & dicemus latiùs in d. xxj. limita. Et nihil prætereà allegat, quam Ang. in leg. qu anuis. §. j. ver. & ex hoc duo, & ibi Alex. ff. de acq. poſſ. & ipſum Alex. cõſ. lxxxij. perſpecto, col. iij. lib. ij. qui nihil de hac re dicunt, ſed illud tantùm, quòd non transfertur poſſeſsio ex conſtituto poſt mortem conſtituentis collato, de quo & nos ſuprà diximus.

DECIMAQVARTA AMPLIATIO

Conſtitutivis an tranſeat in tertios poſſeſſores.

1 ¶ Amplia decimoquartò, vt vis huius conſtituti, ſiue precarij tranſeat non ſolùm in hæredes conſtituentis defuncti, ſed & in alios tertios poſſeſſores, vt planè conſtat ex ſcriptis à Bar. in l. iij. in iiij. quæſt. prin. in fi. ibi, ſed pone, quòd debitor, & ibi Saly. col. viij. in viij. qu. de pign. & aliis multis, quos tibi citaui ſuprà. in j. par. nu. 43. ei autem quod diximus. Sed quomodo id intelligatur. & quanto tempore iſti tertij poſſeſſores poſsint præſcribere aduerſus conſtitutarium, intelliges ex is, quæ diximus d. n. 43. & ſeq. & in præcedenti amplia. ver. vij. ſcio tamẽ & quæ dicemus inf. in xxj. limita.

DECIMAQVINTA AMPLIATIO.

Conſtitutum an in contractibus conditionalibus operetur.

1 ¶ Amplia decimoquinto, vt conſtitutum ſiue precarium transferat poſſeſsionem non ſolùm in actu ſiue contractu puro, ſed etiam in conditionali: verbi gratia, Donat quis fundum alteri, eiuſque nomine ſe conſtituit ſe poſsidere, ſi ipſe donatarius quippiam fecerit, aut ſub alia conditione: nam continuò, impleta conditione, tranſit poſſeſsio & dominium rei donatæ in donatarium conſtitutarium, vt per multa decidit Guid. Papa. deci. Delphina. cclxviij. quidam donauit. & clanculum deciſi. ccccxxij. Titius bona ſua donauit. & Steph. Bertran. conſil. ccliiij. vidi proceſſum, num. v. lib. j. & Caro. Rui. conſ. cxxxvj. primò videtur, col. j. nu. ij. lib. j.

De eadem re.

2 ¶ Et ante hos, licèt non allegent, Oldrad. conſilio cxxxix. ad habendam aliqualem notitiam, columna, tertia, verſ. tertium erit. Petr. Ancha. conſilio ccxxxj. ſuper pluribus, col. ij. verſ. prætereà aduertendum. Alexan. qui ſolum Oldra. citat, conſ. lxxxiij. viſa facti narratione, col. ij. verſ. & in propoſito, li. ij. & iterum conſ. cliij. circa litem, col. j. verſ. denique dictum precariũ, lib. vj. & Philip. Deci. conſ. ccxlvij. in cauſa magnifici Baronis, col. j. ver. nec obſtat huic concluſioni. Quod intelliges ſecundum ea, quæ dicam in ſeq. amplia.

Conſtitutum ſimpliciter appoſitũ in actu conditionali, eſt conditionale.

3 ¶ Sed illud hîc nolui omittere, quod ab Angelo ſcriptum eſt con. ccclxxiij. viſis inſtrumentis, col. j. ver. primò, quia procurator, iunctis, is, quæ ſcribit col. vlt. ver. reſtat nunc reſpondere, quòd ſi conſtitutum ſit appoſitum in venditione conditionali, id quoque ipſum cenſetur eſſe conditionale: nec aliter ex eo transferetur poſſeſsio, quàm impleta conditione appoſita

in ipſa venditione.quod etiam non obſcurè voluit Alex.d.conſi.lxxxiij.col.iij.verſ.& ſubdit,
lib.uj.& Philip.Deci.d.conſ.ccxlvij.col.iij.verſ.& iſta concluſio.& Hiero.Gratus conſ.lxix.
cum ſermones,col.ij.verſ.nec ob.ſi dicatur,lib.j.Ludo.Gozad.con.xxviij.videtur prima fa-
cie,col.pen.verſ.præthereà & vlti. Nam & aliàs ſemper conſtiturum ſequitur naturam prin-
cipalis actus,vt latiſsimè dicemus infrà in vij.limitat.Imò & quæuis alia traditio.l. ſed inte-
rim.§.ſi vxor,le ij.ff.de donat.inter vir.& vxo.

Et ſi dicatur quod ſit puru, nullius tamē eſt effectus ante impletam conditionem.

4 ¶Imò verò & ſi exprimeretur,vt conſtitutum appoſitum in contractu conditionali eſſet ſim
plex & purum,videretur id conſtitutum interim,pendente adhuc conditione poſita in prin
cipali contractu,nullum eſſe,& inefficax.quia id nullius eſt effectus,niſi præcedat cauſa ha-
bilis ad transferendum dominium,& poſſeſsionem,ſecundum gl.in l.quod meo,in princ.&
ibi Iac.Are.& Alberi.ff.de acqui.poſſeſſ.cum aliis multis concor.à me collectis infrà in vj.li
mitat.iterumq́; in ſequen.At ante euentum conditionis nulla ſubeſt cauſa habilis,cùm inte-
rim contractus ſit in pendenti:igitur nec interim conſtitutum eſt efficax.Et ita nuncupatim
reſpondit Franc.Ripa,lib.iij.Reſpon.c.xx.eodemq́;vlt.incip.licèt Decius.Super hac autem
ampliatio.vide quæ dicam in d.17.limit.

DECIMASEXTA AMPLIATIO.

Conſtitutum transfert poſſeſsionē etiam in actu cuius effectus ad aliquod tempus ſuſpenditur.

1 ¶Et quod ſuprà diximus de actu conditionali,idem intellige de actu puro illo quidem , ſed
cuius effectus poſt aliquod tempus ſuſpenditur:exempli cauſa,dono aut vẽdo tibi rem quā-
piam,ea tamen lege,vt poſt mortem meam tantùm,vel poſt decem annos re ipſa fruaris. Id
enim ita poſſe fieri etiam contractu inter viuos conſtat ex l.j.C.vt actio.ab hæredibus , cum
ſi.à me collectis in trac.Primigeniorum in ſexta quæſtio.nu.33.quinetiam poteſt.Si igitur ita
vendidero,& conſtituero me poſsidere tuo nomine,transfertur poſſeſsio : nec poſſum inte-
rim alteri donare,aut vendere,licèt effectus tranſlatæ poſſeſsionis differatur in dictum tem-
pus.Ita enim expreſsè ex facto reſpondit ipſe Oldr.conſ.cxiiij.factum eſt tale,quædam mu-
lier.Et id erit pro decimaſexta ampliatio.Et vide tamen quæ dicam in ſequen.amplia & præ
tereà in ij. limitati.

DECIMASEPTIMA AMPLIATIO.

Conſtitutum conditionale vel ad diem in contractu puro operatur traditionem.

1 ¶Amplia igitur decimoſeptimò , non ſolùm cùm contractus principalis eſt conditionalis,
vel ad diem:ſed etiam cùm ipſe contractus eſt ſimplex & purus , ſed conſtitutum eſt condi-
tionale,vel ad diẽ.Nam & id conſtitutum valet, & ex eo trãsfertur poſſeſsio conditione im-
pleta,vel die cedente,vt voluit idem Old.d.conſ.cxxxix.in tertio , ruſumq́; in vij. dubio. &
Sign.con.ccxvij.factum ſic ſe habet,quidam nomine Titius,col.iiij.verſ. ex prædictis oritur.
Albe.in l.vlt.col.ij.verſ.ſed quis erit effectus.C.de pactis.Alexander,qui nullum horũ citat,
conſ.lxxxv.ponderatis his,de quibus,col.j.lib.vj.& conſ.cliij.circa litem,col.j.verſ.denique di
ctum precarium,eo lib.vj.Philipp.Deci.qui ſolum Oldr.memorat , in l. contractus, col.iiij.
verſ.item notandum eſt.ff de reg.iur.& d.conſ.ccxlvij.in cauſa magnifici,col.iij.vbi ſuprà,&
dicemus quoq; poſtea in ij.limita.nu.14.ſecundò intellige,vt procedat.

Poſſeſsio ſub conditione tradi poteſt.

2 ¶Nam & aliàs poſſeſsio,ne de hoc dubites,ſub conditione tradi poteſt.l.qui abſenti.§.j.& l.
ſi me in vacuam,in fi.ff.de acqui.poſſeſ.& c.olim,de reſtit.ſpolia.& voluerunt D.à Rot. de-
ciſione.577.quidam expectans,in antiquis.& Iac.à S.Georg.qui illum j.tex.dicit ad hoc no.
in l.certum eſt,ad fi.ff.ſi cert.pet.& doctor.vbique.Atq; etiam ad tẽpus.l.ij.C.de donat.quæ
ſub.mod.& l.vlt.C.de lega.& vtrunque voluit Maſuer.titul.de poſſ.§.item nota , quòd poſ-
ſeſsio.Hincq́; illa diſputatio,an per traditionem feudi ſub conditione, ſi domino placuerit,
vel alia,priuetur vaſallus feudo,ac ſi ſimpliciter rem tradidiſſet,de quo per Bal.in c. j. §. hoc
quoque,col.vlt.verſ.ſed pone quòd venditor.tit.de ſucceſſo.feudi , & eundem Bal. conſ.ix.
factum tale eſt,anno domini,col.ij verſ.cùm autem non adeſt, libr.j.quod iterum repetitur
conſ.clxxxviij.lib.iij.& ipſum Bal.conſ.xcv.mortuo, eodem lib. iij.

Quid ſi ante euentum conditionis conſtituens mutet voluntatem.

3 ¶Et has quidem tres poſtremas ampliationes ita quoque amplia,vt poſſeſsio hæc conſtituti
tia continuò transferatur,exiſtente conditione, vel die : etiam ſi conſtituens poſt conſtitutũ
& ante euentum conditionis, vel diei mutaret voluntatem : neque enim id obeſſet ad illius
poſſeſsionis tranſlationem,vt liquidò colligitur ex dictis Bar.& aliorum in d.l.qui abſenti.§.
j.ff.de acq.poſſ.& expreſsè voluit Claud.Aquen.in l.iij.§.incertam, ad fi.eodẽ tit. per l. cùm
nemo,C.eo.tit.Et bene ad id faciunt quæ dicam in xxxij.ampliat.nu.14. at contra id expreſ-
ſè,& ſeq.Et id prætereà,quòd contractus conditionalis dicitur perfectus l.neceſſariò.§.ſi ita
res.ff.de peri.& commo.rei vend.ita vt ab eo non liceat alteri contrahentium altero inuito
diſcedere,vt dicit gl.ibi,& in l.j.in princip.C.eod.tit.& latiùs diximus in tracta.Retractuũ,
tit.j.§.j.glo.ij.in verbo,*a vendu*,nu. 27. verùm in diuerſam.

Et quid ſi etiã ante euentum conditionis res fuerit alteri vendita & tradita.

4 ¶Verùm hanc ampliationem ſimulq; xv.intelliges tum demum procedere,ſi res ſit integra
Nam ſi ante euentum conditionis res fuerit alteri vendita,& tradita, ei ius quæritur : quod
per euentum conditionis non tollitur.neque enim ea conditio retrotrahitur in illius præiu-
dicium,cui interim ius quæſitum eſt,cùm extremum à quo non ſit habile,iuxta not.à Bar. in
l.ſi is,qui pro emptore,col.iiij.verſ.idem ſi inhabile extremum. ff. de vſuca. per l. bonorum.

ff.rem

ff. rem rat.hab.Cui adde & alium tex.non deteriorem in d.l.neceſſario. §.quod ſi pendente. ff.de peri.& commo. rei vend.

5 ¶ Adde & tu enndem Bar.qui eiuſdem eſt ſententiæ in l.quoties,in fi.ff.de nouat. & in leg. ſi vxor.§.ſi quis vxorem,verſ.vel alıter.ff.de adulte.& in l.res aliena,in prin.ff.de pigno.acti. & Specnl.tit.de oblig.& ſoluti.§.j.verſ.item pone.Bal.in l. ei qni. C.de tempo. appell. Panor. poſt Anto.in c.cùm veniſſet,col.ij.de reſtit.ſpolia.Alex.con.xxv.viſo teſtamento,col.ij. verſ. præterea poſito.Corne.con.cx.in iudicio col.pe.lib.ij.Iaſon in l.qnoties, col.xj. verſic. tertiò pone quæro.C.de rei vendic.& ante hos omnes gl.ordi.in l.ſi indebitum.§.j.& ibi qnoque Bar.ff.rem rat.hab.

De eadem re.

6 ¶ Nam & id regulare eſt & perpetuum,vt conditio nunqnam retrotrahatur in præiudicium alterius,Hoſti.in ſumma ti.de conditi.appo.§.quæ conditio,col.ij.ver.quid ſi contraho cum vna.& Collect.in c.ſuper eo,in prin.eo.ti.Bal.in l.j.col.vlt.per eum tex. & ibi quoque Saly. col.item j.C.an ſer.ex ſuo fac.Alex.qui id dicit ſing.conſ. ccxxviij. ponderatis, col.ij.libr.vj. Philip.Deci.in l.ſi pecuniam,col.vlt.ff.ſi cert.peta.vti nec alia quæcunque,vt plenè diximus & probauimus in d.tracta.Retractuum,tit.j.§.j.in gl.x.in verbo,*dedans l'an*,num.70.ex quo illud fit, & ſeq.

Conditio non retrotrahitur in præiudicium alterius.

7 ¶ Et ita vti ſuprà diximus,nuncupatim & in hac ſpecie noſtri conſtituti conditionalis, ex facto reſpondit Ale.conſ.cliij.lib.vj.& voluit Philip.Dec.in d.l.contractus,col.vj.verſ. ſextò limitatur.ff.de regu.iur.vbi ita dicit ſe conſuluiſſe,vt certè conſuluit d.con.ccxlvij.col.iij.verſ. nec obſtat quòd poſt talem,& ſeq.vbi & alia quædã allegat,quæ ibi videre poteris.& Hiero. Gratus.d.con.lxix.col.ij.nu.xj.li.j.& iterum con.lxxv.quamuis ſi prius.in prin. li. ij. & Ludo. Gozad.con.xxviij.videtur prima facie,col.vlt.& Mar.Mantu.con.cclvj. viſo proceſſu, col. iij.nu.xx.& ſeq.& ante eos Signo.con.ccxvij.col.v.verſ. venio ad primnm. Et vide quæ dicã in xxx.limi.nu.2.ex quo illud,& multis ſeq.

De eadem re. principali.

8 ¶ At hoc tamen declarabis duobus modis.Primò vt procedat,ſi res fuerit alteri reipſa tradita:ſecùs,ſi fictè,verbi gratia,per aliud conſtitutum,vel per conductionem ab alio receptam. Nam tunc non fit præiudicium ei, cui poſſeſsio quærenda eſt eueniente conditione, vt expreſsè & in illo caſu conductionis,cùm ea ſpecies ex facto contigiſſet, conſuluit Pet. Anch. con.ccxcj.ſuper pluribus,col.iiij.verſ.item apparet,per l.quamuis.§.j.ff.de acqui.poſſe.& c. cùm veniſſet,de reſtit.ſpoli.Cui adde quæ dicam in xiiij.limitati. ex quibus etiam intelliges qnomodo & id intelligi debeat.

Quid tamen ſi alteri fuit fictè tantum tradita.

9 ¶ Intelliges ſecundò,vt procedat, modò conditio adimpleatur ante mortem conſtituentis. Nam ſi id poſt mortem contingeret, videretur, id conſtitutum collatum eſſe poſt mortem, ideoq; per ipſum non poſſe transferri poſſeſsionem, cùm tunc conſtituens non ſit futurus poſſeſſor,vt iam mortuus,per ea quæ dicam inferiùs in ij.limit.Et ita in hoc caſu voluit Sign. d.con.ccxvij.col.v.verſ.poſtquam decedẽte Titio,vbi ad hoc multa allegat,vt ibi videre poteris.& Alex.con.cliij.circa litem vertentem inter filios,col.j.verſi.denique dicitur, lib.vj.& Philip.Deci.d.con.ccxlvij.col.iiij.ver.vlterius etiam.& Ludo.Gozad.con.xcix. in hac cauſa poſſeſsiua,col.iij.ver.nonò non poteſt.Et hoc quoqne ſatis videtur eſſe de mẽte Oldr.d.con. cxxxix.in ij.dubio,iuncto v.Quanquam contrarium voluit ipſe Deci.ſecum hac in re apertè pugnans in d.l.contractus,col.vj.verſ.item notandum,ibi,& eodem modo. ff. de reg. iur. vbi ad hoc allegat Oldr.d. conſ. vbi tamen contrarium ſentit, vt diximus. De qno vide quæ dicam in d.ij.limitat.nu.14.ſecundò intellige.

Quid ſi poſt mortem conſtituentis conditio eueniat.

DECIMAOCTAVA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia decimooctauò,vt etiam conſtitutum & precarium habeat vim transferendę poſſeſsionis, cùm appoſitum eſt in nudo pacto. Id enim expreſsim & veluti verbis conceptis magna autoritate affirmat Bal.in l.j. circa medium, verſi. quæritur ergo vtrum ex eo, & ibi quoque Barthol.Cepo.col.vlt.verſ.extrà glo.C.de vſuc. pro donat. Quod vix alibi reperies.

Conſtitutum nudo pacto appoſitũ trãsfert poſſeſsionem.

DECIMANONA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia decimononò,vt id item locum habeat non ſolùm in contractibus nominatis, ſed & in innominatis vt & voluit idem Bald.omnium ſententiarum tam locuples, vt nulla vnquam ei defuerit,vt ſæpe alibi diximus,in eadem l.j.illo eo. ver. quæritur ergo, iuncto verſ.præced.de vſuc.pro donat.nec memini me vſqnam alibi legiſſe.

Atque etiam in contractibus innominatis.

VICESIMA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia vigeſimò,(vt perſonas conſtituentium attingamus,) vt procedat in conſtituente habente tantum poſſeſsionem naturalem, vt ſcilicet, per eius conſtitutum transferatur ea poſſeſsio naturalis,quam ipſe habet,vt expreſsè voluit Bar.in l.interdum.§ vl.verſ.ſed quęxo aliquis naturaliter,& ibi etiam Alex.col.ij.ver.iuxta prædicta.ff. de acqui. poſſ. & Raph. Co.con.liiij.Leonardus,col.j.& con.clxxiij.Galuanus,col.vl.ver.nec obſtat,quòd poſſeſsio, & Ant.in c.cum veniſſet,col.iij.ver.inquantum ſuprà, de reſtit. ſpoli. Et hoc ſatis probatur per ea,quæ dicam infrà in xxxiij.ampliatio.de vſufructuario,qui naturaliter tãtùm poſsidet, vt probat tex.in l.naturaliter,in prin.ff.de acq.poſſ.

Conſtitutum poſsidẽtis naturaliter, tantum naturalem poſſeſsionem trãsfert.

De eadem re.

2 ¶ Et quanuis id ſit dubium in ipſo vſufructuario, cùm nonnulli teneant contrarium, vt ibi dicemus: tamen id non tantum dubij fortè habet in alns naturaliter tantùm poſsidentibus, in quibus non habent locum rationes eorum, qui id negant procedere in vſufructuario. Et id quidem videre licet in eo, qui ſe conſtituit poſsidere nomine creditoris, in quo ciuilé tãtum in eum poſſeſsionem trãſtulit, naturalem auté retinuit, vt laté diximus ſuprà in prine. nu. iiij illud autem. Si igitur hic debitor, qui ita ſe conſtituit precariò poſsidere pro creditore, rem poſtea alteri vendat, & ſe nomine illius poſsidere conſtituat, in hunc transfert naturalé illã poſſeſsionem, quam habebat: & conſequenter priuat illum ſuum creditorem ciuili, quę erat acceſſoria eiuſdem naturalis, per l. peregrè. §. quibus, iuncta. d. l. interdum. §. vltim. ff. de acq. poſſeſ. vbi id voluit Bar. poſt Din. ibi, & etiam Imo. & Ro. in l. Celſus, vterque col. ij. ille verſ. item adde inquantùm dicit, hic verſ. ſecundò inquantùm. ff. de vſuca. De quo & tu vide quæ ſcripſi ſuprà in prin. nu. xij. ſed & ex illa, & iterum num. xxxiij. at illud hic: itemq; nume. 45. porrò Matthæ. & infrà in xiiij. limitat. ver. vj. tertiò intellige, & iij. ſeq. ex quibus intelliges quid hîc dicendum ſit.

VICESIMA PRIMA AMPLIATIO.

Conſtitutum poſsidentis ciuiliter, poſſeſsionem ciuilẽ transfert.

1 ¶ Amplia viceſimoprimò, vt item procedat in conſtituente habente tantùm ciuilem poſſeſsionem, vt & eandem transferat in alium per conſtitutum, vt etiam voluit Bart. in d. l. interdum. §. vlt. verſ. ſed quæro, aliquis naturaliter, & ibi quoque Alex. col. ij. verſ. iuxta prædicta. & idem Bar. in l. quod meo, in prin. col. ij. verſ. ſecundò pone, & ibi item ipſe Alex. col. v. ver. quærit Bart. quia hæc, & omnes ferè ibi, per tex. in l. quædam mulier, ff. de rei vendi. qui (vt dicit Bar. loquitur in eo, qui ciuiliter tantùm poſsidebat, vt qui non erat in fundo. Et idem voluére Per. Ancha. & Imol. in c. vlt. ext. de precari. Anto. in c. cùm veniſſet, col. iij. verſic. in quantùm ſuprà, de reſtitut. ſpoli. Raph. Co. conſ. liiij. Leonardus, col. j. Corne. conſ. clxxiij. in præſenti, col. v. verſ. cùm per precarium, li. ij. Caro. Rui. con. clxxvij. viſis, & intellectis, col. ij. nu. iij. lib. j.

De eadem re.

2 ¶ Quanquam contra id facere videtur gl. in d. l. quod meo, in verbo, miniſterio, cum id verbum ita exponit, id eſt, actu, & voluntate: tanquam, ſcilicet, non ſufficiat voluntas poſsidentis ciuiliter, qui ſe conſtituit nomine alterius poſsidere, niſi aliquis actus corporalis interueniat. Sed ad hoc reſpondet Bart. quòd actus, qui à principio interuenit, cum ipſe conſtituens primum appræhendit poſſeſsionem pro ſe, ſufficit vt tunc conſtituens transferat poſſeſsionem, & ſatis nunc interuenire videtur, vt & nos quoque diximus ſuprà in iiij. amplia.

Ratificatio apprehẽſionis poſſeſsionis operatur poſſeſsionem ſine alio actu corporali.

3 ¶ Vt etiam in ſimili videmus, vt ille ſubdit, quòd ſi quis ſine mandato appræhendat poſſeſsionem pro altero, ſatis eſt, vt poſteà ille, cuius nomine apræhenſa eſt, ratum habeat, ſine interuentu alterius actus corporalis, per l. communis ſeruus. §. j. ff. eo. tit. Nam ille primus actus appręhenſionis præſtat adminiculum ad acquirendam poſſeſsionem ei, qui ratum habet. Et hinc quoque videmus, quòd ſi poſsidens conducit poſſeſsionem ab alio, videtur facere illũ poſſeſſorem. l. ſi quis ante, & l. qui bona fide, in prine. ff. eod. tit. Et tamen ibi non interuenit actus corporalis ad appræhendendum poſſeſsionem.

De eadem re.

4 ¶ Igitur eadem ratione, (vt ille ſubiungit,) ſi per ſimplex conſtitutum facio me poſſeſſorem nomine alterius, quanuis ciuilem poſſeſsionem tãtum habeam, eam in illum transfero. Hęc ille, quem ad verbum propè refert, & ſequitur Alex. in d. l. quod meo. Et licèt hæ rationes nõ omnino placeant Raph. Co. in d. l. quod meo, & Franc. Aretin. in d. l. interdum. §. vlt. tamen aliis rationibus ſequuntur principale dictum ipſius Bart. de quo & tu vide Claudi. Aquen. in d. l. quod meo, col. j. verſ. ſed quærit Bar.

VICESIMA SECVNDA AMPLIATIO.

Conſtitutarius transfert poſſeſsionem vi alterius cõſtituti.

1 ¶ Amplia viceſimoſecundò, & hoc cum præcedente bene conuenit, vt is, qui vi conſtituti poſsidet, quia ſcilicet emptor conſtituerit ſe poſsidere nomine illius, poſsit & in alterum etiam per conſtitutum transferre eiuſdem rei poſſeſsionem. Ita enim conſuluit Alouiſius de Lucis valentiſsimus doctor, & qui ita vocatur inter conſil. ipſius Bald. conſil. ccccxxxvj. quidam creditor habens plures debitores, col. ij. verſi. nam primò præſupponitur, lib. iij. vbi idem dicit etiam conſuluiſſe Ray. Forli. Argent. illius filium, & Richar. Salic. & illi conſil. ſubſcripſit Bal. abi.

VICESIMA TERTIA AMPLIATIO.

Eccleſia & prælati vi cõſtituti transferunt poſſeſsionem.

1 ¶ Amplia viceſimotertiò, vt procedat in eccleſia, & prælatis eccleſiaſticis conſtituentibus ſe poſsidere nomine alterius, vt ſcilicet per eorum conſtitutum transferatur poſſeſsio, quæ apud illos eſt: ſcilicet naturalis tantum, ſi naturalem tantum habeant: ciuilis quoque, ſi ciuilem habeant, vt no. voluit Matheſ. no. clxvij. nota, quòd ſi tutor, Et id quidem in eccleſia minimè dubium eſt, vt ſatis probant tex. in c. cum veniſſet, & ibi palàm ſentiunt omnes, præſertim Ant. & Pan. de reſtit. ſpoli. Cardi. Flor. in repe. c. perpendimus, colum. xiiij. ver. in hoc tamen. de ſenten. exc. & Barb. in repe. rub. de reb. eccl. non alie. in ij. dubio. Sed, quod ad prælatos priuatim pertinet, vide quæ dicam infrà in xvj. limita.

VICESIMAQVARTA AMPLIATIO.

Teſtator conſtituens an tráſferat poſſeſsionem.

1 ¶ Amplia viceſimoquartò, vt procedat in teſtatore ſe cõſtituente poſsidere in teſtamẽto pro altero, non tantùm reſpectu actuum inter viuos in ipſo teſtamento factorũ, vt fieri poſſunt, per nota. in l. hæredes palam. §. vlt. ff. de teſtam. cum multis alus concor. à me fuſiſsimè congeſtis in noſtris legibus connubialibus, in gl. v. in verbo, *contracter*, nu. 101. intellige ſecundò, & ſequi. in quibus haud dubiè per conſtitutum illic appoſitum transfertur poſſeſsio, vt expreſsè conſuluit Oldr. conſil. cxiiij, factum tale eſt, quædam mulier. & Alberi. in rub. C. de donat. col. j. Imol. in c. ij. col. j. verſi. not. quòd vbi in actu, de conſuetu. Nam & is actus inter viuos in teſtamento factus retinet vim & naturam contractus, nec teſtamenti vim, aut naturam recipit, vt per Bart. in l. cùm quis decedens. §. codicillis. ff. de leg. iij. Bald. in l. ſi auia, in prin. C. de iure delib. & diximus latiùs in dictis legib. connubi. vbi ſuprà.

Et quid in actib. vltimæ voluntatis.

2 ¶ Non tantùm igitur (vt id repetamus) conſtitutum in teſtamento factum transfert poſſeſsionem in actibus inter viuos inibi factis, ſed & in actibus quoq; vltimæ voluntatis, videlicet in inſtitutione hæredis, & legatis. Nam teſtator conſtituens ſe poſsidere nomine hæredis, vel legatarij, in eos transfert poſſeſsionem, vt ſing. voluit Bald. in c. j. col. vlt. verſi. ſed ecce Imperator, extrà de confir. vtil. vel inutil. is enim poteſt, vt ipſe dicit, tradendo mortem præuenire, per l. Lucius Titius teſtamento. ff. de leg. ij. vbi eſt tex. in id optimus, quem & ipſe Bald. Ange. & Pau. Ca. ibi ad id expendunt, & præterea idem Bal. poſt Bar. in l. legatum eſt, eo tit. & in l. ſi eum ſeruum. §. inter virum. ff. de donati. inter vir. & vxor. & in l. filium, col. vij. verſi. quartò no. C. fami. herc. & in l. ij. col. ij. verſi. ſed iuxta prædicta quæro. C. de iure, doti. & in l. j. col. vlti. verſi. vnum ſcias. C. ſi quis omiſ. cau. teſta. vbi & illud dicit, quòd tunc legatum accipit naturam donationis cauſa mortis propter traditionem, de quo tamen vide Din. Bar. & ipſum Bald. in d. l. legatum eſt. & rurſus eundem Bald. in l. vlt. C. de vſur. & fructi. leg. vbi etiam dicit huiuſmodi legatum redigi ad inſtar donationis cauſa mortis: & legatarium lucrari fructus à tempore mortis, imò fortè inquit, à die traditionis. Et iterum repetit ipſe Bal. in l. j. col. iiij. verſi. item competit. C. com. de leg. & in c. ij. circa medium, verſi. nota in text. quòd poſſeſsio, & ibi Barb. col. iij. de conſuet. Ang. in l. filiam fratribus. & ibi quoq; Alex. ff. ad SC. Trebel. Barthol. Capol. in l. irritam, quæ eſt vlti. col. xvij. in paruis, verſi. ſextus decimus caſus. C. de vſucapi. pro donat. vbi dicit ſingu. eum textum, in d. l. Lucius. Iaſon in l. iuſtè poſsidet, col. pen. verſ. quintò facit. ff. de acqu. poſſeſ. dum allegat Bald. in d. c. j. & idem Iaſon in l. nemo poteſt, col. vij. verſi. tertiò quærit. ff. de legatis j. in j. lect. & in l. quoties, col. vlt. C. de hæred. inſtit. Phil. Dec. loquens de fideicommiſſo, conſ. lxxxiiij. excellentiſsimi doctores, col. ij. verſi. ſecundò quia non obſt. & con. cccccxiiii. proponitur quòd magnifica domina, col. iij. nu. 15. Steph. Ber. conſi. lviij. ſufficienter, ante fi. li. ij. Matth. Afflict. deci. Neapol. cclxxv. teſtator. Barto. Chaſſan. conſi. lxj. ex verbis, col. penult. verſi. ſed quia ibi. & Franciſ. Ripa. qui & illud dicit de tranſitione legati in donationem cauſa mortis, in l. j. numero 13. ff. quot. bono.

Teſtator poteſt tradendo mortem præuenire.

Legatũ quod ſe teſtator cõſtituit poſsidere pro legatario, accipit naturã donationis cauſa mortis.

De eadem re principali.

3 ¶ Et ad hoc quoq; nonnulli præter illum textum in d. l. Lucius, allegant. d. l. legatum eſt, ff. de leg. ij. & l. cùm quis decedens. §. qui teſtamento. ff. de leg. iij. quæ quidem ll. non admodũ facere videntur. Sed bene facit quod voluit gl. in cle. dudum. §. verùm, in verbo, datis, de ſepult. & quod de donatione cauſa mortis dicitur, in l. cum quis. ff. de condi. ob cauſ. cùm ſi. quodq; ſcribit ipſe Bald. in l. ex teſtamento, ad fi. C. de fideicommiſ. & in c. ij. ante fin. tit. de feud. dato in vicẽ leg. commiſ. in quib. locis Bal. loquẽs de conſtituto facto in teſtamẽto, non ipſum improbat ob id, quòd factũ eſt in teſtamento, ſed ex eo quòd fuit appoſitum in teſtamento inualido, & reprobato, tanquã & ipſum conſtitutum inualidũ ſit, vt teſtamentum, in quo poſitum eſt, de quo nos latiùs dicemus in vij. limit. nu. 16. nec hinc longè diſtat.

De eadem re.

4 ¶ Noluimus tamen, antè, quàm hinc diſcedamus illud prætermittere. quod Bal. in d. c. j. de confirmat. vtil. vel inutil. nõ id ſimpliciter dixit, ad quod ſuprà poſt alios multos citauimus. Sed illud quidem dicit, non valere precarium à teſtatore factum, quia nemo rem ſuam precariò rogare poteſt, vt eſt tex. licèt non alleget, in l. neq; pignus. ff. de reg. iur. Tamen legatarius ob id precarium poterit, mortuo teſtatore. ingredi poſſeſsionem rei legatæ, ea ratione, quam nos ſuprà ex eo diximus. Et ita illud ipſius dictum ſequitur, & dicit egregium Iaſ. in l. nemo, col. vj. verſi. ſecundò adde. ff. de legat. j. in priore lect. & iterum in poſteriore, col. ix. verſi. ſecundò amplia. & in l. iuſtè poſsidet, col. pen. in prin. ff. de acqu. poſſeſ. in ij. lec. & in l. hæreditas. C. de hær. inſti.

Teſtator poteſt facere poteſtatem accipiẽdi legatũ & fideic. propria authoritate.

5 ¶ Illud autem planum eſt (vt id obiter dicam ſi quis fortè dubitet) poſſe teſtatorem dare facultatem legatario, & fideicommiſſario ingrediendi poſſeſsionem rei legatæ aut fideicommiſſariæ propria autoritate, per l. Titia cùm teſtamento. §. j. & ibi gl. Bart. Bal. & Imo. qui eã dicit ſing. ff. de leg. ij. cùm ſi. à me latè collectis in commentariis conſuetudinũ Pictauicarũ, tit. *de teſtamens*, §. iiij. in glo. ij. in verbo, *ne vienne à l'heritier*, nu. 3. fallit tamen primò. Idque etiam tacitè, vt & ibi quoq; copioſè diximus, nu. v. verſi. amplia ſecundò, & multis ſeq. Licèt multæ conſuetudines Galliæ repugnent, non facientes id ius teſtatori.

Quid ſi teſtator cõſtituat ſe poſsidere poſt mortem ſuam.

6 ¶ Sed nec id item omittendum ducimus, id quod ſuprà diximus, teſtatorem transferre poſſeſsionem, per huiuſmodi clauſulam conſtituti, intelligendum eſſe ſecundùm ea quæ infrà à nobis dicentur in ij. limitatione, ſcilicet ſi ſe conſtituat iam ex eo tempore, quo teſtatur, poſsidere nomine hæredis, vel legatarij, vel fideicommiſſarij. ſecùs, ſi ſe conſtituerit poſſeſſurum poſt mortem ſuam: tunc enim id conſtitutum omnino eſſet inutile, inualidum, & inefficax, vt ibi latè dicemus.

7 ¶ Sed non intempeſtiuè quæremus, an cùm teſtator rem legatam tradidit, poſsit huiuſmodi legatum reuocare, & fructus ab ipſo legatario perceptos. quod ipſum intelliges ex Oldra. d.conſi.cxiij.& Bar.& aliis in l.legatum.ff.de leg.ij.Pau.Ca.conſi.cccxciij.ſubſtitutio, lib.j. & aliis relatis à Catel.Cot. memor.incip. conſtitutum, verſi.confirmo per iſtud.& memor. incip.legatum factum à teſtatore.& Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo, teſtamentum, le ij.col.ij.Aymo.Crauet.poſt Crot.in rep.rubr.ff.de leg.j.nu. cxxxviij & quod priuatim ad fructus pertinet, vide quæ de fructibus donationis cauſa mortis ſcripſimus, in repet.l.ſi vnquam, in verbo.reuertatur.nu. 278. incip. poſtremò quia cùm titulus.

VICESIMAQVINTA AMPLIATIO.

Conſtitutum collegij an operetur trãſlationem poſſeſsionis.

1 ¶ Amplia viceſimoquintò, vt etiam procedat non ſolùm in certa, & ſingulari quapiam perſona ſeſe conſtituente poſsidere nomine alterius, ſed etiam in vniuerſitate, communitate, ſiue collegio id ipſum faciente. Nam & per id conſtitutum etiam transfertur poſſeſsio, vti expreſsè conſuluit ex facto interrogatus Bald.conſil.ccccxxxviij.præmittendum eſt ad euidentiam: col.ij.verſi.& ad euidentiam præmittendum eſt, lib.j. Et ad hoc facit quod ſuprà de eccleſia diximus in xxiij.ampliati.

VICESIMASEXTA AMPLIATIO.

Conſtitutum factum procuratori an transferat poſſeſsionem.

1 ¶ Amplia viceſimoſextò eorum reſpectu, quibus fit conſtitutum, vt non ſolum id procedat, cum fit conſtitutum domino, ſed etiam cum fit procuratori eius, nomine ipſius. verbi gratia, vendo tibi vt procuratori Titij, & conſtituo me poſsidere nomine illo tuo procuratorio. Nã tunc etiam transfertur poſſeſsio in Titium dominum. Ita enim voluit Bart.in l.ſi is, qui pro emptore, col.antep.verſi.ſeptimò & vlti.& ibi Iaſon plenè char.pen. verſi.quintò principaliter, cum multis ſeq.ff.de vſuc.& idem Bar. in l.ab emptione, ad fi.& ibi quoq; Bald.etiam ad fi.in vtraq; lect.Ang.Imol.& Iac.à S.Georg.col.iij.ff.de pactis.idem Bar.in d.l.certè.ff.de precari.Bal.in d.l.j.col.ij.verſ.decimò quæro.C.quam.lice.ab empt.diſced.& in l.vnic.§.ſin autẽ, in fi.C.de cadu.tol.& in c.j.§.item inueſtitura, tit. de feud.no. & in c.j.§.ſi facta, col.ij. ver.pone vendo tibi, tit.ſi de feu.fuer.contr.inter do. & agna.& vt à multis citatur, con.inci. caſus talis eſt, quidam nomine Matthæus, ſed illud nõ potui reperire. Salic.in l.j.in fi.C.per quas perſo.nob.acqui.Imol.in l.j.in fi. prin. & ibi quoq; Raphaël Cor.col.pen.verſi.ad hoc concludit, Rom.col.item pen.verſi.vlteriùs inquantum dicit, Alex.col.pen.ver.ex iſto dicto & Iaſon col.pen.verſi.adde ſecùs eſſe.ff.de acqui. poſſeſ. & rurſus idem Imo.Rom.& Alex. & præterea Franc.Aret.& Soci. in d.l.j.§.per procuratorem, quem Roma.legit.cum §.hæc quæ de ſeruis, eo tit. & Raphaël Co. & Paul.Caſt.in l.quarundam, eo. quoq; tit. Alter Raphaël Fulgo.in l.j.C.eod.tit.Rom.in l.qui mihi donatum, col.ij.verſi.reſponde, quòd ſi hoc, ff.de donati.& in l.quod meo, in iij.no.& ibi Alex.col.j.ff.de acquir. poſſ.Corn. conſi.50.videtur in hac conſultatione, ante fi.lib.j. vbi dicit non eſſe tutum ab hac opi.in practica recedere.& iterum conſi.cxvij. multa eſſent, poſt princ.lib.ij. Barb. ſubobſcurè in c.ij.col.antep. verſi.in ea gloſſ. ibi, per claues, de conſuet.Guid.Pap.dec. Delphi.cxij.in dicta curia, paulò ante fi.Soc.conſi.ccxxix.punctus conſultationis, col.vlt.lib.ij.Vital.Camba.in tracta clauſularum, char.xxj in paruis, in clauſula, conſtituit ſe precariò, &c.col.iij.ver. ſi verò ipſe procurator. Iaſ.in l.quoties, col.iiij.verſi.quintò principaliter. C.de rei vendi. Steph.Bertr. qui hanc dicit eſſe communem opi.con.cxxx. ponitur in facto, ante fi.lib.iij. Lancelo.Galiau.in rep.rub.ff.de verb.oblig.col.xlj.verſi.item ex prædictis. Lud.Gozad.conſi.xv.videtur prima facie col.ij.verſi.tertiò, imò iſtud eſt.& iterum con.xvj.in hac cauſa, col.ij.nu.xij.& quiſquis is eſt, qui addi.ad Salic.fecit, in l.traditionibus, in prin.C.de pactis.& ante hos non obſcurè videtur voluiſſe Ioan.And. à nullo tamen illorum citatus, poſt Dm.conſ.xxxij.in addi. Speculatoris tit.de confeſsi.§. nunc videndum.verſi. quid ſi confiteor tuam eſſe.

Probatio ex tex.

2 ¶ Hanc autem ſententiam adiuuant textus in d.l.certè.§.j.ff.de precari.nam licèt is loquatur de caſu contrario, ſcilicet in procuratore, qui pro domino ſe conſtituit poſsidere nomine alterius, vt diximus ſuprà in prima ampliatione, verſi.vj. illud tamen dixerim: tamen eadem videtur eſſe ratio in eo, cui tanquam procuratori alter conſtituit, arg. illo à reciprocis ſiue correlatiuis, quod fortiſsimum eſt in iure l.vl.& ibi abundè Bar.Bal. Ang.& alij.recentiores & inter alios Iaſon, qui edducit multos concor.C.de indict.viduit.vti & ipſe facit in l.ſi priuſquam, col. pen. ff.de no. ope. nunci.& in auth.quas actiones, col.vij.verſi.tertiò principaliter.C.de ſacro.eccle.& conſi.cxij.in primis, col. j. verſi. & in primis, lib.ij. Quid tamen dicendum ſit in procuratore conſtituente, vtrùm ſcilicet transferat poſſeſsionem, videbis infrà in xiij. limitatione.

¶ Sed

3 ¶ Sed vt principale noſtrum propoſitum proſequamur, ad eam quoq; ſententiam affertur d. l.j.§.per procuratorem.ff.de acq.poſſ.vbi per procuratorem nobis acquiritur poſſeſsio.& d. l.quod meo.§.j.eo.tit. vbi procurator alienæ poſſeſsioni præſtat miniſterium. & in d.l.quarundam, eo quoq; tit. vbi tantum operatur ficta traditio facta procuratori, quantum ea quæ facta eſt domino. dicitur enim ibi, nihil intereſſe inter vtranque, & ad hoc eum tex. expendit Raph.Co.ibi. & id quoq; probat text.in c.accedens, de præb.vbi per inueſtituram (quæ & ipſa ficta traditio eſt.e.j.tit.quæ ſit inue.cùm traditio eſt, neq; enim ſemper eſt, vt per Cano. in c.ij.de conſuet.& in c.j.de reg.iur.lib.vj.& Bald.in l.j.C.de donat.cùm ſi.) per inueſtituram, inquam, factam procuratori transfertur poſſeſsio in dominum. *Ad idem.*

4 ¶ Atqui ſunt & alij multi contrariæ opinionis, vt ſcilicet per conſtitutum factum procuratori non transferatur poſſeſsio, in quibus eſt Pet. à Bel.Per.& Bart. ſibi contrarius in l. j. C. per quas perſo.nob.acqui.Guil.Cun.in d l.ab emptione, in fi.& ibi quoq; Alber.col.ij.verſ. quærit Guil.aliam.ff de pactis.& idem Guil.in l.licèt, col.xj.C.de acqu. poſſ. Bal.ſibi quoq; contrarius ſed ſubobſcurè in d.c.cùm veniſſet, col. j. verſi.ibi, cùm is poſsideat, de reſti.ſpolia. & apertiùs in tract.de pactis, char.vij.col.ij. verſi. iuxta hoc quæro. Angel.in d. l. j. §. per procuratorem.ff.de acqui.poſſeſ.& in d.l.ſi is qui pro emptore, ante fi.& ibi etiam Imo. col. vlt qui id dicit ſibi verius videri, licèt in d. l. ab emptione, cum Bar.tranſiſſet. & Paul.Caſt. in d.l.j.§.ſi iuſſerim, in fi.& iterum in d.l.quod meo, in fi.ff.de acq.poſſeſ.Alex.ſibi item contrarius in addit.Bart.in l.qui mihi donatum, in fin.ff.de donati.Barb.latè conſi.viij.ſapienter doctiſsimus, col. xiiij.verſi.capio nunc aliud, & col. ſeq. lib.ij. *Qui contrarium tenent.*

5 ¶ Horum ſunt plurima fundamenta: ſed hæc duo ſunt præcipua, ſcilicet l.ea quæ ciuiliter.ff. de acq.rer.domi.vbi dicunt probari, nó poſſe per procuratorem domino immediatè quæri, niſi per actum naturalem, & non ciuilem. Cuius autoritate Bar.in d.l.j.C.per quas perſ. dicit, quòd ideo per pactum legis commiſſoriæ, vel addictionis in diem non quæritur dominium vel poſſeſsio per procuratorem, quia is actus eſt ciuilis, per quem procurator quærere non poteſt domino, per d.l.ea, quæ ciuiliter.& idem dicit per eandem. l.ipſe Bar.in l.qui mihi donatum, in fi.ff.de donati.& Ang. in d.l.j.§.per procuratorem.ff.de acq. poſſeſ. *Horum fundamenta.* *An ex pacto legis commiſſori vel addictione in diem quæratur poſſeſsio per procuratorem, vide num 7.*

6 ¶ Sed ad id reſpondent alij, quòd ea.l.quę vtitur verbo, generaliter non debet intelligi, vt neceſſariò requiratur actus naturalis, vt procurator quærat domino: alioquin ei contradiceret d.c.cum veniſſet: ſed ita debet accipi, vt id plerunq; fieri ſolet. Item quòd ead.l. poteſt intelligi in iis quæ naturaliter acquiruntur, id eſt, per inſtrumentum naturale regulariter acquiri conſueuerunt. nam ea regulariter quæruntur per liberam perſonam: non autem quòd, vt fiat acquiſitio, ſit ſemper neceſſarius actus corporalis, quia etiam ſufficit animus.d.l.certè.§. j.ff.de precari. Vel (vt alij dicunt) ea l. loquitur in iure, quod ſolùm per actum ciuilem quæritur, putà per ſtipulationem, aut alium ſimilem contractum: ſed hic communiter fit per actum naturalem, ſcilicet per contractum emptionis, & venditionis: licèt contingat, quòd actus ciuilis conſtituti ſuppleat materiam actualis traditionis: vnde primordialis natura diſpoſitionis eſt attendenda, l.item veniunt.§.cùm prædixerimus.ff.de peti. hær.& no glo.in l. certi condictio, in prin.ff.ſi cert.peta. Vel deniq;, vt alij, quòd traditio facta per conſtitutum non eſt ſimpliciter ciuilis, ſed etiam naturalis, quia ſubrogatur in locum naturalis traditionis, d.l.j.§.ſi iuſſerim.ff.de acq.poſſ. At ſubrogatum cenſetur eſſe idem cum eo, in cuius locum ſubrogatur.l.Publius.§.Titia.ff.de condi.& demon.cùm ſi. Ex quo Bar.& alij.in l.poſtulante, per illum tex.ff.ad S C.Treb. dicunt ſtatutum loquens in caſu vero, procedere etiã in caſu ficto ſubrogato in locum veri, vti etiam tenet Pan.in c.j. col.j. de arbit. *Reſponſio.*

7 ¶ Quod autẽ dicit Bar.in d.l.qui mihi donatũ.ff.de donati.de pacto legis cõmiſſoriæ, & addictionis in diem, certè illi contradicũt gl.& Bal.in d.l.j.C. per quas perſo.nob. acqui.Imo. qui hoc latè tractat in d.l. qui mihi donatum, col. ij. verſiculo, extra gloſſ. in quantum, & ibi Roma.col.ij.verſi.vltimò adde inquantum, & Alex.in additio.ipſius Bar.idem Imol.in l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler, col.pen.verſi.item adde circa quintam.& ibi item ipſe Rom.col.antepenult.verſi.item inquantum dicit, de verb.obligat idem Rom.in l.j.§. hæc quæ de ſeruis, verſi.& deinde infert ff.de acq.poſſ. Vital.Camb.in d.tractatu clauſula.vbi ſuprà, num.j.vti per eos videre poteris. *De eo quod ſuprà nu. 5.*

8 ¶ Alterum fundamentum eorum, qui contrarium tenent, id eſt, quia ſi priorem opin.admitteremus, concurrerent duæ fictiones, ſiue ſpecialitates, contra.l. j. C.de dot. promiſ. cum ſi. Sed ad hoc reſpondet Bar.in d. l.ſi is, qui pro emptore, quòd hîc non ſunt duæ fictiones, quia licèt traditio ſit ficta, tamen poſſeſsio eſt vera, & propria, per d.l.certè.§.j. de precario. Sed hoc ex eo dependet, quod ſuprà tractauimus in j.ampliatio. an ſcilicet hæc poſſeſsio ſit vera, an verò ficta. *Alterũ fundamentum eorum qui cõtrà tenẽt.*

9 ¶ Verùm quicquid ſit de ea re, poteſt dici duas fictiones hîc concurrere diuerſis reſpectibus, videlicet fictionem traditionis per conſtitutum, vel precarium, quod nemo negat: & fictionem repræſentationis domini per procuratorem: quia quod facit procurator nomine domini, non videtur dominus propriè facere, vt ſatis probatur ex l. j. §. deieciſſe. ff. de vi *Fictiones duæ concurrunt diuerſis reſpectibus.*

& vi

& vi at.& l.ſi pater,& ibi gl.in verbo,ipſe feciſſe.ff.quæ in frau.cre. Din.in c. qui per alium. ff.de reg.iur.Bar.in d.l.ſi is qui pro emptore,in v.quæſt.prin.verſi. venio ad ſecundum,& ibi Imo.char.vlt.de vſuca.cum concor.adductis ab Alex.conſi. lxv.viſa quadam conſtitutione, col.ij.lib.iiij.& à me in legib.connubia.in gl. iiij.in verbo,*conſentement*,nu.27. & hoc quidé.

Et quando procedunt ex diuerſis fontibus.

10 ¶ Ideo vel hîc dicendum eſt, non verum eſſe,duas fictiones ſimul nó poſſe concurrere:ná & contrà poſſe probant alia multa iura adducta à Bart.in d. l. ſi is qui pro emptore,col.penult. verſi.in contrarium ſic arguitur: aut ſi verum eſt regulariter,vt pleriq; omnes dicunt,intelligitur,quando procedunt ex eodem fonte: quòd ſi ex diuerſis, ſecùs, per l. ſingularia. ff.ſi cert.pet.& alia iura allegata ab ipſo Bar.qui & id ipſum tradit in eodem loco,& præterea in l.geris, col. vlti.ff. de acqui.hæred.cum concor. adductis à Iaſo.in d.l. ſi is,qui pro emptore, in fi.Hæ autem duæ fictiones procedunt ex diuerſis fontibus: altera enim reſpicit venditorem,qui eam traditionem fictam facit: altera ipſum procuratorem repræſentantem factum domini.

Si tēdant ad commodum diuerſarum perſonarum.

11 ¶ Quanquam & ad hoc illud dici poteſt, tum demum duas fictiones ortas ex diuerſis fontibus poſſe concurrere, quando tendunt ad commodum & vtilitatem diuerſarum perſonarum: nam ita propriè loquitur d. l. ſingularia, vt eam declarat Bart.in d. l. ſi is,qui pro emptore,col.pen.verſi.ij.caſu, & ibi quoq; Iaſon col.item pen.verſi. ſed ad iſtud.nam in ea ipſa l.ſingularia,pecunia fingitur data mihi fauore debitoris, vt ſit à me liberatus: deinde videtur à me ad te profecta fauore mei creditoris, vt te habeam ex mutuo in tantum obligatum. Niſi in hoc noſtro caſu diceres ſecundum ipſum Iaſonem, quòd etiam venditor liberatur per conſtitutum ab obligatione tradendi rem venditam, ſecundum gl. in d.l. ab emptione. de quo nos latè diximus ſuprà in j. parte, num.7.ex illa autem & iij.ſeq. Sed tu hîc vide quæ dicam inferiùs in iij. limita.

Duæ item fictiones cōcurrunt ad producendum vnum & eundē effectum.

12 ¶ Sed & illud quoq; dici poteſt, poſſe duas fictiones concurrere ad producendum vnum & eundem effectum,vt eſt nonnullorum ſententia ita intelligentium d.l.ſingularia,& l.licèt.§. quoties. ff. de iur. dot. licèt ſecùs eſſet, ſi ageretur de producendis diuerſis effectibus circa idem,vt in d.l.j.C. de dot. promiſ.& in l.ſi ſeruus communis.§.ſeruus capto,& ibi gloſ.ff. de ſtipul.ſer.Et ita voluit Rom.in d.l. ſingularia,col.j. in vlt.no.vbi tamen ſubiungit de hoc eſſe dicendum,vt per Salic.& ipſum Rom.in d.l.ſi is qui,pro emptore.At hîc de vno tantùm effectu quærimus, ſcilicet, acquirendæ poſſeſsionis.

Alia tertia opi. vt per conſtitutum factum procuratori, & non domino quæratur poſſeſſio.

13 ¶ Cæterùm Io.Plat.in §.ex his itaq;, ad fi. Inſtit.per quas perſo.nob.acquit. fuit hic in noua quadam opi.vt ſcilicet per conſtitutum factum procuratori,& alios huiuſmodi actus fictos non quæratur poſſeſsio domino,ſed procuratori, vt dicit ſcribi ab Angelo in l. per procuratorem.C.de acqu.poſſeſ.vbi tamen nihil dicit Ang.in meo codice,nec hoc verum puto: ná procuratoris animus non eò fertur, vt ſibi quærat, ſed domino: ideo nec ſibi quærit. cùm poſſeſsio ſine animo non quæratur.l.j.§.adipiſcimur.ff.de acqui.poſſeſſ.& dicemus latiùs in xxx.limit. nu. 53. ego verò,& ij. ſeq. nam & ſi eò animus ipſius ferretur,non tamen ſibi quæreret: tum quia non ei intendit quærere conſtituens,per ea,quæ dicam in ſeq.verſi.tum quia nullus contractus præcedit nomine ipſius procuratoris: ſed domini,cuius nomine ipſe contrahit: ex quo ſequitur non poſſe ex conſtituto in illum transferri poſſeſsionem, per ea, quæ dicam infrà in vj. limitati.

Quid ſi conſtituentis animus erat conſtituere procuratori nomine proprio.

14 ¶ Quòd ſi ſequatis primam opin. quæ communior eſt, eam intellige, ſi conſtituens gerebat in animo poſsidere nomine illius procuratoris, cui eſt factum conſtitutum, tanquam procuratori domini. ſecùs ſi nomine proprio illius. Nam tum etiam ſi procurator intelligeret recipere nomine ipſius domini, tamen in eum non transferretur poſſeſsio vi huius conſtituti, cum id nec in poſſeſsione quidem reali fieret.l.res ex mandato.ff.de acqu.rer. domi.& l. pignori.§.vlt.ff.de vſucap.Et id multò magis, ſi neuter intendebat, vt quæreretur domino,etiá ſi procurator emeret propter mandatum, & contemplatione illius. l. qui mihi donatum,& ibi gl.& doct. ff.de don.& gl. & doct.in l.j.C.de acq.poſſeſ. Et id expreſsè in conſtituto reſpondit Cornæ.conſil. vj. videtur in præſenti conſultatione,col. ij. verſi.& licèt per conſtitutionem precarij,lib.ij. vbi ſubdit poſt Bar.& Pau. Caſt.in d.l.qui mihi donatum,in dubio non videri animum quærendi domino, niſi ſit expreſſum.

Sed quid ſi procurator nuncupatim accepit nomē procuratoris.

15 ¶ Quod poſtremum tamen (ne id omittam) ita intelligo, ſi ſimpliciter contraheret non aſſumpta qualitate procuratoris. quia in dubio quis facere quicquá videtur nomine proprio, non alieno.l.Papinianus,& ibi gl.& Alber. ff. mand.cum aliis multis concor. à me collectis in tractatu Retractuum,tit.j.§.x.glo.j.nu.3 ego cenſeo: Secùs,ſi aſſumpſerit titulum procuratoris alterius.nam tunc pro illo ſiue nomine illius, cuius ſcilicet procuratorem, facere videtur,etiam ſi aliter non exprimat.l.vlt. ff. de inſtit. act.quę quidem loquitur de inſtitore: ſed eam Bar.ibi trahit ad procuratorem. Et de procuratore quoq; voluit glo. in l.quacunque, in verbo,procurator.ff.de procurat. cum aliis quoq; concord. à me congeſtis vbi ſuprà,num.5. ſed id intelligas,& ſeq.

16 ¶ Secundò intellige illam primam communem opin. cum conſtitutum dirigitur in ipſum

procurat.

procuratorem nomine domini, non etiam ſi in ipſum dominum abſenté: putà, ſi ego domū vendo Titio procuratori Meuij, & eā me conſtituo poſsidere nomine ipſius Meuij domini: tunc enim id conſtitutum non valet, nec transfert dominium & poſſeſsionem in Mæuium, per l. quæcunq; gerimus. ff. de actio. & obli. & no. à Bar. in l. j. in fi. prin. ff. de iure fiſci: de quo & tu vide latiſsimè per Rom. conſil. ccccxlj. præſens instrumentum, in j. & ij. dubio.

Quid ſi conſtitutum dirigitur in dominum abſentem.

17 ¶ Nam & in notario ſtipulante pro emptore, aut donatario, vt ſcilicet, ſtipulatio concipiatur in perſona ipſius notarij ſtipulantis pro ipſo emptore, & non in perſona ipſius emptoris, voluerūt Guil. Cu. Bar. & Bal. in l. nec ei. §. eorū, ff. de adopt, Ang. Are. in §. cùm autem, col. ij. verſi, quæro, quando tabellio, Inſtit. de adopt. & in §. ſerui autem, col. j. verſi. quæro qualiter tabellio, Inſtit. de iur. perſon. Matth. Afflict. qui alios citat, in conſtitu. Siciliæ incip. baiulos, col. xiij. verſi. limita tertiò.

Notarius debet ſibi ſtipulari pro emptore, & non ipſi emptori.

18 ¶ Et id nuncupatim in ſyndico quoq; ſtipulante, & conſtitutum recipiente, vt ſcilicet, id recipiat nomine domini; id eſt, vt fiat conſtitutum ipſi ſyndico, nomine ſyndici non vniuerſitatis, reſpondit Corn. con. cxvij. multa eſſent diſcutienda, col. iij. verſi. ponderandum eſt, eo l. ij. de quibus & tu vide gl. Bar. Imo. & alios doc. in l. ſtipulatio iſta. §. ſi ſtipuler. ff. de verb. oblig. & Bal. in l. j. col. ij. verſi. circa primum. C. per quas perſo. nob. acqui.

Syndicus debet ſibi ſtipulari pro vniuerſitate, non ipſi vniuerſitati.

VICESIMA SEPTIMA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia viceſimoſeptimò; vt id etiam procedat, cùm ſit conſtitutum negotiorum geſtori. nam & tunc ex eo transfertur poſſeſsio in eum, cuius negotia gerit, ſecuta ratihabitione, vt nuncupatim & in hac ſpecie reſpondit Din. conſil. xv. hoc capite, quæſtio talis eſt, nam ratihabitio, inquit, æquiparatur mandato l. vlti. C. ad SC. Macedo. & c. ratihabitionem, de reg. iur. lib. vj. Refert, & ſequitur Iaſon in l. ſi is qui pro emptore, col. antep. verſi. contrarium. ff. de vſuca. Et idem non obſcurè voluit Bar. cuius Iaſon non meminit, conſi. ccvj. inter procuratorem. Sed id intellige, vt poſteà dicemus in xxx. limitatione, de notario ſtipulante nomine alterius abſentis.

Conſtitutum factum negociorum geſtori, transfert poſſeſsionem.

VICESIMA OCTAVA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia viceſimooctauò, vt id ſimiliter procedat, ſi fiat conſtitutum ſeruo: nam per huiuſmodi conſtitutum transfertur poſſeſsio in dominum ipſius ſerui. Id quod minimè dubium eſt, cùm tex. in id expreſſum habeamus in l. qui à ſeruo. ff. de actio. & obliga. vbi gl. id intelligit procedere, non ſolùm ex cauſa peculiari, ſed & dominica, per l. quod ſeruus, & l. ſi me in vacuam. ff. de acqui. poſſeſ.

Conſtitutum quoq; factū ſeruo.

VICESIMA NONA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia viceſimononò, vt procedat etiam cùm ſit conſtitutum eccleſiæ, videlicet cùm quis conſtituit ſe poſsidere nomine eccleſiæ. nam & tunc in illam transfertur poſſeſsio, & conſequenter dominium, vt expreſsè voluit Bar. in auth. ingreſsi, col. ij. verſi. ſed quæro circa hoc vnum, C. de ſacroſ. eccle.

Conſtitutum item factum eccleſiæ.

TRICESIMA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia trigeſimò, vt etiam in ſecundum donatarium, nedū in primum tranſeat hæc poſſeſsio conſtitutitia: verbi gratia, Petrus donat Paulo rem quampiam, quandiu vixerit, & poſt eius mortem, Andreæ, iuxta l. quoties. C. de dona. quæ ſub mo. & eorum nomine ſe conſtituit poſsidere. Certè non ſolùm in Paulum primum donatarium transfertur poſſeſsio vi huius conſtituti, ſed & in Andream poſt mortem Pauli. ſi credimus Phil. Dec. qui ita multis rationibus tenuit, conſi. ccxxxix. primò non videtur, col. iij. verſi. memini me, cum multis ſeq. vſq; ad fi. eius conſi.

Conſtitutum factū primo & ſecūdo donatario an vim habeat in ſecūdum.

2 ¶ Verùm contrarium ex diametro tenuit Guid. Pap. Deciſ. Delph. 512. Titius bona ſua donauit, his rationib. motus: quoniā dominium, & poſſeſsio fuerunt tranſlata in primum donatarium vi illius conſtituti: ideo non potuerunt ab eo, vel eius hæredibus auferri, ſine eorum voluntate, l. ſi quis vi. §. differentia. ff. de acqui. poſſ. & l. quoties. C. de præci. imper. offer. Sed hæc ratio non admodum mihi placet, quia ab initio iſtius donationis primus donatarius, cui ea lege res ita donata eſt, conſenſum præſtitit, vt in alterum donatarium dominium, & poſſeſsio transferretur, cum illam ea lege acceptauit. nam vel totam eam refutare, ac renuere: vel totam, vti ea facta eſt, acceptare debuit. l. Gaius. ff de manumiſ. cum aliis multis ſimilibus à me cumulatis in tractatu Retractuum, tit. ij. in fin. nu. iiij. huc quoq; ſpectat. & ſeq. Ideo nihil hîc eſt, quòd morari debeamus aliam huius donatarij, vel hæredū voluntatem.

De eadem re.

3 ¶ Ideo ipſe Guido aliam reddit rationem, quia adueniente conditione, qua res donata eſt ſecundo donatario, nō poteſt fieri retrotractio reſpectu ipſius poſſeſsionis ad tempus, quo donatio facta eſt: quia hoc tempore cōditionis impletæ donator non iam rem ipſam poſsidet: & ideo non poteſt transferri poſſeſsio per illud ipſius conſtitutum, per ea, quæ notat Ang. in l. quamuis. §. j. ff. de acqu. poſſ. cum aliis infinitis concord. à me adductis infrà, in j. & ij. limit. Et ſi aliter, inquit Guido, diceremus, ſequeretur illud abſurdum, vt ſcilicet dominium eiuſdem

De eadem re.

eiuſdem rei eſſet ſimul penes duos in ſolidum, contra.l.iij.§.ex contrario.ff.de acq. poſſ.& l. ſi vt certo.§.ſi duobus vehiculum.ff.commoda. Et tandem reſpondet ad d.l. quoties. C. de dona.quæ ſub mo. quæ videbatur huic ſententiæ aduerſari, vt ibi per eum videbis.

De eadem re.

4 ¶ Nec ſolus fuit Guid.Pap.in hac opi.nam & idem quoq;, eo non memorato, conſuluit ex facto Steph.Bert.conſ.cclxxvj.Chriſti,& c.viſo caſu mihi exhibito,col.ij.nu.4.lib.1. nã, inquit, eo tempore conſtituens non eſt futurus poſſeſſor. quæ eſt poſterior ratio Guid. Et ante verũque iſtud reſpondit Com.conſi.clxxiij.in præſenti ſtipulatione,col. v. in fi. verſi.ſed nihilominus hoc non obſtante, lib. ij. Et ſecundum hanc ſententiam fuit nuper iudicatum in noſtra decuria Senatus Pariſienſis die ix. Martij anno domini 1548. inter magiſtrum Ioannem Burgeſium,& Ioannem Chazeretum.

TRIGESIMAPRIMA AMPLIATIO.

Conſtitutum etiam reſpectu vniuerſitatis bonorũ operatur.

1 ¶ Ampliã trigeſimoprimò, vt vis huius conſtituti obtineat non ſolùm in tranſlatione rei cuiuſpiam ſingularis,ſed etiam in alienatione & obligatione vniuerſitatis bonorum:vt ſi ego dono, vendo, obligo vniuerſaliter omnia bona mea, vel quotam bonorum, & conſtituo me poſsidere nomine emptoris, donatarij, vel creditoris. Licèt enim aliter ea bona non ex primantur, tamen transfertur poſſeſsio, vt voluit Iac. But.in auth.hoc,ſi debitor. C. de pigno. Bar.in l.qui pignoris.ff.de acqui.poſſeſ.& in l.Celſus,col.iij.verſi.ſed pone quod debitor.ff. de vſuc.Bal.in l.ſi quis argentum.§.ſed ſi quidem.C.de donat.trahens illum textum loquentem de retentione vſusfructus in donatione vniuerſali ad conſtitutum, dicitq; illum textũ eſſe ad hoc notandum.& in l.nullo,ante fi. C.de rei vendi. Angelus conſi.cvj.quædam mulier,in fi.iunctis præcedentib.Raph. Com.in l. quod meo,col.vlt. verſi.item poſſet dubitari. ff.de acqui. poſſeſ. Ang.Are.in §.actionum,col.vj.ver.quarto iam eſt menſis,& verſi.ſeq.Inſt. de actio.& Iaſ.in l.iij.§.incertã, col.vlt. verſi.ſextò not.ff.de acq.poſſ.& conſil.cxlvj. præſens conſultatio,col.ix.verſi.quia dico, lib.ij.Matth. Affli. deciſi. Neap.139. magna fuit dubitatio. col.vlt.verſi.dicebant quidam. Lancel.Galiau.in repe.rub.ff. de verb.oblig.col.xlj. verſi. item ex prædictis. Et hoc quoq; ſatis voluerunt omnes,quos in ſeq.ampliat.citabimus.

Qui tenent contrarium.

2 ¶ Tamen Laur.Calca.primus,& nullo(quod ſciam)præeunte,conſ.xxix.in Chriſti.& c.magnificus dominus Rolandus,col.iij.verſi. quantum verò ad conſtitutum,auſus eſt,& is quidem ſolus, tenere contrarium, his propemodum rationibus. Primùm enim, ait, vt transferatur poſſeſsio per conſtitutum,neceſſaria eſt illius ſcientia,cui acquiri debet. vt voluit gl.j. in l.quod meo.ff.de acq.poſſeſ.Cui(quantum ad id)adde quod & nos dicemus infrà in tex. limit.verſi.liij. ego verò,vt iudicium, & multis ſeq. Sed in huiuſmodi conſtituto generali,is, cui fit ipſum conſtitutum,veriſimiliter non habet ſcientiam omnium rerum.

Horum rationes.

Scientia ad acquirendũ requiritur.

3 ¶ Item quia nec conſtituens tradere, nec accipiens acquirere poteſt, quod incertum eſt, l. locus. ff. de acquir. poſſeſ. & l. emptor, & ibi no. ff. pro empt. incertæ enim rei poſſeſsio acquiri non poteſt, l. iij. §. incertam. ff. de acquir. poſſeſ. id quod propè incidit in priorem rationem. nam poſſeſsio acquiri non poteſt ſine animo eius, cui quæri debet, l.j. §. adipiſcimur,& ibi doctores,& l.iij.in princ. ff.de acquir. poſſeſſ.& dicemus pleniùs in verſi. nuper allegato. Animus autem ad ignorata applicari non poteſt: ergo nec eorum poſſeſsio acquiri poteſt.

Ad idem.

4 ¶ Deniq; vt redeamus ad Calca.illud confeſtim abſurdum ſuboritur,ſi id recipimus: nempe quòd is,qui huiuſmodi conſtitutum fecit, ſi ſpolietur rerum ſuarum poſſeſsione, aut in ea turbetur,nullum poterit intentare interdictum. Et illud quoq;, quòd ille ita conſtituens nunquam poterit præſcribere contra creditorem, etiam per xl.annos: quoniam contra poſſidentem nulla currit præſcriptio,vt no.gl. in §.item Seruiana,in verbo,nihil intereſt,Inſtit. de actio. Subditq; Calca. quòd ſi doctores has rationes cogitaſſent, non eam ſententiam ſecuti fuiſſent: quam veluti aliud agentes, & in tranſcurſu,ac nulla animaduerſione,ſed indeliberatè tenuerunt, imò magis præſuppoſuerunt, vt ipſe loquitur.

Reſponſio ad eas rationes.

5 ¶ Verùm hæ Calca.rationes non tanti mihi eſſe videntur,vt illos à priori ſententia dimouiſſent. nam prima non neceſſariò concludit : non enim impoſsibile eſt, licèt difficilè ſit, ſcire omnes alterius facultates. Iſtudq; eſt magis quæſtio facti,quàm iuris: nec requiritur ſpecialis ſcientia rei , vt ipſius poſſeſsio acquiratur, ſed ſufficit in genere : alioquin nunquam acquireretur rei non viſæ poſſeſsio:quod falſum eſt. Et aliàs videmus ſcientiam, vel cogitationem genericam,vt ita loquar,ſiue in genere,ſatis eſſe, l.qui iure militari,& ibi Bald.& Ang. ff.de milit.teſt.& voluerunt Petr. Din.& Bart.in l.ſub prætextu,ij. C.de tranſac. Bart.in l.ſi de certa,circa medium, eodem tit.cum infinitis propè concord. à me congeſtis in repet.l.ſi vnquam,in præfatione,nu. 78. totum præcipuum, cum duobus præceden. verſiculis C.de reuo.dona. Et faciunt quæ dicemus inferiùs in ſequ. ampliatione,in qua loquemur de conſtituto appoſito ſuper rebus futuris.

Scientia in genere ſufficit.

Reſponſio.

6 ¶ Secunda autem ratio Calca.in idem quod iam diximus recidit. At quod tertio loco dictum eſt,facilè dilui poteſt. Nam & ſi conſtituens non poſsit intentare interdictum aduerſus eum,cui conſtituit, poteſt tamen aduerſus alium : vt eſt text.expreſſus in l.qui precariò.

ff. de

ff.de precar.& l.j.§.vlt.cum l.ſeq. ff.vti poſſid.cum ſimil. Et præterea hæc ratio nihil mouet, quando & ea, ſi conſideranda eſſet, haberet locum in conſtituto rei particularis:& tamen nó impedit poſſeſsionis tranſlationem.

7 ¶ Aliud abſurdum eadem ratione nihil obeſt, cùm etiam in conſtituto rei ſingularis procederet. Et quia etiam is, cui factum eſt cóſtitutum, per lapſum decennij perdat poſſeſsionem, niſi eam realiter apprehendat, vt voluerunt Bal. Io.Caſtel. Signo.Homo. & alij plerique inter conſ.ipſius Bald.conſi.cl.caſus actualiter,lib.ij. Sed tu tamen de hoc vide quod dixi ſuprà in xiij.amplia.num.7.ſcio tamen,& quæ latiùs dicam in xxj.limita. Vt interim ſcias Mediolani ſtatutum eſſe,ne ex conſtituto generali omnium bonorum transferatur poſſeſsio, vt videbis apud Franc.Curt.Iuniorem,conſ.cviij.ſacratiſsimæ Trinitatis,col.iij. verſi.ex præmiſsis remanet,lib.ij.vbi declarat quomodo id ſtatutum ſit intelligendum.

Reſponſio.

Mediolani ſtatutum.

TRICESIMASECVNDA AMPLIATIO.

1 ¶ Ampliatricesimoſecundò,vt huiuſmodi conſtitutum, ſiue precarium habeat vim transferendæ poſſeſsionis non ſolùm in bonis præſentibus & iam quæſitis,ſed & in futuris quoque, & quærendis:vt ſi quis donet omnia ſua bona præſentia,& futura, atque ſe conſtituat poſsidere pro donatario, nam tunc ex huiuſmodi conſtituto transfertur poſſeſsio bonorum illorum futurorum,tum cùm eruntjacquiſita,ſicuti & nunc præſentium. Ita enim voluit Iacob. Butr.in d.l.vlt.& ibi quoque Bart.in fi.qui tamen nonnihil nutat, & Salic.etiam in fi.C.quæ res pigno.oblig.poſſ.& idem Bart.conſil.lxxvj.punctus talis eſt, pater filio emancipato donauit.Bald.in rubr.C.de contrahen.emp.in xxj.quæſt.& in d.l.ſi quis argentum.§.ſed ſi quidem.C.de donat.Ang.vt à multis citatur in l.j.in princ.ff.de pignor. ſed id non dicit in meo Codice,nec vllo modo loquitur de conſtituto.ſed id quidem voluit conſil.clxxix.viſis prædictis inſtrumentis,col.iiij.verſi.vbi autem interueniſſet.& in ſua diſputatione incip. in refulgenti delitiarum palatio,col.iiij.verſicu.ſed incidenter quæri oportet.Salic.in l.ij.circa med. verſic.quæro vendidi Titio.C.de contrahen.empt. Imo.in l.ſtipulatio hoc modo concepta, ad fin.& ibi Alexand.col.vij.verſi.& præſupponitur,ff.de verb.oblig.Raph.Com.conſi.liiij. Leonardus,col.ij.Alex.in l.iij.§.incertam, col.iij.verſi.extra glo.inducitur, & ibi quoque Fran. Aret.col.ij.verſi dicit etiam dominus meus, & Socin.qui dicit hanc eſſe communem opin. col.ij.verſi & iſta inducuntur,& iterum col.vlt.verſi.quinta & vltima,& Iaſ.in vtraque lectu. ſcilicet in priori,col.ij.& in poſteriori,col.vlt.& Clau.Aquen.verſi.& inducuntur prædicta. ff.de acqui.poſ.idem Alex.conſi.lxxxv.ponderatis,col.vlt.verſi.nec inſiſto,lib.vj.vbi & hanc dicit eſſe communem opi.Ang.in §.actionum,col.v.verſi. hinc ſumpta occaſione,Inſtitu.de act.Barb.in c.vlt.col.pen.verſi.ſed verùm iſtud,extrà de preca.Soci.conſ.xj.in cauſa dominæ Catharinæ,verſi.non omitto quod Iacobus,lib.iij.Io.Petr.in l.ab emptione.ff.de pact.Iaſon conſil.cxlvij.præſens conſultatio,col.ix.verſi.nec dicatur quòd tale conſtitutum,lib.ij.vbi & hanc item dicit communem opi.Vital. Camb.in tracta.Clauſularum,In clauſula conſtituti, col.pe.verſi.Item hęc clauſula conſtituens.Carol.Rui.conſi.clxxvij.viſis,& intellectis,col.ij. num.4.lib.j.& iterum conſil.cxxvij.viſa facti narratione,col.iiij. verſic.præterea incertitudo, lib.v.Matthæ.Afflict.deciſ.Neapo.xxxvij.quædam Altruda,col iij.verſic.ſed in contrarium. iterumque deciſ.cccxxxv.pro deciſione,col.iij.verſi.aut quis obligat.vbi dicit ita iudicaſſe ſacrum conſilium.Neap.And.Alcia.in l.ſubſignatum.§.vlt.ff.de verb.ſign.& in l.vlt.in verbo, neque donationes,col.ij.C.de pact.& Franc.Ripa in l.j.col.j.verſi.ampliatur tertiò. ff.de pigno.Anto.Neguſa.in tract.de pigno.in ij.parte,ij.membro,col.j.num.3.

Conſtitutum etiam in bonis futuris transfert poſſeſsionem.

2 ¶ Horum ſunt multæ rationes, quibus ad id dicendum innituntur.Primùm enim id probare videtur textus in d.l.quamuis,in prin.ff.de procurat.vbi ſi me conſtituo poſsidere precariò ancillam quampiam, extenditur id precarium ad partum naſciturum. Quem tex.ad hoc adnotauit Imo.in d.l.ſtipulatio hoc modo concepta,de verbo.obliga. Sed huic rationi facilè reſponderi poteſt:nempe quòd in caſu illius legis illud futurum, ſcilicet partus,eſt acceſſorium rei præſentis,ſcilicet ancillæ: imò eius pars eſſe dicitur,l.j.§.ex hoc edicto.ff. de ventre inſpic.Ideo nihil mirum,ſi ipſum acceſſorium ſequatur naturam ſui principalis.l.cùm principalis.ff.de reg.iur.& ibi concord.aut(vt veriùs dicam,) ſi pars ſuum totum ſequatur. l.quæ de tota.ff.de rei vend.cum ſim. Alia autem bona futura, quæ ſcilicet poſt conſtitutum acquiruntur, nihil habent commune cum præſentibus, nec ab illis vllo modo dependent.

Huius opi. rationum fundamentum.

Reſponſio ad primam rationem.

3 ¶ Ideo & huius opi.ſectatores alias rationes afferũt,hanc,ſcilicet,quæ in ſimili verſatur.Nam quamuis id,quod nondum eſt in rerum natura,nó poſsit in diſpoſitionem acquiſitiuam deduci.§.at ſi quis,Inſtit.de inut.ſtipul.tamen ſi re ipſa deductum fuerit,tunc diſpoſitio illa acquiſititia incipit operari effectum acquiſitionis,cùm primùm illud incipit eſſe in rerum natura.l.nec emptio.ff.de contrahen.empt.& l.& quę nondum.ff.de pign.& l.j.ad fi.ff.de condit.& demonſt.& l.interdum.ff.de acqui.hæred.& §.ea quoque,Inſtit.de legat.

Alia ratio.

4 ¶ Et hanc quoque rationem afferunt, quæ depromitur ex d.l.ſi quis argentũ.§.ſed ſi quidem. C.de donat.vbi per retentionem vſusfructus bonorum vniuerſalium transfertur eorũdem poſſeſsio.quem text.& nos ex Bald.adduximus ſuprà in præceden.ampliatio.Igitur ſi bono-

Alia ratio.

t

rum vniuerſalium, conſequenter & futurorum, vt plurimi etiam eum text. intelligunt. Item, inquiunt, nulla lege prohibitum eſt fieri conſtitutum reſpectu bonorum futurorum: ergo permiſſum eſſe videtur: quia quæ prohibita non ſunt, permiſſa eſſe cenſentur. l. necnon. §. quod eis. ff. ex quibus cauſ. maio. & l. magiſtratus. ff. ad municip. & vtrobique gloſſ. quæ afferunt conc. & præterea glo. in l. qui reſtituere, in gloſſ. vlt. ff. de rei vend. quam in ſuo caſu dicit ſingu. Bald. conſil. cxlj. præmiſsis verbis, col. ij. verſic. conſidera quòd appellatio, lib. j. Sed ad priorem illam rationem dicunt ij, qui ſunt alterius opin. quos ſtatim citabo, cum text. in d. §. ſed ſi quidem, nihil exprimere de futuris, ideo ex eo id non probari ad quod citant. Ad poſteriorem dici poteſt, id ſatis prohibitum eſſe per rationes, quas mox afferemus.

Alia ratio. Permiſſum cenſetur quod non eſt prohibitum.

Qui contra tenent futurorum nõ quæri poſſeſsionem ex conſtituto.

5 ¶ Sunt igitur plurimi alterius ſententiæ, vt ſcilicet, conſtitutum non operetur tranſlationem poſſeſsionis in bonis futuris: & inter hos Dinus in l. hæredes palàm. §. vlt. ff. de teſta. Bal. ſibi contrarius, in l. j. §. vlt. quem legit cum l. ſeq. ff. pro ſocio, in lectu. antiqua, per gloſſ. ibi, quam dicit ſingu. & idem Bald. in d. l. ſtipulatio hoc modo concepta, & ibi etiam Angel. ſibi item contrarius, colum. ij. verſic. quinimo & hîc doct. ff. de verbor. obligat. idem Bald. in cap. cùm veniſſet, paulò antè fin. de reſtit. ſpol. vbi & huius rationem reddit, quia non poteſt alij prius poſsidere, quàm ſibi. & conſil. cccxxxvij. in primis videndum eſt, colum. j. lib. j. & conſi. clxvij. à libello, verſic. ſed hîc aduertendum, lib. iiij. Ipſe Angel. in l. vlt. colum. quoque vlt. verſi. ego aliàs dixi. C. de pact. Petr. Vbal. in repet. l. cùm duobus. §. Papinianus, char. ix. verſicu. circa quartam partem. ff. pro ſoc. Roma. in d. l. iij. §. incertam. ff. de acquiren. poſſeſsio. & in quamuis. §. j. verſic. & hoc facit, eod. tit. Cornæ. conſil. cclij. primò videndum eſt, col. ij. verſicu. item dato, quòd omnia bona, & iterum col. iiij. verſic. & hoc etiam confert. lib. iij. Barptol. Cæpol. qui id dicit ſing. in l. irritam, quæ eſt vlt. colum. xviij. in paruis, verſic. & adde prædictis. C. de vſucap. pro donat. Guid. Pap. conſil. ccxiiij. circa materiam, col. iij. verſi. item licèt quia per talem. Barpt. Chaſſ. conſi. xxxix. pro deciſione, in ij. dubio, in fi. Matthæ. Afflict. deciſ. Neapo. cxxxix. magna fuit, col. iij. verſi. & hæc vera ſunt.

Horum rationes.

6 ¶ Et horum item ſunt plurimæ rationes. Nam futura nondum poſſeſſa verè tradi non poſſunt, vt quæ nondum poſsideantur, ab eo, qui tradere vult per conſtitutum. nemo enim dat quod non habet, l. traditio. ff. de acqui. rer. domin. cum ſim. debet enim eſſe aliquod corpus, quod tradi queat, l. quòd ſi nulla, ff. de hæred. vel act. vend. Et cùm id verè fieri non poſsit, nec fictè quoque poteſt: cùm fictio non poſsit plus operari, quàm veritas, l. liber homo. ff. de ſtipul. ſeruo. & l. electio. §. ſi is. ff. de noxa. actio. & l. adoptio. ff. de adopt. cum ſimi. Ex quo fit, vt quamuis ex contractu ſocietatis transferatur dominium rerum præſentium, quia videtur interueniſſe ficta quædam & tacita traditio: non tamen futurorum, l. j. §. vlt. cum l. ſeq. iuncta glo. vlt. & l. j. ff. pro ſocio. Et maximè quòd gloſ. in d. l. ij. videtur æquiparare illam tacitam traditionem, quæ ex ſocietate fit, precario, vel conſtituto.

Societas non transfert dominium rerũ futurarum.

Reſponſio ad eas rationes.

7 ¶ Sed ad hanc rationem poteſt reſponderi, & ad id primũ quod primo loco dictum eſt, per huiuſmodi conſtitutum non continuò transferri poſſeſsionem rerum futurarum, cùm eas conſtituens nondum habeat, ſed tunc cùm incipit habere & poſsidere, ipſum conſtitutum quod in tempus conferebatur, vires transferendi aſſumere, vt paulò mox dicemus. Et ad id quod continenter dictum eſt de ſocietate, id reſpondent, quòd in huiuſmodi contractu illa ſimplex, & tacita traditio non comprehendit bona futura, vt patet ex l. ſi quis ſocietatem, ff. pro ſocio. Hîc autem conſtitutum expreſsè interponitur ſuper bonis futuris.

Replicatio.

8 ¶ Quòd ſi quis aduerſus hanc reſponſionem inſurgat, dicatq; ſocietatem omnium bonorum eſſe eius naturæ, vt reſpiciat communicationem etiam futurorum, nedum præſentium, l. iij. §. cùm ſpecialiter. ff pro ſoc. ergo actus ineundæ ſocietatis qui habet vim conſtituti, (vt dictũ eſt,) pariter reſpicit præſentia, & futura, vt æqualis ſit determinatio. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupil. Huic reſponderi poteſt, ipſum actum ineundi ſignificare bona præſentia & futura quæſita nomine ſocietatis, eſſe communia, per d. §. cùm ſpecialiter: ſed bona futura quæſita nomine proprio, eſſe communicanda, l. ſi ſocietatem vniuerſorum, & l. ſi fratres. §. ſocium vniuerſa, eod. tit. Ex quo & alia ſolutio infertur: quia ex fictione eſt, vt actus ineundæ ſocietatis, prout habet vim tacitæ traditionis, extendatur ad futurum tempus, quo bona quærũtur, & eſſet alia fictio, vt mediante, vt noſtri loquuntur, illo actu transferatur poſſeſsio: & ſic concurrerent duæ fictiones, contra no. in l. j. C. de dot. promiſ. cum ſimil.

Reſponſio.

Alia ratio.

9 ¶ Sed & ad hanc poſteriorem opin. illud adducitur, quòd conſtitutum non transfert poſſeſsionem, niſi conſtituens tempore conſtituti poſsideret, etiam ſi poſtea poſsideat: vt latè dicemus infrà in j. limit. præſertim verſi. xij. tertiò amplia. Præterea res futura incerta eſt ratione quotæ, & loci. nemo enim certò ſcit, quam rem quæſiturus ſit neq; vtrum pro parte, an in totum: ideoque nec eius poſſeſsio transferri poteſt. d. l. iij. §. incertam, & l. locus. ff. de acquiren. poſſeſ. & id præſertim per conſtitutum, vt latè dicemus infrà in xix. limit.

Alia.

Reſponſio.

10 ¶ Sed ad illud primum ſatis reſpõſum eſt ex præcedentibus: quibus tamen addes quæ & nos dicemus in d. j. limitat. verſic. xiiij. verùm huius contrarium, & ij. ſeq. Ad ſecundum quod de incertitudine eſt, reſponderi ſolet, eam incertitudinem ceſſare, cùm primũ bona ſunt poſteà

quæſita:

quæſita: ſicut dicimus,quando quis emit fructus naſcituros.nam ipſis poſtea natis non dicitur empta res incerta. l.interdum in princ.ff.de verb.oblig. & l.nec emptio.ff.de contrahen. empt.Is autem, qui ſe conſtituit poſsidere bona futura pro altero, videtur tunc ſe poſsidere pro illo conſtituere,cùm ea fuerint quæſita,quo tempore res certa eſt reſpectu quotæ,& loci.Et id tempus,in quod conſtitutum refertur, inſpici debet, l.ſi eum.§.vlt. cum l.ſeq.ff.de donat.inter vir.& vxor.& l.in tempus,in princip.ff.de hæred.inſtitu.& nos quoque dicemus infrà in iij.limita. num.3.

Tempus in quod actus refertur inſpicitur, non ipſius actus.

11 ¶ Præterea & illud quoque reſponderi poteſt ad eam incertitudinem, quòd licèt ab initio ſit quædam incertitudo reſpectu rerum particularium,eſt tamẽ certitudo reſpectu vniuerſi, tam bonorum præſentium, quàm futurorum: quæ facit vt bonorum vniuerſalium præſentium transferatur poſſeſsio:quòd minimè dubium eſt,vt patet ex iis, quæ diximus in præcedenti ampliatione,licèt ſit quædam incertitudo reſpectu particularium in vniuerſis compræhenſorum. Et aliàs ſufficit generalis certitudo,argu.l.qui iure militari. ff. de teſtamento milit.vt etiam diximus in ea præced. ampliat.verſi. verùm hæred. In dictis autem legib. quæ à poſſeſsione reiiciunt incertitudinem, erat incertitudo reſpectu rei particularis, nec erat certitudo in vniuerſo.

Alia reſpõſio.

12 ¶ Portò ſi priorem opin.teneas, quæ communior eſſe videtur, & quam in practica ſequi ſolemus:eam intelliges primum ex ſententia Bald.in d.rubr.C.de contrah.empt.in xxj.quaſt. vt procedat, quando ille,qui ita conſtituit, poſteà acquirit bona illa futura eo animo, vt acquirat conſtitutario.ſecùs eſt,ſi eo animo,vt ſibi,non illi acquirat. Tum quidem primum per text.quem ad hoc dicit not.in l.actione.§.quòd ſi quid poſt,ff.pro ſocio:tum quòd in quęrendis poteſt quis præiudicare ei, cui acquirere debuit,per text.in l.vlt.C.de acquit.poſſeſ.Cui adde,quantum ad hanc poſteriorem rationem,multa in eandem ſententiam cõgeſta à Barb. conſil.xlj.illud afferam,col.xvj.verſi.item eſt ponderandum,& ſeq.lib.j.& Felyn.in c. quæ in eccleſiarum,col.xix.verſi.& iſta conſideratio,de conſtit.& Iaſo.conſil.ccxxxvj.an rex Romanorum,col.iiij.lib.ij.Phili.Dec.in l.ſeruus.C.de pact.& conſi. cclxix.conſultus, col.iiij.verſ. & hoc præſertim,& à me in commentariis conſuetud. Picta.tit.ij.§.vlt.in glo.iiij.

Limitatio primæ prioris op. Vt non procedat niſi eo animo acquirat, vt conſtitutario acquirat. Quærẽda facilius tolli quã quæſita.

13 ¶ Sed & idem quoque in hoc noſtro caſu tenuit ipſe Bald. in d.l.actione, §. renunciare, per text.in d.§.quòd ſi quid poſt,quem etiam dicit no. Et vtrobiq; dicit idem reſpondiſſe Franc. Tigr.ſuum præceptorem,monetque menti tenendum eſſe. Et idem præterea tenuit Rapha. Com.in d.l.quod meo,in princ.col.vlt.paulò ante fi.ff.de acqui. poſſeſ.& Franc.Aret.in d.l. iij.§.incertam,col.ij.vbi ſuprà citauimus,& ibi quoque Socin.col.vlt.verſi. tertia difficultas, & Claud.Aquen.verſi.hanc tamen concluſionem,vbi ad hoc allegat text.in l.j.§.per procuratorem eo.tit.vbi per procuratorem tum demum nobis acquiritur poſſeſsio, ſi ea mente id fecerit.& Ludo.Bolog. in l.ſi à Titio.ff.de rei vend.in nouis interpret.

De eadem re.

14 ¶ At contra id expreſsè tenuit Sali.in d.l.ij.col.j. circa medium,in verſic. quæro vendidi Titio.C.de contrah.empt. & in d.l.actione. §.quod diximus.ff.pro ſoc.ea ratione innixus, quia eo momento, quo conſtituens ſibi quærit, conſtitutum vires recipit in quæſito: nec poteſt ipſe conſtituens mutare propoſitum. & renunciare rei quæſitæ inuito conſtitutario, argu.l. ſicut.C.de act.& oblig.& l.in commodato.§.ſicut.ff.de commod.Licèt è diuerſo ipſe conſtitutarius ei renuntiare poſsit.l.Lucius.ff.de don.& l.cùm precariò,ff.de preca. Et hanc quoque partem ſecutus eſt Alex.in d.§.incertam.paulò ante fi.& Antonius Cochus inter conſil. Socin.conſil.lxxvij.repetito,in fi.lib.iij.& Barb.in c.vlt.col.pen.de precario.

Qui contrà tenent.

15 ¶ Ad contrarias autem rationes reſpondet Salic.vbi ſuprà,primùm ad d.l.actione. §.quòd ſi poſt,quòd ibi certè ſocietati renuntiatur.quod fieri poteſt:at conſtituto non poteſt, vt dictũ eſt.In d.autẽ l. vlt.C.de acq.poſ.colonus,nec ſibi nec alij vult quærere.Sed hîc ſibi vult quærere: & ſibi quidem quærendo, in conſequentiam quærit conſtitutario ex contractu præcedenti,à quo reſilire non poteſt inuito eo,cui ex eodem contractu quæri debet.id eſt, vt aliter dicam,quis poteſt alteri præiudicare in quærendis,dum ſibi non acquirit: ſed ſibi quærendo non poteſt,& id credo verius.

Contrariarũ rationum reſponſio.

16 ¶ Quod tamen intelligit idem Alexan.in d.§.incertam, in illis ipſis terminis,in quibus ſuprà locuti ſumus,cum ſcilicet acquirit animo ſibi acquirendi, non conſtitutatio.Id enim facere non poteſt,quin conſtitutario acquirat,vt diximus,ſecùs,ſi acquireret ea mente,vt alteri extraneo acquireret:tunc enim præiudicaret ipſi conſtitutatio, per l.j.§. & quæ de ſeruis, & §. per procuratorem.ff.de acquir. poſſeſ. quod & non obſcurè videtur voluiſſe ante eum Salic. in d.l.ij.de contrahen.empt.dum reſpondet ad l.vlt.C.de acquiten.poſſeſ.vt diximus in pręcedenti verſic.

Quid ſi conſtituens animo alteri quærat quàm ſibi.

17 ¶ Sed quicquid ſit illis in caſibus,tamen in dubio ſemper præſumerem hunc conſtituentem acquiſiuiſſe animo quærendi conſtitutario,tum argum.l.meritò,ff.pro ſocio,& l.qui iure familiaritatis,& l.ſeq.in prin. ff.de acquiten.poſſeſ.cum ſim.& quod tradit Bart.in l.gerit,col. v.verſi.aſſumo primùm.ff.de acquiten. hæred. tum etiam quia non præſumitur mutatio voluntatis,l.eum,qui.ff.de probat.& cap.maiores,extrà de Baptiſ. Et ita nuncupatim voluit in

Cõſtituens in dubio quærit conſtitutario.

hoc noſtro caſu. Raph. Co. in d. l. quod meo, in prin. ff. de acq. poſ. Io. à monte Sperello in l. ab emptione. ff. de pact. Franc. Aret. in d. §. incertam, col. vlt. verſi. ſed in dubio. & ibi quoq; Soc. col. item vlt. verſi. quarta difficultas. & Ang. Aret. in §. actionum, vbi ſuprà, Inſtit. de actio.

Secunda limitatio prioris opin.

Vt procedat cum expreſsè conſtitutũ ſit de futuris.

18 ¶ Intelliges ſecundò primam illam opin. qua ſcilicet, dictum eſt, conſtitutum etiam in bonis futuris operari poſſeſsionis tranſlationem, quando ipſum conſtitutum expreſsè appoſitum eſt ipſis rebus futuris. Quòd ſi apponatur ſimpliciter omnibus bonis, nulla expreſſa futurorum mentione facta, id certè ad ea non trahitur, vt apertè videre licet ex Iaco. But. & aliis in d. l. vlt. C. quæ res pigno. oblig. poſſunt. & nuncupatim voluit Franc. Aret. in d. §. incertam, in fi. & Iaſon. in l. ſi ſocius. col. j. ff. ſi cert. peta.

Sed hoc ita vbi de alienatione agitur.

19 ¶ Sed hoc tamen ita temperandum eſt, ſi apponitur huiuſmodi conſtitutum ſuper alienatione rerum ſimpliciter. nam ſicuti alienatio etiam omnium bonorum non compræhendit futura, niſi ea quoque expreſſa fuerint, per l. ſi ita legatum. ff. de auro & arg. leg. & l. vlt. §. j. ff. de leg. ij. cum ſim. Ita nec cõſtitutum etiam ſimpliciter appoſitum ſuper ea alienatione, nempe quòd reguletur ſecundum naturam principalis contractus, in quo apponitur, arg. l. vlt. §. j. ff. de conſtitu. pecun. & dicemus latiſsimè infrà in vij. limitatione. nume. 25. hucquæ ſpectat, & multis ſequen.

Secus de obligatione tantum.

20 ¶ Quòd ſi conſtitutum ipſum apponatur ſuper obligatione bonorum ſimpliciter, tunc certè trahitur ad bona futura, vt ipſa obligatio, ſuper qua appoſitum eſt, per d. l. vlt. C. quæ res pig. oblig. poſſunt. ſi modò vera eſt ea opinio, quæ dicit cõſtitutum trahi ad futura: quam nos ſecuti ſumus. Et id nuncupatim voluit Iacob. But. in ea ipſa l. vlt. & Rom. in d. l. ſtipulatio hoc modo concepta, col. vlt. verſi. circa quod ſciendum, de verb. obliga. vbi id dicit ſe tenere, licèt ipſe aliter tenuerit in d. l. iij. §. incertam. ff. de acquir. poſſ. & Ang. Aret. in d. §. actionum. col. v. verſi. hinc ſumpta occaſione, Inſtit. de actio. & Socin. in d. §. incertam, col. ij. verſi. aduerte tamen. & bona pars eorum. quos ſuprà citanimus in prin. huius amplia.

An de alia diſpoſitione quæ trahitur ad futura.

21 ¶ Ex his ſatis intelligis id ſemper procedere cùm in diſpoſitione compræhenduntur futura, vt etiam cõſtitutum in ea appoſitum in iis operetur, verbi gratia. in inſtitutione hæredis quæ ad bona futura trahitur, per l. ſancimus, & ibi Pau. Caſt. qui eum tex. dicit ſing. C. de teſtam. Io. Crotus & Aymo Crauetta in repet. rub. ff. de leg. j. ille in ij. quæſt. hic nu. 63. Et in ſubſtitutione, vt reſpondit Bald. conſil. cxcvj. ſuper eo quod quæritur, col. vlt. lib. 4. Et in legato vniuerſali, vt probat text. in l. pen. & ibi glo. & doct. ff. de fund. inſtr. & in l. quoties. §. vlt. cum gl. ff. de vſufruct. & l. nam quod, §. vlt. & ij. ll. ſeq. ff. ad Senatuſcon. Trebel. Bart. in l. ſi ita, col. pe. ff. de auro & arg. leg. Igitur ſi conſtitutum appoſitum fuerit in iis rebus, vt fieri poteſt, vt diximus ſuprà, in xxv. amplia. operabitur id conſtitutum etiam reſpectu bonorum futurorum in eiſdem compræhenſorum.

An autem id procedat in quaſi poſſeſſione iurium futurorum.

22 ¶ Intelliges tertiò eandem ſententiam, quæ trahit conſtitutum ad futura, vt non procedat in quaſi poſſeſsione iurium, ſiue nominum futurorũ. Nam etſi eorum quaſi poſſeſsio transferri poſsit ex conſtituto, vt poſteà dicemus in xxxiiij. ampliatione, non tamen futurorum, vt expreſsè voluit Andr. Alc. legum interpres doctiſsimus ſimul & elegantiſsimus in l. vlt. in gloſ. neque donationes, col. ij. verſi. ſed tamen nec hoc. C. de pact. argu. l. ei à quo. ff. de vſucap. & quod dicit Bart. in l. cùm falſa. C. de iur. & fact. igno. Et facit quod ſcribit Barb. conſil. viij. ſapienter doctiſsimus, col. xviij. verſi. cùm ergo nõ ſit, lib. ij. quòd difficilius quæritur quaſi poſſeſsio rerum incorporalium per actus ciuiles.

Poſſeſsio rerũ incorporaliũ ſola ceſsione & patientia quæritur.

Nec etiã traditio requiritur ad dominij acquiſitionem.

23 ¶ Tamen, (vt dicam quod ſentio) neq; ille textus quicquam ad id facit: nec de hac re loquitur Bart. vbi ſuprà: nec video rationem vllam differentiæ inter poſſeſsionem rerum corporalium, & quaſi poſſeſsionem incorporalium, quantùm ad hanc rem pertinet: niſi quòd hæc facilius quæritur, ſcilicet ſimplici ceſsione, & patientia, vt dicit gl. in l. vlt. C. quan. fiſc. vel priua. & in l. vlt. ff. de dona. cum aliis concor. à me collectis in tractatu Retractuum. tit. j. §. j. glo. vij. in verbo, *ou autres choſes*, nu. 12. Nec horum alia traditio requiritur ad dominij tranſlationem, vt tradit Bald. in l. traditionibus, paulò ante fi. C. de pact. & in l. j. etiam ad fin. C. com. vtriuſq; iudicij. & alij quos citat & ſequitur Alex. conſ. clxxxiiij. in cauſa & lite inter Nigrixolum, col. ij. verſ. vltra prædicta, lib. vj. Propterea que Inno. in c. in literis, in verbo, priùs, col. j. de reſtit. ſpol. & Floria. in l. ſeruitutes, la iij. col. iij. verſic. quid autem ſi eſſet conſuetudo. ff. de ſeruit. Si, inquiunt, per fictiones datur poſſeſsio rei corporalis, multò fortiùs incorporalis, per quædam iura allegata ab ipſo Floria. Et bene etiam facit quòd tradunt Bald. & Ang. in l. licèt, ille, col. ij. verſi. per inueſtituram, & ſeq. hic col. j. verſi. & prædicta vendicant. C. de acq. poſ. & quod diximus in tractatu, *Le mort ſaiſit le vif*, in vij. declaratione iiij. partis, qua docebimus ſtatutum quod transfert poſſeſsionem in hæredem, habere locum in quaſi poſſeſsione rerum incorporalium, licèt ea poſſeſsio ſic tranſlata, ſit aliarum omnium ciuiliſsima, & fictiſsima, vt ex eodem tractatu conſtabit.

An conſtitutum futurorũ

24 ¶ Intelliges quartò, vt procedat in bonis futuris per ipſummet conſtituentẽ poſteà acquirendis: non etiam in iis, quæ per ipſius hæredes acquirentur, etiam ſi id expreſsè dictum fuerit quia ſcilicet quis obligauit bona ſua, & hæredum præſentia & futura, & ſe conſtituit ea poſſidere

ſidere nomine creditoris, nam licèt id conſtitutum valeat, & habeat vim ſuam reſpectu bonorum futurorum ipſius, vt ſuprà diximus, non tamen ſuorum hæredum: quia huiuſmodi conſtitutum eorum reſpectu conferretur ad tempus, quo eſſet mortuus, & quo ideo conſtituens non erat poſſeſſurus, per ea, quæ latè dicam infrà in ij. limitat. Et hoc expreſsè voluit Matth. Afflict. deciſ. Neapol. cccxxv. pro deciſione, col. iiij. verſi. aut debitor obligauit.

trahatur ad bona poſtea ab hæredibus quaſita.

TRICESIMA TERTIA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia triceſimotertio, vt procedat nō ſolùm in tranſlatione poſſeſſionis proprietatis, ſed & vſusfructus ſuæ rei: verbi gratia, concedo alicui vſumfructum mei fundi, & me conſtituo eius nomine poſſidere. Licèt enim ea naturalis poſſeſsio, quæ debet eſſe penes vſufructuarium, nunquam fuerit apud me dominum fundi, vt per Bart. in l. j. in prin. v. quæſt. princ. ff. de acquir. poſſ. tamen per huiuſmodi conſtitutum transfertur naturalis poſſeſsio, quæ ante non erat, vt voluit idem Bart. in l. quod meo in prin. col. vlt. verſi. quid ſi alicui cōcedo vſumfructum, & ibi quoq; Alex. col. v. verſ. ſubſequenter quærit, eod. tit. vbi hæc dicunt probari in l. quiſquis, & l. ſi quis argentum. §. ſed ſiquidem. C. de dona. prout eas inducit ipſe Alexan. Et idem quoque tenuit idem Bart. in l. interdum. §. vlt. per illum text. & ibi quoque Rapha. Co. & Franc. Aret. ff. de acquir. poſ. Bal. in rub. extrà, de præſcr. col. ij. verſi. ſed pone vſufructuarius. Ant. in c. cùm veniſſet, col. iij. poſt verſic. non obſtat, & iterum in repet. c. vlt. col. ij. verſi. ſed eſt dubium, de cau. poſ. & proprie. Rapha. Co. conſi. clxxiij. Galuanus, col. vlt. vbi loquitur de fructuario, & emphyteuta. Carol. Rui. conſi. lvij. quò ad ea, col. ij. nu. 4. lib. j. & conſil. cxlviij. caſus eſt, col. ij. num. 5. eod. lib. j. Franc. Ripa. in c. cùm eccleſia Sutrina, col. xiij. verſi. quartò oppo. de cauſa poſſeſ. & propriet.

Conſtitutum operatur in tranſlatione vſusfructus rei ſua.

2 ¶ Contrariū tamen è diametro tenent ipſi Alex. & Fran. Aret. ſibi cōtrarij, ille in d. l. interdū. §. vlt. col. vi. hic in d. l. quod meo, in prin. col. pe. moti multis magniſq; rationibus, quas apud eos videre poteris, ne hic iterum repetam. Sed & tu quoque vide Claudium Aquenſem in d. l. quod meo. col. ij. verſ. item quærit Bart. quid in eo. ff. de acquiren. poſſeſ.

Qui contrarium dixerunt.

3 ¶ Sed (vt vides) hi loquuntur, quando ipſe dominus proprietarius donat alteri vſumfructum rei ſuæ, & eò ſpectant rationes eorum. Sed quid ſi vſufructuarius alteri cōcedit ſuum vſumfructum: aut quia id facere non poteſt, commoditatem ipſius, quòd vtique facere poteſt, l. neceſſariò. §. vlt. ff. de peri. & commod. rei vend. conſtituitq; idem vſufructuarius ſe poſsidere eundem vſumfructum, aut commoditatem ipſius, ſiue etiam rem vſufructuariam nomine eius, cui cedit, an per huiuſmodi conſtitutum transferatur poſſeſsio naturalis, quam ipſe vſufructuarius habet. Et trāsferri negat Guid. Pap. in ſtatuto, ſi quis per literas, in verbo poſſeſsio, col. iij. verſic. circa hoc quæro. Et pro eius ſententia facit quòd in iuribus inſeparabilibus à perſona non cadit fictus titulus, nec ficta traditio. l. ſi vſusfructus. ff. de nouat. & §. finitur, Inſtit. de vſufructu.

Quid ſi vſufructuarius donat vſumfructum quē habet in re alterius, & ſe conſtituit poſſeſſorem.

4 ¶ Sed id non omnino inſeparabile eſt à perſona, cuius commoditas ſeparari & cedi poteſt, vt ſuprà diximus: nec video quid aliud impediat hanc naturalem vſufructuarij poſſeſsionem transferri per conſtitutum, cùm id perpetuum ſit, vt fieri poſsit, per ea quæ ſuprà diximus in xx. amplia. vt etiam aliarum rerum incorporalium, vt dicemus in ſeq. amplia.

De eadem re.

TRICESIMA QVARTA AMLIATIO.

1 ¶ Amplia igitur & trigeſimoquartò, & generaliùs, vt procedat in omnibus iuribus incorporalibus, vt ſeruitutibus, iuriſdictione, & aliis id genus: quorum quaſi poſſeſsio etiam per conſtitutum transfertur, ex ſententia Inno. in c. in literis, col. vlt. de reſtit. ſpo. Bart. in d. l. quod meo, in prin. col. vlt. verſi. ſed quid ſi concedo, & ibi quoque Rapha. Co. in fi. Alex. col. vj. verſic. quærit Bart. ſum dominus, & col. ſeq. verſi. item dicit quòd quando, & Franc. Aret. qui id latè diſputat, col. pen. verſi. tertiò nunquid. ff. de aquir. poſſeſ. Bal. in rub. extrà, de præſcript. col. ij. verſi. ſed an ſi habeo. Anto. in c. cùm veniſſet, col. vlt. verſi. hæc procedunt in rebus. de reſtitut. ſpoliat. & in repet. c. vlt. col. ij. verſic. ſed eſt dubium, de cauſ. poſſeſ. & propriè. Petr. Anchar. in c. ſine poſſeſsione, col. xxiij. quæ eſt in char. vlt. in prin. verſi. quæro etiā verùm poſsit, de reg. iur. lib. vj. Raph. Co. conſil. liij. Leonardus, col. j. Cornæ. conſil. cvj. licèt in hac, poſt prin. & iterum paulò ante fin. ipſius conſil. verſic. nec dictum capitulum. Guido. Pap. in d. ſtatuto, ſi quis per literas, in verbo, poſſeſsio, verſic. an per conſtitutum. Soci. conſil. clxxxvij. in controuerſia, quæ vertitur, col. v. verſi. tertiò probatur. lib. ij. Et id planè probatur in l. ij. §. vlt. cum l. ſeq. & in l. & habet. §. precariò. ff. de precar.

Conſtitutum operatur in omnibus iuribus incorporalibus.

2 ¶ Et bene facit quod diximus ſuprà in xxxij. amplia. nu. 23. tamen vt dicam, Et quòd aliàs cōſtitutio loquens de poſſeſsione, habet locum in quaſi poſſeſsione rerum incorporalium, vt voluit gl. in c. ſine poſſeſsione, ad fi. de reg. iur. lib. vj. & doct. vbique. Idq; etiam ſi ſit pœnalis, quæ aliàs ſtrictè interpretanda eſt, ex ſententia gl. quam omnes ſequuntur, in l. ſi quis in tantam, in verbo, rerum. C. vnde vi. trahentis eam legem loquētem de poſſeſsione, ad quaſi poſſeſsionem rerum incorporalium. Etiam ſi ſit ſtatutum, & ipſum quidem pœnale, quod ideo ſtrictè quoque interpretandum eſt: tum quòd ſtatutum eſt, tum etiam quòd pœnale, vt videre licet ex Bald. loquente de ſtatuto puniente turbantem poſſeſsionem, in c. licèt cauſam,

Conſtitutio loquēs de poſſeſsione habet locū in quaſi poſſeſsione.
Etiam ſi ſit pœnalis.
Etiamſi ſit ſtatutum & id pœnale.

in fi.de probat.per text.in l.nam poſteà, §.item ſi iurauero,ff.de iureiuran. vbi Iaſ.col.vlt.in v.notab.id dicit multum not.& Franc.Aret.in rub.ff.de acquit.poſſeſ.col.vlt. verſi.illud autem.& conſil.xxx.viſo themate,col.antepe.in iiij.dubio, & Franc.Rip.lib.ij. Reſpon.conſil. viij.duo tantum,col.iij.verſi.nec dicatur quod diſpoſitio. & diximus etiam in noſtris legib. connubialibus,in glo.v.in verbo,*coneraliter*,in xj.quæſt.num.123. nam & videmus, & iterum num.130.quòd autem ſuprà & ſeq.

An conſtitutum operatur in iuribus quæ quis in ſuas res conſtituit.

3 ¶ Sed hæc intellige,cùm pro huiuſmodi iuribus,quæ quis in alios habet, conſtituit ſe ea poſſidere nomine alterius:verbi gratia, ſi quis vendat iuriſdictionem , quam in alios habet: aut ſeruitutem , quam habet in fundo alterius. & ſe ea conſtituit nomine illius poſſidere , ſiue quaſi poſſidere.tunc enim transfertur ea quaſi poſſeſſio,quam in iis rebus habebat. Sed aliquod huiuſcemodi ius in ſuo ipſius fundo conſtituat aut vendat , & id conſtituat poſſidere ſe nomine ceſſionarij,non in eum transfert quaſi poſſeſſionem illius , quam antè non habebat:quia rei ſuæ ſeruitus cõſiſtere non poteſt.Ita declarat Bart.in d.l.quod meo,in iiij.quæſt. & ibi quoque Alex.col.vj.verſic.quærit Bart.ſum dominus,& col.ſeq.verſ.idem dicit Bald.in d.rub.extrà de præſcript.vbi ſuprà Ant.in d.c.cum veniſſet,col.vlt.de reſtit.ſpolia.& in d.c. vlt.col.ij.verſic.ex prædictis infertur,de cauſ.poſ.& proprie.& Franc.Rip.in d.c.cùm eccleſia Summa,col.xiij.verſi.quartò oppo.eod.tit.Et interim vide,quæ dicam infrà in j.limit.verſ. ix.ex quibus Philip. & ſeq.

Conſtitutum ſe ſubmittentium iuriſdictioni alterius,an transferat quaſi poſſeſſionem.

4 ¶ Sed hîc quæri ſolet,ſi aliqui ruſtici ſe ſummittãt alterius iuriſdictioni,& ſe id ius cõſtituant poſſidere nomine eius,cui ſeſe ſummittunt , an transferant in eum id ius iuriſdictionis. Super quo Bart.(cum quo omnes tranſeunt) in d.l.quod meo, col.vlt.verſic.ſed ſi ruſtici,dicit, quòd ſi hi,qui ita ſe ſummittunt & conſtituunt,ſunt ſubditi alterius iuriſdictioni,quàm eius, cui ita ſe ſummittunt,& conſtituunt, nõ tn eum transferunt quaſi poſſeſſionem iuriſdictionis.& ita planè fateor. Et idem planè ſenſit Inno.in c.dilectus, extra de capel. mona. & in c. olim inter,de reſtit.ſpoliat.& facit.l.ſi coloni,C.de agric.& cenſit.lib.xij. Et huius aperta eſt ratio,quam affert Franc.Aret. in d.l.quod meo,col.vlt. quia iſti ruſtici , quam ipſi poſſeſſionem non habent,in alium transferre non poſſunt.l.nemo plus iuris. ff.de reg.iur.maximè in præiudicium alterius.l.id quod noſtrum, eod.tit.

Et quid ſi ante nullius iuriſdictioni erant ſubditi.

5 ¶ Vides autem Bart.vbi ſuprà,non aperire,quid dicendum ſit.Si ruſtici nullius iuriſdictioni ſubſunt,an ſe ſubmittentes alteri,& ſe conſtituentes poſſidere nomine illius,in eum transferant quaſi poſſeſſionem iuriſdictionis in ipſos conſtituentes. Niſi ſi quis dicat,id tacitè voluiſſe,cùm dicit,eos qui ſubſunt alterius iuriſdictioni,nihil agere,ſi ſe ſubmittant alteri, & ſe conſtituant pro eo poſſidere:quaſi velit ſecus eſſe, ſi alterius iuriſdictioni prius nõ ſuberant. Quod ipſum apertè voluit Bald.ita intelligens Inno.in dictis locis, in l.ij. col.viij. verſic.ſed quid ſi quis fact.C.de ſeruit.& aqua,& allegat not.in l.ab emptione. ff. de pactis , & in d.l. quod meo.ff.de acquiren.poſſeſ.tanquam & ita intelligat illud Bart. quod ſuprà citauimus ex d.l.quod meo.

De eadem re.

6 ¶ Verùm Franc.Aret.huic ſe opponit, in illa ipſa l.col.vlt. verſic. circa tertiam quæſtionem, dicitq; Baldum non id animaduertiſſe,quod dicit ipſe Bartol.in d.l.quod meo,quòd ſcilicet per ſolum conſtitutum,non accedente vſu,in iſtis iuribus incorporalibus non poteſt transferri poſſeſſio. Et quia cùm apud ſubditos non eſt vſus iuriſdictionis , non poteſt dici , quòd ipſi vtendo poſſint quærere poſſeſſionem. Sed in caſu Bald. vt ſubdit Aret. præſupponitur, quòd illa communitas erat in quaſi poſſeſſione iuriſdictionis. Vnde ex quo per conſtitutum ſolum quaſi poſſeſſio non fuit tranſlata , remanſit apud eos. Et ſic videtur, quòd poſſint vti iuriſdictione nomine eius, quem recognouerant. Sed contra id, inquit, facit , quia volendo transferre quaſi poſſeſſionem in alium,licèt non potuerint,perdiderint tamen ſuam, per tex. in eadem l.§.j.Sed ad hoc dicit poſſe reſponderi, quòd ſi quaſi poſſeſſio vacabat , iſti vtendo iuriſdictione nomine eius, pro quo conſtituerant, acquiſiuère poſſeſſionem illi , ſcienti quidem,& acceptanti.l.qui vniuerſas.§. quòd per colonum.ff.eodem titulo , & tangit Bartol.in d.l.quod meo,in vlt.quæſtio.& tandem declarat,an & quando populus liber poſſit ſe alteri ſubiicere , & concedere iuriſdictionem in ſe , vt ibi videbis. neque enim id ad hunc locum pertinet.

TRICECIMA QVINTA AMPLIATIO.

Cõſtituti ius etiam in ſpiritualibus.

1 ¶ Amplia triceſimoquinto, vt non ſolùm per conſtitutum transferatur poſſeſſio rerum temporalium,ſed etiam ſpiritualium, in quibus cadit poſſeſſio ſiue quaſi poſſeſſio: verbi gratia, ſacerdotiorum,quæ nos vulgò beneficia appellamus,decimarum,& aliarum huiuſmodi rerum.Ita enim voluit Anto.in c.cùm veniſſet.col.vlt.verſic.hæc procedunt,de reſtit.ſpolia.& in repet.c.vlt.col.xj.verſi.ſecundò per hoc deciditur,de cauſa poſſeſ.& proprie. vbi & idem dicit de iure patronatus eccleſiæ, & de iure eligendi,& ſimilibus.Sed id,quod dictum eſt de beneficiis,intelligit ipſe Anto.ſi ſuperioris auctoritas interuenerit,per no,in c.quæſitum,de rer.permutat.

De eadẽ re.

2 ¶ Et hoc quoque,vt ſcilicet ipſorum beneficiorum tranſeat poſſeſſio per conſtitutum,voluit

Ludo.

Ludo.Gomeſ.in commentariis regularum Cancellariæ in xxiiij. regula, Innoc.viij.col.j. Et benè facit quod ſcribit Panor.in c.cùm Bertoldus,col.ij.in ij.not.de ſenten.& re iud. quòd ſi inſtitutio beneficij ſit in præſentia ipſius beneficij, transfertur poſſeſsio ſine alia reali traditione. Hic enim(vt ſæpe aliàs diximus in hoc tractatu) ponitur inter modos fictos tradendæ poſſeſsionis,vt conſtitutum. Illud autem minimè dubium eſt, id procedere in rebus eccleſiæ,vt non obſcurè probatur in d.c.cùm veniſſet, & ibi omnes doctores,vt diximus ſuprà in xxij.ampliat.

Inſtitutio beneficij in conſpectu ipſius, transfert eiuſdem poſſeſsionem.

3 ¶ Sed hoc tamen,quod diximus in hac ampliatione, intellige procedere, modò is, cui ſit id conſtitutum,ſit capax eius poſſeſsionis,vel quaſi poſſeſsionis, quam in illum transferre volumus. Quid enim,ſi clericus conſtituat ſe poſsidere beneficium, ſiue decimas nomine laici, transferétne poſſeſsionem in eum? Et certè non transferet, cùm is ſit incapax huiuſmodi iurium,vt expreſsè dicit Anto.in d.repet.d.c.vlt.col.xj.verſic.idem in exiſtente.de cauſ.poſſeſ. & propriet.

Sed neceſſe eſt conſtituentem eſſe capacem.

4 ¶ Et id quidem generale eſt in omnibus cæteris rebus,quæ ab aliis poſsideri non poſſunt,iure,aut natura repugnante. Quid enim,ſi pater conſtituat ſe poſsidere ius paternitatis,ſiue filiationis,aut maritus ius maritale in alium? nunquid eos conſtituet in poſſeſsione iuris paterni,aut maritalis? Et non cóſtituere tradit ipſe Antonius vbi ſuprà. Ex quo etiam fit,vt cùm ſine poſſeſsione præſcribi non poſsit,l.j.§.per ſeruum qui in fuga.ff.de acquiren. poſſeſ.& c. ſine poſſeſsione,de regu.iuris lib.vj.cum ſimilib. Ideo nec filiatio præſcribi poteſt, Bald.in l. vnica.C.quan.non peten.partes, & diximus in tractatu Primogeniorum in xxx.quæſt.nu.9. Et de hoc quoque dicam infrà in xviij.limitat.

Et idem in cæteris rebus.

Filiatio non præſcribitur.

TRICESIMASEXTA AMPIATIO.

1 ¶ Amplia igitur tricesimoſexto,vt non ſolùm liberarum rerum,ſiue allodialium,quas vocãt, ſed & feudalium transeat poſſeſsio per conſtitutum,vt ſatis intelligere videtur Bald.loquens in materia feudali,in cap.j.col.ij.verſi.inueſtitura autem,tit.quid ſit inueſti. & expreſsè Raphael. Com.conſil.clxxiij.Galuanus,colum.vlt.Matth.Afflict.in c.j.§.ſi facta,colum.ij.verſ. item quarto princeps,titulo,ſi de feud.fuer.controu.inter domin.& agnat. & alij multi à me citati infrà in xxvj.limita. vbi tracto,an vaſallus cadat feudo, tradendo per conſtitutum, ac ſi ipſe verè tradidiſſet.

Conſtitutum habet vim etiam in feudalibus.

2 ¶ Et facit quod in non longè diſsimili tradit idem ipſe Matth.Afflict.in d.cap. j.col.ij.verſic. ſed vlteriùs ſciẽdum eſt,tit.quid ſit inueſti.quòd in feudis transfertur poſſeſsio per retentionẽ vſusfructus, quæ vt alibi dicam, ſcilicet in ix.limitat.nume.12.imò verò, eſt veluti quoddam genus conſtituti,ponitúrque inter fictos modos tradendæ poſſeſsionis à Leg.in l.iij.in princ. ff.de acquiren.poſſeſsio.& Cano.in c.ij.de conſue. Et idem dicit ipſe Matth.in c.j.in xiij.notab.col.vj.num.56.verſic.an autem.l.quiſquis.tit.de prohib.feud.ali.per Fede.reprehendens Andr.Iſer.qui videbatur voluiſſe contrarium in c.j.tit.qui ſucceſ.tene.

Vſusfructus retẽtio in feudis transfert poſſeſsionem.

5 ¶ Licèt quantùm ad ipſum conſtitutum, de quo principaliter tractamus, contrarium eius, quod diximus,voluit idem Matth.Afflict.ſibi è diametro contrarius eodem loco, quod magis mirum eſt,videlicet in d.c.j.col.iij.verſic.ſed an precarium,& rurſum verſi. poſſet tamen ſaluari,tit.quid ſit inueſt.& iterum in c.j.col.xxj.num.124. verſic.item fallit in feudis, titu.de feud.dat.in vic.leg.commiſ. Et idem ſimiliter voluit Chaſſe.conſil.vij.viſis themate, col.vij. verſi.ad hoc eſt clara reſponſio,& conſil.viij.ſuper duobus.col.viij.nume.36. Et ab hac parte ſunt plurimi,quos tibi citabimus infrà,in illa xxvj.limit.num.2.ſi ergo. Et vide etiam quæ dicam in iij.parte in tertia limitatio.

Qui contrarium tenuerunt in conſtituto.

TRICESIMASEPTIMA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia tricesimoſeptimo,vt procedat etiam in reciproca diſpoſitione. videlicet ſi duo ſibi mutuò donant bona ſua vel eorum partem,ſcilicet ſuperſtiti eorum, & ſic conſtituant poſſidere nomine ipſius ſuperſtitis, per id conſtitutum transfertur poſſeſsio in ipſum ſuperſtitem. Oldra.conſil.cxxxix.ad habendam aliqualem notitiam,col.ij.verſic.tertium erit,iunctis præcedentibus.& Alexan.conſil.lxxxiij.viſa facti narratione,col.iij.verſic. quod autem poſſeſsio,lib.iij.

Conſtitutum vim ſuam retinet etiam in reciproca diſpoſitione.

TRICESIMAOCTAVA AMPLIATIO.

1 ¶ Amplia tricesimooctauo, vt procedat etiam in pignore, vt ſi quis pignus conſtituat ſuper fundo,& ſe conſtituat poſsidere nomine creditoris,nam tunc etiam transfertur poſſeſsio,vt videre licet ex iis,quæ diximus ſuprà in prima parte,num.12.incip.ſed & ex illa, & nume.34. at illud hîc. Quod & confirmat gloſ.loquens de retentione vſusfructus, in l.j.§.vlt.ff.de reb. cor.quam eandem gloſſ.dicit ſingu.Bald.in c.per tuas,in fi. de donat.nam & vſusfructus retentione ideo transfertur poſſeſsio,quòd ex ea cenſetur eſſe factum conſtitutum, vt nos alibi diximus.

Conſtitutum in pignore quoque ſuam vim trãſlatiuam exercet.

TERTIA PARS.

PRIMA LIMITATIO.

HACTENVS ampliationes, quas noſtri appellant, poſuimus, nunc ad limitationes, quas & ipſi vocant, accedamus, quibus peractis totum hunc tractatum abſoluemus.

1 *Conſtitutum inutile ſi conſtituens non poſſidet.*

¶ Limita igitur primo noſtram regulam, qua diximus hoc noſtrum conſtitutum transferre poſſeſsionem, vt procedat, quando conſtituens tempore ipſius conſtituti poſsidet rem de qua agitur. Quòd ſi non poſsidet, eius poſſeſsionem non transfert, per text. qui ad hoc ſolet allegari, in l. quamuis. §. j. & ibi glo. in fi. Ang. Rom. Raph. Co. Alex. Franc. Aret. & Claud. Aquen. & omnes ferè doctores. ff. de acquir. poſſeſ. vbi ipſe Ale. dicit ad hoc facere textum in l. traditio. ff. de acqui. rer. domin. vbi traditio eius rei, quam non poſsidemus, à nobis fieri non poteſt. Ex quo intelligis, & id procedere etiam in vera traditione, & in c. olim, & iij ſecundum intellectum Doct. de reſtit. ſpoliat. in id quoque allegatur à noſtris. l. vlt. §. j. ff. ad S. C. Velleia.

2 *Adidem.*

¶ Et hoc alij propè infiniti præter illos voluerunt, videlicet gloſ. in l. ij. in verbo, tradita. & ibi quoque Bal. & Ang. ad fi. C. de acqui. poſſ. Old. conſil. cxiiij. factum tale eſt, quædam mulier. Alb. in rub. C. de donat. col. j. verſi. quid, ſi faciens. Pet. Iacob. tit. de condict. ex lege quæ pro re donat. compet. colum. v. verſi ſi autem quis. Bart. in l. quædam mulier, & ibi quoque Bal. in vtraque lect. & Ang. col. j. verſi. attende tamen. ff. de rei vendic. idem Barto. in l. quod meo, in prin. col. vlt. verſi. ſed iuxta prædicta, & ibi etiam Alhe. in prin. Alex. col vj. verſ. an autem intelligatur, & Claud. Aquen. col. vlt. ff. de acqui. poſſeſ. ipſe Bart. conſil. cvj. inter procuratorem, paulò ante fi. lib. j. Bald. & Salic. in l. j. C. quan. lice. ab empt. diſce. idem Bal. in l. ſiue autem, §. j. ff. de publ. in rem act. & in rubr. C. de contrahen. empt. in vj. q. & in l. j. §. in ſocietate. ff. pro ſocio. & in §. per traditionem, in fi. Inſt. de rer. diuiſ. & conſil. cccxxv. dubitatur primò, col. j. lib. j. & con. cclxxv. caſus corã reuerẽdo, ante fi. lib. ij. & conſi. clxvj. à libello, verſ. ſed hic eſt aduertendum, lib. iiij. Sign. conſil. lxxv. in quæſtione vertente inter nobilem virum. col. iij. in ij. locis. Salic. in l. j. C. de reſcind. vend. Angel. conſil. clxvij. viſo dicto libello, in fi. & conſi. cccv. in quæſtione vertente inter Antonium, col. j. verſi. item non obſtat, & conſil. ccclxxxvij. conſultatio, col. j. Per Anch. & Imo. in c. vlt. de prec. idem Anch. conſ. cxxxiij. ſatis inaduertenter, poſt med. Ant. in c. ij. col. iij. verſ. aduerte Canoniſta, & ibi Imo. col. ij. in fi. verſi. in ea glo. ibi vult poſsidere, de conſuet. idem Ant. in c. cùm veniſſet, col. iij. verſ. quandoq; vltra titulũ, & ibi idem Imo. col. j. verſi. quid autem ſi in inſtrumento, de reſti. ſpol. & idem Anto. in repe. c. vlt. col. xj. verſi. ſed eſt dubium, de cauſ. poſſeſ. & proprieta. Alex. conſ. x. viſo proceſſu, poſt prin. lib. iiij. Ang. Are. in §. hoc amplius, col. j. in fi. Inſt. quib. mod. tol. oblig. & in §. actionum, in materia emptionis, & vẽditionis, verſ. quæro an in obligatione. Inſtit. de act. Neapoda. ſuper conſue. ciuitatis Neapolit. tit. de empt. & vend. in j. conſuet. in verbo, tradita viſa, col. iij. Franc. Aret in l. interdum, in prin. col. vlt. ff. de acqui. poſ. Corn. conſ. v. viſo proceſſu, col. vj. verſi. tamen hoc non obſt. lib. ij. & conſ. xvij. viſo primo themate. col. pe. verſ. & licèt in eccleſia, eod. lib. ij. & conſi. liij. in hac cauſa, col. ij. verſ. tamen ad hæc, eodem lib. ij. & conſil. cxvij. multa eſſent, in prin. eo. lib. ij. & conſ. lxxxix. viſo ſupraſcripto, col. v. verſ. ſextò videtur, lib. iij. & conſil. clxv. profectò, col. j. in fi. eo. lib. iij. & conſ. clxxxiij. licèt diſcuſſa ſit, col. iij. verſic. non obſtat ſi dicatur, eod. lib. iij. & con. ccxcvij. in conſiliis, col. ij. verſi. verum tamen eſt, eo. lib. iii. & conſ. xl. viſo proceſſu, col. ij. verſ. ponderato, lib. iiij. & conſ. cx. licèt prohibens, col. ij. verſi. his tamen non obſtantibus, lib. iiij. Vital. Camb. in tract. Clauſularum, char. xxj. in clauſula, conſtituit ſe precariò, & c. col. ij. verſic. illud quod dicitur. Petr. Ferra. in tit. for. poſit. actoris, in verbo, item quòd præſcriptus, col. ij. verſi. quid autẽ ſi in inſtrumento. Barb. in c. ij. col. xxj. verſi. ſed pro certo, & iterum col. antepe. verſi. no. extrà, quòd ſi conſtituo, de conſuet. & in c. vlt. col. pen. de preca. & conſil. xlj. illud affetam, col. iiij. verſi. & ſi quiſpiam opponat, lib. j. vbi dicit ad hoc ſing. d. gl. in d. l. ij. C. de acquir. poſſeſ. Matheſa. no. ab. lxvij. nota quòd venditor. & iterum not. clxxj. nota vnam doctrinam. Guid. Pap. in ſtatut. Delphi. incip. ſi quis per literas, in verbo, poſſeſsio, col. ij. verſi. & vltra iſtum, vbi & idem dicit de retentione vſusfructus, ruſumq; in deciſ. Delp. ccclvj. quos & quot, in prin. Lanfr. Oria. in rep. c. quoniã contra falſam, in materia teſtium, quo loco de probatione poſſeſsionis differit, extrà de prob. vbi dicit ſin. ad hoc gl. in d. l. quãuis. §. j. Io. Berb. in ſuo viatorio iuris. tit. de do. inter vir. & vxó. verſ. ſed quæritur nũc donatio. Soc. cõſ. lxxix. licèt pendeat iudiciũ, col. vlt. ad fi. lib. iij. Lud. Bol. conſ. lxxij. Bono. col. ij. ver. ex alio etiã capite. Iaſ. in l. ab emptione, col. antep. ver. ij. limit. & ibi Iac. à S. Geor. col. iij. ver. prædicta intelligatis, ff. de pact. & idem Iaſ. in l. j. col. pe. ver. & licèt, ff. de acq. poſ. in ij. lect. & in l. iij. §. in amittẽda, col. iij. ver. ego ibi tetigi, ff. e. tit. in vtraq; lec. & in l. quoties, col. iiij. ver. limitat tamẽ. C. de rei ven. & con. cxlviij. viſo proceſſu cauſæ vertẽtis, col. ij. ver. itẽ nõ eſt probatũ, lib. iiij. Caro. Rui. cõſ. xlvj. viſa facti ſerie, col. ij. n. 5. lib. iiij. & cõſ. liiij. viſo ꝓceſſu, col. x. lib. iiij. cõſ. cxxvij. viſa facti narratione, col. iiij. ver. nec ob. ꝙ hæc li. v. Phili.

Dec.in l.contractus,col.vij.verſi.primò quando poſſeſsio.ff.de reg.iur.& conſil.cclj.in cauſa magnificæ dominæ Claudiæ,col.iij.verſic.tertiò principaliter, & conſil.cclxxxj.viſo puncto, col.ij.verſi.& iſta concluſio.Stepha.Bertran.conſil.xij.inſpecto proceſſu,nu.16.lib.j.& conſi. xxx.lecto,nu.7.& 10.& ſeq.eod.lib.j.& conſi.xxxiiij.ex quæſitis,in viij.dubio,eo.lib.j.& conſ. ſeq.viſis,nu.10.eod.lib.j.& conſ.cclxxxvj.ex venditione,eod.lib.j.& conſ.ccccij.deliberando, eo.lib.j.& conſ.cccxlvij.duabus,nu.9.eo.lib.j.& conſ.clxxiiij.ex progreſſu,poſt prin.lib.ij.& conſi.clxxxviij.Chriſti,&c.viſo caſu,in j.dubio,eo.lib.ij. & conſ.ccxlv.ponitur in facto,ad fi. eo.lib.ij.& conſ.ccc.nobilis,col.j.eod.lib.ij.& conſ.lxxxv.etiam ſi allegationes,col.j.lib.iij.& conſ.clxxxv.quamuis donatio,nu.5.& 6.eo.lib.iij.& conſi.ccxxxviij.cōtra donationem,nu.2. eo.lib.iij.& conſ.cccxxiij.etiam ſi libellus,nu.2.eo.lib.iij.& conſ.lxxvj.dudum col.ij.lib.iiij. & conſ.cxxx.vidi inſtrumentū,col.j.eo.lib.iiij.Matth.Affli.deciſ Neap.xxxvij.quędā Altruda,col.iij.& deciſ.xl.caſus eſt ille, col.iij.verſi.item cū probatur, & deciſ.cccxxxv. pro deciſione,col.ij.verſi.ſed in contrariam partē.Catel.Cota memor.incip.poſſeſsio ciuilis.Bened. in repe.c.Raynutius.in verbo,mortuo itaq; teſtatore,le ij.nu.78.de teſta.Hiero.Gratus.conſ. cxvij.videtur prima facie,col.ij.verſi.quartò reſpondeo,lib.j.& conſi.xlij.licèt primus, col.j. & Mar.Mantua. conſ.cclvj.viſo proceſſu,col.ij. num.16.& alij plurimi quos citabimus infrà nu.8.& omnes vbique.nemo enim vnus huic ſententiæ contradicit.

3 ¶Cuius ſententiæ optima certè ratio eſt, quā iam vides ex eo,quod diximus nu.1. Nam quō poteſt conſtituens qui non poſsidet,ſuo conſtituto in alterū transferre poſſeſsionem, quam non habet?d.l.traditio.ff.de acqui.rer.domi.& l.nemo plus iuris.ff.de reg.iur.&c. Daibertū. j.q.vij.cum aliis concord.adductis à gloſ.& Philip.Dec.in d.l.nemo. Quod ex Platone eſt in ſuo Sympoſio,vt alibi ſæpe diximus.Et cùm is verè tradere non poſsit,quod non habet, nec fictè quoque poteſt.l.ſi filiusfamil.& l.ſi ſocius.ff.ſi cert.petat.& l.ij.& iij.ff.pro ſocio.quas in id expendit Bald.d.conſil.clxvj.lib.iiij.

Ratio illius ſententia.

4 ¶Et ita etiam propterea id obtinet non tantùm in cōſtituto,ſed & in cæteris quoq; fictis modis poſſeſsionis transferendę,vt in retentione vſusfructus:Nam & hic ponitur inter illos modos à gl.& doct.in l.iij.in prin ff.de acqui.poſ.per l.quiſquis. C.de donat.& ſæpe aliàs ſuprà diximus. Per hanc igitur vſusfructus retentionem tum demum transfertur poſſeſsio, ſi retinens poſsideat,non aliàs:vt expreſsè ex facto contingenti conſultus reſpondit Corn. d.conſ. cx.vbi ſuprà,lib.iiij.& Steph.Bertr.conſil.cclxxvj.viſo caſu mihi exhibito,colum.ij.verſi.nec opponat aliquis,lib.j.

Et id quoque procedit in retentione vſuſfructus.

5 ¶Et idem quoque in traditione clauium, quæ & ipſa quoque ponitur inter illos modos,per l. clauibus.ff.de contrah.empt.vt,ſcilicet,tum tranſeat poſſeſsio,ſi eas tradens poſsideat:non ſi aliter poſsideat,vt voluit Oldr.conſil.ccix.in cauſa hoſpitalis,in j.dubio.& Alb.in l.j.§.ſi iuſſerim,ad fi.ff.de acq.poſſ.D.à Rot.deciſ.clxviij.in nouis,prout eos allegat,& ſequitur Socin. conſi.cxxxj.in præſenti conſultatione,col.ij.verſi.nec me mouet,lib.j. & Lafran. de Oriano in tractatu,de depoſitionibus teſtium, char.antepen. verſi. conſequenter eſt videndum, ſub num.126.& Fran.Ripa.in d.l.j.in prin.col.xv.verſi.ſtat igitur prima.ff.de acqui poſſ. Et benè facit,quod ſcribit ipſe Socin.ibi col.vij.verſi.ſecundò aduerte,& ſeq.

Et in traditione clauiū.

6 ¶Similiter cùm rei,quæ in conſpectu ipſius venditur,cenſeatur tranſlata poſſeſ.d.l.j.§.ſi iuſſerim.de acq.poſſ.& diximus ſuprà in iij.amplia.nu.2.& id quidem.& hic quoq; ponitur inter fictos modos tradendæ poſſeſsionis per gl.& doct.in d.l.iij.in prin.ff.eo.tit.Id quoq; tum demum transfert poſſeſsionem,ſi res poſsideatur à venditore,aliàs ſecus, vt probat text.in d. l.iij.§.Neratius,&ibi Bart.ff.de acquir.poſſ.& ita nuncupatim voluit Pan. loquens de inueſtitura,quæ fit in conſpectu rei,in c.autoritate,col.ij.verſ.inueſtitura autem.extrà,de iuſti.& Raph.Co.de eadem re loquens conſ.cxxxvij. conſultus vt infraſcriptis,col.j. Rom.in l.certi condictio.§.depoſui,col.j.verſi.aliquando volo poſſeſsionem, & ibi quoq; Fran.Aret. col.ij. verſi.in cōtrarium tamen facit,ff.ſi cer.pet.Idq; dicit ipſe Are.paulò pòſt procedere in omni ficta traditione,per text.ſin.in l.ſi fundum.ff.de fundo dot.& no.per Bart.Bald.& alios in l. cùm res.C.de prob.Et id quoq; dicit affirmaſſe Anto.in c.cùm ad ſedem.de reſtit.ſpol.

Et in traditione quæ fit ex aſpectu rei.

Et in omni ficta traditione.

7 ¶Et certè id generale eſt,& perpetuum,vt etiā diximus ſuprà in hac eadem limitatione nu.4. & ita etiam,vt per hoſce actus,& quoſcunque alios fictos non transferatur poſſeſsio, ſi ea ſit ab alio occupata,vt expreſsè voluit Alex.conſ.lxxxij.viſa facti narratione.col.j.verſi.quia reſpondeo,quòd ſtatutū,lib.ij.quem ſequitur Fran.Cur.Iunior conſi.cx.pro habenda.col.viij. verſi.retento igitur,lib.ij.& Fran.Ripa.in d.l.j.in prin.col.xvj.verſi.contrà Bar.in fi. eiuſdem verſic.ff.de acquir.poſſeſ. Omnium enim (quantum ad id pertinet) eſt vna eademque ratio, quam diximus ſuprà,nume.3. cuius ſententiæ. & bene faciunt, quæ ſcripſi in tracta. *Le mort ſaiſit le vif,* in vij.declarat.

Nec ſemper aliàs cū poſſeſsio eſt ab alio occupata.

8 ¶Ideoque(vt redeamus ad inſtitutum,) is, qui allegat rem ſibi quæſitam ex conſtituto, ſuccumbit, niſi & ipſe alleget,& probet eum,qui conſtituit, poſſediſſe tempore conſtituti. Et idem de retentione vſusfrusctus & cæteris his modis dicere poteris. Sed de conſtituto expreſsè voluit Bald.in d.l.ſiue autem.§.j.ff.de Public.in rem actio.per c.inter dilectos,in fi.de fide

Allegans conſtitutum ſuccumbit, niſi

fide

probet poſſeſſionem conſtituentis.

ſide inſtru. Ang. qui id dicit menti tenendum, Imo. Alex. & Franc. Aret. in d. l. quamuis. §. j. de acqui. poſſeſ. vbi ipſe Ang. dicit, ita ſe optinuiſſe, idem Ang. in d. l. quadam mulier, vbi ſuprà, de rei vend. & in d. l. ij. C. de acqui. poſſeſ. & d. conſil. ccev. Petr. Anch. d. conſil. cxxxiij. Corn. d. conſil. liij. lib. ij. & d. conſ. ccxcij. lib. iij. Alexan. in l. quod meo, col. vj. verſ. ſit ergo cautus, de acqui. poſſ. & d. conſ. x. lib. iiij. & præntereà conſil. cviij. viſo proceſſu cauſæ principalis, col. ij. verſic. nec etiam puto, eo lib. iij. Matheſila. dicto. no. clxxj. Lauren. Calca. conſi. xxix. magnificus, col. vij. verſi. præterquà quando. Franc. Aret. in l. interdum, ad ſi. prin. ff. de acqui. poſ. Ang. Aret. in d. §. actionum, col. v. verſic. hinc ſumpta. Vital Camb. vbi ſuprà. Barb. conſ. lxij. illud afferam, col. vj. verſi. nec obſtat cùm dicitur, lib. iij. Carol. Rui. conſil. cxlm. viſis, col. iij. verſi. nec obſtat conſtitutum, lib j. & conſil. xlvj. viſa facti ſerie, col. ij. nu. . lib. iiij. & conſil. liiij. viſo proceſſu, col. j. eod. lib. iiij. & conſil. lxxv. quantum, col. iiij. nu. 6. lib. v. Matth. Afflict. d. deciſ. xl. vbi ſuprà. Philip. Dec. conſil. ccxlvij. in cauſa magnifici. colum. ij. verſicu. non obſtat quod ſuprà dictum eſt, & conſil. cccc. viſo eleganti conſilio, colum. penult. verſic. primò quòd habeo. Franciſc. Balb. in repet. l. Celſus, colum xxix. verſic. addo circa prædicta. ff. de vſucapio. Stepha. Bertran. d. conſil. xij. lib. j. & d. conſil. xxx. eod. lib. j. & d. conſil. cccij. eod. lib j. & dicto conſi. cccxlvij. nu. eod. lib. j. & prætereà conſil. clxiij. ſi libellus, nu. . 2. lib. ij. & d. conſil. clxxxv. lib. iij. & d. conſil. cccxxiij. eod. lib. ij. Franciſc. Ripa in rubr. ff. de interdict. colum. iij. verſic. & hæc eſt ratio. & Hiero. Gratus conſi. lxix. cùm ſermones, col. j. verſic. xij. ſecundo conſiderandum, lib. j. & conſil. xciiij. in cauſa excellentiſsimi, colum. iij. verſic. tertiò reſpondeo, eodem lib. j & conſil. cxvij. videtur, col. ij. verſic. quartò reſpondeo, eod. lib. j. & Ludo. Gozad. conſil. lxiiij. in caſu propoſito. col. ij. verſic. octauò non ſufficit.

Secũdus donatarius præfertur priori habenti conſtitutum ex Decij ſententia.

Incorporalia non poſsidentur.

Decij opi. reprobata.

9 ¶ Ex quibus Philip. Dec. d. conſi. cclj. colum. iij. verſic. tertiò principaliter, dicit vnum, quod mihi mirandum viſum eſt, & à nullo alio, quod ſciam dictum, Quod ſi quis actionem ſine nomen donet, & & ſe conſtituat poſsidere nomine donatarij, & poſteà id ipſum alteri donet, hic priori præfertur. Nam donans, inquit, poteſt ante traditionem alteri obligare. l. vlt. §. Lucius. ff. de dona. & not. Bart. & Io. Plat in d. l. j. poſt gl. ibi, in verbo, perfectam. C. de rei vend. Et cùm nomen donatum eſt, poteſt donans extinguere donationem, recipiendo ſolutionem, non obſtante prima donatione, l. nomen C. quæ res pigno. oblig. poſſunt. Nec dici poteſt, vt ſubdit, quòd vi conſtituti fuerit tranſlata poſſeſsio: quia conſtitutum non operatur, niſi cùm donans poſsidet. At donans non poſsidet nomen, vel actionem: quia huiuſcemodi iura incorporalia non poſsidentur. l. ſeruus. §. incorporales. ff. de acq. rer. do. & §. incorporales, Inſtit. de reb. corpo. & incorpo. Vbi eiuſcemodi res traditionem non recipiunt. Et nuncupatim de nominibus debitorum voluit Alex. conſil. xvij. requiſitus, col. ij. lib. j.

Incorporalia quaſi poſsidentur.

Quaſi poſſeſſio venit appellatione poſſeſsionis.

Poſſeſſorium competit pro rebus incorporalibus.

Ceſsio pro traditione in nominibus.

Prima ampliatio huius limitationis.

10 ¶ Hæc Decius, cui, neſcio. an cæteri accedent. Ego verò omnino aſſentiri non poſſum, quia licèt hæ res verè nõ poſsideantur, tamen haud dubiè quaſi poſsidentur, vt etiam dicit glo. in d. l. ſeruus. §. j. quæ ad hoc multa iura affert, & nemo contrà dicit. Ita vt etiam iura loquentia de poſſeſsione habeant locum in quaſi poſſeſsione horum iurium incorporalium, c. præſentium, de teſtib. lib. vj. vbi etiam glo. in verbo, poſſeſsione, exponit id verbum, id eſt quaſi poſſeſsione, quia de incorporalibus agebatur. Et ibi quoque Archidiaco. Ioan. Andr. Domin. & Philip. Franc. qui ex hoc. not. non vitiari libellum in incorporalibus concludentem ad reſtitutionem poſſeſsionis. Et probatur ex eo text. ſpoliationem cadere in rebus incorporalibus, atque in eis competere poſſeſſorium: vt etiam probatur in c. cùm eccleſia, & ibi Ioan. Andr. de cauſ. poſ. & propriet. & c. olim, le. iij. de reſtit. ſpolia. & c. reintegranda. iij. q. j. Et quia etiam videmus in nominibus debitorum cenſeri rem traditam per ceſsionem, vt not. per gloſſ. in l. vlt. C. quan. fiſc. vel priua. & Bart. in l. ad eum. ff. de donat. & in l. Seia, in fi. ff. de donatio. cau. mort. & in l. j. col. pen. verſi. quæro, quæ ſit differentia. C. de actio. & oblig at. cum aliis multis concord. à me traditis in tractatu retractuum, lib. j. §. j. in glo. in verbo, *& autres choſes*, nu. 12. hinc quoque fit. & rurſum in §. vj. glo. j. num. ix. nec obſtat quòd primò. Ideoque & nos ſuprà in xxxiij. ampliatione latè docuimus in huiuſmodi incorporalibus trãsferri quaſi poſſeſsionem per conſtitutum.

Cõſtituens nõ poſsidens non transfert poſſeſsionem etiã ſi detineat.

2. ampliatio.

11 ¶ Hanc autem primam limitationem, qua diximus per conſtitutum nõ transferri poſſeſsionem, niſi conſtituens tunc poſsideat, amplia multis modis. Primo vt procedat, etiam ſi ipſe conſtituens, qui non poſsidet, rem tamen detineat: neque enim is transfert poſſeſsionem per ipſius conſtitutũ: vt expreſsè voluit Bart. in d. l. quod meo, in prin. col. vlt. verſi. ſed iuxta prædicta. & ibi quoq; Alex. col. vlt. verſ. verum ſicut per conſtitutum. ff. de acqui. poſ. & Bal. in d. rub. C. de contrah. empt. & vend. in xvj. q. Anto. in c. cùm veniſſet. col. pen. verſi. ſi non poſsidet, de reſt. ſpol. Iaſ. in l. j. in prin. col. xviij. verſic. quærit Bart. an detentatio, vbi id dicit no. & iterum col. pen. verſi. & licèt do. ff. de acqui. poſſ. Philip. Dec. d conſi. cccc. quo loco ſuprà citauimus. Vide tamen quæ dicam in quarta declaratione huius limitationis.

Etiam ſi conſtituens id faciat nomine domini poſsidentis.

12 ¶ Secundo modo amplia hanc limitationem, vt procedat etiam ſi non poſsidens, qui ſe conſtituit alterius nomine poſsidere, id faciat conſentiente domino poſsidente. neque enim is ita faciens transfert poſſeſsionem, cùm id ſuo nomine faciat, non autem nomine poſſiden

ſidentis: vt not. per multa conſuluit Cornæ. d. conſil. v. lib. ii. & iterum d. conſi. clxxxiij. lib. iij. Alibi autem abundè probauimus, aliud eſſe aliquid facere, aliud facienti conſentire, in noſtro tractatu Retractuum, titu. ij. in fi. in v. quæſtio. Quid autem, ſi nomine ipſius poſsidentis id faceret? dicemus infrà in xiij. limitatione. & tu quoque interim vide quæ ibi dicam nu. 11. ſed & hæc, & ſeq. & in xiij. limit. num. 2. ſed hoc quinque modis.

13 ¶ Tertiò amplia, vt etiam ſi conſtituens, qui non poſsidebat tempore conſtituti, poſtea nanciſcatur poſſeſsionem, ea non propterea transferetur vi illius præcedentis conſtituti: vt non obſcurè ſentiunt Angel. & recentiores in d. l. quamuis. §. j. de acquiren. poſſeſ. & omnes quos ſuprà citauimus in princ. huius limitationis. & iterum verſic. ab hinc v. & expreſsè, & veluti verbis conceptis Bal. in d. l. j. col. j. & ibi quoque Salic. col. vlt. C. quand. liceat ab empt. diſcedere. & idem Bal. d. conſi. clxiiij. col. ij. verſi. ſed hîc eſt aduertendum, lib. iiij. Maſuer. titu. de poſſeſſo. §. item ſi non dominus, per not. in l. tutor. §. ſi quis. ff. de ſuſpect. tuto. Ange. Aretin. in d. §. vlt. col. j. in fine, Inſtit. quib. mod. tolli. oblig. Franc. Aret. in d. l. interdum, in princip. col. vlt. verſi. ſcias quòd per conſtitutum. ff. de acquir. poſſeſ. & in d. l. quamuis. §. j. col. ij. verſicu. primus eſt, ibi, ſecundò poteſt, eo. tit. & ibi quoque Claud. Aquen. colum. j. & iterum ij. vbi & hoc quoque intelligit, etiam ſi in tali conſtituto eſſet clauſula, ex nunc prout ex tunc, & econtrariò. & Matthæ. Afflict. d. deciſ. cccxxxv. num. 4. Et ad hoc citat Bald. vbi ſuprà, gloſ. quæ & hoc ſentit etiam in vera traditione, in l. ſi à Titio, in gloſſ. vlt. ff. de rei vendicatio. quam & ad hoc expendit, & dicit ſingularem Franciſc. Aret. in d. l. quamuis. §. primo, & Ludoui. Bolog. in d. l. ſi à Titio, in nouis interpret. & in ſua tabula text. & gloſſ. ſingul. in verbo, conſtitutum, verſic. ij.

3. Ampliatio. Etiam ſi conſtituẽs poſtea nanciſcatur poſſeſsionem.

Quod & in vera traditione procedit.

14 ¶ Verùm huius contrarium tenet, aliud tamen agens, Bald. conſil. cclxvij. in cauſa Petri, verſi. præterea gloſſ. dicit, lib. iij. Cornæ. idipſum de induſtria, & ex compoſito tractans, conſilio cclxxx. viſis quibuſdam, col. iiij. verſi. nec etiam obſtat ſi quis, lib. iij. vbi tamen nullum alium citat pro ſua illa ſententia, nec contra illam, ſed id tãtùm pro ea dicit, quòd licèt conſtituens non poſsideret tempore cõſtituti, habebat tamen animum precariò poſsidendi: qui quidem animus non præſumitur mutatus tunc, cùm poſteà quærit poſſeſsionem, ſed eundem habere præſumitur. l. eum, qui. ff. de probat. Hæc ille.

Contrarium tenentes.

15 ¶ Cui & tu adde, quòd is, qui tradit titulum, ex eo quod nunc vellet transferre poſſeſsionẽ, ſi eſſet penes eum, præſumitur etiam velle, quod à quocunque poſteà emens, ab eo acquirat poſſeſsionem, de voluntate ſua acquiratur, quaſi ipſe eam tradiderit. l. eius rei. cum l. ſeq. & ibi per Bart. ff. de rei vendic. Eadem etiam ratione hic videtur dicendum, vbi quia conſtituẽs transferret poſſeſsionem tempore conſtituti, ſi eam haberet: ideo videtur perſeuerare in ea voluntate reſpectu poſſeſsionis poſteà ſuperuenientis: quia ſola voluntas, quæ durat per quã quis vult acquirere alteri, transfert nouam poſſeſsionẽ per cõſtitutum præcedẽs, vt ſatis amplè docuimus ſuprà in xxxij. ampliatione, verſ. xij. porrò ſi priorẽ, & v. ſeq. vbi videre poteris.

Confirmatio poſterioris opin.

16 ¶ Adde, inquam, ad hanc ſententiam cõfirmandam, quòd cùm quid fit ab eo, qui non eſt dominus, aut aliàs habilis ad id faciendum, ſi poſteà ſuperueniat dominium, poſſeſsio, aut alia quæuis qualitas, quæ eum habilem reddat, id eſt, talem qui potuiſſet id facere, ſi eam qualitatem habuiſſet, actus ille iam ab eo factus ſumit robur, & effectum, per d. l. ſi à Titio, de rei vendic. vbi gloſſ. in verbo, peteres. not. ex ſuperuenienti dominio confirmari alienationem præcedentem, & l. rem alienam. ff. de pigno. actio. & l. cùm rem alienam. ff. de act. empt. & l. cùm res. C. ſi aliena res pigno. data ſit, cùm aliis concord. à me collectis in legibus connubialibus, in glo. viij. in verbo, *de ſon mary*, in xj. q. in prin. & ſeq. verſi. Et ſi quis dicat, aliud eſſe in dominio, aliud in poſſeſsione, videat quæ dicam infrà in ſequent. limita. verſi. vij. incip. quòd ſi quis.

Alia confirmatio.

Habilitas contrahentis ſuperueniens actum confirmat.

17 ¶ Ego verò in ea ſum ſententia, vt quantum ad ipſum conſtituentem, qui non poſsidebat tempore conſtituti, ſed poſtea incipit poſsidere, is non poſsit impugnare poſſeſsionem eius, cuius nomine anteà ſe conſtituerat poſsidere: ne eius commodo cedat dolus aut fraus ipſius, qui ſubticuit ſe non poſsidere: imò (vt veriùs loquar,) declarauit ſe poſsidere, id conſtitutum ita faciendo, quod aliter facere non poterat. l. ſi ab hoſtibus. §. primo, ff. ſoluto matrimonio, cum aliis concordant. à me collectis in tractatu Retractuum, tit. primo, § primo. gloſſ. ix. in verbo, *ou lignagier*, numero 67. denique. At ſi de præiudicio tertij ageretur, cui fortè interim ius eſt quæſitum, ego priorem ſententiam ſequerer. Ad quæ omnino vide, quæ dicam infrà, verſiculo, viceſimoſecundò hoc, & iiij. ſequent. Et vide etiam Franciſc. Aretin. in dicta l. quamuis. §. primo, qui nititur reſpondere quibuſdam rationibus, quas pro poſteriori ſententia adduximus.

Autoris ſententia.

18 ¶ Sed hanc primam limitationem quatuor modis, nec iis quidem contemnendis, declarabis. Primò vt non procedat in antiquis, in quibus ſufficit nunc eum poſsidere, cuius nomine alter olim ſe poſſeſſurum conſtituerat, licèt nunc non probetur ipſum conſtituentem tempore conſtituti poſsidere: vt ſingul. conſuluit Socin. conſil. clxxxvij. in controuerſia, colum. v. verſic. tertiò probatur, lib. ij. vbi dicit & hoc videri voluiſſe Panorm. in capit. cùm nobis, de præſcript.

Prima declaratio huius limitationis.

Vt non procedat in antiquis.

Poſſeſsio immemorialis probatur per inſtrumentũ conſtituti.

præſcript.cùm ille dicit in col.iij.verſic.item poteſt probari per viam conſtituti, quòd poſſeſsio temporis immemorialis poteſt probari per inſtrumentum conſtituti. Quod debet intelligi,vt dicit ipſe Socin.ſine alia probatione poſſeſsionis conſtituentis:aliàs eius dictum eſſet friuolum, nam eadem eſſet difficultas in probatione poſſeſsionis ipſius conſtituentis. Vnde Panor.inquit,intellexit ſatis eſſe probari conſtitutum propter antiquitatem, & difficultatem probandi: nam & aliàs ratione difficultatis probationis ſufficit veriſsimilis ſiue præſumpta probatio.l.non omnis, § à barbaris.ff. de re milit. cum infinitis concord. At non eſt veriſsimile,nec præſumendum, venditorem ſe conſtituiſſe poſsidere nomine emptoris, niſi ipſe fuiſſet in poſſeſsione,cùm ad id teneretur.l.cùm de indebito. ff.de probatio. & quia aliter mendax fuiſſet & deceptor,quod non præſumitur.l.meritò,ff.pro ſoc.Et ad hoc quoq; alia quædam allegat,quæ tu ipſe videre poteris.

Idq; etiam quantum ad tertium.

Vide Dec. cõſil.clxix. viſo eleganti.

19 ¶Nec in eo tantum loco id voluit ipſe Soci.quando & alibi quoque idem voluit,ſimul declarans,quòd tempus hoc caſu dicatur antiquum, ſcilicet conſi.cvj.libenti animo, col.j.lib.iij. vbi & hoc dicit habere locum,etiam quantum ad tertium, nedum quantum ad conſtituentem.quod nota ad id,quod ſuprà dixi verſ.ab hinc ij.& dicam etiam in verſicu.ſeq. Et voluit item Philip.Dec.conſil.cceij.cuius ſupraſcriptio incipit,an & quando ceſsionarius, col.iij. verſi.nec obſtat,quòd non apparet,vbi & ad hoc allegat Paul.Caſt.conſi lxxxj.In cauſa quę vertitur inter reuerendiſsimum,lib.ij.Et idem denique voluit Hippo. Marſil. ſingul.cccccxxj.ille qui vult fundare.& Chaſſ.in commentariis conſuetud. Burgund.tit.*de ſucceſsions*,§.j. col.iij.verſi.limita tamen iſtud.

2. declaratio. Vt non procedat quantum ad conſtituentem & ipſius heredes etiã in recẽtibus. Nec itẽ quantum ad tertiũ habentem ius à conſtituẽte vide nu.23.

20 ¶Secundò hoc declara,quod dictum eſt,neceſſe eſſe probare conſtituentem poſsidere tempore conſtituti, vt procedat quò ad tertium, cum, ſcilicet, agitur de præiudicio tertij: nam quò ad ipſum conſtituentem,vel eius hæredes,ſiue eorum præiudicium, ſatis eſt cõſtitutum ipſum,ſine alia probatione poſſeſsionis ipſius,etiam in rebus recentibus, vt not.Bal.in l.ſine autem.§.j.ff.de Public.in rem act.& vt à nonnullis citatur in l.vlt.col.pen.in viij.quæſt.C.de edict.diui Adr.tol.Angel.in l.quædam mulier, circa medium, verſicu.item attende. ff.de rei vendic.& in l.quamuis.§.j.ff de acquiren.poſſeſ.Franc.Aretin.qui id dicit ſingu.in d.l.interdum,in fi.prin.ff.eod.tit.Socin.d.conſil.clxxxvij.in controuerſia,col.v.verſic. ſecunda ratio, lib.ij.& d.conſil.cvj.col.j. lib.iij.& Franc.Purpur.in l.ſi,apud quem, col.xvj. nume.162. pro quo facit.C.de eden.& Carol.Ruin.conſil.xlvj.viſa facti ſeric.col.viij nume.13.lib.iiij.Clau. Aquen.in d.l.quod meo,col.vlt.ff.de acqui.poſſ.& Hiero.Gratus,conſil.xlij.licèt primò rem dubiam faciebat,col.ij.verſi. quartò reſpondeo,lib.ij. vbi & idem dicit quantùm ad tertium habentem cauſam à conſtituente,per rationes ibi allegatas.

Locatio non probat poſſeſſionem cõtra tertium. Nec ſolutio penſionis.

21 ¶Nam & videmus in ſimili,quòd licèt locatio, atque etiam ſolutio penſionis, ſiue mercedis non probet poſſeſsionem aduerſus tertium poſſeſſorem,vt per Bartol.qui id dicit tenendum menti,Imo.Alex.& Franciſc.Aretin.in l.qui vniuerſas.§.quod per colonum. ff.de acquiren. poſſeſ.eundem Bartol.& omnes in d.l.quamuis.§.j.ff.eod.tit. Bald.in d.l. quædam mulier.in prima lect.ff.de rei vendic.& in l.vlt.col.antepenul.verſic.octauò quæritur. C.de edict.diui. Adria.tollen.& in c.cùm veniſſet,col.ij.verſic.oppo.quòd per receptionem,de reſtit.ſpoliat. Panormita.in capit.cùm Bertoldus.colum. penult. verſic. nunc capiendo, de ſentent. & re iudica.Corne.conſilio cccxv.videtur in hac conſultatione,colum.pen.verſic. prætereà dato, lib.iiij.Alexand.qui multos textus citat,vt per eum videre licet,conſil.x.viſo proceſſu, col.j. lib.iiij.& doctor.vbique.

Probant tamen contra conductorem & ſoluentem penſionem.

22 ¶Tamen probat contra conductorem,ſiue colonum,aut alium ſoluentem penſionem, l.litibus,& l.domini prædiorum.C.de agricol.& cenſit.lib.xj.& c.cùm veniſſet, & ibi expreſsè Bald.col.ij.verſic.oppo.quòd per receptionem,& Panor.colum.iij.verſi.& per hoc ſolue,de reſtit.ſpolia.idem Bald.in d.l.quædam mulier,& ibi quoque Ange.col.ij.verſic.hîc reſtat videre.& ipſe item Bald.in d.c.cùm veniſſet,vbi ſuprà,de reſtitut.ſpoliat.& conſil.cccxxx.ſtatuto cauetur,in j.dub.lib.j.& idem quoque Ange.in d.l.quamuis.§.j.& ibi Alex col.ij.verſic. item ſolutio mercedis.ff.de acquir.poſſeſ.Rom.in d.§.quod per colonum, poſt med.Philip. in c.inter dilectos.de fide inſtr.Socin.vbi ſuprà,in prædicto verſi.& iterum conſil.xj. in cauſa dominæ Catharinæ,col.ij.verſi.prætereà inter partes,lib.iij.Carol.Rui.d.conſil.xlvj. num.7. in fi.lib.iiij.Lafran.de Ariadno in tract.de depoſitionibus teſtium,char.antepen. verſic.conſequenter eſt videndum,ſub num.128.& ſeq.& Ludo.Gozad.conſil.xciiij.an illuſtriſsimis,in fi.Et facit quod ſcribit Cyn.in l.deſiderium. C.depoſit.

Probãt item contra tertiũ habentẽ cauſam poſteriorem à conſtituente.

23 ¶Sed hoc quod diximus de præiudicio tertij,vt ſcilicet,conſtitutũ factum ab eo,qui nõ poſsidebat,non ei præiudicet.Intellige tamẽ, niſi iſte tertius haberet cauſam poſteriorem ab ipſo conſtituente:tunc enim ei præiudicabit, æquè ac ipſi conſtituenti, ſi ipſe perſpexiſſet. vt & de conductore & ſoluente penſionem, de quibus nuper locuti ſumus,voluit Socin.d.conſi. xj.col.j.verſic.& pro prædictorum,lib.iij.& ante eum Bald.in d.c.cùm veniſſet,vbi ſuprà citauimus,de reſtit.ſpoliat.per l.ſuperatus,quę eſt iij.ff.de pigno.& quod ſcribit Cyn.in l.cùm res.C.ſi alie.res pignor.dat.ſit.

¶Ex

24 ¶ Ex cuius ipſius Cin.ſcriptis in eo loco, certè intelliges nonnullos fuiſſe in ea opin. vt nihil interſit, an agatur hypothecaria aduerſus debitorem, an alium, qui habet cauſam poſteriorẽ ab eo. Sed quia etiam alij in alia ſunt opi. vide ipſum eundem Cy.& Albe.ibi,& Spec. tit. de act.& obli.§.j.ver.ſed pone, T .obligauit. Sed pro priore opi.in caſu, de quo loquimur, facit quod diximus ſuprà in prin.nu.42.ei autem quod diximus,& multis ſeq.& ſuprà quoque in hac eadem limit.nu.20.in fi.pro contraria facit.l.quoties,& ibi no. C. de rei vendi. & quod dicemus infrà in xxx.limit.verſ.l.ſed illud poſtremò.

Vtrum antẽ interſit an agatur hypothec. contra debitorẽ, an illum tertiũ.

25 ¶ Tertiò declara, vt licèt per actum fictum non transferatur poſſeſsio per eum, qui non poſſidet, nec aliàs ex ſolo contractu, ſed ex traditione transferatur dominium.leg.traditionibus, C.de pactis: tamen ſi res fictè veluti per noſtrum conſtitutum, vel precarium tradatur per dominum etiam non poſsidẽtem, transfertur dominium ex huiuſmodi ficta traditione, ſine alia reali traditione, per text.not.in l.in fundum.ff.de fundo dota.& no.per Bar. Bal. & alios in l.cùm res.ff.de acq.poſſeſ.& expreſsiùs Fran.Aret.in l.certi condictio.§.depoſui,col.ij. ff. ſi cert.peta.vbi de hoc dicit eſſe ſing.textum in d.l.in fundum,& idem Are.in d. l. quamuis. §.j. Tu autem ſuper hoc omnino vide Bart.in l.Celſus,col.iiij.verſ.ſed pone, quòd debitor. ff.de vſucapi.& ipſum Aret.in d.l.quamuis.§.j.& ibi Claud.Aquen.col.ij.verſ.ſubiicit tamẽ, & iterum verſ.prædicta tamen.

3. Declaratio Vt non procedat quantũ ad tranſlationẽ dominij.

26 ¶ Quartò declara, vt non procedat, quando dominus vendens, & conſtituens ſe poſsidere nomine emptoris, rem ſolùm detinet, nullus tamen alius poſsidet: tunc enim licèt nec ipſe poſsideat, transfert tamen eius poſſeſsionem per conſtitutum aut alium quemuis actum fictum.d.l.qui vniuerſas.§.quod per colonum.ff.de acquir.poſſ. & ita per eum text. expreſſim voluit Franc.Are. in d.§.depoſui. Ad quod etiam vide quæ dicam infrà in xiiij. limita. verſic.ſecundò intellige,& ij.ſeq.Sed & ad hanc limitatio.vide omnia quæ dicam in ſequenti limita.

4. Declaratio Vt ſufficiat detentatio cõſtituentis ſi nemo alius poſsideat.

SECVNDA LIMITATIO.

1 ¶ Limita ſecundò noſtram regulam transferentem poſſeſsionem ex conſtituto, vt ſcilicet nõ procedat, ſi quis conſtituerit ſe poſſeſſurum poſt mortem ſuam. nam huiuſmodi conſtitutum nullius eſſet momenti, cùm in tempus conferretur, quo ipſe conſtituens non eſſet futurus poſſeſſor.d.l.vniuerſas.§.quod per colonum,& l.cùm hæredes,in prin.ff.de acqui.poſſe. & l.j.§.cùm Scæuola.ff.ſi quis teſta.li.eſſe iuſ.fue. Et ita not.voluit Angel.in d.l.quamuis.§. j.ff.de acquir.poſſeſ.& ibi quoque Raph.Co.circa medium, Alex.col.vlt.verſ.item per iſtũ tex. Claud.Aquen.& cæteri.& idem Alex.conſ.lxxxij.perſpectis his,col.iiij. verſ. ſed ita eſt, lib. ij.quod errore impreſſorum repetitur conſ.xl.lib.ij.& iterum conſ.lj.lib.v.paucis immutatis, vbi hoc dictum pro ſingu.allegat.& ipſe Alex.conſi.lxxxiij viſa facti narratione, col. v. verſ.non debet igitur, eod.illo lib.iij.Guid.Papa dec.Delphi.cccccxij.Titius bona ſua.Iaſon qui & hoc dicit ſing.in l.j.in prin.col.pe.verſ.confirmatur quia etiam, ff.de acqui. poſſ. & in l.quoties,col.v.verſ.nota tamen diligenter.C.de rei vendi.& conſ.cxlvij. præſens conſultatio,col.viij.verſ.non quoque in præſenti,li.j.& con.vj.exhibentur,col.pen.ver.non ob. ergo, lib.iij. & con.lxxxv.quando habemus,col.vlt.verſ.nec obſtat aſſertum,eo.lib.iij.Phili.Deci. in l.contractus,col.vj.ver.item notandum eſt.ff.de reg.iur.& con. ccxlvij. in cauſa magnifici,col.ij.verſ.vlterius etiam non habet,& col.iiij.ver.vlterius etiam tali conſtituto. & Steph. Bertr.con.cccxxvij.viſo inſtrumento,nu.vij.li.i.& conſ.cccv.dominus aduocatus, libr.ij. & conſ.cccxv.quoniam Andreas,nu.iij.& iiij.eo.li.ij.& Matth.Afflic.deci.Neap. cccxxxv. pro deciſione,col.ij.nec quis poteſt,& Ludo.Gozad.con.xcix.in hac cauſa,col.iij.nu. 13. & iterũ ad fi.Anto.Neguſa.in tracta.de pign.parte ij.membro.ij. nu. 3.

Conſtitutum collatum poſt mortem conſtituentis nullum eſt.

2 ¶ Ex eodemq; fonte manat, quòd cùm diſpoſitio principalis confertur poſt mortem, ita & conſtitutum in eo appoſitum, vt quod ſequatur naturam, & qualitatem ipſius diſpoſitionis, in qua apponitur, vt diximus ſuprà in xv.ampliat.verſ.iij.ſed illud hîc.& dicam plenius infrà in vij.limitat.propè per totum.Ideoq; nec hoc caſu conſtitutum transfert poſſeſsionem, vt expreſsè reſpondit Alex.d.con.lxxxij.perſpectis his quæ in themate, vbi ſuprà citauimus, lib.ij.& Iaſon.d.conſ.vj.col.pen.lib.iij.Steph.Bertrand.conſ.cccv.dominus aduocatus, lib. ij.& Franciſ.Ripa,lib.iij.Reſpon.c.xx.eoq; vlt. incip. licèt Decius.

Et quod item ponitur in diſpoſitione collata poſt mortem.

3 ¶ Ad huius autem limitationis confirmationem facit, quòd non inſpicitur initium actus, qui confertur in aliud tempus: ſed illud ipſum tempus, in quod cõfertur.ita vt paria ſint, aliquid fieri in tempore prohibito, vel id ipſum conferri in tempus illud prohibitum: & econtrario, l. eum qui.ff.de iuriſdi.om.iudi.& l.in tempus.ff.de hære.inſti.& l.ſi ſponſum,§. ſi vxor, & ibi Bar.& iterum.l.cum hic ſtatus.§.ſi ſponſus,& l.ſi eum.§.vlt.cum l.ſeq.ff.de donat. inter vir. & vxo.& l.Bebius,in fi.ff.de pact.dotal.& l.Lucius.& ibi Iac.Are.ff.de vulga. & pupil. & l. quod ſponſæ.C.de donat.ante nupt.vbi Bar.dicit, id nunquam fallere,& l.ſi res, & ibi Bald. ff.de iure dot.& l.Titio cum moreretur.ff.de vſufru.& c.de vxore, de ſepult. & ibi Panor. in ij.not.qui id declarat.& voluit etiam Bald.conſi.cccxxxvij.in primis videndum eſt, colum. j. lib.j.& Panor.conſi.lxiij.ſtante quadam conſtitutione, col.iij.lib.j.& conſi.lxv.caſus, quidam

Confirmatio. Tempus non ipſius actus ſed in quod is confertur inſpiciendum.

Raynerius,col.j.lib.ij.Raph.Fulgo.conſ.xcix.magiſter, poſt prin. & alter. Rap. Co. conſil. cxix.Ioannes inſtituit,con.ij.verſ.illa enim verba. & Fran.Aret.in l. alia cauſa. §. eleganter, col.j.ff.ſolu.matr.

Ad idem. *Papa cur nõ poteſt ſucceſſorem eligere.* *Pupillus doli capax nec ad pias cauſas teſtatur.*

4 ¶ Hinc dicit glo.in §.his omnibus.8.quæſt.j. ideo Papam non poſſe ſibi in vita ſucceſſorem eligere,quia effectus & executio huius electionis cõfertur in tẽpus,quo futurus nõ eſt Papa, nempe poſt mortem ipſius:Et dicit etiam Bar.in rep.l.j.in ij.quæſ.j.quæſt. prin. C. de ſacroſan.eccle.pupillum doli capacem , & proximum pubertati non poſſe teſtari, etiam ad pias cauſas:nec in hoc prodeſſe autoritatem tutoris , quia effectus vltimæ voluntatis incidit poſt mortem ipſius pupilli : & ita in tempus, quo finita erit tutela, quod, inquit, fieri non poteſt, per d.l.ſi ſponſæ.

Ad idem. *Teſtamẽti factionem vix permitti.*

5 ¶ Et hæc quidem ratio mouit gloſ.in l.illa inſtitutio,in verbo,pendere.ff.de hære.inſtit.vt diceret vix alicui permitti vt teſtetur, cùm teſtamenti effectus conferatur in tempus, quo res de quibus teſtatur,non ſunt futuræ teſtatoris. Id quod etiam dicebat Chriſto. Caſtel. quem retulit,& ſecutus eſt alter Chriſto.Porcus in §.j.Inſtit. de teſta. vbi & illud dicit, de rigore iuris nullum poſſe facere teſtamentum,ea quam diximus ratione:ſed id fuiſſe conceſſum, & vt noſtri loquuntur,diſpenſatum ob neceſsitatem hominum gratioſè , & ex quadam æquitate,contra iuris rigorem.quod & idem ſentit Panor.in rub. ex. de teſta. col.j. per d. l. quod ſponſæ.& allegat etiam.d.gl.in d.§.in omnibus.viij.quæſt.j.quam dicit not.Super quo tamẽ, ne hîc diutius immoremur,vide Iaſo.in rub.C.qui teſta.fac. poſſ.

Argumẽta & rationes aduerſus hanc limitationẽ. *Legatum rectà tranſit ad legatarium quantum ad dominium.*

6 ¶ Et quamuis nullus,quem hactenus legerim, ſi non me fallit memoria , contradixerit huic ſententiæ,quæ negat conſtitutum poſt mortem collatum traditionem operari, aut etiam in dubium reuocarit: tamen exercendi ingenij cauſa poſſet videri , id non adeò indubitatum eſſe,vt omnibus videtur, quin ſint nonnulla quæ aduerſus eam ſententiam dici poſsint. Videmus enim quòd licèt legatum non habeat effectum niſi poſt mortem teſtatoris, tamen dominium eius poſt mortem,adita hæreditate tranſit rectà in legatarium. l.ſi tibi.§. cùm ſeruus.ff.de leg.j.& l.cùm pater.§.ſurdo,ff.de lega.ij.& l.legatum ita. eo. tit. cum multis ſimili. Et ſimiliter licèt inſtitutio hæredis non habeat effectum , niſi poſt mortem ipſius teſtatoris, cùm viuens non habeat hæredem,nec viuentis hæreditas eſſe cenſeatur.leg.j.ff.de hæred. & acti.ven.& l.qui ſuperſtitis.ff.de acq.hæred.& l.neminem,eo.tit.cum concor.ibi à glo.adductis:tamen in ipſum recta quoque via tranſit hæreditas poſt mortem ipſius teſtatoris : & ſic eius diſpoſitio licèt conferatur in tempus , quo futurus non eſt dominus , habet tamen vim conferendi dominij in hæredem.Sed &,quod plus eſt,videmus ſubſtitutiones quæ fiunt ab hæredibus,& plerunque ab ipſorum hæredum hæredibus,& quæ ideo conferuntur in tempus,quo nec ipſe teſtator,nec eius hæredes futuri ſunt domini,tamen ſuam vim & effectum habere.

Ad idem.

7 ¶ Quòd ſi quis dicat aliud eſſe in dominio,aliud in poſſeſsione,quia poſſeſsio plus habet facti quàm iuris: dominium contrà plus iuris,quàm facti:ideo licèt illis caſibus transeat dominium,non tamen poſſeſsio:confeſtim reſpondebo illud verum eſſe in vera traditione : in ficta autẽ ſecus,vt quæ ipſa plus iuris quàm facti habeat:vt not.in l.j.§.ſi vir vxori.ff. de acqui. poſſeſ.& conſtabit ex his quæ dicam infrà in vij. limitar. Præterea qui dicunt poſſeſsionem non transferri ex conſtituto collato poſt mortem,hac vna ratione innituntur,quòd eo tẽpore poſſeſsio non eſt futura penes conſtituentem.& nemo dat quod non habet:ob idq; etiam illud fieri,vt conſtituens non transferat poſſeſsionem,niſi ipſo tempore conſtituti poſsideat, vt diximus in j.limitati. Quæ quidem ratio & hîc quoque obtinet , quia dominium non eſt futurum apud teſtatorem poſt mortem ipſius , non magis quàm poſſeſsio.

Angeli noua opi. *Dominium tranſire ex cõſtituto in tempus mortis collato.*

8 ¶ Miror autem hîc non modicùm quod ab Ang.ſcriptum eſt in d.l. quamuis. §. j. quòd licèt conſtitutum poſt mortem collatum non transferat poſſeſsionem,transfert tamen dominiũ: quia ipſum dominium , inquit , non moritur, ſed in hæreditate manet. ad quod dicit facere not.in l.ſi ego.§.j.ff.de iure dot.Et anteà quoque miratus fuit Claud.Aquen.in ea.l.quamuis §.j.col.ij.verſ.ſubijcit tamen.quem tu videas,& quæ præterea dixi ſuprà in iij. declaratione præceden.limita.

Dominium poſt mortem alienãtis trãſferri poſſe.

9 ¶ Quid quòd(vt è ſemita in viam redeamus)etiam inter viuos(ne quis obiiciat,quantùm ad id de quo tractamus, intereſſe, an fiat tranſlatio inter viuos , an ex teſtamento) Inter viuos, inquam,quis ita alienare poteſt,vt non niſi poſt mortem ſuam dominium transferatur.l.j.& ij.C. vt action.ab hæred.& cont.hæred.incip.& voluit glo.in l.vlt.in verbo,accommodauerat.C.de pactis,cum aliis multis concord.à me collectis, in tract. Primigeniorum , quæſtio. vj.numer.33.quinetiam poteſt.Et tamen dominium ex huiuſmodi contractibus non transfertur , niſi prius poſſeſsione tradita.l.traditionibus.C.de pactis,& l.ſi ager.C.de rei vendica.cum ſi.

Ad idem.

10 ¶ Quid plura?cùm ex conſtituto appoſito in teſtamento , quod nullam vim , nullum robur, nullum effectum habet,niſi poſt mortem teſtatoris, transfertur poſſeſsio , vt latè diximus & probauimus ſuprà in xxiij. ampliat. Ex quo etiam videtur nihil hîc intereſſe inter dominiũ & poſſe

& poſſeſsionem, quantùm ad id de quo tractamus: præſertim cùm non ſolùm quando teſtator conſtituit poſsidere pro legatario, ſed etiam ſi ei ſimpliciter tradiderit facultatem appræhendendi poſſeſsionem poſt mortem, id certè facere poteſt, per tex. vt à multis intelligitur & citatur vbique in l. Titia cùm teſtamento. §. j. & ibi gl. Bar. Bal. Imol. qui eum text. ad hoc dicit ſingu. ff. de lega. ij. cum aliis infinitis concord. à me allegatis in commentariis conſuetudinum Picta. tit. *de teſtament.* §. iiij. in glo. ij. in verbo, *ne vienne à l'heritier*, in j. fal. Nec id quidem tantùm expreſsè, ſed etiam tacitè, & id quidem multis modis, vt & multis oſtendi in eadem illa gl. in ij. amplia.

Teſtator iuſſu cii legatario apprahendẽdi legatum.

Etiam tacitè.

11 ¶ Et hæc quidem ingenij mei exercendi gratia, quod iam diximus, ac aliorum quoque excitandi, dicta volumus. Neque enim eò diximus, vt euellam eam opi. iam longiſsima temporis præſcriptione, & omnium autoritate confirmatam: ſed quam tamen quatuor modis declarandam ducimus. Primo quidem, vt procedat ſi conſtitutum poſt tempus mortis confertur: ita enim ſuprà locuti ſumus. Secus ſi in ipſummet mortis tempus cõferatur, vt in caſu nota. conſuluit Oldra. conſ. cxxxix. ad habendam aliqualem notitiam, in v. dubio, iunctis his quæ dixerat in iij. dubio. & voluit etiam Alber. in d. l. vlt. col. ij. verſ. ſed quando videtur. C. de pactis. Alex. conſ. lxxxiij. viſa facti narratione, col. iij. verſ. & in propoſito, eum multis ſeq. lib. ij. Guid. Pap. qui nullum horum memorat, deciſ. Delphi. cxlviij. quidam donauit. Iaſo. in d. leg. quoties, col. v. ver. nota tamen diligenter. C. de rei vendi. & con. cxlvij. præſens conſultatio, col. ix. ver. primò ex limi. libr. ij. dum vtrobique citat Oldr. & Alex. vbi ſuprà. Claud. Aquen. in d. l. quamuis. §. j. col. j. verſ. & ita dicebam. ff. de acq. poſſ. vbi id dicit ſe reſpondiſſe in ardua quadã cauſa. Philip. Deci. in l. contractus, col. vj. ver. item notandum eſt. ff. de regu. iur. Ant. Neguſan. in trac. de pign. parte ij. memb. ij. col. ij. nu. 5. 6. & 7.

Prima declaratio huius limitationis.

Vt procedat ſi poſt mortem, nõ etiam ſi in tempus ipſius mortis conferatur.

12 ¶ Quanquam idem Deci. contrarium reſponderit conſ. ccxlvij. in cauſa magnifici Baronis, col. iiij. verſ. non obſtat quòd talis conditio, & poſt eum Ludo. Gozad. conſ. 99. in hac cauſa, col. iij. nu. 13. Sed pro priori opi. eſt tex. optimus in l. mortis cauſa. ff. de manumiſſ. Vt interim omittam diſputationem illam, an ſcilicet in ipſo actu ſiue articulo vel puncto moriendi, aut in vltimo vitæ ſpiritu, ſiue in ipſo animæ exitu quis viuus dicatur, an mortuus. De qua re, vt obiter attingam, vide tex. in l. vlt. & ibi gloſ. & Bar. ff. quando dies lega. ced. & in l. j. §. ſi emãcipato. & §. ſeq. & ibi doct. ff. de colla. bono. & omnium optimum in l. qui duos. §. j. & ibi glo. & Bar. ff. de manu. teſta. Bal. in l. vlt. in prin. col. vlt. verſ. quæro an pater. C. de bonis quæ lib. Signo. con. clxxviij. pater deceſsit, col. j. circa medium. Bal. in l. vlt. in prin. col. vlt. ver. quæro, an pater. C. de bonis quæ libe. Pau. Caſt. con. ccxlj. ſuper hoc pũcto, col. j. li. ij. Barb. in c. Raynutius, col. ij. de teſta. Iaſ. in l. ſi quis poſthumos. §. ſi filium, col. vij. verſ. imperator conceſsit. ff. de libe. & poſth. Stepha. Bertran. conſ. xix. dudum fuit, col. ix. lib. j.

Qui contrarium tenent.

Viuúſne an mortuus quis dicatur in pũcto ipſo mortis.

13 ¶ Qui locus in memoriam reuocat epitaphium Franciſci Philelphi, doctum quidem ac elegans, quicunque illud edidit, ad hunc quidem ſcrupulum reſpiciens.

Itala Cecropia Pallas coniuncta Minerua,
Et ſtetit, & cecidit morte Philelphe tua.

Philelphi epitaphium.

Sed hæc philoſophorum diligentiæ relinquenda ſunt, qui nec ea intacta reliquerũt. Vt tamẽ illud quoque dicam, ea verba, quo ad viuet, & quoad morietur, licet videantur eſſe contraria, tamen vnum idemque tempus vtraque demonſtrare. Nam cùm duo tempora inter ſe oppoſita ſunt, ſed ita cohærentia, vt alterius finis cum alterius initio miſceatur, non refert vtrùm per extremitatem prioris, an per initium ſequentis locus ipſe confinis demonſtretur, vt ſcribit Gellius lib. Noctium Atticarum vij. c. xxj.

Quoad viuet & quoad morietur, idem tempus deſignare.

14 ¶ Secũdò intellige, vt procedat, quãdo certò & nominatim cõfertur poſt tẽpus mortis: ſecus ſi caſu, & vt noſtri loquũtur, accidẽtaliter, melius accidenter dicerẽt, id cõtingit: vt quia cõſtitutũ factũ eſt ſub cõditione: quod vtiq; fieri poteſt, vt diximus in xvij. ampliati. Quæ quidẽ conditio poſt mortem conſtituentis euenit: Valet enim tale conſtitutum, & ex eo transfertur poſſeſsio, æquè ac ſi ante mortem contigiſſet: quia conditio purificata, quam noſtri vocant, retrotrahitur ad tempus actus, in quo cõditio appoſita fuit, vt etiam expreſsè, & in hoc caſu voluit ipſe Oldra. d. con. cxxxix. in d. iij. dubio, prout illum allegat & ſequitur Deci. in d. l. contractus, col. vj. verſ. item notandum, ibi, & eodem modo: Sed tu hîc vide quæ diximus ſuprà in d. xvij. ampliati. nu. 9. intelliges ſecundò, vbi contrarium tenuimus ex eodem Deci. & aliis. Tu tamen interim vide, num hîc diſtinguendum ſit, vtrùm conditio ſit poteſtatiua, an caſualis, quas vocant, vt non retrotrahatur, vel retrotrahatur, ſecundum l. potior, & l. qui balneum. ff. qui potio. in pigno. hab. cum ſimi.

2. Declaratio. Vt non procedat ſi ex accidenti incidit in tempus quo conſtituens mortuus eſt.

15 ¶ Tertiò intellige procedere, niſi conſtituens ſe poſſeſſurum poſt mortem, his verbis vteretur, ex nunc, prout ex tunc, & econtrario: quia tunc transfertur poſſeſsio, vt voluit Alexan. d. con. lxxxiij. col. iij. ver. cõfirmatur hoc quia poſſeſsio, li. ij. Guid. Papa. deciſi. Delphi. cclxviij. quidam donauit. Iaſon. d. con. cxlvij. col. ix. verſ. ſecundò poſſet reſponderi, li. ij. Bapt. Chaſſ. conſ. liij. ex facto hic ante deducto, col. xxiij. verſ. ad quartum dubium. & iterum conſi. lxv. ex facto mihi propoſito, col. iij. verſ. ad hæc eſt clara. Franc. Ripa in l. j. col. j. ver. defendendo cõ-

3. Declaratio. Vt non procedat ſi conſtituens ex nũc conſtituat.

munem.ff.de pigno.& Anto.Neguſan.in tract.de pign.in ij.parte, memb.ij.col.j. num. 4.Et bene facit quod in ſimili ſcribit Clau.Aquen.in l.qui abſenti.§.j.ff.de acqui.poſſeſ.

Vis earum dictionum ex nūc prout ex tunc.

16 ¶ Hæc enim verba,ex nunc pro vt ex tunc,& ex tunc prout ex nunc,ſunt eius roboris,vt diſpoſitio in qua ponuntur,retrotrahatur ad tempus actus,ſecundum gl.Ang.& recentiores in l.j.C.de codicil.& glo.Card.Flo.& Imol.in cle.nolentes,de hæretic.Doc.in l.lecta, ff.ſi certum peta.cum aliis multis concord.latè congeſtis ab Alex.vbi ſuprà, & latiùs à Iaſon. in d. l.j.de codicil.& à me latiſsimè in tract. Retractuum tit.ij. §.ij.glo.j.num.86.dubium facit, vt tamen interim videas Philip.Deci.d.conſ.ccxlvij.in cauſa magnifici Baronis,col.vlt.verſic. non obſtat quod dicit, iunctis præced.

Qui contrarium tenent.

17 ¶ Sunt enim qui contrarium apertè tenuerunt, vt ſcilicet non transferatur poſſeſsio ex conſtituto poſt mortem conſtituentis collato,etiam ſi ipſe conſtituens his verbis vſus fuerit, ex nunc prout ex tunc,&c. & in his Raph.Co.in d.l.quamuis.§.j.ff.de acqui. poſſeſ. dicitque idem voluiſſe Ange.ibi,qui tamen nihil omnino de illis verbis loquitur.Sed idē quod Raph. tradit Claud.Aquen.in eodem loco,col.j.& Hiero.Gratus,con.lxxv.quamuis ſit prius,col.j. verſ.præterea non ſufficit,li.ij. Pro quorum opi. tu vide quæ ſcripſi in d. tracta. Retract. vbi ſuprà,nu.87.verùm contrarium.

4.Declaratio Vt non procedat ſi effectus tantum actus non etiam tēpore actus poſt mortem.

18 ¶ Quartò intellige ita procedere, vt ſi actus ipſe non confertur poſt mortem conſtituentis, executio tamen & effectus eiuſdem in illud tempus confertur:tunc per conſtitutum appoſitum in ipſo actu transfertur poſſeſsio, vt not.ex facto interrogatus reſpondit Oldra. apud quem videre licet exemplum eius rei,conſ.cxiiij.factum tale eſt, quædam mulier. & Philip. Deci.con.ccxlvij.col.ij.ver.vlteriùs etiam,& iterum col.vlt.verſic. præterea caſum : nam & aliàs ſæpe magis inſpicimus tempus actus, quàm effectus & executionis eiuſdem, vt videre licet ex multis quæ ſcripſimus in tractat.Primigeniorum,in xliij.quæſtio.nu.eiuſdem quæſt. xvij.quanquam & illud,& ij.ſeq.Super quo tamen vide quæ etiam diximus nu.eiuſdem qu. xiij.addes inquam.

TERTIA LIMITATIO.

Constitutum an transferat poſſeſsionem rei emphyteuticariæ.

1 ¶ Limita tertio,vt conſtitutum non transferat poſſeſsionem nec dominium in re emphyteuticaria:niſi is cui fuerit donata aut vendita,fuerit inueſtitus à domino, ita vt ſi interim antè, quàm ſcilicet,fuerit inueſtitus,res alteri fuerit vendita,& tradita, præferatur iſte ſecundus, vt voluit Guid.Pa.deci Delphi.xlvj.in emphyteuta, col. vlt. verſ.& ex hoc infertur, vbi ita dicit fuiſſe determinatum in curia parlamenti Delph. per tex. in l.ij. C.de iure emphy. vbi emphyteuta alteri vendens,& tradens,ipſo iure cadit iure ſuo:ex quo,inquit,ſequitur,quòd in emptorem nec poſſeſsio, nec dominium tranſit.

Ad idem.

2 ¶ Et idem quoque voluit ipſe Guid.deciſi.lxxxj.ſi debitor, in fi.iunctis præcedentibus. rurſumque deci.cxij.in dicta curia.& D.Bene.in repe.cap.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,num.294.& iterum 551.de teſta.& Steph.Bertran.conſ. cvij. etiam ſi prætendit,num.iij.lib.ij.Chaſſen.conſi.vij.viſis themate,col.vij. verſi.ad hoc eſt clara reſponſio, vbi id extendit ad res feudales.& conſ.viij.ſuper duabus,col.viij.nu.36.& conſil. xxxix. pro deciſione,in vij.dubio,in fin.

Sed nec realis traditio.

3 ¶ Et hoc quidem pro limitatione virium,& effectus conſtituti affert ipſe Chaſ.d.conſi.vij.& nonnulli conſuetudinum interpretes : licèt nihil omnino facere videatur : cùm & id locum habeat,etiam ſi verè,& realiter fuerit res tradita,vt etiam dicit idem Guid.d.dec.lxxj.col.vl. & Benedic.in d.c.Raynutius,vbi ſuprà,& ante eos Petr.Iacob.tit.de actio.in rem,quę pro re emphyt.quæ eccl.in commiſ.col.xiiij.verſ.item colligitur hic. quòd emphyteuta.

Sed aliud obſeruatur in patria conſuetudinaria.

4 ¶ Illud autem verum eſt,etiam ſi id,quod diximus,verum ſit,vt,ſcilicet,poſſeſsio aut dominium in re emphyteuticaria,aut feudali non tranſeat in emptorem ſine inueſtitura domini, in patria(vt loquimur)iuris ſcripti.At in regionibus,in quibus ea res non cadit in cōmiſſum ob alienationem,etiam ſi ea facta ſit ſine conſenſu domini, vt in Gallia noſtra, vti atteſtatur noſter Io.Fab.in auth. ingreſsi.col.vlt.C.de ſacroſ.eccle.& in §.j.paulò ante fi.Inſt. de legit. patro.tut.& in §.j.Inſtitut.de rer.diuiſ.& in §.j.de.emp.& vendi.& alibi ſæpe.& Iac.Bel.in c. j.tit.ex quib.cauſ.feud.amit.& Pet.Iac.tit.de condi.ex l.imperialem.§.callidis, col. iij. verſ. item fallit quia hodie.& iterum tit.de cauſ.ex quib.feu.amit.col.v.verſ.hodie verò ſic obſeruatur. Pan.in ſuo elegantiſsi.conſ.uj.nitar in præſenti cauſa in xxij.q.in prin.lib.ij.Guid. Pa. deci.Delphi.lix.ſecundum vſus,& alibi ſæpe,& alibi quoque latiùs dicemus. Nihil eſt certè quod impediat dominium & poſſeſsionem tranſire,ceſſante ea ratione quam ſuprà diximus ex d.l.ij.de iure emphy.Et ita expreſſe dicit Chaſſan.d.conſi.viij.vbi ſuprà. Et illi aſſentior, & ita vtimur.

Sed quid quantum ad cōſtituentē & conſtitutariū etiā in patria iuris ſcripti.

5 ¶ Sed etiam de iure communi putarim emphyteutam conſtituendo ſe poſsidere pro alio,nō minùs transferre poſſeſsionem,quàm ſi verè tradidiſſet, quantùm ad ipſum emphyteutam, & illum,cui vendidit,pertinet. vt non obſcurè voluit Oldr. conſil. cxxxix. ad habendam aliquam notitiam,in ix.dubio.nam dominus, inquit, tantùm eam alienationem, & poſſeſsionis tranſlationem potuit impugnare,non etiam alius, per multa quæ illic allegat. Is autem

ibi lo

ibi loquitur de tranſlatione poſſeſsionis ex conſtituto, vt videre licèt ex is, quæ antè dixerat. Et ita eum refert, ac ſequitur Philip. Deci. con. ccxlvij. in cauſa magnifici. col. ij. verſ. vltimò non obſtat, & colum. vlt. verſ. poſtremò: vbi tamen hoc intelligit, niſi ille tertius habeat ius à domino, vt qui ab eo fuit inueſtitus. nam is præferetur alteri, qui antè ex conſtituto poſſeſſionem adeptus fuerat. quòd cùm eo conuenit quod ſuprà ex Guid. Pap. diximus.

6 ¶ Sed & quòd per conſtitutum trāsferatur poſſeſsio rei emphyteuticariæ, apertiſsimè tenuit Pet. Aneh. conſ. lxiij. motiua iudicis, in iij. dubio. & Raph. Co. in l. quamuis. §. j. ver. & ex iſta gl. ff. de acq. poſ. & con. clxxiij. Galuanus, col. vlt. vbi & idem dicit de re feudali. & Alex. nonnihil tamen ſubdubius, col. ij. et narratione, col. iiij. verſ. ſecundò eſt videndum, li. iiij. Caro. Rui. minimè ambiguus, con. cxlviij. caſus iſte, col. ij. nu. 5. li. j. & videre licet ex is, quæ dicam infrà in xxvj. limita. Et de hac re quoque tractat Bald. in l. quiſquis, ver. iſte paſſus, C. de don. ſed ita obſcurè, vt vix intelligam, quid velit dicere.

Ad idem.

7 ¶ Quòd ſi quis fortè dubitet, ſi is, qui ciuiliter poſsidet, concedit alteri in emphyteuſim, & cōſtituit eius nomine poſsidere, cui ita rem concedit: an in illum transferat poſſeſsionem naturalē, quæ debet eſſe apud emphyteutā, ſecundùm gl. in l. iij. §. ex contrario. ff. de acqui. poſſeſ. & in l. ſi vt certo, §. ſi duobus. ff. commoda. Adeat Bar. Raph. Co. Ale. & Fran. Are. in l. interdum. §. vlt. ff. de acqui. poſſeſ. & ex illis diſcet, quid ſit dicendum.

An ciuiliter poſsidens & concedens in emphyteuſim per conſtitutū transferat naturalē poſſeſsionem.

QVARTA LIMITATIO.

1 ¶ Limita quarto, vt per conſtitutum transferatur poſſeſsio, quādo conſtituens verè poſsidet: ſecus ſi fictè tantùm. verbi gratia, ex conſuetudine generali huius regni Franciæ, hæres, etiā nondum adita hæreditate, nec aliàs appræhenſa poſſeſsione hæreditatis, cenſetur poſsidere: idq́ eſt quod vulgò veluti prouerbio dicimus, *Le mort ſaiſit le vif.* de quo nos tractatum peculiarem propediem edemus. Ergo hæres apud nos fictè poſsidet. Quòd ſi ipſe ante realem poſſeſsionem vendat rem quampiam hæreditariam, & ſe conſtituat poſsidere nomine emptoris, non transfertur poſſeſsio: ne duæ fictiones circa idem concurrant, ſcilicet ficta poſſeſsio, & ficta traditio, contra text. & glo. in l. j. C. de dot. promiſ. cum ſi. Et ita voluit Guliel. Cu. in l. ab emptione. ff. de pac. & poſt eum Bal. in hac ipſa ſpecie in rub. extrà de cauſa poſſ. & proprie. col. vlt. ver. ſed pone, quòd iſte hæres. & Barb. conſ. viij. ſapienter doctiſsimus, col. xvij. ſub nu. 37. lib. ij.

Fictè poſsidēs an per conſtitutū poſſeſsionem transferat.

Hæres ſaiſitus per conſuetudinem an trāsferat poſſeſsionem per conſtitutum.

2 ¶ Sed hoc certè, vt vides ex illorum ratione, ex eo dependet, an hæc poſſeſsio, quam habet hæres vi huius ſtatuti, vel conſuetudinis, ſit ficta, an vera. Et hanc veram eſſe nuncupatim tradit ipſe Barb. non obſcurè in c. ij. col. antepe. ver. ſed dubito vtrùm, de conſuet. & apertiùs Soci. in repet. l. rem quæ nobis, in v. quæſt. prin. verſ. quartò, & vltimò concludo. ff. de acquir. poſſeſ. exemplo eius, quòd licèt conſtitutum ſit ficta traditio, eſt tamen poſſeſsio, quæ ex eo fit vera, & propria, vt latè diximus ſuprà in j. amplia. Idem tenet Caro. Rui. conſ. xviij. primò & principaliter, col. vlt. lib. j. & Philip. Deci. conſi. cccclxvij. bene & conſultè, col. iij. verſ. & circa prædicta verba. & Fran. Ripa h. j. Reſpon. c. j. nu. 87. & ſeq. De quo nos fortè ampliùs, dicemus in illo noſtro tractatu, *Le mort ſaiſit le vif*, in x. & xj. declaratione.

Poſſeſsio hæredis ex illa conſuetudine ſit ne vera an ficta.

3 ¶ Illud autem citra omnem controuerſiam fateor, quòd ſi nullum ſit ſtatutum, vel conſuetudo, quæ poſſeſsionem defuncti transferat in hæredem ipſo iure, atque ita ſimus in terminis iuris communis: certè ſi hæres, etiā adita hæreditate, antè, quàm realiter appræhenderit poſſeſsionem rerum hæreditariarum ſecundum l. cum hæredes, in prin. ff. de acq. poſ. ſeſe conſtituerit eas poſsidere nomine alterius, cui fortè eas vendidit, non transfertur poſſeſsio in eum, vt expreſſe voluit Guid. Pap. qui alios citat in commentariis ſtatuti Delph. incip. ſi quis per literas, in verbo, poſſeſsio, col. ij. verſ. quod intelligo, ſi dominus. Nam (vt ille dicit) hic nō poteſt transferre in alium poſſeſsionem quam non habet, vt etiam late diximus ſupra in d. j. limitat. Et idem dicit in legatariis, & aliis, in quos transfertur dominium ſine poſſeſsione, vt nec eam in alios transferre poſsint.

Quid ſi nulla ſit talis cōſuetudo.

QVINTA LIMITATIO.

1 ¶ Limita quintò, & generaliùs, vt nec conſtitutum operetur tranſlationem poſſeſsionis aut dominij, vbicunque aliàs interueniret alia fictio, ſiue fictus titulus: vt: nec conductio nec retentio vſusfructus, nec denique alius quiuis actus fictus in eo caſu transfert poſſeſsionem, vt voluerunt Cin. Bal. in vtraque lectu. Salic. & alij in l. qui rem. C. locati. Bart. in l. ſi aliquam rem, col. ij. verſ. ſed oppoſui eis, & ibi etiam Alberi. col. j. verſ. ad contraria dic. Imo. col. item ij. verſ. quicquid tamen ſit, & Roma. col. iiij. ver. in quantum tamen, Franc. Aret. col. iiij. verſ. in glo. in verbo, quaſi meam. Alex. col. iij. verſi. quæ concluſio communis, & iterum col. vij. verſi. pro expeditione, & alij recentiores, ff. de acqui. poſſ. idem Bar. in l. cum falſa, & ibi Bal. col. vlt. verſic. vlteriùs quæro, & ibi Pau. Caſt. col. ij. verſ. aduertendum eſt ex verbis. C. de iu. & facti ign. ipſe Bar. in l. ſi is qui pro emptore, col. penul. verſic. pro Guil. facit. ff. de vſucap. Bal. in l. ad probationem, C. de loca. & c. j. colum. vlt. verſ. & ſi dicatur, titu. de capi. qui curi. vendid. & in c. ij. colum. j. verſ. item no. hîc duo, extrà de conſuet. vbi tamen limit. cùm agitur de ſalute animæ. Bal. conſ. cxxx. videtur quòd dicti fratres, verſiculo, præterea concurrunt,

Conſtitutum non transfert poſſeſsionem ſi alia interuenit fictio.

Vt ſi nec alius fictus modus tradendi.

lib.iij.Angel.in l.hæc ſi res,poſt prin.ff.de rei vendi.& in §.emphyteuſim,ad fi.in auth. de nõ alien.aut permu.reb.eccle.Saly.poſt Iac.But.in l.traditionibus,col.vlt.C.de pactis.Anto.in c.ex parte,col.vj.verſ.idem ſi dicat,& confiteor,de confeſ.Imo.in l.ſi cautio,col.v.verſ. item adnerte inquantùm dixi,quòd ſi confiteor,de fid.inſtru.& conſ.lvij. viſo quodam inſtrumẽto,poſt medium,& eius diſcipulus Pet.Belluga in tractatu , de Speculo principum, titul.de deci.§.tractamus,col.antepe.Franc.Areti.in l.quod meo,in prin.col.j.verſ. primus eſt ſi cõcurrat,& ibi Alexan.col.iiij.verſ.vltimò quærit glo.ff.de acqui.poſſeſ.& idem Are. in l. ij. §. creditum,col.quoque vlt.ad fi.ff.ſi cert.peta.& in l.certi condictio.§.depoſui,colum.ij.eo.ti. Iaſon in l.j.col.ij.verſ.ſextò limita,ff.de condict.indebi.& Carol.Rui.conſ.cxxxvj.primò videndum,col.vlt.lib.j.

Et idem in titulo præſumpto vel tacito.

2 ¶ Et quod diximus in titulo ficto,idem in titulo præſumpto ſine tacito,voluerunt plurimi ex illis,loquentes in titulo præſumpto,& non ficto,videlicet,cùm quis rem ſuam ab alio ſcienter conducit:quo caſu tacitè,& præſumptiuè cenſetur donare ex multorum opi.in illis locis. Aut cùm quis ſcienter ſoluit indebitum,tacitè quoque donat. d.l.j. ff.de condic. indeb. cùm ſi. Dicunt igitur plerique eorum in illis caſibus non transferri poſſeſsionem per conſtitutũ, propterea quòd in illis eſt præſumptus titulus,quem pro ficto accipiunt.

Qui contrarium tenuerũt. Fictio cũ præſumptione ſimul poteſt cõcurrere. Fictio & præſumptio quòd differant.

3 ¶ Verùm Imo.& Ro.in d.l.ſi aliquam rem.& ibi quoque latiſsimè Fran.Aret.col.iiij.verſ.in glo.in verbo, quaſi meam,tenuerunt contrarium. neque enim hîc eſt duplex fictio , ſed vna tantùm fictio & vna præſumptio,quæ coire ſimul non prohibentur, Aliud enim eſt præſumptio,aliud fictio , vt bene & amplè probat Aret. vbi ſuprà.nam is titulus dicitur fictus , qui nullo modo verè interuenerit,ſed lex fingit eum interueniſſe:vt in caſu.l.vnic.C. de rei vxo. act.& l.non aliter.ff.de adop.Præſumptus autem qui reſultat verè ex tacita voluntate partiũ: quam quidem voluntatem lex præſumit ex aliquibus coniecturis,vt in d.l.vnic.§.accedit,de rei vxor.act.vbi extraneus dando dotem pro vxore,præſumitur donare vxori. & in leg. item quæritur.§.qui impleto.ff.loca. cùm ſi.

Duæ ſpecialitates ſimul nõ concurrunt. Vna præſumptio & vna ſpecialitas nõ concurrunt.

4 ¶ Sed vt illud donemus,tamen euitari non poteſt,quin ſi non ſunt duæ fictiones , vt illi contendunt,ſint tamen duæ ſpecialitates,quæ & ipſæ ſimul interuenire non poſſunt, vt not.in d. leg.j.C.de rei vxor.act. nam ead.le. loquitur quando concurrunt duæ præſumptiones , aut certe vna præſumptio,& vna fictio. Primùm quidem præſumptio,ex eo quòd contendebatur quòd ex inſtrumento, in quo dictum erat quòd promiſſa fuit dos, reſultaret ſtipulationem præſumptam interueniſſe,ex not.in leg.j. C.de vſur.& l.ſciendum.ff.de verb.obligatio. & §.ſi ſcriptum.Inſtit.de inutil. ſtipul. Altera ſpecialitas ibi erat,quòd etiam contendebatur incertitudinem dotis non vitiare contractum,contra.l.ita ſtipulatus,in princ.ff. de verb. obligat. Licèt igitur incerta dos peti poſsit.leg.cùm poſt diuortium.§.gener. ff. de iur. dot. tamen ſi eſſet præſumpta ſtipulatio, non poſſet ex ea agi ad dotem incertam. Ex quo ſequitur vnam præſumptionem & vnam ſpecialitatem non poſſe ſimul coire , vti & ex illa. leg. ita declarata expendit Alexan.in d.l.ſi aliquam rem , colum. viij.verſic.non obſtat quòd hîc eſt vna.

Ex præſũpto titulo & ficta traditione nõ transfertur poſſeſsio. Vt nec ex putatiuo titulo & putatiua traditione.

5 ¶ Ideoq́; ex præſumpto titulo, & ficta traditione non transferri poſſeſsionem negat expreſsè Ioan.de monte Sperello in d.l.certi condictio.§.depoſui.ff.ſi cert.pet. Neque enim ſimiliter ex putatiuo titulo,& putatiua traditione transfertur poſſeſsio, vt dicit Bal.in l. nullo , col.ij. verſ.diſtinguamus ergo. C. de rei vendic.& in d.l.ſi aliquam rem. ff. de acqui. poſſeſ. Sed id tamen antè,quàm aliter decidas,vide omnino Claud.Aquen.in d.l.ſi aliquam rem,& ipſum Aret.in l.quamuis,col.ij.verſ.vnde poteſt aſsignari , eod.tit.

Præcedentia nõ procedũt niſi vna procedat ex conſequẽtia alterius.

6 ¶ At quicquid ſit de ea re,illud tamen non ignorandum,quòd ſi ex duabus fictionibus , ſiue etiam ſpecialitatibus, aut improprietatibus (vt hæc omnia ſimul iungam) vna ſcilicèt ficta traditio,procedit ex conſequentia alterius ſcilicet tituli,vel ficti,vel præſumpti, certe nõ impeditur transferri poſſeſsio per huiuſmodi fictam traditionem , vt in hac ſpecie voluit expreſſe Roma.in d.l.ſi aliquam rem,& ibi poſt eum Fran. Aret.vbi ſuprà. Nam nec ſic ſemper prohibentur copulari,cùm ſcilicet vna procedit in conſequentiam alterius,leg.cùm duæ, ff. de capti.& poſtlim.reuer.& l.ſub conditione,& ibi Bar. ff.de ſolut. & idem Bart.in d.l.ſi is, qui pro emptore,col.pen.verſic.circa id verò,& ibi Iaſon col.vlt.qui adducit alias concord. ff.de vſucap.

SEXTA LIMITATIO.

Conſtitutum ſolum ſine titulo nõ transfert poſſeſsionem.

1 ¶ Limita ſextò, vt per conſtitutum,ſiue precarium transferatur poſſeſsio, modò extet cauſa, vel titulus aliquis,ſuper quo interponitur.nam ſi nullus omnino extet titulus, vel cauſa , ſed fiat ipſum conſtitutum per ſe,& nulli accedens titulo vel cauſæ,id certe eſt inefficax & inutile. Conſtitutum enim ſiue precarium ſine titulo,non eſt titulus , ſed quædam executio, vt dicit Bal.in rub.extrà,de præſcrip.col.iij.ver.vlterius quæro an per conſtitutionem.vbi dicit hoc eleganter voluiſſe Bald.in d.leg.quod meo, de acqui. poſſeſ.vbi tamen id non dicit, ſed aliud,quod poſtea dicemus:vt etiam ibi annotat Alex.col.iij.verſic.tangitur etiam. vbi hinc occaſione ſumpta dicit ipſum Bald. ſcripſiſſe in decretalibus multa mirabilia & ſingularia

t v

ſine

ſine legibus, & canonibus, & ſæpe falli in ſuis allegationibus.

2 ¶ Sed ne putes tamen ex hoc Bald. ſolum in ea ſententia fuiſſe, cum nuncupatim, & ex profeſſo ſequitur idem Alex. aliis in locis, ſcilicet conſi. lxxxij. perſpectis iis, quæ in themate, col. iiij. verſi. pro hoc facit, lib. ij. quod quidem conſil. errore librariorum repetitum eſt conſi. xl. lib. iij. ſequitur item idem Alex. conſi. lxxxj. lectu & diſcuſſo, col. v. verſi. ad idem quod notat, eo. lib. iij. vt magis mirer Alex. ipſum, qui Bald. ſæpius ſecutus eſt in ea re, in qua illum alibi reprætendit, niſi dicas illum in priori loco non tam reprætendere Bald. quòd fuerit in ea ſententia, quàm quòd pro ea Bart. citauerat.

Ad idem.

3 ¶ Vtcunq; ſit, ante eos omnes idem voluit gl. in d. l. quod meo, in prin. cum ad text. loquentē in hoc caſu, qui dicit, poſsidere, addit, ex iuſta cauſa, purà donando vel vendendo: tanquam per conſtitutum, de quo, vt diximus, is text. loquitur, non transferatur poſſeſsio ſine cauſa, vel titulo. Et eam gloſſ. ſequuntur Iacob. Aret. & Alber. ibi, ſed eam Din. reprætendit. Bart. autem diſtinguit inter dominium ſeſe conſtituentem poſsidere nomine alterius, & eum, qui non eſt dominus, & idem conſtitutum facit: vt, ſcilicet, in illo vera ſit opinio gloſſ. & ſequacium. in hoc Din. & hoc ſequi videtur Pau. Caſtr. ibi. Verùm contra eam gloſſ. expreſsè etiam tenet Ang. ibi, in fi. per text. in l. j. §. ſi vir vxori. ff. de acquir. poſſeſ. de quo abundātiſſimè dicemus in ſeq. limi.

Ad idem.

Diſtinctio.

4 ¶ Pro ea tamen opinione, quæ non admittit conſtitutum, ſiue precarium, niſi ſubeſt cauſa, vel titulus, facit quod in ſimili dicimus, quòd licèt traditio clauium etiam transferat poſſeſsionem. l. clauibus, ff. de contrah. emp. gl. & doct. in l. iij. in prin. ff. de acq. poſſ. & in c. ij. de cōſuet. & doct. vbiq; qui hanc traditionem ponūt inter fictos modos acquirendi: intelligunt tamen, ſi præceſsit titulus, ex quo debeat transferri poſſeſsio: aliàs enim ſine titulo claues cenſerentur eſſe traditæ, non quidem ad transferendam poſſeſsionem, ſed cauſa cuſtodiæ, vt not. Doct. in l. cùm pater. §. pater pluribus, præſertim verò gloſ. ibi, in verbo, pluribus, Bartol. & Alberi. ff. de lega. ij. Petrus Ancharus in cle. j. §. ſanè, columna ij. verſic. ſed nunquid in dubio, de hæret. Alexan. in addit. Bart. in d. l. clauibus. Et idem quoq; in retentione vſuxfructus reſpondit Steph. Bertr. conſil. clxxiij. quia difficultas, col. iiij. in fine ver. non obſtat l. quiſquis, lib. iiij.

Confirmatio huius limitationis.

Traditio clauiū non transfert poſſeſsionem ſine titulo.

Nec retentio vſusfructus.

5 ¶ Sed hoc tamen intellige, vt ſatis ſit in principio, cùm, ſcilicet, fit conſtitutum, vel precariū ſubeſſe titulum. nam licèt poſtea is titulus ceſſet, non propterea ceſſat precarium. textum habes, & exemplum in l. ſi rem alienam bona fide. ff. de pig. act. vbi Bal. id ex eo tex. expendit, & dicit no. & allegat pro ſimili. l. ij. §. qui fideicommiſſariam. ff. de hær. inſtit. Et facit quod dicam in ſeq. limi. nu. xlj. ſtante ergo. Sed id quomodo procedat, & intelligi debeat, vide per Bal. in d. l. ſi rem, & Matth. Affli. deciſi. Neapol. cxxxix. magna fuit dubitatio, col. ij. verſi. ſecundò pro iſta parte, & ſeq. vſque ad fi. & quidam inferiùs in xxix. limit.

Satis eſt autē titulum fuiſſe in princ. licet poſtea ceſſet.

SEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶ Limita ſeptimò, vt non ſolùm debeat ineſſe cauſa, vel titulus, vt conſtitutum, vel precariū valeat, ſed & neceſſe ſit eam cauſam, ſiue titulum eſſe iuſtum, vtilem, validum, & efficacem. Aliàs, ſi titulus ipſe ſit nullus ſiue inualidus, non transfertur poſſeſsio per conſtitutum in eo appoſitum, ſed in id neceſſaria eſt realis traditio. quòd & non obſcurè voluiſſe videtur glo. allegata in præce. limit. in d. l. quod meo, addens ad text. qui dicit poſsidere, ex iuſta cauſa, & c. ff. de acq. poſſ. Alber. in l. ſi rem aliquam, col. j. verſi. ad contraria dic, eo. tit. & alij propè infiniti, quos tibi citabimus infrà hac eadem limit. nu. 13. ex quibus illud, & iij. ſeq. Vt etiam nec per retentionem vſusfructus, qui & alius eſt fictus modus tradendæ poſſeſsionis (vt ſæpe diximus) non transferri poſſeſsionē ex contractu inutili, magna auctoritate affirmat Mariā. Socin. Senior, conſi. lxv. omnipotens deus, col. antep. verſi. & ideo licèt ex forma. Tamē, vt id tibi planiùs efficiam, viſum eſt nobis declarandum interpretandumque illum §. ſi vir vxori, qui eſt in l. j. ff. de acq. poſſ. qui huius rei propria, ac peculiaris ſedes eſt.

Nec ſatis eſt titulum eſſe, niſi ſit iuſtus & efficax vt conſtitutum operetur traditionem.

Idemq; in retentione vſusfructus.

§. ſi vir. l. j. ff. de acqu. poſſ. ampliſsimè declaratus.

2 ¶ Ibi igitur ſcriptum eſt, ex donatione inter virum, & vxorem tranferri poſſeſsionem, ex quo noſtri interpretes illud aſſumunt, ex inutili contractu poſſeſsionem transferri: nā ſatis conſtat huiuſmodi donationes nullas eſſe ipſo iure. l. iij. §. ſciendum. ff. de dona. inter vir. & vxo. ita vt nec ex illis obligatio naturalis oriatur, ſecundum Bar. in l. cum lex. ff. de fideiuſ. Bal. in l. j. col. x. verſi. viſo de effectu. C. de ſum. tri. Alex. conſi. ccxlviij. ponderatis narratis, col. iij. verſi. & licèt, lib. vj. cum ſi. Ex quo ſequitur id quod iam diximus, ex nullo, ſiue inutili contractu, cuiuſmodi hæc donatio eſt, transferri poſſeſsionem. Idque duabus rationibus in eo tex. poſitis, quarum ea prior eſt, quia poſſeſsio in facto conſiſtit, & res facti infirmari iure ciuili non poteſt. id eſt, quæ facta ſunt ſecundum veritatem, lex infecta facere non poteſt, vt etiam eſt tex. in l. in bello. §. factæ. ff. de capt. & poſtl. reuer.

Donatio inter vir. & vxor. nulla ipſo iure.

Ita vt nec ex ea naturalis obligatio oriatur.

Prima ratio eius. §.

3 ¶ Et ideo ex illo tex. in d. §. ſi vir vxori, dicit Bal. in c. vlt. col. ij. verſi. ſed nunquid conſuetudo, extrà de conſuetud. quòd facta nulla iuris conſtitutione mutari poſſunt. Et alibi, ſcilicet in c. quæ in eccleſiarum, columna iij. verſi. ſed nunquid ſtatutum, de conſtit. dicit, quod factū nulla conſtitutione tolli poteſt, etiam per d. §. ſi vir vxori, & l. ſciendum, cum l. ſeq. ff. ex quib.

Facta nulla iuris conſtitutione mutari poſſunt.

Legum auctoritas non tollit veritatem naturalem.

cauſ.maio.& l.tutelas.ff.de cap.dimi & l.filio,ff.de libe.& poſth. Sed & idem Bal.in c.contingit,col.ij.verſi.dicunt doc.de dol.& contu. tradit nunquam procedere fictionem,quò ad veritatem inducendam, auctoritatem enim legum non poſſe veritatem naturalem tollere, & ab eſſentia realitatis ſuæ eradicare(hæc enim ſunt verba illius)per d.§. factæ.

Teſtator factum infectum facere non poteſt.

4 ¶ Quibus & tu adde alios textus idipſum adſtruentes,videlicet in l.verba.C.de teſta.ex qua Raph.Fulgo.& Cornæ. no.teſtatorem non poſſe factum infectum facere, & in l. verùm. ff. de reg.iur.cuius hæc verba ſunt, Verùm neq; pacta neq; ſtipulationes factum poſſe tollere. quod enim impoſsibile eſt, neq; pacto, neq; ſtipulationibus poteſt comprehendi, & in §.j. in verſi. quæ igitur, in auth. de æquali. dotium. vbi ad verbum dicitur. Quod enim factum eſt,infectum manere impoſsibile eſt, hæc enim ſunt verba illius Græcæ conſtitutionis, καὶ γὰρ τὸ γενόμενον ἀγένητον μένειν τῶν ἀνεγχωρήτων ἐστί.

Confirmatio ex aliis autoritatibus.

5 ¶ Quæ fuit etiam ſententia Platonis lib.xj.de legibus, Plauti in Aulularia, Terentij in Phormione,& Phocylidis, cuius in eam ſententiam hoc carmen eſt:

μὴ δὲ παρερχομένοισι κακοῖς τεύχου νόον ἄλγει,
οὐκ ἔτι γὰρ δύναται τὸ τετυγμένον εἶναι ἄτυκτον.

Cui concinens Pindarus Olympiorũ ode 2. ſcribit ea quæ ſiue iuſtè ſiue iniuſtè facta ſunt, neq; tempus ipſum rerum parentem infecta reddere poſſe:

τῶν δὲ πεπραγμένων
ἐν δίκᾳ τε καὶ παρὰ δίκαν
ἀποίητον οὐδ' ἂν
χρόνος ὁ πάντων πατὴρ
δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. Et Sophocles in Aiace flagellifero:

τί δῆτ' ἂν ἀλγοίης ἐπ' ἐξειργασμένοις;
οὐ γὰρ γένοιτ' ἂν ταῦθ' ὅπως οὐχ ὧδ' ἔχειν;

Quid adeò doles ob facta,
Quæ iam infecta fieri non poſſunt? Et iterum in Trachiniis.

οὐκ ἔστιν τι μὴ τελεσθὲν ἀεί, τὸ γὰρ
ῥεχθέν, τίς ἂν δύναιτ' ἀγένητον ποιεῖν

Quod quidem irritum fieri non eſt poſsibile: nam quod factum eſt,id infectum fieri non poteſt. Procopius de bello Vandalico lib.iiij. Peccatum ſemel admiſſum,nunquam efficies vt ſit infectum. Agathius peregrinarum hiſtoriarum lib iij. Quod ſemel euenit, peractumque eſt, quominus effectum ſit, natura nequaquam admiſerit.

Deus factum infectum non fecit.

6 ¶ Quin etiam Agathonis ſententia eſt, Ariſtoteli probata,lib. vj. Moralium Nicomachiorũ, c.ij.hoc vno priuari Deum,quòd factum infectum facere non poſsit.

μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται,
ἀγένητα ποιεῖν, ἅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα.

Agathonis praconium.

Is Agatho,(vt dicam obiter), fuit poëta eximius, & Platonis diſcipulus, & ab eo mirificè amatus,vt & ipſe Plato mellitiſsimo carmine teſtatus eſt, quod extat apud Laërtium in vita ipſius, & Gellium lib. Noctium Atticarum xv. c. xj. eſtq; veriſimile eam ſententiam à præceptore didiciſſe. Cui aſſentiens Horatius lib.iij. Carminum, Ode xxix. de Ioue loquens ait,

Non tamen irritum
Quodcunq; retro eſt, efficiet: neq;
Diffinget, infectumq; reddet,
Quod fugiens ſemel hora vexit. Et Plinius lib.ij.c. vij. imperfectæ,ait,in homine naturæ præcipua ſolatia, ne deum quidem poſſe omnia. Nanq; facere non poteſt, vt qui vixit, non vixerit: qui honores geſsit, non geſſerit. nullum habere in præteritatius,niſi obliuionis.

Theologorum in ea re ſententia.

7 ¶ Et ne quis Agathonem, Ariſtotelem, Horatium & Plinium hac in re impietatis in deum, ob id accuſandos putet: ſunt & noſtræ religionis cultores,& ij quidem ſanæ ac ſynceræ doctrinæ profeſſores,eiuſdem ſententiæ aſſertores, videlicet interpretes Sententiarũ lib.j. diſt. xlij.Alex.Hales cæterorum præceptor in j.parte ſuæ Summæ,quæſt.xxj.membro v.artic.iiij. diuus Thomas doctrina & ſanctitate clariſsimus, etiam in j. parte ſuæ ſummæ.j. quæſt.xxv. artic. ij. & iiij. & ante hos diuus Auguſtinus nemine omnium Theologorum inferior, lib. xxv. aduerſus Fauſtum, id quoq; apertè profeſſus eſt.

Noſtrorum.

8 ¶ Ex noſtris quoq; Albe.in d.§.factæ. Bart.in l.non dubium,col.iij.verſi. contractus verò.C. de legib.Bal.eam Ariſtotelis ſententiam citans,& probans,in l.vlt.ante fi.verſ.ampliùs conſidera.C.de leg.& in c.inter monaſteriũ,col.ij.ver.prima ratio,de re iud.Ang.conſ.clxxxvij. A.& B.contraxerunt,nõ multò ante fi.vbi ex hoc dicit,quòd ſi pacto promiſſum eſt de nullitate ſententiæ, non intelligitur de ea, quæ reſultat à perplexitate, & repugnantia. quia legiſlator actum repugnãtem non poteſt in actũ producere,imò nec ſummus, inquit, Deus.l. vbi repugnantia.ff. de regul. iur. & Cardin. Flor. Theologiæ peritiſsimus, ſiue is Imol.fuit, nam vtriuſq; ſimilis,imò eadem lect.iiſdẽ omnino verbis concinnata,in c. j. in prin.col.pen. in iiij.oppo.extrà, de ſum. trini. Fuit autem Card. paulò ætate Imo.ſuperior. & ruſſus idem

Card.

Card.in cle.j.col.ij.in j.opp.de immuni.eccleſi.Lud.Sard.in tract.legitimationis.§. ſeptimò videndum.Coru.conſi.cxlvij.quia cauſa,col.ij. verſi.quod res iudicata.lib.ij.Alex. conſi.xv. viſo proceſſu,col.iij.verſi.ſecundò etiam probatur,lib.iij.vbi ex hoc defendit Hebræũ quẽdam de blapbemia. Soci.qui latè in eadem ſpecie conſuluit,conſi. cij. in præſenti conſultatione,col.j.& ij.lib.j. & in d.l.j. §. ſi vir vxori,col.j. vbi illius conſi. meminit,& ibi quoq; Iaſ. in vtraq; lectio.in j.no.& idem Iaſ. in l.ſi inſulam, in j.no. ff.de verbo. obliga.

9 ¶ Quibus calculum adiiciens diuus Hieronymus, quo nemo doctior aut ſanctior vnquam vixit,in decretis canonicis,in c.ſi Paulus.xxxij.q.v.Audacter dicam, cùm omnia poſsit Deus,ſuſcitare virginem non poteſt poſt ruinam. Id quod etiam affirmat per eum textum glo. in l.vnic.poſt prin.in verbo,non poteſt.C.de rapto.virgin.& alia glo.in c.ſuper eos, in gloſſ. magna,ante fi.de biga. Quod & ipſum adſtruit Ouid. de virginitate læſa loquẽs in epiſtola v.quæ eſt Oenonis ad paridem.

Deus virginẽ non ſuſcitat poſt ruinam.

Nulla reparabilis arte
Læſa pudicitia eſt, deperit illa ſemel.

Semel ergo,id eſt,irreparabiliter, irrecuperabiliter,irreuocabiliter. Et id proculdubio verũ eſt,licèt ſciam Argiuos fabulari,apud Pauſaniam,in Corinthiacis,baud multò ante fi. fontem eſſe Canatbrim nomine,in quo Iuno quotannis, cùm abluitur,virginitatem recuperet.

10 ¶ Et illius quoq; tex.in d.c.ſi Paulus, auctoritate ſubnixus Pan. in c.cùm te,col.iij.verſi.ſed pro clariori,de re iudi.negat Papam poſſe tollere infamiam facti.Id quod perbellè intellexit Claudius Cæſar,qui cùm orantibus familiaribus dempſiſſet cuidam notam,id eſt,infamiã, litura tamen,inquit,extet.Auctor Suetonius in vita eiuſdẽ c.xvj. Et bis quoq; ſuccinit,quod teſtimonio diui Pauli ſcribit Bald.in l.ex his verbis,in fi.C.de teſta. milita. quòd omne verũ eſt neceſſarium,ita vt nec Deus poſsit remouere veritatem à veritate, id eſt, vt verum nõ ſit verum.Et idem in l.eam quam,col.viij.verſi.circa quintum.C. de fideico. dicit poſt Theologos in d.di.xlij.lib.j. Sententiarum,licèt locum ipſum non deſignet,quòd nec Deus quidẽ ea poteſt,quæ implicant contradictionem.quòd & ipſum dicit Card.Flor.in locis ſuprà citatis.Et quod facit ad præcedentia,vt factum infectum lex facere nõ poteſt,ſic nec è diuerſo quod factum non eſt,vt ſit factum,vel teſtimonio Ciceronis in oratione pro domo ſua ad pontifices.Quod factum,inquit non eſt,vt ſit factum,ferri ad populum,aut verbis vllis ſanciri,aut ſuffragiis confirmari poteſt?

Papa non poteſt tollere infamiã facti.

Claudij Cæſaris dictum.

Lex quod factum non eſt vt ſit factum facere non poteſt.

11 ¶ Et hæc quidem de prima ratione.d.§.ſi vir vxori.Ex qua illud forte probari poſſet,quòd ſi in donatione viri & vxoris interueuerit vera traditio rei donatæ : & poſſeſsio eius accepta, tranſlata ſit ea poſſeſsio in donatarium,licet donatio non valeat:neq; enim lex facere poteſt, vt quod vere traditum eſt, quodq; vere acceptum eſt traditum acceptúmve non ſit. Facta enim, vt dictum eſt, infecta à lege fieri non poſſunt. Quanquam alios text. habemus,qui ex diametro contrarium dixerunt, ſcilicet in d.l.iij.§. ſciendum,de dona. inter vir. & vxor. vbi ſcribitur, huiuſmodi donationem nec traditionem inde ſecutam quicquam valere. & in l.ſi eum qui,in prin.eodem tit.vbi ſimilis eſt propemodum text.quo in loco gl. opponit de d.§. ſi vir vxori,& ad ſoluendam illam ἀντινομίαν admodum laborat: & boc in effectu dicit,quòd ciuiliter non tranſit poſſeſsio, ſed naturaliter tranſit. Siue tranſit,ſed non effectualiter, quia citò auocari poteſt,& illam ſequuntur.Bart. Bald.& Saly. ibi. Et vide quæ dicam infrà numero 17.

Ex reali traditione in donatione viri & vxoris transfertur poſſeſsio.

Antinomia ſolutio.

12 ¶ Sed quicquid ſit de ea re, nibil eſt quod nos vrgeat, vt dicamus ea ratione in caſu illius §.tranſire poſſeſsionem, ſi appoſitum fuerit conſtitutum vel precarium ſine alia reali traditione:ſed illud bene ex eo text.ſequitur, ſi appoſitum ſit conſtitutum vel precarium,fieri nõ poſſe,vt appoſitum non ſit. Sed quòd in eo caſu habeat vim traditæ poſſeſsionis, poteſt lege impediri,nam lex ipſa id introduxit,vt conſtitutum eam vim habeat:neq; enim baberet,niſi lex ſtatuiſſet. poteſt ergo eadem lex eam vim tollere, aut generaliter, in omnibus caſibus: aut ſpecialiter,in certis ſpeciebus : præſertim in contractibus nullis: cùm quod nullum eſt, nibil producere debeat. Et videmus etiam in quibuſdam caſibus veram traditionem non transferre poſſeſsionem,vt in l.is cui bonis.ff. de verb. oblig. de qua nos multa in noſtris legibus connubialibus,in glo.iij.in verbo,*contracter*,in xiiij.quæſt. vbi videre poteris. Et aliàs quoq; lex poteſt facere, vt non quæratur poſſeſsio ex corporali apprehenſione.l. quod ſciens,& l. qui vniuerſas. §. j. ff. de acquir. poſſeſſ. Et his quoq; iunge quæ dicam in ij. ab hinc verſi.

Quid probetur ex d. §. ſi vir vxori.

Vera traditio lege impediri poteſt.

Et poſſeſsio ex corporali apprehẽſione.

13 ¶ Ad ſecundam igitur rationem d. §. ſi vir vxori, maturè pergendum eſt, quæ eſt in verſi. & quid attinet.& eſt huiuſmodi,quoniam non ſuadet æquitas,vt ex eo contractu non transferatur poſſeſsio : cùm ex boc nulla omnino oriretur vtilitas,cùm ſemper donans & eam poſſeſsionem transferens protinus eandem amittet : vt quæ perditur, quando quis animo deſinit poſsidere.l.iij.§.in amittenda,& l.ſi quis vi. §.differentia.ff.de acq. poſſ. Ideo per fictionem legis,in d.§.ſi vir vxori,aliter induci non poteſt, nec debet : lex enim nunquam fingit, quando ex fictione nulla oritur vtilitas, vt per Barto. latè & ſubtiliter, in l. ſi is qui pro

2. ratio d. §. ſi vir vxori.

Lex nunquã fingit ſine vtilitate.

emptore,

Lex nil fruſtrà facit.

emptore. in materia fictionis inductiuæ. ff. de vſuca. Aliàs enim fruſtrà fingeret, cùm lex naturà imitata nihil fruſtrà operetur. l. qui bis idē. ff. de verb. obli. & l. hæc ſtipulatio. §. diuus. ff. vt legat nomi. caue. cum infinit. concord. à me congeſtis in noſtro opere, cui hic titulus, Nihil fruſtrà.

Poſſeſsionem non quæri actu iuris ex contractu inutili.

14 ¶ Ex quibus illud videtur fieri, vt ſi in hoc caſu, ſcilicet in contractib. inutilibus non interueniat actus facti, id eſt, realis traditio, ſed iuris tantū, ſcilicet conſtitutum ſiue precarium, vel retentio vſusfructus, & alia huiuſmodi, non transferatur poſſeſsio: nam cùm ea translatio ſit iuris, & non facti, poteſt ab ipſo iure impediri, vt iam diximus. arg. ſcilicet à contrario ſenſu. d. §. ſi vir vxori. Et ita expreſsim voluerunt ibi Pau. Caſt. ante fi. & Alex. col. iij. & iterū verſi. item habetis, & Soci. col. ij. verſi. ſecunda concluſio, & Iaſon col. iij. in ij. lect. verſi. ergo notabis, & idem Pau. conſi. cccclij. ad euidentiam dicendorum, ante fi. lib. j. & conſi. cxciij. ſuper iſto puncto occurrunt, col. pen. verſi. plus videtur, lib. ij. Et refert ipſe Paulus primo illo loco, ac etiam hoc poſtremo, ita determinaſſe Argentinum filium Raynerij Forolouienſis in publica diſputatione, per gl. quæ id videtur voluiſſe in l. quod meo, in glo. j. ff. de acquir. poſſ. quæ dicit, & poſt eam Iac. Aret. poſſeſsionem quæ iuris & fictionis miniſterio quæritur, ſcilicet per conſtitutum, vel aliàs, non quæri ex inutili contractu, ſiue cauſa iniuſta, & non legitima, & ibi quoq; ita intelligit Iac. Aret. d. §. ſi vir vxori.

Ad idem.

15 ¶ Quod & ipſum quoq; voluit Bar. in l. cum falſa. C. de iuris & fac. igno. & non obſcurè Bal. in l. ſi cum ſeruū. §. inter virū, circa mediū. ff. de dona. inter vir. & vxor. & apertiùs conſ. ccxij. punctus talis eſt. A. B. C. col. j. lib. j. vbi id expreſsiſsimè voluit, nēpe id, quòd ex inutili contractu non transfertur poſſeſsio per fictam traditionem, ſed opus eſſe traditione corporali, per l. ſi quis rem. §. voto. ff. de pollicita. & Raph. Co. in l. ſi quis ante, & ibi poſt eum Soci. col. iij. verſ. ſextò nor. vterq; per eum tex. ff. de acq. poſſ. & rurſum idē Raph. in d. l. ſi aliquam rē, col. iij. verſi. & ſecundum hæc, eo. tit. & Roma. in d. l. quod meo, circa medium, & ibi Alex. col. vlt. eo. tit. & idem Alex. conſi. lxxxij. perſpectis his. col. pen. verſ. pro hoc facit, lib. ij. quod paucis verbis transmutatis repetitum eſt conſi. xl. lib. iij. atq; iterum conſi. lj. lib. vj. Io. Lup. in repe. rub. de dona. inter vir. & vxo. §. lxxvj. col. ij. verſi. ex quibus omnibus, & nouiſsimè Barptolo. Chaſſe. conſ. vj. viſis themate, nu. 55.

Conſtitutum & precarium acceſſorium principalis contractus.

16 ¶ Nec hinc longè diſtat, quod ſcribit ipſe Bal. in l. ex teſtamento, ad fi. C. de fideicom. conſtitutum ſiue precarium eſſe acceſſorium contractus, in quo apponitur. Et ideo ſi contractus non valet, nec eius quoq; acceſſorium, quod ſui principalis naturam ſequitur. Et rurſum in d. l. non dubiū, in xvj. oppo. & ibi Iaſ. col. pen. verſi. item adde. C. de legib. & idē Bald. in l. in contractib. in prin. in v. quæſt. & ibi etiam Salic. C. de non nu pec. & in l. ſi non ſortem §. indebitū, col. ij. ff. de cond. indeb. & in c. quò ad conſultationem, ante fi. de ſenten. & re iudi. & in c. ij col. vlt. tit. de feud. dat. in vicem leg. commiſ. vbi tamen ſubdubitanter loquitur. & cōſ. lxvj. inter virum & vxorem, lib. j. & Alberi. qui ita dicit fuiſſe determinatum, in l. pupillus. ff. de acq. re. do. Saly. in l. traditionibus, col. vlt. verſi. quarto tertiò extra glo. C. de pactis. Imo. in d. l. ſi aliquam rem, col. iij. verſi. in eadem gl. ibi, videor, & ibi Alex. col. v. verſi. prætereà nota. dicit. ff. de acq. poſſ. Rom. conſi. clxxj. pro deciſione, col. ij & conſi. ccxlvj. clariſsime aſſeſſor, col. j. Pau. Caſt. conſi. x. ſi vera ſunt, col. j. vbi dicit, quòd ſublato principali contractu ſublatum etiam cenſetur conſtitutum in eo appoſitum. & conſi. xliij. videtur dicendum dictam cauſam, col. j. lib. j. Maſſuer. tit. de donat. verſi. item donatio facta per patrem filio, & titu. de poſſeſſor. §. item cùm quis dat rē, vbi loquitur & de conſtituto, & de retentione vſusfructus, vt ſcilicet ex his non transferatur poſſeſsio ex contractu inutili. & Alex. in d. l. j. ſi vir vxori,

Vſusfructus retentio non transfert poſſeſsionem ex cōtractu inutili.

columna iij. verſi. per hoc decidi poteſt, & iterum in d. l. quod meo, col. vlt. ff. de acqu. poſſ. & d. conſil. lxxxij. perſpectis his, vbi ſuprà, lib. ij. & rurſum conſil. lxxxj. lecto & diſcuſſo, col. v. verſi. ex his ergo apparet, lib. iij. vbi id dicit ſing. Barb. in l. j. §. ſi quis ita, col. xvj. verſi. item dicebam, & ibi Iaſ. ad fi. qui id dicit not. ff. de verb. oblig. & idem Bart. in c. vlt. col. pen. de precar. & conſi. xxviij. ſcripſit belliſsimè, col. v. verſi. & ſi diceremus, lib. j. & conſi. xliij. præclarè ſcribitur, col. xv. verſi. facit etiam quia cùm iſti, eod. lib. j. & conſi. xxxvj. ſapienter ſcripſit, col. xij. verſi. ita dicamus, lib. xij. & conſ. xxxiij. bene etenim, col. ij. li. iij. & conſi. xiiij. clemētiſsimi optimi, col. ij. verſi. præterea faciat, lib. iiij. & conſi. xxij. clementiſsimū Deum, col. v. verſi. capio nunc ſecundum, eo. lib. iiij. & conſi. xlix. quod eſt eiuſdē initij, col. antep. verſ. facit ſimile quod habetur. eo. li. iiij. & con. lij. viſo celebri, col. ix. ver. ſecundò tollitur, eo. lib. iiij. Soc. con. lxxviij. licèt pendeat, col. j. ver. primū probatur, li. iij. Corn. conſi. vj. licèt in hac, ad fi. lib. iij. Fran. Cur. ſenior. conſi. viij. viſo inſtrumento, col. vlt. & conſi. lxxj. ſuper controuerſia, col. v. verſi. tertiò reſpondemus. Guid. Pap. conſi lxxxj. ad decē dubia, in vj. dubio. Iaſ. in l. iij. §. vlti. col. ij. verſ. limita iſtud. ff. de acq. poſſeſsio. & in d. l. ex teſtamento. C. de fideicom. vbi hoc dicit valde vtile ad multa, & quòd conſulendo & allegando ſolitus eſt magnificare. & rurſum in l. certi condictio. §. ſi nummos, col. antepen. verſi. item contra deciſionem. ff. ſi cer. peta. & in l. principalibus, col. iij. verſi. vltra alios, eo. titu. & in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus, col. antepenult. verſi. ſecundò contra. ff. de verbo. obligat. & conſilio cxlvij. præſens conſultatio, col. ij.

col.ij.verſi.ex prædictis,lib.ij.& conſi.excix. quæritur an liberatio,ante ſi.eod.lib.ij.& conſi. cxxiij.videretur in præmiſſa,col.penult.verſi.item quando contractus,lib. iiij. Carol. Rui. conſi.cxxxvj.primò videndum,col.vlt.lib.j.& conſi. lxix. diligenti,col. ix num.xv. lib.iij. vbi & idem dici eadem ratione de retentione vſusfructus.& conſi.xxviij.in cauſa dominorum, col.iiij.nu.xj.lib.v.& conſi.cxxvij.viſa facti narratione, col.iiij.nu.xiiij. eod.lib.v. Phil.Deci. nominatim etiam diſtinguens inter realem poſſeſsionem,& conſtitutitiam, in caſu d.§.ſi vir vxori,in l.contractus,col.vij.verſi.vltimò concluſio prædicta,& iterùm in l.cùm principalis, nu.ij.ff.de reg.iur.& conſil.cxcviij. cuius ſuperſcriptio incipit,reſcriptum impetratum,col. penul.verſi. confirmatur hoc quia.& conſi.ccxlvij.in cauſa magnifici,col.iij.verſi. quantùm verò ad alia.& conſi.ccclxvj.pro declaratione,col. vlt. Stepha.Bertr.conſi.ccxxiiij.viſo conſultationis themate.nu.17.lib.iij.Matth.Affli.deci. Neapol.xl. caſus eſt iſte,col.pen.& deci. 331.quædam Diana,poſt prin.Catel. Cota qui id dicit ſingul.in memori. incip.conſtituturum. Hippol.Marſi.in l. pen. col. xj. verſi. & vltra prædicta facit.ff. de quæſtio.& in repet.rub.de fideiuſſo.nu.252.& conſi.cxxv.æternæ lucis,col.iij.verſ.nam data inualiditate.Ludo.Gozad. conſi.xxviij.videtur prima facie,col.vlt.num.36.& conſi.xciij.in cauſa Mutinenſi. col.j.verſi. præterea & quintò,& col.vlt.verſi.ad quintum dico Paul.Pariſi. conſi.lv.contractus,col.iij. nu.xxij.lib.j.& conſi.lix.viſo inſtrumento,col.iiij.nu.25.eod.lib.j. Hierony.Gratus,conſi.5c. reuerendiſsime,col.ij.verſi. nec etiam probatur, lib. j. & conſi. lxix. cùm ſermones, col. vlt. nu.20.eo.lib.j.vbi hanc dicit eſſe communem opin.& conſi.xl.antequam,col.iij.nu.31.lib.ij. Adeò ſunt multi in hac re, vt nullam propemodum frequentiorem videas apud noſtros, vt magis mirer Iaſo.dicere in d.l. ex teſtamento.C.de fideicom. neminem illud dictum Bald. in eo loco allegare.

17 ¶ Sed & quod plus eſt, ſunt nonnulli, qui negant etiam ex vera traditione transferri poſſeſſionem,niſi præcedat cauſa habilis & iuſta ad transferendum dominium. Et inter hos Iaco. Rauen.antiquus quidem ſcriptor, ſed omnibus noſtris commendatiſsimus, per glo. in d.l. quod meo,in prin.ff. de acqui. poſſeſ. Sed ea gloſa loquitur in caſu eius l. quæ ipſa loquitur de ficta traditione. Ideo pleriq; omnes tenent contrarium, vt videre licet per Petrum Bel. Perti.Dynum,& cæteros in d.l.j.§.ſi vir vxori.ff. de acqui.poſſeſ. Saly. qui alios citat, in d.l. traditionib.col.vltima,C.de pact.& in l.qui rem,col. quoq; vltima,C.loc.& alios,quos ipſi nos citauimus in dd.noſtris legibus connubialib.gloſ.v.in verbo,*contracter*,in xiiij.quæſtione,& vide quæ diximus ſuprà num.xj. incip.& hæc quidem. quod nos tantùm obiter attingere voluimus.

Poſſeſsio an transferatur per realē traditionem ex contractu inutili.

18 ¶ Sed vt redeamus, ſunt multi & quidem magna ex parte ex illis, quos citauimus verſi. ab hinc ij.atque ita ſibi contrarij,alterius opin. vt ſcilicet ex inutili contractu transferatur poſſeſsio per conſtitutum,aut alium actum fictum,videlicet gl. poſt Azon. ab ea citatum,in d. l.ſi aliquam rem,in gl.vlti.& ibi Bart. col.j.verſi.ſed quæro verùm perdatur, Imola,Rapha. Co.Paul.Caſt.& Alex.ff.de acquir.poſſeſ.Gloſ.in l.qui rem propriam.& ibi quoq; Dynus, Cyn.Iac.But.Bal.Angelus,& Saly.C.loca.Cyn. & Bal.in l.ad probationem,eo.tit.Bar.poſt Dynum in d.l.quod meo,columna j.& ibi quoq; Angelus in fine, Pau.Caſtr.& Alexander, columna ij.& iij. ſibi in eadem l.quod magis mirum eſt, contrarius, de acquiren. poſſeſsio. Corn.qui tamen addubitat,conſi. lxxxix. viſo ſupraſcripto puncto,col.antep. in fine ver. & ſi dicatur,lib.iij. & conſtantiùs con.xx.viſo dicto puncto,col.iij.verſi.non obſtat ſecundum, ibi,vel dato ſine præiudicio,eo.li.iij. Cępola cauſarum criminaliũ con.iiij.viſa quęrela,col.ij. verſi. nec obſtat cum dixi, & iterum verſi. nec obſtat ſi dicatur.Soci. conſi.xlix.in cauſa epiſcopi,col.ij.lib.iij. Carol. Ruin.conſi. cxxxvij.viſo inſtrumento,col.vltima,lib. j. Phil. Dec. conſi.ccij.vt præſens conſultatio, col. iiij. verſi. tertiò etiam fundamento. Stephanus Bertr. conſi.iij.parum refert,num.16.& 17.lib.ij.& conſi.ccxxxviij. contra donationem, numero ij. lib.iij. Vt interim hic taceam alios multos, qui tenent ex donatione inter virum & vxorem, patrem & filiumfamil. quæ & ipſa non valet, tranſire tamen poſſeſsionem per conſtitutum, quos tibi longo ordine congeſsi ſuprà in j. parte, numero 49. hinc etiam fit. & ſequenti.

Qui tenent ex contractu inutili transferri poſſeſſionem per conſtitutum.

Confirmatio eius opin.

19 ¶ Et hæc opinio confirmatur alio ſimili ſcilicet quòd confeſsio facta in contractu inutili valet,& probat contra confitentem,per d.l.ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus, verſi. ſupereſt,& ibi Barto.qui dicit nota. col.ij. verſi. oppone & videtur, Angelus, Imola.Paul. Caſtr.& latè Alexander,conſi.viij.verſi.item inquantum,& latiſsimè Iaſon col.antepen.verſi.nota etiam diligenter.ff.de verb.oblig.Ex quibus ipſe Bart.etiam allegat l.iubemus.C.de ſacroſ.eccleſ. & l j. & ij. C.ſi de vend.pigno.aga. & l.j.& ibi not.B.de præſcript. xxx.vel xl. anno.Et idem quoq; voluit ipſe Bart.in d.l.j.§.ſi quis ita,ad fin. & in l.decem,etiam in fin. eod. tit.de verb. obligat.& in d. l. certi condictio. §. ſi nummos, & ibi quoque Roma. columna ij.verſic.ſed quid de confeſsione, & Iaſon columna antepenulti. verſi. ſucceſsiuè inquantum. ff. ſi cert. petat. Baldus in d. l. j. circa medium, & ibi quoque Angelus, vt à multis citatur, licèt in meo codice non reperi, de præſcript. xxx. vel xl. anno. Et hoc dicit Roma. vbi ſuprà, eſſe

Confeſsio in cōtractu inutili valet.

Confeſsio in iudicio in-

casum

ualido probat modò non ſit iudex incompetens.

caſum in l.at Prætor.§.permittitur.ff.de minorib. Nam & quod huc accedit proximè, confeſsio facta in iudicio inualido probat contra ipſum confitentem, modò iudex non ſit incõpetens, Bar.in l.ſi confeſſus.ff.de cuſtod.reo.Imo. Pau. Ca. Alex.& Iaſon in d.§. Chryſogonus.Panorm.in c.at ſi clerici,in princ.in ij.not.de iudic.cùm ſimi.

Reſoluta venditione non reſoluitur precarium.

20 ¶ Sed & hæc quoq; opinio confirmari poteſt ex eo quod no. gloſſ. Bal.& alij nemine reclamante,in l.ab emptione.ff.de pactis, quòd licèt reſoluatur venditio ex conſenſu partium, nõ tamen reſoluitur conſtitutio precarij, licèt ea veniat acceſſoriè ad contractum, ſitq; veluti pars illius. Id quod apertè oſtendit huiuſmodi conſtitutionem non regulari, vt noſtri loquuntur, ſecundum naturam contractus, cui accedit. Quam rationem ſolus omnium præcedentium, quos viderim, niſi me fallat memoria, expendit ad id de quo nunc tractamus, Fran.Aret.in d.l.j.§.ſi vir vxori.ff.de acq.poſſeſ.vbi tamen ſuper hoc relinquit cogitandum, ſed ita vt in hanc ſententiam inclinare videatur. & Claudius Aquenſis ibi. col. ij. verſi. ſed contra hanc doctrinam, de quo & nos dicemus infrà in xxix.limit. numero 5.ſed huic limitationi.

Textus expreſſus pro poſteriori opin.

21 ¶ Sed quid hic (dicet quiſpiam) diutius immoramur, quando vt ſuprà alicubi diximus, videatur eſſe textus apertiſsimus pro hac ſententia, vt ſcilicèt in donatione viri & vxoris, de qua loquitur d. §. ſi vir vxori, quem hîc interpretandum priuatim ſumpſimus, ſufficiat precarium ad transferendam poſſeſsionem? Qui quidem textus eſt in l.cùm hîc ſtatus.§.ſi maritus. ff.de donat.inter vir. & vxor.vix enim quiſquam accedet glo.ibi,in verbo, precariam, quæ hunc intellectum, imò verò textum ipſum ſubuertere videtur. Nam & text.ibi ſatis declarat poſſeſsionem fuiſſe tranſlatam in vxorem, & ita intelligit Bart. Quoniam & in id ſufficere precarium in eo caſu voluere plurimi, qui tamen eum tex.non allegant, quos tibi citaui ſuprà in j.parte d. num. 48. hinc etiam fit.

Soc. diſtinct.

22 ¶ De qua re loquens Soci.in d.l.j.§.ſi vir vxori,col. vlt.verſi.aduerte tamen.ff. de acqu. poſſ. conſiderans paulò penitius, quid in hac tanta controuerſia dici, excogitariue poſsit, monet aduertendum eſſe, an aliud dici poſsit, in hoc intereſſe, vtrum actus ſit omnino nullus ſine ſpe reconualeſcentiæ, & tunc nihil operetur ficta traditio: An verò ſperetur quædam reconualeſcentia, vt in caſu illius.§. Nam ea donatio licèt ſit à principio nulla, confirmatur tamẽ morte donantis, ſi eam aliter non reuocarit, & tunc operetur ficta traditio poſſeſsionem: nam vti principalis contractus cõualeſcit, ita & conſequenter illa traditio, per d. l. cùm hic ſtatus, §. ſi ſponſus, credo illum voluiſſe allegare d. §. ſi maritus. Subdit tamen cogitandum.

Prior opin. magis probatur.

23 ¶ Atqui prior illa opinio, quæ cenſet conſtitutum appoſitum in contractu inutili, eſſe etiam inutile, magis probatur curiæ noſtræ Pariſienſi, eamq; ſæpius ſequi vidimus in noſtra decuria. Tum quòd, vt iam dictum eſt, id ſit pars ipſius contractus inutilis. Tum quòd qui inutiliter vendit aut donat, aut aliter alienat rem ſuam, manet dominus, vt antè erat: cum ex inutili contractu non transferatur dominium, vt etiam in donatione inter virum & vxorem, de qua hîc tractamus, eſt textus expreſſus in l.iij.§.ſi ſtipulanti, ibi, non fieri eius apparet.ff. de dona.inter vir.vxor. Ex quo illud continuò conſequens fit, nec eo caſu valere precarium, cùm rei ſuæ precarium conſiſtere non poſsit. l.in rebus.§.j.ff.de precario. vti nec pignus, nec conductio rei ſuæ.l. ſi aliquam rem, ff.de acq. poſſeſ.& l.qui rem.C. locati. & l.ei à quo.ff.de vſuca.& l.neq; pignus.ff.de reg.iur.& ibi concord.

Confirmatio prioris opin.

24 ¶ Adde & tu ad hanc partem quod ſcribit Bal.in d.l.non dubium, col.vj.in x.oppo.C.de legib.quòd ſi contractus eſt immediata cauſa poſſeſsionis, vt contractus precarij, tunc ſi contractus eſt inutilis, ex eo non transfertur poſſeſsio, per d. l. ſi aliquam rem, de acq. poſſeſ. & expreſsiùs in l.ſi quis antè. §.j. verſi.ſi quidem nummo vno, eo.tit. Et Bald.vbi ſuprà nuncupatim ſequitur Iaſon in ea ipſa.l.non dubium, col.pen.verſi.in ſeptima & vltima.& Alex.in d.§.ſi vir vxori, col.ij.verſi.vnde concludit, & ibi quoq; Soci.col.item ij.verſi. prima concluſio, & Iaſon col.iij.verſi.prætereà no.dixit Bald.& ipſe Alexand.in d.l.ſi aliquam rem. col.v. verſi.eiuſdem initij.ff. de acq.poſſeſ.& Hiero.Grat.conſi.xc.omiſsis argumentis, col.ij.num. 18.lib.j. Et idem non obſcurè voluiſſe videtur Bart.in d.l. cum falſa, poſt medium, C.de iur. & fac.igno.

Ad idem. Inſtrumentũ ſi nullum eſt, nulla ſunt in eo contenta.

25 ¶ Huc q; ſpectat text.in l.vlt. ff.de conſtit. pecu. vbi ſi inſtrumentum eſt nullum, ſunt etiam nulla in eo contenta: & ſi non valet id quod principaliter actum eſt. ſic nec conſtitutio debiti, quæ in id facta eſt. Quem text. ad hoc dicit ſing. Bald.in l.ſi abſentis, col.vlt. C. ſi certũ petatur.& Barb.conſi.xxviij. ſcripſit belliſsimè, col.vj. verſi. & ex iſtis videtur, lib.j.vbi dicit illum textum valde ſing.& conſi.xliij.præclarè ſcribitur, col.v. verſi.& ſi diceremus, lib.j.& conſil.xxvuj.à Ioue principium, col.iiij. verſi.& ſi dicitur amice, lib.iij. & conſil. xxxiij. bene etenim cuncta geruntur, col.ij.eo.lib.iij.& conſi.lx.illud in medium afferam, col. xxij.verſi. capio aliud, eo.lib.iij.vbi illum text.dicit ſing.& conſi. xxij. clementiſsimum Deum, col. vj. ver.ex quo infero, lib.iiij.& in addi.Bal.in c.ij.tit.de feud. dat.in vicem legis commi.& Soc. conſi.lj.præſtantiſsime doctor, col.ij.verſi.confirmatur etiam, li.j.& Iaſon in d.l.non dubiũ,

col.

col.pen.ver.an ſecunda & tertia parte.C.de legib.& in l.ſub prætextu,la j.col.vl.C.de tranſact. & conſ. clxx.quòd prædictus Paulus,col.ix.verſ.& ſi diceretur,lib.ij.

26 ¶ Et per illū tex.dicit Bal.in rub.C.de conſti.pecu.col.ij.verſ.deinde venio ad cauſam,quod contractus inualidus non confirmatur per cooſeſsioocm in eo appoſitam.Et in d.l.ſi abſentis,ſi cer.pet.dicit etiam per eum textum quòd ſi non valet contractus principalis guarentigionatus,ſiue confeſsionatus (ita enim & Bal.& alij huiuſce notæ interpretes vocant inſtrumenta,quæ ex ſtatuto habent executionem paratam) Nec etiam valet confeſsio,vel guarentigia,ſiue præceptum.Quod & idem voluit ipſe Bal.in l.ſi non ſortem.§.j.verſ.ſed quid ſi inſtrumentum.ff.de condict.indeb.& in d.l.in contractibus,in fi.princ. C.de non num. pecu. & in l.hac edictali col.iiij.verſ.ſed pone dicit ſtatutum.C.de ſecuo. nupti.& in l.etiam, col. ij.verſ.item quòd ſtatotum.C.de execut.rei iudi.& in c.quod ad conſultationem.col. vltim. paulò ante fi.extrà de ſenten.& re iudi.Pau.Caſt.in ea ipſa.l.vlt.ff.de conſtit.pecu.Roma. in l.j.in prin.col.antep.verſic.tertiò iudicium & clauſula.ff.de verborum obligatio.& in repet. l.ſi verò.§.de viro.in xxxiij.ſal.ff.ſoluto matrimoni.& conſ.xxvj.in cauſa nobilis viri, colum. vlt.& conſ.xlij.viſis quæ egregiè,col.j.Alexan.in d.§. ſi vir vxori, col.iij. verſ.in ſimili, & ibi Iaſon in ij.lect.col.iiij.verſ.ego teoeo iſtam.Idem Alexan.conſi.lxxxj.lecto & diſcuſſo,col.v. verſ.ex his ergo apparet,lib.uj.& conſ.cxcvj.perſpectis narratus,col.ij.verſ.non obſtat etiam libr.vj.Corne.conſ.xxxj.videtur in preſenti,col.ij.verſ.iutamentum,lib.iij.Soci.conſi. xxvij. viſis inſtrumentis,col.vj.verſ.ſed in hoc non eſt,lib.iij.Iaſon in d.l.j.§.ſi quis ita,col.vlt. in fi. ff.de verbo.obligationi. & in l.non dubium, col.penult. C.de legib.& conſ. cxcix. quæritur an liberatio,ad fi.lib.ij.Roma.conſi.xlij.viſis quæ egregiè, col.j. verſ. ſecundò quia nullo. & conſ.lxxvj.in cauſa nobilis viri, colum.vltim. verſ.non obſtat illud in quo. Et idem quoque in confeſsione voluit Bartol.l.poſt legatum.col.ij.verſicul.item contra hoc oppo. & multis ſequen.ff.de his qui.vt indi.& Bal.in l.alia,col.j.C.eod.tit.vbi id declarant, quomodo intelligi debeat.

Cōtractus in ualidus non confirmatur per confeſsionem in eo poſitam.

Guarentigia non valet,ſi non valet contractus principalis.

Nec confeſsio

Iterum de cōfeſsione.

27 ¶ Sed hoc tamen lector amantiſsime,ne decipiaris,oб perpetuò verùm eſt,ſed patitur plurimas diſtinctiones,reſtrictiones ſiue limitationes,quas ne te diutius detineā,videre poteris,ſi tibi libeat,apud Roma.conſi.ccclxiiij. cuius exordium,hæc confeſsio, & latiùs apud Alex. in d.leg.ſi ita ſtipulatus.§. Chryſogonus,colum.viij.verſ.item inquantum,& colum. ſequen. ff.de verbo.obligat.& latiſsimè per Felyn.poſt alios multos in c.cum venerabilis, col.viij. & ſeq.in ij.concluſione,extra,de except. Ex quibus poteris depromere, quæ in rem tuam eſſe videbuntur.

Diſtinctiones reſtrictiones, & limitationes ſuperiorū.

28 ¶ Sed & huc referendum eſt,vt redeamus,quod voluit glo.no.in l. ſi patronus.§. patronum, in verbo, Fauiana ff.ſi quid in fraud. patro. quòd omnes clauſulæ in contractu appoſitæ ſequuntur naturam ipſius contractus principalis,vt ſi is cōtractus reſcindatur vel annulletur, ita etiam pactum euictionis vel pœnæ in eo appoſitum.Et eam glo.ad hoc commendat Bal. in l.imperator,in j.lect.colum.pen.verſ.item caſſato principali, ff.de ſtat.homi.vbi per eam dicit, quòd caſſato principali cenſentur & caſſata omnia in eo contenta. & idem Bald.in l. j.col.iiij.verſ.quæro vtrum iuramentum.C.de inof.donat.vbi & per eam dicit,quòd reſciſſo principali contractu non ſolum intelligitur reſciſſus pœnalis,& quodlibet acceſſorium, ſed etiam iuramentum.& conſi.ccclxxv. certum eſt quòd filia,col.ij. verſi.item qui confitetur, lib.iij.vbi illam dicit no.& con.cccccxl.factum proponitur eſſe tale,Franciſcus,col.ij.eo.libr. iij.& conſ.incip.filia inſtituta,vt à quibuſdam citatur,vbi illam dicit auream.& Ro. d.conſ. xlij.col.j.vbi eam dicit no.& ordi.& con.cxv.viſo compromiſſo, col.ij.verſ. his ergo præmiſſis,vbi & ad hoc alia quædam adducit,quæ tu illic videre poteris.& rurſum cooſ.clxvj. clariſsime aſſeſſor,col.j.Ang.Aret.qui eam ſignandam dicit in §.fuerat,col.xj.verſ. ergo eodem modo, & ibi Iaſo. col.xxxvj.in paruis, num.76.ſecundò motus eſt, Inſtit.de actio. Barb. qui eam propè vbique dicit ſing.d.conſ.xxviij.ſcripſit belliſsime,col.vj.ver.& eodem modo con ſtitutum,li.j.& conſ.xlij.illud in medium afferam,col.viij.verſ.non obſtat ſi dicatur, eo lib.j. & conſi.xxxvj.ſapienter ſcripſit propheta,col.antep.verſ.præterea remiſsio,li.ij.& con.lvj.ſapienter ſcribit Pſalmiſta,col.x.verſ.& maxime quia illa clauſula, eo.li.ij.& conſ.xxxiij.bene etenim,col.ij.li.iij.& con.lx.illud in medium afferam,col.xxij.ſub verſ.capio aliud dubiū,eo. lib.iij.& con.lxxiij.à Ioue principiū,col.iiij.ver.ità dicimus in propoſito,eo.li.iij.& coo.lxxvj. illud in medium,col.vj.eo.li.iij.& con.xiiij.clementiſsimi,col.ij.ver.præterea faciat, lib.iiij. & con.xlix.clementiſsimū Deum,col.antep.ver.facit ſimile quod habetur,eo.li.iiij.& conſi. lv.clemētiſ.& omnipo.col.viij.ver.an iſta ſe extendit,eo.li.iiij.Soci.con.xlix.conſiliis, &c.in primo,col.iij.ver.prætereà omnes clauſulę.li.j.& con.lxvj.viſa donatione,col.iij.ver.nec etiā contradicunt,lib.iij.vbi illam glo.dicit no.& coo.ciij.in caſu conuentionis,col.iij. verſ.item ſi quictantia,eo.lib.iij.vbi & illam dicit not.Iaſo.in d.l.principalibus,col.iij.verſ. vltra alios. ff.ſi cert.peta.vbi illam ſolennem appellat.& in d.l.j.§.ſi quis ita,in fi. ff. de verbo. oblig. vbi eam ſing.dicit.& cooſ.lxxxij.viſo teſtameoto,col.iij.verſ.tertium principale,lib.iij.

Redit ad confirmationem prioris opi.

Clauſula omnes in cōtractu appoſita ſequuntur naturam ipſius.

Siue ſit euictionis ſiue pœna.

29 ¶ Et de pœna quoque appoſita in pacto ſiue contractu inutili,vt etiam ea ſit inutilis, ita vt

Pœna nulla ex contractu nullo.

peti aut exigi non poſsit, præter multos ex bis quos ſuprà citauimus, tenuit etiam glo. quam nullus illnuin citat, in c. ſignificantibus, in glo. vlt. extrà de offi. delega. & alia gloſſ. in c. ij. in verbo, pœna, & ibi Inno. in princ. Pet. Anc. in j. no. Ant. in ij. no. Imo. in j. not. & Panor. circa medium, extrà de preca. Imò verò eſt tex. in id optimus in l. ſtipulatio hoc modo concepta, & l. ſi homo. ff. de verb. oblig. & in l. quod bonis. §. j. ff. ad leg. Falci. Tu tamen ſuper ea glo. in d. §. patronum, citata in princ. verſ. præcedentis, vide omnino Alex. conſ. cxxvij. hoc initio, viſa quali quali petitione, col. iij. verſ. nec obſtat prædictis, lib. vj. Et ſuper eo quod de pœna diximus, vide etiam gloſ. & alios in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de verb. oblig. & Panor. in d. c. ij. vbi ſuprà de precar.

Renuntiatio appoſita in contractu inutili, & ipſa inutilis eſt.

30 ¶ His quoque concinit, quod pulchrè tradit Bal. in d. l. ſi ex cautione, col. ij. ver. ſecundò quærit glo. C. de non numera. pecu. quòd quemadmodum confeſsio mutui ex literis non producit efficacem obligationem ante biennium tranſactum, ſic nec renunciatio non numeratæ pecuniæ inſerta in illa confeſsione: nam renunciatio, inquit, coniuncta confeſsioni intelligitur ſecundum naturam eiuſdem confeſsionis: vt ſi hæc non valeat, nec illa quoque huic adiuncta: aliàs implicaret contradictionem, eſſetque contra naturam ſubſtantialem actus, vt ibi ſubtiliter oſtendit. Et idem in effectu ante illum voluit Bart. ibi in fi. cuius in ea re verba multum commendat Imo. in c. ſi cautio, colum. ix. verſic. an autem poſsit renunciari, de fid. inſtrum.

Renuntiatio ſequitur naturam actus principalis.

31 ¶ Quin & generaliùs voluit ipſe Bart. in l. vlt. §. item quæſitum per illum text. ff. de condict. indeb. quòd nulla quæuis renunciatio valet, ſi actus principalis, in quo fuit appoſita, non valeat: quaſi per omnia renunciatio ipſa ſequatur naturam actus principalis. Quod dictũ pro ſing. reaſſumit Iaſon in §. fuerat, char. x. in paruis. nu. 76. & ſeq. Inſti. de actio. & idem voluit Pau. Caſt. con. cxliij. viſo proceſſu & atteſtationibus, col. j. ver. nec etiam obſtaret, lib. ij. vbi allegat Bal. in d. l. in contractibus, in fi. prin. C. de non. nu. pecu. & idem Pau. in l. vlt. ver. item debes ſcire. C. plus vale. quod agit. Et facit quod voluit Bal. in leg. ſi diuerſa, circa medium, verſ. veniamus, & ibi Rapha. Fulgo. col. iij. verſ. ex hoc inſtat. C. de tranſac. quòd renunciationes appoſitæ in compromiſſo intelliguntur, ſi actus principalis habet effectum. ſequitur & commendat Alex. conſ. xxij. viſo inſtrumento ſyndicatus, col. j. lib. j. & Iaſon, qui id dicit ſingu. in l. ſub prætextu, la j. ad fi. C. de tranſact.

Iuramentum appoſitum in contractu ſimulato non valet.

32 ¶ Finitimum eſt & quod voluit glo. not. in l. emptione. C. plus valere, quod agit. quòd ſicut non valet contractus ſimulatus, ſic nec iuramentum in eo appoſitum: proptereà is cõtractus non capit robur ex ipſo iuramento, tanquam & ipſum ſimulatum præſumatur. Et eam ſequuntur Bal. Ang. qui illã dicit ſin. & Saly. ibi & Pau. Ca. in l. vlt. eo. tit. & Bar. in l. cùm quis decedens. §. Titia, & §. codicillis. ff. de lega. iij. & in l. Seius & Augerius, poſt medium, verſ. refert etiam hîc. ff. ad legem Falci. & Bal. in l. j. col. j. ver. modò ſolet dubitari. C. de oper. liber. & in l. ne patronis, col. vlt. eo. tit. & in l. rogaſti. §. ſi tibi, col. vlt. in noua lec. ff. ſi cer. pe. & in l. vlt. ff. qui ſatiſd. cog. vbi declarat ipſe Bal. in hoc caſu, an opus ſit petere relaxationem iuramenti.

An autem opus ſit relaxatione iuramenti.

& idem Bal. in ru. ff. de iureiu. col. vlt. Ang. in l. j. in fi. C. de dot. cau. non nu. vbi & eam glo. dicit ſing. Card. Flo. qui eam dicit no. in c. ad noſtram, col. vlt. verſ. ſecundò quæro, & ibi quoque Imo. col. item vltim. verſ. an autem iuramentum. Pan. in iij. no. Barb. col. iij. & Ant. Burg. qui id poſt alios declarat, col. ix. ver. ex tertio no. extrà de empr. & ven. Pet. Anch. in c. acceſſorium, col. vj. ver. ex prædictis poſſumus dicere, ibi, ſimiliter non firmat, de regu. iur. lib. vj. Anto. in c. cum contingat, col. antepe. verſ. octauus quando lex, & ibi Imo. col. lxxv. in vij. mẽbro ſuæ diſtinctionis, ver. iuxta prædicta poteſt eſſe dubium, & Pan. qui id latè declarat, col. xij. verſ. annecto nunc aliud dubium, de iureiur. Imo. in l. nemo poteſt, col. xxj. ver. itẽ adde ei quod tangit, & ibi Alex. col. iiij. verſ. ſed eſt dubium quid ſi in inſtrumento, & Iaſon col. viij. ver. tertiò principaliter ff. de lega. j. Pan. in ſua diſputa. incip. ſtante ſtatuto, col. ij. ver. quinto Pau. Ca. in l. contra legem, in fi. ff. de leg. & in l. ſi quis pro eo, col. iij. verſ. adde quintũ caſum. ff. de fideiuſ. & d. con. cxliij. col. j. lib. ij. & con. cxlv. viſis his quæ narrantur, col. pen. in fi. eo. lib. ij. & con. cccvj. quanquam longa ſit, col. ij. ver. item non obſtat quòd contractus, li. ij vbi id declarat Rom. con. xliij. ex ſuprà narrato themate, col. ij. ver. ſecunda ratio eſt. & con. ccxciij. præſuppoſito, in ij. dubio. & conſ. cccccxx. circa propoſitam conſultationem. col. iij. verſ. nec reſragatur tex. Alexand. in l. ſi donatione, col. iij. verſ. pro iſta opin. etiam. C. de collatio. Cepol. in tracta. de ſimulatione contractuum, in vij. præſumptione. Corne. conſ. cxxxv viſis articulis, col. iij. in fin. li. j. & con. cclxxxiiij. in præſenti conſultatione, col. vlt. eod. lib. j. & conſ. ciij. circa primum, col. ij. lib. ij. Maria. Soci. inter conſi. Barp. Soci. filij, conſ. lxv. circa primam quæſtionem, col. antep. ver. ſed tamen quicquid ſit. & ipſe Barp. filius conſ. ſeq. fruſtrà plenitudini, col. vj. verſ. ſecundò principaliter, lib. j. & conſil. clv. præſtantiſsime doctor, col. vlt. ver. fortè poſſet dicere, lib. ij. & conſ. cclxiij. viſis in inſtrumento, col. ix. verſ. non obſtat etiam iuramentum, eo. li. ij. Bath. d. con. lx. col. xix. ver. prætereà faciat, & iterum col. xxij. ver. capio aliud dubium, li. ij. & con. lxx. illud in medium referam, col. xiiij. verſ. & ſi dicatur, eo. lib. iij. Gui. Pap. con. clxxx. circa proceſſum declarationis, col. pen. Iaſon qui vbique fermè

dicit

dicit ſingu.in d.l.non dubium,col.ij.C.de legi.& in auth.ſacramenta puberum,col.vlt. C. ſi aduer.venditi.& in d.§.fuerat,char.in xj.paruis,verſ.aliud ſingulariſsimum,Inſti.de actio.& conſ.xxxvj.ſactum ſic ſe baber de anno,col.ij.verſic.dicit etiam magiſtraliter, lib.j.& Vital. Camb.in tracta.clauſula. titul.an iuramentum valider contractum ſimulatum. Steph.Betr. conſ.ccxxxvj.viſo proceſſu,in fi.le ij.Hippo.Marſi.in reper.c.at ſi clerici,nu.clxix. de iudi.& con.cxxv.æternæ lucis,num.37.

33 ¶ Nam & quod generalius eſt,ſi conteactus eſt ſimulatus,quælibet clauſula in eo appoſita & ſimulata quoque præſumitur,ex ſententia Bar.loquentis in renunciatione, in l.nemo, col.ij. ver.quæro an renunciatio.ff.de legat.j.& Ro.con.clxxj.pro diuiſione conſultationis, iterum conſ.ccxlvj.clariſsime aſſeſſor,col.j.& Iaſon con.clxx.quòd prædicti Paulus,col.vj.ver.item ſi contractus,li.ij.& con.cxxxiij.videretur in prædicta conſultatione.col.vlt.ver.item quãdo contractus,eo.li.ij.Lud.Gozad.conſ.xxviij.videtur prima facie, col.iiij. verſ. ſextò hoc ampliatur.Et nuncupatim de clauſula conſtituti vel precarij appoſita in contractu ſimulato dicemus in ſeq.limitat.verſ.ij.quod ita intellige.Quod non ob aliud eſt,quàm quòd huiuſmodi clauſula & cæteræ mutuantur naturam principalis contractus,in quo apponuntur.

Si contractus eſt ſimulatus, omnes eius clauſulæ præſumuntur ſimulatæ.

34 ¶ Et hoc quidem procedit, non ſolùm quando contractus verè apparet aut probatur eſſe ſimulatus,ſed etiam cùm talis tantùm præſumitur, quia tunc etiam iuramentum ſuper eo interpoſitum præſumitue ſimulatum:idcoq; nec dat aliquod robur contractui, vt voluit Iaco. Bel.in ſtatuto præſumente ſimulatum cõtractum ſactum à minore vel muliere ſine certa ſolennitate,in ſua diſput.incip.lex Peruſina.Bart.etiam loquens in contractu, qui præſumitur doloſus,in l.omnes populi,col.viij.in iij.quæſt.prin.ver.item ſi ſtatutum diceret,quòd minoris contractus.ff.de iuſtit.& iure.Bal.Sal.& recentiores,in d.auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduer.vendit.Bal.in repet.l.ij.col.xxxvij.verſ.ſuper quinta queſtione,& iterum col.xlij.ver. quartum remedium.ff.de iureiur.Pet.Anch.in repet.c.j.in ix.quæſt.priu. extrà de conſtit. & in repet.c.ea quæ fiunt,col.xij.in iij.queſt.verſ.in his etiá caſibus,de regu.iuris,lib.vj.Panor. in c.cùm contingat,col.xij.& primò ſciendum,& Soci.qui multos alios adducit cócor.con. lxvj.fruſtrà plenitudini,col.vj.verſ.ſecundò principaliter, lib.j.

Idque etiam ſi contractus talis tantùm præſumitur.

35 ¶ Sed & illud generale eſt,vt iuramentum ſequatur naturam contractus,ſuper quo interponitur,per tex.qui ad hoc quotidie allegatur,in l.vl.vbi id not.Bar.Bal.Saly.Paul.Caſt.& alij. C.de non nu.pec.& eum ſin.ad hoc dicit Imo.in c.ſi cautio,col.j. verſ.an autẽ poſsit, de fid. inſtru.& Pan.in ſua diſput.inci.ſtante ſtatuto,col.vij.ver.tertium membrum.Sed eſt melior tex.in l.ſed & ſi poſſeſſor.§.item ſi iurauero,& ibi Iaſ.in ix.no. ff.de iureiu. Et ad idem quoq; eſt tex.in l.cum qui,eo tit.& in l.adigere.§.vlt.ff.de iure patro.& in l.ſi quis inquilinos,§.vlt. ff.de lega.j.& in l.vlt.ff.qui ſatiſda.cog.& in l.iuris gentium.§.prætor ait.ff.de pactis. & in d. l.non dubium.C.de legib.& in c.ſi diligenti,de ſoro compe & in c.quemadmodum, de iureiu.vbi & ipſe Pan.in vij.no.hoc item no. quòd iuramentum appoſitum in contractu recipie omnes conditiones,& ſubauditiones, atque limitationes , quas haber ille contractus. Et ita quoque voluit Oldra.conſ.xcv.ex forma iſtius,col.vlt.& con.ccxxxj. vt eius de quo quæritur,col.j.& Spec.tit.de arbit.§.j.verſ. arbitrator verò.Bal.qui & ad hoc illam l.vltimá dicit ſing.in c.quæ in eccleſiarum,col.v.ver.dices tu nonne,de conſti.& ipſe Bal.conſi. cxv. verba dicunt,in fin.lib.j.vbi dicit per eam l.& alia iura,quòd ſi principale fiat caducum , ita quoq; iuramentum annihilatur.Ang.con.cccxv.ſtatuto cauetur.Petr.Ancha.conſ.cccxxx.viſis facti narratione,col.v.verſ.ex iſtis concluditur. Ant.in c.j. col.xiij. verſ.ſed dubium eſt , & ibi etiam Pan.col.ix.ver.ſecunda quæſtio,de iudici.Et idem Ant.in c.Quintauallis , col.pen.in prin.de iureiu.& Barb.con.lxiij.ſempiterna,col.pen .verſ.prætereà faciat,lib.ij. & conſ. xlix. clementiſsimũ Deum,col.vij.ver.faciat ſimile quod habetur,lib.iiij.vbi eam l.vlt.dicit valde ſing.Corne.conſ.cij.in cauſa licèt videatur,col.j. lib.j.& conſ. xj. in præſenti conſultatione, col.ix.verſ.inſuper,lib.iij. & doct. vbique.

Iuramentum ſequitur naturam contractus , in quo apponitur.

36 ¶ Ex quo & illud proficiſcitur,quod pulchrè voluit(neque enim id omittendum viſum fuit) Inno.in c.per tuas,col.j.in verbo,de obſeruando,extrà de arbit.quòd iuramentum ſimpliciter præſtitum in materia de ſui natura alternatiua,debet etiam intelligi alternatiuè, vt principale.ſuper quo interponitur.quod dictum pro ſingu.& pulchro commendat Panor. in c. ex parte,le ij.colum.ij.de cleric.non reſid.& pro nota.idem Panor.in d.c.j.col.ix. vbi ſuprà, de iudici.

Iuramentum in materia alternatiua poſitũ, & ipſum alternatiuũ eſt.

37 ¶ Qualiter tamen intelligitur quod dictum eſt,generaliter iuramentum eſſe intelligendum ſecundùm naturam principalis contractus,& an ſemper ſit verum,vide per Bart.in l.ſi quis pro eo,col.vlt.in viij.membro.ff.de fideiuſſo.Imo.in d.c.per tuas,de arbitr.& in d. c.j. & ibi Fran.Aret.& latè Phili.Deci.in priore lect.col.xj.ver.ſextò fallit quod dicitur,& multis ſeq. per totam vj.ſalleu.de iudici.& omnino Alex.in l.ſtipulationes non diuiduntur,col.ix.verſ. non obſtat,l.ſi.de ver.obli.& conſ.xxxviij.viſa petitione Antonij,col.iij.ver.non obſtat prædictis,li.iij.quod repetitur con.cxxxvij.lib.vj.& Iaſon in l.ſi inſulam,char.vl.in xv.qu.Bar.ff. eod.tit.& in l.decem,col.v.verſ.primá regulam,eod.tit.& in l.ſi conuenerit,col.ij.& iij.ff.de

An tamẽ ſemper iuramentum ſequatur naturã principalis.

iuriſdict.om.iudic.& in d.l.ſed & ſi poſſeſſori.§.item ſi iurauero.ff.de iureiuran.& in l.ſi pecuniam,in prin.col.peqult.verſ.vel reſponde,& ſeq.ff.de condicti.cauſ.dat.

Stipulatio ſequitur naturam principalis contractus

38 ¶ Adde & quòd ſtipulatio in alio contractu quàm ipſius ſtipulationis appoſita ſequitur naturam ipſius contractus.l.cum mora, & ibi Ang. qui eam ad hoc in ſuo caſu dicit ſin.col. ij. ver.ſed tunc inſtatur,& Alex.col.j.in iiij.not.Iaſ.col.quoque j.in iij.no.C.de tranſact. Et l. ſi ſtipulatus,in prin.ff.de vſuca.& l.v.§.conuentionales.ff.de ver.obli.& l.damni infecti quidã ff.de dam.infe.& l.ij.§.parui.ff.de priuil.credi.& l.j.§.belliſsimè.ff.vt legat.nomi.caue. & l.ſi legati,iuncta glo.ff.de lega.j.& voluerunt Ang.Imo.& Alex.in d.l. ſtipulationes non diuidũtur,ff.de ver.obli.Fran.Aret.in l.ſciendum,col.iiij.ver.ij.hoc limitatur.ff.eo.tit.& Fran.Cur. ſenior con.l.memoriæ recolendæ,col.xvj.verſ.octauò adducunt, nu.86. Et idem de ſtipulatione appoſita in alio quouis actu,vt ipſius naturam ſequatur, tex.eſt in l.cum qui.§.qui iniuriarum,in prin.& ibi Bart.& alij.ff. ſi quis cautio Ad quæ bene facit quod tradit Bart.in l. vlt.per illum textum.ff.de ſolutio.& in l.cùm quis decedens.§.codicillis.ff.de legatis tertio. & Bald.in c.j.ad fin.tit.de vaſ.qui contra conſtit. Lothar.

Et alterius cuiuſuis actus

Teſtamentũ ſi non valet,nec clauſula caſſans in eo poſita valet.

39 ¶ Adde item quod ſcribit ipſe Bar.in l.ſi iure,in vl.quæſt.ff.de leg.iij. quòd ſi non valet teſtamentum , nec etiam valet clauſula caſſans & irritans in eo poſita , quod & poſt eum voluit Bald.in l.ſancimus,col.j.verſ.de iſta autem clauſula.C.de teſta.& Iaſon in d.l. ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus,col.xvij. verſ.tertiò facit.ff.de verbo.oblig. Et quod item tradit Bald.l. ſeruus filij.§.cum qui chirographum.ff. de legat.j. quòd ſtatutum annullans inſtrumentum ob gabellam non ſolutam,intelligitur etiam annullare quamcunque obligationem in eo cõtentam.quem ſequitur Rom. conſil. lxxxvij. in cauſa vertente inter communitatem , paulò ante fin.Et quod denique ſcribit Alberi.in l.ſi procurator.ff.de acquiren. rerum domi. quòd ex contractu nullo quis non tenetur de euictione,quia ſi non valet expreſſum,nec tacitum, quod illi accedit , valet.

Statutum annullans cõtractũ annullat & omnẽ obligationẽ in eo poſitam.

Euictio non debetur ex cõtractu nullo.

40 ¶ Confirmantur & ſuperiora per regulam illam generalem , acceſſorium ſequi naturam ſui principalis.c.acceſſorium,de regu.iur.lib.vj.& ibi concor.adductæ à glo.Dyno, & Io. And. Et ita quidem,vt quod ſtatutum eſt in principali , cenſetur quoque ſtatutum in acceſſorio, per tex.not.in l.iij.§.ſed ſi quid,& ibi Bal.qui id not.ff.de nego.geſtis.Et facit etiam tex. in l. etiam,& ibi Bar.& Bal C. de iure doti.& in l.inter ſocerũ.§.cùm inter,in fi.ff.de pactis dot. Et cùm principalis cauſa non ſubſiſtit,nec ea quidem quæ ſequuntur,locum habent l. cùm principalis,& l.nihil dolo.§.cùm principalis,de reg.iur.& ibi cõcor.per glo.& doct.Et facit item l.iij.§.qui habet.ff.de ſeruit.ruſti.prędio.quæ ad hoc ſolet allegari,quòd ſi nõ valet actus principalis,nec illud quidem valet,quod venit acceſſoriè,& in conſequentiam.de quo etiam per glo.& Cy.in l.ij.ff.de iuriſdict.omn.iudic.& Bald.in l. & ſi is. C. de prædi. mino. & per Cano.in c.ſi diligenti,de foro competen.& in c.inter dilectos,de fid. inſtrumento. & Antonium in c.cùm inter,col.j.de re iudic.vbi illud notat ex eo , quòd data nullitate inſtrumenti cõceſsionis,caſſantur omnia acceſſoria & conſecutiua ad illud inſtrumentum,& ab illo originem habentia. Vt non abs re conſuluerit Roma.conſ.ccccxlviij.inquiritur, in fi. quòd remiſſo delicto,licèt non ſit expreſſa qualitas ipſius delicti,videtur tamẽ remiſſa qualitas,quæ eſt acceſſoria.ad quod etiã allegat l.in delictis.§.ſi detrecta.ff.de noxa.& l.iiij.C.de poſ. Quę fuit ante eum,licèt non interuenerit ſententia Bald.conſ.ccclxxviij.videtur mihi,in fi.lib.iij

Acceſſorium ſequitur naturam principalis.

Statutum in principali cẽſetur ſtatutũ in acceſſorio.

Delicto remiſſo remittitur qualitas acceſſoria.

41 ¶ Stante ergo ea opinione,quæ vitiat conſtitutum,vitiato contractu principali , quæ vt diximus,receptior eſt.Eam tamen intelliges procedere,cùm ſtatim à principio contractus erat nullus:nam tunc omnia inde ſecuta tanquam ab eo dependentia eiuſq; acceſſoria corruunt. Aliud autem eſt,ſi ab initio cõtractus valuit,ſed poſtea ex conſenſu partium aut alia quapiã cauſa annihilatur. Tunc enim quia conſtitutum ſemel operatum eſt ſuum effectum, & eum quidem effectum ſeparatum à contractu , ſcilicet tranſlationem poſſeſsionis , quæ aliud eſt quàm venditio,donatio , aut alius quiuis contractus. Ideoque non annihilatur hîc effectus, vt in ſimili probatur ex his quæ ſcribunt Bart. & alij in l. filius qui in poteſtate. ff. de liber. & poſthu.

Declaratio prioris illius opi.

Cõſtituti effectus manet etiam ſi cõtractus ab initio validus poſtea inualidetur.

42 ¶ Et hoc quoque in hoc noſtro caſu,ne autoritate deficiamur,ſatis voluiſſe videntur, qui dicunt re vendita & ſimul tradita per conſtitutum,non ſufficere ad diſſolutionem huiuſmodi contractus ſimplicem conſenſum partium:niſi & fiat retraditio,ſaltem per cõſtitutum,quos ſuprà citauimus in j.parte,num. 19.fit item vt ſi venditor. Ex quo intelligis , quòd licèt venditio quæ ab initio valebat,ex pòſt facto reſoluatur,non tamen reſoluitur conſtitutum.Et ad hoc eam ſententiam ponderat Franci.Aretin.qui tamen dicit ſuper hoc cogitandum, in d l. j.§.ſi vir vxori,col.ij verſ.adde ad prædicta.ff.de acquiren.poſſeſsio.& poſt eum Socin. limitans per hoc principalem limitationem,col.etiam ij.verſ.notabis tamen,& Claudi.Aquenſ. col.quoque ij.verſ ſed contra hanc,vbi hinc occaſione ſumpta fecit eam diſtinctionem, quã ſupra diximus.Et ad eam bene facit quod diximus in præcedenti limitat.numero 5.

Confirmatio dictæ declarationis.

43 ¶ Quæ & ex hoc poteſt confirmari,quòd aliàs facilius conſeruatur quod à principio valuit, quàm quod ſtatim in principio nullum fuit : potentiúſque operatur nullitas in principio ad impedien

Ad idem.

impediendum, quàm ex pòſt facto ad reſoluendum.l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alie.iur.& l.j.C.de vſucap.transfer.& c.quemadmodum, de iureiur. vbi in hanc ſententiam citatur illud Ouidij, in v.lib. de Triſt. eleg. vij.

Turpiùs eijcitur, quàm non admittitur hoſpes.

Nullitas potentius impedit quàm reſoluat.

Et quod de caſu noſtro loquens tradit Iaſon in d.l.ſi ita ſtipulatus.§. Chryſogonus, colum. antepen.verſi.quartò facit. ff. de verb.obli. Quodque etiam in ſimili dicitur, faciliùs vires, quæ ab initio valuerunt, ſed poſteà perierunt, recuperari: quàm quæ ab initio non valuerunt, confirmari.l.qui ex liberis.§.teſtamento, & ibi Barr.ff.de bono.poſſeſ.ſecun. tab. quam in id expendit glo.in l.ſi tibi teſtamentum, & ibi quoque idem Bar.& Franc.Are.ff.de teſta. ideo Ioan.And.in addi.Spec.eo.tit.de teſta.§.in primis, in addit.inci.huic quæſtioni, verſi.occurrit, dicit plus nullitatis habere id quod à principio non ſubſiſtit, quàm quod ex poſt facto deficit, per l.poſthumus, ff.de iniuſto reſt.iunct.leg.ſi filius.ff.de lib.& poſth.cum alijs multis concord. à me collectis in repe.l.ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos, num.139. à quibus. C.de reuoc. donari.

Vires quæ perierunt faciliùs recuperari quàm quæ non fuerunt.

44 ¶ Hæc ſunt amice lector, quæ ſatis appoſitè, ni fallor, adduci poſſunt ad hanc noſtram principalem limitationem. Sed quoniam ſuprà in prin. eiuſdem diximus, factum fieri infectum non poſſe, non ſolùm à lege vel homine, ſed nec à deo quidem: illud ſanè intelligendum eſt (vt id obiter dicam) ne quis erret, vt ſcilicet, lex non poſsit facere, quin id factum ſit, quàrùm ad rem ipſam, quod ſemel factum eſt. Poteſt autem facere lex vel legiſlator, vt pro non facto habeatur, quantùm ad iuris effectum, ſiue rei ipſius validitatem, vt noſtri loquuntur, per tex. in l.iubemus nulli.§.j.in fin.ibi, ea quæ contra legem facta ſunt, pro infectis habēda ſunt. C. de ſacro.eccle.& d.l.non dubium, ibi, non ſolùm inutilia, ſed etiam pro infectis habeantur, & ibi Bar.col.iij.ver.oppo.quòd ſecundùm hanc.& ſeq.& Sali.qui id declarat, col.vij.ver. & ſunt expeditæ.C.de legi.& l.cùm ea.C.de tranſac.& l.j.C.qui pro ſua iuriſd.& l.creditor, in fin.C.de donat.inter vir.& vxo.& l.diuo Marco.C.qui manu.non poſ.& l.ſi ex precario. C. ſi cert.peta.& l.hac conſultiſsima, in prin.verſ.non ſubſcriptum autem.C.de teſta.& l.vl.ad fi.C.de Decuri.lib.x.& §.j.ver.ſi verò minus fuerit, in authen. de non alie.reb. eccleſ.ibi, & pro non facto ponit, vbi accurſius ſupplet: quantùm eſt de iure, ſed factum ipſum infectum fieri non poteſt, & in c.j.§.pactiones, tit.de pace Conſtantiæ.

Lex poteſt facere, vt factū pro infecto habeatur.

45 ¶ Et ne putes id tantum fieri in conſtitutionibus principum, & imperatorum, qui omnia ſibi vel impoſsibilia facere, licere, & poſſe putāt: habes & ſimiles tex. apud noſtros iuriſconſultos & alios, licèt non adeò frequenter, videlicet in l.j.§.ſed à volentibus, ibi, pro non facto eſt.ff. de his quæ in teſta.delen.& in l.j.in fi.ff.vnde vir & vxor, & in c.imperiali xxv.q.ij.& in c. ad noſtram, & ibi Philip.Fran.qui id no.in ij.not.ext.de appe.& in c.quæ contra ius, de re iu. li. vj. & in cle.j.ibi, eas haberi volumus pro infectis, de immu.eccl. vbi glo. ex eo putat excommunicatum vi conſtitutionum quæ illic pro infectis habentur, non egere abſolutione. Et hic no.vnum ſin.quod mox dicemus, verſ.ab hinc.ij.

Et non ſolum lex principis, ſed & iuriſconſulti.

46 ¶ Sed illud primùm dicere voluimus, quòd vt lex poteſt facere, vt factum pro infecto habeatur: ſic & è diuerſo, vt non factum pro facto, auth.ſi qua mulier.C.ad S C.Velleia.& c.is qui fidem, de ſponſa. Tametſi facere non poteſt, vt non factum ſit factū, vt ſuprà diximus ex Cicerone. Poteſt item facere, vt non ſcriptum pro ſcripto habeatur.c. cum M. Ferrarienſis, & ibi Bal.qui eum tex.ad hoc dicit ſing.col.iiij.ver.item illud, extrà de conſti. Sicuti è contrario ſcriptum pro non ſcripto, per l.conditiones contr.edicta.ff.de condi. inſti. & l. quæ in teſtamento, & l.quod adhibitus.C.de his qui ſibi adſcri.& l.ſancimus, in prin.C.de donat.& leg. diui.§.vltim.ff.de iure codicil.& leg. ciuitatib.§.Lucius.ff.de lega.j.& leg.ſi quis mihi bona. §.ſi quis planè. ff.de acquir. hæred. & leg.ſi Titio.§.j.ff.quando dies lega.ced. & d. autheo. ſi qua mulier.C.ad Velleia.& §.ſed & quod ſancitum eſt, in authen. de nupt. vbi etiam probatur geſtum haberi pro non geſto. quod propè idem eſt. Item adiectum pro non adiecto.l. ea quæ ad dandum.ff.de reg.iur.& ibi concor. Traditum pro non tradito.l.ſi me in vacuam. ff.de acqui.poſſeſ.& voluit Bar.in l.j.§.ſi vir vxori, poſt prin. ff.de acqui.poſ.& Philip.Deci. con.cccclxvij.bene & conſultè, col.vlt.quod admodum huc ſpectat. nam ſi lex facit, vt verè traditum pro non tradito habeatur, multò magis facere poteſt, vt quod verè non traditum eſt, ſed pro tradito habetur (vt eſt in conſtituto vel precario, quæ non ſunt veræ traditiones, vt diximus ſuprà, in princ.j.ampliationis) pro non tradito habeatur in contractibus inutilibus. Sic quoque datum pro non dato, quod non longè abeſt à ſuperiore.leg. j.ff.de in ius vocan. Non ſcitum pro ſcito, cle.j. de conceſ.præben.vt ex ea not.Franc.Cur.d.conſil. Soci.& Fely.in d.c.j.col.vij.in ij.ampliat.de conſtitut.& Albert.Bru.conſ.j.circa primum articulum col.vj.verſic.poteſt enim princeps. Inſtitutum pro non inſtituto, l.quoties.§.tantundem. ff. de hæred. inſtit.

Lex non factum pro facto facere poteſt.
Et nō ſcriptū pro ſcripto.
Et ſcriptum pro nō ſcripto.
Et geſtū pro non geſto.
Et adiectum pro non adiecto.
Traditum pro non tradito.
Datum pro non dato.
Non ſcitum pro ſcito.
Et inſtitutū pro non inſtituto.

47 ¶ Ex ea autem cle.j.de immuni.eccle.(vt ad eam redeamus) gloſſ.ſin.ibi dicit colligi, quanta ſit Papalis poteſtas, circa ea quæ ſimpliciter ſunt de iure poſitiuo: quia illa, inquit, reuocat,

Papa poteſt reuocare ea quæ ſunt iuris poſitiui, vt extūc.

Princeps poteſt facere vt res factæ pro infectis habeantur etiã quo ad effectus præteritos.

Etiã quo ad præiudicium alterius,ſed vide nu.ſeq.

vt extunc.Ex quo & tu poteris notare,poſſe principem facere,vt res factæ babeãtur pro infectis,etiam quo ad effectus præteritos.Et ad boc illam ibi nuncupatim põderat Pau. Liaz. & Cat.Flor.qui illam dicit ſin.in vij.no.Imo.& Pan.& prætereà idem Car.in c.quia diligẽria,col.iij.verſ.tertiò quæro, & Ibi Imo. circa medium, verſic.dicit tamen, extrà de elec. ex quibus intelliges,& id quoque procedere quò ad præiudicium alterius.Pet.Anch. in repe. c.j.char.xxij.verſ.& licèt iſta ſit communis,& ibi Fely.col.vij.verſ.amplia ſecundò,de conſt. & idem Anch.conſ.cxliij.pto domina Paula,col.vlt.vbi illam glo.dicit no.& conſ.ccxxv.videtur prima facie dicendum,col.j.in fi.vbi illam quoque dicit ſin.& iterum con.ccccix.viſo & diligenter inſpecto,colum.ij.verſ.quæ ad noſtrum propoſitum,vbi & illam dicit no.idem Cat.Flo.Ant.& Imo.in c.cæterùm,de reſcri.& ipſe Imo.in c.vt noſtrum,in ij.no.& ibi Phil. Fran.de appel.vbi ipſe Imo.dicit, quòd licèt factum reſpectu ipſius non poſsit baberi pro infecto,poteſt tamen quò ad effectum iutis.quod & nos diximus.Pan.in c. quæ in eccleſiarum,col.j.de conſtitu.vbi & illam dicit no.& in c.nulli,in fi.de reb.eccleſ.non ali.Et rurſum in c.ſi aliquando,circa medium,& ibi quoque Fely.qui dicit ſing.de ſenten.excom. & idem Panor.in c.per venerabilem,col.v.verſ.pro concordia dicerem,qui filij ſunt legi. vbi etiam dicit ſin.& in c.non debet,in fi.de conſan. & affi. vbi & ad boc allegat gloſſ.in cle.j.de ſtatu regu.& ipſe Panor.in c.paſtoralis.§.verum,col.iiij.de appella.& conſi.lxxxiiij. illud in ſumma,col.ij.ver.bis præmiſsis,lib.j.vbi & illam glo.dicit ſingu.& conſ.xcix. illud in præſentiarum,col.ij.verſ.tertiò,eo.lib.j.vbi & eam dicit no.Ioan. Calder.conſ.xij.an ſi opponatur, tit. de reſcrip.Fran.Aret.in l.qui abſenti.§.j.col.vlt.ff.de aeq.poſ.Alex.in l.gallus.§. & quid ſi tãtùm,col.antepe.verſ.ſecundò limitatur.ff.de lib.& poſthu.dum citat Cardi. & Imo. in d. c. quia diligentia,de elect.Barb.in repet.l.cũ acutiſsimi,col.xcviij.verſ.ſed reperio.C.de fideic. vbi eam dicit ſing.& in repe.c.teſtimonium,col.xxv.ver.vnde in integrum,de teſtib.& conſ. xiij.à Ioue principium,col.iiij.verſ.quintò ſi dicamus,lib.iij.& conſ. lxxviij. illud in medium afferam,tum col.ij.verſ.& licèt iſta,vbi & eam gloſ.dicit ſing.tum col.penult.verſ.quartò facit,eod.lib.iij.Franc.Curti.ſenior.qui & eam dicit ſing.conſ.l.memoriæ recolendæ, col.xix. verſ.cùm maximè,num.108. & iterum char.pen.in fi.reſponſionis.xj.arg.& conſ.lxvj. ſuper præmiſſa narratione,col.vij.verſ.princeps enim.Fely.in c.vlt. col.iiij. verſ. comprebenduntur tamen,de conſtit.vbi boc latè examinat,& ibi poſt eum Pbilip.Deci.col.iij.verſi. ſecundò limitatur. Iaſon in d.l.j.§.ſi vir vxori,col.j.in ij.lect.ff.de acquir.poſſeſ.Philip. Deci. in c. j.in vj.no.in j.lect. de iudi.

De eo quod dictũ eſt in præiudicium alterius.

48 ¶ Licèt quantum ad id quod diximus in prin.verſ.præcedẽtis de præiudicio alterius,ne illud aliter intactum relinquam,contrarium tenuit Cat.Flor.ſibi ex diametro contrarius in c. ad petitionem.col.iiij.in v.oppo.de accuſa.nempe eam clauſulam,babere pro infectis,non habere locum in præiudicium alterius,cui ius interim quæſitum eſt.Et ſecundum id intelligit illam glo.in d.cle.j.de immu.eccle.quam & ipſe dicit ſin.eúmque ſequitur Io.Ana.ibi,in vlt. no.Super quo Phili.Deci.in d.c.vlt.de conſti.& con.cclij.agitur cauſa,col.vlt.dicit id poſſe habere locum in iure quæſito alteri ex iure gentium, quod à principe tolli non poteſt ſine cauſa,vt not.Cano.in c.quæ in eccleſiarum.de conſti.& Bart.in l.vlt.C.ſi cont.ius, vel vtili.

Diſtinctio.

public.cùm ſi.Secus in iure quæſito ex iure ciuili,vt dominium quæſitum ex præſcriptione, vel ſententia,quòd à principe ſine cauſa tolli poteſt,Bal.in l.vlt.col.ij.verſ.ſed immediatè opponitur.C.ſenten.reſcin.non poſſe,Angel.in l.Lucius.ff.de euic.Paul.Ca in l.iij. col.j. ff. de teſta.& in l.cùm bæredes,in princ.ff.de acquit.poſſeſ.Alexan. conſ.ij. viſis codicillis, col. vj. verſ.plus dicit,lib.j.Hæc Dec.& ante illum idem voluit Calde.quem poſteà citat d.con.xij. an ſi oppo.expreſſè ita illam glo. intelligit.

Factũ haberi pro infecto ex fictione eſt.

Nec id ei prodeſt qui actũ fecit.

Quin ex eo puniri poteſt.

49 ¶ Porrò Bal.in c.prætereà,col.vlt.verſ.ſed contra boc opponitur,de dilat. omnino negat factas cauſas pro infectis haberi poſſe,aut veritatem ita obumbrari, quin ita ſit factum, vt factum eſt,tamen poſſe fingi contrarium:ita vt ex huiuſmodi fictione oriatur vtile remedium per d.§.factæ,& l.cùm à matribus.C.qui pet.tut.Idem autem Bal.in d.l.non dubium,col.v. in iiij.oppo.C.de legi. negat etiam poſt Pet. factum pro infecto haberi poſſe, ſed ex eo non reſultare vim & effectum ad commodum eius qui facit, ſed bene ad eius incommodum, vt ſcilicet ex eo puniatur.l.eum qui duas.C.de adulte.& l.ſi reo.§.quod vulgo.ff. de fideiuſ. & l.bona fides.ff.depoſi.Cui adde quantùm ad id,quæ nos latius diximus in tract. Retractuũ, tit.j.§.j.in gl.ij.in verbo,*a vendu*,num.9.quaoquam,& iterum latius in §.xxvj.in gl.ij.num.8. & facit etiam.Subiungit autem Bal.vt ad eum redeamus, Bar. dicere aliquid haberi pro infecto,eſſe quandam fictionem,vnde licèt quatenus æquum eſt, vt contrà habeatur pro facto,non fingitur infectum:quia fictio debet eſſe æqua & rationabilis.Aequum eſt autem, vt habeatur pro infecto,quantum ad ipſius commodum qui fecit,vt ſcilicet nullum ex eo commodum conſequatur: ſed pœnam tamen non effugiet, qui id contra leges facit. Tandem verò concludit prohibita haberi pro infectis,quantum ad firmitatem & robur ipſorum,per d.leg. non dubium ſed non quantum ad eius punitionem,qui fecit,quòd in idem recidit.

¶ Denique

50 ¶ Deniq; quia ſuprà tractauimus, an ex inutili contractu transferatur poſſeſsio, præſertim conſtitutitia, ſiue precaria: ſi quis etiam noſſe deſiderat, an ex huiuſmodi contractu transferatur dominium, adeat. l. multum, & ibi gl. & Albe. C. ſi quis alte. vel ſibi, & l. contractus. C. de fid. inſtr. Bar. in d. l. j. §. ſi vir vxori, in fin. & ibi latiùs Alex. col. iij. verſ. iuxta proximè dicta. ff. de acq. poſſ. & eundem Bar. & latius Bal. in l. eleganter, in fi. ff. de dolo mal. ipſum Bar. poſt glo. in verb. ex eo, in d. l. non dubium, col. vlt. verſi. modò oppo. & ibi quoq; Bald. col. vj. verſi. vlterius oppo. x. & Iaſ. col. pen. verſi. in ij. & iij. parte. C. de leg. eundem Bald. in l. j. col. j. in iij. not. C. de ſuffra. Alex. in l. ſi rem aliquam. ff. de acqu. poſſ. Corn. conſil. cciij. viſo dicto puncto, col. iij. verſi. non obſtat ſecundum, & tribus ſeq. lib. iij. & conſi. cclxiij. in cauſa vertente inter capitulum, ad fi. eo. lib. iij.

An ex inutili contractu transferatur dominiũ.

OCTAVA LIMITATIO.

1 ¶ Limita octauò, vt conſtitutum vel precarium transferat poſſeſsionem, cum apponitur ſuper contractu vero. Secus ſi ſuper ſimulato: nam tunc nullius eſt momenti, vt expreſsè voluit Bal. in l. emptione, in vlt. quæſti. & ibi quoq; Salic. col. ij. verſi. vlterius quæro. C. plus vale. quòd agi. & idem Bal. in l. j. col. j. verſi. ſed quæ eſt ratio. C. de ſuffrag. vbi idem dicit, ſi ſit ſuſpicio ſimulationis, de quo dicemus in ſeq. limitati. & idem Bal. con. lxvj. inter virum, poſt prin. lib. j. & Ro. in l. j. §. ſi vir vxori, poſt princip. verſ. item & ſecundò, & ibi etiam Alex. col. iij. verſi. inſuper poteſt. Fran. Aret. col. ij. verſi. ſuper hoc tamen. ff. de acqu. poſſeſ. Ang. Aret. in §. j. col. xxiiij. verſi. ſed indubitatum eſt, Inſtit. de except. Maria. conſi. lxv. circa primã quæſtionem, col. penult. verſi. & ideo licèt. & eius filius Soc. qui nullum illorum allegat, conſi. lxj. circa primũ dubiũ, col. vlt. li. iiij. & Barb. con. xxviij. à Ioue principium col. iiij. ver. & ſi dicatur amice, lib. iij. Iaſon in l. ſi is qui pro emptore, col. antepen. verſi. ego alias legendo. ff. de vſucap. & Matth. Afflict. deci. Neapoli. xl. caſus eſt iſte, col. penulti. verſi. prætereà hîc nullum eſt. Phil. Dec. in l. contractus, col. v. verſi. ſecundò iſta concluſio. ff. de reg. iur. & Paul. Pariſ. conſi. lv. contractus, col. iij. num. xxij. & ſequ. lib. j.

Conſtitutum in contractu ſimulato nullius effectus. *Idẽ ſi ſit præſumptio ſimulationis.*

2 ¶ Quod ita intellige, vt in ſimili dicam in ſequ. limitatione, vt ſcilicet ſi contractus eſt ſimulatus, ita quoq; in dubio præſumitur conſtitutum vel precarium ſimulatum: ideoq; nec ex eo transferatur poſſeſsio, ſecundum Bal. in l. j. col. j. C. de ſuffrag. & conſi. cclxviij. ſuper primo puncto circa medium, lib. v. Sali. in d. l. emptione. C. plus vale. & Rom. conſi. clxxj. pro deciſione. & conſi. cclxvj. clariſsime aſſeſſor, col. j. Barb. conſi. xxviij. ſcripſit belliſsimè, col. v. verſi. & ſi diceremus, lib. j. Soci. d. conſi. lxj. col. vlt. verſi. prætereà ſi contractus. lib. iiij. Iaſon in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus, col. antepen. verſi. ſextò quando contractus. ff. de verb. oblig. & conſi. clxx. nomine magnifici, col. antep. verſi. & ſi diceretur, lib. ij. Nam ſi principalis contractus eſt ſimulatus, ita quælibet clauſula in eo appoſita cenſetur eſſe ſimulata, vt diximus ſuprà in præced. limitatio. num. xxxiij. nam & quod.

Conſtitutum præſumitur ſimulatũ vt contractus in quo apponitur.

3 ¶ Nec id quidem tantùm in huiuſcemodi ficta traditione, de qua nunc loquimur, ſed & in vera quoq;. Nam & ea in dubio præſumitur ſimulata, ſi principalis contractus eſt ſimulatus, nec ex ea trãsfertur poſſeſsio. vt tradit Bar. in l. emptor. ff. de aqua plu. arcé. arg l. eũ propriè. C. ſi quis alter. vel ſibi. & Bal. in c. j. §. callidis, col. j. ver. quæro vtrũ ex contract. titu. de prohi. feud. alie. per Fede. Ang. con. cclxxxviij. conſultatio, in fi. per d. l. emptor, quã dicit, ſingularẽ vbi ex hoc dicit, ex contractu ſimulato nõ transferri poſſeſsionẽ, vt & ipſe dixerat con. xlviij. ex dicto themate, vbi & ad hoc dicit illũ tex. eſſe ſing. Imo. in d. l. j. §. ſi vir vxori, circa mediũ, & ibi item Rom. & Alex. col. iij. verſi. & in dubio, & Fran. Aret. col. iij. verſi. dicit etiam. ff. de acq. poſſeſ. per tex. quem & ipſe Rom. dicit ad hoc ſing. in d. l. emptor. & idem Imo. in c. ad noſtram, in fi. ext. de empt. & vendi. Rom. in l. ſi ſub ſpecie, col. xj. verſi. circa primum. C. de poſtul. Ang. Aret. in d. §. j. col. xxiiij. verſi. an autem transferatur, Inſtit. de except. Barba. qui alios multos allegat, conſi. vj. illud in medium, col. antep. verſ. eſt opus videre nunc, lib. iiij. vbi dicit de hoc eſſe expreſſum caſum in d. l. emptor. & conſi. xvij. clementiſsimi, col. vlt. lib. iiij. vbi ad hoc dicit illum tex. valde ſing. cum aliis concord. adductis ab Alex. in additi. Bart. in d. l. emptor. Et ad id quoq; Fran. Are. in d. §. ſi vir vxori, citat tex. in l. doli. verſi. diuerſum. ff. de nouati. & l. vlt. § item quæſitum, & quod ibi no. Bart. ff. de condict. indebit. Et ita potes intelligere Angel. ſimpliciter tenentem ex contractu ſimulato non transferri poſſeſsionem, in d. §. ſi vir vxori, & iterum in l. ſi donatione, circa medium. C. de collati. & vbiq; allegat ad id tex. quem dicit ſing. in d. l. emptor.

Sed & vera quoq; traditio. *Ex qua nec tunc transfertur poſſeſſio.*

4 ¶ Verum ſi illud verè actum ſit, vt poſſeſsio transferatur ex huiuſmodi cõtractu ſimulato, ea certè transferetur ex reali traditione, quæ cauſam aut titulum non requirit. per d. l. j. §. ſi vir vxori, & voluit expreſsè in hoc caſu Alex. ibi, col. iij. verſi. & in dubio, & ibi item Fran. Are. vbi ſuprà. & ante eos Bar. in d. l. emptor. & prætereà in l. quemadmodum, col. j. in ij. no. C. de agri. & cenſi. lib. xj. & Bal. in d. §. callidis, & in d. l. ab emptione, in vlt. quæſt. & ibi quoq; Sali. C. plus vale. & Rom. in d. l. ſi ſub ſpecie, quo loco ſuprà citauimus. & Fran. Cur. iunior conſi. ciij. ſacratiſsimæ trinitatis, col. iij. verſi. prætereà & tertiò.

Niſi expreſſe actum ſit vt transferatur ex reali traditione.

5 ¶ Nec abs re dixi ex reali traditione poſſeſsionem transferri in huiuſmodi contractibus,

Sed id nõ procedit in precario.

ſi id actum eſt. Nam id non videretur procedere in precario: qnia cùm ſimulatè vendens vel donans remaneat dominus, cùm ab eo non abeat dominium ex contractu ſimulato, cõſequens eſt vt non teneat precarium rei ſuæ.l.neq; pignus.ff.de regul.iur. Et ita expreſsè voluit Bal.iu d.l.ab emptione,in vltim. quæſti. & Roma.in d. §. ſi vir vxori,& in d.l.ſi ſub ſpecie.& Angelus,Aret.in d.§.j.vbi ſuprà,de excep. Qua etiam ratione diximus ſuprà in præcedenti limit.verſic. xiij. ex quibus illud, & per totam propè eam limita.ex contractu nullo non transferri poſſeſsionem ex precatio.

Sed hæc omnia, cũ nihil niſi fictè agitur. Secus ſi vnus contractus pro alio.

6 ¶ Sed hæc omnia velim intelligas,cùm & contractus ſimulatus eſt,& cauſa illius:id eſt,cùm ita ſit contractus ſimulatè, vt nihil omniuo agatur: nec contractus quidem quem ſe dicunt contrahentes facere,nec alius. tunc enim ſumus in caſu vj. limitationis, cùm ſcilicet nulla cauſa intercedit. Secus autem ſi cauſa vel ſpecies contractus eſt ſimulata, & non quiuis cõtractus:videlicet ſi ſimulo tibi vendere, cùm tamen verè non vendo,ſed dono,aut aliter vnã cauſam vel ſpeciem contrahendi fingimus pro alia. Nam tunc transfertur poſſeſsio ex illa vera cauſa, quam facere intendimus, ſi vera ea cauſa operatur tranſlationem dominij, quia illa inſpicienda eſt per d.l.emptione,& l.ſi ex precio.C. ſi cert. peta. Et ita expreſsim voluit Salic.in d.l.emptione,paulò ante. fi. Alex.iu l.ſi donatione, col. vj. verſi.non obſtat ratio.C. de collat.Claud.Aquen.in d.§.ſi vir vxori,col.pen. verſi. vltimò limit.Et idem quoq; tenere videtur Hier.Gra.qui illos non allegat,conſi.cxvij.videtur prima facie,col.j.lib.j. cùm ſcribit quòd ſi ſimulatio ſit ad bonum finem,nou impeditur tranſlatio poſſeſsionis, quæ ſit per conſtitutum.

NONA LIMITATIO.

Conſtitutum non operatur vbi eſt præſumptio fraudis vel ſimulationis.

Conſtitutum nõ tollit præſumptionem fraudis.

1 ¶ Limita nonò, veluti ex conſequentia præcedentis limitationis, vt conſtitutum vel precarium non ita operetur,ſicuti vera traditio,ſi quando eſt præſumptio fraudis vel ſimulationis, nec per ipſum vitetur ſuſpitio ipſius fraudis, quæ ex eo inſurgit, quòd alienans remanet in poſſeſsione rei,per text.in l.j. & ibi Bald. qui id not. dicit in ij. no. C. de ſuffrag. Nam illud omnes ſciunt, præſumi fraudem & ſimulationem ob id, quòd poſt alienationem poſſeſsio rei alienatæ remanet apud alienantem,l.ſicut.§.ſuperuacuũ,& ibi Bar.& alij. ff. quib. mod. pig. vel hypo. ſolui. & voluerunt omnes vbiq;. At huiuſmodi præſumptio non effugitur ex eo,quòd alienans conſtituit ſe ſimpliciter vel præcariò poſsidere nomine eius, cui vendidit aut donauit,ſi nihilominus remanet in vera & reali poſſeſsione, vt expreſsim voluit Bart. in d.§.ſuperuacuum,ad fi. vbi declarat, quantũ tempus in id requiratur,& ibi etiã Raph.Fulg.

Ad idem.

2 ¶ Et idem quoq; voluit ipſe Bar.in l. poſt contractum,col.ij.in fin. cum ſeq. & ibi Rom.col. iij.verſi.quartò adde inquantùm.ff.de donati.Bald.in l. emptione. verſi.quarto qualiter probetur ſimulatio, & ibi etiam Salic.col.ij.verſ.quarto an per tertium.C.plus valere.idem Bal. in l.& qui ſub imagine,poſt prin.& ibi Ang.C. de diſtrac.pign.ipſe Bal. in l.j.per illum tex. C.de donati.ante nupti.& conſil.cclxviij. ſuper primo puncto, circa medium, lib.v.& iterũ conſi.cccxj.in quæſtione Galuagini,col.ij. verſi. tertiò arguitur,eod.lib.v.& in addi.Specul. tit.de allegati.& diſputa.verſi.præſumitur frans.Salic.in d.l.j.col.ij.verſi & poteſt eſſe ratio. C.de ſuffrag. Per. Anchar.conſi. cclvij.ſi prædicta ſententia,col.ij.verſi.item ficta venditio. Imo in c.illo vos,col.pen.verſi.aduerte tamen ſecundum eum, de pign. Rapha.Fulg. conſi. xlij. Trauerſius habens Martinum,in j.dubio.Pau.Caſt. conſil.lxxiiij.in cauſa mota per dominam Dorotheam,col.iij.verſi.ſecunda coniectura,lib.ij.& iterum conſi. cxxxix.ſuper iſto puncto occurrũt tria,col.pe. verſ.& pro hoc bene facit,eo.lib.ij.dum allegat Bar.in locis ſuprà citatis. & idem Paul. conſil. cccclxv. videtur dicendum quòd ſecundus emptor, paulò ante medium,eo.lib.ij.Alex.conſi.lvij.breui narratione,circa medium,lib. v.Ambro. Vigna in tractatu vſurarum,quem poſuit ſuper.c.ſalubriter,char.vij.verſi.vndecimum argumẽtũ, de vſur.Corn. conſil.cxxj. duo obiiciuntur,col.vlt. verſi. nec obſtat clauſula precarij,lib.ij. vbi nullum antiquorum ad hoc allegat.& conſil.cxxxvij. licèt multas,ad fin.lib.iij. & conſi. ccv.in præſenti conſultatione,col.ij.verſ.nec videtur obſtare,eo.lib.iij. Vital.Cãb.in tractatu clauſularum,in clauſ.conſtituti,in fi.Iaſon in l.Titia,in prin.colum.vlt.ff. de verbo. oblig.& conſ.xxxvj.factum ſic ſe habet,de anno,col.iij.verſi.pro eadem parte,lib.j. vbi refert in id eſſe expreſſum ſtatutum Placentiæ.Carol.Rui. conſi. lxiiij. viſo proceſſu ſatis verboſo.col. ij. num.ij.lib.iiij.Philip.Deci.in l.contractus,col. vj. verſi.ſecundò iſta concluſio.ff.de reg. iur. Marc.Man.conſi.ccl.viſo proceſſu mihi tranſmiſſo, col.j. in fi.

Conductio nõ facit ceſſare præſumptionem fraudis, imò illam auget.

3 ¶ Nam & cùm conductio eandem vim transferendæ poſſeſsionis habeat, quam habet conſtitutum,vel precarium:nempe cùm conducens rem quam vendidit, cenſeatur conſtituere ſe poſsidere nomine emptoris: quemadmodum conſtituens, nomine conſtitutarij: rogans precario,rogati,per l.quædam mulier.ff.de rei vendi. & l.interdum. §. vltim.& l. ſi aliquam rem,ff. de acquiren. poſſeſ. cùm ſi. quas noſtri vbique allegant pro conſtituto vel precario, licèt de conductione loquantur: tanquam idem ius ſit de vtriſque, quantùm ad tranſlationẽ poſſeſsionis: Ideoque & idem de ipſa conductione, vt non faciat ceſſare eam præſumptionem fraudis,de qua loquimur,ſed potius eam augeat,imò verò & ſola ſufficiat ad eam præſumptionem,

ſumptionem,voluit Cardi.Flor.in d.c.illo vos,col.j.verſi.eſt & alia,de pign. de quo & tu vide Cæpolam in tractatu de ſimulati. contractuum,in j. & ij. caſu, iterumq́; in xij. præſumptione. quod tamen intellige ſecundùm ea quæ de retentione vſusfructus dicemus infrà num.10.illud autem,& iiij. ſeq.

4 ¶ Contrarium tamen expreſſè, vt ſcilicet conſtitutum faciat ceſſare illam fraudis vel ſimulationis præſumptionem,ſiue ſuſpicionem ex eo ortam, quòd alienās manſit in poſſeſſione, ex facto reſpondit Bar.ſecum palam pugnans,conſi.lxv.Petrus Nicolæ, col.vlt. Niſi inquit, ſubſit alia cauſa præſumendæ fraudis,vti eſt in caſu d.l. j. C.de ſuffra. & rurſum idem Bart. conſi.lxxxj. Martinus Formeonis, col.j. iterumq́; ante fi. & idem quoque voluit Bal. ſibi itē contrarius in l.illud,col.vlt.in vij.quæſt. C.de ſacroſ. eccleſ.vbi dicit quòd per poſſeſsionem precariam excluditur præſumptio ſimulationis, quæ procedit ex eo quòd venditor remanſit in poſſeſsione rei venditæ : ſed non excluditur præſumptio fraudis & ſimulationis ſimul iunctæ , nec quicquam præterea dicit.

Qui contrarium tenent in conſtituto.

5 ¶ At idem clariùs in l.j.col.ij. verſi. ex hoc patet. C.de donati.ante nuptias, dicit quòd conſtitutum & precarium tollunt illam , quam iam ſæpius diximus, fraudis præſumptionem: quia ea præſumptio tum demum tantùm habet locum, quando is qui alienauit, poſsidet nō mutata cauſa poſſeſsionis. Quòd ſi ea cauſa mutata fuerit, vt mutatur, cum interuenit precarium vel conſtitutum,non præſumitur ſimulatio.l.ſi tibi pecuniam.ff.ſi cert.peta. Niſi, inquit, primùm,id vergeret in fraudem fiſci vel creditorum, per tex.in d.§.ſuperuacuum, quē ad hoc no.dicit. Aut etiam niſi fieret inter perſonas prohibitas.l.qui teſtamentum.ff.de probati.id quod ipſe Bald.dicit notandum.Et hoc vltimum etiam tradit idem Bal.in d.l.j.verſi. ſed quæ eſt ratio. C.de ſuffrag.& Ang.in d.§.ſuperuacuum, col.j. verſi.fallit quando talis.& Pau.Caſt.conſi.clxxiij. præſuppoſitis his de quibus ſuprà, poſt medium,in lib.ij. & Rom.in l.ſi ſub ſpecie,col.vij. verſi. circa primum. ff. de poſtulan.& vide etiam quæ dicam infrà in xxv. limitat.

Ad idem.

Niſi id vergat in fraudē fiſci vel creditorum.

Vel niſi fiat inter perſonas prohibitas.

6 ¶ Et quòd conſtitutum ſiue precarium ſimpliciter faciant ceſſare hanc præſumptionē fraudis de qua loquimur,tenent vltra prædictos in illis locis, ipſe Angel. non obſcurè conſi.cvj. quædam mulier,in fi.iunctis præcedentibus.ſed clariùs conſi.cclxxiij.nunc præſupponitur, in fi. Raph.Fulg.conſi.xlj.ad primum quæſitum,col.j.verſi.illud etiam quod ſola.Pau.Caſt. conſi.clxj.non eſt dubium quòd dicta donatio,in fi.lib.ij.Rom. conſil.v.viſo puncto,ante fi. & con.ccxlvj.clariſsime aſſeſſor,col. j. vbi tamen declarat, niſi eſſent aliæ coniecturæ quàm ex continuata poſſeſsione.quod in idem recidit quod ſuprà ex aliis diximus in præced.verſi. Cæpol.in tractatu de ſimolati. contractuum, in xxiiij. præſumptione.Alex. conſil. xxviij. in cauſa & lite vertente,col.iij.verſ.modò ſic,lib.v.vbi omnino ſequitur Bald.in d.l.j.C.de donati.ante nupt. & Cæpola in tractatu de ſimulatione contractuum, in xxiiij. præſumpti.

Iterum pro poſteriori op.

7 ¶ Et in eadem quoq; opinio.fuerunt D.à Rota.deciſi. ccccl xxiiij.extra rotam,col.vlt.in nouis,dicentes per conſtitutum excludi hanc de qua loquimur,præſumptionem, niſi alia cauſa præſumenda ſimulationis inſit.quo caſu, inquiunt,requiritur corporalis traditio,per d.l. j.de ſuffrag.quòd & idem omnino dicit Bellame.deciſ.716. non per hoc ſolùm,ante fi.& Fr. Aret.conſi.lxv.in præſenti conſultatione,col.iiij.verſi.ſecundò probatur.& Soc.con.cclxiij. viſis inſtrumento donationis,col.ij.verſi. ſed dicet quiſpiam, & ſeq.lib.ij.Carol.Rui.conſil. cxix.primò per ordinem,col.vlt.lib.j. vbi poſt alios id ita declarat, quòd quando ſola ſimulatio deducitur,conſtitutum tollit ſuſpicionem ſimulationis. Sed vbi ſimulatio & fraus cōtra tertium ſimul deducuntur, tunc conſtitutum non ſufficit.& nouiſsimè Paulus Pariſien. conſi.lxxvij.in præſenti,col.j.lib. ij. & Matth.Afflict.in c.j. col.vj.verſic. fallit primò, & iterum verſi.tertiò fallit,rurſumque col.xxj.verſiculo, ſed quid ſi probatur, tit.de feud.dat. in vic.leg.comiſſ.

Ad idem.

8 ¶ Quo in genere illud mihi dicendum eſſe videtur,quod ab eodem Matth. Afflic.ſcriptum eſt in illo eodem c.j.col.etiam.vj. verſi. & inquantum ſuprà, quòd conſtitutum vel precariū non excludit præſumptionē ſimulationis inter perſonas coniunctas,per l.data.C.de donati. & l.nihil,quæ eſt pen.in illis verbis , faciliorq́; ſuſpicio.ff.de bon. libe. Ex quibus ll.trahunt noſtri doc. vnam fraudis & ſimulationis præſumptionem , quando fit donatio coniunctæ perſonæ,& inter hos Dy.& poſt eum Bart.in d.l.poſt contractum, col.ij.verſi.ſecunda præſumptio. ff. de donati. vbi poſteriorem l. dicit multùm not. & ex ea colligi, neceſſe eſſe , vt præcedat cauſa propter quam præſumatur fraus. aliàs ſola coniunctio non ſufficeret. l. ſi quis poſt hac,verſi. quis. C.de bo.dam. Tu autem de iſta præſumptione fraudis vide Imo. & Roma.in d.l.poſt contractum,illum,col.j.verſi.item adde ſecundò: hunc col.ij.verſi. adde tertiò inquantum, & ibi quoque latè Paul. Pic. in repetit.colum. xj. verſic. circa ſecundam præſumptionem.& Rapha.Corn. conſilio clv. Antognolus,colum. ij. verſi.hoc etiam coadiuuat.

De eadem re.

9 ¶ Addit autem Matthæ.vbi ſuprà, verſi. item precarium non habet, precarium quoque non excludere præſumptionem ſimulationis , quando precium venditionis verè & realiter non eſt

Confeſsio recepti pretij

non tantum habet pōderis quàm vera ſolutio.

non eſt ſolutum, ſed tantùm venditor confitetur ſe recepiſſe. Nam faciliùs, inquit, eliditur confeſſin, quam naturalis ſolutio. l. ab Anaſtaſin, & l. per diuerſas. C. manda. & quod no. gl. in l. aſsiduis. C. qui poti. in pignor. habe. & alia, quæ ibi allegar. Cui tu adde multa à me in eam rem collecta, vt oſtendam confeſsionem de recepto non tantum habere virium, quàm veram ipſam numerationem, in tractatu Retractuū, tit. j. glo. xviij. in verbo, *Le pris que la choſe aura couſté*, in xij. quæſtio. quæ eſt in num. 78. & multis ſeque. & tit. ij. §. iiij. glo. vj. in verbo, *conſigner*, num. viij. ſed in hac tractatione, cum multis ſeq.

¶ Illud autem non prætermittendum eſt, quòd & ſi inter noſtros non conueniat, an conſtitutum vel precarium tollat hanc præſumptionem, aliis ſimpliciter id negantibus, aliis item ſimpliciter contrarium adfirmantibus, aliis diſtinguentibus, vt patet ex his quæ diximus. Tamen in hoc propemodum conueniunt, vt retentio vſusfructus id efficiat: & ex his nonnulli, qui negabant conſtitutum vel precarium ſufficere, ſcilicet Bar. in d. l. ſicut, §. ſuperuacuum, ad fi. ff. quib. mod. pig. vel hypo. ſolui. & in d. l. poſt contractum, colum. iij. verſi. prædicta vera. ff. de dona. & vtrobiq; per l. quiſquis. C. de dona. & Pau. Caſt. conſi. xxj. ad primū quæſitum, ad fi. j. dubij, lib. ij. & d. conſi. clxj. in fi. eod. lib. ij. Cepol. in d. xxiiij. præſumpti. Et Vital. Camb. in d. clauſu. conſtituti, in fi. & Paul. Pic in d. repe. d. l. poſt contractum, col. xij. verſi. ſecundò limita. & Ludo. Gozad. conſi. xciiij. an illuſtriſsimis, in fi.

Vſusfructus retentio tollit præſumptionē fraudis & ſimulationis de qua hic.

11 ¶ Quod fortaſſe mirum poſſet videri, quia vti per retentionem vſusfructus transfertur poſſeſsio, per d. l. quiſquis, ita per conſtitutum, vt diximus ſuprà in princ. huius tractatus, & vbique. Et quod plus eſt, per retentionem vſusfructus transfertur tantùm ciuilis poſſeſsio, naturalis autem remanet apud eum qui ipſum vſumfructum retinet, l. naturaliter, in princ. ff. de acquir. poſſeſſ. & no. gloſſ. in l. j. in princ. in verbo, animo, & ibi omnes eo. titu. & omnes vbique. Per conſtitutum autem ſimplex, vtraque transfertur, & ciuilis & naturalis, vt diximus etiam in prima parte, num. iiij. illud autem. Ex quo poſſet videri ipſum ſimplex conſtitutum plus habere virium ad transferendam integram poſſeſsionem, quàm retentionem vſusfructus.

Conſtitutum videri habere plus roboris quàm vſusfructus retentionem.

12 ¶ Imò verò non ob aliud per hanc retentionem transferrur poſſeſsio, quàm quòd in ea retentione tacitè videtur ineſſe ipſum conſtitutum, vt tradit Raph. Co. in l. quod meo, col. ij. verſi. eſt etiam alius. ff. de acquir. poſſeſ. & ſatis innuit glo. in d. l. quiſquis, & alij ibi, dum dicunt quòd retinendo vſumfructum videtur recognoſcere ſe poſsidere nomine alterius, & allegant. d. glo. & pleriq; ex illis. d. l. quod meo, & d. l. quædam mulier, de rei vendic. quæ allegari ſolent pro conſtituto.

Vſusfructus retētio habet tacitum fidei commiſſum.

13 ¶ Verùm id minimè mirum videri debet, quia qui vendit, vel donat. vel permutat, aut aliter alienat retento vſufructu, ſatis declarat velle ſe vti frui rei venditæ fructibus, & reditu rei alienatæ, tantiſper dum ipſe viuet, aut aliud aliquod tempus: nec aliter ſe venditurum aut alienaturum, vt in ſimili dicitur in l. vlti. C. de pactis inter empto. & vendi. Atq; ita apparet de iuſta cauſa detinendi, vel etiam naturaliter poſsidendi rem ipſam poſt eam alienationē à ſe factam. Ideoq; id trahi nec debet nec poteſt ad ſuſpicionem fraudis vel ſimulationis, vti in conſtituto, præſertim cùm diutius emptor, vel donatarius relinquit fructuum perceptionem ipſi venditori vel donanti, contra legis præſumptionem. l. cùm de indebito. ff. de probati. maximè verò ſi nulla alia ſubeſt cauſa, cur id factum ſit. Et iſtam propemodum rationē reddidit Paul. Pic. in repe. d. l. poſt contractum, vbi ſuprà.

Ratio quare vſusfructus retentio hanc fraudis præſumptionem magis tollit quàm conſtituit.

14 ¶ Nec tamen ſum in ea ſententia, vt hæc retentio vſusfructus omnino arceat eam ſuſpicionem, ſiue præſumptionem ſimulationis & fraudis, ſi aliæ concurrerent coniecturæ, quæ fraudem & ſimulationem præſumi facerent: quin id haberet aliquid momenti & adminiculi in eam rem, vt & conductio, de qua ſuprà diximus in hac limita. num. iij. nam & cùm, quæ quidem conductio tametſi prima fronte oſtendit iuſtam cauſam rem detinendi, vt vſusfructus retentio, non tamen omnino tollit hanc præſumptionem: quin ſi iungatur aliis coniecturis, faciat eius rei adminiculum. quod & ſatis colligi poteſt ex Bald. in l. j. columna j. verſic. ſed quæ eſt ratio. C. de ſuffrag. & ſecundum hoc intelligimus quod diximus in illo eodem verſi. Licèt non tantum ſuſpicionis habeat, ac conſtitutum, quod totum arbitrio iudicis relinquimus, vt & in ſimili, ſcilicet reſpectu temporis eius rei, dicit Barto. in §. ſuperuacuum, col. vlti. verſic. ſed hîc quæro quanto. & in d. l. poſt contractum, col. iij. verſic. ſed quanto tempore.

Nec tamen omnino arcet eam præſumptionem.

DECIMA LIMITATIO.

1 ¶ Limita decimò, vt non procedat, quando lex vtitur verbo accipiendi, quia tunc non ſufficit conſtitutum vel precarium, ſed neceſſariò requiritur corporalis traditio, veluti eius verbi ea ſit ſignificatio & natura. vt voluit Bart. in l. Titia, colum. ij. verſi. quid ſi do tibi. ff. de verb. oblig. dicens quòd cùm l. vlti. C. de ſponſal. vtatur hoc verbo, accepit, non ſatis eſſet interuenire conſtitutum, per not. in §. item lapilli, Inſtit. de rer. diuiſio. dicitq; facete. d. l. j. C. de ſuffrag. Et quòd in caſu illius. l. vlt. requiratur vera traditio, ita vt non ſufficiat cōfeſsio, tenet Bal. poſt alios, in ea ipſa. l. vlt. col. ij. & in l. Deo nobis, col. ij. in v. no. C. de epiſc. & cler.

Conſtitutum non operatur in conſtitutione vtente verbo accipiendi.

quam

quem tamen ibi vide, atq; etiam quod dicam in ſeq. limita. atq; iterum in xxvj. limita. verſic. viij. eodemq; vlti.

VNDECIMA LIMITATIO.

1 ¶Ex hoc autem poteris facere aliam & quidem generaliorem limitationem, videlicet, vt non ſufficiat conſtitutum ad tradendam poſſeſsionem, vbi lex nuncupatim exigit veram & corporalem ſiue actualem traditionem, aut vtitur verbis huiuſmodi corporalem traditionẽ ex eorum natura importantibus. Nam & id ita generaliter tradit Phil. Dec. in l. contractus, col. v. verſi. & hoc fallit. ff. de reg. iur. per id quod voluit Bart. in d. l. Titia, de verbo. oblig. & Matth. Afflict. in c. j. col. iij. verſi. poſſet tamen ſaluari, titu. quid ſit inue. vbi de hoc dicit eſſe caſum ſingu. in d. l. j. C. de ſuffra. & Chaſſe. in conſuet. Burgund. tit. *des fiefz*, §. viij. in verbo, *realle*, col. j. in ij. locis. Sed tu tamen ſuper his cogita. Nam d. l. vlti. de ſponſal. qua maximè innituntur docto. eſt pœnalis, ideoq; ob id, etiam ſi nihil aliud eſſet, requireretur realis traditio, nec ficta ſufficeret, ſecundùm ea quæ dicam inferiùs in xxvj. limit. vbi tamen videbis, an id verum ſit.

Nec vbi lex requirit realem traditionem.

2 ¶Eſt autem conſuetudo Niuernienſis, tit. *des donations*, c. j. & Laodinenſis. c. xxxix. & iterum, c. xlviij. & Senlitenſis. c. ccxij. quę in donatione requirit traditionem actualem. Ideoq; hoc caſu putarem non ſatis eſſe conſtitutum, vti in conſuetudine Turonenſi, tit. *des retraictz*, §. iuj. qua ſtatutum eſt emptorem debere apprehendere poſſeſsionem rei emptæ in præſentia duorum notariorum, aut certè vnius & duorum teſtium vicinorum, vt conſanguinei poſſint habere notitiam eius venditionis. nam ex his verbis ſatis intelligitur debere apprehẽdi poſſeſsionem realem, nec ſufficere conſtitutum, & ita aliquando iudicatum fuit in noſtra decuria Senatus Pariſienſis. Et hoc erit pro xj. limita.

Conſuetudines realẽ traditionem requirentes.

DVODECIMA LIMITATIO.

1 ¶Limita igitur duodecimò, vt conſtitutum non operetur traditionem, ſi res de qua agitur ſit apud emptorem, ignorante tamen venditore, qui ſe conſtituit poſsidere nomine ipſius emptoris. Nam tunc nec per conſtitutum, nec per alium actum fictum transfertur poſſeſsio: ſicuti fieret, ſi vẽditor id ſciret, per gl. no. in l. hæc ſi res, & ibi Bar. qui eam dicit no. & Ang. qui hoc tribuit duplici fictioni, ff. de rei vendicatione. & aliã gl. in l. quædam mulier, eo. tit. Bal. in l. Celſus, col. iij. circa iſtam gl. ff. de vſucapio. & rurſum in l. cùm ſolus, col. ij. verſi. ſecũdo caſu, eo. tit. & in l. ſuper, col. penul. verſi. ſi autem poſſeſsio. C. de præſcri. long. temp. Imol. in l. ij. ff. de vſuc. pro emptor. Rom. qui gl. poſteriorem dicit vnicam, in l. certi condictio. §. depoſui, qui eſt vlt. col. j. & ibi Fran. Aret. col. vlti. verſi. & adde ad ſecundum, & Iaſ. col. ij. verſ. nota ergo ex prædictis. ff. ſi cert. petat. inter quos ipſe Iaſon dicit de hoc eſſe text. in l. ij. in fi. C. de acq. poſſ. & rurſum idem Fran. Are. qui & illam priorem gl. dicit ſing. in d. l. quod meo, col. j. verſ. ſecundus eſt, ff. eo. tit. & Iac. à S. Georgio, in l. ab emptione, col. uj. verſi. adde quod nihilominus. ff. de pactis.

Conſtitutum non operatur cùm res eſt apud cõſtitutarium ignorante conſtituente.

2 ¶Sed poſſet videri id nihil vtilitatis afferre poſſe. Nam cùm quid donatur aut venditur ei qui rem donatam aut venditam habet apud ſe, non neceſſaria eſt alia traditio, aut vera, aut ficta ad transferendam poſſeſsionem: cùm hoc ipſo quòd res eſt apud ſe, incipit poſsidere ex hoc contractu venditionis aut donationis. l. qua ratione. §. interdum. ff. de acquir. rer. domi. & §. interdum, Inſti. de rer. diuiſione. Niſi etiam dicas & hoc quoq; caſu requiri domini ſcientiam. Nam illi text. loquuntur de eo, qui rem ante detinebat ex commodato, locato, vel depoſito, ab ipſo eodem priùs facto, qui poſtea vendit: & ita non ignorabat rem apud illum eſſe. & gl. in poſteriore loco videtur eum tex. intelligere ſecundùm. d. l. hæc ſi res, quam ipſa allegat.

Ad idem.

Poſſeſsio non trãsfertur in eum qui rem habet, niſi id ſciat alienãt.

3 ¶Imò verò videtur aliter & id quidem clariſsimè probari ex illis tex. venditorem ſiue donatorem aut etiam aliter alienantem (nihil enim in hoc caſu refert) ſcire rem eſſe apud emptorem vel donatarium aut alium, cui ea res ceditur, cùm dicunt primùm quidem nudam voluntatem ipſius ſufficere, quæ quidem voluntas præſupponit ſcientiam: nec enim velle quis videtur, quod ipſe neſcit. Deinde cùm dicitur, quod eo ipſo quòd venditor patitur rem apud illum eſſe, præſupponitur & eum quoq; ſcire, nam patientia includit ſcientiam, l. pen. ff. de ſeruit. & l. ij. & ibi not. C. eo tit. & l. iij. §. dare. ff. de vſufru.

Ad idem.

Patientia includit ſcientiam.

DECIMATERTIA LIMITATIO.

5 ¶Limita decimotertiò, vt conſtitutum vel precarium transferat poſſeſsionem, quando dominus poſsidens facit conſtitutum ſiue precarium: ſecus ſi eius procurator ſimpliciter conſtitutus ad vendendum id faceret. nam non poſſet transferre poſſeſsionem per huiuſmodi conſtitutum aut alium actum fictum, Bart. in l. j. in prin. col. penult. verſi. quæro pone quòd tutor, & ibi Imo. ad fi. Rom. col. penult. verſic. vlterius in quantùm, Franc. Aret. in fin. Alex. qui hoc dicit pluſquam diligenter not. quia multi in hoc deciperentur, Iaſon, col. pen. verſi. vltimò quærit, & ſeq. & Claud. Aqnen. col. vltim. ſecundò inducit Bar. ff. de acqu. poſſ. Idem Imo. & Alex. in d. l. j. §. per procuratorem, in fi. Roma. in l. qui mihi donatum, col. ij. verſi. vlt. adde. ff. de donat. Alex. in l. quamuis. §. j. verſi. & per iſtum tex. ff. de acq. poſſ. Corn. conſi. 50.

An per conſtitutum factum à procuratore trãſferatur poſſeſsio.

Qui negant id fieri.

videtur

videtur in hac conſultatione, in fi. lib. j. & conſi. vj. licèt in hac, col. vlt. lib. iiij. Socin. conſilio ccxxxix. præſentis, col. pen. verſic. ſed difficultatem, lib. ij. quod repetitur conſi. ccxxxj. lib. iiij. Vital. Camb. in tractatu clauſularum, char. xxj. in paruis, in clauſula, conſtituit ſe precario, col. iij. in fi. Iaſon in l. iij. §. in amittenda, col. iij. ver. adde quòd etiam. ff. de acq. poſſ. & in l. ſi is qui pro emptore, col. pen. verſi. aduerte tamen quòd licèt. ff. de vſuc. Cat. Rui. conſilio cxliij. viſis, col. iiij. nu. vij. lib. j. Fran. Ripa. in rub. ff. de interdic. col. iij. verſic. & hæc eſt etiam.

Ad idem.

2 ¶ Et huic quidem ſententiæ adſtipulatur Ang. qui veluti ex conſequentia illius reſpondit, quòd ſi procurator nomine domini rem quampiam vendidit, & ſe & dominum conſtituit poſsidere nomine emptoris, & poſtea dominus alteri vendidit ac tradidit, præfertur poſterior emptor priori, cui illud conſtitutum factum eſt. ita enim ſcribit ipſe Ang. con. cclxxxvij. conſultatio prædicta eſt dubia. factum autem illius incipit, Sempronius, dicitq; hoc ipſum ſe non meminiſſe ab aliquo maiorum formaliter (vt ipſe loquitur) fuiſſe tactum.

Qui contra dicunt.

3 ¶ Quamuis contrarium clanculum voluerit Bar. in d. l. qui mihi donatum, ad finem, de donatio. licèt Roma. in d. l. j. vbi ſuprà, de acquir. poſſ. dicat Bart. ipſum in d. l. qui mihi, non ſibi contradixiſſe. Sed vtcunq; ſit, hanc contrariam opin. apertiſsimè ſequutus eſt Raph. Rom. in d. l. j. in princ. col. pen. verſi. ad hoc concludit, & in l. quarundam, eo. tit. & Barb. conſi. viij. ſapienter doctiſsimus, col. vlt. lib. ij.

Confirmatio huius opi.

Delictũ procuratoris nõ nocet domino niſi veniat in conſequentiã mandati.

4 ¶ Et hæc quidem opinio non ſine ratione eſt. nam cùm hîc procurator habeat mandatum ad vendendum, nónne etiam habet ad ea, quæ ſunt veluti ipſius venditionis conſecutiua? præſertim ſine quibus ipſa venditio non habet perfectum & integrum effectum. l. ij. ff. de iuriſdict. omnium iudicum, & ibi concord. in gloſ. Nam & cui committuntur antecedentia, committuntur & ſequentia. l. qui procuratorem, & l. indebitam. ff. de condict. indebi. & ibi concor. Ex quo Anto. in c. j. col. penult. verſi. ex his apparet, extrà, vt lit. non conteſt. ſcribit id quod dici ſolet, delictum procuratoris non nocere domino, intelligi, niſi id veniat in conſequentiam mandati. & ſequitur Fely. ibi, col. viij. in ſecunda declaratione.

Ad idem.

5 ¶ Facit & tex. in l. de pupillo. §. vlti. cum l. ſeq. iuncta gl. ibi, in verbo dominium habiturum. ff. de no. oper. nuncia. ex quo videtur probari, quòd qui habet mandatum ad rem quampiã, videtur & habere mandatum ad alia acceſſoria & dependentia, & id quoq; no. Imol. Alex. & Iaſ. in d. §. vlt. omnes in j. no. & etiam text. in l. non cogendum. §. vlt. ſecundum vnam lecturam gl. ff. de procura. & in l. cuicunq;. §. ſi ei quem, verſi. item fideiuſſor. & ibi gl. in verbo, ſequela. ff. de inſtit. actio. & in c. in cauſis, & ibi gl. in verbo, poſtulatio, de elect. gloſſ. in c. olim abbas, in verbo, protinus contradixit, de offi. deleg. cum ſimil.

Verbum vendendi cum effectu intelligitur.

6 ¶ Et eò quidem magis, quòd verbum vendendi in mandato compræhenſum intelligi debet cum effectu, l. j. §. hæc autem verba, in princ. ff. quod quiſq; iuris, & c. relatum, de cleri. non reſiden. & c. hæc autem verba, de pœniten. diſtinct. j. cum ſimi. Et eo quidem perfecto, vt probant iidem tex. in primo & poſtremo loco, in illis verbis. nam ſtatuerit verbum rem perfectam ſignificat. venditio autem in hoc fit, vt dominium abeat à venditore, & tranſeat in emptorem, quod fieri non poteſt, niſi ſequatur traditio. leg. ſi ager. ff. de rei vendi. & l. quoties. C. eo. tit. & l. traditionibus. C. de pactis. Ideo non dicitur venditio perfecta ante traditionem. §. venditæ, Inſtit. de rerum diuiſione, & c. cùm Ioannes, ad princip. de fide inſtrum. Ex hac ratione motus Specul. titul. de loca. §. nunc aliqua, verſi. xcv. dicit quòd emphyteuta vendens, & non tradens, non incidit in pœnam legis, quia cum effectu non vendidit, de quo poſteà alibi dicemus.

Procurator ſimpliciter cõſtitutus poteſt facere quæ ſunt cõſueta.

7 ¶ Prætereà quid eſt quòd quæri poſsit dominus, ſi eius procurator fecit, quod ipſe facere tenebatur, id eſt rem tradere? Præſertim cùm (vt dicit Oldrad. conſil. cxxxix. ad habendam, ad fi.) id conſtitutum ſit de natura ipſius venditionis, per quam (vt diximus,) vendens intendit transferre dominium, & ſic conſuetum ſit id apponi, per quod mens contrahentium faciliùs, & efficacius aſſequetur ſuum finem, & effectum, arg. l. ſi quis locuples, ff. de manumiſſ. teſtam. & aliorum iurium ab eo citatorum, quod & ipſum voluerunt Ioan. Andr. & alij quos tibi citabo infrà in xxxj. limit. num. iiij. & prætereà Socin. de noſtro caſu expreſsim loquens d. con. ccxxxix. vbi ſuprà, lib. j. ſed tu de hoc tamen vide quæ abundè dicemus in d. xxxj. limitat.

Conſtitutum de natura võditionis.

Ad idem.

¶ Sed tu interim adde ad hanc rationem quòd procurator etiam ſimpliciter conſtitutus cẽ-
8 ſetur habere mandatum ad ea faciendum, quæ ſunt de conſuetudine, vt no. Bart. in l. vlt. in fi. prin. ff. quæ in fraud. credit. & in l. ſi procurator, in princ. ff. de iure fiſci, per multa iura ab eo vtrobiq; allegata, & Angel. in l. bene à Zenone, col. j. C. de quadrien. præſcript. per illum tex. & alios quoq; ibi citatos. Rom. qui & alios quoq; tex. & doct. affert conſil. cxiiij. viſis ſuprà conſultis, colum. ij. verſi. quoad ſecundum, Panor. in c. j. col. vlt. verſi. & prædicta faciunt, ibi, prætereà ingenuas, & ibi quoq; Felin. col. viij. verſi. ſecunda declaratio, extrà, vt lite non conteſta. idem Panor. conſi. vij. primum nunquid, col. vltim verſi. item ſyndici, lib. ij. & ipſe Felin. in c. ex literis, columna vj. verſiculo & hinc eſt quòd ſi tecum, de fide inſtrument. vbi & alia quoque ad eam ſententiam pertinentia adducit, quæ illic poteris videre, & Iaſ. in l. j. §. ſi

l.j.§.ſi procurator,col.pen.verſi.iſtam quæſtionem tangit.ff.ſi.ſi quis ius dic.non obtemp.Iacob.à S.Georg.in l.certi condictio,§.ſi nummos,poſt princ.ff.ſi cert.petat.Franciſc.Curtius iunior,conſil.cxlvij.contra ea,col.pen.verſi.quartò pro eadem,lib.ij.

9 ¶Et fortè hanc opinionem ſequeretur practica,præſertim in ſupremis noſtris curiis,quæ lites magis diiudicant ex bono & æquo, & reiectis illis nimiis ſubtilitatibus, vt alibi diximus in noſtro tract.Retractuum,tit.ij.in fi.nu.60.ex quibus vides.maximè cùm nihil interſit venditoris,qui ad id(vt diximus)tenebatur:nemoque audiatur ſine intereſſe,ſiue agens,ſiue opponens,ſiue excipiens,ſiue appallans, ſiue quiuis alius, vt latè oſtendimus in d.tract.Retractuum,tit.j.§.j.gl.j. In verbo,*a vendu*,num.53.prætereà apud,ſi diis placet. Et vide etiam quę dicam infrà in xv.limita.num.3.

Ad idem.

10 ¶Sed illam priorem opinionem,ſi eam ſequaris, quoniam cõmunior eſt, intelliges,vt ſtatim in princ.declarauimus.Id eſt,cùm ſimpliciter eſt procurator conſtitutus, ſecùs autem,ſi habeat ſpeciale mandatum ad conſtituendum. Nam cùm id, quod facit procurator ſpecialis ad aliquid conſtitutus,cenſeatur facere ipſe dominus.l.quod iuſſu alterius.ff. de reg.iu.& c.poteſt quis,& c.qui facit,eod.tit.lib.vj.cum ſua materia,ideo non magis ipſe procurator ſpecialis videtur conſtituere,quàm ipſe dominus.

Quid ſi procurator habeat ſpeciale mãdatum ad conſtituendũ.

11 ¶Ex quo illud conſequens fit,vt poſſeſsio transferatur per illud conſtitutum ab eo procuratore in id ſpecialiter conſtituto,vt non obſcurè voluit Barto.in d.l.j.vbi ſuprà,de acquir.poſ.dum dicit quòd procurator non habens mandatum , non poteſt per actus fictos transferre poſſeſsionem.quaſi ſecùs ſentiat de habente mandatum ſpeciale, & ibi quoq; expreſsè Imo.& alij,& inter eos Iaſon,col.vlt.verſi.ſed defendendo Barto.& idem Imol.in d.§.per procuratorem.& ipſe Iaſon in d.l. ſi is, qui pro emptore, de vſucap.& Socin.d.conſil.ccxxxix. vbi ſuprà,lib.j.

Ad idem.

12 ¶Portò ſi quiſpiam haberet mandatum generale cum libera, is poſſet per huiuſmodi actum fictum aut alium ſimilem transferre poſſeſsionem,vt expreſsim voluit Franc.Aretin.in d.l.j.in princ.col.vlt.& ibi quoque Franc.Ripa,col.vj.nu.66.circa primum.ff.de acqui.poſſeſsio.Nam is procurator(vt hic dicit)omnia poteſt facere, quæ dominus ipſe poſſet.l.procurator,cui generaliter.ff.de procurat.& vt paulò pòſt ſubdit,æquiparatur procuratori habenti ſpeciale mandatum,l.iuſiurandum quod ex conuentione. §.vlt.de iureiuran. Cui adde multa quæ in eandem ſententiam collegimus in d.noſtro tractatu Retractuum,tit.j.§.j.gloſ.xiij.in verbo, *L'acheteur*,num.32.porrò autem.

Quid ſi habeat mandatum generale cum libera.

Procurator cum libera poteſt omnia quæ poteſt dominus.

13 ¶Sed & quòd procurator habens ſimplex mandatum de tradenda poſſeſsione ſine mentione conſtituti,poſsit per conſtitutum transferre poſſeſsionem, quod multò plus eſt, expreſsè conſuluit Ang. conſil.ccclxxiij.viſis inſtrumentis,col.j.Et de hoc videtur eſſe textus expreſſus,à nemine tamen ad hunc caſum ponderatus,in l.certè.§.j.ff.de preca.qui quidem loquitur in procuratore,qui,domino mandante,vel ratum habente, rogauit precariò ab alio, ſiue ſe eius nomine poſsidere conſtituit (hæc enim ſunt paria.) nam tunc dominus ipſe propriè habere precariò dicitur , ac ſi ipſe rogauiſſet,quamuis ille textus vbique trahatur ad caſum diuerſum,vt diximus in prima amplia.nu.2.licèt igitur.Sed ad hunc caſum,illum text.trahit Bald.loquen de nuntio in c.j.§.inueſtitura,tit.de notis feudo. Si igitur dominus propriè facere dicitur,quod eius procurator facit, quid impedit vt procurator cõſtitutus ad tradendã poſſeſsionem,non poſsit eam dare per conſtitutum.

Quid ſi habeat ſimplex mãdatum de tradendo.

14 ¶Sed hæc intelligenda ſunt,cùm mandatarius,ſiue procurator nomine mandantis, ſiue domini contrahit.Secus,ſi proprio nomine contrahit,etiam præſente, & conſentiente ipſo domino. Nam ex conſtituto ita per eum facto non trãsfertur poſſeſsio , quin ſi ipſe dominus poſtea alteri vendiderit,& tradiderit , hic poſterior priori præferetur , vt conſuluit Cornæ. conſil.v.viſo proceſſu agitato,col.vj.verſic.tamen his non obſtantibus,lib.ij.hac potiſsimùm ratione motus, quòd hic procurator non poſsidet, ideo in alium poſſeſsionem transferre nõ poteſt,vt etiam diximus ſuprà in prima limit.Et idem quoque conſuluit ipſe Cornæ.conſil.clxxxiij.licèt diſcuſſa,col.iij.verſic.nec obſtat ſi dicatur,lib.iij.& diximus in d.j.limita.nu.12.ſecundo modo amplia.

Quid ſi procurator non nomine domini, ſed ſuo contrahit.

15 ¶Sed id vix apud nos optineret in hoc caſu,quo ipſe dominus cõſentit ei venditioni & conſtituto ab alio facto. ideoque & eandem vim habet eius conſenſus , ac ſi ipſe idem feciſſet, quantum ad effectum,& vim contractus pertinet.l.cum quædam. C.de admi.tut. & l.nihil.§.proponitur.ff.de leg.j.cum infin.concord.à me congeſtis, tum in noſtris legibus connubialibus,gl.v.in verbo,*contracter*, nume.145.incip.ſed quantùm ad primum , & multis ſeq. tum quoque in noſtro tract.Retractuum,tit.j.§.in gloſ.ix.in verbo,*en lignagier*, nu.155.deinde videmus,& etiam ſeq. Nam & ſi aliter diceremus, eſſet aperire viam fraudibus. Et facit quod dicam in ſeq.limita.verſic.ſecundò, ſed hoc quinque.

Ad idem.

DECIMA QVARTA LIMITATIO.

1 ¶ Limita decimoquarto,vt procedat in domino poſsidente,non etiam in colono,ſiue conductore , aut ſeruo , vel aliis per quos ipſe dominus poſsidet. Nam licèt ij poſsint per realem

Conſtitutum coloni, condu-

Ctoris, ſerui & aliorum per quos poſſidemus nõ tranſfert poſſeſſionem.

traditionem transferre poſſeſſionem in alium, & conſequenter priuare dominum ſua poſſeſſione, vt multi tradunt, per text. in l. iij. §. in amittenda, verſi. quòd ſi ſeruus, & l. peregre. §. quibus. ff. de acquir. poſſeſ. & l. colonus, ff. de vi, & vi arm. aliis tamen non admittentibus, vt pleniſſimè tractatur in l. vlt. C. de acquir. poſſeſ. (nam & id obiter dicere volui) Tamen haud dubiè & citra controuerſiam id per fictam traditionem facere non poſſunt, l. quamuis. § j. & ibi Bartol. Angel. Paul. Caſtr. Rom. Raph. Com. & omnes. ff. de acquir. poſſeſ. & voluit idem Bart. in l. quod meo, in prin. col. vlt. verſ. ſed iuxta prædicta ff. eod. & ibi quoque Alex. qui ad id dicit ſing. d. l. quamuis. §. j. & ipſe Bart. in d. l. iij. §. in amittenda, in vlt. oppoſit. & ibi etiam Franc. Aret. col. j. in vlt. not. Alex. col. vlti. vbi etiam dicit ſingu. text. in d. §. j. & Iaſ. in vtraque lect. eod. tit. Bald. in l. j. verſi. quæro nunquid colonus, C. com. de vſucap. & conſ. cccxxv. dubitabatur primò, col. ij. verſ. aut tradet alteri, lib. j. Signo. conſ. lxxv. in quæſtione vertente, col. v. verſic. nunc ſic eſt quòd, vbi ex hoc dicit, quòd venditor qui ſe conſtituit poſſidere nomine emptoris, & ita illius nomine poſſidet, non poteſt transferre poſſeſſionem in alium per conſtitutum, & alios antiquiores citat. Salic. in d. l. vlt. in fi. C. de acqui. poſſeſ. Anton. in reper. c. vlt. col. xj. verſ. ſed eſt dubium, de cauſ. poſſeſ. & proprie. Paul. Caſt. conſ. x. ſi vera ſunt, col. ij. verſ. licèt ergo per ſimplex. lib. j. & conſil. cxj. in cauſa agitata Vtinæ, poſt medium, lib. ij. Ro. in d. l. peregre. §. quibus, col. pen. verſ. quartus caſus, de acquir. poſſeſ. Alex. in d. l. j. in princip. col. antepen. verſ. quærit hîc Bart. tutor, & ibi etiam Iaſon col. vlt. ff. de acquir. poſſeſ. Cornæ. conſ. vj. in præſenti, col. ij. verſ. duo tamen, lib. iij. Philip. Dec. conſ. cccc. vij. o eleganti conſil. col. iiij. verſic. tertiò non obſtat. Vital. Camba. in tract. clauſularum, char. xxiij. in clauſ. conſtituit ſe precariò, col. ij.

Nec venditoris qui antè ſe conſtituerat pro emptore poſſidere.

2 ¶ Sed hoc quinque modis intelligendum eſt. Primo, niſi colonus id fecerit conſentiente domino, exemplo eius quod dicitur de eodem colono, qui, conſentiente ipſo domino, reſpondet alteri de fructibus, qui & ipſe eſt actus fictus transferendæ poſſeſſionis, vt dicit Anton. in d. cap. cùm veniſſet, col. pen. verſic. ex quibus patet, de reſtit. ſpoliat. per l. qui vniuerſas. §. quod per colonum, & ibi not. ff. de acqui. poſſeſ. Certè per huiuſmodi actum fictum à colono factum non transfertur poſſeſſio, niſi id fiat, volente & conſentiente domino, vt voluit idem Anto. vbi ſuprà, per text. in eod. c. & in d. §. quod per colonum. Et bene facit quod diximus in præcedenti limitatione nume. 14. & 15. Vide tamen quæ & nos quoque diximus ſuprà in prima limita. num. 12. verſic. ſecundo modo.

Quid ſi colonus fecerit id conſtitutum conſentiente domino.

3 ¶ Secundò intellige, vt procedat ſecundum ſpeciem propoſitam in limitatione, videlicet quando dominus poſſidet per colonum aut alium: ſecus, ſi poſſeſſio ipſa eſſet vacans, quia tunc illam transfert colonus per conſtitutum, vt voluit Bar. in d. l. quod meo, in prin. col. vlt. verſic. ſed iuxta prædicta. & ipſe Anto. in d. c. cum veniſſet, col. pen. de reſtitut. ſpoliato. per d. l. qui vniuerſas. §. quod per colonum. ff. de acquiren. poſſeſ. & ibi not. in gloſſ. vlt. vbi mortuo domino & poſſeſſore, qui per colonum poſſidebat, ſi colonus ſoluit mercedem hæredi, facit eum poſſeſſorem ſine alia reali appræhenſione. quod & ipſum voluit Bal. conſil. cccxxx. ſtatuto cauetur, col. ij. verſic. conſidera aut colonus, lib. j. Ad quod etiam bene facit quod diximus in prima limita. num. 26. quartò declara.

Quid ſi poſſeſſio ſit vacans.

Colonus ſoluẽdo hæredi domini, facit eũ poſſeſſorem.

4 ¶ Tamen Alex. in d. l. quod meo, col. pen. verſi. ſubſequenter, dicit, quòd licèt neminem inueniat, qui Bar. contrà dicat, ideo, inquit, propter eius autoritatem notanda ſunt illius hac in re verba. Tamen ille text. & gloſſ. in d. §. quod per colonum, non probant eius ſententiam: quia loquuntur quãdo interuenit actus, per quem apparet hæredem percipere fructum ex re hæreditaria, quæ quidem perceptio ſignificat apprehenſionem poſſeſſionis. l. ij. C. de acquiren. poſſeſ. & l. Titia. ff. de ſolut. & d. l. litibus. C. de agri. & cenſit. lib. xj. At per ſolum conſtitutum non percipiuntur fructus ex re. Præterea, inquit, quomodo poteſt in alium transferre poſſeſſionem, quam non habet? & certè non poteſt. l. quamuis, §. j. ff. de acquir. poſſeſ. & latè diximus ſuprà in prima limitat.

Alex. contra Bart.

5 ¶ Verũ ei continuò ſe opponit Claud. Aquen. in ea l. quod meo, col. vlt. verſ. ſucceſſiuè quærit. dicens opin. Bart. optimè probari in d. §. quod per colonum. nam ſicut præſtatio penſionis ſiue mercedis operatur tranſlationem poſſeſſionis, ex perſona coloni eam ſoluentis, ita & inſiſtentia, vt ipſe loquitur, quam quidem facit colonus in re ipſa nomine alterius, per d. l. quod meo, & l. interdum, in prin. eo. tit. & no. in l. clam poſſidere. §. vlt. eo. quoq; tit. vbi poſſeſſio vacans ſolo animo accedit alteri poſſeſſioni, ſiue detentationi. Sicut etiam videmus in procuratore, qui licèt nullo modo poſſideat, tamen ſi appræhendit rem nomine domini, illi quærit poſſeſſionem, quæ vacabat, vt probatur in d. l. quod meo, verſi. procurator, & l. j. §. per procuratorem, & ibi no. eo. tit. Dictum autem Bart. intelligendum eſt, quando colonus conſtituens inſiſtebat rei: aliàs conſtitutum nihil operatetur, vt dicit Alex. in d. l. quod meo, in ij. locis, cum multis aliis concord. adductis in d. j. limit.

Bart. opi. defenſa.

Intellecta tamen quando colonus inſiſtit rei.

6 ¶ Tertiò intellige, vt procedat, niſi colonus ipſe poſſideret naturaliter: vt quia non ſe ſimpliciter conſtituit poſſidere nomine domini, ſed cum adiectione precarij, vt diximus ſuprà in prima parte, num. 4. illud autem: aut quia ita conuentum eſt, vt naturaliter poſſideret, ſe-

Quid ſi colonus poſſidet naturaliter.

cundum

eundùm ea quæ etiam diximus ibi, nu.ſeq.ſed hoc intelligendum. Tunc enim poſſet colonus per conſtitutum eam naturalem poſſeſsionem, quam habet, in alium transferre, per d.l. interdum.§.vlt.& ibi glo.Dyn.Bart.qui id dicit menti tenendum, Imo.Paul. Caſtren.Alex. qui eam glo.dicit multùm not.Franc.Aretin.& Claud.Aquen.ff.de acquiren. poſſeſsio. Ex quibus tamen ipſe Aquen.id dicit magis ſequendum propter autoritatem eorum,qui ita tenent,quàm quòd lege probetur.Idem Bartol.in dicta l.iij.§.in amittenda, & ibi Alexand.& Iaſon colum.iij.verſicu.ideo Bartol.hîc,eodem titu.Ipſe Bartol.in d.l.Celſus,colum.iij.verſ. ſed pone quòd debitor.ff.de vſucap. Paul.Caſtr.d.conſil.x. colum.ij. verſic.ſi verò dicamus, libro primo, vbi tamen id poſteà declarat. Alexand.in d.l.quamuis.§.j.colum.ij.verſic.limitatur ergo.& in l.peregre.§.quibus.verſic.eſt & vndecimus. ff. de acquiren.poſſeſ. vbi etiam dicit eam glo.ſingul.& conſi.cliij. circa litem vertẽtem, col.ij.verſic.præterea alia etiam ratione,lib.vj.Matthæ.Afflict.in conſtitut.Siciliæ,pacis cultum. colum.vij.verſi. quartò fallit. Et faciunt quæ ſuprà diximus in prima parte,numero xij.ſed & ex illa,& iterum in ſecunda parte,in xx.ampliat.

7 ¶Super hoc tamen aduerte,quòd ex ſententia glo. & omnium in d.l.interdum. §.vlt. de acquit.poſ.is qui precariò poſsidet,& ita naturaliter tantùm poſsidet, vt diximus,ſi ſe cõſtituat nomine alterius poſsidere,priuat eum à quo rogauerat,ſua ciuili poſſeſsione.eo ſcilicet caſu vt ibi annotant expreſsè Imo. Paul.Caſtr. & Alex. quo ciuilis illa requieſcebat in naturali, pro vt in caſu.d.text.requieſcebat Et propterea dicit Iac.Butr.in d.§.ſed iſtæ, Inſtit. de actio. per illum ipſum text. quòd ſi debitor obligauit omnia bona ſua, & ſe conſtituit ea poſsidere nomine emptoris,priuat creditorem ſua poſſeſsione:ſecus, ſi ſimpliciter nomine creditoris ſe conſtituerit poſsidere ſine adiectione precarij.& illum ſequuntur Bart.in d.l.Celſus,col. iij.vbi ſuprà,& ibi quoque Imo.& omnes, & inter cæteros Franc.Balb. in repetit. col.xxviij. verſic.ſucceſsiuè Bart.ff.de vſucap.Bald.qui dicit notandum,in l.nullo,in fi. C.de rei vendi. Petr.Ferra.in tit.forma reſpon.conuentionis in verbo. præſcriptionis, col.vj. verſicu. & hoc faciunt.& Alex.conſi.cliij.circa litem vertentem,col.ij.verſi.præterea alia ratione,lib.vj. & diximus etiam ſuprà in j.parte.d.num.12.ſed & ex illa,& iterum num.34.at illud hîc.

Precario poſſidens ab alio an eum priuet poſſeſsione conſtituendo ſe poſsidere pro alio.

8 ¶Licèt in hoc poſtremo caſu contrarium tenuerit idem Iac.But.ſibi contrarius in l.iij. & ibi quoque Bart.ſibi item contrarius,tum in lect.ad finem,tum etiam in repet.in iiij.quæſt.princ. ad fi. & Salic.col.viij.verſ.quæro octauò,debitor.C.de pign.vbi dicunt,quòd debitor, qui ſe conſtituit precariò poſsidere nomine creditoris, non poteſt priuare creditorem ſua ciuili poſſeſsione:quia ea per ſe ſtat,nec cohæret naturali, per not.in l.ſi de fundo.ff.de vi & vi arma.& in l.peregrè. ff.de acquirenda poſſeſsione. Sed hanc poſteriorem ſententiam reprobant omnes in dicta l.interdum. §.vlt:quia & in hoc caſu,quicquid hi dicant, requieſcit ciuilis in naturali: quia recognoſcebat debitor ſuam naturalem à ſuo creditore, vt colonus à ſuo domino.

De eadem re.

9 ¶At ſi res ita habeat,vt ciuilis poſſeſsio nõ requieſcat in naturali,ſiue illi non cohæreat,certè per amiſsionem naturalis non amittitur ciuilis: Verbi gratia,ciuilis poſſeſsio,quã habet proprietarius,non requieſcit in naturali, quam habet vſufructuarius: ideoq; per actum factum ab vſufructuario non perdit proprietarius ſuam ciuilem poſſeſsionem, vt voluit gloſ.in l.j.in fi.ff.vſufruct.quemadmod.caue.& in l.iij.§.vnde vi,ff.de vi & vi arma.& in l.j. C.vti poſside. quas ita intelligunt & interpretantur Imo.Pau. Caſt.& Alex.in d.l.interdum. §.vlt. & Fran. Balb.in repet.d.l.Celſus,col.xxviij.verſic.ratio huius dicti.

De eadem re.

10 ¶Sed illud hoc in loco non omittendum eſt,quòd licèt debitor, qui ſe conſtituit ſimpliciter poſsidere nomine creditoris,& ita in eum tranſtulit vtranque poſſeſsionem,& naturalem,& ciuilem,non poſsit eum ſua poſſeſsione ciuili priuare,per ea quę diximus. Tamen alteri vendendo,& tradendo verè, aut etiam fictè,transfert dominium vel vſucapiendi conditionem in emptorem: ſicuti erat apud debitorem, cuius commodo cedit poſſeſsio creditoris reſpectu dominij,& conditionis vſucapiendi,per l.j.§.per ſeruum corporaliter, & l.qui pignoris. ff.de acquir.poſ.& l.ſerui nomine.ff.de vſucap.Ita expreſsè voluit Iacob.Bur. in d.§. ſed iſtæ, Inſtit.de act.Bartol.Imo.& alij in d.l.Celſus.ff.de vſucap.Bald.in d.l.nullo, ad fin.C.de rei vend.Petr.Ferra.vbi ſuprà.Paul.Caſt.& Fran.Aret.qui id latè confirmat.in d.l.quamuis.§.j. ff.de acquir.poſ.& Ang.Aret.in d.§.actionum,col.vj.verſi.quæro,iam eſt menſis, Inſt.de act. & diximus ſuprà in j.parte,d.num.12.ſed & ex illa.

Debitor conſtituẽs pro creditore, & aliꝗ poſteà vẽdens & tradẽs, verè aut fictè transfert dominium aut vſucapiendi conditionem.

11 ¶Quartò intellige,vt,ſcilicet,colonus,ſiue conductor non poſsit per conſtitutum transferre poſſeſsionem in alium,ſi ad modicũ tempus ſit colonus,vel cõductor:ſecùs,ſi ſit perpetuus, aut ad longum tempus:nam is poſſet per huiuſmodi conſtitutum priuare dominum ſua ciuili poſſeſsione, vti & emphyteuta poteſt, ita enim expreſsè voluerunt Angel. & Raph.Co. in d.l.quamuis,§.j.ille,verſi.poſsidet autem:hic,verſic.& ex iſta glo.ff.de acquir.poſſeſ. & ibi quoque Alex.col.ij.verſic.limitatur ergo iſte text.

Quid ſi colonus ſit ad longum tempus.

12 ¶Quibus adde,in huiuſmodi colonum,ſiue conductorem perpetuum,vel etiam ad longum tempus,tranſire vtile dominium,& poſſeſsionem,vt de primo not.in l.j.& ij.ff.ſi ager vectig.

In colonũ & conductorem

perpetuũ vel ad longũ tempus tranſit vtiledominiũ & poſſeſsio. Hi emphyteutis æquiparantur.

cum multis ſimil.à me collectis in tractatu Retractuum,tit.j.glo.xiiij.in verbo,*ex æquipollenti à verbo*,nu.80.de vtili.de ſecundo eſt glo.in l.iij.§.ex contrario,& in l.ſi quis ante,& ibi Alex. colum.iiij. verſic.glo. ſuper verbo nouiſsimè. ff.de acquiren. poſſeſsio. cum aliis quoq; concord.à me item congeſtis in d.glo.num.79.quæſtionis.Nec mirum, ſi hîc Rapha.coniunxerit perpetuos colonos & emphyteutas: quoniam idem de vtriſque eſſe iudicandum tradit Angel.in §.ſcire autem,in authent.de non alie.rebus eccleſ.Imo.in cap.nulli,colum.iij.verſ. & nota etiam,extrà de rebus eccleſ.non alien. & alij quos videre poteris in illa ipſa gl.num. 84.ego tamen, vbi & nos oſtendimus hos perpetuos colonos in noſtris legibus appellari perpetuarios.

Quid ſi colonus bona fide ſe conſtituit poſsidere pro alio.

13 ¶ Quintò intellige,id quod diximus, colonum per conſtitutum nó transferre poſſeſsionem, procedere, niſi colonus bona fide id faceret. Quid enim,ſi is credens primum dominum ſuum mortuum eſſe,ab eo conducit,quem illius hæredem eſſe putat,eiuſque nomine ſe conſtituit poſsidere?& certè priuat primum illum ſua poſſeſsione,per l.non ſolum.§.j.in fi. ff.de vſucapr.ſecudùm Rapha.Com.in d.l.quamuis, §.j.in fi.ff.de acquir. poſſeſ. vbi tamen dicit ſe id non affirmare.Nec ego quidem puto id verum eſſe:quia eſt eadem vtriuſque ratio, ſiue bona fide,ſiue mala id colonus fecerit,quantùm ad id,de quo tractamus,pertinet.

DECIMAQVINTA LIMITATIO.

Tutoris & curatoris conſtitutũ an trãſferat poſſeſsionem.

1 ¶ Limita decimoquinto,vt non procedat in tutore,vel curatore,qui non poſſunt per conſtitutum vel precarium vel alium actum fictum transferre poſſeſsionem rerum ſui pupilli vel minoris,ex ſententia Bart.in l.j. in prin.col.pen. & ibi etiam Imo.ad fi.Raph.Com.col.pen. Rom.col.quoque pen. Alex.latè,qui dicit hoc diligentiſsimè notandum Franc.Aretin.Iaſon in vtraque lect.Claud.Aquen.& Franc.Rip.ff.de acquir.poſſeſ.

De eadem re.

2 ¶ Et prætereà voluit Bald.conſil.cxxx. videtur quòd dicti fratres, ad fin.lib.iij. per text. in l. quod meo,à contrario ſenſu.ff.de acquirenda poſſeſsione. Alexand.qui & hoc dicit not.in l. quamuis.§.j.colum.ij.verſi.& per iſtum text.ff.eod.tit. Matheſ.not.clxvij.nota quòd ſi tutor. Socin.conſil ccxxxix.præſentis conſultationis difficultas, colum.penult.verſic.ſed difficultatem facere videtur,lib.ij.quod repetitur conſil.ccxxxj.lib.iiij. Iaſon in l.iij. §.in amittenda, colum.iij.verſic.adde quòd etiam.ff.de acquiren. poſſeſ. Carol.Ruin. conſil.cxliij. viſis omnibus inſtrumentis,col.iij.num.7.lib.j.& conſil.ccxiiij.viſis iis,quæ in themate,nume.7.eod. lib.j.Franc.Rip.in rub.ff.de interd.col.iij.verſic.& hæc eſt ratio.

De eadem re.

3 ¶ Et neminem hactenus reperi qui contrarium tenuerit, & id quidem mero iure verum eſt. Tamen ſi tutor, vel curator in caſu permiſſo vendiderint rem pupilli, obſeruatis ſolennibus,quo caſu nemo dubitat quin tradere eam rem poſsint in cóſequentiam venditionis permiſſæ,& vt ipſa perficiatur,& effectum habeat,quando & ipſi ſibi rem debitam tradere poſſint,per l.fiſtulas.§.j.ff.de contrahen.empt.cum ſimilib. & multò magis alteri quis ad hanc iuris ſubtilitatem reſpicere velit,vt ſe conſtituere non poſsit poſsidere pro emptore, cui tenetur rem tradere ex conſequentia neceſſaria ipſius venditionis.l.j.& l.ex empto.in princ.ff. de actio.empt.Nam in id eas expendit Alber.in l.ſi filiusfamilias.§.cum fundum, poſt med. ff.de verbor.oblig.Et hæc quidem præſertim in hac noſtra ſuprema curia quæ veritatem, & æquitatem magis ſequitur,quàm has iuris ſubtilitates. Id etiã Budæo noſtro poſt prin.priorum adno.in Pandect.& aliis plurimis placuit,quos tibi citauimus in tract. Retract.tit.ij.nu. 60.Ex quibus vides & id quoque quotidie videmus.Et vide quę dixi ſuprà in xiij.limit.nu.4. & hæc quidem,& quæſtio.ſeq.7.

Curia parlamenti magis ſequitur veritatem quam ſubtilitatem.

DECIMASEXTA LIMITATIO.

Prælati conſtitutum an transferat poſſeſsionem.

1 ¶ Limita decimoſexto,vt etiam non procedat in prælato, vt qui per conſtitutum à ſe factum non transfert poſſeſsionem rei eccleſiaſticæ, vt etiam ſcribit Aegid.Bella. in c. cum eccleſia Sutrina.col.xiiij.in xj.oppoſ.paulò ante fi.de cauſ.poſſeſ.& proprieta.vbi alios allegat,qui id non dicunt,& rurſus idem Aegid.non obſcurè in c.ij.col.v.verſic.caue tamen quia circa, de in integrum reſtitut.iterumque expreſsim conſil.iij.circa materiam, colum.vij.verſicu.caue tamen quia ſi eccleſia.

Ad idem.

2 ¶ De qua re loquens Alex.in d.l.j.in princ.col.vlt.verſi.ex his poteſt inferri.ff.de acquir.poſſ. dicit ex iis,quæ ante dixerat de tutore,& curatore, vti ſuprà in præcedenti limitatione diximus,inferri poſſe,an ex conſtituto facto à prælato alienante rem eccleſiæ, & conſtituente ſe poſsidere nomine emptoris,transferatur poſſeſsio in ipſum emptorem. Quam quæſtionem dicit non meminiſſe ſe in propriis terminis legiſſe, ſed eam pendere ex alia quæſtione, an ſcilicet poſſeſsio rerum eccleſiæ dicatur eſſe apud ipſam eccleſiam, an apud prælatum:nam ſi apud eccleſiam ſit,non transferri poſſeſsionem per cóſtitutum prælati,ex eo quod dictum eſt de tutore & curatore in illa præcedenti limitatione. Si verò ea poſſeſsio ſit apud prælatum,tunc transferri eam poſſeſsionem in conſtitutarium.

Prælatuſne an eccleſia poſsideat rẽ eccleſiaſticã.

3 ¶ Subditque Alex.de ea re,ſcilicet apud vtrum eorum ſit poſſeſsio,ſe tractaturum poſt Bart. in eadem l.j.§.vlt.in quo loco ipſi Bartol.ad fi.& Alexan.dicunt, Chriſtum ſiue vniuerſalem eccleſiam poſsidere res eccleſiæ. Vnde licèt prælatus moriatur, poſſeſsio tamen non vacat,

ſecundum

ſecundum Innoc.in c.cum ſuper.de cauſa poſſeſsionis, & propriet.De quo tamen ampliùs vide per eundem Innoc.& Hoſt.in c.in literis,de reſtit.ſpoliato.& in c.cùm in officiis.col.ij. de teſta.& in c.cura,poſt medium,de iure patro. Bar.& alios,præſertim Fran.Aret.in l.cùm hæredes,ff.de acquir.poſſ.Bald.in l.ij.col.ix.verſic.iuxta hoc quæritur.C.de ſeruit.& aqua,& id l.vlt.col.ij.verſic.idem in rebus eccleſiarum. C.de edict.diui Adria.tollen. Ioan. Fab. in §. nullius,Inſtit.de rer.diuiſ.Anton.& alios in d.c.cùm ſuper,& Floria.in l.ſeruitutes, la iij.col. iiij.verſi.& idem eſt dicendum.ff.de ſeruit.& Firmia.in tract.de epiſcop.lib.iij. parte j. in lvj. quæſtio.vbi & alios citat quos mox citabo.

4 ¶ Ex eo autem quod diximus ex Alex.ſatis potes intelligere,eum fuiſſe in ea ſententia,vt per conſtitutum prælati non transferatur poſſeſsio. Quod & ipſum quoq; reſpondit idem Alex. conſil.lxxxj.lecto & diſcuſſo,col.v.verſi.alio reſpectu, lib.iij.illa eadem ratione, quòd prælatus non dicitur habere poſſeſsionem rerum particularium eccleſiæ, ex ſententia Innoc.in d. c.cùm ſuper,& ibi quoque Panor.qui ad hoc multa allegat,& Paul.Liaz.in commento.d.c. in literis,col.pen.verſ.ſed cuius nomine prælatus,de reſtit.ſpol.Anto.in repet.c.vlt.colum.v. verſic.pro veritate inuenienda dicti puncti,de cauſ.poſſeſ.& proprie.Et ipſum Alex.ſequuntur Iaſ.& Franc.Ripa in d.l.j.in princ.ille,ad fin.hic,col.xvij.verſic. ex hoc infert, de acquir. poſſeſ.& idem Ripa in rub.ff.de interd.colum.iij.verſic.qua ratione prælatus. De quo & per ipſum Alexan.in l.quamuis.§.j.col.ij.verſic.ſed quid in prælato,eod.tit.

De eadem re.

5 ¶ Sed hoc tamen intellige,cùm ipſe prælatus ſolus alienat, & ſe conſtituit poſsidere nomine alterius,ſecùs,ſi id faciat cum capitulo:tunc enim transfertur poſſeſsio per conſtitutum ab vtroque factum,vt non obſcurè ſenſiſſe videtur Oldr.loquens in traditione clauium(quæ & ipſa inter fictos modos tradendæ poſſeſsionis ponitur) conſil.cccix. in cauſa hoſpitalis. & apertiſsimè Matheſ.d.not.clxvij.nota quòd ſi tutor,& Fran.Rip.in d.l.j.vbi ſuprà,verſi.iſtud de prælato,& ibi quoque Claud.Aquen.col.vlt.ff.de acquir.poſſeſ.

Quid ſi prælatus conſtituat cum capitulo.

DECIMASEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶ Limita decimoſeptimo,vt non procedat in iudice,vel alio repræſentante factũ partis:putà nuntio,ſiue viatore,qui inducit partem in poſſeſsionem rei iudicatæ. Is enim non poteſt per conſtitutum dare poſſeſsionem eius rei,quam ipſe non poſsidet,argu.eius quod in ſimili,ſed eadem ratione plerique volunt, iudicem vel ipſius nuntium non poſſe inducere partem in poſſeſsionem rei illi adiudicatæ per ſolum ipſius aſpectum (quæ & ipſa quoque eſt alia ficta traditio)ſed opus eſſe reali traditione.Ita enim inter cæteros voluerunt Specul. tit.de primo & ſecundo decret.§.iam de effectu,poſt princ.Bart.in l.j.in princ.col.pen. verſic.ſed quid, ſi executor,& ibi quoque Angel.col.ij.verſic.ſubdit Bart.nuntium,Raph.Co.colum.antepen. verſi.Bart.hic format,Roma.col.pen.verſ.in glo.ſuper verbo,præſenti,Alexand.col.antepe. verſi.vlteriùs quæro pone.Franc.Aret.col.vlt.verſi.in glo.in primo,Iaſon colum. antepenul. verſi.item quærit Bart.Claud.Aquen.col.vlt.verſi.& ex prædictis, Franc.Ripa col.xvj.verſi. quæritur ſucceſsiuè.ff.de acquiren.poſſeſ.idem Bart.& Angel.in l.cùm vnus.§.vlt.ff.de bon. autorit.iudic.poſsid.Anton.in c.cùm veniſſet,colum.penult.verſi.vnum non omitto, de reſtit.ſpoliat.& in cap.cùm aliquibus, paulò ante finem, & ibi quoque Imola & Felyn. col.j. verſi.in quantùm,vbi dicit non eſſe tutum ab hac opinio. recedere, de ſententia & re iudica. Paul.Caſtren.in l.non eſt mirum, poſt principium.ff.de pignor.actio. vbi & huius rei videtur eſſe optimus text.cùm dicit,niſi ventum fuerit in poſſeſsionem.Roma.in l.ſi finita.§.Iulianus,col.ij.ver.an habeat hoc locum.ff.de dam.infect.Pan.in c.ij.col.pen.verſi.hoc tamen non procedere, de conſuetud. vbi id dicit ſingul. & nunquam obliuioni tradendum, & ibi quoque Barb.qui & id dicit ſingula.col.xvij.verſi.in gloſ.ſi.contra textum Nicol.Mil. in ſuo repertorio,in verbo,poſſeſsio. §.xciiij.incip.poſſeſsio tunc acquiritur. Fran.Aretin.qui & id quoque dicit ſing.in l.certi condictio.§.depoſui,col.ij.verſi.aliquando quærunt.ff.ſi cert.petat.Carol.Ruin.conſil.ccxiiij.viſis his quæ in themate, col.iiij. verſi.idem non videtur,lib.j. & conſil.50.ſuper eo,colum.j.lib.iiij.Et ad hoc quoque allegatur l.creditor.ff.de bonis auto. iudi.poſsid.& l.ij.qui pot.in pign.hab.

Conſtitutum iudicis vel ſui viatoris inducẽs viatorem in poſſeſsionem, eã nõ transfert.

2 ¶ Contrarium tamen in illo caſu Specul.expreſsè tenuit Panor.licèt,vt dicit,aliàs ſecutus ſit illam opin.in d.c.cùm aliquibus,col.ij.verſi.ſed quatenus,de re iud.motus autoritate Compoſtel.& Ioan.Andr.in c.transmiſſam,de elect.& ipſius Anton.in d.cap.ij.colum.ij.verſ.dic quòd quandoque,de conſuetu.vbi dicunt, quòd ſi inueſtitura beneficij fit in conſpectu ipſius beneficij poſt collationem eiuſdem,transfertur poſſeſsio, per d.l.quod meo, & l.j.C.de acquir.poſſeſ.quod & ipſum voluit Rom.conſi.cccxxxvij,quo ad primum,col.j.verſi.prætereà ipſa verbalis,& omnes vbique.Et ſic (vt redeam ad Pan.) transfertur poſſeſsio ſolo aſpectu per inueſtituram ab eo factam, qui non poſsidet, cùm autoritatem habeat tradendi. Quod fortiùs debet obtinere,cùm nuntius expreſsè dicit, ſe dare iſtam poſſeſsionem. Et videmus etiam,quòd non ſemper neceſſe eſt corpore & actu apprehendere poſſeſsionem, ſed ſufficere id oculis & aſpectu facere, per l.j.§.ſi iuſſerim, & l. quod meo. §.ſi venditorem. ff.de

Qui contrarium tenuerunt.

Inueſtitura facta vt conſpectu rei trãſ

fert poſſeſſionem.

acquirenda poſſeſsione,& vtrobique docto.& glo.in cle.j.§.porrò,in verbo:tracta,poſt prin. de hæretic.

Aſpectu trãſfertur poſſeſſio. *Confirmatio poſterioris opinionis.* *Factum iudicis factum partis.*

3 ¶ Et,vt illi quoque addas ad confirmationem ſuprà dictorum,licèt illi text.loquantur de domino,qui vendit vel donat in conſpectu rei ſuæ:idem tamen iudicandum eſſe videtur de iudice vel eius executore,cuius factum cenſetur eſſe factum partis:id eſt, peræquè habendum eſt,ac ſi ipſa pars feciſſet.l.ſi ob cauſam. C.de euict.& l.j.C.ſi in cauſ.iudi. pign. captum ſit, cum multis ſim.& concord.à me collectis in tract.Retractuum,tit.j.§.j.glo.xiiij.in verbo, *eu equipollent à vente*,num.13.& has quidem.Addit autem Panor.vt ad eum redeamus, quod in ſimili ſcribitur in l.clauibus.ff.de contrahen. empt.& in d.l.cùm vnus, ff.de bon.autor. iudi. poſsid.& l.vlt.C.eod.tit.& in c.contingit,de dol.& contu.

Reſponſio.

4 ¶ Sed his rationibus reſpondent Alexand.Barb.& Fely.vbi ſuprà. Primùm ad dictum Ioan. Andr.& ſequacium,quòd is loquitur in epiſcopo collatore,vel alio inferiore habente cuſtodem eccleſiæ vacantis,ſecundùm gl.in c.cùm vos,de offic.ordin. qui & ipſe vtitur poteſtate propria.Ideo ſimilis eſt tradenti rem propriam , quod etiam bene animaduerterat ipſe Pan. in d.c.ij.vbi ſuprà,de conſuetu.vbi ad hoc dicit eam glo.no.& ſing.& aliter quoque reſpondit Alexand.in d.l.j.vt ibi videre poteris. Nec item obſtant dd.ll. quæ dicunt poſſeſsionem rei transferri aſpectu rei , quia loquuntur in domino poſsidente. Hîc autem iudex vel eius executor non eſt dominus nec poſſeſſor.

Factum iudicis nõ eſt proprie factum partis.

5 ¶ Nec huic ſententiæ affert præiudicium,quod dictum eſt , factum iudicis aut eius executoris eſſe factum partis.Nam id non eſt verum propriè,ſed fictè : cùm neuter ſit verè dominus aut poſſeſſor.Ideo ſi ex eorum ficta traditione transferretur poſſeſsio , concurrerent duæ fictiones & improprietates , vt ſcilicet fictus dominus , ſiue poſſeſſor per fictam traditionem traderet poſſeſsionem:quod fieri non poteſt,vt not.in l.j. C.de dot.promiſ.cum ſimil.& diximus etiam latè ſuprà in v.limit.

Nec tantum habet illud vitium quàm factũ partis. *Sequeſter an & quando poſsideat.*

6 ¶ Et intelligas,non tantum vitium habere quod factum eſt à iudice vel executore,quantum id quod factum eſt à parte , quantum ad poſſeſsionem pertinet : vides ſequeſtrum factum à iudice,inuitis aut etiam non conſentientibus partibus , non transferre poſſeſsionem in ſequeſtrum:illis autem conſentientibus,transferre,vt no.in l.intereſſe.ff.de acquit.poſſeſ.& in l.j.C.de prohibita ſequeſt.pecu.& in c.examinata,de iudic.& in cle.j.de ſequeſtra.poſſeſsio. & fructu.Cuius rationem reddit Pan.in d.c.examinata,col.v.verſi.& primò in eo, quoniam laxiùs interpretamur factum partium , quam iudicis. vt ibi plenè probat , licèt vt ipſe dicit, aliàs factum iudicis cenſeatur factum partis.

Prima declaratio huius limitis. *Vt procedat, quãdo iudex vel executor potuit ingredi fundum.* *Verbalis apprehenſio ſufficit reali impedita per vim tyranni.*

7 ¶ Sed hanc noſtram limitationem,qua diximus non transferri poſſeſsionẽ per conſtitutum, aut alium actum fictum iudicis vel eius executoris , primò intellige procedere , quando iudex vel executor potuit ingredi fundum,vt eius traderet poſſeſsionem realem. Secus ſi non potuit impediente fortè aduerſario,tunc enim poterit per ſolum aſpectum aut alium actum fictum eam poſſeſsionem tradere:vt plerique voluerunt,quos mox citabimus , per text.in d. l.cùm vnus.§.vlt.cum l.quamuis,quæ confeſtim illam ſequitur.ff.de bon.autor.iudi. poſsid. quem dicit ſingularem, nec habere concordantem Bart.ibi.vbi etiam facit Bald. in l.ſi poſtquam,poſt princ.C.vt in poſſeſ.legato.& mirabilem,nec alibi reperiri idem Bald.in l.ij.circa medium.C.ne vxor pro marito,vbi per eum dicit,quòd ſi per vim tyranni impeditur realis apprehenſio ſiue miſsio in poſſeſsionem,ſufficit,verbalis.Et in id quoque allegatur tex. in l.ſi finita.§.illud quæritur,& §.ſi quis metu,& §.vlt.ff.de damno infecto, & dictum cap.contingit,extrà,de dolo & contum.

Ad idem.

8 ¶ Et ita nuncupatim,& in hoc caſu,de quo loquimur , ne propria & priuata eius rei autoritate careamus,voluerunt Bart.qui dicit menti tenendum, Raph.Co.Rom.Alexand.Franc. Aret.Iaſon,& Franc.Ripa in d.l.j.in prin.ff.de acqui.poſ.quibus locis ſuprà citauimus , ipſe Bart.in d.l.cùm vnus.§.vlt.ff.de bon.autor.iudi.poſsid. Alber.in d.l.j.ad fin.princ. & iterum in §.ſi iuſſerim,colum.j.verſi.vnus tamen eſt caſus,ff.de acquir.poſſeſ.& Angel.in l.iij.§.vlti. colum.vlt.& ibi quoque Imola,eod.tit.& idem Angel.in repet.l.ſi quis vi. §.differentia,eod. tit.Anton.in d.c.cùm aliquibus,& ibi Panor.& latè Felin.de re iudic.Nicol.Mil.in d.ſuo repertorio,loco ſuprà deſignato.Franc.Aret.in d.l. certi condictio.§. depoſui,colum.ij. verſic. quædam eſt ficta.ff.ſi cert.petat. & Franc.Ripa in tractatu de peſte , lib.ij. in xix.priuilegio contractuum.

Qui contrà dicunt. *Ne Hercules cõtraduos.*

9 ¶ Et certè nemo huic ſententiæ repugnat, præter vnum Angel.ſibi contrariũ in d.l.j.in prin. paulò ante fin.ff.de acquiren.poſſeſ.Sed vix vincere poteſt ſolus aduerſus omnes,cùm(vt eſt in vetere prouerbio) μηδ᾽ ἡρακλῆς πρὸς δύο.Ne Hercules quidem contra duos,apud Platonem in Phædone.

Prior opinio obtinet etiam ſi ventum nõ

10 ¶ Igitur ſtabimus illi priori & receptiori opinioni,quæ adeò vera eſt, vt ſi etiam non ventum ſit in rei conſpectum ob dolum & potentiam aduerſarij , ea locum habeat,per text.in d.cap. contingit,de dolo & contuma.quem ad hoc dicit not.ipſe Angel.in d.l.iij.§.vlt. col.vlt. ff.de acquiren.poſ.& voluit etiam Bald.in d.l.ij.C.ne vxor pro marito.Franc.Aret. Iaſon & Ripa

in

in d.l.j.in princ.ille,col.vlt.alter,col.pen.verſic.amplia notabiliter:hic, col.xv.nume.65.ff.de acquir.poſſeſ.& Felin.in d.c.cum aliquibus, de re iudi.

ſit in conſpectum dolo & potentia aduerſarij.

11 ¶ Secundò intellige quod diximus,iudicem,vel nuntium per ſolum aſpectum aut alium actũ fictum non poſſe mittere in poſſeſsionem,vt procedat, niſi eſſet contraria eius rei conſuetudo,vt ſcilicet id facere poſsit.nam ea cõſuetudo ſequenda eſt,vt nonnulli voluerunt, allegantes Ioan.Andr.in c.in literis,de teſtit.ſpoliat. Et id quidem minimè dubium eſt:quoniã aliàs ſemper conſuetudo,etiam nullo actu interueniente, poteſt transferre poſſeſsionem: vt latè dicemus & probabimus in noſtro tractatu, *Le mort ſaiſit le vif*, in præfatione,in ſexta declaratione.

Quid ſi ſit cõſuetudo in eã rem.

12 ¶ Tertiò intellige,niſi is qui iuſſus eſt mitti in poſſeſsionem, ex alia cauſa detineret rem:tunc enim ſolo aſpectu aut alia ficta traditione poſſet iudex vel executor illum mittere in poſſeſsionem,per text.in l.ſi proprietarius.ff.de damno infecto.quem ita intelligit, & dicit menti tenendum Bart.ibi,& idem Bart.in d.l.ſi finita.§.Iulianus,col.iiij.verſic.pone quòd ipſemet, eod.tit.& Bald.in anthent.qui iurat,col.penul.verſic.quæris Dyn.an in ſecunda.C.de bonis autor.iudi.poſsid.Franc.Aretin.Claud.Aquen.& Franc.Ripa in d.l.j.in prin.ille,colum.vlt. alter,col.item vlt.hic,col.xvj.verſic.ſecundò declaratur.ff.de acquir.poſſeſ. idem Aret.in d. l.certi condictio.§.depoſui.col.ij.verſic.quædam eſt ficta.ff.ſi cert.pet.Et id confirmat, quod in ſimili ſcribitur in l.qua ratione,§.interdum.ff.de acqui.rer.domin.& in §.interdum, Inſti. de rer.diuiſ.& quod diximus ſuprà in hac eadem limitatione,nume.2.contrarium tamen, & ſuprà in ſecunda parte,in iij.ampliat.num.2. & id quidem.

Quid ſi in poſſeſsionem mitti iuſſus ex alia cauſa detineret.

13 ¶ Quartò intellige, vt licèt iudex, vel executor per ſolum aſpectum, vel alium actum fictum non poſsit mittere in poſſeſsionem:tamen ſi vſus ſit illis verbis, dedit & tradidit poſſeſsionẽ, certè is,qui optinuit ſententiam,poterit propria auctoritate eãdem poſſeſsionem apprehendere.Nam ſi per ea verba à parte prolata ea facultas tradita eſſe cenſetur, per l.prædia, & ibi Iacob.Butr.Bart.& alij.ff.de acquir.poſſeſ.ita quoque ſi à iudice,cuius factum cenſetur eſſe factum partis,vt ſuprà diximus.

An autem & quãdo victor poſſet poſſeſsionem propria autoritate accipere.

14 ¶ Et ita expreſsim & in hoc caſu reſpondit Carol.Ruin.d.conſil.50. col.ij.nu.4.lib.item iiij. vbi id dicit nullũ habere dubium. Et ex his intelligis id procedere, etiam ſi res non ſit in conſpectu,ex not.in d.l.prædia.Nam vt ipſi Rui.addas, poteſt iudex ius parti facere vt intret in poſſeſsionem rei contentioſæ aut adiudicatæ propria autoritate, vt voluit Iacob.Are. in l.j.§.nuntiatio.ff.de oper.noui nuntiat.& Bart.qui dicit tenendum menti, in d.l.ſi finita.§. Iulianus,col.xiij.verſic.ſecundò quæro.ff.de dam.infect.per l.dotis, C.ſoluto matrimo.& l. eum qui.§.ſi epiſtola.ff.de furt.Et rurſum idem Bartol.in l.iuſte poſsidet,circa medium.ibi, pone quòd iudex,& ibi Angel.Imo.Rapha.Com.Paul.Caſtr.Franc.Aretin. & Alexand.qui hanc dicit eſſe communem opin.ff.de acquiren.poſſeſ. & idem Bartò.in l.iij.in j.quæſt.C.de pigno.& in d.l.j.per illum text.C.vt nemini lice.ſine iudi.autho. Salic.in d.l.dotis. C. ſoluto matrimo.& in auth.& qui iurat,in ix.quæſt.princip. C.de bon.autho.iudic.poſsid.Panor.in c.cum dilecti,col.ij.verſic.nota ibi nuntium, de dolo & contu.& in c.de cætero, colum.pen. verſic.vlteriùs quæro, de re iudic. De quo tu vide pleniſsimè per Alex. in d.l. iuſtè poſsidet, col.vij.verſic.deinde cum glo.quæro,& ibi etiam Iaſon,col.antepen.verſic.in ij.parte gloſ.& multis ſeq.De quo tamen vide Raph.Fulg.in l.vlt.col.ij. verſic.nota vltimò. C.de edict.diui Adriani tollendo.

De eadem re. Iudex poteſt permittere victori vt rem propria authoritate capiat.

DECIMAOCTAVA LIMITATIO.

1 ¶ Limita decimooctauo,vt conſtitutum eam vim habeat transferendę poſſeſsionis,ſi ea poſſeſsio ſit talis,quæ acquiri poteſt ab eo,cuius nomine quis ſe conſtituit poſsidere,ſecùs,ſi nõ poteſt:verbi gratia,Si clericus ſe cõſtituit poſsidere beneficiũ, vel ius ęligendi epiſcopũ, vel decimas nomine laici,vel ſi pater conſtituit poſsidere ius filijſiue filiationis,vel maritus ius maritale nomine alterius.tunc enim non transferetur poſſeſsio per conſtitutum, nec quouis alio modo,etiam reali,ſi realis eius rei eſſe poteſt propter incapacitatem eius, qui id conſtitutum ſuſcepit,& naturæ & iuris diuini repugnantiam,vt expreſsè voluit Anto.in d.cap.vlt. col.xj.verſi.quæ vera puto,extrà de cau.poſſeſ. & proprieta. & diximus etiam ſuprà in xxxv. ampliat.num.3.& ſeq.ſed hic mihi repetendum viſum eſt.

Conſtitutum non inutile ei qui incapax eſt poſſeſsionis.

DECIMANONA LIMITATIO.

1 ¶ Limita decimonono,vt procedat,quando res, quam conſtituimus alieno nomine poſsidere,eſt certa ratione quotæ vel loci.nam alterius ſufficit: ſecùs, ſi neutrius ratione certa ſit. nam tunc per conſtitutum non transfertur poſſeſsio, vt voluerunt Bartol.Imol. Paul.Caſtr. Alexander,Franciſcus Aretin.& Iaſon in vtraque lectura,in l.iij.§.incertam. ff.de acquiren. poſſeſsio.vbi latè apud eos comperies,quando dicatur res certa, vel incerta ratione loci,vel quotæ.Dicitq; Barto.ſe in eam rem conſuluiſſe,vt fecit conſil.lxxiiij.Petrus vendidit Bertæ, Arig.in l.quę de tota.§.incertæ,ff.de rei vend.vbi dicit,quòd ſi vendo tibi,aut dono quicquid iuris in hoc fundo habeo, & me conſtituo nomine tuo poſsidere, non transfertur poſſeſsio

Conſtitutum non prodeſt, niſi in re certa ratione quota vel loci.

propter incertitudinem.& idem Angel.in l.ſtipulatio hoc modo concepta, colum.ij.verſic. quinimo & ego do tibi.ff.de verbo.oblig. vbi dicit quòd conſtitutum non extenditur ad incerta.& Ioan.Petr.à monte Spere.in l.ab emptione.ff.de pactis,& Carol.Rui.conſil.cxxxvj. primùm videndum,col.vlt.lib.j.& conſil.cxliij.de plutibus,nu.2.eo.lib.& conſil.xxxix.quia, vt dicitur,col.ij.nu.5.lib.iiij.& conſi.cxxvij.viſa facti narratione,col.iiij.verſi.nec poteſt dici, lib.v.& Philip.Dec.conſil.clxxix.viſo eleganti conſilio, col.ij.verſi.dato prætereà,& iterum col.vlt.verſic.vlt.conſil.ccxxvj.magiſter Ioannes, col.j. verſic. ad hoc in quo tota difficultas. Step.Bertr.conſil.cccxxxvij. non puto, nu.3.lib.j.Paul.Pariſ. conſil.lv.contractus venditionis,col.j.verſic.& procedunt iſta,eod.lib.j.& conſil.lix.viſo inſtrumento, col.iiij.nu.22. eod. lib.j.Lud.Gozad.conſil.lv.quæritur cùm facta fuerit, poſt princ. & conſil.xcix.in hac cauſa poſſeſſoria,col.iij.verſic.decimò conſtitutũ,& rurſum in fi. Hierony.Grat.conſil.50.reuerẽdiſsime, col.vlt.verſic.ſecundò reſpõdetur,lib.j.Marc.Mant.conſ.cclvj.viſo proceſſu,col.ij. num.xviij.Fran.Curt.iunior conſil.cxx.præſupponitur in facto,col.ij. verſi.prætereà ex alio, lib.ij.Fran.Ripa.lib.ij.Reſpon.c.ij.cleric.num.20.vbi dicit,quòd ſi quis transferat tot ex ſuis bonis immobilibus,vt ex his percipere poſsit reditus mille ducatorum, & ſe conſtituat poſſidere nomine eius,cui vendit,non transfert poſſeſsionem in eum:quia ſuper incertis nõ cadit poſſeſsio,ſecundum glo.in l.vnica,§.accedit.C.de rei vxo.actio. & in l.vlt.in glo.magna ff.quod met.cau.Et idem in retentione vſusfructus, vt non transferat poſſeſsionem rei niſi ea ſit certa,vt ſuprà diximus,voluit Socin.conſil.cxxxj.in præſenti conſultatione, verſic.amplius etiam cùm non detur, lib.j.

Nec retentio vſuſfructus.

2 ¶ Sed hæc intellige,cùm conſtitutum apponitur in contractu rei particularis:nam tunc neceſſarium eſt,vt ea res ſit certa ratione loci vel quotæ ipſius rei.Secus ſi apponatur ſuper contractu rei cuiuſpiam vniuerſalis:nam tunc non eſt neceſſaria certitudo alterutrius, ſecũdum Ioan.Petru.in d.l.ab emptione.ff.de pact.& Socin.in d.l.iij.§.incertam,colum.ij.verſi.prima difficultas,& ibi quoque Iaſon,col.iij.verſic.& notabiliùs.ff.de acquir.poſſeſ. & Paul.Pariſ. d.conſil.lix.col.iiij.num.23.lib.j.

Niſi tamẽ in contractu rei vniuerſalis.

3 ¶ Quanquam (vt nihil in noſtro iure non controuerſum eſt, vt & alibi ſemper diximus, & ſemper obſeruauimus) huius ſententiæ contrarium ex diametro tenet Philip.Dec. d.conſil. ccxxvj.col.ij.verſic.nec obſtat quòd in caſu,atque etiam Hierony.Grat.conſil.xciiij. in cauſa excellentiſsimi,col.ij.verſic.quoniam multipliciter,lib.j.per not.in d.§.incertam. Sed malo ſequi priorem opin.per ea quæ latè diximus ſuprà in ij.parte huius operis in xxv.amplia.iterumque in xxxj.quibus oſtendimus ex frequentiori noſtrorum calculo, conſtitutum transferre poſſeſsionem in venditione omnium bonorum,atque etiam futurorum.

Qui contrariũ dixerunt.

Authoris opin.

4 ¶ Intellige ſecundò,niſi res incerta loco & quota tempore conſtituti, poſtea fiat certa:neque enim tunc impeditur tranſlatio poſſeſsionis, continuò quàm certa facta eſt, vt expreſsè voluit Carol.Rui.d.conſil.cxxvij.viſa facti narratione,col.iiij.verſi.prætereà incertitudo,lib.v. per ea quæ dicunt doct.in d.§.incertã,& in l.vlt.C.quę res pign.obli.poſ.dum loquuntur de conſtituto appoſito ſuper alienatione bonorum futurorum,quæ tempore conſtituti ſunt incerta,ſed poſtea dum acquiruntur, fiunt certa. De quo & nos ampliſsimè diximus in dicta xxxj.ampliat.& ex ibi dictis intelliges veritatem huius rei.

Quid ſi res poſtea fiat certa,

VICESIMA LIMITATIO.

1 ¶ Limita viceſimo,vt non procedat in diſceſſu ſiue reſolutione contractus,qui fuit per realem traditionem conſummatus: verbi gratia, Tibi vendidi & realiter tradidi fundum, non poſſumus ab ea venditione ipſo iure diſcedere, ſed in id opus eſt reali retraditione eius rei: nec in id ſufficere conſtitutum, vt voluiſſe videtur glo.vlt.in l.ab emptione,in illis verbis,at hîc verus actus deſideratur,& ibi Iacob.Butr.ff.de pact. Petr.à Bel.Perti.in l.j.in vlti.quæſt. C.de reſcind.vendit.& Cin.poſt ipſum Petr.in l.j.in ſeptima quæſtione, & ibi quoque Alb. verſic.item quærit,Angel.ad fin.& Salic.col.vlt.verſic.quid igitur dicendum.C.quan.lic.ab empt.diſce.& Franciſcus Aretin.in l.quod meo, colum.ij.verſicu.quintò non operatur.ff.de acquiren.poſſeſ.

Conſtitutum an operetur in reſolutione cõtractus reali traditione conſummati.

2 ¶ Verùm huius contrarium intrepidè tenuit Bal.in d.l.ab emptione,col. vlt.in antep.quæſt. & ibi quoq; Ang.ſibi contrarius col.vlt.verſic.ſequitur in glo.at hîc verus.Raph.Fulgoſ.col. vlt.verſi.in ea ibi ſcilicet,Paul.Caſtr.col.vlt.Iacob.à S.Georg.col.iij. verſi.ex iſta gl.videtur, & Iaſo col.antepen.verſi.tertium fundamentum.ff.de pactis.Imo.in l.qui mihi donatum, ad fin.ff.de donat.Quibus ego malo accedere:nam licèt tu,cui vendidi,& realiter tradidi,realiter poſsideas,nihil tamen prohibet, quin per conſtitutum eiuſdem rei poſſeſsionem transferre poſsis.Nam qui realiter poſsidet,poteſt & realiter per conſtitutum tradere. Vt minùs dubium ſit,quin ſi res primùm per conſtitutum tradita eſt,poſsit & per conſtitutum retradi, vt diximus ſuprà in prima parte,nume.19.ſit item vt ſi venditor. Et vide quæ dicam infrà in xxix.limit.num.5.

Qui contrariũ tenuerint.

Authoris opin.

VICESIMAPRIMA LIMITATIO.

¶ Limita viceſimoprimo, vt ſi intra decem annos is, cui factum eſt conſtitutum, non acceperit

perit realem rei poſſeſsionem, cenſeatur per negligentiā amiſiſſe, ac veluti derelictā habuiſſe illam conſtitutiriam poſſeſsionē, arg. l. furtū, §. vlt. & ib. gl. ff. de vſucap. & l. ſi de eo. §. ſi fortè, qui eſt j. & ibi gl. ff. de acquir. poſſeſ. & not. per glo. in l. ſi id, quod. in priu. Et iterum in l. ſi is qui animo, in gl. vlt. ff. eod. tit. & in l. cùm quærebatur, quæ eſt vlt. in verbo, vacuam. C. vnde vi. & in l. j. in fi. magnæ glo. C. de ſer. fugit. & per Bald. conſil. cccxxv. dubitabatur, col. ij. verſi. tunc argno ſie, lib. j. cum infinitis ſimilib.

Conſtitutarius qui intra x. annos negligit accipere realem poſſeſsionem, amittit poſſeſsionē.

2 ¶ Et ita nuncupatim (ne expreſſa auctoritate deficiamur) voluit & ipſe Bald. cui ſubſcripſerunt Ioan. Caſtel. Signo. Homod. & alij plerique non incelebres doct. inter conſi. ipſius Bal. conſil. cl. caſus actualiter de facto emergens, col. pe. verſi. capio tantùm, lib. ij. Et idem quoq; tenet Pet. Aueb. nulla illorum mentione facta, conſil. cxxxiij. ſatis aduertenter, circa mediū, & Iaſon, qui item nullum illorum memorat, in l. iij. §. ex contrario, col. xiij. verſi. ſed aduerte, ff. de acquirend. poſ.

3 ¶ Et pro eorum ſententia eſt gl. optima, quam nullus eorum citat, in cap. clerici, in glo. ibi, & hoc verum eſt. xvj. q. iij. quam ad hoc expendit & dicit ſing. Fran. Aret. in d. l. ſi de eo. §. j. col. vj. verſic. illud etiam ſcias. ff. de acquir. poſ. Et voluerunt plurimi qui generaliter dicūt quòd ſi ciuiliter poſsidens neglexerit appræhendere naturalem poſſeſsionem per decem annos, priuatur ſua ciuili poſſeſsione. Hoc enim voluit Din. cuius etiam nullus illorum meminit, in c. ſine poſſeſsione, col. vlt. de reg. iur. lib. vj. & è recentioribus And. Ale. in tract. Præſumptionum, parte ij. præſumptione, xxj. col. iiij. ſed tu aduerte. & alij plurimi, quos tibi citabimus paulò pòſt, num. 10. porrò.

Ad idem.

4 ¶ Nam, vt hoc illis addas, hæc poſſeſsio de qua tractamus, retinetur animo noſtro, & corpore alieno, eius ſcilicet, qui noſtro nomine naturaliter poſsidet, aut detinet, l. iij. §. ſaltus. ff. de acquir. poſſeſ. Sed deficit animus per obliuionem, quam longum tempus adfert & inducit, vt atteſtatur Iuriſconſultus in dicta l. furtum. §. vlt. cum l. ſequen. & ibi doct. ff. de vſucapio. & Menander illo ſenario,

Confirmatio illius opin.

Obliuionem tempus inducit.

χρόνος δ' ἀναίρει πάντα, καὶ λήθην ἄγει.

Et Virgilius egloga ix.

Omnia fert ætas animum quoque: ſæpe ego longos
Cantando puerum memini me condere ſoles.
Nunc oblita mihi tot carmina.

¶ Ex quo & illud propius vides, longo tempore animum, id eſt, vt interpretatur Seruius, memoriam, quæ pars animi eſt, auferri, & conſequenter obliuionem induci. Vnde & illud quoque conſequens fit, vt deficiente animo, quo poſſeſsio retinebatur, deficiat & ipſa poſſeſsio.

Qui contrarium tenent.

5 ¶ At huius diuerſum cenſuiſſe videtur Bald. ſibi, vt videtur, contrarius conſil. ccclxix. venditor, lib. v. vbi in hac ſpecie conſuluit: Titius vendidit Meuio fundum, & ſe conſtituit poſsidere nomine illius: deinde ipſe Titius tenuit eum fundum viginti ſex annis, tacente & patiente Meuio. Tandem Titius eum fundum vendidit, & realiter tradidit alteri, qui quatuor annis & vltrà poſſedit, ita vt ſint elapſi xxx. anni ſine petitione huius fundi. Vtrum Mæuius primus emptor eum vendicare poſsit? Et videtur, quòd non: quia qui tacet. xxx. annis, perdit actionem in rem, l. ſicut. C. de præſcri. xxx. vel xl. anno. Contrarium tamen reſpondit Bald. d. conſi. quia per conſtitutum factus eſt dominus & poſſeſſor: nec incœpit currere præſcriptio, quandiu venditor precariò poſſedit, l. malè agitur, eo. tit. Vides igitur Bald. apertè ſentire illum priorem emptorem non amiſiſſe poſſeſsionem, quam per conſtitutum habuerat, ac nec annis quoque xxvj. Et idem propemodum videtur voluiſſe idem Bal. conſi. cccxxv. dubitatur, lib. j. & conſil. ccccxxx. ſtatuto cauetur in ij. dubio, eod. lib. j.

6 ¶ Et hanc quoque ſententiam, vt ſcilicet, per longum tempus nō amittatur huiuſmodi poſſeſsio, ſequitur Franciſcus Aretin. in dicta l. ſi de eo, vbi ſuprà, per text. glo. & Bart. in dicta l. malè agitur, de præſcript. xxx. anno. vbi & ipſa gloſ. concludit quòd ſi etiam per xxx. annos nulla penſio ſoluatur à colono, adhuc retinetur poſſeſsio per eundem colonum, qui alterius nomine poſsidet. Nec enim per ſolum (inquit Aretin.) defectum animi. in quem irrepit obliuio, perditur poſſeſsio: ſed ita demum tantùm, ſi cum obliuione concurreret negligentia, ſecundum gloſſ. in l. ſi is, qui. ff. de acquirenda poſſeſsione, quæ hoc caſu nulla eſt, cum ſit aliquis in poſſeſsione illius nomine. Et licèt ſit quædam negligentia in non recipiendo poſſeſsionem, aut alter, non tamen ſequitur aliquam eſſe in continuatione poſſeſsionis, alio eius nomine poſsidente, licèt ignorantis & obliti: vt eleganter dicit probari in l. arboribus. §. primo & ſecundo, ff. de vſufruct. quæ ad hoc eſt not. & ſequitur Claudius Aqueu. in dicta l. ſi de eo. §. j. col. j.

Alij quoque.

Colonus non præſcribit.

7 ¶ Et idem quoque videtur voluiſſe Steph. Bertr. conſi. cccxxxij. viſo caſu, in ij. dub. lib. j. vbi & ex hoc dicit eos, à quibus conſtitutum factum eſt, non poſſe præſcribere aduerſus conſtitutarium, quod & ante illum voluit Bald. vltra loca ſuprà allegata, conſil. ccccxxxviij. præmittendum, col. ij. lib. j. vbi dicit nec per centum quidem annos conſtituentem poſſe præſcribere

Alij.

bere.& Petr.Fer.tit.forma reſpon.libel.in act.hyp.in verbo,& exceptionem præſcriptionis, circa medium.

Ad idem. Qui nõ præſcribunt. Precario tenens. Colonus. Creditor. Vſufructuarius.

8 ¶ Quibus & tu adde glo.in c.cùm non liceat,in glo.vlt.de præſcript.quæ inter eos, qui præſcribere non poſſunt reponit eum,qui precariò rem tenet,per c.quia cognouimus.x.q.iij.Et colonum,per d.c.clerici,ſeq.xvj.q.j.& d.l.malè agitur.Et eam glo.ſequuntur omnes doctor. ibi,qui hanc rationem reddunt,quoniam hi ſibi non poſsident, ſed alteri,vt probatur.dd.iuribus,& aliis.Sed ea gloſſ.poſt alios ſimiles caſus , & poſtremum de creditore , hæc ſubiungit.Et hoc intellige de longa præſcriptione , ſecundum leges , non de longiſsima, &c. Ita vt dubium ſit,an intelligat de poſtremo caſu tantùm, ſcilicet,de creditore,an de cæteris : quod veriſsimilius eſt,cùm rationem reddat omnibus communem. Et ita illam intelligit Anton qui ob id illam repræhendit in cæteris,præterquam in vſufructuario, qui erat inter cæteros caſus.At Petr.Anchar.& Imol.illam intelligunt in poſtremo tantùm caſu.

Quid ſi conſtituens moriatur & hæres eius aut alius poſſeſsionem apprehẽdat rei. Quid ſi conſtitutarius ſciat ab alio occupatam.

9 ¶ Sed hæc omnia velim intelligas (vt & maxima pars illorum loquitur) viuente eo, qui conſtitum fecit:id eſt,ſe conſtituit alterius nomine poſsidere.Nam ſi is moriatur,& res fuerit ab hærede illius aut alio apprehenſa , & poſtea neglexerit conſtitutarius apprehendere poſſeſsionem naturalem,amittit poſſeſsionem,quam priùs habebat, per d.l.ſi de eo.§.primo, ff.de acquirenda poſſeſsione,glo.in capit.cùm veniſſet,in verbo,annuam poſſeſsionem, in fine,& ibi doctor.de reſtitut.ſpoliator. Quod ita intelligit Bartol.in dicto §.primo , vt ſi conſtitutarius ſciat ab alio occupatam per modicum tempus,amittit ciuilem, quam habebat:quia videtur ſuſpicari ſe poſſe repelli,argum.l.quod meo,in fi.& l.quamuis.ff.eodem titu.de acquirenda poſſeſsione,& l.iij.§.eum igitur.ff.de vi,& vi arma.& quod not.in l.poſſeſsionem.eod. titu.de acquiren.poſſeſ.Et ideo nec tunc poterit eam rem ita occupatam propria autoritate recuperare,per l.iij.§.eum igitur,& l.qui poſſeſsionem,ff.de vi,& vi arm. Quod autem tempus dicatur in hac re modicum,vt id obiter dicam , intelliges ex Panor.in d.c.cùm veniſſet, col.vlt.verſic.vltimò not.

Quid ſi ſit alia cauſa ob quam incontinenti non recuperat.

10 ¶ Sed hunc tamen primum Bart.membrum,(nam de altero poſteà dicemus) intellige,niſi alia eſſet cauſa vel præſumptio quare ille incontinenti non recuperauit, quàm illa , qua ſuſpicatus fuit ſe poſſe repelli.vtputa quia noluit cauſa eſſe mali vel rixæ , tunc enim quia vna præſumptio aliam tollit,l.diuus,ff.de in integ.reſtit.& l.non eſt veriſimile.ff.quod met.cauſ.non cenſetur talis poſſeſsio amiſſa.ita enim voluit Rom.in d.l.ſi de eo. §.ſi fortè,col.j.verſicu.cui adde(inquit)tum,de acquiren.poſ.Licèt,inquit,quædam glo.ſing. ad quam doctor. non animaduerterunt,videatur tenere contrarium,ſcilicet in l.j.§.interdictum,in verbo,vltro. ff.vti poſsid.quam ipſe non putat veram eſſe,per ſupra dicta.

Quid ſi res occupata vel occupãs tales ſunt vt incontinenti res nõ poſsit recuperari.

11 ¶ Intellige ſecundò quod dictum eſt,hũc non poſſe rem occupatã recuperare,niſi tamen incontinenti ipſe recuperaret,vt dicit idem Bart. vbi ſuprà , quod eò volui dicere,vt ita declararem poſt Rom.ibi,verſ.item & licèt in caſu,verum eſſe niſi res occupata vel occupans tales eſſent,vt incontinenti res ipſa ab illo recuperari poſſet,quoniam hoc caſu poſſet ex interuallo prima quoque occaſione recuperari propria autoritate , ex ſententia Hugonis antiqui decretorum gloſſatoris,in c.ius naturale.j.diſtinct.quam ſequitur Bal.in l.vlt. poſt medium. C.de his qui à non domin.vbi etiam dicit fieri poſſe poſt decennium.cui adde idem tenuiſſe Imo.in l.j.§.qui præſens,poſt med.ff.de verbo.oblig.vbi id dicit mirabile dictum.& bene facit quod tradit Bald.in l. prima,columna ſecunda,verſiculo extra quæro C.vnde vi. in priori lectura,tunc dici incontinenti quempiam recuperare rem oblatam , quando ſe offert opportunitas.

Quid ſi ignorat,vel res eſt vacans.

12 ¶ Si verò(vt redeamus ad aliud membrum Bart.)ignorat conſtitutarius rem ab alio eſſe occupatam,vel etiam ſit vacantem:& tunc non perdit ciuilem,niſi ex curſu longi temporis, ex quo obliuio inducitur,l.ſi id quod,in prin.& ibi no.ff.de acqui.poſ.& d.l.furtum.§.j. de vſucap.Et ita in illis omnibus membris illum ſequitur Panor.in d.c.cùm veniſſet,colum.vlt.& Paul.Caſt.conſil.x.ſi vera ſunt,col.ij.verſi.ſed ex alio capite,lib.j. Et idem voluit Corne.qui non expreſsum loquitur de decem annis,ſed de pluribus temporibus,conſil.cclxxx.viſis quibuſdam,col.vlt.verſic.ſi autem probatum , lib.iij.Carol. Ruin. qui expreſsè loquitur de decem annis,conſi.cxxvij.viſa facti narratione,col.v.verſi.tertiò dicitur,lib.v. Matthæ.Afflict. deciſ.Neapol.xl.caſus eſt iſte,col.pen.verſic.præterea ex negligentia. & Hiero. Grat. conſil. lxxv.quamuis ſit prius,col.ij.num.14.lib.ij.

Quid ſi viuẽte cõſtituente res eſt ab alio occupata.

13 ¶ Porrò ex quibuſdam ex illis,præſertim Afflict.vbi ſuprà , poteris intelligere , hæc quoque procedere , ſi , viuente conſtituente, poſſeſsio realis ab alio occupata fuerit. De quo etiam præter illos vide gloſ.vltim.Bald.& Angel.in l.licèt. C. de acquiren.poſſeſ.gloſ. & Angel.in d.l.furtum.ff.de vſucapion.gloſ.in §.quod autem ad eos,in verbo,propter abſentiam,Inſtit. eodem tit.Innocent.in capit.querelam,col.j.in verbo,de nouo, & ibi quoque Ioan.Andr.de elect.eundem Ioann.Andr.in addit.Speculat.tit.de petito.& poſſeſſo.§.j.verſic.pen. Dyn.in c.ſine poſſeſsione,col.vlt.de regul.iur.lib.vj.Cin.in l.j.inj.quæſt.prin.C.vbi cauſæ ſtat.Bart. in l.Celſus,colum.ij.ibi,vel cum negligentia longi temporis.& ibi late Franc.Balb. in repet. col.

col.xxvj.verſic.nona coocluſio.ff.de vſucap.& eumdem Bart. in l.j.paulò ante fi.& ibi Bald. col.vlt.verſic.item ſcias,& Iacob.à S.Geor.col.ij.verſic.item dictum.C.de ſer.fugit. Bald. in l.ij.col.vij.verſicu.ſed quæritur an per negligentiam. C.de ſeruit.& aqua. & in l.ſi minorem, poſt medium,verſic.quæro vlteriùs nuoquid ex poſſeſsione. C. de reſtitu.io integr.& conſil. cl.caſus actualiter,col.iij.verſic.quoniam dato,quòd hoc eſſet verum,lib.ij. Cardin.Floreut. conſil.cxviij.primò,quo iure,col.j.verſi.ſed nec prodeſt.Petr. Ancha.cooſil.xcij.tria in fauorem,ante fin.& conſil.ccxiij.pro iſto,col.ij.verſic.plus etiam.& cooſil.ccccxliij. primùm eliciamus.col.ix.verſic.& aduertendum eſt.Imo.& Ro.io d.l.ſi de eo.§.ſi fortè, & ibi latè Alex. ff.de acquir.poſſeſ.Panorm.in c.vigilanti,col.ij.verſic.ex hoc infero, & ibi latè Felio.col.iiij. verſic.primus eſt quando ſcio, & iterum col.ſequen.verſic.quartus caſus,extrà de præſcript. eumdem Pan.conſil.xviij.in cauſa & quæſtione,quæ vertitur,io fi.lib.ij.& conſil.lxij.in controuerſia,col.ix.verſic.non obſtat ſecundum,eod.lib.ij.Corn.conſil.lv. col.viij. verſicu.item videtur quòd poſsit.lib.iij.& conſil.clxxiiij.ex puncto,col.vlt.eod.lib.iij.Franc.Aretin.in l.j. col.j.ff.ſolu.matrim.Alex.conſil.xxxiij.viſo proceſſu, col.j.lib.vj. Maria.Soci. cooſil. xxxviij. pro deciſiooe,col.viij.verſic.item moueor,quia ratio.& eius filium Baptol.Soci. cooſi.xlviij. in primo præſentis conſultationis articulo,col.penul.verſicu.poſtremò quòd oon ſit,lib.j.& conſil.cliij.pulchra & ſubtilis,col.iij. verſic.quiolmò atteotari, lib.ij.quod j.eſt eiuſdem lib. & conſil.cxv.fundata,col.iij.verſic.ſed adhuc.videtur,lib.iij.Alex.conſi.vj. circa proceſſum, col.iij.verſic.non obſtat etiam ſi diceretur,lib.iij.& conſil.xxxiij.ponderatis verbis, col.vlti. eod.lib.iij.& conſil.xciiij.viſis & ſæpius recenſitis,col.iij.verſic.non obſtat ſi dicat,quòd filij, lib.v.Franc.Curt.Seniorem conſil.xxiiij.ſuper eo,col.j.Iaſon in l.j.§.per ſeruum,col.iiij.verſ. inquantum.ff.de acquir.poſſeſ.io ij.lect.Ex quibus nonoullos comperies,qui id tempus,quo ioducitur obliuio,& conſequenter amiſsio poſſeſsionis,relinquuot arbitrio iudicis:ſed eorũ maiorem partem id tempus definire decem annis, nonnullos item longo tempore ſimpliciter.quod in idem recidit,cùm longum tempus x.annorum ſit. *Quod tẽpus requiritur ad inducendum obliuionem.*

14 ¶ Quòd ſi quis ſcire velit,an ſi colonus aut alius precario poſsidens alteri bona fide recipiẽti vendiderit,& tradiderit,poſsit hic emptor rem ipſam præſcribere aduerſus dominum,adeat glo.hanc quæſtionem latè tractantem in l.nemo,in glo. vlt.& ibi Cin.Bartol.Bald.Alber.& Paul.Caſt.C.de acquiren.poſſeſ.& Specul.tit.de præſcript.§.j.verſic. pone colonus. Bart.in l.cùm ſolus,col.ij.ff.de vſucap.Panorm.in d.c.cùm oon liceat,colum.pen. verſic.circa iſtam partem,de præſcript.in prima parte.vj.partis princ.col.xxj. verſic.ſed dubitatur. & Matthæ. Afflict.deciſ.Neapo.cxxxix.magna fuit dubitatio. *Quid ſi colonus alteri bona fide recipienti tradiderit.*

VICESIMA SECVNDA LIMITATIO.

1 ¶ Limita viceſimoſecuodo,vt oon procedat,ſi precarium ſit appoſitum in contractu cooductionis,ita,videlicet, quòd conductor rogat precariò: nam tunc per huiuſmodi precarium noo transfertur poſſeſsio in cooductorem. Quia cum ex natura conductionis ſit vt conductor noo poſsideat,ſed tantum detioeat,l.j.C.com.de vſucap.& l.certè,§.is, qui, ff.de preca. Certè igitur nihil operabitur ipſum precarium,ſed præualebit natura conductionis, d.l.non ſolùm.§.vlt.de vſucap.& voluit per eum text.quem ad hoc dicit ſing.Paul. Cauſtren.ibi. & expreſſum Bartol.io l.ſi quis antè,col.ij.verſic.quæro,quid,ſi eodem inſtruméto,& ibi etiam Imo.Rom.Alex.Franc.Aret.col.ij.& alij recentiores.ff.de acquir.poſſeſ.idem Bartol.in l.interdum,in princ.circa med.eod.tit.Alex.conſi.cxxj.viſis & ponderatis,poſt prin.lib.v.Cornæ.conſi.v.licèt io hoc,col.vlt.lib.iiij. *Precariũ appoſitum in cõtractu conductionis non transfert poſſeſsionem.*

2 ¶ Sed quod diximus,iotellige prout locuti ſumus,cùm videlicet ſimul io eodem inſtruméto fuerit facta conductio & precarium: ſecùs, ſi ſeparatim.tuoc enim ex precario transfertur poſſeſsio,ita tamen vt ſi priùs factum fuerit precarium & poſtea conductio, tunc receſſum videtur ab ipſo precario. atque ita qui priùs ex precario poſsidebat, tantùm poſteà detinebit ex cooductione,& ex diuerſo,per tex.in d.l.ſi quis ante,quem ita concordat cum d.l.non ſolùm.§.vlt.Bart.in ea ipſa.l.ſi quis ante,& poſt eum Iaſoo ibi,col.iij. verſic.limita iſtum tex. & idem,Bart.in d.l.interdum,io prin.eo.tit. Tu tamen omnioo vide Socin.& Claud.Aquen. in l.ſi quis antè.Et hæc,oe decipiaris,cùm ab eodem ſit precarium,& conductio.Si autem ſit à diuerſis,videbis io d.l.ioterdum.§.vlt.& ibi doct.ff.de acquir.poſſeſ. *Quid ſi vtrũque & precarium & conductio ſit poſitum in diuerſis inſtrumentis.*

VICESIMA TERTIA LIMITATIO.

1 ¶ Limita viceſimotertio,vt etiam oon procedat, ſi ſimul in eodem contractu appoſitum ſit ſimplex conſtitutum,& precarium.tunc enim ooo traosfertur poſſeſsio, quia ſe mutuò impediunt,cùm per ſimplex conſtitutum transferatur vtraq; poſſeſsio ciuilis & naturalis: per precarium verò ciuilis tantùm,vt & nos latè diximus ſuprà io j. parte, nume. 4. illud autem. igitur ob huiuſmodi vtriuſque clauſulæ repugnantiã impeditur tranſlatio poſſeſsionis, vt in præcedenti limitatione.Ita enim voluit Barptolo. Chaſſen.inoixus ea ratione, in duobus locis,ſcilicet conſilio ſeptimo, viſis themate,colum.ſeptima, verſicu.item & quod plus eſt. & conſil.lix.ex viſione,colum.penult.verſic.& quod fortius eſt.& iterum col.vlt.verſic.item & quod plus eſt. *Quid ſi conſtitutũ & precarium in eodem cõtractu ſit poſitum.*

¶ Sed

Ad idem.

2 ¶Sed quod pace illius dixerim, hîc non eſt ea repugnantia, quæ in præcedenti caſu eſt: neq; enim repugnat alterum alteri, vt conductio, & poſſeſsio, quæ ſimul ſtare non poſſunt: ſed ex his quod vnum habet, & alterum quoque habet, ſcilicet ciuilem poſſeſsionem: ſed alterum naturalem prætereà habet, quæ nihil omnino aduerſatur ciuili, poſſuntq; ſimul ſtare. Et cùm vnum alteri iungatur augendi iuris cauſa, non debet inducere illius diminutionem. l. ſi mancipia. ff. de fun. inſtru. cum ſimilib. Et ſi rectè intelligatur Bart. in d. l. interdum, videbis eum apertè voluiſſe, hoc in caſu, de quo loquimur, vtranque poſſeſsionem transferri, conſiderata vi ſimplicis conſtituti, vt potentioris, & non precarij. Et ita illum referunt & ſequuntur Raphael Co. & Alex. ibi. Et id quoque expreſsè voluit Petr. Ferra. in tit. forma poſiti actoris, in verbo, item quod præſcriptus, col. vlt. verſi. fateor tamen.

VICESIMAQVARTA LIMITATIO.

Quid ſi ſimul precariũ & affictus ſint in eodem contractu.

1 ¶Limita viceſimoquarto (& id quidem proximè reſpicit duas præcedentes limitationes) vt procedat, niſi etiam ſimul ſimplex precarium & affictus, quem vulgò vocant, apponeretur in eodem contractu, quia cum in eis ſit repugnantia, nec vna quidem illa, ſed duplex. primũ enim contractus affictus eſt oneroſus, precarium autem habet ſpeciem cuiuſdam donationis, & liberalitatis & beneficij. l. j. in ſecun. reſpon. & l. ij. §. primò. & l. interdictum, ff. de precar. deinde contractus affictus non reuocatur re non integra, l. ſi pecuniam. ff. de condictio. cauſ. dat. Contrà verò precarium poteſt ſemper reuocari, d. l. ij. §. j. ff. de precat. adeò vt non valeat pactum contrarium, l. cùm precariò. ff. eod. ideo non poſſunt ſimul ſuper eadem re & affictus, & precarium apponi: & ſi appoſita fuerint, actum vitiant, d. l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. Ex quo ſequitur quòd ex his poſſeſsio non transfertur. Et ita nuncupatim & in hac ſpecie conſuluit Corn. conſil. cx. licèt videatur prima facie, col. pen. verſ. eſt etiam aduertendum, lib. iij. Sed aduerte, quia ſi hæ rationes concluderent, ſemper precarium eſſet inutile in contractibus oneroſis, cuiuſmodi omnes penè ſunt, quod longè à veritate abeſt.

VICESIMAQVINTA LIMITATIO.

Conſtitutum inter perſonas prohibitas nõ operatur.

1 ¶Limita viceſimoquinto, vt nõ procedat inter perſõnas prohibitas. nam cùm inter eos præſumatur fraus, nec illis credatur. l. qui teſtamentum. ff. de probat. & l. cùm quis decedens, §. Titia honeſtiſsima. ff. de legat. iij. & latiſsimè diximus in reper. l. ſi vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 89. ſed contrarium tamen, & multis ſeq. C. de reuoc. dona. Certè etiam inter eos nihil operatur conſtitum, ne ſit eis liberum id facere in fraudem prohibitionis. Ita enim expreſsè voluit Bald. in l. j. col. ij. verſicu. fallit hoc quando vergeret C. de donat. ante nupt. vbi id dicit not. & Ang. in l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff. qui pnt. in pign. hab. Paul. Caſtren. conſil. clxxiij. præſuppoſitis his, poſt medium, lib. ij. Alex. conſil. in cauſa & lite vertente, col. iij. verſi. modò ſic, lib. v. Et Matth. Afflict. in c. j. col. vj. nu. 27. tit. de feud. dat. in vic. leg. commiſ. Et hæc limitatio proximè accedit ad ix. limitationem, vt ibi videre poteris, præſertim num. 5. at idem clariùs.

VICESIMASEXTA LIMITATIO.

Conſtitutum an operetur in cõſtitutione pœnali loquente de traditione.

Emphyteuta alienans nec tamen tradẽs nõ priuatur.

Nec ſimiliter feudatarius.

1 ¶Limita viceſimoſexto, vt etiã non procedat in conſtitutione pœnali loquente de traditione. Nam tunc ex conſtituto, vel precario quis non incideret in pœnam illius conſtitutionis, tanquam tradidiſſe videretur, ſed opus eſſet reali traditione. verbi gratia: Emphyteuta, vel vaſallus alienans & tradens cadit iure ſuo. l. vlti. C. de iure emphyt. & per totum titu. de prohib. feud. alie. per Feder. nec abs re dixi, & tradens, quia in id, vt ſcilicet, cadat, opus eſt traditione: neque enim ex ſolo contractu alienationis ſine traditione caderet: Vt de emphyteuta voluit Specul. tit. de loca. §. nunc aliqua, verſic. xcv. & latè doctor. in l. vlt. & omnes præter Imo. in c. potuit, de locat. & Alexand. conſil. clxxiij. viſo themate, col. ij. verſic. ſecundò reſpondeo, lib. ij. & alios multos à me in id collectos in tractatu Retractuum, tit. j. § j. in glo. ij. nume. 45. ſed contra. Et bene facit l. alienatum, & quod ibi not. Dyn. & Iacob. Aretin. ff. de verbo. ſign. iuncta d. l. vlt. C. de iure emphyt. Nec reperi qui contrarium diceret, ſi non me fallit memoria. præter Imol. vt diximus, & Barb. in cap. ij. col. iiij. verſic. limita etiam procedere, de feud. Guido. Papam, conſi. cxlvij. conſilium pro R. col. vij. verſic. ſed reſtat videre, lib. ij. Et de feudo eſt text. in c. j. §. callidis, ibi, vendunt, & in alios transferunt, & ibi Andr. Iſern. & Bald. d. tit. de prohib. feud. ali. per Federic. & vterque in c. ij. tit. quid iuris ſit. ipſe Bald. in cap. j. §. aut ſi libellario, col. ij. in verbo, aut pignori, & ibi etiam Aluar. tit. quib. mod. feud. amit. cum aliis quoque multis concordant. à me adductis in d. tractatu Retractuum, vbi ſuprà, nume. 45. idem autem.

Quid ſi cõſtituerint ſe poſſidere, vide nu. 5. & 6.

2 ¶Si ergo (vt redeamus) emphyteuta vel vaſſallus vendiderint, & non realiter tradiderint, ſed tantùm ſe conſtituerint poſsidere nomine emptoris, non cadunt ſuo iure, ex ſententia ipſius Iacob. Aluar. qui ad hoc multa allegat, in d. c. j. col. ij. verſic. quid autem ſi traditio, titu. quid iuris ſit, & ibi quoque Cardi. Alex. col. vlt. & Matth. Afflict. col. j. verſi. & intantùm hoc eſt verum. quo etiam in loco, verſic. ſed iuxta hoc, idem dicit de retentione vſuſfructus. & Io. Rayne. in c. j. §. habito, colum. ix. in paruis, verſic. quæro quomodo ergo, & ibi quoque ipſe

Afflict.

Affl.in prin.in xiij.not.col.vj.nu.57.tit de prohib.feud.ali.per Fede.Guid.pap.deci.Delph. ij.ſi quis rem,vbi & hoc dicit voluiſſe Pet.Iaco.& ita ſolere iudicari in curia Delphi.& rurſum conſ.cxxvj.de anno domini, paulò ante fi. Bapti.à S. Blaſio in tractatu differentiarum, verſ.cxix.vaſſallus vendendo.Franc.Curt.iunior in tract.feud. in xj. chart.iij. partis prioe. ver.ſed circa præmiſſa,qui eſt ſub xiij.quęſt.Franc.Ripa,qui vnum Guid.Pap.in priore loco citat,in c.cùm M.Ferra.num.80.in fi.de conſtit.& lib.j.Reſpon.c.ij. clerici propria prædia, num.21. vide tamen infrà num. 5.

3 ¶Item cùm ſcienter vendens rem alienam,tum demum tantùm furtum cõmittit,& de furto puniendus eſt,ſi rem ipſam tradat,vt voluit glo.no.in l.item ſi res,in prin.in gl.magna, circa medium,& ibi Bar.ff.de ali.iudic.mutan.cau.fac.& glo.& docto.in l.ſi ſeruum veſtrum. C. de furt.Certè in id requiritur vera & realis traditio,nec ſufficeret conſtitutum,aut precariũ, nec quiuis alius actus fictus,vt dicit Franc.Are.in l.iij.§.ſi rem apud te.ff.de acq.poſ.& iterũ in l.quod meo,col.ij.verſ.quartò non operatur, eod. titul. Et hoc ſatis videtur probari ex eo quod voluit.d.glo.in ea ipſa l.etiam ſi res,quòd per actum fictum patientis hoc caſu furtum non committeretur. & eam ſequitur Bart.ibi, & Bald.qui eam declarat in l.alienum. C. de furt.vide tamen infrà num.7.

Vendens ſciẽter rem alienam & tradens furtum committit.

An in id cõſtitutũ ſufficit, vide nu.7.

4 ¶Deniq; qui arrhas nomine matrimonij acceperit, ſi poſtea recuſet matrimonium contrahere,tenetur eas & quidem duplicatas reſtituere,per l.vlt.C.de ſponſa.Quo in loco Bal.col. ij.ver.in hac l.quæro,dicit poſt alios ibi,veram arrarum traditionem hoc caſu debere interuenire,vt quis ea pœna duplicationis mulctetur,ſicuti & ipſe etiam Bal.dicit in l.Den nobis in quinto not.C.de epiſcop.& cleric.& Bar.qui expreſsè dicit non ſufficere conſtitutum,in l.Titia,col.vlt.& ibi quoque Ang.ff.de verbo.oblig.vide tamen infrà num. 8.

Arras pro matrimonio capiens,tenetur eas duplicatas reddere,ſi recuſet.

5 ¶Sed aduerte quòd hæc limitatio eſt admodum dubia. Nam quantùm ad primum caſum de emphyteuta & vaſſallo alienante,& ſe conſtituente poſſidere, contrarium eius quod diximus,tenuerunt multò plures,ſcilicet Petr.Iacob. tit.de actio. in rem pro re feuda. contra empt.col.iij.verſ.item eſt notandum.Ant.conſ.xxxiiij. caſus, emphyteuta vendens, Rapha. Fulgo.conſ.ij. Petrus tenetur,col.j.verſ.ad primum reſpondetur.alter Rapha. Co. conſ.xlj. in nomine, &c.ad primum quæſitum, col.j. Paul. Caſt.in l.j.§.ſi rem depoſitam. ff. depoſ. Martin.Lauden.in c.imperialem,in prin.col.ij.verſ.nota ſecundum,& ibi etiam Card.Alex. ſibi contrarius,col.ij.in princip.verſ.idem intellige. Alexan.in l.ſi à me,col.ij.ff.de leg. falci. Guid.pap.& ipſe ſecum pugnans deci.Delph.xlvj.an emphyteuta,col.vlt.& iterum d coo. cxlvij.conſilium pro R.col.vij.verſ.imò & ſi foret.& conſ.cxcij.ex facti narratione, col.vlt. ipſe Cardi.Alex.in d.§.callidis,col.j.tit.de prohibi.feud.ali.per Fridericum,& in c.j.col.ij. verſic.idem intelligo,eo.tit.Iacob.à S.Georg.in tracta.feudorum,in verbo, & cum pacto de non alienando,col.ij.verſ.ex hoc infertur.Iaſon qui hoc reputat ſing.& nullum alium quàm Antoninum citat,in d.l.iij.char.antepen.in xix.quæſt.C.de iure emphyt. vbi & hoc dicit perpetuò notandum.Stephan.Bertran.conſ.xlv.pridem de anno domini,poſt principium, libr. j.Carol. Ruin.conſil.ij.eſt in primis, col.j. nume.2.lib.j.& conſil.vij.prima facie dicendum, col.ij.num.5.lib.ij.& conſ.lxix.diligenti ac matura,col.ix.num.17.lib.iij. Matthæ. Afflict. in c.ſi facta,col.ij.num.20.titul.ſi de feud.fuer. contro.inter domi.& agna. Franciſcus. Curti. iunior ſibi quoque contrarius in eodem tracta.feudo.in iiij.parte principali,verſic.xx.quæro nunquid ad hoc, vbi & hoc reputat ſingulare. & Hippo. Marſil. ſingu. ccccxij. plures ſunt cauſæ, vbi & hoc quoque dicit ſingulare. Zaſius in ſumma feudorum,in x.parte, col.ij.verſicul.ſed quid ſi vaſſallus. Ferdin. Loaz. in repet.l. filiusfamilia.§.diui, char.xiij. verſ. vnum tamen eſt notandum.ff.de lega.j.Chaſſe.in conſuetu.Burgundiæ,tit.*des fiefz*.§.viij.in verbo, *realle*,col.j.

Sed in hoc requiritur vera traditio.

Nec ſufficit cõſtitutũ, vide nu.9.

De eo quod ſuprà dictum eſt de emphyteuta & vaſſallo.

6 ¶Et iſta poſterior opi.vt communior eſt,ita fortè verior.Quam tamen,ſi ſequaris, limitabis vt procedat,niſi emphyteuta,vel vaſſallus qui vendidit cum clauſula conſtituti, ſiue precarij ſine alia reali traditione,id fecerit cum expreſſa proteſtatione,& reſeruatione iuris domini.Nam licèt aliàs ex multorum ſententia huiuſmodi proteſtatio non excuſet vaſſallum,aut emphyteutam,quin cadat iure ſuo,ſi proceſſerit ad realem traditionem.nam ita voluit Bald. in l.j.C.de is,quæ pœnæ nomi.& in c.j.§.deniq;,tit.quæ fuit prima.cau.benefi.amit. & conſ. xcv.mortuo Gregorio,col.ij.verſ.ſi vaſſallus vendit.lib.iij.& Roma.ſing.cccccxiiij.tu habes. & ibi concord.per eum, & per Bapti.Caſtel.in addit. illius. Tamen vbi non fuit proceſſum ad realem traditionem,ſed ſolùm interuenit conſtitutum aut precarium, excuſatur vaſſallus propter huiuſmodi proteſtationem, vt not. voluit ipſe Bald.hanc nuncupatim differentiam faciens realis traditionis,& conſtituti ſiue precarij,in c.Cumana, col.ij.verſ. & prædicta faciunt,de elect.quem ſequitur Franciſ.Curti.ſenior,conſ.viij.viſo inſtrumento, col.j. verſ. & pro hoc adduco.& Antonius Rube.in repet.legis,non ſolum.§.morte.numer. 479. ff.de no. oper.nuntiat.quia vt dicit poſt alios, in executione facti,id eſt,in reali traditione fit conditio domini deterior,quia fortè fit venditio,& traditio potentiori, vel inimico, vel etiam litigioſo, à quo difficillimum erit eam recuperare. quod non eſt in huiuſmodi traditione con-

Quid ſi emphyteuta & vaſſallus proteſtẽtur de iure domini.

ſtitutitia. Et bene facit quod voluit ipſe Bald.in c.j.§. hoc quoque,colum.pennl. verſic. ſed pone quòd vendidit, titu.de ſucçeſs.feud.dum ibi loquitur de corporali traditione, & actu ficto.

De eo quod dictum eſt de vẽdente rẽ alienam.

7 ¶ Quantum verò ad ſecundam huius partis ſpeciem ſuprà adductam pertinet,ſcilicet de eo, qui ſcienter vendit & tradit rem alienam, ſunt etiam qui apertè contrarium tenent eius quod ſuprà ex aliis diximus,vt videlicet non minùs furtum committat, qui per conſtitutum vel precarium aut alium actum fictum tradit,quàm qui realiter id facit. Nam ita voluit Sal. in d.l.ſi ſeruum veſtrum.C.de furtis. Cuius dictum ſimpliciter refert & dicit not. tanquam ſequi videatur Iaſon in d.l.iij.§.ſi rem apud te,col.j.verſic.ſed adde ad iſtam regulam.ff. de acqui.poſſeſ.

De eo quod dictum eſt de arris matrimonij.

8 ¶ Poſtremò quantùm ad vltimum de d.l.vlt.C.de ſponſ.omnes benè ac citra controuerſiam inter ſe conueniunt,illic eſſe neceſſariam realem traditionem,non tamen ob id, quòd ea lex ſit pœnalis:neque enim quicquam vllus eorum de ea re loquitur,ſed propterea realem traditionem ibi requiri,qui ea l.vtitur verbo,accipiendi,quod veritatem ſignificat,& realẽ traditionem,vt in ſimili notatur in l.per diuerſas.C.mand.& in l.aſsiduis, & ibi glo. in verbo, datæ.C.qui poti.in pig.hab.& in §.lapilli,Inſti.de re. diuiſ.& ſuprà diximus in x.limita.Propterea an hæc limitatio procedat æſtiment alij,mihi certè non videtur procedere.& vide quę dixi ſuprà in j.parte,nu. 76. vt tamen.

VICESIMASEPTIMA LIMITATIO.

Laudimia an debeantur ex venditione & traditione per conſtitutum.

1 ¶ Limita vicesimoſeptimo,vt licèt per huiuſmodi conſtitutum, vel precarium transferatur poſſeſsio:tamen ex hac poſſeſsione non poſsit dominus ab emptore petere laudas, & vẽtas (ita vulgò noſtri Laudimia appellant)antequã emptor accipiat realem poſſeſsionem, ſi credimus Guido.papæ hoc ipſum affirmanti,deciſi.Delphi.cj.ſi quis rem,col.ij.verſic.ſed iuxta hoc quæro, vbi dicit id ſeruari in curia Delph. & eſſe conforme iuri & rationi, cùm de iure Laudimia debeantur domino pro labore, vt loquitur,inueſtituræ, & realis traditionis ab ipſo domino factæ,iuxta l.vlt.ibi,nouum emphyteutam in poſſeſsionem ſuſcipere.C. de iure emphyt.Sed cùm in huiuſmodi poſſeſsione nulla domini ſit opera, conſequens eſt, vt nulla ei debeantur Laudimia.Ego autem ſcio obſeruari contrarium in hac noſtra Gallia, vt ſcilicet confeſtim quàm contractus factus eſt, etiam ſine conſtituto aut precario, ſit quæſitum domino ius Laudimiorum.

VICESIMAOCTAVA LIMITATIO.

Conſtitutum an faciat vt emptor teneatur ad vſuras precij non ſoluti.

1 ¶ Limita vicesimooctauo,vt etiam licèt per conſtitutum, ſiue precarium cenſeatur poſſeſsio tradita,tamen huiuſmodi traditio non facit, vt emptor, qui nondum precium venditionis ſoluit,debeat vſuras precij.Quod vt clariùs intelligas,eſt ſciendum emptorem ex die traditæ poſſeſsionis teneri venditori ad vſuras precij non ſoluti,l.vſuras,quę eſt ij.C.de vſur.In id igitur non ſufficit conſtitutum,ſiue precarium,vt emptor qui non ſoluit precium, teneatur ad vſuras,licèt dominium ſit tranſlatum ob huiuſmodi traditionem, ſed neceſſe eſt realiter rem tradi,vt expreſsè voluit Bal.in d.l.ij.verſ.quæro ſi non fuit,& verſ.quæro quid ergo,arg. l.ſicut.§.ſuperuacuum.ff.quibus modis pignus vel hypo.ſol.de cuius intellectu,quantùm ad conſtitutum vel precarium pertinet,latiùs diximus ſuprà in ix.limita.

De eadem re.

2 ¶ Sed quod ad hunc noſtrum caſum priuatim ſpectat,videtur eſſe textus contrarius ei quod dicit Bal.in d.l.ij.licèt eum ipſe alleget in illo priore verſ.ſcilicet in l. Iulianus.§.poſſeſsionẽ, iuncto.§.ex vendito,qui hunc immediatè præcedit.ff.de acti.empti.nam in illo.§.ex vendito, ita ſcribitur,ex vendito veniũt vſuræ præcij poſt diem traditionis. nam cum rerum emptor fruatur, æquiſsimum eſt eum vſuras precij pendere. Et mox ſubdit in ſeq. §. poſſeſsionem autem traditam accipere debemus,& ſi precaria ſit poſſeſsio.Hoc enim ſolum ſpectare debemus,an habeat facultatem fructus percipiendi.Ex quibus facilè intelligis id ex eo pendere,an emptor poſt huiuſmodi precarium ſiue conſtitutum fructus percipiat, an venditor:vt primo caſu ipſe vſuras pendat, altero minimè.

VICESIMANONA LIMITATIO.

Conſtitutũ reſoluitur ceſſat quę reſoluta aut ceſſante cauſa.

1 ¶ Limita vicesimonono,vt ſcilicet id conſtitutum,vel precarium ſuam vim obtineat,quãdiu durat cauſa ſiue titulus ſuper quo interponitur. Ea autem cauſa finita, vel ceſſante aut reſoluta, reſoluitur finitúrque conſtitutum ſiue precarium ſuper ea appoſitum. verbi gratia, ſi debitor obligauit bona ſua creditori,& eadẽ ſe conſtituit poſsidere nomine ipſius:ſi poſteà ipſe debitor ſoluit debitum,aut aliter ſe eo liberat, extinguitur id precarium, quia id tacitè actum videtur,vt eſt text.expreſſus in l.ſi debitor,& ibi glo.Bat.& alij.ff.de precar.& Bart.in l.ſi rem alienam,la ij.ff.de pign.act.& in l.qui pignoris,in fi.ff.de acquir. poſſ.& Cyn. in l. j. in xij.q.C.etiam ob chiro. pecun.

Ceſſante cauſa ceſſat effectus.

2 ¶ Nam & aliàs ceſſante cauſa ceſſat effectus ipſius cauſæ,ex Ariſtotelis ſententia lib.ij.Phyſicorum,& legum noſtrarum auctoritate.l.generaliter,& ibi latè docto.præſertim Bald. C. de epiſc.& cleric.& c.& ſi Chriſtus,de iureiur.cum infinitis ſimilibus.Et hanc regulam eſſe generalem in legibus, contractibus, & aliis diſpoſitionibus magna auctoritate affirmat.

Petrus Ancha conſ.xlvij.pro clariori,circa medium,& latè dicemus in tracta.quem de ea re priuatim edemus. Et hioc factus eſt verſus ille tritus non admodum elegans,

Cauſatum perimit cauſa perempta ſuum.

quem citat glo. in c.ita quorundam de Iudæ.

3 ¶ Et huc ſpectat quod ex facti ſpecie reſpondit Cornæ.conſ.cx.licèt videatur,col.ij.verſ. idcirco cùm dictum pretium,lib.iij. quòd ſi quis vendat rem quampiam pretio declarãdo per alterum,& ſe interim conſtituat poſsidere pro emptore:& is alter antequam declaret pretiũ moriatur,venditio manet nulla,deficiente cauſa,quæ nec ſecuta eſt,nec ſequi poteſt,mortuo pretij arbitro,& conſequenter tenetur emptor rem reſtituere,per l.hoc uſi,in fine.ff.de iure doti.& alia quæ allegat. *Ad idem.*

4 ¶ Et quod latè diximus ſuprà in vij.limitatio.num.16.nec hinc longè diſtat,& ferè per totam eam limitationem,precarium,ſiue conſtitutum ſequi naturam contractus principalis,ſuper quo interponitur.& inter eos quos ibi comperies,eſt Paul.Caſtren.conſ.x.ſi vera ſunt,col.j.lib.j.vbi dicit,ſublato principali,cenſeri etiam ſublatum cõſtitutum in eo appoſitum. Quod item à multis dictum eſt,reuocata donatione per natiuitatem liberorum,ex l.ſi vnquam. C. de reuocan.donar.& reuocatum quoque eſſe conſtitutum in ea appoſitum.ita enim nuncupatim tenuit Philippus Deci. conſil. ccclxvj.pro declaratione, ad finem. Carol. Rui. conſ. clxxiij.quæritur primò,in ij.dubio,lib.j.& Hieronymus Gratus conſ.l.Reuerendiſsime,col. antepen.verſ.& vltra ſupradicta,& diximus in d.l.ſi vnquam,in glo.in verbo,reuertatur,nu.2.ex quo & illud.

Conſtit unum ſublatum eſt ſublato principali.

Conſtitutũ reuocatur ob donatio,natiuitate liberorũ.

5 ¶ Sed huic limitationi tam generali multa obſtant. Et primùm id quod alibi diximus,ſcilicet ſupra in prima parte,numero 19.ſit item vt ſi venditor. & iterum in xx. limitatione, quod in contractu venditionis appoſitum ſit conſtitutum vel precarium.& poſteà contrahentes cõmuni conſenſu diſcedant ab ea venditione, non propterea extinguitur vis illius conſtituti, aut precarij,ſed opus eſt vel reali traditione,vel certè conſtituto,ſiue precario contrario. Sed hoc vtique non ſine controuerſia eſt,quandoquidem contrarium tenuerunt Alberic.in l. ab emptione,col.j.verſ.in quæſtione quam quærit,& ibi quoque Raphael Fulgoſ. col. vlt. verſ. in ea ibi ſcilicet,& Paul.Caſtr.latè col.iij.verſi.in gloſ.ibi, ſed quid ſi venditor, & Iaſon col. penult.verſ.tu potes tenere.ff.de pactis.& Imola in l.qui mihi donatum,col.vlt.ff.de donat. Vna præſertim ratione, quam adduxerat gloſ.ibi, & alij qui tenebant contrariam opinionem,& illi rationi conantur reſpondere, ſed non bene, vt dicit Iaſon. Ea eſt quòd cùm res vendita ſit adhuc penes venditorem,non opus eſt alia traditione, cùm id pro traditione ſit, per l.qua ratione. §. interdum.ff.de acquir. rerum domin.& §.interdum. Inſtitut. de rerum diuiſio. & alibi ſæpe in hoc tractatu diximus.Et reſpondent Albericus,& alij qui ſunt huius ſententiæ ſuprà citati rationibus, quas qui contrarium tenent adducunt, vt ibi per eos videre poteris.

Quæ faciunt cõtra hanc limitationem.

Si conſtitutũ interueniat, an opus ſit retraditione ad reſolutionem.

6 ¶ Sed & contra hanc noſtram limitationem facit quod ſcribitur in d.l.ſi rem alienam, ff. de pig.actio.quòd ſi dominium pignoris veniat ad creditorem,pignus quidem extinguitur,ſed tamen remanet precarij rogatio,quæ appoſita fuerat in datione pignoris. Quo in loco Bart. in iij.oppo.atque etiam in dicta leg.ſi debitor, vt tollat contrarietatem, vt noſtri appellant, quæ videbatur inter eas leges, dicit, quòd finita obligatione per ſolutionem, vel aliam congruam ſatisfactionem,finitur precarium,per d.l.ſi debitor, quia ſic videtur actum. Quòd ſi finitur pignus alia iuris neceſsitate,ſiue ſubtilitate,vt quia creditor efficitur dominus,ſupereſt precarium,per d.l.ſi rem alienam.quod dicit tenendum menti ad multa. De qua re & tu multa videbis apud Math.Afflic.Deci.Neapolita.cxxxix.magna fuit dubitatio, per totum. *Iterum cõtra hanc limitationem.*

7 ¶ Ego aliquando cogitabam,an hæ ἀντινομίαι ſic tolli poſſent,vt, ſublato principali contractu ex legis diſpoſitione,vt tollitur donatio,per dictam l.ſi vnquam,tollatur & precarium. & ſic procedant quæ pro priori opini. dicta ſunt. At ſi tollatur ex partium voluntate & conſenſu, non idem: quoniam non tanta ſit vis hominis quàm legis, vt ſæpè aliàs videmus. Sed huic diſtinctioni videntur obſtare alia quæ ſuprà diximus, præſertim dicta leg.ſi rem alienam, vbi ex iuris diſpoſitione finitur pignus, non tamen precarium. Ideo vibrabatur hæc res ex eo pendere,an & quo modo, principali ſublato, ſublatum ſit acceſſorium. De qua re,ne te ampliùs hîc detineam, vide omnino per Cinum & Alberi. in leg.intelligere, quæ eſt.ij.quam tamen vnam legunt ex toto illo titulo. C.de luiti. pignor. & ibi quoque Bal. & Ang. ad fi. *De eadem re.*

8 ¶ Scio autem Bart.in d.l.ab emptione, col.ij.verſic. nota & tene menti,hæc aliter æſtimaſſe, quantùm ad emptorem,& debitorem:nempe quòd aliud ſit in precario debitoris, qui nunquam ſimpliciter pro ſe poſsidet,ſed ad vtilitatem creditoris.l.ſerui nomine. ff. de vſucapio. & no.in l ſcicndum.§.creditor.ff.qui ſatiſdare cogantur. Emptor autem ſimpliciter poſsidet pro ſe ad ſui vtilitatem.id quod ſequitur Iac.à S.Georgio ibi,colum. vltim. De quo etiam ibi per Raphaelem Fulgo.col.vlt. verſic. ſed reſpondet Bartolus.& per Barbatiam, qui id dicit ſingulare,cõſ.xxviij.ſcripſit belliſsimè,colũna prima,libro primo vbi ex hoc decidit pulchrã *De eadem re.*

quæſtionem aduerſus communem noſtrorum ſententiam, vti diximus ſuprà in prima parte, num.60. nec ſolus tamen, vt ibi videre poteris.

De eadem re.

9 ¶ Sed & Franciſcus Aret. in d. l. qui pignoris, ad fi. ff. de acqui. poſſ. dicit ideo in pignore finiri precarium ipſo iure, debito ſoluto: non etiam in venditione, ex conſenſu partium, quia emptor, à quo poſſidetur precariò, habet fortius ius propter titulum venditionis, quàm habeat creditor propter pignus, quod ipſum faciliùs reſoluitur. Sed hæc non omnino tollunt eam antinomiam generalem, ſed illam tantùm differentiam, quæ eſt inter debitorem & emptorem. & vt iam diximus, non omnes conueniunt in eo quod dictum eſt de emptore & venditore. Sed tu interim vide quæ etiam diximus in vij. limitatione, num. 41. ſtante ergo, & ij. ſequen.

TRICESIMA LIMITATIO.

Constitutum non transfert poſſeſsionem in abſentem antequam ratum habuerit

1 ¶ Limita tricesimo, vt conſtitutum, vel precarium operetur tranſlationem poſſeſſionis, quando fit præſenti, ſecus ſi abſenti: quia per huiuſmodi conſtitutum, vel precarium illi factum non priùs transfertur in illum poſſeſſio, quàm id ratum habuerit, per leg. iij. in princ. & l. quemadmodum, & l. quod meo. §. ſi furioſo, & l. ſi ſeruus communis. §. j. ff. de acqui. poſſ. & l. ſi ego, aut, (vt alij legunt,) ſi ergo. ff. de neg. geſt. quibus cauetur, nec poſſeſſionem quidē abſenti quæri ex eo quod ad eius commodum factum eſt, niſi is ratum habuerit. Id quod iuris antiqui eſt. Nam vt ſcribit Cicero in Topicis, Neque deditionem neq; donationem ſine acceptione intelligi poſſe. Licèt quantum ad deditionem, (vt illud obiter dixerim, aliud eſſe videatur noſtris legibus. l. vlt. poſt prin. ff. de legatio.

Et ſi interim expellatur cōſtituens non agit conſtitutarius recupe.

2 ¶ Ex eo autem quod diximus de ratificatione, illud fit, quòd ſi interim, id eſt, antè, quam conſtitutarius ratum id habuerit, expellatur conſtituens, non competit ipſi conſtitutario remedium recuperandæ poſſeſſionis, etiam ſi poſteà ratificet. vtpote cùm non poſſideret tempore ſpoliationis, quo nondum ratum habuerat: nec eius ratificatio poſteà facta retrotrahitur, obſtante ſpoliatione, quæ interim facta eſt, per rationem l. bonorum. ff. rem rat. hab. & eius quod in ſimili no. gl. in c. quàm ſit, in verbo, petere, de elec. lib. vj. & Bar. in l. ſi vxor, §. ſi quis planè. ff. de adulte.

De eadem re.

3 ¶ Et ita, ſcilicet, vt agere non poſſit recuperandæ, ne autoritate deficiamur, tenent expreſsè Anto. & Panor. in c. cùm veniſſet: ille, in fin. hic, col. ij. verſ. & faciunt hæc, de reſti. ſpolia. & ad hoc allegant D. à Rota, deciſi. cl. licèt amicus, in nouis, & ſequitur Alex. in d. l. quod meo, in prin. col. j. verſ. item iſtud, & ibi quoque Clau. Aquen. col. j. dicitq; Alex. ibi, hoc idem voluiſſe Bal. in c. j. in prin. tit. quo tempo. miles, vbi tamen nihil de ea re dicit. Scio autem illum de hoc dubitaſſe, ſed ita vt in hanc partem inclinare videatur, in diſputa. incip. accuſatus de vi turbatiua, col. viij. verſ. quid autem dicemus, contra Odof. Iac. Ra. & Cy. in d. leg. ſi ergo, quia aliter, inquit, eſſet ficta poſſeſſio, & ficta expulſio.

Ad idem.

4 ¶ Sequitur item illam Ant. & Pan. deciſ. Corne. conſ. cx. in iudicio diuiſorio, col. pen. verſ. & ſi hodie ratificauit, lib. ij. & conſ. clxxiij. in præſenti ſtipulatione, col. pen. verſ. quòd ſi aliquis eod. lib. ij. vbi & idem dicit tenere Benedic. Capram præceptorē ſuum in d. c. cùm veniſſet, & ita ſe obtinuiſſe in ardua quæſtione. & conſ. xcj. in cauſa vertente inter dominum, colum. penul. verſ. quia regulariter, libro iij. & Alex. vltra locum ſuprà citatum, conſ. cx. viſis acutiſſimis, col. ij. verſ. non obſtat ſi dicatur, lib. j. & Philip. Deci. in l. ſemper qui non prohibet, col. iij. verſ. ſecundò regula. ff. de regu. iur. & conſ. ccxxvj. magiſter Ioannes, col. ij. verſi. ſecundò principaliter. & iterum conſ. cccclx. viſo puncto, in fin. & Stepha. Bertran. conſ. clxxiij. quia difficultas, col. v. verſ. hinc etiam ſcribunt, lib. iiij. & Ludo. Gozad. conſ. xxxj. in hac cauſa an dicatur, col. ij. verſ. videmus in ſimili. Et idem propemodum voluit ipſe Corne. conſ. cxc. ad euidentiam, col. iij. verſ. circa ſecundum, lib. j.

Ad idem.

5 ¶ Sed & illud, vt propius accedamus, vt ſcilicet per huiuſmodi conſtitutum vel precarium abſenti factum non quæratur poſſeſſio ei cui factum eſt, antè, quàm ipſe ratum habeat, expreſsè tenuit Iac. But. in l. quædam mulier. ff. de rei vendi. ea ratione motus, quia non quæritur poſſeſſio alteri, niſi ipſe corpore, & animo verè, vel fictè per ſe vel alium ſuo nomine poſſidentem recipiat, per d. leg. iij. in prin. cum ibi no. & l. quemadmodum. ff. de acquir. poſſeſ. Et ita eum citat & ſequitur ipſe Alex. conſ. cliij. circa litem, col. j. verſ. prætereà ſi bene inſpiciamus, lib. vj.

Ad idem.

6 ¶ Et idem quoque voluit & conſuluit Philip. Deci. conſ. ccxxvj. vbi ſuprà, Lud. Gozad. con. xxxj. in hac cauſa an dicatur, col. ij. num. 8. Barp. Chaſ. conſ. vij. viſis themate, col. viij. verſ. itē etiam quia tales. & conſ. lix. ex viſione, col. pen. verſ. item etiam vt conſtat. Anto. Rub. conſi. cxvij. præſupponitur in facto. in prin. & Hiero. Gratus con. xxxvj. viſo proceſſu ac diligenter col. pen. verſi. & primò quod abſenti, & ſeq. lib. j. & con. lxxvj. videtur pro domina, col. pen. verſ. tertiò dico, eo. lib. j. & Marc. Mantu. con. cclvj. viſo proceſſu, col. iij. nu. 19. & ante hos omnes idem videtur voluiſſe Bar. à nemine citatus, con. ccvj. inter procuratorem, vbi plus voluit, quòd ſi quis emit rem quampiam nomine Titij, non tranſit poſſeſſio in ipſum Titium, prius, quàm ratum habuerit.

¶ Hanc

7 ¶Hanc autem limitationem amplia, vt procedat etiam ſi quis alius ſit, qui acceptet pro abſente, cui ſit conſtitutum, vel precarium. nam nec tunc quæritur ipſi abſenti poſſeſsio, antequam ipſe acceptauerit ſiue ratum habuerit, vt nuncupatim conſuluit Paul.Ca.con.clxxj.in cauſa præſenti viſis omnibus, lib.ij. nam ibi ex principio illius conſilij ſatis conſtat conſtitutum in donatione, de qua loquitur, fuiſſe appoſitum. & Corne.conſ.cxc.ad euidentiam, col. iij. verſ.circa ſecundum, li.j. vbi etiam loquitur de reali apprehenſione per alium facta, dum dicit, quòd ſi quis nomine alterius ſine eius mandato apprehenderit poſſeſsionem alicuius rei, non ei quæritur poſſeſsio ſine ratificatione, per d.l.ſi ſeruus communis. §.j.ff.de acqui. poſſeſ.& dicit facere.d.l.ſi ego, de nego.geſt.& quod ſcribitur à Bar.& aliis recentioribus in l.qui mihi donatum.ff.de donati.& quod not.Panormitanus in d.c.cùm veniſſet, de reſtit. ſpolia. Et ita dicit Corne.fuiſſe iudicatum in cauſa ardua.& rurſus idem ipſe Corne.conſilio ccxxj.viſis certis, colum.vltim.lib.iij. vbi ex hoc dicit, quòd ſi quis alius interim apprehenderit poſſeſsionem, præiudicabit illi abſenti. quod & nos ſuperius diximus. & Stepha. Bertran.d.conſilio cxxvij. vbi ſuprà, lib.iij. vbi idem dicit de retentione vſusfructus ab abſente facta. Vide Corne.conſilio cxcis.col.iiij.lib.j.& conſ.xlvj.col.iij.lib v.& conſ.xcj.col. penul. circa medium. lib. iiij.

Ampliatio huius limitationis.

Etiamſi alius acceptet pro illo abſente.

Etiámque ſi ille alius apprehenderit poſſeſsionē pro alio abſente.

8 ¶Sed & hanc ampliationem amplia, vt procedat etiam ſi notarius qui contractum recipit, pro abſente acceptet, & ſtipuletur id conſtitutum vel precarium. Nam nec tunc transfertur poſſeſsio in illum abſentem, donec id ratum habuerit, vt ex facto reſpondit ipſe Paul.Caſtr. conſ.cxcv.viſis iis, quæ narrantur, in ij.dubio, quod eſt in col.iij. verſ.ſecundò videndum eſt, lib.ij. vbi loquens de donatione facta abſenti, pro quo notarius ſtipulatus eſt, & acceptauit: & interim antequam abſens ipſe ratificaret, res donata ad alium peruenit, dicit quòd ante ratificationem nullum ius nec dominij nec poſſeſsionis fuit quęſitum huic donatario abſenti, per not.in d.l.ſi ergo.ff.de nego.geſt.& in §.generaliter, in authen.quib.mod. natur. effic. ſui. Eſt enim, ait, ſpeciale in mutuo, vt alteri per alterum etiam ignoranti acquiratur actio, per l.certi condictio.§.ſi nummos. ff.ſi cer.pet.

Ampliatio ampliationis.

Etiam ſi is ſit notarius.

Paul.Ca.opi.

Mutuum id ſpeciale habet vt ignoranti quæratur actio.

9 ¶Nec obſtant, vt ſubdit Paul.no.in l.iij.ff.rem pupil.ſal.fore. quia certè notarius bene poteſt ſtipulari abſenti, & ignoranti, vt ibi not. quantùm ad hoc vt ſecuta ratihabitione abſentis quæratur illi vtilis actio ſine ceſsione. quòd non eſſet ex ſtipulatione alterius quàm notarij: qui quidem alter ſi ſtipularetur nomine abſentis, nō propterea acquireretur ex ſola ratificatione, niſi fieret ceſsio, per not.in l.abſenti.ff.de donat.& alia quæ ibi allegat. Et ideo, inquit, ratificatio, quæ ſuperuenit poſt ius alteri quæſitum, non poſſet illi obeſſe, per l.ſi ego.§. ſi res. ff.de iure doti.& not.in l.ſi indebitum.§.j.ff.rem rat.babe.& per Specul.tit.de actio.& oblig. §.j.ver.pone obligaſti. Hæc propemodum Paul.

Differentia inter ſtipulationē notarij & alterius etiam ſecuta ratihabitione

10 ¶Et per hæc quoque ita in caſu noſtro, cùm. videlicet, conſtitutum, vel precarium interuenit notario ſtipulante pro abſente, voluit Socin.in l.j.in princ.col.vltim.verſ.poſtremò.ff. de acquirend.poſſeſ.& Philip.Deci.dum citat Paul.vbi ſuprà, in d.l.certi condictio. §.ſi nummos, colum.ij.verſ.vel dic quod hîc.ff.ſi certum petat.& in l.j.col.vj.verſic. & ſtipulatio. C. de pactis.& in l.quò tutela.§.j.& ibi etiam Hero.Cagno.qui hanc dicit eſſe communē opin. ff.de regul.iur.& latiùs ipſe Deci.in d.l.contractus, col.vj.verſ.& ampliatur, eodem titul.vbi id dicit ſingulare & ſecundum id ita ſe conſuluiſſe, vt verè fecit.d.conſ.ccxvj.colum.ij.ver. ſecundò ſpecialiter, & verſ.non obſtat ſtipulatio notarij, & alibi ſæpe, ſcilicet conſ.cclvij.in cauſa magnifici, col.iiij.verſ.quintò idem ſuadetur.& conſ.ccccxxxij. cùm ſit quòd Almericus, dum allegat Pau.Caſt.vbi ſuprà.rurſumque conſ.cccclxiiij. placet concluſio, colum.j. verſ.ſecundò non obſtat.& conſ.cccccxxxj.accuratè, ad fi.& conſ.cccccclxxxvj.in cauſa quæ Mantuæ, col.vlt.verſ.non obſtat ſi dicatur, & conſilio ccccclxvj.viſis his quæ accuratè, in fi. & con.ccccclxxxix.viſis his, ad fin.& conſ.dclxj.in caſu de quo dubitari contingit, col.ij.ver. non obſtat ſi dicatur. Et Fran.Curt.Iunior.conſ.lv.pro habenda, col.iij.num.9.lib.j. & conſ. cxs.præſupponitur in facto, col.j.& ij.lib.ij.vbi & id dicit procedere, etiam ſi realis traditio facta fuerit notario ſtipulanti.& Steph.Bertran.conſ.cxvj. viſo conſultationis themate, col. iiij.ver.ad certum, lib.ij.& latiùs conſi.ccciiij.donatio, per totum, libro iij.Carol.Rui. conſi. cxxj.prima donatiò, col.ij.verſ.ſed præmiſsis, & rurſus ad fin.libro j.& iterū conſilio clxxiiij. conſideratis & ponderatis, col.ij.verſ.& inſuper etiam, & multis ſequen.eod.libro j.& conſilio clxxs.adhuc de viribus, col.ij.ver.& dato, iunctis, iis, quæ dicit col.iij.ver.non obſtat poſtremò, eod.lib.j.Paul.Pariſ.conſi.xij.tranſactio, col.iiij.num.10.& duobus ſeq.lib.ij. Chaſſ. conſilio vij.viſis themate, col.viij.verſ.item etiam quia tales, vbi ex hoc dicit, quòd tale conſtitutum factum abſenti, notario pro eo ſtipulante, nihil obeſt hæredi conſtituentis, quin illi præferatur ex ſtatuto continuante poſſeſsionem defuncti in hæredem. quæ etiam fuerat ſententia Pau.d.conſ.cxcv. Sed vt redeamus, idem voluit ipſe Chaſſe.conſ.lix.ex viſione, colum. vlti.verſ.nec in hoc. Anton.Rube.in repet.l.non ſolùm.§.morte, col.j.nume.9.& iterum col. viij.num:lix.ff.de no.ope. nuncia. & conſil. cxxxij. præſupponitur in facto quòd anno, per totum. Lancel.Gali.in rub.ff.de verbo.oblig.col.xl.verſ. duodecima ſit concluſio, & multis

Qui Paul. ſecuti ſunt.

Etiam ſi realis traditio facta fuerit notario.

Heres conſtituentis præfertur cōſtitutario, pro quo abſente notarius ſtipulatus fuerat.

ſeq.per totam eam concluſ. Alciatus lib.iij. Parergôn, cap.xiij. vbi ita dicit ſæpius ſe conſuluiſſe. Hieron. Gratus conſ.xij. contra quam plures, col. j. verſ. tertiò ex alio capit e, libr.j. & conſi.lxvij. & ſi prima, col.ij. verſ. ſecundò principaliter, eod.lib.j. & conſi xciiij. in cauſa excellentiſsimi, col.ij. verſ. ſecundò reſpondeo, eod.lib.j. & conſ.cxxvij. & ſi hic caſus, col.ij. ver. quintò & vltim. eo.lib.j. Maria. Soci. Iunior, con. cxxvj. in cauſa Vannis, col.iij. verſ. nec obſtat quod in inſtrumento, lib.ij. & nouiſsimè Carol. Mol. in addit. Alex. conſ. xxxj. viſo themate, col.pen.lib.vj. vbi hanc opinionem dicit eſſe hodie crebriorem. Et generaliter, vt non valeat ſtipulatio notarij pro altero, niſi eo ratum habente, voluit Saly. in l.Caius. ff. de vſur. Sunt enim multi qui contrarium tenent, vt poſtea dicemus.

An autē ſufficiat tacita ratihabitio abſentis.

Ratum habemus tam tacitè quàm expreſsè.

11 ¶ Et ſi hanc opinionem teneas, intellige, vt non opus ſit expreſſa ratificatione, ſed ſufficit, vt ille abſens tacitè ratū habeat, vt expreſsè & in hoc caſu voluit Philip. Decius. d. conſ.cccccIxxxvj. col. vltim. & Hiero. Gratus d.conſ.xij. vbi ſuprà. & Ludoui. Gozad conſ.xlij. in caſu propoſito, col. vlt. verſ. præterea apparet, iunctis his quæ dixerat col.j. verſi. quintò conſiderandum. Nam & id generale eſt, vt illis hoc addas, vt tam tacitè quàm expreſsè ratum habere poſsimus, quod nomine noſtro geſtum eſt. l.ſi proponas. §.j. ff. de inof. teſta. & l.ſed Iulianus. §.vltimo. ff. ad S C. Maced. & l.fideiuſſor. §.pater ſocij. ff. de pigno. & leg. Gaius, ff. de pig.acti. & leg.ſi ſeruus. ff. de fideiuſſ. & l. Paulus, & l.quò enim. §.j. & ibi Bar. ff. rem rat. haber. & l.indebitum. C. de condict. indebi. & ibi concor. in glo. & c.j. §. vltimo. de deſponſa. impube. lib.vj. & voluit gl. quæ alia iura allegat in l.j. C. ſi maior fac.rat.habu & in cap.cùm ſuper, in verbo, confeſſus, de offi.deleg. Bal. conſ.cxxx. videtur quod diem, poſt prin.lib.iij. & doc. vbique.

Ratificatio inducitur per ſolutionem expenſarum.

Et per ſolutionem cenſus.

Et per receptionem cēſus.

Et ſi quis reſponderit de fructibus.

Et ſi quis agit ex contractu.

12 ¶ Nam & per ſolutionem expenſarum factarum in lite per ſyndicum, videtur vniuerſitas geſta ab eo ratificare, Specu. tit. de ſyndi. §.j. verſ. ſed pone quòd vniuerſitas, col.pen. per d.l. Paulus, & alia iura quæ allegat. & eum ſequitur Alexan. conſ. cxxvij. viſo inſtrumento locationis, col.j lib.v. & conſ.clxxv. perſpectis verbis teſtamenti, ad fi. eod. libr. v. Et per ſolutionem cenſus inducitur ratificatio, vt dicit Alex. in d.con. cxxvij. & ante eum Bal. quem non allegat, conſ.clxxxiiij. ad intelligentiam quæſitorum, lib.ij. vbi ex hoc dicit, quòd ſi maior hęres minoris ſoluit cenſum promiſſum ab ipſo minore, videtur contractum minoris ratificare, nec ampliùs poteſt illum infringere. Et idem quoque dicit de recipiente cenſum, vt ratificaſſe videatur. Sed & reſpondens alicui de fructibus videtur etiam ratificare, vt conſuluit idem Bal. conſ.cxx. videtur quòd dicti fratres, in princ. ibi, præterea videntur ratificaſſe, lib.iij. Similiter agens ex contractu, vt idem voluit conſil. xxxiiij. in cauſa iſta allegantur, col.j. verſ. ſed videndum, lib.ij. & conſ.xiiij. punctus nunquid illi, lib.v. & Ludo. Gozad. in hoc noſtro caſu loquens. d.conſ.xlij. col. vlt. & qui poſsidet rem abſenti ceſſam. Et poſsidens rem, quæ illi abſenti ex contractu ab alio nomine illius facto, ceſſa eſt, videtur ratificare eum contractum, Ang. conſ.clxj. viſo puncto prædicto, colum. vlt. verſ. ratum autem habuit. Et retinens eam rem, Paul. Ca. conſ.ccc. viſo quodam proceſſu, in fi. lib.ij. aut aliter eo contractu vtens, Imo. in c.cùm venerabilis, de exceptio. Bal. con.cccxlix. ſtatuto Placentiæ, col.j. in iij. dubin, lib.j. Philip. Deci. conſ.cccclxiiij. in cauſa quæ, col.iij. num.19. exigens rationem adminiſtrationis, cenſetur ratificare geſta ab eo qui adminiſtrauit, Paul. Caſt. conſ.j. ſi iſte Nerius, circa medium, lib.j. Et percipiens fructus cenſetur ratificare poſſeſsionem, vt per l.litibus. C. de agri. & cenſi. lib.xj. conſuluit Alex. conſi.lxxxviij. quoniam omne datum, col. vlt. lib.v. & ante eum D. à Rota, quos allegat, Deci. cl. licèt amicus, in fin. in nouis. & ſequitur etiam Philip. Deci. conſ.lviij. cuius ſuperſcriptio incipit, ſi maritus, col.j. verſi. & licèt nō appareat. Et hęc magna ex parte collegit, & ſecutus eſt idem Deci. in l.ſemper qui non prohibet, col.iij. verſi. ſimiliter iſta regula, & ſeq. ff. de regu.iur. & conſ.ccclxvij. viſo puncto, col.ij. verſ. ſed tamen his non obſtantibus.

Et qui eā rem retinet.

Aut aliter cō tractu vtens.

Et qui exigit rationem.

Et qui percipit fructus.

Qui contrarium tenent in notario ſtipulante.

13 ¶ Contrarium tamen eius quod diximus de notario ſtipulante, vt ſcilicet per huiuſmodi ſtipulationem ius continuò quæratur abſenti, & conſequenter poſſeſsio, ſi conſtitutum vel precarium appoſitum fuerit, videtur non obſcurè voluiſſe Bal. in l.ſi quis in emancipatum, poſt medium. C. de donar. vbi tamen loquitur, cùm tabellio ſtipulatur & acceptat pro infante, quod multùm notandum eſt ad ea quæ poſtea dicemus. & ſequitur expreſsè & ſimpliciter nulla facta ætatis differentia, Alex. in addi. Barr. in l.ij. ff. rem pupil.ſal.fore. & Henri. Ferran. aut quiſquis is eſt, qui additiones fecit ad Guid. Pap. deci. Delphi. xlix. in proceſſu. & Soci. ſibi contrarius con.cclxij. in cauſa magnifici, col.pen. verſ. ſecundò reſpondetur, lib.ij. vbi dicit per ſtipulationem notarij quæri poſſeſsionem etiam ignoranti. nam cùm ei, inquit, quęratur actio, & obligatio, ex omnium noſtrorum ſententia, multò magis poſſeſsio, quæ faciliùs quæritur quàm ipſa actio & obligatio. l.ea quæ ciuiliter. ff. de acqui.rer.domi. & voluit in ſimili Bart. in d.l.qui mihi donatum, in fi. ff. de donati. cùm dicit, quòd ideo per procuratorem quæritur poſſeſsio domino ignoranti, & non actio, quia faciliùs quæritur poſſeſsio per liberam perſonam.

¶ Sed

14 ¶ Sed & id ſequitur Matth. Afflict. in conſtit. Siciliæ, incip. baiulos, col. xiij. verſi. ſextò limit. & Steph. Bert. conſi. cclxxxvj. ex venditione, lib. j. Anto. Rub. ſibi contrarius latè conſi. cxvij. præſupponitur in facto quòd quędam mulier, per totum, & latè etiam Carol. Rui. ſibi quoque contrarius conſi. cxix. per ordinem, col. j. verſi. ij. principaliter, & multis ſequ. lib. j. & iterum conſi. cxxvj. primò videndum eſt, col. iiij. verſi. non obſtat etiam dum dicitur, & ſeq. eo. lib. j. vbi id intelligit, vt ius quæratur ei, cui notarius ſtipulatus eſt etiam ante ſtipulationem, ſed ita vt ſi poſteà nolit, non cogatur rem retinere, vt in ſimili dicit gl. in l. ſi ſeruus vetante. ff. de verb. obli. & in l. ſi quis ita hæredem, ff. de con. inſtit. rurſumq; idem Carol. conſ. clxxij. non eſt dubium, col. ij. verſi. nec obſtat quòd notarius, & ſequ. vſq; ad fi. conſi. eo. lib. j. & conſ. xlvij. viſis & intellectis, col. j. verſi. & ſimiliter, lib. v. vbi dicit aliam opin. ſemper ſibi viſam fuiſſe merum ſomnium, cum tamen aliàs ſæpe fuit illius contrariæ opin. vt patet ex his quæ in illa diximus, & Phil. Dec. ſibi item contrarius conſi. ccxxxix. primò non videtur, col iij. verſi. iij dictum, iuncto ver. ad hoc reſponſum, vbi expreſsè tenet, quòd ſi fiat donatio abſenti, & conſtituat donans ſe poſsidere eius nomine, notario pro eo ſtipulante, quæritur dominium & poſſeſsio illi abſenti, ita vt in illius præiudicium non poſsit ille donans rem ita donatam alienare, aut hypothecare.

A d idem.

15 ¶ In hac tam magna ac tam pertinaci noſtrorum controuerſia illud primùm nobis inſpiciendum eſt, an notarius poſsit alteri ſtipulari ſiue acceptare. Deinde ſi id poſsit facere, cuius effectus eſt huiuſmodi ſtipulatio vel acceptatio: & an ex conſtituto ſiue precario illi facto nomine eius cui ſtipulatur, tranſeat in eum poſſeſsio, ac ſi illi factum eſſet, ſine alia eius acceptione vel ratificatione: ita vt donans interim, ſcilicet ante illius ratificationem, non poſsit alteri donare aut vendere, vel aliàs pœnitere. Quò ad primum, regula iuris eſt receptiſsima atq; omnib. notiſsima, alteri neminem ſtipulari poſſe: inuentas enim ſtipulationes vel obligationes, vt vnuſquiſq; acquirat ſibi quod ſua intereſt. Cæterùm ſi alij detur, nihil intereſſe ſtipulatoris, l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de verborum obligationi. & l. vt inter. C. de inutil. ſtipul. & §. ſi quis alij. & §. alteri, Inſtit. eo. tit.

In hac controuerſia primũ ſciendum an notarius alteri ſtipulari poſsit.

Alteri nemo ſtipulari poteſt.

16 ¶ Sunt tamen qui ab hac regula dicunt excipi notarios, ſiue tabelliones, & hi quidem innixi auctoritate. l. ij. & iij. & iiij. ff. rem pupil. ſal. fore. & l. primæ. §. exigere. ff. de magiſtra. conueni, & l. non aliter, quæ aliàs incipit, non enim aliter. ff. de adopti. & l. ſecundæ. C. eodem titulo, & §. cùm autem, verſi. & cùm quibuſdam, Inſtit. eod. tit. & l. cùm cognatos, in fi. & ibi Bald. C. de capti. & poſtli. reuer. & c. quanquam, de vſur. lib. vj. Hæ enim ſunt loca, & ea quidem ſola, quæ illi contendunt loqui vel intelligi de ſtipulatione notariorum. Alia enim quæ in hoc citantur, loquuntur de aliis perſonis, vt poſteà dicemus. Sed (quod ad notarios priuatim pertinet) non omnes eodem modo conſentiunt notarios aliis ſtipulari poſſe, per dicta iura ſuprà allegata.

Notarij à nonnullis excipiuntur.

17 ¶ Alij enim dicunt eos ſtipulari poſſe in prætoriis & iudicialib. ſtipulationibus, de quibus dd. iura expreſsè loquuntur, non etiam in conuẽtionalib. Et in his ſunt Guido Suza. & Cin. in d. l. non aliter. ff. de adop. & ibi quoq; Bal. in ij. lect. nam primam poſuit ſub. §. ſatiſdatio. l. præcedentis. & Iac. Butr. & Gabriel. de Oſſeletis in l. j. ff. de his qui ſunt ſui vel ali. iur. prout eos allegat Albe. in d. l. non aliter, col. j. Fuit item eius ſententiæ Bert. de Deuti. in l. generali. C. de tabel. lib. x. vti etiam illũ citat, & ſequi videtur Steph. Bert. d. conſi. ccciij. verſi. ſed fortè opponitur, lib. iij. & præter illos Fr. Aret. in d. l. Pantonius, col. iiij. verſi. vnde Bal. multùm ſing. ff. de acq. hæred. dum allegat Bal. in d. l. non aliter. Ang. Aret. in §. ſerui autem, col. j. verſ. quæro an per notarium, Inſt. de iure perſon. vbi id declarat, vt per eum videre poteris. Et hanc opin. dicit veriorem de iure ipſe Bal. in d. §. cùm autem, Inſt. de adopt. neque enim, inquit, eſt aliqua lex in mundo, quæ dicat in conuentionalibus alteri acquiri per notarium: nec ad eas trahi debent leges loquentes in iudicialibus, & prætoriis.

Quid nõnulli intelligunt in prætoriis & iudicialib. ſtipulationibus, nõ in conuentionalibus.

18 ¶ Et in hac quoq; opin. videtur fuiſſe ipſius frater Ang. conſ. lxxiij. in ſtatuto Florentino, ante fi. dum dicit, quòd ex ſtipulatione notarij non poteſt alteri quæri ſine ceſsione, niſi ſtipuletur aliquid quod ad ſuum officium pertineat, per d. l. non aliter. & l. his verbis. ff. de adop. iuncta auth. generaliter. C. de epiſ. & cler. & per c. quanquam, de vſur. lib. vj. quæ quidem iura, vt ex illis patet, loquuntur de notariis actorum, & ad quos pertinet recipere ea quæ facta ſunt coram iudice. Subdirq; Angel. officium ſimplicis notarij non eſſe ſtipulari, ſed rogationes ſuas in mundum redigere, per §. j. in auth. de tabel. Et idem propemodum ſcribit Bal. in l. j. col. iiij. verſ. alij dicunt. C. per quas perſo. nobis acq. vt alio in loco poſtea dicemus. & in d. §. cùm autem, cùm dicit, quòd licet notarius ſit publica perſona, non tamen propterea poteſt alteri ſtipulari, quia ideo eſt publica perſona, quod ad eius fidem recurritur: ſtipulationes autem inuentas eſſe, vt quilibet ſtipuletur quod ſua intereſt. d. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de verb. oblig. At notarij nihil intereſt alteri ſtipulari. Ergo idem ius in eo ſeruandum, vt in qualibet alia priuata perſona. Hæc ibi.

A d idem.

19 ¶ Alij nec illud ſimpliciter admittunt, vt etiam in iudicialibus notarij ſtipulari poſsint, niſi alia tria interueniant, præterquam quòd id in iudicio fiat: vt ſcilicet id ſit in his, in

quibus ex officio proceditur: idq́; faciat notarius mandato & auctoritate iudicis: nec ſit alius, qui de iure alteri ſtipulari poſsit, per eadem iura. præſertim verò dictis legibus.ij. iij.& iiij. ff. rem pupil. ſal.for.in hac enim ſententia ſunt iuris canonici principes interpretes, Innocen.Hoſtien.& Ioan.Andr.in c.dudum.ille, in verbo, eccleſiæ: alter, in verbo, perſonam. hic, in verbo, renuntiauit, ext.de conuer.coniug.& ex quibus ipſe Inno.dicit officium ſtipulandi non eſſe regulariter deputatum tabellioni: & ideo niſi id ei deputetur à iudice, redigitur in ſtipulando ad inſtar priuati, per dd. ll.ij.iij. rem pupil.ſal.fore, & d.l. j.§. exigere.ff. de magi.conueni.Nec obſtant, inquit, d.l.non aliter, & d.auth.generaliter, & d.auth. libellũ. C.de lit. conte. quia loquuntur in notariis actorum qui ſtipulantur conſcio iudice, & iuxta officium ſibi commiſſum. Et in hac ſententia ex legiſtis item quos vocant, fuit Ioann. Fab. quem inter primos collocare non dubitarim poſt longam & doctam eius rei diſputationẽ, in §.ſi quis alij, col.j.& ij.Inſtit.de inutil.ſtipula.

Alij in vtriſque & iudicialib.& conuentionalib. authoritatẽ iudicis tãtum requirunt.

20 ¶ Alij item, vt notarij alteri ſtipulari poſsint, tum demum, ſi id fiat auctoritate iudicis, non aliàs: nec diſtinguunt inter iudiciales, & conuentionales ſtipulationes. Qua in ſententia fuit glo.ordina.in d.c.quanquam, in verbo, ſeruo publico, de vſur. lib.vj. per text.ibi, in illis verbis, aut ſeruo publico de ipſius ordinarij mandato, atque etiam per text. in d.leg.ij.rem pupil.ſal.fore.cùm dicitur, ſeruum publicum apud prætorem ſtipulari debere. Et idem voluerunt Archi.Ioan.Andreas, Pet.Anch.& Domi.in d.c.quanquam: ille, in verbo, ſeruo: alter, in verbo, mandato. Pet.Anch.col.iij.in viij.no.Domi. col. vlt.in glo. ſuper verbo, quibus.& idem Io.Andr.in addit.Specul.tit.de inſtru. edi. §.reſtat, verſi. ſed quis poteſt facere, dum dicit, notarios de auctoritate iudicum ſtipulari, per d.l. ij. & Io.Fab.in §.ſi verò aliquis, ſtatim poſt prin.Inſtit.de ſatiſdat. vbi tamen dicit vſum cauſarum recipere ſtipulationem notariorum ſimpliciter, quicquid ſcripſerit in d. §. ſi quis alij, de inutili. ſtipulati. & Ang.in d. l.non aliter.ff.de adoptio.& Ægid.Bellame.conſi.xvij.contrahens matrimonium, colum.ij. verſi.ſed in contrarium.

Ad idem.

21 ¶ Nec aliud in effectu voluiſſe videtur Bald.in l.executorem, col.iiij.verſi. ſi verò nec ſacerdos. C.de executi.rei iudi.vbi loquens de caſu d.c.quanquam, dicit, quòd ſi ſacerdos non eſt præſens, ſatiſdatur notario publico: non tamen cuilibet, ſed deputato ab ordinario: nã iſta ſatiſdatio eſt inſtar prætoriæ ſtipulationis, in qua notarius debet ſtipulari de mandato Prætoris. & non motu proprio, per d.l.ij.& iij.ff. rem pupil. ſal. fore. Et ſi id facit ſine illius mandato, & epiſcopus poſteà ratum habuerit, videtur non ſufficere quia non eſt ſeruata forma.l.ſi quis mihi bona.§. iuſſum.ff.de acq.hær. Nam aliud eſt mandare, aliud ratificare. l.quid ergo, in prin.ff.de iis, qui no. infa. & l.ſi verò non remunerandi. §. ſi poſt creditam.ff. mandat. Nam licèt regulariter ratihabitio æquiparetur mandato, tamen id non procedit, vbi lex requirit mandatum pro forma.l. maritus. C. de procura. & l. Paulus (credo quòd voluit allegare.l.per procuratorem, quæ alias incipit, Paulus) in prin. in gl.ff.de acq.hæred. Hæc ferè Bal.qui & idem quantum ad primũ voluit conſ.clxij.caſus ſuper quo, col.iij.verſ. quartò obiiciebatur, & iterum verſi.ex hoc etiam infert, lib.ij.& conſi. cxxviij.cùm quidam vſurarius, col.j. verſi.ſed ponamus, quod iſte talis lib.iij. vbi dicit id procedere etiam ſi eſſent duo notarij, licèt poſteà contrarium dicat, de conſuetud.

Ratificatio non habetur pro mãdato, niſi mandatũ ſit pro forma.

Quid ſi ſint duo notarij.

Aly authoritatem cauſa iudicis tantũ requirũt, vti cauſa cognitio requiritur.

22 ¶ Sed hoc intelligunt nonnulli, vt, ſcilicet, requiratur auctoritas iudicis pro ſtipulatione notarij, quando in eo, quod fit notario ipſo ſtipulante, requiritur cauſæ cognitio: an ſcilicet cautio, quæ offertur ſit idonea, nec ne, aut aliud quippiam ſimile. Id enim requirit iudicis auctoritatem, aliàs minimè. Et ita illos tex.ad hoc ſuprà allegatos intelligunt Anto.& Pan. in proœmio Decretalium: ille, col.pen.ver.de notario.hic, col.x.verſi.eiuſdem initij, in j.lect. & non obſcurè Roma.citans.Anto.vbi ſuprà, conſi.cccxlj.præſens inſtrumentum, colum. pen.verſi.reſpondeo aduertendum. & Domi.in d. c. quanquam, col.vlt.in glo.ſuper verbo, quibus, & ibi quoq; Phil.Fran.col.pen.verſi.in glo in verbo, mandato, de vſur.lib.vj.& ante hos Andr. Iſer.in c.j. §. item ſacramenta, col.iiij.verſi.ſed de notario, ibi, tertij dicunt, tit.de pa.e.iur.fir. vbi id dicit quotidie vſitari.

Alij indiſtinctè tenẽt notarios poſſe pro aliis ſtipulari.

23 ¶ Sunt & alij, & illi quidem multò plures, qui ſimpliciter, & indiſtinctè, nullo ſcilicet delectu ſtipulationum iudicialium, aut conuentionalium, nulla quoq; mentione auctoritatis ſiue mandati iudicis, tenent notarios pro aliis abſentibus ſtipulari poſſe, videlicet glo.in d.l. ij.in verbo, publicum, & ibi Bart.& Alex.in addi.ipſius. ff. rem pupil.ſal.fore.& gloſſ. in d.l. non aliter, in verbo, ſeruo publico, & ibi quoq; Guil. Cu. Cyn. qui eam legit ſub l.nec ei.§. eorum, col.j.verſi.quæro nunquid tabellio.Alber. qui dicit id totum mundum ſeruare, tum in prin.tum etiam latiùs in verſi. ſed quod tabellio, & Bal. in j.lect.quam poſuit ſub.§.ſatiſdatio.d.l.nec ei, in j.quæſt.vbi id latè examinat. ff. de adopt.& gloſſ.in d. l. ij. in verbo, ſeruo publico, & ibi Sali.qui ita dicit ſe habere communem opin. conſuetudine approbatam. C. eo.tit.& gloſſ.in d.l.j. §. exigere, in verbo, ſeruus, & ibi Dy.& Bald.qui & id dicit conſuetudine obſeruari.ff.de magi.conu.& gl.in l.peto.§.fratre, in verbo, cauere.ff.de lega.ij. & in l.ſ. in verbo, id domino, ver.item non obſtat, ibi, vel loquitur de tabellione, & ibi etiã Bar.col.ij. verſi.

ver.oppo.iterum,Bal.ante fi.Ang.col.ij.ff.de iis,qui ſunt ſui,vel ali.iur. vbi ipſe Bal.& Ang. dicunt,autoritate illius glo.id non tam fieri per notarium,quàm per legem. & gloſſ.in d.§.ſi quis alij,in gl.magna.verſ.item fallit in iudice,Inſt.de inutil.ſtipul.Specul.tit.de ſatiſdati.§. expedito,verſi.item quæritur.& in tit.de prim.& ſecund.decret.§. iam de effectu, verſi. ſed præmiſsis opponitur.Oldra. conſi. xxx. factum tale eſt, quædam certæ,columna j. verſi.de actione verò.Cyn.in auth.ſacramenta puberum, col.penul. in x.quæſt.verſic. quid de notario. C.ſi aduerſ.vendit.Bart.in l.tam is qui,§.filiusfamil. columna j.verſi.quæro an iſta donatio,ibi,vel alteri pro eo,vt puta notatio.ff.de donati.cau.mort.Bald.in l. certi condictio.§. ſi nummos,col.ij. verſi. interdum quandoq; hoc facit. ff. ſi cert. petat. vbi dicit communem practicam conſuetudinem id obſeruare.& in l.ſi Conſul.in j.lect.& in iij.quæſt.& iterũ in ij. lect.poſt.Guil.Cu.ibi.ff.de adopt.& in l.Caius, tum in princ. tum in verſi. vlt. & ibi quoq; Rapha. Fulgo. & Floria. ff. de vſur. vbi etiam ipſe Bald. dicit, hanc opinio. approbari per practicam totius mundi.& idem Bal. in l. poſtquam liti, columna iiij. verſi.ſecundò quæro. C.de pactis.& in l.per diuerſas,columna iiij.in xiiij.quæſt. C.mandat.& in l. cùm à ſocero, columna ij.verſi.caue tibi.C.de iure doti. & in c.j.columna ij.verſi. ex prædictis,ext.de fide inſtru.& con.cl.caſus talis eſt,Vagnolus,col.j lib.j.& con.cxliij.ſtatuto ciuitatis Papiæ,lib. ij.& conſi.cc.verba Cyn.in lectura,in princ.eod.lib.ij.& conſi.cclxj.quidam Laurentius,in j.dubio,co.libr.ij.vbi id dicit approbari per quotidianum vſum.& conſi. cexxxviij. licèt ſint diuerſæ opin.eod.lib.v.Cardin.Flor.conſi.lxxxiij. & quò ad primum,colum.j. verſi.inſuper non apparet.Petr.Anchar.in d.c. quanquam.col.iij.in viij.no. & ibi quoque Phil. Fran.vbi ſuprà,de vſur.lib.vj.& idem Ancha.conſi cccxl.viſo themate,in ij.dubio,vbi dicit neminem de ea re dubitare,& ita ſe habere practicam communem,& vniuerſalem vbique. Anto.laté in d.proœmio Decretalium,in princ.col.penult. verſic. de notario, & ibi etiam Panor. col. x.verſi.eiuſdem prin.& in lect. vbi dicit videri eſſe communem opinionem, & ſic interpretari conſuetudinem:nam quotidie ſtipulantur notarij aliis.Idem Ant.in c.dudum col.ij.ver. oppo.quòd hîc videtur velle, de conuer.coniuga.& conſi.xxxv. viſa forma,in princ.Roma. in l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler, colum.vj. verſi.vlteriùs. ff. de verbo. oblig. vbi id dicit communiter omnes tenere.& conſil.lxxvj.in cauſa nobilis, poſt prin. & conſil. cccccxiij.in caſu propoſitæ conſultationis,poſt medium, verſi. idem etiã. Rapha. Co. conſil. clxxxij.viſa copia,columna j. vbi dicit ita ſeruare conſuetudinem , quia videmus notarios quibuſcunque ſtipulari. Alter Rapha.Fulgo.conſilio cxc.viſis toto proceſſu,in j.dubio,in princip.Maſueri. in titul.de liter.notis,& notar.colum. iiij. verſi. item notarius.Ioan.Plate. in §.j. columna ij. Inſtit.de iure perſo.& in d.§.cùm autem,in ij.no. & ibi quoque Ang.Aret.colum. ij.verſi.& aduertas,Inſtit.de actio.Alexand.conſil.xlxj.viſo themate,col.penul. verſi. fuit etiam vltra, lib. vj. vbi hanc dicit veriorem, & communiorem opinio. & conſi. lxv. quoniam omne datum,colum.antep.verſi.item notarius,lib. vj. quod repetitur conſil.cxix.eod.lib. vj.& idem Alex.conſi.clxxxv.in cauſa & lite coram dominis, colum.iii.verſi.opponitur etiam,lib.vj.& conſi.xxxv.in cauſa & lite inter Lucam,col.j.in fine,lib.vij.Franciſcus Aretin.conſi. xlj.diligenter,& maturè,col j.verſi.ſecunda ratio.& conſi.lxxiiij. eodem exordio, col.penult.verſi. tertiò pro hac,& ſequenti. Corn. conſi. 50. videtur in hac conſultatione, col.iiij. verſic.non etiam vitiatur,lib.j.& conſi.vj.videtur in præſenti,col.iij.verſi.& conſtat,libro ij.vbi & hanc dicit communem opinionem conſuetudine approbatam,& in deciſiuis ſeruandam.& conſ. cxxix.videtur prima facie,columna j.verſi. nam licèt donatio,eod. lib. ij. vbi & id dicit ſeruare communem conſuetudinem.& conſil.cxxxix. licèt in hac conſultatione , in fin. lib. iij. vbi idem dicit. & conſi. ij. viſo ſupraſcripto,col.ij.verſi.prætereà ius & actio, lib. iiij. Guid. Pap.deciſi. Delphi.xlix. in proceſſu,vbi ita dicit fuiſſe iudicatum in curia Delph. & iterum deciſi.ccxxij.in donatione.& deciſi.cclxvij.pactum,ad fi.& deciſi. cccxvij. vtrùm iuratus.& conſi.lx.ad dubia elicita, col. iiij. verſi.& ex tali.Soc.conſi. cxxv. viſa narratione, ad fi.lib.j. vbi & hanc eſſe dicit communem opin.& conſi.cclxij.in cauſa magnifici,col.penul.verſi.ſecundò reſpondetur.lib.ij.quod repetitur conſi. xc. lib.iij. & idem Soc. conſi.cxxv. non inſiſtendo,colum.ij.verſi.ſed ad hoc,eo.lib.iij.Phil.Dec.conſi.xxxj. cuius ſuperſcriptio incipit, quando valeat,colum.iij.verſi. ſecundò non obſtat.& conſi. lviij. cuius & hæc eſt ſuperſcriptio,ſi maritus,col.ij.verſ.prætereà in quæſtione principali.& conſi.ccxciij.viſo teſtamento, col.ij.verſi.& licèt donatio.& conſi. ccccvij. viſis, & diligenter,col. iiij.verſi. tertiò reſpondetur,& con.ccvij.viſo puncto,col.iij.in tertio dubio. Iaco.à ſancto Georgio,in repet. auth. ſi quis in aliquo,in fi.C.de eden.& in l.j.col.vj. verſi. ſubſequenter quæro. C. ne lice.poten. & in l. quemadmodum , in princ. ff. de iure dot. Carol. Rui conſil.xlj. ponderatis verbis, colum.ij.verſi.nec etiam eſt dubitandum,lib.v.Steph.Bertr. conſi. cccij. viſis copiis,colum. ij. verſi. ſed contra prædicta, lib. iij. vbi id dicit communiter obſeruari de conſuetudine,& conſi.xij. quilibet eſt regulariter,numer.v.libr.iiij. & conſi. clvj. ex themate, col. ij. verſi. & quò ad id,eo.lib. iiij. vbi etiam dicit hanc eſſe communem opin. & de conſuetudine vbique obſeruari,ideo ab ea nec iudicando nec conſulendo eſſe diſcedendum. Matthæ. Afflict. in

d.c.j,

d.c.j.§.item ſacramenta.in v.no.num. ii.& ſeq. titu.de pac.iura.fir.& latè io coſtit. Siciliæ. incip. baiulos,col.x. verſi. decimò & vltimò, vbi hanc dicit eſſe magis communem concluſionem, & ponit quaſdam limitationes, quas tu videre poteris. & rurſum deciſi. Neapoli. cxxxv. quidam Venetus,in fi.Lud.Gozad. conſilio lxxxvij. prima facie videtur, col.iij. verſi. ſeptimò dico.Pau.Pariſi.conſi.lxxxviij.viſo proceſſu cauſæ vertentis.col.xj. num.89.& multis ſeq.lib.iij.vbi dicit hanc eſſe veram & cõmunem concluſionem. Ant.Capiti.deci. Neap. lxxviij.in cauſa domini Petr.Nicol.Eucral.in locis legalibus,in loco,de tanquam,col.v.verſ. hinc eſt etiam quòd licèt notarius. Hieronymus Gratus conſi. xxj. contra quamplures, col. ij.num.viij.lib.j.& conſi.cxxvj. in hac cauſa Franciſci,in prin.eo.lib.j. & Ioan.Amic.conſil. cxxvj.punctus emergentis quæſtionis,col.ij.num.v. & Aymo Crauetta in repet. rubri. ff. de lega.j.nu.cxxiiij.& conſi.xix.ſuper tranſactione,col.iij.in iij.dubio,& N. Boër.deciſi.clxxij. dominus vita,col.ij.num.5.vbi dicit hoc non eſſe dubium.Maria.Socin. Iunior conſi.cxviij. viſis inſtrumentis,col.iij. verſi. & hæc concluſio, lib. ij. Vt verè poſsis dicere ex numero tot autorum,quod ſupra ex aliis multis diximus, hanc eſſe cõmunirē noſtrorum ſententiam.

Iudices & alios officiales pro aliis ſtipulari poſſe.

24 ¶ Nam iudices,& alios officiales,cæteraſque publicas perſonas, quas vocant, ſtipulari aliis poſſe in iis,quæ ex eorum officio dependent,receptum eſſe plurimi dicunt,auctoritate. l. eũ pro quo,& ibi gloſſ.& doc.ff.de in ius vocan.& §. j. in auth.de exec. & his, qui conue.vnde ſumpta eſt.d.auth.libellum.C.de lit.conteſt. & vtrobiq; no. & §.ex his,in auth. de hære. ab inteſt. venien. vnde quoq; deprompta eſt auth. matri & auiæ. C. quand. mulie. tutel.offic. & vtrobique item not.& §.ad excludendas,in auth.de litigio. vnde etiam excerpta eſt auth. generaliter.C.de epiſ.& cleri.& ſimiliter vtrobiq; no.& §.quia verò. in auth.vt ſine prohib. mat.

Ad idem.

25 ¶ Et id voluêre plurimi ex his quos iam citauimus verſi. ab hinc ij. & præterea Bar.in l.ſi arrogator.col.iij.verſi.venio ad primam.ff.de adopt. Alber. in d.auth. matri. Bal.in l.j.§.huius ſtudij,in j.lect.col.vlti.ff.de iuſti.& iure.& in l.certi condictio.§.quoniam,col.ij. verſi.oppo. quòd quis poſsit.ff.ſi cert.peta.& in l.ij.in fine.C.vt in poſſeſſ.lega.vbi dicit neminem alteri ſtipulari poſſe,niſi ſit publica perſona,vel alia loco publicæ perſonæ à iudice adhibita.per d. l.iij.ff.rem pupil.ſal.fore,& d.c.quanquam,de vſur.lib.vj. & Flor. in d.l. Caius, in j.not.ff.de vſor.& Angel.Aret. in d.§.cùm autem.col.iij. verſi. quæro quæ actio, Inſtit.de adopti. & in d.§. ſerui autem,col.j.verſi. vnum addas, Inſti. de iure perſo.

Ad idem de iudice.

26 ¶ Et de iudice priuatim videre poteris apud gl.in d.§.ſi quis alij,in verbo nihil agit,& ibi Io. Fab.col.ij.Inſti.de inutili ſtipula.Iono.& alios in d.c.dudum, de conuerſ.coniug. Bar.in d.l. ij.& ibi.Alex.in addit.ff.rem popil.ſal.fore.eundem Bar. in d.l.poſtquam liti,poſt medium, ibi,quæro vtrùm iſta & ibi Bal.col.iiij.verſ.ſecundò quæro.C.de pactis.ipſum Bar.in d.l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipoler,& ibi Rom.col.vij. verſi. quid autem in iudice, & alios recentiores. ff.de verb.oblig.& ipſum quoq; Bald.in d.auth.generaliter,col.penult. verſi. vtrum ex ſcriptura.C.de epiſco.& cleri.in l.j.col.iiij.ver.ſed quid de iudice.C.per quas perſo.nob.acq.& in l. is,qui hæres,circa medium,ff.de acqui.hæred.& in auth. ſi quando, ante medium.C.de conſtit.pecu.& in c.j. paulò ante finem, extrà de eo qui mitti.in poſſeſſ. Angelus poſt Petrũ in l.emancipati,verſi.per hanc legem,ff.de adoptio. Pet. Anch. in c.cùm pridem, de pactis, & in d.c.quanquam,col.vj. & in ſexto not. de vſur. lib. vj. Ex quibus tamen intelliges,an & quando, & quomodo id procedat.

Notariũ eſſe publicam perſonam.

27 ¶ Conſtat autem notarium eſſe publicam perſonam, vt præter alios multos iam ſuprà citatos voluit gl.in §.ſi verò abſint,in verbo,tabulariis,in auth. de hæred.& falcid.& Spec.tit.de prim.& ſecun.decreto.§.iam de effectu,verſi.ſed quas perſonas.& tit.de inſtru.edit.§. nunc dicendum,in prin.Bald.in d.l.j.§.huius ſtudij,ad finem,in priore lect. ff.de iuſtitia & iure,& omnes vbiq;. Et hoc certè probat tex.in §. orphanotrophos, in illis verbis, præſentibus publicis perſonis,id eſt,tabulariis. C.de epiſc. & cleric.& in §.cùm autẽ, ibi.publicæ perſonæ, id eſt tabulario,Inſtit.de adoptio.Eundemq; dici & eſſe officialem,vt dicit Matthæ. Afflict. in c.j.in verbo,poteſtas,col.ij.num. 38. titu. quæ ſunt rega. per textum in l.ſi quis decurio, in prin. C.ad leg. Cornel. de falſis.& in l.j.C.de tabular.lib.x.Sed quomodo id intelligatur, declarat ipſe Matthæus paulò pòſt.

Notarios eſſe iudices chartularios.

28 ¶ Item ſunt & ipſi notarij iudices chartularij, & ita illos pleriq; appellant, & inter cæteros gloſſ.in l.j.in principio.& ibi etiam Bart.Bald.& alij.ff.de iudici.gloſſ. in l.rem non nouam, in verbo facultatem.C.eod.tit.& in l.vltim.in verbo,non habent,& ibi Bart. C.vbi & apud quem reſtit.in integ.peti pot.Bar.in l.iubemus.§.ſanè,col.vlti.C.de ſacro.eccleſ.Bald.in l.j. poſt prin.ff.de iuriſd.om.iudic.& conſi.cv.factum tale eſt,domina Auerana,col. ij. verſi. itẽ cùm iſti iudices,lib.iij.& Angel.con.xciij.viſis & inſpectis omnibus,poſt prin.vbi negat eſſe alias glo.quæ illos ita vocent,quàm prædictas.& conſi.ccxxxiiij.viſis ſtatuto,in fi.Imo.in l.ij. col.vlt.verſi.item tangit.ff.de ſtipula.ſeruo. Pau. Caſt.in l.acta, & ibi Alex. poſt princ.ff.de re iudic.& idem quoque Pau.conſi. cclx. viſis compromiſſo,in ij.dubio,lib.j. Alexan. conſi. xcij.videretur prima conſideratione.col.ij.li.vij.Corn.con.clxxxv.tria principaliter,col.pen. verſi.

verſi.nec eſt ratio,lib.ij.& conſi. xcix. viſis literis,col.j. lib.iij.

29 ¶ Sed (quod ad ipſos notarios priuatim pertinet) vereor ne ſatis id probetur de iure communi: ſcilicet quòd ſtipulari alteri poſſint, præſertim in conuentionalibus: nec per illos quidem textus, qui ſolent allegari ab his, qui id tenuerunt, quos nos ſigillatim adſcripſimus ſuprà num. 16. ſunt tamen qui ab hac. Primùm enim quantùm ad dictas leg.ij.iij.& iiij.ff.rem pupil.ſal. fore. quæ ſunt principes noſtrorum huius ſententiæ teſtes, harum verba ſubiicienda putauimus, vt ex his veluti præſentibus intelligas, quid quantúmve ad eam rem faciũt. Hæc autem ſunt. Si pupillus abſens ſit, vel fari non poſsit, ſeruus eius ſtipulabitur: ſi ſeruum non habeat, ſeruus ei emendus eſt: ſed ſi non ſit vnde ei ematur, aut non ſit expedita emptio, profectò dicemus ſeruum publicum apud Prætorem ſtipulari debere: aut dare aliquem Prætor debet, cui caueatur, non quaſi ipſo iure pupillo acquirat, neq; enim pupillo acquirit, ſed vt vtilis actio ex ſtipulatu detur. Hæc ibi.

An legibus probetur notarios poſſe aliis ſtipulari.

30 ¶ Vides igitur primùm ex his verbis, id in infante aut pupillo abſente optinere: quibus lex ſemper aliàs vberiùs, ac pleniùs ſubuenit, quàm aliis, vt conſtat ex tit. C. quand.imper.inter pupil.& vidu.& ex toto illo titu. in quo.dd.ll. poſitæ ſunt, rem pupil.ſal. fore. & videre licet ex l.bonę fidei, in prin.ff.de acq.rer.domi.& l.ij.§.ſi à pupillo.ff.pro emp.& l.ſicut.C.de prę-ſcript.xxx.vel xl.ann.& Fra.Aret. clx. in præſenti conſulta.col.iij.verſi. prætereà verbum, & aliis infinitis locis totius noſtri iuris. Quod & ipſum eſt ex legibus diuinis & naturæ, quib. hi ſunt commendatiſsimi: vt patet Exodi xxij.c.Deut. c.x.Iob vj.& xxij.& xxiiij.non ſemel, & xxix.& xxxj.etiam non ſemel, & Pſal.ix.in fi.& xcuj.& cviij.& cxlv.Eccl.iiij.& xxxv.Eſaię j.& ix.& ſequ.Hieremiæ v.& xxij.Ezechiæ xxij.Oſeæ xiiij.eodemq; vlt. Zacha.vij. Malach. iij.& in epiſtola diui Iacobi, c.j.ad fi. Vt iam intelligas ex tot locis literarum diuinarum, hos omnium eſſe fauorabiliſsimos. Etiam ſi Cato ille Cenſorius in oratione, quam apud Cenſores habuit, non dixiſſet, maiores ſanctiùs habuiſſe pupillos defendi, quàm clientem non fallere, quod ab Aulo Gellio relatum eſt.lib.v.noctium Atticarum c.xiij.

Ad idem.

Pupillis leges noſtras pleniùs ſubuenire.

Et leges diuinas.

31 ¶ Igitur cùm de pupillis, & impuberibus tantùm hæ leges loquantur, & vt cæteræ de eadẽ re loquentes, quid cauſæ eſt, vt ad cæteros trahantur? Præſertim cùm dd.ll. ſint collocatæ ſub illo tit.rem pupil.ſal.fore. vt etiam intelligas priuatim pro pupillis & eorum fauore latas fuiſſe. Cumq; l.hæc autem.ff.de adoptio. quæ confeſtim ſequitur d.l.non aliter.& l. his verbis, quæ pro illa opinione allegari ſolent, non obſcurè declarat id, quod dictum eſt in præcedentibus illis. legib. quæ de impuberibus tantùm loquuntur, de illis quoq; tantùm intelligendum. quod & expreſsè expendit glo.ibi. Ad quod etiam vide quæ dicam inferiùs num. 43. quantùm ad d.leg.

Ad idem.

32 ¶ Vides, inquam, in dd. illis ll. ſeruum proprium primo loco in id eſſe adhibendum: quoniã ſcilicet ſerui noſtri poſſunt nobis quærere, & ſtipulari.l.j.§.item acquirimus.ff.de acqu.poſſ. & in §.j Inſtit.per quas perſonas nobis acquirit. cùm ſi. Mox ſi ſeruus proprius deſit, illi eſſe emendum: aut ſi expeditè fieri non poſsit, ſeruum publicum, veluti pro extremo remedio, ne ius pupilli pereat, adhibendum. Seruum igitur publicum, id eſt, ſeruum reipublicæ vel municipij, cuius pupillus eſt. Hunc enim leges noſtræ vocant ſeruum publicum, vt liquidò apparet ex tit.C.de ſeruis reipubl. manu. iuncta. l.j. eius tit. quæ eos ſeruos publicos nuncupatim vocat. Et ex l.j.de ſolut.& liber.debit.ciui. lib.xj. quæ loquitur de cautionibus ſeruorum publicorum, id eſt, ipſius ciuitatis, vt ſatis declarat ead. lex poſteà loquens de actore ciuitatis, vt etiam bene intelligit gloſſ.ibi, reprehendens eos, qui de tabellionibus intellegebant. Erita etiam intelligunt Lucas Pen.& Io. Plat.

Seruus publicus quis ſit in noſtris legibus.

33 ¶ Et ſic quoq; ſeruum publicum, id eſt, reipublicæ, & non tabellionem ſiue notarium intellexiſſe veriſimile eſt Tullium in Philippicis, Quos Antonius deliciarum cauſa in conuiuio cædi iubebat à ſeruis publicis. Et Liuiũ j.decad. lib.j.vbi ab Euandro edocti antiſtites ſacri eius per multas ætates fuerant, donec tradito ſeruis publicis, ſolemni familiarum miniſterio genus omne potitiorum interiit. Et Valerium Maximum lib.ij.c.v. vbi de Mario, Miſſus ad eum occidendum in priuata domo Minturnis clauſum ſeruus publicus natione Cimber, aggredi non ſuſtinuit. Et iterum lib.iij.cap.ij. Reddenſq; ſeruo publico qui eam tradiderat, Critię, inquit, propino. Et Iulius Capitolinus in Gordianis: dum ſcilicet Senatuſconſultum quodpiam tacitum ita factum fuiſſe dicit, vt non ſcribæ, non ſerui publici, non Conſules illis actibus intereſſent. Ex quibus facilè intelligis Angelum Aretin.fuiſſe hallucinatum, cùm dicit in d.§. cùm autem, poſt princip. Inſtit. de adopt. tabelliones vocari ſeruos reipublicæ.

De eodem ex aliis authoribus.

34 ¶ Alibi autem reperimus, ſeruos ciuitatis, vel municipij ſiue reipublicæ ſtipulari poſſe pro ipſa ciuitate, municipio, vel republica, in leg.vltim.ff.quod quiſque iuris. & d.leg.Gaius.ff. de vſuris, & l.iij.ff. de ſtipulat. ſeruorum. Et licèt non ſint ſerui ſingulorum eius ciuitatis, vel collegij, l. in tantum.§.j.ff.de rerum diuiſ. & l.j.§.ſeruum.ff. de quæſti.& facit l.j.in fi.ff. de colleg.illi.loquens de libertis vniuerſitatis, non reperiatur huiuſmodi ſtipulari poſſe pro ſingulis hominib.huius ciuitatis vel municipij; tamẽ fauore pupillorũ receptũ eſt, vt ſi deſit

De eodem.

ſeruus

ſeruus proprius, id faciat ſeruus publicus, id eſt, municipij ſiue ciuitatis, interueniente decreto iudicis. Igitur illæ leges iubentes adhiberi ſeruos publicos, ſi deſint proprij, debent intelligi de ſeruis ciuitatis, vt cæteræ leges intelligunt. Præſertim cùm nulla lege probetur tabelliones ſeruos publicos dici, vt poſteà quoq; dicemus. Et tantùm abeſt, vt ſerui dici poſſint, vt nec tabellio ſeruus eſſe poſsit, l. generali. C. de tabular. lib. x. & voluit per eum textũ glo. in d. l. ij. ff. de adopti. & in l. ij. C. eod. tit. & in d. §. cùm autem, Inſtit. eod. quoq; tit. & in l. defenſionis, in verbo, conditionales. C. de iure fiſci. tametſi illæ vbiq; & cæteri noſtrates intelligunt ſeruum publicum pro tabellione, per text. in d. §. cùm autem, de quo poſtea dicemus.

Seruus non poteſt eſſe tabellio.

35 ¶ Adde (ſi placet) & aliam rationem, quæ mihi vigentiſsima eſſe videtur, vt in illis dd. ll. ij. iij. & iiij. de quibus hic principaliter loquimur, (nam de aliis poſteà loquemur) non poſsit intelligi de tabellionibus ſiue notariis, ſed de ſeruis reipublicæ: vides enim illic ſeruos proprios, & ſeruos publicos nominari: & proprios poni ad differentiam publicorum, vt è diuerſo publicos propriorum. Ergo neceſſe eſt, vtroſq; eſſe, in ea quidem ſignificatione, qua leges ſeruos accipiunt: nihilq; inter eos intereſſe, niſi quòd alteri proprij ſunt pupilli, alteri reipublicæ. Quòd ſi ſeruos publicos intelligas pro tabellionibus, quòd ſcilicet munus publicum gerant, certè hi ſerui publici non ſunt eiuſdem qualitatis, vt ſerui illi proprij: nec ita ſunt ſerui publici, vt illi ſerui proprij.

De eodem.

36 ¶ Præterea ſi illi tex. intellexiſſent ſeruum publicum pro tabellione, quid opus erat tot verborum ambagibus? vt ſcilicet primùm adhiberetur ſeruus proprius: & ſi non eſſet, emptitius: aut ſi etiam non eſſet, ſeruus publicus, aut alius à Prætore datus. Nonne ſatis fuiſſet ſtatim & vno verbo dicere tabellionem ſiue notarium adhiberi? Nam ſiue fuerit ſeruus proprius, ſiue non fuerit, omnes eum textum intelligunt, vt ſemper tabellio alteri ſtipulari poſſit. Dicemus tot verba eius legis eſſe ſuperuacua, otioſa, inutilia? Et id certè dicere non poſſumus, l. ait prætor, quæ eſt iij. in prin. ibi, nec fruſtra adiicitur. ff. de iureiuran. vbi eum textũ ad id no. Paul. Caſtr. Alex. & Iaſon, qui adducit concord. quibus addes alios infinitos à me collectos in tractatu, cui titulum nuncupauimus, Nihil fruſtra.

De eodem.

Legum verba nõ eſſe otioſa.

37 ¶ Nec igitur otioſum eſt, quod illic dicitur, apud Prætorem: nam ex hoc apertiſsimè oſtenditur, id fieri debere in iudicio, & cauſa cognita, vt etiam expreſsè dicitur in d. §. cùm ante, Inſtit. de adopti. vt & illic benè adnotat Bal. qui ex hoc dicit multa ſpecialia ſtatui in prætoriis, & iudicialibus ſtipulationibus, quæ ad conuentionales trahi non debent. Nam & aliàs videmus, ea, quæ fiunt in iudicio, plus roboris, momenti, & ponderis habere, quàm quæ extra iudicium fiunt: multaq; in iudicio fieri poſſe, quæ aliter fieri non poſſunt, l. in plurium, in fi. ff. de acq. hæredi. & l. j. etiam in fin. ff. de cura. bonis dan. & l. mulier fundo. ff. de leg. cõmiſ. & patet ex multis, quæ aceruatim collegit Barba. conſi. xlvij. præclarè ſcripſit Pſalmiſta, col. vlt. lib. ij. & conſi. liij. quod eſt eodem exordio, col. v. verſi. & ſi quiſpiam opponat, eod. lib. ij. & Iaſon in l. pacta nouiſsima. C. de pactis, quæ non eſt opus aliter ſigillatim referre. Vt ne tamen obliuiſcar illius caloris, quem vocant, iudicij, de quo adeò multa per Barto. Imo. Rom. & Fran. Aret. in l. j. in prin. ff. de verbor. obligat. & aliis locis ibi à recentioribus numeratis.

De eodem.

Iudiciales actus plus habere põderis.

38 ¶ Deniq; ex eo text. vides clariſsimè, illic duos interuenire debere, vt huiuſmodi ſtipulatio pro abſente fieri poſsit. ſcilicet iudicem, & alium qui coram eo ſtipuletur: ſiue ſeruum proprium, ſiue publicum, quicunq; is ſit: ſiue alium à iudice datum: tanquam, ſcilicet, alter ſolus non ſufficiat: neq; enim vnus duorum vicem tenere poteſt, ſcilicet iudicis, & ſtipulatoris, qui pro abſente ſtipulatur. Ideò nec idem vicem notarij, qui contractum recipit & in ſcriptis redigit, eiuſq; fidem facit: & ſimul vicem eius, pro quo fit contractus: & præterea iudicis, coram quo id fieri debet, id eſt, trium perſonarum gerere poteſt. Cùm etiam difficile ſit, vt vnus duorum vicem ſuppleat, l. ſi plures. ff. de pactis, vbi gl. exponit difficile, id eſt impoſsibile, & ibi citat alios textus concord. Vnde & illud fit, quòd ſi quis ſit iudex, & notarius, non poteſt ſcribere geſta coram ſe. Inno. vt ſæpe à noſtris citatur in c. quoniam cõtra falſam, de probat. & in c. cùm à nobis, de teſtib. Bart. in l. ij. col. ij. verſi. quæro pone quòd aliquis, & ibi Imo. col. vlt. verſi. item tangit. ff. de ſtipul. ſeruorum, cum ſi.

De eodem.

Vnus duorũ aut plurium vicem ſuſtinere non poteſt.

39 ¶ Ex quo & illud conſequens fit, vt tabellio non poſsit conficere inſtrumentum de eo quod ipſe facit, l. exemplo. C. de probati. & l. inter chartulas. C. de conueni. fiſci debit. lib. x. Alioquin illud ſequeretur, vt notarius teneret perſonam rogantis. & rogati, ſcilicet rogantis partis, & rogati notarij: nam illud eſt certum, notarium à partibus rogandum eſſe, vt fidem faciat, vt probatur in §. nos autem, & ibi gl. in verbo, iniungatur, in auth. de tabellio collat. iiij. & volunt docto. vbiq;. Ideoq; Bal. qui alicubi in ea opinio. fuit, vt tabellio poſsit ſtipulari alteri, vt ſuprà diximus, id obſtaculum ſentiens, volenſq; id ipſum reiicere, & amouere, dicit in d. l. j. §. exigere. ff. de magiſtra. conue. quòd nec momento quidem reſidet apud tabellionẽ vtilis actio, quia ſi reſideret, inquit, non poſſet ipſemet de iure ſuo inſtrumentum conficere, per dd. ll. ſuprà in prin. huius verſi. allegatas.

Ad idem.

¶ Idem

40 ¶Idem verò Bald.(quod iam ſuprà diximus) in l.j.col.iiij.verſi.alij dicunt. C.per quas perſonas nob.acquir.dicit quòd officium notarij, licet ſit publicum, non tamen eſt inuentum ad ſtipulandum,ſed ad ſcribendum & redigendum in ſcriptis, id quod fit inter alios, non quod per ſeipſum fit,& allegat Inno.in d.c.quoniam contra falſam,de probat.Tamen poſtea ſubdit,quòd ad ea eum non ſpectat commodum, ſed nudum miniſterium. Idem autem in d.l.ſi Conſul.in viij.quæſt.ff.de adopt.in j.lect.ſcribit,notarium poſſe conficere inſtrumentum de ſtipulatione per eum facta pro alio,niſi ſperaret priuatum quodpiam commodum. Et idem dicit in ij.lect.poſt Guil.ibi.Et de cæteris idem voluit Bar. in d.l.ij.in j.quæſt.ff.de ſtipul.ſeruo.Sed quantùm hæc ſatisfaciant iis, quæ diximus de perſona duorum & nuncupatim de eodem iudice,& notario,& dd.ll.ij.& iij. rem pupil.ſalu. fore. cæteri diiudicent. Præſertim cùm in illis legib.nullum commodum erat peruenturum ad ſeruum publicum, de quo loquuntur, ſed ad ſolum pupillum, & tamen ſtipulari non poteſt, niſi aliis interuenientibus, quæ iam diximus. *De eodem.*

41 ¶Quantùm autem ad d.l.non aliter.ff.de adopt.& d.l.ij. C.eod.tit.ex ſimpliciter loquuntur de ſeruo publico,qui(vt diximus)non eſt tabellio, & loquuntur item de impuberibus, vt & d.lex ij.iij.& iiij.rem pupil.ſal.fore.& ſecundùm illas, quæ ſpecialiùs loquuntur, debent intelligi.Sed magis vrget.d.§.cum autem,Inſtit.de adopt.qui nuncupatim his verbis vtitur,vt caueret arrogator publicæ perſonæ,id eſt, tabulario. Ita enim ſeſe declarat & interpretatur is text.in multis noſtris codicibus Inſtitu.& ex quibus videtur illud aſſumi, vt notarius tanquam publica perſona poſsit alteri ſtipulari. *Ad idem.*

42 ¶Sed ad eum textum,præterquam quòd etiam loquitur de impuberibus, vt cæteri ſuperiores,ideo non trahendus ad puberes,vti diximus.Illud quoque non ſine ratione dicere poſſumus,eam interpretationem,id eſt tabulario,veriſimilè eſſe additam à quibuſdam gloſſematariis,vt ita loquar,ita eum textum intelligentibus, eamque appoſuiſſe vel in margine vel in linea interlineari, & poſteà à librariis aſſutam fuiſſe contextui, vt plerunque fieri videmus. Nam ad quid ſcriptum eſſet,caueat publicæ perſonæ, id eſt, tabulario,cùm planiùs & breuius dici potuiſſet, caueat tabellioni? aut ſi non tantùm de tabellione intellexiſſet, potuiſſet ſic generaliùs & ſignificantiùs dicere, caueat tabellioni, aut alij publicæ perſonæ. Et quod iam diximus, is §.exceptus eſt ex d.l.ij.ff. eod. quæ non loquitur de perſona publica, ſed de ſeruo publico, ſecundum quam debet intelligi, & eo quidem modo, quem ſuprà diximus. Tametſi ſunt & aliæ publicæ perſonæ,vt probatur in §.nos autem,Inſtit.de Attili.tuto. Nec me monet, quòd in inſtitutionibus Theophili eadem illa declaratio adſcripta eſt, id enim eodem errore factum crediderim. *De eodem.*

43 ¶Quantum ad d.l.j.§.exigere.ff.de magi.conue.is text. omnino loquitur ſecundum dd.ll.ij. iij.& iiij.rem pupil.ſal.fore,vt ſcilicet, ſeruus proprius pupilli, aut ſi deſit, publicus ſtipuletur ipſi pupillo:aut etiam ipſe magiſtratus: idque fauore pupilli, vt diximus, & iterum ſeq. verſi.dicemus.Dict.autem l.cùm cognatos.C.de capt.& poſtli.reuer.loquitur de ſeruo publico,qui pro capto ab hoſtibus ſtipulatur,non minùs quidem fauorabili,quàm ſit pupillus: vt patet ex multis quæ ſcripſimus in noſtris legib.cõnubialibus in gl.vj.in verbo,*de ſon mary*, in xxxv.quæſt.Et prætereà à iudice ad id conſtituitur,vt is text.apertè declarat. *De eodem.*

44 ¶Quantum autem ad d.c.quanquã,de vſur.lib.vj.præterquàm quòd illud ibi ſit iuſſu,mandato,& auctoritate iudicis,quæ ita requiritur,vt nec ratihabitio poſtea interueniẽs ſufficiat, vt dicit Bald.in l.executorem,col.iiij.verſic.ſed quid,ſi notarius. C.de execut.rei iudic.vt diximus ſuprà num.21.nec aliud ſpeciale tamẽ eſt fauore animæ,vt ibi declarant doct.& Iaſon in d.l.ſtipulatio iſta.§.alteri,col.iij.verſic.quintò limita.ff.de verb.obliga.Et hanc planè in ea re differentiam impuberum & aliorum priuilegiatorum, cæterorumque non item priuilegiatorum:vt ſcilicet pro illis nonnunquam,& quibuſdam interuenientibus poſsit alius ſtipulari:pro cæteris nunquam,ſatis apertè declarat gloſſ.in d.c.quanquam,in verbo, poſſunt acquirere.& Bart.in l.j.ad fi.prin.ff.de iure fiſci,vbi dicit quòd notarius poteſt ſtipulari pro fiſco,vti pro pupillo,per d.l.non quaſi,quæ eſt illa.d.l.iiij.ff.rem pupil.ſal.fore, nam fiſcus,inquit,& pupillus æquiparantur,l.illud, ff.de appel.& l.rempublicam. C. de iure reipublicæ, lib.xj.Id quod dicit menti tenendum, quòd quotidianum ſit. Hiſque concinit quod ſcribit Bald.in l.j.col.iiij.verſic.alij dicunt.C.per quas perſo.nobi.acqui. dicens ſpeciale eſſe in d.c. quanquam,vt notarius ſtipuletur in vſuris.Igitur ius commune eſt in contrarium. Vt tamen interim videas Angelum,qui aliter quoq; illud c.intelligit in ſua diſputatione incip. Aſtenſis miles,col.ix.verſic.de octauo dicendum eſt. *De eodem. Notariũ non niſi proprius legiatis poſſe ſtipulari. Pro anima. pro impuberibus. Pro fiſco.*

45 ¶Sed quid hîc,ſi diuis placet,faciamus, quando plerique omnes dicunt aliter conſuetudine obſeruari,vt ſcilicet notarius poſsit in contractibus à ſe receptis pro quibuſuis, nullo ætatis diſcrimine,nullo delectu conuentionalium & iudicialium negotiorum,nulla item differentia,an iudex id iuſſerit,an minimè,ſed paſsim,ſemper & vbique pro aliis ſtipulari, vt præter plurimos quos tibi citauimus ſuprà nume.23.ſunt & alij, ſcribit Bald.in dicto §.cùm autem, Inſtit.de actio.& conſilio ccxlvj.præmiſsis verbis,cuiuſdam ſtatuti,paulò ad finem lib.ij.vbi *Conſuetudine obſeruari vt diſtinctè notarius pro aliis ſtipuletur.*

dicit eam eſſe conſuetudinem fermè per totam Italiam vt ex ſtipulatione notarij aliis quæratur actio ſine ceſsione.& Ioan.Fab.in §.ſi verò aliquis,Inſtit.de ſatiſd.licèt vterque quantum ad ius commune,ſit alterius opinionis,vt ſuprà diximus.

Conſuetudinem hanc obſeruari debere.
Statuto vel conſuetudine introduci vt alius pro alio ſtipuletur.

46 ¶ Conſuetudinem autem hac in re eſſe obſeruandam tradit Bald.in hac ipſa ſpecie loquens, in l.j.vbi nuper citauimus.C.per quas perſonas nob.acquir. Nam tunc,inquit, notarius videtur habere id officium ſtipulandi pro alio à conſuetudine.& rurſum conſil.cxlvj.præmiſsis verbis,paulò ante fi.lib.ij.Nam & aliàs conſuetudine vel ſtatuto introduci poteſt,vt alius pro alio poſsit ſtipulari,vt plerique volunt per text.in l.certi condictio.§.ſi nummos, in illis verbis,cùm quotidie credituri,&c.vbi id not.Roma.in vltimo not.Alexander colum.ij.verſ. item not.conſuetudinem,& Iaſon colum.iiij.verſicu.vltimò not. & Philip.Decius colum.ij. verſicu.tertiò not.ibi quotidiè.ff.ſi certum petat.& per text.in l.ſi quis donaturus, in fi.ff. de vſufruct.Bald.in repet.l.de quibus,colum.ix.verſic.& primò quò ad primum,ibi,certè valet conſuetudo.ff.de legib.

Ad idem.
Lex id facere poteſt.

47 ¶ Vti etiam ſtatuto id introduci poteſt ex ſententia ipſius Bald.in l.j.in fi. C. de manumiſ.teſta.& in c.quæ in eccleſiarum,colum.antepenult. verſic.ſed nunquid ex pacto, de conſtitut. & conſil.cccj.in primis videndum eſt,circa medium,lib.iiij.vbi hãc rationem adducit,quòd lex id ipſum poteſt facere,per l.penult.§.cùm autem. C.ad Senatuſconſultum Trebellia. & alia iura ab eo allegata : ergo & ſtatutum, quod & ipſum lex eſt. & Paul.Caſtrenſ. conſilio clxxj.in caſu præſenti viſis omnibus,colum.ij. verſicu.primum eſt in actione,libro ſecundo, & Iacob.à Sancto Georgio,in dicta l.certi condictio.§.quoniam, circa medium.ff.ſi certum petatur,& Iaſon in dicta l.ſtipulatio iſta.§.alteri,colum.j.verſiculo limita no.iſtam regulam. ff.de verbor.obligat.

Inſtrumenta garentigiata.
Et confeſsionata.
Garentigia.

48 ¶ Ad hæc ſi ex ſtatuto,aut moribus regni, vel ciuitatis inſtrumenta à notariis recepta habent executionem paratam:cuiuſmodi inſtrumenta quæ Tuſci garentigiata appellant, & Peruſini confeſsionata,vt tradit Bald.in l.etiam,colum.j.in diuerſis locis. C.de execut.rei iudica. Idem enim eſt vtrunque, vt dicit Bartol.in l.poſſeſsio quoque. §. & ſi poſſeſsio. ff. de acquir. poſſeſsio. Nam garentigia nihil aliud eſt. quàm præceptum factum à notario partibus confitentibus & conſentientibus, vt obſeruent contenta in inſtrumento, vt dicit Bald. in l.vlt. colum.ij.verſic.& ideo conſuetudo. C.de ſponſa. cum multis aliis concord. à me pleniſsimè collectis in commentariis conſuetudinum Picta.tit.*de notaires*,§.j.glo.ij.in verbo,*car ilz ſont iuges quant à ce,* Ideoque notarij, qui hæc inſtrumenta conficiunt, dicuntur iudices chartularij,de quibus ſuprà locuti ſumus,num.28.item ſunt & ipſi. Et huiuſmodi ſunt inſtrumenta quæ in noſtra Gallia fiunt,tam ex conſuetudinibus multarum huius regni regionum, quàm ex ordinationibus noſtrorum regum.Igitur, vt repetamus, in his inſtrumentis haud dubiè poteſt notarius ſtipulari alteri,ſi credimus Bart.in d.l.poſſeſsio.§. & ſi poſſeſsio.ff.de acquir. poſſeſ.Bald.in d.l.non aliter,col.j.verſic.item ſi ex forma ſtatuti. Roma.conſil.lxxvj.in cauſa nobilis,col.j.Angel.Aret.in §.ſerui autem,col.j.verſic.item quod dixi per notarium, Inſti.de iure perſo.Iaſon in d.l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler,colum.antepen.verſi.quarta fallentia.ff.de verb.oblig. Anto.Capyt.d.deciſ.Neap. lxxviij. & Hierony.Grat.d.conſil.xij. contra quamplures,col.ij.verſi.tertiò quia adeſt,lib.j.

Notarius in his inſtrumentis pro aliis ſtipulari poteſt.

Apud nos notarius poteſt alteri ſtipulari.
Sed cuius effectus eſt hæc ſtipulatio ante acceptationẽ.
Alienans an poſsit pœnitere, vel reuocare ante acceptationem.

49 ¶ Ex quibus vides minimè dubitandum eſſe apud nos, qui notarius alteri ſtipulari poſsit, quicquid ſit de iure communi.Et id quoque etiam de iure ciuili fatetur Paul.Caſtr.d.conſi. cxcv.lib.ij.quem ſuprà citauimus,vt ſcilicet quæratur vtilis actio abſenti ſine ceſsione.quod non procederet in ſtipulatione alterius,ſed in id requirit acceptationem.Igitur ſecundo loco illud videndum eſt,cuius eſt effectus hæc notarij ſtipulatio ante acceptationem, & an ex ea quæratur poſſeſsio ex conſtituto in inſtrumento appoſito. Et certè eam vim habet,vt non poſsit donans aut vendens reuocare aut pœnitere, etiam ante acceptationem donatarij aut emptoris,vt expreſsè voluit Bald.in l.cùm à ſocero,colum.ij.verſic.caue tibi. C.de iure dot. Alexand.Franc.Aret.& Iaſon in l.qui Romæ.§.Flauius Hermes:ille colum.pen.verſi.tamen concluſionem,Franciſc.Aret.colum.item penult.verſic.& hoc tenet.& Iaſon col.viii. verſic. ſecundò limita.ff.de verbo.obligat.idem Franc.Aret.d.conſil.lxxiiij. col.penult.verſic.tertiò pro hoc,& ſeq.Carol.Ruin.conſil.clxxij.non eſt dubium,col.iiij.verſicu. & prædicta locum habent.Philip.Dec. d.conſi.lviij.col.ij.verſi.prætereà in quæſtione.& d.conſil.ccxxvj.in fi.& conſi.ccxxxix.primò non videtur,col.iij.verſi.tertiò dictum.& d.conſil.dcvij. colum.iij.in iij. dub.Lance.Gali.in rub.ff.de verb.oblig.col.iiij.verſic.& aduerte quia vbi eſſet.Lud.Gozad. conſi.lxxxvij.prima facie videtur,col.iij.verſi.ſeptimò dico.Maria.Socin.Iunior.conſ.cxvij. viſis inſtrumentis,col.ij.verſ.& hæc contrario, & multis ſeq.lib.ij.Anto.Rube. conſil.xcj.videtur primo aſpectu,ad fi.& conſil.cxvij proponitur in facto quòd quædam mulier, num.8.

Qui dicunt ius ſtatim quæri ex ſtipulatione notarij ſine acceptatione.

50 ¶ Et eiuſdem factionis non obſcurè videntur eſſe,qui dicunt ius ſtatim quæri donatario ſiue emptori ex ea notarij ſtipulatione,ſine alia ipſius donatarij ſiue emptoris acceptatione.Nam ita expreſsè voluerunt Corne.conſil.xxj.ſuprafcripto puncto, colum.ij. verſicu. prætereà ius & actio,lib.iiij.Guido.Pap.deciſ.Delphin.xlix.in proceſſu. & Socin. conſil.cclxij. in cauſa

mag

magnifici,col.pen.verſic.ſecundò reſpondetur.& Philip.Dec,conſil.ccxxvj.magiſter Ioannes,col.j.verſi.nec obſtare videtur,& iterum in fi.eius conſil. & maxima pars aliorum; quos ſuprà citauimus num.23.ſunt & alij.

Sed quis præferatur, an is cui notarius primum ſtipulatus eſt, an alter.

51 ¶ Sed illuc poſtremò inſpiciendum eſt,an id impediat,quominùs donare, aut vendere alteri aut hypothecare alteri poſsit, antequam emptor aut donatarius ratum habuerit: aut etiam poſtquam ratum habuerit,ante rei traditionem. Et ſi id fecerit,vter eorum præferetur. Et id certè minimè dubium eſt,quin præferatur hic ſecundus donatarius vel emptor,cui res priùs eſt tradita,ei cui abſenti ſtipulante notario res priùs vendita aut donata fuerat. Nam ſi id locum habeat cùm priori emptori aut donatario etiam præſenti, & ſtipulanti res eſt donata aut vendita,ſed non tradita, & alteri interim vendita, & tradita, per vulgatiſsimam illam.l.quoties.C.de rei vendicatio. cum ſimilib. Aut etiam alteri interim quoque hypothecata.l.vlt.§.Lucius.ff.de donatio.& not.Bartol.& Ioan.Plat.in l.j.poſt glo.ibi,in verbo, perfectam.C.de iure fiſci,lib.x.Quanto magis ſi non ipſi præſenti, ſed abſenti, pro eo ſtipulãte notario?

Quid autem ſi interuenit conſtitutum ſine notario ſtipulante.

52 ¶ Et id certè clariſsimum eſt,ſi nullum interuenit conſtitutum,vel precarium. At ſi interuenit notario ſtipulante,& id maximè dubium eſt, an ex huiuſmodi conſtituto facto abſenti, pro quo notarius ſtipulatur, tranſeat poſſeſsio in ipſum abſentem ante eius acceptationem, ita vt is præferatur alteri.cui interim res donata vel vendita & tradita fuit. Et id quidem eſt quod quærimus, & quod ad hunc noſtrum tractatum precipuè pertinet. Sunt autem eius rei diuerſæ ſententiæ multorum ac magnorum virorum ex vtraque parte, vt diximus ſuprà num.8.ſed & hanc,& 2.ſeq.& iterum num.13.contrarium tamen,& num.ſeq.

De eadem re.

53 ¶ Ego verò,vt iudicium in hac re meum tandem interponam, vix eò adduci poſſum, vt ex huiuſmodi conſtituto abſenti & ignoranti facto tranſeat in eum poſſeſsio: vt pote quæ eius naturæ eſt,vt non ſine animo eius cui quæri debet,quæri poſsit,cùm animus ad quærendam poſſeſsionem requiratur.l.j.§.adipiſcimur, & ibi doctor. & iterum l.tertia, in principio. & l.quemadmodum,& l.quod meo.§.ſi furioſo,ff.de acquirenda poſſeſsione. Ideo nec per conſtitutum poteſt transferri poſſeſsio, niſi accedat animus & voluntas eius cui quærere volumus,vt expreſsè voluit gloſſ.quam omnes ſequuntur,in dicta l.quod meo,in verbo,poſsidere,eodem tit.

Obiectio & reſponſio.

54 ¶ Quòd ſi quis nobis obiiciat d.l.iij.§.item acquirimus,vbi acquirimus per ſeruũ aut filiumfamilias poſſeſsionem earum rerum,quas peculiariter tenent,etiam ignorantes. Huic ſtatim reſpondebo,id ibi fieri,vt confeſtim ſubditur,quia noſtra voluntate intelliguntur poſsidere, quas eis peculium habere permiſimus. Ex hoc quæ not.Imo.ibi, quod propter præambulam voluntatem intelligitur,& fingitur poſteà interuenire voluntas in alio actu connexo. Et facit quod etiam in ſimili diximus ſuprà in ſecunda parte,in iiij.amplia. & quod ſcribit glo.vlt. in c.ſine poſſeſsione.verſic.item opponitur ignorans, de reg.iur.lib.vj.

Altera obiectio.
Reſponſio.

55 ¶ Quòd ſi is magis vrgeat, dicatque generaliter poſſeſsionem acquiri per liberam perſonam etiam ignoranti per text.expreſſum in l.j. C.de acquir.poſſeſ. Intelligat eam l.communiter, vt cum noſtris loquar,intelligi de procuratore,vt videre licèt ex Cin.Alb.Bald.Ange.Raph. Fulg.& aliis ibi:& Imo.conſil.lvij.viſo quodam inſtrumento, ante medium.& ſic in eo, qui noſtra voluntate ea facit,quæ poſteà vt procurator noſter facit, vt ſuprà in præcedenti verſi. diximus de filio & ſeruo, quibus per peculium conceſsimus. Et nuncupatim de ipſo procuratore voluit Angel.Aretin.in §.actionum, col.iiij.verſic.ſed dominus, Inſtit.de actio.fuit enim,inquit,à principio voluntas domini,vt procurator ſibi acquireret, per l.j.§.per procuratorem.ff.de acqui.poſſeſ.Nec tamen omnes concedunt,procuratorem per ſuum conſtitutum nobis poſſeſsionem acquirere, vt videre poteris ex iis, quæ ſcripſimus ſuprà in ſecunda parte in xxvj.amplia.licèt haud dubiè poſsit per realem poſſeſsionem illi traditam.

De eodem.

56 ¶ Ex quo etiam illud ſequitur,quòd licèt fortè notarius poſſet per poſſeſsionem realem ſibi traditam acquirere poſſeſsionem alteri,cuius nomine eam poſſeſsionem acciperet, non tamen poſſet per conſtitutum,vt multi de procuratore dicunt. Aliàs enim eſſet hic duplex aut triplex fictio ſiue ſpecialitas: & multò quidem magis in notario, quàm in procuratore, qui (vt iam diximus)habet voluntatem domini,cùm notarius nullam eius habeat, pro quo ſtipulatur. Ergo vna ſpecialitas eſſet,vt alteri ſtipularetur & acquireret.altera,quòd poſſeſsio acquireretur ignoranti:tertia,quòd per fictam traditionem:quod procedere non poteſt,vt plenè diximus ſuprà in v.limit.& dicemus ſtatim num.ab hinc 3.

Obiectio alia.
Reſponſio.
Dominium non transferri ex contractu alterius ſine ratificatione.

57 ¶ Nec me mouet quod nonnulli adſerunt, dominium ex huiuſmodi ſtipulatione notarij transferri in eum pro quo ſtipulamur:ergo,inquiunt,multò magis poſſeſsionem: Quia primùm nego dominium transferri ex ſolo contractu ab alio facto noſtro nomine, quia per liberam perſonam non transfertur dominium alteri ſine eius ratificatione, vt probatur in l.ſi ego.ff.de nego.geſt.& not.Dyn.in c.ſine poſſeſsione,colum.iiij.in patuis, verſic. item opponitur conſtat,de reg.iur.lib.vj.Bart.in l.qui mihi donatum,colum.j.ff.de dona.& Bald.conſi.xxxiiij.in cauſa iſta allegatur,in j.dub.lib.ij.& conſil. xliiij.iſte dominus Chriſtophorus, col. ij.verſi.& conſidera.& diximus ſuprà in prin.huius limit. Imò verò nec facta quidem ratifi-

cation e transfertur dominium, niſi interueniret traditio, cùm nec ſi ipſemet præſens contraxiſſet, & ſtipulatus fuiſſet, dominium in illum fuiſſet translatum, niſi ſecuta traditione, vt nuper diximus: quamuis ex contractu ius ita quæſitum ſit, vt non liceat vni contrahentium ſine alterius conſenſu diſcedere: ius inquam non dominij, ſed ius agendi ex co contractu ad rei traditionem.

De eadem re.

Dominium tranſlatũ nõ infert poſſeſſionem eſſe tranſlatam.

58 ¶ Fateor tamen quòd ſi ipſi contrahenti præſenti factum fuiſſet conſtitutum, haud dubiè tranſlatum fuiſſet & dominium, & poſſeſſio, ex iis, quæ diximus in prin. huius tractatus. Sed an ex conſtituto facto notario pro abſente & ignorante, antequam ſciuerit & ratum habuerit, ſit tranſlatum dominium & poſſeſſio, id vnum quærimus. nec ſi dominium tranſlatum eſſet, continuò ſequeretur poſſeſſionem quoque tranſlatam eſſe, niſi ea apprehenſa fuerit, glo. in l. cùm duobus. §. idem reſpondit, ſocius ſi ceſſante, in verbo, dominium, ff. pro ſocio. & in l. vlt. C. de ſacroſ. eccleſ. Bartol. Ang. & Rom. in l. commiſſa. ff. de publica. & vectigal. cum concord. à me traditis in repet. l. ſi vnquam, in verbo, reuertatur, nume. 338. & huius eſt optima, & iterum num. 389. poſſeſſio tamen. C. de reuoc. donat.

De eadem re.

Ratificatio nõ retrotrahitur in præiudicium alterius.

Retrotractio fit fictè non verè.

59 ¶ At, inquiunt, poſſeſſio tranſlata eſt ex conſtituto facto notario ſtipulanti alteri. Id verò maximè nego ante ſcientiam & acceptationem eius, nomine cuius id factum eſt: cùm poſſeſſio non niſi animo quæri poſſit, vt iam ſuprà diximus. Et quia etiam ſi aliter diceremus, hîc concurrerent non ſolum duæ aut tres, ſed etiam quatuor ſpecialitates, quarum tres iam diximus ſuprà num. ab hinc tertio. Quarta autem ea eſſet, quòd ratificatio facta ab eo, cuius nomine conſtitutum factum eſt, notario pro eo ſtipulanti, retrotraheretur in præiudicium eius, cui vendens vel donans alteri vendidit vel donauit, & tradidit ante huiuſmodi acceptationem (nam de hoc caſu priuatim loquimur) quod & ipſum eſt contra communes regulas iuris, vt not. in c. ratihabitionem, de reg. iur. lib. vj. cum aliis multis concord. à me collectis in tractatu Retractuum, tit. primo, §. primo, gloſ. x. in verbo, *dedans l'an*, nume. 69. ratificatio. Imò verò nec cùm aliàs aliquid retrotrahitur, id propriè fit, nec verè, ſed fictè, ex ſententia Bartol. in l. ſi is qui pro emptore, colum. iiij. verſicu. ecce exemplum ratificatio. ff. de vſucapion. cum aliis quoque concordant. à nobis etiam cumulatis in eadem illa gloſſ. numero 69. præterea quod dicitur.

De eodem.

Duarũ fictionum concurſus in diuerſis perſonis.

60 ¶ Et hanc rationem trium ex illis quatuor ſpecialitatum attulerunt quidam doctor. relati à Socin. qui tamen eos non nominauit, in l. j. §. ſi iuſſerim, ad fin. ff. de acquir. poſ. quam tamen ipſe dubiam facit. quoniam ea quæ eſt, vt alteri per alterum quæratur, atque illa quæ de retrotractione ratificationis eſt, reſpiciunt perſonam quærentis, non prohibentur concurrere in negotiorum geſtore, acquirente poſſeſſionem ei, cuius negotium gerit. l. cõmunis ſeruus, in fi. ff. eod. tit. Alia autem quæ de conſtituto eſt, quod fictè transfert poſſeſſionem, concernit perſonam tradentis ideo cùm oriatur in diuerſa perſona, non impeditur concurſus. l. ſingularia. ff. ſi cert. pet. Cui quantum ad hanc rationem adde plenè not. per Bartol. in d. l. ſi is qui pro emptore, col. antepen. verſic. ſeptimò & vltimò. ff. de vſucap. Subdit autem Socin. ita voluiſſe Franc. Aret. vt certè voluit, in alia non abſimili quæſtione, in d. l. j. §. per procuratorem, in fi. de acquiren. poſſeſ. Et tandem ipſe Socin. illud addit, Cogita tamen, nec aliter ſuam ſententiam interponit, veluti de ea re dubitet.

De eodem.

61 ¶ Et certè vix ſuſtineri poſſet, quòd hîc nõ ſint duæ aut etiam tres ſpecialitates vnam & eandem perſonam acquirentis concernentes, & aliæ præterea duæ, vt ſuprà declarauimus. Quæ ideo concurrere non poſſunt, vt latè diximus in iiij. & v. limita. Nec in id obſtat quod dictum eſt, id amitti in negotiorum geſtore. nam nec ex ſtipulatione ipſius tranſit dominium, nec poſſeſſio, niſi priùs dominus ratum habuerit, vt probat text. à nobis ſæpe citatus in d. l. ſi ego. & ibi gloſ. & doct. ff. de negot. geſt. & alij etiam ſuprà citati num. ab hinc 4.

De eodem.

Ratificatio facit cẽſeri negotiũ eſſe ratificantis.

62 ¶ Vt omittam, quòd cùm ratum habet dominus quod ab eius negotiorum geſtore actum eſt, deſinit eſſe actus ipſius geſtoris, nec ei attribuitur, ſed domino, peræquè ac ſi ipſe feciſſet. l. ſi pupilli. §. item quæritur. ibi, ſed ratihabitio fecit tuum negotium, & in §. ſeq. & ibi not. ff. de nego. geſt. Cin. Bart. Bal. & alij in l. ſi tibi pecuniam. C. eod. tit. cum aliis concord. à me collectis in tract. Retractuum. tit. j. in glo. in verbo, *dedans l'an*, num. 66. ſed contrario. Ideoque ea ſpecialitas, quæ videbatur eſſe in negotiorum geſtore, deſinit eſſe per ratificationem ipſius domini, in quo quantum ad id nulla eſt ſpecialitas, & manet tantùm vna illa ſpecialitas, vt per actum fictum transeat poſſeſſio: ſed ita tamen, vt non retrotrahatur in præiudicium alterius: vt latè ſuprà diximus. eſſet enim hæc alia ſpecialitas.

Alteri præſenti alter ſtipulari & acquirere poteſt.

Modo præ-

63 ¶ Et huc quoque pertinet quod in ſimili dicitur, quòd licèt alteri præſenti in actu alter ſtipulari poſſit & acquirere, vt voluit gloſ. in l. vt inter abſentes, in glo. j. C. de inutil. ſtipul. per tex. in l. ea quæ. ff. de donatio. inter vir. & vxor. & ſatis declarat illa l. vt inter abſentes, cùm de abſentibus loquitur: certè id intelligitur modò præſentia ſit vera, non ficta, per l. ſi procuratori abſentis. ff. de verbor. obligat. & videtur voluiſſe glo. eam l. allegans in d. l. vlt. vt inter abſentes, in verbo, abſentiam. & expreſſiùs Franc. Curt. Senior conſil. 50. memoriæ recolendæ, col. v. verſic. ſextò adducere videntur, num. 80. Quod non ob aliud eſſe videtur, quàm quòd aliàs

eſſent

eſſent duæ ſpecialitates: vna, vt alter pro altero præſente ſtipularetur, cõtra communem iuris regulam: altera, quòd præſentia non eſſet vera, ſed ficta.

ſentia vera ſit non ficta.

64 ¶ Et in hanc qnoque partem, vltra ea quæ diximus, facit quod à Bald. ſcriptum eſt in l. Pomponius. §. j. ff. de procurat. qnòd licèt tabelliones quotidie ſtipulentur pro aliis, vt publicæ perſonæ: tamen ſi illi pro qnibus ſtipulantur, non ratificent, euaneſcit ſtipulatio, per glo. ibi, quam dicit menti tenendam. Et quod idem prodidit in l. ſi abſentis, col. j. verſi, modò reuoco in dubium. C. ſi certum petat. quòd ſi tabellio tanquam publica perſona ſtipuletur pro alio, illo ratũ non habente, nihil agit tabellio. Ex quo vides ex ipſius Baldi ſententia totam vim & effectum ſtipulationis factæ à notario, pendêre ex ratificatione eius cui ſtipulatus eſt.

Notarij ſtipulatio pro altero euaneſcit illo non ratificante.

65 ¶ Quod & ipſum non obſcurè voluit idem Bald. in l. nec ei. §. ſatiſdatio, circa fin. verſi. ſextò quæro. ff. de adoption. quòd ſi notarius recipit pacem pro abſente ad certum tempus, non poterit ea res ratificari poſt tempus. Ex quo etiam intelligis eum velle, neceſſariam eſſe abſentis ratificationem, etiam ſi notarius pro eo reciperet. Et id quidem mirum in modum confirmat quod in fortiori caſu ſcribit Bartol. in l. iiij. §. hoc autem iudicium, colum. ij. verſi. credo tamen quòd non habeat. ff. de damno infecto, quòd in illis caſibus, in quibus iudex poteſt ſuum officium interponere irrequiſitus, ad vtilitatem & commodum aliorum, vt pro pupillis, & aliis miſerabilibus perſonis, ſiue etiam aliis, id tamen quod fecit, non habet effectum niſi ſecuta ratificatione eius, ad cuius vtilitatem id fecit, argum. l. iij. §. inuito. & §. acquirere. ff. de bonorum poſ. Ergo maiori ratione id quod factum eſt à notario, quod non habet tantum roboris & autoritatis, vt patet ex multis quæ ſuprà diximus, requirit ratificationem, vt effectum habeat. Et id certè mihi ſemper viſum fuit eſſe veriſsimum, atque etiam comprobatum eſt ordinatione, quam vocant, Franciſci Regis, edita menſe Septembri, anno 1539. numero 133.

Notarij ſtipulatio de pace pro alio intra aliquod tempus non poteſt ratificari poſt illud tempus.

Iudex quod facit pro alio, irritũ eſt illo nõ ratificãte.

66 ¶ Non tamen, ne decipiaris lector amantiſsime, quòd is qui vendidit, aut donauit abſenti, pro quo notarius ſtipulatus eſt, poſsit venditionem aut donationem, aut notarius ſtipulationem à ſe factam reuocare ante acceptationem: quod de primo iam diximus ſuprà nume. 49. ex quibus vides, & ſeq. De notariò autem expreſsè voluit Albet. in d. l. non aliter, ff. de adopt. ea ratione motus, quòd nihil ſibi quæſiuit per ſuam ſtipulationem alteri factam. De quo tamen dubitat Matthæ. Afflict. in d. conſtitut. Siciliæ, incipiente baiulos, colum. xiij. verſic. ſed iuxta hoc quæro.

Notarius an poſsit ante acceptationem reuocare ſtipulationem quam pro altero fecit.

67 ¶ Nec denique obſtat huic ſententiæ, quam nunc defendimus, quod nonnulli alterius opin. afferunt pro maximo ſuæ opinio. fundamento, quòd ſi notarius non poſſet alteri ſtipulari & quærere ſine ceſsione, nihil amplius eſſet habitura ipſius ſtipulatio, quam priuati. Nam primùm quid periculi eſt, ſi id fateamur? cùm notarius in huiuſmodi ſtipulationibus, quæ ad eius officium nullo modo pertinẽt, ſit veluti priuata perſona, vt ſæpe diximus? Quanquam & aliter reſpondere poſſumus poſt Paul. Caſtrenſ. huius noſtræ opinio. anteſignanum, dicto conſil. cxcv. in ſecundo dubio, lib. ij. & Philippus Decius in l. contractus, colum. viij. verſi. & ampliatur. ff. de regul. iur. & dicto conſil. ccxxvj. colum. iij. verſicu. non obſtat ſtipulatio. faciendo notarium alteri ſtipulari, & quærere actionem vtilem ſine ceſsione, ſed tamen ſecuta priùs ratificatione ipſius abſentis. quòd ſi alter priuatus ſtipuletur pro abſente, non ei quæritur ius aut actio etiam poſt eius ratificationem ſine ceſsione, per not. in l. abſenti. ff. de don. quod & nos ſuprà ex eodem Paul. diximus num. 9. nec obſtant vt ſubdit. Et ſic ſemper plus operatur ſtipulatio notarij, quàm priuati, vt illi volunt.

Notarij ſtipulatio pro altero, illi quærit actionẽ vtilẽ ſine ceſsione ſecuta prius ratificatione.

Alterius non ſine ceſsione.

68 ¶ Sed quæſtionis eſt, an ſi donatarius cui notarius ſtipulatus fuerat, mortuus fuerit ante ratificationem ſiue acceptationem ab eo factam, poſsit eius hæres ratificare, vt ei quæratur. Et ſanè ſunt text. de hac re diuerſi, vt videntur, alij probantes poſſe, alij non poſſe. Primùm enim probat text. in l. ſi ſine. §. ſi procurator, vbi Bart. & Pau. Caſt. j. not. ff. rem rat. hab. & l. ab vno. C. de negot. geſt. prout eam intelligit Bald. licèt nihil mihi facere videatur, cum loquatur de re geſta à cohærede, non à defuncto.

Hæres an poſsit ratificare quod pro defuncto factum eſt.

69 ¶ Sed id ſimpliciter voluit glo. in l. eius qui, in verbo, negotiorum. ff. ſi cert. petat. ea ratione, quòd hæres cenſetur eadem perſona cum defuncto. §. j. in auth. de iureiur. à mori. præſti. & Bart. in eadem l. col. ij. verſic. ad quartum oppo. & iterum col. ſeq. verſic. circa quartum, rurſumque col. vlt. verſic. quid dicemus. & ibi quoque Bald. col. iiij. verſicu. oppo. dicitur hîc, & Alex. latè col. iiij. verſic. item habetur ſecundò, & Iacob. à S. Georg. col. ij. verſ. item ex cauda. & Lud. Bolo. conſil. lxxvij. cor mũdum, &c. idcirco clariſsimè, col. iij. verſ. vel ſecundò poteſt dici. Philip. Dec. in l. hæredem, col. ij. verſic. & ideo furtum. ff. de regul. iur. & conſil. cclxij. in cauſa magnifici, col. ij. verſicu. ſecundò hoc idem confirmatur. & conſil. cclxxxj. viſo puncto, col. iij. verſic. ad maiorem tamen cautelam. & Matthæ. Afflict. in c. j. col. v. num. 37. tit. de cleric. qui inueſti. fecit.

De eadem re.

70 ¶ Et pro hac re vltra id quod ſuprà diximus ex glo. d. l. eius qui, facit quòd ſcribitur in d. l. hæredem. ff. de reg. iur. hæredem eiuſdem poteſtatis iuriſq; eſſe, cuius fuit defunctus, & multa illic congregata in eam ſententiam à Philippo Decio. vti etiam in d. l. eius qui, vbi ſuprà &

De eadem re.

d.conſil.cclxij.vbi item ſuprà,& à me omnium latiſsimè(pace aliorum dixerim)in noſtro tractatu Retractuum tit.j.§.j.gl.ix.in verbo,*ou lignagier*,nu.47.verùm quærimus,& ſeq. & tit.ij.§.j.glo.vj.in verbo,*ou ſes heritiers*,nu.1.& multis ſeq. quibus locis oſtendimus idem iuris eſſe hæredi,quod defuncto,& vnius factum alterius eſſe cenſeri.

71 *De eadem re.* ¶ Sed pro contraria parte,vt ſcilicet hæres defuncti non poſsit ratificare factum nomine defuncti,videtur eſſe text in l.ſi is cui.& l.bonorum.ff.rem rat.habe.& in l.iij.§.acquirere, in fi. ff.de bon.poſſeſ.& l.Pantonius,in prin.ff.de acquir.hæred. Et ita voluit Ang.in d.l.eius qui, col.ij.verſic.in glo.ſuper verbo,negotiorum,dum reprehendit glo.ibi,quam ſuprà pro altera parte citauimus.& iterum col.ſeq.verſ.in text.ibi,inutiliter,vbi tamen limitat,vt ſcilicet non poſsit habere ratum,præterquam ad ſuum præiudicium.ita intelligens text.quem ſuprà etiã pro priori opinio.adduximus,in d.l.ſi ſine.§. ſi procuratori,quam dicit meliorem de iure. & Anto.Rube.in repet.l.non ſolùm.§.morte , col.iiij.verſic.notandum eſt ſecundò , ff.de noui oper.nunc.vbi alios in id citat,qui & ipſi contrariam partem tenent.

72 *De eadem re.* ¶ In qua controuerſia Dyn.in c.ratum,in pen.quæſt.de reg.iur.lib.vj.ita diſtinguendum putauit,vt in his quę tranſeunt ad hęredem,hęres ratificare poſsit,per d.§.ſi procuratori.In his autem quæ nõ tranſeunt, minimè,per d.§.acquirere,& alia iura allegata in præced.verſic.Et eam diſtinctionem nuncupatim ſequitur Ioan.And.in addit.Spec.tit. de confeſsioni.§.nunc videndum,verſic.quid ſi confiteor tuam eſſe, vbi dicit eundem Dyn.idem tenuiſſe in conſil. xxxij.Sequitur item Bart.& Alb.in d.l.ſi is cui,& idem Bart.in d.l.bonorũ,col.ij.verſ.quæro vtrum factum.& in l.ſi quis offerenti.§.j.ff.de ſolut.dum ſe remittit ad Dyn. vbi ſuprà.Bald. dum idem facit,in d.l.ab vno.C. de negot.geſt.Alb.in d.l.iij.§.acquirere.ff.de bon.poſſ. & in d.l.ſi ſine.§.ſi procuratori.ff.rem ratam hab.Ange.non ſibi in hac re conſtans,conſil.clxj.viſo puncto prædicto,col.ij.verſic.& vbi teneretur.Rom.in d.l.ſi Antonius,in fi.princ. de acqui. hæred.& in d.l.eius qui,col.iij.ſuper glo,in verbo,alienatas,ff.ſi cert.peta.Philip.Dec. in d.l. eius qui §.qui placebat,col.vlt.& ibi Franc.Curt.iunior,qui eum.§.legit cum vniuerſa illa l. col.iiij.verſic.glo.in verbo,negotiorum.ff.ſi cert.pet.

73 *Quid ſi interim ante ratificationem donãs mortuus fuerit.* ¶ Paulus autem Caſtr. de hac eadem re loquens , & in caſu de quo ſpeciatim hîc loquimur, ſcilicet in donatione facta abſenti,notario pro eo ſtipulante in d.conſil.cxcj.viſis iis,quæ narrantur , col.iij.verſicu.nec obſtat quod geſtum,lib.ij.ingenuè ſatetur, hæredem illius abſentis , qui poſteà mortuus eſt , poſſe ratificare,dum modò res ſit integra, id eſt,ſi donans etiam non ſit mortuus , & dominium non tranſierit in alium ſucceſſorem ipſius vel ſingularem, vel vniuerſalem , quoniam res non eſſet amplius integra. Et idem quoque in eadem ſpecie conſuluit Bapt.Chaſſe.conſil.vij.viſis themate & conſultatione, col.vij. verſicu.item vna alia ratione.Præſertim,vt ipſe dicit in hoc regno , in quo poſſeſsio ipſius donantis defuncti, quæ hoc caſu nondum tranſierat in donatarium abſentem,nec ipſius hæredem, vtpote cùm nondum acceptauerant,interim tranſiit in hæredem eiuſdem donantis.& Anto.Rub.conſil. clij.præſupponitur in facto, quòd de anno,in fi.

74 *An mortuo notario donatarius poſsit acceptare.* ¶ Sed quid ſi notarius aut alius qui fuit pro me ſtipulatus mortuus fuerit, & nihilominus potero eam ſtipulationem ſiue acceptationem ratificare , & certè id minimè dubium eſt , cùm text.expreſſum habeamus id fieri poſſe. in l.bonorum , verſic.an autem & ſi mortuus , & ibi glo.& doctor.ff.rem rat.habe.& ita quoque reſpondit Raph.Com.conſil.cxvj. Innocentius, paulò poſt medium.

75 *Hæres donatarij qui non acceptarat, an id ipſum facere poſsit vt poſſeſsio in eum tranſeat.* ¶ Sed redeundo ad principale propoſitum donantem nondum eſſe mortuum,an poterit hoc caſu,quo donatio facta eſt abſenti cum conſtituto , notario ſtipulante , hæres donatarij, qui non acceptauerat,acceptare,vt in eum tranſeat poſſeſsio vi illius conſtituti? Et certè non poteſt,ſiue inſpiciamus ius commune,ſiue etiam noſtram generalem Franciæ conſuetudinem, qua mortuus ſaiſit viuum, vt loquuntur.Nam quantum ad ius commune,text.eſt in d.§.acquirere , non poſſe hæredem ratificare factum defuncti reſpectu poſſeſsionis. neque enim tranſit ad eum bonorum poſſeſsio,quod non aliunde procedit,quàm quòd poſſeſsio defuncti non tranſit ad hæredes,niſi ea naturaliter apprehenſa fuerit.l.Pomponius,§.quæſitum,& l.cùm hæredes,in princ.& l.qui vniuerſas,§.quod per colonum,ff.de acquir.poſſeſ. cum infinitis propè concord.à me collectis in tractatu, *Le mort ſaiſit le vif*,poſt princ. vbi & id docuimus etiam procedere in ſuis hæredibus. Et ita in hac ſpecie de qua tractamus, vt ſcilicet hæres donatarij non poſsit acceptare,tenuit Anto.Rub.in repetit.l.non ſolum.§ morte, col. viij.num.59.ff.de no.oper.nunc.vbi & alios in id allegat.

76 *De eadem re.* ¶ Quantum ad noſtram generalem cõſuetudinem,ea in hoc caſu nullo modo locum habere poteſt,quia hæc ſunt integra verba eius conſuetudinis in multis locis, *Le mort ſaiſit le vif des choſes dont il eſt decedé. veſtu & ſaiſy.* Et ſi hæc verba addita non fuiſſent, adhuc neceſſariò ibi ſunt intelligenda. Neq; enim defunctus eam poſſeſsionem per mortem ſuam veluti per manus dare poteſt,quam ipſe tunc temporis cum moritur non habet apud ſe,l.traditio.ff.de acquiren.rer.domin.& alibi ſæpe diximus in hoc tractatu. Sed hic defunctus nondum habuerat poſſeſsionem eius rei ſibi abſenti donatæ per id conſtitutum , propterea quòd nondum

ratifica

ratificauerat,vt ſuprà diximus. ergo & eam ad ſuum hæredem tranſmittere non potuit, nec conſequenter ius ratificandi per doctor.noſtrorum diſtinctionem.

77 ¶ Sed & illud quæri poteſt, an ſi is cui ſtipulatus eſt notarius, nolit acceptare, quæratur ipſi notario id quod alteri ſtipulatus fuerat. Et id quidem videri poſſet ex eo quod ſcribitur in l. ſi abſentis. C.ſi cert.pet. quòd ſi abſentis pecunia nomine eius fœnori data eſt, eo ratum non habente, is qui eius nomine dedit, experiri poteſt. Et quod per eam l.dicit Bal.in l.certi condictio.§.ſi nummos,col.vlt.verſic.tertia quæſtio eſt.ff.eod.tit.vbi etiam allegat.l.cùm quæritur.ff.de admin.tut. Quodq́ue ſcribit Franc.Ripa in l.re coniuncti, col.pen.verſic.& ex hoc ego.ff.de leg.iij.quòd ſtante ſtatuto,vt alter alteri ſtipulari poſsit, vt eſt Papiæ, ſi quiſpiá pro ſe & altero ſtipulatus fuerit,& ille alter nolit acceptare,totum quæritur ſtipulanti.Ex quo & ipſe infert col.ſeq.verſic.& ſecundum intellectum,quòd in feudis in quibus frater fratri ſtipulari poteſt,ſecundum Bald.& Salyc.in l.vlt.C.res inter alios acta,& probatur in c.j.tit.de duob.fratrib.à capit.inueſti.& voluit etiam Odnfred.in ſumma feudor.Bald.in l.j.C.quand. liceat ab empt.diſced.& Alex.conſil.x.ponderatis iis,quæ in themate,col.ij.verſi.& hoc clarè decidit,lib.iij.ſi id frater fecerit pro fratre, & is nolit acceptare totum, quæritur fratri ſtipulanti.Et facit item quod in ſimili conſuluit Signo.conſi.clix.ſuper dubiis quæ mouentur, quòd ſi pater ſtipuletur filiis naſcituris, ſi nulli poſteà naſcuntur, quæritur ipſi patri ſtipulanti,per multa illic ab eo allegata.

Notario an quæratur qđ alteri ſtipulatus eſt,ſi is alter nolit acceptare.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

78 ¶ Tu tamen dic contrarium hoc noſtro caſu,quo notarius eſt nudus miniſter,ideo nil debet apud eum remanere.arg.l.ſi quis Titio.ff.de leg.ij. Et quia etiam nulla eſt volútas nec ipſius nec contrahentis cum eo,vt ei quæratur.Ita enim voluit expreſsè Barto.in d.l.nec ei.§.corũ, col.ij.verſic.ſed nunquid ſi tabellio,& ibi Bald.in §.ſatiſdatio,col.ij.verſic.quartò quæro, vbi idem dicit Guil.Cu.tenuiſſe.ff.de adopt.& Alber.in l.non aliter,col.ij.verſic.ſed pone quòd tabellio.ff.eod.vbi & in id allegat l.Lucius.§.à te.ff.de lega.ij.& l.filio.§.matri.ff.de adi.lega. & l.Lucius.§.filiam.ff.ad S.C.Trebel.& l.liber homo,in princ.ff.de acquir.rer.domin.& l.j. §. per eum.ff.de acquir.poſſeſ.& idem Bald.in d.§.ſi nummos,col.iij. verſi.ſed quid dicemus in notario,vbi & ad id allegat l.qui ſine vſuris,circa medium ff.de negot.geſt. & rurſum ipſe Bald.conſil.cc.verba.in quarta quæſt.lib.ij.

De eadem re.

79 ¶ Sed hoc tamen intelligendum eſſe cenſeo, niſi ipſius notarij pro alio ſtipulantis interſit id fieri quod ſtipulatus eſt:ita enim intelligitur d.l.ſi abſenti.C.ſi cert.pet.vt videre licet ex Bal. ibi,col.j.in ij.oppo.& Rom.circa medium, nam licèt, inquiunt, principaliter non habuerit propoſitum acquirendi ſibi,tamen habuit ſecundariò, illo pro quo ſtipulatus fuerat non ratificante,quod ſufficit.l.cùm quæritur.ff.de admin.tuto.& l.etiam.§.ſi quis abſenti. ff.de petit.hæred.& facit etiam l.ſi non ex propria.C.de contra.iud.tute.

De eadem re.

80 ¶ Sed ſi interim ſcire velis,quomodo,quibúſve verbis notarius ſtipulari aliis debet, cùm illis ſtipulari poteſt,vide Bart in d.§.corum,col.ij. verſic. quæro qualiter tabellio. Alberic.in d.l. non aliter,col.j.verſic.ſed ſuppoſita.Bald.in d.§.ſatiſdatio,col.ij.verſic.ſecundò quæro vtrum notarius.Corn.qui alios citat,conſil.ij.viſa petitione, col.ij.verſic.nam præmittendum, lib.j. & Matth. Afflict.in conſtit.Siciliæ,incip. baiulos,in x.not.verſicu.limita tertiò, & alios quos tibi citaui ſuprà in xxv.amplia.num.16.nam & in notario.

TRICESIMA PRIMA LIMITATIO.

1 ¶ Limita triceſimoprimò,quando conſtitutum expreſsè fuit appoſitum in cõtractu, quia ita à partibus eſt etiam expreſsè conuentum. Aliàs enim non poteſt notarius vi illius notæ, &c. id ipſum adponere:nec ſi id fecerit, quicquam proderit tale conſtitutum, vt not.reſpondit Alex.per multa ab eo allegata,conſil.xxviij.viſo & præhabito,col.ij. verſi.vnde aut voluntas quod in illo inſtrumento.& multis verſ.ſeq.lib.ij.quem nuncupatim ſequitur Philip.Dec.in l.contractus,col.vj.verſ.& ſupradicta habent locum.ff.de regul.iur.& in l.ſemper in ſtipalationibus,col.vlt.eod.tit.& in l.vt liberis,col.iij.verſ.ſimiliter pari ratione.C.de colla.& conſ. ccxlvij.in cauſa magnifici,col.iiij.verſi.,prætereà iſta diſputatio.& Hierony.Grat.conſil.lxx. ex themate mihi narrato,in fi.lib.j.vbi tamen intelligit,niſi dictum expreſsè fuerit, vt inſtrumentũ fieret cum clauſulis conſuetis.nã tunc ſi hæc clauſula eſſet conſueta,poſſet eam apponere.& iterum conſ.xciiij.in cauſa excellentiſsimi,col.ij.verſic.ſecundò reſpondeo,in fi.eius verſ.eod.lib.j.& Anto.Rub.in repet.l.non ſolùm,§.morte, col.xiij.nu.98.ff.de no.ope.nunc.

Notarius an poſſit dictionem &c.extẽdere ad conſtitutum.

Et nota &c. ad ſubſtantialia tantum extenditur.

2 ¶ Pro quibus facit quod poſt Cyn.voluerunt Bald.Imo. Alex.& omnes propè in l.Gallus.§. idem credendum.ff.de lib.& poſthu.quòd vi illius notæ,& cætera,quę ſolet apponi in inſtrumentis,intelliguntur ſubſtantialia, tantum actus in inſtrumento celebrari, non etiam accidentalia,niſi ea eſſent de ſtilo aut conſuetudine,per multa ab illis citata. Quodq́ue in ſimili ſcribit ipſe Bald.de præcepto guarentigiæ in c.ad conſultationem, in fi.extrà de ſenten.& re iudic.quod notarius idipſum ſi ſemel omiſerit, ſupplere non poteſt.

Præceptum guarentigiæ omiſſum ſupplere non poteſt.

3 ¶ Contrarium tamen non obſcurè conſuluit Old.conſil.cxxxix. ad habendam aliquam notitiam ad fin.cuius illic verba hæc propè ſunt:An conſtitutum poterit apponi ex dictamine ſapientum. Et dicendum,quòd dictamen ſapientum debet eſſe circa cõſolidationem (fortè ſtatuto.

Qui contrarium tenuerunt in conſtituto.

legendum eſt conſoliditatem vel ſoliditatem(id eſt robur,efficacia cōtractus,ſalua manente ſubſtantia,vt no.in l.mandato Titij.§.vlt.ff.mand.& quod habetur in l.illa inſtitutio,in prin. ff.de hæred.inſtit.Et ſub verbo, & cætera, quo ſæpe vtuntur notarij, id continetur quod eſt de natura contractus,l.Gallus.§.quidam rectè.ff.de lib.& poſthu.& l.ſi duo patroni,in prin. §.idem ſcribit.ff.de iureiur.Atque etiam id quod de conſuetudine ſolet apponi.l.quòd ſi nolit.§.quia aſsidua.ff. de ædilit.edict. & l.ſi priùs.§.placuit. ff.de aqua plu.arc. Nemo autem, inquit,dubitat tale conſtitutum eſſe de natura contractus,per quem quis intendit transferre dominium.Et conſuetum quoque id apponi,per quod mens contrahentium faciliùs & efficaciùs aſſequitur ſuum finem,ſiue finalem effectũ,arg.l.ſi quis locuples. ff.de manumiſ.teſt. & l.quiſquis.ff.de leg.iij.& l.j.circa med. C.com.de leg.Hæc ille.

Conſtitutum ex natura cōtractus.

4 ¶ Et idem iiſdem rationibus & legibus voluit Ioan.And.ipſius diſcipulus,qui tamen eius nō meminit,vt ſolet,in addi.Specu.tit.de inſtr.edi.§.inſtrumentum ergo,verſi.quòd ſi à contrahentibus.& Anto.in c.ex literis,col.ij.verſ.ſed nunquàm per hæc, & ibi quoque Felin.col.v. verſi.ſeptima ac vltima declaratio,de fide inſtr.Paul.Caſtr.conſi.x.ſi vera ſunt, col.j.lib.j.vbi dicit hanc conſtituti clauſulam ſolere communiter apponi ab omnibus notariis, ideoq́ue & eam contineri ſub illa nota &c.iuxta not.per Bald.in d.l. Gallus. §. idem credendum. ff. de lib.& poſthu.Subdit tamen conſtitutum non quidem ſimplex, ſed cum adiectione precarij, per quod transfertur ciuilis & remanet naturalis,non contineri ſub ea nota,niſi notarius ille conſueuiſſet eam in ſuis inſtrumentis apponere,quia vt plurimùm non apponitur,per l.nam ad ea.ff.de legib.

Et alij.

5 ¶ Sed & eiuſdem ſententiæ,vt notarius poſsit ponere conſtitutum,tametſi à partibus non eſt dictum,reſpondit etiam Socin.conſil.ccxxxix. præſentis conſultationis difficultas, col.pen. verſic.ſed ad hanc difficultatem,lib.ij. quod iterum repetitur conſil. ccxxxj. lib.iiij. nam id, inquit,tacitè ſubintelligitur,licèt non fuerit expreſſum, cùm de conſuetudine apponi ſoleat in inſtrumento venditionis,arg.l.vel vniuerſorum,& ibi not.ff.de pigno.act.& eius quod voluit Ang.in l.bene à Zenone.C.de quadr.præſcr.Et idem propemodũ voluit ipſe Soc.conſil. cj.viſis duobus teſtamentis,col.j.ad fi.ibi,vnde tantùm procedit,lib.iij.& conſi.lv.viſo inſtrumento,ad fi.lib.iiij.& in d.l.Gallus,§.idem credendum,col.vlt.ff.de lib.& poſthu.vbi tamen intelligit,ſi ſolitum ſit apponi.& Cepol.in l.quòd ſi nolit.§.quia aſsidua,per eum text. nu.38. ff.de ædilit.edict.& Felin.in c.cùm M Ferra.colum.iiij.verſic.& prima declaratio,de conſti. & Philip.Dec.ſibi contrarius,conſil.ccccxlix.viſis duobus conſiliis,col.iiij.verſic.& non poteſt dici.& Iaſon in l.ex parte,col.ij.verſ.ſeptimò & vltimò.ff.de verb.obli.& in d.l.vt liberis, col.iiij.verſ.& vide quod no.C.de colla.vbi dicit id ſe ſæpiùs vidiſſe in facto Steph.Bert.cōſ. cclxxxvj.ex vēditione,ad fi.lib.j.Matth.Afflict.in conſti.incip.baiulos,col.vj. verſi.an autem poſsit apponere.& Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco,ab vſitato,col.ij.verſi.hinc etiam eſt quòd notarius.& Marc.Mant.conſ.cclvj.viſo caſu mihi tranſmiſſo,col.ij.nu.11.& ſeq.

Alij item.

6 ¶ Nam & hanc clauſulam conſtituti ſolere apponi in inſtrumentis notariorum, præter eos quos iam citauimus in ij.præcedentibus verſi.voluit etiam Raph.Co. conſil.xlj. ad primum quæſitum,col.j.verſic.illud etiam quòd ſola venditio.& conſil.clxxiij.Galuanus, col.iij.verſi. quin etiam dici poteſt.alter Raph.Fulg.conſil.cc.in quæſtione, col.j.& conſil.ccxiiij. Titius obligauit ad fin.& Panor.in c.ij.col.vlt.verſic. quintum exemplum, extrà de conſuetu.Petr. Ferra.in tit.forma poſito.actoris,in verbo,item quòd præſcriptus,col.ij.verſic.quid autem ſi in inſtrumento.&rurſum tit.for.reſpon.libel.in actio.hypo.in verbo.exceptionem excuſsionis,col.ij.verſic.item ceſſat excuſsio ſi debitor vt ſit.& Iaſon in l.quoties,col.iiij. verſi.quintò principaliter.C.de rei vend.& in l.apud Iulianum.§.j.col.iij.in vij.not.ff.de leg.j.

Conſtitutum ſolitum apponi in inſtrumentis notariorum.

7 ¶ Ex quo ſequitur,vel ſi non aliud eſſet, poſſe notarium eam clauſulam etiam omiſſam apponere,vt conſuetam,per text.not.in l.vlt.in fi.iuncta glo.C.de fideiuſſ.cuius l.autoritate Bald. ibi,dicit notarium ſimpliciter rogatum, intelligi rogatum cum clauſulis conſuetis. quod & ipſum dicit per eundem text.ipſe Bald.in l.j.col.vlt.verſic.ſed ponamus contrahentes.ff. ſol. matrim.loquens de clauſula hypotecaria,vbi dicit illum text.eſſe ad hoc not. & in l.cum de conſuetudine.ff.de legib.& in l.ita demum.§.j.ff.de procurat.& in l.huiuſmodi,in prin.ff.de legat.j.vbi dicit eum text.ad hoc eſſe meliorem totius iuris. & in d.l. ſi duo patroni. §. ſi quis iura uerit,poſt princip.ff.de iureiur.& in l.ſi quis ſub conditione,in fi.ff.de condit.inſtit.& in rubr.C.de fide inſtru.colum.v.verſic.quartò quæritur.& in l.errore, poſt princ. C. de teſtament.dum dicit quod conſuetum eſt tacitè videri ineſſe. quæ enim in quotidiano vſu ſunt pro expreſsis haberi, per d.l.vlt.C.de fideicommiſ. quam ad hoc dicit valde notabilem, & idem Bald.in rubr.C.de reuoc.his quæ in fraud.cred. & conſil.ccccxiiij. cùm per ſtatutum, lib.iiij.& ante eum Bart.in l.vlt.in princip.ff.quæ in fraud. credi.vbi dicit notarios ex tacito mandato poſſe ea in inſtrumentis apponere,quæ de conſuetudine veniunt,& in d.l.ſi priùs. §.j.ff.de aqua plu.arcen.

Notarius ſimpliciter rogatus poteſt apponere clauſulas conſuetas.

8 ¶ Quod & plerique alij voluerunt,ſcilicet Floria. in l.hæredes. §.in illa, in princip.ff famil. erciſc.vbi loquitur de clauſula pœnali apponi ſolita.Alex.in l.ſi finita,in princ. ff.de damno infect.

De eadem re.

in fe.& conſil.xxvij.in cauſa & lite dominę Barptolomeæ,col.j.lib.ij.& conſil.cv.in cauſa correctionis,ad fin.eod.lib.ij.& conſil.lxxxix.viſo themate inquiſitionis, col.pe.verſic. & ex his patet,lib.iij. vbi etiam dicit,illum text. eſſe meliorem qui ſit in iure. & conſil.liij. in cauſa & lite inter Lucam, col.iij.verſic.nec ad hoc obſtat, lib.vij. Corne.conſil.ccxxv. antequam aggrediar,col.vlt.verſic.nec obſt.quod dicebat,lib.iij.Barba.conſil.v.clementiſsimi Dei, col.v. verſic.prætereà eſt etiam,lib.j.vbi ad hoc dicit ſingul.text.in d.l.vlt.de fideiuſſo.& conſil.iiij. prope inquit,col.iiij.verſic.& adduci,lib.ij.conſ.xxxvij.ſcribitur ſapienter,col.v. verſi. & adduco optimum,lib.ij.& Cepola in l.quod ſi nolit.§.quia aſsidua,nume.40.& multis ſeq.per illum text.ff.de ædil.edict.& Socin.in d.l.Gallus.§.idem credendum, col.iij. verſ.aliquando & tertiò quærimus, & iterum verſ.aliquando octauò & vltimò.ff.de libe.& poſthu.& conſ. xciiij.in cauſa validitatis,col.iij. verſ.& hęc omnia confirmantur,lib.j.Guid.Pap.conſ.cxciij. in cauſa miſsionis,in fi.Iaſ.in l.j.§.ſi procurator,col.vlt.ff.ſi quis ius dice. non obtemp.& latè in l.certi condictio.§.ſi nummus,col.ij.verſ.tertiò not.principaliter, & ibi Iacob.à S.Georg. colum.j.ff.ſi cert.petat.& idem Iaſon in repet.l.admonendi,col.lix. verſ. nam notarij ſimpliciter,ſub num.165.de iureiur.& in l.vlt.colum.viij.verſ.decimò principaliter. C. de iure emphyteut.& latiſsimè in l.vt liberis,col.ij. verſ.item ex vltima parte. C.de collat.& latè Felyn. in c.ex literis,col.vj.verſ.ſed tamen iſtud,de fide inſtru. Hippo.Marſil.ſingul. cxxiij. in iure clarum. Thomas Parp.in proœmio.ff.& ibi Hieronymus Caguo.col.vlt.Franc.Curt.Iunior in l.j.col.vj.num.36.C.de eden.& Mart.Mantu.conſil.cxxvj. punctus emergentis conditionis,col.ij.num.4.& alij quos citabimus infrà,nu.13.quanquam. Et quod in ſimili de procuratore diximus ſuprà in xiij.limit.num.8. cui & illud.

9 ¶ Nam & aliàs videmus,quòd id quod ſolet apponi in contractu vel alia diſpoſitione,habetur pro appoſito,etiam ſi id non ſit dictum aut ſcriptum, per text.in d.c.cum M.Ferra.in illis verbis,ſicut conſueuit,& ibi Bald.qui & eam dicit meliorem de iure,col.iiij. verſicu.item illud quod debet,Anton.col.v.verſic.in text.ibi,ſunt conſueta,Imo.col.iij.verſ.item potes notare,Pan.col.ij.verſic.no.ibi ſicùt conſueuit,Barb.latè col.lij. verſic.nam ex iſtis verbis quod clauſula poſita.Felyn.vbi ſuprà,& Philip.Dec.col.ij.in v.not.& Fran.Ripa, col.xvij.in xxvij. no.extrà de conſtitut. Et ad id quoq; allegatur text.in c.ij.ibi,& ſi non apponatur, de reſcrip. & in c.quòd tranſlationem,ibi,ſæpe fuère,& ibi,iam licere, & ibi Panor.qui eum tex.ad hoc dicit multum ſing.col.ij.verſ.nota.in verſ.ſiquidem,de offi.lega.& Barb.col.v. verſi.not. ibi, & ſiquidem. Et tex.in cle.j.in fi.de pœn. Et bene etiã facit quod ſcribit Bal.in l.fideicõmiſſa. §.ſi ſeruo,in prin.ff.de leg.iij.quòd quis præſumitur velle quod conſuetum eſt. per d.l.vlt.de fideiuſſ. Et quod idem tradit in d.l.quod ſi nolit.§.quia aſsidua,per eum text.ff.de ædil.edict. quòd notarius debet ponere in inſtrumento ea quæ ſunt de iure, & conſuetudine regionis.

Solitum apponi habetur pro appoſito.

10 ¶ Sed aduerte quòd plurimi ex his,quos ſuprà citauimus, intelligunt id eùm in inſtrumento ponitur ea nota,& cætera,vt ſcilicet ea comprehendat quæ ſolita ſunt:quaſi ſine ea nota non liceat aliter extendere,quàm dictum aut ſcriptum eſt. Atque ita etiam intelligit Socin. poſt alios multos ab eo citatos,conſil.xciiij.præſtantiſsimi,col.iij.verſi.prætereà cùm dictos, lib.j. Alij autem loquuntur, cum dictum eſt expreſsè, vt notarius poſsit conficere vel extendere inſtrumentum ex dictamine vel conſilio, vel ſenſu ſapientis. & ita nuncupatim & in his terminis loquuntur Oldr.& Io.And.in locis ſuprà citatis in verſi.iij.& iiij. & Iacob.à S.Georg. in l.pacto conuento,ante fi.ff.de tranſact. Et ita quoque expreſsè id intelligit Bald.in d.rub. C.de reuo.his quæ in fraud.cred. Sed id minimè placet Felyn.in d.c.ex literis, col.vj.verſic. ſed tamen iſtud non videtur,de fide inſtr.& Iaſ.in d.l.j.col.vlt.verſ.adde quod Bald.ff. ſi quis ius dic.non obtem.nam ſimpliciter intelligitur notarius rogatus de conſuetis, vt latè ſuprà diximus & probauimus.

Quomodo ſuperiora intelliguntur.

11 ¶ Sed ſunt & alii,qui dicunt ſimpliciter, ea quæ omiſſa ſunt in contractibus, non eſſe ſubintelligenda nec ſupplenda, etiam ſi ſint ex more & conſuetudine regionis, & inter hos Bald. loquens de renunciatione diſcuſsionis,in d.rub.C.de reuoc.his quæ in fraud.cred.colum.ij. verſ.& nota quòd Bart.dicit. & Angel. loquens de renunciatione periculorum ſiue caſuum fortuitorum,in l.licèt,col.j.C.de locat. Quorum opinionem adiuuat,quòd omiſſa in contractibus habentur pro omiſsis.l.inter ſocerum.& l.Bebius.ff.de pactis dota.& l.ſi cùm dotem, in prin.ff.ſolut.matr.& l.ſi extraneus.ff.de condict.ob cauſ.& l.quicquid adſtringendæ, ff.de verb.oblig.& l.vlt.C.de pact.conuen.& l.ij.& ibi Bald.C.de naut.fœno. Quod perpetuum eſt in omnibus diſpoſitionibus,vt latè oſtendimus in tractatu Primogeniorum, in xl. quæſt. num.190.caſus omiſſus,& ſeq.

Qui contrarium è diametro tenuerũt.

Omiſſa in contractibus habentur pro omiſsis.

12 ¶ Quid quòd ſunt qui tradunt clauſulas conſuetas ſiue ſolitas apponi in inſtrumentis,& quę re uera poſitæ ſunt,nihil operari,nec haberi pro poſitis, niſi conſtet eas fuiſſe expreſsè à contrahentibus conuentas. Videri enim magis fuiſſe poſitas, quòd è ſtilo & conſuetudine notariorum ſunt, quàm quòd partes ita conuenerint, ex ſententia Bartoli loquentis de clauſula codicillari,in l.j.in vj.quæſtio.in fi.ff.de iure codicillo.Bald.in l.quoties, colum.j.verſic. modò reuocatur,in fi.C.de hæredib.inſtituend.Cardin.conſil.cxx. ad primum quod iudex, verſic.

Cõſuetas clauſulas appoſitas nihil operari.

Vt clauſula codicillaris.

verſic.item tales renunciationes.Anto.loquentis in clauſula iuramenti, in c.cùm contingat, col.vij.verſic.quartus caſus,in fi.& ibi Panor.col.xix.in ix.caſu,verſic.in dubio enim,eod.tit. & eiuſdem Pan.in c.quintauallis,col.xvj.verſic.venio ad ſecundum membrum, ibi,ſed quia notarij ex conſuetudine,eod.tit.& Alex.conſil.cxlj.ponderatis,col.vlt.lib.j.Socin.conſil.cel. in cauſa Bononienſi,ante fin.lib.ij.& conſil.xciij.teſtamentum præmiſſum, col.vij.verſic.dicit prætereà,lib.iiij. & Vincen.Pal.inter conſil. Curtij ſenioris, conſil.iij. & ſi ſubtiliſsimè, col.ij.verſic.conſideraui,quòd etiam.& Lud.Gozad. conſil.lxxx.in hac cauſa,col.ij. verſi.ſecundò conſidero.Franc.Curt.iunior in auth.ex cauſa,col.pen.verſic.ſecunda dubitatio. C. de lib.præter.& conſi.cj.præſupponitur in facto,col.vlt.verſi.prætereà vt dicit,lib.ij.& Paul. Pariſ.conſ.xx.conceſsio in perſonam,col.ix.nu.87.lib.j.cum alijs multis concord.à me collectis in comment.l.ſi vnquam,in præfatione,nu.cxxvj.ad huius tamen.C.de reuocan.donat.

Et iuramẽti.

13 ¶ Quanquam contrarium tenet Imo.in l.filio præterito, col.viij.verſic.& per prædicta. ff.de iniuſt.rupt.& irri.teſta.Alex.conſil.cxxv.viſis & conſideratis,col.pen verſic.nec.obſtat quòd notarius iſtas clauſulas,lib.j.iunctis his quæ dixerat ex d.Anto.vbi ſuprà,col.eiuſdem conſil. ij.verſi.ſed ſi dixit.quod conſil.repetitur conſil.liij.lib.iij.& idem Alex.conſil.cxlij.circa primam dubitationem,col.iiij.verſicu.ſubdit etiam, lib.ij. quod & repetitur conſil.cij.lib.iij. & idem Alex.conſil.j.ponderatis his quæ in themate , col.v.verſicu.& licèt quidam celeberrimus,ſub num.21.lib.v.Corne.conſil.cl.prima facie dicendum videtur,col.iij.verſi.nec etiam obſtat id quod dicebat,lib.iij.Barb.in d.c.quod tranſlationem,col.vj.num.26.& ſeq.de offic. lega.& conſil.vj,vbi Chriſtus non eſt,in fi.lib.iij. & conſil.liiij.illud in medium afferam, col. pen.verſi.& ſi quiſpiam opponat,eod.lib.iij. & conſil.lviij. omnipotentem & immortalem, col.ix.verſi.& ſi dicatur,lib.iiij.Philip.Dec.in l.ſemper in ſtipulationibus, col.pen. verſic.ex prædictis.ff.de reg.iur.& in d.cap.cùm M.Ferra.col.ij.verſi.& ex ſupradictis,de conſtitut.& Alcia.in l.j.§.ſi quis ita,in iij.not.ff.de verb.oblig.& Hiero.Grat.qui hanc dicit eſſe communem opinionem,conſi.cxij.viſis dubiis,col.iij.verſi.circa tertiam difficultatem, lib.ij.& Fran. Ripa in l.Centurio,col.xxvj.verſi.in primis deciſio.ff.de vulg.& pupil.& omnes quidem innixi ea ratione,quam ſuprà diximus,& quam Barb. d. conſil.lviij.lib.iiij. dicit inconuincibilem,quòd notarius cenſetur rogatus apponere clauſulas conſuetas ex more regionis.

Qui contrarium tenent.

14 ¶ Super qua controuerſia Lancelo.Galiau.in d.l.j.in prin.col.ij. verſi.item contrà facit. ff.de verb.oblig.eam volens componere ita diſtinguit.nam aut clauſula id importat quod non poteſt rationabiliter dici contra mentem contrahentis eſſe,& tunc ſtandum eſt ei clauſulæ, ſecundum poſteriorem opini.aut verò continet aliquid quod veriſimiliter eſt contra mentem contrahentis,& tunc ſtandum ſit priori opinio.Et ita debet conſiderare diſcretus iudex : dicitque hanc diſtinctionem non eſſe alienam à mente omnium , & bene pro ea facere quod ſcribitur in l.vlt.§.idem quæſiit.ff.de condict.indebit.

Diſtinctio eas opin. concordans.

15 ¶ Ego certè in ea ſum opin.vt ſi alicubi eſſet conſuetudo ponendi conſtitutum in omnibus inſtrumentis, ſi fortè eſſet omiſſum in vno quopiam , videretur fuiſſe omiſſum errore , aut obliuione notarij : atque ita cenſendum eſſe tanquam ſi appoſitum fuiſſet : proptereaque eo caſu multò magis poſſe notarium ſub ea nota.&c.idipſum adſcribere : præſertim , quòd , vt iam dictum eſt,cenſentur partes id voluiſſe quod ad perfectiorem& expeditiorem effectum contractus facit,maximè cùm huiuſcemodi eſt mos regionis. Sed ſi is mos ſit,vt nũc ea clauſula ponatur in inſtrumentis, nunc non ponatur,ita vt non ſit vniformis eius rei cõſuetudo, id fieri non debet.vt etiam reſpondit Hierony. Gratus conſil.cij.videtur prima fronte , col.j. verſic.ad contraria verò,lib.j.& ante eum voluit Soc.in l.Gallus. §.idem credendum , col.ij. verſic.confirmatur iſta concluſio.ff.de lib.& poſth.arg.l.Seio medico.ff.de annu.leg. & eius quod ſcribit Bald.de promiſsione pœnæ,in l.ſi duo patroni. §.ſi quis iurauerit. ff. de iureiur. & Franciſcus Ripa.in l.qui Romæ.§.duo fratres,col.x.verſic.ſecundò limitatur.ff.de verbo. oblig.Et bene facit quod ſcribit Bart.in ſimili in l.ſciendum,col.j.verſic.contra hæc oppo.ff. de verb.oblig.Scio autem obſeruatum eſſe in noſtra curia Pariſienſi:eam clauſulam non ſuppleri,nec intelligi ſub illa nota,&c.niſi expreſsim fuerit in inſtrumento appoſita.

Authoris opi.

16 ¶ Sunt & quædam conſuetudines,quę nuncupatim loquuntur de hiſce clauſulis cõſtituti,& alijs poſſeſſoriis,& inter cæteras Pictauien.tit.*de teſtamens*, §.iiij.qui eſt omnium.ccix. & ſeq.Engoliſmenſis eodem tit.§.vj. qui eſt omnium cxvij. Rochellenſis titu. *de donations entre les conioinctz*, §.vij. qui eſt omnium xlix. atque etiam ordinationes (quas vocant) regiæ Franciſci Regis, anni 1539.in menſe Septembri, articulo cxxxiij.quas ſuprà citauimus,& ex quibus ſatis intelligis hanc clauſulam conſtituti non ſemper apponi ſolitam, proindeque nec ſupplendam eſſe.

Cõſuetudines loquentes de conſtituto.

ANDREÆ
TIRAQVELLI
REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS COMMENTARII

In L. Boues, §. Hoc ſermone, ff. de verbor. ſignificatio.

ORNATISSIMO PRAESVLI, NICOLAO PELLEuæo

Ambianen. epiſcopo, regio in ſanctiore conſilio conſiliario Andreas Tiraquellus regius in Pariſienſi curia Senator

S. P. D.

QVO ex tẽpore, à ſenatorio hoc munere, ad Ambianenſem Præſulatum, maximo totius noſtri ordinis deſyderio aſſumptus es, Antiſtes illuſtriſs. ſemper in animo habui, veterem illam neceſsitudinem, quã & ſtudiorum ſimilitudo, & eius temporis conſuetudo, quo vnà magiſtratu iſto fungebamur, conciliârãt, omni officiorũ genere, vt debui, non alere ſolùm aut retinere, ſed etiam ſi fieri poſſet magis, ac magis augere. Neque enim verebar, ne quod vulgò amicis vſuuenire ſolet, quorum & Cicero in Lęlio, & Ariſtoteles in Ethicis meminerũt, amicitiam noſtram abſentia dirimeret, néue honorum dignitatumq́ue gradus, quibus à Sereniſs. rege noſtro, non modò non ambientem ſed nec opinantem ornari te & cumulari audiebam, aliqua ex parte tuam erga me beneuolentiam labefactarent, nedum conuellerent aut diſſoluerent. Quanquam, ſi verum fateri audeo, iſti tuæ fortunæ nonnihil hoc nomine indignabar, quòd per eam, antiqui collegę præſentia, non niſi rarius quàm cuperem, frui liceret, cuius aliquando quotidiana conſuetudine fœlicem me exiſtimabam: Et cuius in colloquendo humanitatem, ac comitatem, in diſſerendo acumen, in conſulendo, & iudicando prudentiam, integritatemq́ue coram ſuſpicere & admirari, magna cum voluptate ſolebam, nunc eundem abſentem deſiderem. Sed id pro regis imperio ac Reipub. bono ferendum eſt. Quorum ille, raras animi tui dotes, ingeniumq́ue rebus omnibus inſtructiſſimum, quę ad inſtituendum & excolendum politicum virum neceſſariæ ſunt, perſpectum habens, te & libellorum ſuorum magiſtrum, & ſibi ab intimis conſiliis eſſe voluit: Hæc à priuatis & humilioribus cauſis in eum locũ & conceſſum euexit, vbi quæ ad ſummam & conſtitutionem totius regni pertinent & ſpectant pertractantur. Fœlix ipſa nimium, ſi quam-

plurimos tui ſimiles rerũ ſuarũ moderatores & adminiſtratores habeat. καὶ καλῶς γεγονότας καὶ πολλὴν ἀρετὴν καὶ σωφροσύνην ἐν τῷ βίῳ ἐνδεδειγμένους in Areopagum olim cooptari ſolitos ſcribit Iſocrates, nempe qui & generis nobilitate eximij, & vitæ integritate conſpicui, diſciplinarum etiam omnium cognitione, & rerum vſu cum tanta prudentia coniũcto, quanta ſatis eſt ad viros probos efficiendos, cæteris præſtarent, qui numeris omnibus grauitatis, ſeueritatis, conſtantiæ, fortitudinis, eſſent abſolutiſsimi, vndecunque docti, vndique placentes. Quæ omnia, vt non in vno quouis homine depræhendere eſt facile: ſic in te ſunt copioſiſſima. Sed vide quorſum me tuarum virtutum commemoratio rapiat, vt quamuis eas attingere hoc loco non decreuiſſem, rerũ tamẽ dulcedine raptus, à litore, quod ad ſummum legere ſat erat, in altum auferri me non ſentiam: conſultius nimirum facturus, ſi Timanthis illius exemplo, ea quæ oratione aſſequi non poſſum, ſilentij velut quodam velo contexiſſem. Quare ad id quod huius epiſtolæ propriũ fuit, recipio: cuius ſcopus & inſtitutum erat, libellum hunc tibi offerre, antiquæ noſtræ neceſsitudinis velut μνημόσυνον meíque in te animi pignus, vt quoties eum in manus iſtic venire contigerit, toties Tiraquellum tuum tecum habere, & alloqui tibi videaris, qui vt te ſemper plurimi fecit, ita ſemper eſt obſeruaturus. Vale Antiſtes digniſsime, & cũ libello deditum tibi auctorem amare perge, ac Domino Hoſpitalio, ſine quo, propter ſingularem ipſius eruditionem ac probitatem, non ſatis feliciter in aula tibi victurus videbaris, meis verbis, quæſo, ſalutem imperti. Rurſum Vale. Luteciæ V. Non. Iul.

M. D. LIIII.

'MIC

MICHAELI TIRAQVELLO FONTENAIENSI

apud Pictones Seneſchallo primigenio fratri chariſsimo, Andreas Tiraquellus iunior

S. P. D.

VT apud homerum queritur Telemachus ὅτι τὴν ἑαυτοῦ γενεὴν μούνωσε χρονίων *(eius enim dictum vſurpare libet) ita me multis fratribus beatum iudico. Nam ſi rerum omnium, quas ad beatè viuendum ſapiētia comparauerit, nihil eſt maius amicitia, nihil vberius, nihil iucundius, cum his actum præclarè eſſe putãdum eſt, quibus licitum eſt, cum ſibi amicum inſtituere, qui vt frater germanus eſt, ita alter idem ſit, vt mihi rectè à Sotione dictum illud eſſe videatur,* τοὺς ἀδελφοὺς παρέντας καὶ ἄλλους ζητοῦντας παραπλησίους εἶναι τὴν ἑαυτῶν γῆν ἐῶσι, τὴν δὲ ἀλλοτρίαν γεωργοῦσι. *Quum igitur, iuxta vetus verbum, amicorum communia omnia ſint, committere nolui, vt tibi non impartirem, tecúmque communicarem eã lætitiæ voluptatem, quam ex commentatione patris, de maximè inſigni loco iuris ciuilis, nuper in lucem edita, iam accepi. Nam quum præclara eius opera immortalitatis ſunt, non ætatis, tum ex his omnis literatorum natio multas magnáſque vtilitates percipit, vt nullam moram interponendam putarim, quin quamprimum maximo gaudio fruerere. Quæ cauſa fuit potius, vt librum adhuc atramento madentem mitterem, quam vt eo tibi animum adderem ad inſiſtendum eam viam, quam nobis pater tritam reliquit; quum iam magnam itineris partem confeceris, atque illam quidem quæ moroſior ſalebríſque impedita magis eſt. Vale. Pridie Calend. Iulias, M. D. LIIII. Lutetiæ, ex ædibus paternis.*

BARTHOLOMAEI FAII
viri Senatorij Carmen.

Hoc ſermone breui, Dum nupta erit, arcta prioris
Fœdera coniugij ſignificata magis,
Protrahis in ſeram fœlix Tiraquelle ſenectam,
Dum iuris multo hæc dogmate doctus obis.
Fœcundo liceat tibi connubialia iura,
Quæque his accedunt diſſerere vberius.

AD D. AND. TIRAQVELLVM
Senatorem Regium, G. Albertus Pictus,
in curia aduocatus.

Te quoque iam iuuenem niueis Tiraquelle quadrigis
Intulerat claro candida fama polo:
Ceruleóque nouum candeſcens æthere ſydus
Fulgebat, Picti gloria rara ſoli.
At labor aſsiduas dum torquet feruidus arteis,
Tergeminum ſplendens cernere ſydus erat:
Vt late crebris tandem ſudoribus actus,
Luceres noſtri ſólque deúſque fori.

ANDREÆ TIRAQVELLI REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS COMMENTARII

In L. Boues, §. Hoc ſermone, ff. de verbor. ſigni.

HOC SERMONE DVM NVPTA ERIT, primæ nuptiæ ſignificantur.

Quidcolligãt ex hoc §. iuris interpretes.

1 EX HOC §. noſtri iurium interpretes paſsim & vbique hanc generalem regulam aſſumunt, SERMONEM ſimpliciter prolatum de primo intelligi, id eſt, primo atque vno actu conſumi, perfici, finiri: ita vt ampliùs locum non habeat. Quam quidem regulam Ale. con. xvj. breuiter in caſu præmiſſo, col. ij. nu. 9. lib. iiij. dicit in omni diſpoſitione ſeruari debere, vt etiã dicit Fran. Curt. iunior, conſ. cxxxij. ſacratiſsimæ, &c. habita diligenti, col. j. Et in omni materia, vt etiam tradit Iaſ. conſ. xxxvj. in cauſa mota, col. vlt. verſi. iſta reſponſio, lib. iij. Eàmque veluti ex compoſito, & de induſtria, ac ex profeſſo mirum in modum celebrarunt, multiſque ac magnis iurium theſauris locupletarunt duo ſuperioris ætatis ornamenta ac lumina Feli. & Iaſ. ille in c. ij. col. j. & ij. ſeq. de treug. & pac. hic in duobus locis, ſcilicet in l. in duobus, §. ſi ei qui, col. j. & ij. ff. de iureiu. & iterum, in l. diuortio, aut vt alij eas ll. diuidunt, l. fructus, §. quod in anno, col. ij. iij. & iiij. ff. ſol. matr. Et ita, vt cæteris vix aliquid reliqui feciſſe videantur, quod eis addi poſſit. Mihi tamen nec inutile nec infructuoſum viſum fuit, quæ ab illis ipſis, prætereáq; ex aliis didici, huc veluti in vnum corpus congerere, quòd & res admodum quotidiana, & ad vſum forenſem accommodatiſsima eſt.

Authoris cõſiliũ, & ratio.

Regula aliũde etiam collecta.

2 ¶ Solet autem (quod iam diximus) ea ſententia frequẽtiſsime ex hoc noſtro §. depromi. Cui tamen ſunt & alij tex. ſimiles, videlicet in l. cùm pater, §. pater certam. ff. de leg. ij. vbi cautio de danda vel reſtituenda dote filiæ nupturæ, de primis nuptiis tantum intelligitur, nec ad ſecundas nuptias porrigitur. Ex eoq; no. Bart. & Imol. ibi, id quod diximus in noſtra regula. Sermonem ſimpliciter prolatum intelligi pro prima vice. Bald. autem no. (quòd idem eſt) verba ſimpliciter prolata reſtringi ad primum actum.

De eadem re.

3 ¶ Eſtq; etiam alius ſimilis tex. in l. dotis promiſsio, verſ. vlt. ff. de iur. dot. vbi ſcribitur, dotis promiſsionem in primis duntaxat nuptiis deſtinari, neque durare obligationem, ſi poſt alterius matrimonium ei nubat, cui dotem promiſerat. Et ex eo idem no. Bar. quod ſuprà ex d. §. pater certam. Et alius item text. in l. ſtipulationem quæ propter, cum l. & licet, quæ illam confeſtim ſequitur, & ibi Bar. in epito. poſterioris, eo tit. & in l. inter ſocerum, §. vlt. in fi. ff. de pac. dota. cùm dicitur, quoniam ad primas nuptias pertinet, ea autem loquitur de reſtituenda dote, ſoluto morte mulieris matrimonio.

De eadem re.

4 ¶ Et alius quoque tex. in l. matrimonij, ff. qui & à quibus, vbi ancilla à nullo alio matrimonij cauſa manumitti poteſt, quam qui eam vxorem ducturus eſt. quòd ſi alter eam vxorẽ ducat, non erit libera: adeo vt nec ſi ſtatim poſt eam repudiatam manumiſſor vxorem duxerit, liberam eam non fieri: tanquam de his nuptiis ſenatus ſenſerit, quæ primæ poſt manumiſsionẽ nullis aliis interpoſitis ſecutæ ſint. Quiquidem tex. admodum facit contra eorum ſententiã, qui dicunt matrimonium medium non impedire legitimationem filiorum quæ fit ex ſequẽti matrimonio, de quo per doctor. in c. tanta, qui fil. ſint legiti. & nos quoque latè diximus in tractatu Primigeniorum, quæſtio. xxiiij. nu. 2. incipi. ſed vt ad ſpeciem, & aliquid etiam dicemus infrà, in iij. limita. nu. viij. incip. huc etiam pertinet. Sed & facit hic tex. aduerſus ea quæ in vniuerſum dicam, infrà in d. iij. limita. vbi in fi. illius de hoc tex. aliquid dicemus.

5 ¶Secundo huc ſpectat tex.in l.ſtipulatio de dote,ff.de ior.dot.vbi ſi extraneus dotans mulierem ſtipulatus fuerit eam dotem ſibi reddi ſoluto matrimonio:facto diuortio,ſtatim ita committitur ea ſtipulatio,vt nec redintegrato matrimonio actio ex ſtipulatu quæſita intercidat. Atque etiam ita,vt ſtipulator non cogatur iterum eam dotem conſtituere, vt dicit ibi gloſſ. per tex.in l.dotem.ff.eod.tit. Vides igitur hanc ſtipulationem factam in caſum ſoluti matrimonij ita perfici,& conſumi per diuortium,vt nec, redintegrato eodem matrimonio, aboleatur,& ad id glo.in d.l.ſtipulatio,allegat tex.in l.item quæritur.§.vlt.de loca.de quo poſteà dicemus.

Stipulatio dotem reddi ſoluto matrimonio,quomodo committatur.

6 ¶Tertio ad hanc ſententiam pertinet tex.in d.l.diuortio, §.quod in anno. ff. ſol. mat. cuius auctoritate Bal.ibi,poſt Iac.Ra.Cy.& alios antiquiores,& ibi quoque Imo. in j.no. ad id allegant hunc noſtrum §.hoc ſermone,& Rom.& Alex.qui eum §. legunt cum §. ob donationes,vterque col.ij.ſed ille verſ.vnde dicit,hic verſ.ex hac gl.infert,& ibi item Iaſ.col.j.quod ſi quis ex hac locatione,aut aliàs debeat habere fructus vnius anni cuiuſpiam agri,qui bis in anno fructus produxerit,intelligitur tantùm de primis fructibus, non etiam de ſecundis. Et ſequitur Alex.in additio.Bar.in hoc noſtro §.hoc ſermone.&'in d.l.dotis promiſsio.ff.de iur.doti.& conſi.xvj.breuiter in caſu præmiſſo,circa medium,num.6.lib.iiij.& Maria in cap. de illis, col.viij.verſ.octano oo. de condit.appoſ. Fely.in d.c.ij. col.ij.verſ.ſi quis emit vina, de treug.& pac. & in c.licèt dilectus,col.vlt. verſ.& hinc eſt quòd vendens,de teſti. Iaſ.in d.l. in duobus,§.ſi ei qui,col.ij.verſ.ſextò facit,ff.de iureiu. Geor. Nap.in repet. clemen. ſæpe, in princ.col.lxj.verſ.ego hoc dictum,de verb.ſigni.& Franciſ.Cur.iunior, conſ.clxxviij. ſacratiſsimæ &c.habita, col. vlt. verſi. & iſtam concluſionem. Sed tu ſuper hoc vide quæ dicam infrà in xj. limitatione.

Fructus vnius anni,quomodo accipiantur.

7 ¶Et ne interim putes id ſuperuacaneum eſſe,ſcire debes, regiones quaſdam adeo eſſe feraces,fœcundas,& vberes,vt bis fructus ſingulis annis ferant.Nam de India id aſſerit Martianus Capella lib.vj.& ante eum Plinius auctoritate Poſsidonij lib.vj.c.17.& Solinus, c. lxv. In anno,inquit,India bis æſtatem habet,bis legit frugem,& ante hos omnes Diodorus Siculus lib.iij.Bibliothecæ,c.x.bis inquit in anno præbet fructus:paulo poſt,bis,ait,annis ſingulis ſegetes fert. Et Strato Heratoſthenis auctoritate Indiæ fœcunditatem eò maxime declarat quòd ea bis fructum fert, alteram enim ſementem habentem alteram æſtiuam. Et ipſe Diodo.eod.lib. cap.xj.vbi & idem quoque dicit de inſula Hyperboreorum.Sed & de Italia Virgilius lib. ſecundo Georg.

Regiones quædam bis fructus ſingulis annis ferunt.

Hic ver aſsiduum,atque alienis menſibus æſtas,
Bis grauidæ pecudes,bis pomis vtilis arbos.

Cui in eo quod dicit bis grauidæ pecudes,adſtipulatur quod ipſe Diodorus Siculus lib.j. c. iij.ſcribit,in Aegypto oues bis in anno parere,biſque lanam præbere.Idem autem Virgilius vt ad eum redeamus lib.iiij. eiuſdem illius operis,

Forſitan & pingues hortos quæ cura colendi
Ornaret.canerem, biferique roſaria Pæſti.

Quòd ſcilicet vno in anno bis illic naſcerentur roſæ,vt ſcribit Seruius. Varro autem lib.j.de agricultura,c.vij.ſcribit vites apud mare Smyrnæ eſſe biferas, & in agro Conſentino malũ biferam eſſe,id eſt,quæ bis anno fructus ferat.quod & ipſum ex eodem repetit Plinius libr. xvj.c.ij.Sed & Theophraſtus lib.de cauſis plantarum xj.c.xiij.& Columella lib.v.cap.x.tradunt ficus eſſe biferas. Et Plinius lib.xiij.c.xxij.Apharcem & Adrachnen.Et lib.xv.cap.xxij. nuces,Iuglandes,& lib.xviij.c.xxij.in quibuſdam locis Africæ, biferam vitem bis anno vindemiare. Quin ipſe lib.xvj.c.xxvij.ſuprà citato,tradit & ipſas vites alicubi triferas eſſe,& cupreſſos,& alias quoque arbores biferas.Strabo quoque li.xvij.ſcribit in Lydia nonnullos populos habere quaſdam terras biferas, & duas meſſes facere. Sed ſuper ea mirum eſt, quod tradit Solinus c. xlv. in Aegypto ficum Aegyptiam quam vocant vno anno ſepties fructum ſufficere quod & ante illum dixerat Plin.li.xiij.c.vij.

Ficus Aegiptia vno anno ſepties fructũ ſufficit.

8 ¶Quæ res in memoriam reducit quod à Plutarcho proditum eſt in vita Antonij, quòd cùm Antonius ipſe Aſiaticis ſecunda vectigalia imperaret,Hybreas qui ciuitatum cauſam ſuſceperat,Si potes inquit,Antoni,eodem anno bis vectigal exigere,illud etiam vt bis æſtatem habeamus, biſque autumnum:id eſt, vt duas meſſes, duaſque vindemias ſingulis quibuſque annis habeamus. In hac autem fertilitatis mentione ſupra cætera omnia mirum eſt, quod tradit Pomponius Mela li.iij.quo c.de Hiſpaniæ & Septentrionis inſulis, ſcribit, in Erythia adeo fertiles agros,vt cùm ſata frumenta ſunt,ſubinde recidiuis ſeminibus ſegetem nouantibus,ſeptem minimùm,interim plures meſſes ferunt, ſed an id vno anno aut pluribus fiat, non aperit.

Erythia inſula ſeptem meſſes fert.

9 ¶At illud,vt tandem à ſemita in viam redeamus, mihi omnino verum eſſe videtur, vt ſi id vſu eueniat,vt bis ager fructus in vno anno ferat ex natura ſoli,vel arboris,vt in illis locis, & arboribus,de quibus locuti ſumus:& quis ex contractu fructus vnius anni percipere debeat non dubitarem,quin & binos illos fructus habere deberet.Nam cum is contractus ad certũ tempus,

Authoris de ea re ſententia

tempus,referatur,id eſt,ad vnum annum, ſintq́; hi duo fructus vnius anni fructus, conſequens eſt & eos compræhendi ſecundum ea quæ dicemus infra in iiij. limitatione. At ſi id contingat, quoniam fructus alterius anni ſunt adeo præcoces, vt colligantur intra tempus prioris,certè haberet locum ea ſententia, vt non niſi priores fructus habere debeat, neque enim hi duo fructus vnius anni ſiue vnius æſtatis aut autumni ſunt, ſed duorum annorum ſiue duorum autumnorum ſiue æſtatum, licet vno anno colligantur.

10 ¶ Quartò in l.ſi ſocius pro filia,in prin.ff.pro ſoci.quem ſolus Raphael Fulg.ponderat & reputat ſingularem ibi,in v.no.ad hoc, vt ſi inter plures fratres pactum ſit,vt dos filiarum ſoluatur ex bonis omnibus,intelligitur, vt ſemel tantùm dotetur, niſi aliter expreſsim actum fuerit.ad quod & illum expendit Lucas Pen.in l.ſi quis Decurio,col.ij.verſi.idem videmus. C.de Decurio.lib.x.Petr.Anch. conſil.cccciiij. tria dubia in cauſa Vlrici, & Iaſon in d.l. in duobus,§.ſi ei qui,col.ij.verſi.tertiò facit,& in d. l. diuortio,§. quod in anno,col.ij.verſi. pro confirmatione,vbi dicit eum text.no. & paucis notum.& præterea in l.inter ſtipulantem.§. ſacram,col.vij.verſi.tu aduerte.ff.de verbor.oblig.& conſil.xxxvj.in cauſa mota per nobiles, col.vlt.lib.iij. vbi dicit eum text.eſſe in id ſolennem. Circa quod vide quæ dicam infrà in ix. limitatio.num.iiij.ſed & ex hoc,& iterum num.xj. ſed hanc tamen principalem.

Pactũ inter fratres vt filiæ dotentur ex bonis omnibus.

11 ¶ Quintò quod illius text.in d.l.ſi ſocius,autoritate,ſcribit Bald.in l.vlt.col.ij.verſi. ſed nunquid eo caſu,C.de dot.promiſsio in j.lectu.quòd ſtante ſtatuto, vt frater teneatur dotare ſororem,ſi eam ſemel dotauerit, & ea caſu fortuito dotem perdiderit, non tenebitur frater eã ampliùs dotare:quia ſtatutum intelligitur de vna ſiue prima dote tantùm. Et id ſequitur & commendat Iaſon in d.l.in duobus,§.ſi ei qui,col.ij. verſic. tertiodecimò facit,ff. de iureiur. & in d.l.diuortio,§.quod in anno,col.ij.verſi. vbi ſuprà,ff.ſolu. matrim.& Fely.in d.c.ij. col. iij.verſi.ſi ille qui eſt obligatus,de treug.& pac. & Catel. Cot.in memor. incip. executores, col.j. verſi. & poteſt confirmari.

Statutum vt frater teneatur dotare ſororem.

12 ¶ Id quod tamen intelligendum eſt ſecundum declarationem Alex. in l. ſi cùm dotem, §. j. col.ij. verſi.iuxta hoc quæro,ff.ſol.matrim. vbi diſtinguit in hac ipſa ſpecie, an teneatur dotare ſororem ex diſpoſitione hominis, an verò ex diſpoſitione legis, ſecundum ea quæ dicemus infrà in d. ix. limitatio.vti etiam & in hoc caſu diſtinguit Socin. conſil.v.cuius caput eſt,ſuprascriptus inſignis doctor,col. ij.verſic. ad ſecundum,lib.iiij.

De eadem re.

13 ¶ Sextò alius text.in l.ſi duo,§.j. ff.de arbit. vbi pœna ſemel commiſſa.ſoluitur compromiſſum:nec ampliùs peti poteſt,niſi aliud actum ſit.Sed quomodo id intelligatur,& an procedat in eo quod intereſt,vide gl.vlt.Alber.Bar.& Bal.ibi,& glo.vlt. in l.ſi ſic ſtipulatus ſim,& ibi Bar.col.j.in iiij.primis oppoſi.Bal.& Imo.col.ij.verſi. in eadem gl.in fi.& iterum verſi.& conclude breuiter,Fr.Arc.col.ij.verſi.quorum dictis addo.ff.de verb.obli.gl.in l.ij.in verbo, repellere,verſ.item ſi ſemel pœna,& ibi Cyn. col.pen.in vij.quæſtio. Bar.col.vlt.verſi.quæro quando præmiſſa,& Iaſ. nu.cxl.C.de iure emphyt.Specul.tit. de arbitr.& arbitrator. §.vlt. verſi.quòd ſi dictum ſit,& tit.de loca.§.nunc aliqua,in xxxviij.quæſtio.& ibi Bal.in additio. Cy.in l.quicunq;,col.vlt.verſi.quinto quæro quid ſi quarta, C. de ſeruis fugiti.& Pet.Anch. in c.ſi compromiſſarius, col.j.in iiij. no. de electio. lib.vj.

An pœna ſemel commiſſa ſoluatur compromiſſum.

14 ¶ Septimò quod admodum eſt his confine, quod à Maſuerio ſcriptore non contemnendo traditum eſt,in tit.de taliis,§.item quatuor,quòd id quod ſolet dici in noſtra Gallia,dominũ poſſe cogere vaſallum,vt aliquid conferat pro dote ſuæ filiæ,intelligitur,vt ſemel tantum ſi-ne pro vna vice conferat pro vnaquaq; filia. Imò verò Guido Pap. deciſio. Delphinat. lvij. an vaſallus,in fi.aſſeueranter tradit, id intelligi pro prima tantùm filia, & primo ipſius matrimonio.arg.huius noſtri §. hoc ſermone,& l. ſancimus,la j. C. de conſulib.lib.xij.quod & ſequitur Chaſſ.in conſue.Burgund.tit.j. §. iij. in prin.& alij quos tibi citauimus in tract.noſtro Primigeniorum,quæſt.lxx. vbi videre poteris.

In Gallia dominum poſſe cogere vaſallũ, vt aliquid conferat pro dote ſuæ filiæ.

15 ¶ Octauò tex.in l.ſi is qui Stichum. ff. de procura.vbi ſi is qui Stichum, vel Damam vtrum eorum ipſe vellet ſtipulatus eſt, & ipſe aut procurator ipſius cuius factum ratum habuerit, alterum petiit,ſtipulatio conſumpta eſt, id eſt,alterum petere non poteſt.cuiuſquidem text. autoritate Bal.in c.in literis,verſi.ſi autem ſemel, extrà. de offi.deleg. dicit quòd conſumpta eſt gratia per vnum actum.

Stipulatio vtrũ voluero, quando conſumpta ſit.

16 ¶ Eſt & alius text.in l.ſerui electione, in princ. ff. de legat. j. vbi ſerui electione legata,ſemel duntaxat optare poſſumus.& ſimilis text. in l.apud Aufidium, ff. de optio. lega.vbi ſi ita legatum ſit,veſtimenta quæ vellet, deinde antequam ea ſumeret, alia ſe velle dixiſſet,mutare voluntatem eum non poſſe,quia omne ius legati prima teſtatione conſumpſit,& ibi gl. adducit in eam rem alios text.vt ibi videre poteris.

Electione ſerui legata, ſemel dũtaxat optandum.

17 ¶ Verùm quia ſunt & alij qui videntur probare contrarium, vide quæ in id, an ſcilicet qui ſemel elegit vtiliter vel inutiliter poſsit variare & iterum eligere, ſiue in eo caſu in quo d. l.loquitur,ſiue in aliis,tradunt gloſſ.& Albe.in l.non indebitum, de condit. indeb.gloſſ.vlt. in c.gratia,& ibi Io.And.ſuper ea gl.vlt.de reſcrip.& glo.in c.ſi compromiſſarius, §.ſi vir,& ibi Ioan.Andr.circa medium,verſi.in gl.approbantur, & Pet.Anch.col.ij.verſi.vltimo quia

De eadem re.

text.& Domi. de electio. libro v. Bart. Bald. latè Alberic. in d. l. ſerui electione. ff. de leg.j. Bal.& Alber. in l.qui ſalutem.ff. de iureiur. & alios plurimos, quos paſsim tibi citabo in limitationibus.

Relictum vt hæres rurſus id præſtet, quomodo intelligatur.

18 ¶Nonò huc pertinet tex.in l. fideicommiſſa §. ſi quis alicui decem,ff.de lega. iij. & alius ſimilis in l.j.§. ſi cui ita ſit legatum. ff. vt lega. nomi. caue. vbi ſi ita legatum eſt, vt ſi legatarius perderet quod ei in teſtamento relictum eſt,hæres rurſus id præſtet, non intelligitur,vt quoties perdiderit, toties id reſtituere teneatur, ſed tantùm ſi poſt præſtàtionem legati, ſemel legatarius perdiderit, non etiam ſi poſtea rurſum perdiderit, & ita tantùm de prima amiſſione intelligatur.

Satiſdandi obligationi, per primã ſatiſdationem ſatisfactũ eſt.

19 ¶Decimò his adſtipulatur tex.in l.ſi is à quo, §. ſi ſemel, qui eſt vlt. ff. vt in poſſ.leg.vbi ſi ſemel ſatiſdatum fuerit,nõ eſt neceſſe rurſus caueri: etiam ſi fortè dicatur egenos fideiuſſores eſſe datos,eum enim facilitati ſuæ ferre debere,qui fideiuſſores minùs idoneos accepit. neque enim oportere per ſingula momento onerari eum, à quo ſatis petitur, tanquam ſcilicet per primam ſatiſdationem ſatisfactum ſit obligationi ſatiſdandi, eaq; obligatio prima illa ſatiſdatione conſumatur. Sed,quod non omittendum eſt,confeſtim in l.ſeq.ita ſcribitur planè ſi noua cauſa allegatur,veluti quod fideiuſſor deceſsit,aut etiam rem omnem familiarem inopinatæ fortunæ impetu amiſerit,æquum eſſe præſtari cautionem. Cui conſentit text.in l. j.§.quod ait prætor, ff. quor. lega. Sed hæc exceptio pertinet ad vj. limitationem, vbi & nos hunc tex.ex Roma. citabimus.

Diſpũctio nõ amplius quã ſemel, concedenda creditoribus.

20 ¶Vndecimò eiuſdem notæ eſt tex.in l.vlt.§.ſi qua idonea,ff. de bon. author. iudic. poſsiden. Si qua, inquit, idonea cauſa interuenerit, vtrum ſemel an etiam ſæpius recognitio & diſpunctio concedenda ſit creditoribus, videamus.& ait Labeo, ampliùs quàm ſemel non eſſe cõcedendum. Si quis tamen iurauerit non calumniæ cauſa ſe poſtulare, neq; habere quæ diſpunxerit, iterum ei faciendam poteſtatem,nec ampliùs quàm bis, & ibi gl. pro concord. affert d.§.ſi quis alicui decem, de quo diximus in ij. ab hinc verſi. Et pro contrario quoq; adducit, veluti §.j.ff.de eden.de quo dicemus infrà in ix.limitat.

Calendis Ianuariis ſtipulatus, de quib. intelligendũ eſt.

21 ¶Duodecimò accedit text. in l.eum qui calendis,ff.de verbor.obligat.vbi eum qui calendis Ianuariis ſtipulatur, ſi non adiiciat quibus, de primis intelligendum eſt, tanquam id actum fuiſſe videatur,& ibi glo. pro concord.allegat hunc noſtrum,§. tanquam ſcilicet ille tex. ad hanc noſtram regulam pertineat, cuius principale fundamentum ab omnibus ſumitur ex d. noſtro §. Ex illo autem tex. ſumit Bald.quòd ſi Papa concedat præbendam in tali eccleſia vacaturam,non appoſito tempore,intelligitur de proxima vacatura,& vide quæ dicam infrà in limitation.

In dieb. quomodo interpretetur.

22 ¶Tertiodecimò huc ſpectat tex.in l.inter illam,§.j.ff. de verb.ſignifi. vbi illud,facito in diebus, intelligitur de biduo proximo, & ita de duobus primis diebus. nam cùm pluraliter proferantur,non de vno tantùm poteſt intelligi,ſed neceſſe eſt duos ſaltem accipi, l.vbi numerus.ff.de teſti.& c.pluralis,de reg.iur.lib. vj. cum aliis iuribus concor. à me collectis in l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos, num. 226. incip.ſed de his.C. de reuo. donat. Igitur cùm de duobus diebus in illis verbis intelligatur, ſequitur vt ex noſtra regula de duobus primis diebus intelligi debeat. Et idem ſi de annis ſimpliciter loquamur,vt ſcilicet de primo biénio, ſiue de primis duobus annis intelligere debeamus, l.libertisq;, §. vlt.ff. de teſt.manumiſ.

Idem, in annis.

Quando permittitur variatio, de qua intelligatur.

23 ¶Quartodecimò adſtipulatur alius tex. in l.ſi quis iuſiurãdum,C.de reb. cred .quo innixus Bal.in auth. habita,col.vij.verſi. primo dubitatur ſi ſcholaris,in fine huius quæſtionis,C. ne filius pro patre, ſcribit quòd in caſibus in quibus permittitur variatio, intelligitur tantùm de prima,ita ſcilicet vt non liceat iterum variare. Et id ſequitur Iaſ.in l.prætor,§.ſi aliquãdo, col.iij.verſi.tertio no.ff.de oper.no.nunci. & in l.quicquid, col.iiij. verſi. item pro iſta glo.ff. de verb.oblig.& in l.edita,col.iiij.verſi. & attende diligenter.C.de eden.

De eademre.

24 ¶Ex eoq; dicit ipſe Bal.vbi ſuprà,in ea quæſtio.quã facit gl. ibi,in verbo,optime,an ſi ſcholaſticus ſemel elegerit vnum ex iudicibus ibi declaratis, poterit poſtea variare, quod poſſe ea gloſſ.affirmat vſq; ad litis conteſtationem,per l.ſi conuenerit,ff. de iur.om. iud.iuncta l.ſi cùm dotem,§.eo autem tempore,ff.ſolu.mat. Nicol.autem Matth.& alij pleriq; negant,arg. l.j.in fi.C.de aſſert.tollen. Et hanc partem tenet ipſe Bal.ſubiungens id quod ſuprà diximus, quod ſi permitteretur illi variare, non niſi ſemel permitteretur. Et ſequitur Iaſon in d.leg. quicquid, atq; etiam in d. l. edita, quibus locis ſuprà citauimus.

De eademre.

25 ¶Et ex hoc ſingulariter conſuluit Io.Cald.conſi.xxj. cuius initium eſt,an laicus poſsit,tit.de iure patro. quòd licet patronus laicus poſsit variare intelligitur tamen, vt ſemel id poſsit facere,& non pluries, vt dicit iſtud clarè innuere iura de hoc loquentia, & alia quædam allegat. Et illum ſequitur Phil. Dec.conſi.dcix.quæritur ex duobus præſentatis, col.ij. verſi. ij. hoc probatur, vbi ex hoc dicit, variationem permiſſam de primo actu tantùm intelligi, eſt tamen ibi error in nu. con. Calder.

26 ¶Quindecimò, quod autoritate illius text. in d. leg. ſi quis iuſiurandum, voluit, Bart. non admodum

admodum diſsimile, in l. poſt legatum, in prin. col. vlti. ff. de iis, quib. vt indig. quòd quis non poteſt niſi ſemel ſuam poſitionem vel negationem reuocare, & idem dicitur voluiſſe ipſe Bart. in l. vlt. ff. de præt. ſtipula. vbi tamen non id dicit, ſed illud, quòd ſi promitto ſtare ſimplici tuo dicto, vel iuramento, poſſum id reuocare antequàm tu declaraueris, per d. l. ſi quis iuſiurandum. Sed & id expreſsè voluit per eam ipſam. l. Bald. in l. j. col. vlt. verſi. quartus eſt ſi quis, C. de furt. vbi ex eo dicit generaliùs, quòd ſi quis reuocauit aliquem actum, vel rationem, non poteſt poſteà eam reuocationem reuocare.

Poſitio vel negatio, ſemel tantùm reuocanda.

27 ¶ Decimoſextò, vt relinquamus tex. iuris ciuilis, & aliquid depromamus ex tex. iuris canonici, huc ſpectat tex. in c. ſi clericus, in prin. de præben. lib. vj. vbi ſi ſimpliciter mandatum fuerit à ſummo pontifice alium prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo, ita vt ſi is pro quo mandatum fuerat, negligens fuerit in primo beneficio petendo, conſumpta extinctaq; ſit ea gratia, ita enim ex eo tex. no. Domi. in ij. no. & Phil. Fran. poſt prin. verſi. in tex. ibi aliam, vbi pro concord. adducit hunc noſtrum §. hoc ſermone. Sed aduerte quia ille tex. in d. c. ſi clericus, expreſsè loquitur, cùm mandatum eſt prouideri de beneficio proximè vacaturo, non ſimpliciter de vacaturo, ita vt nihil ad noſtrum §. pertinere videatur, cùm expreſſum ſit de primo: verùm omnes vbique eum tex. intelligunt, vti Domi. & Franciſcus faciunt.

Mandatum vt prouideatur de beneficio vacaturo, de quo intelligatur.

28 ¶ Decimoſeptimò accedit tex. in c. ordinarij, ante fi. ibi, vel ſi ea quæ ſic optinet, & ibi gloſſ. in verbo, ea quæ, de offi. ordina. lib. vj. ex quo non obſcurè colligitur, quòd diſpenſatio ad duo beneficia intelligitur de duobus primis tantùm, ſed eſt expreſsior tex. in c. non poteſt, verſi. illud autem, de præbendis, eod. lib. vbi & Io. Mona. poſt prin. & Archid. col. ij. in verbo, primis, id confirmant per noſtrum hunc §. hoc ſermone, quoniam, inquiunt, duobus primis obtentis impleta eſt gratia, per eundem ipſum §. hoc ſermone, cuius etiam §. autoritate, idem voluit Inn. in c. dudum, le ij. col. penult. & ibi quoque Hoſti. Compoſtel. Bald. col. quoq; pen. verſi. dicit Inno. & alij, extrà, de electio. Quod tamen intellige ſecundum ea quæ dicam inferius in xj. limitatio.

Diſpẽſatio ad duo beneficia intelligitur de duob. primis tantùm.

29 ¶ Decimooctauò in d. c. non poteſt, per eum text. tradit Archidiac. ibi, vt à nonnullis citatur, licèt in meo codice non inuenerim, quòd ſi papa diſpenſauerit cum illegitimo, vt poſsit optinere beneficium, intelligitur de primo tantùm: ita vt ſi primum dimiſerit, non poterit aliud vi illius diſpenſationis obtinere, veluti ea gratia ſiue diſpenſatio per adeptionem primi ſortita ſit ſuum effectum, & ita dicit fuiſſe declaratum.

Diſpenſatio cũ illegitimo, vt poſsit obtinere beneficium, intelligitur de primo tantùm.

30 ¶ Sed & hoc ipſum haud dubiè voluit idem Archidiac. in c. j. ad fin. de fil. presbyter. vbi id dicit pronuntiaſſe Bonifacium Papam, & id ſequuntur D. à Rota, qui & eam opin. dicunt receptam eſſe in curia, deciſi. cccxxxix. incip. ſi legitimus, in j. dubio, in nouis, & Lucas Pen. in l. ſi quis decurio, col. ij. verſi. vnde ſecundum quoſdam, C. de decur. lib. x. & non obſcurè Bald. in c. innotuit, col. j. verſi. quæro diſpenſatum eſt, de electio. vbi & ad hoc allegat hunc noſtrum §. hoc ſermone, & alia ex iuribus ſuprà citatis, & Phil. Fran. in d. c. non poteſt, col. vlt. de præben. lib. vj. & Phil. Dec. conſi. clxix. circa primum videbatur, col. j. & conſilio clij. cùm reuerendiſsimus, col. ij. num. iiij.

Comprobatio eiuſdem.

31 ¶ Contrarium tamen tenuerunt Io. Mona. & Ioa. Andr. in d. illo c. j. ille col. ij. in verbo, obtinere, hic in fi. de fil. presbyter. & idem Ioan. And. in d. c. non poteſt, in verbo, primis, de præbendis lib. vi. Nam ſi illud verum eſſet, vt dicit Io. And in poſteriore loco, non tantùm hoc caſu procederet, ſed & aliàs ſemper, & in quocunque alio inhabili, & in quacunque irregularitate ex culpa, vel ſine culpa, quod ſatis durum eſſet. Item ſi primum beneficium diſpenſatum pereat chaſinate, aut alio modo, nónne ſumma eſſet iniuria, vt non poſsit habere ſecundum? & alia multa ſubdit ad huius opinionis defenſionem: nec credit ipſe Ioan. Andr. Bonifacium id pronuntiaſſe, quia ſi id feciſſet, id ſciuiſſet Ioan. Mon. qui erat cardinalis, & cum illo vixerat. Et idem voluit Petr. Anchar. in d. c. non poteſt, col. j. verſi. tertio no. & ibi quoque Domi. in §. j. col. ij. verſi. quòd ſi Papa diſpenſat, & Philip. Fran. col. vltim. ſuper glo. in verbo, in primis, de præben. lib. vj. & idem Anch. conſi. ccccüij. tria dubia, col. iij. verſi. ſecundum dubium.

Qui contrarium tenuerint.

32 ¶ Nec obſtat (inquit Ancha.) d. c. non poteſt, & alia ſimilia, nam aliud eſt diſpenſare ſuper inhabilitare perſonæ, quæ eſt ſpecies huius quæſtionis: aliud ſuper beneficiorum pluralitate, de qua loquitur d. c. non poteſt, & ſimilia. Hæc enim perſonam reſpicit, & ideo eſt perſonalis, ideoque cum perſona durat, ſicut priuilegium perſonale, c. priuilegium, de reg. iur. lib. vj. nec dimiſsio primi beneficij reddit eum inhabilem. nec reducit ad ſtatum primum inhabilitatis, quia remiſsio ſemel facta tolli non debet, c. ſi is qui, xxiij. q. ij. nec ſpes melioris conditionis debet adimi, l. imperialis, in prin. C. de nupt. Et bene facit quod no. ipſe Ioan. Andr. poſt Inno. in c. vlti. col. j. in verbo, examinari, de tranſlat. prælator. Diſpenſatio verò pluralitatis, vt ſubiungit ipſe Petr. Anch. non concernit principaliter perſonam, imò ipſam aliàs habilem præſupponit: ſed concernit numerum beneficiorum, quod iuribus

De eadem re.

odioſum

autem quòd ſucceſsiuè dimiſsis duob. primis poſsit alia duo habere, quia repugnaret text. in ipſo c. non poteſt.

39 ¶ Decimononò quia ille text. in d.c. ordinarij, de offi. ordinar. lib. vj. & in d.c. non poteſt, de præben. lib. vj. loquuntur in diſpenſatione, quæ ſua natura multùm odioſa eſt, & propterea reſtringenda, c. odia, de regu. iur. eod. lib. vj. ideoq; ne illud quod ex illis diximus, videatur ſolùm in ea re procedere, accedat ſuperioribus text. minimè loquens in diſpenſatione, in c. mandato, & iterum in c. ſi clericus, eod. titu. de præbend. lib. vj. vbi ſi Papa ſimpliciter mandat alicui prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo, & non de alijs, & hoc ita no. Domi. & Phil. Fran. in d.c. ſi clericus, in prin. ille, in iij. not. hic in ij. Quod hinc fit, vt illi ſubdunt. quia diſpoſitio ſimpliciter emanans, intelligitur de primo actu, & allegat Franc. hunc §. hoc ſermone.

40 ¶ Viceſimo quod voluit gl. relata ad tex. in l. quicquid adſtringendæ, in prin. in gl. magna, in verbo, ſecundum promiſſorem, ad medium, ff. de ver. obli. quòd declaratio, ſiue interpretatio alicuius obſcuri vel ambigui non poteſt fieri niſi ſemel: tanquam ſcilicet permiſsio declarationis intelligatur de primo tantùm, & id no. & dicit ſingulariſsimum Bar. ibi, col. ij. verſ. ſed pone quòd ſemel, & eam quoque ibi ſequuntur Ang. qui dicit ſing. col. ij. verſ. ſecundo modo legitur, & Raph. Co. Imo. circa medium, ibi, item no. quòd poſtquam, & iterum col. ij. verſi. in ea gl. ſed hic, Pau. Caſt. col. vj. qui & illam dicit ſing. & ad hoc dicit ſemper allegari, Alex. qui dicit perpetuò notandum, col. iij. verſi. ex qua habes, Fra. Are. qui & illam dicit ſing. col. ij. ver. in glo. poſtea, & Iaſon col. iij. verſi. in ea glo. ibi & iterum velit. & prætereà Bart. in l. inter ſtipulantem §. j. in fi. & ibi etiam Ang. qui dicit ſing. col. vlt. verſi. cùm igitur per hæc ſigna, & Imo. col. ij. verſ. itẽ adde quod voluntas, ff. de verb. obli. & Bal. in l. de die, in prin. col. vlt. ff. qui ſatiſd. cog. & in l. ſi quis intentione ambigua, col. ij. verſi. item quæro vtrũ iſta interpretatio ſemel facta, vbi dicit ſing. eam gl. & ibi quoq; Ang. qui & eam dicit ſing. & ipſe Bal. in l. vlt. col. ij. verſ. ſed hîc quæro, ibi, notabile eſt, C. de codic. vbi ex hoc dicit, libello ſemel declarato non eſſe locum pœnitentiæ, idq; probari ex eo tex. & ibi ſequitur Alex. col. j. in fi. & Iaſ. col. iij. verſi. ſecundò ex eodem verbo, C. de codicil. & idem Bald. in c. j. col. pen. verſi. ſed nunquid ſemel, de conſtit. vbi dicit eam glo. no. & ſing. & ex eo dicit, quòd rei declaratæ, nihil adijci poteſt, nec detrahi, & in c. vlt. col. vlt. verſi. idẽ dicimus, de tranſlat. epiſc. vbi dicit ſing. ad hoc, vt primæ interpretationi ſtandum ſit, non cęteris, & in c. dilecti, col. vlt. verſi. nam qui declarat, de iudic. vbi item dicit ſing. in id, vt qui declarat, pœnitere non poſſit. & rurſum idem Bal. in c. in præſentia, col. iiij. verſi. ſed hîc quærit gl. de probat. vbi & illã dicit ad hoc ſing. vt interpretanti non ſit licitum pœnitere, & in c. fraternitatis, col. j. verſ. pone in cauſa prima, de teſtib. vbi etiam dicit ſing. ad id, vt qui ſemel declarauerit, non poſsit ſe corrigere. Pet. Anch. in c. ſi compromiſſarius, col. ij. verſi. vltimò quia text. dicit de electio, lib. vj. vbi eam glo. dicit not. & ibi quoq; Domi. in §. ſi verò, poſt medium, verſi. & per prædicta, vbi dicit ſing. & Matth. Matheſilla. no. 172. no. quòd vbicunq;, & Fran. Curt. ſenior conſ. xxvij. magnificus vir dominus, in iiij. dubio, col. eiuſdem dubij. iij. verſi. ſic de directo, vbi & illam dicit ſing. & Iaſ. in l. ex pluribus, poſt medium, ff. de verb. oblig. & in l. edita, col. iiij. ver. ſic in ſimili, C. de eden. Lanfran. in repet. c. quoniam cõtra falſam, in verbo interlocutiones, col. vj. de Probat. Ant. Corſet. in ſuis ſing. in verbo, ſententia interlocutoria.

41 ¶ Contrarium tamen tenuit Matth. Matheſilla. ſibi contrarius in eodem opere, no. 198. eodemq; penult. incip. nota quòd facultas, per text. quem dicit è diametro eſſe contrarium ei ſententiæ, in d. l. qui ex pluribus, & ibi gloſſ. vlt. Et licèt Bart. ibi dicat, quòd loquitur in electione, in qua variare licet, non in declaratione, id tamen vt dicit Matthæus, non videtur eſſe verum, quia ibi ſtipulatus fuit fundũ Seianum, & promittens habebat plures fundos huius nominis: & ſic partes ibi ſenſerunt de certo fundo, ſed de quo incertum erat: & ſic ibi propriè opus erat declaratione, & tamen glo. ibi vult, quòd ſæpius poſsit variare. Verùm Iaſ. in dicta l. qui ex pluribus, poſt multos alios oſtendit ibi locum eſſe electioni, & non declarationi, vt ibi videre poteris. Ex quibus intelligis, ex multorum ſententia, aliud eſſe in electione quàm in declaratione, vti etiam videre poteris apud Imo. in d. l. quicquid, de verb. oblig. de quo vide quos nos citauimus ſuprà num. 17. verum quia ſunt.

42 ¶ At ſuperiori ſententiæ adſtipulatur, quod Bald. ſcribit in l. hac lege, quæ eſt ij. col. ij. verſi. ſed nunquid ſi ſemel, C. de ſenten. ex breuicu. recitand. quòd ſi ſemel iudex interpretatus fuerit ſuam ſententiam, non poterit iterum interpretari: quia interpretatio non poteſt fieri niſi ſemel, per no. in d. l. quicquid adſtringendæ, de verbo. obligat. quod ipſum voluit Bart. in d. l. inter ſtipulantem, §. j. in fi. ff. eod. titu. Angel. qui etiam dicit ſing. in l. quod iuſsit, poſt medium, ibi, item interlocutoria, & ibi quoq; Rapha. Co. & Imol. qui tamen notat, col. ij. verſi. item fallit ſecundum, & Alex. col. iiij. verſi. ſecundò fallit in interlocutoria, ff. de re iudica. ipſe Imo. in l. ab executore, in princ. colum. iiij. verſi. poteſt quæri iuxta prædicta, ff. de appellat.

43 ¶ Et in hac quoque ſententia fuerunt Alex. & Iaſon. in d. l. quicquid aſtringendæ, vbi ſuprà:

id tamen

id tamẽ intelligentes poſt Ang.& Co.ibi,in ſententia diffinitiua,ſecus in interlocutoria,quã poteſt iudex non ſemel,ſed ſæpius,& vt loquitur Ang.millies reuocare: ideoq; etiam ſæpius declarare,vti etiam dicit Imo.in d.l.quod iuſsit,col.ij. verſi. item fallit.& ibi quoq; Alex.vbi ſuprà,vbi tamen id optimè declarat,vt videbis apud eum,& Corſet. in d. ſing. ſententia interlocutoria.

44 ¶ Sed & id poſtremum, vt ſcilicet iudex poſsit ſæpius eam ſententiam reuocare, nonnulli intelligunt, vt bis tantùm poſsit reuocare, & non vlterius. Et ea fuit ſententia Bart. poſt Dy.in d.l.quod iuſsit,col.iij. verſi. quæro an iudex poſsit pluries,& aliorum ibi, & Cano.in c.cum ceſſante,de appellatio. Sali. poſt Dy.in l.poſt ſententiam, col.vlt.verſi. quintò quæro quoties,C.de ſenten.Ant.in c.fraternitatis, col. pen. verſi. quinto quæro, extrà, de frigid.& malefi.poſt gl. ibi in verbo,fornicatio,in fi.

45 ¶ At ſunt qui è diametro tenent contrarium, videlicet non poſſe iudicem, niſi ſemel ſuam ſententiam reuocare,& in his Petr. Bezu.in d.l. quod iuſsit, vbi id dicit ſeruari in practica, & hoc de iure poſſe ſuſtineri dicit Iaſon ibi,col.antepe.verſi. tertia fuit opinio, quamuis(inquit) communiter teneatur contrarium.

46 ¶ Quinetiam illud quod ſupra diximus, interpretationem ſiue declarationem, nõ niſi ſemel fieri poſſe,intelligunt Ang.& Alex.in d.l. quicquid aſtringendæ, procedere,niſi quando deſtructio voluntatis ad interpretantem ſpectaret,verbi gratia,in teſtatore cuius voluntas ambulatoria eſt vſq; ad mortem,l.quod per manus, ff. de iure codici.& l. quòd ſi iterum, ff. de adimen.lega.nam interpretabitur teſtator quoties voluerit, l. hæredes palam,§.ſed & ſi notam,ff.de teſt.& nos quoque iterum dicemus infrà in xxxij.limi.

47 ¶ Viceſimo primò quod ſcripſit gl.in d.l.duobus,§.ſi ei qui,in verbo,exhibuerit,ff.de iureiu. quod ſi quis promiſerit præſentare quempiam accuſatum, intelligitur de prima præſentatione tantùm,ita vt ſi ſemel eum præſentauerit, liberetur. quã gl.ibi ponderant Bene. Plũb. & Pau.Caſt.qui eum §.legit cum §.quòd ſi reus,col. vlt. verſi. vltimo eſt hic vna,& Alex. in fi.& Iaſon,col.j.ver.ſuper hac prima parte.Et hoc quoq; voluit Ioan.And.in addit.Spec.ti. de accuſat.in iij.parte §.vlt. verſi.ſed quid ſi fideiuſſor.Pau.Caſt.in l.ij.§.in fideiuſſorem,qui eſt vlti. ff.qui ſatiſda. cogan. Alex.in addit.Bart.in l. græcè,§.j. ff. de fideiuſſor.vbi dicit eam gloſam eſſe menti tenendam.& in id citat hunc noſtrum §.& con. xvj.breuiter in caſu præmiſſo,col.j.num.v.lib.iiij.

48 ¶ Licèt contrarium tenuerit Rom.in d. §. ſi ei qui,ſtatim poſt princ.& in l. ſi finita, in princ. col.j.num.iiij.ff.de dam.infe.& in d.l.ij.§.vlt.col.ij.verſi.ſecundo pono,ff. qui ſatiſda cog.& in priorib. quidem locis per tex.in l.ſi ſeruus hæreditarius, ff.de diuer. & temp.præſcriptio. per quem probatur hanc promiſsionem tum demum lata ſententia,aut finita inſtantia perimi,& in iiſdem quoq; locis,atq; etiam in poſtremo, alias multas rationes addit,quæ tu videre poteris.Et ante hunc Lucas pen.latè in l.ſi quis decurio,col.ij. verſi. accuſans quidam, C.de decurio.lib.x. per text. quem dicit expreſſum in l. ſi ita ſtipulatus à Seio, ff. de fideiuſ. & l.nouiſsima,ff. de iudic. ſol. & multa alia iura, quæ ibi videre poteris. Sed id tamen quomodo ſit intelligendum,vide Paul.Caſt. in d.§. in fideiuſſorem, & omnino Iaſon.in d.§. ſi ei qui,col.penult.verſi.ex prædictis.

49 ¶ Quid autem ſi quis promiſit præſentare toties quoties,vel ad voluntatem eius cui promittitur,an erit in infinitum obligatus,quod pleriq; contendunt: an bis tantùm,quod nonnulli volunt.vide Bar.in l.ſi quis reum,col.j.verſi. circa hanc legem,& Ang.in l.ij.verſi.item adde aliam,ff.de cuſto.reo.& omnino in d.l.ſi finita,in prin. circa medium, & ibi Imo.col.j.verſi. & per hoc ipſe infert,& Rom.etiam in prin. col.j.& Alex. latè,col. j. & ij.ff. de dam. infe.& eundem Ang.in l.oratione,ff.de feriis,in quibuſdam lect.Lucam Pen.in d.l.ſi quis decurio, col.iiij.verſi.item clarè videtur,C.de decurio.lib.x. & Matth. Affli.deci. Neapol.xlvj. dicit regia pragmatica.& quæ dicam infrà in xxvj.limitat.Et in perempta inſtantia teneatur,vide eundem Angel.in d.l.græcè,§.& poſt litem,ff. de fideiuſſo.

50 ¶ Viceſimo ſecundo quod voluit alia gl. iuris canonici in c.cauſam,in verbo, recipi, quæ eſt vlt. extrà, de ele. quòd ſi moniales contulerint electionem ſuæ abbatiſſæ in epiſcopum, qui ſemel de vna prouiderit,non poterit ampliùs aliam dare,conſumptaq́; eſt ipſius facultas ſiue bene & vtiliter,ſiue male & inutiliter prouiderit, per multa iura, quæ ibi allegat: & eam ſequuntur.Hoſt.ibi col.ij.verſi. quid ſi elegit malam.Car.Flor.col.ij. verſi.quæro ſi iſte epiſcopus,Pet.Anch.ante fi.ibi,quærit glo.fi.Anto. etiam ante fi.& Imo.ſuper eadem illa gloſſa vlti.& Pan.col.vlt.ſuper eadem quoq; gloſa. Et id vt pleriq; omnes dicunt, approbatum eſt per c.ſi compromiſſarius,eodem tit.lib.vj.trahuntq́; in id,quod poſtea dicemus in j.limitat. num.xxxix. incip.declara quarto, & multis ſequ.quia ſcilicet hic compromiſſarius non ſuo iure innititur, ſed alieno.

51 ¶ Viceſimo tertio quòd voluit gloſſ.in c.gratia,in verbo,eligas,quæ eſt vlt. de reſcript.lib.vj. quòd in caſu illius c. in fin.ſi quis ſemel vnum beneficium elegerit, conſumpta eſt electio, nec poterit eligere aliud,per c.vlt.eo.tit.& c.j.de poſtula.& idem voluit Archi.in eo.ipſo.c.

gratia,

gratia,col.ij.verſi.ſed quid ſi elegit vnum,per multa alia iura ibi allegata, de quo etiam vide Io.And.ibi,col.ij.in glo.vlt.& Pet.Anch.col.ij.verſ.quæritur vnum, iſte.& Pet. Anch. conſ. ccxiiij.Franc.col.ij.verſ.iudicatur ad idem,& Roma. conſ. cccxxix. præſens conſultatio, in primo dubio.

52 ¶ Viceſimo quarto alia gl.in c.duobus,quod eſt pe.in verbo,eligere,eo.tit.de reſcri.li.vj.quę in caſu illius c.diſponentis, vt ſi duo ſuper ſimili prouiſione ſibi facienda in eadem eccleſia literas vna die obtinuerint,nec appareat vter eorum prior impetrauerit, & ambo ſimul pręſentauerint,ſintque in cæteris æquales:hi ad quos receptio & collatio pertinet, ex eis alterũ quem voluerint eligere teneantur. Dicit ea gloſa,quòd ſi ſemel elegerint,conſumpta eſt eorũ electio,nec in electi præiudicium variare poſtea poterunt,per c.publicato,extrà, de elect.& c.j.de poſtula.prælat.lib.vj.de quo nos dicemus infrà in xxiij. limit. & alia iura ibi allegata. Et id ſatis probat tex.in d.c.ſi duobus,cùm ſubditur, quo electo alius omnino careat impetratis.Et id ſequitur ibi Pet.Ancha.col.ij.verſ.item not.quòd per electionem, & Domi. col. vj.ſuper ea gloſ.& Philip.Franc.col.ij.ſuper eadem gloſ.vbi & id dicit procedere poſt Bald. etiam ſi prior clericus conſentiret,quia electio conſumpta eſt, per l.ſi is qui Stichum, ff.de procurat.Et ipſe Petr.Ancha.conſ.ccxiiij.Fran.col.ij.verſ.octauo inducitur.

Similiter conſumpta eſt collatorum electio,ſi ex duobus in cæteris æqualibus alterum ſemel elegerint.

53 ¶ Viceſimo quinto quod item in non abſimili caſu ſcriptum eſt ab alia gl. in c. ſi quis iuſto, verſ.verùm ſi ambo,in verbo elegerit de ele.li.vj.quæ item in caſu illius c.quo diſponitur, vt ſi duo procuratores inſolidũ conſtituti ad eligendum ſimul concurrant, & poſtulent ſe admitti, non audiuntur, ſed is tantùm, quem capitulum elegerit. Dicit ergo ea gloſa, quòd ſi ſemel alterum elegerint,ita conſumpta eſt electio,vt variare non poſsint,per c. vt quis duas, eo.tit.& lib.& c.j.in fin.de poſtu.præla.eo quoque libro. Et eam gloſ. ſequitur Domi. ibi in princ.col.ij.& Petr.Ancha.d.conſ.ccxiiij.col.ij.verſ. ſimili dicatur.

Idem in duobus procuratoribus inſolidum conſtitutis ad eligendum.

54 ¶ Viceſimo ſexto quod voluit & alia gl.in c.ne captandæ,in verbo, cauſa ſubſit, de conceſ. præb.lib.vj.quòd gratia alicui à ſede apoſtolica conceſſa,vt ei prouideatur de præbenda,dignitate,vel perſonatu,aut alio beneficio, intelligitur de primo, nec is cui ea gratia conceſſa eſt,admittitur ad ſecundum,niſi ex cauſa,per c.quia cunctis,ad fi.& c. executor, eodem tit. & lib.& ibi Ioan.And.tum in verbo,prouideri,tum ſuper glo.j.Pet.Ancha.col.ij.verſ. quęrit Ioan.And.& Philip.Franc.col.ij.nume.vij.

Gratia alicui conceſſa vt ei prouideatur de prebenda, dignitate &c. de qua intelligatur.

55 ¶ Viceſimo ſeptimo quod & proximum eſt,quod tradit item alia glo.in c.quia cũctis, quod eſt j.in verbo,cauſa,de conceſ.præb.lib.vj.quòd reſcriptum de prouidendo alium de dignitate vacatura quam is duxerit acceptandam, intelligitur de prima, non etiam de ſecunda, niſi ex cauſa,tanquam ſcilicet cõſumpta ſit ea acceptatio prima per eum facta,per eum text. & l.apud Iulianum,ff.de optio.lega.& idem ibi voluerunt Imo.qui & illud cap.legit in lect. decretal.col.pe.in verbo,voluntatibus,ver.ſed quæro vtrum ſemel,& ibi item Io.mona.col. vlt.verſ.ſed quid ſi in reſcripto,vbi & ad hoc certè c.ex parte,le j.de offic.deleg.& c.ſi clericus,de præbend.lib.vj.& ibi item Archidia.in fi.& c.gratia,ad fin.eod.tit.de reſcript.& Bal. conſ.ccxxviij.per ſanctiſsimum lib. iiij.

Reſcriptum de prouidendo alium de dignitate, intelligitur de prima.

56 ¶ Viceſimo octauo quod in non abſimili caſu voluit ipſe Ioan.Mona.in c.ſi tibi,col.vltim.in verbo,aſsignet,de præbend.libro vj.loquens in caſu illius c. vbi ſi abſenti ab epiſcopo conferatur beneficium,non poterit epiſcopus id alteri conferre etiam ante iſtius abſentis acceptationem, ſed epiſcopus poterit illi aſsignare terminum competentem, intra quem acceptet,& eo lapſo ſi non acceptauerit,alteri id liberè conferet. Dicit autem ibi Ioann. Monac. quòd ſi ſemel acceptauit,vel non acceptauit,variare non poteſt,per l.apud Iulianum, ff. de optio.legat.& l.ſerui electione,ff.de leg.j.& ſequitur Ioan.And.in dicto c.ſi tibi, col.ij. item ſcias in nouella.

Qui ſemel acceptauit beneficium, vel lapſo termino quem epiſcopus illi præfinivit,non acceptauit, variare non poteſt.

57 ¶ Viceſimo nono quod à Cyno traditum eſt,in l.cùm pater,§.pater certã,ff.de leg.ij.in addi. quod ſi teſtator iuſsit celebrari tres miſſas in die ſui obitus,ſufficit illas ſemel celebrari primo illo die obitus, nec cogendum hæredem aliis ſequentibus facere celebrari, & idem ante eum tenere videtur Petr.à bella pert. & poſt eum Bart. & Albet. in l. cùm quidam, quæ eſt penult.ff.de annuis leg.

Teſtator iubens aliquid fieri in die ſui obitus,quomodo intelligatur.

58 ¶ Verùm Imo.in d.§.pater certam,paulò ante finem,tenet contrarium, per text.in ea ipſa l. cùm quidam,cum ibi nota.neque huic ſententiæ ſuæ obſtare d.§.pater certam,quia ibi fauor dotis ſuadet verba referri ad primam vicem,hìc autem fauor animæ & piæ cauſæ ſuadet cõtrarium:tanquam ſcilicet ipſe Imo.id omne ex fauore negotij metiatur, de quo poſtea dicemus in iij. limitatione.

Quis aduertetur.

59 ¶ Triceſimo quod ſcriptum reliquit Io.Mona.in cap.ſi pro te, verſ.quæro primo, & ibi poſt eum Domi.col.j.de reſcript. lib. vj. quòd ſi papa mandauerit alicui prouideri de beneficio, ſi ad id acceſſerit conſenſus epiſcopi,intelligitur de primo ipſius conſenſu vel diſſenſu.nam ſi primum expreſsè diſſenſerit,poſtea autem conſenſerit, non prodeſt impetranti, per hunc noſtrum §.hoc ſermone,& alia ex iuribus ſuprà allegatis. Et id quoque ſequitur Bald.in leg. vlt.ad fi. C.qui bon.ced.poſſ.vbi id limitat ſecundum ea quæ dicam infrà,in xviij. limita.

Mandatum [illegible] cui cõceſſũ ſi acceſſerit conſenſus epiſcopi, de quo conſenſu intelligatur.

Conſtitutio loquens de ſcrutinio, intelligitur de primo actu.

60 ¶ Tricesimo primo quod & ab eodem Io. Mona. traditum eſt in c. cùm expediat, col. j. verſi. item in hac forma, de elect. lib. vj. quòd conſtitutio loquens de ſcrutinio vel communi electione, intelligitur de primo actu vel caſu, non de ſecundo, per leg. eum qui calendis, ff. de verb. oblig. & hunc noſtrum §. hoc ſermone, & leg. fideicommiſſa, §. ſi quis decem, ff. de lega. iij. Ex quo infert ad caſum illius cap. vt ſi votis inquiſitis apparet nullam partium deueniſſe ad maiorem partem totius capituli, ſed ante electionem communem acceſſerunt tot voces habenti maiorem partem reſpectu minorum, quod habet maiorem partem totius capituli, non poterit procedi ad electionem communem, & ibi ſequitur Ioan. Andr. poſt princ. in verbo, conſenſerit, & Petr. Anch. paulò ante fi. & Domi. col. j. verſ. ſed pone quòd nulla pars.

Poteſtas mittēdi aliquem in poſſeſſionē expirat, eo ſemel inducto.

61 ¶ Tricesimo ſecundò quod poſt alios antiquiores ſcriptū reliquit Archi. in c. ſi cui, in verbo, contradictores, de præb. lib. vj. quòd poteſtas alicui conceſſa mittendi alterum in poſſeſſionem, & eum tuendi in ea poſſeſſione, expirat eo ſemel inducto, & remoto omnino primo impedimento, quod obſtabat. Ideoq; ſi poſtea ille turbatur, debet adire iudicem ordinarium. Et ſequitur Petr. Anch. qui & hoc latè diſputat, ibi col. ij. verſ. quærit hic. Archi. & Io. Andr. in c. pro illorum, col. j. in verbo, contradictores, ext. eo. tit. & Panor. qui id refert ad regulam noſtri §. hoc ſermone, in tractatu Baſilienſi, incip. quoniam veritus, in j. dubio, col. xviij. verſi. ſexta ratio quare alius locus. Sed tu tamen de hoc vide amplius ipſum Archi. Io. And. & Pet. Ancha. vbi ſuprà & Domi. in d. c. ſi cui.

Emens ſimpliciter iactum retis, de quo intelligatur.

62 ¶ Tricesimo tertio huc ſpectat quod ſcribit idem Ancha. in c. ſi propter, col. vlt. & ibi quoq; Ioan. And. col. item vlt. ſuper vlt. glo. & col. iiij. verſ. ex gloſ. igitur habes, de reſcript. lib. vj. ſi quis emerit ſimpliciter iactum retis, intelligitur de primo tantùm, etiam ſi in eo nihil piſciū captum fuerit. Et ita intelligitur quod ſcribitur in leg. nec emptio, ff. de contra. emptio. & l. nam hoc modo, ff. de hæred. vel actio. vend. & in l. ſi iactum retis, ff. de actio. emp. & ſequitur Fely. qui & ad hanc noſtram regulam id refert in d. c. ij. col. iij. verſ. ſi promitto iactum retis, de treug. & pac.

Promittens ſeruire per annum, ſi aliquo tempore valetudine fuerit impeditus, non tenetur ſupplere ex ſecundo anno.

63 ¶ Tricesimo quarto quod & tradunt ipſi Archi. Ioan. Andr. Domi. & Fely. in illis iiſdem locis, quòd ſi promiſerim cuipiam ſeruire per annum, & aliquo illius primi anni tempore, valetudine impeditus fuerim, nec illi ſeruire poſsim, non tenebor altero tanto tempore ſecundi anni ei ſeruire, per leg. cùm quæritur, § item ſi hæredi, ff. de fideiuſſor. aut vt in aliis codicibus legitur de fideicommiſſa. libert. ſed in neutro loco eſt lex eius initij, verum eius rei eſt text. in leg. cùm hæres, §. Stichus ſi hæredi, ff. de ſtatulibe. (vide ibi gloſſ.) & facit text. in leg. ſtatuliberos, quæ eſt iij. §. ſi ita ſit libertas, ibi, poſtea intra quinquennij tempus, eod. titul.

Fructus beneficiorū primi anni epiſcopis conceſſi, quomodo intelligantur.

64 ¶ Tricesimo quinto quod & illis rationibus ſcribunt iidem Archid. Ioan. Andr. Domi. & præterea Philip. Franc. in caſu illius c. ſi propter, cum ſcilicet à ſummo pontifice conceſſum fuit epiſcopo, propter debita ipſius perſoluenda, vt fructus primi anni beneficiorum ſuæ diœceſis, intra quinquennium vacaturorum, percipiat, ſi fructus primi illius anni aut nulli fuerunt, aut chaſmate perierunt, conſumpta eſt omnino gratia, nec poterit epiſcopus alterius anni fructus percipere. Et ad hoc quoque nonnulli eorum allegant l. cùm certus, ff. de trit. vino, & oleo lega. vbi ſi certus numerus amphorarum vini ex eo quod natum eſſet ex tali fundo, & minus natum eſſet, non amplius debetur quam quod natum eſt eo anno, nec cæteris annis ſuppletur. Et ex hoc aſſumunt quòd cum teſtator legat fructus primi anni, ſi nil naſcitur eo anno, non ſuppletur annis ſequentibus. Tu tamen vide tex. qui videtur eſſe contrarius in l. ex eo vino, eo. tit. & in l. legatùm, §. j. & l. liberto, §. j. ff. de annuis lega. & l. Lucius, ff. de alimen. & ciba. lega. & l. Firmio, in princ. ff. quand. dies lega. ced. Sed tu ad hanc antinomiam tollendam, vide glo. in eis locis.

Poteſtas prorogandi compromiſſum, intelligitur de vna & prima prorogatione.

65 ¶ Tricesimo ſexto quod à Specu. traditum eſt in tit. de arbitro, §. excipitur, verſ. ſed quid ſi fuerit actum in compromiſſo, quòd ſi data eſt poteſtas prorogandi terminum compromiſsi, intelligitur de vna & prima prorogatione, per tex in hoc noſtro §. hoc ſermone, & alia iura. & cum eo tranſit Io. And. ibi, in addi. & idem voluit Bal. in c. olim ex literis, col. ij. verſ. ibi, & iterum, de reſcrip. vbi tamen intelligit ſecundum ea quæ dicam infrà in j. limita. & rurſum idem Bal. in c. vlt. col. antepe. verſ. dubitabatur, ibi, ſi autem dictum eſt, de conſuet. & conſil. ciiij. dilatio prorogatiua, poſt princip. lib. iij. vbi & ad hoc citat hunc noſtrum §. Alex. conſil. lxx. viſo conſilio aliàs per me reddito, col. ij. verſ. ſecus autem ſi iſtud eſſet, libr. ij. Soci. conſil. cxvij. viſa & diligenter, col. j. verſi. his tamen non obſtan. lib. j. Feli. in d. cap. ij. colum. ij. verſic. ſimiliter ſi eſt dictum, de treug. & pac. Iaſon. in d. l. diuortio, §. quod in anno, colum. iij. verſi. duodecimo facit, & in d. l. in duobus, § ſi ei cui, col. j. verſ. item per illum text. & iterum col. ij. verſicul. vltimo facit, & Philip. Dec. in cap. ſua nobis, col. j. ſuper glo. j. de appellatio. & conſi. cccccxij. cùm reuerendiſsimus, col. ij. verſi. ex quo infertur, & conſ. dcix. quęritur ex duobus, col. ij. nu. 6.

66 ¶ Contrarium tamen tenuit Roma. licèt neminem (inquit) alium contradicentem repererit, in

Qui contra dicant.

rit,in l.ij.char.pen.verſic. ſed ſtat circa hoc, ff.de re iudic.& poſt eum Georg.Nat.in repe. clem.j.col.lxj.verſicul.in arbitro autem,de verb.ſignifi.Nam vt inquiunt,cùm poteſtas prorogandi ſit indefinitè conceſſa,ea æquipollet vniuerſali, l. & ſi pluribus, ff. de leg.ij. & l.j.§. cùm vrbem,ff.de offic.præfect.vrb.& c.vt circa,de electio.lib.vj.Præterea quia videmus arbitrum,qui non potuit intra tempus præſtitutum iudicare, cogi de nouo arbitrium ſuſcipere,l.aut ſi qua alia cauſa,§.vlti.cum l.præce.ff.de arbitr.Ergo multo magis id ſua ſponte facere poteſt,ſi partes conſentiant,nam aliud eſſet ſi diſſentirent,l.arbiter ita ſumptus,eod.titul. Et reſpondet ad hunc noſtrum §.hoc ſermone,& ſimilia iura,ſecundum ea quæ dicam infrà, in iiij.limita.vbi & eoſdem citabo.

De eadem re.

67 ¶ Subdunt autem ipſi Roma.& Nat.quòd ſi non expediret prorogationem fieri, tunc arbiter non poſſet vlterius prorogare, quia id facere videretur differendæ litis cauſa, cùm non valeat præceptum arbitri quo inducitur litis non neceſſaria dilatio, l. non diſtinguemus §. quæſitum,verſ.ne fuerit,& ibi Bart.de arbitr.ſicut partibus volentibus dilationem prorogari vbi id non neceſſarium eſt,non tenetur arbiter aſſentire,d.leg.non diſtinguemus,§. dies, ſecundum vnum intellectum glo.ſimiliter eadem ratione,non tenentur partes conſentire, arbitro id nulla neceſsitate cogente facienti aſſentire. Denique compromittentes in ipſa facultate prorogandi,præſumuntur in dubio habuiſſe intentionem conformem naturæ compromiſsi,vt de contrahentibus dicitur in l.diuortio,§ ſi ſundus(aliàs eſt lex) ff.ſolu. matrim. & l.ſi pignore,ff.de pign.actio.ſed natura compromiſsi eſt,vt faciat finem litibus,non vt lites & ſuperfluas dilationes inducat l.j.& quamuis,ff.de arbitr.

Pœna adiecta in promiſsione offenſæ nõ faciendæ, an & quando intelligatur de prima offenſa tantum.

68 ¶ Tricesimo ſeptimo quod à Io.And.ſcriptum eſt in addit. ipſius Speculat. in rub. de treug. & pac.ad fin. vt à multis citatur, quòd pœna adiecta in promiſsione pacis ſeruandæ, ſiue offenſæ non faciendæ,intelligitur de prima offenſa non etiam de cæteris,niſi expreſsè dictum fuerit,quòd pœna toties committeretur,quoties contrà factum fuerit,per l.ſi duo, §.j. ff. de arbitr.Et hanc ſententiam ſequitur Roma.conſ.clv.præmiſſum laudum.col.vlt.verſ.vltimo dum quæritur,& Alexand.conſi.cxv.viſo themate ſupraſcripto,col.iij. verſi. nec his obſtat, lib.iiij.vbi tamen dicit,quòd legendo ſemper ſecutus eſt opinionem aliorum contrarium tenentium,tanquam communem,non Ioan.And. Tu illum vide in l.qui inſulam,col.ij. verſic. dicebat etiam ſignanter,ff.de verbo obligatio,ne hîc diutius immoremur.

69 ¶ Tricesimooctauo quod voluerunt Domi.Rot.deciſio.xxij.cuius exordium eſt, nota quòd vbi ordinatus,in antiq.quòd ſi epiſcopus habens poteſtatem nominandi aliquem in prima ſui creatione, vt recipiatur in canonicum & in fratrem nominet aliquem qui acceptet, & poſtea is nominatus renuntiet,non poterit ampliùs epiſcopus alium nominare,argu. l.apud Aufidium,ff.de optio.lega.& no.ab Arcbidiac.in c.cùm in multis,col.ij.ſuper verbo, exprimat,in princ.de reſcript.lib.vj.& in c.gratia, in fi.eo.tit.

Licẽtia data monacho vt poſsit eſſe procurator, quomodo intelligatur.

70 ¶ Tricesimonono quod à Calderino diſputatum eſt & deciſum in ſua diſputat.incip.ex octo ſtudentibus,col.iiij.ibi,prima licentia, quòd licentia data monacho, vt poſsit eſſe procurator,intelligitur de prima vice tantùm,vt etiam licentia data clerico vt ſe abſentare poſsit,ita enim noſtri loquuntur. Atque etiam licentia data parrochiano,vt poſsit alteri quàm proprio ſacerdoti confiteri,& ſic de ſimilibus,& ita illum refert & ſequitur Fely.in d.c.ij.col.ij.verſ. licentia data monacho,de treug. & pac.

Incarcerati iuſsi relaxari

71 ¶ Quadrageſimo quod latè & ſcienter etiam diſputatum eſt & concluſum à Signo.Homod. conſ.xcvij.hoc initio,quæſtio diſputanda proponitur,aut vt alij allegant,Mediolani eſt conſuetudo,quod quidam,conſ.eſt viij.illius diſput. quòd ſi princeps propter publicam aliquã lætitiam iuſſerit omnes incarceratos ab officialibus è carcere relaxari, intelligitur de prima relaxatione: ita vt ſi quis primùm relaxatus fuerit, & iterum pro delicto fuerit carceribus mancipatus, non debet ampliùs relaxari.& ſequitur Iaſ.in d.leg.diuortio, §. quod in anno, column.iij.verſi.quinto decimo vltra,ff. ſolu.matrim. vbi tamen corruptè citatur Signor. ex conſi.xxxvij.

Duo ſimul accedentes ad brauium.

72 ¶ Quadrageſimoprimo quod voluit Albe. Roſa.in prima parte tractatus ſtatutorum,quæſt. cvij.incip.prædicta etiã faciunt, quòd ſi fuit propoſitum præmiũ ei qui primus acceſſerit ad brauium(ita enim noſtri vocant,poſt interpretes noui teſtamenti,certaminis curſus preciũ) & duo ſimul acceſſerint, neuter eorum habebit præmium, per multa iura ibi allegata. Nec iterum curretur,quia de primo tantùm curſu iam peracto intelligendum eſt,per tex.in d.§. hoc ſermone.Niſi(inquit)ex noua voluntate eorum,qui id præmium propoſuerunt, arg.l.ſi fuerit,ff.de reb.dub.& l.matrimonij,ff.qui & à quib. & dicit hanc opinionem eſſe de ſtricto iure veriorem,licèt conſuetudo aliter obſeruet,vt ſcilicet iterum currant.Sed tu hîc omnino vide quæ in hac re ſcripſimus in tract.Primigenior.in xvij.quæſt.in j.opin. nu.23. concinit & his,& in iiij.opin.nu.10.& quod plurimi.

Facultas conceſſa ingrediẽdi monaſteriũ monialium.

73 ¶ Quadrageſimoſecundo quod ab eodem Albe.traditum eſt in eodẽ tractatu,part.ij. quæſt. clxxxj.per dominum fratrem Vbertum, ad fin. Quòd ſi epiſcopus conceſſerit alicui facultatem intrandi monaſterium monialium, intelligitur de prima vice tantùm, per d.cap. non

poteſt, de præbend. lib. vj. l. fideicommiſſa. §. ſi quis decem, ff. de leg. iij. cum ſi. Et id ſequitur Alex. d. conſ. xvj. breuiter in caſu præmiſſo, col. j. nu. 3. lib. iiij. & Fely. in d. c. ij. col. ij. verſ. licẽtia de ingrediendo, de treug. & pac. & in c. j. ad fi. ibi, & ſcias etiam, de reſcrip. Iaſon in d. l. in duobus. §. ſi ei qui, col. ij. verſ. ſecundò ad idem facit, ff. de iureiur. & in d. §. quod in anno, col. iij. verſ. tertiò adde tex. & conſ. xxxvj. in cauſa mota per nobiles, col. vlt. lib. iij. & Philip. Dec. conſ. cccccxij. cùm reuerendiſsimus, col. ij. nu. 5. & Catellia. Cota in memorial. incipien. executores teſtamenti, col. j. verſ. bene facit pulchra deciſio, & memor. incipien. reſcriptum impetratum, in prin. & Maria. Soci. iunior qui id dicit ſingul. conſ. xxv. viſo themate ſuprascripto, col. ij. verſ. accedat etiam, lib. ij.

Priuilegium tibi & hæredi tuo cõceſſum.

74 ¶ Quadrageſimotertio quod magna autoritate firmauit Bar. in l. j. col. ij. verſ. ſi verò quæritur, ff. de conſtit. princip. quòd priuilegium tibi & hæredi tuo conceſſum, intelligitur de primo tantùm hærede, non etiam de cæteris, per no. in leg. antiquitas, C. de vſufruct. quod & ipſum autoritate Pet. voluit ipſe Alberic. in leg. ij. colum. iiij. verſ. ſi autem in priuilegio, ff. eo. tit. & ſequitur Fely. qui ſolum Albert. citat in d. cap. ij. colum. ij. verſ. ſi princeps dat, de treug. & pac. & Ioannes Lupus in repet. rub. de don. inter vir. & vxor. §. lxix. col. vj. verſic. potuiſſent allegare.

Hæredis appellatione ſimpliciter, an veniat tãtùm primus hæres

75 ¶ At ea res, an ſcilicet appellatione hæredis ſimpliciter veniat tantùm primus hæres, an etiã cæteri, & quando, & quomodo, & quibus in caſibus, vlteriori indagine indiget, & nos aliquando eam rem abunde tractauimus in noſtro tractatu Retractuum, tit. ij. §. j. gloſſ. vj. in verbo, *ou ſes heritiers*, nu. 17. & hæc quidem, & ſeq. vſque ad 25. & iterum noſtro tractatu, cui titulus eſt, *Le mort ſaiſit le vif*, in ij. parte, declara. v. dum illic diſſeruimus, an ea noſtra generalis Franciæ conſuetudo intelligatur tantùm de primo hærede, quod nonnulli noſtrorum adſtruunt, & inter cæteros, Alex. conſ. xxxvj. in cauſa mota per Ang. col. iij. verſ. item præterea & fortius, lib. j. repetito conſi. lxxxiij. lib. iij. moti hac noſtra regula, quòd ſermo ſimpliciter prolatus de primo tantùm intelligitur, vt ibi ampliſsimè videre poteris, neque enim hîc repetendum duximus.

De eadem re.

76 ¶ Vnum autem non præmiſerim quod ibi non diximus, & quod ad hunc tractatum pertinere videtur, Cy. in auth. ſed & ſi quis, col. vlt. verſi. vltimò colligitur, C. de ſecund. nupt ſcripſiſſe, quòd ſi rex dat alicui caſtrum ea lege, vt ſi deceſſerit ſine hærede ſui corporis, caſtrum ad regem reuertatur, ille verò deceſſerit cum hærede ſui corporis, qui quidem hæres deceſsit ſiue hærede ſui corporis, non propterea reuertitur feudum ad regem: tanquam ſcilicet ea conditio intelligatur de primo tantùm hærede ſui corporis, non de cæteris, quod ſequitur & reputat not. Bald. ibi, col. iij. verſic. vnde deciditur talis quæſtio, & in leg. vltim. in xxv. quæſt. C. de hæred. inſtituen. per Lex facto, §. vltim. ff. ad S C. Trebellia. & l. pater. §. quindecim. ff. de leg. iij.

Feudi natura quæ.

77 ¶ Id quod tamen intelligunt, niſi id caſtrum conceſſum fuiſſet in feudum, cuius natura eſt vt tranſeat ad omnes hæredes maſculos ex ſe deſcendentes in infinitum, c. j. & c. & ſi clientulus, tit. de aliena. feud. Et ad id bene facit quod ſcribit Bald. in c. quæ in eccleſiarum, col. pen. verſ. ſed pone conceſſum, de conſtitut. Imo verò ſunt qui etiam in aliis rebus quàm in feudalibus contrarium tenuerunt, vt ſcilicet non ſolum primi, ſed & alij intelligantur, videlicet Saly. in d. auth. ſed & ſi quis. & Alex. conſ. xliij. conſideratis his, col. ij. verſ. quod ſecundum, lib. iij. quod iterum repetitur conſil. liij. libr. vj. & Soci. dum Salyce. allegat, vbi ſuprà, conſil. lj. viſa facti narratione, col. ij. verſ. quoniam ad omnia iſta, lib. iiij.

Qui teneant contrarium.

Appellatione hæredum ex ſuo corpore quando veniãt nepotes.

78 ¶ Quando autem aliàs, appellatione filiorum ſiue hæredum ex ſuo corpore vel ex ſe naſcentium ſiue deſcendentium veniant nepotes, aut alij deſcendentes, vide Bart. in l. liberorum, col. penul. verſ. quæro quid ſi in aliqua, ff. de verb. ſignifi. Bal. in l. j. col. j. verſic. quæro quid ſi dicatur, & ibi Paul. Ca. col. ij. in ij. no. in fi. & Corne. colum. iiij. verſic. quinimo etiam, C. de condit. inſer. & eundem Bal. in c. j. §. filia, in fi. & ibi Aluarot. & Card. Alex. colum. iiij. verſic. quæro ab extra, tit. de ſucceſsio. feud. & ipſum Bal. in c. j. column. j. verſicul. ſed immediatè op. titu. de eo qui ſibi & ſuis hæredibus & conſ. xiij. punctus talis eſt, quidam teſtator, libr. iij. & alios multos quos tibi congeſsi in tractatu Primigenior. in xl. quæſtio. num. 16. incip. ideoque & dicitur.

Equa vẽdita ea lege, vt ſi pariat &c. quid ſi vtrũque pepererit

79 ¶ Quadrageſimoquarto quod & voluit idem Bart. poſt Guil. Cu. in l. ſi extraneus, poſt medium, verſic. & inducitur ad quæſtionem, ff. de cond. cauſ. da. quòd ſi quis vendat equam ea lege, vt ſi pariat maſculum, pertineat is maſculus ad venditorem: ſi fœminam ad emptorem, & poſtea equa vtrunque peperit, videndum eſt primo loco, vter prior natus ſit maſculúſne an fœmina, neque enim ſimul vterque naſci potuit, l. Arethuſa, ff. de ſta. homi. & de primo ſemper intelligendum eſt, per text. in hoc §. hoc ſermone. De quo tu vide quæ plenius ſcripſimus in noſtro tractatu Primigeniorum, quæſtion. xvij. in iij. opin. num. 11. facit & quod voluerunt, & rurſum in vj. opin. nu. 16. & quod in illa ſpecie.

80 ¶ Quadrageſimoquinto quod ſcribit idem Bart. in d. l. dotis promiſſin, per eum textum, & hunc noſtrum §. & ibi quoque Alexan. in additio. ipſius, ff. de iure. dot. quòd ſi ſimpliciter

conceſſa

conceſſa eſt facultas bannito, vt tutò venire poſsit in ciuitatem, intelligitur vt ſemel veniat. quod & ipſum voluit idem Bar. poſt Oldrad. in quadam diſputatione, in l. j. col. j. verſ. quarto quæro, ff. ad leg. Iul. maieſta. Raph. vt ab aliis citatur in l. ſi mihi & Titio, ff. de verb. obligat. Raph. Com. in l. hæc conditio filiæ, in fi. ff. de condit. & demonſtra. Ioan. Plat. in l. j. colum. ij. verſi. & ſimplex, C. de nauicul. libr. xj. per text. in hoc noſtro §. hoc ſermone. Pan. in d. cap. ij. verſ. ſed dubitari poteſt, & ibi, Fely. colum. ij. verſ. tene etiam menti, de treug. & pac. & idem Pan. in tractatu conſilij Baſilienſis, incip. quoniam veritas, in j. dubio, col. xviij. verſic. ſexta ratio quare alius locus. & Alex. in d. l. diuortio, §. quod in anno, quem legit cum §. ob donationem, col. ij. verſic. ex hac gloſ. infert, & ibi Iaſ. col. iij. verſic. quinto adde quòd pro iſta, ff. ſolu. matrim. Idem Alex. conſil. xvj. breuiter in caſu præmiſſo, poſt prin. lib. iiij. Iaſon in d. l. in duobus, §. ſi ei qui, col. ij. verſ. quarto facit, ff. de iureiur. Fely. in c. licèt dilectus, col. vlt. verſ. & hinc eſt quòd bannito, de teſtib. Georg. Nata. in repe. d. cle. ſæpe, in prin. col. lxij. verſ. ego hoc dictum, de verb. ſignifi. Philip. Dec. d. conſ. cccccxij. cùm reuerendiſsimus, col. ij. nume. 6. & con. dcix. quæritur ex duobus, col. ij. verſ. tertiò hoc comprobatur. & Franc. Curt. iunior, conſi. clxxviij. habita diligenti conſideratione, col. vlt. nu. 24. & Maria. Soci. iunior, d. conſil. xxv. viſo themate, col. ij. verſ. pro quo facit elegans, lib. ij. Quod tamen intellige ſecundum ea quæ dicam infrà in ij. limita.

Bannito conceſſa facultas vt intrare venire poſsit in ciuitatem.

81 ¶ Quadrageſimoſexto quod & ipſe Bar. tradit in l. hoc articulo, col. vlti. verſ. venio ad quæſtionem, ibi, & iſta verba, ff. de hæred. inſtit. quòd ſi ſtatutum ſit præmium ei qui vexillum hoſtium, acciperet, intelligitur de prima captura, per hunc §. hoc ſermone, ſequuntur Alex. & Iaſon in d. §. quod in anno, ille col. ij. verſ. ex hac gl. infert, hic col. iij. verſ. ſextò facit quod decidit & ipſe Alex. conſ. xvj. breuiter in caſu præmiſſo, col. j. nu. 4. lib. iiij. Idem Iaſon in d. l. in duobus, §. ſi ei cui, col. ij. verſ. ſeptimò facit quod decidit, & Fely. in d. c. ij. colum. iij. verſ. edictum quòd ſi quis, de treug. & pac. Georg. Nata. in repet. d. clemen. ſæpe, in prin. col. lxj. verſ. ego hoc dictum.

Præmium ſtatutum ei qui vexillū hoſtiū acciperet.

82 ¶ Quadrageſimoſeptimo quod & idem Bar. ſcripſit in l. Lucius, §. quæſitum, poſt prin. ff. de leg. iij. quòd legatum vel fideicommiſſum ſimpliciter relictum fratribus, intelligitur de primis tantùm fratribus, non etiam de vlterioribus. quod & ipſum in ſtatuto loquente de fratribus voluit Bal. poſt Bar. in l. iubemus, §. vlti. C. ad SC. Treb. & in l. vxor, poſt prin. C. qui accuſ. non poſſ. vbi loquitur de reſcripto. & adducit hanc rationem, quòd verba ſimplicia directè & ſine aliquo medio ſunt accipienda, per multa iura ibi allegata. & ipſe Bal. in c. j. in fi. prin. tit. de feud. march. & in c. quæ in eccleſiarum, col. pen. verſ. quarto conceſſum eſt mihi, de conſtit. vbi loquitur de conceſsione feudi, & ſtatutis. Ang. in l. j. in prin. ff. de inoffi. teſta. & in auth. matri & auiæ, col. vltim. verſ. deinde quæro, C. quan. mat. tutel. offi. Pet. Ancha. in repe. c. j. poſt medium, verſ. dicto de filiis & nepotibus, de conſtit. Imo. in l. ſi dotali, poſt medium, ibi, an autem appellatione, & ibi Alex. etiam poſt medium, verſ. quæritur etiam hîc, & ſeq. ff. ſol. matrim. ipſe Roma. conſ. xvj. viſo themate conſultationis, col. j. verſ. illud tamen non eſt omittendum, & conſ. ccccxj, quatuor ſunt, col. ij. verſ. ſecũdo principaliter. Paul. Ca. in l. tres fratres, ſtatim poſt principium, ff. de pact. Alex. in l. ſi mater, quæ eſt. j. circa medium, ibi, ad prædicta etiam faciunt, & ibi quoque Iaſ. col. iij. ver. ad idem coadiuuat, & iterum col. ſeq. verſ. ad idem facit quod vult, C. de ſucceſ. edic. ipſe Alex. con. xcvij. viſo themate ſuprascripto, col. j. verſ. nec obſtat ſtatutum, lib. ij. & con. cciuj. conſideratis verbis, col. iij. verſ. & etiam fortiùs tenent, & multis ſeq. eo. lib. ij. & con. ccxxj. ponderatis verbis ſtatutorum, col. j. lib. vj. & Corn. conſ. xcij. videtur in hac conſultatione, col. ij. verſ. præterea eſt aduertendum, lib. iij. Soci. conſ. xxv. viſo ſtatuto ciuitatis, col. j. verſ. ideo Bal. & iterum col. ij. verſ. iſta concluſio probatur, & iterum verſ. confirmatur iſta concluſio, lib. iij. & Fran. Curt. Senior, conſ. ix. Ticinenſi ſtatuto, col. iiij. verſ. & bene facit quod pro iſta parte, & Iaſon conſ. ccv. in regia ciuitate, col. vij. verſ. non obſtat ergo primum, lib. ij.

Legatum vel fideic. ſimpliciter relictū fratribus.

83 ¶ Et hæc quidem eſt communis noſtrorum opinio, licèt contrarium voluerit Ioan. And. poſt Iac. Aret. in addi. Specul. in rub. de ſucceſ. ab inteſta. col. j. verſ. eſt ſciendum, & Bal. ſibi contrarius nullam Io. And. mentionem faciens, in l. ſcimus, in prin. col. vlt. verſi. ſeptimo quæro, C. de inoffi. teſt. & Ang. ſibi item contrarius, nullam quoque eorum mentionē faciens, con. ccclxxxix. totum iſtud ſtatutum, col. ij. verſ. nunc ad propoſitum, & Roma. ſibi etiam contrarius, nullamq́; eorum mentionem faciens, in d. l. j. col. ij. verſ. & ex his fit deciſio, C. de ſucceſ. edic. quod tamen intelligit, vbi eſſet eadem ratio vtriuſque, ſcilicet fratris in primo gradu, & fratris patruelis. & Alex. conſ. xxxvj. viſo themate & dubiis, col. ij. in ij. dubio, lib. vj. & conſi. lxxxviij. circa primum dubium, col. iiij. verſi. & quòd ita ſit, eo. lib. vj. & con. cxxxiiij. animaduerſis, col. j. eo. lib. vj. Niſi dicas, vt multi dicunt, hanc opin. eſſe limitationem prioris, magis quàm contradictoriam, vt ita loquar.

Qui tenuerint contrarium.

84 ¶ Sed quicquid ſit pro priori opin. bene facit quod hic frater patruelis non propriè dicitur frater, vt dicit glo. in l. j. in verbo, proprij, ff. de inoffi. teſt. Ideoque etiam ex hoc dicunt, quòd ſi ex ſtatuto frater excludat ſororem, intelligitur de fratre in primo gradu fraternitatis, non

Frater patruelis, nō propriè frater.

de aliis,vt tradit Bal.in d.leg.iubemus,vbi ita dicit ſe conſuluiſſe,& Ang.Pet.Anch.& Alex. locis ſuprà citatis,verſ.ab hinc iij.Ex quibus & ipſe Per.Ancha.in d.c.j.vbi ſuprà,de conſtit. idem dicit de filiis & nepotibus.

Verba ſimpliciter prolata, per prius intelligẽda ſunt

85 ¶ Adducunt autem multi ex illis, qui priorem illam & communem ſententiam ſequuntur, rationem quæ ad hunc noſtrum tractatum in vniuerſum pertinet, quòd verba ſimpliciter prolata,per prius intelligenda ſunt,& non per poſterius(ita enim loquuntur)idq́; ex ſententia Ariſtotelis,quæ probatur noſtris legibus ad id paſsim à noſtris citatis, videlicet l. hoc legatum,vbi id no.Bar.poſt Petr.ff.de lega.iij.& l.qui hæredi,in prin.& ibi Bald. & iterum §.j. & ibi etiam Imo.in princ.& Soci.col.ij.in iiij.no.ff.de condi.& demon.& l. ſi quis ita, ff. de aur.& arg.lega.& leg.Quintus,ff.de annu. lega.cum aliis multis ſi.& concor.text. & doct. à nobis adductis in noſtro tractatu,cui titul.eſt,*le mort ſaiſit le vif*, in ij. parte ix.decla.num.ſ. incipi. & quod eam.

Statutum loquens de patruo,quomodo intelligatur.

86 ¶ Et ex his quoque plurimi noſtrorum dicunt,quòd ſtatutum loquens de patruo, intelligitur de patruo primo,ſiue proximo,id eſt,fratre patris,non de alio ſuperiore,quem patruum magnum vocant,vt voluerunt Iac.Bur.Bald.Ang.Saly.Raph.Fulgo.Paul. Caſt. & Alex. in d.l.j.C.de ſucceſ.edic.idem Bal.in d.l.iubemus.§.vlt.C.ad SC.Treb.& in l. omnes populi, col.vij.verſ.tertio quæro quæ ſunt,ibi,item ſtatuta quæ ſunt,ff.de iuſtit.& iur.& in leg.quod verò,poſt medium,verſ.ſed pone ſtatutum priuilegiat,ff.de legib.& con. xij. caſus talis eſt, ſtatuto ciuitatis,in j.dubio,lib.iij.Rom.d.conſ.cccexj.quatuor ſunt,col.ij.verſ.tertiò principaliter.Pet.Ancha.in repe.c.j.non ſemel,de conſti.Alex.qui alios affert d. conſ. ciiij. col. iij. verſ.hoc patet ex his,lib.ij. Corne.d.conſ.xcij.col.iij.verſ.& appellatione patrui,li.iij.Maria. Soci.conſ.xxx.quamuis ex his,col.vij.verſic.quod non ſit idem ſignum. Franc. Cur. ſenior, conſ.ix.Ticinenſi ſtatuto,col.iiij.verſ.ſicut videmus. Ludo.Bol.conſ.lviij.cor mundum & e. veritati enim,col.vij.verſ. vj.principaliter, cum aliis alibi à me adductis.

Idem in nouerca.

87 ¶ Et idem quoque de nouerca,vt ſcilicet eius appellatione intelligatur nouerca patris,id eſt proxima nouerca,non etiam nouerca aui,quam magnam vocant,vt expreſſe ac diſertè ſcribit Bal.in l.hac edictali,col.iij.verſ.ibi ſenſimus,C.de ſecun.nupt.Et ideo, inquit, ſi ſtatutũ ſimpliciter loqueretur de nouerca, non extenderetur ad nouercam magnam. & ſequitur Corne.d.conſ.xcij.vbi nuper citauimus, lib.iij.

Teſtator relinquens fratribus minoribus pitantiã in feſto ſancti Franciſci.

88 ¶ Quadrageſimooctauo,vt redeamus ad Bar. is in l. cùm quidam, quæ eſt antepenult.ff.de annu.leg. dicit quòd ſi teſtator in ſuo teſtamento reliquerit fratribus minoribus pitantiam (vt ipſe vocat)in feſto ſancti Franciſci,intelligitur ſemel tantùm,& de prima, per hunc noſtrum §.hoc ſermone,& ſequitur Alex.d.conſ.xvj.num.7.lib.iiij.& Iaſon in d.l.in duobus,§. ſi ei qui,col.ij.verſ.quinto facit,ff.de iureiur.& in d.§.quod in anno,col.iij.verſ. octauo facit quod decidit,& conſi.xxxvj.in cauſa mota per nobiles,in fi lib.iij.Fely.in d.c.ij.col.ij.verſ. ſi teſtator reliquit,de treug.& pac.Ioan.Lup.in repe.rub.de donat.inter vir.& vxor.§.lxix.col. vj.verſi.ad cuius confirmationem.& Maria.Soci.iunior d.con.xxv.viſo themate, col.ij. verſ. confirmatur iſta concluſio, lib.ij.

Qui teneant contrarium.

89 ¶ Quanquam Raph.Com.vt à nonnullis citatur in l.eum qui calendis,ff.de verbor. obligat. tenet contrarium in teſtamentis,in quibus loquitur ipſe Bart.per tex.in d.l.cùm quidam, ff. de annuis lega.vbi hanc partem tenuit Guid.Suz.ſed id dictum Bart.procedere ſi huiuſmodi pitantia deberetur ex contractu,per hunc noſtrum §. hoc ſermone. Sed tu vide quæ dicã infrà in xv.limit.ex quibus facilè intelliges, quid hîc dicendum ſit.

Iurans creditori ſe non receſſurum &c. quid ſi creditor ei permiſit abire.

90 ¶ Quadrageſimonono,idem Bar.poſt Dyn.in l.adulter,§.vlti.in princ. ff. de adulter. quod ſi ſcholaſticus quiſpiam iurauit creditori ſe non receſſurum ſine illius permiſsione,antequam ei ſatiſfecerit,& poſtea creditor ei permiſerit abire,intelligitur de prima vice: ita vt ſi abierit & redierit,non poteſt ampliùs abire, niſi ille creditor iterum abeundi poteſtatem fecerit, tanquam ſcilicet illa permiſsio conſumpta ſit prima abitione, & dicit poſtea in hoc dicendum eſſe, vt dixit in leg.j.ff.ad leg. Iul. maieſt. de cuius in eo loco ſententia diximus ſuprà,verſic.ab hinc iiij.Ex hoc ſequitur Iaſon,in dicto §.quod in anno,col.iij. verſ. ſeptimò facit.

De eadem re.

91 ¶ Et idem ante illum voluit Oldr.quem nenter citat in quadam diſput.ex qua illum citat & ſequitur Alber.in l.vlt.colum.ij.verſ.prædicta etiam faciunt, C. de remiſsio.pign. & in hoc noſtro §.hoc ſermone,dum ſe remittit ad priorem locum,& in cap.in malis,in fi.de reg. iur. dum etiam ſe remittit ad poſteriorem locum.Quanquam huius teneat contrarium Calder. in diſputat.incip.ex octo ſtudentibus,char.vlt.de quo & nos dicemus infrà in vj. limita. nu. 9.& huc quoque accedit, & ſeq.

Nepos inſtitutus,qui ſibi ex filio ſuo naſcetur.

92 ¶ Quinquageſimo,quod annotatum eſt ab eodem ipſo Bar.in l.libertorum,colum.pen. verſ. exemplum,ff.de verb ſignifi.quòd ſi quis inſtituit nepotem,qui ſibi ex ſuo filio naſcetur:ſtatim nato nepote inſtitutio habet ſuum effectum in eius perſona,per leg.Gallus,§.idem credendum,ff.de lib.& poſt.merito igitur vt ſubdit ipſe Bar.ad nepotem naſciturum ex eo non

extendetur,

extendetur,arg.noſtri §.hoc ſermone,eo.tit.de verb.ſignifi.Tu autem hîc omnino vide eundem Bar.Ang.& Imo.in d.l.idem credendum,& Imo.in eadem l.Gallus §.inſtituens.

93 ¶ Quinquageſimoprimò,quod & idem ſcripſit in l.propetandum,§. ſin autem vtraq;, paulo ante fi.C.de iudi.quod tempus ſemel ſuppletum iterum non ſuppletur,per l.fideicômiſſa.§.ſi quis decem ff.de leg.iij.& l.j.§. ſi cui ita,ff.vt legat. nomi. cauea.dicens hanc eſſe rationem,quare in iudicibus annalibus non procedat quod in eo §.ſcribitur. Et idem propemodum voluerat Cy.ibi, in §.ſiu autem in medio,quia tempus (inquit) ſuppletum ampliùs ſuppletionem non recipit,per l.ab hoſtibus,§ ſed quod ſimpliciter, ff.ex quib.cauſ. maior. & l.ij.§.ex pluribus,& ibi not.ff.de acquir.poſſ. & l.interdum,ff. de minor. & ſequitur item Saly.in d.§.ſin autem vtraqne.verſi.quærit glo. an quod hîc dicitur,& ibi etiam Alex.paulo ante fi.& Iaſ.in fi.Iac.à S. Georg. etiam paulo ante finem.

Tẽpus ſemel ſuppletum, iterum non ſuppletur.

94 ¶ Quinquageſimoſecundò,quod ab altero iuris coryphæo Bal. ſcriptum eſt in l. Titius,quæ eſt pen.in princ. ff. de excuſat. tuto. quod ſi teſtator reliquit vxorem ſuam vſufructuariam bonorum ſuorum,donec caſtè vixerit, & primum caſtè vixit, ob quod conſecuta eſt legatũ, deinde impudicè viuat,ob quod amittit,per no.in l.ſororem, C.de his quib.vt indig.& in l. fideicommiſſum, C.de fideicom. Si poſtea ad caſtitatem redierit non recuperat legatum, tanquam id ipſum intelligatur de prima caſtitate & eadem continuata.

Vxor relicta vſufructuaria,donec caſtè vixerit.

95 ¶ Quinquageſimotertiò quod ſcribit idem Bal.in l.imperaror, la j.in j. lect. col. ij. verſi. ſed pone libellus,ff.de ſtat.hom. vbi quærit, an ſi in cauſa erroris inſtrumenti libello oblato cõpareat notarius,& dicat ſe erraſſe,ſit ſtandum dicto illius. Et videtur (inquit) quòd ſic:quia partes elegerunt eum , vt ei ſtaretur, l. Theopompus, ff. de dot. præleg. Concludit tamen contrarium,quia electio ſiue commiſsio partium intelligitur de primo actu,per d.§. hoc ſermone. Et ſic videtur commiſſus ſiue electus, vt ſemel tantùm dicat,non etiam vt corrigat.

An ſi in cauſa erroris inſtrumenti cõpareat notarius, & dicat ſe erraſſe, ſit ſtandum dicto illius.

96 ¶ Quinquageſimoquartò quod & ipſe Baldus poſt Dyn.voluit in d.l.cùm pater,§.pater certam,ff.de lega.ij.quòd ſtipulatio pœnalis interpoſita in primo contractu locationis, non videtur repetita in ſequenti locatione, argu. illius tex. ex quo, vt ſupra diximus, verba ſimpliciter prolata reſtringuntur ad primum actum. Et id quoq; ipſum voluerunt Alber.& Imol. ibi,qui id trahunt ad eaſnm l.item quæritur,§.qui impleto, ff. loc. & Rom. in l.in his rebus, quæ eſt pen. cnl.j.verſi.tertio ad idem,ff.ſol.matrim.& conſi. clv. præmiſſum laudum,in iiij. dubio,dum ibi allegat Bal. vbi ſuprà,ad aliud non admodum diſsimile, videlicet quod pœna appoſita in primo compromiſſo,non trahitur ad ſecundum,quod & ipſum voluerat ipſe Bal.poſt Dy.contra Pet. in d.l.in his rebus, §. vxor.

Stipulatio pœnalis in primo contractu non videtur repetita in ſecundo.

97 ¶ Quinquageſimoquintò,quod & idem Bal.dicit in l.contra negantem, col.j. C. ad leg. Aquil. quòd ſi ex ſtatuto debeat remitti tertia pars pœnæ confitenti , & aliquis primò negat, nihil proderit ei confeſsio facta ad remiſsionem pœnæ,quia ſtatutum debet intelligi de primo actu reſponſionis,per hunc §.hoc ſermone.quod & ipſum voluit idem Bal. in l.j.col. vlt. verſi.quartus eſt ſi quis reuocauit. C.de furt.tum per d. §. hoc ſermone, tum per d.l. matrimonij,ff.qui & à quibus,& rurſum idem Bald.in l.eum qui in prin.col. ij. verſi.ſed nunquid ille,ff.de iureiur.per d.§.hoc ſermone, & alia iura ibi allegata. & ipſe Bald. in c.dudum,le ij. col.iij.in verbo,eundem proceſſum,de electi.Pet.Anch.in c.& ſi Chriſtus, in j.no. de iureiur.Roma.in l.eum qui,in prin. col.ij. verſi. ſecundò,& iterum verſi. quartò probat ſic,ff.de iureiur.Paul.Cita in tractatu Syndicatus,verſi.clxxxviij.incip.adde de ſtatuto.Iaſ.in d.l.diuortin.§.quod in anno,col.iij. verſi. decimò facit, ff.de iureiur.

Statutũ, quo remittitur tertia pars pœna confitenti.

98 ¶In qua re tamen ſunt qui diſtinguunt,an id factum ſit ante litiſconteſtationem,an poſt: itẽ an factum ſit ante liquidatum negotium,an poſt.de quo latiſsimè per omnes, præſertim per Iaſon.in d.l.eum qui,in prin.ff.de iureiur.& Bald.in l.quidam æſtimauerunt col.ij. verſi.ſed quid ſi in prima,ff.ſi cert.peta.& in l.error,col. pen. verſic. ſed vlteriùs quæro, C.de iuris & fact.ignoran.& in l.ea quæ,col.ij.in xj.quæſtio.C.de condict. indeb. Bar.h.in conſi.lxxxij.illud referam in medium, per iiij.primas col. lib.ij. & alios multos quos tibi citabo in noſtro tractatu de cauſis minuendæ pœnæ , vbi & id pleniſsimè tractabo , an & quando mitius agatur cum ſponte confitente, quàm cum conuicto.

De eadem re.

99 ¶ Sed id vnum hîc nolui omittere,quòd ſi qui primò negauit,ſtatim confitetur,non illi fraudi erit,quin conſequatur beneficium confitentis,vt no. voluit ipſe Bald. in d.l.ea quæ,col.ij. in x.quæſtio. C.de condict. indeb. argu. eius quod dicit glo.in c.vlt.in verbo, iuſta cauſa,de iureiuran. lib. vj. poſſe poſitionem vel reſponſionem ſtatim reuocari. & idem quoq; voluit Rom conſi.lix.ad diſcutiendum,col.vlt.& conſi.lxx. viſis themate & quæſtio. col.iij. verſi.ſicut teſtes. Alex.conſi.lxxxiij. in cauſa & lite,col.j.verſi. ſecundò reſpondeo. lib.j.Felyn.in c. qualiter,le j.col.xv.verſi.ſecundò fallit,de accuſat.Iaſon in §.ex maleficiis,num.28. Inſtit.de actio.& nos quoque diximus in tractatu Retract.tit.ij. §.j. glo. v. in verbo,in limine contractus,num.xx.incip.decimoquinto,hinc occaſione ſumpta quòd latè tractauimus illud axioma,quæ incontinenti fiunt,ineſſe videntur.

De eadem re.

100 ¶ Quinquageſimoſextò,idem Bald.in l.licèt,col.ij. verſi. quartò quæro.C.loca. quòd ſi quis

Molendinũ conductum, vt ipſum debeat raptare,

conduxit molendinum ea lege, vt ipſum debeat reaptare (verba ſunt illius) tenetur ſemel tantùm reaptare. Et ideo ſi poſt primam illam reaptationem deſtructum fuerit, non iterum tenebitur reaptare, & fiet remiſsio mercedis. Sequitur Alex.in addit.Bat.in hoc noſtro §.hoc ſermone.& conſi.cxc.maturè digeſtis,col.ij.verſi. bene facit quod no.lib.ij. dum ſimpliciter allegat Bal.vbi ſuprà,& expreſsiùs ipſe Alex.d.conſi. xvj. breuiter in caſu præmiſſo, nu. viij. lib.iiij.& Fra.Cremen.qui id no.dicit,ſing.cxlvj.decidi ſemel. & Firmia.in tract. Gabellatũ, part.ij.q.xxv. Fely.in d.c.ij.col.iij.verſi. promittens reaptare, de treug.& pac. Iaſ. in d. l. diuortio,§.quod in anno,col.iij.verſi.quartodecimo facit,& in d.l. in duobus,§.ſi ei qui,col.ij. verſi.nonò facit quod decidit.ff. de iureiur. & in repe.l.quo minus,in xxiiij. q.ver.quid autẽ ſi aliquis,qui quidem verſi.eſt, col. xxv. ff. de fluminib. vbi ad hoc citat hunc noſtrum,§.& conſi.xxxvj.in cauſa mota per nobiles,col. vlt.lib.iij. Phil. Dec. d. conſi. dxij.cùm reuerendiſsimus,col.ij.nu.ix.& d. conſi. dcix. quæritur ex duobus, col.ij.nu. vj.Franc. Curt.iunior conſ.clxxviij.habita diligenti conſideratione,col. vlt. nu.16. Catellia.Cot. memoria. incip. reſcriptum impetratum,verſi. bene facit quod no.dicit Maria. Socin. iunior conſi. xxv.viſo themate ſuprà ſcripto,col.ij. verſi. facit etiam quod dixit, lib. ij. Tu tamen vide omnino Io. And.in adddit.Spec.titu.de locat.§.poſtquam,verſi.ſed quæritur, vbi in multis caſibus huic ferme ſimilibus videtur tenere contrarium.

An ſi ſemel paritum ſit conditioni, per pœnitentiã reuocetur

101 ¶ Quinquageſimoſeptimò,eiuſdem Bal.duo dicta,primum quidem in l.j.in xij.eademq; vltima quæſtione,C.de inſtit.& ſubſtit.in caſu illius l. j. in qua dicitur inſtitutam hæredem,ſi Anthylli filio nupſiſſet,non priùs eam hæredem exiſtere, quàm conditioni paruerit,aut Anthylli filius eam ducere recuſauerit. Quid (inquit) ſi ea hæreditatem conſecuta eſt, quòd eam ducere noluerit: poſtea autem ille pœnitentia ductus vult eam ducere, ipſa autem nolit,an amittet hæreditatem, Petr.dicebat quòd ſic,per l.vltim.C.de conditio.inſtitut. quam ſententiam ſecutus eſt Cy.ibi col.vltim.in iiij.quæſtio. ea ratione quòd vltima mora nocet,l. illud,ff.de peti.& commo.rei vend.& l.Celſus,ff.de arbit. & l. pen. C. de condi. inſert. At Bal.id negat verum eſſe,quia ſufficit quòd conditio aliquo momento ſit completa, l.ſi quis hæredem,C.de inſtit.& ſubſtit.Et ſic vides hîc conſiderari primum illius filij Anthylli conſenſum,ſiue diſſenſum: non ſecundum.

De eadem re.

102 ¶ Et idem quoq; ſecuti ſunt Salyc.in d.l.j.col.vlt. verſi. quæro in caſu,& ibi quoque Paul.& Alex.latè col.iij.verſi.& quærit etiam,& Corn.col.j. in fi.& Iaſon col. iiij.verſi. quid autem eſſet,& Phil.Dec.col. pen.verſi. poſtremò pro complemento,atque Imo.qui id declarat in l.in teſtamento,la ij.col.ij. verſi. quid autem ſi à principio, ff. de cond.& demon. Alex. in l. ſi ſeruum.§.ſequitur,col.ij.verſi.item nota quòd vltima, ff. de verb.oblig.& conſi.cij.viſis & ponderatis,col.j.verſi.plus dicit, & col.iij.verſi. ſecundò reſpondeo,lib.j. Sed tu tamen ſuper hoc vide omnino Raph. Fulg.in d.l.j.& recentiores quos ſuprà citauimus.

Conditio nubẽdi de quib. nuptiis intelligatur.

103 ¶ Alterum autem Bald.dictum id eſt, quòd ſi filius Anthylli medio tempore accepiſſet aliã vxorem & ea mortua vellet contrahere nuptias cum hac hærede inſtituta, ea non teneretur nubere, nec hæreditatem amitteret recuſando: quia hæc conditio nubendi intelligitur de primis & immediatis nuptiis,per l.matrimonij,ff.qui & à quibus,quam iam toties ſupra citauimus,& l. quod ait. quæ eſt vltim. §. proinde,ff. de diuort. Et eum nuncupatim ſequitur Imo.in d.l.in teſtamento,la ij.col. vlt.

Relictum vxori, ſi poſtea aliã duxerit, non intelligetur de ſecũda.

104 ¶ Quinquageſimooctauò,idem Bal.in l.vlt.col.iij.verſi. & noto quòd ſi talis,C.de indic.vidu.tol. quod ſi quiſpiam reliquerit ſuo teſtamento, vxorem ſuam dominam & vſufructuariã, & vxor quam tunc habebat deceſſerit, ſuperſtite ipſo marito, qui poſtea alteram vxorẽ ducat,non intelligetur illud teſtamentum de hac vxore ſecunda, per text.in leg.ſi quid earum, §. vltim. in fin.ff.de legat. iij. in illis verbis, quia non eſt ita de poſteriori vxore cogitatum. Et hoc ſequitur Franc. Cremen.qui id ſingul.dicit,ſing.viij.qui ſi maritus,Fely.in d.cap. ij. col.iij.verſi.ſi teſtator reliquit,de treug.& pac. Iaſon in d.§. quod in anno,col.iij.verſi.vndecimò facit illud,& in d.§ ſi ei qui,col.ij. verſi.vndecimò facit,vbi tamen dubitat.Phili.Dec. in c.quoniam abbas,col.pen.verſi.vndecimò quæritur,de offi.deleg.Catel.Cot.in memor. incip.vxor relicta,& Bened.in repe.c.Raynutius,in verbo,cætera bona, nu.19.de teſta.

Quis repugnet.

105 ¶ Contrarium tamen tenuit Alex.in addit.Bald.in d l.vlt. vbi ita dicit ſe conſuluiſſe,vt verè conſuluit conſi.clxxj.viſo proceſſu inter dominam Antoniam, col.ij.verſi.non obſtat etiam, iunctis præcedentibus, lib. ij. vbi allegat Bal. vbi ſuprà,ſed dicit Bal. id non conſtanter firmare, quia ſubiungit iis quæ ex eo ſuprà diximus,argu. eſſe in contrarium in l.placet, ff. de lib.& poſth. vbi in inſtitutione poſthumi comprehenditur poſthumus ex quacunque vxore,& allegat præterea Alex.in l.ſi cognatis,ff.de reb.dub. & l.cùm ita,§.vlt.ff.de lega.ij.vbi legatum factum cognatis, comprehendit etiam illos qui non erant tempore teſtamenti. Nec obſtat (inquit) d. l. ſi quid earum, quia nullo modo probat id quod Bald.contendit,ibi enim conſtat de voluntate teſtatoris qui legauit vxori ea, quæ cauſa eius parauerat. quæ quidem vxori ſecundæ non poſſunt videri legata,cùm ipſius cauſa non poſſunt videri fuiſſe parata.

¶ Verùm

106 ¶ Verùm Phil. Dec. in d. c. quoniam abbas, reſpondet huiuſmodi Alex. rationibus. Nam primùm Bal. illam ſententiam haud dubiè firmat, dum poſt eam, hæc verba nuncupatim ponit, licèt ſit argumentum contra. Et d. l. illa eius ſententia bene probatur ex d. l. ſi quid carũ, neq; enim conſtabat de mente teſtatoris, quòd ſcilicet ea parata eſſent cauſa prioris vxoris. quia ille text. loquitur ſimpliciter de vxore, & tamen legatum reſtringitur ad eam vxorem quæ erat tempore teſtamenti, quia de alia vxore teſtator non cogitauit, vti nec cogitaſſe videtur in cauſa Bal. d. autem l. ſi cognatis, loquitur in caſu particulari, vt declarat Bart. ibi, & eſt regula in contrarium, quòd tempus teſtamenti attenditur. l. ſi ita legatum, ff. de au. & argen. lega. Et quia etiam loquitur in cognatis, de quibus in genere teſtator cogitare potuit: quod non eſt in vxore. Sed tu hic omnino vide quæ dicam infrà in xv. limitat. & quæ etiam ſcripſimus in caſu non admodum diſsimili, in repe. l. ſi vnquam, in præfa. nu. 193. incip. tertiò declara, & multis ſeq.

C arij ſo. l

Tempus teſtamenti attenditur.

107 ¶ Quinquageſimononò, quod ſcribit ipſe Bal. in l. cùm virum, col. ij. verſi. quæro an ſubſtitutus, C. de fideicom. id quod dicitur inſtitutum rogatum alteri reſtituere aut eius hæredib. poſſe legitimam detrahere, per l. quanquam, & ibi idem Bald. C. ad leg. Falcid. intelligitur de primo inſtituto, non etiam de aliis, per l. j. §. inde Neratius, & l. mulier, §. vt Trebelliano, qui eſt vlt. ff. ad S C. Trebel. Et idem quoq; voluit Ang. in §. ſi verò expreſsim, col. iij. verſi. circa tertium, in auth. de hæred. & Falcid.

Inſtitutus rogatus alteri reſtituere.

108 ¶ Sexageſimò idem Bal. in l. ſi vt proponis, la j. vlt. verſi. in tertia gl. C. quomodo & quand. iudex. poſt Inn. in c. veniens de iureiu. quòd ſi alicui data eſt poteſtas arbitrandi, intelligẽdum eſt, vt ſemel tantùm arbitretur. quod & idem dicit ipſe Bal. in l. ſi diuerſa, col. ij. verſi. iuxta hoc quæro, C. de tranſact. & ſequitur Fely. in d. c. ij. col. ij. verſi. ſi data eſt poteſtas, de treug. & pac. & Iaſ. in d. l. in duobus, §. ſi ei qui, col. ij. verſi. duodecimò facit, ff. de iureiur. & in d. l. diuortio, §. quod in anno, col. iij. verſi. duodecimò facit, ff. ſolu. matri.

Poteſtas arbitrandi alicui data.

109 ¶ Sed tu de hoc vide ampliùs per gloſſ. ordina. in l. iii propoſita, & ibi Bart. qui eam l. legit cùm §. arbitrorum, l. ſi ſocietatem, col. ij. verſi. quærit glo. ſi inique, Alberi. in fi. Bald. in prin. & plenius Saly. qui legit d. §. cum prin. d. l. ſi ſocietatem, col. ij. verſi. quæro primo ſuppoſito, ff. pro ſocio. ex quibus gl. in hanc ſententiam adducit hunc noſtrum §. hoc ſermone, & Cy. in l. vlt. col. ij. verſi. ſeptimò quærit. & ibi quoq; Bal. conſi. iiij. verſic. quartò quæro, & Saly. col. pen. verſi. quæro octauò, C. de contrah. empt. & quod in ſimili dicam infrà in ix. limit. num. 3. incip. & ex hoc plerique.

De eadem re.

110 ¶ Sexageſimoprimò, quod ſcribit idem Bal. in c. j. in fi. tit. de fili. nat. ex matrimo. ad Morga. quòd ſi regnum debeat venire ex conceſsione, ad primogenitum, id intelligitur de primo primogenito, non de ſecundo primogenito, verbi gratia, ſi primogenitus moriatur ſine liberis, aut ipſe ſit incapax, non deuoluitur regnum ad alterum, qui illo primo ſublato poſſet dici primogenitus, ſed ad concedentem. & ſequitur Mart. Laud. & Car. Alex. ibi. & Georg. Nata. qui id dicit ſing. & perpetuò notandum in tractatu ſtatutorum excludentium fœminas in vlt. quæſtio. ij. quæſtio. prin. & Iaſ. in l. quoties, col. antep. verſi. illud etiam, C. de rei vendic. & Io. Lup. in repe. rub. de donatio. inter vir. & vxor. §. lxix. col. pen verſi. ex iſtis dicebat, & iterum verſi. reperio tamen, Zazius conſi. viij. poteram, lib. j. De qua re nos latiùs diſſeruimus in tracta. Primigenio. q. iij. vbi aliter cenſuimus.

Regnum veniens ex conceſsione ad primogenitũ.

111 ¶ Sexageſimoſecundò, quod & idem Bald. dicit in prooemio decreta. col. iiij. verſi. ſed pone quidam mandauit, quod ſi quis ſuo teſtamento iuſſerit ſua bona diſtribui dotandis mulieribus, non intelligitur de viduis pauperibus, ſed de aliis primis: vt ita de primis nuptiis intelligatur, per hunc noſtrum §. hoc ſermone. Et idem voluit Card. Flor. conſil. xlix. cùm teſtatoris voluntas. & Card. Alex. in rub. de ſponſa. col. vj. verſicu. & propter prædicta. & Iaſon in d. l. diuortio, §. quod in anno, col. iij. verſi. nono facit, ff. ſolu. matrimo. vbi id reputat mirabile & ſing. & valde notandum in pract. & in d. l. in duobus, col j. verſi. pro iſta gl. facit, ff. de iureiur. Claud. Seiſſ. qui id dicit ſingu. in l. mulier, §. cùm proponeretur, col. j. verſi. vnũ tamen perpetuo, ff. ad S C. Trebellia. Catellia. Cott. in memor. incip. executores teſtaméti, in prin. & Io. Gar. in repet. rub. C. de ſecund. nupt. col. ij.

Iubens diſtribui bona dotandis mulierib. de quib. intelligatur.

112 ¶ Sexageſimotertio, quod ab eodem Baldo ex facto reſponſum eſt, conſi. xlij. præmittendũ eſt ad euidentiam, circa medium, ibi, modo videamus de iſto legato, lib. v. quod ſi cuipiam mulieri legatum ſit quippiam, cùm vidua erit, ſtatim quàm vidua erit debetur ei legatum, quia intelligitur de prima & immediata viduitate, arg. huius noſtri §. hoc ſermone, & l. matrimonij, ff. qui & à quib. & l. filiæ meæ, ff. ſolu. matrim. Sed tu de hoc vide omnino doct. in l. vlti. C. de indic. viduit. & quæ dicam infrà in limitatio.

Legatum cũ vidua erit, quomodo accipiatur.

113 ¶ Sexageſimo quarto, quod ex facti contingentia reſpondit Card. Flor. conſil. xlix. cuius caſus incipit, in nomine &c. anno ab incarnatione, conſi. autem ipſum ita incipit, cùm teſtatoris voluntas, col. ij. verſi. ad ſecundum dicitur, quòd legatum factum filiabus debentibus maritari, (ea enim ſunt verba illius teſtatoris) intelligitur de filiabus, quæ primùm nu-

Legatum factum filiabus debentibus maritari.

bere

bere debent, non etiam de viduis quæ tranſeunt ad ſecundas nuptias: neque enim eas propriè dici maritati, ſed ſecundò maritati, C. de ſecund. nupt. in rub. & per totum titu. nec aliud allegat.

Medicus promittēs curare, tenetur ſemel tantum curare.

Sexageſimoquintò, quòd ſi medicus promiſerit curare ægrotum, non tenetur niſi ſemel illum curare: nec amplius tenebitur, ſi poſtea ex interuallo in eundem morbum reciderit: nam hic enim videtur niſi de præſenti morbo cogitatum. De quo tu vide gloſſ. & omnes in l. Marcius, ff. loca. Pile. in xij. quæſtio. Bapt. Brix. quæſtio. lxxiij. medicus quidam. Spec. titu. de ſalar. §. vlt. in princi. Ioan. Andr. in c. contractus, in ij. quæſtio. de regu. iur. lib. vj. in Mercuriali. Alberi. in l. contractus, col. ij. verſic. tertia quæſtio, ff. eod. tit. Petr. Anch. Panor. & Fely. in c. presbyterum, de homicid. Imo. Fran. Aret. & Barb. in l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te, ff. de verbo. obligatio. & nos quoque aliquid diximus in commentatiis l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos, num. 180. incip. & quod à noſtris, C. de reuo. donatio.

115 ¶ Sexageſimoſexto, quod tradiderunt D. à Rota, deciſ. xxxv. nota quòd vbi epiſcopus, in antiquis, quod ſi epiſcopus habet ex priuilegio vel conſuetudine, vt poſsit in ſua noua creatione nominare vnum canonicum in qualibet eccleſia collegiata: ſi vnum ſemel nominauerit qui acceptauerit, non poterit ampliùs alium nominare, etiam ſi nominatus poſſeſsionem pacificam adeptus non fuerit, per l. apud Aufidum. ff. de optio leg. & quod no. Archi. in c. cùm in multis, ſuper verbo, exprimat, in prin. & in c. gratia, in fi. de reſcrip. lib. vj. de cuius dicto in eo loco, diximus ſuprà num. incip. xxiij. quod voluit. Et reſpondent Rot. ad c. ſi electio, elect. lib. vj. ſecūdum ea quæ dicemus infrà in xxiij. limit. nu. iiij. vt ibi videre poteris.

Ad diſſolutionem obligationis, ſufficit primum implementū.

116 ¶ Sexageſimoſeptimò, quod in vniuerſum tradit Pet. Anch. ium in d. c. non poteſt, col. ij. ver. tertiò no. de præb. lib. vj. tum conſi. cccciiij. tria dubia, col. iij. verſi. in qua quæſtione. Quòd ad diſſolutionem & liberationem obligationis, ſufficit primum atq; vnicum implementum, per multa ex his iuribus, quæ in prin. citauimus, videlicet, l. dotis promiſsio, ff de iu. do. & l. inter ſocerum, §. vlt. ff. de pact. dota. & l. matrimonij, ff. qui & à quib. & l. cum pater, §. pater certam, ff. de lega. ij. & præterea l. j. §. ſi cui, ff vt legat. nom. cauea. & l. vlt. ff. de bon. autor. iudic. poſsid. & l. ſciendum, ff. de verb. obligat.

Et obligatus ad rem tradendam, ſi ſemel tradiderit, perpetuò liberatur.

117 ¶ Cui adde id quod alij multi tradiderunt obligatum ex contractu vel ſententia ad rem tradendam ſi ſemel eam tradiderit eſſe perpetuò liberatum, nec iterum reuiuiſcere obligationem, etiam ſi ea res ad illum denuo reuertatur, ita enim voluit gl. & Bart. in l. ab emptione. ff. de pact. & gl. in l. Pomponius, §. ſed & ſi is, in verbo, de rato, in fi. ff. de procu. & in l. ſi cùm fundum venderes, in verbo, tradat, ff de contrah. empt. & in l. Claudius, & ibi quoque Bat. ff. qui pot. in pigno. hab. & in auth. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſ. vendito. Iac. Aret. Bart. Imo. Paul. Caſtr. Roma. & alij recentiores in l. permiſceri, quæ eſt pen. §. ſpecies, ff. de acqu. poſſeſ. & alij quos tibi congeſsi in repe. l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos, num. 191. incip. hanc quoq; partem, C. de reuocan. dona.

Conditio vno primoq; actu impletur.

118 ¶ Sexageſimooctauò, quod noſtris legibus dicitur, conditionem vno primoq; actu, & ſi non duret, impleri, conſumi & perfici, l. hæredibus, in prin. ff. ad S C. Trebelli. & l. ex facto, §. ſi quis autem ſuſceperit, eo. tit. & l. cum vxori, C. quan. di. lega. ced. & l. ſi quis hæredem, & ibi gl. & omnes, C. de inſtit. & ſubſti. & l. vlt. & ibi Bal. & Paul. Caſtr. de indic. viduita. quam & ipſam multis doctor. deciſionibus fulcimus in l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos, num. 187. in diuerſam, cum multis ſequent. C. de reuocan. donat.

Facultas cōceſſa patrib. concilij, eligendi locum conſilio.

119 ¶ Sexageſimononò, quod voluit Panor. in eo ſermone quem fecit in tractatu concilij Baſilienſis, cuius exordium eſt, quoniam veritas in j. dubio col. xviij. verſi. ſexta ratio quare alius locus, quòd facultas conceſſa patribus concilij generalis eligendi locum futuro concilio, intelligitur de prima electione: & ea quidem ſemel facta non poterunt alium locum eligere, nam ea facultas intelligitur de prima electione, per hunc noſtrum §. hoc ſermone & alia iura ſimilia quæ ibi allegat & ſequitur Fely. in d. c. ij. colum. ij. verſi. facultas data. de treug. & pac.

Delegatus ad conſentiendū &c. de quo conſenſu intelligatur.

120 ¶ Septuageſimò, quod ex facto reſpondit Alex. conſil. xviij. lecto & diſcuſſo laborioſo proceſſu, col. iiij. verſi. & quamuis eadem die, lib. ij. quòd ſi papa aliquem delegauerit ad conſentiendum alienationi vel conceſsioni emphyteuticis alicuius rei eccleſiaſticæ, intelligitur de vno tantùm & primo conſenſu, per noſtrum §. hoc ſermone. Et ſequitur Iaſon in d. l. diuortio, §. quod in anno, col. iij. verſi. confirmo per illud, ff. ſolu. matrimo. & in d. l. in duobus, §. ſi ei qui, col. ij. verſi. quartodecimo facit, ff. de iureiur. & conſi. xxxvj. in cauſa mota per nobiles, col. vlt. lib. iij.

Statutum diſponens vt ſi finita locatiōne, &c. quomodo intelligi debeat.

111 ¶ Septuageſimoprimò, quod not. per multa ex ſupradictis conſuluit idem Alex. conſil. xvj. breuiter in caſu præmiſſo, lib. iiij. quòd ſi ſtatutum diſponit, vt in prædijs vrbanis & ruſticis finita locatione intelligatur facta reconductio iiſdem penſionibus & qualitatibus, niſi per tres menſes ante ſit renuntiatum, debet id ſtatutum intelligi de prima conductione, & non de cæteris. Id quod ſequitur Felyn. in d. c. ij. columna iij. verſiculo ſtatutum quòd ſi locator, de treug. & pac. & Iaſon in d. l. in duobus, §. ſi ei qui, colum. ij. verſi. quintodecimo facit, ff. de iureiuran.

iureiuran.vbi id dicit bene notandum in d. l. diuortio, §. quod in anno, col.vlt.verſi.vltimò facit quod per iſtam,ff.ſolu.matrim. vbi tamen dicit ſe multùm de hoc dubitare,propter regulam l.item quæritur,§.qui impleto,ff.loca.Phil.Dec.dum ſimpliciter allegat Alex.vbi ſuprà conſi.cxij.cùm reuerendiſsimus,col.ij.nu.v.& Maria. Socin.iunior conſi.xxv. viſo themate ſuprafcripto,col.ij.verſ.& maximè hoc dicendum,lib.ij.vbi & ex hoc conſuluit,quod ſtatutum quo licet conductori terram colere inuito domino, finito primo anno,intelligitur tantùm pro primo ſequenti anno.

122 ¶ Septuageſimoſecundò,idem Alex.conſi.lxv.cuius initium eſt, quoniam omne datum, col. vij.verſi.fortificatur hoc,lib.vj.quod iterum repetitum eſt errore(vt reor)impreſſorum,conſ. cxix.eo. lib.quòd poteſtas faciendi & reformandi intelligitur de prima vice tantùm,non de aliis,per hunc noſtrum §.hoc ſermone, & alia ex iuribus ſuprà allegatis.

Poteſtas faciendi & reformandi.

123 ¶ Septuageſimotertiò,quod ex facto conſuluit Corn. conſil.clxxuj. in præſenti ſtipulatione, col.v.verſi.ſed nihilominus hoc non obſtante,li.ij. quòd vis conſtituti,quæ ea eſt,vt transferatur poſſeſsio.l.quædam mulier,& ibi Doct.ff.de rei vendica.cum ſimili.obtinet tantùm in primo conſtituto,non etiam in ſecundo,verbi gratia: ſi quis donet Petro quandiu vixerit,& poſt eius mortem,alteri,vt in caſu l. quoties, C.de donat. quæ ſub mod. & ſe conſtituat poſſeſſorem nomine vtriuſq;,certe in Petrum tranſit poſſeſsio per huiuſmodi conſtitutum,non etiam in hunc alterum,quod & idem voluit Guid. Pap. deciſio. Delphin. Dxij. Titius bona ſua donauit.Steph.Bert.conſi.cclxxvj.viſo caſu mihi exhibito, col.ij.num. 4. lib.j.licèt contrarium conſuluerit Phil.Dec.con.ccxxxix.primò non videtur,colum.iij. verſi.memini me, cum multis ſequen. Sed nos de hoc latius diximus in noſtro tractat. Conſtit.in iij.parte,in xxviij.amplia. vbi ſi libet videre poteris.

Vis cõſtituti obtinet tantum in primo conſtituto.

124 ¶ Septuageſimoquartò,quod & ſcripſit Guid. Pap.deciſio. ccccclxvij. teſtator in teſtamento. quòd ſi quis ſuo teſtamento hæredem inſtituit Mæuium & filium ipſius naturalem & legitimum ſubſtituit,iuſsitq; eum nomen & arma ipſius deferre,& accepta hæreditate Mæuius deceſſerit relictis duobus filiis naturalibus & legitimis ,primogenitus ex illis cenſetur ſolus fuiſſe ſubſtitutus,tanquam de primo tantùm ſenſiſſet teſtator,arg.d.§. hoc ſermone,& aliorum ſimilium iurium,& ita dicit fuiſſe iudicatum in curia parlamenti Delphin.& id ſequitur & dicit ſing. Bened. in repet. c. Raynucius,in verbo, in eodem teſtamento relinquens, nu. clxxiiij. de teſta. & diximus etiam in tractatu primigeniorum,q. lxiiij.

Subſtituto filio naturali & legitimo alicuius.ſi is relinquat duos,primus tãtum admittetur.

125 ¶ Septuageſimoquintò quod pulchrè reſpondit Soci. conſi. xcj. concludendo dictum Phil. col. ij. verſi. confirmatur ratione ſatis concludenti lib. iiij. quòd ſi quis promiſit iudicatum ſoluere vſq; ad ſententiam diffinitiuam , intelligitur de prima ſententia diffinitiua. non de alia,ita vt ſi is pro quo ita fideiuſsit, fuerit ſemel abſolutus, liberetur hic promiſſor ſua promiſsione , licèt ille poſtea condemnetur ex alia reſeruatione facta in priori illa ſententia, per d.§. hoc ſermone.

Promittẽs iudicatum ſolui vſq; ad ſententiam diffinitiuam.

126 ¶ Septuageſimoſextò quod etiam ex facti ſpecie reſpondit Iaſ.conſi. xxxvj.in cauſa mota per nobiles,col.vlt.verſi. nec ad hoc obſtat ſolutio,lib. iij. quòd ſi teſtator expreſsè hæredi grauato de reſtituenda quapiam re, eam rem iuſsit permutare cũ alia æquiualenti , intelligitur de prima permutatione,non de alia quam faceret de ea re quam ſemel habuit loco eius rei ſubiectæ reſtitutioni, per hunc §.hoc ſermone.& alia ſimilia.

Iuſſus permutare rem,quã grauatus erat reſtituere.

127 ¶ Septuageſimoſeptimò,quod à Decio quoq, reſponſum eſt conſi.cclxxxvij. cuius caput eſt in ciuitate Placentiæ,col. pen. verſi. & vlteriùs in iſto caſu concurrit,quòd huiuſmodi ſubſtitutio,ſi aliquis filiorum decedat abſque liberis legitimis maſculis ſuperſtitibus , intelligitur de primo tantùm filio decedente ſine liberis , nec obtinet in cæteris poſtea decedentibus,per hunc noſtrum §. hoc ſermone.

Subſtitutio ſi filius decedat abſq; liberis &c. de quo filio intelligatur.

128 ¶ Septuageſimooctauò,quod & ipſe Decius latè conſuluit conſi.cccccxij. cùm reuerendiſſimus Cardinalis, col. ij.nu. iij. quòd ſi Papa permiſerit Cardinali,aut alteri clerico,vt poſſit teſtari de bonis eccleſiæ,intelligitur de primo actu teſtandi tantùm,non de aliis,ita quod hoc caſu primum teſtamentum quo ita diſpoſuit valebit , non etiam ſecundum , licet aliàs primum teſtamentum tollitur per ſecundum iuribus vulgatis , & mouetur Decius multis iuribus & deciſio. ſuprà à nobis citatis.

Papa permittens Cardinali vt poſsit teſtari de bonis eccleſia.

129 ¶ Septuageſimononò,idem Dec.conſi.cccccix.quæritur ex duobus præſentatis,col.j. & ij. quod ſi cui facta eſt poteſtas præſentandi ad aliquam eccleſiam,intelligitur tantùm de prima præſentatione : nec variare poteſt qui vi illius poteſtatis præſentauit , etiam ſi laicus ſit, licèt aliàs laicus variare poſsit iuribus quoque vulgaribus,atque ad ſic reſpondendum motus fuit hac noſtra regula.

Poteſtas præſentandi ad aliquam eccleſiam.

130 ¶ Octuageſimò huc ſpectat, quòd fideiuſſor compromiſsi , aut locationis tenetur de primo compromiſſo aut locatione tantùm , non etiam de ſecundis etiam prorogatis , vt de primo eſt tex.in l.Labeo,§.ſi per fideiuſſorem,& ibi Alberi.qui id declarat,colum.ij. verſi.ſed quatenus, Bald. Roma.qui eum §. legit cum §. hæc autem clauſula,columna j.ff. de arbitr.& id quoque ipſum voluit Nic. Neap.in lect. Bart. in l.Titius, in fi. prin. & ibi etiam Bald poſt

Fideiuſſor cõpromiſsi de quo teneatur.

Dy. ff.

Dy.ff.de execu.tuto.& è recentioribus Phil.Dec.conſi.xciij.cuius ſuperſcriptio incipit,fideiuſſor ſtrictè obligatur,col.j.vbi alios in id citat.

Idem in fideiuſſore locationis.

131 ¶De ſecundo,id eſt, de fideiuſſore locationis, eſt etiam text.in l.item quæritur,§.qui impleto,ff.de loca.& in l.ſi cum Hermes,C.eo.& voluere Spec.& Io. And.in addi.illius tit.de fideiuſ.§.j.verſi.illud autem quæritur,idem Ioa.And. & Pan. poſt alios antiquiores in c.conſtitutus,ex.eo.tit.Hoſti.quid declarat in c.vlt.in fi. eo.quoq; tit. & in c. præterea requiſiſti, & ibi quoq; Io.And.& Phil.Dec.de appel.Bart. & Albet.poſt alios antiquiores in l.Lucius Titius,la ij.§.Paulus,ff. de admi. tut. & alij multi, quos tibi collegi in tract. de vtroq; retractu,tit.ij.§.j.gl.vij in verbo,*ſeront preferez*,nu.32.incip.preterea quia etiam. vbi intelliges idẽ in pignoribus,& alia quoque ſimilia videbis iij.ſeq.verſi.

Contractum matrimonij, ſi pater conſenſerit.

132 ¶Octuageſimoprimò, vt nonnihil mutuemur à theologis , huc accedit quod ab Ang. Clauas ſcriptum eſt in ſua ſumma,in verbo, matrimonium , le iij. in iij. impedimento, verſic.ij. quòd ſi contractum eſt matrimonium ea conditione ſi pater conſenſerit, & primùm pater diſſenſerit, poſtea verò mutata voluntate conſenſerit , non propterea erit contractum matrimonium,quia intelligitur de primo conſenſu aut diſſenſu, argu. d. §.hoc ſermone.Et idẽ tenuit alter theologus Bapti.Sal.etiam in ſua ſumma, in verbo,matrimonium, le v.verſi.ſed pone quòd pater,vbi & id dicit voluiſſe Ioan.And.in c.ſuper eo,de condit. appoſ.vbi tamẽ id non dicit. Sed idem dicit alius celebris theologus Adrianus Florentinus in quæſtio. iiij. lib. ſententiatum, circa ſacramentum matrimonij,in ea quæſtio. quæ incipit, ſecundò circa hæc dubitatur.

Cauſa ſimpliciter prolata.

133 ¶Octuageſimo ſecundò , ad hanc noſtra regulam pertinet , quòd cauſa ſimpliciter prolata intelligitur de prima & proxima atq; immediata, l.metus autem,§. ſed licèt,vbi Bar. id no. ff.quod met.cau.Ideo & hæc in omnibus actibus conſideranda eſt, & non remota,per infinita iura à me propè ſuperfluenter collecta in noſtro tractatu, cui titulus eſt, ceſſante cauſa ceſſat effectus,in xx.limita.vbi etiam videbis, quomodo id ſit intelligendum, & quid ſit,dicatúrve cauſa propinqua , quæve remota.

Qui ſemel deſtitit ab accuſando, amplius non admittitur.

134 ¶Octuageſimotertiò his adſtipulatur quòd qui ſemel ab accuſatione deſtiterit, amplius ad eam non admittetur , ſed manet perpetuo excluſus tanquam prima accuſatione ius accuſandi conſumptum ſit,l.qui deſtitit,ff.ad S C. Turpi. & l.ſi maritus,§. ſi negauerit,ff.ad leg. Iul.de adul.l.abolitionem, C.eo.tit.& l.accuſationem,C.qui accuſ.non poſſ.Et facit l.poſtquam, C.de pact. cum ſimili. Sed tu de hoc vide ampliſsimè Bald. in d.l. accuſationem, C. qui accuſ. non poſſ.

Nec accuſatio abolitione impetrata, amplius repeti poteſt.

135 ¶Octuageſimoquartò,non hinc longè abeſt quod etiam ſcribitur in l.j. C.de abolit.vbi accuſatio,cuius accuſator abolitionem impetrauerit,ampliùs repeti nõ poteſt,veluti ea prima accuſatione omne ius & facultas accuſandi conſumpta ſit, & eſt propemodum ſimilis text. in l.quamuis,& in l.ſi is.C.ad S C.Turpi.& in l.mulier,§.j.ff. eod. tit.

Exceptio ſemel quæſita fideiuſſori.

136 ¶Octuageſimoquintò,concinit & his tex.in l.vlt.ff.de pact.vbi pactum de non petendo factum à creditore,reo principali,prodeſt fideiuſſori: vt ſi poſtea pactum ſit,vt à reo peti poſſit,non cenſeatur eſſe ſublata exceptio quæſita fideiuſſori ex priore illo pacto,de non petendo: tanquam ſcilicet conſumpta ſit & perfecta ea liberatio priore illo pacto , quicquid poſtea actum ſit,niſi ipſe fideiuſſor poſteriori actioni conſentiret,per l.ſi vnus,§. pactus,eo.tit. Et huic ſubſcribit text.in l. cùm Hermes, C.locati. & in l.nouatione,C.de fideiuſſo.

Reſtitutio in integrum, bis peti nõ poteſt.

137 ¶Octuageſimoſextò , accedit quod dicimus reſtitutionem in integrum bis peti non poſſe, de quo vide pleniſsimè totum tit.& doc.C. ſi ſæpius in inte.reſti.poſtu.vbi in l.vlt.gl.in ſ.vlt. in fine no. inquit, ſufficit ſemel. & allegat pro ſimili l.vlti.§.ſin vero poſtquam, verſi.& hæc quidem,in fi.C. de iu. delib. vbi ita ſcribitur , ſemel enim & non iterum eam peti concedimus,vbi glo.pro concord.citat.d.l.vlt.& l.fideicommiſſa.§.ſi quis,ff.de lega.iij. quam & nos iam toties citauimus. Nec ſupplicandum pluſquam ſemel , cum ſupplicatio permittitur aduerſus ſententias eorum à quibus appellare non licet, l. ſi quis aduerſus C.de preci. impe.offe.

Qui ſemel aliquod munus exequutus eſt non cogitur iterum ſuſcipere.

138 ¶Octuageſimoſeptimò huc ſpectat, quod qui ſemel decurionatum , aut aliud munus temporale executus eſt,nõ cogitur iterum ſuſcipere,veluti ſcilicet per primum illud munus, liberetur eo iure, quo reipu.ad id munus ſubeundum tenebatur, l. æſtimationem,§. vlt.ff.de munc.& hono.& l.libertus,§.præſcriptio, & l.diuus, ff. ad municip. & l.quis tam inueniti, C.de decur. lib. x. cum aliis multis concord. à me congeſtis in noſtris commentariis in l. ſi vnquam,in præfatione,nu.24.incip.& hæc ſanè confirmat,C. de reuoc. dona. quo loco videbis multas multarum gentium in eam rem leges antiquas, ne huc iterum repetam.

Rationes ſemel edita.

139 ¶Octuageſimooctauò, ab his non abhorret , quod dicitur rationes ſemel editas non iterum ex neceſsitate edendas eſſe,l.ſi quis ex argentariis,§. vlt. cum l.ſeq.de eden. quod ibi omnes ſcribentes annotarunt. Et ex his nonnulli & inter cæteros Bart. & Rapha. Fulg. notarunt qui ſemel parti dedit inſtrumentum à ſe receptum,non teneri iterum dare,vti etiam voluit Specul.in titul.de inſtrum. edi. §. poſtremo, verſicu. ſed nunquid. Sed id quomodo intelligitur

gitur ex ipſis Bart.& Raph.vbi ſuprà eod.Bart.in l.quædam.§.nihil.intereſt, ad fi.eod.tit.& in l.vlt.ff.de tab.exhib.& in l.vlt.ad fin.ff.de bon.autor.iudic.poſsid. & Bald. in l.ne caſu, in iiij.not.C.de diſcuſſ.lib.x.

140 ¶ Octuageſimonono,quòd & è penn Theologorum eſt, Sacramenta præſertim baptiſmi nõ reiterantur propter verbum D.Pauli ad Epheſ.c.iiij.vnus Deus, vna fides, vnum Baptiſma, c.ſi qui & c.hanc regulam,j.q.j.& c.oſtenditur, de pœnit.diſt.iiij.cum ſimil. Quod & à noſtris Imperatoribus agnitum eſt,vt patet ex l.j.& ij.C.ne ſan.baptiſ.reite. proindeque nec ſolennis pœnitentia reiteratur,c.quamuis, & c.in capite.50.diſtinct.& c.j.xxvj.q.vj.

Sacramenta non reiterantur.

141 ¶ Poſtremo illud addiderim,quod peculiariter ad hunc noſtrum §.pertinet,qui dicit appellationem nuptiarũ de primis intelligi, eius eſſe rei peculiarem quandam rationem. Nempe primas nuptias habere neſcio quid rationis,vt hæ magis propriæ nuptiæ dici debeant. Nam tametſi honorabiliores nuptias ſimpliciter pronũciauit D.Pau.ad Hebræos c.xiij. & omnes vbique,primas tamen honorabiliores,laudabiliores dignioresque ac fauorabiliores eſſe ſatis liquet ex eodem D.Paulo,qui ad Corinth.vij.poſtquam hæc ſcripſit, mulier alligata eſt legi, quanto tempore vir eius viuit: quòd ſi dormierit vir eius, liberata eſt à lege: cui vult nubat, tantum in domino: beatior, aut vt alij interpretantur, felicior autem erit,ſi ſic permanſerit, ſecundum meum conſilium.Puto autem quòd & ego ſpiritum Dei habeam. Quem locum enarrans D.Hieronymus in ij.libro aduerſus Iouinianum, multa in ſecundas nuptias congeſsit,non vt eas damnaret,ſed oſtenderet non tam ſuſcipiendas eſſe, quàm primas.quod & ipſe proteſtatur in libro de Monogamia ad Geruntiam,dum dicit,Quid igitur? Damnamus ſecunda matrimonia? minimè,ſed prima laudamus.

Appellatione nuptiarũ,cur de primis intelligitur.

142 ¶ Inter cætera autem adducit Hieronymus quod ipſe D.Paulus,tum in j.ad Timoth.epiſtola.c.iij.tum ad Titum c.j.iubet epiſcopum aſſumi μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα,id eſt,vnius vxoris virũ, & vt vno dicam,monogamum,quod & repetitur in decretis canonicis in ca.j.xxvj.diſt.Non quòd oporteat epiſcopum habere vnam vxorem, vt nonnulli malè intelligunt, ſed quòd qui aliàs duxerit plures vxores,prohibetur in eũ ordinem cooptari:Neque enim bigamus ordinari debet,nec poteſt,c.vna.in fi.d.xxvj.diſt.& per totum extrà de biga.non ordi.Quin apud Ægyptios ſacerdoti vnam tantùm vxorem ducere licebat,vt ſcribit Diodorus Siculus lib.ij. c.iij. Et vt ad noſtros redeamus, quòd ad fœminas pertinet,ex eodem Apoſtolo vidua eligi debet,quæ fuerit vnius viri vxor.d.j.epiſt.ad Timoth.c.v. Nam & antiqui repellebant à ſacerdotio bis nuptas,vt ſcribit Seruius lib.iiij.Aeneid.ſtatim poſt principium in enarratione huius loci,Huic vni forſam potui ſuccumbere culpæ.

De eadem re.

Aegyptij ſacerdotes.

Bis nupta à ſacerdotio repellebantur antiquitus.

143 ¶ Quibus addere potes apud ethnicos quoque obſeruatum fuiſſe, vt pontifex maximus & flamina non niſi ſemel matrimonium inire poſsint,vt tradit D.Hieronimus in eo lib.de Monogamia ad Geruntiam, ſuprà citato,& in d.lib.j.in Iouinianum in fin.& ante eum Tertullianus in lib.de exhortatione caſtitatis, & iterum in lib.de Monogamia, vtrobiq; non multò ante fin.Et Plutarh.proble.c.xlir. Sed & D.Hierony.in eo lib.de Monogamia, Ad tauri, inquit,Aegyptij(de Api boue quem Aegyptij colunt intelligit) ſacra ſemel maritus aſſumitur. Quin & ipſe Tertulianus poſtremo illo loco ſcribit Fortunæ muliebri.& Matri Matutæ coronam non imponere niſi vniuiram. Et ipſe quoque Hierony.in d.lib.j. in Iouinianum per vniuiras matronas fortunæ muliebri ſacra fieri ſolitum tradit. Cui concinens Feſtus Pompeius dicit fortunæ muliebris ſimulachrum nefas fuiſſe attingi, niſi ab ea quæ ſemel nupſerat. Cui non admodum diſsimile eſt,quod & ipſe Feſtus in verbo, pudicitiæ ſignum,& ante eum Liuius j.decadis lib.x.ſcripſerunt,nullam niſi ſpectatæ pudicitiæ matronam,& quæ vni viro nupta fuiſſet ius ſacrificandi Dianæ,eiúſve ſignũ tangendi(quod addit Feſtus)habuiſſe. Trebellius autem Pollio in vita Titi ſecundi Imperatoris, ſcribit Calpburniam vniuiram ſacerdotem inter ſacratiſsimas fœminas adoraſſe maiores ſuos.

De eadem re.

Fortunæ muliebri,& matri matutæ coronã non imponebãt, niſi vniuiræ.

144 ¶ Et quia nuper incidimus in mentionem eorum librorum Tertulliani, illud obiter dicere volui,illum vtrobique Montani hæretici dogma ſequutum, perperam damnaſſe ſecundas nuptias veluti,prohibitas. At illum ipſum in eo damnat D.Hieronymus aliàs ſecundis nuptiis iniquior in catalogo ſcriptorum eccleſiaſticorum, & cæteri orthodoxi ſcriptores. Neq; etiam Apoſtolum illas damnaſſe aut prohibuiſſe,vt ille cõtendit, ſed ſatius eſſe & honeſtius, ſi iis abſtineamus,præſertim ſi citra periculum animæ id fieri poſsit.

Secundæ nuptiæ perperã damnantur.

145 ¶ Adde quod noſtris legibus cautum reperimus,eos facere iniuriam filiis primi matrimonij, qui alteras nuptias aggrediuntur,§.j.verſ.proſpeximus itaque,in auth.de non elig.ſecun.nuben.mulie.& in §.certo,in authent.de nupt.Idcirco dicunt Guil.Cu.& Bald.in l.j.in fi.C.de inof.dot.quòd filius non tenetur dotare matrem,quæ ad ſecundas nuptias tranſit, ne cogatur conferre ad ſuam iniuriam,quod à me adductum & in legibus connubialibus l.ij.nu.9. incip.cui reſpondens.Quibus conuenit quod dicit Valerius Maximus, lib.vij.c.vij.de Sexticia quadam fœmina,quæ filiis irata in contumeliam eorum nupſit alteri.

Filius non tenetur dotare matrem, quæ ad ſecundas tranſit.

146 ¶ Nec tantùm filiis,ſed & mortuo quoque facit iniuriam,cuius memoriam veluti negligit,§. ſi autem tutelam,in auth.de nupt. Et dicit Lucas Pen.in l.mulieres, colum.iiij. C. de incol.

Mulier ſecũdò nubens, ſu

cit iniuriam mortuo.

lib.x.quòd qui ſecundò nubit,non dicitur ſeruare fidem priori coniugi, pet quædam iura quæ hoc minimè probant,ſed hoc planè confirmat text.in §.tunc igitur,ibi,inuiolatum morientium torum,in auth.de non eligend.ſecund.nuben.Et quibuſdam poſsit videri huc ſpectare illud D.Pauli loquentis de eo, qui ſecundas arripit nuptias, prioris ad Thimot.v.quia primam fidem irritam fecerat,quod & repetitur in cap.j. & in cap. hæ verò & c. nuptiarum & capit.de viduis,le ij.& aliis compluribus xxvij. quæſtio.j.ex quibus tamen ne erres, intelligere poteris,quomodo id intelligendum eſt. At huc haud dubiè pertinet illud Virgilianæ Didonis,lib.iiij.Aeneid.

Nec ſeruata fides cineri promiſſa Sicheo.

147 ¶Et in hac quoque ſententia fuit Philoſtraſtus in vita Apollonij lib.iij. affirmans vxorem ad ſecunda vota tranſeuntem iura coniugij violare.Ideo contriſtatur anima mortui coniugis ex ſecundo matrimonio ſuperſtitis, auth.cui relictum, ibi contriſtandi priorem maritum, vbi not.Bald.colum.pen.C.de indic.viduit.& §.quia vero,§.nos igitur,in auth.de nupt. Nam & apud Lucanum lib.iij.Iulia in ſomnis Pompeio apparés ſeſe indignatam oſtendit, quòd ille ſecundas nuptias appetiuiſſet,cum inquit,

Et iura coniugij violat. Et contriſtatur anima mortui.

Coniuge me lætos duxiſti Magne triumphos.

&c.quæ ſequuntur.

148 ¶Sed & apud Aegeſippum lib.ij.c.ij.Alexander filius Herodis mortuus, in ſomnis Glaphiræ ſuæ quondam vxori apparuit,quæ alteri atq; alteri ſe matrimonio poſt mortem ipſius copularat.Hæc illum amplecti deſiderat,At ille indignanti ſimilis complexum refugiés viſus eſt dicere,Hæc Glaphira,promiſſa fides? ita amores erga te ſeruaſti meos, quorũ memorem te eſſe oportuit?Sed eſto adoleſcentula ſecundas nuptias non refugeris, etiam non tertias? Et paulò infrà.Sed mihi ne diutiùs maneat contumelia mea,&c.Exurrexit mulier,& familiaribus narrauit ſomnium,atque ipſa biduo pòſt defuncta eſt. Quam rem etiam retulit Ioſephus lib.Antiquit.xvij.c.vlt.& rurſum libro de bello Iudaico,ij.c.vj.

149 ¶Ex quo etiam mulier quæ tranſit ad ſecundas nuptias non dicitur caſtè viuere, quantùm ad priorem maritum attinet: ita vt ſi maritus ipſe vxori reliquerit aliquid vtendum, quãdiu caſtè aut honeſtè vixerit,ea perdit legatum,ſi tranſierit ad ſecundas nuptias, vt non obſcurè voluit Bald.in l.Deo nobis,in princ.col.vlt.verſic.iuxta prædicta, C.de epiſcop. & cleric. & apertiùs in l.vlt.col.ij.verſic.quæro quid ſignificant,& ibi quoque Angel.poſt princ.ibi, ſed ſi profertur, & Salycet col.ij.verſic. quæro ſuppoſitò,& Iaſon ad finem. C. de indict.viduit. & idem Bald.in l.j.col.ij.in xv.not.C.de rapt.virgin.& in l.cùm filius,§ qui Mutianam,& ibi expreſsiùs Imo.ff.de legat.ij.Angel.Imo.Paul.Caſtr.& latè Alex.& Claud.Seiſſ.in l.mulier, §.cùm proponeretur,ff.ad S.C.Trebellia.& idem Angel.in §.cùm igitur,in authent. de non eligen.ſecund.nuben.& in §.hæc autem de Deo,in auth.quo.opor.epiſc. & in §.ſoluto, & in §.cùm igitur,in authent.de nupt.Pet.Anch.in c.quod à te,col.j.in j.oppo.& ibi quoque Imo. col.j.verſic.& faciunt prædicta,de cleric.coniug. & Raph.Com.conſil.xxij.teſtator legauit, col.j.& Paul.Caſtr.conſil.cclix.difficultas,col.pen.verſic.infertur enim,lib.j.

Secundò nubens,non dicitur caſtè viuere.

150 ¶Et ita,vt dicit Ang.debet intelligi gl.in d.l.vlt.in verbo,perſecutio. C.de indi.vid.quę dicit ſimpliciter,quòd mulier tranſiens ad ſecundas nuptias, perdit legatum ei relictum, ſi caſtè viueret.Scilicet ſi legatum fuerit factum à viro, qui ex huiuſmodi ſecundis nuptiis offenditur:non etiam ſi ab alio relictum fuerit, vt etiam dicit Paul.Caſtr. Sicuti etiam ita intelligi debent iura,quæ dicunt non caſtè viuere,quæ tranſit ad ſecundas nuptias, videlicet d.§.hæc autem de Deo,vbi not.Ang.in authent.quo.opor.epiſc.& l.his ſolis, C.de reuoc.donat.quæ æquiparat mulierem,quæ in ſecundi matrimonij fœdus nubit, & quæ impudicè viuit,vbi & Bald.ad hoc citat illud Valerij,quod mox afferemus.

De eadem re.

151 ¶Et ad idem,c.vxoratus,de conuerſ.coniug. ex quo not.Pan. paria eſſe incontinenter viuere,& tranſire ad ſecunda vota & c.hac ratione.xxxj.q.j.vbi licèt licitum ſit ſecundum apoſtolum ſecundas nuptias contrahere,tamen ſecundum veritatis rationem verè fornicatio eſt.In quam ſententiam eſt & illud Martialis lib.vj.epig.de Teleſina.

Quæ nubit toties,non nubit, adultera lege eſt.

¶Et quod Portia minor, cùm ſe præſente laudaretur apud eam quædam bene morata, quæ ſecundum maritum habebat, reſpondit pudicam matronam nunquam niſi ſemel nupſiſſe. vt ſcribit Hieronymus in Iouinianum lib.j. Ex quo & ille Mimus ſiue Publij, ſiue Senecæ, ſiue alterius:

Incontinẽter viuere, & trãſire ad ſecunda vota, paria.

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Quod tamen ſanè intelligendum eſt ſecundum ea quæ ſcribuntur in d.capit.hac ratione. aliàs enim incideremus in hæreſim Cataphrygum, quam Montanus induxit, & aduerſus quem ſcripſit D.Hieronymus ad Marcellum.

152 ¶Et ſanè mulier pudica,quæ caſto amore primum maritum proſequitur,& eius pectori atq; præcordiis memoria illius medullitus infixa eſt, poſt illius obitum de ſecundis nuptiis non cogitat,& alterius coniux dici aſpernatur: illi enim adhuc prior ille maritus viuit, eiuſque,

Caſtus amor.

periude

ac ſi viueret,memoria recreatur. Quod apertè declarauit Valeria illa Meſſallarũ ſoror,amiſſo Seruio viro,cùm interrogata,cur alteri nollet nubere,reſpondit ſemper ſibi maritum Seruium viuere:quod & ipſum retulit idem Hieronymus vbi ſuprà,quo etiam in loco ſcribit filiam Demotionis Areopagitarum principis mortuo Leoſthene ſponſo, negaſſe ſe alteri nupturam,quòd adulterum acciperet non maritum: illum enim nondum ſibi eſſe mortuum, quod & nos in noſtris commentariis de nobilitate retulimus.

153 ¶ Vt non immerito apud priſcos illos Romanos,quæ vno contentæ matrimonio fuerant,corona pudicitiæ honorabantur. Exiſtimabant enim eum præcipue matronæ ſyncera fide incorruptum eſſe animum, qui poſt depoſitæ virginitatis cubile in publicum egredi neſciret, multorum matrimoniorum experientiam quaſi legitimæ cuiuſdam intemperantiæ ſignum eſſe credentes,vt ſcribit Valerius Maximus,lib.ij.c.j. non multò poſt princ. Qui & ipſe miris laudibus extollit Antoniã,quæ amorem mariti ſui egregia fide penſauit,vt quæ poſt eius exceſſum forma & ætate florens,cubiculum ſocrus pro coniugio habuit: in eodemque toro alterius adoleſcentiæ vigor extinctus,alterius viduitatis experientia conſenuit, vt apud eum videre licet lib.iiij.c.iij.

Matrona vno contenta matrimonio, corona pudicitia honorari ſolita.

154 ¶ Apud antiquos autem illos Germanos ſolæ virgines nubebant, ſicque vnum maritum accipiebant,quomodo vnum corpus, vnamque vitam, ne vlla cogitatio vltrà, ne longior cupiditas,vt ſcribit Cornelius Tacitus de moribus Germanorum. Sed & idem lib.ij.Hiſtoriæ Auguſtæ,paulò ante finem tradit quòd mortua Occia, quæ ſeptem & quinquaginta per annos, ſumma ſanctimonia, Veſtalibus ſacris præſederat, Fonteius Agrippa & Cornelius Pollio obtulere filias, prælataque eſt Pollionis filia, non ob aliud quàm quòd mater eius in eodem coniugio manebat. Cæterum Plutarchus, Proble.capite cv.quærit, quare publicis feſtis virgines veteri more non nubunt, viduæ nubunt. Cuius rei inter cæteras hanc rationem affert,quòd virginibus decorum,viduis verò multis præſentibus fœdum eſt nubère. Fœlices enim ac fauſtæ primæ nuptiæ ſunt, ſecundæ verò triſtes ac deteſtandæ. dies autem feſtos adeo multitudinem diſtrahere, vt his rebus per ocium intereſſe non poſsit. Hæc ille. Ex quibus ſatis apparet ſecundas nuptias non perinde eſſe honorabiliores ac primas,eumque honorem ad liberos deſcendere.

Solæ virgines nubebant apud Germanos antiquitus.

Virgines publicis feſtis nõ nubunt, &c.

155 ¶ Non mirum igitur cuiquam videri debet,ſi multæ ſint conſtitutiones & leges latæ in odiũ contrahentium ſecundas nuptias,videlicet l.fœminæ,& l.generaliter,& l.ſi quis prioris,§.in illo,& l.hac edictali,in princ.& auth.ex teſtamento.C.de ſecund.nupt.& l.j.C.ſi ſecun.nup. & l.mater,C.ad tertul.& l.his ſolis,& auth.quod mater, C.de reuoc.donat.& l.iubemus, §. in ſupradictis,C.ad Trebel.& §.qui piiſsimus,in auth.de non eligen.ſecun.nub. & §.ſi verò expectet,& §.placet quoque nobis,& aliis compluribus §.in auth. de nupt. & in §.j. in auth. neque vir.quod ex dot.eſt.

Secundæ nuptiæ odioſæ.

156 ¶ Quæ quidem conſtitutiones maxima ex parte locum habent etiam in viris, ne quis putet ea quæ diximus ad fœminas tantum pertinere. Id enim videre licet ex d.§.j. poſtremo loco allegato,& in §.hoc autem,verſicu.quia verò contra binubos, in auth.de non elig. quem ita ſummat,vt ita loquar, Angel.pœnæ ſecundo nubentium communes ſunt viro & vxori ad ſecunda vota tranſeuntibus.& dicto §.ſi verò expectet,ibi, & hæc communis mulieris & viri mulcta ſit poſita,vbi etiam not. Angelus in authentica de nupt. & iterum in §.quoniam & infirmus,eodem titulo, & in l.generaliter,vbi Bald.not. C. de ſecund. nupt. & voluit gloſſ. Bartol.Baldus,Salycetus,qui dicit ita ſe obtinuiſſe,in dicta l.fœminæ, eodem titulo, & gloſſ. in rubri.dicta authent.de non eligen.ſecund.nuben. Azo.in ſumma, eodem titulo, de ſecun. nuptiis, columna ſecunda, verſiculo, item quæcunque dicta ſunt. Hoſtien.in ſumma, eo quoque titulo,§.quare,circa fin.in verſic.quæcunque autem, Oldra.conſilio xxxiij.quidam habuit vxorem,in ſecundo dubio. Ioan.Andr.in additio. Speculat.eo.in quam titu.Bartolus, Angel.& Paulus Cap.in l.de emancipatis,C.de legi.hæred.Petrus Anchara.conſi.cccxlvij. quia ex facto,col.ij.verſic.& hoc quantum ad ea.Rom.conſil.clxxxij.in caſu propoſito.Paul. Caſt.in d.l.mater.C.ad Tertul.Franc.Cre.no.lib.lxxiiij.hoc capite ſi maritus ligauit.Ange. Aret.in §.præferuntur,col.pe.inſt.ad Tertul.& in tracta.de teſta.in verbo, nolens inteſtatus decedere,col.v.verſic.in ſecundo caſu quando in patre.Nicol. Vbal.in tract.de ſucceſ.ab inteſt.in ij.q.princ.col.iiij.Matth.Mateſ.in tracta.eiuſdem tit.in ij.membro princ.verſi.ſecũdo caſu,& ibi Ludo.Bolo.in addi.Fran. Aret.conſil.lxxij.præſupponitur in facto,col.xxix.& iterum iij.Corn.conſil.ccxlij.circa quod videtur,col.penul.& vlt.lib.ij.Cepola cautela ccxxxv. aut ex priori impreſsione cccij.ſi mater tranſit,vbi dicit hanc eſſe communem opin.& idem ſæpe ſe conſuluiſſe,Maria.Soc.conſ.xxxiiij.proſequendo ordinem quæſtionum,col.ij.& multis ſeq.lib.j.vbi id latè differit.& conſ.lxv.circa primam quæſtionem,col.iiij.verſic.viceſimoſecundo,eo.lib.j.vbi etiam dicit,hãc eſſe communem opi.& ipſius filius Barth.conſi.cclxiij. capio primum,in ij.dubio,lib.ij.& conſil.cxiiij.præſens conſultatio,col.pen.lib.iiij.& Bened. Cap.qui ita dicit communiter teneri,conſil.xlij.punctus quidam Venantius,col.ij.& conſil. ſeq.incip.pũctus quidam Maſsius,in j.dub. Guid.Pap.q.ccxxviij.ex dicto proceſſu,in princ.

Tam in viris quàm mulieribus.

Steph.Bert.conſ.cxix.viſo caſu in j.dubio,lib.iij. & conſi.ccxxiij.viſo caſu,nu.3.lib.iij. Philip. Dec.in l.j.poſt princ.C.de ſecun.nupt.& conſil.lxxxvij.pro reſolutione caſus,col.ij.verſ.reſtat ergo tertius caſus,& conſil.ccxxx.proponitur quòd ex Petro,col.j. verſ.ad dubiú de quo quæritur.Io.Monterſer.in rep.l.frater à fratre,cbat.vj.col.iij.verſ.in xvij.q.ff.de condi.indeb.

De eadem re. Secundũ coniugium prohibitum.

157 ¶ Nam & Charondas ille prudentiſsimus legiſlator.nec viris quidem ſecundas nuptias permiſit. Qui liberis(inquit)ſuis nouercam ſuperduxerit, eum neque vllo dignitatis loco, præcive virum habeto:neque vlla ciuium conſuetudine communicare,fruiue ſinito:quippe qui malum alienum rebus ipſe ſuis intulerit. Si proſperè enim tibi cóiugium primum fortè ſucceſſerit,eo ſucceſſu contentus conquieſcito. Sin aduerſum obtigerit, idem malum ſecunda exploratione tentare velle furioſi eſt. Nam qui bis ab aſſequenda re in ſuis negotiis fallitur, demens is meritò exiſtimatur.Hæc Diodorus Siculus Bibliothecæ lib.xij.vbi & illud ſubdit à Philemone poëta Comico,de his qui ſæpe nauigando maris ſæuitiam experti voluere pro lege traditum,non admiratum quidem,ſi quem duxiſſe vxorem conſpexerit, verùm ſecundum coniugium quæſiuiſſe:tutius namq; tolerabiliuſq; videri,his ſeſe maris periculis & tempeſtatibus exponere,quàm muliebribus ludibriis & fluctuationibus inteſtinæ peſti vitam obnoxiam degere.

Maris ſæuitia tolerabilior, muliebribus fluctuationibus.

Nauigat enim qui matrimonium contrahit.

158 ¶ Quæ quidem Philemonis ſimilitudo in memoriam reuocat,quod decreta noſtra canonica ex D.Auguſtino nauigare eum dicunt,qui matrimonium contrahit, in c.nos nouimus,& ibi glo.in verbo,nauigaſti.xvij.quæſt.ij.tanquam ſcilicet vtroque modo multa pericula & plerunque naufragia ſubeamus.Eſt autem publij Syri Mimus apud Gellium lib. xvij. c.xiiij. & Macrobium Satur.ij.c.vij.

Improbè Neptunum accuſat qui iterum naufragium facit.

Dei iugales.

Quod ad iteratas nuptias ex his quæ diximus trahi poteſt, vt ſcilicet iugales deos (quos Ethnici vocant) improbè accuſet, qui nuptias iterat. Ex quo & illud epigramma Græcum incerti autoris.

Εἴ τις ἅπαξ γήμας πάλι δεύτερα λέκτρα διώκει,
ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον.

Id eſt ad verbum,

Si quis ſemel maritus alterum lectum ſectatur,
Naufragus enauigat bis profundum difficile, ſiue mauis *moleſtum.*

Thomas autem Morus ſic carmine reddidit:

Qui capit vxorem defuncta vxore ſecundam,
Naufragus in tumido bis natat ille freto.

Verba autem legis Charódæ vt ad eam redeamus hæc ſunt ex Stobæ.ſer.xlij. Ὁ μητρυιὰν ἐπι-
159 γαμῶν, μὴ εὐδοξείτω, ἀλλὰ ἀνδοξίσθω, ὥσπερ αἴτιος ὢν οἰκείας διχοστασίας.

Qua pœna ſtatuta mulieribus, nõ pertineant ad viros.

¶ Dixi autem ſuprà num.ab hinc 3. maxima ex parte pœnas fœminarum ſecundas nuptias contrahentium ad viros quoque pertinere, quia id non generale eſt, nec procedit in pœnis quæ ſtatutę ſunt in mulieres,ob id quòd intra annum luctus ad ſecundum matrimoniũ conuolant.quippe quæ ob aliud puniantur,quàm propter ipſarum ſecúdas nuptias, vt probatur in §.primæ ſiquidem,verſ.ſed viri quidam,in auth.de nupt. & voluit Axo in d.ſumma de ſecun.nupt.in prin.& Hoſt.in ſumma eod.tit.§.quare & qualiter,col.ij. verſi.ſic vidiſti de pœna.Bald.in auth.iiſdem pœnis,col.vlt.verſic.item nec pœna nubentium, C.de ſecund.nupt. Ang.in §.quia verò,in auth.de non elig.& in §.ſi verò expectet,circa ſi.in auth.de nõ eligen. & in §.ſi verò expectet,circa ſi.in auth.de nupt.Rom.d.conſil.clxxxij.& alij multi ex iis quos
160 citauimus in d.verſi.ab hinc iij.Et ſatis probat text.in l.vxoris,ff.de his qui not.infa.

Et an ſint ſublata iure canonico.

¶ An autem huiuſmodi pœnæ,& quæ ex iis ſint ſublatæ de iure canonico, propter illud verbum Apoſtoli ad Corinth.v.dico autem non nuptis ſed viduis,bonum eſt illis,ſi ſic permanſerint,ſicut & ego,quòd ſi continere non poſſunt,nubant,melius eſt enim nubere,quàm vri. Et quod quibuſdam interiectis ſcribit,quòd ſi dormerit vir eius,liberata eſt à lege.cui autem vult,nubat,quod & nos ſuprà citauimus. Ex quibus certè videntur illæ pœnæ eſſe ſublatæ per c.ſuper illa.& c.vlt.extra de ſecund.nupt.Sed tu tamen ne te hîc diutiùs detineam, vide glo.Innoc.Hoſt.Ioan.And.in d.c.vlt.eod.tit. Bartol.in l.j.C.eod.quoque tit. Petr.Anchara. conſil.cj.ex prædicto themate,in j.& ij.dubio, cum aliis propemodum infinitis adductis à Fely.& Dec.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ:illo quidem col.xix.verſ.quarta limitatio,cum duabus primis declarationibus,illius quartæ limitatio.Dec.autem col.xiij.verſi.ſecunda concluſio,cum multis ſeq.de conſtit.& eodem Dec.conſil.ccxxx. proponitur quod ex Petro, col.j.
161 verſic.circa primum.

Secundæ nuptiæ brutis quoque deſpicatæ.

¶ Denique quod ad hanc rationem attinet, quæ ſecundas nuptias non peræquè magnificat ac primas,bruta quædam animalia id quoque ſenſu quodam naturali ſentire & cognoſcere videntur,veluti natura ipſa eius rei illa admonente. Cornices enim mortuo mare marito nõ exiguo tempore,ſed nouem hominum ætatibus viduæ perſeuerant, vt tradit Plutarchus in libro cui titulus eſt, ὅτι ἄλογα λόγῳ χρῆται, & Aelianus lib.iij.de animalibus,vbi & ob id tradit veteres

veteres in nuptiis poſt Hymenæum cornicem inuocare ſolitos. Et idem quoque de lyncibus vt poſt amiſſos coniuges aliis non coniunganrur prodidit Seruius enarrans eum locum Virgilij, lib. iiij. Aeneid.

Non licuit thalami expertem ſine crimine vitam
Degere, more feræ,

Et nos quoque diximus in noſtris legibus connubialibus, l. xiij. nu. 4. & 5. vbi & nos alia huc pertinentia ſcripſimus. Et facit quoque ad hanc rationem, quod diximus ſuprà nume. 111. incip. ſexageſimoſecundo quod & idem.

162 ¶ Sed & alia item eſt ratio huius regulæ, quam tractamus, generalis quidem illa, ad omnia quæ ad eam pertinent, nedum ad nuptias, quòd ſcilicet prima quæque omnibus in rebus & ad quæuis, omnia ſunt multo excellentiora, præſtantiora, efficaciora, vtiliora, potiora, robuſtiora, vt ex multis & penè dixerim infinitis patet, quæ tibi abundè, & vereor ne ſuperfluenter ſcripſimus in noſtris commentariis Primigeniorum, in præfatione, ex quo loco quæ voles mutuari poteris, ne hîc repetam. Sed inter cætera ibi videbis, primo pro optimis ac probatiſsimis quibuſque autoribus vſurpata, quos in eam rem tibi illic citaui, num. 60.

Prima quæq; multo excellentiora, præſtãtiora, &c.

LIMITATIONES.

PRIMA LIMITATIO.

SEd hæc multis modis limitanda ſunt, Et vt ſequar ordinem Felyn. in d. c. ſecundo, de treug. & pac.

1 ¶ Primo limita, vt non procedat, quando non valuit primus, actus, quia tunc reiterandus eſt, nam diſpoſitio loquens de actu, intelligitur de primo qui valuit, per tex. in l. qui per ſalutem, ff. de iureiu. vbi qui per ſalutem ſuam iurat, cùm non ita ſpecialiter iuſiurandum eſſet ei delatum, iuraſſe non videtur, & ideo ex integro ſolenniter iurãdum eſt, ex quo Bart. no. ſi non legitimè iuratum eſt, iterum iurandum eſſe. Bald. autem ex eo dicit, quòd omiſsio modi & formæ reddit actum nullum, tamen iteratò fieri poteſt cum obſeruantiae debitæ formæ. Et ita (inquit) intelligenda eſt l. boues, §. hoc ſermone, ff. de verb. ſig. cum ſcilicet primus actus eſt validus. Dicit quoq; per eum tex. quòd mandatũ citandi non finitur per citationem inualidam, id quod dicit not. dignum Alex. in l. ſerui electione, col. vlt. ff. de leg. j. quod & idem voluit Roma. in d. l. qui per ſalutem, in fin. vti eum allegat Iaſon ibi, nullam Bald. mentionem faciens, nihil tamen in lect. Roma. reperi. Sed & ex eo text. in d. l. qui per ſalutem, not. Alberic. in princip. quod actus inutilis præcedens, non impedit reiterationem ſequentis vtilis.

Actus quãdo reiterandus.

2 ¶ Eſt in eandem ſententiam text. in l. hæc conditio filiæ meæ, in princ. ff. de condi. & demon. vbi hæc conditio, cùm nupſerit, non impletur contractis nuptiis inutilibus, vt quia ea filia nondum eſſet nubilis ætatis, vel quia ei nupſit cuius nuptiis interdictum erat, ſed poſſe eam implere conditionem, cùm de iure poſtea contraxerit, & ibi no. omnes per ſecũdam nuptiarum coniunctionem, impleri cõditionem, cum priores de iure non ſubſiſtunt. Et Paul. Caſt. in fi. dicit eam legem ſemper ad hoc allegari, vt cùm lex vel ſtatutũ loquitur de aliquo actu, qui poteſt ſortiri iuris effectum, debet intelligi de actu valido, quia actus inualidus habetur pro non facto. & Soc. ibi col. vlt. verſi. vlt. not. ex ea l. no. diſpoſitionem, ſiue legis, ſiue hominis verificari in primo actu valido, non autem in primo actu inualido.

Conditio cum nupſerit, non impletur contractis inutilibus nuptiis.

3 ¶ Et huc quoque pertinet text. in l. is qui hæres, in prin. ff. de acquir. hære. vbi hæres inſtitutus ſub conditione, ſi ante conditionem exiſtentem repudiauit, nihil egit, ideo exiſtente poſtea conditione adire poterit, vt etiam dicit text. in l. nec is, §. j. eod. titu. cum ſimilib. Et ſic inquit Rom. in d. l. is qui hæres, non multùm poſt princ. actus nullus non impedit fieri eiuſdem rei iterationem etiam in oppoſitum. ad quod etiam allegat. l. ſi vt proponis, C. quando. & quan. iudex, cum ſimil. Sed nullus text. Iuris ciuilis in hoc eſt apertior quam in l. ſi maritus, §. fin. ff. ad leg. Iul. de adulr. Cuius hæc verba ſunt: ſi quis adulterum & adulteram ſimul detulerit, nihil agit, poteritque quaſi neutrum detulerit, rurſus à quo velit initium facere, quia nihil prima delatione egit. Quid enim his verbis ad hanc noſtram ſententiam clarius?

Actus nullus non impedit eiuſdẽ rei iterationem etiã in oppoſitum.

4 ¶ Et alius item text. iuris canonici eandem ſentẽtiam adſtruens, in c. ſi electio, de elect. lib. vi. vbi ſi electio facta non ſequuta ſit effectum, ob id quòd electus ei conſentire noluit, aut poſt conſenſum renunciauit iuri ſuo, aut mortuus ſit, aut propter eius occultum vitium, irritatur, electores poſſunt denuò eligere, habentque à diſſenſu, renunciatione, morte, vel irritatione tempus integrum ad faciendam aliam electionem, ac ſi noua eſſet vacatio. Et idem vt dicit gl. ibi, in verbo, occultum, ſi propter ſuperueniens delictũ aut factum, per c. quàm ſit, & c. cupientes, & c. ſi religioſus, eo. tit. Ad hoc autem quòd dictum eſt de occulto vitio, vide quæ dicam infrà in hac eadem limitatin. num. 29. incip. hanc limitationem, & ſeq.

Electio facta non ſequuto effectu.

5 ¶ Hanc quoque ſententiam vt ſcilicet ſermo intelligatur de primo actu valido & vtili, & qui ſortitus fuerit effectum, ſecutus eſt Roffred. Benc. in ſuis quæſt. Saba. quæſt. j. vbi dicit, quòd

De eadem re.

nem teſtimoniorum,ſi id factum ſit culpa iudicis:licèt ſecus ſit,ſi culpa partis id factum fue rit,vt per glo.in d.c.per tuas,in glo.j.in fi.& ibi Imo.in verbo,negligenter,Imn. col.ij.verſic. ſecundo caſu,& Panorm.col.ij.verſicu.venio ad ſecundum,cum multis ſeq. & ferè omnes, licèt non ita clarè,de teſtib.Bal.in l.veluti,§.hæc vox,quam legit (vt pleriquе omnes) cum §. prætor ait,qui eſt vlt.l.ſi quis ex argentariis,ff.de eden.& ibi Angel. qui id dicit valde not. & Iaſon qui alios citat,col.j.in vj.not.verſic.vnde facit iſte text.ff.de eden.

ſi is non perfectè examinatus,vt is examinari queat.

11 ¶ Adde quòd ſolus is actus præoccupationem inducit,qui de iure ſortitur effectum,vt tradit Oldra.conſilio cccxiij.thema tale contra promiſsionem, colum.ij.verſic.tertiò ſi quis,& iterum verſic.ſexto nunciatio.quod ſic probat,nam in l.qui vltimo, ff.de pœn. ſcribitur, quòd qui vltimo ſupplicio damnantur,ſtatim & libertatem & ciuitatem amittunt. Et ſtatim pòſt ſubditur. Itaque præoccupat hic caſus mortem,& nonnunquam longum tempus occupat. Alibi autem legitur,quòd talis præoccupatio locum non habet in ea ſententia, quæ de iure non ſortitur effectum,l.ij.§.vltimo,eodem titulo,& l.ſi quis filio exhæredato, §.quòd ſi quis, ff.de iniuſt.rupt.& irri.teſta. Præterea nunciatio operis ſic præoccupat ædificantem, ſiue iure,ſiue iniuria facta ſit,vt quicquid poſt eam ædificatum eſt ſit demoliendum, l. prima, ff. de operis noui nunciatio.Si tamen nunciatio ineptè facta ſit,vt effectum habere non poſsit, non habet vim præoccupationis,vt no.gloſ.in d.l.j.in verbo, per renunciationem,& iterum in verbo,catenus.

Actus, quando præoccupationem inducit.

13 ¶ Addit & Oldra.alia huc ſpectantia,nempe ſtipulationem primam impedire vim & efficaciam ſecundæ,ſuper eadem re eodem modo interpoſitæ,niſi tamẽ prima illa ſit talis, vt poſſit exceptione repelli, ita vt non ſortiatur effectum, l.qui his idem,& l.ſi dari ſtipuler, ff. de verb.oblig. Et ſimiliter præcedentem aſcriptionem libertatis impedire ſubſequens legatum ſerui,ſi non appareat de contraria voluntate,l.ſi idem ſeruus,ff.de leg.ij.& l.ſi ſeruus,ff.de fideicommiſſ.liberta. Quod ita tamen demum obtinet, ſi aſcriptio libertatis ſit efficax & vtilis,aliàs non,l.ſi ſeruus legatus,§.ſi ſeruus alienus,ff.de leg.j.

Stipulatio prima quando impediat vim ſecundæ.

14 ¶ Item ſi ſint duæ viæ,vt cum noſtris ac vulgo loquar,quarum vna alterius electione tollitur, id tamen ita intelligendum ſit,ſi prima electa poteſt de iure ſortiri effectum,aliàs non,l.ſi vero,ff.de bon.libert.vbi ita ſcribitur,Si verò non habuerit effectum petitio eius, dico non impediri,quominus adiuuetur,& l.filium,§.ſi quis contra tabulas,ff.de lega.præſtan.cuius hæc verba ſunt.Si quis cõtra tabulas bonorum poſſeſsionem acceperit, deinde poſtea apparuerit eum ex his liberis non fuiſſe,qui eam bonorũ poſſeſsionem accipere poſſunt,ex iis tamen eſſe quibus legata præſtantur,obtinuit,non eſſe ei denegandam legatorum petitionem.Et in vniuerſum vt vna via inutilis electa,non tollat aliam vtilem:probat tex.in l.mater decedens, & ibi Roma.ff.de inoffic.teſta.& l.Claudius, ff.de acquir.hæredi.& l.legitimam, ff.de petit. hæred.& l.vlt.C.de condit.

Vna via inutilis electa,non tollitur alia vtilis.

15 ¶ Et per hæc concludit Oldr.d.conſil.cccxiij.quicquid primum obſtat ſequentibus,tum demum tantùm obſtare,ſi habuerit effectum in idque allegat d.l.hæc conditio filiæ,ff.de cond. & demonſt.quæquidem l.eſt ex illis,quibus potiſsimum innituntur qui hanc limitationem ad hanc noſtram regulam afferunt,vt nos diximus ſuprà in eadem limitat.num.2.& aliis ſeq. vt inde intelligas Oldr.hæc omnia ad hanc diſcertationem referre.Nam & in id quoque citat.d.l.ij.ff.de opt.leg.vbi data optione ſeruorum,ſi quis alienum ſeruum vel hominem liberum optauerit,non conſumpſit optionem quem text. & nos ſæpe in hoc tractatu citauimus, citatque etiam l.ſi maritus ſit,§.vlt.ff.de adulte.vbi ſi quis adulterum & adulteram ſimul detulerit,nihil agit,poteritque quaſi neutrum detulerit, rurſus à quo velit initium facere, quia nihil prima delegatione egit.

Vt primum obſtet ſequentibus, quid requiratur.

16 ¶ His quoque concinit,quòd qui agit ad debitum ex conditione,nondum ea conditione impleta,& ob id ſuccumbit:tamen ea conditione poſtea impleta, denuo poteſt agere, l.grege, §.ſi ſub conditione, ff.de ædilitio edicto, & l.ſi mater, §.eandem, verſiculo, & ideo ſi fortè ſub conditione, ff.de exceptio.rei iudic. Quarum legum autoritate ſubnixus Accurſius, in l.j.poſt princ.in verbo, nec tenere, ff.ſi menſ.falſ.mod.dixe. tradit eum qui actionem ineptam propoſuit,& ob id repulſus ſit,poſſe redire ad aptam. quod & probat text.in l. ſed & ſi pupillus,§.ſi inſtitoria,& ibi glo.Bald.& expreſsius Alber.& Salycet.ff.de inſtito. & in l.Bebins,in fi.& ibi quoque Albe.ff.de pact.dotal.& c.coram, & ibi Petr.Anch.in iiij.not.de reſcript.& c.examinata,de iudic. Et id quoque ipſum voluit Signor.Home.conſi.cxlij.in quæſtione vertente,col.ij.verſic.præterea in ſimili, vbi & alia iura citat.& Petr.Anch.in c.ne captandæ,col.j.in iij.not.de conceſ.præben.lib.vj.

Actionẽ ineptã proponẽs, & repulſus, ad aptam redire poteſt.

17 ¶ A quo non longè abeſt quòd actor ideo à iudicio repulſus, quòd reus rem petitam nõ poſſideret,non prohibetur poſtea iterum agere,ſi reus inceperit poſsidere, l.quoties,§. vlti.& l. ſed ſi poſtea,ff.de noxal.act.& l.ſi à te,in princip.& l.rem meam, & l.ſi quis ad exhibendum, quæ continuò ſequitur,ff.de exceptio.rei iudica.& l.procurator ad exhibendum, in princ.ff. rem rat.hab.& l.neque,quę eſt iij.C.ad exhib. Et facit quod ſcribitur in l.ſi mater,§.eandem, in princ.& in l.ſi is qui hæres,etiam in princ.ff.de except.rei iudic. Et quod ſcriptum reliquit

De eadem re.

Paul.Caſtr. conſil.cccxiij.iſta pronunciatio, lib.ij. quòd ſi quis ineptè & non ſeruata forma ſtatim iudicem recuſauerit,ob idque fuerit reiecta recuſatio non prohibetur eandem poſtea rectè riteque proponere. De quibus & aliis ſimilibus nos multa diximus in tractatu Retractuum,tit.j.§.viij.num.3.qui igitur,& multis ſeq.vt ibi videre poteris.

De eadem re.

18 ¶ Cui finitimum eſt quod ſemper aliàs actor qui ſuccubuit propter ineptitudinem actionis, iterum auditur aptè eam proponens,c examinata. extrà de iudic.cum ſimil. Et ſimiliter qui appellauit poteſt iterum appellare,ſi ob id victus eſt,quòd ineptè exceptionem à qua repulſus eſt,propoſuerat,etiam in eo caſu quo aliàs non poſſet ampliùs appellare,vt eſt tex.in cle. vlt.& ibi Card.Flor.in ij.not.& alij,de appella.

An & quãdo poſt primam nũciationẽ, liceat iterum nunciare.

19 ¶ Et ad hanc quoque limitationem pertinere poteſt,quod finita nunciatione noui operis per mortem nunciantis,& ita effecta inutili & inefficaci,poteſt iterum nunciari. Ita enim voluit glo.in l.non ſolùm,§.morte,in verbo,ius prohibendi, ff. de oper.noui nunt. quam ibi ſequitur Bart.col.ij.verſic. quærit gloſſ.an finita nunciatione. An autem & quando aliàs poſt primam nunciationem liceat iterum nunciare,vide Bartol.in l.cùm procurator, §. ſi dominus, col.j.verſic.quærtoan poſt primam, & ibi Bald.poſt princ.eod.tit.& rurſum ipſum Bart.in l. prætor,§.hoc autem interdictum comperit,circa fi.& in §.& ſi ſatiſdatum,eod.tit.

Baptiſmus quando reiterari poteſt.

20 ¶ Et huc quoque ſpectat,quòd licèt baptiſmus ſit ſacramentum minimè iterabile, Eſt enim vt tradit Apoſtolus ad Epheſios c.iiij.vnus Deus,vna fides,vnum baptiſma,& repetitur in c. bi qui baptiſma,j.q.j.& diximus ſuprà,in princ.num.136.incip.90. Si tamen quis baptiſatus fuerit ab hæretico,præſertim Paulianiſtis & Cataphrygis, quorum baptiſma nullum eſt,cũ in forma eccleſiæ non baptiſent,iterum baptiſari poteſt,& debet,vt ſcribitur in §.de bis ſpecialiter,& in c.ſi quis confugerit.& ibi Archid.ea.q.& cau.& c.Daibertum,& ibi glo.& Archid.j.q vij.& glo.in c.ſicut lxviij.diſt. vbi id declarat.& Lucas Pen. in l.ſi quis decurio, col. iiij.verſic.quemadmodum ergo,C.de decurio.lib.x. Cuius rei rationem reddens ea gloſſ.in d.c.Daibertum,nam quod,ait,malè fit, vel minùs plenè, ex integro eſt agendum, & allegat d.l.qui per ſalutem,ff.de iureiur.ſuprà in princ.huius §.allegatam.

Non rectè ordinatus, iterum ordinari poteſt.

21 ¶ Similiterque licèt ſemel ordinatus nec poſsit nec debeat iterum ordinarl, §. breuiter j. q. vij.tamen ſi non rectè aut legitimè ordinatus fuerit, poteſt ac debet iterum ordinari, c.qui per illicitam,iiſdem quæſt. & cau.& ibi gloſſ.quæ id trahit ad electionem cuiuſpiam rei non rectè factam,vt reiterari poſsit,& ibi quoque Arch.quia,vt hic dicit,cùm non tenuit electio. perinde eſt ac ſi facta non fuiſſet, per l.ij.ff.de optione lega. Sed nos de hoc alibi pleniùs dicemus.

Romanorum mos in litando.

22 ¶ Et illud item,quod olim apud antiquos Romanos moris fuit, vt prima hoſtia non litante, altera ac tertia ac deinde plurimæ, donec litatum foret, adhiberentur. Vnde cùm Paulus Aemilius bellaturus aduerſus Perſeum ſacrificans non litaſſet vſq; ad viceſimam hoſtiam, in viceſima prima apparuerunt ſigna victoriam promittentia,vt tradit Plutarchus in vita illius. Nam & Tullius lib.ij.de diuinatio.ita ſcribit, Cùm enim triſtiſsima exta ſine capite fuerunt,quibus nihil videtur eſſe dirius,proxima hoſtia litatur ſæpe pulcberrimè. Et non multò pòſt, Quî tandem euenit, vt litetur aliis,aliis non litetur? Quæ autem inconſtantia deorum eſt,vt primis minentur extis, benè promittant ſecundis? Et Liuius iij.Decadis lib.vij. Immolaſſe eo die quidam memoriæ prodidere Coſ.Marcellum:& prima hoſtia Cæſa,iecur ſine capite inuentum, in ſecunda omnia apparuiſſe, quæ aſſolent. Et v.Decadis lib.j. Cn. Cornelio,& Q. Petilio Coſſ.quo die magiſtratum inierunt immolantibus Ioui ſingulis bubus,vti ſolet,in ea hoſtia, qua Q. Petilius ſacrificauit, in iocinore caput non inuentum. Id cùm ad ſenatum retuliſſet,boue perlitare iuſſus. Et paulò poſt alter Coſſ.curam adiecit,qui ſe quòd caput iocinori defuiſſet,tribus bubus perlitaſſe negauit. Senatus maioribus hoſtiis vſque ad litationem ſacrificari iuſsit. Hucque,etiam ſpectat illud eiuſdem iiij.Decadis.lib.v. in princ.primiſque hoſtiis perlitatum eſt. Et quod ſcribit Suetonius in Iulio Cæſare c.lxxxj. Deinde pluribus hoſtiis cæſis cùm litare non poſſet,introiit curiam ſpreta religione. De quo etiam Plin. lib.xj.cap.xxxvij.ſcribit non ſemel, ſed bis ipſi Cæſari ſacrificanti cor in extis defuiſſe. Lucius autem Florus lib.iiij.tradit eum centum victimis perlitare nó potuiſſe. Suetonius quoque(vt ad eum redeamus) in Auguſto,c.xcv. circa Peruſium ſacrificio nó litante, cùm augeri hoſtias imperaſſet,&c.

23 ¶ Hucque ſpectare videtur illud Virgilij lib.iij.Aeneid.

Rurſum in ſeceſſu longo ſub rupe cauatam,
Arboribus clauſi circum,atque horrentibus vmbris
Inſtruimus menſas ariſq; reponimus ignem.

Anniuerſaria ſacrificia. Calendaria.

Quem locum enarrans Seruius,fit autem (inquit)iteratio hæc ſecundum rationem ſacrorum. Nam diſplicuiſſe prima ex prodigiis iudicatur. Sed & idem in eum locum ipſius Virgilij lib.viij.eiuſdem operis,

Interea ſacra hæc(quando huc veniſtis amici)
Annua,quæ differre nephas,celebrate fauentes.

Anniuerſaria(inquit)ſacrificia ideo non differuntur, quia nec iterari poſſunt. Nam kalendaria, ſi qua fuerint ratione dilata

dilata, poſſunt repeti, nec piaculum eorum intermiſsione committitur. Nec prætermittendum, quod idem Seruius alibi in eundem librum eiuſdem operis enarrans eum locum,

& cæſa iungebant fœdera porca.

Scribit in omnibus ſacris fœminini generis plus valere victimas. Denique ſi per marem litare non poſſint, ſuccidanea dabatur fœmina. Si autem per fœminam non litaſſent, ſuccidanea adhiberi non poterat.

24 ¶ Illud enim ſciendum eſt, has ſecundarias hoſtias ſuccidaneas dici, quaſi ſuccædaneas. E. litera per morem compoſiti vocabuli in I. literam commutata: quoniam ſcilicet ſi primis hoſtiis litatum non eſſet, aliæ poſt alias ductæ cædebantur, quæ quaſi prioribus iam cæſis luendi piaculi gratia ſubdebantur, & ſuccidebantur, vt ſcribit Aulus Gellius lib. iiij. Noctium Atticarum c. vj. & Feſtus Pompeius, in verbo, ſuccedanea, & eorum nomine tacito, vt aſſolet, Cælius Rhodiginus lib. iij. Antiquarum lectionum c. vj.

Hoſtia ſuccidanea.

25 ¶ Nec apud Romanos tantùm de quibus intelligunt ſuperiores ſcriptores, ſed & apud Lacædemonios quoque id obſeruatum fuiſſe comperimus, vt ſi primis hoſtiis litare nõ poſſent, rurſus immolabant, donec litarent. quod videre licet ex Plutarcho, teſte quidem locupletiſſimo in vita Ariſtidis.

Lacædemonij rurſus immolant, donec litent.

26 ¶ Adde quod apud ipſos Romanos, vt ad eos redeamus, ſi quando votum Diis non rite factum eſſet de integro faciendum erat, vt videre licèt apud Liuium, iij. deca. lib. ij. cuius hæc verba ſunt. Qui inſpectis fatalibus libris retulerunt patribus, quòd eius belli cauſa votum Marti foret, id non rite factum, de integro atque ampliùs faciendum eſſe. Quin ex eodem autore. Cum publ. Licinius pontifex ver ſacrum non eſſe recte factum renuntiaſſet, collegio primùm, deinde ex autoritate collegij patribus de integro faciendum arbitratu pontificum cenſuerunt, vt videre licet iiij. Deca. lib. iiij. Sed & ex eodem cùm feriæ Latinæ non rectè factæ fuiſſent, denuo inſtaurabantur. Eius in eam rem verba ex v. Decad. libro primo, hęc ſunt. Latinæ feriæ fuere ad diem iij. Non. Maij, in quibus, quia in vna hoſtia magiſtratus Lanuuinus precatus non erat P.R. Quiritum religioni fuit. Id cùm ad Senatum relatum eſſet, Senatuſque ad Pontificum collegium reiecisſet, pontificibus (quia non rectè Latinæ factæ eſſent) inſtauratis Latinis placuit Lanuuinos, quorum opera inſtauratæ, eſſent hoſtias præbere. Et ſimile quippiam tradit ipſe Liuius de ludorum magnorum inſtauratione, prima Decad. libro ſecundo. Sed hæc omnia ſuperſtitionis magis quam veræ religionis eſſe ſemper putaui.

Votum apud Romanos, quãdo de integro faciẽdum erat.

27 ¶ Nec interim omiſerim (ſata quæ vocant) atque ſomnia vnis ac primis nuptiis non conſumi, ſi credimus Artemidoro Daldiano lib. [illegible] ij. c. xij. Cùm (inquit) Græcè quidem ſed in hũc ſenſum, quiſpiam ſibi puellam deſponſaſſet, ac in ſomniis ſibi viſus fuiſſet ſedere ſuper ariete, atque ex ipſo ex anteriore parte decidere, quidam ſomniorum interpres vxor tua (inquit) ſcortabitur, & vt dici ſolet, cornua tibi faciet. Quamobrem is recuſauit diutiùs matrimonium perficere, ſed vix tandem amicorum ſuaſu ſponſam illam ſuam duxit in vxorem, eamque obſeruanter & anxiè obſeruabat, & illa quidem ſine vlla impudicitiæ macula, anno exacto deceſsit. Verùm ille exiſtimans ſomnij illius præſagium conſumptum eſſe, aliam vxorem duxit, quæ fœminas omnes impudicitia prætergreſſa eſt, atque ita ſomnij fatum impleuit.

Fata, atque ſomnia.

28 ¶ Quæ ſomniorum mentio meminiſſe me facit cuiuſpiam ſomnij ad hunc quoque locum pertinentis. Aſtyages ille poſtremus Medorum rex ſomniauit ex genitalibus Mandanes filię tunc prægnantis vitem enaſci, quæ omnem occuparet Aſiam, quod ſomniorum interpretes affirmauit id portendere, vt proles eius filiæ regnaret. quod ægrè ferens Aſtyages iuſsit puerum, quem filia pareret, interimi. Sed id periculum fato quodam euaſit puer, cui poſtea Cyrus nomen fuit: cumque crederetur eſſe filius paſtoris, eſſetq; iam decennis, atque vnà cum pueris æqualibus luderet, cæteri pueri illum in regem ſibi delegerunt, quibus munus quippiam aut magiſtratum, vti cæteri reges, demandauit, quòd ſi imperata non feciſſent, multis verberibus afficiebat. De qua re à parentibus puerorum quærela Aſtyagi delata, is accerſito ad ſe puero & interrogato, cùm nihil mutato vultu reſpondiſſet, ſe vt regem delectum feciſſe, eùm dicto audientes eſſe noluiſſent: quòd cùm Aſtyages ad Magos illos ſomniorum interpretes retuliſſet, ita rem interpretati ſunt, tanquam Aſtyages eſſet illo ſomnio defunctus, agitato iam inter paſtores regno, nec illum iterum regnaturum. Quod tamen poſtea longè aliter euenit. Nam Cyrus Aſtyagem regno priuauit, idque aſſeruit, illo Hyrcanorum genti præſuppoſito, vti relatum eſt ab Herodoto lib. j. & Iuſtino lib. j.

De eadem re.

29 ¶ Hanc limitationem non iniuſta ratione poſsit quis declarare, vt procedat, niſi ſi quis primum actum inutilem & prohibitum ſcienter fecerit: neque enim poſtea ad ſuum ipſius commodum, poterit alium actum vtilem facere. Verbi gratia, in caſu d. l. hæc conditio, ff. de condit. & demonſt. ſi quis illicitas nuptias ſcienter, vt diximus, contraxerit, tunc enim non iuuatur per alias nuptias, vt dicit Bartol. in ea ipſa l. hæc conditio, per l. matrimonij, ff. qui & à quib. imò puniri debet ob primas illas nuptias. l. qui contra, & ibi not. C. de ſecund. nupt.

Actus inutilis ſcienter factus, non admittit iterationem.

Neque

Neque enim æquitas qua innititur ea lex,iuuare poteſt,nec debet delinquentem.& ſequitur Bened.Plumb.in d.l.matrimonij, & Imo.in d.l.hæc conditio, addens & hanc rationem, ne ſit melioris conditionis delinquens, quàm non delinquens, contra l.non ſolùm, ff.de noxal. & c.cum qui,de præbend.lib.vj.niſi(inquit Bart.vt ad eum redeamus) ſi ſecundò contraxerit,& quidem licitè,cum eadem cum qua primùm illicitè contraxerat,tunc enim confirmatur,diciturque idem matrimonium,l.dotis promiſsio,ff.de iure dot.& facit(inquit)l.inter ſocerum.§.vlt.ff.de pact.dotal.

Quis repugnet.

30 ¶ Verùm Raph.Com.in d.l. hæc conditio, dicit ſibi non placere dictum Barto.quod innititur d.l.matrimonij,ff.qui & à quib.quia ea lex non negat,quin poſtea poſsit manumittere,vt eam ducat,ſed vi primæ manumiſsionis non efficitur libera, quia ſecundum non fuit cauſa manumiſsionis.Cui ſtatim occurrens Soci.dicit ibi non probari,quod dicit Raph. & potiùs præſumendum eſſe manumiſsionem fuiſſe factam in caſu quo eſſet valida, non autem inualida & prohibita,arg.l.quoties,ff.de reb.dub.& l.meritò,ff.pro ſoc.Niſi inquit,diceremus ſequendo Raph.actum ſequentem matrimonij, oſtendere cuiuſmodi fuerit voluntas in præcedenti manumiſsione,arg.l.ſi ſeruus plurium,in ſi.ff.de leg.j.

Comprobatio prioris.

31 ¶ Porrò illam Bart.ſententiam confirmat, quòd aliàs cùm is qui primum actum fecit inutiliter,in culpa fuit,non poteſt illum poſtea iterare,vt reſpondit Bald.loquens de inutili acceptatione beneficij,conſil.ccxxviij.per ſanctiſsimum, lib.iiij.per l.j.§. quæſitum. ff.quand.de pecul.act.eſt annal.& alia iura ibi allegata. Cui adde & text.id bene probantem in c. commiſſa,& ibi Petr.Anch.col.j.in v.not.de elect.lib.vj.

Eligens indignum ſciēter, amittit eligendi facultatē.

32 ¶ Nam qui ſcienter eligunt vel poſtulant indignum, amittunt facultatem iterum eligendi.c. gratum,de poſtula.præla.& c.bonæ,le ij.& c.cùm in cunctis, §.vlt.& c.innotui, & cap.cùm Vintonienſis,§.vlt.ſcriptum,de electio.& c.quanquam,& c.ſi electio, ſuprà allegato, in verbis,occultum eius vitium,& ibi glo.in verbo,occultum,& c.ſi compromiſſarius.verſi.ſi verò eligat,eod.tit.lib.vj.cum aliis infinitis ſimil.& nemo dubitat in electionibus, quæ ſiunt à perſonis eccleſiaſticis.

Et quid in laicis.

33 ¶ Sed an id procedat in iis quæ ſiunt à laicis, dubitat Bartol.in l. cùm quidam ita fideicommiſſum,col.j verſic.quid in electionibus,ff.de leg.ij.At Imo.in d.l.ſerui electione,in ſi.princ. dicit fortè aliter dicendum in illis,cùm in pœnis fieri non debeat extenſio. c.cùm in pœnis, de regul.iur.in vj.Et ideo (inquit) in ſimili in cap.cùm vos,de offic.ordinar.patronus laicus, qui ſcienter præſentauit indignum,non priuatur poteſtate præſentandi, quod monet menti eſſe tenendum.

Qui contrarium teneāt.

34 ¶ Verùm contra eam ſententiam eſt text.in §.ſi quis autem oratorij,in autb. de ſanct.epiſco. vbi hoc caſu deuoluitur poteſtas eligendi ad ſuperiorem,quem text.citat gl.in d.c.cùm vos, in verbo,minus idoneè,in ſi.& alius text.in d.l.cum quidam,& ibi glo.in verbo,qui offenderint,in princip.& ipſe Imo.qui & hoc nuncupatim tangit, col.j.verſic.item not. quod vbi,ff. de leg.ij.& ſentiunt omnes vbique,dum tractant an eligentes poſsint variare,& alterum eligere,tenent indiſtinctè non poſſe,ſi ſcienter indignum elegerint,& inter cæteros Alber.poſt Petr.in l.j.col.vlt.verſic.& quantùm ad præſens, ff.ſi quis in ius vocat. & in l.eum qui certarum,col.vlt.ff. de verb.oblig.vbi allegat d.§.ſi quis autem oratorij,Bar.& cæteri præter Imo. vt iam diximus,in d.l.ſerui electione,ff.de leg.j.vbi hoc Fran.Aret.expreſsim tractat.Quanquam & ipſe Imo.in d.l.cum quidam. poſtquam tenuit hanc poſtremam opin.vt dictum eſt ſuprà,tamen poſtea, in verſic.in gloſſ.non offenderint, videtur nutare, quia ille text. in d.§.ſi quis autem oratorij, loquitur in pia cauſa, quam non licet (dicit) extendere ad alias cauſas non pias.

De eadem re.

35 ¶ Denique ſi quis etiam aliter quàm eligendo, indignum ſcienter male elegerit, vt d.l.ſerui electione,voluerunt Bart.& Bald.vterque col.j.& Alb.col.ij.verſic.ſi verò tenuit. ff.de leg.j. Petr.Anch.in d.c.ſi compromiſſarius,col.ij.verſicu.vltimò quia text.dicit, & omnes prope, per l.iij.in ſi.cum l.ſeq ff.de opt.leg.Super quo tamen Franc.Aret.in d.l.ſerui electione,col. ij.verſic.tertiò adde inquantum, dicit conſiderandum eſſe an electio ita ſit nulla, vt nullum pariat effectum,& tunc indiſtinctè poſsit eligens variare,d.l.ij.§.j.ff.de opti.lega. vbi ſimpliciter dicitur,quòd qui eligit rem alienam vel hominem,poteſt iterum eligere, nec diſtinguit an ſcienter elegerit,nécne,vt diſtinguitur in l.iij.vt mox dicemus. An verò electio rei quæ eligi non potuit,fuit valida,& tunc quia electio habuit effectum,non poteſt iterum eligere,d.l. iij.& l.iiij.eodem tit.nam in d.l.iij.electio quæ facta eſt de aceto non valebat,quia erat legata optio vini,& non aceti:ſi tamen ſcienter legatarius eligat acetum, & hæres conſentiat electioni tacitè vel expreſsè,nō poterit legatarius variare,quia aliud pro alio volente creditore ſolui poteſt,l.ij.§.appellata,ff.ſi cert.petat.In d.autem l.quarta,valuit electio licet omnes res non fuerint exhibitæ, quia legatarius ſcienter poteſt renunciare iuri ſuo, & ideo ibi diſtinguitur ignorans à ſciente. Et ex his(inquit Aret.) verificatur ſingul.doctrina Ioan.Monachi Archidia.& Ioan.And.in c.ne captandæ, de conceſ.præb.lib.vj. de qua dicemus infrà in xx. limita.vbi videre poteris.

¶Et

36 ¶ Et ad ſuperiora quoque facit, qui ſcienter ſibi elegerit viam incompetentem, ſibi ita præiudicat, vt variare ei non liceat, per l. Paulus, ff. de bon. libert. & l. cum qui. & l. contra maiores, C. de inoffic. teſta. & voluit Alber. poſt Iac. Butrig. in l. cùm indebitum, §. j. de condict. indeb. Et idem dicitur de eo qui ſcienter accipit fideiuſſores nõ idoneos. vt l. ſi ab arbitro, §. j. ff. qui ſatiſd. cogant. & l. iij. ff. de fideiuſſor.

Eligens ſcienter viam incompetentem, ſibi præiudicat.

37 ¶ Sed & ſecundo hanc limitationem declara, vt ſcilicet ſermo ſimpliciter prolatus intelligatur de primo actu valido, cùm ad ius ſit relatio. Si autem fiat ad merum factum, intelligitur de primo actu qualitercunq; conſummato, etiam inualido, per l. fideicommiſſa. §. ſi quis decem, ff. de leg. iij. Ita enim voluit Bald. in l. qui per ſalutem, in princ. ff. de iureiuran. Et ad hoc pertinent iura quæ dicunt ſufficere conditionem fuiſſe completam de facto, etiam ſi non duret, aut nullum effectum ſortiatur. l. mulier, §. ſi quis hæreditariũ, aliàs, & ibi Bart. ff. de cond. inſtit. & l. Mæuius, in prin. & ibi Bart. ff. de condi. & demon. & l. quidam cùm filiũ, ff. de verb. oblig. De quo tu omnino videas Bald. in rub. C. de inſtit. & ſubſtit. in fi. & in l. j. col. v. verſic. quæro nunquid ſufficiat, C. de his qui pœnæ nomi.

Sermo ſimpliciter prolatus quomodo intelligendus.

38 ¶ Declara item tertiò, vt per primum actum inualidum non conſumatur diſpoſitio, quando tractamus de iure quæſito conſeruando, per d. l. qui per ſalutem, ff. de iureiur. At cùm quærimus de nouo iure quærendo, primus actus etiam inualidus conſumit diſpoſitionem, vt videre licet ex d. l. matrimonij cauſa, ff. qui & à quib. vbi quærebatur de libertate acquirenda. Et ita nuncupatim voluit Iacob. Butrig. in d. l. qui per ſalutem, & ibi Alberic. circa medium, & Bart. in ſecunda oppoſit. Ang. Salyc. in vlt. oppo. & Iaſon in fi. & Bened. Plumb. in d. l. matrimonij, ff. qui & à quib. Soc. in d. l. hæc conditio filiæ, col. vlt. in fi. ff. de condit. & demonſt. vbi tamen dicit facere contra poſterius membrum text. in d. l. hæc conditio, vbi tractatur de iure quærendo, & tamen diſpoſitio non conſumitur per primum actum inualidum. Niſi (inquit) dicamus, quòd id ibi procedit ex benignitate in vltimis voluntatibus, & relinquit cogitandum. Sed & tu vide quæ dicam infrà in xiij. limita. & in xxiij.

Primus actus inualidus, an conſumat diſpoſitionem, & quando.

39 ¶ Illud autem ſcio ſemper aliàs ius quæſitum facilius conſeruari, quàm ius nouum acquiri, vt videre licet ex multis in eam rem collectis à Barba. conſil. iij. ſcribitur pulchrè, colum. iij. verſic. nec obſt. cùm dicebatur, & iterum col. v. verſicu. item do. Anto. ibi, lib. j. & conſil. viij. ſcribitur præclarè, col. v. verſic. & mirum eſt, eod. lib. j. & conſil. xx. ſcribitur apud propherã, col. ij. verſic. & eſt diligenter, eod. lib. j. & conſil. xl. præclarè ſcribitur ſapientiæ, col. v. verſi. & ideo tollitur, eod. lib. j. & latiùs conſil. xlj. illud afferam, col. vij. verſicu. facit quod pulchrè, & iterum, col. xvj. verſic. item eſt ponderandum, eod. lib. j. & conſil. xix. præclare ſcribitur primo, col. vlt. lib. ij. & conſil. xxxiiij. pręclare optimus, col. vlt. lib. ij. & conſi. lix. illud id modum, col. vij. verſic. capio modò aliam, eod. lib. ij. & conſil. xiij. a Ioue principium, col. vj. verſic. præterea faciat lib. iij. & conſil. xix. vbi Chriſtus, col. vij. verſic. iſtud non facit, eod. lib. iij. & conſil. xxj. à Ioue principium, col. v. verſic. ad ſecundum dubium, eod. lib. iij. & conſil. lxij. illud afferam, col. ij. verſic. tertio erat eccleſia, eod. lib. iij. & conſil. lxvj. illud in medium, col. vlt. eo. lib. iij. Felyn. in c. quæ in eccleſiarum, col. xix. verſic. & iſta conſideratio, de conſtit. & Iaſon conſ. ccxxxvj. an rex Romanorum, col. iij. verſi. cùm ego imperator, & ſeq. lib. ij. & Philip. Dec. in l. ſeruus, circa medium, verſic. tertiò regula procedat, C. de pact. & conſi. cclxix. conſultus, col. iiij. verſic. & hoc præſertim. & à nobis latiſsimè in commentariis conſuetudinum Pictonicarum tit. ij. §. vlt. in glo. iiij. vt interim omittam quæ & nos de hac re ſcripſimus in commentariis l. ſi vnquam, in verbo, donatione largitus, num. ſecundæ edition. clxxx. ſed hoc tamen, C. de reuoc. donat. & in noſtris legibus connubialibus glo. v. vltimæ editionis, in verbo, contractus, num. 31. illud igitur.

De eadem re.

40 ¶ Declara quartò, vt procedat in eo, qui iure ſuo aliquid facit: nam ſi inutiliter facit, poteſt iterum facere: ſecus ſi iure alieno, ſiue tanquam miniſter alterius, vt videmus in iudice ordinario, qui ſi inutiliter iudicauit, poteſt iterum iudicare vtiliter, non etiam iudex delegatus, vt not. in l. iudex poſtea quàm, & ibi glo. & doctor. ff. de re iudica. & in l. ſi vt proponis, la j. & ibi Bald. col. iij. verſicu. ſecundò oppo. & verſic. item iuriſdictio, C. quomo. & quand. iud. & in l. qualem, in fi. ff. de arbit. & in l. abſentem, ff. de pœnis. & in c. cum terra, de elect. & in c. ſignificaſti, de offic. iud. deleg. & per Innoc. in c. in literis. col. j. & ibi quoque Ioan. And. in verbo, fructus, eod. tit. Ioan. Moua. in c. cum expediat, col. j. verſic. item qui facit, de elect. lib. vj. & in c. ſi tibi, ad fin. de præb. lib. vj. & doct. vbique.

Actus inutilis, quando iterari poſsit.

41 ¶ Sed quod dictum eſt de iudice delegato, vt etiam ſi inutiliter iudicârit, non poſsit iterum iudicare, intelligit Innoc. vti illum nonnulli citant, in c. j. de re iudic. procedere, ſi ipſe iudex delegatus male iudicauerit per errorem iuris, ſecus autem ſi per errorem facti, vt quia credebat reum fuiſſe citatum, qui tamen non erat citatus, tunc etiam poterit denuo iudicare: vel ſi delegatus prouidet alicui de præbenda, quam credebat vacantem, putans mortuum eum qui tenebat eam, cum viueret, non impeditur prouidere de alia verè vacante, arg. l. errore. C. de iur. & fact. ignoran. Et id ſequitur Bart. in d. l. iudex poſteaquam, in j. oppo. ff. de re iudic. & Petr. Anchar. in clement. j. col. ij. venio ad quæſtionem, eodem titu. vbi & idem dicit

Delegatus cũ inutiliter iudicanit quando poſsit iterũ iudicare.

autoritate

autoritate Hoſt.ſi probabili errore iuris perperam iudicauit.& Paul.Caſt.in l.cùm quæreba tur,ante medium,ff.eod.tit.vbi id dicit elegans dictum.

Qui contrarium teneãt.

41 ¶Sed hanc diſtinctionem reprobat Bald.in d.l.ſi vt proponis,la j.col.iij. verſic.opponitur & videtur,C.quom.& quan.ind.dicens eam nullo iure probari,nam iudex non tractat de damno vel incommodo,de quo loquuntur leges facientes diſcrimen inter errorem iuris vel facti,neque etiam ſuà intereſt conſumere mandatum, item (vt ſubdit) illa diſtinctio eſt contra caſum d.l.ſi vt proponis,in qua iudex fuerat circumuentus in facto, habito reſpectu ad continuationem, & tamen ibi expirat iuriſdictio. Sed & illam diſtinctioné reprobat Imo.in d.l. iudex poſteaquam,col.iiij.verſic.fallit etiam quarto,& ibi Alex.col.iij.in iiij.fal. Nec Innoc. inquit,in d.c.loquitur in ſententia,ſed in facto aliquo extraiudiciali,in quo ſiue erretur in facto ſiue in iure,poteſt ille actus ſi non fuerit ſortitus effectum,iterari,de quo nos poſtea dicemus in hac ead.limita.num.47.incip.ſed aliter.Hoſt.autem & Ioan.Andr.in d.c.j.vterque in verbo,ipſo iure,ita de ea re loquuntur,vt ſiue delegatus erret in facto,ſiue in iure,poſſit actũ extraiudicialem nulliter factum iterare. Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infrà in xxj.limita.vbi & de hac re quoque loquar.

Eligens iure proprio, iterat.

43 ¶Similiter qui poteſt eligere iure proprio, ſi elegerit inutiliter, poterit denuo eligere, niſi ſcienter indignum elegerit,c.ſi compromiſſarius,de elect.lib.vj iuncto c.vt circa,eod.tit. & lib. Secus in eo qui habet eam facultatem,non iure proprio,ſed ex poteſtate ei ab alio tributa,vt probat text.in d.c.ſi compromiſſarius.& voluit Bart.in l.ij.ff.de opt.leg.& in l.ſerui electione,in princ.& ibi latè Imo.Franc.Aret.Alex.qui alios adducit & Iaſon, ff.de lega.j.Ioan. Monach.vbi ſuprà.Ioan.Andr.in c.gratia,ad fi.de reſcript.lib.vj. Alb.in d.l qui per ſalutem, & ibi Paul.Caſt.circa medium,& Iaſ.in ſecundo not.& glo.Hoſt.Card.Florent. Anto.Imo. & Panor.in c.ſi electio,extrà de elect.quos tibi adduximus alibi ſuprà in princ.

De eadem re.

44 ¶Et ad hæc quoque vide Cyn in l.vlt.col.ij.verſic.ſeptimò quæro,& ibi Bald.col.iiij.in iiij.q. & Salic.col.vlt.verſic.quæro octauo,C.de contrah.empt.Bart.in d.l.ij.§.j.col.j.ff.de opt.leg. Alber.in l.ſerui electione.col.ij.verſic.ſi verò alieno, & ibi quoque Bald.col.j. Imo.colum.ij. Alex.col.vlt.Iaſon.col.ij.verſic.intellige iſtam concluſionem,ff.de leg.j. eundem Albe.in l.j. col.vlt.verſic.& quantum ad præſens,ff.ſi quis in ius vocat.non ierit, & in l.qui per ſalutem, circa medium,& ibi item Bald.etiam circa medium, ff.de iureiur Ioan.Andr.in c.gratia. ad fin.de reſcript.lib.vj.Cardin.Flor.in c.cauſam,in iij.oppoſit.j.quæſt.& ibi Imo.in glo. vlt.de elect.Petr.Anch.in c.ſi compromiſſarius,col.ij.verſic.vltimò quia text.dicit,& ibi Dominic. de elect.lib.vj.& in d.c.gratia,col.vlt.in fi.& ibi Philip.Franc.col.ij.nu.9.de reſcript. lib.vj. Franc.Aret.conſil.xvj.præſupponitur in facto,col.vlt.in ij.dub.

Contrarium eius quod ſuprà.

45 ¶Verùm contra huiuſmodi diſtinctionem videtur eſſe caſus expreſſus in l.ij.ad fi.ff.de vaca. & excuſat.muner.quem text.in id ponderat Bart.in princ. quòd quando electus excuſatur, vel remouetur electio alterius, loco ipſius deuoluitur ad præſidem remouentem vel excuſantem,licèt ea electio primùm pertineret ad ipſos eligentes, per l.j.§.ſolent, ff. quando appel.ſit,& l.ij.ff.ad municip.& ſic.non poſſunt decuriones iterum eligere, quamuis iure proprio id ad eos pertineret,quod(inquit)eſt contra l.ij.ff.de optio.leg.Sed vt ſubdit,ille electus fuerat per ipſum præſidem. Verùm hæc diuinatio eſt, vt ſcribit Franc. Aret. in d.l.ſerui electione,col.ij.verſic.extra glo.tractat,ff.de leg.j.ideo aliter,vt ſubdit,dici poſſe,ſcilicet quòd ſi ſuperior ex officio,non via ordinaria appellationis remouet electum,poteſt ex officio ſubrogare alium,vt euitetur circuitus, ſicut dicitur in clemen.auditor, de reſcript. In aliis autem caſibus procedat d.diſtinct.& hæc eſt(inquit)ſingularis limitatio ad prædicta.

Iure proprio facere, aut alieno.

46 ¶Quando autem quis dicitur aliquid facere iure proprio aut alieno,ne tu lector ignores, id diſces ex Bart.in d.l.ij.§.j.col.ij.verſic.ſed iuxta prædicta, & iterum verſic.quæro qualiter, ff. de optio.leg.Card.Flor.in d.c.cauſam,vbi ſuprà citauimus,de electio.Petr.Anchar.in d.c.ſi compromiſſarius,col.ij.verſic.ſed iuxta prædicta,eod.tit.lib.vj.

Iure alieno faciens, vt non reiteret, quãdo procedat.

47 ¶Sed & aliter poteris limitare,vt qui eligit vel quicquam facit iure alieno,non poſſit iterum facere,etiam ſi inutiliter primum fecit,vt procedat in iudicialibus,per d.l.ſi vt proponis,& l. ſi præſes,C.quom.& quan.iud.nam is ſtatim deſinit eſſe iudex.l.qualem,in fi.ff.de arb.At in actibus extraiudicialibus: ſiue ille qui fecit, ſit ordinarius: ſiue delegatus,ſi non tenet quod fecit,vel ſi non benefecit,vel aliàs effectum non habuit de iure,tunc illud poterit iterum rectè facere.Et de ordinario quidem conſtat,ex c.cùm in terra,de elect.Et de delegato ex cap. ſignificaſti,de offic.deleg.Et videtur hæc diſtinctio probari in d.l.qualem, §. vlt.ff.de arbit. & in c.prælatum,de præb.vt à nonnullis citatur.

De eadem re.

48 ¶Et hæc quidem eſt Innoc.ſententia in cap.in literis,ante medium,de offic.deleg.quem ibi ſequuntur Hoſt.Io.And.Bald.paulò poſt medium,Card.Florent.in iij.quæſtio. Anto.col.ij. verſic.ad ſecundum Imo.col.ij.verſic.ad ſecundum,qui dicit menti tenendum.Felin.col.iij. verſi.octaua limitatio.ipſi Hoſt.& Ioan.And.clanculum.in c.j.in verbo,ipſo iure,de re iudi. Compoſt.propè ad verbum,in c.capitulum,col.xix.verſic.item quid ſi collatio, de reſcript. Oldr.conſil.ccxcv.orta materia,col.ij.verſi.ad id quod dicitur.Albe.in l.iudex poſteaquam, in princ.

in prin.& ibi Imol.col.iiij.verſi.fallit quarto,ff.de re iudica.Bal.in leg.qui per ſalutem, ante medium,ff.de iureiur.& in l.vlt.col.vlt.verſ.quartò quæritur,C.de eden.vbi tamen pulchrè declarat,vt ibi videre poteris.& in d.l.ſi vt proponis, col.iij.verſ. & hæc faciunt, & ibi Ang. ad fin.C.quomod.& quand.iud.idem Bal. in l. vlti. col.iiij.in iiij.quæſtio. & ibi Saly.in viij. quæſtio.C.de contrah.empt.& Fran.Are.in d.l.ſerui electione,in princ.col.vlt.verſi. quartò adde,ff.de legat.j.vbi tamen id dicit communiter intelligi,ſecundum ea quæ dicam infrà in vj.limitat.num.10.incipi. huc item ſpectat.

49 ¶ Declara quintò in diſpoſitionibus ſiue prouiſionibus competentibus iure primo ſiue primario ac proprio(quod aliter accipio quam in præcedenti declaratione, vt intelliges ex his quæ nunc ſubiiciam)Secus ſi iure deuoluto,verbi gratia in caſu.c.ſi electio,de electio.lib.vj. de quo diximus ſuprà in eadem limita.nu.4.incip.& alius item tex.Si electio primùm facta à canonicis non ſortita eſt effectum,quia electus diſſentit,vel renunciat, vel moritur, poterunt primi eligentes iterum eligere.Quòd ſi ſuperior iure deuoluto elegit,& electus diſſentit,vel renunciat,vel moritur,non poterit iterum eligere, ſed ad canonicos redit electio, vt voluit glo.in d.c.ſi electio,in verbo,integrum,per id quod voluerunt glo.Tancre.& Hoſti.in c.ne pro defectu, extrà, de elect. negligentes eſſe priuatos tantùm ea prima electione, quæ occurrit.Et eam glo.in d.c.ſi electio,ſequitur Pe.Anc.ibi in iiij.no.& Domi. col.vlt. verſi.in ea glo.ibi & intellige.

Ius primariũ & ius deuolutum, qui operentur.

50 ¶ Declara ſextò vt procedat, cùm quis exercet actum ſibi de iure communi competentem, tunc enim ſi inutiliter exercuerit, poterit denuo exercere. ſecus ſi iure ſpeciali. Ita enim voluerunt And.& Guil.Cu.in d. l. qui per ſalutem, & ibi poſt eos Alber.ante finem. Nam vt hic dicit,faciliùs tollitur ius ſpeciale quàm ius commune,§.quia verò veriſimile, in auth. de non alien. Cui adde & alium tex.in l.eius militis,§.j. & ibi gloſſ.in verbo, quocunque modo, Bar.Bal.& Ang.ff.de milit.teſtamen. cum aliis concor.à me traditis in tracta. ceſſante cauſa ceſſat & effectus,limit.xj. nu.4. nam vt dicit.

Ius commune & ius ſpeciale.

51 ¶ Declara ſeptimò cùm actus primus nullus eſt & inutilis ob omiſſam formam vel ſolennitatem,tunc enim is iterari poterit,ſecus autem ſi peccatum ſit in materia tunc enim ampliùs iterari non poterit.Ad quod citari ſolet à pleriſque,quos mox ſubiiciam,tex.in l.quid tamen & l.ſi de pluribus,ff.de arbitr.vbi ſi ab arbitro non fuerit ſeruata forma mandati,non expirat mandatum quin poſsit iterum arbitrari. Quod & ſeruandum eſt in iudice delegato,arg.l.nõ diſtinguimus,§.de officio, eo.tit.iuncto c.cùm olim abbas, de offi.deleg. & l.à diuo Pio, in princ.ff.de re iudi.Nam eadem eſt,vt inquiunt plurimi, in vtroque ratio.

Forma, & materia.

52 ¶ Et ita quidem voluerunt Iac. Ra. & Oldr.in l. iudex poſteaquam, & ibi Angel.in fi.Imo. col.iij. verſ.fallit tertiò,Pau.Ca.in prin. Alex.col.iij.verſ.tertiò fallit,ff.de re iudi.ipſe Oldra. conſ.ccxcv.orta materia quæſtionis,col.ij.ver.ad id quod dicitur.Cy.in l.ſi accuſatoribus, in ij.oppoſit.& ibi quoque Iacob.Butrig.& Saly e.ad fin.C.de accuſat.idem Cyn.poſt Pet.in l. vlt.in vij.quæſt.& ibi Saly c.in viij.quæſtio.C.de contrah.empti.& ipſe Cy.in l.ſi vt proponis la j.in j.oppoſi.& ibi ipſe Iacob.Butri & Bald.col.iij.verſi.opponitur & videtur, & Saly. C. quomod.& quand.iud.Alberic.poſt Pet.à bella perti.in l.j.col.vltim.verſ. & in quantum ad præſens,ff.ſi quis in ius vocat.non ier.& in l.ſerui electione,in princ.col.j.ver.ſed pone quòd collata,& ibi quoque Bar.col.j.Bal.col.ij.poſt alios,Imo.co..ij. & Alex.col. vlt. Iacob. Aret. alius Iac.Raueu.& Oldrad.in l.iudex,poſtea quàm,& ibi,& iterũ paulò Alber. poſt mediũ. Ang.in fi.Imol.col.iiij.verſ.fallit tertiò,ff.de re iudica.Bar.in l.in propoſita, quam legit cum l.ſi ſocietatem,§.arbitrorum,col.ij.verſ.quæro ſi iniquè,& ibi Alber.in fi. ff. pro ſocio, & in le.qui arbiter,ff.de arbitr.& in leg.qui per ſalutem,circa medium,& ibi Paul.Caſt.poſt medium,ff.de iureiur.& idem Bald.in c.in literis, circa medium, de offi.deleg.vbi id dicit eſſe notandum.Card.Floren.& Imo.in c.cauſam,ille columna ſecunda,in j.oppoſit.j.quæſtio.& iterum in iij.oppoſi.eiuſdem quæſtio.hic ſuper gloſſ.vlt. ext. de electio.Pet.Anca.qui & hoc dicit procedere etiam in eo qui ſcienter malè elegit,in c.ſi compromiſſarius,columna ſecũda,verſicul.item quod dixi,de elec. libro ſexto. quod eſt notandum ad ea quæ dixi ſuprà in ead.limit.nume.35.denique ſi quis etiam.& Paul.Ca.in l.cùm quærebatur, poſt princip. ff. de re iud.Imo.in l.ſi expreſsim,columna.xj.verſi.& hæc procedunt,& iterum verſ. ſed iuxta prædicta,ff.de appella.& Panor.in d.c.in literis,columna ij.verſi, ego putarem, & ibi Fely. col.j.verſ.tertiò fallit,de offi.deleg.& ipſe Panor.in c.qualiter,le j.colum.ſecunda,verſi. aut non tranſiuit,de accuſ.

De eadem re.

53 ¶ Sunt tamen qui tenent contrarium in iudice,per d.l.ſi vt proponis,& d.c. in literis, nec ad eum trahi debere d.leg.quid tamen,loquentem de arbitro,& inter hos Ioan .And. in d. cap. qualiter & quando, le j.& ibi Calder.& Anton.de accuſa.& Imo.ſibi contrarius in eo ipſo cap.in literis,de offi.deleg.Sed Alex.in d.l.iudex,columna tertia,in iij.fallent.dicit eandem eſſe vtriuſque rationem & arbitri & iudicis delegati, vt ſuprà diximus, & in propoſito videnda eſſe quæ no Bartol.in leg.ij.ff.de opti.leg.& per Ray.& alios in leg.ſerui electione, ff. de lega.j.

Qui teneant contrarium in iudice.

Actus inualidus ex defectu formæ, quomodo reiteretur.

54 ¶ Sed quicquid ſit de ea re, tamen ſi ex defectu formæ vel ſolennitatis ij qui actum eum fecerunt, ſunt ipſo iure priuati poteſtate eiuſdem actus faciendi, non eum poterunt iterum facere. Licèt ſecùs ſi ſunt tantùm priuandi, per c. cùm terra, in fi. de electi. quod loquitur de actu eligendi, idque ad hoc dicit no. Rom. con. cccclxxxiij. dubitabatur primo, col. iij. verſ. ſecundò ſi quis dixerit, vbi & id dicit voluiſſe doc. in c. publicato, eo. ti. licèt illum tex. non allegát, & nos quoque diximus in d. l. ſi vnquam, vbi ſuprà, nu. 380. incip. quadrageſimum quod præcedenti. Et vide Hoſti. in c. j. col. j. in verbo, ipſo iure. de re iudica.

Actus nullus ipſo iure, iteratur, ſecus ope exceptionis.

55 ¶ Declara octauo, vt ſcilicet is qui actum fecit nullum, poſsit iterum & eùm ipſum validum facere, vt procedat ſi nullum eſt ipſo iure, ſecus ſi ope exceptionis, vel officio iudicis eſt emédandum, tunc enim non poterit eundem iterare, vt voluit Bal. loquens in iudice, qui nulliter iudicauit, in l. vltim. col. j. in iiij. quæſtio. C. de contrahenda empti. per no. in l. in propoſita, ff. pro ſoc. & ante eum Dy. prout allegant Alber. in l. ſerui electione, col. j. ff. de leg. j. & Cy. in d. l. vlt. colum. ij. in vij. quæſtio. C. de contrahend. empti. vbi tamen dicit id non placere Petr. à Bella pertica. Et idem voluerunt alij, quos tibi citaui in d. l. ſi vnquam, in verbo, reuertatur, num. 374. incip. trigeſimum ſeptimum, cùm non tenet. Ex quibus etiam intelliges, ita id procedere, vt etiam iudex poſsit ferre ſententiam contrariam priori ſuæ ſententiæ quæ ipſo iure nulla erat, per l. j. C. de ſenten. quæ ſine cert. quanti. licèt aliàs facere non poſſet, leg. j. C. quan. prouo. non eſt neceſ. vbi id annotat Saly. col. ij. in x. opp. & Fel. in c. inter monaſterium, ante fi. de re iud.

De eadem re.

56 ¶ Simile autem eſt quod publicato ſcrutinio electores poterunt variare, & iterum eligere, ſi electio eſt ipſo iure nulla, ſecus ſi non eſſet nulla ipſo iure, ſed poterat annullari, quia tunc variare non poterunt, vt voluit Inno. in d. c. publicato, in prin. & ibi quoque Hoſti. colum. ij. in verbo, nequeunt, & Bal. col. pen. verſ. quæro dicitur hìc, & Pan. col. vlt. verſ. vlteriùs quæro, & penè omnes de elec. cum aliis multis concor. quæ & nos congeſsimus in d. l. ſi vnquam vbi ſuprà, nu. 375. incip. triceſimum octauum quod eſt, vbi etiam videbis nu. ſeq. quomodo id intelligendum eſt.

SECVNDA LIMITATIO.

Simplex ſermo prolatus in materia, quæ ex cõſuetudine regionis iteratione requirit.

1 ¶ Secundo Limitat Fely. in d. c. ij. col. iij. verſ. fallit ſecundò, de treug. & pac. non procedere hanc noſtram regulam, vbi ſimplex ſermo profertur in materia, quæ ex conſuetudine regionis requirit iterationem, per id quod dicit Bal. in l. j. col. ij. verſ. pone quòd teſtator, C. de fideicom. quòd ſi teſtator iuſsit hæredem veſtire vxorem viduam, certè id intelligitur, dum in viduitate permanſerit, ex qualitate perſonæ, l. plenum. §. equitij, ff. de vſufruc. & habita. nec ſufficit quòd det vnum veſtimentum pro rata vita ipſius viduæ, ſed quolibet anno, quia de more eſt vt veſtes quolibet anno renouentur, & talis eſt communis conſuetudo teſtatorum, arg. illius l. j. Hæc ille.

De eadem re.

2 ¶ Quem, vt id addas Fely. nuncupatim ſequitur, Roma. ſing. ccxcj. incip. legauit viduæ maritus. & Alex. qui id dicit valde ſignandum, quia ſæpe accidit in facto, in d. l. diuortio, §. quod in anno, quem legit cum §. ob donationes, col. pen. verſ. ſecundo limita, & ibi quoque Iaſon col. item pen. verſ. vndecimo facit illud, ff. ſol. matrim. & idem Iaſon in d. l. in duobus, §. ſi is qui, col. ij. in viij. ſimili, ff. de iureiuran. & Catel. Cot. qui hoc dicit ſing. in memor. incip. legatum quod vxor, & Alcia. in hoc noſtro §. hoc ſermone.

De eadem re.

3 ¶ Sed aduerte lector, quòd in hac Baldi ſpecie tria concurrunt, propter quæ id videtur procedere: primum qualitas perſonæ ſiue ſubiecta materia, deinde mos regionis, poſtremò teſtatorum conſuetudo, quæ omnia ponderat Bal. in d. l. j. vt non mirum ſit, ſi tot concurrentibus ea ſententia procedat: nam & in fortiori caſu Anto. conſil. xxx. caſus, Titius quidam teſtator, in j. dubio, ex facto reſpondit, quòd ſi pater habitationem domus, filię, cùm vidua erit, reliquerit, ea ſi tertiò & quartò vidua fiat, legatum conſequetur ex ſubiecto ſcilicet argumento, nempe cum hæc verba ſint generalia, & ad rem ex ſuapte natura reiterabilem referantur, per l. ſi ita ſtipulatus fuero à Seio, ff. de fideiuſſo. & alia quæ ibi allegat, & ſequitur etiam Alci. in hoc. §. hoc ſermone. Et vide quæ dicam infrà in xv. limitat. nu. 1. & 2. ſed & huc accedit.

TERTIA LIMITATIO.

Materia fauorabilis, iterationem inducit.

1 ¶ Tertio Limitat Fely. non procedere in materia fauorabili & quæ benignam interpretationem recipit, qua in re non ſequar ordinem ipſius Fely. ſed primùm pro hac limitatione tibi citabo tex. in l. hæc conditio filiæ, ad fi. in verbis, benignè tamen dicendum eſt, ff. de condi. & demonſt. quem tex. in id ponderat Frant. Are. in l. ſerui electione, in fi. princ. ff. de l. j. vt in illo caſu actus reiteretur ex benignitate, fauore vltimæ voluntatis: & ſic, inquit, regulariter eſſet oppoſitum, niſi eſſet tantus fauor, ſuper quo vide quæ dicam infrà in xviij. limit.

Poſthumus inſtitutus, de quo intelligatur.

2 ¶ Sed in hanc ſententiam eſt text. in l. placet, cum ſeq. ff. de libr. & poſthum. vbi ſi quis inſtituit poſthumum hæredem, non vtique is ſolus inſtitutus videtur, qui ex ea quam habet vxore, ei primùm natus eſt, vel is qui tunc in vtero eſt: verùm & is quoque qui poſtea ex quacunque vxore naſcetur, quod glo. ibi dicit mirabile, propter fauorem inſtitutionis, & teſta-

menti

menti conſeruandi. aliàs autem ſecus eſſet per hunc noſtrum §.hoc ſermone. Ex quo intelligis ex ſententia illius gl.non eſſe locum huic noſtræ regulæ in fauorabilibus. Et eam glo. ſequuntur reſpectu fauoris teſtamenti Bal. Alb. Raph. Comen. Pau. Caſt.poſt medium, ipſe Alex.col.ij.verſ.nec obſtat,d.§.hoc ſermone.& idē Bar.in l.ſi ita,ff.de aur.& arg.leg.idē Alex. in l. qui filiabus,in prin.col.ij.verſ.addo quod etiam hoc,& ibi quoque Iaſon con.xj.col.vlt. ff.de l.j.& Calca.conſi.xx.iſta quæſtio habet tria, colum.j.verſic. iſta tamen regula, vbi eam dicit no.

De eadem re.

3 ¶ Deinde quod tradit Oldr.con.ccxij.quidam in ſuo teſtamento,quòd ſi teſtator inſtituit ventrem vxoris,& poſtea ex eadem vxore plures habuit filios diuerſis temporibus,cenſentur omnes inſtituti,per d.l.placet,de libe.& poſth.quia ſic eſt(inquit)in omnibus actibus fauorabilibus,vt omnes poſthumi intelligantur,l.ſi quis ita dederit,§.j.ff.de teſta.tut.& l. qui filiabus,§.j.ff.de legat.j.& l. Clemens patronus,ff.de hæred.inſtit.& videtur(inquit)eſſe caſus in l.inter veteres,C.de fideicommiſſa.liber.

Comprobatio eiuſdem.

4 ¶ Et idem eo tacito voluit Ioan.And.illius diſcipulus in addit.Specu.in rub.de teſta.col.pe. verſ.occurrit alia quæſtio.& ipſius Ioan.And.diſcipulus Feder.Senen. magiſtri quoq; nulla mentione facta,loquens in duobus poſthumis eodem partu natis,con.xlij. teſtator inſtituit. & Angel.con.lj.Simon notarius.Alex.in d.l.placet,col.j.verſ.& per iſtum tex. & ibi quoque Iaſon.col.ij.verſ.adde quòd per iſtum tex.ff.de liber.& poſth.& ipſe Alex.con.clxxj.viſo pro ceſſu cauſæ inter dominam Antoniam,col.ij.verſ.ſed ita eſt quòd quando, lib.ij.

De eadem re.

5 ¶ Et idem tenuit Bal.nullo maiorum citato,con.cxxij.verba teſtamenti ſic dicunt,col.j. verſ. & hæc reſponſio,lib.j.& conſ.cxxviij.ad intelligentiam,col.j.verſ.contrarium eſt verum,eo. lib.j.quod conſ.repetitum eſt,con.cxiij.proponitur quòd quidam miſſer Simon,li.v.& vtrobique per d.l.placet.& Paul.Ca.qui diſtinguit, con. ccccix. caſus iſte frequenter contingit, col.vlt.verſ.ſuper ſecundo non eſt inſiſtendum,libr.ij.vbi etiam allegat d.l. placet. Sed tu omnino vide Iaſonem in d.l. placet, vbi id latiſsimè tractauit, nam Rapha.Comen.& Paul. Ca.tenent contrarium in d.l.placet.

Relictum die nundinarum eccleſiæ.

6 ¶ Hanc opinionem fulcit tex.in l.annua,§.Attica,ff.de annu.lega.vbi legatum eccleſiæ ita factum,die nundinarum,intelligitur eſſe non vno tantùm anno, ſed in perpetuum fuiſſe relictum.Et quod in ſimili tradit Bar.in l.eum qui ita,§.qui ita ſtipulatur, col.ij. quæro promittis mihi,ibi,quid dicemus,ff.de verb.obli.quòd promiſsio certæ quantitatis ex cauſa alimentorum,præſumitur annua,fauore ſcilicèt alimentorum,aliàs enim ſecus per l.cùm hi, §.ſi in annos,ff.de tranſactio.& ſequitur latè Soci.con.xlviij.eleganter conſuluit,paulò ante fi.li.iij. Sed tu ſuper hoc vide Pau.Ca.& omnino Alex.in d.§.qui ita ſtipulatur.

Et ex cauſa alimētorum, quomodo debeantur.

Legata libertas ſeruo alieno.

7 ¶ Sed & huic limitationi nonnihil cõuenit alius tex.in l.deberi,C.de fideic.liber.vbi ſi ſeruo alieno libertas legata ſit,quod quidem fieri non poteſt niſi domino ſerui conſentiente,ſi dominus ipſe primùm diſſenſerit,quia nolit eum vendere, non propterea continuò abrumpitur libertas,ſed differtur,donec poſtea dominus propoſitum mutauerit. Quod obtinere videtur ob fauorem libertatis:aliàs enim ex primo diſſenſu videretur legatum expirare,nec poſtea reuiuiſcere ex alio conſenſu,per ea quæ ſuprà diximus,in prin.num.59. incip. triceſimo quod ſcriptum reliquit. Quanquam ſcio nullum ſcribentium ſuper ea l.deberi,id vllo pacto tribuere fauori libertatis,ſed de ea re ita loqui, tanquam id generaliter intelligatur, & ex eo illud aſſumentes,quod differtur,non aufertur:neque etiam vellem id pertinaciter tueri,vt libertatis fauore illud fieret,licèt id fauor ille operari poſsit, etiam ſi in aliis aliter dicendum eſſet.

Filij legitimādi per ſequens matrimoniū.

8 ¶ Huc etiam pertinet,quod leges legitimantes filios ex concubina natos per ſequens matrimonium,intelliguntur non tantùm de primis patris nuptiis,ſed & etiam de ſecundis,puta ſi primùm ducat vxorem alteram extraneam, & deinde ea mortua ducat illam concubinam: nam per id matrimonium legitimantur illi filij. Ita enim voluit Hoſti.in ſumma. tit. de filiis presbyter. §.ij.ad fi.Ioan.And.in c.tanta,in verbo,poſt contractum matrimonium,& ibi etiā Card.Flor.circa medium,verſ.pone procreat quis filium,Petr.Ane.col.iij.verſ.ſecūdò facit Anto.col.item iij.verſ.quæro quando,Panor.in iij.no.& Card.Alex.col.x.verſ. quæro ſeptimò,qui fil.ſunt legit.& alij propè infiniti, nam id omnes tenent præter vnum aut alterum, vt videbis in noſtro tractatu Primigeniorum,in xxxiiij.q.nu.2.verſ.ſed vt ad ſpeciem. Et id etiam multi tribuunt fauori prolis,& legitimationis,c.peruenit,& cap.ex tenore,qui fil.ſunt legit.& aliis multis citatis à Io And.in c.ſine culpa,de reg.iur. lib.vj. quamuis multis ex illis, quos in hanc partem cito,contrarium videbatur dicendum ex hoc noſtro §.

Debitor impetrata permiſſione creditoris vt exeat, an duret illa permiſſio.

9 ¶ Et huc quoque accedit quod latiſsimè & multis rationibus decidit Calde. in ſua diſputatione incipien.ex octo ſtudentibus,char.vlt.quòd ſi ſcholaſticus debitor iurauit non exire diſtrictum ſine permiſsione creditoris, deinde is permiſsionem ſimpliciter impetrauit à creditore,ea intelligitur vt non ſemel tantùm, ſed quoties ei libuerit, exire poſsit quoniam ea conceſsio eſt fauorabilis,vt quæ reponit debitorem in ſua priſtina & naturali & ciuili libertate. Ex hocque repræhendit Oldr.qui in quadam ſua diſput.dixerat facultatem datam bá-

nito,vt liberè poſſet venire in ciuitatem,intelligi de vna tantùm vice, vt ea ep diximus ſuprà in prin.num.80.incip.45.

Contrarij ſolutio.

10 ¶ At Fely.in d.c.ij.col.uj.verſ.fallit tertiò,& ſeq.de treug.& pac.nititur vtrunque concordare,vt ſcilicet dictum Calderini ſit verum in ſuo caſu fauorabili,propter rationes quas in hoc adducit.Sed & dictum Oldr.in ſua ſpecie ſit verum,vt qui loquatur in permiſsione minimè fauorabili,ſed potiùs odioſa,quia intereſt reipublicæ, ne bannitus, qui hoſtis eſt patriæ, ad eam reuertatur.At ipſe Fely.non meminit Bar.qui poſt Dy.in l.adultera,§.vltim.ff.de adult. contrarium ex diametro tenuit,vt diximus ſuprà in prin.nu.90.incip. xlix.

Habitatio filiæ relictæ in caſum viduitatis,de qua intelligenda.

11 ¶ Sed & ad hanc limitationem trahi poteſt, quod ab Anto.ea facti ſpecie reſponſum eſt eo loco,ex quo nuper illum citauimus in ij.limitatione,con. xxa. quòd habitatio filiæ relicta in caſum viduitatis non ſolùm de prima viduitate intelligitur,ſed & de ſecunda,& de aliis, ad quod comprobandum,cùm alia multa adduxiſſet,tum & illud quoque, quòd in fauorabilibus ſermo indefinitus non reſtringitur ad primum ſiue proximum,vt no.inquit Ioan.Andr. in c.non poteſt,de præbend.lib.vj.de cuius dicto diximus ſuprà in prin.nu.31.incip. contrarium tamen tennerunt & ſequen.

Statutum de cõpromiſsis affiniũ, quomodo intelligatur.

12 ¶ Sunt & qui huc trahunt,quod à multis dicitur,ſtatutum de compromiſsis affinium,cuiuſmodi ſunt multa in Italia, vt ſcilicet affines teneantur compromittere, non de vno tantùm compromiſſo intelligi, ſed quoties opus fuerit, & donec lis fuerit ſopita, de quo latè dicemus infrà 10 ix.limitatione,& aliis locis ibi citatis.Nam inquiunt, id ſtatutum eſt fauorabile & inductum ob publicam vtilitatem,vt per Bar.in j. conſtitut. C. column.ij. verſic.ſuper hoc quæro,priores & Bald.in l.qui ſe patris,col.vlt.verſ.& ideo in feudo,& ibi Paul. Caſtr. colum.penul.verſic.& hoc dicit,& Roma.colum.xvj.verſ.& ex prædictis reſultat, C.vnde lib. Petr. Anc.conſi.clxxxvij.apud me quæſtio iſta,per totum illud conſi. & maximè in fi. & id communiter tenetur, licèt nonnulli teneant contrarium. Hanc enim inter cæteras rationem illius ſententiæ adfert Iaſon,in leg.veluti,§.hæc vox,quem legit cum §.prætor ait,l.precedeu.ff.de edeo.& in l.prætor ait,§.deinde,colum.vlt.in vuj,no.ibi,tertiò quia tale,ff.de no. oper. nunciat.

Alimenta relicta cuipiam, & futuræ eius vxori,de qua intelligantur.

13 ¶ Et quod ab Alex.ſcriptum eſt conſil.clxxj. viſo proceſſu inter dominam Antoniam, col.ij. verſ.ſupereſt modò,cum multis ſeq.lib.ij. quòd ſi teſtator reliquerit alimenta cuipiam,& futuræ ipſius vxori, intelligitur non ſolùm de vna & prima vxore, ſed & de omnibus quas poſtea ducet, quia id legatum fauorabile eſt, l.j.C.de fideicommiſſ.& l.cum hi, propè per totam eam l.ff.de tranſactio.Et eam Alex.ſententiam nuncupatim ſequitur Soci.conſil.iiij, eleganter conſuluit,col.vlt.lib. iij.

De eadem re.

14 ¶ Ipſe autem Alex.ad confirmationem ſuæ illius ſententiæ nonnulla ex ſupradictis adduxit, & illud quoque præterea quòd indefinita appoſita circa perſonas,æquipollet vniuerſali in fauorabilibus,vt voluit Bart.quem cæteri ſequuntur in l.ſi pluribus,in princ.ff.de legat.ij. per eum text.& alium quoque text.in l.ſi quis ita,§.j.ff.de teſta.

In fauorabilibus fit extenſio de vna cauſſa, ad aliam.

15 ¶ Atque etiam illud,quòd in fauorabilibus fit extenſio de vna cauſa fauorabili ad aliam,etiã in exorbitantibus, vt no.in l.illud, C.de ſacroſan.eccle. & in l.ſi conſtante,ff.ſol.matrim. & no.Cy.in auth.res quæ,in iiij.quæſt.& ibi quoque Bart.paulò ante fin.Alber.conſil.j.verſic. item quæritur gl.Bal.col.vlum.verſi.item videtur, & cæteri propè omnes,C.commu.de lega. cum ſimilib.Ex hocque Alexan.repræhendit illam Bald.deciſionem in l.vl.C.de indict. vidui.tollen.de qua diximus ſuprà in princ.nu.104.incip.lviij.per tex.in l.ſi agnatis, ff.de reb. dub.& in l.cùm ita,§.vlt.ff.de leg.ſecundo,quod & nos diximus in d.nu.104.vbi & tu videre poteris,ne hîc repetam.

Comprobatio eiuſdem.

16 ¶ Poſtremo in vniuerſum, vt hæc noſtra regula non procedat in omnibus fauorabilibus, vltra Alex.vbi ſuprà,voluerunt Pet.Anc.conſ.xxvij.non ſeruato ordine,col.iij.verſ.nõ obſtat ſi dicatur. Raph. Com. conſil.xiiij.dictum ſtatutum, circa medium, & è recentioribus latè Philip.Dec.conſ.ccccxij.cùm reuerendiſsimus Cardinalis, col.j.& ij.tanquam ſcilicet id totum pendeat ex fauore & odio.& Alciat.in hoc noſtro §.hoc ſermone,vt ſcilicet in odioſis noſtra regula obtineat, in fauorabilibus minimè. Et ad id bene facit quod ſcribit ipſe Dec. conſ.cclxxxvij.in ciuitate Placentiæ,col.pen.verſ.& vlterius in iſto caſu,& conſ.dcix. quæritur ex duobus,col.ij. nu. 6.

Fœdus pacis latiſsimè interpretandũ.

17 ¶ Vt tamen non omittamus quod eleganter diſputatum eſt à Tito Liuio.iij.decad. libr.j. de fœdere pacis icto inter Aſdrubalem Pœnum & C. Luctatium conſulem Romanum pro vtroque populo & eorum ſociis, vtrum ad Saguntinos qui poſtea ſocij Romanorum facti fuerant, traheretur. quidam Pœni negabant, Romani contra affirmabant, tametſi neque additum eſſet iis qui tunc eſſent, nec his qui poſtea aſſumerentur. Defenditque Liuius eos fuiſſe comprehenſos: cui & ego aſſentior, cum id pacis fœdus eſſet fauorabiliſsimum, & in noſtro iure multa videamus fauore pacis contra regulas iuris communis introducta.

18 ¶ Verùm aduerſus hæc omnia vrget admodum tex.in l.matrimonij, ff.qui & à quib. à nobis adductus

adductus ſuprà,in princip.nu.4.incip.& alius quoque,vbi appellatione nuptiarum veniunt primæ,non etiam aliæ,etiam ſi ſit fauor libertatis,cùm tamen libertas ſit rerum omnium fauorabiliſſima,vt latè diximus & probauimus in rep.l.ſi vnquam, in verbo, donatione largitus,num.329.incip. libertas autem,& nu 331.igitur vt concludamus.Ideoq; Ludo.Sard.vnus omnium quos viderim,tenuit per eum tex.& alia quę allegat,contra eam communem opin. quam ſuprà adduximus num.huius limit.viij.incip.huc etiam pertinet,ſcilicet filios naturales non legitimari per ſecundas nuptias contractas cum concubina. Nec certè ſatis video quid illi textui reſponderi poſſit, niſi dicas eam fuiſſe manumiſſoris mentem, vt de primo illius ancillæ matrimonio intelligeret, non etiã de alio,præſertim illius repudiatæ:nec eandẽ eſſe vtriuſque rationem & affectionem,vt nos ipſi omnes intelligimus. Quotus enim quiſq; tanti eſtimarit viduæ aut repudiatæ matrimonium,quanti eius ipſius virginis? Et id quidem vt ſcilicet in caſu illius l.videretur tantùm de primis nuptiis fuiſſe cogitatum, voluit Alber. in d.l.qui per ſalutem,ſtatim poſt princ.& iterum poſt mediũ,ff.de iureiur. vide autem quæ diximus ſuprà in j.limita.nu.vlt.incip. intellige tertio.

Contrarium eius quod ſuprà.

QVARTA LIMITATIO.

1 ¶ Quarto limita ſecundum Fely.in d.c.ij.de treug.& pac.vt non procedat, quando eſt facta conceſſio quæpiam ad certum tempus,quia tunc non intelligitur pro prima vice, ſed toties quoties,durante illo tempore præſtituto, per tex. in l. ſicut in annos,in princ. ff. quib. mod. vſusfruc. amitta. vt ſi cui, quamdiu viuat legatus ſit vſusfructus, videtur toties repetitus quoties amiſſus. Et idem ſi vſque ad diem vel ad tempus ſit legatus, vt puta ad decennium.

Conceſſio facta ad certũ tempus, intelligitur toties quoties.

2 ¶ Et ita per eum tex.expreſſim hanc limitationem adſcripſit Rapb. vt à nonnullis citatur in l.ſi mihi & Titio,ff.de verb.oblig. vbi & ad hoc dicit facere not. per Bart. ibi nam & ad hoc illum citat,& ſequitur Alexan.in addit.Bart.in l.j.ff.ad leg.Iuli. maieſta. vbi & ad hoc dicit facere tex.in l. Græcè, §.& poſt litem, ff.de fideiuſſor.& Philip. Deci.in l.j.col.vltim. C.de inſtit.& ſubſtit.& ante hos idem voluit Bal.à nullo illorum citatus, conſ.xxxiij. ſtatuto ſeu capitulo,col.vltim.verſ.nam quantumcunque negat, libr. v.arg.l.ſterilis,§.vltim.& leg. qui fundum vendebat,ff.de contrah.empt.& ante illum Ioan.Mona.in cap.vltim.col.ij.verſ.ſed quæro epiſcopus,de verb.ſignifi.de cuius illic ſententia,dicam infrà in viij.limit.nu.2. incip. & eſt ſimile.

De eadem re.

3 ¶ Sed hîc paululum aduerte lector,nam illa l.ſicut in annos,loquitur in actu ſucceſſiuo, videlicet in legato ſiue conceſſione vſusfructus ad certum tempus.Aliud autem poſſet videri in actu momentaneo,& quod certo aliquo tempore perficitur,vti eſt(verbi gratia)ius eligẽdi,cui conceditur aliquod certum tempus,videlicet trium menſium,cap.ne pro defectu,de electio.Et tamen ſi ea ſemel facta fuerit,ampliùs non poterit iterari,etiam intra illud tẽpus etiamque ſi ita inutiliter facta fuerit,vt annullari poſſit:quamuis ſecus eſſet ſi ipſo iure nulla eſſet,vt videre licet apud Inno.in c.publicato, in princ. & ibi quoque Hoſti. col.ij. in verbo, nequeunt,Bal.col.pe.verſ.quæro dicitur hîc,Pan.col.vlt.verſ.vlteriùs quæro, de elect. cum aliis concord.à me adductis in repe.l.ſi vnquam,in verbo,reuertatur,num.375.incip.triceſimumoctauum quod eſt admodum,C.de reuocan. donat.

Actus ſucceſſiuus.

Actus momẽtaneus.

QVINTA LIMITATIO.

1 ¶ Quinto limita ſecundum Fely.in d.illa iiij.limit.(nam & hanc cum illa confundit) vt non procedat,quando conceſſio fit pro certa & determinata cauſa,verbi gratia,conceſſa eſt ſimpliciter ſecuritas eundi & redeundi pro pace tractanda:tunc enim nõ intelligitur pro prima vice tantùm,ſed quòd ſemper durante eo tractatu poſſit liberè ire & redire,vt voluit Bar.in d.l.j.col.vlt.ff.ad l.Iul.maieſta.arg.l.continuus,§.qui inſulam,ff.de verb. oblig. & l. veteres, cum l.ſeq.ff.de itin.actuq; priua.& ſequitur Ang.in l.vtimur,ad fi.verſ.itẽ adde,ff. de ſepul. viola.dum citat Bar.vbi ſuprà,Pan.in d.c.ij.in fi.de treug.& pac.& Io.Plat.in l.j.col.ij.verſi. & ſimplex & indeterminata,C.de nauicu.li.xj.& Georg.Nat.in repe.clemen.ſæpe, in prin. col.vj.verſ.mihi magis placet, ibi,comprobo hoc autoritate,de verb.ſignifi. & Philip. Dec. conſ.cccccclxij.viſo puncto,col.j.verſ.ad idem facit.

Conceſſio facta pro certa cauſa.

2 ¶ Nam & ſemper aliàs durante cauſa, debet etiam durare & perſeuerare id quod ob eam cauſam introductum eſt & conceſſum,l.ſemper,§. negociatores, ff. de iur.immunita. & l.ſi cui,§.j.ff.ex quibus cauſ.maior,& l.ij.§.omnes.ff.de iudic.& l.Titia,§.vſuras,ff.de lega. ij. & l.qui nominibus,ff.de adminiſtrat.tut.Et ita per eos text. voluit Signor.Homod. conſ. cliij. paterfamilias,col.j.num.6.& diximus in noſtro tracta.ceſſante,cauſa ceſſat effectus, parte j. num.17.incip. & illud.

Comprobatio eiuſdem.

SEXTA LIMITATIO.

1 ¶ Sexto limita(& hæc eſt quinta limitatio Fely.in d.c.ij.de treu.& pac.quæ accedit proximè ad j.limitationem)vt non procedat,quando per primum actum non eſt ſatisfactum menti,& intentioni loquentis,ſiue diſponentis,ſiue agentis,ex eo quod ſcribit Bal.in l.fideicommiſſa §.ſi quis alicui decem,ff.de lega.iij. quod ſtatutum de compromiſſis, intelligitur vt iterum

Actus iteratur quando non eſt ſatisfactum menti agentis.

compromitti debeat primo finito, ſi non ſit ſatisfactum ſtatuto per primum compromiſſum quia adhuc vendicat ſibi locum ratio ſtatuti, quæ eſt, vt lites finiantur. Et ſic (inquit) non obſtat l.boues, §.hoc ſermone, ff.de verb. ſignif.

De eadem re.

2 ¶ Et idem (vt id addas Fely.) voluit idem Bal. poſt. Cy. in l.veluti. §.hæc vox, per illum tex. & ibi quoque Alex. Iaſon, & Iacob. à S. Georg. ff. de eden. Ipſe Bald. in l.qui per ſalutem, in fi. lect. nouæ, per illum textum & ibi etiam Alexand. & Iaſon, ff. de iureiuran. & idem Bald. in l. prætor ait, §.hoc autem interdictum, le ij. in quibuſdam additio. vt à nonnullis citatur, licèt in meo codice non reperi, & ibi item Rom. in addi. col.j. verſ. & ſic facit. & Iaſon, in §.deinde in viij. not. ff. de oper. no. nunciat. & ipſe Bald. conſ. ccclxij. primò videndum eſt, libr.v. nam ſtatutum (inquit) mandans compromitti, intelligitur cum effectu. & Roma. in l.ij. char. pen. verſ. ſed ſtat circa hoc, ſub num. 58. ibi, non obſtat orationem, ff. de re iudic. vbi & ad hoc allegat l.oratione, ff. de feri. & idem Roma. conſ. cccccciiij. in caſu propoſitæ conſultationis, in prin. Alex. conſ. lxx. viſo conſ. col.ij. verſ. conſtat autem. libr.ij. Philipp. Dec. conſ. xxij. cuius ſupra ſcript in incipit, ſi pronunciatur, col.j. & alij alia ratione moti, quos citabo infrà in ix. limita. Iterumque in xviij. Et interim tamen videas Math. Afflic. deciſ. Neapol. xlvj. dicit regia pragmatica.

Qui acceptauit beneficiũ, quod conſequi non poteſt, aliud acceptare permittitur.

3 ¶ Et huc quoque pertinet aliud dictum Hoſti. vt à multis citatur, in c.cùm in multis, & ibi poſt eum Ioan. Andr. col. vlt. in gloſ. vlti. Petr. Anc. col.ij. verſ. quintò quæro, & Domi. col. pen. verſ. in fi. glo iſtud dicit verum, de reſcr. li.vj. quòd in caſu d.c. ſi quis vi gratiæ expectatiuæ acceptauerit vnum aliquod beneficium quod conſequi non poteſt, quia alius habens priores literas, illud acceptauerat, vel etiam id vacans non erat, poterit aliud acceptare. Aliàs autem non poterit, vt omnes vbique tenent, vt alibi dicam.

Verba cum effectu intelligenda.

4 ¶ Et idem propemodum in effectu voluit glo. in c.ne captandæ, in verbo, cùm ſubſit, & ibi Archid. in glo. vltim. & Ioan. And. ſuper j. gloſ. de conceſsi. præbend. lib.vj. & D. à Rota deciſio. xlij. no. quod vbi eſt notorium, in antiquis. & Roma. conſ. cccxxix. præſens conſultatio, col.j. & in id plerique citant l.ij. ff. de opt. lega. & quòd verba ſunt cum effectu intelligenda, l.j. §.hæc autem verba, ff. quod quiſque iu. & l.ſi per alium, §.docere, ff. ne quis eum qui in ius voca. & c.relatum, de cler. non reſid.

Procurator quando ſubſtituiſſe ſibi aliũ dicatur.

5 ¶ Et aliud quoque dictum Bald. in l.quod quis, col.ij. in ſexta q. in fi. C. de procura. quòd ſi procurator conſtitutus ſpecialiter ad aliquid faciendum, alium ſubſtituerit, in eũ transferre videtur omnem ſuam poteſtatem, nec poteſt illum reuocare, nec alium ſubſtituere, per cap. is qui, & cap. quamuis, de offi. deleg. libr.vj. Si modò, inquit, ille primus ſubſtitutus, ſit habilis, & acceptet ſubſtitutionem: aliàs enim hic procurator non videtur per eam primam ſubſtitutionem functus ſuo officio, per d. leg. hæc conditio filiæ, ff. de condi. & demonſt. vbi per primas nuptias, quæ non ſunt ſortitæ effectum, non impleta eſt hæc conditio, ſi nupſerit, & per not. per Innoc. in cap. in literis, de offi. deleg. de cuius illic dicto videbis infrà, num. 19.

Res ſi effectũ nõ habuit per explicationẽ primi actus, proceditur ad ſecundum.

6 ¶ Et illud item ipſius Bal. poſt Pet. in l.inuitus, in fi. C. eo. tit. de procu. quòd procurator cõſtitutus ad appellandum, intelligitur non ſolùm de prima appellatione, ſed & de ſecunda, cùm per primam non habemus effectum ſecundum intentionem mandantis, per d.l.hæc cõditio filiæ meæ, ff. de cond. & demon. & ſequitur Rom. in d.l. prætor ait, §.hoc interdictum, le ij. in additio. col.j. verſ. & ſic facit, ff. de ope. no. nunciat. & d. conſ. cccccciiij. & vtrobique per illum ipſum tex. & præterea per tex. in l.ſi is à quo, §.vlt. cum l.ſeq. ff. vt in poſſeſ. lega. & l.j. §.quod ait prætor, ff. quo. lega. & l.ſi ab arbitro, ff. qui ſatiſd. cogan. quibus probatur, quòd ſi per explicationem primi actus res effectum non habuit, proceditur ad ſecundum, nam verba ſunt intelligenda cum effectu, l.qui per alium, §.docere, ff. ne quis eum qui, & leg. prima, §.hoc autem, ff. quod quiſque iur. & cap. relatum, de cleri. non reſid. & diximus alibi ſuprà.

Statutum florentiæ in dotibus, quomodo intelligatur.

7 ¶ Sed & illud dictũ Bald. in d.l.inuitus, ſequitur Maria. Soci. in c.de illis, col.ix. verſ. & prædicta faciunt, de condit. appoſ. vbi dicit ſe ex hoc conſuluiſſe Florentiæ, quòd ſtatutum eius loci, quo dotes mulierum poſſunt conſtitui ſuper monte, dum nubunt, intelligitur vt etiam mulier, quæ ſemel fuit dotata, iterum poſsit dotari, ſi vidua facta ſit, quia cùm adhuc poſsit nubere, non eſt ſatisfactum menti ſtatuti ex prima illa dotis conſtitutione.

Actus iteratur, quando intentioni ſatisfactum nõ eſt.

8 ¶ Sequuntur item illam Bald. deciſ. in d.l.inuitus, Caro. Rui. conſ. xxx. cuius exordium eſt, circa primum dubium, col.iij. verſ. bene facit quod not. qui eſt ſub numer. 8. lib.ij. & iterum conſ. cxix. viſo & bene ponderato, columna antepenult. verſ. & minùs etiam dici poteſt, qui eſt ſub numer. xuij. eod. libr.ij. & Iaſon in d.l.diuortio, §.quod in anno, in fin. ff. ſolu. matri. & Philipp. Dec. conſ. xxij. columna prima & conſ. lij. cùm reuerendiſsimus cardinalis, colum. ſecunda, verſ. tertiò hoc idem comprobatur, & conſ. ccccclxij. viſo puncto diligenter formato, in princ. vbi id dicit no. ex hocq; reſpondit, poteſtatem datam debitori, vt poſsit accipere pecunias ſub cambiis, ne creditor patiatur intereſſe de pecuniis ſibi debitis, non reſtringi ad primam vicem, ſed generaliter intelligi, donec creditori ſatisfactum fuerit.

¶ Subdit

9 ¶Subdit autem Rom. in duobus illis locis à me citatis ſuprà, verſi. ab hinc ij. poſt illam Bal. in d. l. innitus, ſentētiam ab eo relatam, hæc quoq; procedere (neq; enim id omittere debui) etiam ſi diſpoſitio loquatur per verba denotatiua certi numeri, quia ſi per actus in eo numero comprehenſos, non eſt ſatisfactum intentioni diſponentis, poterit procedi ad numerū vlteriorem, vt dicit ipſe expreſſum in l. ſi quis ex argentariis, §. vlti. & l. veluti, §. hæc vox, ff. de eden. Quod & ipſum tradidit ipſe Rom. in d. l. ij. vbi ſuprà, ff. de re iudi. vbi & ad hoc allegat d. l. oratione, ff. de feriis. & ſequitur Fely. in d. ca. ij. in v. limit. de treug. & pac. & Geor. Nata. in d. cle. ſæpe, in princ. col. lxij. verſi. non ob. d. §. hoc ſermone, ibi, quod procedit etiā, de verb. ſignifi. & Alciat. in hoc noſtro §. hoc ſermone.

Etiamſi diſpoſitio loquatur per verba denotatiua certi numeri.

10 ¶Huc item ſpectat, quod no. voluit Inno. in ca. in literis, de offi. & poteſt. iur. deleg. quod quando cogitatum eſt de effectu, vt quia papa mandat epiſcopo, vt prouideat cuipiam de aliquo beneficio, nunquam commiſſarius fungitur officio, niſi res ſit ſortita plenum effectum, quia non eſt de nudo facto, ſed de effectu beneficij cogitatum: nam ita illum referunt & ſequuntur Bald & Anto. ibi. Oldra. citans nuncupatim Inno. conſi. ccxcv. orta materia, col. ij. verſi. ad id quod dicitur. Bar. in l. ij. §. j. col. ij. verſi. item prædicta vera ſunt, ff. de optio. lega. Bal. in l. ſerui electione, poſt medium, & ibi Imo. col. ij. verſi. item fallit quando, & Fra. Are. col. iij. verſi. quartò adde, & Alex. col. vltima, ff. de lega. j. & idem Bal. in l. poſt aditam, verſi. deinde collige, C. de impub. & aliis ſubſtit. & in l. Barbarius, in j. lec. col. vlt. verſi. & no. quòd ille, ff. de offi. procon. & in l. ſi vt proponis, la j. colum. iij. verſi. & hæc faciunt, C. quomo. & quand. iud. & Petr. Ancha. in ca. cùm in multis, quod eſt ſecundum, col. vlt. verſi. ſimilis eſt quæſtio, de reſcrip. lib. vj. & in c. ſi compromiſſarius, colum. ij. verſi. vltimò, quia text. dicit, ibi, ſed quando eſt conſtitutio, de electio. eod. lib. vj. dum tractant, an qui ſemel elegit ſiue bene ſiue malè, poſſit iterum eligere, & Imol. in l. iudex poſteaquam, columna quarta, verſiculo fallit etiam quartò, & ibi quoque Alexand. columna tertia, in quarta fal. ff. de re iudic.

Similiter, ſi cogitatum eſt de effectu.

11 ¶Et ad hoc quidem facit, quod poſt alios antiquiores, quos non nominat, voluit glo. in d. c. ſi compromiſſarius, in verbo, conſentire, in fi. dum facit diſcrimen, an detur poteſtas prouidendi, an eligendi: vt in primo caſu, ſi electio non fuerit ſortita effectum, poſſit iterum eligere, quia per primam illam electionem nondum eſt prouiſum, & ſic non ſatisfactum intentioni mandantis. & ſequitur Ioan. And. ſuper ea gl. qui eos nominat qui antè fuerant eius opinio. ſcilicet Tancred. & Pet. de Samp. in c. cauſam, extrà eod. tit. & idipſum quoq; recitaſſe Abba. antiquum. in ca. quia propter, eo. ti. Et in hac quoq; opinio. videntur fuiſſe Hoſt. & Ioan. And. in c. j. in verbo, ipſo iure, de re iudic. & Bal. dum ſimpliciter eam gl. citat, in d. cap. cauſam, col. ij. verſi. quærit glo. an compromiſſarius, de elec.

De eadem re.

12 ¶Verùm Ioannes de S. Georg. dicit, quòd ipſius præceptor dicebat, contrarium eius quod diximus probari in d. c. compromiſſarius, quia loquitur de poteſtate prouidendi, cùm dicitur ſtatim poſt prin. ad ſuperiorem poteſtas deuoluitur prouidendi, & tamen poſtea confeſtim ſequitur, quòd ſibi compromittentes imputent, qui in talem, poteſtatem huiuſmodi tranſtulerunt. Sed dicit Domi. ibi in §. ſi verò, ſuper d. gloſſ. vlti. ad id dici poſſe, quòd finis tex. illius §. debet referri ad princ. vbi loquitur de poteſtate eligendi data compromiſſariis: verbum autem prouidendi poſtea poſitum, dicitur reſpectu illius ad quem deuoluitur: & ſatis probatur ex eo text. quòd iſti compromiſſarij habuerunt tantùm poteſtatem eligendi, vt dicit gloſa.

Contrarium eius quod ſuprà.

Solutio.

13 ¶Cæterum iſtam diſtinctionem eligendi & prouidendi reprobat Lapus in d. c. ſi compromiſſarius, nihil enim referre inter poteſtatem eligendi & prouidendi, vtrunq; enim conſumi vna electione: nam compromiſſarius poteſt dicere eligo vel prouideo, vt ſcripſit Archid. in c. ſicut cùm per formam, eo tit. & lib. & in c. in Geneſi, extrà eo. tit. & Inno. in c. in cauſis, eo quoq; tit.

Diſcrimen inter eligo, & prouideo, an ſit aliquod.

14 ¶Sed & Spec. tit. de elect. in forma renunciationis electionis, dicit quòd compromiſſarius magis propriè poteſt dicere prouideo, quam eligo, vt in c. quia propter. Et facit (inquit) quod no. glo. vlt. in c. cauſam quæ, extrà, eo. tit. & in c. conſtitutus, in glo j. extrà de conceſſ. præb. nam iſta duo promiſcuè ponuntur in iure, ſcilicet prouiſio ponitur pro electione in d. c. cauſam quæ, & in d. c. quia propter: & è diuerſo electio pro prouiſione, in c. dilectus extrà de conceſ. præb. vti obſeruauit Io. And. poſt. Archid. in c. j. poſt prin. in verbo, prouiſionem, extrà de elect.

Prouiſio & electio, promiſcuè ponūtur in iure.

15 ¶Verùm propriè loquendo aliud eſt prouiſio, aliud electio, vt patet ex c. j. in princ. ibi, electionem, poſtulationem, vel prouiſionem, de elect. lib. vj. & cle. diſpendioſam, quæ eſt ij. in illis verbis, in cauſis ſuper electionibus, poſtulationibus, vel prouiſionibus. & ibi Car. Flo. in iiij. no. de iudi. & in cle. j. §. ad hoc, ibi, prouiſionem, ſeu electionem, & iterum ibi, ne ad prouiſionem procederent, vel quempiam eligant, & ibi idem Card. in iij. quæſt. de præb.

Sed propriè loquendo diuerſa ſunt.

16 ¶Quod & ex hoc videri poteſt, quòd prouiſio ſpectat ad ſuperiorem, & per eam prouiſus conſequitur plenum ius, & ponitur pro electione c. dilecto. j. reſpon. extrà de præb.

Prouiſio ſuperioris.

& c.cùm dilectus,etiam j.reſpnn.extrà de iure pationat. & c. is cui,de præb.lib. vj. Electio verò ſpectat ad inferiores.c.j.de electio.& c.cùm eccleſia, de cauſa poſſeſ. & propriet. & c. congregatio xvj.q.j.& c.abbatem,xvuj.q. ij.

Electio, inferiorum.

17 ¶Concludit igitur Domi.in d.c.ſi compromiſſarius, & poſt eum Phil.Fran.ibi,ſuper glo.in verbo, conſentit, hanc poteſtatem eligendi vel prouidendi finiri vnico actu,niſi ſi ita fuerit mandatum eligendi,donec ſiue quoutq, fuerit eccleſiæ prouiſum. Contrà autē Imo. in d. c. in literis,ad ſi. de offi. deleg. dicit neuttam poteſtatem eligendi & prouidendi finiri vnico actu electionis vel prouiſionis, quæ non eſt ſortita effectum.

An poteſtas eligendi,vel prouidendi, finiatur vnico actu.

18 ¶Et hoc quidem in loco occurrit hiſtoria memorabilis huc admodum pertinens,relata primum à Polybio lib.vj.hiſtoria.& Atilio,deinde à Tullio,paulo ante ſi.lib.iij.offi.& Liuio iij. deca.lib.ij. ad ſi.iterúq; lib.iiij.& poſtea quoq; à Gelliolib.noct.Attic.vij.c.xviij.Ea eſt,Poſt Cannenſem pugnam Hannibal ex captiuis Romanis,quos detinebat,decem iuratos ad Romanum Senatum miſit,in caſtra redituros, niſi de redimendis captiuis impetrarent. Cùm egreſſi caſtris eſſent,vnus ex iis,minimè Romani (vt dicit Liuius) ingenij, veluti aliquid in caſtris eſſet oblitus,in caſtra rediit,iuriſiurandi ſoluendi cauſa,& confeſtim comites ſecutus eſt.Re à Senatu non impetrata, cæteri in caſtra Hannibalis redierunt: is domum abiit,tanquam fallaci in caſtra reditu ſeſe iureiurādo exſoluiſſet, nec iterum redire teneretur. Quod cùm reſciuiſſet Senatus, cenſuit eum comprehendendum, & cuſtōdibus publicè datis ad Hannibalem deducendum, & quidem rectè. Fraus enim, vt dicit Tullius de ea re loquens, vbi ſuprà,diſtringit periurium,non diſſoluit. Et ſi ad hunc locum referre poſſumus,vt certè poſſumus, ex huiuſmodi primo fallaciq; reditu, non erat ſatisfactum menti & intentioni concedentis.

Decem ex captiuis Romā miſſi ab Hānibale,&c.

19 ¶Sed vtcunq; ſit certè huic veteri hiſtoriæ, Germana eſt alia hæc recentior hiſtoria, quam recenſet Æneas Syluius qui adepto ſummo pontificatu Pij nomen ſibi adſciuit, in deſcriptione Europæ,cap.xxxix. & Raphael Volaterranus lib.vij. Geographiæ in Francorum hiſtoria,& è noſtris Andræas Alciat.in hoc noſtro §.hoc ſermone,de ver.ſignifi. Cùm Albertus Franconiæ Comes in arce munitiſſima Bambergenſis vrbis à Ludouico Imperatore obſideretur, cuius filium interemiſſe inſimulabatur, difficiliſque eius arcis expugnatio videretur, Otho Maguntinus Epiſcopus profectus ad Albertum, ſe litis arbitrum profeſſus eſt, iurauitque ſi ſecum ad imperatorem proficiſceretur, vel pacem impetraturum, vel in arcem incolumem reducturum.Credit Albertus, & Othonem ſequitur. Vix arcem egreſſi erant,cùm Otho hortatur, vt in arcem pranſum redeant, ne fortè longiuſcula apud imperatorem eſſet futura mora: redeunt, pranſique iterum egreſſi ad Ludouicum redierunt, mox Albertus captus eſt, & capitali iudicio damnatus. Cui archiepiſcopi fidem imploranti, reſpondit religioſus ille pontifex ſe datæ fidei ſatisfeciſſe, religioneque exolutum eſſe,qui ſemel reduxiſſet incolumem, bis reducere non promiſiſſe. Verùm is non ſatisfecerat menti intentionique eius, qui iuſiurandum exegerat, propterea ne eo ſe liberarat.

Otho epiſcop. Magūtinus fraude periuriū cumulat.

20 ¶Hanc tamen limitationem intelligunt nonnulli in diſpoſitione legis, non etiam in diſpoſitione hominis, quæ primo actu conſumitur, etiam ſi poſtea euanuerit, nec ſortita fuerit effectum. Ita enim voluit Bald. in l. j. columna viij. verſi. tertiò, quæro ſtatutum, C. de his quæ pœnæ nomi. & eius autoritate Socin. conſilio cxvij. viſa & diligenter, circa medium, lib. j. vbi & id dicit ſing. & iterum conſilio xcj. concludo dictum Philippum, columna ij. verſi. confirmatur ratione, lib. iiij. vbi ex hoc infert, quòd diſpoſitio ſententiæ & promiſſio conſumitur in primo actu, licèt is poſtea fuerit retractatus, cum ſit hominis diſpoſitio. & ſubdit hanc rationem concludere, niſi ipſe fallatur.& Fran. Curt.iunior conſi.clxxviij.habita diligenti conſideratione,col.vlt.num.27.vbi ex hoc dicit,quòd diſpoſitio hominis conſumitur primo actu,etiam ſi non fuerit ſortitus effectum,prouiſio autem legis tum demum, ſi ille primus actus ſortitus fuerit effectum. Vide autem quæ de hoc latiùs dicemus infrà in ix. limitatione. Sed vt interim non omittam, cum hac vj. limitatione multùm conuenire xij. limitationem. Nec tamen illud prætereundum in huius vj. limitationis tractatione ei admodum conuenire apud Romanos, qui non niſi captatis auguriis pugnare ſolebant; ſi tamen male pugnaſſent præter expectationem, quam ex primis illis auguriis conceperant, redire ſolitos vt rurſus captarent auguria, vt à Seruio traditum eſt,in id referente illud Virgilij lib. ij. Æneid.

Diſpoſitio hominis primo actu conſumitur.

At prouiſio legis,nō actu effectum ſortitur.

Nec poſſe Argolicis reſcindi Pergama telis,
Omina ni repetant Argis, numenq; reducant.

SEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶Septimo Limita (& hæc eſt ſexta Felyni limitatio) vt procedat in diſpoſitione affirmatiua ſiue permiſſiua,non etiam in prohibitiua ſiue negatiua, quæ non ſolùm de primo actu, ſed & in infinitum intelligitur, per text. in l.ſi ſic ſtipulatus ſum,vbi id not. Iaſon in ij. no. ff. de verb.obli.& voluit gl.no.in l.hoc genus,& ibi Alberic.Goffred.Sali.in ſi.& Bar.qui eā dicit notandam,

Diſpoſitio prohibitiua ſiue negatiua iteratione aliā admittit.

principaliter,& conſi.ncix.quæritur ex duobus,col.ij.num.vj. & cæteri omnes,quos poſtea in hac limitatioue citabimus poſt ſeq. verſi.

Natura legis qua. Lex ſemper loquitur.

2 ¶Et huius quidem differentiæ duplex ratio eſſe poteſt,prior quòd legis naturá ea eſt,vt diſponat,non pro vno actu tantùm, ſed perpetuò, & quoties opus fuerit, ne alioquin ſit manca & mutila & imperfecta, contra l.j. C. de his quib. vt indig. Altera quæ proximè accedit ad prinrem,quòd lex ipſa ſemper loquitur,l.j. ff.de condi.ex lege. vt per eam dicit Bart.in l. vlt.ante fi.ff.de reg.Catonia. eſtq; ſemper in viridi obſeruantia,vt dicit tex. quem & ad hoc noſtri vbiq; appellant,in l. Arriani,C. de hæret. Qua etiam ratioue motus Bat.iu l.ſi ita eſſet,col.j.verſi.circa primum dic, ff.de aur. & atg. lega. dicit quod verbum præſentis tẽporis prolarum à lege,etiam ad futura trahitur, vti probatur ex d.l.j. de condict. ex leg.

Statutum de compromittendis cauſis affinium, cur non reſtringatur ad vnũ compromiſſũ.

3 ¶Et ex hoc pleriq; dicunt fieri,quòd alibi diximus, ſtatutum de compromittẽdis cauſis affinium non reſtringi ad vnum compromiſſum, ſed vt toties fiat, quoties opus fuerit, donec cauſa fuerit deciſa & expedita,cùm hæc diſpoſitio ſit legalis ſiue ſtatutaria. Ita enim hac ratione voluerunt Cy.& Bal.in d.§.hæc vxor.& idem Bal.in l.ſi vt proponis, la j. col.vlt.verſi. ibi,officio ſuo,C.qunmo.& quan.iud.dum allegat Cy.in d.§.hæc vox.& ipſe Bal. in l.j. col. viij.verſi.quæro teſtator mandauit. C. de his quæ pœnæ nomine. vbi illud dicit quòd ſuprà diximus,legem ſemper loqui.Raph.Com.in l.ſi cùm dotem,§.j. verſi. not. tamen ex glo.& ibi Alex.col.j.verſi.iuxta hoc quæro,ff.ſolu.mat.Alex.couſi. lxx.viſo conſi.col.j.verſi.ſed poſito quòd illud,lib.ij.Cepo.cauſar. criminal.conſi.lxviij.circa primum dubiũ, col.ij.in prin. Soti.qui id reputat ſing.conſi.cxvij.viſa & diligenter,col.ij.in prin. lib.j. Iaſ.in d.l. duobus, §.j.col.vlti.verſi. item limita ſupradicta,ff.de iureiuran.& in l.diuortio,§. quod in anno, col. vlt.verſi.ſecundò limita,ff. ſolu. matri.& in l.prætor ait, §. deinde,col.vlti. verſi.nec obſtat ſi diceretur,ff.de oper.no.nunciar.vbi dicit,quòd ſi ex pacto compromiſſum fieri deberet, nõ cogerentur partes bis compromittere, & Phil.Dec.in c.ſua nobis,col.j.verſi.& iſta habent locum,de appell.Andr. Alciat. in hoc nnſtro §. hoc ſermone.

Dos quando iteranda.

4 ¶Sed ex hoc fit quòd nonnulli in ea quæſtione, an qui tenetur dotare, ſi dotauerit,& dos amiſſa fuerit, teneatur iterum dotare, diſtingunt an teneatur dotare ex diſpoſitione legis, vt iterum teneatur dotare,ſi dos ſine culpa dntatæ amiſſa ſit,per l. vltimam, C.de dot. promiſ. & d.authen.ſed quamuis,C.de rei vxor.actio. & voluerunt Bart.& alij in l.ſi cùm dotem,§. j.ff.ſol.mat.& Bal.in auth.quod locum,C.de collat. cum ſi. An verò ex pacto vel alia diſpoſitione hominis,& non tenebitur, per l.ſi ſocius pro filia, ff. pro ſoci. de qua diximus ſuprà, in prin.num.7.incip.tertiò. Nam ita has ll.quæ diſcordare videbantut,concord. Bal.Ange. Imo.& Alex.in d.l.ſi cùm dotem,§.j. ille circa medium, alter in fi. ipſe Imo.etiam circa medium,poſtremus colum.j.verſi.iuxta hoc quæro,ff.ſolu.matrim.& Lauren. Calca.conſi.xx. iſta quæſtio habet tria,col.j.verſi.ſecunda limitatio.& Socin. conſi. ccxcj. viſis literis,col.v. verſi.ſed huic conſiderationi,lib.ij. Sed tu omnino circa hanc deciſi. vide eundem Socin.d. conſi.v.col.iij.verſi.ad ſecundum reſpondeo,cum mult.ſequ.lib.iij. & quæ dicam infrà nu. xiiij. incip. ſed & hanc.

Statutum de capiente condemnatũ pro delicto, quomodo intelligatur.

5 ¶Nec omittendum quod pet hanc noſtram limitationem,ex ſpecie facti, conſultò reſpondit Raph.Comen.conſi. xiiij. cuius id exordium eſt, ſtatutum dictat capientem, quòd ſi ex ſtatuto,capiens condemnatum pro delicto, debeat habere dimidiam partem cõdemnationis,nou tantum intelligitut de prima captura, ſed & de ſecunda, & de aliis, quia legis diſpoſitio intelligitut,quoties opus erit,pet d.l.veluti,§.j. ff.de eden.& alia quæ allegat.

Differentia inter diſpoſitionẽ hominis & legis.

6 ¶Hæc autem uoſtra limitatio ex eo iuuatur(nec illud enim prætereundem eſt) quod ſcriptũ eſt à Soci.in l.hæc conditio filiæ,col.ij.in vlt.not.ff. de cond. & demonſtrat notari ex eo tex. & l. qui per ſalutem, & ibi gloſſ. de ireiutan. quòd diſpoſitio hominis verificatur in primo actu valido,non autem in primo actu inualido. Ex quo(inquit)infertur non eſſe differentiá inter diſpnſitionem hominis & legis in hoc, quia neutra verificatur in primo actu inualido: ſed in eo eſſe differentiam, quando primus actus eſt validus, ſed nnn ſortitur effectum, tunc enim diſpoſitio legis uon conſumitut illo ptimo actu: diſpoſitio autem hominis conſumitur, verbi gratia, lex vel ſtatutum iubet fieri compromiſſum inter affines, & factum fuit compromiſſum validum, ſed non ſortitum fuerit effectum, non conſumpta eſt diſpoſitio, ſed debet fieri aliud compromiſſum,& toties quidem fieri, donec laudum ſecutum fuerit.

De eadem re.

7 ¶Secus vt ſubdit Soci. ſi teſtator mandauerit hæredi, vt faciat compromiſſum, quia tunc ſi ſemel validè compromiſerit, licèt effectus inde nullus ſecutus fuerit, non tenebitur iterum compromittere, ſufficit enim ſemel ſatisfeciſſe, ſecundum Bald.in d.l.j. vbi ſuprà, C.de his qui pœnæ nomine, & ita dicit ſe conſuluiſſe Ianuæ.

Autoris de ca re opinio.

8 ¶Tandem tamen ſubiungit ipſe Soci. poſſe dici totum contrarium cnlligi ex d. l. hæc conditio,ſcilicet quod diſpoſitio hominis conſumitut ptimo actu etiam inualido: quia ille tex. dicit benignè dicendum eſſe,non conſumi, ergo (inquit) de iuris rigore ſecus. & hnc videtur probare text.rectè intuenti, in l.dotis promiſsio,in fine ff.de iur. dot. Mihi autem,vt di-

eam

cam quod ſentio, nihil referre videtur, an id fiat ex æquitate ſcripta, an ſtricto iure, quoniã æquitas illa ſcripta præfertur rigori iuris, vt not. in l. placuit, C. de iudic. & vide interim quæ dixi ſuprà, in vj. limit. num. vlti.

Electio data ab homine.
Quid ſi à lege.

9 ¶ Iuuatur item hæc limitatio ex eo, quod à nonnullis dictum eſt, quòd cùm electio data eſt cuipiam ab homine, ſi ſemel elegerit, etiam qualitercunq;, variare non licet, eſt enim conſumpta electio, per c. ſi compromiſſarius, de elect. lib. vj. Si à lege, licet, per l. eum qui certarom, §. vlt. ff. de verb. obli. Ita enim per eos tex. voluit Damaſus in c. cauſam, de elect. vti eum allegat gl. in d. c. ſi compromiſſarius, §. porrò eo caſu, in verbo, conſentire, vbi & idem voluit Archid. col. ij. in verbo, functus, & ibi quoq; Io. And. poſt eum, & ab eo Alberi. in d. §. cùm purè, col. ij. verſi. Archi. autem breuiter.

De eadem re.

10 ¶ Subdunt autem ipſi Damaſus & Archi. vbi ſoprà, non obſtare l. ij. de optio. lega. vbi ab homine data eſt electio, nec tamen conſumitur vna electione: quia ibi non fuit exhibita tota familia, in qua debuit fieri electio, per l. ſerui electione, ff. de lega. j. poſtea ſubiuogit Archi. contra ſecundum membrum videri facere l. ſi cui, ff. de ſeruitu. & l. quod in hæredem, §. eligere, ff. de tribut. actio. vbi data eſt electio à lege, & tamen variare non licet, ex quo dicit hãc eſſe viam brocbardicam.

Pœna legalis ſæpius, conuẽtionalis non niſi ſemel cõmittitur.

11 ¶ Poſtremo confirmatur hæc limitatio ex eo quod voluit Bald. in addit. Spec. titu. de loca. §. nunc aliqua, in xxxviij. quæſtio. quòd pœna legalis ſæpius committitur: conuentionalis noo niſi ſemel, niſi expreſsè dictum ſit, vt ſæpius committatur. quod & ipſum tenuit idem Bal. in l. ſi duo, §. j. ibi, contra hic, quia aliud, ff. de arbit. Licèt contrarium teneat Imol. in l. ſi ſic ſtipulatus, col. ij. verſi. & conclude breuiter, ff. de verb. obligatio. vbi dicit nihil referre quantũ ad id, ſiue pœna legalis an conuentionalis. vtriuſq; enim eandem eſſe rationem, argu. l. non rectè, C. de fideiuſſorib. & l. cùm quis. ff. ſi certum petat. Et in vtramq; partem reſpectu diuerſorum caſuum, facit qood dici ſolet, mitius agi cum lege quàm cùm homine, l. Celſus, ff. de arbitr. cum ſimilibus.

Diſpoſitio hominis, quãdo cẽſetur facta à lege vel ſtatuto, quid operetur.

12 ¶ Sed hanc limitationem ita primò declarabis, vt ſi diſpoſitio hominis facta eſt ex neceſſitate legis vel ſtatuti, ea cenſeatur eſſe à lege vel ſtatuto, ita vt non intelligas de primo actu: verbi gratia, in caſu de quo ſuprà locuti ſumus, cum ſtatutum iubet fieri compromiſſum inter affines, & iudex ſequendo ſtatutum id fieri iuſſerit, certè ſi ex primo compromiſſo lis ſopita non fuerit, iterum compromiſſum faciendum eſt, vt nuncupatim & in hac ſpecie reſpondit Phil. Dec. conſi. xxij. cuius ſuperſcriptio incipit, ſi pronunciatio, col. j. & ij. Nam cũ id faciat iodex neceſſariò ſecutus ſtatutum, id ſtatuto attribuitur. autoritate Bal. in l. nouiſſimè, ff. quod tutor. autor. vbi dicit, quòd quando quis facit actum, ad quem tenebatur, actus videtur factus ex neceſsitate, nec voluntati faciẽtis tribuitur, ſed neceſsitati, quod & ipſum ante illum voluit Ioan. Andr. in c. præterea, de iure patrona. & in c. bona fides, in princ. de regu. iur. lib. vj. Et hoc quoq; vt ſubdit Dec. colligi poteſt ex eo quod ſcribit Bart. in l. j. col. ij. verſi. pro ea declaranda, C. de eden. quòd mandatum factum argentario, vt edat rationes, noo producit actionem mandati: quia cum argentarius ad id teneatur ratione officij, non reputatur mandatum hominis voluntarium, ſed neceſsitati legis attribuitur.

De eadem re.

13 ¶ Cui adde quod tradit Bal. poſt Gui. Co. in l. cùm hi, §. planè. in vtraq; lect. ff. de tranſact. quòd ſi hæres iuſſus à teſtatore vendere alimenta, ea vendiderit, non poterit, ſuper hac venditione tranſigi, tanquam facta vi illius teſtamenti, reſpecta ſcilicet cauſa originali. Quodq; ſcribit Iac. Butri. in l. ſi hæres teſtamento, ff. de act. empt. quòd ſi ſit ſtatutum, vt de quolibet contractu ſoluatur gabella, hæreſq; venditionem fecerit iuſſu teſtatoris, non ſoluitur gabella, quia id factum attribuitur teſtamento, & non actui inter viuos, per gloſſ. ſing. in l. ſi quis ita, in prin. in verbo, defectus, ff. de ſtatu. lib. & id ſequitur Bal. ipſe in ſua marga. in verbo, venditio, col. ij. verſi. facio. Adde (inquam) multa alia ſimilia, quæ & oos adduximus in noſtro tractatu Retractuum, tit. j. in fi. illius tit. quæſt. ij.

Beneficium iure ſpeciali competens, nõ iteratur.

14 ¶ Sed & banc principalem limitationem ſecundo declarabis, vt procedat in diſpoſitione legis commonis, ſecus ſi ex ſpeciali beneficio legis qoippiam competat: verbi gratia, pater tenetur iterum dotare filiam, quæ nullo ſuo dolo aot culpa dotem amiſit, vt diximus & probauimus ſuprà, verſi. iiij. ſed & ex hoc ob eam ſcilicet rationem, quòd ex diſpoſitione iuris communis pater tenetur dotare filiam, l. qoi liberos, ff. de rit. nupt. & l. obligamur, § lege, ff. de actio. & obliga. At frater qui etiam certis caſibus tenetur dotare ſororem inopem, ex ſpeciali beneficio ipſi ſorori ioopi conceſſo, per notata in l. cùm plures, §. cùm tutor, ff. de adminiſtrat. tutor. & l. non omni, C. eod. tit. & latè diximus in tractatu Primigeniorum, quæſtio. lxij. ſi ſemel eam dotauerit, noo ampliùs tenebitor eam dotare, etiam ſi nullo ſororis dolo aut culpa dotem amiſerit, vt non obſcurè ſentit Bart. in l. ſi cùm dotem, §. j. ff. ſolu matrimo. & apertiùs Bald. in l. vlti. col. ij. verſic. ſed nunquid eo caſu, C. de dot. promiſsio. per l. ſi ſocius pro filia, ſuprà allegat. & apertiſsimè idem Bald. in authen. quod locum, & ibi quoq; Rom. col. ij. verſi. item inducitur, C. de Collati. illam differentiæ rationem afferentes, quòd facilius amittitur beneficium iure ſpeciali competens, quàm iure communi, l. cùm miles, §.

militia

militia miſſus,ff.de teſtamen. milita. Sed tu tamen vide omnino Alex. in d.l. ſi cum dotem, § j.col.j.in fi. cum ſeq.

DECIMA LIMITATIO.

1 ¶ Decimo limita, vt noſtra regula non procedat, quando poſt primum actum etiamnum manet eadem ratio diſpoſitionis, vt procedatur ad ſecundum actum: tunc enim & ad cum procedi poteſt, per id quod dicit Bal. quem ad aliud ſuprà citauimus in vj. limit. in princip. ſcilicet in leg. fideicommiſſa, §. ſi quis alicui decem, ff. de lega. iij. hanc inter alias rationem afferens, quare in caſu ſtatuti iubentis compromiſſum fieri inter affines, compromiſſum eſt iterandum, ſi per primum lis non fuerit ſopita, quia videlicet adhuc vendicat ſibi locum ratio ſtatuti, quæ eſt vt lis finiatur, & ſic (inquit) non obſtat leg. boues, §. hoc ſermone, ff. de verb. ſignifi. Quaſi diceret Bald. hunc noſtrum §. non procedere, cùm adhuc durat ratio diſpoſitionis.

Cum durat eadem ratio diſpoſitionis, proceditur ad ſecundũ actũ.

2 ¶ Quod & idem voluit & quidem expreſsius Roma. conſ. ccccciiij. in caſu propoſitæ conſultationis, poſt princ. & Anto. conſ. xxx. caſus, Titius quidam teſtator, cuius illic dictum ſæpius in hoc opere ad alia quædam attulimus, loquens in illo ipſo caſu, conſil. xiiij. ſtatutum dictat. Fely. in c. licèt dilectus, ad fi. de teſti. Iaſon in l. veluti, §. hæc vox, quem legit cum §. prætor ait, qui eſt vlt. l. præcedentis, col. ij. verſ. pro eius confirmatione, iunctis præced. ff. de eden. & in l. prætor, ait, §. deinde, col. vlt. in vltim. no. ibi, confirmo iſtam concluſionem, ff. de oper. no. nunciat.

De eadem re.

3 ¶ Nam vt inquit ipſe Iaſon, donec durat ratio finalis ſtatuti, durat ipſum ſtatutum, l. ij. §. vlti. ff. de donatio. Et vt ei id addas, ratio eſt quæ diſpoſitionem ampliat, & extendit, l. regula, §. ſi quis, & ibi Bar. & Bal. & iterum §. & licèt, ff. de reg. iur. & l. j. §. mater, verſ. quid ſi curatores, & verſ. quid ſi deceſſerint, ff. ad SC. Tertulli. cum aliis multis concord. text. & doctor. à me latè congeſtis in tractatu, ceſſante cauſa ceſſat effectus, parte j. nu. 46. incip. ſecundum autem, cum multis ſequent. Sed aduerte quia hi omnes loquuntur in diſpoſitione legis, ſecundum ea quæ diximus ſuprà in ix. limita. vt ſcilicet locus ſit ſecundo actui, cùm eſt eadem ratio legis in illo ſecundo actu, vt in primo.

Ratio, diſpoſitionem ampliat.

VNDECIMA LIMITATIO.

1 ¶ Vndecimo limita, vt hæc regula noſtra procedat in dubio, & cũ ſimpliciter fuerit aliquid diſpoſitum, tunc enim etiam in dubio de primo actu intelligitur. Secus ſi aliter diſponentes dixerint. Primum enim inſpiciendum eſt, quod illi expreſſè egerunt. In dubio autem de primo intelligendum eſt. Ita enim apertè declarat text. in leg. cum qui Calendis, ff. de verb. oblig. & in l. ſi duo, §. j. ff. de verbo. ſignifi. quas nos ſuprà in princ. pro concod. noſtræ regulæ citauimus.

In dubio de primo intelligendum.

2 ¶ Id autem generale eſt, vt ſemper aliàs primo loco inſpiciendum ſit, quid inter partes actum eſt, l. ſemper in ſtipulationibus, ff. de reg. iur. vbi ita ad verbum ſcribitur. Semper in ſtipulationibus, & in cæteris contractibus id ſequimur, quod actum eſt. Suntq; in id alij infiniti tex. quos non eſt neceſſe in re tam clara & minimè dubia adducere.

Sed ante inſpicitur quid inter partes actum ſit.

DVODECIMA LIMITATIO.

1 ¶ Duodecimo limita non procedere, non ſolum quando expreſſè aliud dictum eſt à partibus, ſed & ſi ex coniecturis veriſimiliter colligeretur intentionem earum aliter intelligere, verbi gratia, vt loquamur in illo caſu, de quo ſuprà, in prin. nu. 6. incip. tertio ad hanc ſententiam, videlicet ſi quis vendit fructus alicuius prædij huius anni, & id prædium binos fructus hoc anno adferat, de primis tantum intelligitur, vt ibi diximus. Sed hoc intelligit Ro. in l. diuortio, §. qood in anno, quem legit cum §. ob donationes, col. ij. verſ. vnde dicit hic niſi pretium eſſet æquiualens omnibus fructibus totius anni, ita vt ſit veriſimile partes intellexiſſe de omnibus, per tex. in l. cùm in fundo, §. vxor viro, ff. de iur. dot. Et id ſequitur Alex. ibi, col. iij. verſi. limita tameo dictum, Cepo. in tractatu ſeruitutum ruſtic. prædio. tit. de ſeruitut. iuris paſcendi, col. iij. & Geor. Nat. in clemen. ſæpe, in princ. col. lxij. ver. mihi magis placet, ibi, ad idem adduco quod voluit.

Intentio quoque partium ſi appareat, conſideratur.

2 ¶ Et huc pertinet alia gl. in l. j. §. j. in verbo, agendo, ff. de ſuperfic. quòd ſi dubitetur quis contractus fuerit, precium (inquit) facit diſcerni: quam glo. ſequitur & dicit valde no. Barto. ibi, paulò ante fi. ver. vlterius quæro, & Bal. in l. ex conuentione, colum. j. verſ. tertiò caſu, C. de pact. vbi ex ea dicit, id quod dicitur ex mentione precij præſumi emptionem, vt not. in leg. vlt. C. de præd. curial. lib. x. intelligi, quando precium eſt re condignum, & idem Bald. in l. j. col. j. verſ. quæro nunquid ille, & ibi quoque Ang. in lec. Peruſi. Paul. Caſt. Alexand. dum ſimpliciter allegat Bal. vterque paulò ante fi. & Iaſon, col. pen. verſi. tertiò ſucceſsiuè quærit, C. qui teſtam. fac. poſſ. vbi dicunt, quòd ſi quis vendidit rem communem ſimpliciter, an totam eam, an verò partem tantùm ſuam vendere cenſeatur, in dubio id ex quantitate precij eſſe eſtimandum, quod & ipſum voluit. Alexand. qui banc dicit eſſe communem opin. & alios concord. adfert, in l. ſi domus, §. vltim. col. ij. verſi. quid in vendente, ff. de lega. j. Sed & illam quoque gloſ. ſequitur Pett. Ancb qui eam dicit ſing. conſ. ccccij. pluribus ra-

Ex mentione precij, præſumi emptionẽ.

tionibus,col. ij.verſic.item poteſt intelligi.& Alexan.conſ.lxviij.viſis & opportunè conſideratis,ad fi.lib. v.

De eadem re.

3 ¶ Et ad id quoque optime facit alia glo.in l.ſemper in ſtipulationibus,ibi,itē actum intellige etiam tacitè,ratione rei,quæ venditur,& ibi quoque Bar.in princ.& Philip. Dec. col.j. verſ. item actum videtur,ff.de reg.iur.Et alia item gloſſ.illi omnino ſimilis, in l.in obſcuris. ibi, ſi enim res digna erat,eo.tit.& ipſe Bar.poſt Dy.in l.patronus, §.j. col.ij.verſ.fallit ſi ex coniecturis.& idem quoque Bar.in l.cùm tabernam,in prin.poſt medium ,ff.de pigno. & in leg. Paulus,col.j.verſ.item quod dixi,ff.de ſolut.Franc.Aret.qui duas illas priores gloſſ. allegat, conſ.vj.viſo inſtrumento diuiſionis,col. pen.ver.ſed tamen his non obſtantibus,& Ale.conſ. xxvj.conſideratis verbis,poſt medium,verſ.corroborantur prædicta, lib.iiij.

Ex præſumptione nonnunquā diſpoſitiones interpretandæ.

4 ¶ Sed & pro iſta limitatione optimè facit tex.in l.cùm quidam,ff.de ann.lega.vbi cùm quidā decurionibus diuiſiones dari vouiſſet die natalis ſui,interpretatum eſt non eſſe veriſimile teſtatorem de vno ſenſiſſe,ſed de perpetuo legato.Nam vt dicit ibi Bartol. hanc interpretationem facit imperator ex qualitate perſonæ relinquentis,& eius cui relinquebatur,ſcilicet decurioni:& ſic ex qualitate perſonæ non præſumitur quòd voluerit dari ſemel tantùm, argu. l.ſed & ſi ſuſceperit,§.j.ff.de iudi.vt proinde intelligas illum text.inniti præſumptione, coniectura, & veriſimili.

Mens veriſimilis teſtatoris ſequenda.

5 ¶ Et quod pulchrè reſponſum eſt à Pet.Anch.conſ.xxvij.non ſeruato ordine,col.iij. verſicu. poſtquam igitur propter dictum,quòd ſi quis hærede inſtituto ſubſtituit duos antiquiores domus,iſta ſubſtitutio non reſtringitur ad duos primos antiquiores tantùm, ſed ad ſequentes,illis excluſis vel repudiantibus,propter veriſimilem mentem teſtatoris, quam ex multis colligit,vt ibi videre licet.Et ſequitur Rom.conſ.ccccxxxviij.in cauſa conſultationis, in iiij. dubio.ad fi.Barb.conſ.xxvij.ſcripſit doctiſsimus,col.x.verſ.præterea additur vltimus,& alij quos tibi adduxi in noſtro tractatu primigeniorum q.iij. num.9. incip.facit item. & præter eos Caro.Rui.con.cxix.viſo & bene ponderato,col.antepen.ſub nu.14.in fi.lib.ij.dum allegat Pet.Anch. vbi ſuprà.

Relictum cū vidua erit de qua viduitate intelligatur.

6 ¶ Et quod item no.conſuluit Anto.vt alibi ad aliud propoſitum citauimus, conſ. xxx. caſus Titius quidam teſtator, quòd ſi teſtator reliquit habitationem domus filiæ ſuæ cùm vidua erit,non intelligitur de prima viduitate tantùm,ſed de aliis omnibus,quia teſtator hoc veriſimiliter intellexit.& inſpecta mente eius eadem eſt ratio omnibus.

Actum videtur, quod partes veriſimiliter intellexerunt.

7 ¶ Poſtremò hanc limitationem hæc ratio adiuuat,nam hæc noſtra regula tum demum procedit, niſi aliter dictum ſit à diſponentibus, vt diximus ſuprà in præcedenti limit. Id autem ſatis actum videri debet, etiam ſi dictum non fuerit, quod partes veriſimiliter intellexerint aut ſi interrogati fuiſſent,veriſimiliter reſpondiſſent,l.tale pactum,§.vlt.& ibi glo.no.& Bal. qui id ad omnes diſpoſitiones trahit,& alij,ff.de pact.cum aliis infinitis concor. à me collectis in l.ſi vnquam,in præfatione,nu.56.inci.inter tam multa.Sed vt tamen intelligas & huc quoque ſpectare quæ de veriſimili latè inibi ſcripſimus nu. 37.iocip.ſed iam ni fallor, ad nu. 61.quæ tu ibi videre poteris.Et hæc quidem limitatio non admodum diſsidet à vj.limitatione, quàm ſuprà poſuimus.

DECIMATERTIA LIMITATIO.

Actus qui ſuapte natura trahitur ad plures perſonas, iteratur.

1 ¶ Decimotertio limita hanc regulā procedere,quando verba referantur ad aliquem actum, qui poteſt ſæpius iterari ab eadem perſona,ſecus ſi ex ſuapte natura traheretur ad plures perſonas.Cuius rei text.habes & exemplum in l.in annalibus, C. de lega. & in l. paterfamilias primis,in prin.ff.de vul.& pup.& in l.qui liberis,§.hæc verba,eo.tit.& ita per eos text. nuncupatim voluit Corne.con.cclxxix.videtur prima facie,col.pe.ver.nec obſtat etiam ſecunda ratio,lib.iij.vbi ex hoc expreſsè limitat hunc noſtrum §. hoc ſermone.

DECIMAQVARTA LIMITATIO.

Secundus actus ſubrogatus in locum primi.

1 ¶ Decimo quarto limita procedere,niſi ſecundus actus ſubrogaretur in locum primi, verbi gratia.Si is qui ex diſpoſitione obtinet duo beneficia, ea aut alterum eorum dimiſerit, non poterit vi illius diſpenſationis,vnum,aut duo alia beneficia obtinere,quia ea gratia intelligitur de duobus primis tantùm,per c.ordinatij,ante fi & ibi glo.de offi.ordina.lib.vj. & in c. non poteſt,verſi.illud autem,de præb.eo.lib.& diximus ſuprà in prin.num.27.inci. decimoſexto, vt relinquamus. Quid igitur ſi vnum illorum priorem permutet cum alio, aut etiam duo illa priora cum aliis duobus. Et hæc quidem obtinere poterit, quia quod ſubrogatum eſt loco alterius,idem reputatur,l.ſi filiæ,§.j.ff. de condi.& demon. & l.ſi donatæ. §.ſi ſponſus,ff.de donat.inter vir.& vxo. permutatum autem ſubrogatur loco eius cum quo permutatur,l.idem ſeruandum,ff.de leg.ij.Et quaſi continuatiuè gratia extenditur, l.quod dicitur, ff.de mili. teſta. Hæc Bald.expreſsim in c.dudum, le ij.col.j.de electio. Nec obſtat(inquit) l. boues, §.hoc ſermone, ff.de verborum ſignifica. quia ibi ſecundæ nuptiæ non ſubrogantur loco primarum.

Res permutata, eandē ſortitur naturā quam alia res cū qua permutata eſt.

2 ¶ Cui adde ad confirmationem huius ſententiæ,quod in vniuerſum dicitur, rem permutatam eandem ſortiri naturam,quàm alia res,cum qua permutata eſt.quod ex eo videre licet

quod

quod tradit Bald.conſ. cxij.quæritur qui intelligantur,col.ij.verſ.& prædicta ſunt vera,lib.j. fundum,cum quò permutatus eſt fundus patrimonialis,cenſeri etiam patrimonialem.quod & ipſum voluit Maſuer.tit.de ſociet.§.item & dicuntur conqueſtus.Quodque ſcribit Albe. autoritote Gui.Cu.in l.vlt.col.ij.ver.item quærit,ff.de neg.geſt.quòd ſi quis rem meam permutat cum alia,& ea ipſa res mea perit,poſſum contra eum agere,vt mihi reddat aliam rẽ, quam habuit cauſa permutationis.

3 ¶ Et quod in eandem ſententiam prodidit Lucas Pen.in l.prima,columna quarta, verſicul. ſed quid in quæſtione,C.de impo.lucrat.deſcript.li. x.rem immobilem à patre receptam ex permutatione alterius,eandem omnino ſortiri naturam, in idque multas rationes adducit, vt ibi videre poteris.Et ex hoc colligit filios in hac ipſa re ita permutata eodem modo ſuccedere,vt in illa quam pater reliquit,etiam ſi aliàs aliter ſucceſſuri fuiſſent.Et quod item ex facto reſpondit Iaſ.conſ.ccxxxj.iſtæ duæ mulieres,col.j.lib.ij.rem permutatam cum re ſubiecta fideicommiſſo,fieri fideicommiſſariam.Et quod denique ſcriptum eſt à Matth. Afflic. deciſ.Neapoli.cccxxxvj. quidam nobilis, rem permutatam cum re dotali effici dotalem. Quæ & nos latiùs tractauimus in noſtro tractatu de Retracti.tit.j.§.xxxij.glo.j.nu.26.neque enim hic caſus, & ſeq.

De eadem re.

DECIMAQVINTA LIMITATIO.

1 ¶ Decimoquinto limita,vt procedat in diſpoſitionibus inter viuos, in quibus voluntas obligandi ſemper in id fertur,quod minus eſt,l.inter ſtipulantem,ff.de verb.oblig.& l.ſemper in ſtipulationibus,in fi.ff.de reg.iur.& ibi concord.in glo. Et propterea huiuſmodi diſpoſitiones ſunt ſtricti iuris,ſtrictèque ſunt interpretandæ,l.quicquid aſtringendæ,ff.de verb.oblig. Ideo non mirum,ſi intelligitur de prima vice tantùm. Secus autem in diſpoſitionibus teſtamentariis,quæ multò longiùs producuntur,pleniuſque interpretantur,l.in teſtamentis,ff.de regu.iur.& ibi quoque concord. quibus adde c. cùm dilecti, in fi. de donat. Et id quidem voluit Anto. conſil.xxx.caſus Titius quidam teſtator,in j.dubio,ad id quoque referens quod ex eo ſuprà diximus,tum in ij.limita.nu.3.incip.ſed aduerte, tùm in iij.nu. 11.incip.ſed & ad hanc. Et ſequitur Philip. Dec.conſ.cccccxij.cùm reuerendiſsimus,col.ij.nu. 6.

Diſpoſitiones inter viuos strictè interpretandæ, teſtamentariæ non item.

2 ¶ Et idem quoque,nulla Ant.mentione facta,voluit Rom.in l.diuortio,§.quod in anno,quẽ legit ſub §.ob donationes,col.ij.verſ.vnde dicit hîc,ff.ſol.matri.& Alex. in additio. Bar. in l. dotis promiſsio, ff.de iure dot. & vterque quidem per l. defuncta, ff. de vſufruc. & Lauren. Calca.conſ.xx iſta quæſtio habet tria dubia,col.j.verſ.iſta tamen regula, per l.placet, & ibi gl.ff.de lib.& poſth.de qua & nos diximus in eadem iij.limit. num.2.

De eadem re.

3 ¶ Sed addit prætetea Roma.quòd in dubio nunquam contractus intelligitur continere promiſsionem annuam,vt no gloſſ.relata ad text. ſi rectè (inquit) intueamur,in leg.legatum, ff. de annu.legat.& firmat Bart.in l. eum qui ita,§.qui ita, ff.de verbo. obligat. Quin & idem voluiſſe videtur Soci. in leg. hæc conditio filiæ, paulò ante fin.ibi, ſed per prædicta, ff.de condi. & demonſt. dum etiam in hac re facit differentiam inter contractus & vltimas voluntates.

Cõtractus in dubio nũquã intelligitur cõtinere promiſſionẽ annuã.

4 ¶ Et hanc opinionem confirmat,quod ſuprà diximus in ix.limit.hanc noſtram regulam non procedere in diſpoſitione legis, vel ſtatuti. Nam ex eo ſequitur nec in diſpoſitione quoque vltimæ voluntatis procedere, vtpote quæ illi æquiparatur, ex ſententia gloſſ. Bartol. Raph. Cor.& Alex.& aliorum in l.j.C.de his quibus vt indignis,gloſ.& Bar.in l. in cognitione, ff. de S C.Silla.Bart.in l.ij.ff.de in diem addictione,& in l.vlti.colum.ij.verſicu. eodem modo pone,ff.de regu.Catoni.Bal.in repe.l.& ſi poſt tres,col.vij.verſi.præterea inter contractum, ff.ſi quis cautio.& in l.quoties la ij.in lec.antiqua,C.de fideicom.& in c.j.in prin.colum. pe. verſ.deinde quæro pone quòd princeps,tit.de pace Conſtan.Roma.in leg.iij.§.filius, col.ij. verſ.& hæc faciunt,ff.de lib.& poſthu.& in l.iiij.§.Cato,col.antepe.ver.ſecundo quæro ſtatuta,ff.de verb.oblig.& in l.j. colum.iiij.verſ.quartò inquantum,C.quando non peten. par. quibus locis aut magna parte eorum reprehendit Bal.contrarium,vt ipſe dicit,tenentem in l.omnes populi,col.viij.ff.de iuſtit.& iure.cum aliis multis,ne dicam infinitis, concordant.à me collectis in tractatu Retractuum,tit.j.in fin.num.13.denique obligatio. Sed quibus adde Fran.Are.hanc expreſsim rationem huius noſtrę limitationis adferẽtem,in l ſerui electione, poſt princ.ff.de leg.j.& tex.quem nonnulli in hoc citant,in l.Labeo.ff.de ſtatulib.& l.ſeruus hac lege,ff.de manumiſsio.Nam & illud ſcitum eſt,diſponat teſtator,& erit lex.§.diſponat, in auth.de nupt.

Diſpoſitio vltima voluntatis,æquiparatur diſpoſitioni legis.

Argumentũ de teſtatoribus ad ſtatuẽtes,& è diuerſo.

5 ¶ Adde,inquam,quòd hinc fit,vt bonum ſit argumentum de teſtatoribus ad ſtatuentes, & è diuerſo,l.vlt.C.de reb.eccl.non alie.& voluit Ang. vt à nonnullis citatur in l.j. ff. de acquir. rer.domi.per text.quem ad hoc dicit ſingu.in l.iiij.C.de omni agr.deſer.li.xj.vti illum allegat,& ſequitur Iaſon in l.teſtandi.in j.no.C.de teſta. ſed in meo codice Ang. nulla eſt illius lec.in eum tit.

6 ¶ Adde & poſtremò, quod omnibus modis quibus coniecturatur mens teſtatoris, iiſdem quoque & mens ſtatuentium,vt dicit ipſe Ang.conſil.cclxxxj. Martinus, Ioan. de Florentia,

Mens ſtatuẽtium iiſdem modis conſideratur,quibus mens teſtatoris.

col.ij.ver.item per præcedentia,quod notabile dicit Iaſon in d.l.teſtandi,vbi ſuprà. Et quòd prohibitio teſtatoris æquiparatur prohibitioni ſtatutariæ, vt tradit Petrus Ancha. conſ.clij. plura,& ſequitur etiam Iaſon vbi ſupra,vbi tamen eſt corruptus nu.d. con.

Vide ſuprà num.88.

7 ¶ Et ad hanc limitationem pertinere poteſt quod proditum eſt à Guid.Suz.& Raph.Comē. in l.eum qui calendis, in prin.ff.de verb. oblig. quòd ſi teſtator legauit fratribus minoribus vnam pitantiam, vt ipſe loquitur, in feſto ſancti Franciſci , non de primo tantùm anno intelligitur, ſed & ſemper & perpetuò in eodem feſto. & nuncupatim ipſe Raph. reprǽhendit Bartol. qui contrarium tenuerat in l. cum quidam , ff. de annuis legat. fatetur tamen idem Rapha.dictum Bart.poſſe procedere in contractibus , per text. in hoc noſtro §. hoc ſermone. De quo & nos pleniùs diximus ſuprà in prin.num. 88.incip. quadrageſimooctauo vt redeamus.

Qui teneant contrarium.

8 ¶ Verùm de hoc principali dicto Anto.d.con.xxx.dubitat Fely.in d.c.ij.colum.ij. verſ. bene facit elegans,de treug.& pac.Et id expreſsè & apertè reprǽhendit Iaſ.in l.diuortio, §.quod in anno,in fi.ff.ſolu.matrim.dum dicit ipſum Anto.in d.conſ.quinque modis,inter quos hic vnus eſt,limitaſſe hanc regulam,ſed illas limitationes parum ſibi placere,nec tamen adiicit rationem, quare ſibi diſpliceant.

In teſtamentis difficiliùs permittitur ſecunda electio, quàm in contractibus.

9 ¶ Et pro ipſius Iaſonis opinione,poſſet illud nonnihil facere,quòd in teſtamentis difficiliùs permittitur ſecunda electio,ſcilicet priore iam facta , quàm in contractibus , vt videre licet ex l.ſi ſterilis,§.vlt.ff.de actio.empt.& l.huiuſmodi,§.Stichum,& ibi gloſ.Bar.Raph.Comē. & alij,ff.de legat.j.& l.ſerui electione,& ibi Bar.in j.oppo.Alberi.col.j.Bal.poſt Petr.in prin. Ang.Imo.Raph.Comen.in princ.Pau.Caſt.diſtinguens,Alex.Fran.Are.& Iaſon,eo. tit. & l.fideicommiſſa,§.ſic fideicommiſſum,ff.de legat.iij.& l.apud Aufidium, & ibi Alberi. poſt Iacob.Ra.& Pe.ff.de opt.leg.& Ioan.Mona.in c.ſi tibi , col. vlti.verſ. & vt planè liqueat,de præbend.libr.vj.& Ioan.Andr.in c.gratia,paulò ante fi.& ibi Domi. col. vlt.ad fi. & Philip. Fran.col.ij.nu.9.de reſcrip.eod.lib.vj.Bart. poſt antiquiores in l.eum qui certarum,§.j. col.j. in j.oppoſit.& ibi quoque Alberic.poſt prin.Angel.in fi.Pau.Ca.poſt medium,ff.de verbo. oblig.Pet.Anca.in c.ſi compromiſſarius,col.ij.ver.vlt.quia tex.dicit,de elect.li.vj.Ale.in d.l. quicquid,col.ij.verſ.ex qua habes perpetuò,& ibi quoq; Iaſon col.ij.ver.in ea gl.ibi,& iterū in fi.eius verſ.ff.de verb.oblig.Cuius differentiæ redduntur quatuor rationes , vt videre poteris apud Iaſonem poſt alios,in d.l.ſerui electione,col.iij.verſ. operæpretium eſt.

Compromiſſum in teſtamento iuſſum primo compromiſſo conſumptum.

10 ¶ Et certè huic limitationi ex diametro pugnat,quod ſcribit Bal.in l.j.col.viij. verſic. quintò quæro teſtator mandauit,C.de his quæ pœnæ nomi.quòd ſi teſtator mandauerit hæredi , vt compromitteret cauſam,quam habebat cum Titio ſuper mutuo,ſub certa pœna : ſufficit vt hæres ſemel compromiſerit,& confeſtim quàm id fecerit,liberatus eſt:quia verbum ab homine prolatum conſumitur,etiam ſi poſtea euanuerit:licèt ſecus ſit ſi a lege eſſet prolatum, per l.vlt.§.vltim.& ibi Cy.ff.de eden.Et eum ſequitur Soci.conſ.cxvij.viſa & diligenter, col. ij.verſ.hoc etiam apertè , libr.j.vides enim ibi compromiſſum in teſtamento iuſſum, primo compromiſſo conſumptum , etiam ſi euanuerit , tanquam ſcilicet ab homine iuſſum. Et

Autoris opinio.

certè ego ſum in ea ſententia,vt nihil in hoc referat,fiat diſpoſitio à contrahente, an à teſtatore,vtrobique enim cenſetur diſpoſitio hominis,non legis,quantùm ad hoc noſtrum inſtitutum attinet.

DECIMASEXTA LIMITATIO.

Diſpoſitio conditionalis, intelligitur de prima vice tantum.

1 ¶ Decimoſexto limita , vt procedat noſtra regula in diſpoſitione conditionali tantùm , non etiam in cæteris,ex eo quod poſt Cy.& Petr.voluit Bart.(quem omnes præter Raph. Com. ſequuntur)in l.inter ſtipulantem,§.ſacram,col.antepe.verſ.venio ad verſ.pro quo,ff.de verb oblig.quòd quando promiſsio vel legatum fructuum naſciturorum ex tali fundo fit cum relatiuo quis vel qui,quod coniunctum verbo futuri temporis facit conditionem , l. Stichum qui meus erit,ff.de leg.j.& l.nuper,ff.de legat.iij.vel quando promittuntur fructus naſcituri non expreſſa quantitate,quo caſu etiam promiſsio cenſetur eſſe conditionalis , l.j.in fi.ff.de cond.& demon.& l.interdum,ff.de verbor. oblig. Tunc nullis fructibus primo anno natis, aut ſi nati fuerint,conſumptis,non debentur fructus anni ſequentis,l.& ſi debitor , §. veriſimile , ff.de contra.emp.& l.certus , ff.de vino , triti.& ole. leg.quia conditio intelligitur de prima vice,per hunc noſtrum §.hoc ſermone. Secus quando promittitur certa quantitas fructuum naſciturorum ex aliquo fundo , non adiecto relatiuo : tunc enim quia iſta promiſsio non habet conditionem,non ſolùm de primo anno intelligitur,ſed & de ſequētibus,per tex. in d.§.ſacram,& in l.Firmio,in prin.ff.quando dies leg.ced.Et idem certè voluit Cy.in l. ſi quis argentum,ad fi.princ.verſ.ſi quæras nunquid , C. de donat.

De eadem re.

2 ¶ Hanc rem primus ſolúſque expendit Iaſon in d.§. ſacram , ad limitationem huius noſtræ regulæ,quam dicit mirabilem,nouam,& valdè ſingularem. Subdit tamen id ſibi videri ineptiſsimum,quoniam in omni materia ſermo ſimpliciter prolatus,intelligitur de prima vice, per tex.iam ſæpius ſuprà à nobis citatum,in l.dotis promiſsio,verſ.vlt.ff.de iur. dot. Tamen illico ſubiungit defendendo(vt ipſe dicit)opinionem Bart.dici poſſe , quòd ea l. & ſimiliter

hic

hic noſter §.hoc ſermone,quem ipſe allegat,bene faciunt pro eo : quia talis promiſsio dotis, de qua loquuntur,habet tacitam conditionem,ſi matrimonium ſequatur,l.ſtipulationem,& l.promittendo,in prin.& l.tali.ff.de iur.dot.Cui in hoc vltimo adde quæ latè diximus in noſtro tractatu Retractuum,tit.ij.§.ij.nu.58.ad octauum , & duobus ſeq.

3 ¶ Poſtea autem ipſe,vt ad eum redeamus,ſubnectit,quòd contra Bart.iura abundant , probantia in omni alia materia etiam non conditionali,ſermonem ſimpliciter prolatum intelligi de primo actu,vt in l.eum qui calendis,& ibi glo.j.ff.de verbor. oblig. & in l.ſi ſocius pro filia,in prin.& ibi Rapha.Fulgo.id reputans ſingulare,in v.no.ff.pro ſoc.& in c.non poteſt, §.j.& c.mandato,& c.ſi clericus,in princ.& ibi Domi.in iiij.no.de præbend.lib.vj. quæ iura allegaui ſuprà in prinс.Tandem Iaſon relinquit cogitandum,quia nemo aduertit, & nemo tangit,nec aliud dicit.

Contrarium.

4 ¶ Ego autem præterea illud ſcio,Bald.qui nihil omnino intactum reliquit(vt ſæpe aliàs dixi) in l.qui per ſalutem,in fi.nouæ lect.ff.de iureiuran.in ea quoque ſententia fuiſſe, vt hic noſter §.hoc ſermone,intelligatur in actu conditionali tantùm,non etiam in præceptiuo & diſpoſitiuo per d.l.qui per ſalutem.Et idem quoque effectualiter, vt noſtri loquuntur , voluit Ang. conſi.lj.cuius exordium eſt,ex facto propoſito,factum autem incipit,Simon notarius,col.ij. At vt tandem in ea re iudicium meum interponam , cenſeo non ſolùm in conditionali materia , ſed & in omni alia regulam noſtram procedere , per iura à Iaſon. citata , & alia plura ſuprà in princ.à nobis quoque citata

Autoris ſententia, vt in omni materia de primo actu intelligatur.

DECIMA SEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶ Decimoſeptimo limita , vt ſcilicet ſermo ſimpliciter prolatus , de primo actu , non etiam ſecundo intelligatur,niſi ille actus ſecundus ſit reuocatorius primi, qui aliàs ex ſuapte natura ſit reuocabilis,quia tunc reuocari poteſt: Verbi gratia,princeps ciuitati poteſtatem fecit ſtatuendi,quæ quidem ciuitas vſa ea poteſtate quippiam ſtatuit,an poſtea poterit id ſtatutũ reuocare,& aliud facere. De qua re loquens Bald.in c.j.in prin.col. pen.verſ.deinde quæro, pone quòd princeps,tit.de pace Conſtan. dicit primùm videri, quod non , quia ea facultas intelligitur de primo actu , per hunc noſtrum §. hoc ſermone. Subdit tamen contrarium eſſe verius,argum.l.omnium,C.de teſtamen.& no.à Ioan.And.in c.non poteſt,de præbend. lib.vj.in nouella. Et ſequitur Alex.in addit Bar.in l.omnes populi,col.ix.in verbo,non poteſt reuocari,verſ.ſed quid ſi princeps,ff.de iuſtiti.& iur. Ex quo (inquit) apparet ſtatuta potiùs accedere vltimæ voluntati,quàm contractui , de quo nos diximus ſupra in xv. limit. num.4. incip.& hanc opinionem,Sed ex hoc vides illos intelligere id quod dictum eſt in his quæ ex ſua natura reuocari poſſunt.

Niſi actus ſecundus, ſit reuocatorius primi reuocabilis.

2 ¶ Sed tu ſuper his,& primùm ſuper eo,an ſtatuta reuocari poſsint à ſtatuentibus , vide Bart. in d.l.omnes populi,col.ix.verſ.quartò quærit vtrùm,quæ eſt iiij.quæſt.iiij.quæſtionis principalis , per totam eam quæſtio.ff.de iuſtit. & iur.& in l.ij. §.j.col. vlt.verſ. & prædicta ſunt multùm,ff.de opti.lega.& in l.ambitioſa,col.pe.verſ.quæro an decretum,ff.de decre.ab ordi. facien.& in d.l.omnium,in iiij.no.& ibi Bal.ad fi .verſ. item nota quod licèt , & Ang. col.ij. verſ.in tex.ibi,inhibitum,Pau.Ca.circa medium,verſ.videtur etiam eſſe hîc caſus.Alex.col. j.verſ.& ideo facit,Corne.col.ij.verſ.no.quòd licèt teſtamentũ,& latè Iaſon,col.ij.verſ.ideo facit ſecundum Bar.C.de teſta.Pan.poſt alios in c.dilecto,col.pen.verſ.ſed aduerte ad aliud dictum,de præb.Roma.conſ.cxvj.viſis neceſſariis,ferè per totum.

An ſtatuta reuocari poſsint à ſtatuentibus.

DECIMA OCTAVA LIMITATIO.

1 ¶ Decimooctauo limita,vt hæc noſtra regula non procedat,ſi natura rei ſiue ſubiecta materia repugnet , vt expreſsè voluit Alciat. in hoc noſtro §.hoc ſermone , ad id referens quod ſuprà diximus in 8.limita.de priuilegio quod ſuapte natura perpetuum eſt.Ideoq; quod per viam priuilegij conceſſum eſt,primo actu non conſumitur. Quodq; etiam diximus ſuprà in ij.limitatione, de re quæ ex conſuetudine regionis requirit reiterationem.

Quando res, vel ſubiecta materia repugnat, non intelligitur de primo actu.

2 ¶ Nam & illud perpetuum eſt,vt omnis diſpoſitio,quæcunque ea ſit, ſumat interpretationẽ ex natura rei,& ſubiecta materia,l.ſi vno,in prin.& ibi gl.Bar.& Bal. ff. loc. & c. conſtitutus, de religioſ.domib.cum aliis concord.adduct. à Steph. Pheder. in lib. de legum interpretat. par.iij.char.ij.verſ.amplius licèt.& Iaſ.in l.iij.in ij.no.C.de tranſact.& in l.ſtipulatio iſta habere licere,§.hi qui ſunt,col.j.& ſeq.ff.de verb.oblig.& Fely.& Dec.in c.nam concupiſcentiam,de conſtit.& à me latiùs in repet.l.ſi vnquam,in verbo,reuertatur, nu.37. incip. & aliàs etiam videmus,& ſeq.C.de reuoc. donatio.

Omnis diſpoſitio ſumit interpretationẽ ex natura rei & ſubiecta materia.

DECIMA NONA LIMITATIO.

1 ¶ Decimonono limita,vt procedat noſtra regula,cùm æquitas id ſuadet,vt ſcilicet de ſecundo actu non intelligatur.At ſi diuerſum ſuadeat,certè & de ſecundo actu intelligetur,vt expreſsim voluit Salyce.in l.dotis promiſsio,ff.de iu.dot.in id referens text. in leg. quò enim, §.j.ff.rem rat.habe. tanquam ſcilicet hæc noſtra regula habeat, vel non habeat locum , vti æquitas ſuadet,aut diſſuadet. Et idem propemodum voluit Raph.Comen.in l.ſi cùm dotẽ, §.j.poſt medium , ibi not.tamen ex gloſſ.ff.ſol.matrimo.vbi tamen intelligit, in diſpoſitione

Aequitate ſuadente de ſecundo intelligitur, aut non.

autoritate Hoſt.ſi probabili errore iuris perperam iudicauit.& Paul.Caſt.in l.cùm quæreba tur,ante medium,ff.eod.tit.vbi id dicit elegans dictum.

Qui contrarium teneãt.

42 ¶Sed hanc diſtinctionem reprobat Bald.in d.l.ſi vt proponis,la j.col.iij. verſic.opponitur & videtur,C.quom.& quan.iud.dicens eam nullo iure probari,nam iudex non tractat de damno vel incommodo,de quo loquuntur leges facientes diſcrimen inter errorem iuris vel facti,neque etiam ſuà intereſt conſumere mandatum, item (vt ſubdit) illa diſtinctio eſt contra caſum d.l.ſi vt proponis,in qua iudex fuerat circumuentus in facto, habito reſpectu ad continuationem, & tamen ibi expirat iuriſdictio. Sed & illam diſtinctionẽ reprobat Imo.in d.l. iudex poſteaquam,col.iiij.verſic.fallit etiam quarto,& ibi Alex.col.iij.in iiij.fal. Nec Innoc. inquit,in d.c.loquitur in ſententia,ſed in facto aliquo extraiudiciali,in quo ſiue erretur in facto ſiue in iure,poteſt ille actus ſi non fuerit ſortitus effectum,iterari,de quo nos poſtea dicemus in hac ead.limita.num.47.incip.ſed aliter.Hoſt.autem & Ioan.Andr.in d.c.j.vterque in verbo,ipſo iure,ita de ea re loquuntur,vt ſiue delegatus erret in facto,ſiue in iure,poſsit actũ extraiudicialem nulliter ſactum iterare. Sed tu hic omnino vide quæ dicam infrà in xxj.limita.vbi & de hac re quoque loquar.

Eligens iure proprio, iterat.

43 ¶Similiter qui poteſt eligere iure proprio, ſi elegerit inutiliter, poterit denuo eligere, niſi ſcienter indignum elegerit,c.ſi compromiſſarius,de elect.lib.vj iuncto c.vt circa,eod.tit. & lib.Secus in eo qui habet eam facultatem,non iure proprio,ſed ex poteſtate ei ab alio tributa,vt probat text.in d.c.ſi compromiſſarius.& voluit Bart.in l.ij.ff.de opt.leg.& in l.ſerui electione,in princ.& ibi latè Imo.Franc.Aret.Alex.qui alios adducit & Iaſon, ff.de lega.j. Ioan. Monach.vbi ſuprà.Ioan.Andr.in c.gratia,ad fi.de reſcript.lib.vj. Alb.in d.l qui per ſalutem, & ibi Paul.Caſt.circa medium,& Iaſ.in ſecundo not.& glo.Hoſt.Card.Florent. Anto.Imo. & Panor.in c.ſi electio,extrà de elect.quos tibi adduximus alibi ſuprà in princ.

De eadem re.

44 ¶Et ad hæc quoque vide Cyn in l.vlt.col.ij.verſic.ſeptimò quæro,& ibi Bald.col.iiij.in iiij.q. & Salic.col.vlt.verſic.quæro octauo,C.de contrah.empt.Bart.in d.l.ij.§.j.col.j.ff.de opt.leg. Alber.in l.ſerui electione.col.ij.verſic.ſi verò alieno, & ibi quoque Bald.col.j. Imo.colum.ij. Alex.col.vlt.Iaſon.col.ij.verſic.intellige iſtam concluſionem,ff.de leg.j. eundem Albe.in l.j. col.vlt.verſic.& quantum ad præſens,ff.ſi quis in ius vocat.non ierit, & in l.qui per ſalutem, circa medium,& ibi item Bald.etiam circa medium, ff.de iureiur.Ioan.Andr.in c.gratia. ad fin.de reſcript.lib.vj.Cardin.Flor.in c.cauſam,in iij.oppoſit.j.quæſt.& ibi Imo.in glo. vlt.de elect.Petr.Anch.in c.ſi compromiſſarius,col.ij.verſic.vltimò quia text.dicit,& ibi Dominic. de elect.lib.vj.& in d.c.gratia,col.vlt.in fi.& ibi Philip.Franc.col.ij.nu.9.de reſcript. lib.vj. Franc.Aret.conſil.xvj.præſupponitur in facto,col.vlt.in ij.dub.

Contrarium eius quod ſuprà.

45 ¶Verùm contra huiuſmodi diſtinctionem videtur eſſe caſus expreſſus in l.ij.ad fi.ff.de vaca. & excuſat.muner.quem text.in id ponderat Bart.in princ. quòd quando electus excuſatur, vel remouetur electio alterius, loco ipſius deuoluitur ad præſidem remouentem vel excuſantem,licèt ea electio primùm pertineret ad ipſos eligentes, per l.j.§.ſolent, ff. quando appel.ſit.& l.ij.ff.ad municip.& ſic non poſſunt decuriones iterum eligere, quamuis iure proprio id ad eos pertineret,quod(inquit)eſt contra l.ij.ff.de optio.leg. Sed vt ſubdit,ille electus fuerat per ipſum præſidem. Verùm hæc diuinatio eſt, vt ſcribit Franc. Aret. in d.l.ſerui electione,col.ij.verſic.extra glo.tractat,ff.de leg.j.ideo aliter,vt ſubdit,dici poſſe,ſcilicet quòd ſi ſuperior ex officio,non via ordinaria appellationis remouet electum,poteſt ex officio ſubrogare alium,vt euitetur circuitus, ſicut dicitur in clemen.auditor, de reſcript. In aliis autem caſibus procedat d.diſtinct.& hæc eſt(inquit)ſingularis limitatio ad prædicta.

Iure proprio facere, aut alieno.

46 ¶Quando autem quis dicitur aliquid facere iure proprio aut alieno,ne tu lector ignores, id diſces ex Bart.in d.l.ij.§.j.col.ij.verſic.ſed iuxta prædicta, & iterum verſic.quæro qualiter, ff. de optio.leg. Card.Flor.in d.c.cauſam,vbi ſuprà citauimus,de electio.Petr.Anchar.in d.c.ſi compromiſſarius,col.ij.verſic.ſed iuxta prædicta,eod.tit.lib.vj.

Iure alieno faciens, vt non reiteret,quãdo procedat.

47 ¶Sed & aliter poteris limitare,vt qui eligit vel quicquam facit iure alieno,non poſsit iterum facere,etiam ſi inutiliter primum fecit,vt procedat in iudicialibus,per d.l.ſi vt proponis,& l. ſi præſes,C.quom.& quan.iud.nam is ſtatim deſinit eſſe iudex.l.qualem,in fi.ff.de arb.At in actibus extraiudicialibus: ſiue ille qui fecit, ſit ordinarius: ſiue delegatus,ſi non tenet quod fecit,vel ſi non benefecit,vel aliàs effectum non habuit de iure,tunc illud poterit iterum rectè facere.Et de ordinario quidem conſtat,ex c.cùm in terra,de elect.Et de delegato ex cap. ſignificaſti,de offic.deleg.Et videtur hæc diſtinctio probari in d.l.qualem, §. vlt.ff.de arbit. & in c.prælatum,de preb.vt à nonnullis citatur.

De eadem re.

48 ¶Et hæc quidem eſt Innoc.ſententia in cap.in literis,ante medium,de offic.deleg.quem ibi ſequuntur Hoſt.Io.And.Bald.paulò poſt medium,Card.Florent.in iij.quæſtio. Anto.col.ij. verſic.ad ſecundum Imo.col.ij.verſic.ad ſecundum,qui dicit menti tenendum.Felin.col.iij. verſi.octaua limitatio.ipſi Hoſt.& Ioan.And.clauculum.in c.j.in verbo,ipſo iure,de re iudi. Compoſt.propè ad verbum,in c.capitulum,col.xix.verſic.item quid ſi collatio, de reſcript. Oldr.conſil.cccxcv.orta materia,col.ij.verſi.ad id quod dicitur.Albe.in l.iudex poſteaquam, in princ.

in prin.& ibi Imol.col.iiij.verſi.fallit quarto,ff.de re iudica.Bal.in leg.qui per ſalutem, ante medium,ff.de iureiur.& in l.vlt.col.vlt.verſ.quartò quæritur,C.de eden.vbi tamen pulchrè declarat,vt ibi videre poteris.& in d.l.ſi vt proponis, col.iij.verſ. & hæc faciunt, & ibi Ang. ad fin.C.quomod.& quand.iud.idem Bal. in l. vlti. col.iiij.in iiij.quæſtio. & ibi Saly.in viij. quæſtio.C.de contrah.empt.& Fran.Are.in d.l.ſerui electione,in princ.col.vlt.verſi. quartò adde,ff.de legat.j.vbi tamen id dicit communiter intelligi,ſecundum ea quæ dicam infrà in vj.limitat.num.10.incipi. huc item ſpectat.

49 ¶ Declara quintò in diſpoſitionibus ſiue prouiſionibus competentibus iure primo ſiue primatio ac proprio(quod aliter accipio quam in præcedenti declaratione, vt intelliges ex his quæ nunc ſubiiciam)Secus ſi iure denoluto,verbi gratia in caſu.c.ſi electio,de electio.lib.vj. de quo diximus ſuprà in eadem limita.nu.4.incip.& alius item tex.Si electio primùm facta à canonicis non ſortita eſt effectum,quia electus diſſentit,vel renunciat, vel moritur, poterunt primi eligentes iterum eligere.Quòd ſi ſuperior iure deuoluto elegit,& electus diſſentit,vel renunciat,vel moritur,non poterit iterum eligere, ſed ad canonicos redit electio, vt voluit glo.in d.c.ſi electio,in verbo,integrum,per id quod voluerunt glo.Tancre.& Hoſti.in c.ne pro defectu, extrà, de elect. negligentes eſſe priuatos tantùm ea prima electione, quæ occurrit.Et eam glo.in d.c.ſi electio,ſequitur Pe.Anc.ibi in iiij.no.& Domi. col.vlt. verſi.in ea glo.ibi & intellige.

Ius primariũ & ius deuolutum, qui operentur.

50 ¶ Declara ſextò vt procedat, cùm quis exercet actum ſibi de iure communi competentem, tunc enim ſi inutiliter exercuerit, poterit denuo exercere. ſecus ſi iure ſpeciali. Ita enim voluerunt And.& Guil.Cu.in d. l. qui per ſalutem, & ibi poſt eos Alber.ante finem. Nam vt hic dicit,faciliùs tollitur ius ſpeciale quàm ius commune,§.quia verò veriſimile, in auth. de non alien. Cui adde & alium tex.in l.eius militis,§.j. & ibi gloſſ.in verbo, quocunque modo, Bar.Bal.& Ang.ff.de milit.teſtamen. cum aliis concor.à me traditis in tracta. ceſſante cauſa ceſſat & effectus,limit.xj. nu.4. nam vt dicit.

Ius commune & ius ſpeciale.

51 ¶ Declara ſeptimò cùm actus primus nullus eſt & inutilis ob omiſſam formam vel ſolennitatem,tunc enim is iterari poterit,ſecus autem ſi peccatum ſit in materia tunc enim ampliùs iterari non poterit.Ad quod citari ſolet à pleriſque,quos mox ſubiiciam,tex.in l.quid tamen & l.ſi de pluribus,ff.de arbitr.vbi ſi ab arbitro non fuerit ſeruata forma mandati,non expirat mandatum quin poſsit iterum arbitrari. Quod & ſeruandum eſt in iudice delegato,arg.l.nó diſtinguimus,§.de officio, eo.tit.iuncto c.cùm olim abbas, de offi.deleg. & l.à diuo Pio, in princ.ff.de re iudi.Nam eadem eſt,vt inquiunt plurimi, in vtroque ratio.

Forma,& materia.

52 ¶ Et ita quidem voluerunt Iac. Ra. & Oldr.in l. iudex poſteaquam, & ibi Angel.in fi.Imo. col.iij.verſ.fallit tertiò,Pau.Ca.in prin.Alex.col.iij.verſ.tertiò fallit,ff.de re iudi.ipſe Oldra. conſ.ccxcv.orta materia quæſtionis,col.ij.ver.ad id quod dicitur.Cy.in l.ſi accuſatoribus, in ij.oppoſit.& ibi quoque Iacob.Butrig.& Salyc.ad fin.C.de accuſat.idem Cyn.poſt Pet.in l. vlt.in vij.quæſt.& ibi Salyc.in viij.quæſtio.C.de contrah.empti.& ipſe Cy.in l.ſi vt proponis la j.in j.oppoſi.& ibi ipſe Iacob.Butri & Bald.col.iij.verſi.opponitur & videtur, & Saly. C. quomod.& quand.iud.Alberic.poſt Pet.à bella perti.in l.j.col.vltim.verſ. & in quantum ad præſens,ff.ſi quis in ius vocar.non ier.& in l.ſerui electione,in princ.col.j.ver.ſed pone quòd collata,& ibi quoque Bar.col.j.Bal.col.ij.poſt alios,Imo.co..ij. & Alex.col. vlt. Iacob. Aret. alius Iac.Raueu.& Oldrad.in l.iudex,poſtea quàm,& ibi,& iterũ paulò Alber. poſt mediũ. Ang.in fi.Imol.col.iiij.verſ.fallit tertiò,ff.de re indica.Bar.in l. in propoſita, quam legit cum l.ſi ſocietatem,§.arbitrorum,col.ij.verſ.quæro ſi iniquè,& ibi Alber.in fi. ff. pro ſocio, & in le.qui arbiter,ff.de arbitr.& in leg.qui per ſalutem,circa medium,& ibi Paul.Caſt.poſt medium,ff.de iureiur.& idem Bald.in c.in literis, circa medium, de offi.deleg.vbi id dicit eſſe notandum.Card.Floren.& Imo.in c.cauſam,ille columna ſecunda,in j.oppoſit.j.quæſtio.& iterum in iij.oppoſi.eiuſdem quæſtio.hic ſuper gloſſ.vlt. ext. de electio.Pet.Anca.qui & hoc dicit procedere etiam in eo qui ſcienter malè elegit,in c.ſi compromiſſarius,columna ſecũda,verſicul.item quod dixi,de elec. libro ſexto. quod eſt notandum ad ea quæ dixi ſuprà in ead.limit.nume.35.denique ſi quis etiam.& Paul.Ca.in l.cùm quærebatur, poſt princip. ff. de re iud.Imo.in l.ſi expreſsim,columna.xj.verſi.& hæc procedunt,& iterum verſ. ſed iuxta prædicta,ff.de appella.& Panor.in d.c.in literis,columna ij.verſi, ego putarem, & ibi Fely. col.j.verſ.tertiò fallit,de offi.deleg.& ipſe Panor.in c.qualiter,le j.colum.ſecunda,verſi. aut non tranſiuit,de accuſ.

De eadem re.

53 ¶ Sunt tamen qui tenent contrarium in iudice,per d.l.ſi vt proponis,& d.c. in literis, nec ad eum trahi debere d.leg.quid tamen,loquentem de arbitro,& inter hos Ioan .And. in d. cap. qualiter & quando, le j.& ibi Calder.& Anton.de accuſa.& Imo. ſibi contrarius in eo ipſo cap.in literis,de offi.deleg.Sed Alex.in d.l.iudex,columna tertia,in iij.fallent.dicit eandem eſſe vtriuſque rationem & arbitri & iudicis delegati, vt ſuprà diximus, & in propoſito videnda eſſe quæ no Bartol.in leg.ij.ff.de opti.leg.& per Ray.& alios in leg.ſerui electione, ff. de lega.j.

Qui teneant contrarium in iudice.

Actus inutilis ex defectu formæ, quomodo reiteretur.

54 ¶ Sed quicquid ſit de ea re, tamen ſi ex defectu formæ vel ſolennitatis ij qui actum eum fecerunt, ſunt ipſo iure priuati poteſtate eiuſdem actus faciendi, non eum poterunt iterum facere. Licèt ſecùs ſi ſunt tantùm priuandi, per c. cùm terra, in fi. de electi. quod loquitur de actu eligendi, idque ad hoc dicit uo. Rom. con. cccclxxxiij. dubitabatur primo, col. iij. verſ. ſecundò ſi quis dixerit, vbi & id dicit voluiſſe doc. in c. publicato, eo. ti. licèt illum tex. non allegát, & nos quoque diximus in d. l. ſi vnquam, vbi ſuprà, nu. 380. incip. quadrageſimum quod præcedenti. Et vide Hoſti. in c. j. col. j. in verbo, ipſo iure. de re iudica.

Actus nullus ipſo iure, iteratur, ſecus ope exceptionis.

55 ¶ Declara octauo, vt ſcilicet is qui actum fecit nullum, poſsit iterum & eùm ipſum validum facere, vt procedat ſi nullum eſt ipſo iure, ſecus ſi ope exceptionis, vel officio iudicis eſt emédandum, tunc enim non poterit eundem iterare, vt voluit Bal. loquens in iudice, qui nulliter iudicauit, in l. vltim. col. j. in iiij. quæſtio. C. de contrahenda empti. per no. in l. in propoſita, ff. pro ſoc. & ante eum Dy. pront allegant Alber. in l. ſerui electione, col. j. ff. de leg. j. & Cy. in d. l. vlt. colum. ij. in vij. quæſtio. C. de contrahend. empti. vbi tamen dicit id non placere Petr. à Bella pertica. Et idem voluerunt alij, quos tibi citaui in d. l. ſi vnquam, in verbo, reuertatur, num. 374. incip. trigeſimum ſeptimum, cùm non tenet. Ex quibus etiam intelliges, ita id procedere, vt etiam iudex poſsit ferre ſententiam contrariam priori ſuæ ſententiæ quæ ipſo iure nulla erat, per l. j. C. de ſenten. quæ ſine cert. quanti. licèt aliàs facere non poſſet, leg. j. C. quan. prouo. non eſt neceſ. vbi id annotat Saly. col. ij. in x. opp. & Fel. in c. inter monaſterium, ante fi. de re iud.

De eadem re.

56 ¶ Simile autem eſt quod publicato ſcrutinio electores poterunt variare, & iterum eligere, ſi electio eſt ipſo iure nulla, ſecus ſi non eſſet nulla ipſo iure, ſed poterat annullari, quia tunc variare non poterunt, vt voluit Inno. in d. c. publicato, in prin. & ibi quoque Hoſti. colum. ij. in verbo, nequeunt, & Bal. col. pen. verſ. quæro dicitur hic, & Pan. col. vlt. verſ. vlteriùs quæro, & penè omnes de elec. cum aliis multis concor. quæ & nos congeſsimus in d. l. ſi vnquam vbi ſuprà, nu. 375. incip. triceſimum octauum quod eſt, vbi etiam videbis nu. ſeq. quomodo id intelligendum eſt.

SECVNDA LIMITATIO.

Simplex ſermo prolatus in materia, quæ ex cõſuetudine regionis iteratione requirit.

1 ¶ Secundo Limitat Fely. in d. c. ij. col. iij. verſ. fallit ſecundò, de treug. & pac. non procedere hanc noſtram regulam, vbi ſimplex ſermo profertur in materia, quæ ex conſuetudine regionis requirit iterationem, per id quod dicit Bal. in l. j. col. ij. verſ. pone quòd teſtator, C. de fideicom. quòd ſi teſtator iuſsit hæredem veſtire vxorem viduam, certè id intelligitur, dum in viduitate permanſerit, ex qualitate perſonæ, l. plenum. §. equitij, ff. de vſufruc. & habita. nec ſufficit quòd det vnum veſtimentum pro rata vita ipſius viduæ, ſed quolibet anno, quia de more eſt vt veſtes quolibet anno renouentur, & talis eſt communis conſuetudo teſtatorum, arg. illius l. j. Hæc ille.

De eadem re.

2 ¶ Quem, vt id addas Fely. nuncupatim ſequitur, Roma. ſing. ccxcj. incip. legauit viduæ maritus. & Alex. qui id dicit valde ſignandum, quia ſæpe accidit in facto, in d. l. diuortio, §. quod in anno, quem legit cum §. ob donationes, col. pen. verſ. ſecundo limita, & ibi quoque Iaſon col. item pen. verſ. vndecimo facit illud, ff. ſol. matrim. & idem Iaſon in d. l. in duobus, §. ſi is qui, col. ij. in viij. ſimili, ff. de iureiuran. & Catel. Cot. qui hoc dicit ſing. in memor. incip. legatum quod vxor, & Alcia. in hoc noſtro §. hoc ſermone.

De eadem re.

3 ¶ Sed aduerte lector, quòd in hac Baldi ſpecie tria concurrunt, propter quæ id videtur procedere: primum qualitas perſonæ ſiue ſubiecta materia, deinde mos regionis, poſtremò teſtatorum conſuetudo, quæ omnia ponderat Bal. in d. l. j. vt non mirum ſit, ſi tot concurrentibus ea ſententia procedat: nam & in fortiori caſu Anto. conſil. xxx. caſus, Titius quidam teſtator, in j. dubio, ex facto reſpondit, quòd ſi pater habitationem domus, filię, cùm vidua erit, reliquerit, ea ſi tertiò & quartò vidua fiat, legatum conſequetur ex ſubiecto ſcilicet argumento, nempe cum hæc verba ſint generalia, & ad rem ex ſuapte natura reiterabilem referantur, per l. ſi ita ſtipulatus fuero à Seio, ff. de fideiuſſo. & alia quæ ibi allegat, & ſequitur etiam Alci. in hoc. §. hoc ſermone. Et vide quæ dicam infrà in xv. limitat. nu. 1. & 2. ſed & huc accedit.

TERTIA LIMITATIO.

Materia fauorabilis, iterationem inducit.

1 ¶ Tertio Limitat Fely. non procedere in materia fauorabili & quæ benignam interpretationem recipit, qua in re non ſequar ordinem ipſius Fely. ſed primùm pro hac limitatione tibi citabo tex. in l. hæc conditio filiæ, ad fi. in verbis, benignè tamen dicendum eſt, ff. de condi. & demonſt. quem tex. in id ponderat Frant. Are. in l. ſerui electione, in fi. princ. ff. de l. j. vt in illo caſu actus reiteretur ex benignitate, fauore vltimæ voluntatis: & ſic, inquit, regulariter eſſet oppoſitum, niſi eſſet tantus fauor, ſuper quo vide quæ dicam infrà in xviij. limit.

Poſthumus inſtitutus, de quo intelligatur.

2 ¶ Sed in hanc ſententiam eſt text. in l. placet. cum ſeq. ff. de libr. & poſthum. vbi ſi quis inſtituit poſthumum hæredem, non vtique is ſolus inſtitutus videtur, qui ex ea quam habet vxore, ei primùm natus eſt, vel is qui tunc in vtero eſt: verùm & is quoque qui poſtea ex quacunque vxore naſcetur, quod glo. ibi dicit mirabile, propter fauorem inſtitutionis, & teſtamenti

menti conſeruandi. aliàs autem ſecus eſſet per hunc noſtrum §. hoc ſermone. Ex quo intelligis ex ſententia illius gl. non eſſe locum huic noſtræ regulæ in fauorabilibus. Et eam glo. ſequuntur reſpectu fauoris teſtamenti Bal. Alb. Raph. Comen. Pau. Caſt. poſt medium, ipſe Alex. col. ij. verſ. nec obſtat, d. §. hoc ſermone. & idẽ Bar. in l. ſi ita, ff. de aur. & arg. leg. idẽ Ale. in l. qui filiabus, in prin. col. ij. verſ. addo quod etiam hoc, & ibi quoque Iaſon con. xj. col. vlt. ff. de l. j. & Calca. conſi. xx. iſta quæſtio habet tria, colum. j. verſic. iſta tamen regula, vbi eam dicit no.

De eadem re.

3 ¶ Deinde quod tradit Oldr. con. ccxij. quidam in ſuo teſtamento, quòd ſi teſtator inſtituit vẽtrem vxoris, & poſtea ex eadem vxore plures habuit filios diuerſis temporibus, cenſentur omnes inſtituti, per d. l. placet, de libe. & poſth. quia ſic eſt (inquit) in omnibus actibus fauorabilibus, vt omnes poſthumi intelligantur, l. ſi quis ita dederit, §. j. ff. de teſta. tut. & l. qui filiabus, §. j. ff. de legat. j. & l. Clemens patronus, ff. de hæred. inſtit. & videtur (inquit) eſſe caſus in l. inter veteres, C. de fideicommiſſa. liber.

Comprobatio eiuſdem.

4 ¶ Et idem eo tacito voluit Ioan. And. illius diſcipulus in addit. Specu. in rub. de teſta. col. pe. verſ. occurrit alia quæſtio. & ipſius Ioan. And. diſcipulus Feder. Senen. magiſtri quoq; nulla mentione facta, loquens in duobus poſthumis eodem partu natis, con. xlij. teſtator inſtituit. & Angel. con. lj. Simon notarius. Alex. in d. l. placet, col. j. verſ. & per iſtum tex. & ibi quoque Iaſon. col. ij. verſ. adde quòd per iſtum tex. ff. de liber. & poſth. & ipſe Alex. con. clxxj. viſo proceſſu cauſæ inter dominam Antoniam, col. ij. verſ. ſed ita eſt quòd quando, lib. ij.

De eadem re.

5 ¶ Et idem tenuit Bal. nullo maiorum citato, con. cxxij. verba teſtamenti ſic dicunt, col. j. verſ. & hæc reſponſio, lib. j. & conſ. cxxviij. ad intelligentiam, col. j. verſ. contrarium eſt verum, eo. lib. j. quod conſ. repertum eſt, con. cxiij. proponitur quòd quidam miſſer Simon, li. v. & vtrobique per d. l. placet. & Paul. Ca. qui diſtinguit, con. ccccix. caſus iſte frequenter contingit, col. vlt. verſ. ſuper ſecundo non eſt inſiſtendum, libr. ij. vbi etiam allegat d. l. placet. Sed tu omnino vide Iaſonem in d. l. placet, vbi id latiſsimè tractauit, nam Rapha. Comen. & Paul. Ca. tenent contrarium in d. l. placet.

Relictum die nundinarum eccleſiæ.

Et ex cauſa alimẽtorum, quomodo debeantur.

6 ¶ Hanc opinionem fulcit tex. in l. annua, §. Attica, ff. de annu. lega. vbi legatum eccleſiæ ita factum, die nundinarum, intelligitur eſſe non vno tantùm anno, ſed in perpetuum fuiſſe relictum. Et quod in ſimili tradit Bar. in l. eum qui ita, §. qui ita ſtipulatur, col. ij. quæro promittis mihi, ibi, quid dicemus, ff. de verb. obli. quòd promiſsio certæ quantitatis ex cauſa alimentorum, præſumitur annua, fauore ſcilicèt alimentorum, aliàs enim ſecus per l. cùm hi, §. ſi in annos, ff. de tranſactio. & ſequitur latè Soci. con. xlviij. eleganter conſuluit, paulò ante fi. li. iij. Sed tu ſuper hoc vide Pau. Ca. & omnino Alex. in d. §. qui ita ſtipulatur.

Legata libertas ſeruo alieno.

7 ¶ Sed & huic limitationi nonnihil cõuenit alius tex. in l. deberi, C. de fideic. liber. vbi ſi ſeruo alieno libertas legata ſit, quod quidem fieri non poteſt niſi domino ſerui conſentiente, ſi dominus ipſe primùm diſſenſerit, quia nolit eum vendere, non propterea continuò abrumpitur libertas, ſed differtur, donec poſtea dominus propoſitum mutauerit. Quod obtinere videtur ob fauorem libertatis: aliàs enim ex primo diſſenſu videretur legatum expirare, nec poſtea reuiuiſcere ex alio conſenſu, per ea quæ ſuprà diximus, in prin. num. 59. incip. triceſimo quod ſcriptum reliquit. Quanquam ſcio nullum ſcribentium ſuper ea l. deberi, id vllo pacto tribuere fauori libertatis, ſed de ea re ita loqui, tanquam id generaliter intelligatur, & ex eo illud aſſumentes, quod differtur, non aufertur: neque etiam vellem id pertinaciter tueri, vt libertatis fauore illud fieret, licèt id fauor ille operari poſsit, etiam ſi in aliis aliter dicendum eſſet.

Filij legitimãdi per ſequens matrimoniũ.

8 ¶ Huc etiam pertinet, quod leges legitimantes filios ex concubina natos per ſequens matrimonium, intelliguntur non tantùm de primis patris nuptiis, ſed & etiam de ſecundis, puta ſi primùm ducat vxorem alteram extraneam, & deinde ea mortua ducat illam concubinam: nam per id matrimonium legitimantur illi filij. Ita enim voluit Hoſti. in ſumma. tit. de filiis presbyter. §. ij. ad fi. Ioan. And. in c. tanta, in verbo, poſt contractum matrimonium, & ibi etiã Card. Flor. circa medium, verſ. pone procreat quis filium, Petr. Anc. col. iij. verſ. ſecũdò facit Anto. col. item iij. verſ. quæro quando, Panor. in iij. no. & Card. Alex. col. x. verſ. quæro ſeptimò, qui fil. ſunt legit. & alij propè infiniti, nam id omnes tenent præter vnum aut alterum, vt videbis in noſtro tractatu Primigeniorum, in xxxiiij. q. nu. 2. verſ. ſed vt ad ſpeciem. Et id etiam multi tribuunt fauori prolis, & legitimationis, c. peruenit, & cap. ex tenore, qui fil. ſunt legit. & aliis multis citatis à Io. And. in c. ſine culpa, de reg. iur. lib. vj. quanuis multis ex illis, quos in hanc partem cito, contrarium videbatur dicendum ex hoc noſtro §.

Debitor impetrata permiſſione creditoris vt exeat, an duret illa permiſſio.

9 ¶ Et huc quoque accedit quod latiſsimè & multis rationibus decidit Calde. in ſua diſputatione incipien. ex octo ſtudentibus, char. vlt. quòd ſi ſcholaſticus debitor iurauit non exire diſtrictum ſine permiſsione creditoris, deinde is permiſsionem ſimpliciter impetrauit à creditore, ea intelligitur vt non ſemel tantùm, ſed quoties ei libuerit, exire poſsit quoniam eà conceſsio eſt fauorabilis, vt quæ reponit debitorem in ſua priſtina & naturali & ciuili libertate. Ex hocque repræhendit Oldr. qui in quadam ſua diſput. dixerat facultatem datam bã-

nito,vt liberè poſſet venire in ciuitatem,intelligi de vna tantùm vice, vt ex eo diximus ſuprà in prin.num.80.incip.45.

Contrarij ſolutio.

10 ¶ At Fely.in d.c.ij.col.iij.verſ.fallit tertiò,& ſeq.de treug.& pac.nititur vtrunque concordare,vt ſcilicet dictum Calderini ſit verum in ſuo caſu fauorabili,propter rationes quas in hoc adducit.Sed & dictum Oldr.in ſua ſpecie ſit verum,vt qui loquatur in permiſsione minimè fauorabili,ſed potiùs odioſa,quia intereſt reipublicæ, ne bannitus, qui hoſtis eſt patriæ, ad eam reuertatur.At ipſe Fely.non meminit Bar.qui poſt Dy.in l.adultera,§.vltim.ff.de adult. contrarium ex diametro tenuit,vt diximus ſuprà in prin.nu.90.incip. xlix.

Habitatio filiæ relicta in caſum viduitatis,de qua intelligenda.

11 ¶ Sed & ad hanc limitationem trahi poteſt, quod ab Anto.ex facti ſpecie reſponſum eſt eo loco,ex quo nuper illum citauimus in ij.limitatione,con. xxx. quòd habitatio filiæ relicta in caſum viduitatis non ſolùm de prima viduitate intelligitur,ſed & de ſecunda,& de aliis, ad quod comprobandum,cùm alia multa adduxiſſet,tum & illud quoque, quòd in fauorabilibus ſermo indefinitus non reſtringitur ad primum ſiue proximum,vt no.inquit Ioan.Andr. in c.non poteſt,de præbend.lib.vj.de cuius dicto diximus ſuprà in prin.nu.31.incip. contrarium tamen tenuerunt & ſequen.

Statutum de cõpromiſsis affinium, quomodo intelligatur.

12 ¶ Sunt & qui huc trahunt,quod à multis dicitur,ſtatutum de compromiſsis affinium,cuiuſmodi ſunt multa in Italia, vt ſcilicet affines teneantur compromittere, non de vno tantùm compromiſſo intelligi, ſed quoties opus fuerit, & donec lis fuerit ſopita, de quo latè dicemus infrà in ix.limitatione,& aliis locis ibi citatis.Nam inquiunt, id ſtatutum eſt fauorabile & inductum ob publicam vtilitatem,vt per Bar.in j. conſtitut. C. column.ij. verſic.ſuper hoc quæro,priores & Bald.in l.qui ſe patris,col.vlt.verſ.& ideo in feudo,& ibi Paul. Caſtr. colum.penul.verſic.& hoc dicit,& Roma.colum.xvj.verſ.& ex prædictis reſultat, C.vnde lib. Petr. Ane.conſi.clxxxvij.apud me quæſtio iſta,per totum illud conſi. & maximè in fi. & id communiter tenetur, licèt nonnulli teneant contrarium. Hanc enim inter cæteras rationem illius ſententiæ adfert Iaſon,in leg.veluti,§.hæc vox,quem legit cum §.prætor ait,l.præceden.ff.de eden.& in l.prætor ait,§.deinde,colum.vlt.in viij.no.ibi,tertiò quia tale,ff.de no. opet. nunciat.

Alimenta relicta cuipiam, & futuræ eius vxori,de qua intelligantur.

13 ¶ Et quod ab Alex.ſcriptum eſt conſil.clxxj. viſo proceſſu inter dominam Antoniam, col.ij. verſ.ſupereſt modò,cum multis ſeq.lib.ij. quòd ſi teſtator reliquerit alimenta cuipiam,& futuræ ipſius vxori, intelligitur non ſolùm de vna & prima vxore, ſed & de omnibus quas poſtea ducet, quia id legatum fauorabile eſt, l.j.C.de fideicommiſſ.& l.cum hi, propè per totam eam l.ff.de tranſactio.Et eam Alex.ſententiam nuncupatim ſequitur Soci.conſil.iiij. eleganter conſuluit,col.vlt.lib. iij.

De eadem re.

14 ¶ Ipſe autem Alex.ad confirmationem ſuæ illius ſententiæ nonnulla ex ſupradictis adduxit, & illud quoque præterea quòd indefinita appoſita circa perſonas,æquipollet vniuerſali in fauorabilibus,vt voluit Bart.quem cæteri ſequuntur in l.ſi pluribus,in princ.ff.de legat.ij. per eum text. & alium quoque text.in l.ſi quis ita,§.j.ff.de teſta.

In fauorabilibus fit extenſio de vna cauſſa, ad aliam.

15 ¶ Atque etiam illud,quòd in fauorabilibus fit extenſio de vna cauſa fauorabili ad aliam,etiã in exorbitantibus, vt no.in l.illud, C.de ſacroſan.eccle. & in l.ſi conſtante,ff.ſol.matrim. & no.Cy.in auth.res quæ,in iiij.quæſt.& ibi quoque Bart.paulò ante fin.Alber.conſil.j.verſic. item quærit gl.Bal.col.vltim.verſi.item videtur, & cæteri propè omnes,C.commu.de lega. cum ſimilib.Ex hocque Alexan.reprehendit illam Bald.deciſionem in l.vl.C.de indict. viduit.tollen.de qua diximus ſuprà in princ.nu.104.incip.lviij. per tex.in l.ſi agnatis, ff.de reb. dub.& in l.cùm ita,§.vlt.ff.de leg.ſecundo,quod & nos diximus in d.nu.104. vbi & tu videre poteris, ne hîc repetam.

Comprobatio eiuſdem.

16 ¶ Poſtremo in vniuerſum, vt hæc noſtra regula non procedat in omnibus fauorabilibus, vltra Alex.vbi ſuprà,voluerunt Pet.Anc.conſ.xxvij.non ſeruato ordine,col.iij.verſ.nõ obſtat ſi dicatur. Raph. Com. conſil.xiij.dictum ſtatutum, circa medium, & è recentioribus latè Philip.Dec.conſ.cccccxij.cùm reuerendiſsimus Cardinalis, col.j.& ij.tanquam ſcilicet id totum pendeat ex fauore & odio.& Alciat.in hoc noſtro §.hoc ſermone,vt ſcilicet in odioſis noſtra regula obtineat, in fauorabilibus minimè. Et ad id bene facit quod ſcribit ipſe Dec. conſ.cclxxxvij.in ciuitate Placentiæ,col.pen.verſ.& vlterius in iſto caſu,& conſ.dcix. quæritur ex duobus,col.ij. nu. 6.

Fœdus pacis latiſsimè interpretandũ.

17 ¶ Vt tamen non omittamus quod eleganter diſputatum eſt à Tito Liuio.iij.decad. libr.j. de fœdere pacis icto inter Aſdrubalem Pœnum & C. Luctatium conſulem Romanum pro vtroque populo & eorum ſociis, vtrum ad Saguntinos qui poſtea ſocij Romanorum facti fuerant, traheretur. quidam Pœni negabant, Romani contra affirmabant, rametſi neque additum eſſet iis qui tunc eſſent, nec his qui poſtea aſſumerentur. Defenditque Liuius eos fuiſſe comprehenſos: cui & ego aſſentior, cum id pacis fœdus eſſet fauorabiliſsimum, & in noſtro iure multa videamus fauore pacis contra regulas iuris communis introducta.

18 ¶ Verùm aduerſus hæc omnia vrget admodum tex.in l.matrimonij, ff.qui & à quib. à nobis adductus

adductus ſuprà, in princip. nu. 4. incip. & alius quoque, vbi appellatione nuptiarum veniunt primæ, non etiam aliæ, etiam ſi ſit fauor libertatis, cùm tamen libertas ſit rerum omnium fauorabiliſsima, vt latè diximus & probauimus in rep. l. ſi vnquam, in verbo, donatione largitus, num. 329. incip. libertas autem, & nu. 331. igitur vt concludamus. Ideoq; Ludo. Sard. vnus omnium quos viderim, tenuit per eum tex. & alia quę allegat, contra eam communem opin. quam ſuprà adduximus num. huius limit. viij. incip. huc etiam pertinet, ſcilicet filios naturales non legitimari per ſecundas nuptias contractas cum concubina. Nec certè ſatis video quid illi textui reſponderi poſsit, niſi dicas eam fuiſſe manumiſſoris mentem, vt de primo illius ancillæ matrimonio intelligeret, non etiã de alio, præſertim illius repudiatæ: nec eandé eſſe vtriuſque rationem & affectionem, vt nos ipſi omnes intelligimus. Quotus enim quiſq; tanti eſtimarit viduæ aut repudiatæ matrimonium, quanti eius ipſius virginis? Et id quidem vt ſcilicet in caſu illius l. videretur tantùm de primis nuptiis fuiſſe cogitatum, voluit Alber. in d. l. qui per ſalutem, ſtatim poſt princ. & iterum poſt mediũ, ff. de iureiur. vide autem quæ diximus ſuprà in j. limita. nu. vlt. incip. intellige tertio.

Contrarium eius quod ſuprà.

QVARTA LIMITATIO.

5 ¶ Quarto limita ſecundum Fely. in d. c. ij. de treug. & pac. vt non procedat, quando eſt facta conceſsio quæpiam ad certum tempus, quia tunc non intelligitur pro prima vice, ſed toties quoties, durante illo tempore præſtituto, per tex. in l. ſicut in annos, in princ. ff. quib. mod. vſusfruc. amitta. vt ſi cui, quamdiu viuat legatus ſit vſusfructus, videtur toties repetitus quoties amiſſus. Et idem ſi vſque ad diem vel ad tempus ſit legatus, vt puta ad decennium.

Conceſsio facta ad certũ tempus, intelligitur toties quoties.

2 ¶ Et ita per eum tex. expreſsim hanc limitationem adſcripſit Raph. vt à nonnullis citatur in l. ſi mihi & Titio, ff. de verb. oblig. vbi & ad hoc dicit facere not. per Bart. ibi nam & ad hoc illum citat, & ſequitur Alexan. in addi. Bart. in l. j. ff. ad leg. Iuli. maieſta. vbi & ad hoc dicit facere tex. in l. Græcè, §. & poſt litem, ff. de fideiuſſor. & Philip. Deci. in l. j. col. vltim. C. de inſtit. & ſubſtit. & ante hos idem voluit Bal. à nullo illorum citatus, conſ. xxxiuj. ſtatuto ſeu capitulo, col. vltim. verſ. nam quantumcunque negat, libr. v. arg. l. ſterilis, §. vltim. & leg. qui fundum vendebat, ff. de contrah. empt. & ante illum Ioan. Mona. in cap. vltim. col. ij. verſ. ſed quæro epiſcopus, de verb. ſignifi. de cuius illic ſententia, dicam infrà in viij. limit. nu. 2. incip. & eſt ſimile.

De eadem re.

3 ¶ Sed hic paululum aduerte lector, nam illa l. ſicut in annos, loquitur in actu ſucceſsiuo, videlicet in legato ſiue conceſsione vſusfructus ad certum tempus. Aliud autem poſſet videri in actu momentaneo, & quod certo aliquo tempore perficitur, vti eſt (verbi gratia) ius eligendi, cui conceditur aliquod certum tempus, videlicet trium menſium, cap. ne pro defectu, de electio. Et tamen ſi ea ſemel facta fuerit, ampliùs non poterit iterari, etiam intra illud tẽpus etiamque ſi ita inutiliter facta fuerit, vt annullari poſsit: quamuis ſecus eſſet ſi ipſo iure nulla eſſet, vt videre licet apud Inno. in c. publicato, in princ. & ibi quoque Hoſti. col. ij. in verbo, nequeunt, Bal. col. pe. verſ. quæro dicitur hîc, Pan. col. vlt. verſ. vlteriùs quæro, de elect. cum aliis concord. à me adductis in repe. l. ſi vnquam, in verbo, reuertatur, num. 375. incip. triceſimumoctauum quod eſt admodum, C. de reuocan. donat.

Actus ſucceſſiuus.

Actus momẽtaneus.

QVINTA LIMITATIO.

1 ¶ Quinto limita ſecundum Fely. in d. illa iiij. limit. (nam & hanc cum illa confundit) vt non procedat, quando conceſsio fit pro certa & determinata cauſa, verbi gratia, conceſſa eſt ſimpliciter ſecuritas eundi & redeundi pro pace tractanda: tunc enim nõ intelligitur pro prima vice tantùm, ſed quòd ſemper durante eo tractatu poſsit liberè ire & redire, vt voluit Bar. in d. l. j. col. vlt. ff. ad l. Iul. maieſta. arg. l. continuus, §. qui inſulam, ff. de verb. oblig. & l. veteres, cum l. ſeq. ff. de itin. actuq; priua. & ſequitur Ang. in l. vtimur, ad fi. verſ. itẽ adde, ff. de ſepul. viola. dum citat Bar. vbi ſuprà, Pan. in d. c. ij. in fi. de treug. & pac. & Io. Plat. in l. j. col. ij. verſi. & ſimplex & indeterminata, C. de nauicu. li. xj. & Georg. Nat. in repe. clemen. ſæpe, in prin. col. vj. verſ. mihi magis placet, ibi, comprobo hoc autoritate, de verb. ſignifi. & Philip. Dec. conſ. cccccclxij. viſo puncto, col. j. verſ. ad idem facit.

Conceſsio facta pro certa cauſa.

2 ¶ Nam & ſemper aliàs durante cauſa, debet etiam durare & perſeuerare id quod ob eam cauſam introductum eſt & conceſſum, l. ſemper, §. negociatores, ff. de iur. immunita. & l. ſi cui, §. j. ff. ex quibus cauſ. maior. & l. ij. §. omnes. ff. de iudic. & l. Titia, §. vſuras, ff. de lega. ij. & l. qui nominibus, ff. de adminiſtrat. tut. Et ita per eos text. voluit Signor. Homod. conſ. cliij. paterfamilias, col. j. num. 6. & diximus in noſtro tracta. ceſſante, cauſa ceſſat effectus, parte j. num. 17. incip. & illud.

Comprobatio eiuſdem.

SEXTA LIMITATIO.

1 ¶ Sexto limita (& hæc eſt quinta limitatio Fely. in d. c. ij. de treu. & pac. quæ accedit proximè ad j. limitationem) vt non procedat, quando per primum actum non eſt ſatisfactum menti, & intentioni loquentis, ſiue diſponentis, ſiue agentis, ex eo quod ſcribit Bal. in l. fideicommiſſa §. ſi quis alicui decem, ff. de lega. iij. quod ſtatutum de compromiſsis, intelligitur vt iterum

Actus iteratur quando non eſt ſatisfactum menti agentis.

compromitti debeat primo finito, ſi non ſit ſatisfactum ſtatuto per primum compromiſſum quia adhuc vendicat ſibi locum ratio ſtatuti, quæ eſt, vt lites finiantur. Et ſic (inquit) non obſtat l.boues,§.hoc ſermone, ff. de verb. ſignif.

De eadem re.

2 ¶Et idem (vt id addas Fely.) voluit idem Bal.poſt.Cy.in l.veluti.§.hæc vox, per illum tex. & ibi quoque Alex. Iaſon, & Iacob.à S.Georg.ff.de eden. Ipſe Bald.in l.qui per ſalutem, in fi. lect.nouæ, per illum textum & ibi etiam Alexand.& Iaſon,ff.de iureiuran.& idem Bald.in l. prætor ait,§.hoc autem interdictum,le ij.in quibuſdam additio.vt à nonnullis citatur, licèt in meo codice non reperi,& ibi item Rom.in addi.col.j.verſ.& ſic facit.& Iaſon,in §.deinde in viij.not.ff.de oper.no.nunciat.& ipſe Bald.conſ.ccclxij.primò videndum eſt, libr.v. nam ſtatutum (inquit) mandans compromitti, intelligitur cum effectu.& Roma.in l.ij.char. pen. verſ.ſed ſtat circa hoc, ſub num.58.ibi, non obſtat orationem, ff.de re.iudic. vbi & ad hoc allegat l.oratione, ff.de feri.& idem Roma.conſ.ccccciiij. in caſu propoſitæ conſultationis, in prin.Alex.conſ.lxx.viſo conſ.col.ij.verſ. conſtat autem.libr.ij.Philipp. Dec.conſ.xxij. cuius ſupra ſcriptio incipit, ſi pronunciatur, col.j.& alij alia ratione moti, quos citabo infrà in ix.limita.Iterumque in xviij.Et interim tamen videas Marb.Afflic.deciſ.Neapol.xlvj.dicit regia pragmatica.

Qui acceptauit beneficiũ, quod conſequi non poteſt. aliud acceptare permittitur.

3 ¶Et huc quoque pertinet aliud dictum Hoſti.vt à multis citatur, in c.cùm in multis, & ibi poſt eum Ioan.Andr.col.vlt.in gloſ.vlti.Petr.Anc.col.ij.verſ. quintò quæro, & Domi. col. pen.verſ.in fi.glo iſtud dicit verum, de reſcr.li.vj.quòd in caſu d.c.ſi quis vi gratiæ expectatiuæ acceptauerit vnum aliquod beneficium quod conſequi non poteſt, quia alius habens priores literas, illud acceptauerat, vel etiam id vacans non erat, poterit aliud acceptare. Aliàs autem non poterit, vt omnes vbique tenent, vt alibi dicam.

Verba cum effectu intelligenda.

4 ¶Et idem propemodum in effectu voluit glo.in c.ne captandæ, in verbo, cùm ſubſit, & ibi Archid.in glo.vltim.& Ioan.And.ſuper j.gloſ.de conceſſi.præbend.lib.vj.& D.à Rota deciſio.xlij.no.quod vbi eſt notorium, in antiquis.& Roma.conſ.cccxxix.præſens conſultatio, col.j.& in id plerique citant l.ij.ff.de opt.lega.& quòd verba ſunt cum effectu intelligenda, l.j.§.hæc autem verba, ff.quod quiſque iu.& l.ſi per alium,§.docere, ff.ne quis eum qui in ius voca.& c.relatum, de cler. non reſid.

Procurator quando ſubſtituiſſe ſibi aliũ dicatur.

5 ¶Et aliud quoque dictum Bald.in l.quod quis, col.ij.in ſexta q. in fi.C. de procura. quòd ſi procurator conſtitutus ſpecialiter ad aliquid faciendum, alium ſubſtituerit, in eũ transferre videtur omnem ſuam poteſtatem, nec poteſt illum reuocare, nec alium ſubſtituere, per cap.is qui,& cap.quamuis, de offi.deleg. libr.vj.Si modò, inquit, ille primus ſubſtitutus, ſit habilis,& acceptet ſubſtitutionem: aliàs enim hic procurator non videtur per eam primam ſubſtitutionem functus ſuo officio, per d. leg. hæc conditio filiæ, ff. de condi. & demonſt. vbi per primas nuptias, quæ non ſunt ſortitæ effectum, non impleta eſt hæc conditio, ſi nupſerit,& per not.per Innoc.in cap.in literis, de offi. deleg.de cuius illic dicto videbis infrà, num.19.

Res ſi effectũ nõ habuit per explicationẽ primi actus, proceditur ad ſecundum.

6 ¶Et illud item ipſius Bal.poſt Pet.in l.inuitus, in fi.C.eo.tit.de procu.quòd procurator cõſtitutus ad appellandum, intelligitur non ſolùm de prima appellatione, ſed & de ſecunda, cùm per primam non habemus effectum ſecundum intentionem mandantis, per d.l.hæc cõditio filiæ meæ, ff.de cond.& demon.& ſequitur Rom.in d.l.prætor ait,§.hoc interdictum, le ij.in additio.col.j.verſ.& ſic facit, ff.de ope.no. nunciat. & d. conſ. ccccciiij. & vtrobique per illum ipſum tex.& præterea per tex.in l.ſi is à quo,§.vlt.cum l.ſeq. ff.vt in poſſeſ. lega. & l.j.§.quod ait prætor, ff.quo.lega.& l.ſi ab arbitro, ff.qui ſatiſd.cogan.quibus probatur, quòd ſi per explicationem primi actus res effectum non habuit, proceditur ad ſecundum, nam verba ſunt intelligenda cum effectu, l.qui per alium,§.docere, ff.ne quis eum qui, & leg. prima,§.hoc autem, ff.quod quiſque iur.& cap.relatum, de cleri.non reſid.& diximus alibi ſuprà.

Statutum florentiæ in dotibus, quomodo intelligatur.

7 ¶Sed & illud dictũ Bald.in d.l.inuitus, ſequitur Maria.Soci.in c.de illis, col.ix.verſ.& prædicta faciunt, de condit.appoſ.vbi dicit ſe ex hoc conſuluiſſe Florentiæ, quòd ſtatutum eius loci, quo dotes mulierum poſſunt conſtitui ſuper monte, dum nubunt, intelligitur vt etiam mulier, quæ ſemel fuit dotata, iterum poſsit dotari, ſi vidua facta ſit, quia cùm adhuc poſsit nubere, non eſt ſatisfactum menti ſtatuti ex prima illa dotis conſtitutione.

Actus iteratur, quando intentioni ſatisfactum nõ eſt.

8 ¶Sequuntur item illam Bald.deciſ.in d.l.inuitus, Caro. Rui.conſ. xxx. cuius exordium eſt, circa primum dubium, col.iij.verſ.bene facit quod not. qui eſt ſub numer. 8.lib.ij. & iterum conſ.cxix.viſo & bene ponderato, columna antepenult.verſ.& minùs etiam dici poteſt, qui eſt ſub numer.xuij.eod.libr.ij.& Iaſon in d.l.diuortio,§.quod in anno, in fin.ff.ſolu.matri. & Philipp.Dec.conſ.xxij.columna prima & conſ.lij.cùm reuerendiſsimus cardinalis.colum. ſecunda, verſ.tertiò hoc idem comprobatur,& conſ.ccccclxij.viſo puncto diligenter formato, in princ.vbi id dicit no.ex hoc q; reſpondit, poteſtatem datam debitori, vt poſsit accipere pecunias ſub cambiis, ne creditor patiatur intereſſe de pecuniis ſibi debitis, non reſtringi ad primam vicem, ſed generaliter intelligi, donec creditori ſatisfactum fuerit.

¶Subdit

9 ¶ Subdit autem Rom.in duobus illis locis à me citatis ſuprà, verſi.ab hinc ij. poſt illam Bal. in d.l.inuitus,ſentẽtiam ab eo relatam,hæc quoq; procedere (neq; enim id omittere debui) etiam ſi diſpoſitio loquatur per verba denotatiua certi numeri, quia ſi per actus in eo numero comprehenſos,non eſt ſatisfactum intentiuni diſponentis,poterit procedi ad numerũ vlteriorem,vt dicit ipſe expreſſum in l. ſi quis ex argentariis,§. vlti.& l.veluti, §. hæc vox,ff. de eden. Quod & ipſum tradidit ipſe Rom.in d.l.ij.vbi ſuprà, ff.de re iudi. vbi & ad hoc allegat d.l.oratione,ff.de ſertis.& ſequitur Fely.in d.ca.ij. in v.limit.de treug.& pac. & Geor. Nata.in d.cle.ſæpe,in princ.col.lxij. verſi.non ob.d.§.hoc ſermone, ibi, quod procedit etiã, de verb.ſignifi.& Alciat. in hoc noſtro §.hoc ſermone.

Etiamſi diſpoſitio loquatur per verba denotatiua certi numeri.

10 ¶ Huc item ſpectat,quod no.voluit Inno. in ca. in literis, de offi. & poteſt. iur. deleg. quod quando cogitatum eſt de effectu, vt quia papa mandat epiſcopo, vt prouideat cuipiam de aliquo beneficio, nunquam commiſſarius fungitur officio, niſi res ſit ſortita plenum effectum,quia non eſt de nudo facto,ſed de effectu beneficij cogitatum: nam ita illum referunt & ſequuntur Bald & Anto. ibi. Oldra. citans nuncupatim Inno.conſi.ccxcv. orta materia, col.ij.verſi.ad id quod dicitur.Bar.in l.ij.§.j.col.ij.verſi. item prædicta vera ſunt,ff. de optio. lega.Bal.in l.ſerui electione,poſt medium,& ibi Imo.col.ij. verſi. item fallit quando,& Fra. Are.col.iij.verſi.quartò adde,& Alex. col. vltima, ff. de lega.j. & idem Bal.in l.poſt aditam, verſi.deinde collige,C.de impub.& aliis ſubſtit.& in l. Barbarius, in j. lec. col. vlt. verſi. & no.quòd ille,ff.de offi.procon.& in l.ſi vt proponis, la j.colum. iij. verſi. & hæc faciunt, C. quomo.& quand.iud.& Petr.Ancha.in ca.cùm in multis,quod eſt ſecundum, col.vlt.verſi. ſimilis eſt quæſtio,de reſcrip.lib. vj. & in c. ſi compromiſſarius, colum.ij. verſi. vltimò,quia text.dicit,ibi, ſed quando eſt conſtitutio,de electio. eod. lib. vj. dum tractant, an qui ſemel elegit ſine bene ſiue malè, poſsit iterum eligere, & Imol. in l. iudex poſtcaquam, columna quarta,verſiculo fallit etiam quartò,& ibi quoque Alexand. columna tertia,in quarta fal. ff. de re iudic.

Similiter, ſi cogitatum eſt de effectu.

11 ¶ Et ad hoc quidem facit, quod poſt alios antiquiores, quos non nominat,voluit glo.in d.c. ſi compromiſſarius,in verbo,conſentire,in fi.dum facit diſcrimen,an detur poteſtas prouidendi,an eligendi: vt in primo caſu, ſi electio non fuerit ſortita effectum, poſsit iterum eligere, quia per primam illam electionem nondum eſt prouiſum, & ſic non ſatisfactum intentioni mandantis.& ſequitur Ioan.And.ſuper ea gl.qui eos nominat qui antè fuerant eius opinio.ſcilicet Tancred. & Pet.de Samp.in c.cauſam, extrà eod.tit. & idipſum quoq; recitaſſe Abba.antiquum.in ca.quia propter,eo.ti.Et in hac quoq; opinin. videntur fuiſſe Hoſt. & Ioan.And.in c.j.in verbo,ipſo iure,de re iudic.& Bal. dum ſimpliciter eam gl. citat,in d. cap.cauſam,col.ij.verſi.quærit glo.an compromiſſarius,de elec.

De eadem re.

12 ¶ Verùm Ioannes de S.Georg.dicit,quòd ipſius præceptor dicebat, contrarium eius quod diximus probari in d. c. compromiſſarius, quia loquitur de poteſtate prouidendi, cùm dicitur ſtatim poſt prin.ad ſuperiorem poteſtas deuoluitur prouidendi,& tamen poſtea confeſtim ſequitur,quòd ſibi compromittentes imputent, qui in talem, poteſtatem huiuſmodi tranſtulerunt. Sed dicit Domi. ibi in §.ſi verò,ſuper d.gloſſ.vlti. ad id dici poſſe, quòd finis tex.illius §.debet referri ad princ. vbi loquitur de poteſtate eligendi data compromiſſariis: verbum autem prouidendi poſtea poſitum, dicitur reſpectu illius ad quem deuoluitur: & ſatis probatur ex eo text.quòd iſti compromiſſarij habuerunt tantùm poteſtatem eligendi, vt dicit gloſa.

Contrarium eius quod ſuprà.

Solutio.

13 ¶ Cæterum iſtam diſtinctionem eligendi & prouidendi reprobat Lapus in d. c. ſi compromiſſarius,nihil enim referre inter poteſtatem eligendi & prouidendi, vtrunq; enim conſummi vna electione:nam compromiſſarius poteſt dicere eligo vel prouideo,vt ſcripſit Archid. in c.ſicut cùm per formam,eo tit.& lib.& in c.in Geneſi,extrà eo. tit.& Inno.in c.in cauſis, eo quoq; tit.

Diſcrimen inter eligo, & prouideo, an ſit aliquod.

14 ¶ Sed & Spec. tit. de elect.in forma renunciationis electionis, dicit quòd compromiſſarius magis propriè poteſt dicere prouideo, quam eligo, vt in c.quia propter. Et facit (inquit) quod no.glo.vlt.in c.cauſam quæ,extrà,eo.tit.& in c. conſtitutus,in glo j. extrà de conceſſ. præb.nam iſta duo promiſcuè ponuntur in iure,ſcilicet prouiſio ponitur pro electione in d. c.cauſam quæ,& in d.c.quia propter: & è diuerſo electio pro prouiſione, in c.dilectus extrà de conceſ.præb.vti obſeruauit Io.And.poſt.Archid. in c.j.poſt prin.in verbo,prouiſionem, extrà de elect.

Prouiſio & electio, promiſcuè ponũtur in iure.

15 ¶ Verùm propriè loquendo aliud eſt prouiſio, aliud electio, vt patet ex c. j. in princ.ibi, electionem,poſtulationem,vel prouiſionem,de elect.lib. vj. & cle. diſpendioſam, quæ eſt ij. in illis verbis,in cauſis ſuper electionibus,poſtulationibus,vel prouiſionibus.& ibi Car.Flo. in iiij.no.de iudi. & in cle.j.§.ad hoc, ibi, prouiſionem,ſeu electionem, & iterum ibi, ne ad prouiſionem procederent,vel quempiam eligant,& ibi idem Card.in iij.quæſt.de præb.

Sed propriè loquendo diuerſa ſunt.

16 ¶ Quod & ex hoc videri poteſt, quòd prouiſio ſpectat ad ſuperiorem, & per eam prouiſus conſequitur plenum ius, & ponitur pro electione c. dilecto. j. reſpon. extrà de præb.

Prouiſio ſuperioris.

principaliter,& conſi.ucix.quæritur ex duobus,col.ij.num.vj. & cæteri omnes,quos poſtea in hac limitatione citabimus poſt ſeq. verſi.

2 ¶Et huius quidem differentiæ duplex ratio eſſe poteſt,prior quòd legis naturá ea eſt, vt diſponat,nou pro vno actu tantùm, ſed perpetuò, & quoties opus fuerit, ne alioquin ſit manca & mutila & imperfecta , contra l.j. C. de his quib. vt indig. Altera quæ proximè accedit ad priorem,quòd lex ipſa ſemper loquitur,l.j. ff. de condi.ex lege. vt per eam dicit Bart.in l. vlt.ante fi.ff.de reg.Catonia. eſtq́; ſemper in viridi obſeruantia,vt dicit tex.quem & ad hoc noſtri vbiq; appellant,in l. Arriani,C. de hæret. Qua etiam ratione motus Bar.in l.ſi ita eſſet,col.j.verſi.circa primum dic, ff.de aut. & arg. lega. dicit quod verbum præſentis téporis prolatum à lege,etiam ad futura trahitur, vti probatur ex d.l.j. de condict. ex leg.

Natura legis qua. *Lex ſemper loquitur.*

3 ¶Et ex hoc pleriq; dicunt fieri,quòd alibi diximus , ſtatutum de compromittédis cauſis affinium non reſtringi ad vnum compromiſſum, ſed vt toties fiat, quoties opus fuerit, donec cauſa fuerit deciſa & expedira,cùm hæc diſpoſitio ſit legalis ſiue ſtatutaria. Ita enim hac ratione voluerunt Cy.& Bal.in d.§.hæc vxor.& idem Bal.in l.ſi vt proponis, la j. col.vlt.verſi. ibi,officio ſuo,C.quomo.& quan.iud.dum allegar Cy.in d.§.hæc vox.& ipſe Bal. in l.j.col. viij.verſi.quæro teſtator mandauit. C. de his quæ pœnæ nomine. vbi illud dicit quòd ſuprà diximus,legem ſemper loqui.Raph.Com.in l.ſi cùm dotem,§. j. verſi. not. tamen ex glo.& ibi Alex .col.j.verſi.iuxta hoc quæro,ff.ſolu.mat.Alex.conſi. lxx.viſo conſi.col.j.verſi.ſed poſito quòd illud,lib.ij.Cepo.cauſar.criminal.conſi.lxviij.circa primum dubiú, col.ij.in prin. Soci.qui id reputar ſing.conſi.cxvij.viſa & diligenter,col ij.in prin. lib.j. Iaſ.in d.l. duobus, §.j.col.vlti.verſi. item limita ſupradicta,ff.de iureiuran.& in l.diuortio,§. quod in anno, col. vlt.verſi.ſecundò limita,ff. ſolu. matri.& in l.prætor ait, §. deinde,col.vlti. verſi.nec obſtat ſi diceretur,ff.de oper.no.nunciat.vbi dicit,quòd ſi ex pacto cnmpromiſſum fieri deberet, nó cogerentur partes bis compromittere, & Phil.Dec. in c.ſua nobis,col.j.verſi.& iſta habent locum,de appell.Andr. Alciat. in hoc noſtro §. hoc ſermone.

Statutum de compromittendis cauſis affinium, cur non reſtringatur ad vnũ compromiſſũ.

4 ¶Sed ex hoc fit quòd nonnulli in ea quæſtione, an qui tenetur dotare, ſi dotauerit,& dos amiſſa fuerit, teneatur iterum dotare , diſtingunt an teneatur dotare ex diſpoſitinne legis, vt iterum teneatur dotare,ſi dos ſine culpa dotatæ amiſſa ſit,per l. vltimam, C.de dot. promiſ. & d.authen.ſed quamuis,C.de rei vxor.actio. & voluerunt Bart.& alij in l.ſi cùm dotem,§. j.ff.ſol.mat.& Bal.in auth.quod locum,C.de collat. cum ſi. An verò ex pacto vel alia diſpoſitione hnminis,& non tenebitur, per l.ſi ſocius pro filia, ff. pro ſoci. de qua diximus ſuprà, in prin.num.7.incip.tertiò. Nam ita has ll.quæ diſcordare videbantur,concord. Bal.Ange. Imo.& Alex.in d.l.ſi cùm dotem,§.j. ille circa medium, alter in fi. ipſe Imo.etiam circa medium,poſtremus colum.j.verſi.iuxta hoc quæro,ff.ſolu.matrim.& Lauren. Calca.conſi.xx. iſta quæſtio habet tria,col.j.verſi.ſecunda limitatio.& Socin. conſi. ccxcj. viſis literis,col.v. verſi.ſed huic conſiderationi,lib.ij. Sed tu omnino circa hanc deciſi. vide eundem Socin.d. conſi.v.col.iij.verſi.ad ſecundum reſpnndeo,cum mult.ſequ.lib.iij. & quæ dicam infrà nu. xiiij. incip. ſed & hanc.

Dos quando iteranda.

5 ¶Nec omittendum quod per hanc noſtram limitationem,ex ſpecie facti, conſultò reſpondit Raph. Comen.conſi. xiiij. cuius id exordium eſt, ſtatutum dictar capientem, quòd ſi ex ſtatuto,capiens condemnatum prn delicto, debeat habere dimidiam partem cõdemnationis,non tantum intelligitur de prima captura , ſed & de ſecunda , & de aliis, quia legis diſpoſitio intelligitur,quoties opus erit,per d.l.veluti,§.j. ff.de eden.& alia quæ allegat.

Statutum de capiente condemnatũ pro delicto, quomodo intelligatur.

6 ¶Hæc autem noſtra limitatio ex eo iuuatur(nec illud enim prætereundem eſt) quod ſcriptũ eſt à Soci.in l.hæc conditio filiæ,col.ij.in vlt.not.ff. de cond. & demonſtrat.notari ex eo tex. & l. qui per ſalutem, & ibi gloſſ. de iureiuran. quòd diſpoſitio hominis verificatur in primo actu valido,non autem in primo actu inualido. Ex quo(inquit)infertur non eſſe differentiã inter diſpoſitionem hominis & legis in hoc, quia neutra verificatur in primo actu inualido: ſed in eo eſſe differentiam , quando primus actus eſt validns , ſed nnn ſortitur effectum, tunc enim diſpoſitio legis non conſumitur illo primo actu : diſpoſitio autem hominis conſumitur , verbi gratia , lex vel ſtatutum iubet fieri compromiſſum inter affines , & factum fuit compromiſſum validum , ſed non ſortitum fuerit effectum , non conſumpta eſt diſpoſitio, ſed debet fieri aliud compromiſſum,& toties quidem fieri , donec laudum ſecutum fuerit.

Differentia inter diſpoſitionẽ hominis & legis.

7 ¶Secus vt ſubdit Soci. ſi teſtator mandauerit hæredi , vt faciat compromiſſum , quia tunc ſi ſemel validè compromiſerit, licèt effectus inde nullus ſecutus fuerit , non tenebitur iterum compromittere, ſufficit enim ſemel ſatisfeciſſe , ſecundum Bald.in d.l.j. vbi ſuprà, C.de his qui pœnæ nomine, & ita dicit ſe conſuluiſſe Ianuæ.

De eadem re.

8 ¶Tandem tamen ſubiungit ipſe Soci. poſſe dici totum contrarium colligi ex d. l. hæc conditio,ſcilicet quod diſpoſitio hominis conſumitur primo actu etiam inualido: quia ille tex. dicit benignè dicendum eſſe,non conſumi, ergo (inquit) de iuris rigore ſecus. & hoc videtur probare text.rectè intuenti, in l.dotis promiſsio,in fine ff.de iur. dot. Mihi autem,vt di-

Autoris de ea re opinio.

cam

cam quod ſentio, nihil referre videtur, an id fiat ex æquitate ſcripta, an ſtricto iure, quoniã æquitas illa ſcripta præfertur rigori iuris, vt nor. in l. placuit, C. de iudic. & vide interim quæ dixi ſuprà, in vj. limit. num. vlti.

Electio data ab homine.
Quid ſi à lege.

9 ¶ Iuuatur item hæc limitatio ex eo, quod à nonnullis dictum eſt, quòd cùm electio data eſt cuipiam ab homine, ſi ſemel elegerit, etiam qualitercunq;, variare non licet, eſt enim conſumpta electio, per c. ſi compromiſſarius, de elect. lib. vj. Si à lege, licet, per l. eum qui certarum, §. vlt. ff. de verb. obli. Ita enim per eos tex. voluit Damaſus in c. cauſam, de elect. vti eum allegat gl. in d. c. ſi compromiſſarius, §. porrò eo caſu, in verbo, conſentire, vbi & idem voluit Archid. col. ij. in verbo, functus, & ibi quoq; Io. And. poſt eum, & ab eo Albert. in d. §. cùm purè, col. ij. verſi. Archi. autem breuiter.

De eadem re.

10 ¶ Subdunt autem ipſi Damaſus & Archi. vbi ſuprà, non obſtare l. ij. de optio. lega. vbi ab homine data eſt electio, nec tamen conſumitur vna electione: quia ibi non fuit exhibita tota familia, in qua debuit fieri electio, per l. ſerui electione, ff. de lega. j. poſtea ſubiungit Archi. contra ſecundum membrum videri facere l. ſi cui, ff. de ſeruitu. & l. quod in hæredem, §. eligere, ff. de tribut. actio. vbi data eſt electio à lege, & tamen variare non licet, ex quo dicit hãc eſſe viam brochardicam.

Pœna legalis ſæpius, conuẽtionalis non niſi ſemel cõmittitur.

11 ¶ Poſtremo confirmatur hæc limitatio ex eo quod voluit Bald. in addit. Spec. titu. de loca. §. nunc aliqua, in xxxviij. quæſtin. quòd pœna legalis ſæpius committitur: conuentionalis non niſi ſemel, niſi expreſsè dictum ſit, vt ſæpius committatur. quod & ipſum tenuit idem Bal. in l. ſi duo, §. j. ibi, contra hîc, quia aliud, ff. de arbit. Licèt contrarium teneat Imol. in l. ſi ſic ſtipulatus, col. ij. verſi. & conclude breuiter, ff. de verb. obligatio. vbi dicit nihil referre quantũ ad id, ſitne pœna legalis an conuentionalis. vtriuſq; enim eandem eſſe rationem, argu. l. non rectè, C. de fideiuſſorib. & l. cùm quis, ff. ſi certum petat. Et in vtramq; partem reſpectu diuerſorum caſuum, facit quod dici ſolet, mitius agi cum lege quàm cùm homine, l. Celſus, ff. de arbitr. cum ſimilibus.

Diſpoſitio hominis, quãdo cẽſetur facta à lege vel ſtatuto, quid operetur.

12 ¶ Sed hanc limitationem ita primò declarabis, vt ſi diſpoſitio hominis facta eſt ex neceſsitate legis vel ſtatuti, ea cenſeatur eſſe à lege vel ſtatuto, ita vt non intelligas de primo actu: verbi gratia, in caſu de quo ſuprà locuti ſumus, cum ſtatutum iubet fieri compromiſſum inter affines, & iudex ſequendo ſtatutum id fieri iuſſerit, certè ſi ex primo compromiſſo lis ſopita non fuerit, iterum compromiſſum faciendum eſt, vt nuncupatim & in hac ſpecie reſpondit Phil. Dec. conſi. xxij. cuius ſuperſcriptio incipit, ſi pronunciatio, col. j. & ij. Nam cũ id faciat iudex neceſſariò ſecutus ſtatutum, id ſtatuto attribuitur. autoritate Bal. in l. nouiſſimè, ff. quod tutor. autor. vbi dicit, quòd quando quis facit actum, ad quem tenebatur, actus videtur factus ex neceſsitate, nec voluntati faciẽtis tribuitur, ſed neceſsitati, quod & ipſum ante illum voluit Ioan. Andr. in c. præterea, de iure patrona. & in c. bona fides, in princ. de regu. iur. lib. vj. Et hoc quoq; vt ſubdit Dec. colligi poteſt ex eo quod ſcribit Bart. in l. j. col. ij. verſi. pro ea declaranda, C. de eden. quòd mandatum factum argentario, vt edat rationes, non producit actionem mandati: quia cum argentarius ad id teneatur ratione officij, non reputatur mandatum hominis voluntarium, ſed neceſsitati legis attribuitur.

De eadem re.

13 ¶ Cui adde quod tradit Bal. poſt Gui. Cu. in l. cùm hi, §. planè. in vtraq; lect. ff. de tranſact. quòd ſi hæres iuſſus à teſtatore vendere alimenta, ea vendiderit, non poterit, ſuper hac venditione tranſigi, tanquam facta vi illius teſtamenti, inſpecta ſcilicet cauſa originali. Quodq; ſcribit Iac. Butri. in l. ſi hæres teſtamento, ff. de act. empt. quòd ſi ſit ſtatutum, vt de quolibet contractu ſoluatur gabella, hæreſq; venditionem fecerit iuſſu teſtatoris, non ſoluitur gabella, quia id factum attribuitur teſtamento, & non actui inter viuos, per gloſſ. ſing. in l. ſi quis ita, in prin. in verbo, defectus, ff. de ſtatu. lib. & id ſequitur Bal. ipſe in ſua marga. in verbo, venditio, col. ij. verſi. facio. Adde (inquam) multa alia ſimilia, quæ & nos adduximus in noſtro tractatu Retractuum, tit. j. in fi. illius tit. quæſt. ij.

Beneficium iure ſpeciali competens, nõ iteratur.

14 ¶ Sed & hanc principalem limitationem ſecundo declarabis, vt procedat in diſpoſitione legis communis, ſecus ſi ex ſpeciali beneficio legis quippiam competat: verbi gratia, pater tenetur iterum dotare filiam, quæ nullo ſuo dolo aut culpa dotem amiſit, vt diximus & probauimus ſuprà, verſi. iiij. ſed & ex hoc ob eam ſcilicet rationem, quòd ex diſpoſitione iuris communis pater tenetur dotare filiam, l. qui liberos, ff. de rit. nupt. & l. obligamur, § lege, ff. de actio. & obliga. At frater qui etiam certis caſibus tenetur dotare ſororem inopem, ex ſpeciali beneficio ipſi ſorori inopi conceſſo, per notata in l. cùm plures, §. cùm tutor, ff. de adminiſtrat. tutor. & l. non omni, C. eod. tit. & latè diximus in tractatu Primigeniorum, quæſtio. lxij. ſi ſemel eam dotauerit, non ampliùs tenebitur eam dotare, etiam ſi nullo ſororis dolo aut culpa dotem amiſerit, vt non obſcurè ſentit Bart. in l. ſi cùm dotem, §. j. ff. ſolu matrimo. & apertiùs Bald. in l. vlti. col. ij. verſic. ſed nunquid eo caſu, C. de dot. promiſsio. per l. ſi ſocius pro filia, ſuprà allegat. & apertiſsimè idem Bald. in authen. quod locum, & ibi quoq; Rom. col. ij. verſi. item inducitur, C. de Collati. illam differentiæ rationem afferentes, quòd facilius amittitur beneficium iure ſpeciali competens, quàm iure communi, l. cùm miles, §.

militia miſſus,ff.de teſtamen. milita. Sed tu tamen vide omnino Alex. in d.l. ſi cum dotem, § j.col.j.in fi. cum ſeq.

DECIMA LIMITATIO.

1 ¶ Decimo limita, vt noſtra regula non procedat, quando poſt primum actum etiamnum manet eadem ratio diſpoſitionis, vt procedatur ad ſecundum actum: tunc enim & ad eum procedi poteſt, per id quod dicit Bal. quem ad aliud ſuprà citauimus in vj. limit. in princip. ſcilicet in leg. fideicommiſſa, §. ſi quis alicui decem, ff. de lega. iij. hanc inter alias rationem afferens, quare in caſu ſtatuti iubentis compromiſſum fieri inter affines, compromiſſum eſt iterandum, ſi per primum lis non fuerit ſopita, quia videlicet adhuc vendicat ſibi locum ratio ſtatuti, quæ eſt vt lis finiatur, & ſic (inquit) non obſtat leg. boues, §. hoc ſermone, ff. de verb. ſignifi. Quaſi diceret Bald. hunc noſtrum §. non procedere, cùm adhuc durat ratio diſpoſitionis.

Cum durat eadem ratio diſpoſitionis, proceditur ad ſecundũ actũ.

2 ¶ Quod & idem voluit & quidem expreſsius Roma. conſ. ccccciiij. in caſu propoſitæ conſultationis, puſt princ. & Anto. conſ. xxx. caſus, Titius quidam teſtator, cuius illic dictum ſæpius in hoc opere ad alia quædam attulimus, loquens in illo ipſo caſu, conſil. xiiij. ſtatutum dictat. Fely. in c. licèt dilectus, ad fi. de teſti. Iaſon in l. veluti, §. hæc vox, quem legit cum §. prætor ait, qui eſt vlt. l. præcedentis, col. ij. verſ. pro eius confirmatione, iunctis præced. ff. de eden. & in l. prætor, ait, §. deinde, col. vlt. in vlum. no. ibi, confirmo iſtam concluſionem, ff. de oper. no. nunciat.

De eadem re.

3 ¶ Nam vt inquit ipſe Iaſon, donec durat ratio finalis ſtatuti, durat ipſum ſtatutum, l. ij. §. vlti. ff. de donatio. Et vt ei id addas, ratio eſt quæ diſpoſitionem ampliat, & extendit, l. regula, §. ſi quis, & ibi Bar. & Bal. & iterum §. & licèt, ff. de reg. iur. & l. j. §. mater, verſ. quid ſi curatores, & verſ. quid ſi deceſſerint, ff. ad SC. Tertulli. cum aliis multis concord. text. & doctor. à me latè congeſtis in tractatu, ceſſante cauſa ceſſat effectus, parte j. nu. 146. incip. ſecundum autem, cum multis ſequent. Sed aduerte quia hi omnes loquuntur in diſpoſitione legis, ſecundum ea quæ diximus ſuprà in ix. limita. vt ſcilicet locus ſit ſecundo actui, cùm eſt eadem ratio legis in illo ſecundo actu, vt in primo.

Ratio, diſpoſitionem ampliat.

VNDECIMA LIMITATIO.

1 ¶ Vndecimo limita, vt hæc regula noſtra procedat in dubio, & cũ ſimpliciter fuerit aliquid diſpoſitum, tunc enim etiam in dubio de primo actu intelligitur. Secus ſi aliter diſponentes dixerint. Primum enim inſpiciendum eſt, quod illi expreſsè egerunt. In dubio autem de primo intelligendum eſt. Ita enim apertè declarat text. in leg. eum qui Calendis, ff. de verb. oblig. & in l. ſi duo, §. j. ff. de verbo. ſignifi. quas nos ſuprà in princ. pro concod. noſtræ regulæ citauimus.

In dubio de primo intelligendum.

2 ¶ Id autem generale eſt, vt ſemper aliàs primo loco inſpiciendum ſit, quid inter partes actum eſt, l. ſemper in ſtipulationibus, ff. de reg. iur. vbi ita ad verbum ſcribitur. Semper in ſtipulationibus, & in cæteris contractibus id ſequimur, quod actum eſt. Suntq́; in id alij infiniti tex. quos non eſt neceſſe in re tam clara & minimè dubia adducere.

Sed ante inſpicitur quid inter partes actum ſit.

DVODECIMA LIMITATIO.

1 ¶ Duodecimo limita non procedere, non ſolum quando expreſsè aliud dictum eſt à partibus, ſed & ſi ex coniecturis veriſimiliter colligeretur intentionem earum aliter intelligere, verbi gratia, vt loquamur in illo caſu, de quo ſuprà, in prin. nu. 6. incip. tertio ad hanc ſententiam, videlicet ſi quis vendit fructus alicuius prædij huius anni, & id prædium binos fructus hoc anno adferat, de primis tantum intelligitur, vt ibi diximus. Sed hoc intelligit Ro. in l. diuortio, §. quod in anno, quem legit cum §. ob donationes, col. ij. verſ. vnde dicit hic niſi pretium eſſet æquiualens omnibus fructibus totius anni, ita vt ſit veriſimile partes intellexiſſe de omnibus, per tex. in l. cùm in fundo, §. vxor viro, ff. de iur. dot. Et id ſequitur Alex. ibi, col. iij. verſi. limita tamen dictum, Cepo. in tractatu ſeruitutum ruſtic. prædio. tit. de ſeruitut. iuris paſcendi, col. iij. & Geor. Nat. in clemen. ſæpe, in princ. col. lxij. ver. mihi magis placet, ibi, ad idem adduco quod voluit.

Intentio quoque partium ſi appareat, conſideratur.

2 ¶ Et huc pertinet alia gl. in l. j. §. j. in verbo, agendo, ff. de ſuperfic. quòd ſi dubitetur quis contractus fuerit, precium (inquit) facit diſcerni: quam glo. ſequitur & dicit valde nn. Barto. ibi, paulò ante fi. ver. vlteriùs quæro, & Bal. in l. ex conuentione, colum. j. verſ. tertiò caſu, C. de pact. vbi ex ea dicit, id quod dicitur ex mentione precij præſumi emptionem, vt not. in leg. vlt. C. de præd. curial. lib. x. intelligi, quando precium eſt re condignum, & idem Bald. in l. j. col. j. verſ. quæro nunquid ille, & ibi quoque Ang. in lec. Peruſi. Paul. Caſt. Alexand. dum ſimpliciter allegat Bal. vterque paulò ante fi. & Iaſon, col. pen. verſi. tertiò ſucceſsiuè quærit, C. qui teſtam. face. poſſ. vbi dicunt, quòd ſi quis vendidit rem communem ſimpliciter, an totam eam, an verò partem tantùm ſuam vendere cenſeatur, in dubio id ex quantitate precij eſſe eſtimandum, quod & ipſum voluit. Alexand. qui hanc dicit eſſe communem opin. & alios concord. adfert, in l. ſi domus, §. vltim. col. ij. verſi. quid in vendente, ff. de lega. j. Sed & illam quoque gloſ. ſequitur Petr. Anch qui eam dicit ſing. conſ. ccccij. pluribus ra-

Ex mentione precij, præſumi emptionẽ.

tionibus,col. ij.verſic.item poteſt intelligi.& Alexan.conſ.lxviij.viſis & opportunè conſideratis, ad fi.lib. v.

De eadem re.

3 ¶ Et ad id quoque optime facit alia glo.in l.ſemper in ſtipulationibus,ibi,itē actum intellige etiam tacitè,ratione rei,quæ venditur,& ibi quoque Bar.in princ.& Philip. Dec. col. j. verſ. item actum videtur,ff.de reg.iur.Et alia item gloſſ.illi omnino ſimilis, in l.in obſcuris. ibi, ſi enim res digna erat,eo.tit.& ipſe Bar.poſt Dy.in l.patronus, §.j. col.ij.verſ.fallit ſi ex coniecturis.& idem quoque Bar.in l.cùm ta bernam,in prin.poſt medium ,ff.de pigno. & in leg. Paulus,col.j.verſ.item quod dixi,ff.de ſolut.Franc.Aret.qui duas illas priores gloſſ. allegat, conſ.vj.viſo inſtrumento diuiſionis,col pen.ver.ſed tamen his non obſtantibus,& Ale.conſ. xxvj.conſideratis verbis,poſt medium,verſ.coi roborantur prædicta, lib.iiij.

Ex præſumptione nonnunquā diſpoſitiones interpretandæ.

4 ¶ Sed & pro iſta limitatione optimè facit tex.in l.cùm quidam,ff.de ann.lega.vbi cùm quidā decurionibus diuiſiones dari vouiſſet die natalis ſui,interpretatum eſt non eſſe veriſimile teſtatorem de vno ſenſiſſe,ſed de perpetuo legato.Nam vt dicit ibi Bartol. hanc interpretationem facit imperator ex qualitate perſonæ relinquentis,& eius cui relinquebatur,ſcilicet decurioni:& ſic ex qualitate perſonæ non præſumitur quòd voluerit dari ſemel tantùm, argu. l.ſed & ſi ſuſceperit,§.j.ff.de iudi.vt proinde intelligas illum text.inniti præſumptione, coniectura, & veriſimili.

Mens veriſimilis teſtatoris ſequenda.

5 ¶ Et quod pulchrè reſponſum eſt à Pet.Anch.conſ.xxvij.non ſeruato ordine,col.iij. verſicu. poſtquam igitur propter dictum,quòd ſi quis hærede inſtituto ſubſtituit duos antiquiores domus,iſta ſubſtitutio non reſtringitur ad duos primos antiquiores tantùm, ſed ad ſequentes,illis excluſis vel repudiantibus,propter veriſimilem mentem teſtatoris, quam ex multis colligit,vt ibi videre licet.Et ſequitur Rom.conſ.ccccxxxviij.in cauſa conſultationis, in iiij. dubio.ad fi.Barh.conſ.xxvij.ſcripſit doctiſsimus,col.x.verſ.præterea additur vltimus,& alij quos tibi adduxi in noſtro tractatu primigeniorum q.iij. num.9. incip.facit item. & præter eos Caro.Rui.con.cxix.viſo & bene ponderato,col.antepen.ſub nu.14.in fi.lib.ij.dum allegat Pet.Anch. vbi ſuprà.

Relictum cū vidua erit de qua viduitate intelligatur.

6 ¶ Et quod item no.conſuluit Anto.vt alibi ad aliud propoſitum citauimus, conſ. xxx. caſus Titius quidam teſtator, quòd ſi teſtator reliquit habitationem domus filiæ ſuæ cùm vidua erit,non intelligitur de prima viduitate tantùm,ſed de aliis omnibus,quia teſtator hoc veriſimiliter intellexit:& inſpecta mente eius eadem eſt ratio omnibus.

Actum videtur, quod partes veriſimiliter intellexerunt.

7 ¶ Poſtremò hanc limitationem hæc ratio adiuuat,nam hæc noſtra regula tum demum procedit, niſi aliter dictum ſit à diſponentibus, vt diximus ſuprà in præcedenti limit. Id autem ſatis actum videri debet, etiam ſi dictum non fuerit, quod partes veriſimiliter intellexerint aut ſi interrogati fuiſſent,veriſimiliter reſpondiſſent,l.tale pactum,§.vlt.& ibi glo.no.& Bal. qui id ad omnes diſpoſitiones trahit,& alij,ff.de pact.cum aliis infinitis concor. à me collectis in l.ſi vnquam,in præfatione,nu.56.inci.inter tam multa.Sed vt tamen intelligas & huc quoque ſpectare quæ de veriſimili latè mihi ſcripſimus nu. 37.incip.ſed iam ni fallor, ad nu. 61.quæ tu ibi videre poteris.Et hæc quidem limitatio non admodum diſsidet à vj.limitatione, quàm ſuprà poſuimus.

DECIMATERTIA LIMITATIO.

Actus qui ſuapte natura trahitur ad plures perſonas, iteratur.

1 ¶ Decimo tertio limita hanc regulā procedere,quando verba referantur ad aliquem actum, qui poteſt ſæpius iterari ab eadem perſona,ſecus ſi ex ſuapte natura traheretur ad plures perſonas.Cuius rei text.habes & exemplum in l.in annalibus, C. de lega. & in l. paterfamilias primis,in prin.ff.de vul.& pup.& in l.qui liberis,§.hæc verba,eo.tit.& ita per eos text. nuncupatim voluit Corne.con.cclxxix.viderut prima facie,col.pe.ver.nec obſtat etiam ſecunda ratio,lib.iij.vbi ex hoc expreſsè limitat hunc noſtrum §. hoc ſermone.

DECIMAQVARTA LIMITATIO.

Secundus actus ſubrogatus in locum primi.

1 ¶ Decimo quarto limita procedere,niſi ſecundus actus ſubrogaretur in locum primi, verbi gratia.Si is qui ex diſpoſitione obtinet duo beneficia, ea aut alterum eorum dimiſerit, non poterit vi illius diſpenſationis,vnum,aut duo alia beneficia obtinere,quia ea gratia intelligitur de duobus primis tantùm,per c.ordinarij,ante fi & ibi glo.de offi.ordina.lib.vj. & in c. non poteſt,verſi.illud autem,de præb.eo.lib.& diximus ſuprà in prin.num.27.inci. decimoſexto, vt relinquamus. Quid igitur ſi vnum illorum priorem permutet cum alio, aut etiam duo illa priora cum aliis duobus. Et hæc quidem obtinere poterit, quia quod ſubrogatum eſt loco alterius,idem reputatur,l.ſi filiæ,§.j.ff. de condi.& demon. & l.ſi donatæ. §.ſi ſponſus,ff.de donat.inter vir.& vxo. permutatum autem ſubrogatur loco eius cum quo permutatur,l.idem ſeruandum,ff.de leg.ij.Et quaſi continuatiuè gratia extenditur, l.quod dicitur, ff.de mili. teſta. Hæc Bald.expreſsim in c.dudum, le ij.col.j.de electio. Nec obſtat(inquit) l. boues, §.hoc ſermone, ff.de verborum ſignifica. quia ibi ſecundæ nuptiæ non ſubrogantur loco primarum.

Res permutata,eandē ſortitur naturā quam alia res cū qua permutata eſt.

2 ¶ Cui adde ad confirmationem huius ſententiæ,quod in vniuerſum dicitur, rem permutatam eandem ſortiri naturam,quàm alia res,cum qua permutata eſt.quod ex eo videre licet

quod

quod tradit Bald.conſ. cxij.quæritur qui intelligantur,col.ij.verſ. & prædicta ſunt vera,lib.j. fundum,cum quo permutatus eſt fundus patrimonialis,cenſert etiam patrimonialem.quod & ipſum voluit Maſuer.tit.de ſociet.§.item & dicuntur conqueſtus.Quodque ſcribit Albe. autoritote Gui.Cu.in l.vlt.col.ij.ver.item quærit,ff.de neg.geſt.quòd ſi quis rem meam permutat cum alia,& ea ipſa res mea periit,poſſum contra eum agere,vt mihi reddat aliam rē, quam habuit cauſa permutationis.

3 ¶ Et quod in eandem ſententiam prodidit Lucas Pen.in l.prima,columna quarta, verſicul. ſed quid in quæſtione,C.de impo.lucrat.deſcript.li. x.rem immobilem à patre receptam ex permutatione alterius,eandem omnino ſortiri naturam, in idque multas rationes adducit, vt ibi videre poteris.Et ex hoc colligit filios in hac ipſa re ita permutata eodem modo ſuccedere,vt in illa quam paret reliquit,etiam ſi aliàs aliter ſucceſſuri fuiſſent.Et quod item ex facto reſpondit Iaſ.conſ.ccxxxj.iſtæ duæ mulieres,col.j.lib.ij.rem permutatam cum re ſubiecta fideicommiſſo,fieri fideicommiſſariam.Et quod denique ſcriptum eſt à Matth. Afflic. deciſ.Neapoli.cccxxxvj. quidam nobilis, rem permutatam cum re dotali effici dotalem. Quæ & nos latiùs tractauimus in noſtro tractatu de Retracti.tit.j.§.xxxij.glo.j.nu.26.neque enim hic caſus, & ſeq.

De eadem re.

DECIMAQVINTA LIMITATIO.

1 ¶ Decimoquinto limita,vt procedat in diſpoſitionibus inter viuos, in quibus voluntas obligandi ſemper in id fertur,quod minus eſt,l.inter ſtipulantem,ff.de verb.oblig.& l.ſemper in ſtipulationibus,in fi.ff.de reg.iur.& ibi concord.in glo. Et propterea huiuſmodi diſpoſitiones ſunt ſtricti iuris,ſtrictéque ſunt interpretandæ,l.quicquid aſtringendæ,ff.de verb.oblig. Ideo non mirum,ſi intelligitur de prima vice tantùm. Secus autem in diſpoſitionibus teſtamentariis,quæ multò longiùs producuntur,pleniuſque interpretantur,l.in teſtamentis,ff.de regu.iur.& ibi quoque concord. quibus adde c. cùm dilecti, in fi. de donat. Et id quidem voluit Anto. conſil.xxx.caſus Titius quidam teſtator,in j.dubio,ad id quoque referens quod ex eo ſuprà diximus,tum in ij.limita.nu.3.incip.ſed aduerte, tum in iij.nu. ii.incip.ſed & ad hanc.Et ſequitur Philip.Dec.conſ.ccccccxij.cùm reuerendiſsimus,col.ij.nu. 6.

Diſpoſitiones inter viuos ſtrictè interpretandæ, teſtamentariæ non item.

2 ¶ Et idem quoque,nulla Ant.mentione facta,voluit Rom.in l.diuortio,§.quod in anno,quē legit ſub §.ob donationes,col.ij.verſ.vnde dicit hîc,ff.ſol.matri.& Alex. in additio. Bar. in l. dotis promiſsio, ff.de iure dot. & vterque quidem per l. defuncta, ff. de vſufruc. & Lauren. Calca.conſ.xx iſta quæſtio habet tria dubia,col.j.verſ.iſta tamen regula, per l.placet, & ibi gl.ff.de lib.& poſth.de qua & nos diximus in eadem iij.limit. num.2.

De eadem re.

3 ¶ Sed addit præterea Roma.quòd in dubio nunquam contractus intelligitur continere promiſsionem annuam,vt no.gloſſ.relata ad text. ſi recte (inquit) intueamur,in leg.legatum, ff. de annu.legat.& firmat Bart.in l. eum qui ita,§.qui ita, ff.de verbo. obligat. Quin & idem voluiſſe videtur Soci. in leg. hæc conditio filiæ, paulò ante fin.ibi, ſed per prædicta, ff.de condi. & demonſt. dum etiam in hac re facit differentiam inter contractus & vltimas voluntates.

Cōtractus in dubio nūquā intelligitur cōtinere promiſſionē annuā.

4 ¶ Et hanc opinionem confirmat,quod ſuprà diximus in ix.limit.hanc noſtram regulam non procedere in diſpoſitione legis, vel ſtatuti. Nam ex eo ſequitur nec in diſpoſitione quoque vltimæ voluntatis procedere, vtpote quæ illi æquiparatur, ex ſententia gloſſ. Bartol. Raph. Cor.& Alex.& aliorum in l.j.C.de his quibus vt indignis,gloſ.& Bar.in l. in cognitione, ff. de S C.Silla.Bart.in l.ij.ff.de in diem addictione,& in l.vlti.colum.ij.verſicu. eodem modo pone,ff.de regu.Catoni.Bal.in repe.l.& ſi poſt tres,col.vij.verſi.præterea inter contractum, ff.ſi quis cautio.& in l.quoties la ij.in lec.antiqua,C.de fideicom.& in c.j.in prin.colum. pe. verſ.deinde quæro pone quòd princeps,tit.de pace Conſtan.Roma.in leg.iij.§.filius, col.ij. verſ.& hæc faciunt,ff.de lib.& poſthu.& in l.iiij.§.Cato,col.antepe.ver.ſecundo quæro ſtatuta,ff.de verb.oblig.& in l.j. colum.iiij.verſ.quartò inquantum,C.quando non peten. par. quibus locis aut magna parte eorum repræhendit Bal.contrarium,vt ipſe dicit,tenentem in l.omnes populi,col.viij.ff.de iuſtit.& iure.cum aliis multis,ne dicam infinitis, concordant.à me collectis in tractatu Retractuum,tit.j.in fin.num.13.denique obligatio. Sed quibus adde Fran.Arc.hanc expreſsim rationem huius noſtrę limitationis adferētem,in l ſerui electione, poſt princ.ff.de leg.j.& tex.quem nonnulli in hoc citant,in l.Labeo,ff.de ſtatulib.& l.ſeruus hac lege,ff.de manumiſsio.Nam & illud ſcitum eſt,diſponat teſtator,& erit lex.§.diſponat, in auth.de nupt.

Diſpoſitio vltima voluntatis, æquiparatur diſpoſitioni legis.

Argumentū de teſtatoribus ad ſtatuētes,& è diuerſo.

5 ¶ Adde,inquam,quòd hinc fit,vt bonum ſit argumentum de teſtatoribus ad ſtatuentes, & è diuerſo,l.vlt.C.de reb.eccl.non alie.& voluit Ang. vt à nonnullis citatur in l.j. ff. de acquir. rer.domi.per text.quem ad hoc dicit ſingu.in l.iiij.C.de omni agr.deſer.li.xj.vti illum allegat,& ſequitur Iaſon in l.teſtandi.in j.no.C.de teſta. ſed in meo codice Ang. nulla eſt illius lec.in eum tit.

6 ¶ Adde & poſtremò, quod omnibus modis quibus coniecturatur mens teſtatoris, iiſdem quoque & mens ſtatuentium,vt dicit ipſe Ang.conſil.cclxxxj. Martinus, Ioan. de Florentia,

Mens ſtatuētium iiſdem modis conſideratur, quibus mens teſtatoris.

F a

col.ij.ver.item per præcedentia,quod notabile dicit Iaſon in d.l.teſtandi,vbi ſuprà. Et quòd probibitio teſtatoris æquiparatur probibitioni ſtatutariæ, vt tradit Petrus Ancha. conſ.clij. plura,& ſequitur etiam Iaſon vbi ſupra,vbi tamen eſt corruptus nu.d. con.

Vide ſuprà num.88.

7 ¶ Et ad hanc limitationem pertinere poteſt quod proditum eſt à Guid.Suz.& Raph.Comē. in l.cum qui calendis, in prin.ff.de verb. oblig. quòd ſi teſtator legauit fratribus minoribus vnam pitantiam, vt ipſe loquitur, in feſto ſancti Franciſci, non de primo tantùm anno intelligitur, ſed & ſemper & perpetuò in eodem feſto. & nuncupatim ipſe Raph. reprehendit Bartol. qui contrarium tenuerat in l. cum quidam, ff. de annuis legat. fatetur tamen idem Rapha.dictum Bart.poſſe procedere in contractibus, per text. in boc noſtro §. hoc ſermone. De quo & nos pleniùs diximus ſuprà in prin.num. 88.incip. quadrageſimooctauo vt redeamus.

Qui teneant contrarium.

8 ¶ Verùm de boc principali dicto Anto.d.con.xxx.dubitat Fely.in d.c.ij.colum.ij. verſ. bene facit elegans,de treug.& pac.Et id expreſsè & apertè reprehendit Iaſ.in l.diuortio, §.quod in anno,in fi.ff.ſolu.matrim.dum dicit ipſum Anto.in d.conſ.quinque modis,inter quos hic vnus eſt,limitaſſe hanc regulam,ſed illas limitationes parum ſibi placere,nec tamen adiicit rationem, quare ſibi diſpliceant.

In teſtamentis difficiliùs permittitur ſecunda electio, quàm in contractibus.

9 ¶ Et pro ipſius Iaſonis opinione,poſſet illud nonnihil facere,quòd in teſtamentis difficiliùs permittitur ſecunda electio,ſcilicet priore iam facta, quàm in contractibus, vt videre licet ex l.ſi ſterilis,§.vlt.ff.de actio.empt.& l.huiuſmodi,§.Stichum,& ibi gloſ.Bar.Raph.Comē. & alij,ff.de legat.j.& l.ſerui electione,& ibi Bar.in j.oppo.Alberi.col.j.Bal.poſt Petr.in prin. Ang.Imo.Raph.Comen.in princ.Pau.Caſt.diſtinguens,Alex.Fran.Are.& Iaſon,eo. tit. & l.fideicommiſſa,§.ſic fideicommiſſum,ff.de legat.iij.& l.apud Aufidium, & ibi Alberi. poſt Iacob.Ra.& Pe.ff.de opt.leg.& Ioan.Mona.in c.ſi tibi, col. vlti.verſ. & vt planè liqueat,de præbend.libr.vj.& Ioan.Andr.in c.gratia,paulò ante fi.& ibi Domi. col. vlt.ad fi. & Philip. Fran.col.ij.nu.9.de reſcrip.eod.lib.vj.Bart.poſt antiquiores in l.eum qui certarum,§.j. col.j. in j.oppoſit.& ibi quoque Alberic.poſt prin.Angel.in fi.Pau.Ca.poſt medium,ff.de verbo. oblig.Pet.Anca.in c.ſi compromiſſarius,col.ij.ver.vlt.quia tex.dicit,de elect.li.vj.Ale.in d.l. quicquid,col.ij.verſ.ex qua habes perpetuò,& ibi quoq; Iaſon col.ij.ver.in ea gl.ibi,& iterũ in fi.eius verſ.ff.de verb.oblig.Cuius differentiæ redduntur quatuor rationes, vt videre poteris apud Iaſonem poſt alios,in d.l.ſerui electione,col.iij.verſ. operæpretium eſt.

Compromiſſum in teſtamento iuſſum primo compromiſſo conſumptum.

10 ¶ Et certè huic limitationi ex diametro pugnat,quod ſcribit Bal.in l.j.col.viij. verſic. quintò quæro teſtator mandauit,C.de his quæ pœnæ nomi.quòd ſi teſtator mandauerit hæredi, vt compromitteret cauſam,quam habebat cum Titio ſuper mutuo,ſub certa pœna: ſufficit vt hæres ſemel compromiſerit,& confeſtim quàm id fecerit,liberatus eſt:quia verbum ab homine prolatum conſumitur,etiam ſi poſtea euanuerit:licèt ſecus ſit ſi a lege eſſet prolatum, per l.vlt.§.vltim.& ibi Cy.ff.de eden.Et eum ſequitur Soci.conſ.cxvij.viſa & diligenter, col. ij.verſ.hoc etiam apertè, libr.j.vides enim ibi compromiſſum in teſtamento iuſſum, primo compromiſſo conſumptum, etiam ſi euanuerit, tanquam ſcilicet ab homine iuſſum. Et

Autoris opinio.

certè ego ſum in ea ſententia,vt nihil in boc referat,fiat diſpoſitio à contrahente, an à teſtatore,vtrobique enim cenſetur diſpoſitio hominis,non legis,quantùm ad boc noſtrum inſtitutum attinet.

DECIMASEXTA LIMITATIO.

Diſpoſitio conditionalis, intelligitur de prima vice tantum.

1 ¶ Decimoſexto limita, vt procedat noſtra regula in diſpoſitione conditionali tantùm, non etiam in cæteris,ex eo quod poſt Cy.& Petr.voluit Bart.(quem omnes præter Raph. Com. ſequuntur)in l.inter ſtipulantem,§.ſacram,col.antepe.verſ.venio ad verſ.pro quo,ff.de verb oblig.quòd quando promiſſio vel legatum fructuum naſciturorum ex tali fundo fit cum relatiuo quis vel qui,quod coniunctum verbo futuri temporis facit conditionem, l. Stichum qui meus erit,ff.de leg.j.& l.nuper,ff.de legat.iij.vel quando promittuntur fructus naſcituri non expreſſa quantitate,quo caſu etiam promiſſio cenſetur eſſe conditionalis, l.j.in fi.ff.de cond.& demon.& l.interdum,ff.de verbor. oblig. Tunc nullis fructibus primo anno natis, aut ſi nati fuerint,conſumptis,non debentur fructus anni ſequentis,l.& ſi debitor, §. veriſimile, ff.de contra.emp.& l.certus, ff.de vino, triti.& ole. leg.quia conditio intelligitur de prima vice,per hunc noſtrum §.hoc ſermone.Secus quando promittitur certa quantitas fructuum naſciturorum ex aliquo fundo, non adiecto relatiuo: tunc enim quia iſta promiſſio non habet conditionem,non ſolùm de primo anno intelligitur,ſed & de ſequẽtibus,per tex. in d.§.ſacram,& in l.Firmio,in prin.ff.quando dies leg.ced.Et idem certè voluit Cy.in l. ſi quis argentum,ad fi.princ.verſ.ſi quærat nunquid, C. de donat.

De eadem re.

2 ¶ Hanc rem primus ſolúſque expendit Iaſon in d.§. ſacram, ad limitationem huius noſtræ regulæ,quam dicit mirabilem,nouam,& valdè ſingularem.Subdit tamen id ſibi videri ineptiſſimum,quoniam in omni materia ſermo ſimpliciter prolatus,intelligitur de prima vice, per tex.iam ſæpius ſuprà à nobis citatum,in l.dotis promiſſio,verſ.vlt.ff.de iur. dot. Tamen illico ſubiungit defendendo(vt ipſe dicit)opinionem Bart.dici poſſe, quòd ea l. & ſimiliter

hic

hic noſter §.hoc ſermone, quem ipſe allegat, bene faciunt pro eo: quia talis promiſsio dotis, de qua loquuntur, habet tacitam conditionem, ſi matrimonium ſequatur, l.ſtipulationem, & l.promittendo, in prin.& l.tali.ff.de iur.dot. Cui in hoc vltimo adde quæ latè diximus in noſtro tractatu Retractuum, nu.ij.§.ij.nu.58.ad octauum, & duobus ſeq.

3 ¶ Poſtea autem ipſe, vt ad eum redeamus, ſubnectit, quòd contra Bart. iura abundant, probantia in omni alia materia etiam non conditionali, ſermonem ſimpliciter prolatum intelligi de primo actu, vt in l.eum qui calendis, & ibi glo.j.ff.de verbor. oblig. & in l.ſi ſocius pro filia, in prin.& ibi Rapha.Fulgo.id reputans ſingulare, in v.no.ff.pro ſoc.& in c.non poteſt, §.j.& c.mandato, & c.ſi clericus, in princ.& ibi Domi.in iiij.no.de præbend. lib. vj. quæ iura allegaui ſuprà in princ. Tandem Iaſon relinquit cogitandum, quia nemo aduertit, & nemo tangit, nec aliud dicit.

Contrarium.

4 ¶ Ego autem præterea illud ſcio, Bald.qui nihil omnino intactum reliquit (vt ſæpe aliàs dixi) in l.qui per ſalutem, in fi.nouæ lect.ff.de iureiuran.in ea quoque ſententia fuiſſe, vt hic noſter §.hoc ſermone, intelligatur in actu conditionali tantùm, non etiam in præceptiuo & diſpoſitiuo per d.l.qui per ſalutem. Et idem quoque effectualiter, vt noſtri loquuntur, voluit Ang. conſi.lj.cuius exordium eſt, ex facto propoſito, factum autem incipit, Simon notarius, col.ij. At vt tandem in ea re iudicium meum interponam, cenſeo non ſolùm in conditionali materia, ſed & in omni alia regulam noſtram procedere, per iura à Iaſon. citata, & alia plura ſuprà in princ. à nobis quoque citata

Autoris ſententia, vt in omni materia de primo actu intelligatur.

DECIMASEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶ Decimoſeptimo limita, vt ſcilicet ſermo ſimpliciter prolatus, de primo actu, non etiam ſecundo intelligatur, niſi ille actus ſecundus ſit reuocatorius primi, qui aliàs ex ſuapte natura ſit reuocabilis, quia tunc reuocari poteſt: Verbi gratia, princeps ciuitati poteſtatem fecit ſtatuendi, quæ quidem ciuitas vſa ea poteſtate quippiam ſtatuit, an poſtea poterit id ſtatutũ reuocare, & aliud facere. De qua re loquens Bald.in c.j.in prin.col. pen. verſ.deinde quæro, pone quòd princeps, tit.de pace Conſtan. dicit primùm videri, quòd non, quia ea facultas intelligitur de primo actu, per hunc noſtrum §. hoc ſermone. Subdit tamen contrarium eſſe verius, argum.l.omnium, C.de teſtamen.& no.à Ioan.And.in c.non poteſt, de præbend. lib.vj.in nouella. Et ſequitur Alex.in addit Bar.in l.omnes populi, col.ix.in verbo, non poteſt reuocari, verſ.ſed quid ſi princeps, ff.de iuſtiti.& iur. Ex quo (inquit) apparet ſtatuta potiùs accedere vltimæ voluntati, quàm contractui, de quo nos diximus ſupra in xv. limit. num.4. incip.& hanc opinionem, Sed ex hoc vides illos intelligere id quod dictum eſt in his quæ ex ſua natura reuocari poſſunt.

Niſi actus ſecundus, ſit reuocatorius primi reuocabilis.

2 ¶ Sed tu ſuper his, & primùm ſuper eo, an ſtatuta reuocari poſsint à ſtatuentibus, vide Bart. in d.l.omnes populi, col.ix.verſ.quartò quærit vtrùm, quæ eſt iiij.quæſt.iiij.quæſtionis principalis, per totam eam quæſtio.ff.de iuſtit. & iur.& in l.ij. §.j.col. vlt.verſ. & prædicta ſunt multùm, ff.de opti.lega.& in l.ambitioſa, col.pe.verſ.quæro an decretum, ff.de decre.ab ordi. facien.& in d.l.omnium, in iiij.no.& ibi Bal.ad fi.verſ. item nota quod licèt, & Ang. col.ij. verſ.in tex.ibi, inhibitum, Pau.Ca.circa medium, verſ.videtur etiam eſſe hic caſus. Alex.col. j.verſ.& ideo facit, Corne.col.ij.verſ.no.quòd licèt teſtamentũ, & latè Iaſon, col.ij.verſ.ideo facit ſecundum Bar.C.de teſta.Pan.poſt alios in c.dilecto, col.pen.verſ.ſed aduerte ad aliud dictum, de præb.Roma.conſ.cxvj.viſis neceſſariis, ferè per totum.

An ſtatuta reuocari poſſint à ſtatuentibus.

DECIMAOCTAVA LIMITATIO.

1 ¶ Decimooctauo limita, vt hæc noſtra regula non procedat, ſi natura rei ſiue ſubiecta materia repugnet, vt expreſsè voluit Alciat. in hoc noſtro §.hoc ſermone, ad id referens quod ſuprà diximus in 8.limita.de priuilegio quod ſuapte natura perpetuum eſt. Ideoq; quod per viam priuilegij conceſſum eſt, primo actu non conſumitur. Quodq; etiam diximus ſuprà in ij.limitatione, de re quæ ex conſuetudine regionis requirit reiterationem.

Quando res, vel ſubiecta materia repugnat, non intelligitur de primo actu.

2 ¶ Nam & illud perpetuum eſt, vt omnis diſpoſitio, quæcunque ea ſit, ſumat interpretationẽ ex natura rei, & ſubiecta materia, l.ſi vno, in prin.& ibi gl.Bar.& Bal. ff. loc. & c. conſtituntus, de religioſ.domib.cum aliis concord.adduct.à Steph. Pheder. in lib. de legum interpretat. par.iij.char.ij.verſ.amplius licèt.& Iaſ.in l.iij.in ij.no.C.de tranſact.& in l.ſtipulatio iſta habere licere, §.hi qui ſunt, col.j.& ſeq.ff.de verb.oblig.& Fely.& Dec.in c.nam concupiſcentiam, de conſtit.& à me latiùs in repet.l.ſi vnquam, in verbo, reuertatur, nu.37. incip. & aliàs etiam videmus, & ſeq. C.de reuoc. donatio.

Omnis diſpoſitio ſumit interpretationẽ ex natura rei & ſubiecta materia.

DECIMANONA LIMITATIO.

1 ¶ Decimonono limita, vt procedat noſtra regula, cùm æquitas id ſuadet, vt ſcilicet de ſecundo actu non intelligatur. At ſi diuerſum ſuadeat, certè & de ſecundo actu intelligetur, vt expreſsim voluit Salyce.in l.dotis promiſsio, ff.de iu.dot.in id referens text. in leg. quò enim, §.j.ff.rem rat.habe. tanquam ſcilicet hæc noſtra regula habeat, vel non habeat locum, vti æquitas ſuadet, aut diſſuadet. Et idem propemodum voluit Raph.Comen.in l.ſi cùm dotẽ, §.j.poſt medium, ibi not.tamen ex gloſſ.ff.ſol.matrimo.vbi tamen intelligit, in diſpoſitione

Aequitate ſuadente de ſecundo intelligitur, aut non.

hominis,ad id ſcilicet reſpiciens quod diximus ſuprà in ix. limit.

De eadem re.
2 ¶ Et huc quidem ſpectat tex.in l.hæc conditio filiæ,in fi.princ.in illis verbis, benignè tamen dicendum eſt,ff.de condi.& demon.vbi in caſu illius legis conditio nuptiarum benignè intelligitur de ſecundis nuptiis:benignè igitur,id eſt ex æquitate,vt interpretantnr Accur.Bar. & cæteri doctor.ibi.& quidem optimè.Nam id verbum,benignè,id propriè ac peculiariter ſignificat,vt latè docuimus in noſtro tractatu Rerractuum,tit.j.§.xxxv. in gloſſ.j. quæ eſt in verbo,*d'eſtroicts drou͡z*.nu.25.incip.& ſicut ſtrictum ius.Et facit quod ſcribit Fran.Arer.in l. ſerui electione,ad fi.prin.ff.de leg.j.& Iaſ.in l.diuortio,§.quod in anno,col.vlt.verſ.tertiò no. limita.ff.ſol.matri.De quo & nos diximus ſupra in iij. limitat.

VICESIMA LIMITATIO.

Actus iterabilis, aut non iterabilis, quid operentur.
1 ¶ Viceſimò limita,vt procedat noſtra regula in actu non iterabili (vt noſtri loquuntur) durante eodem ſtatu,ſecus in iterabili.Ita enim voluit Alber. autoritate Oldr.in l.matrimonij, ff.qui & à quib.eum tex.concordans cum l.qui per ſalutem,ff.de iureiur.vt ſcilicet d.lex matrimonij,quæ non admittit alteras nuptias,procedat in actu non iterabili.d.autem l. qui per ſalutem,loquatur in actu iterabili. Quò etiam ſpectat quod diximus ſuprà in ij.limi.Porro alij aliter intelligunt d.l.qui per ſalutem,vt diximus ſuprà in j.limit.

De eadem re.
2 ¶ Et huc quoque facit , quòd multi in hac materia diſtingunt in die iterabili, & die minimè iterabili,vt videre licet ex Bar.Alberi.& Goffred.Salign.in l.cùm quidam,quæ eſt pen. ff. de annu.legat.& quod item dicitur in alio caſu, ſcilicet de actu iterabili & non iterabili , vt ſciamus,an pœna vel ſtipulatio ſemel an pluries committatur,per gl.in l.ſi ſic ſtipulatus , in gl.vlt.paulo ante fi.& ibi Bar.col.j.verſ.ſi quæris vtrùm ſtipulatio,poſt princip.illius ver.& Alberi.col.j.in iiij.oppoſ.& Bal.paulo poſt prin.iterumq́; poſtea,verſ.nota quòd actus, ff.de verb.oblig.Et vide quæ dicam infrà in xxij.limitat.quæ ad hanc proximè accedit.

VICESIMAPRIMA LIMITATIO.

Deceptus nulla ſua culpa in primo actu ad ſecundum admittitur.
1 ¶ Viceſimoprimò limita,vt non procedat noſtra regula,quando quis in primo ſuo actu,nulla ſua culpa fuit deceptus:tunc enim ad alium accedere poteſt,verbi gratia, ſi quis vi gratiæ apoſtolicæ elegerit ſiue acceptauerit aliquod beneficium,conſummata eſt gratia,nec poterit(etiam hoc dimiſſo)aliud petere,c.quia cunctis,quod eſt primũ,& c.executor, de conceſſ. præben.lib.vj.& diximus ſuprà in princ.nu.54.incip.xv. quod voluit,& ſeq. Sed id ſanè intelligitur,niſi is erranter elegerit ſiue acceptauerit beneficium alteri collatum vel debitum, tunc enim poterit aliud eligere vel acceptare,vt voluit gloſſ.in d.cap.quia cunctis,ad fin. in verbo,cauſa,& ibi quoque ante eam Inn.(nam vt alibi diximus,is multa c.lib.vj. legit in lectura decretalium)col.penul.in verbo,voluntatibus, verſ. ſed quæro vtrùm ſemel , & Ioan. And.in nouella,ad fin.Dominic.col.vlt.ſuper glo.in verbo,cauſa,& Philipp.Franc.col. vlt. in gloſ.vlt.de conceſſ.præben.lib.vj.& alia gloſ.in c.ne captandæ , in verbo, cauſa ſubſit , & ibi quoque ante eam ,Ioan.Mona.circa medium,Archidia.col.ij.in verbo,rationabilis cauſa, Io.And.col.j.in verbo,ius in ipſo,in nouella.Petr.Anc.col.ij.verſ. quærit Ioan. Andr. an qui ſemel,& Dominic.col.ij.ſuper gl.in verbo,cauſa,eod.tit.de conceſſ.præben. lib.vj. & Rom. conſ.cccxxix.præſens conſultatio,col.j.

De eadem re.
2 ¶ Et idem in c.gratia,de reſcr. libr.vj.vbi is qui ignorans beneficium ſibi abſenti collatum, aliud à ſede apoſtolica,quod ſimul cum illo tenere non poterat,impetrauerit,eligere debet, vtrùm eorum retinere maluerit:& ſi ſemel vnum elegerit , non poterit ampliùs alterum eligere:vt ſcilicet id procedat,niſi hic qui primum elegit , fuerit deceptus , ignorans ſcilicet id beneficium à ſe electum alteri , deberi, vel etiam errans , ſimplex beneficium pro dignitate elegerit.Ita voluit ibi Archid.ad fi.& ipſe Io.And.col.ij.in gl.vlt.arg.l.ij.ff.de opt.leg. & l. ſi maritus,§.vlt.ff.ad l.Iul.de adulter.& c.quia veriſimile,de præſumpti.citantq́; in eam ſententiam Hoſtien.in d.c.quia cunctis,in verbo,extantibus,de conceſſ.præben.eod.lib.vj.Sed hactenns non vidi lecturam Hoſti.in lib.vj.nec legit illud c.ſub eo.tit.decretalium.Sed & id ſequuntur Dominic.& Philip.Fran. in d.c.gratia,ille col.vlt.in glo.vlt.hic col. ij. nu.9.

De eadem re.
3 ¶ Sed idem quoque in caſu cap.ſi tibi,de præben.lib.vj.voluit Ioan.Mona.ibi,col.vlt.dicens acceptantem in eo caſu poſſe variare,ſi nihil ſit quod ei imputari poſſit , per d.l.ij. ff.de opt. lega.Et aliud quoque non diſſimile in alio caſu ſcribit Calderi.conſ.vj.an ſi conſuetudo,ſub tit.de conſuetud.vt ibi per eum videre poteris.

Delegatus nulliter faciẽs per iuſtũ errorẽ facti,poteſt iterum pronunciare.
4 ¶ Et huc quoque pertinet,quod dicitur delegatum,qui ſemel etiam inutiliter pronunciauit, aut quicquam nulliter fecit,non poſſe iterum pronunciare,cùm ſit functus officio,per leg.ſi vt proponis,la j. C.quom.& quan.iud.& c.in literis,& ibi omnes, de offic. deleg. & latè D.à Rota.deciſ.cccxlj.dubitabatur vtrùm auditor,in nouis,hoc tamen non procedit,vbi ipſe delegatus per iuſtum errorem facti nulliter geſſit,vt ſi executor,cui mandatum fuerat,vt prouideret Titio de præbenda , illi prouidit de præbenda Martini , qui communi opinione reputabatur mortuus,cùm adhuc viueret,non impeditur de alia prouidere,per l.error , C.de iur.& fac.igno.& c.dominus,de ſecun.nupt. Ita enim voluerunt Inn.Hoſti.& Io.And.in c.j. in verbo,forte,& ibi Bal.col.j. verſ. ſed quid in eo cui eſt mandata , de re iudi. Bar.in l. iudex

poſteaquam, in iiij. oppo. ff. eod. tit. Card. Flor. conſi. xxxij. in deciſi. col. iij. verſic. quarto quia quando, & conſi. ciiij. poſt redditum conſilium, col. ij. verſi. ad aliud dubium, Petr. Anch. in cle. j. col. ij. in j. q. de re iudi. Pau. Caſt. in l. cùm quærebatur, ante medium, ff. eo. tit.

5 ¶ Suntq; qui idem tenent in errore iuris, vt videre licet per Hoſti. Ioan. And. Imo. & alios, præter ipſum Inn. in d. c. j. de re iud. & Petr. Aucha. in d. cle. j. vbi ſuprà. & Alex. in d. l. iudex, col. v. in iij. limita. Sed huius contrarium expreſsè tenet Card. Flor. in illis duobus con. ſuprà allegatis, & bona pars eorum quos citauimus in præce. verſi. dum loquuntur de errore facti tantùm, tanquam aliud ſentiant in errore iuris. *Et an idem quando errore iuris,*

6 ¶ Quid quod ſunt qui negant in ſententiis, & aliis actibus iudicialib. prodeſſe errorem facti, vt nec errorem iuris, & in his Imol. in d. l. iudex poſteaquam, col. iiij. verſi. fallit etiam quarto, ff. de re iudi. & ibi quoq; Alex. col. iij. verſi. quartò fallit. & Pan. in d. c. j. col. penul. verſi. aduerte inquantum Inno. loquitur, eod. tit. Nam Inno. in eod. c. j. de re iudic. & qui eum ſequuntur, loquuntur in factis extraiudicialibus, vt in prouiſione de beneficio, de quo latè diximus ſuprà in vj. limit. nu. 10. incip. huc item ſpectat. & multis ſeq. Sed tu hìc vide quæ ſcripſimus ſuprà, in j. limit. num. 41. ſed quod dictum eſt, & ſequ. *De eadem re.*

7 ¶ Hanc autem principalem limitationem intellige, modò ſi is qui ita errauerit, poſteaquam certior factus fuerit de ſuo errato, & ita iure ſibi non competente in beneficio quod prius acceptauit, mox, id eſt, ſine mora aut negligentia ad alium redierit. Ita enim no. voluit Rom. d. conſi. cccxxix. col. ij. verſ. ſin autem membrum, per tex. quem dicit ſingul. in c. ſi beneficia, de præbend. lib. vj. vbi ſi quis ignoranter recipiat beneficium alteri collatum, vel etiam reſeruatum à Papa, liberè reuertitur ad priora beneficia propter illud dimiſſa, modò poſtquã certior factus fuerit, ſine difficultate aliqua omnino id dimiſerit. Nam ſi (vt inquit Roma.) quis perdit ius quod habet in re, in prioribus illis beneficiis, ob moram dimittendi poſterius illud, multò magis perdit commoditatem iuris ad rem, ſi in mora fuerit relinquendi beneficij acceptati vi gratiæ: multo enim facilius perditur ius ad rem, quàm ius in re, c. ſi is cui, de præben. lib. vj. & c. vlt. de conceſſ. præbend. lib. vj. Hæc ille. Cui & tu addere potes optimum text. in l. qui contrà, in fin. C. de inceſt. nupt. cùm dicitur, ſi errore comperto coniunctionem huiuſmodi, ſine vlla procraſtinatione diremerunt. & alium quoq; in l. quis ſit fugitiuus, §. idem ait ſi ſeruus, ff. de ædilit. edic. ibi, ſi imprudens ſecutus eſt, neq; occaſionem redeundi nactus prætermiſit. & in c. cupientes, §. inſuper. de elec. lib. vj. ibi, tunc infrà idem tempus iuſto impedimento ceſſante, &c. & quod voluit gl. ibi, in §. quòd ſi per xx. in verbo, propoſita, in princ. *Errans, quomodo recipiatur ad iterationem actus.* *Facilius perditur ius ad rem, quàm ius in re.*

8 ¶ Ex hocq; approbat Rom. vt ad eum redeamus, eorum ſententiam qui reprobant opinio. Hoſti. dicentium, quòd vbi eſt manifeſtum acceptantem beneficium, ius in illo non habere, non eſſe expectandam ſententiam ſuper declaratione non iuris: nam in re manifeſta debet ipſe acceptans ſtatim bonam fidem agnoſcere, nec ſententiam expectare, l. emptorem, in princ. ff. de actio. empt. & clariùs in l. quoties, §. denique, ff. de adminiſt. tutor. & ad id quoq; citat l. ſi res. §. non tamen, ff. de alienat. iudic. mutan. cauſ. fac. & l. j. ff. de inoffi. teſta. Quibus & tu adde alium tex. not. quem & ipſe poſtea ad aliud adducit, in l. nemo rem ſuam vtiliter, §. j. in fi. ff. de verb. oblig. cùm dicitur, hic moram feciſſe videtur, qui litigare maluerit, quàm reſtituere. Adde item & alia multa quæ diximus de execratione litium in noſtro tractat. Retractuum, tit. j. §. viij. glo. vij. in verbo, *le retrayant en decherroit*, num. 20. incip. hic autem maxima, & ſeq. *In re manifeſta, acceptans non debet ſententiã expectare.*

9 ¶ Intellige item hanc limitationem in eo, qui deceptus fuit errans in facto, ſecus ſi in iure errauerit, vt pulchrè voluit Inn. loquens in executore dato à Papa, qui errans in iure, contulit beneficium, quod non vacabat, in c. j. in fin. de ſenten. & re iudi. quem nuncupatim ſequitur, idq; dicit not. Card. Flor. conſi. ciiij. cuius initium eſt, poſt redditum, col. ij. verſi. ad aliud dubium. Neque enim alias error iuris excuſat. Super quo vide quæ diximus ſuprà alicubi. *Error iuris nihil prodeſt, ad iterationẽ actus.*

VICESIMA SECVNDA LIMITATIO.

1 ¶ Viceſimoſecundò limita hanc regulam, vt procedat cùm agitur de ſpecie, quæ ſuapte natura non eſt iterabilis, iuxta l. Lucius, §. impuberem. ff. de lega. iij. Secus, ſi de quantitate, quæ ſua ipſius natura iterari poteſt, ideo ſi quis reliquerit certam quantitatem filiæ, dum vel donec nupſerit, cenſetur eſſe legatum annuum pro quolibet anno, non pro vno tantùm, l. qui concubinam, §. vxori, ff. de lega. iij. & l. legatum, ff. de annu. lega. & l. iij. & iiij. ff. de condit. & demonſt. Ita enim autoritate earum ll. voluit Imol. in l. in inſtitutione, circa medium, ff. de vulg. & pupil. quem ſequitur. Laur. Calca. conſi. xx. iſta quæſtio habet tria dubia, col. j. verſi. tertia limita. per hoc expreſsim limitans hanc noſtram regulam. Et vide quæ diximus ſuprà in xx. limita. quæ ad hanc proximè pertinet. *Actus nõ iterantur, cum ſpecies ſuapte natura nõ eſt iterabilis, ſecus ſi ſit.*

VICESIMA TERTIA LIMITATIO.

1 ¶ Viceſimotertiò limita, vt procedat noſtra regula, cùm per primum actum ius alteri eſt quæſitum, alias ſecus: exempli cauſa, Eligentes per viá electionis, ea publicata, ad ſecũdam *Ius alteri quæſitum per primum actũ impedit iterationem, alias ſecus.*

electionem venire non poſſunt, c.cùm inter canonicos,& c.publicato, de electio. Per viam autem poſtulationis poſſunt,antequam poſtulationé præſentauerint,poſtea non poſſunt, c. bonæ,le ij.de poſtula. prælat. quod non ob aliud eſt, quàm quia per ſimplicem electionem quæritur ius, ſaltem ad rem, electo, per poſtulationem non quæritur ante præſentationem.

De eadem re.

2 ¶ Quam quidem eius differentiæ rationem poſuit Compoſtel.in d. c. bonæ, col. j.in verbo, quæſitũ,& ibi Pan.col.v.ver.ex hoc habes,vbi ex hoc ponũt hanc regulã generalẽ,quòd quis variare poteſt,antequam ius ſit alteri quæſitum: ſecus ſi ius ſit quæſitum,& ad hoc quoq; allegat ipſe Compoſt.l.nemo,ff.de reg. iur.& c.cùm inter dilectos, de electio. & ipſe quoque Pan.citat.clemen.j.de renunc.Quod & ipſum voluit Cardi.Alex.in c. Oſius,§.j. lxj. diſtin. & Roch.Cur.in tract.de iure patrona.in verbo,honorificum,col.xj. verſ.ſecundò ſuboritur quæſtio acceſſoria.

Scrutinio publicato, quando electores variare poſſint.

3 ¶ Et bene facit,quod à Io.Mona.traditum eſt in c.cùm expediat, col.j.verſi.item publicato, de elect.lib.vj. quòd publicato ſcrutinio electores variare nequeunt,per d.c.publicato,quod vt ſubdit,verum eſt,vbi electus ius habet. Quòd ſi ius non habet,vt ibi,ex ſcrutinio c.ſi cui, eo.tit.& ibi variare poterunt,Et ſequitur Io. And.ibi, poſt prin.in verbo,conſenſerit,& Pet. Anch.ad fi.& Domi.col.j. Et idem propemodũ voluit Dy. in c.mutare, in princ.de reg.iur. lib.vj.& Hoſt.in ſumma,tit.de electio.§.vtrum mutari poſsit,col.j.verſi.& vt plenius. & non obſcurè voluit Cardi.Flo.in d.c.publicato,col.ij.in j.oppo. & iterum col. v. in vij. quæſt. & ante hos omnes Compoſtel.in eo ipſo c.publicato,in verbo,variare. & iterũ paulò ante fin.

In ſimplicib. beneficiis, electione quæritur ius.

4 ¶ Et quod etiam voluerunt D.à Rota,deciſ.xxxv.nota quod vbi epiſcopus,in antiquis,quod ſi epiſcopus habet ex priuilegio vel ex conſuetudine, vt poſsit in ſua noua creatione nominare vnum canonicum in qualiber eccleſia collegiata,& aliquem nominauerit, qui ipſe acceptauerit,non poterit alium nominare, etiam ſi ea nominano non ſortiatur effectum,per l. apud Aufidium,ff.de opti.lega.& alia quæ allegat,vt diximus ſuprà,in prin.num.115.iuci.ſexageſimoſexto,quod tradiderunt. Nec obſtat(inquiũt)c.ſi electio,de ele.lib.vj. vbi ſi electio non ſortitur effectum,quia electus nolit conſentire, vel poſt conſenſum renunciat,aut moritur, aut propter occultum quodpiam vitium irritatur electio , poterunt eligentes electionem aliam facere, quia ibi ex ſola electione immediatè in dignitatibus electiuis non quæritur ius,in ſimplicibus autem quæritur,vt in c.ſi tibi abſenti,& ibi no. de elect.lib.vj.

Summa huius rei.

5 ¶ Vides igitur ex eorum ſententia cardinem huius rei in hoc verti, an ius ſit quæſitum , an non : vt primo caſu variare non liceat,ſecundo liceat. Nã & hoc ipſum in vniuerſum voluiſſe videtur glo.diſtinguens tamen in ſecundo membro, in c. noſti, extrà de elect.& ſimpliciter Archi.tractans,an liceat mutare conſilium,in c.certè,in verbo,muto,xij. q.j.dicens ita eſſe concordanda iura,quæ dicunt licere mutare conſilium , quæq; dicunt non licere. quod & ipſum ſequitur Card. Alex.ibi.col.ij. ſuper gl. in verbo,ecce. Et idem quoq; voluit Iaſon in l.ſerui.electione,col.j.verſ.ſecundò limita,ff.de lega.j. in id referens tex.ibi,& in d.l.apud Anfidium,ff. de opt. lega.

Tempus ſtatutum delegato ad expediendam cauſam, an prorogari poſsit.

6 ¶ Et quod item proditum eſt à Bald.in l.j.C.ſenten.reſcin.non poſ. vti allegatur ab his,quos ſtatim citabo(licèt in meo codice non reperi) quòd ſi conſentientibus partibus à delegante ſtatutum eſt tempus delegato ad expediendam cauſam, nõ poterit ampliùs id tempus prorogari,ne tollatur ius quæſitum alteri parti ex lapſu eius temporis:& ſequitur Ro.in l.ij.col. xix.verſi.dubitatur vlteriùs,ibi,aut terminus ipſe,ff.de re iudi. & Georg.Nath.in repe.clem. ſæpe,in princ.col.xlij.verſi. prædictis accedat,de verbo.ſignific.

De eadem re.

7 ¶ Quod tamen intelligunt Ro.& Nat.(neq; enim id prętereundum putauimus)niſi quidpiã nouum atq; inopinatum emerſerit, ob quod is qui prorogationem petit, non potuerit intrà tempus præſtitutum dicere de iure ſuo : tunc enim iuſtum eſſe , vt ei ſuccurratur,arg. l. de ætate,§.ex cauſa,ff.de interro.act.& c.cæterum,de iuram.calum. vt & in ſimili dicitur tempus præſcriptum appellanti ad proſequẽdum appellationem ei prorogari debere, ſi aliquid acciderit , propter quod non poterit appellatinnem proſequi , auth.ei qui, C.de temp. appella.& c.ex tenore,de appel.Debet enim iudex maximè in arbitratiis æquitatem ob oculos ponere,l. quod ſi Epheſi,ff.de eo quod cert.loc.

Ius ex primo actu quæſitũ, quid operetur.

8 ¶ Sed & huc propius accedit quod à Bart.& Alberi.ſcriptum eſt in l. qui per ſalutem vtroq; circa medium,& ibi quoq; Angel.Saly. in vlt.oppo.& Iaſon in fin.ff. de iureiur.dum tollere volentes antinomiam, quæ videbatur illius l.& huius noſtri §.dicunt in hoc §. & ſimili. tractari de nouo iure quærendo per matrimonium , ſiue aliquem alium actum. At in d. l. qui per ſalutem, quis iurauerat ex iure ſuo ſibi iam quæſito per acceptationem. Quod & ipſum ſecutus eſt Bened.Plumbi.in l.matrimonij,poſt medium,ff.qui & à quib.dum concordat d. l.matrimonij, quæ omnino ſimilis eſt huic noſtro §.cum d.l.qui per ſalutem. Quibus etiam accedit Bal.in l.qui poſt aditam,paulò ante fi.ff.de impub. & ali.ſubſt.dum allegat d.l. matrimonij,& alias,in hocq; manet, vt ſi ex primo actu ius ſit quæſitum , non liceat ad alium tranſire. Sed tu hîc omnino vide quæ diximus ſuprà in j.limitatione,num. 38. incip. declara item tertio, & ſeq.

VICE

VICESIMAQVARTA LIMITATIO.

1 ¶ Viceſimoquartò limita procedere, vt primo actu conſumatur diſpoſitio, niſi ipſe actus ſit neceſſarius, ſcilicet continens neceſſitatem actu permanentem, vt dicit Bald. in l. vltima, col.vlt. C. qui bon. ced. poſſunt, ad hoc trahens, quod alibi diximus, ſtatutum de compromiſsis non conſumi vno tantùm compromiſſo, ſed tandiu durare, donec lis finita ſit, ſcilicet ſupra in vj.limit.num.j.& ſequ.atq; iterum in limit. ix. num.3. incip.& ex hoc pleriq;, & alibi ſæpe.

Actus neceſſarius iteratur.

VICESIMAQVINTA LIMITATIO.

1 ¶ Viceſimoquintò limita, vt hæc noſtra regula non procedat in vniuerſali, ſiue etiam generali diſpoſitione, aut etiam indefinita, cum ea æquipollet vniuerſali: tunc non tantùm intelligitur de primo & de præſenti actu ſiue tempore, ſed etiam de alijs poſtea futuris, per text. in l.ſi ſeruitus, ff.de ſerui. vrb. præ. vbi generalis conceſsio ſeruitutis, ne luminibus officiatur, etiam ad futura lumina trahitur. Et ita illum tex. intelligunt omnes docto.ibi.

In vniuerſali ſiue generali diſpoſitione, ad actus iteratione[m] proceditur.

2 ¶ Et illius arg.dicit Bal. in auth.excipitur, in fi. C. de bon. que liber. quòd ſi pater ita dicit, concedo filio meo omnes fructus aduentitiorum bonorum ipſius, non ſolùm includuntur fructus illius anni, ſed & aliorum futurorum, quia videtur vniuerſalis cóceſsio, & quia vno & eodem tempore pertinent ad concedentem, l. Lucius, quæ eſt penul.ff. de fund.inſtru.& quod no. Cy. in l.non modus, C. de ſeruit. vbi & idem dicit de vniuerſali conceſsione, vt ſcilicet ad ſutura trahatur, & ad id quoq; allegat d.l.pen. & l.peculium, ff.de lega.ij.

Vniuerſalis conceſsio, ad futura trahitur.

3 ¶ Sed & Bal.vbi ſupra citat Arch.in c.cognouimus, paulò ante fi.verſi.& eſt argu.quod qui concedit, xij.q.ij. vbi poſt Hugo. dicit, quod qui generaliter concedit omnem decimationé cuiuſpiam loci, intelligitur concedere etiam futuram decimationem noualium, nam & prçteritæ & præſentes & futuræ decimationes eodem iure ei competunt, omnesq; eodem iure cenſeri debent, argu. l. j. ff.de pignoribus, & l.ſi quis, quæ eſt vlti. C. quæ res pignor. oblig. poſſ. & hoc quoq; ibi ſequitur Cardi. Alex.etiam ad fin.

Omnis decimatio conceſſa, quid comprehendat.

4 ¶ Attende tamen lector amantiſsime, ne decipiaris, quod nonnulli tradunt in d.l.ſi ſeruitus, quam tibi pro fundamento huius limitationis poſt alios citauimus, ideo diſponentem, qui indefinite locutus eſt, intellexiſſe etiam de futuris, quia potuerunt omnia futura præuideri: alias enim futura non comprehenderentur, per l.ſi ita eſſet, ff. de aur.& arg.leg. Ita enim expreſsè voluit Bar.in d.l.ſi ita, col.ij.verſi.ſi verò de magno præiudicio.& ante eum Cy. in d. l.non modus, verſi. quandoq; concedit ſub nominibus.

Futura, quá[n]do comprehe[n]dantur ſub indefinita.

VICESIMASEXTA LIMITATIO.

1 ¶ Viceſimo ſextò limita procedere, niſi diſpoſitio permittens aut aliter diſponens aliquid fieri, vtatur verbo, quoties, aut alijs ſimilibus: vt ſi dicat fieri quandocunq;, vel quotieſcunq; quis voluerit, tunc enim ea diſpoſitio non vno actu conſumetur, ob vim & ſignificationem huiuſmodi dictionum, quæ iterationem important, vt magna autoritate affirmat Archi. in c.nunc verò, ix. q. iij. quem ſequitur Domi.conſil.xcvij.ſuper j. dubio, col.j.verſic.prætextu iſtius, vbi autoritate illius dicit eam dictionem, quoties, eſſe eius naturę, vt importet vniuerſaliter poteſtatem variandi, ex hocq; c. non poteſt, de præb.lib.vj. quo cauetur diſpenſationem ad duo beneficia intelligi de duobus primis tantum, vt diximus ſupra, nu.28.incip.decimoſeptimo accedit.non procedere quando in diſpenſatione eſſent illa verba, quoties ſibi placeret. quod & ipſum nulla illorum mentione facta conſuluit Phil. Dec. conſi. clxix. cuius ſuperſcriptio incipit, diſpenſatio facta, in j. dubio.

Diſpoſitio vtens verbo quoties, quá[n]docunq;, &c. nõ cõſumitur vno actu.

Dictio quoties, cuius ſit natura.

2 ¶ Quibus addes Dy.Alber.Bart.Imo.& Alexan.in l.qui bona, §.vlti.ff.de dam.infe.dicentes hæc verba, toties quoties, ſignificare infinitatem. vti etiam ipſe Alex. voluit in l.ſi Stichum, §.j.col.ij.verſi.nec ob. ratio, ff.de ver.obli. & in l.ij.§. vlt.col. ij.verſi. puto quòd in terminis, ff. qui ſatiſd. cog. & conſil.cxlv.quoniam abunde, col.j.verſi. ſed hoc non obſtante, lib.ij.& alij multi quos tibi citauimus in tractatu Retractuum, tit.ij.§.j. in glo.ij.in verbo, *à tel temps*, nu.11.contrarium, cum multis ſeq.

De eadem re.

3 ¶ Et hoc quidem alijs probatur in his dictionibus & ſimilibus, ex multis tex.videlicet in l.ſi ita ſtipulatus à Seio fuero, & ibi Barto.Ang.& Imol.ff.de fideiuſſ. quæ loquitur in dictione, quandocunque, ibiq; gl.in verbo, ſummas, adducit pro contrario hunc noſtrum §. hoc ſermone, vt intelligas hanc limitationem ad hunc tractatum pertinere, & alios tex.in l.j §.j.ibi, toties quoties, ff. ſi fami.fur.fec.dica. & in l.ſi duo, §. vlti.ff. de arbit. & §.in primis, Inſtit.de eo cui liber. cau.

Comprobatio eiuſdem.

4 ¶ In quo tamen illud annotandum eſt, quod tradit Ang.in l.ſi finita, ff.de dam.infec.& iterú in l.ij.§.qui exhiberi, ff.de cuſt.reo.quod ſi quis promiſerit alterum repræſentare toties quoties fuerit requiſitus, ſufficit vt bis illum repræſentet, ita vt poſtea liberetur, per d.l.qui bona, §.vlt.ff.eo.tit.& l.fideicommiſſa, §.ſi quis decem, ff.de lega.iij. Et illum ſequitur, & multis argu.& rationibus comprobat Roma.in repe.rub.ff.de arbitr.col.x.verſic.quid autem ſi compromiſſum eſt, & conſi.xv.plura ſunt quæ quæruntur, in iiij.eodemq; vlti. dubio, vbi & alia loca citat ex eodem Ang.

Toties quoties repræſentare promittens, liberatur ſi bis repræſentet.

¶Sed

5 ¶Sed hæc ſententia reprehenditur ab Imo. Rom. ſibi contrario, Alex. & cæteris recentiorib. in d. l. ſi finita, ea quam diximus ratione, quòd ea verba (toties quoties) infinitatem deſignãt, proptereaq; duabus vicibus tantùm minimè contenta eſt. Quod & ipſum tradit idem Ro. in d. l. ij. §. vlt. col. ij. verſi. modò ad propoſitum. & ibi quoq; Soci. col. pen. verſi. ſextò & vltimò, ff. qui ſatiſd. co. & Pau. Caſt. in l. duobus, §. quod ſi reus, ante fi. & ibi quoq; Iaſ. col. pen. ff. de iniu. quo in loco ipſe Pau. monet notarium, vt promittere faciat de ſiſtendo toties quoties. & ipſe item Alex. in d. l. quia bona, §. vlt. ff. de dam. infe. & d. conſi. cxlv. in princ. lib. ij. & alij quos in id citat Hippo. Marſi. in l. vnius, §. cogniturum, col. vij. verſ. item & vltra, cũ multis ſeq. ff. de quæſt. & vide quos citaui ſuprà, in prin. nu. 49. inci. quid autem ſi quis.

Qui teneant contrarium.

6 ¶Sed & hîc non omittendum ducimus, quod ab Ang. ſcriptum eſt in d. l. ſi ita ſtipulatus à Scio fuero, ff. de fideiuſſ. volens ſoluere contrarium quod gloſſ. ibi fecerat de hoc noſtro §. hoc ſermone, vt ſuprà diximus, hæc tradit, Quòd vbi tractamus de obligatione contrahenda in alicuius conditionis euentum toleratur infinitas, & ſolus primus actus impletionis conſideratur per hunc noſtrum §. hoc ſermone. Vbi verò tractamus de obligatione multiplicanda, tunc etiam toleratur infinitas, ſi per multiplicationem in effectu, non multiplicatur intereſſe, neq; contrahitur nouum damnum, vt in d. l. ſi ita ſtipulatus, vbi licèt fideiuſſor obligetur in plures quantitates, tamen eas recipere poteſt à reo, & in l. vbi exigitur, §. hæc vox, ff. de eden. de qua nos alibi diximus. Sed vbi ex multiplicatione ſemper inducitur nouum damnum, quantumcunq; verba ſunt apta ad infinitatem, non toleratur infinitas, ſed reſtringitur, l. fideicommiſſa. §. ſi quis decem, ff. de lega. iij. quam & glo. in d. l. ſi ita ſtipulatus, adduxerat pro contraria. Sed antequam obligatio contrahatur, poteſt futurus, vt ipſe loquitur, obligari, dicere ſe nolle in infinitum obligari, & ſic, inquit, intelligitur l. qui bona, §. vlt. ff. de damno infec. Hæc Ang.

Infinitas quãdo toleretur, vel reſtringatur.

7 ¶Cæterum Imo. in d. l. ſi ita ſtipulatus, dicit hæc bene notanda, quia ſecundum ipſum Ang. etiam ſi appoſita ſit dictio, quandoq; vel quandocunque, in d. §. ſi quis decem, nihilominus procederet quod ibi dicitur. Cuius tamen oppoſitum ſentit Bart. in d. l. ſi ita ſtipulatus, & rurſus in d. l. qui bona, §. vlt. & fortè, vt ſubdit Imo. illud verius eſt, quia ſtandum eſt voluntati teſtantis, nec recedendum à verbis claris, l. ante ille, §. cùm in verbis, ff. de leg. iij. & l. pen. ff. de annu. leg. Et pro hoc facit d. l. ſi ita ſtipulatus, nam poſſet eſſe, quòd ibi ſæpius damnum incurreretur ipſi fideiuſſori, ſi contingeret ex poſt facto reum effici non ſoluendo, vt in §. vlt. inſtit. de replic. Æquitatem tamen habere opinio. Ange. ſed æquitas non ſcripta, & rigor ſcriptus videntur reſiſtere, per ſupradicta.

De eadem re.

VICESIMA SEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶Viceſimoſeptimò limita, vt procedat in conceſſione oneroſa, ſecus in lucratiua ſiue gratuita, ex hoc quod voluit Alex. in l. diuortio, §. ob donationes, col. iij. verſi. ſecundo limita dictum, ff. ſol. matri. dum limitat dictum Bald. ibi dicentis, quòd ſi quis vendit fructus cuiuſpiam horti, & his ipſi fructus colligantur in anno, intelligitur tantùm de primis, de quo nos ſupra diximus in prin. num. 6. incip. tertiò ad hanc ſententiam: Vt ſcilicet id procedat in tit. oneroſo, in quo & ipſe Bal. loquitur: in lucratiuo autem ſecus. nam tunc (inquit) id perpetuò intelligitur, per l. ſi ſeruitus, ff. de ſeruitu. vrbanorum, præd.

Conceſſio lucratiua, vno actu non conſumitur.

2 ¶Cuius (vt & ipſe dicit) tex. argu. dicit idem Bal. in auth. excipitur, ad fi. C. de bon. quæ libe. quòd ſi pater cócedit ſuo filio fructus bonorũ ſuorũ aduentitiorum, non ſolùm includuntur fructus illius, ſed futurorum, & ad hoc quoq; alia allegat, de quo nos alibi ſupra diximus in xxv. limitatione. Tanquam ſcilicet intelligat Alex. illam Bal. diuerſitatem ex ſola diuerſitate lucratiui, aut oneroſi tituli. Subdit tamen ipſe Alex. hoc poſterius dictum Bal. verum eſſe, ſi fructus eorum bonorum aduentitiorum non extabant tempore donationis, nam ſi extarẽt, de illis tantùm debere intelligi, per tex. in l. ſi ita, ff. de auro & argento leg.

vide ſuprà ſub 25. limit. num. 2.

3 ¶Ex quo iterum vides Alex. non ſatis ſibi bene conſtare, nec hîc diuerſitatem tituli oneroſi vel lucratiui quicquam facere, ſed id ex eo tantùm pendere, an fructus extent, an non extent. Si enim extant, de illis tantùm intelligi, etiam in titulo lucratiuo: ſi non extant, ſecus. Et id quidem poſtremum omnino verum eſt, nam ſi nulli extarent, conceſſio, ſiue gratuita, ſiue lucratiua, omnino eſſet inutilis, & ſuperuacua, niſi de fructibus poſtea ſequentibus intelligeretur, quod minimè dicendum eſt, ex no. in l. ſi quando, C. de inoffic. teſtamen. cum ſimilibus.

Fructus conceſſi, quando trahantur ad futuros, & cur.

4 ¶Subiungit tamen Alex. pro illa poſteriori ſententia Bal. facere quod ipſemet Bal. ſcribit in l. j. col. ij. verſi. pone quòd teſtator, C. de fideicommiſſ. quòd ſi teſtator mandauerit hæredi, vt veſtiret vxorem ſuam, & ſic (ait Alex.) tit. lucratiuo, intelligitur vt ſingulis annis veſtiat. Sed nos de hoc Bal. dicto, & illius ratione, alibi ſupra diximus.

Legatum vt quis veſtiat, quomodo intelligatur.

VICESIMA OCTAVA LIMITATIO.

1 ¶Viceſimooctauò limita, vt hæc noſtra regula non procedat in actu proteſtationis, qui tantum abeſt, vt prima ac vna conſumatur, vt etiam iterum, ac interdũ ſæpius (ſi quando ea requiritur) fieri debeat: aliàs ea prima proteſtatio euaneſcit, maneat que inutilis & inefficax, peræquè

Actus proteſtationis, iteratur.

peræquè ac ſi nulla facta fuerit, per tex. in l. de pupillo, §. ſi quis ipſi prætori, ff. de oper. noui. nunci. & in l. mora, in fi. principij, ff. de vſuris.

a ¶ Verùm hæc res patitur multas diſtinctiones & declarationes. Nam primùm Bart. in d. §. ſi quis ipſi prætori, col. ij. in ij. oppoſitione, videtur, inquit, quòd ſufficiat proteſtationem ſemel eſſe factam, l. Titia, §. vſuras, ff. de leg. ij. Idq; ita ſoluit, quòd quando proteſtor, quòd uó ſtat per me, tunc ſi ſtat per aduerſarij delictum vel contumaciam, ſufficit vna proteſtatio, nec requiruntur plures, niſi prima fuerit remiſſa, per dictum §. vſuras, & dictam legem, mora, & ibi glo. in verbo, repetendi, & facit l. iij. §. illud, ff. quod vi aut clam.

De eadem re.

3 ¶ Aut ſtat per aduerſarij caſum vel dignitatem, & ſic ſine delicto illius, & tunc aut proteſtatio fit ad conſeruandum ius proteſtantis, & ſufficit ſemel fieri, l. ſi intra, & l. in contractibus, §. pen. C. de non nume. pecu. & l. vt perfectus, C. de annali except. cum ſimilibus: Aut fit proteſtatio ad acquirendum ius quodpiã nouum, & tunc finito impedimẽto aduerſarij, debet iterum fieri, aliàs prima proteſtatio nihil operaretur, per dictum §. ſi quis ipſi prætori.

De eadem re.

4 ¶ Ex hocq; ſub infert, quòd ſi emptor cui mouetur lis de re empta proteſtatus fuerit ſe non poſſe eam litem nunciare venditori, quia ignoratur, quo in loco ſit ſine culpa ipſius, iuxta l. ſi dictum, §. pen. ff. de euictio. tunc ſi reuerſus fuerit, debet ei denũciare, aliàs prima illa proteſtatio nihil operaretur, videreturq; ab ea receſſũ, per d. §. ſi quis ipſi prætori, quod, inquit, tene menti ad multa. Sed tu ſuper hoc vltimo vide Ang. in d. §. ſi quis ipſi prætori, verſic. ex hoc dicit, & ibi quoq; Pau. Caſt. col. j. verſi. qui per hoc dicit, Imolam col. ij. verſi. item adde ſecundo, Roma. col. ij. verſi. inquantum Bart. in eadem, Alex. col. iij. verſi. ex hoc infert, Iaſonem col. v. verſi. tertio inquantum, & præterea Antonium in c. vlt. col. ij. in iiij. quæſt. extrà de appellationibus.

Proteſtatio reiteranda.

5 ¶ Porrò ſi alia multa ſuper hac re, an ſcilicet vna proteſtatio ſufficiat, & de ſimilibus ſcilicet interpellatione, denunciatione, admonitione, requiſitione, citatione, & aliis id genus, vide omnes in d. § ſi quis ipſi prætori, glo. in c. ſi epiſcopus, xviij. diſt. & in c. cupientes, §. ſi per viginti, in verbo, propoſitam, verſi. ſed ſolet quæri, & ibi Pet. Anch. col. vlt. verſi. incidenter tamen quæritur, Dominic. col. iij. verſi. & nota iſtam glo. & Phil. Franc. col. ij. verſi. in eadem glo. in fi. Innocen in c. cum nobis, col. ij. in verbo, reuocare, verſi. item an ſunt. Ioan. Andr. in c. ego, col. j. in verbo, vocatus, de iureiur. & alios plurimos citatos ab Alex. in d. §. ſi quis ipſi prætori, colum. j. & ij.

Qui conſulendi ſuper hac re.

VICESIMA NONA LIMITATIO.

¶ Viceſimonono limita, non procedere in promiſſione cuiuſpiam generis ſubalterni (quod vocant dialectici & noſtrates) in quo quidem haud dubiè eſt electio debitoris, l. plerunque, §. penult. ff. de iure doti. & c. in alternatiuis, de regu. iur. lib. vj. cum concord. ibi adductis. Sed quod ad noſtram tractationem pertinet, ſi ſemel vnum promiſſor elegerit, non ex hac prima electione conſumitur electio, quin poſſit poſtea & ſæpius quidem aliud eligere, & ſoluere, l. qui ex pluribus, & ibi glo. Bart. & alij, ff. de verbo. obligationib. & l. eum qui certarum, §. j. & ibi etiam gloſa, & doctor. ff. eod. tit. In quibus locis, ne hîc te diutiùs detineam, videbis vtrùm & id facere poterit poſt litem conteſtatam, an & poſt ſententiam, & an id procedat in voluntate expreſſa aut tacita, & an in teſtamentis, vt in contractibus, & an cùm à lege datur electio, an & cùm ab homine.

Promiſſio generis ſubalterni, vno actu non conſumitur.

TRICESIMA LIMITATIO.

1 ¶ Triceſimo limita, vt non procedat in pignoribus & hypothecis ſiue prætoriis, ſiue conuentionalibus, nam ſi creditor cadat poſſeſſione pignoris vel hypothecæ, quam habebat, ſiue nulla eius culpa, ſiue etiam ſua culpa, non ita perdit ius pignoris, quin poſſit iterum eã poſſeſſionem recuperare hypothecaria actione, vt eſt text. expreſſus & no. in l. vlti. & ibi omnes doc. C. de præto. pigno. Sed cui ſimilis eſt alius, in l. is cui, §. quæri poteſt, ff. vt in poſ. leg. & voluit gloſa, in l. ſi quis miſſum, §. vlti. in glo. penult. in fi. ff. de dam. infect. & Inno. in c. contingit, in prin. de dol. & contu.

In pignorib. actus iteratio cõceditur.

2 ¶ Sed hoc ita accipiendum eſt, niſi creditor expreſsè conſenſerit alienationi rei pigneratæ. Nam licèt ea poſtea redeat in dominiũ debitoris, non tamen redit pignus, quin ipſum perpetuò manet liberatum, per alium tex. & ipſum quoq; not. in l. vlt. C. de remiſ. pigno. quem ſing. dicunt Bal. Ang. & Saly. ibi. Niſi tamen in duobus caſibus, qui ibi adſcribuntur à doc. vti videre poteris.

Niſi creditor alienationi conſenſerit.

TRICESIMA PRIMA LIMITATIO.

1 ¶ Triceſimoprimò limita, vt ſimiliter non procedat in conſtituto, verbi gratia, vt id intelligas, ſi conſtitutarius, id eſt, is pro quo venditor, aut alius id genus ſe conſtituerit poſſidere rem venditam aut aliter ceſſam, ipſius rei realem ſiue naturalem poſſeſſionem apprehenderit, & ea poſtea cadat, & deinde res ad conſtituentem redierit, redit & poſſeſſio vi illius conſtituti in conſtitutarium, ex ſententia Bal. in c. ſi facta. col. j. verſi. pone vendo tibi, & ibi quoq; Matth. Afflict. col. iij. verſi. & dicit hic, tit. ſi de feud. fuer. contr. inter domi. & agna. & alij, quos tibi citaui in noſtro tract. Cõſtituti, in v. limit. quo in loco videbis, an id verũ ſit.

In conſtituto non intelligitur de prima vice tantum.

TRIC

TRICESIMASECVNDA LIMITATIO.

Actus reiterari poteſt, quando destructio voluntatis, ad interpretantem ſpectat.

1 ¶ Triceſimoſecundò limita, vt non procedat, quando deſtructio voluntatis, ad interpretantem, ſiue declarantem ſpectat, verbi gratia, diximus in prin. nu. xl. incip. viceſimo quod voluit, quòd declaratio ſiue interpretatio obſcuritatis vel ambiguitatis, non niſi ſemel fieri poteſt, per glo. in l. quicquid aſtringendæ, in prin. ff. de verb. obligat. cum multis ſi. ibi adductis. Sed id intelligitur, niſi is qui diſpoſuit aliquid obſcurè, poſteaq; ſemel interpretatus fuerit aut declarauerit, id ipſum obſcurum poſsit totum ipſum reuocare, Exempli cauſa, teſtator quicquam obſcurum diſpoſuit, cuius diſpoſitio ambulatoria eſt vſq; ad mortem, eſtq; ei ſemper liberum reuocare teſtamentum, l. quod per manus, ff. de iu. codi. & l. iij. ff. de adim. lega. cum ſimi. Ideoq; ei licet interpretari & declarare teſtamentum, non ſemel tantùm, ſed & toties quoties libuerit, l. hæredes palam, §. ſed ſi notam, ff. de teſtam. Id quod ab Ang. annotatum eſt in d. l. quicquid aſtringendæ, paulò ante fin. & ibi quoq; Alex. col. pen. verſi. ex qua habes, ff. de verb. oblig. & nos quoq; diximus ſuprà, in princ. nu. 46. incip. quinetiam illud, ſed id inter limitationes repetere non inconueniens mihi viſum eſt.

TRICESIMATERTIA LIMITATIO.

Sermo ſimpliciter prolatus de primo actu intelligitur, niſi natura repugnet.

1 ¶ Triceſimotertiò limita, vt procedat, niſi natura repugnaret, verbi gratia, in caſu l. eum qui calendis, ff. de verb. oblig. de qua diximus ſuprà, nume. xxj. incip. duodecimo accedit, in ea igitur l. dicitur quòd ſi quis ſimpliciter ſtipulatur calendis Ianuariis, intelligitur de primis. Quid ergo ſi quis in menſe Decembri ſtipulatus fuerit calendis Ianuariis partum Aretuſæ, quæ nondum prægnans eſt, aut certè prægnans eſt ex duobus menſibus tantùm. ita vt natura repugnet, vt ſtipulatio poſsit habere effectum in primis illis calendis Ianuariis proximè ſequentibus ſtipulationem. Igitur non de illis ſtipulatio illa intelligenda eſt, ſed de aliis partum ſequentibus, vt dicit gl. in d. l. eum qui calendis, in verbo, calendis, in prin. per tex. in l. interdum, in prin. ff. eo. tit. vbi interdum pura ſtipulatio ex re ipſa dilationem capit, vt ſi id quod in vtero ſit, ſtipuletur: tunc enim incipit actio, cùm ea per rerum naturam præſtari poteſt.

De eadem re.

2 ¶ Quibus adde quæ latè congeſsimus in noſtro tractatu, ceſſante cauſa ceſſat effectus, num. 70. incip. ſuntque & aliæ, & ſequ. quo conuinceremus naturam leges & cæteras diſpoſitiones interpretari. Hæc autem limitatio poteſt reduci ad ipſam noſtram regulam, vt ſcilicet ea ſtipulatio intelligatur de primis calendis, poſtquam res præſtari poſsit.

FINIS.

TABVLA ALPHA-BETICA IN TRACTATVM,

Ceſſante cauſa ceſſat effectus.

A

Abbas depoſitus ſine culpa primum locũ poſt abbatem tenet, limit.15.nu.8.

Ablationis cauſa ceſſante ceſſat ablatio, part.1.numero 20.

Abſens, ob contumaciam potius damnatus eſſe cenſetur, quàm ob malam cauſam, par.1. nu.63.

Abſolutionis cauſa ceſſante ceſſat effectus, par.1. num.20.

Abſolutionis cauſa ceſſante ceſſat abſolutio, pàr.1. num.21.

Abſolutionis cauſa limitata, limitatum effectum producit, pat.1.num.142.

Actionis cauſa ceſſante ceſſat actio, par.1. num.22. & ſeq.

Actio quæ competebat ob intereſſe, deſinit competere ſi deſinat intereſſe, par.1.num.23.

Actio ob intereſſe competens, eo ceſſante deſinit, par.1. num.23.

Actio directa ex mente competit, par.1. num.136.

Actu conſummato caſus ſuperueniens non vitiat, limitat.12. nu.15. etiam in foto conſcientiæ, ibid. num.16.

Etiam in effectu nondum cõſummato, ſed inchoato, qui tamen pro completo habetur, limitat.12.num.19.

Quid in cauſa eſſendi, ibid. nu.13. & duob.ſeq.

Quid in tempore futuro, ibid.num.24.

Actus quando conſummatus vel perfectus dicatur, limit.12.num.28.

Actus cauſæ proximæ attribuitur, limit.20. num.5.

Actus non conſecuturi ſunt à cauſis multum remotis, limit.20.num.5.

Actus à cauſa ptoxima denominatur, limit.20.n.5.

Actus quando à prima cauſa denominatur, limit.20.num.19.& 20.

Ademptionis cauſa ceſſante ceſſat ademptio, par.1.num.24.

Ademptio legati ob inimicitias ceſſat ſi conciliatio interuenerit, par.1.num.24.

Adoptiui parentes in ius ſine venia vocari nõ poſſunt, par.1.nume.45. ſed tandiu tamen quandiu durat adoptio, ibid.

Adoptione ceſſante ceſſat inſtitutio ob eam facta, par.1.num.116.

Adrianus Florẽtinus theologus præſtantiſsimus, limita.1.num.4.

Aduocatus officio depoſito manet clariſsimus, nec torqueri poteſt, limit.15.num.7.

Aegrotus ſi curatus in morbum ſtatim inciderit, eadem morbi cauſa permanſiſſe dicitur, part.1. num.178.

Aequitati naturali iuriſconſulti innituntur, limi.1. num.69.

Aeſtimationis limitata cauſa limitatum effectum producit, par.1.num.142.

Aetate ceſſante ceſſat illius effectus, par.1.nu.25.

Affinitatis cauſa ceſſante ceſſat affinitas & effectus qui inde ſequebatur, par.1.num.27.

Affinitatis priuilegium, finita affinitate perit. par.1.num.27.

Affinis durante affinitate ob affinis ſui iniuriam accuſare poteſt, par.1.num.30.

Affinis ſoluta affinitate ad id quod eſt de iure ſpeciali contra ius commune non admittitur, par.1. num.37.

Affinis ſoluta affinitate ad id quod eſt de iure communi admittitur, pat.1.num.37.

Agnati hodie cognatis non præferũtur, quia ſublata eſt differentia agnationis & cognationis, par.1.num.127.

Agnatum eſſe tempore delatæ hæreditatis ſatis eſt, limit.4.num.5.

Agnatio in acquirenda hæreditate effectũ ſucceſſiuum non reſpicit, limit.4.num.5.

Amicitia redintegrata reſtituit quod inimicitiæ ademerant, par.1.num.24.

Amicitia ex affinitate plerunque durat, etiam ea ſoluta, pat.1. num.30.

Amicitia quæ ex forma & pulchritudine proficiſcitur, deficiente pulchritudine perit, par.1.numero 38.

Amor qui ex affinitate proceſſerat, ſoluta affinitate ſoluitur, par.1.num.27.

Amor ex affinitate contractus, ea finita diminuitur, par.1.num.29.

Amor ex affinitate contractus, ex ea ſuſceptis liberis non ceſſat, pat.1.num.29.

Amoris cauſa ceſſante ceſſat amor, par.1.num.38.

Amoris ob formam, & formæ idem finis eſt, par.1, num.38.

Appellationis cauſa ceſſante ceſſat appellatio, pat.1.num.39.

Appellationis cauſa grauamen eſt, par.1.num.39.

Appellanti prima die an ſtatim currat tẽpus pro-

ſequendi,par.1.num.80.

Appellationis cauſam vnam probare ſufficit, licèt plures expreſſæ ſint,limit.22.num.7.

Arbitriorum extraordinariorum cauſa ceſſante, ceſſant arbitria.par.1.num.40.

Argumentum valet à deſtructione cauſę ad deſtructionem effectus,& è contra,par.1.num.144.

Argumentum à cauſa finali ſumitur, non etiam impulſiua,limit.1.num.8.& 9.

Argumentum à ratione naturali abſque allegatione iurium valet,limit.1.num.78.

Argumentum probabile tantùm non concludit neceſſariò,limit.6.num.2.

Argumentum non ab euentu, ſed à cauſis immediatis concludit, limit.20.num.8.

Argumentum ducitur à ratione vnica tacita, ac ex expreſſa,limit.21.num.8.

Argumentum non ſumitur à cõtrario ſenſu vnius cauſæ,ex pluribus,limit.22.num.5.

Authoritas ſtatuti finitur ceſſante cauſa probitionis,par.1.num.115.

B

BAnni cauſa ceſſante ceſſat bannum, par.1.numero 41.

Bannum ob contumaciam irrogatum, bannito comparente in ſimplicem citationem reducitur, par.1.num.59.

Bannitus condemnatus de falſo, magis ob contumaciam quàm quòd falſum commiſerit, damnatus eſſe cenſetur, par.1.num.63.

Bello ceſſante ceſſat omnis effectus ex bello ſecutus,par.1.num.42.

Beneficij à iure conceſsi ceſſante cauſa ceſſat beneficium.par.1.num.45.

Beneficium legis non eſt alicui auferendum,par.1. num.82.

Beneficio vbi locum facit perſonæ conditio ea deficiente beneficium deſinit, par.1.num.105.

Beneficiatus ſua culpa in id incidens vt officium facere non poſsit,priuatur beneficio,limitat.23. num.11.

Beneficium datur propter officium, limitat. 23. num.11.

C

CAſus ſuperueniens qui ab initio impediuiſſet actum geri,ſi tendit ad eundem effectum cum actu geſto, non tollitur quod geſtum eſt, limita,14.num.2.

Niſi debitoris interſit,ibid.num.9.

Cauſa quid,par.1.num.2.& 3.

Cauſa propter quam fit aliquid,eod.num.2

Cauſa quid à ratione differat,par.1.num.2.& 3.

Cauſa quibus modis dicatur,par.1.num.4.

Cauſa eſt de præterito,par.1.num.6.

Cauſa & ratio ſæpe confunduntur, par.1.n.7.& 8.

Cauſa finalis legis propriè ratio dicitur, par.1.n.9.

Cauſa dicitur cui ratio ineſt,par.1.num.10.

Cauſa cui ratio non ineſt propriè cauſa nõ eſt, ſed abuſiuè,par.1.num.10.

Cauſa ceſſante ceſſat effectus,par.1.nu.11.

Cauſatum perimit cauſa perempta ſuum, part.1. num.11.

Cauſa finalis falſa,vitiat legatum & contractum, par.1.num.16.

Cauſa durante durat effectus, par.1.num.17.

Cauſa ceſſante ceſſat diſpoſitio etiam in foro conſcientiæ par.1.num.18.

Cauſa amoris ceſſante ceſſat amor,par.1. nu.38.

Cauſa appellationis ceſſante ceſſat appellatio,par. 1.num.39.

Cauſa banni ceſſante ceſſat bannum, par.1.nu.41.

Cauſa belli ceſſante ceſſat effectus illius, par.1.numero.42.

Cauſa commiſsionis ceſſante ceſſat commiſsio par.1.num.48.

Cauſa commodi ceſſante ceſſat commodum, par. 1.num.49.

Cauſa confeſsionis ceſſante ceſſat eius effectus, par.1. num.51.

Cauſa conceſsionis ceſſante ceſſat conceſsio,par.1. num.50.

Cauſa conſtitutionis ceſſante ceſſat conſtitutio, par.1.num.53.

An reuocari conſtitutionem neceſſe ſit, ibid.

Cauſa conſtituti ceſſante ceſſat conſtitutum, par. 1.num.54.

Cauſa conſuetudinis ceſſante ceſſat conſuetudo, par.1.num.55.

Cauſa contractus ceſſante ceſſat contractus,par.1. num.56.

Cauſa contumaciæ ceſſante ceſſat effectus illius, par.1.num.57.& ſeq.

Cauſa diſpenſationis ceſſante ceſſat diſpenſatio, par.1.num.89.

Cauſa dilationis ceſſante ceſſat dilatio, par.1.numero 74.

Cauſa expulſionis ceſſante ceſſat expulſio, par.1. num.100.

Cauſa immunitatis ceſſante ceſſat immunitas, par.1.num.113.

Cauſa impedimenti ceſſante ceſſat impedimentum, par.1.num.114.

Cauſa infamiæ ceſſante ceſſat illius effectus, par. 1.num.115.

Cauſa legati ceſſante, ceſſat legatum,par.1.nu.121.

Cauſa legitimationis ceſſante ceſſat legitimatio, par.1.num.123.

Cauſa liberationis ceſſante ceſſat liberatio, part.1. num.174.

Cauſa mandanti ceſſante ceſſat mandatum, par.1. num.175.

Cauſa morbi ceſſante ceſſat morbus.par.1.nu.177.

Cauſa neceſsitatis ceſſante ceſſat quod ob eam ſtatutum,eſt,par.1.num.179.

Cauſa odij ceſſante ceſſat odium,par.1.num.185.

Cauſa officij ceſſante ceſſat officium, par.1.n.188.

Cauſa permiſsionis ceſſante ceſſat permiſsio, par. 1.num.197.

Cauſa periculi ceſsante ceſsat periculum, par.1. num.198.

Cauſa præſumptionis ceſsate ceſsat præſumptio, par.1.num.200.

Cauſa priuilegij ceſsante ceſsat priuilegium, par. 1.num.203.

Cauſa

Cauſa commenſurata tempori, commenſurat effe ctum,par.1.num.209.
Cauſa cùm ad nõ cauſam reducitur,perinde eſt ac ſi à principio cauſa non fuiſſet, par.1.num.215.
Cauſa prohibitionis ceſſante ceſſat prohibitio, ibidem.
Cauſa promiſſionis ceſſante ceſſat promiſſio,par. 1.num.217.
Cauſa recuſationis ceſſante ceſſat recuſatio, par.1. num.219.
Cauſa redhibitionis ceſſante ceſſat redhibitio, par.1.num.221.
Cauſa religionis ceſſante ceſſat religio, par.1.numero 223.
Cauſa repetitionis ceſſante ceſſat repetitio, par.1. num.225.
Cauſa reſtitutionis ceſſante ceſſat reſtitutio, par.1. num.227.
Cauſa ſecuritatis conceſſæ ceſſante, ceſſat ſecuritas,par.1.num.231.
Cauſa ſpecialitatis ceſſante ceſſat ſpecialitas, par. 1.num.234.
Cauſa ſtatuti ceſſante ceſſat ſtatutum,par.1.n.235.
Cauſa ſuſpicionis ceſſante ceſſat ſuſpicio,par.1.numero 238.
Cauſa voti ceſſante ceſſat votum, par.1.nu.242.
Cauſa ea propriè eſt, quæ finalis eſt,limit.1.nu.5.
Cauſæ appellatione & finalis,& impulſiua veniũt, ibidem.
Cauſa quælibet præſumitur impulſiua in gratiis & priuilegiis,limit.1.num.14.
Cauſæ impulſiuæ ceſſatio an vitiet in omnibus reſcriptis,arbitarium eſt,limit.1.num.15.
Cauſa impulſiua in gratiis à principio vera ſi poſteà ceſſet,non vitiat,limit.1 num.18.
Cauſa impulſiua ceſſans effectum perimit, ſi ſtatuens non aliter diſpoſuiſſet, quàm ſi cauſa illa impulſiua locum habuiſſet, limit.1.num.19.
Cauſam in lege appoſitam finalem Accurſius præſumit,limit.1.num.21.
Cauſa an finalis an impulſiua in dubio iudicanda ſit,ibidem.
Cauſa finalis eſt cùm in fauorem conſtitutio inducta eſt,limit.1.num.22.ſecus ſi in odium,ibid.
Cauſa quæ finalis dicenda ſit ex Baldi ſententia, limit.1.num.23. & multis ſeq.
Cauſa ſententiæ finalis præſumitur,limit.1.nu.25.
Cauſa de præterito præſumitur impulſiua,limit.1. num.26.
Cauſa de futuro finalis præſumitur,limi.1.nu.26.
Cauſa importans verum debitum finalis eſt, limitat.1.num.26.
Cauſa finalis eſt quæ per ſe infert in quemlibet effectum,limit.1.num.28.
Cauſa finalis ſola diſpoſitioni cohæret, limitat.1 num 29.
Cauſa à lege inſerta finalis præſumitur, limitat.1. num,29.ſecus ſi ab homine,ibid.
Cauſa à teſtatore vel lege appoſita cenſetur impulſiua,limit.1.num.30. ſecus ſi à lege vel principe, ibid.
Cauſa de præterito ſi vera debitum verum induceret, præſumitur finalis,limit.1. num.31.
Cauſa de futuro in contractibus innominatis finalis præſumitur,limit.1.num.31.
Quid in aliis contractibus,ibidem.
Cauſa finalis eſt ex cuius radice oritur obligatio, limit.1.num.34.
Quid in legato,ibid.
Cauſa finalis præſumitur ſi ſit aliquid quod implet,vel veſtit contractum,limit.1.num.35.
Cauſa finalis,vel impulſiua eſt ex voluntate contrahentium,limit.1.num.36.
Cauſa finalis præſumitur, ſi ad validitatem actus neceſſaria eſt cauſæ expreſſio,limit.1.num.38.
Aliàs ſecus,ibid.
Cauſa per modum conditionis finalis eſt, limit.1. num.41.
Cauſa finalis quæ ſit Bartolo,limit.1.num.41.
Cauſa finalis ex perſonarum qualitate præſumitur,limit.1.num.51.
Cauſa concernens vtilitatem tertij, finalis præſumitur,limit.1.num.52.
Cauſa nullius vtilitatem reſpiciens finalis præſumitur,limit.1.num.54.
Cauſa ſolius accipientis commodum reſpiciens impulſiua præſumitur,limit.1.num.52.
Niſi ea cauſa neceſſariò requiratur, limit.1.numero 55.
Niſi inſit fauor piæ cauſæ aut alterius fauorabilis,ibid.num.56.
Niſi reipublicæ commodum cum commodo priuati ſit coniunctum,ibid. num.59.
Cauſa finalis ex diſpoſitione conditionali præſumitur limit.1. num.60.
Cauſa impulſiua eſt quæ illa generalior eſt,limi.1. num.62.
Cauſa quæ ex procemio ſumitur finalis præſumitur,limit.1.num.64.
Niſi tamen natura ipſius cauſæ repugnaret, limit.1.num.66.
Cauſa cohærens diſpoſitioni finalis dicitur,limit.1. num.86.
Cauſa impulſiua facit, vt faciliùs diſpenſetur, limit.num.88.
Cauſa quæ iuriſconſultum mouet ex parte poſt.finalis cenſetur,limit.1.num.45.
Secus ſi ex parte ante.ibid.
Cauſa diſpoſitioni cohærens finalis eſt, limitat.1. num.46.
Aliàs impulſiua,ibid.
Cauſa ceſſante non ceſſat effectus ad lucrum, limit.5.num.1.
Cauſa probabilis ceſſans non facit ceſſare effectũ, limit.6.num.1.
Cauſa ceſſante in vna perſona non ceſſat effectus in aliis,limit.8.num.1.
Cauſa ceſſante non ceſſat effectus in iure quæſito, limit.11.num.1.
Niſi ius illud irregulare ſit,ibid.num.3.
Cauſa impulſiua cenſetur eſſe occaſio, limitat.13. num.4.
Cauſa ab occaſione quid differat,limit.13.num.5.
Cauſa in iure conſiſtit,limit.13.num.5.

Cauſa propriè dicitur,id quod ad aliquid per ſe ordinatur,limi.13. num.6.
Cauſa impulſiua quæ occaſionem remotam præſtat,lim 13.nu.9.
Cauſa pro occaſione,limi.13.nu.11.
Cauſa pro ratione finali ſumitur, lim.13. nu.4.
Cauſa ceſſante non ceſſat effectus,quotiens remanent reliquiæ priſtinæ cauſæ,limi.16.num.1.
Cauſa adimpleta non ceſſat effectus,limi.18.nu.1.
Cauſa nullitatis ceſſante non ceſſat nullitas,limi. 19.num.1.
Cauſa immediata & proxima poſita ponitur effectus,limit.20.nu.1.
Cauſa remota & mediata ceſſante non ceſſat effectus,limit.20.nu.1.
Cauſa remota potius occaſio, quàm cauſa dicitur, lim.20.nu.3.
Cauſa propinqua magis operatur, quàm remota, limit.20.nu.4.
Cauſa remota æquiparatur impulſiuæ, limita.20. num.4.
Cauſa in dubio de propinqua intelligitur,limi.20. num.4.
Cauſa ſecunda nihil operatur, niſi inquantum à prima ſibi influitur,lim. 20.nu.6.
Cauſa immediata in omnibus actionibus inſpicitur,limi.20.nu.6.
Cauſa prima magis influit in cauſatum, quàm ſecunda,lim. 20.nu.6.
Cauſæ appellatione venit tantùm proxima, lim. 20.nu.7.
Cauſa remota non imputatur ad homicidium, limit.20.nu.7.
Cauſa cauſæ non eſt propriè cauſa cauſati,lim.20. num.10.
Cauſa remota & propinqua non iudicantur impares,cùm quæſtio eſt de damno dato cauſa alicuius,lim.20.num.12.
Cauſa mediata ita cohærens proximæ, vt nulla ſit media,non accipitur pro proxima, limitat. 20. num.17.
Cauſa remota inſpicitur, cùm ea eſt fundamentum proximæ,lim.20.nu. 18.
Cauſa non multùm remota tunc cōſideratur cùm iam deducta eſt in eſſe, lim.20.nu.21.
Cauſa quæ proxima, quæ remota dicatur,limi.20. num.23.
Cauſa vna ex pluribus ceſſante non ceſſat effectus, limit.22. nu.1.
Cauſa ea dicitur quæ ſola eſt, non cum aliis, limit. 22.nu 3.
Cauſa falſa expreſſa in ſententia eam vitiat, licèt ſit altera tacita vera,lim.22.nu.20.
Cauſa ceſſante ceſſat effectus in ſucceſſiuis, lim. 23.num.1.
Cauſarum differentiæ quædam,limit.23.nu.3.
Cauſa ceſſante non ceſſat effectus in his quæ ex animi diſpoſitione non dependent,limit.28.nu.1.
Cauſa ceſſante culpa illius qui aliquid dedit, aut conceſſit,non ceſſat effectus, lim.33.nu.1.
Cauſa producente, & conſeruante ceſſante ceſſat effectus, limit.35.nu.1.
Secus in cauſa inducente ſolùm, ibid.
Cauſa ob quam forma introducta eſt ceſſante, nō ceſſat formæ obſeruatio, limit 37.num.1.
Cauſa ceſſante non ceſſat effectus, qui non vitiaretur voluntate contrahentium, limit.38.nu.1.
Cauſa ceſſante nō ceſſat effectus in ſpiritualibus, limit.39.num.1.
Cauſa ceſſante ceſſat effectus in cauſa fiendi, limi. 40.num.1.
Quid in cauſa eſſendi,ibid.
Cautio interpoſita à paupere pro ſecuritate, non tollitur per ſuperuenientes diuitias, limita.14. num.3.
Cenſus ob caſtrū debitus deſinit deficiente caſtro, par.1.num.217.
Ceſsionis cauſa limitata limitatum effectum producit,par.1.num.142.
Clericus qui non dicit officium, non debet habere beneficium, par.1.num.46.
Clericus ſuſpenſus aut depoſitus ob cōtumaciam comparendo,primum ſtatum recuperat, par.1. num.60.
Clericus ſi contumax ſit in reſidendo in ſuo beneficio, pœna priuationis perpetua eſt, part.1. numero 67.
Clericum degradatum percutiens incidit in canonem,Si quis ſuadente, propter memoriam priſtinæ dignitatis,limit.15.num. 4.
Clericus ad epiſcopatum electus,non tamen non aſſecutus,non poteſt deponi, ob memoriam priſtinæ dignitatis,limit.15.num.5.
Clerici excuſantur à tutela quandiu inſiſtunt diuinis officiis,limit.23. num.9.
Coadiutoris officium ceſſat impedimēto ceſſante, par.1.num.189.
Et prælato mortuo, cui coadiutor datus erat, ibid.num.190.
Cœptum an pro completo habeatur,limita.12.nu. 19.& duob.ſeq.
Commiſsionis cauſa ceſſante ceſſat commiſsio, par.1.num.48.
Commiſsionis cauſa limitatum effectum producit.par.1.nu.142.
Commodi cauſa ceſſante ceſſat commodum, par. 1.num.49.
Compromittere nemo de iure communi cogitur, par.1 num.37.
Confeſsionis cauſa ceſſante ceſſat & ipſa confeſſio,par.1.nu.50.
Conceſsionis feudi limitata cauſa limitatum effectum producit,par.1.num.142.
Concuſsio ſub nomine donationis præſumitur in ſuſpectis,par.1.num.238.
Niſi donatio à conſanguineo facta ſit,ibid.
Condemnatus quis in dubio cēſetur ex cauſa quæ minus lædit, par.1.num.65.
Conditio ſolennitatem non leuem inducit,limi.1. num.61.
Conditio formam inducit,limit.1.num.61.
Conditio eſt de ſubſtantia probationis,limit.1.numero 61.
Conditio in forma ſpecifica ſeruanda eſt, limita.1. num

numero 61.
Confeſsionis cauſa ceſſante ceſſat eius effectus, par.1.num.50.
Coniunctorum requiſitorum vno deficiente totum corruit, limit.22.num.15.
Conſenſus præſtitus contemplatione certæ cauſæ finalis tamdiu durat, quamdiu cauſa in eſſe eſt, par.1.num.209.
Conſuetudinis cauſa ceſſante ceſſat conſuetudo, par.1.num.55.
Conſuetudo eſt tacita conſtitutio, par.1. nu.55.
Conſtitutio aliquid non principaliter, ſed ad aliquem finem continens non illa queat tranſgreſſorem ad pœnam, ſi principalis finis non violetur, nec quid in cõſtitutionis contemptum fiat, par.1.num.18.
Conſtitutionis cauſa vel ratione ceſſante ceſſat cõſtitutio, par.1. num.53.
Conſtitutio de ſubdiaconatu loquens vt de ordine non ſacro cenſetur correcta, quia nouis conſtitutionibus ſacer factus eſt, par.1.nu.131.
Conſtitutio pœnalis extenditur ad caſum qui venit in mente legis, par.1.nu.155.
Conſtitutio pœnalis ſimul & correctoria an ex eadem ratione etiam expreſſa extendatur, part.1. num.156.
Conſtitutio contra ius naturale ex iuſta tamen cauſa facta valet, par.1.num.169.
Conſtitutionis proprium eſt, vt iuſta ſit, par.1.numero 170.
Conſtitutiones odioſæ editæ in vſurarios odio vſurarum, ceſſant vſuris ceſſantibus, par.1.n.187.
Dummodo præteritas vſuras ſoluant vſurarij, par.1.num.187.
Conſtituti cauſa ceſſante ceſſat conſtitutum, par.1. num.54.
Contractus cauſa ceſſante ceſſat contractus, par.1. num.56.
Contrariorum par eſt potentia, par.1.num.52.
Contumacia quod abſtulit reſtituit obedientia, par.1.num.57.
Contumaciæ cauſa ceſſante ceſſat illius effectus, par.1.nu.57.
Contumacia ceſſante ceſſat eius pœna, par.1.n.58.
Contumaciæ pœna menſuratur ad limites illius, par.1.num.60.
Contumaciæ effectus nõ ceſſat ceſſante contumacia ſi de delicto ex actis conſtet, par.1.nu.66.
Aut ſi contumacia tranſiret in ſpecificum & peculiare delictum, par.1.num.67.
Aut ſi contumaciæ pœna fuiſſet momentanea, ibid.num.68.
Cõtumacia ceſſante pœna illius pro tempore præterito reſpectu impenſarum non ceſſat, part.1. num.69.
Copulatorum alterum ſufficit, cùm alterum non eſt neceſſarium, limit.21.num.14.
Secus ſi vtrunque ſit neceſſarium, ibid.
Correcta ratione legis, an lex correcta eſſe cenſeatur, par.1.num.127.& ſeq.vſque ad 32.
Correcta ratione legis vna ex pluribus, non cenſetur lex correcta, limit.22.nu.4.
Curationis ceſſante cauſa ceſſat curatio, par.1.numero 70.
Curatio ob ſuſpicionem tutoris data finitur tutela ceſſante, par.1.num.70.
Curatio ob furorem data eo ceſſante ceſſat, part.1. num.111.

D

Damnum quod quis indebitè pateretur, aut lucrum quod indebitè amitteret, an ceſſare legem ceſſante eius ratione faciant, par.1.num.163.
Datoris iure finito ſoluitur ius acceptoris, limit.1. num.24.
De, dictio, cauſam propinquam ſignificat, limi.20. num.31.
Niſi aliud conſtet de mente loquentis, ibid.
Etiam ſubſtantiam notat, ibid.nu.32.
Secundum tamen ſubiectam materiam impropriatur, ibid.
Decurio qui fuit, torqueri nõ poteſt in memoriam priſtinæ dignitatis, limit.15.num.3.
Defenſionis limitatæ limitatus eſt effectus, part.1. num.142.
Delegationis cauſa ceſſante ceſſat delegatio, par.1. num.71.
Id tamen re integra, ibid.
Depoſitionis cauſa ceſſante ceſſat depoſitio, par.1. num.73.
Dictio, fortè, denotat cauſam impulſiuam, limit.1. num.1.
Dictio, quia, an cauſam finalem denotet, limitat.1. num.82.
Dictio, fortè, reſpicit facti accidentia, non iuris diſpoſitionem, limit.10.num.1.
Dictionum, fortè, forſan, fortitan, fortaſſe, fortaſsis, quæ ſit vis, limit.10.nu.2.& 3.
Dictio fortè, in cauſa poſita efficit ne cauſa ceſſante ceſſet effectus, limit.10.num.10.
Dictio, propter, cauſam remotam ſignificat, limit. 20.num.24.
Dictio, propterea, cauſam remotam denotat, limit. 20.num.26.
Aliquando proximam, ibid.
Dictio ob, cauſam remotam denotat, limit.20.numero 27.
Dictiones omnes ob materiam ſubiectam impropriantur, limit.20.num.34.
Dictum in omni diſpoſitione eatenus extenditur quatenus ratio extenditur, par.1.num.150.
Dictum naturale ſine lege ita mouere debet iudicem, vt lex ipſa, limit.1.num.74.
Dignitate depoſita, dignitatis veſtigia retinentur, limit.15.num.1.
Dignitatum priuilegia non ceſſant ceſſante dignitate, limit.15.num.2.
Dilationis cauſa ceſſante ceſſat dilatio, par.1.numero 74.
Dilationis cauſa ceſſante non ceſſat dilatio, ſi tempus per dictionem ſignificantem extremitatem temporis appoſitum ſit, par.1.num.85.
Si dies incerta ſit, ibid.
Dilationis à iudice datæ ceſſante cauſa non ceſſat

dilatio ipſo iure,ſed iudex eam reuocare poteſt par.1.num.87.
Directa actio ex mente competit,par.1.num.136.
Diſpenſationis cauſa ceſſante ceſſat diſpenſatio, par.1.nu.89.
An diſpenſatio ſemel conceſſa ob cauſę ceſſationem reuocetur, ibid. nu.90.
An quantum ad eum cui conceſſa eſt reuocetur,ibid.nu.91.
Quid ſi ius ſit perfectè quæſitum, ibid.num.92.
Quid ſi loco neceſsitatis ſuccedat vtilitas, ibid. num.93.
Diſpenſatio videtur induci ex ceſſante cauſa prohibitionis,par.1.nu.216.
Diſpenſatio facilius conceditur ob cauſam impulſiuam,limit.1.num.20.
Diſpoſitio ſpecialis per rationem generalem ampliatur.par.1.num.139.
Diſpoſitio quantumcunque generalis per rationé reſtringitur,par.1.nu.139.
Etiam in priuilegiis, ibid.
Diſpoſitio extenditur ex ratione expreſſa in lege vel alia conſtitutione corrigente & exorbitante, par.1.num.153.
Licet aliàs ſecus, ibid.
Diſpoſitiones quaſlibet ex perſonarum qualitate metimur,limit.1.num.51.
Diſsidentia non ſunt quæ in ratione conueniunt, par.1.num.152.
Doctores qui in dubio cauſam aut finalé aut impulſiuam præſumi dicant, limit.1.nume.47.& mult.ſequent.
Dominus ab emphyteuta certior factus de futura rei emphyteuticariæ alienatione, debet expectari per duos menſes,par.1.num.78.
Non tamé ſi dominus ante id tempus animum ſuum declarauerit, ibid.
Domino excommunicato abſoluto reſtituitur fidelitas ob exeómunicationem finita,par.1.n.98.
Domini parlamenti priuati dignitate ſola voluntate principis,ſine crimine iiſdem gaudent priuilegiis quibus & in ea conſtituti, lib.15.nu.8.
Donatio inofficioſa nó reuocatur ſi poſt eam tantùm quæſierit pater quantum ſufficit ad legitimam, par.1.num.229.
Dos vxori reſtituta ob viri inopiam viro locupletiori facto redditur,par.1.nu.195.
Dos diuortio reuocata redintegratur redintegrato matrimonio,par.1.num.229.
Dos teſtamento relicta debetur ei quæ iam maritata erat,limit.18.num.4.
Dotata in teſtamento poſtea ab alio dotata legatum dotis non perdit, limit.18.num.2.
Doti ob quas cauſas dentur priuilegia, limitat.22. num.11.

E.

Effectum perimit cauſa perempta ſuum,part.1. num.11.
Effectus remiſsio ad remotionem cauſæ ſequitur, par.1.num.13.
Effectus non ceſſat ceſſante cauſa quando in ſingulis quibuſdá perſonis tantú ceſſat,lim.7.nu.1.
Effectus ceſſat ceſſante cauſa generali,lim.9.nu.1.
Effectus iam conſummatus non ceſſat ceſſante cauſa,limit.12.num.1.
Effectus non ceſſat ſi cauſa tantùm ſuſpenſa ſit. limit.17.nu.1.
Effectus non ceſſat ceſſante cauſa tacita, limit.21. num.1.
Niſi ab vtroque cogitata fuerit, ibid.nu.3.
Niſi in foro conſcientiæ, ibid.nu.5.
Niſi cauſa eſſet vnica,nec alia reddi poſſet, ibid. num.7.
Effectus non ceſſat ceſſante vna ex pluribus cauſis,quarum quælibet ſola ad producendum effectum ſufficit,limit.22. num.12.
Effectus ceſſat vna ex duabus cauſis ceſſante,cum vtraque ad effectum producendum conſideratur,limit.22.num.17.
Cum vtraque ratio expreſſa eſt,ibid.nu.19.
Cum vtraque generalis eſt,ibid.num.21.
Cum vtraque principalis,ibid.num.22.
Effectus non ceſſat ceſſante cauſa vice modi in teſtamentis adiecta,lim.24.num.1.
Niſi modus neceſſariò ineſſet legato, ibid.numero 2.
Effectus non ceſſat facti cauſa ceſſante ob quam habendam fit aliquid,limit.25.num.1.
Effectus ceſſat ceſſante cauſa,actu & exemplo, limit.26.num.1.
Effectus non ceſſat ceſſante cauſa,cum effectus & cauſa in diuerſis ſubiectis ſunt,limit.27.,nu.1.
Nec eùm effectus per ſe ſtare poteſt, limita. 27. num.2.
Effectus non ceſſat ceſſante cauſa quæ in ſola præſumptione fundatur,limit.29.num.1.
Effectus non ceſſat ceſſante cauſa,cùm ſpes eſt reditus cauſæ ceſsantis,lim.30.nu.1.
Effectus non ceſsat ceſsante cauſa in parte tátum, limit.31.num.1.
Effectus non ceſsat ſi ex tunc & non retro defectus cauſæ effectum impediat,lim.34.nu.1.
Effectus non ceſsat ceſsante cauſa,in contractu nominato non dependente à contractu innominato,limit.36.num.1.
Efficiente cauſa ceſsante ceſsat effectus quamdiu res eſt in fieri,limit.27.num.4.
Non etiam quando in facto eſt, ibid.
Eſſentia legis in mente ſtatuentium eſt, par.1.numero 134.
Euentus cauſæ proximæ attribuitur,limi.20.nu.8.
Ex,dictio, cauſam proximam ſignificat, limit.20. num.29.
Aliquando tamen cauſam remotam ex ſubiecta materia,ibid.num.30.
Exceptionis cauſa ceſsante ceſsat eius effectus par.1.num.96.
Excluſionis cauſa ceſsante ceſsat excluſio,par.1.numero 94.
Excluſionis limitata cauſa limitatum effectum producit, par.1. num.142.
Excommunicati abſoluti omnia iura recuperant, par.1.num.97.
Excommunicatione ceſsante ceſsat eius effectus, par.1.

par.1. num.97.
Excuſationis cauſa ceſſante ceſſat excuſatio,par.1. num.99.
Excuſatus à tutela ob abſentiam reipublicæ cauſa, ſi deſinat abeſſe, non amplius excuſatur, par.1. num.99.
Excuſatio munerum ob paupertatem indulta temporalis eſt,par.1.num.193.
Excuſatio ob cauſam quæ cõgruo tempore aderat, conceſſa,durat,etiam ſi cauſa non duret, lim.4. num.3.
Excuſatio ob morbum deſperatum durat poſt morbum,limit.4.num.9.
Excuſatio ob numerum liberorũ an illis deficientibus duret,lim.4.nu.10.& multis ſeq.
Exemplariter videtur fieri métio de vno,cùm plura eandem rationem habent,par.1.nu.152.
Expreſſa cenſentur quæ in vno tantùm verificantur,limit.21.num.10.
Etiam ſi expreſſum pro forma requiratur, ibid.
Etiam ſi diſpoſitio numero multitudinis loquatur,ibid.
Expulſionis cauſa ceſſante ceſſat expulſio, part.1. num.100.
Extenſum non eſt, quod ex mente & ratione eſt, par.1.num.136.
Extenſio non eſt vbi omnimoda ratio eſt,par.1.numero137.
Etiam in pœnalibus,ibid.
Extenſio non eſt vbi eadem ratio eſt, par.1.nu.152.
Extenſio non fit de vna perſona ad aliam etiam in fauorabilibus, limit.8.num.2.

F

Fabius Gurges & alij legati munera quæ priuatum acceperant, in ærarium detulerunt, limit.20.num.13.
Facti fine ceſſante ceſſat facti effectus, part.1. numero13.
Facti cauſa ceſſante non ceſſat factum, limitat.25. num.1.
Falſa cauſa finalis vitiat legatum & contractum, par.1.num.16.
Famulitio fine ſeruitio ceſſãte ceſſat eius effectus, par.1.num.101.
Famulus qui olim fuit & nunc non eſt, poteſt eſſe teſtis pro domino antiquo, par.1.num.101.
Niſi in fraudem receſſerit, ibid.nu.102.
Quomodo ea fraus probetur,ibid.
Famulus pro domino antiquo teſtimonium ferens omni exceptione maior non eſt,par.1.nu.103.
Famulorum priuilegium ob dominos conceſſum tamdiu durat quamdiu ſunt in ſeruitio,part.1. num.104.
Fauorabilia latiſſimè interpretantur, par.1.nu.37.
Fauoris cauſa ceſſante ceſſat illius effectus, part.1. num.104.
Fictionis cauſa ceſſante ceſſat fictio,part.1. nu.110.
Fictio naturam imitatur,limit.1.nu.75.
Fideiuſſori ante ſolutionem competit actio contra reum dilapidantem bona ſua,par.1.nu.22.
Filij obſequium erga patrẽ habet in ſe actum ſucceſſiuum & non inſtantaneum,par.1.nu.25.
Filius minor patrem non redimens,illius hæreditate non priuatur,par.1.num.25.
Filia ob filios excluſa illis deficiẽtibus admittitur, par.1.num.95.
Si nulli ſint maſculi tempore delatæ hæreditatis,ibid.num.96.
Niſi ſtatutum vtatur verbis temporalibus,quouſque,donec,quamdiu,ibid.eod.nu.
Filiorum priuilegium ob parentes,ceſſat parentibus mortuis,par.1.num.104.
Filius odio patris patria priuatus, eam recuperat patre mortuo,par.1.num.186.
Filia renuncians hæreditati paternæ ob maſculos, illis mortuis ad ſucceſsionem admittitur, par.1. num.224.
Filius ob dignitatem patria poteſtate liberatus in eam non redit finita dignitate,limit.15.nu.6.
Filio emancipato quæritur actio ex ſtipulatu patris de dote reddenda, limit.16.num.4.
Filia maritata poteſt dotem à patre petere, limi.22. num.9.
Etiam ſi inuito patre nupſerit, dum tamen non indigno,ibid.num.10.
Finalis cauſa aliarum cauſarum cauſa eſt, limita.1. num.5.
Finalis cauſa principium intentionis eſt,limitat.1. num.6.
Finalis cauſa fons eſt cauſarum, lim.1.nu.6.
Finalis cauſa ſubſtantia & forma dicitur,limita.1. num.6.
Finalis cauſæ gratia efficientes faciunt, limitat.1. num.7.
Finalis cauſa optima præcipua ac potẽtiſsima habenda,limit.1.num.7.
Finalis cauſa præſumitur cuius ſenſus iuri communi non eſt contrarius,lim.1.num.39.
Finalis cauſa præſumitur, vbi quid datur ob cauſam fauorabilem,vel piam,limit.1.num.41.
Finalis cauſa fauore piæ cauſæ ſemper præſumitur,limit.1.num.57.
Niſi piæ cauſæ incommodum eſſet, vt finalis præſumeretur,ibid.nu.58.
Finalis cauſa eſt propter quam aliquid immediatè conceditur,limit.13.nu.9.
Finalis cauſa non eſt quæ ſola non eſt.limit.22.numero17.
Forma ceſſante ceſſat effectus,limit.27.num.3.
Frater mariti an pro ipſius vxore teſtificari queat, par.1.num.28.
Frater vtrinque coniunctus in feudis non præfertur fratri ex parte patris tantùm,limitat.22.numero17.
Furore ceſſante ceſſat effectus illius, part.1. numero101.

G

Gener ſuo ſoluto matrimonio gener appellatur,par.1.num.36.
Generalis liberatio facta ob ſatisfactionem non comprehendit obligationem conditionalem, par.1.num.141.
Gerundiuum facit præſumi cauſam finalem, limit.1.num.79.

Gerundiuum neceſsitatem cauſatiuam importat, limit.1.num.80.
Gerundiuum an cōditionem faciat, limit.1. nu.81.
Gratiæ cauſa ceſſante ceſſat gratia, par.1. numero 112.
Gratia ſi ad alium caſum non expreſſum trahatur, cauſa impulſiua ſublata, ea ceſſante vitiatur, limit.1.num.16.
Grauamen cauſa eſt appellationis, par.1.num.39.

I

ID per quod ad ius commune redimus, multò firmius eſt, par.1.num.182.
Immunitatis cauſa ceſſante ceſſat immunitas, par.1.num.113.
Immunitas ob paupertatem conceſſa ceſſat auctis facultatibus, par.1.num.193.
Immunitas non cum dignitate ſed cum perſona extinguitur, limit.15.num.1.
Impedimentum initio conſiſtens fortiùs eſt quàm ex poſtfacto ſuperueniens, par.1.num.112.
Impedimenti cauſa ceſſante ceſſat impedimētum, par.1.num.114.
Impedimentum vnum ex multis ſufficit ad repellendum, limit.22.nu.8.
Impulſiua cauſa ceſſante non ceſſat effectus, limitat.1.num.1.
Impulſiua cauſa, ſubſtantialis non eſt, nec aliquid operatur, limit.1.num.13.
Niſi ad bene eſſe, ibid.
Impulſiua cauſa impropria & abuſiua cauſa eſt, limit.1.num.5.
Impulſiua cauſa quoddam motiuum ad diſponendum vel contrahendum eſt, limit 1.nu.6.
Impulſiuæ cauſæ ceſſatio in reſcriptis ad beneficia vitiat, limit.1. num.11.
An & in cæteris omnibus gratioſis & priuilegiis, vt in gratioſis reſcriptis ad lites, & remiſſione banni, limit.1.num.12.
Impulſiua cauſa præſumitur in gratiis & priuilegiis, limit.1.nu.85.
Impulſiua cauſa efficit vt promiſsio nuda & ſine cauſa non dicatur, limit.1.num.87.
Impulſiua cauſa quæ occaſionem remotam præſtat, limit.13.nu.9.
Indictum ordinarium factum eſt, par.1.nu.131.
Infamia ob bannum inuſta an ceſſante banno tollatur, par.1.num.52.
Infamiæ cauſa ceſſante ceſſat illius effectus, par.1. num.115.
Infamiæ cauſa extincta infamia remanet, limit.12. num.11.
Inimicus reconciliatus an ſit teſtis aut iudex idoneus, limit.16.nu.7.
Inimicitiæ reconciliatæ ſunt ſuſpectiſsimę, lim.16. num.8.
Inquilinus ob refectionem domus expulſus, ea refecta reſtituitur, par.1.nu.100.
Inſtantia perempta effectus iam conſummati non perimuntur, limit.12.nu.6.
Inſtitutionis cauſa ceſſante ceſſat inſtitutio, par.1. num.116.
Inſtitutio filij aut fratris putatiui non valet, par.1. numero 120.
Siue inſtituens erret in facto ſiue in iure, ibid. num.121.
Sed quid ſi non erret, ibid.
Inſtitutio filij naturalis non legitimè legitimati non valet, par.1.nu.118.
Inſtitutionis cauſa limitata limitatum effectum producit, par.1.nu.142.
Interdictio facta prodigo ob prodigalitatem, ceſſat, ſi is ad frugalitatem redierit, par.1.nu.119.
An tamen neceſſe ſit id eſſe notorium, ibidem, num.120.
Interdictionis cauſa ceſſante ceſſat interdictio, par.1.nu.119.
Intereſſe ceſſante ceſſat actio quæ ob id competit, par.1.nu.23.
Interpretatio quæ ex mente colligitur, Inteuſiua eſt & intellectiua eſt, par.1.num.155.
Inueſtituræ limitata cauſa limitatum effectum producit, par.1.nu.142.
Iudæus nouiter factus Chriſtianus non admittitur ad publica officia, limit.12.nu.11.
Iudæus Chriſtianus factus in epiſcopum non eligitur, limit.12.nu.13.
Iudex cuipiam ſi committat ſcripturam actorum ob abſentiam notarij, eo reuertēte ceſſabit commiſsio, par.1.nu.48.
Iudex in cauſa procedere poteſt durante dilatione ſi cauſa eius ceſſet, par.1.nu.75.
Siue dilatio à iudice, lege, vel teſtatore data ſit, par.1.num.77.
Iudex teſtis eſſe non poteſt in cauſa in qua iudex eſt, par.1.nu.240.
Niſi depoſito officio, ibid.
Iudex qui de conſilio alterius iudicare iubetur, ſequi debet conſilium illius, limit.20.nu.32.
Iuramenti delatio facit vt ſimplum tantùm debeatur, par.1.nu.49.
Iuramenta intelliguntur rebus ſic ſtantibus, par.1. num.218.
Iuriſtæ proximam cuiuſq; rei cauſam attendunt, limit.20.num.5.
Ius reuocandi domum, ceſſat finita legatione, par. 1.num.228.
Ius ſpeciale faciliùs tollitur quàm commune, limit.1.num 4.

L

LEgati ademptio ob inimicitias, ceſſat ſi conciliatio interuenerit, par.1.nu.24.
Legatum relictum vxori dum vidua erit, & poſt eius mortem alteri, an ſtatim vidua maritata poſsit peti à legatario, par.1. nu.79.
Legati cauſa ceſſante ceſſat legatum, par.1.nu.126
Legatum ob non leues inimicitias reuocatur, par. 1.num.122.
Quid ſi inimicitiæ culpa teſtatoris interuenerint, ibid.
Legatum quo teſtator legat ius ſuum quod morte ipſius finitur, nullum eſt, limit.1.num.24.
Legato ſemper debetur reuerētia, etiamſi ampliùs legatus non ſit, limit.15.nu.1.
Legatus principis donatum an illorū ſit proprium, limit.

limit.20.num.11.
Legati de latere ſunt de ſubſtantia ſedis apoſtolicæ, limit.23.num.32.
Legitimationis cauſa ceſſante ceſſat legitimatio, par.1.num.123.
Legitimatio vitiatur ſi vnum tantùm impedimentum ex multis tollitur, limit.22. num.8.
Lex ratione eius abolita, an illæſa maneat, par.1.numero 42.
Lege Oppia quid caueretur, par.1.num.44.
Legem vel rationem quærere, vbi naturaliter ſentimus, infirmitas eſt intellectus, limita.1.nu.74.
Lex non fingit quod natura impoſsibile eſt, limi.1. num.75.
Legis beneficium alicui auferendum nó eſt, par.1. num.82.
Legis cauſa ceſſante ceſſat lex, par.1.num.125.
Lege ceſſante ceſſat eius ratio, par.1.num.126.
Legis ratione correcta an lex correcta ſit, par.1.numero 182.
Legis ratione correcta, correcta eſt eius ſubſtantia, par.1.num.129.
Legis ratione generali correcta lex correcta eſt, par.1.num.132.
Secus ſi in vno caſu ex multis quos lex complectitur corrigeretur, ibid.
Legitimationis cauſa limitata effectum limitatú habet, par.1.nu.142.
Lex ob defectum rationis an reſtringatur, par.1.numero 146.
An ne aliquis damnum patiatur, ibid.
Legis cauſa ceſſante remanés eius autoritas an legem durare facit, par.1.nu.160.
Quid ſi neceſsitas, vtilita, pietas, conſtitutio contraria, vel cótraria conſuetudo interueniat, ibid. num.161.
Lex ceſſat ratione eius ceſſante ſi inemendabilis abſurditas ſequatur, par.1.num.166.
Quid ſi temporalis? ibid.
Lex reſtringitur ad limites rationis non expreſſæ, ſed quæ vnica naturaliter præſumitur, par.1. numero 172.
Lex quando ceſſet ratione eius ceſſante, par.1.numero 17.
Lex repetundarum ad ea quæ à conſobrinis & cognatis dantur, non pertinet, par.1.nu.238.
Lex naturam imitatur, limit.1.nu.70.
Legis virtus in naturali ratione conſiſtit, limitat.1. num.71.
Lex ſe ſpeculatur in natura, limit.1.nu.71.
Leges loquentes de quibuſdam perſonis ad alias non trahuntur, limit.8.nu.2.
Lex cum ex ſtipulatione alterius agi poſſe dicit, intelligit ſine ceſsione, limit.20.nu.29.
Liberatio generalis facta ob ſatisfactionem non comprætendit obligationem conditionalem, par.1.nu.141.
Liberationis cauſa ceſſante ceſſat liberatio, par.1. num.174.
Limitata cauſa limitatum producit effectum, par. 1.num.142.
Litis conteſtatio actionem perpetuat, limitatio.12. numero 6.
Litis conteſtatio vitium litigioſi inducit, limita.12. numero 6.

M

Magiſtratui depoſito officio nó minor honor debetur. limit.15.num.6.
Malæ fidei quis fit ob litem conteſtatam, limit.12. num.6.
Mandati cauſo ceſſante ceſſat mandatum, par.1. num.175.
Maritus manens in viduitate cenſetúr manere in matrimonio quod affinitatem produxit, par.1. num.32.
Marito exigenti dotem à tertio, nó obſtat exceptio quòd vergat ad inopiam ſi offerat cautionem de reſtituendo, limit.14.num.5.
Mater minor non petens tutorem filio intra annú non priuatur illius hæreditate, limit.4.nu.6.
Quid ſi intra illum annum maior efficeretur, ead.limit.num.8.
Mater priuata tutela per ſecundas nuptias nó eam recuperat morte ſecundi mariti, limit.12.nu.8.
Idem ſi mater ſe velle nubere declararit, etiamſi id non fecerit, limit.12.nu.10.
Materia ceſſante ceſſat effectus, limita.27.nu.3.
Matrimonij cauſæ, limit.22.num.1.
Matrimonium ob ſterilitatem non diſſoluitur, limita.22.nu.2.
Metu ceſſante ceſſat quod ob eundem factum eſt, par.1.num.176.
Minor qui non redemit patrem captiuum, excuſatur, par.1.nu.25.
Sed ſi maior efficiatur patre adhuc captiuo, nec redimat pœnam incurrere. ibid.
Minor non vlciſcens mortem patris non priuatur hæreditate, limit.4.num.6.
Etiam ſi ſtatim maior efficiatur, ibid.
Momentaneum eſt cuius eſſe eſt tempore momentaneo, limit.23.num.4.
Momentanea cauſa momentaneum effectum habens ſi ceſſet, an ceſſet effectus, limit.23.nu.5.
Quid ſi ea cauſa ante completum effectum ceſſet, limit.23.num.6.
Quid ſi cauſa momentanea effectum ſucceſsiuum habeat, ibid.nu.8.
Monachorum promotio ad clericatum ob clericorum penuriam non ceſſat ceſſante penuria, par.1.num.93.
Monachis olim teſtari permiſſum eſt, part.1. numero 131.
Monaſterio deſtructo ceſſat priuilegiú illi indultum, par.1.num.205.
Morbi cauſa ceſſante ceſſat morbus, par.1.nu.177.
Mox, ſignificat priuationé ipſo iure. limit.12.nu.8.
Mulier ſterilis gaudet priuilegio dotis, limitat.22. num.11.
Mutatione perſonæ quæ cauſa eſt priuilegij, mutatur priuilegium, par.1.num.210.

N

Naturalis ratio ſine lege ſufficit, limitat.1.numero 73.
Naturalis ratio attenditur cùm de legis ratione non

non apparet,limit.1.nu.44.
Natura legis pædagoga,limit.1.num.70.
Naturæ teſtimonium pro ratione multæ leges adferunt,limit.1.num.70.
Natura legis fons,ibid.num.1.
Neceſsitatis cauſa ceſſante ceſſat quod ob eam introductum eſt,par.1.num.179.
Niſi tamen in locum ceſſantis neceſsitatis vtilitas ſuccederet,ibid.num.180.
Niſi ex neceſsitate ius commune introductum fuerit,ibid.num.181.
Quid in faciendis,nō etiam iam factis, ibidem, num.183.
Negligentiæ limitata cauſa limitatum effectum producit,par.1.num.142.
Negotij natura ſemper attendenda, lim.1.num.83.
Notarius olim,qui conficit inſtrumentum an mitiùs ſit puniendus,limit.15.num.12.& duob.ſeq.
Nouale tamdiu durat quamdiu à primis religioſis detinetur,limit.12.num.5.
Nouationis limitata cauſa limitatū effectum producit,par.1.num.142.
Nullitatis cauſa ceſſante ceſſat nullitas,limita.19. num.1.

O

Obligationis cauſa ceſſante ceſſat obligatio, par.1.num.184.
Obligationes intelliguntur rebus in eodem ſtatu manentibus,par.1.num.118.
Obligatio ſemel extincta propter aliquam cauſam extinguentem, non conualeſcit ea ceſſante, limit.12.num.1.
Occaſione ceſſante non ceſſat effectus, limitat.13. num.1.
Occaſio eſt cauſa iniuſta & inſufficiens, limita.13. num.2.
Occaſio in facti veritate falſa eſt, ſed exteriùs apparet coloratè iuſta,limit.13.num.3.
Occaſio pro cauſa captata ſumitur, limitat.13.numero 4.
Occaſio in facto conſiſtit,limi.13. num.5.
Occaſio à cauſa quid differat,limit.13.num.5.
Occaſio dicitur omne id quod ordinatur ad aliud vel per ſe,vel per accidens,limit.13. num.6.
Occaſio dicitur quæ non ordinata ad effectum de quo agitur,fortuito & accidentaliter contingit. limit.13.num.7.
Occaſio cauſam remotam denotat,limi.13. num.8.
Odij cauſa ceſſante ceſſat effectus illius, par.1.numero 15.
Officium cauſa eſt beneficij,par.1.num.46.
Officij cauſa ceſſante ceſſat officium,par.1.nu.188.
Quid ſi ſufficiat qualitatem adeſſe certo tempore,par.1.num.191.
Onere ceſſante ceſſat quod illius cauſa inductum eſt,par.1.num.198.
Oppia lege quid cautum eſſet,par.1.num.44.
Oratio quantumlibet vniuerſalis reſtringitur vt non comprehendat ius cui cauſa liberationis non eſt adoptabilis,par.1.num.174.
Origine ſublata & ſequentia tolluntur,par.1.n.52.

P

Pace ceſſante, ceſſat quod ob eam factum eſt, par.1.num.192.
Papa ſi priuato caſtrum de plenitudine poteſtatis conceſſerit,aduerſus eum priuatum nihilominus præſcribitur,par.1.num.210.
Papa non veriſimiliter concedit literas pro ſecundo beneficio,cum primum ſufficit,lim.1.nu.17.
Papa non poteſt diſpenſare contra legem canonicam fundatam in dictamine rationis naturalis, limit.1.num.77.
Parentes adoptiui in ius, ſine venia vocari non poſſunt,par.1.num.45.
Sed tandiu tamen quādiu durat adoptio, ibid.
Paria ſunt non eſſe cauſam & eam eſſe finitam, par.1.num.14.
Paupertate ceſſante ceſſant quæ propter eam ſtatuta ſunt,par.1.num.193.
Permiſsionis cauſa ceſſante ceſſat permiſsio, par.1. num.197.
Periculi cauſa ceſſante ceſſat periculum,par.1.numero 198.
Pignoris cauſa ceſſante ceſſat ipſum pignus, par.1. num.206.
Pœna contumatiæ menſuratur ad limites illius, par.1.num.60.
Etiam ſi in impoſitione pœnæ poneretur dictio, perpetuò par.1. num.61.
Vel ſi pœna ſimpliciter,non declarato, ob contumaciam,an ob delictum,impoſita ſit,par.1.numero 62.
Pœna potius ob contumaciam,quàm ob delictum cenſetur impoſita,par.1.num.62.
Pœna an peti poſsit ante tempus præſtitutū cum certum eſt intra illud tempus rem perfici non poſſe,par.1.num.88.
Poſsidens immobilia tempore indicij releuatur à ſatiſdatione, etiam ſi ea bona poſtea poſsidere deſinat,limit.4.num.3.
Poteſtatem offendens tempore ſyndicatus, eadem pœna punitur ac ante ſyndicatum,limit.15.numero 9.
Poteſtati dans alapam capite punitur, limitat.15. num.9.
Præſcribens bona fide, non tenetur reſtituere, ſi mala fides ſuperuenit præſcriptione completa, limit.12.num.16.
Præſcriptionis cauſa ceſſante, id eſt, poſſeſsione, ceſſat præſcriptio,par.1.num.199.
Quid ſi præſcriptio iam completa eſſet, par.1. num.199.
Præſumptionis cauſa ceſſante ceſſat præſumptio, par.1.num.200.
Princeps ex cauſa rem alterius auferre poteſt, par.1. num.20.
Sed ſi cauſa ceſſet,debet eam reſtituere,ibid.
Principale tantùm conſideratur non acceſſorium, limit.22.num.23.
Priuilegium ætati datum poſt ætatem non durat, par.1.num.25.
Priuilegium affinitatis ſoluta affinitate ceſſat, par.1.num.27.

Priuilegium ſemel extinctum ob ceſſationem cauſæ, an ſi cauſa reuiuiſcat locum habeat, par.1. num.43.
Priuilegium Anglis ob bella cōceſſum, bellis ceſſantibus ceſſat, par.1.num.43.
Priuilegium alicui conceſſum ratione perſonæ alterius tamdiu durat, quamdiu ille alter viuit, par.1.num.104.
Priuilegium cōceſſum ratione dignitatis innatæ, an liberis competat, par.1.num.108.
Quid ſi ratione officij publici, ibid.
Quid ſi cauſa neceſſitatis, ibid.
Priuilegium filiis conceſſum ea ratione, quòd ſint filij, mortuis parentibus non ceſſat, par.1.num. 109.
Priuilegium filiis conceſſum ne dehoneſtentur parentes, eis mortuis ceſſat, par.1.num.109.
Priuilegium ob paupertatem conceſſum, ea ceſſante ceſſat, par.1.num.196.
Priuilegij cauſa ceſſante ceſſat priuilegium, par.1. num.203.
Priuilegium conceſſum monaſterio ceſſat illo destructo, par.1. num.205.
Si tamen monaſterium reædificetur priuilegium recuperat, ibid.
Niſi tamen deſtructum fuerit autoritate ſuperioris, ibid.
Priuilegia in omnibus artibus, ſiue artificiis & operis, tandiu ſolùm durant quandiu quis in illis ſe exercet. par.1.num.208.
Priuilegium conceſſum habitantibus certi loci, durat habitatione durante, par.1.num.209.
Priuilegium eccleſiæ non tranſit ad priuatum, ad quem res pertinet, par.1.num.210.
Priuilegium vi ceſſet ceſſante cauſa illius, requiritur ſententia reſciſſoria, par.1.num.213.
Priuilegium quod ſortitum eſt effectum non ceſſat ceſſante cauſa illius, limit.12.num.3.
Priuilegij perfecta & nō ſucceſſiue cauſa ceſſante non ceſſat effectus, limit.23.num.1.
Probatio non admittitur aduerſus ſtatutum præſumens cauſam, & ſuper ea inducens præſumptionem iuris & de iure, par.1.num.172.
Quid ſi ſtatutum in fauorem alicuius præſumat, ibid.
Quid ſi ſtatutum ſimpliciter ſtatuat, ibid.
Probatione non indiget, quod per rerum naturam apparet, limit.1.num 72.
Pro, dictio, cauſam propinquam ſignificat, limita. 20.num.28.
Et ideo cauſam finalem denotat, ibid.
Et rem cui adiicitur, afficit, ibid.
Prodigalitate ceſſante, ceſſat & id quod ob eam decretum eſt, par.1.num.214.
Promiſſionis limitata cauſa limitatum effectum producit, par.1.num.142.
Promiſſionis cauſa ceſſante ceſſat promiſſio, par. 1.num.217.
Propoſitum in propoſito quod operatur, idem oppoſitum in oppoſito, par.1.num.17.
Propter, dictio, cauſam remotam ſignificat, limit. 20.num.24.
Licèt aliquando propinquam ex improprio ſignificatu, ibid.num.25.

Q

Qualitas ſi tempore requiſito adfuit ſufficit, limit.4.num.3.
Quicquid eſt cauſa cauſæ, id quoq; eſt cauſa cauſati, par.1.num.15.
Qualitas iuncta verbo diſpoſitionis momentaneæ ſi adſit tempore diſpoſitionis ſatis eſt, limitat.23. num.2.
Quod operatur propoſitum in propoſito, idem facit oppoſitum in oppoſito. par.1.num.17.

R

Ratio an & quomodo differat à cauſa, par.1. num.2. & ſeq.
Ratio quid ſit ibi.num.3.4.& 5.
Ratio non poteſt eſſe ſine cauſa, at cauſa ſine ratione eſſe poteſt, par.1.num.3.
Ratione legis abolita, an lex illæſa maneat, part.1. num.4.
Ratio eſt de futuro, par.1.nu.6.
Ratio & cauſa ſæpe confunduntur, par.1.num.7. & 8.
Ratio vnica cenſetur finalis, limit.21.num.8.
Etiam in correctoriis, ibid.num.9.
Ratio legis, propriè cauſa finalis dicitur, par.1.numero 9.
Ratio legis eſt medulla legis, par.1.num.133.
Ratio legis eſt mens legis, ibid.
Ratio legis eſt anima legis, par.1.num.134.
Ratio verbis dominatur, par.1.num.13.
Ratio diſpoſitionem inducit, par.1.num.134.
Ratio legis eſt ipſa lex, par.1.num.135.
Ratio cordis eſt facies, ibid.
Ratio vt genus comprehendit diuerſas ſpecies, par.1.num.137.
Rationes ſpecie differentes ſi ſint ſimiles, tunc extenſio eſt progreſſio de termino ad terminum per adæquationem, par.1.num.137.
Ratio in legibus, ſtatutis, conſuetudinibus, & aliis quibuſuis diſpoſitionibus, in primis attendenda eſt, par.1.num.138.
Ratio limitata legem limitat, par.1.nu.139.
Ratio diſpoſitionem reſtringit legalem, teſtamentariam, & inter viuos, par.1.num.140.
Ratio ſola præſumptione innixa non reſtringit, par.1.num.145.
Ratio ampliat & extendit diſpoſitionem, par.1.numero 149.
Ratio vbi eadem eſt idem ius ſtatui debet, par.1.numero 150.
Ratio eſt coniunctio diuerſorum caſuum ad eundem finem tendentium, par.1.num.152.
Ratio teſtis declarat, reſtringit, & ampliat dictum illius, par.1.num.159.
Ratio in omnibus hominum diſpoſitionibus, vt fundamentum actus conſideratur, par.1.n.159.
Ratio, ſi in verbis expreſſa ſit, ab ea non diſceditur, par.1.num.164.
Quid ſi poſt legis promulgationem adiecta ſit, ibidem.
Quid ſi ſequatur abſurditas, par.1.num.eod.

Quid

Quid ſi ſuperſit æquitas licet ceſſet ratio, ibidem.

Quid ſi ſtatutum contra naturalem rationem remanet, ibid.

Ratio tacita ratio eſt, & ſeruanda, ſi finalis eſt, par. 1. num. 165.

Ratio diſponens de ſtatuto ſeruatur, nõ ſtatutum, par. 1 num, 167.

Ratio vbi ſeparata eſt, ius ſeparatum eſt, par. 1. numero 168.

Ratio ſanguinis præſumptionem concuſsionis tollit, par. 1. num. 238.

Ratio naturalis etiam non expreſſa præſumitur finalis, limit. 1. num. 67.

Ratio naturalis lex quædam tacita eſt, limi. 1. n. 67.

Rationi naturali iuriſconſulti innituntur, limit. 1. num. 68.

Ratio naturalis facit diſcedere à verbis legis, limit. 1. num. 73.

Ratio naturalis autoritate legis non immutatur, limit. 1. num. 75.

Ratio naturalis coniecturalibus rationibus præſtat, limit. 1. num. 76.

Ratio naturalis in ſtatutorum interpretatione potentiſsima, limit. 1. num. 76.

Ratio ea coniecturatur quæ naturaliter mouet, limit. 1. num. 77.

Ratio naturalis facit ceſſare omnia argumenta, limit. 3. num. 1.

Ratio debet eſſe neceſſaria nedum probabilis, limit. 6. num. 3.

Ratio vnica habetur pro expreſſa, limit. 21. num. 1.

Ratio an vnica in dubio, præſumatur, lim. 21. nu. 11.

Ratio & ipſius ratio neceſſariò requiritur, limi. 22. num. 16.

Ratio ſi altera ponatur vt maior, altera vt minor, vtraque requiritur, limit. 22. num. 16.

Ratione legis ceſſante in vno caſu tantum ex multis quos lex complectitur, non ceſſat effectus, limita. 32. num. 1.

Receſſus cauſa ceſſante ceſſat ipſius effectus, par. 1. num. 226.

Recuſationis cauſa ceſſante ceſſat recuſatio, par. 1. num. 219.

Recuſatio eius qui in dignitate eſt, eo mortuo expirat, & ſucceſſor de cauſa cognoſcit, par. 1. numero 220.

Niſi ille recuſatus fuiſſet nomine dignitatis, par. 1. num. eod.

Redhibitionis cauſa ceſſante ceſſat redhibitio, par. 1. num. 221.

Venditor tamen in expenſis donec vitium ceſſauerit condemnatur, par. 1. num. 222.

Quid ſi emptor præſtiterit, ſciens vitium ceſſaſſe, ibid.

Religionis cauſa ceſſante ceſſat religio, par. 1. numero 223.

Remiſsio effectus ſequitur ad remotionem cauſæ, par. 1. num. 13.

Remota cauſa deſcendens à propinqua, cenſetur eſſe propinqua, limit. 28. num. 13.

Renunciationis limitata cauſa limitatũ effectum producit, par. 1. num. 142.

Renunciationis ceſſante cauſa ceſſat renunciatio, par. 1. num. 224.

Repetitionis cauſa ceſſante ceſſat repetitio, part. 1. num. 225.

Res inualida deueniens ad eum caſum à quo incipere non potuit, ac reconualeſcat, limit. 19. nu. 3.

Reſcripti cauſa ceſſante ceſſat reſcriptum, par. 1. numero 226.

Reſcriptum directum canonico aut alteri huiuſcemodi an ceſſet ceſſante illa qualitate, limi. 4. num. 4.

Reſtitutionis ceſſante cauſa ceſſare debet reſtitutio, par. 1. num. 227.

Reſtitutio quæſita non ceſſat ceſſante cauſa, limit. 11. num. 2.

Reſtitutio dotis ob paupertatem viri facta, non reuocatur ob ſuperuenientes diuitias, limi. 24. n. 1.

Reſtrictio non fit ſi per eam ſtatutum ad iniquitatem deducatur, par. 1. num. 147.

Reuocationis cauſa limitata limitatum effectum habet, par. 1. num. 142.

Reuocandi domum ius ceſſat ceſſante cauſa illius legatione finita, par. 1. num. 228.

Reuocationis cauſa ceſſante ceſſat reuocatio, par. 1. num. 229.

Reuocatio donationis per liberorum natiuitatem, illorum morte non reuocatur, limit. 12. nume. 7.

S

Sacerdotij cauſa id eſt officio ceſſante ceſſat beneficiũ datum ob ſacerdotium, par. 1. nu. 46.

Salui conductus cauſa ceſſante ceſſat ſaluus conductus, par. 1. num. 230.

Scholaſtici non ſtudentes non gaudent ſcolaſticorum priuilegiis, par. 1. num. 206.

Scripto iure deficiente ad naturalem rationem recurritur, limit. 1. num. 78.

Secunda cauſa inſpicitur ſi ſine ea effectus ſequi non poteſt, limit. 20. nume. 14.

Securitatis conceſſæ cauſa ceſſante ceſſat & ipſa ſecuritatis conceſsio, par. 1. num. 231.

Senatoris filia cum libertino matrimonium non contrahit, limit. 19. num. 2.

Senatoris filia per caſum patris non deſinit eſſe filia ſenatoris, limit. 19. num. 2.

Sentẽtiæ cauſa ceſſante ceſſat effectus ipſius, par. 1. num. 232.

Sententiæ cauſa limitata limitatum effectum producit, par. 1. num. 142.

Sententia ſuſtinetur ex vna cauſa vera, licèt altera ſit falſa, limit. 22. num. 6.

Sententia ſuſtinetur ex vna ex multis cauſa vera, ſi ea per ſe & ſola ſufficiat, limit. 22. num. 13.

Societatis limitata cauſa limitatum effectum producit, par. 1. num. 142.

Socius ſocio datus iudex recuſari poteſt, par. 1. numero 219.

Niſi ſocietas finita ſit, ibid.

Societate ceſſante ceſſat & omnis effectus ipſius, par. 1. num. 233.

Specialitatis cauſa ceſſante ceſſat ſpecialitas, par. 1. num. 234.

Statu

Statutum iubens quæſtiones affinium inter ſe cõpromitti, durante affinitate intelligitur, par.j. nu.31.

Niſi ſuperſtes ex coniugibus maneat in viduitate, ibid, nu.33.

Statuta propriè debent intelligi, par.j.nu.33.

Statuta ad caſum fictum non extenduntur, par.j. nu. 32.

Niſi tamen id ſit fauorabile, ibi. nu. 34.

Statutum de compromiſsis affinium fauorabile eſt, par.j.nu.34.

Statutum de compromiſsis affinium etiam eam affinitatem, quam ius non conſiderat, complectitur, par.j.nu.34.

Statutum de compromiſsis affinium affines naturales comprehendit, par.j. nu.35.

Statuta tempore belli facta, tempore pacis tollũtur, par.j.nu.42.

An ipſo iure renocentur, ibidem.

Statutum an ſecundum rationem ſcriptam ſecum annexam reſtringatur, par.j.nu. 48.

Quid ſi rationem annexam non habeat, ibi.

Quid ſi reſtrictio ſalua ratione recti ſermonis fieri nequeat, ibidem.

Statutum de ratione diſponens ſeruatur non ratio, par.j.nu.167.

Statuti cauſa ceſſante ceſſat ſtatutum, par.j.n.235.

Statuta propriè intelliguntur, limita.20.nu.10.

Statuti fœminas excludentis quę ſit ratio, limi.21. nu.15.

Subreptio æquè vitiat literas beneficiales & gratioſas & priuilegia, limi.j.nu.13.

Subreptio an in reſcriptis vitiet, arbitrarium eſt, limit.j. nu.15.

Subſtitutio exemplaris ob furorem facta ceſſante furore ceſſat, par.j.nu.111.

An furore redeunte reuiuiſcat, ibid.

Subſtitutionis cauſa limitata limitatum effectum producit par.j. nu. 142.

Subſtitutionis ceſſante cauſa ceſſat ſubſtitutio, par.j.nu.236.

Succeſsiuum eſt quod ad ſuũ eſſe requirit ſucceſſionem temporis, limita.23.nu.4.

Succeſsiua cauſa habens effectum ſucceſsiuum ſi ceſſet, an ceſſet effectus, limita.23.nu.9.

Quid ſi illa cauſa ſucceſsiua momentaneum effectum habeat, ibid.nu.10.

Suſpecti adulterij accuſationem refellentes, quod proximè ſanguine coniuncti ſunt, ſi poſtea matrimonium contrahant, crimen confeſsi videntur, par.j.nu. 211.

Suſpenſus vel priuatus officio an ſit ſuſpenſus vel priuatus beneficio, par.j. nu.47.

Suſpenſionis cauſa ceſſante, & ea quoque & effectus illius ceſſare debet, par.j.nu. 237.

Suſpenſi ſuſpenſione ceſſante omnia priſtina iura recuperant, par.j. nu. 237.

T

TAcitum facilius renocatur quam expreſſum, par.j.nu.55.

Teſtator qui plus leganit pro dote, ſi poſtea minus detin dotem, non videtur minuiſſe legatum, limita.18.nu.1.

Teſtimonij refutandi ceſſante cauſa, ceſſat & hæc refutãtio, par.j.nu. 239.

Tranſactionis cauſa limitata limitatum producit effectum par.1.nu.142.

Turpitudinem ſuam allegans an audiatur, limi.2. nu. 2.

Tutelam à teſtatore mãdatam recuſans perdit legatum ab eo ſactum par.j.nu.121.

Si tamen contemplatione tuitionis legatum ſit relictum, ibid.

Tutor à tutela remotus in dubio, ob culpam non ob dolum remotus cenſetur, par.1.nu. 64.

V

VAſallus poteſt renunciare ſeudo inuito domino, limita.16.nu.3.

non tamen poſt eam renunciationem poteſt eum offendere, ibid.

Vaſallus vaſalli offendens dominum domini an feudum amittat, limita.20.nu.15.

Venditionis limitata cauſa limitatum effectum producit, par.j.nu. 142.

Verba ſunt ſicut corpus & ſuperficies, par.j.num. 134.

Viduus aut vidua cenſentur in eodem matrimonio manere, par.j.nu.32.

Sed id tamen impropriè, ibid.nu.33.

Vidua impropriè vxor dicitur, par.j.nu.33.

Vir in dote imaginem vxoris repræſentat, limi.16. nu.4.

Voluntas pro ratione eſt, par.j.nu.164.

Voluntaris teſtatoris ceſſante cauſa ceſſat & volũtas & eius diſpoſitio. par.j.nu.241.

Voti cauſa ceſſante ceſſat votum, par.j.nu. 342.

Vtilitas & pietas diſpenſationem potiùs quàm ceſſationem diſpoſitionis inducunt, par.j.num. 162.

Vulneraſſe propriè non dicitur qui alium pulſat qui ob id in lapidem impegit, vnde is vulneratus eſt, limita.30.nu.9.

Vxor vidua cenſetur manere in matrimonio quod affinitatem produxit, par.j. nu.32.

Vxor ſoluto matrimonio vxor vocatur, par.j.n.36.

Vxorum priuilegium ob maritos ceſſat maritis mortuis, par.j.nu.104.

Vxores viduæ priuilegiis maritorum vtuntur, par. j.nu.107.

Etiam in priuilegiis exorbitantibus, ibid.

Vxor ſi mariti odio priuetur patria, eam recuperat marito mortuo, par.j.num.186.

Etiam ſi ſtatutum dicat, vt perpetuò ſit bannita, ibidem.

Vxor diues facta non amittit quartam ſibi delatã ob paupertatem, limita.4.nu.2.

Vxor legatum amittẽs ob impudicitiam, illud nõ recuperat per pudicitiam limita.12.nu.4.

Vxor propter mariti inopiam dotem exigit, limit. 14.nu.1.

Vxor conſtante matrimonio cenſetur domina dotis, limit.16.nu.4.

Vxor indotata contemnitur à viro, limi.22. nu.9.

FINIS.

H

INDEX PRIMVS EORVM QVAE PECVLIARITER ET PRIVATIM AD TRACTATVM, Le mort ſaiſit le vif, pertinent.

PRIMA PARS, QVAE PRAEFATIO eſt, octo declarationibus conſtat.

1 An & quomodo noſtrum id ſtatutum, vel conſuetudo Latinè enunciari poſsit. 95
2 Quibus in locis locum habeat. 96
3 An ſit ſecundum, an verò contra ius commune. 97
4 Quid in rebus feudalibus, an ſcilicet in illis, ceſſante hoc ſtatuto, poſſeſsio vaſalli tranſeat in filium. 99.
5 Quid in ſucceſſore dignitatis. 100
6 An id ſtatutum, vel conſuetudo ſit valida. 101
7 Quibus modis appelletur hæc poſſeſsio, quæ tranſit in hæredem per huiuſmodi ſtatutum. 103
8 An ſaltem hæres de iure communi, ceſſante hac conſuetudine, poſsit propria autoritate poſſeſsionem rerum hæreditariarum capere. 106

SECVNDA PARS EORVM QVAE CONcernunt perſonas hæredum, quæ conſtat ſeptem declarationibus.

1 Vt procedat hæc conſuetudo in hærede capaci iuſto & habili. 107
2 Vt procedat in vero & proprio hærede, non in ficto. ibid.
3 In hærede perpetuo, & non temporali. 108
4 An procedat in hærede vniuerſali tantùm, an & in hærede certæ rei. 109
5 An in primo hærede tantùm, an & in hærede hæredis, aut alio ſecundo hærede. 112
6 An in hærede legitimato. 116
7 An in hærede teſtamentario. 118
8 An in filia, quæ eũ eſſet excluſa, vel ex ſtatuto, vel per ſuam renunciationẽ, fuit à patre ad ſucceſsionem vocata. 121
9 An in ſubſtituto directo. 122 & ſequenti.
10 An in ſubſtituto tacito. 126
11 An in fideicommiſſario. 130
12 An in hærede cum beneficio inuentarij. 135
13 An in hærede ſimplici, qui illum ſummouet. 135
14 An in filio adoptiuo. 136
15 An in his qui non ſuccedunt iure ſanguinis, aut teſtamenti: videlicet in viro & vxore, collegio, eccleſia, fiſco, monaſterio, & his ſimilibus. Vbi etiam videbis quid in monacho hærede. 137
16 An in eo hærede qui rupto teſtamento ſucceſsionem aſſequitur. 141
17 An in infante, furioſo hærede, aut aliis qui verè poſſeſsionem non poſſunt acquirere. ibid.
18 An in ignorante hærede. 142

TERTIA PARS EORVM QVAE RESPIciunt perſonas defunctorum, quæ conſtat octo declarationibus.

1 An procedat id noſtrum ſtatutum in hærede vſufructuarij. 142
2 An procedat generaliter in hærede eius, qui tantùm naturaliter poſsidebat. 144
3 An è contrario in hærede eius, qui ciuiliter tantùm poſsidebat. ibid.
4 An in hærede comodatarij, vel depoſitarij. 145
5 An in hærede eius, qui ſe conſtituerat poſsidere vel ſimpliciter, vel procatiò, nomine alterius. ibid.
6 An in hærede eius, qui iure familiaritatis poſsidebat, vel detinebat. 146
7 An in hærede impuberis, furioſi, aut alterius, qui teſtari non poterat. ibid.
8 An in hæredibus epiſcopi vel prælati. 149

QVARTA PARS EORVM QVAE RESPIciunt res, quæ ſeptem declarationibus conſtat.

1 Vt id ſtatutum procedat in his rebus, quarum defunctus tempore mortis erat poſſeſſor, tantùm: nõ etiam in cæteris. 150
2 An procedat in re, cuius poſſeſsio cohæret perſonæ. 151

An in re,

3 An in re, cuius poſſeſsio erat apud defunctum vi precarij. ibid.
4 An in re cuius poſſeſsio erat apud defunctum ex cauſa ad hæredes non tranſitoria. 152
5 An in rebus feudalibus. Vbi etiam videbis an impediatur dominus manum inijcere in feudum ob hanc poſſeſsionem hæredis. Et an ipſe hæres ſit ſaiſitus aduerſus dominum. ibid. & ſequentib.
6 An in emphiteuticis. 156
7 An in rebus incorporalibus. 157

QVINTA PARS EORVM QVAE SPECTANT ad poſſeſsionem, quæ conſtat ſex declarationibus.

1 An hæc poſſeſsio quæ transfertur ex noſtra conſuetudine, ſit vera, & propria: an ficta, ſiue impropria. 158
2 An ea poſſeſsio transferatur vi precarij vel conſtituti ab hærede facti. 159
3 An ea poſſeſsio tranſeat in hæredem, ſi ab alio fuerit occupata. ibid.
4 An item tranſeat, nullo prorſus actu interueniente. 162
5 An poſſeſsio hæredis, quæ illi quæritur ex huiuſmodi conſuetudine, ſit eadem, quæ erat apud defunctum, non ſolùm quo ad habitum, ſed etiam quo ad actum vel effectualem effectum. 163
6 An hæc poſſeſsio ſit etiam naturalis, aut tantùm artificialis, & ciuilis. ibid.

SEXTA PARS EORVM QVAE PERTINENT ad iudicia, quæ conſtat nouem declarationibus.

1 An hæres ex noſtra conſuetudine ſaiſitus, ſi turbetur, poſsit intentare remedium retinendæ poſſeſsionis. 163
2 An & adipiſcendæ. 164
3 An vtrunque ſimul, & quomodo. 165
4 An etiam recuperandæ. ibid.
5 An hæredi agenti illis remediis poſsit obiici exceptio dominij. 167
6 An ſi hæres obtinuerit, poſsit ab aduerſario appellari. 169
7 An hæres petens ſe confirmari in hac poſſeſsione, aduerſus illum, qui eum turbat, ant aliter impedit, ſuſtineat partes actoris, an rei. 171
8 An id ius agendi pro continuata poſſeſsione poſsit alteri cedi, ſiue etiam ipſa continuata poſſeſsio. 172
9 An hæc poſſeſsio, lite pendente ſuper ea debeat ſeqneſtrari. ibid.

SEPTIMA PARS MISCELLANEORVM, quæ quinque declarationibus conſtat.

1 An alius poſsit ſe iuuare (vt ita loquar) hac conſuetudine aduerſus hæredem. 172. & 173
2 An hæres qui non vult vti beneficio huius conſuetudinis, teneatur id expreſsè declarare: an verò ſi id non fecerit, habeatur pro hærede, & eo quidem ſaiſito. 174
3 An hæc conſuetudo habeat locum, ſi teſtator fecerit ius alteri apprehendendæ poſſeſsionis, pœna etiam adiecta. 176
4 Quid ſi hæres qui ſemel ſaiſitus fuit ex hac conſnetudine, cadat ea poſſeſsione, an nihilominus poterit dicere ſe ſaiſitum, vi eiuſdem conſuetudinis. ibid.
5 An ſi teſtator dederit executores, hæres erit aduerſus eos ſaiſitus ex noſtra conſuetudine. 177

INDEX ALTER ALPHABETICVS ET GENERALIS OMNIVM CONTENTORVM IN TRACTATV,

Le mort ſaiſit le vif.

A

ACQVISITIO poſſeſsionis per actum naturalem fit, præf. decla. 6. nu. 14.
Actio ſubrogata in locum actionis ex ſui natura famoſę, famoſa non eſt, par. 2. decla. 9. nu. 23.
Actio furti pro rebus depoſitis competit, parte 3. decla. 4. nu. 5.
Actoris an partes ſemper ſuſtineat, qui ad iudiciũ pronocat, par. 6. declara. 7. nu. 3.
Actum fictum ius ciuile reali apprehenſioni comparat, præfa. declara. 7. nu. 11.
Ad augmentum inductum diminutionem non operatur, par. 2. decla. 12. nu. 7.
Aditio non fit ſine animo, par. 2. decla. 17. nu. 2.
Aditio hęreditatis an ſolo animo fiat, par. 7. decla. 2. nu. 4. & 5.
Adoptio nomen iuris eſt, non naturæ, par. 2. decla. 14. nu. 3.
Adoptiuus filius de iure communi, & authen. ſuccedit, par. 2. decla. 14. nu. 1.
Adoptiuus ſuccedit in regnis, part. 2. decla. 14. num. 1.
Adoptiui in Gallia non ſuccedunt, par. 2. decla. 14. nu. 2.
Adoptiuus verè hæres eſt, par. 2. decla. 14. nu. 2.
Adoptiuus in patria iuris ſcripti, hac conſuetudine ſaiſitus eſt, par. 2. declar. 14. num. 2.
Adoptiuus eſt filius fictus, par. 2. decla. 14. nu. 2.
Ἀδύνατον quid, præf. decla. 6. nu. 4.
Aequo æquius, præf. decla. 7. nu. 9.
Agnatus vaſalli manet in poſſeſsione rei, pendente quæſtione inter eum & dominum, ſit ne feudum nouum, an antiquum, part. 4. decl. 5. num. 24.
Alberici error, præf. decla. 6. nu. 10.
Alluuione ipſo iure tranſit poſſeſsio, præf. declar. 6. nu. 10.
Animus & corpus, requiruntur ad acquirendam poſſeſsionem, præf. decla. 3. nu. 9.
Appellare in cauſis poſſeſſoriis quando de iure communi liceat, par. 6. decla. 6. nu. 4. & 5.
Appellari non poteſt à ſententia negatiua lata in caſu l. vlt. C. de edi. diui Adriani. tollen. par. 6. decla. 6. nu. 2.
Appellari in hoc regno ab omnibus cauſsis poſſeſſoriis poteſt, ibidem.
Appellatio an ſimpliciter tollatur, an vt ea nõ obſtãte vlteriùs procedatur, multùm intereſt, ibi. nu. 7.
Appellatio ſemper in dubio permiſſa eſt, par. 6. decla. 6. nu. 9. & 10.
Approbare cenſetur qui non improbat, par. 2. decla. 5. nu. 17.
Articulus quantumlibet ad cauſam pertinens admittitur, par. 6. decla. 5. nu. 10.
Aſpectus nil prodeſt ad acquirendam poſſeſsionem rei ab alio occupatæ, par. 5. decla. 3. nu. 2.
Authenticæ res quæ, C. commu. de legat. in feudis locus non eſt, par. 4. decla. 3. nu. 5.

B

BArt. iurium interpretũ princeps, par. 2. decla. 5. nu. 6.
Beneficiũ l. vlt. C. de edict. D. Adri. tol. tranſmittitur ad hæredem hæredis, par. 2. declara. 5. num. 24.
Beneficia legis & conſuetudinis conditionem habent, ſi is velit vti, in cuius fauorẽ inducta ſunt. par. 7. decla. 1. nu. 4.
Bononia hac conſuetudine vtitur; præfa. decla. 2. nu. 5.
Bono melius, præfa. decla. 7. nu. 9.
Bonorum poſſeſſor per omnia habet effectum hęredis, par. 2. decla. 2. nu. 6.
Bonorum poſſeſsor an veniat appellatione hæredis, par. 2. decla. 2. nu. 6. & 7.
Bonorum poſſeſſor, an propriè hæres dicatur, par. 2. decla. 2. nu. 7.
Bona vacantia quæ, par. 2. decla. 15. nu. 11.
Bona vacantia, & hæreditas an differant, par. 2. decla. 15. nu. 21.
Bonorum publicatorum dominium, ipſo iure, nõ tamen poſſeſsio tranſit in fiſcum, par. 2. decla. 15. nu. 23.
Bonorum ingreſsi dominium & poſſeſsio in monaſterium tranſeunt, par. 2. decla. 15. num. 24.

C

CAmerinum hac conſuetudine vtitur, præfat. decla. 2. nu. 6.
Canon actum corporeum continuatum fingit, præfa. decla. 6. nu. 12.

Capa

Capacitas bæredis, tempore mortis defuncti, de cuius poſſeſsione quæritur, inſpicitur, par. 2. decla. 1. nu.4.

Capaces omnes, hæredes inſtitui poſſunt, par.2. decla.7.nu.15.

Caſus in quibus tranſit poſſeſsio ipſo iure, præf. decla.6.nu.10.

Cauſa limitata limitatum parit effectum, par.4. decla.2.nu.8.

Cedentis iure reſolnto, reſoluitur ius accipientis par.3.decla.2.nu.8.

Certo certius, præfat.decla.7. nu. 9.

Ceſsibile non eſt quod tranſmitti nequit, part.6. decla. 8. nu.1.

Ceſsionarius hæreditate in eum ab bærede tranſlata ſaiſitus non eſt, par.6.decla.8.nu.3.

Chaſſeneus ſibi contrarius, par.2.decl.9. nn.21.

Ciuiliſsimum quod eſt idem etiam ciuile eſt, pręf. decla.7.nu.7.

Ciuilis poſſeſsio in hæredem tranſit vi buius conſuetudinis, par.3.decla .3.nu.1.

Ciuilis poſſeſsio naturalem ad ſe trahit, part. 3. decla.3. nu.3.

Ciuilis poſſeſsio tranſlata in hæredem vera eſt, par.5.decla.1.nu.8.

Clericus & vxor, vulgo cōceptus & vxor ſibi mutno ſuccednnt, par.2.decla.15.nnm. 1.

Clerici ligantur ſtatutis factis à clericis ſimul, & laicis, par.3.decla.8.nu. 4.

Clerici ligantur ſtatutis diſponentibus de ſucceſſione, par.3.decla.8.nn.5.

Collatio non retrotrahitur in præiudicinm alterius, par.5.decla.3.nu. 6.

Collegium collegiato (fiſco excluſo) ſuccedit, par. 2.decla.15.nn.6.

Collegium, fiſcus, & ſimiles hæreditatem agnoſcere dicuntur, fideicommiſſarioq́; reſtituere, par. 2.decla.15.nu.13.

Colonns redintegrandæ agit. par.2.decla.4.nu. 7.

Colonns tempore locationis finito, domino agēti ſe opponens, dominū ſpoliat, par.6.decl.7.n.2.

Commodatarum & depoſitarum rerum hæres in poſſeſsionē ex l.vlt.C.de edic.diui.Adria.tollē. non mittitur, par.3.decla.4.nu.1.

Commodatarum & depoſi.rerum poſſeſsio apud dominum remanet, par.3.decla.4. nu.2.

Commodatarum rerum ſola detentio eſt. part.3. decla.4. nu. 2.

Commodatario competit actio furti pro re cōmodata, par.3.decla.4. nu.6.

Et remedium redintegrandæ, ibi.

Et interdictum quorum bonorum, ibi, nu.7.

Comparatiuum & ſuperlatiunm in ſe comprebēdit poſitiunm, præf.decla.7. nu.7.

Comparatiunm importat exceſſum reſpectu poſitiui, præf.decla 7.nu. 7.

Conditiones ſunt ſtricti iuris, par. 2.decl.5.nu.11.

Conditiones in forma ſpecifica impleri debent, par.2.decla.5.nu.11.& par.3.decla.7.nu.6.

Conditio implenda in perſona hæredis non impletur in fiſco, par.2.decla.15.nu.19.

Confirmatio non retrotrahitur in pręiudiciū alterins, par.5.decla.3.nu.6.

Conſanguineus linearius dicitur, par.2.declar. 7. nn. 4.

Conſiliariorum ordo fiſco excluſo conſiliario ſuccedit, par.2.decla.15. nn. 6.

Conſtituti ius ad ſecundum donatarium an tranſeat, par.2.decla.5.nu.19.

Conſtitutum ſimplex transfert poſſeſsionem naturalem & ciuilem in conſtitutarium, part. 3. decla.5.nu.1.

Conſtitutum cum precario cinilē tantùm poſſeſſionem transfert. natutalis autem penes conſtituentem remanet, par.3.decla.5.nu. 1.

Conſtitutum ad hæredes conſtitutarij tranſit, par. 4.decla.3.nu.2.

Conſtitntarius dicitur ad cuius commodum fit conſtitutum, par.4.decla.3.nu.2.

Conſtitutum transfert poſſeſsionem rerum emphyteuticarum, par.4.decla. 6. nu.4.

Conſtitutum transfert poſſeſsionem in rebus incorporalibns, part.4.decla.7.nu. 2.

Conſtitutum non prodeſt in re ab alio occupata, par.5.decla.3.nu. 2.

Conſtitutarius poteſt petere vt ſibi tradatur realis poſſeſsio, part.6.declara.2. nu.4.

Conſtitutario competit remedium recnperandæ ante realē poſſeſsionem, par.6.declara.4. nu.5.

Conſuetudines his verbis (*le mort ſaiſit le vif ſon plus proche parēt & heretier habile à lui ſucceder*) vtentes, præfa.decla.1.nu.3

Conſuetudo noſtra quibus in locis locum habeat præfa.decla.2.nu.1.

Conſuetudo noſtra an ſit ſecundnm, an verò contra ius commune, præfa.decla.3.nu.1.2.& mul. ſeq.

Conſuetudo noſtra reſtringenda, præfa. declar.3. nu. 2.

Conſuetudo ſtrictè ac propriè intelligenda, præfa.decla.3.nu.3.

Conſuetudo noſtra correctoria eſt iuris communis, præfa.decla.3. nu.3.

Conſuetudine noſtra innitens de apicibus iuris diſputat, præf.decla.3. nu.3.

Conſuetudo noſtra an ſit valida, præf.decl. 6. n.1.

Conſuetudo habet vim precarij ad transferendā poſſeſsionem, præfa.decla.6.nu.5.

Conſuetudo vel ſtatutum an poſsit trāsferre poſſeſsionem ipſo iure, nullo actu, nec verbo quidē internemiente, præfa.decla. 6. nu.5.

Conſnetudo noſtra æqua eſt & valida, pręfat.decla.6.nn.5.

Conſuetudo babet vim precarij, ibid.

Conſuetudo & ſtatutum portio ſunt iuris ciuilis, pręfa.decla.6. nu. 11.

Conſuetudo irrationabilis eſt, ſi diſponat aliquid contra ſubſtantiam actus, pręfa.decla.6.num. 14.

Conſuetudine quod fit, id de iure ciuili, de iure ſimpliciter, & de iure communi fieri dicitur, pręfa.decla.7.nu.5.

Conſuetudines quę proximum hęredem expreſſè ſaiſiunt, par.2.decla.5.nu.4.

Conſuctudo primogenitum in baronia pręferens ſi filius ſolus ex primo matrimonio ſit inhabilis primogenitum ex ſecundo matrimonio admittit,par.2.decla.5. nu. 27.
Conſuetudines de hærede ab inteſtato loquentes, par.2.decla.7.nu.5.
Conſuetudines hæredem ex teſtamento ſaiſientes,par.2.decla.7.nu. 10.
Conſuetudines de hærede ab inteſtato tantum loquentes de illo tantùm ſunt intelligendæ, par. 2.decla.7.nu.15.
Conſuetudo in patria conſuetudinaria de hærede loquens, teſtamentarium non comprehendit, par.2.decla.7.nu.16.
Conſuetudo Romanorum in teſtamentis, par. 2. decla.9.nu.2.
Conſuetudo noſtra de continuatione poſſeſsionis à defuncto in hæredem,non ab hærede in fidei commiſſarium loquitur,part.2.declaratione 11. nu.19.
Conſuetudo qua epiſcopo ſuccedunt conſanguinei an valeat,par.3.decla.8.nu.2.
Conſuetudo communis clericorum & laicorum ligat clericos,ibi. nu.4.
Conſuetudinis huius autoritas hæredem poſſeſſorem iuris facit, non facti. parte 5. declarat. 3. nu.16.
Conſuetndo hæc in fauorem ſolius hæredis, non alterius inducta eſt,part.7.decla.1.nu.1.
Conſuetudo hæc quo ad qualitatem hæredis iuri communi nihil addit,part.7.decla.2.nu.9.
Conſuetudines quæ executorem aduerſus hæredes ſaiſiunt,vſque ad concurrentiam relicti intelliguntur,par.7.decla.5.num. 3.& 4.
Continuatio fit cum omni ſua cauſa & qualitate, par.2.decla.5.nu. 23.
Continuatio eaſdem qualitates in re continuata præſupponit.par. 5.decla.1.num. 7.
Contractunm verba ſtrictè interpretanda, par. 2. decla.12.nu. 11.
Contrahens cum eccleſia ſine conſenſu epiſcopi ſtare contractui ab epiſcopo cogi poteſt,par.7. decla.1.nu.7.
Contractum nullum quis dicere nequit aduerſus eum cuius fauore nullus eſt,part.7.decla.1. nu. 8.
Contrahens verè & ex animo cum ſimulatore, ſimulatorem coget ſtare contractui,par.7.decla. 1.nu.9.
Contraueniens contractui(cùm eſſet conuentum vt vno contrauenienre nullus ſit cõtractus) cogi poteſt ab altero ad implendum contractum, par.7.decla.1.nu.11.
Correctoriorum ſtaturorum vèrba propriè intelligenda,per.2.decla.6. nu. 2.
Creditoribus incumbit onus probandi filium eſſe hæredem,par.7.decla.2.nu.8.
Cremona hac conſuetud. vtitur. præfat. decla. 2. nu.5.

D

DEcretum Mediolanenſe, præfat. declara. 1. num.1.
Decreti clauſula irritans nullitatem non operatur,niſi velit is,ad cuius fauorem poſita eſt,par. 7.decla.1.nu. 10.
Defuncti animus & voluntas ad hæredem non tranſmittitur,præfa.decla.3. nu. 9.
Deportatus inhabilis,par.2.decla.5.nu.26.
Depòſitarius à deponente, veluti precario poſsidet,par.3.decla.4. nu. 5.
Depoſitarius agit furti pro re depoſita,ibi,num.6.
Dictiones, haberi loco & vice, improprietatem notant,par.3.decla.11.nu.9.
Diſpoſitio generalis limitationem recipit de habili & idoneo,par.2.decla.1.nu. 2.
Diſpoſitio de primo ſucceſſore immediato non trahitur ad mediatum in materia correctoria, par.2.decla.5.nu.15.
Diſpoſitio legis ſeu ſtatuti,ſecundnm iura quæ loquuntur de diſpoſitione teſtatoris, regulatur, par.2.decla.9.nu. 10.
Diſpoſitio legis & ſtatuti à pari procedunt,par. 2. decla.9.nu. 10.
Diſpoſitio quamuis generalis feuda non comprehendit ſine ſpeciali & expreſſa eorum inuentione facta,par.4.decla.5.nu.26.
Doctores qui huius conſuetudinis meminerint, præfa. decla.2.nu.2.
Doctori ſuccedit vniuerſitas, part. 2.declarat. 15. nu.6.
Dolum qui paſſus eſt in contractu, ſi velit poteſt cogere aduerſarium,vt ei ſtet,part. 7. declarat. 1.nu.8.
Dominium in hæredem ac legatarium tranſit, præfa.decla.4.nu.3.& par.6.decla.2.nu.6.
Dominia iure gentium ſine poſſeſsione non quæruntur,præfa.decla.6.nu.15.
Dominus eodem beneficio conſuetudinis gaudet, quo alij hæredes ab inteſtato,part.2. declar. 15. nu.15.
Dominus iniicere poteſt manum in feudum aut fructus illius,ob debita clientelaria non exoluta,ſi ei permittat conſuctudo,par.4.declarat. 5. nu. 27.
Dominus non cadit à poſſeſsione percipiendi cẽſus annui ob ceſſationem,niſi contradictio pręcedat,par.5.decla.1.nu.2.
Dominus fictus à quocunque rem ſuam condicere poteſt,par.6.decla.2. nu.5.
Dominus verus à fure tantum rem propriam cõdicere poteſt,par.6.decla. 2. nu.5.
Dominium fictum ipſo iure ſine traditione in legatarium tranſit,par.6.decla.2. nu.6.
Dominij probatio à reo facta ad iuſtificandã poſſeſsionem cenſetur,par.6.declara.5.nu.16.
Duo in ſolidum eandem rem eodem modo poſsidere non poſſunt,par.2.decl.6.nu.9.& decl.15. nu.4.

E

ECcleſia non variatur, licèt prælati mutentur, præf.decla.5.nu.1.
Eccleſia ſuccedit clerico,excluſo fiſco,par.2. dec. 15.nu.7.
Eccleſia poteſt cogere contrahentem ſecum citra

ſolennia vt ſeruet contractum, par. 7. declar.1. num.7.
Emphyteuſim pro ſe & ſuis hæredibus accipiens, intelligit de venientibus ab inteſtato, parte 2. decl.7.nu.9.
Emphyteuſis quæſita pro ſe & hæredibus admittit tantùm proximos hæredes, non hæredum hæredes,par.4.decl.4. nu.2.
Emphyteuta naturaliter tantùm poſsidet, par. 4. decla.6.nu.1.
Emphyteutæ hæres an ſit ſaiſitus, par.4.declar.6. nu.1.
Emphyteuſis ad feudum argumentum, parte 4. decl.6.nu.2.
Emphyteuticariæ rei an trãsferatur poſſeſsio per conſtitutum, par.4.decl.6.nu.2.
Emphyteuticariæ res in hoc regno ſunt patrimoniales & hæreditariæ,par.4.decl. 6. nu.4.
Emptor cuius nomine venditor ſe conſtituit poſſidere, petere poteſt vt ſibi tradatur corporalis poſſeſsio,par.6.decl.2. nu. 4.
Epiſcopalis dignitas filiumfamilias ad commodum, non incommodum à patria poteſtate liberat,par.7.decl.1.nu.2. & 3.
Epiſcopus immiſcere ſe poteſt executioni teſtamentorum reſpectu quoruncunq; relictorum non improbatorum,par.7.decl.5. nu. 9.
Executor poteſtatem vendendi à teſtatore habẽs transferre poſſeſsionem in emptorem inuito hærede nequit,par.7.decl.5.nu. 2.
Executor iure communi vltra diſpoſita in teſtamento manum admouere bonis teſtatoris non poteſt,par.7.decl.5.nu. 4.
Executorem hæres amouere nequit oblata cautione de teſtamento exequendo,parte.7.dec. 5. nu.5.
Executoribus teſtamenti quo pauperes ſunt inſtituti,competit beneficium l.vlt.C.de edict.diui Adria.tollen.par.7. decl.5. nu.6.
Exequi teſtamenta etiam ad non pias cauſas fauorabile eſt,par. 7.decla.5.nu.8.
Et pium,ibi.nu.9.
Executionis teſtamenti dilatio, animæ defuncti non parum nocet,par.7. decl.5. nu.10.
Executores debita naturalia tantum ſoluere poſſunt,par.7.decl.5.nu. 10.
Executores pro legatis ad pias cauſas contra hæredem agunt,par.7.decl.5.nu. 11.
Executores ad pias cauſas reliquis fauorabiliores par.7.decl.5.nu.11.
Executores in non relictis ad pias cauſas contra hæredem non agunt,par.7.decl.5.nu.11.
Executor poteſt ſibi ipſi ſoluere, par. 7. declar. 5. nu. 13.
Executores cum teſtator dat, videtur facere illis ius accipiendi propria autoritate legatum, aut fideicommiſſum,par.7.decl.5.num.13.
Executores dati ad diſtribuẽdum inter pauperes, habentur loco hæredis,ibid.nu.14.
Expreſſè quod fieri non poteſt, nec tacitè, par.2. decl.17.nu.1.

F

Factum legis potentius eſt facto hominis, par. 2.decl.18. nu. 2.
Fauorabili fauorabilius,præfa.decl.7.nu. 9.
Fauori pro ſe introducto quilibet renunciat, par. 7.decla.1.nu. 4.
Feleram hac conſuetudine vtitur, præfa.decla. 2. nu. 6.
Ferronius elegantiſsimus conſuetudinum interpres,par.2.decl.7.nu. 10.
Feudorum poſſeſsio ceſſante hoc ſtatuto an trãſeat in filium vaſalli,præf.decl.4.num.1.& multis ſeq.
Feudi dominium ipſo iure filio vaſalli quæritur, præf.decl.4.nu. 3.
Feudi vel emphyteuſis conceſsio facta alicui & hæredibus, compræhendit hæredem cum beneficio inuentarij,par.2.dec. 12.nu.11.
Feudum acquiſitum pro ſe & hæredib. quæritur proximis hæredibus tantum,non hæredum hæredibus,par.4.decl.4. nu.2.
Feudum in dubio cenſetur hæreditarium, par.4. decl. 5.nu. 1.
Feudum non comprehenditur in ſtatuto de dote lucranda, ibi. nu.3.
Feuda non comprehẽduntur ſub l.1.& auth.præterea,C.vnde vir & vxor,ibi. nu.5. & ſeq.
Nec in ſtatutis deferentibus lucrum ſuperſtiti ex coniugibus,ibi. nu. 7.
Nec in ſtatutis facientibus virum & vxorem communes in acqueſtibus,ibi.nu. 8.
Nec in alia ſocietate, ibi.
Nec in reſcriptis,ibi.nu.9.
Nec in generali poteſtate legitimandi, ibid. num.10.
Feuda non comprehenduntur in generali renunciatione,par. 4. decl.5. num. 13.& 14.
Feuda non continẽtur in generali bonorum alienatione,ibi.nu.13.& 15.
Feuda non intelligũtur in generali bonorum obligatione ſiue hypotheca,par.4.decl.5.nu.16.
Feuda non veniunt in generalem bonorum donationem, ibi.
Feuda non continentur in fideicommiſſo generali,ibi.nu. 17.
Feuda non comprehenduntur in mandato generali,ibid.
Feuda non intelliguntur ſub auth. res quæ , C. commu. de leg. ibi.
Feuda non comprehenduntur in quantumlibet generali diſpoſitione, par.4. decl.5. num. 18.
Feudorum natura, à cæteris bonis aliena, par. 4. decl.5.nu. 18.
Feuda nõ veniũt in petitione hæreditatis,ibi.nu.19.
Feuda in Gallia ſunt patrimonialia,& liberè vẽdi & obligari poſſunt,par.4.decl.5.nu.25.
Feuda in hoc regno ſub generali obligatione bonorum comprehenduntur,par.4.decl.5.nu. 25.
Feuda in regno Neapolitano ſunt patrimonialia. ibid.
Feuda patrimonialia & hæreditaria aliorum bo-

notum hæreditariorum naturam ſortiuntur, par.4.decla.5.nu. 26.
Feudo ad emphyteuſim argumentum, & è diuerſo, par.4.decl.6.nu. 2.
Fictio contraria eſt veritati, parte 2. declarat. 2. nu. 1.
Fictiones duæ non concurrunt, parte 2. declar. 2. num. 5.
Fictiones plures coniungi non poſſunt, par.2.dec. 5.nu. 5.
Fictionum trium concurſus, parte 2. declarat. 6. num.3.
Fictio ad alios caſus quam veritas non trahitur, par.2.decl.17.nu. 1.
Fictè non poteſt tradere qui verè non poteſt, par. 4.decla.1. nu.1.
Ficta traditio alium tertium non priuat poſſeſſione, par. 5.decl.3.nu.2.
Fictio non retrotrahitur in præiudicium alterius, par. 5.decl.3. nu. 3.
Fictionem impedit medius actus pertinens, par. 5.decl.3.nu.5.
Fictione tutus veritatem poteſt implorare, par. 6. decl. 2.nu.4.
Fideicommiſſum generale feuda non comprehendit, par.4.decl.5.nu.15.
Fideicommiſſarius ante reſtitutionem ſibi ab hærede factam, poſſeſſionem propria autoritate apprehendere nequit, par.2.decl.11. nu. 1.
Etiam ſi reſtitutio eſſet facta ipſo iure ibidem, num. 2.
Fideicommiſſarius an hac conſuetudine ſit ſaiſitus, par.2.decl.11.nu. 1. & ſeq.
Fideicommiſſarius poſſeſſionem apprehendens ante aditam hæreditatem tenetur interdicto quorum bonorum, poſt aditam incidit in pœnam l.non dubium. C.de legib. etiam ſi proteſtetur ſe id animo inuadendi non facere, par.2. decl.11. nu.3.
Fideicommiſſarius cui à teſtatore facta eſt poteſtas accipiendi poſſeſſionem, eam capere non poteſt ſine autoritate prætoris, par. 2. decla. 11. nu. 4.
Fideicommiſſarius habens facultatem accipiendi bona, debet expectare reſtitutionem hæredis, par.2.decla.11.nu.4.
Fideicommiſſarius reſtitutione non facta, petere ſe mitti in bonorum poſſeſſionem ex l. vlt. de edict.diui Adria. tol.nequit.parte 2.declarat.11. nu. 5.
Fideicommiſſario beneficium inuentarij an competat, par.2.decl.11.nu.7.
Fideicommiſſario, reſtitutione facta, an proſit inuentarium ab hærede confectum, part. 2. decl. 11.num.7.& 8.
Fideicommiſſarius ea non habet quæ hæredi competunt iure ſpeciali, ibi.nu.9.
Fideicommiſſariis ius patronatus non competit, ibi.
Fideicommiſſarius non dicitur propriè hæres, ibi. nu. 10. & 11.
Fideicommiſſarius appellatione hæredis non cóprehenditur in materia pœnali, nec in conditione, nec in materia ſtrictè interpretanda, nec in ſtatutis, niſi actus aliàs inualidus reddatur, nec in ſtatutis præſertim correctoriis, parte 2. decl.11.nu.12.& 13. & 15.
Fideicommiſſarius non venit appellatione inſtituti hæredis, ſed nec ſubſtituti, par. 2. declar. 11. num. 14.
Fideicommiſſum propriè ſubſtitutio non eſt, par. 2.decl.11.nu. 14.
Filius alio hærede inſtituto non poteſt capere poſſeſſionem legitimæ, propria autoritate, præfa. decl.3.nu.10.
Filius viuo patre an intelligatur inueſtitus, præfa. decl.4. nu. 1.
Filij poſt mortem patris ſuccedendo feudum nó acquirunt, ſed acquiſitum cum adminiſtratione capiunt, ibidem.
Filius viuo patre poteſt dici feudatarius, præfat. decl.4. nu.5.
Filius ad poſſeſſionem feudi venit magis continuatiuè, quàm nouam poſſeſſionem acquirat, præfa.decl.4.nu.6.
Filio ante inueſtituram feudi competit remediū poſſeſſorium, præf.decl.4.nu. 7.
Filius ſeu proximior, eſt certus & legitimus, par. 2.decl.7.nu. 2.
Filia pendente quæſtione inter eam & agnatos, an ſuccedere debeat, debet conſeruari in poſſeſſione rerum feudalium, par. 4. decl. 5. nu.20. & ſeq.
Filius à matre præteritus an remedium l. vlt. de edict.diui Adria.tollen.habeat, par.2. declar.7. nu.14.
Filia quę non renūciauit ſucceſſioni patris, poteſt ab eo ad eam vocari, part. 2. decl. 8.nu.1.
Filia ex ſtatuto à ſucceſſione excluſa, teſtamento, vel pacto patris ad ſucceſſionem vocari poteſt, par.2.decl.8.nu. 2.
Filia ex teſtamento vel pacto patris vocata, non obſtante pacti vel ſtatuti excluſione ſaiſita eſt, par.2.decl.8. nu. 4.
Filia huiuſmodi non tám ex teſtamento quàm ab inteſtato ſuccedit, ibid.
Filius præſumptione iuris ſuccedit, parte 7. decl. 2.num. 1.
Filij parentibus ipſo iure ſuccedunt, par.7.decl.2. num. 1.
Si tamen velit, ibi.nu.7.
Filius conuentus, vt declaret, hæres ne ſit, & pro qua parte, id declarare cogitur, par.7.declar.2. nu. 6.
Filius paternis creditoribus tenetur, ſi ſe hæredē declarauerit, aut ſe immiſcuerit. par.7. decla. 2. num. 7.
Fiſcus bonis vacantibus ſuccedit, parte 2.decl.14. num.11.
Fiſcus an ſolius ſit principis, par.2. decla.15. nu.11. & 12.
Fiſcus hæreditatem agnoſcit & eam fideicommiſſariis reſtituit, ibi. nu. 13.
Fiſcus aliis deficientibus hæres eſt, parte 2.decla. 15.num.

15.numero.14.
Fiſcus an habeat petitionem hæreditatis, ibi. & iterum nu. 20.
Fiſcus appellatione vniuerſalis ſucceſſoris comprehenditur, decl.15.ibi.
Fiſcus bona vacantia occupans iudicium teſtatoris adimplet, par.2.decl.14. nu.14.
Fiſcus habet petitionem hæreditatis, par.2.dec. 15. nu. 14.
Fiſcus ex edicto prætoris vocatur, par.2.decla. 15. nu. 14.
Fiſcus bona vacantia occupans tenetur ad debita antè contracta, & in eum actiones actiuæ & paſſiuæ transeunt, par.2.decl.15.nu. 16.
Fiſcus non eſt propriè hæres, ibi, & rurſus num. 19.
Sed quomodo intelligatur vide ibi, nu. 20.
Fiſcus bona vacantia occupans per omnia hæres non eſt, par.2.decl.15. nu. 16.
Fiſcus hæres anormalus, par.2.decl.15. nu. 17.
Fiſcus in caſu publicationis non eſt propriè hæres, par.2.decl.15. nu. 17.
Fiſcus tertius poſſeſſor dici poteſt, par. 2. decl. 15. nu.17.
Fiſcus publicatione facta per annihilationẽ perſonæ ſucceſſor vindictæ eſt, non per repræſentationem, par.2.decl.15.nu.17.
Fiſcus hæres non eſt, nec in eum tranſit inſtantia, par.2.decl.15.nu.18.
Fiſco auferenti ab indigno an remedium l.vlt. de edict.diui Adria.tol.competat, part.2.decla.15. nu. 19.
Fiſcus ſuccedens ex delicto rei vendicatione agit, par.2. decl.15.nu. 20.
Fiſci bona vacantia occupantis & fiſci ex publicatione bona occupantis differentia, par.2.dec. 15.nu. 20.
Fiſcus nunquam hæres eſt, ſed tantùm bonorum poſſeſſor, ex nonnullorum opi. ibi.nu. 21.
Fiſcus capit tanquam hæres extraneus ex aliorũ opi.ibi.nu.22.
Fiſcus ipſo iure nõ quætit poſſeſsionem licèt ipſo iure bona ſint publicata, ibi. nu. 23.
Fiſcus hæreditatem ab indigno auferre non cogitur, par.7.dec.1.nu.13.
Florentia hac conſuetudine vtitur, præf. decla. 2. num.5.
Franciſcanus inhabilis ad ſuccedendum, part. 2. decl.5.nu.26.

G

Generalis diſpoſitio de capaci intelligitur, par.2.decl.1.nu. 2.
Generalis legitimandi poteſtas legitimationem ad feuda non includit, par.4. decl.5.nu.8.
Generalis renunciatio non trahitur ad feuda, niſi id expreſſum ſit, par.4.decl 5.nu.11.
Generalis bonorum alienatio ad feuda non extenditur, niſi expreſsè nominata ſint, par.4.dec. 5.nu. 11.
Generalis hypotheca ſiue obligatio non comprehendit feuda, par.4.decla.5.nu.14.
Generalis bonorum donatio feuda non continet, par.4.decl.5.nu. 14.
Gloſa in cap.1.de feud.cognit. intellectus, præfa. decl.4.nu.3.

H

HÆres licet ipſo iure habeat proprietatem, tamen in poſſeſsionem mittendus eſt, præfa.decl.3. nu.3.
Hæreditas iacens non poſsidet, præfat. declar. 3. nu.4.
Hæreditas reſpectu vſucapionis fingitur habere qualem poſſeſsionem, præf.decl. 3. nu.4.
Hæres in feudalibus an ante inueſtitutam in præiudicium domini cenſeatur eſſe ſaiſitus, præf. decl.4. nu. 7.
Hæres contra extraneum eſt, ſaiſitus in feudalib. præf.decl.4. nu. 7.
Hæres de iure communi ceſſante hac conſuetudine poteſt autoritate propria, rerum hæreditariarum poſſeſsionem capere, præfa. decla.8. num. 1.
Hæres vt ſaiſiatur hac conſuetudine, debet eſſe iuſtus, & capax, & habilis.par.2.decla.1.nu. 1.
Hæres fictus conſequitur omnia priuilegia veri, par.2.dec.2. num.6.
Hæredis appellatione an veniat bonorum poſſeſſor, ibi.& iterum nu.7.
Hæres perpetuus non temporalis hac conſuetudine eſt ſaiſitus, par.2.decla.3.nu.1.
Hæres non deſinit eſſe hæres, parte 2. declarat. 3. nu.2.
Hæredis appellatione, qui hæres eſt, cum effectu intelligitur, ibi.
Hæres vniuerſalis hac conſuetudine ſaiſitus, par. 2.decl.4. nu.1.
Hæres in quota l.vlt.C.de edi.diui Adria.tol.habet, ibi.
Hæres particularis an hac conſuetudine ſit ſaiſitus, ibi. & multis ſeq.
Hæres ex certa re, hæréſne ſit an legatarius, par.2. decla. 4.nu.2.
Hæres ex teſtamento an ſit ſaiſitus, par. 2. decla.4. nu.2.
Hæres ex certa re, naturæ hæredum vniuerſalium & legatariorum particeps eſt, part.2. declar. 4. nu.3.
Hæres ex certa re, mixtum eſt quodpiam genus, par.2.decl.4.nu. 3.
Hæredi ex re certa an accreſcat hæreditas repudiante hærede vniuerſali, parte ſecunda, decl. 4.nu.5.
Hæres ex re certa magis hæredibus vniuerſalibus quam legatariis accedit, parte 2.declar.4. nu. 6.
Hæres vniuerſalis aut quotæ non dicit ſe ſaiſitum de ea re cuius hæres non eſt, parte 2.declar. 4. num.8.
Hæres ex re certa eiuſdem rei poſſeſsionem propria autoritate accipere poteſt, parte 2.decl. 4. nu.11.
Hæredi ex re certa competit beneficium, l.vlt. C. de edi. diui. Adria. tollen. parte 2.declarat. 4. nu.12.

Hæres

Hæres ex certa re an comprehendatur, in emphyteuſi vel feudo, accepto pro ſe & ſuis hæredib. parte 2.decl.4.nu. 15.
Hæres ſecundus an hac conſuetudine ſit ſaiſitus, par.2.decl.5.nu.1.
Hæres hæredis eadem perſona cum defuncto nõ eſt, par.2.decl.5.nu. 5.
Hæres eadem perſona cum defuncto, par.2.decl. 5.nu.5.
Hæres hæredis non parens mandato teſtatoris priuantis hæredem, niſi intra certum tempus aliquid faciat, non priuatur hæreditate, par. 2. decl.5.nu.7.
Hæredis appellatio intelligitur de primo & immediato hærede, non etiam de cæteris, part. 2. decl.5.nu.9.
Hæredes primi intelliguntur in acquiſitione feudi aut emphyteuſis pro ſe & hæredibus, parte 2.decla.5.nu.9.
Hæres hæredis an veniat appellatione in his quæ ſunt ſtricti iuris, par.2.decl. 5. nu. 10.
Hæres hæredis comprehenditur appellatione hæredis in conditionibus, par.2.decl.5. nu. 11.
Hæres hæredis an ex propria ſignificatione veniat appellatione hæredis par.2.dec.5.nu.12.
Hæres hæredis non ſimpliciter eſt hæres, ſed cum adiectione, par.2.decl.5. nu. 14.
Hæres ab inteſtato hac conſuetudine ſaiſitus eſt, par.2.decl.7. nu.1.
Hæres ex teſtamento an hac conſuetudine ſaiſitus ſit, par.2.dec.7.nu.1. & nu. ſeq.
Hæres teſtamentarius tantùm etiam autoritate iudicis in poſſeſsionem hæreditatis, niſi citato qui ab inteſtato ſuccedit non mittitur, parte 2. decl.7.nu.2.
Hæres ab inteſtato aduerſus hæredem teſtamentarium poſſeſsionem hæreditatis appræhendẽtem manutenetur, par.2.decl.7.nu. 3.
Hæredis nomen in hac conſuetudine ſimpliciter prolatum, an hæredem ex teſtamento & ab inteſtato comprehendat, par.2.dec.7.nu.12.
Hæres in quem ex hac conſuetudine poſſeſsio translata eſt, an remedium l. vlt. C. de edi. diui Adri. tollen. intentare queat, parte 2. declar. 7. num. 13.
Hæres an petente fideicommiſſario teneatur facere inuentarium, par.2.decl.11. nu.8.
Hæredibus quæ ſpeciali fauore & priuilegio cõpetunt in fideicommiſſarios non trãſeunt, part. 2.decl.11.nu.9.
Hæres cum inuentario an ſit propriè hæres, par.2. decl.12.nu.1.
Hæres ſimplex, & hæres cum beneficio inuentarij an differant, par.2.decl.12. nu.2.
Hæres cum beneficio inuentarij an comprehendatur in ſtatuto vetante hæredem venire contra inſtrumentum defuncti, par.2. decla.12. nu. 4.8.& 9.
Hæres ſimplex vlterioris gradus hæredem cum inuentario gradus ſuperioris excludit, part.2. decl.12.nu.6.
Hæres cum inuentario ampliores fauores habet hærede ſimplici, par.2.dec.12.nu.7.
Hæres cum inuentario vltra vires hæreditarias non tenetur, par.2.decl.12.nu.7.
Hæres cum inuentario æquè hæres eſt ac hæres ſimplex, par.2.decl.12. num. 8.
Hæres cum beneficio inuentarij an hac conſuetudine ſaiſitus, par.2.decl.12. nu.10. & ſeq.
Hæres cum inuentario comprehenditur in conceſsione facta alicui pro ſe & hæredibus, ibid. num.11.
Hæres huiuſmodi, hæres ſimpliciter vocatur, ibi. num. 12.
Hæredes cum inuentario cautius ſibi conſulunt, ibid.
Hæres vi conſuetudinis etiã non impetrata principis venia, poſſeſſor efficitur, par. 2. declar.12. num.15.
Hæres poſt mortem defuncti ipſo iure hæres eſt, par.2.decl.12.nu.15.
Hæres cum beneficio inuentarij, nondum confecto inuentario, debitores hæreditarios conuenire poteſt, par.2.decla.12.nu.15.
Hæres ſimplex vlterior proximiorem cum inuentario excludens, an ſit ſaiſitus, part.2. decla. 13.nu.1.
Hæres ſimplex vlterior aduerſus extraneos ſaiſitur, aduerſus proximiorem qui cum inuentario realem poſſeſsionem appræhendit, minimè, par.2.decl.13.nu. 7.
Hæredis cum inuentario iura omnia, an in ſimplicem tranſeant, par.2. decl. 13.nu.6.
Hæredibus nullis relictis qui ante fiſcum ſuccedant, par.2.decl.15. nu. 10.
Hæres non deſinit eſſe is cui tanquam indigno fiſcus aufert.par.2.decl.15.num.19.
Hæres qui rupto teſtamento ſuccedit, an hac conſuetudine ſit ſaiſitus, part.2.decl.16.nu.1.& 2.
Hæres ab inteſtato qui eſſe nequit, teſtamentum non rumpit, par.2.decl.16.nu. 2.
Homo nec dominium, nec poſſeſsionem ipſo iure transfert, par.2.decl.18. nu.2.
Hæres vſufructuarij non ſaiſitur vi noſtræ conſuetudinis, par.3.decl.1.nu.1. & ſeq.
Hæres naturaliter tantùm poſsidentis, an potiatur beneficio huius conſuetudinis, par.2.decl.2. per totum.
Hæres ciuiliter tantùm poſsidentis, vtitur beneficio huius conſuetudinis, par.2. decl.3.num. 1.
Hæres commodatarij & depoſitarij in rebus commodatis & depoſitis, an ſit ſaiſitus, par.3. decla. 4.nu.1. & ſeq.
Hæres horum an poſsit petere ſe mitti in poſſeſſionem, ibi.& iterum nu. 3.
Hæres ſimplicis detentoris an ex hoc ſtatuto ſaiſiatur, par.3.decl.4.nu.2. & 3.
Hæreditatis petitio pro rebus commodatis datur, par.3.decl.4.nu. 3.
Hæres omnia quæ in hæreditate inuenit, etiam commodata & depoſita occupare poteſt, part. 3.decl. 4. nu.4.
Hæres depoſitarij & commodatarij aduerſus deponentem & cõmodantem ſaiſitus nõ eſt, part. 3.decl,

3.declar.4.num.5.
Hæres conſtiruentis ſe nomine alterius poſsidere non ſaiſitur,par.3.decl.5.nu.1.
Hæres poſsidentis, iure facultatis nó ſaiſitur,par. 3.decla.6.num.1.
Hæres impuberis an hac cóſuetudine ſit ſaiſitus, par.3.decl.7.nu.1.
Hæredes defuncti epiſcopi conſuetudine hac ſaiſiuntur,par.3.decl.8.nu.1.
Hæredes epiſcopi aut ſacerdotis,vt hæredes ſecularium hoc iure conſuetudinario vtuutur,part. 3.dec.8.num.4.
Hæres earum tantùm rerum poſſeſsione ſaiſitur, quæ apud defunctum tempore mortis fuerunt, par.4.decl.1.nu.1.
Hæres non mittitur in poſſeſsionem niſi earum rerum quæ fueruut defuncti tempore mortis, ibid.nu.3.
Idem interdicto quorum bonorum,ibi.
Et in petitorio hæreditatis, ibi.
Hęreditatis petitio ad res poſſeſſas tempore mortis intentatur,par.4.decla.1.nu.3.
Hæres in ius perſonale defuncti non ſuccedit, par.4.decl.2.nu.1.
Hæredis appellatione non compræhenditur hæres hæredis in re ſui natura ad hæredes non tráſitoria,par.4.decl.4.nu.2.
Hæres in rebus feudalibus an ſit ſaiſitus, part. 4. decla.5.nu.1.& multis ſeq.
Hæres vaſalli non priuatur poſſeſsione quam ei dat hæc conſuetudo per manus iniectionem domini,par.4.decl.5.nu.27.
Hæres vaſalli an ſit ſaiſitus aduerſus dominum, par.4.decla.5.nu.28.
Hæres emphyteutæ an ſit ſaiſitus,part.4.decla.6. num.1.
Hæredi poſſeſſorio agenti ratione iſtius fictæ poſſeſsionis,an obiici poſsit exceptio dominij,par. 5.decla.1.nu.3.
Hæres poſſeſsionem vi conſuetudinis quæſitam in alium per conſtitutum, præcarium, aut aliā fictam traditionem transferre nequit, part. 5. decl.2.nu.1.
Hæ[illegible]an ſit ſaiſitus ex hac conſuetudine, ſi poſſeſsio ab alio fuerit occupata,part.5. decl.3.nu. 1. & per totum.
Hæres ſaiſitus poſſeſsionem occupans non cadit in l.ſi quis in tantam,C.vnde vi,part.5.decla.3. nu.11.
Hæres lapſu anni poſſeſsionem perdit,par.5.decl. 3.nu.14.
Hęres intra annū occupationis ab alio factæ poſſeſsionem ſibi interdicto aut alio remedio legitimo auocare poteſt,par.5.decl.3.nu.14.
Hæres hac conſuetudine ſaiſitus ad tutandā poſſeſſ.remedium retinendæ intentare poteſt,par. 6.decl.1.nu.1.
Hæres ſaiſitus remedium adipiſcendæ,vt interdictum quorum bonorum,& remedium,l.vlt. de edi.diui Adria.tol.intendere poteſt,par.6.decl. 2.nu.1.
Hæres ſaiſitus remedium retinendæ reſpectu ciuilis, & adipiſcendæ reſpectu naturalis ſimul intendere poteſt,part.6.decl.3.nu.1.
Hæredi ſaiſito an interdictum recuperandę competat,par.6.dec.4.nu.1.2.3.4.
Hęredi ſaiſito agenti ad poſſeſsionem adipiſcendam,retinendam,vel recuperandam, non poteſt à reo conuento obiici exceptio dominij, par.6.decl.5.nu.1.
Hæres repellitur ſi eo non contradicente reus cóuentus dominium probauerit par.6.decl.5.nu. 9.& 10.
Hæredi contradicenti probatio dominij à reo facta non obſtat,par.6.decl.5.nu.11.
Hæres ſi obtinuerit, an ab aduerſario appellari poſsit,par.6.decl.6.nu.1.
Hæres confirmationem poſſeſsionis petens, defenſoris partes ſuſtinet,par.6.decl.7.nu.1.
Hæres an ius agendi pro continuata poſſeſsione alteri poſsit cedere,par.6.decla.8.nu.1.& 2.
Hæres volens vti beneficio conſuetudinis, an expreſsè declarare teneatur, alioquin habeatur pro hærede ſaiſito,par.7.decl.2.nu.1.& 2.
Hæres moribus Gallicanis, niſi velit, nullus eſt, part.7.decl.2.nu.2.
Hæréſne ſit,an non,cogitur dicere, qui in id conuenitur,ibi.nu.6.
Hæres hac conſuetudine ſaiſitur, etiam ſi teſtator ius appræhendendæ poſſeſsionis legatario fecerit,par.6.decl.3.nu.2.
Hæres ſemel ſaiſitus,ſi ea poſſeſsione cadat,an nihilominus dicere poſsit ſe ſaiſitum,part.7.dec. 4.per totum.
Hæres ſemel miſſus in poſſeſsionem & ea cadens an iterum iuuetur beneficio l.vlt. C.de edic.di. Adr.tol.ibi.nu.1.& 3.& 6.
An & hic iterum poſsit petere petitionem hæreditatis,ibi.nu.4.
Hæres an aduerſus executores teſtamenti ſit ſaiſitus,par.7.decl.5.nu.1.
Homo non poteſt ipſo iure transferre poſſeſsionem,par.2.decl.18.nu.2.
Hoſpitale ſuccedit ex poſito, excluſo fiſco.part.2. decl.15.nu.7.& 8.

I

IGnorans hæres an ſit ſaiſitus vi huius conſuetudinis,par.2.decl.17.nu.1.
Ignoranti poſſeſsio non quæritur,ibi.
Quod quomodo intelligitur,ibi.nu.2.
Ignorans nonnunquam poſſeſsionem quærit,par. 2.decl.18.nu.5.
Immixtio in ſuo hærede requiritur,pręf.dec.3.n.8.
Imola ciuitas hac conſuetudine vtitur,præfat.declar.2.nu.5.
Impoſsibile quid,præf.decl.6.nu.4.
Impubes an dicatur decedere inteſtatus, part.3. decl.7.nu.1.
Impuberis hæres an ſaiſiatur vi huius conſuetudinis,par.3.decla.7.nu.1.
Impubes teſtari nequit,part.3.decl.7.num.1.
Incorporalium rerum quaſi poſſeſsio,per hanc conſuetudinem in hæredem tranſit,par.4.dec. 7.nu.1.

Incorp

Incorporalium rerum quaſi poſſeſsio per conſtitutum & precarium tranſit, par.4.de.7.nu.2.
Incorporalium quaſi poſſeſsio faciliùs per fictiones datur, quàm corporalium, par.4.de.7.nu.2.
Indignus à quo hæreditatem fiſcus aufert, hæres eſſe non deſinit, par.2.decl.15.nu.19.
Inducta ad augmentum diminutioné non patiuntur, par.6.d.2.nu.7.& par.7.decla.1.num.1.
Infans furioſus & qui verè poſſeſsionem non acquirunt an hac conſuetudine ſaiſiantur, par.2.decl.17.num.1.
Infans verè adire hæreditatem non poteſt, par.2.decl.17.num.2.
Infans non compræhenditur ſtatuto cauente hæreditatem ipſo iure cenſeri aditam, parte 2.dec.17.num.2.
Infans an tranſmittat hæreditatem ad extraneos, par.2.decl.17.num.3.
Ingreſſus, ſe & ſua bona monaſterio dedicat, par.2.decl.15.num.24.
Inhabilis aliis non obſtat, par.2.decl.13.num.2.
Iniectio manus domini veluti quædam ſequeſtratio eſt, par.4.decl.5.nu.23.
Inſtitutioni hæredis in patria conſuetudinaria locus non eſt in præiudicium ſuccedentium ab inteſtato, par.2.decl.7.nu.16.
Inſtitutionis appellatio intelligitur de prima, par.2.decl.9.nu.2.
Inſtitutionis ius in inſtituto trãſit ad ſubſtitutum vulgarem, part.2.decl.9.nu.19.
Intellectus c.2. de conſuetudine, præfat. decla.6.num.4.
Interpretatio vera à practica ſumitur, part.2.decl.17.num.4.
Interdictum redintegrandæ competit pro rebus depoſitis, par.3.decl.4.nu.6.
Intereſt ne inter pupillum cui pater ſecundas tabulas fecit, & eum cui non fecit, part.3.decl.7.num.11.
Interdictum quorum bonorum ad res poſſeſſas tempore mortis intenditur, part.4.decl.3.nu.2.
Interdictum retinendæ pro poſſeſsione ciuili datur, par.6.decla.1.nu.2.
Interdictum adipiſcendæ verè realiter & de iure communi poſsidenti non datur, part.6.decla.2.nu.7.
Interdictum recuperandæ datur ei qui vi poſſeſſione deiectus eſt, part.6.decl.4.nu.1.
Interdictum huiuſmodi datur etiã pro ciuili poſſeſsione, ibi.nu.6.
Interdicto recuperandæ agenti non obſtat exceptio dominij, par.6.decla.4.nu.3.
Interdicta retinendæ plus iuris & momenti habẽt quàm recuperandæ, par.6.decla.5.nu.3.
Inteſtabilis, inteſtatus deceſsiſſe propriè non dicitur. par.3.decl.7.num.1.
Inteſtatus in iure ciuili etiam in conditione poſitus de impubere dicitur, par.3.decl.5.num.6.
Introductum in fauorem, in odium non retorquetur, par.2.decla.12.nu.7.
Inueſtitura an poſſeſsionem transferat, præfat. decl.1.num.4.
Inueſtire quid Plinio, præfa.decl.1.nu.4.
Inueſtire poſſeſsionem tradere ſiue transferre in iure feudor. & canonico, præfa.decl.1.nu.4.
Inueſtitura actus tradendi ſiue transferendi poſſeſsionem, præf.decl.1.num.4.
Inuentarium ab hærede factum an proſit fideicõmiſſario, par.2.decla.11.nu.7.& 8.
Inuentarij beneficium à principe impetrandum, par.2.decl.12.nu.5.
Inuentarium omnem frandandorum creditorum ſuſpicionem tollit, par.2.decl.12.nu.12.
Inuentarij adiectio ſimplicem hæredis appellationem non mutat, par.2.decl.12.nu.12.
Inuentarij effectus & vtilitas conſideratur, nõ nomen hæredis, par.2.decla.12.nu.13.
Italiæ vrbes hac conſuetudine vtentes, præfat.de.2.nu.3.4.5.& 6.
Iudex probationes omnes admittit ſeu plenam, ſeu ſemiplenam probationẽ, ſeu indicium ſeu adminiculum faciant, par.6.decl.5.nu.13.& 14.
Iura perſonalia cum perſona extinguuntur, nec in hæredem tranſeunt, par.4.decl.2.nu.2.
Ius non ſcriptum poteſt quod poteſt ſcriptum, præfa.decl.6.nu.11.
Iuſto iuſtius, præfa.decl.7.nu.9.
Ius aureorum annulorum obtinens imaginem, non ſtatum ingenuitatis obtinet, par.2.decl.6.num.1.
Iuris quæ ſunt verè à iure inducuntur, par.2.decl.6.nu.7.
Ius patronatus fideicommiſſariis non competit, par.2.decl.11.nu.8.
Ius ſepulchrorum in fideicommiſſarium non trãſit, par.2.decl.11.num.8.
Iuſſus implere conditionem in perſona hæredis, non implet in perſona fiſci, part.2.declar.15.num.19.

L

LAtinè vno verbo hæc conſuetudo an enunciari queat, præfat.decla.1.nu.1.
Legatarius propria autoritate legatum accipere non poteſt, par.2.decl.4.nu.10.
Legatarius propria autoritate legatum accipit, ſi nullus ſit à quo accipere poſsit, part.2.decl.4.nu.10.
Legatarius poteſt agere, perſonali, licèt dominium in eam rectà tranſeat, par.6.decla.2.nu.6.
Legati à primo legatario in ſecundum facti, an immediatè tranſeat dominium in ipſum ſecundũ legatarium, part.2.decl.5.nu.20.
Legata ſimpliciter ab inſtituto relicta, à ſubſtituto cenſentur repetita, par.2.decl.9.num.19.
Legatarius rei uendic. ad legatum agere poteſt, par.6.decl.2.nu.6.
Legatarius actione perſonali ad rem legatã agere poteſt, ibid.
Legata piis cauſis etiam hæreditate non adita debentur, par.7.decl.5.nu.7.
L.cum miles, ff.ex quib. cauſ.maiores intellectus, præf.decl.3.nu.4.
L.vlt.C.de edi.diui.Adr.toll.beneficium tam ſuis hæredibus quàm extraneis competit; præfat. declar.

decla.3.nu. 7.
Legis diſpoſitio naturæ actum inducere non poteſt,præf. decla.6.nu.2.
Legum & ſtatutorum beneficia capacibus ſcripta,non odioſis,par.2.decla.1.nu.2.
L.vlt.de edi.d.Adri.toll.beneficium tranſmittitur ad hæredem hæredis,par.2.declara.5. num. 24.
L.vlt.C.de edi.diui. Adr. toll. beneficium hæredi ex teſtamento tantùm compeit, non etiam ab inteſtato,part.2.decla.7.nu. 13.
Legis & ſtatuti diſpoſitiones à pari procedunt, par.2.decl.9.nu.10.
Legis diſpoſitio regulatur à diſpoſitione teſtatoris ibid.
Legis vel ſtatuti verba vbi non conueniunt, non habet locum lex vel ſtatutum,par.2.declarat.11. nu.19.
Legis factum potentius eſt facto hominis, par.2. decla.18.nu.2.
L.vlt.de edict.diui Adri.tollend.beneficium, pro ſolis rebus à teſtatore poſſeſsis tempore mortis, competit,part.4.declar.1.num.12.
L.vlt.C.de edict. diui Adria. tollend. remedium, an in incorporalibus locum habeat,par.4.decl. 7. nu.3.
L.ea an competat hæredi poſſeſſorj,par.6.decla.2. nu.8.
Legitimatus an ſit verè legitimus,par.2.declara.6. nu.1.& 6.
Legitimatus non compræhenditur in ſtatuto cogente conſanguineos ad compromiſſum, ibi. num.5.
Nec in ſtatuto permittente retractum conſanguineis,ibid.
Legitimatus filius non cõprehenditur ſub ſtatuto loquẽte ſimpliciter de filio,part.2.decla.6. n.1.
Legitimatus an ſit ſaiſitus ex hac conſuetudine, par.2.decl.6. nu. 1.& ſeq.
Legitimatus ante mortem eius,de cuius ſucceſsione quæritur,ſaiſitus eſt,part.2.declar.6.nu.9.
Legitimatus ante mortem, tempore mortis verus eſt hæres,par.2.decla.6.nu.9.
Legitimatus poſt mortem,tempore mortis eſt inhabilis,par.1.decla.6.nu. 9.
Legitimatus per matrimonium in nullo vel minimo à legitimis differt,part.2.decla.6.num.11.
Legitimandi generalis poteſtas non trahitur ad legitimationẽ feudorum,par.4.decl.5.n.10. & 11.
Legitimati ſimpliciter nõ cenſentur legitimati ad feuda,niſi ex verbis alia voluntas principis appareat,par.4.decla.5.nu.10.& 12.
Legitimatio non retrotrahitur,cum bona alij fuerint quæſita,par.5.decl.3.nu.5.
Legitimatio non trahitur retro in præiudicium alterius,part.5. decla.3. nu.5.
Legitimi hæredes citandi, cùm quis petit ſe mitti in poſſeſsionem bonorum,par.2.decla 7.n.2.
Legitimum,id verbum in ciuilem intellectum ſonat,par.2. decl. 6 nu.7.
Legitimus an quis ſit,ex iure,non ex natura pẽdet, par.2.decla.6.nu. 7.
L.vlt. C.de edic. di. Adr. toll. competit & ſuis & extraneis hæredibus,præfa.decla.3.nu.7.
Lex vel conſtitutio fingere poteſt, traditam poſſeſsionem per quamcũque inueſtituram, præf. declar.6. nu.1.
Lex poſſeſsionem transfert, ſi ficta traditio interueniat,præfa.decla.6. nu.1.
Lex an ſine actu corporeo poſſeſsionem transferat,præfa.decla.6.nu.1.& mul.ſeq.
Lex non poteſt indicere actum naturæ, ibidem num. 2.
Lex impoſsibilia non fingit præfa.declar. 6. nu.4.
Lex efficere poteſt, vt poſſeſsio etiam pleniſsima ipſo iure,ſine actu naturali aut artificiali vel ficto transferatur,& tranſeat in alium,præf.decl. 6.nu.7.& mul. ſeq.
Lex efficere poteſt, vt dominium ipſo iure tranſeat,præfa.decl.6.nu.11.
Lex quod fingere non poteſt, verè diſponere non poteſt,præfa.decla.6.nu. 15.
Lex quod ex iuris poteſtate pendet,etiam fingendo verè facit,par.2.decla.6.nu. 8.
Lex & ſtatutum poſſeſsionem ipſo iure transferunt,par.2.decla.18.nu. 2.
Lex in eo quod ipſo iure facit ſcientiam hominis non deſiderat,par.2.decl.18.nu.4.
Lex prima & authẽ.præterea,C.vnde vir & vxor, in feudis locum non habent, part. 4.declara.5. nu. 5.
Lex in alterius præiudicium cui ius iam eſt quæſitum,non fingit,par.5. decla.3. nu.3.
Lex vtendo verbis etiam improprijs, verum effectum operari poteſt, par.5.decl.1.nu.8.
Libellus authoris,cui titulus,nihil fruſtra,part. 2. decla.12. nu.9.
Linearius à linea conſanguinitatis dicitur, par. 2. decla.7.nu.18.
Linagerius,dictio conſanguineum ſignificat, par. 2.decla.7.nu. 18.

M

Maiori ſummæ minor in eſt, præf. declar.7. nu.7.
Mancipare quid in præf. decla.1. nu.1.
Mandatum generale feuda non continet, part.4. decla.5.nu.15.
Mandatum executoris ad pias cauſas morte mandantis etiam re integra non finitur,par.7. decl. 5.nu.12.
Mandatum morte mandantis re integra finitur, par.7.decla.5.nu. 12.
Manum inijcere,præfa.decla.1.nu. 3.
Manu teneri quid apud Gallos ,par.2. declara.7. nu.3.
Manus mortua quæ dicatur,par.2. declara.15. nu. 12.
Maſuerius in interpretatione conſuetudinũ ſummus,par.2.decla.7.nu.3.
Mater partum fert tredecim menſibus,part.2. decla.9. nu. 2.
Mediolanenſi decreto poſſeſsio defuncti in hæredem ipſo iure continuatur,præfat.decla.1.nu.1.
Mediolanum hac conſuetudine vtitur,præfat.declarat.1.num.2.

Media perſona habilitatem extremorum tollit, par.2.decla.5.nu.5.
Medium nullum eſt inter mortem defuncti & acquiſitionem illius hæredis per mortem illius, par.2.decl.6.nu.9.& decla.18.nu.3.
Mediuın impertinens extrema coniungi impedit, par.5.decla.3. nu. 4.
Medius actus impedit ratihabitionem retrotrahi, ibid.nu. 5.
Et legitimationem, ibi.
Et cætera omnia,ibid. nu.6.
Et impedit coniunctionem extremorum, ibid.
Mileſia mulier capitalis rei damnata, quòd partũ abegiſſet,par.2.decla. 9. nu.2.
Minimum quodque vni additum alterum vincit, par.6.decl.5. nu. 15.
Minor contractum à ſe ſine ſolennitate factum, ſi velit approbat,par.7.decla.1.nu.6.
Miſerum quod miſerrimum, præfat. declara. 7. num. 8.
Miſsio in corporalem poſſeſsionem eſt actus ſori contentioſi part.2.decl.7.nu. 2.
Mixtum ex vtriſque hæredibus & legatariis, an ſub ſimplici contineatur,par.2.decl.4.nu.4.
Mixtum quod ſimplici de quo diſpoſitum eſt adhæret,compræbenditur ſub illo ſimplici, part. 2.decla.4.nu.5.
Mixtum ſequitur naturam eius cui magis & in pluribus accedit,ibid.nu. 7.
Mixtum ſub ſimplici continetur etiam in materia odioſa,ſi vtriuſque eadem ſit ratio,par.2. decla. 4.nu. 8.
Monaſterium eſt loco hæredis cùm in vniuerſam hæreditatem eccleſia ſuccedit, non ſi in rebus certis tantùm,par.2.decla. 4.nu.5.
Monaſterium ſuccedit monacho iure communi, par.2.decla.15.nu.9.
Monaſterium in Gallia monacho non ſuccedit, ibid.
Monachus in Gallia non ſuccedit conſanguineis, ibid.
Monaſterium quando loco liberorum vel hæredum habeatur,par.2.decla.15. nu. 24.
Monaſterium an reuocet donationem factam ante ingreſſum,ibid.
Monachus ſi conſuetudo hæreditatem non tollat, hac conſuetudine ſaiſitur, part. 2. declara. 15. num.26.
Monachus iura ſanguinis non perdit,ibid.
Monachus ſuus hæres eſt & iure ſuitatis potitur, ibid.
Monachus de iure cõmuni æquè ac ſi monachus non eſſet,ſuccedit,part.2.decla.15.nu.26.
Montholonij laus,par.2.decla.7.nu.19.
Mortuus aperit oculos viuentis,præfat. declara.3. num. 1.
Mulier ſine viri conſenſu qui ex conſuetudine requiritur, contrahens, aduerſarium coget ſtare contractui,par.7.declar.1.nu. 11.
Mutina hac conſuetudine vtitur, præf. declar. 2. nu.5.

N

NAturalis poſſeſsio fructuarij eius morte finitur,par.3.decla.1. nu.3.
Naturalis poſſeſsio finita ipſius cauſa iniuſta eſt, par.3.decla.1.nu. 4.
Naturalis poſſeſsio vi huius conſuetudinis in hæredem non tranſit,par.3.decla.2.nu.1.
Naturalis poſſeſsio in hæredem conſuetudine translata an vera ſit,par.5.decla.1. nu. 8.
Nepotes an veniant appellatione filiorũ ex ſe vel alio natorum,par.2.decla.5.nu.2.
Nepos ſuccedit auo vel patruo in locum filij ſui patris,tum demum quando iure & titulo hæreditario non fideicommiſsi,par.2.decl.11.nu.6.
Nullitas contractus ob contrauentionem allegari non poteſt à contraueniente, part. 7.declar.1. nu. 11.
Nuptiarum appellatione primæ tantùm intelliguntur,par.2.decl.5. nu. 2.
Nuptiæ primæ tam reſpectu viri quàm fœminæ ſequentibus fauorabiliores,par.2.decl.9.nu. 7.
Nutritor ratione malę adminiſtrationis non obligatur.ibid.

P

PAdua hac conſuetudine vtitur,præf. declara. 2.nu. 5.
Peccata Stoicis æqualia,præf.declara.7. nu.vlt.
Philippi Decij error,par.2.decl.5.nu.11.
Pium eſt, quicquid teſtatores diffiniunt, modò contra legem non ſit,par.7.decla.5.num.9.
Placentia hac conſuetudine vtitur, præf. dĕcla. 2. nu. 6.
Pleno plenius,præfa.7.decla.7.nu.9.
Plenum dicitur ad cuius perfectionẽ nihil deeſt, par.5.decla.1.nu.6.
Poſſeſsio vnde dicatur,præfa.decla.1. nu.1.
Poſſeſsio defuncti non niſi appræhenſa,iure ciuili tranſit in hæredem, etiam ſi fuerit adita hæreditas,præf.decl.3. nu. 2.
Poſſeſsio de iure in eccleſiam hæredem non tranſit præf.decla.3. nu.3.
Poſſeſsio an in ſuos hęredes ipſo iure trãſeat,pręf. decl.3. nu.5. & 6.
Poſſeſsionis acquiſitio inter ſuos & extraneos hæredes non diſtinguitur,præfat.declar.3. nu. 6.
Poſſeſsio animo & corpore quæritur,præf. decla. 3. nu. 9.
Poſſeſsio non tranſit ipſo iure,etiam ſi dominium tranſeat,præf.decla.4. nu.3.
Poſſeſsio rerum feudalium,an ipſo iure trãſeat in hæredem,præf.decla.4.nu.1.& ſeq.
Poſſeſsio prælati continuatur in ſucceſſorem,pręfat.decla.5.nu.1.
Poſſeſsio per retentionem vſusfructus transfertur, præf.decla.6. nu. 1.
Poſſeſsio iure poſtliminij non recuperatur,præfa. decla.6.nu.2.
Poſſeſsio niſi per aliquem actum naturalem non quæritur,præf. decl. 6.nu.2.
Poſſeſsionem animo retinemus,præfat. declar. 6. nu.4.
Poſſeſsionem animo non adipiſcimur, præfa.decla. 6.

cla.6.nu.4.
Poſſeſsio bonorum arrogati ipſo iure tranſit in arrogantem,præf.decla.6. nu.8.
Poſſeſsio bonorum ingredientis in monaſterium, ipſo iure tranſit in monaſterium,præfat. decla. 6.nu. 9.
Poſſeſsionis acquiſitio eſt de iuregentium, præfa. decla.6.nu.14.
Poſſeſsionis retinendæ & acquirendæ modus poteſt eſſe iuris ciuilis,præf.decl.6.nu.15.
Poſſeſsio media quæ,præf.decla.7.nu.1.
Poſſeſsio natiua ab actu corporeo proficiſcitur, præfat.decl.7.nu.1.
Poſſeſsio datiua quæ,præf.declar.7.nu.1.
Poſſeſsin artificialis quæ,præf.decl.7.nu.1.
Poſſeſsio quæ natura in ſenſu corporeo aut organis corporeis non conſiſtit,artificialis eſt, præfa.decl.7. nu.1.
Poſſeſsio ciuilis,præfa.decla.7.nu.2.
Poſſeſsio ciuiliſsima differentiam ſolùm in modo acquirendi deſignat,præfa.decl.7.nu.3.
Poſſeſsio ciuiliſsima nouam ſpeciem ciuilis poſſeſſionis non facit,præf.decl.7.nu.3.
Poſſeſsio ciuiliſsima nomen magiſtrale eſt,præfa. decl.7.nu.3.
Poſſeſsio ciuiliſsima quæ dicatur. præ.de. 7.nu.3.
Poſſeſsio pluſquam ciuilis,præf.decla.7.nu. 12.
Poſſeſsio vi huius conſuetudinis quæſita in principali præcipuóque gradu ciuilitatis reſidet, præf.decla.7.nu.12.
Poſſeſsio naturaliſsima,præfa.decla.7.nu.13.
Poſſeſsio pleniſsima, ibi.
Poſſeſsio defuncti tranſit in proximiorem cum inuentario,par.2.decla.13. nu.3.
Poſſeſsio ipſo iure non tranſit in fiſcum , etiamſi bona ipſo iure ſint confiſcata, part. 2.declar. 15. nu.24.
Poſſeſsio vi huius conſuetudinis quæſita,in ignorantem hæredem tranſit,par.2.decl.17.nu. 1.
Poſſeſsio nobis abſentibus ab homine non quæritur,par.2.decla.18.nu.2.
Poſſeſsio ſine animo non quæritur,par.2.decla.17 nu. 2.
Poſſeſsio quæ plurimum iuris habet , ignoranti quæri poteſt,par.2.decla.18.nu. 5.
Poſſeſsio naturalis iniuſta eſt, finita ipſius cauſa, par.3.decl.1.nu. 4.
Poſsidendi verbum à lege prolatum,de ciuili poſſeſsione intelligitur,par.3.decl.2.nu.3.
Poſſeſsio ciuilis naturalē adſe trahit, part.3. decl. 2.nu.3.
Poſſeſsio ciuilis tranſit in hæredem vi huius conſuetudinis,par.3.decla.3 nu.1.
Poſſeſsio commodatarum & depoſ. rerum apud dominum remanet,par.3.decl.4.nu.2.
Poſſeſsio nulla continuari non poteſt , par.4.decla.1.nu. 2.
Poſſeſſorij retinendæ , intentandi remedium defuncto competens,in hæredem tranſit , part.4. decla.1. nu. 3.
Poſſeſsio rei perſonæ cohærentis in hæredem non tranſit,par.4.decla.2.nu.1.
Poſseſsio quæ vi præcarij apud defunctum fuit, an ad hæredem tranſeat,par.4.decl.3. nu.1.
Poſseſsio quæ apud defunctum fuit ex cauſa ad hæredes non tranſitoria,non tranſit ad hæredē, par.4.decla.4.nu.1.
Poſseſsio rerum feudalium an à vaſallo defuncto, ipſo iure in hæredem tranſeat , part. 4.decla.5. nu. 23.
Poſseſsio vi huius conſuetudinis quæſita an impropria ſit,par.5.decla.1.nu.1.
Poſſeſsio rerum emphyteuticarum trāsfertur per conſtitutum,par.4.decl.6.nu.4.
Poſſeſsio vel quaſi rerum incorporalium,per hanc conſuetudinem tranſit in hæredem,par.4.decl. 7.nu. 1.
Poſſeſsio vel quaſi rerum incorporalium, facilius per fictiones datur,quàm corporalium , par.4. decla.7. nu. 2.
Poſſeſsio vel quaſi,rerum incorporalium per conſtitutum vel precarium tranſit,par.4. decla. 7. nu. 2.
Poſſeſsio vera transfertur ſine actu corporeo,par. 5.decl.1.nu.5.
Poſſeſsio vera à lege transfertur ipſo iure, ib. n.6.
Poſſeſsio mero iure quæſita pleniſsima appellatur. ibid.
Poſſeſsio defuncti & hæredis poſt mortem illius eadem eſt,par.5.decla.1.nu.7.
Poſſeſsio ciuilis tranſlata in hęredem vera eſt,par. 5.decla.1.nu. 8.
Poſſeſsio naturalis tranſlata per hanc conſuetudinem an vera ſit,par.5.decla.1.nu.8.
Poſſeſsio huius conſuetudinis an per conſtitutum transferri poſsit , part.5.declar.2.num.1.& ſeq. Ea autem verè transferri poteſt,ibi.nu. 3.
Poſſeſsio defuncti an in hæredem tranſeat,ſi ante aditionem hæreditatis ab alio occupata ſit,par. 5.decla.3.nu.1.& per totum.
Poſſeſsio oculo,aſpectu, & verbo nō transfertur, cùm alius in poſſeſsione eſt,par.5.decl.2.n.2.
Poſſeſsio defuncti de iure in hæredem continuatur,quo ad vſucapionem,modo alius eam medio tempore non appræhenderit,part.5.decl. 3. nu.4.
Poſſeſsionis medio tempore per alium occupatæ non fit acceſsio,par.5.decla.3.nu.4.
Poſſeſsione quenquam de facto priuari ſtatutum non permittit,par.5.decl.3. nu.8.
Poſſeſsio corporalis alterius,non impedit poſſeſſionem defuncti continuari in hæredē,ſed facit vt citetur qui occupauit,par.5.decla.3.n.9.
Poſſeſsio poſt mortem defuncti per alium apprehenſa, ſeu poſt , ſeu ante aditam hæreditatem, hæredi non nocet,par.5.decla.3.nu.17.
Poſſeſsio vt in hæredem per ſtatutum continuetur, an qualis qualis requiratur appræhenſio, par.5.decl.4.nu.1.2.& 3.
Poſſeſsio defuncti habitualis in hæredem tranſit, non actualis,niſi ſit appræhenſa,par.5. decla. 5. num.1.
Poſſeſsio vi huius conſuetudinis quæſita artificialis & ciuilis eſt,par.5.decla.6.nu. 1.

Poſſeſsio per lapſum temporis perditur, part. 1. decla.6.nu.12.
Poſſeſsio naturalis, corporalis dicitur, par.6.decla.2.nu.1.
Poſsidens poteſt petere ſe declarari dominum, par.6.decla.2.nu.9.
Poſſeſsionem vtriuſque partis æqualitate probata, is in poſſeſsione obtinet, qui dominium probat, par.6.decl.5.nu.11.
Poſſeſsionis confirmationem petens, reus eſt, par. 6.decl.7.nu. 2.
Poſsidens corporaliter, cum vterque ſe poſſeſſorē aſſerit, pro reo habetur, par.6. decl.7.nu. 2.
Poſſeſſorium iuris cedi non poteſt, part.6. declar. 8.nu.1.
Poſſeſsio ciuilis cedi poteſt, & per actum ciuilem transferri, ibi.nu.2.
Poſſeſsio vi conſuetudinis quęſita, an lite ſuper ea pendente ſequeſtrari debeat, par.6.decla.9.per totum.
Poſſeſsio in hęredum læſionem non continuatur, par.7.decl.1.nu.1.
Poſſeſsionem quam quis ex conſtituto habet, ſi amiſerit, eandem habere non dicetur, ſi res ad eum peruenerit.par.7.decl.4. nu.5.
Practica antiqua ſeruanda, par.2.decl.17.nu. 4.
Practica maximè attendi debet, ibi.
Practica erronea non eſt ſeruanda, ibi.
Præfectus prætorio ſuccedit ſuo præfectuario, excluſo fiſco, par.2.decla.15.nu.7.
Prædo redintegrandæ agit par.3.decla.4.nu.7.
Prælati eccleſiarum an de iure tranſmittant fructus ad hæredes, part.3.decla.8.nu.3.
Prædo in poſſeſsione aduerſus ſpoliatum tuendus, par.5.decla.3. nu.8.
Precarium finitur morte conſtituentis, par.3.decl. 1.nu.3.
Precarij vis an ad hæredem tranſeat, par.4.decla. 3.num.1.
Primi ordine, priuilegio, dignitate, poſteriores præcedunt, par.2.decla.9.nu.1.& 7.
Prima omnium cęterorum fauorabiliſsima, potētiſsima, & dilectiſsima, par.2.dec.9.n. 7.
Primæ nuptiæ fauorabiliores, ibi.
Primus hæres magis dilectus, ibi. nu.8.
Princeps contra ius gentium non diſponit, præf. decl.6.nu.14.
Priuatus facere non poteſt, vt poſſeſsio transferatur ipſo iure ſolo animo, ſine actu vero, aut ficto à iure introducto, præfa.decl.6.nu.13.
Priuilegium cuipiam & hęredi eius conceſſum an de primo tantùm intelligitur, part.2.declara.5. nu. 6.
Probationibus poſseſsionis paribus, is obtinet qui dominium probauerit, par.6.decl.5.nu.11.
Probationibus paribus pro præſumptione iudicatur, par.6.decla.5.nu. 15.
Prohibitio facta hæredi ne alienet, non cenſetur facta hæredi hæredis, par.2.decl.5.nu.8.
Propriè id dicitur quod ſimpliciter & abſolutè dicitur, par.2.decla.9.nu.11.
Proprietarius an finito vſufructu poſſeſsionē naturalem vſufructuarij, propria autoritate ſuæ ciuili iungere queat, par.3.decl.1. nu. 5.
Proprietarius amittit poſseſsionem traditam alteri ab vſufructuario, reali poſſeſsione, part.3.decla.1.nu. 9.
Proprietarius non amittit poſseſsionem traditam alteri ab vſufructuario per conſtitutum vel precarium, par.3.decla.1.nu. 9.
Proprietatis admittitur articulus vbi de poſseſsione contentio eſt, par.6.decl.5.nu.13.
Prorogatio fit cum omni ſua qualitate, par.2.dec. 5.num.20.
Proximior inhabilis alteri remotiori non obſtat quin hic proximior ſit, par.2.decl.5.nu.25.
Proximiore hærede inhabili, ſequens eſt ſaiſitus, par.2.decl.5.nu.26.
Proximior cum inuentario, ſuperueniente ſimplici, pro mortuo habetur, par.2.decl.12.nu.1.
Proximus & proximior. verba naturæ ſunt, & nobis ſanguine iunctos ſignificant, par. 2. decl.15. nu. 23.
Pupillus an dicatur decedere inteſtatus, par.3.decla.7.nu.1. & multis ſeq.
Pupilli & alterius inteſtabilis hæres, in Gallia, cōſuetudine hac ſaiſitur, parti.3.declara.7. nume. 14.

Q

QVaſi poſseſsio ſaiſina dicitur, part.5. declar. 1. nu. 2.
Quod fit per conſuetudinem, dicitur fieri de iure ciuili, præfa.decla.7.nu. 4.
Atque etiam de iure ſimpliciter, ibi.nu.4. Imo & de iure communi, ibi.
Quodammodo, dictio improprietatem ſignificat, par.2.decl.11.nu. 9.
Quota ius vniuerſale eſt, par.2.decl.4.nu.1.

R

RAtihabitionem impedit actus medius, par.5. decla.3.nu.5.
Recredentiæ ſententiæ, executioni non obſtante appellatione mandantur, par.6.decl.6.nu.6.
Recredentia ei adiudicatur, cuius potentius ius apparet, par.6.decla.9.nu.2.
Relicta ad ſatisfaciendum creditoribus ad pias cauſas relicta cenſentur, par.7.decl.5. nu.10.
Remedium l.vlt. C.de edic. diui Adri. tollen. eſt adipiſcendæ, par.6.decla.2. nu. 8.
Remedium d.l.vl. competere poteſt poſseſsori petenti ſuam poſseſsionem confirmari, ibid.
Remedium recuperatorium ei etiam competit, in quem fictè per conſtitutum vel precarium poſseſsio translata eſt, par.8.decl. 4. nu.5.
Remedium adipiſcendæ, hæredi ſaiſito, niſi velit, non competit, par.6.decl.4.nu. 6.
Remedium recuperandæ pro ciuili poſseſsione datur, par.6.decla.4.nu. 6.
Rem ſuam è manu alterius propria autoritate per vim auellere non licet, par.3.decl.1.nu. 6.
Renuncians paternæ hæreditati poteſt teſtamento ad hæreditatem à patre vocari, par.1.declar. 8. nu. 1.
Renuncians ſucceſsioni ab inteſtato, teſtamento

vocari

vocari poteſt,par.2.decl.8.nu.1.

Renunciare quilibet poteſt fauori ſuo, part.7. decl.1.nu.4.

Repudiatio hæreditatis ſola & nuda deſtinatione fit,par.7.decla. 2. nu 3.

Rerum aut perſonarum appellatione ea veniunt quæ perpetuæ ſunt,par.2.decl.3. nu.1.

Reſcripta ſimpliciter impetrata,feuda non compræhendunt,par.4. decl.5.nu.7.

Reſtitutio quæ fit ipſo iure poſſeſsionem in fideicommiſſarium non transfert,part.2.declar. 10. nu.2.

Reſtitutionis verbalis, fideicommiſſario vniuerſali factæ,effectus,par.2.decla.11.nu.17.

Reſtitutio verbalis poſſeſsionem non transfert, par.2.decla.11.nu.18.

Reſtitutio non retrotrahitur in præiudicium alterius,par.5.decla.3.nu. 6.

Retractui an locus ſit in re ab hærede cum beneficio inuentarij vendita,par.2.dec.12.n.15.

Retractus ſiue ius congrui in rebus emphyteuticis & feudalibus locum habet, part. 4. decl. 5. num.4.

S

SAginare quid ſit Cyno,& Paul.Caſt.præf.decla.1.nu.2.

Sagina, ibidem.

Saiſire,pro manum iniicere,præf.declar.1. nu.3.

Saiſire quid in hoc ſtatuto ſignificet,præf. declar. 1.num. 3.

Saiſitúſne ſit is in quem hæreditas tranſmiſſa eſt, par.2.decl.5.nu. 23.

Saiſina ex hac conſuetudine originalis nó eſt, par. 2.decl.9.nu.21.

Saiſina dicitur quaſi poſſeſsio,par.5.decl.1. n.2.

Sciſsinare,præfat.decl.1.nu. 2.

Secundus hæres an hac conſuetudine ſit ſaiſitus, par.2.decl.5.nu.1.

Secundus hæres qui hæredi inſtituto ſubſtituitur, par.2.decl.9.nu.2.

Senatum vrbs hac conſuetudine vtitur, præfat. decl.2.nu. 5.

Sententia appellatione remota,ab ea quæ non obſtante appellatione exequenda eſt quid differat,par.9.decl.6.nu.7. & 8.

Separatorum ſeparata eſt ratio, part.6. declara.5. num.6.

Sequeſtrationis ſententiæ non obſtante appellatione executioni mandantur,par.6. decl.6. numero. 6.

Sermo ſimpliciter prolatus de primo tantùm intelligitur,par.1.decl.5.nu. 2.

Seſsire,præf.decl.1.nu.1.

Seſsitare vnde dictum,præfa.declar.1. nu. 1.

Simpliciter quod dicitur, ſimpliciter & abſolutè intelligendum,maximè in ſtatutis, quod etiam in fauoribus procedit,par.2.dec.9.nu. 13.

Sine intereſſe nemo auditur ad aliquid impediendum, aut aliud quippiam faciendum, part. 2. decl.4. nu.9.

Socer an nurui fiſco excluſo ſuccedat,part.2.dec. 15.nu.2.

Spoliatus ante omnia reſtituẽdus,par.6.decl.5. num.2.

Etiam prædo,ibid.

Spolians,ex dolo præmium poſſeſsionis conſequi non debet,par.6.decl.5.nu.2.

Statuto quo cauetur poſſeſsionẽ trãsferri ipſo iure in hæredem non excluditur,vt poſſeſsio transferatur per actum fictum,præf.decla.6.n. 14.

Statutum loquens de hærede,intelligitur de vero non abuſiuo,par.2.decl.2.nu.1.

Statuta iuris communis derogatoria,non recipiũt interpretationem ab ipſo iure communi,par.2. decl.2.nu. 2.

Statutorum verba præſertim contra ius commune propriè & verè ſunt interpretanda,non fictè & impropriè.par.2.decl.2.nu.4.

Statutorum verba cum effectu intelligenda,par.4 decl.3.nu.2.

Statutum correctorium iuris communis minimè extendendum,par.2.decl.6. nu. 3.

Statuti diſpoſitio regulatur à diſpoſitione teſtatoris, ibid.

Statutum ad voluntatem teſtatoris,& teſtator ad voluntatem ſtatuti ſe conformare cenſetur,par. 2.decl.9.nu.9.

Statuti & legis diſpoſitio à pari procedunt,par. 2. decla.2.n. 10.

Statuto vetante hæredem venire aduerſus inſtrumentum defuncti, an compræhendatur hæres cum beneficio inuentarij, cuius fundũ teſtator alienauit,par.2.dec.12.nu.4.

Statutum quo hæreditas cenſetur ipſo iure eſſe adita non habet locum in infante, part.2.decla. 17.nu.2.

Statutum ita intelligendum ne quis indebitè damnum patiatur,par.2.dec.2. nu.1.

Statutum de poſſeſsione defuncti loquens,de ciuili intelligitur,par.3.dec.2. nu.3.

Statuta loquentia de inteſtatis, an in impuberibus locum habeant,par.3.decl.7.nu.2.

Statutum à iure communi interpretationem capit,par.4.decl.2.nu.1.

Statutum de dote lucranda,in feudis non obtinet par.4.dec.5.nu. 3.

Statuta correctoria aliquid generaliter ſtatuentia in feudis niſi expreſſa eorum mentione facta, non obtinent,par.4.dec.5.nu. 3.

Statutum quo proximior res à defuncto poſſeſſas occupat autoritate propria, de vacante intelligitur,par.5.dec.3. nu. 8.

Statutum etiam odioſum & pœnale intelligendũ, ne illuſorium ſit,par.5.dec.3 nu.11.

Statuto fingente traditionem vel appræhenſionẽ interueniſſe,ficta traditio idem quod vera operatur,par.6.decl.4.nu. 6.

Statutum cùm ius commune ampliat,idem in ampliante eſt,vt in ampliato,par.6.declara.5. numer.6.

Statuti Mediolanenſis decl.par.6.decl.5.nu.7.

Statutum quo ſine quapiam ſolennitate ſe obligare nequit mulier,ab ea contra alios allegari poteſt:contra eam minimè,par.7.decl.1.nu.5.

Stoici à cæterorum opinionibus hominumq́; ſenſu communi abhorrentes, præfat. decla. 7. n. vl.
Subrogatus naturam & omnes qualitates, conditiones & vires eius in cuius locum ſubrogatur, aſſumit, etiamſi in aliquo diſcreper, & iiſdem priuilegiis vtitur, par. 2. decla. 9. nu. 18.
Subrogationis vi dictum de vna perſona trahitur ad aliam, etiam in materia odioſa, part. 2. decla. 9. nu. 18.
Subrogatus naturam primordialem, non accidétalem aſſumit, eius in cuius locum ſubrogatur, par. 2. decl. 9. nu. 22.
Subrogatus non per omnia ſequitur naturam etiam primæuam eius cui ſubrogatur, par. 2. dec. 9. nu. 23.
Succeſſurus ab inteſtato, in teſtamento hæres inſtitutus, non deſinit eſſe legitimus, par. 2. decla. 7. nu. 1.
Subſtitutus eſt ſecundus hæres, par. 2. de. 9. n. 1.
Subſtitutus pupillaris vulgaris vel directus, an hac conſuetudine ſit ſaiſitus, part. 2. decla. 9. num. 1. & ſeq.
Subſtituti ex teſtamento ipſiuſmet teſtatoris cenſentur hæredes, par. 2. decl. 9. nu. 1.
Subſtitutio ſecunda inſtitutio, par. 2. decl. 9. n. 2.
Subſtitutus non inſtituti, ſed teſtatoris hæres eſt, par. 2. decla. 9. nu. 14.
Subſtitutus directò autoritate propria poſſeſſionem non accipit, cùm hæres ſaiſitus eſt, part. 2. decla. 9. nu. 15.
Subſtitutus dicitur hæres, par. 2. decla. 9. num. 16.
Subſtituto directo beneficium l. vlt. C. de edi. diui Adriani tollend. competit, ſi inſtitutus aut repudiet, aut excluſus ſit, part. 2. decl. 9. num. 17.
Subſtitutus in omnibus & per omnia céſetur ſubſtitutus, par. 2. decl. 9. nu. 18.
Succeſſor ex teſtamento, an ex hac conſuetudine ſit ſaiſitus, præfa. decl. 4. nu. 7.
Succeſſor particularis, vt legatarius, aut vniuerſalis, ex teſtamento ſaiſitus non eſt, præfat, decla. 4. nu. 7.
Succedere & ſucceſſionis verba, propriè ad cauſam inteſtati pertinent. par. 2. decl. 7. num. 6.
Succeſſio intelligitur ab inteſtato, non ex teſtamẽto, par. 2. decl. 7. nu. 6.
Succedendi verbum compræhendit omnem ſuccedendi modum, par. 2. decl. 7. nu. 7.
Succeſſurus ab inteſtato, hæres inſtitutus, ſaiſitus eſt, par. 2. decl. 8. nu. 1.
Succedere verbum per prius, non per poſterius intelligendum, par. 2. decl. 9. nu. 6.
Subſtitutus inſtituti naturam ſequitur, qualitates, conditiones, & vires aſſumit, part. 2. declara. 9. nu. 18.
Succedentes non iure ſanguinis aut teſtamenti (vt vir & vxor, & alij huiuſmodi) an ſaiſiantur, par. 2. dec. 15. nu. 1.
Succedentes nec vt legitimi, nec vt teſtamentarij, an hac conſuetudine ſaiſiantur, par. 2. decla. 15. nu. 11.
Succedentes ab inteſtato ex lege vel conſuetudine, ex communi vſu cenſentur ſaiſiti, par. 2. declar. 17. nu. 4.
Suitas ſuum hæredem facit, non poſſeſſorem, præf. decl. 3. nu. 6.
Sui hæredes hæreditatem non aditam tranſmittunt in ſuos, par. 2. decl. 5. nu. 21.
Sui, vi ſuitatis, ad extraneos hæredes tranſmittũt, par. 2. decl. 5. nu. 22.
Superlatiuum & poſitiuum in eodem ſubiecto cõcurrunt, præf. dec. 7. nu. 8.

T

TEſtamentum patris pactum vel ſtatutum tollit, par. 2. decl. 8. nu. 4.
Teſtator magis primum hæredem, quàm ſubſtitutum diligit, par. 2. decla. 9. nu. 8.
Teſtatoris diſpoſitio ad ſtatutũ conformari debet par. 2. decl. 9. nu. 9.
Teſtator iure communi ius appræhendendæ poſſeſſionis legatario facere poteſt, part. 7. decla. 3. nu. 1.
Teſtator defunctus, miſerabilis eſt perſona, par. 7. dec. 5. nu. 10.
Teſtamentum quo filius præteritus eſt, nullum eſt ſi filius velit, par. 7. nu. 12.
Ticinum hac conſuetudine vtitur, præfa. decla. 2. num. 4.
Tituli antiquioris probatio antiquiorem poſſeſſionem præſumit, par. 6. decl. 5. nu. 12.
Tranſlatio quæ fit ab hac conſuetudine, ficta eſt, par. 2. decl. 6. nu. 2.
Tranſmiſſio fit cum omni ſua cauſa & qualitate, par. 2. decla. 5. nu. 23.
Trammiſſibile quod non eſt, nec ceſſibile eſt, par. 6. decl. 8. nu. 1.
Tutor an pupillo ſuccedat excluſo fiſco, part. 2. decla. 15. nu. 4. & 5.
Et quid in Gallia, ibi. nu. 5.

V

VAſallus naturaliter tantùm poſſidet, part. 4. decl. 5. nu. 1.
Vaſallus poſſeſſione feudi non priuatur ob iniectionem manus domini, par. 4. decl. 5. n. 23.
Verba cum effectu intelligenda, part. 2. declara. 2. num. 2.
Verba ſimpliciter accipiuntur, non ſecundum quid, par. 2. decla. 5. nu. 14.
Verborum, inter omnes conuenit, ſenſus, part. 2. decl. 5. nu. 17.
Verbum, viuus, in hac conſuetudine hæredem ſignificat, par. 2. decl. 7. nu. 16.
Verba, inteſtatus & ab inteſtato, an differant, par. 3. decla. 7. nu. 7.
Verba, *le plus proche*, vel, *le proche heritier*, ad hæredes ab inteſtato tantùm referenda, part. 2. decla. 7. nu. 15.
Verba naturaliter intelligenda, part. 2. declara. 7. num. 18.
Verba in dubio per prius, non poſterius intelligenda, par. 2. decl. 9. nu. 5.
Verba ſi diſpoſitioni non conueniunt, diſpoſitio locum non habet, par. 2. decl. 13. nu. 5.
Verbum ab inteſtato iunctum defuncto, an aliam vim habeat quàm iunctum hæredi, part. 3. decla. 7

clarat.7.nume.9.
Verba inteſtatus & ſine teſtamento, an differant par.3. decl.7. nu. 10.
Vera poſſeſsio à lege ipſo iure inducitur, par. 5. decl.1. nu.6.
Verè qui tradere non poteſt, nec fictè poteſt, par. 4. decl.1. nu.1.
Verona hac conſuetudine vtitur, præfat. decla.2. num. 6.
Vero verius, præfa. decla.7. nu.10.
Veſtire quid Ciceroni, præf. decl.1. nu. 4.
Videtur, verbum improprietatem notat, parte 2. decl.5. nu.13.
Vincentia hac conſuetudine vtitur, præfat. decla. 2. num. 6.
Violentia dominium opponentis elidit. parte 6. decl. 5. nu.2.
Vir & vxor ſibi inuicem ſuccedunt deficientibus hæredibus legitimis vel teſtamentariis, par. 2. decl.15. num.1.
Etiam ſi vir ſit clericus, ibid.
Etiamq; ſi ſit vulgo conceptus, ibid.
Viri & vxoris agnati an ſibi mutuo ſuccedunt, par.2. decla.15. nu.2.
Vir & vxor vtique alterius hæreditatẽ agnoſcere dicuntur & fideicommiſſariis reſtituere, ibid. num.13.
Vir & vxor inter ſe an ſint verè hæredes, an bonorum poſſeſſores, ibid. nu. 27.
Vis conſtituti ad ſecundum donatarium an trãſeat, par.2. decl.5. nu. 19.
Vlpianus alibi nobilis, alibi nobiliſsimus, præfat. declarat.7. num. 8.
Vniuerſitas doctori, & ſcholaſtico ſuccedit excluſo fiſco, par.2. decl.15. num. 6.
Vſufructus ad hæredem non tranſit, par.3. decla. 1. num. 1.
Vſufructuarij hæres non ſaiſitur per noſtram conſuetudinem, par.3. decl.1. nu. 1.
Vſufructuarius confeſtim quàm quis eſt, alium poſſeſſorem facit, par.3. decl.1. nu.2.
Vſufructuarius videtur ſe conſtituere poſsidere nomine proprietarij, par.3. decl.1. nu. 2.
Vſufructuarius an ſibi naturaliter, an proprietario poſsideat, par.3. decl. 1. nu. 4.
Vſufructu finito viuente vſufructuario, poſſeſsio per actionem auocanda eſt, par.3. decl. 1. num. 6. & 7.
Vſufructu finito morte naturali, poſſeſsio ad proprietarium redit ipſo iure, parte 3. declarat. 1. num. 7.
Vſufructuarius in alium plus iuris non transfert, quàm habeat, par. 3. decl.1. num.8.
Vſufructuarius procurator proprietarij dicitur, par.3. decl.1. nu. 8.
Vſufructuarius poſſeſsionem ſine conſenſu proprietarij interuertere nequit, par. 3. declarat. 1. num. 8.
Vſufructuario mortuo qui rem vendiderat, proprietarius in re vendita manutenetur, parte 3. decl.1. nu. 8.
Vſus loquendi omni propriæ verborum ſignificationi præualet, par.3. decl.7. num. 3.

FINIS.

TABVLA ALPHABETICA
IN TRACTATVM

De iure conſtituti poſſeſſorij.

A

Acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis, in 32. ampli. nu. 2. & in 2. limit. nu. 40.

Accipere verbum denotat realem traditionem, in 10. limit. nu. 1. & iterum in 26. limit. num. 8.

Actus inter viuos in teſtamento factus retinet vim actus inter viuos, non vltimæ voluntatis, in 24. ampl. nu. 1.

Actus in dubio cenſetur eſſe geſtus nomine proprio, non alieno, par. 2. ampl. 26. nu. 15.

Actus vnus vel totus reiiciendus, vel totus accipiendus, par. 2. ampli. 30. num. 2.

Actus cenſetur eius eſſe, qui ratum eum habuit, non eius qui ipſum fecit, par. 3. limit. 30. nu. 62.

Adiectum pro non adiecto interdum habetur, in 7. limit. nu. 45.

Agatho poëta amicus, diſcipulus, & familiaris Platonis, in 7. limit. nu. 6.

Alienatio bonorum ſimpliciter facta, non compræhendit futura, in 32. ampli. nu. 19.

Aliud eſt facere, aliud facienti conſentire, in 1. limit. nu. 12.

Alius dictio, quam vim habeat, par. 1. nu. 54. & iterum 63.

Alteri ſtipulari nemo poteſt, niſi eius interſit, in 3. limit. nu. 15.

Alteri præſenti ſtipulari poteſt, ſi modò eius præſentia vera ſit, non ficta, ibi. nu. 63.

Animo deſinimus poſsidere, par. 3. limitat. 7. nu. 13.

Antecedens ad ſe trahit cóſequés, in 13. lim. nu. 2.

Argumentum à reciprocis, in 26. ampli. nu. 2.

Aſpectu transfertur poſſeſsio, par. 3. limi. 17. nu. 2.

B

Baldus in decretales multa mirabilia & ſingularia ſcripſit, nullo legum aut canonum teſtimonio, parte 3. limit. 6. nu. 1.

C

Calor iudicij, par. 3. limit. 3. nu. 37.

Capituli, quanquam, de vſuris, lib. 6. declaratio & interpretatio, ibid. nu. 44.

Captiui fauorabiles, ibi. nu. 43.

Καλεπέξαδς Græcis quid ſit, par. 1. num. 1.

Certitudo in genere an ſufficiat, in 32. ampliat. num. 11.

Ceſſante cauſa conſtituti an ceſſet effectus ipſius, in par. 2. 29. limit. per totum.

Ceſſante cauſa ceſſat effectus, & in legibus, & in contractibus, & omnibus aliis diſpoſitionibus, ibi. nu. 2.

Ceſsio & patientia in nominibus & aliis rebus incorporalibus pro traditione habetur, part. 3. limit. 1. nu. 10.

Claudij Cæſaris dictum, Litura extet, limitat. 7. num. 10.

Clauium traditio an operetur traditionem poſſeſsionis rei abſentis, in 3. ampli. nu. 3.

Quid ſi tradens ipſas claues non poſsideat, in 1. limit. nu. 5.

Quid ſi nullus præcedat titulus, in 6. lim. nu. 4.

Clauſulæ appoſitæ in aliqua diſpoſitione ſequũtur naturam ipſius, in 7. limi. nu. 28.

Clauſula, haberi pro infectis, an præiudicet iuri alteri quæſito, in ea. lim. nu. 47.

Et quid ſi id ius ſit quaſitum ex iure ciuili, ibi.

Clauſula conſtituti an poſsit à notario ſuppleri, in 31. limita. per totum.

Clauſulæ quæ poſsint à notario per extenſionem apponi, in eadem lim. in pluribus locis.

Clauſula, &c. in inſtrumentis poſita quam vim habeat, ibi. nu. 2. & aliis multis.

Clauſulæ conſuetæ apponi ex ſtilo notariorum inſciis partibus, an operentur, ibi. nu. 12. 13. 14.

Clauſula codicillaris poſito ex ſtilo notariorum an vim ſuam retineat, ibi. nu. 12.

Colonus an priuet dominum ſua poſſeſsione, tradendo alteri realiter, in 14. limit. nu. 1.

An per conſtitutum, ibid.

Quid ſi id faciat conſentiente domino, ibi. numer. 2.

Quid autem ſi ipſa poſſeſsio ſit vocans, ibid. nu. 3. 4. & 5.

Quid ſi colonus poſsidet naturaliter, ibi. nu. 6. 7. 8. 9.

Quid ſi ſit colonus ad longum tempus, ibid. nu. 12.

Quid ſi ipſe colonus non mala fide alteri tradat, ibi. nu. 13.

Colonus ſoluendo penſionem hæredi domini facit eum poſſeſſorem, par. 3. limit. 14. num. 9.

Colonus vel conductor perpetuus, vel ad longũ tempus, eſt dominus vtilis & poſſeſſor, ibidem, nu. 12.

Colonus hic & emphyteuta æquiparantur, ibid.

Colonus an, & quanto tẽpore poſsit præſcribere

contra

contra dominum,in 11.limit.num.6. & 8.
An & eius hæres,ibi.nu. 9.
An alius qui à colono bona fide recipit, ibid. num. 14.
Conditio impedit vim contractus ante euentum illius,niſi ventum ſit ad traditionem,in 1. parte, num. 77.
An autem in id ſufficiat conſtitutum. ibidem.
Conditio non retrotrahitur in præiudicium alterius,in 17.ampli.nu.6.
Conducens ſcienter rem ſuam ab alio, ei donare videtur,in 5.limit.nu. 2.
Conducens cenſetur conſtituere ſe poſsidere nomine domini,par.3.limit.9.nu.3.
Conductio an faciat ceſſare præſumptionem fraudis aut ſimulationis,quæ inde oritur, quòd alienans remanet in poſſeſsione,ibid.
Conductio rei ſuæ non poteſt conſiſtere, in 7. limit.nu.23.
Coniunctio perſonæ an faciat præſumptionem fraudis vel ſimulationis in 9. limit. nu.8.
Confeſsio conſtituti perinde valet ac ipſum conſtitutum,in 2.ampli.
Sed quid ſi ſine conſtituto poſſeſſor fateatur alterum poſsidere, an in eum transferat poſſeſsionem, ibi.nu.3.
Confeſsio non immutat rei veritatem, ibi.
Confeſsio facta in contractu inutili an valeat, in 7.limit.nu.19.& 26.in 2.locis.
Confeſsio facta in iudicio inualido,probat,modò non ſit iudex incompetens, d. nu.19.
Confeſsio non dat robur contractui inutili, ibid. num. 26.
Confeſsio ſolutionis precij,de qua aliter non apparet, an faciat præſumi fraudem vel ſimulationem,limit.9.nu.item 9.
Conſenſus eandem vim habet,ac actus ipſe quantum ad effectum eiuſdem actus, in 13.limit. nu. 12.
Conſpectus rei venditæ transfert poſſeſsionem ipſius,in 5.ampl.nu.2.
Si tamen vendens eam poſsideat,aliàs ſecus, in 1.limit.nu. 6.
Conſtitutio loquens in poſſeſsione, an habeat locum in quaſi poſſeſsione,in 34.amplia.nu. 2. & in 1.limit. nu. 10.
Et quid ſi ſit pœnalis, d. nu.2.
Conſtitutio debiti non valet ſi contractus principalis non valet,in 7. limit.nu. 24.
Conſtitutum aliud quàm hoc noſtrum poſſeſſorium,par.1. nu.1.
Conſtitutum, Conſtituens, Conſtitutarius Conſtitutio poſſeſſoria. ibidem.
Conſtitutarium vocamus, ad cuius commodum fit conſtitutum,par.1.nu. 1.
Conſtitutum transfert poſſeſsionem,part.1. nu.2.
Ratio eius rei,ibi. nu. 3.
Conſtitutum ſimplex,id eſt,ſine precario, transfert poſſeſsionem naturalem & ciuilem : cum precario,naturalem tantùm,par.1.nu.4. Niſi aliter conuentum ſit,ibi.nu.5.
Conſtitutum quod fit ab alio,aut pro alio,an differant,ibid.num.6.
Conſtituens an liberatur à traditione, ita vt contra eum ad id agi non poſsit,par. 1. nu. 7.8.9.
An autem & à traditione facti,ibid.num.10.
Et quid ſi conſtituens promiſit tradere rem vacuam & liberam, ibi. nu. 11.
Conſtitutarius ſimplex,id eſt,ſine precario etiam poſterior,an præferatur conſtitutario cum precario priori,par.1.nu. 12. & locis ibi allegatis.
Conſtitutum ſimplex an transferat naturalem poſſeſsionem,cum conſtituens non eſt in fundo, 1. parte, nu. 13.
Conſtituens an & quomodo poſsit priuare conſtitutarium ſua poſſeſsione,in 1.parte, nu. 14.& nu.17.& in 2.parte,amplia. 20. & in 3.parte, in 14. limit.
Conſtitutum cum precario interdum vtilius,quã ſimplex ſine precario,par.1. nu. 14. & 15.
Conſtitutum vel precarium facit vt agi poſsit Publiciana,par. 1. nu. 16.
Conſtitutum facit, vt vſucapere poſsimus, in 1. par.nu. 17.
Conſtitutum facit ne contrahentes nudo cõſenſu diſcedant à contractu, ſine retraditione, in 1. par. num.19.& ſeq. & in 3.parte,in 20. limit. & iterum in 29.
Conſtitutarius præfertur alteri, cui poſteà res realiter tradita eſt,in 1. parte num. 21. & multis ſeq.
Si modò is precium ſoluerit,ibi.nu. 27.
Sed an id procedat quantum ad poſſeſsionem, ibi.nu.28. & loco ibi allegato.
Conſtitutum impedit tranſlationem dominij in alium,& quomodo,in 1.par.nu.31. & multis ſequent.
Conſtitutum facit, vt venditor teneatur præciſè tradere,in 1.par.nu. 36.
Conſtitutum an id faciat, vt creditor poſsit propria autoritate ingredi fundum,etiam reſiſtente debitore,in 1.par.nu.37.& ſeq. & iterum nu. 70.
Et quid ſi creditor iudicem adierit, ibi. nu.39. & multis ſeq.
Conſtitutum operatur, vt pactum ingrediendi propria autoritate transeat in ſingularem ſucceſſorem,in prin.nu. 43.
Conſtitutum ſimplex ſine eo pacto idem operatur, ibid. num. 44.
Sed an procedant ex interuallo,ibi. num. 45.
Et quid ſi interuenit ſimplex precarium, ibid. nu. 46.
Quid autem ſi ipſe tertius habet hypothecam, ibi.nu.47.
Quid item ſi hic tertius non habet cauſam à conſtituente,ibi.nu.48.
Conſtitutum an habeat eam vim, vt non ſequatur excuſsio principalis debitoris, in 1. part. nu.54.& multis ſeq. vſq; ad 65.
Et quid ſi conſtitutum ſit finitum per mortem conſtituentis,ibi.nu.65. & ſeq.
Quid item ſi ſtatuto cautum eſt ſimpliciter, vt fiat excuſsio,ibi.nu. 67.

Conſtituens qui noo vult reſtituere rem conſtitutario, enm ſpoliare cenſetur, & tenetur remediis aduerſus ſpoliatores competentibus, part. 1. num. 69.

Conſtitutum vēditoris an impediat præſcriptionem aduerſus emptorem, par. 1. ou. 71. & par. 3. in 21. limit.

Cooſtitutum venditoris an eum excuſet à cultura fundi veoditi, par. 1. nu. 73. & ſeq.

Conſtitutum facit ne valeat donatio omoium bonorum præſeotium & futurorum, ibid. numero 75.

Conſtitutum faciens depoſitarius, vendens ſine alia traditiooe, an teneatur de periculo rei, ibi. num. 76.

Cooſtitutum ſufficit ad perfectionem, & effectū contractus conditionalis, ibi. oum. 77.

Conſtituium eſt actus fictus traditionis, in 2. par. amplia. 1. oum. 1.

Ex eo tameo transfertur vera & propria poſſeſſio, ibi. nu. 2. & ſeq.

Conſtituti confeſsio peræquè valet, ac conſtitutum ipſum, io 2. par. amplia. 2. num. 1. & 2.

Conſtitutum an operetur tranſlatiooem poſſeſſionis rei abſentis, in 2. par. ampli. 3.

Conſtitutum vt transferat poſſeſsionem, an requirat vt conſtituens à ſe ſuam poſſeſsiooem abiiciat, & eandem appreheodat, in 2. parte, amplia. 4.

Conſtitutarius ſi cadat poſſeſsione, quam poſt cōſtitutum apprehenderat, eaq; ad conſtituentē redeat, an vi illius conſtituti poſsidebit, in 2. par. amplia. 5.

Conſtitutum ooſtrum transfert etiam poſſeſſionem, quam per alios retinemus, in 2. parte amplia. 6.

Etiam ignorante eo per quem poſsidemus, ibi.

Conſtitutum transfert poſſeſsionem, etiam ſi dictum ſit, quòd poſſeſsio realis & corporalis tradetur per conſtituentem, in 2. parte, amplia. 7.

Conſtitutum transferendo poſſeſsionem, transfert & dominium, etiam directum, oedū vtile, in 2. par. amplia. 8.

Conſtituti vis non impeditur per clauſulam retentionis poſſeſsionis ad vitam conſtituentis, aut ad aliud tempus, in 2. par. amplia. 9.

Conſtitutum appoſitum in primo inſtrumento relato, cenſetur eſſe repetitum in ſecundo refereote, in 1. par. amplia. 10.

Conſtitutarius ſpoliatus poteſt inteotare remedium recuperandæ, in 2. par. amplia. 11.

Conſtitutum an & quomodo duret poſt mortem conſtitutarij, in 2. par. ampli. 12. per totum.

Et quid ſi ſit ſtatutum vt poſſeſsio defuncti cōtinuetur in hæredem, ibi. nu. 3.

Conſtitutum an duret, & quomodo, poſt mortem conſtituentis, in 2. par. in 13. amplia.

Cooſtituti vis an tranſeat in tertios poſſeſsores, in 2. par. amplia. 14.

Conſtitutum an transferat poſſeſsionem ex contractu conditionali, in 2. par. amplia. 15.

Conſtitutum appoſitum in contractu conditionali eſt cooditionale, ibi. nu. 3.

Conſtitutum purum appoſitum in cootractu cōditionali, eſt inefficax durante conditione, ibi. num. 4.

Conſtitutum appoſitum in contractu ad diem, noo transfert poſſeſsiooem ante eum diem, in 2. part. amplia. 16.

Conſtitutum cooditionale appoſitum in cootractu puro, transfert poſſeſsionem conditione impleta, in 2. par. in 17. amplia.

Sed quid ſi ante diem vel conditiooem conſtituens mutet voluntatem, ibi. nu. 3.

Et quid ſi interim alteri fuit res vendita & tradita. ibi. nu. 4. 5. & ſeq.

Et quid ſi alteri fuit fictè tradita, ibi. nu. 8.

Et quid item ſi interim moriatur conſtituens, ibi. nu. 9.

Cooſtitutum appoſitum in pacto nudo transfert poſſeſsiooem, in 2. par. ampli. 18.

Conſtitutum etiam in contractibus innominatis transfert poſſeſsiooem, in 2. par. io 19. ampl.

Conſtitueos, naturaliter tantum poſsidens tranſfert poſſeſsiooem naturalem, in 2. parte in 20. amplia.

Conſtituens ciuiliter tantùm poſsidens tranſfert ciuilem poſſeſsiooem, in 2. par. in 21. amplia.

Conſtitutum factum à conſtitutario trāsfert poſſeſsionem, in 2. par. amplia. 22.

Conſtitutum an operetur, cùm eccleſia vel prælati eccleſiaſtici id faciunt, in 2. par. in 23. ampl. & in 3. par. io 16. limit.

Conſtitutum in teſtameoro appoſitum an tranſferat poſſeſsiooem, in 2. par. in 24. amplia. per totum.

Conſtitutum adiectum legato, id facit tranſire in donatiooem cauſa mortis, ibi. ou. 2.

Conſtitutum factum ab vniuerſitate ſiue communitate transfert poſſeſsionem, in 2. par. in 25. amplia.

Conſtitutum factum procuratori an transferat poſſeſsionem io dominum, in 2. parte, in 26. ampli. per totum.

Sed an in procuratorem, ibi. nu. 13.

Et quid ſi conſtituens gerebat in aoimo poſſidere oomine procuratoris, oon domini, ibid. num. 14.

Quid item ſi procurator quoq; hoc animo cogitabat, ibi. & ſeq.

Quid deoiq; ſi conſtitutum dirigitur in ipſum procuratorem, ibi. ou. 16.

Conſtitutum factum oegotiorum geſtori, an trāſferat poſſeſsionem, io 2. par. amplia. 27.

Conſtitutum ſeruo factum, io dominum poſſeſſionem transfert, par. 2. amplia. 28.

Conſtitutum factum eccleſiæ, io eam transfert, poſſeſsionem, par. 2. ampli. 29.

Conſtitutum an transferat poſſeſsionem in ſecundum donatariū, videlicet cùm quis dooat Titio, & poſt eius mortē Meuio, & ſe conſtituit poſsidere nomine vtriuſque, par. 2. ampl. 30.

Cooſtit

Conſtitutum an transferat poſſeſsionem rerum vniuerſalium, parte 2. amplia. 31. per totum.
Conſtituens poteſt intentare interdictum aduerſus tertium, licèt non aduerſus conſtitutarium ibi. nu. 6.
Conſtitutarius an perdat poſſeſsionem per lapſum 10. annorum, ſi eam realiter non apprehenderit, par. 2. in 13. amplia. nu. 7. & iterum in 31. amplia. nu. quoq; 7. & pleniùs in 3. par. limit. 21. per totum.
Conſtituens licèt non poſsit intentare interdictū contra conſtitutarium, poteſt tamen contra tertium par. 2. amplia. 31. nu. 6.
Conſtitutum an transferat poſſeſsionem in reb. futuris, par. 2. amplia. 32. per totum.
Et quid ſi conſtituens ea poſtea acquirat animo ſibi quærendi, non conſtitutario, ibi. nu. 12. & multis ſeq.
Quid item ſi ea mente, vt tertio acquirat, ibid. nu. 16.
Conſtituto non poteſt conſtituens renunciare in præiudicium conſtitutarij, par. 2. amplia. 32. num. 15.
Conſtituens in dubio cenſetur velle quærere cōſtitutario, ibi. nu. 17.
Conſtitutum ſimpliciter appoſitum non cenſetur in dubio appoſitum rebus futuris, ibi. num. 18.
Conſtitutum comprehendit futura bona, ſi principalis diſpoſitio ea comprehendit. quòd ſi nō comprehendat, nec conſtitutum comprehendet, ibi. nu. 19. 20. & 21.
Conſtitutum an trahatur ad nomina, iura & actiones, aut alias res incorporales futuras, ibi. nu. 22. & 23.
Conſtitutum an trahatur ad res quærendas ab hæredibus, ibi. nu. 24.
Conſtitutum an operetur reſpectu vſusfructus rei ſuæ, par. 2. amplia. 33. per totum.
An reſpectu vſufructus rei alienæ, ibid. num. 3.
Conſtitutum an operetur in rebus incorporalibus, par. 2. ampli. 34. per totum, & par. 3. limit. 1. nu. 9. & ſeq.
Conſtitutum an operetur in ceſsione cuiuſpiam non ſuper fundum conſtituentis, ibi. nu. 3.
Conſtitutum ruſticorum ſe ſummittentium iuriſdictioni alterius, an in eum transferant quaſi poſſeſsionem, ibi. nu. 4.
Et quid ſi antè, nullius iuriſdictioni erant ſubditi, ibi. nu. 5. & ſeq.
Conſtitutum an transferat poſſeſsionem rerum ſpiritualium, parte ſecunda, ampli. 35. Sed quid ſi conſtitutarius horum ſit incapax, ibi. num. 3. & 4.
Conſtitutum an operetur in rebus feudalibus, par. 2. amplia. 36.
Conſtitutum an operetur in reciproca diſpoſitione, par. 2. amplia. 37.
Conſtitutum an item operetur in conſtitutione pignoris, par. 2. ampli. 38.
Conſtitutum non transfert poſſeſsionem, niſi cōſtituens poſsideat, par. 3. limit. 1. per totum.
Ideo qui conſtitutum allegat & probat, ſuccumbit, niſi alleget & probet poſſeſsionem cōſtituentis tempore conſtituti, ibid. nu. 8.
Sed quid ſi conſtituens qui non poſsidet, detineat, ibi. nu. 11.
Quid ſi conſtituens id conſtitutū fecerit conſentiente domino poſsidente, ibi. nu. 12.
Quid item ſi conſtituens poſtea nanciſcatur poſſeſsionem, ibi. nu. 13. & ſeq. vſq; ad. 17.
Et an hæc procedant in antiquis, ibid. num. 18. & ſeq.
Et an quantum ad conſtituentem, ibi. num. 20.
Quid quantum ad tertium habentem cauſam à conſtituente, ibi. & iterum num. 23. & ſeq.
Sed an dominium transferatur, ex traditione per conſtitutum factum à non poſsidente, ibi. nu. 25.
Quid deniq; cum conſtituens ſolùm detinet, ſed nemo alius poſsidet, ibi. nu. 26.
Conſtitutum non operatur in re ab alio occupata, in 3. par. limit. 1. nu. 7.
Conſtitutum an operetur, ne donans poſsit alij donare actionem ſiue nomen, ibi. nu. 9. & ſeq.
Conſtitutum poſt mortem conſtituentis collatū, non transfert poſſeſsionem, par. 3. limitat. 2. per totum.
Conſtitutum appoſitum in cōtractu collato poſt mortem, cenſetur quoq; poſt mortem collatū.
Ideo nec poſſeſsionem transfert, ibi. nu. 2.
Conſtitutum poſt mortem collatum an transferat dominium, ibi. nu. 8.
Conſtitutum ſi non poſt mortem conferatur, ſed in tempus mortis conſtituentis, an transferat poſſeſsionem, ibid. nu. 11. & 12.
Quid ſi caſu incidat poſt mortem, ibi. num. 14.
Quid verò ſi conſtituens poſt mortem ipſius, vtatur his verbis, ex nunc, prout ex tunc, &c. ibi. nu. 15. & 2. ſeq.
Quid & ſi non conſtitutum, ſed executio, ipſius conferatur poſt mortem, ibi. num. 18.
Conſtitutum an transferat poſſeſsionem in re emphyteutica, ſine inueſtitura domini, par. 3. limit. 3. per totum.
Et quid in patria conſuetudinaria, in qua huiuſmodi res ſunt redactæ inſtar rerum patrimonialium, ibi. nu. 4.
Quid autem quantùm ad ipſum emphyteutā & emptorem conſtitutarium, ibi. nu. 5.
Conſtituens, qui dat alteri in emphyteuſim an ciuiliter tantùm poſsideat, an transferat poſſeſsionem naturalem quam emphyteuta habere debet, ibi. nu. 7.
Conſtitutum ab eo, qui fictè tantùm poſsidet, an transferat poſſeſsionem, par. 3. in 4. limit. per totum.
Conſtitutum an transferat poſſeſsionem, vbi cōcurrit duplex fictio, par. 3. limit. 5. per totum.
Quid autem ſi vna fictio, & vna præſumptio vel ſpecialitas, ibi. nu. 2. & ſeq.
Conſtitutum ſine titulo vel cauſa ſuper qua interponatur, non transfert poſſeſsionem, par. 3. limit. 6. per totum.
Quid ſi ab initio erat titulus, ſed poſtea ceſſauit, ibi.

uit,ibi.numero.5.
Quid ſi etiam à principio erat titulus, ſed is inualidus & inutilis, d. parte 3. limitat. 7. per totum.
Quid verò ſi validus erat in ipſo princ. ſed poſtea inualidus eſt effectus, ibid. numero 41. & ſequ.
Conſtitutum acceſſorium contractus in quo apponitur, par. 3.limit.7.num.16.
Conſtituti vis manet etiam ſi contractus primũ validus poſtea infirmetur, d.limit. 7. nume. 41. & ſeq.
Conſtitutum appoſitum in contractu ſimulato, an transferat poſſeſsionem, par. 3. limit. 8. per totum.
Et quid ſi ſit præſumptio ſimulationis, ibid. num.1.
Conſtitutum in contractu ſimulato appoſitum, ſimulatum quoq; præſumitur,ibi.nu.2.
Quid autem ſi actum ſit, & verè vt poſſeſsio transferatur ex conſtituto in huiuſmodi contractu ſimulato appoſito.ibi.nu.5.
Quid ſi ſpecies aut cauſa contractus tantum eſt ſimulata,tamen aliquis alius contractus verè ſit,ibi.nu. 6.
Conſtitutũ an operetur, vbi eſt præſumptio fraudis aut ſimulationis,par.3.limit.9. per totum.
Conſtitutum an ſufficiat, vbi conſtitutio loquens de traditione vtitur verbo accipiendi, parte 3. limit.10.
Conſtitutum an nunq; ſufficiat vbi conſtitutio loquitur de reali vel corporali traditione, par. 3. limit. 11.
Conſtitutum an operetur traditionem, cùm res eſt apud conſtitutarium,ignorante conſtituẽte par.3.limit.12.
Conſtitutum factum à procuratore,an transferat poſſeſsionem,par.3. limit. 13. per totum.
Quid ſi ipſe procurator habeat ſpeciale mandatum ad hoc,ibi.nu. 10. & 11.
Quid ſi habeat mandatum generale cũ libera, ibi.nu. 12.
Quid ſi habeat ſimplex mandatum de tradẽda ſine mentione conſtituti,ibi. nu. 13.
Quid ſi procurator id faciat nomine proprio, præſente & conſentiente domino, ibid. nu.14. & 15.
Conſtitutum factum à colono aut ſeruo, aut alio per quem poſsidemus, an transferat poſſeſsionem,par.3.limit.14. per totum.
Conſtitutum à tutore vel curatore factũ, an trãſferat poſſeſsionem,par.3.limit.15.per tot.
Conſtitutum prælati an transferat poſſeſsionem, par.3. limit.16.
Quid ſi id faciat cum capitulo,ibi. nu.5.
Conſtitutum factum à iudice aut ſeruiente,quem vocant,an transferat poſſeſsionem,par.3.limit. 17. per totum.
Quid ſi non potuit ingredi fundum, ibi. nu.7. & ſeq.
Quid ſi ventum non ſit in conſpectum dolo, aut potentia aduerſarij,ibi.nu.10.
Quid ſi ſit conſuetudo aut ſtatutum vt iudex vel viator faciat, ibi.nu.11.
Quid etiam ſi is qui mittendus eſt in poſſeſsionem,rem ex alia cauſa detinebat,ibi.nu.12.
An autem ſi iudex dicit quòd victori tradidit, poſsit propria autoritate eam accipere,ibi. nu. 13. & 14.
Conſtitutum an transferat poſſeſsionem in incapacem eius poſſeſsionis,par.2.in 3.ampliat. nu. 3.& ſeq.& in par.3.limit.18.nu. 1.
Conſtitutum an transferat poſſeſsionem rei incertæ,& quota & loco,par.3.limit.19. per tot.
Et quid ſi apponatur ſuper contractu rei vniuerſalis,ibi.nu. 2.& 3.
Quid ſi res poſteà fiat certa, ibi. nu.4.
Conſtitutum an ſufficiat in reſolutione contractus, ex quo res fuit tradita realiter, in 3. parte limit.20. per totum.
Conſtituens an poſsit præſcribere contra conſtitutarium,par.3.limit.21.nu.5.& ſeq.
An eius hæres,ibi. nu. 8.
Conſtitutarius an perdat poſſeſsionem negligẽtia vel obliuione,vel vtraq; ſimul,in d.21.limit.per totum.
Et quid ſi res ab alio fuit occupata,ibi. num.9. & ſeq.
Quid ſi conſtituens alteri bona fide tradidit, ibi.nu. 11.
Conſtitutum in conductione appoſitum,an trãſferat poſſeſsionem,par.3.limit.22. per totum.
Quid ſi fuerit factum ſeparatim à conductione,ibi.nu.2.
Quid ſi à diuerſis,ibi.
Conſtitutum & precarium ſimul in eodem contractu poſitum, an transferat poſſeſsionẽ, par. 3. in 23. limit.
Conſtitutum an transferat poſſeſsionẽ inter perſonas prohibitas,par.3.limit.25.
Conſtitutum an operetur traditionem in pœnalibus,par.3.limit.26.per totum.
Conſtitutum an faciat, vt emphyteuta vel vaſallus priuetur emphyteuſi vel feudo, tanquam tradidiſſe videatur,par.3.limitat.26.num. 1. 2. 5. & 6.
Conſtitutum à vendente rem alienam factum,an facit,vt furti teneatur,tanquam rem ipſam tradiderit,ibi.nu.3.& 7.
Conſtitutum an ſufficiat pro duplicandis arrhis aliter non ſolutis aut traditis,ibi.nu.4. & 8.
Conſtitutum an id faciat, vt dominus poſsit petere laudimia ante realem traditionem, par. 3. in limi. 27.
Conſtitutum an operetur, vt emptor qui nondũ ſoluit precium,teneatur ad vſuras,par. 3. limit. 28. nu.1. & 2.
Conſtitutum an reſoluatur reſoluto contractu, ſuper quo apponitur.par.3.lim.29. per totum.
Conſtitutum in donatione appoſitum reuocata donatione per natiuitatem liberorũ,ibi. nu. 4.
Conſtitutum ſi interuenit an extinguatur ex diſceſſu contractus, an verò opus ſit ſaltem alio contrario conſtituto,ibi.nu.5.

Conſtit

Conſtitutum in pignore appoſitum an extinguatur extincto pignore,ibid.num.6.& 8.& 9.

Conſtitutum factum abſenti, an in eum transferat poſſeſsionem ante ratificationem, par.3. limit.30.per totum,& maximè num.1.2.3.4.5.6.

Quid autem ſi aliqnis alius acceptet pro ipſo abſente.ibid. num.7.

Quid item ſi ipſi notario fuerit tradita realis poſſeſsio,ibid.nnm.10.

Quid ſi ille alius poſſeſsionem realem acceperit pro illo abſente,ibid.

Quid vero ſi notarius ſtipuletur pro abſente, ibid.num.8. & multis ſeq.

Sed an requiratur expreſſa ratificatio ſine acceptatio, an vero ſufficit tacita, ibid. numero 11. & 12.

Sed an hæres conſtitutarij poſt illius mortem poſsit ratificare,ibidem,nnme.64. & ſeq. vſque ad 75.

Quid tamen ſi donans interea ſit mortuus antequam hæres donatarij ratificauerit, ibidem, 75.

Quid antem ſi notarius ipſe mortuus fuerit, ibid.num.74.

Conſtitutarius cui abſenti cõſtitutum factum eſt, an poſsit agere recuperandæ, ſi conſtituens expellatur ante ratificationem, ibidem; nnm.2.& ſequen.

Conſtitutum notarij qui pro abſente ſtipulatus eſt,& cui poſſeſsio realis tradita eſt,an poſſeſsionem transferat in alium cui id conſtitutum fecit,ibid.num.56.

Conſtitutum an poſsit ſuppleri à notatio, ſi expreſsè appoſitum non fuerit, ant vi illius notæ, & c.ant vi clauſulæ, vt inſtrumentum fiat ex ſenſu vel dictamine ſapientis, aut alterius ſimilis,par.3.in 31.limit.per totum.

Conſtitutum an ſit de natura contractus, ibidem, num.3.

Conſtitutum an ſoleat apponià notariis, ibid. numero 4.5.6.

Et an eius rei cõſuetudo debeat eſſe vniformis, ibid.num.15.

Conſuetudo poteſt facere, vt vnus pro alio poſsit ſtipulari,par.3.limit.30.num.49.

Conſuetum apponi in inſtrumentis an poſsit apponi à notario inſciis partibus. par.3.limit.3.nu. 5.7.8.9.

Et quid ſi eius rei non ſit vniformis conſuetudo,ibid.num.9.

Contractus conditionalis perfectus eſt,ita vt ab eo recedi non poſsit,par.2.amplia.17.num.3.

Contractus inter viuos ita fieri non poteſt, vt non niſi poſt mortem contrahentis transferatur dominium,par.3.limit. 2.num.9.

Contractus inualidus non confirmatur per confeſsionem in eo appoſitam,par.3.lim.7.nu.26.

Contractus ſi ſit ſimulatus, omnes eius clauſulæ præſumuntur ſimulatæ,d.lim.7.nu.33.

Idémque ſi contractus tantùm talis eſſe præſumitur,ibid.nnm.34.

Corrigere ſe incontinenti nemo præſumitur,pa.3. amplia.7.num.1.

Creditor an ex pacto poſsit rem propria autoritate occupare,par.1.num.57.& ſeq.

Et quid ſi conſtitntum interueniat cum eo pacto,ibid.

Quid item ſi ſine eo pacto,ibid.num.44.

Creditor an poſsit agere contra tertium, non excuſſo principali debitore, ſi conſtitntum interuenerit,par.1.nu.54.& ſeq.vſque ad 65.

Creditor non ſibi ſimpliciter poſsidet, ſed debitori,par.1.num.61.

Creditor an & quanto tempore præſcribat pignus contra debitorem,par.3.limit.21.num.8.

Curia parlamenti lites diiudicat ex bono & æquo, par.3.limit.4.

Curator an per ſuum conſtitutum transferat poſſeſsionem,par.3.limit.35.

D

Datum pro non dato aliquando habetur, par.3.limit.7.num.45.

Debitor qui ſe conſtituit poſsidere nomine creditoris,an & quomodo poſsit enm priuare poſſeſſione,par.3.limit.14.nu.10.

Debitor non ſibi ſimpliciter poſsidet, ſed ad vtilitatem creditoris,par.3.lim.29.num.8.

Deditio an abſenti & ignoranti fieri poteſt, par.3. limi.30.num.1.

Delicto remiſſo cenſetur remiſſa qualitas illius acceſſoria,par.3.lim.7.num.40.

Delictum procuratoris non nocet domino,niſi veniat in conſequentiam mandati,par.3.lim.13.nnmero 4.

Depoſitarius vendens rem depoſitam, & tradens tenetur de rei periculo, etiam ſi poſtea redemit. Sed an in id ſufficiat conſtitutum, parte 1. numero 76.

Deus facta infecta non facit,par.3. limit.7.num.6. & ſeq.

Deus virginitatem non reſtituit,ibid.nu.9.

Deus non facit actum repugnantem,ibid.nn.10.

Deus non facit, vt verum ſit non verum,ibid.

Deus non facit ea quæ contradictionem implicant,ibid.

Dictamen ſapientum in inſtrumento appoſitum quid operetur,in 30.part.lim.3.& 10.

Dictio, alias, quàm vim habeat,par.1.nume.55.& iterum 63.

Dictio,doneo, importat limitationem temporis, vel diſpoſitionis temporalis,par.2.amplia.3.numero 21.

Dictiones ex nunc, prout ex tunc, quam vim habeant,par.3.limi.2.nu.16.

Dictio,& c. in inſtrumento appoſita,cuius eſt effectus,par.3.limit.31.num.2.3.10.

Dolus aut culpa in committendo maior eſt, quàm in omittendo,par.1. num.58.

Dominium non poteſt eſſe penes duos inſolidum, par.2.amplia.30.nu.3.

Dominium ſuperueniens cõfirmat alienationem præcedentem,par.3.limi.1.nu.6.

Dominium poſt mortem alienantis transferri poteſt,par.3.limi.1.num.9.

Dominium an quæri poſsit ex contractu inutili, par.3.limit.7.num.50.
Dominium non transfertur per liberam perſonam ſine ratificatione,par.3.limit.30.num.53.
Dominium tranſlatum non concludit poſſeſsionem tranſlatam,dicta limit.30.num.58.
Donatio inter viuos, teſtamento fieri poteſt, parte prima, nume.23. & part.2. ampliat.24. nume.1.
Et ex conſtituto illius transfertur poſſeſsio, ibidem.
Donans non conuenitur, niſi inquantum facere poteſt,par.1.num.19.
Niſi ſemel rem tradiderit, quæ poſtea ad eum peruenit. Et in id ſufficit,conſtitutum, ibid.
Donationes inter virum & vxorem an traditionẽ requirant,vt morte confirmentur, par.1.nu.49. & iterum 53.
An autem in id ſufficiat conſtitutum,d.nu.49. præterea num.51.& 52.
Donationes inter patrem & filiumfam.requirunt traditionem,par.1.num.49.
Et an conſtitutum ſufficiat,ibid.nu.50.& multis ſequent.
Donatio omnium bonorum præſentium & futurorum an valeat, cùm interuenit conſtitutum, par.1.num.75.
Donans an poſsit ante traditionem alteri obligare, limit.30.num.9.&10. & iterum nume.49. & multis ſequent.
Duæ fictiones poſſunt concurrere diuerſis reſpectibus,par.2.amplia.26.num.9.
Duæ fictiones ex diuerſis fontibus ortæ poſſunt concurrere,ibid.num.10.
Modò tẽdant ad commodum diuerſarum perſonarum,ibid.num.11.
Duæ item fictiones concurrunt ad producendum vnum & eundem effectum, ibid.num.12.
Duæ ſpecialitates non concurrunt, vt nec duæ fictiones,par.3.limit.5.num.4.
Duæ fictiones, ſpecialitates, aut improprietates concurrunt,quando vna procedit ex conſequentia alterius,ibid.num.6.

E

Eccleſia conſtituens ſe pro alio poſsidere, an poſsit nihilominus alienare, par.1. num.34.
Eccleſia an transferat poſſeſsionem per conſtitutum,par.2.amplia.23.
Emphyteuta ſimpliciter vendens nec tradens non cadit emphyteuſi.par.3.limita.26.num.1.
Quid ſi cõſtituerit ſe poſsidere nomine emptoris,ibid.num.2.& 5.
Quid ſi proteſtetur de iure domini,ibidem,numero 6.
Emptor ex die traditæ poſſeſsionis tenetur venditori ad vſuras precij non ſoluti, par.3.limita. 28. num.1.
Et an ad id ſufficiat conſtitutum,ibid.
Et cætera,nota in inſtrumentis poſita quam vim habeat,par.3.limit.31. num.2.3.10.
Euictionis promiſsio appoſita in cõtractu inutili, inutilis & ipſa eſt,par.3. limit.7.num.28.
Euictio non debetur ex contractu nullo, ibi.nu.39.
Excommunicatus per conſtitutionem quæ pro infecta habetur, non habet opus abſolutione, par. 3.limit.7.num.45.
Ex nunc pro vt ex tunc & ecõtrario,quam vim hæ dictiones habeant,par.3.limit.1.num.16.

F

Facta nulla iuris conſtitutione mutari poſſunt, par.3.limit.7.num.2.& 3.
Facta infecta lex facere non poteſt, ibid. nu.2.3.4. 5.& ſeq.
Nec Deus quidem,ibid.num.6. & ſeq.
Nec è diuerſo infecta facta,ibid.num.45.
Sed hæc intelliguntur quantùm ad rem ipſam, nam quantum ad ipſius robur & effectum id poteſt lex facere,ibid.num.43.
Etiam quantùm ad effectus præteritos, ibidem, num.46.
Sed & Deus præterea quantùm ad rei memoriam,ibid.num.4.
Factum haberi pro infecto non ex veritate eſt, ſed ex fictione.ibid.num.49.
Factum nunquam habetur pro infecto quantùm ad præiudicium facientis rem prohibitam quin puniatur.ibid.num.49.
Factum iudicis,factum partis eſt, par.3.limitat.17. num.3.
An autem propriè,ibid.nu.5.
Sed & an habeat tantum virium, ibid.nu.6.
Feudi traditio facta ſi domino placuerit, an priuet vaſallum,par.2.ampliat.17.num.2.
Feudi poſſeſsio an transferatur per conſtitutum, par.2.ampliat.36.per totum.
An & per vſusfructus retentionem,ibidem. numero 2.
Ficta traditio expirat per veram, par.2. ampliat. num.3.
Fictiones duæ poſſunt concurrere diuerſis reſpectibus,par.2.ampl.26.num.9.
Fictiones duæ ex diuerſis fontibus ortæ poſſunt concurrere,ibid.num.10.
Si tamen tendunt ad commodum diuerſarum perſonarum,ibidem,num.11.& par.3.limitat.30. num.60.
Fictè fieri non poteſt, quod verè non poteſt.par.2. ampliat.32.num.6.& par.3.limit.1. num.3.
Fictio non poteſt plus operari quam veritas, ibid.
Fictus titulus aut traditio nõ cadit in rebus à perſona non ſeparabilibus, parte 2.ampliat.33. numero 3.
Fictio & præſumptio quid inter ſe differant, par.3. limit.5.num.2.&3.
Fictio cum præſumptione ſimul concurrere poteſt, d.num.3.
Ficta traditio ex præſumpto titulo non transfert poſſeſsionem,ibid.num.5.
Fictio duplex in diuerſis perſonis concurrere poſſunt,par.3.limit.32.num.60.
Filiatio præſcribi non poteſt, parte 2. ampliat.35. num.4.
Fiſcum & pupillum æquiparari, par.3. limitat. 30. num.44.
Frater ſtipulatus feudum pro ſe & altero fratre, totum

totum ſibi quærit ſi is frater nolit acceptare, par. 3. limit. 30. num. 77.
Frater in feudis poteſt ſtipulari fratri, ibid.
Fructuarius nullo tempore præſcribit contra proprietarium, neque contra hæredes illius, par. 2. amplia. 13. num. 5.
Furtum an committatur vendendo rem alienam ſine traditione, Et an in id ſufficiat cõſtitutum, par. 1. nu. 67. & par. 3. lim. 26. num. 3. & 7.

G

Garentigia non valet ſi cõtractus principalis ſuper quo apponitur non valet, par. 3. limi. 7. num. 26.
Garentigiata inſtrumenta quæ dicantur, par. 3. limit. 30. nu. 48.
Garentigia quid eſt, ibid.
Garentigiæ præceptum omiſſum per notarium ſuppleri non poteſt, par. 3. lim. 30. num. 2.
Geſtum aliquando pro non geſto habetur à lege, par. 3. limit. 7. num. 45.

H

Habilitas contrahentis ſuperueniens actum confirmat, par. 3. limitat. 1. num. 16.
Hęres coloni domino poſſidet, vt colonus poſſidebat, par. 2. amplia. 13. num. 5.
Hæredes conſtituentis an aliquo tempore præſcribant contra conſtitutarios etiam ignorantes, ibid. num. 6. & 7.
Hæres ſaiſitus per conſuetudinem an transferat poſſeſſionem per conſtitutum, par. 3. limit. 4. per totum.
Et quid ſi non ſit ſaiſitus per conſuetudinem, ibid. num. 3.
Hæres an ſit poſſeſſor ex conſuetudine qua mortuus ſaiſit viuum contra conſtitutarium cui abſenti notarius ſtipulatus fuerat par. 3. limita. 30. num. 10.
Hæres an poſſit ratificare quod nomine defuncti factum eſt, par. 3. limitat. 30. nume. 68. & multis ſequent.
Hæres eadem perſona cum defuncto, ibid.
Hæres eiuſdem poteſtatis ac iuris, cuius fuit defunctus, ibid.

I

Ignoranti quomodo acquiritur per liberam perſonam, par. 3. limit. 30. num. 55.
Incorporalium rerum quaſi poſſeſſio quæritur ſola ceſſione & patientia, par. 2. ampli. 32. nu. 23. & par. 3. limit. 1. num. 10.
Incorporalium rerum traditio non requiritur ad dominij acquiſitionem, dicto numero 23.
Incorporalium rerum poſſeſſio faciliùs traditur per fictionem quàm corporalium. ibid.
Incorporalia non poſſidentur, par. 3. limi. 1. num. 9. Sed quaſi poſſidentur, ibid. num. 10.
Incorporalium rerum ſpoliatio dicitur, par. 3. lim. 1. num. 10.
Indebitum ſciente ſoluens præſumitur donare, par. 3. limit. 5. num. 2.
Infamia facti à principe aboleri non poteſt, par. 3. limit. 7. num. 9.
Infantes præ cæteris fauorabiles, par. 3. limita. 30. num. 30.
Infectum factum fieri non poteſt, nec è diuerſo, par. 3. limit. 7. num. 2. & ſeq. & num. 9.
Initium actus in aliud tempus collati non inſpicitur, ſed tempus in quod confertur, par. 3. limit. 2. num. 3.
Inſtitutio hæredis trahitur ad futura, par. 2. ampli. 32. num. 21.
Inſtitutum pro non inſtituto quandoque lex habet, parte tertia, limit. 7. num. 45.
Inſtrumentorum traditio an operetur tranſlationem poſſeſſionis rei abſentis, par. 2. ampliat. 3. num. 4.
Inſtrumentum ita debet intelligi, ne ſibi contradicat, par. 2. ampliat. 27. num. 1.
Inſtrumentum cùm nullum eſt, ſunt & nulla omnia in eo contenta, par. 3. limit. 7. nu. 25.
Inſtrumento caſſato, caſſantur omnia acceſſoria, & conſentanea, ibid. num. 40.
Inſtrumenta garentigiata quæ dicantur, par. 3. limit. 30. num. 48.
Inſtrumenta conceſſionata, ibid.
Ea autem habent executionem paratam, ibid.
Inueſtitura an transferat poſſeſſionem, par. 2. ampliat. 25. num. 3. & par. 3. limit. 27. num. 2.
Iudex an transferat poſſeſſionem rei adiudicatæ per conſtitutum, par. 3. in 17. limit. per totum.
Et quid ſi iudex non poſſit ingredi fundum, ibi. num. 7. 8 9.
Quid ſi ſit conſuetudo, vt id faciat iudex, ibid. numero 10.
Quid ſi pars qui obtinuit aliunde, fundum detinet, ibid. num. 11.
Iudicis factum, factum eſt partis, ibid. num. 3.
Sed id tamen impropriè, ibid. num. 5.
Nec tantum habet virium quantum factum partis, ibid. num. 6.
Iudex poteſt dare facultatem patti vincenti, vt fundum euictum propria autoritate ingrediatur, par. 3. limit. 17. num. 13. & 14.
Etiam ſi res non ſit in conſpectu, ibid.
Iudex an poſſit aliis ſtipulari, par. 3. limit. 30. nu. 24. 25. 26.
Iudex qui notarius eſt, non poteſt ipſe acta ſcribere coram ſe geſta, par. 3. limit. 30. num. 38.
Iudex poteſt irrequiſitus ſuum officium interponere pro pupillis & aliis miſerabilibus perſonis, ſed id nullum habet effectum, niſi is ratificet ad cuius commodum factum eſt, par. 3. limi. 30. num. 65.
Iudiciales actus plus habent roboris, quàm extraiudiciales, par. 3. limit. 30. num. 27.
Iunonis virginitatem recipientis fabula, par. 3. limit. 7. nu. 9.
Iuramentum reſcinditur reſciſſo principali, par. 3. limit. 28.
Iuramentum appoſitum in inſtrumento ſimulato, nihil operatur, ibid. num. 32.
Idem ſi præſumitur ſimulatus, ibid. nu. 24.
Iuramentum an ſemper ſequatur naturam contractus in quo apponitur, par. 3. limit. 7. num. 35. & 37.

K 2

Iuramentum appoſitum in contractu alternatiuo, cenſetur & ipſum alternatiuum,ibid.num.36.

Iuramentum appoſitum in contractu ex ſtilo notariorum an ſuam vim obtineat,par.3.limita.31. num.12.

L

Laudimia an debeantur ex venditione,re necdum tradita,par.3.limi.27.

Quid ſi tradita fuerit per conſtitutum,ibid.

Legatarius cuius nomine teſtator conſtituit ſe poſſidere,lucratur fructus à tempore mortis, imo à tempore traditionis,par.2.ampliat.24.num.2

Legatarius cui à teſtatore factum eſt conſtitutum, poteſt propria autoritate fundum legatum accipere,ibid.num.4.

Legatum pro quo teſtator ſe conſtituit poſſidere nomine legatarij accipit naturam donationis cauſa mortis,par.2.ampl.24.num.2.

Legatum vniuerſale trahitur ad futura, par.2.amplia.32.num.2.

Legatum recta tranſit in legatarium, quantum ad dominium, par.3 limita.2.num.6.

Non quo ad poſſeſsionem,ibid.num.7.

L.Papinianus,ff.de donat. inter virum & vxor.intellectus,par.1.num.53.

Lex ad ea non trahitur, quibus verba illius non conueniunt,in 1.par.num.61.

L.certè ff.de precar. explicata, in 2.part.ampliat.1. num.6.

Lex factum infectum facere non poteſt, parte 3.limit.7.num.4.& ſeq.

Nec è diuerſo quod factum nõ eſt vt ſit factum, ibid.num.10.

Poteſt tamẽ facere vt factum pro infecto habeatur.ibid.nu.44.45.& 46.

Et è diuerſo non factum pro facto, dicto numero 46.

Et non ſcriptum pro ſcripto,ibid.

Et ſcriptum pro non ſcripto, ibid.

Et geſtum pro non geſto, ibid.

Et adiectum pro non adiecto,ibid.

Et traditum pro non tradito,ibid.

Et datum pro non dato, ibid.

Et non ſcitum pro ſcito,ibid.

Et inſtitutum pro non inſtituto,ibid.

Legum autoritas non tollit veritatem naturalem, par.3.limit.7.nu.3.

Lex veram traditionem impedire poteſt , ibid. numero 12.

Et poſſeſsionem ex corporali apprehenſione, ibid.

Lex nunquam fingit quando nulla vtilitas hinc oritur,par.3 limit.13.

Lex nihil fruſtra facit, ibid.

Leges loquentes de infantibus & pupillis , ad [illegible]os eſſe trahendas,par.3.limit.30.num.30.& 31.

Lex non debet,eſſe ſuperuacua,ibid.nu.36.

Libellus concludens ad poſſeſsionem rerum incorporalium,non vitiatur.par.3.limit.1.num.10.

Locatio non probat poſſeſsionem contra tertium, par.3.limit.1.nu.21.

Sed probat contra conductorem,ibid.nu.22.

M

Maior factus,ſoluens cenſum à ſe minore promiſſum,ratificare videtur, par.2.limit.30. num.12.

Maritus habet priuilegium , ne conueniatur pro dote,niſi in quantum facere poteſt. part.1.nu.29.

Niſi ipſe ſemel eam reddiderit,quia ſi poſtea ad eum peruenerit, inſolidum conuenitur,ibid.

Et quid ſi ſe conſtituerit poſsidere nomine vxoris,ibid.

Mediolani ſtatutum vt ex conſtituto generali non tranſeat poſſeſsio,par.2.ampliat.31.nu.7.

Miſſus in poſſeſsionem bonorum debitoris ob ipſius contumaciam, recedet à poſſeſsione,oblata ſatiſdatione. Si tamen interuenit conſtitutum, continuò debet reponi in poſſeſsione,par.1.numero 72.

Mortuus an viuus quis dicatur in ipſo mortis articulo,par.3.lim.2.num.12.

Mutatio voluntatis non præſumitur , par.2.ampl. 32.num.17.

Mutuum id ſpeciale habet vt alteri ignoráti quæratur actio,par.3.lim.7.num.8.

N

Ne Hercules contra duos,par.3.limit.27.nu.9.

Nemo dat quod non habet, in ſecunda par. ampl.32.nu.6.& par.3.limit.2.num.3.

Notarius ſtipulatus pro emptore, debet concipere ſtipulationem in perſona ſua nomine emptoris, non in perſona ipſius emptoris,par.2.ampli.26. num.17.& par.3.limit.30. num.78.

Notarius an poſsit alteri ſtipulari,par.3.limi.30. num.8.& ſeq.& ferè per totam eam limit.

An ſaltem infanti,ibid.num.9.

An & in conuentionalibus,ibi.num.17.& multis ſeq.

Quid ſi fiat autoritate iudicis , ibid.num.20.& multis ſeq.

Quid ſi nulla ſit cauſæ cognitio, requirur, ibid. num.22.

Notarius eſt publica perſona,par.3. limitat.30.numero 27.

Notarij ſunt iudices chartularij,ibid.num.28.

Notarij non ſunt ij quos ſeruos publicos leges vocant,ibid.num.32.& ſeq.

Notarij non poſſunt eſſe ſerui,ibid.num.34.

Notarius an poſsit conficere inſtrumentum de re ad ſe pertinente,ibid.num.39.

Notarius debet eſſe rogatus,ibid.

Notarij officium non inuentum ad ſtipulandum, ibid.num.40.

Notarij poſſunt ſtipulari aliis, in inſtrumentis garentigiatis,ibid.num.48.

Notarij ſtipulatio pro abſente, facit vt donans,aut vendens reuocare aut pœnitere non poſsit,ibid. num.49.

Notarij ſtipulatio ius quærit alteri ſine acceptatione illius,ibid.num.50.

Notarij ſtipulatio an tantum habeat vitium, vt donans vel vendens non poſsit alteri donare aut vendere. Et ſi id faciat vter eorum præferetur, ibid.num.51.

Notarij ſtipulatio an faciat, vt conſtitutum illius transferat poſſeſsionem in abſentem ante ratificationem, ibid. per totum, & maximè.53. & ſequen.

Notarius qui pro abſente ſtipulatus eſt, & accepit realem poſſeſsionem, an poſsit per conſtitutum eam poſſeſsionem transferre in alium, ibidem, num.57.

Notarij ſtipulatio pro abſente euaneſcit non ſequuta ratificatione, ibid.num.64.

Notarij ſtipulatio ſiue acceptatio pacis pro altero ad certum tempus, non poteſt ratificari poſt illud tempus, ibid.num.65.

Notarius an poſsit reuocare ſtipulationem à ſe factam pro alio ante acceptationem illius, ibid. num.66.

Notarij ſtipulatio hoc habet, quòd alteri quærit ſine ceſsione, quod non habet aliorum ſtipulatio pro aliis, ibid.num.67.

Notarius quod alteri ſtipulatur, ſibi non quærit, etiam ſi is alter nolit acceptare, ibi nu.77.& 78.

Niſi ipſius notarij ſtipulantis intereſſet, ibi.nu.79.

Notarius quibus verbis aliis ſtipulari debet, ibid. num.80.

Notarius ſimpliciter rogatus intelligitur rogatus cum clauſulis conſuetis, ibid.num.7.

Notarius an debeat ponere in inſtrumentis ea quę ſunt iuris & conſuetudinis, ibid.num.9.

Notarius an poſsit ſupplere renunciationem diſcuſsionis, ibid.num.11.

Notarius an poſsit ſupplere renunciationem periculorum & caſuum, ibid.

Nullitas in principio potentius operatur ad impediendum, quàm ex poſt facto ad reſoluẽdum, par.7.limit.7.num.43.

O

Obligatio ſimplex bonorum futura comprehendit. par. 2.ampliat.32.num.10.

Obliuionem inducit tempus, par.3.limit.21.nu.4.

Omiſſum in contractibus pro omiſſo habetur, par. 3.limit.31.num.11.

Atque etiam omiſſum in cæteris diſpoſitionibus, ibid.

P

Pactum de non alienando non impedit dominij tranſlationem, par.1.num.31.

Niſi interuenerit conſtitutum, ibid.

Modò alienans poſsideat, ibid.num.33.

An autem id procedat in eccleſia, ibid.nu.34.

Et an per conſtitutum factum per debitorem impediatur dominij tranſlatio, ibid.num.35.

Pactum ingrediendi propria autoritate, nõ tranſit in ſucceſſorem ſingularem, par.1.nu.42.

Niſi interuenerit conſtitutum. ibid. & ſeq.

Tunc enim etiam contra eccleſiam tranſit, ibid.

Pactum legis cõmiſſoriæ vel addictionis in diem, an quærat dominium vel poſſeſsionem per procuratorem, par.2.ampliat.36.nu.5.6.7.

Papa quare non poteſt ſibi ſucceſſorem eligere, par.3.limit.2.num.4.

Papa non poteſt tollere infamiam facti, par.3.limi. 7.num.10.

Papa poteſt reuocare ea quæ ſunt iuris poſitiui vt ex tunc, par.3.limit.7.num.47.

Paria ſunt aliquid fieri tempore prohibito, vel idipſum factum tempore permiſſo cõferre in tempus prohibitum, par.3.limit.2.num.4.

Partus pars vteri dicitur, par.2.ampliat.32.nu.2.

Pars ſuum totum ſequitur, ibid.

Pater ſtipulando filiis naſcituris ſi nulli naſcuntur, ſibi quærit, par.3.limit.30.num.77.

Patientia includit ſcientiam, par.3.limit.13.nu.3.

Penſionis ſolutio non probat poſſeſsionem contra tertium, par.3.limit.1.num.21.

Sed probat contra ſoluentem, ibid.num.22.

Permiſſa eſſe cenſentur, quæ non ſunt prohibita, par.2.ampliat.32.num.4.

Perpetuarij qui dicantur, par. 3.limit.13.nu.12.

Philelphi epitaphium, par.3.limit.2.num.13.

Pignus rei ſuæ eſſe non poteſt, parte 3. limitatio.7. num.25.

Pœnæ promiſsio in contractu inutili an valeat, par.3.limit.7.num. 28.& 29.

Populus liber an & quãdo poſsit ſe alteri ſubiicere, par.2.ampl.34.num.6.in fin.

Poſſeſsio ciuilis an ſufficiat ad præſcriptionem, par.1.num.17.& ſeq.

Poſſeſsio quæ transfertur ex conſtituto vel precario, an ſit vera an ficta, parte 2.ampliatio.1.per totum.

Et an comprehendatur ſub ſtatuto loquente de poſſeſsione, ibid.num.4.

Poſsidenti ciuiliter competit interdictum vnde vi.par.2.amplia.11.num.1.

Poſſeſsio an & quomodo tranſeat in hæredem, par.2.amplia.12. num.2.3.5. & par.3. limitat.30. num.74.

Poſſeſsio ſub conditione tradi poteſt, par.2.amplia. 17.num.2.

Et ad tempus, ibid.

Poſſeſsio ſine animo non quæritur, parte 2.ampli. 26.nume.13. & parte 3.limitat.30.nume.53. & 2. ſequen.

Poſſeſsio naturalis vſufructuarij nunquam fuit apud dominum, par.2.ampl.33.num.1.

Poſſeſsio immemorialis probatur per inſtrumentum conſtituti, par.3.limit.1. num.18.

Poſſeſsio quam habet hæres ex conſuetudine, quæ mortuus ſaiſit viuum, an vera ſit an ficta, par.3. limit.4.num.1.& 2.

Poſſeſsio an transferatur ex donatione viri & vxoris, & quomodo, par.3.limit.7. propè per totum.

Poſſeſsio an & quomodo transferatur ex contractu inutili, ibid.

Poſſeſsio ſolo animo perditur, ibid.num.13.

Poſſeſsionem non quæri actu iuris ex contractu inutili, ibid.num.14.

Poſſeſsio an transferatur ex vera traditione ſine contractu aut cauſa iuſta, ibid.num.17.

Poſſeſsio non transfertur ex ſimulato contractu, etiam cum reali traditione, par.3.limit.8.nu.9.

Niſi verè actum ſit, vt transferatur, ibid.num.4.

Id tamen non procedit in precario, ibi.nu.5.

Quid autem ſi ſpecies vel nomen contractus eſt

ſimulatum,tamen aliquis alius contractus verè fit,ibid.num.6.
Poſſeſsio non transfertur in emptorem apud ſe habentem,niſi id ſciat venditor,par.3.lim.12.numero 12.& 13.
Poſſeſsio rerum eccleſiæ an ſit apud prælatum, par.3.limit.16.nu.1.& 3.
Poſſeſsio rerum eccleſiæ non vacat prælato mortuo,ibid.num.2.
Poſſeſsio tranſlata per conſtitutum, an & quomodo perdatur per negligentiam conſtitutarij, & quanto tempore,par.3.lim.21.per totum.
Poſſeſsio an quæratur abſenti & ignoranti, par.3. lim.30.num.1.
Poſſeſsio non transfertur etiam tranſlato dominio, niſi ea apprehendatur,ibid.num.58.
Poſſeſſorium competit pro rebus incorporalibus, par.3.lim.1.nu.10.
Prælati an transferant poſſeſsionem per conſtitutum, par.2.ampliat. 23. & par.3. limitat. 16. per totum.
Prælatus an poſsideat res eccleſiæ.d.limit.16.nu.2. & 3.
Præſentia rei venditę operatur tranſlationem poſſeſsionis,par.2.ampl.3.nu.2.
Præſentia rei nihil operatur ad tranſlationem poſſeſsionis,niſi eedes poſsideat,par.3.lim.1.nu.6.
Præſumptus titulus & fictus quid inter ſe differant,par.3.lim.5.num.2.& 3.
Precarium ſolam ciuilem poſſeſsionem transfert, par.1.nu.4.
Niſi aliter conuentum ſit,ibid. num.5.
Precarium in quibus differat à mero & ſimplici conſtituto,ibid.nu.4.& ſeq.vſque ad nu.13.
Precarium an faciat ne requiratur excuſsio principalis debitoris,ibid.nu.54.
Precarium facit vt contractus cōditionalis habeat effectum ante conditionem, ibid.num.76.
Præcarium eſt ficta traditio, par.1.lim.1.nu.1.
Ex eo tamen transfertur vera & propria poſſeſſio,ibid.nu.2.& multis ſeq.
Precarium hæredi aut in hæredem continnatum, an nouum antiquúmve dicatur,par.2.ampl.13. num.3.
Precarium tacitè continuatur patiendo.ibid.nu.4.
Precarium rei ſuæ eſſe non poteſt,par.2.ampli.24. nu.4.& par.3.lim.7.nu.23.& lim.8.nu.5.
Precarium trahitur ad partum naſciturum,par.2. amplia.32.nu.2.
Precarium nō reſoluitur reſolūta venditione, par. 3.lim.7.num.20.
Precario tenens an poſsit præſcribere,par.3.lim.21. num.4.
An eius hæres,ibid.num.8.
Precarinm appoſitum in conductione an transferat poſſeſsionem,par.3.limit.22. num.1.
Quid ſi precarium & conductio factæ fuerint in diuerſis contractibus,ibid.num.2.
Quid item ſi factæ fuerint à diuerſis,ibid.
Precarium in affictu poſitum an poſſeſsionem transferat,par.3.lim.24.
Precarium ſemper reuocari poteſt,ibid.
Precarium inter perſonas prohibitas nō transfert poſſeſsionem,par.3.lim.25.
Precarium an reſoluatur reſoluto principali contractu,par.3.limit.29.
Precariū an finiatur finito pignore,ibid.nu.6.8.9.
Precario poſsidens ab alio,an & quãdo illum priuet,conſtituendo ſe poſsidere pro alio, par.3.limit.14.num.7.8.9.
Prælatus an transferat poſſeſsionem per conſtitutum,par.3.lim.16.per totum.
Quid ſi ipſe prælatus conſtituat eum capitulo, ibid.num.5.
Prælatus ne an eccleſia poſsideat rem eccleſiaſticam.ibid.num.3.& ſeq.
Primordialis diſpoſitionis natura attendenda, par.2.amplia.26.nu.6.
Princeps poteſt facere vt facta pro infectis habeantur,etiam quo ad effectus præteritos,par.3.lim. 7.num.47.
Sed an id poſsit facere in præiudicium aliorum. ibid.& num.ſeq.
Principali caſſato cenſentur caſſata omnia cōtenta in eo,par.2.lim.7.num.37.
Principali reſciſſo, reſciſſum eſt & iuramentum, ibid.
Principali ſublato an ſemper ſublatum ſit acceſſorium,par.3.lim.29 nu.7.
Probationis difficultas vbi eſt,ſufficit præſumpta aut veriſimilis probatio,par.3.lim.1.num.18.
Procurator acquirit poſſeſsionem domino, par.2. amplia.26.num.3.
Sed an per actum ciuilem,ibid.num.5.6.7.
Procurator quod facit, non videtur dominus propriè facere,ibid.num.11.
Procuratoris titulum aſſumens, videtur actum eo nomine facere, & ſi aliter non exprimit, & non ſuo nomine,ibid.num.15.
Procuratoris delictum non nocet domino, niſi veniat in conſequentiam rei mandatæ, par.3.limi. 13.num.4.
Procurator ſi rem quampiam vendidit cum clauſula conſtituti,& poſteà dominus alteri vendidit & tradidit, vter horum emptorum præfertur,ibid.nu.5.
Procurator vendens ac conſtituens poſsidere nomine emptoris,an transferat poſſeſsionem,d.limit.13.per totum.
Et quid ſi ad id habeat ſpeciale mandatum,ibi. num.9.& 10.
Quid ſi habeat mandatum cum libera, ibidem, num.11.
Quid ſi habeat mandatum de tradendo, ibid. num.13.
Procurator poteſt omnia quæ dominus poteſt,ibi.
Procurator ſimpliciter conſtitutus cenſetur habere mandatum ad ea facienda quæ ſunt de conſuetudine,ibid.num.7.
Procurator appræhendens poſſeſsionem rei vacantis,illam trāſfert in dominum, par.3.lim.4. num.5.
Propter noſtrum affirmare vel negare nihil mutatur in re,par.2.ampl.2.num.3.

Publica

Publica perſona an poſsit pro alio ſtipulari, par.3. lim.3n.num.24.& ſeq.
Pupillus etiam doli capax, quare nec ad pias quidem cauſas teſtari poteſt, nec cum autoritate quoque tutnris, par.2.lim.2.num.4.
Pupilli fauorabiles & iure diuino & ciuili. par.3. lim.30.num.3.
Pupillum & fiſcum æquiparari, ibid.nu.44.
Putatiuus titulus & putatiua traditio non transferunt poſſeſsionem, par.3.lim.5.num.5.

Q

QVæ ad augendũ ponuutur, non diminuuut, par.3.lim.23.num.2.
Quærenda facilius tolluntur quàm quæſita, par.2. amplia.32.num.12.
Qualitas delicti acceſſoria, etiam non expreſſa, remiſſa eſſe cenſetur, remiſſo delicto, par.3.lim.5. num.39.
Quaſi poſſeſsio an compræhendatur iu poſſeſsione, par.2.ampl.34.nu.2.& in 3.par.limi.1.nu.10.
Quis in dubio cenſetur actum facere nnmine pnprio, non alieno, par.3.amplia.26.num.15.
Qun ad morietur, & qun ad viuet, eiuſdem ſignificationis, par.3.lim.2.num.13.
Quod nondum eſt in rerum natura, nõ poteſt deduci in acquiſitionem, tamen ſi deductum fuerit, ſumit robur illico quã incipit eſſe in rerum natura, par. 2.amplia.32.num.3.

R

RAtificatio apprehenſæ poſſeſsinnis non requirit alium actum corporalem, par.2.ampli. 21.num.3.
Ratificatio mandato æquiparatur, par.2. ampl.27, num.1.
Niſi vbi mandatum pro forma requiritur, par. 3.lim.3.num.21.
Ratificatin non retrotrahitur, ſi antè ſpoliatin rei interuenerit, par.3.lim.3n.num.2.
Raaficatin fit tam tacitè quàm expreſsè, ibidem, num.11.
Ratificare videtur vniuerſitas à ſyndico geſta per ſolutinnem expenſarum ſactarum in lite. ibid. num.12.
Ratificare videtur qui cenſum ſoluit, ibid.
Et qui ſenſum enntrà recipit, ibid.
Et qui reſpondet de fructibus, ibid.
Et qui agit ex contractu, ibid.
Et qui poſsidet rem quæ illi abſenti ceſſa eſt, ibidem.
Et qui eam retinet, ibid.
Et qui aliter contractu vtitur, ibid.
Et qui exigit rationem adminiſtratinuis, ibid.
Et qui fructus percipit, ibid.
Ratificatio non retrotrahitur in præiudicium tertij, d.limit.30.num.59.
Ratificatio actus facit vt actus ipſe ſit ratificantis, non eius qui fecit nomine illius, d.limitatio.30. num.62.
Relatum eſt in referente cum omnibus ſuis qualitatibus, par.3.lim.1n.
Remedium iudiciarium non excludit extraiudiciarium, par.1.uum.41.
Præſertim ſi proteſtatum fuerit, ibid.nu.42.
Reuunciatio appoſita iu contractu inuuli, an & ipſa ſit inutilis, par.3.lim.7.num.29.& ſeq.
Renunciatio ſequitur naturam principalis, ibid.
Atque etiam comptnmiſsi, ibid.
Renunciatio diſcuſsionis an poſsit ſuppleri per notarium, par.3.lim.30.num.11.
An & renunciatio caſuum fortuitorum, ibid.
Retrotractio non fit niſi extremis habilibus, par.2. ampl.17.num.4.
Retrotractio cuiuſcunque rei nunquam fit iu præiudicium alterius, ibid.nu.6.& par.3.nu.59.
Retrotractio ſemper fictè fit, non verè, par.3.d.nume.59.

S

SCientia eius cui quæri debet requiritur, par.2. ampliat.51.num.2.
Ea tamen in genere ſufficit, ibid.num.5.
Scitum pro non ſcito aliquando habetur, par.3.limit.7.num.45.
Scriptum quoque pro non ſcripto, & è diuerſo, nñ ſcriptum pro ſcripto, ibid.
Sequeſter an & quando poſsideat. par.3.limitat.17. num.6.
Seruiens quem vocant, an per conſtitutum transferat poſſeſsionem, par.3.lim.17.per totum.
Et an per aſpectum rei, ibid.
Serui noſtri poſſunt nobis acquirere & ſtipulari, par.3.lim.30.nu.32.
Seruus publicus quis dicatur, & an is ſit notarius, ibid.& ſeq.
Seruus non poteſt eſſe notarius, ibid.nu.34.
Simulatus contractus facit omnes ipſius clauſulas præſumi ſimulatas, par.3.lim.7.num.32.
Sine intereſſe nemo auditur, ſiue agens, ſiue excipiens, ſiue npponens, ſiue appellans, ſiue alius quiuis, par.3.lim.13.num.14.
Singularis ſucceſſor tenetur ſtare colnno habenti hypothecam. par.1.num.47.
Societas non transfert dnminium rerum futurarum. par.2.ampliat.32.num 6.
Licet eæ ſint communicandæ, ibid.num.8.
Solitum apponi habetur pro appoſito, par.3.limi.3. & 31.num.9.
Solutio penſionis non probat poſſeſsionem contra tertium, par.3.lim.1.num.12.
Sed probat contra ſnluentem, ibid.nu.22.
Specialitates duæ ſimul non concurrunt, par.3.limit.5.num.4.
Specialitas vna & vna præſumptio ſimul quoque nou concurrunt, ibid.
Spoliatio cadit in rebus incorporalibus, par.3. limit.1.num.1n.
Statutum ita intelligendum eſt, vt aliquid addat iuri communi, par.1.num.67.
Staturũ loquens in caſu vero, procedit in caſu ficto ſubrogatn in locum veri, par. 2. ampliatio. 26. num.6.
Staturũ Mediolani ex quo uon transfertur poſſeſſio ex conſtituto generali, qunmodo intelligendum, par. 2.ampl.31.num.7.
Statutum, *Le mort ſaiſit le vif*, an habeat locum in

rebus incorporalibus.par.1.amplia.32. num.22.
Statutum loquens in poſſeſsionem, an habeat locum in quaſi poſſeſsione,par.2.ampl.34.nu.2.
Et quid ſi ſit pœnale,ibid.
Statutum annullans cõtractum ob gabellam nõ ſolutam,cenſetur annullare omnem obligationem in eo poſitam,par.3.limit.7.num.39.
Statutum in principali cenſetur eſſe ſtatutum in acceſſorio,ibid.num.40.
Statutum poteſt facere,vt alius pro alio ſtipuletur, par.3.limit.30.num.47.
Statutum poteſt facere quod lex facit, ibid.
Stipulatio ſequitur naturam alterius contractus in quo interuenit,par.3.limit.7.num.38.
Et alterius cuiuſuis actus,ibid.
Stipulatio notarij,& alterius pro altero, quid inter ſe differant,parte 3.limit.30.nu.9.& 67.
Stipulari alteri præſenti poſſumus,modò eius præſentia ſit vera,non ficta. ibid.num.63.
Stipulatus pro ſe & altero pro quo ex ſtatuto ſtipulari poteſt, ſibi totum quærit ſi alter acceptare nolit,ibid.num.76.
Subrogatum cenſetur idem eſſe cum eo,cui ſubrogatur,par.2.ampl.26.num.6.
Subſtitutio trahitur ad bona futura,par.2.amplia. 32.num.21.
Syndicus volens ſtipulari debet concipere ſtipulationem in ſua perſona nomine vniuerſitatis, ibid.nu.18.

T

TAbellio, vide ſuprà Notarius.
Tacita traditio quæ per ſocietatem fit, æquiparatur conſtituto vel precario,par.2.ampli.32. num.6.
Tempus in quod actus confertur,non ipſius actus inſpiciendum eſt,par.2.ampliat.32.nume.10. & par.3.limit.2.num.2.
Tempus obliuionem inducit,par.3.limit. 21.nu.4.
Quod autem tempus id facit, ibid. per totam eam limit.
Teſtamentum vix cuipiam facere permittitur: & quare,par.3.limit.2.num.5.
Teſtamentum ſi non valeat, nec ea quoque clauſula, caſſans & irritans, in eo appoſita,par.3.limit.7.num.39.
Teſtator an per conſtitutum transferat poſſeſsionem,par. 2.ampl.24.per totum.
Teſtator tradendo poteſt mortem præuenire.ibid.
Teſtator poteſt dare facultatem appræhendendi poſſeſsioné rei legatæ propria autoritate & expreſsè & tacité,ibid.num.4.& 5.& par.3.limi.2. num.6.
Teſtator an poſsit legatũ quod tradidit reuocare, par.2.ampl.24.num.7.
Teſtator factum infectum facere non poteſt,par.3. limit.7.num.4.
Traditio qualiſcunque etiam iniuſta & clandeſtina à domino facta transfert dominium,parte 1. num.26.
Traditio etiam vera eſt eiuſdem naturæ ac cõtractus principalis,par.2.ampli.5.num.3.
Traditio tacita quæ ex ſocietate fit, comparatur conſtituto vel precario,par.2.ampl.32.num.6.
Traditio etiam realis præſumitur ſimulata, cum ſit ex contractu ſimulato,par.3.lim.8.num.3.
Traditum pro non tradito quandoque lex facit, par.3.limit.7.num.45.
Traditio venit ex conſequentia neceſſariæ venditionis,par.3.limit.15.num.3.
Totum vel refutandum vel acceptandum, par.2. ampl.30.num.2.
Turpius eiicitur quàm nõ admittitur hoſpes, par. 3.limit.7.num.43.
Tutor an per cõſtitutum transferat poſſeſsionem, par.3.limit.15.per totum.
Tutor poteſt ipſe ſibi rem debitam tradere, ibid, num.3.

V

VAlidum à principio faciliùs conſeruatur, quàm quod in principio nullum fuit, par. 2.lim.num.41.
Vaſallus vendens feudum & non tradens, non eo priuatur,parte 1.limit.26.num.1.
Quid ſi interuenit conſtitutum, ibid.nu.5.& 6.
Quid ſi proteſtetur de iure domini, d.nu.6.
Quid ſi tradat ſub ea conditione ſi domino placuerit,vel alia,par.2.ampl.17.nu.2.
Vendendi verbum intelligitur cum effectu, par.3. in 13.lim.nu.6.
Venditio ante traditionem non eſt perfecta,ibid.
Vendens ſcienter rem alienam & tradens,furtum committit,par.3.lim.26.num.3.
Venditio facta pretio declarando per alterũ,mortuo eo arbitro precij,manet nulla, etiam ſi conſtitutum interuenerit,par.3.lim.29.nu.3.
Venditor ſe conſtituens poſsidere nomine emptoris,nullum poſtea pactum facere poteſt in præiudicium illius,par.1.nu.23.
Venditor an teneatur præcisè rem tradere,ibidem, num.36.
Et quid ſi conſtitutum interuenit, ibid.
Venditor ante traditioné rei an teneatur fundum colere,par.1.num.73.& ſeq.
Venditor qui ſe conſtituit poſsidere nomine emptoris,non poteſt per aliud conſtitutum transferre poſſeſsionem in alium.
Verbum, videtur, an ſemper denotet fictionem, par.2.ampl.1.num.3.& 7.
Verba cum effectu accipienda,par.3.limita.13.numero 4.
Verbalis appræhenſio rei ſufficit ſi realis impeditur per vim tyranni,par.3.lim.17.nu.7.
Veriſimilis probatio ſufficit in his quæ ſunt difficilis probationis,par.3.lim.1.nu.18.
Viam quam ſemel elegeris, hæc tibi pateat, par.1. num 38.
Vires quæ ab initio valuerunt,& poſteà perierunt, faciliùs recuperantur, quàm quæ ab initio non valuerunt,par.2.lim.7.num.43.
Virginitas non reſtituitur nec à deo quidem,par.3. limi.7.num.9.
Viuens non habet hæredem,par.2.lim.1.nu.6.
Viuus an mortuus dicatur in ipſo mortis articulo. par.2.lim.2.num.12.

Vnus

Vnus duorum vicem ſuſtinere non poteſt,par.3.limit.30.num.38.

Vſucapio ſine poſſeſsione non procedit, par.1.nu.17.vide tamen num.ſeq.

Vſusfructus retentio facta à vẽditore, facit vt emptor præferatur alteri, cui poſtea res eſt realiter tradita,par.1.num.25.

Quod tamẽ intellige, ſi emptor ſoluit precium, ibid.num.26.

Vſusfructus retentio transfert poſſeſsionem etiam rerum vniuerſalium,par.2.ampliat.31.num.1.& ampliat.32.num.4.

Vſusfructus commoditas cedi poteſt, par.2.ampl.33.num.3.

Vſusfructus retentio non transfert poſſeſsionem, niſi retinens poſsideat,par.3.limit.1.nu.4.

Vſusfructus retentio non operatur traditionem ſine titulo,par.3.limit.6.num.4.

Nec ex titulo inutili,par.3.limit.7.num.16.

Vſusfructus habet tacitum conſtitutum,par.3.lim.7.num.12.

Vſusfructus retẽtio an faciat ceſſare præſumptionem fraudis vel ſimulationis, quæ ex eo oritur, quòd alienans manet in poſſeſsione,par.3.limi.9.num.10.11.12.13.& 14.

Vſusfructus retentio in cõtractu inutili non transfert poſſeſsionem,part.3.limita.7.num.1.& numero 16.

Vſusfructus retentio non operatur tranſlationem poſſeſsionis rei incertæ, ratione quotæ aut loci, par.3.limit.19.num.2.in fi.

Niſi in contractu rei vniuerſalis, ibid. nume.2. & ſeq.

Quid ſi res primò incerta poſteà fiat certa, ibid. num.4.

Vſusfructus retentio facta à vaſallo vel emphyteuta vendente,an faciat eos priuari, ac ſi realiter tradidiſſent,par.3.limit.26.num.2.

Vſufructuarius an poſsit priuare proprietarium ſua poſſeſsione,par.3.limit.14.num.9.

Vſufructuarius an & quanto tempore præſcribat, par.3.limit.21.num.8.

FINIS.

INDEX LOCVPLETISSIMVS RERVM OMNIVM, QVÆ IN TRACTATV L. BOVES, §. Hoc ſermone, ff. de verb. ſignific. continentur: quem poſtea ſequetur alius limitationum huius regulæ.

A

ACceptans vnum beneficium vi gratiæ expectatiuæ, quod conſequi non poteſt, poterit aliud acceptare.330.num.3.

Acceptans beneficium vi gratiæ apoſtolicæ, conſumit gratiam.342.num.1.

Niſi errãter acceptauerit beneficium alteri collatum.ibid.

Acceptantem beneficium, vbi manifeſtum eſt ius in illo non habere, non eſt expectanda ſententia ſuper declaratione non iuris.343.num.8.

Acceptans ſtatim bonam fidem agnoſcere debet, nec ſententiam expectare.ibid.

Accipiens ſcienter fideiuſſores non idoneos, ita ſibi præiudicat, vt variare ei non liceat.322. nu.36.

Accuſatum quempiam promittens præſentare, intelligitur de prima præſentatione tantùm. 300. num.47.

Contrarium tenent nonnulli.300.num.48.

Accuſatione prima ius accuſandi cõſumptum eſt. 312.num.134.

Accuſatio, cuius accuſator abolitionem impetrauit, ampliùs repeti non poteſt.ibid.nu.135.

Actionem ineptam proponens, & ob id repulſus eſt, poteſt redire ad aptam.319.num.16.

Actor à iudicio repulſus, quòd reus rem petitam non poſſideret, non prohibetur poſtea iterum agere, ſi reus inceperit poſſidere.ibid.num.17.

Actor qui ſuccubuit propter ineptitudinem actionis, iterum auditur aptè eam proponens.ibid. num.18.

Actus inutilis præcedens, non impedit reiterationem ſequentis vtilis.317.num.1.& nu.3.

Actus inualidus habetur pro non facto.317. nu.2.

Actus is ſolus præoccupationem inducit, qui de iure ſortitur effectum.319.num.12.

Actum inutilem ſcienter faciens, nõ poterit poſtea ad ſuum commodum alium vtilem facere,321. num.29.

Actum primum faciens inutiliter, ſi in culpa ſit, non poteſt illum poſtea iterare, 322.nu.31.

Actus extraiudicialis ſiue in eo erretur in facto ſiue in iure, ſi non ſortitus fuerit effectum, poteſt iterari.324.num.42.

Quidam contra.ibid.

Actum nullum facientes ex defectu formæ vel ſolennitatis ſi ſunt ipſo priuati poteſtate eiuſdem actus faciendi, non poterunt eum iterum facere.326.num.54.

Secus ſi ſunt tantùm priuandi.ibid.

Actus reiteratur ex benignitate, & fauore vltimæ voluntatis.326.num.1.

Actum faciens quis ad quem tenebatur, actus videtur factus ex neceſſitate.336. num.12.

Actum quod eſt inter partes primo loco inſpiciendum.337.num.2.

Admonitio vna an ſufficiat.347.num.5.

Adrachne bifera.294.num.7.

Adulterum & adulteram deferens, nihil agit, poteritque iterum deferre.319.num.15.

Aegrotum curare ſi promiſerit medicus, non tenetur niſi ſemel.318.num.114.

Aegypti oues bis in anno pariunt, biſque lanam præbent.294.num.7.

Aegyptia ficus ſepties vno anno fructum ſufficit, ibid.

Aegyptiis ſacerdotibus vnam tantùm vxorem ducere licebat.313.num.142.

Aegyptij matri Matutæ & Fortunæ muliebri coronam non imponebãt niſi vniuira mulier.313. num.143.

Aegyptij Apim bouem colunt.ibid.

Aequitas iuuare non poteſt nec debet delinquentem.321.num.29.

Aequitas ſcripta præfertur rigori iuris.336.& ſeq. num.8.

Affirmatio minùs affirmat, & negatio plus negat. 333.num.4.

Affirmatiua diſpoſitio ſiue permiſsiua intelligitur de primo actu.332.num.1.& 333.num.4.

Affirmatiua præcepta non tam potentius obligant quàm negatiua.333.num.5.

Affirmatiua & negatiua quando concurrunt potiùs attendenda & negatiua.333.num.6.

Affirmatiua potiùs attenditur, quàm negatiua, vbi duæ qualitates concurrunt.334.num.7.

Africa

Africa biferas vites habet.294.nu.7.

Agens ad debitum ex conditione, nondum ea impleta,& ob id ſuccumbit, tum ea poſtea impleta denuo poteſt agere.319.nn.16.

Alberti Franconiæ Comitis hiſtoria memorabilis. 332.nnm.19.

Alexander Herodis filius mortuus in ſomnis apparuit Glapbiræ vxori ſuæ, quæ alteri atque alteri uupſerat.314.nu.148.

Alternationnm electio eſt debitoris.347.nu.1.

Ambigui vel obſcuri declaratio vel interpretatio non poteſt fieri niſi ſemel.299,nu.40.

Ancilla à nullo alio matrimonij cauſa manumitti poteſt, quam qni vxorem ducturus eſt.293. numero 4.

Angelus ſibi contrarius.305.num.83.

Animæ fauor & piæ cauſæ ſuadet verba referri ad primam vicem.301.nu.58.

Anima mortui coniugis contriſtatur ex ſecundo matrimonio ſuperſtitir.314.nn.147.

Auimalia bruta ſenſn qnodam naturali non tanti faciunt ſecundas nuptias ac primas.316. numero 161.

Anuis aliqnid fieri iuſſum,intelligitur de proximo biennio.296.nu.22.

Aunineſaria ſacrificia ideo non differuntur, quia nec iterari poſſunt.320.limit.1.nu.23.

Antonius ab Aſiaticis ſecunda vectigalia exegit, 294.nu.8.

Antoniæ amor erga maritnm.315.uu.153.

Antonia cubiculum ſocrus pro couingio habuit. ibidem.

Apim bonem Aegyptij colunt.313.nnm.143.

Apharce bifera.294.nn.7.

Appellans poteſt iterum appellare, ſi ob id victns eſt,quòd ineptè exceptionem, à qua repulſus eſt,propoſuerat.320.limi.1. num.18.

etiam in eo caſu, qno aliàs uon poſſet ampliùs appellare.ibid.

Appellanti tempns præſcriptum ad proſequédnm appellationem prorogari debet,ſi aliquid acciderit.344.nu.7.

Arbitrandi poteſtas alicui data, intelligitur vt ſemel tantùm arbitretur.309. unm.108.

Arbitrinm prorogandi intelligitur de prorogatione valida.318.& ſeq.nnm.5.

Arbitri præceptum, quo inducitur litis non neceſſaria dilatio,non valet.303.nu.67.

Arbiter qni intra præſtitutum tempus iudicare nõ potuit,cogitur de nouo arbitrium ſuſcipere.303. num.66.

Arbiter uon tenetur aſſentire partibus volentibus dilationem prorogari, vbi id non eſt neceſſariũ, ibid.num.67.

Et econtrariò.ibid.

Arbiter ſi non ſeruauerit formam mandati, non expirat mandatum, quin poſsit iterum arbitrati.325.num.51.

Quod & ſeruandum eſt in iudice delegato. ibidem.

Arbores biferæ.294.uum.7.

Argentario mandatum factum vt edat rationes, non producit actum mandati.336.nu.12.

Aſcriptio libertatis præcedens impedit ſnbſequẽs legatum ſerui.319.uum.13.

Si non appareat de contraria volnntate.ibid.

Aſtyagis ſomnium.321.num.28.

Aſtyages poſtremus rex Medorum.ibid.

Aſtyages regno priuatur à Cyro.ibid.

Autoris liber de cauſis minuendæ pœnæ.307. nnmero.98.

Autoris iudicium quomodo intelligatur §. hic. 341.nu.4.

B

Baldus ſibi contrarius.307.nu.83.

Baldus alter iuris coryphæus.307.nu.94.

Baldus nibil omnino intactnm reliquit.341. numero 4.

Bambergenſis vibs obſeſſa à Ludouico imperatore.332.num.19.

Bannito facultas ſimpliciter conceſſa, vt tutò venire poſsit in ciuitatem, an intelligatur vt ſemel veniat.304.unm.80.& 327.num.9.

Bannitus hoſtis eſt patriæ. 28.num.10.

Baptiſma Paulianiſtarum & Catapbrygum nullum eſt.320.nnm.20.

Baptiſma vnum.313.num.140.& 320.nu.20.

Baptiſmi ſacramentum uon reiteratur.313.nu.140. 320.num,20.

Beneficiorum uumerus iuribus eſt odioſus. 297. uumero 32.

Ideo de primis tantùm duobns intelligitur. ibidem.

Beneficium vuum eligens ſemel,conſumpta eſt electio,nec poterit alind eligere.300.nu.51.

Beneficium vnum accepiaus vi gratiæ expectatiuæ,quod conſequi uon poteſt, poterit aliud acceptare.300.nu.3.

Beneficium iure ſpeciali competens facilins amittitur,quam quod iure communi competit.336. num.14.

Beneficia duo obtinens ex diſpenſatione, ſi vnum aut alterum eorum dimiſerit,nõ poterit vi illius diſpenſationis vuum aut alia beneficia eligere. 318.uum.1.

Beneficium ignorãs ſibi abſenti collatum, ſi à ſede apoſtolica aliud, quod ſimnl cum eo tenere nou poterat, impetrauerit, eligere debet vtrum eorum malnerit.342.un.2.

Beneficium recipiens alteri collatum, vel à papa reſeruatum liberè reuertitur ad priora beneficia propter illud dimiſſa.343.num.7.

Beneficium acceptantem vbi eſt manifeſtum ius in illo uon habere,non eſt expectanda ſententia ſuper declaratione nou iuris.43. uum.8.

Beniguè,id eſt,ex æquitate.342.nu.2.

Bifera Adrachne.294.nn.7.

Bifera Apbarce.ibid.

Biferæ arbores. ibid.

Biferæ ficus.ibid.

Bifera malus in Conſentino agro.ibid.

Biferæ nuces.ibid.

Bifera roſaria Peſti oppidi.ibid.

Biferæ terræ in Lydia.294.num.7.
Et duæ meſſes,ibid.
Biferæ vites apud mare Smyrnæ,ibid.
Bigamus ordinari non debet nec poteſt.313. numero 142.
Biuium quid ſit 303.num.72.
Bruta animalia ſenſu quodam naturali non tanti faciunt ſecundas nuptias,ac primas.317.nu.162.

C

CAeſari ſacrificanti cor in extis defuit.320.li.1.num.22.
Calendis ſtipulatus quis, de primis intelligitur. 296.num.21.
Calendaria ſacrificia, ſi qua fuerunt ratione dilata poſſunt repeti.320.lim.1.num.23.
Capiens condemnatum pro delicto, ſi ſtatuto debeat habere dimidiam partem cõdemnationis, non tantùm intelligitur de prima captura ſed & de aliis.335.num.5.
Cardinalis ſi à papa permiſſum ſit,vt poſsit teſtari de bonis eccleſiæ,intelligitur de primo actu teſtandi.311.num.128.
Cataphrygum hæreſim induxit Montanus. 314. num.151.
Cataphrygum baptiſma nullum eſt.320.nu.26.
Cautio de danda vel reſtituenda dote filiæ nupturæ, de primis nuptiis tantùm intelligitur. 293. num.2.
Cautionem rurſus dare non eſt neceſſe, ſi ſemel ſatiſdatum fuerit.296.nu.18.
Cautionem æquum eſt præſtari,ſi noua cauſa allegatur.296.num.19.
Cauſa noua ſi allegatur, æquum eſt præſtari cautionem.ibid.
Cauſa idonea ſi interuenerit,recognitio & diſpunctio ſemel tantùm ſunt creditoribus concedendæ.ibid. nu.20.
Cauſam proximam & non remotam ſemper iura conſiderant.298.nu.33. & 312.nu.133.
Cauſæ piæ & animæ fauor,in l.cùm quidam ff.de ann. lega.ſuadet verba non referri ad primam vicem.301.num.58.
Cauſa ſimpliciter prolata intelligitur de prima. 312.num.133.
Cauſa proxima quæ ſit. 298. nume.33. & 312. numero 133.
Cauſa remota quæ ſit,ibid.
Cauſam piam non licet extendere ad alias non pias cauſas 322.num.34.
Cauſa ceſſante ceſſat effectus,325. num.50. & 330. num.2.
Cauſa durãte,debet etiam durare id quod ob eam cauſam introductum eſt,ibid.
Charondas legiſlator nec viris ſecundas nuptias permiſit.316.num.157.
Citatio vna an ſufficiat.347.nu.5.
Clerico data licentia,vt ſe abſentare poſsit, intelligitur de prima vice tantùm.330.num.70.
Clerico ſi à papa permiſſum ſit vt poſsit teſtari de bonis eccleſię,intelligitur de primo actu teſtãdi tantùm.311.num.128.
Cognatis legatum factum, comprehendit etiam illos,qui non erant tempore teſtamenti.308.numero 105.
Commune ius difficilius tollitur, quàm ius ſpeciale.325.num.50.
Compromiſſum ſoluitur pœna ſemel commiſſa. 295.num.13.
Niſi aliud actum ſit,ibid.
Compromiſsi fideiuſſor tenetur de primo compromiſſo tantùm.311.num.130.
Compromittentes in ipſa facultate prorogandi præſumuntur in dubio habuiſſe intentionem conformem naturæ compromiſsi.303.nu.67.
Compromiſsi natura eſt, vt finem faciat litibus,nõ vt lites.& ſuperfluas dilationes inducat.ibid.
Compromiſſarius poteſt dicere, eligo, vel prouideo.331.num.73.
Compromiſſum ſi ex pacto fieri deberet, non cogerentur partes bis compromittere. 335. nu.3.
Concedens generaliter omnem decimationem cuiuſpiam loci,intelligitur concedere & futuram decimationem.345.num.3.
Conceſsio generalis ſeruitutis, ne luminibus officiatur, etiam ad futura lumina trahitur. ibid. num 1.
Conceſsio vniuerſalis etiam ad futura trahitur. ibid.num.2.
Cõditionis melioris ſpes nõ debet adimi. 354.n.32.
Conditio ſi ſit aliquo momento completa ſufficit. 297.num.101.
Conditio hæc,cum nupſerit, non impletur contractis nuptiis inutilibus. 317.num.2.
Conditionis melioris eſſe non debet delinquens, quàm non delinquens 321.num.29.
Conditio,ſi nupſerit, non eſt impleta per primas nuptias,quæ non ſunt ſortitæ effectum.330.n.5.
Conditio intelligitur de prima vice.340.num.1.
Secus quando promittitur certa quantitas fructuum naſciturorum ex aliquo fundo, non adiecto relatiuo. ibid.
Conditio nuptiarum in l.hæc conditio filiæ. ff. de condit.& demonſtr.benignè intelligitur de ſecundis nuptiis.342.num.2.
Conducens molendinum ea lege,vt ipſum debeat reaptare, tenetur ſemel tantùm.370.nu.100.
Confitentis beneficium non conſequitur qui primùm negat,& poſtea confitetur.307.nu.97.
Confitens ſtatim, quamuis primò negauerit, non illi fraudi erit, quin conſequatur beneficium confitentis.307.num.99.
Coniugis mortui anima contriſtatur ex ſecundo matrimonio ſuperſtitis.317.num.147.
Coniugium primum,ſi fortè tibi proſperè ſucceſſerit,eo ſucceſſu contentus conquieſcito.316.numero 157.
Si verò aduerſum obtigerit, idem malum ſecũ- cunda exploratione tentare furioſi eſt,ibid.
Cornices inuocabant veteres in nuptiis poſt Hymeneum.317.num.162.
Cornices mortuo mare maritò nouem hominum ætatibus viduæ perſeuerant.376.nu.162.
Corrigere ſe non poteſt, qui ſemel declarauerit. 299.num.40.

Conſen

Conſenſus primus conſideratur non ſecundus. 308.nu.102.

Conſentinus ager malum habet biferam.294.numero 7.

Conſilium mutare an liceat.344.nu.5.

Conſtituti vis quæ ea eſt vt transferatur poſſeſsio obtinet in primo conſtituto tantùm 311.nu.123.

Conſtitutarius,ſi rei alicuius naturalem ſiue realem poſſeſsionem apprehenderit, & ea poſtea cadat,& deinde res ad conſtituentem redierit, redit & poſſeſsio in conſtitutarium.343.

Conſtitutio loquens de ſcrutinio vel communi electione intelligitur de primo actu,vel caſu 302 nu.60.

Conſtitutiones & leges multæ latæ ſunt in odium contrahentium ſecundas nuptias.315.numer.155
Quæ etiam locum habent in variis.ibidem numero 156.

Conſtitutioni prohibitiuæ renunciari non poteſt. 333.num.6.

Contrahens illicitas nuptias ſcienter non iuuatur per alias.331.nu.29.
Imo puniri debet. ibid.
Niſi ſecundò & licitè contraxerit cum eadem. ibid.
Sunt qui tenent contrarium.ibid.nu.30.

Contractibus,quod actum ſemper ſequimur.337. nu.2.

Contractus in dubio nunquam intelligitur continere promiſsionem annuam.339.nu.3.

Conuentionalis pœna non niſi ſemel committitur,legalis verò ſæpius,336.nu.11.
Niſi expreſsè dictum ſit.ibid.
Quidam contrarium tenuerunt.ibid.

Creditori data poteſtas, vt poſsit accipere pecunias ſub cambiis, non reſtringitur ad primam vicem,ſed generaliter intelligitur,donec creditori ſit ſatis factum 330.nu.8.
Idque procedit etiam ſi diſpoſitio loquatur per verba denotanua certi numeri.ibid.

Creditor ſi cadat poſſeſsione pignoris vel hypothecæ ſine vlla ipſius culpa, non ita perdit ius pignoris,quin poſsit iterum eam poſſeſsionem recuperare.347. nu.1.
Niſi creditor expreſsè conſenſerit alienationi rei pigneratæ. nu. ſeq.

Creditore volente aliud pro alio ſolui poteſt. 322. nu.53.

Cupreſsi triferæ.294.nu.7.

Cyri hiſtoria.321.nu.28.

Cyrus creditur filius paſtoris.ibid.

Cyrus puer rex deligitur ab æqualibus pueris.ib.

Cyrus Aſtyagem regno priuauit. ibid.

D

DAmnati vltimo ſupplicio ſtatim & libertatem & ciuitatem amittunt.319.nu.12.

Decimationem omnem cuiuſpiam loci concedens generaliter,intelligitur concedere & futuram.345.nu.3.

Declarationis permiſsio intelligitur de primo tãtùm.299.nu.40.

Declaratio obſcuri vel ambigui non poteſt fieri niſi ſemel.299.n.40.& 347.nu.1.
Id tamen intelligitur niſi is qui diſpoſuit aliquid obſcurè, poſteaq; ſemel declarauerit, id ipſum obſcurum,poſsit totũ reuocare. 348. n.1.

Declarato ſemel libello non eſt locus pœnitentiæ, 299.nu.40.

Declarans non poteſt ſe corrigere. ibid.

Declaratæ rei nihil adiici poteſt nec detrahi.ibid.

Declarans pœnitere non poteſt. ibid.

Declaranti variare non licet.299.nu.41.

Declarationi locus non eſt, ſed electioni in l. qui ex pluribus.ff.de verb.oblig. ibid.

Declaratio aliud eſt quam electio. ibid.

Declarare ſuam ſententiam interlocutoriam iudex ſæpius poteſt. 300.nu.43.
Non diffinitiuam. ibid.
Sunt qui contrarium tenent.ibi.nu.45.

Declaratio non niſi ſemel fieri poteſt. ibid. n. 46.
Id autem non procedit quando deſtructio voluntatis ad declarantem pertinet, ibid.

Declarare quis ſuum teſtamentum poteſt toties quoties voluerit.348.nu.1.& 300.nu.46.

Decurionatum, aut aliud munus temporale executus,non cogitur iterum ſuſcipere.312.numero 138.

Decurionibus diuiſiones die ſui natalis teſtator dari ſi iuſſerit, intelligitur non de vno tantùm, ſed perpetuo legato.338.nu.4.

Deferens adulterum & adulteram nihil agit, poteritq; iterum alterutrum deferre.319.& ſequẽ. nu.15.

Delegatus ſi quis fuerit à papa ad conſentiendum alienationi vel conceſsioni emphyteuſis alicuius rei eccleſiaſticæ,intelligitur de primo tãtùm conſenſu.310.nu.120.

Delegatus index ſi ſemel inutiliter iudicauerit, nõ poteſt iterum iudicare vtiliter.323.nu.40.
Id autem intelligitur ſi malè iudicauerit per errorem iuris,ſecus ſi facti: ſecundum Inno.ſed Bal.contrà. ibid.

Delegatus,qui ſemel etiam inutiliter pronunciauit,aut quicquam nulliter fecit,non poteſt iterum pronunciare.342.nu. 4.
Hoc tamen non procedit vbi per iuſtum errorem facti nulliter geſsit. ibid.

Delegato ſi ſit tempus ſtatutum à delegante (idq; partibus conſentientibus) ad expediendam cauſam non poterit id tempus amplius prorogari.344.nu.6.
Niſi quippiam nouum aut inopinatum emerſerit.ibid.nu.7.

Delinquentẽ æquitas iuuare non poteſt nec debet, 321.nu.29.

Delinquens melioris conditionis eſſe non debet quàm non delinquens.ibid.

Demotionis filiæ hiſtoria.315.nu.152.

Denunciatio vna an ſufficiat.347.nu. 5.

Deſiſtens ab accuſatione amplius ad eam nõ admittitur.312.nu.134.

Dianæ ius ſacrificandi nõ eſſe niſi ſpectatæ pudicitiæ mulieri & quæ vni viro tantũ nupta fuiſſet. 313.nu.143.

Dictio, quandocunque, importat infinitatem. 345. num. 3.
Dictio (qnoties) importat facultatem variandi. ibi. num. 1.
Diebus aliquid fieri iuſſum, intelligitur de biduo proximo. 306. nu. 22.
Diffinitiuam ſententiam iudex interpretari non poteſt. 300. nu. 43.
Nec reuocare ibid.
Nec declarare. ibid.
Idque bis tantùm. ibid. nu. 44.
Sunt qui tenent contrarium. ibi. nu. 45.
Dei Ingales. 316. nu. 158.
Diſpenſatio ad beneficia intelligitur de duobus primis. 297. nu. 28.
Diſpenſatum ſi fuerit à papa cum illegitimo vt poſsit obtinere beneficium, intelligitur de primo tantùm. ibid. nu. 29.
Diſpenſare ſuper inhabilitate perſonæ aliud eſt, quàm ſuper beneficiorum pluralitate. ibid. numero 32.
Diſpenſatio quæ fit ſuper inhabilitate perſonæ, perſonam tantùm reſpicit. ibid.
Diſpenſatio ſuper vno beneficio cum perſona inhabili, eo dimiſſo vnum poſt alterum habere poterit. 298. nu. 33.
Diſpenſatio cùm fit à papa cum inhabili ſuper beneficiis obtinendis, perſona venit principaliter in diſpoſitione. ibid.
Et perſona habilitatur ad ipſa. ibid.
Diſpenſatio cùm fit cum inhabili, debet de hoc fieri expreſſa mentio. ibid.
Et debet fieri cum cauſæ cognitione. ibid.
Diſpenſatio minus habet virium, quàm legitimatio. ibid. nu. 34.
Diſpenſatio debet intelligi cum effectu. ibid.
Diſpenſatum ſpecialiter ſi fuerit de certo aliquo beneficio obtinendo, tunc non poterit aliud obtinere. ibid. nu. 36.
Diſpenſatio de re aliqua certa & expreſſa ad aliã trahi non poteſt. ibid.
Diſpenſatio ſuper vno matrimonio facta ad aliud trahi non poteſt. ibid.
Diſpenſatio certi beneficij ad aliud non trahitur. ibid.
Diſpenſatum ſi fuerit cum aliquo ſuper primo beneficio vacaturo, ſi illud beneficium alteri debetur, ipſe diſpenſatus poterit obtinere aliud ibid. nu. 37.
Diſpenſatio ſua natura multùm odioſa eſt, ideo reſtringenda. ibid. nu. 39.
Diſpenſatio ad duo beneficia, non intelligitur de duobus primis tantùm, quando in diſpenſatione ſunt illa verba, quoties ſibi placeret. 345 n. 1.
Diſpoſitio iudicatur ex cauſa proxima & non remota. 298. nu. 33.
Diſpoſitio ſimpliciter emanans intelligitur de primo actu. 299. nu. 39.
Diſpoſitio loquens de actu intelligitur de primo qui valuit. 317. num. 1.
Idque procedit niſi quis primum actum inutilem & prohibitum ſcienter fecerit. 321. num. 29.
Intelligitur etiam de primo actu valido, cum ad ius fit relatio, ſecus ſi fiat ad merum factum 324. nu. 37.
Idque etiam intelligitur, quando tractamus de iure quærendo. 181. nu. 38.
Idque etiam procedit in eo, qui iure ſuo aliquid facit, ſecus ſi iure alieno. ibid. nu. 40.
Intelligitur etiam in diſpoſitionibus ſiue promiſsionibus competentibus iure primario, ſecus ſi iure deuoluto. 326. nu. 49.
Id etiam procedit, cùm quis exercet actum ſibi de iure communi competentem, tunc enim ſi inutiliter exercuerit, poterit denuo exercere, ſecus ſi iure ſpeciali. ibid. nu. 50.
Procedit etiam cum actus primus nullus eſt ob omiſſam formam vel ſolennitatem. tunc enim is iterari poterit, ſecus autem ſi peccatum ſit in materia. ibid. nu. 51.
Procedit etiam, vt ſcilicet is qui actum fecit nullum poſsit iterum & eum validum facere, ſi nullum eſt ipſo iure, ſecus ſi ope exceptionis, vel officio iudicis eſt emendandum, tunc enim non poterit eundem iterare. 326. nu. 55.
Diſpoſitio prohibitiua ſiue negatiua, non ſolùm de primo actu intelligitur, ſed in infinitum. 332. num. 1.
Diſpoſitio legis vel hominis verificatur in primo actu valido. 317. nu. 2.
Diſpoſitio ſententiæ & promiſsio conſumitur in primo actu, licet is poſtea fuerit retractatus, cùm ſit hominis diſpoſitio, 332. nu. 20.
Etiam ſi non ſortitus fuerit effectum. ibid.
Diſpoſitio affirmatiua ſiue permiſsiua intelligitur de primo actu. 332. nu. 1. & 333. n. 4.
Diſpoſitio legis intelligitur, quoties opus fuerit. 333. num. 5.
Diſpoſitio hominis verificatur in primo actu valido, non autem in inualido. ibid. nu. 6. & 8.
In Diſpoſitionibus illi inter viuos voluntas obligandi ſemper in id fertur quod minus eſt. 339. nu. 1.
Diſpoſitiones teſtamentariæ multò magis longiùs producuntur & plenius interpretantur, quàm quæ fiunt inter viuos. ibid.
Diſpoſitio legis vel ſtatuti æquiparatur diſpoſitioni vltimæ voluntatis. ibid. nu. 4.
Diſponat teſtator, & erit lex. ibid.
Diſpoſitio omnis quæcunque ea ſit ſumere debet interpretationem ex natura rei, & ſubiecta materia, 341. nu. 2.
Diſpunctio ſemel tantùm eſt creditoribus concedenda, ſi cauſa idonea interuenit. 296. nu. 20.
Diſſenſus primus conſideratur non ſecundus. 308 nu. 102.
Dominus Gallorum moribus poteſt cogere vaſallum, vt aliquid conferat pro dote filiæ ſuæ. 295. nu. 14.
Idque ſemel tantùm, & pro prima filia & pro primo matrimonio. ibid.
Domus habitatio ſi à patre relicta ſit filiæ, cum vidua erit, ea ſi tertiò & quartò vidua fiat, conſequetur legatum. 326. num. 3. & 328. numer. 11. & 338. nu. 6.

333.nu.6.

Dormire pro mori.313.nu. 141.

Dotis promiſsio in primis duntaxat nuptiis deſtinatur.293.nu.3.

Dotis reddendæ ſtipulatio, in caſum ſoluti matrimonij,eo redintegrato non conſumitur,294. nu.5.

Dotis fauor,in l.cùm pater.§.pater certam de leg. 2.ſuadet verba referri ad primam vicem. 301. nu. 58.

Dotare qui tenetur,ſi dotauerit,& dos amiſſa fuerit,an teneatur iterum dotare. 335.nu. 4.

Dotare ſororem inopem tenetur frater certis caſibus.336.nu.14.

Si tamen ſemel dotauerit non tenetur ampliùs, ibid.

Dotis promiſsio habet tacitam conditionem ſi matrimonium ſequatur.340. nu.2.

E

ECcleſiaſticus, qui ſcienter elegit indignum, abſque dubio amittit facultaté iterum eligendi.322.nu.32.

Eccleſiæ legatum ita factum,die nundinarum,intelligitur eſſe non vno tantùm anno,ſed in perpetuum fuiſſe relictum.327.nu. 6.

Electio facta per procuratorem ita conſumit ius eligendi, ſicut ſi facta eſſet per dominum. 295. nu.15.

Electio quando trahit ſecum executionem, non admittitur variatio.ibid. nu.16.

Electione ſerui legata,ſemel tãtùm optare poſſumus.ibid.

Eligens mutare voluntatem non poteſt, quando electio trahit ſecum executionem. ibid.

Electio cuiuſpiam rei non rectè facta poteſt iterari.ibid.nu. 21.

Eligens ſcholaſticus ſemel vnum ex iudicibus, an poterit poſtea variare.296.nu. 24.

Eligendi aut prouidendi poteſtas an differat. 331. nu.13.

Eligens variare non poteſt.299.nu.41.

Electioni locus eſt & non declarationi in l. qui ex pluribus.ff.de verb.oblig. ibid.

Electio aliud eſt quàm declaratio. ibid.

Eligens ſemel vnum beneficium conſumpta eſt electio,nec poterit aliud eligere.300.nu.51.

Eligentes ſcienter indignum,amittunt facultatem iterum eligendi.322.nu. 32.

Electio partium intelligitur de primo actu. 307. nu. 95.

Electus quis videtur, vt ſemel tantùm dicat, non etiam vt corrigat. ibid.

Electio facta ſi non ſecuta ſit effectum, electores poſſunt denuo eligere.317.nu.4.

Eligendi epiſcopum ſi alicui poteſtas data eſt & quempiam elegerit,qui conſentire noluerit,poterit iterum eligere.317.& ſeq. nu. 5.

Electione centum amphorarum vini data qui acetum elegerit,poteſt iterum eligere.318. num. 7.

Electio inualida non impedit ſecundam. ibid. num. 8.

Eligendi poteſtas in dubio deuoluitur ad ſuperiorem.322.nu. 34.

Eligentes an poſsint variare.ibid.

Si electio ita nulla ſit vt nullum pariat effectum.ibid. nu. 35.

Eligens rem alienam poteſt iterum eligere.ibid.

Eligens ſcienter viam incompetentem,ſibi ita prę iudicat,vt ei variare non liceat.ibi.nu.36.

Eligere qui poteſt iure proprio, ſi elegerit inutiliter,poterit denuo eligere, niſi ſcienter indignũ elegerit.324.nu. 43.

Secus autem in eo, qui non habet facultatem iure proprio ſed alieno. ibid.

Electus quando excuſatur, vel remouetur electio alterius,loco ipſius deuoluitur ad præſidem remouentem,vel excuſantem.ibi. n.45.

Eligere iterum non poſſunt decuriones, quanuis iure proprio id ad eos pertineret.ibid.

Eligens iure alieno, non poteſt iterum eligere, etiam ſi inutiliter primum elegit. 324.nume.47.

Secus in actibus extraiudicialibus,ſiue ſit iudex ordinarius,ſiue ſit delegatus.ibid.

Electio primùm facta à canonicis ſi non ſortita eſt effectum, poterunt primi eligentes iterum eligere.325.nu. 49.

Electores publicato ſcrutinio poterunt variare,& iterum eligere ſi electio eſt ipſo iure nulla. 326. nu.56.& 344.nu.3.

Secus ſi non eſſet nulla ipſo iure.ibidem.

Eligens ſemel benè vel malè, an poſsit iterum eligere.331.nu.10.

Electio pro prouiſione in iure ponitur.ibid.nu.14.

Electio propriè loquendo, aliud eſt quàm prouiſio,ibi.nu.15.

Electio ſpectat ad inferiores.ibid.nu.16.

Eligendi poteſtas finitur vno actu, niſi ſi eligendi mandatum ita fuerit,donec fuerit eccleſię prouiſum.ibid.nu.17.

Quidam tamen contrarium tenuerunt. ibid.

Electio ſi ſit data cuipiam ab homine,ſi ſemel elegerit variare non licet.336. nu. 9.

Electio ſecunda difficilius permittitur in teſtamentis,quàm in contractibus.340. nu. 9.

Eligens beneficium vi gratiæ apoſtolicæ, cóſumit gratiam.342.nu. 1.

Niſi erranter elegerit beneficium alteri collatum.ibid.

Eligentes per viam electionis, ea publicata ad ſecundam electionem venire non poſſunt. 344. nu.3.

Secus ſi per viam poſtulationis, antequam poſtulationem præſentauerint. ibid.

Electo per ſimplicem electionem quæritur ius ſaltem ad rem, per poſtulationem verò non ante præſentationem.ibid.nu.1.

Electio ſi non ſortitur effectum, poterunt eligentes electionem aliam facere.ibid.nu.4.

Emens ſimpliciter iactum retis intelligitur de primo tantùm.302.nu. 62.

Emptor,cui mouetur lis de re empta, ſi proteſtatus fuerit ſe non poſſe eam litem nunciare venditori,quia abeſt,tunc ſi reuerſus fuerit, debet ei denunciare,aliàs prima proteſtatio nihil ope

ratur.347.nu.4.
Epiſcopus ſi contulerit beneficium abſenti, non poterit id alteri conferre ante iſtius abſentis acceptationem.301.nu.56.
Epiſcopus habens poteſtatem nominandi aliquẽ in prima ſui creatione, vt recipiatur in canonicum, ſi nominet aliquem qui acceptet, & poſtea renunciet, non poterit ampliùs alium nominare.303.nu.69.& 310.num.115.& 344.nu. 4.
Epiſcopus ſi conceſſerit alicui facultatem intrandi monaſterium monialiũ, intelligitur de prima vice tantùm.303.nu.73.
Epiſcopum vnius vxoris virum eſſe oportet, id eſt monogamum.313.nu. 142.
Epiſcopus ſi habeat indultum ad certum tempus vt quatuor ipſius famuli gaudeant fructibus beneficiorum ſuorum trahitur etiam ad illos qui loco priorum fuerunt ſubſtituti.334.nu.2.
Errorem iuris & facti, ſunt qui negant prodeſſe in ſententiis & aliis actibus iudicialibus.343.nu.5.
Erythiæ inſulæ mira fertilitas.294.nu.8.
Ethnici obſeruarunt, vt pontifex maximus & flaminica non niſi ſemel matrimonium inire poſſent.313.nu.143.
Executor cui mandatum eſt, vt prouideat alicui de præbenda, ſi prouiderit de præbenda alicuius, qui communi opinione reputabatur mortuus, cùm adhuc viueret, non impeditur de alia prouidere.342.nu.4.
Expreſſa mentio debet fieri, cùm papa diſpenſat cum inhabili 298.nu.33.
Et debet fieri cum cauſæ cognitione.ibid.
Extenſio non debet fieri in pœnis.322.nu.33.
Extenſio de vna cauſa fauorabili ad aliam fit in fauorabilibus, etiam in exorbitantibus.328. num. 15.
Extraiudicialis actus ſiue in eo erretur in facto ſiue in iure, ſi nõ ſortitus fuerit effectum, poteſt iterari.324.nu. 42.
Quidam contra.ibid.

F

Faciendi poteſtas intelligitur de prima vice tantùm.311. nu. 122.
Faciens quis actum ad quem tenebatur, actus videtur factus ex neceſſitate.336.nu.12.
Facilitati ſuę imputare debet, qui fideiuſſores minus idoneos accepit, 296.nu. 19.
Factum temerarium eſt quod agitur contra iura. 298.nu.33.
Facti & iuris errorem ſunt qui negant prodeſſe in ſententiis & aliis actibus iudicialibus.343.nu.5.
Facultas ſimpliciter conceſſa bannito, vt tutò venire poſſit in ciuitatem, intelligitur vt ſemel veniat.304.nu.80.
Facultas conceſſa patribus concilij generalis de eligendo locum futuro concilio, intelligitur de prima electione.310.nu. 119.
Fata non conſumuntur vnis ac primis nuptiis.321 nu.27.
Fauor dotis, in l.cùm pater.§.pater certam, de legat.ij. ſuadet verba referri ad primam vicem. 301.num.58.
Fauor id facit, vt ſermo indefinitus non reſtringatur ad primum.328.nu.11.
Fauor extenditur de vna cauſa fauorabili ad aliã, etiam in exorbitantibus.ibi. nu.15.
Feder.Senen.diſcipulus Io.And.327.nu. 4.
Felynus ſuperioris ætatis ornamentum & lumen. 293.nu.1.
Feriæ Latinæ apud Romanos cùm non rectè factæ fuiſſent, denuo inſtaurabantur.321.n. 26.
Feudi natura eſt, vt tranſeat ad omnes hæredes maſculos ex ſe deſcendentes in infinitum. 304. num. 77.
Ficus Aegyptia vno anno ſepties fructum ſufficit.294.nu. 7.
Ficus biferæ. ibid.
Fideicommiſſum ſimpliciter relictum fratribus, intelligitur de primis tantùm. 305.nu. 82.
Fideiuſſores minus idoneos qui accepit, facilitati ſuæ imputare debet.296.nu.19.
Fideiuſſor compromiſsi, aut locationis tenetur de primo compromiſſo aut locatione tantùm. 311. nu.130.
Fideiuſſores non idoneos ſcienter accipiens, ita ſibi præiudicat, vt variare ei non liceat.323. nu. 36.
Fideiuſſori ſæpius damnum incutitur, ſi contingat ex poſt facto reum effici non ſoluendo.346 nu. 7.
Fides vna.313.nu.140.& 320. nu. 20.
Fieri non iure aliquid & non fieri, paria ſunt.318. nu.7.
Filiorum legitimatio quæ fit ex ſequenti matrimonio, non impeditur per matrimonium medium.293. nu. 4.
Filiorum appellatione ex ſuo corpore vel ex ſe naſcentium ſiue deſcendentium, an veniant nepotes aut alij deſcendentes.304.nu.78.
Filiabus debentibus maritari legatum factum, intelligitur de filiabus, quæ primùm nubere debent, non de viduis.309.nu.113.
Filiis primi matrimonij initiam faciunt qui ſecũdas nuptias aggrediuntur.314.nu.146.
Filiam dotare tenetur pater ex diſpoſitione iuris communis.336.nu. 14.
Flaminica apud Ethnicos non niſi ſemel matrimonium inire poterat.313.nu. 143.
Fœminini generis victimæ plus valent in omnibus ſacris.320.nu.23.
Fontei Agrippæ filiæ hiſtoria.315.nu.154.
Formæ & modi omiſsio reddit actum nullum.317 nu.1.
Forma mandati ſi non ſeruata fuerit ab arbitro, non expirat mandatum quin poſsit iterum arbitrari. 325. nu.51.
Quod & ſeruandum eſt in iudice delegato.ibi.
Fornicatio an ſit tranſire ad ſecundas nuptias.314. nu.151.
Fortunæ mulicbri apud Aegyptios coronam non imponebat, niſi vniuira mulier.313.nu.143.
Fratres ſi pacti fuerint, vt dos filiarum ſoluatur ex bonis omnibus, id intelligitur vt ſemel tantum. 395.nu.10.

Niſi

Niſi aliter expreſſum fuerit. i bid.
Frater ſi ex ſtatuto teneatur dotare ſororem,ſieam ſemel dotauerit,& ea caſu fortuito dotem perdiderit,non tenebitur eam ampliùs dotare. ibi. nu. 11.
Frater patruelis non propriè dicitur frater. 305. nu.84.
Frater ſi ex ſtatuto excludat ſororem, intelligitur de fratre in primo gradu.ibid.
Frater in certis caſibus tenetur dotare ſororem inopem.336.nu. 14.
Si tamen ſemel,non tenetur ampliùs.
Fraus diſtringit periurium,non diſſoluit.332.nu.18
Fundo legato cum mancipiis comprehenduntur mancipia poſt inducta.334. nu.3.
Fundus,cum quo permutatus eſt fundus patrimonialis,cenſetur patrimonialis,338.nu.2.

G

GAllorum moribus dominus poteſt cogere vaſallum vt aliquid conferat pro dote filiæ ſuæ.395. nu.14.
Idque ſemel tantùm, & pro prima filia, & pro primo matrimonio.ibid.
Generalis mentio non ſufficit in diſpenſatione, quæ fit à papa cum inhabili.298. nu.33.
Et debet fieri cum cauſæ cognitione.ibid.
Generalis conceſſio ſeruitutis, ne luminibus officiatur,ad futura lumina trahitur.345. n.1.
Germanorum antiquorum moribus ſolæ virgines nubebant.315. nu. 154.
Gratia conſumitur per vnum actum,295. nu.15.
Gratia alicui à ſede apoſtolica conceſſa, vt ei prouideatur de aliquo beneficio, intelligitur de primo.301.nu.54.
Niſi ex cauſa. ibid.

H

HAbitatio domus ſi à patre relicta ſit filię,cùm vidua erit, ea ſi tertio & quarto vidua fiat conſequetur legatum.328.nu.11.
Hæredis nomen ex ſui natura protenditur non ſolum ad primum, ſed alios vlteriores. 297. nu.32.
Reſtringitur tamen ad primum in diſpoſitione non tranſmiſsibili ad hæredes.ibid.
Hæredis appellatione an tantum veniat primus hæres,an etiam cæteri, & quando & quomodo 304.nu. 75.
Hæredum appellatione ex ſuo corpore vel ex ſe naſcentium ſiue deſcendentium an veniant nepotes aut alij deſcendentes.ibid. nu. 78.
Hæres inſtitutus ſub conditione, ſi ante conditionem exiſtentem,repudiauit,nihil egit.317.nu.3.
Hæres iuſſus à teſtatore veſtire vxorem viduam id intelligitur,dum in viduitate permanſerit,ex qualitate perſonæ.326.& ſeq. nu.1.
Hæres iuſſus à teſtatore vendere alimenta,ſi ea vẽdiderit,non poterit ſuper hac venditione tranſigi.336.nu.13.
Hæredi ſi à teſtatore mandatum fuerit,vt veſtiret vxorem,intelligitur vt ſingulis annis veſtiat.347 nu. 4.
Hannibalis hiſtoria memorabilis.332 .nu.18.
Hieronymus multa congeſſit in ſecundas nuptias 313.nu. 141.
Hieronymus non damnat ſecundas nuptias, ſed docet eas non tam ſuſcipiendas quàm primas. ibid.
Hominis vel legis diſpoſitio verificatur in primo actu valido.317.& ſeq.nu. 2.
Hominis diſpoſitio conſumitur primo actu. 332. nu.20.
Etiam ſi non ſortitus fuerit effectum.ibid.
Hoſtia prima non litante,altera ac tertia, & deinceps donec litatum foret, adhibebantur. 320. nu. 22.& 321. nu. 24.
Hybreæ ad Antonium lepidum dictum, cum Aſiaticis ſecunda vectigalia imperaret.394.n.8.
Hymenæus apud antiquos in nuptiis inuocari ſolitus .317.nu. 162.
Hyperborei bis æſtatem habent,& bis frugem legunt.294.nu. 7.

I

IAſon ſuperioris ætatis ornamentum & lumen. 293.nu.1.
Ignorans diſtinguitur à ſciente.322. nu. 35.
Ignorans beneficiũ ſibi abſenti collatum, ſi à ſede apoſtolica aliud, quod ſimul cum eo tenere nõ poterat,impetrauerit,eligere debet vtrum eorũ maluerit.342.nu. 2.
Immobilis res à patre recepta ex permutatione alterius,eandem omnino ſortitur naturam.339. nu.3.
Immunitas ſimpliciter conceſſa intelligitur perpetua. 334.nu. 4.
Implementum primum ſufficit ad diſſolutionem & liberationem obligationis,319.nu.116.
Imola ſibi contrarius.325.nu.53.
Incontinenti quæ fiunt,ineſſe videntur.307.num. 99.
Incompetentem viam ſcienter eligens,ſibi ita pręiudicat vt ei variare non liceat.323.num. 36.
Indefinitus ſermo in fauorabilibus,non reſtringitur ad primum.328.nu.11.
Indefinita apoſita circa perſonas æquipollet vniuerſali in fauorabilibus.ibid.nu. 14.
Indefinita negatiua æquipollet vniuerſali ex proprietate ſermonis.333.nu. 5.
Indiæ regiones adeo feraces & vberes, vt bis fructus ſingulis annis ferant.294.nu.7.
India bis æſtatem habet.ibid.
India bis legit frugem.ibid.
Ineſſe videntur,quæ incontinenti fiunt.307.nu.99
Infinitas toleratur in obligatione contrahenda in alicuius conditionis euentum.346.nu. 6.
Iniuriam faciunt filiis primi matrimonij qui ſecũdas nuptias aggrediuntur.314.nu.146.
Iniuriam marito mortuo facit, quæ ad ſecundas nuptias tranſit,ibid.nu.147.
Inſtituens nepotem qui ſibi ex ſuo filio naſcetur, ſtatim nato nepote inſtitutio habet ſuum effectum in eius perſona.306. nu. 92.
Inſtituta hæres, ſi cuidam certo nubat non prius

hæres exiſtit, quàm conditioni paruerit, aut hic eam ducere recuſauerit.308.num.101.

Inſtitutione poſthumi comprehenditur poſthumus ex quacunque vxore.ibid.nu.105.

Inſtituens rogatus alteri reſtituere aut eius hæredibus poteſt legitimam detrahere.309. numero 107.

Inſtituens poſthumum hæredem, non vtique is ſolus inſtitutus videtur, qui ex ea quam habet vxore, ei primùm natus eſt, vel is qui tunc in vtero eſt, verum & is qui poſtea ex quacunque vxore naſcetur.326.nu.2.

Inſtituens teſtator ventrem vxoris, & poſtea ex eadem vxore plures habuit filios diuerſis temporibus, cenſentur omnes inſtituti.ibid. nu.3.

Interpellatio vna an ſufficiat.347.nu.5.

Interpretatio obſcuri vel ambigui non poteſt fieri niſi ſemel.299.nu.40.& 348.n.1.

Idque intelligitur niſi is qui diſpoſuit aliquid obſcurè, poſteaque ſemel interpretatus fuerit, idipſum obſcurum poſſit totum reuocare.ibid.

Interpretationi primæ ſtandum eſt, & non cæteris.299.nu. 40.

Interpretanti non eſt licitum pœnitere. ibid.num. 42.& 300.nu. 46.

Id procedit quando deſtructio voluntatis ad interpretantem pertinet.ibid.

Interpretatus ſuam ſententiam iudex iterum interpretari non poterit.ibid.nu. 43.

Idque locum habet in diffinitiua, ſecus in interlocutoria. ibid.

Interpretari ſententiam interlocutoriam iudex ſæpius poteſt.ibid.nu.43.

Et declarare, ibid.

Et reuocare, ibid.

Idque bis tantùm.ibid. nu. 44.

Sunt qui tenent contrarium.ibid. nu. 45.

Interpretari ſententiam diffinitiuam iudex non poteſt.ibid.nu. 43.

Interpretari ſuum teſtamentum quis poteſt, toties quoties voluerit.348.nu.1.& 300.nu.46.

Inſtrumentum à ſe receptum qui ſemel parti dedit, non tenetur iterum dare.312.nu. 139.

Inſtrumentum nullum non dicitur inſtrumentum.318.nu.9.

Inualidus actus habetur pro non facto.317.nu.2.

Ioan.And.præceptor Feder. Senen.327.nu. 4.

Ioan.And.diſcipulus Oldra.ibid.

Iudex interpretatus ſuam ſententiam iterum interpretari non poterit.299.nu.42.

Idque locum habet in diffinitiua, ſecus in interlocutoria. ibid.

Iudex, cui à ſtatuto facultas eligendi arbitrum data eſt, ſi abſentem elegerit, poterit iterum eligere.318. nu. 6.

Iudex ordinarius ſi ſemel inutiliter iudicauit, poteſt iterum iudicare vtiliter.323.nu.40.

Non etiam delegatus, ibid.

Iudicis delegati non intereſt conſumere mandadatum.324.nu.42.

Iudex poteſt ferre ſententiam contrariam priori ſuæ ſententiæ, quæ ipſo iure nulla erat. 326. nu.55.

Aliàs facere non poſſet.ibid.

Iudex neceſſariò debet ſequi ſtatutum.336.nume. 12.

Iudex in arbitrariis debet maximè æquitatem ob oculos ponere.344.nu.7.

Iudicatum ſolui promittens vſque ad ſententiam diffinitiuam, intelligitur de prima.311.nu.125.

Iugales Dei,316. nu. 158.

Iulia in ſomnis Pompeio apparuit, ſeſe indignatam oſtendens, quòd ſecundas nuptias appetiuiſſet.314.nu.148.

Iurans quis ſe non calumniæ cauſa poſtulare, neq; habere quæ diſponxerit, iterum eſt ei facienda poteſtas nec amplius.296.nu.20.

Iurans per ſalutem, cùm non ita ſpecialiter inſiurandum eſſet ei delatum, iuraſſe non videtur. 317.nu.1.

Iuratum legitimè ſi non eſt, iterum iurandum eſt. ibid.

Iura ſemper conſiderant in diſpoſitione cauſam proximam & non remotam.298. nu. 33.

Ius quæſitum facilius cõſeruatur, quàm ius nouũ acquiritur.323.nu.39.

Iure alieno eligens vel faciens aliquid, non poteſt iterum eligere, aut facere, etiam ſi inutiliter elegit aut fecit.325.nu.47.

Secus in actibus extra iudicialibus ſiue ſit index ordinarius ſiue delegatus.ibid.

Ius ſpeciale facilius tollitur, quàm ius commune, 325.& ſeq.nu.50.

Iure ſpeciali beneficium competens facilius amittitur, quàm quod iure communi competit. 336. nu.14.

Iuris ſtricti quæ ſunt, ſtrictè ſunt interpretanda. 339.nu.1.

Iuris & facti errorem, ſunt qui negant prodeſſe in ſententiis & aliis actibus iudicialibus. 343. nu. 5.

Ius ad rem facilius perditur, quàm ius in re. 343. nu.7.

Ius non quæritur ex ſola electione in dignitatibus electiuis, in ſimplicibus autem ſic. 344. numer. 4.

Ius ſi ſit alteri quæſitum, variare non licet.ibidem num.5.

Secus ſi non ſit quæſitum.ibid.

Iure eodem quæ alicui competunt & eodem iure cenſeri debent.345.nu. 3.

L

Acedæmonij ſi primis hoſtiis litare non poſſent, rurſus immolabant, donec litarent. 321.nu. 25.

Laicus præſentans variare poteſt.311.nu.129.

Laicus patronus, qui ſcienter præſentauit indignum, non priuatur poteſtate præſentandi. 322. nu.33.

Laicus, qui ſcienter elegit indignum, dubitatur, an amittat facultatem eligendi.ibid.nu.32.

Latinæ feriæ apud Romanos cùm non rectè factæ fuiſſent,

fuiſſeut, denuò inſtaurabantur. 321. nu. 26.

Legati ius prima teſtatione conſumitur. 295. numero 16.

Legata ſerui electione, ſemel tantùm optare poſſumus. ibid.

Legatum ſi ita eſt, vt ſi legatarius perderet quod ei in teſtamento relictum eſt, hæres rurſus id præſtet, non intelligitur quoties perdiderit, ſed de prima miſsione tantum. ibid. nu. 18.

Legatum ſimpliciter relictum fratribus, intelligitur de primis tantùm fratribus. 305. nu. 82.

Legatum factum cognatis, comprehendit etiã illos qui non erant tẽpore teſtamẽti. 308. nu. 105.

Legatum ſi ſit aliquid mulieri, cum vidua erit, intelligitur de prima viduitate. 309. nu. 112.

Legatum factum filialibus debentibus maritari, intelligitur de filiabus, quæ primũ nubere debent, non de viduis. ibid. nu. 113.

Legata optione vini, ſi legatarius ſcienter acetum elegerit, non poterit ampliùs variare. 322. numero 35.

Legatarius ſcienter poteſt renunciare iuri ſuo, ibid.

Legata libertate alieno ſeruo, ſi dominus ipſius primum diſſenſerit, non propterea continuò abrumpitur libertas, ſed differtur, donec dominus propoſitum mutauerit. 327. nu. 7.

Legatum eccleſię ita factum, die nundinarum, intelligitur eſſe non vno tantum anno, ſed in perpetuum fuiſſe relictum. 327. nu. 6.

Legatus ſi ſit vſufructus alicui, videtur toties repetitus, quoties amiſſus. 329. limit. 4. nu. 1.

Legato fundo cum mancipiis, comprehendũtur mancipia poſt inducta. 334. nu. 3.

Legatum vel promiſsio fructuum naſciturorum ex tali fundo cum relatiuo quis, vel qui intelligitur de fructibus, vnius anni. 314. nu. 1.

Legitimatio filiorum, quæ fit ex ſequenti matrimonio, non impeditur per matrimonium medium. 293. nu. 4.

Legitimatio plus habet vitium, quàm diſpenſatio. 298. nu. 34.

Legalis pœna ſæpius committitur, conuentionalis non niſi ſemel. 336. nu. 11.

Niſi expreſsè dictum ſit. ibid.

Quidam contrarium tenuerunt. ibid.

Leges & conſtitutiones multæ latæ ſunt in odium contrahentium ſecundas nuptias. 315. nu. 155.

Quæ etiam locum habent in viris. ibid. nu. 156.

Lex loquens de aliquo actu, qui poteſt ſortiri iuris effectum, debet intelligi de actu valido. 317. nu. 2.

Legis vel hominis diſpoſitio verificatur in primo actu valido. ibid.

Leges legitimantes filios ex concubina natos per ſequens matrimonium, intelliguntur non tantum de primis patris nuptiis, ſed etiam de ſecundis. 329. nu. 8.

Legis prouiſio ſortitur effectum, cum primus actus ſortitus eſt. 332. nu. 20.

Legis ea natura eſt, vt diſponat, non pro vno actu tantum, ſed perpetuò. 335. nu. 2.

Lex ſemper loquitur, eſtq́; ſemper in viridi obſeruantia. ibid.

Legis diſpoſitio intelligitur, quoties opus fuerit. 335. nu. 5.

Legis vel ſtatuti diſpoſitio æquiparatur diſpoſitioni vltimæ voluntatis. 339. nu. 4.

Libello ſemel declarato non eſt locus pœnitentiæ. 299. nu. 40.

Libertatis aſcriptio præcedens impedit ſubſequens legatum ſerui. 319. nu. 13.

Libertate legata alieno ſeruo ſi dominus ipſius primùm diſſenſerit, non propterea continuò abrumpitur libertas, ſed differtur, donec dominus propoſitum mutauerit. 327. nu. 7.

Libertas omnium rerum fauorabiliſsima. 328. nu. 17.

Licentia data clerico, vt ſe abſentare poſsit, intelligitur de prima vice tantum. 303. nu. 70.

Licentia data monacho, vt poſsit eſſe procurator, intelligitur de prima tantum. ibid.

Licentia data parrochiano, vt poſsit alteri quàm proprio ſacerdoti confiteri, intelligitur de prima vice tantum. ibid.

Litigare qui mauult quàm reſtituere, moram feciſſe videtur. 343. nu. 8.

Locatarius ſi debeat habere fructus vnius anni cuiuſpiam agri, qui bis in anno fructus produxerit, intelligitur de primis tantum. 294. nu. 6. & 346. nu. 1.

Idq́; procedit in titulo oneroſo, ſecus in lucratiuo. 346. nu. 1.

Locationis fideiuſſor tenetur de prima locatione tantum. 311. nu. 130.

Locutio pluralis duorum numero eſt contenta. 296. nu. 22.

Ludouicus Imperator obſedit Bambergẽſem vrbem. 332. nu. 19.

Lydiæ terræ alicubi biferæ. 294. nu. 7.

Et duæ meſſes in Lydia. ibid.

Lynces viduæ perſeuerant. 317. nu. 161.

M

MAlè quod fit, vel minus plenè, ex integro eſt agendum. 320. nu. 20.

Malus bifera in Conſentino agro. 294. nu. 7.

Magi apud Medos ſomniorum interpretes. 321. nu. 28.

Mandane filia Aſtyagis Medorum regis. ibidem.

Mandatum ſi fuerit à põtifice maximo alicui prouideri de beneficio vacaturo intelligitur de primo. 297. nu. 27.

Mandatum ſi fuerit à papa alicui prouideri de beneficio, ſi ad id acceſſerit conſenſus Epiſcopi intelligitur de primo. 302. numero 59.

Mandatum citandi non finitur per citationem inualidam. 317. nu. 1.

Mandati formam ſi non ſeruauerit arbiter, non expirat mandatum quin poſsit iterum arbitrari. 325. nu. 51.

Quod & ſeruandum eſt in iudice delegato. ibid.

Mandatum factum argentario vt edat rationes, non producit actum mandati. 336. & ſequ. numero 12.
Mandatum ſi fuerit hæredi à teſtatore, vt compromitteret cauſam, quam habebat cum certo quodam ſuper mutuo, ſub certa pœna, ſufficit vt hæres ſemel compromiſerit. 340. nu. 10.
Marcellus Coſ. cum immolaret, prima hoſtia cæſa, iecur ſine capite inuentum eſt, in ſecunda omnia apparuerunt quæ aſſolent. 320. nu. 22.
Mariti mortui memoriam negligit quæ ad ſecundas nuptias tranſit. 314. nu. 149.
Marito mortuo iniuriam facit, quæ ad ſecundas nuptias conuolat. ibi. nu. 146.
Maritus ſi reliquerit vxori aliquid vtendum, quãdiu caſtè aut honeſtè vixerit, ea perdit legatũ, ſi tranſierit ad ſecundas nuptias. ibidem numero 149.
Maſuerius ſcriptor non cõtemnendus. 295. nu. 14.
Matrem dotare filius non tenetur, quæ ad ſecundas nuptias tranſit. 313. num. 145.
Matri Matutæ apud Ægyptios coronam non imponebat, niſi vniuira mulier. ibi. num. 143.
Matrimonium medium non impedit legitimatio nem filiorum, quæ fit ex ſequenti matrimonio. 293. num. 4.
Matrimonium ſi ea conditione contractum ſit, ſi pater conſenſerit, & primùm diſſenſerit, poſtea vero conſenſerit, non propterea erit contractũ matrimonium, quia intelligitur de primo conſenſu aut diſſenſu. 312. nu. 132.
Matrimonia ſecunda nõ damnat D. Hieronimus, ſed docet non æquè ſuſcipienda quàm prima. 313. nu. 141.
Matrona nulla niſi ſpectatæ pudicitiæ, & quæ vni viro nupta fuiſſet, ius ſacrificandi Dianæ eiuſ que ſignum tangendi habebat. 313. nu. 143.
Matrimonio vno contentæ mulieres, corona pudicitiæ honorabantur. 315. num. 153.
Matrimonium primum ſi fortè tibi proſperè ſucceſſerit, eo ſucceſſu contentus conquieſcito. 316. num. 157.
Si vero aduerſum obtigerit, idem malum ſecunda exploratione tentare furinſi eſt. ibid.
Matrimonium inualidum non impedit ſecundũ contractum. 318. num. 8.
Matrimonium contrahens nauigare dicitur. 316. num. 158.
Matrona pudica nunquam niſi ſemel nubit, ex Porciæ ſententia. 314. nu. 151.
Matthæus Matheſilla. ſibi contrarius. 299. num. 41.
Medicus ſi promiſerit curare ægrotum, non tenetur niſi ſemel. 310. num. 114.
Memoriam mariti mortui negligit, quæ ad ſecundas nuptias tranſit. 314. nu. 146.
Mentio expreſſa fieri debet cùm papa diſpenſat cum inhabili. 298. num. 33.
Et debet fieri cum cauſæ cognitione. ibi.
Meſſes duæ quoquo anno in Lydia. 294. nu. 7.
Mitius agitur cum lege, quàm cum homine. 336. num. 11.
Modi & formę omiſsio reddit actum nullum. 317. num. 1.
Monacho data licentia, vt poſsit eſſe procurator intelligitur de prima vice tantum. 303. nu. 70.
Moniales ſi contulerint electionem ſuæ abbatiſſæ in Epiſcopum quiſemel de vna prouiderit non poterit amplius aliam dare. 300. nu. 50.
Siue vtiliter ſiue inutiliter. ibid.
Montanus hæreticus perperam damnauit ſecundas nuptias. 313. nu. 144.
Montanus induxit hæreſim Cataphrigum. 314. num. 151.
Mora vltima nocet. 308. nu. 101.
Moram feciſſe videtur, qui litigare mauult, quàm reſtituere. 343. nu. 8.
Mulieri alicui ſi legatum ſit aliquid, cum vidua erit, intelligitur de prima viduitate. 309. num. 112.
Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir eius viuit: quòd ſi dormierit vir eius, liberata eſt. 313. nu. 141.
Mulier ad ſecunda vota tranſiens iura coniugij violat. 314. nu. 147.
Mulier quæ tranſit ad ſecundas nuptias non dicitur caſtè viuere, quantum attinet ad priorem maritum. 314. nu. 148.
Mulier pudica, quæ caſto amore maritum proſequitur, poſt illius obitum de ſecundis nuptiis non cogitat. 315. nu. 152.
Mulieres quæ vno contentæ matrimonio fuerant, corona pudicitiæ honorabantur. ibid. nu. 153.
Mulier quæ in ſecundi matrimonij fœdus nubit, an & quomodo æquiparatur ei quæ impudicè viuit. 314. nu. 150.
Munus temporale qui executus eſt, non cogitur iterum ſuſcipere. 312. nu. 138.
Mutare conſilium an liceat. 344. nu. 5.

N

Nati poſt teſtamentum, vel eius qui poſtea in familiam venit, habetur ratio. 334. numero 3.
Nauigare dicitur, qui matrimonium contrahit. 316. nu. 158.
Negationem ſuam quis reuocare non poteſt, niſi ſemel. 297. nu. 26.
Negans primò, ſtatim confitens, non illi fraudi erit, quin conſequatur beneficium confitentis. 307. num. 99.
Negatiua ſiue prohibitiua diſpoſitio, non ſolùm de primo actu intelligitur, ſed in infinitum. 332. num. 1.
Negatio plus negat, quàm affirmet affirmatio. 333. nu. 4.
Negatiua vel prohibitiua fortiores ſunt quàm affirmatiua ſiue permiſsiua. ibid.
Negatiua præcepta potentiùs & efficaciùs obligant, quàm affirmatiua. ibi. nu. 5.
Negatiua indefinita æquipollet vniuerſali ex proprietate ſermonis. ibid.
Negatiua & affirmatiua quando concurrunt, potius attendenda eſt negatiua. ibid. nu. 6.
Negatiua minus attenditur quàm affirmatiua vbi duæ

Negatiua minus attenditur quàm affirmatiua vbi duæ qualitates concurrunt.ibid.nu. 7.
Nomen hæredis ex ſui natura protenditur non ſo lùm ad primum,ſed ad alios vlteriores.297.nu. 32.
Reſtringitur tamen ad primum in diſpoſitione non tranſmiſsibili ad hæredes. ibidem.
Notarius ſi in cauſa erroris inſtrumenti libello oblato compareat,& dicat ſe erraſſe,an ſit ſtandum dicto illius.307. nu. 95.
Nouercæ appellatione intelligitur nouerca patris non aui.306.nu.87.
Nouum ius difficilius,acquiritur, quàm ius quæſitum conſeruatur.323.nu. 39.
Nuces biferæ.294.nu.7.
Nullum quod eſt non habet nomen eius rei, quā ſignificare vult.318.nu. 9.
Numerus beneficiorum iuribus eſt odioſus. 247. nu.32.
Ideo de primis tantum duobus intelligitur. ibidem.
Nunciare iterum poſt primam nunciationem quando liceat.320.nu.19.
Nunciatione operis noui finita per mortem nunciantis,poteſt iterum nunciari. ibid.
Nubens ſecundò non dicitur ſeruare fidem priori coniugi.314. nu. 146.
Nubentium ſecundò pœnæ communes ſunt viro & vxori.315.nu. 156.
Idq; tamen generale non eſt.316.nu.159.
Nubere melius eſt,quam vri. 316. nu.161.
Nuptiarum appellatione de primis intelligitur. 293.nu.2.& 3.& 313.nu.141.
Nuptiæ primæ magis propriæ nuptiæ : & honorabiliores, laudabiliores, digniores, fauorabiliores 313.nu.141.
Nuptiæ ſecundæ non damnātur à D.Hieronimo, ſed hic docet non tam ſuſcipiendas quam primas.ibid.
Nuptias ſecundas cōtrahere an ſit fornicatio. 314. nu.151.
Nuptiæ crebræ habent locum maledicti. ibid.
Nuptiæ primæ fœlices ac ſanctæ. 374. numero 154.
Nuptiæ ſecundæ triſtes ac deteſtandæ ſunt. ibid.
Nuptias ſecundas aggreſſus malum aliorum rebus ſuis infert.316.nu. 157.
Nuptiæ ſecundæ non ſubrogantur loco primarū. 338.nu.1.
Nuptiarum conditio in l.hæc conditio filiæ. ff. de condi. & demonſt. benignè intelligitur de ſecundis nuptiis.342. nu.2.
Nuptias illicitas ſcienter contrahens non iuuatur per alias.321.nu.29.
Imo puniri debet. ibid.
Niſi ſecundò & licitè contraxerit cum eadem. ibid.
Sunt qui tenent contrarium. ibidem numero 30.

O

Obligatio ſatiſdandi prima ſatiſdatione conſumitur.396.nu.19.
Obligatus ex contractu vel ſententia ad rem tradendam, ſi ſemel eam tradiderit, perpetuò eſt liberatus.310. nu. 117.
Obligandi voluntas in diſpoſitionibus inter viuos, ſemper in id fertur quod minus eſt. 339. nu.1.
Obligatio contrahenda in alicuius conditionis euentum patitur infinitatem. 347. numero 6.
Obligatio multiplicanda patitur infinitatem, ſi per multiplicationem, in effectu non multiplicatur intereſſe. ibid.
Secus verò ſi multiplicatur intereſſe & inducitur nouum damnum.ibid.
Obſcuri vel ambigui declaratio vel interpretatio non poteſt fieri niſi ſemel. 299. numero 40.
Idq; intelligitur niſi is qui diſpoſuit aliquid obſcurè poſteaq; ſemel interpretatus fuerit, vel declarauerit id ipſum obſcurum poſsit totum reuocare.ibidem.
Obſtat quicquid ſequentibus tum demum tantùm obſtare videtur, ſi habuerit effectum. 319. nu.15.
Obtinens duo beneficia ex diſpenſatione, ſi ea aut alterum eorum dimiſerit, non poterit vi illius diſpenſationis vnum aut alia beneficia eligere.338. nu. 1.
Occia ſeptem & quinquaginta per annos Veſtalibus ſacris præſedit.315.nu. 154.
Odium reſtringendum eſt.298.nu.34.
Oldra.præceptor Ioan. Andr.327. nu.4.
Omiſsio modi & formę reddit actum nullum.317. num.1.
Operis noui nunciatio,ſiue iure, ſine iniuria facta ſit, ſic præoccupat ædificantem, vt quicqnid poſt eam ædificatum eſt,ſit demoliendum. 319. nu.12.
Si tamen ineptè facta ſit non habet vim præoccupationis.ibid.
Operis noui nunciatione finita per mortem nunciantis,poteſt iterum nunciari. 320. num. 19.
Optione ſeruorum alicui data, qui alienum optauerit, non conſumpſit optionem. 319. numero 15.
Optione vini legata, ſi legatarius ſcienter acetum elegerit non poterit amplius variare. 322. numero.35.
Ordinari non debet nec poteſt bigamus. 313. numer. 141.
Ordinatus ſemel non poteſt nec debet iterum ordinari.320.nu. 21.
Niſi malè aut non rectè fuerit ordinatus. ibid.
Ordinarius iudex ſi inutiliter iudicauerit, poteſt iterum iudicare vtiliter.323. nu. 40.
Non etiam delegatus.ibid.
Othonis Maguntini epiſcopi fraus.332.nu. 19.
Oues in Ægypto bis in anno pariunt, biſq; lanā præbent.294.nu. 7.

P

Pactum inter fratres, vt dos filiarum ſoluatur ex bonis omnibus,id intelligitur,vt ſemel

mel tantùm 295.num.10.
Niſi aliter expreſſum fuerit. ibid.
Pactum de non petendo factum à creditore reo principali prodeſt fideiuſſori. 312.nu. 136.
Pacto ſi compromiſſum fieri deberet, non cogerentur partes bis compromittere.335.nu.3.
Pæſti oppidi roſaria bifera.294. nu.7.
Papa ſi concedat præbendam in tali eccleſia vacaturam, non appoſito tempore, intelligitur de prima.296.num.21.
Papa ſi diſpenſauerit cum illegitimo, vt poſſit obtinere beneficium, intelligitur de primo tantùm.297. num. 29.
Papa cùm diſpenſat cum inhabili ſuper beneficiis obtinendis perſona venit principaliter in diſpoſitione.298.num.33.
Et perſona habilitatur ad ipſa.ibid.
Papa cum illegitimum legitimat, hoc caſu legitimatus poterit habere aliud beneficium poſt primum,ibid.nu.34.
Papa cùm diſpenſat cum illegitimo tunc non poterit habere aliud beneficiũ poſt primum.ibid. num.33.
Papa ſi ſimpliciter mandauerit alicui prouideri de beneficio vacaturo intelligitur de primo. 299.num.39.
Papa ſi conceſſerit alicui, vt ei prouideatur de aliquo beneficio,intelligitur de primo.301.n.54.
Niſi ex cauſa. ibid.
Papa ſi mandauerit alicui prouideri de beneficio ſi ad id acceſſerit conſenſus Epiſcopi, intelligitur de primo.302.num.59.
Papa ſi aliquem delegauerit ad conſentiendum alienationi vel conceſſioni emphyteuſis alicuius rei eccleſiaſticæ, intelligitur de primo coonſenſu.310.nu. 120.
Papa ſi permiſerit Cardinali aut alteri clerico, vt poſſit teſtari de bonis eccleſiæ, intelligitur de primo actu teſtandi.311.num. 128.
Parrochiano data licentia, vt poſſit alteri quàm proprio ſacerdoti confiteri, intelligitur de prima vice tantùm.303.nu. 70.
Partibus volentibus dilationem prorogari, vbi id non eſt neceſſarium,non tenetur arbiter aſſentire.303.nu.67.
Et è contra.ibid.
Partes non tenentur conſentire arbitro volenti dilationem prorogari,vbi id non eſt neceſſariũ, 303.nu. 67.
Et è contrario. ibid.
Pater ſi habitationem domus filiæ, cùm vidua erit, reliquerit, ea ſi tertiò & quartò vidua fiat, legatum conſequetur.326. nu. 3.& 328. num. 11. & 338.num.6.
Pater tenetur dotare filiam ex diſpoſitione iuris communis.336.num. 14.
Pater ſi concedat filio omnes fructus aduentitiorum bonorum,non ſolùm includuntur fructus illius anni,ſed & aliorum futurorum.345. nu.2.
Idq; procedit ſecundum Alex. ſi fructus eorũ bonorum aduentitiorum non extabant tempore damnationis.346. num. 2.
Patronus laicus, qui ſcienter præſentauit indignum non priuatur poteſtate præſentandi.322. nu.33.
Patronus laicus licèt poſſit variare, intelligitur vt ſemel tantùm. 295. num. 25.
Patruelis frater non propriè dicitur frater. 305. num.84.
Paulianiſtarum baptiſma nullum eſt.320.nu. 20.
Paulus ſecundas nuptias non damnat aut prohibet:ſed ſatius eſſe dicit,ſi iis abſtineamus.313. num. 144.
Paulus Æmilius bellaturus aduerſus Perſæum ſacrificans cùm non litaſſet vſq; ad viceſimam hoſtiam, in viceſimaprima apparuerunt ſigna victoriam promittentia. 320. & ſeq.num.22.
Pecudes bis grauidæ vbi.294.num.7.
Perdens ius quod habet in re multò magis perdit commoditatem iuris ad rem.343. nu.7.
Perditur faciliùs ius ad rem quàm ius in re. ibid.
Periurium diſtringit fraus, non diſſoluit. 332.numer. 18.
Permiſsio declarationis intelligitur de primo tantùm.299. nu. 40.
Permiſsiua ſiue affirmatiua diſpoſitio intelligitur de primo actu.332.nu.1.& 396.num.4.
Permiſsiuum vnum aliud prohibitorium ſtatuta cum concurrunt,prohibitorium præualet. 333. num. 6.
Permutatum ſubrogatur loco eius,cum quo permutatur.338. num. 1.
Permutata res eandem ſortitur naturam, quàm ea,cum qua permutata eſt. ibid. nu.2.
Permutans rem meam cum alia,& ea ipſa res mea periit, poſſum contra eum agere, vt mihi tedat aliam rem, quam habuit cauſa permutationis. ibid.
Permutata res cum re dotali fit dotalis. ibid.
Permutata res cùm re ſubiecta fideicommiſſo, fit fideicommiſſaria.ibid.nu.3.
Perſonale priuilegium cum perſona durat. 297. num.32.
Piæ cauſæ & animæ fauor,in l.cum quidam.ff. de an.leg. ſuadet verba non referri ad primam vicem.301.nu.58.
Piam cauſam non licet extendere ad alias non pias cauſas.322. nu. 34.
Pluralis locutio duorum numero eſt contenta. 296.num. 22.
Plutarchus autor locupletiſsimus.381. nu. 25.
Pœna ſemel commiſſa ſoluitur compromiſſum. 295.nu.13.
Niſi aliud actum ſit. ibid.
Pœna adiecta in promiſsione pacis ſeruandæ, ſiue offenſæ non faciendæ, intelligitur de prima offenſa.303.nu.68.
Niſi expreſsè dictum ſit.ibid.
Pœnalis ſtipulatio interpoſita in primo contractu locationis, non videtur repetita in ſequẽti locatione.307.nu. 96.
Pœna appoſita in primo compromiſſo,non trahitur ad ſecundum. ibid.
Pœnæ ſecundò nubẽtium cõmunes ſunt viro & vxori.

vxori. 315. num. 156.

Pœnæ ſtatutæ ſunt in mulieres, quæ intra annum luctus ad ſecundum matrimonium conuolant. 316. num. 159.

Iſtud non procedit de iure canonico. ibidem, num. 160.

Pœnalium non fit extenſio. 322. num. 33.

Pœna legalis ſæpius committitur, conuentionalis non niſi ſemel. 336. num. 11.

Niſi expreſsè dictum ſit, ibid.

Quidam contrarium tennerunt. ibid.

Pœnitere non eſt licitum interpretanti. 299. n. 40.

Pœnitentia non reiteratur. 313. nu. 140.

Pollionis filiæ hiſtoria. 315. nu. 154.

Pontifex ſummus ſi mandauerit aliquē prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo, 297. num. 27.

Pontifex maximus apud Ethnicos non niſi ſemel matrimonium inire poterat. 313. nu. 143.

Portiæ minoris dictum elegans. 314. nu. 151.

Poſitionem ſuam reuocare quis non poteſt, niſi ſemel. 296. num. 26.

Poſitio poteſt ſtatim reuocari. 307. nu. 99.

Poſthumi inſtitutione comprehenditur poſthumus ex quacunq, vxore. 308. num. 105.

Poſthumus hæredem inſtituens, non ſolus inſtitutus videtur, qui ex ea quam habet vxore ei primùm natus eſt, vel is qui tunc in vtero eſt, verum & is qui poſtea ex quacunq; vxore naſcetur. 326. nu. 2.

Poſthumi omnes intelliguntur in actibus fauorabilibus. 327. num. 3.

Poſtulantes ſcienter indignum, amittunt facultatem iterum poſtulandi. 322. nu. 32.

Poteſtas alicui conceſſa mittendi alterum in poſſeſsionem, & eam tuendi in ea poſſeſsione, expirat eo ſemel inducto. 302. num. 61.

Poteſtas faciendi & reformandi intelligitur de prima vice tantùm. 311. nu. 122.

Poteſtas arbitrandi alicui data, intelligitur vt ſemel tantùm arbitretur. 309. num. 108.

Poteſtas præſentandi ad aliquam eccleſiam alicui facta, de prima præſentatione intelligitur. 311. num. 129.

Nec variare poteſt qui vi illius poteſtatis præſentauit. ibid.

Etiam ſi ſit laicus. ibid.

Poteſtas collata alicui eligendi epiſcopum & quempiam elegerit, qui conſentire noluerit, poterit iterum eligere. 318. nu. 5.

Poteſtas data creditori, vt poſsit accipere pecunias ſub cambiis non reſtringitur ad primam vicem, ſed generaliter intelligitur, donec creditori ſit ſatisfactum. 330. nu. 8.

Idque procedit etiamſi diſpoſitio loquatur per verba denotatiua certi numeri. ibid.

Poteſtas prouidendi, aut eligendi an detur, diſcrimen eſt. 331. num. 11.

Quidam iſtam diſtinctionem reprubant. 331. num. 13.

Præbenda in tali eccleſia vacatura ſi concedatur à Papa, non appoſito tempore, intelligitur de prima. 296. num. 21.

Præceptum arbitri, quo inducitur litis non neceſſaria dilatio, non valet. 303. num. 67.

Præcepta negatiua potentius obligant, quàm affirmatiua. 333. num. 5.

Præmium ſi propoſitum ſit ei qui primus acceſſerit ad brauium, & duo ſimul acceſſerint, neuter eorum habebit præmium. & de primo curſu intelligendum eſt. 305. num. 72.

Niſi ex noua voluntate eorum qui præmium propoſuerunt, ibid.

Præmium ſi ſtatutum ſit ei qui vexillum hoſtium acciperet, intelligitur de prima captura. 305. num. 81.

Præoccupationem is ſolus actus inducit, qui de iure ſortitur effectum. 319. num. 12.

Præſentare quempiam accuſatum ſi quis promiſerit, intelligitur de prima præſentatione tantùm. 300. nu. 47.

Contrarium tenent alij. ibid. num. 48.

Præſentare promittens toties quoties, an erit in infinitum obligatus 300. num. 49.

An & teneatur in perempta inſtantia. ibid.

Prima quæque omnibus in rebus, & ad quæuis ſunt excellentiora, præſtantiora. 317. numero 162.

Primæ interpretationi ſtandum eſt, & non cæteris. 299. num. 40.

Princeps ſi propter publicam aliquam lætitiam iuſſerit omnes incarceratos ab officialibus è carcere relaxari, intelligitur de prima relaxatione. 303. num. 71.

Principum priuilegia latiſsimè ſunt interpretanda. 334. num. 5.

Et fauorabiliter. ibid.

Princeps ſi poteſtatem ciuitati ſtatuendi fecerit, quæ quidem vſa ea poteſtate quippiam ſtatuis an poſtea poterit id ſtatutum reuocare. 341. num. 1.

Priuilegium perſonale cum perſona durat 297. num. 32.

Priuilegium alicui & hæredi ſuo conceſſum, intelligitur de primo tantùm hærede. 304. nu. 74.

Priuilegiis duobus vno prohibitorio altero permiſsiuo prohibitorium præualet. 333. num. 6.

Priuilegium conceſſum alicui & eius familiaribus, vt poſsint ingredi eccleſiam tempore interdicti, non de primis tantum intelligitur qui familiares erant tempore priuilegij conceſsi, ſed & de aliis in eorum locum ſubrogatis. 334. num. 1.

Priuilegia principum latiſsimè ſunt interpretanda. 334. num. 5.

Et fauorabiliter. ibid.

Procuratores duo in ſolidum conſtituti ad eligendum ſi ſimul concurrant, & poſtulent admitti, non audiuntur: ſed is tantùm, quem capitulū elegit. 301. num. 53.

Procurator conſtitutus ſpecialiter ad aliquid faciendum, ſi alium ſubſtituerit, in eum transferre videtur omnem ſuam poteſtatem, nec poteſt illum reuocare. 330. num. 5.

Si modo ſubſtitutus ille ſit habilis, & acceptet ſubſtitutionem.ibid.

Procurator conſtitutus ad appellandum intelligitur non ſolùm de prima appellatione, ſed & de ſecunda.ibi.nu. 6.

Prohibitiua ſiue negatiua diſpoſitio, non ſolùm de primo actu intelligitur, ſed in infinitum. 332. num. 1.

Prohibitiua ſiue negatiua fortiores ſunt quàm affirmatiua ſiue permiſsiua.396.num. 4.

Prohibitorium vnum aliud permiſsiuum, ſtatuta quandò concurrunt, prohibitorium præualet 333. num. 6.

Prohibitorium & permiſsiuum priuilegia cùm concurrunt, prohibitorium præualet.ibid.

Prohibitorio priuilegio renunciari nõ poteſt. ibi.

Prohibitiuæ conſtitutioni renũciari nõ poteſt.ibi.

Prohibitio teſtatoris æquiparatur prohibitioni ſtatutariæ.339.nu. 6.

Et econtrario. ibid.

Promiſsio dotis in primis duntaxat nuptiis deſtinatur.293. num.3.

Promittens ſtare ſimplici alicuius dicto, vel iuramento, poteſt id reuocare, antequam declarauerit. 297.num. 26.

Promittens præſentare quempiam accuſatum, intelligitur de prima præſentatione tantũ.300. num.47.

Contrarium tenent alij.ibid.nu. 48.

Promiſsio præſentandi aliquem accuſatũ lata ſententia, aut finita inſtantia perimitur.300.nu. 48.

Promittens præſentare toties quoties, an erit in infinitum obligatus.ibid. nu.49.

An & teneatur in perempta inſtantia. ibid.

Promittens cuipiam ſeruire per annum, & aliquo illius primi anni tempore fuerim impeditus valetudine, non tenebor altero tanto tempore ſecundi anni ei ſeruire.302.nu.63.

Promittens iudicatum ſolui vſq; ad ſententiã diffinitiuam, intelligitur de prima.311. nu. 125.

Promiſsio certæ quantitatis ex cauſa alimentorũ præſumitur annua, fauore alimentorum : aliàs ſecus.317. nu.6.

Promiſsio ſententiæ vel diſpoſitio conſumitur in primo actu, licèt is poſtea retractatus fuerit, cum ſit hominis diſpoſitio.332.num.20.

Promiſsio cenſetur eſſe conditionalis, quãdo promittuntur fructus naſcituri non expreſſa quãtitate.340.num. 1.

Promiſsio dotis habet tacitam conditionem ſi matrimonium ſequatur.341.limit.16.num.2.

Promittens repræſentare aliquem toties quoties fuerit requiſitus, ſufficit vt bis repræſentet. 345. num.4.

Quidam contrà.ibid.& num. ſeq.

Promiſſor ſi ſemel vnum elegerit non ex hac prima electione, conſumitur electio quin poſſit iterum eligere.347.num. 1.

An poſsit id fieri ante litem conteſtatam an poſt.ibidem.

Proponens actionem ineptam, & ob id repulſus, poteſt redire ad aptam. 319.nu.16.

Prorogandi terminum compromiſsi poteſtas ſi data ſit, intelligitur de vna & prima prorogatione.302.num.65.

Contrarium tenet Roma. ibid. num. 66.

Prorogandi poteſtas ſi ſit indefinitè conceſſa, ea æquipollet vniuerſali. 392.nu. 66.

Prorogationem fieri ſi non expediat tunc arbiter non poteſt vlterius prorogare.303.nu.67.

Prorogandi arbitrium intelligitur de prorogatione valida, 318.num.5.

Proteſtans quòd non ſtat per ſe, tunc ſi ſtat per aduerſarij delictum aut contumaciam, ſufficit vna proteſtatio.447.nu.2.

Niſi prima fuerit remiſſa.ibidem.

Proteſtatio ſi ſit ad conſeruandum ius proteſtantis, ſufficit, vt ſemel fiat.ibid.nu.3.

Si vero fiat ad acquirendum nouum ius, tunc finito impedimento aduerſarij, debet iterum fieri. ibid.

Proteſtatio vna an ſufficiat.347.num.5.

Prouidendi aut eligendi poteſtas an detur, diſcrimen eſt.321.nu.11.

Quidam iſtam diſtinctionem reprobant. ibid. num.13.

Prouidendi poteſtas ad ſuperiorem deuoluitur. 331.num. 11.

Prouiſio legis ſortitur effectum cùm primus actus ſortitus eſt effectum.332.num. 20.

Prouiſio pro electio in iure ponitur promiſcuè. 331.num.14.

Prouiſio, propriè loquendo aliud eſt quàm electio.ibid. nu. 15.

Prouiſio ſpectat ad ſuperiorem & per eum prouiſus conſequitur plenum ius.ibid.nu.16.

Prouidendi poteſtas finitur vno actu, niſi ſi prouidendi mandatum ita fuerit, donec fuerit eccleſiæ prouiſum.332.num.17.

Quidam tamen tenuerunt contrarium.ibid.

Proximam cauſam iura ſemper conſiderant & nõ remotam.298.nu.53.& 312.nu.133.

Pudica matrona nunquam niſi ſemel nubit vt Porciæ placuit.314.nu.151.

Pudica mulier, quæ caſto amore maritum proſequitur poſt illius obitum de ſecundis nuptiis non cogitat, ibid. nu. 152.

Q

QVæſitum ius facilius conſeruatur, quàm iura nouum acquiritur.323.num.39.

Qualitates duæ vbi concurrunt, potius attẽditur affirmatiua, quam negatiua.334.nu.7.

Quandocunq; hoc verbum importat infinitatẽ. 345.num. 3.

Quantitatis certæ promiſsio ex cauſa alimentorũ præſumitur annua, fauore alimentorum : aliàs ſecus.327.num. 6.

Quod differtur non aufertur. ibi. nu. 7.

Quoties, hæc dictio importat vniuerſaliter poteſtatem variandi. 345.num. 1.

Quoties Toties, hæc verba ſignificant infinitatẽ. ibid.nu.2.& 347. nu.5.

Rationes

R

RAtiones [illegible] non [illegible]um ex neceſſitate edendæ ſunt. [illegible]12.nu. [illegible]9.
Re[illegible]ns beneficium alteri [illegible]ollatum, vel a papa [illegible]tum, liber[illegible] reuertitur ad priora beneficia p[illegible]ter illud dimiſſa.34[illegible]
Recog[illegible]mel tantum eſt [illegible]ditoribus concedenda, [illegible] nea interuenerit.296.nu.[illegible]
Recuſans inepte iudicem & nõ ſeruata forma, ob [illegible] fuerit reiecta recuſatio, non prohibetur eandem [illegible] poſtea rite proponere.319.n.17.
[illegible]rmandi poteſtas intel[illegible]itur de prima vice tantum, [illegible]11.nu.122.
Regiones quædam adeo feraces & vberes, vt bis fructus ſingulis annis [illegible]erant. 294.nu.[illegible]
Regnum ſi debeat venire ex cõceſsione ad primogenitum, id intelligitur de primo primogenito. [illegible].nu.[illegible]
Regula noſtra à multis celebrata.293.nu.1.
Regula noſtra admodum quotidiana & ad vſum forenſem accommodat[illegible]ima.ibidem.
Reipub.intereſt, ne bann[illegible]tus qui hoſtis eſt patriæ, ad eam reue[illegible]r.328.nu.1
Rel[illegible]m quis vel qui coniunctum verbo futuri temporis facit conditionem.[illegible]4[illegible].nu.1.
Relinquens certam quantitatẽ filię, donec nupſerit, cenſetur legatum annuum.327.nu.6.
Remiſsio ſemel facta [illegible] non poteſt.297.n.32.
Rei[illegible]tam [illegible]ſa[illegible]ra non conſiderari ſed proxi[illegible].[illegible]8.nu.33.& 312.nu.1[illegible]3.
R[illegible]ciare [illegible]ienter poteſt le[illegible]us.322 [illegible]
Re[illegible]io vna an ſufficiat.[illegible]47.nu.5.
Res immobilis à patre recepta ex permutatione alterius eandem omnino ſortitur naturam, & in ea pariter fi[illegible] ſuc[illegible]dunt.339.nu.3.
Res per[illegible]utata cum re dotali fit dotalis.[illegible]nu.3.
Res permutata cum re ſubiecta fideicommiſſo, fit fideic[illegible]miſſaria. ibid.
Rei declaratæ nihil adijci poteſt ne[illegible] detrahi.2[illegible].nu.4[illegible]
Res [illegible] nõ habuit effectũ per explicationem primi actus, proceditur ad ſecundum.330.nu.[illegible]
Reſcriptum de p[illegible] alium de dignitate vacatu[illegible], quam is duxerit acceptandam, intelligitur de prima.[illegible]1.nu.55.
Reſponſio poteſt ſtatim reuocari.[illegible].n.[illegible]9.
Reſtitutio in integrum bis peti non poteſt. 312. nu.137.
Reuocationem reuocare quis nõ poteſt.297.n.26.
Reuocari ſtatim p[illegible]itio poteſt.3[illegible]7.nu.99.
Rom[illegible] ſi quando rite diis votum non feciſſent, de [illegible]ro faciebant.321.nu.16.
Rotaria [illegible] oppidi biſera. 294.nu.7.

S

SAcerdotibus Aegyptijs vnam tantum vxorem ducere l[illegible]cebat.[illegible]3.nu.142
Sacramentum b[illegible]tiſmi non reiteratur.313.nu.140 & [illegible].nu.2[illegible]
Sac[illegible]a anniuerſaria, ideo non differuntur, quia ne[illegible] iterari poſſunt. ibidem.
S[illegible]cia calendaria ſi qua fuerunt ratione dilata, poſſunt re[illegible]
Satiſdandi obligatio prima ſatis[illegible]one conſumitur.296.nu.19.
Scholaſticus ſi ſemel elegerit vnum ex iudicibus, an poterit poſtea variare. 96 nu. 24.
Scholaſticus ſi iurauerit creditori ſe no receſſurũ ſine illius permiſsione antequã ei ſatisfecerit, & poſtea creditor permiſerit abire, an intelligatur de prima vice tantum.3[illegible].nu.9[illegible].& ſeq.& 3[illegible] nu 9.
Scienter actum inutilem faciens, non poterit poſtea ad ſuum commodum alium vtilem facere. 321.nu. 29.
Sciens diſtinguitur ab ignorante.[illegible]22.nu.35.
Scrutinio publicato electores poterunt variare, & iterum eligere, ſi electio eſt ipſo iure nulla. 326.nu.56.& 344.nu.3.
Secus ſi non eſſet nulla ipſo iure. ibid.
Securitas veniendi & redeundi pro pace tractanda conceſſa alicui ſimpliciter, non intelligitur pro prima vice tantùm, ſed quòd ſemper, durante eo tractatu [illegible]29.nu.1.
Sententiam ſuam interpretatus iudex it[illegible]u interpretari non poterit.299.nu.42.
Idque locum habet in diffinitiua, ſecus in interlocutoria. ibid.
Sententiam interlocutoriam iudex non ſemel tãtùm ſed ſæpius interpretari poteſt.3[illegible].nu.4[illegible].
Et declara[illegible]e.ibid.
E[illegible] reu[illegible]are.i[illegible]id.
Idque b[illegible] tantum.ibid.nu. 44.
Sunt qui tenent contrarium.ibid. nu. 45
Sententiam diffinitiuam iudex interpretari non poteſt.ibid.nu.43.
Nec declarare. ibidem.
Idque bis tantum. ibid.nu.44.
Sunt qui tenent contrarium.ibid.nu.45.
Sententiam contrariam priori ſuæ ſententiæ, quæ ipſo iure nulla erat, poteſt ferre index.326.nu.[illegible]5.
Sententiæ [illegible] poſt[illegible] vel [illegible] in primo actu, [illegible]cet [illegible] poſtea fuerit re[illegible]actat[illegible] cum ſit homini[illegible] diſpoſitio.332.nu.2[illegible]
Sermo ſimpliciter prolatus de primo intelligitur. 2[illegible].nu.1.& nu.[illegible].& per totum.
Idque ſeruatur in omni diſpoſitione. [illegible]em.
Et in omni materia. ibid.
Sermo indefinitus in fauorabilibus non reſtringitur ad primum.328.nu.[illegible]
Seruire promittens cuipiam per annum, & al[illegible]uo primi illius anni tempore, valetudine impeditus fuerit, non tenebitur altero tanto tempore ſecundi anni ei ſeruire.3[illegible]2.nu.6[illegible]
Seruituti ne luminibus officiatur generalis conceſsio, etiam ad futura lumina trahitur.34[illegible].& ſequen.nu.1.
Seruorum optione alicui data, qui alienũ optauerit non conſumpſit optionem.319.nu.15.
Seruo alieno ſi legata ſit libertas, & dominus ipſius primùm diſſenſerit, non propterea continuò abrumpitur libertas, ſed differtur, donec dominus propoſitum mutauerit.32[illegible].num.7.
Sextieia filiis irata in contumeliam eorum nupſit

alteri,313.nu.145.
Simplicia verba directè,& ſine aliquo medio ſunt accipienda.305.nu.82.
Simulachrum fortunæ muliebris attingi nefas erat,niſi ab ea quæ ſemel tantùm nupſerat.313. nu.143.
Smyrnæ maris vites biferæ.294.nu.7.
Somnia non conſumuntur vnis ac primis nuptiis. 321.nu.47.
Somnium Aſtyagis ibid.nu.28.
Soror ſi ex ſtatuto excludatur à fratre, intelligitur de fratre in primo gradu.305.nu.84.
Spes melioris conditionis non debet adimi.297. nu.12.
Speciale ius facilius tollitur,quam ius commune. 325.nu.5.
Specialiter beneficium competens facilius amittitur,quàm quod iure communi competit.336. nu.14.
Stare ſimplici alicuius dicto velsuramento,poteſt id reuocare, antequam declarauerit.297.num. 26.
Statutum quod iubet,vt frater teneatur dotare ſororem,ſi eam ſemel dotauerit,& ea caſu fortuito dotem perdiderit, non tenebitur eam amplius dotare.295.nu.11.
Standum primæ interpretationi, & non cæteris. 299.nu.40.
Standum eſt teſtantis voluntati 346.nu.7.
Statutum ſi iubeat fratrem excludere ſororem,intelligitur de fratre in primo gradu.305.nu.84.
Statutum loquens de patruo, intelligitur de patruo primo.306.nu.86.
Statutum loquens de nouerca intelligitur de nouerca patris & non aui.ibid.nu.87.
Stipulatio pœnalis interpoſita in primo contractu locationis,non videtur repetita in ſequenti locatione.307.nu.96
Statutum ſi iubeat tertiam partem pœnæ temuiti confitenti,& aliquis primò negat, nihil proderit ei confeſsio poſteà facta.ibid.nu.97.
Statutum ſi diſponat [illegible] vrbanis & ruſticis [illegible] facta reconductio [illegible] nibus & qualitatibus, niſi [illegible] ſes ante ſit renunciatum, debet id [illegible] e prima conductione.310.nu.1.
[illegible] quo licet conductori tertiâ colere inui[illegible] domino,finito primo anno intelligitur tantum pro primo ſequenti anno.ibid.
Statutum loquens de aliquo actu,qui poteſt fortiri iuris effectum,debet intelligi de actu valido. 317.nu.2.
Statuto, ſi poteſtas alicui iudici data ſit eligendi arbitrum, ſi ab [illegible] elegerit, poteſt iterum eligere.318.nu.6.
Statutum de compromiſsis affinium, non de vno tantùm cõpromiſſo intelligitur,ſed quoties opus fuerit.328.nu.12.& 335.nu.3.& 337.nu.1.
Statutum de compromiſsis,intelligitur, vt iterum compromitti debeat primo finito.339.nu.1.& 345.nu.1.& 335.nu.3
Statutum mandans compromi[illegible] cum effectu.330.nu.2.
Statutum eius loci, quo [illegible] conſtituit ſuper monte,[illegible] vt etiam mulier, quæ ſemel [illegible] poſsit dotari,ſi vidua facta ſit. 3 o. nu. 1.
Statuta duo,vnum prohibitorium, aliud permiſſiuum quando concurrunt,prohibitorium,præualet.333.nu.6
Statutum,vt capiens condemnatum pro delicto, habeat dimidiam partem condemnationis,non tantum intelligitur de prima captura,ſed & de aliis.333.nu.5.
Statutum quod vult,vt de quolibet contractu ſoluatur gabella,hęc(que venditionē fecerit) [illegible] teſtatoris non ſoluitur gabella.336.nu.1
Statuti ratio finalis donec durat, durat etiã ipſum ſtatutum.[illegible].nu.1.
Statuti vel legis diſpoſitio æquiparatur diſpoſitioni vltimæ voluntatis.339.nu.4.
Statuentibus ad teſtatores bonum eſt argumentum.ibid.nu.5.
Statutaria prohibitio æquiparatur prohibitioni teſtatoris.ibid.nu.6.
Statuentium mens is modi quibus conjecturatur,& eadem quoque mens ſtatuentium.ibid.
Statuendi poteſtatem ſi princeps alicui ciuitati fecerit,quæ quidem vſa ea poteſtate quippiã ſtatuit,an poſtea poterit id ſtatutum reuocare. 41 nu.1.
Statuta an reuocari poſsint à ſtatuentibus. ibidem, nu.2.
Stipulatio reddendæ dotis facta in caſum ſoluti matrimonij, eo redintegrato non conſumitur. 314.nu.5.
Stipulatus quos [illegible] de primo intelligitur. [illegible]
Stipulatio [illegible] non [illegible] ſecundam fieri. 318.nu.8.
Stipulationibus quod actũ eſt, ſemper ſequimur. 317.nu.2.
Stricti iuris diſpoſitiones,ſtrictè ſunt interpretandæ.[illegible].nu.1.
Stipulatio an ſemel,an pluries committatur.342. nu.2.
Stipulatio pura interdum ex re ipſa dilationem capit.348 nu.1.
Subrogatum loco alterius idem reputatur. 338. num.1.
Subſtitutio huiuſmodi ſi aliquis filiorum decedat abſque liberis legitimis maſculis ſuperſtitibus, intelligitur de primo tantùm filio decedente. 311.nu.127.
Subſtitutio de duobus antiquioribus domus,non ſeſt[illegible]gitur ad duos primos [illegible] tãtum, ſed ſequente .338.nu.1.
Succidanea hoſtia vnde dicatur.321.nu.24.
Succumbens actor propter ineptitudinem actionis, iterum auditur aptè eam proponens.32[illegible] nu.18.
Superior ex officio poteſt ſubrogare alium, [illegible] cui [illegible] commiſſus.324.nu.45.
Superior ex officio poteſt remouere electum [illegible]

Superior

Superior ſi iure deuoluto elegit,& electus diſſentit,non poterit iterum eligere,ſed ad canonicos redit electio.325.nu.49.
Suppletum ſemel tempus iterum non ſuppletur. 307.nu.93.
Supplicio vltimo damnati, ſtatim & libertatem & ciuitatem amittunt.319.nu.12.

T

TEmerarium factum,quod agitur contra iura, 298. nu. 33.
Temporale munus qui executus eſt, non cogitur iterum ſuſcipere.312.nu.138.
Tempus ſemel ſuppletum iterum non ſuppletur. 307.nu.93.
Tempus teſtamenti attenditur.309.nu.106.
Tempus ſi à delegante ſtatutum ſit delegato (idq; partibus conſentientibus) ad expediendam cauſam, non poterit id tempus ampliùs prorogari.344. nu. 6.
Niſi quippiam nouum aut inopinatum emerſerit.ibid.nu. 7.
Tempus præſcriptum appellanti ad proſequendum appellationem ei prorogari debet, ſi aliquid acciderit.ibid.
Tertullianus ſequutus dogma Montani hæretici perperam damnauit ſecundas nuptias. 313. nu. 144.
Teſtamenti tempus attenditur.367.nu. 106.
Teſtamentum primum tollitur per ſecundum.311 num. 128.
Teſtamentum ſuum quis poteſt declarare & interpretari, toties quoties voluerit. 300. num. 46.
Teſtamentariæ diſpoſitiones multo longius producuntur & plenius interpretantur,quàm quæ fiunt inter viuos.339. nu. 1.
Teſtatione prima ius legati conſumitur. 295. numero 16.
Teſtatoris voluntas ambulatoria eſt vſque ad mortem.300.nu.46.
Teſtator ſi iuſſerit celebrari tres miſſas in die ſui obitus, ſuffieit illas ſemel celebratas fuiſſe in illo die.301. nu. 57.
Imo tenet contrarium.ibid.nu.58.
Teſtator ſi legauerit fructus primi anni, ſi nihil naſcitur eo anno,non ſuppletur annis ſequentibus.302.nu.64.
Teſtator ſi in ſuo teſtamento reliquerit fratribus minoribus pitantiam in feſto ſancti Franciſci, intelligitur ſemel tantùm,& de primo.306. nu. 88.& 340.nu.7.
Quidam tenent contrarium in teſtamentis.306 nu. 89.
Teſtator ſi reliquerit vxorem ſuam vſufructuariã bonorum ſuorũ donec caſtè vixerit ſi primùm caſtè vixerit conſequetur legatum, ſi verò impudicè amittet.307.nu.94.
Teſtator ſi reliquerit vxorem ſuam vſufructuariã, & vxor quam tunc habebat deceſſerit, ſuperſtite ipſo marito, qui poſtea alteram vxorem ducat, non intelligetur illud teſtamentum de hac vxore ſecunda.308.nu.104.
Teſtator ſi iuſſerit ſua bona diſtribui dotandis mulieribus,non intelligitur de viduis.309. nu. 111.
Teſtator ſi iuſſerit hæredem veſtire vxorem viduã id intelligitur,dum in viduitate permanſerit ex qualitate perſonæ.326.& ſeq. nu.1.
Teſtator inſtituens ventrem vxoris, & poſtea ex eadem vxore plures habuit filios diuerſis temporibus,cenſentur omnes inſtituti.327.nu. 3.
Teſtator ſi reliquerit alimenta cuipiam,& futuræ ipſius vxori, intelligitur non ſolum de prima vxore, ſed de omnibus quas poſtea ducet.328. num.13.
Teſtator,ſi aliquid vltra legitimam filiæ legauerit ne nuberet alij,quàm mercatori, & filia primò nubat mercatori,& eo mortuo, nobili, amittit legatum.333.nu.2.
Teſtator ſi iuſſerit diuiſiones decurionibus dari die ſui natalis, intelligitur non de vno tantùm ſed perpetuo legato.338.nu.4.
Teſtatorũ ad ſtatuentes bonum eſt argumentum 339. num.5.
Teſtatoris prohibitio æquiparatur prohibitioni ſtatutariæ.ibid.nu.6.
Teſtator ſi mandauerit hæredi, vt compromitteret cauſam quam habebat cum certo quodam ſuper mutuo,ſub certa pœna, ſufficit vt hæres ſemel compromiſerit.340. nu. 10.
Teſtantis voluntati ſtandum eſt.346.nu.7.
Teſtator ſi mandauerit hæredi,vt veſtiret vxorem ſuam,intelligitur vt ſingulis annis id faciat.347 nu.4.
Teſtes,qui non rectè recepti ſunt,poſſunt reiterari,etiam poſt publicationem.318.nu.10.
Toties,Quoties,hæc verba ſignificant infinitaté. 345.nu.2.& 346.num. 5.
Tranſiens ad ſecundas nuptias non dicitur caſtè viuere,quantùm ad priorem maritum attinet. 314.nu.149.
Tranſiens ad ſecundas nuptias malum alienum rebus ſuis infert.316. nu. 157.
Tranſire ad ſecundas nuptias an ſit fornicatio 314. nu.151.
Tranſire ad ſecunda vota,& viuere incontinenter an paria ſint. ibid.
Triferæ cupreſsi.294.nu.7.
Triferæ vites.ibid.

V

VAleriæ Meſſalarum ſororis hiſtoria.314.num. 152.
Variatio non admittitur, quando electio ſecum executionem trahit.295.nu.16.
Variatio permiſſa intelligitur de primo actu tantùm.296.nu.23.& 25.
Variare an poterit ſcholaſticus eligens ſemel vnũ ex iudicibus.296. nu. 24.
Variare cui ſemel permittitur,ſemel tantùm permittitur.ibid.

Variare poteſt laicus in præſentatione.311.nu.129.
Variare quis poteſt, antequam ius ſit alteri quæſitum.344. num. 2.
Secus ſi ſit quæſitum.ibid.
Ver aſsiduum. 294. num. 7.
Vendens fructus huius anni alicuius prædij,& id prædium binos fructus hoc anno adferat, de primis tantùm intelligitur.294. num.6. & 346. num.1.
Verba ſimplicia directè, & ſine aliquo medio ſunt accipienda.305.num. 82.
Verba ſimpliciter prolata per prius intelligenda ſunt.306.nu.85 & 307.nu.96.
Verba ſunt cum effectu intelligenda. 330. num. 4. & 6.
Verbum præſentis temporis prolatum à lege etiã ad futura trahitur. 335. nu. 2.
Veſtes quolibet anno renouare moris eſt.326 numero 1.
Viam incompetentem ſcienter eligens, ſibi ita præiudicat,vt ei variare non liceat.323.nu.36.
Victimæ fœminini generis plus valent in omnib. ſacris.320. nu. 23.
Viduæ impropriè dicuntur maritari.368.num.113.
Viduæ quare publicis feſtis nubebant,& non virgines.315.nu.154.
Viduis multis præſentib. fœdum eſt nubere. ibi.
Vini optione legata,ſi legatarius ſcienter acetum elegerit,non poterit amplius variare.322.nu. 35.
Virgines ſolæ nubebant apud antiquos Germanos.315. nu.154.
Virgines quare publicis feſtis non nubebant, & viduæ nubebant. ibid.
Virginibus decorum eſt multis præſentibus nubere. ibid.
Vites apud mare Smyrnæ biferæ.350.num. 7.
Vites triferæ. 294.nu. 7.
Viuere incontinenter, & tranſire ad ſecunda vota,an paria ſunt.314.nu.151.
Vltima mora nocet.308.nu.101.
Vltimæ voluntatis diſpoſitio æquiparatur diſpoſitioni legis vel ſtatuti.339. nu. 4.
Vniuerſalis conceſsio etiam ad futura trahitur. 345.nu.2.
Voluntas obligandi, in diſpoſitionibus inter viuos,ſemper in id fertur quod minus eſt.339.numero 1.
Vſusfructus ſi legatus ſit alicui, videtur toties repetitus,quoties amiſſus. 329. num. 1.
Vxor ad ſecunda vota tranſiens iura prioris coniugij violat.314.nu. 147.
Vxori ſi à marito aliquid relictum ſit vtendum, quandiu caſtè aut honeſtè vixerit, ea perdit legatum, ſi tranſierit ad ſecundas nuptias. 314. nu.149. & ſeq.
Idque ſi à marito,ſecus ſi ab alio.314.num. 150.

FINIS.

TABVLA PARTICVLARIS LIMITATIONVM NOSTRÆ REGVLÆ.

SERMO ſimpliciter prolatus de primo intelligitur. 293.

Limita primo non procedere, quando non valuit primus actus. 317. nu. 1.

Idque procedit, niſi quis primum actum inutilem & prohibitum ſcienter fecerit. 321. num. 29.

Intelligitur etiam de primo actu valido, cùm ad ius ſit relatio, ſecus ſi fiat ad merum factum. 323. num. 37.

Idque etiam intelligitur quando tractamus de iure quæſito conſeruando, ſecus autem ſi de nouo iure quærendo. ibid. num. 38.

Idque etiam procedit in eo qui iure ſuo aliquid facit, ſecus ſi iure alieno. ibid. nu. 40.

Intelligitur etiam in diſpoſitionibus ſiue prouiſionibus competentibus iure primario, ſecus ſi iure deuoluto. 325. num. 49.

Id etiam procedit, cum quis exercet actum ſibi de iure communi competentem, tunc enim ſi inutiliter exercuerit, poterit denuo exercere, ſecus ſi iure ſpeciali. ibid. nu. 50.

Procedit etiam, cùm actus primus nullus eſt ob omiſſam formam vel ſolennitatem, tunc enim is iterari poterit, ſecus autem ſi peccatum ſit in materia. ibid. num. 51.

Procedit etiam, vt ſcilicet is qui actum fecit nullum, poſsit iterum & eum validum facere ſi nullum eſt ipſo iure, ſecus ſi ope exceptionis, vel officio iudicis eſt emendandum: tunc enim non poterit eundem iterare. 326. num. 55.

Secundò limita non procedere, vbi ſimplex ſermo profertur in materia, quæ ex conſuetudine regionis requirit iterationem. 326. & ſeq. num. 1.

Tertiò limita non procedere in materia fauorabili, & quæ benignam interpretationem recipit. 326. num. 1.

Quartò limita non procedere, quando eſt facta conceſsio quæpiam ad certum tempus: quia tunc non intelligitur pro prima vice, ſed toties quoties, durante illo tempore præſtituto. 329. num. 1.

Et idem ſi vſq; ad diem, vel ad tempus ſit legatus. ibid.

Quintò limita non procedere, quando conceſsio ſit pro certa & determinata cauſa. ibid.

Sextò limita non procedere, quando per primum actum non eſt ſatisfactum menti, & intentioni loquentis, ſiue diſponentis, ſiue agentis. ibid.

Quidam hanc limitationem intelligunt in diſpoſitione legis, non hominis quæ primo actu conſumitur, etiam ſi poſtea euanuerit, vel non ſortita fuerit effectum. 332. & ſequ. nu. 20.

Septimò limita, vt procedat in diſpoſitione affirmatiua ſiue permiſsiua, non etiam in prohibitiua ſine negatiua. ibid. num. 1.

Limita octauò non procedere, quando diſpoſitio inducta per viam priuilegij eſſet temporalis, ſi intelligeretur de prima vice. 334. num. 1.

Limita nonò vt hæc regula procedat in diſpoſitione hominis, non legis vel ſtatuti. ibid.

Secus ſi teſtator mandauerit hæredi vt faciat compromiſſum, quia tunc ſi ſemel validè compromiſerit, licèt effectus inde nullus ſecutus fuerit, non tenebitur iterum compromittere. 335. nu. 7.

Declara etiam hanc limitationem, vt ſi diſpoſitio hominis facta eſt ex neceſsitate legis vel ſtatuti, ea cenſetur eſſe facta à lege vel ſtatuto, ita vt non intelligas de primo actu. ibid. nu. 12.

Declara iterum, vt procedat in diſpoſitione legis cõmunis, ſecus ſi ex ſpeciali beneficio legis quidpiam competat. 336. num. 14.

Decimò limita, vt noſtra regula non procedat, quando poſt primum actum etiamnum manet eadem ratio diſpoſitionis, vt procedatur ad ſecundum actum, tunc enim & ad eum procedi poteſt. 337. num. 1.

Vndecimò limita, vt procedat in dubio, & cùm ſimpliciter fuerit aliquid diſpoſitum, tunc enim etiam in dubio de primo actu intelligitur. ibid.

Secus ſi aliter diſponentes dixerint. ibid.

Duodecimò limita non procedere, non ſolùm quando expreſsè aliud dictum eſt à partibus, ſed & ſi ex coniecturis veriſimiliter colligeretur intentionem earum aliter intelligere. ibid.

Decimotertiò limita procedere, quando verba referuntur ad aliquem actum, qui poteſt ſæpius ite-

tari ab eadem perſona,ſecus ſi ex ſuapte natura traheretur ad plures perſonas. 338.num. 1.

Decimoquartò limita procedere, niſi ſecundus actus ſubrogaretur in locum primi.ibid.

Decimoquintò limita, vt procedat in diſpoſitionibus inter viuos. Secus autem in diſpoſitionibus teſtamentariis.339. & ſeq. num.1.

Decimoſextò limita, vt procedat noſtra regula in diſpoſitione conditionali tantùm, non etiam in cæteris,vt in præceptiuo vel diſpoſitiuo. 340. nu. 1.& 341. nu. 4.

Decimoſeptimò limita, vt ſcilicet ſermo ſimpliciter prolatus, de primo actu non etiam ſecundo intelligatur, niſi actus ille ſecundus ſit reuocatorius primi, qui aliàs ex ſuapte natura ſit reuocabilis, quia tunc reuocari poteſt.ibid. num.1.

Decimooctauò limita,vt hæc noſtra regula non procedat, ſi natura rei,ſiue ſubiecta materia repugnet.341.& ſeq.nu.1.

Decimononò limita,vt procedat,cùm æquitas ſuadet vt de ſecundo actu non intelligatur.342.nu.1.

Vigeſimò limita, vt procedat in actu non iterabili durante eodem ſtatu, ſecus in iterabili. ibid.

Vigeſimoprimò limita,vt non procedat, quando quis in primo ſuo actu, nulla ſua culpa fuit deceptus: tunc enim ad alium accedere poteſt.ibid.

Hanc tamen limitationem intellige, modò ſi is qui ita errauerit, poſteaquam certior factus fuerit de ſuo errato, & ita iure ſibi non competente in beneficio quod prius acceptauit mox ad aliud redierit. 343.num. 7.

Intellige iterum & hanc limitationem in eo qui deceptus fuit errans in facto, ſecus ſi in iure errauerit.ibid.num. 9.

Vigeſimoſecundò limita hāc noſtrā regulam, vt procedat,cùm agitur de ſpecie, quæ ſuapte natura non eſt iterabilis. Secus ſi de quantitate, quæ ſua ipſius natura iterari poteſt. 344. nu. 1.

Vigeſimotertiò limita,vt procedat, cùm per primum actum ius alteri eſt quæſitum, ſecus ſi non eſt quæſitum. ibid.

Quod tamen intellige, niſi quippiam nouum atq; inopinatum emerſerit, ob quod is qui prorogationem petit, non potuerit intra tempus præſtitutum dicere de iure ſuo: tunc enim iuſtum eſt vt ei ſuccurratur.ibid. num. 7.

Vigeſimoquartò limita procedere, vt primo actu conſumatur diſpoſitio, niſi ipſe actus ſit neceſſarius,ſcilicet continens neceſſitatem actu permanentem. 345. num.1.

Vigeſimoquintò limita,vt non procedat in vniuerſali ſiue generali diſpoſitione, aut indefinita: tūc non tantùm intelligitur de primo & præſenti actu ſiue tempore,ſed etiam de aliis poſtea futuris. ibid.

Vigeſimoſextò limita procedere,niſi diſpoſitio permittens aut aliter diſponens aliquid fieri, vtatur verbo, quoties, vel quandocunq;, vel quotieſcunque & aliis ſimilibus, tunc enim ea diſpoſitio non vno actu conſumetur:nam hæ dictiones iterationem important. ibid.

Vigeſimoſeptimò limita, vt procedat in conceſſione oneroſa, ſecus in lucratiua vel gratuita. 346. num.1.

Vigeſimooctauò,vt non procedat in actu proteſtationis, qui tantùm abeſt,vt vna ac prima conſumatur,vt etiam iterum ac interdum ſæpius (ſi quando ea requiritur) fieri debeat.347.num.1.

Dicunt tamen alij vnam proteſtationem ſufficere.ibid.nu.2.

Diſtingue ſic. Aut proteſtatio fit ad conſeruandum ius proteſtantis: tunc ſufficit ſemel fieri. Aut fit ad acquirendum ius nouum: tunc finito impedimento aduerſarij, debet iterum fieri, aliàs prima proteſtatio nihil operaretur. ibid. num. 3.

Vigeſimononò limita, non procedere in promiſſione cuiuſpiam generis ſubalterni, in quo quidē haud dubiè electio eſt debitoris.ibid. num.1.

Triceſimò limita, vt non procedat in pignoribus & hypothecis ſiue prætoriis ſiue conuentionalibus.ibid. num. 1.

Triceſimoprimò limita,vt non procedat in conſtituto.ibid. num.1.

Triceſimoſecundò limita, vt non procedat, quando deſtructio voluntatis ad interpretantem ſiue declarantem pertinet.348. num.1.

Triceſimotertiò limita vt procedat,niſi natura repugnaret. ibidem.

Finis indicis Limitationum.

ANDREAE TIRAQVELLI

REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS,

TRACTATVS,

DE PRIVILEGIIS PIAE CAVSAE.

DE PRAESCRIPTIONIBVS.

IN TIT. DE IVDICIO IN REBVS EXIGVIS FERENDO.

EIVSDEM,

IN TIT. RES INTER ALIOS ACTAS ALIIS NON PRAEIVDICARE, COMMENTARII.

Cum Indicibus rerum ac verborum copioſiſſimis.

*

LVGDVNI,

APVD GVLIEL. ROVILLIVM.

Cum priuilegio Regis.

1567.

IO. N. VICTORII IN EFFIGIEM

Andreæ Tiraquelli, Regij in Curia Pariſienſi Senatoris, Hexaſtichon.

Iam nihil eſt, venerande ſenex, quòd pulla ſororum
Stamina, vel Stygias quòd verearis aquas.
Subtrahet hæc vultus morti pictura: perennem
Ingenio vitam tot tua ſcripta dabunt.
Ergo vbi fatalem Lacheſis tibi neuerit horam:
Magna tamen fugiet pars Acheronta tui.

Extraict du priuilege du Roy.

PAR grace & priuilege du Roy eſt permis à Guillaume Rouille Libraire de Lyon d'imprimer, ou faire imprimer vne fois ou plusieurs, vn liure intitulé Andreæ Tiraquelli, Regij Cōſiliarij, Tractatus de Priuilegiis piæ cauſæ, *& vn autre liure intitulé* Tractatus de Præſcriptionibus: *leſquels liures il a recouuert à grans fraiz mises & deſpenſes, des heritiers dudict feu Seigneur Tiraqueau. Et pource eſt faict defenſe de par ledict Seigneur, à tous autres Libraires, Imprimeurs, & perſonnes quelconques, de non imprimer, vendre, ne diſtribuer, en ſes pays, terres & ſeigneuries, leſdicts liures imprimés par ledict Rouille, ſi ce n'eſt par ſon conſentement: & ce iuſques au temps & terme de dix ans, à compter du iour & datte que ſeront parachevés d'imprimer leſdicts liures, ſur peine d'amende arbitraire & de cōfiſcation des liures qu'ils auroyent imprimez. Et afin qu'aucun ne puiſſe pretendre ignorance du preſent priuilege, ledict Seigneur veut & entent, que l'extraict d'iceluy eſtant mis au cōmencement deſdicts liures, ſerue pour toute notification, ſauf en demander copie audict Rouille (ſi bon leur ſemble) & ce à leurs deſpens. Car tel eſt ſon plaiſir, nonobſtant oppoſitions & appellations quelconques, comme plus à plein eſt contenu & declaré par leſdictes lettres de priuilege, ſur ce données à Paris, le ſixiéme iour de Iuillet, mil cinq cens ſoixante, & de ſon regne le premier.*

Par le Roy en ſon conſeil,
Signé, de Vabres.
Et ſeelé du grand ſeau en cire iaune, à ſimple queüe.

C L A R I S S I M O

OMNIQVE VIRTVTE PRAE-
STANTISSIMO ÆGIDIO BOVRDI-
no, in ſupremo Lutetiæ Senatu cognitori
Regio generali, Andreas Tiraquellus
Andreæ Tiraquelli auto-
ris filius S.

GRAVIS ac ſancta muneris tui functio efficit, iuſtitiæ omnis æquitatiſque aſſertor integerrime, vt tutò in manus omnium veniat Priuilegiorum piæ cauſæ tractatus à patre meo optimo poſthumus relictus: perfectus tamen & abſolutus non ita, atque ſi mors tam citò operi non inuidiſſet. Qualis tamen ſit, eum defuncti manes vnà mecum præſtantiæ tuæ deuouent, nominíque nuncupant tuo: cùm pietati retinendæ, augendæ, ac propugnandæ ſedulò inuigiles, tum quòd ipſius operis titulus omnem à ſe liuorem excludat, benignéque omnium manibus iure excipi poßit: vt pote qui quantum priſca tempora pietati fauerint, ſatis apertè oſtendat. Et licet longè diuerſum à pietate opus aliquod ederetur (vt multa pro affectu cuiuſque, & ſtudiorum varietate in dies videmus) tamen adeò fœliciter poſt tuam de eo cenſuram in publicum exiret, vt doctißimo cuique nil niſi mox loquendi ingens cupiditas obreperet: ita iudicium tuum, eruditionem, facundiam ſuſpiciunt, ac admirantur omnes. Quæ ornamenta tua, immo vniuerſi ſenatus totiúſque Reipubl. etſi ſplendoris plurimum tibi adferant, nihil tamen æquè emicat, atque ſinceritas & integritas tua: quam in omnibus, qualiacunque ſint, expediendis negotijs ſiue publi-

cis ſiue priuatis, tam ſanctè ac religioſè retines, vt nemini ob id minus charus non ſis, quàm vtilis. Plura de te ſuggerit non tam hominum fama percelebris, quàm veritas ipſa, quæ tamen conſultò ſupprimam, ne vel adulationis ſuſpitionem incurram, vel prolixitate, quam euitare non poſſem, moleſtus ſim. Finiero igitur, ſi te, quod non rogatus facies, rogauerim, vt fauorem tuum piæ cauſa fauori adiicias, tuáque pro humanitate credas me tam tui beneuolum, quàm nemini non charus & venerandus es.

Vale.

ANDREAE TIRAQVELLI, REGII IN PARISIENSI CVRIA SENATORIS,

De priuilegiis piæ cauſæ tractatus, lucem adferens non mediocrem obſcuritati cap. Cùm eſſes. & cap. Relatum. de teſtamen. extrà.

PRÆFATIO.

PIETAS, quæ ex diuo Paulo ad omoia vulis eſt, & cuius exercitium tam ſedulò ac diligenter omoibus ad Chriſtum aſpirantibus commendatur, veteribus noſtris Iureconſultis tanto fuit ſtudio ac curæ, vt huius intuitu ac contemplatiooe permulta, ne dicam propè innumerabilia, priuilegia introduxerint: quorum tam frequens in omni iuris parte fit mentio, vt quot, & quæ ea ſint, quæ potiſsimùm recepta ſuot, non inutile fuerit paucis recenſere, ſimúlque aliquantulum immorari in interpretatione cap. cùm eſſes. & cap. relatum, extrà de teſta. Quæ duo capita multùm faciunt ad rem, quam paramus: in quorum intellectu obſcurus adeò Labyrinthus verſatur, vt hactenus multos, & eos quidem diuerſos, admodum ſenſus à ſcriptoribus acceperint. Aotequam tamen eorum interpretationem aggrediamur, in primis quæ dicantur piæ cauſę, ſiue quid relictum pium cenſeatur, vel relictum ad pias cauſas, videamus.

Pietas ad omnia vtilis, ſecundũ D. Paulum.

Idem ſecundũ Iurecõſultos.

Primùm igitur incipiemus ab his, quæ eccleſię vel monaſterio relinquuntur, quę ob id ad pias cauſas relicta dicuntur, vt voluit Specul. tit. de inſtru ędit. §. nunc verò aliqua. verſi. & ſcias quòd inter relicta. & Bald. in authen. ſimiliter. in princ. C. ad leg. Falcid. Rom. conſi. ccxxxv. quo ad primum. col. 2. & omnes vbique.

Relicta monaſterio, vel eccleſia cenſentur relicta ad pias cauſas.

Sed & non ſolum quod relinquitur monaſterio in genere, ſed & quod relinquitur vni cuipiam monacho, dicitur quoque ad pias cauſas, ſi fiat intuitu pietatis, noo contemplatione conſanguinitatis, aut amicitię, vt dicit Bal. in l. j. in lect. col. iiij. verſic. circa perſonam. C. de ſacroſanct. eccl. per oor. in l. illud. C. eod. titu. arg. l. tutor petitus. §. quę tutoribus. ff. de excuſat. tutor. & in cap. requiſiſti. de teſtam. & not. in l. Lucius. §. tres hęredes. ff. ad Trebel. & idem tenet Panorm. in rub. de teſtam.

Idem ſi vni cuipiã monacho ſit relictum.

Item relictum hoſpitali dicitur ad pias cauſas: quia & hoſpitale dicitur pius locus, vt voluit Archid. in cap. ſi ex laicis. x. q. 1. Spec. vbi ſuprà. Ioan. And. in cap. Ioannes. col. ij. in verſ. pius. de teſtam. Bald. in dicta auth. ſimiliter. & in l. orphanotrophos. in fi. C. de epiſc. & cler. & Panor. in c. cùm ſit generale. in ſecundo notab. de foro compet. Paul. Caſt. conſil. iiij. dicendum eſt, lib. ij. & conſil. lix. quædam mulier condidit. verſi. in contrarium. & iterum col. vlti. ante fin. lib. v. Petr. Peruſ. in tractatu canonicæ epiſcopalis, in x. cap. Cardin. Flo. conſil. cxxj. ad primum reſpondeo, in princ. Bened. Cap. conſil. xviij. incip. viſo & conſiderato, col. penul. & conſil. liiij. hoc caput: circa primum quæſitum. col. iij. Alexand. conſil. ccx. ſtatutis accuratè perſpectis, in princ. lib. ij. & cooſi. cxc. plura narrata ſunt. col. iiij. lib. vj. Bart. conſi. xv. incip. Deum inuocent. col. 1. lib. iij. Corne. conſi. cxl. circa hanc conſultatiooem, col. ij. verſ. circa Falcidiam, lib. j. Philip. Dec. conſi. cclxxiij. in caſu propoſito, in prin. & eſt bonus tex. in d. l. orphanotrophos, & in l. ſancimus, huius initij ij. C de ſacroſanct. eccleſ. & in l. omnia, & quod ibi dicit Bart. C. de epiſc. & cler.

Hoſpitali relictũ dicitur ad pias cauſas relictum.

Id quod plerique intelligunt procedere, modò hoſpitale ſit conſtructum authoritate epiſcopi, aut certè illi cõſtructo accedat ipſius authoritas, aliàs ſecus. Ita voluit Bal. in auth.

Modò hoſpitale ſit inſtitutum authoritate epiſcopi.

hoc ius porrectum.col.ij.C.de ſacroſanct. eccl. & conſi. ccccl xv.in ciuitate Brixiæ, lib.1. & conſ.116.ordinatio teſtamenti,in prin.lib.4. & conſ.cccxx. præmittendum eſt, lib. 5. Angel. conſ. cccviij. primò videre oportet, poſt princ. Paul. Caſtr. in dicta l. orphanotrophos, in princ. Alex.conſil.cxx.ſuper eo quod quæritur, col.ij. verſi. poſſet etiam reſponderi, libr. j. Et Benedi.Cap.latè conſil.xcvij.punctus communis, per totum. Et pro his facit quod not. gloſſ.in clement.quia contingit,§.vlt.in gloſſ.penult.& ibi Petr. Anchara.de relig.domi.& Hoſtien.in ſumma titu,de regula.§.non tamen, verſi. quid de ruſticis, & in tit. de religioſis domi.§.ij.ante finem,& §.iij.Specul. titu. de ſtatu monac. verſic.xxxvj. Bald. in l. ſi quis ad declinandam,col.antepenult.verſic.ſed iuxta hoc quæro,C. de epiſcop.& cleri. & in l. deberi,verſic.item eſt argu. C.de fideicommiſſ.libert. Angel.conſil. cxiij. an canonica, Imol. in cap.officij,charta antepenul.de teſtament. Dominic.in c. ij. de reſtitut. in integr. lib. vj. Cardi.Flo.conſi.xiij. in ciuitate Vrbitanenſi. Panor. cap. de xenodochiis,& in c.ad hæc,de religio.domib.& Alex.conſil.ix.viſis dicto themate,in princ.lib.ij. Felyn.in cap. de quarta, col.ij. de præſcript.

Alij indiſtinctè tenēt, ſiue hoſpitale ſit inſtitutum authoritate epiſcopi, ſiue non.

Sed alij indiſtinctè tenent, ſiue hoſpitale ſit inſtitutum authoritate epiſcopi, ſiue non: eſſe tamen & dici pium locum, licet non eccleſiaſticum, aut religioſum, vel ſacrum: quia in eo exercentur opera pietatis.Et ita voluit expreſsè Bal.conſil.cccclxv. in ciuitate Brixiæ, lib.j.& conſ.v.hoc initio,quidam ciues.lib.iij.Angel.conſi.cxvij. in canonica portione, col. ij.& conſi.ccclxxxiiij.Papinius,col.j.Petr.Ancbar.conſ.cxxix.ſuper primo dubio prima facie videtur,col.j.& conſ.cccxxxvij.de efficacia,col.iij. Panor. in dicto c.de xenodochiis, & Paul. Caſtr. conſ. clxvij. præſuppoſita pro vera opinione, lib. ij. & Rom.conſ. ccccl vij. in caſu propoſitæ conſultationis,col.vlti.verſicu.vnum eſt quod refragatur,Bartol.conſ.j.col. vij.& multis ſeq.lib.iiij.& Fel.in d.c.de quarta.col.ij.& iterum col.iiij.de præſcr.& Stepha. Bertran.conſil.ccxliiij.viſo proceſſu, num.iij.lib.j.Et Panor.conſi.lv.in quæſtione quæ vertitur,col.ij.verſic.& primò adiura lib.j.Franc.Curtius iunior conſ.xx.

Relictum fraternitatibus cenſetur relictū ad pias cauſas.

Item relictum fraternitatibus dicitur ad pias cauſas, vt voluit Petrus Peruſ.in ſuo tractatu,de quarta canonica,Panor.conſi.xxxj. ad claram deciſionem omnium difficultatum, col.ij.verſic.venio ad ſecundum.lib.j. & iterum conſ.xxxij.cuius eſt initium, circa duo dubia,col.ij. verſ. ſubſtitutio verò facta vt teſtator,lib. ij. & Paul.Caſtr.conſ.v.dicendum eſt quòd dicta fraternitas, in prin. lib. ij. & conſ. xij. hoc capite præſens conſultatio nulla, ad fin.eodem lib.ij.& ita ſentit Specul. in dicto verſicul. & ſcias, & Ioan. Andr. in cap. Ioannes,de teſta.dum loquuntur generaliter de quibuſcunque locis, in quibus exercētur opera charitatis,& expreſsiùs Bart.in l.j.§. ſed religioſis. D. de colleg.illicit.& Angel.in repetitio. l.j.C.de fide inſtrumen.& iure haſt.fiſcal.lib. x. Benedict.Cap. conſ. cxv.cùm prout in facto præſuppponitur, col.vlt. (vide Arcbid.in c.ſi quis, lxij. diſtinct.) & nouiſsimè Philippus Decius conſi.lxxij.viſo puncto,col.ij.verſic. tertiò principaliter.

Contrariū tenentes. Fraternitas non dicitur propriè pium collegium.

Contrarium tamen tenet Bal.in dicta l.illud,col.j.verſ.quod de eo, C.de ſacroſanct. eccleſ. dum dicit quod fraternitas non dicitur propriè pium collegium, per illum text. in verbo, nulli, quod dicit menti tenendum, & in authent. hoc ius porrectum, col. ij. verſic. ſecundò quæro,C. eod.tit. & in l. id quod pauperibus,in xxj. quæſt.C.de epiſco.& cleric. & conſi.cxxxiij.factum ſuper quo, lib.ij.& conſi.xciij.in dicto teſtamento,libr. iij. & conſ. clxij. quidam Franciſcus,in quarto dubio, lib.v. & Imol.& Panor. in d.c.officij, de teſtam. Card.Flo.d.conſ.xiij.& Corne.conſ. cxix. circa primum conſultationis articulum,col. viij. verſi.tamen his non obſtantibus,lib.ij.& conſ.xviij. circa hanc conſultationem,col.ij. verſ. quinimò ceſſantibus etiam prædictis,& col.v.verſ.ideò ex his eſt concludendum,lib. iiij.& conſ.ccxcvij.videtur quòd dicta fraternitas,col.ij.vet.item dicta fraternitas, eodem lib.iiij. & conſ.ccclxx.in hac conſultatione,ad fin.eo.lib.iiij. & Bened.Cap.conſ.xx. punctus, quidam Franciſcus,col.vlti.& iterum d.conſ.liiij. col.iij. & Philip. Franc.qui hoc dicit ſing. in c.j.col.iij. de reb.eccleſ. non alien. lib. vj. Cuius rei veritas ex eo pendet, quod ſcribit idem Bal.in l.ſi quis ad declinandam.col.iiij. verſic.deinde quæritur de tali quæſtione, eo. tit. ibi vide,& Alex.conſ.cij.ſuper primo quæſito, in primo dubio, lib. vij. & Soci. conſ. lxxxj. in cauſa vertente,col.pe.verſ.ſed difficultas,lib.iiij.& Corn. conſ. ccclxxx.pro deciſione præſentis,col.iii.in fi.& ſeq.lib.iij. (& vide etiam Card.Flo. conſ. xiij. in ciuitate Vrbinatenſi,) & Fran. Balb. in tractatu præſcriptionis in j. parte v. partis, col. ij. verſic. & ſignanter dicit pium.

Relicta pauperibus computantur inter legata ad pias cauſas.

Bona pauperū æquiparātur bonis eccleſiarum.

Bona eccleſiarū ſunt bona pauperum.

Pauperes theſaurus Chriſti.

Item relicta pauperibus computantur inter legata ad pias cauſas,Specul. in d.§.& ſcias, Bald.in d.authen.ſimiliter, & ibi Rom. in repe.col. j. & ipſe Bald. in l.illud, col. xiiij.& ibi Paul. Caſtr. C.de ſacroſan. eccleſ.& in hoc omnes conueniunt. Et quidem optima cauſa: nam bona pauperum æquiparantur bonis eccleſiarū, vt latè per Panor.in c.nihil.de præſc. & Fely.qui alios allegat in c.de quarta,col.iiij.eo.tit. Quin bona eccleſiarum & clericorum ſunt & pauperum.c.aurum indignè,xij.q.ij.& c.vlt. in princ. & ibi.gloſſ.xvj. quæſt.viij. Et pauperes ipſi ſunt theſaurus Chriſti,vt aſſerit diuus Laurentius.

Et hoc adeò procedit,quòd ſi quis relinquat cauſa pietatis alicui,quem credit eſſe pauperem,

perem,cùm ſit diues,iſtud reputabitur relictum ad pias cauſas,quantum ad relinquẽtem, vt voluit Bart.in repet.l.j.in ij.q.ij.q.princ.in fi.C.de ſacroſanct.eccl.per c.quieſcamus.xlij. diſt.Sed fortè,inquit,eſſent ei legata auferenda,& in alium vſum conuertenda, arg.l. legatum.D.de vſufr.leg. Verùm Bal.ibi (vt ſemper in ea l.)col.x.verſ.ſuper quinta quæſtione in repet.Bart. mordet,dicentem hoc poſtremum eſſe falſum: quia imò tale legatum pro non ſcripto habendum eſt,quo ad illum cui relictum eſt,per l.eam quam.C. de fideicom. & l. pater filium.§.Tuſculanus.D.de legat.iij.Nec tamen defuit,ſed remanet relictum imperſonale,quod valet ad pias cauſas,per c.cùm nbi.de teſtam.& l.nulli.C.de epiſc.& cleric. & non conuertitur in alium vſum,ſed ad eundem caſum: vnde cùm pauperi exiſtimaro relictum ſit,dabitur pauperi:quia cùm poſſumus ad vſum deſtinatum vti, non poſſumus in alium conuertere,clem.qnia contingit.de relig.domib.

Quod procedit etiã ſi relictum ſit pauperi exiſtimato cùm eſſet dines.

Relictum imperſonale, valet fauore piæ cauſæ.

Ad vſum certum deſtinata non poſſunt in aliũ vſum conuerti.

Item relicta viduis,& aliis miſerabilibus perſonis,vt voluit Spec.vbi ſuprà, & Bal.dicta auth.ſimiliter.& Petr.Peru.in tract.cano.cap.x.& Firmia.in tract.de epiſcopo,in iiij.parte lib.quarti.q.xxxj.verſi.congruenter hîc dicendum.& Franc.Aret.in l.j.in fi.C.de ſacroſan. eccl.& ante hos gloſſ.in cap.vlti.in verbo,pietas.de fer.quæ ſub pietate, de qua ibi text. loquitur,reponit dictum,miſerabilium perſonarum. Quod & ex eo ſatis comprobatur, quòd ſacræ literæ æquiparant viduas,pupillos,& pauperes:ſcribitur enim Hieremiæ 5. Cauſam viduæ non indicauerunt,cauſam pupilli non dixerunt,& iudicium panperum non iudicarunt:ex quo etiam patet quòd relictum pupillis,dicatur in piam cauſam:nam & ſæpe aliàs vltra locum illum ſacræ literæ æquiparant pupillos & viduas.

Viduis & alijs miſerabilibus perſonis relicta cẽſentur in piã cauſam relicta.

Et videtur hoc comprobare tex.in l.j.C.quan.Imper.inter pupil.& vid.& rubrica illius titu.quòd pupillus ſit ex miſerabilibus perſonis.quod expreſsè voluit Alex.in l.Titiæ textores.in princ.D.de legat.1.& quod ei relictum eſt,cenſetur pium,tenet Card. Flor.in clem. j.in xiij.q.de teſtam.vbi & idem dicit de orphanis. Tamen intellige procedere,cùm pupillus eſt pauper & orphanus,ſecundùm gloſ.in cap.omnis ætas,in gloſſ.vlti.xij.q.j.& Specu. titu.de inſtrum.edit.§.nunc verò aliqua.verſi.& ſcias.Cardin.Imo.& alij in cap.ſignificantibus.de offic.deleg.Alexand.conſi.cxxj.viſo proceſſu cauſæ vertentis.col.vlti.lib.1. & Iaſon in dicta l.Titiæ textores.col.penul.vide Ioan.And.in c.ex tenore.de foro compet. Quæ autem dicantur miſerabiles perſonæ,vide per Bart.in l.1.C.quando Imper.inter vid.Innoc.& Fanorm.poſt alios in cap.ſignificantibus.de offic.deleg.Panorm.in cap.ſuper quibuſdam. de verbor.ſignific.

Sacra litera æquiparãt viduas pupillos,& pauperes.

Eiuſdem rei comprobatio.

An idem ſit in orphanis.

Item relictum pro anima,per tex.in §.ſi vnum de prædictis.verſic.occaſionem autem. in auth.vt cùm de appel.cogn.in illis verbis,& ipſorum quoque animæ ex hac cauſa piiſsima ſubleuentur,vt voluit gloſ.in l.ſi quis Tiio.& ibi Barto.& alij recenriores poſt eum, de legat.ij.Bartol.in dicta l.j.& ibi Bald.qui illam dicit ſingul.in lectu. col.ij. C. de ſacroſanct. eccleſ.Bart.in l.Lucius.D.de alim.& cib.leg.Bald.in l.ſi quis ad declinandam.col.j. C. de epiſco.& cleric.& in dicta authen.ſimiliter.& in l.& in legatis.in princ.C.ad legem Falcid. & in l.vlti.§.ſed & ſi quis.col.iiij.verſic.pone filius.C.commu.de legat.& in l.hæreditas.§.ſi defuncto,& ibi etiam Angel.D.de petit.hered.& in c.vlti.in fin.de dilat. vbi ad hoc dicit gloſ.in dicta l.ſi quis Titio.ſingul.& in c.1.§.donare.poſt princ.titu. qnaliter olim feud.alienari po.& conſi.cclxxv.ſi qnis iuris ciuilis.col.vlt.lib.iij.Pet. Anch.conſil. cxliiij.præfatis nominibus.col j.Panorm.in rub.de teſtamen.col.iij verſic.ſed nunc quæritur.& in cap.relatum. huius initij j.col.vlti.& in cap.requiſiſti.in primo not.eod.titu.Floria.in l.cùm quidam.§.ſi dies.D.de vſur.Panl.Caſtr.conſi.clxvij.lib.ij.vbi ad hoc dicit illam gloſ.reputari ſingul. & Roma.conſi.lxix.viſo quæſtionis themate.poſt princ.Socin.conſil.cxvj. non poteſt negari. col.penult.verſ.primus eſt.Barb. qui & illam gloſſ.dicit ſingul.conſil.lxxj.illud in medium referam.col.vj.lib.iij.& Philippus Corn.conſil.xxxviij.pro deciſione,col.iij.in fin.lib.iij. & iterum conſi.cccxxij.ardua plurimùm.col.iiij.verſic.in contrariam partem.lib.iij.

Quod pro anima relictum eſt,dicendum eſt pium.

Eiuſdem cõfirmatio.

Quod adeò verum eſt,vt ſi pro anima relinquatur,etiam conſanguineo, vel amico pauperi,dicitur relictum ad pias cauſas,vt voluit gloſſ.notab.in cap.ij.de ſepul.quam ſequitur & reputat ſingul.Bal.in l.1.col.2.in lectu.& ibi Pan.Caſtr.in fin.C.de ſacroſanct.eccl.& voluit Ioan.And.in addit.Specul.tit.de inſtrum.edit.§.nunc verò aliqua.verſic. & ſcias quod tunc.in addit.quæ incipit,ad iſtum finem,& omnes quos ſtatim allegabimus, & Alexand. conſil.clviij.viſo teſtamento,ad fi.lib.vij.Secus ſi conſanguineo aut amico diuiti:quia licet dicatur pro anima,non tamen reputabitur ad pias cauſas, ſed magis præſumetur factum contemplatione conſanguinitatis,amicitiæ,aut alterius non piæ cauſæ, vt voluit gloſſ.in l. illud.& ibi Bal.& Pau.Caſtr.C.de ſacroſanct.eccl.Bart.in repetit.d.l.1. in 2.q.2. q.princip. & Bal.in dicta auth.ſimiliter.& ibi Rom.col.1.idem Bald.in l.ſi hæres.in ſecundo notab.D. de condit.cauſa data.& in dicta l.ſi quis Tiio.& ibi etiam Imo. D.de legat.2.& in cap.de priore.de appel.vbi dicit ſingul.illam gloſ.& conſil.viij.licet mulieres.lib.v.& conſil.ccxxx. teſtamentum de quo quæritur,eod.lib.v. & Lapus alleg.xcij.in primis videndum eſt, in j. dubio,vbi rationem reddit,quia pietas non ſtat in nomine pietatis,ſed in ſubſtantia veritatis.

Relictum etiam conſanguineo, vel amico pauperi cẽſetur piũ.

Aliud in conſanguineo,vel amico diuite.

Pietas conſiſtit in ſubſtantia veritatis.

Pietas conſiſtit in ſubſtantia veritatis.

tis.per l.cùm hi,§.ſed perſonarum,& §. ſi in annos, D. de tranſact. & l.j. C.de mendi. valid. libr.xj.& idem quoque voluit Paul.Caſtrenſ.conſi. ccccxlj. viſo puncto, & allegationibus, in ij.dubio,poſt prin. lib. ij. Cardi. qui eam glo. dicit ſingul. in c.rua, de teſtamen. in c. de priore,de appel.Petr.Anch.conſi.xxv.videtur prima facie,col.ii. Panor. in dicta rub.de teſta.& dicto.c.requiſiſti,& conſi. lxiii. quædam domina,col iij.verſ.hoc etiam firmatur, lib. ij.& Barb.conſi.lviii.clementiſsimi Dei,col.antepenul.lib.j.Stepha.Bertrand.conſi. ccv.ſic eſt verum, col.j.num.iij.iiij.& v.lib.ij.& conſil.lxxxij. quoniam reperio, col.j.lib. iij. & è Theologis Diuus Thomas in q.iiij.q.xxxij. articulo ſeptimo.

Decadē re.

Maior pietas exercēda eſt in cōſanguineos pauperes, quàm in externos.

Executor poteſt eligere pauperes conſanguineos.

Et facit pro prima parte: nam maior pietas debet exerceri in conſanguineos pauperes, quàm in externos,c.non ſatis,lxxxvi. diſtinctio. Et ideo executor deputatus ad diſtribuendum pauperibus, poteſt eligere pauperes conſanguineos teſtatoris, vt voluerunt Baldus, Angelus & Imol.in l. illa inſtitutio, D. de heredibus inſtituend.Imol. in l. captatorias, D. eod.titu.Petr.Anch.in dicto c.cùm tibi,de teſtamen. Alex.in l.diui, D. ad leg. Falci. Qui & ipſi dicunt procedere in filio ſpurio teſtatoris,paupere,ſicuti etiam voluit Ioan.Andr.in dicto §.nunc verò aliqua,in vltima char.in addi.quæ incipit,continuata,& Bald. in l. id quod pauperibus,col.penult.& vlti.C.de epiſcop.& cler.& conſil.xcj. videtur quòd electio,lib.j. & conſ.clxii.quidam Franciſcus,ad fin.lib.v.Angel.& Imol.in l.Lucius.§.in teſtamento,D. de lega.j. & vide quæ dicam infrà vbi de alimentis.

Reſtrictio præcedentium.

Diſtinctio in relictis pauperib.

Concurrētibus pluribus præſūptionib. ea præfertur, quæ ex coniunctione ſanguinis inſurgit.

Quod tamen intelligendum eſt duobus modis, primò,vt procedat in terminis, in quibus loquimur,videlicet quando conſanguineo pauperi relinquitur nominatim pro anima, aut etiam alia pia cauſa: quia tunc dicetur legatum ad pias cauſas, non obſtante qualitate conſanguinitatis,per ea quæ diximus. At ſi ſimpliciter relinquat conſanguineo etiam pauperi,ſine expreſsione piæ cauſæ, non reputabitur ad pias cauſas, quin magis videtur fuiſſe relictum contemplatione, & fauore conſanguinitatis, per text. in l.tutor, §. quæ tutoribus, D.de excuſa.tuto.vbi concurrentibus pluribus præſumptionibus, illa anteponitur, quæ ex coniunctione ſanguinis inſurgit,ſicuti & voluit Bald.in authentic.ex teſtamento,col.iij.C. de collatio. dum dicit quòd inter coniunctos, cùm aliquid confertur, præſumitur fieri ex naturali affectu magis quàm ob aliam cauſam, per multa iura quæ allegat: & hoc expreſsè voluit Bald.in dicta authent.ſimiliter, verſic. quid ſi donatio, & ibi etiam Roma. col. j. ſed cura iſtud incidenter,vbi & ad hoc allegat cap.requiſiſti,de teſtamen.& cap.pontificis, xij. quæſtio.iij.& latè Philippus Decius conſi.cxx. diuino &c. conſideratis omnibus, col. vlt.& latiùs diximus in noſtra repetitione,l.ſi vnquam,in verbo, donatione largitus.

Argumēta in contrariā partem.

Donatū filio benemerito cenſetur ei ob benemerita donatum.

Sed ſi hoc omnino eſt ſine dubio, quia cùm anima cæteris rebus ſit anteponenda, per l. ſancimus,C.de ſacroſanctis eccleſ. cap. cùm infirmitas, de pœnitent. & remiſſ. & ibi concordan.videtur teſtator ſubſiſtente cauſa paupertatis,potius conſideraſſe eam cauſam quæ animam reſpicit, quàm ſanguinis coniunctionem, per multa quæ in ſimili ſuprà ſæpius diximus. Quin gloſſ.in l.ſi donatione, quam ibi omnes ſequuntur, C.de collationib. voluit, quòd ſi pater daret filio bene merito, licet non exprimat, quòd faciat propter benemerita, in dubio tamen præſumitur ob eam cauſam facere, vt alibi etiam diximus.Et haud dubiè in vno caſu diceremus videri, in dubio magis relictum fauore piæ cauſæ, quàm conſanguinitatis, quando aliàs relictum non valeret, per id quod in ſimili voluerunt Bald. Fulgoſ.& Iaſon in l.ſi tibi decem,§.ſi pactus.D.de pactis, Imol.& Raphael Cuma. in l.quod dicitur,D. de verb.oblig. Quanquam autem relictum vtroque modo valeret,cogitandum relinquo.Neque enim audeo contra tot tantæ authoritatis viros tenere.

Diues non tam ſecundùm facultates, quā qualitatē ſua perſona habendus eſt.

Intellige ſecundò, quod de diuite diximus, vt procedat in eo, qui ſatis diues eſt pro ratione ſuæ conditionis,ſiue ſtatus,aut generis.Nam ſi quis ſatis bonorum habeat, vt poſsit viuere:non tamen ſecundùm conditionem & qualitatem ſuæ perſonæ, is pro paupere habendus:& quòd illi ea cōſideratione,& cauſa relinquitur,cenſetur relictum ad pias cauſas. Ita voluit Bartolus in repetitio. d.l.j.in ij.q.ij. quæſtio. principalis, C. de ſacroſanct. eccleſ. poſt Diuum Thomam,quo loco nuper citauimus,& Baldus in repetitio.dictæ l.j. colum.x. verſicul.ſuper quinta quæſtione.C.de ſacroſanct.eccleſ.& in l.ſi quis ad declinandam.col. ij.verſicu. circa tertium,per text.ibi,quem ad hoc notabiliter dicit,C.de epiſcop. & cleric, vbi loquitur de nobili,qui ſatis bonorum habet,vt viuere poſsit,ſed non pro ratione ſuæ dignitatis.& Barba.d.conſi.lvj. lib.j. & Cepol.in tract.de Imper.milit.deligendo, in materia nobilitatis.in xxj.priuilegio nobilitatis,vbi hoc dicit no.& Bened. Gap.d.conſi.liiij.col.iij.

Relictum pro redemptione captiuorū ad piā cauſam relictum videtur.

Item,relictum pro redemptione captiuorum, l. ſi quis pro redemptione, in illis verbis, piiſſimam adminiſtrationem, C. de donationibus, in dicto §. ſi vnum de prædictis, ibi, ex hac cauſa piiſsima.in authentic. vt cùm de appellat. cog. doctores vbique, & inter cæteros Bald.& Paul.Caſtrenſ.in dicta l. illud, qui hoc etiam intelligunt in captiuis ex delicto, per gloſſam in cap. ſacrorum,xij. quæſtione ij. quod & idem voluit Baldus in dicta authentic. ſimiliter,C.ad legem Falcidiam,cum concordan. latè à me traditis ſuprà titul. x. §. vltimo, in gloſſa penultima, vbi de hoc diximus.

Item

Item legatum alimentorũ, per tex.in l.Mela.ibi, pietatis intuitu,D.de ali.& cib.leg.& in l.ſancimus,C. de ſacroſan.eccle. vbi cauſa redemptionis captiuorum , & cauſa alimentorũ æquiparantur,& in §.interdicimus.ibi,egentium pabula, & alias pias cauſas,in authent. de eccleſiaſt. titu. & ita ſentit Bald.in dicta authen. ſimiliter, vbi dicit quòd pia cauſa dicitur, cùm per eam releuatur corpus animatum, quod quidem fit per alimoniam , & expreſsè voluit gloſſa in l. ſi cui annuum, D. de annu. legat. Bartol. in l.alio. D. de aliment. & cibar. legat.Et Rapha.Cumanus conſil.xxx.ſtatuto cauetur,col.ij.Angelus,Imol.& Alexand.in l. diui,D.ad leg.Falc.Alex.in l.ſi certis annis.col. iij. verſicu. ex his etiam infero,C.de pact. & Philippus Decius conſil.lxxij. viſo puncto. col. iij.

Idem in legato alimẽtorum. *Cauſa redemptionis captiuorũ, & cauſa alimentorũ æquiparãtur.*

Sed hoc intellige ſecundùm ea quæ ſuprà diximus, vbi de relicto ante diſſeruimus , videlicet,cùm alimenta relinquuntur pauperibus, aut iis, qui famem patiuntur, vt etiam innuit text.in dicta l. ſancimus, qui expreſsè de fame loquitur, & in dicto §. interdicimus, in verbo,egentium.Nam ſi fauore amicitiæ diuiti relinquetur,& cui aliàs ſatis eſt alimentorũ, non dicitur legatum pium,vt voluit Bar.in dicta l.alio,col.ij. ff.de alimen.& cib. lega. & in dicta l.ſi cui annuum.D.de ann.lega.& in dicta l.diui.& ibi Angel. Imol.& Alexand. D. ad leg.Falcid.Ex quibus Ange.& Alexand.hoc dicunt procedere,etiam ſi teſtator dicat, quòd relinquit amore Dei,& ipſe Barto.in tracta.de alimentis,col.iij.verſi.quæro vtrum legatum alimentorum.per text.in §.aliud quoque capitulum,ibi,egenis alimenta impendant, in authent.vt cùm de appellat.cog. & in l.cùm hi. §. in annos. D.de tranſact. & Angel. in l. Stichum & Pamphilum,§. ſtipulatus. D. de verbo.oblig. & in l.ſi certis annis, & ibi Anto. de But.& Alexan.C. de pact.Imol.in l.ſi quis Titio, & iterum in l.cùm pater.§. eorum. D. de lega.ij.Flor.in l.cùm de in rem verſo. col.ij. D.de vſur. Roma.in repet. d. authent.ſimiliter, col.ij.verſi.capio ſecundum,C.ad legem Falc. Alexand.in l.j. col. iiij. D. ſolu. matr. Franc. Aret.conſ.xlv.in cauſa & puncto,col.j.& Iaſon in l.cùm is.§.ſi mulier, col.ij. ff. de condict. indeb.Aliàs ſemper magis ex paupertate legatarij,quàm ex verbis teſtatoris dicitur pia cauſa,vt per Alb.in l.illud.C.de ſacroſanct.ecc.& in j.ſtatutorũ, q.iij.incip.item quæro ſtatuto.

Pia cauſa quæ dicatur. *Legatum alimentorũ pauperibus relictũ dicitur piũ: aliàs ſecus.* *Pia cauſa ex paupertate legatarij attẽditur.*

Quanquam tamen legatum alimentorum factum diuiti dicitur etiam fauorabile,& priuilegiatum,vt patet per tex.in d.l.cùm hi.§. nihil autem intereſt. D. de tranſac. vbi non poteſt inconſulto prætore tranſigi ſuper alimentis relictis etiam diuiti, nedum inopi. Et propterea Salycet.in l.j. & ibi Iaſon col.iij.in iij.limitat. C. de fideicommiſſ. Alexand.& Iaſ. in dicta l.ſi certis annis. Cuius tamen ſententiam, licet de eo mentionem non feciſſet, ſecutus fuerat Florian.in l.cùm de in rem verſo,D. de vſur.

Legatũ alimentorũ diuiti relictũ,dicitur etiam fauorabile.

Item cùm dos & alimenta æquiparentur,vt not.gloſſ. in l.ob æs. C.de præd. mino. legatum dotis,ſiue pro maritandis virginibus dicitur pium, per text.in l.cùm is.§. ſi mulier , ibi pietatis cauſa,& ibi not.Bald.Angel.& Floria.D. de condic. indeb. & voluit Ioan. And. in c.tua nobis,in ver.alios,extrà de decimis, & Barto.in l.ſi ego, in prin.§.j.D.de iu. do. & in l. ſi conſtante.in xj.quæſt.j.partis,ante fi.D.ſol.matri.& in l.ij.§.vlt.poſt princip. D. de donat. Alber.in prima parte ſtatutorum,quæſt. iij. ſuprà alleg.in fin. Bald. in l.mandatum, col. iij. verſic.ſed contra hoc oppo.& ibi Salye. col.vj. in xiij. oppoſ. C. mandat.& idem Bart. in l. ſicut,in fi.C.de actio.& obliga. & in auth. contra cùm rogatus, C. ad legem Falcid. & in l. poſt mortem,col.penult.verſicul.ſed pone, teſtator inſtituit heredem.C. de fideicom. & in l.j.ante finem,C.de his quæ pœnæ no.relinq.& in repet.l.j. col.xvj. C. de ſacroſanct. eccleſ. & Imol.in l.j.col.j.in fi.D.ſolut.matri.Floria.in l.cùm quidam,§. ſi dies. D. de vſur. & Ioan. Ana.conſi.lvij.viſis & conſideratis,poſt princip.vbi dicitur etiam procedere in dote à patre relicta filiæ.Alexand.in dicta l.ſi certis annis, col. iij.C. de pact.& in l. iiij. §. hoc autem iudicium,col.iiij.D. de dam.infect.& in.ſi cùm dotem. §. eo autem tempore, col. iij. D. ſolu. matrimo.& conſi.xc.plura narrata ſunt,col.ix.lib.vj. & Barba. conſil. lxxxvij. prope eſt dominus,col.ij.lib. ij & Firmia. in tract. de epiſcopo. in quarta parte lib. iiij. quæſt. xxxj. verſ. congruenter hic dicendum.Socin.conſi.lxxxij.in cauſa vertente,col.penult.verſi. ſed difficultas oritur.lib.iiij.Lauren.Calca.conſi.xiij.pro parte negatiua,col.ij.verſic. in contrarium facit,& verſicu.& hanc partem,& latius col.iiij. verſi. item & ſi dicatur. Porrò cùm legatũ dotis:& alimentorum æquiparentur,vt patet ex nota.per gloſ.in l.ob æs,C.de prædi. mino. & Bart.in l.vlt.D.de his quibus vt indig.& in authent.res quæ.C.commu.de leg.de quo tamen per Alexand.in l.j. col. vj. D. ſolu.matr. Ideò & ea diſtinctio, quam in alimentis diximus,in dote quoque procedit, vt videlicet tum demum legatum dotis ſit pium, ſi relictum ſit pauperi,non etiam ſi diuiti,vt voluit Baldus in l.illud, col.j.C.de ſacroſanct. eccleſ. & in authent.niſi rogati , col. iij. verſic. quæro nunquid monaſterium. C. ad Trebel. cùm dicit, quòd maritare pauperes virgines eſt pia cauſa. Angelus in §. ſi quis de prædiis, in authent. vt cùm de appellation.cognoſc.Roma.in dicta authent.ſimiliter,col. ij. verſ. circa tertium, & Alexan.in addit.Barto.in dicto §.ſi mulier,& in l.ſi conſtante,in princ. col.ix.verſi.ex dictis autem.ff.ſolu.matrim.Barb.conſi. lxxxvij. lib. iiij. Bald. nouellus in tractatu de dote , in quinta parte,& iterum conſi.cccxlviij.de duobus.col.ij.verſi. non obſtat quòd fauor, & Iaſ.

Dos & alimẽta æquiparantur. *Legatũ dotis dicitur pium.* *Idẽ in dote à patre relicta filiæ.* *Legatũ dotis & alimẽtorũ æquiparantur.* *Diſtinctio alimentorũ. procedit quoque in dote.* *Maritare virgines pauperes, eſt pia cauſa.*

in di

Ex legato dotis detrahitur Falcidia.

in dicta l. cùm is.§.ſi mulier,ante fi.D.de condi.indebi. & facit quod tradit gloſſ.in l. tali. in princip.D.de iure dot. quòd de legaro facto cauſa dotis diuiti, detrahitur Falcidia. & Philip.Deci.dicto conſil.laaij.col.iij.& dicto conſi. cxx. col. ij. Et ad hoc inſpicienda eſt ſtatus condirio,& dignitas eius,cui relinquirur, vt in ſimili diaimus ſup. cùm de legato animæ loqueremur. Er ita in hac ſpecie voluit Bal. in dicta l.ſi quis ad declinandam, loco ſuprà allegato,& in l.paupertas,in princip.ff.de eacuſatio. tuto. & Decius dicto conſ.cax. col. j. Verùm Laurent. Calca. ſibi contrarius, conſi. xxxj. Antonius Pacolarius col. vj. dicit ſimpliciter quòd dos reſpectu ipſius, non eſt pia cauſa. Nam ſi eſſet huiuſmodi , ex ipſius legato non detraheretur Falcidia, per authent.ſimiliter, C.ad leg. Falcid. Sed ex ea detrahitur, vt not.gloſſ in l.tali in princip.ff.de iure dot.& in l. ſi non deſignata,C.de falſa cau. adiect. lega. & videtur eſſe teat.in l. ſed vſusfructus,§. dos relegata,ad leg. Falcid. cui adde & aliam glo.in l.in teſtamento,quidem militis.C.ad leg. Falci. Et quòd tale legatum dotis non cenſeatur ad pias cauſas,tenet etiam Barto.quem non allegat,in dicta l.cùm is.§.ſi mulier.ff.de condict.indeb.Nec obſtat,inquit Calca.teat.in dicto §.ſi mulier,qui in contrarium ſolet allegari,quia non id dicit,ſed tantùm loquitur de pietate reſpectu donantis, & non dotis.

Dos reſpectu ipſius non eſt pia cauſa.

Communis opinio.

Sed aduerte quòd communis opinio eſt in contrarium , & de eo, quod diximus de detractatione Falcidiæ , contrarium tenet gloſſa , videlicet non detrahendam ea legato dotis, per l.ſi in reſtamento quidem.C.ad legem Falcidiam.ſuper quo vide Calca.dicto conſ. xiij. col.iiij. verſi. non obſtat ſi dicatur.

Relictũ pro imagine facienda dicitur piũ.

Item relictum pro imagine facienda,aut depingenda,dicitur eſſe ad pias cauſas,per text. in l.lineam margarirarum. D. ad leg. Falcid. vbi & hoc not. Barto. & Alexand. & in c. vlti. eatra de teſtament.& in c.ex parte.de verbo.ſignifica.per quos ita voluit Roma.in dicta authent.ſimiliter,col.ij. verſi.circa vltimum, & ante illum Angel. in l. j. §. ad municipium, & ibi etiam Alexan.D.ad legem Falcid.per gloſſ. quam Angel.dicit notab.in l. Tiria. §. vlt. ff. de auro & argen.leg.& voluit idem Angel.conſ. ccxxiiij. caſus eſt, Iacobus in fi. & Flor. in dicta l.cùm quidam,§.ſi dies.D.de vſur.& Bernar.Laud.in additio. Barto.conſi. xxvj. teſtator in teſtamento.

Cauſa ſtudij dicitur pia.

Cauſa dotis, & cauſa ſtudij æquiparantur.

Donatio à patre facta filiofa. cauſa ſtudij valet.

Quæ ſit pia cauſa.

In cauſa ſtudij reus tenetur actori edere instrumenta.

Relictum cauſa ſtudij non dicitur ad pias cauſas, niſi ſtudij Theologiæ cauſa relinquatur.

Item relictum cauſa ſtudij poteſt etiam dici pium,per id quod voluit Barto.in l. j. ad fin. & ibi omnes,D.ſolu. marri. quòd cauſa dotis, & cauſa ſtudij concurrunt, & æquiparantur. Ex quo inferunt Bald. Angel. Rapha. Cuma.& Iaſon ibi, quòd ſicuti valet donatio facta à patre filiæ in poteſtate eaiſtenti cauſa dotis,l. Pomponius Philadelphus, & ibi gloſſ.& docto.C.famil.erciſcun.& not.gloſſ. in l.ij. C.de inoffic. dona.& Barto.in l.frater à fratre, D. de condict. indeb. ita etiam donatio facta filiofamilias cauſa ſtudij. quod etiam tenet Roma.in l.donatio.§.pater.D.de donatio.Alberic.Imol.& Floria.in l.quæ pater filio.D. famil. erciſcun.& Iaſon in dicta l.frater à fratre.col.vlt.in ij.lectu.& Ferdin.Lorg.in repet. §. diui. l.filiusfamilias.col.xiiij.verſi.poſſet alia & ſecunda cautela,D.de leg. j. licet aliqui tenuerũt contrarium,vt per Alexan.in dicta l.j.§.ad municipium.D.ad leg.Falcid.Et bene facit,quia ea dicitur fauorabilis,& pia cauſa,quæ vtilitatem publicam reſpicit,vt dicit Paul.Caſtren. conſi.aaiij.viſo puncto.col.penulti.per text.in l.j.§. vlti. C. de cadu. tollen.& eſt etiam bonus tea.in l.ij.§.eaercitum,& ibi Bartol.ff.de his qui not. infa.& in l.quemadmodum. C.de agri. & cenſi.& facit text. in l.ſi ouis.§.vtrum, & ibi Bartol. D. ad Sylla. & quod voluerunt Guli.Cu.Bal.& Alexand.in l.ſi filius.ff.ſi cert. peta. & quod etiam dicit Bald.in l. j. C. ſi de momen.poſſeſ.quòd in cauſa ſtudij non appellatur. & nouiſsimè Philip. Dec. in c.j. col. x. verſic.vij.extrà de probatio. quòd in cauſa ſtudij tenetur reus actori inſtrumenta edere , ſicuti in aliis cauſis piis,& fauorabilibus.& ad hæc omnia eſt bonus text.in dicta l.quæ pater filio,in verbo,pietate.Ex quo videtur etiam probari cauſam ſtudij eſſe cauſam piam : ſicuti etiam voluit expreſsè Alex.in addit.Barto.in l.Stichus liber eſto,D. de lega.iij. & in l. ſi cui annuum.D.de ann.lega.& ante illum Panormi.conſil.lxiij. quædam domina. col. iij. & iiij. lib.ij. Veruntamen Bal. in repetit. l.j.col. xij.D.de legat. ij. dicit quòd relictum cauſa ſtudij non dicitur ad pias cauſas,niſi ſit pro ſtudio ſacræ Theologiæ,quod & videtur ſentire idem Bald in l.j.ff.de legat. ij.in qua etiam ſententia videri voluit Rapha.Cuma. conſil.xxviil. de fundo dato in præmium emancipationis , vbi dicit hanc cauſam non eſſe propriè piam, per not.in l.illud,C.de ſacroſanct.eccleſ. & in l.ſi quis Titio, D. de legat.ii. & donationem factam ex ea cauſa indigere inſinuatione,ſi excedat quingentos aureos, æquè ac alias donationes non pias. Et vtrunque ſequitur Iaſon in l. j. in prima lectu.col. penult.verſi. adde tamen.C.de ſacroſanct.eccleſ.& in l.j.col.vlti.D.ſolu. matri.

Legatum libertatis, cẽſetur ad pias cauſas relictum.

Item legatum libertatis cenſetur relictum ad pias cauſas,vt videtur probare text. in l. in teſtamento.D.de fideic.libert.& melior in l.j. §. vlti. ibi, ad hanc rationem præfatus, & ibi not.Bald.C.de commu.ſer.manu.& in l.contra voluntatem, ibi,iura pietatis, C.de teſtam. manu.& in l.ancillam,in fin.C. de fideicommiſſ. liber. cùm dicit, impium eſſe differre voluntates teſtatoris , quæ ad libertatem reſpiciunt. & voluit Bartol. in l. ſi cui annuum, poſt princ.D.de annu.lega.& in l.ſi iure,de teſta.manumiſ. & in l.ij.& iterum in l.penulti.de fi-

deic

deicom.liber.& in l.vnica.§.j.C.de ead. tollend. & Alexand.in l. captatorias. col. iij. C. de teſta.milit.& conſil.cix.ſtatutis accuratè perſpectis, col.penult. verſi.poſſet & teſtator, lib. ij.& conſi.lxxvj.ponderatis his,col.vlti.lib.iij.& xc.plura narrata ſunt,col. iiij. lib. vj. & Iaſon in l.j.§.ſi quis ita,col.v.verſic.circa illud.D.de verbo.oblig.& in l.qui Romæ,§. Flauius, col.iij.verſic.ego vltra alios,eod.titu.Et vbique docto.trahunt diſpoſita in libertate ad alias pias cauſas,ſcilicet in l.proximè.§.vlti.D.de his quæ in teſtamen.delen.Specul. titul. de inſtru.editio.§. nunc aliqua. verſic. & ſcias, & in l.Titio vſusfructus, §. j. D. de condi. & demonſtra.& in l.ſi vnus.C.de teſtam.& in l.j.circa medium, & ibi etiam Angel. C. de bonis vacan.lib.x.& Bald.in l.ij.& in l.penult.C.de fideicommiſſ.liberta.& in dicta l.ſi vnus C.de teſtam.& in l.ſi iure.C.de teſtam.manumiſ.& in l.j.§.in primo.col. vlt. C.de cadu. tollend. vbi plus dicit,quòd eccleſia & libertas eædem ſunt,id eſt,quòd eccleſia idem eſt quod ipſa libertas,vt illius verbis loquar,per text.in §.vult enim,in authent.de non alien. & idem Bal. conſ.cxviij.caſus ſub tali forma,col. iij. verſic. ſuper quinto puncto,& Roma. conſ. ccxxxv. quo ad primum,col.ij & in dicta auth.ſimiliter,in infinitis prope locis,vt licet videre ex his quæ ſuprà diximus.Alex.qui illud poſtremum dictum Baldi ſequitur conſ.lxxvj.ponderatis his de quibus,col.vj. lib.iij.& docto.ſæpe.

Diſpoſita in libertate trahuntur ad alias pias cauſas.

Eccleſia & libertas æquiparantur.

Quinetiam videtur fauorabilius eſſe legatum, quàm ſit aliud legatum ad pias cauſas: quod ex eo patet, quòd licet legatum piæ cauſæ non minuat legitimam filij, per text. in c. vlti.xvij.quæſtio.vlti.& gloſſ.in l.ſi quis ad declinandam.C.de epiſcop. & cleric.& in l.Papinianus.§.j.D.de inoffic. teſt. & expreſsè conſuluit Alexan.conſi. xviij. non minuitur legitima, in princip. libr. iiij. tamen legata libertatum non ſolùm legitimam minuunt, ſed & omnino auferunt,per dictam l.Papinianus.§.quarta autem,vbi Raph.Fulg.in tertio notab. hoc expreſsè notat per illum text.fauorabilius eſſe legatum libertatis, quàm piæ cauſæ. Ex quo & illud facilè perſpicitur legatum libertatis eſſe fauorabilius ipſa legitima,vt annotant ipſe Fulgoſ.& Paul. Caſtr. qui hoc dicit mirabile in dicto §. quarta autem: cùm tamen legitima ſit fauorabilior, quàm pia cauſa, vt patet ex eo quod diximus, & probatur in auth. ſi qua mulier,vbi Bald.& Salycet.not.C. de ſacroſanct.eccleſ. Verum eſt tamen quod gloſ. & communiter docto. in dicto §. quarta autem, dicunt, quòd hodie legata libertatum non minuunt legitimam, per text.in §.prohibemus, in authent.de trien. & ſemiſſ. Quanuis ille textus verè non loquatur de libertate, & gloſſa ibi etiam aliter tenet, & ſi loqueretur de libertate, nihilo tamen minus probaretur per illum §. quarta autem, ſauorabiliorem eſſe libertatem, quàm piam canſam, licèt in eo caſu eſſet correctus per dictum §.prohibemus, neque enim correcta lege, cenſetur correcta ratio legis, quin ex ea argui poſſit.

Legatum piæ cauſæ non minuit legitimam filij.

Legata libertatum legitimam omnino auferunt.

Legatum libertatis fauorabilius ipſa legitima.

Hodie libertates non minuũt legitimam.

Limita quod dictum eſt,legatum libertatis eſſe pium,vt procedat quando fit pro anima, vel amore Dei,aliàs ſecus,vt ſingulariter tenet Bartol.in repet.l.j. C. de ſacroſanctis eccleſ. Sed hoc reprobat Imol.in l.captatorias.D.de legatis primo,& Iaſ.in dicta l.j.in vtraque lectura.in prima col.verſic.nota iſtam pulcram limitationem, & in ij.lectura,col. antepenul. verſic.credo quòd limitatio,& idem Iaſon in l.captatorias,col.vlti.in princip. C.de teſtam. milit.& in dicta l.ſi vnus,col.vlt.C.de teſtam.per text.in dicta l.j.§.vlti.C.de commu. ſeruo manu.vbi libertas non erat relicta pro anima,vel amore Dei, licèt dicatur pia cauſa.

Limitatio præcedentium.

Item legatum factum ad conſtructionem & reparationem,ſiue refectionem pontium,& viarum,vt voluit gloſ.& poſt eam Nicol.Neapolit.Angel. & Alex. in l.j. §. ad municipium, D.ad legem Falcid. & Spec. hoc intelligens cùm neceſſitas imminet, in dicto §. nunc verò aliqua,verſic.& ſcias quòd inter titu.de inſtru. edit. & Ioan. Andr. in c.tua nobis, in verſic. alios, de deci. Bald.in auth. ſimiliter. C. ad legem Falcid. Floria. in l. cùm de in rem verſo, col.ij.verſi.ſed adde prædictis,D.de vſur.Alexan.in dicta l.j.§.ad municipium.D. ad legem Falcid.& Firmia.in tractatu de epiſcopo, in quarta parte,lib.iiij. quæſtio.xxxj. verſicu. congruenter dicendum,vbi & alios allégat.& Philippus Decius conſi.lxxij. viſo puncto,col.iij. Bernard.Landri.in addit.Barto.dicto conſi.xxvj.Ideóque multi fuerunt in ea opinione,vt l. j.C.de fideicommiſſ. loquens in alimentis, quæ, vt diximus, vim habent piæ cauſſæ, procedat & in refectione viarum,ita voluerunt Bar.Bal.Ang. Fulgoſ.Alexand.& Iaſon in l.ſi certis annis. C. de pactis.Barto.& Fulgoſ.in l.cùm de in rem verſo,D. de vſuris. Bar.in ſua diſputatione,inci. quædam mulier.Anto.in repetitio.cap.peruenit,col.vij.de cenſibus, Imol. in l.ſi verò.§.de viro,colum.xij.D.ſoluto matrimo.Matheſil. in tractatu extenſionum, Iaſon in dicta l. j. C. de fideicommiſſ. Et bene facit text.quòd ſicut aliàs valet legatum incertum fauore piæ cauſæ,vt ſuprà diximus in quinquageſimoſexto priuilegio, ita & pro refectione pontium,l.quidam in teſtamento,& ibi gloſ.Bartol.& alij,de legatis ſecundo,& Bartol.in l. ſi cui annuum,D.de annuis legatis.Et hæc res adeò fauorabilis eſt, vt licet quis habeat priuilegium immunitatis à publicis muneribus, tenetur tamen ad conſtructionem pontium & viarum,ſicut etiam tenetur eccleſia,licet ſit priuilegiata,niſi ſpecialiter huius rei conceſſa fuerit immunitas,l.j.& ibi not.Ioan.de Plat.C.de collat.fund.patrimo.libro xj. & l.abſtr. & ibi Plat.C.de priuileg.dom.Ideò nec eccleſia,quæ priuilegiata eſt,ab ea re eſt immunis,

Legatũ in refectionẽ viarũ vim habet piæ cauſæ.

Legatum incertũ fauore piæ cauſæ valet.

Legatũ in refectionẽ pontiũ fauorabile eſt.

l.ad inſtru-

Legatũ refectionis viarum ponitur inter eas cõſtitutiones Regias, quarũ ſententia mandatur executioni.

l.ad inſtructionem.C. de ſacroſanct. eccl. & in noſtris coostitutionibus Regiis, quas vulgò ordinationes vocamus,cauſa hæc ponitur inter eas,quarum ſententia mandatur executioni non obſtantibus quibuſcunque oppoſitionibus, & appellationibus.

Legatũ factum pro cuſtodia ciuitatis ad piã cauſam cenſetur.

Item legatum factum pro patriæ(vt ſic dixerim)fortificatione,valet, pro cuſtodia ciuitatis,& locorum conſtructione,ſiue refectione murorum,& foſſarum & cæterorum id genus. Ita voluit Speculator, hoc quoque intelligens, quando neceſsitas imminet in dicto verſic. & ſcias quòd inter.vbi ad hoc multa allegat Bal.in dicta auth.ſimiliter,C.ad leg.Falcid.vbi ad hoc rationem adducit, quia ex his cuſtodiuntur viduæ, orphani,& aliæ miſerabiles perſonæ.

Quicquid fit ad publicã vtilitatẽ, id piũ dicitur.

Item quicquid fit ad publicam vtilitatem,id pium dicitur,vti expreſsè voluit Paul. Caſtrenſi.cxciiij.viſo puncto,col.ij.verſi.pro hoc etiam,lib.ij.per l.j.§. vltimo.C. de cadu.tollen. & l.ad inſtructionem, C.de ſacroſanctis eccl.

Legatũ factum ad cõſtruendum monumentũ dicitur pium.

Item legatum factum ad conſtructionem monumenti, vt voluit Bald. & Angel. in l. hereditas.§.ſi defuncto,D.de petitio.hered. & expreſsius idem Angel.in l.j.§. vltimo, Rapha. & Paul.Caſtrenſ.D.ad leg.Falci.Quod & concedit ibi Imol. quatenus neceſſarium eſt ad ipſum monumentum conficiendum. Nam quod præter neceſsitatem impenditur, id potius tendit ad vanam gloriam,& ſolatium viuorum,& memoriam defuncti,quàm ad honorem Dei. Alex.autem ibi diſtinguit, an monumentum tendit ad ornatum eccleſiæ, nécne. Sed priorem partem indiſtinctè ſequitur Firmianus in tractatu de epiſcopo, loco ſuprà ſæpius allegato.

Legatum meretrici vt ſe corrigat.

Item legatum factum meretrici, vt ad frugem melioris vitæ redeat, dicitur relictum ad piam cauſam,vt voluit Bal.in l.imperialis,in princip.col.j.arg. illius tex.C.de nup.& ſequitur Firmianus vbi ſuprà.

Legatũ pro incertis & malè ablatis.

Item relictum pro incertis,& malè ablatis,dicitur etiam ad piam cauſam,vt expreſsè voluit Bald.in dicta l.hereditas,§.ſi defuncto,D.de petitio. heredit. in prima lect. & ibi quoq; Angel. & vterque per nota. in clem. prima,de priuileg. & Florianus in l.cùm quidam. §. ſi dies. D. de vſuris.

Relictũ ad ſoluendum creditorib. dicitur eſſe ad pias cauſas.

Item relictum factum ad ſoluẽdum, & ſatisfaciendum creditoribus, dicitur eſſe ad pias cauſas, vt voluit Vital. Nemau. in repetitio. c. Ioannes.in tertio notabili, per illum text. de teſtament. pro quo facit quod dicit Bald. in l. id quod pauperibus, in ix. quæſtione, C. de epiſcop.& cleric.quòd executor deputatus ad ſoluendum debita, poteſt ſoluere debita naturaliter tantùm: quia in foro animæ tantum valet debitum naturale ſolum, quantum naturale,& ciuile ſimul. Sed aduerte quod in dicto cap. Ioannes, magis videtur innuere contrarium,dum ſeparat pios vſus,& debitorum ſatisfactionem. Et propterea ſentiunt illic Innocen.Hoſtien.Ioan.Andr.& Panor.quòd huiuſmodi relictum non dicatur ad pias cauſas.

Poſtremò ſi amplius vis ſcire quæ dicantur legata ad pias cauſas, vide Speculat. & Ioan.Andr.in dicto §. & ſcias quod inter. Bald. & Roma. in dicta authentic. ſimiliter,Petr. Peruſi.in dicto tractatu canonicæ epiſcopalis, c.x. & Firmia. in dicto tractatu de epiſcopo, in quarta parte libri quarti, in quæſtione xxxj. verſic. congruenter eſt dicendum.

INCIPIT DE PRIVILEGIIS PIAE CAVSAE TRACTATVS.

Varij intellectus cap. cùm eſſes. & cap. relatum. de teſta.

SVPEREST nunc vt veniamus ad noſtra duo capita, videlicet cap. cùm eſſes, & cap. relatum, de teſta. Sunt enim qui dicunt ea tantùm debere intelligi de relictis ad pias cauſas, & ex his gloſ. ordinaria in vtroque loco, & gloſſ. in ſumma ij. q. iij. & Goffr. in ſumma de teſtam. tit. de numero teſtium. Fulgoſ. conſi. xxix. cuius caput eſt, punctus quæſtionis. Paul. Caſtrenſ. conſi. xxxj. iſta inſtitutio. lib. ij. Alij tradunt per illa capita eſſe omnino & in omnibus iuri ciuili derogatum, etiam quo ad forum ſecularem. Cuius opinionis & ſententiæ fuerũt Ala. Vinc. Goff. Hoſtien. Ant. Pan. col. ij. & col. iij. in d. c. cùm eſſes. & Brix. in dicta ſumma, ij. q. iij. & Dominic. conſi. xlix. quod ita incipit, ſuper iſto puncto, Hoſtien. in ſumma, titu. de teſtam. §. qualiter conficiatur, & è recentioribus Stepha. Bertran. conſi. xxiij. Chriſti ſaluatoris &c. lib. ij. Alij item quòd in terris imperij, & in iuriſdictione ſeculari ſit lex ciuilis ſeruanda, præterquam in legatis ad pias cauſas: in quibus vbique eſt ſeruanda diſpoſitio d. cap. relatum. in terris verò temporalis iuriſdictionis eccleſiæ in vtroque foro eccleſiaſtico ſit obſeruandum dictum cap. cùm eſſes, in legatis ad non pias cauſas. In qua ſententia videri voluit Ioan. Ana. in dicto cap. cùm eſſes. vbi & hoc dicit conſuetudine obſeruari, & ibi expreſsius Ioan. de Fan. Ioan. Cal. Pet. Peru. And. Card. Florent. Imo. qui hanc dicit eſſe communem opinionem Petr. Peruſ. conſil. cxvij. Feder. Senenſ. conſi. ccxvij. factum eſt tale, Quidam nomine P. Socin. conſil. ccxxxv. viſa contingentia. col. ij. in fi. vbi etiam dicit hanc eſſe communem opinionem Corne. qui & hoc dicit conſi. clxviij. in præſenti. col. iij. verſic. tamen communis lectura, lib. ij. & conſi. ccxcvij. videtur quòd dicta fraternitas, col. iij. verſic. tamen his, libro iiij. vbi dicit hanc eſſe communem lectionem. Alij quoque generalius, vt in foro ciuili ſeruetur lex ciuilis, in canonico cap. cùm eſſes, in vtroque dictum cap. relatum, in relictis ad pias cauſas, quæ fuit ſententia Imo. in dicto cap. relatum. & ita pronuntiaſſe Innocen. IIII. in publico conſiſtorio, ſcribit Bal. conſi. cclxxxiiij. dominus Rainutius, lib. iij. Alij rurſum, quòd ſemper in relictis ad pias cauſas ſufficiant duo teſtes, per dictum cap. relatum. in aliis verò requiratur & parochianus vltra duos teſtes, per dictum cap. cùm eſſes, vbi hoc voluit Panorm. in fi. lect. & in reper. col. v. cum ſequen. & ibi Ioan. Ana. poſt antiquiores: & Specu. titu. de inſtrum. edit. §. compendioſè, verſic. item per ius canonicum, & Cardin. Floren. conſil. lxxiij. puto de iure, col. j. Alexan. conſi. cv. viſo & diligenter conſiderato, col. iij. verſ. imò fortius, libro iiij. Barb. conſil. lxxxvij. col. iiij. lib. iiij. Corne. conſil. cclxj. de duobus principaliter, col. vlt. libro iiij. Alij denique in alia ſunt ſententia, vt per Dominic. conſi. xlix. ſuper iſto puncto, Ioan. Cal. conſi. viij. titu. de teſta. & Ro. in repet. authen. ſimiliter, in iij. & iiij. ſpeciali, inter vltimas voluntates, C. ad leg. Falci. & Cor. conſi. lxxvij. licet autem, lib. j. & conſi. cxxxvij. placet mihi, lib. ij. & Philip. Dec. conſi. cclxxxiiij. viſo puncto, in ij. dubio. Non tamen mihi eſt animus omnium omnia adducere: ſatis eſt, quantum ad hunc locum pertinet, quòd omnes in hoc cõueniunt, quod in relictis ad pias cauſas vbique ſufficiant duo teſtes, iuxta dictum cap. relatum.

In iuriſdictione ſeculari lex ciuilis eſt ſeruanda.

Diſpoſitio c. relatum. ſeruãda eſt vbique in legatis ad pias cauſas.

At c. cùm eſſes, in legatis ad non pias cauſas.

Alij generalius diſtinguunt.

Alij aliter

Alij rurſus aliter.

PRIMVM PRIVILEGIVM.

In relictis ad pias cauſas duo ſufficiunt teſtes, tam iure ciuili, quàm canonico.

QVod primum priuilegium erit (vt duo ſufficiant teſtes) eorum, quæ hîc commemoranda & enumeranda putauimus: communemque illam ſententiam, præter illos quos ſuprà citauimus, receperunt Barto. qui & hoc dicit procedere de iure ciuili. Bal. Ioan. Fab. Sal. Fulgo. Pau. Caſt. Franc. Aret. & alij in l. j. C. de ſacroſanct. eccl. & Bald. conſi. clxvij. thema proponitur, in fi. lib. ij. & conſil. xx. ſuper primo

In piis cauſis duo ſufficiunt teſtes. Etiam iure ciuili.

puncto,in princ.lib.v.& in l.hæreditas.col.ij.in duobus locis,D.de petit. hæredit. Salye. in l.generali,C.de ſacroſanct.eccl.Rapha.Cuma.qui & id voluiſſe videtur,procedere de iure ciuili,conſi.clx ix.viſo teſtamento,col.j.Alexan.conſi.xlj.viſo tenore.colum.ij.lib. penulti. & dicto conſi.cv.viſo ac diligenter conſiderato,col. iiij.lib.iij.Corne.conſi.lxxvij.licet autem. col.j.verſi.tamen prædictis.lib.penult.& conſil.cclxj.in hac conſultatione.col.ij.eodem lib. & conſi.cxxxvij. placet mihi,& conſil.clxvj. minimè dubium,in prin.libro uj. & omnibus locis infrà allegatis,& plerique omnes vbique.

SECVNDVM PRIVILEGIVM.

Teſtamentum immediatè,ſine alicuius alterius inſtitutione, ad pias cauſas factum coram duobus teſtibus deponentibus, infirmat prius teſtamentum ſolenniter coram ſeptem teſtibus peractum.

Teſtamentum ſolēne tollitur per minus ſolenne.

SEcundum erit priuilegium,vt primum teſtamentum factum coram ſeptem teſtibus,tollatur per ſecundum factum ad pias cauſas,coram duobus : & ita conſuluit Pau.Caſtren.conſi.cclxij.dubium facit in ſuprascripto puncto, libro iij. & ſequitur Alex.in l.hac conſultiſsima.§.ſi quis autem,col.vlti.C.de teſtament. per l.ij.D.de iniuſto teſtamen.& conſi.xlvj.viſo themate,in fi.lib.ij.& conſi.cvj. viſo & diligenter conſiderato,col.ij.verſic.quinto adduco,lib.iiij.& Barba.conſil.xliij.col.iiij.libro iij. & Iaſon in l.ſi ita ſit ſcriptum,col.v.verſic.nota diligenter.D.de leg.j.& Philip.Decius in l. nihil tam naturale.D.de reg.iur.

Duo teſtes deponentes de teſtamēto ad pias cauſas ſufficiunt. Statuto diuino in ore duorum vel trium ſtat omne verbum. Idem in cōtractibus ſeruatur. In teſtamento inter liberos non opus eſt interuentu teſtium. Sciens non indiget probatione.

Hoc autem intellige,vt videlicet ſufficiant duo teſtes,deponentes de teſtamento ad pias cauſas,licet non ſint inſcripti in eo teſtamento.Neque enim hoc caſu, duo teſtes requiruntur ad ſolennitatem teſtamenti:ſed ſolùm ad probationem,vt dicit Bal.in dicta l.j.in repet. col.xiiij.verſi.ſuper prima queſtione,C.de ſacroſanct.ecc.vt probatur in dicto cap.relatum, quod omnino fundatur in diſpoſitione iuriſgentium,vel diuini : cuius ſtatutum eſt, in ore duorum vel trium ſtare omne verbum,vt ſcribitur Deuteron.17.& alibi ſępe repetitur,tanquam huiuſmodi teſtamentum ad pias cauſas non exigat ſolennitates iuris poſitiui, ſed omnino reguletur (vt noſtri loquuntur) ſecundum ius gentium,vel diuinum : quod quidem ius nullam in factis hominum ſolennitatem requirebat, ſed ſatis erat ea teſtimonio duorum,aut trium hominum probari. Sicuti etiam videmus de iure ciuili in contractibus : in quibus ſi teſtes non interueniant per modum ſolennitatis,valent & poſſunt probari, vel per teſtes,vel per confeſsionem, vel aliàs : vt patet per totum titu.D.& C.de confeſſ.& ita in ſpecie conſuluit Corne.conſi.ccxv.videtur prima facie,colum.ij.libro ij.& conſi.cccvij. cuius eſt ſimile initium,col.iij.lib.iij.in quibus locis illud ex eo ſubinfert, quòd etiam ſi nulli omnino teſtes interuenerint in teſtamento ad pias cauſas, fateatur tamen pars teſtamētum fuiſſe factum,ſed dicat non valere,quia teſtes non interuenerint, iudicandum eſt pro teſtamento,vt etiam in ſimili dicitur in teſtamento inter liberos,& not.per docto.in l.hac conſultiſsima.§.ex imperfecto.C.de teſtamen.& propterea ſubdit ipſe in vltimo loco, ſi is qui verè ſciret huiuſmodi teſtamentum fuiſſe factum , nec tamen ſatisfaceret relictis ad pias cauſas,quia deeſſent teſtes, qui de teſtamento deponerent, in foro conſcientiæ peccaret, quia deficeret probatio, non ius, vt in ſimili dicit text.in l.duo ſunt Titij.D.de teſtament. tutel. & ſciens non indiget probatione,iuxta l.j.in fin.D.de actio.empti.& cap.eum qui, de regul.iuris, in vj.

Quod de duobus teſtibus dictū eſt, procedit,ſi immediatè ſit piis cauſis relictum.

Hoc autem intellige,vt videlicet duo teſtes ſufficiant in teſtamento ad pias cauſas, cùm legatum immediatè proximeque relictum eſt piis cauſis:quia ſi teſtator reliquerit cuipiam priuato,& illi quidem grauato reſtituere pio loco, non ſufficerent duo teſtes, vt tale relictum valeat,vt notab.voluit Barto.in l.vlti.per illum text.D.de his quæ pro non ſcrip. hab. quod dictum ſimpliciter refert,& dicit ſing.Iaſon in l.Marcellus,col.viij.verſic.ſed aduerte. D.ad Trebel.Sed contra hoc vide quæ dicam infrà in vigeſimotertio priuilegio,poſt princ. & vide etiam non Socin. ſed alium inter conſil.illius, conſi.cccccxviij.col.ij. verſic. prætetea,libro primo.

Ita vt in ipſo teſtamento pia cauſa inſtituatur, & non alius.

Intellige item in teſtamēto,in quo pia cauſa inſtituitur.Nam ſi alius eſſet inſtitutus, non valeret ſine ſolennitate iuris cōmunis,etiam in relictis ad pias cauſas,cùm non valeat caput teſtamenti,vt voluit Salyc.in authen.caſſa.in ix.q.C.de ſacroſanc.eccl.Imo.in cap. quidam clericus.de foro compet.Alexan.conſi.clxxvij.viſo themate mihi exhibito, colum.j. verſic. nec prædictis.libro ij.& conſi.cix.ſtatutis accuratè perſpectis, col.penult.verſicu. poſſet & tertia ratione,lib.ij.Socin.conſi.v.in fin.libro iij.& conſil. cxv. videbatur prima conſideratione,colum.ij.verſic.& pro hoc.libro iiij. & Iaſon in l.hac conſultiſsima.§.ex imperfecto, col.iij.verſic.in caſu autem contrario.C.de teſtam.

Contrariū tenentes.

Contrarium tamen voluit Ioan.Calde.conſil.vlti.titu.de conſtitutio.quòd ſcilicet valet teſtamentum quo ad legata ad pias,cauſas per tex.ſimilem in dicta l.hac conſultiſsima.§.ex imperfecto.C.de teſtamen.Cuius ſententiam adfert ipſe Soci.conſil.xlix.viſo inſtrumento,

col.

colum.vlti.verſic.non omitto.lib.iiij.vbi eius rei ſuſpendit ſententiam:vide Iaſo.in dicto §. ex imperfecto. Quòd ſi è diuerſo ſit inſtituta pia cauſa,valent legata aliis facta in huiuſmodi teſtamento,in quo tantùm duo teſtes fuerunt adhibiti,vt voluit Salyc.in dicta auth. caſſa.& Anto.in dicto c.quidam clericus.col.penul.& Alexand.qui hoc dicit ſingul. conſi.xlj. viſo tenore,colum.ij.verſi.quinto,lib.j.& vide quæ dicam in ſimili infrà in ſexto priuilegio, in fin. Tu tamen ſuper hæc vide Iaſ.in loco ſuprà allegato,& nouiſsimè Socin. (ſi is eſt) in tractatu fallent.in regula cccx.incip.priuilegia, vbi multa veluti in vnum corpus de induſtria congeſsit,quibus non pauca adiiciemus. Primo autem loco continuabimus priuilegia circa vltimas voluntates,& quę illas reſpiciũt:deinde & alia cõtinuato ordine ſubiiciemus.

Confirmatio cõtraria ſententia.

TERTIVM PRIVILEGIVM.

Rogatio teſtium non eſt de ſubſtantia teſtamenti ad pias cauſas:nam in eo ſolùm iuris gentium vel diuini ratio habetur.

Teſtes rogati ad pias cauſas non ſunt neceſſarij.

TErtiò igitur loco,ex his quæ diximus ſatis conſtat non eſſe neceſſe teſtes adſcriptos in teſtamento ad pias cauſas eſſe rogatos, cùm ea ſolennitas ſit iuris merè poſitiui,non iuris gentium,aut diuini.Ita expreſſè voluit Ioan.And.in cap.relatum.de teſtam.& in addit.Spec.tit.de inſtrum.edit.§.compendioſè.verſic.item per ius canonicum.Barto.in repet.l.j.col.antepen.in fin.& ibi etiam Bal. primùm in lectu. paulò ante finem:deinde & in repet.col.xiiij.verſic.ſuper quarto puncto.C. de ſacroſanct. eccleſ.Bald.conſil.clij.ſuper primo puncto,lib.iiij.& conſil.xxvj.ſuper primo puncto,poſt princ.lib.v.& conſi.ccxxx.teſtamentum de quo quęritur,libro v.vbi tamen ſubdubitat Anton.Imol.Panor.& Cardin.in dicto cap.relatum,poſt princ.& in c.cùm eſſes.de teſtamen. & Pau.Caſtren.conſi.xxvj.certum eſt quod dominus,ad fi.lib.j.& conſi.lxxxv.viſa dicti facti narratione,eo.lib.& conſil.cccxxvij.dubium facit in ſuprascripto puncto,eodem lib. & conſi.ccccxvj.viſis & examinatis,col.ij.eod.libro,& conſil.xxv.ſuper eo quod quæritur,lib. ij.Corne.in authen.quod ſine.colum.vlti.eod.titu. & conſil. cclxxviij. conſuluit dominus, colum.penul.verſi.item placet.lib.j.& conſi.cxlviij.viſis nonnullis,colum.ij. lib.ij. & conſil. ccxv.videtur prima facie,col.vlti.lib.ij.& conſil.cxviij.in hac conſultatione,col.penult.eod. lib.iij.& conſi.ccclxvij.videtur prima facie,col.iiij.verſic.& per conſequens patet,eod.libro iij.& conſil.cclix.dicta diſpoſitio,col.iij.verſic.nec etiam obſtat, lib. iiij. & videtur voluiſſe Alexan.conſi.lxx.viſo conſilio.colum.vlti.lib.ij.& conſi.iiij.attentis narratis, colum.ij. verſi. prætermiſsis.lib.vij.& conſil.cxxxj.ſuper themate,poſt princ.eodem lib.vbi dicit hanc eſſe communem opin.& Socin.in dicta regula cccx.in xxxij.priuilegio.& Barbat.conſi.xlij. clementiſsimum Deum,col.v.lib.iiij.& conſi.lxxxvij.prope eſt dominus.col.v.& iterum col. vlt.eodem lib.iiij.& Stepha.Bertran.conſi.xciiij.relicta,in prin.lib.ij.

Contrariæ opinionis authores.

Eorundem rationes.

Requiſiti teſtes.

Contrarium tamen tenuit Franciſ.Areti.antiquior in quodam ſuo conſilio , ſicuti illum retulerunt Anto.& Panorm.in dicto cap.relatum.& idem quoque tenuit Lapus, alleg. xxx. vbi dicit ita de facto Bal.conſuluiſſe,& Pau.Caſt.ſibi contrarius,conſi.cj. ad primum quæſitum videtur reſpondendum,in quarto dubio,lib.ij.& Roma. in repet.d.authen.ſimiliter, in ij.ſpecialitate vltimarum voluntatum,& Corne.ſibi contrarius, conſil.cccviij.pro deciſione præſentis,col.iij.verſi.hæc quidem ſunt ſanè veriſimilia.iunctis his quæ prius ſcripſerat lib.iij.& Ludo.Bolo.in addit.conſi.Ioan.Ana.conſil.xxviij.viſis & accuratè attentis. col. iiij.Mouentur primò,quia non inuenitur correctum ius ciuile.Secundò per tex.in dicto c. relatum,in illis verbis,tribus,aut duobus legitimis teſtibus requiſitis.Quæ verba idem ſignificant,quod teſtibus rogatis.Nihil enim aliud eſt rogare teſtes,quàm eos requirere , vt adſint actui,per text.in authen.de teſtibus,§.& licet.in illis verbis, dum ad hoc ipſum adſumantur teſtes:iunctis verbis,hæc enim inania,& ex tranſitu prohibita teſtimonia, & iuncta authen.rogati.C.eodem titu.Et propterea adhibiti teſtes in teſtamento (quod nihil prorſus aliud eſt,quàm requiſiti) ſufficiunt,Inſtit.de teſtamen.§.vlti.iuncta l.hæredes palam.§.pen. D.eod.& l.hac conſultiſsima.in prin.C.eod.cum ſimil.& ad idem eſt text. iuncta gloſ.in l. nullum.D.de diuort.& gloſſ.in l.ſcripturas,vbi Bald.C.qui potio.in pigno.hab.exponit teſtibus adhibitis,id eſt,rogatis.

Milites quibuslibet modis teſtantur,ſeruato tamẽ iure gentium.

Modò teſtes ſint rogati.

Reſpõſio ad contraria.

Item licet milites poſsint quibuſlibet modis teſtari, ſeruato duntaxat iure gentium, l.j. D.de teſtamen.milit. cum ibi nota. debent tamen teſtes in eorum teſtamento eſſe rogati , per l.diuus,eodem titu. quem ibi ad hoc not. & dicit ſingul.Ange. eſt tamen ſimilis in §.j.Inſtit.eod. titu.

In piis cauſis maximi eſt momẽti ius gentiũ ſiue diuinum.

Sed Corne.in locis ſuprà allegatis,has obiectiones facilè diſſoluit. Nam quod ad primam pertinet,ex quo d.c.relatum,dicit expreſſè cauſam teſtamẽtorum ad pias cauſas non eſſe tractandam ſecundùm leges,ſed omnino eſſe ſequendum ius gentium , ſiue diuinum, vt ſuprà ſępius diximus:ſatis in hoc videtur eſſe correctũ ius ciuile. Ad illa autem verba,teſtibus requiſitis,reſpõdet Corn.multis modis.Primùm,quia tex.ille nõ loquitur de teſtibus

Qualitas adiecta verbo intelligitur ſecundum tẽpus verbi. *In relictis non piis nõ requiritur generaliter testium rogatio.* *Abſurdũ.* *Teſtes ſe ingerentes ſuſpicione nõ carent.* *Ratio, cur teſtes debeãt eſſe rogati in teſtamento militis.* *Rogatio nõ eſt de ſolennitate teſtamenti militis.* *Nec teſtamenti inter liberos.* *In parentibus erga liberos præſumitur deliberatio.* *Qua non præſumitur in militis teſtamento.*

requiſitis,vt intereſſent teſtamento:& illa verba referuntur ad præcedens verbum, tractetur,quod quidem refertur ad iudices,& eſt verbum futuri temporis,& tamen teſtamẽtum erat factum de præterito:& qualitas adiecta verbo,intelligitur ſecundùm tempus verbi, l. in delictis.§.ſi extraneus.de noxal.actio.l.ex facto.& ibi Bart.D.de vulg.& pupil.l. Lucius. ff.de milit.teſtamen.Et ideo loquitur de teſtibus, qui requiruntur tempore iudicij, ſcilicet ad probandum teſtamentum.Sed & quod non intelligatur, requiſitis, id eſt rogatis, prout leges volunt teſtes eſſe rogatos in teſtamento,ex eo facilè apparet,quòd ille textus non ſolùm loquitur in teſtamento,ſed & in aliis vltimis voluntatibus:quia generaliter loquitur de relictis eccleſiæ,non ſe reſtringens ad teſtamentum.Conſtat autem quòd in relictis etiam non piis cauſis,non requiritur generaliter,vt teſtes ſint rogati,per l.vlti.§.in omnium.C. de codicil.Et abſurdum eſſet dicere,quòd maior ſolennitas requiratur in relictis piis cauſis, quàm aliis:& omnino contra mentem dicti cap. relatum. Nam ſine miniſterio authen. de teſtib.§.& licet,dicit ille tex.reſpiciens non ad ſolennitatem,ſed ad probationem, requiſitis teſtibus:quia etiam debent teſtes requiri,vt deponant: non autem ſe ingerere: aliàs ſuſpicione non carerent,per l.quæ omnia.vbi Ang.not.ff.de procur.& not.etiam gloſ.in l.presbyteri.C.de epiſc.& cler.Iaco.Bella.in authen.de teſtibus.§.ſi verò ignoti.& Bart.in l.poſt legatum.§.ſi verò.D.de his quib.vt indig.& ita etiam intelligit illa verba, requiſitis teſtibus, Imo.in dicto cap.relatum.& Barba.dicto conſi.lxxxvij.colum.vlti.lib.iiij.ad dictam l.diuus. reſpondet poſt Bal.in auth.quod ſine.C.de teſtam.quòd teſtes ideo debent eſſe rogati in teſtamento militum,vt ex eo poſsit certò diiudicari militem proferendo verba,quæ ſonant in teſtamentum,ea deliberatè,& ſeriò,animòque teſtandi, non ioco, non perfunctoriè protuliſſe,vt ſæpe ſolent aliàs: ſicuti & alibi huiuſmodi rogatio ponderatur in l.Pamphilo.§. propoſitum.D.de leg.iij.Et ita ſatis exprimere videtur tex.in dicta l.diuus.ibi,vt prius conſtare debeat factum eſſe,& in illis verbis,alioquin &c.Ex quibus clarè apparet rogationem non eſſe requiſitam ad ſolennitatem teſtamenti militis,quin videlicet valeat ſine illa, quo quo pacto poſsit conſtare teſtamentum fuiſſe factum.Sicuti in ſimili dicimus in teſtamento parentum inter liberos,in quo non requiritur rogatio teſtium, vt voluit gloſ.in l.vlti.ad fin.C.de codic.Bald.Salic.& Fulgo.in dicta authen.quod ſine.C.de teſtamen.Ange.Paul. Caſtr.& recentiores in dicto §.ex imperfecto.Ange.in auth.de teſtam.imperf.in prin.Nam vt dicit Bal.in dicta auth.quod ſine,in parentibus erga liberos præſumitur deliberatio, arg. l.nec in ea.ad legem Iuliam de adulter.quia naturalis ſtimulus vrget patrem ad cogitãdum de liberis,l.amiciſsimos.§.vlti.de excuſ.tut.At in teſtamento militis,in quo huiuſmodi deliberatio non præſumitur,ſi obiiceretur militem ipſum non protuliſſe verba ſonantia in teſtamentum,ac non deliberatè protuliſſe,neceſſe eſſet ad probandum animum, adferre rogatum teſtimonium,& alia quæ id arguerent.

QVARTVM PRIVILEGIVM.

In piis cauſis ſola ſubſcriptio manu teſtatoris, ſine teſtibus facta, vim teſtamenti obtinet.

Teſtamentum ſine teſtibus ad pias cauſas valet. *Idem in teſtamẽto inter liberos.*

QVartò accedit proximè ad ea quæ dicta ſunt in præcedentibus,quòd teſtamentum manu teſtatoris ſcriptum, ſine teſtibus, ad pias cauſas valeat: vt expreſsè voluit Imol.in l.ſi is qui.D.de teſtam.& ſequitur Corne.dicto conſil.cccvij.col. iiij.verſi.& licet ſint conteſtes,lib.iij. Nam etiam (inquiunt) hoc ſufficit in teſtamento inter liberos,per auth.ſi modo. C.famil.ercisc. quæ ſolùm requirit ſubſcriptionem manu teſtatoris,quæ quidem non plus operatur, quàm tota ſcriptio ipſius teſtamenti, argumen.authen.quod ſine.C.de teſtamen.& §.nos quidem.cum ſequen.in authen.de tabul. Et hoc quoque probatur, vt dicunt in dicta l.vlti.C. famil.erciſcun. quæ ſtatuit voluntatem inter liberos poſſe probari quibuſcunque indiciis,quod & idem affirmat Bald.in dicta authen.quod ſine.

QVINTVM PRIVILEGIVM.

In piis cauſis ſolum ius naturale conſideratur: & ob id mulieres non minus in teſtamento ad pias cauſas, quàm inter liberos teſtes habentur idoneæ.

Mulieres teſtes idoneæ in piis cauſis. *Item in teſtamẽto inter liberos.*

QVintò ex præcedentibus quoque proficiſcitur,vt etiam mulieres ſint teſtes idoneæ in teſtamento ad pias cauſas:cùm iure naturali mulieres non reperiantur prohibitæ,ſed ſolùm de iure ciuili,vt ex eo patet,quòd in teſtamento inter liberos poſſunt eſſe teſtes,vt not.gloſ.in auth.quod ſine.& ibi Bal.& alij,C.de teſta. & gloſ.in §.quod & ſæpe.in auth.de trien.& ſemiſ.& l.vlt.C.famil.erciſ.& Bar.& alij,in d.§. ex imperfecto.Imo.in l.qui teſtamento.§.mulier.D.de teſta.Franc.Aret.& Fel.in c.quoniã. de teſtib.Et ita etiam in teſtamẽto ad pias cauſas voluit Bal.in dicta l.j.ad fi.in lect.& etiam in repetit.col.xiij.verſic.oſtenſo de principalibus perſonis.C. de ſacroſanct.eccl.& conſi.

cexxx.teſtamentum de quo quæritur,eodem lib.v.vbi tamen dicit eſſe dubium.Ang.conſil. ccxxxiij.in cauſa prædicta,col.j.Pet.Ancha.in dicto cap. cùm eſſes,in quarto notab.& ibi etiam Imol.& Panorm.col.j.& iterum vlti.de teſta.& idem Panor.in dicto c.relatum.col.j. de teſta.Pau.Caſt.conſi.cccxxvij.dubium facit in ſupraſcripto lib.j.Barb.conſi.lxxxvij.propè eſt dominus,col.v.& ſeq.lib.[illegible]lexan.conſi.cv.viſo ac diligenter.col.iiij.verſic. ſecundò reſpondeo,lib.iij.Corn.conſi.cclxj.in hac conſultatione,col.j.lib.j.& conſil.clxviij. in præſenti,col.ij.lib.iij.& conſi.ccxv.videtur prima facie,col.iij.libro ij.& idem Alexand. conſil. clxxvij.viſo themate.col.ij.verſic.& licet dominus.libro ij. Socin.in dicto tractatu fallent. regul.cccx.in xxxvj.priuilegio,& Lanfran.Oria.in repet.c.quoniam contra falſam. in verbo,teſtes.verſic.& primò quæritur.ibi,inter liberos.de probat.& nouiſsimè Iaſ.in l.hac conſultiſsima.in prin.col.vlt.C.de teſtam.Philip.Dec.& Felyn.in dicto cap.quoniam.de teſtib. & idem Decius in l.fœminæ.D.de regul.iur.

Cõtrarium tenentes.

Mulier nõ eſt idonea teſtis in teſtamentis.

Contrarium tamen tenuit Spec.tit.de teſtam.§.j.verſi.item quod eſt melius.Federic. Senen.conſi.ccxvij.factum eſt tale,quidam nomine P.in fin.per iura vulga. diſponentia mulierem non eſſe teſtem idoneam in teſtamentis.& poſt illum Roma.in dicta auth.ſimiliter, in xvj.ſpeciali,circa vltimas voluntates.C.ad leg.Falci.motus per tex.in dicto cap.relatum. in verbo,teſtibus legitimis,& aliis quibuſdam leuibus rationibus, quibus ſatis reſponſum eſt ex his,quæ ſuprà diximus,ne iterũ repetamus.Subdit tamen in fine,quòd licet hæc opinio ſit verior:tamen præcedens fortè in practica ſeruaretur,quia communis eſt,& hanc ſimpliciter refert,quaſi ſequatur Barbat.ſibi contrarius conſil.cviij. clementiſsimi Dei patris, colum.penult.in princ.lib.j.& conſil.xxxviij.difficile.colum.viij.libro iij.& non obſcurè in dicto cap.relatum.& in conſil.lviij.clementiſsimi Dei,colum.antepenult.& Socin.qui dubitat,conſil.xcij. in cauſa domini Antonij.colum.ij. verſicu. quinimò diſputatur, libro iij. Sed & hanc partem ſequitur intrepidè,& conſtanter Benedict.Cap.conſil lxxv. & facit in hanc partem,quod ſcribit Bald.conſil.cclxiiij.ad euidentiam.in fin.quòd ſufficiunt duo teſtes in legato ad pias cauſas, modò ſint omni exceptione maiores. At mulieres non ſunt eiuſmodi ſecundùm Alexand.conſil.lxx.viſo conſilio.col.v.verſi.bene facit.lib.2.& Cepola conſil.xxxij.quidam ruſtici,col.ij.verſic.primò fuerunt.Dec.in l.fœminæ.col.v.in xvj. caſu. verſi.& caſu quo.D.de regul.iur.

Requiruntur duo teſtes in legato ad pias cauſas omni exceptione maiores.

SEXTVM PRIVILEGIVM.

In piis cauſis valet teſtamentum non lectum coram teſtibus, viuente teſtatore,nec in publicam formam redactum:niſi primò cauſas teſtator expreſſerit,deinde & aliud ad pias cauſas minus ſolenne fecerit.

Mortuo teſtatore antè lectũ coram teſtibus teſtamentũ, nihil valiturum eſt.

Niſi ad pias cauſas teſtatus ſit.

Idem in teſtamẽto inter liberos.

SExtò,ex eodem fonte manat,quòd licet aliàs non valeat teſtamentum à tabellione, aut ab ipſo teſtatore conſcriptum,ſi antè decedat teſtator, quàm fuerit lectum coram teſtibus,& in publicam formam redactum, per text.notab.in l.fideicommiſſa.§.quoties.& in gloſſ.Bart.& alij,D.de legatis iij.Fallit tamen in teſtamento ad pias cauſas,in quo id neceſſariò non requiritur,vt voluit Dyn.in l.Lucius ij.D. de milit.teſta.per illum text.loquentem in teſtamento militis, quem & ipſe Dyn. trahit ad teſtamentum ad pias cauſas,& Roman.qui hoc reputat ſingul.in dicta authen.ſimiliter, in xiij.ſpeciali circa vltimas voluntates.Imo.in dicta l.fideicommiſſa.& ibi quoque Alexan. in addit.Bart & idem Imo.conſi.lxxv.viſa dicti facti.lib.j.& dicto cap.cùm eſſes.de teſta. Pau. Caſtr.conſil.xxv.ſuper eo quod quæritur,libro ij.Corne.conſil.liij.pro deciſione.colum.iij. libro j.& conſi.cxviij.in hac conſultatione,colum.iij.verſic.nec obſtat dictum, libro iij. vbi & idem concludit eſſe in teſtamento inter liberos, ad hoc multùm allegans conſil.cccvij. prima facie,in princ.Innocen.in his, quæ dicit,colum.vij.verſi.nec obſtant adducta in contrarium,lib.iij.& Socin.d.regu.ccc.in xxxiiij.priuileg. Barbat. latè conſil.xlij.feciſſet teſtamentum ad pias cauſas,& Alexan.conſi.iiij.attentis narratis,col.iij.& iiij.libro vij. & Iaſon in l.hac conſultiſsima.§.ex imperfecto.col.ij.C.de teſtamen. Et hoc quidem confirmatur: quia nec in teſtamento inter liberos ea ſolennitas requiritur,ſecundùm Barto.in dicta l. fideicommiſſa.§.quoties.& Imo.in l.ſi is qui.D.de teſtam.& Corne.vbi ſuprà, quicquid ſenſerit gloſſ.in dicta l.ſi is qui.

Reſtrictio præcedentium.

Hoc intellige procedere,niſi primò teſtator cauſas expreſsiſſet, deinde feciſſet aliud ad pias cauſas,quod tamen non fuit lectum coram teſtibus, & in publicã formam redactum. Certè hoc poſtremum teſtamẽtum nullius erit roboris:nec ex eo cenſebitur primum reuocatum.Ita conſuluit Oldr.conſi.cxix. Titius condidit teſtamentum, per text.in §.ſed hoc præſenti.in fi.in auth.de ſanctiſ.epiſc.& alia quæ ipſe allegat,quem ſequitur Ioan. Anan. in addit.Specul.tit.de inſtrum.edit.§.compendioſè.verſic.& quid ſæpius.in addit.col. penult. & Pet.Anch.in dicto cap.cùm eſſes.de teſtamen.& Barbat.dicto conſi.xlij.col.vij.verſi. nec obſtant allegata,& col.ſeq.lib.iiij.

SEPTIMVM PRIVILEGIVM.

Teſtamentum imperfectum, totius voluntatis imperfectione, quantum ad ea, quæ pias cauſas concernunt, valere interpretandum eſt.

Teſtamentum imperfectum in piis cauſis habet effectum.

SEptimò, hinc quoque efficitur, quod præcedenti eſt finitimum, vt valeat teſtamentum imperfectum imperfectione voluntatis, fauore piæ cauſę, vt videtur voluiſſe Bartol. in l. in teſtamento. per illum text. D. de fideicom. libert. vbi ita dicit ſe dixiſſe in quæſtione facti, & expreſſè Bald. in l. in iure. C. de manumiſſ. teſtam. Petrus Anchar. conſi. cccxxxvij. de efficacia Imol. in l. ſi is qui. D. de teſtamen. & in cap. ij. eod. titu. Ioan. Ana. conſil. lvij. viſis & conſideratis. Panormit. in cap. penult. col. ij. de ſucceſ. ab inteſta. Paul. Caſtrenſ. conſi. ccccl vj. viſis & examinatis atteſtationibus. lib. j. Ange. Aret. in §. ex eo. in fin. Inſtit. quibus modis teſtam. infirm. Alexan. in dicta l. hac conſultiſsima. §. ex imperfecto. C. de teſta. & in l. ſi certis annis. C. de pact. & conſi. cviij. viſo ac diligenter conſiderato. col. ij. verſi. confirmantur etiam prædicta. libro iiij. & Socin. dicta reg. ccc. in xxxviij. priuilegio. & Barb. dicto conſi. xlij. col. iiij. lib. iiij. & in repet. l. cùm acutiſsimi. col. xxxix. C. de fideicom. vbi hoc ſingul. reputat, & Calca. conſi. xiij. pro parte negatiua. colum. iij. verſi. xij. Sicuti etiam valet teſtamentum imperfectum, non ſolùm ex defectu ſolennitatis, de qua loquuti ſumus in præcedenti capite inter liberos, per text. in d. l. hac conſultiſsima. §. ex imperfecto. C. de teſtam. ſed etiam ex defectu voluntatis, de quo nunc loquimur per text. in l. vlt. C. fam. erciſ. per quem ita Ro. in d. auth. ſimiliter. Panor. in d. c. pe. de ſucceſ. ab inteſt. & latè Barb. conſi. lviij. omnipotentem. col. v. verſi. quinimo plus videtur, lib. iiij. Angel. in repet. l. ſi certis annis. in vlti. char. C. de pact. Bal. in l. ex ea. de teſtam.

Quod non ſolum procedit ex defectu ſolennitatis, ſed etiam voluntatis.

Contraria opinionis authores.

Contrarium tamen tenuit Bal. in repet. l. j. col. pen. in vj. q. C. de ſacroſanct. eccl. Angel. in d. l. ſi is qui. D. de teſtam. Petr. Anch. in c. ij. de teſtam. & Panor. ſibi contrarius, conſil. cv. caſus in facto ſic proponitur, lib. ij. & Pau. Caſt. etiam ſibi contrarius conſi. cj. ad primũ quæſitum videtur reſpondendum, in iij. dubio, lib. ij. & conſil. ccccxlix. viſa dicta facti narratione, lib. ij. Raph. Fulg. conſi. cxvij. Ioannes quondam. col. pen. Flor. in l. cùm de in rem verſo. col. ij. D. de vſur. Imol. conſi. xcj. in cauſa quæ vertitur, in prin. ij. dub. lib. ij. & Ro. in d. auth. ſimiliter. in xviij. ſpeciali. circa vltimas voluntates. motus primò, quia teſtamentum inter liberos imperfectum imperfectione voluntatis eſt nullum, vt voluit gloſ. ordin. in d. l. ſi is qui. & ibi Bart. & alij, D. de teſtam. & in l. vlt. in verbo, impletum. & ibi etiam Guli. Cun. Bart. & Bald. C. famil. erciſ. Bart. Albe. Ange. Corn. & recentiores in dicto §. ex imperfecto. Bald. conſil. ccxcvj. licet regulariter in teſtamento, lib. v. Ant. in c. j. de ſucceſ. ab inteſt. Panor. d. conſi. cv. Ang. Are. §. ex eo autem. Inſtit. quib. mod. teſta. infir. Philip. Corn. cõſi. cccviij. pro deciſione, col. iij. ver. hæc quidem ſunt, lib. iij. Ergo multò magis teſtamentũ factum piæ cauſæ, cui minus fauetur, quàm liberis, vt not. in c. quicũque, xvij. q. vj. cũ concor. Subdit tamen Ro. quòd licet doct. hoc cõmuniter teneant, vt teſtamentum imperfectum ratione voluntatis inter liberos non valeat: id tamen videtur eſſe contra caſum d. l. vlt. C. fam. erc. in illis verb. ſiue cœptum, neque impletum ſit teſtamentum, defuncti diſpoſitio cuſtodiatur &c. Ideò nihil moratus alias rationes adducit, videlicet quòd regulariter nõ valet teſtamentum imperfectum ratione voluntatis l. furioſum. C. qui teſt. fac. poſ. & d. l. ſi is, qui, & l. ex ea ſcriptura. D. de teſtam. nec hîc caſus exceptus reperitur. Item videtur, inquit, caſus expreſſus in l. ſi iure. C. de manu. teſta. vbi non iure facto teſtamẽto, non competit libertas, nec diſtinguitur, an ſit non iure factum ex defectu ſolennitatis, an ex defectu voluntatis, ergo indiſtinctè intelligendus eſt l. de pretio. D. de publ. in rem act. cum ſimi. Adde & tu ad cõfirmationem huius rationis, quòd dictus textus non poteſt intelligi de teſtamento non iure facto, ex defectu ſolennitatis, per ea quæ ſuprà diximus in præcedentibus. Ergo neceſſariò debet intelligi de defectu voluntatis, alioquin eſſet ſuperuacaneus, & vide Per. Anc. conſi cccxxxvij. de efficacia. Deinde ſubiunxit Rom. non obſtare d. l. in teſtamento. D. de fideic. liber. cui omnino innititur Bart. quia ſi etiam ille tex. intelligitur de imperfectione voluntatis, tamẽ non neceſſariò obligat hæredem, vt patet ex illis verbis: pios tamen filios debuiſſe manumittere, &c. ex quibus conſtat, quòd huiuſmodi legatũ pium non eſt debitum iure efficacis rationis, ſed cuiuſdam pietatis: vt videlicet hæres maximè filius adimpleat, quod pater diſpoſuit in fauorem piæ cauſæ. Quæ res obligationem efficacẽ non producit, vt patet ex l. cùm is, §. mulier. de cond. indeb. vbi licet pietas excludat repetitionem eius, quod pro dote indebitè ſolutum eſt, non tamen obligat eam, quæ pro dote alterius erranter indebitè ſoluit, ad dotem ipſam exoluendam. & tex. in authent de hæred. & Falcid. §. ſi verò expreſſum, vbi dicitur, quòd piè facit hæres inſtitutus adiens hæreditatem, & tamen ea ipſa pietas non obligat inuitum ad adeundum, l. ſicut. cum ſimilib. de repud. hæredit. C. & poſtremò ex text. in l. penulti. §. illo. C. de neceſſar. ſeru. hæred. inſtit. vbi legatum factum ſeruo proprio ſine libertate, non obligat hæredem: impiè tamen facit hæres, qui illud ſoluere renuit. Et ita ante Romanum videtur intellexiſſe dictam l. in teſtamento. vt videlicet non ſit neceſsitatis, ſed cuiuſdam

Teſtamentum inter liberos imperfectum imperfectione voluntatis eſt nullũ.

Pia cauſa minus fauetur quàm liberis.

Cùm lex non diſtinguit indiſtinctè intelligendũ eſt.

Pietas excludit repetitionẽ indebiti.

Non tamẽ inducit obligationem.

cuiuſdam æquitatis,& ſuaſionis.Bal. (cuius Roma. non meminit)in l.cùm quis,colum.iiij. verſi.dices tu,nónne eſt,C.de iuris & facti igno.& Panor.d.conſi. cv.lib.ij.

Autor cõfirmat priorẽ opinionem.

Tu tamen tene priorem opinionem, quæ communior eſt, per textum in dicta l.in teſtamento,qui eſt ad hoc expreſſus,vt qui vtitur verb.debuiſſe,quod eſt præciſæ neceſsitatis, vt not.in l.ſæpe.D.de offic.præſid.& text.in ca.vlti.ibi, non ſolùm poſſunt, ſed debent.de ſenten.excommuni.cum ſimilib.& ita omnes illum text.vt videlicet ſit neceſsitatis,intelligunt, quotquot illum ſiue ad hoc propoſitum, ſiue ad aliud allegant. Nec huic obſtat quod dictum eſt, non quicquid eſt pietatis, continuò eſſe neceſsitatis. Neque enim propterea ſequitur non eſſe neceſsitatis,quicquid pietatis eſt.Nec animaduertit Roma.ſe ſibi diſsidere, cùm in xiij. ſpeciali,id adfirmanter tenuiſſet, quod diximus in præcedenti verſiculo, quod omnino repugnet huic quod nunc tenuit.

Reſtrictio prioris opinionis.

Rurſus alia.

Legatum nullũ etiã pia cauſa inſtituta.

Sunt tamen qui hoc intelligunt procedere, ſi eſt imperfectio voluntatis, reſpectu totius teſtamenti:ſecus eſt,ſi voluntas eſt imperfecta, reſpectu diſpoſitionis de qua agitur, vt pulchrè declarat Panor.in dicto c.penult. de ſucceſſ.ab inteſta. Philippus Decius qui hoc not. reputat in cap. j. colum. v. de fide inſtrumen. Sed & tu intellige, vt valeat quantum ad ea quæ concernunt pias cauſas. Nam in cæteris legatum valebit, etiam ſi pia cauſa fuerit inſtituta,vt latè tenuit Iaſon in l. hac conſultiſsima.§.ex imperfecto. colum.iij.verſicu.pro intelligentia.C.de teſtament.contra Salyce.in authen. caſſa.colum.iiij. & ix.C.de ſacroſanct. eccleſ.& Anto.in cap.quidam clericus,colum.antepenulti. de foro competen. & Alexand. conſi.lxj.viſo tenore allegati,col.iij.verſic.aduerte tamen,lib.j.& conſil.cv.viſo ac diligenter conſiderato,col.v.verſic.cæterum teſtamenta.& iterum colum.vlti.lib. iiij.tu illum omnino vide, & quod diximus ſuprà in primo priuilegio.

OCTAVVM PRIVILEGIVM.

In piis cauſis nutu & ſignis factum teſtamentum valet, niſi teſtator excommunicatus,vel in bello illicito deceſſerit,vel cæcus teſtetur.

Teſtamẽtũ nutu factũ non valet.

Secus in piis cauſis.

Octauò non admodum diſsimile eſt, quòd licèt aliàs non valeat teſtamentum nutu factum.l.iubemus.& ibi glo.& docto. C.de teſtamen. valet tamen ad pias cauſas,vt voluit gloſſ.in c.cùm tibi,de teſtament.quam ſequuntur docto.ibi, & Bald.in l.j.colum.ij.in lectu. vbi eam glo.dicit ſingul. & in repeti. colum. antepen.verſi.ſuper quinto,& ibi Franc.Areti.colum.vlti.C.de ſacroſan.eccl.& Bald.in l.ſi poſt diuiſionem,poſt medium,C.de iuris & fact.igno.& in l.diſcretis,C.qui teſtamen.fac. poſſ. & in l.ij.& ibi quoque Imol.D.de teſtamen.& conſi.clxxiiij.quidam dominus Rambaldus, lib.iij. Petrus Anch. & Imol.in cap. ij. de tẽſtamen. Imol.in l. captatorias, verſic. ſed iuxta prædicta,D.de hered.inſtituen. Angel. Alexand. Corne. & Iaſon in dicta l.iubemus. C. de teſtament.Angel.in l.in fraudem,§.j.D. de milit.teſtam.Calde.conſil.iiij. titul.de teſtamen. Barba.qui illam glo.dicit ſingul.conſi. xliij. illud in medium referam, colum. v. & ſequent. lib.iij.Franc.Aretin.in l.j.colum.vij.verſic.tertiò confirmatur,D. de teſtament.Iaſon in l.licèt inter priuatos, colum. j. verſicu. tertiò confirmo, C. de pact.& in authen.ſi qua mulier, colum.ij.C.de ſacroſanct.eccleſ.& in l.ſi cui legetur,§.hoc autem,col.vlti.D.de legat.j. Felyn.in c.in præſentia,col.xxij.de proba.Ludo.Bolo.conſi.liij.venerandus dominus, col. vlti. Stepha.Bertran.conſi.cj.licet teſtamentum, lib.j.

Contraria opinionis authores.

Teſtamẽtũ militis nutu factum non valet.

Nec teſtamẽtum inter liberos.

Prior opinio communior.

Contrarium tamen videtur voluiſſe Bald.ſibi contrarius,& Paulus Caſtr.in l. & in epiſtola. C.de fideicom. tanquam hoc iure expreſſum non reperiatur, & Angelus etiam ſibi contrarius in quibuſdam lecturis in dicta l.iubemus, & Barbat. ſibi contrarius conſil. xcij. præclarè ſcribitur,col. vij. lib.ij. & in hanc partem conſuluit Anto.de Prato, cuius conſilio ſubſcripſerunt omnes Peruſini,vt refert Franciſcus Curt. in additio.Alexand. in dicta l.iubemus,& pro hac parte facit, quòd non valet teſtamentum militis nutu factum, nec teſtamentum inter liberos, vt de primo eſt glo. quam plerique omnes ſequuntur, in dicta l. in fraudem,§.j.in verbo,nuda,D.de milit.teſta. Secundum autem de teſtamento inter liberos tenuit Bald. Angel. Fulgo.Paul.Caſtrenſ. & recentiores in dicta l.iubemus. Bald. & Paul. Caſtren.in dicta l. in epiſtola, & ipſe Angel. in l. hac conſultiſsima,§.ex imperfecto. C.de teſtamen.& in authen. de teſtamen. imperf. & in dicta l.in fraudem,& dicta l.diſcretis, C. qui teſtamen.face.poſſ.& videtur eſſe text.in authen.quod ſine,ibi,non ſignis,C.de teſtam.

Ex permiſſu principis poteſt quis nutu teſtari.

Sed prima opinio vt communior eſt,ita & verior:quia.vt iam diximus,in diſpoſitionibus ad pias cauſas attenditur ius diuinum, vel gentium, in quo non reperitur prohibitio teſtamenti nutu faciendi. Quin videmus quòd princeps poteſt permittere, vt quis eo modo teſtetur,per l.ſi mutus.D.de teſtamen.nec etiam expeditum eſt omnino,quod de teſtamento militis,& de teſtamento inter liberos diximus. Nam quod ad primum attinet, videtur eſſe text.in contrarium in l.iure militari. D. de milita. teſtam.& in §. quinimo. Inſtitu. eod. vbi mutus poteſt teſtari,quod tamen non poteſt aliter facere,quàm nutu, & ſignis. l. vbi.D.de

Mutus nõ prohibetur teſtari.
Diſtinctio in milite.
Contrariũ priorib. in teſtamento inter liberos.

regulis iuris. & ita intrepidè tenuit hanc partem Alexand. in dicta l.diſcretis, colum. vlti. vbi tamen diſtinguit, an miles poſsit loqui articulatè, & ita procedat prima ſententia: aut non poteſt, & procedat ſecunda, per id quod in ſimili dicitur in ca.tuæ.de deſponſat. & ita etiam in terminis conſuluit Angel. conſil. cclvij. teſtator fecit teſtamentum ſuum. Quantum autem ad teſtamentum inter liberos, videtur etiam textus in contrarium in l.vlti.C.famil.erciſcun. in verbo, vel iudiciis, per quem hanc poſtremam partem tenuit Corne. in dicta l.iubemus, colum. penulti. vbi ita dicit vidiſſe, ſe de facto conſultum per plures clariſsimos, licèt periculoſum eſſet in practica recedere à communi opinione.

Limitatio prioris opinionis.
Teſtator excommunicatus decedens nõ cenſetur ad pias cauſas teſtari.
Idem ſi in bello illicito

Tenendo igitur eorum opinionem, qui dicunt valere teſtamentum nutu factum ad pias cauſas, eam duobus modis limitabis. Primò, vt procedat, niſi teſtator deceſſerit in eo ſtatu, qui prima fronte huiuſmodi appareat, vt non ſit tractandum de fauore animæ, quia deceſsit excommunicatus, vel in bello illicito, ex not.per gloſſ. antiquam in cap. decernimus, de ſenten.excommunic.lib.vj.Ita voluit Bald.in dicta l.iubemus, contra quem pungit Corne. ibi, colum.penulti dicens eſſe ſuper hoc cogitandum: quia licèt non ſit conſiderandus fauor animæ teſtantis, ſubeſt tamen ſemper fauor piæ cauſæ inſtitutæ. Tamẽ id quod Bal. ſuprà tenuit, Barto.ante illum in repetitio.l.j.in vj.quæſt.C.de ſacroſanct. eccleſ. & Lapus alleg.cxxiij.in Dei nomine.& Dominic.in c.ij.§.vlti. colum.iiij.de vſur. Firmia. in tractatu de epiſcopo, in xxxj.quæſtio.quartæ partis, lib.iiij.verſicu.nota ergo in primis. Sed Bald. ibi, in lectu.colum.iij.verſic.quid de excommunicato, & in repetitio.col.iiij. verſicul.vj.& ſequen. quæſt.C.de ſacroſanct.eccleſ.tenet contra Bartol. & ita eſt ſibi contrarius. & hoc etiam ſequitur latè Panormit.in rubr. de teſtamen. colum. penul.ſuper quo vide latè Philip.Franc. in rubrica eodem titu.lib. vj.colum. xiiij. verſic. vlti. quæritur an excommunicatus.

Teſtamẽtũ cæci requirit ſpecialẽ ſolẽnitatẽ.

Limita ſecundò ſecundùm Angel.in dicta l.iubemus.non procedere in teſtamento cæci, in quo requiritur ſpecialis ſolennitas, per l. hac conſultiſsima, C. qui teſta.facere poſſ. Et hoc dictum Ange.ſimpliciter refert Corne.in dicta l.iubemus, colum. penulti. tanquam id ſequi videatur. Verùm Alexand.ibi, colum.j.apertè reprobat, dicens ſibi videri non eſſe verum, quia diſpoſitio illius l. hac conſultiſsima, non habet locum in teſtamento ad pias cauſas.

NONVM PRIVILEGIVM.

Mutus & ſurdus ſimul à natura non prohibentur ad pias cauſas teſtari: vtpote quæ nullis legibus coarctantur.

Mutus & ſurdus à natura non teſtantur.
Secus ad pias cauſas
Miles mutus & ſurdus teſtari poteſt.
Princeps poteſt diſpẽſare, vt mutus, & ſurdus à natura teſtẽtur.
Hoc tamẽ impedimentum non eſt iuris naturalis.

NOnò, licèt mutus & ſurdus ſimul à natura teſtari non poſsit, per l.diſcretis, poteſt tamen teſtari ad pias cauſas, & hic caſus longè alienus eſt à præcedenti, & magis lubricus. Nam non quicquid poteſt quis nutu facere, continuò poteſt mutus & ſurdus à natura etiam facere. Quis enim poteſt nutu codicillos facere, per l. nutu. D. de lega. iij. mutus tamen & ſurdus ſimul à natura id facere non poteſt, per dictam l.diſcretis, & ibi Rapha.& Paul.Caſtren. cum ſimilib. adductis per Corne. ibi. Igitur (vt redeamus) poteſt mutus & ſurdus ſimul à natura teſtari ad pias cauſas, vt videtur ſentire Bald.in dicta l.diſcretis, & expreſsius Alexand. ibi, & Panormit.in rubrica de teſtamen. col. iiij. Pro quibus facit, quòd miles, mutus ſimul & ſurdus teſtari poteſt, vt videtur eſſe text. in dicta l. iure militari. D. de milit.teſtam.& in dicto §.quinimo. Inſtitut. eod.& vtrobique gloſſ. intelligit illos text.in muto ſimul & ſurdo à natura, quam ſequuntur Ioan. Fab.& alij ibi, & Cy.Salyce.& Alexand.in dicta l.diſcretis.Bal. & Angel.in dicta l.iure militari.& eſt etiam gloſſ. in §. vlti.in verbo, certis, Inſtitut. quibus non eſt permiſſ. facere teſtamen. facit etiam quod princeps poteſt diſpenſare, vt mutus & ſurdus ſimul à natura teſtentur, ſecundùm Cynum Bald. Roma.& Alexand. in dicta l.diſcretis, per l. ſi mutus, D. de teſtam. Ex quo facilè colligi poteſt, hoc impedimentum non eſſe iuris naturalis, gentiũ, aut diuini: alioqui enim princeps illud tollere non poſſet, per clemẽt.paſtoralis, de iudiciis, & not.Imol.in cap.quæ in eccleſiarum, de conſtitut.& Barto.in l.vlt.C.ſi contrarius vel vtilitatem publicam, cum ſimilibus.

Authores contrariæ opinionis.
Mutus & ſurdus à natura æquiparantur pupillo.
Itẽ infanti.

Contrarium tamen tenet Bald. in l.j.colum.ij. verſic. quæro vtrum furioſus, in lectu. C. de ſacroſanct.eccleſ.Roma.& Iaſon in dicta l.diſcretis, & Franc.Aret. in l. qui in poteſtate, §.vlti.colum.penul. D. de teſtament. Moti primò, quia hoc impedimentum vniuerſale excludit conſenſum, l.cùm prætor, §.penulti.D.de iudic.Ideo mutus & ſurdus à natura æquiparantur pupillo, per l.ſeruo, iuncto §.cùm prætor.D.ad Trebellia. & l.fulmine, §.adeò.D. ex quibus cauſis in poſſeſſ.eat. Imò verò infanti, vt voluit Bartol.in l.j.in princ.& ibi omnes poſt eum, D. de verbor. obligat. & propterea neque donare, neque aliter inter viuos contrahere poteſt, vt voluit gloſſ. not. in l.qui id quod, §. mutus. D.de donatio. ibi vide docto. Pupillus autem etiam doli capax non poteſt teſtari etiam ad pias cauſas, vt voluit Bartol.in dicta l.j.in ij. quæſtione, per tex. & ibi Bal.in lect.col. iij. verſic.ſecundò quæro, & in repetitio

titio.colum.viij.verſic.ij.quid de pupillo,& ibi quoque Bartol.Salycet. Floria. Bono. & alij præter Richard.Salycet.C.de ſacroſanct. eccl. Barto.in l. ſi quæramus, & ibi etiam Angel. D.de teſtamen. Bald. Roma. Alexand. & Iaſon in l.ſi frater, C.qui teſtamen. face.poſſunt, Petrus Anchar.& Imol.in ca.ij.de teſtament.Panorm.in rub.extrà eo. Alex. conſi.cij. ſuper eo de quo quæritur,poſt princip. Bened.Cap. conſi. lxxxv.cùm viſo & conſiderato. colum. ij.Barba.conſi.lviij.clementiſsimi Dei Patris,colum.ij.& ſequen.lib.j.Franc.Aret. & Iaſ. in l.vlti.col.vlti.C.de teſtam.mili.& in l. reſcripta. col.ij. verſi. tertiò facit, C. de preci. Impe. offer.& Philip.Franc.in rub.de teſta.lib.vj.col.iiij.verſi.tertiò quæritur, vbi dicit de hoc dictum eſſe tex.in c.licet,de ſepult.vbi nemo poteſt ante pubertatem ſibi eligere ſepulturam. Iaſon in l.reſcripta.col.vlti.C.de preci.Impe.offer.Philip.Decius in l.pupillum,paulò ante fi.D.de regu.iur.text.in c.ſi pater.de teſta.lib.vj.vbi pater poteſt pupillariter, vſque ad tempus pubertatis, ad pias cauſas pupillum ſubſtituere. Ex quo ſequitur quòd ipſe pupillus non poteſt teſtari ad pias cauſas. Nam pupillaris ſubſtitutio eſt introducta in ſubſidium, propterea quòd pupillus teſtari non poteſt. Inſtitu.de pupil. ſubſtitu.in princ. De quo tamen quantùm ad pupillum doli capacem, dicam infrà eod.tit. §. vlti.in gloſſ. vlti. Item & pro ſecunda parte videtur eſſe tex. ad literam, in dicta l. diſcretis, vbi non poteſt ſurdus ſimul & mutus libertatem relinquere, cùm tamen libertas ſit pia cauſa, per l.j. ad fi. C. de com.ſeruo manu.& quicquid ſtatutum eſt in libertate, procedit etiam in pia cauſa, vt voluit Bart.in l.proximè.D. de his quæ in teſta.delen. & l.ſi vnus, ad fi. C. de teſta. cum concord.Ideo etiam contra id,quod diximus de milite,tenuit contrarium Raph.Cum in l. qui in poteſtate,§.j.D. de teſta. videlicet quòd miles mutus ſimul & ſurdus à natura teſtari non poteſt,& Iaſon qui dicit ſe ſemper tenuiſſe contrarium in dicta l.diſcretis,col.j.vbi reſpondet iuribus contrariis. Sed & contra illud, quod dictum eſt poſſe principem in eam rem diſpenſare,tenent Raph.Cuma.& Paul. Caſtr.in dicta l.qui in poteſtate,§.j. & Iaſon in dicta l.diſcretis. Franc. Aret.in dicta l. ſi mutus. D. de teſtam. vbi adducit viuam (vt ait) rationem: quia mutus & ſurdus à natura nihil intelligit,per l. ſeruo inuito,§.ſi pupillo, in fin. D. ad Trebellia. Sicut ergo princeps non poſſet concedere furioſo & mente capto teſtamenti factionem,quia carent ſenſu,& lex poſitiua non poteſt immutare naturam rerum, l. iij.D.de vſufruct. earum rerum quæ vſu conſumun. ita non poteſt muto & ſurdo ſimul à natura.

Nemo poteſt ante pubertatem ſibi eligere ſepulturã.
Pater poteſt pupillariter pupillum ſubſtituere ad pias cauſas.
Pupillaris ſubſtitutio eſt introducta in ſubſidium.
Quicquid ſtatutũ eſt in libertate procedit quoque in pia cauſa.
Contrariũ priorib. de milite muto ſimul & ſurdo à natura.

Sunt qui has opiniones ita concordant, vt videlicet prima procedat in muto & ſurdo à natura,quem tamen conſtat intelligere,& teſtari velle ex ſignis & indiciis, ſicuti nuncupatim voluerunt Ioan. Faber in dicto §.quinimo. Salycet. Alexand. Corne.& Iaſon in dicta l. diſcretis, alioqui procedat ſecunda opinio: ſicuti in ſimili dicitur,quòd princeps, ſtatutum & conſuetudo poteſt pupillo doli capaci concedere teſtamenti factionem, incapaci non poteſt, vt voluerunt Barto. Rapha. & recentiores in l. ſi quæramus, D. de teſtament. cum concord. quas adferemus infrà eod. titu. §. vlti. Nam & quod dictum eſt ſurdum ſimul & mutum à natura æquiparari pupillo,& infanti: intelligunt omnes de eo qui nihil prorſus intelligit,vt per Bartol.& alios in l.j.D.de verbo.obliga.& in l.mutum,in princip.D. de acquirenda hereditate.

Itẽ de principe in eam rem diſpenſante.
Lex poſitiua non poteſt immutare naturam rerũ.
Conciliatio cõtrariarũ opinionum.

Nec obſtat quod diximus, non poſſe mutum & ſurdum ſimul à natura relinquere libertatem, quæ eſt pia cauſa. Et verum eſt quòd libertas ſit pia cauſa, quando legatum libertatis ſit pro anima vel amore Dei,aliàs ſecus,vt expreſsè voluit Bartol. in repetitio.dictæ l.j.C.de ſacroſanctis eccleſiis.Sed caue,quia communiter tenetur,quòd relictum libertatis indiſtinctè ſit pia cauſa,vt voluit idem Bartol.in dicta l proximè,D.de his quę in teſtament. delen.& in dicta l. ſi vnus. C. de teſtamen. & eſt bonus textus in dicta. l. j. §. vltimo, C. de commu. ſeruo manu. vbi non erat relicta libertas pro anima. Et propterea illam Barto. limitationem in ſpecie reprobat Imola in l.captatoriæ.D.de legatis primo,de quo dicam poſtea,cùm enarrabimus,quæ dicantur,piæ cauſæ. Ideo aliter reſpondendum eſt, quòd prohibitio d. l. diſcretis, non hic attenditur in diſpoſitione ad pias cauſas, quæ nullis legibus præterquam iuris naturalis ſiue diuini coarctatur.

Princeps poteſt pupillo doli capaci concedere teſtameti factionem.
Secus ſi doli ſit incapax.
Reſponſio ad contraria.

DECIMVM PRIVILEGIVM.

Specialis ſolennitas communiter in cæci teſtamento obſeruata non habet locum, ſi teſtetur ad pias cauſas.

DEcimò, licèt cæcus teſtari non poſsit, niſi ſeruata ſolennitate, l. hac conſultiſſima.C.qui teſtamen. facere poſſ. tamen ea ſolennitas non requiritur, ſi teſtetur ad pias cauſas,vt voluit Ang.qui putat aliud in relictis priuatis quibuſdam pauperibus in dicta l.hac conſultiſsima,ſed Alexand.ibi, colum.vlti.idem putat generaliter in omnibus relictis ad pias cauſas, per text. in cap. cùm eſſes, & cap. relatum, eo. quæ ſæpius allegat,& illum ſequi videtur Iaſon ibi,colum.iij. verſic.ſecundò limita,& idem

Libertas eſt pia cauſa.
Niſi ad pias cauſas.

etiam

etiam ſimpliciter voluiſſe videtur Corn. ibi, col. ij. verſ. & ſimilis quæſtio, & apertè Steph. Bertrand. dicto conſi. cj. licèt teſtamentum, per totum, lib. j.

In teſtamẽtis neceſſaria eſt temporis inſcriptio. Secus in piis cauſis. Temporis inſcriptio non eſt iuris diuini.

VNDECIMVM PRIVILEGIVM.

Temporis inſcriptio non eſt de ſubſtantia teſtamenti ad pias cauſas.

VNdecimò, licet in teſtamento requiratur temporis inſcriptio, per authent. quod ſine. C. de teſtament. id tamen non obſeruatur in teſtamento ad pias cauſas, quod valet ſine inſcriptione temporis, vt pulchrè conſuluit Alexand. conſi. iiij. attentis narratis, colum. penulti. verſic. ſecundò reſpondetur, lib. vij. motus ea communi ratione, quòd hæc ſolennitas non ſit iuris diuini, vel canonici, Corne. conſi. cccvj. videatur prima facie. colum. j. verſ. ſecundò videtur, iunctis his quæ ſcribit Phea. colum. vij. verſic. non obſtat dicta authent. Quamuis Bart. contrarium ſenſiſſe videatur. conſ. lxxxviij. vel lviij. proponitur quòd Iacobus.

Teſtamẽtũ notis inuſitatis ſcriptum non valet. Secus in teſtamẽto ad pias cauſas. Modò cõſtet de voluntate teſtatoris. Teſtamẽtũ inter liberos non debet ſignis ſcribi. In dubio aſſumẽda eſt opinio quæ teſtamento fauet.

DVODECIMVM PRIVILEGIVM.

Si conſtet de voluntate teſtantis, quibuſcunq; verbis vel indiciis teſtamentum ad pias cauſas conſcriptum inueniatur, effectum ſortietur.

DVodecimò, quod & præcedentibus accedit, licèt aliàs teſtamentum ſcriptum notis inuſitatis cenſeatur eſſe inualidum, l. ſed cũ patrono. §. vlt. D. de bon. poſſ. ſecus ſi per vſitatas, l. quoties, verſi. ſi quis. D. de here. inſtituen. tamẽ ad pias cauſas ſemper valet teſtamentũ notis ſcriptum, ſiue vſitatis, ſiue inuſitatis, modo poſſit quoquo modo conſtare de voluntate teſtatoris. Ita voluit Dyn. in l. Lucius. D. de teſtam. milita. per illum text. loquentem in milite, quẽ extendit & ad hunc caſum, ſequitur, & dicit ſingul. Roma. in dicta authentic. ſimiliter, in xvij. ſpeciali circa vltimas voluntates, & Socy. in tracta. fallen. regul. cx. in xxxvij. ſpeciali. Et reſpondet Roma. vbi ſuprà, ad authen. quod ſine, C. de teſtamen. vbi teſtamentum inter liberos debet ſcribi, non ſignis, ſed literarum conſequentia. Et cùm extenſio, quæ ex illo textu fieret ad pias cauſas, eſſet illis odioſa, ea autem quæ fit ex teſtamento in dicta l. Lucius, ſit fauorabilis: illam repudiare, hanc amplecti debemus, quia in dubio aſſumenda eſt opinio, quæ teſtamento fauet, & maximè ad pias cauſas celebrato, per l. ſi pars. D. de inoff. teſtamen. Sed tu præterea aduerte, quòd contra illum text. in dicta authen. quod ſine, videtur eſſe alius text. in l. vlti. C. famil. erciſcund. vbi expreſsè dicitur, quòd teſtamentum patris inter liberos valet, quibuſcunque verbis, vel indiciis conſcriptum inueniatur. Niſi dixeris tunc procedere, modò conſtet de voluntate teſtatoris, aliàs procedet dicta authent. quod ſine, quæ ita nihil omnino oberit.

Nemo poteſt decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus. Niſi in piis cauſis. Nemo naturali æquitate cogitur omnino teſtatus decedere. Miles poteſt pro parte teſtari, pro parte non. Idem & ſtatutum poteſt introducere. Contrariæ opinionis authores.

Ruin. cons.

DECIMVMTERTIVM PRIVILEGIVM.

Piæ cauſæ nullis ciuilibus ſolennitatibus coarctantur: quapropter abſurdum non eſt ad pias cauſas quem teſtatum & inteſtatum decedere.

DEcimotertiò, quod & ſuperioribus eõuenit, licèt aliàs quis non poſsit decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, l. penult. D. de iniuſt. teſt. poteſt tamen ad pias cauſas, vt voluit Bartol. in repet. l. j. in ij. quæſt. & latius colum. antepenult. verſi. quintò quæro, C. de ſacroſanct. eccl. quia, vt ipſe dicit, in his ceſſat omnis ciuilis ſolennitas: nec neceſſe eſt ex naturali æquitate, quòd quis omnino teſtatus decedat, per l. ſi miles vnum, & l. ſi duobus. D. de milit. teſtamen. vbi miles poteſt pro parte teſtatus decedere, & pro parte inteſtatus: & ita quoque Petrus Ancha. & Imol. in cap. cùm eſſes, de teſtamen. Panormit. conſi. xxxij. circa duo dubia, colum. ij. lib. ij. & Alexand. conſi. cv. viſo ac diligenter conſiderato, in fin. lib. iiij. Corne. conſi. liij. pro deciſione, lib. j. Iaſ. in dicta l. hac conſultiſsima, §. ex imperfecto, colum. iiij. C. de teſtamen. & Phil. Decius in l. ius noſtrum, colum. ij. D. de regul. iur. Et facit etiam in hanc partem: quia poteſt ſtatutum diſponere, vt quis decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, vt voluerunt Angel. & Imol. in l. ij. per illum text. & ibi quoque Alexand. in ij. notab. D. de vulg. & pupil. ſubſtit. ex quo poteſt intelligi, hoc eſſe introductum de iure ciuili, non naturali, aut gentium.

Verùm Bald. in repetitio. d. l. j. colum. penulti. verſicu. ſuper ſexta quæſtione, tenet contrarium: videlicet quòd teſtator ad pias cauſas non poteſt ab initio decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus: ſic enim ſemiteſtatus, id eſt, imperfectè teſtatus, & imperfectæ voluntatis decederet, quod eſt vt dicit ridiculum dicere: reſpondetque ad dictam l. ſi miles, quòd ibi ſpeciale in milite ex poſtfacto: verùm ipſo iure non poteſt quis decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus. dicta l. penulti. D. de iniuſto, rupto teſtamen. ſed per ſententiam ſic, l. cùm filius. in princip. D. de lega. ij. & l. etiam. & ibi nota. D. de inoffic. teſtamen. hæc Bald. qui & in lectio. d. l. j. colum. vlt. verſ. iuxta hoc quæro, idem tenet, motus,

quia

quia cautum non reperitur. Nec valet, inquit, argumentum de teſtamento militis, quia nullo iure probatur iſta æquiparatio, ſiue ſimilitudo: & ideo debemus ſtare regulæ l. omnis definitio. D. de regulis iuris. Et facit quod nota. in l. in teſtamento domini, D. de heredibus inſtituen. Nam in milite (inquit) propter publicam vtilitatem ſunt multa ſpecialiter ſtatuta quę non ſunt trahenda in conſequentiam. Vtrius tamen partis ſit verior ſententia, ſatis conſtat ex his, quæ ſuprà diximus.

In milite multa ſpecialia.

DECIMVMQVARTVM PRIVILEGIVM.

Teſtamentum patris, in quo pia cauſa eſt heres inſtituta, nihilo minus valet, quamuis filius legitimam titulo legati conſequatur.

Iure inſtitutionis filius legitimam habere debet.

Niſi pia cauſa heres inſtituatur.

DEcimoquartò, licet iure nouiſsimo non valeat teſtamentum patris, niſi filius ſit heres inſtitutus, habeatque debitum bonorum ſubſidium iure inſtitutionis: nec ſufficeret quiuis alius relicti titulus, per text. in authentic. vt cùm de appellatio. cognoſ. §. aliud quoque capitulum, fallit tamen in teſtamento in quo pia cauſa eſt heres inſtituta, & eſt aliud relictum filio titulo legati, vt expreſsè voluit Bart. in repetitio. d. l. j. & ibi etiam Floria. C. de ſacroſanct. eccl. Petrus Anchar. & Imol. in c. cùm eſſes, de teſtamen. Fulgo. in l. generali. C. de ſacroſanct. eccleſ. Et Alexand. dicto conſi. cv. viſo ac diligenter conſiderato, colum. penulti. verſic. ſecundò reſpondeo, lib. iiij. Mouentur, quia huiuſmodi teſtamentum non eſt factum contra officium pietatis. Nam de iure antiquo ſufficiebat filium habere quoquo relicti titulo, l. cùm quærit, & l. omnimodo, C. de inoff. teſt. l. cum ſcimus, §. cum quæreretur, eo. & in §. j. in authent. de trien. & ſemiſ. Igitur ſi iure nouiſsimo inductum eſt, quòd habeat iure inſtitutionis, iſta eſt mera ſolennitas iuris ciuilis, quæ eſt remota in factis ad pias cauſas: ſed ſolùm in his attenditur ius diuinum, vel naturale, per dictum c. cùm eſſes, & dictum c. relatum. Nec iſto caſu dicitur eſſe factum contra ſententiam Auguſtini, quam citat gloſſ. in l. ſi quis ad declinandam. C. de epiſcop. & cleric. quia filius debitam legitimam conſequitur, & idem in teſtamento facto inter liberos, vt voluit Iaſon in dicta l. hac conſultiſsima, §. ex imperfecto. C. de teſtamentis.

Iure antiquo ſatis erat filium habere legitimã quo quo relicti titulo.

Iuris ciuilis ſolennitas non cõſideratur in piis cauſis.

Contrariũ tamen tenuit Bald. in reperit. d. l. j. col. xv. verſic. ſuper quarto quæſito. C. de ſacroſanct. eccl. vbi dicit in Barto. contemptum loquens, ille (ait) bonus homo non intelligit verbum hoc. Et mouetur, quia hîc non attenditur officium pietatis, ſed quia filius inuenit ſe præteritum, l. filio. D. iniuſto teſtamen. Et hoc idem voluit Salyce. ibi, in xij. quæſtio. & ſequitur latè Barbat. in dicto c. cùm eſſes. colum. xxij. verſic. quærit hic dominus Petrus: & ſecundùm hanc ſententiam conſuluit idem Barbat. conſil. xxxviij. difficile eſt, lib. iij. vbi ad hoc multa allegat, & conſi. cxij. quæritur vtrùm præterita filia, lib. iiij. Et facit, quia defectus præteritionis vnius filij vitiat teſtamentum factum inter alios liberos, vt tenet gloſſ. in l. ſi filius qui in poteſtate, D. de liber. & poſthu. Bald. Angel. Paul. Caſtr. & Iaſon in l. hac conſultiſsima. §. ex imperfecto. C. de teſtamen. & in l. filio præterito, char. antepenult. D. de iniuſto, rupto teſtamen. & Bald. conſil. xcvj. licèt regulariter, lib. v. Sed tene primam partem, per rationem iam ſuprà allegatam, cui non ſatis à contradicentibus factum eſt.

Contrariũ ſentiẽtes.

Defectus præteritionis vnius filij vitiat teſtamẽtũ factum inter reliquos liberos.

DECIMVMQVINTVM PRIVILEGIVM.

Inſtitutio heredis in teſtamento ad pias cauſas omiſſa non impedit eius effectum.

Teſtamenti caput, & teſtamẽtum, inſtitutio heredis.

DEcimoquintò, licet non valeat teſtamentum ſine inſtitutione heredis, eſt enim teſtamenti caput, & teſtamentum, inſtitutio heredis, vt patet per totum titul. D. de heredib. inſtituen. & in §. ante heredis. Inſtitu. de legat. Valet tamen teſtamentum ad pias cauſas, ſine inſtitutione heredis. Ita ſingular. voluit Bartol. in dicta l. j. C. de ſacroſanct. eccl. quem refert & ſequitur Barba. conſil. viij. præſcribitur præclarè, colum. viij. verſi. venio ad aliam dubitationem, lib. j. & in hanc partem videtur inclinare Panor. in c. indicante. colum. j. extrà de teſtamen. & ita quoque conſuluit Paul. Caſtr. conſil. xcvij. ſuper primo quęſito, in princ. lib. j. & etiam voluit Firmia. in tracta. de epiſcopo, in xxxj. quæſt. quartæ partis, lib. iiij. verſi. dubitari poteſt.

DECIMVMSEXTVM PRIVILEGIVM.

In dubio legatum ad pias cauſas à teſtare inductum debetur: aliàs ſecus.

Legatum à teſtatore inductum an debeatur.

In dubio legatum cenſetur conſultò inductum.

DEcimoſextò, cùm legatum reperitur inductum ſiue deletum, ſi conſtet conſultò, & de induſtria à teſtatore fuiſſe inductum, non debetur: ſi inconſultò & caſu, debetur. l. j. D. de his quæ in teſtamen. delen. & in l. ſi idem. D. de lega. j. Certè in dubio videtur conſultò & dedita opera factum fuiſſe vt voluit. Bald. Raphael

Niſi in piis cauſis.

phael Cuma.& Paul.Caſtren.in dicta l.j.niſi ſit legatum ad pias cauſas.textus eſt ſingul. in libertate loquens, quem Bartol. & poſt eum Bald.& Imol. trahunt ad omnem aliam piam cauſam,in l.proximè,§.j.D.de his quæ in teſtamen.delen.& rurſum idem Barto.in l.ſi vnus, vbi ita dicit ſe conſuluiſſe,& ibi poſt eum Ange.Raphael, Franc. Areti.Corne.& Iaſ. C.de teſtament.& Roma.qui ad hoc facit ſingu.illum textum in repetitio dictæ authen.ſimiliter, in primo ſpeciali circa vltimas voluntates. & Socinus qui omnia hæc à Romano ſuſtulit,in tracta.fallen.regul.cccx.priuilegia piæ cauſæ, in xxiij. priuilegio.

DECIMVMSEPTIMVM PRIVILEGIVM.

Conditio,ſi ſine liberis deceſſerit,non habet locum in reſtitutione hereditatis piæ cauſæ.

Grauatus hereditatē poſt mortē ſuam reſtituere extraneo.

Grauatus hereditatē reſtituere piæ cauſæ.

Anima omnib.rebus præferēda.

Magis fauetur piæ cauſæ, quā liberis.

DEcimoſeptimò, licet deſcendentes à teſtatore iuſsi hereditatem poſt mortem ſuam reſtituere, ita demum cenſeantur in eam rem grauari, ſi ſine liberis deceſſerint, non aliàs, ne videatur teſtator alienas ſucceſsiones ſuis anteponere, per l.cùm auus,D.de conditio.& demonſtratio.& l.cùm acutiſsimi,C.de fideicommiſſ. & l.generaliter, ad fin. C.de inſtitu.& ſubſtitutio. tamen ſi ſint grauati reſtituere piæ cauſæ,tenentur ſemper reſtituere,etiam ſi liberos relinquant,vt pulchrè & ſingulariter conſuluit Petrus Anchar.conſil. xlvj. prima facie videretur. Motus ea ratione, quòd dictæ leges fundantur ſuper præſumpta mente, ſiue voluntate teſtatoris. Ideo vbi conſtaret, aut præſumeretur, de contraria mente, ceſſaret legis præſumptio, & ex conſequenti legis diſpoſitio,vt in ſimili not.in l. precibus,C.de impuber. & aliis ſubſtitut. & l.in teſtamento,C. de teſtament.milit.Igitur cùm anima ſit omnibus rebus præferenda, per l. ſancimus, in fin.C.de ſacroſanct.eccleſ.præſumendum eſt teſtatorem voluiſſe pium legatum, aut fideicommiſſum anteponere etiam propriis filiis, cùm etiam fauorabilius lex prouideat, remota legitima,piæ cauſæ,quàm liberis,per authenti. ſi qua mulier, C. de ſacroſanct. eccleſ. Et etiã in dubiis ſequenda eſt opinio,quæ pro anima facit,l.ſunt perſonæ.D.de relig.& ſumpt. fune. hæc ferme Petrus Anchara. cuius ſententiam ſequitur Fely. in cap. eccleſia ſanctæ Mariæ,colum.xxxviij.in j.limitat.ix.q.de conſtitutio.& Iaſon in l.tale pactum, §.vlt.colum. iij.verſicu.& præterea per hanc doctrinam,D.de pact.& l.licèt inter priuatos,colum.j. verſicul.ſecundò facit.C.eod. vbi hoc dicit ſingulare, & in authentic. ſi qua mulier, colum. ij. C.de ſacroſanct.eccleſ.& idem tenuit latiſsimè Barbat.in repetitio. dictæ l.cùm acutiſsimi, colum.xxv.verſic.iſtud ſummarium,cum multis ſequent.& iterum char.penulti.verſic.quid ſi teſtator.C.de fideicommiſſ.& idem Barba.conſi.lxxj.illud in medium referam,colum.vj. verſic.nunc eſt videndum,lib.iij.

Cōtrarium ſentientes.

Potētior eſt ratio naturalis, quā fictio.

Verùm hoc non eſt ſine dubio, nam ipſemet Petrus Anchara. in c.in præſentia, de probationib.hanc quoque opinionem tetigit, & ſubdubitans non decidit, ſed cogitandum ſuper ea relinquit cum Richar.Malum.& Plum.Bal.in dicta l.cùm acutiſsimi,colum.ij. verſicul.quæro quid ſi pater,in ſpecie tenent contrarium,& ibi quoque Paul. Caſtr. col. vlt. & Cor.col.ij.moti quia d.l.cùm acutiſsimi,habet locum etiam ſi fuerit ſubſtitutus alius filius, d.l.cùm auus,& quia potentior eſt ratio naturalis,quàm fictio, per l.filio quem pater,D. de libe.& poſthu. Et hanc partem ſequitur Barb. ſibi contrarius conſi. lv. præclarè ſcribitur, colum.vij.verſic.& adduco elegantem,lib.ij. vbi multa adducit, vt probet chariores eſſe filios parentibus,quàm piam cauſam.& idem Barb.conſi.xxxviij.difficile,colum.iij. lib.iij.Et hanc etiam partem ſequitur Alex.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus,l.j.col. v. in vj. fallen. D. ad Treb.& videtur ſequi Alex.conſ.xcij.ſuper eo,de quo quæritur,col.ij. verſi. poſſet etiam reſponderi,lib.ij. vbi poſtquam ad confirmandam ſuam ſententiam adduxit hanc deciſionē Pet. Anchar. dicit quòd præcedentes rationes quas etiam adduxerat, ſunt tutiores, & illis magis adheret,quaſi huic non adhereat,aut certè de ea dubitet,& Socy.conſi.cxcj.licèt difficultates,col. pen.verſi. tertiò quia iſta,lib. ij. Fely. in d.c.in præſentia,col.j.de probat. Tu vide quę dicam in ſimili infrà in xlvij.priuilegio,ſuper materia l.ſi vnquam,C.de reuo.don. & rurſum in lxxix. priuilegio.

Cōditio viduitatē inducens reiicitur.

DECIMVMOCTAVVM PRIVILEGIVM

Si in defectum conditionis viduitatem inducentis pia cauſa ſubrogetur, talis conditio non reiicietur: verum ea deficiente piæ cauſæ locus fiet.

Conditio ſubrogata in alterius locum non aſſumit eiuſdem cōditionis effectum.

DEcimooctauò, licèt conditio matrimonium impediens, ſiue etiam viduitatem inducens adiecta legato facto mulieri,reiiciatur, l. quoties,& l.ſed ſi hoc, §. vlti. & l. ſeq.& l cùm tale,§.reſcriptum,D.de condi.& demonſt. & in authen.cui relictum, C.de indic. vidui. Fallit tamen, niſi in defectum huiuſmodi conditionis vocetur pia cauſa, quia tunc non reiiciatur,quin ſi deficiat, vocatur pia cauſa.text.eſt ſingul. loquens in libertate, quem Guliel. Bartol. Paul.trahunt ad omnem piam cauſam in l. Titio vſusfructus, §. vlti.

vlti.D.de condi.& demon.& illum tex.ad hoc ſingu.reputat Roma.in d.auth. ſimiliter,in ij. ſpeciali,circa vltimas voluntates,& Soci.in d.reg.ccx.in xxv.priuilegio.

DECIMVMNONVM PRIVILEGIVM.

Generalis diminutio in codicillis facta nihil obeſt relictis ad pias cauſas.

DEcimonond, licèt diminutio in codicillis facta ſit per verba generalia eorum quæ relicta erant in teſtamento,non tamen extenditur ad ea, quæ in ipſo relicta erant ad pias cauſas.quin ea debentur omnino integra.tex.eſt not.loquens in alimentis,quem Nicol.Neapol.extendit ad alias pias cauſas,in l. libertis quos,§. poſthumis,D.de alimen.& ciba.leg.& ſequitur Ro.qui illum text.dicit ſing.in d.auth.ſimiliter,in quarto ſpeciali,circa vltimas voluntates,& Soci.in d.regula cccx.in xxvj.priuilegio.

Verba generalia non extenduntur ad pias cauſas.

Extēſio de alimētis ad pias cauſas

VICESIMVM PRIVILEGIVM.

Teſtamentum pupillare à patre milite ad pias cauſas factum gaudet eodem priuilegio,quo teſtamentum ipſius patris.

VIceſimò,licèt aliàs pater miles,aut aliàs priuilegiatus,in teſtamenti factione non poſsit filio impuberi ita teſtari, vt tale teſtamentum gaudeat eodem priuilegio, quo teſtamentum ipſius patris,per l.miles ita,§.exhęredato,D.de mili.teſtamen. Fallit tamen quando teſtatur filio impuberi ad pias cauſas,id enim æquè priuilegiatum,priuilegiis ſcilicet piæ cauſæ,ac ſi in ſuis ipſius bonis teſtatus fuiſſet.Ita voluit Bald. in l.j.in lectu.colum.antepen.verſi.quærit hîc Bart.& iterum in repetitio. colum.viij.verſic. vij.incidenter,C.de ſacroſanct.eccleſ.per textum in cap.ſi pater,de teſtament. lib.vj. & in l. in fundum per fideicommiſſum,§.vlti. D.de legatis primo, & vtrobique reprehendit Bart. ibi aliter dicentem in ij.q.iiij.q.principalis.

Teſtamentum pupillare nō gaudet priuilegiis teſtamenti paterni.

Niſi ſit ad pias cauſas.

VICESIMVMPRIMVM PRIVILEGIVM.

Directæ puberibus ad pias cauſas factæ ſubſtitutiones poſt aditam hæreditatem non expirant.

VIceſimoprimò, licet non poſsit quis puberi ſubſtituere directò poſt aditam hæreditatem,l.poſt aditam.C.de impub.& aliis ſubſtit.fallit tamen in teſtamentis ad pias cauſas.Nam cùm in illis attendamus ſolum ius gentium, aut diuinum,vt ſæpius diximus,idque non ſit iuris gentium, aut diuini, vtpote cùm miles poſsit directò ſubſtituere maiori poſt aditam hæreditatem, per l. Centurio.D.de vulga.& pupil.huic tamen lex ciuilis, aut princeps id permittere non poſſet,ſi eſſet iuris gentium,aut diuini,vt ſuprà diximus in viij.priuilegio,& ita voluit expreſſè Bart.diſtinguens tamen, in repet.l.j.col.antepen.verſic.ſextò quæro.C. de ſacroſanct.eccl. quem ſimpliciter ſequitur Panorm.conſi.xxxij.circa duo dubia.col.ii.lib.ij.& Lancelo. Gali.in repet.l.Centurio.col.x.verſic.octaua cadit dubitatio,D.de vulg.& pupil. qui ſubtiliter hanc partem confirmat,& rationes aduerſariorum alacriter refellit, cui adde & Bald. hoc tenentem conſi.ccclvj.punctus inter alia,lib.iiij. Nam & id (inquit) à milite fieri poteſt,l. miles ita hæredem,§.& quia diximus,D.de teſtam.milit.

Nemo ſubſtituit directo puberi poſt aditam hæreditatē.

Niſi ad pias cauſas.

Miles directo poteſt ſubſtituere maiori poſt aditam hæreditatem.

Nam Bal.in repe.l.j.col.viij.verſi.octauò incidenter quæro,in hoc aduerſatur Bart.ſicuti aliàs ſæpe,potiſsimùm in ea l.& adeò quidem inſolenter,vt poſsis apertè diiudicare, Bald. cùm ſuper eam l.ſcriberet,fuiſſe Bart.infenſiſsimum:poſtquam enim recenſuit opin. Bart. dicit,quòd tales opin.non ſunt commemoratione dignæ. Tamen ſi aſſeſſores (ait) propter imperitiam ſequuntur errores,quibus non reſiſtitur,quoniam non intelligunt radicem iuris:ideo pro tanto reatu vt doctrinę (inquit) phantaſticæ euellantur,& ſubintret non fallax, ſed vera doctrina.ſubdens quòd ſi directò poſſet ſubſtitui puberi adita hęreditate,offenderentur regulæ iuris.Item vno tempore eſſet vnus hæres,alio alius : præterea qui ſemel eſſet hæres,deſineret eſſe hæres.Deinde bona vnita ſepararentur. Denique dicit de hoc eſſe caſum in c.ſi pater.de teſtam.lib.vj.Et hanc quoque ſententiam ſequitur idem Bal.in l.extraneum,col.pen.C.de hæred.inſtit.vbi dicit non eſſe bonam ſimilitudinem de milite,Et hanc etiam partem nouiſsimè ſecutus eſt Lancelo.Politus,in tractatu ſubſtitutionum, in titu. de compendioſa ſubſtitutione,col v.verſi.quinta quæſtio ſit, hac potiſsimùm ratione motus, quòd illa regula,quòd quis non poſsit directò alteri adita hæreditate ſubſtituere, non ſolùm procedat ex ratione ciuili,ſed etiam ratione iuris gentium.Ex quo eſt quòd alter alteri teſtamentum facere non poſsit,vel alter de re alterius diſponere:& quòd res noſtra ſine facto à nobis auelli non poteſt,vt toto tit.Inſtit.de rer.diui.& D.de acq.rer.dom. At cùm quis alteri directò ſubſtituit adita hæreditate,videtur alteri facere teſtamentum, vel rem ſuam ſine ipſius facto,& in alium transferre.Et ita,inquit,ſubuertitur ratio Bart.

Contrariū defendētes.

Abſurda.

Qui ſemel eſt hæres nō deſinit eſſe hæres.

Alter alteri teſtamentum facere non poteſt.

Res noſtra ſine facto noſtro in alium trāſferri non poteſt.

Iaſon autem in dicta l.Centurio. col.iiij.verſicu.adde quartò,D.de vulga.& pupilla.dicit quòd quicquid dicat Bald.tex.in dicto c.ſi pater.facit pro Bar.qui etiam illum allegat, dicit

Diſtinctio Barto. hac de re.

enim Bart. vbi ſuprà, quòd ſi prima inſtitutio non eſt ad pias cauſas, tunc non poteſt directò ſubſtitui poſt aditam hæreditatem, etiam ad pias cauſas, & hic eſt propriè caſus d.ca. ſi pater. Si verò ipſa prima inſtitutio ſit ad pias cauſas, ſicuti & ſubſtitutio, ſecus: vt innuit ille ipſe text. & ita dicit videri meliorem primam opinionem cum dicta limitatione. Subdit tamen non videri tutum fundamentum Bat. de teſtamento militis, vt quia videlicet in eo attenditur ius gentium, ſicuti & in teſtamento ad pias cauſas: ideo quod in illo ſtatuitur, in hoc quoque procedere. Nam huiuſmodi ratio non eſt generalis: videmus enim quòd in teſtamento inter liberos, attendimus ſolum ius gétium, vt not. in l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, C. de teſtamen. & tamen non poteſt pater filio poſt aditam hæreditatem directò ſubſtituere, per generalem rationem l. in pupillari, & l. in verbis ciuilibus, D. de vulg. & pupil. Niſi (inquit) diceres, quòd illa iura debent reſtringi, vt non habeant locum, quando pater ſubſtitueret aliquem liberis.

Refutatio fundamẽti Bartoli de teſtamento militis.

In teſtamento inter liberos ſolum ius gentiũ attenditur.

VICESIMVMSECVNDVM PRIVILEGIVM.

In pijs cauſis tempus incœptum habetur pro impleto.

Pater non ſubſtituit directò filio poſt aditam hæreditatem.

VIceſimoſecundò, licèt aliàs relictum tali tempore, & ſic per verba denotãtia tempus poſitum in caſu obligationis ſimpliciter, non poſſit peti niſi in fine illius temporis, per l. qui hoc anno, & l. eum qui certatum. D. de verb. obliga. & §. qui hoc anno, Inſtit. de inutil. ſtipula. Tamen relictum tali modo ad pias cauſas, peti poterit in ipſius temporis initio, vt eſt tex. not. in l. ſi ita fuerit, D. de manu. teſtam. quem ad hoc allegat, & commendat Rom. in dicta auth. ſimiliter, in v. & iterum in xxxj. ſpeciali, & Socin. in dicta regul. cccx. in xxxvij. priuilegio, dicitque Roma. in dicto quinto ſpeciali eſſe notandum ad declarationem eorum quæ dicuntur in l. ſi cui legetur, D. de le. j. & l. non putabam, D. de condi. & demon. & l. qui filium, §. Sabinus, D. ad Treb. & l. j. C. quando dies lega. ced.

Tempus obligationis præciſè eſt implendũ.

Secus in pijs cauſis.

VICESIMVMTERTIVM PRIVILEGIVM.

Deficiente conditione, cùm ad certam ætatem peruenerit, legatum ad pias cauſas nihilominus debetur.

Conditio, ſi ad certã ætatẽ peruenerit.

VIceſimotertiò, licèt relictum alicui, cùm ad certam ætatem peruenerit, peti non poſſit illo ad eam ætatem non perueniente, tanquam deficiente conditione, l. fundus, & l. Mæuius, D. de conditionibus & demonſtrationibus. & l. qui habebit, D. de vulga. & pupil. Tamen relicta eo modo ad pias cauſas, peti poſſunt, licèt ille morte præuentus, ad eam ætatem non peruenerit, per textum notab. loquentem in libertate, quem ad alias pias cauſas trahit, & dicit ſingu. Ange. in l. ſi ita ſcriptum fuerit, D. de manu. teſtamento. & illum ſequitur Rom. vbi ſuprà, in ſexto ſpeciali, vbi & de hoc dicit eſſe alium text. in l. ſi ſeruus liber, D. de ſtatulib. & Soci. vbi ſuprà, in xxviij. priuilegio.

Extenſio de libertate ad pias cauſas.

VICESIMVMQVARTVM PRIVILEGIVM.

In pijs cauſis inuentario etiam nondum confecto poteſt hæres conueniri à legatarijs.

Hæres exiſtens infra tempus cõficiendi inuentarij.

VIceſimoquartò, licèt hæres exiſtens infra tempus conficiendi inuentarij, non poſſit interim conueniri à legatariis & fideicommiſſariis, per tex. in l. vltim. §. donec. C. de iure deliberan. Fallit tamen in relictis ad pias cauſas, vt voluerunt Richar. & Cyn. & poſt eum Bal. in d. §. donec, & idem Bal. in repetitio. l. j. char. pen. in ix. q. C. de ſacroſ. eccle. & l. nulli, col. iij. verſi. deinde nota hic, C. de epiſcop. & cleric. Angel. & Imol. in l. hæc ſtipulatio, D. vt leg. not. cau. Iaſon in l. eam quam, colum. antepen. verſi. notabiliter limita, C. de fideicommiſ. Et facit, quia res dilationem nó recipit, cùm de ſalute corporis tractatur, argu. l. vlti. D. de appellat. recip. ideo multò minus cùm de ſalute animæ tractatur, per l. ſancimus, C. de ſacroſanct. eccleſ. quam rationem affert Bal. in d. l. j. end. titu.

VICESIMVMQVINTVM PRIVILEGIVM.

Teſtator cenſetur etiam in pijs cauſis legaſſe ſecundùm conditionem ipſius rei.

VIceſimoquintò, licèt alias non quod maius eſt, & melius, ſed quod minus eſt, in dubio veniat, quando legatum factum eſt in genere, vel alias obſcurè, l. qui concubinam, §. vlt. & l. nummis, D. de leg. iij. & l. apud Iulianum, §. ſeruo, & l. ſi ita ſit adſcriptum, & l. legata generaliter, & ibi concord. in gloſ. D. de lega. j. Tamen ad pias cauſas quod maius eſt debetur, per text. ſingul. in l. Titia. §. vltim. D. de auro & argento lega. & ibi gloſſ. Bartol. Nicol. Neapol. & alij hoc nota. Ex quibus Bartol. ipſe dicit per illum textum, quòd ſi quis legat eccleſiæ calicem, intelligitur in dubio ex argento: aut ſi quis iubet fieri planetam eccleſiæ, intelligitur ex ſerico: hæc ſunt Bartoli verba. Illum quoque text. ad hoc ponderat Bal. in l. ſi quis ad declinandam, col. penult. C. de epiſcopis & cleric. vbi & dicit

Legatum calicis eccleſiæ relictum.

dicit idem quod Bart.vbi ſuprà,& dicit eſſe menti tenendum,& idem Bald.in l.ſi nondum, C.de furt.& in princip.proœm.Decret.vbi dicit illum textum nota.ad hoc quòd honor debetur Deo,propter magnam gloriam ſuam,& propter ipſius honorem augetur interpretatio teſtamenti,& Petrus Anchar.Imol.& Panormita.qui hoc reputat ſingul.in c. indicante, de teſtament.Roma.qui & illum text.dicit ſingu.in dicta anthenti.ſimiliter, in xxij. ſpeciali, & ſingul.cccccxvij.quæro quid ſi lego,& Barto.conſil.lix. illud in medium afferam, colum. xj.lib.ij.& Soci.in dicta regul.cccx.in xlj.priuilegio,vbi etiam dicit illum tex.ſingu.& conſ. ccxlvij,circa j.col.verſi.ſed poſito,lib.ij.vbi etiam facit illum text.ſingul.

Ob Dei honorem augetur interpretatio teſtamenti.

Sed attende lector,quantum errant qui ex dicta l.Titia,§.vlti.aſſerunt piæ cauſæ deberi in dubio quod eſt maius: cùm apertè ex eo contrarium probetur. Nam expreſsim loquitur de ſigno Dei relicto cuipiam templo, in quo non niſi aut aurea, aut argentea tantùm dona ſint, cùm aliàs teſtator præſumatur feciſſe legatum ſecundùm conditionem ipſius templi, per l. ſed & ſi ſuſceperit,§.ſi libertis,D. de iudic. & l. vel vniuerſorum,D. de pignora.actio. ideo & illic cauetur argẽteum ſignum deberi,& ita nummum ex ſolitis dari eidem templo nam ſi maius dari debuiſſet, aureum dandum fuiſſet. Et ita nulla eſt omnino ſpecialitas in pia cauſa,quantum ad eam rem pertinet:ſicuti etiam ſcitiſsimè annotauit Imõl ſibi contrarius,in dicta l.ſi ita ſit adſcriptum,& ibi latiùs Iaſon colum.vltim.D.de legat.j.& Bald.Nouel.in tracta.de dote,in ſexta parte,in lxxiij.priuilegio,Benedic.Cap.conſ.iij.circa hoc plura,colum.j.& Barb.ſibi contrarius,in dicto cap.indicante,colum.ix.de teſtament.& Philip. Decius in l.ſemper in obſcuris,colum.ij.D.de regulis iuris.Et hanc interpretationem adiuuat text.in c.ex parte, de cenſibus vbi ſi votum cuiuſpiam menſuræ debeatur, ignoretur tamen qua id mẽſura ſolui debeat,cùm plures illic ſint,ſatis eſt ſolui ad minimam. Quem locum enarrans Panormita.cùm intelligeret d.l.Titia,§.vlti. ſecundùm intellectum Bartoli, vt videlicet quod maius eſt præſtari debeat,fauore eccleſiæ, miris modis torquetur, vt contrarium ex dicto c.diſcutiat.

Teſtator præſumitur legaſſe ſecundùm conditionẽ ipſius templi.

Nihil ſpeciale hac de re in pia cauſa.

Votum cuiuſpiã menſura debitum.

VICESIMVM SEXTVM PRIVILEGIVM.

In puris legatis ad pias cauſas non habet Falcidia locum, ne per obliquum quidem: niſi pia cauſa ſit hæres inſtituta: aut detracta Falcidia poſſit nihilominus adimpleri voluntas: aut etiam aliud relictum ſit ad non piam cauſam. Tunc enim pro rata tantùm ex vtriuſque legato detrahetur: aut denique niſi aliud eade re teſtator diſpoſuerit.

VIceſimoſextò, de relictis ad pias cauſas non detrahitur Falcidia,text. in §.ſi autem hæres,in authentic.de eccleſ.tit.& in dicta authentic.ſimiliter,ſuprà ſæpius allegata, & latè omnes doct.Id quod etiam procedit de iure Pandectarũ quando detractione facta, id quod ſupereſt non ſufficit ad implendam voluntatem. teſtatoris circa relicta ad pias cauſas,vt eſt text.notab.in l.decem.D.de fideicommiſ. libert. quem ad hoc dicit ſingul.Roma.in dicta authenti.ſimiliter,colum.iij.& Bened.Cap. conſil. lxxxvj.& ſi videatur,colum.j.licèt tamen gloſſ.ibi, quam omnes ſequuntur dicat indiſtinctè hoc de iure Digeſtorum non procedere.

In pijs cauſis non detrahitur Falcidia.

Idq; etiam de iure Pãdectarum.

Et id quoque procedit, vt videlicet non detrahatur hoc caſu Falcidia, neque mediatè, neque immediatè: verbi gratia, Sempronius hæres inſtitutus debet ſoluere legatum Titio, Titius eccleſiæ, certè Sempronius non detrahit Titio: nam illi detrahendo detraheret eccleſiæ,contra dictam authentic.ſimiliter: & de hoc eſt bonus text.in ſimili,in l. cùm dotem maritus,& ibi Paul.Caſtrenſ. & in l.ſi ſeruus,cum ſequen.D. ad legem Falcid.& bene facit l.decem,D.de fideicommiſſ.liberta.& l.vlti.§.vlti.C.de bonis quæ liber.& in l. ſi patroni,§. j.D.ad Trebel.& ita in ſpecie tenet Barto.in repetitio.c.Raynaldus,colum.clj.verſic.iiij.de teſtamen.& ante illum,licèt non alleget,Bal.in l.auia,§.Titio,per illum textum,D. de conditio.& demonſtra.& in l.cùm tale.§.non eſt,D.eod.Rom.in dicta authent.ſimiliter,charta antepenul.qui hoc dicit ſing.& Corne.ibi,col.ij.ad fi.Idem Ro.in l. Marcellus. & ibi etiam Alex.col.iij.D.ad Trebel.& dictus Rom.conſi.ccvj.licèt de communi concluſione, Angel. in d.l.cùm dotem,& ibi quoque Paul.Caſtr.in lectu.Padua.& etiam Alex.in d.l.j.§.ad municipium.D.ad le.Fal.& conſi xx.ponderatis his,col.vlt.lib.iij.& Benedict.Capra conſ.lxxviij.punctus,Buciarellus,col.vlti.& conſ.cxliij.punctus,ſtatuto ciuitatis.col.ij.ad fi.& Fran. Aret.conſi.lxvij.diligenter & maturè cõſiderato teſtamento,col.pen.vbi & ad hoc alleg.tex. quem dicit valde not.in l.ſed ſi non ſeruus,circa medium.D.ad le.Fal.& Soci.conſ.lxxvij.in puncti conſultatione,col.v.verſ.reſtat ergo vnum.lib.j.& conſi.xlix.viſo inſtru.col.vlti.lib.j. & conſi.xlix.viſo inſtrum.col.vlti.verſi.confirmo hanc,lib.iiij.Philipp.Fran.qui & hoc dicit ſingu.in c.ſi pater.char.pen.de teſta.lib.vj.& Iaſon in l.j.in j.lect.col.pen.C.de ſacroſ.eccle.

Neq; mediatè, neq; etiam immediatè.

Sed hoc vltimum procedit,quando certum eſt,legatum eſſe peruenturum ad piam cauſam, ſecus ſi incertum, vt quia hæres eſt grauatus reſtituere piæ cauſæ ſub conditione, ſi

Si tamen certum ſit legatũ ad pias cauſas

In legato conditionali ad pias cauſas, detrahitur Falcidia cautione adhibita.

Niſi primo loco relictum ſit piis cauſis.

Aut niſi condemnatio reſtitutionis pia cauſa ſit facta.

deceſſerit ſine liberis, vt voluit Ro.d.conſi.ccvj.in fi.vbi dicit ita ſentire Bal.in d.§. Titio,& hoc videtur ſequi Alexand.in l.j.§.ad municipium,D.ad leg.Falcid.& in d.l.ſi cùm dotem. & rurſum in d.l.Marcellus,vbi dicit pro hoc facere d.l.ſi non ſeruus,§.vltim.D.ad l.Falc.& Corneus in d.authent.ſimiliter,& Soci.conſi.cxv.videbatur prima conſultatione,colum.ij. verſic.ſed ad omnia.lib.iiij.& ante hos Paul.Caſtr.cuius non meminerunt,conſil.cccxxj.viſis & ponderatis,col.vlt.lib.ij.Subiungit tamen Alex. quòd hoc caſu hæres debet cauere de reſtituendo quod detraxit eueniente conditione,per text. in l.in lege Falcidia non habetur, D.ad leg.Falcid.iuncta l.j.in princ.D. vt leg.not.ca.quod & idem repetit conſi.ccxvij. ponderatis his,ante fin.lib.vj.& Bened.Cap.ſibi contrarius, conſi.lxj. cum viſis & conſideratis, colum.vltim.fuit ſimpliciter in ea opin.vt detraharur, niſi legatum primo loco relinquatur eccleſiæ,vide Bald.in l.cùm virum,aliàs,eam quam,verſicul.ſed pone,C.de fideicom. Pan. autem,vbi ſuprà dicit hoc caſu detrahi Falcidiam, vt ſuprà diximus,ſed ſi poſtea contingat condemnationem euenire,ita quòd res ſit reſtituenda piæ cauſæ, certè non eſt amplius detrahenda Falcidia,quin debebitur tanquam ex vltimo moriente,per l.codicillis,in fin.princip.D. de vſufruct. lega. non tamen reſtituenda eſt illa Falcidia iam primùm detracta ab hærede:& ita cum eo non conuenit Alex.tu vide hîc Stepha.Bertrand. conſi.ccclvij.nu.vij. lib.ij.& dicto conſi.ccl.nu.xv.lib.iij.

Falcidia tamē prius ab hærede detracta non reſtituitur.

Niſi etiā pia cauſa ſit hæres inſtituta.

Sed quod primo loco dictum eſt de relictis ad pias cauſas non detrahi Falcidiam : multis modis intelligendum eſt. Primò,niſi pia cauſa fuerit hæres inſtituta,quia tunc ea pia cauſa detrahet Falcidiam à legato facto piæ cauſæ,cùm priuilegiatus cōtra priuilegiatum non vtatur priuilegio.ita voluit Ang.in d.authen.ſimiliter,§.ſed & hoc præſenti,in fin.per illum text.in authent.de ſanc.epiſc.& Salæ.in authen.qui rem,C.de ſacroſanc.eccl. Alber. in l.ſi quis ad declinandam.col.j.in ij.q.C.de epiſco.& cler.Imo. in d.l.j.§. ad municipium, & ibi quoque Raph.Cum.qui refert idem quoque tenuiſſe Dy.& Alb Ro.D.ad leg.Fal. & Pan. in c.in præſentia.col.xiiij.vbi dicit ita conſuluiſſe Franc.de Alber.& ibi etiam Philip.Dec. col.xxiiij.de probatio.& rurſum idem Panormita.in c.cùm cauſam,per illum text. de præbend.Alexan.qui hoc reputat ſingul.in additio.ad Barto.in dicta authen ſimiliter, & Firm. qui & hoc dicit ſingu.in tractatu de epiſcopo,in xxxj.q.iiij.partis,libr.iiij.verſicul.quæro an etiam delegati, & Bened.Cap.conſi.lxviij.circa quod e[illegible] videatur,in tertio dubio,quod eſt in vlti.colum.& iterum conſi.lxxviij.punctus Buciarellus,colum.vlti.Firmia. in tractatu de epiſcopo,in quarta parte lib.iiij.in xxxj.quæſtione,verſic.quæro etiam de legatis.

Priuilegiatus contra priuilegiatum nō vtitur priuilegio.

Contrariū ſentientes.

Reſponſio ad contraria argumenta.

Vterque priuilegiatus in ſpecie nō gaudet priuilegio apud alterum.

Contrarium tamen tenet Roma.in dicta authen.ſimiliter,char.antepenul. & ibi quoque Corne.colum.vlti.vbi dicit in hanc partem conſuluiſſe Franciſ.Alber. ſicuti verè conſuluit conſi.incipien. quæritur ſi aliquis fecit:quanquam ab aliis allegatur, conſuluiſſe pro prima parte,idem Corne.conſil.cxl.circa hoc,colum.ij.libr.j. vbi ad hoc multa allegat Roma.Iaſon, & Alexand.in dicta l.Marcellus,D.ad Trebellia. Alexan.in dicto §.ad municipium,& Barbat.in d.repetit.capit.Raynaldus,colum.clj.verſicul.xxxix.de teſtament. vbi ita dicit ſe conſuluiſſe,Philip.Franc.in c.ſi pater,char.penulti.de teſtament.& Fabi.Goehi. in repetit. authentic. nouiſsima, in xxiiij.quæſtio.principali, verſicul. ſed vtrùm eccleſia,C.de inoffic. teſtament.vbi ita dicit conſuluiſſe in ciuitate Eugubij Felyn.in dicto c.in præſentia, colum. xv.de probatio. Mouentur,quia quod dicitur, priuilegiatum non vti priuilegio,vbi eſt paritas hinc inde priuilegiorum,per l.ſed & milites,verſicul.j.& ij.D.de excuſat.tutor.& not.in l.verum, §. ſciendum,cum l.ſequent.D.de minoribus,& l.aſsiduis. D. qui potio. in pignor. hab.& in l.priuilegia, D. de priuileg.cre.& per Cy.& Bartol.in authenti. quas actiones, C. de ſacroſanct. eccleſ. vbi priuilegiatus contra priuilegiatum tum demum non gaudet priuilegio,cùm vterque eſt priuilegiatus in ſpecie:ſecus ſi vnus eſſet priuilegiatus in ſpecie,alter in genere. Nam qui in ſpecie eſt priuilegiatus, vtitur priuilegio aduerſus alium , per textum apertum in l.vltima,D. ex quibus cauſis maior.vbi minor læſus, vel abſens reſtituitur contra minorem vel abſentem, quia videlicet non eſt læſus minor vel abſens priuilegiatus, quòd aduerſus eum non competat reſtitutio:ſicuti & eccleſia non præſcribit contra eccleſiam,niſi tanto tempore quanto priuatus,videlicet quadraginta annis, quia eccleſia non reperitur actiuè priuilegiata in præſcriptione , ſicut paſsiuè per dictam l.vlti. & dictam auth. quas actiones,C.de ſacroſanc.eccleſ.& c.auditis,de præſcriptionibus,& pro hac etiam doctrina eſt bonus textus in c.ad aures,& ibi not.Panor.in ij.notab.eodem titu.de præſcriptio. & in ca.cùm pro cauſa,& ici quoque Panormita.in ij.notab.de ſentent.excommunic. At in propoſita pia cauſa, quæ vult deducere Falcidiam, vult vti priuilegio pro generali & communi omnibus : cauſa autem pia eſt , quæ negat iure ſpeciali. Et propterea non obſtat (inquiunt)alij text. in dicto §. ſed & hoc præſenti, quia ibi vtraque cauſa reperitur priuilegiata in ſpecie,vt ibi patet.Et,vt alij etiam dicunt,illud ibi procedit,quia expreſſa prouiſio hominis ad pias cauſas, facit ceſſare prouiſionem legis , etiam ad pias cauſas,l.& habet , §. cùm quis.D.de precar.& l.vlti.C,de pactis conuentis,cum ſimilibus.

Eccleſia non præſcribit aduerſus eccleſiam,niſi ſpatio quadraginta annorū.

Expreſſa prouiſio hominis.

Reſpōſio ad contraria.

Sed his continuò occurrit Philippus Decius in dicto capit.in præſentia, colum. xxiij.& ſeq

ſequenti de probationibus, vbi dicit qnòd iſta declaratio, diſtinctióque priuilegiati in ſpecie, & in genere, eſt contra text. in dicto §. ſed & hoc præſenti, & ea quæ ſuprà diximus de minore, & abſente, & alia ſimilia: in qnibus, ſi rectè res atttendatur, priuilegiatus ſpecialiter in aliqua cauſa, non vtitur priuilegio contra alium priuilegiatum in genere, propter ſimilem eius qualitatem, vt rectè patet in caſu, de quo ibi per gloſ. & docto. Monaſterium enim habet priuilegium, vt excludat ſubſtitutum vocatum à teſtatore, & tamen non vtitur priuilegio contra aliud monaſterium ſubſtitutum, quod quidem monaſterium ſubſtitutum nullum in illo caſu habet priuilegium. Et eodem modo poſſent induci ea quæ ſuprà dicta ſunt. & ratio manifeſta videtur: quia cùm priuilegium concedatur ſimpliciter, non debet trahi, vt habeat locum contra alios pariter priuilegiatos, quia non eſt eadem ratio, & indefinita non æquipollet vniuerſali, vbi eſt diuerſa ratio, vt per Dyn. in rubri. de regul. iur. in vj. & per Bartol. in l. ſi pluribus. ff. de lega. ij. Nec obſtat dicta l. vltim. D. ex quibus cauſis maio. & dictum c. audiuis, de præſcriptio. cum ſimilibus, quia in illis caſibus ille qui priuilegio vtitur contra alium priuilegiatum, certat de damno vitando, alter priuilegiatus de lucro captando, & ideo eius priuilegium non attenditur, vt declarat Baldus in authenti. perpetua, C. de ſacroſanct. eccleſ. Petrus Anchara. conſi. xxxvi. contra, colum. ij. Paul. Caſtren. conſi. cccxiij. vt bene attingatur, circa finem, Angel. Areti. in §. rurſus. Inſtitu. de actionibus. Pręterea quia illud, quod de legato ad pias cauſas non detrahitur Falcidia, introductum eſt in fauorem eccleſiæ, vel animæ teſtatorum, vel alterius piæ cauſæ: quæ quidem ratio ceſſat quando eccleſia, aut alia pia cauſa eſt inſtituta hæres, ideo & ceſſare debet diſpoſitio. Sed & nouiſsimè Lancelot. Polit. in repetitio. l. filium, colum. xxxvj. verſi. circa quartum. C. familiæ erciſcund. dicit, longè ſibi magis placere primam opinionem, quoniam multò firmius & validius eſt priuilegium commune, quàm ſpeciale, vt not. docto. in l. Centurio, D. de vulgar. & pupilla. quod maximè (inquit) verum eſt, quando commune priuilegium eſt in perſona illius, cui & ſpeciale concederetur, propterea non eſſe probandam conſiderationem eorum, qui ſecundam partem tenent, quoniam pia cauſa, quæ vult deducere Falcidiam, duplici cauſa mouetur. Alia eſt ius commune, quod etſi non ſufficeret, remanet altera, ſcilicet fauor piæ cauſæ. reſpondétque ſimiliter ad dictam l. vltimam, D. ex quibus cauſis maiores, quia is cui ibi conceditur reſtitutio, certat de damno vitando, alter de captando lucro, & ideo in pari cauſa fauendum eſt repetitioni, l. non debet, in fin. D. de regul. iur. Et ita per hæc eſt expedita hæc prima limitatio: ex quibus conſtat non immeritò dubitaſſe glo. in c. pontifices, in fi. xij. quæſtione ij. quid in hoc caſu dicendum eſſet, adeò eſt dubius.

Monaſteriũ excludit ſubſtitutũ à teſtatore.

Nõ tamen aliud monaſterium ſubſtitutũ.

Priuilegiũ ſimpliciter cõceditur.

Indefinita non æquipollet vniuerſali.

Priuilegiatus certans de lucro captãdo non vtitur priuilegio contra alium priuilegiatum.

Ceſſante ratione, ceſſat eius diſpoſitio.

Secundò eſt limitandum, vt videlicet non detrahatur Falcidia ex teſtamento ad pias cauſas: quando ſi detraheretur, non poteſt adimpleri pia voluntas ex eo quod eſſet reliquum. At vbi detracta Falcidia poſſet adimpleri legatum, tunc bene detrahitur Falcidia, vt voluit Barbat. in dicto capit. Raynaldus, colum. elj. quadrageſimò pondera, de teſtament. per text. in dicto §. ſi autem hæres, in authentic. de eccleſ. tit. & in l. dotem. D. de fideicomniſſ. libertat. Et ita, inquit, non ſunt correcta iura antiqua, ſed tantùm recipiunt limitationem, per dictum §. ſi autem hæres. quod etiam voluit Roma. in dicta authentic. ſimiliter, colum. iij. Sed aduerte, quòd Angelus in l. decem, hoc aliter intelligit, vt videlicet tum demum non detrahatur Falcidia ſecundùm illam authen. ſimiliter, quando non relinquitur legatum piæ cauſæ ad certum & limitatum vſum, ſed ſimpliciter & in genere. Sed ſi relinquatur ad certum & determinatum vſum, puta ad conſtructionem alicuius capellæ, & is vſus explicari poteſt, & perfici cum detractione Falcidiæ, ea certè detrahitur, per dictam l. decem, cum gloſſ. & l. ſi ſeruus, & l. ſequen. cum gloſſ. D. ad legem Falcidiam. dicit tamen cogitandum: quia non ponit pro conſtanti. & hoc ſimpliciter refert & reputat ſingul. Alexand. in dicta l. Marcellus, colum. iiij. D. ad Trebel. & in l. j. §. ad municipium, colum. vlti. D. ad leg. Falcid.

Validius priuilegiũ commune, quàm ſpeciale.

Pia cauſa duplici ratione fulcitur in deducenda Falcidia.

In pari cauſa fauendũ eſt repetitioni.

Limita tertiò, vt procedat quod dictum eſt, non detrahi Falcidiam à legato ad pias cauſas, niſi ei, cui eſt legatum ad pias cauſas, puta ad alimenta, eſſet etiam relictum aliud ad non piam cauſam, puta fundus: quia tunc de tali legato fundi tantum detrahitur, quantum ſufficit ad Falcidiam vtrinſque. Ita voluit Angel. in dicta l. ſi ſeruus, per illum textum, cum duabus ſequent. & ibi etiam Imol, in l. ex aſſe, & ibi Alexand. quem omnino vide, eodem titu. & Alexand. qui hoc dicit notab. in dicta l. Marcellus, & dicto §. ad municipium, quibus locis ſuprà allegauimus, & in additio. ad Barto. in dicta auth. ſimiliter, & Firmia. qui & hoc reputat ſingu. in tract. de epiſcopo, in xxxj. q. iiij. partis, lib. iiij. verſ. quæro etiam an de legatis.

Non adimpleta pia voluntate ex reliquo, non detrahitur Falcidia.

Limita quartò, vt quamuis de huiuſmodi relictis ad pias cauſas non detrahatur Falcidia, tamen ex illis, & aliis ad non pias cauſas pro rata tantùm detrahetur, vt reducantur ad vires patrimonij, verbi gratia, teſtator habens in bonis quadringenta, legauit quadringenta ad non pias cauſas, & centum ad pias, ea centum non debentur integra: ſed de illis, atque etiam de quadringentis non piæ cauſæ deducetur quinta pars vt reducantur ad vires patrimonij, & ita piæ cauſæ debebantur ſolùm octoginta, & eam quintam partem, ſ. viginti hęres retinebit, & de quadringentis legatis ad non pias cauſas detrahet Falcidiam. ita voluit Ioan.

Diſtinctio legati piæ cauſa ad certũ aut incertum vſum relicti.

Andr.in additio.Specul.titu.de teſtament.§.j.verſic.quid in legatum,in fin.Bart.in dicta authen.ſimiliter,in fi.Angel. Imol. Paul.Caſtren. & Alexand.in l.ſi poſt miſsionem,per illum text.D.ad legem Falcid.Angel.& Imol.in l.in ratione,§.quod vulgò,eodem titu.Angel.in l.certarum,§.ſi miles,eod.titu.Imol.in l ſi quis teſtamento,§.j.D.de lega.j.

Teſtatore nihil diſponẽte de Falcidia pia cauſa, nec ea detrahitur.

Limita quintò, vt ſcilicet non detrahatur Falcidia ab huiuſmodi legatis ad pias cauſas, cùm teſtator nihil de ea re diſpoſuit:nam ipſe poteſt diſponere vt detrahatur, vt not. in authent.ſed cùm teſtator,C.ad leg.Falci.& per Socin.conſi.xlviij.conſilus,&c. capio primam quæſtionem,col.iij.verſi.v.confirmatur,lib.j.

VICESIMVMSEPTIMVM PRIVILEGIVM.

Quarta Trebellianica non deducitur ex fideicommiſſo vniuerſali ad pias cauſas.

Trebellianica an deducatur in piis cauſis.

VIceſimoſeptimò, non ſolùm non detrahitur Falcidia ex ſingulis videlicet legatis,ſed nec etiam Trebellianica ex fideicommiſſo vniuerſali,vt voluerunt Iacob. Bel.Fulg.& Ange.in dicto §.ſi autem hæres,in auth.de eccleſ.tit. de Spec.tit.inſtru.edit.§.compendioſè,verſic.ſed cùm deductio, colum.vlti. Dyn.in.l.j.§.filij. D.ad Trebellia.Cy.Bart.Bal.Ange.Salyc. qui hanc ſententiam dicit in practica tenendam, & Raphael in dicta authent.ſimiliter,C. ad legem Falcid. Cyn. Angel. & Imol. in l.j.§. ad municipium,D.ad leg.Falcid.Ioan.Cald.conſi.xl.quædam mulier,ad fi. in tit. de teſtamen. Specu.qui ita dicit fuiſſe iudicatum, in titu.de inſtrumen. edi.§. compendioſè,verſicul.ſed cum deductio,Bartol.Bal.& Ang.in l.Marcellus,D.ad Trebellianum,Bart. in l.j.in v.q.v.q. principalis,C.de ſacroſanct.eccleſ.Ioan.de Fantzenz.Petrus Anchar.& Domini.in c.ſi pater,de teſtamen.lib.vj.Bart.in authen.ſed etiam in ea,C.ad legem Falci. vbi ita dicit ſe conſuluiſſe ſæpius,& ita de facto conſuluit in vj.conſil.viſo teſtamento,ad fin. & iterum conſil. xxxiiij.factum tale eſt,Maſsius Martini,colum.vlti.& conſi.lvj.Bar. condidit teſtamentum, in tertio dubio,& conſi.lxviij.proponitur quòd Iohannellus,colum.ij verſicul.ex prædictis, Bald.in repetitio.l.j.colum.xv.verſicu.ſuper decimo quæſito,C.de ſacroſanct.eccleſ. & in l. id quod pauperibus,in xviij.q.& in l.ſi quis ad declinandam,colum.j.& ibi Salycet.qui hoc dicit ſeruari in practica,& Pau.Caſtren.C.de epiſcop. & cleric. idem Bald.in l.vlti.C. eod. titul.& in l.& in epiſtola,circa medium,C.de fideicommiſ.Bald.& Angel.in l.auia,§.Titio, D.de conditio.& demonſtratio.Bald.in l.executorem,C.de except.rei iudic.& conſi.lxxxv. quæritur vtrùm ille,in princip.lib.j.& conſil.xcix.factum tale eſt, Nicolaus,lib.ij. & conſil. clxxj.præmittenda ſunt,in fi.libr.iij.& conſil.viij.ſi codicillaris:lib.iiij.& conſi.xc.hoc capite proponitur quòd Chriſtianus,eodem lib.iiij.& conſi.cccl.in conſulendo,in fin.eod. lib.iiij. & conſil.ccccxxiij.Franciſchinæ quæ deceſsit,eodem lib.iiij.vbi dicit eam communem eſſe opinionem Legiſtarum,& conſi.iij.factum tale eſt,libr.v.& conſil. ccxcvj. factum ſic ſe habet,eodem libr.v.& conſil.xxxix.viſo teſtamento,colum.ij.eodem libro v.& conſi.cccxxviij. determinatio,in fin.eod.lib.v.Signo.conſil.xvj.factum tale eſt,repetitur quòd quidam,in ij. q.Iacob.Bel.& Angel.in §.ſi autem hæres,per illum textum in authentic.de eccleſ.titu.Angelus in §.ſi verò expreſsim. colum. vij. in dicta authentica de hæredibus & Falcid. & in §. ſanctiſsimus,in authentic.de ſanctiſsimis epiſcopis,& in l.ſed ſi non ſeruus,D. eodem titul. & conſil.xlj.punctus,de quo quæritur,in fin.vbi dicit hanc eſſe veram, & approbatam opinionem,& iterum conſi.lix.quidam paterfamilias, poſt princi. vbi & dicit hanc opinionem

Communior hac in re opinio.

communiter eſſe approbatam,& conſil.clix.Corradus Albet. in fin.Ioan. Calde. conſil.xl. quædam mulieres,eod.titu.de teſtament.Petr.Anchar.conſi.cxliiij. præfatis nominibus, in fin.Anton.Cardin.Floren.Panor.qui hanc dicit eſſe communem opinionem,in c. Raynaldus,colum.vj.de teſtament.& conſi.lix.viſo teſtamento,col.ij.verſi.item ex alio capite,lib.j. vbi etiam dicit hanc eſſe communem opinionem,& conſi.xxxij.circa duo dubia, col.vltim. in ij.dubio,lib.ij.vbi & dicit ſe vidiſſe conſilia ſolennium docto. in hanc ſententiam, & eſſe communem opinionem doct.vtriuſque iuris,Rom.conſi.ccxxxix.in hac re breuis ero,in ij. dubio,vbi hanc quoque dicit eſſe communem opinionem, à qua non eſt recedendum, neque conſulendo , neque iudicando.& conſil.cclxxvj.viſis dubiis, in primo dubio, & Petr. Ancha.conſi.viij.hoc initio,difficultas quæſtionis,ad fi.Paul.Caſtr.in l.cùm dotem,in lect. Paduana,D.ad leg.Falcid.& conſ.ccciiij.primum dubium,col.j.lib.j.vbi ita dicit ſe ſemper tenuiſſe,& conſi.xij.prima conſultatio,col.ij.libr.ij.& conſil.ccccxxxviij. de iure communi, in fi.eo.lib.j.tamen non omnino aſſerit,& conſ.lxvij.in cauſa præſenti,col.ij.lib.ij.& iterum conſi.cij.videndum eſt primò,col.ij.lib.ij:& conſi.clij.viſo puncto,in quarto dubio,col.j.& ij.& conſi.clxvij.præſuppoſita pro vera,in prin.eod.lib.ij.& conſi.clxxxvij.caſum iſtum,ante fi.eo.lib.ij.& conſi.cccxxj.viſis & conſideratis,col.vlti.eod.lib.ij.Pet.Bel.in ſpeculo principum,titul.de materia executorum vltimarum voluntatum , §.videamus , coluna vltima Benedict. Capit. qui vbique dicit communiter teneri, conſilio xviij.cum viſo & conſiderato, columna penultima verſiculo, quo ad Trebellianicam, & conſilio ſequenti, etſi.

viſo

viſo & conſiderato,in princ.& conſi.xxviij.punctus fuit quidam.colum. vlti. & conſil.xxxij. punctus,caſus talis eſt,verſi.circa ſecundum,& conſi.liiij.punctus,quidam Angelus, col ij. & conſi.lxj.cum viſis & conſideratis,col. vlt.& conſil. lxvj.punctus quidam Bernardus,col. iij.& conſi.lxxviij.punctus Bonarellus,col.iij.& conſi. ſeq. punctus quidam Titius. in fi. & conſi.cxv.cum prout in facto,col.vlt.Franc.Aret.conſil.lxvij.diligenter & maturè.col. pen. Barb.conſi.lviij.illud adferam,col.v.lib.iij.& conſi. ccxvij.ponderatis his,ante fi. lib. vj. vbi dicit communiter in practica ſeruari,Soci.conſi.lxxvij.in præſenti conſultatione,col.v. verſic.reſtat ergo vnum,lib.j.& conſi.lxxx.de duobus principaliter quæritur, col.v. verſ. poteſt autem dubitari.lib.j.& conſi.cxvj.non poteſt negari,col.vlti. eod.lib. j. & conſi. cxliiij. diligenter conſiderata,col.vlt.eod.lib.j.& conſi.lxxxij. in cauſa vertente, col.pen.verſic.ſed difficultas,lib.iiij.Corne.conſi.xciij.licèt poſſet.col.ij. verſic. deueniendo, lib. j. vbi hanc dicit eſſe communem opinionem,& iterum conſi.clxviij.in hac conſultatione,col.iiij. verſic. deueniendo ad tertium,eod.lib.ij. vbi etiam dicit ita communiter teneri, Iaſon in rubr. D. ad Trebel.Stepha.Bertran.conſi.cxlix.viſo teſtamento,in vltimo dubio,lib.ij.& Lancel. Polit. in dicta l. filium quem , loco ſuprà allegato, Philip. Decius, qui & hanc dicit communem, conſi.ccxcix.in cauſa mihi commiſſa,col.ij. verſi. & aduerte.

Sunt tamen multi, & hi quidem maximæ authoritatis, qui tenent contrariam ſententiã, videlicet glo.Archid.in additio. & Ioan.Andr.in dicto cap. ſi pater, per illum text.de teſtamen.lib.vj.Inno.in cap.ſi tibi,circa finem, de teſtament. prout illum refert Bald. in dicta l. & in epiſtola,C. de fideicommiſſ. Ioan. Andr. in additionib. Specula.dicto titul.de inſtrumen.edit.loco ſuprà allegato.Idem Baldus ſibi contrarius poſt Ioan.Caſtellio.conſ.ccxxix. in primo articulo,in ſecundo dubio,libr. iij.& in authentica, ſed cùm teſtator, C. ad legem Falcidiam, Ioan. Cald.& Ioan. de Ligna.quos ita conſuluiſſe dicit Saly.in dicta authentic. ſimiliter.Iacob.Butr.Rayn.Flor.& Alber.in dicta l.ſi quis ad declinandam, C.de epiſcopis & clericis. Idem Iacobus & Salycet. qui hanc partem dicit de iure eſſe veriorem , in dicta authentic. ſimiliter , & ibi latè Roma. ſibi contrarius in xl. ſpeciali, vbi hanc rem latiſsimè omnium diſputat , & ibi quoque Corne. qui hanc partem dicit eſſe magis ſubſtantialem, aliam tamen benigniorem,& ideo in practica eſſe ſequendam.Old. conſi. ccxlviij. præſuppoſita conſuetudine,in vj.dubio,Iac.Bel.in §.ſancimus,in authen. de hered. & Falcid.Ioan. Cal.& Io.Ligna.qui & hanc partem conſuluerunt,ſicuti referunt Salycet. & Roma. in dicta authentic.ſimiliter, Imol. in dicta l. Marcellus, §. quod autem, D. ad Trebel. vbi etiam dicit in hanc partem conſuluiſſe Fran.de Rampo.Paul. Caſtren.ſibi contrarius,conſi.xxix. circa primum quæſitum dicendum eſt teſtamentum,colum.j.lib.j.& conſi.xxxvij.viſo puncto,& dubiis ſupraſcriptis,verſi.circa quartum,lib.ij. & ſubdubius in l.coheredi, §. cùm filiæ. D.de vulga.& pupil.& nouiſsimè Iaſon in dicta l. Marcellus D.ad Trebel.

Contraria prioris ſententiæ.

Eaq; de iure verior.

Hic eſt alter Gordij nodus , cui ſoluendo non ſatis eſſet vnius Alexandri gladius : adeò enim latentes ſunt inexplicabileſque in eo receſſus , vt in vtramuis partem te vertas , quid tibi diffiniendum ſit neſcias. Sunt text.in vtranque partem, ſunt & rationes propè infinitæ, quæ te facilè poſſunt huc vel illuc impellere , vt non temerè Paul. Caſtr. ſuper hac re conſultus veritus ſuum iudicium interponere, conſuluerit partibus controuerſiam potiùs concordia quàm iudicio finirent, iuxta c. j. de mutuis peti.ita fecit conſi. lviij. viſo dicto teſtamento,in fi.lib.j. Sed & hoc ſubdubius loquitur conſi. lxxxviij. dubitatio vertitur, col. vlti. eod.lib.j.& conſi. cccxxxviij. de iure communi,in fin. eodem lib.j.& Corne. conſil.cccxxij. ardua plurimum,in fi.lib.iij.& etiam conſ.cccvij.in hac conſultatione,ad fin.li. iiij. Verùm, vt diximus,prima ſententia communior eſt, &, vt fatentur aduerſarij, conſuetudine obſeruatur. Ideoque & illam ſequendam eſſe arbitramur. Nam ſi de interpretatione legis quæratur,inſpiciendum eſt quo iure ciuitas retro in huiuſmodi caſibus vſa eſt: optima enim eſt legum interpres conſuetudo, obtinetque vim legis in ambiguitatibus quæ ex legibus proficiſcuntur,l.ſi de interpretatione,& l.nam Imperator, D. de legibus.

Alter hac in re Gordij nodus.

Autoris ſententia.

Optima legum interpres conſuetudo.

VICESIMVMOCTAVVM PRIVILEGIVM.

Canonica portio non habet locum in relictis generaliter pauperibus, vel ſine loci determinatione.

VIceſimooctauò, de relictis pauperibus non detrahitur quarta, quæ debetur eccleſiæ parochiali,vel epiſcopo,vt eſt gloſſ.ſingu.quam omnes ſequuntur in c. ij de ſepul.quæ licèt loquatur de canonica parochiali tantùm, idem tamen debet intelligi de epiſcopali,quia parificatur in iure,& priuilegio, per c. vlti. de teſta. & illam facit ſingul.Franciſ.Aret.in l.j.col.vlti.in xvj.priuilegio piarum cauſarum,C.de ſacroſanct. eccle. Sed & alia ſimilis in dicto c. ſi pater,in verbo, Trebellianicæ, de teſtamen. lib. vj. & eſt bonus textus in l. ſi quis ad declinandam, C. de epiſcop. & cleric. vbi dicitur, quòd de relictis pauperibus nihil detrahit epiſcopus. vbi & Bald. ſuper hoc multa dicit,

Quarta debita eccleſia parochiali.

Quarta epiſcopalis.

Relictum pauperibus generaliter

quæ ibi ſunt obuia omnibus. Sed hoc licet, vt iam diximus, Franc. Aret. reponat inter priuilegia piæ cauſæ, non tamen competit cæteris cauſis piis, vt plenè not. in c. officij, & in cap. requiſiſti, vbi eſt text. de teſtamen. & per Barto. conſil. cccclxiij. de omni relicto, lib. ij. Quin nec hoc ſemper competit, nec omnibus relictis factis pauperibus, ſed demum tantùm, quando relinquitur pauperibus generaliter, & ſine determinatione loci: ſecus ſi relinquatur pauperibus certi loci: quia tunc debetur canonica portio, vt voluit Ioan. Andr. & poſt eum Panormit. in dicto c. officij, & idem Ioand. Andr. Anto. Panormita. & alij in dicto c. ij. de ſepul. ipſe Ioan. Andr. in c. dudum, colum. ij. in verbo, pauperum, de conuer. coniug. & Bal. in l. ſi quis ad declinandam, C. de epiſc. & cleric. & conſi. v. quidam ciues, lib. j. & conſi. ccccc. eodemque vlti. illa verba, in fi. lib. ij. & conſi. cclix. ſuper primo puncto, lib. iiij. & Angel. conſi. cxvij. in canonica portione, in primo dubio, & iterum in vlt. & Card. Flo. conſil. cxxj. ad primum reſpondeo, & Bene. Cap. conſi. xxv. cùm de pluribus quæratur, col. vlti. & conſil. clx. cùm vt præſupponitur, in primo & ſecundo dubio, Socin. in l. quidam relegatus, colum. v. D. de rebus dubiis. Tu tamen vide omnino Baldum in authen. ſimiliter, & in dicta l. ſi quis ad declinandam, & conſil. cxxxj. quando teſtator, lib. v. & latiſsimè Rom. conſil. cccclxxvij. in caſu propoſitæ conſultationis, colum. iij. & Cardi. Florent. conſil. xiij. in ciuitate Vrbinatenſi.

VICESIMVMNONVM PRIVILEGIVM.

Per ingreſſum monaſterij cenſetur quis habilis ad ſuccedendum.

Illegitimus filius. Idem ingrediens monaſterium. Illegitimitas abſterſa per ingreſſum monaſterij. Oblatus curia principis. Incapax institui poteſt. Illegitimus ingreſſus monaſteriũ non obtinet beneficia ſine diſpenſatione. Non fit tamen incapax legati.

VIceſimononò, licèt filius illegitimus non poſsit heres à patre inſtitui, l. vlti. D. de his quibus vt indig. nec etiam ſubſtitui, l. is qui, D. de vulga. & pupil. poteſt tamen inſtitui qui pium locum, id eſt, monaſterium, ingreſſus eſt, vt ſingulariter voluit Guliel. Cu. in l. j. C. de ſacroſanct. eccleſ. mouetur primò, quia ingreſſus monaſterium omnem maculam, & ita etiam illegitimitatem, vt vocant, abſterſit, per textum in authent. de monac. in prin. Item quia oblatus curiæ principis temporalis cenſetur legitimari quo ad ſucceſsionem offerentis, l. communium, C. de nat. li. cum ſi. ergo fortius ſi ſit oblatus curiæ principis cæleſtis. Denique quia cùm apud talem illegitimum non ſit remanſura hereditas, ſed confeſtim tranſitura in monaſterium, per authent. ingreſsi, C. de ſacroſanct. eccleſ. ſatis cenſeri is debet capax, cùm non capiat vt ipſe ſibi commodum priuatim afferat, ſed aliis: quo quidem caſu is, qui aliàs eſt incapax, inſtitui poteſt, per textum in l. cogi, §. is qui ſolidum. D. ad Trebellia. Et hoc dictum Guliel. pro ſingul. ſequitur Roma. in dicta authent. ſimiliter, in ſexto ſpeciali vltimarum voluntatem, & Soci. in dicta regula cccx. in xxxix. priuilegio. Qui tamẽ limitant vt procedat quo ad ſucceſsionem: de quare etiam loquitur Guli. Cu. non autem ad hoc vt poſsit illegitimus, ingreſſus monaſterium, obtinere beneficia ſine diſpenſatione, per c. j. de filiis presbyter. ſequitur item & dicit ſingul. Alexand. conſi. cxxj. viſo themate, colum. vlti. lib. j. quod repetitum eſt conſi. xxxv. ſuper contentis, lib. iij. Sed idem voluit Firmia. loquens in omni capace ingrediente monaſteriũ, in tractatu de epiſcopo, in xxxj. q. iiii. partis. lib. iiij. verſic. & ſciendum quòd legatum, vbi ad hoc allegat Barto. in l. intercidit. D. de condi. & demonſtra. vbi tamen hoc non dicit, ſed illud tantùm, quòd per ingreſſum monaſterij non efficitur quis incapax legati, per l. Deo nobis, C. de epiſcop. & cleric.

TRICESIMVM PRIVILEGIVM.

Filius ingrediens monaſterium abſtergit omnem maculam contractam ante ingreſſum.

Ingratitudo commiſſa ante ingreſſum monaſterij.

TRiceſimò, filius effectus monachus, & ita pium locum ingreſſus, non poteſt à patre exheredari propter ingratitudinem commiſſam ante ingreſſum, per textum expreſſum in ca. non liceat, & ibi glo. 19. quæſt. vlti. quem ad hoc etiam ponderat Roma. qui illum dicit ſingu. vbi ſuprà in viij. ſpeciali, & Socinus etiã vbi ſuprà, in iij. priuilegio, licèt tamen de ea re dubitent, & quidem ſine cauſa, gloſſ. Guliel. Cyn. & Bal. in dicta l. Deo nobis, C. de epiſcop. & cleric. ex quibus gloſſ. inclinat in id quod diximus, alij diſtinguunt non animaduertentes ad illum textum.

TRICESIMVMPRIMVM PRIVILEGIVM.

In legatis ad pias cauſas poteſt executor teſtamentarius officium ſuum alteri delegare.

Executor teſtamenti non poteſt ſibi ſubrogare aliũ.

TRiceſimoprimò, licèt executor teſtamentarius non poſsit alteri ſuum officium committere, vt probatur in l. nulli, circa princip. ibi, pro ſua conſcientia, & ibi not. Bald. C. de epiſcop. & cleric. & not. Archidia. Ioan. Andr. in Nouella, & Domi. in c. vlti. §. vlti. de teſtament. lib. vj. & idem Ioan. Andr. in additio. Specul. titul.

titul.de inſtrumen. edit. §. nunc verò aliqua, in additio. quæ incipit, quando acceptauit, & latiùs Roma.in penulti.charta eiuſdem §. in additio. incipiente, hoc dictum, & Iacob. Bel. in §.ſi quis ædificationem, in authentic. de eccleſ.titul. Cyn.in l.ad quod pauperibus, in xiij. quæſtio.C. de epiſco. & cleric. Bald. in l. cùm magiſtratus, C. quando prouoc.non eſt neceſſ.& in l.vnica, §.ne autem, C.de caducis tollend. & in l.nulli, C. de epiſcop. & cleric. & in c.j.§.vlti.circa fin.titu.de not.feud. Angel.in l.cùm debitorem, D.rem ratam habe. Atque adeò procedit, quòd etiam non poſsit teſtator dare executori poteſtatem ſubrogandi aliú, vt notat Ioannes Andreas in cap. j. de procuratoribus, libro ſexto, in Nouella, quem ſequitur Bald.in l.j.in lectu.colum.penult.ſubſequenter verò quæro, C. de ſacroſanct. eccleſ. vbi & hoc dicit tenuiſſe diſputando Lamber.de Ramp.& idem Bald.in l.quidam, D.de rebus dub. & in l. captatorias. colum. ij. C.de teſtament.milit.& Benedic.Capra conſil. liiij. punctus. poteſt tamen huiuſmodi facultatem teſtator concedere in legatis ad pias cauſas, vt not.voluit Bald.in cap.in cauſis, de electio. hac ratione innixus, quòd piarum cauſarum fauor iuris ſubtilitates reſcindit, per not. in c.cùm tibi, de teſtam. & hoc idem tenet Roma. & poſt eum Corne.qui & alia ad hoc adducit in l.captatorias, C.de teſtament.milit. Sed tamen quòd id poſsit generaliter teſtator facere, tenet Paul. Caſtre. quem vide in l. nulli, colum.ij.verſic. vlterius. C.de epiſcop. & cleric.

Ne quidē ex iuſſu & volunt.ate teſtatoris.

Secus in piis cauſis. Fauor piarum cauſarum.

TRICESIMVMSECVNDVM PRIVILEGIVM.

Suitatis exiſtentia aquè confirmat legata piis cauſis in teſtamento relicta, atque ipſum teſtamentum.

TRiceſimoſecundò, licèt per exiſtentiam ſuitatis confirmetur teſtamentum patris, quantum ad ea, quæ concernunt vtilitatem ſui heredis, non etiam quantum ad legata aliis in eo teſtamento relicta, per text.in l.ſi filius qui patri, D.de vulg. & pupil.& l.j. §. vlti. D. vt in poſſeſſ. lega. Fallit quantum ad legata relicta piis cauſis, per textum loquentem in libertate, in l.cùm quaſi, §.ſed ſi quis.ff.de fideicommiſſ.libert.& l.ſciendum, D.de manumiſſ.teſtam.quem & ad cæteras pias cauſas trahit Angel. & poſt eum Imol.Raph.Paul.Caſtr.Alexan. Franc.Areti.in dicta l. ſi filius qui patri, in princ. & Bald.in authentic.hoc amplius, colum. ij. C. de fideicommiſſ. & Roma.in l. apud Iulianum, §.idem Iulianus.D.ad Trebel.& Alexand.in additio.Bart.in repetitio.l.ij.in v. q. v. q. principalis, C.de ſacroſanct.eccleſ.& conſi.iiij. videretur inſpectis his.colum. vij. verſic. & maximè ad pias cauſas, lib.ij.& iterum conſi.ccx.ſtaturis accuratè proſpectis, colum. iij. in princip.& iterum colum.penulti.lib.ij.& Iaſon in l.eam quam, colum.xj.verſic. ſecundò limita, C.de fideicommiſſ.& in dicta l.j.in prima lectura, verſi.primò, niſi filius, C.de ſacroſanct.eccleſ.

Exiſtentia ſuitatis.

Extēſio libertatis ad pias cauſas

TRICESIMVMTERTIVM PRIVILEGIVM.

Ad pias cauſas relicta, etiam non adita hereditate peti poſſunt.

TRiceſimotertiò, licèt aliàs legatum peti non poſsit hereditate non adita, l. eam quam, C.de fideicommiſſ.l.ſi quis omiſſa. D.ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti. cum ſi. Fallit tamen in relictis ad pias cauſas. In qua re, quoniam ſunt qui id ſimpliciter tenent: alij qui diſtinguunt inter legatum ſingulare, & inter fideicommiſſum vniuerſale, alij an heres inſtitutus obierit ante teſtatorem, eo ſciente, an verò ignorante: alij, qui aliter. Et res eſt longior, quàm vt breui poſsit expediri. Ideo vide Specul. titu. de inſtrumen. edi. §. nunc verò aliqua, verſic. ſed pone quòd eo teſtamento, & ibi Ioan. Andr.in additio.incip.hîc obliuiſcitur author queſtionis, aliàs incipit, omittit author quæſtionem, & in cap.Ioannes, de teſtamentis, Barto.in l.j.in iiij.q.v.q. principalis.& ibi Bald. in lectu.col. vlti. verſic. iuxta hoc quæro, & iterum in repetitio. colum. xviij.verſi.ſuper nona quæſtione, Salyce.Fulgo.Franc. Aret. Et Iaſon in vtraque lectura, C. de ſacroſanct.eccleſ.Barto.in l.j.C.de bonis vacan.lib.x.Barto.Bald. Angel. Salycet. in xiij. quæſtio.Fulgo.Floria.Paul.Caſtren.colum.iij.Corne.in xxj.fallen. & Iaſon in l.eam quam, poſt gloſſ.ibi, de fideicommiſſ.Bartol.in tracta.minorica.diſt.iiij. c. ij. Bald. in authent.hoc amplius, colum.iij.eodem titu.& in l.vlti.colum.v.C.de codicil. Bald.Floria. & recentiores in l.j.D.de legat.j.Bald.in l.nulli, & in l.is qui pauperibus, col.iij.verſi. vltimò circa tempus, C.de epiſcop. & cleric. in authent. ſi qua mulier, in vltima colum. & in l. vlti. C. de ſacroſanct.eccleſ.& in l. vlti.in prin. C. de teſtament. manumiſ. & in l.cùm hi, in prima & tertia lectu.D.de tranſact.& in l.ſi fraudem, colum. vlti. C. ſi quis omiſſa cauſa teſtament. & in l. qui filio, §.ſeruus, & ibi Angel.Imol.Raphael Cuma.C.de heredib.inſtituend.Bal.in vtraq; lectura, & Angel. in l.hereditas, §. ſi defuncto, D. de petitio.heredita. Bald. conſil.cccclvij.

Legata repudiata hereditate nō petuntur.

Aliud in piis cauſis.

Diſtinctio hac de re.

viſo

viſo teſtamento Ioannnis,lib.ij.& conſi. clxvij. thema proponitur, col.vlti.libr. ij. & conſil. clxvj.allegationes hinc inde factæ,in ſecundo dubio,lib.iiij.& conſi.cclxxxvij.dicta mulier, ante fin.eod.lib.iiij.& conſil.cccclvj.punctus inter alia,eod.lib.iiij.& conſil.xx.ſuper primo puncto,colum. j. lib. v.& conſil.xxxix.viſo teſtamento,colum.ij. eod. lib. v. & conſil. cxviij. caſus ſub tali forma,col.vlti.eod.lib.v.& conſil.cclxiiij. ad euidentiam,colum. ij. & conſilio cccx.præmittendum eſt,eod.lib.v.Aluiſius Peruſi.inter conſilia ipſius Bald. conſil. ccxlviij. an cæcus,col.ij.verſi.ſed ſecus in legatis,eod.lib.v.& conſi.cccxx.præmittendum eſt,colum. ij.eod.lib.v.Angel.& Imol.in l.ſi filius,in prin.D.de vulga.& pupilla. Angel.in l.j. C.ſi quis omiſſa cauſa teſtam.& in l.j.C.de bo.vacan.lib.x.& conſi.ccclxxxiiij.primò videre oportet, in fi. Saly.in authent.caſſa.in ix.q C. de ſacroſanct. eccleſ. Petrus Ancha.in c.cùm eſſes,de teſtamen.& conſil.viij.difficultas quæſtionis,ad fin.& iterum conſil.xiiij.exhibitis mihi poſtea,& conſi.cliiij.præfatis nominibus, colum. j. Bened. Plum.in l. Antoninus, D. de fideicommiſſ.liber.Lapus alleg.lxix.Imo.in l.j. D. de lega. j. Fulgoſius conſil. lxxv. ex facto proponitur,colum.iij.nec his obſtat,& conſil.clxvij.thema proponitur,colum. vlti. Floria. in l. cùm quidam.§.ſi dies,D. de vſur.& in l. qui & col.ij. verſi.& ex his poteſt,D. famil. erciſc. & in ſua diſputa.incip. Gofredus. Imol. Alexand.& Franciſ.Areti.in l.ſi filius qui patri, D. de vulga. & pupilla. Panormit. in cap. relatum,lib.ij.colum. penult.de teſtamen. & conſil. xxxij. circa duo dubia, colum.ij.lib.ij. Roma.latè in repetitio. dictæ authent.ſimiliter,in xx. ſpeciali,& conſil.lv.cùm quæreretur,& conſ. ccccxxviij. in terminis propoſitæ conſultationis,in j.dubio,& conſ.ccccxciij.in caſu conſultationis,Io. Ana. conſi. xxviij. viſis & ponderatis,col.pen.Alex.conſi.iiij.videretur,col.vij.lib.ij.& conſi.ccx.ſtatuto accuratè perſpectis, col.pen.eod.lib.ij.& conſ.iiij.attentis narratis,col.iij.lib.vij.Fran.Aret.conſ.lxiiij.diligenter, col.pen.Barb.latiſsimè in rubri.de teſtam.col.lviij.verſic.nunc ad vltimam quæſtionem, & conſil.viij.ſcribitur præclarè,col.viij.& ſequen.lib.j. Matheſil. no. clxiij. no. ſingulare quod ad hoc,Soci.conſi.cxxxj.inci.non poteſt negari,col. antepen. ſecundò reſpondetur, & duobus verſi.ſeq.Firmia.in tracta.de epiſcopo,in xxxj.q.quartæ partis, lib.iiij.& Philip. Dec.in l.ſi nemo,D.de regul.iur.Stepha.Bertrand.conſi.xciiij.relicta,nme.iiij.lib.ij.

Proſequitur materiã præcedentis priuilegij.

TRICESIMVMQVARTVM PRIVILEGIVM.

Actio perſonalis & hypothecaria pro legatis ad pias cauſas etiam non adita hæreditate competunt.

Actiones cõpetentes legatariis.

Actio perſonalis non oritur ex quaſicontractu.

Actio hypothecaria acceſſoria obligationis perſonalis.

Actio perſonalis & hypothecaria pro legatis adita demum hæreditate cõpetunt.

Eius ratio.

Vtraq; tamen in hac ſpecie competit.

TRicesimoquartò,retenta ea opi.quæ vult deberi legata ad pias cauſas etiam non adita hæreditate, licèt tunc inſpectis regulis iuris communis, non deberet, nec poſſet competere pro huiuſmodi legatis actio perſonalis, neque actio hypothecaria quæ aliàs competunt legatariis ex teſtamento,per l.cùm filius.§. variis. D. de leg.ij.& l.creditoribus,C.an ſeruus poſt manumiſſ. & l. j. C. communia de leg. & §. noſtra,Inſtitu.de lega.Ratio eſt quantum ad actionem perſonalem:quia ea non oritur ex quaſi contractu,qui oritur ex aditione hæreditatis,l. apud Iulianum,§.vlti.D.ex quib.cau.in poſſ. ea.l.ex maleficiis,§.hæres,D.de act.& oblig.& §.hæres,Inſti.de obli. quæ ex quaſi contract. Quantum autem ad hypothecariam : quia ea eſt acceſſoria actionis perſonalis atque obligationis,l.cõtrahitur,& l.res,D.de pigno.Cùm ergo nulla hîc debeat competere actio perſonalis,neque ex defectu aditionis,non poteſt etiam eſſe hypothecaria,per l. ſi legati, D. de pigno.& per regulam,acceſſorium,de reg. iur. lib. vj. Quibus rationibus Specu. tit. de teſtamen.§.in primis,verſ.pone nullus,& iterum in tit.de actio. ſeu peti.§. ſequitur, verſi. ſed quando, & ibi etiam Bald. dicunt nunquam competere actionem perſonalem , aut hypothecariam pro legatis,niſi adita hæreditate,quod & voluit Bal.ipſe in l. j. col. vlt. verſ. item dico,C.ſi quis omiſ. cauſ. teſta. vbi & hanc adducit rationem , quia hypothecaria oritur ex quodam conſenſu tacito vel expreſſo,per gloſſ. in l.ſi tibi, §. de pignore, D. de pact. At hic non adita hæreditate nullus eſt hæredis conſenſus,nec expreſſus,nec tacitus : tamen in hoc caſu vtraque competit, etiam non adita hæreditate , vt voluit Roma.in repetitio. dictæ authen.ſimiliter,in nono ſpeciali,circa vltimas voluntates,per textum. quem dicit expreſſum in dicta l.j.C. communia de leg.in illis verbis , & præcipuè cùm talia ſunt legata , vel fideicommiſſa quæ piis actibus ſunt deputata , vbi legiſlator concedens legatariis perſonalem actionem, & hypothecariam, hoc præcipuè in legatariis ad pias cauſas conceſsit, ad quod etiam facit l.vlti.C. de ſacroſanct. eccleſ. Et tamen ſciebat ipſe legiſlator, quòd hæc legata competunt etiam hæreditate non adita. Et ſi dicat quiſpiam illum textum intelligendum fore eo caſu,quo fuerit adita hæreditas,certè fruſtra expreſsiſſet Imperator idem eſſe, & id quidem maximè in relictis ad pias cauſas : quoniam & ſi non expreſsiſſet , hoc tamen ſatis dictum fuiſſet ex generalitate illius l. At in dubio debemus ea verba intelligere, vt non ſint ſuperflua,ſed aliquid ſpeciale & certum indicent,l.j.ad fin. D.ad municip. l. ſi quando, D. de legatis j. cap. in his, de priuileg. cum ſimilib. Non tamen verum eſt quod dicit Specul.

In dubio verba intelligũtur, vt non ſint ſuperflua.

non

non eſſe hypothecariam, vbi non eſt perſonalis actio, per text. in l. cùm notiſsimi, C. de præſcriptio. triginta ann. vbi hypothecaria competit, quando perſonalis actio eſt ſublata creditorum negligentia, vt & plenè not. in l. intelligere, C. de luitio. pigno.

Contrarium tamen expreſsè in ſpecie, videlicet in legatis ad pias cauſas, tenuit Bald. in l. j. colum. vlt. verſi. ſubſequenter verò quæro, C. de ſacroſan. eccle. in lect. & Imo in l. qui filio, §. j. D. de hæred. inſtituend. & Alexand. qui nominatim reprehendit Roma. vbi ſuprà in l. j. colum. x. verſic. item not. D. de legat. j. vbi dicit quòd Roma. dum allegat pro ſe dictam l. j. C. communia de leg. ſomniat: quia ibi Imperator appoſuit dictionem, præcipuè, vt oſtenderet ſolùm maiorem eſſe rationem in legatis piis. Quin etſi bene conſideretur text. circa finem illius l. fortiter inquit, ſtringit contra Roma. dum dicit quòd hypothecaria habet locum quatenus perſonalis obligatio, ſiue actio competit: ſed non adita hæreditate, non habet locum perſonalis obligatio, ſiue actio, quæ quidem oritur ex ipſa aditione, per dictam l. apud Iulianum, §. vlti. C. ex quibus cauſis in poſſeſſ. ea. & not. gloſ. in l. j. §. cùm igitur, in verbo, cedere, C. de caducis tollend. quam pro ſingul. allegat Bald. in l. vlti. in princip. C. de teſtam. man.

Hypotheca ria cõpetit etiam ſublata actione perſonali.
Cõtrarium ſentientes.
Dictio, præcipuè.
Non adita hæreditate non habet locũ perſonalis actio.

TRICESIMVMQVINTVM PRIVILEGIVM.

Ex duobus teſtamentis id præſumitur poſterius, in quo legatum eſt ad pias cauſas.

TRiceſimoquinto, licèt cùm apparent duo teſtamenta, & ignoratur vtrum illorũ ſit prius, poſteriúſve, illa ſeſe inuicem confundunt, & ſunt nulla, per l. vlti. & ibi gloſſ. & doct. C. de edicto diui Adriani tol. & l. j. §. non autem, vbi etiam gloſſ. & Bartol. D. de bonorum poſſ. ſecundum tabu. gloſſ. in c. de duobus, de reſcript. lib. vj. Hoc tamen fallit, vbi in altero teſtamentorum, ſunt legata ad pias cauſas: id enim præſumetur eſſe poſterius, fauore legatorum ad pias cauſas, vt pulchrè voluit Roma. vbi ſuprà in xij. ſpeciali. Argu. l. j. C. de iure fiſc. & ſequitur Soci. in dicta regu. ccex. in xxxiij. priuilegio, & Barbat. in c. relatum, col. xviij. de teſtamen. Iaſon in dicta l. vlti. colum. penulti. & ibi Philippus Decius colum. vlt. C. de edicto diui Adria. tol. vbi hoc dicit ſingul. & idem Iaſon in l. j. colum. j. verſic. quartò amplia, D. ſoluto matrimo. & vtrobique dicit ita ſe conſuluiſſe de facto Brixiæ, pro hoſpitali magno, & ita fuiſſe iudicatum. Ad idem dicit facere regulam l. ſunt perſonæ, D. de religio. & ſumptibus fune. & text. in c. vlti. de re iudi. & c. his, de priuileg. & idem quoque voluit Barba. in c. relatum, colum. xviij. de teſtamen. Et hoc adeò verum eſt, vt licèt in hoc dubio, is qui eſt in poſſeſsione præferatur alteri quando non conſtat vtrum teſtamentum ſit prius, an poſterius: hæc idem Barto. in dicto §. non autem, cum ſimilib. tamen fallit cùm in vno eſt inſtituta eccleſia: nam præfertur alij etiam exiſtenti in poſſeſsione, vt ſingul. ſcribit Philippus Decius in dicta l. vlti. colum. vlt. C. de edicto diui Adr. tol. Nam poſſeſsio (inquit) facit reum potiorem, §. commodum, Inſtitut. de interdict. fauor autem piæ cauſæ præfertur fauori rei, per cap. vlti. de re iudic. & in l. inter pares, D. de re iudic.

Duo teſtamenta ſeſe inuicẽ confundunt.
Fauor legatorum ad pias cauſas
In dubio potior eſt poſſeſſor.
Eccleſia præfertur poſsidenti.

TRICESIMVMSEXTVM PRIVILEGIVM.

Relicta nominatim ab vno hærede ad pias cauſas, cenſentur tacitè repetita ab eius ſubſtituto.

TRiceſimoſexto, licèt aliàs relicta nominatim ab vno, non debeantur alio ſubſtituto, l. j. §. id quod ex ſubſtitutione, & l. in ratione, §. quod vulgò, D. ad legem Falci. l. licèt Imperator, & ibi Barto. Angel. & Alexander D. de legatis primo, & l. cùm pater, §. ab inſtituto, & l. pater meus, §. quod alicuius, D. de legatis ſecundo, & l. vnica, §. his itaq;, C. de caducis tollend. & in l. ſi plures, in fin. D. de legat. iij. & voluit etiam Imol. in l. duobus, §. j. D. de lega. j. Quanquam contrarium voluerunt Chriſt. Caſtel. Rapha. & Paulus Caſtrenſ. in dicta l. licèt Imperator. Tamen relicta ad pias cauſas nominatim ab vno hærede, haud dubiè cenſentur tacitè repetita ab illius ſubſtituto, & ab eo debentur, per text. ſingul. hoc ipſum diſponentem in legato alimentorum ſecundum lecturam Barto. poſt gloſſ. in l. iiij. §. Lucius. D. de alimen. & ciba. leg. quam lect. etiam ſequitur ipſe Barto. in l. Mela, in princip. D. eod. titu. & Roma. conſil. incip. in caſu propoſiti thematis breuiter dicendum, colum. ij. verſic. his tamen non refragantibus, vbi & illum textum dicit ſingul. Et ita illum ad quæcunque relicta ad pias cauſas extendit idem Roma. in authent. ſimiliter, in xv. ſpeciali, vbi & illum facit ſingul. & iterum in xx. ſpeciali, in fin. vbi dicit notab. & Soci. vbi ſuprà in dicto xxxv. priuilegio, vbi tamen paſsim corruptè legitur, & Alex. in dicta l. licèt Imperator, colum. penulti. & in l. ſi duobus, §. j. circa fi. & ibi quoque Iaſon in fi.

Nominatim relicta ab hærede non debentur à ſubſtituto.
Nominatim relicta ab vno hærede in piis cauſis.

in fi. D. de leg. j. & idem Iaſon in l. ſi fundum, §. Stichum, col. j. D. eod. titu. & Philip. Decius conſil. clxxxij. in eo caſu occurrenti, col. iij. & conſi. cclxxiij. in caſu propoſito, col. j.

TRICESIMVMSEPTIMVM PRIVILEGIVM.

Relictum ab eo, cui teſtator nihil reliquit, ad pias cauſas valet: ſed ab hærede petetur.

Legatū ab eo cui nihil teſtamente relictū eſt. Hæres tenetur ſoluere legatū ab eo non relictum. Extenſio alimentorū ad pias cauſas.

TRicesimoſeptimò, licèt relictum ab eo, cui teſtator nihil reliquit, non valet, l. planè, la j. D. de legat. j. & l. ſi fuerit. in fi. D. de leg. iij. & l. ab eo, C. de fideicommiſſ. & l. vlti. in fin. C. communia de legatis. etenim huiuſmodi legatum perinde habetur, atque ſi non eſſet ſcriptum, l. j. §. j. C. de caduc. tol. Fallit tamen in relicto ad pias cauſas, quod etſi fuerit ab eo relictum, cui nihil teſtator reliquit, tamen valet, & debetur ab hærede: per textum loquentem in relicto alimentorum, quem Bart. in j. oppo. trahit ad omne relictum, quod reſpicit piam cauſam, in l. alio hærede, D. de aliment. & ciba. leg. & bene facit text. in l. libertis, §. vlti. D. eod. titu. & in l. j. C. de fideicommiſſ.

TRICESIMVMOCTAVVM PRIVILEGIVM.

Legata ad pias cauſas, quanuis caduca ſint, non tamen deficiunt.

Legatū caducum remanet apud hæredē ſine onere.

TRicesimooctauò, licèt vbi relictum habetur pro non ſcripto & caduco, remaneat apud hæredes ſine onere, l. quidam referunt, D. de iure codicil. & l. vnica, §. & cùm triplici, & §. in primo itaque, C. de caduc. tollend. Fallit tamen in relictis ad pias cauſas, vt voluit Bartol. & poſt eum Floria. de ſancto Pet. in l. pater Seuerinam, D. de conditio. & demonſtratio. per l. legatum, D. de vſufr. lega. & not. in cap. nos quidem, de teſtam. & idem voluit Bald. in l. ſi quis ad declinandam, colum. iiij. verſicu. ſed iuxta hoc quæro, quid ſi teſtator, C. de epiſcop. & cleric. vbi & hoc dicit voluiſſe Iacob. But. in ſuo tractatu executorum, per l. cùm verò, §. ſi pro non ſcripto, D. de fideicommiſſ. libert. Et hoc quoque voluit Pet. Anch. in clemen. ij. de religioſis domibus, & Paul. Caſtr. in dicta l. j. §. j. col. j. C. de cadu. tol. per tex. loquentem in libertate, in l. cùm verò, §. ſi pro non ſcripto, D. de fideicom. libert.

TRICESIMVMNONVM PRIVILEGIVM.

Relicto fideicommiſſo ad pias cauſas ipſo iure actiones in fideicommiſſarium transferuntur.

Hæreditate reſtituta in fideicommiſſarium transferuntur actiones. Fideicommiſſum relictum piæ cauſæ.

TRicesimononò, licèt regulariter in fideicommiſſarium vniuerſalem non tranſeant iura hæreditaria ipſo iure, ſed tum demum facta reſtitutione, aut reali, aut certè verbali, l. j. in princ. & l. reſtituta, & l. facta fideicommiſsi reſtitutione. D. ad Trebellia. & §. reſtituta, Inſtit. eodem titu. cum ſimil. Fallit tamen in fideicommiſſo relicto piæ cauſæ, vt voluit Barto. in repetitio. l. j. in vj. q. v. quæſt. principalis, & ibi etiam Bald. colum. xiiij. verſicu. ſuper ſecundo quæſito, C. de ſacroſanct. eccle. Bartol. in l. penulti. eodem titu. & in ſua diſputatione, incip. filium adultum, Bald. in l. id quod pauperibus, in xvij. q. C. de epiſcop. & cleric. & in l. j. in princip. & iterum in §. cùm autem, colum. vlti. ad Trebellia. & l. vlti. in ij. q. C. de edicto diui Adriani tollen. & in additio. Specul. titu. de teſtamen. verſic. vlt. & conſi. lviij. incipiente, viſo teſtamento Bonauenturæ, Petr. Ancha. & Imol. in c. cùm tibi, de teſtamen. Imol. in l. Centurio, colum. xx. D. de vulga. & pupilla. Paulus Caſtrenſ. & Iaſon qui hanc dicit eſſe communem opinionem in l. vlti. C. de ſacroſanct. eccleſ. Paul. Caſtren. conſi. clij. viſo puncto & dubio, in tertio dubio, lib. ij. Alexand. in l. j. §. ſed & quoties, D. ad Trebellia. & conſil. lxij. incipien. propoſita fuit, lib. ij. & conſil. iiij. attentis narratis, colum. iij. lib. vij. Matheſil. qui hoc reputat ſingul. no. xlij. quod ſi hæres, Corneus in l. eam quam, in fin. xxj. fallen. C. de fideicommiſſ. & conſi. cccvij. videtur prima facie, colum. vj. verſic. & ſi hoc teneretur, & colum. ſequen. lib. iij. & Firmia. in tractatu de epiſcopo, in xxxj. q. iiij. part. lib. iiij. conſequenter quæro.

Contrariæ opinionis authores.

Contrarium tenent Bald. ſibi contrarius & Fulgoſ. in dicta l. vlt. ille colum. iiij. & ſequen. verſicu. ſecundò Barto. diſputando, & Fulgo. colum. penult. & vlti. C. de ſacroſanct. eccleſ. vbi tamen Fulgoſ. dicit aliter ſe conſuluiſſe & Bald. in l. eam quam, in prima lectura, C. de fideicommiſſ. Roma. in dicta l. j. §. ſed & quoties, D. ad Trebellia. & latè in repetitio. dictæ authen. ſimiliter, in xxj. ſpeciali inter vltimas voluntates, vbi tamen circa hoc diſtinguit, an teſtator alicui onus iniunxerit reſtituendi huiuſmodi fideicommiſſum, nec ne.

Ratio ac fundamētū prioris ſententiæ.

Illorum fundamentum præcipuum eſt, in dicta l. vlti. C. de ſacroſanct. eccleſ. quam multis modis ad ſuam partem traducunt, & in §. ſi quis autem etiam pro redemptione, in auth.

de ec

de eccl.tit.Horum autem fundamentum etiam præcipuum eſt in l.omnibus.D.ad Trebel. & in l.ſancimus.C.eo.tit.Quibus omnes conantur,ſuam quiſque partem alacriter defendentes,reſpódere,ſicuti apud eos videre poteris.Neque enim conſiliũ mihi fuit, huc omnia tranſcribere,niſi cùm fortaſſe videro operæpretium fore.Conſtat autem rem hanc eſſe admodum dubiam,vt videre licet ex Alex.conſi.lxxxij.proſpectis his,col.j.verſic.hoc præſuppoſito,lib.ij.quod conſi.repetitur conſi.xl.lib.iij.& iterum conſi.lj.lib.vj.

Ratio poſterioris.

QVADRAGESIMVM PRIVILEGIVM.

Quamuis legatum ad pias cauſas ſit à teſtatore alienatum,idem tamen poſtea ab eodem redemptum, omnimodo debebitur.

QVadrageſimò,licet cùm res legata vltro alienatur, legatum extinguitur,l. fideicommiſſa,§.ſi rem.D.de legat.iij.& l.rem legatam.D. de adim. legat. & §.ſi rem,Inſtit.de leg.& id quidem vſque adeò,vt etiam ſi eadem res redimitur,non propterea reuiuiſcit legatum, per l.cùm ſeruus.D.de adim. leg.Niſi affinitas perſonæ ſuadeat contrarium, per text.ſingu.in l.filiæ, §. Titia.D.de condit.& demonſt.Tamen cùm legatum ſit ad pias cauſas, ſi poſtquam res legata fuit alienata, redimitur, debetur legatum, per text.ſingu. loquentem in legato libertatis,in l.verum eſt,D.de manum.teſta.quem ad hoc commendant Bal. Ang. Pau.Caſtr.& Iaſ.in l.qui poſt teſtamentum,C.de leg.& Roma.qui illum dicit ſing.in dicta auth.ſimiliter,in xxiij.ſpeciali,& Socin.vbi ſuprà in xlij.priuilegio.vide Barto.aut Bald.in l. placet.D.de liber.& poſthu.Sed eſt & ſimilis tex.loquens in inſtitutione,in l.quoties.§.ſeruus cum libertate,D.de hæred.inſtit.quem annotauit,& dicit notab.idem Ludo.Roma.in dicta auth.ſimiliter,in trigeſimo ſpeciali.

Re legata, eademq́; alienata, legatum extinguitur.
Etiam ſi poſtea redimatur.
Niſi affinitas perſona interueniat.
Diuerſum in piis cauſis.

QVADRAGESIMVMPRIMVM PRIVILEGIVM.

Per alienationem rei non extinguitur legatum ad pias cauſas,etiam re nondum redempta.

QVadrageſimoprimò,fortiùs dixerim,quòd propter rei alienationem non extinguatur legatum relictũ piæ cauſæ,etiam ſi non fuerit res redempta, per id quod ſing.conſuluit Bart.conſi.xxvj.teſtator in teſtamento, quod ſi teſtator mandat conſtrui eccleſiam in tali domo,quam poſtea alienat, nec redimit: tamen non extinguitur huiuſmodi legatum,quin eſt conſtruenda eccleſia in ea domo ſi fieri poſsit, aliàs in alio loco.Quod dictum pro ſingu.approbat Iaſ.in dicta l.qui poſt teſtamentum. col. iij.C.de leg.& Catel.Cotta,memor.incip.eccleſia,verſi.quinto.

Alienatio rei legata ad pias cauſas.
Legatum cõſtruenda eccleſia.

QVADRAGESIMVMSECVNDVM PRIVILEGIVM.

Alienatione rei legatæ à teſtatore facta, adiectio rei,eodem orationis tractu,in piis cauſis non inducit legati reuocationem.

QVadrageſimoſecundò,quod præcedentibus eſt proximum, licet teſtator alienando rem,ex qua voluit legatum ſolui,videtur legatum reuocaſſe, ſi rem adiecerit eadem oratione cum legato,per l.ſi ſic legatum.§.ſi mihi. & l.ſi ſeruus. §.ſi id quod.D.de leg.j.& l.Lucius.§.ciuibus.D.de leg.ij.Fallit tamen in legatis piis, vt voluit gloſ.in l.vlt.D.de contrah.empt.& in l.Gaius.D.de annu.leg.& in l.Lucius.D. de adimen.leg.quas ſing.& notandas & menti tenendas dicit Roma.ſingul. ccccxxxij. quæritur an teſtator.& ſequitur etiam Franc.Ripa lib.iij.reſpon.cap.xj.prima dubitatio,col.iij.

Præſumptio reuocati legati.

QVADRAGESIMVMTERTIVM PRIVILEGIVM.

Legatum extruendi templi intelligitur de loco quouis ad hoc idoneo.

QVadrageſimotertiò, illud generale eſt in legatis ad pias cauſas, quòd ſi templum, aut altare,aut aliud ſimile non poſsit conſtrui in loco à teſtatore conſtituto,non per hoc redditur inutile legatum,ſed debet fieri in alio loco idoneo, per l.legatum,D.de vſu & vſufr.leg.quam ad hoc expendit, & dicit notabilem Flor.in l.cùm quidam.§.ſi dies,D.de vſur.Innoc.in c.nos quidem.de teſtam. ſed & idem ex eo textu voluit Bal.conſi.ccccliij.ſi ex teſtamento,lib.ij.vbi etiam ad hoc allegat l.legata,D. de admin.tuto.& c.nos quidem.de teſtam.& clem.quia contingit.de relig.domib.& voluit etiam gloſ.& Imo.in dicto c.nos quidem.& Spec.tit.de inſtru.edit.§.nunc aliqua.ver.quod ſi quis legauit.& verſic.quid ſi teſtator.& Bened.Capra conſi.cxxj.punctus fuit,quidam teſtator.vbi tamen intelligit, niſi teſtator aliter expreſsè diſpoſuiſſet.

Generale in legato cõſtruendi alicuius pij loci.

QVADRAGESIMVMQVARTVM PRIVILEGIVM.

Quod tantùm per fideicommiſſum fieri debet, ſi directò ſit factum, non valet iure fideicommiſſi,etiam fauore piæ cauſæ.

Verba obliqua non habens vim directorum. Fidicõmiſſaria ſubſtitutio non cõtinet pupillarẽ, nec vulgarem.

QVadrageſimoquartò, licet verba ſubſtitutionis obliqua, nunquam habeant vim directorum, & (vt loquuntur noſtri) non directẽtur, & ſic fideicommiſſaria ſubſtitutio non procedat in vim vulgaris, quia fideicommiſſaria non continet aliquam directam, neque pupillarem neque vulgarem, l. fundi Trebatiani. D. de vſu & vſufr. leg. l. cohæredi. §. cum filiæ, & ibi doct. D. de vulga. & pupil. Fallit tamen fauore piæ cauſæ, vt not. conſuluit Socin. conſil. mxvj. aliàs, cvj. incip. non poteſt negari, col. pen. verſi. primò quod licet propter loquentem in libertate, in l. Antoninus, & ibi Iaco. Are. D. de fideicom. lib. quam etiam ponderant recentiores in l. precibus, C. de impub. & aliis ſubſtit. Illud tamen non omiſerim quod è diuerſo, vbi quid non poteſt fieri directò, ſed tantùm per fideicommiſſum, certè quod factum eſt directò non valet vt fideicommiſſum etiam fauore piæ cauſæ, per tex. in l. ſi ſeruus legatus, §. ſi alicuius ſeruus, D. de leg. j. vbi ſi teſtator in teſtamento relinquat libertatem ſeruo alieno non poteſt relinquere

Seruo alieno directò non datur libertas.

directò, ſed tantùm per fideicommiſſum: quia ſi directò relinquat, non valet etiam iure fideicómiſſi. & ita quoque tenet gloſ. in l. ſeruo, C. de teſta. manu. & illum tex. ponderat Alex. in l. j. §. ſi quis ita. & ibi quoque Iaſ. col. v. verſi. circa illud, D. de verb. oblig. & in l. Centurio. col. xxxiiij. D. de vulg. & pupil. ſubſtit. & Matheſil. not. cxl. incip. non vnam doctrinam. Certum eſt autem libertatem eſſe piam cauſam, vt poſt latiſsimè dicemus.

QVADRAGESIMVMQVINTVM PRIVILEGIVM.

Legatarius propria authoritate legatum ad pias cauſas vendicare non prohibetur.

Legatarius ſua authoritate rem vendicans.

QVadrageſimoquintò, licet aliàs legatarius non poſsit propria authoritate legatum accipere, & aliàs teneatur hæredi reſtituere, per l. vnicam, C. quorum lega. Quinetiam interdum legatum ipſum perdat, vt not. in l. non eſt dubium, C. de legib. Fallit tamen in legatis ad pias cauſas, vt nuncupatim voluit Corne. conſi. cxl. circa hanc conſultationem, col. vlt. lib. j. & Benedict. Capra cõſil. iij. circa hoc plura ſunt videnda, in fi. & conſi. cccij. punctus, caſus talis eſt, in quarto dubio.

QVADRAGESIMVMSEXTVM PRIVILEGIVM.

In piis cauſis legatarius etiam nulla ceßione nominis facta, contra debitorem agit.

Actionibus nõ mandatis ex legato nominis actio competit.

QVadrageſimoſextò, licet dubium ſit, an legatarius debitor poſsit contra debitorem agere ſine ceſsione, per not. in l. ex legato nominis. C. de leg. tamen in legato piæ cauſæ minimè dubium eſt, quin poſsit agere, vt conſuluit Bal. conſi. clj. caſus, quædam domina, lib. iij. per l. vlti. C. de ſacroſanct. eccleſ. & vide quid dicam infrà in lxxxviij. priuilegio.

QVADRAGESIMVMSEPTIMVM PRIVILEGIVM.

Licet per tempus morientis ſignificetur tempus vitæ, libertatis tamen fauore includitur tempus poſt mortem.

Tempus morientis includit tempus vitæ.

QVadrageſimoſeptimò, licet cùm ſit mentio de tempore morientis, vel quo quis moritur, ſignificetur tempus vitæ, quo quis eſt in actu moriendi, l. vlt. D. de condit. inſtit. & l. qui duos. §. j. D. de manu. teſta. Fallit tamen fauore libertatis: nam intelligitur de tempore poſt mortem, vt dicitur in loco proximo. Quem & ad cæteras pias cauſas trahit Soci. in l. ſed & in illo. §. ſed & circa, poſt prin. D. de reb. dub.

QVADRAGESIMVMOCTAVVM PRIVILEGIVM.

Cautio Mutiana non requiritur in relictis ad pias cauſas, niſi conſtet de contraria teſtatoris voluntate.

Mutiana cautio habet locũ in conditione negatiua. Negatiua cõditio adiecta legato pia cauſa.

QVadrageſimooctauò, licet aliàs relictum ſub conditione negatiua requirat cautionem Mutianam, pro ipſius conditionis complemento, per l. Mutianæ, D. de condit. & demon. & extinguitur legatario quandocunque contraueniente, l. hæres meus, §. qui poſt Mutianam, D. eod. tit. & l. cùm filius, §. qui Mutianam, D. de legat. ij. Id tamen non obſeruatur in relictis ad pias cauſas, in quibus nec requiritur cautio Mutiana, nec extinguitur legatum, ſi legatarius contraueniat: quoniam ipſa negatiua conditio, adiecta legato piæ cauſæ, ſi non fecerit, ſi non dederit, & de cæteris id genus, ita intelligitur, ſcilicet cùm primùm facere, vel dare poterit, non fecerit, vel dederit. vnde non neceſſe eſt, quòd non contraueniat vſque ad extremum vitæ exitum, per text. loquentem in libertate, l. libertas. §. j. D. de manum. teſtam. quem in eo ipſo caſu libertatis ponderat gloſ. in

Contraria teſtatoris voluntas.

l. Titio fundus, D. de condit. & demonſt. Et ad omnem piam cauſam trahit, & facit ſingul. Roma. in dicta auth. ſimiliter, in xxiiij. ſpeciali. Qui tamen intelligunt hoc procedere, niſi conſtaret de contraria mente teſtatoris, per l. vlt. D. de manum. teſtam.

QVADRAGESIMVMNONVM PRIVILEGIVM.

In legatis piis ſub modo relictis neceſſaria eſt cautio. ſi modus incontinenti adiiciatur, ſecus ſi ex interuallo.

QVadrageſimononò, licet aliàs ſemper, vt quis conſequatur legatum ſub modo relictum, ſit neceſſe præſtare cautionem de modo implendo, l. quibus diebus, §. vlt. & l. eas. D. de condit. & demonſt. & l. liberto, §. Lucius, D. de annu. legat. cum ſimil. Quin ſi legatarius modo non pareat, priuatur legato, vt not. in l. j. C. de his quæ ſub modo. Tamen in legatis piis id ſemper non obtinet, ſed tum demum, cùm modus incontinenti adiectus eſt, per text. in l. libertas. §. ij. D. de manum. teſta. At ſi adiectus fuerit ex interuallo, tunc nec cautio præſtanda eſt, nec annectitur legatum, ſi modo non eſt ſatiſfactum, per tex. ſingul. loquentem in libertate, in l. Imperatores, ſecundùm lecturam glo. D. eo. titu. vbi Ange. Et ita per illum text. idem voluit in omni pia cauſa Socin. in dicta regula cccx. in lvij. priuilegio. Sed Roma. in dicta auth. ſimiliter, in xxxix. ſpeciali dicit illum duntaxat procedere in libertate, nec eandem eſſe rationem in aliis piis cauſis. Ratio enim illius tex. eſt, quoniam adimpletio modi non ſuſpendit legatum, quin confeſtim peti poſsit, ante complementum modi, præſtando cautionem de eo implendo, per dictam l. quibus diebus, §. vlti. & not. gloſ. in dicta l. j. C. de his quæ ſub mod. Igitur cùm ſemel quis eſt libertatem conſecutus, non poteſt ob non impletum modum, in ſeruitutem reduci: libertas enim ſemel data, reuocari non poteſt, etiam per in integrum reſtitutionem, l. j. ij. & iij. C. ſi aduerſus libert. Item ſi diceatur libertatem eſſe reuocandam, quàm primùm conſtaret eum, cui ea ſub modo relicta eſt, & data, nolle modum adimplere, ſequeretur quòd libertas intelligeretur fuiſſe data vſque ad illud tẽpus: ſed libertas ad tẽpus dari non poteſt, l. libertas, huius initij ij. D. de man. teſt. omnia autem legata ad pias cauſas ad tempus dari poſſunt, l. vlt. C. de leg.

Legatũ ſub modo relictum.
Diſtinctio in piis legatis.
Adimpletio modi nõ ſuſpendit legatum.
Libertas ſemel data non reuocatur.
Abſurdũ.
Libertas ad tempus non datur.
Secus in aliis piis cauſis.

QVINQVAGESIMVM PRIVILEGIVM.

Legatum ad pias cauſas non extinguitur per maximam capitis diminutionem.

QVinquageſimò, licet, ſi pendente cõditione legato adiecta legatarius ſeruus pœnæ efficiatur, quia damnatus eſt in metallum, vel ad fodiendam arenam, & ita mortuus ciuiliter reputetur, adeò extinguatur legatum, vt non reuiuiſcat, etiam ſi pendente ea conditione legatarius reſtituatur, l. intercidit. D. de cond. & dem. Secus tamen eſt in legatis ad pias cauſas, per text. in l. Ariſto. ff. de manu. teſta. quem ad hoc allegat & dicit ſing. Rom. vbi ſuprà, in xxv. ſpeciali, & Soci. vbi ſuprà, in xliiij. priuilegio.

Legatũ per ciuilẽ mortem extinctum.

QVINQVAGESIMVMPRIMVM PRIVILEGIVM.

Verba generalia habent in piis cauſis vim diſpoſitionis.

QVinquageſimoprimò, licet verba generalia honoris & humanitatis, ſiue (vt vulgò dicunt) complacentię, & aſſentationis prolata ad eum quem honorare volumus, directè non inducant obligationem, neque diſpoſitionem, vt ſi quis dicat, mi frater, in omnibus me tuum eſſe recognoſco, vel, omnia bona mea tua ſunt, vel, de meis bonis facias quod tibi libuerit, & ſimilia, vt eſt text. in cap. cùm veniſſent. vbi & hoc not. Ioan. And. Anto. Card. Imo. & Panor. col. j. de inſtit. & bona gl. in l. j. C. in quibus cau. & voluit Ang. in l. ſi cui. D. de ſeruit. Roma. in rub. D. de arbitr. col. iij. Alex. latè in l. ita ſtipulatus, col. ij. D. de verb. oblig. & Felyn. in c. cum iuramento. de ſent. excom. Fallit tamen fauore piæ cauſæ, vt ſi teſtator dicat ſeruo, ſcio quòd tibi gratiam referet filius meus, hæc verba vim habent relictæ libertatis, cogendusque filius ſeruum manumittere, textum habes & exemplum in l. Paulus reſpondit, §. Paulus. D. de fideicom. liber. per quem tex. not. ibi Bald. & Benedict. Plum. quòd verba adulatoria, etiam ad honoratum relata, inducunt diſpoſitionem fauore libertatis, & illum trahit ad omnem piam cauſam Roma. vbi ſuprà, in xxvj. ſpeciali, vbi & illum ad hoc dicit ſing. & Soci. etiam vbi ſuprà, in xlv. priuilegio.

Verba generalia honoris.
Verba adulatoria.

QVINQVAGESIMVMSECVNDVM PRIVILEGIVM.

Prius teſtamentum ad pias cauſas factum non infirmatur per ſecundum minus ſolenne, in quo venientes ab inteſtato hæredes inſtituti ſunt.

QVinquageſimoſecundò, licet primum teſtamentum ſolenniter factum, in quo inſtituti ſunt extranei, reuocetur per ſecundum non ſolenne, in quo ſunt inſtituti venientes ab inteſtato, per l. hac conſultiſsima, §. ſi quis. C. de teſta. Fallit tamen vbi in primo teſtamento eſt inſtituta pia cauſa: tunc enim non reuocaretur per ſecundum non ſolenne, in quo inſtituti eſſent venientes

Teſtamentum minus ſolenniter factum.
Secus in piis cauſis.

Eoq; magis ſi non ſint liberi.

ab inteſtato, præſertim ſi non eſſent liberi. Ita conſuluit Panorm.conſi.xj.in cauſa quæ vertitur,col.iij.verſi.non obſtat,lib.j.& Raph.Cuma.conſi.clxxvij.& idem ego,& Socin. conſi. incip.primo aſpectu,qui & hoc indubitanter affirmat,etiam ſi in ſecundo teſtamento eſſent inſtituti liberi,Iaſ.in dicto §.ſi quis.col.ij.in ij.limitatione,vbi hoc ſing. reputat.

QVINQVAGESIMVMTERTIVM PRIVILEGIVM.

Teſtamentum ad pias cauſas conditum, licet minus ſolenne, reuocat prius teſtamentum omni iuris ſolennitate conſummatum.

Teſtamentum in ſcriptis ſolenniter factũ.
Pia cauſa inſtituta in ſecundo teſtamẽto ſine ſcriptis condito.
Reuocatio prioris teſtamenti ſolẽnis per ſecundum ad pias cauſas

QVinquageſimotertiò, licet teſtamentum in ſcriptis ſolenniter conditum non tollatur per ſecundum teſtamentum ſine ſcriptis factum, in quo princeps,vel alius potens in eo eſt hæres inſtitutus,per tex.in l.nolumus. ſecundùm Iaco.Ra.Iaco.Aretı.Nico.Mat.Cyn.Bald.Salyc.Raph. & pleroſque omnes,C.de teſtam.Fallit tamen vbi in eo ſecundo teſtamento eſſet inſtituta pia cauſa,vt expreſsè,& in terminis voluit Alexan.conſi.cv.viſo ac diligenter conſiderato.col.pen.verſi.non obſtat,lib.iiij.per not.per Hoſtien.& Ioan.And.in c. vlt.de ſolut.& ſequitur Iaſ.in d.l.nolumus.vbi hoc reputat ſingul.Sed hoc ante vtrunque voluit Panor.cuius neuter mentionem fecit,dicto conſi.xj.col.iij.lib.j.Et facit quod teſtamentum prius conditum cum ſolennitate iuris communis, videlicet ſeptem teſtium, reuocatur per teſtamentum ad pias cauſas cum duobus tantum teſtibus conditum, vt conſuluit Paul. Caſtr.conſi.cccxxvij.dubium facit in ſupraſcripto puncto,lib.j.& Alex. conſil. cxxxj. ſuper themate,col.j.verſic.tertiò præſuppono.lib.vij. & hoc probatur in teſtamento militis, in l. eius militis,§.militia miſſus.D.de teſtam.milit.

QVINQVAGESIMVMQVARTVM PRIVILEGIVM.

Teſtamentum liberis inſtitutis conditum reuocatur per ſecundum ad pias cauſas:aliquo tamen eis relicto.

Teſtamentum liberis inſtitutis, fortius alia quanis ſolenni voluntate.
Illis tamen præualet pia cauſa.
Et teſtamẽtum ſecundum liberis etiam inſtitutis confectum.

QVinquageſimoquartò,quod præcedenti germanum eſt,licet primum teſtamentum,in quo inſtituti ſunt liberi,non reuocetur per ſecundum etiam ſolenne teſtamentum,niſi teſtator expreſsè reuocauerit,per tex.in auth.hoc inter liberos. C.de teſta.fallit tamen,ſi in ſecundo teſtamento eſſet inſtituta pia cauſa, aliquo liberis relicto,vt not.voluit Alex.dicto conſi.cv.col.v.verſi.tertiò ad dictam auth.etiam per not.Hoſt.& Io.And.in dicto c.vlt.ſequitur & dicit ſing.Iaſ.in dicta auth.hoc inter liberos. in iiij.limit.Ad quod facit,quòd etiam illa auth.non procedit,quando in ſecundo teſtamento eſſent inſtituti liberi,vt voluit gl.not.in auth.de teſta.imperfect.in prin. quam ſequuntur Iac.Bel.& alij ibi,Cy.Bal,& cõmuniter alij,in dicta auth.hoc inter liberos.Roma.qui illam dici[illegible]g.conſi.clxxix.ampliſsimè doctor,col.x.& conſi.cccxxxv.in caſu præmiſſo,Alex.dicto [illegible].cv.col.v.verſi.ſecundò reſpondeo,& conſi.cxlvj.viſo themate,col.pen.lib.ij.

QVINQVAGESIMVMQVINTVM PRIVILEGIVM.

Legatum incertum ad pias cauſas valet: & ſecundùm æſtimationem patrimonij legati quantitas definiri debet.

Legatũ incertum ratione ſummæ, vel rei legatæ.
Fauor piæ cauſæ.
Legati incerti æſtimatio.

QVinquageſimoquintò,licet legatum incertum ratione ſummæ, ſiue rei legatæ non ſit validum,l.Titia cum teſtamento.in prin.D.de leg.ij.ſicuti & ſtipulatio, l.ſi ita ſtipulatus fuero,D.de verb.oblig.tamen ad pias cauſas validum cenſebitur,& huiuſmodi legatum ex patrimonij quantitate & perſonæ legantis qualitate æſtimabitur,per tex.loquentem in legato alimentorum,in l.ſi cui annuũ.& ibi not.gl. & Bart.D.de annu.leg.& l.pen.D.eo.tit.l.quædam in teſtamento.& ibi gl.& doct.D.de legat.ij.& l.ſi pater,& l.Stichus liber eſto,cum ibi not.D.de leg.iij.& l.cùm poſt.§.gener. D. de iure dot.gloſ.in c.nos quidem.in gl.pen.& ibi doct.de teſtam.& in l.priuilegia.C.de ſacroſanct.ecc.& Arch.in c.ſunt nonnulli.j.q.j.& Spec.tit.de inſtr.edit.§.nunc aliqua. verſic. quid ſi teſtator.Card.poſt Math.in cle.j.in xxviij.q.de teſta.Bal.in l.j.in lec.col.iiij.verſ.circa res,C.de ſacroſanc.ecc.& in l.nulli.col.ij.verſi.ſed hic quæro,quid ſi teſtator.C.de epiſc.& cler.& in l.hæreditas,§.ſi defuncto,per illum text.& ibi etiam Ange.D.de pet.hær.in j.lect. Flor.in l.cùm quidam.§.ſi dies,D.de vſur.Anto.& Imo.in c.indicante.de teſta. idem Anto. in c.ex parte.de deci. Ro.in dicta auth.ſimiliter, in xxvij.ſpeciali circa vltimas voluntates, Card.Flor.in cle.j.in xviij.q.de teſtam.Alex.conſi.clviij.viſo teſtamento,col.ij.lib vij.& Socin.in dicta regula cccx.in xlvj.priuilegio. Alex. qui hoc dicit Canoniſtis recognitum, in l, ita ſtipulatus.& ibi etiam Iaſ.col.vij.verſi.tenendo tamen,D.de verbo.obligat.Philip. Dec. cõſi.clxxxij.in caſu occurrenti,col.ij.vbi allegat & hanc rationem quòd in ſpiritualibus incertitudo nunquam vitiat de æquitate canonica,vt voluit Archid.in c. ſunt nonnulli, j.q.j. & Anto.in c.ex parte.de cenſi.aliàs de deci.aliàs vtrobique,& Panor.in c.j.de deci.

In ſpiritualibus incertitudo non vitiat.

QVINQVAGESIMVMSEXTVM PRIVILEGIVM.

Legatum in genere pauperibus vel eccleſiæ non euaneſcit, vt incertis perſonis relictum.

QVinquageſimoſextò, licet etiam non valeat legatum incertum ratione perſonæ, vel alicuius piæ cauſæ, cui legatum relinquitur, §. incertis, Inſtit. de leg. cum ſi. fallit tamen fauore piæ cauſæ, vt ſi dicatur, lego pauperibus in genere, vel eccleſiæ, ſine alia adiectione, per quam cognoſci poſsit de quibus ſenſerit, per text. in l. id quod pauperibus. & ibi gl. & Bald. in princ. & l. ſi quis ad declinandam & l. nulli. C. de epiſ. & cler. & l. à Titio. in prin. D. de verb. oblig. & voluit gl. in l. quidam. & ibi Bart. in duobus locis, D. de reb. dub. Ioan. And. in addi. Spec. tit. de inſtr. edit. §. nunc verò aliqua. in addit. quæ incipit, hic conuenit quæſtio. Bar. & omnes in l. j. C. de ſacroſan. eccl. Bart. in l. pater filium. §. Tuſculanus. D. de leg. iij. & conſi. xxv. viſo teſtamento Gentilis, in j. dubio, per text. in §. ſi quis in nomine. in auth. de ecc. tit. & iterum conſi. ſeq. teſtator in teſtamẽto, in duobus locis, vbi præterea allegat dictum §. ſi quis in nomine. Bal. conſi. lxxxvj. circa prædicta, lib. v. & conſi. ccccxlviij. quæro vtrũ valeat, eo. lib. v. Ang. conſi. cxvij. in canonica, poſt prin. & conſ. cxxix. bona dicti teſtatoris, poſt prin. & conſi. cxxxv. Barcius Maſsinoli, in prin. Panor. in c. nos quidem. col. vlt. & in c. indicante. col. j. vbi bona gloſ. de teſtam. idem Rom. & Com. in l. captatorias. C. de teſta. milit. Franc. Aret. in l. j. col. vlti. in nono priuilegio. C. de ſacroſanct. ecc. Roma. vbi ſuprà, in xxxiij. ſpeciali, vbi adfert multas quæſtiones, quas omnino vide Soc. vbi ſuprà, in ij. priuilegio, Franc. Aret. in l. j. col. pe. in ſecundo priuilegio piæ cauſæ, C. de ſacroſanct. ecc. & Bened. Capia conſi. xxv. cùm de pluribus quæratur, col. ij. & per text. in l. ſi fuerit, in quarto nota. D. de reb. dub. Ideo ſi teſtator relinquit centum ſine declaratione alicuius eccleſiæ, non vitiatur legatum, ſed intelligitur de parochiali, ſecundùm Bart. poſt antiquiores, in l. quæ conditio. §. cùm ita. D. de cond. & demon. Cyn. in l. vlt. & ibi Salyc. col. iij. C. de ſacroſanct. eccl. Ange. in §. ſi verò. in auth. de non alien. aut permut. rebus eccl. & in dicto §. ſi quis in nomine. in auth. de ecc. titu. & per omnes in l. j. C. de ſacroſan. ecc. Pet. Anch. & Imo. in c. relatum. huius initij ij. ad fi. de teſta. Panor. in dicto c. indicante. eo. titu. Philip. Franc. in c. cùm quis. verſic. cùm ab eo, col. vlti. tertiò quæritur, de ſepult. lib. vj. Iaſon, qui hanc dicit communem opinionem, in l. qui inſulam, D. de verb. oblig. Aut etiam ſecundùm aliam opinionem intelligitur de principali eccleſia diœceſis, vel ciuitatis, ſecundùm Ioan. Fab. & Ang. Aret. in §. ſed ius quidem. Inſtit. de iure natur. gent & ciui. Quod ſi habeat duas eccleſias parochiales, & relinquat eccleſiæ parochiali, non tamen vitiatur legatum. De qua autem intellectum videri debet, vide Pet. & Cyn. in dicta l. j. C. de ſacroſanct. eccl. Hoſt. & Ioan. And. & alios in d. cap. indicante. de teſta. Cyn. in l. cùm multæ. C. de donat. ante nupt. Pet. Anch. & Imo. in dicto c. relatũ. de teſta. Philip. Fran. vbi ſuprà, & Soci. latè in d. l. quę conditio. §. cùm ita. D. de cond. & demon. Similiter de relicto facto pauperibus, dicit Spec. titu. de inſtrum. edit. §. nunc verò aliqua. verſic. quid ſi teſtator. Quod intelligitur de pauperibus proprij domicilii: quem ſequitur Pet. Anch. conſi. ccxiiij. Franciſcus antiquus parochianus, col. pen. verſic. octaua ratio, arg. l. quæ conditio. §. cùm ita. D. de condit. & demon. & l. capitalia. §. famoſos. D. de pœn. & cap. ſi peccauerit. xij. q. j. & cap. fortitudo. xxx. q. iiij. vide Bart. in l. j. D. ad municip. & in l. vlt. C. de conuen. fiſci debit. lib. x. Bal. & Imo. in l. ſi domus. D. de leg. j. & optimè facit ratio allegata in præcedenti priuilegio.

Legatũ incertum ratione perſone.

Legatum pauperibus in genere.

Generaliter legatũ eccleſiæ intelligitur de parochiali.

Et de principali eccleſia diœceſis, vel ciuitatis.

Legatũ eccleſiæ parochiali non vitiatur, duabus exiſtentibus.

Idem de legato facto pauperibus

Sed hic attende paululum, nam huic aduerſari videtur tex. in l. ſi fuerit. D. de rebus dub. vbi legatum libertatis relictũ vni ex pluribus eiuſdem nominis, ſi non appareat, de quo teſtator ſenſerit, vitiatur. Eſt ſimilis text. in l. ſi quis de pluribus, aliàs cùm ex pluribus. eo. titu. vbi gloſ. adducit concor. Tamen legatum libertatis pium dicitur, per l. j. ad fi. & ibi Bal. C. de commu. ſeruo manu. cum concor. alibi à me traditis. Et hanc antinomiam (id eſt, legum repugnantiam) ſi vlla ſit, animaduertit Iaſon, in l. ſi ita ſit adſcriptum, col. pe. verſi. ſimilia dictam legem, D. de leg. j. nec tamen eam diſſoluit. Sed tu ita poteris diſcutere, vt hę poſtremę leges intelligantur, cum certum eſt teſtatorem vni tantum ex pluribus voluiſſe libertatem relinquere: ideoq́ue ne fruſtretur teſtatorum intentio, nulli cõferetur, ne non ſit is, cui conferri voluit. At cum teſtator relinquit pauperibus, aut eccleſiæ indeterminatè, non cenſetur cogitaſſe de certis pauperibus, aut templis: nihil enim intereſt, quibus conferatur, modo id animæ proſit: hæc enim eſt prora (quod dicitur) & puppis intentionis teſtatorum. Ideoq́ue ſatisfactum eſt animæ, ſiue his, ſiue illis relinquatur: quod animaduertit Philip. Dec. in l. vlt. verſi. non obſtat quod dictum eſt. C. de edicto diui Adria. toll.

Legatũ libertatis relictum pluribus eiuſdem nominis.

Legatum libertatis dicitur pium.

Conciliatio antinomiæ.

QVINQVAGESIMVMSEPTIMVM PRIVILEGIVM.

Legato in piam cauſam relicto ſub conditione miſta, etiam non impleta conditione debetur, quamuis per hæredem non ſteterit, quominus impleatur.

Relictũ ſub conditione.

QVinquageſimoſeptimò, licet aliàs ſemper non debeatur relictum ante impletam conditionem, niſi per hæredem ſteterit quonimus conditio adimpleatur, l. qui hæredi. §. vlt. D. de condit. & demonſtr. & l. hæres. eodem tit. & l. j. C. de his quæ ſub mod. leg. & propterea deficiente conditione miſta, legato adiecta, ob aliquem caſum ſuperuenientem deficiat legatum, l. in teſtamento. la ij. D. de condit. & demonſt. tamen ſi legatum fuerit relictum in piam cauſam, ſub conditione miſta, quæ non fuerit impleta propter aliquem caſum fortuitum, nihilominus debetur legatum, etiam ſi non ſteterit per hæredem, per tex. loquentem in libertate, in l. libertate, iuncta gl. D. de manum. teſtam. & l. ij. C. de condi. inſer. Et ita in ſpecie voluit Ro. ſing. cclxxxij. tu habes quòd quando conditio miſta. Et pro ſingu. ea aſſumit Nicol. Euetal. in locis legalibus, in loco à libertate ad cauſam piam, verſi. vltra præmiſſa iſtud facit. Adde & tu ſimilem tex. in l. ſi peculium, §. is cui ſeruus, & in l. Stichum Attio. §. ſi Stichus Attio. D. de ſtatuliber. & in l. cùm ita datur libertas. D. de condit. & demonſtr. qui etiam loquuntur in libertate, & in l. illis libertis. ſecundùm lecturam Bart. D. de condit. & demonſt. & in l. j. C. de legat. qui poſtremi tex. loquuntur in legato alimentorum. & poſteriorem ad hoc expendit Pau. Caſt. conſi. xxxj. circa primum videtur dicendum, col. ij. verſic. item facit ratio. lib. ij. & illos quoque ad omnem piam cauſam extendit ipſe Roma. in dicta authen. ſimiliter, in xxvij, ſpeciali, & Socin. in dicta regula cccx. in lv. priuilegio, & Franc. Aret. conſi. xciij. conſideratis, col. ij. verſicu. præterea etiam ſi dictus.

Legatum ſub conditione miſta.
Legatũ ſub conditione validum etiam nõ impleta conditione.

QVINQVAGESIMVMOCTAVVM PRIVILEGIVM.

Defectus conditionis non impedit petitionem legati ad pias cauſas, modò omnino legatum teſtator erat relicturus.

Conditio merè poteſtatiua.
Deficiente conditione deficit legatum.
Fauor legatorum ad pias cauſas

QVinquageſimooctauò, quod præcedenti ſimile eſt, licet, cùm deficit cõditio merè poteſtatiua (quæ ſcilicet pendet ex facto grauati) ob caſum quempiam impedientem, deficiat & legatum, per tex. in l. centeſimis. §. vlti. & ibi Bar. D. de verb. oblig. quem ad hoc dicit ſingul. Franc. Aret. dicto conſi. xciij. Hoc tamen fallit in fauorem piæ cauſæ, per gloſ. quam dicit ſingu. in l. j. & ibi Ange. qui eam not. in lectura Padua. C. de inſtit. & ſubſtit. quæ dicit, quòd quando teſtator omnino erat legatum relicturus, defectus conditionis non impedit conditionem legati, hoc autem (inquit) præſumitur in legatis ad pias cauſas, per l. ſancimus. C. de ſacroſanct. eccl.

QVINQVAGESIMVMNONVM PRIVILEGIVM.

Fauore piæ cauſæ conditio in legatis retrò trahitur.

Cõditio in legatis non retrò trahitur.
Aliud in libertate.

QVinquageſimononò, licet aliàs in legatis conditio exiſtens non trahatur retrò, l. j. §. ſerui, D. ad Syllan. & quod plenè nota. in l. potior. D. qui potio. in pign. hab. & in l. is cui. §. hæres. D. quemadmo. ſerui. amit. & per Bart. in l. ſi is qui pro emptore. & ibi Roma. & alij, D. de vſucap. & per Bal. in l. vlti. §. ſed quia noſtra. C. commu. de leg. tamen fauore piæ cauſæ retrò trahitur, per tex. in l. Neratius, D. de manu. teſtam. quem tex. loquentem ſimpliciter in libertate, transfert Roma. ad omnem piam cauſam, in dicta auth. ſimiliter, in xxviij. ſpeciali, circa vltimas voluntates, & Socin. in dicta regu. cccx. in xlvij. ſpeciali.

SEXAGESIMVM PRIVILEGIVM.

Annua legati pij præſtatio per multum temporis inducit obligationem in futurum.

Tempus nõ inducit obligationẽ.
Nec ſolutio diuturna.
Niſi probato titulo.
Secus in legato alimẽtorum.

SExageſimò, licet tempus non ſit modus inducendæ obligationis, l. obligationum. §. placet autem, D. de action. & obligat. ideoque ſolutio diuturna non inducit obligationem in futurum, l. ſi certis annis. C. de pactis. niſi quis alleget titulum, & probet ſolutionem decem annorum. Nam ex hoc ſatis intelligitur probatus titulus, & cogitur aduerſarius in futurum ſoluere, per l. cùm de in rem verſo. D. de vſur. Tamen ſi in teſtamento minus ſolenni fuerit annuum quidpiam relictum piæ cauſæ, quod fuerit tribus tantùm annis præſtitum, huiuſmodi triennalis præſtatio inducit obligationem in futurum tempus etiam de iure ciuili. Textus eſt ſingul. loquens in legato alimentorum, in l. j. C. de fideicom. quam dicunt ſingul. Cyn. Bartol. Angel. & Paul. Caſtren. ibi, & valde notandam, ac perpetuò menti tenendam, Bart. in l. ij. C. eo. Et illam ad omnem piam cauſam trahit Ang. & Iaſ. vterque col. j. & idem Iaſ. in dicta l. j. col. ij. verſ. ſecundò extende: & hoc quoque ſentiunt Barto. & omnes poſt eum præter Salic. in dicta l. ſi certis annis. Barto. in dicta l. cùm de in rem verſo. & ibi etiam Fulgo. & Floria. & Barto. in diſputat. incipien. mulier habens amplum patrimonium, colum. penult. Imo. in l. ſi verò. §. de viro. colum. xij. D. ſoluto matrimo. Anton. in cap. peruenit. colum. vj. de cenſi. Matheſil. in tracta. extenſionum, colum. v. dum dicunt illam legem procedere in legato dotis, & aliis habentiſſimi uſblem fauorem.

SEXAGESIMVMPRIMVM PRIVILEGIVM.

In legatis ad pias cauſas relictis non nouiſsima, ſed leuiſsima ſpectanda eſt conditio.

SExageſimoprimò, licèt aliàs pluribus conditionibus diſiunctim, diuerſiſque partibus teſtamenti eidem legato adſcriptis vltima conditio debeat impleri pro legati conſecutione, l. quod traditum, D. de conditio. & demonſtratio tamē fauore piæ cauſæ non vltimam attendimus, non primam, non denique aliam, ſed tantum leuiorem, per l. ſub diuerſis, D. eod. titu. & l. v. & l. quod vulgò, D. de manumiſ. teſtamen. & ita voluit per illos tex. Roma. in repetitio. dictæ authen. ſimiliter, in xxix. ſpeciali inter vltimas voluntates, & Soci. dicta regula, in xlviij. priuilegio.

Vltima conditio impletur in legatis. Niſi ſint ad pias cauſas.

SEXAGESIMVMSECVNDVM PRIVILEGIVM.

Conditio deficientis primi gradus, quamuis non deficiat, nihil obeſt diſpoſitioni ad pias cauſas in ſecundo gradu.

SExageſimoſecundò, legatum ad pias cauſas relictum in ſecundo gradu, ſub conditione deficientis primi gradus, debetur: licèt non deficiat primus gradus, nec ideo ſit locus ſecundo, tanquam fauore libertatis ab vtroque relictū videatur: verbi gratia, ſi teſtator dixerit, Titius hæres eſto, ſi Titius non erit hæres, Stichus hæres eſto, Stichus liber eſto. Certè Titio hærede exiſtente, erit nihilominus Stichus liber. Caſus eſt ſingu. in l. ij. D. de manumiſ. teſtam. Id quod dicit mirabile, & extendit ad omnem piam cauſam Rom. vbi ſuprà, in xxx. ſpeciali, vbi dicit quòd ſi quis eam legem ignoraret, facilè contrarium diceret, & Socin. vbi ſuprà, in xlix. ſpeciali, & Phil. Decius, qui etiam illum textum dicit ſingul. conſ. clxxxij. in caſu occurrenti. colum. ij. verſic. & hoc in tantum procedit, vbi per hoc dicit, quòd diſpoſitio ad pias cauſas debet habere locum, licèt non contingat caſus ſecundùm ordinationē teſtatoris, & conſi. cclxxiij. in caſu propoſito, colum. j. vbi per hoc dicit, quòd diſpoſitio teſtatoris facta in vno caſu, extenditur ad alium caſum fauore piæ cauſæ.

Relictū ſub conditione deficientis primi gradus. Libertas ſub conditione data competit etiam non impleta. Diſpoſitio teſtatoris extenditur de vno caſu ad alium.

SEXAGESIMVMTERTIVM PRIVILEGIVM.

Per aſsignationem reditus ex certo aliquo fundo piæ cauſæ tacitè, is fundus cenſetur obligatus, & ad eum etiam agi poteſt hypothecaria.

SExageſimotertiò, licèt aliàs cū aſsignātur reditus ex certo fundo, ex huiuſmodi aſsignatione nō oriatur actio hypothecaria, ſed tantū cōpetit perſonalis, per l. vlt. in fi. D. de contrah. emptio. & l. liberto, in prin. iuncta gloſſ. in verbo, vēdita ſint, D. de annu. lega. tamen ſi teſtator quiſpiā in fauorē piæ cauſæ aſsignauerit reditus ex aliquo fundo, cenſetur is fundus in quamcunq; manum peruenerit, tacitè obligatus, & ad illum agi poteſt hypothecaria etiam de iure Digeſtorum, per textum loquentē in alimentis, in l. ij. & ibi Barto. D. de alimen. & ciba. leg. quem ita intelligunt gloſſ. Barto. & alij in l. Lucius, eod. titu. & in l. Gaius, D. de annuis legar. & in l. cùm hi, §. idem eſt, etſi ager. D. de tranſactio. & in dicta l. vlti. D. de contrahend. emptio. & Rom. conſil. ccclxxxviij. in caſu propoſiti thematis, colum. j. & hoc expreſsè voluit in omni cauſa pia idem Rom. ſing. ccccxxxij. quæritur an teſtator, vbi per hoc dicit, quòd ſi teſtator condito teſtamento alienauerit fundum, ex quo in eadem oratione diſpoſuerat legatum pium perſolui, non per hoc extinguitur legatum, tanquam ea res non tam videatur fuiſſe poſita, vt ex ea ſolueretur legatum, quàm vt eſſet ad ipſum obligata & hypothecata. Et hoc dicit ſe habuiſſe de facto Romæ in eccleſia ſancti Pauli ab vrbe, quæ ſibi & aliis fuit commiſſa, & monet tenendum menti.

Pro reditu ex certo fundo aſsignato competit tantū actio perſonalis. Reditus aſsignati piæ cauſæ. Legatū reditus non euaneſcit alienato fundo, ex quo debet ſolui.

SEXAGESIMVMQVARTVM PRIVILEGIVM.

Captatoriæ ſcripturæ non infirmant legata ad pias cauſas.

SExageſimoquartò, licèt aliàs non valeat captatoria inſtitutio, l. captatorias, & l. illæ autem, & l. illa inſtitutio, D. de hæredibus inſtituendis. & l. captatoriæ. D. de legar. j. idque etiam in teſtamento militis, l. captatorias, C. de teſtamento milit. vbi gloſſ. & docto. declarant quæ dicatur captatoria inſtitutio: valet tamen ad pias cauſas, per text. in cap. cùm tibi, & ibi gloſſ. & docto. de teſtamen. & in l. fideicommiſſa libertas, in princ. & in verſi. ſed & ſi, & ibi Angel. D. de fideicom. libert. vbi libertas quæ pia cauſa eſt, (vt ſæpe diximus, & dicemus poſtea latiùs) poteſt conferri in voluntatem alterius, & ita in omni pia cauſa voluit Cy. in l. ſenium, C. qui teſta. fac. poſſ. Bartol in repetitio. l. j. in iij. q. v. quæſtionis principalis, & ibi Franc. Aret. col. pen. in ij. priuilegio, C. de ſacroſanct. eccle. & in d. l. captatoriæ, & ibi etiam Bal. Imo. & Iaſon D. de

Captatoria inſtitutio inualida. Etiā in teſtamento militis. Secus in piis cauſis. Libertas poteſt conferri in voluntatem alterius.

leg.j.& in l.quidam,& in l.vtrum,§.cùm quidam. D.de reb.dub.& in l.j.& ibi etiam Bal. de lega.ij.& in l.Theopompus,D. de dote prælega.& conſi.v.viſa quadam petitione,in ij. dubio,& conſil. vj. viſo teſtamento,in princ. Bald.in d.l.illa inſtitutio,& ibi Angel.& Imol.de hæred.inſtitu.idem Bald.in l.hæreditas,§.ſi defuncto,in ſecunda lectu.col. ij. D. de petitio. hæred.& in c.in cauſis,col.j.de elect.& in c. auditis, ante fi.de procurat. & in repet.c. ſi pater,in materia compendioſæ ſubſtitutionis, de teſtam. lib.vj.& conſil.ccxxxv. Bartolomæus legauit,lib.j.& conſi.cccj.conſtitutio patriarchalis,col.iij.lib.ij.& conſi.cxij.quæritur vtrum præterita,lib.iiij.& conſil.cclix.ſuper primo puncto,eod. lib. iiij.& in addi. Specul.titul. de inſtrum.edi.§.nunc verò aliqua,verſi.quid ſi teſtator,Ange.in dicta l.captatorias. D. de hæredib.inſtituend.& conſi.xcvij. Viuianus,col.ij.verſic.ſecundò oportet videre, & conſi. ccj. viſo themate,in princ.& conſi. cccxxviij. conſultatio prædicta,poſt princ.Pet.Anch.conſil. cxliiij.præfatis nominibus,col.j.Raph.Alex. Corne. & Iaſon in d.l.captatorias, C. de teſta. mili.Raph.Cu.conſi.cxxx.magiſter Ioannes,poſt princ.Panor.conſi.xxxij. circa duo dubia, col.ij.lib.ij.vbi hanc dicit eſſe communem opinionem,& Soci.conſi.liij.in præcedenti conſultatione,col.vlti.lib.j.& conſi.xlix.viſo inſtrumento,col.iij. verſi.& licèt cenſeatur, lib. iiij. Fran.Aret.in l.ij.col.ij.in ij.nota.D.de vulga.& pupil.ſubſtit.& Stepha.Bertrand.conſil. cj. licèt teſtamentum,num.iij. lib.j.

Contraria opinionis authores.

Contrarium tenent Dy.Cy.Bald.ſibi contrarius,& Salyce.in d.l. captatorias, & Bald. in d.l.j.in lec.col.penul.verſic.iuxta hoc quęro,& iterum in repetitio.colum.v.verſic.iuxta hoc quæro incidenter,& rurſum colum. penul. verſic. ſuper octaua quæſtione,C.de ſacroſanct. eccleſ.& in dicta l.captatorias, D.de hæred. inſtituen. Angel.Salyce.& Roma.Alex.Franc. Aret.Corne.& Iaſon ante fin.in dicta l.captatorias,C.de teſtam. milit. & in l.& in epiſtola, C.de fideicommiſſ.& in l.executorem,colum.ij.C.de execu.rei iudic. Petr. Ancha.in dicto c.cùm tibi,de teſtam. Sed quia res hæc admodum obſcura eſt, & omnino verſatur in intellectu d.l.fideicommiſſa libertas,D.de fideicommiſſ.liber.& dicto c.cùm tibi,de teſtament. ſuntq́ue etiam in eam rem multæ diſtinctiones:tu ſi hæc omnia ſcire vis,vide omnino Imol. in d.l.illa inſtitutio,& in d.l.captatorias,D.de hæred.inſtituen.& Firmia.in tractatu de epiſcopo,in xxxj.q.quartæ partis,lib.iiij. verſic.quid ſi legatum fuit arbitrio tertij.

SEXAGESIMVMQVINTVM PRIVILEGIVM.

Subrogatio executoris teſtamenti facta à teſtatore in legatis ad pias cauſas valet: aliàs ſecus.

Subſtitutio executoris teſtamenti.

SExageſimoquintò, licèt non valeat conſtitutio executoris teſtamenti ita facta, conſtituo talem executorem,& ſi nolit,vel non poſsit, volo quòd alium conſtituere poſsit,vt voluit Barto. & alij poſt eum in l.quidam relegatus, D. de rebus dubiis.& Ioannes Andreas poſt Lamber. Rampo.in cap. j. de procurat.libr.vj. per textum in l.nulli,ibi,ſi ſpecialiter deſignatus,C.de epiſc.& cleric.vbi & ipſe Bald. cum ſimilib. tamen fallit in executore relicto ad exequendum legata ad pias cauſas, ſecundum Rapha.Cuma.in dicta l.quidam relegatus.per textum in dicto cap.cùm tibi, de teſtament. & hoc dicit ibi Bartol. voluiſſe, idq́ue etiam voluit Bald.in c in cauſis, colum. j. de electio. Sed tu de hoc vide omnino Soci. in dicta l.quidam relegatus,colum. penulti. verſicu.tertia concluſio.Et hoc ſanè ex eo dependet : quod diſputauimus, an valeat diſpoſitio captatoria in fauorem piæ cauſæ.

Executor ad exequẽdum legata ad pias cauſas.

SEXAGESIMVMSEXTVM PRIVILEGIVM.

Legatum rei alienæ, etiam ignoranter à teſtatore factum,in piis cauſis valet.

Legatum rei alienæ. Aliud in libertate.

SExageſimoſextò, licèt aliàs regulariter legatum rei alienæ ignoranter factum non valeat,nec teneatur hæres luere,l.non dubium, §. vlti. D. de leg. iij. l. cùm alienam,C.de lega.& §.non ſolùm,Inſtitut.eod. Tamen valet iure ciuili,ſi fuerit relictum piæ cauſæ, per textum loquentem in libertate, in l.quidam ita, §. ſi quis filium,D.ad Trebellia.& l.Paulus,in princip.D.de fideicommiſſ.libert.quæ poſtrema iura loquuntur in libertate,& hoc quoque voluit expreſsè Bald.in dicta l.j.in repetitio. colum.xiiij.verſic.ſuper prima quæſtione,C.de ſacroſanct.eccleſ.vbi mouetur, quòd legatum rei alienæ relictum coniunctæ perſonæ, etiam ignoranter,valet : & debetur æſtimatio, per dictam l.cùm alienam.eſt enim Deus pater noſter & Eccleſia mater noſtra,vt eſt text. licèt non alleget,in cap.qui abſtulerit,xij.q. ij.& in cap.ſi quis iraſcitur, xiij.q. ij. Et idem voluerunt Rapha.Fulgo.Paulus Caſtr.& Alexand.in dicta l.cùm alienam,& Raphael Cuma.& Alexan.(vbi vide Areti.)& Iaſ.in l.ſi domus,§.de euictione,D.de lega.j. & Imol. in c. filius, de teſtamen.ita etiam in hanc partem conſuluit Romanus,nulla Bal.mentione facta,conſi.

Legatũ rei alienæ relictum coniunctæ perſonæ.

ccxxxv. n°5°

cccxxv.quo ad primum,colum. ij. verſicu. vltimò videndi, vbi dicit hanc eſſe veram & nouam concluſionem,& in dicta authen.ſimiliter, in decimo ſpeciali,verſic.ſed quartò, quod ipſe verum dicit.

Contrarium tenent gloſſ. Imol. Hoſtien. Tancred. Anto. Cardin. Panormita.& omnes in dicto c.filius, vbi illum textum aliter, & in contrariam ſententiam, variis tamen modis intelligunt,& Panormita.latè in repetitio.cap.cùm eſſes,colum. viij. verſicu. venio ad quæſtiones,& multis ſequent.de teſtamen. & Iaſon in dicta l. cùm alienam, colum. penulti. C. de lega. reſpondentque Panormita. & Iaſon ad illam rationem Baldi, quòd textus in dicta l.cùm alienam, debet intelligi de coniuncta perſona, ratione ſanguinis, & non de alia coniunctione,per no.in c.nonnulli,de reſcript.& in c.j.de procur.lib.vj.

Contrariũ ſentientes.

Reſpõſio ad d.l. cum alienam.

Sed tu tene primam opinionem, tum per id quod dictum eſt de libertate,tum etiam per textum in dicta l. cùm alienam, in illis verbis, niſi proximæ perſonæ, vel vxori, vel alij tali datum ſit, cui legatarius etiam ſi ſciſſet alienam rem eſſe. Per quem textum voluerunt ibi Guliel.Cu.Fulgoſ.Paulus Caſtren. Alexand. & Iaſon ibi,idem eſſe in amico,quod in conſanguineo,cum concordan,alibi à me traditis: ſed anima eſt charior, pretioſiorque omnib. conſanguineis,& ipſo corpore,per l.ſancimus,C. de ſacroſanct. eccleſ. ideoque magis veriſimile eſt, teſtatorem id legatum feciſſe piæ cauſæ, etiam ſi rem alienam ſciuiſſet, quàm coniunctorum contemplatione.

Authoris ſententia.

Anima charior corpore.

SEXAGESIMVMSEPTIMVM PRIVILEGIVM.

Re communi ad piam cauſam legata, tenetur ſocius ſuam partem vendere.

SExageſimoſeptimò, licèt legatum rei alienæ non obſit domino, nec propterea teneatur ipſe dominus rem ſuam vendere, vt patet ex iuribus ſuprà in principio præcedentis capitis allegatis, quod & procedit in re communi, vt patet ex l.v.§.j.& §.ij.D.de legat.j.Nemo enim ex ſociis plus parte ſua alienare poteſt,l.nemo ex ſociis, D. pro ſocio. Poteſt tamen ſocius rem communem legare ad piam cauſam,ita vt ſocius teneatur vendere, per l.vltimam loquentem in libertate, & ibi Baldus qui illam trahit ad omnem piam cauſam, C.de communi ſer.manu. Et idem quoque voluit Firmianus,qui ad hoc alia iura allegat in tractatu de epiſcopo,in xxxj. quæſt.quartæ partis, lib.iiij.verſic.addo hîc aliud.

Dominus nõ cogitur rem ſuam vendere propter legatum.

Idem in re communi.

Nullus ſociorũ plus parte ſua alienat.

Niſi ob legata ad pias cauſas

SEXAGESIMVMOCTAVVM PRIVILEGIVM.

Teſtamento præteritione filij irrito facto, relicta pro vſurarum reſtitutione & malè ablatis nihilominus debentur.

SExageſimooctauò, licèt maximum dubiũ ſit apud noſtros iuris interpretes, an authen.ex cauſa, C. de liberis præteri. qua cauetur, teſtamento quantum ad inſtitutionem irrito facto ob præteritionem filij, legata manere firma, procedat ſi teſtator ignorabat ſe habere filium: quod multis placet, vt ita procedat,per dictam authen.ex cauſa,& l.filio præterito, D.de iniuſto rupto & irrito fac. teſta.vt & latè diximus in noſtra repetitione, l.ſi vnquam,in verbo, donatione largitus,C.de reuocan. donatio.tamen ſtante opinione, quæ dicit non procedere, & ita legata etiam illo caſu eſſe irrita: eam opinionem ſic limitabis cum pleriſque, vt non habeat locum in legatis, pro malè ablatis, & vſurarum reſtitutione, & aliis id genus, & ita ad pias cauſas, vt expreſsè voluit Baldus,& pòſt Angel.& Imol.in dicta l.filio præterito, moti quia veriſimile eſt teſtatorem illa reliquiſſe, etiã ſi ſciuiſſet ſe habere filium,quia prima charitas incipit à ſeipſo,l præſes. D.de ſeruitu.& anima cunctis rebus eſt præferenda, per dictam l. ſancimus,C. de ſacroſanct. eccleſ. & hoc quoque voluerunt ipſe Angel. Imol. & Franciſ. Areti.in l.Titius,in princip.D. de liberis & poſthu. Angel.in l.militis codicillis,§. miles in ſupremis,D.de teſtament. mili. Angelus, Paulus Caſtrenſ. & Alexan. Corneus & Iaſon in dicta authent.ex cauſa.Ioan.Ana.conſil.xxviij. viſis & ponderatis,colum.penulti. Bartol. in repetitio.l.cùm acutiſsimi,charta penulti.C.de fideicommiſſ.& Franciſc.Aretin.conſi.xcij. viſo legato,colum.j.& Iaſon in l.precibus,colum.v.C.de impuber. & aliis ſubſtitutio.

Authẽt.ex cauſa.C.de liber.præte.an habeat locũ, ſi teſtator ignoret ſe habere filiũ.

Qui id ſentiant.

Qui contrarium.

Limitatio contraria opinionis.

Prima charitas à ſeipſo.

Contrarium tamen tenuit Barto. in repetitio.l.j. in ij.quæſtio.v. q. principalis. C. de ſacroſanct.eccleſ. motus quia cùm ignoraret teſtator ſe habere filium,deficit voluntas illius: non eſt enim veriſimile,quòd ſic reliquiſſet, ſi ſciuiſſet, per l. ſi vnquam.C.de reuocan. donatio.ſi ergo per illum textum ea ratione reuocatur donatio perfecta, multò magis legata. & hoc quoque videtur voluiſſe Bald.ibi,in repetit.colum.antepen.verſi. ſuper quarto quæſito,licet quantum ad eam quæſtionem non conueniat cum Bartolo. Et idem Bald. in l.j. colum.

Contraria opinionis authores.

Per ignorãtiam teſtatoris deficit eius voluntas.

colum.penulti.verſicul.vlterius quæritur, C.de inoffic. donat. Paulus Caſtrenſ. qui tamen diſtinguit inter legata magna,& patua, in l. ſicut certi, poſt princip. C. de teſtamen. milit. Alexand.in additio.Barto.in dicta l. j.colum.penult. C. de ſacroſanct. eccleſ. Tu omnino ſequere primam opinionem in relictis pro vſuris & malè ablatis, in quibus omnes ferè loquuntur, quos pro prima parte allegauimus, de aliis autem piis cauſis tibi cogitandum relinquimus. Quin & Bald.in dicta l.j.C.de ſacroſanct.eccl. in lectu. colum.iiij. verſic. modò venio circa voluntatem, nuncupatim diſtinguit inter relicta pro reſtitutione malè ablatorum,& alia relicta piis cauſis facta,vide Bart.conſi.cciiij.cæcus condidit teſtamentum, ante fin. & quæ diximus in repeti. d.l. ſi vnquam,in verbo, libertis, in quæſtione de donatione facta eccleſiæ.

Authoris hac de re ſententia.

SEXAGESIMVMNONVM PRIVILEGIVM.

Pia cauſa vulgariter ſubſtituta filio impuberi, excludit matrem à legitima.

Tacita pupillaris contenta ſub expreſſa vulgaris nō excludit matrem.
Niſi pia cauſa ſit vulgariter filio impuberi ſubſtituta.
Maior eſt præſumptio pro anima teſtantis, quàm pro matre.

SExageſimononò,licèt ex communi opinione ſubſtitutio tacita pupillaris contenta ſub expreſſa vulgari non excludat matrem in medio exiſtentem, ſecundùm gloſſ. & ferè omnes doctores in l.precibus,C.de impube. & aliis ſubſtitu. & planè doctores in l.ij. D. de vulga. & pupilla. fallit tamen quando teſtator ſubſtituiſſet vulgariter piam cauſam filio impuberi, quia tunc tacita pupillaris, qnæ continetur ſub expreſſa vulgari,matrem excluderet,ex veriſimili & præſumpta mente teſtatoris, qui præſumitur magis dilexiſſe animam ſuam, quàm matrem, cùm prima charitas incipiat à ſeipſo. Ita expreſsè voluit Angelus in dicta l.precibus,colum.ij.verſic.idem credo, ſi pauperes Chriſti,in lectu.Peruſ.& ibi Paulns Caſtrenſ. colum.iiij. qui hoc reputat nota. Alex. colum. ij. qui hoc dicit eſſe menti tenendum, & valde notabile. Socinns & Iaſon colum. v. qui hoc dicit ſingul. & eſſe de pane luctando, nec reperiſſe contradicentem, & Alexand. conſi.xxxviij.viſo themate,colum.iiij. verſicu.ſic igitur, lib.j.& conſil.lxvj. viſo teſtamento: colum.iij.verſic.vnde dicit Angel.& iterum verſic.item non poteſt,lib.ij.vbi hoc dicit nota. & conſ.xij.attentis verbis teſtamenti,colum.ix.verſicu.non mirum,lib.iij.& conſi. xcij. ſuper eo quæritur,colum.penult.in fi.eod.lib.iij.& conſil.lj.in caſu præſenti, colum.iij. verſic. decimò.lib.vij.& Franc.Aret.conſi.clv.periculoſum eſt,ad finem. & Philip. Decius in cap. in præſentia,colum.xxx.de probatio.& conſil.clxxxij. in caſu occurrenti. colum. iij. & ante omnes voluit Barto.qnem nullus horum allegat, conſil. ccxliij. fuit quidam de Aſiſio, col. iij.verſ.ſed in caſu,& etiam Bald.à nullo citatus conſ.cccclvij.viſo teſtamento Ioannis,lib.ij.

Reſtrictio pro reb. tātùm malè ablatis.
Alij generaliter in omni pia cauſa intelligunt.

Hoc tamen limitat Franciſ.Areti.vbi ſuprà, vt procedat tantùm, quando teſtator ſubſtituit pro exoneratione conſcientiæ, videlicet pro rebus malè ablatis, aliàs non procedit, vt dicit patere ex verbis Angel. in dicta l. precibus, qui verè nominatim in his terminis loquitur: verùm Iaſon ibi, quo loco nuper citauimus, putat generaliter procedere, quotieſcunque ſubſtituitur pia cauſa: quia ſemper id cenſetur fieri pro anima teſtatoris,ex not.per Bartol.in dicta l.j.in ij.& iij.qnæſtio.ij.quæſtionis principalis,& ibi etiam per Bald.& alios, C.de ſacroſanct.eccleſ.& ſic ſemper locus eſt rationi adductæ per Angel. quòd magis præſumitur teſtator dilexiſſe animam quàm matrem:ſed & limitat Franc.Areti.alio modo,quē non approbat Iaſon vbi ſuprà, vtrunque vide.

Contrariū in matre ſentientes.
Mater nō debet priuari hæreditate ſibi debita.
Reſponſio ad contraria.

Sed quanquam Iaſon (vt iam diximus) aſſerat ſe non reperiſſe contradicentem, tamen Cornæus qui ante illum ſcripſit,& in eo ipſo loco, videlicet in dicta l. precibus, colum. ij. contrarium apertè voluit,motus quia mater non debet priuari hæreditate ſibi debita,& eccleſia inſtitui,per c.vlt.xvij.quæſtio.vlti. vbi probatur quòd non eſt meritorium,imò potius damnabile relinquere eccleſiæ, & priuare filium hæreditate paterna, ſicuti & per illum textum dicit gloſſ. iij. in l. ſi quis ad declinandam, C. de epiſcop. & cler. quod & ſimiliter dicendum eſt de matre,argument. l. nam etſi parentibus,D.de inoffic.teſtamen. lib. vj. videlicet vt non debeat priuari legitima, ex pupillari etiam expreſſa, dicens quòd d. cap. vlti. procedit de iure poli, & dictum c.ſi pater, & alia iura ſimilia diſponentia matrem priuari legitima per pupillarem expreſſam procedunt de iure poli. Et ſic ſentit quòd ſi potius contra animam, quàm pro anima ſubſtituere pupillariter piam cauſam, vt excludatur mater: hæc Corneus ibi:qui & idem voluit conſil.cccxxij.ardua plurimum,colum.penulti. verſic. nec obſtat qnod in caſu noſtro,lib.iij. Tu autem iterum vide Barto.conſil. xv. pater habens filium.

SEPTVAGESIMVM PRIVILEGIVM.

Tempora diſtincta & interpolata coniunguntur fauore piæ cauſæ, etiam contra expreſſam teſtatoris voluntatem.

SEptuageſimò, licèt non non ſit diſcedendum à verbis & voluntate teſtatorum, vt de primo eſt textus in l. non aliter, D. de legatis iij. de ſecundo, in l. ex facto proponebatur. D. de hæredib. inſtituendis, & l. in conditionibus, in princip. D. de conditio. & demonſtrationib. & l. cùm quæſtio, in fine. C. de lega. tamen fauore piæ cauſæ tempora interpolata coniunguntur etiam contra expreſſam teſtatoris voluntatem, per textum in l. Paulus reſpondit, §. Gaius. D. de liberali cauſa, quem ad hoc dicit ſingula. Roma. in dicta authentic. ſimiliter, in xxxij. ſpeciali, qui & ad hoc dicit bene facere, l. fideicommiſſaria libertas, la j. §. vltimo, D. de fideicommiſſ. liberta. Vnde ait per dicta iura, ſi piæ cauſæ relicta ſint prædia ſub conditione, ſi continuis annis aliquid fecerit, tamen conſequetur legatum, ſi ex pluribus diuerſis ſeparatiſque temporibus, ſimul inuicem coniunctis reſultet perfectum tempus, licèt non fuerit continuum, Romanus in l. ſi ſtipulatus, D. de verborum obligationib. Franciſcus Areti. in cap. vlt. de iudic. & Socinus in dicta regul. cccx. in quinquageſimo priuilegio, & facit quod voluit gloſſ. & Bald. in l. j. C. ſi mancip. ita fuerit alie.

Seruiendũ eſt verbis & voluntati teſtatores. Propiata men cauſa interpretandum eſt etiã contra volũtatem teſtatoris. Tempus cõtinuũ quomodo in piis cauſis numerandum ſit.

SEPTVAGESIMVMPRIMVM PRIVILEGIVM.

Tutor per recuſationem tutelæ non perdit legatum piæ cauſæ reſtituturus.

SEptuageſimoprimò, licèt aliàs datus tutor, cui aliquid legatum eſt, perdat legatum, ſi tutelam recuſat, l. qui tutelam. D. de teſtament. tute. l. Neſennius, D. de excuſat. tuto. l. poſt legatum, §. amittere, D. de his quibus vt indig. l. pen. C. de legat. fallit vbi aliquid legatũ eſſet, quod poſtea tutor eſſet piæ cauſæ reſtituturus, quia tunc per recuſationem tutelæ non perdit legatum, l. Thais ancilla, §. Seio. D. de fideicommiſſ. libert. ſecundùm Dynum, qui id dicit eſſe ſpeciale fauore pietatis. & ita etiam voluit Socinus in dicta regul. cccx. in l. iij. ſpeciali. Sed Rom. in dicta authentic. ſimiliter, in trigeſimoquinto ſpeciali, hoc reprehendit, dicens eſſe generale in omni legato, quòd tutor deſtinatus eſt alteri reſtituturus, per l. legatarius. D. de excuſa. tuto.

Tutor tutelam recuſans. Legatũ tutori piæ cauſa reſtituturo.

SEPTVAGESIMVMSECVNDVM PRIVILEGIVM.

Legata pia detrahuntur vt æs alienum: ob patrimonij tamen defectum diminuuntur.

SEptuageſimoſecundò, licèt aliàs legata diminuantur pro rata, vt omnibus ſufficiant, l. ſi quis teſtamento. §. apud Iulianum, & ibi docto. D. de lega. j. veluti ſi vnum ſit in ſpecie, aliud in genere, quando aliàs non ſufficerent ad pia legata, vt voluerunt Dyn. Ange. Ioan. Por. Paul. Caſtr. in lectu. Bono. & Alexan. in l. quærebatur, D. ad leg. Falci. & Bart. in l. ij. §. j. vbi eſt bonus text. D. de condict. indebi. & Paul. Caſtr. in l. procuratoris, §. ſi plures, D. de tribut. act. & Rapb. Cu. in l. filiusfamilias, §. apud Marcellum. D. de lega. j. Legata tamen pia ante omnia deducuntur, tanquam æs alienum: etiam ſi aliis legatis non piis bona non ſufficiant, vt voluit Oldrad. conſi. cc. incip. propoſita fuit, & Barto. loquens in legato dotis, in l. ij. §. j. D. de priuileg. credi. & Paulus Caſt. & Ioan. Por. in l. ſi quis teſtamento, §. apud Iulianum. D. de lega. j.

Legata diminuuntur pro rata. Legata pia ante omnia deducũtur.

Contrarium tamen tenet Bart. in authen. ſimiliter, C. ad leg. Falcid. vbi dicit quòd licet legata pia detrahantur vt æs alienum, per l. ſi ſeruus. D. ad legem Falci. tamen hoc procedit quantum ad Falcidiam, ſed vbi non ſuppetunt vires patrimonij, certè diminuuntur, ſicuti alia legata: quemadmodum dicimus in teſtamento militis, in quo bene ceſſat Falcidia, tamen diminuuntur propter defectum patrimonij, per textum expreſſum in l. ſi poſt miſſionem, D. eo. titu. Et etiam videmus (inquit) quòd huiuſmodi legata ad pias cauſas minuuntur propter debitum iure naturæ, per not. in l. ſi quis ad declinandam, C. de epiſcop. & cleric. hæc Barto. ibi.

Contraria opinionis authores. In teſtamẽto militis nõ habet locum Falcidia.

SEPTVAGESIMVMTERTIVM PRIVILEGIVM.

In piis legatis iuriſiurandi conditio remittitur: nihilominus parendum eſt conditioni.

SEptuageſimotertiò, quamuis reiiciatur conditio iuriſiurandi adſcripta legato, non tamen reiicitur id quod eſt in conditione poſitum, l. quæ ſub conditione, §. quoties, D. de conditio. inſtitutio. & not. in l. hæc ſcriptura, in prin. D. de conditioni. & demonſtrat. tamen ad pias cauſas contrarium omnino obſeruatur, vt videlicet in illis non remittatur conditio iuriſiurandi, ſed remittatur id quod in ea conditione eſt poſitum, l. ſi quis libertatem, cum ſequen. D. de manumiſſ. teſtamen. & apertius in l. ſi quis ita, §. qui ita, D. de ſtatulib. & not. per illos text. Roma. in dicta authentic. ſimiliter, in xxxvj. ſpeciali, & Soci. dicta regula cccx. in lij. priuilegio.

Conditio iuſiurandi aſcripta legato. Eadem piis legatis adiecta.

SEXA

Modus adiectus legato in fauorẽ legatarij cõtinet causam impulsiuam. Secus in legato ad pias causas facto. Et ob id præstatur cautio.

SEXAGESIMVMQVARTVM PRIVILEGIVM.

Modus adſcriptus legato ad pias cauſas in fauorem legatarij, habet vim cauſæ finalis.

SEptuageſimoquartò, quamuis aliàs modus appoſitus legato, in fauorem eius cui legatum relinquitur, cenſeatur in ſe continere cauſam impulſiuam, adeò quòd non eſt neceſſe præſtare cautionem de eo implendo, l. Titio centum, in ſecundo reſponſo, D. de conditio. & demonſtra. tamen ſi apponatur legato facto ad pias cauſas, etiam in fauorem eius cui relinquitur, cenſetur habere cauſam finalem, vt eſt textus in l. ſi ego, in princi. D. de iure dotium, & in l. ſi quis pro redemptione, C. de donatio. quos ad hoc ponderat Bart. in l. ij. §. vlti. in princip. D. eodem tit. de donatio. ideo eſt præſtanda cautio, per dictam l. Titio, in ſecundo reſpõſo, ſecundùm Romanum vbi ſuprà, & Socin. vbi ſuprà in lvj. ſpeciali.

Cõditio impoſsibilis, quam teſtator putat poſsibilem. Argumentũ à libertate ad piã cauſam.

SEPTVAGESIMVMQVINTVM PRIVILEGIVM.

Diſpoſitio ad pias cauſas non vitiatur ob conditionem impoſsibilem, quam teſtator putabat poßibilem.

SEptuageſimoquintò, licèt aliàs conditio impoſsibilis, quam teſtator putabat eſſe poſsibilem, non habeatur pro impoſsibili: ideo eo defuncto deficit & legatum, & ita non vitiatur, ſed vitiat diſpoſitionem, per textum ſingul. in l. ſeruo manumiſſo, D. de condictio. indeb. fallit tamen in legato relicto piæ cauſæ, vt ſingul. voluit Iaſon ibi, colum. ij. verſic. quintò limita, & verſic. tu ex hoc collige. motus quia diſpoſitio libertatis, à qua, vt iam ſæpius diximus, argumentari poſſumus ad piam cauſam, non vitiatur ob conditionem impoſsibilem, quam teſtator putabat eſſe poſsibilem. per text. in l. cùm tale, §. falſam conditionem, & ibi gloſſ. D. de condi. & demonſtra. & voluerunt Roma. & Franc. Areti. in l. impoſsibilis, D. de verbo. oblig.

Mors hæredis viuo teſtatore & ſciẽte reddit fideicõmiſſum caducum. Aliud in fideicommiſſo pio.

SEPTVAGESIMVMSEXTVM PRIVILEGIVM.

Fideicommiſſa pia per mortem hæredis, viuo teſtatore & ſciente, non expirant.

SEptuageſimoſextò, licèt fideicõmiſſum expiret ſi hæres moritur viuo teſtatore, & ſciente, & non mutante teſtamentum, l. tractabatur, D. de milit. teſtamen. & Barto. in l. j. colum. xij. verſic. vlteriùs quæro. D. de vulga. & pupilla. & in l. ſi pater, in iij. oppo. D. eodem titu. vbi dicit hoc omnino procedere in pupillari ſubſtitutione, cum ſimilibus. Fallit tamen in fideicommiſſo pio ſecundùm Baldum in l. eam quam. in vij. quæſtio. in lectura antiqua, C. de fideicommiſſ. prout illum allegat, & ſequitur Firmianus in ſuo vbere lexico, in verbo, fideicommiſſum pium, verſic. ij. & iterum in verbo, fideicommiſſum expirat, verſi. viij. Quod ex parte hinc pendet, quod alibi tractauimus, an legata pia debeantur non adita hæreditate.

Repetitur tanquã indebitum ſolutum ex falſo vel rupto teſtamento. Secus in libertate. Libertas irreuocabilis

SEPTVAGESIMVMSEPTIMVM PRIVILEGIVM.

Poſterior euentus non infirmat, ante motam falſi teſtamenti quæſtionem, datam libertatem.

SEptuageſimoſeptimò, licèt cum quid ex teſtamento ſolutum ſit, quod poſtea falſum vel inofficioſum, vel irritum vel ruptum apparuerit, repetatur, l. ij. §. ſi quid ex teſtamento. de condictio. indebi. Fallit tamen in legatis ad pias cauſas, vt voluit Bal. in l. ij. C. de fideicommiſſ. libert. per illum textum, qui loquitur in libertate, de quo tamen dubitat Iaſon in dicto §. ſi quid ex teſtamento, in primo nota. quia non eſt (inquit) eadem ratio & libertatis, & aliarum piarum cauſarum, cùm libertas ſit irreuocabilis.

Filiusfamilias non poteſt teſtari in aduentitiis. Ne quidẽ cũ cõſenſu patris. Aliud in teſtamẽto ad pias cauſas

SEPTVAGESIMVMOCTAVVM PRIVILEGIVM.

In bonis aduentitiis teſtamenti faciendi filiusfamilias ius non habet, quamuis pater ei permittat: niſi velit ad pias cauſas teſtari.

SEptuageſimooctauò, licèt aliàs filiusfamilias non poſsit teſtari in aduentitiis, etiam cum conſenſu patris, l. qui in poteſtate, D. de teſtament. l. ſenium, in fi. C. qui teſtamen. facere poſſ. & ibi gloſſ. quæ huius rei rationem reddit, poteſt tamen teſtari ad pias cauſas cum conſenſu patris, vt voluerunt Cynus, Bald. Angelus, Salyce. Roma. & Alexand. in dicta l. ſenium, Bald. in dicta l. qui in poteſtate, & ibi etiam Angel. D. de teſtamen. idem Bald. in l. j. §. ſed & ſi filius. D. de lega. iij. & in l. hæreditas, §. ſi defuncto, in ſecunda lectura, colum. ij. D. de petitio. hæredita. vbi hoc dicit procedere

cedere in foro eccleſiaſtico tantùm,& in repet.l.j.col.v.verſi.nonò quarto,& ibi Franc.Are. col.vlt.in xvij.priuilegio,C.de ſacroſanct.eccl.vide Bart.in dictis locis,& in l.illa inſtitutio. D.de hæredib.inſtituen.& in l.captatorias.C.de lega.Feder. Sen.conſil.cxciiij.habuiſtis,& conſi.cclxviij.aliàs ccclxviij.quoniam veritas,Ioan Cald.conſi.x.in titu.de teſtamen. Angel. in dicta l.qui in poteſtate,§.j.D.de teſtamen.Imo.in cap.ij.col.ij. de teſtamen. Imo.& Dominic.in c.ſi pater.eodem titu.lib.vj.aliàs in cap.licet.§.vlti.de ſepultur.libro vj.Roma.in l. penul.C.qui teſtam.facere poſſ.Panorm.in rub.extrà de teſtam.col.penult.& Lanc.Calca. conſi.xij.ad primum dubium,col.vlt.

Rationes huius opin.

Quæ nutu Dei aguntur, non ſunt ſub lege.

Mouentur hi primùm per illud generale,quia ea quæ nutu Dei aguntur,non ſunt ſub lege,cap.licet.de regul.cap.duæ ſunt.xix.q.ij.Et hoc maximè procedit in legatis ad pias cauſas,in quibus non attenditur aliqua prohibitio,ſeu diſpoſitio iuris Ciuilis, ſed tantùm iuris Gentium,vel Canonici,vt per Bart.latè in repet.l.j.in vlti.q.C.de ſacroſanct.eccl.& ſæpius ſuprà diximus.Secundò per text.à contrario ſenſu in dicto cap.licet.§.vlti.de ſepult.libro vj. iuncta gloſſ.in verbo,iudicare,quæ intelligit text.generaliter in quacunque vltima voluntate.Et ſi Papa ibi intellexiſſet de donatione cauſa mortis,id expreſsiſſet,cap.ad audiētiam, de decimis.Et etiam ſi intelligeretur ille tex.de huiuſmodi donatione facta pro anima, ibi poſitum eſſet ſuperfluum:quia filiusfamilias, cum conſenſu patris poteſt indiſtinctè, nedum pro anima,donare cauſa mortis,etiam non piæ cauſæ,l.tam is.§.j.D.de donatio. cauſa mort.l.filiusfamilias,§.pari.D.de donat. Et quia etiam ille text.generaliter dicit iudicare, ideo & generaliter eſt intelligendus,etiam ſi corrigatur ius ciuile,quia vbi tractatur de fauore animæ,vel piæ cauſæ,etiam in correctoriis licita eſt extenſio,vt patet ex not.per gloſ & Bar.in auth.ſacramenta puberum,C.ſi aduer.vend.cum concord. quas adducemus infrà. Præterea quando lex,vel alia diſpoſitio nihil operaretur in ſenſu directo,vt eſt in dicto cap. licet,tunc licitum eſt ſumere argumentum à contrario ſenſu , etiam ad correctionem iuris communis,gloſ.in l.nulla,iuncto tex.C.de epiſc.& cler.cum concord. quas alibi adſeram. Quinimò ſumendo argumentum à contrario ſenſu ex dicto cap.licet, non erit correctio, ſed potius limitatio iuris communis,quæ fieri poteſt regulariter à contrario ſenſu, cap.cùm dilecta.§.nos igitur,& ibi Panorm.de confir.vti.vel inuti. & c. poſt tranſlationem, §. quanquam,& ibi Bart.de renuntia.Item in eo textu hæc ſunt verba appoſita , quòd filiusfamilias non poteſt iudicare pro anima,præter patris conſenſum.At quando omnino negatiua præcedit dictionem,præter,ea dictio ſtat incluſiuè,l.nam quod liquidæ,§.vlti.D.de penu lega. & declarat Bart.in l.actione,C.de tranſact.& in l.ſi eum,§.qui iniuriarum,D.ſi quis cautio. Ergo is tex.non à contrario,ſed potius ſenſu directo probat filiumfamilias poſſe cum conſenſu patris teſtari:& hanc quoque partem fulſit exceptio appoſita in dicto cap.licet, in verbo,niſi peculium caſtrenſe,vel quaſi habeat. Nam exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis,l.quæſitum.§.denique,D.de fund.inſtruct.& not.gloſ.in l.bis verbis,D.de legat.iij. & declarat quo caſu loquatur l.nam quod liquidæ.§.vlti.D.de penu leg.Ideóque illa exceptio,quæ ita conuenit teſtamento,ſicut donationi cauſa mortis,declarat quòd illa verba,iudicare &c.appoſita in regula præcedenti non ſolùm procedunt in donatione,ſed etiã in teſtamẽto.Item quia in dubiis ſequenda eſt opinio quæ eſt pro pia cauſa,l.ſunt perſonæ,D.de relig.& ſump.fun.& infrà latius dicemus.Denique ob id præcipuè prohibetur filiusfamilias teſtari etiam de conſenſu patris,quia teſtamentum ex alieno arbitrio non poteſt pendere,l. illa inſtitutio.D.de hæred.inſtit.Sed ea ratio ceſſat in teſtamento ad pias cauſas, quod poteſt ab alieno pendere arbitrio,vt not.in c.cum tibi.de teſtam.cum concor.ſuprà traditis in priuilegio lxiiij.vbi de captatoria diſpoſitione diſſeruimus.

In piis legatis non attenditur aliqua iuris Ciuilis diſpoſitio.

Filiusfam. poteſt indiſtinctè donare cauſa mortis.

Argumentum à contrario ſenſu, etiã ad correctionem iuris cõmunis.

Argumentum à contrario ſenſu regulariter fit ad limitationem iuris cõmunis.

Dictio, præter, nõnunquam incluſiua eſt.

Exceptio firmat regulam in caſibus nõ exceptis.

In dubiis magis fauendum eſt piæ cauſæ.

Contrariæ opi. authores.

Contrarium tamen tenent Archid.Ioan.Andr.& Pet.Anch.in dicto cap.licet, de ſepult. lib.vj.& idem Ioan.And.in cap.ſi pater.in princ.de teſtam eo.lib.Petr.Peruſ.& Petr.Anch. in c.ij.eod.tit.Imo.& Franc.Arer.in dicta l.qui in poteſtate,in princ.D.eo.tit. Idem Imo.in dicta l.tam is,§.j.D.de donat.cauſa mort.Fulg.& Iaſon,qui dicit hanc partem eſſe veriorem in puncto iuris,licet à prima iudicando & conſulendo non auderet recedere , in dicta l.ſenium,C.qui teſta.fac.poſſ.idem Fulg.in dicta l.j.ad fi.C.de ſacroſanct.ecc.Panor.cõſil.lxiij. videtur primò dictum legatum,col.iii.verſi.quartò adduco lib.j.

Rationes eorundem.

Reſponſio ad obiecta.

Oratio negatiua indefinitè poſita, æquipollet vniuerſali negatiuæ.

Mouentur hi primùm tex.vulgatis prohibentibus filiumfamilias teſtari etiam cum conſenſu patris,& potiſsimum in dicta l.ſenium,in verbo , nullo modo : à quibus iuribus non reperitur excepta pia cauſa.Nam quod ad dictum cap.licet.attinet,non debet ex eo ſumi argumentum à contrario ſenſu ad correctionem iuris communis,per tex.in l.ij.& ibi Bald.C. de condi.inſer.cum ſimilib.& cùm ibi dicitur, pro anima,debet ſubaudiri,maximè.Quin ſi benè is tex.conſideretur,non id etiam probat à contrario ſenſu. Nam ibi eſt omnino negatiua,quod filius nõ poteſt aliquid iudicare pro anima.In illa ergo oratione negatiua verbũ, iudicare,indefinitè poſitũ æquipollet vniuerſali negatiuæ,l.ſi pluribus.D.de leg.ij.Et ſic ea omnino vniuerſaliter id cõprehendit,quòd nullam ſpeciem vltimæ voluntatis poteſt filiusfamilias facere ſine cõſenſu patris,& ſic nec teſtari,nec codicillari, nec donare cauſa mor-

Nõ etiam affirmatiua. Diuerſitatis ratio.

tis. At ſi ſumas argumentũ à contrario ſenſu, omnino affirmatiua non ęquipollet vniuerſali. Ratio diuerſitatis ea eſt, quia primo caſu tu non offendis ius, ſecundo caſu ſumendo argumentum à cõtrario ſenſu, vniuerſaliter offendis, quia ſic ſequeretur, quòd cum conſenſu patris poſsit teſtari: quod fieri non poteſt, per l. diſcretis, in fi. C. qui teſt. fac. poſſ. & per l. vlt. §. filiis autem. C. de bon, quæ lib. Nam in dicta l. diſcretis, dicitur quòd mutus à natura, vel ex accidenti, ſi ſit peritus literarum, poteſt omnia ſine aliquo obſtaculo facere, id eſt, teſtari & codicillari: & tamen à cõtrario ſenſu non intelligitur, quòd ſi non ſit peritus literarum, nihil poſsit eorum facere, quinimò poteſt codicillari & legare, l. nutu, & ibi doct. D. de leg. iij. At in dicto §. filiis autẽ, dicitur quòd filiisfamilias non datur poteſtas teſtandi, nec aliter diſponendi de aduentitiis, quorum vſusfructus acquiritur patri, ſine voluntate patris: & tamen ibi non ſumitur argumentum à contrario ſenſu vniuerſaliter, videlicet, quòd cum voluntate patris poterit teſtari: quia eſſet contra l. penul. & vlt. C. qui teſta. fac. poſſ. ſecundùm communem opinionem doct. ibi. Et vt hoc vno verbo cum Iaſo. aliter declarem, contraria vniuerſali negatiuæ eſt particularis affirmatiua, non autem vniuerſalis, vt ſi dicam, ſi Imperator velit, nonnullus ibit: & ſic aliquis, non autem omnes ibunt. Et alia quædam adfert Iaſ. in dicta l. ſeniũ, ex ſua ipſius moneta, quæ ibi omnibus videre licet: alia quoque Philip. Franc. in rub. de teſta. col. xix. verſic. ſextò quæritur, cum multis ſeq. lib. vj.

Mutus literarũ peritus poteſt teſtari. Contraria vniuerſali negatiuæ eſt particularis affirmatiua.

Alij rurſum alterius opin. Bart. hac de re diſtinctio. Bart. ſibi è diametro cõtrarius. Prima opinio communior. Author accedit primæ opin.

Sunt & qui alias in hac re ſententias habeant. Bar. enim (nihil adhuc de eo diximus) non ſatis ſibi conſtat. Nam primùm in repet. d. l. j. in iij. q. j. partis princip. C. de ſacroſanct. eccl. dicit quòd in bonis aduentitiis, in quibus quęritur vſusfructus patri, vt fit regulariter, poteſt filiusfamilias teſtari ad pias cauſas cum conſenſu patris: in aliis autem, quæ pleno iure ad filium pertinent, & quæ enumerantur per gloſ. in auth. excipitur, C. de bonis quæ lib. poteſt ipſe filius teſtari ad pias cauſas, etiam ſine conſenſu patris, per tex. in dicta l. j. in verbo, liber. inducendo vt ipſe facit. Et hanc opinionem ſequitur Imo. ſibi contrarius in dicto cap. ij. de teſtam. & Roman. in repet. d. auth. ſimiliter, in xix. ſpeciali, inter vltimas voluntates, vbi ad hoc quædam alia allegat, & Pau. Caſt. conſi. cj. ad primum quæſitũ videtur reſpondendum, in ſecundo dubio, lib. ij. Verùm idem Bart. in dicta l. qui in poteſtate, in fi. princ. D. de teſta. dicit totum omnino contrarium, videlicet quòd in bonis aduentitiis, in quibus non quæritur vſusfructus patri, poteſt filiusfamilias cum voluntate patris teſtari ad pias cauſas, cùm in aliis non poſsit. & hanc quoque opinionem ſequitur Paul. Caſtr. in dicta l. ſenium, C. qui teſtam. facere poſſ.

Sed hæ duæ opiniones Bar. & ſequacium paſsim, & vbique ab omnibus ferè reprobãtur: aliæ duæ ſeſe vbique tutãtur, nec altera cedit alteri, fatentur tamen omnes primam eſſe communiorem, & æquiorem, plerique ſecundam eſſe veriorem, ſi iuris rigorem ſpectes. Ego potius primæ acceſſerim, rationibus ſuprà allegatis.

SEPTVAGESIMVMNONVM PRIVILEGIVM.

De iure communi inhabilis ad teſtandum ad pias cauſas teſtari non prohibetur, ſi non ſit defectus intellectus, vel damnatus ad mortem.

Inhabilis ad teſtandum poteſt teſtari ad pias cauſas. Contrariũ ſentientes. Limitatio prioris opinionis.

SEptuageſimononò, proximo priuilegio conuenit, quòd & cæteri aliàs inhabiles de iure communi ad teſtandum, poſſunt tamen teſtari ad pias cauſas, vt voluie Bart. in repet. d. l. j. col. ij. verſic. venio ad ſecundum, & iterum co. iij. verſicu. de perſonæ relinquentis, C. de ſacroſanct. eccl. per tex. ibi, in verbo, vnuſquiſque, & aliis quibuſdã rationibus, quibus & alias adiicit Iaſ. in vtraq; lectu. vbi tamen contrariã partem ſequitur: quas quidem rationes huc adſcribere ſuperuacuũ eſſet, cùm pateãt omnibus.

Sed contrarium innuit gl. ordin. in dicta l. j. quæ illi dictioni, vnuſquiſque, hanc adiicit, habilis, & ibi Cyn. Guliel. Cu. ipſemet Bar. deridet Saly. col. vj. & quinque ſeq. vbi in hanc partem adfert decem rationes, Fulg. Pau. Caſt. & omnes recentiores, idem Bart. in l. j. §. nuntiatio, col. iij. D. de oper. noui nunt. & in l. omnibus. D. ad Treb. & in l. non dubium, col. iij. C. de legib. Bal. conſi. ccccxlviiij. quæritur in primis, col. j. lib. j. Alex. conſil. clxxxij. ſuper eo de quo quæritur, in fi. lib. v. & hæc eſt communis opinio.

Miles priuatus intellectu nõ poteſt teſtari. Excipiuntur à pari opinione ſimpliciter dãnati ad mortem. Etiam milites damnati. Etiam monachus & ſeruus.

Sed ſi primam ſequaris, eam haud dubiè limitabis non procedere in his, in quibus eſt defectus intellectus, vt in furioſo, mente capto, infante, & etiam in pupillo, vt patet ex tex. d. l. j. in verbo, iudicia. & in verbo, voluntates. quæ quidem non cadunt in huiuſmodi perſonas. Sicuti etiam videmus, quòd miles aliàs priuilegiatus, ob defectũ intellectus non poteſt teſtari, l. vlt. & ibi not. C. de teſta. mil. Neque ſimiliter in damnatis ad mortẽ, cùm ſerui pœnæ efficiãtur, l. qui vltimo. D. de pœn. iuncta l. quod attinet. D. de reg. iur. nec habeãt bona, cùm fiſco applicentur. & tex. in d. l. j. bona requirit, cùm dicit, bonorum. Sicuti etiam ſimiliter miles damnatus ad mortem teſtari non poteſt. l. ex militari, in prin. à contrario ſenſu D. de milit. teſtam. Nec etiam in monacho, & ſeruo, cùm etiam bona non habeant. Quæ omnia Bar.

in dicta

in dicta l.j.ſigillatim deſcribit per quinque aut ſex quæſtiones, vt ibi licet videre per eum. Cum quo concordat Bal.ibi,tam in lectu.quàm in reperit.d.l.j.in quæſtionibus, & conſil. ccxliiij.proponitur quòd quidam nobilis,lib.v.& Panot.in rub.de teſta.col.iiij.cum ſeq. & latè Alex.conſi.clxxxij.ſuper eo de quo quæritur,& ibi concord.alleg. per eum, & Philip. Fran.in rub.de teſta.lib.vj.per multas quæſtiones,in quibus etiam locis comperies,quid de prodigo dicendum ſit,in quo Bal.fuit ſibi contrarius.Nam in lectura ſecunda, col.iiij.verſi. deinde quæro quid de prodigo,tenet quòd non poteſt teſtari ad pias cauſas, ſed in repetit. col.ix.in xij.q.tenet contrarium.Et de condemnato ad mortem,quòd non poſsit teſtari ad pias cauſas,tenuerunt vltra prædictos Ioan.Andr.in addit.Spec.tit.de inſtrum.edit.§.compendinſè.in addit.quæ incipit,quid de damnato,& iterum §.nunc aliqua,verſic.xv.eo. titu. & Bald.in l.j.C.de ſacroſanct.eccleſ.& in l.vlt.in vlti.col.C.ſi à non compet.iud. & conſi. ccclxxxij.dicit lex,quòd condemnati,poſt princ.lib.j.& conſi.ccccxlviij.quæritur in primis, col.j.eo.lib.j.& conſi.ccccclxxvj.teſtamenta & relicta,lib.v.per tex.in l.ſi quis filio,§.irritum. D.de iniuſto teſta.& Pau.Caſt.conſi.cccxix.primum quæſitum habet duo dubia,in fi.lib.j. & Franc.Aret.in l.ſi quis poſt,col.iiij.verſic.ex hoc gloſ.D.de teſtam.Hippol.Marſil. conſil. cxxxiij.omnipotens,col.j.lib.ij.Et de vſurario manifeſto idem tenet Panor.conſi.j. quidam nomine Cola,ad fi.lib.ij.poſt Bal.in l.j.col.iiij.verſi.octauò quæro.C.de ſacroſanct.eccl. & idem Bald.conſi.xx.quidam Petrus,col.vlti.lib.iij.De pupillo autem ſatis ſuprà diximus in lxiiij. priuilegio.

Et prodigus.

Etiam vſurarius manifeſtus.

OCTVAGESIMVM PRIVILEGIVM.

Legata non piis cauſis relicta in teſtamento ad pias cauſas facto non infirmantur: ſecus in teſtamento inter liberos.

OCtuageſimn,licet teſtamentum aliàs imperfectum,ratione ſolennitatis, conditum inter liberos valeat quantum ad ipſos liberos duntaxat, alia autem relicta extraneis non valeant,per l.hac conſultiſsima,§.ex imperfecto.C.de teſtamen. Secus tamen in teſtaméto facto ad pias cauſas:quia ſi in eo fuerint legata facta etiam non piis cauſis,ea valebunt,æquè ac relicta piis cauſis:ita ſingul.tenuit Salyc.in auth. caſſa & irrita.col.iiij.in ix.q.C.de ſacroſanct.ecc.per auth.quod ſine,C.de teſtam. & Anto. in cap.quod clericis,col.antepen.& ibi Panorm.col.vij.de foro compet. & Alex.conſil.xlj. viſo tenore,col.ij.verſic.quintò quia in dicto teſtamento,lib.j.vbi hoc dicit ſingul. & conſil. cv.viſo ac diligenter conſiderato,col.v.& iterum col.vlt.lib.iiij.Sed & in hanc partem conſuluerunt Pet.de Vbal.& Bal.Ser. Cole.vt patet in eorum conſi.quod eſt inter conſi. Cornei,conſi.cclxxviij.conſuluit dominus,lib.j.

Teſtamentum imperfectum inter liberos valet.

Non tamẽ relicta extraneis in eodem teſtamento.

Sed Iaſon alibi de ea re multùm dubitauit,alibi contrarium apertè tenuit. Primùm dubitauit in dicta l.j.in prima lectu.col.iiij.verſi.pro extenſione:deinde in ij. lectu.col.penult. verſic.vnum ſingul.not. Sed in dicto §.ex imperfecto. col.iij.verſic. pro clara intelligentia, contrarium aſſeueranter affirmat,licet neminem inuenerit alium contradicentem, per tex. in dicto §.ex imperfecto.cui licet conetur reſpondere Salyc.in dicta authen. caſſa, multis quidem modis,tamen nihil (inquit) facit.Primùm enim dicit Salyc.quòd quando quis teſtatur ad pias cauſas cum duobus teſtibus,valet teſtamentum de iure communi. Et ibi afferens ſecundam reſponſionem,dicit ſuccedere ex teſtamento, & propterea etiam valent quæcunque legata ibi relicta.At in dicto §.ex imperfecto, teſtamentum non valet de iure communi,nec poteſt quis ſuccedere ex teſtaméto,ſed ab inteſtato,ſecundùm gloſ.ibi ideo legata ibi facta aliis non valent.Confirmat hoc,quia huiuſmodi teſtamentum inter liberos, de quo nunc loquimur,non ſimpliciter teſtamentum dicitur,ſed cum adiuncto, teſtamentum imperfectum,per dictum §.ex imperfecto.propterea non eſt propriè teſtamẽtum, per Bart.in l.Lucius,§.quæſitum,D.de legat.iij.At teſtamentum ad pias cauſas appellatur teſtamentum ſimpliciter:item dicit Salyc.quòd d.§.ex imperfecto, eſt correctus per dictam auth.quod ſine.Quibus reſpondet Iaſon omnia hæc eſſe falſa: nam primum (inquit) teſtamentum ad pias cauſas cum duobus teſtibus non eſt propriè teſtamentum,nec etiam vt teſtamentum valet,ſed vt vltima voluntas in genere,vt declarat Bart.in repet.d.l.j.col.penul. verſi.quartò quæro.C.de ſacroſanct.ecc.Deinde ex dicto §.ex imperfecto.non ſuccedit hęres ab inteſtato,ſed ex teſtamento,quicquid dicat gloſ.ibi,contra quam tenent Bart. & alij, ibi,& eſt etiam contraria alia gloſ.ordin.in l.filij,in verbo,inteſtato,& ibi doct.C.famil.erc. Denique cùm corrigitur d.§.ex imperfecto,per dictam auth. quod ſine, quia illa auth. (vt ibi omnes dicunt) loquitur quando teſtamentum à patre fit in ſcriptis, ſecundùm formam ibi traditam,tunc enim legata,& fideicommiſſa ibi relicta valent:ſed quando pater teſtaretur nuncupatiuè coram duobus teſtibus,ille §.manet firmus.Item pro hoc parte adfert Iaſ. illud ſimile,quòd ſi filiusfamiliàs faciat teſtamentũ ad pias cauſas cũ conſenſu patris (quod poteſt ſecundùm cõmunem opin.vt diximus in pręcedenti priuilegio,certè ſi filiusfamilias in eo teſtamento aliis legata reliquerit,nihil valent:non tamen accreſcũt pię cauſę inſtitutę,

Aliud in teſtamento ad pias cauſas.

Contrariũ ſentientes.

Reſponſio ad contraria.

Teſtamentum inter liberos non eſt propriè teſtamentum.

Teſtamentũ ad pias cauſas, teſtamentum ſimpliciter

Contrariũ aſſerentes.

Reſponſio ad obiecta.

Confirmatio eiuſdẽ.

ſed relinquuntur venientibus ab inteſtato, per tex.ſing.in l.mulieri, D.de condit.& demon. & voluerunt Bal.Salyc.Pau.Caſtr.Alex.Corne.& alij recentiores in dicta l.ſenium. Bal. in repet.l.j.col.vj.verſic.tertiò quæro.C.de ſacroſanct.eccl.& Imo.in l.tam is.§.j.D.de donat. cau.mort.Hæc Iaſon, cuius opinionem ante illum ſenſit Corne.conſi.cclxj.in hac conſultatione, col.j.iunctis his quæ dicit col.iij.verſi.nec refragatur, lib.j.

An valeãt legata relicta piis cauſis in teſtamento imperfecto. Caput teſtamẽti inſtitutio hæredis.

Sed è diuerſo quid ſi quis faciat teſtamẽtum cum duobus teſtibus tantùm, quo inſtituat hæredem laicum, & relinquat quædam legata piis cauſis: an tunc valebunt ea legata? Sunt qui dicunt non valere, cùm non valeat caput teſtamenti, nec proptereà hoc caſu eſſe locum dicto cap.cùm eſſes, & cap.relatum, de teſta. Et ita voluit Salyc.in dicta auth.caſſa, & Ant. in cap.quod clerici.de foro compe.& Alex.conſi.clxxvij.viſo themate mihi exhibito, col.iij. lib.ij.& conſi.ccix.ſtatuti, col.vij.eodem lib.ij.Iaſ.in dicta l.j.in prima lect.col.v.verſi.è contrario autem, C.de ſacroſanct.eccl.In contrarium tamen facere videtur, quod decidit Bart. in repe.d.l.j.in v.q.princ.Sed tu ſuper huius rei veritate vide per Anton.& Imo.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ, de conſtit.& Imo.in dicto c.quod clerici.de foro compet.

OCTVAGESIMVMPRIMVM PRIVILEGIVM.

Executor teſtamenti ad pias cauſas inconſulto hærede præſtat legata.

Merus teſtamenti executor nõ agit contra hæredẽ pro legatis. Secus in piis cauſis.

Executor ad pias cauſas.

OCtuagesimoprimò, licet merus executor teſtamenti non poſsit agere contra heredem ad legata, per l.Lucius, §.j.D.ad Trebel.& l.filio, §.matri ſuæ.D.de adimen.vel transfer.leg.fallit tamen in relictis ad pias cauſas, per l.nulli, & ibi Bal. in j.not.Ioan.Fab.col.ij.& Paul.Caſtr.C.de epiſc.& cler.& l.alio hærede. & ibi gloſ.& Bart.D.de alim.vel cibar.leg.& voluit gloſ.& Bart.in l.Lucius, §.j.& in l.ſi quis Titio, D.de leg.ij.Innoc.Hoſt.Ioan.And.Panorm.& alij in c.Ioannes, de teſtam.Spec.in tit.de inſtru.edit.§.nunc verò aliqua.verſic.& ſcias huiuſmodi executores, & ibi Ioan.And.Cardi. in clem.j.in xiij.q.de teſtam.Bal.in l.hæreditas, §.ſi defuncto, col.ij.verſi.vij.D.de petit. here. in ſecunda lectu.& Franc.Aret.in l.j.col.vlt.in xv.priuilegio.C.de ſacroſanct. eccl. Alexan. conſi.clxx.circa primum dubium, poſt princ.& conſi.lj.in caſu præſenti, col.v.lib.vij. Nam & executores ad pias cauſas obtinent vicem hæredum, vt not.Inno.in cap.cùm tibi.de teſta. Bart.conſi.xxv.viſo teſtamento Gentilis, in primo dubio, & conſil.clxxxij. Titius condidit teſtamẽtum, col.ij.per l.ſi quis ad declinandam, C.de epiſ.& cler.De quo tu vide Benedict. Cap.conſil.xxv.eum pluribus quæratur, col.iij.

OCTVAGESIMVMSECVNDVM PRIVILEGIVM.

Mandatum ad pias cauſas durat etiam re integra poſt mortem mandantis.

Mandatũ finitur morte mandantis. Aliud in mãdato ad pias cauſas

OCtuageſimoſecundò, licet aliàs mandatum morte mandantis re integra expiret, l.ij.§.ſed quis.& ibi latè Bart.D.de donat.& l.mandatum.& ibi item latè Bal.C.mand.Fallit tamen in mandato ad pias cauſas, per tex.in clem.exiit. §.in eo verò caſu.de verb.ſign.quem ad hoc dicit ſing.Bal.in auth.ſi qua mulier.col.vlt.verſi.quartò not.quod eſt, C.de ſacroſanct.eccl.& Roman.conſil. cxix.in prima concluſione.

OCTVAGESIMVMTERTIVM PRIVILEGIVM.

Sufficit conditionem quoquo modo in piis cauſis extitiſſe.

Cõditio in legatis ſtrictè adimplenda eſt. Niſi ſint ad pias cauſas.

OCtuageſimotertiò, licet aliàs conditio in legatis debeat adimpleri in forma ſpecifica, l.Mæuius, & l.qui hæredi.in princ.D.de condit.& demon.hoc tamen fallit in legatis ad pias cauſas, in quibus debetur legatum conditione impleta, licet non in forma ſpecifica, vt voluit Rom.in l.ſi ita ſtipulatus eſſem à te.D.de verb. oblig.per tex.ſingu.in l.Paulus, §.Caius, D.de liber, cau.& ſequitur Socin.dicta regul.cccx. in vltimo priuilegio.

OCTVAGESIMVMQVARTVM PRIVILEGIVM.

Iudicium defuncti lege repræſentatum monitus à iudice infra annum non adimplens, excluditur eò quod præter naturale debitum, perceperit ex eodem iudicio: at in piis cauſis non tantùm ſucceſſione, ſed & legitima priuatur.

Filius non adimplens legata in teſtamẽte relicta, monitus infra annũ à iudice nõ priuatur legitima. Quid in relictis ad pias cauſas

OCtuageſimoquartò, licèt aliàs filius hæres inſtitutus non adimplens legata in teſtamento patris facta ad non pias cauſas infra annũ monitionis iudicis priuetur ſolùm ſucceſsione defuncti, & non debito iure naturæ, vt eſt text.in auth.hoc amplius.C.de fideic.ſecus tamen in relictis ad pias cauſas: quia tunc etiã debito

iure

iure naturę priuatur.gl.eſt no.in c.ſi hęredes,in gl.vlt.in fi.de teſta.per tex.in §.ſi quis autem pro redemptione,ver.ſi autē qui,in auth.de eccl.tit.Sed Pan.ibi dicit ſe dubitare an ſit verū, quia iura de hac re loquentia loquuntur de teſtamēto,ſed legitima debetur filio extra omne teſtamentum, quaſi debitum naturæ.Et ideo iura voluerunt ſolùm excludere hæredem à cōmodo habito per defunctum,quia cùm nolit ſubire onus,nec etiam debet habere cōmodum:quæ ratio ceſſat in debito iure naturæ,quod debetur ſine aliquo onere,l.quoniam nouella,& l.quoniam in prioribus.C.de inoff.teſta. Et hanc etiam poſtremam partem tenuit Bal.in dicta auth.hoc amplius,col.ij.verſi.modò reſpondeo.hac ratione motus,quia potentior eſt legitima,quā quicunque legatarius ad pias cauſas,nec poteſt eſſe hæres in mora reſpectu legitimæ.Nam non videtur eſſe legatum,quod iure naturæ detrahitur, vt not.in d.l. quoniam in prioribus.& pœna non excedit delictum,l.reſcriptum,D.de his quib.vt indig.

Dubium in piis cauſis. *Legitima debitū naturæ.* *Qui non ſubit onus, nec ſentire debet commodum.* *Legitima debetur filio ſine aliquo onere.*

OCTVAGESIMVMQVINTVM PRIVILEGIVM.

Quod in præcedenti priuilegio traditur, hæredem monitum decreto iudicis, non de iuſſu tantùm intelligendum eſt:niſi in legatis ad pias cauſas.

Octuageſimoquintò,cùm hæres monitus decreto iudicis, vt adimpleat voluntatem teſtatoris,ſi per annum neglexerit,priuetur omni emolumento præter id quod teſtator neceſſe habuit relinquere,vt diximus in pręcedenti articulo:idque ita demum ſi monitus fuerit.neque enim ſufficeret,ſi iuſſus tantùm eſſet, vt dicit Ange.in §.ſi quis autem,per illum tex.in auth.de hæred.& Falcid.hoc enim inter ſe differunt,vt in cap.j.de confeſ.lib.vj.& in l.preſbyteri,C.de epiſc.& cler.Tamen in legatis ad pias cauſas ſatis eſt,ſi iuſſus fuerit,per tex.in §.ſin autem.in auth.de eccleſiaſt.titul.& voluit Angel.vbi ſuprà.

Limitatio præcedentis priuilegij. *Differunt inter ſe monitus & iuſſus.*

OCTVAGESIMVMSEXTVM PRIVILEGIVM.

Verba enunciatiua per modum cauſæ prolata, & non principaliter, tam in vltima voluntate,quàm in contractu inter viuos fauore piæ cauſæ probant ac diſponunt.

Contrariū in piis cauſis.

Octuageſimoſextò,licet per verba enuntiatiua ob aliud prolata,ſcilicet per modum cauſæ non inducatur,nec probetur vltima voluntas, quamuis ſecus ſit, ſi principaliter,& propter ſe eſſent prolata, iuxta not.in l.ex hac ſcriptura, D.de donat. fallit tamen in vltimis voluntatibus ad pias cauſas,quæ inducuntur & probantur per huiuſmodi verba enuntiatiuè prolata etiam per modum cauſæ,per text.in c. vlt.& ibi Inn.Hoſt.& Ioan.And.Ant.Panor.in vj.not.de ſucceſ.ab inteſt.& Bar.in repet.l.j. in ij.q.vlt.q.princ.C.de ſacroſanct.eccl.Card.in c.iudicante.col.iiij.& v.de teſta.& Panor. cōſi.xj.vel ij.in cauſa quæ vertitur inter hoſpitale,col.ij.verſi.nec obſtat ſi dicatur.Pau.Caſt. conſi.cccclvj.viſis & examinatis,col.j.lib.j Alex.conſi.cxc.plura narrata ſunt,col.vj.accedūt aliæ,lib.vj.Calca.conſi.cslviij.viſo dicto caſu,col.ij.Iaſon in l.es his,col.ij.verſi.quintò limita.C.de teſta.milit.Et facit quod hoc procedit fauore libertatis,quæ pia cauſa eſt,l.j.§.ſimilique modo.C.de Lati.liber.toll.& in l.ij.& ibi doct.& Fulg.C.de neceſ.& ſer.hær.inſtit.& §.vlt.Inſtit.de adopt.Et in teſtamento militis,per dictam l.ex his, C.de teſtam.milit.& fauore libertatis,per l.vlt.C.fam.erciſ.Sed in noſtro caſu tenuit cōtrarium Bal.in repet.d.l.j. col.pe.in vij.q.C.de ſacroſan.ecc.quem omnino vide,atque etiam Pau.Caſt.conſil.cxxxvij. in cauſa quę vertitur Pergonij,verſi.tertiò facit,lib.ij.vbi declarat qualiter id intelligatur.

Verba enūtiatiua ob aliud prolata. *Eadē prolata in relictis ad pias cauſas.* *Idem in libertate.* *Et in militis teſtamento.* *Cōtrarium aſſerentes.*

Nec id quidem ſolum procedit in vltima voluntate:ſed & in contractu inter viuos verba enuntiatiua fauore piæ cauſæ probant ac diſponunt:per nota.per Bart.in l.tale pactum, §.vlt.ff.de pact.per dictum cap.vlt.de ſucceſ.ab inteſt.& alia ibi allegata per eum, & ſequitur Alex.dicto conſi.cxc.col.vij.verſi.confirmo per not.lib.vj. & vide quid dicam infrà. Et facit quod fauore dotis verba enuntiatiua probant,vt per l.ij.cum ibi not.C.de dot.promiſ. voluit Bart.conſil.cxxiij.factum ſic ſe habet,Titius & Seius.& Pau.Caſtr. conſil. xcij. quod præfata ſententia,col.j.lib.ij.& Roma.qui illum text.ſingu.dicit in ccccexxxvj.ſingul. verba enuntiatiua,vbi & hoc ampliat poſt Bar.& cauſa dotis,& piæ cauſæ ęquiparantur,vt ſæpius diximus,& dicemus poſteà latiùs infrà.

Idem in cōtractu inter viuos. *Et in dote.* *Cauſa dotis & piæ cauſa æquiparantur.*

OCTVAGESIMVMSEPTIMVM PRIVILEGIVM.

Nemo inuitus fit executor vltimæ voluntatis: ad pias tamen cauſas tenetur huiuſmodi officium exequi tanquam delegatus, vel commiſſarius.

Octuageſimoſeptimò,licet quis non cogatur inuitus acceptare officiū executoris teſtamenti,per tex.in c.pe.in verbo, poſt mandatum ſuſceptum. & ibi gloſ. Ioan.Andr.& alij, de teſtam.tamen dicit ibi ſingul.Panor.col.ij. quòd reſpectu legatorū ad pias cauſas poterit epiſcopus cōpellere,etiam citra acceptationem

Nemo inuitus tenetur acceptare officiū executoris teſtamenti.

In quibus vice cõmiſſarij funguntur.

huiuſmodi officium exequi,& ſi non vt executorem teſtamentorum, ſaltem vt delegatum, & commiſſarium,per tex.in l.j.C.qui pro ſua iuriſdict.& cap.paſtoralis.de offic.deleg. Sed ſimpliciter quòd in hoc caſu poſsit compelli,tenuit Specu.poſt antiquiores in tit.de inſtru. edit.§.nunc verò aliqua.verſi.hîc etiam quæritur,quem omnino vide in hac materia, & ibi etiam Ioan.And.& Bal.in l.pen.col.ij.verſi.ibi poſt.C.de donat: & Raph. Cuma. conſi.xij. Ioannes ab armis,in ſecundo dubio.

OCTVAGESIMVMOCTAVVM PRIVILEGIVM.

Nulla habetur ratio beneficij inuentarij pia cauſa hærede inſtituta.

Hæres adiens hæreditatem nõ facto inuentario.

Fauor piæ cauſæ hærede instituta.

Fiſcus adiens hæreditatem abſq; beneficio inuentarij.

In piis cauſis tantũ habetur iuris naturalis ratio.

Adiens nõ facto inuentario hæreditatẽ, præſumitur bona occultaſſe.

Eccleſia nõ debet onerari vltrà quàm accipit.

Contrariũ in pia cauſa aſſerẽtes.

OCtuageſimooctauò,licet aliàs hæres adiens hæreditatem abſque beneficio inuentarij teneatur vltra vires hæreditarias, l. vlti.§. ſin autem dubius. C.de iure delib.cum ſimil.fallit tamen in pia cauſa hærede inſtituta, vt not.voluit Bart.in repet.l.j.in iiij.q.iiij.quæſt.princip.C.de ſacroſanct.eccl. Mouetur primò, ex ſimilitudine fiſci,qui hoc caſu non tenetur vltra vires hęreditarias,l.j.§.an bona.& l.non poſſunt.D.de iure fiſci.Secundò,quia iura ciuilia non poſſunt obligare pias cauſas vltra vires hæreditarias,cùm talis obligatio non ſit de iure naturali.Tertiò,quia ratio, quare quis hoc caſu teneatur vltra vires,eſt,quia præſumuntur bona occultaſſe,§.ſancimus.in auth.de hær. & Falcid.quæ ratio ceſſat in eccleſia,& aliis piis bonis.Quartò,quia hoc videtur expreſſum in auth.ſicut alienatio.C.de ſacroſanct.eccl.vbi nihil poteſt acquirere eccleſia, ex quo ipſa oneretur vltra quàm acceperit.Et idem tenet ipſe Bart.in l.vlt.§.vlt.C.de iure delib.& Bal. in repet.dictæ l.j.col.xiiij.verſic.ſuper tertio dici debet.C.de ſacroſanct.ecc.& in dicta l.vlt. in princ.col.ij.verſi.quintò quæro,C.de iure deliber.vbi hoc dicit not. dignum, & in dicta auth.ſicut alienatio.Ange.in §.ſi verò quidem,per illum tex.in auth.de non ali.& Archid.& Panorm.in cap.j.in fi.de ſolution.& in cap.j.col.pen.de teſtam.& Roma.& Franc.Aret.qui hanc dicit eſſe communiorem,& quæ ſeruaretur in practica,in rub.D.de acq.hęre.& Paul. Caſtr.in l.ſi ſeruus plurium,§.ſed ante.D.de leg.j.

Adducit tamen,quod ipſe Bart.ſuper hac re dubitauit,in auth.ſed cum teſtator. in pen. quæſt.C.ad leg.Falcid.propter tex.in §.vlti.in auth.de hæred.& Falcid.vbi dicitur ab hac re non excipi,neque Imperatorem,ſi fuerit hæres inſtitutus,neque clericum, aut pupillum, licet pupillus poſsit petere reſtitutionem,propterea reliquit cogitandum. Quin gloſ.ordin. in dicto cap.epiſcopus qui filios,xij.quæſt.ij.apertè videtur ſentire hoc caſu teneri vltra vires hæreditarias,& apertiùs gloſ.in dicto cap.j. in verbo,practicus, in fin. de teſtam. quam omnes ibi,præter Panorm.ſequi videntur:cum hac tamen limitatione,vt ſi læſa fuerit in ea re pia cauſa,poſsit petere reſtitutionem in integrum.Et hanc quoque partem ſequitur Bar. ſibi contrarius in dicto §.vlt.in fi.per illum tex.& ibi quoque Ang.ſibi contrarius in auth.de hæred.& Falcid.Ange.in l.j.§.hæc ſtipulatio.D.ſi cui plus quàm per legem Falcid. & in §. cauſas.verſi. ſi vnum.per illum tex.in auth.vt cùm de appel.cogn.& Alex. in dicta rub. D. de acquir.hæred.ante fin.

OCTVAGESIMVMNONVM PRIVILEGIVM.

Repudians debitoris hæreditatem, non tenetur ad onera hæreditaria, adeò vt ne prælegatum quidem ſibi in eodem teſtamento ob id minuatur:ſecus in debitore fiſci,aut eccleſiæ.

Repudians hæreditatẽ debitoris.

Eidem prælegatum in eodem teſtamente.

Repudians hæreditatẽ debitoris fiſci.

Decimæ tributa animarũ egentium.

Fiſcus & eccleſia æquiparãtur

OCtuageſimononò,licet aliàs hæres inſtitutus,qui hæreditatem repudiat,non teneatur ſoluere onera hæreditaria,nec propter id tenetur cedere is quæ ex bonis teſtatoris alio titulo percepit,per text.in auth.vnde etſi parens.C.de inoff.teſta. ſed nec etiam prælegato, quod per illud teſtamentum ſibi relictum eſt, l.filio pater.& l.ſeq.& l.qui filiabus.§.vlt.D.de leg.j.per l.miles.§.pro parte.D.de lega.ij.& l.cùm reſponſo.C.de leg.tamen ſicuti repudians hæreditatem debitoris fiſci propter onera fiſcalia hæreditatis,tenetur nihilominus aut ea onera,& tributa fiſcalia ſoluere, aut cedere his omnibus quæ ab ipſo debitore quocunque titulo adeptus eſt.tex.eſt not.in l.hæredes.C. de omni agro deſer.lib.xj.ſecundùm Bar. (ſi is eſt) & Ang.ibi,qui illum tex.ad hoc dicunt ſingu.ita etiam repudians hæreditatem debitoris piæ cauſæ propter decimas,quæ dicũtur tributa animarum egentium,c.tua nobis.de decim.& c decimæ,xvj.q.j.fiſcus enim & eccleſia pariter procedunt,l.vlt.C.de ſacroſanct.eccl.& §.ſancimus.iuncta gl.in auth.de non alien. Et ideo videtur argumentum de fiſco ad eccleſiam,ſeu piam cauſam firmum,ſecundum gl. in l.ſi procurator.§.vlt.D.de iure fiſc.& in l.vnica.C.de ſen.aduer.fiſc.lat.retract.lib.x. cum ſimi.de hoc ſpeciali loquens Rom.in xv.ſpeciali inter contractus dicit eſſe mirabile & pulcherrimum,niſi id deſtrueret tex.in c.fraternitas.x.q.iiij.Tum hoc nũcupatim ſequitur Iaſ. in l.qui filiabus.§.vlt.circa medium,D.de lega.j.nulla mentione facta c.fraternitas,& etiam in dicta l.filio,col.ij.adde tamen vnum caſum,vbi dicit ſing..

NONAGESIMVM PRIVILEGIVM.

Legatum annuum perpetuò relictum eccleſiæ, non reſtringitur ad ſpatium centum annorum; in aliis verò ſecus.

Nonageſimo, licèt aliàs legatum annuum factũ in perpetuum debeat reſtringi, vt intelligatur ſolùm ad centum annos, vt ſing. voluit Bar. in l. annua. §. Attia. D. de annu. leg. cum multis concordan. per Alexan. conſi. lx. omiſſo multiloquio, per totum, lib. j. Fallit tamen vbi huiuſmodi legatum eſſet relictum eccleſiæ, aut piæ cauſæ, quia non finiretur tempore centum annorum, ſed & perpetuò poſteà duraret, vt voluit Iaſon in l. in annalibus. colum. ij. C. de lega. & in l. videamus. §. deferre. colum. ij. D. de in lit. iuran. & in l. ij. in princip. in primo not. D. ſolu. matrimo.

Contrarium tamen tenuit Bartol. qui dicit illud, quod dictum eſt, procedere etiam in eccleſia, in l. ſi vſusfructus municipibus, ad fin. D. de vſufruct. lega. & Alexand. in dicta l. ij. in princip. etiam in primo nota. D. ſoluto matrimo. vbi ita dicit ſe conſuluiſſe, & obtinuiſſe, licèt alij conſuluiſſent contrarium. Et eſt eius ſententia nunc de eo quod ſuprà citauimus, videlicet conſil. lx. lib. j. vbi eum omnino videas. & in hac quoque ſententia fuit Philippus Decius conſil. cccclxxvij. viſo motiuo, ante finem. Tu autem aduerte quòd Iaſon in prædictis locis videtur non ſolùm id quod diximus tenere in eccleſia, ſed & in aliis quoque faciens differentiam inter annuum legatum perpetuum, & annuum legatum vſumfructum etiam perpetuum, vt illud non finiatur centum annis, hic finiatur, de quo etiam poteris videre per Soci. in repetitio. §. vlti. l. iij. colum. viij. verſic. & ex his ego infero, D. ad leg. Falcid.

Legatum annuum perpetuũ. Legatũ annuum perpetuò eccleſiæ relictũ quando finiatur. Contraria ſententia authores. Annuum legatum vſuſfructus in perpetuũ.

NONAGESIMVMPRIMVM PRIVILEGIVM.

Legatum annuum relictum pro loco, etiam diruto loco debetur: ſecus in collegio.

Nonageſimoprimò, proximè accedit, quòd licèt aliàs legatum annuum factum alicui collegio tandiu ſolùm duret, quandiu & ipſum collegium, & ipſo collegio diſſoluto, aut deſtructo finitur legatum, per textum in l. pater. §. Tuſculanus. D. de leg. iij. & voluit gloſſ. in l. annua. §. Attia. in fine D. de annuis lega. Fallit tamen vbi huiuſmodi legatum eſſet relictum pio loco, vt voluit Barto. in dicto §. Tuſculanus, cuius verba & ſententiam reaſſumpſit Petr. Ancha. in clement. ij. de religio. domib. & conſi. cxcvij. ſubtiliter & ad plenum, colum. vlti. idque eſt quod pulchrè voluit Bal. in l. hæreditas, in vlt. quæſt. D. de hered. inſtituen. quòd relinquitur Deo immortali. Ideo legatum factum monaſterio durat, licèt deſtruatur monaſterium, & pro eo capiet eccleſia Romana, quæ repræſentat Deum vbique: quod & idem dicit in l. poſt mortem, colum. penult. verſic. ſed pone, teſtator inſtituit vxorem. C. de fideicommiſſ. & penè idem voluit ipſe Baldus conſil. cccclvij. viſo teſtamento Ioannis, libro ij. de quo latè per Felynum in cap. cùm dilecta. colum. penul. & vltima, de reſcriptis.

Legatum annuum relictum collegio finitur collegio diſſoluto. Secus in legato relicto pio loco.

NONAGESIMVMSECVNDVM PRIVILEGIVM.

Ardor liciti amoris & pia cauſæ fauor habent vim clauſulæ codicillaris.

Nonageſimoſecundò, fauor piæ cauſæ habet vim clauſulæ codicillaris, vt ſingu. voluit Carel. Cotta, vir omni laudis genere dignus (vix enim illum abſque honoris titulo poſſum nominare) in ſuo memoriali, cuius initium eſt, amor licitus. in fin. vbi poſteaquam illic in princip. ſcripſit amorem licitum habere vim clauſulę codicillaris, de quo & nos latè ſcripſimus in tractatu noſtro, qui eſt de cauſis minuendę pœnæ. cau. xxij. tandem in fine dicit & hoc ampliari, vt procedat etiam fauore piæ cauſæ, propter dilectionem animæ, quæ cunctis eſt præponenda, per l. ſancimus. C. de ſacroſanct. eccle. Quo etiam argumento de perſona dilecta ad animam, vel piam cauſam vtitur Ioan. Bapt. Cacia. in repetit. l. precibus, in chat. v. in prima concluſione. C. de impuber. & aliis ſubſtitut. & hoc ante Catel. voluit Corneus, quem is minimè citat, conſi. cccvij. videtur prima facie dicendum, colum. v. verſic. & ſi quis vellet, lib. iij. dicens id multos tenere in l. eam quam. in ſeq. verſicu. C. de fideicommiſſ.

Fauor piæ cauſæ. Amor licitus.

Nam eſt animaduertendum, quòd contra hanc deciſionem eſt text. in l. ſi iure. C. de teſtament. manu. vbi ſi teſtamentum iure non ſubſtitit, non debentur libertates in eo relictæ, niſi eſſet adiecta clauſula codicillaris. Fauor ergo libertatis, quæ pia cauſa eſt, vt ſæpe diximus, & dicemus poſtea latiùs, non habet vim clauſulæ codicillaris. Niſi, vt dicit gloſſ. ibi, in aliquibus perſonis, per l. in teſtamento. D. de fideicommiſſ. liber. ſcilicet propter magnã earum perſonarum dilectionem, vt manifeſtè declarat ille text. in verbo, quam pater dilexiſſet, & ponderat gloſſ. ibi, dicens illud eſſe ſpeciale in perſona ſic dilecta, & ita ſoluit con-

Contrariũ prioribus. Reſponſio.

trarium dictæ l.ſi iure. Ex quo facilè intelligi poteſt,in ea l.in teſtamento,duplicem fauorẽ concurrere,ſcilicet libertatis,& præterea magnæ amicitiæ eius, cui libertas relinquebatur, nec ſolùm libertatem ſufficere,per dictam l. ſi iure. Et quod in dicta l. in teſtamento, vtraq; qualitas interueniat,intelligit etiam gloſſ.vtranque coniungens in dicta l.eam quam.in verbo ,traditur, C.de fideicommiſſ.dum in ix.fallen.dicit eam l.non procedere propter pietatẽ & affectionem , per dictam l.in teſtamento. Et id quoque expendit Angel. in repetitio.l. eam quam,colum.iiij. verſic.addit & quintum. C.de fideicommiſſ. Et hac fortaſsis ratione Bald.in dicta l.ſi iure,dicit dictam l. in teſtamento. & id quod ibi ex ea dixerat, ardorem ſiciti amoris habere vim clauſulæ codicillaris, procedere tantùm in cauſa libertatis, vel alterius piæ cauſæ. Quod tamen Roma.& alij plerique dicunt indiſtinctè procedere,vt latè diximus loco nuper allegato. Et ego haud dubiè dicerem non procedere ſolùm in amicitia, per ea quæ diximus. Nam ſi pia cauſa id non efficiat,per not.in dicta l.ſi iure. multo minus ſimplex amicitia, quia nulla maior eſt amicitia, quàm piæ cauſæ,id eſt animæ , quæ cæteris longe eſt anteponenda,per dictam l. ſancimus.

Authoris ſententia.
Anima cũ Eliereb. anteponenda.

NONAGESIMVMTERTIVM PRIVILEGIVM.

Qui ad ſcribenda teſtamenta adhibentur , prohibentur aliquod emolumentum, quamuis dictante teſtatore, ipſis futurum ſcribere. Verùm prælatus non tantùm eccleſiæ, ſed & ſibi in fauorem eccleſiæ poterit adſcribere, nec incidet in pœnam l. Corneliæ, modò res ſit apud eccleſiam remanſura.

Tabellio nõ poteſt ſibi adſcribere in teſtamento.
Nec etiam pater filio.
Secus in prælato eccleſiæ.
Modo res maneat apud eccleſiam.

Nonageſimotertiò, quemadmodum tabellio non poteſt ſibi adſcribere in teſtamento,& ſi id faciat,punitur,nec valet legatum,vt patet per totum titu. C.de his qui ſibi adſcri.in teſtamen. ita nec poteſt quis alteri adſcribere , ex cujus capite ſibi eſt commodum vſusfructus , vel vſus peruenturum , videlicet pater filio in ſua poteſtate conſtituto.vt eſt text.ſingu.in l.impuberem.§.j.D.ad leg. Cornel. de falſ. Tamen prælatus eccleſiæ,vel piæ cauſæ poteſt adſcribere ipſi eccleſiæ, aut ſibi in fauorem eccleſiæ,& valet legatum,nec punitur,vt voluerunt Hoſtien.Ioan.Andr. Anto.& recentiores in c.cùm inter.per illum text.de re iudic. Roma.ſingul. cccxlix.tu ſcis quòd ſacerdos. Matheſi.qui hoc dicit ſingu.no.lxxxviij.nota ſingulare dictum,& nouiſsimè Iaſon in l.j.§.huius ſtudij.colum.iij.verſic. tertiò limita.D.de iuſtit.& iure. Et hoc ſanè intelligito,cùm res ipſa remanet ipſius eccleſiæ, vel piæ cauſæ, & vſusfructus ſiue vſus prælati eſt. Secus ſi res ipſa legatur clerico,qui ſibi adſcribit ad ſuum omnino commodum : quia licèt dicatur quòd ſit huiuſmodi relictum pro anima,tamen non valet, nec excuſatur qui ſibi adſcripſit,vt ſingul. conſuluit Barbar.ita limitans dictum Hoſtien.& aliorum,conſi.lviij.clementiſsimi Dei Patris.colum.xj.verſiculo,etſi quiſpiam diceret. libro ſeptimo.

NONAGESIMVMQVARTVM PRIVILEGIVM.

Eccleſia ſubſtituta non excluditur hac conditione à teſtatore facta, ſi ſine liberis decedat, exiſtentibus filiis naturalibus etiam legitimatis ab Imperatore.

Conditio.ſi ſine liberiũ decedat,nõ cõprehẽdit filios naturales.
Secus eccleſia ſubſtituta.

Nonageſimoquartò,licèt ſubſtitutio à teſtatore facta ſub ea conditione, ſi abſq; liberis decederet,euaneſcit relictis etiam naturalibus liberis, per l.ex facto.§.ſi quis rogatus.le j.& ibi Bartol.Angel. Imol. Alexand.& alij,D.ad Trebellia. & l.cùm pater.§.dulciſsimis.& l.Lucius.§.vlti.D.de legat.ij.& voluit gloſſ.in cap. in præſentia.in gloſſ.j. & ibi docto. de probat.cum concord. ibi adductis per Recentiores. fallit tamen, ſi eccleſia eſſet ſubſtituta, quia tunc non excluderetur exiſtentibus filiis naturalibus etiam legitimatis ab Imperatore,propter dignitatem eccleſiæ,ita nominatim voluit Baldus in dicto cap.in præſentia. colum. penult. verſic. vnum addo. quod dictum ſequitur ibi Felyn.qui hoc dicit ſingul.colum.ix.verſic. fallit primò,& Philip. Decius colum.xv.verſicul.ſexto.

Contrariũ aſſerentes.
Reſponſio ad obiecta.

Tamen contrarium tenet Alexand.in dicto §.ſi quis rogatus,colum.v.verſicu.ſextò fallit, poſtquam retulit illud dictum Baldi pro ſingul. dixitque à nemine ſe reperiſſe reprobatum, dicit tamen ſe putare non eſſe verum.Nam licèt hoc caſu ſit attendenda dignitas teſtatoris, vt dicit ibi textus in fine,tamen non repetitur,quòd attendatur dignitas ſubſtituti.Sed huic obiectioni reſpondet Decius habens hoc caſu rationem qualitatis non ſolùm teſtatorum, ſed & inſtituti,ſecundùm gloſſ.Angel.Imol. & tandem Alexand. in dicto §. ſi quis rogatus. gloſſ.& Salycet.in l.generaliter.§.cùm autem. C.de inſtitutio.& ſubſtitutio. ergo & pariter ſubſtituti : & in eccleſia ſubſtituta agitur de ſalute animæ teſtatoris : & cùm anima ſit

omnibus

omnibus rebus anteponenda, per dictam l.ſancimus. conſentaneum eſt, mentem teſtatoris fuiſſe, prout Baldus dicit: & cùm res (inquit) dubia videatur, in fauorem eccleſiæ eſt iudicandum, l.ſunt perſonæ. D.de religioſis & ſumptibus funerum. hæc Decius. Tu autem hic omnino vide quæ diximus ſuprà in decimoſexto priuilegio, quod longè ab hoc diuerſum eſt: illud enim loquitur de conditione intellecta à lege, hoc de conditione expreſsè appoſita ab homine.

Re dubia in fauorem eccleſiæ iudicandum eſt.

NONAGESIMVMQVINTVM PRIVILEGIVM.

Subſtitutio ſub hac conditione facta, ſi inſtitutus decedat ſine liberis, euaneſcit per ingreſſum monaſterij: niſi pia cauſa ſubſtituta ſit.

NOnageſimoquintò, licèt ſubſtitutio facta ſub conditione, ſi inſtitutus decedat ſine liberis, euaneſcat, ſi inſtitutus ipſe ingrediatur monaſterium, tanquam is ſine hærede non videatur deceſsiſſe: & propterea non ſit locus ſubſtitutioni, vt eſt text.in c.in præſentia. de probatio. hoc tamen fallit, ſi pia cauſa erat ſubſtituta, per text.in §.ſed hoc in præſenti.in authen.de ſanctiſſ.epiſcop.& in authentic.niſi rogati. C. ad Trebel. quia illinc ſumpta eſt.& ita voluit gloſſ. vlti.in dicto cap. in præſentia, & ibi etiam Anto. Panormita. & Philippus Decius hæc ampliantes vt procedat, etiam ſi locus pius ſubſtitutus non æquè eſſet pius, ſicuti monaſterium, quod inſtitutus ingreditur. Et Specul.titul.de ſtatu monach.verſic.xxv. & in dicta authent. ſimiliter. in xiiij. ſpeciali inter vltimas voluntates.C. ad legem Falci. vbi dicit ad hoc ſingul.eſſe text.in dicto §. ſed hoc in præſenti,& Alexand.conſil.cxxj.viſo themate,colum.iij. verſic.fortificatur hæc ratio,lib.j.& conſil.xxxv.ſuper contentis,colum.iij. lib. iij.

Hoc priuilegiũ eiuſdem eſt argumenti cũ ſuperiori.
Monaſterium vicẽ hæredis obtinet.
Aliud in piis cauſis.
Eiuſdẽ rei ampliatio.

NONAGESIMVMSEXTVM PRIVILEGIVM.

Mora eligendi circa perſonas purgatur vſque ad litis conteſtationem: verùm in piis cauſis vſque ad tempus quo primùm hæres potuit eligere.

NOnageſimoſextò, licèt is qui fuit in mora eligendi circa perſonas, poſsit moram purgare, donec petatur legatum, per l.cùm quidam.D.de legat. ij. vbi Barto.col. vlti.hoc intelligit vſq; ad litis conteſtationem, per l.amplius.D. rem ratam haberi, fauore tamen libertatis non poterit moram purgare hæres, qui mox cùm potuerit non fecerit huiuſmodi electionem. Text.eſt loquens in libertate in l.penulti. C. de fideicommiſſ. libert.vbi Bal.extendit ad omnem piam cauſam, dicitque eſſe meliorem de iure.

Mora purgatio circa perſonæ electionem.
Litis cõteſtatio tẽpus purgationis moræ in perſona electione.
Aliud in libertate.

NONAGESIMVMSEPTIMVM PRIVILEGIVM.

Executori teſtamenti ad pias cauſas, etiam impedito, currit annus: niſi qualitas aut magnitudo operis impedimento ſit.

NOnageſimoſeptimò, licèt executori teſtamẽtario impedito nõ currat annus datus ad exequendũ, per not.per Barto. in l. genero.D.de his qui not.infa.fallit tamen in relictis ad pias cauſas, quia non debet impedimentum teſtatoris pias cauſas retardare, argument.l.ſi quando.C. de teſtament. Et ita expreſsè voluit Bald. in l.vlti. §. ſed & ſi quis.colum. iiij. verſic. pone quod infra annum. C.de commu.de leg.ſed hoc intellige, niſi impedimentum proueniat ex operis inimica qualitate,& magnitudine: quia fortaſſe teſtator iuſsit conſtrui monaſterium, quod non poteſt perfici infra annum: quia tunc & poſt annum durat officium, vt voluit Fedori.Senen.conſil. cxxiiij. aliàs, cxxix.quem ſequitur ipſe Bald.in l.id quod pauperibus.colum.iij.verſic.venio ad tertium. C.de epiſcop.& cleric. vbi ad hoc quædam iura allegat.& idem voluit ipſe Bald.in l.nulli. colum.ij. verſic. deinde no. C.de epiſc. & cleric. & Panormit.in c. nos quidem.col.iij.de teſtament.Et bene facit quod dicit Bald.in l.penulti.colum.ij, verſic.& dico quòd in iſta.C.de donatio.

Executori teſtamẽtario impedito nõ currit annus.
Impedimẽtum teſtatoris nõ debet retardare pias cauſas.
Niſi ex difficili operis qualitate proueniat.

NONAGESIMVMOCTAVVM PRIVILEGIVM.

Diſpoſitio pœnalis facta in fauorem piæ cauſæ valet, quamuis impediatur libera teſtandi facultas.

NOnageſimooctauò, licèt non valeat conuentio pœnalis, per quam auffertur libera teſtandi facultas, per l. ſtipulatio hoc modo concepta. D. de verbo.obligat.vbi per hoc dicit Bart. & poſt eum Paulus Caſtrenſ. Alexand. & recentiores, quòd ſi teſtator dicat, inſtituo Titium,& ſi contingat me mutare teſtamentum, dono eidem omnia bona mea, non videtur huiuſmodi pœnalis diſpoſitio tanquam facta in pœnam mutationis teſtamenti, ad auferendum liberam teſtandi facultatem. Id quod etiam voluit, & quidem latius, idem Bartol.in l.ſi quis teſtamento. D. de lega. iij. cum concordan.

Conuentio pœnalis inualida.
Exemplũ pœnalis cõuentionis.

Conuentio pœnalis in fauorē piæ cauſa.
In dubiis opinio, quæ fauet piæ cauſæ, ſeruanda.

cordan. adductis per recentiores in dicta l. ſtipulatio hoc modo concepta. & per Alexand. couſil.xxv.viſo reſtamento,colum.penulti.& vlti.lib. iij. fallit tamen vbi talis diſpoſitio eſſet facta in fauorem piæ cauſæ. Quod & ſi poſt longam diſputationem indeciſum reliquerit Bald.in cap.ij.titu.de ſeud.dat.in vic. leg. commi. hoc tamen aſſeueranter affirmat Iaſon in dicta l.ſtipulatio hoc modo concepta, colum. iij. verſicu.circa iſtam quæſtionem, & motus quibuſdam ſimilibus,quæ poſtea his ſubiciam,& ea iam ſæpius dicta ratione,quòd in dubiis tenenda eſt opinio, quæ fauet piæ cauſæ, vt etiam poſtea dicemus. Sed & hoc in propriis terminis tenuit Bal.ipſe,quem Iaſon non allegat, in c.in præſentia,colum.penulti.verſ. ex hoc pono talem concluſionem de probatio.

NONAGESIMVMNONVM PRIVILEGIVM.

Res hoſtium piæ cauſæ legata, aut donata ſub conditione,ſi in noſtram peruenerit poteſtatem, indiſtinctè debetur.

An res hoſtium poſsit legari ſub conditione, ſi noſtra eſſe cœperit.
Quid in piis cauſis.

NOnageſimononò,licèt dubium ſit,an quod hoſtium eſt, poſsit legari,vel donari ſub conditione,ſi noſtrum eſſe cœperit. Nam quòd poſsit,tenent Bartol. & alij in l.id quod apud hoſtes.D.de lega.j.& idem Barto. in l.liber homo.la j. D. de verbo. obligatio. Contrarium autem tenet Ang. ibi , tamen prior opinio haud dubiè procedit,cùm legatur,aut donatur piæ cauſæ, per textum loquētem in libertate, in l. generaliter.§.hoſtium.D.de fideicommiſſ.libert.& alium textum loquentem in hoſpitali,in c. abbate ſanè , de re iudi. lib. vj. quem ita expendit Iaſon in dicta l. id quod apud hoſtes, colum. penul.

CENTESIMVM PRIVILEGIVM.

Donatio omnium bonorum tam præſentium quàm futurorum facta piæ cauſæ,non eſt contra bonos mores, nec impeditur, modò donationis effectus principaliter dirigatur in piam cauſam.

Donatio omnium bonorū præſentium & futurorum non valet.
Niſi fiat piæ cauſæ.
Rationes huius opinionis.
Poteſt quis donare ſe & ſua eccleſiæ.
Et ſi non fiat monachus.
Volūtaria paupertas propter Deum.
Quis verè dicatur perfectus.
In primitiua eccleſia omnes conuerſi ad fidem vendebant omnia.
Quicquid donatur eccleſiæ, cenſetur Deo conſecrari.
Contraria opinionis authores.

CEnteſimò,licèt non valeat donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum,valet tamen ſi fiat piæ cauſæ,vt voluit Bartol.ſubdubius tamen,in dicta l.vlti.colum.vln.& ibi Fulgo.& Iaſon colum.penulti.C.de pact. Bald. in authent.ſi qua mulier.colum.vlti.verſicu.ſextò not.& iterum in authent. ingreſsi.colum.iiij.C.de ſacroſanct.eccl. & in l.j. in lect.antiqua.D. pro ſocio. & dicto c. in præſentia. colum. penulti. verſic. pone offero monaſterio. & ibi etiam Panormita. in quinto not. vbi hoc reputat ſing. Fely. colum. iiij. Decius qui hanc dicit eſſe communem opinionem,colum. etiam iiij. in vij. not. de probatio. Panormit.in c. vlti. in primo nota.de ſucceſſ.ab inteſta.vbi & hoc facit ſingul. & in c. ij. de conceſſ. præbend. & in c. vt priuilegia.de priuileg.& conſil.cij.circa perſonarum & bonorum oblationes,colum. ij. lib. ij.vbi dicit ita conſuluiſſe Cardin.Florent. & Maria. in tractatu oblationum , in decimo libello.in j.q.Alexand.conſi.lij.in cauſa & lite,colum. iij. verſicul. ſecundò , quia etiam ſi dictum,lib.vj.Bened.Capra conſi.cxlvij.in nomine Domini,cùm vt prȩſupponitur. colum.ij. in fine,& Iaſon in dicta l.ſtipulatio hoc modo concepta. colum.iij. verſic. circa iſtam quæſtionem.D.de verbo.obligatio.

Mouentur ij per textum in l.iubemus nulli.in princip.ibi, patrimonium ſuum partémve certam patrimonij.Item quia poteſt quis pio loco ſe & ſua donare,vt in authent.ingreſsi. & authent.ſi qua mulier.C.de ſacroſanct.eccleſ.& dicto cap.in præſentia. de probatio. & c. ſi qua.& c.quia ingredientibus. xix. q. vlti. Et id procedit , etiam ſi non efficiatur monachus, per textum in dicto c.vlti.iuncta gloſſ.j.& voluit gloſſ.in c.vt lex continentiæ.in verbo,profeſsi.xxvij.q.j. ergo multo fortius poterit donare ſua ſine ſe, per c.cui licet. de regu. iur. lib. vj. Præterea voluntaria paupertas propter Deum etiam ſtatu ſeculari non mutato , non eſt à iure reprobata: imò ab ipſo Chriſto Saluatore & magiſtro noſtro multùm commendata, dum dicit Mat.x.& Lucæ xij. Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia quæ habes ,& da pauperibus,& ſequere me: & alibi, Qui non renunciauerit omnibus,quæ poſsidet,non poterit eſſe meus diſcipulus. Hinc olim in Eccleſia primitiua tempore Apoſtolorum omnes conuerſi ad fidem Chriſtianam, ſiue clerici, ſiue laici, vendebant omnia, & ponebant ante pedes Apoſtolorum,vt not.gloſſ.in ſumma,xij.quæſt.j. & eſt textus ibi, in c. ij. Porrò quicquid donatur eccleſiæ,dicitur Deo conſecrari,& ad diuinos vſus deputari, cap.nulli liceat. xij. q. ij.& c. mancipia. & c. ſequen.de rerum permuta. Non ergo debet talis donatio improbari, cùm omnia Dei ſint. c. tua. de deci. & ſic talia bona donata redeunt ad ſuam naturam.

Contrarium tamen tenuit Angel.conſil.clxx.verſic.prædictis inſtrumentis, col.v. verſic. & ex prȩdictis infero,& iterum conſ.ccclxv.quȩdam domina retulit,& in ſua diſputatione. incip.

incip.in refulgenti palatio,& Petrus Anchar.conſi. ccxxxj. de primo dubio, & Pannrmita. ſibi contrarius conſi.xlviij.Auguſtinus,colum.vlti lib.ij. Roma.in dicta authen.ſimiliter,in ij.ſpeciali, circa contractus, & in dicta l. ſtipulatio hoc modo concepta, colum. xxij. & ibi quoque Alexand.qui hanc partem ſequi videtur,col.antepen. verſic. quarto vtrum donatio.

Rationes eorundem.

Horum præcipua ratio eſt, quia per huiuſmodi donationem auferrur libera teſtandi voluntas, & ita eſt turpis, & contra bonos mores. Ideo in eccleſia multo minus debet valere quàm in aliis,cùm eccleſia ſit cultrix iuſtitiæ.c.j. §.j. titu. de alie. feud. & actus turpis in eccleſiaſtico magis deteſtatur. §. cogitandum. in authent. de monach. Nec obſtat (inquiunt) textus in dicta l.iubemus nulli.quia loquitur in donatione ſimplici omnium bonorum,quo caſu veniunt tantùm præſentia,& non futura. l. ſi ita. D. de auro & argen.lega. Nec etiam obſtat dictum,quòd quis poteſt dedicare ſe & ſua, quia ideo illud eſt,quia bona veniunt in conſeqnentiam perſonæ, quia eo ipſo quòd quis dedicat perſonam ſuam monaſterio, bona confeſtim veniunt,etiam ſi de illis nulla fuerit facta mentio,per iura ſuprà allegata.Et multa veniunt in conſequentiam, quæ principaliter fieri non poſſent. l. quædam. D. de acquiren.rerum dominio.l.in modicis.D. de contrahend. emptio.& not. gloſſ. in cap. querelam de ſimo.cum ſimilib. Et hinc videmus quòd licet minor vigintiquinque annis habens curatorem non poſsit alienare bona immobilia ſine decreto iudicis. l. magis puto. §. non paſſim. D.de rebus eorum qui ſub tut.l.lex quæ tutores.C.de adminiſtratio. tuto.tamen ingrediendo monaſterium in conſequentiam ſuæ perſonæ omnia ſua bona dedicat, etiam citra decretum iudicis,vt voluit Cynus in dicta authenti.ingreſsi.& Cano. in dicto c.in præſentia, vbi eſt bonus textus.

Donatio omnium bonorum eſt contra bonos mores.

Eccleſia cultrix iuſtitiæ.

Actus turpis in eccleſiaſtico maximè deteſtandus.

Reſponſio ad obiecta.

Bona veniunt in cõſequentiã perſonæ.

Multa veniunt per conſequentiam quæ principaliter fieri nõ poſſunt.

Minor vigintiquinque annis non poteſt alienare immobilia ſine decreto iudicis.

Niſi per cõſequẽtiam ingrediẽdo monaſteriũ.

Sed ad iſta reſpondent qui priorem ſententiam ſequuntur. Primùm,quòd licèt inſpecto iure Cinili dicatur huiuſmodi donatio eſſe contra bonos mores, non tamen inſpecto iure Canonico, quia aliter iudicantur boni mores ſecundùm ius Ciuile, aliter ſecundùm ius Canonicum, vt declarat Baldus de huiuſmodi aut ſimilibus pactis in l. pactum dotali.in xxix.quæſtio.C.de collatio.& Imol.in cap.cùm contingat,colum.xviij.de iureiurand.& bene facit text.in c.ij. de pact.lib.vj. & in cap. licèt, de iureiurand.eodem lib.vj.ex quibus liquidè apparet, quædam eſſe de iure Ciuili reprobata, quia ſunt contra bonos mores, non tamen de iure Canonico.Ex quo etiam fit,vt de iure Canonico valeat iuramentum de non mutando teſtamento,licèt tollat libertatem teſtandi,vt per Ioan.Andr.in regu.quod ſemel. de regul.iur.lib.vj.Imol. in dicto c.cùm contingat,& in dicto cap.dilecto.in j.char. de præbend.& Salycet. in l. ſancimus. C. de teſtament. cum ſimilib. Quod perſpicuè nobis demonſtrat, Canones nihil curare de huiuſmodi moribus: aliàs enim tale iuramentum non eſſet obligatorium.c. non eſt obligatorium. de regul.iur. lib. vj. Ad reſponſum quod datur ad dictam l. iubemus. dicunt non poſſe intelligi de bonis præſentibus tantùm, quia patrimonium, de quo ea lex loquitur, eſt nomen vniuerſale, ſicuti vniuerſitas, & peculium. l. ſi peculium.D.de pecul.& l.nam quod.§. vltimo. D. ad Trebellia. & propterea etiam futura comprehendit. Præterea niſi ille text.de futuris etiam intelligeretur, nihil ſpecialitatis pro eccleſia introduceret, & ideo eſſet ſuperfluus.

Refutatio contrariæ opinionis.

Aduerte quòd ad dictam l.iubemus, quæ præcipuum eſt fundamentum primæ partis, & ad reſponſiones quas proximè attulimus ad ſolutionem aduerſariorum,facilè reſponderi poſſet: & quidem multis modis. Primùm,quia ſub nomine Patrimonij, non veniũt omnia, nam actiones non concluduntur,l.cùm pupillus.ibi, non ſolùm quæ habet in patrimonio, ſed etiam quæ in nominibus ſunt. D. rem pupil.ſal. for. & iura in contrarium allegata procedunt in vltima voluntate. Item textus ille non loquitur ſimpliciter de patrimonio, ſed cum adiectione,ſcilicet,quod eſt in bonis,dum dicitur, patrimonium ſuum, certámve partem patrimonij in fundis,prædiis,ſeu domibus,&c.& ſic ponitur ibi patrimonium,pro bonis extantibus.Præterea poteſt dici,quòd id quod dicit de patrimonio, refertur ad id, quod ſuprà dixerat. Sed quocunque ſe modo res habeat, non poteſt omnino patrimonium, ſi capiatur pro hæreditate,referri ad donationem: quia contractu non datur hæreditas l. hæreditas.C.de pac.conuen.Denique ſi bene conſideretur ille tex.nihil,aut parum ad hanc rem facit,de qua diſſeruimus. Non enim ibi quæritur,nec dubitatur de donatione facta eccleſiæ: ſed illud ibi principaliter ſtatuitur, nullo modo bona eccleſiarum alienari poſſe. Vult enim ea lex acquiſitionem factam eccleſiæ de patrimonio toto, vel de eius parte per vltimam voluntatem,donationem inter viuos, aut aliàs quocunque titulo, inconcuſſam eſſe, & ſine vlla diminutione conſeruari.Quæ verba inconcuſſa ſint, & ſine diminutione reſpiciunt reſolutionem contractus,& præſupponunt donationẽ validam præceſsiſſe,& ibi alienatio prohibetur ad hoc, vt res conſeruetur ſecundùm voluntatem illorum, qui eccleſiæ donauerunt.Igitur per illum textum dici non poteſt valere donationem factam eccleſiæ,eo caſu, quo non valeret facta priuato, quia ibi de hoc non agitur, ſed præſupponitur, quòd erat facta donatio valida, quod eſt intelligendum prout iura diſponunt.

Aliter iudicantur boni mores de iure Ciuili, quàm de iure Canonico.

Quædã de iure Ciuili improbata, quæ nõ ſunt de iure Canonico.

Tamen quia prima opinio eſt communior, & fauet piæ cauſæ, eam ſequor,& ſequendam

Author ad hæret prio- ri opinioni. Modò prin cipalis effe- ctus diri- gatur in piã causam

dam: eſſe cenſeo: cum ea tamen limitatione, vt procedat, cùm donationis effectus principaliter dirigatur in piam cauſam, quia fit eccleſiæ, vel piæ cauſæ: ſecus ſi principalis effectus dirigitur in priuatum, tamen in quandam conſequentiam cedit commodo piæ cauſæ. Verbi gratia, ſi quis donaret Titio omnia bona ſua præſentia, & futura, cum eo onere, vt teneatur facere eleemoſynas, tunc enim non valet, vt voluit Panormita. dicto conſi. xlviij. colum. vlt. verſicu. non obſtat ſecundum. lib. ij.

CENTESIMVMPRIMVM PRIVILEGIVM.

Quamuis donatio inter contractus bonæ fidei non annumeretur, fauore tamen piæ cauſæ latiſsimè interpretanda eſt.

Donatio vl tra naturã contractus non exten- ditur. Niſi ad pias cauſas.

CEnteſimoprimò, licèt aliàs donatio ſit ſtricti iuris, nec vltra naturam verborum extendatur, vt dicit Bald. conſil. 50. in primis videndum eſt, poſt medium. lib. iij. per l. quicquid aſtringendæ. D. de verbo. obl. & Paul. Caſtr. conſil. cccxlvij. quia circa, col. vlt. lib. j. & eſt bonus tex. in l. eum qui. D. de donano. tamen fauore piæ cauſæ latiſsima interpretatin fieri debet, vt conſil. Bal. cvij. quod iſta donatio, ante fi. lib. ij. per text. in l. locum. in princ. D. de vſufruc. & l. ſunt perſonæ. D. de relig. & ſumpti. funer. & in §. illud, in authent. conſtitut. quæ de dignitatibus.

CENTESIMVMSECVNDVM PRIVILEGIVM.

Res alienari prohibita poteſt nihilominus in cauſam alienari.

Res ſubie- cta reſtitu- tioni nõ po- teſt alie- nari. Niſi in piã cauſam.

CEnteſimoſecundò, res ſubiecta reſtitutioni, & quæ ob id alienari non poteſt, per authen. res quæ. C. commun. de leg. poteſt tamen in piam cauſam alienari, vt voluit Angelus in l. quidam ita teſtamento. §. vltimo D. ad Trebellianum. vbi dicit, quòd illa authent. excipiens caſum dotis, habet locum in quacunque pia cauſa. Id quod plerique extendunt, ſi ea res ſit reſtituenda eccleſiæ, aut alteri piæ cauſæ. Ita voluit Baldus in dicta authen. res quæ. colum. j. & ibi etiam Cornæus colum. ij. & Iaſon col. ix. verſic. duodecimò extende, & Roma. conſi. ccxcvij. circa id de quo quæritur, an res.

CENTESIMVMTERTIVM PRIVILEGIVM.

Pro redemptione captiuorum, aut alia pietatis cauſa res eccleſiæ alienantur.

Res eccle- ſiæ nõ alie- nantur. Niſi in cau ſam pieta- tis.

CEnteſimotertiò, licèt res eccleſiæ alienari non poſsint, vt per totum titul. de rebus eccleſ. non alie. poſſunt tamen in cauſam pietatis, vt pro redemptinne captiuorum, vel eleemoſyna pauperum, per textum in c. aurum. xij. quæſt. ij. per quem ita dicit Bald. conſilio ccclxviij. factum tale eſt ſuper quo, verſicu. ſecundus caſus, lib. iij.

CENTESIMVMQVARTVM PRIVILEGIVM.

Feudum de iure Canonico in piam cauſam poteſt alienari: ſecus de iure Feudorum.

Feudum re gulariter non poteſt alienari. Ne pro ani ma quidẽ. Aliud de iure Cano- nico.

CEnteſimoquartò, licèt feudum regulariter alienari, aut legari non poſsit, vt per totum titu. de prohibi. feud. alien. ac nec pro anima quidem ſecundùm conſtitutiones feudorum, c. j. §. donare. titul. qual. olim pot. feud. alien. tamen hoc non procedit de iure Canonico, ſecundùm Hoſtien. qui ita tenet per quindecim argumenta, & rationes in ſumma titul. de immuni. eccleſ. §. in quantum. verſic. ſed nec illa. id quod dicit ſing. & perpetuò menti tenendum Roma. ſingu. ccccccxix. tu ſcis quòd vaſallus, vbi hoc dicit ſe neſciuiſſe, cùm repeteret authent. ſimiliter. C. ad legem Falcid. Sed & hoc idem tenet Specul. titu. de feud. §. j. verſic. xix. & Anto. in cap. vlti. de immunita. eccleſ. Calde. titu. de feud. conſi. x. an feudatarius. & ipſe Roma. conſi. cxcix. preſens ſtatuti particula, in fi. Sed tu ſuper hoc vide Felyn. in c. inter dilectos. colum. viij. verſic. in gloſſ. in verbo, conferebat. de fide inſtru.

CENTESIMVMQVINTVM PRIVILEGIVM.

Contra bonos mores eſt paciſci de hæreditate viuentis. Quod an in milite & piis cauſis obtineat, hîc diſputatur.

Pactum de ſuccedendo inualidum. Secus inter milites. Et in piis cauſis. Argumẽtũ de militib. ad pias cau ſas.

CEnteſimoquintò, licèt aliàs non valeat pactum de ſuccedendo, per textum in dicta l. vlt. C. de pact. tamen cùm inter milites valeat, per l. licet inter priuatos, C. eodem tit. valebit etiam fauore piæ cauſæ. Valet enim argumentum de vno ad alterum, vt per gloſſ. in l. ſi vt proponis. C. de rei vendic. & in c. apoſtolicos. xij. quæſt. ij. Et ita in ſpecie tenet Bald. in dicta l. vlti. colum. penul. verſi. venio ad ſecundam. C. de pact. & idem Alexand. in l. pactum. colum. ij. verſic. tertiò fallit. C. de pactis. & conſi. clij. in cauſa & lite, colum. iij. verſic. ſubdo etiam. libro vj. & Socin. conſil. xlix. viſo inſtrumento mandati, colum. ij. verſic. pro hoc adduco. lib. iiij. Calca. conſ. xiij. pro parte negatiua, colum.

col.iij.verſic.quinta.& idem Barbat.conſ.xlij.clementiſsimum Deum, col.iiij.lib.j.Iaſon in dicta l.ſtipulatio hoc modo concepta,col.iij.D.de verb.oblig.& Fely.in c.in præſentia. col. xxij.in iiij.q.de prob.& Geor.Nat.in repet.c.quamuis.de pact.lib.vj.

Contrarium tamen voluit Bal.ſibi contrarius in l.j.in lect.col.vlt.verſi.iuxta hæc quæro. C.de ſacroſan.eccl.vbi dicit expreſſe per dictam l.licet inter priuatos.quòd non habeat locum in pia cauſa. Nam non eſt bonum argumentum de milite ad paganum teſtantem ad pias cauſas,nullo enim iure probatur iſta æquiparatio, ſeu ſimilitudo, ideo debemus ſtare regulæ,vt not.in l.omnis diffinitio.D.de reg.iur.& facit quod not.in l.teſtamento domini, D de hæred.inſtit.Nam in milite propter publicam vtilitatem,ſunt ſpecialiter ſtatuta quæ non ſunt trahenda ad conſequentiam in non militem.Et hanc partem ſequitur Roma.nulla Bal.in dicta l.j. mentione facta in repet.dictæ auth.ſimiliter. in vij.ſpeciali inter contractus.C.ad leg.Falcid.hanc quoque rationem adducens, quia non valet huiuſmodi pactum factum à patre filio,per dictam l.pactum quod dotali.C.de pact. Ergo multo minus videtur factum piæ cauſæ.multo enim magis fauetur filio, quantum ad legitimam, quàm piæ cauſæ,per not.in l.ſi quis ad declinandam.C.de epiſ.& cler.cùm ſimil. Nec obſtat (inquit) dicta l.licet inter priuatos:quia ibi dicitur valere inter commilitones pactum de ſuccedendo ſibi inuicem,quod quidem pactum non poteſt cadere inter priuatum & eccleſiam:cùm eccleſia nunquam moriatur,nec propterea poſsit habere hæredem, cap.liberos.xij. quæſt. ij.& cap.ſi gratioſè.de reſcript.libro vj.nec ibi agitur de pacto ſimplici, vt alter alteri tantùm ſuccedat, de quo nunc agimus. Et in hanc quoque partem videtur inclinare Socin. in dicta l.pactum quod dotali. C.de pact.vbi mouetur his rationibus, quòd tale pactum videtur etiam lege Canonica eſſe improbatum, tanquam contra bonos mores, per cap.deteſtanda.& cap.ne captandæ.de conceſ.præben. lib. vj. diſpoſitiones autem ad pias cauſas ligantur lege Canonica.cap.relatum.de teſtam.& hoc confirmat,quia iuramentum, quod dicitur eſſe quid ſpirituale, omnino eximitur à iuriſdictione legis Ciuilis, vt traditur in c. cùm ſit generale.de foro compet. & tamen iuramentum appoſitum ſuper tali pacto non debet ſeruari tanquam contra bonos mores,per c.non eſt obligatorium,de regul.iur.lib.vj. & tenent Bart.& communiter omnes in dicta l.pactum.Item milites non ligantur lege Ciuili in dubio l.j.D.de teſtamen.milit.& tamen inter eos non valet illud pactum,niſi ſit reciprocum,per dictam l.licet inter priuatos.Sed & in hanc ſententiam inclinat Socin.in dicta l.licet inter priuatos.col.j.in quarto notab.ea ratione,quòd ea lex non poſsit extendi ad eccleſiam,cùm loquatur quando perſona diſponens erat actiuè priuilegiata, quia miles:eſtó; perſona,in quam diſponitur, priuilegiata, quia eſt alter miles, quod non eſt in hoc caſu: quia licet eccleſia,in quam diſponitur,ſit priuilegiata, non tamen is qui diſponit. Sed tu omnino vide Philip.Dec.ibi,in tertio notab.

Contrariũ aſſerentes. *Non valet argumentum de milite ad paganum teſtantẽ ad pias cauſas.* *Non valet pactum de ſuccedendo inter patrem & filium.* *Magis fauetur filio quantũ ad legitimam, quàm piæ cauſæ.* *Eccleſia nunquam moritur.* *Pactum de ſuccedendo etiam in piis cauſis iure Canonico reprobatum.*

CENTESIMVMSEXTVM PRIVILEGIVM.

Sola appellatio hæredis etiam in contractu, vel alio actu inter viuos, habet vim diſpoſitionis ad pias cauſas.

Centeſimoſextò, licet aliàs hæreditas non poſsit alteri dari per contractum inter viuos, l.hæreditas.C.de pact.conuen. tamen non ſolùm dari poteſt piæ cauſæ, ſed & ſi quis in contractu, vel in alio actu inter viuos appellet hæredem piam cauſam,cenſetur illam facere hæredem, & in ipſam ſupremum conrul iſſe iudicium per huiuſmodi appellationem.Ita voluit Barto.in l.tale pactum.§.vlti.& ibi Bal.in lectu.antiqua.& Alex & Iaſ.col.ij.& iij.D.de pactis.per illum tex.& in cap.vlt. de ſucceſ.ab inteſta.Alex.in dicta l.licet inter priuatos.& in l.pactum dotali.C.de collat.& dicto conſil. clij.col.iij.verſi.ſubdo etiam,libro vj.vbi hoc dicit ſingul.& Barbat.qui hoc reputat ſingul. in repet.l.cùm acutiſsimi.col.xxxviij.C.de fideicom.

Contrarium tenent Ange.Fulg.& Pau.Caſtr.in dicta l.tale pactum.§.vlt.Ange. in l.epiſtola,in princ.D.de pact.Roma.in dicta authen.ſimiliter,in ſexto ſpeciali, inter contractus, vbi tamen dicit, quòd dictum Barto.quod dicit ſingul.fortè ſeruaretur in practica, licet non ſit verum.& iterum in vltimo ſpeciali,verſic.ſecundò inquantum.Pau.Caſtren.& Ant. de But.Alex.in dicta l.pactum dotali.C.de collatio.Sed illorum rationibus ſatis reſpondet Iaſon in dicta l.tale pactum.§.vlt.quem vide,quanquam is de hoc dubitet in l.licet inter priuatos.col.ij.C.de pactis.

Contractu non datur hæreditas. *Niſi piæ cauſæ detur.* *Aut appellet tantum hæredẽ piã cauſam.* *Contrariũ ſentientes.*

CENTESIMVMSEPTIMVM PRIVILEGIVM.

In contractu ad pias cauſas transfertur dominium ſine traditione. Ideoq́ue primus piæ cauſæ vendita,præfertur emptori, cui priori tradita fuit. Idem ſi ipſa eccleſia duobus vendiderit.

Sine traditione non trāſfertur dominiū. Niſi in cōtractu ad pias cauſas celebrato. Re duobus vendita potior eſt, cui priori res tradita eſt. Niſi prius ſit vendita pia cauſa.

CEnteſimoſeptimò, licet aliàs ex contractu non tranſeat dominium ſine traditione, l. traditionibus, C. de pactis, l. ſi ager. D. de rei vendic. cum ſimilib. fallit tamen in pia cauſa, in quam etiam ex ſolo contractu transfertur dominium ſine traditione, per tex. in l. vlti. & ibi latè doct. C. de ſacroſanct. eccl. & in l. j. & ibi glo. & doct. C. de donat. quæ ſub mod. & not. in cap. ij. de conſuet. Bal. conſi. lxxxvj. circa prædicta, lib. v. & alibi ſæpe. Ex quo & illud ſequitur, quòd licet aliàs re duobus vendita potior ſit cui priori res tradita eſt, per l. quoties. C. de rei vendic. ſallit tamen ſi prius fuerit vendita piæ cauſæ, quia tunc præfertur alteri emptori, cui fuit prius tradita, vtpote cui iam ex contractu fuit tranſlatum dominium, & iden ceſſat ratio dictæ l. quoties. ita voluit gloſ. in dicta l. vlt. in verbo, in rem. C. de ſacroſanct. eccl. quæ id dicit procedere, etiam ſi fuerit alteri eccleſiæ poſtea vendita, & prius eidem tradita. & ibi ſequuntur Bart. & alij, & gloſ. in l. ſiue autem. §. ſi duobus. & ibi Bal. & Ang. D. de Publicia. in rem actio. omnes doct. in dicta l. quoties. Ioan. Andr. & plerique omnes in cap. continebatur, de his quæ fiunt à præla. Bald. in authen. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccl.

Quid ſi eccleſia vendit duobus & poſteriori prius tradit. Potior eſt, cui prius res fuit vēdita.

Sed quid quando eccleſia, vel pia cauſa vendit duobus, & poſteriori emptori prius tradit? vter erit potior? Hoſti. & Ioan. And. in d. c. continebatur, dicunt eum eſſe potiorem, cui prius fuerit vendita, non cui prius tradita, & ſequitur Imo. in c. illuſio, in j. not. de renunt. & Ro. in dicta auth. ſimiliter, in xij. ſpeciali, circa contractus, & conſi. ccxcviij. circa præmiſſam dubij conſultationem. Sed hoc repræhendunt Anto. Card. Floren. Petr. Anch. Imo. ſibi contrarius, & Panor. in dicto c. continebatur. Iaſon in dicta l. vlt. col. pen. C. de ſacroſanct. eccl. & latiſsimè in dicta l. quoties, col. v. verſi. ſeptimò principaliter, vbi omnium vtrinque rationes, & fundamenta ſigillatim adſcribit.

CENTESIMVMOCTAVVM PRIVILEGIVM.

Quicquid calore iracundiæ geritur, irritum eſt: niſi in fauorem piæ cauſæ geſtum ſit.

Cōtractus facti calore iracundiæ, inualidi. Niſi facti ſint in fauorem piæ cauſæ.

CEnteſimooctauò, licet non valeant obligationes & contractus facti calore iracundiæ, l. quicquid calore. & ibi Barto. D. de regu. iur. fallit tamen vbi obligatio fieret in fauorem piæ cauſæ, per tex. notab. in c. ſunt qui opes, xvij. q. iiij. quam ita ponderat Roma. qui & ſingul. dicit in ſing. cccx. incipien. volo commutare, poſt princ. & Felyn. in c. ſi cautio. col. iij. in ij. fallen. de fide inſtrum. & ante vtrunque gloſ. quam neuter allegat, in c. ſi quis iraſcitur, xiij. q. ij. Tu tamen hic omnino vide gloſ. Ioan. And. Ant. & Panorm. in cap. dudum. de conuer. coniug. & omnino Philip. Dec. in dicta l. quicquid. D. de regu. iur. & Iaſon in l. pater filium. col. ij. D. de inoffic. teſtam. & Diuum Thomam ij. ij. q. vlti. articulo vlti.

CENTESIMVMNONVM PRIVILEGIVM.

Nulla conſiſtit obligatio ſine cauſa. At in diſpoſitione ad pias cauſas fauor ſupplet vicem cauſæ.

Obligatio ſine cauſa inualida eſt. Etiā promiſsio & confeſsio. Niſi fieret ad pias cauſas.

CEnteſimononò, licet non valeat obligatio, promiſsio, ſiue confeſsio ſine cauſa, l. cùm de indebito. §. vlti. D. de probatio. l. ij. §. circa. D. de dol. mal. & met. excep. fallit tamen vbi fieret in fauorem piæ cauſæ, quia is fauor ſatis eſt pro cauſa, vt not. voluit Panorm. in dicto c. ſi cautio. col. ij. in fi. & ibi poſt eum Fely. col. iij. in ij. fallen. de fide inſtrum. argu. c. vlt. de ſucceſ. ab inteſt.

CENTESIMVMDECIMVM PRIVILEGIVM.

Fideiuſſoris obligatio eſt ſolennis, & pendet ex verborum obligatione: niſi in piæ cauſæ fauorem fideiuſsio facta ſit.

Fideiuſſor tantū obligatur ex ſtipulatione. Nec veſtitur ex cohærentia cōtractus. Extenſio ad omnem piam cauſam.

CEnteſimodecimò, licet fideiuſſor non poſsit obligari, niſi ex ſtipulatione, per l. ſtipulationum aliæ. §. ſatis acceptio. & ibi Dec. de verb. oblig. ita quòd etiam non veſtiatur ex cohærentia contractus, ſi non interueniat ſtipulatio, vt dicit not. Bal. in l. ex placito. col. xvij. C. de rerum permut. & in l. ſi tibi. C. loca. & in l. petens. col. xij. C. de pact. idque etiam de iure Canonico, ſecundùm Bal. in c. j. col. vlt. verſ. pactum nudum. de pact. limitans tex. iſtum procedere in ſtipulatione. quod etiam dicit ſingul. Iaſ. in l. iuriſgentiū. §. quinimo. in j. not. & in v. fallen. D. de pact. & in l. lecta. col. vlt. D. ſi cert. pet. Tamen non procedit, cùm fieret in fauorem piæ cauſæ, per tex. loquentem de dote in l. vlti. in verbo, pollicitatione, vbi Bal. not. C. ad Velleia. Rom. Alex. Franc. Aret. & Iaſon, qui trahit ad omnem piam cauſam in d. §. ſatis acceptio. Idem Roma. in dicta authen. ſimiliter, in quatto ſpeciali contractuum, & Catel. Cott. qui hoc dicit ſingu. in memor. incip. fideiuſſor non obligatur.

CENTESIMVMVNDECIMVM PRIVILEGIVM.

Ex ſimplici & nudo pacto fauore piæ cauſæ efficax naſcitur actio.

CENT

CEnteſimoundecimò, generalius, licet aliàs non valeat nudum pactum, nec actionem pariat de iure Ciuili, iuribus vulgariſsimis: fallit tamen fauore piæ cauſæ, per tex. loquentem in dote, & ibi Bal. videlicet in l. ad exactionem. C. de dotis promiſ. Et ſic voluit in omni pia cauſa Roma. in dicta auth. ſimiliter, in quarto ſpeciali, inter contractus, & in l. ſi fideiuſſor. §. vlti. D. qui ſatiſd. cog. & Soci. in dicta regula cccx. etiam in quarto priuilegio, & Calca. conſi. xiij. pro parte negatiua, col. ij. verſi. ſecundò quia fideiuſſor, & Felyn. in c. j. col. vj. verſic. octaua declaratio, de pact. Sed & de hoc eſt bonus tex. in l. ſi quis argentum. §. vlti. C. de donat. vbi & hoc not. Bald. qui ad hoc quoque allegat l. ſi tibi dederim rem. in princ. D. eo. titu. Contra hoc tamen facit, quia dos & fiſcus pari priuilegio limitantur, l. ij. C. de priuileg. fiſc. Et bene fauore fiſci ex nudo pacto non agitur. Sed de hoc dic vt per Bal. Nouel. in tracta. de dot. in prin. ſextæ partis prin. col. ij.

Nudũ pactum de iure ciuili nõ parit actionem.
Aliud fauore dotis.
Extẽſio ad omnem piã cauſam.
Dos & fiſcus æquiparantur.

CENTESIMVMDVODECIMVM PRIVILEGIVM.

Confeßio extra iudicium pro pia cauſa probat.

CEnteſimoduodecimò, licet aliàs confeſsio extra iudicium non probet, nec præiudicet cõfitenti, l. j. in fi. & ibi gloſ. in l. quoniam. D. de his qui notan. infa. & in l. vnica. C. de confeſſ. tamen ad pias cauſas valet & probat, vt pulchrè voluit Bald. in l. j. col. ij. verſi. quidam confeſſus fuit. C. de ſal. cau adiect. leg. allegat c. quoties cordis, j. q. vij. & c. parochianę. de ſepult. Idem tamen Bal. conſi. cccxxxj. reuerende pater, lib. ij. dicit, quòd licet aliàs confeſsio extraiudicialis non valeat, tamen fauore eccleſiæ vehementer adminiculatur, per c. cùm dilectus. de ſucceſ. ab inteſta. quaſi dicat, quòd non omnino probat, tamen habet plus virium, quàm ſi eſſet in fauorem priuati.

Confeſsio extra iudiciũ nõ præiudicat cõfitenti.
Niſi ad pias cauſas

CENTESIMVMDECIMVMTERTIVM PRIVILEGIVM.

Maior habetur ratio & fauor piæ cauſæ, quàm imbecillitatis muliebris.

CEnteſimodecimotertiò, licet aliàs regulariter mulier pro alio fideiubens non obligetur ex ſenatuſconſulto Velleiano, vt patet per totum tit. D. & C. ad Senatuſconſ. Velleia. fallit tamen ſi fideiuſſerit in fauorem piæ cauſæ, per text. loquentes in dote & libertate, in l. dotare. & l. penul. & l. vlti. C. eodem titu. quos in omni pia cauſa intelligit Roman. in dicta authen. ſimiliter, in tertio ſpeciali contractuum. & in l. ſciendum. quo loco tractat, an mulier & minor renuntiantes & iurantes debeant de eorum beneficio certificari. D. de verbor. obligat. & Socin. in dicta regula cccx. in tertio quoque priuilegio, & Calca. conſi. xiij. pro parte negatiua, col. ij. verſi. prima quia videtur.

Mulier fideiubẽs pro alio nõ obligatur.
Niſi in fauorem piæ cauſæ.
Fauor dotis & libertatis.

CENTESIMVMDECIMVMQVARTVM PRIVILEGIVM.

In fauorem dotis & vſurarum reſtitutionis alteri quis ſtipulari poteſt. Quod an in omnibus piis cauſis obtineat, in controuerſo eſt.

Extẽſio ad omnẽ piam cauſam.

CEnteſimodecimoquartò, licet aliàs alter alteri ſtipulari non poſsit, l. ſtipulatio iſta habere. §. alteri. D. de verborum obligation. cum ſimilib. poteſt tamen alter piæ cauſæ, & ipſi quidem abſenti, verbis directis ſtipulari, per gloſſ. in cap. quoties cordis, j. quæſt. vij. quam ita intelligit Bald. in l. illud. colum. ij. C. de ſacroſanct. eccleſ. vbi illam dicit ſingul. & conſi. lxxxvj. circa prædicta, libro v. & ſequitur Alexand. in dicta l. ſtipulatio. §. vlti. vbi eſt de hoc bonus tex. & Angel. Aret. in §. cùm autem. Inſtit. de adoptio. & in §. alteri. Inſtitu. de inutilib. ſtipulation. & Barbat. conſil. lxxxvij. prope eſt dominus. colum. ij. lib. iiij. Calca. dicto conſi. xiij. col. ij. verſicu. tertia eſt regula. Felyn. in dicto cap. ſi cautio. colum. viij. & ſeq. in ij. fallent. de fide inſtrument. & Alexand. in dicta l. ſtipulatio, §. vlti. & Iaſon in eadem l. §. alteri. colum. iij. verſic. ſextò limita. D. de verborum obligationib. & idem Iaſon in l. qui Romæ. §. Flauius. colum. antepenult. verſic. adde etiam. eodem titu. vbi dicit illam gloſſ. not. & ſingul. Franciſ. Ripa lib. iij. Reſpon. c. xj. prima dubitatio, col. v. Et bene facit, quia etiã fauore dotis poteſt quis alteri ſtipulari, l. Gaius. & ibi Barto. & Alexand. in primo notab. D. ſolu. matrimo. l. pactum. C. de pactis conuen. & voluerunt Paulus Alexan. & Iaſon in dicta l. ſtipulatio. §. ſi ſtipulor. Bald. Nouel. in tracta. de dote, in ſexta parte principali, in xxij. priuilegio, & ſequen. & Iaſon in dicto §. alteri, colum. ij. verſicu. ſecundò prædicta regula. Hieronymus de Zanetis inter conſil. Socin. conſil. vj. licet adiicere, in fi. lib. iiij. Nam pia cauſa tantum habet fauoris, quàm dos, per nota. per Barto. in l. cùm is, §. ſi mulier. & ibi recentiores, D. de condict. indeb.

Nemo poteſt alteri ſtipulari.
Niſi fauore piæ cauſæ.
Et fauore dotis.
Tantũ habet fauoris pia cauſa, quantum dos.

Aduerte tamen quòd plerique omnes aliter intelligunt dictam gloſſ. in dicto cap. quoties cordis, tanquam videlicet ſimpliciter faciat diſcrimen, inter ius Ciuile & Canonicum, de

Alius eiuſdem rei intellectus.

quo per Ioan. And. Panorm. & alios in dicto c. ſi cautio. Anto. & Panorm. in proœmio Decret. Panorm. in cap. vlti. col. v. verſic. ſed an de iure Canonico. de confeſſ. Imo. Roma. Alex. & recentiores in dicta l. ſtipulatio. §. alteri. & Roma. conſil. xluij. præſens inſtrumentum. colum. vlti. Rapha. Cuma. conſi. lxxxiij. viſa copia. col. ij. Corne. conſil. lxuj. videbatur primo aſpectu, col. ij. lib. j. & conſi. cxuj. circa primum, col. iij. eodem lib. j. vide Bal. qui eam gloſ. allegat in l. certi condictio. §. ſi nummos. D. ſi cert. petat. & in l. generaliter. in x. q. C. de non nume. pec. & in l. pactum. in ix. q. C. de collat. & in authen. ſacramenta puberum, ad fin. C. ſi aduerſus vendit.

Contrariũ aſſerentes.

Et quantum ad noſtrum caſum pertinet, contrarium voluerunt Spec. & Ioan. And. in tit. de arbitr. §. ſequitur, verſic. ſed pone compromiſſum eſt, & in titu. de loca. §. nunc aliqua. verſic. lxiiij. & expreſſè Ange. & Imo. in dicta l. ſtipulatio. §. vlti. & Roman. qui horum nullam mentionem facit in dicto §. alteri, & in dicta authen. ſimiliter, in quinto ſpeciali, motus per cap. quanquam. de vſur. libro vj. vbi ſpeciale eſt in illo caſu, quòd quis poſſit alteri ſtipulari in fauorem illius piæ cauſæ, ſcilicet, reſtitutionis vſurarum. ergo in contrarium eſt ius commune in aliis piis cauſis, l. ius ſingulare. & l. quod verò. D. de legib.

Speciale fauore reſtitutionis vſurarum.

Reſponſio ad argumẽta contrariæ opinionis.

Sed huic rationi confeſtim occurrit Felyn. in dicto cap. ſi cautio. vbi ſuprà allegauimus. Nam fauor animæ fuit cauſa illius ſpecialitatis, ideo & procedit, vbi eſt ſimilis fauor: quaſi dicat, illud eſſe ſpeciale non ſimpliciter reſpectu reſtitutionis vſurarum, ſed reſpectu fauoris animæ: & ideo id ſemper procedit, vbi eſt fauor animæ. Sed ego miror de Rom. & Fely. qui ita videntur intelligere dictum c. quãquam. tanquam in ſuo caſu permittat paſſim, & omnibus alteri ſtipulari, cùm tamen cõtrarium innuat. Nam de illis nuncupatim loquitur, qui aliis poſſunt acquirere, vt ait, abſente loci ordinario, aut eius vices gerente, ſiue rectore parochiæ: quaſi cæteris id non permittat, ideo cogita.

Author cõtrariam opinionem confirmat.

CENTESIMVMDECIMVMQVINTVM PRIVILEGIVM.

Donatio vel promiſſio facta in fauorem piæ cauſæ etiam abſenti effectum ſortietur.

Abſenti nemo ſtipulari poteſt. Secus ſi abſens ſit pia cauſa.

Conteſimodecimoquintò. Simile eſt, quod licet non valeat promiſſio, ſiue donatio, quæ fit abſenti, l. j. in princ. D. de verb. oblig. & not. in l. abſenti. D. de donat. fallit tamen, ſi fiat abſenti piæ cauſæ, vt conſuluit Corne. conſi. ccxv. videtur prima facie dicendum, col. iij. verſi. & maximè apparet, quòd dictus Ioannes. lib. ij. per not. per dictam gl. quoties cordis, & per glo. in c. iuramenti, xxij. q. v. Et facit vltra illum: quia promittens piæ cauſæ, videtur Deo promittere, qui eſt vbique iuxta illud,

Promittẽs piæ cauſæ videtur Deo promittere.

Iuppiter eſt quacunq; vides, quaecunq; moueris.

Per quam rationem ita quoque voluerunt Iaco. Ra. Cyn. & Alber. in dicta l. illud. C. de ſacroſanct. eccl. & illos videtur ſequi Bal. in auth. ſimiliter. poſt princ. C. ad leg. Falcid. Pau. Caſt. in l. decernimus. C. de ſacroſanct. eccl. In qua etiam ſententia fuit Bald. in l. cùm hi. in vlti. lectu. col. j. D. de tranſact. & dicto conſi. lxxxv. lib. v. Panorm. in ſuprascriptione proœmij Decretalium, in vlt. col. & ibi Fely. col. vij. verſic. & ex iſto. vbi hoc dicit valde ſingul. & idem Panorm. conſi. lxiij. quædam domina. col. vlti. lib. ij. Cardin. Alex. in c. Conſtantinus. col. iiij. xcvj. diſt. Et in hanc partem optimè facit, quod in dote mulieri abſenti ex contractu inter alios inito, ius & actio quæritur, per l. j. §. accedit. C. de rei vxo. actio. & in l. vlt. in prin. C. de iure dotium. Quibus iuribus ſubnixi id voluerunt Bart. conſi. cxxiij. factum ſic ſe habet Titius, col. ij. Pau. Caſtr. conſil. xcij. quòd præfata ſententia, lib. ij. Alex. in l. admonendi. col. xiiij. D. de iureiuran. & conſi. iiij. videretur, col. vij. lib. ij. & latè Philip. Dec. conſil. xxxv. præſtantiſsime doctor, poſt princ. At dos eſt pia cauſa, vt poſteà dicemus, & dotis priuilegia certis piis cauſis competunt, vt etiam dicemus infrà.

Fauore dotis mulieri etiam abſenti actio quæritur.

Dotis priuilegia piis cauſis competunt.

Contrariũ ſentiẽtes in pia cauſa.

Contrarium tamen in pia cauſa voluit gloſ. ordi. in l. illud, in verbo, alia cauſa, in fi. C. de ſacroſanct. eccl. quæ dicit, quòd ad hoc vt valeat donatio, vel promiſſio facta pauperibus, debent ipſi pauperes eſſe præſentes per ſe, vel per alium. quam ibi ſequuntur Guli. Barto. & Bal. & Pau. Caſtr. Niſi tamen in voto, per l. ij. extrà de voto. & per totum tit. illqs tamen vide omnino, & idem quoque voluit Ioan. And. in addit. Spec. tit. de inſtrum. edit. §. nunc verò aliqua. verſic. ſed an pauperes. & Socin. in l. Paulus. D. de except. Stepha. Bertran. conſil. ccviij. Chriſti, &c. viſo conſultationis themate, nume. v. lib. ij. Iaſ. in l. qui Romæ. §. Flauius. col. x. verſi. ſed aduerte. D. de verb. oblig. ſed vtcunque ſit, ſi aliquis aliquid poneret in templo ad ornatum ipſius, valeret donatio etiam nemine recipiente, per tex. in dicta l. Paulus. & ibi not. ipſe Socin. & in l. is qui puteum. §. j. D. quod vi aut clam.

Donatio facta pauperibus requirit præſentiam eorũ. Secus in voto.

Donatio facta ad ornatum templi, valet etiam nemine recipiente.

CENTESIMVMDECIMVMSEXTVM PRIVILEGIVM.

Confeſſio in fauorem piæ cauſæ facta propter abſentiam partium non reuocatur.

CENT

CEnteſimodecimoſexto. Simile quoque eſt, quòd licet non valeat nec probet confeſsio facta abſente parte, l.certum.§.ſi quis abſente.D. de confeſſ.l. vlti. & ibi gloſ.D.de interrog. actio.& gloſ.in l.cùm de indebito.§.vlti. D. de probationib.cum concordan. fallit tamen in confeſsione facta in fauorem piæ cauſæ, vt videtur voluiſſe Bald. in l.generaliter, in x.quæſt.& ibi Salyc.in xiij. quæſt. C. de non nume.pec.& expreſsiùs idem Bald.in dicta authen.ſimiliter, in princ. C.ad leg. Falcid. & Anton.in dicto cap.ſi cautio.& ibi Felyn.colum.viij. verſicu. fallit ſecundò, vbi multa aggregat de fide inſtrumen.& Corne.dicto conſi.ccxv.col.ij.in fi.lib.ij. Et facit quod voluit Bal.in l.rationes.col.ij.C.de prob.quòd confeſsio facta in foro pœnitentiali, in abſentia partium valet nec reuocari poteſt, per tex.in c.quanquá, de vſur.& gl.in dicto c.quoties.j.q.vij. quod dictum reputat ſing.dicitque nuſquam alibi reperiri, in l.tale pactum.in princip.col.ij.verſi.ſexto.D.de pact. Et quod generaliter voluerunt Anto.Cardi.Florent.& Imol.in dicta l.ſi cautio, quòd vbi debet ſeruari æquitas iuris Canonici, confeſsio facta parte abſente habet effectum plenæ probationis, per not.in c.quoties cordis oculus, j.q.vij.& idem voluit Domi.in c.teſtes.§.de his.iij.q.ix.& Alex.qui hoc dicit ſingu.conſi.xv.viſa ſcriptura, col.ij. lib.vij.& conſil.cxxij.viſo proceſſu.col.ij.bene dicit, eod.lib.vij.

Confeſsio facta a parte abſente nihil probat. Niſi facta ſit in fauorem piæ cauſæ. Aut in foro pœnitentiali. Seruato iure Canonico confeſsio parte abſente facta habet vim plenæ probationis.

CENTESIMVMDECIMVMSEPTIMVM PRIVILEGIVM.

Confeßio facta ad exonerandam conſcientiam, etiam parte abſente, habet vim debiti confeſſati, tanquam parte præſente fuiſſet acceptatum.

CEnteſimodecimoſeptimò, hoc confirmat dictum not. Ang.in aliquibus ſuis reportatis antiquis, in l.cùm quis decedens.§.codicillis.D.de legat.iij.quòd relictum factum pauperibus pro exoneranda cõſcientia, non poteſt reuocari: quia habet vim debiti confeſſati tanquam fuerit parte præſente acceptatum. quod dictum pro ſingu.ſequitur Barb.in repet.l.cùm acutiſsimi.char.pen.verſi.quid ſi teſtator.C.de fideicom.& Catel. Cotta in memoriali, incip.abſenti poteſt acquiri.& iterum in memoriali, cuius eſt initium, apices iuris. Sed ante Ange.idem voluit Bal.in l.generaliter.in x.q.C de non numer. pecun. id quod maximè notandum eſt ad limitationem eorum, quæ regulariter diximus, confeſsionem factam in teſtamento poſſe à teſtatore quandocunque reuocari, nec hoc caſu probare, per l.Lucius.§.quiſquis.huius initij ij.D.de leg.ij.& l.Lucius.§.Sempronius.D.de leg.iij.l.Aurelius.§.vlt.D.de liber.leg.& l.iij.in fi.cum l.ſeq.D.de adim.leg.cum ſimil.vt videlicet, id non procedat in confeſsione facta ad exonerandam conſcientiam. Verùm etiam in hoc caſu contrarium expreſsè tenuit Bart.in dicto §.codicillis. Cynus in dicta l.generaliter. in x.q.C.de non nume.pec.& Bal.ſibi contrarius, in l.rationes.in ij.q.C.de prob.& in repet. l.j.col.pen.verſi.ſuper nona quæſtione.C.de ſacroſanct.eccl.Iaco.Bel.in auth. de iureiur. à mori.præſti.vide Bal.in l.vlti.C.ſi à non compe.iudi.& conſi.cclxij.ſuadeo hæredi.lib.iij.& Ange.ſibi etiam contrarius in l.j.C.de ſal.cau.adiec.leg. & Lanſianc. Oria.in repetit.cap. quoniam.de probationib.

Relictum pauperibus pro exoneranda conſcientia nõ poteſt reuocari. Confeſsio facta à teſtatore in teſtamento quandocunque poteſt reuocari. Niſi ſit facta ad exonerãdam conſcientiam.

CENTESIMVMDECIMVMOCTAVVM PRIVILEGIVM.

Fauorabilior eſt cauſa liberorum, quàm eccleſiæ.

CEnteſimodecimooctauò, licet aliàs reuocetur donatio, ſi is qui donauit, cùm filios non haberet, poſtea filios ſuſcepit, per illam ſingul.l.ſi vnquam.C.de reuoc. donat.tamen donatio facta piæ cauſæ non per hoc reuocatur, niſi vſque ad legitimam, vt voluit glo.not.in c.vlt.xvij.q.iiij.quam ſequitur & commendat Bar. in l.Titia Seio.§.Imperator.col.ij.D.de lega.ij.Bal.Ange.& Salyc.in l.j.C.de inoffic.donat. Imo.& Panor.in c.vlti.de donat.Roma.qui illam gloſ.dicit ſingul.dicta regula cccx.in viij. priuilegio, Corne.conſi.ij.in præſenti conſultatione, col.vlti.lib.iij.& conſi.ccc.in hac conſultatione.col.ij.lib.iiij.Barba.in repet.l.cùm acutiſsimi.col.ij.verſic.reſtat nunc examinare. C.de fideicom.& Iaſ.in auth.ſi qua mulier, col.j.C.de ſacroſanct.ecc.& Fely.in cap.in præſentia.col.xxij.verſic.quartò quæro, de probation.& Corſe.in ſuis ſingul.in verbo, donatio. incip.licet donatio.

Verùm contrarium ſentit glo.in c.ſi quis iraſcitur, xiij.q.ij.cùm dicit hoc caſu honeſtum eſſe, vt eccleſia reddat bona ſibi donata, per text.in dicto cap.vlt.xvij.q.iiij. Nam ſi id honeſtum eſt, haud dubiè neceſſariò obſeruandum, per l.ſemper in cõtractibus.& quod ibi not. gloſ.D.de regu.iur.& maximè quidem ab eccleſia, per not.per gloſ.in cap. hoc ius porrectum.xij.q.ij.iuncta gloſ.in dicta l.ſemper, & per Ioan.And.in cap.continebatur, de his quæ fiunt à prælat. Et hanc partem expreſsè videtur ſequi Bal.in dicta auth.ſi qua mulier, col.ij. in iij.not. Cogita & vide quæ diximus ſuprà in xiiij.priuilegio

Contrariũ aſſerentes. Natiuitate filiorum reuocatur donatio facta à patre Niſi ſit facta eccleſiæ Quo caſu reuocatur vſque ad legitimam. Contrariũ aſſerentes. Quod honeſtum, id neceſſariò obſeruãdũ. Maximè ab eccleſia.

CENTESIMVMDECIMVMNONVM PRIVILEGIVM.

Falſa opinione ſolutum pietatis cauſa, tanquam indebitum repeti non poteſt.

Intuitu pietatis conceſſa ſunt irreuocabilia.

CEnteſimodecimononò, generaliùs, quæ intuitu pietatis cõceduntur, ſunt irreuocabilia, vt dicit Signo. conſil. xxvj. quæſtio talis eſt, vtrùm donatio. col. ij. verſic. præterea quod intuitu. per tex. in l. cùm is. §. ſi in ea. D. de condict. indeb. & l. ex duobus. §. vlt. & l. Neſennius. D. de neg. geſt. & l. alimenta. C. eo. tit.

CENTESIMVMVICESIMVM PRIVILEGIVM.

Res ab adminiſtratore comparata ex pecunia eccleſiæ, fauore piæ cauſæ, cenſetur eccleſiæ.

Res empta ex pecunia mea, nõ eſt mea. Secus in re empta ex pecunia eccleſiæ. Modò ab adminiſtratore eccleſia empta ſit. Pupilli nõ eſt quod ab extraneo eius pecunia emptũ eſt.

CEnteſimouiceſimò, licet regulariter res empta ex pecunia mea, non ſit mea, l. ſi ea. C. de rei vend. & l. ſi patruus. C. cõmu. vtriuſque iud. & l. j. C. ſi quis alte. vel ſibi. & l. & ſi de tua. C. de dona. inter vir. & vxo. fallit tamen in re empta ex pecunia eccleſiæ, & ſic piæ cauſæ, vt voluit gl. in l. ſi vt proponis, & ibi doct. C. de rei vend. & in l. iij. C. arb. tutel. & gl. in c. inquirendum. & ibi Inn. Hoſt. Ioan. And. Panor. & omnes, extrà, de pec. cler. & gloſ. in c. apoſtolicas, xij. q. ij. & Spec. tit. de emp. & vend. §. tertio loco. verſic. hoc autem ſcias, & Roma. in dicta auth. ſimiliter. in decimo ſpeciali, qui hoc dicit ſatis probari per tex. in c. j. & ſeq. xiiij. q. iiij. & in c. fixum, xij. q. v. licet Hoſt. & Ioan. And. in dicto c. iudicandum dixiſſent id nullo textu probari.

Quod tamẽ intellige, quando res empta eſt ab adminiſtratore ipſius eccleſię, aut piæ cauſæ, ſecus ſi ab alio, quia tunc non eſſet ipſius eccleſiæ, aut piæ cauſæ, quod ex ſua pecunia eſſet emptum: ſicut nec pupilli eſſet, quod ab extraneo eſſet eius pecunia emptum. Ita voluit Iaco. Are. Bart. Bal. Pau. Caſtr. & omnes in dicta l. ſi vt proponis. per rationes & iura ibi per eos allegata, quæ tu videre poteris.

CENTESIMVMVICESIMVMPRIMVM PRIVILEGIVM.

In fauorem eccleſiæ ſolo cedit ædificatio.

Quicquid ſolo inædificatur, ſolo cedit. Niſi clericus ex pecunia eccleſiæ in ſuo fundo ædificet. Modò eccleſia ſoluat pretiũ fundi. Contrariũ ſentientes.

CEnteſimouiceſimoprimò generale eſt, quòd aliàs ædificiũ in alterius ſolo factum, ipſi ſolo cedit. §. cùm in ſuo, Inſtit. de rer. diuiſ. tamen ſi quis clericus ex pecunia eccleſiæ in ſuo fundo ædificet, tantum abeſt, vt id ædificium ſolo cedat, verùm è diuerſo cedit ſolum ædificio, & ſic vtrunque, & ſolum & ædificium eccleſiæ. Ita voluit gl. not. in d. c. apoſtolicos. in verbo, conſtruxiſſe, xij. q. ij. quam ſequitur Spec. in tit. de emp. & vend. §. tertio loco. verſic. quid ſi clericus. & Bal. in l. in tantum. D. de rer. diuiſ. & Bar. qui illam dicit ſingul. in addit. ad Bal. in c. j. §. & quia vidimus. col. vj. tit. de his qui feu. dare poſſ. vbi tamen illam intelligit, modò eccleſia ſoluat pretium fundi, & in c. cùm olim. col. iij. D. de offi. deleg. & in c. inquirendum. col. ij. de pecul. cler. & in tract. de præſtan. Card. in iij. q. col. xv. Sed & Ioan. And. in addit. Spec. vbi ſuprà, dicit illud dictum gloſ. non bene probari, nec ibi, nec alibi, & potius videri, quòd res maneat cõmunis pro rata, ne locupletetur eccleſia cum aliena iactura, c. locupletari. de reg. iur. lib. vj. cum ſimi. ne fauor eccleſiæ iniuſtitiam pariat. c. nuper. de dona. inter vir. & vxo. & facit c. generalis. liiij. diſt. & c. fraternitatis. xij. q. ij. Sufficit ergo (inquit) eccleſiæ, quòd ob eius fauorem, ędificium ſolo non cedat, & ſic vitet damnum quod aliàs incurreret. Et hoc ſequitur Roma. in dicta auth. ſimiliter, in vndecimo ſpeciali contractuum. Idem tamen in vltimo ſpeciali dicit, quòd dicta gl. poſſet ſaluari in caſu. cap. quæſitum eſt, xvij. q. iij.

CENTESIMVMVICESIMVMSECVNDVM PRIVILEGIVM

Obligatus ad faciendum, fauore piæ cauſæ, præſtando id quod intereſt liberatur.

Nemo præciſe tenetur ad factum. Secus fauore piæ cauſæ.

CEnteſimouiceſimoſecundò, licet præciſè quis non poſsit cogi ad factum, ſed liberetur præſtando id quod intereſt, l. ſi quis ab alio. in ſi. D. de re iudic. & l. ſtipulationes non diuiduntur. verſic. Celſus. D. de verb. oblig. fallit tamen fauore piæ cauſæ, per tex. loquentem in libertate, in l. qui Romæ. §. Flauius. & ibi Raph. Cuma. Pau. Caſt. Franc. Areti. Socin. & Iaſ. D. de verb. oblig.

CENTESIMVMVICESIMVMTERTIVM PRIVILEGIVM.

Iure Digeſtorum nudo pacto facta donatio ad pias cauſas valebat.

Stipulatio neceſſaria in donatione. Secus ad pias cauſas.

CEnteſimouiceſimotertiò licet olim de iure ſcilicet Digeſtorum, non valeret donatio nudo pacto facta, ſed requirebatur ſtipulatio. l. ſi quis argentum. §. ſin autem. C. de donat. tamen valebat ad pias cauſas, l. ſi tibi dederim, in princ. D. de donat. quam ad hoc citat Bal. in l. ſi quis argentum. §. ſin autem. C. eo. tit.

CENTESIMVMVICESIMVMQVARTVM PRIVILEGIVM.

Donationes ad pias cauſas factæ, quamuis excedant ſummam quingentorum aureorum, non requirunt actorum confectiones.

CENT

CEnteſimovigeſimoquartò, licèt aliàs donatio excedens ſummam quingentorum aureorum, debeat inſinuari, vt notat glo. in l. ſancimus. & l. penulti. C. de donatio. fallit tamen in donatione facta piæ cauſæ. Et id quidem indubitatum eſt in donatione facta pro redemptione captiuorum, per textum expreſſum in l. penulti. in princ. C. eodem titu. Sed & idem in omni pia cauſa tenuit Specula. in titu. de inſtrumen. edit. §. porrò. verſicu. item nota quòd donationes. per textum in l. illud. C. de ſacroſanct. eccleſ. & in §. ſin minus. & in authent. de non alie. rebus eccleſ. quod & tenuit Pileus quæſtio. cxxiij. quem refert Ioan. Andr. in additio. Specul. vbi ſuprà, motus quòd quemadmodum videtur donatio facta finiri ſine inſinuatione, per dictã l. ſancimus & authen. ibi poſitam, ita etiam facta eccleſiæ, aut loco religioſo: cùm non differant imperium, & ſacerdotium, per iura quæ allegat. Et hanc quoque partem ſequitur Ioan. Andr. in c. in præſentia. colum. vlti. de probatio. Albert. & Barto. in dicta l. illud, & ibi Alexand. in additio. ipſius Bartoli, C. de ſacroſanct. eccleſ. per dictam l. penulti. C. de donatio. Hoſtien. Ioan. Andr. & Anto. in c. vlt. de fide inſtrumen. idem Hoſtien. in ſumma titu. de dona. §. quæ donatio. Bal. in l. conſulta, in fin. C. de teſtamen. Ioan. Calde. conſil. uij. ſub rub. de donatio. Roma. in l. Modeſtinus. D. de donatio. Panormita. in c. relatum. huius initij ptimo. colum. j. de teſtament. Cuma. conſi. cv. quædam domina Lucia, colum. penul. verſic. ſupereſt videre. Paulus Caſtren. conſi. ccxij. omiſſo ordine, colum. ij. verſic. præterea donatio, libro ij. Matheſil. qui hoc dicit procedere de iure Canonico, quod dicit eſſe vbique obſeruandum, licèt lex Ciuilis aliter diſponat, notabili clxx. nota quòd leges. & Franc. Aretin. in l. j. colum. j. in xj. priuilegio. C. de ſacroſanct. eccleſ. Soci. conſi. cxv. videbatur prima conſideratione, colum. ij. verſic. nec obſtat ſi dicatur. lib. iiij. Fely. poſt Anto. & alios in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. colum. xxx. de conſtitut. & Calca. conſi. xiij. pro parte negatiua. col. iij. verſic. decimotertiò idem videmus. vbi & ipſe allegat textum in l. vlti. C. de iure dot. & Iaſon in l. j. colum. penul. verſic. vlti. D. ſoluto matrimon. & Franciſ. Ripa lib. iij. Reſpon. cxj. prima dubitatio, paulò ante finem. Sed contrarium voluit gloſſ. in dicta l. illud. & ibi Petr. Guliel. Cyn. Bald. in uj. quæſt. & Paulus Caſtrenſ. per textum ibi, C. de ſacroſanct. eccleſ. glo. in dicta l. ſancimus. in verbo, ad quingentorum, & ibi Bald. colum. ij. C. de donatio. & gloſſ. in §. ſin minus. in verbo, firma. in auth. de non alie. Raphael Cuma. conſi. xxviij. de fundo dato, colum. vlti. Barbat. conſi. lxv. referam in medium, colum. x. lib. iiij. Maria. in tractatu ſuo oblationum, in nono libello, quæſtione ſexta.

Donatio excedẽs ſummam quingentorũ aureorum inſinuatur. Niſi ſit facta piæ cauſæ. Maximè pro redemptione captiuorum. Extẽſio ad omnem piã cauſam. Imperium & ſacerdotium non differunt. Etiam de iure Canonico. Contrariũ aſſerentes.

CENTESIMVMVICESIMVMQVINTVM PRIVILEG.

Condictio indebiti non competit ob indebitum ſolutum piæ cauſæ.

CEnteſimovigeſimoquintò, fauore piæ cauſæ indebitum ſolutum non repetitur, per textum loquentem in dote in l. cùm is. §. ſi in ea. D. de condic. indebit. & meliùs in §. vlti. Inſtitu. de obliga. quæ ex quaſi contract. naſcun. & ita voluit Bald. in l. ea quæ. C. de condict. indeb. & ita conſuluit Roman. conſilio. cccccxxviij. in terminis propoſitæ conſultationis, in fine primi dubij. Et facit textus loquens de libertate in l. quamuis. C. de fideicommiſſ. liber. quam & Bal. ibi. in j. not. extendit ad aliam quamuis piam cauſam.

Fauore dotis indebitũ ſolutum nõ repetitur. Idem in libertate. Extẽſio ad omnem piã cauſam.

CENTESIMVMVICESIMVMSEXTVM PRIVILEG.

In dubio titulum piæ cauſæ præſumendum eſt priorem fuiſſe quouis alio.

CEnteſimovigeſimoſextò, ſi reperiantur duo inſtrumenta eodem die confecta, nec conſtet vtrum illorum ſit prius, poſteriusve, licèt aliàs vtrunque vitietur ſecundùm Dy. & Bart. in l. j. §. non autem. in fin. D. de bon. poſſeſſ. ſecund. tabu. Cy. poſt Petrus in l. hac conſultiſsima. §. ſin autem. in fin. C. de teſtamentis cum ſimilibus. præſumitur tamen inſtrumentum factum in fauorem piæ cauſæ fuiſſe prius confectum, vt potius ſit ius ipſius piæ cauſæ, vt voluit notabiliter Roman. in dicta authentica ſimiliter. in xiij. ſpeciali inter contractus. vbi refert ſingulariter conſuluiſſe Franciſcum Aretinum ſeniorem, quòd agens hypothecaria ad rem aliquam, quam dicit fuiſſe debitorum, debeat probare ſuam bonorum obligationem præceſsiſſe donationem de ea re factam reo conuento, per textum notab. in l. de rebus. C. de donationi. ante nupt. Verùm in fauorem piæ cauſæ præſumendum eſt in dubio ſuum titulum eſſe priorem altero, per textum ſingu. loquentem in fiſco. l. j. & ibi Bart. C. de iure fiſci. lib. x. nam pia cauſa, & fiſcus æquiparantur. l. vlti. C. de ſacroſan. eccleſ. & §. ſi minus. in authen. de non alien. ex quo ſumitur authent. ſicut. C. de ſacroſanct. eccleſ. cum ſimilibus alibi adductis. & hoc ſequuntur Soci. Iaſon, Aquen. & Thom. Parp. in l. j. in princip. D. ſoluto matrimo. Soci. conſil. lxvij. eadem die, colum. v. verſic. confirmatur hoc fundamentum. & Iaſon qui hoc dicit ſingul in l. vlti. col. penulti. & ibi etiam Philip Decius colum. vltima, C. de edicto diui Adria. tollen. & hoc quoque voluit Ioan. Pla. in dicta l. j. C. de iure fiſci. & Philippus Decius in l. in ambiguis.

Propter incertitudinẽ vtriuſq; inſtrumentũ vitiatur. Niſi alterum ſit factum in fauorem piæ cauſæ. Agens hypothecaria probare debet ſuũ titulum priorem fuiſſe altero. Secus præſumitur in piis cauſis. Pia cauſa & fiſcus æquiparantur.

Inſtrumentum dotis præſumitur cætera præcedere.

D.de regulis iuris. Et facit quod poſt Dy. voluit Bartol. & omnes poſt eum in dicta l. j. D. ſoluto matrimo. quòd etiam in dubio inſtrumentum dotis præſumitur cætera præcedere, quod & voluerunt Dy.& Bald. in l.in ambiguis. per illum textum, D.de iure dotium, quia ſi hoc in dote procedit, multò fortiùs in pia cauſa, quæ fauorabilior eſt, vt alibi diximus. Quin illud in dote adeò procedit, vt etiam præferatur inſtrumento fiſci eodem die confecto, cùm de tempore non conſtat, vt voluit Baldus in l.dotis. C. de iure dotium. & in l. ad exactionem.C.de do.promiſſ.& Nicol.in l.quanuis.C.de priuileg. fiſci.

Etiã inſtrumentũ fiſci eodem die confectum.

CENTESIMVMVICESIMVMSEPTIMVM PRIVILEG.

Inſtrumenta inuicem pugnantia, in commodum piæ cauſæ interpretanda ſunt.

Inſtrumẽta ſibi inuicem contraria.

In ambiguis ſtandũ eſt pro pia cauſa.

CEnteſimoviceſimoſeptimò, ex eodem fonte manat, quòd ſi reperiantur duo inſtrumenta innicem pugnantia, vt quia vnum atteſtatur Titium tali die & tali loco id feciſſe, alterum eodem die, ſed alio loco ita remoto, vt in eodem die eſſe non potuiſſet in vtroque, ignoraturque vtrum ſit verum an falſum, ſtandum eſt ei, quod eſt in commodum piæ cauſæ, & rei fauorabilis, vt voluerunt Cynus & Ray. in l. optimam.C.de contrahend. & commit. ſtipul. Cynus in l.in exercendis.in ij. quæſt. C. de fide inſtrumen. Ioan.Andr.Ant.& Panormit.in c.imputari.eodem titu. Alexand.conſi.exc. plura narrata ſunt.colum.iiij.verſi.ſecundò reſpondeo.lib.vj.per l.in ambiguis.& l.libertas. de regu.iur.cum ſimilibus.

Donatio inter virũ & vxorem ad pias cauſas facta valet

CENTESIMVMVICESIMVMOCTAVVM PRIVILEG.

Donatio aliàs prohibita ſumit effectum, ſi conuertatur in piam cauſam.

CEnteſimoviceſimooctauò, licèt aliàs non valeat donatio inter virum & vxorem, toto titu. de donatio. inter virum & vxo. fallit tamen, ſi fiat vt conuertatur in piam cauſam: vt per textum in l. ſi ſponſus. §. conceſſa. D. eodem titu. voluit Guliel.Cu.in l.ſed & ſi poſſeſſori.§.item ſi iurauero. D.de iureiurand. Barto. in l.Seius & Agerius.D.ad legem Falcid. Alexand.conſil.clij.in cauſa & lite. verſic. tertiò licèt aliàs.lib. ij.

Donatio inter patrem & filiũ inualida.

Secus in cauſa dotis.

Extẽſio ad omnẽ piam cauſam.

CENTESIMVMVICESIMVMNONVM PRIVIL.

Pater non prohibetur filio donare ad pias cauſas.

Generaliter prohibita donatione, non cẽſetur prohibita ad pias cauſas.

CEnteſimovigeſimononò, ſimiliter licèt non valeat donatio inter patrem & filiũ, l.donationes.C. de donatio. inter virum & vxo.cum ſimilibus. fallit tamen fauore piæ cauſæ, per textum loquentem in cauſa dotis, in l. Pomponius Philadelphus.D.famil.erciſc. quam ad omnem cauſam piam trahit Calca.conſi. xiij. verſic.pro parte negatiua.col.iiij.verſic. ſed quædam cauſa.

CENTESIMVMTRIGESIMVM PRIVIL.

In generali prohibitione alienationis ſemper intelligitur excepta pia cauſa.

In generali prohibitiõe intelligitur excepta perſona Dei.

Et in generali ſacramẽto fidelitatis perſona Imperatoris.

Contrariũ ſentientes.

Generalis ꝓhibitio de alienãdo nõ feudũ, includit etiã prohibitionem alienationis pro anima.

CEnteſimotrigeſimò, non tantùm eo caſu, ſed & aliàs prohibita generaliter donatione, vel à teſtatore, vel à contrahentibus, non cenſetur tamen prohibita in fauorem piæ cauſæ. Ita referunt Roma. Soci. & Calca. quibus locis ſtatim citabimus voluiſſe Bald.licèt non inuenerim in meo codice, in l.ſi ſponſus.§.conceſſa.per illum text.D.de donationib.inter virum & vxorem.ſequitur ſimiliter Calca.conſ. xiij.pro parte negatiua, col.iij.verſic.ſextum quia in diſpoſitione. vbi & ad hoc allegat auth. res quæ.C.communia de lega.& in c.j.§.ſi verò de allodiis. titu.de pace iur. fit. vbi & addit hanc rationem, quia in huiuſmodi generali prohibitione videtur excepta perſona Dei: ſicuti in generali ſacramento fidelitatis intelligitur etiam excepta perſona Imperatoris. c. ij. titu.de prohibi.feud.alie. Verùm Roma.in dicta authent.ſimiliter, in xv. ſpeciali, inter contractus.dicit hoc eſſe falſum in cap.j.§.donare.titu.quibus modis feud. alie. poſſ. & in dicto c.ij.ad princip.titu.de prohib. feud. alien. per Feder. vbi generalis prohibitio de non alienando feudum, includit etiam prohibitionem alienationis pro anima. Nec obſt. d. §. conceſſa. vbi dicitur quòd vir poteſt donare vxori, & econtrà vxor viro cauſa ſepulturæ: quia illud non eſt ratione piæ cauſæ, ſed quia (vt dicit is tex.expreſsim) ceſſat ratio prohibitionis, cùm ex ea donatione is cui donatur, non fit locupletior.

CENTESIMVMTRIGESIMVMPRIMVM PRIVIL.

Pignus alienatum ad pias cauſas, ſciente & tacente creditore, cenſetur ab eodem remiſſum.

Centeſi

CEntefimotrigeſimoprimò, licèt aliàs qui tacet,& patitur, non videatur conſentire in his quæ præiudicium afferunt, & incommodũ, vt nota.in l.filio familiàs. §.inuitus.D.de procura.cum ſimilibus,& propterea creditor per taciturnitatem non videatur conſentire alienationi rei ſibi obligatæ, quin poſsit pignus proſequi, l.ſicut. §.non videtur. D. quibus modis pignus vel hypo. ſoluit. fallit tamen fauore piæ cauſæ. Verbi gratia, ſi quis præſente, & tacente creditore donaret fundum obligatum pio loco,cenſetur pignus remiſſum.textus eſt in libertate loquens in l.j. C.de remiſſ.pigno. quem Baldus ibi extendit ad omnem piam cauſam. & ſequuntur Rom. & Alexan. ille col. vlti.hic col.viij.in l.quæ dotis.D.ſolut.matrimo.& voluit etiam Ioan.And.in regula,qui tacet.de reg.iur.lib.vj.Panor.in c.nónne.de præſumpt.Roma. conſi.cccxj. in cauſa propoſitæ conſultationis.verſi.in decimo dubio.Soci.conſ.ccxcj.viſis literis.col.vij.verſ.pręterea hanc partem.lib.ij.& Philippus Decius conſi.lxvj. de duobus quæritur, col.pen.pro quibus bene facit text.in authent.ſi ſeruus ſciente domino, vbi etiam id not. Bald.C.de epiſc. & cleri. & in c.ſi ſeruus.liiij.diſt.Et quod in ſimili dicitur de fiſco, in l.ſi hypothecas.C. de remiſſ. pig. Et vide quod ſcribit Philip.Dec.in c.ſuper eo.col.antepen.verſic.ſed ad iſta reſponderi poteſt,iunctis præcedentibus.de offic. deleg.

Qui tacet, & patitur nõ videtur conſentire in ſuũ præiudicium. Creditor per taciturnitatem nõ cenſetur cõſentire alienationi pignoris. Niſi ad pias cauſas alienatum ſit. Exemplũ in libertate Extẽſio ad omnẽ piam cauſam. Niſi etiam à fiſco alienatum ſit.

CENTESIMVMTRIGESIMVMSECVNDVM PRIVILEG.

Mandatum factum piæ cauſæ, durat re integra, etiam poſt mortem mandantis: nec poteſt illius hæres reuocare, cùm non appareat mutatam voluntatem.

CEntefimotrigeſimoſecundò, licèt aliàs mandatum re integra morte mandantis finiatur,l.mandatum.C.mand. cum ſi. fallit in mandato facto piæ cauſæ, quod nec re integra finitur morte mandantis, nec poteſt illius hæres reuocare, vt no. voluit Bald.in auth.ſi qua mulier.col.vlti.verſic.quartò no.C.de ſacroſan. eccl. per tex. quem dicit ſingu.in cle.exiit.§.in eo verò caſu.de verb.ſig.& idem Bald.qui hoc dicit no.dignum in d.l.mandatum.col.iij.verſ.ſed contra hoc op.& ibi Saly.col. vj. in xiij.op. C.mand.vterque per text.loquentem in dote,in l.ſi ego.§.j. D. de iur.do.& idem Bald. in l. cum magiſtratus.col.j.C. quand. prouo. non eſt neceſſ. per c. vlt. de teſtam. lib. vj. & ipſe Bald.in l.ſi defunctus.in fi.D.de procur. Ro.in l.ij.D. ſol.mat.& in d.auth. ſimiliter. in xvij. ſpeciali,inter contractus,non per tex. allegatos. & per Bald.in prioribus locis, quos nititur probare,nihil ad hoc facere,ſed per tex.loquentem in libertate, in l. ſi pater filio.D.de manu.vindict.& idem Rom.conſ.cxix.in prima concluſione,vbi ad hoc dicit ſingul. tex. in d. cle.exiit.quo loco ſuprà citauimus.& Alex.in addi.Barto.in l.ij.§.ſed ſi quis donaturus. D. de donatio. & Iaſon in l.eius qui in prouincia. in verſic. placebat. colum.j. verſic. iſtam regulam.D.ſi certum peta.vbi & facit ſingu.textum in dicta clement. exiit.illum autem textũ in dicta.l.ſi ego.§.j.dicit ſingul.Bal.in cap. cùm veniſſet.de teſta. ſuper quibus vide omnino Iaſ. in dicta l. eius qui. verſicu.placebat.colum.j.

Mandatũ re integra morte mãdantis finitur. Secus in mandato facto piæ cauſæ. Et in dote. Et in libertate.

CENTESIMVMTRIGESIMVMTERTIVM PRIVILEG.

Pœnitentia non habet locum in contractibus ad pias cauſas, etiam re integra. Secus tamen in libertate.

CEntefimotrigeſimotertiò, licèt in contractibus innominatis re integra ſit locus pœnitentię,l.ſi pecuniam.D.de condictio.ob cauſam.cum ſimilib.in celebratis tamen ad pias cauſas non habet locum pœnitentia,etiam re integra. vt voluit Bald.qui dicit not.in l.ſicut.in fi.C.de actio. & oblig.& per text. in l.ſi quis pro redemptione. C. de donatio. & per id quod in ſimili dicitur, quòd etiam fauore dotis non habet hoc caſu locum pœnitentia, per textum in l.ſi ego. §. j. D.de iure dot.Id quod etiam voluit Bal.per text. poſtremo loco allegatum in dicta l.mandatum.colum. iij.verſic.ſed contra hanc op.& ibi quoque Saly.col.vj. xiij. oppo. C. mand. & Alexan.in l.qui Romę.§.Flauius.col.vij.ff.de verbo.obliga.& Socin.vbi ſuprà,in xvij.priuilegio. Et illud de dote etiam per illum textum voluit Barto. in l. ij. §. ſi pecuniam. D. de donatio.& in l.ſi pecuniam.§.j.aut ij.D. de condict.ob cau.& Romanus in l.j.D.ſoluto matrimo. Verùm contrarium apertè ſentit in dicta l. qui Romæ. §. Flauius.in exemplo per eũ ibi poſito,& apertius Franciſc. Aret. ibi, & Romanus in repetitio. dictæ authent. ſimiliter, in xviij. ſpeciali contractuum. dicit enim quòd is qui contraxit, poterit pœnitere, per textũ loquentem in libertate,& ita in pia cauſa,in l.dedi.§.idem erit. D. de condictio. ob cauſam. & iterum in dicta l.ſi pecuniam.§.item ſi quis dederit.D.eodem titulo,in quibus locis idem quoque tenet ipſe Romanus. Nec obſtat (inquit) dicta l.ſi quis pro redemptione. nam is textus ſolùm denegat repetitionem eius quod fuerat donatum, propterea quòd diceretur

In contractibus innominatis re integra locus eſt pœnitentiæ. Niſi ad pias cauſas ſint celebrati. Idẽ in dote. Contrariũ afferentes. Qui cõtraxit, poteſt pœnitere, etiã quo ad libertatem. Reſpõſio ad cõtraria argumenta.

Hæres non poteſt re integra reſilire ab huiuſmodi cōtractibus. Ratio diuerſitatis inter hæredē & defunctum.

non fuiſſe donationem inſinuatam, quia excederet ſummam quingentorum aureorum: at non denegat pœnitentiam, quia de hoc ibi non agitur. Si verò is qui contraxit, mortuus eſt, & velit hæres ipſius reſilire, ſiue pœnitere, non poterit etiam re integra, quamuis defunctus potuiſſet. & ita loquitur dicta l. ſi ego. §. j. D. de iure dotium. Et ratio diuerſitatis eſt, quia ipſe hæres quantum maximè poteſt, debet & tenetur ſubuenire animæ ipſius defuncti, & ita ea perficere, & exequi quæ viuens ipſe ad pias cauſas pro ſua anima diſpoſuit. c. in literis. de raptoribus. c. parochiano. de ſepult. hæc ferè Roma. cuius ſententiam ſequitur, licèt illius non meminerit, Lauren. Calca. conſi. xxxj. Antonius Pacolarius, colum. v. verſic. quid igitur dicendum. vide omnino Iaſo. in dicta l. dedi. §. idem erit. D. de condictio. ob cauſam. & in l. ſi pecuniam. in princip. colum. j. verſic. quartò limita. eodem ritu. vide etiam omnino Soci. in dicto §. Flauius. colum. v. & Iaſ. in dicto §. idem erit, & Alexand. in dicta l. ſi pecuniam. colum. xij.

CENTESIMVMTRIGESIMVMQVARTVM PRIVILEG.

Eccleſia, vel ciuitas, mutui datione non obligatur, ſi in vtilitatem eius pecuniæ verſæ non ſint.

Mutuans inſtitori nō tenetur probare verſū in vtilitatē domini. Secus in mutuante adminiſtratori eccleſiæ. Et adminiſtratori ciuitatis. Niſi eccleſia vel ciuitas per magiſtrum ſuum aliquam negotiationē exerceant.

Centeſimotrigeſimoquattò, licèt mutuans inſtitori non habeat neceſſe probare verſum in vtilitatem domini, l. vlti. D. de exercit. fallit tamen in mutuante adminiſtratori eccleſiæ, ſiue piæ cauſæ, vt volunt doctores, idem quoque dicentes in mutuante adminiſtratori ciuitatis, in l. ciuitas. D. ſi certum peta. Quod tamen limitat ſingul. Bal. in rubric. C. de exercit. colum. penulti. verſic. contrà videtur procedere, quando eccleſia vel ciuitas non exercet aliquam negotiationem: aliàs ſi exerceat per magiſtrum ſuum, vtetur iure communi. quam limitationem dicit ſing. Alexand. in dicta l. ciuitas. colum. penulti. vbi eam tamen non putat veram, licèt Iaſon ibi, colum. vlti. verſic. iſta limitatis, eam conetur approbare.

CENTESIMVMTRIGESIMVMQVINTVM PRIVILEG.

Donata ad certum pium vſum, ne authoritate quidem principis poſſunt conuerti in alium.

Donata ad certū vſum poſſunt à donatario in alium conuerti. Secus in donatis ad certum pium vſum. Quæ ne authoritate quidē principis poſſiũt conuerti in aliũ vſum. Excepta tamē ſummi Pontificis authoritate.

Centeſimotrigeſimoquintò, licèt donata ad certum vſum poſsint à donatario in alium vſum conuerti, l. ij. in fine, & l. ſequen. D. de donatio. & l. ſi repetendi. C. de condictio. ob cauſam. & l. ſed ſi vir. §. vlti. & l. ſequen. D. de donatio. inter virum & vxor. fallit tamen in donatis ad certum pium vſum, quia non poteſt in alium conuerti, per text. in l. penulti. & ibi Bald. qui hoc expreſsè not. & dicit ſpeciale in pia cauſa, C. de donatio. & in clemen. quia contingit. de religioſis domib. & voluit Baldus, qui & hoc negat poſſe fieri authoritate principis, conſil. clxxxiij. factum proponitur. poſt principium, lib. j. vbi & ad hoc alia iura allegat, & conſil. cxviij. caſus ſub tali forma. colum. iij. verſic. ſuper quinto puncto, lib. v. & Panormita. conſi. xcix. quidam condidit teſtamentum, colum. ij. verſic. moueor decimò, lib. ij. vbi tamen excepit authoritatem ſummi Pontificis, & Paul. Caſtren. conſ. clxxxvij. ſuper primo quæſito reſpondeo, in princip. lib. j. vbi etiam excepit authoritatem ſummi Pontificis: & Benedict. Capra. conſil. cxxj. punctus fuit, quidam teſtator. Tu tamen omnino vide Barto. in l. pater. §. Tuſculanus. D. de lega. iij. & in l. legatum. D. de vſufruct. lega. & Bald. conſil. ccccxv. viſa ſubſtitutione, ante fi. lib. iiij. & Panormit. in c. nos quidem. colum. vlti. & ibi Cardina. & alios, de teſtament. Roma. ſingul. cccclxxvij. legatum factum. vide eundem Roma. conſi. xlix. verſic. quò ad tertium.

CENTESIMVMTRIGESIMVMSEXTVM PRIVILEG.

Pactum non excludit eum à ſacrilegio, qui rem ipſius eccleſiæ propria authoritate occupat.

Niſi rem ipſius eccleſiæ occuparet.

Centeſimotrigeſimoſextò, licèt valeat pactum vt creditor poſsit propria authoritate poſſeſsionem hypothecatam ingredi, per l. iij. C. de pignor. fallit tamen ſi res ipſa ſit eccleſiæ: neque enim hoc caſu pactum excuſaret eum, qui rem ipſius eccleſiæ propria authoritate occuparet, quum in ſacrilegium incurrerit, per textum in c. nulli liceat. xij. quæſt. ij. per quem ita dicit Innocen. in cap. verum. de foro competen. Sed Hoſtienſ. ibi tenet contrarium. Sed tu omnino ſuper hoc vide Anto. & Panorm. in dicto cap. verum. vbi multifariam in ea re diſtinguit, & Roma. multa quoque ſuper hoc differentem in dicta authent. ſimiliter, in xix. ſpeciali, inter contractus. C. ad legem Falcid.

CENTESIMVMTRIGESIMVMSEPTIMVM PRIVILEG.

Non malè infertur ab alienatione rerum eccleſiæ ad alienationem rerum piæ cauſæ.

Centeſi

CEnteſimotrigeſimoſeptimò, in alienatione rerum piæ cauſæ eadem ſolennitas requiritur, quæ in alienatione rerum eccleſiæ. Ita voluerunt Hoſt. Ioan. Andr. Anto. Imol. & Panormit. qui hoc dicit ſemper eſſe notandum, & Barba. in cap. nulli. de rebus eccleſ. non alie. per textum in §. quia verò. in authent. de non alien. qui eſt canon in c. hoc ius porrectum. x. quæſtio. ij. Angel. in l. ij. C. de fide inſtrumen. Imol. Felyn. & Petrus Anchar. conſi. cclxxiiij. ad declarationem dubij, colum. j. Pau. Liaz. & alij poſt eum in clement. quia contingit. §. illud. de religio. domi. & Paul. Caſtrenſ. conſilio cclxix. dubitatur nunquid hoſpitale, colum. j. lib. j. & conſi. xvj. incipien. tale factum fuit, & iterum conſilio ccxcv. incipiente, propoſita mihi, & Philippus Franc. qui hoc dicit ſingul. in cap. j. colum. ij. de rebus eccleſ. non alien. lib. vj. Qualiter tamen hoc intelligatur quantum ad bona hoſpitalium, videbis per Felynum in dicto cap. de quarta. col. ij. de præſcrip. & Philippus Fran. vbi ſuprà.

Eadem requiritur ſolennitas in alienatione rerum piæ cauſæ, quæ in alienatione rerũ eccleſiæ.

Quid in alienatione bonorum hoſpitaliũ.

CENTESIMVMTRIGESIMVMOCTAVVM PRIVILEG.

Reſtitutio in integrum eodem modo competit piæ cauſæ, quo eccleſiæ.

CEnteſimotrigeſimooctauò, non diſsimile eſt præcedentibus, quòd ſicuti eccleſia reſtituitur in integrum ratione læſionis. c. j. & per totum titul. de in integrum reſtitutio. ita & pia cauſa, vt voluit Ioan. Andr. in c. j. & c. ij. & ibi Ioan. de Imol. & Domi. de in integrum reſtitutio. lib. vj. & Petrus Anchar. in cap. nulli. de rebus eccleſ. non alienan. & Paulus, qui hoc quoque dicit eſſe ſemper menti tenendum, in dicto cap. nulli. in fi. & in cap. cùm eſſes, colum. vlti. de teſtamen. vbi hoc dicit ſingul. & Franc. Aret. in l. j. col. vlt. in duodecimo priuilegio. C. de ſacroſanct. eccleſ. Et ita quoque voluerunt loquendo de hoſpitali, Innocen. Petrus Anchar. & Imol. in c. niſi eccleſiæ. de præbend. Bal. & Paul. Caſt. in l. orphanotrophos. poſt prin. C. de epiſc. & cleric. Bald. conſi. cccclxv. in ciuitate Brixiæ, lib. j. & conſi. ccclxxxj. quæſtio ſubtilis eſt, colum. j. lib. iij. Panorm. in cap. j. aliàs ij. col. pen. & vet. de in integ. reſti. aliàs de præſcri. & Rom. conſ. cccvij. cùm præſupponatur, poſt prin.

Eccleſia reſtituitur in integrũ ratione læſionis.

Et pia cauſa.

Et hoſpitale.

CENTESIMVMTRIGESIMVMNONVM PRIVIL.

Piæ cauſæ præſcribuntur tantùm ſpatio quadraginta annorum.

CEnteſimotrigeſimononò, ſicuti contra eccleſiam non currit præſcriptio, niſi quadraginta annorum, per l. vlt. & authen. quas actiones. C. de ſacroſanctis eccleſ. ita nec etiam contra pias cauſas, per textum in §. cum temporibus. in authent. de eccleſ. titul. & voluit Bald. qui hoc dicit notab. & menti tenendum in dicta authent. quas actiones. & in l. in genere. in fin. D. de his qui not. infa. verſic. vltimò præmitto. Panormita. in c. de quarta. in vj. notab. & ibi latè Fely. colum. j. & ij. de præſcrip. idem Panormitanus in c. accedentibus. in ſecundo not. de priuileg. & conſil. liiij. hoc capite factum ſuper quo, &c. colum. ij. verſic. hoc tamen. lib. ij. vbi reprehendit Fede. qui conſil. cj. incip. vtiliter fuit. tenuit ſufficere poſſeſsionem triginta annorum, idem quoque tenuit Maria. qui alios quoque allegat in tracta. de oblationibus, in v. quæſtio. noui libelli. Iaſon in §. ex maleficus, colum. xj. Inſtitu. de actio. Franciſc. Balb. in j. par. v. part. col. ij. verſic. amplia quartò.

Contra eccleſiã curri tantum præſcriptio quadraginta annorum.

Et contra pias cauſas.

Qui dicãt ſufficere poſſeſsionem triginta annorum.

CENTESIMVMQVADRAGESIMVM PRIVILEG.

Pia cauſa & eccleſia de iure æquiparantur, ac iiſdem gaudent priuilegiis.

CEnteſimoquadrageſimò, generaliter eiſdem gaudet priuilegiis quælibet cauſa pia, quibus & eccleſia, vt voluerunt Ioan. Andr. Petrus Anchar. & Domin. in dicto c. j. de in integrum reſtitu. libro vj. & Innocen. in c. relatum. de teſtamen. & ibi Panormita. colum. vlti. qui dicit huius eſſe rationem, quia eſt eadem vtriuſque ratio: nam eccleſia ſua priuilegia habet propter animam, & contemplationem Dei, & idem Panormita. in dicto c. nulli, ante fin. de rebus eccleſ. non alien. vbi reddit etiam rationem, quia hæc duo, videlicet eccleſia & pia cauſa, reperiuntur de iure æquiparata, per c. requiſiſti. §. ſecus autem. de teſtament. & facit c. xenodochus. cum c. ſequen. de religioſis domib. & idem Panormita. in c. j. de in integr. reſtitut. & in dicto c. accedentibus. de priuileg. & conſil. cij. circa perſonarum. colum. vlti. verſi. & idem dicendum, lib. ij. & Petrus Anchar. in clement. cauſam. de electio. & in clementi. diſpendioſam. de iudic. Barbat. latè in c. vlti. de teſtament. & Philippus Francus in dicto c. j. colum. ij. de rebus eccleſ. non alienan. libro vj. & bene facit textus in l. priuilegia. & quod ibi notat Barto. C. de epiſcopis & cleric. & ſcribitur in cap. ſciant cuncti. & in cap. generali. poſt princip. de electio. lib. vj. & in cap. grandi. & ibi Petrus Anchar. Cardina. Florent. & alij de ſupplend. neglig. prælat.

Qualibet pia cauſa eiſdem gaudet priuilegiis, quib. eccleſia.

Eadem eſt ratio piæ cauſæ & eccleſiæ.

Eccleſia & pia cauſa de iure æquiparata.

Centeſi

CENTESIMVMQVADRAGESIMVMPRIMVM PRIVILEG.

In piis cauſis & minorum perſona re ipſa & ex ſolo tempore tardius pretij exoluti mora contrahitur.

Sine interpellatione non cõtrahitur mora. Aliud in minore creditore. Et in piis cauſis.

CEnteſimoquadrageſimoprimò, licèt alias non cõtrahatur mora ſine interpellatione, aut diei, aut hominis, per not. in l. magnam. C. de contrahend. & commit. ſtipul. cum ſimil. tamen ſicuti hoc fallit in minore, cui quicquam debetur, per text. gloſ. & docto. in l. in minorum. C. in quibus cauſis in integrum reſtitu. non eſt neceſſar. & in l. Titia Seio. §. vſuras. D. de legat. ij. & alibi dixi plenius. ita quoque in piis cauſis, per textum in dicta l. Titia Seio. §. vſuras. quem ad hoc expendit Bald. in authentic. hoc amplius. colum. penulti. & ibi etiam Iaſon, colum j. C. de fideicommiſſ. & voluit gloſſ. not. in §. item miſta. in verbo, in iudicium. Inſtitu. de actio. quam ſequitur & facit ſingular. Rom. ſingu. cxvj. tu habes quod in minore. vide Iaſon. in dicta authent. hoc amplius.

CENTESIMVMQVADRAGESIMVMSECVNDVM PRIVILEGIVM.

Eccleſiæ & alia pia loca in omnibus minorum iure vtuntur.

Omnia priuilegia cõpetentia minoribus, cõpetunt eccleſiis. Minores & pia cauſa æquiparantur. Adminiſtratores piorũ locorum æquiparantur tutoribus, & curatoribus. Pius locus æquiparatur minori. Eccleſia & minor à pari procedũt. Argumẽtũ vſitatiſsimum à minore ad eccleſiam.

CEnteſimoquadrageſimoſecundò, vt generaliùs loquar, omnia priuilegia competentia minoribus, competunt eccleſiis, & aliis piis locis: à pari enim procedunt minores & piæ cauſæ, vt patet ex tex. in l. orphanotrophos, in princip. C. de epiſcop. & cleric. vbi adminiſtratores piorum locorum æquiparantur tutoribus, & curatoribus, & ibi expreſsè notat Bald. & Paulus Caſtren. poſt principium, hoſpitalia iure minorum vti: & eſt ſimilis text. quem etiam not. Imol. in clement. quia contingit. §. vt autem præmiſſa. de religio. domib. & expreſsè voluit Roma. ſingul. xciij. incipien. habui quæſtionem. vbi dicit, quòd minori pius locus æquiparatur: & per hoc decidit pulchram quæſtionem, & Matheſil. not. xliiij. nota quòd eccleſiæ, vbi hic dicit ceſſare in vno caſu. Et hoc procedit ex conſequentia eorum quæ diximus in præcedentibus priuilegiis, quibus latè oſtendimus eccleſiam, & piam cauſam æquiparari: quia etiam eccleſia, & minor à pari procedunt, per tex. in c. j. & in c. auditis. & ibi latè glo. & doct. de in integ. reſti. & propterea ſæpiſsimè ſumitur argumentum à minore ad eccleſiam, vt per gloſ. in l. reſpublica. C. quib. ex cau. maio. & l. ſi in rẽ. C. quand. ex fac. tut. cum multis ſimilibus latè congregatis per Nic. Eueral. in locis legalibus, in loco à minoribus ad eccleſiam, vbi hoc ex aliorum ſententia limitat, vt per eum videre poteris.

CENTESIMVMQVADRAGESIMVMTERTIVM PRIVILEGIVM.

Fiſcus & Eccleſia in omnibus æquiparantur.

Priuilegia fiſco cõpetentia etiã eccleſiis competũt. Argumẽtũ de fiſco ad eccleſiam.

CEnteſimoquadrageſimotertiò, ſimiliter omnia priuilegia competentia fiſco, competunt & eccleſiis, & aliis piis cauſis, vt licet videre ex multis, quæ ſuprà diximus, quibus adde gloſſ. in l. ſi procurator. §. vlt. D. de iu. fiſc. quæ trahit illum tex. ad eccleſiam, quam ſequitur Bart. in l. à diuo Pio. §. ſed ſi emptor. D. de re iudic. & etiam Panor. in c. ij. in fi. de preca. cum multis ſimilibus adductis per eundem Eueral. in loco de fiſco ad eccleſiam, vel ad piam cauſam. Et ſi quis velit videre priuilegia fiſci, legat. Bald. in l. j. C. de hæred. vel actio. vend. & Saly. in l. vlti. C. de priuil. fiſc. & Eueral. vbi ſuprà, & Franc. Luca. in eo tract. quem de priuilegio fiſci nuncupauit.

CENTESIMVMQVADRAGESIMVMQVARTVM PRIVILEGIVM.

Eccleſia violenter inuadens poſſeſsionem rei ſuæ, non incidit in conſtitutionem l. ſi quis in tantam. C. vnde vi.

Priuilegia fiſci quæ. Violenter inuadens poſſeſsionẽ rei ſuæ, priuatur dominio eius rei. Secus in eccleſia.

CEnteſimoquadrageſimoquartò, licèt violenter inuadens poſſeſsionem rei ſuæ, apud alium conſtitutæ, priuetur dominio eius rei, per l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. tamen illud non procedit in eccleſia, aut alia pia cauſa, ſecundùm glo. in c. j. in verbo, rigor. & ibi docto. de dol. & contu. & Benedict. Capra, conſi. xxxij. punctus, caſus eſt talis. colum. penulti. & bene facit quod hic diximus in xlv. priuilegio, de legatario occupãte legatum propria authoritate.

CENTESIMVMQVADRAGESIMVMQVINTVM PRIVILEGIVM.

Arbitratore non arbitrante, fauore piæ cauſæ recurritur ad arbitrium boni viri.

Enteſimoquadrageſimoquintò, licèt à perſona arbitratoris electi à partibus, poſteà non arbitrantis, non recedatur, vt eatur ad arbitrium boni viri, & ſic iudicis, ac conſequenter extinguatur cõ promiſſum, & ſtipulatio in id facta, l. vlti. C. de contrah. empt. l. ſi merces. in princ. D. loca. l. ſi quis arbitratu. D. de verb. oblig. & ibi concord. in gloſſ. fallit tamen fauore piæ cauſæ, vbi arbitratore non arbitrante, recurritur ad arbitrium boni viri. textus eſt loquens in cauſa dotis, in l. iij. C. de dot. promiſſ. & in l. cùm poſt. §. gener. D. de iure dotium. & voluit gloſſ. etiam in dote, in l. vlt. in gloſſ. iij. & ibi Bald. col. iij. in v. oppo. C. de contrah. empt. & Bart. in l. j. col. iij. D. ſolut. matri. vbi dicit hoc quoque procedere in cauſa alimentorum, & alia pia cauſa. & Baldus in l. vlti. verſicu. pone declaratio dotis. C. de ſenten. quæ ſine certa quanti. Roma. in dicta l. ſi quis arbitratu. & ibi Iaſon colum. iij. in quarta limitatione. Sed aduerte huc paululum: quia illi tex. qui ad hoc allegantur, non probant, videlicet in d. l. iij. & in §. gener. nam loquuntur quando arbitrium erat collatum in perſonam debitoris debentis ſoluere dotem: quo caſu quando pars, cui committitur arbitrium, non vult arbitrari, recurritur ad iudicem in omnibus contractibus. per textum in l. hæc vendicatio. D. de rei vendi. & not. gloſſ. Bart. Alex. & alij in dicta l. ſi quis arbitratu. vbi & Iaſon hoc perpendit, nec aliud dicit.

A perſona arbitratoris poſteà non arbitrantis nõ receditur. Nec itur ad arbitriũ boni viri. Extinguitur tamen compromiſſum. Aliud fauore pia cauſa. Vt in dote. Et in cauſa alimentorum. Arbitrio collato in perſonam debẽtis, nec poſteà arbitrantis, recurritur ad iudicẽ.

CENTESIMVMQVADRAGESIMVMSEXTVM PRIVILEGIVM.

Semper in fauorem piæ cauſæ iudicandum eſt, etiam ſi ſuſtineat partes actoris.

Enteſimoquadrageſimoſextò, licèt aliàs cùm ſunt iura partium obſcura, reo fauendum eſt potius quàm actori, c. cùm ſunt. de regul. iur. lib. vj. cum concordantiis ibi adductis per gloſſ. & doctores. fallit tamen in cauſa pia, in quaſi æquales ſunt vtriuſq; probationes, ſemper pro pia cauſa iudicandum eſt: etiam ſi ſuſtineat partes actoris. textus eſt notab. loquens in libertate, in l. lege Iulia. D. de manumiſſ. id quod trahit ad omnẽ piam cauſam Speculator titul. de teſtib. §. poſtquam de teſtibus. verſic. ſed quid ſi cõtingat. & Romanus qui nullam Specul. facit mentionem in authent. ſimiliter. in primo ſpeciali, circa iudicia. vbi hoc dicit eſſe notandum ad materiam c. in noſtra. de teſtib. & l. ob carmen. §. ſi teſtis. D. eodem titu. & idem etiam voluit Barba. in dicto c. ex literis. & rurſum in c. in præſentia. de probatio. & Corſet. in ſuis ſingul. in verbo, pia cauſa, in dubio ſtamus. Sed & illum textum ad omnem cauſam fauorabilem trahit Bald. in l. cùm magiſtratus. in vltima quæſtio. C. quando prouoc. non eſt neceſſ. vbi illum dicit eſſe not. & mente tenendum, & in c. j. §. ad hoc. in verbo, promptiores. tit. hic finit lex Conradi &c. vbi dicit ſingu. & in c. j. ad fin. de contract. inter me & domi. vbi dicit multùm notandum, & in c. vlti. col. iij. de re iudi. & ante illum Cyn. in l. j. & ibi quoque ipſe Bald. C. de vſuris.

In ambiguis reo fauendum eſt potius, quã actori. Secus in pia cauſa. Vt in libertate. Extẽſio ad omnẽ piam cauſam. Extẽſio ad omnem cauſam fauorabilem.

CENTESIMVMQVADRAGESIMVMSEPTIMVM PRIVILEGIVM.

Diuerſis ſententiis à iudicibus prolatis, fauor ſententiæ pro pia cauſa dictæ præualet: niſi euidenter nunquàm ex actis appareat.

Enteſimoquadrageſimoſeptimò, ſimiliter licèt aliàs inter pares numero iudices ſi diuerſæ ſententiæ proferantur in dubio ea ſit aſſumenda, quæ pro reo facit, l. inter pares. D. de re iudic. & c. vlti. extra eo. Id quod etiam fuiſſe obſeruatum apud antiquiores teſtis eſt Ariſtoteles libro quæſtionum xxix. cap. xiij. vbi huiuſce rei multas rationes attulit. In hoc tamen caſu ei ſtandum eſt, quæ eſt in fauorem piæ cauſæ, etſi ea actoris partes ſubeat, per text. in dicta l. lege Iulia. D. de manumiſſ. & dicta l. inter pares. & dicto c. vlti. & ita in omni pia cauſa voluit Roma. in ſecundo ſpeciali, circa iudicia. Nam & eundẽ fauorem habet cauſa dotis, per dictum cap. vlti. cùm pia cauſa ſit æquè fauorabilis, ac imò fauorabilior, vt ſæpe diximus, & dicemus poſteà latiùs. Et proptereà dicit Vinc. & poſt eũ Ioan. Andre. Panormit. & omnes in dicto cap. vltimo, hoc idem quoque locum habere in aliis caſibus fauorabilibus. quod & ſatis declarat tex. ibi, & voluerunt etiam Specu. & Ioan. And. in additio. ipſius tit. de teſte. §. poſtquam de teſtibus, verſic. ſed quid ſit contra. & Ioan. Andr. in c. in noſtra. de teſtib. Alexand. & Iaſon in dicta l. inter pares. D. de re iudic. Sed hoc tamen limita procedere, niſi ea ſententia lata pro cauſa pia eſſet euidenter iniqua, per textum in l. ſi pars iudicantium. D. de inofficio. teſtamen. quæ licèt loquatur ſolùm in cauſa teſtamenti, extenditur tamen ad omnem aliam cauſam ſimilem, & fauorabilem, vt dicit Angel. poſt gloſſ. ibi expreſsim illum textum ad limitationem dicti cap. vlti. & idem Ang. in l. cùm magiſtratus. C. quando prouo. non eſt neceſſ. & Alexan. in l. duo iudices, col. iij. D. de re iudica. & dicit Ange. in dicta l. ſi pars euidenter eam eſſe iniquam, quæ ex actis apparet, vt not. per Innocent. in c. ex inſinuatione. de appella. de qua re latiùs videbis per doctores. & maximè recentiores in c. inter cæteras. de re iudic.

In diuerſis ſententiis à paribus numero iudicibus prolatis, quæ in rei fauorem eſt, in dubio aſſumitur. Niſi aliud dictet fauor piæ cauſæ. Item fauor dotis.

CENTESIMVMQVADRAGESIMVMOCTAVVM PRIVILEGIVM.

In dubiis ſemper fauendum eſt piæ cauſæ.

Fauor piæ cauſæ.

CEnteſimoquadrageſimooctauò, generaliùs ſemper in dubiis teněda eſt ea pars, & opinio, quæ fauet piæ cauſæ: ita vulgò allegatur l. ſunt perſonæ. D. de religio. per quam ita dicit Petrus Anchar. conſil. xlvj. prima facie videretur. Imol. & recentiores in c. in præſentia. de probatio. Roma. in l. ſenium. & in l. penul. C. qui teſtamen. face. poſſunt. Cumanus conſil. cv. quædam domina Lucia. colum. iij. Alexa. conſil. cxxj. viſo themate. colum. iij. lib. j. & conſi. xxxj. ſuper contentorum, colum. iij. & cxc. plura narrata ſunt, in fi. lib. vj. & conſil. cciiij. hoc capite perſpectis verbis, colum. iij. verſi. rurſus dato, eodem libro vj. recentiores in l. j. C. de ſacroſanct. eccleſ. & ſcribunt omnes vbique.

CENTESIMVMQVADRAGESIMVMNONVM PRIVILEGIVM.

Relicta ad pias cauſas ſunt miſti fori: adeò vt laicus etiam teneatur ſtare iuriſdictioni iudicis eccleſiaſtici.

In cauſis piis habet epiſcopus iuriſdictionem etiam in laicos. Nec valet conſuetudo in contrarium. In relictis ad pias cauſas poteſt iudex eccleſiaſticus adiri contra quoſcunq.

CEnteſimoquadrageſimnnonò, vbi verſatur cauſa pietatis, habet etiã epiſcopus iuriſdictionem in laicos, l. j. & ibi Bald. C. de epiſco. audi. & c. j. & ibi Hoſtienſ. qui dicit non valere conſuetudinem in contrarium. Panor. in vltimo notab. & iterum in fin. vbi hoc dicit not. Barba. & Anto. Burg. etiam in vltimo notab. de emptio. & vendi. & in c. cùm ſit generale. & ibi Panormita. in ſecundo notab. de foro compet. Et propterea dicit gloſſ. in c. relatum, huius initij j. de teſtament. quòd in relictis ad pias cauſas poteſt ſemper adiri iudex eccleſiaſticus, contra quoſcunque: quam gloſſ. ſequitur, & dicit ſingul. Panorm. ibi, in fine. Sed eſt etiam gloſſ. in c. ſi hæredes. & ibi Innocen. Hoſtien. Ioan. Andr. Panormit. & alij, de teſtament. Sed & de hoc eſt textus in l. hæreditas. vbi gloſſ. Bald. in vtraque lectione, & Angel. D. de petitio. hæredit. & in §. ſi quis autem ædificationẽ. in authent. de eccleſ. titul. & ita quoque voluit Innocen. & Ioan. Andr. in c. ſignificantibus. de offic. delega. & idem Innocent. in c. nos quidem. de teſtam. Archidiac. in c. Syluester. xj. q. j. Specul. de offic. iudic. §. j. verſicu. item imploratur contra hæredes, & in titu. de inſtrum. edi. §. nunc aliquando. verſic. & ſcias. Angel. conſil. cxxix hoc initio bona dicti teſtatoris. & conſil. cxxxvij. quidam Hugucius. paulò ante finem, vbi ad hoc etiam allegat l. nulli. & l. ſi quis ad declinandam. C. de epiſc. & cleric. Cano. in c. ſignificantibus. de offic. deleg. Flor. in l. cùm quidam. §. ſi dies. D. de vſur. & in l. qui erat. col. j. D. famil. erciſc. Bart. in l. ſolent. col. ij. verſic. quæro coram quibus iudicibus. D. de alimen. & cibar. leg. Franc. Areti. in dicta l. j. col. vlt. in decimoquarto priuilegio. C. de ſacroſanct. ecc. Alex. conſil. clxx. circa primum dubium, in princ. lib. ij. Stepha. Bertran. conſi. xciiij. relicta. num. ix. lib. ij. & hoc omnes fatentur eſſe miſti fori, de quo latiſsimè per Barbat. conſi. xlij. clementiſsimum Deum, col. antepen. verſi. capio nunc ſecundam dubitationem, & ſeq. vſque ad fi. conſi. lib. iiij.

CENTESIMVMQVINQVAGESIMVM PRIVILEG.

Cognitio legatorum ad pias cauſas ſpectat ad forum principis.

Cognitio relictorum ad pias cauſas pertinet ad iudices regios. Princeps ſpecialis protector miſerabilium perſonarum.

CEnteſimoquinquageſimò, cognitio cauſæ legatorum relictorum ad pias cauſas pertinet ad iudices Regios, non etiam ad inferiores, per textũ à nemine, quem viderim, hucuſque ad hoc expenſum, in l. hæreditas. §. ſi defuncto. D. de petitio. hęredit. in verbis, principali authoritate, id eſt principis, vt ſcienter exponit glo. Et hoc quidem confirmatur ex l. j. C. quando Imper. inter pupil. & vid. vbi pupilli, viduæ, atque aliæ miſerabiles perſonę habent priuilegium, vt poſsint trahere aduerſarios ad forum principis, prætermiſſo ordinario. Nam, vt ibi dicit Bal. princeps eſt ſpecialis protector huiuſmodi perſonarum. Legatũ autem relictum his perſonis dicitur ad pias cauſas, vt poſteà dicemus, ex quo potes intelligere illud ad hunc locum pertinere.

CENTESIMVMQVINQVAGESIMVMPRIMVM PRIVILEGIVM.

Iudicium populare datur pro legatis ad pias cauſas.

Quilibet de populo rectè agit pro piis cauſis.

CEnteſimoquinquageſimoprimò, poteſt quilibet de populo agere pro relictis ad pias cauſas, tex. eſt not. in §. ſi verò ſanctiſsimus. verſic. ſi autem hæres. vbi Ange. not. tit. de eccl. titu. & ita voluit per illum tex. Spec. in tit. de inſtrum. edit. §. nunc verò aliqua. q. lxv. verſic. ſed nónne quilibet de populo. Bar. in l. ſi quid relictum. D. de legat. j. Bal. in l. nulli. col. penul. verſic. vltimò not. per tex. ibi, C. de epiſc. & cler. & in auth. hoc amplius, col. iij. verſic. quæro ad cuius petitionem. C. de fideicom. & in dicta authen. ſimiliter. in tertio ſpeciali, circa iudicia. vbi dicit illum tex. in dicto §. ſi verò. eſſe ſingul.

& perp

& perpetuò memoriæ commendandum.& idem Romanus qui eum dicit ſingu.conſi. lxix. viſo quouis themate,colum.j.verſic.ſecundò principaliter. & apertiùs conſil. ccccxxviij. in terminis propoſitæ conſultationis. colum. iij. verſic. tertiò ad idem. & Barba.in rub. de reſcript.in clement.colum.viij.verſic.quintò niſi fuiſſet,in lectu.& in ca.ſi hæredes,poſt alios ibi. de teſtam.& conſi.viij. ſcribitur præclarè, col. vij. lib.j.& conſil. xij. ſcribitur apud prophetam,col.antepen.verſic. & ſi opponatur, vbi dicit ad hoc text.in dicto §. eſſe valde ſing. & conſi.xxxij.illud in medium afferam,col.iij.lib.item iij.redeo ad materiam.& Steph.Bertrand.conſi.ccxliiij.viſo proceſſu, nu.iiij. lib.j.

CENTESIMVMQVINQVAGESIMVMSECVNDVM PRIVILEGIVM.

Officium iudicis,nemine etiam petente,in piis cauſis interponendum eſt.

CEnteſimoquinquageſimoſecundò,licèt aliàs iudex non poſsit, nec debeat impertiri officium ſuum irrequiſitus, l. iiij. §. hoc autem iudicium. D. de damno infect.cum concord.ibi adductis.fallit tamen in cauſis piis,quibus nemine petente poteſt iudex officium ſuum impertiri, imò debet. textus eſt elegans in l.nequicquam.§.vlti.verſi. plerunque. vbi & hoc not. Barto. D.de offic.procõſul.& in l.profectitia.§.ſed & ſi proponas. D.de iure dot. & in l.qui erat hæres.D.famil.erciſcun.& Bart. in dicto §.hoc autem iudicium.in iiij.oppo. & ibi quoque Imol.& Alex.ex quibus Barto. quem ſequitur Alex.dicit iudicem, niſi id fecerit,puniendum.Innoc.in c.ad noſtram. huius initij ij.de iureiur.Spec. tit. de teſtam. §. in primis.verſic.pone nullus.Cyn.& Bald. in l.mulierem. per illum text. loquentem de libertate. C.ſi manc.ita alie.fue.Baldus in dicta l.nequicquam. §. vbi decretum. col. x. de officio proconſul. & in auth.ad hæc,ad fin.C.de vſuris, & in l.vni.col.xvij.C.de confeſ. & in c. bonæ,huius initij j. col.ij.verſic. & ſcias.de poſtul. prælat. & conſi.elij.ſuper primo puncto, in fine,lib.iiij.& in l.hæreditas.§.j.in j.lect. & ibi etiam Angel. D. de petit.hæred. Roma.in dicta auth.ſimiliter.in v. & rurſum vndecimo ſpeciali, circa iudicia. Panor. in c.nos quidem. in quarto notab. de teſt.Floria.in l.cùm quidam.§.ſi diem.D.de vſur.& in l.qui erat. col.j.in fi.D.ſamil.erciſc.Calca.conſi.xiij.pro parte negatiua,col.v.verſi.& quod fortius eſt.Barba. dicto conſ. viij.& conſ.xxxij.ſuprà in præcedenti priuilegio alleg. Alex.in l.diui.col.ij.verſi. nota caſum.per illum tex.loquenté in cauſa alimentorũ.D. ad leg.Falcid.& benc facit gloſ. in c.cupientes.§. cæterùm.in verbo, contumacia. de elect. lib. vj. cùm dicit iudicem poſſe impertiri officium non petitum, vbi vertitur animæ periculum, per text.in cap. cùm nobis olim.de electio.quod & voluit Spec.in titu.de diſpu.& alleg.§. vlti. verſi. probationes. in fi. per c.cùm inhibitio. de cland. deſponſ. Et quod etiam in cauſa dotis,quæ & ipſa pia cauſa dicitur,vt poſteà dicemus. Id quoque procedit per text. in l.ſi cùm dotem. §. necnon illud. verſic.ideoque.& ibi Raphael,& Paul.Caſtr.D. ſoluto matrim.

Iudex non debet impertiri officiũ ſuũ irrequiſitus

Niſi in piis cauſis.

Alioquin puniendus erit.

Idem in libertate.

Et in cauſa alimentorum.

A ſentẽtia lata in fauorem piæ cauſæ non appellatur.

Vt in cauſa alimentorum.

CENTESIMVMQVINQVAGESIMVMTERTIVM PRIVILEGIVM.

In cauſa alimentorum non admittitur appellatio. Quod an in omni pia cauſa obtineat,in vtranque partem diſputatur.

CEnteſimoquinquageſimotertiò, à ſententia lata in fauorem piæ cauſæ non licet appellare:ita ſunt qui putant, per id quod voluit Bartol.in l.ſolent.colum. vlti. & iterum in l.Mela. D. de ali. & cib. lega. quòd in cauſa alimentorum non admittitur appellatio,per l.vlti. D.de appel.recip.vbi dicitur, quòd ſi res dilationẽ non recipiat, non permittitur appellare. quod & idem voluit ipſe Bart. ita dicens voluiſſe Franc.Tig. in ſuo tractatu de alimentis, col. vlt. verſic. quæro an à ſententia. Et idem quod de pia cauſa diximus,ſentit Bald.in repet.l.j.char.penul.in ix.quæſtio.in fin.dum dicit procedere cùm res dilationem non recipit, vbi de ſalute corporis agitur,per d. l. vlt. D. de appel.recip.multominus,cùm tractatur de ſalute animæ. Verùm contrarium tenet Ro. in dicta authent.ſimiliter.in vj.ſpeciali,inter iudicia.& Alex.iſt addi. Bart.in dicta l. Mela.moti, quia ſemper cenſetur permiſſa appellatio, niſi expreſsè repetiatur prohibita. l. & in maioribus.C.de appel.l.ſi is quem.C.de libe. cauſ.& l.ij.§.ſi is.D.quando appel.ſit. Deniq; quia in cauſa decimarum,quæ vtique pia eſt,vt quæ pro anima tribuuntur,permittitur etiam appellari, vt voluit gloſſ. ordi.in c. Titia nobis. vbi etiam doc.qui diſtinguunt, extrà de deci. quem ſequitur Spe.in titu.de appel.§.in quibus.verſic.ſed nunquid. Nec obſtat quod dictũ eſt de alimentis, quia id omnino indubitatum eſt. Fuerunt enim multi qui contrarium tenuerunt ea ratione,quam ſuprà adduximus:vt licet videre per Spec.& Ioan. And. vbi ſuprà dicto §. in quibus. verſic. ſed nunquid quando iudex, vbi in ea re diſtinguunt. Sed eo conceſſo non propterea ſequitur, vt id quoque procedat in aliis piis cauſis, in quibus ea ratio, cui innituntur,qui illam ſententiam tenuerunt,non procedit, videlicet,quia res dilationem non recipit.per dictam l.vltimam. ideò cogita.

Si res non recipiat dilationem, non appellatur.

Modò de ſalute corporis agatur.

Et multo minus,ſi de ſalute animæ.

Contrariũ aſſerentes.

Permiſſa cenſetur appellatio,niſi ſit prohibita.

In cauſa decimarũ licita eſt appellatio.

Reſponſio ad obiecta.

CENTESIMVMQVINQVAGESIMVMQVARTVM PRIVILEGIVM.

Querela non numeratæ pecuniæ etiam vltra biennium in piis cauſis introducitur.

Exceptio nõ numerata pecunia non opponitur poſt biennium. Pia tamen cauſa perpetuò competit. Abbas confeſſus ſe accepiſſe mutuũ ſpe futura numerationis poteſt perpetuò opponere exceptionem. Licẽtia accipiẽdi mutuum intelligitur de mutuo vero, nõ ficto.

CEntesimoquinquageſimoquartò, licèt aliàs exceptio non numeratæ pecuniæ per confitentem non poſsit opponi poſt biennium, vt per totum titul. C. de non numera. pecun. & Inſtitut. de lit. oblig. tamen piæ cauſæ perpetuò competit huiuſmodi exceptio. Ita notab. voluit Bal. loquens in eccleſia in auth. hoc ius porrectum, col. pen. verſic. vlterius habetis hîc, in fine, per text. ibi, ad hoc ſubtiliter inductum. C. de ſacroſanct. eccl. Id ſequitur & reputat ſing. trahitque ad omnem piam cauſam, Rom. vbi ſuprà, in ſeptimo ſpeciali. & Calca. conſil. xiij. pro parte negatiua, col. iij. verſicul. nono idem in exceptione. Cui adde quod & ibi voluit ipſe Bal. in c. in præſentia, col. ij. verſic. ſed quid poſſet. de prob. vbi plus dicit, quòd ſi abbas habeat licentiam accipiendi mutuum, & fuerit confeſſus accepiſſe, poterit quandocunque obiici exceptio non numeratæ pecuniæ, niſi conſtet de vera numeratione, per dictam auth. hoc ius porrectum. Nam & dicta licentia intelligitur de mutuo naturaliter vero, non de chirographo, vt ipſe dicit, & ficto, ſecundùm Iac. Be. & Cy. in l. vij. D. ſi cert. pet.

CENTESIMVMQVINQVAGESIMVMQVINTVM PRIVILEGIVM.

Actor in piis cauſis rectè poſtulat fieri ſibi inſtrumentorum rei exhibitionem.

Reus non tenetur edere propria inſtrumenta actori. Secus fauore pia cauſa.

CEntesimoquinquageſimoquintò, licèt aliàs non teneatur reus edere inſtrumenta propria actori ad fundandam ſuam actionem, per l. j. & l. qui accuſare. & l. vlti. & ibi plenè not. C. de eden. tamen hoc fallit fauore piæ cauſæ, cui agenti tenetur reus edere. Ita voluit Bald. in c. j. colum. ij. verſi. ſed contrà hîc opponitur. & ibi Anto. & Panor. col. iij. Franc. Aret. & latè Fely. col. vj. in iiij. fallen. & latiùs Philippus Decius, col. ix. verſic. tertiò extenditur, & in multis ſequen. de probat. Roman. in l. j. D. ſoluto matrim. & in dicta authent. ſimiliter. in ſexto ſpeciali, circa iudicia, Alex. in l. vlti. in xvij. fallen. & ibi Philippus Decius colum. pen. C. de eden. & Iaſon in l. j. col. ij. C. eod. tit.

CENTESIMVMQVINQVAGESIMVMSEXTVM PRIVILEGIVM.

An diebus feriatis conſiſtat iudicium in piis cauſis.

In piis cauſis proceditur etiã feriatis diebus. Et in cauſa alimentorum. Donatio tutorum & curatorum eſt actus pius. Et in cauſa fiſci. Et in cauſa dotis. Quòd procedit tã in feriis ad vtilitatẽ hominũ quàm honorem Dei introductis.

CEntesimoquinquageſimoſextò, in cauſis piis procedi poteſt, etiam feriatis diebus, vt voluit Specula. titul. de fer. §. ſequitur. verſicul. poſt authoritatem. argumen. c. vtinam. lxxvij. diſtinct. & c. nunquam. de conſecratio. diſtinct. j. & Barto. in l. diui. D. ad legem Falci. Bal. in c. vlti. in fi. de feriis. Paulus Caſtrenſ. in l. j. §. vlti. D. de fer. Romanus in dicta authen. ſimiliter. in octauo ſpeciali, circa iudicia, per textũ loquentem in cauſa alimentorum, in l. ij. D. de feriis, qui etiam loquitur de datione tutorum & curatorum, qui eſt actus pius, vt dicit ibi Baldus in princip. & per alium textum loquentem in cauſa fiſci, in l. publicas. C. eodem titu. cui & tu adde quod voluit Bald. quem ſequuntur Angel. Imol. Paul. Caſtrenſ. & Franciſc. Aret. in l. j. D. ſolut. matrim. vbi in cauſa dotis proceditur die feriata. quod & voluit Romanus in dicta l. j. §. vlti. D. de feriis. Super quo tamen diſtinguit Alex. in dicta l. j. colum. iij. D. ſolut. matri. quem videas, vbi etiam diſtinguit de cauſa alimenrorum. de quo etiam per Franc. Aret. conſil. xcvj. in cauſa & puncto. Et quanquam plerique omnes illud intelligant de feriis ad vtilitatem hominum introductis, poſſet tamen dici hoc quoque procedere in feriis in honorem Dei conſtitutis, per id quod voluit Barto. in l. ſi cùm filiusfamiliàs. col. iij. D. de donatio. quod ſi ſtatutum diſponit, quòd poteſtas poſsit procedere in certis cauſis, nulla iuris ſolennitate ſeruata, poterit procedere die feriata in honorem Dei: quia iſta eſt ſolennitas de iure Ciuili, per l. prouinciarum. & ibi ipſe Barto. C. de feriis. quod & idem tenet ipſe Bartol. & Bald. in l. j. D. de milit. teſtam. Barto. in l. idem eſt. §. deportati. D. eod. tit. Bart. Bald. Ang. in l. milites. C. eod. tit. Pet. Anc. in clem. ſæpe. de verbor. obligat. & Romanus in rubric. de arbitr. in xvij. quæſtio. At certũ eſt quòd in piis cauſis omnis ſolẽnitas iuris Ciuilis remouetur, vt ſæpius diximus, ergo &c. Sed contra hoc tenẽt Imol. & Rom. ſibi cõtrarius in dicta l. ſi cũ filiusfamilias. D. de donatio. per id quod habetur in dicta clem. ſæpe. vbi per illa verba, ſummariè, & de plano, nõ intelligunt derogatũ feriis in honorẽ Dei. Ratio eſt ſecundùm Bar. in extrauagan. ad reprimendũ. in verbo, figura, quia ſecundùm rationẽ naturalem, vel diuinam, quæ etiã appellatur naturalis, c. j. diſt. j. ſeruari debẽt, & coli ferię in honorẽ Dei: propterea pręcepit Dominus in teſtamento veteri, Sabbata obſeruari. Ex quo ſequitur quòd per ſublationẽ ſolennitatũ iuris, nõ cẽſetur permitti, vt procedatur huiuſmodi feriis: quia paria ſunt procedere ſine figura iudicij, & ſine aliqua iuris ſolennitate, vt dicit Bartolus in dicto verbo, figura, &

rurſum in verbo, videbitur. Nec obſtat d. l. prouinciarũ. quia licèt ſetię in honorem Dei ſint introductæ de iure diuino vt dictũ eſt, poteſt tamen id ius diuinum ius ciuile diſtinguere & limitare, vt non procedat in certo caſu, per not. in l. vlt. C. ſi contra ius vel vtilit. & in c. quæ in eccleſiarum. de conſtit. Sed in dubio per diſpoſitionem generalem, non videtur lex, vel ſtatutum derogare iuri diuino, per l. ſi à fratre. C. de teſta. milit. iuncta l. diuus. D. eod. tit. & per dictam clem. ſæpe, & per hoc hanc poſtremam partem ſequitur Alex. in d. l. milites.

In dubio per generalem diſpoſitionem non videtur lex, vel ſtatutum derogare iuri diuino.

CENTESIMVMQVINQVAGESIMVMSEPTIMVM PRIVILEGIVM.

In piis iudiciis non requiritur aliqua cauſæ cognitio.

CEnteſimoquinquageſimoſeptimò, in huiuſmodi cauſis procedendum eſt ſummariè, & de plano, ſecundùm Specul. titu. de inſtru. edit. §. nunc verò aliqua. verſic. quæritur autem qualiter, aliàs verſic. iuxta hoc quæro an executor, & Bal. in l. j. in lectu. in fin. & ibi Franciſ. Aret. col. vlti. in ſexto priuilegio. C. de ſacroſ. eccleſ. & l. hæreditas. §. ſi defuncto. in vtraque lectura, & ibi etiam Angel. D. de petit. hæred. declarant qualiter id intelligatur. Floria. in l. qui erat. col. j. D. famil. erciſc. Roma. in dicta auth. ſimiliter. in nono ſpeciali, circa iudicia, vbi hac ratione dicitur, quia in cauſa dotis quæ pia eſt, hoc modo proceditur. per textum, ſi rectè, inquit, inſpiciatur, in clem. diſpendioſam. de iudi. & Barbat. conſil. lxxxvij. prope eſt dominus, col. v. li. iiij. & Calca. conſi. xiij. pro parte negatiua, col. iiij. verſic. ſed quod tam dotis. & Steph. Bertr. conſi. ccxliiij. viſo proceſſu. col. iiij. nume. xij. lib. j. & conſi. xciiij. relicta. nu. x. li. j. Tu circa illud de cauſa dotis aduerte, quòd Barto. & alij in l. j. D. ſolu. matr. ſunt in ea ſententia, vt bene debeant dilationes coarctari, argu. l. ij. D. de iudic. vbi & hoc Imol. annotat, & Bal. & Salyc. in l. vlti. C. de ſenten. quæ ſine certa quan. tamen quantum ad libellũ, & alia ſubſtantialia iudicij debet ordinariè procedi, vt not. Bald. Angel. & Franc. Aret. in dicta l. j. per nota. in l. ſi cum dotem. §. eo. autem tempore. ibi, lis conteſtatur. D. ſolut. matr. & in l. iij. ibi, more iudiciorum, vbi & hoc not. Bald. C. de dot. promiſſ. & voluit etiam Barto. in l. ſi conſtante. in vj. q. iij. partis, D. ſol. matri.

In piis cauſis ſummariè procedendum.

Et in cauſa dotis. Diſtinctio quoad cauſam dotis.

CENTESIMVMQVINQVAGESIMVMOCTAVVM PRIVILEGIVM.

In omnibus dos & pia cauſa æquiparantur: & rectè de dote ad piam cauſam in iure argumentamur.

CEnteſimoquinquageſimooctauò, generaliter omnia priuilegia dotis competunt & piis cauſis, vt conſtat ex aliis multis, quæ ſuprà diximus. quibus & tu adde quæ dicam infrà, poſt hæc priuilegia, dum tractabimus quæ dicantur piæ cauſæ: & textum æquiparantem dotem & piam cauſam in cap. donare. titu. quali. olim feud. alie. po. & multa quæ in eam rem congerit Eueral. in locis legalibus, in loco de dote ad piam cauſam. Sunt autem multa dotis priuilegia, quæ videre poteris per gloſſ. Barto. Bal. Imol. Paul. Caſt. Roma. Alexand. & alios in l. j. D. ſoluto matrimo. Specul. titu. de dote poſt diuor. reſtitu. in fine. Bald. in rubri. C. de priuileg. dot. Salyce. in l. fina. C. eodem titu. Bapt. de Sancto Blaſio in ſuo tractatu de priuilegiis dotalibus, vbi trecenta quinquaginta quatuor dotis priuilegia collegit, & Bal. Nouel. in ſuo tractatu de dote, & Ioan. Campezium in ſuo tractatu dotium.

Omnia priuilegia dotis competunt etiam piis cauſis. Dotis priuilegia qua

CENTESIMVMQVINQVAGESIMVMNONVM PRIVILEGIVM.

Priuilegia piis cauſis conceſſa an poßint à ſtatuentibus reuocari.

CEnteſimoquinquageſimononò, ordinatio ſiue conſtitutio, vel conſuetudo, aut ſtatutum de diſtribuendo annuatim aliquid ad pias cauſas iure eleemoſynę, non poteſt tolli per eos, qui huiuſmodi conſtitutionem, ſiue ordinationem fecerunt. textus eſt notab. in l. priuilegia. C. de ſacroſanct. eccleſ. & ibi Bartol. in fine, qui de hoc dicit eſſe text. in c. ad apoſtolicam. de ſimo. ſequitur Rom. in dicta authent. ſimiliter. in nono ſpeciali contractuum, qui & ad hoc allegat quod in ſimili voluit Ioan. Andr. in addit. Specul. titul. de inſtrumen. edit. §. nunc verò aliqua. ad finem. Sequitur etiam Dominic. in c. quæ in eccleſiarum. colum. iij. de conſtitutio. & in c. j. colum. vij. eodem titu. lib. vj. Paulus Caſtr. in l. ſi quis curialis. C. de epiſcop. & cleric. Calca. conſil. xiij. pro parte negatiua. colum. iiij. verſi. ſic etiam videmus. Franciſc. Aret. & Iaſon in l. non amplius. §. j. D. de legat. j. ad quod Paulus & Aret. hanc rationem adferunt, quòd pia cauſa non eſt ſubdita laicis, priuilegia autem non ſubditis conceſſa non poſſunt à ſtatuentibus reuocari, ſecundùm Innocen. in c. nouit. de iudic. Tu adde quod circa dictum cap. ad apoſtolicam. voluerunt Panormita. & Felynus ibi, & idem Panormita. conſilio vj. in quæſtione quæ vertitur, colum. iij. verſicul. ſecundum remedium, lib. ij. vbi & illud dictum Bar. ſequitur, vide etiam textũ in c. veniens, huius initij. ij. & ibi Felyn. col. v. extrà de teſtibus. & Ant. Corſ. in ſuis ſing. in verbo, pia cauſa

Cõſtitutio ad pias cauſas facta non poteſt tolli per eos qui eam fecerunt.

Pia cauſa non eſt ſubdita laicis.

Contrariū aſſerentes. Ciuitas poteſt ſtatutū facere, & idē tollere. Laici non poſſunt per ſua ſtatuta præiudicare clericis. Poſſunt tamen tollere priuilegiū ab ipſis conceſſum clericis.

ordinatio. Contrarium tamen voluerunt Cyn. Imo. & Alexand. in dicta l. non amplius. §. j. D. de legat. j. moti, quia ſicut ciuitas potuit facere huiuſmodi ſtatutum & ordinationem, poteſt & tollere. per l. ſi quis in principio teſtamenti. D. de legat. iij. & §. ſed naturalia, verſi. ea verò, Inſtit. de iure natur. gent. & ciuil. Itē quia ratione præſtationis nō eſt in futurum ius quæſitum eccleſiæ, nec poteſt dici tale ſtatutum tranſiuiſſe in contractum, niſi pro tali eleemoſyna aliquid reciprocum eſſet praſtitum, aut factum. & de hoc allegat Alexand. text. in dicta l. ſi quis curialis. in fin. in verbis, vlteriùs legem prodeſſe non patimur. C. de epiſcop. & cleric. per quem not. Bal. Fulgoſ. quòd quamuis laici non poſsint per ſua ſtatuta diſponere in præiudicium clericorum, poſſunt tamen per ſuum ſtatutum tollere priuilegium ab ipſis conceſſum clericis, & ſic qui fecit legem in fauorem clericorum, poteſt illam tollere. Sed & hanc partem ſequitur Salyce. in authent. caſſa & irrita. & ibi etiam Fulgo. & Paulus Caſtr. C. de ſacroſ. eccl. Fulgoſ. & Paul. Caſtr. in dicta l. priuilegia. C. eodem titu. Alex. latè, qui & ad hoc alios adducit, conſil. ccx. ſtatutis accuratè perſpectis, colum. iiij. & ſeq. lib. ij. quem omnino videbis, & Iaſo. in dicta l. non amplius. pro concordia huiuſmodi opin.

CENTESIMVMSEXAGESIMVM PRIVILEGIVM.

Diſpoſitio etiam exorbitans & correctoria, in fauorem piæ cauſæ extendenda.

Lex exorbitans ex identitate rationis nō extendēda. Nec etiam ex maiori ratione. Secus fauore animæ.

CEnteſimoſexageſimò, licèt aliàs non ſit lex, aut alia diſpoſitio exorbitans & correctoria extendenda ex idētitate rationis, vt voluit gloſſ. not. in cap. in fidei. in verbo, inquiſitionis. de hæred. lib. vj. ac nec ex maiori quidem ratione, per gloſſam reputatam ſingul. in authent. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſ. Cui tamen ſimilis eſt textus in l. tam is. §. j. D. de donatio. & voluit Bart. in l. præcipimus. §. vlti. per illum textum. C. de appella. cum concordantiis adductis per Iaſonem in dicta authent. quas actiones. Fallit tamen fauore animæ. vt voluit Ioan. Andr. in c. ex tenore. & ibi Anto. & Panormita. qui filij ſunt legitimi. Barto. poſt gloſſ. in authen. ſacramenta puberum. colum. penulti. in fin. verſic. quæro vtrum iſta authent. & ibi Bald. & alij. C. ſi aduerſus vendit. Anto. in c. vlti. charta antepenul. in j. fallen. de conſuet. & in c. ſæpe. & in c. cùm ad ſedem. de reſtitu. ſpolia. & in cap. ad euidentiā. in fin. de ſenten. excommunic. Imol. & Dominic. in c. quantis. de pact. lib. vj. & idem Imol. conſi. j. colum. iij. verſic. & cùm agamus. & conſil. cxxiij. in cauſa quæ vertitur, colum. ij. & in c. cùm contingat, charta xxvij. de iureiurand. & ipſe Dominic. in c. j. de tempo. ordi. lib. vj. Panorm. in c. quæ ſunt, de diuor. Romanus in l. ſequitur. §. ſi via. D. de vſucap. Alexand. in l. ſtipulatio hoc modo concepta, colum. iiij. verſic. prætereà vbi agitur. D. de verb. obliga. & in l. ſi conſtante. colum. iiij. verſic. item in quantum. D. ſoluto matrim. vbi adfert alias concordantias, & in l. Pomponius. §. præterea. col. ij. verſi. ad argu. D. de acquir. poſſ. Barbar. in l. iiij. §. Cato. colum. xxiiij. & ſequen. D. de verbor. oblig. & conſi. lix. illud in medium adferam, col. x. lib. ij. Franc. Aret. in l. qui ſuperſtitis. col. ij. verſic. ſed ad iſtud. D. de acquir. hæred. & conſi. xciij. conſideratis. col. ij. verſic. his ergo ſic præmiſsis. & iterum col. ſeq. Philip. Franc, in ſua diſputatione petitorij, incip. ex nobiliſsima, col. v. verſic. quartum remedium.

Idē in quocunque caſu fauorabili. Etiamſi vtatur diſpoſitio dictione taxatiua.

Et hoc in vniuerſum procedit in quocunque caſu pio, & fauorabili, vt voluit Barto. qui etiam vult hoc procedere, ſi diſpoſitio vteretur dictione taxatiua, in l. ſi conſtante. in princ. in ix. quæſt. iiij. princip. & ibi poſt eum Alexand. col. iiij. verſic. item in quantum. D. ſoluto matrimo. per l. illud. C. de ſacroſanct. eccleſ. & idem Bar. in authent. res quæ. ad fin. C. commu. de lega. & ibi Ang. qui ad hoc ponderat gl. in l. ſi poſthumus à primo. D. de lib. & poſth. Roma. in authen. ſimiliter. C. ad legem Falcid. & eſt bona glo. in l. j. C. de his qui ante apert. tabul. & in l. miles. in prin. D. de re iudic. & etiam text. in l. libertam. §. ſenatuſconſulti. D. de ritu nupt. & in l. ij. §. ſi mater non petierit. verſic. quid ſi curatores. D. ad Tertul. quæ omnia allegat ad hoc Alexand. in dicta l. ſi conſtante. qui hoc limitat duobus modis, vt ibi videri poteſt, & idem Alexan. in l. inter pares. D. de re iudicata.

CENTESIMVMSEXAGESIMVMPRIMVM PRIVIL.

Conſtitutio pœnalis in piis cauſis latiſsimè interpretanda.

Conſtitutiones pœnales ex identitate rationis nō extendēda. Secus fauore piæ cauſa. Electio ad præſcriptionē pœnalis.

CEnteſimoſexageſimoprimò, ſimiliter, licèt conſtitutiones pœnales non ſunt extendendæ ex identitate rationis, per gloſſ. in clement. vt hi qui. in verbo, in iiſdem de æta. & qualit. cum ſimil. fallit tamen fauore piæ cauſæ, vt voluit gloſſ. in c. ſciant cuncti. in verbo, alios, de electio. libro vj. quæ extendit illum text. pœnalem, loquentem de electione ad præſcriptionem, fauore, vt dicit, eccleſiarum: & cum illa ſimpliciter tranſit Dominic. ibi, ad fi. in verſic. not. primò ex hac glo. & not. etiam Panor. in c. nihil. col. antepenul. verſicul. ſecundò principaliter. eod. tit. & quod voluit Ioan. Andreas in c. j. de homicid. libro vj. vt illa conſtitutio pœnalis loquens ſimpliciter de principe, comprehendat principem ſupremi gradus fauore animæ, aliàs non comprehenderet, & ſequitur ibi Domin. in §. ſacri. colum. j. qui ex hoc not. quòd conſtitutio pœnalis concernens

nens fauorem animarum,eſt latè interpretanda.ſequitur item illud dictum Bar.in tract.de præſtantia.Cardin.in vij.q.j.partis,col.vlt.vbi hoc reputat ſing.& conſi.lix.illud in medium afferam,col.x.lib.ij.qui & ad hoc allegat,& dicit ſing.gloſ.in c.quanquam.in gl.vlt.de vſur.lib.vj.quæ extendit illam conſtitutionem pœnalem,loquentem de teſtamento, ad codicillos & alias vltimas voluntates,& hoc ibi idem voluerunt vltra eos, quos ea gloſſ.allegat Ioan.Mo.Archid.& Ioan.And.in nouella,& Domi.Et ex hoc,& aliis quibuſdam dicit Barba.in dicta vij.q.quòd conſtitutio quantuncunque pœnalis,loquens ſimpliciter de clericis, ſi emanauit in fauorem animarum,comprehendit Cardinales quos aliàs non comprehenderet.quod dicit eſſe nouum,& admiratione dignum.Sed & quòd fauore animarum extendatur conſtitutio pœnalis,voluit & ipſe Ioan.And.in c.ex tenore.& ibi Panor.in verſi.not.ſingul.qui filij ſunt legit.& Bart.in auth.ſacramenta puberum.col.pen.verſi.quæro vtrum.C.ſi aduerſ.vend.Imo.conſi.cxxiij.in cauſa quæ vertitur,col.ij.Roma.conſil.cclxxxv.omnia quæ ſunt,in fi.Alex.conſi.xlij.ſuper præmiſſo,in fi.lib.j.Fely.qui adducit concordan.in cap. tranſlato.col.vlt.de conſtit.Iaſon in l.rem quæ nobis.col.v.verſic.item circa illud.D.de acquir.poſſ.& in l.ſi quis maior.col.ij.verſi.ſed iſtis non obſtantibus.C.de tranſact. Philippus Dec.in l.factum cuique ſuum.§.in pœnalibus.col.vlti.verſic.ſextò fallit.D.de regu.iuris. & idem ſi agatur fidei nomine,vt not.Panorm.in c.ij.in fi.de diuort.licet contrarium voluerit glo.in c.in fidei.de hæret.lib.vj.& idem ſi de libertate,vt per Iaſo.in l.ſi priuſquam, col.pen. D.de noui oper.nuntiat.

Cõſtitutio pœnalis fauore animarum latè interpretanda.

Cõſtitutio pœnalis loquens de teſtamento extẽditur ad codicillos.

Idem fauore fidei.

Et libertatis.

CENTESIMVMSEXAGESIMVMSECVNDVM PRIVILEG.

Priuilegia piæ cauſæ latiſſimè ſunt extendenda.

CEntesimoſexageſimoſecundò,licet aliàs priuilegia ſint ſtrictè interpretanda, nec extendenda,vt not.Bar.in l.j.in princ.per illum tex.C.de legib.& in l.vlt. col.j.dum diſtinguit inter priuilegium,& beneficium,& ibi etiam Bal.D.de conſtitut.princip.Ioan.And.& Anton.in cap.olim.de verb.ſignific. per cap. priuilegia iij.diſt.cum ſimil.fallit tamen in priuilegiis piæ cauſæ:quia ea tanquam fauorabilia extenduntur de ſimilibus ad ſimilia,gloſ.eſt notab.in l.nulli licere.C. de epiſcop. & cler.quæ extendit priuilegium illius tex.conceſſum piis cauſis de vna cauſa ad aliam,quoniam (inquit) fauor eſt,per l.cùm quidam.D.de hæred.inſtit.& illam glo.ad hoc ponderat,& dicit menti tenendam Bald.in c.in præſentia.col.ij.verſi.dicit Accurſ.de probationib.vbi per illum §.ſed hoc præſenti.in auth.de ſanctiſſ.epiſc.extendit legem, quæ loquitur de teſtamentis ad contractus.

Priuilegia ſtrictè interpretanda.

Secus in priuilegiis pia cauſa.

CENTESIMVMSEXAGESIMVMTERTIVM PRIVILEG.

In diſpoſitis ad pias cauſas ius Canonicum ſeruandum eſt in vtroque foro.

CEntesimoſexageſimotertiò,licet aliàs vbi ius Canonicum, & Ciuile diſſident, & ius Ciuile non fouet peccatum.vtrunque ius in ſuo foro ſeruandum eſt, per plenè nota.in c.j.de noui oper.nuncia.fallit tamen in diſpoſitis ad pias cauſas, quia in illis ius Canonicũ eſt ſeruandum in vtroque foro.Ita voluit Ioan. Andr. Ioan.Cald.Petr.Peruſ.Petr.Anch.Cardin.& Imo.in cap.relatum,huius initij primo. de teſtam.Bart.in l.j.col.j.in lectu.& iterum in repet.col.vlt.& ibi Salyc.col.xiij. & ferè omnes, C.de ſacroſanct.eccl.Petr.Ancha.conſi.xxv.videtur prima facie,in prin.Imo.in l.illa inſtitutio,col.xxiiij.D.de hæred.inſtit.Alex.& Corne in l captatorias.C. de teſtam.milit.Socin. conſi.liij.in præſenti conſultatione,col.vlt.& docto.alibi ſæpe.

Contrarium tamen tenet Ange.in dicta l.illa inſtitutio.per not.per Innoc.& Ioan. And. in cap.nouit.de iudic.vbi de hoc nihil dicunt, ſed hoc voluit ipſe Innoc.in dicto cap. relatum.de teſtam.Sed prima opinio,vt communior eſt,ita quoque & verior,vt latè patet ex iis quæ ſuprà diximus in princ.huius gloſ.

Vtrunque ius tam Ciuile quàm Canonicũ in ſuo foro ſeruandũ.

Secus in piis cauſis.

Contrariũ ſentientes.

CENTESIMVMSEXAGESIMVMQVARTVM PRIVILEG.

In piis cauſis diuini tantùm iuris & naturalis habetur conſideratio.

CEntesimoſexageſimoquartò, generaliter piæ cauſæ non ſubſunt ſolennitatibus iuris poſitiui,ſiue ſit id ius Ciuile.ſiue municipale,ſiue conſuetudo, aut quiduis aliud,ſed tantùm iuri diuino,naturali,aut gentium:vt not.Bart.Bal.Fulg. & recentiores in l.j.C.de ſacroſanct.eccl.Idem Fulgo.in l.generali.C.eo.tit.Cardin. Panorm.& alij in cap.cùm eſſes.& cap.relatum.vbi bonus tex.de teſtam.Panormit.in rub. eodem.& conſi.xj.in cauſa quæ vertitur,col.j.lib.j.& conſi.xxxij.circa duo dubia.col.ij.lib. ij.Cuma.conſi.cv.quædam domina.col.penult.Roma.in dicta auth.ſpecialiter.in decimoſexto ſpeciali inter contractus,& aliis multis locis eiuſdem repet.Pau.Caſt.conſil.xciij.viſo dicto teſtamento,col.j.in fi.lib.j.& conſi.ccccvlj.viſis & examinatis,col.ij.lib.j.conſil.ccxiij.

Piæ cauſæ nõ ſubſunt ſolennitatibus iuris poſitiui.

eiuſmodi queſtio,col.ij.verſic.præterea donatio.& docto.alibi ſæpe.Si enim conarer omnes hic citare,qui hoc ſcripſerunt,oleum & operam (vt aiunt) perderem. Sed tu hoc loco vide Alex.conſi.ccx.ſtatutis accuratè perſpectis,per totum librum ſecundum.& adde quod pulchrè dicit Archid.in cap.ſcriptum.vj.q.iij.quia vbi agitur de ſalute animę,non attenduntur apices iuris.quod dictum ſequitur, & commendat Philip.Decius in c.cùm dilecta.ad fin. gloſ.& idem ferè dicit Bal.conſi.ccxvj.verba teſtamenti,in fi.lib.j.inquiens pro iuſtitia naturali eſſe iuuare,quãtum poſsibile eſt,teſtamenta ad pias cauſas.in quibus non eſt de apicibus iuris diſputandum,in verbo,procuratorem.de confir.vtili vel inutili.& iterum conſil. cxviij.caſus ſub tali forma,col.vlt.lib.v.& Panorm.in c.virtutis.col.v.verſi.& maximè hoc caſu.de dolo & contu.vbi etiam dicit quòd non eſt in his cauſis de apicibus iuris diſputandum,& Catel.Cotta in memoriali,apices iuris.

Vbi agitur de ſalute animæ, nõ conſiderantur apices iuris.

CENTESIMVMSEXAGESIMVMQVINTVM PRIVILEG.

Voluntas teſtantis ambigua pro pia cauſa interpretatur.

Actus potius in bonam partẽ quàm in malam interpretandus.

In dubio quis præſumitur bonus.

In ambiguis benignior interpretatio ſumenda.

Secus in piis cauſis.

CEnteſimoſexageſimoquintò, licet aliàs actus indifferens ad bonum & malum ſit potius interpretandus in bonam partem,quàm in malam,c.abſit, & ibi bona gloſ.xj.q.iij.cum ſimilib.cuius rei ratio eſt,quia quis in dubio bonus præſumitur l.merito.D.pro ſocio.Ex quo & illud fit quòd ſemper in ambiguis benignior interpretatio ſumenda.l.ſemper in dubiis.D.de regul.iur.& ibi multæ concord. fallit tamen fauore piæ cauſæ,per id quod pulchrè conſuluit Pet.Anch.conſil.lxxix.prima facie videretur dicendum,quòd ſi aliquis in teſtamento ſimpliciter confeſſus eſt ſe fuiſſe vſurarium, licet hoc referri poſſet ad modicum tempus,vt fieret benignior interpretatio: tamen fauore animæ referenda eſt huiuſmodi confeſsio ad totum tempus vitæ ſuæ:ita quod ex hoc declarabitur mutuum factum ante tempus triginta ſex annorum (de hoc enim tempore loquitur) fuiſſe vſurarium,& tenebitur hæres ſatisfacere,vt plenius & tutius conſulatur animæ teſtatoris,per c.vlt.de presbytero non baptiſ.& c.iuuenis.de ſponſa. quod dictum ſequitur & commendat Fely.in c.in præſentia.col.vij.verſic.ſecundò nota quod iſta dicta.de probat. vbi hoc dicit ſingu.& limitat & in c.dudum.col.v.de præſump.vbi hoc dicit valde notab. & in cap.auditis,col.antepenul.de præſcrip.& Hippol.Marſi.ſingul.clj.ſemper in dubiis.

CENTESIMVMSEXAGESIMVMSEXTVM PRIVILEG.

Relictum pluribus coniunctim piæ cauſæ, etiam per vnum, vel pauciores, poterit impleri.

Pluribus ſimul commiſſum nõ poteſt per vnũ expediri.

Secus fauore animæ.

CEnteſimoſexageſimoſextò,licet regulariter id quod commiſſum eſt pluribus ſimul,non poſsit per vnum,aut etiam plures expediri, l. Pedius.§.j. D.de arbitr. fallit tamen,vbi tractatur de fauore animæ,vt voluit Bal.conſil.ccxxix.verba dicunt,col.j.lib.ij.arg.c.religioſus.§.ſanè.de teſtam.lib.vj.

CENTESIMVMSEXAGESIMVMSEPTIMVM PRIVILEG.

Cauſa finalis, fauore dotis, ex commodo accipientis præſumitur.

Præſumitur cauſa impulſiua, quæ reſpicit cõmodũ accipientis tantùm.

Aliud fauore dotis.

CEnteſimoſexageſimoſeptimò,licet aliàs præſumatur cauſa impulſiua, quæ reſpicit commodum accipientis tantùm, per l.Aurelius.§.vlti.D. de liber. leg. & arg.l.hæredem.D.mand.hoc fallit fauore dotis:nam tunc præſumitur cauſa finalis,per l.ſi ego.& ibi Barto.D.de iure dot.& l.ſi quis pro redemptione.C.de donat.Vide omnino quæ ſcripſi in tractatu Ceſſante cauſa ceſſat effectus. limitat.ij.nu.xxj. cum quattuor aut quinque ſequentibus.

ANDREÆ

TIRAQVELLI

REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS,

TRACTATVS DE PRÆSCRIPTIONIBVS.

ANDREAS TIRAQVELLVS ANDREAE TIRAQVELLI AVTHORIS FILIVS, D. A' SANCTO Andrea, in ſupremo Pariſiorum Senatu Præſidi illuſtriſſimo S.

NON eſt quod in eo laborem, Præſes digniſſime, quod bona pars ſcriptorum ſoler: hi enim ſine egregia commendatione eorum quos ſibi præſidio eſſe, aduerſus obtrectatorum calumnias deſiderant, nihil in publicum ædunt. Quod etſi pro amoris ac obſeruantiæ magnitudine, vel rerum omnium bonarum expectatione, aut veritate ſæpius ad id impellente fiat, Laudabilius tamen eſſe nemo ingenuus ignorat, ſic per totum vitæ ſuæ decurſum pietate ac iuſtitia floruiſſe, vt citra vllius commendationem ſuum decus ac ſplendorem retineat virtus. Cùm igitur tua omnis ætas innocẽtiæ & æquitati tuendæ, ac nequitiæ profligandæ omnium bonorum applauſu inſumpta fuerit, non video quod virtutis theatrum pulchrius tibi extrui poſſit, quàm illud quod in omniũ animis ínque te ipſo anpliſſimum reliquiſti. Cuius & inſpectorem & admiratorem patrem meum fuiſſe iure adfirmare poſſum: cum tanta in ſuos ac in patriam pietate affectus fuerit, tantóque in virtute præſtantes viros amoris deſiderio commotus, vt antè non coquieuerit, quàm tam propenſi in eos animi aliquam ſignificationem oſtendiſſet. Itaque pietatis innatæ fidem faciens multos in ſuæ patriæ leges ac ſtatuta commentarios ædidit, velut in leges connubiales, in vtrunque ius retractus municipale & conuentionale, & præter hos multa alia. Vnus ſupereſt de præſcriptionibus commentarius, qui lucem deſiderat, quam ſatis copioſam tuo beneficio habebit, ſi ad illud virtutis veræq́ue laudis theatrum tuum, id eſt, ad omnes bonos virtutíſque ſtudioſos aditum benignè præbueris.

Vale.

ANDREAE TIRAQVELLI, REGIS CONSILIARII, DE PRÆSCRIPTIONIBVS, TRACTATVS.

Des preſcriptions §.j. Quand aucun acquiert, Gloſ.I.

§. PRIMVS.

QVand aucun acquiert aucuns biens immeubles par iuſte titre [a] habile à tranſporter ſeigneurie, & à bonne foy [b] les poſſede paiſiblement [c] par dix ans [d] continuelz [e] entre preſens [f], ou par vingt ans entre abſens : il les peut defendre contre tous qui les voudront auoir & demander, ou qui demanderont rentes ou autres ſeruitutes [g] par deſſus. Et par la couſtume ſera creu de ſondict titre par ſon ſerment [h]. Mais ſoubz ladicte couſtume ne ſont comprins les mineurs, l'egliſe, n'autres perſonnes priuilegiées, ne ſemblablement les droictz ſeigneuriaux, cenſiues, ou feodaux.

PAR IVSTE TITRE, GLOSSA I.

COnſuetudo noſtra in hoc conformis eſt iuri communi, quod in huiuſmodi præſcriptionibus longi temporis titulum exigit. Sed quæſtionis eſt, an, ſi noſtra conſuetudo nullam omnino mentionem feciſſet de titulo, ſed ſimpliciter cauiſſet, quòd poſsidens rem immobilem per decem annos, non poſsit poſteà pro ea cōueniri neceſſarius adhuc fuiſſet titulus, Bal. in l. ij. C. de longi temp. præſcr. quę pro lib. hanc nūcupatim quæſtionem adſcribit, ac decidit per gl. ibi, quam adhuc dicit not. ſufficere hoc caſu bona fide poſſediſſe decem annis ſine titulo, quod dicit tenendum menti. Ad quod facit, vt dicit Alex. aut quiſquis is fuit, qui eam addit. ad Bal. fecit in eo ipſo loco, quòd ſtatutum ita debet intelligi, vt aliquid addat ad ius commune, ſecundùm Bar. in l. iiij. §. prætor ait. D. de damno infect. & in l. ij. D. de vſucap. cum ſimilib. à me copioſius alibi adductis. Sed contra Bald. expreſsim tenuit Roman in l. prætoris. in princ. in additionib. nouis. D. de damno infecto. pro quo facit quod not. Bal. in c. vnico. §. ſi quis per triginta. tit. ſi de feu. fuer. contro. & Alex. in l. ſequitur. §. ſi viam. D. de vſucap.

Conſuetudo hac conformis eſt iuri communi.

An omnino neceſſarius ſit titulus, etiam eius nulla facta mentione in hac conſuetudine.

A' BONNE FOY. GLOSSA II.

BOnam fidem in hac longi temporis præſcriptione, etiam de iure Ciuili, & aliàs quoque ſemper de iure Diuino & Canonico deſiderari, nemo eſt qui neſciat, quādo tex. expreſſum habeamus in c. vlt. de præſcrip. extrà, vbi & illud prætereà cauetur id obtinere in vtroque foro, & ciuili, & eccleſiaſtico, propter peccatū, vt illic adnotant doct. & in c. j. de noui oper. nuntia. & Bar. & Bal. in l. priuilegia, C. de ſacroſanct. ecc. Ideoque quanuis noſtra conſuetudo de bona fide non meminiſſet, tum demū tamen procedere intelligitur, ſi bona fides interuenerit, vt in ſimili ſtatuto conſuluit Fulgoſ. conſi. lxiiij. Franc. Sarra. Paulus Caſt. conſi. ccxcvj. venditio iſta, lib. j. & Panor. conſi. lxxvj. in præſenti conſultatione. paulò ante finem lib. j. & iterum conſi. lxxvij. hoc caput, in quęſtione quæ ad præſens vertitur, col. v. verſi. non obſtat ſi dicatur ſtatutū, lib. ij. Alex. cōſi. clxxxv. viſo

Quæſtionis deciſio.

In longi tēporis præſcriptione bona fides tam de iure Ciuili quàm Canonico requiritur.

Statutum peccatum inducens non valet.

titulo,col.penul.verſi.nec prædictis debet obſtare,lib.ij.& Socin.conſi.lxxxvj.in cauſa communitatis,colum.penult.ad fin.verſi.nec obſtat fundamentum, libro j.quod teperitum eſt conſi.clvj.eodem libro Philippus Franc.in cap.poſſeſſor.colum.iiij.de regulis iuris libro vj. Quibus etiam locis illud prætetea dicunt Panormit.& Alexand. quòd ſi aliter diſponeret ſtatutum,non valeret,quoniam peccatum induceret,vt not.Barto.in l.omnes populi. in ij. iij.& iiij.quæſt.D.de iuſtitia & iure.& in l.vlti.C.ſi contra ius vel vtilitatem public. id quod etiam tenet Ioan.Andr.in cap.ij.de exceptio.libro vj.in Nouella, vbi ita dicit fuiſſe diſputando determinatum,& ibi etiam Petr.Anchar.idem quoque tenet Bal.in l.quibus diebus. §.dominus.& ibi Imo.D.de condit.& demon.Angel.Imo.& Roma.in l.ſequitur.§.ſi viam. D.de vſucapio.Ange.in l.de quibus.D.de legibus.& latè Imo.in repetit.& Panormit. imo ferè omnes in dicto cap.vlti.de præſcript.Anto.in cap.cura.de iure patron.& in ſua diſput. incipien.ſtante ſtatuto municipali,Petr.Anch.in repet.cap.j.in xj.quæſt. de conſtitutionib. extrà,& in cap.poſſeſſor.de regu.iuris,libro vj. & conſil. cclviij.ſupra dictum ſtatutum, in princ.Imo.conſi.cxxij.viſis ac conſideratis,& iterum conſi. ſequen. in cauſa quæ vertitur, Rapha.in l.cùm notiſsimi.§.j.C.de præſcrip.xxx.annor.Panorm.in c.cura.col.vlti.de iure patr.Pau.Caſt.conſi.xcviij.in cauſa appellationis vertentis,ad fi.lib.ij.& iterum cõſil.ccviij. viſo puncto ſubſcripto,col.j.eodem lib.Alexan.conſi.lxix.in cauſa & lite vertente, col.pen. verſi.item non obſtat,lib.iij.& latè conſi.lxiij.ſtantibus his,col.iij.lib.iiij.& conſi.xcix.videtur prima facie dicendum,col.ij.verſi.nunc videndum,lib.iiij.& conſil.lj.videretur pro decisione,col.j.& iterum col.iij.lib.v.Ange. Are. inter conſi. ipſius Alex.conſi.cxxxviij.incip. Lancelotus,col.iij.verſic.nec etiam contra.lib.ij.Corne.conſi.cclxiiij.in hac conſultatione, col.iij.verſi.& ideo.lib.j.& conſi.cclxix.ſimili initio.col.iij.verſi.ſed quod limitetur.eo,lib.j. & conſi.cccxxviij.videtur in preſenti,col.iij.verſi.his tamen non obſtantibus.eo.lib.j.& cõſi. cclxv.videtur prima facie,col.vlti.lib.iij.& conſi.cclxxvij ad euidentiá.col.j.& ij.lib.iiij. Et hæc ſententia veriſsima eſt,quanquam Bal.ſibi contrarius in c.vlt.in prin.extrà, de conſuet. dicit,quòd ſtatutum inducens præſcriptionem ex mala fide,eſt licitum, ad hoc ſcilicet, vt quis poſsit defendere quod mala fide preſcripſit,& patiatur repulſam qui agat cõtra eum. Sed non quo ad extremum actiuum,vt ſcilicet poſsit agere,qui eo modo preſcripſit. Quanquam etiam Bar.in d.l.ſequitur.§.ſi viam.D.de vſucap.diſtinguat in realibus, & perſonalibus,vt in illis nunquam currat præſcriptio eum mala fide,in iſtis currat. Quæ ſententia ab omnibus fermè exploditur,& in hoc etiam ſe ſummittit Bar.iudicio eccleſiæ,quanuis aliqui eum ſecuti ſint,quos videre licet per Franc.Baillitum in tract.Præſcrip.in ſecunda parte tertiæ partis prin.& gloſſ.in l.ij.C.de vſucap.pro hærede.& in l.ſi ego.§.partus.D. de publi.in rem actio.Et hoc procedit etiam ſi hæres nolit vti acceſsione defuncti, gloſſ.in l.Pomponius.§.j.in gloſ.j.in fi.& ibi Iaſon D.de acquiren.poſſeſ.& in l.vitia.C.eodem titu.& in l.vlt. C.communia de vſucapionib.

Bona fides auctoris cõtinuanda in ſucceſſorem, etſi nolit.

Hæres tenetur exonerare conſcientiam defuncti.

A iure ciuili temerè nõ recedendum,ſi non inuenitatur correctum.

Nec ſufficit,eum,qui preſcripſit,habuiſſe bonam fidem,niſi etiam habuerit is,cuius hæres eſt,~~per l.eum hæres.D.de diuer.& tempo.~~præſcrip.& l.cum qui.§.in hac actione. & ibi gloſ & iterum in l.ſi ego.§.partus.D.de Public.in rem actio.l.vitia.C.de acquiren.poſſeſ.& l.ij.C.de fructibus & litis expenſ.& l.vlti.C.communia de vſucapionib.& voluit gloſſ. quæ & hoc intelligit,etiam ſi hæres nolit vti acceſsione ſui prædeceſſoris, ſed velit ſumere initium præſcriptionis,in dicta l.vitia. & in l.ij.vbi Barto.C.de vſucapio.pro hærede.& in l. Pomponius.§.j.D.de acquiren.poſſeſſ.& in l. ſequitur.§.fructus.D.de vſucapionib.Quod plerique dicunt procedere etiam de æquitate Canonica.ita enim voluit Ioan. in addition. Specul.titu.de præſcriptio.§.vlti.in magna additio.Barto.in l.Celſus. D.de vſucapionibus. Bald.in authen.ad hæc.colum.vj.verſicu. ſed quid dicemus de hærede præſcribentis,C. de vſuris,Ange.in l.eum qui.§.in hac.& iterum in l.ſi ego.§.partus,D.de public.in rem actio. Anto.in cap.quia.de iudic.Imo.& Panormit.in cap.ſi diligenti.de præſcriptio.Imo.in cap. vlti.in iij col.& iterum in xxix.eo.titu.Rapha. Pau. Caſtr.& Roma.in dicta l.Pomponius. §.j.vbi Iaſon,& idem Paulus in l.iij.D.de vſucapionib.& in dicta l.ſequitur.§.hæres.eo.titu. Nam ſemper de iure Canonico hæres tenetur exonerare conſcientiam defuncti, cap. vlti. & ibi not de ſepult.cap.ſuper.& cap.cùm cauſam.de raptor.& cap.à nobis. le ij.clem.ij.de ſenten.excom.lib.vj.& facit l.vlti.cum ibi not.per Bald.& Ange.C.ne de ſtatu defunct. Et cùm ius Ciuile nõ reperiatur correctum de iure Canonico,ſtandum eſt illius diſpoſitioni, etiam de iure Canonico,per not.in c.j.de oper.noui nunt.

Mala.fides defuncti non nocet hæredi non vtenti ipſius acceſsione de iure Canonico.

Sunt tamen & quidem non minore numero,nec authoritate, qui tenent malam fidem defuncti,non nocere hærědi non vtenti acceſsione ipſius de æquitate Canonica, videlicet Innocen.in cap.cura.de iure patron.Dynus in cap.poſſeſſor.in fi.& ibi etiam Philip.Franc. qui hoc reputat ſingul.de regul.iur.libro vj.Cyn.Bal.& Ang.in dicta l.ſi ego.§.partus.D. de Public.in rem actio.Cyn.& Imo.ſibi contrarius in dicta l.ſequitur.§.hæres.D.de vſucapio. Cyn.in l.j.C.de vſucap.transfor.Ioan.And.in cap.cùm quis in ius alterius.de reg.iur.lib.vj. Bal.& Ang.in l.ij.C.de vſucap.pro hærede, Cyn.& Bart.in dicta l.vitia.C.de acqui.poſſeſ. & in

& in dicta l.cùm hæres.& ibi Cuma.D.de diuer.& tempo.præſcript. Paul. Caſtr. conſilio clviij.viſa ſupraſcripta facti narratione,colum.ij.verſi.ſecundò reſpondetur,libro ij.Alexan. ſibi contrarius conſi.ix.viſis acutiſsimis,colum.vlti.libro j.& conſi.xxxix.viſis ſcripturis.col. ij.verſic.item poteſt reſponderi.libro ij.Bald.conſil.xlj.illud adſcram.col.x.verſic. etſi quiſpiam opponat,libro iiij.Socin.conſi.lx.in præſenti conſultatione,col.penul.libro j.& conſil, xxiij.capiendo primum.col.ij.verſic.quartò eadem opinio,lib.ij.

Et hæc poſterior ſententia haud dubiè obtinet in præſcriptionibus triginta aut quadraginta annorum,in quibus non requiritur titulus ſecundùm Ioan.Andr.in c.cùm quis in ius alterius.de reg.iur.lib.vj.& in cap.poſſeſſor.eo.tit. Bart. in d.l.cùm hæres. cum aliis multis concor.adductis per Soci.illis duobus conſiliis ſuprà cõmemoratis,quę illic videre poteris, ne huc omnia congeram ab aliis iam collecta. Quibus tamen adde Corn. conſi.clxvj. ad euidentiam.col.pe.lib.j.& conſi.ccxcvj.in pręſenti conſultatione,col.vij.verſi.nec etiam obſtat. lib.iij.& conſi.cclxxvij.ad euidentiam.col.iij.verſi.non obſtat quòd mala fides.libro iiij.hîc etiam vide Iaſo.in l. Pomponius.§.j.col.iiij.D.de acquir.poſſeſ.

In præſcriptionibus triginta aut quadraginta annorum non requiritur titulus.

Bona autem fides in dubio præſumitur,niſi aliud ſubſit quod bonam fidem faciat præſumi, ex communi noſtrorum opinione.Ita enim voluit gloſ.in l.ſuper.in verbo,probetur.C. de præſcrip.longi tempo.& in l.j.C.de euict.& in l.ſi quis emptionis titulo,in verbo,tenuerunt.C.de præſcr.xxx.anno.vbi & hoc intelligit procedere, etiam ſi nullus titulus appareat, & in §.j.in verſi.qui bona.Inſti.de vſucap.& in c.ſanctorũ.in verbo,ſacræ. & ibi etiam Pan. de præſcr.& in c.ſi diligenti, in verbo,bona fides. & ibi Inn.& Petr. Vbaldus in repet.Pan. & Fely.eo.tit.& gloſ.in c.vlt.in gl.j.& ibi etiam Panor.eo.tit.& gl.in c.cùm eccleſia.de cau. poſſeſſ.& propriet.& gloſ.in cap.abbate.in princ.in verbo,domini.verſic.ad hoc autem. de ſenten.& re iudic.libro vj.& in cap.licet.xvj.quæſtio.iij.Innoc.in cap.Michael.de electio.& in cap.ij.de in integrum reſtitur.& in cap.vigilanti.de præſcriptio.Dynus in l.j.D.de itine. actuque priua.Cyn.in l.j.in iiij.quæſtio.C.de ſeruit. Ioan. Andr.in additio. Specul.titu. de teſtamen.§.nunc videndum.in magna additione,colum.iij.Archid.in cap.j.in verbo, bona fides.de præſcriptio.libro vj.Barto.in l.Celſus.colum.v.D.de vſucapionib.vbi de ea re elegantiſsimè diſputat,& in l.communia.§.inter prædones.C.commu. diuid.& in l.quemadmodum.C.de agric.& cenſi.libro xj.Bald.in repetit.l.j.colum.iiij.C.vnde vi.& in ſua diſputatione incipien.accuſatus de vi turbatiua.colum.penult.& conſil.cclvij.Titius emit.libro j.& conſi.cclxxxviij.dicta mulier,poſt medium.libro iiij. Ange.in l.j. C.quibus non obſtat longi tempo.præſcript.& in l.ſuper longi.C.de præſcript.longi tempor.Anton.in cap.peruenit.de cenſib.Petr.Anchar.conſil.cxlij.clarior & breuior,colum.pen.verſic.nunc autem. Cumanus conſil.cix.domina Ioanna.ante finem:Panormit.conſil.xviij.in cauſa & quæſtione,colum.ij.libro ij.& conſi.liiij.in quæſtione quæ ad præſens vertitur,colum.v.verſicu.nec obſtat ſi dicatur ſtatutum,libro ij.Alexand.plenè conſi.ccj.viſo & diſcuſſo,colum.ij.libro ij. & conſi.xcj.in cauſa & lite vertente,colum.ij.libro v. Petrus Ferra.titu.forma reſponſionis rei conuenti,in verbo,præſcriptionis,colum.vij.Philippus Corne. conſil.cxxx.viſo libello, colum.ij.libro j.& conſi.cccxxix.oſtenſo mihi proceſſu.colum iiij.verſi.cùm itaque non appareat,eodem libro j.& conſi.cxvij.primo aſpectu,colum.ix.verſic.pro quo facit,libro ij. & conſi.ccxxix.& conſi.ccvj.in hac conſultatione, colum.ij.eodem lib.vbi de hoc dicit eſſe text.in cap.auditis.& in cap.cùm olim,de præſcriptio.idem Barbat. conſi.lj. colum.iij. libro iiij.Franciſ. Curt. Iunior conſil.lxxij. princeps defunctus, colum. iij.in fi.& conſil. lxxxiij. Deus pius,col.ij.& copioſiſsimè Socin.conſi.xxxviij.in cauſa dominorum, col.ij.libro iij. Iaſon in §.ſed iſtæ quidem actiones,col.iij.& ſequen.Inſtit.de actio,Philippus Dec. conſilio ccclxxv.iuridicam eſſe arbitror,col.ij.& conſi.cccix.in cauſa mota Mediolani. ex Theologis ſcholaſticis,Gabriel Biel in iiij.Sententiarum, diſt.xv.q.xiiij.artic. princ. Et his quidem accedo,licet contrarium teneat Archidiac.in cap.j.de præſcript.libro vj.& Bald.in l.j.C.de ſeruit.Quæ autem ſint quæ malam fidem faciant præſumi, latè comperies apud noſtros interpretes recentiores,quos ſuprà citauimus.

Bona fides an in dubio præſumatur: & ſi nullus titulus appareat.

Sed quòd in dubio bona fides præſumatur,nemo negabit, qui intelliget etiam in dubio quemlibet bonum præſumi,l.meritò.D.pro ſocio.l.quoties.§.qui dolo.D.de probationib.l. cùm pater.§.re igitur,D.de legatis ij.cap.j.de ſeruti.dicto cap. vlti. de præſumptionib. vbi Bald.colum.penult.rationem reddit.quia mores inſunt à natura,ab eaque veniunt. Sed & idem in l.j.ad fin.C.ſi quis omiſ.cauſa teſtamen. Naturali (inquit) præſumptione quilibet præſumitur bonus ex bonis naturalibus principiis:quia qualia ſunt principia, talia præſumuntur principiata:ſed natura eſt bona,ideo & bonus quis præſumitur,niſi probetur offendiſſe.De quo etiam per gloſ.in c.ſi fortè,in verbo,ſcientię.de elect.lib.vj.& per Luc.de Pen. in l.quemadmodum.col.pen.verſi.quartò quæro.C.de agric.& cenſi.lib.xj. Panor. & Fely. in cap.cùm in iure.de officio delegati. Hinc & gloſ. notab. in cap. ſuper literis. in verbo, priori modo,dicit,quòd ſi quis impetrauit reſcriptum,& falſum ſuggeſſerit, non id præſumitur dolo feciſſe.quam glo.pro ſingulari allegat,& ſequitur Barbat.in l.ij.§.ex his.col.xvij.

Quilibet præſumitur bonus in dubio.

Reſcriptũ falſis allegationibus impetratum non præſumitur doloſum.

Teſtibus deponentibus quem bonũ eſſe, magis credi,q̃ deponentibus malum.

D.de verb.oblig.Et ex his quoque,quod not.conſuluit Pett. Anchar. conſil.ccliij. in quæſtione preſbyteri,quòd ſi aliqui teſtes deponunt,accuſatum eſſe diffamatum, dicuntque ſe credere illum eſſe malum : alij verò deponunt, eſſe bonæ famæ, & credunt illum eſſe bonum:magis his credendum eſt,quàm illis:quia conſentiunt cum præſumptione iuris. Et vt dicit Innoc.in cap.veniens.de præſumpt.cùm teſtes ſunt contrarij,vincunt illi, pro quibus facit tunc præſumptio.

Præſcripſiſſe ſe dicens,bonã fidem allegare debet.

Iudex ſupplere poteſt in notoriis, modò allegentur.

Notorij allegatio fieri poteſt poſt concluſionem in cauſa.

Sed quæſtionis eſt,an ſit neceſſe ei,qui ſe dicit præſcripſiſſe,hanc bonam fidem allegare, vt præſumatur,latè diximus ſuprà.Et eſſe allegandam,ſicut notorium, tenet gloſ.in clem. appellanti.de appellationib.cum multis concordantiis ibi à me adductis. Quibus & illud addes,quòd licet iudex ſupplere poſsit in notoriis,vt ibi etiam diximus, hoc tamen intelligitur modò notorium allegetur,vt expreſsè voluit Anton.in cap.bonæ.de poſtul.prælat. & in cap.exceptionem.de except.& Imo.in l.iiij.§.hoc autem.D.de damno infecto.Quę quidem notorij allegatio poteſt fieri etiam poſt concluſionem in cauſa,vt dicit idem Anton.in cap.peruenit.de emp.& vendit.vbi & idem dicit de bona fide,& ibi poſt eum Imo.& Alex. in l.j.col.ij.C.vt quæ deſunt aduoc.par.iud.ſuppleat.Matth.de Afflict.in conſtit.Siciliæ incip.Iuſtitiarius,col.iiij.verſic.item quærit.

Bona fides non præſumitur in ſtatuto requirẽte eã.

Id tamen quod diximus bonam fidem præſumi,limitat Barbat.inter cõſilia Calca. conſi. lviij.illud adferam in medium,niſi ſtatutum requirat bonam fidem. Nam adhuc, vt huiuſmodi ſtatutum aliquid operetur vltra ius Ciuile,quod etiam exigit bonam fidem,certè non præſumetur,ſed opus erit,vt probetur per quædam ſimilia.

Præſumptio ex facto actoris vel rei procedens, neceſſario debet allegari

Ignorãtia licet præſumatur in dubio allegari debet.

Diuturna præſtatio inducit iuſtam & ſufficientem cauſam, modo fuerit allegata

Præſumptio debet eſſe ſuper allegatis.

Olim dominus, hodie quoque præſumitur dominus, modo cauſa dominij allegetur.

Tu autem vltra ea quæ diximus,de præſumpta bona fide, & eius neceſſaria allegatione, hac generali ſententia ſupradicta confirmabis, quòd quando præſumptio ex facto actoris, vel rei procedit,ea neceſſariò debet allegari.Ita quòd licet ſufficiat libellum præſumptiuè concludere,per tex.in l.omnes.§.Lucius.D.quæ in fraud.credit.tamen ſuccumbet qui eam præſumptionis allegationem omiſerit,vt voluit Bart.in l.cùm quid.colum.vlti.& ibi Bal.D. ſi cert.peta.per tex.in l.ſi adulterium cum inceſtu.§.idem Pollioni, D.de adulter. Anton.in cap.ſi cautio.de fide inſtrum.& in cap.ij.col.vj.de libelli oblat.Ange in dicta l.omnes.§.Lucius.quæ in fraudem creditor. Imo.in cap. ſuper hoc. colum.ix.de renuntiat. Panormit.in cap.afferte mihi gladium.colum.ij.de præſumptionib.Paulus Caſtren. & Franciſ. Aret. in l.qui in aliena.§.j.in princ.D.de acquiren.hæredit.Roman.conſil.lxxvij. incipien. reuerende pater,Franciſ.Areti.conſi.cix.clariſsime & conſultiſsime doctor, in princ.quarti dubij. Guido Papæ conſi.xlij. credo indubitanter,col.ij. Corne.conſi.ccxcviij.col.vlti. libro j. Et hinc fit,quod licet præſumatur ignorantia,per l.verius. D.de probat.debet tamen allegari, vt dicit Bal.in l.quicunque.col.j.C.de ſeruis fugit.& Alexand.in l.qui bona.§.de illo.D.de damno infect.Philip.Decius conſi.cclxvij.non excidit è memoria.col.penul. Similiter licet cauſa ſufficiens,& apta præſumatur ex diuturna præſtatione,l.cùm de in rem verſo.D.de vſur.intellige tamen,ſi fuerit allegata l.ij.§.circa.D.de excep.doli.ſecundum Bal.in l.ſi certis annis.col.iij.verſic.cùm non conſtat.C.de pact.Nam præſumptio (inquit) debet eſſe ſuper allegatis,per dictum §.idem Pollioni.Et licet ex poſſeſsione quis præſumatur dominus, l.penult.& ibi Bart.D.de condit.inſtit.& per gloſ.& alios in l.cùm res,C. de probat.& per Canoniſt.in c.cùm ad ſedem.de reſtit.ſpol.cum ſimil.tamen huiuſmodi præſumptum dominium debet allegari,aliàs ſuccumberet,vt tenet Bart.in l.rem alienam. col.ij.verſic. quæro circa iſtam partem.D.de pignorat.actio.Et Bald.in l.etiam.col.iij.verſic. & non licet.C. de execut.rei iudica.& in l.non ignorat.colum.ij.verſi.in ſecundo.C.qui accuſare non poſſunt. & in l.ſi minorem.colum. vltima,verſi.quarto vlterius, C.de in integrum reſtitutio. minor.Salice.in l.certi.C.loca.Alexan.in l.non hoc.& ibi Iaſon col.vlti. C. vnde legitimi. idem Alexan.conſi.lxix.in cauſa & lite vertente.colum.iij.libro ij.& conſi.xciiij.in cauſa & lite vertente coram arbitris.colum.penulti.eodem libro ij.& conſi.cxxxvij.in cauſa & lite vertente inter Lancelotum, colum.ij.eodem libro ij.& conſilio xxxv.in cauſa & lite vertente inter Benedictum,ante finem lib.v.Iaſon in dicta l.cùm quid.D.ſi certum petatur.in vtraque lectione, in quarum priore hoc ſingulare reputat. Et cùm olim dominus, hodie quoque dominus præſumatur,l.ſiue poſsidetis. C.de probationib. hoc tamen procedit,ſi allegetur, non aliàs,vt notabiliter voluit gloſſ.in l.certum, in princ.D.de confeſſ. & Bald. poſt Cynum in l.edita.col.xij.C.de edendo.& conſilio cccciij.Ioannes Simonenſis, colum. penult.libro iij.& conſil.ccccxlvj.ſciendum eſt,in fin.eodem libro iij. Alexand.in dicta l.ſi minorem.in fi.C.de in integrum reſtitut.vbi ad hoc dicit ſingularem illam gloſ. & Franciſ. Aret.in l.nec furioſus.col.ij.D.de teſtamen.Et idem in poſſeſsione, vt videlicet qui anteà poſſedit,præſumatur poſsidere,ſi tamen allegetur.Dynus in cap.ſine poſſeſsione.de regul. iuris.libro vj.Barto.in l.Celſus.D.de vſucapio.Bald.in l.non ignorabit.C.ad exhibendum. & in dicta l.ſiue poſsidetis.& ibi quoque Barto.C.de probationib.& in l j.colum.vlt.C.vti poſsid.Ioan.And.& alij recentiores,in d. c.cùm ad ſedem.de reſtit.ſpol. Alex.conſi. cxxxiij. viſo proceſſu.col.iij.in duobus locis,lib.j.& conſi.lxxx.examinato proceſſu, col.j.& iterum col.penul.

col.pen.verſi.non obſtant allegata eodem lib.v.& conſi.lxxxviij.quoniam omne datum.col. penulr.verſi.non obſtant allegata,eodem lib.v. Franciſ. Aret. conſi. lxviij. excelſe domine, col.vlti.quanuis Anto.& Imo.in c.præterea.ij.de tranſaction.videantur tenere contrarium. Quibus adſtipulatus eſt Panormit.videlicet,quòd non requiritur vt bona fides allegetur, in cap.vlti.col.viij.verſic.ſed quæro,de præſcrip.& Barbat. conſi.xlj.illud adferam in medium.col.x.lib.j.& conſi.50.col.ix.lib.j.& conſi.xviij.col.penul.libro ij.& conſil. lxx. col.vj. eodem libro ij.vbique per tex.in cap.auditis.& cap.cùm olim.de præſcrip.vbi fuit allegata præſcriptio,nulla bonæ fidei mentione facta,additque rationem,quam dicto conſi.50.dicit inconuincibilem:quia cùm notorium oritur ex iure,ſiue ex facto iuris,non eſt allegandum, quin ex ſuo officio ſuper illo iudicabit,per tex.ſingul.in cap.Rainutius.de teſtamen.vbi iudex iudicauit ex notorio iuris non allegato,& ibi hoc videntur velle Imo. & Panormita. & idem Panormit.in dicto cap.adferte.de præſump.& Bal.in l.j C.vt quæ deſunt aduoc.par. Felyn.in cap.ad hæc.col.ij.de appel.Sed ex iuris notorietate bona fides præſumitur, vt dictum eſt,ergo non eſt neceſſe eam allegari:quia præſumptio iuris eſt liquida probatio, ſecundùm gloſ.in l.tutor.C.de pericu.tuto.cum ſimil. Et hanc eandem rationem de notorio procedente ex iure ſine facto iuris,tradit, nulla tamen bonæ fidei facta mentione, Barbat.conſi.lxij.illud in medium adferam,col.ij.lib.j.& conſi.xxxv.col.iiij.lib.ij.& conſi.xlv.in princ.eodem lib.ij.& conſi.lxx.præclarè ſcribitur,col.vj.eodem lib.ij.& conſil. liij.col.vlti. lib.iiij.& conſil.lxxiiij.ſcripſit Pſalmiſta,col.pen.eodem libro iiij.& conſi.omnium vltimo, col.iij.eodem libro iiij. Nec obſtat (inquit Barbar.) dicto §.idem Pollioni.quia loquitur de notorio reſultante ex facto partis & hominis, quod debet allegari per illum text.& gloſſ. in dicto cap.appellanti.de appellationib.& quod voluit Panormit.in dicto cap.adferte.hæc ferè Barbat.

Præſcriptio ſine bona fide allegata.
Notorium iuris nõ eſt allegandũ.
Bona fides præſumitur ex iuris notorio.
Præſumptio iuris eſt liquida probatio.

Tu aduerte,Lector amantiſsime,quia Barbat.in duobus aut tribus erraſſe videtur. Primò,dum innuit non obſtare bonam fidem eſſe non notoriam,cùm tamen tantum ab ea abſit,vt nunquam poſsit eſſe notoria,cùm ſit res occulta,opertaque,& in ſolius præſcribentis animo repoſita,qui ſoli Deo apertus eſt.Ex quo Tullius ad Brutum ſcribens:Non ignoras, ait,quàm ſint incerti animi hominum.Secundò,dum allegat Panormit.in dicto cap.adferte mihi,trahitque text.in dicto §.idem Pollioni.ad [illegible] m notorij, quanuis loquatur de præſumptione tantùm,non de notorio,quod long[illegible]mptione diſtat.Tertiò, dum authoritate eorum quos allegat, facit diſcrimen,an [illegible] rocedat ex facto hominis, an iuris. vt primum allegari debeat, ſecundum non [illegible] eſſariò, quanuis ea differentia nuſquam reperiatur,ſed tantùm an præſumptio [illegible] tãtùm loquitur, vt diximus) reſultat ex facto partis,de cuius fauore agitur:& [illegible] debeat per dictum §. idem Pollioni.an verò ex facto alterius tertij,de cuius [illegible] agitur, vt non ſit neceſſe. Nec obſtat dicto c.Rainutius.quia nihil ex eo infertur ad rem de qua agimus, ſed illud tantùm, quod iudex ſuppleuit id quod erat meri iuris:ſed quartam iure naturę filio debitam eſſe deducendam,licet à parte id fuiſſet omiſſum.Et iſta eſt (inquit Innoc.)ſuppletio iuris,non facti.& ibi Panorm.in iij.col.in verſi.nota.in verbo,cùm autem allegat,quod legitur,& not.in dicta l.j.vt quæ deſunt aduoc.part. At ſatis conſtat,bonam fidem eſſe in aliquo, vel non iuris eſſe,ſed facti:igitur non eſſe ſupplendam, ſi non allegetur.

Bona fides nunquam eſt notoria.
Incerti hominum animi.
Præſumptio & notoriũ longè differunt.
Quando præſumptio allegari debeat.
Iudicis officio id quod meri iuris eſt ſuppletur.

Cæterum intellige quod dictum eſt,bonam fidem debere allegari,vt ſufficiat tacitè eam allegationem colligi ex deductis: videlicet, ſi quis alleget ſe fundum poſſediſſe tanquam ſuum,aut pro ſuo,vt expreſsè voluit Alex.conſi.cej.viſo & diſcuſſo, col.j. lib.ij. per l.antiquos.in verbo,domini cognatione.C.de furt.& alia quæ allegat,& ſequitur Philip.Decius conſi.cclxvij.Et ſimile voluit Roma.conſi.lxxvij.pater reuerende,poſt princ. quòd ſatis eſt allegare difficultatem probationis,ad hoc vt præſumatur.

Quomodo bona fides allegandæ ſit.

Intellige ſecundò,vt non requiratur hanc allegationem fieri in principio,ſiue in proceſſu cauſæ. Sed ſatis eſt,vt fiat poſtquàm concluſum eſt in cauſa,vt voluit Panor.in cap.dudum. le j.col.ij.de electio.& Alexan.in l.j.col.j.verſi.ex prædictis.C.vt quæ deſunt aduoc.part. & Philip.Dec.dicto conſil.cclxvij.

Allegatio bonæ fidei non requiritur in principio cauſæ.

Sed & illud in quæſtionem vertitur,an ſit tutus in foro conſcientiæ, qui bona fide præſcripſerit,ita quòd non teneatur reſtituere,ſi mala fides ſuperuenerit,completa pręſcriptione.Gloſ.in cap.ſi virgo.xxxiiij.q.ij.in tribus locis videtur velle rem hoc caſu eſſe reſtituendam.Gloſ.autem in cap.vigilanti.in verbo,nouerit.de præſcrip.poſt Aluar.tenet,quòd ſi ex cauſa lucratiua rem habuit,ſemper tenetur eam reddere.argu.l.qui autem. §. ſi quid cum pupillo.D.de his quę in frau.cred.Si verò ex cauſa non lucratiua,quia emit ab eo,quem credebat dominum, non tenetur. argumen. cap. quod debetur. xiiij. q.j. Sunt qui aliter diſtinguant,vt inter præſcriptionem rei cuiuſpiam, vt fundi, & ſimilium: vt (inquam) hoc caſu mala fides ſuperueniens poſt completam præſcriptionem non noceat in foro conſcientiæ: & inter præſcriptionem actionis, aut obligationis, quia tunc, cùm naturalis obligatio non tollatur præſcriptione, durat vinculum æquitatis, quo ſuſtentetur: nam

Vtrũ bona fide præſcribens tutus ſit in foro conſcientiæ per ſuperuenientẽ malam fidem.

conuentio perpetua eſt,l.Stichum.§.naturalis.D.de ſolution.& l.obligationum ferè.§.placet.D.de actio.& oblig.l.at qui natura.in princ.D.de nego.geſt.ideò & in foro conſcientiæ obſtringit.Et in hac ſententia fuit Bal.in auth.ad hoc.col.iij.ver.reuertor igitur ad quæſtionem,C.de vſur.At maior pars & Legiſtarum & Canoniſtarum tenent ſimpliciter hūc eſſe tutum in foro conſcientiæ.gloſ.in cap.j.xiiij.q.vj.& in cap.j.de conceſ.præben.& in cap.vlt. in gloſ.vlt.& ibi Imo.col.xxxv.& Panormit.col.vj.de præſcript. Innoc.in c.cura.in fi.de iure patron.& in cap.quia plerique,col.j.verſic.qui tutus eſt,& ibi etiam Panorm.col.xj.verſ. vij.de immun.eccleſ.Hoſtien.in Summa,tit.de præſcript.Cardin.Floren.Imo.Panormit.& Fely.eodem titu.Ioan.Andr.in cap.poſſeſſor.in vltimo articu.& ibi etiam Petrus Anchara.colum.v.verſicu. quæro circa debitum naturale, & Philippus Francus colum.penulti. de regu.iur.Bart.non obſcurè in extrauag.ad reprimendum,in verbo,videtur.in fi.Bal.in l. cùm quis.col.vij.verſi.poſt hnc ſciatis.C.de iuris & facti ignor.& in c.de cauſis.col.iij.verſi. vtrum poſsit renuntiari.de offic.deleg.& in c.j.ante fi.de controuet.inter domin.& vaſal.& in cap.ſi quis per triginta.& ibi etiam Aluar.col.pen.& Card.Alex.in fi.tit.ſi de feudo fuerit controuet.inter domi.& agna.& conſi.ccxcv.fama viciniæ eſt.in fi.& conſil.cccxv.ponitur quòd ſi antiquitus.col.ij.lib.iij. Rainerius in ſubſcriptione conſi.Feder.Senen. cxxxj. caſus talis eſt,quidam teſtator.Ioan.Fab.in §.j.col.ij.verſi.quid ſi ea cōpleta.Inſtit.de vſucap. Ange.in repet.l.j.C.de iudic.Panormit.conſi.lxxxix.Ieſu Chriſti &c. in quæſtione, col.iij, lib.j.Roma.conſi.~~xlv~~.concluſionem primam,col.ij.verſi.quintam autem. Lance. Ridolph.
149. in ſuo vbere tracta.de vſur.Corn.conſi.clxxvij.in hac re.col.ij.lib.ij. Franciſcus Are.conſil. xcij.viſo legato.col.ij.verſi.nec potes intelligere,& Iaſ.in l.ſi poſt diuiſionem. col.ij. verſicu. hinc videmus,C.de iur.& facti ignor.Philip.Dec.in c.j.col.vij.verſi.ſecunda eſt.de conſtit. in prima lectu.& in c.iurauit.paulò ante fin.de proba.& è Theologis diuus Thomas quotlibet.xij.ac xxv.Sent.in iiij.Senten.diſt.v.Anto.Flor.in ſecunda parte principali ſuę ſummę, titu.j.cap.vij.verſi.qui autem ex beneuolentia.D.Bernardinus,in ſuis ſententiis alioquin ſeuerint,in libro de Euangelio æterno,ſermo.xxxij.cap.j.& iterum cap.iij. & iiij. vbi & alios adnotat idem tenētes:& Adria.Floria.nuper Roma.Pontifex in ſuis quæſtionibus.Ideoque

Præſcriptione quæſita in fideicōmiſſum nō veniunt.

ſi teſtator iuſſerit hæredem reſtituere omnia ab ipſo debita, non tenetur reſtituere quæſita præſcriptione cum bona fide,vt dicit Bar.in l.legaui.D.de liber.leg.& in l.quibus diebus.§. Dominus.D.de condit.& demon.& Bal.in l.id quod pauperibus.C.de epiſc.& cler.& in l. ſi creditori,D.de legat.j.& in ſua diſputat.incipien. ſtatuto cauetur, & Imo.in cap.vlti.col. xxxvij. de præſcriptionib.

PAISIBLEMENT, GLOSSA III.

Pacificè poſsidere quis dicatur.

QVIS pacificè poſſediſſe dicatur,vide gloſ.prag.ſanct.in tit.de pacif.poſſeſſ.

DIX ANS, GLOSSA IIII.

Præſcriptionū tempora.

MAior pars præſcriptionum decem annorum numero circunſcribitur,aut ſi longius tempus depoſcit,aut illius abſentia,contra quem præſcribitur, vel cauſæ, aut partium qualitas eodem annorum numero,vel duplicato, aut aliter multiplicato ferè ſemper concluditur. Cuius rei quanquam nulla ratio reddi poſſe videatur,vt voluerunt glo.& doct.in l.non omnium,D.de legib.& in l.j.§.pueritiam. D. de poſtul.ſicut nec de aliis temporum curriculis à legibus ſtatutis,vt dicit gloſſ.ibi, & Bald.& gloſ.in c.j.in verbo vſque annum,tit.ſi de inueſtit.inter domi.& vaſal.lis otiat.& in cap.ij.de reſcrip.lib.vj.& in clem.nolentes.in verbo,quadrageſimam.de hæret.& Bal.in concluſionibus Feud.in fi.Tamen (vt hîc dicam quod ſentio) non mihi videtur huiuſmodi denarius numerus,vel ſimplex,vel multiplicatus, huic rei vbique à noſtris Iureconſultis omnium rerum gnaris temerè aut fortuitò fuiſſe appoſitus,ſed ob eam cauſam, quòd hic numerus longè eſt cæteris omnibus perfectior,vt qui contineat omnia numerandi genera,vt par,impar,quadratum,quadrantale,longum,planum,primum,compoſitum,vt in problemat. Encyclicis,lib.xv.& iterum auſcultationis Phyſicæ, lib.iij.ſcriptum reliquit Ariſtotel. Cuius dicta tanquam fontem intellectus,leges ſequuntur,vt dicit Bal.in l.vlti.C. de fideicom.lib. ſed & hic numerus (vt ſubdit ipſe Ariſtoteles) fons & principium omnium numerorum: quippe qui ex vno,duobus,tribus,& quatuor conſtet. Item in decem proportionibus quatuor cubici numeri conſumuntur:quibus numeris vniuerſum conſtare Pythagoreis placet. Ex quibus cauſis fieri dicunt,quòd omnes homines tam Græci quàm Barbari aduſque decem tantùm numerare conſueuerunt, deinde verò replicare incipiunt, vndecim, duodecim &c.Hincque & naturam decem digitos hominibus dediſſe, quò ſui calculi numeros veluti attingerent.Quod ipſum ex Pythagora adducit Ariſtoteles, & à Plutarcho quoque traditur in lib.de placit.Philoſophorum j.quo loco de principiis rerum diſſerit. Sed & Vitruuius lib.iij.Archi.cap.j.Perfectum,inquit,antiqui inſtituerunt numerum,qui decem dicitur.Nanque ex manibus denarius digitorum numerus,ex digitis verò palmus, & à palmo pes eſt

Numerus denarius, vel ſimplex, vel multiplicatus, cur ſit tempus ſtatutū præſcriptioni.

Numerus denarius cæteris omnibus perfectior.

Numerus denarius ab antiquis perfectus habebatur.

pes eſt inuentus. Sicut autem in vtriſque palmis ex articulis à natura decem ſunt perfecti: ita etiam Platoni placuit eſſe eum numerum ea re perfectum, quòd ex ſingularibus rebus quæ μόναδες apud Græcos dicuntur, perficitur decuſsis: quæ ſimul ac vndecim aut duodecim ſunt factæ, quod ſuperauerint, non poſſunt eſſe perfectæ, donec ad alteram decuſsim peruenerint. Quo in loco Vitruuius (vt illud obiter dicam) decuſsim pro decade poſuit, vt annotauit Budæus, doctrinæ Gallicæ vertex, in lib. j. de Aſſe. Plato autem ipſe huius numeri perfectionem (vt Marſilius docet) oſtendere voluit, dum integram abſolutæ Reipublicę formam compoſuit denario librorum numero, omnium numerorum integerrimo, numeros, tum intra ſe numeratos continente, tum ex ſeſe innumeros replicante. Macrobius, & ipſe Platonicus, hunc nnmerum perfectiſsimum dicit lib. j. de ſomnio Scipionis. Ariſtoteles, vt ad eum reuertamur, decem genera entis nominat decem categorias, quo nomine ſibi volumen inſcribere placuit oſtendenti Philoſophicè: vt Euſtathius voluit decē πράγματα, id eſt, entia realia: vt Alexand. Aphrodiſeus decem φωνὰς, id eſt voces: vt Porphyrius decem νοήματα, id eſt intellectus, ſiue conceptus, vel (vt Iamblicus) decem voces ſimplices, non vt voces, ſed vt ſignificātes res ipſas ſimplices medio (vt ita loquar cū Reuchlino) decem conceptuum ſimplicium. Cui aſſentiuntur Alexand. Aegeus Ammonius Hermiæ & Simplicius, qui etiam arbitrati ſunt in iſtis decem generaliſsimis entibus duo quædam præcipua reperiri poſſe, in quæ diuidantur, tametſi ab vna eſſentia ortis, veluti ſubſtantiam & accidens, ſiue corporeum & incorporeum, ſeu materiale & immateriale, aut ſimplex & compoſitum: ita enim duo amat denarius, vt ab vno progreſſus, ad duo & per duo redeat in vnum. Primus enim incompoſitus ternarius eſt, ex vno & duobus non quidem compoſitus, ſed conſtans: quia vnum non habet compoſitionem, ſecundum non facit ergo compoſitionem, quando ſequi volumus verborum proprietatem: οὔτε γὰρ ἡ μονὰς, μένουσα ἔτι μονὰς, θέσιν προσλαμβάνει· οὔθ᾽ ἡ στιγμὴ, μένουσα στιγμὴ, τὴν θέσιν ἀποβάλλει, vt inquit Simplicius in commentariis ſuper prædicamentum quantitatis. Quorum verborum hic ſenſus eſt: Neque enim vnitas, manens adhuc vnitas, poſitionem aſſumit: neque punctus, manens punctus, poſitionem abijcit. Ex quo differentiam agnoſcere poſſumus, qua diſtat vnitas à puncto. Cumque nihil ſit ante ortum, rectè dicimus vnum eſſe primum. Binarius autem non eſt compoſitus ex numeris: quoniam ex ſola vnitate vna & vna ordinetur, & ideò numerus eſt: quia prima multitudo eſt, a nulloq; poteſt numero metiri, præterquam a ſola vnitate omnium numerorum menſura communi. ſemel enim duo, nihil aliud quam duo eſt. Quamobrem ea multitudo, quæ appellatur Ternarius, veriſsimè ab Arithmeticis numerus primus incompoſitus nuncupatur. Binarius enim hinc procedēs non eſt incompoſitus numerus, ſed magis propriè non compoſitus. Cupiens itaque Ternarius non eſſe otioſus, quin potius bonitatem ſuam in omnes creaturas abſque inuidia multiplicari, de virtute progrediendo ad operationem, illud fœcundum quod eſt in eo multum multitudinis productiuum, tanqnam numeri de numero, & illud eſſentiale, quod eſt in eo vnum, omnis productionis fons & origo ſimul, & omnis proceſsionis initium, & omnis ſubſtantię immutabilis permanentia perpetua mente intuetur ac reſpicit, & ita ſeſe in ſeipſum retorquet per modum vnitatis & duitatis, ſemetipſum multiplicās atque dicens, ſemel bis duo, ſunt quatuor, hoc eſt τετρακτὺς, ſiue quaternitudo, quæ omnium quæ creata ſunt idea eſt, quoniam (vt aiunt Arithmetici) quaternario omnis progreſsio perficitur. vnde oritur decas illa, quam appellamus decem omnium rerū generaliſsima. Nam vnum, duo, tria, quatuor, de omnipotente potentia ad energiæ actum exeuntia, producunt decem, quorum dimidium eſt quinque. Pone igitur in medium quinq;, tanquam aliquem ſigniferum in medio exercitus, & in eius latere dextro numerum proximè ſuperiorem, qui eſt ſex, & in latere ſiniſtro numerum proximè inferiorem, qui eſt quatuor, hæc duo iuncta conſtituunt decem. Pone iterum in latere eius dextro numerum proximè ſuperiorem, qui eſt ſeptem, & in latere ſiniſtro numerum proximè inferiorem, qui eſt tria, hæc duo iuncta ſimul, conſtituunt decem. Pone rurſus in latere dextro numerum proximè ſuperiorem, qui eſt octo, & in latere ſiniſtro numerum proximè inferiorem, qui eſt duo, hæc duo iuncta conſtituunt quoque decem. Pone demnm in latere dextro reliqua nouem, & in latere ſiniſtro vnum: iamque reduc illa nouem ad vnum, & reſurgunt decem. Quæ rurſus ad viginti relata, incipiunt denuò eſſe vnitas, & deinceps ad omnes numeros cardinales vſque ad centum. Sicut enim bis vnum faciunt duo, & ter vnum tria, & quater vnum quatuor, & ſimiliter vltrà: ita bis decem faciunt viginti, & ter decem triginta, & ſimiliter vltrà: non aliter de centum, non ſecus de mille, & vltrà. Hæc quidem ratio eſt (vt placet eidem Reuchlino) cùm decem per iota, ι quæ virgula eſt erecta, Gręcè ſcribimus, aut per ſolum punctum Hebraicè י id eſt, עשרה notamus, quæ tamen ſigna tam Barbaris, quàm Latinis alioqui ſimplicem reputant vnitatem: quippe à qua numerus denarius oritur, & in quā deſinit. Cuius Pythagoricum extat ſymbolum, videlicet, vnum, duo, quæ Zaracas Pythagoræ præceptor per nomina propagationis pronuntiare conſueuit, vnum appellando patrem, & duo ma-

Cur denarius numerus perfectus dicatur.
Decuſsis pro decade poſitus.
Plato integram abſolutæ Reip. formā decem libris concluſit.
Denarius numerus perfectiſsimus.
Decem entia.
Decē πράγματα.
Decē φωνὰς.
Decem νοήματα.
Inter decē entia duo ſunt præcipua.
Ternarius incompoſitus.
Vnum non habet compoſitionem.
Differentia vnitatis à puncto.
Vnū rectè dicitur primum.
Binarius cur numerus dicatur.
Ternarius numerus primus incompoſitus.
Binarius numerus propriè nō compoſitus.
Quaternio omniū quæ creata ſunt idea.
Quaternario omnis progreſsio perficitur.

trem, teſtimonio Plutarchi in Timæi pſichonia. Nam vnum & duo cum eſſentia diuina producunt quaternitudinem, illam tetractyn, ideam omnium rerum denario numero conſummatarum. hæc fermè Reuchlinus. Cui & tu adde denarium à Græcis decada vocari, quaſi dechada, quòd omnem in ſe numerum recipiat: Pythagoreosque decada etiam mundum vocare, quòd eo numero ſit compactus: conſtat enim Sphæra, quæ dicitur aſplanes, & planetis ſeptem, elementatique natura, & poſtremo antichthone. Quo tamẽ nomine (quod mirum eſt, vt ſcribit Cælius) intelligebant illi Lunarem ſphæram: quia vt terra Lunam vmbra hebetat, ita Solem Luna nobis plerunque adimit. Adde & illud ex numeri huius religione quadam & obſeruantia moris fuiſſe veteribus, vt iuſtiſsimi quique fidei comparandę gratia dextras iungerent, quia ſic denarium præmitterent numerum. Nec illud item prætermittendum puto, quòd Plato ad delendam culpam numero vteretur denario, centenario, millenario. Nam cuilibet voluptatis gradui ſuppliciorum decem contribuit: ita enim oblæſæ maieſtati diuinæ rependi omnino par fuit. Quoniam ſicut beatitudinis gaudia iuſtitiæ humanæ dolores exuperant: ſic miſeriæ, cruciatus, iniuſtitiæ, voluptates. Denarij autem rationem centenarius continet, & millenarius, quia (vt diximus) ex denario vniuerſo conſurgunt. Proinde numeri, quos Vniuerſos dicimus, purgationi & emaculandis animis dicantur, vt labes ex peccato inuſta contractáque prorſum eluenda ſignificetur, & candidiſsima æternitatis luce perfrui valeamus: quæ depuratum modò exterſumque nitidius admittat æthereum ſenſum, atque auræ ſimplicis ignem. Proptereà Virgilius reconditioris ſcientiæ vates, Platonicorum myſteriis ampliſsimè imbutus, ita pronuntiat:

Centum errant annos, volitantq́; hæc littora circum.

Et alibi ad eundem ſenſum:

-- Mille rotam voluere per annos.

Ante hos omnes Triſmegiſtus in eo libro, cui Pimander titulus eſt, è tredecim tradit denarium numerum eſſe animæ genitorem, vnitatemq́; ſecundùm rationem denarium complecti, rurſumq́; denarium vnitatem. De hoc numero quoque hæc Ouidius libro Faſtorum iij. ſtatim poſt ingreſſum:

Annus erat, decimum cùm Luna receperat orbem:
Hic numerus magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti, per quos numerare ſolemus,
Seu quia bis quino fœmina menſe parit:
Seu quòd ad vſque decem numero creſcente venitur,
Principium ſpatiis ſumitur inde nouis.
Inde pares centum denos ſecreuit in orbes
Romulus, haſtatos inſtituitq́; decem.
Et totidem princeps, totidem Pilanus habebat
Corpora, legitimo quiq́; merebat equo.
Quinetiam partes totidem Tatienſibus ille,
Quosq́; vocant Ramnes, Luceribusq́; dedit.
Aſſuetos igitur numeros ſeruauit in anno:
Hoc luget ſpatio fœmina mœſta virum.

Sed iam Ethnicos hos ſcriptores relinquamus. Sacræ literæ apertè docent in numero hoc denario quicquam eſſe latentis energiæ, ac myſterij, cùm adeò frequenter illum nobis inculcent. Primùm enim Geneſ. 16. Sara poſt decem annos Agar ancillam dedit Abrahamo in vxorem, vt ex ea ſuſciperet liberos. Et cap. 18. Deus Abraham pollicetur non ſe deleturũ Sodomam & Gomorram, ſi decem iuſti illic inuenirentur. & cap. 24. Seruus Abraham tulit decem Camelos de grege domini, deditque Rebeccæ armillas decem ſiclorum. Et 31. cap. Laban mutauit mercedem Iacob decem vicibus. Et 42. Decem fratres Ioſeph in Ægyptum deſcenderunt. Et cap. 45. Ioſeph Beniamin fratri redeunti decem aſinos, ac totidem aſinas dedit, tritico panéque onuſtas. Et Exodi 26. in primo tabernaculo fieri præcipiuntur decem cortinæ, & paulò pòſt, tabulæ ſtantes denis cubitis, & cap. ſequen. in latitudine atrij ipſius tabernaculi præcipiuntur etiam fieri columnæ decem, baſesque totidem. Et 34. cap. decem illa pręcepta duabus tabulis conſcripta Moyſi à Domino data ſunt. In Leuitico cap. 26. decem mulieres in vno clibano coquunt panes, & in cap. ſequen. quicquid decimum venit, ſacrificatur Domino. Hinc decimæ, quas vocamus, ortæ poſſent videri, niſi longo antè tempore Abraham decimas Deo dediſſet ex omnibus, vt ſcribitur Geneſis 14. quas etiam diis cõſecraſſe Ethnicos legimus. Tradit enim Herodotus libro primo Crœſum monuiſſe Cyrum, vt decimæ omnium hircorum Ioui redderentur. Et libro nono Aeginetas decimã ex ſpoliis Perſarum, qui ad plateas occubuerunt, diis quibuſdam dedicaſſe. Et Xenophon in oratione, quam edidit de Ageſilai laudibus, tradit in duobus annis centum talenta, & amplius Deo apud Delphos decimam dedicaſſe. Vide Plutarchum in vita illius, vt, quod notius eſt omittam, decimas Herculi olim fuiſſe deſtinatas, quod videre licet apud Dio-

dorum

Cur denarius numerus decas apud Græcos vocetur.
Pythagorei mundũ appellant decada.
Sphæra quibus conſtet.
Quid ſit antichthõ.
Cur antiqui dextras iũgebant.
Q. no numero Plato ad delendã culpam ſit vſus.
Quidã numeri purgationi & corrigendis vitiis dicati.
Virgilius Platonicus
Denarius numerus animæ genitor.
Cur denarius numerus apud antiquos magno in honore fuerit.
Anno luget fœmina virum.
Sodoma & Gomorra propter decem iuſtos fuiſſent ſaluata.
Laban decem vicib. mutauit mercedem Iacob.
Decimæ vnde ortæ.
Decimæ Ethnicorũ.

doꝛum Siculum libro quinto,& Plutarchum in Proble.cap.xvj. Sed vt redeamus, Numeri 14.Filij Iſraël Dominum tentauerunt per decem vices. Et cap. 29. Menſis ſeptimi dies decima ſancta,& venerabilis prędicatur:& paulò pòſt dicitur,Die quarto offeram vitulos decem. In Deutero. interdicitur Ammonitis atque Moabitis ingreſſus eccleſiæ, vſque ad decimam generationem.Ioſue 17.Et ceciderunt Manaſſe funiculi decem.Et Iudicum 20. Decem viri eliguntur è centum,& mille è decem millibus.Et Ruth quarto cap.Boos tollit decem viros de ſenioribus ciuitatis. Et primo Regum cap.j. Helcana Annam vxorem alloquens, Nunquid(ait)non ego melior tibi ſum,quàm decem filij? Et cap.17. Iſai, filio Dauid iubet accipere decem panes,& decem formellas caſei.& capitu.ſequen. Canunt mulieres, Percuſsit Saul mille,& Dauid decem millia.Et 25.cap. Dauid miſit decem iuuenes ad Nabal.Et 2.Reg.15. reliquit Dauid decem concubinas ad cuſtodiendam domum. Et cap.19.in fin.decem partibus(inquit vir quiſpiam)maior ego ſum apud regem,&c. & 4.Reg. 20. cap. Sol decem gradibus reuerſus eſt. quod & repetitur Iſaiæ 38. cap. Thobias, vt in ipſius lib. cap.j. ſcribitur, decem talenta à rege accepit. & Pſal. 32. ſcribitur, Confitemini Domino in cithara,in pſalterio decem chordarum pſallite illi. Et Pſal.67. Currus Dei decem millibus multiplex. Et 90. Cadent à latere tuo mille, & decem millia. Et Eccleſiaſtes 7. Sapientia confortat ſapientem ſuper decem principes ciuitatis. Et Eſaiæ 5. Decem iugera vinearum faciunt lagunculam vnam.Quem locum enarrans Hierony.ſcribit denarium numerum in ſcripturis ſanctis myſticum eſſe,atque perfectum. Et Danielis 7. Quarta beſtia decem habet cornua. & paulò infrà, Decies mille myriades ante ipſum ſtabant. Et apud Hieremiá, Viri decem, viri ex omnibus linguis Gentium apprehendunt fimbriam viri Iudæi. Quo in loco Hieronymus, Iota, i ait, litera ex qua ſumit nomen Saluatoris exordium, non ſolùm apud Græcos, ſed & apud Hebræos, ־ iod denarium numerum ſignificat. Et Matth.25.Simile eſt regnum cœlorũ decẽ virginib. Quo in loco Nicolaus Lyra multa de huius numeri perfectione differit.Et Luc.16.Chriſto occurrũt decẽ viri leproſi. Et 19.Homo nobilis decẽ minas ſeruis dedit,ex quibus is, qui ex vna decem alias minas acquiſiuit, accepit à Domino poteſtatem ſupra decẽ ciuitates: de qua re ſtatim audies quid Origenes dixerit. Et Apocal. 2.cap.ita ſcriptum eſt,Habebitis tribulationem decem diebus: vbi etiam Lyra multa de hoc numero. Et cap. 12. Draco habet decem cornua. Et iterum cap.ſequen.Altera beſtia habet etiam cornua decem & ſuper cornua eius decẽ diademata. Nunc audi Origenem 16. cap. in Geneſim. Non ſine ratione eſſe dicit, quòd poſt famem & ſeruitutem populus Aegyptius quintas offerebat Pharaoni, Iſraëliticus autem, decimas ſacerdotibus. Vide (inquit) Ægyptium populum quinario nummo tributa pendentem, quinque enim corporei deſignantur, quibus populus carnalis deſeruit. Semper enim Ægyptij corporalibus & viſibilibus obſequuntur.At verò Iſraëliticus populus honorat decadem perfectioris nummi: decem enim verba legis accepit, & decalogi virtute instructus ignota mundo huic ſacramẽta diuina largitione ſuſcepit. Sed & in nouo teſtamento ſimiliter venerabilis eſt decas: ſicut & fructus ſpiritus denis exponitur germinare virtutibus. Et ſeruus fidelis de negotiationis ſuæ lucris decem minas offert domino, & decem poteſtatum accepit poteſtatem. Verùm quia vnus author omnium,& fons & initiũ, vnus eſt Chriſtus, idcirco & populus decimas quidem miniſtris, & ſacerdotibus præſtat, primogenita verò offert primogenito omnis creaturę,& initia omnium.Idem in Leuiticum Homil.13.enarrans illud de duabus decimis, Sit panis vnus.Decem (inquit) numerus vbique perfectus inuenitur. Totius enim numeri ex ipſo ratio & origo conſurgit.Competenter igitur author & origo omnium Deus ſub hoc numero videtur oſtendi: hæc Origenes, vt interim taceam, quæ de huius numeri ratione diſſeruit Hirenæus aduerſus hæreſes,libro primo,cap.15.Auguſtinus libro ſecundo de Doctrina Chriſtiana,& de Ciuitate Dei,lib. 15.cap. 20.Gregorius in lib.Iob,cap. 49. Caſsiodorus in Pſal.10.Nec huius numeri vim videntur ignoraſſe noſtri Iurecõſulti, non ſolùm ex his quæ in præſcriptionibus,de quibus nunc tractamus,definierunt: ſed & ex eo quod ſtatuerunt tempus ſimpliciter,& ſine alia declaratione prolatum ſignificare decennium: ita enim ſcribitur in l.ſine præfinitione. D. de pœnis. quam in eam rem expendit Dominicus, & dicit ſingulare in cap.ex literis.colum. iiij. verſic.quid ſi iudex dicit,extrà de conſtitutionib.& in cap.j.de poſtul.& in l.ita ſtipulatus.colum. ij. verſic.limita primum. D. de verbo. obligationib.& in l.ait prætor.§.ſi iudex.colum.vlti. D. de re iudicata.

Menſis ſeptimi dies decima ſancta.

Denarius numerus in ſcripturis myſticus.

Aegyptij cur quintas, Iſraelita verò decimas obtulerint.

Fructus ſpiritus denis germinat virtutibus.

Cur decimæ ſacerdotibus, primogenita verò Chriſto offerantur.

Tempus ſimpliciter prolatum ſignificat decẽnium.

Et hæc quidem ſatis,vt opinor: nunc ad conſuetudinem noſtram redeamus, quæ diuturnitate temporis innititur. Eam multa confirmant, vltra iura vulgaria de præſcriptione decem vel viginti annorum loquentia,de qua nuncupatim titulum habemus,C.de præſcript. longi tempo. decem vel viginti annorum. Primùm enim habemus textum communi opinione notabilem,licèt omnibus notum,in l.cùm de in rem verſo.D.de vſuris.Ex cuius imis viſceribus deprompta videtur fuiſſe hæc noſtra conſuetudo, vbi ex decennali poſſeſsione præſumitur titulus allegatus,vt hìc in noſtra conſuetudine. Sunt tamen ſuper intellectu illius text.variæ ac diſcordes doctorum ſententiæ: aliis dicentibus eam tantùm procedere in

Ex decennali poſſeſſione præſumitur titulus allegatus.

præſtat

præſtatione diuturna,& ſic cùm interuenit traditio, aut factum eius, contra quem præſcribitur. Aliis contrà affirmantibus, eam habere lòcum non ſolùm cùm quis diu præſtiterit, aut ſoluerit quicquam annuum, ſed cùm tantùm paritur rem poſsideri nullo alio ſuo facto interueniente, vtriſque ſuas partes argumentorum & rationum autoritate alacriter confirmantibus: quæ quidem cauſa breuitatis omittemus. Priorem partem ſequuntur Iacob. Aret. Petrus, Cynus, Bulg. Bald. Angel. in repetitio. & Iaſon in l. ſi certis annis. C. de pactis. Iaco. Rau. Petrus & Cynus in l. penult. C. communi diuidundo. Barto. in l. Celſus. D. de vſucapio. verſic. habes ergo probare. & in diſputatio. incipien. mulier habens magnum patrimonium. colum. vlti. Baldus & Angelus in l. qui in aliena, in princip. D. de acquirenda hæreditate. & in l. ſeruitutes prædiorum ruſticorum, & ibi etiam Iacob. But. D. de ſeruitut. Baldus in dicta l. cùm de in rem verſo, in lectura antiqua, & in l. j. colum. iij. verſicu. quæro nunquid poſsidens. C. de fideicommiſſ. & in l. ſolent. §. non verò, colum. ij. verſic. nouo quæro, D. de officio proconſul. & in cap. ſi quis. in verbo, per vnum annum. titul. ſi de inueſtir. inter dominum & vaſallum fuerit controuerſ. & conſil. c. incipien. mulierem maritus duxit, lib. iiij. Imol. & Romanus in l. in ſumma. §. vlti. D. de aqua pluuia arcen. Barbat. conſilio xxviij. Omnipotentem Deum, colum. ix. verſic. & ſi dicatur amice, libro iiij. & Petrus Ferra. in titu. forma libelli pro hæreditate vel re ſingulari diuidenda, in verbo, communiter & pro indiuiſo, colum. ij. Florianus in dicta l. cùm de in rem verſo, colum. vlti. D. de vſuris. vbi tamen hoc intelligit, niſi patientia eſſet mutua, vt in caſu gloſ. in l. penult. C. commu. diuid. de qua dicemus poſteà. Poſteriorem autem ſententiam tenuerunt gloſ. Iaco. Petr. But. Bartol. & Baldus, hi quidem quinque ſibi contrarij, Fulgoſ. & Floria. qui ſanè dicit eſſe communem in dicta l. cùm de in rem verſo, glo. Barto. Floria. & Paul. Caſtr. qui hanc etiam dicit eſſe communem Legiſtis & Canoniſtis in dicta l. ſeruitutes. D. de ſeruitutib. gloſſ. Dyn. Barto. in l. j. §. vlti. D. de aqua plu. arcen. glo. in c. dilectio. xvj. quæſt. iij. gloſſ. Anto. & ferè omnes in repetitione c. peruenit. de conſtitut. Innocen. in c. ſi diligenti. de præſcriptio. Dyn. in §. ſed neque. & ibi Angel. colum. v. verſic. cautela. Inſtitu. de actio. Barto. in d. l. qui in aliena. & ibi latè Alexand. & Barto. conſil. clxxxix. primò quæritur vtrum iuriſdictio. colum. ij. Alber. in l. ij. C. de ſeruitut. & aqua. Bald. in l. j. per illum textum, C. de patria poteſtate. & in l. j. in vij. cap. C. qui admittan. ad bon. poſſ. & in dicta l. j. C. communi diuidundo. Salicet. in dicta l. ſi certis annis. & ibi quoque Alexand. qui ita dicit ſe conſuluiſſe, ſicuti verè conſuluit conſilio lxix. circa primum dubium. colum. ij. libro quinto. Angelus in l. vltima. in fin. D. de vſucapio. pro dote. Raphael Cuma. & Romanus in dicta l. qui in aliena. D. de acquiren. hæred. Cæpol. in tract ſeruitut. vrbano. prædio. cap. xix. octauò principaliter, colum. ij. vbi etiam dicit eſſe communem opinionem, & in practica obſeruari. Alexander in dicta l. ſi certis annis columna penultima & vltima. & conſil. lxix. circa primum dubium, colum. prima, verſic. præterea poteſt, libro vj. Felynus in cap. de quarta. colum. xiiij. verſiculo, fallit ſecundò, de præſumptionibus. & dicit Imol. in dicta l. prima & vltima, D. de aqua pluuia arcenda. & in dicta l. qui in aliena, quòd quamuis prior opinio ſit in puncto iuris, iſta tamẽ ſeruaretur in practica, nec ab ea eſſet in iudiciis recedendum, propter auctoritatem gloſſæ. Nec longè ea diſtat à conſuetudine noſtra. Sunt tamen, qui in hoc diſtinguunt inter magnum & paruum præiudicium, vt per Bartol. in dicta l. cùm de in rem verſo. & in ſua diſputatione incipien. mulier habens magnum patrimonium, in fine, vbi elegantiſsimè hoc tractat, & in dicta l. ſeruitutes. D. de ſeruitutib. vrba. prædio. Bald. in dicta l. j. C. qui admit. ad bonorum poſſeſſ.

Iuſſum patris præſumitur aditionẽ filij fami. præceſsiſſe.

Patris conſenſus quãdo præſumatur interueniſſe.

Secundò, huc pertinet textus ſingularis in l. ſi filiusfamiliàs. C. de petitione hæreditatis. vbi ſi filiusfamilias delatam ſibi hæreditatem decennio poſſederit, præſumitur iuſſus patris aditionem præceſsiſſe. quem Bartolus dicit ſingularem, & ſe neſcire alibi. poſt eum Baldus & Angelus ibi, & idem Angelus in l. ſciendum. D. de verborum obligationibus. & Barbat. in repetitio. rubricæ, D. de fide inſtrumentorum. charta penultima, colum. i. & Iaſon in dicta l. ſi certis annis. colum. iij. verſicul. pro iſta concluſione, C. de pactis. Et illum dicit notabil. Bald. in eadem l. ſi certis annis. colum. iiij. verſic. ſecundò hoc probatur, & in dicta l. ſi filiusfamilias, dicit Baldus ibi, in fine, quòd ſi ex ſtatuto non poſsit filius contrahere ſine expreſſo conſenſu patris, & filius rem quampiam vendiderit alij, qui decennio poſt illam venditionem tenuerit, præſumitur patris conſenſus in alienatione interueniſſe. Sequitur Alexander conſilio lxxix. circa primum, de quo quæritur, columna tertia, verſiculo, ſed præmiſſis omnibus, libro primo, & Barbat. in dicta l. ſciendum, columna xxvj. & in l. j. col. xij. D. eod. titu. de verbo. obliga. & in repeti. dictæ rubr. de fide inſtru. & in repet. rubri. qui admit. ad bonor. poſſeſſ. colum. iij. & conſil. xxxiij. ſcribit Pſalmiſta, colum. ij. lib. iij. & conſilio j. quod incipit, ad reuerendiſsimum, colum. v. lib. iiij. & Franciſc. Aret. conſil. xxxvj. caſus talis eſt, poſt princ.

Tertiò, non hinc longè abeſt, quod Alexander conſuluit conſil. cxiij. viſo & diligenter conſiderato themate, colum. penulti. verſicu. quartò comprobatur, libro iiij. quòd ſi is, qui

tem

rem emphyteuticam emit, eam poſſedit decem annos patiente domino, præſumitur dominus præſtitiſſe conſenſum huic alienationi. Sequitur Philipp. Dec. conſil. clxxxv. colum. vlti. vbi boc reputat notab. & conſilio. cccix. viſo conſilio. colum. j. & Iaſon in dicta l. ſi certis annis colum. iij. C. de pactis. & in dicta l. j. colum. vj. verſic. quintò limita. C. qui admittan. ad bono. poſſeſſ. vbi & hoc dicit notabile in l. ſi certis. colum. vij. verſicu. ſextò facit. D. de verborum obligat.

Ex patientia decem annorũ præſumitur conſenſus.

Quartò, huic ſubiiciendus & alius caſus æquè memorandus in dicta l. qui in aliena, poſt princip. verſic. & ſi non adiecit, D. de acquirenda hæredita. vbi è diuerſo, ſi pater decennio hæreditatem filio delatam poſſederit, præſumitur conſenſus filij interueniſſe. Quem dicit valde ſingul. ſecundùm omnes Barbat. conſil. xxxiij. ſcribit Pſalmiſta celebris, colum. ij. libro item ſecundo. & valde eleganter idem Barbat. inter conſilia Alexand. conſil. cxxxv. clementiſsimi Dei Patris. colum. vj. verſicul. & adduco text. lib. iiij. Et per illum textum voluerunt Baldus, Angelus & Imol. & Franciſcus Aret. in dicta l. ſi filiusfamil. videlicet quòd ſtante ſtatuto, quòd minor vel mulier non poſsit obligari ſine conſenſu propinquorum, certè per lapſum decennij præſumitur hunc conſenſum interueniſſe. De qua re, quia non eſt omnino ſine dubio, vide quæ latius ſcripſi in §. Legum Connubial. in gloſſa v. in viij. limitatione.

Patre decennio poſſidente hæreditatem filio delatã, præſumitur filij cõſenſus interueniſſe.

Quintò, quod authoritate illarum duarum legum voluit gloſſa in l. j. in verbo, ratam. C. qui admittan. ad bono. poſſeſſ. quòd ſi filius longo tempore poſſederit hæreditatem, cuius bonorum poſſeſsionem petierat, præſumitur pater ratificaſſe ita petitionem, vt ex eo ſibi vſumfructum acquirat. Et illam ſequuntur Cynus, Barto. Angel. Salycet. Fulgo. Roma. Alexand. Corne. & Iaſon ibi, & Baldus in l. ij. C. de legit. hæred. Et ne putes id, quod nunc dicimus, illud idem eſſe, quod diximus ſuprà verſic. ij. debes intelligere, quòd illa lex loquitur de petitione hæreditatis, quæ eſt perpetua, hîc verò loquimur de bonorum poſſeſſione, quæ eſt annalis l. vltima, D. quis ordo in bonorum poſſeſſ. ſerue. idcò ratificatio illius debet fieri intra idem tempus, vt eſt textus in l. bonorum. D. rem ratam habe. tamen ex huiuſmodi longo tempore præſumitur interueniſſe intra tempus præfinitum, vt declarant docto. quos ſuprà citauimus, & eſt communis opinio, licèt contrarium teneant Bald. & Paulus Caſtrenſ. in dicta l. j.

Per lõgum tẽpus præſumitur ratihabitatio

Petitio hæreditatis perpetua.

Bonorum poſſeſsio annalis.

Ratihabitio fieri debet intra tempus definitum.

Sextò, eiuſdem farinæ eſt, vt loquar prouerbialiter, text. in cap. illud, de præſumptio. vbi per diutinam decem annorum cohabitationem cum aliis adminiculis probatur matrimonium: quem textum Anto. Cardinal. Floria. Imol. Panormit. & Fely. trahunt ad matrimonium ſpirituale, vt ſcilicet ſufficiat ad probationem tituli, vt inſtitutionis, vel confirmationis, quòd longo tempore quis tenuerit beneficium & habitus fuerit pro rectore, ſiue poſſeſſorio, ſiue etiam petitorio. Et ſic tempus, vt illi dicunt, inducit præſumptionem tituli, adeò vt quis non aliter cogatur oſtendere, quamuis Innocen. ibi non ſatis in ea re firmus fuerit propter aliquam rationem, cui omnes reſpondent. Et idem quoque in ipſa ſpecie tenuit Hoſtien. in c. licet. in verbo, officij, & ibi etiam Panormit. colum. penulti. Imol. colum. vij. verſic. extra gloſſ. vt dixi. Ioan. Ana. & Fely. columna iiij. de ſimo. vbi dicunt ſufficere hoc caſu probare titulum per iuramentum. quod eſt multum notandum ad id quod hîc in noſtra conſuetudine expreſsè de iuramento cautum eſt. In eadem quoque ſententia fuit Federic. Senen. conſil. lxj. vacante quodam prioratu. verſicu. contra hoc opponit epiſcopus, & conſi. ccxxxiiij. principium ſuper primo puncto, & illius præceptor Ioan. Andr. in cap. ſi iudex laicus. §. vltimo, & ibi etiam Dominic. de ſenten. excommunic. lib. vj. & idem Ioan. And. in cap. j. & ibi latè Petrus Anchar. in repetitio. in nona quæſtio. verſic. dixit tamen. de regul. iuris. eodem libro. Bald. Angel. Imol. Roma. & Franciſcus Aret. in dicta l. qui in aliena. D. de acquirenda hæreditate. Bald. in dicta l. ſi filiusfamil. C. de petitione hæredita. & in l. ſiue poſsideris, colum. j. in quarta opposi. C. de probationib. & in l. inciuile. C. de furtis. & in l. etiam. C. de appellatio. Petrus Ancbar. conſ. cxvij. ſatis impertinens eſt, poſt medium. Imol. in c. ex frequentibus. de inſtitu. Dominic. in cap. ordinarij. §. j. colum. penulti. poſt Paul. de offic. ordina. libro ſexto, & iterum conſi. lxxxvij. apparet quædam vnio, colum. iij. verſic. corroboratur. vbi dicit ſufficere decem annos, Roma. & Barbat. in dicta l. ſciendum. colum. xv. & colum. xxv. & ſequen. de verborum obligationib. Paul. Caſtrenſ. conſil. ccij. in cauſa confinium. colum. ij. verſic. breuiter ſi bene, libro j. Alexand. dicto conſi. lxxix. libro j. Franciſcus Curtius ſenior conſi. lxxvij. ſuper motis. colum. iij. Barbat. in cap. requiſiſti. de teſtament. & in repetitio. dictæ rubr. de fide inſtrumen. & in repetitio. rubri. de cauſa poſſeſſ. & proprieta. & conſi. xliiij. ſcribitur apud Prophetam. colum. iiij. in fin. lib. j. & conſil. 50. illud adferam. colum. iij. eodem lib. j. & conſil. xxvj. ſapienter ſcripſit, colum. v. lib. ij. & conſil. xxxiij. eodem libro ij. & conſilio xxxv. ſapienter ſcribitur, colum. vij. verſic. faciet quod voluit. eodem lib. ij. & dicto conſil. j. lib. iiij. & inter conſilia Alexand. conſil. cxxxv. colum. v. verſicu. præterea accedit. & colum. ſequen. libro iiij. Socinus conſil. cclxx. conſideratis his, colum. iij. libro ij. Fely. in cap. ſicut. colum. xv. verſicul. fallit tertiò, de re iudica. Philippus Decius in dicta l. j. colum.

Matrimoniũ diutina per decenniũ cohabitatio probat.

Tempus inducit præſumptionẽ tituli.

Probatio tituli per iuramẽtũ.

col.iiij.verſic. ex gloſſ. & ſupradictis, C. qui admittan. ad bonorum poſſeſſ. & in cap. cùm cauſam.colum.vlti.de probatio.& conſil.xxxvj.exemplum inſtrumenti,colum. iij. verſicul. quintò non interuenit,& conſilio cxviij.viſo inſtrumento,colum.j. & conſ.cxxj.in cauſa venerabilis presbyteri, colum.ij. verſicul. ex quibus omnibus, & conſilio cxxxv. ad iuſtificationem,poſt princip.& conſil.clv.in cauſa exemptionis,col.ij.& conſil.xxxix.viſo conſi.col. j.Corſe.in ſingul.in verbn, titulus.

Ex tẽporis diuturnitate non fit probatio tituli in beneficiis eccleſiaſticis.

Communis error operatur tantùm in temporalibus.

Communis error non facit ius in ſpiritualib.

Sed huic ſententiæ,veluti ex diametro,repugnat quod ſcribit Baldus in cap. ex parte. in princip.de teſtib.vbi per illum text. notat, quòd ex temporis diuturnitate non præſumitur titulus in beneficiis eccleſiaſticis, neque habet locum in illis fictio l. cùm de in rem verſo. Et idem quoque in effectu voluit ipſe Bald. in l. malè agitur. C. de præſcriptio.triginta annorum.& in l.non mutatur. C. de liber.cauſa.dum dicit, quòd communis error, de quo in l.Barbarius.D.de offic.pręto.operatur tantùm in temporalibus,non etiam in ſpiritualibus: vt notat Innocen. in cap. nihil de electio. & idem Baldus in dicto cap. illud. in fi. poſt Innocent.de præſcriptio.& in cap.contingit,colum.vij.verſi. quæro nunquid titulus eccleſiæ, de dolo & contuma. vbi illud prætereà dicit, qnòd ſemper poſſeſſor quocunque tempore poſſederit beneficium,tenetur oſtendere titulum,ſi ordinarius petat.Et idem Baldus in ſua Margarita,in verbo,matrimonium, & conſil.ccix. caſus talis eſt, vbi dicit quòd quis in beneficiis non iuuatur diuturnitate temporis, quia non poſſunt præſcribi, per dictum cap. ex parte. Et Socinus qui elegantiſsimum reputat dictum Baldi in dicta l.non mutatur. Socin. inquam conſil.lix.viſo elegantiſsimo,colum.ij.verſic.circa quartam dubitationem,lib. j. Et Iaſon in dicta l.ſi certis annis.colum.iij.verſic.facit quod notatur.& iterum col. vlti. verſic. ſeptimò limita.C.de pact.

Tituli probatio omnino neceſſaria eſt.

Beneficia non poſſunt præſcribi.

Definitio periculoſa eſt in iure.

Beneficij titulus an ſemper præſumatur ex longo tempore.

In qua re Bald. vt vides, Lector amantiſsime, palam ſibi aduerſatur, vt ſæpiſsimè ſolet, alioqui nemini noſtrorum poſtponendus, & fortè omnibus præferendus,ſi ſibi conſtitiſſet, & ingenio nou nimium (quod de Ouidio ſcribit Fabius) indulſiſſet. Vtra autem in ea re ſententia ſit verior, aliorum eſto iudicium. Nam quod ad me ſpectat, non auſim de tantis viris in re tam dubia iudicare. Multum enim eſt periculoſa, & difficilis in iure noſtro determinatio,& inter diuerſa,vel contraria certa electio,vt etiam è noſtris dicit Cardina.præloquens in clement. Et vt autboritate diui Hieronymi in Danielem ſcribit Franciſc. Aret. ſtatim in ingreſſu conſi.clv. periculoſum eſt iudicare de ſententiis patrum variantibus,nec minus arduum,vt ſubdit,& difficile. Proptereà Fely.in cap.cùm dilecto.colum.xviij.verſi. amplia. ad fin. de reſcrip. quem laudat Ioan.Ana.ob id quòd ſoleat timidè loqui, raròque quippiam aſſeuetanter adfirmet:cùm eadem temperantia vtatur Ioan.Andr. vir aliàs conſummatiſsimus,qui in ſuis lecturis aliorum recitatione communiter contentus eſt. Neque tamen me latet Fely.in dicto cap.ex parte. de teſtibns.in princip. conari ſubobſcurè huiuſmodi(de quibus loquimur)diſsidentes ſententias concordes efficere:ſed mihi,vt verum dicam,nnn ſatisfacit.alibi autem idem Felynus,ad hoc quod dictum eſt præſumi titulum beneficij ex longo tempore, dat quatuor conſiderationes minimè contemnendas, videlicet in dicto cap.ſicut,quem locum nuper citauimus,de re iudicata.

Propter tẽporis diuturnitatẽ inutile habetur pro vtili.

Emãcipatio præſumpta.

Septimò,ſuperioribus tempeſtiuè ſubditur tex.in l.ſi poſt mortem,iunctis ibi notatis,D. de adoptio. vbi emancipatio, quæ dicitur inutilis ex defectu ſolennitatis, pro vtili habetur, ſi diuturnitas temporis interuenerit.Et ex eo notat Bald ibi,ad fin quòd ſi filius longo tempore vixit,ſeorſum à patre habitando, & per ſe negotiando, præſumitur eſſe emancipatus, ſi alleget Ad quod etiam allegat d. l.cùm de in rem verſo.& l.j vbi & hoc notat idem Bald. C.de patria poteſta & idem quoque voluit ipſe Baldus in l.ij.C.ſi aduerſus rem iudica. Sequitur & commendat Barbat.in dicta l ſciendum.colum.xxvij D. de verborum obligatio. & dicto conſilio xxxiij.colum.ij.libro ij.& conſilio xxxv.ſapienter ſcribitur,colum.vij.verſi. & ideò dixit,eodem libro ij.& conſilio lxxxvj.illud referam colum.ij. in fin.eodem libro & dicto conſil.j.colum.j.& colum.v.libro iiij.& Iaſon in dicta l. ſi certis annis.colum.penulti. verſic.ſeptimò facit.C.de pactis. Et facit quod ſcribit Romanus conſil.cccciij. in propoſita conſultatione,in ſecundo dubio.

Tẽporis diuturnitas quando inducat præſumptionẽ tacitæ donationis.

Vſuræ temporis diuturnitate remiſſæ.

Octauò, iſtis annectendus eſt textus in dicta l. Procula. D.de probationib.vbi diuturnitas temporis aliis concurrentibus inducit præſumptionem tacitæ donationis. Et ita expendunt illum textum Barto.& alij,& gloſſa in l.quæ dotis, D. ſoluto matrimonio.& Bald. in l.ij.in prima quæſtiò.C.de iure dot.Et Ioan.Platea in l.quicunque, C. de apocb. public. libro x.& Raphael Cuma qui illum dicit notab.conſi.cxxxvj.viſis inſtrumentis, colum. vltima in princip. & Maria. Soci. conſilio xv. pro deciſione prædictæ conſultationis. col. vij. Hucque facit textus in l. cùm quidam. §. dinus. D. de vſuris. vbi vſuræ temporis diuturnitate videntur remiſſæ. Et ita conſuluit Baldus per illum textum,ſicuti retulit Romanus in l. inſulam §.vſuras.D.ſoluto matrimo.& conſilio cccccxvij.in caſu propoſitæ conſultationis, cnlum. iiij. verſicul. ſecundò tamen. Facit item textus in l. ſi ſeruus communis, & in l. vir vſuras.iuncta gloſſ.in verbo,vſuras.D.de donatio.inter virum & vxorem.& in l.cùm oportet.§.

ter.§.ſin autem.C.de bonis quæ liber.Et quod voluit Bal.conſi.cccxlv.ſtatuto cauetur,in fi. lib.iij.& Bart.inter conſilia ipſius Bal.conſi.cccc.ſuper primo puncto,col.ij.verſi.nec obſtat prædictis,lib.iiij.& Philip.Decius conſi.ccij.vt præſens conſultatio, col.vlti. Ex quibus videtur reddi dubia deciſio Bal.in l.vlti.C.ne de ſtatu defunct.vbi per gloſ.in l.ſolent.§.vlti. D.de offic.proconſul.ſtudioſè limitat dictam l.cùm de in rem verſo. ſuprà ſæpius citatam, non procedere,quando quis prætendit titulum donationis,vt ſcilicet illum titulum nõ poſſit probare ex ſola præſtatione decennali,cùm habeat præſumptionem iuris in contrarium, videlicet quòd nemo præſumitur donare,l.cùm de indebito.D.de prob.quod & idem quoque ſentit Bar.ſi ſolerter in dicta l,cum de in rem verſo,inſpiciatur,& ibi Alex.in addit. vbi Bal.& idem voluit ipſe etiam Alex.in l.ſi donatione,col.viij.C.de collat.contra Salic.ibi, & in l.filiæ.eo.tit.Facitque quod ſcribit ipſe Bal.in l.ſi maior.C.commu.diuid.dum gl.ibi limitat,per tex.in dicta l.cùm de indebito.de quo poſteà dicemus.Et quod etiam tradit Saly.in dicta l.ſi certis annis,vbi etiam Iaſon col.vlti.in xij.limitat.& idem Iaſon in §.præiudiciales, col.pen.verſi.vj.Inſtit.de actionib.

Limitatio d.l.cùm de in rẽ verſo.

Donatio nõ probatur ex ſola præſtatione decennali.

Donare nemo præſumitur.

Verùm illa Bal.doctrina haud dubiè vera eſt,vt ſcilicet ſolum tempus non inducat præſumptionem donationis,niſi & cum tempore alia concurrant:videlicet conſanguinitas, neceſsitudo,amicitia,& alia,de quibus in iuribus in prin.huius verſi.allegatis,vt etiam expreſſè intellexerunt Bal.Salyc.Floria.in dicta l.Procula.D.de probat.gl.Bart.& alij in l.libertis, quos.§.j.D.de alim.& cibar.leg.Bart.Rom.Alex.& alij in dicta l.quæ dotis. Bal.in dicta l.ſi certis.col.iiij.& in l.cùm quid.col.ij.D.ſi cer.pet.& in l.cùm proponas.la ij.C.de pact.Pet. Anch.conſi.xxxij.ſubtiliter & copioſè,col.ij.Rapha. in dicta l.cùm quidam.§.diuus.D. de vſur.Roma.& Barto.in l.de diuiſione.D.ſolu.matrimo.idem Roma.conſi. cxliij.licet variè, dum allegat dictam l.Procula. & expreſsius dicto conſi.ccccxvij. Franciſ. Aret.in l.recuſati.D.de petit.hæredit.Alexan.conſi.xlvj.viſis & accuratè conſideratis,in fi.lib.j.& conſilio lvj.in præſenti conſultatione,col.penul.verſi.nunc reſtat.vſque ad finem conſi.libro iiij.Angelus Areti.in §.fuerat,Inſtit.de actio.Corne.conſi.clxiiij.in hac conſultatione, colum.pen. in fi.cum princ.ſequen.libro iij.Socin.conſi.lxxiij.circa primum,colum.iij.libro j.& conſil. lxj.circa primum dubium,in fi.lib.iiij.

Nonò,huc ſpectat elegans & not caſus in l.qui in prouincia.§.j.D.de ritu nuptia.cùm dicitur,mouemur temporis diuturnitate,vbi princeps aliàs non facturus, motus tamen diuturnitate temporis quod nullum erat,confirmauit.Quem tex.aureis literis ſcribendum eſſe dicit Barb.conſi.ix.præclarè ſcribitur,col.ij.lib.ij.& ſingu.Bal.in tracta.dnrium , in vndecima parte principali,col.vlti.illiusque authoritate ſubnixus Ange.ſingul.decidit conſil.lij.in quæſtione propoſita,colum.vlti.quòd lex noua annullando præterita,non extenditur ad ea quæ ſunt temporis diuturnitate munita. Cui deciſioni Fely.dicit ſe neque conteſtem reperiſſe,neque contradicentem,in c.vlt.col.vij.verſi.limita quintò. de conſtit. vbi tamen dicit, quòd tam in practica haberet pro difficili,licet ſit æqua. Et dicit Catel.in memor.incip.lex noua,quòd ſecundum illam deciſiooem debet intelligi quod generaliter conſuluit Bal.cõſi. cvij.conſiderandum eſt,lib.v.iunctis his quæ ſcribit Corn.conſi.cxcix.in præſenti conſultatione,col.antepen.lib.ij.& conſi.clxxxj.viſa copia conſilij,col.ij.in fi.& ſeq.lib.iij.Sed & per illum tex.dicit Bal.in rub.extrà de præſump.quòd propter tempus facilius diſpenſatur. Per illum quoque tex.dicit Pau.Caſt.conſi.cclxvj.videtur dicendum , in fi.lib.ij. quòd ſi vir & mulier longo tempore maneant tanquam vir & vxor per ignorantiam iuris,ita confirmatur ſtatus filiorum,vt dicantur legitimi.Eſt autem ferè ſimilis tex.in c.j.xxxv.q.viij.vbi ex eo no. gl.ratione diuturnitatis fieri,quod aliàs non fit,ſecundum qué tex.tradit Rom. conſi.cccvij. in caſu propoſitæ conſultationis,ante fi.debere iotelligi c.non debet,de conſang.& affin.Et facit etiam tex.in c.cito,& quod ibi not gl.in verbo, multiplicis.j.q.j.

Diuturnitate temporis confirmatur id quod nullum eſt.

Lex noua non extenditur ad ea quæ longo tempore ſunt ſtabilita.

Diſpenſatio facilior propter tẽpus.

Filiorũ ſtatus per longum tẽpus confirmatur.

Decimò,iſtis fauere videtur tex.in l.ij.C.de incol. lib.x. vbi alienigenæ ibi videntur ſedem domiciliumque conſtituiſſe,vbi decem annis ſteterunt,vel habitauerunt.Neque id ſolùm in his qui ſtudiorum cauſa alicubi morantur,de quibus nuncupatim loquitur ille text. ſed in aliis quoque,vt dicunt gl.& doct.ibi,in l.hæres abſens.D.de iudi.Cy.in l.ij.C.vbi ſenat.vel clariſ.Bar.in l.lex Cornelia.§.domini.de iniur.Bald.conſi.cccxciij.punctus talis eſt, Titius,lib.j.& conſi.cccxj.quæſtio ſuper qua,lib.iiij.& conſi.clvj.quidam in terra Burgi, lib. v.Alex.conſi.clv.viſo titulo,col.j.libro vij.Et per illum tex.dicit Spec.tit.de compe.iud.adi. §.regulariter.quòd ratione temporis quis non ſortitur forum.

Decẽnium eſt tempus domicilij conſtituti.

Temporis ratiõe quis non ſortitur forum.

Vndecimò,proximè accedit tex.in c.contingit.in illis verbis, & fuerit aliquot annis ſeruata,extrà de tranſact.vbi contractus ex diuturnitate temporis robur accipit , & fomẽtum, vt dicunt noſtri,vt retractari non debeat,aliàs retractandus,& ita per illũ tex.dicit vir acuti inter noſtros ingenij Philippus Dec.conſil.cxl.an & quando inter maritum,colum.ij.verſi. ſecundò non obſtat,vbi & per hoc conſuluit, quod licet aliàs maritus poſsit vxorem repetere,licet vterque iurauerit vir & vxor nunquam ſe repeterituros:tamẽ ſi poſt huiuſmodi iuramentum,vel etiam ſimplicem conuentionem ſeparationis thori coniuges ſeparati longo

Cõtractus ex temporis diuturnitate vires accipit.

tempore continentiam ſeruauerint, non poterunt ſe amplius repetere : quod eſt admodum notabile, ſi verum eſt.

Decenny effectus.

Duodecimò, his quoque reſpondet tex. in c. licet, extra, de coniugio ſeruo. vbi ratione temporis decennalis Papa, de quo ibi tractatur, diffinit. Quem tex. pro not. allegat in rubri. de præſumpt. ex eoque colligit inter cæteras præſumptiones, quæ hinc illincve oriuntur, eſſe quoque præſumptionem ex tempore.

Ex diuturna in monaſterio obſeruatione præſumitur votum.

Decimotertiò, huc reſpicit tex. admodum not. & fortè ſingu. in c. neque viduas. xxvij. q. j. vbi ſi virgo vel vidua in religioſo propoſito diuturna obſeruatione permanſerit, ſine annis plurimis in monaſterio ætatem peregerit, præſumitur votū cōtinentiæ emiſiſſe: adeò vt non poſsit tranſire ad nuptias: licet de voto ipſo aliter non appareat. Tanta eſt enim vis tēporis.

Præſumitur diuiſio ex ſeparata bonorū cōmunium longo tempore poſſeſſione.

Decimoquartò, eo facit gl. not. in l. penul. C. commu. diuid. quæ dicit, quòd ſi plures fratres ſeparatim diuiſimque poſſederunt bona communia ſpatio decem annorum, oneraque etiam ſeparatim pro ſe quiſque ſubierunt, præſumitur inter eos diuiſio, per dictam l. cùm de in rem verſo, D. de vſur. & illam gloſ. ſequuntur Iacob. Butr. Odol. Rayn. Barto. qui eam dicit eſſe ſingu. notandam, & perpetuò menti tenendam, Bald. Alber. Ange. Pau. Caſtr. qui eam quoque dicit ſingul. Salic. & omnes recentiores ibi ſequuntur etiam Bar. in dicta l. cùm de in rem verſo. col. ij. & ibi quoque Flor. col. vlti. Nicol. Neapol. in §. quædam. in Apoſtil. tex. & rurſum in quarta quæſt. Inſtit. de act. vbi etiam illam facit ſing. & ibi poſt eum Iaſon col. vij. verſi. quid autem ſi eſſent. idem dicit Ange. Franc. Aret. in dicta l. qui in aliena. §. j. D. de acquir. hæredit. Bart. in ſua diſputatione incip. quędam mulier habens amplum patrimonium, in fi. & in l. vlti. & ibi etiam Ange. D. de vſucap. pro dote. Ioan. Andr. in addit. Specul. titu. de iudic. §. ſequitur videte. verſi. porrò. Guliel. Suz. in l. diuiſionis. D. de pact. Bart. in dicta diſputatione, incipien. quædam mulier habens amplum patrimonium, in fi. Bal. in dicta l. ſi certis. col. iiij. verſi. tertiò probatur, & ibi etiam Ange. Pau. Caſt. Alex. & Iaſon colum. iij. verſi. ſextò facit, vbi & illam dicit ſingularem C. de pactis. Bal. in dicta l. licet. C. de iure deliberan. & in l. j. colum. iij. verſi. pone, duo fratres, C. de fideicom. & in l. j. in vij. cap. C. qui admit. ad bonorum poſſeſſ. & conſi. ccxlv. caſus talis eſt, quidam dictus Leo. libro j. & conſi. ccccxxxvij. quædam puella, in fi. eodem libro j. & conſi. xlv. quandoque contractus, libro ij. & conſi. cclxxxij. proponitur quòd minor. eodem libro ij. vbi dicit eam gloſ. ordinariam, & communiter approbatam: quanquam ibi allegat perperam gloſ. in l. placet. D. communi diuidun. cùm in eo titulo nulla ſit lex huiuſmodi, ſed voluit allegare gloſ. in dicta l. penul. cùm etiam nulla alia hoc ipſum dicat. Et idem Bald. conſi. 100. mulierem maritus duxit, colum. j. libro iiij. & conſi. ccxxxiii. diuiſio, eodem libro iiij. vbi id dicit procedere, etiam ſi diuiſio fuit ab initio nulla, vtpote inter minores facta ſine decreto, quod eſt tamen notandum, Ange. in l. ſeruitutes, D. de ſeruitut. Ant. in c. peruenit. xj. col. verſi. venio ad ſecundum principale, de cenſi Roma. conſi. ccv. in præſenti propoſito, circa medium, & conſil. ccccxviij. in eo quod quæritur; verſic. ſecundò principaliter. Panormit. in cap. vlt. de cauſa poſſeſſ. & proprieta. Ioan. Plat. in l. quicunque. C. de apoch. public. libro x. Pau. Caſtren. conſi. ccij. in cauſa confinium, col. ij. libro j. & conſi. cxxvj. non ſequendo ordinem. lib. ij. vbi illam dicit communiter teneri, Alexan. conſi. xcij. viſo & diſcuſſo, in princ. libro ij. vbi hanc dicit eſſe communem opinionem, & conſi. xxv. attentis narratis, in prin. & iterum col. v. verſi. confirmo per ea, lib. v. Franciſ. Pot. in tracta. de duobus fratribus, in ſecunda parte, quæſt. lxxviij. Cæpol. in tractatu de ſeruitu. vrban. prædio. cap. xcix. Barbat. conſi. xxviij. omnipotentem Deum, colum. viij. libro iiij. vbi & eam aſſerit eſſe ſingularem Socin. conſi. clxiiij. viſa bulla, col. vlti. verſi. tertiò, quia poſt priuilegium, libro j. & conſi. cliij. viſa & conſiderata, col. ij. verſi. ſed contra præmiſſa, libro ij. Felyn. in c. ſicut, col. xvj. verſi. facit plena deciſio. extrà, de re iudic. Philippus Dec. conſi. lxxix. in fi. Stepha. Bertran. conſi. cccxliiij. etiam ſi non probaretur, in prin. lib. j. Sed illam gloſ. intelligit Bal. & ibi etiam Pau. Caſtr. Alexan. dicto conſi. xxv. libro v. & Felyn. in c. ſicut, col. xv. verſi. hanc fallentiam, vt ſcilicet procedat quando inter iſtas fratrum poſſeſſiones eſt proportio & debita congruitas, id eſt, cùm portiones ſeparatæ poſſeſſę ſunt æquales, ſi æqualiter ſuccedebant, aut cōuenientes portioni, quam quiſque eorum habebat: aliàs autem non præſumetur diuiſio, quia non is qui minus portione hæreditaria poſſedit, ius ſuum remiſiſſe cenſetur, l. cùm de indebito. D. de prob. Et bene facit quod circa illā glo. voluit Panor. in dicto c. vlt. de cau. poſſ. & propriet. Contrarium tamen expreſſè voluit, vt videlicet illa gl. indiſtinctè procedat, ſiue ſint congruentes portiones, ſiue non ſint, Saly. in d. l. pen. & Anto. in dicto c. peruenit. & videtur ſequi hanc partem dicto conſi. xcij. col. iij. verſi. præterea, lib. j. Sed tu hic vide quæ dixi ſuprà in vj. verſic.

Qui minus portione ſua hæreditaria poſſidet, nō videtur ius ſuū remittere.

Non præſumitur diuiſio, niſi probetur.

Sunt tamen qui tenuerunt illam glo. nullo pacto procedere, Pet. Ra. Cyn. & Salyc. in dicta l. penult. mori, quia non præſumitur diuiſio, niſi probetur per textum ibi, cum ſimil. Nec obſtat, inquiūt, dicta l. cùm de in rem verſo, quia loquitur in actu ſolutionis vel pręſtationis, quę nō fit libenter, nec de facili, niſi ſubſit cauſa, quæ ad hoc cogit. arg. d. l. cùm de indebito. Hic autem loquimur in actu diuiſionis, in quo ſola patientia interuenit, quod communiter & facilè

Solutio nō præſumitur, niſi ſubſit cauſa.

& facilè fieri ſolet. Id quoque voluit Alex.ſibi contrarius dicto conſi.xiij.lib.ij.& dicto cõſi. iij.lib.iij.Ange.in §.vlti. Inſtit.de ſociet.Petr.autem Ferrarien.in titu.forma libel.pro hæred. vel re ſingu.diuid.in verbo,communiter,& pro indiuiſo poſſederunt. Et quòd non præſumatur diuiſio,apparet:quia potius videantur ita poſſediſſe gratia cõmodioris vſus,quàm diuiſionis. Et ita obtinuit opinio Iaco.Rau.& Petri,quòd inter extraneos quoſdam ſocios,qui rem antè communem poſtea ſeparatim poſſederunt,habeat locum alia opinio per text.in l. itaque cùm ſeparatim.D.pro ſocio.

Sed aduerte Lector:quia ratio,cui innituntur Iac.& Pet.hinc manat,quòd exiſtimant dictam l,cùm de in rem verſo.non procedere in patiente,ſed ſolùm in præſtãte:id quod etiam plerique arbitrantur. Sed contraria opinio cõmunior eſt,vt diximus ſuprà verſ.j.Sed ſi concedamus aliam eſſe veriorem,adhuc nihil ea huc pertinet:quoniam in noſtro caſu non ſola patientia interuenit ſociorum,ſed & factum quoque omnium,vſusque & poſſeſsio ſuæ cuiuſque partis. Ideo tene priorem partem,quæ etiam communior eſt:& eam etiam ſequuntur multi ex his,qui putant dictam l.cùm de in rem verſo.non habere locum in patiente tantùm,ſed ita tamen temperatam,niſi parua ſit quædam inęqualitas,ex ſententia Franciſ.Balbi in tractatu Præſcriptionum,in ſecunda parte tertiæ partis princ.

Fama ſola diuturni tẽporis probat dominium.

Decimoquintò,ne diſcedamus à gloſ.quam meritò omnibus antepono, facit & quod ea voluit in l.atqui natura.§.cùm me abſente.D.de neg.geſt.quòd ſola fama diuturni temporis probat dominiũ. Quam ad hoc facit ſing.Ang.ibi,vbi ſe dicit ita obtinuiſſe.& idem Ange.in l.Titius.D.quib.mod.pig.vel hypoth.ſol.& in l.quidam in ſuo.D.de cond.inſtit.vbi tamen Nicol.Neapol.dicit eſſe ſimilem in l.litibus.C.de agric.& cenſi.lib.xj. Sed & eam dicit ſingul.Barbat.in l.ſciendum.col.xix.verſ & etiam addo.D.de ver.obl.& in l.in illa ſtipulatione,col.xiiij.eo.tit.& conſi.vj.ſapienter ſcribitur,col.vj.verſi.præmitto,lib.ij.& conſ.viij. ſapienter doctiſsimus,col.ij.eod.libro ij.& conſi.xviij.præclarè ſcriptum eſt,col.xix.eodem libro ij.& conſi.xxviij.omnipotentem Deum,col.iiij.lib.iiij.& per illam dicit Bal.in c.j.§.vaſallus.in fi.tit.ſi de feudo fuerit controuer.inter domi.& agna.quòd fama diuturna inducit præſumptionem iuris. Per eandem quoque dicit idem Bal.conſi.lxxxix. dominus Thomas. col.ij.verſi.tertiò præmittendum,libro j.quòd fama antiquã facit notoriũ,probatque in vim notorij.& ad hoc dicit illam gl.eſſe ordinariam. Et idem quod Bal.voluit Anto.in c.j.de fide inſtrum. Sed & tu præterea in eandem ſententiam vide Innoc.in c.cùm cauſam.de iuratalum.& in cap.quod per nouale.& in c.veniens. de verb.ſignifi.Archid.in c.beati.ij.q.vij. & in c.inter memoratos.xvj.q.iij.Spec.tit.de probat.§.j.verſ.& noto quòd pręſcriptus.Cyn. Bart.& alij in l.ſi quidem.C.ſolu.matri.Cynus in l.cùm res.in fi.C.de probat.Bal.in l. proprietatis.verſi.tertio modo operatur,& ibi Ange.& Saly.C.de probationib.& in auth.quas actiones,ante fi.C.de ſacroſanct.eccl.& in l.conuenticulam,col.penul.verſ.ex his etiam infero.C.de epiſc.& cler.& in l.in bonæ fidei.col.vlti.C.de iureiuran.& in l.cùm ſuper,& ibi etiam Ange.C.de rei vendic.& in l.non ignorat,colum.vj.C.qui accu.non poſſ.& conſilio cciiij.longum thema,colum.ij.lib.iij.Anto.in cap.veniens,le j.& ibi latè recentiores, de teſtib.Imo.in c.cùm cauſam.vbi eſt bonus contextus,de probatio.Pau.Caſt.conſi.cclxxix.viſa petitione,in fi.Roma.conſi.cccc.xxiiij.circa propoſitum,col.ij.Caccial.in repet.l. admonendi.col.lxiij.in ſexta cõcluſione.& ibi latè Iaſon,etiam in eadem repetitione, col.lxxvij. verſ.tangit hîc etiam,D.de iureiur.& in l.rem quæ nobis,col.vlti.D.de acquiren. poſſeſs.o. Alexan.conſi.iiij.videtur inſpectis his,colum.vj.verſ. poteſt alius modus libro ij.& conſi.j. ponderatis his,in fi.libro iiij.& conſi.xxv.viſis & ponderatis,col.ij.eodem libro iiii.& conſi. lxxv.libro v.& conſi.cxxxix.circa primum dubium,col.penult.verſ.& licet, in antiquis. & multis ſequen.libro vj.& conſi.viij.attentis his,col.ij.verſ.alio etiam fundamento, libro vij. & conſi.cj.ſuper primo dubio,colum.v.verſ.tamen in caſu,eodem libro vii.Barbat.conſi.lv. clementiſsimum Deum,col.vj.vbi illam gloſ.dicit elegantem Corne.conſil.ccxxij.ſuprà in conſiliis,col.ij.lib.j.& conſi.clxiiij.me ſubſcripſi,verſ.item ſecundus articulus,lib.ij.& conſ. ccciiij.rem arduam continet,libro iij.& conſi.cxxx.eleganter,libro iiij.Franc.Aret.conſilio xxxvj.caſus talis eſt,col.ij.& conſi.ſeq.ſequendo ordinem quæſitorum,per totum,& conſilio xlij.viſo conſilio,colum.j.verſi.tertiò per rationem,Franc.Curt.ſenior conſi.lxx.Chriſti nomine,col.iij.verſ.ſecunda concluſio,Socinus conſi.clxxxvij.in controuerſia.col.iij.verſ. confirmatur hoc ratione,libro ij.Philippus Decius,in c.dilecti,col.iiij.verſi.ſeptimus caſus, de appel.& conſi.xlij.col.ij.verſ.& non mirum,& iterum col.vij.in quinto dubio, verſi.hinc eſt quòd fama,& conſi.cxlvi.dubia de quibus,col.v.verſ.quartò producuntur, & col.ſeq.bene facit. In quibus locis,præſertim verò apud Corne.& recentiores,competies quomodo hoc intelligitur, & de quanto tempore.

Fama diuturna inducit præſumptionẽ iuris.

Fama antiqua habet vim notorij.

Per diuturnã præſtationem cenſus probatur conceſsio in emphyteuſim.

Decimoſextò,quod voluit alia gl.in l.ij.in gl.magna,in fi.C.de iure emphyt. quòd diuturna præſtatio cenſus ſiue penſionis inducit probationem ſufficientem conceſsionis in emphyteuſim,vel in feudum,aut aliàs id genus. Quam gl.ſequuntur ibi Bal.Ioan. Fab. Angel. Sali.& Iaſon col.lvij.vbi de hoc copioſè. Et idem tenet Specu.in titu.de loca.§.nunc aliqua.

verſi.lxiiij.Bart.& Saly.poſt Cyn.in l.comperit.C.de præſcriptio. triginta vel quadraginta annor.idem Bart.in l.cùm de in rem verſo.& ibi etiam Bald.in lectura Floren.& Saly.in vj. quæſtio.D.de vſur.Bart.in l.iij.§.ex contrario.col.ij.in princ.D.de acquir.poſſeſſ.& in l. ſolent.§.j.ad fi.D.de offic.proconſ.& in l.iubemus.C.de fund.patrimo.libro xj.& in l.litibus.& ibi etiam Ange.& Ioan.Plat.col.ij.C.de agric.& cenſit.eodem libro xj.Bal.in l.malè agitur.& ibi etiam Ange.& rurſum idem Bal.in l.cùm notiſsimi.§.vlti.C.de præſcrip.triginta vel quadraginta anno.& in l.qui in aliena.in prin.& ibi Ang.qui dicit eſſe menti tenendum, Imo.& Alex.col.iij.verſi.item infero,& in l.ſi certis annis,in fi.C.de pact.& in l.neque.C. de vſufruct.& in c.cùm eccleſiâ Sutrina.de cauſa poſſeſſ.& propriet.& in c.j.§.ſi quis per triginta annos.per illum tit.ſi de feudo fue.contro.& in c.vlt.tit.de feud.da.in vic.leg. com. vbi eſt bonus tex.& conſi.xxiiij.ſubtiliter tractata ſunt,lib.iiij.Ange.in l.prætor, in princ. & ibi recentiores,D.de eden.& in l.qui luminibus, D.de ſeruit.vrba.prædio.& in §.emphyteuſim,col.ij.verſi.ſed tunc quæro,in authen. de alienat. & emphyt.Petrus Anchar.conſil. cccCxxij.quidam ſeruus.Roman.conſi.xxvij.poſito quòd dominium rei, colum.j.Panorm. in cap.ad audientiam,colum.v.de præſcript.& conſi.lxxxij.conditoris omnium, colum.iij. verſi.ex his concludo,lib.j.& Pau.Caſtr.conſi.ccxiij.viſo puncto,colum.ij.libro ij.Alexand. conſi.lxxix.circa primum,col.iij.in fi.lib.j.& conſil.lj.in cauſa ſpectabilium,col.ij.libro ij.& conſi.clxix.viſo themate,col.ij.lib.ij.& conſi,viij,attentis his quæ ſupraponuntur, libro vij. Fran.Curt.ſenior,conſi.xxv.tria ex facti narratione,poſt prin.Card.Alex.in c. vaſallus,col. ij.tit.ſi de feudo fuer.controuer.inter domi.& agna.Soci.conſi.50.ſubtiliter & copioſè, col. ij.verſi.& licet prędicta lib.iiij.Iaſ.in l.ſciendum.col.viij.verſi.octauò tamen facit.D.de verb. oblig.vbi eam gl.dicit ſing.& communiter approbatam.

Et quanquam plerique ex ſupradictis loquuntur de triginta vel quadraginta annis:alij ſimpliciter de diuturna ſolutione,ſiue de longo tempore,ſiue alia certi temporis præfinitione: multi tamen expreſsè tenent in hoc caſu ſufficere ſolutionem decem annorum, videlicet Spec.titu.de feud.§.quoniam.verſi.tertiò quæritur.in fi.& iterum §.vlt.verſi.cæterum ſi homo meus.in fi.Bal.in l.j.col.iij.verſi.pone,quidam ſoluit eccleſiæ,C.de fideicom.per text.in dicta l.litibus.& idem Bal.in l.j.col.ij.in quarta quæſt.& iterum col.iij.verſi.& nota quod ille.D.de rerum diuiſio.& in dicta l.ſi certis annis.colum.iij.verſi. & iſta ſunt multum notanda,dum allegat dictam l.cùm de in rem verſo.& ibi expreſsius Iaſon colum.iij. verſicu. quartò facit,Ioan.Fab.in §.ſeruitus.colum.penult.verſic.ſed an per curſum, Inſtitu. de iure perſon.vbi tamen dicit hoc procedere,cùm titulus allegatur,iuxta dictam l.cùm de in rem verſo.Anto.in repet.cap.peruenit.in vndecima charta, ſecundùm nos eſt dubium de duobus,& iterum in xciiij.col.de cenſib.vbi ad hoc allegat tex.in cap.j.titu.de conſuetu.recti feud.& in cap.j.quomodo olim feud.pot.alien.Pau.Caſt. loquens & in emphyteuſi eccleſiaſtica,in l.ſicuti,§.ſed ſi quæritur.D.ſi ſeruit.vendic.Panor.conſi.lxxiiij.ciues quidam Senenſes,ſtatim poſt princ.lib.j.Alex.conſi.cxiij.viſo & diligenter conſiderato,col.vlti.lib.iiij. & conſi.50.in cauſa & lite,col.vlt.lib.v.& conſi.cxxiiij.conſideratis his,col.j.verſi.& præſupponitur.eodem lib.v.Philip.Dec.in cap.bonæ.col vij.verſi. contra ipſum verò ſoluentem, de appel.vbi refert ita conſuluiſſe,vt etiam conſuluit conſi.xlvj.cuius ſuperſcriptio incipit, dubia de quibus,col.ij.verſ.& cùm pro tali vinea.Tu autem hic omnino vide Bal.cõſi.cxvj. Columbinus dedit,lib.j.Iaſ.de iure emph.fo.clxxiij.col.ij.verſi.in ea gl.in fi.

Ordinatus ab alieno episcopo probet dimiſſionem.

Decimoſeptimò,huc pertinet quod ſcribit Inn.non tam Papam inſignis, quàm iuris peritia,in c.ſuper his,col.iij.de accuſ.quod licet,quando contra electũ proponitur quòd non eſt ſacris initiatus,aut ſi ſit,tamen ordines aſſumpſit ab alieno ſine literis dimiſſoriis ſui epiſcopi,incumbit illi onus probandi ſe fuiſſe ordinatum vel dimiſſum à ſuo epiſcopo,cùm iura canonica proclament neceſſarias eſſe literas.lxxij.diſtinct.per totum,& cap.legum.ij.q.j.

Litera dimiſſoria neceſſaria de iure Canonico.

Propter longum tẽpus trãsfertur onus probãdi in aduerſarium.

Limitat tamen niſi tanta eſſet præſumptio pro ordinato,quod onus probandi transferret in aduerſarium:puta,quia multo tempore in ordine deſeruiſſet.Quod dictum ſequuntur pleriqne omnes ibi,inter quos Felin.col.ix.verſic.ſexta & vltima concluſio,Innoc.in cap.innotuit,& ibi quoque Hoſtien.Anto.col.iij.& Panor.in fi.de eo qui fur.ord.ſuſcepit. Hoſtien. & Cardin.Florent.in cap.ij.de cleric.pereg.Bald.in ſua Margarita.in verbo,præſumptio.& in cap.dudum,le j.col.vlt.de electio.Domini à Rota deciſio.lxxxiiij.nota quòd vbi contra aliquem,in antiq.& deciſ.cclxiiij.nota quòd talis eſt opinio,Panorm.in cap.fraternitatis,de cler.non reſiden.& in cap.ſicut,col.iij.& ibi Fely.col.xvj.de re iudi.Anto.in cap. inter quatuor,de cleri.peregr.& in cap.peruenit. de empt.& vendit.Roma.in l.in illa.col.xij.D. de verbo.obligat.vbi hoc dictum facit ſing.& conſi.j.col.v.lib.iiij.Alex.conſi.cxix. ponderatis, colum. penult. libro vj.

Præſcribẽs contra ius cõmune, videtur eſſe malæ fidei.

Decimooctauò,huc ſpectat quod dicit Inn.in c.ij.in gl.per monachos, & ibi Ioan.And. col.iij.& Imo.extrà de in integr.reſtitu.quod licet quis præſcribendo contra ius commune, videatur eſſe in mala fide:tamen ex diuturnitate temporis purgatur illa mala fides,id eſt, ex longo tempore tollitur præſumptio malæ fidei,per tex.in l.iij.§.ſi ſeruis. de acquir. poſſ. qui

tamen

tamen non videtur id probare, cùm loquatur de poſſeſsione libertatis, quæ habet præſumptionem iuris pro ſe. Et idem voluit Archid. in c.j. de præſcrip. lib. vj. Ioan. And. in additio. Spec. §. nunc videndum. in prima addit. magna, col. iij. Bar. in l. vlti. in fi. & ibi Salyc. C. vnde vi, & in l. Celſus. D. de vſucap. & in l. pen. & ibi Ange. C. quib. non obſtat longi temp. præſcrip. Bal. in l. ſi quis diuturno, in ij. lectu. colum. j. verſi. ſed nunquid. D. ſi ſeruit. vendic. & in repet. cap. j. & in rub. extrà de præſcrip. col. iij. verſi. item præſumitur. & conſi. xx. ſuper primo puncto. col. ij. lib. v. Ange. in l. ſuper. C. de præſcrip. longi tempo. & in l. penul. C. quibus non obſtat longi tempo. præſcrip. & in l. eum qui, §. vlti. D. de public. Anton. in cap. ſæpe. de reſtit. ſpoliat. & in cap. cùm eccleſia, col. vlti de cauſa poſſeſſ. & propriet. & in reperit. cap. peruenit, de cenſib. & in cap. conſultationibus, & ibi Panormit. de iure patron. & in cap. ſi diligenti. & ibi quoque per Domin. de Vbal. col. v. Anton. in cap. ſæpe, de reſtitut. ſpoliator. Panormit. conſi. lxxxix. in quæſtione quæ ad præſens, colum. iij. lib. j. & iterum conſilio ij. in cauſa quæ vertitur, verſic. ad hæc enim reſponderi poteſt, libro j. Rom. conſi. xlvij. cùm præſupponatur, Alex. conſi. vj. viſo themate, poſt princ. lib. i. & conſi. lxix. circa primum dubiũ, col. j. eodem lib. j. & conſi. lxxj. videretur prima conſideratione, poſt princ. eodem libro j. & conſi. cx. viſis acutiſsimis. col. iij. verſic. ſextò per præſcriptionem, eodem lib. j. & conſil. cxlij. conſideratis diligenter, in princ. lib. j. vbi loquitur de decennio, & conſil. clj. viſo themate, col. ij. libro ij. & conſi. xxj. viſo & diſcuſſo, col. ij. verſic. & dato quòd aliquis, libro ij. & conſil. xvj. in cauſa & lite vertente, colum. ix. verſic. quinimo fortius, lib. v. & conſi. xxiiij. ponderatis his, col. penul. verſic. prætereà præſupponitur, eodem libro v & conſi. lxix. circa primum dubium, col. j. eodem lib. v. vbi & de eodem tempore aſſerit, & conſil. xlvj. viſo & optimè diſcuſſo, col. ij. verſi. & licet non appareat. lib. vj. & cõſil. ccciij. perſectis his quę in themate, col. iij. in fi. lib. vj. & conſi. ccxxxviij. ponderatis his, col. j. libro vij. & conſi. xxiiij. circa proceſſum, in fi. eodem libro vij. Lanfran. in reper. cap. quoniam contra falſam, in materia teſtium, verſ. conſequenter eſt videndum, extrà de probationib. Corne. conſi. xviij. viſa petitione, col. vlti. libro j. & conſi. cxviij. multa eſſent, col. iiij. lib. ij. & conſi. cxix. circa primum. col. ix. in princ. verſic. facit etiam, eodem lib. ij. & conſi. cxxvij. primo aſpectu, col. ix. verſi. nam qui longiſsimo, eo. lib. ij. & conſi. cxxvj. licet ſatis claram, col. j. & iterum vlt. eodem libro ij. & conſi. cccj. in præſenti conſultatione, col. ij. verſi. dominium autem. lib. iij. & conſi. ccxxxix. in hac conſultatione, colum. j. lib. iiij. & conſil. cclxxvij. ad euidentiam, colum. penul. eodem libro iiij. Franciſ. Aret. conſil. lxiij. in præſenti conſultatione, colum. vlti. & conſil. cij. in cauſa & quæſtione, col. pen. vbi hoc limitat, & conſil. cx. conſideratis diligenter, circa medium, & conſil. cliiij. conſultatio propoſita, in fi. Barbat. in l. iiii. §. Cato. colum. x. D. de verbo. obligationib. & conſi. 50. colum. xj. illud adſeram, colum. x. lib. j. vbi & hoc dicit ſingulare, & conſilio lv. clementiſsimum, colum. iij. libro iiij. vbi hoc dicit mirabile. Socinus conſilio xxxviij. in cauſa dominorum, colum. ij. libro iij. & conſilio xxxiij. viſo teſtamento, colum. ij. verſi. quia poſſedit. libro iiij. Franciſcus Curt. ſenior conſil. lxxij. princeps defunctus. colum. vlti. & conſil. lxxxiij. Diuus Pius, col. ij. Iaſon in l. clam poſsidere. §. qui ad nundinas. col. ij. D. de acquir. poſſeſſ. Philippus Decius conſi. cclxvj. ad excluſionem, col. vlti. & conſi. ſequen. non excidit, colum. penult. & conſil. ccclxxv. iuridicam eſſe arbitror, in fi. Et bene facit text. in cap. cum eccleſia Sutrina. de cauſa poſſeſſ. & propriet. Adiiciendum eſt tamen, quòd qui dicunt purgari malam fidem ex diuturnitate temporis, nuncupatim loquuntur de longiſsima poſſeſsione triginta annorum.

Præſumptio malæ fidei ex longo tempore tollitur.

Libertatis poſſeſsio præſumptione iuris nititur.

Longiſsimũ tempus conſideratur in purganda mala fide.

Decimononò, ſupradictis reſpondet, quod memoriæ prodidit Archidiac. ille Canonicorum decretorum interpres celeberrimus, in cap. nemo eccleſiam, de conſecrat. diſtinctio. j. quòd ſi eccleſia diu fuerit in forma eccleſiæ, & in ea fuerit publicè celebratum, præſumitur ædificata authoritate epiſcopi. Refert & ſequitur Petrus Peruſ. Baldi frater, in tractatu quartæ canonicæ charta x. verſi. ſecundò incidenter quæritur, Imo. in dicta l. qui in aliena. D. de acquir. hæredit. Cardin. in cap. requiſiſti. & ibi Barbat. col. xxij. de teſtamen. Romanus in dicta l. ſciendum. col. xv. & ibi Barbat. col. xxvj. verſi. & adduco quod voluit, D. de verbo. oblig. Barbat. in cap. licet Hely. de ſimonia. & in repet. rub. de fide inſtrum. charta pen. col. ij. vbi hoc dictum dicit ſingul. & in repet. rub. C. qui admit. ad bonorum poſſeſ. colum. iij. in prin. & conſi. xxxv. ſapienter ſcribitur, col. vij libro ij. vbi & hoc dicit ſingul. & dicto conſilio j. ad reuerendiſsimum, colum. v. libro iiij. vbi & ad hoc allegat gloſſ. in clemen. quia contingit. in verbo, altare. de religioſis domibus. & inter conſilia Alexan. conſi. cxxxv. clementiſsimi Dei, colum. vj. verſi. & adduco quod voluit, libro iiij. Soci. conſi. cclxx. conſideratis his, colum. iii. verſi. confirmatur, libro ij. Iaſon in dicta l. ſi certis annis. colum. penul. verſi. quinrò facit. C. de pactis. & in l. j. colum. v. verſi. & ſic habes ſignanter, & ibi etiam Philip. Dec. col. iiij. verſi. ex gloſ. & ſupradictis. C. qui admit. ad bono. poſſeſſ. Fely. in c. Albericus, col. ij. de teſtib. & in c. illud, col. iij. verſi. & pro iſtis. de præſumpt. & in c. ſicut. col. xvj. verſi. ſimile eſt, de re iudic. & in cap. de quarta. de præſcrip. Philip. Dec. conſil. cxxxv. ad iuſtificationem, poſt princip. & conſi. clij. in cauſa exemptionis, colum. ij. ad finem, & Franciſcus Balb. in

Epiſcopi authoritas variis caſis præſumitur.

I 3

tractatu præſcriptionum,decima parte tertiæ partis,in xij.quæſt.Caue tamen, Lector optime:nam licet hoc dictum ſit verum,Archidiac.tamen, cui aſsignatur,non hoc dicit:ſed illud tantùm,quòd ſi locus ſit in forma eccleſię,ita quòd ibi publicè celebratur per ſacerdotes,præſumitur authoritas epiſcopi interueniſſe,per ea quæ ibi allegat, nec aliquid dicit de tempore.Et ita illum ſimpliciter allegat Calder.conſi.iiij.titu.de religio.domib.& Federic. Senenſ.conſi.cxxx.factum eſt tale,quidam domus,& Roma.ſingu.cccxxiij.tu Senenſis, vbi hoc dicit ſingul.& iterum conſil. cccclxxvij.in caſu propoſitę conſultationis.col.ij.vbi hoc dicit not.& Pau.Citad.in ſuo tracta.de iure patr.in tertia parte,in prima cauſa acquirendi ius patronatus,in xxxj.quæſt.& ipſe Alexan.conſi.ccxix.ponderatis his,col.iiij.verſic. accedit id.libro ſexto.

Nullum tẽporis ſpatium inducit vnionẽ.

Vigeſimò,non hinc longius abeſt,quod ſcripſit fons ille & tuba iuris Canonici,Io. And, vt optimo iure à Bal.vocatur,in conſi.cxxvj.in fi.lib.j.Quòd licet nullum temporis ſpatium inducat vnionem,ſecundùm Hoſtien.in c.quia nonnulli.de cler.non reſid.& in Summa de ſupplen.negl.prælat.col.j.tamen ſi fuerint eccleſiæ diu poſſeſſæ,vt vnitæ, probata eſt vnio præſumptiuè.Ita not.licet inuolutè,decidit ipſe Ioan.And.in c.qui contra iura, in fi.verſic. hoc ſcias,de reg.iur.lib.vj.& idem voluit Oldr.ipſius præceptor,quem tamen non allegat, conſi.ccxcvj.de iure dominij.& Card.Floren.ſua ipſius authoritate contentus, in clem.j.in prin.in xx.q.de ſuppl.neglig.præl.Pet.Anch. qui etiam illorum non meminit, conſi.clxij.in quæſtione eccleſiæ,in fi.Pan.in c.cura,in ij.nos.de iure patr.vbi nullum horum aduocat, & conſi.xxxviij in quæſtione,quæ ad præſens vertitur,col.j.in fi.lib.ij.& iterum conſi.cvj.Chriſti &c.lib.ij.quibus locis ſolum Ioan.And.citat,Alex.conſi.lxx.in cauſa vertente,col.j. verſi. fortius dixit,libro iij.Felyn.in c.cauſam,col.ij.verſi.limito dupliciter,de præſcr.& in cap.ex parte.poſt prin.de teſtib.vbi dicit, ita conſulendo obtinuiſſe.

Vnio non tãtùm præſumitur tẽporis diuturnitate, ſed & conſenſu epiſcopi & capituli.

Apocha priuata, nullo adminiculo ſuffulta, nihil probat, ſecus ex diuturnitate.

Vigeſimoprimò,non tantùm vnio ex diuturnitate temporis præſumitur, ſed & ea præſumitur fuiſſe facta de cõſenſu epiſcopi & capituli,qui requirebatur,& vocatis his,qui vocari debebant,vt per multa not.voluit Alex.cõſil.ccxix.ponderatis his,quæ in themate præmiſſo narrantur,col.iij.verſi.corroborantur prædicta,lib.vj.& Philip.Dec.conſi.ccccix.viſo conſilio,col.j.& ante hos Roma.cuius Alexan.non meminit,conſi.cclxx.quo ad primum dictum adiiciam.Nam licet apocha priuata nullo adminiculo teſtium ſubſcriptionis,vel comparationis literarũ ſuffulta nihil penitus probet,vt per docto.latè in l.admonendi.D.de iureiur. Tamen propter diuturnitatem temporis facit præſumptionem,& ſemiplenam probationẽ, vt ſing.voluit ipſe Ioan.And.poſt Nicol.Matth.in addit.Spec.rit.de inſtr.edit.§.nunc videndum.verſi.quid ſi producens.Et ſequitur Ant.in c.ij.col.iiij.verſi.tertius caſus,quando ſcriptura nullo modo approbatur,de fide inſtru.& Iaſon qui hoc reputat ſingu.in reper.dictæ l. admonendi.col.xliij.verſi.vltimo inquantum vult Bar.& iterum col.lxxxvij.verſi. vltimò in hac materia,& in lectura eiuſdem,col.xvj.verſi.vltimò inquantum Bar. concludit.

Præſumptio authoritatis epiſcopi ex diuturnitate temporis.

Vigeſimoſecundò,non intempeſtiuè ſubiiciemus,quod not.conſuluit Ioan.And.diſcipulus,Feder.Senen.excellentiſsimus decretorum doctor vocatus, Panor.conſi.xxxvij.tria ad claram deciſionem,col.ij.lib.i.Is enim eodem conſilio ſcribit,quòd ſi quiſpiam vxore conſentiente & perpetuam continentiam promittente religionem intrauerit,profeſsionemque fecerit,in qua longo tempore perſtiterit,præſumitur authoritate epiſcopi vel eius vicarij intraſſe,quæ debet interuenire:iuxta c.ſignificauit.de conuer.coniug.aliaque in eam rem interueniſſe.& eum ſequitur Fely.in dicto cap.ſicut.in tertia ſallen.de re iudic.

Iuramentum non præſumitur præſtitum à teſte,niſi diuturnitate temporis.

Vigeſimotertiò,vt aliquid etiam ex legum interpretibus adferamus,atque à Bar.eorum principe,auſpicemur.Quanquam in dubio iuramentum non præſumatur præſtitum à teſte, ex doctrina Panor.in c.tuas.in fi.de teſtib.tamen ob diuturnitatem temporis præſumetur, vt not.voluit Bart.in l.admonendi,col.viij.verſi.quid ſi reperiuntur dicta teſtium, D.de iureiuran.Sequitur & reputat ſingul.Iaſon ibi,in repet.col.lxxxv.verſi.vltimò in hac materia, D.de iureiur.Et ſequi etiam videtur Bal.cuius non meminit Iaſ.in cap.j.titu.ſi de ſeu.fuer. controuer.inter domi.& agna.dum allegat Bart.in dicta l.admonendi.vbi dicit, quòd multùm præſumitur pro factis antiquis.

Inſtrumentum defectiuum plenè probat, & quando.

Vigeſimoquartò,facit quod ſcribit idem Bar.inter conſilia Bal.cõſi.cccc.in epiſcopi &c. ſuper primo puncto,col.ij.lib.iiij.quod inſtrumentũm defectiuum, ita etiam appellat cum curſu diuturni temporis facta eorum obſeruatione,quæ in eo cũtinentur,plenè probat, per dictam l.qui in aliena.D.de acquir.hæred.& l.ſi filiusfamilias.C.de petit.hæred. & dicta l. cùm de in rem verſo.D.de vſur.& l.ſi ſeruitutes ruſticorum.D.de ſeruitut.& l.j.§.vlti.D.de aqua pluuia arcen,& alia multa quæ illic allegat Felyn.in dicto cap.ſicut.col.xviij. verſicu. ſeptimò & vltimò declara,de re iudic.vbi copioſè admodum hoc ipſum declarat,licet nullam Bart.in dicto conſi.faciat mentionem.

Tẽpus pro veritate eſt.

Vigeſimoquintò,ad Bal.nũc veniamus,qui vbiq; tam copioſus eſt,vt ſolus cęteros omnes copia vincere,aut certè ęquare videtur.Et vt à generalioribus eius in eam rem ſentẽtiis incipiam,is conſi.ccccxxxiij.ſicut hactenus obſeruatũ eſt,in fi.lib.j.nõ minus ſcitè,quàm decenter.

Tempus

tet, Tempus (ait) pro veritate eſt, per not.in l.j.C.de ſeruit.quod & idem dicit in l.j.col.iij. verſi.item gl.dicit alibi.C.de fideic.& in l.de quibus. col.x. verſi. alij dicunt. D.de legib.& in c.vigilanti.paulò poſt medium.in verſi. item plus creditur.de præſcr.Cuius ſententiæ dictum, licèt anguſtũ ſit, & breui periodo concluſum, tamen interpretatio (quod de legibus dicit Seneca,)lata eſt admodũ atque diffuſa. & ex illis antiquæ poëſis ſecretariis depromenda.Quidam enim veterum poëtarũ, vt author Gellius lib.xij.c.xj.veritatem eſſe filiã tẽporis dicebat, quòd ea, licèt aliquando lateat, proceſſu tamen temporis ex latebris, atque ex tenebris tandem erumpit. Id quod Romani illi veteres, vt erant rerum omnium certiſsimi exploratores,non ignorabant,cùm Saturno aperto capite ſacra facerent, ea potiſsimum ratione, vt à Plutarcho ſcriptum eſt in Problem. Romanorum cap. xj. quoniam veritas, & ſi plerunque tecta ſit,atque incognita, tempore tamen detegatur atque palam fiat. Veritatis enim parentem & deum Saturnum exiſtimabant: quem & ipſum tempus eſſe dicebant, quoniam ſcilicet tempus veritatem pariat. Nam quemadmodũ Græco nomine Saturnus κρόνος dicitur: ita & vna litera immutata, aut ipſa potius aſpirata χρόνος tempus appellatur. Saturnus autem Latinis dicitur,quòd ſaturetur annis:ſicut ſcribunt Cicero de natura deorum,Lactantius lib.j.c.xij.Macrobius lib.j Saturnal.vt proinde intelligamus Saturnum eſſe temporis longitudinem,vt etiam dicit Auguſti.de Ciuitate Dei,lib.iiij.c.x. Hinc ſanè leges legumque conſulti, qui & hoc probè nouerant, ea quidem talia præſumi atque exiſtimari,ſanxerunt qualia in eodem ſtatu diutius conſtanterque perſtiterunt, quoniam ſcilicet tempus,quòd omnia reuelet,vt ſcribit Tertullianus in apolog. c. iij. nihil omnium rerum longius progredi patiatur incognitum,atque occultum.Idcirco Sophocles poëtarum prudentiſsimus,

> πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδὲν ὡς ἅπανθ' ὁρῶν,
> καὶ πάντ' ἀκούων πάντ' ἀναπτύξει χρόνος.
> *Nihil occultum, quando cuncta uiens,*
> *Et cuncta audiens omnia reuelabit tempus.*

Quos verſus ſemper in ore eſſe habendos dicebat Peregrinus philoſophus apud Gellium, quo loco nuper citauimus. Sed & idem Sophocles in Aiace flagellifero:

> ἅπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος
> φύει τ' ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται.
> *Cuncta pariter immenſus ordo temporum*
> *Occulta prodit, & idem prodita occulit.*

In quam etiam ſententiam fertur Græcus Menandri ſenarius vice prouerbij celebratus, & alter eiuſdem huic non abſimilis,

> πάντ' ἀνακαλύπτων ὁ χρόνος πρὸς φῶς φέρει. id eſt,
> *Omnia detegens tempus ad lucem refert.*
> ἄγει γὰρ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος. id eſt,
> *Ducit autem ad lucem, veritatem tempus.*

Cui concinit Seneca libro ij. de ira. Quædam (inquit) falſa veri ſpeciem ferunt, dandum ſemper eſt tempus: veritatem enim dies aperit. Thales dicere ſolebat:ſi Laërtio credimus, τὸν χρόνον σοφώτατον ἁπάντων, ἀνευρίσκει γὰρ τὰ πάντα, id eſt, Tempus eſſe ſapientiſsimum rerum omnium, quòd cuncta reperiat. Quod dictum & Symonidi poëtæ aſsignauit Ariſtoteles libro quarto Phyſicorum. Hocque etiam ſenſiſſe videtur Pericles apud Plutarchum in vita ipſius, ſapientiſsimum datorem conſiliorum tempus dictitans. Et Pindarus, cùm dicit in Olympiacis,

> ἁμέραι δ' ἐπίλοιποι μάρτυρες σοφώτατοι. id eſt,
> *Dies poſteri teſtes ſapientiſsimi.*

Idem alibi tempus omnium rerum parentem appellat, quòd ſcilicet omnia producat, manifeſtet, detegat. Quod & ſignificare voluit iuuenis ille apud Eſdram cap 3.cùm dicit: Super omnia vincit veritas. Quod & repetitur in cap.conſuetudo,octaua diſtinctio. & iterum cap.ſequen. veritas fortior præ omnibus. Sed & diuus Chryſoſtomus in quadam homilia, quam de laudibus Pauli conſcripſit, Talis eſt,inquit,conditio falſitatis,vel erroris,vt etiam nullo ſibi reſiſtente conſeneſcat, ac defluat. Talis autem è diuerſo veritatis ſtatus,vt etiam multis impugnantibus ſuſcitetur ac creſcat.Nec hinc abeſſe poteſt Lucretianum illud li.v. de rerum natura:

> *Nec facile eſt placidam ac pacatam degere vitam,*
> *Qui violat factis communia fœdera pacis.*
> *Et ſi fallit enim diuum genus humanumq́,*
> *Perpetuò tamen id fore clam, diffidere debet.*
> *Quippe vbi ſe multi per ſomnia ſæpe loquentes,*
> *Aut morbo delirantes προγράψαι feruntur,*
> *Et celata diu in medium peccata dediſſe.*

Veritas filia tẽporis.
Romani rerum omniũ exploratores.
Cur Romani Saturno aperto capite ſacra faciebant.
Veritas tẽpore detegitur.
Veritatis parens & deus Saturnus, idē & ipſum tempus dicitur.
Saturnus Græcis χρόνος dictus.
Saturnus unde Latinis dictus.
Saturnus temporis longitudo.
Tempus omnia reuelat.
Tempus omniũ rerũ longius.
Cuncta videt & audit tempus.
Tẽpus cuncta occulta prodit, & prodita occultat.
Tempus omnia detegit.
Lux veritas.
Veritatem dies aperit.
Thaletis dictum.
Tempus omnium rerum ſapientiſſimum.
Sapientiſſimus conſiliorũ dator tẽpus.

Pij in maius meliuſq́; procedunt. Chriſtus ipſa veritas. Reuelãtur operta. Mẽdaciũ nullum ſeneſcit. Longinquitas temporis veriſſima probatio.

Et concinit illud Senecę ſtatim circa initia libri j.de Clementia ficta. Quibus pietas ſubeſt, quæque, vt ita dicam, ex ſolido enaſcuntur, in maius meliusque procedunt. Sed quid tot teſtes producimus? cùm & veritas ipſa, id eſt Chriſtus, cuius vnius teſtimonium inſtar omnium eſt, huius ſententiæ aſſertor fuerit, inquiens Matth.x. Nihil eſt opertum quod non reueletur, & occultum quod non ſciatur. Quod & nnn admodum diuerſis verbis ſcribitur Marci iiij. & Lucæ viij. Cui & accedit text.in §. ſin autem. de teſtib. ibi, Deo huiuſmodi omnino non indulgente occultari. Quo in loco Accurſius not.nihil tam eſſe ſecretũ, quin reueletur. Et, vt ait Euripides, Nullum mendacium ſeneſcit, vel ad ſenectutem temporis peruenit. Ioſephus autem aduerſus Appionem lib. ij. cap.x. Longinquitas, ait, temporis veriſsima eſſe creditur probatio. Igitur, vt tandem concludamus, cùm nihil diutius celari poſſit, quin temporis diuturnitate manifeſtetur: non mirum cuiquam videri debet, ſi id pro vero ac comperto habeamus, quod ipſa temporis diuturnitas in eodem ſtatu permanere paſſa eſt, alioquin non paſſura, ſi huiuſmodi non eſſet, quale iam diutius apparuit. Et vt ſpeciatim de noſtra conſuetudine loquamur, non præſumendum eſt tempus veritatis patentẽ, & quod pro ipſa veritate eſt Baldi teſtimonio, permiſiſſe decem continuis annis quempiã non ipſum quidem dominum rem aliquam poſſediſſe, tanquam dominum præſente vero domino, quin aliquo pacto detexiſſet illum non eſſe talem, qualem ſe gerebar.

Præſumẽdum eſt pro tempore. Longa & tenax populi memoria pro veritate habetur.

Vigeſimoſextò, huic Baldi dicto confine eſt & eiuſdem aliud, quod adſcripſit cõſ.lxxxiiij. res prohibitæ alienari, in fi. lib. j. Longa (inquit) & tenax populi memoria pro veritate habetur, colum.ij.in princ. D.de aqua pluuia arcen.l.ſi arbiter. D.de probat.l.cùm quidam. §. vlti.& l.quòd ſi dubitet. D. de acquiren. hæred.& cap. quid per nouale.de verbor. ſignific. Quibus iuribus multa ex temporis diuturnitate diiudicantur. Ex quo videri poteſt Bal. hîc longam & tenacem populi memoriam pro temporis diuturnitate appoſuiſſe. Quibus concinit & illud Ouidianum lib.j.Metamorphoſeos:

- Quis hoc credat, niſi ſit pro teſte vetuſtas?

Notarius an præſumatur, qui ſe pro tali geſſit.

Vigeſimoſeptimò, accedit, vt & idem Baldus ſcribit in l.prima.colum.tertia.verſic.pone, quòd qui geſsit ſe pro notatio, præſumitur notarius. Quod dictum ſimpliciter retulit Iaſon in l.ſi certis annis.col.iij. verſic. octauò facit, C. de pactis. & in §. præiudiciales. col. penult. verſic.& an ſi aliquis. Inſti. de actio. Et facit ſingul. idem Iaſon in l.Barbarius. col.iiij.verſic. quartò limita. D. de officio præto. Sed & idem fermè ſentit ipſe Baldus in l.ij.colum. ij. in princip. C.de ſenten. & interlocu. & expreſsè Floren.in dicta l.cùm de in rem verſo. col. j. D.de vſuris.

Contrarium tamen tenuiſſe videtur ipſe Baldus in l.j.in vij.quæſtio. C.de teſtam. ordi.& apertè tenuit Ioan. Andr.in additio.Specul.titul.de inſtrumen. edit.§. reſtat. verſic. & ſcias quòd tabellionatus officium, & Petrus Anchara.conſil.ccxiij.pro iſto patre inſtituto, verſi. confirmat. Sed tu hîc vide Fely.in c ſi ſcripturam.colum. vj. de fide inſtru. & Philipp.Dec. conſi.xlij.in primo dubio, & per omnes in dicta l.Barbarius.

Verba enũtiatiua non probãt, niſi ob temporis diuturnitatem.

Vigeſimooctauò, huius claſsis eſt, & quod idem Bald. memoriæ prodidit conſilio cxij. quæritur qui intelligantur, colum.vlti. verſic. quæritur vlterius lib. j. & licèt verba ennntiatiua non probent iuribus vulgatis: tamen propter temporis diuturnitatem fidem faciunt. Ad quod citat Cyn. alicubi in titu. C. de probat. corruptè, vt opinor, cùm nuſquam in eo titulo iſtud dixerit. Idem quoque voluerunt ipſe Bald. Alberic. Salice. Paulus Caſtr.& cæteri recentiores in l. cùm aliquis. C. de iure deliber. vbi loquuntur de confinibus appoſitis in inſtrumentis. idque reputant ſingu. Alexan.& Iaſon ibi. idem Bald.conſi.cclxxxvj.thema proponitur, colum.j.& ij.libro ij.& conſil.clxj.proponitur quod, colum.vlti.lib.iij.Anto. in cap.cùm olim.de cenſibus.Anto.in cap. vlti. de ſucceſ.ab inteſta. & in clemen.j.de probationib.& in clemen.ſi ſummis.de ſenten.excom.Panormita.conſil. liiij.caſus talis eſt, quidã Iacobus, colum.ij.lib.j.& conſi.lxij.in controuerſia. colum.vj. verſic.in contrariam partem. lib.ij.Domi.in cap.ſi Papa, in princip.colum iij.de priuileg.lib. vj. Floria.in l. in finalibus. D.finium regundorum.Paulus Caſtr. conſil. ccij. in cauſa confinium, colum.penulti.in ſecunda lectura, lib.j.Marti. Laud.in cap.j.colum.iiij.verſicul. titu. qui feuda dare poſſ. Alex. conſil.vj.viſo themate.colum.vlti.lib.j.& conſil.xij.viſo proceſſu.colum. vlti.lib.iiij.& conſ. lxxv.viſis & ponderatis, colum.ij. eodem lib. iiij. & latè conſil. xix. in cauſa & lite vertente, per totum, lib.vj. Maria.in cap.cùm cauſam.& ibi Felyn.colum.ij. qui hoc latè declarar, de probatio.Barbat.in l.ſciendum.colum.xix.D.de verb.oblig.& latè conſil. vj. ſapienter ſcribitur, ferè per totum, lib.ij.& conſil.xviij.præclarè ſcribitur, colum.xvij.eo.lib. ij. & conſilio lxiiij.illud in medium referam, colum.vj.lib. iij. & conſi.lj.clementiſsimum Deum, col. ij. lib.iiij.Socin.conſil.lxxxvj.in cauſa communitatis, col.j.lib.j.& conſi.cclxx. conſideratis his, col.iij.verſic.comprobo hanc, Iaſon in l.ex his verbis, col.ij. in quarta limitatione, C. de teſtam. milit. & in repetitio.l. admonendi. col. lxxxvij. D.de iureiur.Philipp. Dec.conſil.xiij. cuius ſuperſcriptio incipit, an appellatione, col.ij.verſic. nec videtur obſtare, & iterum col. ij.verſic.nec obſtat.ſi dicatur, vbi reperies quod tempus hoc caſu requiritur, & conſi. xxxvj.

exemplum

exemplum inſtrumenti,col.iiij.verſic.tertiò pro reſponſione,& conſil. xlij. in quarto dubio. in fine.& iterum in quinto.& conſi. clij. in cauſa exemptionis. colum. ij. verſic. & prædicta maximè, & conſil. xcix. viſis & diligenter conſideratis, & conſilio ccccxxviij. viſo conſilio columna ij.

Idque adeò verum eſt, vt ſcilicet ſtetur verbis enuntiatiuis propter diuturnitatem temporis,vt procedat, etiam ſi enuntient actum, qui interuenire non potuit tempore confecti inſtrumenti,vt ſingulariter voluit Barbat.dicto conſi.xviij.nuper allegato, col.vj. lib. ij. authoritate Bartoli in auth.ſi quis in aliquo. C. de edendo.& in dicta l.ſciendum. D. de verb. obligat.quibus in locis id ſanè non dicit Barto. Ideò cùm Barbat.deſit authoritas, cui innitebatur, an eius dictum ſequendum ſit,alij viderint. Ego autem ne prætermittam quid de Barb.ſentiam,illud affirmare audeo,eum quidem,ſi ingenio temperaſſet,cui plus nimio indulſit,inter doctiſsimos iuris interpretes fuiſſe annumerãdum, vtpote qui fuit & ſingularis memoriæ,& excellentis ingenij, cùm paucis admodum id datum ſit, vt vtroque valeant & memoria & ingenio. Et vt ſcribit Hieronymus in primo aduerſus Pelagium dialogo, illum ingenioſum,ſed obliuioſum : hunc memorem, ſed tardi vidimus ingenij. Cæterùm Barba. ſtudio impugnandi communes opiniones ſæpiſsimè delirauit, vt afferit Felyn. in c. cæterùm.colum.viij. de reſcrip.

Ennuntiatiuis verbis ſtatur ob diuturnitatem temporis, etiã ſi enuntiet actum impoſsibilem.

Vigeſimononò, non hoc tantùm caſu, ſed & aliàs ſemper propter diuturnitatem temporis leuior probatio admittitur,vt videre licet ex his quæ not. Bart.in l. ſi quidem.C. ſolut. matri.& in l.de minore.§.tormenta.in ij.quæſt.D. de quæſtion.& in l. continuus.§. cùm ita D.de verb.oblig.& in l.ij.§.ſed ſi dubitetur.D.quemadmo.teſtam.aper. Anto. & alij in cap. veniens.le j.de teſtibus.& in cap.in præſentia.de ſponſal.Imol. in c.cum cauſam. & ibi latè decidit,col.j.de probat.& idem decidit conſi.xlij.

Leuior fit probatio ob diuturnitatem temporis.

Trigeſimò,vt ad Baldum redeamus,is conſi.cccxj.præmittendum eſt ad euidentiam, lib. j.in ea fuit ſententia,vt etiam in his, quæ ſunt contra ius commune, inducatur præſumptio tituli ex diuturnitate temporis. Nam quamuis (inquit) priuilegia principum nõ poſsint ſine titulo poſsideri,per cap.ad decimas.de reſtit.ſpolia. quoniam, cùm priuilegia ſint cõtra ius commune,eſſet implicare contradictoria, quòd vbi non eſt priuilegium, ibi ſit poſſeſsio ſine titulo, pro ſuo, qui titulus requirit bonam fidem ſine obice contradictionis iuris, & de iure.l.ſi ancilla.D.pro ſuo. Tamen ex diuturna poſſeſsione præſumitur in hoc caſu titulus, pro ſuo.quia quod tempore eſt poſſeſſum, præſumitur habere principis voluntatem. argumen.d.l.ſi filiusfamilias.C.de petitione hæreditatis.& not.in cap.j.de regulis iuris lib.vj. & per Cynum in l.emancipatione.C.de fide inſtrumen. hæc ille. Cui omnino adde quod ſuprà diſſeruimus tit.j.§.iij. in gloſſa ij.

Tituli præſumptio ex diuturnitate temporis cõtra ius comune.

Principum priuilegia non poſſunt poſsideri ſine titulo.

Trigeſimoprimò,quod ab eodem Baldo traditum eſt conſi. cclxxxvij. in primis videndũ eſt,colum.penul.verſic.quo ad ſecundum lib.iij. quòd ex diuturnitate temporis mandatum interueniſſe præſumitur. Id quod longè lateque ſequitur,& probat in mandato ſyndicatus Franciſ.Curt.ſenior conſil.lxxvij.ſuper motiuis redditis,colum.ij. verſic. ſed præmiſsis non obſtantibus,& Philip.Dec.conſi.xcix.viſis & diligenter conſideratis, in fine.& idem voluit Paulus Caſtr.qui Bald.non memorat, conſil. lxxxiiij. viſa dicta facti narratione,ante finem, lib. j. & Alexander qui nullam vtriuſque mentionem facit, ſicuti nec illius Curtij ſenioris, & Dec.in additio.Bar.in l.ſi vxor.§.ſi quis vxorem.D. de adulter. vbi dicit, quòd per cuſtodiam longi temporis intelligitur mandatum cuſtodiendi interueniſſe, per nota.in dicta l. ſi filiusfamiliàs.C. de petitione hæreditatis. & in dicta l.qui in aliena. D. de acquirenda hæred.Idem quoque Iaſon,qui nullum horum memorat,in l.j.colum.v. verſic.limita ſecundò. C.qui admittan.per dictam l.ſi filiusfamilias.& rurſum in l. ſciendum. col. viij. D. de verborum obliga.per illum ipſum textum. Nam vt filiusfamilias poſsit adire hæreditatem ſibi delatam, requiritur quòd præcedat mandatum patris,per l. ſi quis mihi bona.§. iuſſum. D. de acquirenda hæredit. Et tamen ex diuturnitate temporis præſumitur, per dictam l. ſi filiusfamilias.

Priuilegia ſunt cõtra ius cõmune introducta.

Titulus, pro ſuo, requirit bonã fidem.

Quod tempore eſt poſſeſſum præſumitur principis habere voluntatem.

Mandatũ ex longo temporis ſpatio præſumitur.

Contrarium tamen, videlicet, quòd ex nullo vel longiſsimo tempore præſumatur mandatum,tenuit Baldus ſibi contrarius in l.& qui non la ij.verſic.quæro quid ſi dominus.C. ſi ex falſ.inſtrumen. vbi loquitur de mille annis, & in l.j.colum.j.verſic.ſed pone quòd. ibi de hoc dicit eſſe text. ſingul. in l. vlt.D.de vſucapio. pro empto.& Hippol. Maſsil. in l.ſi quis. colum.xix.verſic.vlterius hîc habemus. D. de quæſtionib. & Stephanus Bertrand conſilio omnium primo,viſo proceſſu,col.vij.num.xxiij.lib.j.& conſi.iij.inſpecto.in octauo dubio, poſt principium.lib.iij.

Per cuſtodiam longi temporis præſumitur mandatum cuſtodiendi interueniſſe.

Ego ſanè priori ſententię potius accederem:nihil enim intereſſe video inter mandatum, & aliam ſolennitatem extrinſecam,& præſertim iuſſum, qui ex temporis diuturnitate præſumitur,nam de eo loquitur l.ſi filiusfamilias.C. de petitione hæreditatis.

Tamen ſi poſteriorem ſequi malis, eam duobus modis limitabis ex ſententia Fely. in dicto c.ſicut.Primò,vt non procedat in mandato vicarij, quod ſi non negetur,præſumitur. Et

ſi neg

ſi negetur,ſufficit probare communem reputationem, vt voluerunt Domini à Rota, deciſ. ccccxcix.nota,valent acta.in antiq.per l.Barbatius.D. de officio præto.& not. in cap.nihil de electione. Secundò, vt non procedat in actu, quem quis veriſimiliter non faceret ſine mandato, vt quia multis annis ſoluiſſet penſionem pro alio: tunc enim præſumitur mandatum,cùm nemo velit iactare ſuum, per l.cùm de indebito.D. de proba. Et hæc fuit ſententia Domi.à Rota,quam citat Felyn.ipſe,deciſio.xxiiij.aliquis,& Salicet.in l.nemo tacito nomine Bald.C.de rebus alien.non alienan. Alexan. ſibi item contrarius in dicta l.ſciendũ. col.v.verſic. item fallit ſecundum Ange. in fine ipſius ſecundæ fallen. D. de verbo.obligat. vbi etiam dicit non ſufficere ad hoc mille annos. Idem Alexan. in dicta l. qui in aliena. col. iij.verſic.item adde quòd licet.& conſilio primo, ponderatis his de quibus,colum.penulti. aliàs viij. lib. iiij.& conſil. cxcj. domini &c. perſpecto inſtrumento.col.ij.verſic. nec obſtat longitudo,lib.vj.& conſ.xxxv.conſideratis his quę agitata ſunt,col.j.libro vij.& Fran.Curt. ſenior etiam ſibi contrarius,conſil. xlix.memoriæ recolendæ, col.vij. verſic.& hoc maximè. & iterum conſi.ſequen. quod eſt eiuſdem initij,col.xv.verſic.ſextò adducere videtur,& col. ſeq.verſic.octauò adducunt,vbi etiam loquitur de mille annis. Socinus conſi.ccliiij.viſa & conſiderata,col.ij.lib.ij.vbi hoc reputat ſingul.& iterum conſil.lxxx. in quæſtione quæ vertitur,col.iij. verſiculo,præterea venditio,lib.iij. Felynus in cap.ſicut col.xvij.verſi. ſextò adu erte,extrà de re iudica.Franciſ.Curtius iunior,in tractatu Feudorum,in prima quæſtione. col ij. verſiculo, confirmo hanc primam ſententiam, cuius initium eſt, nota quòd vbi dixi, ſin antiq.vbi in id aduocatur Innoc.in cap.nonnulli,in verbo,mandato,de reſcriptis.& idem quoque voluit Philippus Decius conſil.xxxvj. cuius ſuperſcriptio incipit, exemplum inſtrumenti. col.iiij. verſic. ſecundò reſpondetur, & iterum conſil xlij. diuino implorato patrocinio, col. vij. in fine quinti dubij. Et facit textus in l. ij. C. de ali. pupil. præſtan.& in l. cùm ſeruus.D.de verb.obligat.

Iactare ſuũ nemo præſumitur.

Qui negotia geris al terius nomine,præſumitur mãdatũ habere,niſi probetur cõtrarium.

Mandatũ quãdo præſumatur.

Impenſa præſumitur facta parte mandante.

Attende tamen Lector,quoniam Innocent. cui origo huius rei aſsignatur, in dicto cap. nonnulli, nihil omnino de tempore loquitur, ſed tantùm innititur veriſimilitudini. Dicit enim,quòd præſumitur is, qui actum geſsit nomine alterius,habuiſſe mandatum, niſi probetur contrarium.Non enim(inquit) præſumendum,quòd inanibus ſe laboribus fatiget, & pecuniam ſuam iactet,per dictam l.cùm de indebito, tanquam in hoc non requiratur diuturnitas temporis, ſed ſatis ſit illa veriſimilitudo etiam in actu recenti & ſimplici. Et hac ſanè ſententia nihil eſt verius,& pro ea eſt tex.in l.vlti.C.de ali. publi. præſtan. vbi actus in quo eſt neceſſaria expenſa,præſumitur eo mandante factus,cuius intereſt.& ita voluit Bartol.in l.cùm ſeruus.& ibi Alex.qui adducit concord.D. de verb.obligat & in pulchra quæſtione conſuluit Bal.conſil.cccxvij.lib. iij. & idem voluit ipſe Bal.in l. id quod pauperibus. in fi.C.de epiſc.& clericis.Imola in cap.ij.col.ij.vt eccleſiaſt.benef.Panormit.conſil.iij. videtur primò, quòd per dictum teſtimonium col.ij.verſi. ſed his non obſtantibus,lib.j.Cæp. in tractatu de ſeruitut.vrban.prædio.Franciſcus Aret.in cap j.col. iiij. verſic. tu autem,de iudic.vbi per hoc dicitur,quòd cùm in citatione requiratur aliqua impenſa,vt not.in l.ij.C. de ſport.ea præſumitur facta fuiſſe parte mandante, Franciſc.Curt.dicto conſi.lxxvij.col.v. Fely.in dicto cap.ſicut,col.antepen.verſic.v.in actu,de re iudic. Ex quibus conſtat non eſſe hic neceſſariam diuturnitatem temporis,vt præſumatur mandatum. Bald.in l.j.C.de eden. & Alex. in dicto cap. nonnulli. §. ſunt & alij de reſcriptis.

Ex ſolius tẽporis diuturnitate non præſumitur mandatũ, quãdoq; ſecus.

Mandatũ variè probari.

Iſtis autem duabus limitationibus adde & tertiam, videlicet, vt non præſumatur mandatum ex diuturnitate temporis, cùm nulla alia ratione corroboratur. Secus quando inſtrumentum narrat, & dicit aliquem habere mandatum. Nam licèt hæc verba non ſufficiant ad probandum mandatum,niſi de eo appareat, per l.j. C.de manda.princip. cap. cũ in iure.de offic.delega.cum ſimil. Tamen ſi præterea interuenerit temporis diuturnitas, ex vtriſque videtur ſatis probari mandatum.Ita videlicet,quòd ex alia diuturnitate coadiuuabitur,ſupplebiturque probatio magis quàm ex toto inducatur: vt in ſimili tradit Alex.conſ. lvij.in cauſa & lite,col.iij lib. v. Nam illa nominatio mandati non parum operatur, vt in ſimili not.Barto.in l j.C.de relat.& in l. acta.de re iudic. & Innocent. in dicto c. cùm in iure. facitque quod ſcribit Baldus ipſe in dicta l.j.C.de rebus alien.non alienan. vbi fatetur mandatum probari etiam coniecturis, ſed ſolam diuturnitatem temporis non ſufficere. Et ita expreſsè in caſu quem ſuprà appoſuimus,voluit Philip.Dec. conſil.xxxvj. col.iiij.verſi.non obſtat. Ex quibus hanc limitationem ita generaliter poteris colligere,vt videlicet procedat, quod dicitur,mandatum non probari ex diuturnitate temporis,niſi ad ea & alia concurrãt, ex quibus veriſimiliter præſumatur mandatum interueniſſe.

Illud poſtremò in hac mandati præſumptione non omittemus, quòd ſi aliquis tanquam procurator meus quicquã faciat me ſciente & tacente ſiue patiente, præſumitur mandante me id feciſſe. Ita voluit Innocen.in cap.ex parte de cani.& ibi latè Barb.de reſcriptis.& idẽ Innocẽt.in c.in noſtra,de procura.& in dicto cap.cũ in iure.de officio delega. Archidiac.& Ioan.And.in ca.qui ad agendũ,de proc.li.vj.& optimè facit tex.in l.qui patitur. D. manda.

Trigeſi

Sententia rectè riteq́; lata præſumitur propter temporis diuturnitatẽ. Acta perdita præſumuntur ſolenniter facta.

Trigeſimoſecundò, propter temporis diuturnitatem ſententia rectè, riteq́ue lata præſumitur, adeò quòd licèt acta omnia ſint perdita, tamẽ præſumantur ſolenniter facta, per cap. bonæ.le j. vbi Innoc. & alij de electio. & in cap. in præſentia, de renunt. & cap. cùm inter. & ibi Hoctienſ. Ioan. Andr. & alij de re iudic. Et voluit Innoc. in cap. cùm in iure. in verbo, mandato, & ibi Imol. qui banc dicit eſſe communem opinionem. & Panorm. de officio delega. idem Innocen. in cap. quoniam contra, & ibi etiam Ioan. Andr. Calde. Anto. Cardina. Florent. Panor. de probat. Iacob. Aret. Cy. Bald. Salicet. & ferè omnes in l. emancipatione, C. de fide inſtrum. Bat. in l. admonendi. col. vlti. verſi. quarto quid ſi reperiuntur, & ibi Iaſon in repetitio. col. lxxxvj. D. de iureiur. Bald. in l. ſciendum. & ibi etiam Angel. Barba. & alij. D. de verb. obligat. idem Bald. in cap. j. §. vltimo, colum. vlt. titu. quo tempore miles. & in cap. j. colum. iiij. verſic. quid ſi apparet aliqua ſententia, titu. de mili. vaſal. qui contn. eſt. & conſil. xxiiij. longum thema. colum. ij. verſic. quòd ſi propter antiquitatem, lib. iij. Imo. conſil. cx. in cauſa quæ vertitur. col j. Paul. Caſtr. conſi. lxxvj. in facto iſto, lib. ij. Petr Ferra. in titu. forma ſententiæ definitiuæ, in verbo, viſaque litis conteſtatione, colum. ij. Alexand. conſil. xvij. viſo inſtrumento locationis, col. pen. in princip. lib. iiij. & conſil. xxx. ponderatis narratis, col. iij. verſic. circa ſecundum, lib. v. & conſi. xv. quod eſt eiuſdem initij, eodem lib. v. Barba. conſ. xviij. clementiſsimi Patris, col. vj. verſicu. & multo fortius, lib. j. & conſil. xliiij. ſcribitur apud Prophetam, col. iiij. verſic. etſi quiſpiam. eodem libro primo. Calca. latè conſil. lxxv. in prædicta cauſa. col. vij. Corne. conſi. ccciuj. rem arduam. col. ij. libr. iij. Franc. Curt. ſenior conſil. lxxvij. colum. iiij. Firmia. in tractatu de epiſcop. in quarta parte quarti libri, in lxj. quaſtione, quæ eſt in col. penul. verſic. item niſi ſit ſententia. Phil. Dec. conſil. xxxvj. cuius ſuperſcriptio incipit, exemplum inſtrumenti, col. j. verſic. non obſtat.

Executio ſententiæ ſolenniter facta, præſumitur ex tẽporis diuturnitate.

Trigeſimotertiò, non ſententia ſolùm, ſed & ſententiæ ipſius executio ſolenniter facta fuiſſe præſumitur ex diuturnitate temporis, vt notab. conſuluit Petrus Anchar. conſi. xxxix. viſa petitione. & ſequitur Philip. Dec. conſil. ccclxxv. iuridicam eſſe arbitror. col. j. in fin. & iterum conſil. ccccix. viſo conſilio col. j.

Præſumitur pro dicto arbitrorum ex diuturnitate temporis.

Trigeſimoquartò, non ſolùm id quod dictum eſt procedit in ſententia iudicum, ſed & in dicto arbitrorum. pro quo ex diuturnitate temporis præſumitur, vt voluit Dynus in quodam ſuo conſi. quod ordine eſt xiij. quem refert & ſequitur Ioan. Andr. in additio. Specul. titu. de arbit. §. ſi ſequitur. verſic. quid ſi actum fuit in compromiſſo. Et id quoque clarius voluit Antonius in dicto c. quoniam contra falſam. colum. xx. de probationib. & Panormit. conſil. xviij. in cauſa & quæſtione quæ vertitur. col. iij. verſic. ob boc dixit, lib. ij. & Soci. conſ. lxvj. viſo compromiſſo. col. j. verſi. & licèt poſſet dubitari. lib. iiij.

Trigeſimoquintò, facit quod voluit Petrus Anch. conſi. cxxxvj. ex conſiliis excellentium doctorum, quòd ſi reperitur inſtrumentum continens alienationem rei eccleſiaſticæ, in qua requirebatur decretum ſuperioris, & lapſum ſit longum tempus, præſumitur interueniſſe decretum. quod & idem voluit Angel. in l. quòd ſi nolit. §. j. D. de ædili. edict. & Barbat. in l. ſciendum. col. xvj. D. de verb. oblig. & Felyn. in cap. Albericus. de teſtibus.

Decretum in alienatione rei eccleſiaſtica lapſu longi tẽporis præſumitur interueniſſe. Solennitas adhibita præſumitur in vẽditione rei eccleſiaſtica ob longũ tempus, ſed & in alienatione omni.

Trigeſimoſextò, quod generalius dixerunt Anto. & Imo. cap. ea noſcitur. de his quæ fiunt à prælatis. quòd ſi emptor rei eccleſiaſticæ diu poſſederit rem ipſam, licèt in inſtrumento alienationis nihil dicatur de ſolennitate adhibita, ea tamen præſumitur ob longum tempus. Quod etiam voluit ipſe Anto. in cap. cura. col. ij. de iure patrona. Fran. Areti. conſil. xxxvj. caſus talis eſt, præſupponitur in facto, colum. ij. Alexand. loquens in emphyteuſi rei eccleſiaſticæ conſi. lxxix. circa primum de quo quæritur. col. iij. in ſecundo dubio lib. j. & iterum conſi. xlv. viſa facti narratione, in fin. lib. iij. Socinus conſil. ccviij. viſis actis & actitatis, col. penul. verſic. reſpondetur, lib. ij. vbi expreſsè dicit præſumi omnem ſolennitatem requiſitã in alienatione rerum eccleſiaſticarum ex longo tempore, & conſil. cclxvj. in cauſa quæ vertitur, col. xiiij. verſic. ex quibus infero, eo. lib. ij. vbi plus dicit ex diuturnitate temporis præſumi alienationem huiuſmodi fuiſſe factam in caſu permiſſo, obſeruatis omnibus ſolennitatibus, & Fely. in cap. ſicut. col. xix. verſic. ſeptimò & vltimò, extrà de re iudica. vbi hoc elegantiſsimè limitat, vt ibi videre poteris, Philip. Decius in l. j. col. iiij. C. qui admittan. ad bon. poſſeſſ. & conſil. xxxvj. cuius ſuperſcriptio incipit, exemplum inſtrumenti. colum. penult. verſic. vltimò non obſtat, & conſil. clij. in cauſa exemptionis. colum. ij. in fi. & conſi. cccxxix. pro defenſione, col. vlti. & conſil. cccxlj. viſo puncto, col. vj. verſicu. poſtremò ad corroborationem.

Originale inſtrumentum præſumitur authenticum, & quando.

Trigeſimoſeptimò, addit iſtis calculum Rapha. Cuma. dictum conſil. clviij. viſis inſtrumentis, colum. ij. quòd ſi producatur inſtrumentum iam longo tempore ſumptum ab originali, licèt non appareat de citatione partis, tamen præſumitur eam fuiſſe citatam, imò (inquit) præſumitur illud originale, à quo exemplum ſumptum eſt, fuiſſe authenticum, per not. in dicto cap. Albericus, & alia quæ allegat. Et illud quoque de citatione partis voluit Floria. in l. ij. D. de fide inſtrum. Alex. conſil. cj. ſuper primo dubio, col. iij. verſic. tamen his non obſtantibus, lib. vij. & latè probat Franc. Aret. dicto conſi. xxxvj. colum. penult. & Cor.

conſi.

conſil.ccciiij.rem arduam.colum.ij.lib.iij. & conſilio cxliiij. ſuperioribus, lib. iiij. Socinus conſi.clxxvij.in controuerſia,verſic.& quia ſupra ſunt allegata, lib.ij.Felynus in dicto cap. Albericus.col.ij.Philip.Decius dicto conſi.xxxvj.col.j.verſic. non obſtat quod in iſta, Iaſon in authen.ſi quis in aliquo.col.iiij.verſic.nonò fallit.C.de eden.& in l.ij.col.ij.verſic.nota tamen diligenter.C.de teſtamentis.

Citatio nõ preſumitur ex lapſu temporis. contrariũ verius vt infrà.

Contrarium tamen,quantum ad citationem partis, tenuit Baldus in dicta auth.ſi quis in aliquo.col.v.verſic.non amplius.& in cap.vltimo.col.vij. verſicul. ſatisfaciam igitur,de fide inſtru.Pro quo facit quod voluerunt Cardin. & Panor. in dicto cap.Albericus,de teſtibus, non præſumi citationem ex lapſu temporis.Quod & videtur voluiſſe Angel. conſil. clxxiij. & Paulus Caſtr.conſi.lxxvj.in facto iſto quatuor ſunt conſideranda,col.j. verſicul. ſecundò principaliter, lib. ij. & Socinus conſil. xlvj. eleganter & ſubtiliter, col.ix.verſic. ſed dum videntur. lib. iiij. Verùm quòd ſemper præſumatur citatio ex diuturnitate temporis, tenent Ioannes Andr.Anto.& Imo.in dicto cap.Albericus.& Angelus in dicta l. ſciendum. D. de verbo.oblig.

Præſumitur pro teſtamento, cui vnus teſtiũ cõtradicit, idq; ob temporis lõgi lapſum

Trigeſimooctauò, quod eleganter, vt ſemper aliàs ſi quis alius, ex noſtris conſuluit Rapha.Fulgoſ.conſi.lxxix.quidam nomine Britinius, colum.iij.in huiuſmodi ſpecie: Vnus ex teſtibus teſtamentariis contradicit teſtamento: is tamen, qui erat hæres ab inteſtato longo tempore tacuit, nec quicquam dixit aduerſus teſtamentum, ſed paſſus eſt hæredem in eo inſtitutum bona hæreditatis poſsidere, certè ex temporis diuturna poſſeſsione præſumitur teſtamentum, cæteraque ſequentia rectè acta fuiſſe, purgaturque ſuſpicio, quæ ex huiuſmodi teſtis contradictione oriebatur,iuxta l.j.§. vlti. D. quemadmod.teſta.aper. idque au-ctoritate dictæ l. ſi filiusfamilias. C. de petit. hæredi. & dicta l. qui in aliena. §.j. D. de acquir.hæred.

Solennitas extrinſeca non præſumitur, niſi ob longum tempus.
Solennitas ex diutina poſſeſsione præſumitur præceſſiſſe.

Trigeſimononò,non in iſtis tantùm caſibus, ſed & aliàs ſemper, licèt ſolennitas extrinſeca non præſumatur l.quæcunque.§.vltimo.D.de Publicia.in rem actio.cum ſimilib. Fallit tamen propter temporis diuturnitatem,vt plerique voluerunt,per tex.in dicta l. ſi filiusfamilias.C. de petit. hæredit. & in dicto cap. cura. de iure patrona. & in cap. peruenit. de cenſib.vbi ſupra voluerunt gloſ.vlti.Anto.Imo.Panormit.& præterea Innoc.Hoſtienſ.Ioan. Andr.Bal.Anto. Imol.& abunde Felyn.in dicto cap. Albericus.de teſtibus.vbi & priuatim loquuntur de ſolennitate,quæ debet interuenire in publicatione ſiue exemplatione,vt cum eis loquar,de qua ibi Bart.Bal.Angel.Imol.& Roma.in l. qui in aliena.poſt princ.D.de acquiren. hæredit. Barto.Bald. Angel. & alij in dicta l. ſi filiusfamiliàs, ex quibus Baldus ipſe ita illam legem ſummat,ex diutina poſſeſsione præſumitur ſolennitas præceſsiſſe,Bald.Angel.Imo. Raph.Roma.Alexand.qui hanc dicit eſſe communem opinionem Barba.& Iaſ.in dicta l.ſciendum.de verb.oblig.Bald.in l.ij. circa medium. C.de acquir. poſſeſſ. & in l.executionem.col.xiiij.C.de execut.rei iudic.& in cap.j.col. vj.de iudic. Roma. conſil. cclij. pro deciſione,verſic.quo ad tertium,& conſi.cclxxv.quo ad primum,col.j.Petrus Anchar.conſ. ccccxx quidam ſeruus Antonius,col.vlti.Imol.in l. j.§.vlt.D.de aqua pluuia arcen.Floria.in l.cùm de in rem verſo.D.de vſuris. Alex. conſil.cxiij. ſuper primo dubio.col.ij.in fin. verſic. ex his infero.lib. j. & conſil. xlviij. in cauſa & lite,col. ij. verſic. accedit ad confirmationem. lib.v.Maria.conſi.xv. viſis prædictis, col. antepenul. verſic. accedit etiam temporis diuturnitas.vbi & hoc dicit procedere etiam ſi appareat de ſcriptura actus, in quo nõ ſit deſcripta ſolennitas requiſita, vt nihilominus præſumatur ratione temporis plus actum quàm ſcriptum,per multa quæ allegat.Et hoc reputat ſingul.Barth.Socin.conſil. cliij.pulchra & ſubtilis,col.ij.verſic.ad hanc obiectionem, lib. ij.vbi per hoc conſuluit in publico caſu.& iterũ conſil.cclxvj.in cauſa,lib.ij.& Corneus conſilio xcviij.videtur prima facie. col. j. & ij. lib. j. vbi reperies qualiter hoc intelligatur,& conſi.cccxlviij.videtur in hac.col.v.eodem lib. j. & conſi.cxliiij.ſuperioribus dubiis, col. j. verſic. tamen his minimè refragantibus.libr. iiij. & conſi.ſequen.in ſupraſcripto themate.col.pen.verſic.item poteſt dici,eodem lib.iiij.& conſ. cclxxxiiij,copioſe col.j.eodem lib.iiij.Franciſ.Curtius ſenior conſil.D cxvij. ſuper motiuis, colum.iij.Felyn.in dicto cap.ſicut,col.xv.verſic.fallit tertiò,de re iudica. & in cap.j.col.j.de lit.conteſtatio.& in cap.licet Hely.col.v.de ſimo.Ludo.Bolonien.conſi.xxxiiij.col. iiij. Philip.Dec.conſi.xxxvj.col,penul.verſi.vltimò non obſtat, & dicto conſi. xlij.col. vij. in quinto dubio,verſi.& iſta confirmantur,& dicto conſi.clij.col.ij.& conſi. cxcix. viſis & diligenter, verſi.quo ad tertium,& conſi.ccxij.viſo puncto, col. iij. verſicu. quartò prædicto Franciſco.

Ratione tẽporis plus actũ quàm ſcriptũ præſumitur.

Ex tẽporis diuturnitate nõ præſumitur inſinuatio donationis, nec præſentia duorum cõſanguineorũ.

Et quanquam ſunt plerique, qui hoc intellexerunt procedere, quando cum diuturnitate temporis interuenit alia præſumptio,aliàs ſecus.Et inter alios Cyn.& Bald.in l.j.in ij. quæſtio.C.qui admittan.ad bonorum poſſeſſ.& idem Baldus in l.ij. C. de legitimis hæred. vbi per hoc dicit,quòd ex diuturnitate tẽporis non præſumitur, quòd donatio fuerit inſinuata, nec quòd interuenerit præſentia duorum conſanguineorum. & Salyce.in dicta l.ſi filiusfamiliàs.C,de petitio.hæred.& Roma.in dicta l.ſciendum.Panormit.in dicto cap.Albericus. colum.penul.de teſtib. vbi loquitur etiam de tempore longiſsimo, & in c.ſignificauit.in ſe-

cundo

cundo not.per illum tex.de cenſib.Paul.Caſtr.conſi.ccij.cauſa confinium, colum.ij.verſic. breuiter ſi bene,lib.j.Alex.in dicta l.qui in aliena.in princ.D.de acquir.hęred.& conſilio ix. viſo themate,colum.penult.& vlti.libro iij.& conſi.xvij.viſo inſtrumento locationis. col.ij. lib.iij.& conſi.ccxviij.ponderatis narratis,colum.iij.verſic.vnde dicit,libro j.& Iaſon in l.ſi certis annis,colum.iij.verſic.nonò facit.C.de pact.Reſpondentque ex his multi ad dictam l.ſi filiusfamilias.& ad dictam l.qui in aliena.quòd loquuntur in patre & in filio, inter quos facilius præſumitur conſenſus interueniſſe,cum iuris fictione reputentur vna eademq́; perſona,per l.c.vlt.C.de impub.& aliis ſubſtit.Et quod ibi etiam agitur de commodo patris propter vſumfructum,ideo facilius præſumitur conſenſiſſe.

Pater & filius iuris fictione vna eadēq́, perſona, inter quos cōſenſus præſumitur interueniſſe.

Hoc tamen indiſtinctè procedere aſſerunt Imo.& Alex.ſibi contrarius,& Iaſ.in dicta l. ſciendum.Roma.ſibi quoque contrarius in dicta l.qui in aliena.Barb.dicto conſi.xxxiij.col. iij.lib.iij.& in repet.rub.C.qui admit.ad bon.poſſ.col.ij.in fi.vbi dicit Bal.in ea re ſibi fuiſſe contrarium,& Alex.etiam ſibi contrarius,conſi.lxxix.primò quæritur,libro j.Felyn.in dicto cap.Albericus,colum.vlti.& Iaſ.in l.j.col.iiij.C.qui admittan.ad bonorum poſſeſſ.& tacitè omnes quos ſupra citauimus,dum indiſtinctè dixerunt præſumi ſolennitatem extrinſecam ex diuturnitate temporis.

Solennitas extrinſeca ex longo tēpore præſumitur, vbi non requiritur ſcriptura.

Sunt item qui hoc intelligunt procedere in illis actibus , in quibus neceſſariò non requiritur ſcriptura,in aliis verò non præſumi huiuſmodi ſolennitatem ex tempore, ſed opus eſt eam probari per ſcripturam.Ita voluit Fely.in dicto c.j.in prin.de litis conteſt.& quiſquis is eſt,qui in illum additiones edidit,vbi & hoc dicit voluiſſe Pau.Caſtr.conſi.lj.& dicto conſi. ccij.col.ij.lib.j.vbi tamen ex eo poteris intelligere , qualiter hoc ſit intelligendum. Alexan. conſi.ccxix.ponderatis his,col.penul.verſi.item non obſtat alia reſponſio,lib.vj.vbi & hoc quoque declarat.

Solennitas tendens in præiudiciū tertij non præſumitur ex lōgo tempore.

Sunt & qui hoc limitant,vt videlicet præſumatur ſolennitas ex decennali ſpatio , de quo loquitur d.l.ſi filiusfamilias.cum gl.niſi ageretur de præſumenda ea ſolennitate , quæ principaliter tenderet ad præiudicium tertij:tunc enim non ſufficerēt decem anni,ſed requirerentur triginta,per tex.in d.c.peruenit,& ibi Inn.gl.& Can.de emp.& ven.vbi hoc in ſimili ſpecie tenuit Imo.col.vj.& ſeq.Alex.conſi.j.ponderatis,col.viij.lib.iiij. & iterum conſi.xvij. viſo inſtrumento locationis,col.iij.eo.lib.iiij.& conſi.clxxix.in cauſa & lite vertēte inter hęredes,col.ij.lib.vj.quod & idem expreſsè tenuit Rapha.Fulg.in dicta l.j.col.pen.C.qui admit.ad bon.poſſ.vbi dicit,quòd præſumptio quæ inſurgit ex diuturnitate, per dictam l.ſi filiusfamilias.non habet locum,quando agitur de auferendo dominio alterius,per l.nullo.C. de rei vend.& l.diutina.C.de præſcr.longi temp. Imò ſunt, qui , vt præſumatur ſolennitas extrinſeca,dicunt requiri tempus valdè antiquum,in quo videlicet probatio eſt fermè impoſsibilis:ideoque non tam exacta probatio requiritur , per id quod habetur in l.ſi arbiter. D.de probat.& c.vlt.de pact.& c.fama.xxij.q.ij.& ita voluerunt Hoſt.Ioan. And.& Pan.in d.c.Albericus.de teſtib.& ſeq.Alex.conſi.ccxviij.ponderatis narratis,col.iij.verſi.prætcrea, lib.vj.Hanc tamen limitationem in omnibus expreſſè reprobat Alex.ſibi contrarius , dicens indiſtinctè ſufficere decennium,dicta l.qui in aliena.per text.in c.continebatur, de his quæ fiunt à præla.ſine conſenſu capit.& alia quæ ipſe allegat.& poſt eum Iaſon in dicta l.j.col.v. verſi.tertiò ſingul.limita.C.qui admit.ad bono.poſſ.Et voluit etiam indiſtinctè Anton.in dicto c.illud.de præſumpt.

Ex diuturnitate temporis præſumitur inter fratres facta diuiſio.

Sed & multi hoc intelligunt procedere,vbi agitur de modico præiudicio,vt in caſu dictę l.ſi filiusfamilias.vbi agitur tantùm de præiudicando filio in ſpe hæreditatis,& acquirendo patri,cui erat ſucceſſurus,vt in caſu dictæ gl.in d.l.pen.C.commu.diuid.vbi ex diuturnitate temporis præſumitur inter fratres,& alios ſimiles facta diuiſio:ſecus vbi tractaretur de graui quodam præiudicio.ita expreſsè voluit Bar.in l.cùm de in rem verſo.col.iij.D.de vſur.& in l.j.col.pen.verſi.contra hoc tamen dictum.D.de aqua pluuia arcen.& in ſua diſputat.incip.mulier habens magnum patrimonium,col.vlti.Fulg.qui Bart.mentionem non facit, in dicta l.j.col.pen.& ibi Iaſ.col.v verſi.quartò limita.C.qui admit.ad bonorum poſſ. Panor. in c.vlt.col.iij.de cauſa poſſeſſ.& propriet.Paulus Caſtr.in dicta l.ſi filiusfamilias.C.de petit.hæredit.Alexan.in dicta l.qui in aliena.& in dicta l. ſciendum , col.iiij.& conſilio x. viſo proceſſu,colum.vlti.libro iiij.& conſi.v.viſo & diligenter conſiderato,colum.penul. eodem libro iiij.& Socinus dicto conſi.ccliiij.colum.ij.libro ij.Philip.Decius dicto conſi.cccexliiij. vbi ſuprà,& in cap.j.colum.vj.verſi.non obſtat ratio,de fide inſtrumen.vbi & hoc dicit voluiſſe Franciſc.Aret.in quodam conſilio non impreſſo,incipien.in præmiſſa conſultatione, per l.nullo.C.de rei vendic.

Multi quoque hoc intelligunt procedere in actibus iudicialibus , qui tranſierunt in rem iudicatā,non etiam in extraiudicialibus,qui non tranſierunt in rem iudicatam,vt not. doct. in c.j.de his quæ fiunt à maio.parte cap.Sed hanc limitationem planè refellit Alex.conſilio ccxix.ponderatis narratis,col.pen.verſi.non obſtat etiam,dum obiiciebatur.lib.vj.

Alter item alij intelligunt,vt hoc ſcilicet procedat quando eſt ſolennitas, cui partes re-

nunciate poſſunt:ſecus ſi non poſſnnt,ſecundum Ant.& recentiores,in cap.ſicut.de re iudi. & Pet.Anch.in c.j.per illum tex.de reb.eccl.non alien.libro vj.& confirmatur per l.ſi fortè. & ibi Bar.de caſtr.pecu.& not.per eundem Bart.in l.ſciendum.D de verb.oblig.& in auth. ſi quis in aliquo.C.de eden.cum ſimil.Sed hoc Alex.dicto conſi.ccxix.col.pen.verſi.poſtremò non obſtat,lib.vj.vult procedere,cùm ſolennitas ex eo præſumitur, quòd de illa eſt facta mentio enuntiatiuè à partibus. Nam ea ſolennitas tum demum præſumitur, ſi talis erat, cui poterat renuntiari,per l.optimam.C.de contrah.& cómit.ſtip. ſecus ſi ei renũtiari non poterat,vt not.gl.& Bart.in l.j.C.de fide inſtr.lib.x.cum ſimil. At ſi præſumptio ſolennitatis aliunde procedat,ſecus:vt not.in c.ea noſcitur.de his quę fiunt à pręla.& in c.cùm veniſſes. de inſtit.& in c.bonæ.de elect.cum infinitis alijs ſimilibus ſuprà allegatis.

Solēnitas, cui renunciari poteſt facilè præſumitur.

Poſtremò hoc intelligas in caſu dubio,in quo præſumitur ſolennitas,etiam ſi de ea nulla ſit facta mentio in inſtrumento.Secus ſi ex inſtrumenti inſpectione conſtaret eam non interueniſſe:vt quia diceret,id non fuiſſe factum,aut aliàs ita loqueretur,vt appareret non interueniſſe:tunc enim non præſumeretur ex diuturnitate,vt expreſſè voluit & cõſuluit Pau. Caſt.conſi.lxxxj.in cauſa quæ vertitur inter reuerendum,col.iij.verſi.etſi dicatur. lib.ij. quia huiuſmodi (inquit) præſumptio tollitur per euidentiam,qua nulla eſt maior fortiórve probatio,vt not.Inn.in c.propoſuiſti.de probat.& ſubdit facere l.emptorem.in prin.D.de act. emp.& alia quæ ibi allegat.Sequitur Alex.dicto conſi.j.incip.ponderatis his, col.pen.libro iiij.Iaſon in dicta l.j.col.v.verſi.quintò limita,C.qui admit.ad bono.poſſ.& Stepha.Bertran. conſi.cliiij.alienatio,col.iij.verſic.nec opponitur,libro ij.Philip.Decius conſil.cij.cuius ſupraſcriptio incipit,an approbatione, colum.j.& dicto conſi.xxxvj.colum.iij.verſic. ſecundò reſpondeo. Quibus planè conſonat quod voluit Bald.quem nullus illorum allegat, in l.data, colum. antepenult. verſicu. quid ſi bannitus.C.qui accuſa.non poſſunt. quòd ſententia ex nullo vires acquirit,nec pro ea præſumitur,cùm ex forma ipſius habet vitium nullitatis:alioquin vitium conualeſceret tempore,quod fieri non poteſt, l.ex initio.C.de falſ. & cap.vnde quæritur.xxv.quæſt.ix.Et ſententia plus habet iuris,quàm facti, vt not.gloſſ.in c.nullus.ix.q.ij.Sententia autem nulla nihil habet iuris,nec ex ſolo tempore robur acquirit, l.ſi expreſsim.C.de appel.Et facit quod not.in c.inter cætera.xvj.q.iij.& eſt expreſſum in l. quædam mulier.D.famil.erciſ.quòd ſententia etiam poſt multos annos dicitur, & declaratur nulla,Dec.in l.ſi quis in aliqno.nu.xxiiij.C.de eden.

Euidentia vis.

Nulla fit præſumptio pro ſententia nulla.

Sententia plus iuris habet, quàm facti.

At ego ſanè,vt credo non pręſumi ſolennitatē ex diuturnitate temporis,ſi ex inſtrumento vel ſententia appareat liquidò & expreſsè eam non interueniſſe:ita ſi non id expreſsè, aut liquidò appareat,ſed tantùm in inſtrumento,vel ſententia,nulla facta eſt mentio ſolennitatis, certè non ex hoc ſequitur,quòd non præſumatur interueniſſe ob temporis diuturnitatem,vt non obſcurè ſentit Pet.Anch.conſi.cxxxvj.ex cnnſiliis,vbi in inſtrumento non apparebat de ſolennitatibus requiſitis,& tamen concludit, quòd præſumuntur interueniſſe ob diuturnitatem temporis.& apertè etiam Alex.conſi.lxxix.circa primum, col.iij.lib.j.& Fel. in c.ſicut,col.pen.verſi.ſeptimò & vltimò declara,de re iud.& Philip.Dec.conſi.cccxlj.viſo puncto,col.vj.verſi.non obſtat ſi dicatur,& idem Dec.conſi.ccccix.viſo conſilio,col.j.verſi. non obſtat illud in quo videtur. Quanquam contrarium tenuit Pau.Caſt.dicto cnnſi.dccc j. lib.ij.& conſi.in facto iſto,col.ij.verſi.ſecundò principaliter.lib.ij.

Sententia nulla nihil iuris habet.

Sententia poſt multũ tēporis poteſt declarari nulla.

Quin & aliter etiam intelligit Alex.conſi.50.in cauſa & lite, col.ij. lib.v. quando conſtat actũ,qui dicitur fuiſſe ſolenniter factus,putà vt idem exemplum repetamus, ſi dicatur hæreditas fuiſſe adita,& ſolenniter:certè ſi conſtet de aditione,pręſumitur ſolennitas interueniſſe ex diuturnitate temporis:ſecus ſi non conſtet de aditione. Et hoc ſequitnr, & dicit nota. Philip.Dec.d.conſi.ccccxlij.col.iij.verſi.non obſtat, ſi dicatur.

Solennitas ex diuturnitate non præſumitur. fallit vt poſt paulò.

Rurſus ipſe Dec.ibi aliter intelligit, vt ſcilicet procedat in eo, qui potuit gerere actum, qui dicitur ſolenniter fuiſſe factus,vt exempli cauſa,qui adire potuit hæreditatem, tunc ex poſſeſsione longi temporis præſumitur adiiſſe ſolenniter.Secus ſi non potuit: vt qui pupillus erat,iuxta l.pupillus,D.de acquir.hæredit.& §.neque.Inſtit.de author.tutor. Quia tunc præſnmptio ſolennitatis ceſſat.Quia vbi veritas non poteſt habere locum, pariter nec præſumptio,per l.qui ad certam,D.loca.

Adiiſſe præſumitur, qui potuit, alias non.

Vbi veritas nō habet locũ, nec præſumptio habebit.

Alij item hoc intelligunt,quando veriſimiliter is,cuius conſenſus pro ſolennitate requirebatur, in actu ſciuit actum,qui dicitur ſolenniter fuiſſe factus,& de conſenſu illius. Secus ſi veriſimiliter ignorauit:tunc enim ex diuturnitate temporis ea ſolennitas non pręſumitur, niſi tam longum tempus interuenerit arbitrio iudicantis, quòd ſcire potuerit, vt pulchrè conſuluit Alex.lòquens in conſenſu Papæ, qui debuit interuenire in alienatione facta ab epiſcopo,qui iurauerat non alienare inconſulto Pontifice, conſi.ix.viſo themate ſupraſcripto,col.vlti.libro uj.& ſequitur Philip.Dec.conſi.ccccix.viſo conſilio.col.ij.verſi.& pro veta reſolutione, libro ij.

Præſumptio non cadit in ignorantem.

fallit vt hic

Quadrageſimò,proximè accedit ad ſuperiora,quod voluit Panor.cõſi.xxvj.in quæſtione quæ ad præſens vertitur,col.vlti.in prin.lib.ij.quòd ex diuturna ſolutione pręſumitur cauſa

legitima,

legitima, quamuis de ea non appareat. Allegat gloſ. in c. nullus. j. q. j. & Ioan. And. in c. peruenit, de cenſib. & Barto. in dicta l. cùm de in rem verſo. de vſur. & idem quoque voluerat ipſe Panorm. conſi. vij. circa primum, col. v. verſi. item præmitto quòd quando, & iterum verſic. præſumenda eſt ergo. eodem libro ij. vbi fortius dicit, quòd præſumitur cauſa legitima ex diuturna ſolutione, etiam ſi non fuerit allegata.

Ex diuturna ſolutione præſumitur cauſa legitima.

Quadrageſimoprimò, non prætermittendum quod not. conſuluit Soci. meritò excellentiſsimus vocatus, conſi. lxxxiij. placet mihi, in prin. col. iij. & alibi ſæpe. Is conſil. ccvij. conſideratis his, tenuit not. per multa quæ ibi allegat, quòd monialis quæ iam à longo tempore tranſiuit de vno monaſterio ad aliud, id feciſſe præſumitur conſentiente primo monaſterio, propter diuturnitatem temporis: ita quòd ſi aliquid poſteà acquirat, aut illi quæpiam hæreditas deferatur, acquiritur ſecundo monaſterio, non primo.

Monialis mutans monaſteria acquirit ſecundo, non primo monaſterio.

Quadrageſimoſecundò, huc vergit quòd ſi per decennium fuerit quicquam liberè ſolutum eccleſiæ, aut piæ cauſæ, ex hoc inducta cenſetur conſuetudo: quam ſoluentes non poterunt tollere, quin cogantur deinceps ſoluere, etiã nullo alio probato, aut allegato titulo, per tex. in cap. veniens, le j. de teſtib. & ibi Panor. in iij. notab. & Fely. in iiij. notab. vbi illum not. ad limitationem nota. in dicta l. cùm de in rem verſo. D. de vſur. & tex. in c. ad apoſtolicam. & ibi etiam Panor. & Fely. de ſimo. & voluit Pau. Liaz. in repetit. c. in literis. col. vij. verſicu. modò quæritur. de reſtitut. ſpoliat. Panorm. conſi. vj. in quæſtione quæ vertitur, colum. iij. verſic. ſecundum remedium, libro ij. vbi & ad hoc allegat text. in l. priuilegia, & ibi Barto. C. de ſacroſanct. eccl.

Cõſuetudo inducta per diuturnã ſolutionem cenſetur, etiã nullo allegato, probatóve titulo.

Poſtremò, tempus ipſum tantum habet virium, vt non ſolum ius ac dominium alterius, & alia, de quibus ſuprà diximus, tollat, ſed cætera omnia abſumat, deuoret, deſtruat, commutet, atque aliò diuertat, id affirmante Bal. in cap. inter dilectos. de fide inſtrum. & in cap. tua, col. ij. verſi. porrò notorium, de cohabit. cleric. & mulier. vbi dicit, quòd notorium non dicitur, niſi apparens & exiſtens vetuſtas, quæ omnia conſumit. Et idem affirmat Bald. in repet. l. j. col. iiij. verſic. in contrarium quod merum imperium, C. de emancip. libero. quam ponit in fi. lib. viij. cùm dicit, quòd tempus vicem perſonæ alienando gerit, cùm iura negligentis tabefacit, atque corrodit, & intelligentem transfert. l. qui agros. C. de omni agro deſer. libro xj. Omnia enim (ait) ſua periodo terminantur. In quam ſententiam Lucretius libro 4. ad finem:

Temporis virtus multiplex.

Notorium quid.

Nam leuiter quamuis quod crebro tunditur ictu,
Vincitur in longo ſpatio tamen atque labaſcit.
Nonne vides etiam guttas in ſaxa cadentes
Humoris, longo in ſpatio pertundere ſaxa?

Cui concinens Tibullus lib. j. Elegia iiij.

Longa dies homini docuit parere leones:
Longa dies molli ſaxa peredit aqua.

Et Ouidius libro j. de Arte amandi:

Quid magis eſt durum ſaxo, quid mollius vnda?
Dura tamen molli ſaxa cauantur aqua.

Sed & idem libro 4. de Ponto Elegia viij. ad Suillum:

Tabida conſumit ferrum, lapidemq́; vetuſtas,
Nullaq́; res maius tempore robur habet.

Et libro poſtremo Metamorphoſ. ex ſententia Pythagoræ,

Tempus edax rerum, tuq́; inuidioſa vetuſtas
Omnia deſtruitis, vitiataq́; dentibus æui,
Paulatim lenta conſumitis omnia morte.

Vetuſtas inuidioſa.

Propertius quoque lib. iij. de Pyramidibus, deorumque templis & Mauſoleis loquens:

Annorum aut ictu pondera victa ruent.

Et Martial. libro ix. de Partheniana toga:

Quid non longa dies, quid non conſumitis anni?

Et Auſonius:

— Monumenta fatiſcunt,
Mors etiam ſaxis, nominibusq́; venit.

Curtius autem lib. 5. Vetuſtas (inquit) non opera ſolùm manufacta, ſed etiam ipſam naturam paulò exedendo perimit. Seneca in remediis fortuitorum ad Gallionem, eleganter tempus vocat omnium ſepulturam. Ex Græcis quoque Sophocles in Aiace:

Vetuſtas ipſa etiam naturam perimit.

Tempus omniũ ſepultura.

Πάνθ' ὁ μέγας χρόνος μαραίνει τε καὶ φλέγει. id eſt,
Omnia longum tempus tabefacitque & vrit.
Rurſusque in eadem fabula,
Ἅπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος
Φύει τ' ἄδηλα καὶ φανέντα κρύπτεται. id eſt,
Omnia longum & innumerabile tempus

Producit in lucem occulta, & manifeſta occultat.

Tempore omnia fiũt & iudicantur.

Idem quoque χρόνῳ τε πάντα γίγνεται, καὶ κρίνεται,
Tempore omnia fiunt, & iudicantur.
Sed & Platonis diſtichon eſt:
Αἰὼν πάντα φέρει, δολιχὸς χρόνος οἶδεν ἀμείβειν,
Οὔνομα καὶ μορφὴν καὶ φύσιν, ἠδὲ τύχην. id eſt,
Aeuum fert omnia, longum tempus nouit mutare
Nomen & formam, & naturam & fortunam.
Gregorius Nazianzenus in diſtichis ſententioſis:
Μὴ δὴ φίλει τὸν ὄλβον, ὃν λύει χρόνος.
Ἃ γὰρ χρόνος δέδωκε, καὶ λύει χρόνος. id eſt,
Ne ama opulentiam, quam ſoluit tempus.
Quæ enim tempus condidit, & ſoluet tempus.

Saturnus à poetis traditur filios ſuos deuorare, ac eoſdẽ euomere.
Tẽpus Saturni nomine ſignificatur.
Tempus mi nuit affectus.
Omnia tra ctu tẽporis langueſcũt
Maximũ remedium iræ, mora.
Querela Veneris de graui Iunonis ira in Troianos.
Dies adimit ægritudinem hominibus.
Seruij Sulpitij laus.
Finis dolendi ex tempore.
Dolorem dies conſumit.
Remedium naturale temporis.
Amoris furore nihil vehementius.
Venerei appetitus nõnullos ad inſaniam adigunt.

Ob hanc ſanè cauſam Mythici exiſtimant à poëtis traditum Saturnum filios ſuos deuorare ſolitum, ac eoſdem denuò euomere: interpretantes id ad tempus referri oportere, quod vt ſuprà diximus, Saturni nomine ſignificatur, à quo vicibus cuncta gignantur & abſumantur, quæ denuò renaſcantur, vt ſcriptum reliquit Augu. de Ciuit. Dei. lib. vj. cap. viij.

Quinetiam tempus aut adimit, aut certè minuit impetus, affectus, ac perturbationes animi, alioquin perpetui ac immortales. Omnia, inquit Cornelius Tacitus lib. xix. hiſtoriæ Auguſt. Inconſulti impetus cœpta initiis valida, ſpatio langueſcũt. Liuius lib. 2. diem tempuſq; ipſum lenitūrum iras, ſanitatemque nonnunquam allaturum ſcribit. Seneca lib. 2. de ira, Maximum remedium iræ mora eſt. Itaque prudenter ille piſtor Apuleianus lib. ix. Meta. monebat mulierem, vt ſecederet quoad ſpatio feruens maiori animus ſedaretur. Idque eſt, quod de Leone ſcribit Ouidius libro iiij. Triſt. Eleg. v.

Tempore Pœnorum compeſcitur ira leonum.

Ex quibus facilè cuique fit manifeſtum, nulla re melius quàm tempore iram langueſcere. Itaque Venus apud Virgilium lib. 5. Æneid. conqueritur Neptuno de graui Iunonis ira in Troianos, quam nec longa dies mitigaret, nec pietas. Hactenus de ira.

Nunc de dolore & triſtitia loquamur. Euripides in Alceſtide, ὁ χρόνος ἄλγος μαλάξει. id eſt, Tempus dolorem leniet. Et ſimile apud Terentium prouerbium vetus adducit Menedemus, Diem adimere ægritudinem hominibus. Tullius lib. 3. Tuſculanarum quæſtionum: Id ita (inquit) eſſe dies declarat, quæ præcedens ita mitigat, vt iiſdem malis manentibus non modò leniatur ęgritudo, ſed in pleriſque tollatur. Seruius ille Sulpitius, qui vt refert Pomponius in l. ij. D. de orig. iur. in cauſis orandis primum locum, aut certè poſt Marcum Tullium obtinuit, ad eundem Tullium ſcribens eum conſolaturus de morte Tulliæ filiæ ſuæ, ſic infert: Nullus dolor eſt, quem non longinquitas temporis minuat, atque molliat: hoc te expectare tempus tibi turpe eſt, ac non ei rei ſapientia tua occurrere. Cuius ſententiæ meminit è noſtris Barba. in repetit. c. Rayn. quam Ioanninam vocant, col. lxxiiij. de teſtam. vbi & de morte filiæ ſuæ loquitur, cuius dolorem tempus ſibi ſuſtuliſſe aſſerit. Seruium autem ſecutus (vt opinor) Tullius ipſe ad Titium ſcribens, lib. 5. Epiſtol. familiariũ, eodem genere conſolationis vſus eſt. Nam quod (inquit) allatura eſt ipſa diuturnitas, quæ maximos luctus vetuſtate tollit, id nos præcipere conſilio prudentiaq; debemus. Seneca quoque ad Luciliũ epiſtola lxiiij. Finem (ait) dolendi, qui cõſilio ſuo non fecerit, tempore inueniet. Idem in eo libro, quem de conſolatione ſcripſit ad Martiam: Dolorem dies cõſumit, licet contumaciſſimum, & quotidie inſurgentẽ, & contra remedia effeueſcentẽ: tamen illũ efficaciſſimũ mitigandæ ferocię tempus eneruat. Et paulò antè vocat remediũ naturale tẽporis, quòd maximas ærumnas componit. Nec aliud vult Ouid. lib. 4. de Ponto, ad Gallionem ſcribens:

Finiturumq; tuum, ſi non ratione, dolorem,
Ipſa iampridem ſuſpicor eſſe mora.

Et Quintilianus lib. 6. Nam cùm etiam veros dolores mitiget tempus, citius euaneſcat &c. Et Symmachus in epiſtolis: Fors fiat vt dies longa quandoque hebetet laxatum dolorem: ſiquidem malis omnibus finis de tempore venit.

Sed & ad amorem veniamus, qui affectus alios omnes vehementia exuperat. Nam, vt dicit tex in §. illud. in auth. quibus modis natur. effic. legit. furore amoris nihil vehementius inuenitur, quem retinere perfectæ philoſophiæ eſt. Et Cicero libro 4. Tuſculanarum quæſtionum: Maximè autem (inquit) admonendus, quantus ſit furor amoris. Omnibus enim ex animi perturbationibus eſt profectò nulla vehementior. Propterea dicit Bal. non minus verè, quàm diſertè in l. precibus, col. vj. verſ. quid ergo ſi petiit non idoneas. C. de impuber. & aliis ſubſtit. quòd huiuſmodi affectum intra debitos limites carcerare Philoſophorũ eſt, non muliebre. In quam etiam ſententiam Oldrad. conſi. cix. regularis habet traditio, col. ij. verſic. tertia cõſideratio, aduocat teſtimonium philoſophi dicentis lib. 7. Ethic. cap. 3. hos Venereos appetitus nonnullos in furorem atque inſaniam adigere. Et per hoc quodã modo excuſat

excuſat quempiam, qui vt quadam muliere poriretur, quam deperditè adamabat, imagines quaſdam in eam rem confecerat, ac dæmones inuocarat. Hanc tamen tam furioſam, tam vehementem, tam impotenté, tam imperioſam paſsionem tollit, aut ſaltē lenit tempus ipſum. Nam, vt dicebat Crates Thebanus apud Laertium, Amorem ſedat fames: ſin minus tempus. Quòd ſi hæc duo non ſuffecerint, ad laqueum eſt accedendum. Quam ſententiam Baptiſta Pius ex Græco epigrammate ita his verſibus concluſit:

Cratidis Thebani di-Ɛum.

Amorē ſedat fames.

Sedat aligerum fames amorem:
Hoc ſi non ſuperat, domabit ætas:
Quæ ſi non rapidum fugabit ignem,
Nodatum ſupereſt medela collum.

Laqueus extremum amoris remedium.

Idcirco Propertius lib.3. dicit temporum & locorum interualla ſenſim ſuos ardores mitigatura, ictusque cupidineos ſanatura. Huius carmen eſt huiuſmodi:

Longa locorū & tēporū interualla amoris remedia.

Aut ſpatiis annorum, aut longa interualla profundi
Lenibunt tacito vulnera noſtra ſinu.

Quibus omnibus accommodatiſsimum eſt, quod Sophocles in Aiace flagellifero ſcribit, tempus eſſe Deum facilem, quòd omnia leniat atque molliat.

Tēpus cur Deus facilis dicatur.

Quid, quòd tempus prorſus adimit memoriam, quæ & ipſa eſt vis & diſpoſitio animi, vt placet Auguſtino, aut (vt alij malunt) Hugoni Victoriano, qui in libro de Anima & ſpiritu ſcriptum reliquit, animam ſecundùm diuerſa operationum officia varijs nominibus enunciari: dicit enim, Anima dum vegetat, & corpus ipſum viuificat, Spiritus dum contemplatur, Senſus dum ſentit, Animus dum ſapit, dum intelligit Mens, cùm diſcernit Ratio, cùm recordatur Memoria, dum vult Voluntas. Cicero libro 2. de Inuentione, confirmat Prudentiæ tres eſſe partes, inter quas Memoriam reponit. At tempus (inquit) memoriam rem pernicioſiſsimam, ſiue ſit animæ diſpoſitio, ſiue ipſa anima, ſiue prudentiæ pars, aut quiduis aliud tollit prorſus, atque adimit, obliuionemque rerum omnium producit: affirmāte id Iuriſconſulto in l. furtum. §. vlt. cum l. ſequen. & ibi not. docto. D. de vſucap. & id quoque aſſerit gloſ. in l. vlti. & ibi gloſ. in verbo, vacuum. verſi. ſed quo iure. C. vnde vi. Spec. de petit. & poſſeſſ. §. j. verſic. penul. & titu. depoſitio. §. ſextò tractandum eſt, verſi item ſi de ſuo contractu. in fi. Dyn. in c. poſſeſſor. & iterum in cap. præſumitur, in fi. de regu. iur. libro vj. Bart. in l. ſi res obligata. poſt princ. verſi. hoc autem quod dicit, D. de legat. j. & in l. qui fundum, §. ſeruus meus, D. de vſucap. pro empt. & in l. non fatetur, colum. penult. verſic. item longinquitas. D. de confeſſ. & in l. Celſus. D. de vſucapio. & in l. ſi quis delegauerit §. vlti. D. de nouatio. & in l. ex conſenſu. §. eum qui, ante fi. D. de appel. & in l. ij. §. quod obſeruari. & in §. ſed quia veremur. C. de iuram. calum. Bal. in l. j. col. xij. verſi. modò quæro quid de adulto. C. de confeſſ. & in l. ſi minorem. C. de in integ. reſtitut. & in cap. vlti. colum. penul. verſi. & qualiter probetur error, extrà eo. Signo. conſi. v. cùm inter Gabrielem, col. iij. verſic. item ex longo interuallo, Angel. in l. qui tabulas, D. de furt. & in §. ſi quis igitur, col. vlt. in auth. de inſtrum. cau. & fide. & in §. illud, in auth. de trien. & ſemiſſ. & conſi. cxxvij. viſis petitione & reſponſione, verſi. ſecundò propter temporis prolixitatem, Petrus Ancha. conſi. cxxxiij. ſatis inaduertenter, paulò poſt medium. Lucas Pen. in l. quicunque. in xcv. præſumptione. C. de apo. publ. libro x. Rapha. Fulgoſ. conſi. xxxix. ad primum videtur, vlti ex hoc conſuluit in pulchro caſu: Barbat. in l. ſi dari ſtipuler, col. antepen. D. de verb. oblig. Corn. conſi. cxlij. videtur prima facie, col. v. verſi. nec prædictis obſtat, libro iij. & conſi. cclxxviij. in cauſa vertente, col. ij. libro iiij. Alex. conſi. vij. videtur prima fronte, col. ij. verſi. ſed in quæſtione noſtra, libro iiij. Socin. in tracta. fallent. regu. clxxv. ignorantia in facto proprio, in ſecunda fallentia, Iaſon in §. ſi quis agens colum. ij. verſi. tertiò fallit. Inſtit. de action. & facit cap. longinquitate, xij. q. ij.

Tempus omnino adimit memoriam.

Memoria quid.

Hucque reſpicit illud Menandri:

Χρόνος δ᾽ αἴρει πάντα, καὶ λήθην ἄγει.

Tempus autem aufert omnia, & obliuionem inducit.

Tempus omniū obliuionem inducit.

Quem ſecutus Virgilius videtur hiſce verſibus:

Omnia fert ætas, animum quoque: ſæpe ego longos
Cantando puerum memini me condere ſoles.
Nunc oblita mihi tot carmina.

Memoria vis animi.

Inibi enim animum pro memoria poſuit Virgilius, & Seruius & alij interpretes annotarūt, & ſatis indicant, quæ ſequuntur. Nunc oblita mihi, &c. Nam (vt diximus) memoria vis eſt animi, &, vt alij volunt, ipſe animus. Sed & vt vergit quod Paro Pythagoricus dicebat tempus eſſe rudiſsimum, indocile, ſtultiſsimum: quoniam omnia obliuione deleantur in tempore, vt retulit & approbauit Ariſtotel. lib. 4. Phyſic. in fi.

Cur tēpus dicatur rudiſsimū & indocile.

Et quanquam multi voluerunt relinqui arbitrio iudicis, quantum tempus exigatur, vt ex eo veriſimiliter inducatur & præſumatur obliuio, & ita perdatur poſſeſsio, videlicet gl. Iaco. Rauen. Ange. in d. l. furtum. D. de vſucap. gl. in §. quod autem ad eas, in verbo, propter abſentiam. Inſtit. eo. Innoc. in cap. querelam. col. j. in verbo, de nouo. & ibi quoque Ioan. Andr. de

Quātū tēpus exigatur, vt præſumatur obliuio.

elect.Cyn.in l.j.in prima quæſt.princ.C.vbi cau.ſtat.Rota deciſione liiij.nota quòd vbi dicit aliquis,Bal.& Ange.in l.licet.ad fi.C.de acquir.poſſ.idem Bal.& Ang.iu l.j.C de ſeruis fugit.Bal.in l.ij.col.vij.verſi.ſed quæritur an per negligentiam animi.C. de ſeruit. & aqua. Imo.& Roma.in l.ſi de eo.§.ſi fortè.D.de acquir.poſſ.Pet.Anch.conſi.xcij.tria in fauorem. ante fin.Dominic.in c.pontifices.vij.q.j.

Sed multò plures hoc tempus ſpatio decem annorum circunſcribunt,vt ſcilicet ex eo veriſimiliter præſumatur obliuio,& poſſeſsionis amiſsio inducatur.Ita enim voluit glo.Iacob. But.in dicta l.licet,C.de acquir.poſſeſ.Dyn.in cap.ſine poſſeſsione,ad fi.de reg.iuris. libro vj.Ioan.And.in addit.Spec.iu titu.de petit.& poſſeſſ.quo loco ſuprà citauimus,Cyn. Barto. & Bald.in l.j.C.de ſeruis fugit.Barto.& Ange.in dicto §.ſi fortè.ibique latè Alexan.col.j. & ſeq.qui reſpondet rationibus aduerſariorum,Bart.in l.Celſus.col.ij.ibi,vel cum negligentia longi temporis,D.de vſucap.Bal.in l.vlti.C,de his qui à non domi.& in l.ſi minorem.C.de in integ.reſtit.minor.& in dicta l.j.in fi.C.de ſeruis fugit.& in reper.l.edita.col.iiij.verſi. incidenter quæritur,ibi,dummodo ſit intra decennium,C.de eden.& conſi.xxxvij.quidam tabellio,colum.vlti.lib.j.& conſi.150.caſus actualiter, col. penult.lib.ij. Roſellus de Roſellis inter conſilia ipſius Bal.conſi.ccccxlv.ſuper prædictis,colum.ij.eodem libro ij.Petrus Anchа.conſi.ccxuj.pro iſto patre inſtituto, col.ij.plus etiam aduertendum,& conſil. ccccxliij. primò eliciamus,col.ix.verſi.& aduertendum eſt, vbi hanc dicit communem opinionem, Panormit.in cap.vigilanti.colum.v.& ibi latè Fely.colum.penul.de præſcrip. idem Panormit.conſi.xviij.in cauſa & quæſtione quæ vertitur,in fi.lib.ij. & conſil. lxij. in controuerſia orta.col.antepenul.eodem libro ij.Paulus Caſtr.in l.iij.§.ſi quis nuntiet. D. de acquirenda hæredit.& conſil.x.ſi vera ſunt,lib.j.verſi.ſed ex alio capite,lib.j. & conſi. cclxxxiiij.in facto præſenti pœnam.colum.ij.eodem libro j.Barbat.conſi.lxxiij.à Ioue principium , col.iij. lib. iij.& conſilio xl.clementiſsimum,colum.xxiij.libro iiij. & conſilio liiij.à Ioue principium, colum.penul.eodem libro iiij.& conſi.lix.optaui & datus eſt,colum.ij.eodem lib.iij. Corneus conſi.lv.viſis & diligenter ponderatis,col.viij.verſi.item videtur quod poſsit , libro iij. & conſi.clxxix.ex pacto.col.vlti.eo.libro iij.Maria.conſi.xxxviij.pro deciſione, col.viij.lib.j. & eius filius Socin.conſi.xlvij.primò præſentis,verſi.poſtremo circa principium, eo.libro j. & conſilio cliij.Pulchra.col.iij.verſi.quinimo attentari poteſt,lib.ij. Franciſ.Aret.in l.j.col.j. D.ſolu.matr.Alex.conſi.xxxiij.viſo proceſſu,col.j.lib.vj.Franc.Curt. ſenior conſi.xxxiiij.ſuper eo, col.j.Soci.conſi.cxv.fundata eſt intentio, col iij.verſi.ſed adhuc videtur,lib.iij.Iaſ.in l.j.§.per ſeruum, col.iiij.verſ. item inquantum.D.de acquir.poſſ.in ſecunda lectura. Et licèt nonnulli ex his ſimpliciter locuti ſint de longo tempore, tamé de decennio videntur intellexiſſe,quod longum tempus priuatim nuncupatur , ſecundùm gloſſ.in l.cùm de in rem verſo,& ibi docto.D.de vſuris.& gloſ.in l.ſi filius.& ibi docto.C.de petitione hæredita.& in l.litibns.in verbo,colonorum.C.de agric.& cenſi.lib.xj.& in rub.C.quæ ſit long.conſuetu.& ibi Bald. & in l.j.C.de præſcriptio.longi tempo. & in l.vlti.D.ſi ager vectig. & in clement.j.de rebus eccleſ.non alienan.& in c.conſuetudo.xij.diſtinct.Bal.in l.iubemus nulli.in princip.C.de ſacroſanct.eccleſ.& in l.de quibus.colum.ix.verſicu.quæro & propter quantum tempus, D.de legibus. & Angel.in l.ſi filiofamilias.§.ſi vir in quinquennium. & ibi Alexan.colum.penul.D.ſoluto matrimo.Anto.in c.vltimo,extrà ne prælа.& conſi.lxxxvij. apparet quod viuo , colum.penulti.Alexan.in l.ſciendum.colum.iij.D. de verborum obligatio.Felynus in cap.ſicut,colum.xv.verſicu.& primò aduerte.de re iudica.Bald.& latè Felyn.in c.plerunque.de reſcript.Et hoc confirmat tex.in l.ſancimus.C.de teſtam.& in l.cum fideicommiſſaria.§.Ariſto.D.qui & à quibus.Et ex hoc not.voluit Bald.in l.ſancimus,aliàs, iubemus,columna ij.& ibi etiam Raphael Fulgoſ.& Paulus Caſtren.C.de teſtament.quòd ſi quiſpiam fecerit teſtamentum , etiam cum clauſula derogatoria , & lapſo pòſt decennio aliud faciat,quanuis in eo nullam fecerit mentionem illius clauſulæ , tamen valet hoc vltimum teſtamentum,quòd propter tale teſtamentum præſumitur teſtatorem non recordari de clauſula derogatoria. & id ſequitur ipſe Bald. conſilio xl. ſicut ſapientiſsimè conſultum eſt,libro ij.& iterum conſilio xv.viſo ac diligenter conſiderato themate , columna iij.libro iiij. quanuis contra hunc tenent Franciſcus Aretin.& Iaſon in dicta l. iubemus, aliàs, ſancimus.

Decēnium propriè longum tēpus appellatur.

Teſtamentum prius cum clauſula derogatoria. poſteriore,lapſu decēnij tollitur.

CONTINVELZ, GLOSSA V.

Quomodo cōtinua poſſeſsio probanda ſit.

SEd quomodo probabit huiuſmodi poſſeſsionem continuam : nunquid neceſſe eſt vt teſtis deponat vidiſſe ſe ſemper continueque & ſine intermiſsione decem annos poſſeſsioni rei incumbere? At hoc impoſsibile eſt, l.ſeruitutes , & l.quoties.D.de ſeruit. Ideo ſatis eſt , vt probet ſe fructus cuiuſlibet anni percepiſſe. Nam quanuis fructus certo,& eo quidem breui tépore colligátur,tamen qui illos percepit, præſumitur toto integro anno percepiſſe,vt not.voluit Spec.tit.de prob.§.probari aut.ver. ſed quęritur qualiter,qui eſt in col.vlt.& ibi Bal.in addit.& idem Bal.in l.Titia.vbi & Bart.

D.de

D.de ſolut.vbi eſt bonus text.in verbo, redditus exigit,& idem Bal. in l.ſi quis.verſic.quæro qualiter probetur poſſeſsio.C.finium regund. & in l. j. col. penult.in fin. C.de ſeruis fugit. per text.in dicta l.Titia.& in l.Pomponius.D. quibus modis vſusfruct.amit. & idem Bald. in l.iudicia.C.de rei vendica.Cyn.in l.ſuper.C.de præſcript.longi tempo. Barto. in l. ij. C. de acquir.poſſeſſ.& in l.quidam in fun.D.de conditio. inſtitu. & in l.j.& ibi quoque Franc. Aret.col.j.D.ſoluto matri.Floria.in l.j.col.ij. ad finem. D. famil. erciſcundæ. Raph. Cuma. conſil.ciij.quæritur,in principio,Fulgoſ.conſi.clxj.in cauſa Iacobi.in princip.Roma. conſi. lxx.viſis themate,col.penul.verſic. ſecundò quia probatum eſt, vbi etiam dicta iura allegat, & præterea l.qui vniuerſas.§.quod per colonum.D.de acquir.poſſeſſ.& l.litibus.C.de agrico.& cenſi.lib.xj.Franc.Cremen.qui hoc ex Specul.vbique reputat ſingu.not. cxxxi. Ioan. Ferrarien.titu.de forma reſponſionis rei conuen.in verbo,præſcriptionis. col.viij. Lanfran. Oria.in repet.c.quoniam contra falſam.in materia teſtium, verſic. iij. venit probanda poſſeſsio,de proba.Bellem.ſubobſcurè deci.xxiiij.incip.valet articulus.Barbat.conſi.viij.ſcribitur præclarè,col.ij.verſi.præterea accedat.lib.j.& conſil.50.hoc exordio illud afferam,col. vj.verſic.præterea eſt aduertendum,eod.lib.j.& conſi.xj.quod eſt ſimilis initij,col.iiij.verſic. capio modo partem.lib.ij.& conſi.xviij. præclarè ſcriptum eſt, col. penult. verſic. præterea faciat,eod.lib.ij.& conſil.xxxvj.ſapienter ſcripſit.colum.ij. eod. lib.ij.& conſil.lxx.præclarè ſcribitur,col.vij.eod.lib ij.vbi ad hoc multa allegat,& conſ.xxxv.in minimis quoque rebus, col.iij.lib.iij.Alex.conſi.xxv.attentis narratis,col.iij.verſi.eſt etiam probatum,lib.v.& conſi. clxj. viſo,lib. vj. Socin.conſil.cxxxj.in præſenti,circa prin.lib.j.& conſi. clxxxvij.in controuerſia,verſi.ſecundò,Philip.Dec.conſi.ij.ex perceptione.

Neque tamen neceſſariò requiritur ad probandam poſſeſsionem,vt fructuum perceptio probetur,quamuis illud ſit principalius : ſed ſufficit,vt probetur quòd quis fecit terram ſeminari,arari.coli.Ita voluit gloſſa in dicta l.ſi quis in verbo,finiatur,& ibi ſequitur, C.finiũ regundorum & illam dicit ſingul.Lanfran.in repetitio.dicto c.quoniam contra falſam, vbi ſuprà citauimus, qui & alios modos probandi poſſeſsionem ponit, vt ibi per eum videre licet. Tamen ſi quis probaret ſe fundum coluiſſe, alter collegiſſe, hic obtinebit: quia in perceptione fructuum conſiſtit efficacia, vis, & vtilitas poſſeſsionis:& licèt qui ſeminauit præuenerit,tamen iuſtum eſt rem à fine denominari: & ſæpe contingit, quòd alter ſeminat, alter metit.Ita fermè ad verbum voluit Bald. in cap.licet cauſam. colum.iij.& ibi poſt eum Fely.colum.vij.verſi. & ad iſtam tertiam cauſam,extra de probatio. Quamuis idem Baldus tenuerit contrarium,in l.arboribus.§.ſi agrum.D.de vſufruct.hac tantum ratione,quòd qui arauit eſt antiquior.Sed tene priorem ſententiam per ea quæ iam diximus.

Ad probã dam poſſeſ ſionem fructuum perceptio non requiritur. Vis poſſeſſionis conſiſtit in perceptione fructuum. Denominatur res à fine.

Sed nunquid ſatis erit,ſi probauerim me poſſediſſe primum annum decem annorum, & poſtremum eorum,vt videar totos integros ac continuos decem annos poſſediſſe? Barb.dicit non ſatis eſſe,in conſil.viij. ſapienter,col.x. in fi.cum principio ſequen.lib.ij.per text. & gloſſ.in cap.accedentibus.de priuileg.Sed quomodo intelligatur d.text.& gloſſ. dicam poſteà. Nam omnium ferme eſt ſententia, ſufficere probari initium & finem. Ita enim voluit Speculator in dicto titulo de probatio.§.probari autem,verſic.ſed quæritur qualiter,Barba. in l.ſicut.§.ſuperuacuum.D.quibus modis pig.vel hypotheca ſol.& in l.Celſus.col.penult. verſic.quando dicatur continuata poſſeſsio, & ibi etiam Roma.D.de vſucap. Bald. in l. teſtium.colum.vltima. verſic. quærit hic Cy. C. de teſtib.& conſil.ccxlviij.proponitur quòd Ioannes paulò ante fi.lib.ij.Anto.& Panormi.in dicto cap.accedentibus de priuileg.Anto. & Imol.in proœmio Decretal. Petrus Ancbar.in cap.j.col.vj.de præſcript.lib.vj. & conſil.v. pro parte nobilis viri,circa medium.Roma in l.ſciendum,col. xx.de verb.obligat.Lanfran. in dicta repet.d.c.quoniam contra falſam.verſic.citatum, Alexand.conſil. lxxxix. excellentiſsimi Iuriſconſulti.col.vlti.lib.v. Matheſ.notab. cxvij. nota mirabilem doctrinam, Barba. conſi.xxij.ſapienter ſcripſit,colum.antepenul.verſic.præterea adduco,eodem lib.ij.& conſi. xvij. le ij. à Ioue principium, colum. penult.lib. iij. & conſil.xviij. clementiſsimum Deum, col.viij.lib.iiij.Felyn.in cap.inter dilectos. colum.iiij. verſicul. ex quibus inferri ſolet,de fide inſtrumen.

Vtrum in probanda continua poſſeſsione ſufficiat initiũ & finis.

Idque regulare eſt,vt ex extremis probentur media, id eſt,talia præſumantur eſſe media, qualia ſunt extrema.l.talis ſcriptura,verſic.ſi in annos.Innoc.gloſſ. & ibi Bald.D.de legat. j. l.ſed & ſi.§.ſolemus.D.de hæredib.inſtit.& cap.quia ſunt.& ibi glo.xxviij diſtinctio.& cap. legem,& ibi etiã gloſſ.lxi.diſt.gloſſ.in cap.accedens.de conuerſ. coniuga.& in cap.per tuas. in verbo,præſumendum,de condit.appoſit.& in cap.ex parte decani,in verbo,mandato.& ibi Imol.colum.xiij. de reſcript. & in cap. iudicans. xvj. quæſt. iiij.& in cap.in die reſurrectionis,in verbo,Romam,de conſecra.diſtinct.v.& Specul.titu. de inſtrum.edit.§.nunc dicemus,verſic.illud autem ſcias,Bald.in l.omnes.§.ſi verò.C.de epiſc.& cleric.Barba. conſi. xvj.ſcriptum eſt,col.x.lib.j.& conſilio omnium poſtremo,ſapientiſsimus refert,col.iiij.verſ. præterea faciat,lib.iiij.& cap. Theologis.lib.iij.Senten.diſtinct.iij. articulo primo,quæſt. ij. in fi. vbi hoc luculenter intelligit procedere, cùm medium illud aptum eſt confici ex ex-

Ex extremis probanda media.

xtremis ſecundùm debitum ordinem & congruentiam.

Poſſeſſionis initium probare ſatis eſt.
Amiſsio poſſeſsionis eſt quid accidens.
Facta non præſumuntur.
Semel poſita qualitas præſumitur adeſſe.
Qui ſemel poſſedit, præſumitur & ſemper poſſediſſe, ſi alleget.

Imò etiam in hoc caſu ex multorum ſententia ſatis eſt probare initium poſſeſsionis. Nã ſi allegetur continuatio ipſius, præſumetur ad præſcriptionem inducendam, vt expreſsè in hoc caſu voluit glo. poſt Hugo. & Placen.in l.ſiue poſsideris. & ibi etiam Petrus & Docto. Bald.Salice.& pleríque omnes.C.de probatio.Ioan.Andr.Anto.& Panormita.in cap. cum ad ſedem.de reſtitutio.ſpolia.Cyn.in l.ſuper.C.de præſcriptio.longi tempo.Specu. in dicto verſic.ſed quæritur qualiter, Barto.in l.Celſus.vbi ſuprà.Ioannes Fab.in §.j.col.ij.verſic.ſed quomodo probabitur, Inſtitu.de vſucapio.Panor.in cap.cùm eccleſia.col.v. verſic. aduerte latius, de cauſa poſſeſſ.& proprieta.& in dicto cap.accedentibus, colum. vlt. de priuileg. & in dicto cap.accedens.circa medium, de conuerſ.coniugat. Nam, vt dicit Panormita.in dicto cap.accedentibus.cùm amiſsio poſſeſsionis ſit quid accidens, cùm requiratur animi deſertio, & facta non præſumantur, imò ſemel poſita qualitas præſumitur adeſſe, per cap.vlti. de præſcriptio.& cap.ſi fortè.de electio.lib.vj.& not.in cap.ſemel malus.de regul.iur.lib.vj. Ideò qui ſemel poſſedit, præſumitur & ſemper poſteà poſſediſſe, ſi allegèt, vt præter eos, quos citauimus ſuprà, voluerunt Archidia. in cap.Pontifices.vij.quæſtio.j. Specul. & Ioan. Andr.in titu.de petit.& poſſeſſ.§.j.verſic.vlti.Cyn. Bald.& Salice.in l.ignorantibus. C. ad exhiben.Bartol.in l.quidam in ſuo.D.de conditio.inſet.Bald.& Salicet.in l.iudicia. in fi.C. de rei vendicatio.Bald.in l.ſi minorem. C.de in integrum reſtitutio. Salicet. in l. non ignorabit.C.ad exhiben.Panormita.in cap.olim.le ij.colum.j.de reſtitu.ſpoliato.Alexan. conſil. cxxxiij.viſo proceſſu.col.ij.lib.j. Sed id quomodo intelligendum, latè videbis per omnes in dicta l ſiue poſsideris, C. de probatio.& in dicto cap. cùm ad ſedem.de reſtitutio. ſpolia. & per Alexand.ſi is eſt, in addit.Bar.in d.l. Celſus.

Medij temporis probatio non requiritur, initio & fine probatis.
Poſſeſsio ciuilis animo retinetur.
Poſſeſsio ciuilis ſufficit ad præſcriptiones.

Sed parum abfuit quin pertranſierimus multos ex his, qui dixerunt ſatis eſſe ad præſumendam poſſeſsionem certum tempus, vt principium & finis probetur, in eam rem allegare, gloſſ.in c.volumus.xvj.quæſt.iij.quæ tamen non id ita ſimpliciter dicit, ſed illud tantùm, quòd ſi quis probet poſſeſsionem totius temporis; quaſi videlicet non ſatis ſit probare principium & finem, niſi medium quoque aliquod probetur. Sed certè nulla medij temporis probatio requiritur ex omnium opinione, niſi quis inniteretur præſcriptioni longiſſimi temporis triginta vel quadraginta annorum, quia tũc neceſſariò oporteret poſſeſsionẽ cuiuſq; decẽnij ſcilicet primi anni, & decimi & viceſimi, & triceſimi probare, ob id quòd poſſeſsio ciuilis, quæ animo retinetur, & quę ſola ſufficit ad præſcriptiones, præſumatur durare ad decem tantùm annos, ex quib. oblitio præſumitur, niſi appareat de naturali poſſeſsione, vt latè diximus in glo.præcedente, ante finem. Ita voluit expreſsè Matheſi. dicto not. cxviij. & ſequitur Alexan.in additio.Bart. in dicta l. Celſus.

In qua poſſeſsione ſufficiat principium & finem probare.
Ad probãdũ annuũ reditũ probanda eſt ſolutio quolibet anno facta.
Duæ præſumptiones circa idem non concurrunt.
Ex ſolutione primi & vltimi anni præſumitur ſolutio medij temporis.

Illud autem, quod diximus ſatis eſſe probare principium, & finem, fortè intelligendum eſt in ea tantùm poſſeſsione procedere, quæ ſolius præſcribentis factum aut animum requirit: alterius autem nihil præter patientiam, vt cùm quis domum aut fundum poſsidet. Non etiam cùm debet interuenire factum alterius, vt in ſolutione cuiuſpiam rei annuæ, tunc enim videretur non ſatis eſſe probare ſolutionem primi & poſtremi anni, ac nec ſimul alicuius medij, vt præſumeretur ſolutio integrorum decem annorum. Sed neceſſe eſt, vt probetur ſolutio facta quolibet anno, per textum loquentem in ſolutione decimarum, in dicto cap.accedentibus.in illis verbis, vnde continuè debent iſti probare &c. de priuileg. & ibi gloſſ.in verbis, per quadraginta annos, in fin. Ita illum textum intelligit, cùm dicit, vnde continuè debẽt iſti probare perceptionem decimarum quolibet anno, vt dicit textus. Et huius rei manifeſta eſt ratio diuerſitatis: nam primùm illa facilius retinetur & continuatur, vtpote ſolo animo poſsidentis, aut certe facto ipſius. Hæc præterea factum alterius requirit: ideò non ita facilè obtinet, per nota.in l. cùm de in rem verſo.D.de vſuris. Idque maximè procederet, vbi ageretur de præſumendo titulo ex poſſeſsione decennali, iuxta dictam l.cùm de in rem verſo. quia aliter duæ præſumptiones circa idem concurrerent, contra nota.in l.j.C.de dot.promiſſ. cum ſimilibus. Vna quòd ex ſolutione primi, medij, & vltimi anni, præſumeretur ſolutio omnium decem annorum. Altera, quòd ex eiuſmodi præſumpta ſolutione decem annorum præſumeretur titulus allegatus, ex dicta l.cùm de in rem verſo. Quanquam Panorm.in dicto cap. accedentib. ita de ea re loquitur, vt videatur velle contra dictam gloſſ.ex ſolutione primi & vltimi anni præſumi ſolutionem medij temporis. Id quod etiam tenet expreſsè Paul. Caſtr. [illegible] loquens in caſu dictæ l. cùm de in rem verſo.conſi.lj. in caſu ſpectabilium [illegible], circa medium.lib.ij.ide[illegible] cogita.

PRESENS. GLOSSA VI.

Fruſtra fuerit hic tractare, qui dicantur præſentes vel abſentes, vt contra eos currat præſcriptio decem vel viginti annorum, cùm de hoc textum habeamus expreſſum in l. vltima, & ibi gloſſa & docto. C. de longi temporis præſcriptio. & latè per Ioan.Fab.Ang.Arc.in §.j.Inſti. de vſucap.

Sed

Sed poſſet quæri, an in dubio is, contra quem præſcriptum eſt, præſumatur fuiſſe præſens, an abſens. Iacob. Butr. in dicta l. vltima dicit, quòd qui vult probare præſcriptionem decem annorum, neceſſe habet probare preſentiam, cùm ſit fundamentum ſuæ intentionis, quia præſcriptio completur decennio inter præſentes, ergo hæc duo copulariuè debent probari, & quia etiam præſentia eſt facti, & non præſumitur, niſi probetur. l. in bello. §. factæ. D. de capti. & poſtli. reuer. & quia ex eo quod negatur præſentia, allegaнti eam incumbit onus probandi, l. ei qui. D. de probatio. & ſequitur Ange. in l. penul. C. quibus non obſt. longi temporis præſcriptio. Tamen ſi probatur quòd ambæ partes ſint eiuſdem ciuitatis, ſatis fundata eſt intentio eius, qui nititur præſcriptione decem annorum, ex ſententia eiuſdem Ang. & Bal. in l. emptor. C. de longi tempo. præſcriptione. & Corne. conſil. 50. in cauſa & lite vertente, col. vltima, verſic. & licet in dubio, libr. ij. Socin. conſil. cxxj. viſa contingentia, poſt princ. lib. j. Nā & quis in dubio præſumitur eſſe præſens in eo loco vbi habitat, ſecundùm Imo. Alexan. Fran. Are. in l. is poteſt. D. de acquiren. hære. cum multis concordantibus à me collectis in tractatu de legib. connub. in glo. vj. in ij. quæſt.

Præſentia eſt fundamentū præſcriptionis decem annorum.

Præſentia eſt facti, nec præſumitur.

Præſentiā allegāti incumbit probatio.

In dubio præſumitur quis eſſe præſens in eo loco vbi habitat.

RENTES OV AVTRES SERVITVTES. GLOS. VII.

QVid ſi creditor, cui debetur annuus aliquis reditus, agat hypothecaria aduerſus tertiū, qui poſſedit fundum obligatum ſpatio decē, vel viginti annorum, an iſte tertius poterit ſe tueri huiuſmodi præſcriptione? Et videtur non eſſe dubium, cùm tertius præſcribat hypothecariam ſpatio decem vel viginti annorum, per textum in l. an vitium. in fin. & in l. creditor. D. de diuer. & tempora. præſcrip. & in l. j. vbi gloſſa & docto. & iterum in l. ij. C. ſi aduerſus credito. oppona. præſcr. & in l. ſi obligata. & ibi etiam glo. C. de euictio. & no. etiam gloſſ. in l. cùm notiſsimi. C. de præſcriptio. triginta annorum. & in l. j. §. cùm prædium. & ibi Barto. colum. ij. verſic. ex prædictis concluditur. D. de pignor. & in §. item Seruiana. in verb. nihil, Inſtit. de actio. & ibi etiam Ioan. Fab. Angel. Areti. & recentiores qui id quoque dicunt procedere non obſtante iure nouiſsimo, quo mala fides authoris nocet ſucceſſori in huiuſmodi præſcriptione longi temporis, per authenti. malæ fidei. C. de longi temporis præſcriptio. Ideòque videtur, cùm author, qui erat debitor, fuerit in mala fide, quòd non poſsit tertius poſſeſſor ipſius ſucceſſor præſcribere longo tempore, quod & idem tenuit Iaco. Areti. Cyn. Bald. Angel. & Saliect. in dicta authentica, malæ fidei, & per l. ſequitur. §. ſi rem. D. de vſucapio. & Oldra. conſi. xix. thema tale eſt, quidam paterfamilias. Specula. titu. de præſcriptio. §. j. verſic. quid ſi debitor. & Angel. Areti. in §. furtiuæ. Inſtitu. de actio. & in §. ſed iſtæ. col. xvj. Inſtit. de actio. Nam dicta authent. malæ fidei, vt ipſi dicunt, non loquitur in domino debitore qui alienat, ſed in non domino poſſeſſore alienante.

Hypothecaria præſcribitur ſpatio decem vel viginti annorum.

Mala fides authoris nocet ſucceſſori in præſcriptione longi temporis.

Verùm Alexan. conſi. lviij. viſo & perlecto, paulò ante finem. lib. ij. aſſerit ea iura quæ ſuprà in principio allegauimus, loqui ſecundùm ea tempora, quibus ius erat creditori agendi contra tertium poſſeſſorem principali reo non excuſſo, vt cauetur in dicta l. proſecutione. C. de pigno. cum ſimil. Et ideò dicit text. in dicta l. j. in fi. C. ſi aduerſus credito. oppo. præſcr. quòd creditori, cui obiecta eſt præſcriptio à tertio poſſeſſore, remanet actio perſonalis aduerſus debitorem. Sed cùm hodie ſi non poſsit agere creditor contra tertium, niſi ipſo principali debitore excuſſo, per authent. hoc ita ſi debitor. C. de pignor. Et non valenti agere, non currat præſcriptio, l. j. in fi. C. de annal. præſcriptio. cum ſimilibus. quoniam nec impedito impedimento iuris non currit præſcriptio ipſo iure, vt voluit Bartol. in l. j. §. ſi quis autem. D. de itinere actuque priuato. Ideò creditori contra tertium poſſeſſorem non currit præſcriptio, niſi à tempore quo facta fuit excuſsio principalis rei, quia & antè agere non potuit: nec obſtat, inquit Alexand. ſi dicatur, quòd ſua culpa & negligentia non potuit agere contra tertium, quia maturius & longè antè potuit, & debuit agere contra debitorem principalem, & illum excutere: ideò ſibi imputandum, ſi non fecerit. Nam etiam cùm impedimentum culpa impediti proceſsit, tamen non ei currit præſcriptio, per textum, quem dicūt ſingul. in cap. quia diuerſitatem, & ibi gloſſ. de conceſ. præben. Imò nulla (ait) culpa hîc eſt, aut certè minor, quàm ibi. Hæc Alexan.

Actio perſonalis contra debitorem non adimitur creditori per præſcriptionem.

Creditor nō agit contra tertiū, niſi principali debitore excuſſo.

Nō valēti agere, aut impedito de iure non currit præſcriptio.

At dicet quiſpiam, Alexand. loquitur in meris terminis iuris, nullo extante ſtatuto: hîc verò ſtatutum habemus, quòd qui rem immobilem poſſederit decem annos, eam poterit præſcriptione tueri aduerſus omnes, qui eam peterent, aut ius aliquod ſuper eam prætenderent. Ideò cùm verba conſuetudinis (ſi ita malis appellare) ſint clara ac perſpicua, alia interpretatione nō indigent, nec eſt ſuper his vllo pacto hæſitandū. l. ille aut ille §. cùm in verbis, & l. non aliter. D. de legatis iij. l. illam. verſi. de modo. C. de collationib. l. ancillæ. C. de furtis. cap. vltimo. de verbo. ſignific. & cap. ij. de regulis iuris. Cumque ſint generalia, & generaliter interpretanda, l. in fraudem. §. vltimo. D. de milit. teſtamen. cum ſimilibus. Et præſertim, vt conſuetudo non ſit ſuperuacanea, ſed aliquid addat iuri communi, iuxta nota. in l. iiij. §. prætor. D. de dam. infect. cum multis concor. à me alibi copioſiſsimè congeſtis.

Interpretatione non egent clara verba.

Verùm

Verùm ego etiam in caſu noſtræ conſuetudinis non diſceſſerim ab hac Alexand. ſententia, ſi ea vera ſit in terminis iuris communis, quin & hîc locum habeat. Nã conſuetudo, aut ſtatutum debet reduci, quantum fieri poteſt, ad limites iuris communis. l. ij. C. de noxal. actio. cap. cum dilectus. de conſuetud. not. Innocen. in cap. quia cauſam. de præſcriptio. & Barto. in l. omnes populi. D. de iuſtitia & iure. cum ſimilibus. Item conſuetudo ſiue ſtatutũ loquens in terminis iuris communis recipit omnes limitationes & exceptiones iuris d. cap. cùm dilectus, & c. ad audientiam. de clericis non reſiden. cum ſimilibus. Sicut ergo præſcriptio iuris communis non currit contra impeditum, aut non valentem agere, ita nec præſcriptio conſuetudinaria, ſiue ſtatutaria, vt etiam nuncupatim voluit Baldus in authentic. niſi tricennalis. C. de bonis mater. & Socinus conſilio cxxj. viſa contingentia, colum. j. & Felynus in cap. ex tranſmiſſa. de præſcriptio. Præſertim cùm non ſit præſumendum eos, qui huiuſmodi conſuetudinem introduxerunt, voluiſſe ius alterius ſine cauſa auferre, quod feciſſent, ſi ita intellexiſſent, vt contra non valentem agere curreret præſcriptio, quod non eſt dicendum, cùm non debeamus præſumere iniquitatem aut iniuſtitiam in lege, ſtatuto, aut conſuetudine. argument. nota. in l. quoties. C. de preci. Impe. offer. & in l. ij. §. ſi quis à principe. D. ne quid in loco publi. & in cap. ſuper eo. de officio delega. Lex etiam debet eſſe iuſta & rationabilis & honeſta c. erit autem lex. iiij. diſtin. & l. leges. C. de legibus. & quod notat Bartol. in dicta l. omnes populi. Item ſtatutum recipit interpretationem reſtrictiuam, quando aliter intelligendo quis damnum ſine cauſa pateretur, dicta l. ij. C. de noxal. actio. & l. vt gradatim. D. de muner. & honor. & plenè per Bart. in dicta l. omnes populi. Quin potius ſtatutum debet eſſe inane & fruſtratorium, quàm vt cum alterius iniuſto damno addat iuri communi, ſecundùm gloſſam, quam omnes ferè intelligunt ita in l. vlti. §. in computatione. C. de iure deliberandi, cum concordantiis ibi adductis à recentioribus. Quanquam & hæc noſtra conſuetudo in multis aliis operabitur vltra ius commune. Primùm quod ampliat l. cùm de in rem verſo. D. de vſuris. quæ ex multorum ſententia non procedit cùm interuenit ſola patientia, vt plenè dixi in principio gloſſæ quartæ. Et licèt multi tenuerint contrarium, tamen ſatis operatur quod in diuerſitate opinionum alteram expreſsim ſequi cenſuit. Item quia cùm ex præſcriptione decem & viginti annorum à iure communi introducta acquiratur tantùm vtile dominium, vt per gloſſam & doctores in authentica, niſi tricennalis. C. de bonis maternis. cum concordantiis adductis per Felynum in rubrica de præſcriptionibus, col. ij. tamen ex hac noſtræ conſuetudinis præſcriptione acquiretur directum, ex ſententia Bartoli, Romani, & aliorum in l. ſecunda, D. de vſucapionib. & ibi recentiores. Et ſufficit vt ſtatutum, aut conſuetudo aliquid vel minimum vltra ius commune operetur, ſecundùm omnes in dicto §. in computatione.

Hanc meam ſententiam fulcit, quod latè atque eleganter, cùm ex facto incidiſſet, conſuluit Panormitanus in huiuſmodi ſpecie: Titius mihi domum vendidit, promiſitq́ de euictione, in idq́ue ſua bona obligauit, deinde fundum Mæuio vendidit, qui illum decem vel viginti annos poſſedit. Deinum domus fuit à me euicta, an ſi agam contra Mæuium hypothecaria, poſsit ſe Mæuius tueri præſcriptione. Videbatur quòd ſic, tum iuribus ſuprà in princip. allegatis, tum ex ſtatuto. Nam in caſu Panor. extat ſtatutum huic noſtro ſimile. & concludit ipſe Panor. conſi. xxij. quidam Ioan. de Senis, lib. ij. Contrarium tamen ſuſtinetur ratione inuincibili: nam impedito de iure non currit præſcriptio, dicta l. j. in fin. C. de annali excep. & l. in rebus. C. de iure dotium. & dicto cap. quia diuerſitatem. Idq́; præſertim quando impedimentum contingit, antequam eſſet inchoata præſcriptio, iuxta theoricam Barto. in l. Senatus. D. de offic. præſidis. Sed certum eſt, quòd ego non potui agere antequam domus euinceretur, licèt etiam diceretur eſſe aliena, l. qui rem. & l. ſi poſt. C. de euictio. Ergo hactenus non habuit locum præſcriptio. Præterea præſcriptio cum bona fide eſt partim inducta in fauorem præſcribentis bona fide, & partim in odium negligentis ius ſuum proſequi. c. præſcriptionum. xvj. quæſt. iij. & quod not. Barto. in l. j. D. de vſucapio. & in l. nemo poteſt. D. de lega. j. & Dyn. in cap. poſſeſſor. de regul. iur. li. vj. Sed hîc nulla mihi poteſt imputari negligentia, cùm ante euictionem non potuerim experiri: ergo cùm deſit fundamentum atque ratio præſcriptionis, deeſt quoque præſcriptio. Et maximè cùm textus in dicta l. j. C. ſi aduerſus credito. innitatur diuturno ſilentio creditoris nunc hypothecariam intentantis: ſicq́ue illum reſpiciat, qui cùm agere & proclamare potuiſſet, negligenter tamen ſiluit. Neque enim poſſunt illa verba adaptari ad eum qui proclamare non potuit. Nam dici non poteſt ſilere, qui loqui non poteſt, ſicuti nolle illius, qui velle poteſt. l. eius. D. de regul. iur. & is dicitur inteſtatus, qui teſtari potuit l. j. D. de ſuis & legi. & facit quod in ſimili notatur per docto. maximè per Barto. in l. j. D. quod vi aut clam. Sed & quòd contra creditorem habentem hypothecariam, iuſtaq́ue cauſa impeditum non currat præſcriptio, eſt caſus ſecundùm vnum intellectum in l. cùm poſtulaſſem. §. vltim. D. de damno infect. & not. glo. in dicta l. j. C. ſi aduerſus credito. Ad ſtatutum autem reſpondet Panormit. eo fermè modo, quem ſuprà diximus. Sed illud non prætermiſerim Alexand. in alio loco conſuluiſſe

contra

Statutum reducendũ eſt ad ius commune.

Statutum conueniens cũ iure cõmuni, recipit eius limitationes.

Preſcriptio iuris cõmunis, aut moribus inducta, contra quos nõ currat.

Lex iuſta eſt, rationabilis & honeſta.

Statutum quando recipiat interpretationem reſtrictiuam.

Conſuetudo ius amplíat.

Ex præſcriptione longi temporis vtile tantũ trãſfertur dominium.

Præſcriptio nõ currit impedito ante illius inchoationem.

Actio de euictione nõ cõpetit, niſi re euicta.

Præſcriptio inducta in fauorem præſcribentis, & odium negligẽtis.

Sublato fundamẽto tollitur effectus.

contrarium eius quod ſuprà ex eodem diximus, videlicet conſil. ccxx. ponderatis his quæ in ſuperiore.colum.vltima,lib. vj. hac ratione motus, quòd antequam facta ſit excuſsio debitoris principalis,competit actio hypothecaria contra tertium poſſeſſorem. Eſt tamen verum,quia ipſe tertius poterit opponere ante litem conteſtatam exceptionem ordinis, ſed ſi non opponat,valet iudicium:vt not.Bart.in l.ij.vbi gloſſ.C. communi diuidun.cum multis ſimilibus.Et ſic cùm poſſet intentari actio, & in iudicium deduci, nihil repugnat,quin currat præſcriptio,potiſsimum(inquit)ſi debitor eſſet non ſoluendo,licèt hoc certum non eſſet: quia fuit in culpa creditor,ſi non egit,& excuſsionem non fecit contra principalem, dicto c.quia diuerſitatem,cum gln.in verbo,ſuſpenſionis,de conceſsi.præbend. & c.ſi ante.de reſcript.hoc Alexand.qui ex diametro ſibi repugnat · ideò cogita.

Exceptio ordinis quando opponenda.

Sed ruſum quæritur,Petrus mihi vendidit decem aureos annuos, in idq; domum obligauit, quam poſteà alteri vendit, qui illam poſſedit decem aut viginti annis,quibus Petrus ille mihi ſoluit annuatim decem aureos:poſteà ceſſat ſoluere,ob idque volo agere hypothecaria contra illum domus dominum,ac poſſeſſorem,an poterit ſe defendere præſcriptione? Vide Speculat.titu.de præſcriptionib.§.j.verſic. pone,colonus vel emphyteuta, & in tit.de locato.§.nunc aliqua.verſic.xliij.Gulielmus Cuneus & Bald. in l.ſolennibus.C. de rei vendicatio.Bald.in l.arboribus.§.qui tamen.D.de vſufruct.Hentic.Boh.in c.vigilanti. de præſcriptionibus.Ioan.Faber in l.j C.de bonis mater.Alex.conſi.lxxj.videretur,col.vi.lib.j. Iaſon in l.ij.C.de iure emphyteu.& Chaſſe.in conſuetud.Burgund.titu.*des cenſes*,§.ij.col.xv. verſic.nunc ſuccedit,vſque ad finem.

SERA CREV DE SONDICT TITRE PAR SON SERMENT, GLOSSA VIII.

HÆC noſtra conſuetudo luculenter interpretatur l. cùm de in rem verſo. D. de vſuris.quæ ex poſſeſsione decennali facit præſumi titulum allegatum, tanquam ſcilicet ſine alia probatione credatur ei,qui ſe dicit habere titulum ob poſſeſsionem decennalé. Sed & noſtra conſuetudo addit iuramentum poſſeſſoris,quod & fortè in caſu d.l. requiritur. Eſt enim generalis noſtrorum ſententia, quòd vbi propter diuturnitatem temporis præſumitur titulus, ſiue quoties alicui creditur aſſerenti ſe habere titulum,de eo tamen fidem iureiurando faciat,neceſſe eſt. Ita voluit Petr.Anchar.in cap.j. de regulis iuris.lib.vj.ad id citans Gaſpar.Calde. idipſum volentem,argumen. cap. vltimi, de conſuetud.& cap.ij.de teſtibus.& ſequen.Felyn.in cap.illud. colum.iii. verſic.eſt tamen circa prædicta.de præſumptio.& in c.ſicut.colum.xvj.& primò aduerte.de re iudica. Et de hoc videtur eſſe textus expreſſus, & valde ſingul. ad declarationem dictæ l. cùm de in rem verſo,in c.dilectio.& ibi gloſſ.in verbo,offerre,xvj.quæſtio.iij.Idque adiuuat,quod ſcribunt Hoſtien.Imol.Panorm. Ioan.Ana. & Felyn. in c. licèt Hely. de ſimo. intelligentes id quod dicitur,præſumi titulum beneficij ex poſſeſsione decem annorum,vt ſcilicet ſatis ſit eum titulum probari per iuramentum.

L. cùm de in rem verſo, explicatur.

Præſumitur titulus ex poſſeſsione decennali.

Titulum ſe habere aſſerẽs iuret.

Probatur titulus beneficij per iuramẽtũ.

Quam & ego ſententiam generaliori regula confirmo, videlicet, vt non ſolùm in aſſertione tituli illud procedat,ſed & aliàs, quando lex,ſtatutum,pactum,aut quæuis alia diſpoſitio vult ſtari dicto alicuius,intelligitur iurato,non aliàs.Ex quo glo.in l.apertiſsimi.in verbo,recuſare,ibi,& nota hic,poſteaquam recenſuit opin.Ioan.qui dicebat ſufficere aliquem aſſerere ſimpliciter iudicem ſe ſuſpectum habere, ſine alia probatione, per textũ ibi,in verbo,putare, & in verbo, ſuſpicionis, & alia iura quæ allegat. Tandem ſubiunxit,huiuſmodi recuſantem debere ſuam aſſertionem iuramento firmare. Et quanquam ea gloſſa nihil ad hoc allegat,non deſunt tamen tex.hanc noſtram doctrinam comprobantes,& primò textus eſt in eam omnium optimus in l.Theopompus,in verbo,iuratus,D.de dote prælegat.vbi id notat Bartol. academiæ noſtræ legalis ſine controuerſia princeps, ſicut etiam facit Anto. in c.veniens,le j. & ibi Felynus colum. penulti. de teſtibus. & idem Anto. in c. finem litibus. col.penult.de dolo & contuma. Ex eoque notat Bald. vir acutus æquè ac doctus, in c. tuis. de teſtib.quòd iurare debet is,cuius teſtimonio quiſpiam ſtare promiſit, & ſi de iuramento nihil dictum fuerit.Alibi quoque eiuſdem text.authoritate,idem Baldus in l.iuſiurandum, quod ex conuentione, in princip. D. de iureiurand. tradit, quòd ſi ex pacto ſtandum ſit de aliqua re dicto teſtatoris,debet creditor iurare. Quin plus dicit ibi in lect.antiq.quòd ſi conuentum ſit,quòd ſimplici dicto creditur, tamen iuramentum interponendum eſt, per dictã l.Theopompus. quod & idem voluit Baldus ipſe in cap.cæterùm. de iuramento calum. & in cap.tuis.de teſtibus.& Ange.in §.quod autem.in authen.de non alienan.& Iaſon in dicta l.iuſiurandum & ad pecunias.§.qui iuſiurandum.eodem tit.de iureiuran.& in l.de pupillo. §.qui opus.colum.vlti.D.de operis noui nuntiatio. Cui ſimile eſt, quod per eandem legem ſcribit idem Angelus,& Bald.in §.oportet,in authentic.de iudic. Quod vbi lex iubet ſtari ſimplici verbo alterius ſuper expenſis,aut quapiam re alia,debet tamen iurare. quod & idé voluit Marianus Socinus in repetitio.c.quod ſi ſuper rebus.& cap.quoniam.col.ij.ante fin.

Iurare quis debeat.

Iurandum eſſe & ſi ſimplici dicto credi dictũ ſit.

Super expenſis requiritur iuramẽtum.

vt lite

vt lite nõ conteſtata. Quanquam ei quod de ſimplici dicto aut verbo dictum eſt, reclamare videtur tex. in cap. & ſi Chriſtus. poſt princip. ibi, ſimplici aſſertioni. de iureiurando. vbi fit diſcrimen inter ſimplicem aſſertionem, & iuramentum, & ibi Baldus col. ij. verſicul. in text. ibi, ſimplici. Nota (inquit) quòd iſtud verbum ſonat ſine iuramento. ſubditq;, quòd in contractibus ſæpe apponitur ea clauſula, promittit ſtare ſimplici verbo talis, & nihil aliud dicit. Sed apertè ex his innuit, quòd nemo non intelligit hoc caſu non requiri iuramentum, ideò ſuper hoc cogita. Sed & per illum textum in dicta l. Theopompus, dicit idem Angelus in repetitio. l. ſi vacantia. col. iij. verſic. maximè coram peritiſsimo, C. de bonis vacan. lib. x. quod licèt ex diſpoſitione alicuius ſtatuti debeat ſtari dicto nuntij: non tamen ſtabitur, niſi iurauerit. & idem dicit eſſe vtile ad ſtatutum volens quòd ſtetur dicto accuſatoris, aut denuntiatoris, quia ſemper intelligitur quòd debeat iurare: dicitq; illum text. ad hoc eſſe ſingularem, quem refert & ſequitur Alexand. conſi. lxxj. clariſsime domine iudex, col. ij. verſic. ſecundò reſpondeo, lib. iij. & Marianus in repetit. cap. qualiter & quando. le ij. in vij. quæſtione, & Hippolyt. Marſil. ſingul. ccxuij. ad validitatem. & idem etiam voluit Corneus cõſ. xl. viſo proceſſu, colum. v. verſic. & ideo vbi ſimpliciter, libr. j. per dictam l. Theopompus, Iaſon, qui hoc dicit ſingul. in l. de pupillo. §. qui opus. col. ij. D. de noui operis nuntiatione. Rurſum ex eo textu dicit idem Angelus in dicta l. apertiſsimi. ſumpta occaſione ex gloſſa, quam ſupra citauimus, quòd cùm lex reliquit aliquid conſcientiæ alicuius, requiritur tamen vt iuret: ad quod etiam dicit facere l. theſaurus. D. ad exhibendum. & l. coram. D. de damno infecto. Et idem quoque voluit ipſe Angelus in dicta l. de pupillo. §. qui opus. D. de operis noui nuntiatio. per textum ibi, & in dicta l. Theopompus. quem ad hoc dicit eſſe optimum. & ſequuntur ibi Paulus Caſtrenſ. Alexand. Iaſon, & alij recentiores, non per illũ textum, quem dicunt & oſtendunt nihil ad hoc facere, ſed per dictam l. Theopompus. & hac etiam ratione, quòd quando committitur aliquid peritis in arte iudicandum, prout illis videbitur, debent iurare, per l. comparationes. C. de fide inſtrumen. & in l. hac edictali. §. iis illud. C. de ſecund. nup. Et hoc quidem verum eſt, vt ſcilicet periti in arte iurare debeant, ſaltem de credulitate, vt voluit ipſe Angelus in dicta l. comparationes. C. de fide inſtrum. & in l. iuriſiurandi. verſicu. vltimò quæro. C. de teſtibus. Bartol. in proœmio Digeſtorum, in princip. & Baldus in cap. ſuper literis. col. j. de reſcrip. & in cap. quia iudicante. & ibi recentiores, de præſcriptio. & in cap. propoſuiſti. & ibi etiam Anto. Imol. Panormita. & Philip. Dec. de probatio. & idem Panorm. in cap. fraternitatis. poſt Ioan. Andr. ibi, de fugit. & malefic. Imo verò etiam de veritate debent iurare, ſi res ſit eiuſmodi, de qua vera notitia haberi poſsit, vt voluit Barto. in dicta l. Theopompus. & Baldus in dicta l. hac edictali. §. his illud. & in proœmio Digeſtorum, verſiculo, ſed dubitatur. & in repetitio. l. ij. col. xxiiij. D. de iureiurand. Ioan. Ana. in cap. ſignificaſti. col. vj. verſic. circa ſecundum, de homicid. Romanus in l. j. §. vltimo. D. de verbor. obligatio. Fely. in dicto c. quia iudicante. poſt prin. de præſcriptio. Philip. Decius in dicto cap. propoſuiſti. Inferunt autem docto. ſuprà allegati in dicto §. qui opus, vt ad eos reuertamur, intellectum ad glo. reputatum ſingularem in cap. ſtatutum. §. poſſeſſorem, in verbo, relinquatur. quæ dicit, quòd quando aliquid committitur conſcientiæ alicuius, non poteſt ab eius declaratione appellari, vt videlicet intelligatur, vt is, cuius conſcientiæ committitur, debeat ſuam declarationem iuramento confirmare. Quamuis huius poſtremi dicti contrarium voluiſſe videatur Baldus loquens expreſsè in caſu illius §. aſſeſſorem. in repetitio. dictæ l. ij. charta viij. verſic. ſed ibi cùm eſt quæſtio. & iterum charta xiij. verſic. ſed nunquid de conſcientia. D. de iureiurand. & in l. rem non nouam. §. præconi. per text. ibi, cuius tamen docto. in dicto §. qui opus, non meminerunt. Sed & illam doctrinam Angeli in eo ipſo §. qui opus, vt ad id, vnde paulùm digreſsi ſumus, redeamus, ſequitur Alexan. conſil. ccxix. viſis verbis, colum. ij. verſicul. ad prædictorum confirmationem, lib. ij. Franciſ. Curt ſenior in repetitio l. admonendi. in fi. D. de iureiurand. & ibi etiam Iaſon in lectu. colum. iiij. in fin. vbi ad hoc allegat tex. in cap. continebatur, ibi, firmauerit iuramento, de deſponſa. impuber. & ponderat tex. in ea ipſa l. admonendi. in illis verbis, ſe inueniſſe dicat, iuncto cap. paſtoralis. de exceptio & idem Iaſon in dicta l. apertiſsimi. in fin. & in dicto §. ſed iſtæ. colum. antepenult. Inſtitu. de actio. Felyn. in dicto cap. ſignificaſti. le j. ante finem. de homicid. Ludouic. Bolon. conſil. xlvij. cor mundum &c. viſis & diligenter conſideratis, col. penul. verſicu. accedit etiam doctrina Georg Nata. in repetitio. clemen. ſæpe. §. non ſit tamen. col. xv. verſic. iſte tamen qui tenetur, & iterum in verſic. verba ſecundùm conſcientiam, colum. iiij. eiuſdem verſic. de verborum ſignificatio. Hippoly. Marſil. in dicta l. comparationes. C. de fide inſtrumen. & in repetitio. l. vlti. charta xxvij. C. de probationibus. & d. ſingul. ccxiiij. Et hoc quoque obſeruatum fuiſſe arbitror legibus Moſaicis, ex quibus bona pars legum Romanarum fluxiſſe creditur. A Iudæis enim Ægyptij ſuas ferè leges ſunt mutuati, Græci ab Ægyptiis, à Græcis deniq; Romani. Sanxit igitur Moyſes, vt ſi res quæpiam apud depoſitarium non culpa, ſed caſu fortuito pereat, non ſibi, ſed domino perit: ſtabiturque depoſitario illud aſſerenti, ita tamen ſi iuret, vt ſcribitur Exodi xxij. cap.

Dicto nuntij non ſtandum, niſi iurantis.

Accuſatoris dicto nõ ſtandum, niſi iuret.

Iuret is, cuius cõſcientiæ quid relinquitur.

Periti in arte electi iurent, & quomodo.

A iuramento eius cui commiſſum eſt ſub conſcientia, non appellatur.

Romanarũ legũ origo.

Lex Moſaica pertinens ad depoſitum.

Adde quòd cùm in his quæ concernunt officium alicuius, ei plerunq; creditur, vt abundè diximus ſuprà: tn idque ſcribit Liuius lib.j. belli Macedonici, non licuiſſe apud Romanos, magiſtratus plus quinque dies gerere, niſi qui iuraſſet in leges. Ideoque debet officialis, qualiſcunque ſit, iurare ſaltem generaliter ſuum officium bene ac legaliter adminiſtraturum, aut ſimile quippiam, alioquin ei non creditur, ſiue ſit ordinarius, ſiue ſit extraordinarius. Iurat enim iudex, vt eſt textus in cap. veniens. de iureiuran. & ita per illum dicit Baldus in l.j. col. ix verſicu. ſuper ſecundo puncto. C. qui accuſa. non poſſunt. & eſt textus in l. rem non nouani, & in authent. hodie. C. de iudiciis. & in l.ij. in princip. C. de iuramento calum. & in §. quia verò multæ. in authen. de iudicibus. textus in cap. j. hoc quod nos. & ibi quoque not. Baldus col. iiij. titu. de pace Conſtan. Et id quoque ſtatuit Plato ſuis legibus cum libro ix. tum xij. Ægyptiorum item reges ex ſua ipſorum lege iudices adiurabant, ne quid iniuſtè, etiam ſi rex imperaret, iudicarent. author Plutarchus in apopthegmatis. Sed & id apud antiquiores Romanos ſeruatum fuiſſe, author eſt Aſconius Pædianus in Diuinationem Ciceronis, & Auguſtinus libro de Ciuitate Dei iii. cap. ij. Hinc & pares curię, qui cognoſcunt de controuerſia, quæ eſt inter dominum & vaſallum, iurãt ſe rectè iudicaturos, vt voluerunt Marti. Laud. & Cardin. Alex. in cap. j. tit. de cõtrouerſ. feud. apud par. termi. & Iacob. à S. Georg. in tractatu feudo. in verbo, & dicti vaſalli, col. vj. verſi. vlterius quæro, vtrũ iſti pares. Quanquã Andr. Iſer. in dicto cap. j. & Odoar. in Sũma tituli, qui poſſ. de feud. cogno. verſic. item quæro nunquid iſti pares, & Ioan. Rey. in cap. præterea, ſi inter vaſallum & domin. tenent contrarium: moti, quòd pares ſemel præſtiterunt domino iuramentũ fidelitatis. Sed huic rationi optimè reſpondent, qui tenent priorẽ partẽ, vt per eos videre licet. Iurant Conſules ciuitatum, per dictum cap. venientes, de iureiurando. & in §. Conſules & ibi Baldus in titu. de pace Conſtant. Et defenſores ciuitatum. §. iuſiurãdũ verò, in auth. de defenſo. ciuit. & authentica, præſides, de epiſcop. audien. Iurat & quilibet adminiſtrator reipub. aut iuſtitiæ. §. ſic igitur. in authenti. vt iudices ſine quoquo ſuffrag. fiant. & in §. j. & per totum, in authent. iuſiurandum quod præſta. ab his. Iurant etiam ij, quibus eſt commiſſa cura bonorum vacantium. dicta l. ſi vacantia. C. de bonis vacan. lib. x. vbi Baldus dicit optimè ex eo probari, quòd ſyndici ciuitatum nõ antè poſſunt vti officio ſyndicatus, quàm iurauerint rectè ſe vſuros. Iurant quoque tabelliones, vt dicit Ioan. Platea. in dicta l. ſi vacantia. per textum in dicta l. comparationes. Sed eſt textus melior & expreſſior in cap. ad audientiam, de præſcriptionibus. Iurant item nummularij, vt notat gloſſa in l. quædam. §. nummularios. D. de edendo. quem pro ſolenni allegat Baldus in cap. quoniam contra falſam. col. vj. verſic. quæro an iſti duumuiri. de probationib. vbi per eam tenet contra opinionem Abbat. Antiqui, Hoſtien. Ioan. Andr. & Anto. quòd duumuiri, de quibus textus ibi loquitur, debent iurare. quod & tenuit Panor. ibi, nulla Baldi mentione facta. & Fely. col. xxv. verſic. iij. quæro. eandem quoque glo. vt ad eam redeamus, notat, atque etiam ſolennem dicit idem Bal. in c. præterea, col. j. & ibi quoque Fely. col. ij. de teſtib. ex eaque dicit ipſe Bal. quòd omnes quibus committuntur ſcripturæ faciendæ, debent iurare ſe legitimè ac fideliter, quæ ſui ſunt officij executuros. Iurãt & milites, cũ militię dant nomẽ, aliàs tanquã priuati haberentur, vt voluit Bal. in dicto cap. quoniã contra falſam. loco nuper citato, ad id allegãs gl. quã dicit ſingula. in l. eos. C. de officio magiſt. milit. vbi tamen nullã gl. reperi iſtud dicentem. Sed tantũ illud, eos pro priuatis habendos, qui non ſunt immatriculati. Sed de iuramento militũ vide textũ in l. ij. & ibi gloſſ. in verbo, ſacramẽto. D. de his qui notan. infa. & gloſſa in l. penult. D. quibus ex cauſis maio. & Speculator tit. de procurato. §. j. verſicul. item quòd eſt miles. & in titu. de accuſatore. §. j. verſic. item excipitur quòd eſt miles, & in tit. de iureiuran. §. j. verſi. de ſacramento, quod pręſtant milites. Vide etiam Vegetium de re milita. Iurant etiam doctores, l. nemini, C. de aduocatis diuerſorum iudi. Iurant & rerum æſtimatores ad hoc deputati, dicta l. hac edictali. §. his illud, & ibi Bart. & Bald. C. de ſecund. nupt. & in §. quod autẽ. & ibi Ang. in auth. de non alienan. & voluit Bar. in l. creditores. col. vlt. C. pigno. Et calculatores, qui ſcilicet ad calculãdas rationes cõmittũtur, vt voluit Bal. in dicto §. his illud. col. ij. verſic. pone conſules. Et qui cõparationes literarũ faciunt, dicta l. comparationes. vbi Bal. in ſexto notab. ex hoc notat, quòd qui adhibentur tanquã periti, debent iurare. Et propterea etiam medici debent iurare, cùm de artis peritia iudicant, vt voluit Bart. in procemio Digeſtorũ, in prin. col. pen. verſi. item no. & in l. iuriſiurãdi. C. de teſtib. & Bal. in d. l. hac edictali. §. his illud. C. de ſecũd. nup. in antiq. lect. Matth. Afflict. in cõſtit. Siciliæ, in fi. Iurãt etiã obſtetrices, vel reclamãte glo. in l. j. §. j. & in l. iuriſiurãdi. C. de teſtib. quas ſequitur Rom. conſ. xxj. viſo puncto, circa mediũ. Sed eas repræhẽdit Bart. in dicto procemio Digeſtorũ, & in d. l. iuriſiurãdi. & in d. l. hac edictali. §. hoc illud. & ibi etiã Bal. in antiq. lectu. & idẽ Bar. in d. l. creditores. de pig. & Bal. in d. l. nemini. paulò ante finẽ. C. de aduocatis diuerſo. iudicũ. & Ioã. Plat. in d. l. ſi vacãtia. C. de bonis vacã. li. x. Sed eas ipſe Bal. excuſat in d. l. cõparationes. ita videlicet, vt nõ debeãt iurare obſtetrices de veritate, ſed de cõſciẽtia & credulitate. Iurãt itẽ artifices & mechanici ad aliquid agẽdũ aſſũpti, dicto §. ꝙ aũt in auth.

More Romanorum magiſtratũ gerens iurabat in leges.

Iuramentũ officialis.

Iuramẽtũ iudicis.

Ægyptiorum reges iudices ex lege ſua adiurant.

Pares curię cognoſcũt de cõtrouerſia inter dominum & vaſallum, & iurare tenentur.

Iurant qui res alienas adminiſtrant tractántve.

Militũ iuramẽtum.

Milites immatriculati, priuati habentur.

Doctorum iuramẽtũ, & æſtimatorum.

Calculatorum iuramẽtũ, eorumq; qui comparationes literarum faciunt.

Medicorũ iuramẽtũ.

Obſtetricũ iuramẽtũ.

Obſtetrices non iurant de veritate

Iuramētū artificū & mechanicorum. *Aduocatorum iuramentum.* *Iuramētū calumnia non poteſt tolli per cōſuetudinē.* *Forma iuramenti.* *Iuramētū orphanotrophorum, tutorum & curatorū.* *Rectorum hoſpitaliū, rectorum communitatum iuramentum.* *Erogatorū annona publica iuramentum.* *Cuſtodum carcerū iuramentū, & eorū qui mittuntur ad redimēdos à Turcis captiuos.*

de nou alienan.Iurant & aduocati,dicta l.rem non nouam.§.patroni.C.de iudic.vbi tamen gloſſa dicit,hoc non obſeruari conſuetudine, prout illam allegat Domini. in cap.Romana. §.nec etiam.de foro competen.libr.vj.vbi tamen poſt Hoſtien. Ioan.de Imo.& Ioan.Andr. dicit illam conſuetudinem de non iurando de calumnia, per cap. cæterùm. de iuramento calum.cùm & in hoc caſu ſit maior ratio,quia aduocati ſunt calumnioſiores, verſutioreſq́;, vt not.in l.ab Anaſtaſio.C.manda.& hoc ſequitur & dicit menti tenendum contra iudices, qui hoc iuramentum non exigunt,propter conſuetudinem.Matth.Afflic.in conſtitutio. Siciliæ,incip.aduocatos,colum.j.in fi.Sed aduerte,quoniam gloſſa in dicta l.rem non nouam, non ſimpliciter dicit iuramentum illud conſuetudine non obſeruari, ſed tantùm formam iuramenti,quod ex hac lege fiebat tactis Euangeliis,quæ forma conſuetudine ſublata eſt,vt dicebat Bulga.Iurant etiam orphanotrophi, id eſt, educatores eorum,qui carent parētibus, vt dicit Bal.in cap.ſignificaſti.extrà de electio. Et tutores atque curatores minorum, furioſorum,ac cæterorum,qui curatoribus indigent.l.de creationibus. C. de epiſcop. audien. & l.vlt.§.ſed cùm antiquitus.& ibi gl.quæ dicit id generale eſſe in omni tutore & curatore. C. de curato.furio.& in auth.hodie.eod.titu. Et in §.j.& rurſum in §. vlti.& ibi etiam gloſſa in auth.vt hi qui oblig.ſe hab.& in cle.quia contingit.§. vt autem.verſic. illi etiam,de religioſis domibus.Baldus in dicto cap.ſignificaſti.Bart.in l.legitimos.D. de legit.tuto. Iurant & rectores hoſpitalium, dicta clem. quia contingit,loco ſuprà allegato. Et etiam rectores communitatum,cap.vlt.de procurat.Iurant & erogatores annonæ publicæ,& qui ſtipendia ſoluunt,l.per hanc.C.de eroga.mil.anno.lib. xij. Et executores teſtamentorum, vt dicit Ioan. Plat.in dicta l.per hanc.argumen.d.l.de creationibus.& dicto §.vltimo,in authen.vt hi qui oblig.ſe hab.Et vendētes bona debitoris authoritate iudicis.l.vltima,in fi.C.de bonis auth. iudi.poſſ.& Ioan.Plat.vbi ſuprà.qui dicit hoc eſſe generale in quolibet adminiſtratore, per textum in authen.iuſiuran. quod præſta. ab his, in princ. & in gloſſa j. Et qui mittuntur ad inſpiciendum fines agrorum,Bartol.in dicta l.iuriſiurandi.C.de.teſtibus. Et agrorum ipſorum deſignatores,ſiue aſsignatores,vt conſuluit Barbat.conſil.xxv. clementiſsimum Deum & piiſsimum,col.vij.lib.iuj. per nota. in dicta l.hac edictali, & in dicta l.comparationes. Et nuntij publici,quos vulgò ſergentes vocamus,cap.cùm parati, & ibi gloſſa & docto.de appellatio.& voluit Barto.in extrauagan.ad reprimendum,in verbo,per nuntium, & Bal.in l. ij.in princip.C.de ſportul.& in cap.venerabilis,col.ij.verſic.vtrum ſi Papa. de dolo & contuma. Angelus in §. ſi quis autem. in authenti. de eccleſiaſti. titu. Iurant quoque cuſtodes carcerum,clem.j.§. porrò,de hæretic. Et qui mittuntur ad redimendos à Turcis captiuos, cap.ſignificauit.extrà de iudic.Iurant denique omnes periti de arte ſua interrogati, vt diximus latè in verſi. præced.

Iuramentū quando non ſit neceſſarium.

Illud tamen non prætermittendum,quòd ſi partes communi cōſenſu vnum quempiam ſibi delegerunt,cuius iudicio aut teſtimonio in re quapiam ſtetur,ſiue,vt breuius dicam, ſi fides alicuius ſit approbata ab vtraque parte,non eſt neceſſe illum iurare,vt voluit Bar.in l. Lucius.in fi.D.de fideiuſſ.& in d.l.Theopompus.D.de dote prælег.Ant. in c.veniens, le j. col.ij.& ibi etiam Fely. de reſtib.Idem Ant.in c.finē.col.vlt.de dolo & contu.Roma.conſi. xx.viſo puncto,verſi.tertiò quia dictus.Felyn.in dicto c.quia indicante,col.j.de præſcrip.

Iuramēto illius qui præſcripſit, quādo ſtandum ſit. *Qui allegat titulū, tenetur illum edere.*

Sed redeundo ad noſtram conſuetudinem,declara primò id quod hîc dicitur ſtari iuramento illius qui præſcripſit,procedere,ſi ille non haberet titulum apud ſe. Nam ſi haberet, crederem nō eſſe illi credendum,ſed teneretur illum edere. Nam quoties alicuius iuramento ad ſuum commodum creditur,id debet intelligi deficientibus aliis probationibus, ſiue cùm aliter fides fieri non poteſt,vt voluit gloſ.not.in c.ſtatutum.§.cùm verò. in verbo, ſaltem.de reſcrip.lib.vj.quem ſequitur Domin.ibi,Bal.in l.j.col.j.& ibi etiam Salic.C.de iureiuran.& Maria.in repet.c.quoniam.§.quòd ſi ſuper.col.ij.verſic.item aduerte tertiò, vt lite non conteſta.Quia multi qui titulum habent vitioſum,nolunt illum oſtendere,ſed ſibi poſtulant credi ex huiuſmodi conſuetudine.

Contra iuramentum partis admittitur probatio in contrarium.

Declara ſecundò,vt non obſtante huiuſmodi conſuetudine poſsit probari contrarium, vel ex confeſsione ipſius partis,vel aliàs qualitercunque. Nam quanuis lex, aut ſtatutum diſponat ſtari aſſertioni,aut iuramento alterius,poterit tamen contrarium probari, ex doctrina gloſſ.in l.ij.§.vlti.& ibi Pau.Caſt.& recentiores,D.ſi ex noxa.cau.aga.& Bal.in l.j.C. ſi aduer.libet.cum multis aliis concord.

Declara tertiò generaliter,niſi ſubſit iuſta cauſa non credendi huic, qui ſe dicit habere titulum,vt per Ange.in l.diuus.D.de teſtam.milit.& in l.qui reſtituere.D.de rei vend.& in l.qui vas.in prin.D.de furt.& Alex.qui concor.adducit conſi.cxiiij.in cauſa & lite vertente. col.ij.verſ.circa tertium.lib.iiij.vbi & in caſu ſimili declarat multas cauſas non credendi ei, cui ſtatutum credi iubet.

Iuramentum neceſſariò præſtandum.

Declara quartò,vt huiuſmodi iuramentum neceſſariò ſit præſtandum, etiam ſi nō deferatur à parte,vel à iudice,ſecundum Bal.in l.admonendi.D.de iureiur.& Alex.in l.ait prætor.in prin.D.de iureiur.

Declara

Declara quintò, vt iſte iurare debeat coram iudice, aut alio à iudice in id deputato. Neq; enim ſufficeret iuramentum vbiq; factum, vt expreſsè voluit Bal. loquens in ſtatuto diſponente, quòd credatur iuramento alterius de damno dato, l.iij. in prin.ver.circa quintum. D. de iureiur. per nota. in l.hac conſultiſsima. §.pen. C.de teſta. & in l.iubemus. C.de lib.cau. & Alex.conſi.lx. clariſsime domine iudex.col.iij.verſic. non obſtat ſi dicatur.lib.iij.

Iurandum eſt corã iudice, aut alio in id à iudice deputato.

Declara ſextò, vt pars ſit præſens, cùm præſtatur huiuſmodi iuramentum, per id quod voluit Baldus loquens de æſtimatore, in dicta l.hac edictali. §. illud. col. ij. verſic.ſed nunquid partes. C.de ſecundis nuptiis. & Panormit.in cap.ij.de teſtibus. Et etiam per id quod voluit Angelus in l.in bonæ fidei, C.de iureiuran.vbi cùm defertur iuramentum in ſupplementum probationis iuxta text.ibi, debet pars iurare præſente aduerſario, Barto. in dicta l. Theopompus.D.de dote præleg. & Alexand.conſil.cxxx.difficultas huius negotij, lib. j. & Fely.in dicto cap.ij.col.v.verſi.ix.limita.de teſtibus. & Catel. in memo.incip.citatio partis.

Standũ eſt iuramento alterius de dãno dato.

Iuramẽtũ præſtandũ eſt parte præſente.

Iuramẽtũ delatum in ſupplemẽtũ probationis.

LES MINEVRS. GLOSSA IX.

SED ſi hoc non eſſet expreſſum, an tunc præſcriptio huius conſuetudinis curreret contra minores. Et ſanè Baldus loquens in caſu huic omnino ſimili, imò verò prorſus eodem, in quodam conſilio incipiente, conſiderandum eſt, dicit quòd ſtante ſtatuto, quòd poſsidens cum titulo per decem annos, ſit tutus, talis præſcriptio etiam contra minores operetur. & idem voluit ipſe Baldus loquens in eodem caſu, in alio conſilio incipiente, quæſtio talis eſt, facta eſt citatio, & refert Corne.conſil.lxix. in hac conſultatione, col.j. lib. j. Sed & quòd præſcriptio ſtatutaria currat minoribus, tenet idem Baldus in l.ſi mater. C ne de ſtatu defuncto. & in l.vlti.col.vlti. & ibi etiam Angel. C. in quibus cauſis in integrum reſtitutio non eſt neceſſ. & Ioan.Lig. in clem.j. de reſtitutio. in integr. & Guido Pap.deciſio.xxxj. ſecundum ſtatutum, vbi tamen intelligit de adulto: & videtur de hoc eſſe text.in cap.conſtitutus. & hoc not.Innocen. & Ioan.Andr.de in integrum reſtitutio.vbi tamen dicitur, quòd aduerſus huiuſmodi præſcriptionem reſtituitur.

An & quæ præſcriptio currat contra minores.

Adultus aduerſus præſcriptionem reſtituitur.

Sunt tamen qui ſimpliciter tenent non currere præſcriptionem ſtatutariam, ſicut nec legalem aduerſus minores, in quibus eſt Paul.Caſtr. conſil. cccexl.quia ſecundum dubium, colum.ij.lib.iij. Et pro his eſt optima glo.quam non allegant, in c.j.§. portò. titu. quali. olim feu.ali.pote.

At Barto. hanc rem ita diffinit, vt in præſcriptionibus, quæ lucrum tantùm excludunt, currat præſcriptio, vt in terminis dicti cap. cõſtitutus. Sed in aliis quæ damnum & amiſsionem rei iam quæſitæ adferunt, non curret: quia ſtatuta recipiunt interpretationem reſtrictiuam, ne quis indebitè damnum patiatur.l.ij. C. de noxal.actio. Ita voluit ipſe Barto.in l. etiam.la ij.in vlti.quæſtio.D.de minor. & in dicta l.vltima.in fin. C.in quibus cauſis in integrum. & ſequuntur Anto. & Panormit.in dicto cap. conſtitutus. de in integrum reſtitutio. Baldus autem in dicto cap.j.§.porrò.titu.qual.olim feud.alie. & rurſum in cap.j.col.ij.verſi. niſi iuſta, titu.quo tempore miles.ita diſtinguit: Aut enim præſcriptio inducta à ſtatuto ſuccedit loco alicuius præſcriptionis inductæ à iure communi, vt ſi loco præſcriptionis triginta annorum, quæ de iure communi non requirit titulum, ſtatutum inducat præſcriptionem decem annorum. Et tunc procedat illa opinio, quòd non currat minori: quia ſubrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. D. ſi quis cautio. & cap.eccleſia.vt lite pendente. Aut non ſubrogatur loco alicuius præſcriptionis legalis, & tunc ea currit minoribus, per dictum cap.conſtitutus. Et hanc diſtinctionem ſequi videtur. Alexan.conſil.lxv.quoniam omne datum, colum.antepenult.in fine lib.vj.quod repetitum eſt in eodem lib.conſi. cxviij.

Statuta reſtrictiuam recipiunt interpretationem.

Subrogatũ ſapit naturam eius, in cuius locũ ſubrogatur.

Illud autem planum eſt, aliàs ſtatutum & conſuetudinem comprehendere ac ligare etiã minores, per textum in l.ſi ſine hærede.§.Lucius.D.de admini.tuto. & voluit Iaco. But. in l. de quibus.in fi. D.de legib. & ibi etiam Barto. & Bal.in repet.col.antepen.verſic.primò ergo quæro, vbi dicit ita omnes tenere. Cy.in l.ij.col.vlti.C.quę ſit longa conſue.Iac.Aret. & Bal. in l.vlti.C.de reſti.in integ.Ang.in l.ſi plures.D.de pact.Alexan. conſi. xlix. maturè ponderat.col.iij.verſi. & conſtat ſtatutum, lib.j. & conſi.xxxvij.conſideratis his, col. iij. verſic. & ex his conſtat, li.iiij. & dicto cõſil.lv.col.vij.verſi.ix.dictum ſtatutum.lib.vj. & Barb.conſi.xliiij. illud adferam.col.vlti.lib.iij. quicquid dixerit Gulielm. Cun. in l.ingenuum. D.de ſtatu homi.quem tamen ſequitur Anto.in c.vlti.col.xxxij.verſi. ex hoc infertur, de conſuetud.

Statutum & conſuetudo ligant etiam minores.

Quod tamen intellige, niſi ſtatutum, aut conſuetudo eſſet contra ius commune: nam tũc non comprehenderet minores, per text.in cap. ij.de delict. puer. quem ad hoc expendit ſolus omnium, vt ipſe gloriatur, Roma.ſingul.omnium poſtremo, & ſequitur Franc. Curt.iunior conſi.viij.viſa ac diligentiſsimè conſiderata, in fi. Bald.in l.omnes populi, col.antepen. verſic.vlti.quæro, ſtatuto cauetur, vſque ad verſic.ſed nunquid. & in feud fol.28.col.j.in verbo, infantia. Et idem voluit Zilio Cremo.inter conſil. Bal.conſil. cxxxv. articulus ſiue caſus eſt, dominus Antonius, libr. iij. & l. j. C. quando Impe.inter pup. & vid.quem refert & ſequitur Soci.conſ.cxxxiiij.viſo ſtatuto, col.iij.verſi.poſtremò addo, lib.iij.

Statutum vel conſuetudo cõtra ius cõmune non comprehendit minores.

L'EGLISE. GLOSSA X.

Cõſuetudo inducẽs minorem præſcriptionẽ quadraginta annis contra eccleſiam non valet.

Statuta laicorũ ſuper præſcriptionibus non ligant eccleſiã, quid in bonis clericorum?

Etiam ſi non expreſsiſſet, tamen ita intellectum fuiſſet: quin & ſi nuncupatim diſpoſuiſſet eccleſiam hoc ſtatuto teneri, non valuiſſet ex ſententia Bald. conſil. ccccliiij. col. iij. verſic. item quia generali, lib. iij. vbi expreſsè dicit, quòd conſuetudo aut ſtatutum inducens præſcriptionem contra eccleſiam minori tempore quàm quadraginta annorum, quod de iure communi ſtatutum eſt, non valet, & peccatum mortale committit illam ſeruans, per c. non minus. & c. aduerſus. de immu. eccl. Vt interim illud omittam, ſtatuta laicorum ſuper præſcriptionibus non ligare eccleſiam, vt per Per. Anc. conſi. cclviij. ſupradictum ſtatutum, ſicuti nec alia, vt alibi latè diſputabimus, præſertim cùm hæ noſtræ conſuetudines ſint miſtæ, clericorum & laicorum: & ideò, niſi aliud obſtet, ligant etiam clericos, vt alibi quoque diſſeruimus.

Sed an etiam bona clericorum idem habeant priuilegium, vt non niſi xl. annis præſcribantur. Breuiter dic, quòd non, ſed iure communi vtuntur, glo. in c. j. xvj. q. iiij. & gloſſ. quæ illam priorem allegat in c. quanquam. in verbo, ipſatum, & ibi Arch. & Domi. de cenſi. lib. vj. Salic. in auth. quas actiones. in vlti. quæſt. & ibi Iaſ. in fi. C. de ſacroſan. eccl. Anto. in c. ſi diligenti. & ibi latè Imo. & in c. vlti. in repet. de præſcrip. Panor. in d. c. ſanctorum. in fi. & ibi etiam Fely. in fi. eo. tit. Idem Panor. in c. j. col. ij. de conſue. Rom. in l. vſucapio. D. de vſuc. & ſin. ccccliij. incip. tu ſcis generale, vbi facit glo. ſing. quã primo loco allegaui. idẽ Panor. in c. eccleſia S. Mariæ. ſuper glo. ij. & ibi etiã Fely. col. v. verſic. & hinc eſt quod bona, de cõſtit.

NE AVTRES PERSONNES PRIVILEGIEES. GLOS. XI.

Generale ſtatutum non intelligitur de perſonis nominatim à ſuperiore priuilegiatis.

Immunitas alicui conceſſa nõ tollitur ex generali impoſitione onerum.

Per conſtitutionẽ generalem ſequentem nõ tollitur priuilegiũ.

Generalis ſtatuti diſpoſitio non includit caſus priuilegiatos, fallit vt infrà verſ. idq; adeò.

Inſtrumẽtorum dotalium priuilegium.

Generale ſtatutũ nõ intelligitur in caſibus ſpecialibus.

Videtur iſtud ſuperfluè adiectum fuiſſe, quoniam generale ſtatutum non intelligitur de perſonis nominatim à ſuperiore priuilegiatis, per l. vlti. §. exceptis. C. vbi quis de curial. vel cohor. & in l. decurionibus. & ibi glo. & Barba. C. de ſilen. lib. xij. & ita per illos tex. voluit Bal. conſ. lx. quædam ſoror de ordine Minorum, in fi. lib. v. Sed & idem Bal. in c. j. col. penul. verſi. pone princeps, de reſcript. vbi dicit, quòd immunitas alicui ſpecialiter conceſſa non tollitur ex generali impoſitione onerum, per d. l. decurionibus. & ibi latè ſequitur Barb. & latiùs Fely. col. viij. verſ. ſecunda diſpoſitio. & idẽ Bal. in cap. cùm ordinem. col. vlt. verſic. decimò expono, eodem tit. dicit, quòd per conſtitutionem generalem ſequentem non tollitur priuilegium, vt not. ſingul. in dicta l. decurionib. & idem Baldus in l. non plures. in fine. C. de ſacroſanct. eccleſ. & in l. j. circa medium. C. de Iuſtinia. Codice confir. & in cap. licèt cauſam, col. viij. verſic. ſed quæro, quid de probatio. vbi dicit ſingul. eſſe gloſ. in dicta l. decurionibus. quem text. ſæpius ad hoc expendit & commendat, vt in l. ſi quis ad declinandam. col. ix. verſiculo, item abſurdum videtur, C. de epiſcop. & cler. & in authentica, habita, in tertio notabili. C. ne fil. pro pat. & in l. ſed & poſteriores. D. de legibus. & in l. j. poſt princip. ibi, & ideò princeps. D. de conſtitutionibus princip. & in l. ſi cùm mihi, ibi, & per hæc alia die conſului. D. de dolo. & in l. dotale. in fine. D. teſtamen. milita. & in l. vltima. C. ſi contra ius vel vtilitatem publicam, & in cap. graue. de offic. ordin. & in cap. veniens. col. ij. de præſcriptio. & in cap. j. in fi. titu. quo tempore miles. & Romanus conſi. cccxxxvj. quoddam indultum Petri, col. ij. verſic. tertia principalis ratio. Franciſc. Curt. conſi. cxlvj. ſuper primo quæſito dicendum eſt, in prin. lib. j. & conſi. cccxiij. poſtremò res iſta. col. vlt. lib. ij. & conſi. cxlvij. videndum eſt, col. penult. verſic. ſed tamen his non obſtantibus, lib. ij. vbi & ad hoc allegat text. Alex. in l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. D. de legat. j. & Philip. Decius conſil. ccclxxiiij. in caſu propoſito, col. iij. verſic. & hoc idem confirmatur. Et generale eſt, vt generalis ſtatuti diſpoſitio non includat caſus priuilegiatos, per id quod notabiliter dicit Salicet. in l. vltima, in princ. verſic. ex quo nota bonum argumentũ. C. de iure dotium, quòd ſtatutum generaliter diſponẽs inſtrumenta publica non probare, niſi ſint regiſtrata in memorialibus, non comprehendit inſtrumenta dotalia fauore dotis. Nec ſimiliter generale ſtatutum intelligitur loqui in caſibus ſpecialibus, vel habentib. ſpecialem fauorem, per textum in l. ſi adulterium. §. liberto. D. de adulter. vbi diſpoſitio diui Pij generaliter permittens occidere adulterum, non trahitur ad patronum à liberto inuentum, qui ſpecialiter prohibetur occidi, quem ad hoc not. & dicit ſingul. Iaſon in l. cohæredi. §. qui diſcretas. in quarto notabili. D. de vulga. & pupilla. ſubſtitutio. & etiam per textum in l. de teſtamentis, vbi hoc not. Rapha. Fulgoſ. Innocen. in l. hac conſultiſsima, vbi gloſſa, Roma. & Philip. Corne. & recentiores. C. qui teſtam. facere poſſ. & voluit gloſſ. in l. ſciendum, in prin. vbi Bar. & alij, D. qui ſatiſdare cogan. & in l. euictiones, in prin. C. de curſo. publi. lib. xij. & in §. j. in verbo, vacantib. in authen. de hæredita. quæ ab inteſtato deferunt. Bart. in extrauagan. ad reprimendũ, in verbo, non obſtantibus, Paul. Caſt. conſi. ccccxxvij. inhærendo puncto, col. j. lib. j Panor. in cap. verum. col. v. verſic. nunc quæro de poteſtate, de foro competen. Domi. in cap. vltimo. col. penult. de immunita. eccleſia. lib. vj. Franciſc. Aret. in l. Pantonius. col. v. de acquir. hæredit. & Baptiſt. de ſancto Seueri. in repetit. l. omnes populi. charta xxxj. verſic. decimò quæritur. D. de iuſtitia & iure. Iaſon in l. ſi fideiuſſor. §. ſi ſatiſdatum,

col. iij. verſicul.ſecundò regula.D. qui ſatiſdare cogan. & in l.iuſiurandum & ad pecunias, in fi.D.de iureiurando.& in l.j.§. ſed & ſi mihi,col. iiij. D. de verbor. obligatio. & in l.j.col. iij.verſic.iij.not.D.ſoluto matrimo.& in l.poſtquam liti,in fi.C.de pact.& in l. fratris.col.ij. C.de inoffic.teſta.& in l.quoniam in prioribus.in princ.col. ij. C. eod.tit.& in authent. ex cauſa.col.vj.C.de liberis præteri.& alibi ſæpe.

Hæc tamen non ſunt omnino expedita, quia diſpoſitio generalis omnes caſus includit, licèt maior videatur eſſe ratio in vno,quàm in altero.l.j.§.quod autem.D.de aleato.& l. j. §. & generaliter.D.de lega.præſtan.& l.vlti.§.vxori.D. de auro & argento lega. & voluit Philip.Decius conſi.xx.in cauſa iſtorum,col.ij.verſic.iiij, vt ſuprà dixi,& conſi.xxxix. cuius ſuprascriptio incipit,an detur reſtitutio.col.ij. verſic.j. hoc probatur, vbi loquitur in generali diſpoſitione inducente præſcriptionem,qui eſt caſus noſter & conſi.lxj.an vaſallus cogatur, col.j.Nam & aliàs tantum operatur diſpoſitio generalis in genere, quàtum ſpecialis in ſpecie.l.ſi duo.& ibi Bar.D.de adminiſtratio.tuto. & l.ſi chorus. D. de lega. iij. l.omnes. C. de præſcriptio. triginta vel quadraginta annorum.

Tantum operatur diſpoſitio generalis in genere, quàtum ſpecialis in ſpecie.

Conſtitutio generalis odioſa generaliter intelligẽda eſt.

Idq; adeò procedit,vt etiam cõſtitutio generalis odioſa generaliter ſit intelligenda, vt notat Angelus in l.vltima,verſi.viti.quæritur,de conſtitut.princ. Nam licèt materia ſit odioſa, non proptereà excluditur lata interpretatio,quæ ex proprietate verborũ oritur,per tex. not. in l.cum lege.vbi Franc.Arer.not.D.de teſtam.& voluit etiam Calde.conſi.j.in prin. tit.de conſang. & affinit. & Philip. Dec.conſi.v.in cauſa dominæ Mariæ.in fi. Id autẽ adeò procedit, vt generalis diſpoſitio comprehendat caſus alios priuilegiatos, qui tamen in illo caſu non habent priuilegium,ex tex. notab.in l.in fraudem.in fine, vbi hoc notat Bal.D.de mil. teſtam. quem & idẽ Bald. ad hoc quoque expendit in l. omnes populi. in fi.verſic.item not. quòd generale ſtatutum.D.de iuſti.& iure.& eſt etiam bonus tex.in eadem l.in fraudem.§. ſi quis ſe ſcribat, vbi lex quæ generaliter dicit, ne quis ſeipſum ſcribat hæredem, habet locum & in teſtamẽto militis,quod aliàs eſt priuilegiatum. Et ex hoc infert ipſe Baldus,quòd notarius, cui interdictum fuit officium, non poteſt ſcribere etiam ad pias cauſas. Et hoc etiam generaliter voluit Philip. Decius in l.ex teſtamento.C. vnde liberi.& in l.j.colum.ij. verſic.& ampliatur,& in l.nemo poteſt.in princip.D.de regulis iuris. & in dicto cap. j. col. iij.de reſcript.& in cap.ſedes Apoſtolica.col.v. eodem tit.& in cap. conſuluit. le j.de appel. & dicto conſi.v.col.ij.verſic.ſed tamen his non obſtantibus, & conſi xlviij. cuius ſuprascriptio incipit, priuilegium immunitatis.col.ij. verſic. hinc eſt quòd diſpoſitio,& dicto conſil. lxj.col.j.& conſi. cxxxj. reuocatur in dubium,col.iij.verſicul.non obſtat quod dicit, vbi per hoc dicit eccleſiam comprehendi ſub generali diſpoſitione.

Odioſa nõnunquam latè interpretanda.

Nemo poteſt ſeipſum hæredem ſcribere, nec miles quidem.

Notarius cui interdictum eſt ſibi officiũ, non poteſt ſcribere ad pias cauſas.

Ex quibus potes intelligere, quid ſit dicendum, cùm quæritur, an ſub generali ſtatuto comprehendantur priuilegiati. Nam ſi habeant priuilegiũ ſpeciale in caſu de quo loquitur ſtatutum generale, non comprænhenduntur, per ea quæ dicta ſunt in principio. At ſi non habeant priuilegium in eo caſu ſpeciali,certè comprænhendũtur ſub ſtatuto generali, quantumcunque aliàs ſint priuilegiati,per ea quæ diximus in præcedenti verſiculo.Et ſecundũm iſta intelligendum eſt illud dictum Saliceti in dicta l. vltima. C. de iure dotium, quia loquitur in caſu, in quo dos habebat priuilegium, vt inſinuatio non requireretur, per textum in dicta l. vltima. Et ideò optimè infert Salicet. ad ſtatutum, quod diſponit inſtrumentum debere inſinuari, vt non comprænhendatur cauſa dotis in eo caſu ſpecialiter priuilegiata.

An ſub generali ſtatuto comprehẽdantur priuilegiati.

Dotis fauor.

DROICTZ SEIGNEVRIAVX. GLOSSA. XII.

QVID hæc noſtra conſuetudo appellet *cenſiues & droictz feodaux*, vulgò notum eſt ex interpretatione noſtræ conſuetudinis in aliis locis, & aliquid dicemus in gloſſa ſequenti. Quid autem intelligat per hoc verbum, *ſeigneuriaux*, nondum ſatis mihi compertum eſt, niſi intelligamus de iure emphyteutico, & vt ſic intelligamus multa ſuadent. Primum enim, hoc nomen rei conuenit. Dominos enim (quos lingua noſtra vulgari *ſeigneurs* appellamus) eos etiam dicimus, qui in emphyteuſim conceſſerunt,reſpectu (vt ita loquar) illorum qui acceperunt, vt patet ex l. j. ij. & iij. C. de iure emphyteutico. Deinde quia etiam iura emphyteutica de iure cõmuni non præſcribuntur ſpatio decem vel viginti annorum,de quo loquitur hæc noſtra conſuetudo, ſed nec longiſſimo tempore,per textum in l.cùm notiſsimi. §. vltimo. C. de præſcriptio.triginta,vel quadraginta annorum. quem text. ad penſionem emphyteuticam trahit gloſſ. in l. comperit. eodem titu. de qua re alibi diximus ſuprà. Ideò ita intelligendo noſtram conſuetudinem, eam reducemus ad ius commune,etiam ſine impropriatione verborum: quod vtique faciendum eſſet,etiam ſi verba eſſent improprianda, per textũ expreſſum, quem notant omnes doctores in cap.cùm dilectus de cõſuetudine, cũ ſimilib.quæ alibi adduximus. Sed & aliàs non extendenda tamen extendimus,vt ad ius antiquum & commune reducamus,vt voluit gloſſa reputata ſingul.in cap.ſtatutum.in verbo,numerandũ,de præbend.lib.vj. & Anto.in cap.olim.de verbo.ſignific.& Alex.qui hoc multũ cõmendat in l.ſi conſtãte.in prin.col.v.in fi.D. ſolu.matri.& Iaſ.in auth.quas actiones.col. vi.verſi.& pro ea diſputando, C.de ſacroſ.

Domini dicuntur qui in emphyteuſim conceſſerunt.

Emphyteutica iura non præſcribuntur ſpatio decem vel viginti annorum, nec longiſſimo tempore.

Cõſuetudo reducenda ad ius commune.

Verbũ ſeigneuriaux de quibus accipiẽdũ. Iura emphyteutica priuilegiata. Creditores non opponentes ſe quando res ſubhaſtantur, præſtationes annuas amittunt.

eccleſ. Item ſi non ita intelligamus, erit boc verbum *ſeigneuriaux*, ſuperuacuum. neq; enim aliud poterit ſignificare, quod non intelligatur in verbis ſequentibus, *cenſiues & feodaux*. Nulla enim ſunt alia iura, quæ *ſeigneuriaux* poſſumus appellare, præter ea quæ vocantur *cenſiues & feodaux*, niſi iura emphyteutica intelligamus. Ideò ita debemus intelligere, ne fruſtrà hoc verbum ſit poſitum, per l. ait prætor. la j. & ibi Paulus Caſtr. Alexand. & alij recentiores. D. de iureiurando. & l. poſtliminium. §. vltimo, ibi, aliàs ſuperflua, D. de capt. & poſtlimi. reuerſ. Denique, quia cùm huiuſmodi iura emphyteutica ſint in iſto caſu ſpecialiter priuilegiata, vt non præſcribantur longo tempore, vt diximus, certè etiam ſi non exciperentur expreſsè, deberent tamen cenſeri non comprehenſa ſub hac generali conſtitutione, per ea quæ latè diximus in gloſ. præcedenti. Et aliàs etiam videmus, quòd huiuſmodi iura emphyteutica non admittuntur, vbi etiam alia admittuntur, vt planum ex eo quod not. ſcribit Ioannes Fab. in l. ſi eo tempore, C. de remiſſ. pigno. quòd licèt aliæ præſtationes amittantur per ſubhaſtationem, ſi creditores non ſe oppoſuerint infra tempus ſtatutum, per textum ibi, tamen hæc iura non amittuntur, etiam ſi nulla interceſsio ſiue oppoſitio interuenerit, per textum in l. qui tabernas. D. de contrahenda emptio. de qua re alibi dicemus.

Penſio emphyteutica quanto tẽpore præſcribatur. Caſus perpetuus præſcribitur quadraginta annis. Emphyteuta malæ fidei nõ præſcribit, nec eius hæres. Emphyteutica res ab extraneo præſcribitur longo tẽpore, modò cõcurrat titulus cũ bona fide.

Sed hæc ſanè res dependet ex eo quod quæri ſolet, quanto tẽpore præſcribitur penſio emphyteutica, de quo Iaſ. in l. ij. col. xlvj. quæſtio. xxviij. & iterũ col. lxxxj. verſi. j. C. de iure emphyteu. Primum allegat Specul. titu. de loca. §. nunc aliqua, verſicul. xliiij. & Bartol. in l. ius emphyteuticum, & in l. iubemus. C. de fund. patrimo. lib. xj. & in l. comperit. C. de præſcriptio. triginta vel quadraginta annorum. quod dicit Iaſon in illo priori loco, indubitanter procedere, quantum ad penſiones præteritas: ſed quantum ad futuras id durum eſſe. nec aliud dicit. Sed & Corne. conſil. xlij. videtur prima facie, colum. penulti. verſi. accedat. libro iij. dicit, qui tenetur ſoluere perpetuum cenſum, præſcribit non ſoluendo per quadraginta annos, & adfert duo conſilia Baldi. At Franc. Balbus in tractatu præſcriptionum, in quarta parte quartæ partis princip. in viij. quæſtio. negat hæc procedere ita ſimpliciter. Sed ſic concludit, quia ſi emphyteuta habet malam fidem, vt quia is eſt, cui conceſſa eſt emphyteuſis, vel eam recognouit, & tunc nullo tempore præſcribit, nec ſimiliter eius hæres, cui nocet mala fides defuncti, vt ſuprà in principio diximus in verbo, *bonne foy*. Et hoc apertè ſenſerunt Ioan. Andr. & Anto. in cap. olim cauſam, in fi. de cenſibus, cùm dicunt, quòd præſcriptio cenſus non currit cum mala fide. Si verò res emphyteutica peruenit ad extraneum, tunc is præſcribit dominium directum ſaltem in effectu, & reſpectu priuati ſpatio decem vel viginti annorum cum titulo & bona fide. Sed ſine titulo, ſpatio triginta annorum cum bona fide, per l. ſi quis emptionis. §. j. C. de præſcriptio. triginta vel quadraginta annorum, cum mala autem fide nullo tempore præſcribit. hæc ille, ideò cogita.

CENSIVES, GLOSSA XIII.

Cẽſus quid. Feudale ius quid.

QVID hîc noſtra conſuetudo *cenſiues* appellat, poſſumus intelligere ex multis præcedentibus gloſsis, præſertim verò ex gloſſa ſeptima. Cenſum enim paſsim vocat noſtra conſuetudo, cùm dominus feudi (ita illum vocamus, qui ſicuti vulgò loquimur, tenet per hommagium, aut aliàs ſub hommagio nobiliter) concedit aliquid ex ſuo dominio (barbarè loqui volumus, vt omnes intelligant) ea lege tenendum, vt is, cui conceditur, quotannis ſoluat aliquam penſionem, quam cenſum dicimus, citra tamen hommagium. Quod ſi cum hommagio, iam non cenſus vocabitur, ſed vel ſeruitium annuum, vel aliter, vt libitum erit: idque ius feudale, de quo & hæc noſtra conſuetudo loquitur, appellatur. Sed in iure qualiter cenſus aſſumatur, quidúe differat à penſione emphyteutica. & aliis ſimilibus, vide per gloſſ. & Panormit. in cap. conſtitutus. de religioſis domibus. & Bald. in titulo de pace Conſtan. in verbo, perſoluere, Barto. in l. j. §. j. D. de public. & vectigal. Felynus in cap. ad audientiam. col. viij. verſicul. & dum remittit. de præſcriptionib. vbi videbis multas remiſsiones, & etiam latè Iaſon in rubri. C. de iure emphyteut. & Matth. Afflict. in tracta. de iure Protomiſeos, col. xvj. verſi. vij. not.

FEODAVX. GLOSSA XIIII.

Noua conſtitutio etiã generalis non comprehendit caſum feudalem.

NON erat opus boc exprimere: nam noua conſtitutio, quantumuis generalis, non videtur comprehendere caſum feudalem, vt voluit Signo. conſil. ccxx. quidam dictus Iauellus, in primo dubio, quem ſequitur Phil. Dec. in l. vlti. col. iij. verſic. ſimiliter ad illud. C. vnde legi. Et facit, vt ipſe ait, text. in cap. j. §. ſi generali, titu. ſi de feudo fuerit controuer. inter domi. & agna. & not. in cap. j. in princip. titul. de capi. qui cur. vend.

§. II.

N'EN SERA PAS CREV PAR SERMENT. GLOSSA VNICA.

Quanuis

QVanuis defunctus fidem feciſſet ſuo iuramento, non tamen hæres debet de facto ipſius defuncti iurare, cùm certò neſciat quid defunctus egerit, l. qui in alterius, D. de reg. iur. & in c. cùm quis. eo. tit. lib. vj. nec debeat quis de facto alieno iurare, l. Marcellus, D. rerum amot. Ideo dicit Bart. in l. in bonæ fidei, C. de iureiur. quòd iuramentum neceſſarium, quod defertur à iudice in ſupplementum probationis non defertur hæredi, qui communiter præſumitur ignorare iura eius cui ſucceſsit, per d. l. qui in alterius. Sequitur & dicit not. Iaſon in repet. l. admonendi, col. cxj. verſi. ſecundus caſus clarus eſt. D. eo. Et alibi idem Bal. videlicet in l. ait prætor. in princ. D. de iureiur. quòd ſtatutum de ſtando iuramento damnum paſsi, non intelligitur de hærede ipſius. Nec ſimiliter promiſsio de ſtando iuramento alterius. Et primum dictum ſequitur Alex. in l. qui bona. §. qui damni. D. de damno infecto. Secundum autem Rom. & ipſe Alex. in l. pen. §. hoc iudicium, D. ne quis eum qui in ius vocat. Et ſimile eſt quod dicit Guliel. Cun. in l. debitoris, in fi. D. de iudic. quòd ſi in inſtrumento eſt appoſitum pactum ſolitum ſæpe apponi, quod de damnis & intereſſe ſtabitur iuramento damnũ paſsi, ſed non propterea ſtabitur iuramento hæredis. quod etiam refert & ſequitur Roman. in dicto §. hoc autem iudicium. & idem Roman. in l. iuſiurandum quod ex conuentione, in prin. D. de iureiur. Sed generalius idem Bal. in l. ij. D. de condict. indeb. dicit quòd facultas aut ius iurandi non tranſit ad heredes. & idem dicit conſi. cccxiiij. vtrum dictus contractus, in quarto dubio, lib. v. vbi etiam ſubdit, quòd cedi non poteſt. & fermè vbique allegat Bald. l. generaliter. in prin. C. de iureiur. vbi iuramentum alicui à parte delatum non tranſit ad heredem, cùm multum diſcrepet iuramentum hæredis à iuramento defuncti. Et facit etiam c. veritatis, de iureiur. vbi iuramentũ ex parte iurantis eſt perſonale, nec illius perſonam egreditur, de quo latiſsimè diximus ſuprà.

Iurare de facto alieno tenetur nemo.

Iuramẽtũ neceſſariũ non defertur heredi.

Hæres præſumitur ignorare iura eius cui ſucceſsit.

Iuramentũ quod & quando ad haredẽ nõ porrigatur

Iurãdi facultas non tranſit ad heredes, nec cedi poteſt.

Quanquam ſunt qui contrà ſuadent iurandi ius & facultatem tranſire ad hæredes. Primò tex. in c. j. §. ſi quis ſe. & §. ſeq. qui eſt vlt. tit. ſi de inueſtit. inter domi. & vaſal. lis oria. vbi vaſallus iurat ſe vel patrem ſuum fuiſſe inueſtitum. & ita de facto patris, & ibi glo. in verbo, præſtandæ, reddit duas rationes. Nam perſona patris & filij vna eademque eſſe intelligitur, l. vlt. C. de impuber. & aliis ſubſtit. & §. ei qui tuo. Inſtit. de inutili ſtipul. Et vnum eſt ſacramentum defuncti, & hæredis, in authen. de iureiur. à morien. præſt. in princ. & ibi quoque Bald. hoc expendit, dicitque eam gloſ. eſſe not. Sed & idem Bal. in §. j. eiuſdem tit. in prin. in verbo, ſucceſſoribus. dicit per tex. ibi, quem ad hoc quoque dicit not. quòd ius probandi per ſacramentum tranſit ad ſucceſſorem. Quibus adde gl. in d. l. pen. §. vlt. qui incipit, hoc iudicium, D. ne quis eum. quæ voluit quòd facultas iurandi in litem cõtra eum qui vi exemit in ius vocatum, tranſit ad hæredes, & illam gl. not. ſequuntur Bal. Ang. Pau. Caſtr. Alex. & Iaſ. ibi, qui magna ex parte hoc quoque trahunt ad iuramentum, quod defertur cõtra doloſum, vt contra tutorem, qui non confecit inuentarium, & ſimiles, vt ſcilicet tranſeat ad hæredes minoris, quanuis non tranſeat animaduerſio contra hæredes doloſi, per l. vlt. C. de in lit. iur. & voluit Bar. in l. in actionibus. col. vlt. & ibi recentiores, D. de in lit. iuran. Sed & hoc trahũt Pau. Caſt. Alexan. & Iaſon in d. §. hoc iudicium, ad iuramentum quod defertur in caſu, l. ſi quando. C. vnde vi. & cap. vlti. quod metus cauſa. vt ſimiliter tranſeat ad hæredes: quod etiam voluit Barba. aut quiſquis is fuit, in additio. Bal. in dicto §. j. titu. ſi de inueſt. inter domi. & vaſal. lis oriat. & Iaſon in dicta l. ſi quando. colum. pe. Quibus concinit quod voluit Barto. poſt Iacob. Areti. in l. gerit. col. v. verſic. quidam ſunt, in quibus non eſt hæc præſumptio. D. de acq. hæred. quod cùm dubitatur, an quod quis fecit, id fecerit animo adeundi hæreditatem, ſtandum eſt in indifferentibus interrogationi illius qui fecit cum iuramento, ſi viuit, aliàs interrogationi hæredis ipſius, & ſequitur Alex. conſi. cxxvj. viſo proceſſu cauſæ vertentis inter Ioannem, col. ij. lib. vij. Et hæc maximè procedunt, cùm iuramentum defertur à lege vel ſtatuto, quia tunc heres poteſt iurare de facto defuncti, vt dicit Alex. in d. l. pe. §. vlt. D. ne quis eum. & ita quoque dicit tenere Guliel. Cun. & Roma. in d. l. qui bona. §. qui decẽ. D. de damno infect. Et hæc non modicum confirmat, quod ſcribit Inn. & poſt eum Io. And. in c. vlt. de iur. cal. quòd quis poteſt iurare etiam de veritate, non ſolùm de his quæ fecit, aut vidit, ſed & de his quæ aliàs indubitanter nouit. Nam & videmus (inquiunt) id dici indubitatum, quod communi auditu percipitur ab antiquis. l. in ſumma. § idem Labeo. D. de aqua pluuia arc. Quorum authoritate ſubnixus Pau. Caſt. conſi. cclxxix. viſa petitione, col. vlt. lib. ij. dicit ſtari iuramento poſſeſſoris feudi, vtrum ſit feudum nouum an antiquũ, etiam ſi non ſit de facto illius, quia id poteſt ſcire per relationem maiorum ſuorum, per tex. quem etiam allegat, in l. ſi quis ita. §. ſi quis, D. de teſta. tute. qui tamen ad hoc nihil mihi facere videtur. Sed optimè facit tex. in c. omnibus. in prin. ij. q. v. in illis verbis, auditu non eſſe, non dubitamus: vbi gl. infert, aliquid poſſe ſciri auditu, & in c. beati. ij. q. vij. vbi diuus Ambroſius: Videmus (inquit) Paulum & Petrum ad martyrij gloriam peruenisſe. Et tamẽ id non viderat Ambroſius, ſed id veluti indubitanter ſe ſcire opinabatur ex antiquarum ſcripturarum renuntiatione, & in c. hoc videtur. & ibi, bono gl. in verbo, iudicauit. xxij. q. v. & alia gl. in cap.

Iuramẽtũ ex parte iurantis perſonale.

Perſona patris & filij vna intelligitur.

Sacramentum defuncti & haredis vnum.

Iuramẽtũ quale & quãdo trãſmiſsibile.

Interrogationi quando ſtandũ.

Hæres quãdo poſsit iurare de facto defũcti.

Iuramẽto cuius ſtetur ſuper feudo nouo, antiquóne.

Auditu probari quid poſſe.

teſtes.in verbis quæ nouerunt,xiij.q.ix.Quid quod Bal.conſi.xiiij.in quodam contractu, in ſecundo dubio,lib.j.conſuluit,quòd ſi in contractu venditionis dicatur,quòd de certa re futura credatur emptori,& emptor alteri cedat,tam bene credetur huic ſingulari ſucceſſori, quàm primo emptori,cùm iſtud non videatur conceſſum ratione perſonæ, ſed contractus: vnde ſufficit,ſi perſona ſit æquè idonea,quod in dubio præſumitur, l.ſi actor malit. D. de procur.Quæ Bal.deciſio huc quodam modo pertinet:quia ſi ex contractu alicui de re aliqua credi debet,intelligitur iuramento interueniente,vt latiſsimè probauimus in §.præced.Et ideo ex ſententia Bal.hoc ius credendi, & ita iurandi, tranſit non ſolùm in hæredem vniuerſalem,ſed & ſingularem.

Iuramento ſingularis ſucceſſoris quãdo ſtetur.

Iurandi ius tranſit in hæredẽ vniuerſalem & ſingularem.

Vides igitur hanc rem eſſe admodum dubiam.Tamen ad ſedandam harum rerum controuerſiam,Roma.ſępe ita diſtinguit,an videlicet facultas iurandi deferatur à lege,vel ab eius miniſtro,id eſt iudice,vel legis authoritate: & hoc caſu tranſeat ita facultas ad hæredem, quoniam lex ſemper loquitur,l.Arriani,C.de hæret.& ita æquè nunc reſpicit perſonam hæredis,ac olim defuncti reſpiciebat.& ita procedit gl.in d.l.pe.§.hoc autem iudicium.an verò huiuſmodi iuramentum deferatur ab homine,& ſic ex voluntate partium, & tunc non tranſit ad hæredem,per dictam l.generaliter.Nam alia eſt conſcientia defuncti, de qua confiſus eſt is,qui iuramentum detulit,alia hæredis,quam is non approbauit,arg.l.cuius bonis. D.de cur.furio.Ita voluit Rom.in d.§.hoc autem iudicium.& in d.l.qui bona.§.qui damni. D.de damno infect.& in l.iij.§.vlt.D.de iureiur.& in d.l.iuſiurandum quod ex conuentione. in fi.prin.D.eo.& plenius conſi.ccxc.in caſu propoſitæ conſultationis breuiter, col.ij.verſi. præterea tunc quæritur.& ſequitur latè Iaſon in dicto §.hoc autem iudicium. col.vlt.& in d.l.ſi quando.col.pe.verſi.quęro ſucceſsiuè.C.vnde vi.Ex quibus videtur non rectè dixiſſe Bal.in d.l.iij.§.ait prætor.de iureiur.quòd ſtatutum de ſtando iuramẽto damnum paſsi non intelligitur de hærede,cùm à lege vel ſtatuto deferatur huiuſmodi iuramentum: & ita eum hac ſpecie nuncupatim reprehendit Roma.ibi,& Iaſ.in d.§.hoc autem iudicium.Nec ſimiliter rectè dixiſſe videtur Bald.dicto conſi.xciij.allegatus in fine præcedentis verſi.dum innuit facultatem iurandi ex contractu tranſire in ſingularem ſucceſſorem.

Lex ſemper loquitur.

Iuramentũ legis,hominis nõ item tranſmiſſibile.

Iuramentũ damni intranſmiſſibile.

Id tamen quod diximus,iuramentum à lege delatum tranſire ad hæredem, intellige modò hæres ſit bene informatus de rei veritate,vt cum noſtris loquar,vt expreſsè voluit Bal.in d.§.j.tit.ſi de inueſtit.inter domi.& vaſal.lis oriat.dum ita intelligit illum text.ex quo notauerat,ius probandi per ſacramentum tranſire ad ſucceſſorem,vt ſuprà diximus, vt videlicet procedat,ſi hæres iurare poſsit,quia ſit informatus de veritate, ſequitur & trahit ad omnes caſus,in quibus iuramentum tranſit ad ſucceſſorem.Iaſ.in d.§.hoc autem iudicium.& in d. l.ſi quando.col.pen.verſi.limita tamen.C.vnde vi.vbi hoc reputat ſing.& Catel.in ſuo ſing. incip.iurandi facultas,& Roma.dicto conſi.ccxc.Et hoc probabile eſt,quia aliàs hæres poſſet ſubire anceps periurium,quod ne fiat iudex proſpicere debet,l.videamus,poſt princ.D. de in litem iuran.cum ſimilib.

Quãdo iuramentũ à lege delatũ trãſeat ad hæredem.

Periurio occurrat iudex.

An autem & quando facultas declarandi tranſeat ad hæredem, vide gl.& doct.in l.item Pomponius ſcribit,ſi frumentum.§.vlt.in gl.j.D.de rei vend.Bat.Bal.Ang.& alij in l.ſi quis intentione ambigua.D.de iudic.latè idem Bart.& alij recentiores in l.inter ſtipulantem.§.j. D.de verb.oblig.Bart.Bal.& alij in l.ſi quis à filio.§.ſi plures.D.de legat.j.Bal. & Imo.in l.ſi quis ſeruum.§.ſi inter duos.D.de legat.ij.

Declarãdi ius an & quãdo trãſeat ad hæredem.

Item an ius eligendi etiã tranſeat ad ſucceſſores,vide per Bart.& alios in l.ſi ſtipulatus. D.de ver.obl.& in l.ſi ſic.D.de leg.j.& Bal.dicto conſi.xciij.incip.in quodam cõtractu.lib.j.

Eligẽdi ius an trãſeat ad ſucceſſores.

Denique quid de iure & poteſtate arbitrandi, vide Cyn.& Bald.in l.vlti.C.de contrahen.ſtipul.eundem Bal.in l.vlti.§.j.col.iij.C.commu. de leg.& in l.voluntatis.C. de fideicom. & in l.vlti. in xxv. quæſt.C. de hæred.inſtituen.Bart.in dicta l.ſi ſtipulatus.& in l.à filio,in princ. D. de alimen. legat.

Arbitrãdi ius an trãſmiſſibile.

F I N I S.

ANDREÆ
TIRAQVELLI
REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS
TRACTATVS,
IN TIT. DE IVDICIO IN REBVS EXIGVIS FERENDO.
EIVSDEM,
IN TIT. RES INTER ALIOS ACTAS ALIIS NON PRÆIVDICARE, COMMENTARII.

GVLIELMVS ROVILLIVS, LECTORI S. P. D.

MATVRIVS geminos hoſce tractatus, lector ſtudioſe, in lucem tibi protuliſſem, niſi eiuſdem authoris alteri libello quem ſuper *§. Nihil fruſtra*, commentus eſt, eos coniungere diu deliberaſſem, hac adductus ratione, vt iuſtum volumen perficerem. Verùm poſteaquàm à literato homine (qui pro neceſsitudine, quæ ei cum tanto viro iam inde coaluerat, eius ornandi curam ſuſcepit) de difficultate genuini ſenſus, atque ſynceræ authoris Tiraquelli mentis, ſimúlque, quàm longum tempus deſyderetur, vt ea res merito decore reſplendeat, certior factus ſum: ne differrem hoſce duos quos paratos habebam, edere adhortatus eſt, præſertim cùm in eo elaborando quantũ temporis impartiret poſſe aſſequi coniectura negaret, &, quòd iudicio ſuo difficilius opus promiſsis ſtare prohiberet. Atque niſi in ea arte authoris mentem probè aſſequeretur, & ſignorum varietatẽ, quibus Tiraquellus, dum viueret, vtebatur, cùm propter frequens commercium, tum propter magnam cum authore familiaritatem, teneret, poſſe fieri vti cœptis laudabilem finem adderet, diffideret. Qua cauſa, amice lector, euenit, vt te huiuſce tractatus *§. Nihil fruſtra*, præſenti vtilitate delectare non potuerim, quemadmodum neque de reliquis quamplurimis eiuſdem vita functi Tiraquelli operibus. Equidem magnis votis optarim, vti ea in aliorum hominum iudicia non inciderent, quàm viri huius tum eruditi, tum diligentis. Neque enim poſſe fieri putem, vt ab alio, nitori genuino reſtituta eluceant: ab hoc verò, maximè. Cęterùm, Lector beneuole, hoſce

genuinos

genuinos tractatus in præſentia boni conſule. Atque, quàm fieri poterit citiſsimè, eum expecta, cui titulus eſt, *De nihil fruſtra.* doctiſsimum quoque & laborioſiſsimum librum *De Semeſtria, ſiue dierum genialium*, atque alias id genus pulcherrimas æquè ac vtiliſsimas viri vndiquaque doctiſsimi, & longiore vita digniſsimi Tiraquelli lucubrationes: modò homo ille, ſicut pollicitus eſt, ſuam nobis operam elargiatur. Qui pro veteri amicitia conſtanter aſſeuerauit, ſeſe & tempus & laborem collocaturum, vt tanti viri & doctrina & memoria temporis iniuria non cadant, ſed potius inter hominum doctiſsimorum ora manúſque nitida laudentur. Vale. Lugduni ſeptimo Calendas Maij.

Anno 1562.

ANDREAE TIRAQVELLI, REGII NVPER IN PARISIENSI CVRIA SENATORIS,

DE IVDICIO IN REBVS EXIGVIS FERENDO, TRACTATVS.

FRequenter contingit infima iudicum ſubſellia ob res exigui, aut ferè nullius pretij litibus præſtrepere, in híſque dirimendis plurimum laborare, vel ob probationum inopiam, quæ ſæpius in his perſpicitur, aut iudicum religioné, quæ variis iiſdémque validis rationibus vtrinque adductis cómota, cum leues eiuſmodi controuerſiæ de plano iudicandæ ſunt, fluctuare ſolet. Itaque quo certius de his iudicium ferri poſſet, multarum ciuitatum ſtatutis ac legibus receptum eſt, vt in his expediendis imperfectę & ſemiplenæ (vt vocant) probationes admittantur, & in ſua cauſa quis iudicet. Quęquidem ſtatuta hinc pariter ſcrupulum pleriſque iniecerunt, quòd contra ius commune duabus potiſſimum rationibus introducta ſint. Prima, quia nemo in ſua cauſa quãtumlibet modica idoneus eſt teſtis vel iudex. l. nullus. ff. de teſtib. & ibi glo. & C. vt nemo in ſua cauſa iudicet per totum. & iiij. q. iij. c. nullus. cui ſententiæ ſubſcribens Cicero pro Roſcio: Itaque (inquit) more maiorum comparatum eſt, vt in minimis rebus ampliſſimi homines teſtimonium de ſua re non dicerent. Africanus qui ſuo nomine declarat tertiam partem orbis terrarum ſubegiſſe, tamen ſi ſua res ageretur, non diceret teſtimonium. Nam (illud in talem virũ non audeo dicere, ſi diceret, non crederetur. Idem pro Fonteio: Si qui ob aliquod emolumentum ſuum cupidius aliquid dicere viderentur, his credi non conuenit. Gellius lib. noct. Atticarum xiiij. c. ij. recenſet, quòd cum aliquando à prætoribus electus in iudicem fuiſſet, apud illum petita pecunia fuit, quæ numerata dicebatur. Qui petebat neque tabulis neque teſtibus id factum docebat, & argumentis admodum exilibus nitebatur, ſed eum conſtabat virum eſſe bonum, notæque & expertæ fidei & vitæ inculpatiſſimæ, multaque & illuſtria exempla probitatis ſinceritatiſque eius expromebantur: illum autem à quo petebatur hominem eſſe non bonæ rei, vitaque turpi & ſordida: vulgò mendacij conuictum, plenumque eſſe perfidiarum & fraudum oſtẽdebatur. Qua in re Gellius non auſus reum condemnare, diem diffindi iuſsit, ſicuti etiam è noſtris retulit Iaſ. in l. qui accuſare. C. de eden. Et id quidẽ adeò verum eſt, vt nec iudicium quis faciat in ſua cauſa, vt voluerunt gl. & Bart. in l. deferre. §. idem deiecerunt. ff. de iure fiſci.

Iudicandi difficultas in litibus exigui, aut nullius pretij, & quãobrem.

Statutum, vt quis in ſua cauſa iudicet, an valeat.

Diem diffindi.

Secunda ratio eſt, quia etſi quis eſſet teſtis idoneus in ſua cauſa, non tamẽ illi crederetur: cum vulgò dicamus vox vnius vox nullius l. iuriſiurandi. C. de teſtib. & c. veniens. extrà eo. & c. eum à nobis. & c. licet. cum infinitis ſimilib. eo. Et vt ſcribitur Nume. 35. c. Ad vnius teſtimonium nullus condemnabitur. Et Deuter. 17. cap. In ore duorum aut trium teſtium peribit, qui interfecerit: vbi ſubiungitur, nemo occidatur vno contra eum teſtimonium dicente: & iterum c. 19. In ore duorũ vel trium ſtabit omne verbũ. quod & repetit Chriſtus Mat. 18. & D. Paul. 1. ad Cor. c. 13. & ius noſtrũ extrà de teſta. c. cum eſſes. & c. relatum. Propterea Hieronymus contra Rufinum ſcribit: vni neque Catoni credendũ eſſe. Tradit quoq; Valerius Maximus li. iiij. c. 1. quòd cum Q. Scæuola vir excellentiſsimus teſtis in reũ productus, teſtimonium dixiſſet, diſcedens adiecit, ita ſibi credi oportere, ſi & alij idẽ aſſeueraſſent: quoniã vnius teſtimonio credere peſsimi eſſet exempli. Et id quidem adeò verum eſt, vt non poſsit ſtatui, vt teſtimonio vnius credatur, vt eſt text. iij. q. ix. iudicas hermanũ. ibi, nos vni ad diſcrimen alterius credere proculdubio nõ poſſumus, quem ad hoc ponderat Barb. in l. ſi dari ſtipulatus. col. penul. ff. de verb. oblig. vbi illam facit ſingul. & Felin. in cap. conſtitutus. col. ix. extra de reſcrip. & in c. vlt. col. iij. extrà de maior & obed. Iaſ. in l. iuſiurandum quod ex conuentione. col. ij. ff. de iureiuran. & in l. admonendi. col. xx. in lect. & in repet. colum. lxxiiij. Et propterea dicit Angel. in ſua diſput. Aſtenſis miles & c. & Anton. in cap. ij. de probat. quod

Vnius teſti monio non credi.

De eadem re.

per ſtatutum vel conſuetudinem, non poteſt diſponi, vt vni teſti credatur, niſi vt ſubdit Anton. & poſt eum Panorm. propter caſum neceſsitatis vel euidentiſsimæ vtilitatis, quod & ſequitur Iaſ. in l. j. col. antepe. ff. de verb. oblig.

Autoris opinio in ſuperiori quæſtione.

Quãdo fieri poſsit vt vnius teſtimoniũ probet.

Ex quibus poſſet videri huiuſmodi conſuetudinem non valere, nec eſſe obſeruandam: teneas tamen intrepidè eſſe validam. Nam quod diximus de iure diuino vnius teſtimonio non eſſe credendum, id vtique fateor, nec ideo poſſe Papam, aut Imperatorem ſtatuere, vt ſemper & in quacunque cauſa vnius teſtimonio credatur, nec in eam rem ſtatutum valere aut conſuetudinem. Sed quòd in certis hiſque præſertim leuibus & modici præiudicij, & vbi eſt caſus neceſsitatis, aut euidentiſsimæ vtilitatis, iuxta ſententiam Ant. & Panor. id poſſit fieri, manifeſtum eſt ex tex. l. ſi quando. C. vnde vi. & extra quod met. cau. c. vlt. & ex iis quæ paſsim dicunt noſtri doct. vnum teſtem aut famam, aut aliam ſemiplenã probationem ſufficere in his quæ ſunt modici & leuis præiudicij, vt voluit gloſ. in l. vbi. C. de iure dot. in illis verb. quod inſpiciam ſecundum vulgi opinionem & ibi Bal. col. j. verſi. quærit hic gloſ. & Bar. in l. ſi conſtante. col. ij. verſi. quædam ſunt cauſæ. & iterum col. iij. verſi. contra hoc opponitur. & ibi quoque alij doct. ff. ſolu. matr. per tex. ff. de Carbo edict. l. iij. §. cauſæ. ff. ad exhiben. l. iij. §. ſciendum. idem Bart. in l. ij. §. vlt. C. vbi in rem act. & in l. j. C. quorum bonor. & in l. de honore. §. plurimum. col. vlt. ff. de quæſtio. Bal. in l. j. C. de ſumma trin. & fide cathol. in magna repet. quæ communiter non habetur in lect. col. xxviij. verſi. econtrà pono concluſionem, per tex. in d. l. Theopompus. Anto. & Panor. in c. veniens. lect. j. extrà de teſt. Anton. in c. j. de teſtib. Panor. in c. ſuper eo. per illum tex. extrà de conſang. & affinit. & in c. cum deſideres. col. ij. de ſent. excom. Matth. not. j. & ij. Gaſpar Vala. in repet. l. imperium. col. xxiiij. ff. de iuriſdict. omn. iudic. Alex. conſi. clxxxviij. viſo proceſſu inquiſitionis, col. ij. verſi. poteſt enim per ſtatutum. lib. vij. Iaſon in repet. l. admonendi. col. lxxxvij. ff. de iureiur. Dec. in c. dilecti. col. iiij. verſi. primus eſt. extrà de appel. Quin tex. habemus xj. q. j. c. quicunque. quòd

Imperator poteſt ſtatuere, vt aliquando credatur teſtimonio vnius, & quando.

poteſt Imperator ſtatuere, vt aliquando credatur teſtimonio vnius ſecundum intellectum. Inn. in c. nuper. de teſti. vbi etiam Panor. hoc not. dicitque eſſe memorabile ad limitationem illius iuris diuini, in ore duorum vel trium &c. Et ad hoc illum text. reputat ſingul. ccclviij. tu ſcis quod diſpoſitio. in fi. & Barb. conſi. xlij, Deum inuocando. col. antepenul. libro iij. Ex quo ſatis reſpondetur huic quod dictum eſt non poſſe Papam, ſtatutum, vel conſuetudinem diſponere, vt vni credatur, quia illud intelligendum eſt, vt non poſsint id quidem generaliter ſtatuere. In certis autem cauſis, & his quidem leuibus, & vbi eſt caſus neceſsitatis, vel euidentiſsimæ vtilitatis id poſsint.

Confirmantur hæc, per id quod in ſimili conſuluit Bal. conſi. cccxlix. ſi hoc quæritur vtrũ conſuetudo. verſi. ſecundò quæritur, lib. v. quod quia non valet conſuetudo quæ inducit peccatum, vel corruptelam, ſiue ad delinquendum prouocat: nam pernicioſæ conſuetudines ſeruandæ non ſunt, extra de conſuet. c. vlt. & pernicioſum eſt exemplo, vt quis manu propria poſsit ſibi debitorem conſtituere. l. exemplo. C. de probat. Ideo conſuetudo quod

Campſorũ ſcripturæ, an probare debeant.

credatur ſcripturis campſorum ſiue nũmulariorum, tam pro ſe, quàm contra ſe, tanquam prona ad delinquendum, videtur eſſe reprobata tam de iure diuino, quàm naturali ratione, præſertim in magnis quantitatibus. Subdit tamen contrarium ſibi videri: quoniam iſtud poteſt fieri per pactum, vt not. ff. de prætor. ſtipul. ergo & per ſtatutum. ff. de reg. iur. l. nec ex prætorio. & l. neque pignus. §. priuatorum. & gloſ. C. de decr. decur. in rub. lib. x. Vnde etiam ſequitur, quòd poteſt fieri per conſuetudinem: quoniam vbi valet ſtatutum, valet conſuetudo: tandem verò dicit hoc ſatis eſſe dubium. Sed idem Bal. de hac re magis aſſeueranter loquẽs in l. vni. col. iij. verſic. quid ergo eſt. C. de confeſſ. Cum quæritur (inquit) an ſit ſtandum ſcri-

Mercatoris ſcripturæ pro ſe, quando ſit ſtandum.

pturæ mercatoris pro ſe in articulis ſeparatis: Si mercator eſt notabilis & perſona fide digna, quantitas quoque parua eſt, ei credendum eſt: ſecus ſi eſſet quantitas magna: ſubiunxit etiam conſuetudinem loci conſiderandam eſſe. Nam ſi conſuetudo eſt, quod iudicis conſcientia concurrente detur illis fides, ſtandum eſt conſuetudini. Si autem conſuetudo eſſet indiſcreta, videlicet quòd crederetur omni ſcripturæ mercatoris pro ſe, non valeret conſuetudo: quia daret occaſionem falſi committendi, quod eſſet contra eſſentiam conſuetudinis, cuius forma medullaris (vt dicitur) debet eſſe ratio c. erit autem. iiij. diſt. quod dictum ſequitur Panorm. in c. bonæ ij. in fi. de poſtul. prælat. vbi dicit eſſe ſingu. not. & Alex. conſil. iij. in cauſa & lite vertente inter Abraham. col. penul. verſi. & pro hoc adduco, libro ij. & conſi. cxiiij. viſo toto diſcurſu. col. iij. libro iiij. & in l. quædam. §. nummularios. ff. de eden. Alexan. conſil. ccxvij. eodemque vlt. viſo quodam ſatis inornato proceſſu. col. iij. verſic. fortius dixit, lib. vij. & Cepo. conſi. xl. Lucius ciuis. in ſexto dubio. vbi hoc commendat, & Franc. Aret. in l. qui teſtamento. §. veteres. col. ij. ff. de teſtam. Barb. in rub. de conſuetud. col. pen. & conſilio xlvj. illud adducam, col. viij. verſ. capio nunc ſecundam. lib. iiij. & Franc. Curt. & Iaſ. qui hoc reputat ſing. in repet. l. admonendi. col. iij. verſ. & pro deciſione. ff. de iureiur. idem Iaſ. in l. de quibus. col. xvij. ff. de leg. & Fel. in c. ij. col. iij. in ij. fallen. & iterum in c. cum cauſam. col. ij circa medium. extrà de prob. & Philip. Dec. in repet. c. j. col. xviij. verſi. primò quòd indiſtinctè de probat.

de probat.& in c.ſicut,col.vij.verſi.& hoc in propoſito,eo.tit.& in c.dilecti,col.iij.de appel.& Rochus Curt.in c vlti.col.iij.de conſuetud.Et ſimile eſt quod ſcribit idem Bal.in l.Imperator.in prima lect.col.vlti.verſic.ſed an valeat pactum quòd ſtetur indifferenter ſcripturæ priuatę,quia eſt indiſcretum,quaſi ſecus ſentiat ſi non eſſet indiſcretum,vt de conſuetudine dicit in dicta l.j.de confeſſ.

Cõſuetudo quòd probatio imperfecta habeat vim plenæ probationis in omnibus non valet.

His adſtipulatur quod tradit Matth.notab.51.Not.quòd conſuetudo volens quòd probatio imperfecta per famam,vel per vnum teſtem habeat vim plenæ probationis in omnibus caſibus,& præſertim in caſibus magni præiudicij,non valet,& eſt irrationabilis, & inhoneſta,per tex.in dicto c.erit autem.l.j.cum alijs ſimilib.quos allegat,& ita dicit not.per doct.in c.j.de appel.Sed bene valet conſuetudo in certis caſibus,per tex.in c.quia nos,eo.tit.de app.ſecundum vnam lect.quam tenent doct.& facit c.dilectus.de fide inſtru.& quod ibi per illum tex.not.gloſ.& doct.poſſe conſuetudinem aliquando facere de probatione inualida validam,& quod voluit Ioan.And.in addit.Spec.tit.de inſtrum.edit.in §.compendioſè. verſic.ſed nunquid de conſuetudine.quòd conſuetudo poteſt inducere,vt probatio imperfecta de iure communi,habeat vim plenæ vel perfectę probationis:& è cõtrario,quòd probatio perfecta,non habeat vim perfectæ,per multa quæ ad vtrunque allegat, & hoc quoque dictum Ioan.Andr.approbat Iaſ.in repet.l.de quibus.char.pen.verſi.an autem valeat conſuetudo. Et id quoque voluit Bal.in l.cunctos populos.col.v.verſi.vlterius quæro circa ſtatuta.C.de ſumma trin.& fide cath.Et Ange.in dicta l.quædam.§.nummularios.ff.de eden.& Roman.in l.admonendi,ff.de iureiur.& Soci.conſi.lxxxviij.in præſenti conſultatione.col.pe.in fi.

Cõſuetudo quid poſſit.

Cum tractatur de paruo præiudicio, creditur iuramento alicuius etiã de iure communi.

Quid cùm tractatur de paruo præiudicio, creditur etiam de iure communi iuramento alicuius,vt eſt tex.qui ad hoc quotidie allegatur, ff.ad exhi.l.theſaurus.& ita voluerunt per illum tex.Bart.& alij in l.ij.§.ſi dubitetur.ff.quemadmo.teſtam.aper.& in l.ſi quidem.C.ſoluto matr.idem Bar.in l.ſi quis à liberis.§.ſi quis ex his.ff.de lib.agnoſ. Bal.in l.eum qui res,verſi.vlt.C.de procur.vbi & ad hoc allegat tex.in auth.de exhiben.reis.§.ſi verò quidem. & idem Bal.in l.præſcriptione.col.antepenul.C.ſi contra ius vel vtilit.pub.vbi & ad hoc allegat tex.ff.de carbon.l.iij.§.duę cauſæ,& conſi.cclxxv.quia non eſt opus,col.ij.lib.j.& conſi.xxxiiij.ſtatuto cauetur,col.ij.lib.v.& in l.qui accuſare.C.de eden.& in l.iudices.C.de iudi.& in l.non ignorat,col.iij.verſi.in modicis.C.qui accuſ.non poſſ.vbi per tex.in dicta l.theſaurus.dicit quòd in modicis præiudiciis ſufficit probatio præſumptiua, & Petr. Anchar.conſi.xviij.in quæſtione quæ vertitur,col.ij.verſi.quartò præſuppoſito.& Panor.in c. quoſdam.extrà de præſump.& Iaſon in l.fideiuſſor.§.vlti.ff.qui ſatiſd.cog.Aufrer.in deciſ.Tholos.q.ccexiij.& Philip.Dec.in c.paſtoralis.in vltimo not.extrà de except. Et propterea per illum tex.in dicta l.theſaurus,& in c.ex literis,de in integ.reſtit.conſuluit not.Petr.Anchar.conſi.cclxiij.ſubtiliter & ad plenum,quòd ad recuſandum notarium,conſultorem,procuratorem,& ſimiles ratione ſuſpicionis,ſufficit ſolum recuſantis iuramẽtum ad faciendam fidem de ſuſpicione,quia ex hac recuſatione non infertur magnum præiudiciũ:quod dictum ſequitur Alex.conſi.ciiij.circa primum dubium,col.ij.verſi.circa ſecundum dubium,lib.v.& Felin.in c.quæ in eccleſiarum,col.xviij.verſi.quarta declaratio,extrà de conſtit.Sed & illud de notario ante Pet.Anch.voluit Bal.in c.ſuper quæſtionum,col.ij.verſi.pone quòd notarius,extrà de officio deleg.

Ad recuſandum aliquẽ, fides fit de ſuſpicione per ſolum recuſantis iuramentum.

Expẽſa minuta facta à quibuſuis adminiſtratoribus, illorum ſolo iuramento probantur.

Ex hoc fit,vt expenſæ minutæ factæ à tutoribus,curatoribus,executoribus, & aliis adminiſtratoribus,non etiam magno illorum iuramento probentur, ſine alia probatione, vt in executoribus teſtamentorum.voluit gloſ.nota.in l.nulli,in verbo,licentiam.in fi.C.de epiſ.& cler.per tex.ibi,quantum ad magnam expenſam.& per text.in l.ſi quis pro redemptione,C.de donat.quantum ad modicam expenſam,& ibi illam gloſ.ſequuntur Iacob. Rauen. & Bal.col.iij.verſi.eſt verius.vbi etiam Ioh.Faber col.iii.verſ.ſed an executor.& Spec.in tit. de inſtrum.edit.§.nunc verò aliqua.verſi.quid ſi executor.& ibi Ioan.Andr.in addit.& Bart.in l.diuus,in fi.ff.ſi cui pluſquam per leg.Falcid.in fi.& Bal.in l.Imperator ij.col.vlt.ff.de ſtatu homin.& in l.id quod pauperibus.col.vlt.C.de epiſ.& cler.& in dicta l ſi quis pro redemptione,in fi.C.de donat.& in l.ſi hæres.ff.de condict.ob cauſ. Petr.Anch. in c.ij.de teſtam.libro vi.Rapha.Cuma.conſi.cxxxvj.viſis inſtrumentis, col.vlti.Ioan. Pla. in l.ij.C. quando & quibus quar.lib.x.Franc.Aret.in c.quoniam contra falſam,col.vj.de probat. Barb. dicto conſi.xlvj.col.vlt.Et Guido Papæ hoc repetens deciſ.dcxiiij.ſi relinquatur.& Firmia.in tracta.de epiſcopo,in vj.parte, lib.iiij.q.xxix.verſi. ſed nunquid ſit ſtandum, & Felin.in cap. ſcripta,col.viij.verſi.fallit ſextò.extrà de fide inſtru. Et in hærede conficiente inuentarium, voluerunt Barto.Bald.& alij in l.vlti §.in computatione,C.de iure deliber.Angel.& Ioan. Plat.in dicta l.ij.C.quando & quibus quarta pars.Ange.in dicta l.diuus.ff.ſi cui plus quàm per legem Falcid.Et in tutore & curatore voluit Barto.in l.j.§.officium.ff.de tutel.& ratio. diſtrah.Ange.in l.ſumptus.de adminiſt.tuto.Imo.conſi.lxxv.circa primum dubium. Angel. in §.actionum.in xiij.quæſt.inſtit.de action.Corne.conſi.cccxix.circa primum conſultationis quæſitum.col.x.verſic.prout creditur,libro iij.& Iaſon in repet.l.admonendi.col.lj.verſi.

Executores teſtamẽtorum.

Socius reddens rationē geſtori.

de tutor.autem & curatoribus.ff.de iureiur.Et in ſocio reddenre rationem geſtori conſuluit Bal.conſi.clij.ad euidentiam præmitiendum eſt.col.ij.verſ.eſt verum.lib.iij.& iterum conſi. ccccxviij.ad primum dico.co.lib.iij.& Socin.conſi.lxxiij.circa primam.col.j. Et generaliter in cæteris adminiſtratoribus voluit Bar.in l.comperimus.C.de nauicul.lib.xj. Rom. conſil. lxxvj.in cauſa notabilis viti.in iiij.dubio.in prin. Cacial.in repet.dictæ l.admonendi. col.vij. verſi.vij.ff.de iureiur.Et faciunt ad hæc omnia quæ ſcribit Feder. Senen.conſi.cxix.nulli dubium eſt.Bal.in dicta l.ij.C.de conue.fiſ.deb.& Ang.Are.in §.vlt.inſtit.de ver.oblig.

Quæ conſiſtūt in animo licet nō probentur iuramento quando eſt præſumptio in contrariū,fallit tamē in modico.

Hinc eſt,quod licet ignorantia,& alia quæ conſiſtunt in animo non probentur iuramento,quando lex præſumit ſcientiam,ſiue quando aliàs eſt præſumptio contra illum qui vult iurare,vt voluit gl.lxxxij.diſt.c.propoſuiſti.in verbo,non probatur.paulò ante fi.& Bar.in l inter omnes.§.rectè.ff.de furt.& Dominic.in c.eos qui.col.j.de temp.ord.lib.vj.cum ſimil.à me traditis:fallit tamen vbi ageretur de modico:quia tunc non obſtanre præſumptione recipitur huiuſmodi probatio per iuramentum.ſecundum Panot.in c. quoſdam. circa fin. de præſump.quem ſequitur Philip.Dec.in c.cognoſcentes.col.vlt.extra de conſuet.in j.lect.

De eadē re. Doli actio.

Et id quidem non abſque ratione eſt:nam nou eſt veriſimile:nec eſt præſumendum aliquem velle pro modico deierare,aut aliud maleficium committere,& ibi etiam gl.quę dicit hanc eſſe rationem,quare pro modico non datur actio doli,iuxta l.ſi oleum.§.vlt.ff.de dolo. quoniam videlicet non ſit veriſimile quempiam pro modico aliquid dolo facere, vt etiam not.Panor.in dicto c.accedens.& Alex.conſi.lxxiij.viſo teſtaméto.col.ij.verſi.nec iura præſumunt.lib.j.& conſi.xcix.viſis proceſsibus.col.v.verſ.non obſtat etiam ſi diceretur.in fi.lib.

Teſtis quādo non repellatur.

v.vbi per hanc rationem concludit teſtem non repelli propter modicum emolumentum, quia non præſumitur quòd ob id vellet deierare,& Philip.Dec.cōſi.clxxv.in cauſa falſitatis. col.vj.verſi.ſecundò non obſtat.& col.ſeq.eò facit quod ſcribit Bal.in auth.ſed iam neceſſe. ad fi.C.de dona.ante nupt.quòd in parua quantitare non præſumitur fraus,neque ſuſpicio. Panot.quoque in c.ſuper.col.iij.verſ.idem ergo ſaltem dicendum.extra de teſt.& quod etiá not.gl.in l.qui iuraſſe.§.ſi pater.ff.de iureiur.quem commendat Bart.ibi,& Roma. in conſi. cccliij.plura ſunt.col.j.vbi illam dicit ſing. & Alex.conſil.lxxxvij.viſa inquiſitione formata. col.iiij.lib.iij.& Hippol.Marſil.in l.vlt.col.xj.ff.ad leg.Corn.de ſicar. Idque eſt quod ſcribit

Falſum aliquem commiſiſſe.quādo non eſt veriſimile.

Fab.Quintil.lib.v.Orat.inſtit.nō eſſe credibile aliquem falſum propter exiguam ſummam cómiſiſſe,vt non mirum videri debeat,quod tradit Bald.in l.omnibus.ad medium.C.de teſtib.neminem præſumi deierare,vbi ex hoc nullum reportat cómodum,quod & confirmat tex.in l.& eleganter.§.vlt.cum l.ſeq.cum gloſ.ff.de dolo.vbi lucrum citius faciliusque pręſumitur,quàm dolus ac decipiendi voluntas,quod & not.Fulg.conſi.clxxiij.in cauſa inquiſitionis,cól.ij.in fi.vbi & ex hoc conſulit non eſſe præſumendum quem dolo aliquid geſsiſſe, vbi nullum aut paruum commodum ex hoc referret:quamquá ſententia eſt Ciceronis pro Milone,Boni nullo emolumento impelluntur in fraudem:improbi ſæpe paruo.

Modici nulla ferè ratio haberi ſolet.

His accedit quòd plerunque aliàs nulla ferè ratio modici haberi ſolet.d.l.ſi oleum.§.vlti. ff.de dolo. alia ſunt propè infinita loca, quæ quidem ad eam multum faciunt,quæ veluti in vnum corpus congerere decreuimus:quamquam audiui Ant.Corſet.libellum de modicis conſcripſiſſe,qui nondum ad me peruenit.Igitur vltra d.l.ſi oleum. quæ adeò in ea re trita

Domus appellatione non venit domūcula.

eſt,vt nulla iam mentione indigeat,imprimis habemus tex.in l.ſenatus.ff.de leg.j.§. Marcellus.vbi appellatione domus non venit domuncula, ita quòd leges loquentes de domo non habeant locum in domuncula,ſicut etiam ibi not.Ang.& Barb.reputans illum tex.ſing.in l. ſi ita ſtipulatus.ij.in j.not.vbi & illum text.dicit valde ſingularem, & Corne.conſi.ccvj.viſo ſupraſcripto themate,col.v.verſi.& per hoc fit reſponſum,lib.iij.Imo.& alij recentiores in d.§.Marcellus.trahunt ad ſtatutum prohibens forenſem acquirere immobilia, vt videlicet

Statutum puniens cōburentem domum,an habeat locum in cōburente domūculam.

non intelligatur prohibere forenſem acquirere domunculam, vel cabanam ſine tecto aut parietibus.Quod & idem voluit Bald.in c.ſi duo fratres.in communi cauſa ritu.de duobus fratrib.bene inueſtit.& Roman.ſingul.ccexxxij.quidam procurator. vbi etiam facit ad hoc ſingul.tex.in dicto §.Marcellus.& Barb.in tract.de præſtantia cardin.in viij.q.primæ partis, col.vlti.& Alex.in dicto §.Marcellus.dicit per illum tex.quòd ſtatutum puniens comburentem domum ſiue facientem inſultum ad domum,non habet locum in comburente domunculam, aut in eam inſultum faciente: reprehenditque Bald. contrarium dicentem in l.j.§. exercitoribus.ff.nautæ caupo.ſtabul.per tex.ibi,& in l.ſcapham.ff.de euiction.& in l.vlti.ff. de fundo inſtruct.ſed hoc reprehendit Iaſon in l.ſciendum, col.iiij.ff.qui ſatiſd. cogan. Sed & Barb.vbi ſuprà dicit illum tex.in §.Marcellus. eſſe contra illud dictum Bal.niſi (inquit) ſaluando Bal.dicas,quòd ſit ſpectanda materia ſubiecta, quia ſtatuentes ita videntur velle punire facientem inſultum in domunculam,vt in domum,quia talis pœna tendit ad publicum fauorem per gloſ.quam Barb.dicit ſingul.in l.quemadmodum.C.de agric.& cenſit. libro xj.& ibi Bart.& ita videtur ſequi illud dictum Bal.ſicuti etiam ſequitur Iaſ.ſibi contrarius in c.j.col.viij.in iiij.fallent.tit.qui feuda dare poſſunt.vbi etiam reputat ſingul. & dicit ideo procedere,quia eadem eſt ratio in domuncula quæ in domo, cum det operam rei

illicitæ,

rilluitæ,videlicet incendio vel inſultui,ſequitur item Philippus Dec.in cap.de appellationibus.col.ij.extra de appel.

Secundò eſt text.in l.j.in fi.ff.de ventre inſpic.vbi leuis ſiue modicæ ſolennitatis omiſsio non obeſt:& ita not.Bat.ibi,& glo.in l.rem non nouam.vbi Bal.C.de iudic.& gl.xxx.q.v.c.noſtrates.Guil.Cunc.C.de ſacroſanct.eccl.Bart.& alij in l.ij.§.prius.ff.de vulg.& pup.ſubſtit.idem Barto.in l.ſi opus.ff.de oper.noui nunc.& in l.cum hi.§.ſi prætor.ff.de tranſactio. Ioan.And.in addit.Spec.tit.de inuentario.verſi.& not.Bal.in l.j.col.vlt.verſic item dubitatur.C.qui admit.ad hon.& in l.vlt.§.j.col.ij.C.de iure delib.& in rub.C.de ſucceſ.edict. & in l.cum qui.§.in popularibus.ff de iureiur.vbi dicit,quòd paruus ſeu modicus defectus nõ vitiat actum.Angel.in l.j.§.hæc ſtipulatio.col.antepen.ff.ſi cui plus quàm per leg.Falcid.Salic.in l.vlt.§.ſi præfinitum.C.de iure delib.Panorm.conſi.xciij.ſtatuto ciuitatis.col.iij. verſi. ad prædicta.lib.j.& conſi.liij in prædicta cauſa,col.vlt.lib.ij.Roma.in repet.l.ſi verò.§.de viro.in iij.fallen.ff.ſolu.matr.& conſi.ccxlvj.clariſsime aſſeſſor.in fi.Ange.Are.inter cõſi.Alex. conſi.cxxxviij.Iaurelotus.col.ij.ver.quinimò ſi ſtatutum loqueretur.lib.ij.Corne.conſi.lxxj. ſuper j.col.iiij.verſi.ſic & aliàs,lib.j.& Felin.in c.ex parte,poſt prin.extra de conſtit.

Leuis ſiue modica ſolennitatis omiſsio, nõ obeſt.

Hoc tamen intellige,niſi huiuſmodi leuis ſolennitas eſſet data pro forma,quia omnino eſſet ſeruanda,alioqui vitiaretur actus,vt voluerunt Bal.Imo.Pau.Caſt.& recentiores in l.j. ff.de liber.& poſth.quo in loco reperies quando ſolennitas data eſt pro forma,& Bal. in c.j. col.ij.verſi.ſed nunquid numerus.tit.de milit.vaſſal.qui cont.eſt. vbi dicit, quod vbi forma data eſt,nihil mutari poteſt,ne horæ quidem vnius ſpatio,& Pet.Anch.in c.ea quæ.col.xij. verſi.hoc verum niſi conſtitutio.extra de regu.iur.& in repet.c.j.char.xlij.verſi.quæro ſtatuto cauetur quod notarij:ſed hoc non mirum eſt,quia aliàs ſemper formæ omiſsio in quantumlibet minima parte totum vitiat actum,vt not.Anton.& Panor.in c.extra,de reſtit.ſpol. Felin.in c.vlt.§.is autem.extra de offi.deleg.& latè in c.cum dilecta.col.xvj.verſ.amplia decimo.extra de reſcr.vbi etiam latiſsimè videbis,quando ſolennitas eſt pro forma,& Philip. Dec.in cap.prudentiam.in iiij.notab.extra de offic.deleg.& in c.de appellationibus. extra, de appel.& in l.j.§.vni.verſi.ad hæc reſponderi poteſt.ff.de officio eius cui mand.eſt iuriſd. nec id quidem mirum:quoniam vt dicit Bal.in l.vlt.col.ij.C.de ſuis & legit.formæ nihil addi,nihil detrahi poteſt.Quando autem alias dicatur leuis ſolennitas,vide per Bar.& alios in dicta l.j.in fi.ff.de ventre inſpi.Bart.in l.j.§.ſi plures.in iiij.q.ff.de exercit.& Bal.in l.hac conſultiſsima.circa medium.& ibi recentiores C.qui teſtam.facere poſſ.& Alex.conſi.cxlj. viſo teſtamento.col.vlt.verſi.poſtremo.lib.ij.quod iterum repetitur in conſi.xcviij lib.iiij. Iaſon latè in l.ij.§.prius autem.col.ij.ff.de vulg. & pupil.ſubſtit.

De eadem re & quomodo intelligenda.

Forma data, nihil mutari poteſt.

Tertiò ſupradicta confirmantur ex l.quanuis.ff.de condit.& demon.vbi Bal.dicit, quòd officialis non eſt ſindicandus,ſi iura vel ſtatuta in leuibus non obſeruarit,quod & idem dicit per tex.in l.obſeruare.§.proficiſci.col.pe.ver.xxxiij.& d.c.cum te.in prin.extra de re iud & ſequitur Iaſ.in l.j.col.ij.ver.ſecundò habetis.C.vt omnes iud.tam ciui.quàm crim.

Officialis non eſt ſindicãdus, ſi iura in leuibus non obſeruarit.

Quartò per illum tex.dicit etiam Bald.in l.pro hæreditariis.col.ij.verſic.xj.C. de hæred. act.quod licet ex natura conditionis tota omnino requiratur adeſſe ſui diſpoſiti.ff.eod.de cond.& demon.l.cui fundus.& l.tales.modicus tamen defectus bona fide errantis, non impedit implementum cõditionis iure benignitatis,per dictam l quanuis.quæ vt ſubiicit, non eſt alibi ſecundum Oldra.

Cõditio tota omnino requiritur ad eſſe ſui diſpoſiti.

Ius benignitatis.

Quintò dicit quoque Bal.per illum tex.in l.omnem col.ij.verſi.caueat tamen.C.ad Senatuſcon.Tertul.quòd modicus error matris,quæ tranſiuit ad ſecundas nuptias in reddendis rationibus tutelæ filiorum non obeſt,nec ob id mater punitur,quod & idem dicit ipſe Bal. in auth.iiſdem pœnis.col.pen.verſi.ſed quid ſi propter errorem.C.de ſec.nup.& idem generaliter in omnibus tutelę rationibus,vt ſcilicet modicus defectus non vitiet totũ, idem Bal. in l.j.C.ſi aduer.ſolut.vbi ad hoc dicit illam l.quanuis notabilem,& id eſſe menti tenẽdum.

Modicus error in reddendis tutela rationibus, non obeſt.

Sextò quod d.l.quanuis.allegatur à noſtris doct.ad dictum Ariſtot.lib.ethic.2.cap.vlt. & lib.4.cap.5.Qui parum tranſgreditur non vituperatur,& ita inter cæteros alleg. illum text. idem Bal.in l.ij.in xij.q.ver.ſed nunquid ſufficit.C.de reſc.ven.& in l.quicunque.col.ij.ver. item facit ad quæſtionem.C.de ſer.fug.vbi etiam alleg.l.ij.§.vlt.ff.de his qui ſunt ſui vel alie. iur.& idem quoque Bal.in l.j.col.vlt.ff.de legib.vbi dicit,quòd qui parum trãſgreditur, non mortificatur,& in c.cum adeò.col.ij.& iterum in c.ſi proponente.paulò ante fi.extra de reſcrip.vbi dicit ad hoc ſing.not.tex.in d.l.quanuis.& c.cum te.extra de re iud.& conſi.cxliiij. præſuppoſito cõmunis Papiæ ſtatuto.col.ij.lib.j.quod conſi.repetitur conſi.xliij.lib.v.& Io. Ana.in c.vlt.col.ix.ver.adde etiam prædictis.extra de colluſ.deteg.Rom.in repe.d.§.de viro.in iij.fallen.vbi dicit illum tex.in d.l.quanuis.ſemper ad hoc allegari,& Bart.conſil.lviij. omnipotentem & immortalem Deum,col.xv.lib.iiij,cui ſimile eſt quod dicit Io.Cald.in c. cum ex iniuncto.col.vlt.de hæret.quòd ſi parũ diſcedatur à medio,non eſt contra virtutem, ſed ſi multum,tunc corrumpitur virtus in ſuo actu,ad quod multa iura allegat.

Qui parũ tranſgreditur, non vituperatur.

Septimò per id etiam infert Bal.in d.l.quicũque.col.ij.C.de ſer.fugit. quòd pro minimis

Pœna pecuniaria in corporalē transmutari nō debet ꝑ minimis.

non debet pœna pecuniaria in corporalem tranſmutari, nec propter leues abuſiones aut trãſgreſsiones pauperes corpore puniendi ſunt, per quod dictum Iaſ. in §. pœnales. col. vuj. verſ. vlt. inſtit. de actio. dicit limitari regul. qui non habet in ære, luat in corpore.

Parum & nihil æquiparantur. Nullus aut rarus. Nulla vel modica. Nullũ vel minimum.

Octauò dicit Bal. per d. l. quamuis. in auth. præterea. C. vnde vir & vxor. quòd parum & nihil æquiparantur, quod & voluit Philip. Corne. conſi. lxiij. videbatur, colum. vlt. libro j. & conſi. lxxvij. licet multum, col. vlt. lib. ij. & conſil. xxix. in præſenti conſultatione. col. ij. lib. iij. qui & ad hoc dicit allegari tex. in c. de multa. extra de præben. & Socin. conſil. cviij. in hac conſultatione. col. iij. vbi & ad hoc allegat extra de præſcr. cap. de quarta. ibi, nullus aut rarus, cui adde & ſimilem tex. in cap. coram. in fi. ibi, rarò vel nunquam. extra de offic. deleg. & extra de probat. in cap. licet cauſam. in verbo, nulla vel modica. & extra de ſent. & re iudic. ibi, nulla fuerit vel minima, & ff. quod cum eo. l. ij. vbi æquiparabantur qui omnino non ſucceſsit, & qui in minima parte ſucceſsit, & inſtit. de fideicom. hęred. §. ſed quia. ibi, ob nullum vel minimum, & inſtit. ad leg. Falcid. in princ. in illis verb. pro nullo aut modico. & ideo dicit gloſ. notab. in auth. de inſtr. caut. & fid. §. penul. in verbo, inter quos. quod æqualis eſt conditio nihil ſcientis, & parum ſcientis. Et eſt quod dicit Ariſtot. lib. 2. Phyſic. Id nihil deeſſe videtur quod parum deeſt.

Authen. loquẽtem in vxore indotata, procedere in vxore habente paruam dotem.

Nonò ex hoc infert Bal. in d. auth. pręterea. in fi. & poſt illum Sal. Pau. Caſtr. Rom. Alex. Fran. Are. dicunt auth. loquẽtem in vxore indorata procedere, & in vxore habente paruam dotem, quod voluerunt & Cyn. & Bal. in l. licet. C. de iure dot. Pau. Caſt. & Rom. in l. diuortio. in prin. ff. ſolu. matr. & Roma. in l. ij. in prin. ff. eo. Alex. conſi. xij. repetitus in cauſa. col. j. lib. vij. & latè Corn. conſi. ccxlix. viſo ſupradicto puncto. col. j. & ij. lib. iij. & Barb. cõſil. lxxiiij. ſcripſit Pſalmiſta in prin. lib. iiij. Super quo tamen vide Franc. Pep. in repetit. dictæ authen. pręterea. col. iiij. cum multis ſeq. Soci. quoque conſi. cxxj. præmittenda eſt diſputatio, col. vij. verſi. capio nunc ſecundum. lib. iiij.

Pro re minima non datur redhibitoria. Nec pro paruo vitio. Vulnuſculum modicum, delictum nõ habet. Nec ſcorticatura leuis dicitur vulnus.

Decimò eſt tex. ff. de ædil. edict. in l. ſi tamen. §. vlt. vbi pro re minima non datur redhibitoria, & ita dicit per illum tex. Bal. in l. ſi prædium, col. j. verſi. quæro pro quibus rebus. C. de ædil. actio. vbi ſubdit, quod nec pro paruis vitiis datur etiam redhibitoria, per d. cap. cui Deus. & l. j. §. ſed ſciendum. ver. proinde leuis febricula. eo. tit. Nam non quælibet infirmitas denominat quem infirmum, & vulnuſculum modicũ, nullum habet in ſe delictum. Itaque ſi dicat ſtatutum, quòd ſindici teneantur denunciare percuſsiones ſanguinolentas, vbi eſt leuiſsima cutis ſciſſura, non eſt denuncianda. Nam ſciſſura leuis, aut ſcorticatura (ita enim appellat) non dicitur vulnus, & ſi in platea eſſet illatum, neque pro tali vulnuſculo atrox pœna irrogaretur, quia modica alteratio, non dicitur infirmitas, ff. eod. l. qui clauum. §. vlti. hæc ibi Bald. & idem fermè voluit ipſe, & Alber. in dicto §. ſed ſciendum. per text. ibi, & idem Bal. in cap. cum adeò. col. ij. extra de reſcript. & Ange. in l. extat. ff. quod metus cau. & in l. ſi pignore. §. furem. ff. de furt. Roma. in l. j. §. excuſantur. per illum text. ff. ad Silleia. & in dicto §. de viro. in iij. fallent. vbi & ad hoc allegat l. quęſitum. ff. de re iudic. vbi leuis febricula non excuſat, & ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. quæſtionis. & Alex. in addit. Bar. in l. eleganter. §. qui reprobos. in fi. ff. de pign. actio. & conſi. ciiij. ſtatutum loquens. col. vlt. lib. j. & cõſil. 100. viſa inquiſitione, col. vlt. lib. vj. & conſi. clxxxvj. viſo proceſſu, col. j. lib. vij. Barb. in tract. de præſtantia. Card. in viij. q. primæ partis. col. vlt. Corne. conſi. lxxvij. licet multum. col. vlt. lib. ij. Iaſon in l. j. col. viij. tit. qui feu. dare poſſ. vbi facit ſingu. ad hoc tex. in dicto §. ſed ſciendum. & Gaſpar Valaſci hoc reputans ſing. in repet. l. imperium. col. lvj. verſi. in contrarium tamen facit. ff. de iuriſd. omn. iud. & bene facit vltra prędicta tex. xviij. diſ. c. placuit. & ibi gl.

Vtrũ ſtatutum puniẽs faciẽtẽ vulnus, habeat locum in vulnuſculo. Effuſio, ſua natura abundantiam denotat.

Vndecimò per illum tex. in dicto §. ſciendum. voluerunt Alber. & alij, quòd ſtatutum puniens facientem vulnus, non habet locum in vulnuſculo, quod tamen (inquiũt) poſſet procedere reſpectu illius edicti: ſed in ſtatutis in quibus propria & ſtricta interpretatio recipitur, non eſſet ſecurum recedere à verbis ſtatuti, cùm nonnunquam leuiſsima iniuria pro iniuria capiatur, per l. ſeruum quem. ff. de pignor. Verum Cepol. ibi nume. 36. tenet contrarium, ſcilicet, quòd indiſtinctè non punitur pœna ſtatuti per dictum tex. ita ſciendum. huic propè ſimile eſt, quod voluerunt Bal. & Imo. in l. ſenatus. §. Marcellus, ſuprà alleg. de legat. j. quòd conſtitutio pœnalis loquens de ſanguinis effuſione, non intelligitur de modica, quòd & voluit Ioan. And. in addit. Spec. in rub. de accuſ. in fi. & Panorm. in cap. propoſuiſti. in ij. notab. de conſec. ecc. vel alt. & Roma. in reper. dicti §. de viro. ſed hoc vtique etiam procedit propter verbum, effuſio, quòd ſua natura denotat abundantiam, vt voluerunt Ioan. Andr. & Panorm. vbi ſuprà, & eſt gloſ. ordin. in cap. cùm illorum. in verbo, ſanguinis effuſionem. de ſent. excom. quam & ibi not. Panorm. col. iiij. dicitque hoc notandum, quia facit ad multa, & Gaſpar Valaſci loco ſuprà alleg. illam ad hoc facit ſing. ſed eſt alia gloſ. ſimilis in clemen. Romani. §. vlt. in verbo, effundendis. de elect. & eſt tex. expreſſus quem vtraque gloſ. allegat xvj. q. j. ibi, verbum effuſionis, nomen largitatis oſtendit.

Statutum prohibens acquirere forenſem, quomodo intelligatur.

Duodecimò, quod etiam in dicto §. Marcellus. voluit Imo. quòd forenſis ex ſtatuto prohibitus acquirere, poteſt tamen acquirere rem modicã, & idem tenuit Bal. in l. j. ff. nau. cau. ſtabul.

ſtabul.& in l.cum ſeruus §.vlt.ff.de legat.j.& in l.hi quorum.verſi.rurſus quæro.ff.de pign. Rom. ſingul. cccxxxij. hodie quidem procutator. per d. §. Marcellus.quem dicit ſe neſcire alibi Ambroſius Piſo in l.filiusfam.§.diui.ff.de leg. j.

Decimotertiò memorabile eſt, quod per text.in d.l.j.§. ſciendum. ff. de ædil. edict. dicit Bal.in l.obſeruare,col.j. C. quorum appel. non recip. quòd parum ſiue leuiter tortus, non habetur pro torto,quaſi paria ſint non torqueri,aut parum vel leuiter torqueri,& ſequuntur Alex.in addit.Bart.in l.denunciaſſe. §. quid tamen.in fin. ff. ad leg. Iul. de adult.Iaſ.in l.ſciendum.col.iiij.verſi.octauò facit.ff.qui ſatiſd. cogan. & Hippol. Marſi. qui hoc dicit notab. in l.furem.col.iij.ff. ad legem Cornel.de ſicar.& per hoc eſt bonus tex.ff.de iniur.l.itē apud Labeonem.§.quæſtionem.quem & ad hoc ponderat Barb. dicto conſi.x.col.v. lib.j. & dicto conſi.lxxiiij.col.j.lib.iiij.

Parum ſiue leuiter tortus, nō habetur pro torto.

Dicimoquartò per eundem text.voluit Rom. in l.is poteſt,ff.de acqui hæred.& ibi etiam poſt eum Alex. col.iij.verſic. ſed hoc intelligit, limitantes id quod ſcribit Bart. ibi,vicinum aut conſanguineum ægrotum, non præſumi ſcire facta vicini, aut conſanguinei per c. cum in tua.extra qui accuſ poſſ. vt procedat niſi in leuiſsimo quopiam morbo, qui vt ipſi dicunt pro morbo non habetur,per illum tex.in dicto §.ſciendum.& in l.ob quæ vitia.eod.tit.& in d.l.quæſitum.ff. de re iudic.

Vicinū aut conſanguineū ægrotū nō præſumi ſcire facta vicini,quomodo accipiatur.

Decimoquintò eſt text in l.habitatores.ff.locat. qui limitat alios tex.diſponentes fieri remiſsionem mercedis conductori pro rata eius quo frui non potuit. ff. eod. titu.l. ſi fundus. cum ſimi. vt non procedant, ſi paulò minus commodè vteretur aliqua parte cœnaculi, aut aliàs aliquam partem paruulam incommodi ſuſtineret, cui etiam bene conuenit text. eod. tit.l.ſi ea lege.§.colonus.& in l.ſi merces. §. via maior. vbi in hæc verba ſcribitur,modicum damnum æquo animo ferre debet colonus,cui non aufertur modicum lucrum.

Leges diſponentes remiſsionem fieri mercedis conductori pro rata eius quo frui nō potuit, quomodo limitentur.

Decimoſextò eſt tex.in l. qui ſic.ff. de ſolut. vbi ſolutio quæ ex pacto durat momentum vnum,non parit liberationem,ſicut nec videtur tranſlatum dominium,quod momento durat.id eſt,non conſideratur tranſlatio dominij,quę momento ſolum durat,vt eſt tex.in l.vlt. §.vlt.in fi.C.de bonis quæ liber.& not.Bart.in l.vlt.ff.de condit.inſtit.Pau.Caſt.in l.frater à fratre.col.vij.& ibi etiam Iaſ.col.ij. vbi ponit tres limitationes ff.de cond.indeb.

Solutio quæ ex pacto durat momentum, nō parit liberationē.

Decimoſeptimò eſt text.in l.pretia.§. vlt.ff.ad legem Falci. vbi non attenditur pretium, quod durat momento temporis,per quem text.dicit Bart.ibi,& poſt eum recentiores,quòd res tanti eſt,quātum vendi poteſt,non vno die vel vna momento,ſed pluribus diebus,quod & idem dicit in l.ſi ſeruus ij.in prin.ff.de condict.furt.& in l.j. col. pen. verſic. item aduerte ad vnum.C.de ſent.quæ pro eo quod intereſt.ideò idem Bart.in l.ij.in fin.C.de reſcin.vendit.ſentit non ſatis eſſe ei, qui remedio huius l.agit, probare rem tanti valuiſſe die ſiue tempore venditionis,ſed neceſſe eſſe probare, quòd ante & poſt id tempus tanti valuerit,& ſequitur Ang.Aret in §.ſi quis agens.col.v verſi.capio tertium.inſtit.de actio.

Pretium quod durat momento tēporis,non attēditur.

Decimooctauò eſt text. in l. ſiue contra. §. quia plautianum. cum gloſſa. in verbo,ex ſenatuſconſulto.ff.de lib.agnoſc.ex quo probatur,quòd licet admittatur tum demum libellus incertus,quando incertitudo procedit ex facto conuenti.l.vbi autem non apparet.§. qui illud aut illud.ff.de verb.oblig.tamen vbi tractatur de modico præiudicio,admittitur huiuſmodi libellus incertus, etiam ſi incertitudo non procedat ex facto aduerſarij,& ita ille tex. cum gloſſ.intelligitur,dicitque illum not.Cepola in l.j.§.ſciendum. nu. 4. ff. de ædil. edict. his adde text.in l.vlt.§.vlt. in fi. C. de bon. quæ liber. vbi momentanea acquiſitio filiifamil. nihil prodeſt patri in acquiſitione vſusfructus, ibi quoque dicunt Bald. Cyn.& alij non eſſe curandum de momento,ſed & ex eo Bal.in c.cum cauſa.in fin.extra de ſent.& re iudic.not. dicit momentaneum dominium non infringere regulam mendicantium:ad hanc rem facit text.in l.ſi quis ita legauerit.ff.de condit.& demonſt. vbi ſi quis vxori aliquid legauerit dum eſſet cum filio, & ea modico tempore abfuerit, debetur ei nihilominus legatum. quia non omne momentum exigendum eſt,vt cum liberis ſit.

Incertus libellus,quādo admittatur.

Momentanea acquiſitio.

Momentū nō curatur.

Decimononò tex.eſt in l.ij.§.quòd ſi egenis,& §. tractatur. ff. ad Tertul. vbi non punitur mulier non petens tutorem filiis impuberibus, qui habent patrimonium puſillum, & ferè nullius valoris,quos tex.ad hoc alleg.Rom.& dicit notabiles in repet.d. §.de viro. quo loco ſuprà citauimus.

Mulier nō petens tutorem filiis impuberib. quando nō puniatur.

Vigeſimò tex.eſt C.de ſacroſan.eccl.l.iubemus.§.ſanè.& ibi bona gloſ.quòd in minimis cauſis,poteſt quis eſſe iudex & tabellio,& ita etiam voluerunt Ioan.Bapt. Caccia.& Gaſpar Valaſci in repet.d.l.imperium.col.xxiiij.in xxx.q.& Panor.in c.iij.col.antepe.extra de probat.vbi dicit eſſe ſingul. not. Feli.in c. quoniam contra falſam.col.j.& iterum col. pen. ver. viij quæro.extra eo. quamuis tamen regulariter ſecus, vt not. Innoc. in c. cum à nobis.extrà de teſtibus. & plenè habetur in dicto c.quoniam.

Vigeſimoprimò eſt etiam tex.in auth.de armis. ante fin. in verbo, cultellos breues. vbi gloſ.dicit, quòd ſtatutum puniens portantes arma, non intelligitur de paruis cultellis idoneis ad ſcindendum pennas vel panem,quam ſequitur Angel.in l.j.ff.ad leg.Iul.de vi publ.

In minimis cauſis quis poteſt eſſe iudex & tabellio.

vbi dicit non eſſe alibi,& in l.ſi pignore.§.furem.ff.de furt.& Ioh. Ana. qui dicit quoque illam ſingul.in c.lator.circa princ.vbi tex.not.in verbo,cultellus.de homic.Alex.in l.vlt.ff. ad leg.Iuliam de vi publ.Ioh.Platea, qui & illam gloſſ.dicit ſingul. in l.j. C. vt vſus armorum. lib.xj.Roma.in l.j.§.occiſorum.ff.ad Silleia. Angel. Aret.in tract. malefic. in ver. vno ſtoco. poſt princ.vbi illam dicit ſingularem.& Corn.conſi.lxxvij.licet multum.col.vlt.lib.ij.& bene facit gloſſ.in rub.de fabricenſ.lib.xj.& quod voluit Panor.in c.clerici.j. col. vlt. extra de vita & honeſt.cler.& Felin.in c.ita quorundam. col. j. & ij. de re iudic. ad hoc facit tex.in l. ita autem in princ. ex qua limitantur aliæ leges ſtatuentes tutorem debere pecuniam pupillarem collocare in emptionem prædiorum , quòd ſi neglexerit in vſuras teneri , vt videlicet non procedant cum pecunia pupillorum eſt exigua.

Epiſcopi pro minimis cauſis excommunicare non debent.

Vigeſimoſecũdò eſt tex.in c.epiſcopi.xj.q.iij. vbi pro minimis cauſis non debent excommunicare epiſcopi,& hoc quoque not.gloſſ. ibi,ſimiliter eſt tex. prohibens.ne quis ſuſpendatur à communione in c.nullus.xj. q. uj.& bene facit quod ſcribit gloſſ. ibi, quòd non pro omni peccato mortali quis eſt ſuſpendendus, quod & idem aſſerit gl. in c. vir cum propria xxxiij.q.iiij.

Quando prælatus poſsit alienare rem eccleſiaſticã ſine ſolennitatib. iuris.

Vigeſimotertiò eſt tex.in c.terrulas. xij. q. ij. vbi prælatus poteſt ſine ſolennitatibus iuris alienare rem eccleſiaſticam etiam immobilem modici valoris , & ita voluit per illum text. Domi.ibi,& gloſſ.eadem q.& cauſa.glo.quoque in c.abbatibus.& ibi Archid. ea.q. & cau. Inn.Anton.& alij in c.j.extra de his quæ fiunt à prælat.gloſſ. & Hoſtien.in c.ſi proponente. extra de reſcrip.Ioan.Ana.in regula,qui tacet.& Feder.Senen.conſi.ccx. in Chriſti nomine caſus talis eſt. vbi per hoc dicit rem modicam eſſe excluſam à ſolennitate & rigore iuris, contineri que ſub iuramento prælati , qui iuraret ſe non alienaturum inconſulto ſuperiore Henr.Boi.in c.etſi quæſtiones.extra de ſimonia.& Ang.in §.hoc etiam.in fi.in auth. de alienat.& emphy.Per.Anchar.conſi. ccccxx.quidam ſeruus Antonius. col. vlti.& idem Petrus Anch.Imo.& Panor.ſequentes illud dictum Fed.in c.ſuper.extra de rebus eccle. non alien. Idem Panorm. illud quoque allegans in c.vlt.col.penul.extra de eccleſ. ædifican. & Iohan. Fab.in auth.hoc ius porrectum.col.ij.verſi.tertio caſu.& ibi etiam Bal.& Salic.C.de ſacroſanct.eccl.Imo.in c.j.extra de his quæ fiunt à maio.parte cap.Socin.conſil.ccviij. viſis actis. col.penult.& Barb.qui ſuper hoc conſuluit in conſi.lxj.à Ioue principium.colum. iiij. verſi. præterea facit.lib.iij. & Iaſon in c.j.col.vj. verſic. adde ad prædictorum confirmationem,& iterum col.ſeq.verſ.quartò vltra alios tit.qui feud. dare poſ. & Franc.Curt.in tract. ſeud. in xxj.q.pen.q.princ. Et apud nonnullos ex his comperies , an id procedat non ſolùm in epiſcopis,ſed & in aliis prælatis.

Prælatus poteſt modica donare de rebus eccleſiæ, ſi hoc habet cõſuetudo.

Vigeſimoquartò tex.eſt in ſimili,extra de donat. c. cæterum. vbi prælatus poteſt modica de rebus eccleſiæ donare ſi hoc habet conſuetudo , quaſi non modica non poſsit etiam ex conſuetudine, vt ponderat Panor. conſil.xlv.ſatis videtur mihi.poſt princ.lib. j. verum ceſſante conſuetudine poteſt prælatus modica ex redditibus quos habet,& minima ex his quæ ſunt eccleſiæ,etiam ſine conſenſu capituli donare,vt voluerunt Anton. & Panor.in dicto c. cæterum. & bene facit quod voluit Inno.in c.fraternitatem.extra eo.& Hoſtien. in c.ſi quis ſanè.de pecul.cler.& poſt eum gloſ.in c. præſenti.in verbo,reſeruati.de offic.ordin.lib.vj.& Panor.ſibi contrarius conſi.xxxj.contingentia facti eſt talis in ciuitate.col.j. lib.j.

Cõſuetudo vt clerici poſsint teſtari de bonis atquiſitis ex eccleſia,quomodo procedat.

Vigeſimoquintò voluit in ſimili Panor.in c.cum in officiis.col.j.verſic.ſecundò fallit.extra de teſta.intelligens dictum doct.ibi volentium, vt valeat conſuetudo , quòd clerici poſſint teſtari de bonis ex eccleſia acquiſitis,vt hoc quidem procedat in bonis modicis,eius exemplo quod diximus in præced.cap.alioqui(inquit)non valet per ea quæ ibi allegat.

Cõſuetudo grauamen eccleſiæ adferẽs, quãdo valeat.

Vigeſimoſextò memorabile eſt,quòd generalius voluit Feder. Senenſ.conſi.clv.quæritur an laici.quòd licet non valeat conſuetudo eccleſiæ grauamen adferens. c. j. de conſuet. vbi tamen cõſuetudo huiuſmodi grauaminis modicum vel præiudicij eccleſiæ adferret,& aliàs eſſet fauorabilis,valeret,& idem fermè voluit Card.Florent.in dicto c.j.ad fi.& ibi quoque Panorm.in princ.& in fi.& Rotſ.Cur.in c.vlt.char.xx.verſic.ex præmiſſa concluſion.& iterum char. ſeq. verſic. limita modò.vbi docet,quando dicatur conſuetudo multum vel modicum præiudicialis eccleſiæ.

Vtrũ non debeat quis cogi cauere pro modico.

Vigeſimoſeptimò tex.eſt extra de donat.inter vir.& vxo.c. per veſtras. in illis verb. ſatis poſsit ei modicum credi. ex quo not.Ioh. Anan. in c.ſi proponente. poſt princ.extra de reſcript.quòd non debet quis cogi pro modico cauere, quòd & ante illũ ex eodem not. Arch. in c.non poteſt.de præbend.lib.vj.ſed & idem dicit per illum text.Henri.Boi.in c.& ſi quæſtiones.extra de ſimon. verum ille text.non videtur hoc bene probare, & in contrarium eſt tex.ff.vt in poſſ.leg.l. quamuis.

Modica cõtrarietas in teſtibus etiã in facto principali, non vitiat eorum teſtimoniũ.

Vigeſimooctauò tex.eſt in c.ij.cum gloſſ.ex quibus not.ibi Ant. in fin. quòd modica diuerſitas vel contrarietas in teſtibus etiam in facto principali , non vitiat eorum teſtimoniũ, quod amplectitur & recipit Alex.in l.inſulam.ff.ſolu.matr.& in l.eos.in addit.Bal.ff.ad leg. Corn.de fal.& idem Alexan. conſi.v. in cauſa inquiſitionis.col. penul,verſic.ad idem quod

ſignanter

ſignanter.lib.j.& conſi.xxiiij.animaduerſis his.col.vlt.lib. ij. & conſil. lxv. viſis proceſsibus. col.iij.verſic.& licet etiam.& iterum verſic.reſpondeo.eod.libro ij.& conſil.cv. reuerendiſsime domine.col. vlt.verſic.ad hoc accedit.eod.libr. ij. vbi hoc dictum Anto. pro eleganti allegat,& conſil. cxxij. viſo proceſſu vtriuſque cauſæ. col. penult. verſic. non obſtat ſi dicatur. eo.lib.ij.& conſil.xlij.in cauſa & lite vertente.col.vlt.verſic.præterea licet teſtis.lib.iij.& Iaſ. in l. vlt.col.penul.verſic.item etiam in facto.C.de bon. poſſeſſ. ſecundum tab.vbi hoc Anto.dictum affirmat eſſe ſingul.& ſe nuſquam alibi legiſſe,& Philip.Decius conſi.cv. diuino implorato præſidio.col.ij.Sed & plus dicit diuus Thomas xxij.q. lxx. artic.ij.in fin.quod teſtium diſcordia in minimis, facit teſtimonium credibilius, quia teſtis ex hoc non præſumitur in vnum eundemque & præmeditatum ſermonem deponere,arg.l.iij.§.j. ff.de teſtib.

Vigeſimononò celebratur gloſſ. in c. ſi proponente.in princ.de reſcript. vbi inter multa quæ de modico illic congerit,illud aunotat,quod apud nos vice prouerbij dicitur, Pro modico nec plus nec minus,ad quod allegat tex.de conſecr.diſtinct.ij. vbi & hoc quoque not. gloſſ.in princ.in verbo,mortui ſunt.& gloſſ.etiam vlt.in proœmio decretal. Et Henric. Boi. in c.etſi quæſtiones.de ſimon.

Pro modico nec plus nec minus Gallicum prouerbiũ.

Trigeſimò,dicunt illæ eædem gloſſ.in dicto c.ſi proponente.& d. c. reuera. quòd modica res non inducit ſimoniã per tex.extra de ſimon.c. etſi quæſtiones. & j.q.j. c.iudices. id quod etiam voluit in d.proœmio decret.& in d.c.ſi proponente. in prin. & in c.de appellationib. extra de appel.Sed contra hoc eſt tex. extra eo. de ſimo.c. ex tuo. vbi ſex ſolidi inducunt ſimoniam, ibique not, gloſſ. quòd quantitas parua non inducit diuerſitatem iuris, & allegat iura ſimilia ſoluentia contraria,& ibi poſt eam Panor.& gl.in d.proœm. decret.& in c. plerique.xiiij.q.iij.Hoſt.Henr.Boi.Ioh.Ana.& Panor.in d.c.etſi quæſtiones.

Vtrũ modica res inducat ſimoniam.

Trigeſimoprimò notandum eſt,quod etiam voluit gloſſ. c. vlti. extra de corp.vitiat. Limitans iura quæ repellunt deformes corpore à ſacerdotij functione, vt patet per illum totũ titu.vt non procedant in parua ſiue modica deformitate per text. ibi, quem etiam ad hoc not.Ioh.Anan.in d.c.ſi proponente.& ante illum archid.in d.c.non poteſt.de præb.lib.vj.& voluit etiam Bald.in d.c.cum adeò.extra de reſcript.& Henr.Boie.in d.c.etſi quæſtiones.& Cepol.in l.j.§.ſed ſciendum.nu.38.ff.de ædil.edict.& facit tex.ff. de ædil. edic. in l. cui dens. vbi dicit Bal.Oldr.eam l.allegaſſe coram Ioh. xxij. cùm quædam impedimenta alicui obiicerentur ne promoueretur ad ſacerdotium.

Qui deformes corpore repellantur à functione ſacerdotij.

Trigeſimoſecundò licet regulariter nõ poſsit tranſigi ſuper futuris alimentis teſtamento relictis,niſi prætoris auctoritas interueniat,vt voluerunt Archid. & Ioh. Ana. in iiſdem locis ſupra alleg.tamen in minutis quibuſque alimentis hoc fallit per text.in l. cum hi.§.vlt.ff. de tranſact.

An & quando poſsit tranſigi ſuper futuris alimentis teſtamento relictis.

Trigeſimotertiò licet minoris debitor vel creditor repellatur à tutela illius,auth.minoris C.qui dare tut.vbi gloſſ.Bartol.Bald.& Salic. hoc tamen non obtinet,ſi debitum fuerit exiguum,doct.in d.auth.minoris,& Bart.in l.ſi quis in pignore.§. vlt. ff. de pign.& Roman.in repet.d.§.de viro.in iij.fallen.vbi gloſſ. valde commendat Alex.conſi.clxxxvj.viſo proceſſu. col. j.lib. vij.vbi etiam illam dicit notab.

Creditor minoris vel debitor, quando nõ repellatur à tutela illius.

Trigeſimoquartò propter paruum debitum non poteſt quis dici ſuſpectus, nec capi ex ſtatuto permittente,vt apprehendi poſsit quaſi ſuſpectus de fuga, vt voluerunt Cyn. Bald. & alij in authen.ſed iam neceſſe.vbi gloſ.C.de donat.ante nupt.l.ait prætor.§.ſi debitorem. ff.quæ in fraud.cred.Bald.in auth.præterea.C.vnde vir & vxor.& Roman.conſi. cccxx.hæc iſtorum quinque captura.col.ij.verſi.vlnmò neceſſarium eſt.& ſingul. xcvj. dic mihi tu habes.vbi hoc reputat ſingul.& Alexan.in rubri.col.j.ff.ſolu.matrim.& Socin.in tract.fallent, in regula lxxviij.debitor fugitiuus.& Barbat.in addit. Bald.in l.conſentaneum col.iiij.verſi. quæro vna.C.quomodo & quando iudex.& Catel.qui hoc quoque reputat ſing. memo. fideiuſſor propriè in fin.& memo.ſuſpectus.

Propter paruũ debitum, non poteſt quis dici de fuga ſuſpectus.

Trigeſimoquintò facit quod voluit gloſſ.in auth.de hæred.& falcid.§. hinc nobis.in verbo, ſubſtantiam. aliàs facultatem, dum loquitur de ſacculo, vnde infert Ang. ad ſtatutum diſponens non poſsidentem domum poſſe,vt ſuſpectum detineri,vt videlicet poſsidens viliſsimam domum non gaudeat beneficio ſtatuti.

Trigeſimoſextò conſimilem vim habet,quod dicit gloſ.notab. quam ſequuntur Bal.Ang. & alij ff.qui ſatiſd.cogan.l.ſciendum.in prin.quæ illum tex. ſancientem poſſeſſorem immobilium ſatiſdare non compellendum, ita intelligit, vt quis pro vili ceſpite terræ non euitet ſatiſdationem.arg.l.creditores.ff.de priuil.cred.& eſt ſimilis gloſſ.in l. ſi fideiuſſor.§. vlti. ff. qui ſatiſd.cogan.

Statum diſponens non poſsidentẽ domũ,aut ſuſpectum detineri, extendi ad poſsidentem viliſſimam.

Trigeſimoſeptimò licet aliàs non præſumatur donatio l.cum de indebito.cum ſimilibus ff.de probat.fallit tamen in re parua ſiue modica gloſſ. in l.cum quid. ff. ſi certum petat. vbi Bartol.& alij,& gloſſ.in l.ſi filij.C.de donat.inter vir.& vxor.idem Bart. in l.quæ dotis. col. iij.verſic. ſequitur ex genere.ff.ſolu.matr.& Roma.conſil.cccxxxvij. quod ad primum.col.j. & Corne.conſi.lxxxj.primus conſultationis articulus.columna.j.verſicu.& in paruis.lib.j.

& conſi.

& conſilio cxxij circa præſentem. columna j.verſi.quia in paruis.libro ij.

Præſens quando habeatur pro conſentiẽte cùm tractatur de eius præiudicio.

Trigeſimooctauò huic finitimum eſt, quòd licet præſens pro cõſentiente non habeatur, quando tractatur de eius præiudicio l. qui patitur ff. mand. & plenè not.in regula iuris is qui tacet.de reg.iur.li.vj.fallit tamen vbi agitur de modico præiudicio,vt voluit Bart. in dicta l.quæ dotis.col.vlt.verſi.quæro quid ſi ſum. ſolu.matr.& per tex. in l. quam Tubetonis. §.ſunt quidam.ff.de pecul.& l.Sabinus. ff. commu. diuid.& l. Labeo. ff. de aqua pluuia.arcen.& l.qui bona.§.ſi quis iuſſus.ff.de damno infect.ſequitur Felyn. in c.cum marte.colum. xviij.verſic. fallit tertiò.extra de conſtitut.& Philip.Dec.in c.ſuper eo.col.iiij. verſi. ſecundo reſponderi poteſt.de offic. deleg. Et hoc quoque videtur voluiſſe Panor.in c.cæterum. col. iiij.verſic.ego puto.extra de foro compet.

Ius patronatus acquiritur per donationem eccleſiæ factam. Niſi dos ſit modica.

Trigeſimononò hùc pertinet, quòd licet per donationem eccleſiæ factam quis acquirit ius patronatus,vt voluit gloſſ.lxiij.diſt.can.in ſumma.& xvj. q. vij. piæ mentis. Innoc.& alij in rub.extra de iure patron.tamen propter modicam dotem non efficitur quis patronus, vt dicit gloſſ.ſingul.xvj.q.vij.c.quicunque fidelium. quam multum commendat Panor. conſi. cvj.factum ſuper quo.col.ij.lib.ij.& Iaſon in rub.ff.ſolu.matr.col.vij.verſ. quintò facit.& illam etiam dicit not.Iaſon in auth.præterea.col.iij.C.vnde vir & vxor.

Eccleſia cathedralis vel alia nõ poteſt ſine conſenſu epiſcopi ſtatuta facere, niſi de quibuſdam minimis ſtatuat.

Quadrageſimò voluit Inno in c. cum acceſsiſſent. de conſtit. quòd licet eccleſia cathedralis vel alia non poſsit ſine conſenſu epiſcopi ſtatuta facere, poteſt tamen minima quæpiam ſtatuere,& idem dicit ipſe Inno.in c.requiſiſti.de teſtam. & ſequitur Panor.conſil.vij. Ieſu Chriſti &c.col.ij. lib.ij.

Procurator generalis ad agendum cõſtitutus, de quibus poſſit tranſigere.

Quadrageſimoprimò voluit idem Inno.in c.tua nos.de arbit. quòd licet non poſsit procurator generalis conſtitutus ad agendum tranſigere per l.tranſactionis.C. de tranſac.fallit tamen in minimis rebus,quod & voluit Angel.in l.mandato generali.ff.de procur.quos refert & ſequitur Franc.Curt.in addit Alex.in d. l. tranſactionis. ſed caue, quia nullum eſt c. quod ſic incipiat,tua nos. extra de arbit.

Iudex ſi delegat vicarium iuriſdictioni exercendæ dũ aberit, valent acta vicarij, licet per interualla abſit.

Quadrageſimoſecundò ſcribit Guil.Cu.& poſt eum Pau.Caſtr. in l.ſed & ſi pupillus.§. conditio.in verbo, continua variatione. ff. de condit. inſtit. quòd ſi iudex delegat vicarium iuriſdictioni exercendæ,dum ipſe aberit. & contingat quòd poſtquàm is abeſſe cœperit vicarius exerceat, qui & ipſe per interualla abſit, valebunt tamen acta coram vicario facta, perinde atque ſi nullo modo abfuiſſet, ne ex huiuſmodi momentanea variatione partes decipiantur,quod ſequitur & dicit notab.Philip.Dec.in c.quoniam abbas.col.ii. de offic. deleg.vbi per hoc dicit, quòd licet clauſula in reſcripto appoſita, quòd ſi non omnes &c. intelligatur,vt valeat quod actum eſt per vnum ex iudicibus datis, ſi leui parumque diuturno impedimento cæteri fuerint impediti,quod valde commendat Philip.Dec

Statutum laicorum, quando cõprehendat eccleſiam.

Quadrageſimotertiò tacendum non eſt, quod conſuluit Feder. Senen. conſil. lxxxv.ſtatuto ciuitatis.col.vlt.quòd quando agitur de modico præiudicio ſtatutum laicorum, quod habet rationabilem cauſam, comprehendit etiam eccleſiam & pias cauſas, vt refert & ſequitur Domin. in c.vlt.col.penult.de immunit.eccleſ.& idem voluit Cardin.in repet.c. perpendimus.in x.q.verſic.ſi autem ſtatutum.de ſenten.excommunic.Philip.Dec.in c.ſanctæ Mariæ.col.xxvj.verſic.primus eſt.de conſtitutionib.

Pecunia communis, alij, quam camerario ſolui non poteſt. Niſi ſit modica.

Quadrageſimoquartò ſcribit Bart.in l.vlt.C.de cano.larg. titu. lib. x. quòd licet poteſtas non poſsit iubere, quòd pecunia communis alij ſoluatur quàm camerario & receptori ipſius pecuniæ,& ſi aliter faciat,punitur,vt per totum illum titu fallit tamen in modica pecunia, quam poteſt pro arbitrio ſuo conuertere in neceſsitates publicas, arg. l. diuus. ff. de bon damn.

Quadrageſimoquintò idem Bart.dicit in l. mediterraneæ. per illum text. C. de anno. & tribut. quòd ſi pupillus modica quædam mobilia & viliſsima tantùm habeat, vt confectio inuentarij plus eſſet allatura incommodi & ſumptuum, quàm vtilitatis,tutor non tenetur conficere inuentarium. quod dictum commendat Panor.in c.de appellationibus. extra de appel.Contrarium tamen tenet Iohan.Andreas in addit. Spec.tit.de actor. vniuerſ.verſicu. puberes.

Quadrageſimoſextò ſcribit idem Bart.in l.j.§.item ſolent.col.ij. verſic. item pone,quòd ſi tutor in inuentario non poſuerit aliquid quod valdè modicum eſt,illi non obeſt,per text.in l.ſi cui dens.ff.de ædil.edict.ſeq.Firmia.in tracta.de epiſcopo.in iiij.parte.lib.iiij.in xij.q.poſt prin.& idem voluit Specul.tit.de inſtr.edit.§. vlt.verſic. ſed ſi omnia non poſsint.& ibi Bal. qui & d.l.quamuis.allegat. Quid autem de hærede conficiente inuentarium, quique vnam rem tantum omiſit ponere,an priuetur beneficio inuentarii, vide per Firmia.vbi ſuprà.

Quadrageſimoſeptimò hùc facit.quod memoriæ prodidit gloſſ. vj.diſt. c.teſtamentum. in verbo,humiliter.per text. ibi,quòd ſacerdos pro re leui ſiue modico crimine non cogitur abſtinere à celebratione miſſarum ſi velit celebrare: huic ſimile quoque eſt quod dicit Anton.in c ex literis. in fin. extra de fide inſtru. quòd modica & leuis raſura non vitiat inſtrumentum. Iaſ.in l.ſciendum.col.iiij.verſic.xj.facit.ff. qui ſatiſdare cogantur.

Quadra-

Quadrageſimooctauò poteſt arbitrator in modico lædere alteram partium, vt not. Bart. in l.idem Pomponius.aliàs ſi de meis.§.recepiſſe.ff. de arbit.& in l ſocietatem. arbitrorum. ff.pro ſoc.Bald.Salic.& recentiores in l.ſi quis in conſcribendo.C.de pact. Bald. in l.ſi hæredis.C.de manu. teſta. vbi dicit, quòd arbitrator poteſt tranſigere ſuper liquido, modicè tamen lædendo,quia pro bono pacis de modico non curamus,& idem Bal.in l.j. col.j. in ij. oppoſ.paulò ante fin.C.de his quæ pœnæ nomi. & in c.cum adeò. col. ij. verſ. vel dic quod aut loquimur. extra de reſcript. vbi huiuſce rei reddit rationem, quia hoc videtur illi permiſſum à partibus,vt poſsit in modico lædere in odium & execrationem litium,quia maius eſt commodum pacis & concordiæ, quàm læſio eiuſmodi, itaque pacis & concordiæ gratia introducta ſunt arbitramenta.Matth.in repet.cle.ſæpe.§.quæ omnia.col.vj. de verb.ſignifi.

Arbitrator in modico poteſt lædere alteram partium.

Quadrageſimononò dicit Bal.in c.cum adeò.col.ij. verſic.item habemus. quòd vaſſallus non priuatur feudo propter modicam ingratitudinẽ, ſicut nec exhæredatur filius, niſi propter magnam cauſam,idem ferè dicit Bald. in l.ſolo. vbi gl. C.de liber. cau.vbi & hoc dicit expreſsim in conſtitutionibus feudorum , quòd vaſſallus propter leuem offenſam aut feloniam non debet feudo priuari ſed debet eſſe talis ex qua poſſet filius exhæredari, vnde (inquit)tex.æquipa[illegible]t filium vaſſallo , illum tamen text. in ſpecie non allegat , ſed illum reperies in c.j.circa medium,in verſic. non enim ad hoc ſufficit omnis occaſio.titu in quib.cau. feud.amit.iuncto c.porrò.verſi.prædictis modis. tit. ſeq. quæ fuit prima cauſa benefi.amitten.& ſequitur Barb.conſi.xlv.omnipotentem & immortalem.col.xv. lib. iiij.

Vaſſallus non priuatur feudo propter modicam ingratitudinem.

Filius æquiparatur vaſſallo.

Quinquageſimo cum valeat argumentum à re ad tempus l. miles ita.§. & quia diximus. vbi Bart. & alij, ideo ſicut pro re modica non priuatur vaſſallus feudo , ita nec pro modico tempore,per id quod voluit idem Bald.in c.j.col.j.verſic.ſed pone quod vaſſallus rit.quibus modis feu. amit. vbi licet dicatur quòd vaſſallus qui dimiſit dominum in prælio , feudum debet amittere, hoc tamen non procedit ſi breui temporis momento dimiſit, ſtatimque redut,& hæc confirmat quod habetur in l.vl.in illis verb.iniurias atroces.vbi non quilibet locus,iniuria,vel ingratitudo reuocat donationem, ſed tantum atrox iniuria.

Vaſſallus non priuatur feudo pro modico tempore.

Quinquageſimoprimò, licet priuilegium non ſubdito conceſſum reuocari non poſsit,vt voluerunt Inno.& omnes in c.nouit.de iudic.Lap. alleg.cix.in quæſtione propoſita.col.vlt. cum multis concordan.adductis per recentiores in dicto c.nouit. fallit tamen vbi agitur de modico priuilegio, vt conſuluit Alex. conſil.ccxxv.nec arguendi ſumus.col.iiij. lib.ij.pront illum allegat Philip.Dec.in dicto c.nouit.col.ix.verſic. fallit quintò.de iudic.extra.

Priuilegiũ non ſubdito cõceſſum reuocari non poteſt. Niſi agatur de modico priuilegio.

Quinquageſimoſecundò ſcribit Bal.in l.ſi mihi & Titio.§.j. ff. de legat. j. licet tempus,vt ſolet dici pro homine interpellet l.magnam. C.de contrah. ſtipul. cum ſimil. hoc tamen ita debet intelligi,niſi tempus quoddam paruum ſit,quod & idem voluit ipſe Bal.in c.domino guerram.§.ſed hoc tit.hic finit lex Cod.his ad de quod ſcribitur in l.data opera. col.ij.C.qui accu.non poſſ. quòd iura punientia incendiarium pœna mortis non intelligantur de paruo incendio, id quod ſequitur & commendat Alexand. conſil. lxxxvj.viſo proceſſu cauſæ vertentis. col. j.lib. vij.

Tempus interpellare pro homine de paruo tempore nõ intelligi.

Quinquageſimotertiò tradit Innoc. in c. vlti. extra de dona. quòd l.ſi vnquam.de reuoc. donat.non habet locum reſpectu rei modicæ,quod valdè commendat Corn.conſi. iiij. dubia ſatis mihi ſunt,col.iiij.& iterum vj. lib. ij. & Iaſon in l.generaliter.§.j. col. iiij.in fin.v.limit.C.de inſtit.& ſubſtit.de quo latius dixi in mea repetit.l. ſi vnquam.

Lex ſi vnquam de reuoc. non habet locũ reſpectu rei modica.

Quinquageſimoquartò ſententia interlocutoria adferẽs modicum præiudicium poteſt ferri parte non citata,vt voluit Barto.in l.nec quicquam.§.vbi decretum.& ibi Iaſon col. v. ff. de offic.proconſ.Ang.Innoc.& Paulus Caſtr. in l.de vnoquoque. ff. de re iudic.Anto.& Imo.& alij in c.auditis.extra de procur. Imo. Roman.& Iaſon in l.ſi opus. ff. de noui oper. nunc.idem Rom.in l.j.ff.de arbit.& conſi.lxxij.circa primum quo quæritur.Panor.conſi.iij. omnipotentis Dei.in viij.q.lib.ij.Corn.conſ.lxxj.ſuper primo.col.iiij.verſ.& tamen interlocutoria. lib.j. & iterum conſi.cccxxxiij.capio primo controuerſiá.col.v.verſi.tamen eſt aduertendum.eod. lib. j. Quanquam Bal.alibi hoc tantum principi videtur permittere, vt videlicet poſsit in modico partem non citatam lædere in rub.de reſcr.col.ij. & Rom.in repet. l.j.col.iiij.verſi. dubitatio tamen vertitur.

Interlocutoria adferens modicum præiudicium poteſt ferri parte non citata.

Quinquageſimoquinto bis ſuccinit, quod ſcriptum reliquerunt Bart.& Ange.in l.leuia. ſi.per illum tex.ff.de accuſ.quod ſtante ſtatuto nulla cõdemnatio fiat à capitaneo, niſi prius fiat depoſitum ſub pœna l.librarum, ſi contingat, quod capitaneus condemnet aliquem in viginti ſolidis non facto prius depoſito,non propterea tenebitur, quia huiuſmodi ſtatutum non habet locum in iſtis paruis & leuioribus delictis,quod vult Alex.cõſi.clij.viſo proceſſu cauſæ matrimonialis.col iij.verſi.nec his obſtat ſi diceretur.lib.v.vbi etiam per hoc decidit, quod ſententia lata ſuper modico & paruo furto in camera iudicis , & ita non ſeruata forma,non eſt ob id minus valida.

Statutum quòd nulla condẽnatio fiat à capitaneo,niſi fiat depoſitũ ſub pœna l. librarũ,non habet locum in modicis.

Quinquageſimoſextò licet poſsidens res hæreditarias præſumitur adiuiſſe hæreditatem l.j.C.de repud.l.pro hærede. & l.Iulianus. ff. eod. hoc tamen non procedit ſi poſsideret res

quaſdam

quaſdam nullius aut parui pretij, vt voluit Sali.in l. non hoc. C. vnde legit.de quo nonnihil per Bald.in c.j.col.iiij.verſi.quæro an filius.tit.an agnat.vel fil. defunct.

Deteriorãs domum poteſt expelli.

Quinquageſimoſeptimò dicit Bal.in l.ędem.col.vlt.verſ.quęro qualiter hoc intelligatur. C.loca. intelligens poſt Nico. Matt.illum text. vt loquatur de illo,qui domum conductam deteriorem facit,ob idque poſſit expelli, idque procedat ſi valde deteriorет domum, ſecus ſi parum, dicta l. ſcio. ff. de in integr. reſtit. & hoc quidem dicit committi arbitrio iudicis quando dici debeat domus parum, vel multum deterior facta, vt habeatur ratio qualitatis rerum & perſonarum.

Emphiteota non poteſt expelli pro modica rei deterioratione. Arbores fructiferæ.

Quinquageſimooctauò ſimile eſt,quod voluit idem Bald.in auth. qui rem.in ij.not. C.de ſacroſanct.eccl. intelligens etiam text. ibi volentem poſſe emphiteotam expelli propter rei deteriorationem,non procedere in modica quadam deterioratione. Nam pro modico (inquit)non fiet reſciſsio contractus per d.l. ſcio.& ibi illum ſequuntur Fulgoſ. Paul. Caſt. & Iaſon col.ij.& propterea Bal.ipſe quem ſequuntur Curt.& Iaſon in l.diuortio.§. ſi fundum. ff.ſolu.matr. Limitat illam communem ſententiam, ex qua poteſt emphiteota expelli ſi arbores fructiferas exciderit,de quo ibi per doct.& per Pet.Cyn.Bal.Salic.& Paul.Caſtr. in dicta auth.qui rem. vt non procedat, ſi ex tali exciſione modicum damnum ſequeretur per dictam l.ſcio.& dictam l.quamuis.ff.de condit.& demonſt.& idem quod Bal.tenet Alexan. conſi.cviij.in caſu de quo quæritur.col.iij.verſi.ij.reſpondeo.lib.v.

Tempus nõ currit impedito, niſi vbi agitur de modico præiudicio.

Quinquageſimonono licet alias regulariter tempus non currat impedito vulgaribus iuribus:fallit tamẽ vbi ageretur de modico præiudicio,vt voluit Pet.Anch.in c.cum propter. per illum tex.extra de iure patron.& Panor.conſi.v.in quæſtione quæ vertitur.col.pen.verſic.ego verò & iterum col.vlt. paulò ante fin. lib. ij. vbi per hoc conſuluit,quòd tempus inſtantiæ currit impeditis, cùm hoc modici eſt præiudicij, quia inſtantia perempta acta ſola pereunt non cauſa, vt voluit Innocen. in c.cauſam quæ.de teſtibus. & Bartol.in l. cum lite mortua.ff.iudic.ſolui.

Princeps poteſt ſine cauſa auferre ius alterius in modico quopiam.

Sexageſimò, poteſt princeps ſine cauſa auferre ius alterius in modico quopiam, vt not. Bartol.in l.vlt. C. ſi contra ius vel vtilit. Ant. Imo.& Panor. in c. quæ in eccleſiarum. & ibi etiam latè Felin.& Dec.col. xviij.verſ.quarta declaratio.col.xij.verſicu.quartus caſus. extra de conſtit.per text.C.de precib.imper.offer.l.quotiens. & Alex.conſil.ccxxv.nec arguendi. col.v.lib.ij.

Quin in dubio cenſetur id velle facere. Qui teneant cõtrarium.

Sexageſimoprimò, non ſolùm princeps id poteſt, ſed in dubio cenſetur velle facere, vt nonnulli dicũnt per gloſſ. ff. de ſeruit. l. ſeruitutes. j. in verbo, incommodo.& l.ſed cum ab hærede. in gloſſa vltima. ff. ad Trebellia. vbi gloſſa & l.ij. §. ſi quis à principe.in verbo,impetrauit. ff. ne quid in loco publ. & l. cum auus. C. de emanc.liber. & voluit Cardin.in c. mandatum. in ſeptimo notab. de reſcrip. & Anton.in c. quæ in eccleſiarum. de conſtit. & Alexan.dicto conſi.ccxxv.col.v.verſi.ſubdit etiam.libro ij.Contrarium tamen obtinet: cum non cenſeatur princeps etiam in modico velle alteri præiudicare, niſi conſtet de mente ipſius,tenuit gl. ff.notab. in c.cum olim.in verbo, præiudicium.extra de conſuetud. quam ibi ſequuntur & multum commendat Domini. ad ſtatuta,& Iaſon in repet.d. l. quominus. in xj.q.ff. de flumin. Bart. quoque illam dicit ſingul. & Decius in dicto c. quæ in eccleſiarum. loc.allegat.ea ratione motus,quia ius qualecunque ſit, competit de iure communi,ergo deber attendi per text.ff.de damno infect.l. ſi proprietarius.in princip. & ibi Bart. & iura dicunt indiſtinctè, & generaliter, quòd intentio principis non videtur velle præiudicare tertio c. ſuper eo. extra de officio deleg. cum ſimilib. ſed gloſſ. quæ volunt contrarium, innituntur auctoritate d.l.quotiens,quæ loquitur quando conſtat de voluntate principis. Porrò illud verum eſt, quòd ſi conſtet velle principem quempiam lædere, debet intelligi in modico,vt voluit Bal.in l.j.col.ij.verſi. item not.quòd non præſumitur.ff.de conſtit.per tex.in l. quoties.in verbo,ſine graui alterius præiudicio. C.de precib.imper.offeren.& ibi per doct. & idem Bald.in dicto c. quæ in eccleſiarum. & ſecundum hoc poſſunt intelligi gloſſ. ſupra allegatæ, quas etiam ita intelligit Iaſon in dicta l.quoties.

Honorum cõtinuatio, legib. prohibita. Lex duodecim tabularum.& vnde traxerit originem. In paruis honoribus intermiſſo tempore nõ eſt opus.

Sexageſimuſecundò quamuis honorum continuatio legibus prohibeatur.l.honor. §. gerendorum.ff.de mune.& hono.& C.per totum tit.de hono.& mune. non conti. Quæ lex & apud veteres Romanos obtinuit,vt memorat Liuius lib. vij. in fin.& iterum lib. x. vbi Fab. Maximus,huius legis authoritate conſulatum, qui ſibi vltrò à S. P. Q. R. delatus eſt,minime capere voluit: huiuſque legis decemuiralis verba reperiuntur apud Tullium lib.iij. de legibus. Eundem magiſtratum ni interfuerint decem anni,ne quis capito. quæ quidem ſumpta videtur ex legibus,vel Lacedæmoniorum vel Thuriorum:apud illos enim lex erat, ne bis idem præfectus claſsis fieret, vt tradit Plutarc. in Lyſandro: apud hos verò non niſi intermiſſo quinquennio militum præfecturam gerere licebat, vt ſcribit Ariſt. lib. Polit. 5. cap. 7. huic tamen legi locus non eſt in paruis honoribus ſiue magiſtratibus ſubeundis, vt voluit Accurſ.in l.diuus.ff.de muner.& honor.& per text.in l. licet. C. de aſſeſſ. & in auth. de defenſ.ciuit.§.vlt.

Sexageſimo

Sexageſimotertiò haud tacẽdum eſt, quod tradit Inno. in c. vlt. extrà de offic. deleg. quòd in paruis negotiis non videtur in dubio electa induſtria perſonæ, niſi hoc exprimatur, etiam ſi mandatum fuerit, vt negotium perſonaliter exequatur, quod dictum ſequitur Ioh. Ana. & Anto. & Panorm. qui putat hoc ſing. in c. vlt. in pe. col. extra de dol. & contu. Sed contrariũ tenent propter verbum perſonaliter, Barb. & Felin. in d. c. vlt. de offic. deleg. tum quia aliter hoc verbum nihil operaretur, tum quia hoc datum videtur pro forma: aliàs adde rationes quas videre eſt apud ſupradictos doct.

Vtrum in paruis negotiis videatur electa induſtria perſonæ, ſi mandatum fuerit, vt perſonaliter exequatur.

Sexageſimoquartò licet aliàs condemnatus iniuriarum ſit infamis ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter actum ſit. l. athletas. §. vlt. ff. de his qui notantur infam. hoc tamen non obtinet, cũ quis pro parua leuique iniuria eſt condemnatus. c. cum re. extra de ſententia & re iudic. vbi gloſ. & expreſsè voluit Petrus Ancha. ibi. Specul. in §. videndum. titu. de in integrum reſtitur. verſ. item iudex eccleſiaſticus. Archidia. in c. non poteſt. de præben. lib. vj. Ioh. Ana. in c. ſi proponente. extra de reſcrip. Bal. & Salic. in l. decuriones. C. ex quibus cauſis infa. irrog. & Bal. in c. j. §. iniuria. poſt princ. tit. de pace iur. firm. Ang. in l. infamem. de publ. iudic. Henr. Boic. in dicto c. & ſi quæſtiones. deſimo. & Roma. conſil. cxcj. inſtabo circa primum. col. ij. verſ. præterea ſententia. vbi dicit ad hoc ſingul. text. in dicto c. cum re. Angel. Aret. in tract. maleſi. in verbo, verba contumelioſa & iniurioſa. in fin. & nouiſsimè Ferdinan. Laza. qui ſolã illam gloſ. allegat in repetit. §. diui. l. filiusfamil. char. xx. verſic. ſeptimò limitatur. ff. de legat. j. Contrarium tamen per illũ text. tenent Innoc. Hoſtien. Ioh. And. Bal. Anton. Card. Panor. & Felin. ibi, & Bar. in dicta l. infamem. in fin. & ibi quoque Imol. ff. de publ. iudic. & Barbat. in c. at ſi clerici. in princ. col. xxxix. extra de iudic. Sed pro prima parte facit text. nõdum ab aliquo (quod ſciam) annotatus in l. diuus. ff. de iniur. vbi atrocis iniuriæ damnatus in ordine decurionum eſſe non poteſt, cuius rei ratio eſt, vt & ibi dicit gloſ. quoniam infamis eſt, & infamia ab ordine decurionum repellit. C. ex quib. cauſis infa. irrog. l. decuriones. & C. de decur. l. infamia. Ergo à contrario ſenſu condemnatus leuioris cuiuſpiam iniuriæ in ordine decurionum eſſe poteſt. Ex quo planè colligitur, quòd non eſt infamis, quia eſſe decurio nõ poſſet, vt diximus.

Vtrũ damnatus iniuriarũ infamis ſit, cũ leuis eſt iniuria.

Qui teneant contrarium.

Sexageſimoquintò memoratu dignum eſt, quod ſcriptum reliquit Bal. in l. ij. C. de cõmu. rer. alien. quòd licet ſolus princeps poſsit dare bona fiſcalia. l. prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. fallit tamen in modicis. leg. diuus. ff. de bonis damnat. qui quantum ad hoc faciat, cęterorum eſto iudicium: mihi certè parum huc conducere videtur, cum & ibi fiat authoritate principis.

An ſolus princeps poſſit dare bona fiſcalia.

Sexageſimoſextò modica impendia non repetuntur, vbi etiam aliàs repeterentur, vt eſt tex. in l. in rebus. §. poſſunt. vbi glo. not. de modicis impenſis curandum: idem confirmat tex. in l. omnem. & l. quod dicitur. & gloſ. in l. ſi quis à liberis. §. ſi mater. de liber. agnoſc.

Autoris opinio.

Modica impendia non repetuntur.

Sexageſimoſeptimò præcedentibus non abſimile eſt, quòd modica impenſa ad eum nõnunquam pertinet, qui aliàs non tenetur ad impenſas, vt eſt text. loquens de vſufructuario l. hactenus. ff. de vſur. vbi gloſ. quæ docet, quæ dicatur modica impenſa, & gl. in l. hoc amplius §. vlt. ff. de damno infect. doct. in l. eum qui. C. de vſufruct.

Modica impenſa ad eum nonnunquam pertinet, qui aliàs nõ tenetur ad impenſas.

Sexageſimooctauò ſupradictis addendum eſt, quòd de mora modici temporis paſsim dicitur in l. ſi debitori. ff. de iudic. in illis verb. neque enim magnum damnum eſt in mora modici temporis, & l. ſi poſt tres. ff. ſi quis caut. & l. ſed ſi alia. ff. de conſtit. pecu. & l. ſi in l. §. colonus. ff. loca. l. ab hoſtibus. §. vlt. ex quibus cau. maio. & c. potuit. extra de loc. & conduct. l. j. §. qui præſens. ff. de verb. oblig. l. continuus. in prin. eod. l. duos. §. duo. ff. de duob. reis. l. cum antiquitus. C. de teſtam. vnde dicit Alb. in l. j. C. de verb. ſign. quòd mora parua, non dicitur mora, & Barb. conſ. lviij. omnipotentem & immortalem Deum. col. xv. lib. iiij. quòd modicũ interuallum non inducit actuum diuerſitatem, quod ante eum Bal. dixit in c. cum ideo. extra de reſcrip. & Archid. in c. vlt. de offic. deleg. lib. vj. de hoc quoque eſt text. in l. pletique. ff. de ritu nupt. vbi Bal. & l. non dubium. C. de repud.

Nõ eſt magnum damnum in mora modici temporis.

Sexageſimononò his proximum eſt, quod habetur in l. ſi fundum. ff. de fundo dot. in verſ. planè ſi paucìſsimi dies. vbi videtur probari, quòd præſcriptio intra paucìſsimos dies perficienda, habetur pro completa, per quem tex. dicit Bal. in c. vlt. col. ij. verſ. modo quæro. extra de præſcr. illũmque ad hoc not. quòd propter modicum momentum, non vitietur temporis tractus. Et ferè ſimilis tex. eſt ff. de vſucap. l. rerum miſtura. §. Labeo. Ex quo tex. id multi voluerunt, quòd ſi interrupta fuit præſcriptio, ad cuius præſcriptionem pauci reſtabant dies, conceditur reſtitutio in integrum pro conſequendo lucro præſcriptionis, etiam cum iniuria alterius, quam opinionem amplexi videntur Dyn. & Bart. in leg. qui fundum. §. qui bona. ff. pro empt. Bar. Imo. & recentiores in l. generaliter. ff. de vſur. & in l. naturaliter. ff. de acquir. poſſeſ. Bal. & Ange. in l. j. C. de anna. excep. Ange. in l. ſi is cui. §. j. ff. de furt. Alex. Franc. Aret. & Iaſ. in l. poſsideri. §. Labeo. ff. de acq. poſſeſ. Rom. in l. ſi conſtante. §. quotiens. ff. ſolu. mat. Alex. in l. cum quidam. in prin. col. ij. ff. de acqui. poſſ. Et hæc eſt communis opinio, quicquid dixerit Raph. Cum. in d. §. Labeo. & in dicta l. qui fundum. §. j. ff. pro emp.

An præſcriptio intra paucìſſimos dies perficienda habeatur pro completa.

Vſucapi cœptorum, an per captiuitatem ſequutam interrumpatur vſucapio, & quando per fictionem poſtliminij redintegretur.

Septuageſimo ſimile eſt, quod voluerunt plerique limitãtes tex. in l. ſi is qui pro emptore ff. de vſucap. vbi in poſſeſsis per ſe, vel etiam ſecundum communem per ſeruum, filium, vel colonum ex cauſa non peculiari, quæ ante captiuitatem domini cœperunt poſsideri, & vſucapi, per ipſam captiuitatem poſtea ſecutam perditur poſſeſsio, & ita interrumpitur vſucapio, nec redintegratur per fictionem poſtliminij, vt ſcilicet procedat, niſi tempore captiuitatis pauci dies ſupererant ad complendam vſucapionem: nam tunc dominus reuerſus fingetur retrò vſucepiſſe iure poſtliminij, vt per tex. in dicto §. Labeo. voluit Bar. in dicta l. ſi is qui pro emptore. in j. oppoſ. ij. partis. & ibi quoq; Angel. Bar. in l. naturaliter. col. iiij. ff. de acquir. poſſeſ. quanuis Innoc. in dicta l. ſi is qui pro emptore. tenuerit contrarium, motus quibuſdam rationibus, quibus Iaſ. reſpondet. Sed tu vide text. his omnibus aduerſantem in leg. in vſucapionem. in princ. ff. de diuer. temp. præſc. de quo latius dicemus in contraria parte modicorum.

Præſcriptionem nõ interrumpi per inũdationem momentaneam.

Septuageſimoprimò huic germanum eſt, quod voluit Bald. in c. illud. in j. col. verſ. quæro quot modis. extra de præſcr. vt id quod dicitur per inundationem maris, vel fluminis interrumpi præſcriptionem l. vniuerſitas. §. item ff. de acq. poſſ. & in dicto §. Labeo. non procedit in inundatione momentanea, ſed plurium dierum. Nam ſi recedit inundatio infra triduũ non interrumpitur præſcriptio, alioqui poſſeſsiones iuxta Padum ſitæ nunquam præſcriberentur, quod eſt abſurdum. Quin & Raph. Cuman. in dicto §. Labeo. id tenere videtur, vt ſimplex inundatio modici temporis præſcriptionem non interrumpat, quod & confirmat Bald. in dicto. c. illud. & tex. in l. ſi ager cuius. ff. quibus mod. vſusfr. amit. vbi ſi eodem impetu diſceſſerit quò venit, reſtituitur proprietas & vſusfructus, & hanc partem latè probat Iaſ. in dicto §. Labeo.

Vi deiectus à poſſeſſione, ſi paruo interiecto tempore eã recuperet, non dicitur interrupta præſcriptio ab eo incepta.

Septuageſimoſecundò proximè accedit, quod voluit & alia glo. notab. in l. qui poſſeſsionem. & ibi Bar. ff. de vi & vi arma. quòd ſi qui erat in poſſeſsione vi deiiciatur, & paruo interiecto tempore poſſeſsionem recuperet, non dicitur interrupta præſcriptio ab eo incepta. addit Bart. rationem: nam ex ſola ciuili poſſeſsione procedit præſcriptio leg. j. §. per ſeruum qui in fuga. ff. de acqui. poſſeſ. & l. qui fundum. in princ. ff. pro emp. & not. gloſ. & doct. in l. iij. §. ex contrario. ff. de acqui. poſ. At qui ſtatim recuperat, aut etiam ſe præparat ad recuperandam poſſeſsionem à qua fuit deiectus, nunquam deſii. poſsidere l. iij. §. eum igitur. & ibi gloſ. & Bart. ff. de vi & vi arm.

Papa cur vocet epiſcopos filios cũ ad vniuerſitatem ſcribit, licet alias fratres appellet.

Septuageſimotertiò not. quod dicit glo. in proœmio libri vj. in prin. in verbo, filius. & poſt eam Zanzel in proœmio cle. quod licet Papa epiſcopos fratres appellet, extra de crim. fal. c. quanuis. tamen cum ad vniuerſitatem in qua plerunque ſunt epiſcopi omnes illius vniuerſitatis, mixtim filios appellat, vt ibi eſt text. quoniam vt dicunt gloſ. & Zanzel, ferè ſemper in vniuerſitatibus ſunt pauci epiſcopi, propterea id reputatur, ac ſi nullus eſſet, nec de modico curat, & ſequitur Domi. in dict. proœmio lib. vj. quam rationem etſi Cardi. in dicto proœmio Clem. & in proœmio Decret. & ibi quoque Feli. reprobant, adferuntq; aliam rationem, [illegible] deranda.

Rex nõ poteſt alienare regalia in præiudicium ſucceſſoris.

Nec aliquam ciuitatem ſui regni.

Niſi parua admodũ diminutio regni ſequeretur.

Septuageſimoquartò licet rex non poſsit alienare regalia in præiudicium ſucceſſoris, vt dicit Bald. in extrauag. de pace conſtant. in verbo, ſucceſſurum. Et vt alibi dicitur, nõ poteſt aliquam ciuitatem ſui regni alienare: ita etiam dicitur in l. cum mater. C. de bonis quæ lib. & in c. ſi generali. ſi de feu. fue. contro. poſt Hoſtië. in c. dilecti filij. de maio. & obed. & facit text. in c. intellecto. de iureiur. id tamen rex poſſet, modò parua imperij diminutio ſequeretur, vt not. Bart. in l. prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. de quo tu vide plenè per Socin. conſil. vij. ſuper quæſtione mihi propoſita. lib. vij.

Septuageſimoquintò his congruit, quòd licet delegatio cauſa abſentiæ delegantis ſtatim expiret reuerſo delegante, vt dicit Bart. in l. j. in vij. q. & ibi latè Alex. col. xviij. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſd. hoc tamen intelligitur, niſi delegans rediiſſet rurſum ſtatim abiturus, quia interim delegatio non expirat, tanquam rediiſſe non videatur, vt voluit Alex. vbi ſuprà, poſt Cyn. & Alb. Pau. Caſt. in l ſed & ſi pupillus. §. conditio. in ij. not. ff. de inſtit. actio.

Septuageſimoſextò non longè abeſt, quod pulchrè voluit Philip. Decius in c. quoniam abbas. col. ij. de offic. deleg. quòd in illa clauſula, quòd ſi non omnes, intelligatur durãre impedimento alterius delegatorum: impedimento autem ceſſante debet cognoſcere cum collega, vt per gloſ. & doct. ibi. Tamen ſi illud impedimentum ceſſaret modico tempore puta vno die, & poſtea idem impedimentum contingeret, valeret quod actum eſſet per alterum etiam eo die quo ceſſaret impedimentum, quia ceſſatio modici temporis non debet conſiderari. quod ſingul. eſt notand.

Septuageſimoſeptimò hùc vergit, quod accuratè tradit Bal. in l. j. C. de locat. quòd licet pro defenſione rerum ſuarum liceat occidere furem præſertim nocturnum. l. itaque. ff. ad legem Aquil. & leg. furem. ff. de ſicar. hoc tamen non procederet in re vili aut modica, nihil tamen allegat, & hoc quoque voluit nulla Bal. mentione facta Angel. in l. j. C. vnde vi. Matt. notab. cxxxiij. non quòd leges quæ permittunt, vbi ad hoc allegat textu. in lég. ſi ex plagis.

plagis.§.tabernarius.ff.ad leg.Aquil.& Ange.Are.in tract.maleſi.in verbo, & veſtem cæleſtem abſtulit.col. ij.verſ.& not. bene quod de iure. vbi dicit ſingul.text.in dicto §. tabernarius.& in §.j.Inſtit.de actio.Alex.in addit.Bart.in dicta l.furem.Felin.in c.interfeciſti.col.ij. extra de homicid. Iaſ.in l.vt vim.col.antepen.ff.de iuſt. & iut.Ad quod Matth. & Alexand. addunt hanc rationem: nam ſi parcitur famæ hominis pro re modica l. ſcio. ff. de in integ. reſtit.multò magis vitæ, per text.in l.ſi adulterium. §.liberto. ff.ad legem Cornel.de adult. Quamquam hæc ratio à Philoſophis non probaretur, qui cenſent potius mortem, quàm infamiam ſubeundam,vt eleganter diſſerit Cicero lib. iij. Offic. quibus ſubſcribens diuus Paulus ad Corinth.9.Bonum, ait, eſt mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet. Sed & alibi leges noſtræ comparant infamiam morti l. inſta.in princ. ff. de manu. vind.vbi & hoc not.gloſ.quæ & alleg.text.in l.iſti quidem.§.vlt.ff.quod metus cauſa. & voluit etiam Alex.in l.vlt.col.iiij. ff.de re iudic.

Parcitur famæ hominis pro re modica.

Septuageſimooctauò tradit Specu.tit. de reſcr.§.vlt. verſic.item quæritur quæ dicantur. quòd iudex delegatus poteſt de modica ſumma paulò ſcilicet maiori, quàm ſit expreſſa in reſcripto cognoſcere, quia modicum incrementum non debet mouere iudicem l.j.ij. & iij. C. de alluuio.

Delegatus poteſt de paulò maiori ſumma quã ſit expreſſa in reſcripto cognoſcere.

Septuageſimononò tradit ſimiliter Roma.ſingul.17.ſi alicui à principe fuer.conceſſa immunitas ab oneribus perſonalibus,non videtur liberare à leuibus paruiſque oneribus, quæ quis breuiter faciliterque poteſt expedire, per text. quem dicit vnicum in iure,in l.decurio fortunam.C.de decu.lib.x.& hoc dictum refert & ſequitur Alex.in addit.Bart. in l.elegantez.§.qui reprobos.in fi.magnæ additionis ff.de pign.actio.& conſ.ciiij.ſtatutum loquens.in fin.lib.j.vbi eadem propè adſcribit,& quidem ferè ad verbum ſicuti in dicta addit.Sed antè hos idem dixerat Bart.in dicta l. decurio. per illum text.

Conceſſa immunitas ab onerib. perſonalibus, non videtur liberare à leuibus.

Octogeſimò per id,& quædam ſimilia tradit Alex.in dictis duobus locis,quòd ſtatutum puniens falſificantem monetam, non habet locum in falſificante modicam quandam monetam,& ſequitur Philip.Dec.in c.de appellationibus. extra de appel.& in cap.maioribus. col. j. de præben.

Statutum puniens falſificantem monetam, non habet locum in falſificante modicam.

Octogeſimoprimò voluit Panormit.in proœmio Decret.col.vlt. quòd ſi teſtes depoſuerunt,quòd omnes fecerunt aliquid,vt non vitietur eorum dictum, ſi pauci ex illis illud non fecerunt, exemplo eius quod ſcribitur in c. teneta. in princ.de conſecr.diſt.ij. quòd omnes filij Iſrael,qui de manna manducauerunt in deſerto mortui ſunt: cum tamen Caleph & Ioſue non ſint illic mortui,vt & ſcribitur lxxvj.diſt.c.ieiunium.

Teſtium depoſitio, quòd omnes fecerunt, non vitiatur, ſi pauci ex illis, illud non fecerunt.

Octogeſimoſecundò,licet iudex ab omnibus omnino muneribus abſtinere debeat, vt cũ omni puritate iudicium illius procedat, non tamen prohibetur accipere modica quædam, talia ſcilicet,quæ iudicantis animum non immutent,vt dicit gloſ.in c.non licet.xj. q. iii. per tex.extrà de ſimo.c.etſi quæſtiones.Sed de hoc certè eſt tex.notab. lib.vj.de reſcrip.c. ſtatutum.§.inſuper.loquens de eſculento,quod paucis diebus conſumi poteſt,& ibi glo.adducit ad huius rei confirmationem nonnulla, in quibus de modico non curamus, & bene etiam facit tex.notab.in l.ſolent.ff.de officio proconſul. ad hanc rem citãs vetus adagium: Nec omnia,nec paſsim,nec ab omnibus:nam vt ſubdit,valde inhumanum eſt à nemine accipere, ſed paſsim viliſsimum,& per omnia auariſsimum.

Iudex modica quadã accipere nõ prohibetur, licet ab omnibus muneribus abſtinere debeat.

Adagium vetus.

Octogeſimotertiò non dicitur extitiſſe,qui parum extitit,vnde cum res ita habet, vt non ſuccedat fœmina feudo dato liberis maſculis & fœminis,quando exiſtũt maſculi,vt eſt tex. in l.poſthumus. ff.de iniuſt.teſta. tamen ſi maſculus poſt mortem patris illicò mortuus eſt, non prohibetur fœmina ſuccedere,quaſi videatur ille non extitiſſe,ita voluit glo.Bal.& Alua.in c.j.§.vlt.in verbo,omnino extantibus.titu.de ſucceſ.ſeud.& alia gloſ. quam ſequuntur Iaco.Bel.Ray.Nicol.Bal.Alua.qui eam dicit valde ſingul.tit. epiſcopũ vel abba. Ex quibus Bald.dicit quòd etiam non dicitur vixiſſe qui ſtatim obiit,de quo etiam text.eſt expreſſus in c.nam & ego.extra de verbor.ſignific.vbi glo.not. quòd non videtur fuiſſe, qui parum durauit Iohan.And.& Panorm. ibidem. Non dicitur natus qui ſtatim deceſsit. Et dicit etiam ipſe Panormit.& poſt eum Alua.& Cardin. allegantes Innocen. in dicto c.nam & ego. qui tamen hoc non dicit, quòd ille dicitur illicò decedere qui decedit antequam nomen ſit ei impoſitum in baptiſmo,quod tempus erat octo dierum ſecundum vetus teſtamentum. Cui adde quòd apud veteres Romanos maribus nono die, fœminis octauo nomen imponebant. Cuius rei,ſi quis rationes ſcire velit,legat Plutarchum in Problemat.cap.10. Sed illud nota,antequam hinc abeamus,quod ſententia dictæ gloſ. loquent.de ſucceſsione feudi, eſt vera his caſibus in quibus loquuntur,an autem aliàs procederet, vide Bald.in §.quinetiam. & Bartol.in l.vlt.ff.ad Tertul.& alibi latè dicemus.

Fœmina nõ ſuccedens in feudo, quãdo exiſtũt maſculi, ſuccedere nõ prohibetur, ſi poſt mortem patris maſculus illicò mortuus eſt

Octogeſimoquartò voluit Cyn. in l.j. in vlti.queſt. C.de pact. quòd venditio rei magnæ facta pro paruo pretio habetur pro donatione, nec huius parui pretij habetur aliqua conſideratio,per text.in l.apud Celſum.§.ſi quis ff.de contrahen.emptio.Et propterea æquè reuocatur per ſuſceptionem liberorũ,per l.ſi vnquã.C.de donationib.ac ſi omnino eſſet mera

N 2

donatio. Et hoc ſequitur Bald. in dicta l. j. in tertio notab. & in rubr. extra de pact. col. ij. verſ. quæro an vendino. Et bene faciunt notata per Guliel. Cune. Bal. & Salicet. in l. illud. C. de ſacroſanctis eccleſiis.

Fœmina non ſuccedit in feudo niſi ſit modicum.

Octogeſimoquintò licet aliàs regulariter non ſuccedat fœmina in feudo c. j. §. & quia vidimus. tit. qui feuda dare poſſ. cum ſimilibus. fallit tamen in feudo quopiam modico ſecundum Roma. conſi. ccclxvij. circa primum. col. penul. verſic. fallit tertio. & Corne. conſi. xvj. aperta fronte. libr. j. & Cardinal. Alexand. in dicto §. & quia vidimus. col. xvj. verſ. ſeptimò fallit. & alibi dicam latius.

Teſtimoniũ illius, qui partim falſum depoſuit, omnino vitiatur.

Leuis affinitatis nulla habenda ratio.

Octogeſimoſextò, licet teſtimonium illius qui partim falſum depoſuit omnino vitietur, vt qui in periurium inciderit, vt voluit gloſ. in c. in noſtra. extra de teſtib. Bart. Bald. & alij in l. ſi ex falſis. C. de tranſact. cum ſimilib. tamen ſi quiſpiam affinis meus leui quadam & modica affinitate, quæ videlicet eum à teſtimonio non repelleret, cum pro me teſtimonium diceret, interrogatus an eſſet meus affinis, reſpondit non eſſe, certè propter hoc non vitiatur eius dictum, tanquam nulla ſit huiuſmodi leuis affinitatis habenda ratio, & perinde ſit ac ſi omnino non eſſet, ita voluit Iacob. Butr. in l. Lucius. ff. de his qui notantur infamia. & ſequitur Angelus conſ. cxciiij. viſis proceſſibus cauſæ. colum. ij. & Hyppolit. Marſil. conſil. primo, col. ij. verſ. vlterius dico. & in repetitio. l. vlt. char. xlv. C. de probationibus. & ſingul. lxxvj. communis concluſio doctorum: tu tamen vide quod dicam infrà in contraria parte, verſ. xxxvj.

Vtrum mãdati fines ſtrictè ſint ſemper diligẽterque cuſtodiẽdi.

A mandato nullatenus diſcedendum.

Philoſophorum ſententia in hac quæſtione.

Iuriſconſultorum opinio de mãdato.

Octogeſimoſeptimò dicit Barb. dicto conſil. lxxiiij. ſcripſit Pſalmiſta celebris, col. ij. libr. iiij. quòd licet fines mandati ſint diligenter cuſtodiendi l. diligenter. ff. mãdati. poſſunt tamẽ in modico excedi, per gloſ. allegatam in cap. quod ad conſultationem. quæ id mihi velle non videtur. Et multum de hoc dubito, cum leges admodum ſtudioſè ſanxerunt fines mandati cuſtodiendos, vt ne latum quidem (vt aiunt) digitum videantur voluiſſe à mandato diſcedẽdum eſſe, vt patet in dicta l. diligenter. in eo ipſo verbo, diligenter. & C. eod. l. cum mandati. vbi mandari legem integram cuſtodiri conuenit, & extra de reſcript. c. cum dilecta. in fin. vbi forma mandati exacta diligentia obſeruanda eſt, & propterea eſt text. notab. in c. vltim. extra de verbor. ſignifi. vbi mandatum Papæ de moderando numero clericorum iuxta facultates eccleſiæ, adeò exactè cuſtodiendum eſt, vt non ſit augendus eorum numerus, etiã ſi facultates abundè ſufficiant, quamuis aliàs contrariorum ſit eadem diſciplina, vbi eſt eadem ratio. l. vlt. §. vlt. ff. de legat. iij. verſi. contra quoque. cum ſimilib. ſitque in contrario eius quod mandabatur in dict. c. vlt. non ſolum eadem, ſed & multò maior ratio atque fauor, cum ex eo auctus fuiſſet cultus diuinus: tamen illud ideò ſtatutum eſt, vt nota. Anton. quia forma mandati eſt ſtrictè, & ad vnguem obſeruanda, vt etiam poſt eum dicit Iaſ. in l. inter ſtipulantem. §. ſacram. col. ix. verſi. limita iſtam regulam. ff. de verbor. obligar. Quam rem etiam philoſophi eleganter prudenterque, vt aliàs ſemper, in vtramque partem diſſeruerunt. Alij enim ſemel ſtatuta deliberatáque re ab eo qui negotium demandauerit, nequaquam putauerunt contra dictum eius eſſe faciendum, etiam ſi repentinus aliquis caſus oſtenderet poſſe commodius agi, ne exemplum eſſet honeſta conſilia religioſè mandantis violandi. Alij exiſtimarunt incommoda prius quæ metuenda eſſent, ſi contra mandatum fieret, cum emolumento ſpei compenſanda eſſe. Etſi ea leuiora minoráque ſint, vtilitas contrà grauior & amplior, ſpe quantùm poteſt firma oſtenderetur, tum poſſe aduerſum mandata fieri cenſuerunt, ne oblata diuinitus rei bene gerendæ occaſio amitteretur, quam diſceptationem recenſuit Gellius lib. j. cap. xiij. vbi & alia quoque in eam rem adducit, quæ ſi ad Iuriſconſultos reiiceretur, illud (vt arbitror) dicerent, mandatum ſemper ad amuſſim quantum fieri poteſt cuſtodiendum, niſi inopinatus quiſpiam caſus, atque repentinus mandanti non prouiſus, aliud agendum ſuaderet, vt eſt text. valdè commendabilis in leg. ſi hominem. ff. mand.

Coloni teſtimonium pro domino quando non ſit reijciendum.

Octogeſimooctauò recenter, nec inſcitè tamen conſuluit Philip. Dec. ingenio inter cæteros ſubtili, conſil. x. in cauſa inquiſitionis. col. pen. verſ. ſexto contra perſonam. Licet aliàs colonus non ſit omnino teſtis integer pro domino, vt not. per doct. in c. pen. extra de teſtib. ſi tamen colonus eſt rei perexiguæ aut leuis, tunc eius teſtimonium reiiciendum non eſt.

Verba enũciatiua ad aliũ finem prolata, ꝓbant in his quæ ſunt modici præiudicij.

Octogeſimononò, vt aliquantulum immoremur his quę poſſet deſiderare conſuetudo ad probationem, quæ his caſibus fieri debet, vltra ea quæ diximus in principio, facit quod not. Panor. in c. cum olim. per gl. ibi, extra de cenſi. quòd in his quę ſunt modici præiudicij, verba enunciatiua ad alium finem prolata probãt, licet aliàs ſecus, quod voluit idem Panor. per illam glo. quam dicit notab. in c. ſunt & alij. col. iiij. extra de reſcrip. & conſil. viij. omnipotentis Dei nomine repetito, venio ad primum. col. iiij. verſ. item videtur. lib. j.

Vtrum in cauſis vilibus de iure ſcriptura non requiratur nec in proceſſu, nec ſententia.

Nonageſimò voluit Bar. in auth. niſi breuiores. per illum tex. C. de ſenten. ex bre. recitan. quòd in cauſis vilibus & modici præiudicij, de iure ſcriptura nõ requiritur, nec in proceſſu, nec ſententia, quin iudici de omnibus actis coram ſe creditur, id quod ſequitur Panor. in c. quoniam contra falſam. in iij. notab. dicens eſſe clariorem text. in authen. vt iudic. ſine

quoquo

quoquo ſuffiag.fi.§.veritati.& ibi quoque Franc.Aret.col.vj.Bartol.quoque in l.diuus.ff.de cuſt.reor.& ibi quoque ante vtrunque Bald.col.pen. verſ.vnum ſcias. vbi tamen diſtinguit, an pars fuerit præſens néc ne,& ibi quoque receutiores,& idem Panor.in c.iij.col.antepen. extra de probat.& bene etiam facit tex.in auth.de mandat.princ.§.ſic tibi.ibi,ex non ſcripto decidere.Licet contrarium tenuiſſe videatur Philip. Dec.in dicto c.quoniam contra. in vj. not.vbi illum videhis.

Quis teneat cõtrarium.

Nonageſimoprimò licet officiario credatur in his ſolùm,quæ ad eius officium pertinent, non etiam in cæteris, vt not.Ioh.And.in addit. Spec.tit.de citatione.§.j.in prin.& Panor. in c.parati.col.iij.de appel.cum ſimil.fallit tamen in rebus modicis & leuibus,in quibus indiſtinctè etiam in his quæ ſunt extra officium illis creditur, ſecundum Innoc. in c.j. de fide inſtr.Bal.Panor.& omnes in c.poſt ceſsionem.extra de probat.Panor.in c.cum in eccleſiis. col.vlt.de maior.& obed.Pannr.in c.j.char.vlt.verſ.an autem ſi appareat.extra de iud. Cyn. & Bald.in l.pacta nouiſsima col.vlt.C.de pactis.& facit text.extra de cler.peregrin.c.j & l. diuus.§.cum autem.vbi Bart.ff.de officio proconſul.

Officiario creditur in his ſolu quæ ad eius officium pertinent.

Niſi in rebus modicis in quibus illis creditur, licet ſint extra officium.

Nonageſimoſecundò ſcribit Alex. in l.huiuſmodi. §.ſi ita.in fi. ff.de legar.j.intelligens id quod à pleriſque traditur inſtrumentorum amiſsionem probari per iuramentum, vt voluit Bart.& alij quoque in l.ſicut.vbi etiam gloſ.& in l.emancipatione.C.de fide inſtr.cum ſimi. vt id procedat ſolùm, cum agitur de modico præiudicio, per tex.ſupra ſæpius allegat. in l. theſaurus.ſupra ad exhiben.& ita etiam voluit, licet non tam clarè Bald. quem ipſe allegat in l.vlt.in fin.C.de eden.per tex.etiam in dicta l.theſaurus.ff ad exhiben.& in l.diſſolutè.C. de condit.ex leg.& Hippol.Marſil.in repet rubr.C.de prob.col.xxviij. verſi.item iuramentum facit probationem.

Inſtrumẽtorũ amiſsio quibus probari poſſit per iuramẽtum.

Nonageſimotertiò voluit Bart.in l.quominus.in xj.q.ff.de flumin. quòd vicini ſuperiores vel inferiores non poſſunt impedire facientem emiſſarium, ſiue (vt dicunt) ecluſam in flumine publico,ex quo modicum in ſuis agris damnũ ſentiunt,per tex. & gloſ.in leg.j. §. ſunt autem qui putant.& §.ſeq.ff.ne quid in flum.pub.quam ſententiam latè Bart.confirmat, & Iaſ.in repet.d.l. quominus.

Vicini non poſſunt impedire facientem emiſſarium in flumine publico, ex quo modicũ damnũ ſentiunt.

Nonageſimoquartò,voluerunt duo recentes ſcriptores Opizo & Ferdinandus Loaza.in repetit.§.diui.l.filiusfamil.ff.de legat.j.ille quidem column.xxxvj.hic lxxvj.verſicul.ſeptimò limitatur.Quod ſtatutum prohibens rem immobilem alienari in extraneum,non habet locũ in re aliqua vili,per tex.ſuprà ſæpius citatum in l.ſenatus.§.Marcellus.ff.eo.tit.

Statutum prohibens rem immobilem alienari in extraneũ,non habet locũ in re aliqua vili.

Sed modus aliquis in his colligendis.quæ ad hunc locum pertinent tenendus eſt,poſtremò itaque adiiciam eſſe præter eos tex.quos ſuprà citauimus, & alios pleroſque admodum ad hanc rem facientes,ex quibus nonnullos huc aceruatim ſubiungemus. Eſt igitur in eam rem vulgata l.ſcio.ff.de in integ.reſti & l.metum.ff.quod metus cau. & l.res bona fide.ff. de contrahen.emp.l.ij ff.quod cum eo.vbi comparatur qui omnino non ſucceſsit,& qui in minima parte ſucceſsit,& l.ſi ex cauſa.in princ.ff.de minor.vbi gloſ.l.ſi quis.§.ſed & ſi quis. ff. de pig.actio.l.j.ff.de coniung.cum emanc.liber.§.illud non intereſt.l.licet.§. vlt. ff de adim. legat.vbi propter leuem offenſam non cenſetur legatum aut fideicommiſſum ademptum, & l.lex Cornelia.§.ſi tamen.verſ.cæterum ad hoc pertinebit.& ff.de bonis eor. qui ſibi mor. l.vlt.§.idem reſcripſit.& ff.de manu.teſt.l.qui habebat.& l.ſi quis ante.§.vlt.l. ſi quis conduxerit.ff.de his qni ſunt ſui vel alieni iur.l.ij.§.vlt.C.ſi contra ius vel vtilit.publ.l.j.C.ſi aduer. vendit.pign.auth.quod locum.C.de colla.& inſtit.de iniur.§.penult.vbi pro modica iniuria ſeruo illata non agit dominus, & j.q.j.c.iudices.vbi glo.in verbo, quinque ſunt.c. bonæ rei. xij.quæſt.ii.& c.ex parte.extra de fide inſtrum.vbi vnus modicus literę defectus reſcriptum nnn vitiat,gloſſ.quoque ibi,c.penul.de reb.eccleſ.non alien.c.requiſiſti.de teſta. vbi gloſ. in verſ.decens eſt.& in §.donare.tit.qualiter olim feu.pot.alie.ibi,ſub viliſsima duorum denariorum penſione.& quod voluit Bal.in l.ſi pater.in viij.q. C.de inſtit. & ſubſtit.

Qui text. confirment dicta ſuperius.

Legatum non cenſetur ademptum,nec fideicommiſſum propter leuem offenſam.

Sunt tamen è diuerſo multi caſus in quibus modici atque etiam minimi babetur ratio. Primus erit in l.& ſi ex modica.in princ.ff.de bon.lib.vbi in illo caſu ſatis eſt liberos liberti ex parte quantulacunque hæredes inſtitui,vt patronum expellant.

Caſus in quibus modici atque minimi habetur ratio.

Secundus erit in l.ſi quid creditor. §.vlt.vbi ſeruus peculiatus dicitur, qui vel minimum habet peculium,etſi venditor peculiatum ſeruum aſſeruit,ſufficit ſi is minimum babeat peculium,quem tex.ad hoc not. Archid.in c.non debet.de præb.libro vj.& in l ij.in xij.q.verſi. ſed nunquid ſufficiet.C.de reſcind. vendit.

Tertius in l.ſi tamen.§.vlt.iuncta glo.in verbo,ſimplicem.ff.eod.tit.de ædil.edict.vbi prn re vili datur actio redhibitoria:adde tex.in l.ex facto.§.ſi quis autem. ff.ad Trebel. vbi filius patri ſuperſtes vno ſolum momento,facit deficere conditionem, ſi ſine liberis deceſſerit, & eſt ſimilis text.ff.de rebus dub. l.qui duos.§. vlt. vbi ſatis eſt filium patri momento ſuperuixiſſe,vt ex teſtamento illius hæres fuiſſe dicatur,& ad hoc priorem text.ponderauit Bal.in c. j.§.quinetiam.tit.epiſ.vel abbat.quod momentum temporis extinguit fideicommiſſum,ſiue ſubſtitutionem fideicommiſſariam factam filio ſi ſine liberis deceſſerit, quod dictum

dicit ſingul.Iaſ.in l.inter ſtipulantem.§.ſacram.col.viij.verſ.ex aduerſo.ff.de verb.oblig.& in l.antepen.col.ij.in prioc.C.de inſtit.& ſubſtit.

Poſthumi natiuitate teſtamentũ rumpitur, etiamſi illicò deceſſerit.

Quartus eſt in l.ij.& iij.C.de poſth. hæred.inſtit. vbi natiuitate poſthumi, & ſi illicò deceſſerit,rumpitur teſtamentum patris, quem etiam not.Bald. vbi ſuprà, ad hoc quòd momentum temporis reſcindit teſtamentum.

Prætor quãdo in bonorum poſſeſſionem legatarium mittat ſiue fideicõmiſſarium.

Quintò in hanc rem eſt celebris l.quanuis.ff.vt in poſſeſ.legat. vbi ita ſcribitur, quanuis minima res ſit legata,vel per fideicommiſſum relicta, tamen ſi non ſoluatur ab hærede, vel eo nomine caueatur cum caueri oporteat:in poſſeſsionem omnium bonorum,quæ ex ea hęreditate ſunt, legatarium ſiue fideicommiſſarium prætor ſeruandorum legatorum cauſa mittit.

Si modicũ de ſorte vel vſuris in debito perſeueret, diſtractio rei obligatæ impediri non poteſt.

Sextò text.eſt in leg.ij.ibi, nam ſi modicum de ſorte C.debit. vendit.pign.impedire non poſſe, vbi ſi debitor obtulerit, ſoluerit creditori,aut depoſuerit, ſi creditor accipere recuſauerit totum debitum præter modicum quippiam,non propter hoc impeditur creditor vendere rem pignori obligatam.

Septimò commendatur tex.in l.ſi quis eum.§.ſi ſuo teſtaměto.in verbo, alia rurſus hora. vbi interuallum vnius duntaxat horæ arguit diuerſitatem actus & formæ,& ibi hoc not.Iaſ. in ſecundo notab.Et propterea etiam ratione vnius horæ, dicitur vnum inſtrumẽtum prius altero,& illi præfertur,vt eſt gloſſ.ſingul.in l.ſi ex pluribus.§.vlt.in verbo,die.ff.de ſolut.quã ad hoc commendauit & ponderauit Bald.in l. vlt.col.iiij. C.de edicto diui Adria.tollen. & in l.cum proponas.in fin.C.de interd.mat.inter.&c.& in l.imperator.col.penul.verſ.& not. quod dies.ff.de ſtatu homi.vbi eam dicit ſingul.& in c.paſtoralis,in princ.vbi Feli.col.iij.& rurſum in c.capitulum.col.j.extra de reſcr.& in c.conſuluit. & ibi etiam Feli.col.iij. de officio deleg. & in c.licet. & in c.quoniam contra falſam. de probat.& in c.ego enim. in princ. de iureiuran.& in c.ij.de confeſ. vbi glo.quam dicit ſingul. Barb.in repet. rub. de fide inſtr. col.xviij.verſ.quid de hora.& Iaſon in l.j.§.j.in ij.notab. in fin.ff.de eden. & Felin.in c.ij. de offic.deleg.& Catellia.in memor.incip. actus ita debent interpretari, & iterum in memor. incip.hora eſt,& alia gloſ.expreſsior,in c.ſi eo tempore. de elect.in vj.quam annot. Iaſon in dicto §.ſi ſuo teſtamento.Eſt & alia ſimilis glo.in c.duobus.in verbo,ſi non appareat.de reſcript.lib. vj.quæ voluit, quòd ratione vnius horæ reſcriptum dicitur anterius altero, & illi anteponitur, licet ſint eiuſdem datæ. Ex quo conſtat non ſemper verum eſſe id quod ſuprà diximus in prima parte, quòd modicum interuallum diuerſitatem actuum non inducit.

Pro viginti millibus paſſuum, datur vnus dies.

Octauò allegatur text. in l.iij.ff.de verb. ſignific. vbi pro viginti millibus paſſuum datur vnus dies,quòd ſi ſint viginti vnum millia paſſuum,dantur duo dies, pro vno igitur miliari, quod ſupereſt æquè datur vnus dies, ac pro viginti.

Appellatur etiam in minimis cauſis.

Nonò facit huc l.in maioribus.C.de appel.vbi etiam in minimis cauſis appellatur,& eſt ſimilis tex.extra eod.c.de appellationibus.& vtrobique docto.his adde l.ſi proprietarius. ff. de damno infect.cum dicitur,eadem ergo erunt, etſi minimum damnum detur. & ibi gloſ. Bar. & doct.

Furtum cõmittitur in gallina & anſere & etiam ouo.

Decimò eſt. ff. de acquir. rer. domin. l. naturalem. §. gallinarum. & Inſtitu. de rerum diuiſ. §. gallinarum. vbi furtum committitur in gallina & anſere, imò etiam, vt in poſtremo loco dicit gloſſ.in ouo, quam ſequuntur omnes & bene facit text.xiij. quæſti. iiij.capit. vltim.

Vndecimò eſt l.& ſi non totum. cum l. ſeq. vbi qui omiſſa cauſa teſtamenti ab inteſtato poſsidet etiam minimam portiunculam (vt ille text. loquitur) tenetur etiam in ſolidum ad præſtationem legatorum,vt etiam declarat gloſſ.ibi,& Bart.in l.vlti.in primo artic. eo. titu. & Bald.in l.j.C.eod.tit.& Franciſc.Aret.conſi.clx.longa eſt iſta conſultatio.col.penul.verſ. ſecundò eſt præmittendum.

Ratione minimæ partis quis dicitur cõſors. Statutum Florentinum.

Duodecimò tex.eſt in l.j.in prin.ibi,ſiue quantamcunque. C.de communi ſer. manu. ex quo not.Bal.ibi,quòd etiam ratione minimæ partis quis dicitur alterius conſors, & id dicit facere ad ſtatutum Florentinum quo cauetur ne poſsit domus alienari extra conſortes:nam poterit transferri in eum qui habet milleſimam partem.

Leuis occaſio interdũ eſt magni ponderis.

Decimotertiò eſt quoque l. ergo.§.ſi ex die.in illis verb.vel modica data occaſione. ff.de fideic.liber.vbi gloſ.in dicto verbo, occaſione.nota, inquit bonum verbum. Et ex eo infert Bald.in c.per tuas.col.j.de probat.Leuem occaſionem interdũ eſſe magni ponderis:quibus ſuffragatur l.in vſucapione.in prin.ff.de diuer.temp. præſcr. vbi ſi etiam minimo momento nouiſsimi diei præſcriptionis res poſſeſſa ſit,completur vſucapio.

Qui momẽto poſſedit, publiciana experiri poteſt.

Decimoquartò eſt l.cum ſponſus.§. vlt.ff.de public. in rem actio. vbi ita ſcribitur in hæc verba,Sed etiam is qui momento poſſedit, rectè hac actione experietur. adde text.in l.ſi pecuniam.in fin.ff.ſi cer.pet.vbi ex actu momentaneo transfertur dominium, quod not.Bart. & plerique omnes.

Decimoquintò text. eſt in l. tutor ſi petitus fuerit. ff.de tuto. & cur.dat. ab his. vbi ita ad verbum ſcribitur:nam etſi quoquo modo in petitione tutoris erratum fuerit,non valet tutoris datio:

ris datio: vnde infert Bar. in l. matri & auiæ. col. ij. verſi. quæro quid ſi mater. C. quando mili. tur. eſt. quòd ſi mater fuerit data tutrix antequam renuntiet ſecundis nuptiis, & ſenatuſconſulto Velleiano, non valet datio, quamuis omiſsio leuis ſolennitatis non vitiet.

Quomodo in petitione tutoris erratũ fuerit, non valet tutoris datio.

Decimoſextò, vt aliquid dicatur extare, ſufficit quantulumcunque modicum ex illo extare l. domum. ff. de contrah. emp. verſicul. ſi verò quantacunque pars. & l. inſulæ. ff. de vſufruct. & ita per illos tex. poſt Oldr. voluit Paul. Caſt. conſil. clxiij. in cauſa præſenti. columna iiij. in nouis.

Vt aliquid dicatur extare, ſufficit quantulumcunque modicũ ex illo extare.

Decimoſeptimò tex. eſt in l. ſcapham. ff. de euict. vbi appellatinne nauis, venit & ſcapha, quæ parua eſt admodum nauicula, & eſt ſimilis text. in l. vlt. ff. de fundo inſtru. & quod per illos tex. voluit Bal. in l. j. §. exercitoribus. ff. nau. cau. ſtab. de quo ſuprà diximns, verſicu. iſtis nimirum accedit.

Appellatione nauis venit & ſcapha.

Decimooctauò eſt l. iij. §. cauſæ. ff. de carb. edict. ibi, vel modicum pro puero facientem, vbi ſi filius ſit in euidenti calumnia, repellitur ab illo edicto, ſed modicum quippiam ſufficit, vt non dicatur eſſe in euidenti calumnia, quem text. ponderant Franc. Aret. & Iaſ. in l. vlt. C. eo. tit. vbi illum dicunt ſing. ſubdit que Are. hoc facere ad dun. Primum, vt per ſolam negationem vel contradictionem res videtur effici dubia, modo negans vel contradicens habeat aliquem leuem colorem, quod facit ad ea quæ habentur per Bar. in l. poſt rem. ff. de tranſact. & in l. eleganter. §. ſi poſt. ff. de cond. indeb. & quod not. in l. j. C. de procut. Secũdò per illum tex. commendatur aureum dictum Bal. in l. deberi. C. de fideic. lib. quòd leuis occaſio excuſat citatum dicentem, ſe non iturum ad iudicium, à calumnia vera, per gl. ord. & ſingul. in l. j. §. hoc iudicium. in fi. magnæ gloſſ. ff. ſi quis iuſ dicenti non obtemp.

Modicum quippiam ſufficit, vt nõ dicatur filius eſſe in euidenti calumnia.

Decimononò hũc facit text. in c. non poteſt. de præb. lib. vj. cuius hæc ſunt verba. Non poteſt diſpenſatio ſuper pluralitate beneficiorum cõceſſa impetranti prodeſſe, qui aliquod quantumcunque beneficium modicum ſubticuit cum illam impetraret, qnod confirmat tex. in c. ſi proponente. de reſcr. extra.

Diſpẽſatio ſuper pluralitate beneficiorũ, quando nõ valeat.

Vigeſimò, ne quis putet illud ibi procedere, quoniam diſpenſatio ſit res ambitioſa & reſtringenda, per text. qui loquitur in ſimplici impetratione, in c. ſi metu. eo. tit. de præb. lib. vj. vbi ſi quis impetret beneficium, & in impetratione taceat aliud beneficium quantumcunq; ſit modicum, nnn valet impetratio: id quod etiam antè cantũ fuerat, licet non tam expreſsè in c. ſi proponente. de reſcrip. extra.

Diſpẽſatio res ambitioſa.

Tacent aliud beneficium in impetratione quantumcũq; ſit modicum, non valet impetratio.

Vigeſimoprimò, tradit gl. commendabilis in l. res bona fide. ff. de contrah. empt. quòd ſi res ita ſit vendita, vt niſi ſtatuta die &c. & fuerit ſolutum precium præter vnum nummum, non ſecus erit res inempta, ac ſi nihil fuiſſet ſolutum, per text. eo. tit. l. fiſtulas. §. qui fundũ. & l. cum fundus. ff. de condit. & demonſt. & l. etiam circa. ff. de ſolut. l. tutor. §. Lucius. C. de diſtract. pign. l. quandiu. C. de diſtract. pign. quam gloſ. Bal. qunque amplectitur in rub. C. de contrah emp. in x. q. & in l. cum adeò. col. ij. verſ. ſed alibi. extra de reſcript.

Res ita vẽdita, vt niſi ſtatuta die pretiũ ſoluatur ſit inempta.

Vigeſimoſecundò per illam gl. dicit Bal. in d. l. res bona fide. quòd ſi ſtatutum irritum faciat contractum niſi ſoluatur gabella, & ex ſolutione ipſius gabellæ deficit vnus nummus, non valet contractus: id quod etiam videtnr voluiſſe idem Bald. in l. ij. in fi. ff. ad Silleia. & Ange. in l. in rebus. §. poſſunt. ff. commo. & Barb. in d. prooemio cle & conſi. lxxxviij. ſapienter ſcribitur. col. antepe. lib. iiij. Bal. tamen videtur velle contrarium in l. quanuis. ff. de cond. & demon. & Rom. in l. ij. ff. ad Silleia.

Statutum irritum faciens contractum, niſi ſoluatur gabella & ex ſolutione deficiat vnus nummus, contractus non valet.

Vigeſimntertiò voluit alia gl. not. in c. quia ſæpe. in verbo, planè. de elect. lib. vj. amplians tex. ibi, ſtatuentem omnia bona à prælato mortuo relicta, vel ecclesia vacante obuenientia futuro ſucceſſori reſeruari, & qui ea occupauerint ipſo facto ab officio & beneficio ſuſpendentem, donec reſtituerit, vt procedat etiam vſque ad rem minimam, per tex. iij. q. j. c. redintegranda.

Vigeſimoquartò quicquid ex pacto accidit quantulumcunque ſit, id vſura eſt. c. putant. xiiij. q. iij. & c. plerique. & ibi gloſſ. e. & tex. in c. nauigante. vbi Panot. extra de vſur. Et propterea dicit Bal. in rub. extra de conſuet. col. vlt. quòd conſuetudn non poteſt permittere vſuram etiam in vno nummo, idem quoque confirmat Bal. in auth. ad hæc. col. ij. in fin. C. de vſur. & ſequitur Iaſ. in §. fuerat. col. iiij. & v. Inſtit. de actio. & Rochus Curt. in c. vlti. col. ix. verſ. vij. amplia. extra de conſuetud. vbi & hoc dicitur generalius, quòd non valet conſuetudo contra ius diuinum etiam in modico.

Vigeſimoquintò ſcribit Bar. in l. inter ſtipulantem. §. ſacram. col. vij. ff. de verb. obligat. quod ſtatutum prohibens bannitum ad honores aliquos prouehi, habet locum in eo qui duntaxat momento temporis fuit bannitus, quod dictum ſolus Iaſon ibi annotauit col. viij. verſic. vlti à ſcribentes. vbi dicit hoc ſingulare, multiſque ſimilibus cnnfirmat: dubium tamẽ iſtud relinquit, propterea quòd illud ſtatutum eſt pœnale & odioſum.

Vigeſimoſextò voluit Bartol. & ibi ante eum omnes in l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff. de cond. indeb. quod datio in ſolutum facta pro maiori ſumma quàm ſit debitum etiam in modico, & vt dicit Paulus Caſtrenſis in nummo, & Iaſon quoque vitiatur, idque confir-

matur per multa ab Iaſone hoc loco allegata.

Hæres dānatus vt certa die decem, aut fundū det, nouem tantum datis, fundus æquè peti poteſt ac ſi nihil dediſſet.

Vigeſimoſeptimò dicit Bald.in l.j.in xiiij.q. pen. col. C. de his quæ pœn. nomi. quòd ſi teſtator hæredi mandauerit, vt certa die daret mihi decem, alioqui daret mihi fundum, & hæres infra huiuſmodi tempus nouem tantum dederit,æquè poſſum fundum illum nouem reſtitutis petere,ac ſi nihil omnino hæres dediſſet.Pau.Caſt.in l.v.§.vlt.vbi gloſſ. ff.de verb. obliga.& ſequitur Barb.conſi.lxxiiij. omnia quæ facitis.col.ix.lib.iij.& in procemio clem. in vtraque lect.& in l.iiij.§.Cato.col.xxij. ff. de verb.oblig.& conſil. xl. præclare ſcribitur.col. xij.lib.j.& conſil.lvij.cuius idem eſt initium.col. iiij. lib.j. & conſil. xxxiiij. illud in medium referam.col.v.lib.iij.& dicto conſi.lxxxviij.col.antepen.lib.iiij.& in clem.literas. col. xxiij. de reſcript.& Iaſon qui hoc dicit notab. in l.ſi inſulam. col.xviij.verſic.vltimo ad illud.ff.de verb.obligationib.

Reus qui poteſt totā ſummā ſoluere excepto vno nūmo, ſubiicitur regula, qui nō habet in ære &c.

Vigeſimooctauò dicit idem Bald.in l.cum ſit.C.de ſepulc.viol.quòd regula qui non habet in ære luat in corpore.habet locum etiam ſi reus totam ſummam ſoluere poſſet excepto vno nummo.arg.l.v. §.ſi ſortem.ff.de verbo.obli.& ſequitur Iaſon qui hoc dicit mirabile & ſingul.in l.ij.col.xvj.verſi.quid autem ſit.C.de iure emph.

Statutum diſponens dotatā non ſuccedere, procedit in dotata exigua dote.

Vigeſimononò ſcribit ipſe Bal.in authe. res quæ.C.commu.de legat.quòd ſtatutum diſponens,quòd filia dotata non ſuccedat,procedit in dotata modica & exigua dote,vt & ipſe conſuluit conſil.cclviij.eum in cauſa Piſani conuentus.in c.ſi proponente. extra de reſcrip. arg.gloſſ.quam dicit ſingul.in l.ſi quis priore.ff.ad Trebel. & idem conſuluit Bened. Cap. conſi.xxxviij.& ſi viſo & conſiderato. & Socin.conſil. cxxj. præmittenda eſt diſputatio.col. ix.verſi.præterea dicat mihi lib. iiij.

Syndicus qui tenetur denūciare malefactores, vnicū prætermittens, quomodo puniatur.

Trigeſimò,idem ſcriptum reliquit in l.minoribus.in fi. C.de his quib.vt indig.quòd ſyndicus,qui ex forma ſtatutorum tenetur ſub certa pœna denuntiare malefactores,ſi vnicum ex multis prætermiſerit, æquè punitur ac ſi neminem denunciaſſet, ſequitur Barbat. dicto conſil.lxxiiij.lib.iij.& in d.proœ.cle.in vtraque lectione,& in d.§.Cato.& d. conſil. xl.lib.j. & d.conſi.lvij.eo. lib. & dictis locis ſuprà alleg.

Venditor poteſt totā rem retinere, pro vno nūmo pretij non ſoluto.

Trigeſimoprimò, venditor poteſt totam rem venditam retinere etiam pro vno nummo pretij non ſoluto,vt voluit Bald.in l.vlt.C.commod.quem ſequitur Iaſon in auth. qui rem. col.v.C.de ſacroſanct. eccl.qui & multa ſimilia iſtic colligit.

An qui nō poſſunt portare vinum extrà, non poſsint quoque vnam metretam deferre, quin incidant in pœnam.

Trigeſimoſecundò tradit Bald. in l. j. in verbo, nec guſtus quidem cauſa.C. quæ res expor.non debent. quòd illi qui non poſſunt portare vinum extrà,non poſſunt quoque vnam metretam deferre quin incidant in pœnam, & ſequitur Barbat.in dicto §. Cato. & in dicto proœ.clem.& dicto conſi.lvij.lib.j.& Matth. de afflict.in conſtit.Siciliæ magiſtros ſyndicatios in vj.notab.Iaſon tamen tenuit contrarium in l.ij.col.vlti.ff.de iuriſdict.omn. iudic. ob id nempe motus quoniam id ſtatutum pœnale eſt. Verùm ratio eius l. cui Bal.innititur ſpectanda eſt.Ea enim prohibet ad barbaros vinum,ne guſtus quidem cauſa deferri: quod nō alia ratione factum videri poteſt, quàm ne eius liquoris guſtu admoniti Barbari arma in [illegible] ſtudeant, vnde ſibi id liquaminis comparare poſsint. Nam qui primi Gallorum patriam inuaſerunt,hoc guſtu allectos tradit Titus Liuius lib.v.in hæc verba ſcribens, Gentem Gallorum traditur fama dulcedinis frugum, maximeque vini noua tum voluptate captam alpes tranſiiſſe,& inuexiſſe in Galliam vinum illiciendæ gentis cauſa. Igitur cum in caſu Bald. l. municipalis magis locupletandi territorij ſui cauſa, & auertendæ caritatis annonæ ita iubeat, quàm alia cauſa: certè non videtur qui guſtus cauſa vinum aliò detulerit,ex eiuſmodi ſtatuto eſſe puniendus ceſſante videlicet ſtatuti ratione,vt etiam ſcitiſsimè annotauit And.Alciat.lib.iiij.diſput.c. xj.

Trigeſimotertiò per ſolutionem vnius nummi interrumpitur præſcriptio,argu.l.j. §. cepiſſe ſic accipimus.ff.de pollicit. quod & voluit Bald.in c.illud.col.vlt.verſ.ſed an per ſolutionem.extra de præſcr.& Iaſ.in d.auth. qui rem. & Philip.Dec.in d.c.de appellationibus. col.j. extra de appel.

Trigeſimoquartò regula,ſpoliatus ante omnia eſt reſtituendus,nec antè debet audiri aduerſarius,procedit etiam ſi vnus duntaxat denarius deeſſet.quod dicit eſſe notandum:& ſequitur Iaſ.in d.auth.qui rem.& in l.ſancimus.col.iij.verſ.viij.extende.C.de iudic.idem voluit Bald.in c.conquerente.col.j.per tex.in verbo,integrè.de reſtit.ſpol.& Philip.Dec.in dicto conſi.xxxiiij.an & quando propter contumaciam.col.vlt.

Trigeſimoquintò ſi ſtatuto pœna impoſita eſt non ſoluentibus integras præſtantias, qui eas ſoluendo denarium omiſerit,perinde incidit in pœnam,ac ſi nihil ſoluiſſet,vt vult Bald. in l.quādiu.per illum tex.C.de diſtract.pign.& idem in l.ſtipulatio hoc modo.ff.de verbor. oblig. hoc dicit procedere ſiue pœna ſit impoſita reſpectu cuiuſdam magnæ quantitatis, ſiue paruæ, & vt dicit ibi Raph. Cuman. etiam ſi quid minimum nomine pœnæ promitteretur,de quo plenè & Iaſ.hic,col.ij.verſi.iij. pondera.

Trigeſimoſextò tradit Bal.in addit.Spec.in ij.parte titu.de appel.§.reſtat videre. verſicu, ſed pone dicit ſtatutum.col.vij.quòd ſi ex forma ſtatuti debeat appellans infrà certum tempus ſol

pus ſoluere ſex denarios pro libra, alioqui ſit appellatio deſerta,& qui prouocauit omiſerit ſolutionem nummi vnius facere,appellatio non minus erit deſerta,quàm ſi totum omiſiſſet ſoluere,& hoc ſequitur Alex.in l.in executione.§.item ſi ita.ff.de ver.oblig.quod & non mediocriter commendat Iaſon in dicta authen.qui rem.

Trigeſimoſeptimò æterna memoria dignum eſt, quòd propter minimã contractus partem non impletam ex parte actoris, licet pars illa non reſpiciat ſubſtantialia ipſius contractus,agenti tamen ad principale obſtabit exceptio implementi non ſecuti,vt aſſerit Bald.in l.pacta conuenta.in ij.notab.ff.de contrah. empt.

Propter minimã partem cõtractus nõ impletam, obſtat exceptio agenti ad principale.

Trigeſimooctauò ſi executor ad pias cauſas totum pretium rei à ſe venditæ receperit,excepto vno nummo,de quo fidem habuit,ob id non transfert dominium,argu.d. l.quandiu. C.de diſtract.pign.quod & voluit Bal.in l.in ciuile.col.vlt. verſic. ſed pone quod executor. C.de rei vendic.

Exequutor ad pias cauſas nõ trãſfert dominium rei à ſe vendita, ſi totũ pretium receperit excepto vno nummo.

Trigeſimononò ſi qui commodauit tacitam fidem de reſtituendo vno nummo incapaci, cenſetur indignus tota hæreditate,vt voluit idem Bald. in l.etiam. in pen.q.per tex ibi C. ad leg.Falci.eiuſdem tamen ſententiæ,non eſt Alexan.in l.ex facto.§.Iulianus. in fin.ff. de vulg. & pupil.ſubſtit.vbi Iaſon col.j.in iij.not. per tex. in l. hæredes qui tacitum. ff. de his quibus vt indig.

Quadrageſimò ſi dictũ teſtis eſt falſum in vno nummo,totum vitiatur per text.ix. diſt.c. ſi ad ſcripturas.& iij.q.ix.c.puta.& c.nihilominus. Bal. in c.cum adeò.col.ij.de reſcrip.

Quadrageſimoprimò ſcribit idem Bal.in l.ſtipulatio hoc modo concepta.ff.de verb.obl. quòd ille text. reprobans promiſsionem alicuius rei factam , ſi promittens eum cui promiſerat non inſtitueret hæredem, habeat locum ſiue res magna , ſiue modica fuerit promiſſa, imò etiam vt dicit Cuman. ibi, ſi minimum quidpiam fuerit promiſſum. Iaſon quoque ibi optimam tradit regulam , quòd vbicunque aliquid contra bonos mores geritur , ibi non fit diſtinctio quantitatum : dicit tamen poſtea ſe dubitare,an verum ſit illud Cuma.cum veriſimile non ſit,vt metu tam exiguæ rei quis inducatur ad illum hæredem inſtituendum . ſed ego Cuma. ſententiæ accedo per rationem quam & ipſe adducit, quòd vbi de iure cõmuni agitur,minima quoque conſideranda ſunt,vt poſtea dicemus in fin. Et etiã quia huiuſmodi promiſsio eſt contra bonos mores,vt dicit ibi text.

Qui reſtituit vnum nũmum incapaci, cẽſetur indignus tota hæreditate.

Si dictũ teſtis eſt falſum in vno nũmo, totũ vitiatur.

Autoris opinio.

Quadrageſimoſecundò ſi ſtatutum ſimpliciter dicat, quòd filius maſculus excludat fœminam ſufficit quòd maſculus fuerit momento temporis , vt perpetuò maneat excluſa, vt voluit Anton.conſi.xx.æquitas valde ſuggerit.& Iaſ.in l.inter ſtipulantem.§.ſacram.col.viij. verſ. ſecundò facit.ff.de verb.oblig.Bal.in l.ſi quis poſthumos.§.j.col.vlt.ff.de lib.& poſth. idem Bal.in l.in quibus. verſ.ſed hic cócurrit alia.C.de ſecun.nup.per gl.ibi & Maria. Soci. conſi.v.præſens conſultatio.& Alex.conſi.xxix.qui abundè.circa fi.lib.j.

Maſculo excludente fœminam per ſtatutũ ſufficit maſculum momento extitiſſe, vt perpetuo maneat excluſa.

Quadrageſimotertiò voluit Bald.in §.in nouiſsimo. col.ij. C. de caduc.tollen.dum quærit,an retenta communi opinione , quòd cũ filius ſuus tranſmittit ex potentia ſuitatis hæreditatem patris non aditam ad quoſcunque,vt not.in l.ſi infanti. C.de iure deliber. An iſtud procedat ſi filius infans poſt mortem patris horam tantũ vixerit , & reſpondet ſic eſſe , quia momentum ſufficit. quod volunt & recentiores ibi.

Hereditatem patris nõ aditam tranſmittit filius ſuus ad quoſcunq. Etiãſi poſt mortem patris horam tantum vixerit.

Quadrageſimoquartò tradit quoque Bald. in l.non tantum. per illum text. vbi Angel. in lect.Florentina,quòd matrimonium momentaneum ſufficit,vt vir lucretur tertiam partem dotis ex ſtatuto Peruſino,quod & ſequitur Franc.Aret.in l ij.col.j.& in l.ſi ante nuptias. in fin.ff.ſolu. matr. & Iaſ.in dicto §. ſacram.qui hoc dicit valdè not.cum non videatur ſuſtinuiſſe onera matrimonij , propter quæ videtur deferri tale lucrum dotis. l. pro oneribus.C.de iure dot.Idem Iaſon in l.ſi donatione.§.j.in fin.ff.de condict.cau.dat.Et ego quoque copioſè ſatis in repet.l.ſi vnquam.in verbo,donatione largitus.C.de reuoc. donat.his adde quod voluit idem Bald.in l.j.col.ij.C.de priuileg. priuilegia dotis competere etiam ſi matrimonium momento tantùm duret, quod memoria dignum exiſtimat Iaſon vbi ſuprà.

Quadrageſimoquintò , ſi cedens bonis vnum denarium ſibi reſeruauit, non valet ceſsio, quia ea non eſt integra,vt not.in l.pen.ff.de ceſſ. bon.& voluit Bald. in l.vlti.col. ij. verſicul. quæro quid ſi cedens.C.qui bon.ced.poſſ.

Quadrageſimoſextò ſcriptum reliquit Bald.in c.cum omnes.col.v. verſi. ex his patet reſponſio. extra de conſtit. quòd ex ſonte pluribus communi non poteſt maior pars aquam alicui concedere non conſentiente minori parte, per not.in l. ij. C. quæ ſit longa conſue. & in l.iiij.§.actor.ff.de re iudic.vbi Bart.

Quadrageſimoſeptimò ſcribit idem Bal. in c.licet cauſam. col. viij. verſi. ex prædict.apparet.tit.quis dic.con.mat.& Iaco.But.in l.incerti.C.de interdic.quòd ea propoſitio dicitur pertinens,quæ qualitercunque adiuuatur etiam leui præſumptione,& indirectè,quod confirmat quoque Bald.in c.quoniam.verſic. ibi,aliquid notandum. extra de teſtibus. diciturque quòd quæ modicum ad cauſam conferunt , pertinentia dicuntur gloſſ. in clem. j. in verbo, aut earum parte.de foro compe.cum ſimi.& rurſus idem Bal.in c.dudum.ij. col.vj.verſicul.

multa

multa ergo opponuntur.de elect.Cyn.in l.ij.§.quod obſeruatur.C. de iur. cal.

Mala fides têporis momentanei, impedit præſcriptionem.

Quadrageſimooctauò ſi rem alienam poſsidens ſemper habuerit bonam fidem, præterquam in vltima die præſcriptionis, nullo modo præſcribit propter malam fidem momentanei temporis,vt voluit Bald.in c.vlti.col.pen.verſicu.modo quæro.extra de præſcr. & per text.in c.veniens.eod.tit.

Forma contractus cõſiſtit ex integritate.

Quadrageſimononò ex paruo defectu incidit quis in magnam pœnam contractus, quia non ſeruat formam illius, quæ ex integritate conſiſtit, vt idem Bald. annotauit in dicto c. cum adeò.col.ij.extra de reſcrip.per text.in l.hæredes.§.idem.ff.famil.erciſcun.

Propter excuſum vnius nummi vltra dimidiã iuſti pretij, debet ſuppleri totum pretium.

Quinquageſimò propter excuſum vnius nummi vltra dimidiam iuſti pretij, debet ſuppleri totum verum & iuſtum pretium, vt Bald.quoque ſcriptum reliquit in c. cum cauſam quæ inter œconomum.col.j.verſic.adhuc pro intellectu literæ. extra de teſtib. & idem in l. ij.in xij.q.C.de reſcin.vend.& Anto. Burg.in c.cum dilecti.col. iiij. verſ. elicio ex iſtn. extra de empt.& vend.& iterum in c.cum cauſam.col.iij.eo.tit.& eſt communis opinio ſufficere in hoc caſu quemlibet exceſſum, & ita voluit gloſſ. j. in dicto c.cum cauſam. vbi Panor.in ij.notab.Salic.& Paul.Caſtr.in dicta l.ij.vterque col.j.Pet. Ancha. in repet.c.j.col. cxxij.de conſtitu.& Cepol.in tract.de ſimul. contract. col. iiij. ſecundæ præſumptionis primi caſus ſuæ diſtinctionis,verſi.verùm quia dictum eſt.

Vtrum emphyteota ex defectu ſolutionis vnius denarij æquè cadat ab emphyteuſi ac ſi defeciſſet in magna.

Pactum appoſitum in contractu emphyteotico.

Diſcrimen inter emphyteotam & feudatarium, & colonum & inquilinũ.

Quinquageſimoprimò,vt pauliſper Bald.relinquamus, hûc quoque pertinet, quod voluerunt Pet.Cyn.Bart.Bald.& omnes in dicta authen.qui rem. C. de ſacroſanct.eccl. quòd emphyteota ex defectu ſolutionis vnius denarij æquè cadit ab emphyteuſi, ac ſi defeciſſet in magna,& ita voluit Bald.ipſe in dicta l. quamuis. ff. de condit.& demon. & in l. cùm allegas.in vij.opp.C.de vſur.& in c.ſignificante.in fin.de reſcrip. & in dicto c.cùm adeò. col. j.in fi.eo.tit.& conſil. ccccxxxiiij. pactum inter locatorem. poſt medium.lib. j. & conſil.cc. vulgare eſt quòd colonus.lib.ij.& Barb.conſi.liiij.à Ioue principium.col.iij. lib. iiij. & in c. aut ſi libellario.col.j.tit.quib.modis feu.amit.& iterum Barb. conſi.xxxvj.ſapienter ſcripſit. in fin.lib.ij.& Iaſon in dicta l.in executione. §. item ſi ita.ff.de verb. oblig. & in l. ij. col. xv. verſic. xv.C. de iur. emph. Quod etiam procedit cum quis propter ceſſationem ſolutionis cadit ab emphyteoſi ex pacto in contractu appoſito, vt voluit Bald. in rub. C. de contrah. emp.in x.q.& in d.l.res bona fide.ff.eod.& Barb.dicto conſil.xl.col xj. lib. j. & dicto conſil. liiij.à Ioue principium. Procedit item cum res emphyteotica data fuit pro penſione vnius denarij annui tantùm, prout loquuntur docto. vbi ſuprà, ſed etiam ſi fuit data pro maiori ſumma quæ fuit tota ſoluta excepto vno nummo,vt voluit Paul.Caſtr. & Alex.in dicta l.in executione.§.item ſi ita.ff.de verbo.oblig.ſequitur Iaſ.in l.ij. col.xvj.C.de iure emph.iſtúdque idem Iaſ.latè confirmat in dicta auth.qui rem.reprehendens Bal.quem dicit velle contrarium in l.eadem.col.iij.verſ.ſed nunquid pro vno nummo.C.loc.ſed Bal.ſi rectè animaduertamus non dicit contrarium in emphyteota, quin potius eandem ſemper eſt ſequutus ſententiam,faciens diſcrimen inter emphyteotam & feudatarium ex vna parte,& inter colonum & inquilinum ex alia, vt videlicet emphyteota & feudatarius cadant propter ceſſationem vnius denarij,iſti non cadant: ſed quòd colonus etiam cadat propter vnum nummum non ſolutum tenet Bald.ſibi contrarius conſil.xx. vulgare eſt.lib. ij. & Alexan. conſil. cvj.magnifice prætor.col. vj. verſic. & per prædicta. cum ſeq. lib.iij.limitans ibi procedere, niſi eſſet error per d.l.quamuis.ff.de condit.& demonſt. Sed & hoc idem in emphyteota limitat Barb.in proœ.cle.col.v. in j.lect. & col.x. in ij. lect. procedere niſi etiam per errorem non fuiſſet ſolutus ille nummus per text.in d.l. quamuis.& ita dicit ſe de facto conſuluiſſe.

Theſaurarius ſi quid tantillum ſuffuratus ſit ex ærario, incidit in pœnam furis publica pecuniæ.

Quinquageſimoſecundò ærario publico præfectus, ſiue (vt loquimur) theſaurarius, ſi quid tantillum ex ærario ſuffuratus ſit, incidit in pœnam ſtatuti punientis publicæ pecuniæ furem,vt voluerunt Bald.Rom. Franc.Aret.& Angel. in l.ſi ſeruum.§.prætor.in fi.ff.de acqui. hære. idque tanquam ſingulare annotat.Iaſon in d.auth. qui rem. Quod tamen limitat Fran. Aret. niſi honeſtas perſonæ ea eſſet quæ induceret præſumptionem nullo id dolo factum fuiſſe,per tex.in d.l.quamuis.vbi Bart.de condit. & demonſt.

Quinquaſimotertiò,ſi ex forma ſtatuti non debet puniri qui offenderit aliquem, & cum eo inita pace & concordia,ſoluat ei poſteà certam ſummam, ſi deſuerit nummus vnus, non proderit concordia.Angel.in d.l.ſi ſeruus.§.plurium. col. ij.verſ. & ideo ſi ex forma ſtatuti. ff.ſi quis caut.ſequitur Alex.d.conſil. cvj. verſic.pro hoc bene facit lib.iij. vnde infert,quòd ſi cui ex ſtatuto pœna delicti remittitur ſi infrà menſem ſoluerit quartam partem condemnationis,ſi cum ſoluet omittat vnum nummum, pœnam non euitabit, idem quoque Ange.tradit in d.l.in executione. §. item ſi ita.& ibi poſt eum Imo. & Alex. ff. de verb. obl. quòd ſi ex forma ſtatuti quiſquis certam ſummam ſoluerit de banno cancelletur, non eſt ſtatuto ſatisfactum ſi deſit vnus denarius,ſequitur Rom.in l.ij.ff.ad Silleia. Bart.d.conſilio lxxiiij.& d.proœ.cle.& d.conſi.xxiiij.col.v.lib.iiij.

Quinquageſimoquartò prohibitus alienare bona hæreditatis ſub pœna priuationis,alienando vnam rem etiam minimam tota hæreditate priuatur. Dec. in dicto c. de appellationibus

nibus.col.ij. de appel.& in c.maioribus.de præbend.idem voluit Angel.conſi.clxviij.ex iſto dubio.in ij. q. Iohan. Cald. in tract. de eccleſiſt. interd. char. clxix.huc facit quod tradidit Anton.in c. vlti. col.xliiij.extra de conſuetu.quòd modica diſsimilitudo impedit argumentum à ſimili,& ſequitur Felin.in c.j.col.iiij.verſi.v. limita.extra de ſponſal.

Quinquageſimoquintò conſuluit latè Fulgoſ.conſil.ciiij. Titius condidit teſtamentum. col. iij. verſic. item vt ſæpe eſt dictum, quòd non licet mendicantibus habere annuos redditus quantumcunque ſint modici valoris, ſicut neque etiam licet quicquam quantumuis minimum proprium habere, per c.cum ad monaſterium. in prin. extra de ſtatu monac. & c.nolo.& c.non dicatur xij.q.j.idque dicit ſingulare Philip.Dec.in c.in præſentia.col. antepen.verſi.tertia concluſio. de prob.

Mendicātibus non licet habere annuos redditus, quantūuis ſint modici valoris.

Quinquageſimoſextò in cauſa quantumcunque leuis momenti debet iurari de calũnia, per text.in l.theſaurus. ff. ad exhiben. & d.c.de appellatio. & ibi illum ſequi videntur Ioan. Ana.& Bal.in addit. Spec.tit.de iur.cal.§.ſequitur videre.verſi. quid ſi cauſa modica.voluit idem Specul.tit.de arbit.& arbit.§. vlti. verſicul. vt autem circa materiam.quòd ſi quis ſub pœna promiſerit dare certá ſummam infrà aliquod tempus, pœna committitur in ſolidũ, ſi quid ſummæ promiſſæ deſit, l.ſtipulationum aliæ.§.ſi ſortem.ff.de verb.oblig.& l.in executione.§.pen.ff.eod.& arg.l.quandiu.C.de diſtract.pig. Angel.in d.l.in executione.§. pen. vbi etiam Alex.& idem Alex.in d. §.ſi ſortem.

In cauſa quantumcunq; leuis momenti, debet iurari de calumnia.

Quinquageſimoſeprimò,vt filius tanquam præteritus non poſsit rumpere teſtamentum, ſatis eſt,vt in vno nummo hæres inſtituatur,quod annotauit Bal.in c.per tuas. col. vlt. verſ. item ſatisfactum eſt.de probat.& not.in l.ſi quis.j.ff.ad Trebel.& l.denique.§.ſed vtrum. ff. de minor.idem Bald.in auth. omnimodo.C.de inoff.teſta.gloſſ.in §.aliud.in authen.vt cum de appellatio.cognoſcen.quam facit ſingul. Philip.Franc.in c.j.col. xv. verſic. circa ſecundum.de teſta. lib. vj. Bald. in l.hac edictali.in princ.col.iij.verſic. & primo quæro.C.de ſecund.nupt.& conſil.lxj.hæc Lippus Baldatius lib.j.& conſil.xcv. conſiderandum eſt in fine lib.v.& Ange.conſi.xcix.Petrus de vrbe.gl.in auth. nouiſsima.C.de inoff. reſtam. Illud denique veluti quoddam auctarium adde quod ſcribit diuus Iac. c.ij. offendens in vno factus eſt omnium reus.quod & repetitur in c.defleat.extra de reg.iur.& in c.j.& iterum in c.vlti. de pœnitent.diſt.v. & illud Lucæ c.16. qui fidelis eſt in minimo, & in maiori fidelis eſt. & iterum cap.19.Euge ſerue bone, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſupra decem ciuitates,& Iohan. cap.12. adhuc modicum lumen in vobis eſt, Ambulate dum lucem habetis.Et illud quoque Paul. 1. ad Corinth. cap.5. & iterum ad Galat.5. Neſcitis quia modicum fermentum totam corrumpit maſſam?& illud item diui Iac.cap.3.& ecce naues cum magnæ ſunt, & à duris ventis agitantur, circumferuntur à modico gubernaculo, vbi impetus dirigentis, voluerit, ita & lingua modicum membrum eſt, & magna iactat: Ecce quantulus ignis quàm grandem ſuccendit materiam,& in c.in ſynodo.de conſec.diſt.iiij.& in l.ſi vnus.C.de teſtam.& ff.de tranſact.l.cum hi.§.ſi prætor. gloſſ. in l.vulgaris.in princ. ff. de furtis.& in l. non tantum. C. de legat.& in c.maioribus.extra de præb vbi eccleſia ſicut in magnis,ita quoque in minimis ſuis firmam debet habere vnitatem,& ibi not.gloſſ. quòd idem iuris eſt in paruis, ſicut in magnis. & in c.nouit. extra de iudic. vbi ſcribitur ita magnum iudicabis,vt paruum, quod videtur depromptum ex eo quod ſcribitur Deuter. j. ita paruum audietis vt magnum, & in c.cum ex iniuncto.in fin.extra de noui oper. nunc. vbi vitandum eſt ſcandalum puſillorum,ſicuti & maiorum. Citaturque teſtimonium Matth.c. 18.Qui vnum de puſillis iſtis ſcandalizauerit qui in me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria &c. Et quod ſcribit Cicero paradox. 3. quicquid non oportet, ſcelus eſſe, quicquid non licet, nefas eſſe putare debemus, etiam in minimis rebus. Libanius Sophiſta ad Caliſthenem ſcribit illud prouerbio celebrari: Breuiſsimi temporis inconſtantiam,totius perſæpè vitæ fidem auferre.

Filius vt non poſsit tanquā præteritus rũpere teſtamentum, ſatis eſt vt in vno nũmo hæres inſtituatur.

Offendens in vno factus eſt omniũ reus.

Fidelis in minimo.

Iniquus in modico.

Modicum lumen.

Modicum fermentũ.

Modicum gubernaculum.

Lingua modicũ membrum, & magna iactat.

Vnitas in minimis membris eſſe debet, ſicut in magnis.

Magnus iudicandus vt paruus.

Scãdalum puſillorum.

Ex quibus planè liquet id verum eſſe,quod tradit Antn. in dicto c. ſi proponente.in fin. extra de reſcrip.hanc materiam eſſe brocardicam, vt vocamus,nec in ea certam doctrinam dari poſſe:doctorum tamen ſententias ſummatim huc adferemus ſine allegationibus iuriũ, quia nulla ferè alia allegant quàm quæ ſuprà citauimus.Sunt qui ſub duobus caſibus hanc rem tam ancipitem comprehenderunt. Aut enim(inquiunt)agitur de iure communi & regulariter de minimis curatur, prætetquam in paruis caſibus: aut de iure ſpeciali quod eſt contra ius commune, in quo etiam intelligunt omne remedium quod reſtitutionem concedit,& tunc de minimis non curatur,ita Bart.poſt Dyn. in l. ſi proprietarius. ff. de damno infect.& Bartol.in dicta l.ſcio. ff. de in integrum reſtit. & Petr.Ana. & Imol. in dicto c. de maioribus.extra de præben.& Barb.conſi.xxxiiij.illud in medium referam.col. v. lib. iiij. & in proœ.clemen.Bald.autem in dicto c.cum adeò. de reſcript. primum refert ex Dyn. eandem diſtinctionem, poſteà ſubdit, quòd aut loquimur de mendacio & veritate,& tunc curamus de modico,quia modicum mendacium vitiat, præſertim in lucro captando: aut loquimur in iuris remediis contra ius commune, & tunc non curamus de modico, aut de vi-

tio

Iuris remedia contra ius commune.

Vitiũ corporis.

In extraordinariis remediis de minimis non curatur.

Modicum conſiderari niſi contrarium ſit in iure expreſſum, & quibus potiſſimum caſibus.

Quomodo in diſpoſitionibus iuris communis, aut priuilegio modicum curetur.

tio corporis,& ſimiliter non curamus. Panor. verò in dicto cap. de appellat. extra, dicit breuiter, quòd ſi eadem ratio militat in minimis, quæ & in maioribus, de minimis curatur, aliàs ſecus. Et hoc idem dicit nulla Panormitani facta mentione Franciſc. Arct. in l. ſi ſeruum. §. prætor ait. col. ij. in fin. ff. de acquiren. hæred. ſubdit quoque Panor. quòd in extraordinariis remediis regulariter non curatur de minimis, ſecus in ordinariis. Cardinal. in proœ. Decretal. & iterum in proœ. clem. poſt princ. dicit regulariter modicum conſiderari, niſi contrarium ſit in iure expreſſum, & ſequitur Philip. Decius in cap. de appellationibus. vbi dicit hoc potiſsimum obtinere quatuor caſibus, videlicet quando diſpoſitio loquitur per verbũ, aliquid: deinde quando loquitur conditionaliter. Itẽ quando illud minimũ pro forma requiritur: poſtremò quando illud quoq; minimum requiritur, ad integrandum certũ maiorẽ numerũ vel quantitatẽ. & allegat ad vnum quodque membrũ nonnulla ex his quæ ſuprà diximus. extrà autẽ iſtos caſus, in quibus, vt diximus, huiuſmodi regula & cõcluſio procedit indiſtinctè duobus modis limitatur. Primò vt procedat in his quę de iure cõmuni competũt, ſecus eſt in extraordinariis, quę contra iuris cõmunis regulas conceduntur: quã limitationẽ intelligit ſi maiori rei vel ſummæ pręiudicetur, prout eſt in d. l. ſcio. ſecus eſt in minimo dãno propter quod non infertur præiudiciũ maiori rei vel ſummæ, ſecundum gloſſ. & Alber. in d. l. ſcio. Limitatur ſecundò, quando in minimo proportionabiliter eadem ratio eſt quæ in magna, aliàs ſecus. Et ita per hæc conatur Dec. comprehendere omnes aliorum in hac re ſententias & diſtinctiones. At Henric. Bohier. in dicto c. etſi quæſtiones. extra de ſimo. aliter quoque diſtinguit. Aut enim (inquit) loquimur in diſpoſitionibus iuris communis, aut in priuilegio ſiue iure ſpeciali. Si in diſpoſitionibus iuris communis, tunc aut in his, in quibus modicum conſiderare eſt fauorabile, vel ſaltem non odioſum, nec indecens ſeu inhoneſtum, & tunc de modico curatur. Si loquimur in diſpoſitionibus iuris ſpecialis, tunc aut modicum conſiderare tendit ad impediendum diſpoſitionem iuris ſpecialis pro conſeruando iure communi, & tunc de modico curatur. Aut contra, tendit ad conſeruandam diſpoſitionem iuris ſpecialis contra ius commune, & de modico non curatur. Et multa ad hæc allegat ex his etiam quæ ſuprà citauimus, quæ hîc non repetemus: ſilentio tamen non trademus quæ ſcribit Oldr. conſil. xxx. de rigore iuris. & Iaſon in l. turpia. col. penult. vbi allegat Anton. ff. de legat. j. & Philip. Decium in authen. præterea. col. ij. verſic. & quod dicitur hîc. C. vnde vir & vxor. Ang. in l. in executione. §. penu. ff. de verbor. oblig. Bal. in l. ſi pater. in viij. q. C. de inſtit. & ſubſtit. & gloſſ. in l. ſed & partus. §. j. & ibi Baldus ff, quod met. cauſa. Cætera quæ de rebus minimis dici poſſunt ex ſupradictis diiudicentur.

FINIS.

ANDREAE TIRAQVELLI, REGII NVPER IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS,

In titul. Res inter alios actas aliis non præiudicare. C. Commentarij.

Actus ex quo quis lædi poteſt quando nõ præiudicet.

REgulare iſtud eſt, vt ad eum actum ex quo quis lædi poteſt vocari debeat, alioquin nullum illi præiudicium adferet. l. nam ita diuus. ff. de adopt. & l. de vno quoq;. ff. de re iudic. & l. vlt. C. ſi per vim vel alio modo. & c. latet quatuor. ext. de maior. & obed. c. cum ex literis. de in integ. reſtit. cl. paſtoralis. de re iudic. cum ſimil. allegatis per Panorm. conſil. lxviij. quanquam ſuper vacatione. col. vlt. lib. 2.

Hinc illud, res inter alios acta aliis non præiudicat. l. vlt. ff. de re iudic. & l. ſi cui. §. iiſdem. ff. de accuſat. leg. Modeſtinus. ff. de excep. l. j. ff. de excep. rei iudic. l. ij. C. de fide inſtr. & C. res inter alios actas. c. cum ſuper. & pen. extra de re iudic. cap. inter dilectos. cum ſimil. de fide inſtr.

Citatio, actionum principiũ.

Hinc quoque citatio inuenta, omnium actionum inſtituendarum principium, inſtit. de pœna teme. litig. §. vlt. & ſine qua corruit quicquid actum eſt per iura ſupra alleg.

Non vocatus ad iudicium, nullo modo eſt illi ſubiectus.

Horum autem multiplex ratio redditur. Primum, quia is qui non fuit vocatus ad iudiciũ non erat illi ſubiectus, nec tanquam pars, nec tanquam adhærens vel inſtruens cauſam, & ideo non videtur ratificare cauſam, quoniam vigor pronunciationis naſcitur ex iudicio in quo erat incluſus, quæ ratio redditur à Bal. in d. l. ij. per illum tex. in iij. notab. C. de fide inſtr. & in l. ingenuum. ff. de ſtatu hom. Deinde geſta debent ad actores ſuos reſtringi, & non ad alios extendi l. ſancimus. C. de pœnis. & extra de his quæ fiunt à maio. parte cap. c. quæ ſint. & hanc rationem tradunt Ant. & Panor. in d. c. pen. de re iudic. & Alex. in d. l. vlt. col. iij. ver. item not. ff. eod. Ex quo ille affatim differit, an valeat ſtatutum quòd ſententia contra vnum lata poſsit executioni mandari contra alium, & quòd ex delicto vnius, alter puniatur, de quo alibi dicam latius.

Præiudicium cui fieri debeat, vt ſuperiora locum habeant.

Sed hæc multis modis limitanda duximus. Primò, vt procedat in eo de cuius præiudicio principaliter, non etiam in eo, cuius ſolum acceſſoriè, & in conſequentiam agitur, vt voluit gl. notab. in d. l. de vnoquoque. & ibi Angel. Imol. & Alex. & idem voluit Bart. in l. diem. ff. de aqua pluuia. arcen. Bald. in d. l. nam ita diuus. in prin. & in l. ab eo. col. vlt. C. quomodo & quando iudex. & in rub. C. de ſucceſ. edict. in fi. & in l. iubemus. col. ij. verſ. citabuntur ergo. C. ad Trebel. & in l. ſi curatoris. de iure delib. & in leg. obſeruare. §. proficiſci. ff. de off. proconſul. & in l. ſi ſuſpecta. ff. de inoff. teſt. & in rub. extra de reſcrip. col. ij. verſ. an quando impetratur. Angel. Imo. & recentiores in l. filiusfam. §. diui. ff. de legat. j. inter quos Imo. facit illam gloſ. ſingul. Domin. in c. vlt. de elect. lib. vj. & latè Alexan. conſi. lxvj. viſis dubitationibus. col. j. & ij. li. ij. & conſ. clvj. ſtantibus his. col. j. li. ij. & conſ. lviij. viſo & perlecto. col. ij. ver. non obſtat quod domina. lib. v. & conſil. lxxxv. ponderatis his. col. vlt. lib. vj. vbi dicit illam gloſ. eſſe ad hoc ſingularem & Barb. conſil. j. col. iij. lib. ij. & conſil. xlix. ſcribitur ſapienter. col. ij. eod. libr. ij. Felin. in c. de cauſis. col. iiij. extra de off. deleg. & in cap. illa. de accuſ. & Iaſ. in leg. reſcriptum. col. ij. verſi. ſecundò moueor. ff. de pact. & latè in l. ſi quis nec cauſam. col. ij. ff. ſi cert. pet. Philip. Dec. conſil. ccclxvij. viſo puncto. col. vlt. Et de hoc eſt text. quem plerique omnes allegant, & vbique, potiſsimum Barb. in l. j. §. denunciari. ibi, primo gradu hærede inſtituto, non etiam ſubſtituto. ff. de ventre inſpic. per quem dicit Bart. in leg. in diem. poſt princ. ff. de aqua plu. arcen. quòd ſententia lata pro creditore contra inſtitutum hæredem, nocet ſubſtituto, etiam non citato, quod & voluit Bal. in l. nam ita diuus. Ang. Imol. & recent. in d. §. diui. Imol. in l. decem. ff. de verb. oblig. Alexan. dicto conſil. clvj. vbi dicit hoc

melius probari in l.ex contractu.ff.de re iudic.& iterum conſil. cxxiij.diſcuſsis hæſitationibus.col.iij.verſ.bene facit aliud. lib.j.vbi etiam dicit facere text. ſecundum vnam lectionem in l.ſi patrem.§.vlt.ff.ad Trebell.& hoc ſingul.reputat Iaſon in l.ne quicquam.§.vbi decretum.col.vij.in ix.fall.ff.de off.proconſ.Et hoc quidem confirmat gloſſ.not.in c.ij.in gloſſ.ij. de pact.lib. vj. quæ ad text. relata voluit tum demum quicquam dici in detrimentum alterius redundare,quando principaliter redundat,non item quando ſecundariò,& ibi eam ad hoc notat Domi. conſ.iij. inferens, quòd ſi ex forma ſtatuti debeant ad aliquem actum vocari illi in quorum detrimentum fit,ille actus intelligitur de illis, quibus directè & principaliter fit præiudicium,non autem ſecundariò,quod dicit eſſe bene notandum, & ſequitur Barb.dicens illam gl.ſingul.dict.cóſi.j.& dict.conſ.xlix.& Fel.in c.vlt.col.ij.extra de maior. & obed.& Iaſ.qui & hoc dicit ſingulare & nunquam obliuiſcendum in dicto §. vbi decretum.vbi tamen de hoc dubitat,quia ita interpretando, ſtatutum nihil adderet iuri cómuni contra not.per Bart.& alios in l. iiij.§. ait prætor. ff.de damno infect.cum ſimilib. quod & repetit idem Iaſ.in dicta l. ſi quis nec cauſam.

Vtrum vocandi ad aliquem actum ex forma ſtatuti intelligantur illi quib. principaliter fit præiudiciũ.

Hæc limitatio multis ſimilibus fulciri poteſt. Primum enim id quod dicitur non eſſe in ſua quemque cauſa (id eſt ex qua commodum poteſt reportare) teſtem idoneum iuribus vulgat.intelligitur vbi commodum principaliter ad illum ſpectat,ſecus ſi ſecundariò, & in conſequentiam ſolum,vt voluit gloſſ.ij.q.iiij.c. placuit.& iterum iiij. q. iij.§.item nullus. & Pet. de Bella Pertica in repet.l.ex quacunq; cauſa.col.iij.ff.ſi quis in ius vocat.non ier.Bar. in l.ſi quis duos.per illum tex.ff.de reb.dub.& in l.ſi cui ita legetur.per illum tex.ff.de legat. j.Cyn.Bal.& recent.in l.dictantibus. C. de teſtam. Ioh. Fab.in §.legatariis. Inſt. de teſtam. Iac.But.& Angel.in l.nó ſolùm.§.quæritur.ff.de procurat.& Ioh.Andr. loquens in pulchro caſu in regul.ſine poſſeſsione. col.pen. de reg. iur.lib. vj.& Bald.in l.in omnibus. in fi. ff.de teſtib.& in c.cum acceſsiſſent.col.iiij.verſ.núquid quilibet.extra de conſtit.& conſi.cexciij. in nomine domini amen,factum ſic proponitur, col.vlt.verſ. quantum ad tertium.lib. iij.& conſi.ccccxliij.quæſtio antiquiſsima.lib.v.Angel.Aret.inter conſi. eiuſdem Bal.conſi. x.ego Angelus.lib.iij.Alex.conſi.lxxviij.in cauſa & lite vertente inter Bartholomeum col.ij. verſi. non obſtat.eo.lib.j.& conſi.clxxij.viſis & opportunè diſcuſsis.col.iij. verſ.& licet plura. lib. ij.quod & repetitum eſt conſ.xlj.lib.iiij.& idem Alexan. conſi.xcix. viſis proceſsibus cauſæ. col.v.verſ.non obſtat etiam.lib.v.& Barb.cóſi.ij.col.v.lib.j.& conſ.lxxvij.col.iiij.in fi.lib.iij. Corn.conſi.lxj.viſa copia proceſſus.col.iiij.verſ.vndè non ſequitur.lib.iij.Philip.Dec.conſ. 100.in cauſa inquiſitionis.col.pen.verſi.ſeptimo dicitur., Vnde legatarij in cauſa teſtamenti cuius commodum ad eos ſecundariò pertinet,ſunt teſtes idonei.d.l.dictantibus.& d.leg. qui teſtamento.& dicto §. legatariis. Similiter quoque ſubſtitutus poteſt eſſe teſtis in cauſa teſtamenti, quando non agitur de ſubſtitutione, vt pulchrè conſuluit Ang.conſil. cclxxiiij. thema ſuper quo conſilium petitur tale eſt,per tex.in dicto §.legatariis. quod dictum reputat ſing.Iaſ.qui tamen de illius veritate dubitat,in dicta l.ſi quis nec cauſam.col.iij.ff. ſi cert. pet.& expreſſum contrarium tenuit Bal. in d.l. dictantibus. Hinc quoque eſt quòd in cauſa vniuerſitatis ſinguli poſſunt eſſe teſtes,quamuis in conſequentiam de commodo eorum agatur c.inſuper.& c.tuis.extra de teſtib.& voluit Bar.in l.in tantum.§.vniuerſitatis.ff.de rerum diuiſ.& in l.ſed ſi hac.§.qui manumittitur.ff.de in ius vocan.vbi Alex.& recent. & ibi etiam videbis qualiter hoc intelligitur.

Neminem eſſe teſtem idoneum in ſua cauſa, quomodo intelligatur.

Legatarius in cauſa teſtamẽti, eſt teſtis idoneus.

Et an ſubſtitutus.

Singuli in cauſa vniuerſitatis, poſſunt eſſe teſtes.

Item prælatus in cauſa ſuæ eccleſiæ,cuius commodum ad ſe cóſequenter pertinet,poteſt eſſe teſtis in d.c.inſuper.Et vnus fideiuſſor poteſt eſſe teſtis pro alio confideiuſſore,vt beneficium excuſsionis conſequatur, licet inſtrumento caueatur quòd quilibet ſe principaliter obligauerit,vt dicunt Dyn. Cyn.& Bald.in d.l.dictantibus& Bart. in dicta l.ſi quis duos. ff. de reb.dub.Bal.in l.vlt.§.j.C.de vſur.rei iudic.& Alex.dicto conſi.lxxviij.col.ij.verſi.& ideo dicit.li.j.licet contrarium tenuerit Angel.Aret.in dicto §.in legatariis.inſtit.de legat.Et creditor poteſt eſſe teſtis in cauſa debitoris,vt voluit Iacob.But.in d.l.non ſolùm.§.quæritur.& ibi etiam Angel.ff.de procur.ſequitur Barbat.dicto conſi.lxxvij.& Alex.dicto conſil.lxxviij. De quo tamen dubitare videtur Iaſ.in l.quotiens. in fin. C.de iudic. per multa quæ ibi allegat.Hinc poſtremo dicit not.Ioan.And.in dicto c.ſine poſſeſsione.col.pen.de regul.iur.lib. vj. quod ſi epiſcopus petat contra quandam eccleſiam quartam decimarum,& rector illius eccleſiæ alleget generalem conſuetudinem in contrarium, videlicet quòd omnes eccleſiæ & rectores earum illius diœceſis de conſuetudine non ſoluunt eiuſmodi decimam, poteſt ipſe rector eam conſuetudinem probare per cæteros rectores ipſius diœceſis, quáuis in conſequentiam videantur deponere, circa id quod concernit proprium ipſorum commodum:quod dictum ſequitur Alexan.dicto conſi.lxxviij.lib.j.& dicto conſi.clxxij.lib.ij.& dicto conſi. xlj. lib.iiij.

Prælatus teſtis in cauſa ſua eccleſiæ.

Vtrum creditor poteſt eſſe teſtis in cauſa debitoris.

Conſuetudo in eccleſiis per rectores probatur.

Et idem quoque de iudice dicimus,vt videlicet quis poſsit eſſe iudex in ea cauſa, quæ ad illum in conſequentiam ſolum pertinet, per id quod voluit Dyn. referens & alios ita voluiſſe in dicta leg.ſi cui legatur. §.vlt per illum text. ff. de legat.j. quòd fideiuſſor poteſt eſſe

Iudex quando in ſua cauſa iudicet.

iudex

iudex in cauſa rei principalis. Et etiam prælatus in cauſa ſuæ eccleſiæ in qua vertitur ipſius commodum in quandam conſequentiam poteſt eſſe iudex c.& qui emendat.xlv.diſt.& ij. q.vij.c.ſi quis erga.& xxiij.q.iij.c.ſępe.vbi gl.in verb.anathematizari.& de priuileg.lib.vj.c. cum paruæ. & gloſ. in c.j.de pœn.eod.lib. & in cle.j.in verbo,eccleſiæ.de foro compet. & è theologis diuus Thomas xxij.q.c.viij.artic.j.ad id referens quod legimus de Helia,qui fecit ignem deſcendere ſuper illos qui venerunt ad ipſum capiendum, vt legitur 4. Regum 1. Et ſimiliter de Eliſeo, qui maledixit pueris eum irridentibus, vt habetur 4. Reg. 2.& ante illum voluit ipſius præceptor Alexand. ales in iij. parte ſuæ ſummæ, quæſti. xlj. membro 5. eodémque vlt.

Verba ſimpliciter prolata, debẽt intelligi principaliter.

Huc facit glo.ff.de iuſt.& iure.l.j.§.huius ſtudij in verbo,ad ſingulorum.Ex qua not. Bal. & Pau. Caſt. quòd verba ſimpliciter prolata à lege, ſtatuto, vel homine, debent intelligi principaliter & per prius,& non ſecundariò, per tex.in d.§.legatariis. vt etiam not. in dicta l.ſi quis nec cauſam,nec propoſitum.ff.ſi cert. pet. Et inferunt ad quæſtionem de legatario teſte deponente ſuper inſtitutione hæredis interrogato, an commodum ad eum ſpectat, ſi reſpondeat quòd non, ob id non incidit in falſi crimen, quia debet illius dictum intelligi principaliter,& non ſecundariò,per tex.in d.§.legatariis. ſequitur Alexan.conſil. lxviij.viſo proceſſu contra Antonium. libr.iij. Et ſubdit Bald.in d.§. huius ſtudij. quòd principaliter, idem eſt quod præſentialiter, id eſt primò & immediatè l. & quia. ff. de iuriſdic. omnium iudic. & l.item ſi fundi.§.pen.ff.de vſufruct. Contingenter autem dicitur, illud quod habet aliam cauſam ſub ſe quæ coniungitur cum alia,& ſic dicitur ſecundariò, id eſt mediatè d.l. j.ff.de auctor.tut. de quo etiam vide per eundem Bal. in l.principaliter. la ij.ff.de liber.cau. & per Bart. in leg.ambitioſa.in prima regula. ff.de decret. ab ord.facien.& in proœmio C. vnde inferunt quoque Bal.& Paul.Caſt.in dicto §.huius ſtudij. quòd ſtatutum puniens ſeditioſum, intelligi debet de ſeditioſo & turbante principaliter, non autem de ſeditione & turbatione quæ fit in conſequentiam alterius delicti, vt refert Alexand. in addit.Bart.in l.ſi quis ingenuam.ff.de capt.& poſtlim.reuer. ita tamen vt neſcias an ſequatur, & idem quoq; vult apertiſsimè in dicto conſi.lxviij.nuper allegato,& conſi.cxiij.viſo inſtrumento.in fi.vbi per hoc conſuluit in pulchro caſu,& iterum conſil.j.col.vij.verſ.item reſpondeo.libr.iij.vbi & per hoc conſuluit,quòd ſtatutum puniens capitaliter capientem & detinentem aliquam perſonam cauſa libidinis, intelligitur quando capit & detinet cauſa libidinis principaliter, ſecus ſi in conſequentiam alterius tractatus, & ad hoc multa ſimilia allegant, quæ ibi videre poteris. Sed tu vide num huic ſententiæ ſit contrarium, quod conſuluit ipſe Bald. conſi.xxxv.in Chriſti nomine, eiuſque beatæ virginis Mariæ, & Michaelis archangeli, ex inſultu libr. ij. quòd ſi Titius fecit inſultum contra B. quem baculo percuſsit, vnde concitatio facta eſt in ciuitate, punietur de vulnere, atque etiam de eiuſmodi concitatione ex forma ſtatuti punientis facientem concitationem in ciuitate,quod dictum refert Alexan.in l.nunquam plura.col.vlt.ff.de pri.del.

Principaliter quid. Et quid cõtingenter.

Vtrum ſtatutum puniens ſeditioſum, intelligitur de ſeditione principaliter,non in conſequentiam.

Quæ dicãtur concernere publicam vtilitatem.

Ex his fit,vt illa dicantur concernere vtilitatem publicam, cum eam reſpiciũt principaliter,& non ſecundariò,ita quòd ſi datum eſt aliquibus arbitrium ſuper vtilitate publica alicuius ciuitatis,non poterunt ſtatuere,niſi de his quæ ad illã pertinent principaliter, vt dicit Pau.de Caſt.in dicto §.huius ſtudij.& ante illum Bart.quẽ allegat in l.ij.in fi.ff. ad municip. vbi dicit hoc notandum,de quo etiam per eundẽ in d.l.ambitioſa.in 1.& 2.regula.ff.de decr. ab ordin.facien.& in dicto proœmio Cod.& nos in tractatu noſtro primogenit.

Nulla ferè habetur ratio eorum, quæ in conſequentiã veniunt.

Sic & ſemper ferè aliàs nulla habetur ratio, ſiue conſideratio eorum quæ ſecundariò ſolum & in conſequentiam veniunt,vt patet ex l.j.ff.de auctor.tut.vbi tutor non præſtat auctoritatem in rem ſibi principaliter profuturam,ſecus ſi ſecundariò, vt in l.ſi ſponſus. §.donationis. & §. generaliter. vbi valet donatio facta à viro vxori, ſi vir ipſe non principaliter, ſed in conſequentiam donet vxori, & ff.de procurat.l. non ſolùm.§. vltim. iuncto text.ff.de ſuſpect.tut.l.j.§.pen. & vlt. vbi poteſt interuenire procurator, quando pœna capitalis imponitur non principaliter,ſed in conſequentiam,& ita per illos tex. voluit Imo. qui nouum hoc & ſingulare reputauit in l.pen.§.ad crimen.in iiij.car.ff.de pub.iud.& Ioan.Ana.in cap. veniens.col.ij.& ibi Felin.col.vlt.extra de accuſ.Bath.qui illum text.dicit valde ſingu.dicto conſi.ij.lib.j.& dicto conſ.xj.lib.ij.& dicto conſi.lxxvij.lib.iij.Et ante hos omnes Bal. in leg. reos.col.v.C.de accuſ.& in addit.Specul.tit.de accuſ.verſ.pro homicidin.Et etiam tex.ff.de pact.l.ſi vnus.§.illud,vbi dolus de futuro principaliter remitti non poteſt, ſed bene in conſequentiam,& ff.commu.diuid.l.arbor.§.aquarum.vbi licet incorporalia per ſe &principaliter non veniunt in diuiſionem, veniunt tamen in conſequentiam rei corporalis, ſicuti & per illũ text.voluit Bal.in c.imperialem.§.præterea.tit.de prohib.ſeu.alien. & ff. de probat. l.cum probatio.ex quo not.gloſ.aliquid concedi ſecundariò quod principaliter non conceditur & allegat concord.extra de præſcrip.cap.ad audientiam.& ibi gloſ.in verb.principaliter.quòd id quod Romanam eccleſiam ſecundariò ſolum tangit & non principaliter, poteſt præſcribi minore tempore quàm centum annis, quod tempus aliàs requiritur

Incorporalia non venire in diuiſionẽ principaliter.

contra Romanam eccleſiam,& illam gloſ.ad hoc dicit auream Felin.ibi,col.viij. verſi. limita prædicta ſex modis. Et etiam tex.in c.multorum.de Iudæ.vbi licet Iudæus nõ poſsit principaliter poſsidere Chriſtianum mancipium,poteſt tamen in conſequentiam fundi, cui eſt aſcriptum. Ex quo not.Pet.Anc.& Ioh.Ana.quòd aliquando licitum eſt aliquid per quandã conſequentiam, quod non licet principaliter. hoc quoque trahunt ad id quod voluerunt Dyn.& Bart.in l.ſi is qui duos.per tex.ibi ff.de liber.leg. Et Bal.in l.j.in fi.C.pro ſocio. quòd licet ſpurius non poſsit obtinere bona patris,tamen ſi contraxit ſocietatem cum alio,qui inſtituitur hæres à patre,certè obtinebit pro portione ſocietatis, niſi appareret (inquit Bart.) illam ſocietatem fuiſſe contractam in fraudem.

Spurius quomodo poſſit obtinere bona patris.

Alienari poſſe in cõſequẽtiam rei alterius quæ principaliter vẽdi non poſſunt.

Ex hoc fit,vt quæ principaliter alienari non poſſunt,in conſequentiam tamen alterius rei cui accedunt vendi poſsint.l.ergo.§.quædam.ff.de acquir.rer.dom.& l.in modicis.ff.de cõtrah.emp.& vend.& vtrobique gloſ.& doct. Ideo licet ius patronatus, cum ſit ſpirituali annexum,vendi non poſsit principaliter.c.de iure.extra de iure patr.poteſt tamen acceſſoriè, & in conſequentiam eius rei ratione cuius competit.c.ex literis.eod.per quem tex.dicit glo. notab.in can.filius.xvj.q.vij.quòd licet cauſa iuris patronatus ſit ſpirituali annexa,nec poſsit coram iudice laico agitari, nec poſsit ipſe iudex laicus aliquem iure patronatus priuare c. quanto.extra de iudic. Hoc tamen procedit principaliter,ſecus ſi veniret acceſſoriè cũ vniuerſitate,vt vult glo.in dicto c.quanto.& Ant.Card.qui dicit ſe ita cõſuluiſſe,& Panor. qui illam facit ſingul.& Dec.in d.c.quanto.& ipſe Panor.in c.cum laici. verſ.ſed hîc quæro. extra de iure patr.& Bal.in l.vlt.car.vlt.in ix.qu.verſic. nunquid ſi iudex ſecularis.C.de edicto diui Adria.toll.& Flor.in leg.via.§.ſi fundus.ff.de ſerui. ruſtic. præd. & Soc. qui dicit ita ſe conſuluiſſe, & vidiſſe obſeruari in tract. fallent.reg. ccxvij. quanquam ſint qui contrarium tenuerunt, quibus argutè reſpondet Soc.in d.c.quanto. vbi & hoc limitat, ſicuti per illum videre poteris.

Verum iudex laicus poſſit acceſſoriè priuare iure patronatus.

Iudex aliàs incapax principaliter, incidenter poteſt cognoſcere. Et arbiter.

Nec hoc caſu tantùm, ſed & aliàs iudex poteſt ſecundariò, & incidenter, & veluti per quandam conſequentiam de his cognoſcere,qui aliàs eſt incapax principaliter, text.eſt in l. quotiens.C.de iudic.per quem dicit gloſ.in l.cum proponas.C.de iureiur. quòd licet arbiter non poſsit aſſumi in cauſa liberali l.non diſtinguemus.§.de liberali.ff.de arbitr.c. cauſa. extra de in integ. reſtit. poteſt tamen de ea cognoſcere, cum incidit in aliquam cauſam, de qua principaliter cognoſcit d.l.cum proponas.quam glo.dicit valde ſingul.Barb.d. conſ. j. col.iiij.lib.ij.& ante illum hoc dicit ſingul.& notandum Rom.ſing. ccccclxviij. cauſa ſtatus. tex.quoque in dicta l.quotiens.per quem dicit Bal.in l.aduerſus.C.ſi aduer.rem iudic. quod etſi de nullitate ſententiæ latæ à delegato principis ſolus princeps cognoſcit, vt eſt ibi text. per quem ita voluit Iac.Butr.ibi,iuncto tex.in l.vlt.C.de legib. Illud tamẽ procedit,quando principaliter de ipſa nullitate ageretur: quod ſi incidenter agatur, poterit etiam alius quam princeps cognoſcere, quia ratione incidentium quæſtionum augetur iuriſdictio, id quod etiam voluit Angel. conſili. cclxvj. dicta interlocutoria,punctus eſt per dominum.columna ſecunda.

Iudex maleficiorum, quomodo de cauſa ciuili iudicare poſſit.

Cui proximè accedit, quod licet iudex maleficiorum non poſsit de cauſa ciuili iudicare l.ſolemus.§. latrunculator. ff.de iudic.l.j.§.vlt. & l.quod diximus. ff.de auctor. tut. Ita quòd eius iuriſdictio non poteſt ad eam rem prorogari.l.teſtamento.C.de teſtam.vbi Cyn.& Bal. hoc notant, & iidem Cyn.& Bald.in l.ſi quis ex conſenſu.C.de epiſc. aud.& Bart.in l.inter conuenientes.ff.ad municip. Poteſt tamen incidenter de ea cognoſcere.text.eſt,& exemplũ in l. interdum.§.qui finem. ff. de furt. vbi cum huiuſmodi iudex cognoſcit principaliter de furto criminaliter, poterit vltra pœnam furti incidenter iudicare de reſtitutione rei ſublatæ,& ad hoc dicit illum text.mirabilem Bart. ibi, & valde ſingul.Barb.d. conſi.j. lib.ij. huic quoque ſimilis eſt tex.ſecundum Bart.vbi ſupra ff.finium regund.l.iiij.§.ſi dicatur. quem & ad hoc dicit not.Iaſ.in §.ex maleficiis. col.xvj.Inſtit. de actio. Et hoc certè voluit Imo. in c. cum oportet.& ibi Ana.& Felin.qui allegat multos tex.& doct.col.vlt.de accuſ.& Bart.in l. ij.§.hoc edicto.ff.vi bon.rap.& in l.j.ff.ad Turpil.& in l.pen.per illum tex.ff.de calum. & in leg.defuncto.ff.de pub.iud.Bal.in l.quod euitandi. C. de condict.ob tur. cau.& in l. obſeruare.§.proficiſci.in vj.quæſt.ff.de off.proconſ.& in leg.ea quidem. column.xij. C. de accuſ. Panor.in c.finem.col.xiij.in tertia parte gloſ.magnæ,extra de dolo & contum.& in c. poſtulaſti.in tertio notab. per illum text. vbi Iaſ.& Felin.extra de Iudæis. Angel.in tract.malefic. Corn.conſi.cxxx.viſo libello.col.pen.verſ.& inſuper etiam iudex.lib.j.& conſ.viij.circa primum dubium.col.v.verſi.venio nunc ad quartum.lib.iij.

Et econtrà ciuilium, de criminali.

Et è diuerſo licet iudex ciuilium cauſarum non habeat imperium,nec poſsit de cauſis criminalibus cognoſcere,ſi tamẽ cauſa criminalis incidenter accedat cauſæ ciuili,de qua principaliter cognoſcit,poterit de ea iudicare l.nullum.C.de teſtib.& ita per illum tex.& in dicta l.quotiens.tenuit expreſsè Angel. in l.ſi vacantia. verſ. de quarto principali articulo. C. de bon.vacan.lib.x.& Ang.Aret.in dicto tract.malefic.in gl.j. col.ix.verſi. tertiò principaliter eſt videndum. Igneus in rep. l. necc.is §. non alias n°. 463. & Senat. Sil.

Præterea

Præterea quanuis iudex lai cus non poſsit cognoſcere de cauſa vſurarum, ſed ſolus iudex eccleſiaſticus, vt not xj.q.j.c.in ſumma.& in cle.diſpendioſam.de iud. Tamen ſi in quæſtionem pignoris, aut aliam principaliter coram iudice laico motam, iocidat vſurarum quæſtio, poterit de ea incidenter cognoſcere, vt voluit Bal. in c.j.§. ſimiliter.de contro.inueſt. quod quomodo intelligatur ibi illum vide, & Bar.& eundem Bal.in d.l.quoties.C.de iudic.

Laicus iudex, an & quando poſſit cognoſcere de cauſa vſurarum.

Item licet cauſa dotis pertincat principaliter ad iudicem ſecularem, vt dicit glo.in c. de prudentia.extra, de donat.inter vir.& vxor.per tex.in l.mutus.§.j.& in l.quemadmodum.§.j.ff.de iure dot.& in l.vbi.& in l.ſeq. C.eod. Poteſt tamen iudex eccleſiaſticus de dote incidẽter cognoſcere, cũ videlicet incidit in cauſam matrimonij, de qua principaliter cognoſcit, vt eſt tex.in dicto c.de prudentia. Quibus adde, quod ſcribit Aot.in c.j.de trãſlat.epiſc.quod electus confirmatus oondum conſecratus, poteſt cognoſcere de cauſa criminali incidenter & accessoriè, licet non principaliter, quia noo attenditur quod fit in conſequentiã, multaq; in conſequeotiam, permittuntur, quæ nõ principaliter, per tex.ſuprà allegat.in l.j.ff.de auct. tut.vbi Bart.& alij Barb.quoque dicto conſ.ij.libro j.& dicto conſ.j.libr.ij.

Dotis cauſa pertinet principaliter ad iudicem ſecularem.

Eaque procedunt non in iudice ordinario ſolum, ſed & in iudice delegato, cuius fines nõ adeò latè patent, vt qui exacta diligentia formam mandati obſeruare debeat, extra de reſcr. c.cum dilecta.in fin. Poteſt tamen non ſolùm de cauſa ſibi oominatim commiſſa, ſed & de alia qooq; quæ incideoter aduenit, cognoſcere, vt eſt text.in l.vlt.in fi.& ibi not.Raph.Fulg. C.vbi & apud quos.& ſimilis omnino tex.in c.cauſa.extra de in integ.reſti.quem ibi ad hoc not.Panor.in tertio ootab.adfirmans ratione huius conſequentiæ, & (vt ita dicam) iocidentiæ ampliari iuriſdictionem oon ſolum ordinarij, ſed etiam delegati iudicis. Et idem quoque procedere in mandato procuratoris, vt ratiooe incidentis extendatur ad ſpecialiter non commiſſa, vt voluit bona gloſ.in c.pen. eod.tit.

Iudex delegatus, quãdo fines mãdati excedere poſſit.

Procuratoris mandatum, extenditur ad nõ cõmiſſa ratione incidentis.

Et id quidem quod dictum eſt de procuratore, obtinet etiam in his quæ requirunt ſpeciale mandatum, verbi gratia. Procurator oon poteſt ſine ſpeciali mãdato petere reſtitutionem in integrum.l.illud.§.j.ff.de minor. & c. coram. extra de in integ.reſtitur. quòd verum eſt cum petitur principaliter, ſecus ſi incidenter, quia tunc non eſt neceſſarium mandatum ſpeciale ſecuodum Bar.in dicta l.illud.§.j.& ibi Salic.& idem Bar.in l.procurator.in fi.prin. ff.de oper.noui nunc.& in l.j.C.etiam per procur.& in l.qui propria.§. itẽ quæritur. per illũ tex.de procur.ff.& io l.indebitum. C.de condict.indeb.vbi etiam generalius notatur, in omnibus caſibus requireotibus ſpeciale mandarum hoc ipſum procedere per illum text. quem ad hoc dicit ſingul.

De eadẽ re.

His conuenit, quòd licet Papa ooo poſsit toll[illegible] queſitom ex iure naturali, tamẽ vbi illud ius venit oon principaliter ex iure nat[illegible] [illegible]eſſoriè, & in conſequentiam iuris eccleſiaſtici, in quo Papa habet plẽniorem p[illegible], p[o]teſt ſublato principali etiam ſolo verbo ipſum acceſſorium, quod iuris eſt na[illegible]re, vt voluit Inno. in c.ij.per illũ tex.extra, de vor.& obed.vbi Papa tollit obligati[o]nem q[uæ]ſitam laico, diſponendo principaliter ſuper voto, & ſequitur ibi Ant.nec diſſentit [illegible] det alium intellectum per quẽ probat aliud, & huic modo propoſito accommodat[illegible]um, videlicet quod vbi contractus laicorum eſt iuratus, poteſt tolli per Papam cum cauſa, tollendo iuramentum quod eſt principale, de quo etiam per Fel. in c.quæ in eccleſiarum. col.xviij. verſic. tertia declaratio. extra de conſtit.

Vtrum papa poſsit tollere ius alteri quaſitum ex iure naturali, & quando.

Præterea licet inducta ad vnum finem non debeant operari contrarium effectum l.quod fauore.ff.de legib.& l.legata inutiliter.in prin.ff.de adim.legat. Fallit tamen quando contrarius effectus venit ſecundariò, & in conſequentiam ipſius actus.l.cum ex oratione.quam ita declarat Bal.in dicta l.quod fauore.io vij. oppoſit. & melius facit tex.io l. denique.§. interdum.& quod ibi not.Bart.ff.de pecul.l. ſecundum Philip. Dec.in c. cum venerabilis.ſuper glo.in verbo, confeſſos. extra de exceptionib.

Inducta ad vnum finẽ, quando poſſint operari contrarium effectum.

Ad hæc licet minor habens curatorem nõ poſsit alienate immobilia ſine decteto, l.magis puto.§.nec paſsim.ff.de rebus eorum.l.lex quæ tutores.C.de adm.tut.cum ſimil.hoc tameo intelligitur cum hoc agit principaliter. Nam acceſſoriè & io conſequentiam ſuæ perſonæ, ingrediendo videlicet monaſterium, omnia bona ſua dicat monaſterio abſque decreto, modò ſit pubes, vt oot.Cyn.in auth.ingreſsi. C.de ſacroſaoct.ecc. Can.io c.in præſentia.extra de probar.& Iaſ.io l.vlt. C.de pact. Adde quod voluit Ray. Flor.in l. diuus.in apoſtil. ff.ad Silleia. quòd ſtatutum loquens de pacto offenſi ſiue habentis intereſſe, iotelligitur de eo cuius intereſt priocipaliter, non item ſecundariò, vt oot.in l.j.C.de ſucceſ.edict.quibus ſubſcribit Bal.in l.vt vim. col.iij. ff.de iuſtit.& iur.vbi dicit, quòd ſtatutum permittens offenſo facere competentem vindictam, intelligitur de principaliter offeoſo, per text.in l.qui liberis.§.hæc verba.ff.de vulg. & pupil.

Minor quando immobilia alienare poſſit ſine decreto.

Statutũ loquẽs de pacto offenſi, quomodo intelligatur.

His accedit quod voluit gloſ.not. in l.oon verè. ff.ex quibus cau.maio. quòd ſi aliquis ſit abſens, partim cauſa Reipub. partim cauſa rei priuatæ, illud potiſsimum attenditur quod principaliter intendit, quod commendat Bald. per hoc decidens pulchrum caſum in cap.

In abſente diuerſis de cauſis, quid attẽdatur.

dilecti.in princ.col.pen.extra de appell.& Panor.in c.cum pro cauſa.ff.de procur.& Iaſ.qui hoc valdè probat in dicta l.ſi quis nec cauſam.col.iij.ff.ſi cer. pet.

Statutum quòd instrumenta garentigiata habeant exequutionem paratam, quomodo intelligatur.

Cui confine eſt,quod voluit Bal.in l.ſi pro te.per illum tex. C.de dot.promiſ.quòd ſtante ſtatuto,quòd inſtrumenta garentigiata habeāt executionem paratam, debet intelligi ad inſtantiam principalis creditoris,non alterius,cuius in conſequentiam ſolum intereſſet,refert ſimpliciter,& dicit notādum Iaſ.in l.iij.in fi.prin.ff.de tranſact.& in l.ſi vnus ex argentariis, §.ante omnia. ff.de pact.

Ex confeſſione facta non principaliter,nō eſt quis condemnādus.

Poſtremò ex confeſſione incidenter,& per quandam conſequentiam facta, & non principaliter,non eſt quis condemnandus,vt dicit Bar.in l.ſi confeſſus.ff.de cuſt.reo. ita intelligenda gloſ.in l.ſi filium.C.de liber.cau.& idem voluit Angel.conſi.clxxiij.viſis actis prædictis,& Angel.in diſput.quæ incipit,Aſtenſis miles.col.ij.& iterum in diſput. incip. duo nobiles gallici.car.iij.Salic.in l.ij.in fi.C.de cuſt.reo.Imo.in c.vlt.col.pen.de confeſſ.& in cap. examinata.in fi.de iu.Panor.in c.at ſi clerici.in prin.col.ij.eo.ti.& in c.j.in fi.extra de excep. & in c.ij.de ord.cogn.& in c.vlt.in vlt.not.de reſtit.ſpol. & conſ.xxv.canonicus.lib.j. Barb. dicto conſi.ij.lib.j.& dicto conſ.j.lib.ij.& Hippol.Marſ.in l.j.in prin.col.antepe.ver. & vltra prædicta.ff.de quæſt.& in repet.rub. C.de prob. col.ij. verſ.limita tamen hæc, & iterum in repet.l.vlt.in xxij.car.& rurſum in xxv.car.C.eo.titul. Et de hoc eſt gloſ.not. quam Barb.in dictis locis facit ſingu.in can.ex pœnitentibus.in fi.50.diſt.quæ dicit not.quòd clerico promouendo nocet confeſſio ad hoc tantùm,vt non promoueatur,non etiam ad hoc vt puniatur, cum ad hoc principaliter non agatur:ſicut nec teſtis confeſſus crimen in ſua depoſitione ex ea confeſſione punitur,vt dicit probari,extra de accuſ.c.inquiſitionis.de quo etiam eſt alia glo.in can.hæc quippe.iij.q.vj.quam ad hoc not. & ſequitur Bald.in l.presbyteri. col.ij. ver.tertio quæro.C.de epiſc. & cler.

Confeſſio incidenter facta,non præiudicat.

Et id quidem vſque adeò verum,vt pulchrè dixerit Sali.in l.j.col.viij. C.de confeſſ.quòd ſi quis à me petit decem aureos mutuò,& ego vt me excuſem dixerim,non habeo,imo quia egebam pecuniis,accepi decem à Titio:qui quidem Titius præſens eſt, non tamen poterit ex huiuſmodi confeſſione agere contra me, cum eam non fecerim principaliter ſuper ipſo mutuo Titij,ſed incidenter, ideo mihi non præiudicat: quod dictum reputat ſingul. Hypp. Marſil. in d. rub. de prob. quo loco ſupra allegaui. Hactenus ſatis hanc primam limitationem comprobauimus,videlicet eum ſolum eſſe citandum, de cuius præiudicio principaliter agitur,nec neceſſe eſſe conuocati, quos in conſequentiam & ſecundariò ſolum actus tāgit,id quod multi ita declarandum exiſtimant,vt videlicet non ſit neceſſarium eos citare ad hoc,vt actus valeat, non autem vt eis præiudicet, niſi ſaltem generaliter fuerint vocati, ſecundum not.per Bar.in l.ſi eo tempore. C. [illegible] remiſ. pig. & in extrauag. ad reprim. in verb. per edictum.cum concor.ita in noſtro caſu expreſſe declarat Bart.ſub dubiis tamen in leg. filiusfa.§.diui.in j.q.ff.de l.j.& a[illegible] Iohan.Fab.in §.licet autem.Inſti. de adop. Ro. in l.peregrè.§.quibus.ff.de acqui.[illegible].& Alex.in d.l.de vno quoque.in fi. & iterum in l. populi.col.ix.verſi.nec huic concl[illegible].ff.[illegible] iudic.& conſ.lxxxv[illegible] dubitationibus. col. j.verſ.fortifico [illegible] quæ vertitur inter agentes.col.iij.ver. per prædicta. lib.iij.& conſi.lxxxv.ponderatis bis.colum.ij.verſic.nec ad ſubſtantiā.lib.vj.in quibus locis alleg.no. per gloſſ.in l.cum miles.§.j.in verb.facienda.ff.ex qui.cau.ma. & alia quædam quæ videre licet in d.conſi.Et hoc quoq; expreſsè voluit Felin.in cap.vlt.col.ij. de maior.& obed.qui & ad hoc allegat And.Iſer.in c.ſi vaſallum.tit.ſi de feud.fuer.contr. inter dominum & agn.vbi reſpondet ad d.l.j.§.denuntiari.ff.de vent.inſpic.quòd ibi non erat præiudicium irreparabile,cum eſſet ſaluum ius ſubſtituto probandi partum fuiſſe ſuppoſitum, per l.j.§.vlt.ff.de carb.edict. Quanquam Felin. dicit hoc quoque procedere etiam ſi præiudicium eſſet irreparabile,& idem quoque voluit Iaſ.in l.reſcriptū.in ij.not. in fin.ff. de pact. Et Philip.Dec.conſi.ccclxvij.viſo puncto.in fin.Quæ declaratio ſi vera eſt,certè hæc prima limitatio non erit limitatio ad noſtram regulam:vtcunque tamen ſit, contra iſtam declarationem facit gloſſ.notab.in leg.in cognitione.ff.ad Silleia. per quam dicit Angel. ibi in fin. quòd ſententia lata contra vnum quem negotium principaliter tangit,præiudicat per quandam neceſſariam conſequentiam ei quem negotium acceſſoriè tangit, etiam ſi non fuit citatus. Ex quo infert, quòd lata contra principalem debitorem nocet mandatori & fideiuſſori non citato,non ita tamen quòd contra eos procedatur via executionis,niſi eſſet fideiuſſor iudicatum ſolui,per not.in l.j.ff.iud.ſolui. quod etiam idem tractat pluribus idem Ang. & Imol.in dicta l.de vnoquoque.& per Bal.in leg.qui duobus.§.qui iurauit.ff.de iureiur.& in l.iij.col.xiij. C.de conueni.fiſc. debit. libro xj.& per Alexand.hanc partem multis rationibus fulcientem dicto conſil.clvj. lib.ij.vbi ad hoc dicit eſſe text. optimum non allegatum ab aliis in l.auctore laudato.C.de emanc. & inter cætera quoque allegat id quod vult Imo. in leg.filiusfamil. §. diui.in fin.per illum text. ff. de legat.j. quod lata pro creditoribus contra hæredem, facit præiudicium legatariis etiam non citatis, vt videlicet plenè excludantur à legato, & per conſequens ab hypotheca bonorum propter ipſos creditores, quia

Superior limitatio quomodo intelligenda. *Cōtra præcedentem declarationem.*

æs alienum

æs alienum excludit legatum.l.ſi vniuerſa. C. de legat. l. j. §. penult. in fine ff.ad Trebel. & in §.hinc nobis.in auth.de hæred.& falc. de qun latè etiam per Alex. Angel.Raph. Iaſ. qui multas concord.adducunt & cæteros recentiores in dicto §. diui.quos vide,& cogita ſuper hac prima declaratione. Illud autem inter cætera nou omittēdum, quòd contra illud quod ſuprà diximus ex auctnritate Ange.de fideiuſſore contractus,tenuit Bal.in l.ij.col. vij. C. de eden. vbi tenet expreſsè, quòd lata ſententia contra principalem non nocet huiuſmodi fideiuſſori non citato, quod eſt etiam de mente Bart.in l. decem. col. j. & in l. cum filius.in princ.ibi.per eum formata.ff.de verb.oblig. vbi reſpondet ad not.in d.l.in cognitione.quam partem veriorem exiſtimat Alex. ſibi contrarius in d.l. vlt. col. vj. ff. de re iudic.ideo iterum moneo cogitandum,& vide Pau.Caſtr.in l.in concedendo. ff. de aqua pluuia.arcenda.

Non citandi neceſſariò poſſunt comparere ſi velint.

Secundò declara hanc primam limitationem, vt licet iſti qunrum ſecundariò intereſt non ſint neceſſariò citandi, poterunt tamen ſi velint comparere pro ſuo intereſſe ad impugnandum,vel defendendum ipſum actum,vt voluit Bal.in rub.C. de ſucceſſ.in fi.Roma. in dicta l.peregrè.§.quibus.ff.de acquir.poſſeſſ.vbi ad hoc allegat Innoc.in c.humilis.extra de maio.& obed.& etiam voluit Bal.conſi.xlv.mandato & iuſſu dominorum.col. iiij. verſic. & ſi opponatur.lib.ij.& Felin.in c.illa præpoſitnrum.extra de accuſ.

Et etiam appellare, licet principalis non poſsit.

Tertiò declara,vt etiam poſsint appellare,licet principalis non poſsit,ex ſententia Bart. & recentiorum in l.à ſententia. ff.de appell. Inn. Panorm. & aliorum in c. cum ſuper extra de re iudic.Alex.in §.diui.

Actus, abſenti & ignoranti, quando noceat.

Limita ſecundò principaliter dictam regulam, qua diximus vnumquemque eſſe ad eum actum conuocandum in quo lædi poteſt vt ei noceat: vt non procedat quando ille ſi adeſſet,non poſſet contradicere,aut aliquid ad impediendum actum allegare,ſiue quoniam illo inuito & reluctante actus fieri poteſt. l.qui poteſt. ff. de regul.iur.vbi eſt text.in hæc verba, qui poteſt inuitis alienare, multo magis & ignorantibus & abſentibus poteſt, & ibi gloſſ. quæ adducit concor.quibus adde tex.ff.ad Trebel.l.recuſare.in princ.& ff.de fideicom.lib. l.iiij.§.illud videamus.& l.ſi eum ſeruum.§.j.& §.vlt. & extra de re iudi.c. cum olim.ſecundum vnam lectionem,& ita voluit glo.in l.j.in verb.ratam.C.qui admit.ad bon.Oldr.conſ. xcv.ex forma iſtius ſtatuti.in fin.Iohan. Andr. in c.ij. extra, de noui oper.nunc.& in addit. Spec.tit.de ſent.§.ſpecies.verſic.habeo de præcepto.circa medium.Arch.in c. Roma.ſuper verb.reuocent.de app. lib. vj. Ioh.Fab. in l.ij.in fin. C. ſi per vim vel alio modo.Imol.in l.ſi qnis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acquir.hæred. vbi & hoc dicit procedere in materia correctoria.Ioh.Cald.conſil.viij.quod ſtatutum.Panor.in [illegible].cauſam quæ. col. j. extra de reſcr. & in c.bonæ.j.col.iiij.verſic.item not.de elect.& in [illegible] col.ij.de procur. & in c.accepta. in fi. de appel.Rom.conſil.ccxij.quo ad primum [illegible] verſic j. & ij. & iterum. col. vij. Pau Caſtr.conſil.cxcvj.ſuper primo dubio. col. [illegible] h.Cuman conſil. xcviij. ſuppoſito tenore.in fin.Alex.in l.ſi pacto quo pœnam.col.j.v[illegible]ita ramen.C.de pact. & in dicta l.j.C.qui admit.vbi & hoc dicit procedere in materia correctoria, & cnnſil.cxxx.difficultas huius negotij.poſt princ.lib.j.& conſil.vj.circa proceſſum cauſæ. col. vlt. lib.iij. Lud.Bolo. conſi.lix.Cor mundum &c.viſo igitur [illegible] ij.& Hipp.Marſil. ſingul. xxx.tu ſcis regulam.Et propterea notab.dicit Anto.in c.veniens.j. col.ij. extra de teſtib. cui Bart.adſtipulatur in l.Theopompus.circa medium.verſic.quod quando aliquis. ff. de dote præleg. quòd licet teſtis debeat iurare præſente parte, ſi tamen talis eſt, cui neceſſariò ſtandum eſt,non eſt neceſſaria partis præſentia aut citatio,& ſequitur Alex. d.conſil. cxxx.lib.j.

Agnati neceſſariò nō ſunt citandi veniēte patre ad legitimationem naturalium.

Hinc quoque fit, vt ſecundum communem opinionem ad legitimationem naturalium veniente patre,non ſint neceſſariò citandi agnati, vt qui vocati non potuiſſent cōtradicere, ita voluit Cyn.& Bald.qui hnc limitat in l.nam ita diuus.ff.de adopt.Ioan.Andr. & Ant. in repet.Cald. Card. Panorm. & alij in c.per venerabilem.extra,qui filij ſint legit.& in addit. Spec.tit.de ſucceſſ.ab inteſt.§.j.col.vlt.verſi.item ſcias.Fed.Senen. conſi. lvij. videtur mihi quod in priuilegio legitimationis.Bart.in l.Gallus. §. & quid ſi tantum. in fin. & ibi latè recentiores.ff.de liber.& poſth.Gaſp.Cal. conſil. xxx.tit. qui filij ſint legit. Bald. conſil.lvj.an pater qui fecit.lib.j.& in l.j.col.pen.C.de inoffic.donat.& in proœ.C.col. iiij.& in l.vlt. C. quib.res iud.non noceat.& in rub.extra de reſcrip.col.j.& in c.Albericus. de teſtam.& in l. ij.col.viij.C.de ſerui.& aqua.& idem Bald.conſi.cciiij.ſuper primo articulo.lib.ij. & conſil. cccvj.Caſus quæſtionis talis eſt.col.vlt.lib.ij.& conſi.cv.primo eſt videndum.lib.v.& conſi. ccclxj.verba Bart.in prin.eod.lib.v.& conſi.ccclxiij.quæritur vtrum filius.eo.lib.v. Io. Lig. & Franc.Ramp.inter conſi.Bal.conſi.xviij.in quæſtione propoſita.col.iij. lib.iiij.Ang.conſ. lxxxiiij.Pet.Anch.in c.j.de ſucceſſ.ab inteſt.& conſil.ccccvj.circa primum quæſitum. Imol. in c.niſi cum pridem.§.perſonæ.de renunc.Cuma.dicto conſil.xcviij.in fi.vbi dicit hanc eſſe communem opin.& iterum conſil.clxviij.reuerendus pater dominus epiſcopus Vincen. Panor.in dicto c.cum olim.col.v.de re iudic.vbi refert ſe ita conſuluiſſe, ſicuti & verè conſuluit conſil.lxxxv.videtur primo dictam donationem.col.iij. lib.iij. Ioan. Ana. conſil.xxix. viſa imperiali.in quinto dubio.Raph.Cuman.conſil.xcviij. ſuppoſito tenore. col. pen. vbi

dicit hanc eſſe communem ſententiam doct. Alex. conſil. clxxxvij. perſpectis verbis. col. iij. lib. v. & conſil. pen. eod. lib. v. & latè Barb. d. conſil. xlix. ſcribitur ſapientiæ. per totum. lib. ij. vbi dicit ſe ita vidiſſe conſultum per præſtantiſsimos doctores Socin. qui hanc dicit eſſe communem conſil. xlvij. in præſenti conſultatione. col. x. verſic. ad ſecundam rationem. lib. iiij. Philip. Decius conſil. cccxxxviij. in caſu propoſito. poſt princ. & conſil. ccclxv. pro declaratione. col. ij. in fin. & conſil. ccclxvij. viſo puncto. col. vj. Quid autem in legitimatione quæ fit poſt mortem patris, videbis latè per recentiores in d. §. & quid ſi tantum.

Princeps in cõcedẽdo priuilegiũ, nõ tenetur citare quibus præiudicat.

Hinc item eſt, quod multum præced. cap. congruit, quòd princeps in concedendo gratiam vel priuilegium, non tenetur citare vel vocare res, quibus præiudicium irrogari poteſt, nempe quibus inuitis huiuſmodi gratiam vel priuilegium poteſt concedere, ita voluit gloſ. & doct. in c. licet. de re iudic. Imol. in dicto c. niſi cum pridem. in fi. extra de renũc. ſequitur Bald. in dicta l. vlt. C. quibus res iudic. non noc. & idem Bald. in c. vlti. col. ij. verſic. quæro quid de iſtis executoribus. & Inn. ibi, extra de præſump. & voluit idem Bal. in dicta l. nam ita diuus. col. j. ff. de adopt. Panor. in d. c. cum olim. col. vj. verſic. ſecunda cauſa. extra de re iudic. addens & hanc rationem, quia qui iure ſuo vtitur, nemini facit iniuriam, & Barb. dicto conſil. xlix. col. ij. verſi. præterea facit. Philip. Dec. conſil. cccxc. quoniam ex facto. col. vlti. quod tamen limitat Panor. vbi ſup. niſi de iure aliud in certo caſu caueretur. Sed & tu præterea potes limitare duobus modis ex his quæ dicit Bart. in l. ij. in ij. not. C. de temp. appel. quòd quando princeps concedit priuilegium in his quæ reſpiciunt cauſæ cognitionem, vel partem multùm lædunt, debet pars citari, vide ibi omnino Alexan. in addit. & conſil. xj. aliàs conſului. col. ij. verſi. & quod requireretur. lib. vij. & Bald. in rub. extra de reſcript. col. j. & Iaſ. in l. Gallus. §. & quid ſi tantùm. col. penul. ff. de liberis & poſthum.

Declaratio animi poteſt fieri parte abſente.

Hinc eſt præterea, quòd declaratio animi poteſt fieri parte abſente. l. Pomponius. ff. de neg. geſt. & ff. de acquir. hæred. l. j. & l. pro hærede. in prin. & l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. & C. de iure delib. ſi auia tua. & ff. ſi menſor ſal. mod. dixer. l. j. in fin. cum l. ſeq. & ff. de fideicom. liber. l. ſi Sticho. & ita per nonnullos, vt voluit Card. in c. expoſita. de arbit. & Alexan. dicto conſil. cxxx. difficultas. col. j. verſic. ij. hoc confirmatur. & iterum paulò ante fin. lib. j.

Actus quãdo pendet ex voluntate eius qui facit, fieri poteſt abſente parte.

Hinc etiam eſt, quod actus poteſt fieri abſente parte, quando pendet ex voluntate eius qui facit, vt not. in l. qui in aliena. §. vlti. ff. de acquir. hæred. Sicut dicimus de bon. poſſeſſ. quæ poteſt peti parte non citata, vt voluit gloſſ. not. ff. de bon. poſſeſſ. l. iij. §. ſi eam quam ſequitur Bart. ibi, & Bald. illam ſingul. vbique faciens, videlicet in dicta l. nam ita diuus. ff. de adopt. l. j. & iterum in l. vlt. C. qui admit [illegible] in c. vlti. col. ij. extra de tranſlat. epiſ. & in c. cum in iure. in fi. extra de offi. deleg. & in c. j. col. penult. de iudi. & in c. præterea. col. iij. de fer. & dilat. & in c. ſi quis teſtium. in fi. de teſtib. & in c. vlt. col. vlti. de fide inſtrum. & in c. tenor. col. j. de re iud. & Rom. conſi. lxj. licet [illegible] magna. poſt princ. & Barb. dicto conſil. xlix. lib. ij. & Hipp. Marſil. in l. ſi vnus. §. cuſt[illegible]æ. col. ij. ff. de quæſt. & in auth. ſacramenta puberum. col. ij. C. ſi aduer. vend. Et Alexand. [illegible] l. cxxvj. libr. v. quibus probatur etiam ratificationẽ fieri poſſe parte abſente, vt not. Bart. in [illegible] qui enim. in fi. ff. rem ratã hab. & in l. Pomponius. col. ij. verſi. item ex eo. de neg. geſt.

Delatio iuramenti poteſt fieri parte non citata.

Hinc quoque eſt, quòd delatio iuramenti, de quo in l. ſi quando. C. vnde vi. & in c. vlti. extra quod met. cau. poteſt fieri abſente parte & non citata, quia non poteſt facere, quin illi iuramentum deferatur, ita voluerunt domini de Rot. deciſ. ccxcix. licet quòd ad taxationẽ, in nouis. Refert & ſequitur Imo. in c. vlt. col. x. extra quod metus cau. Alex. dicto conſi. cxxx. verſ. iij. prędicta confirmantur. lib. j. Iaſ. in repet. l. admonendi. col. vlt. ff. de iureiuran. vbi hoc dicit notab. & latè in dicta l. ſi quando in ix. notab.

Iuramento ſtare promittẽs, parte non citata iuramentum valet.

A quo non longè abeſt quod notab. conſuluit Alex. dicto conſ. cxxx. difficultas huius negotij. lib. j. quòd ſi ego promiſi ſtare tuo iuramento de damno, & intereſſe, poteris iurare me abſente & non aliter citato, licet agatur de meo præiudicio, cum etiam ſi eſſem citatus & adeſſem, non poſſem tamen facere quin iurares & tibi crederetur, quod pro ſingulari refert Catel. Cotta in memor. citat. part.

In adeò notoriis, non requiritur abſentis citatio.

Notorium reſultans ex facto iuris.

Poſtremò hinc eſt, quod in his quæ ſunt adeò notoria quòd certum eſt nullam defenſionem abſenti competere, non requiritur citatio per tex. in c. bonæ. j. in verſic. porrò. extr. de elect. & in c. venerabilem. vbi etiam Panorm. hoc modo intelligit, col. vj. verſi. item not. ibi, ſunt enim. extra eod. & in c. ad noſtram, iij. col. ij. verſi. opponitur, ij. extra de iureiuran. & in c. accepta. col. pen. extra de reſtit. ſpol. & in c. cum ſit Romana. extra de appel. & in c. j. col. ij. de cau. poſſ. & propriet. & in c. cum olim. vbi idem Panor. qui hoc dicit ſingulariter notandum, col. vij. verſi. not. ſing. extra de re iudic. & ita quoque voluit Panor. in c. veſtra. col. vlt. verſ. circa quartum. extra de cohab. cler. & mulier. & conſil. lxviij. in fin. lib. ij. in quibus locis dicit ita debere intelligi gloſſ. & doct. qui dicunt in notoriis non requiri citationem, quos ibi per eum videre poteris: & hoc quoque ſequitur Barb. nulla Panor. facta mentione in l. is cui bonis. col. xix. verſi. mihi tamen videtur. ff. de verb. obl. vbi & illud præterea dicit, quod in notorio reſultante ex facto iuris non requiritur citatio, arg. not. in c. adferte. de præſump.

ſump.& in c. Rainutius. de teſtam.& per Bald.in l. j. C. vt quæ deſunt aduoc.part.vbi traditur, quòd non eſt neceſſarium huiuſmodi notorium reſultans ex facto iuris. verum quod ad primum caput pertinet,vide quæ dicam infrà in xxxij.limitatione, in vlt.declaratione.

Cõtra præcedentem limitationem.

Aduerte tamen, quòd contra huiuſmodi limitationem poſſent multa adduci: nam ſententia & iudicium redditur in inuitum l.inter ſtipulantem.§.j.ff.de verb.oblig.& tamen requiritur citatio partis l.ad peremptorium.& l.ſeq.ff.de iudic. l. nec quicquam.§.vbi decretum.ff.offic.proconſ.Item teſtes deponunt velint nolint, & pars aduerſa citanda eſt, l. pen. ver.ſed cum oportet. C. de teſtib. & ſexcenta huiuſmodi exempla in eam rem adduci poſſent,vt etiam admonet Catel. Cott. dicto memor.citatio partis. Ideò cogita quid dicendũ, & vide Bar.& Philip.Dec.in l.qui poteſt.ff.de reg. iur.

Non citatur cui ſit præiudiciũ quando futurum eſſet periculum ex citatione.

Limita tertiò principaliter noſtram regulam,vt videlicet debeat citari is,de cuius præiudicio agitur,vt non procedat quando eſſet futurum periculum ex citatione,vel propter moram, vel propter citandi fugam ſuſpectam, vt de primo voluit Inno. in c. ſignificauit. in fi. extra de teſtib.arg.extra de confirm.vtil. c. cum dilecta. & ſequitur Alex. in dicta l.de vnoquoque.col.ij.in fi.ver.item limita regulam. ff. de re iudic. Ex quo & illud manare poteſt, quamuis & alia ratio reddatur, quod à Bal. pulchrè traditum eſt in auth. eum qui appellat. C.de tem.app.& in c.vj. tit. quo temp. mil. quod vltima die compromiſſi vel inſtantiæ poteſt ferri ſententia, quod ſing. reputat Alex. vbi ſupra col.vlt.verſic. item fallit quando vlti. & Iaſon in l.nec quicquam. §.vbi decretum.col.v.verſi.iij. principaliter. ff. de off. proconſ. de quo etiam per eundem Bald. Paul.Caſtr. in l.admonendi. de iureiur. & in l.ſi quis arbitratu.& ibi latè Aret.col.v.ff.de verb.obl.& in l.ad peremptorium.ff. de iud.& Roman. in l. qui calendis.ff.de ver.oblig.& in rub.de arbit.x.q.Et aliàs,vbi eſt periculum in mora, recedimus à regulis iuris communis, vt latè per Iaſon.in l.de pupillo.§.ſi quis riuos.ff.de oper. noui nunc.Pet.Anch.conſi.cclxxvij.ex prædicta facti narratione. col. j. De ſecundo autem latiùs diximus ſuprà.

Examinatio alteri commiſſa, an quis ſit idoneus,vel dignus.

Limita quartò non procedere,vbi alteri committitur examinatio,an quis ſit idoneus ſiue dignus,an non,vt voluit gloſſ.notab. in clem. j. de offic.deleg. & Inn.in c. vlt. in fi. extra de tranſla.prælat.& in c.vlt.col.j.in fi.verſic.item licet more.& ibi Ioan. And.col.ij.in princ. & Bal.col.pen.verſic.quarto quæro,extra de præſumpt. Lauda.in cle.vlt. & ibi etiam Card. in v.q. de reſcript.& iterum in cle.j.& ibi quoque Card.in j.q.de conceſſ. præben.& Bald.in l. ſi qua per calumniam. C. de epiſc.& cler.& in l.non dubium. col. viij. C. de legibus & in l. neque natales.col.vlt. verſic. ſed nunquid in iſta [illegible]at. C.de probat.& in l.certum.col. iij.& ibi Iaſon col.antepen.C.vnde legit.Roman [illegible] lxvj. fuit vnus.verſi.quartò fallit.& Alex.in dicta l.de vnoquoque.col. vlt.ver[illegible] ibi.

Conſcientia alicuius cõmiſſum.

Limita quintò non procedere, quando aliqu[illegible] conſcientiæ alicuius, quia ille poterit procedere ſine citatione, vt voluit Ba[illegible] l.certum.col.ij. in fin. C.vnde legit.& in l.vlt.C.de legit.hæred.& in l.qui ſe p[illegible] de [illegible]beri. Roma. in repet. rub. ff. de arbit.col.ij.in fi.Alex.vbi ſuprà,& Lanfran.in tracta.de arbit.parte vij. col. iij. pro quo bene facit gloſſ.not. in c. ſtatutum.§. aſſeſſorem. in verbo, relinquatur. de reſcript.quam faciunt ſingul.Paul.Caſtr.in l.de pupillo.§.qui opus.ff.de oper. noui nunc.& Angel. Aret. in §. ſed iſtæ.Inſt.de act.ibi,vide Iaſo.Bald.quoque in c.ſi ſacerdotea.extra de offi.ord. Verùm Rom. in d.l.certum.in fin.vult illud dictum Bal. non procedere, quando extaret perſona,de cuius præiudicio ageretur, per id quod notatur gloſſ. in l. vlt. C.de bonorum poſſeſſ. ſecundum tab.vbi ad hoc vt rectè determinet, neceſſe habet rectè informari conſcientiam ſuam, ergo cauſæ cognitio requiritur,& ſic citatio, in l. cauſæ. §. cauſa cognita.ff. de minorib. & hanc poſtremam ſententiam ſequitur Iaſon in dicta l.certum.col.antepenult.& in dicto §.vbi decretum. in xiiij. fall.ibi poſtquam receſſit illud dictum Bal.quod ſing.dicit, tandem adiicit non eſſe ſimpliciter verum, adducitque præterea quod egregiè dicit Bal.in ſua diſp. ſtatuto cauetur quòd fœnerator.col.vlt.quod ille cuius cõſcientiæ aliquid committitur non poteſt leges tranſgredi,quia intelligitur de cõſcientia legibus munita,& ſecundum leges(vt ita dicam) regulata, non de ea quam ſibi quiſque fabricat.arg.l.codicillis. §. vlt. ff. de leg.ij. Item iſtud verbũ conſcientia importat arbitrium boni viri,non meram & liberam voluntatem,vt voluit ipſe Bal. in l.nulli. col. iij. C. de epiſ.& cle.& in l.vlt.in fi.C.de iure dom.impe.quod & patet ex not.in cle.j.in verbo, oneramus. de iure patr. Sed cum aliquid committitur per verba importantia arbitrium boni viri,debet talis commiſſarius partes citare,vt voluit Bar. in extrauag.ad reprim.in verb.ſine figura.& in verbo,videbitur.& Bal.in l.captatorias.in iij. q.C.de teſtam.milit.& ita quoque iiſdem rationibus tenuit Alex.ſibi contrarius conſ.cexix. viſis verbis domini Grimaldi.lib. ij.

Cauſæ cognitio requiritur, vt quis rectè informetur.

Cõſcientia legibus munita.

Et quã ſibi quiſq; fabricat.

Verbum, conſciẽtia, quid importet.

Papa poteſt ferre ſentẽtiam ſine citatione.

Limita ſextò, vt non procedat in Papa, qui poteſt ferre ſententiam diffinitiuam contra tenentes iniuſtè res eccleſiæ nulla præcedente citatione,vt voluit not. Ioan. And. in dicto c. cum olim.de re iud.in nouel.& refert & ſequitur Bald. in l. ij. quomodo & quando iud. & in prælud. feud. col. ix. verſ. aliqua ſed pauca de principe paulò inferius, & Iaſ. qui hoc reputat

putat ſing.in dicto §. vbi decretum. col. v. verſic. quartò limita.

Superior limitatio quomodo intelligẽda.

Sed aduerte quod Panor.in d.c.cum olim.col. vij. hoc intelligit ſecundum quæ diximus ſupra in ij.limitatione,ver.poſtremò hinc eſt,videlicet quando adeò notorium eſt res eccleſiæ ab iis iniuſtè teneri,quòd nulla defenſio poteſt eis competere. Aliàs enim nec hoc caſu, nec alio poſſet Papa procedere ſine citatione,per ea quę ſtatim dicemus in ſeq.limitatione, ſicut etiam expreſsè voluit Ioan. Monach. in extrauag. rem non nouam. & Rom. conſilio cccl xix.circa primum.col.j. & ij.vbi declarat qualiter hoc intelligatur.

An princeps poſsit cognoſcere & iudicare parte non citata.

Limita ſeptimò,vt aliàs etiam ſemper nõ procedat in principe, qui poteſt & cognoſcere & iudicare non citata parte, vt voluit Bald.in dicta l. j.in princ.C.quomodo & quando iudex.per gloſ notab.in l.antepenul.in fin.ff. ex quib.cauſis maior.& idem Bald in l.nec cauſas.C.de appell. vbi maturè reſpondet ad clem.paſtoralis.de re iudic.& facit tex.in c. ſicut in iure.in fi.de exceſſ.prælat. quem ad hoc not. Hoſtien. & Anto.Sed hoc plenè falſum eſt, & contrarium etiam voluit gloſſ.notab. quam & ipſe Bald. ſibi contrarius ſequitur in l.vlt. C.de legib.& Rom. in l. j. col. vj. ff. de reſcrip.& idem voluit gloſſ.Ioan Mon.in extrauag. Bonifacij viij.rem non nouam.in gloſſ. vlti. ſub tit. de dolo & contu.Bart.in dicta l.nam ita diuus.quam legit cum l.adoptio.ff.de adopt. & in d.l.Gallus.§. & quid ſi tantum. & ibi recentiores,maximè Iaſ.in vtraque lect.col.vlt.ff. de liber.& poſth.& Bald. in l.ij.C.de temp. appel.& in l.vlt.C.de fruct.& lit.expen.& conſi.lviij.factum ſuper quo. lib.iij. & Angel. in l.princeps.ff.de legib.Salic.in l.nec cauſam.C.de appell. Rom.in l.ſi quis arbitratu. col.iij. ff.de verb.oblig.& in repet.l.j.col. v. verſic.item ſimilis quæſtio. ff. de arbir.Anto.& Panor. in c.cum olim.extra de re iudic.Card.& Panor.in c. j. de cauſa poſſeſſ.& propriet. Alex. in dicta l.de vnoquoque.col.vlt.verſ.itẽ fallit in proceſſu principis.& Iaſon in dicto §. vbi decretum.col.vj.verſi.ſeptimò fallit.& faciunt nota. per Canoniſtas in c.in noſtra. de procur. & in c. inter quatuor. de maior. & obed. & eſt ſingularis tex.in c.j.de cau. poſſ. & propriet. ibi,nec nos contra inauditam partem aliquid poſſumus diffinire, & in l.j.col. iij.de conſtit. princip. Socin.conſil. lix. in cauſa nobilium. col. vj. verſic.ſextò & vlti.lib.iij.& conſil.cxx. memini me aliàs.col.iij.verſic.ſed ad abundantiorem. eod. lib. iij. Et hoc quoque probatur duabus potiſsimum rationibus. Primùm enim citatio eſt iuris diuini, vt voluit Bart.in extrauag. ad reprimendum. in verbo,ſine figura.col.ij.& Imol. in clem. ſæpe. col. xlij. verſic. habetur expedita. & hoc colligitur ex c. Deus omnipotens. ij. q. j. vbi dicitur, quòd Deus noluit punire peccata Sodomorum, niſi deſcenderet & veniret &c. & idem ſcribitur Geneſ. 3. vbi Deus antequam puniret Adam de peccato inobedientiæ illum vocauit, & ipſius defenſionem audiuit. Quibus motus Panor.in dicto c.j. de cauſa poſſ.& propr.& in dicto c.cum olim.col.ix.dicit Deum citationem inſtituiſſe: deinde,citationem committere, nihil eſſe aliud quàm defenſionem tollere, vt e[illegible] tex in c.paſtoralis. verſic. dici ne ergo ſententia. de re iudic.Defenſio autem iuris naturalis eſt, vt etiam ibi eſt tex.in verſi.nec prædicta ſuppletur,igitur non poteſt tolli per principem iuribus alleg. quod & ſenſit Bal.conſil.clxxxvj. ad euidentiam.col.vlt.lib.v.& in reper.rub. ff. de arbitr. col.vj.verſic.xvij.hæc tamen limitatio poſſet procedere, ſi princeps ex plenitudine poteſtatis, & ex certa ſcientia ferret ſententiam,per l.ij. in fi.de in integ. reſtit. & ita voluerunt Hoſtien.& Ioh. Andr. in dicto c.in præſentia. de procur. idem Iohan.Andr.in d.c.j.de cau.poſſeſſ. & propriet. Bart.& alij in l. Gallus.§.& quid ſi tantum.ff.de liber.& poſth. & idem Bar.in l. nam ita diuus. ff. de adopt. & in l.ij.col.vj.C.de ſeruit.& aqua.& Bald.in l.nec cauſas.C.de appel. & in l.iij. §. ſi is pro quo.ff.quod quiſque iur.& in l.ij.quomodo & quando iud.Salic.in dicta l.nec cauſas.C.de appel.Ant.& Panorm.in dicto c. cum olim.de re iudic. Quanquam etiam in hoc contrarium expreſsè voluerunt Cardin.& Panorm.in dicto c.j.de cauſa poſſeſ.& propriet. & latè Franc.Aret.conſi.clxv.ſicut Iac.dicit col. ix. verſic. circa ſecundum. ſed ſuper hoc vide latè Feli.in c.quæ in eccleſiarũ. col.xxv.in ſexta limit.per totum,de conſtit. Verùm hæc ſeptima principalis limitatio poſſet obtinere in interpretatione declaratiua, verbi ambigui facienda per principem:tunc enim nõ requiritur partis citatio, vt voluit Innoc.in c.olim.& ibi quoque Hoſt.& Panor.de ver. ſign.& Paul.Caſt.conſil. cccxxxviij.quia exceptiones.col.j.& ij. lib.j. tamen ſunt, qui & in ſententia declaratoria principis requirunt citationem partis, vt gloſſ.in clem.vlti.de cenſib.& in clem.j. & ij.de pœn & Socin.dicto conſi.cxx. lib. iij. Alex. conſi.xj.aliàs conſului.col.iiij.verſi.nec obſtat etiam prædictis.lib.vij.& Soci.conſi.lxiij.viſo teſtamento nobilis.col.vj.verſi.ſed hoc non obſtante. lib. iij.

Citatio iuris eſt diuini.

Adam vocatus antequam puniretur.

Defenſio eſt iuris naturalis.

Princeps ferens ſententiam ex plenitudine poteſtatis.

Qui teneant contrarium.

Interpretatio verbi ambigui facienda per principem.

Limita octauò vt non procedat,quando pronunciaretur proceſſum eſſe nullum,qui verè nullus eſt,quia tunc non requiritur citatio ſecundum Alba. antiquum qui hoc dicit valde not.in c.cauſam quæ. per illum text. extra de præſcr. quod dictum pro valde ſingul. refert Anton.ibi in notab.qui & alleg.tex.in c.prolatam.ij.q.vj.ſubiungit tamen quòd non eſt generaliter verum:& tu de eius veritate vide ibi Inn. & Panor.

An requiratur citatio,ſi proceſſus pronunciatur eſſe nullus.

Limita nonò vt non procedat, quando citatus in prima citatione dicit ſe nolle venire, quia vlterius non eſt citandus ad ſententiam, vt not. gloſſ. in l. tres denunciationes. & ibi Bald.

Bald.Angel.& Salic.C.quomodo & quando iud.& in l.vlt. in fi.& ibi Bart. & omnes ff. de in integ.reſtit.& in l.conſentaneum.in verb.contumacia.& ibi quoque Bart.& Bal.C.quomodo & quando iud. & in l.ex conſenſu.§.vlt.& ibi Imo.ff.de appel.& Hoſtien.in ſumma. de contum.Specul.in tit. de contum.§.j. verſic. & inquirendum quoque.& in tit. de citat.§. viſo.verſic.item poteſt conſtare. Bart. in l. ſi finita.§. Iulianus. ff. de damno infect.de cuius tamen veritate vide latè per Alex.in l.contumacia. col. ij. verſic. quartò fallit. ff. de re iudic. vbi comperies alios tenuiſſe ſimpliciter contrarium,alios diſtinxiſſe,an hoc dixerit in iudicio,an extra iudicium. Hoc autem nemine reclamãte haud dubiè procederet,ſi citatus expreſsè diceret ſine cauſa,ſe nolle amplius comparere coram iudice,vt voluit Angel. in l. ad peremptorium.ff. de iudic.& Anto.in c.conſuluit. de officio deleg. & Imol. in dicta l. ſi finita.§.Iulianus.& Alex.in dicta l. contumacia.

Vtrum eſt vlterius citandus ad ſententiam, qui in prima citatione dixit ſe nolle venire.

Limita decimò, vt etiam non procedat quando citatus ipſe poſt citationem primã, equũ aſcendit & vltra mare abiit, quia etiam tunc non eſt vlterius citandus ad ſententiam, quia declarat(hoc faciens)quòd amplius non vult.citari,ita voluit Bal. in dicta l. conſentaneum. in fi. C. quomodo & quando iudex.dicens eſſe dictum valde ſingu. Innoc. in c. auditis. de procur.vbi tamen de hoc nihil dicit,& credo quòd illum voluit allegare in dicto c.ad petitionem.in gloſſ.magna,de accuſa.& hanc limitationem ſequitur Roma. in dicta l.Iulianus. §.ſi finita.ff.de damno infect.Alex.in dicta l.de vnoquoq;. col.vlt. & in dicta l.contumacia. col.ij.verſi quintò fallit.ff.de iudic. Sed hac in re notandum eſt, prӕterea quod ſubdit Bal. in dicta l.ij.quòd de hoc conſtare debet iudici, antequam pronunciet. l. hӕc autem. §. j. ff. quibus ex cauſis in poſſ.eat.

Qui poſt primam citationem vltra mare abiit, vlterius non eſt citandus.

Limita vndecimò vt etiam non procedat,quando quis fuit primùm citatus perſonaliter, & non venit, quia tunc non debet vlterius citari, etiam vbi opus eſt aliis citationibus, ſecundum Inn.in dicto c. ad petitionem. de accuſ. quem ſequuntur domini de Rota deciſ. xxxiij.licet in cauſis prophanis,& Iaco.Butr.in c.tres denunciationes.C.quomodo & quando iud.ea moti ratione,quia in incertis non certis locus eſt coniecturis l.continuus.§.cũ ita. ff.de verb.oblig. Sed communiter tenetur contrarium,vt per gloſſ. Bartol.& omnes in dicta l.vlt.ff.de in integ.reſtit.Bal.in dicta l.tres denunciationes.allegans ad hoc tex.in l.prӕſenti. C.de his qui ad eccl.confug.& idem Bald.in c. j. col.j. tit.de milit. vaſſal.qui cont. eſt. Ioh. And.in addit.Specul.tit.de contum.§.j.Ant.in dicto c.conſuluit.de offic.deleg. & in c.vlti. de eo qui mittit.in poſſeſſ.doct.in dicto c.ad petitionem.Imo.in dicta l.ex conſenſu.§.vlt.ff. de appel.& in dicto §.ſi finita.& Alex.in dicta l.contumacia.col.j.

Citatus perſonaliter non eſt vlterius citandus.

Limita duodecimò non procedere,quando pars ſe occultat,nec patitur citationem ad ſe peruenire,ſecundum Innoc.& Hoſtien. in dicto [illegible]onem.per text.in c.quoniam. §. poteſt.extra vt lite non conteſt.& Ioh.Monac.in [illegible] R[illegible]. §. contrahentes. de foro compet.libro vj. & domini de Rot. in deciſ. ſupra alleg. & Ant.in dicto c. vlt. col. vlt. de eo qui mit.in poſſ.& Alex.in d.l.contumacia. in ix.fallen.

Qui nõ patitur citationem ad ſe peruenire, non eſt citandus.

Limita decimotertiò in interlocutoriis quӕ ſunt modici prӕiudicij, quӕ poſſunt ferri abſente & non citata parte,vt voluerunt Bald.& Iaſon col.v.in dicto §.vbi decretum. Imo. in l.quod iuſsit.ff.de re iudic.cum concord.quas videre poteris ſuprà tit.vj.§.v. in tract.modicorum.

Interlocutoria modici prӕiudicij.

Limita decimoquartò,vt non procedat in inhibitoriis, quas faciunt iudices eccleſiaſtici ſecularibus, ne cognoſcant de aliqua cauſa, quod poſſunt facere ſine citatione, ſecundum Archid.in c.Lotharius.ij.q.j.& Bal.in l.presbyteri. col.ij.in ij.q. C.de epiſcop.& cleric. Sed de huius rei veritate,vide quӕ diximus ſuprà.

Inhibitoria iudicis eccleſiaſtici.

Limita decimoquintò,vt non procedat in eo qui fuit contumax in reſpondendo poſitionibus,quia ad audiendam ſententiam amplius citari non debet, vt voluit Specul.tit. depoſ. §.viij.in fi.quem ſequitur Rom.ſingul.xxv.an contra contumacem. Tamen contrarium tenet Ioh.And.in addit.ipſius Spec. vbi ſuprà,& etiam in tit. de citatione. §. viſo. verſic. item licet.in fin.& iterum in c.ij. in fin.de confeſſ. lib. vj. & Iaſon in dicto §. vbi decretum.in aj. fallent.vbi tamen dicit ſingul. illud dictum Specul.

Limita decimoſextò in reuiſione rationum.ſiue(vt vulgò loquimur)computorum. Nam ſi is qui rationes debet reddere, librum rationum reſtituit ea quibus appareat eum eſſe debitorem, poteſt nõ aliter citatus condemnari,vt eſt tex.quem ita intelligit Bart.in l.ij.§.quod de frumentaria.ff.de admin.rerum ad ciuit.pertin.& Bart.ſequitur Paul.Caſtr.in l.ij.C.vbi decur.vel clariſſ.l.ij. in fi.vbi dicit hoc eſſe perpetuò menti tenendum,& Panor. in c. bonӕ j.col.iiij.de elect.& in c.j.col.ij.de cauſa poſſ.& propriet.& in c.cum olim. col.vj. & ibi etiã Cardin.Flor.de re iudic.& in c.ex inſinuatione.in fin. & in c. cum ſit Romana. in fi. de appel.& in c.veſtra,de appel.col.vlt. extra de cohabit. cleric.& mulier. & conſil. lxviij. quanquam ſuper vacatione.in fi.lib. ij.

Reuiſio rationum ſiue computorum.

Limita decimoſeptimò, vt non procedat in ſententia taxationis expenſarum,in qua non requiritur alterius partis citatio,ſecundum Innoc.in c.vlt.extra quod met.cau.Bal. in dicta l.ij.quo

l.ij.quomodo & quando iudex.& in l.terminato.col.ij.C.de fruct.& lit.expenſ.Iaſon in dicto §.vbi decretum.in xvij.fallen.& facit quod voluit Inno.in c.ij.in fi. ibi, vel dic,quod interlocutoria,extra de procur.& Bal. in l.ſancimus.in x. q. C. de iud. Sed tamen in practica aliter obſeruamus.

In cauſa ſtatus ſententia lata inter aliquos, nocet omnib. etiã nõ vocatis.

Limita decimo octauò non procedere in cauſa ſtatus, in qua ſententia inter aliquos lata nocet omnibus etiam non vocatis,per text.in l.ingenuum.ff. de ſtatu hom. quem ſic intelligunt doct.ibi,& in l.ij.C.quibus res iudic.non noc. Vnde Ioh.Fab.dicit in §.præiudiciales. col.pen.verſi. ſed quid in cauſa nobilitatis. Inſtit. de actio. quòd ſententia qua quis declaratus eſt nobilis vel ignobilis, facit ius inter omnes etiam non vocatos,de intellectu tamen dict.l.ingenuum.& qualiter & quomodo procedat,vide præter doct.ibi,Panorm. in c.pen. col.viij.verſ.ſextus caſus.extra de re iudic.& omnino Alex.poſt Imo. in d.l.vlt.col.xv.verſi. addit etiam gloſſ.ff. eod.vbi etiam ponit multas limitationes ad d.l.ingenuum. Sed & eum quoque col.xix.verſi.iuxta hoc quæro.vbi latè diſſerit, quid ſi quis fuerit pronunciatus clericus,cuius monachus, bannitus, infamis, vaſſallus aſcriptitius, hermaphroditus, excommunicatus.

Quod inter alios actum eſt, quatenus aliis noceat.

Limita decimonono,vt videlicet non noceat aliis non vocatis,quod inter alios actum eſt quoad plenum præiudicium.Nocet enim quoad aliqualem præſumptionem,ſiue facit qualequale præiudicium,vnde ius illorum vacillat,vt not.gloſſ.Guiliel.Cune. Fulgoſ. & alij,in l.ſi duo patroni.ff.de iureiur.vide ibi Iaſ.& gloſ.in l.ij.C. quibus res iud.non noc.& gloſſ.in l.j. in verbo, præiudicium. ff. de excep. rei iud.& gloſſ. in l. à ſententia. in princ.ff.de appel. vbi eſt & de hoc bonus tex.quòd ratione huiuſmodi præiudicij poteſt appellari, & gloſſ.in c.cum ſuper.in verbo,interpoſitam.extra de re iudic.& gloſſ.in l.j.C.de falſ. gloſ. in c. dilectus.ij.in verbo, dantes. in fi.extra de ſimo. & in c.ordinata.lix.diſt.& in c.interrogatum. ij. q.v.Anton.& Panor.hæc relinquentes arbitrio iudicis in c.penul.col.vj.poſt princ.extra de re iudic.& Bart.in l.admonendi. col. iij. verſic. quæro quid ſi dicta teſtium.ff.de iureiur.vbi dicit,quod facit ſemiplenam probationem, & in l. Lucius.ff. de his qui notan. infa. Alexan. optimè declarans quale ſit huiuſmodi qualequale præiudicium, & quid & in quibus operetur in dicta l.vlt.col.xxj.verſic.item procedit hæc regula.

Non vocato præiudicat,ſi paſſus eſt, cui primum actio competebat, ſequentem agere.

Limita vigeſimò non procedere, cuius is cui primum de aliqua re actio vel defenſio cõpetebat, paſſus eſt ſequentem agere, & ſi vocatus non fuerit,illi æquè præiudicat, ac ſi ipſe egiſſet vel defendiſſet,veluti ſi debitor paſſus ſit creditoré experiri de proprietate pignoris, aut maritus ſocerum vel vxorem de proprietate rei dotalis, aut emptor venditorem de proprietate rei emptæ,tex.eſt in l.vlt.ff.de re iud.vbi & hæc exempla adſcribuntur,& in c. pen. extra eo. tit.in quibus locis hanc materiam abundè à doct. tractatam reperies, & maximè per Alex.qui copioſiſsimè omnium latiſſimè executus eſt.

Fiſcus vendere poteſt rem quam habet communem cũ alio, illo nõ vocato.

Limita vigeſimoprimò non procedere in caſu l. ij. C. de commu.rerum alien. & in l.j.C. de vend. rerum fiſcal.lib. x. vbi fiſcus poteſt vendere totam rem quam habet communem cum alio etiam non vocato,ita quòd ille huiuſmodi venditionem infringere non poteſt. Et hoc quidem procedit ex priuilegio ſpeciali conceſſo fiſco, vt eſt text. formalis in l.ij.vbi dicit gloſſ. quod hoc procedit ſi fiſcus habet aliquam partem : nam ſi nullam haberet, & nihilominus ſciens venderet, nihil obeſſet domino:at ſi imprudens, quia putat ſe dominum, venderet,habet locum l.bene à Zenone.C.de quadr.præſcrip. quæ vult tenere venditioné, ſed reſtituendum à fiſco pretium domino. Id quod ſingulariter dicit notan. Panor.in dicto c.penult. col.viij.verſic.primus igitur caſus. extra de re iudic. quia multi (vt dicit) errant in intellectu huius l.bene à Zenone. Et ita ſub hac limitatione duæ cõprehenduntur, vna per d.l.ij.de commu.rerum alien. altera per d.l. bene à Zenone.

Connexitas quid operetur.

Limita igitur vigeſimoſecundò non procedere ratione connexitatis,vt voluit gloſſ.in dicto c.penult.per text.lxxxj.diſt.c.tantis Daniel.& iij.q.vj.c.hæc quippe.& de accuſ.c.ad petitionem.& ibi etiam gloſſ.in verbo,per conſequentiam, & de purgat.canoc.c. pen. quibus adde & tex.in c. dilectus ij. extra de ſimon. vbi & hoc gloſſ. notab. in verbo, dantes. ex qua tamen diſcere poteris, quomodo & qualiter hoc procedat, de quo etiam per Inn.Hoſtien. & latè Panor.col.xj.verſic.ſeptimus.in dicto c.penul.Inn.& Ant. in c.dudum.ij.de elect. & Alexan.in l.vlt.col.xj.verſic.etiam iuxta hoc, & iterum col. xiiij. verſic. item fallit regula. ff. de re iudic.

Sententia lata in re indiuidua, etiam non vocatis præiudicat.

Qui teneãt cõtrarium.

Limita vigeſimotertiò,vt non procedat in re indiuidua in qua ſententia contra vnum lata aliis etiam non vocatis præiudicat,vt voluit de ſeruitute loquens quæ indiuidua eſt,l.ij.ff. de verb.oblig.§.j.cum ſimilib.gloſ.in l.qui aliena.§.vltim. in verbo,prædio.ff.de negot.geſt. & in l.loci.§.ſi fundus.in verbo,proderit. & ibi Angel. ff. ſi ſeruit. vendic. & in l.ſi de communi,in princ.& ibi Bart.ff. eod. & Angel.in dicta l. ij. §.ſi tamen hominem. & ibi Imol. & Rom.in verſic.ex his ff.de verb.oblig. Ant.in c.cauſam ij. extra qui filij ſint legit.Imo.in dicta l.vlt.& ibi Alexand.col.xiij.verſic. aduertendum eſt in hoc.ff. de re iudic.& Panorm. in dicto c.pen.col.iij.de re iudic. Quanquam contrarium tenet Inn.in d.c.cauſam. vbi tamen

videtur

videtur ſibi contrarius in glo. magna in duobus locis, & Iac.Butr.in d.l.ſi de communi. & Bart.ſibi contrarius in l.ex duobus reis ſtipulandi.in iiij.qu.ff. de duobus reis. Sed tenendo primam eam limitabis procedere in ſeruitute iam cóſtituta,prout loquitur dict.§. ſi fundus. & d.l.ſi de communi.ſecus in conſtituenda,quia lata ſuper ea ſentétia aliis nec prodeſt, nec nocet,cum in ea non repetiatur terminata regula noſtra, & facilius retineatur ius iam conſtitutũ quàm de nouo inducatur l.patre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iur. ita voluit Bart.quem ſequuntur recentiores in d.l.ij. verſi.ex his. de verb.oblig. & Alex. qui hoc multum commendat in d.l.vlt.

An index poſſit pronunciare ſuper eo, quòd lex pronunciauerat ſine citatione.

Limita vigeſimoquartò, vt non procedat quando iudex ſuper eo pronunciat, quod lex ipſa iam pronunciauerat,videlicet ſi excommunicat,aliquem qui erat à iure excommunicatus,non requiritur citatio ſiue monitio,per text.in c.reprehenſibilis. extra de appellat. licet aliàs requiratur in ſententia lata ab homine,vt vult tex.in c.ſacro.extra de ſentent. excómunic. & ita expreſsè tenuit Roman. in l.is cui bonis. ff. de verborum obligat. faciens ad hoc ſingu.text.in dicto c.reprehenſibilis.& dicit hoc perpetuò memoria tenendum, quia ſingularis eſt limitatio ad dictam l.de vnoquoque.ff.de re iudic.& ſequitur Barb.in dicta l. is cui bonis.col.xvij.verſic.& circa prædicta. Verùm Franciſc.Aret.ibi , col.iij. verſ.item adde dictis,hoc reprobat:quia quando iudex idem pronunciat,quod lex ipſa pronũciauerat,huiuſmodi ſententia ita debet interpretari , vt id quod ipſe iudex pronunciauit pro declaratione rei iam à iure pronunciatæ habeatur,videlicet excommunico te pro tali re, id eſt,declaro te à iure excommunicatum,vt not.per Bar.in l.j.C.de negot.geſt.vbi etiam Bald.& Alexan.& latè Innocen.conſil.xcix.in quæſtione quæ vertitur.col.j.cum concordan. quas alibi citabo. Verùm in ſententia declaratoria iuris,requiritur eius citatio,de cuius præiudicio agitur,ſecundum glo.in clemen.præſenti.in verbo,conſtiterat.de cenſib.& iterum in clem.j.§.vlt. in verbo,quinto concede.rurſúmque in clem. ij.in verbo , conſtiterit.de pœnis. quas ſequitur & ipſe Roma.in dicta l.is cui bonis. & not.per Panorm. & alios in c. peruenit.j. de appell. & Bart.in l.ab executore.in prin.ff.de appellat.& Bal.in l.ea quæ.C.commu.vtriuſque iud. & idem Aret.dum illas gloſ.allegat in c.j.col.viij.verſic.vtrum autem quando pœna.de iud. & conſ.clxv.ſicut Ioban.dixit col.ix. & Alexand. addit Bart.in l. Imperator. ff.de iure fiſci. Felin.in c.Rodulphus.col.antepen.verſ.ſed iuſtior eſt cũ citatur pars. extra de reſcr. Socin. quoque inter conſi.Franc.Curtij Senioris conſi.xx.domine labia.in iiij.dubio. col.eiuſdem. vbi dicit de hoc eſſe bonum tex.in c.parrochianus.vbi & hoc Panor. declarat extra de ſent. excom. & bene facit tex. in dicta clem. cum dicitur ſi conſtiterit , quia conſtare non poteſt, niſi parte vocata per l.vlt.ſi per vim vel alio modo,cum ſimil.Nec obſtat inquit Aret.dict.c. reprehenſibilis.quia verè ſatis rationabile eſt,quod quando homo nihil inducit vltra legem, non debat ſeruari ſolennitas expreſsè requiſita in excommunicatione lata ab homine, vt ibi dicitur:ſicuti etiam dicimus in ſimili de ſtatuto idem diſponéte quod ius commune, de quo in l.j.in princ.ff.ad legem Falcid.& in c.j.de conſ[illegible]b.vj.Sed quòd declaratio eius quod à iure factum eſt,vel inductum non requirat citationem,cum poteſt alteri præiudicare,non eſt verum,ſed eſt cótra regulam dict.l.de vnoquoque.& illas gl.approbatas.Cui adde quod text.in dicto c. reprehenſibilis. non loquitur de citatione,ſed de monitione quæ fi[illegible] , vt quis ſatisfaciat,quæ multùm differt à citatione,per quam quis citatur,vt ad cauſam veniat,vt de ſe patet,& not.recentiores in dicto c.ſacro.de ſentent.excom.& in cap.cum ſit Romana. de appell.& Franc.Aret.hoc expreſsè not.in caſu dicti c.reprehenſibilis. dicto conſi. clxv. col. viij.verſ. & tamen his non obſtantibus.

Declaratio eius quod à iure factũ eſt,cum alteri præiudicat,citationem requirit.

Abſolutoria lata ſuper crimine publico, nocet aliis etiam non vocatis volentibus accuſare de eodem.

Limita vigeſimoquintò in ſententia abſolutoria ſemel lata ſuper crimine publico quæ nocet aliis etiam non vocatis volentibus accuſarè de eodem crimine.ff.de accuſatió.l.ſi cui. §.iiſdem.& extra eo.c.de his.& ita etiam hunc caſum excipit glo.in dicta l. ij. C. quibus res iudic.non noc.quæ limitat,niſi colluſio detegatur per iura quæ allegat. Sed & tu limita alio modo ſecundum text.in dicto §.iiſdem.huius autem fallentiæ rationé reddit Alex. in repet. dict.l.vlt.col.x.verſ.aliam fallen.poſuit.ff.de re iudic.quia in hoc caſu fiſcus & reſpublica in cauſa eſt,vt quilibet admittatur ad accuſandum,& ideò propriè non præiudicatur per ſententiam abſolutoriam alteri , ſed ipſi fiſco aut reipub.

Limita vigeſimoſextò ampliando præcedentem limitationem in omnibus popularibus actionibus,in quibus agitur de iure publico,vt voluit glo.in dicta l.ij.C.quibus res iudic nõ noc.per tex.in l.cũ qui.§.in popularibus.ff.de iureiur.cui adde tex.in l.iij. ff.de popul. actio. Cuius etiam rei rationem reddit Alex.in dicta l.vlt.col.x. verſi. aliam fallentiam dicit. ff.de re iudic. quia popularis actio competit pro iniuria facta toti populo , vt ſi quis ſepulchrum violat,vel eccleſiam, aut viam publicam ſeu albũ prætoris corrumpat l. iij.in prin. de ſepul. viol.l. ſi quis id quod. ff. de iuriſd. omn. iud. vnde quilibet de populo cenſetur procurator reipub. Ideò ſicut cum vnus habet plures procuratores cum mandato, lata contra vnum ex procuratoribus ſententia non poteſt alius agere.l.pluribus.ff.de procurat. & c. ſi duo. eod. tit.lib.vj.ita & in hoc caſu,ſubditque idem dicendum in iure quaſi publico , ſiue quaſi po-

Quilibet de populo cenſetur procurator reip.

Iuris remedia contra ius commune.

Vſuũ corporis.

In extraordinariis remediis de minimis non curatur.

Modicum conſiderari niſi contrarium ſit in iure expreſſum, & quibus potiſſimum caſibus.

Quomodo in diſpoſitionibus iuris communis, aut priuilegio modicum curetur.

tio corporis,& ſimiliter non curamus.Panor.verò in dicto cap.de appellat. extra,dicit breuiter,quòd ſi eadem ratio militat in minimis,quæ & in maioribus,de minimis curatur,aliàs ſecus.Et hoc idem dicit nulla Panormitani facta mentione Franciſc. Aret. in l. ſi ſeruum.§. prætor ait.col.ij.in fin.ff.de acquiren.hæred. ſubdit quoque Panor. quòd in extraordinariis remediis regulariter non curatur de minimis,ſecus in ordinariis.Cardinal.in proœ.Decretal.& iterum in proœ. clem. poſt princ. dicit regulariter modicum conſiderari, niſi contrarium ſit in iure expreſſum, & ſequitur Philip. Decius in cap. de appellationibus. vbi dicit hoc potiſsimum obtinere quatuor caſibus , videlicet quando diſpoſitio loquitur per verbũ, aliquid:deinde quando loquitur conditionaliter.Itẽ quando illud minimũ pro forma requiritur:poſtremò quando illud quoq; minimum requiritur,ad integrandum certũ maiorẽ numerũ vel quantitatẽ.& allegat ad vnum quodque membrũ nonnulla ex his quæ ſuprà diximus.extrà autẽ iſtos caſus,in quibus,vt diximus,huiuſmodi regula & cõcluſio procedit indiſtinctè duobus modis limitatur. Primò vt procedat in his quę de iure cõmuni competũt, ſecus eſt in extraordinariis,quę contra iuris cõmunis regulas conceduntur:quã limitationẽ intelligit ſi maiori rei vel ſummæ pręiudicetur,prout eſt in d.l.ſcio.ſecus eſt in minimo dãno propter quod non infertur præiudiciũ maiori rei vel ſummæ,ſecundum gloſſ. & Alber. in d.l.ſcio. Limitatur ſecundò, quando in minimo proportionabiliter eadem ratio eſt quæ in magna, aliàs ſecus. Et ita per hæc conatur Dec. comprehendere omnes aliorum in hac re ſententias & diſtinctiones. At Henric. Bohier. in dicto c. etſi quæſtiones. extra de ſimo. aliter quoque diſtinguit.Aut enim(inquit)loquimur in diſpoſitionibus iuris communis,aut in priuilegio ſiue iure ſpeciali.Si in diſpoſitionibus iuris communis, tunc aut in his,in quibus modicum conſiderare eſt fauorabile , vel ſaltem non odioſum , nec indecens ſeu inhoneſtum, & tunc de modico curatur. Si loquimur in diſpoſitionibus iuris ſpecialis,tunc aut modicum conſiderare tendit ad impediendum diſpoſitionem iuris ſpecialis pro conſeruando iure communi,& tunc de modico curatur.Aut contra,tendit ad conſeruandam diſpoſitionem iuris ſpecialis contra ius commune , & de modico non curatur. Et multa ad hæc allegat ex his etiam quæ ſuprà citauimus, quæ hîc non repetemus : ſilentio tamen non trademus quæ ſcribit Oldr.conſil.xxx.de rigore iuris.& Iaſon in l.turpia. col. penult. vbi allegat Anton.ff.de legar.j.& Philip.Decium in authen. prætetea. col. ij. verſic.& quod dicitur hîc.C.vnde vir & vxor. Ang.in l.in executione. §.penu.ff.de verbor.oblig.Bal.in l.ſi pater.in viij.q.C.de inſtit. & ſubſtit.& gloſſ. in l.ſed & partus.§. j. & ibi Baldus ff, quod met.cauſa.Cætera quæ de rebus minimis dici poſſunt ex ſuptadictis diiudicentur.

FINIS.

ANDREAE TIRAQVELLI, REGII NVPER IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS,

In titul. Res inter alios actas aliis non præiudicare. C. Commentarij.

REgulare iſtud eſt, vt ad eum actum ex quo quis lædi poteſt vocari debeat, alioquin nullum illi præiudicium adferet. l. nam ita diuus. ff. de adopt. & l. de vno quoq;. ff. de re iudic. & l. vlt. C. ſi per vim vel alio modo. & c. later quatuor. ext. de maior. & obed. c. cum ex literis. de in integ. reſtit. cl. paſtoralis. de re iudic. cum ſimil. allegatis per Panorm. conſil. lxviij. quanquam ſuper vacatione. col. vlt. lib. 2.

Actus ex quo quis lædi poteſt quando nõ præiudicet.

Hinc illud, res inter alios acta aliis non præiudicat. l. vlt. ff. de re iudic. & l. ſi cui §. iiſdem. ff. de accuſat. leg. Modeſtinus. ff. de excep. l. j. ff. de excep. rei iudic. l. ij. C. de fide inſtr. & C. res inter alios actas. c. cum ſuper. & pen. extra de re iudic. cap. inter dilectos. cum ſimil. de fide inſtr.

Hinc quoque citatio inuenta, omnium actionum inſtituendarum principium, inſtit. de pœna teme. litig. §. vlt. & ſine qua corruit quicquid actum eſt per iura ſupra alleg.

Citatio, actionum principiũ.

Horum autem multiplex ratio redditur. Primum, quia is qui non fuit vocatus ad iudiciũ non erat illi ſubiectus, nec tanquam pars, nec tanquam adhærens vel inſtruens cauſam, & ideo non videtur ratificare cauſam, quoniam vigor pronunciationis naſcitur ex iudicio in quo erat incluſus, quæ ratio redditur à Bal. in d. l. ij. per illum tex. in iij. notab. C. de fide inſtr. & in l. ingenuum. ff. de ſtatu hom. Deinde geſta debent ad actores ſuos reſtringi, & non ad alios extendi l. ſancimus. C. de pœnis. & extra de his quæ fiunt à maio. parte cap. c. quæ ſint. & hanc rationem tradunt Ant. & Panor. in d. c. pen. de re iudic. & Alex. in d. l. vlt. col. iiij. ver. item not. ff. eod. Ex quo ille affatim differit, an valeat ſtatutum quòd ſententia contra vnum lata poſsit executioni mandari contra alium, & quòd ex delicto vnius, alter puniatur, de quo alibi dicam latius.

Non vocatus ad iudicium, nullo modo eſt illi ſubiectus.

Sed hæc multis modis limitanda duximus. Primò, vt procedat in eo de cuius præiudicio principaliter, non etiam in eo, cuius ſolum acceſſoriè, & in conſequentiam agitur, vt voluit gl. notab. in d. l. de vnoquoque. & ibi Angel. Imol. & Alex. & idem voluit Bart. in l. diem. ff. de aqua pluuia. arcen. Bald. in d. l. nam ita diuus. in prin. & in l. ab eo. col. vlt. C. quomodo & quando iudex. & in rub. C. de ſucceſ. edict. in fi. & in l. iubemus. col. ij. verſ. citabuntur ergo. C. ad Trebel. & in l. ſi curatoris. de iure delib. & in leg. obſeruare. §. proficiſci. ff. de off. proconſul. & in l. ſi ſuſpecta. ff. de inoff. teſt. & in rub. extra de reſcrip. col. ij. verſ. an quando impetratur. Angel. Imo. & recentiores in l. filiusfam. §. diui. ff. de legat. j. inter quos Imo. facit illam gloſ. ſingul. Domin. in c. vlt. de elect. lib. vj. & latè Alexan. conſi. lxvj. viſis dubitationibus. col. j. & ij. li. ij. & conſ. clvj. ſtantibus his. col. j. li. ij. & conſ. lviij. viſo & perlecto. col. ij. ver. non obſtat quod domina. lib. v. & conſil. lxxxv. ponderatis his. col. vlt. lib. vj. vbi dicit illam gloſ. eſſe ad hoc ſingularem & Barb. conſil. j. col. iij. lib. ij. & conſil. xlix. ſcribitur ſapienter. col. ij. eod. libr. ij. Felin. in c. de cauſis. col. iiij. extra de off. deleg. & in cap. illa. de accuſ. & Iaſ. in leg. reſcriptum. col. ij. verſi. ſecundò moueor. ff. de pact. & latè in l. ſi quis nec cauſam. col. ij. ff. ſi cert. pet. Philip. Dec. conſil. ccclxvij. viſo puncto. col. vlt. Et de hoc eſt text. quem plerique omnes allegant, & vbique, potiſsimum Barb. in l. j. §. denunciari. ibi, primo gradu hærede inſtituto, non etiam ſubſtituto. ff. de ventre inſpic. per quem dicit Bart. in leg. in diem. poſt princ. ff. de aqua plu. arcen. quòd ſententia lata pro creditore contra inſtitutum hæredem, nocet ſubſtituto, etiam non citato, quod & voluit Bal. in l. nam ita diuus. Ang. Imol. & recent. in d. §. diui. Imol. in l. decem. ff. de verb. oblig. Alexan. dicto conſil. clvj. vbi dicit hoc

Præiudicium cui fieri debeat, vt ſuperiora locum habeant.

melius probari in l.ex contractu.ff.de re iudic.& iterum conſil. cxxiij.diſcuſsis hæſitationibus.col.iij.verſ.bene facit aliud. lib.j.vbi etiam dicit facere text. ſecundum vnam lectionem in l.ſi patrem.§.vlt.ff.ad Trebell.& hoc ſingul.reputat Iaſon in l.ne quicquam.§.vbi decretum.col.vij.in ix.fall.ff.de off.proconſ.Et hoc quidem confirmat gloſſ.not.in c.ij.in gloſſ.ij. de pact.lib. vj. quæ ad text. relata voluit tum demum quicquam dici in detrimentum alterius redundare,quando principaliter redundat,non item quando ſecundariò,& ibi eam ad hoc notat Domi. col.iiij. inferens, quòd ſi ex forma ſtatuti debeant ad aliquem actum vocari illi in quorum detrimentum fit,ille actus intelligitur de illis, quibus directè & principaliter fit præiudicium,non autem ſecundariò,quod dicit eſſe bene notandum, & ſequitur Barb.dicens illam gl.ſingul.dict.côſi.j.& dict.conſ.xlix.& Fel.in c.vlt.col.ij.extra de maior. & obed.& Iaſ.qui & hoc dicit ſingulare & nunquam obliuiſcendum in dicto §. vbi decretum. vbi tamen de hoc dubitat,quia ita interpretando, ſtatutum nihil adderet iuri cômuni contra not.per Bart.& alios in l. iiij.§. ait prætor. ff.de damno infect.cum ſimilib. quod & repetit idem Iaſ.in dicta l. ſi quis nec cauſam.

Vtrum vocandi ad aliquem actum ex forma ſtatuti intelligantur illi quib. principaliter fit præiudiciū.

Neminem eſſe teſtem idoneum in ſua cauſa, quomodo intelligatur.

Hæc limitatio multis ſimilibus fulciri poteſt. Primum enim id quod dicitur non eſſe in ſua quemque cauſa (id eſt ex qua commodum poteſt reportare) teſtem idoneum iuribus vulgat.intelligitur vbi commodum principaliter ad illum ſpectat,ſecus ſi ſecundariò, & in conſequentiam ſolum,vt voluit gloſſ.ij.q.iiij.c. placuit.& iterum iiij. q. iij.§.item nullus. & Pet. de Bella Pertica in repet.l.ex quacunq; cauſa.col.iij.ff.ſi quis in ius vocat.non ier. Bar. in l.ſi quis duos.per illum tex.ff.de reb.dub.& in l.ſi cui ita legetur.per illum tex.ff.de legat. j.Cyn.Bal.& recent.in l.dictantibus. C. de teſtam. Ioh. Fab.in §.legatariis. Inſt. de teſtam. Iac.But.& Angel.in l.nô ſolùm.§.quæritur.ff.de procurat.& Ioh.Andr. loquens in pulchro caſu in regul.ſine poſſeſsione. col.pen. de reg. iur.lib. vj.& Bald.in l.in omnibus. in fi. ff.de teſtib.& in c.cum acceſsiſſent.col.iiij.verſ.nūquid quilibet.extra de conſtit.& conſi.ccxciij. in nomine domini amen,factum ſic proponitur, col.vlt.verſ. quantum ad tertium.lib. iij.& conſi.cccxliij.quæſtio antiquiſsima.lib.v.Angel.Aret.inter conſi. eiuſdem Bal.conſi. x.ego Angelus.lib.iij.Alex.conſi.lxxviij.in cauſa & lite vertente inter Bartholomeum col.ij. verſi. non obſtat.eo.lib.j.& conſi.clxxij.viſis & opportunè diſcuſsis.col.iij. verſ.& licet plura. lib. ij.quod & repetitum eſt conſ.xlj.lib.iiij.& idem Alexan. conſi.xcix. viſis proceſsibus cauſæ. col.v.verſ.non obſtat etiam.lib.v.& Barb.côſi.ij.col.v.lib.j.& conſ.lxxvij.col.iiij.in fi,lib.iij. Corn.conſi.lxj.viſa copia proceſſus.col.iiij.verſ.vnde non ſequitur.lib.iij.Philip.Dec.conſ. 100.in cauſa inquiſitionis.col.pen.verſi.ſeptimo dicitur.,Vnde legatarij in cauſa teſtamenti cuius commodum ad eos ſecundariò pertinet,ſunt teſtes idonei.d.l.dictantibus.& d.leg. qui teſtamento.& dicto §. legatariis. Similiter quoque ſubſtitutus poteſt eſſe teſtis in cauſa teſtamenti, quando non agitur de ſubſtitutione, vt pulchrè conſuluit Ang.conſil. cclxxiiij. thema ſuper quo conſilium petitur tale eſt,per tex.in dicto §.legatariis. quod dictum reputar ſing.Iaſ.qui tamen de illius veritate dubitat,in dicta l.ſi quis nec cauſam.col.iij.ff. ſi cert. per & expreſſum contrarium tenuit Bal. in d.l. dictantibus. Hinc quoque eſt quòd in cauſa vniuerſitatis ſinguli poſſunt eſſe teſtes,quamuis in conſequentiam de commodo eorum agatur c.inſuper.& c.tuis.extra de teſtib.& voluit Bar.in l.intantum.§.vniuerſitatis.ff.de rerum diuiſ.& in l.ſed ſi hac.§.qui manumittitur.ff.de in ius vocan.vbi Alex.& recent. & ibi etiam videbis qualiter hoc intelligitur.

Legatarius in cauſa teſtamēti,eſt teſtis idoneus.

Et an ſubſtitutus.

Singuli in cauſa vniuerſitatis, poſſunt eſſe teſtes.

Prælatus teſtis in cauſa ſua eccleſiæ.

Vtrum creditor poteſt eſſe teſtis in cauſa debitoris.

Conſuetudo in eccleſiis per rectores probatur.

Item prælatus in cauſa ſuæ eccleſiæ,cuius commodum ad ſe côſequenter pertinet,poteſt eſſe teſtis in d.c.inſuper.Et vnus fideiuſſor poteſt eſſe teſtis pro alio confideiuſſore,vt beneficium excuſsionis conſequatur, licet inſtrumento caueatur quòd quilibet ſe principaliter obligauerit,vt dicunt Dyn. Cyn.& Bald.in d.l.dictantibus& Bart. in dicta l.ſi quis duos. ff. de reb.dub.Bal.in l.vlt.§.j.C.de vſur.rei iudic.& Alex.dicto conſi.lxxviij.col.ij.verſi.& ideo dicit.li.j.licet contrarium tenuerit Angel. Aret.in dicto §.in legatariis.inſtit.de legat.Et creditor poteſt eſſe teſtis in cauſa debitoris,vt voluit Iacob.But.in d.l.non ſolùm.§.quæritur.& ibi etiam Angel.ff.de procur.ſequitur Barbat.dicto conſi.lxxvij.& Alex.dicto conſil.lxxviij. De quo tamen dubitare videtur Iaſ.in l.quotiens. in fin. C.de iudic. per multa quæ ibi allegat.Hinc poſtremo dicit not.Ioan.And.in dicto c.ſine poſſeſsione.col.pen.de regul.iur.lib. vj. quod ſi epiſcopus petat contra quandam eccleſiam quartam decimarum,& rector illius eccleſiæ alleget generalem conſuetudinem in contrarium, videlicet quòd omnes eccleſiæ & rectores earum illius diœceſis de conſuetudine non ſoluunt eiuſmodi decimam, poteſt ipſe rector eam conſuetudinem probare per cæteros rectores ipſius diœceſis, quâuis in conſequentiam videantur deponere, circa id quod concernit proprium ipſorum commodum:quod dictum ſequitur Alexan.dicto conſi.lxxviij.lib.j.& dicto conſi.clxxij.lib. ij.& dicto conſi. xlj. lib.iiij.

Iudex quando in ſua cauſa iudicet.

Et idem quoque de iudice dicimus,vt videlicet quis poſsit eſſe iudex in ea cauſa, quæ ad illum in conſequentiam ſolum pertinet, per id quod voluit Dyn. referens & alios ita voluiſſe in dicta leg.ſi cui legatur. §.vlt per illum text. ff. de legat.j. quòd fideiuſſor poteſt eſſe

iudex

iudex in cauſa rei principalis. Eretiam prælatus in cauſa ſuæ eccleſiæ in qua vertitur ipſius commodum in quandam conſequentiam poteſt eſſe iudex c.& qui emendat.xlv.diſt.& ij. q.vij.c.ſi quis erga.& xxiij.q.iij.c.ſępe.vbi gl.in verb.anathematizari.& de priuileg.lib.vj.c. cum patuæ. & gloſ. in c.j.de pœn.eod.lib. & in cle.j.in verbo,eccleſiæ.de foro compet. & è theologis diuus Thomas xxij.q.c.viij.artic.j.ad id referens quod legimus de Helia,qui fecit ignem deſcendere ſuper illos qui venerunt ad ipſum capiendum, vt legitur 4. Regum 1. Et ſimiliter de Eliſeo, qui maledixit pueris eum irridentibus, vt habetur 4. Reg. 2.& ante illum voluit ipſius præceptor Alexand. ales in iij. parte ſuæ ſummæ, quæſti. xlj. membro 5. eodémque vlt.

Verba ſimpliciter prolata, debẽt intelligi principaliter.

Huc facit glo.ff.de inſt.& iure.l.j.§.huius ſtudij in verbo,ad ſingulorum.Ex qua not. Bal. & Pau. Caſt. quòd verba ſimpliciter prolata à lege, ſtatuto, vel homine, debent intelligi principaliter & per prius,& non ſecundariò, per tex.in d.§.legatariis. vt etiam not. in dicta l.ſi quis nec cauſam,nec propoſitum.ff.ſi cert. pet. Et inferunt ad quæſtionem de legatario teſte deponente ſuper inſtitutione hæredis interrogato, an commodum ad eum ſpectat, ſi reſpondeat quòd non, ob id non incidit in falſi crimen, quia debet illius dictum intelligi principaliter,& non ſecundariò,per tex.in d.§.legatariis. ſequitur Alexan.conſil. lxviij.viſo proceſſu contra Antonium. libr.iij. Et ſubdit Bald.in d.§. huius ſtudij. quòd principaliter, idem eſt quod præſentialiter, id eſt primò & immediatè l. & quia. ff. de iuriſdic. omnium iudic. & l.item ſi fundi.§.pen.ff.de vſufruct. Contingenter autem dicitur, illud quod habet aliam cauſam ſub ſe quæ coniungitur cum alia,& ſic dicitur ſecundariò, id eſt mediatè d.l. j.ff.de auctor.tut. de quo etiam vide per eundem Bal. in l.principaliter. la ij.ff.de liber.cau. & per Bart. in leg.ambitioſa.in prima regula. ff.de decret. ab ord.facien.& in procemio C. vnde inferunt quoque Bal.& Paul.Caſt.in dicto §.huius ſtudij. quòd ſtatutum puniens ſeditioſum, intelligi debet de ſeditioſo & turbante principaliter, non autem de ſeditione & turbatione quæ fit in conſequentiam alterius delicti, vt refert Alexand. in addit.Bart.in l.ſi quis ingenuam.ff.de capt.& poſtlim.reuer. ita tamen vt neſcias an ſequatur, & idem quoq; vult apertiſsimè in dicto conſi.lxviij.nuper allegato,& conſi.cxiij.viſo inſtrumento.in fi.vbi per hoc conſuluit in pulchro caſu,& iterum conſil.j.col.vij.verſ.item reſpondeo. libr.iij.vbi & per hoc conſuluit,quòd ſtatutum puniens capitaliter capientem & detinentem aliquam perſonam cauſa libidinis, intelligitur quando capit & detinet cauſa libidinis principaliter, ſecus ſi in conſequentiam alterius tractatus, & ad hoc multa ſimilia allegant, quæ ibi videre poteris. Sed tu vide num huic ſententiæ ſit contrarium, quod conſuluit ipſe Bald. conſi.xxxv.in Chriſti nomine, eiuſque beatæ virginis Mariæ, & Michaelis archangeli, ex inſultu libr. ij. quòd ſi Titius fecit inſultum contra B. quem baculo percuſsit, vnde concitatio facta eſt in ciuitate, punietur de vulnere, atque etiam de eiuſmodi concitatione ex forma ſtatuti punientis facientem concitationem in ciuitate,quod dictum refert Alexan.in l.nunquam plura.col.vlt.ff.de pri.del.

Principaliter quid. Et quid cõtingenter.

Verum ſtatutum puniens ſeditioſum, intelligitur de ſeditione principaliter, non in conſequentiam.

Quæ dicãtur concernere publicam vtilitatem.

Ex his fit,vt illa dicantur concernere vtilitatem publicam, cum eam reſpiciũt principaliter,& non ſecundariò,ita quòd ſi datum eſt aliquibus arbitrium ſuper vtilitate publica alicuius ciuitatis,non poterunt ſtatuere,niſi de his quæ ad illã pertinent principaliter, vt dicit Pau.de Caſt.in dicto §.huius ſtudij.& ante illum Bart.quẽ allegat in l.ij.in fi.ff. ad municip. vbi dicit hoc notandum,de quo etiam per eundẽ in d.l.ambitioſa.in 1.& 2.regula.ff.de decr. ab ordin.facien.& in dicto procemio Cod.& nos in tractatu noſtro primogenit.

Nulla ferè habetur ratio eorum, quæ in conſequentiã veniunt.

Sic & ſemper ferè aliàs nulla habetur ratio, ſiue conſideratio eorum quæ ſecundariò ſolum & in conſequentiam veniunt,vt patet ex l.j.ff.de auctor.tut.vbi tutor non præſtat auctoritatem in rem ſibi principaliter profuturam,ſecus ſi ſecundariò, vt in l.ſi ſponſus. §.donationis. & §. generaliter. vbi valet donatio facta à viro vxori, ſi vir ipſe non principaliter, ſed in conſequentiam donet vxori, & ff.de procurat.l. non ſolùm.§. vltim. iuncto text.ff.de ſuſpect.tur.l.j.§.pen. & vlt. vbi poteſt interuenire procurator, quando pœna capitalis imponitur non principaliter,ſed in conſequentiam,& ita per illos tex. voluit Imo. qui nouum hoc & ſingulare reputauit in l.pen.§.ad crimen.in iiij.car.ff.de pub.iud.& Ioan.Ana.in cap. veniens.col.ij.& ibi Felin.col.vlt.extra de accuſ.Barb.qui illum text.dicit valde ſingu.dicto conſi.ij.lib.j.& dicto conſ.xj.lib.ij.& dicto conſi.lxxvij.lib.iij.Et ante hos omnes Bal. in leg. reos.col.v.C.de accuſ.& in addit.Specul.tit.de accuſ.verſ.pro homicidio.Et etiam tex.ff.de pact.l.ſi vnus.§.illud,vbi dolus de futuro principaliter remitti non poteſt, ſed bene in conſequentiam,& ff.commu.diuid.l.arbor.§.aquarum.vbi licet incorporalia per ſe & principaliter non veniunt in diuiſionem, veniunt tamen in conſequentiam rei corporalis, ſicuti & per illũ text.voluit Bal.in c.imperialem.§.præterea.tit.de prohib.feu.alien. & ff. de probat. l.cum probatio.ex quo not.gloſ.aliquid concedi ſecundariò quod principaliter non conceditur & allegat concord.extra de præſcrip.cap.ad audientiam.& ibi gloſ.in verb.principaliter.quòd id quod Romanam eccleſiam ſecundariò ſolum tangit & non principaliter, poteſt præſcribi minore tempore quàm centum annis, quod tempus aliàs requiritur

Incorporalia non venire in diuiſionẽ principaliter.

contra Romanam eccleſiam,& illam gloſ.ad hoc dicit auream Felin.ibi,col.viij. verſi. limita prædicta ſex modis.Et etiam tex.in c.multorum.de Iudæ.vbi licet Iudæus nõ poſsit principaliter poſsidere Chriſtianum mancipium,poteſt tamen in conſequentiam ſundi, cui eſt aſcriptum.Ex quo not.Pet.Anc.& Iob.Aua.quòd aliquando licitum eſt aliquid per quandã conſequentiam, quod non licet principaliter. hoc quoque trahunt ad id quod voluerunt Dyn.& Bart.in l.ſi is qui duos.per tex.ibi ff.de liber.leg. Et Bal.in l.j.in ſi. C.pro ſocio. quòd licet ſpurius non poſsit obtinere bona patris,tamen ſi contraxit ſocietatem cum alio,qui inſtituitur hæres à patre,certè obtinebit pro portione ſocietatis, niſi appareret (inquit Bart.) illam ſocietatem fuiſſe contractam in fraudem.

Spurius quomodo poſſit obtinere bona patris.

Alienari poſſe in cõſequẽtiam rei alterius quæ principaliter vẽdi non poſſunt.

Ex boc fit,vt quæ principaliter alienari non poſſunt,in conſequentiam tamen alterius rei cui accedunt vendi poſsint.l.ergo.§.quædam.ff.de acquir.rer.dom.& l.in modicis.ff.de cõtrah.emp.& vend.& vtrobique gloſ.& doct.Ideo licet ius patronatus, cum ſit ſpirituali annexum,vendi non poſsit principaliter.c.de iure.extra de iure patr.poteſt tamen acceſſoriè, & in conſequentiam eius rei ratione cuius competit.c.ex literis.eod.per quem tex.dicit glo. notab.in can.filius.xvj.q.vij.quòd licet cauſa iuris patronatus ſit ſpirituali annexa,nec poſsit coram iudice laico agitari, nec poſsit ipſe iudex laicus aliquem iure patronatus priuare c. quanto.extra de iudic.Hoc tamen procedit principaliter,ſecus ſi veniret acceſſoriè cũ vniuerſitate,vt vult glo.in dicto c.quanto.& Ant.Card.qui dicit ſe ita cõſuluiſſe,& Panor. qui illam facit ſingul.& Dec.in d.c.quanto.& ipſe Panor.in c.cum laici. verſ.ſed hîc quæro. extra de iure patr.& Bal.in l.vlt.car.vlt.in ix.qu.verſic. nunquid ſi iudex ſecularis.C.de edicto diui Adria.toll.& Flor.in leg.via.§.ſi fundus.ff.de ſerui. ruſtic. præd. & Soc. qui dicit ita ſe conſuluiſſe, & vidiſſe obſeruari in tract. fallent.reg. ccxvij. quanquam ſint qui contrarium tenuerunt, quibus argutè reſpondet Soc.in d.c.quanto. vbi & hoc limitat, ſicuti per illum videre poteris.

Verum iudex laicus poſſit acceſſoriè priuare iure patronatus.

Iudex aliàs incapax principaliter, incidenter poteſt cognoſcere.

Et arbiter.

Nec hoc caſu tantùm, ſed & aliàs iudex poteſt ſecundariò, & incidenter, & veluti per quandam conſequentiam de his cognoſcere,qui aliàs eſt incapax principaliter, text.eſt in l. quotiens.C.de iudic.per quem dicit gloſ.in l.cum proponas.C. de iureiur. quòd licet arbiter non poſsit aſſumi in cauſa liberali l.non diſtinguemus.§.de liberali.ff.de arbitr.c. cauſa. extra de in integ. reſtit. poteſt tamen de ea cognoſcere, cum incidit in aliquam cauſam, de qua principaliter cognoſcit d.l.cum proponas.quam glo.dicit valde ſingul.Barb.d. conſ. j. col.iiij.lib.ij.& ante illum hoc dicit ſingul.& notandum Roni.ſing. ccccIxviij. cauſa ſtatus. tex.quoque in dicta l.quotiens.per quem dicit Bal.in l.aduerſus.C.ſi aduer.rem iudic. quod etſi de nullitate ſententiæ latæ à delegato principis ſolus princeps cognoſcit, vt eſt ibi text. per quem ita voluit Iac.Butr.ibi,iuncto tex.in l.vlt.C.de legib.Illud tamẽ procedit,quando principaliter de ipſa nullitate ageretur: quod ſi incidenter agatur, poterit etiam alius quam princeps cognoſcere, quia ratione incidentium quæſtionum augetur iuriſdictio, id quod etiam voluit Angel. conſili. cclxvj. dicta interlocutoria,punctus eſt per dominum.columna ſecunda.

Iudex maleficiorum, quomodo de cauſa ciuili iudicare poſſit.

Cui proxime accedit, quod licet iudex maleficiorum non poſsit de cauſa ciuili iudicare l.ſolemus.§. latrunculator. ff.de iudic.l.j.§.vlt. & l.quod diximus. ff.de auctor. tut.Ita quòd eius iuriſdictio non poteſt ad eam rem prorogari.l.teſtamento.C.de teſtam.vbi Cyn.& Bal. hoc notant, & iidem Cyn.& Bald.in l.ſi quis ex conſenſu.C.de epiſc. aud.& Bart.in l.inter conuenientes.ff.ad municip.Poteſt tamen incidenter de ea cognoſcere.text.eſt,& exemplũ in l. interdum.§.qui finem. ff. de furt. vbi cum huiuſmodi iudex cognoſcit principaliter de furto criminaliter, poterit vltra pœnam furti incidenter iudicare de reſtitutione rei ſublatæ,& ad hoc dicit illum text.mirabilem Bart. ibi, & valde ſingul.Barb.d. conſi.j.lib.ij. huic quoque ſimilis eſt tex.ſecundum Bart.vbi ſupra ff.finium regund.l.iiij.§.ſi dicatur. quem & ad hoc dicit not.Iaſ.in §.ex maleficiis. col.xvj.Inſtit. de actio. Et hoc certè voluit Imo. in c. cum oportet.& ibi Ana.& Felin.qui allegat multos tex.& doct.col.vlt.de accuſ.& Bart.in l. ij.§.hoc edicto.ff.vi bon.rap.& in l.j.ff.ad Turpil.& in l.pen.per illum tex.ff.de calum. & in leg.defuncto.ff.de pub.iud.Bal.in l.quod euitandi. C. de condict.ob tur. cau.& in l. obſeruare.§.proficiſci.in vj.quæſt.ff.de off.proconſ.& in leg.ea quidem. column.xij. C. de accuſ. Panor.in c.finem.col.xiij.in tertia parte gloſ.magnæ,extra de dolo & contum.& in c. poſtulaſti.in tertio notab. per illum text. vbi Iaſ.& Felin.extra de Iudæis. Angel.in tract.malefic. Corn.conſi.cxxx.viſo libello.col.pen.verſ.& inſuper etiam iudex.lib.j.& conſ.viij.circa primum dubium.col.v.verſi.venio nunc ad quartum.lib.iij.

Et econtrà ciuilium, de criminali.

Et è diuerſo licet iudex ciuilium cauſarum non habeat imperium,nec poſsit de cauſis criminalibus cognoſcere,ſi tamẽ cauſa criminalis incidenter accedat cauſæ ciuili,de qua principaliter cognoſcit,poterit de ea iudicare l.nullum.C.de teſtib.& ita per illum tex.& in dicta l.quotiens.tenuit expreſsè Angel. in l.ſi vacantia. verſ. de quarto principali articulo. C. de bon.vacan.lib.x.& Ang.Aret.in dicto tract.malefic.in gl.j. col.ix.verſi. tertiò principaliter eſt videndum.

Præterea

Præterea quamuis iudex laicus non poſsit cognoſcere de cauſa vſurarum, ſed ſolus iudex eccleſiaſticus, vt not. xj.q.j.c.in ſumma.& in cle.diſpendioſam.de iud. Tamen ſi in quæſtionem pignoris, aut aliam principaliter coram iudice laico motam, incidat vſurarum quæſtio, poterit de ea incidenter cognoſcere, vt voluit Bal. in c.j.§. ſimiliter.de contro.inueſt. quod quomodo intelligatur ibi illum vide, & Bar.& eundem Bal.in d.l.quoties.C.de iudic.

Laicus iudex, an & quando poſſit cognoſcere de cauſa vſurarum.

Item licet cauſa dotis pertineat principaliter ad iudicem ſecularem, vt dicit glo.in c. de prudentia.extra, de donat.inter vir.& vxor.per tex.in l.mutus.§.j.& in l.quemadmodum.§. j.ff.de iure dot.& in l.vbi.& in l.ſeq. C.eod. Poteſt tamen iudex eccleſiaſticus de dote incidéter cognoſcere, cũ videlicet incidit in cauſam matrimonij, de qua principaliter cognoſcit, vt eſt tex.in dicto c.de prudentia. Quibus adde, quod ſcribit Ant.in c.j.de trãſlat.epiſc.quod electus confirmatus nondum conſecratus, poteſt cognoſcere de cauſa criminali incidenter & acceſſoriè, licet non principaliter, quia non attenditur quod fit in conſequentiã, multaq; in conſequentiam, permittuntur, quæ nó principaliter, per tex.ſuprà allegat.in l.j.ff.de auct. tut.vbi Bart.& alij Barb.quoque dicto conſ.ij.libro j.& dicto conſ.j.libr.ij.

Dotis cauſa pertinet principaliter ad iudicem ſecularem.

Eaque procedunt non in iudice ordinario ſolum, ſed & in iudice delegato, cuius fines nó adeò latè patent, vt qui exacta diligentia formam mandati obſeruare debeat, extra de reſcr. c.cum dilecta.in fin. Poteſt tamen non ſolùm de cauſa ſibi nominatim commiſſa, ſed & de alia quoq; quæ incidenter aduenit, cognoſcere, vt eſt text.in l.vlt.in fi.& ibi not.Raph.Fulg. C.vbi & apud quos.& ſimilis omnino tex.in c.cauſa.extra de in integ.reſti.quem ibi ad hoc not.Panor.in tertio notab.adfirmans ratione huius conſequentiæ, & (vt ita dicam) incidentiæ ampliari iuriſdictionem non ſolum ordinarij, ſed etiam delegati iudicis. Et idem quoque procedere in mandato procuratoris, vt ratione incidentis extendatur ad ſpecialiter non commiſſa, vt voluit bona gloſ.in c.pen. eod.tit.

Iudex delegatus, quãdo fines mãdati excedere poſſit.

Procuratoris mandatum, extenditur ad nõ cõmiſſa ratione incidentis.

Et id quidem quod dictum eſt de procuratore, obtinet etiam in his quæ requirunt ſpeciale mandatum, verbi gratia. Procurator non poteſt ſine ſpeciali mãdato petere reſtitutionem in integrum.l.illud.§.j.ff.de minor. & c. coram. extra de in integ.reſtitut. quòd verum eſt cum petitur principaliter, ſecus ſi incidenter, quia tunc non eſt neceſſarium mandatum ſpeciale ſecundum Bar.in dicta l.illud.§.j.& ibi Salic.& idem Bar.in l.procurator.in fi.prin. ff.de oper.noui nunc.& in l.j.C.etiam per procur.& in l.qui propria.§. itẽ quæritur. per illũ tex.de procur.ff.& in l.indebitum. C.de condict.indeb.vbi etiam generalius notatur, in omnibus caſibus requirentibus ſpeciale mandatum h[illegible]c ipſum procedere per illum text. quem ad hoc dicit ſingul.

De eadẽ re.

His conuenit, quòd licet Papa non poſsit toll[illegible] queſitum ex iure naturali, tamẽ vbi illud ius venit non principaliter ex iure nat[illegible]eſſoriè, & in conſequentiam iuris eccleſiaſtici, in quo Papa habet pleniorem [illegible] poteſt ſublato principali etiam ſolo verbo ipſum acceſſorium, quod iuris eſt n[illegible]re, vt voluit Inno. in c.ij.per illũ tex.extra, de vot.& obed.vbi Papa tollit obligat[illegible] in laico, diſponendo principaliter ſuper voto, & ſequitur ibi Ant.nec diſſent[illegible] det alium intellectum per quẽ probat aliud, & huic modo propoſito accom[illegible]n, videlicet quod vbi contractus laicorum eſt iuratus, poteſt tolli per Papam cum cauſa, tollendo iuramentum quod eſt principale, de quo etiam per Fel. in c.quæ in eccleſiarum. col.xviij. verſic. tertia declaratio. extra de conſtit.

Vtrum papa poſsit tollere ius alteri quæſitum ex iure naturali, & quando.

Prætereà licet inducta ad vnum finem non debeant operari contrarium effectum l.quod fauore.ff.de legib.& l.legata inutiliter.in prin.ff.de adim.legat. Fallit tamen quando contrarius effectus venit ſecundariò, & in conſequentiam ipſius actus.l.cum ex oratione.quam ita declarat Bal.in dicta l.quod fauore.in vij. oppoſit. & melius facit tex.in l. denique. §. interdum.& quod ibi not.Bart.ff.de pecul.l. ſecundum Philip. Dec.in c. cum venerabilis.ſuper glo.in verbo, confeſſus. extra de exceptionib.

Inducta ad vnum finẽ, quando poſſint operari contrarium effectum.

Ad hæc licet minor habens curatorem nó poſsit alienare immobilia ſine decreto, l.magis puto.§.nec paſsim.ff.de rebus eorum.l.lex quæ tutores. C.de adm.tut.cum ſimil.hoc tamen intelligitur cum hoc agit principaliter. Nam acceſſoriè & in conſequentiam ſuæ perſonæ, ingrediendo videlicet monaſterium, omnia bona ſua dicat monaſterio abſque decreto, modò ſit pubes, vt not.Cyn.in auth.ingreſsi. C.de ſacroſanct.ecc. Can.in c.in præſentia.extra de probat.& Iaſ.in l.vlt. C.de pact. Adde quod voluit Ray. Flor.in l. diuus.in apoſtil. ff.ad Silleia. quòd ſtatutum loquens de pacto offenſi ſiue habentis intereſſe, intelligitur de eo cuius intereſt principaliter, non item ſecundariò, vt not.in l.j. C.de ſucceſ.edict.quibus ſubſcribit Bal.in l.vt vim. col.iij. ff.de iuſtit.& iur.vbi dicit, quòd ſtatutum permittens offenſo facere competentem vindictam, intelligitur de principaliter offenſo, per text.in l.qui liberis.§.hæc verba.ff.de vulg. & pupil.

Minor quando immobilia alienare poſſit ſine decreto.

Statutũ loquẽs de pacto offenſi, quomodo intelligatur.

His accedit quod voluit gloſ.not. in l.non verè. ff.ex quibus cau.maio. quòd ſi aliquis ſic abſens, partim cauſa Reipub. partim cauſa rei priuatæ, illud potiſsimum attenditur quod principaliter intendit, quod commendat Bald. per hoc decidens pulchrum caſum in cap.

In abſente diuerſis de cauſis, quid attẽdatur.

dilecti.io princ.col.pen.extra de appell.& Panor.in c.cum pro cauſa.ff.de procur.& Iaſ.qui hoc valdè probat in dicta l.ſi quis nec cauſam.col.iij.ff.ſi cet. pet.

Statutum quòd inſtrumenta garentigiata habeant exequutionem paratam, quomodo intelligatur.

Cui confine eſt,quod voluit Bal.in l.ſi pro te.per illum tex.C.de dot.promiſ.quòd ſtante ſtatuto,quòd inſtrumenta garentigiata habeãt executionem paratam, deber intelligi ad inſtantiam principalis creditoris,non alterius,cuius in conſequentiam ſolum intereſſet,refert ſimpliciter,& dicit notãdum Iaſ.in l.iij.io fi.prin.ff.de tranſact.& in l.ſi vnus ex argentariis, §.ante omnia.ff.de pact.

Ex confeſſione facta non principaliter,nõ eſt quis condemnãdus.

Poſtremò ex confeſsione incidenter,& per quandam conſequentiam facta, & non principaliter,non eſt quis condemnandus,vt dicit Bar.in l.ſi confeſſus.ff.de cuſt.reo. ita intelligenda gloſ.in l.ſi filium.C.de liber.cau.& idem voluit Angel.conſi.clxxiij.viſis actis prædictis,& Angel.in diſput.quæ incipit,Aſtenſis miles.col.ij.& iterum in diſput. incip. duo oobiles gallici.car.iij.Salic.in l.ij.in fi.C.de cuſt.reo.Imo.in c.vlt.col.pen.de confeſſ.& in cap. examinata.in fi.de iu.Panot.in c.at ſi clerici.in prin.col.ij.eo.ti.& in c.j.in fi.extra de excep. & in c.ij.de ord.cogn.& in c.vlt.in vlt.not.de reſtit.ſpol. & conſ.xxv.caoonicus.lib.j. Barb. dicto conſi.ij.lib.j.& dicto conſ.j.lib.ij.& Hippol.Marſ.in l.j.in prin.col.antepe.ver. & vltra prædicta.ff.de quæſt.& in repet.rub. C.de prob. col.ij. verſ.limita tamen hæc, & iterum in repet.l.vlt.in xxij.car.& rurſum in xxv.car.C.eo.titul. Et de hoc eſt gloſ.not. quam Barb.in dictis locis facit ſingu.in can.ex pœnitentibus.in fi.50.diſt.quæ dicit not.quòd clerico promouendo nocet confeſsio ad hoc tantùm,vt noo promoueatur,non etiam ad hoc vt puniatur, cum ad hoc principaliter non agatur:ſicut nec teſtis confeſſus crimen io ſua depoſitione ex ea confeſsione punitur,vt dicit probari,extra de accuſ.c.inquiſitionis.de quo etiam eſt alia glo.in can.hæc quippe.iij.q.vj.quam ad hoc not. & ſequitur Bald.in l.presbyteri. col.ij. ver.tertio quarto.C.de epiſc. & cler.

Confeſſio incidenter facta,non præiudicat.

Et id quidem vſque adeò verum,vt pulchrè dixerit Sali.in l.j.col.viij. C.de confeſſ.quòd ſi quis à me petit decem aureos mutuò,& ego vt me excuſem dixerim,non habeo,imo quia egebam pecuniis,accepi decem à Titio:qui quidem Titius præſens eſt, non tamen poterit ex huiuſmodi confeſsione agere contra me, cum eam non fecerim principaliter ſuper ipſo mutuo Titij,ſed incidenter, ideo mihi non præiudicat: quod dictum reputat ſingul. Hypp. Marſil. in d. rub. de prob. quo loco ſupra allegaui. Hacterus ſatis hanc primam limitationem comprobauimus,videlicet eum ſolum eſſe citandum, de cuius præiudicio principaliter agitur,nec neceſſe eſſe conuocari, quos in conſequentiam & ſecundariò ſolum actus tãgit,id quod multi ita declarandum exiſtimant,vt videlicet non ſit neceſſarium eos citare ad hoc,vt actus valeat, non autem vt [illegible] licet, niſi ſaltem generaliter fuerint vocati, ſecundum not.per Bar.in l.ſi eo tempore.[illegible] de remiſ. pig. & in extrauag. ad reprim. in verb. per edictum.cum concor.ita io no[illegible] expreſſe declarat Bart.ſubdubius tamen in leg. filiusfa.§.diui.in j.q.ff.de l.j.& a[illegible]tius Iohan.Fab.in §.licet autem.Inſti. de adop. Ro. in l.peregrè.§.quibus.ff.de acqui.poſſ.& Al[illegible]x.in d.l.de vno quoque.in fi. & iterum in l. populi.col.ix.verſi.nec huic con[illegible].ff.de re iudic.& conſ.lxxxvj.viſis dubitationibus. col. j.verſ.[illegible] vertitur inter agentes.col.iij.ver. per prædicta. lib.iij.& conſi.lxxxv.ponderatis his.colum.ij.verſic.nec ad ſubſtantiã.lib.vj.in quibus locis alleg.no. per gloſſ.in l.cum miles.§.j.in verb.facienda.ff.ex qui.cau.ma. & alia quædam quæ videre licet in d.conſi.Et hoc quoq; expreſsè voluit Felin.in cap.vlt.col.ij. de maior.& obed.qui & ad hoc allegat And.Iſer.in c.ſi vaſallum.tit.ſi de feud.fuer.contr. inter domioum & agn.vbi reſpondet ad d.l.j.§.denuntiari.ff.de vent.inſpic.quòd ibi non erat præiudicium irreparabile,cum eſſet ſaluum ius ſubſtituto probandi partum fuiſſe ſuppoſitum, per l.j.§.vlt.ff.de carb.edict. Quanquam Felin. dicit hoc quoque procedere etiam ſi præiudicium eſſet irreparabile,& idem quoque voluit Iaſ.in l.reſcriptũ.in ij.not. in fin.ff. de pact. Et Philip.Dec.conſi.ccclxvij.viſo puncto.in fin. Quæ declaratio ſi vera eſt,certè hæc prima limitatio non erit limitatio ad noſtram regulam:vtcunque tamen ſit, contra iſtam declarationem facit gloſſ.notab.in leg.in cognitione.ff.ad Silleia. per quam dicit Angel. ibi in fin. quòd ſententia lata contra vnum quem negotium principaliter tangit,præiudicat per quandam neceſſariam conſequentiam ei quem negotium acceſſoriè tangit, etiam ſi non fuit citatus. Ex quo infert, quòd lata contra principalem debitorem nocet mandatori & fideiuſſori oon citato,non ita tamen quòd contra eos procedatur via executioois,niſi eſſet fideiuſſor iudicatum ſolui,per not.in l.j.ff.iud.ſolui. quod etiam idem tractat pluribus idem Ang. & Imol.in dicta l.de vnoquoque.& per Bal.in leg.qui duobus.§.qui iurauit.ff.de iureiur.& in l.iij.col.xiij. C.de conueni.fiſc. debit. libro xj.& per Alexand.hanc partem multis rationibus fulcientem dicto conſil.clvj. lib.ij.vbi ad hoc dicit eſſe text. optimum non allegatum ab aliis in l.auctore laudato.C.de emanc. & inter cætera quoque allegat id quod vult Imo. in leg.filiusfamil. §. diui.in fin.per illum text. ff. de legat.j. quod lata pro creditoribus contra hæredem, facit præiudicium legatariis etiam non citatis, vt videlicet plenè excludantur à legato, & per conſequens ab hypotheca bonorum propter ipſos creditores, quia

Superior limitatio quomodo intelligenda.

Cõtra præcedentem declarationem.

æs alienum

æs alienum excludit legatum.l.ſi vniuerſa. C. de legat. l. j. §. penult. in fine ff.ad Trebel. & in §.hinc nobis.in auth.de hæred.& falc. de quo latè etiam per Alex.Angel.Raph. Iaſ. qui multas concord.addocunt & cæteros recentiores in dicto §. diui.quos vide,& cogita ſuper hac prima declaratione. Illud autem inter cætera noo omittẽdum, quòd contra illud quod ſuprà diximus ex auctoritate Ange.de fideiuſſore contractus,tenuit Bal.in l.ij.col. vij. C. de eden. vbi tenet expreſsè , quòd lata ſententia contra principalem non nocet huiuſmodi fideiuſſori non citato , quod eſt etiam de mente Bart.in l. decem. col. j. & in l. cum filius.in princ.ibi,per eum formata.ff.de verb.oblig.vbi reſpondet ad not.in d.l.in cognitione.quam partem veriorem exiſtimat Alex. ſibi contrarius in d.l. vlt. col. vj. ff. de re iudic.ideo iterum moneo cogitandum,& vide Pau. Caſtr.in l.in concedendo. ff. de aqua pluuia.arceoda.

Non citandi neceſſariò poſſunt comparere ſi velint.

Secundò declara hanc primam limitationem , vt licet iſti quorum ſecundariò intereſt non ſint neceſſariò citandi , poterunt tamen ſi velint comparere pro ſuo intereſſe ad impugnandum,vel defendendum ipſum actum,vt voluit Bal.in rub.C.de ſucceſſ.in fi.Roma. in dicta l.peregrè.§.quibus.ff.de acquir.poſſeſſ.vbi ad hoc allegat Innoc.in c.humilis.extra de maio.& obed.& etiam voluit Bal.conſi.xlv.mandato & iuſſu dominorum.col. iiij. verſic. & ſi opponatur.lib.ij.& Felin.in c.illa præpoſitorum.extra de accuſ.

Et etiam appellare, licet principalis non poſsit.

Tertiò declara,vt etiam poſsint appellare,licet principalis non poſsit,ex ſententia Bart. & recentiorum in l.à ſententia. ff.de appell. Inn. Panorm. & aliorum in c. cum ſuper extra de re iudic.Alex.in §.diui.

Actus, abſenti & ignoranti, quando noceat.

Limita ſecundò principaliter dictam regulam, qua diximus vnumquemque eſſe ad eum actum conuocandum in quo lædi poteſt vt ei noceat : vt non procedat quando ille ſi adeſſet,non poſſet contradicere,aut aliquid ad impediendum actom allegare,ſioe quoniam illo inuito & reluctante actus fieri poteſt. l.qui pnteſt. ff. de regul.iur.vbi eſt text.in hæc verba, qui poteſt inuitis alienare , multo magis & ignorantibus & abſentibus pnteſt , & ibi gloſſ. quæ adducit concor.quibus adde tex.ff.ad Trebel.l.recuſare.in princ.& ff.de fideicom.lib. l.iiij.§.illud videamus.& l.ſi eum ſeruum.§.j.& §.vlt. & extra de re iudi.c. cum olim.ſecundum vnam lectionem,& ita voluit glo.in l.j.in verb.ratam.C.qui admit.ad bon.Oldr.conſ. xcv.ex forma iſtius ſtatuti.in fin.Iohan. Andr. in c.ij. extra, de noui oper.nunc.& in addit. Spec.tit.de ſent.§.ſpecies.verſic.habeo de præcepto.circa medium.Arch.in c. Roma.ſuper verb.reuocent.de app. lib. vj. Ioh.Fab. in l.ij.in fin. C. ſi per vim vel alio modo.Imol.in l.ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acquir.hæred. vbi & hoc dicit procedere in materia correctoria.Ioh.Cald.conſil.viij.quod ſtatutum.Pano [illegible] cauſam quæ. col. j. exrta de teſcr.& in c.bonæ.j.col.iiij.verſic.item not.de elect.& in [illegible] de procur. & in c.accepta. in fi. de appel.Rom.conſil.ccxij.quo ad primum [illegible] verſic. j. & ij. & iterum. col. vij. Pau Caſtr.conſil.excvj.ſuper primo dubio. col. [illegible] h.Cuman conſil. xcviij. ſuppoſito tenore.in fio.Alex.in l.ſi pacto quo pœnam.col.j [illegible] ita tamen.C.de pact. & in dicta l.j.C.qui admit.vbi & hoc dicit procedere in materia correctoria, & conſil.cxxx.difficultas huius negotij.poſt princ.lib.j. & conſil.vj.circa proceſſum cauſæ. col. vlt. lib.iij. Lud.Bolo. conſi.lix.Cor mundum &c.viſo igitur [illegible] ij.& Hipp.Marſil. ſingul. xxx.tu ſcis regulam.Et propterea notab.dicit Anto.in c.veniens.j. col.ij. extra de teſtib. cui Bart.adſtipulatur in l.Theopompus.circa medium.verſic.quod quando aliquis. ff. de dote præleg. quòd licet teſtis debeat iurare præſente parte, ſi tamen talis eſt, cui neceſſariò ſtandum eſt,non eſt neceſſaria partis præſentia aut citatio,& ſequitur Alex. d.conſil. cxxx.lib.j.

Agnati neceſſariò nõ ſunt citandi veniẽte patre ad legitimationem naturalium.

Hinc quoque fit , vt ſecundum commonem opinionem ad legitimationem naturalium veniente patre,non ſint neceſſariò citandi agnati, vt qui vocati non potuiſſent cõtradicere, ita voluit Cyn.& Bald.qui hnc limitat in l.nam ita diuus.ff.de adopt.Ioan.Andr. & Ant. in repet.Cald.Card. Panorm. & alij in c.per venerabilem.extra,qui filij ſint legit.& in addit. Spec.tit.de ſucceſſ.ab inteſt.§.j.col.vlt.verſi.item ſcias.Fed.Senen. conſi. lvij. videtur mihi quod in priuilegio legitimationis.Bart.in l.Gallos. §. & quid ſi tantum. in fin. & ibi latè recentiores.ff.de liber.& poſth.Gaſp.Cal. conſil. xxx.tit. qui filij ſint legit. Bald. conſil.lvj.an pater qui fecit.lib.j.& in l.j.col.pen.C.de inoffic.donat.& io proœ.C.col. iiij.& in l.vlt. C. quib.res iud.non noceat.& in rub.extra de reſcrip.col.j.& io c.Albericus. de teſtam.& in l. ij.col.viij.C.de ſerui.& aqua.& idem Bald.conſi.cciiij.ſuper primo articulo.lib.ij. & conſil. cccvj.Caſos quæſtionis talis eſt.col.vlt.lib.ij.& conſi.cv.primo eſt videndum.lib.v.& conſi. ccclxj.verba Bart.in prin.eod.lib.v.& conſi.ccclxiij.quæritur vtrum filius.eo.lib.v. Io. Lig. & Franc.Ramp.inter conſi.Bal.conſi.xviij.in quæſtione propoſita.col.iij. lib.iiij.Ang.conſ. lxxiiij.Pet.Anch.in c.j.de ſucceſſ.ab inteſt.& conſil.ccccvj.circa primum quæſitum. Imol. in c.niſi cum pridem.§.perſonæ.de renunc.Cuma.dicto conſil.xcviij.in fi.vbi dicit hanc eſſe communem opin.& iterom cooſil.clxviij.reuerendus pater dominus epiſcopus Vincen. Panor.in dicto c.cum olim.col.v.de re iudic.vbi refert ſe ita conſuluiſſe, ſicuti & verè conſuluit conſil.lxxxv.videtur primo dictam donationem.col.iij. lib.iij. Ioan. Ana. conſil.xxix. viſa imperiali.in quinto dubio.Raph.Cuman.conſil.xcviij. ſuppoſito tenore. col. pen. vbi

dicit hanc eſſe communem ſeotentiam doct. Alex. conſil. clxxxvij. perſpectis verbis. col. iij. lib. v. & conſil. pen. eod. lib. v. & latè Barb. d. conſil. xlix. ſcribitur ſapientiæ. per totum. lib. ij. vbi dicit ſe ita vidiſſe conſultum per præſtantiſsimos doctores Socin. qui hanc dicit eſſe communem conſil. xlvij. in præſenti conſultatione. col. x. verſic. ad ſecundam rationem. lib. iiij. Philip. Decius conſil. cccxxxviij. in caſu propoſito. poſt princ. & conſil. ccclxv. pro declaratione. col. ij. in fin. & coosil. ccclxvij. viſo puncto. col. vj. Quid autem in legitimatione quæ fit poſt mortem patris, videbis latè per recentiores in d. §. & quid ſi tantum.

Princeps in cōcedēdo priuilegiū, nō tenetur citare quibus præiudicat.

Hinc item eſt, quod multum præced. cap. congruit, quòd princeps in concedendo gratiam vel priuilegium, non tenetur citare vel vocare res, quibus præiudicium irrogari poteſt, nempe quibus inuitis huiuſmodi gratiam vel priuilegium poteſt concedere, ita voluit gloſ. & doct. in c. licet. de re iudic. Imol. in dicto c. niſi cum pridem. in fi. extra de renūc. ſequitur Bald. in dicta l. vlt. C. quibus res iudic. non noc. & idem Bald. in c. vlti. col. ij. verſic. quæro quid de iſtis executoribus. & Inn. ibi, extra de præſump. & voluit idem Bal. in dicta l. nam ita diuus. col. j. ff. de adopt. Panot. in d. c. eum olim. col. vj. verſic. ſecunda cauſa. extra de re iudic. addens & hanc ratiooem, quia qui iure ſuo vtitur, nemini facit iniuriam, & Barb. dicto conſil. xlix. col. ij. verſi. præterea facit. Philip. Dec. conſil. cccxc. quoniam ex facto. col. vlti. quod rameo limitat Panor. vbi ſup. niſi de iure aliud in certo caſu caueretur. Sed & tu the præterea potes limitare duobus modis ex his quæ dicit Bart. in l. ij. in ij. nor. C. de temp. appel. quòd quando princeps concedit priuilegium in his quæ reſpiciunt cauſæ cognitionem, vel partem multùm lædunt, debet pars citari, vide ibi omnino Alexan. in addit. & conſil. xj. aliàs coosului. col. ij. verſi. & quod requireretur. lib. vij. & Bald. in rub. extra de reſcript. col. j. & Iaſ. in l. Gallus. §. & quid ſi tantùm. col. penul. ff. de liberis & poſthum.

Declaratio animi poteſt fieri parte abſente.

Hinc eſt præterea, quòd declaratio animi poteſt fieri parte abſente. l. Pomponius. ff. de neg. geſt. & ff. de acquir. hæred. l. j. & l. pro hærede. in prin. & l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. & C. de iure delib. l. ſi auia tua. & ff. ſi menſor fal. mod. dixer. l. j. in fin. cum l. ſeq. & ff. de fideicom. liber. l. ſi Sticho. & ita per nonnullos, vt voluit Card. in c. expoſita. de arbit. & Alexan. dicto conſil. cxxx. difficultas. col. j. verſic. ij. hoc confirmatur. & iterum paulò ante fin. lib. j.

Actus quādo pendet ex voluntate eius qui facit, fieri poteſt abſente parte.

Hinc etiam eſt, quod actus poteſt fieri abſente parte, quando pendet ex voluntate eius qui facit, vt not. in l. qui in aliena. §. vlti. ff. de acquir. hæred. Sicut dicimus de boo. poſſeſſ. quæ poteſt peti parte non citata, vt voluit gloſſ. not. ff. de bon. poſſeſſ. l. iij. §. ſi eam quam ſe quitur Bart. ibi, & Bald. illam ſingul. vbique faciens, videlicet in dicta l. nam ita diuus. ff. de adopt. l. j. & iterum in l. vlt. C. qui admit. & in c. vlti. col. ij. extra de tranſlat. epiſ. & in c. cum in iure. in fi. extra de offi. deleg. & in c. j. col. penult. de iudi. & in c. præterea. col. iij. de fer. & dilat. & in c. ſi quis teſtium. in fi. de teſtib. & in c. vlt. col. vlti. de fide inſtrum. & in c. tenor. col. j. de re iud. & Rom. conſi. lxj. licet mihi magna. poſt princ. & Barb. dicto conſil. xlix. lib. ij. & Hipp. Marſil. in l. ſi vnus. §. cuſtodiæ. col. ij. ff. de quæſt. & in auth. ſacramenta puberum. col. ij. C. ſi aduer. vend. Et Alexand. con[illegible]. cxxvj. libr. v. quibus probatur etiam ratificationē fieri poſſe parte abſente, vt not. Bart. in l. qui enim. in fi. ff. rem ratā hab. & in l. Pomponius. col. ij. verſi. [illegible]

Delatio iuramenti poteſt fieri parte non citata.

Hioc quoque eſt, quòd delatio iuramenti, de quo in l. ſi quando. C. vnde vi. & in c. vlti. extra quod met. cau. poteſt fieri abſente parte & non citata, quia non poteſt facere, quin illi iuramentum deferatur, ita voluerunt domini de Rot. deciſ. ccxcix. licet quòd ad taxationē, in oouis. Refert & ſequitur Imo. in c. vlt. col. x. extra quod metus cau. Alex. dicto conſi. cxxx. verſ. iij. prędicta confirmantur. lib. j. Iaſ. in repet. l. admonendi. col. vlt. ff. de iureiuran. vbi hoc dicit notab. & latè in dicta l. ſi quando in ix. notab.

Iuramento ſtare promittēs, parte non citata iuramentum valet.

A quo non longè abeſt quod notab. conſuluit Alex. dicto conſ. cxxx. difficultas huius negotij. lib. j. quòd ſi ego promiſi ſtare tuo iuramento de damno, & intereſſe, poteris iurare me abſente & non aliter citato, licet agatur de meo præiudicio, cum etiam ſi eſſem citatus & adeſſem, non poſſem tamen facere quin iurares & tibi crederetur, quod pro ſingulari refert Catel. Cotta in memor. citat. part.

In adeò notoriis, non requiritur abſentis citatio.

Notorium reſultans ex facto iuris.

Poſtremò hinc eſt, quod in his quæ ſunt adeò notoria quòd certum eſt nullam defenſionem abſenti competere, non requiritur citatio per tex. in c. bonæ. j. in verſic. porrò. extr. de elect. & in c. veoerabilem. vbi etiam Panorm. hoc modo intelligit, col. vj. verſi. item nor. ibi, ſunt enim. extra eod. & in c. ad noſtram, iij. col. ij. verſi. opponitur, ij. extra de iureiuran. & in c. accepta. col. pen. extra de reſtit. ſpol. & in c. cum ſit Romana. extra de appel. & in c. j. col. ij. de cau. poſſ. & propriet. & in c. cum olim. vbi idem Panor. qui hoc dicit ſingulariter notandum, col. vij. verſi. not. ſing. extra de re iudic. & ita quoque voluit Panor. in c. veſtra. col. vlt. verſ. circa quartum. extra de cohab. cler. & mulier. & conſil. lxviij. in fin. lib. ij. in quibus locis dicit ita debere intelligi gloſſ. & doct. qui dicunt in notoriis non requiri citationem, quos ibi per eum videre poteris: & hoc quoque ſequitur Barb. nulla Panor. facta mentione in l. is cui bonis. col. xix. verſi. mihi tamen videtur. ff. de verb. obl. vbi & illud præterea dicit, quod in notorio reſultante ex facto iuris non requiritur citatio, arg. not. in c. adferte. de præſump.

ſump.& in c. Rainutius. de teſtam.& per Bald. in l. j. C. vt quæ deſunt aduoc.part.vbi traditur, quòd non eſt neceſſarium huiuſmodi notorium reſultans ex facto iuris. verum quod ad primum caput pertinet, vide quæ dicam infrà in xxxij.limitatione, in vlt.declaratione.

Cõtra præcedentem limitationem.

Aduerte tamen, quòd contra huiuſmodi limitationem poſſent multa adduci: nam ſententia & iudicium redditur in inuitum l.inter ſtipulantem.§.j.ff.de verb.oblig.& tamen requiritur citatio partis l.ad peremptorium.& l.ſeq.ff.de iudic. l. nec quicquam.§.vbi decretum.ff.nffic.proconſ.Item teſtes deponunt velint nolint, & pars aduerſa citanda eſt, l. pen. vet.ſed cum oportet. C. de teſtib. & ſexcenta huiuſmodi exempla in eam rem adduci poſſent, vt etiam admonet Catel. Cott. dicto memor.citatio partis. Ideò cogita quid dicendũ, & vide Bar.& Philip.Dec.in l.qui poteſt.ff.de reg. iur.

Non citatur cui ſit præiudiciũ quando ſuturum eſſet periculum ex citatione.

Limita tertiò principaliter noſtram regulam, vt videlicet debeat citari is, de cuius præiudicio agitur, vt non procedat quando eſſet futurum periculum ex citatione, vel propter moram, vel propter citandi fugam ſuſpectam, vt de primo voluit Inno. in c. ſignificauit. in fi. extra de teſtib.arg.extra de confirm.vtil. c. cum dilecta. & ſequitur Alex. in dicta l.de vnoquoque.col.ij.in fi.ver.item limita regulam. ff. de re iudic. Ex quo & illud manare poteſt, quamuis & alia ratio reddatur, quod à Bal. pulchrè traditum eſt in auth. eum qui appellat. C.de tem.app.& in c.vj. tit. quo temp. mil. quod vltima die compromiſsi vel inſtantiæ poteſt ferri ſententia, quod ſing. reputat Alex. vbi ſupra col.vlt.verſic. item fallit quando vlti. & Iaſon in l.nec quicquam. §.vbi decretum.col.v.verſi.iij. principaliter. ff. de off. proconſ. de quo etiam per eundem Bald. Paul.Caſtr. in l.admonendi. de iureiur. & in l.ſi quis arbitratu.& ibi latè Aret.col.v.ff.de verb.obl.& in l.ad peremptorium.ff. de iud.& Roman. in l. qui calendis.ff.de vet.oblig.& in rub.de arbit.x.q.Et aliàs, vbi eſt periculum in mora, recedimus à regulis iuris communis, vt latè per Iaſon.in l.de pupillo.§.ſi quis riuus.ff.de oper. noui nunc. Pet. Anch.conſi.cclxxvij.ex prædicta facti narratione. col. j. De ſecundo autem latiùs diximus ſuprà.

Examinatio alteri commiſſa, an quis ſit idoneus, vel dignus.

Limita quartò non procedere, vbi alteri committitur examinatio, an quis ſit idoneus ſiue dignus, an non, vt voluit gloſſ.notab. in clem. j. de offic.deleg. & Inn.in c. vlt. in fi. extra de transla.prælat.& in c.vlt.col.j.in fi.verſic.item licet mnre.& ibi Ioan. And.col.ij.in princ. & Bal.col.pen.verſic.quarto quæro, extra de præſumpt.Lauda.in cle.vlt. & ibi etiam Card. in v.q.de reſcript.& iterum in cle.j.& ibi quoque Card.in j.q.de conceſſ. præben.& Bald.in l. ſi qua per calumniam. C.de epiſc.& cler.& in l.non dubium. col. viij. C. de legibus & in l. neque natales.col.vlt. verſic. ſed nunquid in iſta examinat. C.de probat.& in l.certum.col. iij.& ibi Iaſon col.antepen.C.vnde legit. Rom [illegible] cclxvj. fuit vnus. verſi.quartò fallit.& Alex.in dicta l.de vnoquoque.col. vlt.ve[illegible] vbi.

Conſcientia alicuius cõmiſſum.

Limita quintò non procedere, quando aliqu[illegible]tur conſcientiæ alicuius, quia ille poterit procedere ſine citatione, vt voluit Bal[illegible] l.certum.col.ij. in fin. C.vnde legit.& in l.vlt.C.de legit.hæred.& in l.qui ſe piis. C. vnde liberi. Roma. in repet. rub. ff. de arbit.col.ij.in fi. Alex. vbi ſuprà.& Lanfran.in tracta.[illegible]bit.parte vij. col. iij. pro quo bene facit gloſſ.not. in c. ſtatutum.§. aſſeſſorem. in verbo, relinquatur. de reſcript.quam faciunt ſingul. Paul. Caſtr.in l.de pupillo.§.qui opus.ff.de oper. noui nunc. & Angel. Aret. in §. ſed iſtæ.Inſt.de act.ibi, vide Iaſo.Bald.quoque in c.ſi ſacerdotes.extra de offi.ord. Verùm Rom. in d.l.certum.in fin.vult illud dictum Bal. non procedere, quando extaret perſona, de cuius præiudicio ageretur, per id quod notatur gloſſ. in l. vlt. C.de bonorum poſſeſſ. ſecundum tab.vbi ad hoc vt rectè determinet, neceſſe habet rectè informari conſcientiam ſuam, ergo cauſæ cognitio requiritur, & ſic citatio, in l. cauſæ. §. cauſa cognita.ff. de minorib. & hanc poſtremam ſententiam ſequitur Iaſon in dicta l.certum.col.antepenult.& in dicto §.vbi decretum. in xiiij. fall.ibi poſtquam receſſit illud dictum Bal.quod ſing.dicit, tandem adiicit non eſſe ſimpliciter verum, adducitque præterea quod egregiè dicit Bal.in ſua diſp. ſtatuto cauetur quòd fœneratur.col.vlt.quod ille cuius cõſcientiæ aliquid committitur non poteſt leges tranſgredi, quia intelligitur de cõſcientia legibus munita, & ſecundum leges (vt ita dicam) regulata, non de ea quam ſibi quiſque fabricat.arg.l.codicillis. §. vlt. ff. de leg.ij. Item iſtud verbũ conſcientia importat arbitrium boni viri, non meram & liberam voluntatem, vt voluit ipſe Bal. in l.nulli. col. iij. C. de epiſ.& cle.& in l.vlt.in fi. C.de iure dom.impe.quod & patet ex not.in cle.j.in verbo, oneramus. de iure patr. Sed cum aliquid committitur per verba importantia arbitrium boni viri, debet talis commiſſarius partes citare, vt voluit Bar. in extrauag.ad reprim.in verb.ſine figura.& in verbo, videbitur.& Bal.in l.captatorias.in iij. q.C.de teſtam.milit.& ita quoque iiſdem rationibus tenuit Alex.ſibi contrarius conſ.ccxix. viſis verbis domini Grimaldi.lib. ij.

Cauſæ cognitio requiritur, vt quis rectè informetur.

Cõſcientia legibus munita.

Et quã ſibi quiſq; fabricat.

Verbum, conſciẽtia, quid importet.

Papa poteſt ferre ſentẽtiam ſine citatione.

Limita ſextò, vt non procedat in Papa, qui poteſt ferre ſententiam diffinitiuam contra tenentes iniuſtè res eccleſiæ nulla præcedente citatione, vt voluit not. Ioan. And. in dicto c. cum olim.de re iud.in nouel.& refert & ſequitur Bald. in l. ij. quomodo & quando iud. & in prælud. feud. col. ix. verſ. aliqua ſed pauca de principe paulò inferius, & Iaſ. qui hoc re-

putat

putat ſing.in dicto §. vbi decretum. col. v. verſic. quartò limita.

Superior limitatio quomodo intelligēda.

Sed aduerte quod Panor.in d.c.cum olim.col. vij. hoc intelligit ſecundum quæ diximus ſupra in ij.limitatione,ver.poſtremò hinc eſt,videlicet quando adeò notorium eſt res eccleſiæ ab iis iniuſtè teneri,quòd nulla defenſio poteſt eis competere. Aliàs enim nec hoc caſu, nec alio poſſet Papa procedere ſine citatione,per ea quę ſtatim dicemus in ſeq.limitatione, ſicut etiam expreſsè voluit Ioan. Monach. in extrauag. rem non nouam. & Rom. conſilio ccclxix.circa primum.col.j. & ij.vbi declarat qualiter hoc intelligatur.

An princeps poſsit cognoſcere & iudicare parte non citata.

Limita ſeptimò,vt aliàs etiam ſemper nó procedat in principe, qui poteſt & cognoſcere & iudicare non citata parte, vt voluit Bald.in dicta l. j.in princ.C.quomodo & quando iudex.per gloſ notab.in l.antepenul.in fin.ff. ex quib.cauſis maior.& idem Bald in l.nec cauſas.C.de appell. vbi maturè reſpondet ad clem.paſtoralis.de re iudic.& facit tex.in c. ſicut in iure.in fi.de exceſſ.prælat. quem ad hoc not. Hoſtien. & Anto.Sed hoc plenè falſum eſt, & contrarium etiam voluit gloſſ.notab. quam & ipſe Bald. ſibi contrarius ſequitur in l.vlti. C.de legib.& Rom. in l. j. col. vj. ff. de reſcrip.& idem voluit gloſſ.Ioan Mon.in extrauag. Bonifacij viij.rem non nouam.in gloſſ. vlti. ſub tit. de dolo & contu.Bart.in dicta l.nam ita diuus.quam legit cum l.adoptio.ff.de adopt. & in d.l.Gallus.§. & quid ſi tantum. & ibi recentiores,maximè Iaſ.in vtraque lect.col.vlt.ff. de liber.& poſth.& Bald. in l.ij.C.de temp. appel.& in l.vlt.C.de fruct.& lit.expen.& conſi.lviij.factum ſuper quo. lib.iij. & Angel. in l.princeps.ff.de legib.Salic.in l.nec cauſam.C.de appell. Rom.in l.ſi quis arbitratu. col.iij. ff.de verb.oblig.& in repet.l.j.col. v. verſic.item ſimilis quæſtio. ff. de arbit.Anto.& Panor. in c.cum olim.extra de re iudic.Card.& Panor.in c. j. de cauſa poſſeſſ.& propriet. Alex. in dicta l.de vnoquoque.col.vlt.verſ.itē fallit in proceſſu principis.& Iaſon in dicto §. vbi decretum.col.vj.verſi.ſeptimò fallit.& faciunt nota. per Canoniſtas in c.in noſtra. de procur. & in c. inter quatuor. de maior. & obed. & eſt ſingularis tex.in c.j.de cau. poſſ. & propriet. ibi,nec nos contra inauditam partem aliquid poſſumus diffinire , & in l.j.col. iij.de conſtit. princip. Socin.conſil. lix. in cauſa nobilium. col. vj. verſic.ſextò & vlti.lib.iij.& conſil.cxx. memini me aliàs.col.iij.verſic.ſed ad abundantiorem. eod. lib. iij. Et hoc quoque probatur duabus potiſsimum rationibus. Primùm enim citatio eſt iuris diuini , vt voluit Bart.in extrauag. ad reprimendum. in verbo,ſine figura.col.ij.& Imol. in clem. ſæpe. col. xlij. verſic. habetur expedita. & hoc colligitur ex c. Deus omnipotens. ij. q. j. vbi dicitur , quòd Deus noluit punire peccata Sodomorum , niſi deſcenderet & veniret &c. & idem ſcribitur Geneſ. 3. vbi Deus antequam puniret Adam de peccato inobedientiæ illum vocauit , & ipſius defenſionem audiuit. Quibus motus Panor.in dicto c. j. de cauſa poſſ.& propr.& in dicto c.cum olim.col.ix.dicit Deum citationem inſtituiſſe: deinde,citationem committere, nihil eſſe aliud quàm defenſionem tollere ,vt ff. [illegible] in c.paſtoralis. verſic. dici ne ergo ſententia. de re iudic.Defenſio autem iuris naturalis eſt, vt etiam ibi eſt tex.in verſi.nec prædicta ſupplerur,igitur non poteſt tolli per principem, vt in iuribus alleg. quod & ſenſit Bal.conſil.clxxxvj. ad euidentiam.col.vlt.lib.v.& in repet.rub. ff. de arbitr. col.vj.verſic.xvij.hæc tamen limitatio poſſet procedere, ſi princeps ex plenitudine poteſtatis, & ex certa ſcientia ferret ſententiam,per l.ij. in fi.de in integ. reſtit. & ita voluerunt Hoſtien.& Ioh. Andr. in dicto c.in præſentia. de procur. idem Iohan.Andr.in d.c.j.de cau.poſſeſſ. & propriet. Bart.& alij in l. Gallus.§.& quid ſi tantum.ff.de liber.& poſth. & idem Bar.in l. nam ita diuus. ff. de adopt. & in l.ij.col.vj.C.de ſeruit.& aqua.& Bald.in l.nec cauſas.C.de appel. & in l.iij. §. ſi is pro quo.ff.quod quiſque iur.& in l.ij.quomodo & quando iud.Salic.in dicta l.nec cauſas.C.de appel.Ant.& Panorm.in dicto c. cum olim.de re iudic. Quanquam etiam in hoc contrarium expreſsè voluerunt Cardin.& Panorm.in dicto c.j.de cauſa poſſeſ.& propriet. & latè Franc.Aret.conſi.clxv.ſicut Iac.dicit col. ix. verſic. circa ſecundum. ſed ſuper hoc vide latè Feli.in c.quæ in eccleſiarū. col.xxv.in ſexta limit.per totum,de conſtit. Verùm hæc ſeptima principalis limitatio poſſet obtinere in interpretatione declaratiua,verbi ambigui facienda per principem:tunc enim nó requiritur partis citatio, vt voluit Innoc.in c.olim.& ibi quoque Hoſt.& Panor.de ver. ſign.& Paul.Caſt.conſil. cccxxxviij.quia exceptiones.col.j.& ij. lib.j. tamen ſunt , qui & in ſententia declaratoria principis requirunt citationem partis , vt gloſſ.in clem.vlti.de cenſib.& in clem.j. & ij.de pœn & Socin.dicto conſi.cxx. lib. iij. Alex. conſi.xj.aliàs conſului.col.iiij.verſi.nec obſtat etiam prædictis.lib.vij.& Soci.conſi.lxiij.viſo teſtamento nobilis.col.vj.verſi.ſed hoc non obſtante. lib. iij.

Citatio iuris eſt diuini.

Adam vocatus antequam puniretur.

Defenſio eſt iuris naturalis.

Princeps ferens ſententiam ex plenitudine poteſtatis.

Qui teneant contrarium.

Interpretatio verbi ambigui facienda per principem.

An requiratur citatio,ſi proceſſus pronunciatur eſſe nullus.

Limita octauò vt non procedat,quando pronunciaretur proceſſum eſſe nullum,qui verè nullus eſt,quia tunc non requiritur citatio ſecundum Alba. antiquum qui hoc dicit valde not.in c.cauſam quæ. per illum text. extra de præſcr. quod dictum pro valde ſingul. refert Anton.ibi in notab.qui & alleg.tex.in c.prolatam.ij.q.vj.ſubiungit tamen quòd non eſt generaliter verum:& tu de eius veritate vide ibi Inn. & Panor.

Limita nonò vt non procedat , quando citatus in prima citatione dicit ſe nolle venire, quia vlterius non eſt citandus ad ſententiam , vt not. gloſſ. in l. tres denunciationes. & ibi Bald.

Bald. Augel.& Salic.C.quomodo & quando iud.& in l.vlr. in fi.& ibi Bart. & omnes ff. de in integ.reſtit.& in l.conſentaneum. in verb.contumacia.& ibi quoque Bart.& Bal.C.quomodo & quando iud. & in l.ex conſenſu.§.vlt.& ibi Imo.ff.de appel.& Hoſtien.in ſumma. de contum.Specul.in tit.de contum.§.j. verſic. & inquitendum quoque.& in tit. de citat.§. viſo.verſic.item poteſt conſtare. Bart. in l. ſi finita.§. Iulianus. ff. de damno infect.de cuius tamen veritate vide latè per Alex.in l.contumacia. col. ij. verſic. quartò fallit. ff. de re iudic. vbi comperies alios tenuiſſe ſimpliciter contrarium,alios diſtinxiſſe,an hoc dixerit in iudicio,an extra iudicium. Hoc autem nemine reclamāte haud dubiè procederet,ſi citatus expreſsè diceret ſine cauſa,ſe nolle amplius comparere coram iudice,vt voluit Angel. in l. ad peremptorium.ff. de iudic.& Anto.in c.conſuluit. de officio deleg. & Imol. in dicta l. ſi finita.§.Iulianus.& Alex.in dicta l. contumacia.

Vtrum eſt vlterius citandus ad ſententiam, qui in prima citatione dixit ſe nolle venire.

Limita decimò, vt etiam non procedat quando citatus ipſe poſt citationem primā, equū aſcendit & vltra mare abiit, quia etiam tunc non eſt vlterius citandus ad ſententiam, quia declarat(hoc faciens)quòd amplius non vult.citari,ita voluit Bal. in dicta l.conſentaneum. in fi. C. quomodo & quando iudex.dicens eſſe dictum valde ſingu. Innoc. in c. auditis. de procur.vbi tamen de hoc nihil dicit,& credo quòd illum voluit allegare in dicto c.ad petitionem.in gloſſ.magna,de accuſa.& hanc limitationem ſequitur Roma. in dicta l.Iulianus. §.ſi finita.ff.de damno infect.Alex.in dicta l.de vnoquoq;. col.vlt. & in dicta l.contumacia. col.ij.verſi quintò fallit.ff.de iudic. Sed hac in re notandum eſt, præterea quod ſubdit Bal. in dicta l.ij.quòd de hoc conſtare debet iudici, antequam pronunciet. l. hæc autem. §. j. ff. quibus ex cauſis in poſſ.eat.

Qui poſt primam citationem vltra mare abiit, vlterius non eſt citandus.

Limita vndecimò vt etiam non procedat,quando quis fuit primùm citatus perſonaliter, & non venit, quia tunc non debet vlterius citari, etiam vbi opus eſt aliis citationibus, ſecundum Inn.in dicto c. ad petitionem. de accuſ. quem ſequuntur domini de Rota deciſ. xxxiij.licet in cauſis prophanis,& Iaco.Butr.in c.tres denunciationes.C.quomodo & quando iud.ea moti ratione,quia in incertis non certis locus eſt coniecturis l.continuus.§.cū ita. ff.de verb.oblig.Sed communiter tenetur contrarium,vt per gloſſ.Bartol.& omnes in dicta l.vlt.ff.de in integ.reſtit.Bal.in dicta l.tres denunciationes.allegans ad hoc tex.in l.præſenti. C.de his qui ad eccl.confug.& idem Bald.in c. j. col.j. tit.de milit. vaſſal.qui cont. eſt. Ioh. And.in addit.Specul.tit.de contum.§.j.Ant.in dicto c.conſuluit.de offic.deleg. & in c.vlti. de eo qui mittit.in poſſeſſ.doct.in dicto c.ad petitionem.Imo.in dicta l.ex conſenſu.§.vlt.ff. de appel.& in dicto §.ſi finita.& Alex.in dicta l.contumacia.col.j.

Citatus perſonaliter non eſt vlterius citandus.

Limita duodecimò non procedere,quando pars ſe occultat, nec patitur citationem ad ſe peruenire,ſecundum Innoc. & Hoſtien. in dicto c. ad petitionem.per text.in c.quoniam. §. poteſt.extra vt lite non conteſt.& Ioh.Monac.in c.Romana. §. contrahentes. de foro compet.libro vj. & domini de Rot. in deciſ. ſupra alleg. & Ant.in dicto c. vlt. col. vlt. de eo qui mit.in poſſ.& Alex.in d.l.contumacia. in ix.fallen.

Qui nō patitur citationem ad ſe peruenire, non eſt citandus.

Limita decimotertiò in interlocutoriis quæ ſunt modici præiudicij, quæ poſſunt ferri abſente & non citata parte,vt voluerunt Bald.& Iaſon col.v.in dicto §.vbi decretum. Imo. in l.quod iuſsit.ff.de re iudic.cum concord.quas videre poteris ſuprà tit.vj.§.v. in tract.modicorum.

Interlocutoria modici præiudicij.

Limita decimoquartò,vt non procedat in inbibitoriis, quas faciunt iudices eccleſiaſtici ſecularibus, ne cognoſcant de aliqua cauſa, quod poſſunt facere ſine citatione, ſecundum Archid.in c.Lotharius.ij.q.j.& Bal.in l.presbyteri. col.ij.in ij.q.C.de epiſcop.& cleric. Sed de huius rei veritate,vide quæ diximus ſuprà.

Inbibitoria iudicis eccleſiaſtici.

Limita decimoquintò,vt non procedat in eo qui fuit contumax in reſpondendo poſitionibus,quia ad audiendam ſententiam amplius citari non debet, vt voluit Specul.tit. depoſ. §.viij.in fi.quem ſequitur Rom.ſingul.xxv.an contra contumacem. Tamen contrarium tenet Ioh.And.in addit.ipſius Spec. vbi ſuprà,& etiam in tit. de citatione.§. viſo.verſic. item licet.in fin.& iterum in c.ij. in fin.de confeſſ. lib. vj. & Iaſon in dicto §. vbi decretum.in xj. fallent.vbi tamen dicit ſingul. illud dictum Specul.

Limita decimoſextò in reuiſione rationum.ſiue(vt vulgò loquimur)computorum. Nam ſi is qui rationes debet reddere, librum rationum reſtituit ex quibus appareat eum eſſe debitorem,poteſt nō aliter citatus condemnari,vt eſt tex.quem ita intelligit Bart.in l.ij.§.quod de frumentaria.ff.de admin.rerum ad ciuit.pertin.& Bart.ſequitur Paul.Caſtr.in l.ij.C.vbi decur.vel clariſſ.l.ij. in fi.vbi dicit hoc eſſe perpetuò menti tenendum,& Panor. in c. bonæ j.col.iiij.de elect.& in c.j.col.ij.de cauſa poſſ.& propriet.& in c.cum olim. col.vj. & ibi etiā Cardin.Flor.de re iudic.& in c.ex inſinuatione.in fin. & in c. cum ſit Romana. in fi. de appel.& in c.veſtra,de appel.col.vlt. extra de cohabit. cleric.& mulier. & conſil. lxviij. quanquam ſuper vacatione.in fi.lib. ij.

Reuiſio rationum ſiue computorum.

Limita decimoſeptimò, vt non procedat in ſententia taxationis expenſarum,in qua non requiritur alterius partis citatio,ſecundum Innoc.in c.vlt.extra quod met.cau.Bal. in dicta l.ij.quo

l.ij.quomodo & quando iudex.& in l.terminato.col.ij.C.de fruct.& lit.expenſ.Iaſon in dicto §.vbi decretum.in xvij.fallen.& facit quod voluit Inno.in c.ij.in fi. ibi, vel dic,quod interlocutoria,extra de procur.& Bal. in l.ſancimus.in x. q. C. de iud. Sed tamen in practica aliter obſeruamus.

In cauſa ſtatus ſententia lata inter aliquos, nocet omnib. etiã nõ vocatis.

Limita decimo nctauò non procedere in cauſa ſtatus, in qua ſententia inter aliquos lata nocet omnibus etiam non vocatis, per text. in l.ingenuum.ff. de ſtatu hom. quem ſic intelligunt doct.ibi,& in l.ij.C.quibus res iudic.non noc. Vnde Ioh.Fab.dicit in §.præiudiciales. col.pen.verſi. ſed quid in cauſa nobilitatis. Inſtit. de actio. quòd ſententia qua quis declaratus eſt nobilis vel ignobilis, facit ius inter omnes etiam non vocatos, de intellectu tamen dict.l.ingenuum.& qualiter & quomodo procedat,vide præter doct.ibi,Panorm. in c.pen. col.viij.verſ.ſextus caſus.extra de re iudic.& omnino Alex.poſt Imo. in d.l.vlt.col.xv.verſi. addit etiam gloſſ.ff. eod.vbi etiam ponit multas limitationes ad d.l.ingenuum. Sed & eum quoque col.xix.verſi.iuxta hoc quæro.vbi latè diſſerit, quid ſi quis fuerit pronnnciatus clericus,cuius monachus, bannitus, infamis, vaſſallus aſcriptitius, hermaphroditus, excommunicatus.

Quod inter alios actum eſt, quatenus aliis noceat.

Limita decimonondò,vt videlicet non noceat aliis non vocatis,qnod inter alios actum eſt quoad plenum præiudicinm.Nocet enim quoad aliqualem præſumptionem,ſiue facit qualequale præiudicium,vnde ius illorum vacillat,vt not.gloſſ.Guiliel.Cune. Fulgoſ. & alij,in l.ſi duo patroni.ff.de iureiur.vide ibi Iaſ.& gloſ.in l.ij.C. quibus res iud.non noc.& gloſſ.in l.j.in verbo, præiudicium. ff. de excep. rei iud.& gloſſ. in l. à ſententia. in princ.ff.de appel. vbi eſt & de hoc bonus tex.qnòd ratione huiuſmodi præindicij poteſt appellari, & gloſſ.in c.cum ſuper.in verbo,interpoſitam.extra de re iudic.& gloſſ.in l.j.C.dc falſ. gloſ. in c. dilectus.ij.in verbo, dantes. in fi.extra dc ſimo. & in c.ordinata.lix.diſt.& in c.interrogatum. ij. q.v.Anton.& Panor.hæc relinquentcs arbitrio iudicis in c.penul.col. vj. poſt princ.extra de re iudic.& Bart.in l.admonendi. col. iij. verſic. quæro quid ſi dicta teſtium.ff.de iureiur.vbi dicit,quod facit ſemiplenam probationem, & in l.Lncius.ff. de his qui notan. infa. Alexan. optimè declarans quale ſit huiuſmodi qualequale præiudicium, & quid & in quibus operetur in dicta l.vlt.col.xxj.verſic.item procedit hæc regnla.

Non vocato præiudicat,ſi paſſus eſt, cui primum actio competebat, ſequentem agere.

Limita vigeſimò non procedere, cuius is cui primum de aliqua re actio vel defenſio cõpetebat, paſſus eſt ſequentem agere, & ſi vocatus non fuerit,illi æquè præiudicat, ac ſi ipſe egiſſet vel defendiſſet,veluti ſi debitor paſſus ſit creditorẽ experiri de proprietate pignoris, aut maritus ſocerum vel vxorem de proprietate rei dotalis, aut emptor venditorem de proprietate rei emptæ,tex.eſt in l.vlt.ff.de re iud.vbi & hæc exempla adſcribuntur,& in c. pen. extra eo. tit.in quibus locis hanç materiam abundè à doct. tractatam reperies, & maximè per Alex.qui copioſiſsimè omnium [illegible] rem executus eſt.

Fiſcus vendere poteſt rem quam habet communem cũ alio, illo nõ vocato.

Limita vigeſimoprimò non procedere in caſu l. ij. C. de commu.rerum alien.& in l.ij.C. de vend. rerum fiſcal. lib. x. vbi fiſcus poteſt vendere totam rem quam habet communem cum alio etiam non vocato, ita quòd ille huiuſmodi venditionem infringere non poteſt. Et hoc quidem procedit ex priuilegio ſpeciali conceſſo fiſco, vt eſt text. formalis in l.ij.vbi dicit gloſſ. quod hoc procedit ſi fiſcus habet aliquam partem : nam ſi nullam haberet, & nihilominus ſciens venderet, nihil obeſſet domino:at ſi imprudens, qnia putat ſe dominum, venderet,habet locum l.bene à Zenone.C.de quadr.præſcrip. quæ vult tenere venditionẽ, ſed reſtituendum à fiſco pretium domino. Id quod ſingulariter dicit notan. Panor.in dicto c.penult.col.viij.verſic.primus igitur caſus. extra de re iudic. quia multi (vt dicit) errant in intellectu huius l.bene à Zenone. Et ita ſub hac limitatione duæ cõprehenduntur, vna per d.l.ij.de commu.rerum alien. altera per d.l. bene à Zenone.

Connexitas quid operetur.

Limita igitur vigeſimoſecundò non procedere ratione connexitatis,vt voluit gloſſ.in dicto c.penult.per text.lxxxj.diſt.c.tantis Daniel.& iij.q.vj.c.hæc quippe.& de accuſ.c.ad petitionem.& ibi etiam gloſſ.in verbo,per conſequentiam, & de purgat.canoc.c. pen. quibus adde & tex.in c. dilectus ij. extra de ſimon. vbi & hoc gloſſ. notab. in verbo, dantes. ex qua tamen diſcere poteris, quomodo & qualiter hoc procedat, de quo etiam per Inn.Hoſtien. & latè Panor.col.xj.verſic.ſeptimus.in dicto c.penul.Inn.& Ant. in c.dudum.ij.de elect. & Alexan.in l.vlt.col.xj.verſic.etiam iuxta hoc, & iterum col. xiiij. verſic. item fallit regula. ff. de re iudic.

Sententia lata in re indiuidua, etiam non vocatis præiudicat.

Qui teneãt cõtrarium.

Limita vigeſimotertiò,vt non procedat in re indiuidua in qua ſententia contra vnum lata aliis etiam non vocatis præiudicat,vt voluit de ſeruitute loquens quæ indiuidua eſt,l.ij.ff. de verb.oblig.§.j.cum ſimilib.gloſ.in l.qui aliena.§.vltim. in verbo,prædio.ff.de negot.geſt. & in l.loci.§.ſi fundus.in verbo,proderit. & ibi Angel. ff. ſi ſeruit. vendic. & in l.ſi de communi.in princ.& ibi Bart.ff. eod. & Angel.in dicta l. ij. §.ſi tamen hominem. & ibi Imol. & Rom.in verſic.ex his ff.de verb.oblig. Ant.in c.cauſam ij. extra qui filij ſint legit.Imo.in dicta l.vlt.& ibi Alexand.col.xiij.verſic. aduertendum eſt in hoc.ff. de re iudic.& Panorm. in dicto c.pen.col.iij.de re iudic. Quanquam contrarium tenet Inn.in d.c.cauſam. vbi tamen

videtur

videtur ſibi contrarius in glo. magna in duobus locis, & Iac.Butr.in d.l.ſi de communi. & Bart.ſibi contrarius in l. ex duobus reis ſtipulandi.in iiij.qu.ff. de duobus reis. Sed tenendo primam eam limitabis procedere in ſeruitute iam cõſtituta,prout loquitur dict.§. ſi fundus. & d.l.ſi de communi.ſecus in conſtituenda,quia lata ſuper ea ſentẽtia aliis nec prodeſt, nec nocet,cum in ea non reperiatur terminata regula noſtra, & facilius retineatur ius iam conſtitutũ quàm de nouo inducatur l.patre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iur. ita voluit Bart.quem ſequuntur recentiores in d.l.ij. verſi.ex his. de verb.oblig. & Alex. qui hoc multum commendat in d.l. vlt.

An iudex poſſit pronunciare ſuper eo, quòd lex pronunciauerat ſine citatione.

Limita vigeſimoquartò, vt non prodedat quando iudex ſuper eo pronunciat, quod lex ipſa iam pronunciauerat,videlicet ſi excommunicat,aliquem qui erat à iure excommunicatus,non requiritur citatio ſiue monitio,per text.in c.reprehenſibilis. extra de appellat. licet aliàs requiratur in ſententia lata ab homine,vt vult tex.in c.ſacro.extra de ſentent. excõmunic. & ita expreſsè tenuit Roman. in l.is cui bonis. ff. de verborum obligat. faciens ad hoc ſingu.text.in dicto c.reprehenſibilis.& dicit hoc perpetuò memoria tenendum, quia ſingularis eſt limitatio ad dictam l.de vnoquoque.ff.de re iudic.& ſequitur Barb.in dicta l. is cui bonis.col.xvij.verſic.& circa prædicta. Verùm Franciſc. Aret.ibi, col.iij. verſ.item adde dictis,hoc reprobat:quia quando iudex idem pronunciat,quod lex ipſa pronũciauerat,huiuſmodi ſententia ita debet interpretari, vt id quod ipſe iudex pronunciauit pro declaratione rei iam à iure pronunciatæ habeatur,videlicet excommunico te pro tali re, id eſt,declaro te à iure excommunicatum,vt not.per Bar.in l.j.C.de negot.geſt.vbi etiam Bald.& Alexan.& latè Innocen.conſil.xcix.in quæſtione quæ vertitur.col.j.cum concordan. quas alibi citabo. Verùm in ſententia declaratoria iuris,requiritur eius citatio,de cuius præiudicio agitur,ſecundum glo.in clemen.præſenti.in verbo,conſtiterat.de cenſib.& iterum in clem.j.§.vlt.in verbo,quinto concede.rurſúmque in clem. ij.in verbo, conſtiterit.de pœnis. quas ſequitur & ipſe Roma.in dicta l.is cui bonis. & not.per Panorm. & alios in c. peruenit.j. de appell. & Bart in l.ab executore.in prin.ff.de appellat.& Bal.in l.ea quæ.C.commu.vtriuſque iud. & idem Aret.dum illas gloſ.allegat in c.j. col.viij.verſic.vtrum autem quando pœna.de iud. & conſ.clxv.ſicut Iohan.dixit col.ix. & Alexand. addit Bart.in l. Imperator. ff.de iure fiſci. Felin.in c.Rodulphus.col.antepen.verſ.ſed iuſtior eſt cũ citatur pars. extra de reſcr. Socin. quoque inter conſi.Franc.Curtij Senioris conſi.xx.domine labia.in iiij.dubio. col. eiuſdem. vbi dicit de hoc eſſe bonum tex.in c.parrochianus.vbi & hoc Panor. declarat extra de ſent. excom. & bene facit tex. in dicta clem. cum dicitur ſi conſtiterit, quia conſtare non poteſt, niſi parte vocata per l.vlt.ſi per vim vel alio modo, cum ſimil. Nec obſtat inquit Aret.dict.c. reprehenſibilis.quia verè ſatis rationabile eſt, quòd quando homo nihil inducit vltra legem, non debat ſeruari ſolennitas expreſsè requiſita in excommunicatione lata ab homine, vt ibi dicitur:ſicuti etiam dicimus in ſimili de ſtatuto [illegible] diſponẽte quod ius commune, de quo in l.j.in princ.ff.ad legem Falcid.& in c.j.de conſt. [illegible] lib.vj. Sed quòd declaratio eius quod à iure factum eſt,vel inductum non requirat citationem, cum poteſt alteri præiudicare,non eſt verum,ſed eſt cõtra regulam dict.l.de vnoquoque.& illas gl.approbatas. Cui adde quod text.in dicto c. reprehenſibilis. non loquitur de citatione,ſed de monitione quæ fit, vt quis ſatisfaciat,quæ multùm differt à citatione,per quam quis citatur,vt ad cauſam veniat,vt de ſe patet,& not.recentiores in dicto c.ſacro.de ſentent.excom.& in cap.cum ſit Romana. de appell.& Franc.Aret.hoc expreſsè not.in caſu dicti c.reprehenſibilis. dicto conſi. clxv. col. viij.verſ. & tamen his non obſtantibus.

Declaratio eius quod à iure factũ eſt,cum alteri præiudicat,citationem requirit.

Abſolutoria lata ſuper crimine publico, nocet aliis etiam non vocatis volentibus accuſare de eodem.

Limita vigeſimoquintò in ſententia abſolutoria ſemel lata ſuper crimine publico quæ nocet aliis etiam non vocatis volentibus accuſarè de eodem crimine.ff.de accuſatiõ.l.ſi cui. §.iiſdem.& extra eo.c.de his.& ita etiam hunc caſum excipit glo.in dicta l. ij. C. quibus res iudic.non noc.quæ limitat,niſi colluſio detegatur per iura quæ allegat. Sed & tu limita alio modo ſecundum text.in dicto §.iiſdem.huius autem fallentiæ rationẽ reddit Alex. in repet. dict.l.vlt.col.x.verſ.aliam fallen.poſuit.ff.de re iudic.quia in hoc caſu fiſcus & reſpublica in cauſa eſt,vt quilibet admittatur ad accuſandum,& ideò propriè non præiudicatur per ſententiam abſolutoriam alteri, ſed ipſi fiſco aut reipub.

Limita vigeſimoſextò ampliando præcedentem limitationem in omnibus popularibus actionibus,in quibus agitur de iure publico,vt voluit glo.in dicta l.ij.C.quibus res iudic nõ noc.per tex.in l.eũ qui.§.in popularibus.ff.de iureiur.cui adde tex.in l.iij. ff.de popul. actio. Cuius etiam rei rationem reddit Alex.in dicta l.vlt.col.x. verſi.aliam fallentiam dicit. ff.de re iudic. quia popularis actio competit pro iniuria facta toti populo, vt ſi quis ſepulchrum violat,vel eccleſiam, aut viam publicam ſeu albũ prætoris corrumpat l. iij.in prin. de ſepul. viol.l. ſi quis id quod. ff. de iuriſd. omn. iud. vnde quilibet de populo cenſetur procurator reipub. Ideò ſicut cum vnus habet plures procuratores cum mandato, lata contra vnum ex procuratoribus ſententia non poteſt alius agere.l.pluribus.ff.de procurat. & c. ſi duo. eod. tit.lib.vj.ita & in hoc caſu,ſubditque idem dicendum in iure quaſi publico, ſiue quaſi po-

Quilibet de populo cenſetur procurator reip.

pulari, vt quando opponitur contra electum ad dignitatem aliquis defectus ad infringendam electionem. Nam ſi ſemel lata fuit ſententia contra opponentem, non poterit amplius alius eundem defectum opponere, vt eſt gloſſ. notab. in c. cum dilecti. in verbo, iudicatum. de elect. & in c. cupientes. §. cæterum. in verbo, nullum præiudicium. eo. tit. lib. vj. & not. Innoc. in c. ſuper his. in glo. j. & iterum in verbo, à promotore. de accuſat. & in c. cauſam ij. in fin. magnæ gloſ. extra qui filij ſunt legit. & Arch. in c. illud. xxiij. diſt. Talis enim cauſa videtur reſpicere publicum intereſſe, vt eſt text. in clem. conſtitutionem. ibi, intereſſe commune. & ibi gloſ. in verbo, propriè. vbi doct. de elect. & not. glo. in c. vt circa. in verbo, aliqui. & ibi doct. de elect. lib. vj. & not. gloſ. in c. vt circa. in verbo, aliqui. & ibi doct. de elect. libro vj. & Inn. in c. dudum eccleſiæ. in princ. de elect. vbi etiam ponit, quare dicatur iſta cauſa quaſi popularis & non popularis propriè, de quo etiam per Ang. in rub. ff. de pop. act.

Publicum intereſſe.

Filiationis cauſa.

Limita vigeſimoſeptimò in cauſa filiationis, in qua ſententia cum patre lata omnibus nocet per text. in l. j. in fi. cum duabus legib. ſequent. ff. de liber. agnoſc. & not. gl. in d. c. pen. ſuper quo & ſimiliter ſuper ſententia lata ſuper qualitate legitimationis, qua videlicet quis eſt pronunciatus legitimus, an faciat fidem quoad omnes etiam non vocatos, ne hîc diutius immorer, vide Panorm. in d. c. pen. col. pen. verſi. quintus caſus. & omnino Alex. in d. l. vlt. col. xvij. verſi. aliam fallentiam aſsignauit gloſ. vbi & in hac re ſententias antiquorum ſcriptorum abundè recitatas atque examinatas reperies.

Quale præiudicium fiat tertio, cũ poſſeſsio trãſfertur in alium.

Limita vigeſimooctauò, vt non procedat quoad huiuſmodi præiudicium, videlicet quod transferetur poſſeſsio in alium qui obtinuit, qui fortè erit durior aduerſarius, quàm primus poſſeſſor qui victus eſt. Nam quo ad hoc præiudicat talis alteri qui volet de integro experiri, vt eſt tex. in c. cum ſuper. extra de re iudi. vbi hoc not. Innoc. atque etiam in dicto c. pen. in princ. eo. tit. quod intellige quando ipſe victus erat poſſeſſor, quòd ſi erat apud alterum, certè ſententia contra illum lata in fauorem victoris, qui inductus eſt in poſſeſsionem non præiudicat ſi ignorauerit litem. Sed quid ſi ſciuerit. vide omnino Alexand. in d. l. vlt. col. xl. verſic. in gloſ. in verbo, interueniente. cum multis col. ſeq. & iterum col. xlvij. verſ. quæro an ſententia lata contra colonum.

Principis ſententia facit ius inter omnes.

Limita vigeſimononò, vt non procedat in ſententia principis, quæ facit ius inter omnes, cum habeat vim legis. C. de legib. l. vlt. & extra de re iudic. c. in cauſis. & hanc limitationem ponit Alex. in dicta l. vlt. col. xxij. verſ. item fallit in ſententia. ff. de re iudic. ſed vide quæ diximus ſupra in ſeptima limitat.

Vtrum diſpẽſatio iuramenti in contractu appoſiti fieri poſſit parte non citata.

Limita trigeſimò in abſolutione ſiue diſpenſatione, aut relaxatione iuramenti in contractu appoſiti, quæ poteſt fieri parte non citata, vt voluit Lapus allegat. x. diſput. hîc, quem ſequitur Roma. ſingul. cccclxxij. Flo[illegible] contrahet. Contrarium tamen tenent plerique omnes, videlicet Ioh. Andr. poſt [illegible] in addit. Specul. in rub. de iureiur. in vlt. q. Ant. Card. qui dicit ſe ita ſæpius cóſuluiſſe, [illegible] in c. debitores. extra de iureiur. Lau. Rodulphus in repet. c. conſuluit. q. cxxv. de vſur. Panor. latè & recentiores in c. j. de iureiur. Alexan. conſ. [illegible] præterea talis relaxatio. lib. iij.

De eadem re.

Iuramentum iuris naturalis & diuini.

Cuius non debet abſolutio cõcedi niſi appareat de magna læſione.

Et hoc multis comprobatur: nam huiuſmodi abſolutio requirit cauſæ cognitionem, vt dicit Inno. in c. ad aures. extra, quod met. cau. & Spec. tit. de iud. deleg. §. nunc oſtendendũ. verſic. xxiiij. cum duobus ſequen. Non enim fit abſolutio, niſi cauſa ſubſiſtente, vt not. in c. quanto. extra de iureiur. vbi gloſ. dicit, id ne Papam quidem poſſe facere, cum iuramentum ſit iuris naturalis & diuini. Scriptum eſt enim Matth. 5. Redde domino iuramenta tua. quod repetitur in c. & ſi Chriſtus. eo. tit. in qua etiam ſententia fuit Innoc. in c. cũ inter. in fi. extra de renun. Nec debet concedi, niſi appareat de magna læſione, vt per doct. in c. cum contingat. de iureiur. & latè per Iaſ. in auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ. vend. ſi ergo cauſæ cognitio requiritur, & citatio quoque l. in cauſæ. §. cauſa cognita. ff. de minor. Nam cauſarũ merita partium aſſertione panduntur. C. ſi per vim vel alio mod. l. vlt. Præterea videtur ſemper intereſſe partis, qui iuramentum recepit, ne fiat talis abſolutio: nã vtile eſt habere partẽ huiuſmodi iuramenti vinculo alligatam. multum enim operatur iuramentum, & id ſaltem, ſi nihil aliud, vt addatur forum foro. c. vlt. de foro comp. lib. vj. & faciunt not. in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de leg. ij. igitur nihil debet decerni in præiudicium illius abſentis c. j. extra de cauſa poſſeſ. & propriet. cum ſimilib.

Vtrum abſolutio ſi facta fuerit, parte non citata, teneat.

At hoc primùm ita declarandum, quòd licet non debeat fieri hæc abſolutio parte non citata, ſi tamen facta fuerit, tenet, vt voluit Anto. in dicto c. debitores. exemplo eius quod dicitur in abſolutione ab excõmunicatione, vt not. per Ioh. And. & alios in æqua fronte. extra de appell. & hoc Ant. dictum ſequitur Iaſon in l. patre furioſo. col. antepen. ver. xiiij. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iur. Panor. autem in dicto c. j. de iureiur. poſteaquam in col. vij. hoc dictum pro notabili commendauit, certè in col. ſeq. in verſ. iiij. id ipſum reprobat ea ratione, quia (vt dictum eſt) non poteſt epiſcopus, nec etiam Papa abſoluere ſiue diſpenſare à iuramento ſine cauſa. Igitur antequàm appareat cauſam ſubeſſe, non habet poteſtatem abſoluendi, etiam ſi verè cauſa ſubeſſet, quia ignorat, id quod eſt fundamentum ſuæ poteſtatis,

vt not.

vt not.Bartol.in l.ij. ff. de iudic. & in l. multum. ff.de condit.& demonſt. & facit quod not. in c.ex parte aſtenſis.de conceſſ.præben.extrà.Nec poteſt illi apparere de cauſa, niſi vocata ipſa parte,vt diximus. Nec obſtat quod de abſolutione ab excommunicatione , not.in dicto c.qua fronte.quia illa ſemper dependet à voluntate eorum qui excommunicant:valet enim ſemper,iuſta,ſiue iniuſta ſit excommunicatio.vt legitur in c. venerabilibus.§. vbi autem.de ſent.exc.lib.vj.quod dicit not.Panor.quia ſæpe accidit.

An cum perſona per abſolutionẽ habilitatur tantùm, vt poſſit petere reſciſſionem cõtractus, citatio partis requiratur

Declara ſecundò, vt procedat quando per abſolutionem euellitur radicitus obligatio, ſecus ſi perſona ſolum(vt ita loquar)habilitatur,vt poſsit ſine metu periurij petere reſciſsionem contractus ex capite enormis læſionis,aut alio,quo caſu non requiritur partem vocari,cum hæc abſolutio ſit potius pœnitentialis quàm iudicialis : nec agitur de magno præiudicio creditoris, cui omnino ius integrum & ſaluum remanet ad defendendum principalẽ obligationem iuratam , vt conſuluit Oldr. conſil.cxx. ad duplicem finem.qui & ad hoc alia multa allegat,& hoc idem voluit Iohan.And.eius diſcipulus , nulla tamen præceptoris (vt aliàs plerũque)facta mentione,in additione Specul.in rub.de iureiur.in fin.& Paul. & Cal. in dicto c.debitores. & Petr. Anch. qui hoc multum commendat conſil.xviij.in quæſt.quæ vertitur.col.penul.verſ.quarto præſuppoſito.& Laur.Rodul.in dicto c.conſuluit.q.cxxvj.in fin.Imol.in c.j.de iureiur.& Pau.Caſt.conſil.ccxvij.circa primum quæſitum.col.iiij.

Qui teneãt contrariũ.

Propter modicam læſionem partis, ſententia iudicis retractatur.

Prior opinio tutior.

Contrarium tamen alibi conſuluit Pet.Anch.ſibi contrarius conſi.cxcviij.prædictis ſubtiliter,& ad plenũ deductis.hac ratione motus , quia licet non pereat ius creditoris in cauſa principali,ipſe tamen multiplex damnum incurrit,tum propter ſumptus & vexationem litium l.minoribus.ff.de minor.tum propter moras iudicij,& dilatam ſolutioné,quæ propter vinculum iuramenti debuiſſet die præfinito fieri,ideo tardius recipiendo minus recipere videtur c. j. de plus petit.tum propter dubium litis euentum l. quod debetur. ff. de pecu.tum quoque quia nec in modico permiſſum eſt iudici offendere parté,cum & propter læſionem modicam illius ſententia retractatur.C.de appel.l.& in maioribus.& extra eo.de appell. & idem Petr.Anch.eaſdem fermè rationes adferens conſil.cclxij.retento ordine dubiorum. col.j.verſ.præſuppoſito.idem Imo.in dicto c.debitores.col.ix.hac ratione motus,quia ſi pars citetur, poterit eſſe quod oſtendet per calumniam exactum eſſe eiuſmodi iuramentum l.ij. C. de falſ. dicit tamen priorem opinionem communi vſu obſeruari in curia epiſcopali Bononiæ,& Panor.conſi.xij.& ſi copioſior.col.vlt.libro ij.& Felin.dicens hanc partem eſſe tutiorem in dicto c.j.colum.ix.extra de iureiur.Iaſon qui hoc commendat in l. nec quicquam. §.vbi decretum,col.ix.verſi.vltra ſupradicta.ff.de offic.proconſ. & ante omnes hoc quoque ſentit non obſcurè Feder. Senenſ. conſil.ccc.factum tale eſt. Nec huic poſtremæ ſententiæ obſtat,quòd ſi ex mora aut ſumptibus credito[illegible] d[illegible]nnum paſſus , non ei deſunt remedia vt damna & ſumptus recuperet l.vlt.C.in qui[illegible] in integr. reſtit.

Abſolutio an valeat nullo citato, vbi nemini competit actio vel ius ex iuramento.

Autoris de hac re opinio.

Declara tertiò,vt non procedat,quádo conſt[illegible]mini competere actionem, vel ius ex iuramento,vt conſuluit Cardin. conſil. xxxviij. qu[illegible]dam habens in ij.char. vbi dicit , quòd ſi defunctus eſſet,cui iuramentum eſt præſtitum. qui erat perſona priuata , nec receperat pro ſe & hæredibus,valet abſolutio nullo citato,quia ad ipſos hæredes nõ extenditur,vt probare conatur ex c.imperialem.tit.de prohib.feudi alien.& not.in c.veritatis. extra de iureiur. adducitque rationem,quia ad hoc ſolùm fit citatio,vt euitetur alterius præiudicium.Igitur cũ de nullius præiudicio agitur , non eſt neceſſe quemquam citari , & hæc quidem per omnia ſequitur Felin.in dicto c.j.col.x.verſ.tertiò limita. At ego ſicuti in eo conſentio , quod dictũ eſt neminem citandum eſſe, cui non poteſt fieri præiudiciũ:ſic ego diſſentio in exemplo de iuramento alicui præſtito non etiam hæredibus.Nam quanuis iuramentum ex parte iurantis ſit merè perſonale,tamen ex parte illius cui iuratur eſt reale,& tranſit ad hæredes,vt not. in d.c.veritatis. & latè ſupra diximus.

An abſolui poſſit parte non vocata, qui non poteſt eam in ius vocare, quin incidat in periurium.

Declara quartò,vt ſequar ordinem Feli.vt non procedat quando quis ita iuraſſet,vt non poſſet vocare partem,quin incideret in periurium.exempli cauſa, quia iurauit ſe partem nõ vocaturum in iudicium,vel denunciaturum illi quicquam,tunc is poterit abſolui parte non vocata,cùm iuri partis quicquam non detrahatur,ſicut cum libertus petit veniam, vt poſsit vocare dominum in ius.l.iiij.ff.de,in ius vocan.ita voluit Ioan.And.in addit.Spec.in rub. de iureiur.in fi.quem plenè refert Imo.in clem.diſpendioſam.ſuper glo.in verbo,tangentibus. de iudic.& in dicto c.j.de iureiur.ſed hoc reprobat Panor.in dicto c.j.col.vij.verſi. quid dicendum.& ibi quoque Felin.col.x.verſ.iiij.vbi tamen dicit poſſe ſaluari hoc dictum, intelligendo de eo qui vult abſolutionem ad hoc ſolum , vt habilitetur ad agendum , de quo vide quæ ſuprà diximus in ſecunda declaratione.

Iuramentum temerarium nõ obligat.

Declara quintò, vt non procedat quando iuramentum eſt temerarium & non obligatorium ex parte iurantis, quia cum hoc caſu potius requiritur quædam declaratio ſiue denũciatio quòd nõ eſt ligatus,quàm abſolutio ſiue relaxatio,per c.de conſtitutis.j.de teſtib.Ideo non requiritur partis citatio,vt voluit Iohã.Andr.in dicta rub.de iureiur.in vlt. q.& Anton. in dicto c.debitores.eo.tit.& Panor.in dicto c.j.col.vj.verſ.nũc extra gl.eo.tit. vbi tamé hoc

intelligit, videlicet quando manifeſtè conſtat iuramentum non ligare: nam in notoriis non eſt opus venire ad iudicium c. quoniam. de filiis præſbyter. Si autem poſſet dubitari, putat aduerſarium cui facit iuramentum vocandum eſſe, cum ſua interſit ne relaxetur, ad cuius confirmationem vide quæ dicam infrà proximè.

Vtrum iuramentum obliget, quando ex parte recipientis verſatur turpitudo.

Declara ſextò, vt etiam non procedat quando etiam recipientis tanta verſatur turpitudo, vt nulla obligatio ex iuramento quæri poſsit, nec eo confirmari, cum etiam hoc caſu nullum intereſſe poſsit prætendere, ſolique Deo obligatio quæratur, ideoque non ſit neceſſe aduerſarium vocare, ſed ſit ſatis abſolutionem fieri per illum qui tenet locum Dei: ita voluit Anton. in dicto c. debitores. ponens exemplum in iuramento de ſoluendis vſuris vel non repetendis, nullum enim (vt ille dicit) naſcitur ius agendi, verum Panorm. in dicto c. j. col. viij. verſi. tertiò non placet, primùm reprobat id quod dicit Ant. nullam in illo exemplo oriri obligationem parti etiam ſecundariam: tum quia ſit contra text. in dicto c. j. tum quia iuramentum vi extortum obligat. c. ſi verò. extra eo. & c. abbas. & c. ad audientiam. de eo quod metus cauſa. Ergo fortius in hoc caſu, vbi iuramentum fuit ſpõte præſtitũ: Deus enim tenet iſtud vinculum propter obligationem quæſitam parti: idq; ſatis ex eo patet, quod parte remittente, remittit & Deus ſine alia abſolutione, vt in dicto c. deinde verò. verſic. his autem ſic diſcuſsis. Limitans illud dictum Anto tum demum non requiri in huiuſmodi abſolutione iuramenti citationem partis, quando clariſsimè conſtat iuramentum ipſum continere turpitudinem ex parte ſuſcipientis, ita quòd certum eſt illi nullam defenſionem competere. Nam ſi hoc caſu etiam ſuper principali, vbi agitur de multò maiori præiudicio valeret ſententia parte non vocata per ea quæ allegat, & latè diximus ſuprà in ſecunda limitatione in fin. multò magis huiuſmodi abſolutio, quæ non adeò magnum præiudicium adfert. Et hoc idem voluit antè Panorm. Calder. conſi. vij. an epiſcopus poſsit procedere. tit. de iureiuran. ſuper hoc tamen. vide Felinum in dicto cap. j. col. ix. verſicu. ſed contra iſtam limitationem.

Iuramentum ſponte præſtitũ.

Sententia quando valeat parte non citata.

Declaratio ſiue adiudicatio pœnæ, contumacia præcedentis, parte non vocata fieri poteſt.

Limita trigeſimoprimò, vt non procedat in declaratione, ſiue adiudicatione pœnæ contumaciæ præcedentis, per id quod not. voluit Bal. in c. j. col. pe. verſ. quæro vtrũ in deferẽdo. tit. ſi de inueſtit. inter dom. & vaſal. lis oria. vbi dicit, quod ad delationem iuramenti, de quo ille text. loquitur, nõ eſt neceſſaria citatio partis, quia hoc eſt pœna præcedentis cõtumaciæ, quod dictum pro valde not. ſequitur Iaſ. in repet. l. admonendi. col. vlt. ff. de iureiuran.

Inſinuatio donationis fieri poteſt nemine citato.

Limita trigeſimoſecundò, vt non procedat in inſinuatione donationis quę fieri poteſt nemine citato, vt voluit Cyn. in l. vlt. C. de bonorum poſſeſsio. & Bart. in l. in hac. per illũ text. C. de donationib. & in l. Modeſtinus. ff. eod. Bal. in l. illud. col. iiij. C. de ſacroſanct. eccleſ. & in l. j. in princ. C. de litis conteſt. & in [illegible]cò decurſum. C. de donatio. ante nupt. & in l. vlt. C. qui admitti. & in l. vlt. §. illud. C. de tempor. appellat. & in l. ſi tibi pecuniam. ff. ſi certũ pet. & Paul. Caſtr. in l. teſtamenta ordinandi. ff. de teſtam.

Statuto termino ad aliquid faciendum, intra terminum fieri poteſt abſque citatione.

Limita trigeſimotertiò, vt non procedat quãdo aſsignatur ſiue ſtatuitur terminus ad aliquid faciendum, quo enim eſt ſatiſfactum huiuſmodi ordinationi ſiue ſtatuto, ſi id fiat intra terminum abſque citatione aduerſarij, ita voluit Bal. in l. j. in fin. & ibi quoque Iaſon C. quando libel. prin. dat &c. & idem Bald. in l. ſi quando. xiiij. q. C. de reſtib. & in l. ſi ea. in fin. C. qui accuſare non poſſunt. vbi declarat quomodo intelligitur, & in l. j. in fin. ff. de feriis. & Augelus in l. omnium. C. de teſtamentis.

An remiſsio debiti quam facit maior pars creditorũ, præiudicet cęteris non citatis.

Limita trigeſimoquartò, vt non procedat in remiſsione debiti quam facit maior pars creditorum, iuxta l. reſcriptum. ff. de pactis. quæ quidem præiudicat cæteris creditoribus non citatis & abſentibus, vt ibi voluerunt Angelus, Rapha. Fulgoſius Paul. Caſtr. & Iaſ. tum per text. ibi, in verbo, abſentis. ex quo datur intelligi citationem non exigi, aliàs enim non reputarentur abſentes: tum aliis rationibus ibi per eos allegatis. Licet contrarium tamen voluerint Iacob. Are. Barto. Alberic. Bald. Salicer. & Alexan. in dicta l. reſcriptum. & Bartol. in l. hæredes mei. §. peto. ff. ad ſenatuſconſul. Trebellian. & in l. ſi vni. ff. de re iudica. & Salicet. in l. & ſuum. §. vlt. per illum text. in verbo, ſi conuenit in vnum. ff. de pact. vide recentiores in dicta l. reſcriptum.

Iudex procedens ad informationem vt bonus vir.

Limita trigeſimoquintò, vt non procedat quando iudex procedit ad informationem, vt bonus vir, tunc enim non requiritur citatio, vt per plura voluit Anton. in reper. c. veſtra. col. xxviij. extra de cohab. cler. & mulier. quem ſequitur Iaſ. in l. vlt. col. antepe verſi. adde etiam regulam C. vnde legit.

Legitimatio à patre facta ſine citatione.

Limita trigeſimoſextò quando fit legitimatio filiorũ à patre, vt vult Bar. & alij in l. Gallus §. & quid ſi tantum. de liber. & poſth. & Bal. in l. nam ita diuus. ff. de adop. & conſ. xj.

Limita trigeſimoſeptimò, vt non procedat in impetratione veniæ, vt quis poſsit vocare in ius parentes, patronos & alios huiuſcemodi, in qua obtinenda non eſt neceſſe illos vocare, vt palàm ſentit Ioh And. quem citauimus ſuprà in proxima limitatione, per l. quiq;. ff. de in ius voc. quem ſequitur, vt diximus Imo. in dicta cle. diſpendioſam. de iudic. & in l. quaniis. col. ij. ff. de in ius voc. Bal. in l. ea quæ. col. ij. ver. vltimo nota. C. quomodo & quando iud.

Limita

Impetratione Veniæ requiritur Cit.

Limita trigeſimooctauò, vt uon procedat quando clericus captus pro crimine à iudice laico allegat ſe clericum,& ad hoc probandum producit literas clericatus,quia ad hoc non eſt vocandus aduerſarius, vt expreſsè voluit Bald. in l.ſi qua per calumniam. col.ij.verſ.ſed pone quod iſte oſtendit motus,quia hoc non propriè fit in modum probationis, ſed inſtructionis,vera enim probatio clericatus nó poteſt coram alio fieri,quàm coram epiſcopo, per c.ſi iudex laicus.de ſent.excom.lib.vj.& dicit facere ad prædicta l.ſi quis iuficiatus.ff. depo. Bald.iu l.iij.in fin.C. de re iudic.

Ad probãdum clericatum,non eſt vocãdus aduerſarius.

Limita trigeſimononò, vt non procedat in his, quæ fuerunt à iudice ordinata parte non citata,quæ etiam poſſunt alia parte abſeute,cuius cauſa facta ſunt retractari,vt quę de facto ſolùm confecta ſunt de facto reuocentur,iuxtà tex.iu l.j.§.& hoc edictum. ff. ſi mulier vent. no.& gloſ.in l.minor.in prin.ff.de euict.cum multis concor.quas videre poteris ſupra.

Ordinata à iudice parte nõ citata,retractari parte abſente poſſunt.

Limita quadrageſimò, vt nou procedat in ſententia arbitratoris, in qua non requiritur partis citatio,vt voluit Cyn.in l.vlt.in quadam addit.C.de contrah.empt. Guil. Cune. in l. epiſcopale.C.de epiſc.audien.Bald.in l.ſi quis ex conſenſu.eo. tit.& in l.ij. col.j. C.de ædil. actio.Franc.Alber.Aret.in repetit.l.ſi quis arbitratu.ff.de verb.oblig. Ant.Imo. Panor.in c. quintauallis.vbi & hoc ſentit Hoſti.extra de iureiur. Card. in c. expoſita. de arbit. Sed quia ſunt multi qui tenent contrarium:multi qui diſtinguunt,alij qui limitant, vide omnino per Bar.Imol.Cuma.Pau.Caſt.& latè Alex.in dicta l.ſi quis arbitratu.& Canoniſt.in d.c.quintauallis.in quibus locis hanc rem abundè tractatam comperies. Et illud inter cætera, quòd ſi quis eſt aſſumptus arbitrator inter plures ſuper commodo vni ex illis acquirendo, ita qnod quicquid fuerit arbitratum, uemo illorum damnum ſentiet, nec etiam commodum: vt ſi legetur vni quem Titius arbitratus fuerit, poterit ipſe Titius & inter viuos, & in vltima voluntate,& ſic abſentibus partibus & uon vocatis arbitrari ſeu eligere,per text.in l.vnũ ex familia.in princ.cum duobus §.ſeq.ff.de legat.ij.& ita voluit Bart.in l.j.in fi. ff.eo. & Bal. in addit.Ang.Imo.Alex.& alij recentiores in dicta l.ſi quis arbitratu.& Bal.in l.nulli.verſic. ſed nunquid.C.de epiſ.& cler.& in l.captatorias.in vlt.q.C.de teſt.milit.& in l.vlt.in princ. col.ij.verſ.ſed nunquid.C.commu.de legat.id quod tamen intelligit Bar. in dicta l.j. de leg. ij.& in l.alio.col.peu. ff. de alim. & cib.legat. procedere quando arbitrator eſſet aſſumptus ſeu electus ſuper declaratione perſonarum,vt in exemplo ſuprà poſito,ſecus ſi ſuper declaratione rerum, quia tunc videtur neceſſaria partis citatio, per l.creditor.C.de diſtract.pig. quod ſimpliciter refert ac ſi ſequi velit Alex.in dicta l.ſi quis arbitratu.ff.de verb.oblig.

An in arbitratoris ſententia requiratur partis citatio.

Qui conſulendi in præcedenti limitatione

Limita quadrageſimoprimò, quando interdicitur adminiſtratio prodigo, quia non requiritur illius citatio,vt expreſsè voluit Iaſon in l.nec quicquam.§.vbi decretum.col.ix.ver. duodecimò fallit.ff.de offi.proconſ.allegans text.in l.j.in princ.ff.de curat. furio. vbi huiuſmodi interdictionem facit iudex, dicitque hoc voluiſſe Bal. Angel.& recentiores in l.is cui bonis ff.de verb.oblig.ſed longè fallitur Iaſ.Nam Bald.ibi in addit.Angel.Pet.Anch. Rom. Pau.Caſt.Alex.Franc.Aret.& Barb.& quotquot illic ſcripſerunt contrarium tenueruut per text.in dict.l.de vnoquoq;. ſupra ſæpius alleg. Bal.tamen & Pet.Anch.ibi hoc limitant, niſi eſſet notorium aliquem eſſe prodigum,per not.in l.j.C.qui & aduerſ.& in c.tua nos. de cohabit.cleric.& mulier.Alex.tamen in dicta l.is cui bonis.in fin.& in addit.ad Bar.in leg.qui habet.§.quolibet.ff.de tutel.hoc etiam reprehendit, quia in notoriis requiritur citatio, per gloſſ.in c.ad noſtram iij.de iureiur.cum ſimilib.quod tamen intellige ſecundum ea quæ diximus ſuprà in ſecunda limitatione in fin.Nec obſtat dicta l.j.de curat.furio. vt videlicet id fiat authoritate ipſius legis, quia quod ibi dicitur adminiſtrationem interdictam prodigo l.xij.tabnl.ita intelligitur,vt glo.ibi dicit l.ſi furioſo.§.j.& l.vlt.& not.omnes in l.is cui bonis ff.de verbo. oblig.quanquam dubium eſt, an notoriè prodigo ipſo iure interdicatur adminiſtratio, de quo latè ibi per eos, potiſsimum per recentiores, quibus ſuffragatur communis opinio, vt in caſu notorietatis ipſo iure ſit intetdicta adminiſtratio, quæ opinio etſi frequens ſit,non tamen propterea prætermittenda eſt citatio, vt plenè patet ex his quæ dixi in xxiiij. limitat.

Vtrũ cum interdicitur adminiſtratio prodigo,requiratur illius citatio.

Prodigo notoriè, ipſo iure interdicta adminiſtratio.

Limita quadrageſimoſecundò, quando furioſo interdicitur adminiſtratio, & ei curator datur.Nam illius non requiritur citatio,cum illi ipſo iure adminiſtratio interdicitur,vt uot. gloſ.in l.j. ff. de curat. furio.& ita iu ſpecie voluit Angelus Pau. Caſt. & Roman.in l. is cui bonis.ff.de verb.oblig.vbi ipſe Roma.allegat tex.vt ipſe dicit ſingu.in c.reprehenſibilis.extra de appel.vbi probatur, quod quando iudex excommunicat eum qui inciderat in excómunicationem ipſo iure, non tequiritur monitio,quæ aliàs requireretur in ſententia hominis,per tex.in c.ſacro.de ſenten.excom.& idem quoque Alexan. in l.de vnoquoque. col.vlt. verſ.item fallit quando interdicitur.ff.de re iudic.& conſi.lxxxvj.viſis dubitationibus.col.ij. verſic.quod autem uon fuerit.lib.ij. Verùm Franciſc.Aret.in dicta l.is cui bonis.col.iij.verſ. item adde dictis.hoc reprobat,tum per ea quæ diximus ſuprà in dicta limitatione, tum per tex.in l.obſeruare.ff.de curat.furioſ.vbi in huiuſmodi interdictione bonorum filij, requiritur cauſæ cognitio:ergo etiam citatio l.in cauſæ.la j.§.cauſa enim cognita.ff.de minor.

Furioſo cũ datur curator, aut interdicitur adminiſtratio,citatio minimè neceſſaria.

Quis contrarium teneat.

Datio tutoris aut curatoris per iudicem, nullo citato fieri poteſt.

Niſi detur per inquiſitionem.

Teſtes quãdo recipi & iurari poſſint, parte non citata, apud quos requirendum.

Limita quadrageſimotertiò, vt non procedat in datione tutoris vel curatoris quam facit iudex, in qua non reperitur citandum eſſe quempiam, niſi tutor eſſet dandus per inquiſitionem, ſecundum Bart. in l. qui habet. §. quolibet. ff. de tutel. & in l. legitimos. in princ. verſi. an quando iſtud decretum. ff. de legit. tut. vbi tamen diſtinguit, & Bald. in auth. matri & auiæ. C. quando mulier tut. offic. Alex. dicto conſil. lxxxvj. viſis dubitationibus. col. j. lib. ij. & Iaſ. in d. §. vbi decretum. in j. fallen.

Poſſem & huc adducere caſus in quibus teſtes recipi & iurari poſſunt parte non citata, de quibus per Canoniſtas in c. in nomine. extrà de teſtib. & per Ro. ſing. cccl xvj. fuit vnus. & alia multa ad hunc locum pertinentia, quæ vel iuſtum volumen conficere poſſent. Sed cum pleraque ſint iam in vnum veluti corpus congeſta ab Alex. in l. vlt. ff. de re iud. vt interea taceam Panorm. qui etſi non adeò copiosè, multa tamen etiamnum deſcripſit in c. penul. extra eod. titul. opportunum video, vt receptui canam.

INDEX EORVM, QVAE IN TRACTATV DE PRIVILEGIIS PIARVM CAVSARVM CONTINENTVR.

A Perſona arbitratoris nõ arbitrantis non receditur. 73
Abbas confeſſus ſe accepiſſe mutuũ ſpe futura numerationis, poteſt perpetuò opponere exceptionem. 76
Abſenti nemo ſtipulari poteſt. 64
Actio perſonalis competit tantùm pro reditu ex certo fundo aſſignato. 43
Actio perſonalis & hypothecaria pro legatis ad pias cauſas etiam non adita hæreditate competunt. 34
Actio perſonalis non oritur ex quaſi contractu. ibidem.
Actio hypothecaria acceſſoria obligationis perſonalis. ibid.
Actiones competentes legatariis. ibid.
Actiones non continentur appellatione patrimonij. 52
Actus turpis in eccleſiaſtico maximè deteſtandus. ibid.
Actus potius in bonam, quam in malam partem interpretandus. 80
Ad vſum certum deſtinata, non poſſunt in alium vſum conuerti. 7
Adminiſtratores piorum locorum æquiparantur tutoribus, & curatoribus. 72
Aedificatio ſolo cedit in fauorem eccleſiæ. 66
Agens hypothecaria probare debet ſuum titulum priorem fuiſſe altero. 67
Alienatio rei legatæ ad pias cauſas. 37
Alimenta & dos æquiparantur. 9
Alimentorum cauſa proceditur diebus etiam feriatis. 76
Alimentorum legatum dicitur pia cauſa. 9
Alter alteri teſtamentum facere non poteſt. 25
Amico pauperi relictum, cenſetur pium. 7
An in piis cauſis deducatur Trebellianica. 30
Anima cæteris rebus anteponenda. 8
Antiquo iure ſatis erat filiæ legitimam habere quoquo relicti titulo. 23
Appellatio cenſetur permiſſa niſi ſit prohibita. 75
Appellatio eſt licita in cauſa decimarum. ibid.
Appellandum non eſt, vbi res non recipit dilationem. ibid.
Arbitratore non arbitrante, fauore piæ cauſæ recurritur ad arbitrium boni viri. 73
Arbitrio collato in perſonam debentis, nec poſtea arbitrantis, recurritur ad iudicem. ibid.
Argumentum de milite ad paganum teſtantem ad pias cauſas, non valet. 61
Argumentum à libertate ad piam cauſam. 48
Argumentum à contrario ſenſu, etiam ad correctionem iuris communis. 42
A ſententia lata in fauorem piæ cauſæ non appellatur. 75
Authent. ex cauſa, C. de liber. præter. an habeat locum, ſi teſtator ignoret ſe habere filium. 45

B

Bona pauperũ æquiparãtur bonis eccleſiarũ. 6
Bona eccleſiarum ſunt bona pauperum. ibid.
Bona veniunt in conſequentiam perſonæ. 59
Boni mores aliter iudicantur de iure Ciuili, quàm de iure Canonico. ibid.
Bonorum omnium præſentium & futurorum donatio non valet. 58
Bonus quis in dubio præſumitur. 80

C

Caput teſtamenti, inſtitutio hæredis. 52
Captatoria ſcriptura non infirmant legata ad pias cauſas. 43
Cauſa redemptionis captiuorum, & cauſa alimẽtorum, æquiparantur. 2
Cauſa pia quid ſit. ibid.
Cauſa ſtudij dicitur pia. 16
Cauſa dotis & cauſa ſtudij æquiparantur. ibid.
Cauſa teſtam. ad pias cauſas non eſt tractanda ſecundum leges, ſed ſecundum ius gentium ſiue diuinum. 15
Cauſa præſumitur impulſiua, quæ reſpicit commodum accipientis tantùm. Aliud tamen in fauore dotis. 80
Cæcus non poteſt teſtari, niſi ſeruata ſolennitate d. l. hac conſultiſsima. 21
Ceſſante ratione, ceſſat eius diſpoſitio. 29
Ciuitas poteſt ſtatutum facere, & idem tollere. 78
Concurrẽtibus pluribus præſumptionibus, ea præfertur, quæ ex cõiunctione ſanguinis inſurgit. 8
Conditio impoſſibilis, quam teſtator putat poſſibilem. 48
Conditio iuriſiurandi aſſcripta legato. 47
Conditio vltima impletur in legatis. 43

Conditione deficiente deficit legatum. 42
Conditio in legatis non retrò trahitur. Aliud tamen in libertate. ibid.
Conditio ſubrogata in alterius locum, non aſſumit eiuſdem conditionis effectum. 24
Conditio viduitatem inducens reijcitur. ibid.
Conditio in legatis ſtrictè adimplenda eſt. 52. Niſi ſint ad pias cauſas. ibid.
Confeſſio facta parte abſente, nihil probat 65
Confeſſio in fauorem piæ cauſæ facta, propter abſentiam partium non reuocatur. ibid.
Confeſſio facta à teſtatore in teſtamento, quandocunque poteſt reuocari. ibid. Niſi facta ſit ad exonerandam conſcientiam. ibid.
Confeſſio extra iudicium pro pia cauſa probat. 63
Confeſſio extraiudicialis nõ valet, niſi fiat ad pias cauſas. ibid.
Confeſſio debitoris facta in teſtamento ad pias cauſas. 80
Confitenti non præiudicat confeſſio extra iudicium. 63
Cognitio relictorum ad pias cauſas pertinet ad iudices regios. 72
Conſanguinei teſtatoris pauperes poſſunt eligi ab executore deputato ad diſtribuendum pauperibus. 8
Conſanguinitis pauperibus magis tenemur, quàm externis. ibid.
Conſanguineo pauperi relictum cẽſetur eſſe piũ. 7
Conſtitutio ad pias cauſas facta, non poteſt tolli per eos, qui eam fecerunt. 77
Conſtitutio pœnalis fauore animarum latè interpretanda. 78
Conſtitutio pœnalis loquens de teſtamento, extenditur ad codicillos. 79
Conſtitutiones pœnales ex identitate rationis non extendendæ. 78
Conſuetudo, optima legum interpres
Contra eccleſiam currit tantùm præſcriptio quadraginta annorum, & contra pias cauſas. 71
Contra teſtatoris voluntatem interpretandum eſt pro pia cauſa. 47
Contractu non datur hæreditas. 59
Cõtractus facti calore iracũdiæ, ſunt inualidi. 62
Niſi facti ſint in fauorem piæ cauſæ. ibid.
Conuentio pœnalis inualida. 57
Conuentio pœnalis in fauorem piæ cauſæ. 58
Conuerſi ad fidem in primitiua eccleſia vendebant omnia. ibid.
Cùm lex non diſtinguit, indiſtinctè intelligendum eſt. 18

D

Defectus præteritionis vnius filij vitiat teſtamentum factum inter reliquos liberos. 23
Deliberatio præſumitur in parentibus erga liberos. 16
Deliberatio non præſumitur in militis teſtamento. ibid.
Dictio præcipuè. 35
Dictio, præter nonnunquam incluſiua eſt. 42
Diſpoſita in libertate, trahuntur ad alias pias cauſas. 11
Diſpoſitio cap. relatum, ſeruanda eſt vbique in legatis ad pias cauſas. 13
At cap. cùm eſſes, in legatis ad non pias cauſas. ibid.
Diſpoſitio etiam exorbitans & correctoria, in fauorem piæ cauſæ extendenda. 78
Diſpoſitio ad pias cauſas non vitiatur ob conditionem impoſſibilem, quam teſtator putabat poſſibilem. 48
Diſpoſitio iuris ciuilis aliqua non attenditur in piis cauſis. 49
Diſpoſitiones ad pias cauſas ligantur lege Canonica. 61
Diſtinctio facienda in iis, quæ pauperibus relinquuntur. 8
Diſtinctio legati piæ cauſæ ad certum aut incertũ vſum relicti. 29
Diues non tam ſecundùm facultates, quàm qualitatem ſuæ perſonæ habendus eſt. 10
Diuinũ ius eſt maximi momenti ad pias cauſas. 15
Dominium non transfertur ſine traditione. 62
Niſi in contractu ad pias cauſas celebrato. ibi.
Dominus non cogitur rem ſuam vendere propter legatum. 45
Idem in re communi. ibid.
Donare poteſt quis ſe & ſua eccleſiæ. 58
Et ſi non fiat monachus. ibid.
Donata ad certum vſum poſſunt à donatario in alium conuerti. 70
Donatio à patre facta filiofamiliâs cauſa ſtudij valet. 10
Donatio omniũ bonorum eſt cõtra bonos mores. 59
Donatio tutorum & curatorum eſt actus pius, & in cauſa fiſci, & dotis. 76
Donatio facta pauperibus, requirit præſentiam eorum. 64
Donatio excedens ſummam quingentorum aureorũ, inſinuatur, niſi ſit facta piæ cauſæ: maximè pro redemptione captiuorum. 67
Donatio inter virum & vxorem ad pias cauſas facta valet. 68
Donatio inter patrem & filium inualida. Secus in cauſa dotis. ibid.
Donatio vel promiſsio facta in fauorem piæ cauſæ, etiam abſenti effectum ſortietur. 64
Donatio vltra naturam contractus non extenditur, niſi ad pias cauſas. 60
Donatio facta ad ornatum templi, valet etiam nemine recipiente. 64
Donatio generaliter prohibita, non cenſetur prohibita ad pias cauſas. 68
Donatum filio benemerito, cenſetur ei ob benemerita donatum. 8
Dos & alimenta æquiparantur. 2
Dos reſpectu ipſius non eſt pia cauſa. 10
Dos à patre relicta filiæ, dicitur pia cauſa. 2
Dos & fiſcus æquiparantur. 65
Dotis legatum dicitur pium. 2
Dotis cauſa, & ſtudij æquiparantur. 10
Dotis priuilegia piis cauſis competunt. 64

Dotis priuilegia quæ. 77

Duo teſtes deponentes de teſtamento, ad pias cauſas ſufficiunt. 13

Duo teſtamenta ſeſe inuicem confundunt. 35

E

EAdem eſt ratio piæ cauſæ & eccleſiæ. 71

Eadem requiritur ſolennitas in alienatione rerum piæ cauſæ, quæ in alienatione rerum eccleſiæ. ibid.

Eccleſia & libertas æquiparantur. 11

Eccleſia non præſcribit aduerſus eccleſiam, niſi ſpatio quadraginta annorum. 28

Eccleſia præfertur poſsidenti. 35

Eccleſia ſubſtituta non excluditur hac conditione à teſtatore facta, ſi ſine liberis decedat, exiſtentibus filiis naturalibus etiam legitimatis ab Imperatore. 56

Eccleſia & pia cauſa de iure æquiparata. 71

Eccleſia nō debet locupletari cū aliena iactura. 66

Eccleſia, vel ciuitas, mutui datione obligatur, ſi in vtilitatem eius pecunia verſa non ſit. 70

Eccleſia reſtituitur in integrū ratione læſionis. 71

Eccleſia & minor à pari procedunt. 72

Eccleſia cultrix iuſtitiæ. 59

Eccleſia nunquam moritur. 61

Electio ad præſcriptionem pœnalis. 78

Epiſcopus habet iuriſdictionem in piis cauſis etiā in laicos. 74

Euentus poſterior non infirmat, ante motam falſi teſtamenti quæſtionem, datam libertatem. 48

Exceptio firmat regulam in caſib. non exceptis. 49

Exceptio non numeratæ pecuniæ non opponitur poſt biennium. 76

Ex duobus teſtamentis id poſterius præſumitur, in quo legatum eſt ad pias cauſas. 31

Executor poteſt eligere pauperes conſanguineos. 8

Executori teſtamenti ad pias cauſas, etiam impedito, currit annus: niſi qualitas, aut magnitudo operis impedimento ſit. 57

Executor deputatus ad ſoluendum debita, poteſt ſoluere debita naturalia tantum. 12

Executor teſtamenti non poteſt ſibi alium ſubrogare 32. Ne quidem ex iuſſu & voluntate teſtatoris 33. Secus in piis cauſis. ibid.

Exemplum pœnalis conuentionis. 57

Exiſtentia ſuitatis. 33

Ex legato dotis detrahitur falcidia. 10

Expreſſa prouiſio hominis. 28

Ex ſimplici & nudo pacto fauore piæ cauſæ efficax naſcitur actio. 62

Extenſio de alimentis ad pias cauſas. 25

Extenſio de libertate ad pias cauſas. 26

Extenſio libertatis ad pias cauſas. 33

Extenſio alimentorum ad pias cauſas. 36

F

FAlcidia non detrahit piis cauſis. 27

Falcidia detrahitur in legato conditionali ad pias cauſas, cautione adhibita. 28

Falcidia non detrahitur, non adimpleta piæ voluntate ex reliquo. 29

Falcidia non habet locum in teſtamento militis. 47

Falcidia detrahitur ex legato ad non piam cauſam, coniuncto legato ad pias cauſas 29. Pro rata tamen vtriuſque, tam ex relictis ad pias cauſas, quàm ad non pias. ibid.

Fauendum eſt repetitioni in pari cauſa. 29

Fauorabilior eſt cauſa liberorum quàm eccleſiæ. 65

Fauor piarum cauſarum. 33

Fauor legatorum ad pias cauſas. 35

Fauor dotis & libertatis. 63

Fauor eccleſiæ iniuſtitiam non parit. 66

Fauore eccleſiæ, ædificium non cedit ſolo. ibid.

Fauore piæ cauſæ etiam in correctoriis licita eſt extenſio. 49

Fauore dotis & vſurarum reſtitutionis alteri quis ſtipulari poteſt. 63

Fauore dotis indebitum ſolutum non repetitur. 67

Fauore fiſci ex nudo pacto non agitur. 63

Fauore dotis mulieri etiam abſenti actio quæritur. 64

Feriatis etiam diebus proceditur in piis cauſis. 76

Feudum de iure Canonico in piam cauſam poteſt alienari: ſecus de iure feudorum. 60

Feudum regulariter non poteſt alienari. Ne pro anima quidem. ibid.

Fideicommiſſum relictum piæ cauſæ. 36

Fideicommiſſa pia per mortem hæredis, viuo teſtatore & ſciente, non expirant. 47

Fideiuſſor tantùm obligatur ex ſtipulatione. 62. *Nec veſtitur ex cohærentia contractus.* ibid.

Filiorum natiuitate reuocatur donatio facta à patre. 65

Filius ingrediens monaſterium abſtergit omnem maculam contractam ante ingreſſum. 32

Filius legitimam habere debet iure inſtitutionis. 23

Filius illegitimus non poteſt à patre hæres inſtitui. 52

Filius non adimplens legata in teſtamento relicta, monitus infra annum à iudice non priuatur legitima. 52

Filiusfamiliàs non poteſt teſtari in aduentitiis. Ne quidem cum conſenſu patris. 48

Filiusfamilias poteſt indiſtinctè donare cauſa mortis. 49

Fiſcus & eccleſia in omnibus æquiparantur. 72

Fraternitas non dicitur pium collegium. 6

G

GEneralis prohibitio de non alienando feudū, includit etiam prohibitionem alienationis pro anima. 68

Gordiji nodus. 31

Grauatus hæreditatem poſt mortem ſuam reſtituere extraneo. 24

Grauatus hæreditatem reſtituere piæ cauſæ. ibid.

H

HAeres exiſtens infra tempus conficiendi inuentarij. 26

Hæres reſpectu legitimæ non poteſt eſſe in mora. 53

Hæres tenetur ſoluere legatum ab eo non relictū. 36

Hæredis ſola appellatio etiam in contractu, vel alio actu inter viuos, habet vim diſpoſitionis ad pias cauſas. 61

Hæreditas non datur contractu. 59. & 61

Hæreditate nō adita nullus eſt hæredis cōſenſus. 34

Hæreditate

Hæreditate reſtituta in fideicommiſſarium tranſferuntur actiones. 36
Hædis libertates non minuunt legitimam. 11
Honeſtum neceſſariò obſeruandum, maximè ab eccleſia. 65
Honor Dei auget interpretationem teſtamenti. 27
Hoſpitale pius locus, licet non ſit ſacer aut religioſus, quia in eo pietatis opera exercentur. 6
Hoſtium res an poſſit legari ſub conditione, ſi noſtra eſſe cœperit. 58
Hypothecaria cõpetit etiam ſublata actione perſonali. 34

I

Illegitimus filius non poteſt à patre hæres inſtitui. 32
Illegitimus oblatus curiæ principis legitimatur, quo ad ſucceſſionem offerentis. ibid.
Illegitimus, ingreſſus monaſterium, non obtinet beneficia ſine diſpenſatione. ibid.
Illegitimitas abſterſa per ingreſſũ monaſterij. ibid.
Imperium & ſacerdotium non differunt. 67
Incapax inſtitui poteſt hæres. 32
In ambiguis ſtandum eſt pro pia cauſa. 68
Indefinita non æquipollet vniuerſali. 29
In dubiis magis fauendum eſt piæ cauſæ. 49
In dubio aſſumẽda eſt opinio quæ teſtamẽ. fauet. 22
In dubio magis quid videtur relictum fauore piæ cauſæ, quam conſanguinitatis. 8
In dubio potior eſt poſſeſſor. 35
In dubio legatum cenſetur conſultò inductum. 23
Niſi in piis cauſis. 24
In dubio verba intelliguntur, vt non ſint ſuperflua. 34
In dubio per generalem diſpoſitionem non videtur lex, vel ſtatutum derogare iuri diuino. 77
In piis iudiciis non requiritur aliqua cauſæ cognitio. ibid.
In piis cauſis ſummariè procedendum, vt in cauſa dotis. ibid.
In generali prohibitione intelligitur excepta perſona Dei. ibid.
Ingratitudo cõmiſſa ante ingreſſum monaſterij. 32
Inhabilis ad teſtandum poteſt teſtari ad pias cauſas. 50
Inſtrumenta ſibi inuicem contraria. 68
Inſtrumẽtũ dotis præſumitur cætera præcedere. ib.
Inuadens violenter poſſeſſionem rei ſuæ, priuatur dominio eius rei. 72
Iudex eccleſiaſticus in relictis ad pias cauſas poteſt adiri contra quoſcunque. 74
Iudex non debet impertiri officium ſuum irrequiſitus. 75
Iudicium populare datur pro legatis ad pias cauſas. 74
Iuramentum de non mutando teſtamento valet de iure Canonico. 59
Iuramentum appoſitũ ſuper pacto de ſuccedendo, non eſt obligatorium. 61
Iure Pandectarum in piis cauſis non detrahitur Falcidia. 27
Iure inſtitutionis filius habere debet legitimam. 23
Niſi pia cauſa hæres inſtituatur. ibid.
Iure antiquo ſatis erat, filium habere legitimam quoquo relicti titulo. ibid.
Iuris ciuilis ſolennitas non conſideratur in piis cauſis. ibid.
Iuris apices non conſiderantur, vbi agitur de ſalute animæ. 80
Ius gentiũ maximi eſt momenti ad pias cauſas. 15
Ius gentium ſolum attenditur in teſtamento inter liberos. 26

L

Laici non poſſunt per ſua ſtatuta præiudicare clericis. 78. *Poſſunt tamen tollere priuilegium ab ipſis conceſſum clericis.* ibid.
Legata libertatum legitimã omnino auferunt. 11
Legata, repudiata hæreditate, non petuntur. 33
Aliud tamen in piis cauſis. ibid.
Legata non piis cauſis relicta in teſtamento ad pias cauſas facto non infirmantur: ſecus in teſtamento inter liberos. 51
Legata pia detrahuntur vt æs alienum: ob patrimonij tamen defectum diminuuntur. 47
Legata diminuuntur pro rata. ibid.
Legata pia ante omnia deducuntur. ibid.
Legata ad pias cauſas, quamuis caduca ſint, non tamen deficiunt. 36
Legata aliis relicta in teſtamento filiifamilias ad pias cauſas nihil valent. 51
Legata relicta piis cauſis in teſtamento imperfecto an valeant. 52
Legatũ incertũ ratione ſummæ, vel rei legatæ. 40
Legati incerti æſtimatio. ibid.
Legatum generaliter eccleſiæ intelligitur de parochiali. 48
Legatum eccleſiæ parochiali non vitiatur, duabus exiſtentibus. ibid.
Legatum libertatis relictum pluribus eiuſdem nominis. ibid.
Legatum [illegible] dicitur pium. ibid.
Legatum incertum, fauore piæ cauſæ, valet. 11
Legatum in refectionem pontiũ fauorabile eſt. ibi.
Legatum refectionis viarum ponitur inter eas conſtitutiones Regias, quarum ſententia mandatur executioni. 12
Legatum factum pro cuſtodia ciuitatis, ad piam cauſam cenſetur. ibid.
Legatum alimentorum & dotis æquiparantur. 9
Legatum libertatis cenſetur ad pias cauſas relictum. 10
Legatum alimentorum eſt pia cauſa. 9
Legatum pia cauſa non minuit legitimam filij. 11
Legatum libertatis fauorabilius ipſa legitima. ibi.
Legatum factum ad conſtruendum monumentũ, dicitur pium. 12
Legatum meretrici vt ſe corrigat, dicitur ad piam cauſam relictum. ibid.
Legatum pro incertis & malè ablatis dicitur ad piam cauſam. ibid.
Legatum rei alienæ, etiam ignoranter à teſtatore factum, in piis cauſis valet. 44
Legatum rei alienæ relictũ coniunctæ perſonæ. ibi.
Legatum in refectionem viarum vim habet piæ cauſæ. 11

Legatum

Legatum ſub conditione miſta. 42
Legatum ſub conditione validum, etiam non impleta conditione. ibid.
Legatum à teſtatore inductum an debeatur. 23
Legatum in dubio cenſetur conſultò inductum. ibi.
Legatum calicis eccleſiæ relictum. 26
Legatum ab eo, cui nihil relictum eſt teſtamēto. 36
Legatum deficit, conditione deficiente. 42
Legatum ad pias cauſas quamuis ſit à teſtatore alienatum, idem tamen poſtea ab eodem redemptum omnimodo debebitur. 37
Legatum conſtruenda eccleſia. ibid.
Legatum caducum remanet apud hæredem ſine onere. ibid.
Legatum nullum, etiam pia cauſa inſtituta. 19
Legatum ad pias cauſas requirit duos teſtes omnī exceptione maiores. 17
Legatum alimentorum famelicis aut pauperibus relictum, dicitur pium, aliàs ſecus. 2
Legatū non cenſetur, quod iure natura debetur. 53
Legatum reditus non euaneſcit alienato fundo, ex quo debet ſolui. 43
Legatum dotis dicitur pium. 2
Legatum alimentorum diuiti relictum, dicitur fauorabile. ibid.
Legitima debitum natura. 53
Legitima debetur filio ſine aliquo onere. ibid.
Legitima potentior eſt quocunque legato. ibid.
Lex ciuilis ſeruanda in iuriſdictione ſeculari. 13
Lex poſitiua non poteſt immutare naturam rerum. 21
Lex exorbitans ex identitate rationis non extendenda. 78
Libertas ſub conditione data, competit etiam non impleta. 43
Libertas irreuocabilis. 48
Libertas poteſt conferri in voluntatē alterius. 43
Libertas eſt pia cauſa. 21
Libertatis legatum fauorabilius ipſa legitima. 21
Libertatis legatum dicitur pium, quando fit pro anima. ibid.
Licentia accipiendi mutuum, intelligitur de mutuo vero, non ficto. 76

M

Magis fauetur pia cauſa, quàm liberis. 24
Magis fauetur filio quantum ad legitimā, quàm pia cauſa. 61
Maior eſt præſumptio pro anima teſtantis, quàm pro matre. 46
Maior habetur ratio & fauor pia cauſa, quàm imbecillitatis muliebris. 63
Mandatum finitur morte mandantis. 52
Mādatū re integra morte mandantis finitur. 69
Maritare virgines pauperes, eſt pia cauſa. 2
Mater non debet priuari hæreditate ſibi debita. 46
Mediatè, neq; immediatè detrahitur Falcidia, ſi legatum ſit ad pias cauſas. 27
Miles directò poteſt ſubſtituere maiori poſt aditā hæreditatem. 25
Miles poteſt ſtatutum introducere. 22
Miles, ob publicam vtilitatem, multa ſpecialia habet, quæ non ſunt trahenda in conſequentiā. 23
Miles mutus & ſurdus a natura teſtari minimè poteſt. 21
Miles poteſt pro parte teſtari, pro parte non. 22
Miles priuatus intellectu non poteſt teſtari. 50. Excipiuntur à parte opinione ſimpliciter dānati ad mortem. ibid. Item milites damnati. ibid. Itē monachus & ſeruus ibidem. & prodigus. 51. & vſurarius manifeſtus. ibid.
Miles mutus & ſurdus teſtari poteſt. 20
Milites non ligantur lege Ciuili in dubio. 61
Milites quibuſlibet modis teſtantur, ſeruato tamē iure gentium. 15
Minor vigintiquinque annis non poteſt alienare immobilia ſine decreto iudicis. 52
Minores & pia cauſa æquiparantur. 72
Modus adiectus legato in fauorem legatarij continet cauſam impulſiuā. 48. & ob id præſtatur cautio. ibid.
Monaſterij ingreſſus abſtergit illegitimitatem. 32
Monaſterium excludit ſubſtitutū à teſtatore. 29. Non tamen aliud monaſterium ſubſtitutū. ibi.
Monaſterium vicem hæredis obtinet. 57
Monitus & iuſſus differunt inter ſe. 53
Mora eligendi circa perſonas purgatur vſque ad litis conteſtationem: verùm in piis cauſis vſque ad tempus quo primùm hæres potuit eligere. 57
Mora non contrahitur ſine interpellatione. 72
Mora purgatio circa perſona electionem. 57
Mors hæredis viuo teſtatore & ſciente reddit fideicommiſſum caducum. 48
Moriens teſtatore ante lectum coram teſtibus teſtamentum, nihil valet. 17. Niſi ad pias cauſas fiat. ibid.
Mulier non eſt idonea teſtis in teſtamentis. ibid.
Mulier fideiubens pro alio non obligatur, niſi in fauorem pia cauſa. 63
Mulieres ſunt teſtes idoneæ in piis cauſis. 16
Multa veniunt per conſequentiam, quæ principaliter fieri non poſſunt. 19
Mutuans inſtitori non tenetur probare verſum in vtilitatem domini. 70
Mutus non prohibetur teſtari. 19
Mutus & ſurdus à natura non teſtantur. ſecus eſt tamen in piis cauſis. 20
Mutus & ſurdus à natura æquiparantur pupillo & infanti. ibid.
Mutus literarum peritus poteſt teſtari. 50

N

Negatiua oratio indefinitè poſita, æquipollet vniuerſali negatiua. 50
Nemo poteſt decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus. Niſi in piis cauſis. 22
Nemo naturali æquitate cogitur omnino teſtatus decedere. ibid.
Nemo poteſt alteri ſtipulari, niſi fauore pia cauſa & dotis. 63
Nemo præciſè tenetur ad factum. 66
Nemo ſubſtituit directò puberi poſt aditam hæreditatem: niſi ad pias cauſas. 25
Nemo poteſt ante pubertatem ſibi eligere ſepulturam. 21

Nihil

Nihil ſpeciale in pia cauſa. 27
Nominatim relicta ab vno harede in piis cauſis. 35
Nullus ſociorum plus parte ſua alienat. Niſi ob legata ad pias cauſas. 45

O

OBlatus curia principis temporalis, cenſetur legitimari quo ad ſucceſſionẽ offerẽtis. 32
Obligatio ſine cauſa, inualida eſt. 62
Obligationis tempus praciſo eſt implendum. Secus in piis cauſis. 26
Ob honorẽ Dei augetur interpretatio teſtamẽti. 27
Opinio in dubio aſſumenda eſt, qua teſtamento fauet. 22
Opin. in dubiis, qua fauet pia cauſa, ſeruãda eſt. 58
Optima legum interpres, conſuetudo. 31

P

PActũ non excludit eum à ſacrilegio, qui rẽ ipſius eccleſia propria authoritate occupat. 70
Pactum valet, vt creditor propria authoritate ingrediatur poſſeſſionem hypothecatam, niſi in rebus eccleſia occuparet. ibid.
Pactum nudum de iure Ciuili nõ parit actionẽ. 63
Pactum de ſuccedendo non valet inter milites, niſi ſit reciprocum. 61
Pactum de ſuccedẽdo inter patrem & filium non valet. ibid.
Pactum de ſuccedendo inualidum. 60
Pactum de ſuccedendo etiam in piis cauſis iure Canonico reprobatum. 61
Pari in cauſa fauendum eſt repetitioni. 29
Paritas priuilegiorum. 28
Paria ſunt, procedere ſine figura iudicij, & ſine aliqua iuris ſolennitate. 76
Pater non ſubſtituit directò filio poſt aditam hareditatem. 26
Pater poteſt pupillariter pupillum ſubſtituere ad pias cauſas. 21
Patrimonium eſt nomen uniuerſale. 50
Particularis affirmatiua eſt contraria vniuerſali negatiua. 50
Pauperes theſaurus Chriſti. 6
Pœna non excedit delictum. 53
Pœnitentia non habet locum in contractibus ad pias cauſas, etiam re integra. Secus tamen in libertate. 69
Pœnitere poteſt, qui contraxit, etiam quo ad libertatem. ibid.
Per ignorantiam teſtatoris deficit eius volũtas. 45
Perfectus quis verè dicatur. 58
Perſonalis actio non habet locum, non adita hareditate. 35
Pia cauſa ex paupertate legatarij attenditur. 2
Pia cauſa non eſt ſubdita laicis. 77
Pia cauſa & eccleſia de iure aquiparãtur, ac iiſdẽ gaudent priuilegiis. 71
Pia cauſa qua dicatur. 2
Pia cauſa fauorabilior dote. 73
Pia cauſa duplici ratione fulcitur in deducenda Falcidia. 29
Pia cauſa & fiſcus aquiparantur. 67
Pia cauſa vulgariter ſubſtituta filio impuberi, excludit matrem à legitima. 46
Pia voluntate non adimpleta ex reliquo, non detrahitur Falcidia. 29
Pia cauſa legatum non minuit legitimam filij. 11
Pia cauſa minus fauetur quàm liberis. 18
Pia cauſa magis fauetur, quàm liberis. 24
Pia cauſa ſemper fauendum eſt in dubiis. 74
Pia cauſa nõ ſubſunt ſolennitatib. iuris poſitiui. 79
Pia cauſa praſcribuntur tantùm ſpatio quadraginta annorum. 71
Piarum cauſarum fauor. 33
Piis in cauſis non detrahitur Falcidia. 27
Pietas ad omnia vtilis, ſecundùm Diuum Paulũ, & ſecundum Iureconſultos. 5
Pietas excludit repetitionem indebiti. 18
Pietas non inducit obligationem ibid
Pietas conſiſtit in ſubſtantia veritatis. 7
Pietas maior exercenda eſt in conſanguineos pauperes, quàm in externos. ibid.
Pietatis exercitium Chriſtianis ad Chriſtum adſpirantibus neceſſarium. 5
Pietatis intuitu conceſſa ſunt irreuocabilia. 66
Pium dicitur, quod ſit ad vtilitatem publicam. 12
Pius locus aquiparatur minori. 72
Pluribus ſimul commiſſum non poteſt per vnum expediri. Secus in fauore anima. 68
Poſitiua lex nõ poteſt immutare rerum naturã. 21
Potentior eſt ratio naturalis, quâm fictio. 24
Potior eſt, cui prius res fuit vendita. 62
Pracipuè, dictio. 34
Prater, dictio quandoque eſt incluſiua. 42
Princeps poteſt diſpenſare, vt mutus & ſurdus à natura teſtentur. 20
Princeps poteſt pupillo doli capaci concedere teſtamenti factionem. Secus ſi doli ſit incapax. 21
Princeps ſpecialis protector miſerabilium perſonarum. 74
Principis permiſſu poteſt [illegible] teſtari nutu. 19
Priuilegia [illegible] dotis cõpetunt etiã piis cauſis. 77
Priuilegia omnia competentia minoribus, competunt eccleſiis. 72
Priuilegia fiſco competentia, etiam eccleſiis competunt. ibid.
Priuilegiatus certans de lucro captando, non vitur priuilegio contra alium priuilegiatum. 29
Priuilegiatus contra priuilegiatum non vtitur priuilegio. 28
Priuilegium euocandi aduerſarium ad forũ principis, competit pupillis & viduis. 74
Priuilegium ſimpliciter conceditur. 22
Probatio non requiritur inter ſcientes. 14
Prohibitio teſtamenti nutu faciendi non ſit iure diuino aut gentium. 19
Pro redemptione captiuorũ, aut alia pietatis cauſa, res eccleſia alienantur. 60
Promittens pia cauſa, videtur Deo promittere. 64
Propter incertitudinem vtrunq; inſtrumentum vitiatur, niſi alterum ſit factum in fauorem pia cauſa. 67
Prouiſio hominis expreſſa. 28
Puberi nemo ſubſtituit directò poſt aditam hareditatem: niſi ad pias cauſas. 25
Pupillare teſtamentum non gaudet priuilegiis

teſtam

teſtamenti paterni. ibid.
Pupillaris ſubſtitutio eſt introducta in ſubſidiū. 21
Pupilli non eſt, quod ab extraneo eius pecunia emptum eſt. 66
Pupillo doli capaci conceditur à principe factio teſtamenti. 21
Pupillus etiam doli capax nō poteſt teſtari ad pias cauſas. ibid.
Pupillus poteſt pupillariter à patre ſubſtitui ad pias cauſas. ibid.
Pupillus eſt ex miſerabilibus perſonis. 7
Hoc tamen intellige, ſi Pupillus ſit pauper & orphanus. ibid.

Q

QValitas adiecta verbo, intelligitur ſecundum tempus verbi. 16
Quarta debita eccleſiæ parrochiali. 31
Quæ ſit pia cauſa. 10
Quæ nutu Dei aguntur, non ſunt ſub lege. 42
Querela non numeratæ pecuniæ etiam vltra biennium in pijs cauſis introducitur. 76
Qui nō ſulit onus, nec ſentire debet commodū. 53
Qui ſemel eſt hæres, non deſinit eſſe hæres. 25
Quicquid calore iracundiæ geritur, irritum eſt, niſi in fauorem piæ cauſæ geſtum ſit. 62
Quicquid ſtatutum eſt in libertate, procedit quoq; in pia cauſa. 21
Quicquid donatur eccleſiæ, cenſetur Deo conſecrari. 58
Quicquid ſolo inædificatur, ſolo cedit. Niſi clericus ex pecunia eccleſiæ in ſuo fundo ædificet. 66
Quicquid fit ad publicā vtilitatem, pium dicitur. 12
Quilibet de populo rectè agit pro pijs cauſis. 74
Quod pro anima relictum eſt, dicendū eſt pium. 7

R

RAtio cur teſtes debeant eſſe rogati in teſtamento militis. 16
Ratio diuerſitatis inter hæredem & defunctū. 70
Ratione ceſſante, ceſſat eius diſpoſitio. 29
Re duobus tradita, potior eſt, cui priori res tradita eſt. Niſi prius ſit vendita piæ cauſæ. 62
Redemptio captiuorum dicitur pia cauſa. 9
Reditus aſſignati piæ cauſæ. 43
Refutatio fundamenti Bartoli de teſtamento militis. 26
Re legata, eadémque alienata, legatum extinguitur. 37
Relicta pauperibus computantur inter legata ad pias cauſas. 6
Relicta nominatim ab hærede, non debentur à ſubſtituto. 35
Relicta monaſterio, vel eccleſiæ cenſentur relicta ad pias cauſas. 5
Relictum pro anima dicitur eſſe pium. 7
Relictum cuipiam monacho dicitur ad pias quoq; cauſas relictum. 5
Relictum hoſpitali dicitur ad pias cauſas relictum. Modò hoſpitale ſit inſtitutum authoritate epiſcopi. ibid.
Relictum alicui exiſtimato pauperi, cùm ſit diues, reputatur relictum ad pias cauſas. 7
Relictum imperſonale, valet fauore piæ cauſæ. ibid.
Relictum cauſa ſtudij non dicitur ad pias cauſas, niſi ſtudij Theologiæ cauſa relinquatur. 10
Relictum ſub conditione deficientis primi gradus. 43
Relictum pro imagine facienda dicitur pium. 10
Relictum ab eo, cui teſtator nihil reliquit, ad pias cauſas valet: ſed ab hærede petetur. 36
Relictum fraternitatibus cenſetur relictum ad pias cauſas. 6
Relictum ad ſoluendum creditoribus dicitur ad pias cauſas. 12
Relictum ſub conditione. 42
Relictum pauperibus pro exoneranda conſcientia, non poteſt reuocari. 65
Relictum pauperibus generaliter. 32
Relictum pro redemptione captiuorum, ad piam cauſam relictum videtur. 8
Relictum conſanguineo, vel amico, pauperi, cenſetur pium. 7
Relictum viduis & alijs miſeris, cenſetur ad piam cauſam relictum. 7
Relictum cauſa ſtudij dicitur pium. 10
Reo in ambiguis potius fauendum eſt, quàm actori. 73
Res ſubiecta reſtitutioni non poteſt alienari, niſi in piam cauſam. 60
Res eccleſiæ non alienantur. ibid.
Res hoſtium piæ cauſæ legata, aut donata ſub conditione, ſi in noſtram peruenerit poteſtatem indiſtinctè debetur. 58
Res noſtra ſine facto noſtro in alium transferri non poteſt. 25
Res ab adminiſtratore comparata ex pecunia eccleſiæ fauore piæ cauſæ, cenſetur eccleſiæ. 66
Res dubia in fauorem eccleſiæ iudicanda eſt. 57
Res empta ex pecunia mea, non eſt mea. 63
Secus in re empta ex pecunia eccleſiæ. ibid.
Reſtitutio in integrum eodem modo competit piæ cauſæ, quo eccleſiæ. 71
Reus non tenetur edere propria inſtrumēta actori. 76
Reus in cauſa ſtudij tenetur edere inſtrumenta. 10
Rogare teſtes quid ſit. 15
Rogatio teſtium non eſt de ſubſtantia teſtamenti ad pias cauſas. ibid.
Rogatio non eſt de ſolennitate teſtamenti militis, nec teſtamenti inter liberos. 16

S

SAcra litera æquiparant viduas, pupillos, & pauperes. 7
Sciens non indiget probatione. 14
Semper in fauorem piæ cauſæ iudicandum eſt, etiā ſi ſuſtineat partes actoris. 73
Seruiendum eſt verbis & voluntati teſtatoris. 47
Solennitas iuris ciuilis non conſideratur in pijs cauſis. 23
Statuto diuino in ore duorum vel trium ſtat omne verbum. 14

Statutum in libertate procedit quoque in pia cauſa. 21
Stipulatio neceſſaria in donatione. 66
Study cauſa & dotis æquiparantur. 10
Sub lege non ſunt, quæ nutu Dei aguntur. 49
Subrogatio executoris teſtamenti facta à teſtatore in legatis ad pias cauſas valet: alias ſecus. 44
Subſtitutio executoris teſtamenti. ibid.
Subſtitutio pupillaris introducta eſt in ſubſidiũ. 22
Sutatus exiſtentia æquè cõfirmat legata pijs cauſis in teſtamento relicta, atque ipſum teſtamentũ. 33
Suſpicione non carent teſtes ſe ingerentes. 16
TAcita pupillaris contenta ſub expreſſa vulgari, non excludit matrem. 46
Tantum habet fauoris pia cauſa, quantum dos. 63
Tempora diſtincta & interpolata coniunguntur fauore piæ cauſæ, etiam contra expreſſam teſtatoris voluntatem. 46
Temporis inſcriptio non eſt iuris diuini. 22
Temporis inſcriptio eſt neceſſaria in teſtamentis. Secus in piis cauſis. ibid.
Tempus non inducit obligationem. Nec ſolutio diuturna niſi probato titulo. 42
Secus in legato alimentorum. ibid.
Tempus continuum quomodo in piis cauſis numerandum ſit. 47
Tempus obligationis præcisè eſt implendum. Secus in piis cauſis. 26
Teſtamenta duo ſeſe inuicem confundunt. 35
Teſtamenti caput, & teſtamentum inſtitutio hæredis. 23
Teſtamenti merus executor non agit contra hæredem pro legatis. Secus in piis cauſis. 52
Teſtamenti nutu faciendi prohibitio non reperitur in iure diuino vel gentium. 19
Teſtamentum nutu factum non valet. ibid.
Teſtamentũ nutu factũ valet ad pias cauſas. ibid.
Teſtamentum militis nutu factum non valet. ibid.
Teſtamentũ inter liberos nutu factũ nõ valet. ibid.
[illegible]
Teſtamentum inter liberos requirit ſolùm ſubſcriptionem manu teſtatoris. ibid.
Teſtamentum notis inuſitatis ſcriptum non valet. Secus ad pias cauſas. Modo conſtet de voluntate teſtatoris. 22
Teſtamentum inter liberos non debet ſignis ſcribi. ibid.
Teſtamentum inter liberos non eſt propriè teſtamentum. 51
Teſtamentum facere non poteſt alter alteri. 25
Teſtamentum non pendet ex alieno arbitrio. Niſi ſit ad pias cauſas. 49
Teſtamentum imperfectũ in piis cauſis habet effectum. 18
Teſtamentum inter liberos imperfectum imperfectione voluntatis eſt nullum. ibid.
Teſtamentum pupillare non gaudet priuilegiis teſtamenti paterni: niſi ſit ad pias cauſas. 25
Teſtamentũ cæci requirit ſpecialem ſolennitatẽ. 20
Teſtamentum ſolenne tollitur per minus ſolenne. 14
Teſtamentum ad pias cauſas, teſtamentum ſimpliciter. ibid.
Teſtamentum imperfectum inter liberos valet. Nõ tamen relicta extraneis in eodem teſtamento. Aliud in teſtamento ad pias cauſas. 51
Teſtamentum inter liberos ſolum ius gentium attendit. 26
Teſtamentum factum inter reliquos liberos vitiatur præteritione vnius filij. 23
Teſtari poteſt aliqs nutu ex permiſſu principis. 19
Teſtari cæcus non poteſt, niſi ſeruetur ſolennitas l. hac conſultiſſima. 21
Teſtari poteſt miles pro parte, & pro parte non. 22
Teſtari poteſt mutus. 19
Teſtator excommunicatus decedens, non cenſetur ad pias cauſas teſtari. 20
Teſtator præſumitur legaſſe ſecundum conditionẽ templi, in pijs cauſis. 27
Teſtator decedens in bello illicito, non cenſetur teſtari ad pias cauſas. 20
Teſtatore mortuo priuſquam lectum fuerit coram teſtibus teſtamentum, nihil valiturum eſt. Niſi ad pias cauſas teſtatus ſit. 17
Teſtatore nihil diſponente de Falcidia piæ cauſæ, nec ea detrahitur. 30
Teſtatoris impedimentum nõ debet retardare pias cauſas. 57
Niſi ex difficili operis qualitate proueniat. ibid.
Teſtatoris diſpoſitio extenditur de vno caſu ad alium. 43
Teſtatoris volũtas deficit per ignorantiã illius. 44
Teſtes rogati ad pias cauſas non ſunt neceſſarij. 15
Teſtes ſe ingerentes ſuſpicione non carent. 16
Teſtes duo ſufficiunt in piis cauſis, tam iure ciuili quàm canonico. 14
Teſtes in teſtamento militis debent eſſe rogati. 16
Teſtes requiſiti. ibid.
Teſtimonium mulierum in pijs cauſis eſt idoneum. Et in teſtamento inter liberos. ibid.
Teſtium rogatio non requiritur generaliter in relictis non piis. ibid.
[illegible] interuetus nõ eſt neceſſarius inter liberos. 14
Theſaurus Chriſti ſunt pauperes. 6
Trebellianica an deducatur in piis cauſis. 30
Tutor tutelam recuſans. 47
Tutor per recuſationem tutelæ non perdit legatum piæ cauſæ reſtituturus. ibid.
VAlidius priuilegiũ cõmune quàm ſpeciale. 29
Varij intellectus c. cùm eſſes, & c. relatum. de teſta. 13
Verba generalia non extendũtur ad pias cauſas. 25
Vidua, pupilli, & pauperes in ſacris literis æquiparantur. 7
Viduis & aliis miſerabilibus perſonis relicta, cenſentur in piam cauſam relicta. ibid.
Viduitatem inducens conditio reijcitur. 24
Voluntaria paupertas propter Deum. 58
Voluntas inter liberos probatur quibuſcunque indiciis. 16
Votum cuiuſpiam menſuræ debitum. 27
Vterque priuilegiatus in ſpecie non gaudet priuilegio apud alterum. 28
Vtrũque ius tam Ciuile, quàm Canonicum in ſuo foro ſeruandum. Secus in piis cauſis. 79

INDEX EORVM QVAE IN TRACTATV HOC PRAE-SCRIPTIONVM CON-TINENTVR.

A

Iuramento eius, cui commiſſum eſt ſub conſcientia, non appellatur. 120
A iure ciuili temerè non recedendū, ſi non inueniatur correctum. 86
Abſens vel præſens an præſumatur contra quem præſcriptum eſt. 117
Accuſatoris dicto non ſtandum, niſi iuret. 120
Acta perdita præſumuntur ſolenniter facta. 107
Actio perſonalis contra debitorem non adimitur creditori per præſcriptionem. 117
Actio de euictione non competit, niſi re euicta. 118
Ad probandam poſſeſſionem, fructuum perceptio non requiritur. 115
Ad probandum annuum reditum, probāda eſt ſolutio quolibet anno facta. 116
Adultus aduerſus præſcriptionem reſtituitur. 123
Adiuuſſe præſumitur, qui potuit, aliàs non. 110
Aegypty cur quintas, Iſraelitæ verò decimas obtulerint. 93
Allegatio bonæ fidei non requiritur in principio cauſæ. 89
Amiſſio poſſeſſionis eſt quid accidens. 116
Amorem ſedat fames. 113
Amoris furore nihil vehementius. 112
Animi hominum incerti. 89
Anno luget fœmina virum. 92
Antichthon quid ſit. 92
Antiqui cur dextras iungebant. 92
Apocha priuata, nullo adminiculo ſuffulta, nihil probat. 102
Apud omnes fit numeratio ad denarium vſque numerum. 90
Arbitrandi ius an tranſmiſſibile. 128
Auditu probari quid poſſe. 127
Autoritas epiſcopi variis cauſis præſumitur. 101

B

Beneficia non poſſunt præſcribi. 96
Binarius cur numerus dicatur. 91
Binarius numerus propriè non compoſitus. 91
Bona fide præſcribens, vtrùm tutus ſit in foro conſcientiæ per ſuperuenientem malam fidem. 89
Bona fides requiritur in longi temporis præſcriptione, tam de iure ciuili, quàm canonico. 85
Bona fides autoris continuanda in ſucceſſorem, etſi nolit. 86
Bona fides an in dubio præſumatur: etſi nullus titulus appareat. 87
Bona fides non præſumitur in ſtatuto requirente eam. 88
Bona fides nunquam eſt notoria. 89
Bona fides præſumitur ex iuris notorio. 89
Bona fides eſt facti, non iuris. 89
Bona fides quomodo allegãda ſit. 89
Bona fides allegata probationis difficultate præſumitur. 89

C

CAſus perpetuus præſcribitur quadraginta annis. 126
Cenſus quid. 126
Chriſtus ipſa veritas. 104
Citatio non præſumitur ex lapſu temporis. 108
Cohabitatio per decennium probat matrimonium, ſi diutina fuerit. 95
Conditio erroris. 103
Conſenſus præſumitur ex patientia decem annorum. 95
Conſtitutio generalis odioſa generaliter intelligēda eſt. 125
Conſuetudo conformis eſt iuri communi. 85
Conſuetudo inducta per diuturnam ſolutionem, etiam nullo allegato, probatóve titulo. 111
Conſuetudo ius ampliat. 118
Conſuetudo inducens minorem præſcriptionem quadraginta annis contra eccleſiam non valet. 124
Conſuetudo reducenda ad ius commune. 125
Continua poſſeſſio quomodo probanda ſit. 114
Contra creditorem habentem hypothecariã quãdo non currit præſcriptio. 118
Contra iuramentum partis admittitur probatio in contrarium. 122
Contractus ex temporis diuturnitate vires accipit. 97
Creditor non agit contra tertium, niſi principali debitore excuſſo. 117
Creditores non opponentes ſe quando res ſubhaſtatur, præſtationes annuas amittunt. 126

Cubicis numeris vniuerſum conſtare, ſecundum Pythagoricos. 90

D

DEcas omnium rerum generaliſſima. 91
Decementia, decem pragmata, decē phena, decem noemata. 91
Decennij effectus. 98
Decennium eſt tempus domicilij conſtituti. 97
Decennium propriè lōgum tempus appellatur. 114
Deceptio ordinis quando opponenda. 119
Decima vnde orta. 92
Decima Ethnicorum. ibid.
Decima omnium hircorum Ioui reddita. ibid.
Decima centum talentorum Deo apud Delphos dedicata. ibid.
Decima Herculi dedicata. ibid.
Decima cur ſacerdotibus, primogenita verò Chriſto offerantur. 93
Declarandi ius an tranſeat ad hæredem. 128
Decretum in alienatione rei eccleſiaſticæ lapſu longi temporis præſumitur interueniſſe. 107
Decuſſis pro decade poſitus. 91
Definitio periculoſa eſt in iure. 96
Denarius numerus cur ſit tempus ſtatutum præſcriptioni. 90
Denarius numerus cæteris omnibus perfectior. ibid.
Denarius numerus cur apud Græcos decada vocetur. 92
Denarius numerus cur apud antiquos magno in honore fuerit. ibid.
Denarius numerus animæ genitor. ibid.
Denarius numerus in ſcripturis myſticus. 93
Dicto nuntij non ſtandum, niſi iurantis. 120
Dies poſteri, teſtes ſapientiſſimi. 103
Dies adimit ægritudinem hominibus. 112
Differentia vnitatis à puncto. 91
Diſpenſatio facilior propter tempus. 97
Diſpoſitio permittens occidere adulterum, ad quos non trahatur. 124
Diuturna præſtatio inducit iuſtam & ſufficientem cauſam, modò fuerit allegata. 88
Diuturna præſtatione cenſus probatur conceſſio in emphyteuſim. 99
Diuturnitate temporis confirmatur id quod nullum eſt. 97
Diuturnitatis ratione quædam fiunt, quæ aliàs nō debent fieri. ibid.
Diuiſio præſumitur ex ſeparata bonorum communium longo tempore poſſeſſione. 98
Diuiſio non præſumitur, niſi probetur. ibid.
Doctorum iuramentum. 121
Dolorem dies conſumit. 112
Domini dicuntur, qui in emphyteuſim conceſſerunt. 125
Dominium ex poſſeſſione præſumitur. 88
Donare nemo præſumitur. 97
Donatio non probatur ex ſola præſtatione decennali. ibid.
Dotis fauor. 125
Duæ præſumptiones circa idem non concurrunt. 117

E

ELigendi ius an tranſeat ad ſucceſſores. 128
Emphyteutica iura non præſcribuntur ſpatio decem, vel viginti annorum, nec longiſſimo tēpore. 125
Emphyteuta malæ fidei non præſcribit, nec eius hæres. 126
Emphyteutica res ab extraneo præſcribitur longo tempore, modò concurrat titulus cum bona fide. ibid.
Error communis operatur tantùm in temporalibus. 96
Error cōmunis non facit ius in ſpiritualibus. ibid.
Euidentiæ vis. 110
Ex diuturnitate temporis præſumitur inter fratres facta diuiſio. 109
Executio ſententiæ ſolenniter facta, præſumitur ex temporis diuturnitate. 107
Explicatio legis, cùm de in rem verſo. 119
Ex præſcriptione longi temporis vtile tantùm transfertur dominium. 118
Ex ſolius temporis diuturnitate non præſumitur mandatum: quandoque ſecus. 106
Ex ſolutione primi & vltimi anni præſumitur ſolutio medij temporis. 116
Ex temporis diuturnitate non præſumitur inſinuatio donationis, nec præſentia duorum conſanguineorum. 108

F

FActa non præſumuntur. 116
Fama ſola diuturni temporis probat dominium. 99
Fama diuturna inducit præſumptionē iuris. ibid.
Fama antiqua habet vim notorij. ibid.
Feudale ius quid. 126
Filiorum ſtatus per longum tempus confirmatur. 97
Finis delendi ex tempore. 112
Forma iuramenti. 122
Fundamento ſublato tollitur effectus. 118

G

GEnerale ſtatutum non intelligitur in caſibus ſpecialibus. 124

H

HAeres tenetur exonerare conſcientiam defuncti. 86
Hæres præſumitur ignorare iura eius, cui ſucceſſit. 127
Hæres quando poſſit iurare de facto defuncti. ibid.
Hypothecaria præſcribitur ſpatio decem, vel viginti annorum. 114

I

IActare ſuum nemo præſumitur. 106
Ignorantia licet præſumatur, in dubio allegari debet. 87
Impenſa præſumitur facta parte mandante. 106
In qua poſſeſſione ſufficiat principium & finem probare. 116
In dubio præſumitur quis eſſe præſens in eo loco, vbi habitat. 117
Inſtrumentum defectiuum plenè probat, & quando. 102

Inſtru

Inſtrumentorum dotalium priuilegium. 124
Inter decem entia duo ſunt præcipua. 91
Interrogationis quando ſtandum. 127
Inteſtatus dicitur, qui teſtari potuit. 118
Iudex ſupplere poteſt in notorijs, modo allegentur. 88
Iudicis officio id quod meri iuris eſt ſuppletur. 89
Iura emphyteutica priuilegiata. 126
Iuramenti forma. 122
Iuramento alterius ſtandum eſt de damno dato. 123
Iuramento cuius ſtetur ſuper feudo nouo, antiquóue. 121
Iuramento ſingularis ſucceſſoris quãdo ſtetur. 128
Iuramento illius qui præſcripſit, quando ſtandum ſit. 122
Iuramentum artificum & mechanicorum. ibid.
Iuramentum præſtandum eſt parte præſente. 123
Iuramentum doctorum. 121
Iuramentum militum. ibid.
Iuramentum medicorum. ibid.
Iuramentum obſtetricum. ibid.
Iuramentum non præſumitur præſtitutum à teſte, niſi diuturnitate temporis. 102
Iuramentum delatum in ſupplementum probationis. 123
Iuramentum orphanotrophorum, tutorum & curatorum. 122
Iuramentum rectorum hoſpitalium, & rectorum communitatum. ibid.
Iuramentum erogatorum annonæ publicæ. ibid.
Iuramentum eorum, qui teſtamenta exequuntur. ibid.
Iuramentum inſpectorum finium agrorũ, eorumq; qui agros deſignant, & nuntiorũ publicorũ ibid.
Iuramentum cuſtodum carcerum, & eorum, qui mittuntur ad redimendos à Turcis captiuos. ibid.
Iuramentum quando non ſit neceſſarium. ibid.
Iuramentum legis, hominis non item tranſmiſſibile. 128
Iuramentum damni intranſmiſſibile. ibid.
Iuramentum à lege delatum quando tranſeat ad hæredem. ibid.
Iuramentum quale & quando tranſmiſſibile. 127
Iuramentum quod & quando ad hæredẽ non porrigatur. ibid.
Iuramentum ex parte iurantis perſonale. ibid.
Iuramentum calculatorum, eorúmque qui computationes literarum faciunt. 121
Iuramentum aduocatorum. 122
Iuramentum calumniæ non poteſt tolli per conſuetudinem. ibid.
Iuramentum officialis. 121
Iuramentum iudicis. ibid.
Iuramentum requiritur ſuper expenſis. 119
Iuramentum neceſſariò præſtandum. 122
Iurandi facultas non tranſit ad hæredes, nec cedi poteſt. 127
Iurandi ius tranſit in hæredem vniuerſalem & ſingularem. 128
Iurandum eſſe, etſi ſimplici dicto credi dictũ ſit. 119
Iurandum eſt coram iudice, aut alio in id à iudice deputato. 123
Iurant, qui res alienas adminiſtrant ac tractant. 121
Iurare quis debeat. 119
Iurare de facto alieno tenetur nemo. 122
Iuret is, cuius conſcientiæ quid relinquitur. 120
Iuris notorium non eſt allegandum. 89
Ius declarandi an & quando tranſeat ad hæredem. 128
Ius arbitrandi an tranſmiſſibile. ibid.
Iuſſus patris præſumitur aditionem filij præceſſiſſe. 94
Iuſta cauſa non credendi ei, qui allegat titulũ. 122

L

LAqueus amoris extremum remedium. 113
Legitima cauſa præſumitur ex diuturna ſolutione. 111
Lex noua non extenditur ad ea, quæ longo tempore ſunt ſtabilita. 97
Lex Moſaica pertinens ad depoſitum. 120
Lex debet eſſe iuſta, rationabilis & honeſta. 118
Lex ſemper loquitur. 128
Libertatis poſſeſſio præſumptione iuris nititur. 101
Litera dimiſſoria neceſſaria de iure Canonico. 100
Longa & tenax populi memoria pro veritate habetur. 14
Longa locorum & temporum interualla, amoris remedia. 113
Longinquitas temporis, veriſſima probatio. 104
Longiſſimum tempus conſideratur in purganda mala fide. 101

M

MAla fides defuncti non nocet hæredi non vtenti ipſius acceſſione de iure Canonico. 86
Mala fides autoris nocet ſucceſſori in præſcriptione longi temporis 117
Mandatum patris neceſſarium in aditione hæreditatis factæ à filio fam. 105
Mandatum ex longo temporis ſpatio præſumitur. ibid.
Mandatum quando præſumatur. 106
Maritus poſt iuramentum poteſt vxorem repetere, niſi decennium ſit elapſum. 97
Media probanda ex extremis 115
Medicorum iuramentum. 121
Medij temporis probatio non requiritur, initio & fine probatis. 116
Memoria quid. 113
Memoria vis animi. ibid.
Mendacium nullum ſeneſcit. 104
Menſis ſeptimi dies decima ſancta. 93
Milites immatriculati, priuati habentur. 121
Militum iuramentum. ibid.
Monialis mutans monaſteria acquirit ſecundo, non primo monaſterio. 111
Multum præſumitur pro factis antiquis. 102

N

NAturalis obligatio non tollitur præſcriptione. 89

Nemo poteſt ſeipſum hæredem ſcribere, nec miles quidem. 125
Nolle dicitur, qui velle poteſt. 118
Non valenti agere, aut impedito de iure non currit præſcriptio. 117
Notarius an præſumatur, qui ſe pro tali geſſit. 104
Notarius cui interdictum eſt ſibi officiũ, non poteſt ſcribere ad pias cauſas. 125
Notorij allegatio fieri poteſt poſt concluſionem in cauſa. 88
Notorium quid ſit. 111
Nulla ſit præſumptio pro ſententia nulla. 110
Nona conſtitutio etiam generalis non comprehendit caſum feudalem. 126
Nullum temporis ſpatium inducit vnionem. 102
Numeri quidam purgationi & corrigendis vitiis dicati. 92
Numerus denarius ab antiquis cur perfectus dicatur. 91

O

Obſtetrices non iurant de veritate. 121
Odioſa nõnunquam latè interpretanda. 125
Olim dominus, hodie quoque præſumitur dominus, modò cauſa dominij allegetur. 88
Onus probandi in aduerſarium, transfertur propter longum tempus. 100
Ordinatus ab alieno epiſcopo probare debet dimiſſionem. ibid.
Originale inſtrnmentum præſumitur authenticum, & quando. 107

P

Pares curiæ cognoſcunt de controuerſia inter dominum & vaſallum, & iurare tenentur. 121
Pater & filius iuris fictione vna eadémque perſona, inter quos conſenſus præſumitur interueniſſe. 109
Patre decennio poſſidente hæreditatem filio delatam, præſumitur filij conſenſus interueniſſe. 95
Patris conſenſus quando præſumatur interueniſſe. 94
Penſio emphyteutica quanto tempore præſcribatur. 126
Per cuſtodiam longi temporis præſumitur mandatum cuſtodiendi interueniſſe. 105
Periti in arte electi iurent, & quomodo. 120
Periurio occurrat iudex. 128
Perſona patris & filij vna intelligitur. 127
Pij in maius meliúſque procedunt. 104
Plato denario numero vtebatur ad delendam culpam. 92
Plato integram abſoluta Reipubl. formam decem libris concluſit. 91
Præſcribens contra ius commune, videtur eſſe malæ fidei. 100
Præſcriptio an currat contra minores. 123
Præſcriptio iuris communis, aut moribus inducta contra quos non currat. 118
Præſcriptio nõ currit impedito ante illius inchoationem. ibid.
Præſcriptio inducta in fauorem præſcribentis, & odium negligentis. ibid.
Præſcriptio ſine bona fide allegata. 89
Præſcriptione quæſita in fideicommiſſum non veniunt. 90
Præſcripſiſſe ſe dicens, bonam fidem allegare debet. 88
Præſentia eſt fundamentum præſcriptionis decem annorum. 117
Præſentia eſt facti, nec præſumitur. ibid.
Præſentiam allegantí incumbit probatio. ibid.
Præſumptio & notorium longè differunt. 89
Præſumptio quando allegari debeat. ibid.
Præſumptio autoritatis epiſcopi ex diuturnitate temporis. 102
Praſnmptio ex facto actoris vel rei procedens, neceſſariò debet allegari. 88
Præſumptio debet eſſe ſuper allegatis. ibid.
Præſumptio malæ fidei ex longo tempore tollitur. 100
Præſumptio non cadit in ignorantem. 110
Præſumptio iuris eſt liquida probatio. 89
Præſumendum eſt pro tempore. 104
Præſumptum dominium debet allegari. 88
Principum priuilegia non poſſunt poſſideri ſine titulo. 105
Priuilegia ſunt contra ius commune introducta. ibid.
Priuilegiati an comprehendantur ſub generali ſtatuto. 125
Priuilegium non tollitur per conſtitutionem generalem ſequentem. 124
Probatio tituli omnino neceſſaria eſt. 96
Probatio fit lenior ob temporis diuturnitatem. 105
Probatio tituli per iuramentum. 95
Probatio tituli in beneficiis eccleſiaſticis non fit ex temporis diuturnitate. 96
Poſſeſſio ciuilis animo retinetur. 116
Poſſeſſio ciuilis ſufficit ad præſcriptiones. ibid.
Poſſeſſionis initium probare ſatis eſt. ibid.
Poſſidere pacificè quis dicatur. 90
Pythagoricum ſymbolum. 91
Pythagorei mundum appellant decada. 92

Q

Quantum tempus exigatur, vt præſumatur oblíuio. 113
Quarta ſemper deducenda eſt, licèt à parte omittatur. 89
Quaternario omnis progreſſio perficitur. 91
Quaternio omnium, quæ creata ſunt idea. ibid.
Querela Veneris de graui Iunonis ira in Troianos. 112
Qui negotia gerit alterius nomine, præſumitur mandatum habere, niſi probetur contrarium. 106
Quilibet præſumitur bonus in dubio. 87
Qui minus portione ſua hæreditaria poſſidet, non videtur ius ſuum remittere. 98
Qui ſemel poſſedit præſumitur & ſemper poſſediſſe, ſi alleget. 116
Quod tempore eſt poſſeſſum præſumitur principis habere

[S]abere voluntatem. 105

R

RAtihabitio præſumitur per longum tẽpus. 95
Ratihabitio fieri debet intra tempus definitum. ibid.
Ratio colligendi denarium numerum. 21
Ratione temporis plus actum quàm ſcriptum præſumitur. 108
Reges Aegyptiorũ iudices ex lege ſua adiurãt. 121
Remedium maximum iræ, mora. 112
Romani rerum omnium exploratores. 103
Romani cur aperto capite ſacra faciebant. ibid.
Romanarum legum origo. 120
Romanorum more magiſtratum gerens iurabat in leges. 121
Res denominatur à fine. 115
Reſcriptum falſis allegationibus impetratum, non præſumitur doloſum. 87

S

SAcramentum defuncti & heredis vnum. 127
Sapientiſſimus conſiliorum dator tempus. 103
Saturnus unde Latinis dictus. ibid.
Saturnus, temporis longitudo. ibid.
Saturnus à Poëtis traditus filios ſuos deuorare, ac eoſdem euomere. 112
Saturnus Græcis Chronos dictus. 103
Semel poſita qualitas præſumitur adeſſe. 116
Sententia rectè ritéque lata præſumitur propter temporis diuturnitatem. 107
Sententia plus iuris habet, quàm facti. 110
Sententia nulla nihil iuris habet. ibid.
Sententia poſt multum temporis poteſt declarari nulla. ibid.
Seruij Sulpitij laus. 112
Signa, quibus Græci & Hebræi demonſtrant decem. 91
Silere non dicitur, qui loqui non poteſt. 118
Sodoma & Gomorra propter decem iuſtos fuiſſent ſaluatæ. 92
Solennitas adhibita præſumitur in venditione rei eccleſiaſticæ ob longum tempus, ſed & in omni alienatione. 107
Solennitas extrinſeca non præſumitur, niſi ob longum tempus. 108
Solennitas ex diutina poſſeſſione præſumitur præceſsiſſe. ibid.
Solennitas extrinſeca ex longo tempore præſumitur, vbi non requiritur ſcriptura. ibid.
Solennitas tendens in præiudicium tertij, non præſumitur ex longo tempore. ibid.
Solennitas cui renuntiari poteſt, facilè præſumitur. 110
Solutio non præſumitur, niſi ſubſit cauſa. 98
Sphæra quibus conſtet. 92
Statuta reſtrictiuã recipiunt interpretationẽ. 123
Statuta laicorum ſuper præſcriptionibus, non ligant eccleſiam. 124
Statuti generalis diſpoſitio non includit caſus priuilegiatos. ibid.
Statutum generale non intelligitur de perſonis nominatim à ſuperiore priuilegiatis. ibid.
Statutum reducendum eſt ad ius commune. 118
Statutum peccatum inducens, non valet. 86
Statutum conueniens cum iure communi, recipit eius limitationes. 118
Statutum & conſuetudo ligant etiam minores. 123
Statutum vel conſuetudo contra ius commune nõ comprehendit minores. ibid.
Statutum quando recipiat interpretationem reſtrictiuam. 118
Subrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur. 123

T

TAntum operatur diſpoſitio generalis in genere, quantum ſpecialis in ſpecie. 125
Tempora præſcriptionum. 90
Tempore omnia fiunt. 112
Temporis tractu omnia langueſcunt. ibid.
Temporis virtus multiplex. 111
Temporis diuturnitas quando inducat præſumptionem tacitæ donationis. 96
Temporis ratione quis non ſortitur forum. 97
Tempus cur Deus facilis dicatur. 113
Tempus omnino adimit memoriam. ibid.
Tempus rerum omnium ſapientiſſimum. 103
Tempus pro veritate eſt. 102
Tempus omnia reuelat. 103
Tempus omnium rerum longius. ibid.
Tempus cuncta videt & audit. ibid.
Tempus Saturni nomine ſignificatur. 112
Tempus minuit affectus. ibid.
Tempus ſimpliciter prolatũ ſignificat decenniũ. 93
Tempus omnium obliuionem inducit. 113
Tempus cur dicatur rudiſſimum, & indocile. ibid.
Tempus inducit præſumptionem tituli. 95
Ternarius numerus primus incompoſitus. 91
Teſtamentum prius cum clauſula derogatoria, poſteriore, lapſu decennij tollitur. 114
Teſtibus deponentibus, quem bonum eſſe, magis creditur, quàm malum eſſe deponentibus. 88
Tituli præſumptio ex diuturnitate tẽporis contra ius commune. 105
Titulum ſe habere aſſerens iuret. 119
Titulum allegans tenetur illum edere. 122
Titulus an omnino neceſſarius ſit, etiam nulla facta mentione in hac conſuetudine. 85
Titulus beneficij an ſemper præſumatur ex longo tempore. 96
Titulus beneficij probatur per iuramentum. 119
Titulus non requiritur in præſcriptione triginta, aut quadraginta annorum. 87
Titulus præſumitur ex poſſeſſione decennali. 119
Titulus cenſetur allegatus ex decennali poſſeſſione. 93

V

VEnerei appetitus nonnullos ad inſaniam adigunt. 112
Verba clara non egent interpretatione. 117
Verba enuntiatiua non probant, niſi ob temporis diuturnitatem. 104
Verbis enuntiatiuis ſtatur ob diuturnitatem temporis, etiamſi enuntiẽt actum impoſſibilem. 105
Verbum, ſeigneurianx, de quibus accipiendũ. 126
Veritas filia temporis. 103

Veritas tempore detegitur. ibid.
Veritas vbi non habet locum nec præſumptio habebit. 110
Veritatem dies aperit. 103
Veritatis parens & deus Saturnus, idem & ipſum tempus dicitur. ibid.
Veritatis ſtatus qualis. ibid.
Veritatis vis. ibid.
Vetuſtas inuidioſa. 111
Vetuſtas ipſam etiam naturam perimit. ibid.
Violator pacis. 103
Virgilius Platonicus. 92
Vis poſſeſſionis cõſiſtit in perceptione fructuum. 115
Vis euidentia. 110
Vnio non tantùm præſumitur temporis diuturnitate, ſed & conſenſu epiſcopi & capituli. 102
Vnum rectè dicitur primum. 91
Vnum non habet compoſitionem. ibid.
Votum præſumitur ex diuturna obſeruatione in monaſterio. 98
Vſura temporis diuturnitate remiſſa. 96

FINIS.

RERVM VERBORVM SENTENTIARVMQVE QVAE IN HOC TRACTATV DE IVDIC. ETC. CONTINENTVR INDEX COPIOSISSIMVS.

A

ACquirere prohibitus immobilia, non intelligitur prohiberi acquirere domunculam. 136
Acquiſitio momentanea filij, nihil prodeſt patri ad vſumfruct. n. 58
Actum non vitiat modicus defectus. 137
Actus diuerſitatem & forma, vnius hora internallum arguit. 150
Adagiũ, nec omnia, nec paſsim, nec ab omnib. 147
Adiuiſſe non præſumitur poſsidens res quaſdam hæreditarias nullius, aut parui pretij. 144
Adminiſtratores omnes expenſas minutas ſuo iuramento probant. 136
Affinitas quæ non repellit à teſtimonio, non conſideranda. 148
Africani nomen quid declaret. 133
Alimenta vide in verb. Tranſigi.
Alimentorum minutorũ trãſactio fieri poteſt. 141
Alienare prohibitus ſub pœna priuationis hæreditatis. 154
Alienare quando poſsit Rex. 146
Alteratio modica non dicitur infirmitas. 138
Auferis furtum eſt. 150
Appellatur etiam in minimis cauſis. ibid.
Appellatio ſi deſerta ſtatuatur, ni ſex denarios appellans ſoluerit, &c. 153
Arbitrator poteſt lædere alteram partium in modico. 143
Arbitramenta cur ſint introducta. ibid.
Arbores fructiferas ſi exciderit emphyteota, expellitur. 63
Argumentum à re ad tempus valet. 143
Arma prohibitus portare, non intelligitur de paruis cultellis. 139

B

BAnnitus prohibitus ad aliquos honores prouehi. 151
Bannito cancellando ſi certam ſummam ſoluerit, quomodo ſtatuto ſatisfiat. 154
Barbaris vinum nec guſtus quidem cauſa deferendum & quare. 152
Bona omnia à prælato mortuo relicta, ſucceſſori reſeruantur. 151
Brocardica materia. 155

C

CAmpſorum vt ſcriptis credatur, eſt reprobata conſuetudo. 134
Cauere pro medico quis cogi non debet. 140
Ceſſatio modici temporis non conſideranda. 146
Ceſſio non valet, ſi cedens bonis vnum denarium ſibi reſeruauerit. 153
Citatum dicentem, ſe non iuiſſe, excuſat leuis occaſio à vera calumnia. 151
Ciuitatem aliquam ſui regni Rex alienare non poteſt. 146
Clauſula, quòd ſi non omnes &c. quomodo intelligatur. 142
Clerici de quibus bonis ex eccleſia acquiſitis teſtari poſſint ex conſuetudine. 140
Colonus non eſt teſtis integer pro domino. 148
Colonus cadit à locatione propter vnum nummũ non ſolutum. 154
Concordia inita nihil prodeſt, & cur. ibid.
Conditio tota requiritur ad eſſe ſui diſpoſiti. 137
Conditionaliter loquens diſpoſitio. 156
Conductori quando fienda remiſsio mercedis. 139
Conſors quis dicitur ratione minimæ partis. 150
Conſuetudo quæ ad delinquendum prouocat, non valet. 134
Conſuetudines pernicioſæ non ſeruandæ. ibid.
Conſuetudo, valet, vbi valet ſtatutum. ibid.
Conſuetudini cui ſtandum. ibid.
Conſuetudinis forma medullaris eſſe debet ratio. ibid.
Conſuetudo quòd imperfecta probatio plenè probat in omnibus, non valet. 135
Conſuetudo irrationalis, & inhoneſta. ibid.
Conſuetudo poteſt facere aliquando de probatione inualida, validam. ibid.
Conſuetudo grauamen adferens eccleſiæ, non valet. 140
Conſuetudo quando dicatur multum, vel modicũ præiudicialis eccleſiæ. ibid.
Conſuetudo non poteſt permittere vſuram. 151
Conſuetudo non valet contra ius diuinum. ibid.
Contractus forma ex integritate conſiſtit. 154
Contrariorum quando ſit eadem diſciplina. 148
Controuerſiæ leues de plano iudicandæ ſunt. 133
Creditor aut debitor pupilli, à tutela repellitur 141

Creditor

Creditor rectè pignus diſtrahet, ſi modicum quid de debito ſupererit. 150

D

Damnum modicum ferre debet, cui non auferunt modicum lucrum. 139

Debitor venditionem pignoris, quando impedire non poteſt. 150

Decurionum in ordine eſſe non poteſt atrocis iniuriæ damnatus. 77

Debitorem vt quis propria manu ſibi poſſit conſtituere, eſt exemplo pernicioſum. 134

Defectus, vide in verb. Actum non.

Defectus modicus in omnibus tutelæ rationibus totum non vitiat. 137

Deformitas modica non excludit à functione ſacerdotij. 141

Deierare quis non præſumitur pro modico. 136

Delegatio cauſa abſentiæ, expirat reuerſo delegante. 146

Delegati cum clauſula, quòd ſi non omnes. quomodo cognoſcant. ibid.

Delegatus poteſt cognoſcere de paulò maiori ſumma quàm ſit expreſſum. 147

Dies vnus datur pro viginti millibus paſſuum. 150

Dimidia iuſti pretij. 154

Diſſimilitudo modica impedit argumentum à ſimili. 155

Diſpenſatio ſuper pluralitate beneficiorum, quando non proſit impetranti. 151

Diſpenſatio, res ambitioſa & reſtringenda. ibid.

Diſpoſitio loquens per verbum, aliquid. 156

Doli actio pro modico non datur, & quare. 136

Dolo geſſiſſe non præſumitur, vbi nullum aut paruum commodum reportaret. ibid.

Dominium tranſlatum non videtur, quod momẽto durat. 139

Dominium transfertur ex actu momentaneo. 150

Domin⁹ nõ agit ꝑ modica iniuria ſeruo illata. 149

Domus appellatione non venit domuncula. 136

Domum valde deteriorant poteſt expelli. 144

Domus quantum ſit deterior facta arbitrio iudicis committitur. ibid.

Donationem reuocat magna ingratitudo. 143

Dotis lucrum videtur deferri propter onera matrimonij. 153

Dotis priuilegia competunt etiamſi momento duret matrimonium. ibidem

E

Eccleſia de bonis rem modicã, prælatus quando donare poteſt. 140

Eccleſiæ modicum præiudicialis conſuetudo, valet. ibidem

Eccleſia cathedralis, aut alia, non poteſt ſtatuta facere ſine conſenſu epiſcopi. 142

Eccleſia in minimis membris firmam vnitatem habere debet: ſicut in magnis. 155

Ecluſam facere. 149

Effuſio verbum, ſua natura denotat abundantiam. 138

Emiſſarium fieri in publico flumine, quando impediri non poſſit. 149

Emphiteota non poteſt expelli propter modicam deteriorationem. 144

Emphiteota ex defectu ſolutionis vnius nummi, cadit ab emphiteoſi. 154

Emphiteotica res data pro penſione vnius denarij tantum. ibid.

Emphiteotæ non nocet nummus vnus per errorem non ſolutus. ibid.

Enunciatiua verba ad alium finem prolata, non probant. 148

Et in quibus probent. ibid.

Epiſcopi vocantur filij à Papa quando. 146

Exceptio implementi non ſequuti contractus, obſtat agenti. 153

Exceſſus quilibet vltra dimidiam, facit ſuppleri totum pretium. 154

Excommunicare pro minimis cauſis epiſcopi non debent. 140

Executores teſtamentorum iuramento ſuo fidem faciunt, de expenſis minutis. 135

Executor ad pias cauſas non transfert dominiũ ſi totum pretium receperit, excepto nummo. 153

Expenſæ minutæ factæ à tutoribus, curatoribus &c. ſolo illorum iuramento probantur. 135

Extare vt quid dicatur, ſufficit quantuluncunq; ex illo extare. 151

Extitiſſe non dicitur, qui parùm extitit. 147

Extraordinariis in remediis de minimis non curatur. 156

Extraordinaria ſunt quæ contra iuris communis regulas conceduntur. ibid.

F

Fab. Maximus conſulatum vltrò ſibi delatũ capere noluit. 144

Falſum aliquem commiſiſſe propter exiguã ſummam, non eſt credibile. 136

Fama, aut alia ſemiplena probatio, ſufficit in cauſa leuis momenti. 134

Famæ hominis parcitur pro re modica. 147

Febricula leuis non excuſat. 138

Fermentum modicum. 155

Feudum datum liberis maſculis & fœminis. 147

Feudum quodpiã modicũ, admittit fœminas. 148

Feudatarius & emphiteota, à colono & inquilino differunt. 154

Fideicommiſſum non cenſetur ademptum propter leuem offenſam. 149

Fideicommiſſum factum filio, ſi ſine liberis, momẽtum temporis extinguit. ibid.

Fideicom. vel legatarium prætor mittit in bonorũ poſſeſſionem, & cur. ibid.

Fidelis in nummo. 155

Filius nõ exhæredatur niſi propter magnam cauſam. 143

Filius æquiparatur vaſallo. ibid.

Filij omnes Iſrael &c. in deſerto mortui. 147

Filius patri ſuperſtes vno ſolum momento facit deficere conditionem ſi ſine. &c. 149

Filius ſi ſit in euidenti calumnia repellitur ab edict. Carbonia. 151

Filia dotata ſuccedere prohibita, procedit & in dotata exigua dote. 152

Filius hæres inſtitutus in nummo, teſtamentum non

non poteſt rumpere tanquam præteritus. 155
Fiſcalia bona filius princeps poteſt dare. 145
Fœmina non ſuccedit in feudo. 148
Fonte pluribus communi maior pars aquam concedere non poteſt, minori conſentiente. 153
Forenſis prohibitus acquirere, rem modicam acquirere poteſt. 138
Forma vbi data eſt, nihil mutari poteſt. 137
Forma omiſſio in quantumlibet minima parte, totum actum vitiat. ibid.
Formæ nihil addi aut detrahi poſſe. ibid.
Fraus in parua quantitate non præſumitur. 136
Furem occidere licet pro defenſione rerum ſuarũ. 146
Furtum committitur in gallina. 150

G

GAbella ſolui debens vt contractus valeat, ſi deficit vnus nummus, irritatur. 151
Galli primi alpes tranſiere vini dulcedine allecti. 152
Gubernaculum modicum. 155

H

HAereditatem patris non aditam tranſmittit ſuis ad quoſcunque. 153
Heres conficiens inuentariũ iuramento ſuo probat de expenſis. 135
Hæres ſi omiſit ponere vnam rem tantum in inuentario, an priuetur beneficio inuentarij. 142
Hæres ex teſtamento dicitur, qui patri ſuperuixit vel momento. 149
Heres damnatus fundum dare aut decem, nouem datis ad fundum nihilominus tenetur. 152
Homines ampliſſimi de ſua re nec teſtimonium dicunt. 133
Honorum continuatio legibus prohibita. 144

I

IGnorantia quando non probetur iuramento. 136
Illicò decedere quis dicatur. 147
Immunitas ab oneribus perſonalibus, non videtur liberare à leuibus. ibid.
Impendia modica non repetuntur. 145
Impenſa modica ad eum nonnunquam pertinet, qui alias non tenetur ad impenſas. ibid.
Impenſa modica quæ dicatur. ibid.
Imperator aut Papa ſtatuere non poſſunt, vt in quacunq; cauſa vnus fidem faciat. 134
Impetrans beneficium ſi aliud vel minimum taceat, impetratio non valet. 151
Incapaci nummum vnum reſtituens, cenſetur indignus tota hæreditate. 153
Incendiarij pœna mortis, non intelligitur de paruo incendio. 143
Incertitudo etiamſi procedat ex facto conuenti, admittitur incertus libellus cum de modico præiudicio agitur. 139
Inconſtantiam breuiſſimi temporis &c. prouerbium. 155
Infamia repellit ab ordine decurionatus. 145
Infamia morti comparatur. 147
Infantibus die octauo nomen imponebatur in veteri teſtamento. ibid.
Infans etiamſi horam tantùm vixerit poſt mortẽ patris, tranſmittit non aditam. 153
Infirmitas qualibet non denominat quem infirmum. 138
Iniuria leuiſſima nonnunquam capitur pro iniuria. 139
Iniuria atrox reuocat donationem. 145
Iniuriarum damnatus eſt infamis. 145
Iniuria leuis. ibid.
Iniquus in modico. 155
Inſtantia perẽpta acta ſola pereunt, non cauſa. 144
Inſtrumentorum amiſſio quando per iuramentũ probetur. 149
Inſtrumentum ratione vnius horæ altero prius eſt, & illi præfertur. 150
Interloquutoria adferens modicum præiudicium, poteſt ferri parte non citata. 143
Interuallum modicum, non inducit actuum diuerſitatem. 145
Inundatio modici temporis, præſcriptionem non interrumpit. 146
Iudex nemo eſt idoneus in cauſa ſua quantumuis modica. 133
Iudex & c. vide in verb. Tabellio.
Iudex delegans vicariũ iuriſdictioni dum aberit, &c. 142
Iudex ab omnibus omnino muneribus abſtinere debet. 147
Iudicum ſubſellia litibus exigui pretij perſtrepunt. 133
Iudicem mouere non debet modicum incrementũ. 147
Iudici de omnibus actis coram ſe creditur in cauſis vilibus. 148
Iuramento alicuius creditur, cum tractatur de paruo præiudicio. 135
Iuramentum recuſantis ſufficit, ad faciendam fidem de ſuſpicione. ibid.
Iurari debet de calumnia in cauſa quantumcũque leuis momenti. 155
Iure diuino vnius teſtimonio non eſt credendũ. 134
Iure communi cũ agitur, de minimis curatur. 155
Iuris remedia contra ius commune. 156
Ius benignitatis quid operetur. 137
Ius qualecunque ſit, competit de iure communi. 143
Ius ſpeciale eſt contra ius commune. 155

L

LAcedæmone lex erat, ne bis idem præfectus claſsis fieret. 144
Laicorum ſtatutum quando comprehendat pias cauſas. 142
Legatum propter leuem offenſam non cenſetur ademptum. 149
Legati vel fideicommiſſi cauſa etiam quam minimi cauendum eſt, ſi non ſoluatur. ibid.
Lex decemuiralis, eundem magiſtratum &c. vnde ſumpta ſit. 144
Libellus incertus quomodo admittatur. 139
Liberti liberi hæredes ex quantulacunque parte ſcripti, patronum excludunt. 149
Lingua modicum membrum, & magna iactat. 155
Loci conſuetudo conſideranda. 134
Lucrum facilius præſumitur quàm dolus. 136

Lumen

Lumen modicum. 155

M

MAgiſtratus parui & honores ſubiri poſſunt nullo intermiſſo tempore. 144
Magnus iudicandus vt paruus. 155
Mala fides temporis momentanei impedit præſcriptionem. 154
Mandati fines diligenter ſunt cuſtodiendi. 148
Mandatum in modico excedi poſſe. ibid.
Mandati forma ad vnguem obſeruanda. ibid.
Mandatò caſus non prouiſus, optima eſt occaſio mandati non cuſtodiendi. ibid.
Maſculus momento exiſtens excludit perpetuò fœminam, ſi per ſtatutum repellantur à maſculis. 149
Materia ſubiecta ſpectanda. 136
Mater non punitur ob modicum errorem in reddendis rationibus tutelæ filiorum. 137
Mater data tutrix antequam renunciet &c. non valet datio. 151
Matrimonium momentaneum ſufficit, vt vir lucretur dotem ex ſtatuto. 153
Mendacium modicum vitiat. 156
Mendicantium regulam non infringit dominium momentaneum. 139
Mendicantib. non licet habere annuos reditus. 155
Mendicantibus non licet habere quid proprium vel minimum. ibid.
Mercatoris ſcriptura pro ſe, an & quando ſtandum ſit. 134
Miliare vnum additum viginti, duos dies expoſcit. 150
Minima conſideranda ſunt, vbi de iure communi agitur. 153
Minimum quando requiritur pro forma, conſideratur. 156
Minimum quando ad integrandum certum maiorem numerum &c. ibid.
Minoris debitor [illegible] admittitur ſi debitum fuerit exiguum. 141
Medici nulla ferè ratio haberi ſolet. 136
Modica res excluſa eſt à rigore iuris. 140
pro Modico nec plus nec minus. prouerb. Gallicũ 141
Modica res ſimoniam non inducit. ibid.
Modicum priuilegium non ſubdito conceſſum, reuocari poteſt. 143
Modica quædam index accipere non prohibetur. 147
Modicum conſiderari, niſi contrarium ſit à iure expreſſum. 156
Modicum quando in diſpoſitione iuris communis conſideretur. ibid.
Momentum non eſt curandum. 139
Momenta nec a variatione partes decipi non conuenit. 142
Monetam falcificantis pœna, non habet locum in falſificante modicam quandam monetam. 147
Mora modici temporis, non eſt magnum damnũ. 145
Mora parua, non dicitur mora. ibid.
Morbus leuiſſimus, pro morbo non habetur. 139
Mors potius ſubeunda, quàm infamia. 147
Mulier non petens tutorem filijs, quando non puniatur. 139

N

NAtus non dicitur, qui ſtatim deceſſit. 147
Nauis appellatione, venit & ſcapha. 151
Neceſſitas. vide. in verb. vtilitas.
Nefas eſt, quicquid non licet. 155
Negatione ſola vel contradictione res videtur effici dubia, ſi adſit color aliquis. 151
Nihil & parum æquiparantur. 138
Nihil deeſſe videtur, quod parum deeſt. ibid.
Nomen maribus die nono, fœminis octauo Romani imponebant. 147
Notarius, conſultor, procurator recuſantur. 135

O

OCcaſio leuis eſt interdũ magni ponderis. 150
Occidere furem non licet pro re modica, aut vili. 146
Offendens non puniendus ex ſtatuto. 154
Offendens in vno, factus eſt omnium reus. 155
Officiales non ſyndicandi, ſi iura vel ſtatuta in leuibus non obſeruarint. 137
Officiario in quibus indiſtinctè credatur. 149
Ordinaria remedia de minimis curant. 156
Oui furtum dicitur. 150

P

PActum diſcretum, & indiſcretum. 135
Papa ſtatutum, & conſuetudo diſponentes, vt vni credatur, quando valeat. 134
Papa epiſcopos appellat fratres. 146
Parum qui tranſgreditur, non vituperatur. 137
Parum ſcientis, & nihil ſcientis æqualis eſt conditio. 138
Patronatus ius acquiritur per donationem eccleſiæ factam. 142
Patronus quis non efficitur propter [illegible] dotem. ibid.
Pauperes [illegible] puniendi, propter leues trãſgreſſiones. 138
Pecuniaria pœna pro minimis in corporalẽ tranſmutari non debet. ibid.
Pecunia communis modica, poteſt conuerti per poteſtatem in neceſſitates publicas. 142
Pertinens eſt propoſitio quæ qualitercunque adiuuatur etiam leui præſumptione. 153
Pertinentia dicuntur, quæ modicum ad cauſam conferunt. ibid.
Philoſophi quid ſentiant de mandato, & quomodo ſit cuſtodiendum. 148
Pœna ſtatuta domum comburenti, non habet locũ in comburente domunculam. 136
Pœna tendit ad publicum fauorem. ibid.
Pœnalis conſtitutio loquens de ſanguinis effuſione, non intelligitur de modica. 168
Pœna euitanda ex ſtatuto ſi quid ſoluatur intra menſem &c. 154
Pœna committitur in ſolidum, ſi quid promiſſioni ſub pœna deſit. 158
Poſſeſſor immobilium, ſatiſdare non cõpellitur. 141
Poſſeſſione deturbatus ſi paulò poſt recuperet, præſcriptio non eſt interrupta. 146

Poſſidens res hereditarias, præſumitur adiuiſſe hæreditatem. 143
Poſſidere non deſijt, qui ſtatim recuperat poſſeſſionem. 146
Poſſidens ab inteſtato omiſſa cauſa teſtamenti vel minimum quid, tenetur in ſolidũ ad legata. 150
Poſthum: natiuitate rumpitur teſtamentum, etſi illicò deceſſerit. ibid.
Poteſtas non poteſt iubere, quòd pecunia communis alij ſoluatur quam receptori. 142
Prælatus rem eccleſiaſticam etiam immobilem modici valoris alienare poteſt. 140
Prælatus minima ex his quæ ſunt eccleſiæ etiam ſine conſenſu capituli donare poteſt. ibid.
Præſcriptio intra pauciſſimos dies perficienda, habetur pro completa. 145
Præſcriptio interrumpitur per inundationem maris vel fluminis. 146
Præſcriptio procedit ex ſola ciuili poſſeſsione. ibid.
Præſcriptio interrumpitur per ſolutionem vnius nummi. 152
Præſens pro conſentiente habetur, quando agitur de eius modico præiudicio. 141
Præſtantias integras non ſoluens ſi puniatur, pro denario omiſſo, incidit in pœnam. 152
Pretium quod durat momento temporis, non attenditur. 139
Princeps poteſt in modico partem non citatam lædere. 143
Princeps poteſt ſine cauſa auferre ius alterius in modico quopiam. 144
Princeps non cenſetur velle alteri præiudicare. ibid.
Priuilegium non ſubdito conceſſum, reuocari non poteſt. 143
in Priuilegio quando modici ratio habeatur. 156
Probatio perfecta poteſt habere vim non perfecta per conſuetudinem. 135
Probatio præſumptiua ſufficit in modicis præiudicijs. ibid.
Probatio in his quæ conſiſtunt in animo, quando recipiatur per iuramentum. 136
Promittens ſi eum cui promiſerat non inſtitueret hæredem, non tenetur, quantulacunque res promiſſa ſit. 153
Promiſſio contra bonos mores. ibid.
Publiciana experiri poteſt, qui momento poſſedit. 150
Pupillorum ſcandalum vitandum, ſicut magnorum. 155

Q

QVantitas parua, iuris diuerſitatem non inducit. 141
Quantitatum diſtinctio non fit, vbicunque cõtra bonos mores aliquid geritur. 153

R

RAſura leuis & modica, inſtrumentum non vitiat. 142
ex Recuſatione non infertur magnum præiudicium. 135
Redhibitoria non datur pro re minima. 138
Redhibitoria actio datur pro re vili. 143
Rediiſſe non dicitur, qui ſtatim rurſum eſt abiturus. 138
Reſciſsio contractus non fit pro modico. 144
Reſcriptum non vitiat, vnus modicus litera defectus. 149
Reſcriptũ ratione vnius horæ alteri antponitur, licet ſint eiuſdem datæ. 150
Res immobilis prohibita alienari, non intelligitur de re aliqua vili. 151
Reſtitutio omnis eſt ius ſpeciale. 155
Res tanti eſt, quanti plurib. diebus vendi poteſt. 139
Rex non poteſt alienare regalia in præiudicium ſucceſſoris. 146

S

SAcerdos pro crimine modico non cogitur abſtinere à celebratione miſſarum. 142
Satiſdatio non euitatur pro vili ceſpite terræ. 141
Scandalum euitandum. 155
Scapha quid. 151
Sciſſura aut ſcorticatura leuis, non dicitur vulnus. 138
Scriptura non requiritur in cauſis modici præiudicij. 148
Sententia lata ſuper paruo furto in camera iudicis, non eſt ob id minus valida. 143
Seruus peculiatus dicitur, qui vel minimum habet peculium. 149
l. Si vnquam. de reuoc. donat. non habet locum reſpectu rei modicæ. 143
Socius reddens rationem geſtori, iuramento probat expenſas. 136
Solennitatis modicæ omiſsio, non obeſt. 137
Solennitas leuis data pro forma ſeruanda. ibid.
Solennitas quando eſt data pro forma. ibid.
Solennitas leuis quando dicatur. ibid.
Solutio quæ ex pacto durat momentum vnum, nõ parit liberationem. 139
Solutionis ceſſatio ex pacto in emphiteoſi appoſito. 154
Solutio facta pro maiori ſumma quàm ſit debitũ, vitiatur. 151
Speciali de iure quando agitur, de minimis non curatur. 155
Spoliatus ante omnia reſtituendus. 152
Statui non poteſt, vt vnus teſtis probet. 134
Statutum vt quis in ſua cauſa iudicet, an valeat. 133
in Statutis propria & ſtricta interpretatio recipitur. 118
Statutum Florẽtinum, ne domus alienetur, extra conſortes. 150
Succedens in minima parte, & omnino non ſuccedens æquiparantur. 138
Suſpectus de fuga quis dici non poteſt propter paruum debitum. 141
Syndicus qui ſub certa pœna tenetur denuntiare malefactores, punitur ſi vnũ prætermiſerit. 152

T

TAbellio & iudex eſſe quis poteſt in minimis cauſis. 139
Tempus impedito non currit: fallit tamen. 144

Tempus interpellat pro homine, niſi ſit paruum. 66
Temporis tractus non vitiatur propter modicum momentum. 143
Teſtis nemo eſt in ſua cauſa idoneus. 133
Teſtimonio vnius, nullus condemnatur. ibidem.
Teſti vni vt credatur per conſuetudinem diſponi non poteſt. 134
Teſtis vnus ſufficit in cauſa modici præiudicij. ibid.
Teſtis non repellitur propter modicum emolumentum. 136
Teſtium modica contrarietas, eorum teſtimonium non vitiat. 140
Teſtium diſcordia in minimis facit teſtimonium credibilius. 141
Teſtium depoſitio per vniuerſalem omnis, non vitiatur, licet pauci eximantur. 147
Teſtimonium illius: qui partim falſum depoſuit, omnino vitiatur. 148
Teſtimonium coloni domino quando non reyciendum. 149
Teſtis dictum ſi falſum eſt in vno nummo, totum vitiatur. 153
Theſaurarius tantillum quid ſuffuratus ex ærario, punitur vt fur pecuniæ publicæ. 154
Torqueri leuiter, & non torqueri ſunt paria. 132
Tortus parum ſiue leuiter, non habetur pro torto. ibid.
Tranſigi non poteſt ſuper futuris alimentis, niſi prætor interueniat. 141
Tutor & curator iuramento ſuo quid probent. 135
Tutor negligens collocare pecuniam pupillarem in emptionem prædiorum, quando non teneatur ad vſuras. 140
Tutor quando non tenetur facere inuentarium. 142
Tutori non obeſt ſi non poſuerit in inuentario aliquid valde modicum. ibid.
Tutoris datio non valet, quoquo modo erratum ſit in eius petitione. 151

V

VAſallus non debet feudo priuari ex cauſa, ex qua non debet filius exheredari. 143
Vaſallus non priuatur feudo propter modicam ingratitudinem. ibid.
Vaſallus qui dimiſit dominum in prælio, feudum debet amittere. ibid.
Venditio rei magnæ facta pro paruo pretio, habetur pro donatione. 147
Venditor aſſerens peculiatum ſeruum. 149
Venditio vt niſi ſtatuta die. &c. 151
Venditor poteſt totam rem retinere, etiam pro vno nummo pretij non ſoluto. 152
Veritas & mendacium. 155
Vinum prohibiti portare extrà, nec metretam deferre poſſunt. 152
Virtus non corrumpitur, ſi parum diſcedatur à medio. 137
Vitæ magis parcendum, quàm famæ. 147
Vixiſſe non dicitur, qui ſtatim obijt. 147
Vni neque Catoni credendum. 133
in Vniuerſitatibus ſunt pauci epiſcopi ferè ſemper. 146
Vox vnius, vox nullius. 133
Vſucapio interrumpitur per captiuitatem ſequutam. 146
Vſucepiſſe reuerſus quando fingatur iure poſtliminij. ibid.
Vtilitas euidentiſſima vt vni credatur, facit. 134
Vulnuſculum modicum, nullum habet in ſe delictum. 138
Vxori legatum dum eſſet cum filio, ſi abfuerit momentum, nihilominus debetur. 139
quæ in Vxore indotata, procedunt & in vxore habente paruam dotem. 138

FINIS.

INDEX IN COMMENTARIVM TITVLI, RES INTER ALIOS ACTAS ALIIS NON PRÆIVDICARE. C.

A

ABiens vltra mare poſt primam citationem, non eſt vlterius citandus. 167
Abſente quopiam partim cauſa reipub. partim rei priuata quid attendendum. 161
Abſenti quando nulla defenſio competit, citatio non requiritur. 164
Abſens non reputatur, qui citari debet. 172
Abſolutoria lata ſuper crimine publico quibus noceat. 169
Abſolutio iuramenti cauſæ cognitionẽ requirit. 170
Abſolutio iuramenti ne fiat, intereſt partis. 171
Abſolutio ſemel facta parte non citata, an teneat. ibid.
Abſolutio ab excommunicatione. ibid.
Abſolutio pœnitentialis, & iudicialis. ibid.
Abſolutio non ita magni præiudicij, ſicut ſententia. 172
Acceſſoriè ius patronatus vendi poteſt. 160
Actio vel defenſio competens primum alieni. 168
Actione nemini competente ex iuramento, abſolutio nullo citato valet. 171
Actus ex quo quis lædi poteſt, præiudicium innocato non facit. 157
Actus fieri in detrimentum alicuius, quomodo intelligatur. 158
Actus ex quo quis lædi poteſt, quando noceat non vocato. 163
Actus qui inuito aliquo fit, ignorante & abſente poteſt. ibid.
Actus pendens ex voluntate eius qui facit, abſente parte fieri poteſt. 164
Adam vocatus antequam puniretur. 166
Adminiſtratio interdicitur ipſo iure furioſo. 173
Aes alienum, excludit legatum. 163
Agnati non citandi neceſſariò, dum ſit legitimatio per patrem. 163
Alienari. vide in verb. vendi.
Alienare quando poſſit minor abſque decreto. 161
Animi declaratio poteſt fieri parte abſente. 164
Appellare quibus liceat. 163
Arbiter de liberali cauſa non cognoſcit, niſi incidenter. 160
Arbitratoris in ſententia, non requiritur partis citatio. 173
Arbitrator aſſumptus inter plures. ibid.
Arbitratore electo ſuper declaratione perſonarum, partis citatio non neceſſaria. ibid.
Arbitrium datum aliquibus ſuper publica vtilitate, quid comprehendat. 159

C

CAuſæ cognitio vbi requiritur, & citatio quoque. 170
Cauſa, eſt fundamentum poteſtatis abſoluendi à iuramento. 171
Chriſtianum mancipium Iudæus in conſequentiã fundi cui eſt aſcriptum, poſſidere poteſt. 160
Citare ad quid deceat, quos actus non tangit. 162
Citari pars in quibus caſibus debeat, quãdo Princeps concedit priuilegium. 164
Citari non debet, cui non poteſt fieri præiudicium. 171
Citatio omnium actionum inſtituendarum principium. 157
Citatio non requiritur in notoriis. 164
Citatio eſt iuris diuini. 166
Citatio requiritur in iudiciis. 165
Citatio & monitio differunt. 169
Citationem omittere, eſt defenſionem tollere. 166
Citatio ad quid fiat. 171
Citatio requiritur in notoriis. 173
Citatus qui dixit ſe nolle venire, non eſt citandus vlterius. 166
Clerico promouendo, quatenus nocet confeſſio. 162
Clerico producente literas clericatus, non eſt vocandus aduerſarius. 163
Clericatus probatio fieri debet coram epiſcopo. ibid.
Clericus captus pro crimine à iudice laico. ibid.
Confeſſio facta in quandam conſequentiam, non præiudicat. 162
Confeſſione incidenter facta, quis non eſt condemnandus. ibid.
Commiſſarius, quando debet partes citare. 165
Comparet qui vult pro ſuo intereſſe. 163
Compromiſſi vltima die, poteſt ferri ſententia. 165
Computorum reuiſio. 167
Coniecturis locus eſt in incertis, non certis. ibid.
Conſcientia alicuius commiſſum. 169
Conſcientia rectè informanda. ibid.

Conſcientia ſecundum leges. 165
Conſcientia quam ſibi quiſque fabricat. ibid.
Conſcientiæ dictio, importat arbitrium boni viri. ibid.
Conſtare non poteſt, niſi parte vocata. 169
Contingenter quid dicatur. 159
Contractus laicorum iuratus, quando per papam reſcindatur. 161
Contumaciæ præcedentis pœna, quomodo declaretur. 172
Contumax in reſpondendo poſitionibus. 167
Creditor an poteſt eſſe teſtis in cauſa debitoris. 158

D.

Debitor paſſus creditorem experiri de proprietate pignoris. 168
Debiti remiſſio per maiorem partem creditorum facta, cæteris abſentibus præiudicat. 172
Decernis in præiudicium abſentis, nihil debet. 170
Defectus ſemel purgatus, non poteſt iterum opponi. 170
Defenſio eſt iuris naturalis. 166
Delatio iuramenti, quomodo fieri poſſit. 164
Delegatus iudex formam mãdati obſeruare debet. 161
Delegati iudicis ampliatur iuriſdictio ratione cõſequentia. ibid.
Detrimentum alterius dicitur, quando principaliter redundat. 158
Deus noluit punire peccata Sodomorum, niſi deſcenderet. 166
Deus inſtituit citationem. ibid.
Deus remittit iuramentum, remittente parte. 172
Diſpenſatio iuramenti, quomodo fieri poſſit. 170
Dolus de futuro principaliter remitti nõ poteſt. 159
At in conſequentiam poteſt. ibid.
Donatio facta uxori à viro in conſequentiam, valet. ibid.
Donationis inſinuatio nemine citato fieri poteſt. 172
Dotis cauſa ad iudicem ſecularem pertinet. 161

E

Eccleſiæ commodum pertinet ad prælatum cõſequenter. 158
Eccleſiaſticus iudex ſolus cognoſcit de cauſa vſurarum. 161
Electionis cauſa, reſpicit publicum intereſſe. 170
Electionis cauſa, cur quaſi popularis. ibid.
Electus ad dignitatem. ibid.
Eliſæus maledixit pueris, eum irridentibus. 159
Emptor paſſus venditorem agere, quando ſibi præiudicet. 168
Epiſcopus petens quartam decimarum contra quandam eccleſiam. 158
Epiſcopus, & etiam papa quando abſoluendi poteſtatem non habent. 170
Examinatio alteri cõmiſſa an quis ſit idoneus. 165
Excommunicari quomodo poſſit à iure excommunicatus. 169
Excommunicatio dependet à voluntate eorum qui excommunicant. 171
Excommunicatio ſemper valet. ibid.
Expenſarum. vide in verb. Taxationis.

F

Fideiuſſor poteſt eſſe iudex in cauſa rei principalis. 158
Fideiuſſor iudicatum ſolui. 162
Fideiuſſor contractus. ibid.
Filiationis in cauſa ſententia lata cum patre, omnibus nocet. 170
Fiſci priuilegium in vendendo rem quam habet communem cum alio. 168
Fiſcus vendens rem alienam ſciens, nihil obeſt domino. ibid.
Fiſcus ſi rem alienam vendat imprudenter, venditio manet, ſed reſtituitur pretiũ domino. ibid.
Forum vt foro addatur, iuramentum operatur. 170

G

Gratiam vel priuilegium concedendo princeps, non tenetur vocare quibus ſit præiudicium. 164

H

Hæredis condemnatio præiudicat legatariis non citatis. 162
Helias fecit ignem deſcendere de cælo. 159

I

Ignobilis. vide in verb. Nobilis.
Incorporalia per ſe non veniunt in diuiſionem. 159
Incidentium. vide in verb. Iuriſdictio.
Incidenter quod fit, non attenditur. 161
Indiuidua res quid operetur. 168
Iniuriam nemini facit, qui ſuo iure vtitur. 164
Inſultum faciens contra aliquem, vnde concitatio ciuitatis orta ſit, quatenus puniatur. 159
Inſtrumenta garentigiata. 162
Interloquutoriæ modici præiudicij, quomodo poſſint ferri. 167
Iudæus Chriſtianum mancipium poſſidere non poteſt. 160
Iudex quis eſſe poteſt in ea cauſa quæ ad illum pertinet in conſequentiam. 158
Iudex laicus non poteſt aliquem iure patronatus priuare. 160
Iudex maleficiorum incidenter poteſt cognoſcere de cauſa ciuili. ibid
Iudex procedens ad informationem vt vir bonus, citare non cogitur. 172
Iudex quod pronũtiat, pro declaratione rei à iure pronuntiata habetur. 169
Iudex ciuilium cauſarum, quande cognoſcat de criminali. 160
Iudex aliàs incapax, poteſt incidenter cognoſcere. ibid.
Iudex excommunicans ipſo iure excommunicatum, ſine monitione id facere poteſt. 173
Iudicium redditur in iniuſtum. 165
Iudicis delegati fines non adeo latè patent, vt ordinarij. 161
Iudices eccleſiaſtici inhibent ſecularibus ſine citatione. 167
Iudici non eſt permiſſum offendere partem nec in modico. 171
Iudicio ſubiectus nõ eſt, qui ad illud nõ vocatur. 157

Iura

Iuramentum quin deferatur, pars facere non poteſt. 164
Iuramentum eſt iuris naturalis & diuini. 170
Iuramentum multùm operatur. ibid.
Iuramentum exactum per calumniam. 171
Iuramentum perſonale & reale, & quatenus. ibid.
Iuramentum temerarium quid requirat. ibid.
Iuramentum vi extortum obligat. ibid.
Iuramentum ſponte præſtitum multò fortius. 172
Iuratus contractus. vide in verb. contractus laicorum.
Iurans ſe non vocaturum partem in iudicium, ea non citata abſolui poteſt. 171
Iuranti de damno abſente parte & non citata, an & quando credatur. 164
Iuriſdictio augetur ratione incidentium quæſtionum. 160
Ius conſtitutum facilius retinetur, quàm de nouo inducatur. 169
Ius quaſi publicum, & quaſi populare. 169. & 170

L

LAicus iudex an poſſit priuare iure patronatus. 160
Legatarij ſunt teſtes idonei in cauſa teſtamenti. 158
Legatum ſi fuerit vni, quem Titius fuerit arbitratus, quomodo poterit eligere. 173
Legitimatio naturalium per patrem. 163
Legitimationis qualitas declarata per ſententiam. 170
Legitimatio filiorum à patre fit ſine citatione. 172
Libidinis cauſa capiens & detinens aliquam perſonam &c. 159
Litis dubius euentus. 171

M

MAleficiorum iudex de ciuili cauſa non iudicat. 160
Mandator & fideiuſſores non citati quomodo tenentur. 162
Mandatum procuratoris extenditur ratione incidentis ad ſpecialiter ſibi non commiſſa. 161
Mandatum ſpeciale quando non ſit neceſſarium in his, in quibus aliàs requiritur. ibid.
Maritus paſſus ſocerum agere de proprietate dotis. 168
Matrimonij quæſtio ad iudicem eccleſiaſticũ principaliter pertinet. 161
Minor non poteſt alienare immobilia ſine decreto. ibid.
Monaſterium minor ingrediens omnia ſua bona dicat abſque decreto. 161
Monitio fit vt quis ſatisfaciat. 169

N

NOteriè prodigo ipſo iure interdicta eſt adminiſtratio. 173
in Notorijs non eſt opus venire ad iudicium. 172

O

OBligatio ex iuramento non quæritur, vbi verſatur turpitudo ex parte recipientis. 172
Occultare ſe, nec pati citationem ad ſe peruenire. 167
Ordinarij iudicis ampliatur iuriſdictio ratione incidentia. 161
Ordinata à iudice parte non citata, poſſunt alia abſente retractari. 173

P

PApa ius alteri quæſitum ex iure naturali, nõ poteſt tollere. 161
Papa poteſt ferre diffinitiuam, nulla præcedente citatione, & quando. 165
Papa habet pleniorem poteſtatem iuris eccleſiaſtici. 161
Papa non poteſt procedere ſine citatione. 166
Papa non poteſt abſoluere à iuramento non ſubſiſtente cauſa. 170
Parentes, patronos &c. vide in verb. Veniam.
Partis præſentia aut citatio non neceſſaria quando. 163
Patronatus ius vendi non poteſt. 160
Perſonaliter citatus, non eſt denuò citandus. 166
Populares actiones, in quibus agitur de iure publico. 169
Poſſeſsio tranſlata in alium quomodo tertio præiudicet. 170
Præiudicium principalis, & eius de quo agitur acceſſoriè. 157
Præiudicium irreparabile. 162
Præiudicium plenum. 168
Præiudicium quale quale quid & in quibus operetur. ibid.
Prælatus in cauſa ſua eccleſiæ poteſt eſſe teſtis. 158
Prælatus poteſt eſſe iudex in cauſa ſuæ eccleſiæ. ibi.
Princeps ſolus cognoſcit de nullitate ſententiæ latæ à ſuo delegato. 160
Principaliter quid. 159
Princeps gratiam vel priuilegium concedit iniuſtè his quibus præiudicatur. 164
Princeps an poteſt cognoſcere nõ citata parte. 166
Principis ſententia habet vim legis. 170
Principali ſublato, tollitur acceſſorium. 161
Priuilegium. vide in verb. Gratiam.
Procurator quando interuenire poſsit in crimine capitali. 159
Procuratoris mandatum. vide in verb. Mandatum procur.
Procurator ſine ſpeciali mandato, reſtitutionem in integrum petere non poteſt. 161
Prodigo interdicitur adminiſtratio, illo non citato. 173
Prodigus notorius. ibid.
Prodigo adminiſtratio lege interdicta. ibid.
Publicam vtilitatẽ quæ dicantur concernere. 159

R

RAtificatio parte abſente fieri poteſt. 164
Ratio ferè nulla habetur eorum, quæ ſecundariò ſolum veniunt. 159
Rationum vide in verb. Computorum.
Rector eccleſiæ poteſt probare conſuetudinem per cæteros rectores diœceſis. 158
Reipub. quilibet eſt procurator in actione populari. 169
Relaxatio iuramenti. vide in verb. diſpenſatio.
Res inter alios acta, cæteris non præiudicat. 157

Romana eccleſia centum annis præſcriptione gaudet. 159

S

SEcundariò aliquid concedi, quod principaliter non conceditur. 159
Seditioſi pœna ex ſtatuto refertur ad turbantem principaliter, non ſecundariò. ibid.
Sententia lata pro creditore contra inſtitutum, ſubſtituto nocet etiam non citato. 157
Sententia lata contra principalem, quibus noceat. 162
Sententia ex plenitudine poteſtatis principis. 166
Sentētia iuris declaratoria, citatione indiget. 169
Sententia hominis citationem requirit. 173
Sententia lata contra vnum ex procuratorib. 169
Sententia quo caſu valet parte non citata 172
Sententia principis facit ius inter omnes. 170
Sepulchri violati vel eccleſiæ, eſt popularis actio. 169
Seruitus eſt res indiuidua. 168
Seruitus conſtituta & conſtituenda differunt. 169
Societatem contrahens ſpurius cum hærede patris, pro portione ſocietatis bona obtinet. 160
Sodomorum peccata. 166
Spurius non poteſt obtinere bona patris. 160
Status cauſæ. 168
Statutum quòd ſententia lata contra vnum, poſſit mandari exequutioni contra alium. 157
Statutum debet addere iuri communi. 158
Statuta loquentia de offenſo, quomodo intelligēda. 161

T

TArdius recipient minus recipere videtur. 171
Taxationis expenſarum ſententia, an requirat citationem. 167
Terminus ſtatutus ad aliquid faciendum. 172
Teſtamenti commodum pertinet ad legatarios ſecundariò. 158
Teſtis nemo eſt idoneus in ſua cauſa, & quomodo intelligatur. ibid.
Teſtis confeſſus crimen in depoſitione, ex ea confeſſione non punitur. 162
Teſtis iurare debet parte præſente. 165
Teſtes deponunt velint nolint. 155
Teſtes quando recipi, & iurari poſſint parte non citata. 174
Tutor præſtat authoritatem in rem ſibi profuturā ſecundariò. 159
Tutoris datio per iudicem ſine citatione fieri poteſt. 174
Tutor dandus per inquiſitionem, citationem requirit. ibidem.

V

VEndi poſſunt in conſequentiam, quæ principaliter alienari non poſſunt. 160
Veniam impetrando vt quis poſſit in ius vocare parētes, patronos &c. citatio nō eſt neceſſaria. 172
Verba ſimpliciter prolata, quomodo intelligenda. 159
Verba importantia arbitrium boni viri, quid operentur. 165
Verbi ambigui interpretatio per principem, quomodo fieri poſſit. 166
Vniuerſitatis in cauſa, ſinguli poſſunt eſſe teſtes. 158
In qua de commodo ſingulorum agitur in conſequentiam. ibid.
Vſurarum quæſtio quando agitari poſſit coram iudice laico. 161

FINIS.

Extraict du priuilege du Roy.

PAR grace & priuilege du Roy eſt permis à Guillaume Rouille Libraire de Lyon, d'imprimer, ou faire imprimer, vne foys ou pluſieurs, ces preſents Traictés intitulés *Andreæ Tiraquelli, Regij Conſiliarij. Tractatus in tit. de Iudicio in rebus exiguis ferendo. Eiuſdem, In tit. Res inter alios actas aliis non præiudicare. Commentarij.* Leſquelz liures il a recouuertz à grands fraiz, miſes & deſpenſes des heritiers dudit feu Tiraqueau. Et pource eſt faict defenſe de par ledict Seigneur, à tous autres libraires, Imprimeurs & perſonnes quelconques, de non imprimer, vendre, ne diſtribuer, en ſes pais, terres & ſeigneuries, leſditz liures nouellement imprimés par ledict Rouille, ſi ce n'eſt par ſon conſentement: & ce iuſques au temps & terme de dix ans, à compter du iour & datte que ſera paracheuée la premiere impreſsion deſditz liures, ſur peine d'amende arbitraire & de confiſcation des liures qu'ilz auroyent imprimez. Et afin qu'aucun ne puiſſe pretendre ignorance du preſent priuilege, ledict Seigneur veut & entent, que l'extraict d'iceluy eſtant mis au cõmencement ou à la fin deſdictz liures, ſerue pour toute notification, ſauf en demander copie audict Rouille (ſi bon leur ſemble) & ce à leurs deſpens. Car tel eſt ſon plaiſir, non obſtant oppoſitions & appellations quelconques, cõme plus à-plein eſt contenu & declaré par leſdictes lettres de priuilege, ſur ce données à Fontainebleau, le xiij. iour de Mars, mil cinq cens ſoixante, & de ſon regne le premier.

Par le Roy en ſon Conſeil,

Signé de Vabres.

Et ſcellé du grand ſeau en cire iaune à ſimple queüe.